Digitized by Google

C
I
0
I
N
4

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. DIDACI
DE BAEZA
PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM
in Euangelicam Hiſtoriam,

TOMVS PRIMVS.

Complectens D. Ioſephi, B. Mariæ, & Chriſti Domini Magnalia, & tractatus de Euchariſtia, de Spiritu ſancto, & de B. Trinitate, omnia moraliter.

Cum quatuor Indicibus neceſſarijs, primus Capitum & materiarum per locos Communes, ſecundus ad Concionatorum vſum, tertius Locorum Sacræ Scripturæ, quartus Rerum notabilium.

NVNC PRIMVM IN ITALIA EXCVSVS.

Cum Superiorum Permiſſu, & Priuilegijs.

VENETIIS, M. DC. XXXII.

Sumptibus Diſiunctæ Societatis.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO.
IOANNI PAVLO SAVIO
EPISCOPO FELTRIÆ
Domino & Patrono Colendiſſimo.

SOCIETAS DISIVNCTA S. ET F.

REges & Dynaſtas ſine munere, adire, olim nefas habitum, Reuerendiſſime Antiſtes, Domine Colendiſſime: Nos nouum Præſulatus tui faſtigium debito obſequio veneraturi, afferimus munuſculum ex librario noſtro cenſu optimum; Commentaria Moralia in Euangelia R. P. Didaci de Baeza Societatis Ieſu, viri in ſacra literatura eminentiſſimi. Cùm enim illius nouam editionem, & ante hac in Italia numquam publici iuris factam pararemus, cui eam dicaremus tu primus occurriſti, & Societatem Diſiunctam in hoc vno coniunctam habuiſti, quæ vnanimis voluntatibus in tui admirationem, & venetationem conſpiraret. Quem enim non raperet, & ad ſui amorem non alliceret tam fulgidus virtutum ſplendor? tam ſingulare ſacrarum & politiorum literarum ornamentum? quæ te ſupra cæteros adeò extulerunt, vt velut lux in monte poſita radios longiſſimè diffundant. Vnde factum eſt, vt ob miram vitæ innocentiam, vir-

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO
IOANNI PAVLO SAVIO
EPISCOPO FELTRIÆ
Domino & Patrono Colendiſſimo.

SOCIETAS DISIVNCTA S. ET F.

Reges & Dynaſtas ſine munere, adire, olim nefas habitum, Reuerendiſſime Antiſtes, Domine Colendiſſime: Nos nouum Præſulatus tui faſtigium debito obſequio veneraturi, afferimus munuſculum ex librario noſtro cenſu optimum; Commentaria Moralia in Euangelia R. P. Didaci de Baeza Societatis Ieſu, viri in ſacra literatura eminentiſſimi. Cùm enim illius nouam editionem, & ante hac in Italia numquam publici iuris factam pararemus, cui eam dicaremus tu primus occurriſti, & Societatem Diſiunctam in hoc vno coniunctam habuiſti, quæ vnanimis voluntatibus in tui admirationem, & venerationem conſpiraret. Quem enim non raperet, & ad ſui amorem non alliceret tam fulgidus virtutum ſplendor? tam ſingulare ſacrarum & politiorum literarum ornamentum? quæ te ſupra cæteros adeò extulerunt, vt velut lux in monte poſita radios longiſſimè diffundant. Vnde factum eſt, vt ob miram vitæ innocentiam, vir-

Digitized by Google

LECTORI.

IN *feraci librorum ætate, quando ſingulæ ſacri Textus lineæ libros parturiunt integros; quando quilibet liber commentationum aggeribus, in Bibliothecas exurgit; ea mihi potior cura viſa fuit ſi Bibliothecas in vnum conferrem librum, & ex pluribus non omnia quæ poſſem, ſed illuſtriora ſeligens, conuiuium pararem prorſus alienum à faſtidio. Sapiens ille Pater familias apud* Matth. 22. *vt ad conuiuium inuitaret ſuum, hoc perſuadebat inuitatis, nimirum quòd* altilia occiſa erant; *ſemel eſurienti Petro repentia & communia oblata ſunt, poſthac non communia; ſed altilia parantur, quibus veſci gaudeant, quicumque vocantur ad ſapientiæ conuiuia. Hanc ebibit mentem Theophilus Alex. epiſt. Paſc. 1. vbi inquit.* Cernentes à ſapientia immolari tauros, & altilia iuxta Euangelij parabolam, veſcamur fortioribus, pleniſque neruorum, & pinguioribus doctrinarum cibis, vt lac infantiæ deſerentes ſolidam capiamus alimentum. *Lactis humanioris ſapientiæ cupedias alij miniſtrant, alij exundantes nectareis ſuccis crateres propinant, alij de Aſſueri ambitione floridas menſas ferculorum varietate fartas exhibeant. Mihi ſanctum eſt illud à B. Ennodio dictum lib. 1. epiſt. 12. nimirum.* Pulchra ſunt quæ ſcribis, ſed ego amo plus fortia. Redimita ſunt floribus, ſed poma plus diligo. *Itaque dum fortiores cibos ſapientiæ quæro, de Euangelico aſtu, altilia ſolum aucupari feſtino, quibus lectorum fames ambitioſius adimpleam. Et dum vobis altilia aucupor, in mannæ incido, nec metuo quod ſapientiæ filijs de leuitate damnetur mannæ cibus. Sed quale iſtud manna? illud indigitat Petrus Dam. lib. 6. epiſt. 5. vbi nomen manna expendens ex cap. 16. Exodi* Manhu? quid eſt hoc? *ſic ſtatim pergit ipſe.* Illi ergo manna, id eſt, Quid eſt hoc? veraciter comeditant, qui dum legunt, vel audiunt diuini verbi myſterium, ſolerter inquirunt. Qui nimirum intra literalis paleæ thecam, dulcem intelligentiæ ſpiritualis ambiunt enucleare medullam. Hic certè quid eſt hoc? veraciter veſcitur, qui in aſſidua Scripturæ ſacræ ſolerter inquiſitione verſatur. *Totus hic meus liber ſic quæque Scripturæ loca ſollicitat,*

vt tot

Digitized by Google

rum, ſed linearum inſtar ſeſe terræ communicet. Sapientius Moyſes Deut. 31. hinc commendabat doctrinam, dicens. Concreſcat in pluuiam doctrinam mea, fluat vt ros eloquium meum. *Sua illis Rhetborum flumina relinquo, qui fontibus innutriti paradiſi, nil niſi Iordanem ſpirant. Ego in extremis terræ dimiſſus, ac deſpectus aptor potentia Dei; qui ab extremis terræ nubes educit, vt concreſcat in pluuiam doctrina mea, & minutiſſimis paragraphis diſtinctum fluat, vt ros eloquium meum: Id Orbi, optime lector, vt ſpero, non erit infœcundum.*

Digitized by Google

IVDICIVM P. F. GABRIELIS LOPEZ, *Ord. Min. & S. P. Franciſci de Paula Diffinitoris, & à ſancti Officij Inquiſitionis cenſuris Miniſtri.*

SVPREMO Regio mihi iubente Senatu, attentè perluſtraui, & alta meditatione perpendi præclara *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam, Auctore admodum Reuerendo Patre Didaco de Baeza Societatis Ieſu fauſta prole, Theologo inſigni.* Opus ſanè incredibili eruditione refertum, & inprobo labore probè elaboratum, mihi viſum eſt, numeriſque abſolutiſſimum. In quo, nil mutandum, nil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil; & non cenſura, ſed laude dignum, omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina, non modò ad vſum, cum magno diuini Verbi Præconum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſque procedet. Ea parte diuinæ ſcientiæ, quæ ad Scholas pertinet, adeò mirum in modum excellit Auctor, vt nec latum vnguem à Catholicæ veritatis, & pietatis via diuerſum abijſſe conſpiciatur. In alterius Theologię, quæ expoſitiua eſt, peritia inſtructum, aſſiduaque lectione exercitatum, diutiuſque inſudaſſe, tot, tamque maturi fructus palàm oſtendunt; quatenùs plenè ſublimiorem moralem interpretationem deſiderandam haud relinquunt. Etenim ſacro textu germanam, & ſubtilem explanationem adaptat, Tropologicum ſermonem, è ſanctorum, & priſcorum Patrum ſententijs decerptum cohærentem adducit, ita vt ſi cum antiquiorum labore, & induſtria, haſce tanti interpretis elucubrationes componas, illis ſuperioribus hunc ne-

INDEX CAPITVM ET MATERIARVM, PER LOCOS COMMVNES.

A

Adoratio Magorum. 280. 1. a

APPARITIO DOMINI FACTA.

Matri & Magdalenæ. 770. 1. b
Diſcipulis euntibus in Emaus. 781. 1. a
Diſcipulis congregatis ſine Thoma. 798. 1. c
Cum Thoma. 811. 2. b
Ad mare Tyberiadis. 818. 1. c
Aſcenſio Domini. 832. 2. d

C

Caiphas. 600. 2. d
Cœna vltima legalis à Chriſto Domino celebrata. 465. 2. c
à Cruce exhibita. 665. 2. c

E

Eucharistiæ. 512. 1. a

H

Hortus. 576. 1. e

I

Ieſuitæ. 257. 1. e
Ieſuitarum collector & fundator B. Ignatius. 262. 2. a

IESVS

in vterum virginalem deſcendit. 198. 1. d
naſcitur. 201. 2. b
Angelis & paſtoribus reuelatur. 219. 1. c
circumciditur. 239. 2. c
à Magis adoratur. 280. 1. e
fuit in Aegyptum. 312. 1. a
Hieroſolymis manet. 326. 1. d
baptizatur. 340. 1. c
in Eremo tentatur. 354. 1. d
transfiguratur. 395. 2. e
cœnat cum ſuis. 465. 2. c
pedes diſcipulorum lauat. 477. 1. a
proditorem manifeſtat. 564. 1. a
apud Caipham. 600. 2. d
apud Pilatum. 629. 2. a
in Cruce. 665. 2. c
lancea tranſfigitur & ſepelitur. 735. 1. d
reſurgit. 748. 1. e
reſurgens Matri & Magdalenæ apparet. 770. 1. b
apparet Diſcipulis euntibus ad Emaus. 781. 1. a
Diſcipulis apparet ſine Thoma. 798. 1. c
apparet cum Thomas. 811. 2. b
in Cœlos aſcendit. 832. 2. d
mittit Spiritum ſanctum. 850. 1. c
prædicat myſterium Trinitatis. 865. 1. c

IESV

Societas. 275. 1. c
nomen in circumciſione exhibitum. 247. 2. a
& Simeonis occurſus. 301. 1. d
apud homines conuerſatio. 388. 1. b

*a 2 dicti-

Digitized by Google

AD CONCIONATORVM VSVM.

In dominicam Primam Aduentus.

Lucæ cap. 21.

E*Runt ſigna in Sole, & Luna, &c.* Creaturæ vniuerſæ Deo ſeruiunt, in peccatores. 229. 2. b In Sole, & Luna horrentia ſigna apparebunt, quia beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant. 98. 2. b & metum incutiunt. lib. 5. cap. 8. §. 10.

Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione. Deploratus eſt ille, qui ſecure agit, cum pro illo vniuerſi timent. 476. 1. a Iudicij memoria & expectatio quàm efficax. 611. 1. b

Et tunc videbunt filium hominis, &c. Caro Chriſti Domini carnales condemnat. 413. 2. e Quam timendus vt homo in iudicio. 664. 2. b Vox eius damnatis horrenda. ibid. Expendo adhuc illud: *Tunc videbunt*; & fœlices prædico illos, qui nunc eum ſub miti ſpecie vident. Hi tunc iudicij rigorem emollient. 296. 1. b

Tunc leuate capita veſtra. Vt iuſti leuantur timore iudicij ex Chriſto Domino, lib. 5. c. 7. §. 15.

In Dominicam II.

Matth. 11.

C*Vm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, &c.* Chariſſimi Deo ad laborum ſocietatem admittuntur. 671. 2. d Labores vt tutantur iuſtos. 577. 1. a 191. 1. a Nec miror quòd ad Ioannem vinctum operum Chriſti fama perueniat, quandoquidem homines afflicti, & laborantes Dei ſedes ſunt. 458. 1. c

Mittens duos ex Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es? Multi putant quòd Ioannes interrogauit, non de quocumque aduentu Chriſti; ſed de aduentu per crucem. Felix igitur, qui crucem meminit Chriſti, is mortem ambibit. 731. 2. a & ſeq.

Illis autem abeuntibus, cæpit Ieſus di-

cere

in terra, &c. Bona temporalia vacua. 103.2.e & ſeq. Fugacia.491.1.b Permanentia nulla, niſi in Chriſto.41. 1 b

In Feriam VI. Cinerum.

Matth. 5.

E*Go autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* A Chriſto Domino manauit amor in inimicos.695.1.b Chriſtianus quaſi ex iuſtitia tenetur parcere. 108. 1 De inimicorum amore, *vide* verbum inimici, verbum hoſtes, vbi plura.

Benefacite his, qui oderunt vos. Inimicis benefaciēs, eos expugnas.267 1.b

Orate pro pe ſequentibus, & calumniantibus vos; vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cælis eſt. Calumnias patienter tolerare, diuinæ virtutis eſt. 641 .1 a

Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, &c. Vt latere debes in ipſa virtutum exhibitione, diſce ex Ieſu, qui dum facit beneficia, non patet obtutibus. 140. 1 a

Te autem faciente eleemoſynam. Vide verbum, Eleemoſyna, Pauperes.

Dominica I. Quadrag.

Vide lib.3 c. 3. per totum.

In Feriam I V. poſt primam Dom.

Matth. 12.

A*Cceſſerunt ad Ieſum Scribæ, & Phariſæi dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.* Tarditas in obſequijs præſtandis Principes, ac nobiles Iudæorum repellit.237.2. b Vaniſſimi homines petunt ſigna è cœlo, quæ ſunt humilitatis, faſtidientes, Chriſtianos autem decent ſigna humilitatis. 134. 2. c

Volūtas propria ſemper ſui ruinam petit.425. 1. b Ecce hominum voluntates quàm longe a ſalute erant, dum ſigna aerea quærebant vt vni voluntati Chriſti debeamus ſui ſanguinis effuſionem. 489 1. e

Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ. Paſſionis Chriſti efficacia maxima, vt poſſit veram pœnitentiam perſuadere.779.1.a Datur ſignū Ionæ ſubmerſi, hoc eſt, ſignum Ieſu paſſi, vt perſuadeatur ſalus vera acquirenda, non de leui diligentia ſed per ingentia mortificationis opera.739. 1. b 806. 2. a

Inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus corporis damnoſus pœnitenti. 138. 1. d

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant. Verbum diuinum cum prædicatur, timeant qui abeſt. 596. 1. d

In Feriam V I. Dom. I.

Ioan. 5.

I*N his iacebat multitudo magna languentium, expectantium aquæ motum.* Non qui a leui aquæ aſperſione, ſed qui vera mortificatione carnis curari volunt, hi grati Deo. 739. 1. c

Expectantium aquæ motum. Non feſtinandum tibi, vt labores excutias. 691.2.d Sed Deus longanimiter expectandus.787.2.e Vide etiam verbum, Expectatio

Qui prior deſcendebat in piſcinam, ſanus fiebat. Patet Angeli miniſterium exeo quod vnus ſanabatur, Deus enim citiùs pluribus, quàm vni beneficia largitur 80. 1. a 565. 1. a 812.2.c vbi. quam.

Digitized by Google

muntur. 567. 2. b

Nouiſſimè autem miſit ad illos filium, &c. Ad reprobandos Iudæos, mittit Deus filium ſuum, illos ſic honorans, quia nec reprobat ſeruum ſine aliquo munere. 307. 1. b

Eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Ieſus extra ciuitatem paſſus, vt ſuam iuſtitiam ſingularem oſtenderet, quæ in parcendo conſiſtit. 683. 2. c

Quid faciet agricolis illis? Non exprimit eorum nomina, ne tu hominatim mordeas quos corrigere amas. 467. 2. b

Auferetur à vobis regnum Dei. Occultiſſimum Dei iudicium in iuſtorum perditione. 573. 1. a

In Dominicam III.

Luc. 11.

E*rat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Diabolus ſemper ſtudet hominibus officere, Deus proſpicere. 367. 2. d 378. 2. c

Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. Confeſſio peccatorum neceſſaria. 706. 1. c

Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Vnio quàm neceſſaria. 690. 1. b

Cùm immundus ſpiritus, &c. Vitiorum immunditia incredibilis. 171. 1. c

Inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus, & ornatus corporis in pœnitente ſuſpectus. 138. 1. d

In Feriam IV. Dom. III.

Matth. 15.

Q*uare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum?* Proximorum errores, nec videndi, nec nuntiandi, ſed virtutes. 484. 1. d Non probo inuidioſam accuſationem de leui a-

quæ lotione, id tamen ſcio, quod in viris perfectis aliquando paruiſſimi defectus exitij periculum trahunt. 500. 1. a

Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram, Peccatores non decet alios accuſare, ſed ſibi proſpicere. Non fert Ieſus, quòd ſui mordeantur, vt qui ſibi opprobria, & accuſationes omnes præoccupauerat. 152. 2. d

Deus dixit: Honora patrem, & matrem. Pietas in parentes. 459. 2. b

Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Cor dandum Deo in primis. 504. 1. b

Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cæleſtis, eradicabitur In ſolo Deo firmitudo. 154. 2. b

In Fer. VI. Dom. III.

Ioan. 4.

H*ora erat quaſi ſexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam.* Quam facilè inuenitur Deus ab his qui labori incumbunt, dum alij voluptati indulgent. 238. 2. b

Da mi i bibere. Poſt labores exantlatos, amplius Deus noſtram ſalutem ſitit, ſic poſt fatigationem ſitit Samaritanæ ſalutem. 723. 2. a Vt per potum aquæ frigidæ pauperi exhibitum ſponſas ſuas explorat. 724. 2. a

Diſcipuli autem abierant in ciuitatem, &c. Vt ſe acceſſibilem Deus præbet peccatoribus. 203. 1. b

Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Ad indigentium ſubleuationem non diſtinguant Chriſtiani inter Iudæos, & Græcos, domeſticos, & extraneos. 633. 2.

Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo

Digitized by Google

quam fugienda ſingularitas in diuinis fauoribus procurandis

Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Vide Labores, Afflictiones.

Hunc cùm vidiſſet Ieſus. Laborantes oculis recreantur ſpectantium. 689. 1. b.

Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Contentio, & æmulatio ad ſalutem præripiendam honeſta 766. 1. d

Tolle grabatum. Bona temporalia vt grauent poſſeſſores ſuos. 296 2. c

Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula. Nil curant virtutes, ſed eò ſpectant, quo aliquam ſpeciem defectus poſſint prætendere. Quàm hoc malum, vide 484. 1. d

Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat qui eſſet. Dominus ſolis amat ſentiri beneficijs 140. 1. a

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Peccata eſſe cauſas malorum noſtrorum, cupit Deus, vt ſciamus. 707. 2. c

Quia Ieſus eſſet; quiſfecit eum ſanum. De hoc vide, lib. 2. cap. 5. per plures paragraphos.

In dominicam II.

Vide lib. 3. cap. 4. per totum.

In Feriam IV. Dom. II.

Matth. 20.

Aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur, &c. Quos publicè ſuſtinere cupit conflictus, priùs domi in ſecreto meminit, vt diſcas ſecretò aſſueſcere, tolerare mala, quæ poſtea in publico facilè vincas. 162. 1. a Malorum præmeditatio vtiliſſima. 1376 1. d

Et tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum & tertia die reſurget. Flagella in Ieſu ſigna euidentiſſima charitatis. 651. 2. d vbi de Ieſu flagellis alia. Reſurrectionis memoria facilè mors, & cruciatus vorantur. 754. 2. b

Tunc acceſſit mater filiorum Zebedæi adorans, & petens, &c. Salus per mulieres etiam ſuſpecta. 605. 1. c Vtrumque Dei latus malè petit; quia nemo debet ſibi ſoli Dei bona præſumere. 282. 2. a

Non eſt meum dare vobis Non eſt boni Principis vni, aut duobus ditandis incumbere. 566. 1. a Imò Dei proprium eſt potius plurimis, quàm vni tribuere. 223. 2. d

Et audientes decem indignati ſunt Prælatio inter fratres odioſa. 779. 1. d

Quicumque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter. Miniſter Ieſu eſt, qui ſcit humiliari, vt proſit. 434. 2. c Vide Humilitas

In Fer. VI. Dom. II.

Matth. 21.

Plantauit vineam: & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt. Deus laborem requirit noſtrum, otium odit, 133. 1. d 819. 2. b In vinea & torculari paſſiones, & labores exprimuntur quos reliquit Deus hominibus, vt firmiſſimas illorum cuſtodias. 577. 1 a ab his perfidis agricolis abſentauit, & abſcondit Dominus, ne citius in eius faciem ſæuirent. 607. 1. c

Iterum miſit ad illos alios ſeruos plures prioribus. Vtinam ingens miſiſſet ſupplicium, quia impunitas peccatorum peſſima eſt. 487 2. c Sed beneficia præſtita ingratis pro ſummo ſupplicio ſu mun-

Digitized by Google

muntur. 567. 2. b

Nouiſſimè autem miſit ad illos filium, &c. Ad reprobandos Iudæos, mittit Deus filium ſuum, illos ſic honorans, quia nec reprobat ſeruum ſine aliquo munere. 307 1. b

Eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Ieſus extra ciuitatem paſſus, vt ſuam iuſtitiam ſingularem oſtenderet, quæ in parcendo conſiſtit. 683. 2. c

Quid faciet agricolis illis? Non exprimit eorum nomina, ne tu hominatim mordeas quos corrigere amas. 467. 2. b

Auferetur à vobis regnum Dei. Occultiſſimum Dei iudicium in iuſtorum perditione. 573. 1. a

In Dominicam III.

Luc. 11.

E*Rat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Diabolus ſemper ſtudet hominibus officere, Deus proſpicere. 367. 2. d 378. 2. c

Et cùm eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. Confeſſio peccatorum neceſſaria. 706. 1. c

Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Vnio quàm neceſſaria. 690. 1. b

Cùm immundus ſpiritus, &c. Vitiorum immunditia incredibilis. 171 1 c

Inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus, & ornatus corporis in pœnitente ſuſpectus. 138. 1. d

In Feriam IV. Dom. III.

Matth. 15.

Q*Vare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum?* Proximorum errores, nec videndi, nec nuntiandi, ſed virtutes. 484. 1. d Non probo inuidioſam accuſationem de leui aquæ lotione, id tamen ſcio, quod in viris perfectis aliquando paruiſſimi defectus exitij periculum trahunt. 500. 2. a

Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram. Peccatores non decet alios accuſare, ſed ſibi proſpicere. Non fert Ieſus, quòd ſui mordeantur, vt qui ſibi opprobria, & accuſationes omnes præoccupauerat. 152. 2. d

Deus dixit: Honora patrem, & matrẽ. Pietas in parentes. 459. 2. b

Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Cor dandum Deo in primis. 504. 1. b

Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. In ſolo Deo firmitudo. 154. 2. b

In Fer. VI. Dom. III.

Ioan. 4.

H*Ora erat quaſi ſexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam.* Quam facilè inuenitur Deus ab his qui laborі incumbunt, dum alij voluptati indulgent. 238. 2. b

Da mi i bibere. Poſt labores exantlatos, amplius Deus noſtram ſalutem ſitit ſic poſt fatigationem ſitit Samaritanæ ſalutem. 723. 2. a Vt per potum aquæ frigidæ pauperi exhibitum ſponſas ſuas explorat. 724. 2. a

Diſcipuli autem abierant in ciuitatem, &c. Vt ſe acceſſibilem Deus præbet peccatoribus. 203. 1. b

Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Ad indigentium ſubleuationem non diſtinguant Chriſtiani inter Iudæos, & Græcos, domeſticos, & extraneos. 633. 2.

Qui autem biberit ex aqua, quam ego

dabo ei, non ſitiet in æternum. Dei guttula replet humana corda. 190. 2. c

Vade, voca virum tuum, & veni huc. Vt pluribus proficit Chriſti gratia, ſic libentius præſtatur. 180. 1. a

Domine, ut video, Propheta es tu. Patres noſtri adorauerunt, &c. A Deo nihil ſæculare petendum. 864. 2. a

Ego ſum qui loquor tecum. Ieſus vt ſeſe peccatoribus prodit. 795. 2. a

Et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Fœminarum colloquia vt cauenda. 127. 1. a

Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abijt in ciuitatem, &c. Qui Deo implentur, amant anathema eſſe a Ieſu pro fratribus. 291. 2. a Sic hæc mulier reliquit Chriſtum, & abijt, &c.

In Dominicam IV.

Ioan. 6.

S*Equebatur eum multitudo magna.* Omnes hi erant è plebe: vnde ponderanda ratio, qua vulgus Iudæorum Deo fuerit acceptius. 237. 2. a

Quia videbant ſigna quæ faciebat ſupra his qui infirmabantur. Miracula Domini ſalutaria. 392. 2. d

Cum ſubleuaſſet oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum. Citiùs extorquentur diuini fauores, vbi a multis participandi ſunt. 307. 2. b 223. 2. d. 812. 2. c 565. 1. a

Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces. Poſſet Deus ſine his quinque panibus ſaturitatem tanti populi efficere, ſed aſſumptis panibus his docuit quòd homo faciat quod in ſe eſt, cætera Deo remittat. 375. 1. c

Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Princeps non ad vnum ſolum, ſed per omnes bona diſtribuat. 566. 1. a Sit benefactor. 473. 2. a Bona Dei præ manibus habentur, ſed bona mundialium dominorum fugiunt è manibus. 491. b 1. 853. 2. d

In Fer. IV. Dom. IV.

Ioan. 9.

V*Idit hominem cæcum à natiuitate, &c.* Cęcitas mentis quàm damnoſa. 574. 2. d Calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles. 443. 1. d

Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo. Homo laboribus, ærumniſque oppreſſus patentiſſima Dei ſedes eſt 458. 1. c

Me oportet operari opera eius qui miſit me. Nuſquam deſtitit Dominus benefacere dum fuit in mundo, etiam ſepultus. 743. 1. c

Expuit in terram, & fecit lutum, &c. Humilitas illuminat mentem. 507. 1. b Per luti humilitatem Dominus deiecit regnum peccati, ſed & nos etiam triumphabimus. 745. 1. b Lutum facit lumé oculorum, quia iuſto viro etiam contraria famulantur. 471. 2. c

Et abij, & laui, & vid. Summa Dei celeritas in præmiandis laborantibus. 302. 2. c Mundicies Chriſtiana facilè obtinetur. 594. 2

Scimus quia hic eſt filius noſter, &c. Fœlix filius qui ſic viuit, ne damnari poſſit a parentibus, & maioribus ſuis. 432. 2. a

Dixi vobis, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Argumentis non turbanda quæ ad ſalutem ſpectant. 865. 2. a

Si quis Deus cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Vt efficaciam ſumit oratio ex operibus. 583. 1. b Benedixit & voluntatem eius facit, quia obe-

obedientia omnes profectus dedicat. 338. 1. b

Niſi eſſet hic à Deo, non poſſet facere quidquam. Res veræ à ſolo Deo. 49. 2. c

In Fer. V I. Dom. I V.

Ioan. 11.

ECce quem amas, infirmatur. Deus iuſtos viros acceſſu faciles reddit ærumnis. 260. 2. c In mortis tempore vnus Ieſus quærendus. 793. 1. b Amicus Dei, eius infirmitates imitetur. 799. 1. c 800. 2. a

Lazarus mortuus eſt, & gaudeo, &c. Gaudet in amici morte, quia mors virtuti eſt premium. 186. 1. b Et ab eius aduentu dulcis eſt, & matura. 704. 2. c Rurſus vbi reſurrectio ſperatur, totus mortis horror abijt. 762. 1. b Et mors ipſa fit expetibilis. 754. 2. b Item qui inuiſibilia nouit bona, in quibus ſacſtra lætus agit. 765. 1. c

Sed nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Fiducia in Deum repulſæ neſcia. 143. 1. c

Credis hoc? Fides beneficia diuina præcedat. 817. 1. d

Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, &c. Deus vt capitur lachrymis. 852. 2. c

Ecce quomodo amabat eum. Amoris Chriſti erga homines efficacia 482. 1 c

Ieſus ergo rurſus fremens in ſemetipſo. Ieſus damnans quàm terribilis. 474. 1. b

Tollite lapidem. Chriſtus facilem ſalutem propinat. 495. 1. d Nulli creaturæ vim facit. 353. 2. c

Voce magna clamauit: Lazare, veni foras: & ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus, &c. Verbo Dei plenus nulla ſentit ligamina. 597. 1. c ad omnia audet. 344. 2. c

Dominica in Paſſ.

Ioan. 8.

QVis ex vobis arguet me de peccato? Ieſus ſolus ante mortem canere poteſt victoriam. 670. 1. a Solus nullum laborem intulit Patri, quia nullum fecit peccatum. 431. 2. c Solus inter homines potuit viuere, abſque eo quod contaminaretur labe. 323. 2. a 617. 2. vbi quàm ſolius Dei ſit inter homines inculpabiliter degere.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Verbum Dei audiendum. 596. 2. d

Samaritanus es. Non negat ſe Samaritanum, quia ipſe verè cuſtos hominum, in quo ſolo ſecuri. 594 1. d 740. 2. c

Eſt qui quærat, & iudicet. Iudicij memoria efficax in peccatores. 611. 1. b

Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt. Gloria vana fugienda propter Dei gloriam. 265. 2. a

Exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt. Vera lætitia ex Ieſu. 808. 1. b

Tulerunt ergo lapides, &c. Cur non lapidibus, ſed cruce mori voluit. 596. 2. a Vide verbum, Crux, vbi de cruce plura.

Feria I V. in Paſſ.

Ioan. 10.

CIrcuierunt ergo eum Iudæi Innocentia inter hoſtes ſecura. 46. 2. c

Quouſque animam noſtram tollis? Hoc eſt, quouſque ſuſpenſos angis, excrucias? Ieſus enim ſemper impugnat malos. 309. 1. b

Opera quæ ego facio in nomine Patris

me, teſtimonium perhibent de me. Opera Chriſti, eius diuinam filiationem manifeſtabant. 394. 1. d

Et cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis; & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Ex eo quòd oues ſuas cognoſcit, ſecuritatem prædicat earum, quia oculi Dei firmitudinem conferunt in bono. 147. 2. c

Multa opera bona oſtendi vobis ex Patre meo. Non ſolum Pater cæleſtis, ſed & pater terrenus Ioſeph, Ieſum oſtendit vtiliſſimum hominibus. 24. 1. d Quamque vtilis, & proficuus fuerit nobis, *vide* in verbo, *Ieſus Chriſtus; Filius Dei.*

Feria VI. in Paſſ.

Ioan. 11.

COllegerunt *Pontifices, & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum.* Ter impugnauit Diabolus Ieſum in deſerto, nec ei quicquam mali inferre potuit, donec homines in illum coegit, quia Diaboli manus infirma, vbi homines non adiuuant. 597. 1. d

Quid facimus; quia hic homo multa ſigna facit? Et ſigna noſcunt, & dicunt hominem, vt ethnicam cæcitatem oſtenderent, qui ex virtutibus non prædicant Deum. 786. 2. d. Cur potius non dicunt quia Ieſus multa ſigna facit? Sane Ieſus non tam inter ſigna, quam inter profuſos ſanguines claret. 294. 1. a Vrgeo illud: *Quid facimus?* Etenim Ieſus cohiberi non poteſt a ſalute cauſanda. 253. 1. d

Et tollent noſtrum locum, & gentem. Ob bonum temporale firmandum, Ieſum perſequuntur, rapiunt enim bona temporalia homines, a Deoque deficere faciunt. 381. 2. a

Vnus autem ex his Cayphas, nomine cum eſſet Pontifex anni illius, dixit: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus homo moriatur, &c. In Caypha metuant peccatorum duces 602. 2. a Illius faſtus nota in illis: *vos neſcitis quicquam;* & quidem periculoſum eſt vni tibi ſcientiæ claues attribuere. 863. 1. a De Paſſionis Chriſti vtilitate, *vide* verbum, *Paſſio.*

Dominica in Ramis.

DE hac Dominica agitur lib. 3. capit 5. Similiter deinceps inuenies, quidquid ad Hebdomadam Paſſionis pertinet, tum de Reſurrectionis, Aſcenſionis, Spiritus ſancti, Aduentus, & Beatę Trinitatis myſterijs.

Laus Deo, Virginique Matri.

IN-

Digitized by Google

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

VETVS TESTAMENTVM.

GENESIS.

C. 1. AD aurem poſt meridiem. 9. 2. b
Spiraculum vitæ. 31. 1. c
Congregentur aqua in locum vnum. 812. 1. a
2 Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. 19. 2. b. 779. 2. a. 876. 2. d
Hoc nunc os ex oſſibus meis. 34. 1. e
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. 50. 1. c. 307. 2. d
Aedificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem. 34. 1. e
Non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo. 200. a. d
Qui inde diuiditur in quatuor capita. 118. 2. d.
Et præſit piſcibus maris. 779. 2. a
3 Fecit eis Dominus tunicas pelliceas. 313. 2. b. 138. 1. c
Ne forté mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum. 571. 1. d
Timui, & abſcondi me. 647. 2. d
4 Peccaſti? quieſce. 331. 1. e
Egreſſus eſt Cain a facie Domini, & habitauit in terra Naid. 399. 1. e
Septuplum vltio dabitur de Cain. 655. 1. c
Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 618. 1. a
Eamus in campum. 777. 1. d
Vt offerret Cain de fructibus terræ, Abel quoque obtulit de primitiis gregis. 778. 2. c
6 videntes filij Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores. 73. 1.
7 Vehementer inundauerunt, & leuauerunt arcam in ſublime à terra. 669. 2. a
8 At illa venit ad eum, ad veſperam portans ramum oliuæ. 34. 1. b
Nequaquam vltra maledicam terram propter homines. 419. 2. d
9 Terror veſter, ac tremor ſit ſupra cuncta animalia. 779. 2. d
Et nudatus in tabernaculo ſuo. 814. 1. c
11 Celebremus nomen noſtrum antequam diuidamur. 781. 2. c
12 Noui quòd pulchra ſis mulier, & quòd cùm viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: vxor illius eſt, & interficient me: & te reſeruabunt. Dic ergo obſecro, quòd ſoror mea ſis. 275. 1. d. 306. 1. e
De deſcenſu Abrahami in Aegyptum cum vxore. 14. 1. c
13 Lot, qui erat cum Abraham, fuerunt greges. 468. 1. e
14 Da mihi animas, cætera tolle tibi.

Digitized by Google

558. 2. b
15 *Tu autem ibis ad patres tuos in pace.* 36. 1. e 801. 2. d.
Sepultus in ſenectute bona. 85. 2. a
17 *Erit omnis anima, quæ non circunciſa fuerit, exterminabitur à populo ſuo.* 176. 1. d
Loquar ad Dominum, cùm ſim pulnis, & cinis. 825. 1
19 *Cur damnatur vxor Loti.* 21. 1. e
Nunquid non modica eſt ciuitas, & ſaluabor in ea? 364. 1. e
21 *Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, deſcenderat ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertebatur.* 60. 2. d
22 De Abrahamo, vt ſtringit gladiũ in filiũ. 12. 1. b vt ligat filiũ. 8. 1. e
Dominus prouidebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. 169. 2. c
Sedete vos hic, ego & puer tranſibimus vſque illuc, & cum adorauerimus, reuertemur ad vos. 411. 1. e
Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli. 35. 1. b
24 De Rebecca, vt ſe pallio tegit. 3. 1. d
Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca. 584. 1. b
De quærenda ſponſa Iſaaco apud fontem, cur? 724. 2 & ſeq. c
25 *Collidebantur in vtero.* 141. 2. a
Iſaac amabat Eſau, eo quòd de venationibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat Iacob. 566. 1. c
26 *Deſpexit dominam ſuam.* 166. 1. a
27 *In me ſit iſta maledictio, fili mi.* 153. 2. c
Fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & benedicat tibi anima mea. 167. 1. d
In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies. 337. 2. c
Frumento, & vino ſtabiliui eum; tibi vltra quid faciam? lib. 3. c. 8. §. 15.
Ecce odor filij mei ſicut odor agri. 558. 2. d
28 *Verè Dominus eſt in loco iſto.* 72. 2. d
De ſcala Iacob. 500. 1. a
29 *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſque Laban, auunculi ſui amouit lapidem.* 134. 1. e
31 *Si ſcirem, proſequere te cum gaudio, & tympanis.* 84 2. c
32 *Sine me, iam enim aſcendit auroro.* 132. 2. c 309. 1. c
Manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo. 356. 2. d
Abijt itinere quo cœperat, fueruntque ei obuiam Angeli Dei. 460. 1. e
Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas. 23. 1. b
35 *Mortua eſt Rachel, & ſepulta eſt in via; quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.* 440. 2. a
37 *Vidi per ſomnium quaſi ſolem, & Lunam.* 2. 2. d
Veſtros autem manipulos circumſtantes adorare manipulum meum. 381. 2. b
Qui cum vidiſſent eum procul antequam accederet ad eos cogitauerunt eum occidere. 696. 2. e
38 *Nunciauerunt Iudæ dicentes, fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere.* 139. 1. c
Inſtante partu apparuerunt gemini in vtero, atque in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum. 143. 1. c
39 *Quaſi primogeniti tauri pulchritudo*

Digitized by Google

tudo eius. 152. 1. c

42 Quare pigri eſtis? Ecce audiui quia frumentum eſt in Aegypto. 211. 1. d

44 Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pones in ore ſacci iunioris. 6?2. 2. c

46 Feſtinate, & adducite patrem meum. 796. 1. b

47 Facies mihi miſericordiam, ut non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum patribus meis. 326. 1. a 545. 1. c

Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos. 536. 1. d

49 Ad prædam fili mi aſcendiſti. 47 2. b

Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius. 152. 1. c

Accubans inter terminos. 653. 2. c

Exodi.

2 Solue calceamenta de pedibus tuis. 836. 1. d

Dixitque ei qui faciebat iniuriam, quare percutis proximum tuum. 470. 2. b

Cerneſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius, &c. 577. 2. a

3 Et nunc veni, mittam te ad Pharao nem. 125. 1. b

Mitte quem miſſurus es, ibid. 2. a

Apparuitque ei Dominus in flamma ignis: vadam, & videbo viſionem hanc. 133. 1. a

Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiem eorũ, qui præſunt operibus, & ſciens dolorem eius deſcendi vt liberarem eum. 496. 2. e

Ducam vos in terram lacte, & melle manantem, lib. 3. c. 8. §. 15.

Ne appropies huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. 582. 1. c

4 Non ſum eloquens: neque ex quo cœpiſti loqui famulo tuo. 838. 1. d

5 Et nomen meum Adonai non indicaui eis. 148. 1. e

7 Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis. 572. 2. c

Caput cum pedibus eius, & inteſtinis vorabitis. 514. 2. e

Omnis qui manducauerit fermentum à primo die vſq; in ſeptimum, diſperiet anima eius ex Iſrael. 429. 2. c

13 In columna nubis per diem, in columna ignis per noctem. 796. 2. d

Erit tibi ſignum ſuper manum tuam. 817. 2. b

15 Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis. 130. 1. b

Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine. 431. 1. b

Sanctuarium tuum Domine, quod firmauerunt manus tuæ. 408. 1. c

Si autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech, manus autem Moyſis erant graues. 474. 1. c. & ſeq. 579. 1. e

18 Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. 557. 2. c

19 Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres. 86. 1. e

20 Septima die non facies opus, quòd in ſeptima die requieuit Dominus ab omni opere. 123. 2. e

23 Eſt nomen meum in illo. 259. 2. d

24 Omnia quæcumque dixerit Deus, faciemus, & audiemus. 124. 1. d 169. 2. a

25 Præcipiam & loquar ad te ſupra propitiatorium. 806. 2. c

32 Dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ. 81. 1. e

Quas cum ille accepiſſet, formauit

Digitized by Google

opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum. 119. 2. d

De vitulo aureo cur? 381. 2. e

Ite, & redite de porta ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum. 435. 2. b

33 *Ponam te in foramine petræ, & videbis poſteriora mea. 343. 1. b*

Tranſi hinc tu, & populus tuus, quem eduxiſti ex terra Aegypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meum, non ſimul aſcendam tecum. 90. 1. c

38 *Quæ excubabant ad oſtium tabernaculi. 71. 1. c*

40 *Pones altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram arca teſtimonij: tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti. 115. 1. c*

Leuitici.

4 *Infert Sacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculum teſtimonij, tincto digito, aſpergens ſepties contra velum. 792. 2. d*

6 *Offeret eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino Sacerdos, qui patri iure ſucceſſerit. 22. 2. e*

Ignis in altari ardebit ſemper, quem nutrit Sacerdos, ſubijciens mane ligna per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adoleuit adipes pacificorum. 135. 1. a

21 *Ad omnem mortuum non ingredietur omnino. 120. 2. d*

23 *Feretis manipulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad Sacerdotem. 433. 1. d*

24 *Si homo maledixerit Deum, peccatum accipiet, qui autem nominat nomen Domini, morte moriatur. 488. 1. a*

26 *Ponam tabernaculum meum in vobis; & non vos abominabitur anima mea. 251. 2. e*

Numerorum.

6 *Inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos. 528. 2. d*

10 *Si ſemel clanguerit, venient ad te principes, & capita multitudinis. 192. 1. b*

11 *Coloris bdelij. 535. 1. b*

16 *Fortiſſime Deus num vno peccante contra omnes ira tua deſæuiet? 149. 1. c*

19 *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, cumque lauerit, qui vaccæ portauerit cineres, immundus erit vſque ad veſperam. 538. 2. d*

21 *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo. 554. 1. d*

22 *Obſecro vos vt hic maneatis etiam hac nocte, vt ſcire queam quid mihi rurſus reſpondeat Dominus. 476. 1. e*

Non proficiſceris, nec execraberis. 708. 1. b

24 *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. 294. 1. e*

Quàm pulchra tabernacula tua Iacob. 837. 2. e

25 *Suſpende eos contra Solem in patibulis. 347. 2. b*

34 *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibit ad illam, mortuuſque Moyſes, &c. 840. 1. d*

Deu.

Deuteronomij.

11 *Omnis locus, quem calcauerit pes, veſter erit.* 378. 2. d

15 *Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittas eum liberum; & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris: ſed dabis viaticum de area, & de torculari tuo.* 555. 1. c

21 *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt: & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed eadem die ſepelietur.* 740. 2. b

25 *Eris perditus in prouerbium.* 573. 1. b

26 *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus poſtulat à te, niſi timere Dominum tuum, & ambulare in omnibus vijs eius.* 104. 1. a. 339. 1. b

Exultate gentes cum populo eius, & adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorum ſuorum vlciſcetur. 319. 2. c

33 *Benedictio illius qui apparuit in Rubo, &c.* 4. 1. a. 10. 2. d

Cornua Rhino cerotis. 20. 1. e

Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius. 259. 2. e

Aſcenſor cæli auxiliator tu. 845. 2.

34 *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor.* 423. 1. d

Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo. 464. 2. d

Mortuus eſt Moyſes ſeruus Domini. 456. 2. d

Ioſue.

5 *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos.* 396. 1.

Solue calceamenta de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. 401. 1. e

7 *Poſtquam filij Iſrael inualuerunt, & fecerunt Chananæos obedientes: exterminio autem eos non exterminauerunt.* 821. 1. c

10 *Non fuit antea, & poſtea tam longa dies, obediente Deo voci hominis.* 338. 2. d

Tunc locutus eſt Ioſue ad Dominũ in conſpectu filiorum Iſrael: dixitq. coram eis: Sol ne mouearis. 447. 2. b

Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede cito, & libera nos. 448. 2. c

18 De tranſlatione tabernaculi ad Silo. 128. 2

Iudicum.

1 *Fuit Dominus cum Iuda, & montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis.* 325. 2. c

3 *Ipſe quoque defendit Iſrael.* 46. 2. d

4 *Iael aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum: tulit Iael clauum tabernaculi, aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſcondite, & cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis clauum, percuſſumque malleo defixit.* 177. 1. a

5 *Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei.* 39. 2. e 738. 1.

De cœlo dimicatum eſt, ſtellæ manentes in ordine ſuo contra Siſaram pugnauerunt. 172. 2. a

Digitized by Google

6 *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael.* 143.2.a

8 *Ceterum carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.* 656.2.e

11 *Quæ viſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Heu me filia mea decepiſti me, & ipſa decepta es, aperui enim os meum ad Dominum & aliud facere non potero.* 177.2.d

14 *A forti egreſſa eſt dulcedo.* 45.1.c

De comedente exiuit mel. 363.2.a

16 *Et ipſe neſciuit, quia Dominus ab eo receſſerat.* 444.1.c

Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris. 502.1.e 773.1.d

Conſurgens a ſomno extraxit clauum cum crinibus, & licio. 778.1.e

19 *Mulier recedentibus tenebris venit ad oſtium domus, vbi manebat Dominus ſuus, & ibi corruit.* 21.1.c

20 *Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium, vt abſtraherent eos de ciuitate.* 94.1.b

21 *Præceperuntque filijs Beniamin, atque dixerunt: ite, & latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo adducendos choros ex more procedere, exite repente ex vineis, & rapite.* 76.1.a

Ruth.

3 *Surrexit antequam homines ſe cognoſcere poſſent, & dixit Booz, caue ne quis nouerit, quòd huc veneris.* 78.2.a

4 *Cedo iuri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.* 270.2.c

Regum 1.

1 De Anna offerente Samuelem in templo. 72.1.c

Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino. 166.2.a

Surrexit Anna poſtquam illi comederant, & biberant in Silo, conſtitit in conſpectu Domini. 835.1.a

Poſuit ſuper eos orbem. 424.2.c

2 *Nolite filij mei; non eſt enim bona fama.* 722.2.a

8 *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium.* 436.2.a

13 *Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet.* 48.2.d

14 *Applica arcam Dei, erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael.* 628.1.b

De Ionatha, cur inſcienter periculum mortis incurrit. 176.2.b

15 *Præcepit populo, & recenſuit eos quaſi agnos.* 83.2.c

Peccaui quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua; ſed nunc porta, quæſo, peccatū meum, vt adorem Dominum. 138.1.a 298.2.c

16 *Surge, & vnge eum, ipſe eſt enim.* 501.1.c

Vnxit eum in medio fratrum ſuorum. 455.2.e

17 *De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens.* 18.2.b

Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, & vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos & percutiebam. 356.1.e

19 *Pepercit Saul, & populus Agag.* 12.1.d

21 De Panibus propoſitionis a Dauid manducatis. 16.2.e

25 *Erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.* 577.2.d

Numquid vox tua, fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit. 701.1.

28 *Nunc*

Digitized by Google

23 *Ni nc izitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis, vt comedens conualeſcas.* 722. 2.

30 *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, ne auferas nomen meum.* 103. 2. b

Regum 2.

2 *Saul, & Ionathas amabiles, & ſpecioſi, qui in vita ſua non fuerunt diſiuncti; ita neque in morte ſua ſeparati ſunt.* 185. 1. c. 836. 2.

3 *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in compedibus; coram viro iniquitatis cecidiſti.* 599. 2. c

7 *Vade, & loquere ad ſeruum meum David.* 455. 2. e

Ego minimus fui in tribu mea. 501. 1. b

Quis ſum ego, quòd talem gratiam inuenero in oculis tuis. 825. 1. e

8 *Parcite filio meo Abſalon.* 48). 1. d

12 *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt vrbs aquarum. Nūc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & c.* 266. 1. d

14 *Cum autem detonſus eſſet, ponderabat capillos.* 29⁴. 2. e

Semel autem tondebatur, quia grauabat eum cęſaries. lib. 3. c. 8. §. 11.

15 *Reduc arcam Dei in ciuitate, & ſedeat in loco ſuo.* 562. 1. a

Reuertere, & habita cū Rege. 700. 1. e

18 *Abſalonis manus.* 589. 1. c

23 *Sedens in cathedra ſapientiſſimus inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit vno impetu.* 400. 1. b 835. 2. d

Quis mihi potum aquę daret de ciſterna, quæ eſt in Betheleem. 452. 2. e

Libauit eam Domino. 364 1. c

24 *Perambula omnes tribus Iſrael, à Dan vſque ad Berſabe, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* 265. 2. a 324. 2. c

Regum 3.

3 *Et tunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro David patre meo: ego autem ſum puer paruulus ignorans egreſſum & introitum meum.* 455. 2. a

6 *Lapidibus perfectis ædificata eſt.* 265. 1. d

13 *Exaruit manus eius.* 590. 1. c

17 *En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* 540 2. d

Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto. 146. 1. d

Hydria farinæ non deficiet vſque ad diem, in quo Deus daturus eſt pluuiam. 664. 2. e

18 *Non eſt quicquam.* 50. 1. b

Ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis. 51. 1. d 61. 2. c 137. 1. c

19 *Operuit vultū ſuum pallio.* 343. 2. e

Sibilus auræ tenuis. 9. 2. e

Non in igne Dominus. 140. 2. d

Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas. 142. 2. b

21 *Num inueniſti me, inimice mi?* 476. 2. d

Benedixit Deum, & Regem. 570. 2. d

22. *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat Rex Iuda, ſedebat vnuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio in arce iuxta oſtium portę Samarię, & vniuerſi Prophetæ prophetabant.* 644. 2. b

Regum 4.

2 *Si videris me quando tollar à te, erit quod petiſti, ſi autem non videris, non erit.* 402. 2. a 273. 2. a 73. 2. a

De Helia paliū dimittente. 297 2. b

3. *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo,*

obtu-

Digitized by Google

abstulit holocaustum ſuper murum, & facta eſt indignatio magna in Iſrael ſtatimque receſſerunt ab eo. 370. 3. 602. 2. e

4 *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri.* 494. 2. a

Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquam, non reſpondeas illi. 88. 2. c

Poſuitque os ſuum ſuper os eius. 317. 2. d

6 *Vidit: & ecce mons plenus equorũ, & curruum igneorum in circuitu Eliſæi.* 849. 2. d

19 *Cum adoraret Deum ſuum, Adramalech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* 368. 1. a

20 De Ezechia, vt ſanatur per Solis ſignum. 132. 1. c

21 *Vides Achab humiliatum coram me.* 810. 2. d

22 *Miſit ad Holdam prophetidem.* 57. 2. e

Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace. 803. 1. c

Paralipomenon 1.

10 *Aſcendit primus Ioab, & factus eſt princeps.* 401. 1. a

Tobias.

5 *Inuenit iuuenem ſplendidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum.* 231. 1. a

6 *Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, exentera hunc piſcem.* 375. 2. d

11 *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patris ſui.* 375. 2. d

Iudith.

8 *Fecit ſibi ſecretum cubiculum.* 498. 1. a

Quod eſt hoc verbum, in quo conſentit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Expectemus humiles. 163. 2. b.

9 *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum.* 707. 1. a

Percuties eum ex labijs charitatis meæ. 94. 1. d

Eſther.

5 *Si Regi placet, obſecro vt veniat ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium.* 567. 2. e

13 *Sic Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua gloria cupiditate fecerim hoc, vt non adorem Aman ſuperbiſſimum: ſed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorem, excepto Deo meo.* 325. 1. b

Iob.

1 *Vir erat in terra Hus.* 2. 1. a

Sic faciebat Iob cunctis diebus. 261. 1. d

Circuiui terram, & perambulaui eã. 150. 1. d

Nonne vallaſti eum, & domum eius, vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum. 659. 1. a

Et repentè ventus irruens venit è regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos. 176. 1. c. 361. 1. d

Filijs tuis, & filiabus tuis comedentibus

Digitized by Google

bus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorem. 134. 2. a 613. 1.

Tunc ſurrexit Iob: & ſcidit veſtimenta ſua, tonſoque capite corruens in terra adorauit. 114. 2. c. 174. 1. a 138. 1. b 745. 2. e

Quouſque ſuſtines. 114. 1. d

Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ. 38. 2. e

Factum eſt autem quaſi dies hac, & venerunt Angeli aſſiſtere coram Domino. 74. 1. a

Et diabolus venit, vt in medio eorum aſſiſteret coram Domino. 385. 1. b

Sedebat ſuper aceruum ſtercoris extra ciuitatem. 174. 1. b 762. 2. e

Pellem pro pelle dabit homo pro anima ſua. 360. 2. d

Homo innocens verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocentia ſua. 681. 2. c

Sparſerunt terram ſuper caput ſuum: & ſederunt cum eo. 799. 2. b

Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. 713. 1. e

4 *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia.* 371. 2. b

7 *Cur non tollis peccatũ meum.* 12. 2. e

16 *Percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.* 606. 2. d

Terra ne operias ſanguinem meum, nec habeat locum latendi clamor meus. 689. 2. a

21 *Verumtamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit a me.* 491. 1. c

28 *Semitam ignorauit auis.* 794. 2. d

29 *Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi.* 8. 2. e 371. 2. e

31 *Pepigi fœdus cum oculis meis ne cogitarem quidem de virgine.* 73. 2. a

Quis det de carnibus eius vt ſaturemur. 597. 1. a

Si expaui ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum deterruit me: ſed non magis tacui, neque egreſſus ſum oſtium. 641. 2. d 647. 1. b

Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam. 706. 2. a

34 *Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum.* 20. 2. b

Vana eis euadent clamaſſe, & orare virum, abuſi ſunt enim ex honoratis infirmis. 440. 2.

40 *Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum.* 472. 1. d

Pſalmi.

2 *Poſtula à me, & dabo tibi gentes.* 452. 1. c

Apprehendite diſciplinam. 553. 1.

3 *Pſalmus Dauid, cum fugeret à facie Abſalonis.* 312. 2. c

4 *Annuntient in Sion nomen Domini.* 463. 2. a

5 *Mane aſtabo tibi.* 661. 1. d

6 *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* 791. 1. b

8 *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem tuam.* 446. 2. b

Omnem eſcam abominata eſt anima eorum. 522. 2. d

9 *Propter quid irritauit impius Deũ? Dixit enim in corde ſuo, non requiret.* 611. 2. d

10 *Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro.* 68. 2. d

18 *Nox nocti indicat ſcientiam.* 404. 2. e

19 Exal-

Digitized by Google

19 *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob.* 261. 1. b

21 *A manu canis vnicam meã.* 45. 2. c

Manducauerunt & adorauerũt omnes pingues terrę. 553. 2. d

22 *Deduxit me ſuper ſ mitas iuſtitiæ propter nomen ſuum.* 260. 1. c

23 *Hæc eſt generatio quęrentium Deum, quęrentium faciem Dei Iacob.* 101. 2. a

Tollite portas Principes veſtras. 744. 1. a

25 *Cibauit illos ex adipe frumenti, de petra mille ſaturauit eos.* 91. 1. e

26 *Ne declines in ira à ſeruo tuo.* 6. 2. e

28 *Vox Domini præparantis ceruos.* 30. 1. d 150. 2. b

Vox Domini confringentis cedros, comminues eas tanquam vitulum libani. 152. 1. a

Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. 705. 2. d

35 *Quoniam apud te eſt fons vitę, & in lumine tuo Videmus lumen.* 532. 2. e

40 *Propter innocentiam meam ſuſcepiſti me.* 193. 1. d

44 *Aſtitit Regina a dextris tuis.* 83. 2. c

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. 92. 1. a

Speciosus forma prę filijs hominum. 697. 1. e

Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus. 54. 2. c

Myrrha, & gutta, & caſſia à Veſtimentis tuis, à dominus eburneis. 109. 2. b

48 *Audite hæc omnes gentes.* 458. 1. b

64 *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* 480. 1. b

67 *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lętantium, Dominus in illis.* 302. 2. a

Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatę. 701. 1. e 671. 3.

Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. 664. 1. a

68 *Pauper & dolens ego ſum, ſalus tua Deus ſuſcepit me. Laudabo nomen Dei cum cantico.* 531. 1. a

71 *Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam.* 420. 2. e

Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna. 801. 2. a

Erit firmamentum in terra in ſummis montium. 522. 1. e

73 *Quia obſcurati ſunt terrę domibus iniquitatis.* 778. 2

76 *Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos faciat nos.* 97. 2. b

In die tribulationis meę Deum exquiſiui manibus meis. 550. 2.

84 *Miſericordia & Veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatę ſunt.* 684. 1. b

91 *Induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* 484. 1. 750. 1. c

102 *Renouabitur vt aquilæ iuuentus mea.* 752. 2. b

103 *Cedri Libani quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum.* 173. 1. c 847. 1. b

105 *Fecerunt vitulum in Oreb, & adorauerunt ſculptile.* 359. 2. b

109 *Tecum principium in die virtutis tuę, in ſplendoribus ſanctorum, ex Vtero ante luciferum genuite.* 33. 2. a

Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis. 196. 2. e

113 *Quid eſt tibi mare quod fugiſti? & tu Iordanis quod conuerſus es retrorſum.* 386. 2. c 439. 2. c

118 De-

118 Deduc me Domine in viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper. 426. 2. b
125 Sagittę potentis acutę, ita filij excuſſorum. 91. 1. c
126 Niſi Dominus ędificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. 797. 1. b
127 Labores manuum tuarum quia mã ducabis, beatus es, & bene tibi erit. 133. 1. d
Educens nubes ab extremo terrę, fulgura in pluuiam fecit. 420. 2. a 752. 1. c
136 Super flumina Babylonis illic ſedimus. 501. 2. c
146 Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. 525. 1. c
147 Qui poſuit fines tuos pacem. 803. 2. b
150 Omnis ſpiritus laudet Dominum. 31. 2. a

Prouerbia.

Prouerbia Salomonis filij David Regis Iſrael. 435. 2. e
4 Stultus homo deſpicit matrẽ ſuam. 111. 2. b
Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens. 342. 1. b
5 Ceruа chariſſima. 30. 1. d
9 Miſcuit vinum, & miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem. 535. 2. c 805 2. e
14 Vbi plurimę ſegetes manifeſta eſt fortitudo bouis. 539. 1. d
23 Accedens ad menſam potentis, conſidera quę tibi apponuntur sibi, ſciens quia & talia te oportet parare. 541. 1. a
24 Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit. 575 1. c 315. 1. c
25 Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ, ſi ſitis, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius. 267. 1. d
30 Byſſus & purpura indumentum eius. 3. 2. a
Nobilis in portis vir eius. 116. 1. c
Domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. 53. 1
Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus precium eius. 35. 1. d
Viam colubri ſuper petram. 41. 2. e
31 Digiti eius apprehenderunt fuſum. 641. 1. b

Eccleſiaſtes.

1 Eccleſiaſtes filius David Regis. 392. 1. a 435 2. e
Feci mihi hortos & paradiſos. 423. 1. a
2 Quis ita deuorabit, & delitijs affluet vt ego. 99. 1. a
4 Conſiderans reperi aliam vanitatem ſub ſole, vnus eſt, & fratrem non habet. 330. 1. b
5 Poteſtatemque ei tribuit, vt fruatur parte ſua. 514. 2. & lib. 3. c. 8. §. 15.
6 Si genuerit quiſpiam cẽtum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ętatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuę, ſepulturaque careat, de hoc ego pronuntio quod melior illo ſit abortiuus. 620. 2. c
7 Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs. 659. 1. d
11 Da partem ſeptem, nec non & octo. 634. 1. e

Cantica.

1 Oſculetur me oſculo oris. 282. 2. c
Si ignoras te ò pulcherrima mulierum.

rum. 40. 2. e
Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne efficiar ſicut velata. 292. 2. c 402. 1. b 40. 2. b 209. 1. b 860. 2. e
Si ignoras te ô pulcherrima mulierum egredere, & abi poſt veſtigia gregum. 169. 1. e
Ecce tu pulchra es propinqua mea. 219. 2. c
Oleum effuſum nomen tuum. 248. 1. d
Equitatui meo aſſimilaui te. 422. 1. b
Botrus Cypri dilectus meus mihi, 160. 1. b 555. 2. e
Formoſa ſicut tabernacula Cedar, ſicut pellis Salomonis. 670. 2. d
Cum eſſet Rex in accubitu ſuo. 829. 2. c
2 Columba mea. 42. 2. a
Amica mea. 43. 2. c
Qui paſcitur inter lilia. 106. 1. e
Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipſa velit. 163. 2. e
En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras. 291. 1. e
Introduxit me Rex in cellam vinariam. 513. 2. e
Sicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias: ſicut pomum inter ligna ſiluæ, ſic paruulus meus in filios. lib. 3. cap. 8. § 14. 525. 2. e
3 Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum tanquam Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris. 61. 1. d 644. 1. c
Nunquid quem diligit anima mea vidiſtis. 74. 2. d
Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. 111. 2. e. 226. 1. d 805. 2. e
Septuaginta fortes, &c. 387. 1. d
In lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea. 761. 1. e
Videte Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. 582. 2. c
Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis. 618. 2. c.
4 Sicut turris Dauid collum tuum mille clypei pendent ex ea. 17. 2. b
Capilli tui ſicut greges caprarum. 370. 1. c
Veni coronaberis de capite Sarmana. 385. 2. b
Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris. 644. 1. d
Sicut fragmen mali punici gena tua. 714. 1. a
5 Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto. 4. 2. c
Soror noſtra paruula eſt, & Vbera non habet. 65. 1. e
Faſciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea cōmorabitur. 84. 1. e
Dilectus meus miſit manus per foramen, & venter meus intremuit. 96. 1. a 519. 2. d 334. 1
Coma eius ſicut elatæ palmarum nigra quaſi coruus. 461. 1. b
Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt annuntietis ei, quia amore langueo. 485. 1. b
Vinum bibi cum lacte meo. 725. 2. d
Manus meæ diſtillauerunt myrrham. 800. 1. a
6 Quę eſt iſta quę progreditur quaſi aurora conſurgens. 716. 1. c
Pulchra eſt amica mea ſuauis, & decora ſicut Hieruſalem. 644. 2. a
7 Comę capitis tui purpura Regis. 47. 1. b 83. 1. b
Pone me vt ſignaculum ſuper brachium tuum. 258. 1. b
Venter tuus aceruus tritici Vallatus lilijs. 533. 2. a
8 Ego murus. 15. 1. b

Sl

Si murus eſt, ędificemus ſuper eum propugnacula argentea. 38. 1. c

Alæ eius, alę ignis. 267. 2. a

Qui habitas in hortis amici auſcultant, fac me audire vocem tuam. Fuge fuge dilecte mi. 327. 1. d

Vt inueniam te foris, & deoſculer. 680. 2. b

Quę eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, ſupra pectus recumbens dilecti ſui. 716. 1. d

Sapientia.

2 *Venite, fruamur bonis quę ſunt, & vtamur creatura tanquam iuuentute celeriter. Coronemus nos roſis antequam marceſcant. Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Circumueniamus iuſtum, morte turpiſſima condemnemus eum.* 77. 2. c

4 *Videbunt finem ſapientis, & non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum.* 438. 2. d

16 *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur.* 229. 2. a

Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata omnium nutritici gratię tuę deſeruiebant ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant. ibid. c

18 *Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.* 275. 2. b

Eccleſiaſticus.

4 *Melius eſt eſſe duos quàm vnum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuę: ſi vnus ceciderit ab altero fulcietur; ſi dormierint duo, fouebuntur mutuo: & ſi quiſpiam pręualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei.* 542. 1. d

24 *Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita omnium creaturarum.* 31. 1. a 52. 2. d

Quaſi platanus exaltata ſunt iuxta aquas. 193. 1. a

Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſę in Hierico; quaſi oliua ſpecioſa in campis, quaſi platanus exaltata ſunt iuxta aquas. 500. 2. d

25 *Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit.* 223. 1. d

39 *Audite me diuini fructus, florete flores quaſi lilium.* 757. 1. b

Iſaias.

1 *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen.* 35. 1. c

Erubeſcent ſuper hortis ſuis quos concupierunt. 322. 2.

Filios enutriui & exultaui, ipſi autẽ ſpreuerunt me. 433. 1. a 591. 2. c

3 *Non ſum medicus.* 131. 2. d

6 *Ea quę ſub ipſo erant replebant Templum.* 90. 2. 825. 2. b

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. 115. 1. a

Quem mittam. 125. 1. a

Ecce ego, mitte me. 125. 2. a 147. 2. a

Clamabant alter ad alterũ. Sanctus, Sanctus, Sanctus. 283. 1. d

Duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes, & duabus volabant. 773. 2. e

7 *Pete tibi ſignum.* 294. 2. e

Ecce virgo concipiet, & pariet filium. 295. 1. a

9 *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cuius Principatus*

ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi. 209. 1. e 243. 1. c 318. 2. c
10 Væ Aſſur: virga furoris mei, & baculus ipſe in manu eorum indignatio meæ. 56. 2. d
11 Egredietur virga de radice Ieſſe. ibid. e
Et flos de radice eius. 757. 2. a
Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris. 151. 1. a 432. 1. d 604. 1. c
12 Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus es me. 57. 1. e
14 Ex radice colubri egredietur regulus. 405. 1. d
Sedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis. 425. 1. e
16 Et erit ſicut auis fugiens. 127. 1. e
Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion: & erit ſicut auis fugiens. 41. 2. b
18 Ite Angeli veloces ad gentem expectantem & conculcatam. 502. 2. c
21 Si quæritis quærite. 332. 1. e
Cuſtos quid de nocte. 594. 2. a
22 Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. 481. 1. e
28 Qui crediderit, non feſtinet. 788. 2. b
29 Miſereamur impio & non diſcet iuſtitiam. 488. 1. d
Expergiſcimini & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis, ros tuus. 777. 2. d
30 Erit tranſitus virgæ fundatus. 258. 2. c
33 Occuli tui videbunt Hieruſalem ciuitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in ſempiternum, quia ſolum ibi magnificus Dominus. 144. 2. b 259. 1. e
45 Hæc dicit Dominus Chriſto Cyro, cuius apprehendi dexteram. 860. 2. d
46 Numquid tolletur à forti præda. 44. 2. d
An quod ablatum fuerit à robuſto ſaluabitur. 46. 2. b
48 Impius quaſi mare feruens. 322. 1. c
49 Non eſuriens, neque ſitiet. 529. 1. d
Vocans ab Oriente auem. 530. 2. b
52 Quam pulchri pedes euangelizantium pacem. 213. 1. b 608. 2.
53 Vidimus enim, & non erat aſpectus. 115. 1. a
In ſapientia ſua iuſtificauit ipſe, iuſtos ſeruos meos multos. 338. 1. c
57 Generationem eius quis enarrabit quoniam abſciſſus eſt de terra viuentium. 27. 2. c
60 Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges ſplendore ortus tui. 237. 2. c
62 Ecce ſaluator tibi aderit. 607. 2. a

Hieremias.

1 Ollam ſuccenſam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis. 488. 2. d
11 Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. 539. 1. b
Verbum quod factum eſt à Domino ad Hieremiam. 742. 2. d
31 Fœmina circumdabit virum. 126. 1. a

Threni.

1 *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo.* 590. 1. d 621. 2. b
Sacerdotes, & ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia quæſierunt cibum ſibi, vt refocillarent animam ſuam. 130. 2. d
2 *Magna eſt velut mare contritio tua.* 569. 2. c 587. 2. a
Deduc quaſi torrentem lacbrymas. 620. 2. d
Conſurge lauda in nocte, in principio vigiliarum, effunde, ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt, in fame in capite omnium compitorum. 130. 2. e
Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame & ſiti; in capite omnium compitorum. 445. 1. a
3 *Bonum eſt viro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.* 63. 2. c
Ponet in puluere os ſuum ſi forte ſit ſpes. 610. 1. a 246. 1. b
Venatione ceperunt me quaſi auem. 599. 2. d
Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam. 348. 2. e
Manus mulierum per miſericordiam coxerunt filios. 419. 1. e
Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius: me minauit & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam. 469. 1. e
Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui, depoſita eſt vehementer non habens conſolationem. 771. 2. a
4 *Filia populi mei crudelis ſicut ſtruthio in deſerto.* 333. 2. a

Ezechiel.

1 De curtus carbonibus. 99. 1. b
Duæ pennæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum. 154. 1. a
Sed & manus hominis ſub pennis eorum. 428. 1.
Et ſuper firmamentum quod erat imminens capiti eorum. 455. 1. b
Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Dei. 792. 1. d
2 *A lumbis deorſum vidi ſpeciem ignis & arcum.* 208. 2. a
Fili hominis ſta ſuper lumbos tuos, & loquar tecum. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam loquutus eſt mihi, & ſtatuit me ſuper pedes meos. 754. 1. d
3 *Propone ænigma ad populum Iſrael.* 573. 1. c
4 *Fili hominis ſume tibi laterem, & pones illum ante faciem tuam, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem.* 509. 2. b
8 *Et ecce ab Aquilone portæ altaris idolum Zeli.* 624. 1. c
9 *Heu heu Domine Deus, ergo ne diſperdes omnes reliquias Iſrael.* 520. 2. c
Vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt & ſteterunt iuxta altare. 553. 1. a
17 *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad libanum, & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam in Chanaan, in vrbe negociatorum poſuit illam.* 129. 1. b
24 *Erit clauſa principio.* 105. 2. e

27 *ventus auſter contriuit te in corde maris.* 102. 2. e
Tr inſtra tua fecerunt tibi exebore. 458. 1. a
Leua planctum tuum ſuper Regem Tyri. 633. 1. d
37 *A quattor ventis veni Spiritus, & exſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.* 261. 1.

Daniel.

1 *Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.* 126. 2. d
2 *Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei.* 172. 1. c 458. 2. c 463. 1. b
De ſtatua aurea. 382. 1. a & 2. d
De ferreis tibijs. 297. 2. e & ſeq.
3 De tribus pueris. 16. 2. a 732. 1. a
Cur Nabuchodonoſor vidit filium Dei inter pueros? 19. 1. d
Species quarti ſimilis filio Dei. 77. 1. b 211. 1. c 394. 2. a
In hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, & ſambucę, pſalterij, & ſymphonię, & omnis generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam. 141. 2. e
Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum. 463. 2. c
Tunc Nabuchodonoſor obſtupuit, & ſurrexit properc. 858. 2. b
Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei altiſſimi, egredimini. 456. 2. a 639. 2. e
Benedictus Deus Sidrach, Miſach, & Abdenago. 281. 2. a
Qui miſit Angelum ſuum, & eripuit ſeruos ſuos, qui crediderunt in eum, & verbum Regis immutauerunt. 642. 2. d
Peccauimus, iniquitatem fecimus. 681. 2. e
4 *Deus magnus oſtendit Regi quę ventura ſunt poſtea.* 632. 2. b
Ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit. 443. 2. a
5 *Munera tua ſint tibi, & dona domus tuę alteri da, ſcripturam autem legam tibi Rex.* 347. 1. d
In eadē hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis. 708. 1. e
6 *Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum Satrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat.* 155. 2. d
Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque Deo, & homine, vſque ad triginta dies, niſi à te, Rex, mittatur in lacum Leonum. 579. 1. b
De Daniele à Leonibus libero. 143. 2. c
10 *Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiens os meum locutus ſum.* 439. 1. d
13 *Mundus ego ſum à ſanguine huius.* 78. 1. a
Surgens Daniel comedit. 466. 1. d

Oſeas.

2 *Dabo eis vallem Achor ad aperiendam ſpem.* 96. 1. e
4 *Et erit populus meus tanquam Sacerdos, cui contradicitur.* 612. 1. c
Turbo ſpiritus tu es in alis eius. 719. 1. e
5 *Paſcet eos Dominus ſicut agnum in latitudine.* 703. 2. e
6 *Ego capiam, & vadam, & tollam, & non eſt qui eruat: & reuertar ad locum meum.* 830. 1. e
7 *Quaſi columba ſeducta non habens*

Digitized by Google

bens cor. 486. 2. a
Ephraim factus eſt ſubcinericius panis. 592. 2. e
In vtero ſupplantauit fratrē. 780. 2. b
9 Scito te Iſrael ſtultum. 645. 2. d
Ex diebus Gabaa peccauit Iſrael. 13. 2. b
11 In funiculis Adam traham eos. 521. 2. e
Ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum; & declinaui ad eum, vt veſceretur. 543. 1. d
Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt diſperdam Ephraim; quoniam Deus ego ſum, & non homo, in medio tui ſanctus, & non ingrediar ciuitatem. 683. 2. d
14 Ego quaſi iuniperus cooperiens. 656. 1. d
Radix eius vt libani, ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius: viuent tritico. 544. 1. d

Ioel.

2 Ecce ego mitto vobis frumentum, vinum, & oleum, & replebimini in eo. 560. 1. d 562. 1. e
3 Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtella retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hieruſalem dabit vocem ſuam, & mouebuntur cœli, & terra. 474. 1. e

Amos.

4 Auertam faciem meam ab ipſis. 613. 2. e
7 Ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu eius trulla cementarij. 38. 1. e 92. 2. a

Ionas.

1 Indica nobis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu? 637. 1. b
Remigabant viri, vt reuerterentur in aridam. ibid. 2. e
2 Præparauit Dominus piſcem grandem, vt deglutiret Ionam. 102. 2. b
Et aſcendet de corruptione vita mea, Domine Deus meus. 817. 1. b
3 Prædicauerunt ieiunium, & induti ſunt ſaccis. 411. 2. a
4 Et afflictus eſt Ionas afflictione maxima, & iratus eſt. 615. 2. c

Habach.

1 Tyranni ridiculi eius. 658. 1. e
2 Circumdabit te calix iræ Domini, 322. 2. b
3 Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius. 457. 2. c. 582. 2. d
Aſpexit, & diſſoluit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi. 619. 1. d

Sophonias.

1 Scrutabor te in lucernis. 108. 1. c
Verbum Domini, quod factum eſt ad Sophoniam filium Chuſi, filiæ Gedoliæ. 501. 1. d

Zacharias.

2 Qui tangit vos, tangit pupillas oculi mei. 179. 1. b
Orietur vobis timentibus nomen meum Sol Iuſtitiæ. 216. 2. d
3 Ecce ego cælabo ſculpturam eius. 241. 2. d
4 Educet lapidem primarium, & ex-

exæquabit gratiam gratiæ eius. 52.1.d
Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, quia Rex tuus venit tibi.455.2.e
11 Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti. 628.1.d.

Malachias.

3 Loquuti ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque cum proximo ſuo attendit Dominus, & vidit, & ſcriptus eſt liber monumenti coram Deo.95.2.b
4 Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius.250.1.a 307.1.b

Machabæorum 1.

2 Tulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui ſunt ipſi, & vxores, & filij eorum.366.1.d
Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die Sabbatorum: pugnemus aduerſus eum, & non moriemur omnes ſicut mortui ſunt fratres noſtri, ibid.e
7 Congregata eſt ad eos Synagoga Aſſidæorum, omnis voluntarius in lege, & facti ſunt illis ad firmamentum.235.1.e

Machabæorum 2.

Vnius territus fortitudine pacem rogauit.518.2.d

Nouum Teſtamentum.

Matthæus.

1 Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.357.2.e
2 Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum.20.2.b
Gauiſi ſunt gaudio magno valde. 91.1.c
Stetit ſupra vbi erat puer.134.2.d
Surge, & accipe Puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Aegyptum.90 2.a
3 De cœlo intonante apud Iordanem.7.2.b
5 Beati pauperes ſpiritu.247.1.d
Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.499.1.b
Beati eritis, cum maledixerint vos homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos.610 1.e
Vos eſtis ſal terræ 487.1.e
Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis.479.2.b
Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio.504 2.c.e 307.1.e
Vos eſtis lux mundi.286.1.d
Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.713.1.a
6 Sicut & nos dimittimus.13.1.e
8 Ipſe verò dormiebat.147.1.c
Qualis eſt hic homo, quia venti, & mare obediunt ei.786.1.a
Cùm veniſſet Ieſus in domo Petri 204.1.a
Tenuit manum eius, & dimiſit eam febris.650.2.a
Puer meus iacet in domo paralyticus.

Digitized by Google

cus. 289. 1. e
Dic verbo, & ſanabitur puer meus. 447. 2. d
Occurrerunt ei duo dæmonia habentes. 747. 1. a
Quid nobis & tibi Ieſu filij Dei? 284. 1. a
9 Circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella docens. 131. 1. c
Cum tranſiret Ieſus. 286. 2. e
Vidit hominem ſedentem in telonio. 484. 2. c. 609. 2. a
10 Veni ſeparare hominem aduerſus patrem. 20. 2. d
Tradet frater fratrem. 133. 2. e
Nec calceamenta, nec virgam ferant. 370. 2. b
Primus Simon Petrus. 279. 2. c
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. 135. 2. e
11 Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ. 171. 1. d
Regnũ cælorum vim patitur. 238. 1. a
Non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. 648. 2. d
Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. 669. 1. e
Diſcite a me, qui mitis ſum, & humilis corde. 746. 1. a
12 Abijt Ieſus per ſata Sabbatho. 145. 2. & 351. 2. d
Sic luceat lux veſtra coram hominibus. 266. 2. d
Quæ eſt mater mea. 336. 2. e 597. 1. d
15 Etiam Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. 171. 1. b 562. 2. d 515. 2. d
Iam triduo ſuſtinent me. 638. 2. c
Præcepit turbę, vt diſcumberent ſuper terram. 680. 1. d
16 Abſit à te Domine, non erit tibi hoc. 425. 1. e
Quem dicunt homines eſſe filium hominis? 786. 2. b
Quam dabit homo commutationem pro anima ſua. 711. 1. d
Duxit illos in montẽ excelſũ. 131. 2. b
17 Ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias. 11. 1. a
Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula. 236. 1. a 344. 1. b
Aperto ore eius inuenies ſtaterem. 838. 2. d
18 Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cęlorum. 768. 2. a
19 Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis. 224. 1. a
Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? 350. 1. b
20 Dic vt ſedeant duo filij mei, vnus ad dexteram; alius ad ſiniſtram. 426. 1. a 605. 1. e
Non eſt meum dare vobis. 224. 1. b 565. 2. b 831. 1. e
21 Oſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini. 122. 2. a
Intrauit Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo. 117. 2. b
22 Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? 561. 1. d
23 Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus; qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine iuſti Abel vſque ad ſanguinem Zacharię, &c. 695. 1. e
24 Cum videritis abominationem ſtantem in loco ſancto, tunc qui in Iudea eſt, fugiat ad montes. 468. 2. e
Orate ne fuga veſtra fiat hyeme, vel Sabbatho. 475. 2. a

Digitized by Google

vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. 529. 2. a
Tunc parebit ſignum Filij hominis. 718. 2. a
25 *Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. 76. 2. e*
Dormitauerunt omnes, & dormierunt. 71. 2. e
26 *Vt quid moleſti eſtis huic mulieri? 160. 1. e*
Mitte gladium tuum in vaginam. 174. 1. d
Tranſeat à me calix iſte. 186. 1. e
Vnus veſtrum me traditurus eſt. 464. 1. a
Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iſcariotes ad Principes. 321. 1. b
Ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, &c. 481. 1. a
Vbi vis paremus tibi paſcha? 560. 2. e
27 *Laqueo ſe ſuſpendit. 442. 1. e*
28 *Quotidie ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis. 333. 1. e*
Terræmotus magnus factus eſt. 519. 2. a

Marcus.

5 *Vidit Ieſum à longè, cucurrit, & adorauit eum. 482. 1. a*
Interrogabat eum Ieſus, quod tibi nomen eſt. 637. 2. b
Exeuntes ſpiritus immundi introierũt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare. 171. 1. b
Non ſciebat quid diceret. 329. 1. a
6 *Cùm placuiſſet Herodi. 141. 2. c*
7 *Catelli ſub menſa comedunt de micis. 91. 1. b*
10 *Non erat tempus ficorum. 117. 2. d*
14 *vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. 547. 1. d*
Poſſet vnguentum iſtud venundari pluſquã trecentis denarijs. 626. 1. e
16 *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic. 685. 2. c*
16 *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde mane vna Sabbatorum veniunt. 448. 1. d*

Lucas.

1 *Et non erat illi filius. 170. 1. e*
Apparuit illi Angelus Domini ſtans à dextris altaris. 74. 2. a
In ſpiritu, & virtute Eliæ. 142. 2. b
Virtus altiſſimi obumbrabit tibi. 157 2. d
Concipies, & paries filium. 168. 1. d
Et regnabit in domo Iacob. 37. 2. e
Turbata eſt in ſermone eius. 519. 2.
Vna de filiabus Aaron. 31. 2. e
Ambo iuſti apud Deum. 769. 1. a
Exultauit infans in vtero meo, 85. 2. d
Ipſe enim ſaluabit populum ſuum. 256. 2. a
Et tu puer Propheta altiſſimi vocaberis. 342 2. b
2 *Quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur. 29. 2. a*
3 *Qui fuit Adam, qui fuit Dei. 28. 2. e*
4 *Quid nobis, & tibi? 7. 1. b*
5 *Recede à me Domine. 6. 2. d*
In verbo tuo laxabo retia. 447. 2. e
9 *Hic ſi eſſet Propheta, non ſineret hanc mulierem tangere ſe. 12. 2. a*
Oſculabatur pedes Domini. 591. 2. e
Permitte mihi priùs ire, & ſepelire patrem meum. 341. 1. d
10 *Ipſa ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat verbum illius. 146. 2. c*
11 *Et ibit ad illum media nocte. 848. 1. e*
Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine. 94 2. d

12 *Sint lumbi veſtri præcincti.* 17. 1. c 93. 2. d 230. 2. b
Lucernæ ardentes in manibus veſtris. 267. 1. c
Similis hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit, oſtium confeſtim aperiant ei. 100. 2. c
Nolite timere, puſillus grex, quoniam complacuit patri veſtro dare vobis regnum. 372. 1. c
Quid faciam? quod non habeo quo congregem. Deſtruam horrea mea. 486. 1. d
Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem. 690. 1. b
13 De ſtercore imponendo ficui. 569 1. b
14 *Cùm intraſſet Ieſus in domo cuiuſdam Principis Phariſæorum, vt manducaret panem.* 512. 2. b
Iuga boum emi, & eo probare illa. 423. 2. d
Et compelle intrare, vt impleatur domus. 704. 2. c
15 *Domum euerrit.* 164. 2. c
Diuiſit illis ſubſtantiam. 444. 2. d
Ego hic fame pereo, ſurgam, & ibo ad patrem meum. 528. 1. d
Oſculatus eſt eum. 212. 1. a 810. 1. b
Cito afferte ei ſtolam primã. 612. 1. d
Indignatus eſt autem, & nolebat introire. 604. 2. b
16 De villico. 419. 2. a
Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis. 431. 1. d
Pater Abraham, miſerere mei. 471. 2. 374. 1. a
Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aqua. 491. 2. b. 515. 2. c 739. 2. b 775. 1. d
Vt mittas eum in domum fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis. 158. 2
17 *Emebant, vendebant, & plantabant, & ædificabant, & pluit ignis de cælo.* 380. 2. a
18 De Phariſæo, & Publicano. 504. 1. c
Non ſum ſicut hic publicanus. 648. 1. c
Ieſu fili Dauid miſerere mei. 698. 1. a
19 *Præcurrens Zacheus aſcendit arborem Sycomorum, vt videret Ieſum.* 343. 1. d
Zachæe, deſcẽde hodie, namq. in domo tua me manere oportet. 620. 1. b
Dixerunt Domini eius ad Diſcipulos. 442. 2. b
Si cognouiſſes & tu equidem in hac die tua, quę ad pacem tibi. 611. 2. b
22 *Occurret vobis homo amphoram aquę portans, ſequimini eũ.* 538. 1. c
Tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire. 100. 1. a
Ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua. 613. 1. d
O homo, non ſum. 373. 2. e
23 *Tolle, crucifige eum.* 214. 2. b
Neque tu times Dñ. 150. 2. c 291. 1. c
Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. 162. 1. b 342. 2. a
24 *Et accepit panem, benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* 373. 1. c 532. 2. a

Ioannes.

1 *In ipſo vita erat, & ipſe erat lux hominum.* 140. 1. d
Intuitus autem Ieſus eum dixit: tu es Simon filius Iona, vt vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus. 147. 1. d
Cùm eras ſub ficu, vidi te. 165. 1. b
Cuius non ſum dignus corrigiam ca-

calceamenti ſoluere. 439. 2. e

2 *Vocatus eſt autem Ieſus, & Diſcipuli eius ad nuptias. 153. 1. c*

Quid mihi & tibi, mulier? 166. 1. d

Implete hydrias aqua. 552. 2. d

4 *Ego miſi vos metere quod non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis. 162. 1. d*

Voca virũ tuum. & veni huc. 80. 1. c

Erat quidam regulus. 502. 1. c

6 *Eum qui venit ad me, non eijciam foras, qui de cælo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius qui miſit me. 427. 1. d*

vnde ememus panes, vt manducent. 539. 2. e

7 *Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? 237. 2. b*

8 *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophilacio, docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum. 344. 2. e*

Digito ſcribebat in terra. 776. 1. c

9 *In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos. 237. 2. c*

10 *Dimitte oues, et lupus rapit. 612. 2. c*

Et lupus rapit, & diſpergit oues. 802. 1. b

11 *Lazarus amicus noſter dormit, & gaudeo propter vos. 361. 2. b*

Lachrymatus eſt. 580. 2. c 852. 2. d

vbi poſuiſtis eum? 115. 2. a

Statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies eius erat ligata. 314. 1. d

13 *Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ. 308. 2. a*

Quod facis, fac citius. 309. 1. e

Et cum accepiſſet ille buccellam, exiuit continuo. 332. 1. a

Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt dicens, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet. 474. 2. e

14 *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. 278. 1. a*

Pater maior me eſt. 279. 2. a

Philippe, qui videt me, &c. 18. 1. d

16 *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. 473. 2. d*

17 *Pater, quos dediſti mihi, &c. 681. 1. c*

19 *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regem facit, &c. 131. 2. e*

Et accepit eã Diſcipulus in ſuã. 2. 1. d

Venit homo quidam diues nomine Ioſeph. 24. 1. a

20 *Vidit Ieſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus eſt, Dicit ei Ieſus, mulier quid ploras? quem quæris? 127. 2. b*

Et poſt dies octo iterum erant Diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio. 224. 2. d

21 *Petre amas me? Cum ſenueris, extendens manus tuas, & alius cinget te. 186. 2. c*

Et ducet quo tu non vis. 673. 1. d

Acta Apoſtolorum.

1 *Quid ſtatis aſpicientes cœlũ? 135. 1. e*

Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis. 663. 2. c

Perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria. 142. b 771. 1. b

2 *Quia muſto pleni ſunt iſti. 623. 1. a*

Liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulchrum eius

eius eſt apud nos. 754. 2. c
4 *Ponebant ante pedes.* 635. 2. a
5 *Factum eſt autẽ quaſi horarũ trium ſpatium, & vxor illius neſciẽs quod factum fuerat introiuit.* 572. 1. c
7 *Date mihi poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum.* 158. 2. a
Cùm eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cœlum. 464. 2. c
Viri fratres, & patres audite. 584. 2
video cęlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. 406. 2. b
9 *vas electionis eſt iſte mihi, vt portet nomen meum.* 249. 1. d
10 *Aſcendit ſuperiora domus, vt oraret.* 130. 1. d
16 *Subito terræ motus factus eſt, & ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, & vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.* 649. 1. e.
Lætatus eſt cum omni domo ſua. 715. 1. d

Epiſt. Pauli ad Romanos.

2 *Non enim qui in manifeſto Iudæus eſt, ſed qui in abſcondito.* 410 2. e
8 *Habitat in me peccatum.* 21. 1.
Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit. 161. 2. a 850. 1. a
12 *Obſecro vos vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem.* 17. 1. a

Ad Corinth. 1.

Opportet corruptibile hoc induere incorruptionem. 105 1. e
Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. 741. 2. d
5 *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaq. epulemur.* 517. 1. d
7 *Qui virginem ſuam tradit, bene facit, & qui non tradit, melius facit.* 73. 1. b
8 *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus.* 170. 1. d
9 *Numquid non habemus poteſtatem, mulierem ſororem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli?* 127. 2. d
10 *Petra autem erat Chriſtus.* 41. 2. c
Bibebant de ſpirituali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus. 519. 1. b
Et panem quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt? 550. 2. d 567. 1. b
11 *Ideò debebat mulier poteſtatem habere in capite propter Angelos.* 127. 1. b
Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. 541. 1. b
12 *Non poteſt oculus manui dicere, opera tua non indigeo.* 769. 2. c
15 *Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cùm autem dicat, omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio propter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe filius ſubÿcietur ei.* 126. 2. b
In Chriſto omnes viuificantur, vnuſquiſque in ordine ſuo, primitię Chriſtus. 170. 1. d
Seminatur in corruptione, ſurgit in incorruptione; ſeminatur in infirmitate, ſurgit in virtute: ſeminatur

Digitized by Google

natur corpus animale, ſurgit ſpiritualc. 534.2.b

Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur; niſi prius moriatur. 777.2.a

Ad Corinth. 2.

12 *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meę Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui.* 577.1.b

Virtus in infirmitate perficitur. 410.1.b

Ad Galatas.

1 *Cùm autem placuit ei qui me ſegregauit de vtero matris meę, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizaret illum gentibus.* 435.1.a

Si nos aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit. 428.1.e

4 *Dico autem quanto tempore hęres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus, et actoribus eſt.* 202.1.c

6 *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini.* 668.2.e 682.1.a

Ego enim ſtigmata Domini mei in corpore meo porto. 815.1.e

Ad Philippenſes.

1 *Subminiſtratio, inquam, Ieſu Chriſti.* 154.2.d

2 *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens.* 227.2.c

Factus obediens vſq; ad mortem mortem autem crucis. 257.1.e 774.1.e

Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, & obſequium fidei veſtrę, gaudeo, & congratulor vobis: id ipſum vos gaudete, & congratulamini. 306.2.d

Ad Epheſ.

5 *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* 383.1.e 750.1.b 783.2.e

Ad Coloſſenſes.

1 *Nobis donatum eſt à Deo, vt non ſolum in eo credamus ſed etiam pro eo patiamur.* 403.2.a

2 *In quo circumciſi eſtis circumciſione non manu facta, in ſpoliatione corporis carnis, in circumciſione Chriſti conſepulti ei in Baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem.* 253.1.

Ad Timotheum 1.

1 *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.* 232.2.d

2 *Mulieri docere nõ permitto.* 605.2.d

Volo viros orare omni loco, leuantes puras manus. 298.2.e

Ad Titum.

3 *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris.* 140.1.c

Ad Hebræos.

1 *Vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* 478.2.d 496.1.e

5 *Didicit ex his, quę paſſus eſt, obedientiam.*

Digitized by Google

tiam. Et conſummatus eſt omnibus obtemperantibus ſibi. 492. 2. b

9 *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorũ bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, ideſt, non huius creationis. 32. 1. d*

10 *Ideò ingrediens mundum dicit, hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi. 241. 2. a*

Ideoque non confunditur vocari Deus eorum. 407. 1. a

Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes. 424. 1. e

Habemus fiduciam, fratres, in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti, quem initiauit nobis viam nouam, & viuentem. 495. 1. e

11 *Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem. 384. 1. d*

Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt promiſſionem; Deo pro nobis melius aliquid diſponente, vt non ſine nobis conſummarentur. 224. 2. a

12 *Acceſſiſtis ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem, meliùs loquentem, quàm Abel. 518. 2. a*

Epiſt. D. Iacobi.

1 *Suſcipite inſitum verbum. 41. 1. d*

Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à patre luminum. 98. 2. e 853. 1. b

Epiſt. D. Petri 1.

1 *In quem deſiderant Angeli proſpicere. 403. 1. b*

2 *Si guſtaſtis quoniam ſuauis eſt Dominus. 228. 2. 513. 2. c*

Genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. 705. 2. b

Epiſt. D. Ioannis.

1 *Quod erat ab initio, quod audiuimus quod vidimus, oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtrę contrectauerunt de verbo vitæ. 100. 1. e*

3 *In hoc cognoſcimus charitatem, quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit. 181. 1. a*

5 *Hic eſt qui venit per aquam, & ſanguinem Ieſus Chriſtus, non in aqua ſolum; ſed in aqua, & ſanguine. 739. 1. d*

Apocalypſis.

1 *Princeps Regum terrę, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum. 242. 1. 2*

2 *Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum. 249. 2. b*

5 *vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid: & vidi, & ecce agnũ. 457. 1. e*

10 *Accipe librum, & deuora illum. 434. 2. b*

12 *Mulier amicta Sole. 39. 1. e 161. 1*

Luna ſub pedibus eius. 86. 2. b

14 *Nomen eius, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. 81. 2. b 83. 1. d*

15 *Vidi tanquam mare vitreum mixtum igni, & eos qui vicerunt beſtiam, & imaginem eius ſtantes ſupra mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moyſi.*

*Moy*ſ. 268. 1. *b*
17 *Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos.* 288. 2. *d*
21 *Vidi ſanctam ciuitatem nouam, deſcendentem de cælo, adeo paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo, & audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* 60. 1. *e*
Veni, oſtendam tibi ſponſam vxorem agni, & ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altum, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem. 76. 1. *b*
22 *Qui audit, dicat, veni.* 135. 1. *d*

IN-

Digitized by Google

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

ABſentia Ieſu duriſſima amanti. 621.1.c
Abſentia Dei per peccatum, vt timenda. 772.2.b
Abſcondi virtutes debent. 410.2.a
Abiectiones & vilitates voluntariæ, vt gloriæ, fructus pariant. 145.1.a 2.a
Abnegatio bonorum temporalium filios Dei facit. 493.1.c 2.d
Accuſator fratrum ineptus ad gubernandum. 470.1.2.e
Actiua coronat opus. 758.1.d 2.c
Adnentus Dei hominis lætiſſimus iuſtis. 463.1.e 2.d
Adoleſcentes in eligendo Religionis ſtatu parentum vota ſequantur. 73.1.a 2.a
Aemulatio de virtutibus vt honeſta. 752.2.a
Aſflictiones & calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles. 443.1.d 2.c
Afflicti & laborantes Dei ſedes ſunt. 458.1.d 2.b
Afflicti homines nec ad momentum deſerendi, ſed citiſſime ſubueniendi. 721.1.b 2.c
Agrorum frequentiæ inhoneſtę fœminis. 75.1.d.2.e
Alapa Chriſti Domino inflicta, vt eius patiendi famem ſaturauit. 606.1.b 2.e
Alieno muneri ne te inſeras. 427.2.a
Amicitia hominum traxit Deum ad laqueos. 599.2.d
Amicus Dei, eius paſſiones imitetur. 799.1.e 2.a
Amor coniugalis Deo gratiſſimus. 20.2.c
Amor Chriſti in homines horaria fecit tormenta. 478.2.a
Amor Chriſti in homines coronidem pulcherrimam habuit. 479.2
Amor Chriſti in homines vt efficacior, quam amor Trinitatis. 482.1.2
Amor vnus Chriſti hominum corda per ſe trahit. 750.2.b
Amoris diuini artificium. 497.2.c
Amor in Deum ſine metu ſuſpectus. 603.1.c 2.b
Amor hominum erga Chriſtum, vt Deum maximè commendat. 859.2.d
Ancilla crudelior carnifice in Chriſtum. 616.2.e
Animarum ſaluti inuigilare omnes decet. 705.1.d 2.e
Angeli ſaluati à Ieſu ante caſum. 29.2.a
Angeli hominibus ſalutares. 74.1.a 2.b 220.1.c 2.d
Angeli militiæ nomen dederunt, vt Chriſti ſtabilirent principatum. 228.1.e 2.c
Angeli mille formas ſubeunt, vt hominibus proſint. 229.1.b

An-

Digitized by Google

Angeli magis tenentur hominibus proſpicere ab Aſcenſione Dominica. 874. 2. b
Angelorum exercitus inuigilant viro perfecto cuſtodiendo. 387. 1. b 2. a
Antiqui ſerui Dei etiam reprobandi non inhonori manent. 308. 1. b 2. d
Arbitrio humano periculosè committuntur bona diuina. 573. 2. c
Argumentis non turbanda quæ ad ſalutem pertinent. 865. 2. a
Aſcenſio Chriſti Domini, lib. 5. capit. 7. per totum.
Aſcendens Dominus hominum geneſim reddit auſpicatiſſimam. 844. 2. c
Attentio in precibus. 88. 2. a
Auitam mediocritatem ne excedant qui Chriſto nomen dederunt. 818. 2. a
Author primus criminis, reus eſt omnium. 602. 1. d. 2. a
Auxilium à ſolo Deo ſperandum, non à creaturis. 373. 2. c

B

B*Aptiſmus Chriſti alites facit, qui ad cæleſtia volent.* 352. 2. c
Beneficia diuina quæ plurimis proſint citius, quam quæ vni ſoli exhibentur. 80. 1. c 2. a *amant pluribus communicari.* 565. 1. c 2. a 812. 2. c
Beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant. 98. 2. b
Beneficia diuina præ manibus. 820. 2. b
Beneficia Dei, vt timorem debent incutere. 862. 1. b 2. d
Benignitas Dei aliquando acris in ingratos. 591. 1. d 2. a
Benignitas hoſtes fugat. 698. 1. e 2. e
Bona mundialia inania & vacua. 103. 2. e *qualia.* 657. 1. a 2. d *fugacia.* 491. 1. b 2. d
Bona temporalia, vt grauant poſſeſſores ſuos. 296. 2. c *vt damnoſa.* 380. 1. b 2. a *contemnuntur ab his qui Deo implentur.* 464. 2. a
Bona temporalia diabolus præfefert, vt homines in ſui adorationem trahat. 381. 2. a
Bona terrena magni, cæleſtia parui æſtimant homines. 626. 1. c 2. a
Bona terrena nuſquam ſine fletu. 771. 1. e 2. c
Bona terrena contemnenda ab his qui Deo implentur. 839. 1. a *qualia.* 661. 2. b
Bona vniuerſa Ieſu nomine inſigniuntur. 252. 2. a
Bona cæleſtia ſola appetuntur ab his qui à Deo aguntur. 464. 2. a *præ manibus habentur.* 853. 1. c 2. d
Bona permanentia nulla niſi in Chriſto. 415. 1. a 2. d
Bona nobis à Deo data petunt & à nobis proximis dari. 498. 2. b
Bona Eccleſiaſtica non recondi, ſed effundi amant. 634. 2. d
Bona Eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti. 635. 2. d
Bonorum cæleſtium magnitudo. 423. 2. c
Bonorum cæleſtium deſideria, vt hominem ditant. 841. 2. c
Bonorum temporalium abnegatio filios Dei facit. 493. 1. c 2. d
Brauium cæleſte etiam ab infantibus poteſt obtineri. 493. 1. c 317. 2. c & ſeq.

C

C*Alumnias tacite tolerare virtutis eſt diuinæ.* 641. 1. c

Caro

Digitized by Google

Caro Chriſti, vt carnales condemnat. 413.2.e
Caro Chriſti deitatem honorauit. 226. 2. *a efficaciam deitatis acuit.* 213.2.c *Deum glorioſiorem reddidit oculis Angelicis.* 773.2.d
Caſtitas inter fœminas rara. 14.2. a *Sacerdotes creat.* 16.2.c *& ſeq. dominatur.* 82.2.a *vincit fugiendo.* 93.1. e *imperterrita eſt, ibid. totum Deum ſibi aſtantem requirit.* 105.2.c 564. 2.b *& ſeq.*
Caſtus vir pro muro eſt fœminis. 14.1. e *vt inuigilare debeat.* 71.1.b *maximè Deo notus eſt.* 76.1.c *famę zelator ſit.* 78.1.d *de ſe timeat in quouis ſanctitatis culmine conſtitutus.* 92.1. e *caueat blanditiarum verba.* 94.1. b *ſuſpectum habeat quidquid carni cohæret.* 119.1.e *& ſeq. æternum viuet.* 120.1.e
Celeritas in obſequijs commendatur. 780.1.d 709.2.d
Charitas Chriſtiana ſibi labores, & mala præſumit, proximis bona cupit. 152 2.d
Charitas fraterna filios Dei oſtendit. 329.2.a
Charitas vera primum ſibi diuinam gratiam quærit, deinde alijs. 158.1.a
Chriſtus, vide Ieſus. Paſſiones ſuas manifeſtauit, abſcondit glorias. 124. 2.a *& Solis amat ſentiri beneficijs.* 140.1.a *Filius Dei apparuit deſcendendo ad mortem.* 371.2.c *labores & opprobria ſibi præoccupauit.* 152. 1.d *voce & exemplo docuit.* 391.1. e *Damnatis quam terribilis.* 474.1.b *Solus in arena relictus infinitas hoſtium turmas deiecit.* 720.1.b *in montem moriens exultauit.* 729.2.a
Chriſti iugum ſuaue. 669.1.b 2.a
Chriſti humanę voluntati debemus ſui ſanguinis effuſionem. 489.2.d *Poſt paſſionem anxius ſitit ſalutem noſtram.* 426.2.c
Chriſti conuerſatio facilis acceſſu vt Magiſtrum decebat. 388.2.b *eius virtutes, vt ſuperent facundiam creatam.* 685.2.e
Chriſti miniſter ex humilibus operibus. 134.2.b
Chriſti caro, vt carnales condemnat. 413.2.e
Chriſtiani prę Iudęis chariores Deo. 390.1.a
Cibus Dei homo, vt inuideatur à diabolo. 362.1.e 2.b
Cicatrices Chriſti Domini teſtimonium perhibent eius virtuti, qua ſe excitauit. 804.1.b
Circumciſio Ieſum oſtendit eiuſdem patriæ nobiſcum. 242.2.d *fidelium oſtendit originem ex Cruce.* 243.1.e
Circuncifio Ieſu veterem Circunciſionem euacuauit. 244.2.a *Ieſu natali auſpicium dedit.* 246.2.a
Circunciſio Moſaica nomine Ieſu emollita. 247.2.e
Clauſura vt decet virgines. 87.2. *vt decet ſapientiæ ſtudioſos.* 805.2.a
Cęcitas mentis noſtrę quàm damnoſa. 574.2.d
Cœleſtia appetenda. 129.2.d
Cęlum implendum humanis corporibus ex Dominica Aſcenſione. 846.2.d
Cognatio naturę noſtrę filium Dei nobis reddidit ſalutarem. 330.1.e
Cognati vt ſubueniendi. 133.2.c *&c.*
Cognitio ſui reddit hominem ad Dei imaginem. 409.1.b
Colloquia vt detrimentoſa. 95.2.a
Colloquia fœminarum fugienda. 127. 1.a
Colloquia ſpiritualia, vt trahunt Deum. 334.2.a

Digitized by Google

Communis via terendæ. 172. 1. a
Concionator per compita & montana, verbum miniſtret. 130. 2. b
Confeſſio peccatorum neceſſaria. 706. 1. c
Conſilia quæ à Deo dantur, ab ipſo etiam perficiuntur. 753. 1. d
Conſiliarius malus ſupplicium maximum. 628. 1. c
Conſolatio vera ſolum ex Ieſu. 301. 2. c
Contemplationis prætextu non ametur ocium. 132. 2. a
Contemplatio addit alas, actio coronat opus. 769. 1. c
Contumelias & calumnias patienter ferre, non eſt cuiuſuis hominis virtus, ſed perfectiſſimi viri. 609. 2. c
Conuiua vt celebranda. 834. 2. c
Cor dandum Deo in primis. 505. 1. a
Corda reproborum patent diabolo poſſeſſori. 485. 2. c
Coronas omnium præfefert Dominus reſurgens. 758. 1. d
Creaturæ vniuerſæ etiam ſibi contrarias ſubeunt formas, vt Deo famulentur. 229. 2. b
Creaturæ vniuerſæ humaniſſimè excipiunt afflictos homines. 386. 1. b
Creaturæ cur Iudæ ſeruarunt fœdera pacis. 590. 2. b vt commouebantur in Deicidas. 730. 2. b
Creator vt ſequendus etiam ſi minora nobis daret quam diabolus. 483. 2. c
Cultus & ornatus corporis cum re familiari componendus, nec excedat. 174. 2. d
Crux Chriſti mortificationem & dolorem omnibus perſuadet. 779. 1. d 2. c lucidior Sole. 609. 1. c
Crucis dolores pro delicijs ſunt Deo. 680. 1. b
Crux Domini durior & acerbior, quàm quæ ab hominibus ferri queat. 681. 2. a
Crux corona & diadema Imperij. 685. 1. a præpropera in liberandis hominibus. 693. 1. c eleuat & ſuſtentat portantes. 669. 1. b vt à pluribus reptatur, ab alijs tollitur. 668. 1. b eius ad ſocietatem ſoli admittuntur dilecti. 671. 2. c
Crucis pondus ouicularum pondus minuit. 667. 1. b ſub illa ſpectabilis Dominus. 670. 1. a Per Crucem ſecure ad Paradiſum itur. 708. 2. c
Crucifixi Ieſu ſumma poteſtas. 731. 1. d

D

Diabolus per ſe ſolus vt infirmus. 597. 2. d.
Diabolus infamiſſimo interitu perditur per Ieſum. 654. 1. a
Diabolus homines eijcere ſatagit in ſummum malitiæ barathrum. 788. 2. a
Diabolus & vitia nihil curant niſi ſolum vincire ſuos. 442. 1. c
Diabolus fugit viros à quibus, primis in conatibus reſiſtitur ei. 384. 2. c
Diabolus inuidit Deo cibum. 362. 2. b
Diabolus ſpernendus etiam ſi maiora bona concedat nobis, quam Deus. 383. 2. a
Diabolus ſemper hominis ſtudet perditioni. 367. 2. d
Dei ſolius munus eſt parcere. 12. 2. b
Dei ex Maria manſuetudo. 56. 1. d
Dei cibus eſt homo. 363. 1. b
Dei guttula vel mica humana replet corda. 90. 2. d
Dei benignitas in ingratos qualis. 591. 1. d
Dei filius vt gentilitia materna æſtimat. 111. 2. a

Dei

Dei præſentia facit ſupra naturam audere. 116.2.e
dei filius vt à matre accepit quandam ſanctitatis ſpeciem. 121.2.a
dei oculi firmitudinem præſtant. 147. 1.c
dei vicinitas ſalutaris. 219.2.b
deo integro corde ſeruiendum. 505.1.a
deo vt vaces à mundialibus liberare. 404.2.c
deo gratioſus omnia bona habet. 103. 2.e
deo reddendum idem, quod ab illo accipimus. 175.1.e 2.c
deo gratis ſeruiendum. 378.1.a
deo vt inhærendum etiam ab illo repulſi. 685.2.e
deum nemo ſibi ſoli præſumat. 282.2.a 328.2.a
deum qui linquunt, nuſquam non errones. 598.2.d
deum qui quærit ſecurus à malis. 280. 2.d
deus vt cognitos habet caſtos. 76.1.c
deus, vt ſe credit virginibus. ibid.2.d
deus ſolus fauet deprobatis, & deiectis hominibus. 722.2.c
deus ſuſpectam habet impudicitiam. 77. 2.b
deus vt adſtat Mariæ. 89.2.e
deus ab vtero Virginali vt extollitur. 110.1.e
deus humanas mentes in ſublime agit. 129.2.c
deus ſalutaris paruulis. 140.2.b
deus citius pluribus, quam vni ſubuenit. 307.1.b 812.2.c 80.1.a 2.b
deus in Maria virgine vt magnus. 144. 1.c
deus nullum ſeruum inhonoratum dimittit. 308.1.b
deus multis modis quærendus. 332. 2.c
deus ſine glorioſis titulis, vt male nominatur. 149.2.c
deus non in auro, ſed in paupertate internoſcitur. 382.2.b
deus res humanas fulcit & firmat. 154. 2.b
deus inter afflictos & laborantes. 458. 1.c
deus vt præuenit peccatores. 201.1.a
deus in præſepi amplius innoteſcit. 210. 1.d
deus homo fit vt homines poſſimus Deum ſuſtinere. 323.2.b
deus ſolus amandus ſine creaturis. 218. 2.b
deus vt Saluatoris gloria fulgeret, vt indiguit peccatoribus. 225.1.b
deus facile inuenitur ab his qui labori incumbunt, dum alij indulgent voluptati. 238.2.a
deus in præmiandis laborantibus quam celer. 302.2.e
deus ipſe perficit in nobis quidquid iubet. 753.2.d
deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt. 784.2.a
deus longanimiter expectandus in ſuis promiſſionibus. 787.2.e
deus poſſeſſio fidelium eſt. 816.1.b
deuotio in oratione, non facile interrumpenda. 88.2.a
deſideria inefficacia ſalutis vana. 640. 1.b
diuitiæ vt fructuoſæ, & vtiles. 658.2.b
doctor Euangelicus erga Principes ſæculi qualis. 286.1.e
doctor ſuam habeat ſapientiam. 434. 1.b
doctrina Chriſti Domini vna, diuiſionem fugit. 284.2.b
dolor de peccatis verus qui operibus exhibetur. 774.2.b & *qui non leui ſatisfactione contentus eſt.* 739.1.b

Domini compellatio ſola potens eſt ad ſe omnia trahere. 447. 1. a
Dominorum oculi vt faciunt ſeruos laborare. 406. 2. d

E

Eccleſiæ bona non recondi, ſed effundi amant. 634. 2. d
Eccleſiæ bona iniuſtè retenta exitialia ſunt poſſidenti. 635. 2. d
Eccleſiaſticorum ornatus & cultus. 643. 2. c
Eleemoſyna præparauit Virgineum vterum, vt Deum caperet. 69. 2. a *cito largienda.* 448. 1. a *Neceſſaria ad alias virtutes coronandas.* 460. 2. c *extraneis & alienis ſine diſcrimine exhibenda, maximè à Prælatis.* 633. 2. e *Reddit Deum facilem inuentu.* 783. 2. c *vide Pauper.*
Eleemoſyna nuptias cæleſtis agni nanciſcitur. 724. 2. a
Eremum amet qui Chriſtum videre cupit. 342. 2. a
EVCHARISTIA à fol. 512. 2 & *deinceps.*
Examinanda frequenter opera. 273. 1. a
Exemplum malum quam efficax. 719. 1. b *Qui eo non rapitur rarus, iſque fortiſſimus.* 712. 1. c
Exemplum. 351. 1. a 511. 2
Expectatio vt cruciat. 162. 1. a
Expectatio quæ gratiſſima Deo. 303. 2. d 581. 1. a
Expectationem qui nouit habere, dignus Imperio. 163. 1. a 692. 1
Exterior homo nuſquam ſine periculis. 604. 1. d

F

Fabri filius Ieſus vtilis omnibus. 24. 2. d
Fama vt obſeruari debet à caſtis. 78. 1. a
Faſtus regios depone quiſquis hominum animos cupis capere. 203. 1. b
Fides ſeu fiducia in Deum repulſa neſcia. 143. 1. a
Fides beneficia diuina præcedat. 817. 2. d
Fides robuſta omnia præ Deo contemnit. 235. 2. e
Fide nitens in quauis iactura lætus agit. 265. 1. c
Figuras mille ſubit Deus vt hominibus proficiat. 408. 1. b
Filij parentum vota adimplent duplicato lucro. 73. 1. a 2. 2 *quales in parentes, & eorum præmia.* 459. 2. b
Filiorum mors acerbiſſima parentibus. 176. 1. a
Filius Dei magnus ab vtero Mariæ. 106 2. a
Filius Dei oſtenditur quis ex multorum fratrum amore. 329. 2. a
Filius Dei ob naturæ cognationem hominibus ſalutaris. 330. 1. e 2. a
Filius Dei, vt ſe transfigurat in hominũ vtilitatem. 408. 1. b
Filius hominis vt hominum tutor. 216. 1. d 2. c
Filium à parentibus condemnari, ſceleſtiſſimi indicium. 432. 2. a
Firmitudo in bonis à Dei oculis. 147. 1. c *in ſolo Deo.* 154. 2. b
Flagella in Ieſu ſigna euidentiſſima charitatis. 652. 2. a
Flagellis Ieſu humana terra excolebatur. 653. 1. c
Fortitudo maxima Dei, quod ſe credat fœminæ. 148. 2. a
Fortitudo in medijs periculis. 666. 1. b
Fœmina bona viros condemnat. 789. 1. b
Fœminarum colloquia fugienda. 127. 1. a
Fœminis leuamen in puerperio ex Maria. 138. 2. b

Fra-

Digitized by Google

Fratrum amor ſilios Dei oſtendit. 329. 2. a
Fundamentum Ieſu inexpugnabile. 741. 1. b

G

GAudia magna citius pluribus quã vni à Deo parantur. 223. 2. d
Gentes vt amabant Ieſum. 637. 2. d
Gloria cæleſtis vt gratis, & ſine labore habetur. 430. 2. c *vt à pluribus habetur in ſingulis abundantior.* 875. 1. a
Gloria vana fugienda propter Dei gloriam. 265. 2. a
Gloria humana vilitas. 657. 1. a
Gratia Dei omnia in bonum veſtit. 102. 2. c *timores excutit.* 103. 1. d *præſto eſt etiam obduratiſſimis peccatoribus.* 389. 1. b
Gratioſus Deo, omnia bona habet. 103. 2. c
Gratis Deo ſeruiendum. 378. 1. a

H

HOmo nil magnũ niſi propter Deum operetur. 19. 2. c *faciat quod in ſe eſt, non id remittat Deo.* 356. 2. c *Seueriſſimus eſt vltor iniuriarum.* 664. 2. a *Cæleſtis ſit à ſepulchro Domini.* 756. 1. c
Homines quàm ſapienter caſtigandi. 595. 1. a
Hominum frequentiam fugiat qui cæleſti luce perfundi cupit. 292. 1. b
Hominum res maximè promouentur ad Ieſu præſentiam. 747. 1. c
Hominum Geneſis ſub aſcendente Domino quę? 844. 2. c
Hominibus q ſeruit calamitoſus. 289. 1. b
Honor Dei ex vilicate præſepij. 206. 2. d
Honorabiles ſunt Deo qui compatiuntur. 800. 2. a
Hoſtis reſpiciendus qua parte amorem conciliet. 484 1. d 870. 1. d
Hoſtis ante omnia repellendus. 365. 2. c
Hoſtes pariter amandi à Chriſtiano. 608. 2. d *occulti palam trahendi, ſi vinci debent.* 315. 1. b
Humana temeritas etiam in diuinam faciem auderet. 607. 1. c 2. d
Humaniſſimum eſt pro alijs pericula ſubire. 663. 2. b
Humilis ſeruitus quàm Deo grata. 126. 1. c 2. b
Humilitas ea amplectenda, qua cęteros quoſque vt Dominos revereamur. 171. 1. *Nulli etiam viliſſimo ſe præferat.* 648. 1. b
Humilitas compendium eſt ad virtutes. 494. 2. c *exaltat ſuos.* 500. 2. a *illuminat mentem.* 507. 1. b 2. a
Humilitas è Dei fauoribus. 505. 2. b
Humilitas Deum ipſum extollit. 773. 2. c
Hmilitas compendium ſalutis. 495. 2.
Humilitas potentiſſima in Ieſu. 745. 1. b
Humilitas vt Deum facit glorioſiorem. 743. 2. c

I

IAcobi prælia celebrata in Eccleſia Chriſti cur? 398. 1. d
Iacobus doctrina & prælijs clarus. 400. 1. a
Iacobus Princeps militię. 401. 1. a
Ieſu abſentia etiam dęmonibus amara. 7. 1. b
Ieſus vt fabri filius perquam vtilis nobis. 24. 1. d
Ieſus Angelorũ ſaluator. 29. 2. b *pudicitię munimentũ.* 105. 2. d *cohiberi non poteſt à ſalute cauſanda.* 253. 1. d *in Marianis manibus, vt ſe auxit.* 168. 2. a *vt ſe hominum declarauit patrẽ.* 211. 2. b *vt homines tutatur.* 216. 1. d 2. d

Ieſus voluntarios homines trahit. 234. 1. *b totus ſuauitas.* 248. 2. *d*

Ieſu nomen inter ſanguines effuſos clarct. 249. 1. *a alas indidit Deo, vt in noſtram ſalutem aduolet.* ibid. 2. *e omnibus linguis celebratum, omnibus vtile.* 251. 1. *a ab vniuerſis creaturis vt honoratur.* 252. 2. *a facit obedientes.* 257. 1. *d* 2. *b efficaciam præbet in hoſtes.* 258. 1. *a ditat ſuos.* 259. 1. *e* 2. *e tolerantiam & augmentum præbet ſuis.* 260. 2. *c*

Ieſu bona per luctam. 253. 2. *d*

Ieſus claruit homines per apertos cœlorum muros inducens. 254. 2. *c prœliorum domitor, & triumphator.* 255. 2. *b proprium figmentum reſtaurat.* 256. 1. *d Verus horoſcopus erga homines.* 287. 2. *a vt ſuos glorificat.* 297. 2. *b*

Ieſus ſolus veram conſolationem affert. 301. 2. *e*

Ieſus ſolus, vt nullum Deo laborem intulit. 431. 2. *e ſemper impugnat malos.* 309. 1. *b a veris ſenſibus facile inuenitur.* 311. 1. *b*

Ieſus amat eſſe vbi patientiæ occaſiones. 325. 2. *a*

Ieſu preſſura eſt, quod eius non participemus gratiam. 588. 1. *a*

Ieſus parentes terrenos obliuiſcitur præ animarum amore. 336. 2. *a*

Ieſus etiam male ſuſceptus, vt in bonum inclinat. 368. 2. *d vnice amandus & ſequendus.* 440. 1. *c ſolus verus Rex.* 453. 2. *a*

Ieſu manibus tutus, & ſecurus homo. 594. 1. *d ſimiliter qui in eo fundatur.* 444. 1. *a*

Ieſu aſpectus diuinitatis odorem balabat. 610. 2. *c*

Ieſus capitur amicitiæ illice. 599. 2. *c horaria putat tormenta propter homines.* 478. 1. *a apud Caypham, vt caneſcit.* 614 2. *b eius dolor augebatur ex illis Prophetijs, &c.* 615. 1. *e* 2. *b feſtinior ad mortem, quàm ipſa parabatur.* 477. 1. *c* 2. *e*

Ieſu abſentia duriſſima amatori. 621. 1. *b*

Ieſus quam vili pretio poteſt haberi. 625. 1. *c* 2. *b*

Ieſus vt homo vt timendus. 664. 1. *a ſolus ante mortem canere poteſt victorias.* 673. 1. *a promptior ſanguinem fudit, quàm inimici exquirebant.* 736. 1. *d* 2. *b*

Ieſus breui & alieno loco teneri non poteſt. 761. 1. *c Eum mortuum impij reuerentur.* 735. 2. *c*

In ſepulchro quieſcens diaboli regnum populatur. 743. 1. *e* 2. *b*

Ieſu præſentia omnia virent. 775. 2. *e*

Ieſus rediuiuus totus vitam exhalat hominibus. 777. 1. *b hominum generis in primæua natiuitatis decus reparauit.* 794. 2. *c*

Ieſus vt peccatoribus adeſt. 795. 2. *a ægre à ſuis auellitur.* 840. 2. *a*

Ieſus per aquam. 822. 2. *d*

Ieſu gloria in Aſcenſione maxima. 847. 1. *a*

Ieſuitæ à fol. 257. 1. *c & deinceps.*

Ieſuitæ voluntarij in lege. 235. 1. *b*

Ieiunij bona. 358. 1. *c* 2. *b*

Ignatius Ieſuitarum fundator, à fol. 262. *col.* 2. *a & deinceps.*

Ignobilitas in Prælatis, & Præfectis, vt damnoſa. 115. 2. *b*

Imitatio Dominicæ Paſſionis quam efficax. 799. 1.

Impudicitia idololatriæ, erroriſque cæmes. 77. 20.

Impunitas peccatorum peſſima. 4. *b* 1. *a* 87.

Indumentum noſtrũ ſit Chriſtus. 651 2. *d*

Incorruptio & integritas poſt mortem ſolis caſtis. 120.2.c
Infans Ieſus ſe hominum declarauit patrem. 211.2.b
Infantię ludi viriles ętatis mores præſignant. 288.1.e
Iniuriæ illatę non ſtatim plectendę, ſed dant locum irę. 763.1.c
Inimicis qui parcit, Deum agit. 12.1.c
Inimicis parcere quaſi ex iuſtitia tenetur Chriſtianus. 12.2.d
Inimicis benefaciens eos expugnat. 267.1.b 2.c laureolam acquiri martyrij. ibid.1.
Inimicorum amor decorat martyrium. 697.1.b facit homines filios Dei. 698.1.e à Chriſto Domino perſuadetur. 696.1.e
Inimicus honoratis titulis vocandus. 699.1.d
Inimicis benefacere regium eſt. 701.1.e 2.c eos ſic deuinces. 696.2.c
Innocentes pueri, vt pręcurrant antę ipſum Chriſtum. 318.1.b
Innocentia inter hoſtes ſecura. 647.1.c
Inuentoribus vitiorum & virtutum pœna & pręmia. 68.2.e
Ioannes Bapt. pro caſtitate tutanda pugnaciſſimus. 142.1.c vt feſtinauit ad Chriſtum. 340.2.c Eremum petit, vt paret Chriſto viam. 342.2.a
Ioannis Bapt. morte vt bonoratur Chriſtus. 347.1.c 2.a
Ioannes Euang. ſilentium poſuit prophanis. 401.2.b beatior in ſinu Chriſti quam in ſede Regni. 402.1.a ſe filium Dei oſtendebat. 564.c 1. ex Mariana tutela quid? 402.2.a vt pręſtantiſſimus pręſul. 829.1.e 2.c illius ſuper omnes lucra. 714.1.d tormentis ſuperior manſit. 715.1.c vt à Maria matre, matriſſauit. 717.2.a
Ioſeph Marię ſponſus, Pater Ieſu. 1.1.c 2.a &c.
Ira Dei quando in vnum deſeuit, etiam propinquos ſolet pertranſire. 322.2.a
Irę locus dandus. 763.1.d
Iudas à nulla creatura alia interficitur, & cur? 590.2.b
Iudex reorum facinora minime prędicet. 9.1.d 2.c
Iudex manſuetudinem pręſeferat ante rigorem. 10.2.c
Iudicis rigorem emolliunt, qui Deum ſub miti ſpecie videre aſſueſcunt. 296.2.b
Iudicium horrendum ex Iudice damnantes. 474.1.b
Iudicium ſeuerum ab aſcendente Ieſu nobis indicitur. 843.2.c
Iudicium timendum ex beneficijs acceptis. 98.2.b
Iudicij timore leuantur iuſti ab Ieſu aſcendente. 847.2.b
Iudicij extremi memoria quam efficax. 611.1.b
Iuſtitia diuina, vt in parcendo conſiſtit. 683.2.c
Iuſtus de ſe ſolo timet, quod indicium eſt firmitatis. 469.1.c nullis tenetur vinculis. 263.1.c ſibi caueat cum Regnum percutitur peccati. 593.1.d. 2.b
Iuſto viro omnia etiam contraria famulantur. 471.2.c
Iuſtorum ærumnæ potiores, quam Tyrannorum gloria. 472.2.e
Iuſtorum caſus & ruina quid? 575.1.a
Iuſtorum ſomnus, & quies. 743.1.d 2.c 744.2.b

L

LAbor neceſſarius ad vitæ ſubſidia non omittendus prætextu deuotionis. 132.2.a

Digitized by Google

Labores potius quam ſtellæ auſpicatam faciunt hominum geneſim. 246. 2. a
Labores vt Chriſtianam infantiam alant & nutriant. 316. 2. b
Labores qua parte ſunt à Deo, ideo amabiles. 362. 1. a
Labores pro Chriſto, dantur præmij loco. 403. 1. c *vt appetendi. ibid.*
Labores iuſtorum potiores quam Tyrannorum gloriæ. 472. 2. e
Labores & ærumnæ tutiſſima omnium præſidia ſunt. 577. 1. a 790. 1. a 2. c *humiliter & reuerenter excipiendi.* 582. 1. a
Labores ne feſtines excutere. 691. 2. c
Labores ſecure ferunt ad Paradiſum. 708. 2. c
Laborum matutina tolerantia humanũ animum in mortem armat. 344. 2. d
Laborantes oculis ſpectantium recreantur. 689. 1. b
Laborare vt à Deo deficias, omnium miſerabiliſſimum. 429. 1. a
Laborandum eſt vt Chriſti lucrum faciamus. ibid. 2. a
Laborioſa vita eligenda. 659. 2. a
Lachrymæ Ieſu Paradiſum propinant. 214. 2. c
Lachrymæ citiſſimè & certiſſimè Deum inueniunt. 335. 1. e 2. d *Vt hominem tutantur.* 577. 1. a
Lachryma amorem Dei fouent, firmant. 622. 2. a
Lachryma humilis compendium ſalutis. 496. 1. c
Lachryma Spiritum ſanctum trahunt. 852. 1. a
Lætitia vera ex Ieſu quæ? 808. 1. b
Lapſus aliorum quorumcunque nobis lugendi. 633. 1. c
Lapſus ille non inglorius qui in arcua eſt. 616. 1. a
Lapſis à culmine hominibus vnus Deus fauet. 722. 2. c
Lateris apertio puram miſericordiam propinat. 737. 1. a
Laus propria timenda. 97. 2. c
Lectio ſacra efficax. 786. 2. d
Lectio ſacra vtilis. 796. 2. b
Leges ſeueritatis ad omnes æqualiter. 833. 1. c
Legum communium obſeruantia præſtantiſſima. 172. 1. a
Leuamen decet ſanctos viros laborantes. 466. 1. b
Lingua bona indicium diuinæ filiationis. 734. 1. b
Lingua bonis & diuitiæ. 837. 2. c
Lingua Deum ſonans quam efficax, ibid.
Luxuria, vide impudicitia.

M

Magiſter perfectus qui? 569. 1. c 2. b
Magiſtri ſpirituales cauti in condeſcenſu. 390. 2. a
Magiſtri ſuperiores diſcipuli. 278. 2. b
Magdalenæ fortitudo qualis. 712. 2. c
Magnus Filius Dei oſtenditur ex vtero Mariæ. 106. 2. a
Malorũ præmeditatio vtilis. 176. 1. a 2. a
Mala à peccatis orta noſcere vtile. 707. 2. c
Malitia cordis non poteſt non euulgari. 475. 2. d
Mandata noua & particularia non tradantur, niſi præmiſſa ratione. 123. 2. c
Manſuetudo vt Deo contingit ex Maria. 56. 1. d
Manſuetudo in gubernatore efficax ad trahendos homines. 457. 1. a 2. c
Manſuetudo & humanitas, vt deceant Prælatos. 203. 1. b 2. b
Mãſuetudo ante rigorẽ in prælat. 5.10. 2. c
Manſuetudo cum ſeueritate miſcenda à prælatis. 871. 1. d 2. b

Maria

Digitized by Google

Maria virgo,lib. 1. *per totum, à c.* 4.
*Maria Virgo originali peccato aduerſaria.*135.2.*b Prima reſurgentē Dominū vidit.*770.1.*c Eius ſollicitudo integra nobis datur à Ieſu aſcendente.* 842.2.*c*
Matianum lac ſeles Chriſti Domini ſaporauit. 725.2.*b*
Martyres filij Dei non habent patrem in terris. 319.1.*d*
Martyrum ſanguis tyrannos extingui. 321.1.*b*
Martyrum fortitudo fœminea cum Ieſu fortitudine comparata. 713.1.*c* 2.*c*
Materna gētilitia ęſtimat Deus. 111.2.*a*
Matthaeus cur facie hominis. 220.1.*a*
Mediocritas non decet perfectum virū. 726.1.*a* 2.*b*
Meditatio antecedat opus. 99.2.*b*
Meditatio antecedens periculorum ſalutaris. 376.1.*d* 2.*b*
Memoria natiuæ vilitatis vtiliſſima Prælatis. 824.1.*c* 2.*c*
Metus abeſt à caſtis. 105.1.*c*
Metus conſtantis viri quiſ? 798.2.*a*
Miniſtri Euangelici concordes. 420.1.*c* 2.*a*
Miniſtri Ieſu qui ſciunt humiliari, vt proſint. 124.2.*b*
Miniſtrorum ſuorum authoritati, vt Deus conſulat. 810.2.*c*
*Miracula Chriſti Domini, vt manifeſtatiua diuinitatis.*394.1.*d* 2.*c d Magorum prodigijs vt diuerſa.* 393.1.*a*
*Miracula plus illuſtrant Chriſtum Dominum quā obſcurat paſſio.*785.2.*d*
Miſerationis affectus validiſſimus. 177.2.*b*
Miſericordia & inclinatio Dei ad homines ex præſepio. 203.1.*b* 2.*c*
Miſericordiæ pura vena ex lateris apertione. 737.1.*a*
Miſericordia in pauperes, vt neceſſaria ad alias virtutes. 460.2.*c*
Mora in negotianda ſalute periculoſa. 709.2.*d*
*Mors virtutis prēmiū.*186.1.*b* 2.*d poſt Chriſtum ab omnibus ſumitur.* 731.2.*a* 187 1 *b* 2.*a à Chriſti aduētu dulcis & matura.* 305.2.*d eſt peccatoribus beneficium.* 570.2.*c intrepidē ſubeunda, vt vincatur.* 42.2.*c p.* à *oculis habenda etiā inter ipſa gaudia.* 421.2.*c Ad peccatores feſtinat.*769.*c* 2.*a à Cruce Domini amabilis.* 732.1.*d* 2.*d*
*Mortis memoria vt efficax.*480.2.*d &c.*
Mortis tempore cura, quod Ieſus adſit. 793.1.*b*
Mortis vincula nulla à Dominica Reſurrectione. 755.2.*a eius horror ibi vacuatus.* 762.1.*b vt expetenda mors à Domini Reſurrectione.* 754.2.*b*
*Mors Chriſti nulli nō vtilis.*740.1.*d* 2.*b*
*Moribundi bona ſua expendant in animæ ſalutem.*629.2.*b Meminerint Deū & Patrem, & Iudicem.* 728 2.*a*
*Mortificatio vtilis caſtis.*84.1.*b* 2.*a à Cruce Domini amabilis.* 732.1.*d* 2.*b*
*Mulieres nunquam non timendæ.*605.1.*c* 2.*a*
Multitudo accedentium ad Deum ſingulis prodeſt. 812 2.*c*
Mundities Chriſtiana facilè obtinetur. 494 2.*c*
Munera cita & prima, vt Deum obligant. 238.1.*a*
Muneri alieno ne te inſeras. 427.2.*d*
Mutabilitas fugienda. 898.1.*c* 2.*a*

N

NIli inundatio, vt Saluatoris aduentum præſagit. 315.2.*d*
Nobilitas vt Deo grata & honorifica. 18.2.*c*
Nobilitas in Prælatis commendatur. 115.2.*b*

No-

Nobilitatis eſt, vltra legem operari. 165. 2. d
Nobilitas Gentilium Deum ſibi matutino munere obligauit. 237. 2. c
Nobilitas vera ab intimis virtutibus. 454. 2. b
Nomen Ieſu, vide Ieſu nomen.
Nomen Mariæ fere contendit celebritate cum Dei nomine. 147. 2. e
Nominis diuini recordatio magnum leuamen affert. 836. 2. c
Nominis proprij appellatio ſecura. 101. 2. e
Nominis ferendi conditio non inutilis eſſe debet. 260. 1. b
Nuditas Chriſtiana filios Dei facit. 493 2. a
Nuditas vt innocentię argumentum. 651. 1. a 2. d

O

OBedientia hominem facit dignum Dei oculis. 146. 1. b
Obedientia indifferens optima pars. 146. 2. d
Obedientię gradus ſummus qui? 314. 1. b
Obedientia vt Deo pręſtanda. 586. 2. *extollit ſuos.* 338. 1. b 2. b *omnes profectus dedicat.* ibid. 1. *vt certa via ad cęlum.* 426. 1. c 2. b *victrix omnium.* 820. 2. d
Obedientia incolumitatis auſpicium eſt. 314. 1. a
Obliuio Dei verecunda fidelibus 286. 1. e
Obſequia ſpontanea gratiſſima Deo. 114. 1. c 125. 1. e 2. d
Occaſiones peccatorum fugiendę. 324. 2. a 621. 2.
Otium fugiendum. 132. 2. a 819. 2. a
Oculi diuini inſtar Solis. 620. 1. c 2. a *inſtar reguli.* 619. 1. b 2. c *Malitiam noſtram coercen'.* 613. 2. b *firmitudinem conferunt.* 147. 1. e
Oculi Domini vt faciant ſuos laborare. 406. 1. d 2. a
Oculi ſpectantium, vt laborantes recreant. 689. 1. b
Oculos fugiat humanos, qui Deo appropriat. 410. 2. e
Opera vt mentem illuſtrent. 169. 1. c
Opera examinanda. 273. 1. a *à principio, vt coronantur.* 114. 1. e 2. a
Opera fiant ex meditatione. 99. 2. b
Opera bona vt peccatorem gratię reſtituant. 797. 2. b
Opinio ſine pręſumptio magna de Deo nequit fruſtrari. 143. 1. e
Opiniones literarię cauendæ ſunt, ne illis odia & ſcandala generentur. 27. 1. b
Opprobria vt ſuſtineas, magna eges virtute. 609. 2. c
Oratio grata à corde Unum Deum quærente exeat. 398. 1. d *neceſſaria ad ardua virtutum facinora.* 578. 1. c 2. b
Oratio Prælati pro ſubditis Deo grata. 580. 1. d 2. c
Oratio hoſtibus formidanda quæ? 583. 1. b 2. a
Oratio efficax qualiter inſtituenda. 583. 1. c 2. d
Oratio attenta quantum bonũ. 660. 2. a
Orandum in abſcondito qualiter? 873. 2. c
Ornatus & cultus corporis ne excedat poſſibilitatem rei familiaris. 174. 2. d &c.

P

PArentes cæleſtia bona filijs procurent. 16. 1. a *ſceleſtos filios obliuiſcantur.* 721. 2. e
Parentum pia vota filij adimplent duplicato lucro. 73. 1. a 2. b

Pa-

Parentum virtutes vt creſcant in filijs. ibid.
Parentibus exhibitę obedientię prĕmia. 459. 2. b
Parentibus qualis pietas ſit exhibenda à cruce docemur. 76. 1. c 2. a
Parentis eſt filiorum peccata oſculis curare. 211. 2. b
Paruis prius incumbendum vt eamus ad magna. 469. 1. a 2. c
Paruuli vt à Deo ſubueniri ſoleant. 140. 2. b
Paruulorum cura Ieſuitis glorioſa. 446. 1. a 2. b
Parui defectus non contemnendi. 502. 1. d 2. b
Parua contemne, qui magna reliquiſti. 173. 2. c
Paſſio & mors, vt Deum commendat. 292. 2. a
Paſſio Chriſti omnem eius glorię ambitionem in Reſurrectione oſtendit. 758. 2. c *Omnium in ſe dolores ebibit, vt nobis inferat lętitiam.* 674. 1. a 2. b
Paſſio Chriſti ponderata. 601. 2. b *totum Paradiſi malum extinxit.* 676. 2. c *eius efficacia maxima.* 649. 1. c 2. d
Paſſio Dominica ſalutem oſtendit per mortificationem. 806. 2. a *Glorioſiorem fecit Chriſtum.* 791. 1. d 2. c *Exaltationem Aſcenſionis efficit.* 845. 2. d
Paſſionis Dominicę commemoratio Ieſu præſentium infert. 781. 1. d 2. c *Eius imitatio quam efficax erga Deum.* 799. 1. c 2. c
Patri Deo vt in abſcondito orandum. 873. 2. c
Pater Deus inuocandus vbi operoſis obligatur obſequijs. 727. 2. d
Patres antiqui, vt mallent in inferno eſſe, quam Deum in Cruce tortum videre. 180. 1. b
Patientię occaſio amplectenda. 325. 2. a
Paupertas Chriſtiana prima ve iuſtitię ęmula. 38. 2. d *ſequenda etiam in Regijs.* 173. 1. a 2. a
Pauperibus cito ſubueniri amat Dominus. 449. 1. c 2. a
Pauperum ſubleuatio Chriſtianos triumphos facit. 451. 1. a 2. c *eorum cura ſollicitabat Dominum reſurgentem.* 760. 1. b 2. a
Pax à preſepio. 212. 2. b
Pax Chriſtiana belligerans. 803. 1. a 2. b
Pacis bonum. 801. 1. b 2. c
Peccator pericoloſe degit poſt Chriſtum. 675. 1. b 2. a *Non publicandus vt corrigatur.* 467. 2. b *Feſtinatiſſimam ſibi mortem facit.* 569. 2. d
Peccator flagellis non emendatus peribit. 592. 1. d 2. a 702. 2. b
Peccator pericoloſe agit inter virtute conſpicuos. 764. 1. a 2. b
Peccator ſibi ipſi moleſtior omnibus. 784. 2.
Peccatoris impauidi ſtatus peſſimus. 475. 1. a 2. b
Peccatores vt caſtigantur beneficijs diuinis. 567. 1. a 2. b
Peccatum nudandum. 678. 1. c. 2. a *eius manifeſtatio, vt vtilis peccatori.* 568. 1. d 2. a 618. 2. a
Peccatum non agat radices in corde. 486. 2. d
Peccata non publicare, pertinet ad laudem peccatoris. 814. 1. a 2. b
Peccata extraordinaria neque per reprehenſionem ſunt euulganda. 787. 1. b 2. c
Perfecti viri timeant paruos lapſus. 502. 1. c 2. c
Perfectus vir, vt cuſtoditur exercitu Angelorum. 387. 1. b

per-

Digitized by Google

perfectionis culmen vt ſecurum. 370. 1. a 2. b
peregrini in terra, tenebrarum Principes expugnant. 782. 1. d 2. c
pericula vt præmeditanda. 376. 1. d. 2. a
perſeuerantia in opere bono. 771. 1. c
petrus Ieſu abſentia duriſſime negationem caſtigat. 621. 1. b 2. a Omnium Eccleſiarum labori præficitur. 821. 2. c
petri magnalia. 396. 1. c 2. a
petri paſcua ampliſſima. 803. 1. 2.
pietas in parentes à cruce, vt commendatur. 716. 1. c 2. b
pœna pro peccatis accepta, vt glorioſe. 312. 2. a 654. 2. c
pœna venit, qua via venit peccatum. 624. 1. b 2. d
pœnas à peccatis ortas noſcere vtiliſſimum. 707. 2. c
pœnitens non ad ſceleſtos magiſtros accedat. 627. 1. a 2. b
pœnitentia non fiat leui ſatisfactione. 739. 1. c 2. c
pœnitentia feſtinanter ſumpta ſuſpecta. 631. 1. c 2. d
pœnitentia in impoſſibilitate peccandi fundata ſuſpecta. 632. 1. c 2. a
pœnitentia occulta quam efficax. 275. 1. d 2. a
pœnitentia vt non differenda in vitæ finem. 710. 2. c
pœnitentia cultum corporis abijcit. 138. 1. b
potentia Dei in conuertendis ſuperbis ad Chriſtum. 151. 2. c
præcepta noua ratione, & exemplis tradenda. 123. 2. c
prælatus ſe ſub aliorum poteſtate meminerit. 310. 1. c 2. c
prælatus temperet zelum pietate. 418. 2. c vt noſcere debet ſubditos. 18. 1. b 2. a imperfectos ſubditos ſuſtineat. 160. 1. a feſtinare ſed ſuſtinere & expectare longanimiter nouerit. 162. 1. a 2. d ſubditorum ſordes portet. 599. 2. d ſapiens ſit ad caſtigandum. 595. 1. a 2. d
prælatus ignobilis. 116. 1. a meminerit priſtinæ vtilitatis. 824. 1. c 2. c
prælatus oues per ſeipſum viſitet. 828. 1. c. 2. d
prælatus vt trahat ſubditos verbis amicis. 809. 2. d 825. 2. d
prælatus ne occupetur in amicis & conſanguineis promouendis. 831. 1. c. 2. d
prælatus vilis & improbus ſuſtinendus. 639. 1. b 2. d
prælatis vt manifeſtanda à ſubditis ſecreta cordis. 431. 1. c 2. c
prælatio inter fratres odioſa. 779. 1. d 2. a 648. 1. d 2. d
prælaturæ periculum. 419. 1. a 2. c
prælatura plena triſtitijs, & timoribus. 579. 2. c
præfectus, vide Prælatus.
præmeditatio ante opus. 99. 2. b
præmium à Deo labores ſolet præuenire. 302. 2. c
præſentia Dei facit ſupra naturam audere. 116. 2. c
præſepis paleæ, Dei & hominis commixturam, vt firmarunt. 205. 1. d
præſepis faſciæ & vilitas Deum honorarunt. 206. 2. d
præſepe vt dedit Dei amorem, & inclinationem in homines. 203. 1. b 2. d
prima & antelucana munera, vt Deum obligant. 237. 2. c
prima hoſtis conamina ſuperet, qui velit coronam. 384. 2. c
princeps non ad vnum ſolum, ſed per plures diſtribuat ſua. 566. 1. b 2. a vt benefactor. 436. 2. b
princeps exigat à ſuis ſubſidia ære vulnerũ pro illis accepterũt. 452. 1. a 2. c

Digitized by Google

2830

Princeps qui confeſſarios ad pompam circumfert ſuſpectus in pœnitentia. 441. 1. c. 2. b
Principibus mundi omnia fugiunt è manibus. 491. 1. b 2. a
Principium vt coronet opus. 114. 1. e 2. c
Prophetia efficaciſſimum omnium pro veritate teſtimonium. 227. 1. e 2. b
Proximum participem ſpiritualium bonorum facere cura. 125. 2. d
Proximorum non vitia, ſed virtutes reſpicienda. 484. 1. d 2. c
Proximorum ſaluti vt ſtudeas, mundo moriare. 835. 1. e 2.
Proximorum errores non euulgandi. 572. 1. e 2. c
Proximorum ſaluti ſtudeas quiſquis ſis. 606. 1. c 2. d
Puer Ieſus inſtar omnium diuitiarum. 204. 1. b
Puerperium fœminarum à Mariæ puerperio leuatum. 138. 2. b
Pudicitia dominatur. 82. 2. a *vide caſtitas, virginitas.*

R

R Eincidentia in peccatis mala. 772. 2. b
Regula bene viuendi à quouis pio viro accipienda. 352. 1. a
Relaxatio animi etiam in ſolitudine cauta. 407. 1. c
Religioſi etiam in Regijs ſequantur pauperem Chriſtum. 173. 1. a *caueant à profanorum librorum lectione.* 796. 2. b
Reproborum corda patent diabolo poſſeſſori. 585. 2. b
Res veræ à ſolo Deo. 149. 2. c
Reſtitutio quam primum facienda. 628. 2. d
Reſurrectio celerior virginibus. 191. 2. a
Reſurrectio immortales pariet. 749. 1. a 2. c
Reſurrectionis memoria mortis vacuat horrorem. 761. 1. b 2. c
Reſurrectiones omnium tanquam in flore ſunt in Dominica. Reſurrectionem 757. 1. a 2. c
Rex, vide Princeps, Præfectus, Prælatus.
Rex noſcat ſubditos ex nomine propriò & parentum. 18. 1. b 2. c *Proprium ſibi putet benefacere.* 131. 2. d
Rex verus quiſ 453. 2. a *eius firmitudo, & ſtabilitas in accurrendo ſuis.* 454. 2. b *eius exemplum malum efficax ad perdendum.* 642. 1. d 2. a *Regios faſtus deponat, vt trahat hominum animos.* 203. 1. e 2. d
Rigor manſuetudine temperandus. 418. 2. d

S

S Acerdos indignus quid. 612. 1. c 2. a
Sacerdotes munus ſuum in operibus manifeſtent. 858. 2. c
Saluator non eſſet ſine peccatore. 225. 1. b 2. a
Salus per mulieres etiam ſuſpecta. 605. 1. c 2. a
Salus vera per mortificationis opera. 806. 2. a
Salutaria alijs tempora, væ qui in peccatis abſumit. 710. 2. c
Salutis negotium nunquam non tempeſtiuum. 608. 1. b 2. a *moram expuit.* 611. 1. c
Sanguis Dominicus nulli primas cedit in ſe effundendo propter hominem. 240. 1. a
Sanguis Dominicus efficit nos ſanguinem effundere velle. 243. 1. c 2. c
Sanguis Martyrum extinxit Tyrannos. 321. 2. a

San-

Digitized by Google

Sanguini Dominico cæleſtia patent. 792. 2. c

Sapiens à quocumque ſalutis diſciplinam ſumat. 352. 1. a *etiam nota ab alijs cum fructu audit.* 231. 2. d

Sapientia diuina amat viros clauſuræ ſtudioſos. 792. 2. c

Sapientum prophanorum verba algent. 796. 2. b

Scenici ludi inuenti à diabolo aduerſus ſanctos. 141. 1. d 2. e

Scientia ſine alijs virtutibus damnoſa. 645. 2. a *Chriſto poſthabenda.* ibid.

Scientiæ contemptus pro Deo, illi gratiſſimus. ibid.

Senes qui facile Deum inueniunt. 311. 1. b

Seniores in religioſa obſeruantia, & virtutum conflictu emineant. 876. 2. c

Sepulchrum Dominicum cæleſtes parit homines. 756. 1. c 2. b

Serui Dei antiqui etiamſi reprobandi ſunt, non in honori dimittuntur. 308. 1. b 2. c

Serui Dei & diaboli ſerui. 378. 2. c

Serui Chriſti glorioſi. 455. 2. c

Serui Dei nihil ſibi timent, omnia in tuto habent. 462. 1. a 2. c

Seruitus voluntaria Deo præſtita quam vtilis. 126. 1. c 2. d

Silentium vteri virginei quid verbo diuino? 198. 2. b

Silentium inter calumnias virtutis eſt diuinæ. 641. 1. c 2. c

Singularitas fugienda quando diuina beneficia amãt eſſe cõmunia. 80. 1. a 2. b

Singularitas damnoſa. 812. 2. d

Singularitas in fauoribus affectata inuiſa Deo. 565. 1. a 2. a

Societas Ieſu in procuranda paruulorum ſalute Deo grata. 445. 2. d

Societatis Ieſu viri ſeſe transformant in varias figuras, vt proximis faueant. 230. 1. e 2. a

Societas peccatorum damnoſa. 323. 1. b 2. c 468. 1. c 2. b 617. 2. a

Societas bonorum quã vtilis. 704. 1. c 2. e

Solitudo Virginitatis comes. 87. 2. b

Somnus & quies iuſtorum operoſiſſimus. 744 2. b

Spectatores vt leuamen afferunt laboranti. 689. 1. b 2. c

Spinæ Ieſu nos protegunt. 656. 1. c 2. d

Spiritus examinandi. 100. 2. d

Spiritus ſanctus docet integritatem corporis æternare. 120. 1. c

Spiritus ſancti aduentus, vt debebatur ab Aſcenſione Domini. 850. 1. e 2. c

Spiritus ſanctus lacrymis trahitur. 852. 1. a 2. c *Semper nobis præſentiſſimus ad ſtat.* ibid. 2. *odit pro humano libito gubernari.* 854. 1. c 2. b *eius lingua per omnium ora ſonat.* 855 2. a *habet ſcientiam vocis, ibi & pungit & vngit.* 856. 2. e *Dei ſimilitudinem perficit in homine.* 861. 1. c 2. e

Sponſa pulcherrima paratur Ieſu. 738. 1. d 2. e

Subditi noſcendi ſunt à Principe ex nomine proprio, & parẽtum. 18. 1. b 2. a

Subditi ad noua & particularia mandata rationibus, & exemplis adducantur. 123. 2. c

Subditi trahendi verbis amicis. 809. 2. c

Superborum ad Chriſtum conuerſio Dei potentiam exaggerat. 151. 2. c

T

T*Empla in Dei honorem, væ qui in illis vitia exercent.* 333. 1. d 2. e *ex Tẽplis profectus multi.* 72. 1. b 2. c

Tempora alijs ſalutaria væ qui in peccatis abſumit. 320. 1. b 2. d

Tentare Deum vt cauendum. 356. 1. a

Terrenis imbuta mens nequit Deo approximare. 778. 1. c 2. d

The-

Theſaurus incantatus eſt virtus 752.2.e
Timor Dei amore temperetur ne officiat. 7.1.a 2.c
Timor Dei diuinam miſericordiam fœcundat. 150.2.a
Timor Dei charitate informatus omniũ præſtantiſſimus. 222.2.d
Timor ſui familiaris iuſto. 7 2.a 8.1.d 2.c *in quouis perfectionis gradu habendus.* 370.1.a 2.c
Tituli & agnomina vt contemnenda. 688.1.d 2.e
Tribulatio & dolor conſecrant hominem. 299.2.b
Tribulatio vt facit hominem in via Dei currere. 341.2.c *vide labor.*
Trinitas diuinarum perſonarum à Chriſti natiuitate apparuit. 131.2.b
Trinitas diuina. 872.2.a *gloria & corona fœlicitatis.* 876.2.c *moribundis fauet.* 877.2.d

V

Verbo Dei plenus nulla ſentit ligamina. 596.1.d 2.e *Ad omnia intrepidus audet.* 344 1.d 2.b
Verbum Dei euulgandum per compita. 130.2.b
Verbum Dei audiendum. 596.1.d 2.b
Verbum diuinum in præſepi, vt bruteſcentes homines ad rationis alimoniam trahat. 217.2.c
Verba blanditiæ fugienda caſtis. 94.1.b
Veritas per linguas Sanctorum haurienda. 864.1.a 2.b
Veritatem nemo vni ſoli adſcribat. 863.1.a 2.a
Veſtium mollicies fugienda. 643.1.c.2.c
Vigiliæ pro caſtitate. 71.1.b 2.e
Virginitas vt tenet Deum. 76.2.d *videt Deum.* 86.1.a *dæmonibus exitialis.* 87.1.a
Virginitas ſemper ſit timida, nullibi ſecura. 92.1.e 2.d
Virginitas Deum extollit. 109.1.e 2.c *vt in ſe Deum moratur.* 107.1.a 2.d
Virginitas Deum parit. 121.2.d
Virginitas vt celeriorem reſurrectionem affert. 191.2.a *vide caſtitas.*
Virgines in eligendo religioſo ſtatu parentum vota ſequantur. 73.1.a
Virgines vt dominantur. 82.2.a
Virgines à publicis gaudijs alienæ. 84.1.b 2.d
Virgines mortificationem ament. ibid.
Virgines hominum frequentias fugiant. 87.2.b
Virgines pauperculæ, diuitem cultum & ornatum fugiant. 174.2.d
Virgines Deo notę. 76.1.c 2.b
Virgo nubilis agrorum frequentias ſuſpectas habeat. 74.2.e
Virtus plena eſt difficultatibus. 752 2.e
Virtutis maximæ inſigne communibus lapſis non tangi. 711.1.c.2.a
Virtutis aſſeclæ ab ipſis malis timentur, ſecuri viuunt. 281.2.e
Virtutis in via nullus figendus terminus. 726.1.a 2.c 767.2.b
Virtutum vitiorumve inuentores, qui. 68.2.a 69.1.b
Virtutes vt debent abſcondi. 410.2.d 411.2.b 124.2.a
Virtutum ima tenenda ante quam ad ſupremum voles. 159.2.d
Virtutum ardua non à principio arripienda, ſed paulatim. 751.2.d
Virtutes diuinas à Chriſto edoctas facilius bibimus. 215.1.e 2.a
Vitiorũ immũditia incredibilis. 171.1.2
Vitia & diabolus id ſolum curãt vt ſuos vinciant. 442.1.c 2.a
Vitiorum ęrumna quem non crudiant? 702.2.b

Vnio

Digitized by Google

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM *in Hiſtoriam Euangelicam.*

LIBER PRIMVS.

Qui eſt de Ieſu in terra parentibus.

MELLIFLVOS floridi Ieſu dum lambo ſuccos, vt reprobare malum, & eligere bonum ſciam, quo mores componam, mihi in primis accidit ſugenda ipſa tanti floris radix, nimirum eiuſdem terreni parentes. Etenim Ieſſæus hic flos Ieſus, iuxta Iſaiæ vaticinium, nil ſibi propinquius oſtendit, quàm radicem; ait enim, *& flos ex radice eius aſcendet*, ne roſcido inſiſtamus flori, quin radices illius exſugamus.

A

B

CAPVT I.

C

Ioſeph Mariæ ſponſus.

VErum, ſanctum, ratumq. matrimonium Ioſeph cũ alma Virgine Maria, nemo iam poteſt inficiari, imò laudabit quiſquis vtriuſq. pariles virtutes meditatur. Ambo Dauidis nobilitabantur ſanguine, non gazis, paupere contenti penu, & habitu, qualis decebat fabrum. Ambo gratioſiſſimi Deo, ſummeq. ſtudioſi virtutis, virgineo flore præfulgebant ambo. Nullus in terra dignior Ioſeph erat, cui crederetur virginitatis Marianæ theſaurus, quē ex oraculo Sacerdotum manibus ipſe accepit, plurimiſq. vigilijs, obſequijs, & laboribus fuit tutatus.

Ex Matthæi 1.

Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ.

§. I.

Ioſeph mira ſublimitas ex coniugio Mariæ.

IOſephi virtutes maximas miratus Euangeliſta, notanter vocauit *Virum Mariæ*, ne ſi tantum vocaret ſponſum, crederetur ille non ē

Digitized by Google

terra ortus; ſed è cælitibus fuiſſe dilapſus. Simile canit textus ſacer Iob, Iob 1. c. 1. vbi ſic fatur: *Vir erat in terra Hus*, vir, inquam, erat. Et cur in primis vir vocatur? Chryſ. Pulchrè D. Chryſ. hom. 2. *Quoniam vitam narraturus erat noſtram vim ſupra modum vincentem, ne quis agonis ſublimitatem reſpiciens putaret, non humanam, ſed peregrinam eſſe naturam, deſcribit naturam, vt propoſitionem mireris, quod homo exiſtens ſupra hominem viuendo conuerſatus ſit.* Hæc ille. Quæ maximè in rem præſentem quadrant: quandoquidem Ioſeph in primis vocatur ab Euangeliſta Mariæ vir, ne quis ad coniugij ſublimitatem reſpiciens putaret, Ioſeph non humanam, ſed peregrinam eſſe naturam. Sanè iam pridem puriſſima hæc virguncula in diuina ſponſalitia ſeruabatur. Chryſ. Vnde D. Chryſol. ſerm. 140. hanc reddit rationẽ Angeli ad Mariam aduentantis, aiens, *Peruolat ad ſponſam feſtinus interpres, vt à Dei ſponſa humanæ deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum*. Itaq; hoc erat in optatis Angelorũ, vt Mariæ ſponſus Deus eſſet; quaſi tantam virginem dedeceret ſponſus humanus. Hoc ſemper de Virgine Maria cautum eſt, ne inter res mundiales haberetur. Quapropter, cùm Ioannis cuſtodiæ fuit tradita, dicitur, Ioan. 19. *& accepit eam diſcipulus in ſua*, Ioã. c. 19. Quæ verba eleganter præmens D. Amb. in exhor. ad Virg. inquit: Ambr. *Quid eſt in ſua, cum reliquerit patrem, & Chriſtum ſecutus ſit? Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana, & ſæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi ſapientiæq; poſſeſſor, bonus receptor gratiæ. Audite quæ Apoſtoli à Chriſto acceperunt; accipite inquit, Spiritum ſanctum. Neque enim mater Domini migraret, niſi ad poſſeſſionem gratiæ*. Et quidem meritò cauetur, ne tanta parens migret,

A niſi ad poſſeſſionem Spiritus ſancti, niſi ad poſſeſſionem gratiæ, vt inde qui viderint Ioſephum poſſeſſorem, & coniugem Mariæ, illum non humanæ, ſed diuinæ ſuperiorisq. naturæ eſſe putarent, niſi ab Euangeliſta docerentur, qui ideò ait *Ioſeph virum Mariæ*, ſcribens naturam, vt propoſitionem mireris. Quod homo B exiſtens, ſupra hominem conuerſatus ſit, & dignitatem Spiritui ſancto ſimilem accipiat. Enimuerò Mater Domini Maria non migraret, niſi in poſſeſſionem gratiæ, niſi in poſſeſſorem illum, cui Spiritus ſanctus inſidens totam ſuam Deitatem inderet, & communicaret.

§. II.

C *Virginitas Mariana ſub tanti viri poteſtate magis conſpicua eſt, & illuſtris.*

ORiebatur quondam Sol Dauidi, *tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*: Sed ecce à Dauide iam oritur Ioſeph ſponſus, tanquam Sol charitatis iubar vndequaque dif- D fundens. Felix alter ſomniator Gen. 37. ait, *Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunã, & ſtellas adorare me*. Gen. 37. Et vbi Sol adoraturus puerum deſcendit? Qua in domo Sol, Luna, & ſtellæ conueniunt aliquem adorare? D. Amb. lib. de Ioſeph Patriarcha, Ambr. c. 2. *Quis eſt ille, quẽ parentes, & fratres adorauerunt ſuper terram; niſi ſolus Ieſus quando eum Ioſeph, & Ma-* E *ria, & Diſcipuli adorauerunt? De quo ſolùm dictum eſt, laudate eum Sol, & Luna, laudate eum omnes ſtellæ, & lumen*. Pulchrè Ambr. non inuenit in terra, qui à parentibus adoretur, niſi Chriſtus. Sed neque familiam, in qua ſponſus eſſet Sol, Mater Luna, fratres ſtellæ, niſi familiam, cuius inter Apoſtolos, & Mariam Io-

ſeph

ſeph ſponſus adeſt: fulgentiſſimus. A

Solenniſſimum apud fœminas, cũ marito velamen accipere; inde nãq. nubere dicuntur, quia velo obnubilabantur; & velati, & nubere; velatæ, & nuptæ eadem apud profanos, & ſacros authores ſonant, teſte Tertulliano, ex quo nõ parua gloria aduenit diuino ſponſo Ioſeph, qui non velum, non nubes, vt ſponſam obnubilaret ſuis nuptijs, ſed clariſſimus Sol, qui eius limpidiſſimam vitam aperiret, & caſtitatem illuſtraret. Tert. *Arabiæ uxores*, inquit Tertull. lib 6. de veland. virg. *velabantur, vt vno oculo liberato contentæ ſint, dimidia potius frui luce; quàm totã faciem proſtituere*. Felicior multò Maria; quæ inter omnes mulieres benedictionem accipiens; & hoc habuit, vt ſponſum nacta tota radiantis luce Solis frueretur, & purior eius caſtitas appareret.

Fugiunt cæteræ virgines ſolem Daphnæo correptæ pudore; vt quæ à maritali conſortio timeant virginitati ſuæ; ideoq; ſponſi conſpectum non ſuſtinent, niſi velatæ. Sic Rebecca honeſtiſſima puella Gen. 24. verſ. 65. conſpecto Iſaac ſponſo; cucurrit ad velamen: *tollens citò pallium*, ait Tertull. ſup. c. 16. *Operuit ſe, cùm ad ſponſum ignota perduceretur; ſimul ipſum cognouit eſſe, & confeſſa eſt; quod ſenſerat, id eſt, ſpiritu nupta negauit virginem velata*. Siccine obſcuratur puellæ vel ſolo ſponſi conſpectu? Aliter ſponſus Ioſeph, quem cùm duxit Maria, ſolem duxit adeò virtutis charitate perſpicuum, & notum, vt æternæ in eius conſortio conſuleret virginitati, vt hoc ſole genitricis Dei caſtus pudor & virgineus candor, magis ac magis innoteſceret; canderet, ac purpuraſceret. Qui carneus ſplendor vi ſolis exuſtus denigratur, & albentia lina, laneq. rubentes à ſolis radijs maiores indies glorias venantur, & pulchritudines. Nihil in Maria carnale, *byſſus, & purpura indumentum eius*; (Prou. 30.) cuius vterus ante filium conceptũm, teſte Hier. ſerm. de Aſſumpt. (Hier.) *Lana quidem candidiſſima, ſed ſuo colore dealbata*. Vnde ab ſpõſo Ioſeph ſolaribus cõueſtito radijs in nouum ſplẽdorem, nouamq. claritatem exſurgit Deiparæ virginitas, & manifeſtior apparet caſtitas. Sic Aug. ſer. 14. de Nat. Chriſti, B. Ioſeph placida lingua allambit. (Aug.) *Sit Maria ſponſa Chriſti in carne ſua virginitate ſeruata; ſit autem, & tu (nempe Ioſeph) pater Chriſti cura caſtitatis, & honorificentia virginitatis; vt de virgineis membris Dei genitricis ſaculis Chriſtianis nulla ſit Zelotypia*. Ecce ex Auguſt. Mariæ virginitas per ſponſum illuſtrior, magnificentior, omnibuſq. ſæculis clarior, vt vel ſic imitetur candentius linum ſub ſolis radijs. Accinit pulchre Bern. Ioſeph nuptias cũ Thomę infidelitate componens, ne mireris coniugium lucem & ſplendorem perhibere almæ Deiparæ virginitati, cùm videas incredulitatem fieri aditum ad reſurrectionis fidẽ. Accipe Bern. verb. (Bern.) *Thomas dubitando, palpando conſtantiſſimus factus eſt, Dominicæ confeſſor reſurrectionis, & Ioſeph Mariam ſibi deſponſando, eiuſq. conuerſationem tempore cuſtodia ſtudioſius comprobando, factus eſt pudicitiæ fideliſſimus teſtis*. Pergat dulcis Doctor, nos ſiſtamus, & miremur Ioſephum nouum ſponſum, nouumq; ſolem, non turpes illos Veneris, & Martis amplexus apud Diuos propalantem, teſtificãtem, ſed caſtiſſimæ fœminæ cum prole virgineo decori clariſſimum & euidẽtiſſimum teſtimonium perhibentem. Ambr. lib. 2. in Lucam, cap. 1. (Ambr.) *Locupletior teſtis pudoris maritus adhibetur, qui poſſet & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium,*

ſi non agnoſceret Sacramentum. Pulchrum ſanè coniugium, vbi marito ſole ſponſæ virginitas clareſcit, & confirmatur.

Non me adducere poſſum, vt negem noſtro Ioſeph celebre illud pręconiũ, quo Moyſis alterius Patriarchæ, & laudes, & benedictionem decantauit. *Deut. 23.* Deuter. 23. *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph, & ſuper verticem Nazaræi inter fratres, quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius cornua Rhinocerotis, vel* (vt Sept.) *Monocerotis cornua eius*. Accipite in primis illud: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat ſuper caput Ioſeph*. Et in memoriam vocate rubum illum, & radiante flamma veſtitum, & medijs flammis viridantem, ſmaragdiniſq. folijs aureum decus à flammis accipientem. Quid tunc? *rubus ardens, incombuſtus conſeruatam agnouimus tuam virginitatem*, Eccleſia canit, vt quæ inter ſponſalitium Spiritus ſancti, & fœtum, Deiparam Virginem virgineæ palmæ addentem pulchritudinem, & virorem adſtupet. Contemplator hic adeſt *Bern.* Bernar. rubum in flammis viridem ad Mariæ cum verbo coniugium transferens ſerm. de verbis Apoſtoli. *Magna* (ait) *planè viſio, rubus ardens ſine combuſtione, magnum ſignũ, mulier illæſa manens amicta Sole, non eſt rubi natura opertum vndiq; flammis manere, nihilominus incombuſtum, non mulieris potentia, vt ſuſtineat Solis amictum; ſed Spiritus ſanctus, inquit, ſuperueniet in te*. Quibus verbis id intendit Bern. vt duobus miraculis, vnum Mariæ Chriſtiferum coniugium reddat mirãdum. In quo videas à rubo virgineæ carnis, ſeu fragili fœmina ardentes coniugij, & partus ſuſtineri faces, flammanti ſoli virginem nubi nec comburi, nec nigrari, ſed virginitatem amplius pulchreſcere inde & condecorari. Quod ſingulare prodigium accidit, Spiritu ſancto maritante; etenim vbi ſponſus ſpiritus noui coniugij leges æmulatur, quo diuini ſpiritus ſtemmate Ioſephus in primis inſignitur, quando eius nuptijs virginitas Mariæ illuſtratur.

§. III.

Ioſeph præ omnibus alijs virginei ſponſi idæis correſpondit.

PErgit Moſes, *& ſuper verticem Nazaræi inter fratres ſuos*, cùm Nazaræum inter fratres audio, puto virum inſignem à multitudine ſegregatum, à cæteris hominibus diſcretum, præ omnibuſq. electum. Is erat Marię Ioſeph ſponſus Nazaræus inter fratres, ſelectus inter homines. Huc ſpectat (ni fallor) illa ab ſponſo Cantic. 5. interrogatio. *Cant. 5.* *Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum, qualis eſt dilectus tuus ex dilecto?* Etenim cùm duo ſponſi virginis innoteſcerent, Spiritus ſanctus alter & mirabilis: alter Ioſeph primi æmulator; crediderim hic Mariam interrogari de ſecundo ſponſo Ioſeph, an primo correſpondeat, an in ea illuminanda inſtar diuini Spiritus ſe habeat? *Qualis dilectus tuus ex dilecto?* vel aliter, & melius, & magis ad rem præſentem. Audientes cæteræ virgine, Mariæ ſponſum omnibus præferri, rationem prælationis cupiunt indagare ſciſcitantes, *Qualis dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierũ?* hoc eſt, quid habet præ alijs, quæ nos habemus, qua dote egregius? *Dilectus meus cãdidus, & rubicũdus, electus ex millibus.* Quicunque ſponſi fuere, ſi cum Ioſeph Mariæ ſponſo com-

componantur, ſunt numeri, ipſe ipſe A
vnicè ſponſus Mariæ quæſitus ex
Hom. 2. de B.Vir. pene infinita hominum multitudine ſelectus & ſegregatus, *quem*, inquit Bern. *tanquam alterum Dauid Dominus inuenit ſecundum cor ſuum, cui totum committeret ſecretiſſimum atque ſacratiſſimum ſui cordis arcanum*. Quæ verba vt examinentur,
Chryſ. accipite Chryſoſt. hom. de Dauid, & Goliath, vbi expendens illud, *Inueni Dauid filium Ieſſe*, ait, *quærendo indicari Deum primò ſingulos homines, ac diuerſos attigiſſe, examinaſſe cũctos: plurimoſque præuidiſſe, ex quorum numero eligeret Regem, inueniſſe tandem Dauid, cuius meritum tranſire non potuit*. Hinc claret, quanti faciat
Act. 13. Ioſephum Bernard. vt potè qui contendit illum inſtar Dauidis fuiſſe quæſitum, & inuentum à Deo. Præuidit equidem Deus cunctos homines, præuidit ſingulos, & examinauit, quis clauum Marianæ familiæ tenere poſſet, & recenſitis omnibus ab Adam, vnius Ioſeph meritũ tranſire non potuit, vnus inter omnes
Orat. de educ. Mariæ, & ortu Chriſti. Mariam ſponſi idææ diuinæ correſpondit. Sic Metaphraſtes. *Inuentus eſt itaque Ioſeph, qualem quærebat ratio ex eadem tribu, ex qua erat virgo*. Expende illud, *qualem ratio quærebat*.
Caſſiod. Nam apud Caſſiodorũ lib. 4. epiſt. 2. Theodoricus Rex Gothorũ præponit filios adoptiuos natu talibus, *quia*, inquit, *ignaui eſſe non poſſunt, quos iudicia pepererunt*. Quis ergo Ioſeph, quem ipſa diuina ratio deſignauit, elegit?

§. IV.

Ioſeph ſalutis noſtræ fontes oſtendit omnibus acceſſibiles.

HÆret tandem Moyſes in Ioſephi laudibus iuxta LXX. 7. *cornua Monocerotis cornua eius*. Ne quid laudibus virginis ſponſi deeſſe videatur. Etenim omnibus nota eſt illa Monocerotis natura, qua primus ad fontes accedit, & immerſo cornu venena fugat, ſalubres aquas oſtendit, quibus poſt illum cætera animantia implentur. Ecce vobis in Monocerotis cornu Ioſephi virtutem expreſſam, qui ſitientibus cunctis, arente terra, fonteſque viuidos ſuſpirante, primus ad vitæ riuos Mariam, & Ieſum acceſſit, vitalique humore ibi madidus & immerſus ſalutem halantia æquora demonſtrauit, vt vel ſic appareant *cornua Monocerotis cornua eius*. Quid ni? Ipſe primus venenati fontis ſcaturiginem venenatam in ſe fugauit, dum peccati fomitem extinctum habuit. Quod tradit Pariſienſis Cancellarius, ipſe ſerpentem Leuiathan virginibus inſidiantem, vt ab eis tolleret diuinitatis partum, & fefellit & profligauit. *Caſtiſſimi enim Ioſeph deſponſatio*, ait Damaſcenus, (Damaſc. lib. 4. c. 15.) *cuſtodia virginis erat, & virginei obſeruantis depulſio*: quaſi dicat; vafer ille, & aſtutus ſerpens in virginea terra nouam aliam paradiſum plantandam, nouum fontem erupturum, ex nunc obſeruat virgines omnes, nitens turpare cunctas, ne limpidiſſimus fons ſcaturiret; attamen aſſuit diuinus ſponſus Ioſeph Mariæ, & virgineæ telluris paradiſi ſpirantis cuſtos, coniugij ſpecie, veneniferum ſerpentem depulit, viuentis aquæ fontes oſtendit Mariam, & Chriſtum. Quorum imbibens primus virtutes, & gratiarum dona, facilem & ſecurum ad illas mundo reliquit aditum. Non longè abeſt D. Bern. (Bern.) ſerm. 1. *ſuper miſſus eſt*, quin nouerit hanc in Ioſepho Monocerotis naturam, dum præferens illum Ioſe-

Digitized by Google

pho Patriarchæ ſic inquit; *Ille frumentum ſeruauit, non ſibi, ſed omni populo: iſte panem viuum è cælo ſeruandum accepit tam ſibi, quàm toti mundo.* Imò ideò toti mundo ſeruauit vitalem eſcam, quia prius ipſe accepit ſibi, quia primò ipſe ſatur, & expletus oſtendit mundo. Vnde ſecurè iam poterat exſaturari, omni venenati fontis metu depulſo. O quàm lætabatur fidus iſte myſticus Monoceros, cùm à ſe limpidiſſimum diuinitatis fontem ad cunctos alios ho-
Ioan. 2. mines cernebat dimanare. Apud Cana Ioan. 2. aquam Ieſu virtute in vinum commutatam, dum conuiuis
Max. propinabant miniſtri, quanta id faciebant lætitia, teſtis eſt D. Max. ſerm. 1. de Epiphan. vbi ſic *Obſtupuit ergo miniſter attonitus, quia aquas miſerat, & vina ſumebat, lætatuſque nimium, illa ſe ſuis humeris fluenta portaſſe, per quæ Dei eſſet gloria reuelata.* Quàm lætaretur Ioſeph, cùm inter brachia videret fontem illum ſalutis, per quem & patris gloria, & totius generis humani incolumitas ſperabatur.

CAPVT II.

Ioſeph peculiares virtutes.

SVnt qui ex Ioſephi facto, quo Mariam dimittere volebat, non iuſtitiæ ſtrictè ſumptæ zelum; ſed eius ſingulares virtutes alias enumerent. Item alij, relictis cæteris virtutibus, iuſtitiæ zelum in viro iuſto maximè exaggerant. De ſingulis, dum integra loca apud Maldonatum, Salmeronem, & Barradas legas, nonnulla ego in præſenti elucidabo.

A. *Matth. 1.*

Ioſeph autē vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

§. I.

B. *Imperfectus timor à Ioſeph abfuit.*

DVm piam illorum mentem veneror, qui Ioſephi reuerentiam erga Deum exaggerant, quod ignarus myſterij in vtero Mariæ Spiritus ſancti virtute elaborati, ab
C. illa voluit diſcedere; metuo, ne alij hunc inopinatum diſceſſum humilitati viri iuſti tribuentes, in tanto viro ingerant ſuſpitionem abiecti animi, non equidem generat humilitas puſillanimitatem, nec perfecta reuerentia facit ruſticitatem. Vtriuſque nota inureretur Ioſeph, ſi à Deiparæ obſequio, & diuino conſortio ſe nimis humilis, & ti-
D. moratus abdicaret. Humilis ſanè Abraham, & adeò humilis, vt ſe cinerem confiteatur. Attamen *cum ſim puluis*, inquit, *& cinis loquar ad* Gen 18.
Dominum, & ſi Petrus dicebat, *recede à me Domine, quia homo peccator* Luc. 5.
ſum; tamen *erat paratus, & in carcerem & in mortem ire*, illum ſequutu- Luc. 22.
tus. Centurio exiguitatis ſuæ conſcientiam demonſtrauit, Domini magnitudinem ſpeculatus; at non
E. ſe fugæ dedit, vt poterat, nec accedente Domino ad domum ipſe vel abeſſe, vel oſtium claudere meditatur. Iſthæc facerent virgines illæ fatuæ, quæ domo exultantes priuatæ præſentia ſponſi venientis, æternam lacrymantur viduitatem.
Sanctus ille vir orabat Pſalm. 26. Bern.
Domine, ne declines in ira à ſeruo tuo.

O diui-

A O diuinum timorem, quo Deum etiam iratum a ſe declinare metuebat. *Quid times*, ait Auguſtinus, *ne declinet in ira? Si à te declinauerit in ira, non in te vindicabit, ſi incurras in illũ iratum, vindicabit in te: opta ergo potius, vt declinet à te in ira, non accedat; quid nouit enim? quid deſiderat? ira eius nõ eſt niſi auerſio eius.* Equidẽ dum adeſt Deus, non debet eſſe timori, etiam diuina ira, vnum ſolum timendum, B & deplorandum malum, ne Deus abſit, nec ab eius præſentia excidamus. Hinc dæmones de tormentis ſilentes, de abſentia Ieſu miſere queruntur, fantes: Luc. 4. *Quid nobis & tibi Ieſu?* Notanter dicunt quid nobis, deinde addunt, & tibi, quaſi ſuum neceſſarium exilium, vaſtiſſimamque intercapedinem à Ieſu lacrymentur. C Quod acute notat Tertull. lib. 4 in Marc. vbi ait: *Non dixit quid tibi & nobis, ſed quid nobis & tibi ſe deplorans, & forti ſua exprobrans.* Nimirum ſorti ſuæ exprobrat, cuius erat nullum cum Ieſu habere conſortium, ab illoque longiſſime abeſſe.

Vrgent aliqui, vt fugam Ioſephi a timore profectam laudent, vrgent inquam, D illud iam ſupra allatum, nempè Petrum timentem, & ſe a Deo arcentem, *recede à me Domine*; Chryſ. ſed audiant D. Petrum Chryſolog. ſerm. 147. de hoc timore Petri ratiocinantem. *Petrus quoque ait, Dominicæ virtutis timore turbatus, Chriſtum vt à ſe diſcederet, ſupplicabat, diſcede, inquit, à me, quia homo peccator ſum; hoc dicebat, quia quicquid amoris & fidei erat, pondus pauoris extinxerat;* E *ſic timor, niſi fuerit amore temperatus, quamuis deuotam ſeruitutem efficit contumacem.* Sic Chryſol. inter aurea multa, quibus hunc timorem exſufflat a viri perfecti animis. Quis iam audeat ſic meticuloſum Ioſeph efformare animum, vt fugiat ab illius conſortio, & obſequio, ad id quod mille periculis fuerat euolandum? Ea eſt reuerentia, ea eſt humilitas, is bonus timor, qui obſequium ſponſæ tunc maximè egenti, & ipſi nato Deo negare machinatur? Crediderim viri iuſti nil tale in mentem aduentaſſe: quid iuſtus timeret vbi notat, nil peti, quam obſequium pietatis, & omnia Dei effuſam ardere charitate? Matt. 3. Memini Iordanis ripis exceptum Dominum, vt baptiſmum acciperet a Ioanne, a cæleſti patre fuiſſe prædicatum. Alto intonuit cælum clamore, perſtrepunt æthera, voce patris boant, ſtant pauidæ fluminis aquæ, contremiſcunt turbæ Iudæorum. Quid tunc Ioannes? Chryſ. de illo ſic Chryſol. ſerm. 3. de Epiphan. inquit: *Inter hæc tamen talia ac tanta intrepidus ſtat Ioannes, quia timere non poteſt, qui totus ad Dei amorem natus, Angelico teſtimonio comprobatur.* Natus Ioſeph totus ad Dei amorem, diuiniſq. totus charitatis facibus concrematus, timori ſuccumbere non poteſt, imò intrepidus diuinæ adſtaret maieſtati.

Dices ergo, ſi reuerentia, ſi timor a tanta maieſtate profectus, ſi humilitas non impulerunt Ioſeph ad fugam meditandam, impulit necne zelotypia, inuenta vxore prægnante? In Matt. c. 2. oper. Chriſti. Abſit: egregiè auctor Imperfecti, *poſſibilius*, ait, *eſſe credebat Ioſeph, mulierem ſine viro non poſſe concipere, quàm Mariã poſſe peccare.* Nec Deus, qui Mariano nomini, & pudori conſulens, teſte Ambroſio, illam matrimonio ornauit, ne prægnans malè audiret apud extraneos, permitteret eius famam apud ſponſum virum pudicum periclitari.

Sed age ſubijciam cauſam meditatæ fugæ, vt viro iuſto dignam, & Patrum teſtimonijs inter ſe collatis, examinatis, expenſis, magis

Digitized by Google

conſentanea. Admiratus Ioſeph
ſponſæ vterum plenum, neſcius myſterij,
nil de experta pudicitia, & exploratà
voluit ſuſpicari: hæſit ſuſpenſus
animo, magnum quid expectans
euenturum: ſed vt erat iuſtus de ſe
timens, ne continuo & quotidiano
conſpectu vteri in dies creſcentis aliquid
liceret humano affectui, & animo
anxio contra famam, & intemeratam
pudicitiam Mariæ, id præcauens
periculum, ſtatuit ſe fugæ
dare. Siccine ſapiens timet & de-
Prou.14. clinat à malo, Prou.14 In diſſimili
periculo ſimilem notauit cautelam
D. Iſidor. Peluſ. lib.2.epiſt.62. in
mundiali Principe, de quo, inquit,
*Lectione didici, Regem quendam,
cùm Epheſiam Sacerdotem, cuius incredibilis,
& ſingularis pulchritudo
erat, conſpexiſſet, ſtatim ex Epheſina
vrbe digreſſum eſſe, illud videlicet metuentem
ne præter voluntatem, nefarij
aliquid admittere cogeretur.* Ecce
tibi, vt Rex hic à pulchritudine, Ioſeph
Regibus clarior ſibi a ſuſpicione
cauit.

§. II.

Sanctiſſimus Ioſephi timor fuit.

DO ſingulare huius ſanctiſſimi
timores exemplum in viro religione
& pietate inſigni Abraham;
qui filium vt Domino libaret, & ſi
libenti & inuicto animo ſe deuouentem,
nihilominus fortiter, cautèque
ligauit. Nil notius patri, quàm fi-
Gen.22. lij ſui alacris, & deuota voluntas,
qua ſe morti tradebat. Nil patentius,
quàm eiuſdem conſtans, & inuictus
animus: credibilius hebetandam
ignis, & gladij aciem, quàm
Iſaac animum fugiturum; & tamen
Caiet. filium ligat. Nec mirum. *Ratio exitim
ligandi* (ait Caietanus) *non fuit*
A *timor, ne Iſaac fugeret, aut ne Iſaac
exiliret ab altari; ſed ne in voluntarij
motus, vtpotè naturales in actu iugulationis
exiſtentes, ordinatum,
compoſitumque ſitum exturbarent in
nonnullam indecentiam ſacrificij.*
Sic Caietanus, & rectè. Illuſtrius
adhuc Diuus Zeno. *Securus pater* Zeno.
*optimus timuit, ne dolori aliquid liceret
in morte.* Sæpè inuicti animi,
B imò & mœnia ænea medio in ariete,
vel rimulas faciunt, & durus lapis
crebra gutta cauatur. Securum
Ioſephi pectus de Mariæ pudicitia,
fortè in eiuſdem caſtitate mirandæ
ſollicitum, & deuotum ad obſequendum
pungebat; paſſim tumentis vteri
conſpectus quotidianus; & neſcio
quid doloris raptim infundebat.
Timet ſapiens & iuſtus Io-
C ſeph, ne affectibus inuoluntarijs,
ne dolori liceat aliquid in nonnullam
indecentiam exploratæ diuinæ
ſponſæ caſtitatis, & vt ſapiens timet,
ſic tentat à malo declinare,
quo eius fides apparet admiranda.
Apoſtolorum apex, viſo Chriſto
Domino ad litus, audet ſe credere
fluctuanti mari, Matth.14. Et dum
paucos gradus facit, dum mergi in- Matt.14
D cipit, a Domino clamat liberari.
Quæ iſta mutatio? Vnde tibi timor,
ò bone Petre? Nonne Dominus adſtat?
vbi Dominus de quo times?
Pulchrè D.Max.in præſenti fatetur. Max.
*Verè Beati Petri, & dum trepidat
mirabilis fides, quam neque perurgentis
periculi potuit turbare formido clamando
enim mergitur, Domine libera
me, de ſe diffiſus eſt, non de Domi-
E no dubitauit.* Siccine Diui Ioſephi
fides dum trepidat, mirabilis? Planè
eius mirabilis fides, quam non turbat
perurgentis periculi conſpectus,
qua de ſe diffidens, de Maria non
dubitauit.

Mirabar aliquando ſermos à Iob
laudatos, cap.29. *Si quando ridebam*
ad

Greg.

ad eos non credebant mihi. Sed longè maius mirum mihi iniecit D. Greg. hæc verba à Chriſti Domini ore exiſtimans prolata: O nouum apud fideles genus laudis! nil peius, nil indignius, quàm non credere Deo; & Deo ridenti; qui non credunt, ſerui laudantur. *Redemptori noſtro*; ait Greg. *quaſi arridenti non credimus, dum multis iam eius donis teſtantibus, & gratiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc ſub eius iudicio de noſtra infirmitate titubamus:* Is ſanè Deo gratiſſimus ſeruorum eſt timor, qui propriæ hærens infirmitati, quæcumque de Deo teſtimonia, quamcunque certitudinem, quamcunque diuinæ amicitiæ exhibitionem comitatur. *Sic Paulus*, pergit Greg. *iam paradiſi verba audierat, & nihilominus aiebat, caſtigo corpus meum, ne ipſe reprobus efficiar.* Tam dignam putabant ſancti gloriam omni labore, omni conamine & contentione animi, vt medijs parentibus teſtimonijs de habenda felicitate adhuc timidi, & pauidi de ſua infirmitate lababãt. Quo maximè claret Ioſephi iuſtiſſimi, & ſanctiſſimi viri virtus, hoc ſanctiſſimo de ſe timore informata, & eiuſdem in Dei genitricem obſeruantia ſingularis.

§. III.

Beatus Ioſeph rigoroſæ iuſtitiæ metam obſeruauit.

ESto virginea pudicitia criminis rea Ioſephi obijceretur menti, ipſe tamen, cùm eſſet iuſtus, noluit eam traducere & publicare, ſed occultè dimittere eam. Etenim is perfectè & rigoroſe iuſtus dicitur, qui mitiorem corrigendi modum exquirit, docetque factis, non ita debili fundamento iuſtitiam eniti, vt ſe clamoribus tueatur, neque tam arctis cancellis intercludi, vt ſimul concordi vinculo & miſericordiam & manſuetudinem non admittat. De iuſtiſſimo omnium iudice dixit Iſaias cap. 42. *Non clamabit, nec accipiet perſonam*: nil in iudice ſtrictius, quam non accipere perſonam; ſed mitiori quo fieri poteſt modo illa curat obliterare. Primus homo reus *audiuit vocem Dei ambulantis ad auram poſt meridiem.* Quod attingens D. Ambr. in Pſal. 38. putat, *Deum ad puniendum homines veniſſe ad veſperam*, quando iam vmbræ longiores erant. Vnde Procop. ait, *Peccatum hominis in ſolem non protrahit Deus.* Proh immenſa Dei miſericordia! *Vult ille quidem omnes homines ſaluos fieri.* Sit humanorum ſcelerum vindex & pœnas ab homine peccatore iuſtiſſimus exigit, & nihilominus non in ſolem protrahit, non publicat peccata. Hæc mihi cogitanti multa ſubit memoria punientis illius ſpiritus quo ardebat Elias, cuius perpetua cura, intenſa ſolicitudo, illa erat; vt peccatores inueniret, puniret inuentos, diras illis vindictæ æſtuantes imprecando. Voluit homini Deum hunc errorem depellere, & quaſi in imagine oſtendere, quàm longo ſpatio à diuinæ iuſtitiæ norma ſeparatur. Tremuit terra: obducitur cælum nube: fremunt venti: erumpit ſæua tempeſtas tecta proſternens, ſegetes proterens, & arbores radicitus euellens. Placeat, placeat iſte ò Elia, qui ſpiritui tuo maximè ſimilis & cohærens, ſed vide, quòd non in eo Dominus. Æſtuat ignis voragine totus æther: creſcunt flammæ, & immenſum ignis flumen inde emittitur conſumens quicquid viride germinarat. Ah! quàm mirè iſta Eliæ placuere. Euanuit ignis, & poſt ignem *ſibilus auræ tenuis*, aura quædam leniſſima, iucundus flatus &

Iſa. 42.

Gen. 3.

Ambr.

Procop.

placi-

lacidus ſuſurrus, *& ibi Deus*, vbi A diuini lenitatem ſpiritus cognouit. Origenes legit *vox tacita*, *vox tenuis*; ſed acumine ſummo myſterioque recondito Chaldæus dixit, *vox canentium in ſilentio*. Qui enim cupiunt cognoſcere quonam ergo peccatores ſpiritu Deus habeatur, illud vnum ſciant nulla ratione vociferatorem & Stentorem, vt aiunt, culpatum eſſe. Imò potius vocem quã- B dam ſuauiſſimam illorum, qui in ſilentio vocem emittunt, æmulatur. Sed quid ſibi vult illud, *vox canentiũ in ſilentio?* Videtur en in in terminis implicatio. Rem explico, conueniunt in intimis penetralibus Principis ante vltimum cubiculũ, quo ille iacet, peritiſſimi muſici, quando ille quieſcit, vbi nec quiſquam muſſitare, imò nec reſpitare audet, tota do- C mus ſilentio immergitur, maximè coniunctores aulæ regio cubiculo; in hac ergo tanta taciturnitate intendunt muſici verſus, voces, & modos experiri, vt vbi primùm expergiſcatur ſtatim ſuauiſſima melodia excipiant. Incipiunt ergo, concinunt; quid tunc? emittunt altiores voces? Apage, voce ſummiſſima rem agunt, ita vt vix ab aliquo percipiatur, & D quin aliquis ſonet vehementius, nihilominus ſumma dexteritate nec minimum artis apicem prætermittunt. Et hoc eſt quodammodo in ſilentio canere, numerum nullum relinquere quamuis altiſſimum, ſuppreſſa nihilominus voce, & vix etiam è labijs emiſſa. Et hic ſpiritus diuino maximè iudicio conſentaneus, in quo Deus tanquam in proprio domicilio in habitat. E Vnde eleganter Diuus Syneſius lib. de Regno loquitur. Neque enim Deus quaſi in ſcena ſe ipſum oſtentans aut prodigijs monſtriſuè editis; *Sed tacita quadam via gradatim contẽdens iuſtè humanas res moderatur*. *Hoc modo Regem ſentio, communem omnibus bonum, neque inſolentem eſſe debere*. Hæc ille de iuſto Rege ad Dei exemplum compoſito. Itaque vox ſit canentium in ſilentio, ea ſcilicet dexteritate iudex polleat, vt ſanctiſſimas leges obſeruans & pertingens ipſarum apices, lenitatis & benignitatis non obliuiſcatur. Huc ſpectat Chryſ. ſer. 145. Ioſephi Chryſ. in dimittenda vxore iuſtitiam & pietatem exaggerans fatus. *Ioſeph merito iuſtus, quia pius dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam tẽperat, iudicium cuſtodiuit.* Ecce vt in ſilentio canit cuſtodiens ſanctum iudicium, & nihilominus temperans cauſam traducere nolens vxorem, ſed occultè cupiens tantũ dimittere.

§. IIII.

Perfectus iudex priùs manſuetudinem, deinde rigorem exerceat.

PVlcre cum Ioſeph eſſet iuſtus, noluit vxorem ſtatim traducere, iuſtitiæ enim & ſeueritatis eſt manſuetudo comes neceſſaria. Quod in Prorege illo Ægypti meditatus Moyſes fecit verba data ſupra ex Deut. 33. & iterum in noſtri Ioſephi laudẽ Deut. 33. examinanda. *Benedictio illius*, ait *qui apparuit in rubo, ueniat ſuper caput Ioſeph*. Non alia benedictio, non alius mos decet hominẽ principem, quam benedictio illius, qui apparuit in rubo, huius indolem ebibant qui cumque hominũ gubernatores exiſtent. Ignis in rubo iudicem inter ſpinoſos peccatores agebat. O magnam viſionem! Ignis rubo adhæret, & rubus viuet correptus igne. Iudex inter reos agit, & adhuc minimè cadit reus vllus. Quæ rei cauſa? Aug. Aug. quæſt. 42. veteris teſtamen. ait. *Lex ſtatim vindicare nõ venerat, ſed prius oſtendere, ideò ignis rubũ non cõbuſſit*. Legiſlatorem eſt iuriſque prudentum

Digitized by Google

tùm non puniendo, ſed parcendo iuſtiſſimi principatus ducere auſpicium: imò lex ipſa priùs manſueſcit, quàm furit, vt qui de ſeueritate glorientur iuſtitiæ, priùs præſeferant manſuetudinem. Regi omniū creaturarum & gubernatori maximo Ieſu apud Thabor duo laterones adfuerunt Moyſes, & Elias: ita enim habes Mat. 17. Matth. 17. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cū eo loquentes:* quibus perfectiſſimi iudicis oſtentabantur inſignia. Sed illud notandum, quod Moyſes manſuetudine clarus ponitur primus, vt dicat, quæ virtus initiet optimum gubernatorem, & principem. Id acute notauit D. Petrus Cluniacenſ. ſerm. de Transfiguratione, vbi inquit: Duo ergo illi patres alter mitiſſimus, alter immitiſſimus apparent cum Domino: Quare? quia miſericors & miſerator Dominus: quia iuſtus Dominus, & iuſtitia dilexit. Miſericors ergo miſericordem, iuſtus iuſtum deſignant. *Vnde & congruè ſcriptura non prius Eliam, & poſtea Moyſem, ſed antea Moyſem, & poſtmodum Eliam ponit.* Sic inclytus Ioſeph cùm eſſet iuſtus priùs Moyſem agit, volens vxorem traducere, deinde de Eliæ ſeueritate voluit illam occultè dimittere, iuſtitiæ duritiem manſuetudine præmiſſa perfundens iuxta nobiliſſimi & præſtantiſſimi gubernatoris indolem. Etenim D. Cyrill. Alexandr. Apol. ad Theodoſium, ſic Principis animum ad parcendum reis flectit, dùm ſuggerit hæc. *Decet ſupremas excellentias, vt ſerena ſint & placido animo*, ne irarum agitentur furijs, ſed inter furorem & ſeueritatem, manſuetudinem beneficiorum cumulatricē exhibeant. Nunquam Deus Opt. Max. ſeuerior apparuit mūdo, quā in articulo diei illius, quo vniuerſam terram cruento immerſit diluuio. O quàm dura tunc & actus

Petr. Clun.

Cyrill. Alex.

A diuina iuſtitia. Sed miraberis, quod iuſtitia ſæuitura in mundum expectauit veris tempora, quando campi replebantur vbertate, quando fœtæ oues ſuos magis delectabant paſtores. Quæ huius rei cauſa? Nimirum vt terræ fructus omnes teſtarentur ſummi iudicis præmiſſam manſuetudinem, & beneficentiam, qui tunc B ſolum deſæuit, cùm priùs ampliſſimum gratiarum ſinum prætenderit. Ita D. Ambroſ. lib. de Noe, cap. 14. D. Amb. *Tunc vltio terribilior tanquā dicentis Dei. Ecce omnia ſecundum diuina prouidentię gratiam diues natura generauit, omnia in vſu hominum germinauit terra fœcundior, ſegetes expectantur, tritico, & hordeo campi replentur, coma arborum venturi fructus flores* C *veſtiuntur, non deeſt terra obſequijs ſuis, non beſtia deſunt muneribus ſuis, qua ſolemnes ſoluuntur in partus, vt homini nihil deſit.* Hæc ſunt diuinæ iuſtitiæ inſignia, hi ſummi iudicis laterones fidiſſimi, nimirum beneficia, & ingentes in homines miſericordię permiſſæ. Non antea cataractas cæli ſeuerus peccatorum vltor aperuit, quàm gratiarū vniuerſos fontes præ- D mitteret, quæ iuſtiſſimum teſtarentur iudicem, qui poſt manſuetudinis exhibitionē, poſt miſericordias multas, reorum pertinaciam caſtigat. Quando, vt bene notat in præſenti D. Ioſephi facto D. Chryſ. ſer. 145. Chryſ. *Virtutes ſi ſeparatę fuerint, dilabuntur, æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt, & iuſtitia ſine pietate crudelitas. Ioſeph ergo meritò iuſtus, quia pius, & pius, quia iuſtus.* Hæc ille.

E

§. V.

D. Ioſeph factus eſt Mariæ quaſi in Deum.

O Miram D. Ioſephi virtutem, [illegible] ſponſam, & cognatam meditatur.

Digitized by Google

tur fugere, & dum ſponſi; & cognati declinat ſeruitium, fit quaſi Deus Mariæ. Etenim ſic Deo canit Eccleſia, *Deus, cuius proprium eſt miſereri ſemper, & parcere, &c.* inſinuans, quòd ſolus Deus ſciat parcere, non creatura, non cognatus, non ſponſus, non pater amantiſſimo filio. Quis magis pater, quàm Abraham Iſaaco & charo, & vnico ſenectutis filio? Hunc tamen iugulaturus gladium pater exerit; ſed perimendus à patre liberatur à Deo filius. Vbi pulchrè D. Zeno, ſerm. 3. & notanter dixit: *Religioſus carnifex ſtringit gladium, patris erat, quod leuauit: Dei fuit, quod pepercit.* Si Iſaacum religatum ad necem viderem, cuius miniſtrum noſcerem patrem, crederem abſque dubio futurum, quòd pater parceret tanto filio. Sed nullius creaturæ eſt tantum parcendi munus, non cognati, non ſponſi, non patris, imò patris erat quòd leuauit gladium ad necem, ſed vnius Dei fuit quòd pepercit, cuius eſt miſereri ſemper & parcere, nec facile admitur creaturas in conſortium talis muneris. Nonne primus Iſraelitarum Rex Saul malè apud Deum audiuit, ex quo ſuo arbitratui parcendi munus commiſit? Ecce vbi notatur Saulis crimen ob quod regno exuitur 1. Reg. 15. *& pepercit Saul, & populus Agag.* De quo verba faciens Ioſephus lib. 6. de antiq. c. 7. inquit. *Seruare Agag decreuit, idque non ex Dei ſententia, ſed victus affectu proprio, inconceſſam miſerandi licentiam ſuo periculo ſibi vſurpans.* Vide modò ſanctiſſimi Ioſephi incredibilem virtutem, vt parcat Mariæ, refugere nititur cognati & ſponſi ſeruitium, imò hominis refugit Indolem, & quaſi in Deum factus eſt ſuſpectæ virgini. Non equidem negabo; ſanctiſſime Ioſeph, te in vteri virginalis ſuſpicionem nonnullam incidiſſe, quia inde tuas virtutes video aſcendere in ſortem diuinam. Simon ille apud Lucam cap. 9. vt vidit Saluatorem inclinari miſericorditer in mulierem peccatricem, aiebat intra ſe. *Hic ſi eſſet Propheta, non ſineret hanc mulierem tangere ſe.* Cui ab ore Domini argutè ſatis reſpondet D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. *Indignam iudicas, ò Phariſæe me ſuſpicere mulierem fornicariam lacrymarum fontibus inundantem, ſed facis hoc quaſi incredulus Phariſæus, dum nō vis me eſſe, aut credere Deum.* Planè non poterat culpari Chriſtum Dominum, quod faueret peccatrici, niſi animo heretico illius erroris pleno, quo non crederet, Chriſtum eſſe Deum. Qui illi eripere volebat diuinitatem, eius carpebat in peccatricem humanitatem, quandoquidem Dei ſolius erat, quòd parceret. Abſit à me tantum piaculum, vt hanc diuinam ſortem inuideam ſanctiſſimo Ioſepho, quem cùm video erga ſuſpectam vxorem affici, illum vltra hominem exaltari & quaſi in Deum Mariæ puto datum.

Zeno.

Luc. 9.

Laur. Nouar.

1. Reg. 15.

Ioſeph.

§. VI.

Chriſtianus homo quaſi ex Iuſtitia tenetur parcere.

VRgeo adhuc D. Ioſephi iuſtitiam ab Euangeliſta notatam, quando vxori ſuſpectæ nititur parcere, ait enim textus, Ioſephus cum eſſet iuſtus, *& nollet eam traducere,* &c. Equidem, qui in Chriſtiana familia egebat caput, ex iuſto & æquo tenebatur iniurianti parcere, quando quidem ex eo maximam gloriam reportaret. Ecce Iob c. 7. perſonam viri iniurij agens qualiter conueniat Deum inquiens. *Cur non tollis pecca-*

Iob 7.

tium meum, & quare non aufers iniquitatem meam? Non aliter expoſtulare poſſet, ſi illi remiſſio ex iuſtitia deberetur: quod expendens D. Cy-
Cyril. Alex. rill. Alex. Apol. ad Theodoſium ſic ait. *Dicet ad hoc quiſquam, quid igitur, ò generoſiſſime athletarum? criminis ne loco Deo impingis, quòd eius, qui deliquit, non miſeretur? culpaſne legiſlatorem, quòd peccatorum meminit? etiam,* inquit, *qui enim miſereri conſueuit, nec vulgarem ex eo gloriam habet, ob quam cauſam cùm talis ſit, non & mei rationem habet?* Vbi enim Deus ex eo quod miſeretur & parcit, ingentem ſibi gloriam venatur, id iuris acquirunt in eum rei ipſi quo Deum de venia expoſtulant, & quaſi iudicio ſiſtant. Et ſimiliter Chriſtiani homines, quia tunc glorioſiores ſibi effingunt coronas, celebriorisque nominis decus acquirunt, quum iniuriantibus parcunt, quaſi ex iuſto & æquo tenentur veniam largiri iniurianti. Proinde iuſtus Ioſeph iuſtitiæ ſatisfaciens ſeſe ad parcendum accingebat, & etiam ſuſpectę vxoris incolumitatem meditabatur. Neſcio, an hoc ſubo-
Chryſo. lucrat D. Chryſol. qui ſerm. 71. incidit in illud Dominicæ orationis, nimirum, *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vbi non qualemcunque a Deo miſericordiam exquirimus; ſed eam quæ humanæ miſericordiæ teneat modum. Etenim diuina miſericordia liberrima eſt, nullaque neceſſitate poteſt cogi, nulliſque debiti cancellis obſtringi; hanc adeò liberam miſericordiam iubemur deprecari & illam exquirere, quæ humanior ſit, & ſeſe ex æquo, & iuſto obſtringi ſinat. Id quod exprimit illa
Matt.6. particula, *ſicut & nos dimittimus*: quã expendens prefatus Chryſol. ait. *Homo penes te eſt poteſtas veniæ, in te eſt indulgentia ius*: quaſi indulgentia ab homine exhibita in aliquo iure fundetur, & dari ab homine veniam iniurianti, ſit quaſi ius ſuum illi retribui.

§. VIII.

Iuſtitiæ culmen attingis, ſi Deum zelotypiæ præferas.

SÆpe aliàs de Ioſeph egerunt ſacri Scriptores ſine titulo, ſine honorifico eum epitheto nominantes; nunc primùm iuſtum audio, nunc primum titulo inſignitur ſanctitatis. An quia zelotypiam nouit poſtponere pietati? Iam dicam, ſi priùs ponderò illud Oſeæ 10. vbi ſic habes, *ex* Oſeæ 10.
diebus Gabaa peccauit Iſrael, ibi ſteterunt. Multa patrarat facinora, imò ſcelera Iſrael per omne tempus; ſed nũquam ſic peccator apparuit Deo, vt ex diebus Gabaa. Sed Iſraelitę in Gabaa potiùs videntur infandum ſcelus vindicaſſe. Nota enim eſt apud libros Iudicum hiſtoria, quando Gabaonitæ vxorem hoſpitis Leuitæ deturpauerunt, & turpi luxuriæ mole oppreſſerunt. Quod ſcelus vt Iſrael vindicaret, de Dei Opt. Max. oraculo arma ſumpſit, & poſt conſertas manus ſemel & bis iniquo Marte tandem flagitioſam gentem vaſtauit. Cur ergo ex tunc dicitur Iſrael peccaſſe Domino, & non ex vitulo adorato, ex alijs turpiſſimis ſceleribus commiſſis? Rem attigit Hieron.
D. Hieron. in præſenti dicens: *Ex eo die, quo vxorem Leuitæ turpiter atque crudeliter interfecit Beniamin in vrbe Gabaa, peccauit mihi omnis Iſrael, non quia vltus eſt iniuriam, & ſcelus ſanguine vindicauit; ſed quia dolore maritali proſiliuit ad pugnam, & ſacrilegium in Deum ſuum noluit vindicare, eo quòd in domo Michææ Ephod, & Seraphin, quæ pro idolis adorantur, negle-*

Digitized by Google

neglexerunt. Itaque præualuit in Iſraele maritalis dolor pluſquàm religionis amor; potentior fuit zelotypia, quàm pietas, quàm religio, & ideo ex tunc Iſraelis peccata Deo ſummo & vero diſplicuere magis. Iam inde licet colligere Ioſephi ſanctitatem, cuius virtus tunc eluxit, tunc præcipuè radiauit, tunc magis glorioſo è vertice emicuit, cùm dolore maritali compreſſo, zelotypiæ tyrannide ſuperata ſtuduit pietati. Præclarè nobili iuſti cognomine inſignitur, dum zelotypiam ſuffocans dicit totum Deo, quia quod homini diceret non habebat. Nonne Ioſeph in hoc verè filius Abrahæ, cui promiſſio debebatur. Equidem Abraham Gen. 12. a. Deo in Ægyptum

Gen. 12. mouebatur, vbi Saræ vxoris pulchritudo periclitabatur, vrgebat hominem diuina inſpiratio; ſed vxoriæ pudicitię periculum retardabat hoc fręnum, illud calcar erat, tandem zelotypiam vincens Deo obtemperauit.

Ambr. Quid plura? Accipite D. Amb. lib. 1. cap. 2. fantem. Magnum exemplum deuotionis Abrahæ, quòd cum vxore ſpecioſa deſcendit in Ægyptum. *Erat quidem iuſto viro cura coniugalis pudicitię; ſed maius erat ſtudium maturandæ deuotionis, ne prętuliſſe cuſtodiam thori mandatis videretur cęleſtibus*. Hæc ſit præcipua cura coniugibus, qui ſanctitatis, & iuſtitiæ appetunt culmen, qui metuunt, ne ſua peccata grauiora apud Deum appareant, & incondonabilia, quod pietatem præferant zelotypiæ, & cuſtodiam coniugalis thori poſtponant mandatis diuinis.

§. VIII.

Ioſephi incredibilis pudicitia commendatur.

IAm coronidem faciam de Ioſephi virtutibus, ſi eius pudicitiam

A quam mireris propoſiam, pudicitiam, inquam, floridam apud flammantem pulchritudinem, pudicus Ioſeph, & quod mireris magis, pudicus de conſortio, de conuictu puellæ formoſiſſimæ. Poſt Saluatoris Aſcenſionem reuertentes diſcipuli Act. 1. in cœnaculum aſcende- Act. 1.
runt, *Vbi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus,*
B *& Thomas, Bartholomęus, & Mattheus, Iacobus Alphęi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Marię Matre Ieſu.* Hi ſuffeciſſet locus vt Apoſtolicæ primitiuorum virtutes in immenſum extollerentur, quando viri ſimul, & fœminæ, & pulcherrima virgo vnanimiter orationi in-
C ſtabant. Quando inter viuos & vnanimitas, & Deo placens oratio erat de conſortio fœminarum. Hoc exemplo lamentatur S. Sixtus Papa Sixtus.
epiſt. de malis Doct. vicem præſentis ſæculi, & primitiuorum exprimit virtutum excellentias. Ait enim, vbi eſt illa primordialis inſtitutio a Chriſto, & ab eius Apoſtolis tradita? Vbi illius vnanimitatis conſecrata
D dilectio? qua cunctis omnia communia erant, qua nemo quicquam ſuum iudicabat, qua nec in mentis quidem erat varietate diſcretio. Proh nefas! illi eodem in tempore nuper Chriſtiani eſſe cœperant, & indiſcretè cum ſuis domibus commanebant. *Vt miſero mihi nondum vlla ſeu virorum ſeu fœminarum adhuc fuerat celebrata diuiſio, & tamen*
E *illorum rudes meliores erant, quam noſtri, nempè perfecti*. Sic primitiuæ Eccleſiæ extollitur laus, cuius virtus etiam de conſortio virginum, & mulierum creſcebat. O maximum D. Ioſeph decus, non fœminarum conuictum fugit, nullum fœdus cum oculis pepigerat, ne cogitarent virginem,

ginem, imò ſemper ob oculos habens miraculum pulchritudinis, honeſtiſſimam puellam; indiſcretè, & indiuiſè in eadem domo cohabitãs ſanctiſſimorum virorum pudicitiã, & perfectionem longè excedebat. A Is enim erat Ioſeph, qui pulcherrimæ conſorti munimen adderet, inexpugnabileq. propugnaculum inderet. An non Mariana vox illa de Ioſephi conſortio Cant. 8. *Ego murus, ex quo facta ſum corã eo quaſi pacẽ reperiens*? Ex quo de Ioſephi conuictu gloriatur Maria, ex quo inter vtrũque vnanimitatis conſecrata dilecti eſt, ex quo indiuiſim in eadem domo manebant, par muro eſt Mariæ pudicitia. Mirum dictu! Sed accipe D. Syneſium Cyrenenſem epiſt. 4. quam dat Euoptio fratri, vbi nauigationem narrat in hæc verba. Qui vectores ſumus ſupra quinquaginta, quorum quarta ferme pars fœminæ ſunt: pleræque iuuenes & formoſæ ſunt: verum non eſt quod inuideas. *Nam cortina appenſa nos ſecernebat, eademque munitiſſima, tẽperantibus hominibus par Semiramidis muro*. Itaque a virorum temperantia pulcherrimarum puellarum conuictus in eadem naui, de leui carbaſo inuenit inexpugnabilem murum. Glorioſior Ioſephi laus, cuius in vnanimi conſortio non veli alicuius beneficio; ſed incredibilis pudicitiæ puella formoſiſſima non par muro, ſed ipſa murus facta eſt, ſoli Deo acceſſib lis.

Cant. 8. B

C

D

Text. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Dei apparuit in ſomnis ei dicens, Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

E

§. IX.

Ioſephi connubium promiſſionem Dauidi factam iure exigebat, vtpote in quo vno ablatis cunctis maculis, omnes Dauidici generis ſplendores inueniebantur.

POſt tot Dauidici generis ſucceſſiones, meritò Ioſeph filius Dauid ab Angelo nominatur, in illo enim vnum toto Dauidicum ſplendo rem nullum vitium notabat, quo nul la promiſſioni diuinę poterat iam da ri dilatio. Id quod perſpicuis verbis tradit D. Chryſol. ſerm. 145. fatus, Ioſephi fili Dauid: *Videtis fratres, in perſona genus vocari, videtis in vno totam proſapiam nuncupari, videtis in Ioſeph ſeriem Dauidici ſtemmatis iam citari, Ioſeph fili Dauid, triceſima octaua generatione natus, quomodo filius Dauid dicitur, niſi quia fides promiſſionis impletur?* Cur tardaretur promiſſio, quando ablatis vitiorum nebulis, fulgentiſſimus Dauidici generis ſplendor in vno Ioſeph coniunctim radiabat? Obſunt diuinis promiſſionibus peccata, degeneres mores, ob quos impleri tardant. Sed vbi obex abeſt, & virtutum illex eſt præſens, nequit iam cæleſtis promiſſio tardare. Decretum antiquitus erat, regnum Dei hominibus aduenturũ cuius nihilominus aduentus per longiſſima ſæcula dilatus eſt, vſque dum homo Deus Chriſtus apparet in mũdo. Apparuit homo diuinus, & cęleſtis regni promiſſio ad homines aduolauit. Cur ita? Rẽ explicat Diuus Leo ſerm. 3. de Nati. inquiens. *Offerenda erat pro reconciliandis hoſtia, quæ eſſet noſtri generis ſocia, & noſtra* Chryſ. Leo.

conta-

Digitized by Google

contium inationis aliena, vt hoc propoſitum Dei, quo peccatum mundi in Ieſu Chriſti placuit natiuitate ac paſſione delere, ad omnium generationũ ſæcula pertineret. Ecce Dei promittentis totum ingenium & indolem, promittit regnum homini, & tantum tẽporis promiſſionem differt, donec inueniat hominem, in quo totius generis virtus ſplendeat, & nulla videatur peccati fuligo. Tunc demũ impletur propoſitum Dei de coronãdis hominibus, quũ Ieſus apparet, in quo humani generis recapitulatur perfectio, vt cum Irenæo loquar; & nihil humani reperitur vitij. Non diſſimili modo promiſſa eſt Dauidi diuina progenies; ſed dilata promiſſio ob degeneres mores proſapiæ Dauidicæ, donec Marianus coniux Ioſeph apparuit in mundo, in quo vno tota proſapia nuncupatur, tota Dauidici ſtemmatis ſeries fulgurat, degenere omni ablata fuligine, quo implenda erat promiſſionis fides. Huc refero pulchra Diui Athan. verba infrà examinãda; qui de Incarnatione Verbi agens dicit, *Deipara Virgo Maria ſola ex Adam deriuatur, aut cum ſponſo ſuo Ioſeph ex Abraham, & Dauide ſtemma ſuum deducit.* Quibus pondero, quod Maria, vt ab Adam deſcenderet, omnem aliorum ſocietatẽ fugit, vt quæ ſola humani generis maculas vitabat: at verò, vt a Dauide progigneretur, ſibi fratrem, & conſortem admiſit Ioſeph, vt qui ſolus cum Maria, Dauidici generis vniuerſis natuis excluſis, totam proſapię regiæ gloriam ſuſtineret.

Athan.

Regale Dauidis decus in Ioſeph fulgentiſſimum.

DIxi in vno Ioſeph totam Dauidici ſtemmatis ſeriem fulgurare; quod ſic breuiter perſtringo: etenim, vt à Regno exordiar, vbi Regius ſplendor glorioſior, quàm in Ioſeph, vel vnã tantum habens ſubditam Mariam? Apud Dan. c. 3. Nabuchodonoſor, vt vidit tres pueros in fornace lætos, eorum Deum ſummis laudibus prædicat, cuius imperium ad vniuerſum Orbem dilatari teſtatur. Etenim tales putat eſſe eos tres pueros, vt ex illis ſolus Deus altiſſimus, excelſus, Dominuſq. mundi debeat prædicari. Do huius excogitationis authorem D. Chryſ. hom. 6. ad Pop. vbi ſic fatur. *Mundi Dominũ ex tribus pueris vocat, non ipſius imperium ſine vllo concludens: ſed quoniam mundo opponendi pueri tres eſſent, propterea tot tyrannos, Reges, & Principes prætermittens, qui ſibi paruerant, tres captiuos & ſeruos qui tyrannidem ſuam contempſerant, admiratus eſt.* Iure ergo Ioſeph, quẽ Maria Dominum vocaret, creaturarum Dominus ex vna Maria vocaretur, quoniam vniuerſis creaturis opponenda Maria eſſet: quapropter inter Reges, & Principes Ioſeph ſuperior omnibus, & præſtantior numeratur.

Dan. 3.

Chryſ.

Sacerdotalis ſplendor in Ioſeph ex pudicitia.

INter regalia Dauidis ſtemmata non obſcurum locum obtinent vitiæ Sacerdotales, quarum cãdore Regia purpura ſæpe ſæpius ex coniugijs fuit condecorata, vt Ioannis affinitas cum Ieſu teſtatur. Sed & Dauidem, ſi non genus, tamen pudicitia Sacerdotio initiauit. Etenim 1. Reg. 21. ſuam ſuorumque pudicitiam teſtans auſus eſt edere propoſitionis panes, ſolis Sacerdotibus reſeruatos. De quo S. Sixtus PP. epiſt. de Caſt. ſic loquitur. *Vnde oſtenditur, quòd pudicitia Sacerdotio aliquatenus comparatur, cui edere licuit, quòd tantùm Sacerdotibus debebatur.* Verè filius Dauid Ioſeph, Dauidiciq. æmulus Sacerdotij, quem incredibilis pudi-

1 Reg. 21

Sixtus.

Digitized by Google

pudicitia conſecrauit; Sacerdos vti- A
que Dauidicus Mariæ ſponſus, qui
carnem ſuam hoſtiam viuam exhi-
buit, & ex ſe Deo libauit. Nonne
proprium Sacerdotum munus eſt,
hoſtiam offerre? Cur ergo omnibus
Ad Rom. 12. etiam laicis loquitur epiſt. ad Rom.
12. *Obſecro vos, vt exhibeatis corpora
veſtra hoſtiam viuentem? &c.* Si Sacer
dotes non ſunt, quomodo exhibe-
bant hoſtiam? Planè, vbi hoſtia eſt B
pura, & pudica caro, ipſa per ſe vnũ-
quemque Sacerdotem facit. Ita D.
Iſid. Pel. Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſt. 75. fatur,
*Pulcherrima victima eſt, piam men-
tem, & carnem caſtam habere. Eoque
Paulus illud dixit, exhibete corpora
veſtra hoſtiam viuentem; non enim
ad Sacerdotes ſolos ſcribens hæc ipſis
mãdabat, ſed vniuerſæ Eccleſiæ; Vnũ-
quemque enim illorum hac in parte* C
*Sacerdotem eſſe iuſſit. Quod ſi caſti
tas, & pudicitia ſubditos Sacerdotes
erat, libido, ac laſciuia ſacerdotibus
dignitatem abrogat.* Meritò vbi libi-
do Sacerdotium exuit, caſtitas Sacer
dotem initiat & ſacrat, vt pateat,
quàm præ alijs Sacerdotibus radiet
Ioſephi caſtiſſimi apex.

Militari robore Ioſeph inſignis. D

VIdes in Dauidico genere ar-
matas parturiri phalanges: vi-
des bellorum fulmina ex Dauidico
ſanguine euolare, ſed omnibus Io-
ſeph pugnatior, & militari gloria
exitit clarior. Vnde hæc? Sanè Do-
Luc. 12. minus Luc. 12. vt militare robur in
deret diſcipulis, inquit: *Sint lumbi
veſtri præcincti*. Quibus verbis mili E
tarē baltheum agnouit Nazianzen.
orat. 2. in Pſal. agnouit & cingulum
Baſil. caſtitatis, cùm Baſ. Auguſt. Beda &
Auguſt. Greg. PP. relatis à Maldonato, quaſi
Bed. Chriſtianis militibus robur, & for-
Greg. titudo militaris à virtute perfulgeat
caſtitatis. Quòd ſi è caſtitatis nota

A metienda eſt fortitudo Chriſtiana,
quem nõ ſuperet Ioſeph gloria mi-
litari? Sanè, vt videre potes apud
Rup. infrà c. 5. 6. 7. omnes exercitus Rup.
illi Abrahamides, & Dauidici hoc
vnum ſpectabant, vt lectulum Salo-
monis, nimirum Mariam Virginem
tutarentur, & defenſarent, vt poſſit
in mundo naſci. Et quod mirere ma-
gis, quam tot tantique exercitus cu-
B ſtodiebant naſcituram, vnus Ioſeph
cuſtodit natam; vnuſque pro cunctis
exercitibus tanquam omnibus præ-
ſtantior illi datur. Nonne Virgo Ma
ria collum Eccleſiæ eſt notiſſimum
Patribus? De illa ergo Cant. 4. dici- Cant. 4.
tur; *Sicut turris Dauid collum tuum,
quæ ædificata eſt cum propugnaculis;
mille clypei pendent ex ea.* Proh fortiſ-
ſima turris Maria! fortiſſima, inquã,
C ex ſe, fortiſſima ex cuſtodia, quam
habet; mille enim clypei pendent ex
ea, nimirum innumerabiles illam
milites cuſtodiunt. Significantius
Georg. Venetus in harm. Cant. 3. Venet.
tom. 7. c. 13. ex Hebræo vertit, *vnum
ſcutum appendent ſuper eam.* Quaſi in-
nuat, quod Mariam, & mille, & vnũ
pro mille cuſtodiant, & innumeri
exercitus, & vnus Ioſeph inſtar o-
D mnium cuſtodiæ deputatur virgina-
li. Vnde meritò Iſolanus 3. part. cap. Iſol. 3.
22. meditatus Cherubin illu gladio
igneo armatum ad paradiſi cuſtodiã
deputari, ſic argumentatur, *Si hæc
exploratæ creduntur veritatis, cur non
Ioſeph Cherubin aſſeuerandus eſt, qui
& virginis ſanctiſſimæ & Chriſti cu-
ſtos à Deo immortali poſitus fuit?* Ete-
nim robur Ioſeph militiam ſuperat
E humanã, & de cæleſti exercitu ſpe-
ciem habet, rectè nominatus Che-
rubin, cuius nominis etymologia eſt
apud D. Hieron. de nomi. Hebr. Che- Hier.
rub: *quaſi multitudo*, & apud Lauré-
tiũ dicitur Cherub *quaſi pugnans*, ni-
mirum Ioſeph verus Cherubin pro
Mariana cuſtodia exitit quaſi pu-

gnans multitudo. Hæc præcipua Dauidici generis flāmata cum alijs clariſſimis virtutibus in vno Ioſeph conglomerantur, à quo omnis eiuſdem generis macula abeſt, vt poſito inter viuos Ioſeph, promiſſio Dauidi facta de diuina progenie non poſſet ampliùs dilatari.

§. X.

Subditos noſcat Princeps ex nomine proprio, & parentum.

MAgnum Diuo Ioſeph extitit ſolatium, quando inter mordentes curas, inter anxias ſollicitudines de vxoris vtero, a ſummi Imperatoris miniſtro nomine ſuo proprio, parentiſq;, & ataui Dauidis ſe ſenſit appellari. Equidem non deſtitutum ſe animaduertit ab illo, cui nomen ſuum, patriſque ſui in memoria erat. Hoc ſic vniuerſis Principibus conſilium, vt ſubditorum nomina perfecta habeant: nullo enim magis illos recreabunt, quàm præmiſſo nominis proprij, parentiſque, aut ataui vocabulo. Eccleſiæ Principem inſtructurus in ſubditos Chriſtus Dominus Ioan. 21. dum ouium ſuarum paſcuam illi commēdat, ait: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Ioan. 21. Porrò alios ſæpè diſcipulos appellat Dominus; ſed ſimplicis cuiuſuis nominis vocabulo, vt cum dicit, *Philippe, qui vidit me, vidit & Patrem meum*: Ioan. 14. Ioan. 14. Sed Eccleſiæ Principem nō de ſimplici nomine ſolum, verùm etiam de nomine parentis compellat, dicens: Simon Ioannis, vel alibi, Beatus es Simon Bariona, hoc eſt, Simō filius Ioannis. Quaſi ex hoc perdoceret vellet Dominus, maximè decere Principes, quòd nomina ſubditorum propria, & parentum noſcant, quorum compellatione plurimùm illos afficient, & honorabunt. Hanc

A mihi excogitationem dedit D. Syneſius Cyrenenſis lib. de regno, vbi fatur, *Admonet, vt præter huiuſmodi appellationem*, nimirū nominis proprij, *addito inſuper parentis nomine, & a maioribus, vnumquemque compellat, omnibuſque honorem deferat*. Syneſ. Hinc optimi Principes benè apud ſubditos audient, ſi ſingulos, & proprio, & parentum nomine compellatos, honorabunt. B Crediderim, quòd Saul boni Principis habuiſſet ſaporē, cùm miratus adoleſcētem Dauidem inermem aduerſus Philiſthæū concurrere ait. 1. Reg. 17. *de qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens?* 1. Re. 17. Non enim ſufficiebat Regi Dauidis nomē noſſe, ſed inſuper parentum eius, & atauorum ſcire curabat vocabula, C vt vel in hoc optimi Principis oſtentaret ſpeciem. Quapropter ſacerdotum Principi iniunctum à Deo erat, vt in lapidibus rationalis nomina duodecim tribuum ſcripta portaret. Sed quid prætendebant nomina hec inſcripta ob oculos Principis? Rectè Arnold. Carnot. tract. de 7. verbis fatur, *Hoc intimatur, quòd qui in regimine ſunt, ſemper affici debeant pro* Arnold. D *his, qui ad eorum ſollicitudinem pertinent, & quantum poſſibile eſt, recordari eorum debent ex nomine*. Nouerint Principes nomina ſubditorum, nouerint & cognomina accepta à patribus, quorum compellatione habeant, vnde ſibi illorum poſſint deuincire animos, & eoſdem medijs laboribus recreare.

§. XI.

E *Inter pueros agentem filium pater diuinus recreat de nobilium obſequio, gaudet enim Dominus à nobilibus honorari.*

ECce quem famulum parat pater filio infanti, nimirum Ioſeph Dauidis

Dauidis

Dauidis filium, regijs ſtemmatibus decoratum. Saluatori enim aereas poteſtates debellanti, glorioſè è ſepulcro emergenti, de piſcatorum retibus famulitia parantur, & viles homunciones in teſtes reſurrectionis aſſeruntur; at eidem vagienti inter pueros periclitanti Regius famulus datur, regales ſubduntur poteſtates. Sanè, in bellatore virtus oſtentanda erat; in infantia ſaporandus guſtus; gaudet enim Deus ſeruientes ſibi regios viros habens. Huc reſpexit D. Syneſius Cyrenenſ. lib. de regno fatus, *Nec à ratione alienum eſt, diuinum quoquè numen religioſi Principis cultu, reuerentiaquè gaudere, eumquè arcana quadam neceſſitudine ſibi conciliare*. Monarcha, vt exercitus inſtruat, liberè eligit quos vult, & ſibi ſæpè commilitones aſciſcit è fæce vulgi; verùm Monarchæ infanti ad gaudia ſolùm dantur nobiliſſimi quique, imò & hi procurantur, qui ex regia neceſſitudine futuri ſunt chari. Itaque cùm Deus Reges, & nobiles ſibi neceſſitudine quadam arcana conciliatos habet, dum filio necdum viro exercitus parat, ſed adhuc infanti procurat gaudia, nobilium, & regalium virorum illi famulitium aſſerit. Liceat Danielis 3. medijs fornacis flammis tres pueros liberos videre, quorum medius, vt puer inter pueros, Dei filius adſtat. Etenim ait Rex Nabuchdon. *ſpecies quarti ſimilis filio Dei*. Vbi id mihi mirabile accidit, quòd filius Dei inter pueros agens, non paſſus ſit videri & publicari, niſi à Rege: erat enim propè infinita hominum multitudo circa fornacem, quorum nullus vidit cum pueris filium Dei, vnus Rex omnium illum vidit, eiuſque publicauit magnalia. Quid plura? Cùm Dei filius inter pueros agit, vnus ſe credit & committit regijs manibus, quibus gaudet. Ita S. Hippolyt. lib. de conſum. ſæculi fatur. Nabuchdonoſorem aiens, *Cur tibi ſoli, & nulli præterea innotuit? Sed quando ſcriptum eſt, cor Regis in manu Domini, hæc profectò eſt manus Domini, vt cognoſcens eum in camino, ipſum prædicares, & glorificares.* Equidem ſunt Reges Deo familiares, ſunt illi ad manus, ideo Deo in camino, nimirum inter pueros agenti, Rex aſſeritur, qui eius magnalia prædicaret. Etenim filio Dei quis ſimilior quàm Rex, quando ad imaginem Dei in homine conſeruandã expreſſius, regia dignitas homini additur? aiebat enim Dominus, *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. Faciamus, inquam, ait, quaſi difficile opus aggreſſurus conſulens, difficilem enim rem putabat diuinam imaginem terreno pulueri imprimere, quàm vt ibi firmam ſtabiliret, regium decus homini dare meditatus, quaſi nihil eſſet aptius imagini diuinæ tutandæ, quàm regnum. Huc ſpectat Niſſ. orat. 1. in prædicta verba fatus, *Quanam difficultate conſulit, an vt oſtendat te perfectum eſſe apud eum? Vbi ergo quæremus quod imaginem referat? nimirum in his, quę dixit, faciamus hominem ad imaginem noſtram, & præſit*. Itaque regia dignitas amiciſſima eſt, & cognata Dei imagine, ne miteris, quòd ſplendor patris, & figura ſubſtantiæ eius recens natus de regijs ſocijs gaudeat, pares enim cum paribus faciliimè congregantur.

A B C D E — Syneſ. — Dan. 3. — Hippol. — Gen. 1. — Niſſen.

§. XII.

Præſtantiſſimum hominis decus eſt, nullum magnum obſequium alteri, quàm Deo præſtitiſſe.

In Deo Ioſeph permanere iubetur cum vxore, quia quod in ea na-

tum eſt, de Spiritu ſancto eſt, quaſi iã dedeceret Ioſephum alteri, quàm Deo præſtare famulitium. Quippe homo in creaturarum imperium natus, cur fœdatur indies vili, & abiecta creaturarum ſeruitute? Vtinam hanc omnibus Deus mentem donaſſet, quæ detrectarent vlli inſudare creaturæ; ſed laborum ſuorum Deum haberent finem. Sapientes illi Reges ſtella ducti longiſſimi itineris faſtidia ſuſcipiunt, vt natum puerum Iudæorum Regem perquirant; ſic enim Ieroſolymis aiunt Matt. 2. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?*
Matth. 2. Cui à propria domo parantur munera, aurum, thus, & myrrham: ſed cur parant thus? Planè vt teſtatum haberent, non creaturæ; ſed Deo deferre ſeruitium, erubeſcerent ſapientiſſimi homines tam longum ſuſcepiſſe iter in creaturæ alicuius obſequium, vnde ſecum thus offerendum præmittebant, hanc gloriam ſibi aſſerentes, quòd nec pedem mouerint; niſi ad obſequium diuinum.
Leo. Huc reſpexit D. Leo ſerm. 4. de Epiph. dicens, *Fulgentior radius veritatis eorum corda perdocuit, vt priuſquàm labores itineris inchoarent, eum ſibi ſignificari intelligerent; cui in auro regius honor, in thure diuina veneratio, in myrrha mortalitatis confeſſio deberetur.* Non aliter viam arripiunt, quàm præſcientes, Deum eſſe, cui præſtaretur tantum famulitium. Is etiam erat Ioſeph, cui eadem deberetur gloria, ne cui, niſi Deo ſeruiret, quam gloriam in alterius Ioſeph vmbra celebrauit Moyſes
Deut. 33. Deut. 33. dum illi in hæc verba benedicit, *Cornua Rhinocerotis cornua eius*, vel vt alias, *cornua Monocerotis cornua eius*; quippe Monoceros animal eſt viribus inexpugnabile,
Baſil. hominum recuſans imperium, pro cuius proprietatis allegoria D. Baſ. relatus in Cat. ad c. 26. Iob; inquit,

A *Monoceros homo eſt ſactus, qui Deum vnum intuetur, eiq. ſoli fidit.* Dixiſſet clarius, Monoceros eſt Ioſeph iuſtus, quem dedecet creaturis ſeruire, cuius ingens gloria in eo ſita eſt, quòd vniuerſos labores ſuos conſecret ſoli Deo. Planè cornua Monocerotis cornua eius, quando nulli creaturæ obſequium præſtat, ſed vni Deo eligitur ſeruiturus. An hunc
B recipiebat ſenſu ſpirituali Iob c. 34. Iob 34.
ſic homini illudens: *Numquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum?* Nulla hominum vis, nulla creatura traheret Ioſeph ad ſeruitium, nulla creata poteſtas cogeret illum ad præſepe ſuum, ſed qui creaturarum faſtidit imperium, ecce ſolius Dei nutu ad præſepe moratur, vniuerſaſq. ſubijt curas puer-
C petij diuini.

§. XIII.

Gratiſſima Deo coniugum concordia, & amor.

IOſeph, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, hoc clamat Angelus, & clamarent vniuerſi Dei
D miniſtri, quandoquidem nil magis eſt Deo cordi, quàm quòd coniuges ſibi accepti ſint mutuo. Vidiſſes aliquando parentes, fratres, amicos vnanimes, vt nobis ſuſpectos a Deo publicari; ſic enim inquit Matt. 10. Matt. 10.
Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum. Nihilominus inter virum, & vxorem
E nihil voluit ſeminare diſſidij, vt ſumma ſemper in illis concordia vigeret, nec haberent coniuges vnde ſibi inuicem metuere præſumerent. Id quod notat Rup. lib. 5. de Oper. Rup.
Spiritus ſancti. lib. 1. de Conſil. cap. 21. Vbi ſic habet, *Notandum, quod cum cæteras affinitates dixerit filiũ ad*

uerſus

Digitized by Google

uerſus patrem, & filiam aduerſus matrem, & nurum aduerſus ſocrum, non dixerit virum aduerſus vxorem, ſiue vxorem aduerſus virum, ne videlicet Euangelica puritas, occaſionem adulterij dare videretur. O quã Deo chara eſt coniugalis concordia! quando tam anxiè cauit nullam coniugibus dare cauſam diſſidij, quando ſic omnes ſuſpicionis occaſiones eripit illis. Sanè miratus ſum non tatò coniugalem obſeruantiam floridam in ipſa iniuria coniugij, cũ recolo vxorem illam Leuiti Bethlehemitici, de

Iud. 19. qua c. 19. Iud. Hæc à viro deſerta, à luxuriantibus iuuenibus Gabaa rapta, & per integram noctem illuſa nihil coniugalis charitatis amiſit; imò deficiens viribus, amore coniugis non defecit, & confecta iniurijs dum ageret animam, monimentum coniugalis obſeruantiæ egit inſigne. Ait enim textus: *Mulier recedentibus tenebris venit ad oſtium domus, vbi manebat dominus ſuus, & ibi corruit.* Non illam violenta noctis integræ adulteria fecerunt obliuiſci mariti, vt primùm data eſt illi poteſtas, penè enecta ſurrexit, vt fœdato corpore putam animam exhalaret iuxta coniugij domicilium. Cuius facinus

Ambr. ſic D. Ambr. lib. 3. Offic. c. 13. extulit, dum inquit, *Quæ atrocitate vel dolore victa iniuriæ, ante oſtium hoſpitij quo vir ſuus diuerterat, proiecit ſe; atque exhalauit ſpiritum; ſupremo licèt vitæ munere affectum bonæ coniugis ſeruans, vt exequias ſaltem ſui funeris marito reſeruaret.* Etenim, quã do viua non potuit, ſaltem moriens noluit diſiungi à marito. Proh perfectiſſimorum coniugum magiſtra? Planè nouerat bona vxor, quàm vtile, etiam erranti fœminæ, eſt inſeparabile conſortium mariti, cuius gratia mille ærumnis, mille pericu-

Gen. 19. lis eripitur. Quod teſtatum reliquit infelix illa vxor Loth, ſed felix, dum nititur herere conſortio coniugis ſui. Hæc in Sodomis habitans, Sodomitarum voluptatibus oculos depaſta eſt ſuos, non adeò, vt à marito diſcederet, cuius gaudens conſortio à Sodomitarum ſupplicio libera fugit. Vtinam ſemper ad maritum aſpiceret; ſed aſſueta etiam videre Sodomæ delicias, dum ad illas oculos conuertit, vitam miſere amiſit. Sed petes, cur peccatrix hæc fœmina, ſiquidem aliquando caſtiganda erat, non incurrit Sodomiticum ignem: cur non abſorpta flammis fuit? cur tamdiu dilata eius ruina? Equidem hoc bonæ vxoris habebat, quòd gaudebat contubernio viri, à quo ſeparari nequibat, nec eius conſpectum fugere. Vnde ira Dei tamdiu deſæuire diſtulit in illam, quamdiu maritum ob oculos habens conſortio gaudebat illius; at vbi marito à tergo relicto, reuerſa eſt ad Sodomum, ſupplicium mortis incurrit. Id attigit

Auguſt. D. Aug. lib. 2. de Mirab. Sacr. ſcript. c. 11. dicens, *Vt cuius viſus non erat immunis, ex culpa conſorcio mortem effugere non poſſet, quamuis propter iuſti contubernium eruta ſit de incendio.* Pepercit incendium illi, vbi coniugis gaudebat conſortio; ſed dedit pœnas criminum quando oculos auertit à marito. O ſanctum coniugij firmamentum, aduerſus quod non audet vllum ſupplicium?

CAPVT III.

De Ioſeph vt Chriſti Domini parente.

MAxima Ioſeph laus, quòd habetur pater Ieſu; eas enim inde accepit animi, & corporis dotes, quibus nihil degenerũ inter Ioſeph, & Ieſũ ani-

maduetterint oculi mortalium. Similis erat patri, & filio in vultu decor in greſſu grauitas; in conſuetudine gratia & humanitas. Filius in immenſum extollebat patrem, & pater minimè dedecebat tantum filium.

Ex Luc. 3.

Vt putabatur filius Ioſeph:

§. I.

Ioſeph æterno diuinoq. patri per quam ſimilis in filium.

FIlius Dei naſciturus ex virgine, patrem quodammodo in terra quæſiuit, à quo nō ſemine humano, nec humano more; ſed vt ab æterno parente incorruptibiliter naſceretur. Quippe æternus pater dum mente concipit ingentem ſuarū perfectionum molem, inde facit pullulare filium. Qui vt à cæleſti patre per intellectus miniſtrationem naſcitur, ſic à Ioſeph intellectuali modo virtutum naturaliū, vt filium decet, lineamenta deſumpſit. Iam meminiſti qualiter Iacobeæ oues à virgis, quæ oculis obijciebantur tempore cōceptionis, colorum varietatem darent agniculis. Sanè, Deus Opt. Max. fœcundaturus Mariana viſcera diuino filio eum ſponſum prouidit, cuius ſanctitas; cuius pudicitia incredibilis virgunculæ concipienti Deum obijceretur, vt filius virginis etiam haberet puriſſimo illo modo virum authorem delineationis corporæ ſuæ.
Aug. Crediderim huc ſpectaſſe D. Aug. ſerm. 13. de Nat. vbi dum expendit virginem ab Angelica annunciatione turbatā, ſic putat Angelo reſpondiſſe, *Quomodo fiet iſtud, vt graueſcam, & immunis ſim marito?* Ecce

A virgini iam iam concipienti Deum in primis obijcitur Ioſephi ſeges virtutum; ex quo per intellectus opus Ioſeph concurrit ad natiuitatem diuini filij dans illi delineationis virtutum exteriorum modum, & menſuram. Cui accinit D. Hier. vbi contra Heluidium fatur, *Tu dicis, Mariam Virginem, non permanſiſſe: ego prius mihi vendico, etiam ipſum Ioſeph vir-* Hier.
B *ginem fuiſſe per Mariam, vt ex virginali coniugio virgo filius naſceretur.* Quippe vult Hieronymus, virginitatem Ioſeph obiectam Mariæ aliquid contuliſſe, ſaltim ad delineationem exterioris puritatis filij quo Ioſeph æterni patris æmulus in progignendo filio per intellectus opus exiſtit. An hoc adumbrat lex illa Leuitica, quæ ſic cauet de offerenda Leuit. 6.
C ſimilia? *Offeret eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino ſacerdos, qui patri iure ſucceſſerit.* In quibus verbis ſcire cupis, quis ſit, qui patri iure ſuccedit? De quo pulchre Bereng. ſerm. in dictum locum fatur, Bereng.
Ille ſacerdos patri iure ſuccedit, qui in ſe ipſo formam diuinæ naturæ imitatur, vt qui eſt de terra terreſtris, fieri ſtudeat, & de cælo cæleſtis. Et qui-
D dem expendendum eſt, quòd ſimilam calidam vnus ſacerdos, qui patri iure ſuccedit, hoc eſt, qui diuinæ naturæ ęmulus eſt, offerre debet, nimirum panem illum vitæ Ieſum adhuc calidum, adhuc recenter à Virgineo camino eductum; vnus Ioſeph accipiat, vtpote qui cæleſti patri iure ſucceſſit diuinam referens in ſe naturam, dum eius virtutibus in-
E ſignitu, dum intellectui Virgineo obiectus limpidiſſimo concurrendi modo, pater aliquo modo eſt diuini filij.

Digitized by Google

§. II.

Ioſeph parentem vna diuina progenies decebat, à qua in immenſum honoratur, ditatur.

LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua; vt monebat quondam Sapiens Eccl.44. quando nil magis commen-
B dat parentum gloriam, quàm eorum propago. Glorioſum parentem filius facit, ſed qui filius? qui terrenus orbi dominatur terrarum? Abſit: ille glorioſum virum decet filius, qui inter cœleſtes ſplendores candicat. Cùm Deus Opt. Max. Abrahamum patris
Gen. 22. nomine decorauit Geneſ. 22. ait illi, *multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli*; quaſi tantum patrem à Deo cō-
C ſtitutum dedeceret filius, qui cœleſti
Leo. nō eſſet ſplendore clarus. Ita D. Leo ſer. 3. de Epiph. fatur, *Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio non carnis ſemine; ſed fidei fæcunditate generanda; & ideo ſtellarum multitudini comparata, vt ab omnium gentiū patre nō terrena, ſed cæleſtis progenies ſperaretur*. Inglorius eſſet tantus pater de terrena progenie, noua & cœ-
D leſtis fuit excogitanda, vt patris à Deo conſtituti compleret dignita-
Tych. tem. Hinc bene Tychonius Reg. 4. Salomonem inter cœleſti gloria candidatos conſtituit, ne Dauidi parenti detraheretur, ſi regno ſolùm terreno inſignis filius daretur illi. Ait enim: *ſi reprobatum Salomonem dixerimus, occurrit vox Dei, quæ dicit, nec terræ quidem regnum auferre Sa-*
E *lomoni propter Dauid patrem ſuum. Quid enim prodeſt Dauid, ſi propter eum filius eius Regnum conſequeretur terræ, cæleſte perditurus? Quo manifeſtum eſt cum Deo eſſe Salomonem.* Adeò neceſſaria eſt ad gloriam, & ornamentū parentum progenies, quæ de cæleſti pulchritudine gaudeat,

A Quo iam gloriam Ioſeph decet augurari, quem non ſtelliferū agmen, ſed tota immenſi ſolis ſphæra nobilitat, non cæleſtis propago, ſed ipſe ornat cælorum creator. Sanè, vt tam glorioſum virum, tamq; excelſum patrem compleret ſuper terram, immo ſupra cælum ipſum fuit noua, & diuina progenies meditanda. Quantus inde honor Ioſeph aduenerit,
B quis ſufficiat explicare? Tert. lib. de Reſurr. carn. ſic extollit limum, ex quo Adam fuit à Deo formatus, *Limus in manus Dei, quæcumque ſunt, peruenit, ſatis beatus, ſi ſolùmmodò contactus. Itaq; totiès honoratur, quoties manus Dei patitur.* Et Deus venit in manus Ioſeph, & ipſe Ioſeph venit ad Dei manus ſatis beatus, ſi ſolummodo contactus, verùm per plures
C annos, & ſæpè Deum habuit in manibus, & ſæpe diuini pueri manus habuit, ſuſtinuit caput, pedes lambit. Quid plura? Toties honoratus, quoties Dei prēdit manus, vt nemo eius honoris cumulum attingere valeat. Habebat Ioſeph præ manibus, quod vel ſemel videre ſanctiſſimi quique vehementer deſiderarent. Accipite
D. Paulinum de ſe epiſt. 4 fantem. Paulin.
D *Quis mihi miſero os adureret, & linguam meam cæleſti illo carbone purgaret, vt vel calcaneo Chriſti mererer tenus ore contingere, & ſubdito capite ſola ſancta tergere, vt caput meum potius Chriſti pedibus tergeretur, & dū pedes lambo, piarem caſtis labia immunda veſtigijs.* Quid dulcius poſſet quis ſibi excogitare? Et felix Ioſeph hæc inter mella paſſim deliteſcebat.
E O quoties apis inſtar florida pueruli labra ſugebat, vel vt papilio ad ſolaria oculorum lumina aduolabat, vel vt paſſer in comarum elatis palmarum nidificabat? Quoties labia immunda ignito illo calculo piaret? Quoties ſerpentinos auſus, ſi quis in ſe manſerat, de pueri calcaneo con-

fringeret? Quoties illud infiniti valoris drachmā exhiberet, vt totum cælorum Regnum compararet? De alio Ioſeph poſt hunc feliciſſimo dicitur Ioan. 19. *Venit homo quidam diues ab Arimath a nomine Ioſeph; & petijt corpus Ieſu*. De quo ſic audi D. Epiph. orat. de Domini ſepult. vt quid dixerit non minus putes in Ioſeph Ieſu Parentem quadrare. Ait enim expēdens illud homo quidam diues. *Verè diues Ioſeph, vtramque enim ſubſtantiam à Pilato dono acceperat, vere diues, ſiquidem margaritam illam, quæ omnem pretij æſtimationem excedit, ſecum aſportare promeruerat. Verè diues ſacculum enim plenum portabat, nempe ipſummet diuinitatis theſaurum. Quomodo is diues nō dicatur, qui mundi vitam, & ſalutem adeptus fuerat? Quomodo Ioſeph verè diues non erat, qui illum dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumq́; abſoluto imperio dominatur?* Sanè piaculum foret, quòd Ioſeph alicuius egeret, quòd cæleſtibus diuitijs non redundaret, quandoquidem l. ſi quis à liberis, ff. de lib. agnoſc. aſſeritur, *Iniquiſſimum quis meritò dixerit patrem egere, cùm filius ſit in facultatibus*. Quomodo ergo non Ioſeph diues?

Ioan. 15.

Epiph.

§. III.

Quā filius Ioſephi Dominus nobis vtiliſſimus apparet.

NOn caſu Ieſus patrem Ioſeph accepit; ſed vt ex hoc patre eius ampliùs manifeſtarentur vtilitates in genus humanum. An non Auguſtinus in Ioannem ſic ſapientiam incarnatam anguſtabat? *Petra non eſt, quia durus, & ſine ſenſu non eſt, oſtium non eſt, quia eum faber non fecit*. Ergo ſi quidem patrem fabrū habet, qui ſanè faber eum fecit dum aluit, iam claret, quod oſtium eſt, per

Auguſt.

A quod liceat ad Regnum intrare. Ecce ex parente fabro Ieſu oſtiū tibi factum euidentius patet. Quidni? dum illum tanti fabri progeniem (vt putabatur) cognoſcis magnam tui reformationem incipis ſperare, omnia proculdubio callet filius fabri, vt motes ad circinum componantur, vt Dei formetur imago, vt ſuperflua ſecentur, vt in varios vſus animus

B effingatur humanus. Vulgò de Ieſu dicebant Matt. 17. *Nonne hic eſt filius fabri?* Vbi Theoph. Antioc. lib. 1. allegor. fatur, *Filium fabri, vel ab obtrectatoribus ſuis ſe Ieſus voluit vocari, quia terrena nos docens, quæ ſunt cæleſtia, quaſi bonus animæ faber ſpiritualia vti a noſtra circundo at ſecare doctus ex quo, ſublimia ſeruare culminibus, rigida mentium ſpiritus*

C *igne mollire, & in varios vſus omne humanum genus diuerſa min. ſteriorū qualitate formare.* Adeo vtilis, & hominibus formandis, & reformandis aptus apparet, ex eo quòd dicatur filius fabri. Suſpecta erat fabri manus in Dijs gentium, qui vt inutilia, & arida ligna erant, diuinitati ſuæ cauebant à notis fabris. Accipite D. Iſid. Peluſ. lib. 4. ep. 207. ſic fantem,

D *Cum Ptolomeus Rex artifices collegiſſet, qui Dianæ ſtatuam fabricarent, opere perfecto, ingentem ſcrobē fodi iuſſit, & parato lectulo, occultaq́; dolo, iuſſit ipſos cęnare. At illi cęnantes in foueam illam delapſi mortui ſunt. Quod ideo fecit Ptolomeus, quod vellet ex oculis remouere artifices illos, vt ille qui vocabatur Deus, non manufactus videretur.* Sanè, arida ligna hanc

E aduerſus fictam diuinitatem infamiam ex artificibus cōparatam; verùm lignum vitæ Ieſus, vt lignum viride eſt, & verus Deus, ad omneſque hominū indigētias ſubleuandas vellet efformari, ſic artificem, & fabrū Ioſeph ſibi adhærere voluit, cuius præſentia ſuas vtilitates publicabat.

Matt. 17

Theop. Antioc.

Iſid. Pel.

Ioſeph

§. IIII.

Ioſeph quà pater Ieſu, aptam cælo acquirit infantiam.

Matt. 18. OMnibus a Deo Opt. Max. ea lex impoſita fuit Matt. 18. *niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in Regnum cælorum.* Itaque ad paruuliſe formam componere debet, quiſquis cæleſtia regna cupit hæreditare, ſed ad cuius paruuli formam gratior erit conuerſio? D. Ambr. Pſalm. 36. fatur. *Ex illo puero, qui antequam ſciret vocare patrem, aut matrem, cepit ſpolia Damaſci ſancti vocati ſunt pueri.* Itaque pueruli Ieſu formam ſubeat quiſquis regni cæleſtis candida velit decorari. Quomodo Ioſeph cælo dignam infantiam non ebiberet, qui diuiniſſimi Ieſu puerorum exemplaris extitit pater? Sæpè audiui, imò & vidi à natis puerulis parentes puerulos fieri. Quod argumentum tractans Ælianus lib. 12. Var. hiſtor. capit. 15. inter alios præfert Ageſilaum Regem cum filio infante ludentem, & vt Poeta dixit, equitare in arundine longa, ſic pueruli filij parentes afficiunt, vt pueri etiã fiant, ne miremur, ſi puerulus Ieſus parentem ſuum Ioſeph ad diuinam inſtituerit pueritiam. Nonne ideo antiquus dierum factus eſt infans hominis filius, vt veterem Adamum ad pulchram infantiam reduceret? Sic D. Leo ſerm. 6. de Nat. inquit. *Amat Christus infantiam, quæ maiorum dirigit mores, ad quam ſenum reducit ætates, & eos ad ſuum inclinat exemplũ quos ad regnum ſublimat æternum.* Et quem ſenem ad ſuam reduceret citiùs infantiam infans Chriſtus, quam illum ſenem, quem ſolum in terra patrem nominabat? Equidem diuinus Ioſeph, ex quo infanti Deo, vt pater filio adhæreſcit, famus erit,

Ælian.

Leo.

A qui in te aliquid veteris hominis reſidere præſumat. Tibi do verba illa, quibus B. Zeno ſerm. 3. ad Neophytos hominis renouationem inſinuat, inquiens. *Ipſe eſt; & tamen ipſe non eſt. Vetus quidem videtur domicilium; ſed nouus eſt inquilinus, mutatione morum, vt ciuitatis ſuæ nobilitatem varijs virtutibus monſtraret.* Felix B qui à tanto infante nouam eam infantiã induere, qua & fœtetoſos veteris hominis pannos abijciat, & de cæleſtis regni candida coruſcet. Quomodo enim Ioſeph in virum perfectũ, ſecundum ætatem plenitudinis Chriſti, exurgeret, ſi ad eiuſdem non conformaretur infantiam? Quomodo noui teſtamenti arcæ Cherubin alter aſſiſteret; ni de infantuli conſor- C tio repueraſceret? Etenim, vt apud Pagninum teſtatur Rabbi Dauid Cherubin, dicitur a nominis etymologia *quaſi puer*, ne quis de Ioſeph dubitet reſumpta infantia cum eum viderit Mariæ, & pueri excubatorem agere, & viriliter vtriuſque ſeruiendis inſudare. Quando ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. ep. 442. *Non fieri poteſt; niſi ad puritatem & caſtitatem repue-* D *raſcamus, vt aut mentis perfectionem aſſequamur, aut ad virum perfectum, & operarium inconfuſibilem ſubvehamur.* Igitur Ioſeph de infantia apud Saluatoris cunas reſumpta, ſtrenuus operarius, vir omni perfectione decorus fuit conſecratus. Et veriori ſententia diuinum infantem alloquens, dicere poſſet, quod D. Syneſius ep. 124. amiciſſimo ſibi vi- E ro dicit in hæc verba, *Num quando aſpectu tuo perfruar, Pater verè germaniſſime? Num quando ſacrum caput tuum amplectar? Num concilij propter te beati particeps ero? Si ea mihi ob inere contigerit, efficiam profectò, vt iam fabula non ſit quod de Aeſone Theſſalo dicitur, quem bis puberem fuiſſe, Poetarum carmina prædicent;*

Iſid. Pel.

Syneſ.

dicant, cum ex ſene repentè eſſet iuuenis factus. Etenim ſi quis ſenex iuueneſcere poteſt, is eſt Ioſeph medius Angelorum concilio diuinum in fantem manibus tractans, puerilia que verba cum tanto puero profetens:

CAPVT IV.

De Maria Ieſu Matris Conceptione.

CHriſtiferæ familiæ ſole cadente, argentea oriatur luna, æquum eſt; & illa luna, quæ nullum luminis defectum nouit, ſed à primo ſui ortus egreſſu fulgentes claritatis radios vndequaque rotauit. Ea eſt Maria, cuius in vitam ingreſſum fulgens originalis iuſtitiæ radius illuminauit. Igitur de immaculata conceptione erit nobis cantandum. Ardua res! Prouincia dura! Cantarunt mille vſque hodie, & paſſim quotidie, chorus Sanctorum circumfertur, vt eadem cantent, laſſine aſſidemus, & ſuperſedebimus à ſatis repetito cantu? Imò inde non leue conſurgit fundamentum, vt Mariam à Deo ſummo inhabitatam primo ſui ortus egreſſu dicamus: ſiquidem nec vnquam deficiunt, nec laſſantur cantores, dum eius à peccato munditiem extollunt cantu ſanctius enim de Maria notari poſſemus quod Ioſephus Iudæus de tem plo Ieroſolymitano confitmat, *eam nempe apud omnes eſſe opinionem conſtantem, aduentaſſe Deum ad habitandum recens ſtructum, & dedicatum ſibi locum. Nam neque hymnos cantantibus, neque choreas ducentibus laſſitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent.* Quo non miraberis, ſi conſtans omnium o-

Ioſeph. lib. 7.

A pinio de immaculata Mariæ conceptione creſcat, & firmetur; cùm nulla neque cantantibus, neque pſallentibus laſſitudo oriatur, dum illam & voce, & ſaltibus geſtimus eiulgare? Accipite meum de hoc myſterio cantum, non vt confirmem rem adeò ſtabilitam & firmatam; me ab hoc labore liberarunt plures è Societate Ma-

B giſtri; quorum ſcripta apud omnes valent; ſed vt è concionatorio penu aliquid educam ſaltem vendibile nouitate.

§. I.

Conceptioni immaculatæ virginis opinio contraria prudentiſſimè in hoc quo in concionibus non euulgatur.

C HOc in primis omnibus concionatoribus ſanctum, & firmum ſit ex Pontificis præſcripto, quòd his præſertim temporibus nihil è ſuggeſtu dicant almæ virginis conceptioni contrarium; An putas verum eſſe, Mariam in peccato conceptam? id inficior. Sed eſto, at veritas minimè ad ſalutem neceſſaria, & modò plu-

D rimis non probata, nec ſine rixa, & bello apud eruditos, & ineruditos, euulgatur. Sanè. Diuus Gregorius Nazian. hic laudat prudentiam Baſilij, eiuſque extollit ſanctitatē, quòd difficillimis temporibus, vbi error de conſubſtantialitate Spiritus ſancti cum diuinitate, ſic populares animos peruaſerat, vt ſine magno duelli ſcandalo nec audire poſſent con-

E ſubſtantialitatem. *Ille ait, propriam & apertam vocem interim vſurpare differebat, tum ab ipſo ſpiritu, tum ab alijs etiam ipſius propugnatoribus veniam petens ac rogans, ne hoc ſuo conſilio offenderentur, nec committerent, vt dum vnam voculam mordicus retinere conarentur propter inexple-*

Nazian.

plebilem voluntatem omnia perderent, A
conuulſa nimirum turbidentiſſimo tem
pore, ac diſtracta pietate. Et quidem
ſanctiſſimus vir accerrimus erat de-
fenſor, & propugnator, & prædica-
tor diuinitatis perſonarum trium,
& veritas hæc maximè ad ſalutem
neceſſaria; ſed dum clara illius vo-
ce decepti homines turbabantur, ri-
xiſque, & duellis pietas Chriſtiana
labefactabatur, diſtulit vocis illius B
prædicationem claram, vt publicæ
conſuleret pietati. Vtinam hanc
omnes concionatores mentem ebi-
bant, & piam, & Chriſtianam, qua
cum videant rixas, inimicitias, ſcan-
dala paſſim moueri, vbi quid con-
ceptioni immaculatæ contrarium
prædicatur, differant hanc prædica-
tionem ab Angelico Doctore hanc
gratiam præſumentes, nedum mor- C
dicus quamcunq. eius voculam re-
tinent, pietatem & charitatem po-
pularem conuellant. Non otioſum
Bal. Sel. erit, ſi huc referam alterius Baſilij
Archiep. Seleuc. monitum, quia
ora. de verbi incarn. ſic fatur. *Cùm*
ergo ea commoda per Virginem matrẽ
nobis obuenerant, quæ omnem exce-
dunt orationis menſuram, æquum eſt,
vt benefactricem noſtram aliqua e- D
tiam ratione remuneremus. Eiuſmo-
di autem munere iſthuc faciendum
puto, quod in nos quodammodo re-
dundet, & quodnam illud dixerit quiſ-
piam? eſt mutua inter nos charitas &
beneuolentia, quæ eſt legis perfectio, &
conſummatio. Ante omnia autem
Eccleſia corpus indiuiſum conſerue-
mus, concordiaque ſenſum inuiolatum E
cuſtodiamus: ſumma autem opus eſt
cautione, ne dum rectam fidem ab in-
iuria vindicare contendimus, in mu-
tuas iniurias, & inimicitias arme-
mur, adeoque ſub pietatis obtentu, ma-
lum aliquod feramus. Ac ne dum fœ-
da, & noxia dogmata acriùs perſequi-
mur, ipſi à rectis excidamus. Hoc e-
nim agere aliud nihil eſt, quàm incer-
tum lucrum cum graui damno inſe-
ctari ipſamque veritatem in fraudem
adducere. Hæc ille pietate, & reli-
gione plena, quorum ſingula maxi-
mè pōderanda, & amplexanda ſunt
viris & religioſis, & Chriſtianis, qui
videant, qua cautione opiniones agi-
tare debent, quando, & fidei verita-
tes ſic iubentur tractari, vt commu-
nitati conſulant, nec officiant chari-
tati, quam a ſingulis B. Virgo mune-
ris loco, & expectat, & accipit.

§. II.

Mundities conceptæ Virginis illu-ſtratur verbis allatis. Ex qua natus eſt Ieſus.

NOn ſolùm æternam, ſed etiam
temporalem verbi generatio-
nem extollit Propheta ex munditie Iſai. 53.
vteri, a quo eſt dilapſum. *Genera-*
tionem eius quis enarrabit, qui abſciſ-
ſus eſt de terra viuentium? Meritò
id proponitur admirandum in gene-
ratione Chriſti, quod inuenerit ter-
ram mortali inacceſſam plantę, adeò
viuidam, & vitam ſpirantem, vt ab
illa originem Deus ipſe traxerit. Lu-
men his verbis addat Rup. lib. 2. in Rup.
Iſai. c. 19 *Ineffabile quod de carnis ge-*
neratione hic rectè dictum intelligi-
tur, qui abſciſſus eſt de terra viuentiũ,
de terra, inquam, non morientium, ſi-
ue non mortuorum morte peccati, qua
omnes in Adã mortui ſunt: ſed de ter-
ra viuentium, id eſt de terra virginea
per ſanctum viuificata ſpiritum abſciſ-
ſus eſt. Hæc ille pulchrè terrenam
Adami molem iam peccati morte vi-
tiatam plenam oſſibus, & cadaueri-
bus, patenti ſepulcro perſimilem ex-
cluſit, vt virgineam vitalemque ter-
ram, & omni mortis odore liberata,
componat: ex qua lapis ille pretioſus
Dei filius ſine manibus decidere-

tur,

Digitized by Google

tur, & vel eo maximè admirabilis A Dei virtus, atque potentia, quod in terra Adam mortale virus ſpirante nihil niſi originale funus præferente, adhuc de virginea illa felicioris quodam Adamo terra diuino flamine inſpiratà, & viuificata, viuidam partem inuenerit, qua matrem pararet, vnde naſceretur. Hoc ante Rupert. miratus eſt Nazian. carmine de virginit. *poſt animam Christus ſuſcepit, & omnia membra corporis,* B *atque Adamum ſubijt, ſed qualis in horto, cum nondum vitij infectum pectus haberet, nec dulci alloquio diri ſerpentis, & aſtu pellectus, fructum, Stygiamque in viſcera mortem miſiſſet.* O mira Dei potentia! *generationem eius quis enarrabit?* in mortis regione ſpirantia vitam viſcera, vt generaretur, inuenit. In Adamo deplorato, in hominum barathro ſibi acquiſiuit Adamum felicem iuſtitiam halantem, ſerpentini veneni penitus expertem, qualis in paradiſo ante ſerpentem, ante caſum, ante hominum peſtem floridus, viuus, diuinè aſpiratus, talis ſeruabatur naſcituro verbo, ſed vbi ſeruatur talis, niſi in Virgine Maria, *de qua natus eſt Ieſus?* Hæc ſola eſt viuida terra, peccati morte, qua omnes in Adam peccauerunt, inacceſſa, ex qua abſciſſus eſt Filius Dei. Hæc Adam pars, ſed Adam viuentis, qualis in horto ante caſum, qualemque ipſe Christus accepturus venerat. Totum hoc argumentum arguté conficit quæſtio illa excitata a D. Irenæo lib. 3. c. 31. *Quare*, inquit, *non iterum ſumpſit Deus limum; ſed ex Maria operatus eſt plaſmationem fieri?* Poterat ſanè Filius Dei, ſicut naturam Adam ex limo finxit, ſibi etiam fingere ex lima naturam; ſed maluit eam à Maria acquirere; ex cuius carne ſibi corpus plaſmauit. Idque ex eo ſolùm ait Irenæus, vt non alia ab Adam

Naz.

Iren.

plaſmatico fieret, ſed eadem ipſa recapitularetur. Adamum Christus quærebat; Adami carne indui exoptabat; ſed illum Adamum qualem in horto viuidum ante obibitam ſtygiam ſerpentis alloquio: huncque, vt acciperet, Mariam inuenit, in qua ſolùm talis Adam ſeruabatur, vt ex illa Christus naſceretur.

Hinc accipite Tertull. de Reſurr. carn. ſic Iſaiæ verba explanantem! *Audit ab Iſaia exurge, exurge, Hieruſalem, indue fortitudinem brachij tui, exurge ſicut in primordio diei, ſcilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictũ tranſgreſſionis. Qui enim in eã Hieruſalẽ voces huiuſmodi competent, quæ occidit Prophetas, & lapidat ad ſe miſſos, & ipſum poſtremò Dominum ſuum confixit? ſed neque illi omnino terræ ſalus repromittetur.* Et ſanè, vna illa Hieruſalem, in qua, & ex qua natus homo cæleſtis, vna Maria repromiſſione liberationis non indiguit, vt quæ primam adhuc iuſtitiæ originalis gratiam poſſideret. Hanc vnam Hieruſalem expoſtulat Iſaias, & ab hac vna poterat contendere, quòd exurgeret ſicut in primordio diei, nimirum in illa integritate, quæ fuerat ante delictum tranſgreſſionis, vt in Maria qualem ipſe Deus infixerat carnem inueniret, quam & indueret. Equidem ſola hæc Hieroſolymorum ciuis Maria ſurrexit ſicut in primordio diei, ſcilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictum tranſgreſſionis. Hinc iam addubitari licet, cur Matthæus in recenſendo Virginis genere incipit ab Abrahamo, prorſus Adamo relicto? Papæ, Lucas cap. 3. in Mariæ proauis Adamum etiam numerat, ſic genealogiam finiens: *qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Cur ergo Matthæus Adamum prætermittit? Equidem Matthæus non ſolius Mariæ; ſed, & Mariæ, & Ioſeph dum

Tert.

Luc. 3.

aſſerit

aſſerit genealogiam ab Abrahamo ordiṭur, à quo procedens Maria cognationem Ioſeph, & fraternitatem admittit, vt in quo generis Abrahæ non reperiebantur vitia. At ab Adamo nullius fratris conſortium patitur virgo, vt quæ ſola ab Adamo ſine Adami nęuis trahit originem? Huc reſpexit D. Athan. ſuprà datus c. 2. §. 9. in hæc verba: *Deipara Maria ſola ex Adam deriuatur, aut cum ſponſo ſuo Ioſeph ex Abrahamo, & Dauide ſtemma ſuũ deducit*. Sic ille.

§. III.

Quòd mater Ieſu vocetur ante partum, eadem munditiẽs adſtruitur.

HÆreo adhuc eiſdem Euangelij verbis, *de qua natus eſt Ieſus*. In quibus, etſi noſco anticipationem freqentiſſimam in ſcriptura; tamen hic ſpeciali Dei halitu factum puto, quòd antequam puerperium inſinuetur, iam à Maria natus Chriſtus dicatur. Quod acutè expendit Chryſol. ſerm. 146. *Quomodo non ante concep⁊um mater, quæ poſt partum virgo permanſit, aut genitrix quando non, quæ ſæculorum generauit authorem? Maria Mater Dei vocatur, & quando non Maria mater?* Nullo ſanè tempore, nullo momento effœta & euacua eſſe potuit Ieſu mater, quando omnes nudi tenebricoſo abyſſo peccati cincti filij conſcribãtur perditionis, ipſaq. ſemel Deum erat paritura, iam ſole veſtita, iam circundata viro, iam mater Dei vocabatur, & quando non Maria mater? Sed præſtat audire Chryſoſt. hom. de Interdiction. arb. ad Ad. vbi ponderans Euæ damnũ, & Mariæ bonum ſic ait. *Seductio Eua attulit mortem, conſenſus Maria peperit à ſæculo ſaluatorem*. Expendo, *peperit ſaluatorem à ſæculo*: non ſolùm florentibus ſuæ ætatis annis, ſæuienti hyemis bruma hunc communis ſalutis fructum dedit; ſed à ſæculo omni tempore, quo apparere potuit, iam apparuit fœta ſaluatorẽ? Addo acumen etiam Bernard. ſerm. 1. de Circumciſ. vbi explicans verba illa Lucę. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur*. Eleganter illam nobis quæſtionem obiecit, cur nomen Ieſus ab hominibus vocatum eſt poſt ipſius puerperium, ab Angelis quidem eſt vocatum, antequam in vtero conciperetur; quippè inquit Bernard. *Angeli ſaluator, & hominis; ſed hominis ab incarnatione, Angelis ab initio creaturæ*. Innotuit namque in hac Ieſu appellatione differentia ſalutis allatæ hominibus, & Angelis, illis tardè, & poſt mille caſus, & ideò Ieſum appellant non niſi poſtquam natum; his citò feſtinantes *ab initio creaturæ* primo ſuæ creationis momento, & ita quid mirum, ſi feſtini inueniantur Ieſum compellantes, antequam in vtero conciperetur. Sic crediderim in Mariæ maternitate feſtinata philoſophandum; cur ante vterum plenum iam Maria Ieſu Mater? cur à ſæculo peperit Saluatorem, & non ſolùm quando illum in præſepio reclinauit? quia illi præ cęteris Ieſus ſtetit ab initio creaturæ, à primo ſuæ inceptionis momento, à ſęculo Saluatorem peperit.

§. IV.

Quod mater ſponſa ſimul nati aſſeritur immaculata.

EX Maria Virgine Chriſtus natus hoc peculiare inter cęteros infantes, vt voluerit naſci expectato virginis conſenſu, & beneplacito. Nullus

Margin notes: Chryſ. — Lac. 1. — Bern. — Chryſ.

Nullus vnquam filius petiuit à matre, vt liceret ab illa generari; imò neque Deus ipſe conſenſum Adami quæſiuit, vt ab eius coſta mulier educeretur, quin potiùs neſcio illo, & dormiente Euã ædificauit, ſed ex Maria nec carnem aſſumit, nec naſcitur ſine eius conſenſu, & beneplacito. Magnam inde Virginis excellentiam venatur Guillelmus, *Nolebat*, inquiens, *Omnipotens carnem ſumere ex ipſa, non dante ipſa, ſicut ſumpſit ex dormiente Adam, vnde formauit Euam. Ad futura matris excellentiam, non tantum ex ipſa carnem ſumere; ſed etiam ab ipſa volebat*. Ego hanc excellentiam exiſtimarem, quod ex vtero matris exire volebat *tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, & ſicut ab ſponſa expectauit conſenſum Hoc Chriſti natale ex virgine ſponſalitium ſuboluit Epiphanio, cum inter cœli miracula hoc enumeratur ab illo, *Thalamus virginis habens filium Dei, Deum ſponſum Chriſtum*, & rectè cœleſte prodigium appellatur naſci & deſponſari matrem, & ſponſam habere: eaque adeſt ſponſa, quæ Prou. 5. inſinuatur. *Cerua chariſſima*; cerua, inquam, vt iam inde æternet cum ſerpente inimicitias, vt vel ex hoc immunis, & præſeruata ab antiqui ſerpentis dente intelligatur. *Vox Domini preparantis ceruos*, occinit Regius vates Pſalm. 28. cuius vocis cõceptum eleganter declarat Ambroſ. Pſalm. 118. ſerm. 10. *Qua vox*, inquit, *Dei niſi facimus hominem? qui ſunt cerui iſti, niſi inimici ſerpentibus, qui ſuper aſpidem ambulant, & venena non ſentiunt? Non vile igitur, non corporale arbitror, quod preparauit Dominus*. Sic ille, quod ſi inter faciendum hominem prima in ædificatione Adami Deus ceruam aliquam ſibi chariſſimam præelegit, præparauit contra venenatos ſerpẽtes, eam dicent omnes cum Ambr. fuiſſe Chriſti coniugem, & matrem, quæ ante hominem, iam iam minari ſerpenti inimica præparabatur, vt peſſundatis poſtmodum ceruis à colubro, eius victrix cerua ſtetiſſet, vt ſponſa Dei ad paradiſi fundum recuperandum. Non longe diuertit Epiphan. dum ait. *Inuenitur Virgo eſſe cœleſtis ſponſa, & mater: quæ donorum ante nuptialium nomine Spiritum ſanctum accepit, dotis verò gratia cœlum vnà cum paradiſo*. Aduerte differentiam dotis, cœlum cum paradiſo, quippe pro cœlo gloriam capio, pro paradiſo iuſtitiam originalem, eamque datam non mulieri, quæ cum ſerpente miſceat colloquia; ſed diuinæ ſpõſæ Mariæ, quæ ſit vt cerua præparata ad paradiſi ſerpentes exturbandos. Etenim vt pulchrè addit Damaſc. Mariam deſignans, *ad hunc paradiſum ſerpens aditum non habebit*.

Apud Debr ũ. Cant. 4. ſect. 2. — Epiph. — Prou. 5. — Pſal. 28. — Ambr. — De laudib. Virgin. — Damaſc. Orat. 2. de dorm. Deip.

§. V.

Quòd ipſius nati, & filia ſit, confirmatur Mariæ puritas originalis.

CHriſti Domini proauos expreſſurus B. Matthæus ſubticuit Mariæ patres, malens Deum ab imperitis Ioſeph filium reputari, quàm terrenos patres illi feminæ attribuere, quam nec ſuſpicio infectæ genealogiæ decebat, vtpote filiam primogenitam Dei. Sic de diuina genealogia ſibi blandienti Alexandro, & interdum furtim Philippum Macedonem patrem compellanti, ſuggeſſit Sacerdos apud Plutarchũ: *Ne vllo caſu mortalem patrem nominaret, qui Ioue ſummo nobilitabatur*. Sic etiam apud Homerum Hecuba locuta ad ſponſum de Hectore ait, *ſi meus*

Plut.

Digitized by Google

meus nunc afforet Hector, ſib i ex Deo A
ſatum attribuens Hectorem, quamcunque excluſit ſuſpicionem terreni patris, vt notauit Spondanus Iliade 10. Delrius nondum noſter in Agamemnone. Iure ergo infectæ genealogiæ notã à Virgine Matthæus explodit, nec nominat mortales patres, vt quæ à Deo ſummo nobilitabatur, iuxta id Eccl. 24. *Ego ex ore altiſſimi prouidi primogenita omnium* B
creaturarum; quòd vt audiuit, percepit Damaſc. & de Maria exclamauit: *O Deo digna filia primigenia matris Eua correctio!* Aſt nobis expendendum eſt, *ex ore altiſſimi prodiui*: fabuloſos Mineruæ ortus ex Iouis cerebro nillos facio, veriſſimum Adami ex Dei flatu ortum reuoco ad C
examẽ, de quo illud, *ſpirauit in faciẽ eius ſpiraculum vitæ*. Ingeſſit porrò Deus Adami corpori animam, vt volunt communiter Doctores iuſtitia, & ſanctitate ornatam, ſpiritu, & halitu diuino, vt præſtantiſſimo ſuffitu aduerſus dæmonem communitam: idque declarauit Scriptura, dicens: *quod inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ* D
vitæ. Quod acutè percalluit Leoncius, vbi examinat verba Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus. Plenitudinem*, ait, *ipſius vocat inſpirationem, quę fuit in Adam, quam & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionẽ, nẽpe Spiritum ſanctum*. Etenim, qui fuit inſpirans Apoſtolis Dei ſanctitatum plenus halitus, in renouatione hominum, datus fuit Adã in prima ſui conditione, & illius gratiæ Adami animus ſanctus immaculatus ab ore E
Dei procedens proponitur, & in eo ſtatu vocatur in originibus *Neſſemha*, quod noſter tranſtulit *ſpiraculum vitæ*. Huc ergo ſpectans ſapientia Eccleſię, vt Marianum ad corpus aduẽtum felicem, ſanctum, impollutum indigitaret, illi attribuit, quòd dicat, ego ex ore altiſſimi prodiui; alter vitæ ſpiritus, alter Neſſemha.

Margin: Eccl. 24. — Serm. de nat. Virgin. — Gen. 1. — Leon. Ioan. 1.

Vt mea excogitatio hæc lucem accipiat, Dauidem affero cygneo illo cantu, vtpotè vltimo decantato, omnes creaturas inuitantem ad Dei laudes. Vbi ſingulis enumeratis, tandem finit Pſal. *Omnis ſpiritus laudet Dominum*. Quod egregiè expendens Geor. Venet. in Harm. cãt. 3. tom. 8. modulo 11. contentu 7. animaduertit, ibi ſolummodò repeti obſoletum iam verbum *Neſſemha*, dicente Dauid, *Neſſemha laudet Dominũ*. Quippe verbum hoc, vt vidimus, ſignificat ſpiritum hominis procedentem ab ore Dei ſanctum immaculatum, ideoque in creatione Adami primo poſitum eſt, verum poſt lapſum fœdato hominum animo: ſic originalis diluuij cæno, & immunditiã humanã omnia erant plena, vt Dei columbinus ſpiritus non inueniret vbi requieſceret pes eius, ideoque nomen Neſſemha penitus obſoleuit, nec vnquam diuinæ paginæ acceſſit; niſi altera ſolùm vice, cùm in fine Pſalmorum euocatur à Dauide, Neſſemha laudet Dominum. Quis ais, ò Dauid? Vnde tibi in mentem venit obſoletum illud nomen *Neſſemha*? Vides ne aliquam creaturam dignam eo cognomine? Sanè, præuidet ſibi filiam naſcituram Mariam, quæ aboleti generis ſtemma nomenque reſtauret, in qua vna ſanctiſſimæ originis conſeruetur cum decore ſuo vocabulum, vt iam inde ab origine ſanctum genus mundo apparet. Nonne ſacerdotale genus Aaronis in nepotibus obſcuratum penitus erat? Qualis erat ſacerdotij ſplẽdor in Anna, & Caipha? Tamen inter tot degeneres ſacerdotes emicuit Elizabeth Ioannis mater, quam vocat Lucas ca. 2. *de filiabus Aaron*. Id quod expendens D. Chryſol. ait. *Prætermiſſis omnibus eius filia dicitur, cuius in ſe memoria prætulit ſanctitatem,*

Margin: Pſ. 150. — Venet. — Luc. 2. — Chryſ.

quam:

quam tanti generis pia cuſtos glorioſiſſimè transfudit in filium. Etenim quia primum ſacerdotij decus ad Ioannem transfundendum erat, tanti generis pia cuſtos eligitur mater; ſic quia primæuæ ſanctitati in Chriſto inuenienda erat gloria, mater eius Maria eligitur, quæ ſola tanti generis in alijs obſoletum in ſe ſplendeſcens conſeruet, & cuſtodiat vocabulum. *Beda.* Huc refero Bedam in c. 1. Lucæ fantem: *Eadem Dei genitrix, & inde quidem beata, quia verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis; ſed inde multò beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat eterna.* Itaque Maria ſanctiſſimi illius primæui generis pia, & æterna cuſtos; nullum in ſe terrenæ præbuit ſaporem proſapiæ.

§. VI.

Infectæ generationis veſtigium nullum in Maria.

PRæclarè cauit Matthæus, ne quid infectæ generationis Mariæ adſcriberet, cuius puritas vel ſolo conſenſu generationis obſcuraretur humanæ. Illam crediderim commendatam ab Apoſt. dum ad Heb. c. 9. fatur. *Ad Hebr. 9* *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum per amplius, & perfectius tabernaculum non manu factum id eſt, non huius creationis introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta.* Cuius loci commentaria vix longa eſſe ſinit conſtructio ipſa verborum, quæ ponens differentiam inter Chriſtum Pontificem, & tabernaculum, per quod ingreſſus acceſſit ad ſancta, non obſcurè deſignat vterum virginalem, per quem tranſiuit Chriſtus, tanquam per tabernaculum, tabernaculum, inquam, nouæ, & inauditæ perfectionis & amplitudinis, ipſis cælis protius & capacius: quia quem cæli capere non poterant, ſuo in gremio contulit. Quid plura? Tabernaculum non huius creationis, in quo nec odor generationis infectæ inuentus eſt. Placet hæc explicatio Catherino; non diſplicet Riberæ noſtro; ego illam acceptam refero D. Dionyſio *Dionyſ. Alex.* Alex. epiſt. in Samoſatem in ſolut. quæſtionis 7. Vbi ſic loquitur. *Non in ſerua habitat Dominus; ſed in ſancto ſuo tabernaculo, non manu facto, id eſt non huius creationis, quod eſt Deipara.* O verè ampliſſimum Dei tabernaculum Maria, quando quicquid habes diuinæ correſpondet arti, non generationi humanæ, quam prorſus ſuſpectā, & inuiſam habes! Dubitari ſolet, cur Mariæ ſalutandæ præmittitur Angelus? Cur non potiùs Propheta aliquis, vt moris erat? Cur non eligitur venerabilis, & ſanctiſſimus Zacharias Ioannis pater? Sanè offenderetur Mariæ puritas, vel de ſola ſuſpicione generationis humanæ. Vnde eleganter D. Ambroſ. *Ambr.* ait *Ne quo degenere deprauaretur affatu, ab Angelo ſalutatur.* Degener enim erat Mariæ quicumque nō erat Angelus, vt quæ inſtar diuini tabernaculi non hanc generationē, ſed Angelicam, & omninò ſanctam repræſentabat.

§. VII.

Maria diuinæ generationis æmula.

ECce tibi Matth. œconomiam, qui per paternitatis notionem Chriſtiferi generis deducit proſapiam; ait enim: *Mat. 1.* *Abraham autem genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius: Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. David autem genuit*

huit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Per illud *genuit*, notam exprimit paternitatis, quia de patre ad patrem deſcendens, ſingulorum detegit peccata; nimirum Iudæ inceſtum, Danidis adulterium. E contrà Lu- (Luc. 3.) cas cap. 3. ait: *Qui fuit Eli, qui fuit Mahath, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Per illud, *qui fuit*, notam filiationis prætendit, quæ à filio ad filium aſcendit, etiam ipſum Adamum ſub filij nota exprimens, & in ſingulis oppoſitionem cum peccato declarat: qua propter relicto Salomone adulteræ filio, profert Nathan, à cuius nominis Propheta adulterium fuit caſtigatum. Id notatum (D. Thó.) reliquit D. Thom. 4. p. quæſt. 31. art. 3. ad 2. fatens: *Matthæus à Dauid per Salomonem deſcendit, in cuius matre ille peccauit; Lucas verò ad ipſum Dauid per Nathan aſcendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit.* Sed ago cur id factum eſt? Cur Matthæus per patris notam ſingulos recenſet, & eorum aperit peccata; & è contra Lucas de filij notitiæ ipſum etiam exprimit Adamum, in ſingulis notans oppoſitionem cũ peccato? Equidem Matthæus Ioſephi attexuit lineam generationis, in qua neceſſariò apparet peccati infectio à parentibus communicata. Ve- (D. Tho. Caietan. Soto. Suar. Mald. Tolet.) rum Lucas, vt author eſt D. Thom. ſuper Caiet. Soto, Suar. Maldonat. Tolet & alij plures è Societate, Marianæ generationis lineam rectam oſtendit, in qua meritò nullus homo, nec Adamus ipſe exprimitur pater; ſed vno Deo excepto, in reliquis ſola filiationis nota claret, & in ſingulis oppoſitio cum peccato, quippe Maria vnum Deum parentem habens, ab illo deſcendit per callem omnino oppoſitum peccato. Hanc Marianam generationem, (Pſal. 109) vt verbi geniti æmulam, ſic Pſalm.

A 109. decantat. *Tecum principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus Sanctorum, ex vtero ante luciferum genui te.* Ecce genitor loquitur ſuæ proli, quòd ipſe ſolus pater eius ſit, quod illam genuerit ad principij, quod eſt verbum, exemplar, quod item eius generationem duxerit in ſplendoribus Sanctorum, non in tenebris peccatorum; ſed in oppoſito B peccatis calle. Huic adſtipulatur explicationi D. Ambr. in Pſalm. 40. (Ambr.) ſic exprimens verba præfata *Generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quem nulla potuit macula inquinare peccati.* Quibus expendo illud generationis meæ priuilegium, an quia genitus Dei filius priuilegio aliquo vtatur? Abſit; ipſe enim filius natu- C ralis naturaliter, & ex propria ſua natura expers omnino eſt peccati, in luce gignitur, nec alium patrem præter Deum, ſiue in cœlo, ſiue in terris habet. Harum perfectionum priuilegium vni Mariæ fuit communicatum, vt quod filius naturaliter habet, Maria ex eius habeat priuilegio, illius exiſtens generationis æmulatrix, quandiu vnicum D Deum patrem habens, pellucido calle, & peccatis oppoſito, oriatur.

§. VIII.

Maria ex ſe ſola ſuam prædicat munditiem originariam.

SEd adhuc mirabor Matthæi ſilentium, in parentibus recenſen- E dis Marianis eius ſponſum cum omni ſua progenie diligenter demonſtrat, at quis fuerit Mariæ pater, ſiue homo, ſiue Angelus, ſiue Deus, omninò ipſe tacet, contentus ipſam ſolam nobis ſub oculos ponere; in qua manifeſtè parebit eius mundities originaria. Lumen huic excogitationi prætulit D. Enno-

A diusorat.in Deutericiũ ex pulchro, & eleganti exemplo aiens, *Quoties Amomi floſculus per deprędationem laſciui pollicis radice viduatur, & ad dotem manuum humanarum nobile germem adducitur, meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturę genium prima viſione teſtatur.* Occultari ſe *non patitur fętura ſublimis; decor clari ſanguinis non tenetur abſcondito, vox mundę originis, licèt in receſ-* B *ſibus ſemper auditur.* Porrò, vile lignum ſi ab arbore ſciſſum inueniatur, non facilè cognoſcitur cuius naturæ ſit, neceſſarium eſt diligens examẽ, & inquiſitio; at Amomi flos quantumuis à radice ſeparatus ſtatim ſuæ originis teſtimonium preſefert. Sicubi ad Ioſeph uentum eſt, non aliter eius nobilitas cognoſci poterat, niſi præmiſſo largo auorum, C atauorumque cenſu, quippe obſcuræ, infectæque erat proſapiæ. Non ſic Maria ſed ut Amomi flos, radice uiduata, abſque atuis, & parentibus propoſita ipſa per ſe meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ genium prima uiſione teſtatur. Occultari ſe non patitur fætura ſublimis; decor clari ſanguinis non te- D netur abſcondito; uox mundæ originis, licèt in receſſu, ſemper auditur. Vrgeo rem exemplo primæ mulieris à Deo fabricatæ, quam ut educeret diuinus artifex Gen. 2. immiſit ſoporem in Adam, & inde ſcindens coſtam, ex illa mulierem occulte fabricauit. Quid plura? à ſomno excitatur Adam, & ecce tibi, ut primum ad ſe uenientem mulierem uidit, ait: Gen. 2. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Vndene, ò Adam, id nouiſti? Quis tibi mundiſſimam, & firmam fœminæ narrauit originem? A quo accepiſti Euæ proſapiam? Sanè floridus mulieris aſpectus; adnatarum virtutum halitu meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ

A genium prima viſione teſtatur, uox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur. Fallor, niſi huc reſpiciat Catherinus in præſenti fa- Cather. tus, *Ipſe, quoque Adamus agnouit eam ex ſe ipſo eſſe, & idcircò diligendam; quæ ad ipſum veniebat, tanquam ſuam recognoſcens originem.* Is erat in Euæ vultu floridus decor, ea modeſtia, & grauitas, is virgineus pudor, B ea ad Adamum accedebat gratia, quæ originis mundæ genium ipſa viſione teſtaretur. Accedit illud Gen. 8. vbi poſt diluuium columba Gen. 8. dimiſſa ab arca eſt; *ait illa veni: ad eum ad veſperam portas ramum oliuæ virentibus folijs.* Quæ hæc viridans oliua? an nata poſt diluuium? Repugnat D. Ambr. c. 19. de Noè, imò Ambr. ex virore oliuæ colligit ortam ex ar- C bore primitiua ante diluuium floridã, & in diluuio illæſã, quo poſito, ſic de Noe fatur, *Viuiuiſtus gauiſus eſt fructum de veteri ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordiæ inſigne diuinæ, quod iam diluuium remouiſſet, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia.* Totum hoc præſeferebant viridantia oliuæ folia, quorum amœni- D tas ſola viſione originem teſtabatur. O tu quiſquis vides floridam Mariæ vitam, mirabor, ſi ignorare poſſes, quòd mundiſſima ſit origine nata. Oliua eſt enim, quæ diuinæ in ore columbæ ſe oſtendit de veteri iuſti Adami ſemine reſeruatam, cui non potuiſſent nocere diluuia. Hinc percipio acumen D. Greg. Taumat. qui de Mariæ annuntiatione fatus, ait. E *Ad Mariam autem virginem ſolam ſanctam Gabriel Archangelus ſolo lumine venit, Aue gratia plena illi denuntians.* Cur ſolo lumine venit? Quia vox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur, & mundiſſimam originem ſuam ſingularis Marię ſanctitas ſola viſione teſtatur.

tur. Vnde Angelus non ſermonales declinationes, ſed ſolum lumen parat; vt Mariæ puritas cernatur.

§. IX.

In Maria cæleſtis Abrahamidum origo munditiem originalem aſtruit.

MAriani generis caput meritò ponitur Abrahã, cui dictum à Deo eſt Gen. 22. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cęli, & velut arenam, quę eſt in littore maris.* Verè tunc multiplicatum eſt ſemẽ Abrahæ, ſicut ſtellæ cæli, quando Maria in vtero matris de diuini Solis radijs ſplendens apparuit. Hoc Abrahami ſemen imitatus Iſaias 1. ait: *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, &c.* Sed quod ſemen relictum eſt, an ſemen ſicut arena maris, aut ſicut puluis terræ? Sanè, non terrenæ generationis opus erat, vt omnes homines erigeremur à lapſu, cæleſtis, & ſtellifera quærenda fuit generatio, quâ omnes poſſemus regenerari. Hinc Prou. 30. dicitur, *Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Quaſi prophetans dixiſſet, quod fortis illa mulier, per quam in vitam ſumus regenerati, non ex terrenorum fæce; ſed ab ſcintillanti cælo eſt expectanda. Accedat horum verborum commentator D. Bern. homil. 2. ſuper Miſſus eſt. Vbi ſic ait. Si de manu feminæ pendet noſtra omnium ſalus, & innocentiæ reſtitutio, & de hoſte victoria, fortis omninò neceſſe eſt, vt prouideatur, quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierẽ fortem quis inueniet? Subdit prophetando: *Procul, & de vltimis finibus pretium eius, non vile, non paruum, non mediocre, non de terra; ſed de cęlo, nec de cælo proximo terris. pretium fortis huius mulieris, ſed à ſummo cęlo egreſſio eius,* nempe ab ſtellifero, & empyreo cælo. Ecce tibi quo metienda eſt origo Mariana, nõ à terra, vbi eſt originalis infectio, nec à cælis terræ proximis, nimirum ab his qui ſunt ex aqua generati, quales ſunt Planetarum cæli; qui vt terræ vicini, ſic in creatione ſua primęuam terræ inanitatem, & vacuitatem ſunt imitati, quando incompoſiti, & inornati conditi ſunt, motibuſque contrarijs, & raptus, & trepidationis ſubiecti; non ergo iſtorum inſtar concepta fuit mulier fortis; ſed à ſummo cælo egreſſio eius, eodem modo, quo ſuperiùs ſtelliferũ cęlum, condita eſt. Pro quo accipite elegans Bedæ argumentum expendens illud Gen. 1. In principio creauit Deus cęlũ, & terram, etenim ait; *Ipſum eſt cælum ſuperius, quod ab omni huius mundi volubili ſtatu ſecretum, diuinę glorię pręſentia manet ſemper quietum. Non ergo ſuperius illud cœlum inane creatum eſt, & vacuum.* Quid virgineæ conceptioni aptius? Sanè cuncti ſancti cœli ſunt Dei gloriam enarrantes: ſed quia vacui concepti ſunt, ſic mille motibus contrarijs ſubiacent: nonne cęlum erat ſolare Paulus, dum ait, ſentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuãtem me in lege peccati? Verum Maria non inſtar iſtius cęli terræ proximi, ſed verè ſuperius illud cęlum, ab omni volubili ſtatu ſecretum, diuinæ gloriæ præſentia quietum, in qua, vt loquitur Richard. Vict. lib. 2. de Emanuele, omnis pugna tollitur, & pax plena reperitur. In qua item nulla peccati lex repugnans legi mentis inuenta fuit, vt ſentit vniuerſa Theologorum ſchola cum D. Thom. 3. part. q. 27. art. 3. Vnde liceat cum Beda ſic elicere,

Margin notes: *Gen. 22.* — *Iſai. 1.* — *Prou. 30* — Bern. — Beda. — Richar. Vict. — D. Th.

non ergo ſuperius hoc, & ſtelliferum A
Marianum cęlum inane creatum
eſt, ac vacuum.

§. X.

Maria libera ab omni peccati etiam originalis ſeruitute.

INſto ſtellifero Abrahami ſemi-
ni, in quo Marianā à peccati ſer-
uitute cognoſco libertatem. Vbi è B
Apoc. 12. Bern. cęlis ortam fęminam, ſtellis corona-
tam Apoc. 12. vidit D. Bern. ibi ait,
*Quid ergo ſyderium micat in genera-
tione Mariæ? Planè quod ex regibus
orta, quod ex ſemine Abraha.* Ea eſt
hæc Abrahami filia, quæ non inter
puluerulentum, & ſeruile Abrahami
genus, ſed inter ſyderium, & cœleſtę
exorta, ab omni peccati ſeruitute, vt
regiam prolem decebat, libera, & C
immunis exiſtat. Erat in Abrahamo
ſeruile peccatorum ſemen deſigna-
tum, erat & gratia ab omni ſeruitu-
te præueniens figurata; illud puluis,
hanc ſtellæ notabant: vnde Maria
ſtelliferum ducens genus, præuen-
tionem gratiæ, qua nullam ſeruitu-
tem peccati incurreret, vt felicior
Abrahamidum habuit. Enim verò
Gen. 15. Abraham dicitur Gen. 15. *Scito præ- D
noſcens, quod peregrinum futurum ſit
ſemen tuum in terra non ſua, & ſubij-
cient eos ſeruituti, & affligent eos qua-
dringentis annis. Tu autem ibis ad pa-
tres tuos in pace.* Quæ verba expen-
Richar. Victor. dens Richard. Vict. de differentia
ſacrificij Abrahæ, & Mariæ, tractās,
fatur, *Tu autem,* inquit, *ibis, tu quem
prę cęteris abundantiori gratia præ-
ueni, tu quem præ cæteris illuminaui.* E
*Tu ibis ad patres tuos in pace, immu-
nis ab omni indigna, & dura ſeruitu-
tis oppreſſione.* Sic quando omnes
Abrahamides ſeruitute premendi
erant, vnus Abraham præ cæteris
præuenitur ea gratia, qua regium
decus ab omni ſeruitute immune A
conſeruaret. Quod regale decus A-
brahami ſtellifera proles Maria ita
conſeruauit, vt cum vniuerſi homi-
nes, ipſo conceptionis momēto pec-
cati ſeruituti ſubiaceant; Maria præ
cęteris abundantiori gratia præuen-
ta, prodiderit in pace immunis ab
omni indignæ, & duræ ſeruitutis op-
preſſione. Sic vitæ caput, nimirum
conceptio in ſingulis ſeruili peccati
ſtemmate obſcurum, in Maria de B
ſtellifera corona clarum, hoc eſt de
gratia præueniente illuminatum ap-
paret, vt ab ſtellis regiæ dignitatis
præuentionē, vt felix Abrahamides
Maria notaret. Huc reſpexit An-
gelus, quando Virginem ſalutans
Luc. 1. ait, *Aue Maria.* Cuius nomi- Luc. 1.
nis vim, & ſignificationē ponderans
Chryſol. ſer. 142. inquit, *Maria He-* Chryſ.
*bræo ſermone, latinè Domina nuncu- C
patur; vocat ergo Angelus Dominam,
vt dominatoris genitricem trepidatio
deſerat ſeruitutis, quam naſci, & vo-
cari Dominam, ipſa ſui germinis fecit,
& impetrauit authoritas.* Quippè æ-
quum erat, vt tanta parens, Abra-
hamidum gloria, abundantiori præ
cæteris præueniretur gratia, qua in
pace, ab omni indigna ſeruitute im-
munisq; proſperè procederet in re- D
gnum.

§. XI.

Maria Iacob filia originale non vidit naufragium.

ANtequam à præueniente gra-
tia in ſtellis notata diſcedam,
me vocat nobilis item ſtella Iacob, à
vate illo nefario Balaam Num. 22. E
optimè decantata. Nec crediderim
caſu factum eſſe, quod in Mariana
proſapia, bis Iacobi nomen appa-
reat, ſed quia huius parentis pugnæ
maiorem lucem dedere Marianæ
victoriæ originali. Igitur de Iacob
fratrem in vtero ſupplantante, ait

Gen. 25.

Gen. 25. Gen. 25. *Et collidebantur in vtero.* Id A
Hier. quod explicatius teſte Hier. poſuit
Symmachus, dum legit, *In ſimilitudinem nauis in ſuperficiem ferebatur.*
Itaque Iacob quaſi nauis nauali
prælio inſurrexit in fratrem, vt Marianam victricem ante omnes fratres præmonſtraret. Quæ ſola nauis
facta inſtitoris à primo ſuæ conditionis inſtanti, cęleſti onuſta pane
huius vitæ Scyllam, & Carybdim B
ſuperauit, & primogenitum peccati detriumphauit, nauiſque ſemper integra, & incolumis euaſit. Et
quidem ex hoc maximè expendit
D. Hieron. epiſt. ad Saluinam, differentiam illorum qui poſt peccatum
ſalutis portum attingunt, & qui
nullius ſceleris rei æternam ingre- C
diuntur felicitatem. At enim ad
primos. *Nec nobis pęnitentia ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infelicium
remedia: Aliud eſt enim integra naui,
& ſaluis mercibus portum ſalutis intrare, aliud nudum hærere tabula &
crebris fluctuum reuerſibus ad aſperrima ſaxa collidi.* Ecce vobis graphicè deſcriptus, qui peccati naufragium fecit, qui non naui, ſed tabulæ D
inhærens, mille fluctus, mille dolores expertus, ægrè, & difficulter appellit: ideoque vniuerſa Theologorum ſchola pęnitentiam, ſecundam
tabulam poſt naufragium vocat, ſecundam, inquam, quia poſt peccati originalis naufragium, vel Baptiſmus, vel aliud eius remedium erat
tabula prima, qua ſalui ſimus. Felices ergo, qui non tabulæ inhærentes, ſed integra naue, & ſaluis mer- E
cibus portum intrant ſalutis: at ex
ſemine conceptis, vni Mariæ id felicitatis obtigit, ſola hæc, quaſi nauis
inſtitoris, à longè, id eſt à primo cōceptionis inſtanti portans cæleſtem
gratiæ panem, integra, & ſaluis
mercibus æternam felicitatem adi-
Damaſc. piſcitur. Huc ſpectās Damaſ. orat. 1.
de dormitione Mariæ ait, *Inuenit
Maria gratiæ abyſſum, quæ duplicis
virginitatis nauem incolumem ſeruauerat, animamque non minus, quàm
corpus incolumem cuſtodierat.* Etenim
nunquàm naufraga Maria, non tabulis hæſit, ſed quaſi victrix nauis
in vitam ſoluit, inueteratumque hominum cum Deo bellum diſſoluit,
atque integra, & incolumis ad portum properauit. Quid mirum? Nauis erat Maria; non pomum; ſed panem viuum portans. Pulchrè apud
Virgil. lib. 2. ſuorum naufragiorum Virg.
radicem Ænęas Didoni præſagiens,
emphaticè dixit.

Claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygia molimur
montibus Ida.

Sub ipſa, ait, notanter, Antandro
molimur claſſem, ſub ipſa, inquam,
à qua omne malum aduerſus Troianos panditur. Enim verò iuxta Stra- Strab.
bonem lib. 13. Antandri nomine ſignificatur illa montis Idæ pars, vbi
ob ſibi negatum, imò ereptum pomum, irata Iuno in Teucros permāſit. Nullum ergo ſiniſtrius omen
Teucrorum nauibus excogitari potuit, quàm quòd ſub noxialis pomi
arbore vela ventis dediſſent. Nec
Marianæ nauis felicitas aliundè clariùs affulget, quàm quòd in vitam
ſoluens, nec odorem antiqui pomi,
ſub quo omnes periclitamur, præſenſerit ipſa.

§. XII

*Maria, vt domus Iacob, prima conceptionis fundamina gratia
confirmata requirit.*

NEmo non ſciuit Iacobęam virginem in domum perpetuo
duraturam à Deo Opt. Max. ſibi cōſtituit: ait enim Angelus Luc. 1. *Et* Luc. 1.

regnauit in domo Iacob, & regni eius [A] *non erit finis*. Nec crediderim tantæ domus conditorem latuiſſe illud ab
Herm. Hermete dictitatum lib. centum Aphoriſm. in 13. ubi ſic. *Dum luna erit meridionalis deſcendens in ſcorpione non incipias fabricare citò enim huius fabrica diruetur*. Non inquam hoc latuit Iacobeæ domus conditorem, qui vt domum virgineam, eiuſque gloriam æternaret; ſub habitu ſerpentis illius meridionalis minimè [B.] primùm fundamentum iecisset, vtpotè qui ædificat ſicut vnicornium, venenoſi flatus contrarium ſanctificium ſiium. Imò verò, ſicut ſtuduit diuinus artifex tantæ domus firmitati, vt nec primas illi manus poſuerit, niſi priùs ædificato inexpugnabili muro, qui & hoſtium incurſiones arceret, & firma domui ædifi- [C] candæ præberet fundamina. Accipite diuinum artificem Mariæ con-
Cant. 8. ſtructioni operam dantem Cant 8. *Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet. Quid faciemus ſorori noſtræ?* Et quaſi iam iam ſe ad oppus accingeret, ait, *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea*. Quæ verba ſic ex Hebræo tinniunt: *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eum palatium argenteum*. Quis artifex ad palatium [D] ædificandum, ante primum lapidem iactum, murum requireret? Sanè fundamenti lapides profunda in foſſa iaciuntur, non ſuper murum locantur, verum vbi Iacobæa domus, ſummi regis palatium ædificatur, non antea primus fundamenti lapis imponitur, quàm ſupponatur murus à quo excluduntur incurſus omnes maligni. Id quod contem- [E]
Amos. 7. plabatur Amos c. 7. vbi ait: *Ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manus eius trulla cæmentarij*. Et quidem ſuper murum pinnæ eminere conſueuerunt, non cæmentum, at qui Marianam conſtruit domum,

[A] ſuper murum trullam habet cæmentarij iacturus tantæ domus cæmentum ſuper murum, vt prima eius conceptio, quæ eſt vitæ fundamentum; muro inexpugnabili cincta, & confirmata appareat; vnde hoſtiles repellat phalangas. Vel ſi à Septuag. lectione ſtare malis, pro trulla cæmentarij habet, *Et in manu eius adamas*: cuius lapis natura optimè repræſentat Mariam à conceptione [B.] deuaſtatricem peccati. Is enim eſt adamas, qui à primis incunabulis, teſte Plinio, naſcitur aculeatus; & Plin.
ideò Hebraicè idem nomen habet, quod tribulus, ſiue ſentes, nempè *Samir*, à radice Samar, quod eſt ſibi cauere, ac ſi nomen eſſet *Caue*, vt Hiſpanè ſentes dicitur *abrojo*, id eſt, *abrojo*, quaſi iam tunc vulnus, & in- [C] ternecionem minetur contrarijs ſi cuſpidi accedant. Igitur primus domus Iacobeæ lapis Adamas eſt, quia Maria ab ipſa conceptione exillit aculeata, crucemque mortemque minitans peccato originali, ſi accedere audeat.

§. XIII.

Mariæ paupertas, & nuditas [D] *itiſtitiam originalem commendat.*

POſt Marianos auos, iam nobis conſpicitur Ioſeph, vir, ſiue ſponſus Mariæ, Ioſeph, inquã: quem pauper penu traxit in artem fabrilem. Proh! pauperis ſponſi digna ſponſa Maria, & ipſa paupertie ſua nobilis conſeruatrix primæui ſtatus, in quo [E] nuditas illuſtris erat iuſtitiæ originalis amictus! Huius primæuæ gloriæ memoriam repetens Iob, bonis omnibus ſpoliatus ſic animos ſuſtulit, cap. 1. *Nudus egreſſus ſũ de vtero matris meæ, nudus reuertar illud.* Qualis hic affectus dicentis, *nudus reuertar*

tar illuc? An affectus hominis deplorantis vicem ſuam? Abſit, ſed affectus eſt hominis triumphantis & gloriam exponentis ſui triumphi, quando dicit ſe ad illam illuſtrem nuditatem perueniſſe, qua glorioſi erant primæuæ poſſeſſores iuſtitiæ. Ita D. Chryſoſt. ad Olympiadem fatur, *Nudus egreſſus ſum de vtero, & nudus reuertar illuc. Sed cuius tandem vteri memini? nempè primi illius opificij ſuaque è terra coagmentationis, primi parentis opificium imitantis. Nudus è terra diuino munere conformatus ſum, minimè fucatus, nulla re ſuperuacanea oneratus. Ergo nudus quoque reuertar illuc, quo? nempè ad locum plangere liberum.* Ecce tibi in rerum nuditate conſiderat vir iuſtus primæui illius ſtatus glorioſam vicem, quando omnes in Adamo nudo conditi nudi fuimus, quam nuditatem diuino munere ſortiti, nulla re ſuperuacanea onerabamur, nullo egebamus amictu, nullo ſecreto domus. O nuditas hominum gloria! O nuditas antiquus latero originalis iuſtitiæ! Vnum peccatum ſecuti ſunt amictus, veſtium ſplendor, magnificentia palatiorum, ingentes diuitiæ, quæ omnia peccati vulneribus curandis quæſita ſunt, & inuenta. Vnde pulchrè Clemens Alex. lib. 2. Pędag. c. 10. de pretioſa veſte dicit. *Nihil habet amplius quàm alia veſtis, niſi ſolum vituperium,* quando hominis vituperium eſt quod ſic affectus ſit, vt tantis egeat externis pulchritudinibus ad tegendam infirmitatem ſuam. Quid plura? Quæ ad peccati vulnera concurrunt diuitiæ, ſplendidæ veſtes, tecta picta, glorioſa tabulata, regię ſolitudines, prorſus abſcedunt à Maria, vt quæ originaria illa nuditate ſplendens, nullius ſuperuacanei, & externi ſplendoris erat indiga. Huc reſpiciebat illud Apoc. 12. nimirum. *Signum ma-* A *gnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole.* Cum audio Solis amictus in fœmina, meritò dubito, an ibi ſignificetur magis ſplendens fœminæ nuditas, quam amictus? Solent Hiſpano ſermone in hoſpitalia loca vocari, ſtellarum hoſpita, ſcilicet *meſon de la eſtrella*, vbi nulla alia tecta ſuccurrunt, quam cæli ſtellis fulgidi. Ad eum modum crediderim in So- B lis amictu omnimodam nuditatem ſtabiliri, eáque maximè glorioſam, & primè prorſus æmulatricem. Qua cęleſtis fęmina Maria illum in ſe muliebrem mundum oſtentet, qui in originalis iuſtitiæ nullius rei indigo ſplendore conſiſtat. Quo, niſi fallor, ſpectant illa D. Chryſol. 142. verba, quibus Marianam felicitatē de- C pingens, inquit, *Nec ſecretum mundanæ habitationis inquirit, quæ ſe ſeptam ſuperni ſplendoris circumſpicit velamento.* Quaſi dixerit, ſplendidas attexant veſtes, magna palatia ædificent, qui peccati ſcaturigines & fæditates velint operire, verum Maria de fulgore priſtinæ iuſtitiæ amicta munere diuino, reſpuit fucos, nec fulgentis veſtis, nec domus ſpe- D ciem requirit.

Chryſ. in Cat. Iob.

Clem. Alex.

Apoc. 12.

Chryſ.

§. XIV.

Pulchritudine Mariana, originalis maculæ aufertur ſuſpicio.

Tanto viro nimirum Ioſeph, quantæ pulchritudinis ſponsā præparati exiſtimas? Fortiſſimo viro E Siſara moram in bello faciente, maximus luctus tenebat domum eius totā, ſed tunc Iud. c. 5. dicitur, quòd *vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei.* Sic de pulcherrima ſponſa munerat fortem virum ſapiens femina, vt ex præſtantiſſimo

Iud. 5.

virorum Ioſeph liceat incredibilem auſpicari Mariæ pulchritudinem, & eam pulcritudinem, quæ originalis ſceleris ſuſpicionem extinguat. Nihil ergo de Tulliano flumine ſitio cùm huc accedo, facturus quod Hipericles ille apud Plutarc. feciſſe narratur. Hic Athenis oratione potens, cùm formoſiſſimam puellam Phrynem fruſtra defenderet Euthias Orator alter, rupto orationis filo, opertæ, reorum more, puellæ excluſit velamen, & quæ latebatur pulchritudo conſpicua omnem facinoris ſuſpicionem eraſit, & innocentiam Phryne iudicibus perſuaſit. Et quidem vbi facinus euidens non eſt, ſed dubia tantum ſerpit illius fama, pulchriori fauet ius Cæſareum, vt docet Bald. l. & verſ. *Quæ autem. C. quorum appellationes non recipiuntur*. Blanc. l. finali, C. de quæſtionibus. Maſcard. de Probationibus, concluſione 831. à num. 27. Ecce vobis, ò ſeueriſſimi Mariæ iudices, quibus dubito, an ſatis ſit perfecta pulchritudo Mariana, quando eam primi facinoris ream accuſatis. Ecce vobis, ſubducto velamine, pulcherrimæ puellæ ſcintillat facies, in qua Damas naturæ venuſtatem, Auguſt. formam Dei admiratur. His poſterior Magnus Albertus in vna Maria recenſet, quidquid floridum, quidquid venuſtum, quidquid gratioſum habuerunt puellæ, de quarum pulchritudine antiquitas ſe maximè iactat. Illi aureum Saræ os, neſcio quid ſubridens, illi oculorum Liæ teneritudo Dei pectu emolliēs, illi Rachelis ſplendor, ſales Abigail, virtus Iudith fulgidum ſpirans decorem. Ab hac vna pulchritudinum abyſſo, omnia decora per vniuerſum orbem ſparſa dimanarunt. Criſpantes purpureum mare, vndas ab eius crinibus didicit contorque-

Bald.
Balanc.
Maſcar.

A re; ipſius æquor à fronte delineatum eſt. Supercilia Iridem effigiarunt, lumina ab eius oculis ſcintillata ſunt; à genis florentes roſæ, minium à labris; ſub lingua mel, & lac, ebur effluxit è manibus. Altum & læue collum formam Cedris dedit, ſtatura eius aſſimilata eſt Palmæ. Quid plura? Ignorat Mariæ pulchritudinem, qui eam pomi noxialis furto B damnat. Ex quo pro eius immunitate ſic argumentum conficio ab impoſſibilitate coexiſtentium, quam vulgo Hiſpani vocant *la coartada*. Quia ipſo momento, quo primi parentes noxialis pomi furto Deum offendebant, ipſum tunc pulchritudo Mariana, & pelliciebat, & recreabat. Nonne illa eſt Maria vox Cant. C 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie?* Meridiem uocat, quando primum excurrerit peccatū, de quo Pſaltes petebat liberari, nimirum, *ab incurſu, & dæmonio meridiano*: uel, ut explicatius ex Hieronymo dixit Richardus Cenomanus *à morſu inſidiantis in meridie*. An meridies erat, cum primi parentes pomum furabantur? Ita Rabanus in capit. 3. D Geneſ. ait, *Aptè Dominus crucem meridie aſcendit, vt qua hora primus homo lignum præuaricationis tetigerat, ſecundus homo lignum redemptionis aſcenderet.* Sciens ergo Maria Deum deambulaſſe ad auram immediatè poſt hunc meridiem, cupit anxiè ſcire ubi paulò ante ſtetiſſet; ubi hora illa meridiei erat, qua à latronibus petebatur, qua ab Adamo contemnebatur, quo tunc diuertiſſet? E Cui ſtatim Deus, *Si te ignoras, ò pulcherrima mulierum,* quaſi diceret, ut ex tua interrogatione colligo, ò Maria, tuam prorſus incredibilem pulchritudinem ignoras, nondum tuam pulchritudinem uidiſti, quando me in illo meridie ignoraſti, qui ab hominibus repulſus, tuæ unius pulchri-

Cant. 1.
Pſal. 90.
Raban.
Cant. 1.

pulchritudinis aſylo me recepi; & ibi me tutatus ſum. Sed præſtat au-
Rup. dire Rupert. hæc verba dantem. *O pulcherrima mulierum! O benedicta inter mulieres! cuius pulchritudo benedictio eſt, talis ac tanta cauſa tua eſt, vt ſi te ipſam non ignores, ſtatim ſcias illud, quod quaris: fides, & humilitas tota pulchritudo tua, & hic eſt locus requiei mea.* Hæc Rupert. quibus nemo Mariam illius pomi meridionali furto iam obſtringet, quandoquidem, cum furtum illud agebatur, Maria pulchritudine ſua Deum ad ſe trahebat, & Deum ſecum alligabat.

§. XV.

Maria in conceptionis munditie à peccato, verbo Deo ſimilis.

SPonſo Mariæ ſuccedit modo eiuſdem filius, nimirum Ieſus, optimus Maternæ indemnitatis aſſertor. Etenim vbi filium Dei virginis vi-
Iacob. 1. ſceribus innatum Iacobus vidit epiſt. can. c. 1. ait. *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.* Quæ verba non de Dei loquela, ſed de perſonali verbo, nimirum filio Dei, virginea à carne veſtito,
Anſelm. exponunt D. Anſel. ſerm. de Trans-
Beda. figur. Beda, & D. Thom. in præſen-
D. Tho. ti. Quibus ego, vt aſſenſum præbui, ſic ſtatim notaui illud *inſitum verbum* quod iuxta præclaræ inſitionis leges, maximum negotium faceſſit virgini in gratia conceptæ. Quippe
Colum. Columella lib. de re ruſtica 5. ca. 14. loquens de plantis, quæ alijs inſeri fructuosè valent, dicit. *Si verò etiam ſimilem fructum affert, & eodem tempore ſine ſcrupulo egregiè ingeritur.* Expende ſimilem fructum, & eodẽ tempore, non enim apta eſt inſitio-

A ni arbor, quæ vacua eſt fructu, quo tempore ramus, qui ingeritur, fructibus impletur. Qua propter vbi Dei verbum inſitum eſt virgineis viſceribus, ne tantæ detrahamus inſitioni, fateri debemus, gratiæ fructum eiſdem temporibus repetiri in Maria, quibus in inſito verbo: & ſicut verbum nullo tempore vacat à
B fructu, ſic Mariam fatemur nullo tempore vacuam, ſed omni tempore gratia plenam eſſe. Non enim fas eſt putare, quod verbum inſitum ſit à radice degener, imò potiùs, & radix, nempè Maria, & verbum Dei, quod inſeritur, ſimiles ſunt, & in natura fructus, & tempore. Hanc verbi, & Mariæ ſimilitudinem attigit Iſaias c. 16. in hæc verba. *Emitte*
C *Domine agnum dominatorem terra de petra deſerti.* Cur de petra deſerti? Sanè, Paulus ad Cor. de Chriſto
loquens ait: *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra petra autem erat Chriſtus.* Vbi ergo Chriſtus petra erat, & mater eius, à qua orietur, debebat eſſe petra, vt ſic inter radicem, & ramum nihil degeneris notæ inueniretur. Id docet Guar- 1. ad Cor. 10.
D rius Abb. ſerm. 2. in Annunt. fatus *Si ergo petra Chriſtus, vt ait Apoſtolus, non degenerat à matre filius, quando & ipſa petra nomine cenſetur. An non rectè vocatur petra, qua & in amorem integritatis propoſito firma, affectu ſolida, ſenſu quoque ipſo aduerſus illecebram peccati tota inſenſibilis erat, & lapidea?* Quibus pondero non ſolùm quod dicatur petra Maria aduerſus peccati illecebras, Guarr.
E ſed multo magis, quòd ideò talis petra ſit, ne ab illa degeneret filius, ſed prorſus in lapideo rigore aduerſus peccatũ, ſint quaſi eiuſdẽ generis mater, & filius. Atqui de Dei filio loquẽs text. Prou. 30. ait iuxta lectionẽ Prou. 30.
Septuag. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viã Aquila in calo,*

cęlo, viam colubri ſuper petram. Facilè enim coluber terræ, ſui veſtigia imprimit, at in petras fruſtra tentat veſtigia relinquere. Id quod notans Ambr. D. Ambroſ. lib. de Salom. cap. 2. ait. *Sic & ipſe diabulus in ipſis natalibus mundi inuenit corruptibilem terram Adam, & Euam, libenter audientem qua eis locutus eſt, fecit in auribus ſemitam, fecit & in pedibus, fecit & in manibus, à quibus contrectata ſunt poma, Venit denique ad petram, qua eſt Chriſtus, ſed Chriſtus diaboli verba contempſit, ideò ſerpens in petra veſtigium non fecit.* Equidem Adamus, qua terra ſerpentis impreſſionem accepit, verè petra Chriſtus, qui vt ideo a matre non degenerat, ſic mater & filius petra, & petra primæui ſerpentis veſtigia minimè receperunt.

§. XVI.

Maria Redemptionis adiutrix in conceptione Redemptori ſimilis.

PReclarè D. Iacobus, ex eo quod verbum inſitum ſit virgineis viſceribus concludit, quod ſaluare poteſt animas, hoc eſt, quod iam à mortis caligine regenerauit nos in vitam. Cur non regenerauit nos Chriſtus, quando compar illius, & adiutoriũ ſimile ſibi eſt Maria? Notanter dixi Mariam in regenerandis hominibus adiutorium fuiſſe cæleſti Adamo ſimile, adeò vt dicat D. Irenæus lib. 3. c. 33. (Iren.) *Virgo obaudiẽs, & ſibi, & vniuerſo generi humano cauſa facta eſt ſalutis*, quod ſi aliquo modo cauſa, ſiue inſtrumentum fuit regenerationis, ſanè & ſimillima in ipſa ſui conceptione Redemptori debet exiſtere. Hinc eſt, quod toties diua virgo vocetur à compare ſuo nomine columba; ait enim Cant. 2. (Cant. 2.)

A *Surge propera amica mea, columba mea*, & alias paſſim. Cur columba? vt oſtenderet originale decus, quo Maria concepta ab eadem gratiæ vulua cum Chriſto, ei ex tunc ſimilis exiſteret, vt renatorum examina ab illis ſint, qui cælos impleant. Etenim fidem habeo Columellæ lib. 8. de re ruſtica, c. 8. vbi ſic de matrimonio columbarum diſſerit. *Curan-* B *dum eſt, ſi fieri poteſt, vt pulli quemadmodum excluſi ſunt, nunquam ſeparentur, nam ferè, ſi ſic maritata ſunt, plures educunt fœtus; ſin aliter, certè nec alieni generis coniungantur, minus enim impares ſuas amat, nec ſapius fœtant.* Quando ergo Maria à compare ſuo vocatur columba, id innuitur, nimirum quod quaſi eodẽ gratiæ enixu excluſa ſit cum Chri- C ſto, quod numquam ſeparata fuerit à tanto compare, ſed ſimul concepta in prædeſtinationis gratia, incredibilem renatorum numerum cũ illo eduxerit. Huc reſpicit oblatio illa myſtica à Maria pro ſe, & pro puero Ieſu in templo oblata, obtulit enim par turturum, aut duos puellos columbarum Luc. 2. (Luc. 2.) de quo meritò dubitat Rich. Victorinus, de diffe- (Richar. Victor.) D rentia ſacrificij Abrahæ, & Mariæ, dicẽs. *Illud in ijs videtur inquiſitione dignũ cùm magis elegerit offerre duos pullos collumbarum, quã duos pullos turturum.* Sanè offerebatur hoc ſacrificium pro Matre, & filio, in quibus nullum vnquam fuerat peccatum, inter quos nulla diſſimilitudo, nulla ſeparatio, ſed vt colũbæ pulli ſimul excluſi ſunt, hoc eſt ſimiliter E in gratia concepti fuerunt, ſimiliter adoleuere vſque in ſpirituale caſtiſſimumque coniugium, quo maritati largo renatorum examine cęleſtia fœcundarunt. Non longè abſuit Euthymius dicens: (Euthy.) *Iuſſit lex, vt darent duos puellos columbarum propter pueri fœcunditatem.* Ecce tibi in puellis columbi-

lumbinis pueri Ieſu fœcundiias declaratur, qua cum compare ſua Maria ſimiliter concepta, ſimiliter nata, ſimul adulta, plura renatorum in Eccleſia parturiuit examina.

§. XVII.

Maria omni ſerpentis veneno immunis, ſalutem hominibus attulit.

QVi fieri poteſt vt Maria ab antiquo ſerpente infecta eſſet, quando ab illa natus eſt Ieſus, hoc eſt, quando ab illa ſolus, & antidotus mundi originem traxit? Etenim D. Bern. ſerm. de laudibus Mariæ, de illa ingenuè fatetur. *Salutis antidotum, & viris, & mulieribus propinauit.* Imò vt explicatius Arator loquitur lib. 1. in Acta, hæc ſecunda fœmina *reſtituit quæ prima tulit*. Ex quo perſpicua eſt eius ſanctitas originalis, quando Galen. cõmen. 46. dicit: *Vt priſtinum temperamentum corporis euocetur, & reſtituatur, ea eſt applicanda medicina, quæ illi omninò ſimilis ſit.* Itaque non fieri poſſet, vt Maria inflicto à peccato vulneri medicaretur, nec priſtinum integræ naturæ ſtatum reſtitueret, niſi omni contagio ab ipſis originibus careret, primæuis parentibus perfectè ſimilis exiſtens. Namque Delrius noſter, Diſquiſ. Mag. lib. 1. c. 5. quæſt. 2. concluſ. 2. à medicamentis arcet aurum Chimicum, quantumuis elaboratũ, ac perfectè decoctum videatur: quia numquam, ait à noxijs qualitatibus, ab igne carbonario, & venenato hydrargyro contractis, carere cenſendum. Id quod à D. T. 2. 2. q. 77 art. 2. ad 1. videtur mutuaſſe, vbi aurum Chimicum infectum, & inſalubre cenſet. Aſt omni hydrargyro venenatius, & igne carbonario peſtilentius peccatum originale, non ergo

Bern. — Arat. — Galen. — D. Tho.

A ex hac fornace medicina hominum potuiſſet ſperari. Vnde elegantiſſime Cellenſis Abb. lib. de panibus c. 21. de Maria ſic fatetur. *Oportuit hunc prius clibanum, non vili ſtemmate, neque more conſuetudinario fabricari: quaſi in plenitudine temporis panis, qui dat vitam mundo, de cælo deſcendens congruum inueniret locum, vbi poſſet opportunè carnem aſſumendo decoqui.* B An non officiunt potioni ſiue medicamento nouæ qualitates fornacis? An ſalubris ſuccus erit ex radice venenata? Apage, imò hæc Ieſſæa radix Maria: vt ſalutiferi floris radix, adeò ſana eſt ab originibus, vt nulli rei magis contrarietur, & opponatur quàm peccato originali: de quo vide pulchra cap. 8. §. 5. C

§. XVIII.

Maria a conſilijs Ieſu cùm eſſet, hæreditarium peccatum non habuit.

VOx erat illa, qua Ieſus Mariam vocabat Cantic. 2. *Surge propera amica mea, columba mea.* Cur amica D mea a Ieſu vocatur? Pulchrè Guillelmus apud Delrium fatur. *Amica cui iam pridem æternum meum conſilium de reparatione generis humani credidi.* Prima illa fœmina tenebrarũ principi à conſilijs fuit, de qua loquens Niſſenus hom. de nat. Chriſti ait. *Conſilium ſerpentis amplexa eſt atque ſecuta eſt.* Felix Maria adeo aliena extitit ab illo ſerpentis virulen- E to conſilio, vt tota poſita ſit in illo labefactando, & in conſilio reparatoris promouendo; ex quo eius ab hæreditario peccati ſtemmate excluſio permanet manifeſta. Huic excluſioni adſtipulãtur Cęſareę, & Põtificiæ ſanctiones, quæ vniuerſim fœminas feudorũ hæreditate excludũt. c. mulier. de nou. for. fid. cap. 1. de for fid.

Cant. 2. — Guillel. — Nyſſen.

Cuius

Cuius excluſionis ea in primis ratio eſt, quia feudatarij eo ipſo à Principum conſilijs ſunt, & quale conſilium fœminę Principi dare poſſunt? Bald. Hanc rationem meminit Bald. l. quoties, quæ eſt vltima, colum. 3. verſ. *& dic quod mulier regulariter*. C. de ſuis & legit. Card. Alex. Socin. Card. Alex. art. antep. in 9. fol. tit. qui feuda dare poſſunt. Socin. conſ. 157. Idem repetit Bald. cap. ſignificauit colum. 1. extra de reſcriptis, in hæc verba. *Ratio naturalis conſentit vt fœminę regulariter in feudis non ſuccedant: quia animi conſilium non reperitur apud fœminas.* Feudum ſanè eſt, & duriſſimum ſeruitutum Principi tenebrarum exhibitum, peccatum illud, quod in conceptione hæreditamus, quo tanto tyranno omnes homines mancipia initiamur. Nos in hanc feudatoriam hæreditatem fœmina induxit ſerpentis conſilijs inſeruiens. Verum Maria, licet qua feudatarij filia, feudi hæres erat habenda; tamen quia nullum apud illam reperitur ſerpentinum conſilium, imò vt illud extinguat, prælecta eſt redemptori à conſilijs, ſi Baldi verbis vti volumus, & ratio naturalis, & vniuerſa lex illam ab hæreditando feudo excludit. Id quod innuebat Dominus, verba illa reſonando, nimirum *propera amica mea, columba mea*, amica vt à Ieſu conſilijs, columba, vt ſerpentini conſilij labefactatrix, quibus conſentit D. Irenæus lib. 5. cap. 19. (Iren.) fatus, *ſerpentis aſtutia deuicta eſt in columba ſimplicitate*. Ecce totum ſerpentis conſilium ruit, vbi Mariana columba in conſilijs Saluatori copulatur. Vnde nihil inuenire eſt ſerpentinum in Maria, quæ Dei amica eſt, & columba eſt omnibus modis ſerpenti contraria. Tertul. Quam contrarietatem oſtendit Tertullian. lib. aduerſ. Valent. aiens. *Chriſtum columba demonſtrare ſolita eſt, ſerpens*

A *tentare, illa à primordio diuinæ imaginis prædo*. Proh ſerpentis aſtum! quam maturauit homines populari, venenique nimbos, laqueos & ſcutum, arcumque, & bellum pluere in genus humanum! Aſt non ſegnior columba immaculata Maria, ſed ab ipſo primordio, eo ipſo ore, quo Protoplaſtus hauſit pallidum diB ſcordiæ fructum, ipſa viridantia miſericordiæ folia prætendens, pacem, ſerpente occiſo, demonſtrauit. Vt meritò dicat Card. Petrus Damia. ſermon. de Annunt. (Damia.) *Cùm fecerit Deus omnia ſua opera valde bona, hoc melius fecit, conſecrans in ea ſibi reconciliatorium aureum: in quo poſt tumultus Angelorum & hominum ſe inclinaret,* C *& requiem inueniret*. Cur requiem non inueniret, cùm adeò amica, & ſerpentinis auſibus contraria?

§. XIX.

Ieſus parentem ſuam peccato originali obnoxiam, ab eo præſeruauit.

D EO Chriſti Domini victoria deducta eſt, vt iam non excandeſcat Propheta, quod alligato forti, vaſa eius auferat Dominus; verum id maximè ſtupet, quod nouerit Dominus prædam à fortis manu indemnem liberare. Sic ex Hebræo apud Delrium 1. tom. Adag. 776. Iſaias percunctatur, cap. 49. (Iſa. 49.) *Numquid tolletur à forti præda aut quod ablatum* E *fuerit à robuſto ſaluabitur?* Vbi duo ſibi obijcit difficilia, primum an eripienda ſit præda? Secundum an hæc ereptio & ſit, & vocari poſſit ſaluatio? Quæ duo à Theologis in Beata. Virginis ab originali præſeruatione, & difficilia inuenta, & largis commentarijs explicata ſunt. Quid fortius peccato originali? Huius effugit lethales ictus nemo. Quæ

pro

propior illius præda quàm Adami filia? Ergo Maria filia Adami tolletur à forti, hoc eſt, originalis peccati fortitudine eripietur? & poſito quod indemnis eripiatur, in hoc ſaluabitur? debebitne hanc præproperam liberationem Saluatori? Iam reſpondet idem Vates; *Equidem & captiuitas à forti tolletur, & quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabitur.* Quid explicatius? Tolletur in primis hæc nobilis præda à forti: quippè omnipotens ſermo tuus Domine, tamquam durus debellator, in mediam virginallem terram proſiliuit, & à forti ſuſtulit captiuitatem, hoc eſt, obnoxiam peccato Virginem præripuit peccato. Vbi lego illud *à forti*, memini propoſitionem illam quâ Samſon ingens facinus ſuum voluit æternare, vt fatus Iudic. 14. *A forti egreſſa eſt dulcedo.* Etenim cum Samſon medius inter patrem, & matrem iter faceret verſus Thammatam Philiſtinorum ciuitatem, iuuenili ardore correptus, dimiſſis à tergo parentibus, aliquanto præcucurrit, quo ſit obuius Leoni per eamdem aduenientem viam. Quid tunc adoleſcens? declinaſſet à via? at procedens Leo eadem ſemita offendiſſet neceſſario Samſonis matrem, quam laceraſſet. Ad præcauens nobilis adoleſcens intrepidus aduolat, feram aggreditur, & inter brachia ſtrangulat, ſtrangulati cadauer projicit extra viam, vt nec ſuſpicio facinoris perueniret ad patres: idque occultauit tacens, donec ex ore Leonis fauo paſtus, trophæum robori ſuo erexit, verbis allatis; *à forti egreſſa eſt dulcedo.* Quibus integrum clauſit facinus, nimirum quod fortiſſimo beſtiarum deuicto, ſemitam liberam reliquerit matri, qua vel ſine mali occurſus ſuſpicione, mater pertranſijt. Sed age, non glorioſum erat adoleſcen-

Iud 14.

A ti, matrem à Leonis occurſu liberaſſe? Cur ergo tanta id diligentia occultauit? Pulchrè D. Auguſt. ait. *Intelligamus grandia hic latere myſteria. Samſon fratres dilectiſſimi Chriſtum ſignificabat.* Et quidem eo maximè, quod matri in via occurſurum Leonem interfecit. Etenim Chriſtus Dominus vnà cum matre ſua, via humanæ naturæ ab

Auguſt.

B Abraham, & alijs deſcendebat; illac aduenienti Leoni originalis labis obuius factus eſt, matrem præcedenti Leoni occurrit, illumque extra viam iacit, aditumque vſque tunc ſanguine hominum fœdatum, ſuæ matri expeditum, & munditie plenum reliquit. Et qui alia ſua facinora maxima euulgauit

C hanc matris à Leone liberationem ſic occultauit, vt ſolùm per ænigmata de illa verba faceret. Quod ſibi facinus expoſtulabat à patre, vt credo, diuinus Samſon, Pſalm. 21. fatus. *Erue Domine, à framea animam meam, & à manu canis vnicam meam.* Carnem ſuam ferro petitam, reſurrectionis gloria poſtulat radiare, dum ait: erue à framea animam

Pſal. 21.

D meam; verum vnicam ſuam, nimirùm vnicè dilectam parentem à manu canis eripi contendit. Cuius canis à manu? Occurrit Cerberus Parcarum comes, & aſſiduus latero, à cuius graueolente halitu conſpurcata humani fila deducuntur ſtaminis. Porrò hic canis, quò nihil peccato originali ſimilius, ſicut omnium hominum, ita Deiparæ primò inſi-

E diabatur ſtamini, eius tamen electæ manui ad prædam, erepta eſt Maria immaculata. Cæteri omnes non prius ab originali liberamur, quam rabido eius ore demorſi, ideoque, vt acutè notat Nyſſenus tract. 2. in Pſalm. quam rabie perciti habent medicinam in aquis, habemus & nos in Baptiſmi lauacro. Vnica

Nyſſen.

inter

A inter omnes Maria non oti canis, ſed manui erepta eſt; equidem ſolet venaticus canis inuentam prædam manu erecta indigitare venatori, à quo percuſſam ore trahit: ſic peſtifer hic canis, dum humanus embryo intra vterum eſt, ipſe aſtat erecta manu punctum conceptionis ſpectans, vt prædam capiat. Verum his in anguſtijs poſitam Mariam ante vulnus inflictum, ante rabidos canis dẽ B tes Dei verbum liberauit à manu canis vnicam ſuam. Quò acutè reſpexit Car. Petrus Dam. ſerm. de Annunt. fatus; *à Deo electam, & praelectam; totam rapuit ſibi Spiritus ſanctus*. Cur Spiritus ſanctus rapuit? Equidem ſub manu canis poſitam, & vulneri expoſitam, illam à manu canis liberam rapuit. Dam.

C Hanc illuſtrat rapinam, illud Dauidis cantatiſſimum facinus; enimuerò Amalecitæ Siceleg oppidum aggreſſi ſunt, & multa diuites præda egreſſi, inter alia pulcherrimas Dauidis ſponſas ad ſeruitutem ſeruabant. Sed dum media in via menſis, poculi ſecuti vacant; ecce tibi fortiſſimus Dauid pro ſponſis aſtat, Amalecitas perdit, immuneſque ſpõ D ſas ante ſeruitutem recuperauit. Quam feſtinatiſſimam ſponſarum recuperationem mirati Dauidis commilitones, ſic eiuſdem extollebant facinus: *Hęc eſt pręda Dauid*, quaſi dicant, ait Carthuſian. *Tam pręclaram prędam decuit ipſum Dauid, diuina virtute acquirere*. Rapta Helena Graij inſurgunt in Troiam, quam nec anni domuere decem, nec præ- E liam mille, & poſt mille prælia, tandem infamem thalamo fœminam recuperant. Direptis muris virgo Hieruſalem Babylonem ſeruitura aſportatur, vbi ærumnis confecta, & ſenio; vix rediјt in patriam. Aſt ſub manu hoſtili ſponſam, eamque pulcherrimam, captam, & ante labem, 1. Reg. 30.

A ante fœditatem ſeruitutis, ante terræ alienæ conſpectum, eripi, munditie donari, *hęc eſt pręda Dauid*. Quid ni? hæc pręda decet diuiſſimũ Dauidis filium, qui & matrem, & ſponſam Mariam, ante labem, ab hoſtili præripuit manu.

§. XX.

B *Ieſus præclariſſimum Saluatorem egit, dum matrem à lapſu originali præſeruauit.*

ADhuc inſtant Iſaiæ verba prolata; *an quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabitur?* Ideò filius Dei ſaluator dicitur, quia erexit lapſos, quę lapſa non fuit, dicetur Saluatoris opus? Imò nullum opus Saluatori C pulchrius, nullum glorioſius, quam quod ita proſpiceret ſaluti matris, vt nec ad lapidem offenderet pedem ſuum. Multi egregij duces vocari conſueuerunt à populo Iſraelitico ſaluatores, qui, vt ait Ruper. de Vict. ver. Dei lib. 4. c. 6. *Saluatori ęterno cuius erant, vicarij, ſimilem prętulerunt in geſtis ſuis pulchritudinem*. D Expendo quod non dicantur prætuliſſe imaginem, ſed pulchritudinem, quaſi in eis; quod pulcherrimum erat, ſaluatori fuerit prænotatum. Accipite modò inclytum Ducem Sangarem Iud. c. 3. de quo ibi, *Ipſe quoque defendit Iſrael*. in Originibus aptius ad mentem noſtram, *Ipſe quoque ſaluauit Iſrael*. Aſt Sangar non captiuum obtinuit populum, quo- E modo ergò dicitur quod ſaluauit? Pulchrè D. Aug. quæſt. 25. & nodum poſuit, & ſolutionem, fatus. *Quomodo dictus ſit ſaluaſſe Iſrael poteſt eſſe quęſtio? non enim rurſus fuerant captiuati; nec iugo ſeruitutis inhęſerant? Intelligendum ita dictũ ſaluauit, non quia nocuerit aliquis hoſtis ſed ne permitteretur nocere: quem credendum eſt bello* Iſai. 49. Ruper. Iud. 3. Auguſt.

cœpiſſe

cœpiſſe tentare, & huius victoria fuiſ- A
ſe depulſum. Quid illuſtrius? ecce
vobis pulcherrimum Saluatorem,
qui hoſtilibus turmis incurrentibus
ſeſe oppoſuit, illoſque vomere fu-
gauit, & ſaluum reliquit populum,
antequam eſſe captiuus; vt vel ſic
pulcherrimæ ſalutis Marianæ præ-
ferret imaginem, quando primis e-
ius vitæ ſtaminibus deductis in vte-
ro Annæ, iam ibi fugaturi hoſtem B
cernebantur diuini Saluatoris com-
Cant. 7. meatus? Etenim Cant. 7. dicitur,
*Coma capitis tui purpura Regis iun-
cta canalibus*. Quibus duo notata in-
uenio ex Originibus, vbi loco illius
verbi, *comæ*, eſt hoc verbum; *Dalath*,
cuius ſignificatio eſt paupertas, ſiue
tenuitas, quaſi dicendum foret, *pau-
pertas capitis tui purpura*. Quæ eſt
capitis paupertas purpuraſcens in C
Maria? Noui philoſophos non igno-
biles, inter quos Antæonem, & La-
ctantium, qui primum formationis
humanæ initium ducant à cerebro,
in quo vitæ animalis fontem Medici
conſtituunt. Quis non pauper in ſuæ
formationis initio? Ibi iam nuditas
primæua apparet; & hæreditas mi-
ſera à primis parentibus in nos dila-
pſa. Sed qui pauper eſt nobis vitæ D
introitus, in Maria purpuraſcit, re-
galeſque à ſanguine Saluatoris or-
Ambr. tas prętendit gazas. Ait enim D. Am
br. in Pſalm. 118. ſerm. 17. *Sanguis
Chriſti purpura eſt, qua inficit Sancto-
rum animas*. Sanctorum inficit a-
nimas poſt conceptionem in lauacris carnalibus, at Marię animam in
ipſa conceptione ueſtit, & illuſtrat E
Saluatoris ſanguis. Id amplius o-
ſtendit altera vox originalis, ubi e-
nim dicitur *purpura Regis*, legitur in
Originibus *Argaman*, de qua voce
agens Author ille, qui Alphabetum
Salomonis aptauit Mariæ, docet il-
lam componi ex quatuor nomini-
bus ſpirituum illorum, qui apud E-
zechielem, bellicum, & triumpha-
lem currum Saluatoris uectabant.
Ex quo patet in prima Mariæ effor-
matione quàm iam effulgebant ve-
ſtigia Saluatoris, vbi quadrigæ il-
lius nomina cernebantur. Nec vl-
lo iure celebrior, & illuſtrior Salua-
toris triumphus, quam in hac præ-
cellenti ſalute matris.

Rem conficit benedictio illa Ia-
cob ad Iudam Gen. 49. *Ad prædam* Gen. 49.
fili mi aſcendiſti. Quibus verbis pul-
cherrimam Saluatoris prædationē,
eiuſque ad mundum aduentum ex-
preſſum putant Hilar. Ambr. Au- Hilar.
guſt. Theo. Orig. Gennad. Cur ergo Ambr.
dicitur, Chriſte ad prædam aſcen- Auguſt.
diſti? Nonne ſatius diceretur ad præ- Theo.
dam deſcendiſti? Equidem Nazian- Orig.
zen. Saluatoris vſque ad piſcatorum Nazian.
pedes, deſcenſum miratus, ait: *Pro-
pter humi depreſſam animam ſe deije-
cit, vt peccati molem deorſum vergen-
tem ſecum attollat, vt præda humani
generis potiretur, ſe inclinauit*. Quid
eſt ergo, quod dicit, ad prędam a-
ſcendiſti? Sanè deſcendit Salua-
tor, & ſe exinaniuit, & humilia-
uit, vt de puluerulenta natura ho-
minis prędam faceret; at de Maria-
na prędа ante lapſum in immenſum
extollitur, & gloriatur. Quod ſi ex
vocibus originalibus, & ex vulga-
ta totum locum compagines, id ip-
ſum ſonat apud Delrium noſtrum,
nimirum, *à præda aſcendiſti ad præ-
dam*. quaſi inter duas prædas con-
ſtitutus, ab vna ad quam ſe deie-
cit, exurgit ad alteram ea exaltan-
dus.

Argutiùs adhuc Symmachus re-
fert locum, nimirum, *à venatione
aſcendiſti ad venationem*. Solent equi-
dem duo venationis genera in pri-
mis commendari: alterum, quo ali-
tes humi cubantes, ſeminibuſque in-
hęrentes, percutimus; alterum &
longè pręſtantius, quo volantes li-
bero

bero cælo aucupamur. Ecce tibi auceps domo, illucescēte die egreſſus; per terras ſeminibus graues columbis inſidiatur; & quando columbæ eſcis inhiantes per ſulcos ſepeliuntur aratri, tunc ille demiſſo corpore, ſummo ſilentio, ære fulgurat, & diues præda, & gaudens, iam non ſpectat deſcendentes in terram columbas, ſed erecto collo extollit etiam arma, & medio cælo percutit volantes, qui ſummus eſt in venatione gradus. Sic etiam diuiniſſimus auceps Chriſtus à præda aſcendit ad prædam, à venatione ad venationem. Dumque funeſta peccati ales mentibus incubat humanis, cæleſtiaque ſemina depaſcit, humilis, & abiectus Chriſtus dextera fulgurat de peccato, deſcendens vſque ad inferiores partes terræ, vt prædam capiat. Interea maiora petens, vt brachij ſui potentiam, & dexteritatem commendet, dum peſtifera peccati originalis ales nigricantibus pennis, fœtido ore, verſus terram illam virgineam cæleſti inſeminandam grano, aduolaret, ſtatocyor diuinus auceps, & ſublato eam nigram auem exſufflat, antequam terram virgineam fœdaret.

§. XXI.

Generalis lex non officit Marianæ puritati originali.

HIc quia leges generales obijci video aduerſus puritatē Mariæ originalem, ex legis peritis notabo aliqua, quibus conſtet, quanto iure eximenda ſit Maria à lege generali: ſtat in primis illud tritum aſſertum, nimirum, *ſtatuta odioſa ſtrictè interpretanda, tanquā naturā accuſantia*: quod deſumptum eſt à l.

A maximum ditium. C. de liberis præter. & à l. 12. tabularum. C. de legitimis heredibus. Nec inuenitur lex, aut ſtatutum, quod maius ingerat odium, quod maiorem maculæ notam inurat naturæ, quam lex illa duriſſima in omnes Adæ filios ſtatuta, de tranſmiſſione peccati. Heu quę peperit damna! legis huius ignari Philoſophi acriter in naturam inuehebant, illi attribuentes

B nouercalem furorem, & inſaniam. Noſque ſacra imbuti doctrina, cum inteſtinum animi, & corporis bellum experimur; cum ægritudinum ſuſtinemus exercitum; cum ab omni bono exilium ſentimus, in authores tàm duræ legis inardeſcimus, vt vel hinc iuſtè à Procopio dicatur Eua, imò & fœmineus ſexus execra-

C tioni addictus. Non ergo lex adeo odioſa, & naturæ humanæ, & fœmineo ſexui infenſa, tā ſtrictè, & rigoroſè intelligenda eſt, vt non patiatur exemptionem in Maria, per quam, vt ait D. Ildephon. ſerm. 1. de Aſ- Idelph.
ſumpt. *Omnis maledictio ſoluta eſt primorum parentum, & cæleſtis benedictio in toto venit mundo.*

Præterquam quod docet Gome- Gom.
tius in §. item Seruiana, Inſtitut. de

D actionibus, & oblig: *Obligatione generali nunquam comprehendi res, per quas cōſulitur publicæ vtilitati*, quod tenet, quamuis verba obligationis ſint vniuerſalia, & rigoroſa. Vt tradunt Ruinus, Pirr. Anto. Gabr. communium opinion. lib. 6. concl. 12. n. 7. Is ergò Marianam conceptionem debiti generalis obligatione obſtringet, qui neſciuerit, quod iuxta

E Andream Cret. ſola Maria deſeruit opifici vniuerſæ naturæ, quod iuxta Damaſc. in vitam prodijt, vt Orbis vniuerſi ſaluti adminiſtrā ſe præberet. Quid magis neceſſariū communi vtilitati, quā Maria? Quis magis exceptum ab obligatione generali?

Ruſus,

Rurſus, vt quis excludatur a quacunque obligatione, ſufficit, quod veriſimile ſit, eum non comprehenſum eſſe faciente obligationem. l. obligatione. ff. de pignoribus. Cui ſubſcribit l. 5. inter eas quas vocant noſtri *de la Partida*, tit. 13. par. 5. vbi ſic. *Apenas obligando vno todos ſui bienes, coſas, y haZienda, ſeñalando que no ſerian per ende obligadas.* Et ſtatim inter alia exempta a generali obligatione, hæc recenſet: *Los criados, ò ſiervas que tuuier eſeñ ladamente para ſeruirle, ò guardarle, ò criarle ſuo fijos.* Hinc D. Ildelph. ſerm. 1. de Nat. ſingularem Mariæ creationem auguratur, dum ait, *Lacta Maria creatorem tuum, lacta pretium mundi, lacta eum qui te fecit.* Ecce oſtendit Mariam nutricem opificis ſui, vt vel hinc pateat, quàm facta fuerit exempta ab obligatione generali.

Ildelph.

CAPVT V.

De Mariæ Virginis natiuitate.

AVſpicatiſſimum Mariæ natalitium September colit, quando ſterilis Annæ terra dedit fructum ſuum, vnde vniuerſus mundus ditaretur. Tunc primùm mundus peccato naufragus vidit arcam, in qua cæleſte aſſeruatum ſemen vacuas Angelorum ſedes impleret. Tunc noua apparuit Paradiſus, cuius viſceribus traſplantatus cæleſtis Adamus, exſibilato ſerpente, vitales fructus porrigeret generi humano. Tunc promiſſionis terra diues apparuit, & Moyſes viſus eſt montem aſcendere, & emori, quandoquidem a tantę terræ conſpectu Ieſu facinora incipiunt clareſcere & radiare.

A *Ex Matth. 1.*

Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ.

§. I.

Mariæ natiuitas rerum profuit vniuerſitati.

QVod Euangeliſtę de parentibus
B B. Virginis conticuerunt, alij & ſapientia, & antiquitate notiſſimi viri nobis euulgarunt. Hi ſunt Nicephorus, Epiphanius, Damaſcenus, Andreas, Hieroſolymitanus, Germanus Conſtantinop. Gregorius Niſſ. Simeon Metaph. citati a Suarez to. 2. in 3. par. diſp. 2. ſect. 1. Qui omnes
C Ioachimi, & Annæ coniugium prædicant, nobilitate regium, vtpote ex regia tribu a Dauid originem trahens; fortunæ bonis peramplum, vt decebat honeſtum coniugum nobilium ſtatum: ſterilitate marcidum, obſcurum, & abiectum: ſanctitate adeò floridum, vt precibus aſſiduis ſibi filiam Mariam, vniuerſitati rerum reginam, hominibus remediũ
D præſentiſſimum, Deo pulcherrimam parturirent matrem. Igitur ſterilis Annæ vterus fœcundatus eſt, & Maria clariſſimo parenti Ioachimo orta eſt filia octauo Septembris die.

Suar.

Nec ſilendum puto, quod viuidum hoc Dei opt. max. tabernaculum ſeu templum ex Salomonis ſubſtantia coalitum, dedicatum item ſic in menſe Ethanim, qui eſt September. Etenim ideò menſis hic dicitur Ethanim, nimirũ fortium, ſiue forti-
E tudinũ, quia in illo, vt cum Hebræis docet Pagninus, fortiſſima mundi ſunt iacta fundamina. Verum illo mundi initio, quæ fundamentum fortitudo eſſe potuit, vbi quam ipſe Dominus ædificauit, mulier corruit, & omnia ſecum ad nihilum traxit? qui neſcierit hanc primò a Maria

A ſuſcipi. Nihil ſanè firmum, nihil decorum eſſe potuit, vbi omnia lababant de primo hominum caſu, nec apparebat adhuc Deiparæ Mariæ felix natalis. 3. Reg. 18 Quippe Elias 3. Reg. 18. puerum miſit, vt ſpecularetur, an cælo ſereno vel minimum nobis veſtigium appareret, qui omnia contemplatus, & ruminatus, ait: *Non eſt quicquam.* Quibus verbis Io. Hieroſol. pulcrè adſtipulet Ioannes Hieroſol. B lib. de inſtit. Monach. cap. 32. rerum omnium vacuitatem, & inanitatem, vbi virgineæ nubeculæ Mariæ non apparebat natalis. Ait enim, *Cum aſcendiſſet puer, & ſpeculatus eſſet, ait, non eſt quicquam, quia nubecula illa, ſcilicet Maria, non fuit à puero viſa naſci in illa ætate prima mundi, ideò puer dicit, non eſt quicquam.* Et meritò, C vbi enim Maria non adeſt, omnia in nihilum vergunt, omnia malis Gen 2. mille ſubiacent. Accipe illud Gen. 2. de primo homine dictum, nimirum, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Itaque etiam formoſiſſimus, & feliciſſimus creaturarum Adamus malis hærebat; id quod notat D. Ambr. in hæc verba, *Quando ſolus factus eſt Adam, non dictum eſt bo-* D *num eſſe, factum Adam: quando autem & mulier facta eſt, dictum eſt: vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, Gen. 1.* Quomodo mulier, quæ peccatum ſeminauit, vniuerſa decorat, vniuerſa facit de bonitate radiare? Non equidem alia id præſtitit quàm Deipara, ſic ipſe Ambr. Ambr. fatur. *Et ſi mulier prior peccatura erat, tamen redemptionem ſibi pa-* E *ritura.* Itaque ex eo, quod inter creaturas apparuit femina Deo grauidanda, ex eo quod apparuit Deiparæ veſtigium, omnia impleuit; omnia fecit pulcreſcere, & nouis pulcritudinibus radiare. Iure inde menſis Se tember, menſis Ethanim prędicandus, quando tantæ Virginis natali, terrenorum fundamenta bonorum inſtaurantur. Sic D. Anſelm. Anſelm. de excel. Virg. cap. 10. *Cuncta quæ Deus bona, & vtiliter fecit, in eo ſtatu quo condita ſunt, eſſe deſtiterunt, & per hanc Beatam Virginem in ſtatum priſtinum reuocata ſunt, & reſtituta.* Cui conſonat illud Sergij Hieron. dicentis: *Maria naſcitur, & vnà cum ipſa mundus renaſcitur; & Eccleſia ſuo ipſius decore circumdatur, à quo ornatur.* Iam ergo recognoſcere poteſt Pagninus cum Hebræis, Septembris fortitudines non ab initio mundi, ſed à Maria nata aduenire mundo renaſcenti, & renouato.

§. II.

Mariæ natiuitas pœnitentiam peccatoribus commendat.

Alij, quibus hæc Pagnini explicatio de Septembris fortitudine, non placet, vocem originalem, *Ethanim*, in malum accipiunt pro ſqualore, ac aſperitate, vt dicāt, *Menſem aſperitatum.* His ego libentiùs annuo, cùm videam Septembri menſe, collectis frugibus, cælum obduci nubibus, terram madere aquis, vt ſtatim, ardore depulſus, ſemina in ſinu telluris putreſcant, vt fructus maneant. O pulcrum ſqualorem! O aſperitatem omni mollitie melius ſuauiantem! Haud diſſimilem ſqualorem, & aſperitatem Marianus con mendat natalis nobis, vel ipſo inſpecto nomine Mariæ: quod iuxta celebriorem Etymologiam, guttulam, ſiue ſtillam maris ſonans, lacrymarum imbres inſinuat, quibus verbum animis inſitum, & creſcat, & fructum pariat. Et nim virgo hæc naſcens in menſe aſperitatum, & ſqualoris, *noſtra nouæ Religionis*, inquit Ignatius, *& pœnitentia eſt magiſtra.* Ignat.

ſtra. Vtinam hæc didiciſſent, qui nimis fidi Mariano fauore, a lacrymis, & corporis maceratione abſtinent. Eû quàm feliciter! Nemo ita ſibi noceat, vt ex guttula maris cadente non ſibi, & lacrymas, & gemitus, & aſperrimam vitam addiſcat. Audite

Pacian. D. Pacianum in parænesi de Pœnitentia; *Dauid, inquit, iacuit in cinere ſordente ſacco inſuper horrente deformis, cui Maria, cui ſylug, cui flumina ſeruiebant, madidus lacrymis conſumpſit oculos illos, quibus gloriam Dei viderat, & infelicem ſe miſerumq. confeſſus pater Mariæ.* Hæc ille & pulchrè, & emphaticè dixit. Porro quò expendo illud, *pater Mariæ.* Etenim ſi quis peccator a lacrymis, & ſqualore erat arcendus: is eſſet, qui Mariç pater erat, adeò ſtrictè miſericordiæ matri coniunctus; verum nec aliter veniam ſpectauit, quàm lacrymis, quàm carnis maceratione, quam gemibundus etiam ipſe pater Mariæ: nec illa, quæ patrem lacrymis, & ſqualore duxit ad vitam, aliò peccatores ducet, in hoc maximè filij hominis perfecta imitatrix exiſtens. Eliæ gaudens, & feſtiuus dicebat ſer-

3. Reg. 18. uus, 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendobat de mari.* A qua Marianum ortum

Ioan. Hieroſ. odoratus Ioannes Hieroſolv. *Ecce, inquit, nubecula parua, quaſi veſtigium homini aſcendebat. Quia Maria in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu, non feminam quam imitaretur, ſed hominem habuit exemplum.* Ecce tibi feminam in paradiſo deliciantem, viri gulæ inſeruientem, fallacis immortalitatis regnum ab eſca, & potu venantem. Ecce hominem, nimirum Adamum ſub Dei iudicio trementem, qui, (vt ait Irenæus,) *Seduc-*

Iren. *tus occaſione immortalitatis, ſtatim timore corripitur; timor autem Domini initium intelligentię, intellectus tranſgreſſionis fecit pœnitentiam,*

A *quam per ſuccinctorium folijs ficus pungentibus contextum oſtendit.* Igitur Maria non feminam ſequuta, ſed hominem, quaſi nubecula ex mari naſcens pœnitentiæ, & lacrymarum nimbos proponit peccatoribus, vt in exultatione vitæ fructus metant. Sic, inquam, imitatur hominem primum, ſic item imitatur ſecundum

B hominem Chriſtum, cuius regnum non eſca, & potus, nec otio torpentibus, ſed laborantibus, eſurientibus & plorantibus offertur. Nec aliter a Maria ſperet peccator, niſi tranaturus amariſſimum potiũ pœnitentię.

Quando & pœnitentiæ labores, etiam puriſſimam & virgineam Mariæ terram, mille fructibus valerent honeſtare, decorare Innocen-

C tiſſimus, pijſſimus adoleſcens innocua membra aſperrimis pœnitentię ſtimulis agitabat, quo in labore conſumptus vitam obijt. De illo B. Ennodius lib. 2. epiſt. 4. ſic fatur. *Iunxit ad vitam perpetuam melioris ſeculi, quod in iſta ſeruauit pœnitentiam, quam egiſſe loqueris. Si in ipſo non inueniret quod dilueret, inuenerat, quod ornaret. Quæ quoties innocentibus da-*

D *tur, coronam pro humilitatis affectione conciliat.* Proh ingens pœnitentiæ exterioris laus (quæ etiam in candidiſſima Mariæ vita, non næuos imprimit, ſed candores addit. Vt nullus ſit qui poſſit a pœnitentię gemitibus excuſari.

§. III.

E *Mariæ natæ acclamationes, exteriorisque reuerentiæ plauſus cedit Deus, cuius laus in ſilentio.*

ACcedit tãdem Vatab'us, a quo verò ſimiliter exiſtimatur September menſis Ethanim, hoc eſt fortitudinem, dictus ob feſtiuitates in illo celeberrimas. Vbi feſtum

Digitized by Google

decretis Dei, indeque ab ore dicitur proceſſiſſe, & ibi ante omnem creaturam primogenita ſtetit.

§. V.

Maria primogenita, quod prima omnium potiretur mammilla patris.

Ouid. AVdiui Iunonem ſe apud Ouidium in immenſum gloriantem.

Si genus aſpicitur, Saturnum prima parentem
Feci Saturni ſors ego prima fui.

Quid magnum hoc? vbi noſtra Angelorum, Deorumque Regina omnium creaturarum, prima Deum Optimum Maximum facit parentem: Epiph. *ſtupendum*, ait Epiphanius, *miraculum in cælis mulieris filius, qui ipſius, & ſæculorum pater eſt.* Etenim, prima ipſa Deum Patrem fecit, poſt ipſam, & ſæcula. Emiſſ. Accedit Euſeb. Emiſſ. hom. 1. de Natiu. Domini aiens, *exulta mater ſalutis humanæ. Ecce Domini mei vniuerſo mundo promiſſum prima ſuſcipere mereris aduentũ.* Quid tum? aliud ſanè eſt longe diuerſum, quo Maria prima acceperit brachijs filium Dei; aliud, quòd ipſa ante omnes ſteterit primogenita? Sed accipite in Emiſſeni verborum gratiam, Herod. pulcram ab Herodoto narrationem, in Erato, & Mamertino, in Panegyrico, ad Maximianum. Ariſtodemus Lacedæmoniorũ Rex ex Regina vxore ſibi duos filios gemellos acquiſiuit. At vafra vxor lętiſſima natalitia turbauit, nolens Regi indicare, vter filiorum eſſet primò natus. Tũc Rex Senatu coacto, in re ancipite, & adeo dubia, vbi primogenitus Regni ignorabatur, quid ſibi faciendum inquirit, & ecce tibi concilium auditur mirabile: conſtituat Rex, inquiunt Senatores, hominem, qui Reginæ tanquam aliud facturus aſtet, obſeruetque diligenter, vter ab illa filiorum lactetur primus, vter primus ad oſcula, ad nænias, ad mammillas adhibeatur. Is enim natura indice primogenitus deſignatur. Quid plura? Deus cuius nomen Tadai, nimirum Deus mammens, verbum ſuum quod vocatur, & eſt apud Clem. Alex. mammilla patris, I. Præd. c. 6. vniuerſiſque protulit creaturis exugendum, cunctorum mentes hoc lacte, nectare rigauit. Hincque maxime inter omnes creaturas primogenita Maria deprehenditur, quod, vt ait Emiſſenus, *Verbi vniuerſo mundo promiſſum prima ſuſcipere meruit aduentum*; prima ad patris mammillam euocatur, prima verbali illo lacte rigatur, quod luculentiùs adhuc ingeſſit Damaſc. oratione Damaſc. prima de dormitione Deiparæ, in hæc verba. *Pater prædeſtinauit Mariam, ſpiritus prærigauit, & filius demum in ea commoratus eſt.* Expendo illud, *ſpiritus prærigauit, & filius in ea commoratus eſt.* Quaſi Mariam ſpecularetur vir ſanctus, ante omnes craturas, accipi ad patris mammillam, & verbali, nectareque filij lacte rigari. Etenim obumbratio ſpiritus Mariæ in conceptu aduenientis, quædam quaſi compreſſio fuit paternæ mammillæ, vt terra Mariana prima Deo rigaretur. Hinc Epiphanius ſtupens Epiph. ſupplanſit: *exercitus Angelorum, qui ſunt ſcabellum pedum Chriſti procedentes, nec videre poſſunt, nec cõtingere: hæc verò labra labris coniungens incomprehenſum ſalutabat.* Nec dum Angelis licebat oculos in Deum conijcere, ſed his dimiſſis, & opertis alarum velo, pręſentis maieſtatis fulgorem ſtupebant, & iam Maria paternæ mãmillæ labris, labra infigens, mille dulcedinum exugebat Maria, & ſe primogenitã inter omnia creata demonſtrabat, quod is nõ credat,

qui neſcierit hanc primò a Maria ſuſcipi mamillani patris, eiuſque verbali totam madere lacte.

Et ſiquidem verum eſt, quòd Maria prima Domini ſuſcipere meruit aduentum, nil mirum, quòd ante homines, quòd ante cælum, quòd ante omnes Angelos primogenitorum ornetur benedictione, & principatuum; vix Deus cælum, terramquè condiderat, quando terrenæ miſerans ariditatis, *germinet*, inquit, *terra herbã*, & ſtatim flores addidit, fructuſque congerminauit: quibus dites, & pulchra tellus exornabatur, & adhuc cæli ſordēt ſine ſtellis, adhuc ſine ſole frigent. cur ita? cur terrena ante cæleſtia condecorātur?

Gen. 1. Anaſt. Sinaita lib. 4. in Gen. *Ante Deus ornauit terram, quam cælum, tamquam ſi terra ante cælum ditata ſit Chriſti myſterio & aduentu. Propterea ante cælum ornatur, quoniam ante Angelos terra, & terra geniti homines Deum per carnem vidimus, & ante cæleſtia exornans ille hæc inferiora ea lætificauit, & illuminauit ante Cherubim, & Seraphim magi, & publicani, & latrones, & meretrices, & peccatores facie ad faciem Deum viderũt, eoquè ſe oblectarunt, & fruiti ſunt. Deinde cum ſic tranſmiſerunt videndum ſupernis virtutibus.* Hæc ille, & pulchrè, ne amplius liceat dubitare Marianum in omnibus primatum. Etenim vbi prima Deo plena gaudet, prima Chriſtum ſuſcipit incarnatum, vagientem audit; pectus adhibet, labra figit, & oſculatur prima etiam ante homines, ante cælum, ante rerum omnium vniuerſitatem creaturarum primogenijs floret condecorata.

§. VI.

Primogenium Marianum à veſte ſpeciali venamur.

SEd libet huius primogenitæ gloriam in veſtitu venerare, etenim

A Geneſ. 27. non aliter Rebecca ſuum Iacob ad primogenitum induxit ſubripiendum, quàm adhibitis Eſau veſtibus, hincquè gloſſa Hier. Lyra, Comeſtor, & alij colligunt, primogeniorum eſſe particulares quaſquam veſtes, eaſque pretioſas, cui aſſonat Tiraquellus cum magna iuris prudentum hominum phalange in præfatio. de iure primogenio-

Gen. 27.

Gl. Hie. Lyr. Comeſt. Tiraq.

B rum. Imò addit veſtem hanc dici in quibuſdam codicibus *ſpiritualem, quam in ſacrificijs tantum inducebant.* Igitur Maria ante creaturas vniuerſas naſcitur primogenita, veſtitu ſpeciali, & ſpirituali præfulgens decorata: cuncti homines vix nati fædam incurrimus nuditatem, haud diſſimilem illi, quam poſt lapſum incurrerunt Protoplaſti. *Sed tu, ô*

C *Virgo,* inquit Rupertus, *nuditatem, libidinis non incurriſti.* Etenim, vt doctè, & piè meminit Carthuſianus, ea ipſa gratia, quæ Virginem in vtero ſanctificauit, ſimul illi ſtetit quaſi ignis *illuminans, & exornans & penitus non admittens fontem concupiſcentiæ. Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbreis aureis circu-*

Rup. Card. lib. 5. exerc. 1.

D *mamicta varietate*, addit Pſaltes 44. expendo illud, *ab intus*, vel aliter, *ab intimis terræ viſceribus*, quaſi à viſceribus matris excluſa concupiſcentiarum nuditate præfulgeat virgo; miris aulæis ditata, peplíſque induta aureis. Audite D. Greg. Pontificem in l. 6. in primum Reg. cap. 15. *In*

Greg.

E *veſtitu aureo virginitas prædicatur, Sed omnis gloria intus, & in fimbreis aureis, & varietate circumamicta aſſeritur: vt innumeris virtutibus adiuncta integritas vſque in finem deduci ſentiatur.* O quàm pulchra candidata veſte naſcitur Maria, ea puritate decora venit, qua mille intexta virtutibus fulgores iaculantibus aureos, nunquam nudabitur (Cui libenter, aptabo Ambroſij ver-

ba,

Digitized by Google

ba, quibus Magdalenã Chriſto appropinquantem commendat. Ea dat ille lib. de Iſaac cap. 4. nimirum, *Suſcipe igitur Ieſu Euam iam non ficulnea folijs adopertam, ſed ſanctè amictam Spiritu, & noua gratia glorioſam, quia iam non tamquam nudata abſconditur, ſed tanquam circumdata veſtimenti ſplendore fulgentis occurrit, quia veſtit eam gratia.* Verum eſto, quod Marianus amictus in natiuitate hominum cæterorum prodat nuditatem, quid in his ſpeciale Mariæ, quod non veniat Angelis ſub eodem puritatis amictu natis?

Pergo tamen, & Marianæ puritatis fulgorem ſuper Angelos radiare contemplabitur, qui eius virgineum candorem diuinæ prolis fæcunditate viderit purpuraſcere, *Nunc adeſt,* inquit Athanaſ. *Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato circumamicta, & variegata, eo quod ſecundum ſexum fæmineum Regina, & Domina, & Mater Dei appelletur.* perpendite quæſo nouam, inauditamq. texturam aulæi virginalis diteſcentis Regio auro, & minio purpuraſcentis matris: *ante hoc*, addit Hier. *uterus Virginis, licet mundus, tamen adhuc vilitate humilitatis induitur, lana quidem candidiſſima, ſed ſuo colore dealbata, ad quam cum acceſſiſſet Spiritus ſanctus, vt lana infecta conchylio vertitur in purpuram, verſa eſt & ipſa in matrem Dei.* Hunc nouum, & nulli vnquam creaturarum conceſſum veſtitum miratus eſt Ioannes Apoc. 12. cum mulierem Sole amictam ſtupet mulierem inquam, quæ ſub amictu Solis, nimirum ſub honore matris, gaudeat vigore virginitatis, de quo pulchrè Bern. *Non mulieris, ait, potentia eſt, vt ſuſtineat Solis amictus, ſed neq; Angelica quidem ſublimior quadam neceſſaria eſt.* Crediderim ſolius Dei eſſe poteſtatis cupientis Virginis primogenitum tanta veſte extollere ſupra omnium rerum vniuerſitatem.

Athan. — Hier. — Apoc. 12. — Bern.

§. VII.

Maria filia primogenita Deum belligerantem facit.

NEc præterea illud, quod ſingulare eſt omnibus primogenitis; nempe paternam fortitudinem excitare, ſic Iacob faſſus eſt, *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea;* acuitur ſane cuique iraſcibilis ob filios tutandos, & promouendos: ſic cecinit fulgentiſſimus Theologus Nazianzen. ad Nicobolum. Gen. 49. Nazian.

Vnde etiam mater furibunda concipit iras
Ob vitulos, auis ob pullos, canis obque catellos,
Aſpera bella gerit.

Quàm timidi, quàm pauidi effecti omnes! Abrahamo timenti ſibi ab hoſtibus apparuit Deus, & ait, *noli timere Abraham, ego protector tuus ſum:* quaſi dicat. Eia age, aude in hoſtes ne timeas; cõfere manus, rixare. Ad hæc Abrahã, *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam ſine liberis.* Grauis rixa, durum bellum, vbi non ſupereſt & gloriæ, & ſpoliorum hæres. At vbi filius adeſt, quid homines non audent? vel gallina exurgit in certamen. Quis igitur Deum maximum mundi machinæ conditorem, Paradiſi ſatorẽ, conuertit in Mauortem? quis ſpiritum lenitatis ad iras traxit? Vnde, qui ad auras poſt meridiem ambulabat, proſilit in arenam, claſſicum cecinit, ſe Dominum exercituum compellauit, ob quam rem vexillum erexit, Duces, eoſque fortiſſimos creauit, milites recenſuit. Mariæ natalis vnica militantis Dei cauſa, hæc illum belligerantem fecit. Huc ſpectat Rupert. Gen. 15. Rupert.

omnium exercituum Iſraelis, omnis militis cauſam referens in Mariam, ſic fando, *Idcircò tempus belli tunc erat, vt defenſaretur genus Abrahæ, vt defenſaretur radix Ieſſæ, donec tu Virgo naſcereris lectulus veri Salomonis, laborabat diabolus per ſatellites ſuos, & miniſtros Reges Babylonios, Reges Perſios, ſiue Medos, Reges Aegyptios, ſiue Aſſyrios; laborabat, inquam, diabolus, ne eſſet vnde naſceretur hæc Beata Virgo.* Quapropter vbi Deus hanc ſibi filiam prælegit, ò quàm exarſit aduerſus hoſtiũ phalanges, quos ſibi conquiſiuit duces Abrahamides, Dauides, Gedeones, Samſones, Zorobabelos, Machabæos, vt inter omnes Dominus exercituum exultaret in armis, & pro filia Maria acerrimè dimicaret! Proh Deus immortalis! vbi eſt agnus ille, quem Iſaias deprecabatur, *mitte nobis*, ait, *agnum Dominatorem terræ*? Et ecce tibi Deum orbis dominatorem, Aſſyriorum interfectorem, Ægyptiorum, Cananæorumque exterminatorem: quid mirum? eſt Deo filia Virgo Maria, quæ illum belligerantem facit, quæ illum ſumma hoſtium iniuria, & maximo fidelium bono armat in certamen, vt vel mille prælijs tantam filiam defenſaret.

§. VIII.

Maria filia primogenita cicurat, & manſuefacit Deum.

PORrò addiderim non minus propter prolem parentes etiam manſuefieri, quàm armari. Hincque exiſtimo ortum illud Hiſpaniæ concelebratum, *caſaras, y amanſaras*, cum vxore manſuefactionem viro proditurum præſagiens. Etenim in eadem animi fortitudine, quia viri prolis tutandæ cauſa ſe prælijs, rixiſque exagitant, ex eadem, inquam, fortitudine prouenit, vt qui antea iuuenili ardore correpti paſſim tumultuabant; hic illicque rixantes, omnibus furioſi, & graues, poſt nuptias, poſt familiam ſtabilitam, poſt prolem natam, protinus manſueſcunt, cicurantur; omnibuſque, proli conſulentes, fiunt amici, & tractabiles. Vis Deum iraſcentem videre? ecce tibi apud Iſai. 1. c. *Terra veſtra deſerta ciuitates veſtræ ſuccenſæ igne; regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur, ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion vt vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario; & ſicut ciuitas, quæ vaſtabitur.* Proh dolor! vnde ſic Deus iraſcens placabitur? peribunt vniuerſi ſub ira tanta? Et quidem perirent niſi Dominus exercituum reliquiſſet ſemen, ſemen, inquam, nimirum promiſſiones, vt ait Bern. factas ab Abraham, Iſaac, & Iacob. Chriſtus autem ſeminis huius fructus eſſe intelligitur. Itaque cum primum Deus lumbis Abrahami depoſuit ſemen illud Virgineum, ex quo Chriſtus naſceretur, & iram ſimul cum Virgineo ſemine, cum puriſſima filia deponit, & miram manſuetudinem amplexatur. Pulcherrimè Tuicenſis Abbas examinat eiuſdem Iſaiæ caput decimum, vbi Deus flammas, crucemque minitans introducitur. *Væ Aſſur; virga furoris mei, & baculus ipſe in manu eorum indignatio mea.* Sed vix ferream hanc virgam euaginarat, & ſtatim ſequenti capite incipit Propheta: *egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius.* O fœlicem rerum mutationem! Paulò ante Deus ſub ſæuienti Aſſur furens, diſtricta virga furoris, & indignationis, iam ſub Ieſſe manſueſcit, virga in melius mutata. Quid mirum? egreſſa eſt dilecta Eſther Maria, & iraſcens Rex iram,

Iſaia c. 1.
Bernar.
Iſai. 10.
Cap. 11.

Digitized by Google

ſtam, & virgam dimiſit gaudens, & *quam pulcra appoſitio!* ait Ruper. *Supra oſtendebatur ille ſpiritualis Aſſur uirga furoris Domini, & in manu eius baculus indignationis eius. Ecce virga autem gratiæ, virga reqnici Domini Maria, & in illa flos, in quo habitet, ſuper quem requieſcat omnis plenitudo diuinitatis.* Quidquid iræ, quid quid indignationis exuit Dominus in genus humanum, huic caſtiſſimæ, & filiæ, & parenti eius acceptum referamus. Per hanc, qui ſæuiebat in cælum, & in terram, manſuetus, & facilis virginea in domo requieuit, nihil amplius niſi manſuetudinem mediatus, & humanitatem. Mirabar ſæpiſſimè ego, & apud me neſciens cogitabam, cur a Deo belligerante, a Domino exercituum, a ſummo Tyrannorum vindicatore electus fuerit manſuetiſſimus, mitiſſimuſque Moyſes, vt populum captiuum redimeret, & hoſtiles debellaret Tyrannos. Vnde inter bellicos tumultus, inter arma, inter plagarum apparatus, inter excogitatas neces, vaſtationes, ſubmeſſiones, manſuetiſſimus vir potuit placeri, & in Principem deſignari? & maius mirum, quod placuit Deo tunc maximè, cum ipſe Deus flammans, & igneſcens viridis rubi inſidebat in brachijs. Sed iam me D. Damaſcenus non ſinit admirari; etenim oratione 2. de Aſſump. videns Moyſem ad præſentiam ardentis Rubi Principem deſignari, ait: *per ſimulacrum quoddam, & umbram Mariæ tantus Legislator, & Princeps creatus eſt.* Quid mirum ſi flammans Deus, & in certamen ardens, recordetur manſuetudinis, & humanitatis ducis eligendi, vbi Marianum ſimulacrum aſtat! *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.*

Ruper.

A Sic Iſaiæ cantu applaudebat genus humanum cap. 12. applaudebat, inquam, Deum tibi quondam iratum, iam ad manſuetudinē fuiſſe inclinatum; quaſi diceret, ait Rupert. iuſte iratus es, miſericorditer autē conuerſus eſt furor tuus in gratiā; videlicet quando virga ſupradicta de radice Ieſſe egreſſa eſt: quando Maria nata: quando hęc directionum virga pul- B lulauit: quando filia hæc, & genitrix Dei apparuit, iam Deus neſcit iraſci, iam facilis, & humanus apparet. Hinc teneo D. Zenonem Elizabeth, & Mariam nobis in hæc verba indigitantem; *illa præconem portat; hęc iudicem. Exultate iam feminę culpa deleta ueteri.* Sic ille ſer. 2. in Natiuit. & mirum, quod nos iubeat exultare de venia, vbi præconem, & iudicē à C Maria, & Elizabeth prædicat aſportari. Si iudex aderit, quomodo exultabimus? non enim iuſtificabitur in conſpectu eius omnis viuens. Si præco, & iudex iam adſtat, quid aliud deeſt, niſi carnifex, niſi gladius? moriemur ſanè. Abſit, inquit Zenon, imò & poſſumus exultare: adſtat iudex, ſed a Maria portatus; Elizabeth pręconem portat. Maria Iudicem & D ab hac nihil diſcet iudex, niſi manſuetudinem, & facilitatem. Hinc Hugo de S. Vict. lib. 1. Miſcel. tit. 85. *Chriſtus in cœlo ex Patre ſine matre Deus. Chriſtus in terra ex matre ſine patre homo; in cęlo qualis pater, talis filius; in terra qualis mater, talis filius: in cęlo cum Patre æternus, & immenſus; in terra cum matre incorruptus & māſuetus.* ſic mater virgo ipſi E Deo manſuetudinē indidit. Sanctiſſimus ille Ioſias Rex maximè iratum Deum præſentiens 4. Reg. 22. miſit *ad Holdam Prophetidem uxorem Sellum filij Thecuæ*, vt ipſa conſuleret Dominum. Sed cur relictis viris Prophetis, a fœmina cupit audire oraculum? Reſpondit Nicolaus

Iſai. 12.

Zenon.

de

de Lyra, quod Ioſias voluit habere à Domino reſponſum miſericordiæ, & quia mulieres ſunt clementiores viris, miſit ad conſulendum Dominum per mulierem. Ita Lyra. ego autem omnes monuerim, quicumque velint à Deo reſponſum miſericordiæ accipere, vt conſulãt Dominum per hanc inter omnes mulieres benedictam Mariam. Verùm pientiſſimam mentem à Maria, Deo deſumptam, nullus melius cogitat quam Richar. Vict. par. 2. in Can. cap. 23. Virgini dicens. *Carnalia in te Chriſtus vbera ſuxit, vt per te nobis ſpiritualia fluerent. Et cum miſericordia Dei ſit ab æterno, amplior cœpit eſſe ex tempore. Et cum ex te cępit initium, eius quoque largitas per te ſumpſit augmentum. In te ergo concreuit lac diuinæ miſericordiæ, & ex te nobis profluxit. Ipſa prius repleta es, & ex te nobis deſcendit hæc abundantia.*

Hug. Victor.

§. IX.

Primogenita genus hominum reſtaurat.

MAnſuetum, & facilem Deum fecit filia; quid mirum? vbi filię, ibi ſolicitudo, ibi curæ: vbi filia, & nubilis, ibi angor, ibi dotis anxietas, iactura rei familiaris: vbi filia, & primogenita, ibi dolor, ibi metus, ibi generis auiti obliuio, ibi ruina domus. Hæc mala filiæ parentibus afferunt mundiales: longè aliter Maria, quæ Deo ſummo parenti auitum genus reſtituit priſtino decore radians, & ruituræ domui clariſſimum incrementum addidit. Hoc vidit, & ſtupuit Irenæus lib. 5. c. 19. dũ ait: *adhuc Protoplaſti peccatum per correctionem primogenitæ emendationem accipiens.* A ſæculo non eſt auditum tale, quòd ruina domus, & ſplendor generis iã nigricans, per filiam, per correctionem primogenitæ emendationem accipiat. Quis familiæ erector? quis primogeniorum inſtitutor non ſibi caueat a ſucceſſione fœminatũ? Etenim vbi ad fœminam venerit fulgentiſſimus familiæ ſplendor clanguet, antiquum decus penitus obſcuratur, quo nihil magis inſitum hominum animis, nil magis familiare vniuerſis rationibus: & tamen verũ eſt, quòd humana familia iam iam ruitura, quòd noſtri generis antiquus ſplendor penè languidus, quod priſtinum hominum ornamentũ, & ſordidum, & fędatũ, per correctionem Mariæ primogenitæ emendationem accepit. Hilaris quidem venis, ò Virgo primogenita, ante omnem creaturam, quę parentũ labiles imagines fulcis; nomen humanum abiectum erigis, obſcuratum illuminas. Vt humanã conderet Dominus domum, dormienti Adamo coſtã eripuit, Gen. 2. *& ędificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem*. Quod expendens Amb. *benè ædificauit*, dixit, *vbi de mulieris creatione loquebatur; quia in viro, & muliere domus videtur plena quadam eſſe perfectio*. Porrò hanc perfectionem domui generis humani daturus Deus, *non eſt bonum*, inquit, *hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*. Riſit, imò irriſit hic impius Apoſtata, & Auguſtus Cęſar ſapientiam Dei, quæ generis humani caput fæmineo ortu fœdauerit: vbi, inquit, primogenita fæmina domum ſtabiliuit? vbi non obſcurauit? egregium ſanè adiutorium generis humani ſatori, ſi primò ex illo fæmina naſcatur. O quàm præclarè reſpondit euentus ruinæ totius generis, huic primo fæmineo natali! ſi fuerunt omnes in Adam per Euam, vbi adiutorium feminæ primo natæ? Hæccine eſt illa adiutrix, imò labefactatrix primogenita.

Gen. 2. Ambr. Apud D. Gyr. li. 3.

Os

Tertul. Os impium eleganter obſtruit à A cumen Tertull. lib. 2. contra Marcionē c. 4. *Etenim bonitas*, ait, *finxit hominem; eadem bonitas adiutorium proſpexit; non eſt enim bonum hominē eſſe ſolum, ſciebat illi ſexum Mariæ profuturum*. Proſpexit quidem Deus adiutorium hominum generi per correctionem feminæ primogenitæ, ſed non per feminam, quam impij cogitarent, ſed per Mariam ſciebat B illi profuturum ſexum Mariæ, ſciebat, vel ab vmbra Mariæ primogenitæ obſcuratum genus illuminandum, familiam redintegrandam humanam, in priſtinamque gloriam reuocādam. Propterea inquit Bern. Serm. I. ſuper. miſſus. *Curre Eua ad Mariam, filia pro matre reſpondeat, ipſa mortis opprobrium* C *auferat, ipſa patri pro matre ſatisfaciat; quia Eua ſi vir cecidit per feminam, iam non erigitur niſi per feminam* Crediderim poſt lapſum Protoplaſti à natura ipſa faſtiditas feminarum natiuitates; exoſas omnibus venire in mundum feminas nullius ortuu videbis enumeratum; cuncti patres primogenitum filium ſuſpirabant, eoque ſolo lętabantur. O caſ- D ſam hominum exiſtimationem! O patrum ignorantiam! reſpuite, reſpuite primogenitos veſtros, qui eſtis patres, etiam Abraham, Iſaacū. Etenim generis humani ſplendor, & domus iacens *non erigitur, niſi per feminam*. Vna hæc primogenita Maria ruinam totius generis humani emendauit. *Hæc gloria luti noſtri, hæc primitiæ naturæ; hæc prima naturæ proximè accedens ad Deum opificē* E *omnium generationum*. Magnus Athanaſius ſer. 3. contra Arrianos neceſſarium ducens gratiam noſtræ reparationis omnium primam debere deſtinari, ſic inquit: *gratia illa ante præparata, deſignataque fuit, quàm nos efficeremur; quin potius ante conſtructionem mundi*. Quod ſi quæras, cur hæc antelucanæ gratiæ præparatio excogitatus? ad quis opus erat, vt prima omnium generationum inueniretur præfinita, & conſtituta reparationis gratia? ſic addit: *vt quamuis à ſerpente decepti excideremus, non tamen penitus extincti maneremus, ſed habentes in nobis iam ante præparatam redemptionem, & ſalutem, iterum reſurgentes immortales perſeueraremus; cùm filius pro nobis initium viarum creatus ſit, & qui primogenitus eſt filius, primogenitum ſe fratrem reddidiſſet*. Nihil elegantius imppræſentiarum dici, excogitarive potuit. Etenim videtur mihi Athanaſius ſibi ante oculos propoſuiſſet id, quod paſſim accidere ſolet. Orbantur parentibus quotidie mille puerorum examina, puerorum inquam, vix à primis vnguiculis excedentium, adhuc humi reptantium, omni bonorum leuamine carentium: quid tunc lactentes puerulæ? quid elingues infantuli? Sanè ſi expectandum illis eſſet, vt quis eorū adoleſcat ad hoc, vt cæteri ſubſidium habeant, omnes prius diſperirent fame. Vnde proſpiciens orphanorum pater ſuis paruulis, eis prouidit fratrem primogenitum, grandęuam germanam, ſic ante omnes natam, vt illius cura parentum defectum vix ſentiant infantes. Hæc illos lauat, nutrit, alit, educat in perfectam ætatem. Ecce quantum conducat miſellis infantibus habere fratrem, ſororemve primogenitam, longè ante omnes natam, vt quæ primogenita eſt filia, primogenitam ſe reddat germanā, paruulos ſub mouendo, & ſuſtentando. Sic eodem modo in præſenti iuxta mentem Athanaſij, & veritatem, Protoplaſtorum defectu, heu quàm miſeri manſimus omnes illorum paruuli! quàm ſolo reptantes, bonis omnibus priuati, deſtituti, mor-

mortis pabulum & calamitatis famelici errones, nullum diuinę tutelæ ius habentes, perituri neceſſario! ſi poſt tantum caſum, lamentabilem ruinam, aliquis noſtrum adultus eſſet, qui mederetur humanæ calamitati: deſperata equidem, imò & deplorata in tanta expectatione eſſet omnium ſalus. Quapropter Deus optimus hominum procurator, à qua ſubleuaremur, præelegit germanam, longè ante, quàm nos efficeremur, quinimò ante mundi conſtitutionem; vt quamuis parentum ſubſidio orbati, bonis deſtituti, non penitus corrueremus, ſed habentes longè antè natam germanam in vitam aleremur immortalem; & quæ initium creaturarum creata eſt, & primogenita eſt filia, primogenitam ſe reddidiſſet erga paruulos, & grandæuam germanã, vt ſic Protoplaſti peccatum per correctionem primogenitæ emendationem acciperet.

§. X.

Maria inter vltimos Abrahę poſteros nata ſibi, & omnibus maioribus proſit.

DVm æternam Mariæ ex mente, & decreto Dei Natiuitatem ſumus contemplati, vidimus, quàm vtiliter ante omnem naturam primogenita naſcatur. Modò iam vocamur ab eiuſdem Natititate temporali, quę tempore pręfinito, octauo Septembris die nata eſt bono vniuerſi orbis terrarum. Iuxta quam Matthęus adeſt qui poſteritatem Abrahami recenſens, inter vltimos conſtituit hanc nobilem filiam Abrahę.

Hunc Marianum deſcenſum ſpeculatur Ioan. Euang. Apoc. 21. *Vidi ſanctam Ciuitatem, nouam, deſcen-* Apoc. 21

A *dentem de cęlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo, & audiui vocem magnam de throno dicentem; Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Quid magis nouum ſub Sole? quid magis inſolens? illa omnium creaturarum prima, ciuitas Regis magni, prima natura proximè accedens ad Deum opificem generationum, illa, inquam, cuius funda-
B menta in montibus ſanctis, ſublimis altitudine; à tanta ſublimitate à Deo ipſo à primatu creaturarum deſcendit, & inter vltimos Abrahæ poſteros conſtituta, ibi eligitur ad nuptias Principis, & fundamentum diuini tabernaculi, *deſcendentem à Deo paratam ſponſam tabernaculum Dei cum hominibus.*

C Reſumo iterum illud, *Deſcendentem à Deo paratam ſponſam*, & mihi ſtatim ante oculos obuerſatur Eliezer ille ex 21. Geneſeos, qui longo itinere laſſus viridantis ceſpitis planitie, vmbrantiſque ligni folijs delectatus, ſalientis fontis gurgitem obſeruabat; an forſan illius in aquis virgo inueniretur, quæ Iſaaci pręcordia poſſet deprædari. Hęc cum Gen. 21.
D riuulis murmurabat Eliezer, & ecce tibi Rebecca *puella decora nimis; virgoquè pulcherrima, & incognita viro deſcenderat ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertębatur.* Reuertebatur inquam, non adeo feſtina; imò adeo comes, vt rogata Eliezer, & Camelis aquam propinaret, ea hilaritate, comitate, ſinceritate, vt vel hinc debita Iſaac ſponſa manſerit
E deſignata. O vtinam liceret modo mihi ex Ambroſio verba ſuffurari, ab Eccleſiaque in Virginem detorquere! O quàm illis ſitim explicarem vniuerſi generis humani! ò quàm viuum ſalientis in vitam aquę fontem Chriſtum pręponerem! ſed heu crudele nefas! per quam

luteos

Digitized by Google

luteos gradus humani generis ad hunc fontem perueniendum erat! per quot terrenos progenitores terrenarum cupiditatum macie fœdatos, idololatria obſcuros, vitijs ſordidos, in dieſque ſordeſcentes (quis purus ac lutea, & ſordida deſcenderet via? equidem puella decora nimis virgoque pulcherrima deſcenderat ad fontem; puellula pulcra, proles aurea, omnium purior, formoſiorque puellarum Maria per omnes hos luteos gradus ſordidos parentes deſcendit, nihil perfectæ ſuæ puritati detrahens, *hæc ſola deſcendit*, inquit Ambroſius; *hæc ſola agnouit fontem verum vitæ æternæ; ideoque habuit, quod dare ſitientibus.* O vos felices homines, qui fontem viuidum Chriſtum obſeruatis! Etenim ſuperato progeniorum luto, Virgo pulcro deſcendit ad fontem, plenaque gratiarum flumine humanam extinguit ſitim, cunctos ſatiat, & in ſponſam eligitur Deitatis. Attamen nolo, vt miremini, quòd luteos deſcendat Maria gradus immaculata: hoc ego maximè mirarer, & admirarer, quod luteis ex parentibus deſcendens Maria, ſic illorum in ſe condecoraret vilitatem, puluerem condiret, ſic lutum deauraret, vt diuinis obtutibus haud ingrata aſtaret. Cant. 3. *Quæ iſta quæ aſcendit per deſertum, tanquam virga fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris & vniuerſi pulueris pigmentarij.* Quam Angelorum admirationem videns Rupert. cum primum puluerem & fumum audiuit, puluerulentas, & fumoſas parentum Mariæ imagines fuit recordatus, quarum puluis, & fumus in Maria eam formam adipiſcentur; quæ Deo gratiſſima aderit. *Tu dicis*, hic Rupert. *ô virgo, ſum puluis cum Abraham, ſed puluis, & pigmentarius, qualem conficit Spiritus ſanctus, dicit propter humilitatem,*

Ambr.

Cant. 3.

Rupert.

A *ſum fumus cum Dauid; ſed et fumus ex aromatibus, aſcendens ex aureo thuribulo ad olfactum Dei.* Nihil Marianam Natiuitatem offendit puluerulentus deſcenſus per tot luteos fumo, tabeque plenos gradus, immò ab illis deſcendens, ſic extollit Maria partes, vt qui lutens puluis, horridus, & lacrymoſus fumus reputabantur, ſic in Maria aſcendunt, qualis B puluis pretioſus mille conditus pigmentis, qualis ex aromatibus in aureo thuribulo fumus vſque in ſummi Regis cubiculum exaltatur: talia ſibi decora ex maiorum vilitate Maria comparauit, talis in puluerulento deſcenſu apparuit, quod noua metaphora explicuit Ioan. Hieroſol. lib. de inſtitutione Monachorum c. 32. vbi ponderans illud 3. Reg. 18. C *Ecce nubecula parua aſcendebat de Mari;* ſic in Beatam Mariam transfert. *Licet nubecula illa eſſet originaliter eiuſdem naturæ cũ mari, alterius tamen fuit qualitatis alteriuſquè proprietatis: mare quippè ponderoſum eſt, & amarum, ſed nubecula illa leuis fuit, ac dulcis.* Hæc ille. Venuſtè ſatis. Etenim nubes a mari naſcitur, aqueamque maris naturam habet, D imperfectionibus (vt dicunt) ablatis Marinæ exurgit nubes, ſed ſine pondere, ſine amaritudine, dulciter fœcundans & rigans orbem terrarum: ſic Maria Abrahamidis, Dauidiſque ſata hominis filia, in qua natura hominis ſine infirmitate, ſine vilitate, & turpitudine inſigni, elegans, pellucida apparet.

3. Reg. 18.

Io. Hieroſol.

E

§. XI

Maria terra firma, in qua primus Chriſtiani ædificij iacitur lapis.

APparet, inquam, in deſcenſu Maria elegans, quaſi ſponſa Diui-

Diuino Iſaaco parata, *& tunc*, inquit Ioannes, *audiui vocem magnam dicẽtem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus*. Quaſi fundamentum inuenerit ſummus artifex in hominum genere æternum habitaculum fabricandi. Frequentiſſimè in ſacris voluminibus Incarnatio filij Dei per ædificij maximi conſtructionem ſignificatur, quo ſpectat illud Prouerb. 8. *Sapientia ædificauit ſibi domum*; & alia: quam parœmiam inſequutus S. Cyril. lib. 5. Theſaur. c. 8. ſic explicat à verbo aſſumptionem humanitatis factam, ac ſi Regiæ cuiuſdam ædificandi gratia vel tunc effectæ terræ lapis inijceretur primarius; quaſi ait Cyril. *Lapis ex ſubſtantia patris profectus in carne noſtra quaſi in terra defoſſus eſt, tunc fundatam ſe ipſam, ait ſapientia*. Ex quo perſpicue liquet, quàm nobis vtilis, imò & neceſſaria venerit Maria in hoc puluerulento deſcenſu per tot terrenos, & luteos patres: etenim quilibet artifex, priuſquam moueat lapidem ædificij, terram mouet, terraque mobili, & labili ablata in imis terræ viſceribus quærit, quod firmum eſt, quod immobile, quod ſaxeum, ibique conſtituit lapidem primarium. Sic Deus Optimus Maximus illuſtrem Eccleſiæ domum ædificare habebat in optatis: clamabat quotidie terra; clamabant ſancti Patres, vt iam tanti ædificij lapidem primarium, nimirum verbum diuinum terris amandaret. Proh dolor! in vniuerſo hominum genere, nil firmum, nil immobile inueniebatur, omnia erant homini mobilia, omnis homo labilis, imò lapſus. Quibus rectè proſpectis, decreuit tandem Deus, lapidem hunc inſerere Dauidis generi, & Abrahami. Verum quid in his etiam non labile? omnia illorum prima ex ruina commota, ruinas agebant, & caſum minitabantur: inſtat tamen operi diuinus artifex, præterit generationes, aliam, & aliam, agge.at ſceleſtorum cumulos, Babylonem transfert; mobilia omnia diſturbat, ſeparat, donec tandem poſt mille ablatis generationibus in imis apparuit ſaxum illud Marianum robur, terra immota, nullis conceſſa ruinis peccati, cuius in carne, lapis adeò profectus quaſi in terra defoſſus eſt. Hoc perſpicuis verbis tradit Athanaſ. epiſt. ad Epictetum, ſic exponens à verbo noſtræ humanitatis aſſumptionem. *Semen Abrahæ apprehendit, vnde debuit per omnia fratribus aſſimilari, & aſſumere corpus, quod vobis eſſet ſimile, & ideò pro fundamento iſtius rei ſubijcitur Maria*. Quid illuſtrius? quid clarius? etenim vt in Abrahami parte myſticum erigeretur tabernaculum, æterni numinis conſtrueretur palatium, opus fuit in imis, & vltimis eius generationibus Mariam ſubijci quæ firmum, & ſtabile fundamentum tantę molis aſtaret: ideò pro fundamento iſtius rei ſubijcitur Maria. Hinc iam vos felices homines compellabo; iam triumpho inclamato poſt amoris terrenis generationibus, in vltimis Abrahami ſatis Maria virgo ſubiecta eſt, firmum, ſolidumque fundamentum apparuit, cui inhærebit primarius lapis. Eia agite Chriſtiani, inquit Cyril. Alex. *Præfundatur ante nos Chriſtus, & in ipſo nos omnes ſuperædificamur*. Sed vt præfundatur Chriſtus, pro fundamento ſubijcitur Maria, ne quis in cęlum ſurgat, qui hoc Mariano fundamento non nitatur; ideò illi in eſt lapis Chriſtus, de qua natus eſt Ieſus, vt in illo poſito, cæteri poſſimus in gloriam ſuperædificari.

Cyr. Al.

Athan.

CAPVT VI.

De Beata Maria, vt trima à parentibus in Templum aſportatur.

Ad illud *Luc.* 11. Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti, quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

ID ſolum ſimplex fœmina ad Marianam felicitatem congeſſit, quòd Dei verbum puriſſimo cō ceptum aluo parturiret, aleret, educaret. Verum Dominus, quaſi ve ritus, ne ſimplicis feminæ iudicio, & æſtimatione materna metiretur gloriam, non ventre Dei verbum excipientem Mariam proponit, ſolùm, ſed intimis illi præcordijs, totoq. animo prædicat inhiantem; vt ſic illuſtriora matris facinora clareſcant, & orbem irradient. Diceretur fortaſſe Chriſtus ab hæreticis faſtidiſſe matrem, dum puerperij obſequia quaſi præteriens, id ſolum collaudat, quod verbum Dei audiatur, cuſtodiatur. Sed abſit, inquit S. Iuſtinus q. 1. 135. ad Orthod. *Non ita loquutus eſt, quaſi matrem priuaret honore debito: ſed oſtendit, quę maternitate beatior dici debeat Virgo: nam Dei ſermonem audire, & exequi virtus eſt, animaque pura, quæ tota ad Deum ſpectet; & quia non quamlibet feminam elegit Deus, ſed omnium feminarum virtutibus excellentiſſimam: propterea Chriſtus volebat ob hanc vir-* Iuſtin.

A *tutem prędicari matrem ſuam, per quam virtutem illa aſſequuta fuiſſet, vt virgo Mater fieret.* Eſt igitur in Maria ante tumentia vbera, ante partum, quod maximè extollamus.

Nimirum vix tertium attigit annum, & a parentibus templi ſeruitio oblata, ſeſe ita verbo Dei tradidit, vt omnia obliuiſceretur humana in templi adytis occulta. Ab Angelis
B alebatur, à Deoque ipſo in matrem præparabatur, eius virtutes, & excellentias Sacerdotibus mirantibus, & obſtupentibus.

§. I.

Maria trimula in templi ſeruiens adytis, ſe ipſam aliquo modo exceſſit, dum apud Bethleem obſequuta eſt diuino infanti, illumq. lactauit.

C GEſtit modo animus illud concinere, quod præteritis ſæculis lugens Hierem. Thren. 3. eſt lamentatus, *bonum eſt viro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.* Hebraicè habes, *a pueritijs ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſupra ſe.* Quibus verbis exagitat Nauarrus illud *portauerit iugum*, inibi recognoſcens non extortam, ſed ſpontaneam quālibet ſubiectionē, qua quis libens, &
D proprio motu ſe iugo ſubmittit. Is autem qui a pueritijs ſponte ſua, & motu proprio currit ad iugum, equidē leuauit ſe ſupra ſe, ſic in ſublime euolauit, vt ſe ipſum, quantumuis maximum, exceſſerit. Pone virum virtutibus excellentem, nouiſque in dies facinoribus, & clareſcentem, & in ſummam ſe magnitudinem ex-
E tollentem, is ſi a pueritijs libens Dei obſequio ſe tradidit, iam ex tunc leuauit ſe ſupra ſe, nec tanta illi aduenit magnitudo, quam illam pretij ſeruitute non exceſſerit. Hinc apprimè claret puerulæ Mariæ præcellentia, quę (ait S. Germanus) valde lætans, & exultans ibat in templum Dei,

Thren. 3.

Nauarr.

Dei, tanquam in thalamum, cum ætatis tertium ageret annum, vixquè templi primum gradum parentes attigerant.

Mantu. li. 1. Partho.

Cum ipſa retrahens prompta ſinuatam miniſtra,
Brachia debilibus plantis, animoquè vigorem (*creuit,*
Addidit; & ſupra ætatem fiducia
Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus, (*què relinquens.*
In ſublime volans Virgo, turbam.

Quid magis præcox, & ſpontaneũ! quid in infantulæ Mariæ pueritijs magis illi voluntarium, quàm obſequium iſtud, quo ſeſe templi Domino libens tradidit ſeruitutam? equidem ex tunc leuauit ſe ſuprà ſe Maria poſteriorem quantumuis magnitudinem longe ſuperans.

Auguſt. ſer. 133.

Sed cum hæc dicam, ne audax alicui videar, accipite Aug. ſic Marianam in diuino puerperio obſequia con ponentem cum ijs, quæ præſtitit Ioſeph ab Arimath. in Dominica ſepultura. *Ego dico non minorem Ioſephi affectum fuiſſe, quàm Mariæ. ſiquidem illa vtero Dominum, hic corde concepit, illa Saluatori membrorum ſuorum ſecretum præſtitit; hic ſecretũ ſui cordis non negauit; illa Dominum pannis inuoluit, cum natus eſt; hic linteis cum receſſit; illa perunxit beatum corpus oleo, hic aromatibus honorauit. Conueniunt ergo ſibi obſequia, conuenit & affectus: inde neceſſarium eſt etiam meritum conuenire, niſi quod Mariam ad obſequium Angelus admonuit: Ioſeph autẽ iuſtitia perſuaſit.* Nil dulcius, nil elegantius dici, excogitariue potuit; expendo namque illud, *Niſi quod Mariam ad obſequiũ Angelus admonuit, Ioſeph autem iuſtitia perſuaſit;* vbi nititur Aug. Mariana obſequia erga Chriſtum aliquo modo vinci, & ſuperari a Ioſeph, quia Mariam in nati obſequiũ traxit Angelus, Ioſeph autem ipſe a ſe, ſibique infuſa ſanctitate, in pientiſſimum officium euolauit. Ergo iuxta Aug. mentem, Mariam non cum Ioſeph, ſed cum Maria componamus: Mariam, inquã, trimam libenter, & ſponte inhabitantis ſanctitatis, & iuſtitiæ proprio motu templi Domino adhærentem; famulantẽ cum Maria apud Bethleem pueritijs inſeruientẽ diuinis quippe hæc Deo inſeruit, & illa Deo; hæc Deo præbet vbera; illa mentem. Conueniunt ſibi obſequia, conuenit & affectus, inde neceſſarium eſt etiam meritum conuenire, *niſi quod Mariam in Bethleem ad obſequium Angelus admonuit, Mariam in templo perſuaſit iuſtitia.* Vt vel hinc conſtet, quàm hæc virguncula a pueritijs dicata templo, ſe ſupra ſe quodammodo leuauit.

Huc dixerim ſpectaſſe illud à Baſilio Seleuciæ Epiſcopo excogitatũ. Etenim oratione de verbi incarnat. nobis apud Bethleẽ Mariam proponit, ſic de exhibendis officijs puero nato addubitãtem? *Quid aggrediar? tene lacte nutriam, an verò vt Deum colam? tibi ne maternum præſtabo obſequium, an ſicut ancilla cultum adorationis impẽdam? Tene vt filium amplexu meo fouebo, antequã Deum ſupplex inuocabo? tibine lac porrigam, an offeram thimiama?* Ecce tibi omnia a Virgine in templo exhibita officia, compoſita cum ijs, quæ exhibenda erant recenti nato. Hinc diuinus cultus, humilis ſeruitus, ſupplex adoratio, ſuffitus thimiamatis, quæ omnia præſtita ſunt a Maria tẽplum inhabitante, illinc puerullus recens natus, egens maternis curis, inhiãs lacti; & hæc inter Virgo media anceps, neſciens, an puellæ templo excubantis muneri, an parturientis Virginis prior ſatisfaciat, adeo magna, adeo ſublimia fuerant Virginis in templo officia, a quibus ceſſare extrimeſceret, etiam vt

Baſ. Sel.

tanti

Digitized by Google

tanti pueri matrem ageret. Rem totam conficit luculentiſſimè Aug. de ſancta virginitate ca. 4. vbi Marianæ virginitatis præcellentiam extollit, quod non illi præcepta fuerit, ſed ab ipſa ſuaptè oblata. *Ipſa quoque virginitas Mariæ gratior, & acceptior, quia non eam conceptus Chriſtus viro violaturo quã conſeruaret ipſe præripuit, ſed priuſquam conciperetur, iam Deo dicatam & de qua naſceretur, elegit.* Vide modo, quam maturauit Maria ſuam ſacrare virginitatem, non eam viro violaturo Chriſtus præripuit, non Angelus, ſed ante monente Angelum, ante præcipientem Chriſtum ſe ipſa ſacrauerat. Memini Chryſologi extollentis celeritatem aduenantis ad Mariam deſponſatam Angeli, inquit enim ſerm. 140. *Peruolat ad ſponſam feſtinus interpres, vt à Dei ſponſa humanæ deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum.* Verum Mariæ tardior fuit hęc Angeli feſtinatio, multo ante Angelum deſponſationis humanæ affectum ipſa a ſe arcuit, dum in templo ſuam virginitatem ſacrauit, & inde gratior extitit, ac beatior; quia ſuper Angelum, imò ſe ſuper ſe leuauit. Vnde pulchrè Dam. ſ. ait: *O ſanctiſſima quæ principatus, & poteſtates fefelliſti, immaculata conſeruata in Dei ſponſam.* Etenim excubebant Angeli Marianam Virginitatem, hancque cum vident in poteſtate viri, peruolat Gabriel feſtinus, vt affectum terrenæ deſponſationis arceret a Virgine. Verum ſerius nimis peruenit, & tardus ſiquidem ſupra Angelos, & ſupra ſe virginitas Mariæ ſe leuauerat.

August. Chryſ. Damaſc.

§. II.

Maria trima in templo ſororis Domini munus adimplevit.

SOror noſtra paruula eſt, & vbera non habet, quid faciemus ſorori noſtræ? Ait Dominus Cant. 5. quibus

Cant. 5.

A perſpicuum eſt, nõ totam Mariæ gloriam, & felicitatem in mammis, & viſceribus oleo plenis ſitam eſſe, vt illa ſimplex mulier prędicauit. Imò effœta, & ſine vberibus ad oſtium excubans tabernaculi, inter cæteras puellas oculos ſibi rapuit ſummi Patris, illamq. vnius Dei filius in ſororem cooptauit, & cur non ſoror vnici filij Dei, quæ relictis terrenis, B cæleſtem euolauit ad Patrem? S. Greg. Niſſen. hom. 4. in Cantica, ſic ſororis diuinæ munus, & dignitatem examinat: *ſicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror noſtra inter filias, non amplius propinqua ſed ſoror. Poſtquam ergo facta eſt flos, nec a ſpinoſis laſſa fuit tentationibus, quo minus lilium eſſet, oblita populi, & domus patris, & matris ſuæ, aſpexit ad verum patrem, & C ita vocatur ſoror Domini.* Porrò vix Marianus flos eruperat, vix è germine exceſſerat; & inter puellarum examina apud templum educata omnibus ipſa vnigeniti filij Dei ſororis præbet ſpecimen, penitus florida, nil, quod lædat, habens, primo in templi gradu ſuo ſiſtitur, terrenorum omnium parentum etiam oblita, aſpexit ad verum patrem, ad D quem ocyor volauit, & ita vocatur ſoror Domini.

Solemnis apud antiquos, nuperoſquè Theologos agitatur quæſtio; cur tertia in Trinitate perſona; nimirũ Spiritus ſanctus non generetur, vt filius Dei, & frater Verbi? cur, inquam, doni diuini proceſſio non ſit germana filij generatio? quam quæ- E ſtionem clarè, & ingenioſè enodat Alenſis, & Maior ſequuti Richardũ de ſancto Victore 6. de Trinitate c. 18. 19. 20. & 21. hic namque cap. 19. Filij, & Spiritus ſancti ſimilitudinem trutinans, ſic quærit: cur ergo eadem affinitas germanitatis vtrobiquè non adſcribitur alterutrius? ſed & ipſe rationem perſpicuam

Alenſis. Maior. Richar.

Digitized by Google

excogitauat, quam in re adeò ancipiti poſteris legauit; nimirum, quia paternæ naturæ proprium eſt, aliam a ſe perſonam diuinam gignere, cui naturali proprietati Patris perfectè ſimilis Filius fœcundus naſcitur ad productionem Spiritus ſancti. Verum Spiritus ſanctus habet, nec alicui perſonæ diuinæ dat: & inde in illo non adſcribitur affinitas germanitatis cum Filio. Ergo hanc germanitatis affinitatem ad Verbum, quam Spiritus ſanctus non habet, puerula hæc Maria habet: ita vt poſſit vocari ſoror Domini, atque germana: ſoror inquam, & germana Verbi adeò ſummi parentis æmulatrix, vt ab illo recipiat fæcunditatẽ, quæ diuinam perſonam generet, & pariat. Id videtur attigiſſe Angelus apud Lucam c. 2. illis verbis: *Virtus altiſſimi obumbrabit tibi*, quæ explicatius Magnus Athanaſius reddit; *virtus altiſſimi adumbrabit tibi*: expende illud *adumbrabit*; nimirum imaginabit, id eſt, quaſi ſub vmbrã, & imaginem, vt ſic velut imago Patris parturias diuinam prolem, Verbiquè ſis germana. Sterilem Saray vocauit Deus Sara, quæ vox Auguſtino ſonat virtutem; cui accinit D. Paulus dicens, *Fide & Sara virtutem accipit*. Quam virtutem Lipomanus ait fuiſſe virtutem generandi Deum aliquando de ſemine ſuo in Chriſto de Beata Virgine naſcituro. Quis hic non videat clarere verba Angeli, nimirum, *virtus altiſſimi obumbrabit tibi?* quaſi dicat, tibi ò Virgo, paterna virtus, & efficacia Deum generandi inerit: virtutem habes, qua altera Patris imago generes Deum: illa venis, quæ virtute accepta Deum producas, ſisquè diuini Verbi feliciſſima ſoror, ac germana, vt ſtupeat Baſilius Mariam ſanctam, *quæ dignitati vnigeniti vniretur*, ſitque in vtriſque Maria,

Luc. 2.
Athan.
Lib. 6. de Ciuitate cap. 28.
Ad Heb. 10
Lip.
De humana Chriſti generatione.

A & Verbo eadem affinitas germanitatis.

§. III.

Pueri Euangelici formam adepta eſt Maria in templo.

SOlemniſſimum in ſacra pagina iuſtos homines puerorum no-
B mine inſigniri; nec vacat tritum hunc morem in examen vocare. In eius ratione inueſtiganda multus eſt Cl. Alex. lib. 1. pædag. c. 9. a quo illa præcipuè excogitatur, *Nos*, inquit, *puellos vocat, quia ab improbitate minimè domiti ſumus, ſed ſumus ſimplices, ad ipſum ſolum patrem eximus*; & quidem nil magis cuiuſ-
C cumque animantis pullis inſitum. Ecce tibi pullus media recumbens in arena, videat licet venientes aliorum turmas, frequentes ſaltus, non monetur: at ſi a longe dulcem odoretur parentem, ò quam ocyor ſalit; inſilit, & cæteris prætermiſſis, vni parenti feſtinus, & feſtiuus occurrit! Is eſt omnibus pueris parentum inſitus amor, quo prætermittunt, imò
D deſpiciunt aliud. *Iure ergo* (pergit Clemens) *ſunt pueri, qui Deum ſolum Patrem nouerunt. His itaque hanc vocem annunciauit rerum, ac negotiorum iubens curam abijcere, & ſuadens ſolum Patrem attendere puellos imitantes*. Quibus crediderim vna puella Maria, dùm templo adfuit, perfectè ſimilis extitit: etenim ſola Maria graue filiorum Adam iugum ideò non excuſſit, quia nunquam ſubijt, prorſus a naturæ vitijs in-
E domita, oblata Deo, cum primum diuini Patris odorata eſt limen, vt rectè Mantuanus:

Clem. Alex.

Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus,
In ſublime volans Virgo, turbamque relinquens.

Mant.

Mundi

Mundi alia omnia præteriens, carnales parentes obliuiſcens, ad Deum ſolum Patrem exilijt, rerũ negotiorumque curam abijciens, vni cœleſti parenti ſeſe chariſſima puella dedit.

Accidit prorſus Mariæ, quod B. Gregor. Nazianz. cũctis virginibus exoptabat. *In c. 19 Matth.* Etenim docens ſanctus vir puellas ſplendentis generis pulcritudinis, opum principatus, & rerum obliuiſci, in vnumque Deum ſurſum euolare, hoc vtitur argumento, & eleganti, *Videris in his aquarum fluxibus, qui plumbeis canalibus incluſi continentur, quod quoniam nimium comprimuntur, atque conglobatæ voluuntur, adeò plerumque aquæ naturam excedunt, vt quo retrò protruditur, ſemper ſurſum feratur: conſimili modo, ſi amorem ſtrinxeris, totaque Deo coniuncta fueris ſurſum tendes; nuſquam humi prolaberis, nec difflues tota Chriſti manibus, quouſque Chriſtum quoque ſponſum videas.* Sic compreſſi fontes exurgunt, & qui naturali motu liquere, humique diffundi nouerunt, concluſi plumbeis canalibus, ſtrictique vndequaque ſublimia in aſtra conuertuntur. Sic Maria concluſa templo, *Eſth. 11.* adeò amorem ſtrinxit, vt Deum anhelans vnum, non humi prolabatur, ſed in ſublime volans Virgo turbam relinquit, & paruulus fons a terra in Solem conuerſus eſt, ſoli Deo parenti ſummo adhereſcens.

Ex his vides, quo ſale Marianus amor in Deum vocetur in Canticis *ſignatus fons*, videlicet non quomodocunque ſignatus, ſed vt ſignari, & concludi labentes ſolent fontes, vt ſurſum erumpant, & in aſtra proſiliant limpidiſſimo gurgite, & idcircò ait Niſſenus, *Niſſen.* *Encomium hoc virtutem ſponſæ ſummam tribuere videtur: quod videlicet ipſius cogitatio ab hoſtibus non attrectata maneat, & pura & caſta, vitijs intacta ſponſo ſeruetur ſuo.* In quem vnum conſtricta ſponte proſileat, & maneat tota Chriſti. Non iam miremur paruulũ hunc fontem Marianum a fontium omnium natura deſciſcere, dum pernici curſu aſcendit, & extollitur in ſublime, ſiquidem eius omnes affectus conglebati, compreſſique in vnum conſignantur, concluduntur, vt ſurſum tedant, & erumpant, fons ſignatus eſt Maria, nihil, ſi aſcendat, mirum. *Audiſtis* (ait Gilbertus in Geneſi) *quod fons aſcendebat, & irrigabat totam faciem terræ, quis dabit hortulo meo hanc aquam, & areolis meis hunc fontem ſignatum?* *Ser. 35. apud Pag. Iſa.* & cur ſignatum requirit: nimirum quia aſcendentem exoptabat. Nec eſt fons, qui aſcendat, niſi quia ſignatus & concluſus. Signatur, concluditur, ſtringiturque Mariani amoris fons in templo. O qualis aſcendit! ò quã proſiluit in vitam! Hinc Georgius Nicodemenſis Archiep. templum hortatur, vt Mariam excipiat, *Georg. Nicom.* *hanc introductam, tanquam ſponſam, hortum concluſum, fontem reuera ſignatum, ex quo manant fluenta puriſſima;* quippe omni expertia limo, puta proſiliunt vni ſponſo ſeruata ſuo.

§. IV.

Maria ſeſe Virginem Deo in templo exhibuit, primamque inuentricem Virginitatis.

VIdimus paruulum Marianum fontẽ, huncque ſignatum, cõcluſumque templo, in Deum aſcendere. Sed modo auet animus ſcire, qua machina, quo artificio fons humilis in Solem proſilierit? Pro quo ſtat Anſelm. de excellentia Virg. c. 4. ſic aiens, *Anſelm.* *Virgo tenera, & delicata Regali ſtirpe progenita & ſpecioſiſſima; totum amorẽ ſuum, totum ſtudiũ*

ſuum ad hoc intendit, vt corpus, & animam ſuam Deo Virginitate perpetua conſecraret. Ecce macchinam, ecce artificium ab vna puella Maria inuentum, & excogitatum, vt ſe totam Deo d caret, nimirum perpetuam animi, corporiſque virginitatem. Cęteræ puellę ad oſtium tabernaculi excubabant, donec animo, & ætate nubiles ſub viri poteſtate humiliabantur, vt matres fierent hæc vna Maria inuenit modum, quo virginitatem æternaret, & totum amorem ſuum indiuiſum Sponſo exhiberet immortali. Vbi legeras, (Bern.) *Beata Virgo de virginibus, quia cantant canticum nouum quod nemo alius cantare poteſt, & ſequuntur agnum quocumque ierit?* Vbi legeras, laudatos eſſe qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei? Vbi legeras, *in carne enim ambulamus non ſecundum carnem militamus?* & qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit melius facit? (1. Cor. 10.) *Vbi audieras, volo vos omnes eſſe, ſicut & me ipſum, & bonum eſt homini, ſi permaneat* (1. Cor. 7.) *ſecundum meum conſilium? Chriſti ergo denoues te exhibere virginem, & neſciuit, quod ipſi exhibere te oportet etiam matrem.* Huc vſque Ber. hom. 3. de Beata Virg. qui ſolus omnium inſipidos reddit ſales, egregiè namque meditatus, Mariam ſe Virginē exhibentem, & in hoc Verbi diuini ortus dedicantem quod ante Bern. cælites ipſi ſtupuerant, dum aiunt, *quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi?* Bina ſeſe obijciūt miracula; vna puella deſertum virginitatis calcans, auia meditans miram virtuti acceſſionem facit, miro modo ſe exaltat, ſicut virgula fumi apparet. Quidni? puella a Libano puritatis aſcendens, & virginea ſub niue candens, & fumigat, & fumos excitat.

Sed videamus iam viſionem hāc, & reuocate in memoriam rubum illum flammantem in quo virgineum partum adumbrari nemo ambigit. Sic enim ait Niſſenus, (Niſſen.) *Virgo parit lumen, & non corrumpitur.* Rubus in deſerto ardens, Maria Virgo eſt, dum increatam parturit flammam. Huius ergo flammantis partus dedicationem Angeli modò in deſerto mirantur, etenim in deſerto virginum ſtatu ingreſſa Maria niueo ſe pudori æternum ſacrans, fumigat iam, quaſi flammanti puerperio parata.

O qualem mihi ſtuporem iniecerunt bina diuinæ iuſtitiæ facinora! Alterum eſt cum video vnius peccati reos tot Angelicos ſpiritus ab æterna felicitate deturbatos. Alterum, vniuerſum mundū oſtendit gementem ſub aquis. Cur adeò in Angelis ſeuerus iudex, & cur in hominum tam durus communitatem? De Angelis quærit Alcuinus in Gen. q. 4. (Alcuin.) *Cur ſummi Angeli peccatum inſanabile fuit, & hominis ſanabile? Angelus ſui ſceleris inuentor fuit; homo verò alterius fraude ſeductus.* Huic (Theod.) accinit Theodoretus expendens humani generis ſubmerſionem, profectam penè ex ſimili cauſa, *Quod cum ita hominis cogitatio intenta eſſet ad malum omni tempore, Gen. 6. Vbi Theod. non ſimpliciter peccatum, ſed cura, & ſtudio quaſitam iniquitatem reprehendit eorum, qui ſubſeruire faciunt affectionibus rationem vt etiam excogitent alias nequitiæ ideas.* Ecce vobis nouorum ſcelerum inuentores nouo, & inuſitato modo mulctatos.

Accipite etiam quid præmij lucrentur nouarum virtutum patratores; ſanè hinc Chriſtus Dominus videtur Tertull. lib. 5. in Mar. fidem (Tert.) omnem Antichriſti pręripuiſſe virtutibus, quia ipſe prior documentum adinuenit illarum, *aut quale eſt*, inquit,

quit, *ſi inde ſe voluit probari, & in-*
telligi, & recipi; ex virtutibus dico,
vnde cæteros æquè noluit? ſed quia
prior eis venit, & prior virtutum do-
cumenta ſignauit; idcirco fidem occu-
pauit, poſteris quibuſque præripuit,
expendo illud, *prior virtutum docu-*
menta ſignauit. Etenim facilè eſt in-
uentis addere, ſed qui prius inuenit
nequit gloria fruſtrari.

Ne miremini ſi nouæ virtutis in
uentricem Mariam, nouo, & in audi
to modo videatis exornatam, addi-
cti ſunt ſtatim flammis ſui ſceleris
inuentores, lumini increato præ-
uios excitat fumos inuentrix virgi-
nitatis. Ex tẽplo a Deo exulant, qui
nouas peccandi ideas excogitarunt:
in templo paratur Deo habitaculũ,
ſic in deſerto Virginum Maria inue-
nitur ſicut virgula fumi iamiam pa-
ritura lumen immortale.

Linum fumigans non extinguet,
dixit de Deo Iſaias, neſcio quo pro-
uerbij ſapore. Sed, quid linum? non
lucerna, vt vult Syrus apud Matth.
Sed ellychniũ ex lino, tuncq; pulcrè
Iſai 62. hic locus accinit eiuſdẽ Vates c. 62.
vbi petit, quod *Saluator tanquam*
lampas accendatur. Porrò vt lampas
accendatur prius linũ aptatur lumi-
ni. Ecce modo linum iam fumigans
in templo, nimirum Maria virgini-
tate candens, illuminatura orbem
lumini præparata, etiamſi non flam-
mat, tamen fumigat, vt ſit in ſum-
mo Dei templo Virgineæ lampadis
Georg. Nicod. iuxta Georg. Nicodemenſem. *Luci-*
dam orbis intueatur nebulam, & ra-
diorum eius fiat particeps, vt in ea vi-
deat ſcatentem fontem luminis, & vir-
ginea collucentem in lampade.

§. V.

Prudens Virgo ſtetit in templo
Maria.

QVid Virgo in templo Dei? quid
Virgo etiam cum flammante
A lampade? opus eſt & Virgini pru-
dentia, qua oleum prouideat lam-
padi: ſic quinque illæ prudentes vir-
gines accenſis lampadibus ſumpſe-
runt oleum, cuius defectum æterno
proſequuntur luctu quinque aliæ:
eſt quid hoc loco oleum? Chryſoſt. *In Cant.*
oleum hic vocat charitatem & elee-
moſynam, & quodcumque circa
indigentes auxilium hoc, ſanè ſine
B eleemoſynæ oleo, fruſtra Chriſtia-
ni huius ſæculi mare vrinantur, vt
vellent rubentia Chriſti coralia; ſi-
ne hoc oleo nemo virginum portum
attingit ſalutarem. Hoc ſibi oleum
Virgo prudentiſſima prouidens tem
plum ingreſſa, vt ait ſancta Brigit- Brigitta.
ta reuel. lib. 1. cap. 10. *ſic bona, fa-*
cultateſque contempſit, vt quidquid
in bonis haberet, in egenos propensè
C *conferre gauderet*. Vnde Georgius
Nicodemenſis ſic templo Virginem
excipienti gratulatur, *Accipe oleum*
frugiferam, per quam ſcaturit oleum
exhilarans, & pinguefecit creatu-
ram. Imò crediderim hanc Ma-
rianam miſericordiam notatam
fuiſſe à Damaſceno, cùm oratio- Damaſc.
ne prima de Natiuit. ait; *Maria inue*
nit gratia abyſſum, qua duplicis vir-
D *ginitatis nauem incolumem ſeruaue-*
rat. Vt ratem moueas, ſeu cari-
nam, non altum maris æquor opus
eſt, ſufficiet fluuius mediocris, vel la-
cus, at ſi ingentem nauem feras, va-
ſtiſſimus, altiſſimuſque tranandus
eſt aquarum abyſſus. Quid plura?
virginitas corporis, & animi, non
rates, non carina, ſed naui maximæ
perſimilis, quæ vt incolumes por-
E tum attingant, non qualiſcumque
virtutis gratiam; ſed immenſi pro-
pè abyſſus pelagus prærequirunt,
aſt vbi vaſtum hoc, & immenſum
pelagus, quod virginitatis naues ſu-
ſtineat inueniendum?

Inducitur a Chryſoſtomo hom. Chryſ. Apud.
de Annuntiat. Gabriel Angelus du- Lypom.

bitans, qualiter paruus Virginis al- A
uus immenſitatem Dei capere po-
teſt, tunc ſic. *Quomodo*, inquit, *Do-
minus me tabernaculum Abrahæ po-
tuit continere? quoniam*, inquit, *An-
gelus hoſpitalitatis pelagus habebat*.
Expendo illud hoſpitalitatis pela-
gus; quippe vbi hoſpitalitas, vbi in
pauperes charitas, ibi pelagus, ibi
abyſſus, qui Deum, & Deiferam
virginitatem ſuſtineat. Hoc pelagus B
inuenit Maria, quod virginitatis
duplicem nauem ſeruauit; de qua
Ambr. Ambr. lib. 2. de virginibus; ſic fatur;
*Virgo humilis corde, animi prudens,
non in incerto diuitiarum, ſed in prece
pauperis ſpem reponens.* Sic virginea
nauis abyſſum miſericordiæ tranans.
huius ſpei anchora firma abſque
naufragio, ſalutis portum attigit, &
Virgo prudens accepto oleo ardenti C
lampadi diuino Sponſo aſtitit. De-
Damaſc. inde, vt cum Damaſceno finiam, *in
domo Dei plantata, & impinguata
Spiritu, voluit oliua fructifera, omnis
virtutis habitaculum facta eſt, ab
omni carnali concupiſcentia procul
mentem ſequeſtrans, & ſic virginem
animam cum corpore conſeruans.* Vbi
expendo quòd prius oliua ſteterit
fructifera, oleo miſericordiæ abun- D
dans, quo exundante duplicem vir-
ginitatis nauem conſeruat, quot
enim in miſericordes videris, tot mi-
ſere naufragus enumera.

§. VI.

Maria in templo educata facili negotio, quidquid gloriæ, & ſplendoris habebat templum ſibi acquiſiuit.

CVm inter ſacra Mariam tri-
mam contemplor, Regium va-
tem recordor, qui ita concinit Pſal.
Pſal. 67. 67. *Si dormiatis inter medios cleros,
erunt pennæ columbæ deargentatæ, &
poſteriora in pallore auri.* Quibus

verbis explicandis operam nauarunt Auguſt.
Auguſt. Hieron. Hilarius, Paulinus. Hier.
Ambroſius. Hi omnes per illud *in* Hila.
ter medios cleros, intelligunt duo te- Paulin.
ſtamenta, quorum lectioni qui ac-
cubat, miras acceſſiones virtuti in-
dies faciet. Etenim, *ſi dormiatis inter* Ambr.
medios cleros, ait Ambr. ſi operam, Pſ. 118.
curamque nauetis ſacræ euoluendæ ſerm. 14.
paginæ, *Et ſi dormias, exurgent tamē
penna tua, nullo negotio proſpicies, nul-
lo ſudore, laboreque ditaberis.* Porrò
Virgo Maria in tēplo, ait Mātuanus, Mant.
*Aſſiduis veterū ſtudijs oracula diuum
Peruigilique legens cura, Moſemque,
piumque
Eſaiam, mœſtiſque virum, qui verſi-
bus orbem,
———— Plorat;
Carmina dicebat, ſancta poemata legis
Qui tetricis olim fidibus cantabat ad
aras.*
His accubabat humilis Virguncu-
la; hæc inter ſacra volumina dor-
miebat, & huic vacans lectioni ſe-
dula. O pia puella, *Et ſi dormias, ex-* Rodig.
urgent penna tua! Tibi ſummā rerum lib. 5.
obtingere non mirabor. Maxime Antiq. c.
Timotheum illum egregium du- 37.
cem apud Plutarchum, inuidia ho-
minum exagitat. Cui dormienti re-
tiaque manu expandenti ſeſe vrbes,
& regna dare, vltrò, & ſponte reti
illius offerre depingebant. Et quod
alij inertiæ, ipſe poſtmodum ſuæ tri-
buit dexteritati: quæ vel dormiens
ſpontanea, & voluntaria regna
trahebat. Sic prima puella in ſacris
educata, omnium labores ſuperauit,
vt vel dormiens mundialia, & æter-
E na regna ad ſe traxerit; vt quie-
ſcenti, & ab omni ſudore immuni,
illi ſuopte, vltroque omnia glorioſa,
& excelſa obuenirent. Etenim vt
templi antiſtites Mariam recepe-
runt, *Statim viderunt* (verba ſunt
Georg. Nicom.) *gloriam ſua ſponte* Georg.
ad eam currere; ſe autem ea indies Nicom.
pri-

Digitized by Google

priuari animaduertebant. Non equidem Marianus puluis, non ſudor, & labor maximus, improbuſque rapuit cæleſtia regna, rapuit gloriam; ſed illi templo ingredienti gloria ipſa obuiauit; ſua ſponte glorioſum Dei, & hominum ad illá cucurrit, quidquid gloriæ, & excellentiæ templo veteri patribus adfuit vltro & ſpontaneo ad Mariam tranſijt. Tranſijt, inquá, gloria templi ad Mariam ſine cruenti ſtadij puluere, non ſine contemplationis ſomnij merito.

§. VII.

Virgo in templo optimam excubatricem egit, vbi, quàm ſit inuigilandum caſtis.

NEmini dubium eſt, quin apud templum Hieroſolymitanum inuenirentur virgines, *quæ excubabant ad oſtium tabernaculi*. Sic habe-
Exod 38. tur Exod. 38. vbi *excubabant*, latinis ſonat vigilias militares, quæ fauent amicis, & inimicorum iniurias præcauent. Porro nihil in Virgine vendibilius apparet quam vigilare, excubare. Væ caſtitati, quæ ad horam
Chryſ. dormitat! Chryſoſt. homil. 40. ad Popul. *Quid Salomone beatius? ſed quia dormitauit cecidit*. Nil mille vigiliæ profuerũt Salomonis caſtitati, vbi ſemel acceſſit dormitatio. Hinc laſcina illa Ægyptia Ioſephi pudorem hoc vno telo petebat, nimirum,
Gen 39. *Dormi mecum*. Id quod expẽdit Niſ-
Niſſen. ſenus. *Illa dicebat, dormi mecum adoleſcenti autem contra proclamabat temperantia, vigila mecum, & re ipſa oſtendit vigilantiam, non enim blanditijs cedens dormitauit robur conſtantia, non fuit mens ſopita incantationibus. non fuit ſomno oppreſſa temperantiæ ſobrietas*. Ioſepho caſto, caſtior multo Maria excubabat ad oſtium tabernaculi, & qualis excubabat?

A Ait Epiph. *Virgo plurium nominum,* Epiph.
& multocula effecta eſt. Verè multocula, quæ inter Argos mille apertis oculis, & ſibi, & vniuerſo hominum generi, & facem caſtitatis prætulit, & hoſtes cauit. Sic Mariæ excubatrici in templo accinit Nicomedienſis antiſtes Georgius *Facem, tanquã* Georg.
ſignum aliquod, tolle ſublimem, & ad Nicom.
te dirige Orbem terræ. Solemniſſimũ
B namque eſt apud milites, ſublata face ardenti, imò fumanti, ab ſpeculatoribus ſignum dari, quo vel fugiatur hoſtis, vel milites conuolent in certamen. Eia age nobilis excubatrix Maria, ab alta templi arce virginitatis facem ſuſtolle, tanquam militare ſignum, quo docemur qualiter vigilandum, qui timendus hoſtis, quo nobis conueniendum, quo pu-
C gnandum. Troianorum, Græcorumque inito certamine, a Palladis templi alto excubabat Helena peſtis illa caſtitatis: cum autem, ait Calep. Græci armis diffidentes, ad proditionem conuerſi diſcurſum ex compoſito ſimulaſſent, Helena ex arce, accenſa face ad occupandam vrbem Græcos reuocauit. Exſpue modo turpes Helenæ tædas quæ nihil niſi
D excidium, & regnorum ruinas pariunt; & ecce Virgo pulcherrima, ſublimi a templi arce vigilans facem prætulit hominibus iam iam perituris, qua in cæleſtem ciuitatem, hæreditatemque auitam reuocamur. Sed ſcite aues, quæ ſit iſta fax a Maria in templo ſublata, quæ in cæleſtẽ viam reuocat orbem terrarum? Ea
E ſane eſt ipſiſſima ſanctiſſimæ Virginis vigilantia, qua diuinis plena muneribus nilominus ipſa excubabat ad oſtium tabernaculi, docens nemini cæleſtem patere aditũ per ſomnum, ſed per vigilias quotidianas. Et quidem Mat. 25. virgines illæ & Mat. 25.
prudentes & fatuæ *dormitauerunt omnes, & dormierunt*, verum me-

dia nocte, quo omnes excitarentur, *clamor factus eſt, ecce ſponſus venit.* Sed cur intempeſta nocte prudentiſſimæ virgines excitantur? Præclarè D. Leo ſerm. 2. de Epiph. ait. *Non enim dormientibus prouenit regnum cœlorum, ſed in mandatis Dei vigilantibus, vt ſi dona illius irrita non fecerimus, per eam quæ dedit mereamur accipere quæ promiſit.* Sic ille.

§. VIII.

Marianæ virtutes vt in templo creuerint, vbi, quàm vtiliter templa frequententur.

STatuitur Maria in Dei templo, vt cęleſtium virtutum plātę infixę animo de diuinorum fluentium vicinitate, citius adoleſcerent, vberrimoſque fructus darent. Ita ne illa Anna Samuelis mater, puerulum in templo educandum portauit 1. Reg. 1. De hoc accipite elegantem ratiocinationem D. Chryſoſt. Aſcendit Anna præclarum illud germen tranſplantans, & quemadmodum agricolæ primum ſemen in terra deponunt, deinde vbi conſpexerint è ſemine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, ſed inde reuulſam plantulam in aliud transferunt ſolum, vt terra in recens gremio ſuo exceptam illius radicem, putam, & integram vim ſuā proferat ad nouam educationem. *Itidem facit hęc mulier, quæ puerum præter ſpem proſeminatum in illo vtero a domo tranſtulit, & in templum tranſplantauit, vbi perpetuæ ſunt fontium ſcatebræ, & irrigationes ſpirituales. Vt videre licuerit illud propheticum; Beatus vir qui non ambulauit in conſil.o impiorū, ſed in lege Domini voluntas eius, & erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Itaque Marianæ virtutes, & cuiuſque

1. Reg. 1.

Chryſ.

A alterius, eo magis in tēplo creſcunt, quo ibi reſident circa fluenta gratiarum. Sanè irrigui horti plātæ omnes agricolæ experiuntur culturam, & manum, atque iuxta fluenta ſunt, ea in primis adoleſcunt, deducuntque fructus ad maturitatē. Sic humanæ mentes, etſi quouis a loco Deū cultorem, & benefactorem habeant, at dum templis adſunt, tunc de diuinorum fluentorum vicinitate creſcunt B magis ac magis. Rectè Pſaltes 83. ait. *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Quod premens D. Baſ. cap. 1. Iſaię fatur. *Plane enim nouit is non poſſe ſe in flores erumpere, ac ne vllum quidem germen primigeniū excipere ad proferendos fructus, niſi verſetur in atrijs Domini.* Equidem tunc planta floret, cum fluentis ap- C propiat, nec aliter citius ſperat floreſcere mens humana, niſi quando de templorū fluentis rigatur. An id nouerāt Ioannis diſcipuli, quādo Chriſtum conuenientes in foro, ſic rogāt Ioan. c. 8. *Magiſter vbi habitas?* Cur quærunt vbi habitet Chriſtus? Cur protinus mentem ſuam non aperiūt Saluatori, ſed eius habitationem indagant? Cyril. lib. 2. in Ioan. c. 8. putat illos de fontibus Saluatoris cupi- D uiſſe rigari, quocirca meritò auēt ſcire Domini habitaculū; nullibi enim aptius diuinis fluentis rigarentur, quàm ſi donatricæ domui adſint. Aiebat Iacob Gen. 28. *verè Dominus eſt in loco iſto.* de quo D. Ber. ſer. 6. in dedic. Eccl. ait. *Teſtantur ſacræ litteræ in Paradiſo olim poſitum primum Adam, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Sic ſecundus Adam in Eccleſia E ſanctorum, in horto deliciarum (ſiquidem deliciæ ſuę eſſe cum filijs hominū) ita inquam & ipſe Dominus eſt in loco iſto, vt operetur atque cuſtodiat.* Nullus ergo in dubium vocet profectus eorū, qui oraturi templis inſtāt, quando in templis, & diuinus cultor

Pſal. 83.

Baſ.

Ioan. 8.

Cyril.

Gen. 28.

Bern.

ad-

Digitized by Google

adſtat; & fluenta pleniſſima, inter A quæ vel ſterili plãtæ adoleſcere licet.

§. IX.

Adoleſcentulæ pro religioſo ſtatu eligendo: parentum nutum ſequantur.

NOlo indictũ relinquere, quod in Mariana præſentatione ſapienter noto, nimirum quod illius parentes virgũculam templo ſacrarunt, nec Virgo abnuit, ſed parentum vota, interna ſua complet deuotione. Sic velim, omnes adoleſcẽtulæ ſeſe, ad parentum nutum, circa religioſum ſtatum eligendum, comparent. Et quidem D. Paulus nullam videtur relinquere optionem adoleſcentulis, de ſtatu eligendo, ſed in negotium in parentum ponit poteſtate. Ita 1. ad Cor. c. 7. ait. *Qui virginem ſuam tradit benefacit, & qui* C *non tradit melius facit*: Ecce vobis parẽtibus loquitur, quod melius faciant in non tradenda Virgine, quaſi hoc deberet eſſe cunctis virginibus ſanctũ, quod circa ſtatum religioſum parentum nutũ ſequatur. Id notauit D. Paſcaſ. in Pſ. 44. dicens. *Idcircò nõ diſpliceant tibi, ſoror, parentum vota, qui tibi id quod melius eſt elegerunt. Audis Iſaac quomodo exequitur paternam oblationem vſque ad gladium,* D *& vſque ad ignes: nã quantum ex voto eſt, etiã vſque ad mortem non refugit, non reluctatur, non cõtradicit. Occurrat tibi filia Iephte, quæ ne fruſtraretur paternũ votũ ſe in mortem obtulit, quia pater aperuerat os ſuum: quæ non ſolum non refugit, verum adhortatur patrem, vt promiſſũ Deo munus adimpleat.* Huc ſuſpiciant Virgines vniuerſæ, ne votis paternæ pietatis audeãt repugnare, imò tunc exiſtimẽt E duplicato fęnore religionem colere, ſi ex paternis votis illam hæreditauerint. De fortiſſima illa viragine dicitur Prou. 30. quod *domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus*, nihil enim non duplicatur inuenitur inter dotes il- Paſc.

A lius puellæ, qui a parentib. ſuis ebibit in obſequendo Deo deuotionẽ. Helias duplicem ſpiritũ promittens Eliſeo 4. Reg. 6. ait. *Si videris me quando tollar à te fiet tibi*. Quod animaduertens D. Amb. ſer. 87. ſic clamat. *O hereditas pretioſa, in qua plus heredi relinquitur quam habetur, plus conſequitur qui accipit, quam poſſideret qui lar-* B *gitur. Pretioſa plane hereditas, quę dũ a patre transfertur ad filiũ mer torum quodam fęnore duplicatur.* Ecce vobis vnde caſtiſſimæ puellæ dos creſcat, nimirum ex eo, quòd a parẽtib. in illam pietas tranſeat, quòd ipſa religioſum parentum votum ſuſcipiat, exequatur. Hoc argumentũ ponderans D. Aug. lib. de bono viduitatis, ſic ad viduam quę filiã Deo ſacraue- C rat, fatur. *Tanta mererit, vt te exiſtẽte vidua Chriſti filiam quoque videres virginem Chriſti: dũ enim tu oras ſicut Anna, facta eſt illa quod Maria.* Sic duplicantur dotes puellæ, quæ parentum reſpondent pijs optatis. 4. Reg. 6. Ambr. Auguſt.

CAPVT VII.

De Maria Virg. annunciata.

ANnũtiationis hiſtoriã latè ſcripſit D. Lucas, quã de- D mũ enuclearunt P. Salmeron to. 3. a tract. 4. Caniſius de B. Virg. l. 30. c. 2. omniũ accuratiſſimè Card. Tol. apud Luc. Poſt tantos Meſſores ego ſpicilegiũ faciã, vel enucleatũ corticẽ elambã, ſi quid fortè nuclei liceat aſportari ſapientiſſimorum dictis & operi repetendo non officiam, ne ipſa repeti- E tione legentes grauẽ. Quare de Deo mittente, de Miſſionibus, de Angelo Gabriele nihil amplius dicã, ſed ad id, quod Marianũ fuerit, properabo.

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Nazareth ad Virginem. Luc. 1.

§. I.

§. I.

Angeli vt inuigilent ſaluti humanæ.

A ANgelus ad terras aduolat, nũ-
tiũ illius noſco, etenim vbi in-
tercedit Angelus, nil priùs agitur,
Iob. 1. quàm humana ſalus. Apud Iob. c. 1.
dicitur. *Factum eſt autem quaſi dies
hac, & venerunt Angeli Dei aſſiſtere
coram Domino.* Quibus verbis doce-
mur, quàm in Dei memoria ſit hu-
B mana ſalus, vt potè ad quem frequẽ-
Chryſo. ter ingrediantur Angeli. Sic Chryſ.
in Cat. fatur. *Quid tãdem eſt, cur An-
geli Deo quotidie aſſiſtentes inducan
tur? vt intelligamus rebus noſtratibus
conſuli.* Etenim rebus humanis num-
quam magis erit conſultum, quàm
ſi Angeli ad conſilium adhibeantur.
Non poterat Angelus hominũ redẽ
ptionem facere, hoc. n. opus dexteræ
C excelſi; at in ijs, q̃ poterat Angelus,
nullus ocyor illo, nullus prior pera-
gebat mãdãta. Qñ pecta a Ieſu Dño
redẽptione, ad demoliẽdos carceres
itũ eſt, nõne omnium prima inſonuit
Pſal. 23. vox Gabrielis Angeli ex Pſ. 23. aien-
tis. *Attollite portas principes veſtras,
& introibit Rex gloriæ?* Id præclarè
Epiph. expẽdit D. Epiph. orat. de Chr. ſep.
fatus. *Poſtquam illuſtris ille cætus vnà
D cum Domino ad carceres vndiq; adi-
tum præbentes, inferniq; tecta deue-
nit, dux exercitus Gabriel, quaſi iã læ-
ta nuntia hominibus deferre aſſuetus,
cæteros anteuertens, vocem contra ad-
uerſarias poteſtates edidit,* ait enim,
tollite portas, &c. Erubeſceret Ga-
briel Angelorũ dux, ſi quis prior ho-
minibus nuntiaret ſalutem, ſi ab alio
inferorũ portæ quærerentur, quando
E captiui homines è carcere erant eri-
piẽdi. Is enim erat Gabrielis Angeli
in homines affectus, adeò Prophe-
tis, viriſque ſanctiſſimis notus, vt ex
hoc Zacharias pater Ioannis Gabrie
lẽ non agnoſceret, quòd illum extra
hominum orantiũ conſortium vide-
ret. Quando namque Zacharias ora-

A tiones intra Sancta fundebat Luc. 1.
Apparuit illi Angelus Domini (nimi- Luc. 1.
rum Gabriel) *ſtans a dextris altaris
incenſi, & Zacharias turbatus eſt,* &c.
Turbatus, inquam, eſt, minimè An-
gelum reputans, quem ſeparatũ ab
hominibus videbat. Quam turbatio-
nis cauſam ſic expreſſit D. Chryſoſt. Chryſo.
hom. 2. nat. Io. dũ Zachariam indu-
cit ita loquentem. *Ceſſa deinceps tu
B qui me torres; ſi enim eſſes a Deo miſ-
ſus Angelus, ad ea quę ſunt mihi vſui
adiumento fuiſſes, & miſertus eſſes eo-
rum, qui foris lacrymantur, affligere-
ris vnà cum eis, qui affliguntur.* Hæc
ſunt Gabrielis Angeli præſentiſſima
ſigna, quòd hominũ preces adiuuet,
quòd cauſas mærentium agat, & ho-
minibus promouendis, & conſolan-
dis inuigilet. Hinc eleganter noſtræ
C ſalutis ſpẽ erigebat D. Aug. Pſ. 102. Auguſt.
aiens. *Non te ſanabit, qui fecit Ange-
los, & æquaturus eſt Angelis?* Adeò
enim innatum eſt Angelis, & inditũ
a Deo, vt inuigilent hominum ſani-
tati, vt niſi vellet Deus nos ſanare,
quaſi caueret ſibi a conditione An-
gelorum. Quam Angelorum inditã
curam vrgebat illa Cant. dum quæ-
rẽs Dominum, ait illis, *nũquid quem
D diligit anima mea vidiſtis?* Quæ ver-
ba expendens Rich. de ſanct. Vict.
in Cant. part. 2. cap. 4. inquit. *Quærit
eos teſtes ſuę dilectionis pariter & de-
ſideratæ præſentiæ ſponſi; certè enim
ſcit, quòd Angeli Dei viſione fruan-
tur, & miratur, & quaſi indebitum ar-
bitratur, vt Deum videant, & ſe ex-
pertem viſionis illius relinquant.* Ex-
pende illud *indebitum arbitratur.*
E quaſi minime officio debito ſatisfa-
ciant Angeli dum ſibi vacant, & ho-
minum commodis non ſtudent.

§. II.

*Honeſta femina frequentias
agrorum caueat.*

NOtãter Angelus ad ciuitatem
expreſsè mittitur, vt honeſtiſ-
ſimam

ſimam Virginem Dei filium paritu-
ram adeat, quaſi iam ab Euæ caſu
liber feminarum diſcurſus per agros,
per nemora minimè Deo placeat.
Prudens illa & Euangelica ſponſa,
vbi dilectum quæſitura paratur, ait
Cant. 3. Cant. 3. *Surgam, & circumibo ciuita-
tem, per vicos, & plateas quæram quem
diligit anima mea.* Quæ iſthæc inqui-
ſitio tua, ò ſponſa? Nonne dilectus
habitat in hortis? Nonne ſponſus
tuus flos campi eſt? Cur ergo quæſi-
tura non peragras campos; ſed ais,
circumibo ciuitatem, per vicos, &
plateas quæram? Non per agros, ſed
in ciuitatis cuſtodia virgines habẽt,
vnde Deo placeant. Do huius men-
Ambr. tis aſſertorem D. Ambr. lib. de Iſaac
c. 5. ſic præfata verba elucidantem.
*Quæram, inquit, in foro, in illo foro,
vbi tractant iura Conſulti, vbi oleum
venditur, quod Euangelicæ virgines
emunt, vt ſemper face ſua luceant.*
Papæ, intra cuſtodiam ciuitatis inue-
niunt virgines, vnde faces foueant,
quibus excipiant ſponſum. Hinc eſt,
quod Dominus Iacob œconomiam
libentiùs ſuſcepit, quàm aliorum
patrum, ait enim paulò inferiùs An-
gelus, *regnabit in domo Iacob.* Cur
non in domo Iſaac? in Iſaac non fa-
cta eſt repromiſſio? Iſaac non adum-
brauit totum Verbi Incarnati my-
ſteriũ? Nihilominus Deus præ Iſaac
domus Iacobeæ œconomiam ſibi
adamauit, etenim Iſaaco vxor de
agrorum frequentia quęſita eſt. Pla-
nè Gen. 24. Abrahami ſeruus, vt
Gen. 24. Iſaaco vxorem quæreret, extra ciui-
tatem ad frequentiſſimum puteum
expectauit, exiſtimans inter frequen-
tias, Domino ſuo vxorem reſeruari.
Gen. 29. At Iacob Gen. 29. vt formoſiſſimam
puellam Rachelem vidit ad puteum
expectaturã, quòd paſtores vniuer-
ſi venirent, & omnes ſimul greges
adaquarent, inſperatis paſtoribus,
puteum aperuit, & cognatæ gregem

A impleuit aqua, indignè ferens, quòd
puella in frequentiſſimo agro mo-
ram faceret. Id quod eleganter atti-
git D. Cyril. Alexan. lib. 11. Geneſ. Cyril.
fatus. *Cum optimis ſemper moribus edu-
catus eſſet Iacob, inſignibuſq; virtuti-
bus præditus conſiderabat, quam turpe
eſt virginem nubilem ætatem gerentẽ
paſtores expectare.* O prudentiſſimus
Iacob, qui nuptui aptam puellã non
B tulit inter gregales frequentias per
agros errare, ſed de ciuitatis do-
muſque cuſtodia laudauit. Placuit
hinc præ alijs Iacob Domus Deo,
qui ſibi ſponſas diligit, non de per-
agratis campis; ſed de ciuitate, de Chryſo.
domo. Vt enim ait Diuus Chryſo-
ſtom. hom. 4. in epiſt. ad Tiũ. *Vxor,
quæ domus curam habet, pudica quoq;
ſit neceſſe eſt, nunquam vel circa deli-
C cias, vel circa intempeſtiuos improboſ-
que proceſſus, aut aliud aliquid huiuſ-
modi ſe occupabit.* Vnde felix illa pec-
catrix nacta Saluatorem intra ciuita-
tem, in domo Simonis diſcũbentẽ, de
circunſtantia loci diuina ſponſalitia
ſolicitabat, inquiens apud D. Ambr. Ambr.
lib. de Iſaac. c. 5. cũ teneret pedes Ie-
ſu: *vade ad patrem; ſed non relinquas
Euam, ne iterum labatur. Tu cum eam
D ducito iam non errantem.* Quaſi dice-
ret, ſi intempeſtiui Euæ proceſſus,
per hortoſq; diſcurſus malè apud te
audiere, ecce iam nouam Euam, non
per agros errantẽ, ſed intra ciuitatis
mœnia, intra domus ſepta quæren-
tem, quid moraris? Scio tibi illam ſo-
lam placere ſponſam, quæ de ciui-
tatis cuſtodia commendatur. Sed
age ſcire cupis quàm Deo ſuſpecta
E eſt ſponſa, quæ per agros vagatur,
quam item amica quæ muris cuſtodi-
tur ciuitatis. Recole in primis quo
ſupplicio mulctentur Beniamitæ im-
pudici, poſtquam Iſraelitarum bello
fracti ſunt, minimè permittuntur
vxores accipere, niſi quas de agris
rapiant. Ait enim c. 21. Iud. *Præcepe-* Iud. 21.
runtque

runque filijs Beniamin, atque dixerunt, ite, & latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè ex vineis, & rapite ex eis ſingulis vxores ſingulas. Et neſcio, an impudicis hominibus conuenientius fuerit ſupplicium bellum illatum, an hæ vxores erraticæ. Quam aliter puriſſimus agnus ſibi ſponſam comparauit, quæ non per agros erraret; ſed clauſa cuſtodiretur ciuitate! Sic A-

Apoc. 21. poc. 21. ait Ioan. & venit vnus de ſeptem Angelis habentibus phialas ſeptem, & locutus eſt mecum, dicens. *Veni oſtendam tibi ſponſam vxorem agni, & ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altũ, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem, &c.* Itaque ſponſa, & vxor agni immaculati de ciuitatis cuſtodia debet gloriari: nunquam enim ſponſa agni ſine ciuitate: quod perſtringens D.

Bern. Bernard. ſerm. 5. in Dedicat. Eccl. ait. *Dico autem, quòd eadem ſponſa, quæ ciuitas eſt.* Sic ille.

§. III.

Caſti homines maximè Deo noti, & familiares.

MIror quàm particulariter notetur Virginis domicilium ex prouincia Galilææ, ex ciuitate Nazareth, cùm videam aliorum ſedes ignorari. Nonne lacrymabundus Ie-

Ioan. 6. ſus de Lazaro rogabat, Ioan. 6. *vbi poſuiſtis eum?* an quia ignoraret, vbi acquieſceret amicus Lazarus? Abſit, ſed ignorabat laſciuum hominum, a mulieribus depoſitum. Ita acutè

Chryſ. notans Chryſol. ſer. 64. ait; *Cum dicit, vbi poſuiſtis eum, mulieres increpat mulieres arguit.* Notiſſimi & probatiſſimi eſſent Deo homines, ni feminarum irretirentur laqueis, fœmina in culpa eſt, quòd homo a Deo ignoretur, ſola laſciuia abſcondit homines ab oculis Saluatoris. Idcirco cùm hominis ſedem Saluator igno-

A rat, mulieres increpat, mulieres arguit, quaſi notans ſuæ ignorationis cauſam. Virgo eſto, & noſceris a Deo ex nomine, ex ciuitate, patria, ex prouincia ciuitatis. Ecce enim miſſus Angelus a Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen Virginis Maria. An viſitatu-

B rus Virginem clamat Adam vbi es? aut quærit vbi poſuiſtis eum? Abſit; notiſſima eſt Virgo Deo a genere, a patria, a viro, a nomine. Pulcrè D. Bern. ſer. 1. in præſenti fatur. *Nominat Virginem, ſponſum quoque Virginis, amborumque genus, ciuitatem, ac regionem proprijs deſignat nominibus, vt quid hoc?* Sic modò dubitat Bern. *Bern.*

C & non multum diſtulit dubij ſolutionem, quando ita loquitur ſerm. 2. *Virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis, pariter & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua, & pulchritudine ſua, in cæleſtibus cognita cæli ciuium in ſe prouocauit aſpectus.* Expendo illud in cæleſtibus cognita, quibus innuitur deſignati nominis, & ciuitatis, & regionis cauſa, nimi-

D rùm, quòd notiſſima ſit apud cælites Virgo, maximeque familiaris.

§. IV.

Nec ſui vmbram gratius credit Deus alteri, quàm Virgini à qua difficile ſeparatur.

AD quam mitteret Deus, niſi ad Virginẽ: quãdo Deo virginitas præ alijs virtutibus adeò clarior eſt, vt nec vmbrã ſui vix alteri commit-

E tat, quàm virginitati? Nonne aiebat Matr. 25. *ſimile eſt regnũ calorũ decẽ virginibus?* Ecce vel ſimilitudo, vel *Mat. 25.* vmbra Chriſtiani regni non niſi virginibus aptatur. Sæpè ergo miratus ſum, cur medio iuuentutis flore permiſſus eſſet faclisſimus Abel occidi, præcipuè in tanta virorum raritate, quando liberorũ procreatio laudatiſſima

A ſima foret. An non ſeruaretur conuenientiùs vſque ad virilem ætatem, & poſt multam filiorum ſegetem, ipſe demeti potuiſſet? Sed iuuenis interficitur ante nuptias, quia repræſentaturus erat Verbi paſſuri imaginem, quæ nulli gratiùs, quàm Virgini condatur. Auguſt. Huc Aug lib. 2. de mirab. Sac. ſcript. reſpiciens, ait. *Primus poſt delictum Saluatoris noſtri geſtauit figuram, qui Virgo, & Sacerdos, & Martyr.* B Sanè virgo eligitur, qui vel de figura Saluatoris ſplendeat. Huic ſimiles pueri illi apud Babylonios traduntur flāmanti fornaci Dan. 3. (Dan. 3.) quos factos quatuor dum ſtupet Rex impius, dicit, *quod ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Sed ſcire aues quo illice pueri hi ad ſe traxerunt Filij Dei ſimilē? Id explicat Apponius dum illud cōmentatur C Cant. Quòd Sponſus diuinus paſcitur inter lilia. Etenim ait, *tres pueri Hebræi caſtitatis dilectione miſſi ſunt inter Babylonicas flammas, in eis medius ardente fornace quaſi inter lilia Dominus paſcitur, eò quòd ſemper requieſcat in cordibus diligentibus caſtitatē.* Quiſquis ille erat, vel Deus vel Deo ſimilis de caſtitate puerorū delectatus, ſeſe illis iungit, nec facile D eſt Deum diſiungi, & ſeparari a Virgine. Potuit Ioſeph caſtiſſimus a patria, & parentibus, & amicis ſeparari, & in carcerem mitti; ſed ibi a Deo ob inſignem pudicitiam ſeparari nō voluit, vt dicat D. Cypr. (Cypr.) *Pudicus iuuenis, quia delicto conſcientiam non miſcuit, in imum carceris, traditur, ſed ſola non eſt in carcere pudicitia nā eſt cum Ioſeph Deus.* Nec id miror, cùm ſciam ſic Deum virginitatis vinculis E teneri, vt niſi maximam ſibi inferendo vim a Virginis viſceribus non potuerit exire. Quod ex D. Ambr. (Ambr.) ſer. 28. huc transfero verbis his. *Sinus Chriſti erat in Deo Patre Diuinitas, in Maria matre virginitas. Cuius ſic tenebatur pulcritudine, ſic irretiebatur amore, vt ni ſibi inferret vim, ab illa exire nequiret.* Sed adhuc argutiùs id pōderat Naz. or. 2. in Paſc. (Nazian.) dū rōnē reddit, cur agnus Paſchalis petebatur maſculus *quia*, inquit, *nihil muliebre, nihil molle, & effeminatū circūferat; verùm ex virgineis, & maternis vinculis pro poteſtate, & violenter eruperit.* Sic .n. Virginis matris uinculis illigabatur diuiniſſimus agniculus, vt tantū pro poteſtate ſua ſibi uiolentiam inferret, nunquam inde exiret.

§. V.

Suſpectum habet Dominus impudicitiam.

PVlcrè Virginitatem Marianam uocauit Andreas Cretenſis *Dei tutiſſimum ad inhabitandum aſylum*, quando Deus malè audit apud impudicos. Hi enim apud Sap. c. 2. (Sap. 2.) ſic fantur. *Venite fruamur bonis, quæ ſunt & vtamur creatura tanquam in iuuētute celeriter coronemus nos roſis antequam mareſcant nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* Quid tunc. Quid hi luxuriantium animi in Deum parturient? Accipite iam dicentes: *circumueniamus iuſtū, morte turpiſſima condemnemus eum.* Hoc ſtupens D. Aug. (Auguſt.) inquit, omnia horrenda, quæ timētur in ſceleratis, uidete de qua labe conſurgant. Iam dudū dicebant, fruamur bonis, ubique relinquamus ſigna lætitiæ, nullū ſit pratū, quod non pertranſeat luxuria noſtra, tunc dicunt, circumueniamus iuſtum. *A talibus ligatus cæſus, interfectus eſt Dominus. Quis de coronis florentibus cruenta vincula formidaret? Quis de ſuauibus poculis dolores ſæuiſſimos prouideret? Quis de mollibus pratis tam durum crucis lignum prænoſceret?* Et quidē unus Deus hęc ſibi præcauere potuit, cuius præſcienti naſo adeò ſuſpecti fuere laſciuientes flores, adeò inuiſa extitit impudicitia, ut ab illa fugiens aduolaret, uirginitatiſque periculum, ſiue incolumi-

lumi-

Digitized by Google

lumiratem ſibi commmunem putaret.
Dan. 15. Hinc eſt, quòd Daniel c. 15. pudici-
tiæ prædicator Suſannæ factus ait.
Mūdus ego ſum à sāguine huius, Quæ
Ambr. verba premens Aug. ait. *Hac voce cir-
ca Suſannam Daniel vtitur, qua circa
Christum vſus eſt Pilatus: eadē igitur
ſententia abſoluitur pudicitia, qua eſt
abſoluta iuſtitia.* Ecce quàm ſit eadē
B Dei, & pudicitiæ cauſa; ſed & impu-
dicitia comes eſt erroris, & idolola-
triç inſeparabilis. Enimuerò vbi ac-
cuſatores Suſannæ turpitudinis lo-
cum oſtendunt, ſub Lentiſco fuiſſe
affirmant, nec non & Iacob apud
Gen. ſub Lentiſco abſcondit idola.
Quod meditatus D. Amb. lib. 2. c. 7.
ait. *Congruus error Presbyteri vera
confeſſionis vt ibi contaminatem dice-
C ret caſtitatē, vbi gētium defoſſa ſimu-
lacra ſunt.* Sic errorum ſectas vniuer-
ſas comitatur impudicitia; vt dicat
Salu. D. Saluianus li. 8. de Gub. Dei, pōde-
rans ab Ethnicis Romanis permiſ-
ſam eſſe ſimplicem fornicationē. *Ti-
muerūt videlicet, ne nimis caſti homi-
nes, ac puri eſſent, ſi ab omni eos impu-
ritate prohiberent.* Sic Ethnicis ſuſpe-
cta eſt pudicitia, ſic vero Deo amica.

Deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid.

§. VI.

Text. *Caſti viri nimiỹ famę zelatores ſunto.*

AD deſpōſatam denique acceſ-
ſit Dei filius de bono Matris
nomine ſolicitus: maluit enim pro-
E priæ glorię aliquid derogari, dū pu-
tatur Ioſeph filius, quàm quod Ma-
tris caſtitas malè apud homines au-
diter. Etenim ſuſpectus eſſet Virgi-
nis innuptæ graueſcens vterus. Vnde
D. Ber. ſerm. 2. ait. *Tolerabilius, atque
honeſtius fuit putari ad tēpus Christū
de coniugio natū, quā de fornicatione.*

A Hæc ſi honeſtorum hominem cura;
hoc anxium ſtudium, omnibus peri-
culis, omnibus incommodis alijs a-
ditum prorſus intercludere ſuſpicio-
ni, quæ caſtitati officiat. Sanè mo-
deſtiſſimus Booz, Ruth 3. vbi intra Ruth. 3.
cubiculum fœminam, etſi nullius
criminis reā, cubare vidit, *ſurrexit,*
antequam homines ſe cognoſcere
B poſſent mutuo, & dixit Booz, caue
ne quis nouerit quòd *huc veneris.*
Quid quòd ad propinquum puella
accederet? quid quòd ad diuitē mo-
deſtum, & iuſtum paupercula veniſ-
ſet, & vitæ ſubleuationē, & caſtitatis
cuſtodiam quæſitura? Nihilominus
ait, caue, ne quis nouerit, quòd huc
veneris. Quod expendens Ioſephus Ioſeph.
lib. 5. cap. 11. inquit, excitatam iuſſit
C hordei, quantum ferre poſſet, cape-
re, & priuſquàm aliquis eam ibi dor-
miſſe videat, ad ſocrum redire: *cauē-
di enim tales rumores, maximè ſi non
de nihilo oriantur.* Nō enim honeſtis
viris ſufficit immaculata conſciētia,
ſed adeò debent famæ inuigilare, vt
omnibus incommodis reſecent ru-
mores cōtrarios. Grauiter D. Athan. Athan.
exhortat. ad Monac. admonebat ſā-
D ctiſſimarum etiā feminarū frequen-
tias deuitare, ſic fatus. *Non quo mihi
fas ſit de ijs, qui verè ſemel deuota Deo
pectora dicauerunt, ſecus æſtimare ali-
quid, ſed vt ex abūdāti ſic omne, quod
fingi poteſt, tanquam poſſe credi caueā-
mus, ne in vllo fama noſtra vulnere
ſerpat nata ab occaſione ſuſpicio. Non
tamen nobis fides facta; ſed poſſibilitas
etiam religanda mendacij.* Adeo cauti
eſſe debent qui virtuti ſtudent, vt
E mendacij tollant poſſibilitatē: amat
enim Deus bonā in ſuis famā, adeò,
vt vix inueniri queat niſi in bonę fa-
mę penetralib. Hinc eſt quod Naza-
reth elegerit vnde parentes ſibi cō-
pararet, Nazareth, inquā, cuius ety-
mologia flores ſonat, quaſi nullus il-
li iam locus placeat, niſi qui bonæ
famæ

Digitized by Google

Bern.

fame odore fragret. Accipite D. Ber. ſerm. 3. in Annuntiat. fantem. *Amat florigeram patriã flos de radice Ieſſe, & libenter inter lilia paſcitur flos cãpi, & lilium conuallium. Teque florem reputat Deus, & bene ei cõplacet in te, ſi tibi, nec honeſtæ conuerſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia deſit* Duo hæc in te Dñs requirit, nimirũ, & honeſtæ conuerſationis decorem, & inſuper bonę opinionis fragrantiã, quarum altera ſi deficiat Deo minimè places. Subijcio D. Paſcaſ. lib. 2. in Matth. huic Mariani coniugij rationi ita ſubſcribentem.] Cur Maria nubet? *Ne Virginibus velamẽ excuſationis fieret, quòd mater Domini criminibus fuerit infamata. Hinc eſt, quod teſtis eligitur caſtitatis, & adhibetur maritus, qui poſſit cuncta virginitatis repellere opprobria. Vnde nullus datur mẽtiendi locus*. Sic a caſtis mentibus fugenda eſt etiam falſa infamia.

§. VII.

Vt Maria humana, & non diuina haberetur deſponſatur.

Athan.

PRæterea S. Athan. epiſt. ad Epictetum eam deſpenſationis Mariæ cauſam reddit, vt illius panderetur natura creata, ſic enim ait. *Gabriel ad eã ipſam legatur, neq; ſimpliciter ad quamuis Virginem; ſed Virginem deſponſatam viro, vt ſponſo oſtenderet Mariam verè hominẽ eſſe.* Et quidem hoc finitudinis ſuæ indice eguit, quæ vel conſpecta homines beabat. Illã vidit magnus ille Theologus Areopagita, & cũ vidiſſet ait.

Epiſt. ad Paul. Apoſt.

Niſi tua diuina doctrina me docuiſſet, ò Deus hãc verum Deum credidiſſem, quoniam nulla videri poſſet maior gloria beatorum, quàm felicitas illa quam ego tunc feliciſſimus deguſtaui. Quis hæc crederet nõ Theologo, & Theologicè ſemper diſputanti; ſed qua ex Theologia id deduxit Areopagita, quo ſuſpicionẽ pene ingerit, vel mediocriter Theologizantibus? Non maior gloria videtur beatorũ, quam ea felicitas, quam ex viſione Mariæ Dionyſ. guſtauit? Non maior gloria videntis Deũ, quã vidẽtis Mariã? & hoc Theologus audet? ſed audi quã Theologicè audeat. Etenim plures in ſcammate Theologiæ verſantur haud ignobiliores Doctores, qui putent beatorũ lumina, quibus diuinam ſcrutantur ſubſtantiã, ab alijs, ſi cernantur, ipſum illis Deũ cernendum tradere. Verbi grat. videant ſupremæ Hierarchiæ Deũ clarè, luminibuſq; Deũ exprimẽtibus, vt in ſe eſt, maximè clarent: tunc cæteri, qui has illorũ viſiones, qui hæc radiãtia Deũ lumina videant, ſi non poſſideant, ſi Dei non ebrientur vbertate; tamẽ & Deũ guſtabunt, & proximi exiſtent æmulatores beatis. Siccine Mariano in pelago gratiarũ ea Diuinitatis lumina fulgebant, eæ Deũ præſeferentes irradiabant flammæ, vt illã vidẽs haud multum impar beatis Deũ guſtaret. Huc crediderim pulcherrimè reſpexiſſe Epiph. *Aue*, inquit, *gratia plena, ſplendidum cœlum, quæ incomprehenſum contines Deum. Aue gratia plena, quę Cherubicum thronum Diuinitatis fulgore ſuperas quid dicã? & quid proloquar? quo pacto prædicabo glorię radicem?* Sic ille ſeſe verbis Angeli Mariã ſalutantis ingerens, & ait, a Mariã fulgorẽ Diuinitatis Cherubicũ ſuperari, & vinci. Et ſi quæras, quis fulgor Diuinitatis Cherubicus? Claritas ſanè eſt in Deo proſpiciendo, & explicãdo, qua Cherubini pollent præ alijs.

In ſerm. encomiaſtico.

Sic apud Areopagitam Cherubim dicitur Dei viduum, & altiſſimæ luminum dationis exceptiuũ, vt denotetur iuxta explicationẽ Carthuſiani, quòd hi ſpiritus claritate *viſionis diuinæ decorantur*: verũ Maria gratia exſuperans, maiores quàm Cherubim, exhibet Diuinitatis fulgores: clariores explicat Deũ halantes radios, vt quaſi noua ſpecies.

De cæleſti Hierar. cap. 7. ibi art. 28.

ſpecies (liceat ſcholaſticè loqui) & Epiphanio, & Dionyſio, & cuilibet alij, diuinæ gloriæ exiſtat radix.

§. VIII.

Deſponſata annuntiatur Virgo, ne ſoli viderentur cæleſtia dona attribui.

VAe ſoli, clamat Sapiens, & meritò: etenim vniuerſorum author nil tribuit, quod vniuerſitatis multitudini non proficiat. Siquidem (B) eſt communicatio Sanctorum caput hominum cùm ſit Chriſtus, nihil ab illo accipiet membrum ab alijs ſeparatum & diuiſum, ideò iuxta prædium Sichar longo laſſus itinere, fonti aſſidens, dum longa de viuenti aqua colloquia miſcet, quam mulieri Samaritanæ propinat iam iam cupientem, imò ardenter ſitientem, & enixè exorantem in ciuitatem re- (C) mittit. Ioan. 6. *Vade, voca virum tuum, & veni huc.* Abire iuſſa eſt femina, & iterum ad Chriſtum redire iuncta viro. Cur ita? Chryſoſt. *ne ſpiritualium horum ſola donorum gratiam accipias.* Non vni ſoli conſueuit benefacere Diuinitas. Hinc claret, cur Virgo iuncta viro eligitur proli diuinæ, quippe ne ſpiritualium donorum gratiã ſola accipiat: (D) non ſoli Mariæ, ſed vniuerſo hominum generi parabatur tantus filius. Sic Damaſcen. orat. 1. de Nat. Virg. *Vitam habebis natura præſtantiorem, non tibi ſoli, nec enim tui ipſius cauſa progenita es, quo circa Deum habebis, ob quem in vitam prodiſti, vt orbis vniuerſi ſaluti adminiſtram te præberes.* A ſe ipſo deſciſceret planè Deus, ſi ſoli Mariæ, ſi vni creaturæ, (E) vel exiguum donum a manibus ſineret proficiſci diuinis, filiorum nulli manum extendit pientiſſimus pater, quæ ſimul omnibus non eſſet filijs profutura. En apud Lucam cap. 19. prodigus ille hæreditatis ſibi debitæ partem a patre poſtulat. Porrò erant

Ioan. 6. — Chryſo. — Damaſc. — *Luc. 19.*

(A) patri duo filij, & vt petenti prodigo annueret pater, inquit textus ſacer, *quòd diuiſit illis ſubſtantiam.* Hunc patrem in cælis habemus non vni, ſed omnibus vtilem. Vnde pulcherrimè Chryſol. ait, petente vno, ambobus totam ſubſtantiam diuiſit, ſi quidem vnus ſolus petit, ſufficit, ſi vni ſoli ſubſtantia tribuitur. Et quidem hoc in alijs ſufficeret, non in (B) Deo, qui non habet in more vni ſoli tribuere, imò ſemper omnibus ſua bona diſtribuit, ſolus es, vnus, es fratribus iungere cæteris, vinculo dilectionis copulare hominibus. Etenim à Deo nil ſola accipit creatura, adeò, vt hinc ſerm. 3. contra Arrianos Diuinitatem Verbi magnus Athanaſ. concludat. Eſt Verbum creatura, aiebat Arrianus, verùm creatura (C) omnibus alijs ſuperior, ab omnibuſque diſcreta, & ſeparata, ſola Deo aſſidens ſublimis, cui vni, & ſoli Deus omnem ſubſtantiã communicauit, a qua poſtmodum acceperunt cæteræ creaturæ. Hos ridet, & triumphat Athan. dum inquit. *Quomodo, ſi creatura eſt, poteſt & ſolus, & primus condi, vt ſit initium omnium? omnia enim pariter cum omnibus origi-* (D) *nem ſuam ortumque adepta ſunt.* Pulcherrimè dictum, hæc eſt enim rerum creatarum ipſiſſima natura, vt illarũ nulla ſola, vel obulum a Deo accipiat, niſi ea ſit cæteris ſocietate coniuncta, vt ſimul omnibus proficere poſſit donum diuinum.

Sed age oſtendamus Deum eo adductum, vt vel ab vno hominum, imò & creaturarum optaret vocari, (E) & vni tunc omnem ſuam ſubſtantiam promitteret. Quid plura? Tempeſtate actus in altitudinem maris, ab omnibus derelictus, in ſumma nuditate, in ſumma rerum indigentia, ſublimi hærens ſtipiti, vaſtiſſimos creaturarum cãpos, ſpeculatur, quærens conſolatorem vel vnum, & ſpe-

Serm. 5. circa hoc. — Athan.

Digitized by Google

& ſpeculãdo feſſus, hoc exclamauit, dicens *de gentibus nõ eſt vir mecũ,* quaſi nec vnum ſolum videret acclamantẽ ſibi; eo deducta res erat, quando ecce ubi medijs paſſionum fluctibus a delictorũ tẽpeſtate euomitus, adhærens ligno apparet ſolus naufragus quidã, qui adnatans nautarũ peritiſſimo Chriſto ſic clamat amaticante lingua, *Memento mei, cùm veneris in regnum tuum.* Hæc vnus dixit, & hæc vni dicenti vniuerſas obtulit Chriſtus Paradiſi delicias. Hiccine ille Deus, qui etiã petente vno, duobus ſubſtantiã diuiſit, a quo nemo ſolus accepit quicquam? Cuius dona non vni parabantur, nũc vni, & ſoli petenti omnia ſua tribuit? *Abſit,* inquit Aug. *non illi ſoli hoc preſtitum eſſe deprehendimus; nam dum tantum reum benignè relaxat, humano generi ſubſcripſit ſecuritatem, vt conſolatio, atque ſpes totius populi abſolutum vnius deſperati eſſet, & priuatum donum creſceret in publicum beneficium.* Immẽſa enim Dei bonitas libenter tribuit quę etiam generaliter profutura præ noſcit. Etiam tunc in tanta potentiũ raritate vbi requirebatur, vel vnus, non reſpexit Dominus ſolũ vnũ, nec Latro iſte ſolus, niſi omnibus eſſet fidelis, cunctos theſauros poſſet exhaurire diuinos, in hoc maximè felix, quòd requiſiuit donum ſibi, & multis profuturũ. Etenim facile extorquetur a Deo publicum, & commune beneficium. O quàm id calluit Moyſes, dum Deo in gentem ſuã uehemẽter irato reſtitit, ne illos omnes interimeret ſe ſolo relicto, *aut dimitte,* inquit, *illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* quaſi diceret, ſi omnes trucidandi ſunt, & ego cum illis trucider. Cur hæc Moyſes? Equidem tunc poterat vni ſibi ſperare vniuerſas Dei promiſſiones factas Iſraelitis, nonne optimũ illi, ſi ſolus potiretur regnis promiſſis? ſi ſolus potiretur,

August.

A & haberet optimas illas regiones? Deſigne ergo Moyſes cæteros trucidari, & decora ſolus habeto. S. Ber. *Nec Moyſes vult ſolus introduci in gaudiũ Domini ſui; quid ni? genti ſuæ firma charitate cohęrẽs illam ſaluauit ſecum.* Quid ſoli daret Dominus non viderat, imò iure ſibi ſoli diuina munera timuit, ſecurius iũgi copulariq. fratribus duxit, ſperans ſine dubio impetrandum publicum beneficium. B

Bern. Serm. 12. in Cant.

Text: Et nomen Virginis, Maria.

§. IX.

Virginitas Mariana Deitate coronatur.

REuoco ad examen illud Apoc. 14. nimirum, quod agni ſocij virgines habeant *nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.* C Etenim ſolemniſſimum eſt præſtantes virtute viros diuinis nominibus cohoneſtare. Danieli enim c. 5. poſuit Rex Babylonius Dei ſui nomen, nimirum Balthaſar, quod ibi notat Theodor. fatus, *Vbi eum vidit ipſum diuina virtute illuminatum, Dei ſui nomine appellandum cenſuit.* Sic enim Virginibus, vt diuina virtute illuminatis, nomen Dei frontibus eorum ſcribitur: D ſed iam dubitabis, quomodo puriſſimę virginitatis Matri, non de Diuinitate, ſed de Dominio, & regno nomen attribuitur, dicitur enim Maria, ideſt, Domina? Crediderim, in Virgine quid maius ea appellatione denotari, nimirum; quòd in illa ipſa Diuinitatis totius præſentia habitans illã coronauerit, quare magis de Diuinitatis corona, E quàm de nomine illuſtrata Domina prædicatur. At non ſolẽne fuit apud veteres, quod Pontifices in capite lamina aurea inſcriptum nomẽ Dei geſtarẽt? Nihilominus Chriſtus Dominus verus, & æternus Pontifex cũ in ara crucis eſſet, non de nomine Dei, ſed de nomine regio ſcripto illuſtratur,

Apoc. 14. Dan. 5. Theod.

tuli; etenim ſic in crucis titulo capiti Ieſu ſuperpoſito legebatur, *Ieſu Nazarenus Rex Iudæorum*. Cur Pontifex accedis ad victimas, & obliuiſceri Dei nomen, & aſſumis in gloriam regium vocabulū? Sanè non de nomine; ſed de Diuinitatis ipſiſſimæ corona gloriabatur. Accipite Orig. ho. 35. in Matt. fantē, *Pontifex ſummus in fronte Dei nomen auro ſculptū geſtabat. Chriſtus nomen Regis ſuper caput in ligno poſitum habet. Habet enim Patrem ſuum vt coronam, ſolus Patris ſui capax effectus.* Quem Diuinitas coronabat rem ipſam in ſe habens, cur de nomine curaret? Succedat nomini Dei regium nomen, vbi diuinitatis corona. Dominus decoratur. Sic dixerim aliquo modo cum Virgine Deipara factum, quam ſanè ablato vnionis hypoſtaticæ priuilegio, impleuit præſentia Diuinitatis, adeò, vt circumdata Deo, & coronata non tam de Dei nomine, quàm de regio ſtēmate in Diuinitatis corona fundata debeat gloriari. Vnde Bern. mulierem illam Sole amictam Apoc. 12. Virgini Deiparæ aptās ſic inquit, *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta quæ profundiſſimam diuinæ ſapientiæ, vltra quā credi valeat, penetrauit abyſſum, vt quātū ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur; longè verò aliter Maria meruit non velut ſummatim tangi; ſed operiri magis vndique & circumfundi, & tanquàm ipſo igne concludi.* Quam intimam diuinitatis in Mariā circumfuſionem multis, & pulcherrimis alijs ſententijs confirmans, tandē in hæc definit verba, *Denique, & coronauit eā, & viciſſim à Deo meruit coronari.* Ecce virgunculā Deitate circumfuſam, ecce Filij diuinitate coronatā, vt quæ ſola filij Dei capax effecta A ſit, & Filij æmula, ex hac Diuinitatis corona regio nomine gaudeat: vt iterum Ber. ſer. 3. in Miſſus eſt, fatur, *Neſciens virum, & gignes filium; qualem filium? Filius paternæ charitatis erit corona tuæ caſtitatis.* Sic ille.

Orig. — Bern. — Bern.

§. X.

Quòd nulli magis congruat dominari, quàm Virgini.

MAria ſonat Dominā Hier. & B Damaſc. Paſſimq; alijs plurimis; nec Virgini excogitari decētius nomen potuit, quā id quo clarū Regnū, & Imperium exprimitur. Regium diadema putauit Cypr. proprium eſſe virgininatis & pudicitiæ fructum, ſic de caſto iuuene Ioſeph ſcribes, *Qui in domo minor cum periculo fuerat, Regia domus ſine periculo Dominus effectus eſt; generoſitati* C *ſuæ redditum fructum pudicitia Deo iudice, à quo meruerat, accepit.* Expende illud, *Deo iudice*; vt ſic videas, quàm iure debitus pudicitiæ fructus regius ſplendor. Id ſatis nouerat Ioſeph ipſe, quū laſciuæ heræ reſpōdit Gen. 39. *Nec quicquā eſt, quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi præter te, quæ vxor eius.* Obſeruantius forſan dixerat ſeruus, *præter te,* D *quæ domina mea es.* Cur nō domina à ſeruo dicitur, præcipuè cum & ab ingenuis quæuis fœmina domina vocatur? Stat pro Ioſeph Ambr. lib. 5. ſic aiens, *Ille noluit & vixit vxori domini ſui, rectè vxor domini, & non ipſa domina dicitur, quomodo domina, quæ dominandi nō habet officiū? quæ diſciplinā domina non tenebat? Ille dominus qui amantis non excipit faces.* E-E quidē vni Virgini adnatus eſt principatus, ſolū virgo ad clauū, ad imperiū vocatur. Id quod animaduertens Ioſeph ipſe, cùm de libertate recuperanda agit Gen. 40. ſolum dicit, *Suggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere, quia furtim ſublatus ſum, & hic innocens in lacū miſſus ſum.* Sed

Cypr. — Gen. 39. — Ambr. — Gen. 40.

cur

cur non iubet ſuggeri facinora ſua,
nimirum, quòd viderit ſe a fratribus
adorari, quòd abſtruſa ſonniorũ cal-
luerit? Cur ſolius infractæ caſtitatis
memorat cauſam? Sanè præſagus il-
lius animus feſtinantem regiam di-
gnitatẽ olfaciebat, & ideo ſolam me-
morat caſtitatis cauſam, & cui ſoli
Iſid Pel. deberetur regnum. Ita D. Iſid. Peluſ.
li. 4. epiſt. 79. fatus, *Erubuit Ioſeph ea*
commemorare, quæ ſibi acciderunt, ne
coronam caſtitati debitam ſibi ipſi im-
ponere videatur. Etenim vnũ caſtita-
tis coronatur opus, vtpote regium,
Cant. 7. adeò, vt regalis purpura Cant. 7. vnis
caſtiſſimis ſpóſæ tribuatur mẽtibus,
ait enim, *coma capitis tui purpura Re-*
gis. Ibi enim reſidet regius decor, v-
bi caſta cogitatio, crinium denotata
nomine quieſcit. Hinc laſciua Dali-
dæ manus aduerſus Sãſonis armatur
comas, Iud. 16. Cuius exẽplo D. Iſid.
Iſid. Pel. Pel. lib. 2. epiſt. 284. monet nos, vt fu-
giamus luxuriantẽ manum, *Ne ve-*
lut horrendum quendam, & elatũ leo-
nem nacta, comam quidem, quæ leonẽ
verè leonem efficit, regiamque digni-
tatem ipſi conſeruat, amputet. Coma
ergo, nimirum caſta cogitatio, ſedes
purpuræ eſt, regijq; ſplendoris, quæ
ſola regali nobilitatur nomine, &
ſtemmate. Dominatorem agnũ de-
precabatur Aulicus Iſaias vates feli-
Apoc. 14 cior illo Io. Apoc. 14. *Et vidi*, inquit,
& ecce agnus ſtabat ſupra montẽ Sion,
& cum eo centum quadraginta millia
habentes nomen eius, & nomen patris
eius ſcriptũ in frontibus ſuis: hi empti
ſunt ex hominibus primitiæ Deo &
agno, virgines enim ſunt. O pulcram
virginum laudem! O vos felices do-
minatoris agni laterones! Quid plu-
ra? omnes nomen regiũ eius, & pa-
tris eius habent in frontibus ſcriptũ,
regalemq. ſtirpem ipſo nomine pan-
Arnold dunt. Vnde pulcrè Arnoldus Car-
not. ait, *Maria lingua Syriaca Domi-*
na dicitur, Christus Dominus, Maria

A *Domina*. Ecce virgo habet nomen a-
gni regium, quòd ſi contraria cõtra-
rijs licet cõponere, accipite Chryſo- Chryſ.
logi aculeum, quo inceſtos Baptiſtæ
interemptores acriter pungit, *Socia-*
tur Herodi Herodias ne eſſent vel no-
mine diſſimiles, qui erant ſcelere, mori-
bus, vitaq; conſimiles, & iungerentur
vocabulo, quos criminum iunxerat tur-
pitudo. Sic miſera cupidinis mãcipia
B nominis cõmunione ſuã præſe ferunt
infamiã; ſic è contrario qui domina-
tori agno candidiſſimo virginitatis
baltheo aſſiſtũt, nomen eius, & nomẽ
patris eius cõmune habent, hoc eſt, a
regia orbis moderatorũ familia non
degenerant, gentili condigni nomi-
ne, & principatu. Hanc ſociorũ agni
regiam pulcritudinem ſubodoratus
C D. Greg. Pontifex, viſis agnis illis,
qui ſuper Sion dominatoris agni no-
mine candicabant, meminit ſtatim
Saulis actũ, cũ expugnaturus Ame-
lech, nimirũ turpitudinem, dicitur,
quòd præcipit populo, & recenſuit eos 1. Reg.
quaſi agnos. Quid cũ militibus, hiſq. 15.
ſtrenuis turpitudinem vaſtaturis no-
men agni? *Quaſi agni ſunt*, inquit
Greg. *quia per gloriam perfectæ pudi-* Greg.
D *citiæ iam illis virginibus cum Chriſto*
in Regno gaudentibus ſimilantur. qua-
ſi velit a virginibus militantibus om-
nia regia decora iam haberi, quibus
gaudent in cœlo regnantes: & rectè
quidem dominanti agno ſociantur
dominãtes agni, ne eſſent vel nomi-
ne diſſimiles, qui erãt pudicitia, mo-
ribus, & vita conſimiles, vni etenim
virginis regium agni nomen ſeruant
E inuiolatũ. Hinc de virginibus ſpon-
ſi lateronibus Regius Vates Pſal. 44. Pſal. 44.
Aſtitit Regina à dextris tuis in veſti-
tu deaurato, circumamicta varietate.
Quæ grauiſſimè D. Ambr. expendit
lib. 1. de Virginit. *Aduerte, ò Virgo,*
quantũ tibi Spiritus ſanctus, Scriptu-
ra diuina teſtificatione, detulerit Re-
gnum, aurum pulcritudinem: regnum.

vel quia ſponſa es Regis æterni, vel quia A
inuictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiua haberis; *ſed quaſi Regina dominaris*. Namque, vt ſupra dicebamus, ille Dominus, qui amantis non excipuit faces, & quæ niueo pudore creaturas facilè ſuperauit, iure Domina, & Maria ab omnibus celebratur.

§. XI.

Virginum proprium in amaritudini- B
bus uitam ducere, & abſcondi ab oculis carnalium.

RVrſus alij etymologiam Mariæ ducunt a radice Hebræa ſignificante amarorem maris, quam ſignificationem a Virginis nomine ablegauit Ambr. Verum crediderim nunquam magis commẽdari Virginem, quã cũ ab amarore prædicatur. Hoc C
vno ſe maximè iactat illa, quæ dicebat, *Faſciculus myrrhę dilectus meus*
Cant. 5. *inter vbera mea cõmorabitur*. Cãt. 5. quaſi diceret, floridis effulgeant aliæ corollis, virenti potiantur ætate, gaudijſque ac lætitia ebriæ currant in amplexus optatos, mihi myrrheus puluis potior eſt, illis condiar vnguentis, quibus condiuntur cada- D
uera; non enim carnis integritas, niſi amaricante myrrheo puluere ſeruatur.
Nazian. Sic Nazianz. carm. de Virg. *Mortua ſis cũctis alijs, uelutiq. ſepulta.* Nil etenim virgineæ pudicitię conſeruandæ aptius, quàm is, quo in ſepulcro cadauera conſeruantur, myrrheus, & amarus pulnis. Hinc ſibi aptat virginitas vnguentum, ne putreſcat, ne vaneat. Hinc rectè D.
Niſſen. Greg. Niſſen. hom. 3. in Cant. *Cuiuſ* E
modi eſt canticum? quem canit fortis, & excelſi animi Virgo? mihi, inquit, *eſt faſciculus, quem à collo ſuſpendo ſupra pectus, per quem bonum odorem prabeo corpori nullum autem aliud ex bene ſpirantibus aromatibus, quam ipſe Dominus effectus myrrha, ſitum eſt in faſciculo conſcientię in ipſo meo cor-*

de commorans, & habitans: quaſi hoc vno venanda ſit incorruptio virginitatis, quo uenantur incorruptionem ſepulta cadauera, nimirum ſuccis amarizantibus myrrhæ.

Hęc prima a Virgine effulgeat uirtus, qua mortificata in diuini ſponſi oculis reuiuiſcat. Ecce Dauidem Pſ. 44. canentem, *Myrrha, & gutta, & caſſia à ueſtimentis ſuis, à domibus eburneis*. Et quæ ſũt domus eburneæ, niſi virginea corpora? Quod ergo in primis uirginem commendat, non gutta, nõ caſſia, ſed myrrha eſt; non enim alias uirtutes ſperet virgo, cui in primis cara non eſt myrrha. Sic Guarricus Abb. ſerm. 1. in præſenti fatur, *Myrrha, & gutta, & caſſia à domibus eburneis*: *inhabitamus quidem domus luteas, ſed quę materię qualitate ſunt luteę, contingenti ę uirtute fiunt eburneę, ex quibus ſi myrrha prima ſpirare cœperit per mortificationem uoluptatum, conſequenter & alię ſpecies multiformẽ uirtutum gratiã ſpirabun*. Obſunt diuinæ ſponſæ profana gaudia: quippe Labanus querebatur de clã deſtino, & mœſto filiarum diſceſſu, dicẽs Gen. 31. *Si ſcirem proſequerer te cum gaudio, & tympanis, & citharis*. Vbi pulcrè Philo lib. 2. allegor. fatur, *Re ipſa fateris, quòd de inueris eã in carcere, nã ſi eã cũ inſtrumẽtis muſicis proſecutus fuiſſes: nõ uere deduxiſſes*. Malè profectò oleret virginitas apud gaudia, vbi & coniugium labat, nonne chryſtallinus virginitatis ſplendor torperet, vbi pene æneum caſti coniugij ſpeculũ maculatur? Nonne uirgo offenderet, ubi coniugij caſtitas cadit. Quę uirgo percurreret uiam, quam coniugij iuga nequeunt ſuperare? Fuge, ò uirgo, omnem mundum, fugitiua reſpue gaudia, quia talibus deductoribus minimè ad ſponſum diuinũ peruenitur. Vxoribus cõcedũtur fugitiua gaudia, bonorum humano-

Pſal. 44.
Gen. 31.
Philo.

rum

rū vſura, domus amplitudo, fulgentes veſtes, diuitiarū, delitiarumque vſus: ſed ò quàm hæc inſidiantur pudicitiæ, etiam in vxoratis! Id pulcrè expendit Chryſoſt. hom. de cæco nato: *Quid laſciua profuit Aegyptia adulterium in cubiculo? Quid prima Martyri Teclæ nocuit nuda in theatro certare? non peccauit denudata; non afficitur ignominia; ſed coronatur ſancta: atque hæc quidem in theatro coronatur; illa verò in thalamo infamatur.* Aduerte, vbi virginitas floreat, & vbi etiam coniugalis caſtitas fœdatur. Pudicitia in luctibus, in cruciatibus, in felleis doloribus euolat ad coronā. At illa amo in eburneo, pictiſque tapetibus, medijs gaudijs, & rerum abundantia perit caſtitas coniugalis. Vnde nomen Virginis *Maria*, nempe amaritudo, ſeu myrrha maris. Hinc pulcherrimè D. Epiph. de laude Virg. *Maria interpretatur myrrha maris; mare autem dicit vniuerſum mundum, cui Virgo ſerenitatem, & tranquillitatem contulit: dum portum peperit Chriſtum.* O quam mundus amaritudinibus exundabat antiquitus, quot fellei fluctus hinc inde currebant, concurrebant. Dauid ad cælum volaturus canit, *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, volabo, & requieſcam?* Cur non perpetes Aquilarum volatus cupiebat Pſaltes? Cur Ardeæ pēnas non ambiebat? Equidem non tam volatum, quàm ſine felle volatum requirebat, nec inueniebat, non ales ſine felle ad aſtra volabit? felleum eſt, & amariſſimum tranandum pelagus, felle a Mariæ ſuperanda ſunt ad vitam euolanti. Sed age, inſtemus adhuc illa Naz. ad virgines conſilio, nimirum mortua ſis cunctis alijs, veluti que ſepulta, quaſi non ſufficiat virgini, quod omnibus mundi gaudijs moriatur; ſed inſuper debeat ſepeliri, hoc eſt ſic claudi, vt omnium mundialium fugiat conſpectus, quo è ſepulcro virgo ad ſuperos euolabit. Abrahæ dictum a Deo fuit Gen. 15. *Ibis ad patres tuos ſepultus in ſenectute bona*; an non ſufficeret dixiſſe, *ibis ad patres tuos mortuus?* cur magis dictum eſt ſepultus? Sanè, vt quis ad ſuperos euolet, non ſatis eſt, ſi mundo moriatur, inſuper requiritur, vt nec videatur a mundo, quod proprium eſt eorum, quos ſepulcrum claudit. Id quod eleganter docet Richard. Victor. ſerm. de diffi. ſacrif. Mar. & Abrah. ſic fatus: ibis ad patres tuos ſepultus. *Prius homo moritur, vt poſtmodum ſepeliatur. Mortuus quidem deſinit videre; ſed non ſtatim deſinit videri. Qui vult ergo huic mundo mortuus eſſe, oportet illum oculos illos claudere, quos in primis parentibus legimus apertos fuiſſe, & oblectamen aſſenſum non attendere: ſed tunc qui eiuſmodi eſt quaſi poſt mortem ſepulturam inuenit, quando per ſapientiæ ſtudium, æternitatiſque deſiderium à mundanis inſuper mundana tranſiens, in huiuſmodi ſtatum proficit, qualem carnalis qui libet non dicam ſcire, ſed nec ſuſpicari poſſit.* Iam ergo virgo mundo mortua, ſi velit ad patres ſuos cæleſtes volare, adhuc neceſſe eſt, vt ſepeliatur, hoc eſt, vt ſic à carnalium oculis claudatur, vt nec mente ab illis attingi queat. Sic puerulus adhuc Chriſti præcurſor de Virginea Mariæ præſentia feſtum agens, quia feſtum Virgini aptum meditabatur, in vteri materni abſcondito illud ſaltibus inſtituit: ait enim Luc. 2. *exultant infans in vtero meo*: quaſi occultæ exultationis ſigno Virginis denotaret aduentum. Quò acutè ſpectauit D. Leo ſer. 10. de Nat. inquiēs. *Nondum editus puer genitricem Domini ſigno clauſæ exultationis oſtenderet.* Proh nobilis luxuriæ expugnator, quando moriens caſtitatem commendat, & conceptus in vtero inimica proſcribit caſtitatis publica feſta.

Chryſ. Epiph. Gen. 15. Rich. Luc. 2. Leo.

ferita, omniaque virginum gaudia clauſa, & quaſi ſepulta teſtatur.

§. XII.

Virginitas mentem illuminat, vt Deum videat, indeque Maria ſibi, & nobis lumen acquirit.

TAndē alijs & Mariæ idem quod luminare, & valde appoſitè Virgini induitur ab illuminando vocabulum: nil enim magis puto cordi innatum, quàm conniuentia lumina ad Deum videndum acuere, & excitare. Sic apud Matt. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Quæ pulcrè expendens Hilar. ait, *Nihil pollutum, & ſordidum ad occurſum diuinæ claritatis inſiſtit. Hi viſui, & occurſui Dei ſunt patentes, quibus per animi nitorem, ac vitæ puritatem poteſtas eius ſit contuendi.* His luminibus claruit caſtiſſimus iuuenis Ioſeph, hac fruebatur luce medijs carceris & vinculorum tenebris, quem non tam faciei ſplendor, quàm pudicitiæ lumen reddidit cōſpicabilem. Vnde Aug. ſer. 83. de Temp. *Pulcrior erat intus Ioſeph, quàm foris; pulcrior in luce in cordis, quàm in facie corporis.* Lux cordis eſt pudicitia qua nobilis adoleſcens ditatus, fumantes cupidinis tædas repulit. *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam diuinæ ſapientiæ vltra quā credi valeat, penetrauit abyſſum, vt quantum ſine perſonali vnione creatura conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa.* Sic Bern. lucidiſſimā Virginis mentem colligit, & expendit in radianti illa & cæleſti fœmina Apocalyp. c. 12. Et ſanè quam pateat Diuinitas oculis caſtis, ex illo perſpicitur, quòd excepturi Hebræi Deum legiſlatorē apud Sinam, ſic monentur Exod. 19. *Eſtote parati in tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres.* Id quod eleganter ponderans D. Sixtus

Hilar. — Auguſt. — Bern. — Exod 19

A Pontifex epiſt. de Caſt. inquit, *Si tantum illis tunc exigui temporis continentia profuit, vt diuina claritatis viſione gauderent; vide quanta illi remuneratione ſunt digni, qui perpetuam voluerint integritatem ſeruare. Erunt non modo Dei breui tempore inſpectores; verum etiam coæterni habitatores.* Lyncei ſunt virginei oculi, vt Deum perſpicere valeant.

B Nec ſolùm ſibi lucida Virgo Maria, ſed aliorum etiam exiſtit re, & nomine, illuminatrix. Etenim quæ ſibi Sole amicitur, vt clareat, & calleat cæleſtium penetralia nobis viatoribus Luna aſtitit. *Luna*, inquit Ioannes: *ſub pedibus eius*, quaſi ſuperius Solem, inferius Lunam exprimeret. *Luna ideò facta, vt præeſſet nocti:* C quod ſic Chryſoſt. examinat: *quid eſt in præfecturas diei, & præfecturas noctis? hoc eſt, vt Luna diſpellat tenebras, & hominum generi lumine ſuo præbeat commoditates vtendi ſuis ſtudijs; tunc enim viator fidentius iter facit; & ſua quique ſtudia metu poſito aggrediuntur.* Proh Deus immortalis! quàm hæc vita non ſcatet periculis, quot ſunt metus, quot occulti hoD ſtes, quot paratæ ſagittæ, quot mortis genera! Verùm hos inter nocturnos timores data eſt Maria, Luna fulgentiſſima, cuius lumine quiſquis viator eſt, ſecurè iter facere, & conficere poteſt. Væ autem viatori, qui ſine huius lunæ radijs viam aggreditur; *quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro re*E*ctos corde.* Pſalm. 10. explicatior eſt Græcus, *vt ſagittent in nocte illuni rectos corde*: nulla ſanctitas, nulla cordis rectitudo inimicorum ſagittas effugiet, niſi fauor refulgeat Marianæ Lunæ: tunc Dæmones rectos corde inflectendos & expugnandos putant, ſi faciunt inter noctē illuni, hoc eſt, ſi vitam ducant ſine Maria illuminatrice.

Apoc. 12 — Chryſ. — Pſal. 10.

Text.

Digitized by Google

Text. Et ingreſſus Angelus ad eam.

§. XIII.

An non audet Angelus malus in Virginem.

NOn cuiuſuis Angeli acceſſum felicem eſſe, teſtificatur Ægyptus, quę Angelum exterminatorem vna nocte ſuſcepit, & omnes primogenitos ſuos interfectos luxit. Item Aſſyriorũ exercitus Angeli cuiuſdã incuſſu contriti ſunt: & quod maximũ timorẽ incutit, ipſe Doctor gentium, vas electionis de ſe dixit: *datus eſt mihi Angelus Sathana qui me colaphizet*. Qualis igitur Angelus acceſſit ad Virginem? explicuiſſet proculdubio Euangeliſta; niſi res ipſa id ſatis exp'icatũ relinqueret, ad eã quippe, ad Virginẽ puriſſimã, ideoq; & ſociã agni, & eius ſingulariter dealbatam ſanguine, ingreditur Angelus, eo ſolùm felix, & beatus mõſtratus, quòd ingreditur ad illam Virginem. Huius commentarium cogitationis prę̃ſtata magno Pontifice Leone audire, qui ſer. 4. de Paſ. ſic extollit corporis, & animi pudicitiã. *Et quia nil eſt omnium virtutũ dignitate pręſtãtius, quàm pietas miſericordię, & puritas caſtitatis, his nos pręſidijs ſpecialius inſtruamus, vt charitatis opere, & nitore pudicitię, tamquam duabus eleuati alis, de terrenis mereamur eſſe cæleſtes: quo deſiderio quiſquis gratia Dei adiutus impletur; huius limina vaſtator Angelus ſanguine agni, & ſigno crucis prę̃notata non intrat*. E- E quidem virginea limina agni ſanguine, vt eſt in Apoc. albicant & exterminatores Angelos omnino fugant: quiſquis ad Virginem Angelus intrepide accedit bonus eſt, & venturi boni nuncius. Quod pulcherrimè

Apud Lipom. confirmat Chryſoſt. ho. de Annunc. inquiens. Tunc *Angelus iuſſa faceſſens Virginẽ adit, & clara voce, Aue,* A inquit, *gratia plena, Dominus tecum, non eſt amplius diabolus contra te*. Expẽde illud, *nõ eſt amplius diabolus cõtra te*, quaſi dicat, nullus Sathã, nullus malus Angelus ex tunc virginea præmet limina, ea quo agno diuino fuit conſignata virginitas in Maria.

§. XIV.

B *Virginum decus clauſura, & ſolitudo.*

INgreſſus ad Virginẽ Angelus eſt, non enim illã in hominũ frequẽtia inuenit: ſed ſolã, intra cubiculum, oſtio clauſo reuiſit. O quam ſibi debet cauere pudicitia! *Margaritam uſu atteri*, nõ dubium eſt Plinio. Pulcrior, & precioſior cũctis margaritis C virginitas, ſeu pudicitia: væ illi ſi frequens hominibus ſit, ſi pateat omnibus proſpiciẽda, vileſcet prorſus vſu, peſſum ibit. Nonne virginali hominum ſplendore, ceſtoque naturæ humanæ decore longè elegantior, & firmior eſt ſplendor naturæ diuinæ? Quis nõ demens hoc neget? Accipite igitur D. Iren. l. 4. contr. Gẽt. c. 37. (Iren.) vbi luculẽter expendit, quàm ſit neceſſaria, & quã periculoſa Dei inter D hominės apparitio, *Si non appareret, perirent cuncti, ſi paſſim videretur, fieret contemptibilis. Quid plura? Ideò factus homo eſt, & ita inuiſibilitatem quidem Patris cuſtodit, ne quando homo fieret contemptor Dei, uiſibilẽ autem rurſus oſtendit Deum, ne in totum deficiens homo ceſſaret eſſe, uita enim hominis uiſio Dei* Ruminate illud, *inuiſibilitatem Patris cuſtodit, ne quando fieret contẽptor Dei* Quis hęc Theologis dixerit? quòd nimirũ facies illa diuina, quę in patria vniuerſos beat ſpiritus, quæ omnium ad ſe oculos conuertit, rapit affectus, hæc ſibi cauet ab hominum in viatorum ſtatu manentium conſpectu, ne contẽnatur, ne peſſundetur ab illis. Hæc Irenæus, & Theologus, & pientiſſi-

mus affirmat de increata pulcritudine, *quæ ſe inuiſibilem cuſtodit, ne quando homo fieret contemptor illius*. Quod igitur ſibi Deus timet, non timebit carnea pudicitia ſe ab hominum oculis ſequeſtrans, ne fortè vileſcat, & contemnatur ab illis? Diuiniſſimum ſanè eſt frequentias fugere, humanis eripi obtutibus, ne vilis fias. Deificum eſt ſummæque Deitatis proprium longa hominum deuitare colloquia, ædificare ſibi ſolitudines, *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis*, dixit Dominus Moyſi Exod. 1. Quod elegãter enodat Rup. lib. 1. his verbis, *Tu Deus Pharaonis conſtitutus; non dignaberis multa loqui, vel orationem protelare cum Rege Ægypti, vel faciem tuam aperire popularibus ineruditis exemplo mei, qui nec verborum indicijs ego cum principe tenebrarum, ne paſſim viſibiliter appareo mortalibus filijs hominum.* Nil elegantius, nihil pulcrius excogitari potuit, vt doceantur qui æmulatores ſunt perfectionis diuinæ, qui agnum ſequuntur quocumque ierit, qualiter ſe mortalibus oculis negare debent, qualiter ſibi timeri ab hominum frequentia, quàm ſuſpecta debent habere humana colloquia, quàm illis grata extitura ſolitudo exemplo Dei, qui tenebrarum Principis colloquia, & hominum cõſpectus deuitat, fugit. O quàm Dei æmulatrix Virgo Maria, cui ait Ber. *In propoſito erat hominum fugere frequentias, uitare colloquia, ne continentis caſtitas tentaretur*. Clauſerat itaque etiam illa hora (nempe qua ab Angelo ſalutatur) ſuum ſuper ſe habitaculum Virgo prudentiſſima; ſed hominibus, non Angelis; & quidem iuxta Ambr. ſola erat in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne frequens hominibus vileſceret, eiuſque puritatis ſplendor inglorius iret.

Exod. 1. Rupert. *Hom. de B. Virg.*

A *Text.* Dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum.

§. XV.

Summa Virginis in Deum deuotio pluribus debuit ſalutationibus interrumpi, ut aduerteret.

Miraberis fortaſſe ab Angelo ter Mariã ſalutatã, tribus vſitatiſſimis ſalutationibus præmiſſis. Primum dixit *Aue*, mox, *gratia plena*, B tertiò *Dominus tecum*, nec frequentior apud Hebræos ſalutandi ſe mutuò forma inuenietur, quam τὸ *Aue*. Cur ergo ſalutaturus Mariam non vnica ſalutatione vſus eſt, quin potiùs, nullo expectato reſponſo, omnium ſalutationum genera protelauit? Ruſticus ſanè haberetur ille apud homines, qui ſalutaturus C accedens ſimul omnes ſalutationes congereret, & euomeret in præſentiarum. Ruſticuſne Angelus? Abſit! tunc temporis Maria lectioni ſacræ, ſeu orationi vacabat, vt multi meditantur patres, a quibus id accepit Simon de Caſſia, vacabat, inquã, orationi ea mentis attentione, quam requiſiuit a puero Eliſæus 4. Reg. 4. inquiens, *Si occurrerit tibi homo, D non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquam, non reſpondeas illi.* Quibus indicauit miniſtro, iuxta Abulenſis, & Caietani expoſitionem, vt debitè abſque diſtractione mentis properaret ad executionem mandati. Planè Maria, quæ cæteros attentione vincebat, ſic orationi vacabat, ſic diuinis legibus meditabunda inhærebat, vt communes ſalutationes non curaret: quare opus fuit Angelo nouam, & peregrinam ſalutatio- E nem texere, imò ſalutationes congeminare, vt ab opere exhibito Mariam ſibi attentam reuocaret. Hanc mihi iniecit cogitationem ſanct. Ambr. lib. 1. de Abraham c. 8. a quo fidelis ſenex depingitur ſacrificaturus Iſaacum iam rotata ſecuri, vt amantiſſimum filium trucidaret, &

4. Reg. 4. Abul. Caiet. Ambr.

ecce

Digitized by Google

ecce tibi Angelum a tergo vociferan A tem, Abraham, Abraham. Cur hæc Abrahami nominis congeminatio? Gen. 22. Si ſemel tantum vocaret, parentem a nece amantiſſimi Filij proculdubio reuocaret; tamen non ſemel vocauit, inquit Ambr. *Ne aut non planè audiret, aut fortuitam eſſe vocem putaret, repetiuit vocem tanquam veritus, ne preueniretur ſtudio deuotionis, & vna vox impetum ferientis reuo-* B *care non poſſet*, & vt Chryſoſt. addit, Chryſ. *bene hic geminatione vſus eſt, vt ſuperaretur impetus iuſti*. Sic ſe ſacrificijs dedunt ſancti, ſic attendunt quid faciant, vt nec Angelorum vocibus capiantur, niſi multiplicatis. Sic omnium ſanctiſſima Virgo orationi vacabat tanta mentis deuotione, & at- C tētione, vt opus fuerit Angelo voces, & ſalutationes geminare, veritus ne impetus orantis reuocare non poſſet.

§. XVI.

Gratia Mariana plenitudo omnibus profecit, etiam Angelis etiam Deo.

ABominor plenitudinem illam bonorum mundiali auaritiæ familiarem, qua pleni homines perire malunt, quam alteri prodeſſe. Hu- D Luc. 12. iuſmodi erat ille apud Luc. capit. 12. qui plena horrea deſtruere cogitabat, & maiora ædificare, ne quid ſupereſſet pauperi. *Quid faciam ait, deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi? O fœdam hominis auaritiam*, inquit D. Baſ. Baſil. *& horrea quidem crepabant præ copia conditorum, auarus tamen animus nequaquam implebeatur! Vrgent enim ipſius animam diuitiæ a promptuarijs emanantes, ne* E *fortè cum exiuerint, proſint egentibus*. Longè aliter Maria impleta erat cæleſti gratia, cuius plenitudo largo Spiritus ſancti imbre vniuerſas creaturas irrigabat. Vidiſti è pleno fonte nouos ſcaturire radios aquarum, quibus vicina omnia continuò irrorantur? Sic Maria plena gratiarum ſcaturit, irrorat, ut nullus illi adſit non madidus. Hinc S. Laurent. Iuſt. ſerm. de Annunt. ait, Laur. Iuſt. *Gratiæ plenitudinem quæ in Maria erat præſenſit, cæleſtis nūtius cognouit, manifeſtauit*, dixit, *Aue gratia plena*. Vbi pōdero illud, *præſenſit*; inſtar eius, qui vicinam fontis plenitudinem præſentit, quum accedens madet, ſiue irroratur. Sic Angelus Mariæ accedens, ſic ſe gratia perfundi ſenſit, quaſi ſcaturiēti fonti appropinquaret. Egregiè D. Bern. ſer. 2. de Bern. Paruis, comminiſcitur formoſiſſimā puellam Rebeccam viuo fonte adaquantem Eleazer, eiuſque iumenta, ſub cuius hiſtoriæ cortice ita in præſenti fatur, *Quærit Angelus puellam, quam parauit Dominus filio Domini ſui, bibit ipſe de hydria tua, ò Virgo, cognata ſibi virtute delectatus; ſed numquid non & iumentis potum tribues? bibit Angelus, quòd virum non cognoſcis, bibent iumenta, quòd de humilitate ſingulariter glorieris; ſed fortè ne in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua, capax eſt etiam tertiæ, vt non modo Angelus, & iumēta; ſed ipſe iam bibat architriclinus, Patrem loquor, qui principium Trinitatis architriclinus iure vocatur. Aut ſanè Angelus fœcunditatem Mariæ commendans, quæ tertia eſt metreta, quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei, ac ſi dicat, cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis*. Hæc ille, eleganter expendens plenitudinem Marianā, ex quo lacteo candore pudicitiæ putantur Angeli, humilitatis decus imbibunt homines, gaudet diuinus Pater ſibi ſocio ſplendore fœcunditatis, vt ſic nemo ſit è diuinis, vel è crearis, qui de Mariæ plenitudine non capiat.

§. XVII.

Plena gratia Maria Deus per ſeipſum prouidet, & adſtat.

SVfficiat cuiuis alteri, quod Deus *Angelis ſuis mandauit de te*. At Mariam

A Mariam non Angelis mandauit, ſed ipſe per ſe Dominus cuſtodiuit, parauit: quod innuit Gabriel, cũ dixit, *Dominus tecum*: hoc eſt, non mihi a des, ò Virgo, commendata, nec ego tibi prouiſurus accedo, Dominus ipſe tibi adeſt, Dominus tui curam ſuſcepit. Nec ideò putanda eſt Maria non habuiſſe cuſtodes, imò & ſeruos Angelos habuit ſane, ſed illius ſingularis & principalis cuſtos extitit Angelorum Dominus per ſe ipſum. B Regius ille apoſtata hoc crimẽ obijciebat Chriſtianis, quòd Deum ſeruire creaturis faciebant: etenim diuinius Deus, ait, apud gentes effingitur, ab omni creaturarum cura ſemotus, terrena hæc Angelicæ ſuæ inferiorum Numinum prouidentiæ relinquens. Huius concluſit ora ſanctus Cyrill. C dum recolit ſummam ab irato Deo profectam hominum perniciem, vbi Exod 33 Exod. c. 33. ait Moyſi, *Tranſi hinc tu, & populus tuus, quem eduxiſti ex terra Aegypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meum, non ſimul aſcendam tecum.* Tum ſic Cyril. Apud Cyril. *Vide Iſraelem ſub Deo in ſumma felicitate eſſe, vbi autem impegit non mediocriter vergens in defectionem, pro pœna accepit, vt ſit ſub Angelo.* Quin & detrimento ſunt hominibus, ſi ſub aliis D quibuſdam ſint, vel gentium principibus etiamſi boni quidem ſint, ſanctiq., & ſummo Deo ſubditi. Huius damni timorẽ Mariæ præcauet Angelus primo ſui ingreſſu præueniens, ne tãta Virgo Angelis putaretur demandata, illorumq. prouidentiæ relicta; quin potiùs à ſummo rerum Domino aſſumpta, ab illoq. immediatè electa, & præmunita. E Hoc mihi ſæpe accidit ad miraculum quod Angelus Mariam, tãquã Dominam venerans, illi nouum partum, nouas curas indicens, nunquam ſe illi obtulit ſeruiturum, nunquam Angelicum promiſit obſequium. Cur ita? erant Mariana omnia Domino Angelorum demandata, ab illoque diligenter ſuſcepta, quid tunc facerent Angeli? Hoc debeo Euthymio, qui expendens verba illa Angeli ad Sanctum Ioſeph. Matth. 2. Matth 2. *Surge, & accipe puerum, & Mariã matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Sic ille commentatur. Euth. *Non promiſit ſe fore comitem itineris, inſinuans, quod magnum haberent viæ comitem, putà puerum.* Etenim Dominus adeſt, friget obſequium, etiam exhibitum ab Angelis. Mariæ adeſt Dominus, non opus ſunt illi Angeli, quibus, etſi perniciſſimi ſunt, præuenit Dominus, vt Mariam ſuſciperet, & comitaretur. Quod pulchrè ponderauit Hieron. Hieron. ſerm. de Aſſumpt. Vbi audiens Angelum dicentem Mariæ, *Dominus tecum*, addit, *iam autem erat cum Virgine, qui ad Virginem mittebat Angelum, & præceſſit nuntium ſuum Dominus.* Ergo accedens Angelus videns ſe in Marianô obſequio præuẽtum a Domino, non ſuam, nec aliorũ curã promiſit Mariæ, quin ex hoc eius maximam prędicat felicitatem, quod prę Angelis Dominus illi adſit.

§. XVIII.

Quidquid à Deo venit humana pectora replet.

Miraberis, quòd Angelus Mariæ gratiæ plenitudinem annuntiet. O bone, deſine iam mirari, quando hoc certiſſimum eſt, quòd quicquid a Deo hominibus venit, potens eſt eorum corda replere. Dominum Iſaias vidit c. 6. ſedentem in Iſai. 6. ſolio maieſtatis, & inde eius magnalia notans, ait, *& ea quæ ſub ipſo erant, replebant templũ.* Vbi expendo, quòd non ſolùm Dei maieſtas per ſe, ſed quæuis ea quæ ſub ipſo ſunt, & mittuntur a Deo, dicuntur replere templum. Id quod eleganter attigit D. Greg. Greg. PP. hom. 13. in Ezechiel, ſatus in rem noſtram. *Implebant templum,*

quoniam

quoniam etſi Angelus apparet, infirma tamen mentis deſideriō ſatisfacit. Adeò diues eſt Deus in miſericordia, vt vel minimus è miniſtris eius bonis repleat, & ſatiet animā inanem, vt vel mica ab illius menſa dilapſa famelicos impleat, & ſaturet. Sapiens illa Cananæa vel vnā micam requirebat è diuinis manibus, ait enim, Marc. 7. Marc. 7. *& catelli ſub mēſa comedunt de micis*. Qualis iſta mulieris petitio? Tota egens erat, & vnam tantum a Deo petit micam panis? Sanè nouerat quod a Dei manibus vel mica integram boni plenitudinem afferi. Ita Vict. Ant. Victor Antiochen. ibi ait, *Minimam virtutis illius partem, hoc enim micæ nomine ſignificabatur preſtandam filia ſanctitatem arbitrata eſt*. Sed agere colamus animo tres illos Orientis Magos apud Regiam Herodis regalibus delicijs medidos, hi vt ab Ieroſolymis abſcedunt, ſtatim vident ſtel- Mat. 2. lam medio ab aere radiare, Mat. 2. *& gauiſi ſunt gaudio magno valdè*. Ecce vobis vna cæleſtis lux illos replet gaudio, qui inanes a mūdiali regia, a Regis Herodis conſortio diſcedunt, vbi vel vnam ſtellam Dei miniſtram offendunt, ſummo replentur, & perfun- Chryſ. duntur gaudio. Ibi D. Chryſoſt. ait, *Per myſteriū ſtellæ intelligebant quoniam dignitas nati Regis excedebat menſuram omnium mundialium Regum*. Quippe qui a toto Herodis exercitu, medijs Regijs gazis adhuc præſeferebant inanitatem, ſic per hanc Dei miniſtram replebantur, vt ſuperflueret menſura gaudij, diuiniſſimè Pſal. 25. aiebat Pſ. 25. *Cibauit illos ex adipe frumenti de petra melle ſaturauit eos*. Mirabar, quòd Dei Angelus, quòd Dei ſtella, quòd Dei mica afferat hominibus ſaturitatem, & plenitudinem: ſed vide, quòd mirere magis de petra melle ſaturauit eos, quam in nullis mundialibus bonis reperies, vel in diuinæ domus petra plenitudinem in- Rich. a Vict. uenies. Quò ſpectat Rich. a Sāct. Victo. ſer. de Spirit. Sanct. fatus. *Neſcit omninò, neſcit, quàm ſit vera, & plena, refectio, quem non ſatiat ſuper cæleſtis illa, & pluſquā dulcedo mellea*. Quaſi dicat vbi vel a domus Dei petra inſtillatā guttā non ebibis, nullā inuenies plenitudinem, & ſaturitatem.

Pulcrè Cant. 3. notatur. *En lectulū Salomonis ſexaginta fortes ambiūt ex fortiſſimis Iſrael, &c.* Vbi Niſſ. ho. 6. & Rich. Vict. cæleſtem quietē intelligunt, in qua qui labore improbo hic deſudabant, pelicijs pleni, & ſaturi requieſcunt. Sed aues ſcire, quā ſit immenſa hæc requies, quæ fortiſſimor exſatiare valet? En, inquit, lectulum, non enim magnum ſtratum, nō ingēs lectiſternium, ſed vel lectulus minimus Dei ingentes creaturarum animos ſaturat. Id inſinuans Rich. par. 2. c. 10. *Qui minimum eſt quod de illa quiete cognoſcere poſſunt, per diminutiuum exprimitur: nec tā lectus, quàm lectulus nominantur*. Planè minima quæ ſub ipſo ſunt, replent ampliſſima ſpatia pectori humani.

Text. Turbata eſt in ſermone eius.

§. XIX.

Caueat honeſta ſponſa, inſcio marito verba excipere vel Angeli.

O Verè Virginem Matrem, & magiſtram ſponſarum, vt ſola in penetralibus verba Angelica excipit auribus, tota turbatur! Quæ turbationis cauſa? quod reſponſum Angelicis verbis præbes? Pulcrè apud Antipatrum orat. de Ioan. Nat. fatur. *Non adeſt Ioſeph, voci non aſſentior, cum ſola prima parente locutus eſt ille qui fuit primus author malorum*. Iam in prima parente edi- Antipat. ſcant ſponſæ, quàm ſit noxium, inſcijs maritis, peregrina colloquia obſeruare, & in Maria diſcant nemini aures præbere; niſi de mariti cōſcientia. Non ſatis laudata illa Sanſonis mater quicquid ab Angelo excipit, protinus marito reuelat, Iud. 13. quod ponderans D. Amb. op. 60. fatur, *Inſinuauit* Ambr.

iuncta decidiſſent fœmininis. Acci- A Chryſ. pite D.Chryſ.hom.1.in Iob fantem, *Sedit itaque Iob verus, fortiſque adamas, beatus Iob diſcernens liberorum ſuorũ membra, cauéſq. ne fortè in maſculinis membris fœminea coniungat.* Proh verus adamas Chaldæorũ ferrũ de cælo ignẽ immiſſum pertranſis inuictus, & in mẽbris ſanctiſſimorũ filiorum cum iã vita carerent, times ſcintillã libidinis, ideoque caues, ne B maſculos fratres fœminis ſororibus, & defunctis cõiungas! Quis non metuat libidinem in quacunq. vitæ ſanctitate conſtitutus; qñ adamas in manu Dei eam timet? qñ Iob ex colliſione cadauerum fratrum, metuit eius ſcintillas? qñ Maria electa, & præelecta a Deo turbata ex colloquio Angeli ſuæ caſtitati timet? Dicit Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quòd* C *eſſent pulchræ acceperunt ſibi vxores.* Id quod ponderans D. Baſil. de vera Virg. ait, *Sufficit quippe vel modicè nudata pulchritudo, Dei quoque filios ad voluptatem emollire, & quaſi homines eius cauſa morientes, mortales oſtendere.* Nullo ergo in culmine ſanctitatis, & perfectionis ſecuram ſe putet caſtitas, & ab incurſu, & decurſu liberam. Pſal. 44. *Aſtitit Regina a dex-* D *tris tuis.* Quis locus aptior, & ſecurior Virgini, quàm dextera Dei, vbi agni locantur poſt pericula? Sed ibi ſtatim, *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam.* Adhuc in dextera Dei conſtituta monetur, quia adhuc habet quod timeat. Rectè D. Paſcaſ. ibi: *Statuitur, in dextris, vbi beatorum eſt locus, & monetur a patre, quoniam vt dixi, adhuc bellandi eſt tempus.* E

§. XXI.

In caſtitatis duello per fugam uincitur.

HEu Mariæ trepidatio credebarſ inueniſſe mulierẽ fortem, quæ aereas detriumpharet poteſtates, & ecce vno Angeli verbo tota Mariæ fortitudo turbatur, tota trepidat. Quæ iſt hæc fortitudo mulieris in trepidatione? Sanè nunquam fortior Maria, nunquam bellicoſior, quam dum audito de conceptu ſermone, & trepidat, & fugam meditatur. Enimuero caſtitatis victoria non in congreſſu, ſed in fuga ſita eſt. Strenuus ille, & veteranus miles Iob poſt manus ſæpè cum hoſte conſertas, vbi ad caſtitatis accedit duellũ, ait c. 31. *pepigi fœdus cum oculis meis,* Iob 31. *ne cogitarem quidem de Virgine.* Id quod nunquã ſatis miratus D. Chry- Chryſ. ſoſt. hom. de cont. Ioſeph, ait: *Quis non admiretur videns virum hunc cũ Diabolo viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere & a formoſa puella aſpectu oculos ſubducere? Diabolũ accedentem non fugit; ſed manſit ſicut Leo viribus fidens, virgine autem viſa non ſtetit neque moratus in contuenda pulcritudine, ſed ſtatim ſeceſſit. Cenſebat nimirum in prælio contra Demones virili & audaci animo opus, incontinentia autem pręparatione uictoriam concedi, non ex uirginis conſuetudine; ſed ſeceſſu.* O quiſquis in mundi huius arenam præliaturus deſcendit, diſce pugnandi modos, cadunt ſanè Dæmonum phalanges vbi ſtrenuè inuadentem militem experiuntur, excidunt vniuerſa vitia, vbi audax miles primis conatibus obſiſtit intrepidus, at laſciua manus tunc vincitur, cùm fugitur, cùm timetur! Ecce qualiter caſtitas armatur aduerſus hoſtes Luc. 12. *ſint lumbi veſtri* Luc. 12. *præcincti.* Quid hic lumborum præcinctus innuit? Præcinguntur ne lumbi militium, vt expeditiùs hoſtem aggrediantur, an vt hoſtem fugient? Pulcrè D. Fulgent. ſerm. in Euang. Fulg. ait, *Omnis Chriſtianus præcinctos habeat lumbos, ut fugiat libidinem.* Papæ cæteræ virtutes ſuos præparant milites ad congreſſus; at caſtitas quos victores expetit ſic præparat, vt illis nõ con-

cõgreſſum,ſed fugã ſuggerat. Vidiſ-
ſes exercitũ Iſraelis Iud. 20. ſemel &
bis arma corripuiſſe aduerſus adul-
terij architectos Beniamitas ; ſed
quoties Iſrael aggreditur delere lu-
xurioſam tribũ, toties ipſe malè ca-
dit percuſſus. Tandem quod audaci
congreſſu non potuerunt, id perfi-
ciunt artificioſa fuga, ait enim, *qui
fugam arte ſimulantes inierunt conſi-
lium, vt abſtraherent eos de ciuitate,*
&c. Ecce vbi aggrediuntur libidino-
ſos hoſtes, ipſi proſternuntur, tunc
vincunt, quum artificioſè ſimulant
fugam, nunquam enim ex libidine
victoria venit niſi per fugam.

§. XXII.

*Quam eſt fugiendus puellis ſermo
blandus.*

TVrbatur Maria in ſermone An-
geli, & in eo ſermone, quo maxi-
mè extollebatur, quo ſummè pelli-
cienda erat. Quis vnquam ornatiùs?
quis luculentiùs? quis blandiùs puel-
lã commẽdauit, quàm Angelus Ma-
riam commẽdat? Aue gratia plena,
Dñs tecum, benedicta tu in mulieri-
bus. Verba ſanè tot illicibus plena,
quot litteris nec magis ſuauia, nec
magis allectoria, nec magis compta
excogitari poſſent, & turbata eſt hoc
in ſermone? imò ideo turbata eſt, &
expauit caſtitas, quia ſermonis exce-
perat blanditias. Heu quàm iuncta
eſt pudicitię ruina mellitis, & cõpo-
ſitis ad ineſcandum ſermonibus? His
ſe contulit Iudith c. 9. vt Holopher-
num detriumpharet, inquiens, *percu-
ties eum ex labijs charitatis meæ.* Pro-
uerbialiter dixit labia charitatis, ni-
mirum ſermones compoſitos amato-
rios ſimillimos fiſtulæ aucupis, qua
dulce canit, vt volucres capiat. His
ergo ſermonibus totã Holophernis
perniciẽ credidit ſapiens fœmina, &
quòd robur illis non molleſcit, & la-
bat. Poſt mille numeratas puellas
Apollinis carminibus proſtitutas, ni-
A mirum Steropes, Arethuſas, Narpiſ-
ſas. Zeux ippes, ſic finit D. Clem. Ale.
in adhortat. *Effugit enim ſola Daph-
ne, & vatem, & virium.* E tot vna æ-
grè & difficulter poeſis effugit luxu-
rians virus, vt veriſſimè dicat Hier.
ad Demetriadem, *quòd perdita men-
tis homines vno frequenter verbo, le-
uiq. ſermone tentãt clauſtra pudicitia.*
Suſpecti igitur ſint virgini blãdi ſer-
B mones, ſuſpecta charitatis labia, &
verba, quæ præſeferunt ſuſpicionem
libidinis, non ſine horrore, & turba-
tione audiat, quantumuis ab Angelo
ſint dicta. Sic apud Nazian. Trag. de Naz.
Chriſto patiente, docet ipſa Deipara.
*Libidines auerſor, vt nec verbulo
Audire, nec picturas eas ferã aſpicere
Spernẽdo ſiquidẽ hac, virginẽ animum
——— poſſideo.*
C Quis deinceps ſibi de virginitate &
munditia cordis blanditur inter im-
pura carmina, inter choreas, luxu-
riamque exalantes ſermones, cùm
fortiſſima omnium Virgo Maria nõ
aliter virginem animum poſſidere di
catur, niſi hæc ſpernendo; niſi a ver-
bulis, a picturis fugiendo? Sed ais,
quid officit verbulũ, ſiue ſermuncu-
lus, aliaque leuidenſia, vbi integer
D animus, & infractus conſiſtit? Heu
periculoſã ſecuritatẽ (ne tibi videa-
tur animus liber, vbi verba mollia,
vel ore profers, vel excipis aure. Sa-
nè apud Luc. c. 11. dicitur, *cũ immun-* Luc. 11.
*dus ſpiritus exierit ab homine, peram-
bulat per loca inaquoſa.* Quid eſt, cur
immundus ſpiritus ab hoie abſcedit?
Cur audet extra hominem eſſe, vel a
quo homine ſecutus diſcedit immun-
E dus ſpiritus? Equidẽ ab illo ſecurus
abit, qui immũdis verbulis ora præ-
bet, & aures. Rẽ explicat elegãti exẽ
plo D. Baſ. libro de vera Virg. fatus.
Sicut miles, dum domũ ſibi per gyrũ
circumiens quærit, occupato primo
ingreſſu, facilè ad interiora pene-
trat, quid piã ex armis ſuis, lanceam
ſcilicet,

Digitized by Google

ſcilicet, aut galeam, clypeùmve illic A
deponit; ac licet ſociorum gratia
egreſſus foris interim videatur, po-
teſtate tamen intus eſt, ob id quod
ex armis ſuis intus poſuit, propriam
ſuique iuris, aut ſociorum, quos ſe-
cum introducturus eſt, fecit domũ.
*Ita & voluptatis miles atrox domum
per circuitum quærens, anticipans per
ſenſus ad intima tranſitum, aliquid
armorum ſuorum, id eſt, vel aſpectus* B
*lanceam, vel galeam ſcilicet ſermonem
voluptatis opificem, vel manuum ta-
ctum in anima virginis ponens etſi
foris eſſe videtur peccati perpetratio-
ne nõdum corpore inquinato, poteſtate
tamen intus eſt per arma ibi depoſita
vitians mentem.* Itaque vt in milita-
ribus rapinis domus ſtat militi abſen
ti per leue chirothecæ, ſeu galeæ
ſignum, adeo, vt quantũuis liberam, C
integramque videas domum; tamen
de leui ſigno eam ſub poteſtate æſti-
mas inimici. Sic vbi in virgine volu-
ptatis opifices ſermones, & alia hu-
iuſmodi leuidenſia videris, ruinam
inde auſpicare pudoris, quamuis
longiſſimè videatur abeſſe hoſtis.
Id nouerat caſtiſſima Suſanna Dan.
13. quæ vt non poterat reuelare ſe-
num in ſe facinus, quin caſtiſſimo D
ore verba impudicitiæ tractaret, ele-
git ſilens mori, quam eiuſmodi fa-
Ambr. cere ſermones. Ita D. Ambr. in Pſ.
37. ait, *Accuſabatur, & tacebat, duce-
batur ad mortem, & ſilentio ſe tege-
bat, ne nudaret pudorem.* Quando ex-
cuſationis verba impudicitia ſenum
ſonarent, ab illis abſtinuit non me-
tuens mortem, & metuens pudori. E

§. XXIII.

*Etiam ab Angelorum colloquijs cauen-
dum præ ſilentio ei, qui Deum dili-
git; pernicioſa enim colloquia caſtis.*

O Quã Virgo Maria in Deum ra-
piebatur, cùm Angelicos hor-
ret, & expauet ſermones! Sãctiſſima
illa Chriſti Dñi amaſia Magdalena

A diuinum cadauer exquirens, Ange-
los offendit, Angelos nihil curãs præ-
terit. Angelos nõ vides Magdalena?
Pulcherrimè eius nomine reſpondet
Orig. *Nolo Angelos videre: ſi cœpe-* Orig.
*rint mihi multa narrare, & ſi voluero
illis ad omnia reſpondere, timeo, ne a-
morem meum magis impediant, quam
expediãt.* Adeò Deo amatoribus præ
cauenda ſunt colloquia, etiam Ange-
B lica! Malach. c. 3. inquit, *Locuti ſunt* Malac. 3
*timentes Dominum, vnuſquiſque cum
proximo ſuo: attendit Dominus, & vi-
dit, & ſcriptus eſt liber monumenti co-
ram Deo.* Ecce timentibus Deum tot
accidunt linguæ lapſus, qui librum re
pleant. Quid mirum? etiã Deũ aman
tes ſibi timẽt a colloquijs Angelicis.
Nihil diuinis amatoribus præſtat,
quàm ſilentium: pro quo vnus adeſt
C Guarricus Abb. ſer. 3. de Annunt. vbi Guarr.
ſic, *In vtero verbum æternum ſub ſilen
tio ſe premit: vobis tamen fratribus il-
lud ſilentium loquitur, vobis clamat,
vobis vtique diſciplinam ſilentij com-
mendat: ſicut namque puer ille conce-
ptus in vtero ad maturitatem partus
ſub alto, & diuturno profecit ſilentio:
ſic ſpiritum hominis diſciplina ſilentij
nutrit, format, & roborat, & quanto
D occultius, tantò tutius, & ſalubrius in-
crementũ præſtat.* Ne miremur, quod pru-
dentiſſima Dei dilectrix Maria expa
uear Angelicos ſermones, quę a ſilen-
tio maximos in dies captabat profe-
ctus: nullum. n. eſt colloquiũ, quod
non debeat timeri a perfectionis ſtu-
dioſis mentibus. Quocirca & pulcra,
& efficacia verba dabo ſancti Iſaaci
E Presbyteri de contemptu mundi ſic
dicentis, *Sicut vehemens glacies ſubitò
incidens ſummitatibus plantarum, de-
ſiccat eas; ita colloquia hominum, quã-
uis omnino breuia ſint, & putentur ad
bonũ prolata, deſiccãt tamẽ flores vir-
tutũ, quę de nouo floruerunt ex tempe-
rantia ſolitudinis.* Hæc ille etiam de
honeſtis colloquijs ſanctorum homi
num

Digitized by Google

A num dicebat. Vbi autem de colloquijs mundanorum agit, tunc ſic pergit, *Sicut nobilis homo, cũ inebriatur, obliuiſcitur ſuę nobilitatis, & ſtatus eius exhonoratur, & irridetur pretioſitas eius propter alienas cogitationes, quæ ſuperuenerunt eidem vini virtute: ita & caſtitas animi turbatur ab incauta locutione; & eradicatur ab iſta omne ſuſtẽtaculum laudabilis ſtatus ſui.* Expende quæſo, quàm exitialis

B exiſtat incauta loquutio animis caſtis, quorum ſtabilis fortitudo ſub verbulo labat, & eradicatur ab iſta omne ſuſtentaculum laudabilis ſtatus ſui. Quid plura? D. Aug. ſerm. 114. ſic ponderat D. Petri lapſum, *Petrus labia puellę non ſuſtulit; ſed vbi locuta eſt, ille turbatur: proceſſit ſermo puellæ, & immobilis columna concuſſa* Aug.

C *eſt*. Quæ caſtitas non timeat colloquia, ad ſonumque ſermonis non expaueat; De prima peccatrice Eua ita Tert. l. de patient. fatur, *Quid! quod non ſuſtinuit ſola circumuenta, ſed apud Adam nondum maritum impatiẽs etiam tacendi eſt*. Ecce principium lapſus, quod virgo cum homine collocuta fuerit. Id. n. ſignificat, dum ait, quod apud Adam nondum maritum impatiens extiterit tacendi.

D *Text.* Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius.

§. XXIV.

Mariæ turbatio humanę ſaluti dedit ſpem.

Videre mihi videor in hac Mariana turbatione adimpletum id, quod apud Oſeam, c. 2. promiſit Deus *Dabo eius vallem Achor ad aperiendam ſpem*, ſiue cum Symmacho

E ad *oſtiũ ſpei*. Quibus τὸ Achor, nec nomen proprium, nec cognomẽ eſt, ſed ſubſtãtiuũ quoddã vocabulũ turbationẽ ſignificãs; quaſi dicat, dabo eis vallẽ turbationis ad oſtium ſpei. Ecquæ potior vallis, quã fructifer Mariæ vẽter *vallatus lilijs?* Turbatur ſanè, imò cõtremiſcit floridus pudicitiæ Marianæ vallis, cũ iuſſus eſt fructũ effundere. Hæc vna, & tota turbationis cauſa apud eruditiſſimum Card. Tol. legitur, nimirũ propoſita Mariæ & adamata virginitas, quæ vel nomine prolis audito cõtremuit, expauit, turbata eſt. Sic Cant. 5. ipſa fatur Virgo, *Dilectus meus miſit manum ſuã per foramen, & venter meus intremuit*, ſiue cum Septuag. *& venter meus conturbatus eſt ſuper ipſum.* Quod pulcherrimè expẽdit Guillelmus apud Deltium, dũ inquit, *Maluit manum mittere per foramen, per aurem Virginis ſono prędicationis Angelicę illabi in mentem eius ad eliciendã, quę diuino myſterio cooperaretur, fidem, ad manus huius ſuauiſſime contactum memoria Virginis obſtupuit, & expauit pro cautela uotiui propoſiti ſui.* Quid tunc conturbata virginitas? *Surrexi*, inquit *ut aperirem dilecto meo: ſic ſacra Virgo*, vt commentatur Honorius, *oſtium fuit, per quod Chriſtus in mundũ introiuit.* Sic floridus virgineuſq; vallis conturbatus voce Angeli oſtiũ nobis aperuit ſalutis. Hoc equidẽ liliato valli quaſi ſtagnatã video piſcinã illam Bethſaidã Ioan. 5. quæ ab Angelo perturbata primo occupanti cauſa facta eſt ſalutis. Sed abſit a Mariæ turbatione tã anguſtus ſalutis fons: etenim cùm accedente Angelo Mariã turbari videris vniuerſo hominum generi maximam auſpicare ſalutem. Id myſterij prænouit D. Damaſc. Orat. 1. de Virgin. nat. in eo quòd domus virginea fuerit apud Bethſaidã fundata, ex quo ſic præſenti myſterio accinit, *Fauſta tibi ſint omnia ò Probatica, patrũ Reginę domicilium, fauſta tibi ſint omnia, ò Probatica ſeminum Ioachim uetus fanũ, nunc autem ouilis ratione prędit: Eccleſia calũ imitans, atque olim ſemel quotannis Angelum*

Dei

Tol.

Cant. 5.

Guill.

Honor.

Ioan. 5.

Damaſc.

Digitized by Google

Dei excipiens aquã turbantẽ, & vnum
valetudini reſtituentem. Verũ modò
recepti Angeli ſermone turbata Ma-
ria, turbata, inquam, ſemel vniuerſi-
tatem hominum reddidit ſanitati.
Caſſiod. Memini Caſſiod. lib. 8. ep. 32. Are
thuſę fontem extollere ad miraculũ,
cuius miram, inauditamque proprie-
tatẽ ideò prædicat. *Nam cum tibi ta-*
citus homo, & ſtudioſè ſilentioſus adue
nerit, aquas fontis irriguas reperit ſic
quietas, vt in morem ſtagni non tam
currere, quã ſtare videantur. Aſt vbi
concrepens tuſſis emiſſa fuerit, aut ſer-
mo clarior fortaſſe ſonuerit, neſcio qua
vi ſtatim aquæ ibidem concitatæ proſi-
liunt, vt illius gurgitis ebullire videas
grauiter excitatum: ſilenti homini ta-
cita loquenti ſtrepitu, & fragore re-
ſpondens vt obſtupeſcas ſic ſubitò per-
turbatam, quã nullus tactus exagitat.
Noua vis, inaudita proprietas, aquas
voce hominis commoueri, & quaſi ap-
pellatæ reſpondeant, ita hominum ſer-
monibus prauocata, neſcio quid im-
murmurant, credas ibi aliquod animal
proſtratum ſomno quieſcere, quod ex-
citatum magno ſtrepitu tibi reſpõdeat.
Hæc Caſſiodorus pulcrè admirans,
fontem ſilentio quieſcentẽ ſermone
perturbari: quod forſans miraculum
in viuido ſalutis fonte Maria intui-
tus eſt D. Zeno ſer. 3. de nat. dum ait.
Zeno. *Mariæ ſuperbus emicat venter non mu*
nere coniugali, ſed fide: verbo, non ſe-
mine. Ecce tibi ſignatus ille fons, vir-
ginalis, vterus intremuit, turbatus
eſt, vt ſupra dicebamus, turbatus,
inquã, eſt non tactu virili, non ſemi-
ne accepto humano, ſed verbo, ſono
prædicationis Angelicæ in mentem
eius illapſo. *Turbata*, inquit Lucas,
eſt in ſermone eius. Aderant procul-
dubio Mariæ frequentiſſimi Angeli,
adfuit illi ex templo Gabriel familia
ris, nec tunc legitur Maria turbata
acceſſu Angeli. Quid mirum? aderãt
Angeli taciti; nil penitus de concipien-
do verbo, de omnipotenti ſermone

A egebant, ſic ſilentibus Angelis de ver
bo, tacita, & quieta reſpondebat Ma
riæ puritas virginalis. Aſt vbi Ange-
lico ſermone eius ſignati fontis pu-
dicitia huc vſque inſtagnata, ebulli-
re cœpit, vt obſtupeſcas ſic ſubitò
perturbatam, quam nullus tactus
exagitat, ſic ebullire, ſic efferueſcere
non *munere coniugali, ſed fide; ver-*
bo, non ſemine. Pulcra ſanè illa Caſ-
ſiodori excogitatio eſt, vt ſermone
B perturbati fontis rationem adderet,
nimirum *credas ibi aliquod animal*
proſtratum ſomno quieſcere, quod ex-
citatum reſpondeat. Nec crediderim
falli, qui ex Mariana turbatione a
verbo Angeli cauſata, numen inibi
quieſcens dixerit, excitatum An non
Pſaltes 76. clamat, *excita potentiam*
tuã, & veni, vt ſaluos facias nos? Sanè
C cõſopita erat potentia, quæ poſcitur
excitari. Sed audi Pet. Dam. ſerm. de Dam.
Ann. qui ſic apud Mariam potentiã
Dei prædicat accubantẽ. *Cum fecerit*
Deus omnia ſua opera valdè bona, hoc
melius fecit, nempe Mariam, conſecrãs
in ea ſibi reconciliatorium aureum in
quo ſe poſt tumultus Angelorum, &
hominum inclinaret, & requiem inue-
niret. Mariano in pectore quieſcebat
D diuina potentia, ibi quaſi cubabat
conſopita; donec ſermo Angelicus
intonuit; tunc .n. virgineus contur-
batus venter, nõ tactu, ſed verbo po-
tentiam Dei excitari pręmonſtrat, &
magnũ humanæ ſalutis oſtium ape-
riri: equidem fecit potentiam in bra-
chio ſuo, & exaltauit humiles.

§. XXV.

In ſermone Angeli ſuas laudes
Maria timuit.

E PRæcellenti Gabrielis ſalutatione
nulli vnquam creaturarum tribu
ta, turbatur Maria, quia vt eleganter
Gregor. dixit. *Iuſtus dum laudatur in* Gregor.
facie flagellatur in mente. Timet pru-
dentiſſima Virgo laudes ſuas, nouum
que, ac glorioſum expauet panegyri-
cum, vel tunc maximè parens digna

diuino filio, qui glorioſe a Dæmone compellatus Luc. 4. ſilentiũ Dęmoni indicit, *obmuteſce*, inquiens. Cuius imperij facinus ſic expendit D. Epiphan. tractans de malo linguæ. *Seipſum ſponte morti obtulit Saluator, & ſermonibus mendacij aurem nequaquam præbuit, os ſuum aperiens acetum felle guſtauit, qui ſceleſta verba auribus excipere recuſauit: os proditori oſculandum exhibuit, & deceptori reſponſum dare noluit: ſic & tuum os maledicis oſculandum præbe, aures verò minimè: nam ſi tuum illis os præbueris, oſculum illos condonabit; ſin aures illis accommodaueris, iam te verborum geſtus occidet.* Hæc ille occaſione Chriſti Domini fugientis laudes explicuit, quibus pondero illud, *ſi aures illis accommodaueris, iam te verborum guſtus occidet.* Sanè efficaciſſima venena vel ventriculo decoqui, vel mandi debent, vt perniciem infundant. At laudum virus omnia venena ſuperat, verborum ſolus guſtus occidit. Sic eſurienti in deſerto Chriſto nociturus Satanas, illumque exterminare cupiens, non venenatas dapes proponit, non vina virulenta propinat; ſed laudes parat, quæ vel guſtatæ poſſunt occidere. Sic Chryſoſt. hom. 13. in Matth. *Non dixit, ſi eſuris ſed ſi filius Dei es, videlicet exiſtimans poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta furari.* Vide qua ſe peſte liberent, qui laudes ſuas ab hominibus non exquirunt, præterquam quòd vaniſſimum, imò ſtultiſſimum eſt, alienis teſtimonijs fidere. Pulcrè Bern. ſer. in Nat. Io. Bapt. *Audi quid dicat Scriptura; ſapiens permanet vt Sol; ſtultus autem vt Luna mutatur. Mutuatum ſiquidem lumen nunquam in eodem ſtatu permanet; ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet: ſic qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerunt, modò magni, modò parui ſunt, modò nulli, ſecundum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare.* Has lunares decretiones ſuſtinent, qui ab alis expectant, & auent laudari; è contra prudentiſſima Virgo in hoc maximè electa vt Sol, quæ nec lumen emendicat, imò horret, & turbatur laudata.

Luc. 4.

Epiph.

Chryſ.

Bern.

§. XXVI.

Diuina dona rationis exigendæ metum afferunt.

VEnerat, inquit Chryſol. *Angelis blandus in ſpecie, fortis in bello, mitis in habitu, in ſermone terribilis, humana proferens, diuina repromittens.* Sanè accommodatè dixit *diuina repromittens*, magna enim, & diuiniſſima Virgini Angelici ſermones inſtillabant, & Virgo tunc diuiniſſimis oppignorata muneribus, ditata orbis terrarũ pretio, cæleſti ciue viſitata, de ſermone hæc ſibi offerẽte turbatur. Quæ tanto in munere turbationis ratio? Illam elegãter Chryſol. tradit. *Quid plura? mox ſenſit in ſe ſupernum ſuſcipi iudicem vbi antè iam cæleſtem vidit, & contemplata eſt mediatorem.* Et verè vbi cæleſtia ſibi donari vidit, mox in ſe ſupernum præſenſit iudicem, cui reddenda erat exacta doni ratio. Huc ſpectat Chryſoſt. hom. 1. in Acta, expendens cauſam, cur Spirit. S. venerit in Apoſtolos medijs linguis igneis. *Poſtquam*, inquit, *adepti ſumus donum, iam inſtat iudicij, & examinis tempus*; quaſi nullum ſit interuallum mediũ inter donum, & iudicium, inter benefactorem, & iudicem. Etenim, vt ſcite docuit S. Iacobus epiſt. 1. *Omne datũ optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum.* Nullum in nos proficiſcitur donum, niſi a patre luminum, vt flammantis iudicij metu afficiamur, cùm donum ſuſpicimus. Id effigiatum memini apud Heliopolim, vbi erat Apollinis ſtatua, cuius dextera ſpicarum

Ser. 140.

Chryſ.

Chryſ.

Iacob. 1.

eſſum manipulum, ſimul & fulmen A
dicitur oſtentaſſe, ne quis ſpicas ſu-
meret, qui etiam igniti fulminis non
ſuſtineret examen. Sic compoſitus
Eccl. 2. erat Eccleſ. c. 2. quùm de acceptis a
Deo donis in immenſum gloriatur.
Quis ita deuorabit, ait, *& delicijs af-
fluet, vt ego?* Quæ verba ſic expendit
Chaldæus, vt priſtinam Salomonis
pietatem commendaret. *Ecquis, quæ-
ſo, vel in ſententia legis vigilantior,* B
*vel circa ſummi illius venturi iudicis
diem ſolicitus magis quàm ego?* Vbi
inter accepta bona venturi iudicis
ſolicitudo regium animũ pulſabat,
conturbabat; cur etiam Marianum
animum hæc ſolicitudo non pulſa-
ret, vbi tanto filio ditabatur? Et qui-
dem vbi Deus triumphali illo curru
vectus, ſeſe Ezechieli obiecit, vt hac C
Iuſt. viſione, iuxta explicationem Iuſtini
martyris quæſt. orthodox. 44. conſo-
latio daretur Hebræis pręgraui ſerui-
tute Babyloniorum preſſis, inter cur-
rum vehentia animalia igniti crebrò
carbones fulgurabant: *in quorum ſi-
Tert. nu*, ait Tert. li. de Trin. *carbonum me-
dius eſt ignis, quoniã ad diem igneum
iudicij mundus iſte feſtinat*, quaſi nol-
let Deus vel minimam conſolationis D
ſpeciem hominibus prætẽdere, quin
ſimul de illo igneo tempore rationis
reddendæ commonefaceret ipſos.
Hoc enim habent omnia diuina be-
neficia, quòd intra ſe nutriant exa-
minis, & ſupplicij ex ingratis ſumẽ-
Zeno. di ignem. Quod meditatus D. Ze-
no ſerm. 2. in Exod. vbi recolit bene-
ficia a Deo in ingratiſſimum popu-
lum profecta per nubis, & ignis co- E
lumnas, fatur. *Verum Iudæa quid mo-
numentis tui criminis gratularis? Co-
lumna nubis te perduxit per diem, vt
oſtenderet cæcum; ignis columna per
noctem, vt moneret arſurum.* Ecce
qualiter inter ipſa beneficia propi-
nabantur cæcitatis, & ruinæ ſuppli-
cia populo ingratiſſimo. O felix, qui
diuinis beneficijs non ſic afficitur, vt

ignoret latentem ibi ignem vaſtaturi
examinis! Oculatiſſimus Abraham
Gen. 18. hoc pro magno habuit be- Gen. 18.
neficio, quod Deus eius tabernaculũ
intraret; ſed quid tunc vir iuſtus?
Pulcrè D. Clem. Rom. libr. 5. Conſt. Cl. Ro.
c. 21. fatur. *Dei filium Abraham acce-
ptum hoſpitio iudicem, & ſuum Domi-
num confeſſus eſt.* Sic de benefico ho-
ſpite gaudens, de iudice expauit.

Text. Et cogitabat qualis eſſet
iſta ſalutatio.

§. XXVII.

Nil non præmeditandum, antequàm faciendum.

PRudẽtiſſima ſanè hęc Mariæ in
reſpondendo cunctatio fuit, nã-
que vt aiebat ille. *Vnus homo nobis cũ- En. diuers.
ctando reſtituit rem*; dixiſſem ego,
vna fęmina Maria cunctando rẽ ho-
minibus reſtituit. Etenim dum Eua
feſtinauit ſerpẽti credere, omnia no-
bis cæleſtia bona eripuit: vna Maria
ad Angelicum ſermonem cunctata,
verbaquè eius meditata, rem nobis
reſtituit integram. Id quod ponde-
rans Moyſes Barcepha lib. de Par. c. Barcep.
28 inquit. *Hic mihi Mariã apud tuũ
animum contendito pauliſper cũ Eua,
atque illius quidem fortitudinẽ, huius
verò ſocordiam animi aduertito: Ma-
ria enim, quæ ſæpiſſimè audierat, pro-
miſſum eſſe à Deo patribus naſciturum
Chriſtum, cùm eius nuntij gratia ad eã
veniſſet Angelus, dixiſſetque, conci-
pies, & paries, nequaquam ſubitò fidem
illius verbis adhibuit, eo quòd inaudi-
tum eſſet Virginem peperiſſe; ſed cum
ipſo diſceptãdo rem expendere accepit,*
&c. Nil ſubitum, non ſuſpectum, nõ
plenum periculis, inde quæ Deo ple-
na erat Virguncula, hoc primum di-
dicit, nimirum a ſubitis obſequijs
metuere ſibi: nec alio magis Chriſtũ
Marcionis Tertullianum contundit,
quã ex eo quòd ſubitus proponatur

credendus, ait enim lib. 3. *Subitò filius, ſubitò miſſus, ſubitò Chriſtus; atqui nihil poteſt à Deo ſubitum quia nihil a Deo non diſpoſitum;* imò nunquã Deo placere potuit, obſequium ſubitum. Nonne ea erat vox Petri con-
Luc. 22. ſtantiſſima Luc. 22. *Domine, tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire?* Et tamen ex hoc malè audit apud Aug. tract. in Ioan. cap. 13. ſic fantem de morte Petri. *Hunc inuenit exitum Petrus, ut pro eius nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo ſe moriturum peruerſa feſtinatione promiſerat.* Ideò peruerſus affectus Petri, quia feſtinus, quia ſubitus ex nulla præmeditatione, aut conſideratione natus. O nimis grata Deo Maria, quæ cogitabat, qualis eſſet ſalutatio affectum ſubitum prudentiſſimè ſuſpectum habens! Vnde D. Ber. ho. 3.
Bern. fatur. *Solent Virgines, quę uerè virgines ſunt, ſemper pauidæ, & nunquam eſſe ſecuræ. Ac proinde quicquid nouũ, quicquid ſubitum fuerit ortum, ſuſpectas habent inſidias, totum contra ſe æſtimant machinatum.* Vtinam hanc virginum propriam vniuerſi ebiberemus, qua in ſubitis obſequijs hoſtis inſidias caueremus, nihilque nõ præmeditatum nobis eſſet in optatis. Mendax illã a primordio Eua de vitæ ligno fata, ait, ſibi a Deo fuiſſe im-
Gen. 2. peratum, *non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo.* Profectò egregiè mentita eſt, cùm ait ſibi dictũ, neque tangeris ex eo, imò licuiſſet tangere prius, & meditari multis, quid dãni, quidve vtilitatis cibus ille poſſet afferre. Ecce enim vnde æſtimat Ioan.
Iohn. Cã. 1 c. 1. Apoſtolicã œconomiam 1. Can. c. 1. nimirũ. *Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus, oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtra contrectauerunt de uerbo uitę.* Itaque vt vitalem arborem nacti ſunt nõ ſubitò, non ſine præmeditatione; ſed mentis manibus tractãtes, & contractantes illã, affectum præbuere. Id quod expendens Amb. lib. de Parad. c. 12. in- Ambr.
quit. *Vides, quòd antè velut manibus quibuſdam perſcrutatus ſit Dei verbũ, & poſtea annuntiauerit? Et ideo nihil Adę, & Euæ fortaſſe nocuiſſet verbũ, ſi pertractantibus diligenter quibuſdã mentis manibus antè tetigiſſent.* Hinc omnis ruina, quòd ſine mentis conſultatione ruitur in optata, hinc omnis hominum victoria, quod tẽ priùs mente tractent, mentiſque manibus attrectẽt de verbo vitæ, antequam in opera ſaliant. Huc reſpiciebat Dominus, quando hominum mẽtes, cogitationeſque internas præceptis ſuis ligabat. Cur enim iubemur nõ concupiſcere? Cur minatur Dominus ſuppliciũ ijs, qui corde mœchantur? Sane vt doceamur mẽtalibus exerceri, & mentibus conflictis edocti in arenam poſiti, præſentes illecebrarum phalanges deuincamus. Ita D. Iſid. Peluſ. lib. 2. ep. 107. fatur. *Ob eam cauſam ſalutaris ſermo eum qui impudico oculo aliquem perſpiciat ſupplicio affecturum ſe cõminatus eſt; cùm alij legũ latores facinus dumtaxat puniant, ne difficile, ac nimis arduũ bellum ſit, verum facile & procliue.* Et ſanè magna petis quicumque hoſtes in arena ſuperare cupis, cùm nunquam vllum præliũ mente fueris præmeditatus. Iſid. Pel.

§. XXVIII.

Examinandi ſunt maximè ſpiritus, quibus agimur.

PLaceat Euthymius, qui Mariam cogitabundã proponit in ſermone Angeli, vt examinaret, an dolus aliquis ſubeſſet ſalutationi tantę, Porrò nulla in re Mariana prudẽs virginitas, crediderim magis imitata Angelicã puritatẽ, quàm vel in hoc critico naſo. Iubemur apud Lucam vigilare Chriſtiani eo genere vigiliarũ, Luc. 12.
quibus ſimiles ſimus *hominibus expectantibus Dominũ ſuum, quando reuertatur a nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit oſtium, confeſtim aperiant ei.* Quæ dum expendo, vix reperio in

mundo homines, qui Dominum a nuptijs reuertentem clauſo expectent oſtio, quod minimè aperiant, niſi prius nuptiali comitatu cinctus Dominus pulſauerit. Sanè nuptiarum tempore patent ianuæ, nemini domus intercluditur aditus, ſerui eo ſunt intenti, vt aduentanti Domino parata domus affulgeat, ardeant facibus valuæ, ſeſeque ardentibus facibus dent obuios famuli, ne Dominus neceſſe habeat pulſare præuentus ſeruorum vigilantia. Quin potiùs ridiculum mundo ſpectaculum accideret, ſi ſponſus a nuptijs veniens fulgenti ſtipatus ſponſa, magnoque amicorum comitatu, clauſas ſuæ domus inueniret ianuas, adeò, vt opus fuerit, ſtare omnes, pulſare, conclamare, communeſque ſeruorum reſponſiones, examinationes ſuſtinere, nimirū illud ab interiori domus parte vbique gentium barbarū, *quis eſt?* Hoc nuptiarum tempore nulli homini in mundo accidit, verum accidit in cælo Angelis, qui Domino a nuptijs reuertenti ſponſa Eccleſia, nuptialiq. de cote fulgenti, non aliter cæleſte oſtium aperiunt, quin prius ipſe pulſet, clamet, *aperite portas, principes veſtras, & introibit Rex gloriæ;* & ipſe ſemel, & bis examinēt, *quis eſt iſte Rex gloriæ?* Huc refert Niſſ. ho. 15. in Cant. Lucæ dictam parabolā his verbis. *Comparat nos Dominus cum Angelis, ſiquidem vigilanter Deo pareamus, & vos,* ait, *ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs, vt cùm venerit, & pulſauerit, aperiant ei, ſcilicet factis nuptijs, & in thalamū myſteriorum admiſſa iam ſponſa expectabant Angeli reditum Regis Eccleſiæ ad naturalem beatitudinem, & gloriæ.* Expectabant, inquam, ſed minimè aperturi ianuas, niſi præmiſſo rigoroſo examine; niſi pulſante Domini, adhuc præcauerent ſibi, & ſemel, & bis examinarēt, *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Hoc in nuptijs examen, hæc ſeruorū in aperiendis valuis, etiā cū Domino ſuo cautela minimè inter homines repetitur, propria, & ſingularis eſt Angelis videntibus Dei faciem. Quod voluit ſignificare Pſaltes, cùm præmiſit, *Hæc eſt generatio quærentium Deum, quærentium faciē Dei Iacob,* & ſtatim ſubiungens quaſi notam Angelorum poſuit hunc dialogum plenum naſo, *aperite portas, principes, veſtras, & introibit Rex gloriæ; quis eſt iſte Rex gloriæ?* Quaſi dicat hanc Angelorum mentē æmuletur quærentium Deum natio, hunc ſibi effingat criticum naſum, vt nulli nec Domino cor ſuum aperiat ſine rigoroſo examine; ſic Maria Angelorū imitatrix, imò Angelicis virtutibus cautior, Angelico pulſata ſermone cogitabat, examinabat ſecum conferens qualis eſſet iſta ſalutatio. Nec a tanta Virgine abfuit prudentia illa Magdalenæ ab Orig. celebrata, quę Dominū in ſepulcro deflens, Dominum offendit hortulani ſub habitu, a quo ſic confeſtim interrogat. *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum?* O mira fœminę prudentia (hanc, quicumque Deum quęris, imitare. *Et ſi fortè,* ait Orig. *aliquis tibi apparuerit, & deſiderio tuo ſe repræſentauerit, noli à te præſumere tanquam tu eum noſcas; ſed interroga illum & ora, vt indicet tibi ſeipſum.* Sic crediderim Mariam illam cogitationem de Angelo ſalutante fuiſſe quandam mentis orationem, qua in corde ſuo meditans Deum, deprecabatur, vt ſeſeipſum indicaret, & manifeſtaret.

[Margin: A; B; C; D; E; Niſſ.; Pſal. 23.; Orig.]

Text. Ait illi Angelus, ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum.

§. XXIX.

Proprij nominis appellatio ſecuritatem in primis obtulit Virgini.

O Quàm iuſtè timeret peccator, expreſſit textus ſacer Geneſ. 3. *Gen. 3.*

Vbi ſuppreſſo nomine Adam, ſic de A
illo poſt peccatum loquitur. *Qui
ait, audiui vocem tuam, & timui,*
& meritò qui ſub peccati mole nec
Lyppo. dignus cenſetur nominari. Sic Lip-
pomanus ruminatur impræſentiarũ.
Adam, inquit, *coram Deo peccator
ſine expreſſo hic nomine ſcribitur*. Ti-
mendam ergo luti noſtri ſortem in
peccatoris Adami ſuppreſſo nomine B
exhibitam eliminat Angelus, cùm
Virgini fatur, ne timeas Maria, inue-
niſti enim gratiam apud Deum. Et-
enim nullo alio Adami filia Deo ex-
primeretur gratior, amantiorque,
quàm ſi proprio ſuo nomine a cæli-
Beda. tibus exprimatur. Id quod Beda in-
ſinuans, in præſenti inquit. *Quaſi fa-
miliarius notam vocat ex nomine, nec
timere debeat iubet*. Nonne Luc. 10. C
iubentur diſcipuli gaudere, quod cu-
iuſque nomen ſcriptum in cælis ob-
ſeruetur? Et cur gauderent; niſi ex
hoc maximam ſui felicitatem auſpi-
carentur, Deumque ſibi gratum, &
pacatum præſagirent? Equidem gau-
deat Maria meritò, quæ cæleſtium
ore ſuum nomen perceperit, expreſ-
ſum, & ex hoc æſtimet quanto ſit in
amore cæleſtium Regi. Iam pridem D
oſtenderat Deus nimium erga Pro-
toplaſtum amorem, quũ fugientem
a facie Domini inſequitur, & proprio
nomine compellat, Adam vbi es?
Quod Deo hominem adhuc amanti
tribuit Chryſo. ho. 7. ad Antioch. his
1. Re. 20. verbis. *Saul non dixit, vbi eſt Dauid:
ſed vbi eſt filius Iſai? Iudæi quoque,
quoniam aduerſabantur, & oderant,
non dixerunt, vbi eſt Ieſus? ſed vbi eſt
ille? Sed Deus, & in hoc demonſtrare* E
volens, quod nec peccatum amorem ex-
Ioan. 5. *tinxit, ait; Adam ubi es?* Porrò, Ma-
ria cæleſtem afficit amore patrem;
quando ex proprio nomine a cæliti-
bus euocatur: quid igitur timendum
illi, quæ Deo eſt amabilis, & grata?
quid timeat illa, cuius nomen in cæ-
litum ore verſatur?

§. XXX.

*Vbi Dei opera ur gratia, omnia coope-
rantur in bonum.*

NEſcit gratioſa Dei manus foue-
re timores, imò quæcunq; ma-
la horribilia, etſi maxima a Dei tra-
ctantur manu gratioſa, ſtatim admi-
rabili bonitate perfunduntur. Quæ
maiora mala, quam ea, quæ in rebel-
lem Prophetam Ionam parabantur?
Fremunt fluctus ferrinatis: ſæuit di-
ra tempeſtas: immanis bellua homi-
nem voratura paratur; ſed vnum in-
ter tot mala felicitatis indicium erat,
quod hæc a Dei manu tractabantur,
ait enim Ionæ cap. 2. *Præparauit Do* Ione 2.
*minus piſcem grandem, ut deglutiret
Ionam*. Ibi D. Hier. expendit illud Hier.
quod ait, *præparauit Dominus piſcem*,
ad quid manus Domini piſcem præ-
pararet? *Vt pro morte præberet habi-
taculum, ut qui in mari iratum ſenſe-
rat Deum, in morte propitium ſentiret*.
Sic mala ipſa, vt Dei tractantur gra-
tioſa manu, gratia perfunduntur, &
in bonum vertuntur. Idcircò Ange-
lus, vt penitus radicem timoris euel-
leret a Maria, eam præfert rationem,
quod eius virginitati ille Deus gra-
tioſus adſit; qui malis ipſis in bonum
abutitur, a cuius manu ipſa mala be-
nefacere didicerũt. Vnde Guarric. Abb. Guar.
Angeli verba expendens homil. 2.
inquit. *Secura igitur, ò Virgo inteme-
rata, ò porta ſanctuarij perenniter
clauſa, ſecura aperi Domino Deo Iſ-
rael, qui tibi iamdudum clamat; aperi
mihi ſoror mea, amica mea, non eſt
quòd timeas integritati tuæ, Deus non
nouit integra violare, ſed violata con-
ſolidare*. Hoc proprium eſſe ſolet
gratiæ, & fauoris humani, quòd no-
ceant dum fauent. Sic de pulcherri-
ma Tyri naui Ezech. c. 27. lamenta- Ezec 27.
tur. *Ventus Auſter contriuit te in cor-
de maris*. Non ſæuus Aquilo, non
præceps Boreas; ſed lenis Auſter, &
ſuauis contriuit tantã nauim, quippe
ipſe

ipſe humanus fauor, & gratia nociuus eſt, & maximè exitialis, id quod ponderat Tatianus oratio. contra Græcos, dum eorum deridet fabulas, quibus fingebant Hiacynthũ a Zephyro fuiſſe interfectum, ait enim. *Dicat mihi nunc iaculator Apollo, quomodo Hiacynthus à Zephyro ſit necatus? vicit eum Zephyrus, & cum tragicus Poeta dicat. Aura Deorum pretioſiſſimum vehiculum ipſe ab exigua victus aura perdidit ſuos amores.* Heu ſuaues humani fauoris auræ, quot naues mundiale pelagus feliciter nauigantes contriuiſtis? quot amores fœdatis? Felix qui non apud homines, ſed apud Deum inuenit gratiam, quia ſola incolumis ſeruabitur. Hinc ponderat Damaſ. felicitatem Marianam, quòd inuenerit gratiæ abyſſum, *qua duplicis virginitatis nauim incolumem ſeruaret.* Vbi enim Auſter fauoris humani conterit nauim caſtitatis, eandem ſeruat, & cuſtodit diuina gratia.

§. XXXI.

Qui Dei munitur gratia, nil timet.

IVre Maria timorem omnem exſibilauit, quæ gratiæ plenitudine confirmata, nil quod timeat habet, imò terrori eſt vniuerſis, qui timentur ab alijs. Exemplum eſto id quod pulcrè animaduertit. Chryſoſt. de
Gen. 21. grat. fortitudine ad c. 21. Gen. *Quicumque, ait, gratia Dei in ſolitudinibus agit; ſecurior ac potentior eſt iis, qui ſine illa in medijs ciuitatibus verſantur ingenti hominum multitudine freti.* O ingentem fortitudinẽ gratiæ! Sed vnde has illius vires colligemus maximas? quibus adducemur rationibus, vt tantam ineſſe gratiæ virtutem credamus? eſt ne aliquis, in quo emineat hoc robur gratiæ? eſt ſanè,
Chryſ. ait Chryſoſt. *David de loco in locum tranſiens, erraticus, ac vagus manu ſu-*

A *perna munitus fuit: Saul in medijs ciuitatibus cum eſſet, & tantum ſecum duceret exercitum, & quotidie timebat, & tremebat inimicorum inſidias: ille quidem ſolus erat, & non indigebat humano præſidio; hic verò coronatus, & purpura indutus illius auxilio indigebat, & Regis opus erat paſtoris opera.* Quid pulcrius? quid gratiæ fortitudinis explicatius? Argutior adhuc eſt
B Theodor. qui Saulẽ in Dauid irruentem meditatus, poſtquàm Rex ipſe tribus millibus hominum Dauid inueſtigaturus perrexit, poſtquàm illũ inuenit, hæc a Saule Dauidi inimico inuento dicta miratur. *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, ne auferas nomen meum de domo patris mei.* Hæc penè inermi Dauidi dicebat Rex maximo exercitu ar- 1. Re. 26.
C matus. Quod circa Theodo. ait. *Eſt imbecillitas vitij, vt qui erat dux & Imperator tam multorum militum, rogabat fugitiuum, & qui erat cum multitudine militum, rogabat eum, qui aufugiebat, vt ipſum impertiret benignitate ac clementia, vt nomen ſuum patrium non expungeret.* Meritò namque Saul expers diuinæ gratiæ ſibi, nominique ſuo timebat, Dauidem
D contemplatus; fugitiuum quidem, ſed Deo gratum. Eas ingerit in creatis mentibus vires diuina gratia vt timentis ipſis, & horrendis ſint Deo grati, timore, & honore. Vnde Andreas Cretenſ. Angeli notans ingenium ait. *Quod enim ſubiecit, inueniſti gratiam apud Deum, commodè omnem excuſſit Virginis metum.*
E

§. XXXII.

Quicumque Deo gratioſus accidit, non timeat ſuis bonis, omnia bona habet.

HOrret natura vacuum, ut philoſophicè loquar, quod ne detur, mille propriæ naturæ diſſonos, contrarioſque motus ſuſtinent res creatæ:

creatæ: felix Maria, quæ cum Deo gratioſa adſis, nullam extimeſcas vacuitatẽ, hiccine gratiæ Dei fructus; vacuitates, & inanitates ab humana natura eliminare, miraq. illam ple-

Deut. 26. nitudine, & bonorũ cumulo ditare, Iren. lib. 4 c. 31. Sic D. Iren. argumentatur ex Deut. 26. Moyſes ait, *& nunc Iſrael, quid Dominus tuus poſtulat à te, niſi timere Dominum Deum tuum, ambulare in omnibus vijs eius, & diligere eum, & ſeruire Domino Deo tuo ex tota anima tua? Hæc quidem glorioſum faciebant hominẽ, id quod deerat ei implentia, id eſt amicitiam Dei*. Pulcrè, & accommodate Iren. vniuerſam naturæ noſtræ plenitudinem vocat amicitiam Dei, qua ſola, etſi cætera deſint bona mundialia, felix es, glorioſus es, plenus es. Audite plectrum Græcanicum ſic tinniens Latio. *Seruus Epictetus fuerat, & corpore mancus, Paupertate Irus, Dijs ſed amicus erat.*

Sanè qui Deo gratus, qui Dei amicus, feliciſſimus, medijs inanitatibus plenus, & abundãs, vt rectè iubeatur Maria nullam ſibi inanitatem timere, quæ gratiam inuenit apud Deum. Auet adhuc animus reuocare in examen illud Irenæi, nimirum, *hæc quidem glorioſum faciebant hominem, id quod ei deerat implentia, id eſt amicitiam Dei*. Quibus pulcherrimè ſugillat inanitatem humanorum bonorum, & gloriarum, quicquid lucidũ, quicquid in humanis ſplendidum non implet, quod eſt deeſt homini, cum omnibus his gloriolis, & humanis bonis numquam impletur, imò mille patitur defectus homo. Deflenit hanc inanitatem naturæ Seuer.

Boecius Boecius lib. 2. de conſolatione, proſa 7. *Quis eſt tam compoſitæ felicitatis vt non aliqua ex parte cum ſtatus ſui qualitate rixetur: anxia enim eſt humanorum conditio bonorum, & quæ vel nunquam tota proueniat, vel nunquam perpetuò ſubſiſtat Hunc conſenſus exſuperat: ſed eſt pudori degener* A *ſanguis. Hunc nobilitas notum facit ſed anguſtia rei familiaris incluſus eſſe mallet ignotus; ille vtroque circumfluens vitam cælibem deflet ille nuptijs felix, orbus liberis alieno cẽſum nutrit heredi; alius prole lætus filij filiæve delictis mæſtus illacrymat*. Idcircò nemo facilè cum fortunæ ſuæ conditione concordat, ſub defectuũ metu gemunt cuncti mortales, quantaſcun- B que ſibi conglomerent felicitates.

Vide apud Dan. c. 2. omnia mũdi regna aurea, argentea, ærea cõgeſta, vt cõpleant vel vnã hominis ſtatuã. Nec cõplent tandem, nec omnibus his integratur natura humana; niſi ſupplente puluere defectũ metallis. Quid plura? Vide in Thabor Chriſtũ Dominum radiantem, ſummaſq. Paradiſi glorias propinantem Apo- C ſtolis, tunc quærit Abulenſis, an claritas illa Chriſti fuerit vna ex dotibus gloriæ, quæ naturam exſatiant humanam? & ſic definit. *Ad veram corporis gloriam non ſufficiebat claritas, cùm manere poſſint cum illa multi defectus corporis*. Ecce omnia humana decora, diuites gazæ, pulcritudo, ſplendor generis hominẽ inglorium faciunt, nimirũ, quia inter hæc ſem- D per deeſt homini aliquid de ſola gratia Dei: verè, & iuſtè Irenæus fatur, quòd hæc glorioſum faciebant hominem, id quod ei deerat implentia, id eſt amicitiam Dei, quæ ſola perficit, adimplet hominem, illumq; omni parte integrum, & omni defectus metu liberum facit. Id quod crediderim a D. Chryſoſt. expectatum cũ de Paulo ait. *Omnem hominẽ Paulus* E *exhibebat Deo*, nimirũ integrum, plenũ, non deficientẽ, ſed omni ex parte conſtantem, qualem decebat eſſe illum, qui Deo habebatur gratus. Hinc licet iam ponderare Marianas gazas, quàm plena, quàm ſuperabundans, quàm omnis defectus, omnis metus expers, quæ apud Deum inuenerat amicitiam, & gratiã! *Gratiam*,

Abul. 1. ad Cor 1.

inquit

Digitized by Google

Andr. Hieroſ. inquit Andreas Ieroſol. *quam non accepit Sara, quam non ſenſit Rebecca, quam nec Rachel cognouit: inuniſti gratiam, qua non eſt digna habita nobilis illa Anna, nec Phenenna hi... regione poſita: quoniam ha quia... matres ex ſterilibus facta ſunt, amittentes unà cum virginitate orbitatem; tu autem, vt etiam mater ſis, virginitate tamen frueris ſemper illæſa*, Hæc Andreas, vbi expende illud, *hæ matres factæ ſunt amittens, unà cum virginitate orbitatem, tu autem vt etiam mater ſis, virginitate frueris ſemper illæſa*. quaſi diceret, quòd cæteræ omnes non adeptę ſunt bonum prolis ſine defectu ſaltem virginitatis, ſola inter omnes Maria Dei amica, & grata etiam prolem potuit expectare abſque metu alicuius defectus, ſed potiùs gaudens omni plenitudine integritatis.

§. XXXIII.

Gratia pudicitia confirmata omnis metus abeſt.

SAnè æque trium, ac verum illud Profani, Res eſt ſoliciti plena timoris amor, nec Mars ipſe limina Veneris, tangit, cui non ſit maximo in timore Vulcanus. Vnde pulcrè Cypr. Cyprian. de pudicitia fatur. *Qui cupiditates tollis, & metus ſuſtulit.* Nam ex cupiditatibus metus veniunt. Argutiùs adhuc Athan. Athanaſ. orat. de Paſſ. & Cruce, de ijs, quî Fidei Chriſtianæ nomen dederũt, inquit. *Voluptatem, cui in idololatria ſua meruebant, in Chriſto nunc aſpernantur.* Etenim nullus niſi in timore indulget voluptati, & quidẽ cũ Maria gratiã virginitatis perfectiſſimè inuenerit, timoris occaſionem excluſit: timor enim impudicitiæ comes, ſpes autem ſocia virginitatis eſt. Vnde vbi D. Paul. 1. 1. ad Cor. 3. ad Corinth. 3. fatur. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem*; id explicans Hier. D. Hier. in Ionã c. 1. ait. *Quando dicitur hoc, corpus oſtenditur, hoc, in quo naſcimur, hoc, in quo morimur,*

A *hoc, quod virginitas expectat ad præmium, adulterium formidat ad pœnam.* Ecce tibi virginitas vt ſpe nititur, verum adulterij impuritas ſub formidine præmitur. Sed quid timeret virginitas, quæ pugnacem Dominum ſibi laterones habet? Enimuerò Ægypriæ laſciuiam aduerſus Ioſephum pudicitiæ exemplar armatam videns D. Iſid. Pel. lib. 4. ep. 77. Iſid. Pel.
B inquit, *Cũ illa caſtitatis hoſtis, cũ iſte autem eiuſdem legiſlator faciebat, & certaminis ſocium ſe coniungebat.* Nulli ſuccumbit timori, quæ de tanto laterone gloriatur; quæ ſibi ſocium belligerantem Dominum acquirit, omnis erit expers timoris. Hinc meritò Maria virginem ornamentum loquitur Andr. Cret. hom. in hoc Euang. aiens, *Benedicta tu in mulieri* Andr. Cret.
C *bus quæ cæleſtem theſaurum, in quo alij omnes ſapientię, & cognitionis theſauri ſunt reconditi, in tuto virginitatis tuæ cõplexa es.* Expendo illud *in tuto virginitatis*, quaſi virginitas Mariana oẽs timores ableget. Equidẽ meritò dicebat in pręſenti. D. Chryſol. ſer. 144. *Quid timet, cui iudex cauſa eſt aſſertor, integritas teſtis innocentię?* Chryſ.

D

§. XXXIV.

Vbi Ieſus adeſt munimentum eſt pudicitię.

MErito iubebatur Maria non timere virginitati ſuæ, etiam in partu, quando paritura erat Ieſum: ait enim Angelus; ne timeas Maria, concipies enim, & paries filium, & vocabis illum Ieſum Nec alio efficacius de perdendo pudore timor era-
E dicari poterat, quàm dum Ieſus pariendus annuntiatur, qui vbi eſt, inexpugnabile adeſt munimentum caſtitatis. De Marianæ virginitatis clauſtris locutus Ezechiel c. 24. ait, quod porta erit *clauſa principi*. Ezec. 24. Quæ verba dũ expendit Guarr. Abb. ſer. 2. in præſẽria fatur, *Si verbo Dei apta es, tum demum non modò clauſa ſed & ſignata es. Pone me*, inquit, *vt ſignaculum*

lum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſu-
per brachium tuum. Ieſus quippe im-
preſſus corde; expreſſus opere ſigillum
planè, & munimentum eſt caſtitatis
ſponſæ ſuæ, & eo ipſo quod ſe imprimit
imitationis formam, imponit etiam in-
corruptionis cuſtodiam. Plane non
euertenda erat caſtitatis arx a Ieſu,
de cuius nomine flexuris conſpicua
conſeruatur incolumis integritas Ec-
Athan. cleſiæ ſanctæ. Sic D. Athan. lib. 3.
contra Arrianos, integritatem Ec-
cleſiæ ponderans, ait: *Omnia in omni-*
bus erit Chriſtus, vbi porro Chriſtus,
quod genus ibi metus aut periculi fue-
rit? Et paucis interiectis, nominis Ie-
ſu cuſtodiam pro Eccleſię integritate
ſeruanda hoc appoſito explicat exē-
plo dicēs, *Quemadmodū ſi quis Regis*
filius, patre eius volente ædificare ciui-
tatem, in ſingulis operibus præſcribat
nomen ſuum tutelę cauſa quo ſimul &
inuiolata permaneāt titulo, reuerentia-
que nominis ſimul, vt ex ea inſcriptio-
ne in memoriam veniant ipſius, & pa-
tris ſui, & ab eo rebus iam ex ſententia
confectis, percunctetur quis de ciuita-
te quomodo eam condiderit; iſque tum
reſpondeat ſe bene eam ædificaſſe nam
ſecundum patris voluntatem ſuam ima-
ginem ſingulis operibus impreſſam eſ-
ſe, eo quòd nomen ſuum vbique ſit indi-
tum, & quaſi inædificatum. O pulcrū
ciuitatis munimentum de nomine
Ieſu comparatum! Hoc ſanè robur
Ieſus habet maximum, vt vbicun-
que eius inditum, & veluti innatum
fuerit nomen, nulla ruina timeatur,
ſed noua tutela, & integritatis cuſto-
Cant. 2. dia aſſeratur. Vnde Cant. 2. *Dilectus*
meus mihi, & ego illi, qui paſcitur in-
ter lilia. Non ait, quod lilijs caſtitatis
paſcatur; ſed potiùs quod inter illa
moratus paſtorē, & cuſtodem agat.
Bern. Ita D. Bern. ſer. in Nat. Virg. fatur,
Non cibo, ſed conſortio paſcitur liliorum,
rum, nec lilijs veſcitur, ſed inter lilia
verſatur. Qui veſcitur conſumit lilia;
ſed dilectus noſter Ieſus minime li-

A lijs puritatis veſcitur, minime con-
ſumit flores caſtitatis: ſed vt paſtor,
& cuſtos inter illa verſatur.

Text. Ecce concipies in vtero, & pa-
ries filium, & vocabis nomen eius
Ieſum. Hic erit magnus, & filius
Altiſſimi vocabitur.

§. XXXV.

Mariæ, & filij Dei magnitudo ma-
xime ab hac conceptione claruit.

B ACcōmodatè filius Dei dicitur
magnus, & in altitudine pa-
triſſare, cùm concipitur vtero virgi-
nali, quaſi ex tunc maximè eius ma-
gnitudo & altitudo innoteſceret,
necnō Virgo mater creaturarum al-
tiſſima monſtratur, quæ magnum fi-
lium cum altiſſimo communem ha- Epiph.
buit. Hinc pulchrè ſanct. Epiph.
C hæreſi 78 explicans illud Matth. 1.
quòd Ioſeph non cognouit Mariam,
donec peperit, ſic inquit ſingularis.
Non nouerat, quod tali gloria honoran-
dus eſſet aliqua in terra, maximè mu-
lier; non igitur cognouit ipſam, donec
vidit miraculum, nec cognouit miracu-
lum ipſius, donec vidit genitum ex ip-
ſa. Et quidem Ioſeph magnum quid-
dam de Maria cogitarat, maximam,
D & fidelem de Deo opinionem ha-
buerat; ſed ſic exceſſit æſtimationem
iuſti viri Deus ex Virgine conceptus
& natus, Virgo Deum concipiens &
pariens, vt tunc primum dicatur v-
terque a Ioſeph cognitus, illique
vtriuſque magnitudo declarata non
cognouit miraculum ipſius puta fi-
lium, donec vidit genitum ex ipſa. Imperf.
Accinit ex parte Imperfectus apud
Chryſoſt. hom. 1. in Matth. ſub fine,
Verè enim non cognouit eam, ante-
E cuius fuerat dignitatis, quæ vnigeni-
ti Dei facta fuerat Mater; ſed poſt-
quam peperit, tunc cognouit quod
ſpecioſior, & dignior facta fuerat,
quàm totus non capere poterat, nec
merebatur accipere, quaſi in augu-
ſtum cubiculū vteri ſui ſola ſuſcepit.

Ma-

§. XXXVI.

Mariæ magnitudo expenditur, quòd Deum conceperit, & vtero libenter detinuerit.

Greg. DE Mariana magnitudine expli
canda certant inter alios Greg.
Papa, & Hier. Ille ad cap. 1. Reg.
ſic ait. *Maria vt ad conceptionem æter
ni Verbi pertingeret, meritorum vir-
tutem ſupra omnes Angelorum choros
vſque ad ſolium Deitatis erexit.* Hic
ſer. de Aſſumpt. maiori verborũ ma-
ieſtate eandem amplificat magnitu-
dinem Marianã. *Celſis,* ait, *ſublimior
faſtigijs, glorioſior prærogatiuis meri-
torum, ita vt nullis tam viſibus ipſa
eademque mancipanda niſi diuinis.*
Zeno. Vtrumque longè ſuperauit D. Zeno
ſer. 3. de Nat. Mariæ, *Superbus emicat
venter verbo:* non contentus niſi ad
exceſſum gloriæ magnitudinem con
poneret Mariam; ſuperbus emicat
Mariæ venter, dicit Zenon, quaſi a
conceptu Verbi Maria nullum finẽ,
nullum modum magnitudinis cogi-
taret; ſed ſupra modũ, & menſurã,
quod proprium ſuperbientium eſt,
euolaret. Crediderim hic ſanctum
Iſa. 60. Antiſtitem meminiſſe illius Iſaiæ va-
ticinij nunc maximè Virgini aptan-
di: *ponam te in ſuperbiam ſæculorum,
gaudium in generationem, & genera-
tionem.* Quomodo in ſuperbiam? Pa-
gninus legit, *ponam te in gloriam æter-
nam*, & ſatis aptè, vt exſuperantem
Mariæ gloriam indigitaret, Mariam
conceptu, & Maria ſeculum orbem-
que ſuperbientem facit.

Sed age duobus, capitibus colli-
gamus hanc Mariæ excellentiam ma
ximam a conceptu Verbi manifeſta-
tã: ſanè illam manifeſtauit Angelus
cum dixit: *concipies in vtero, & paries
filium,* quibus indixit partum non ino
pinatum, non fantaſticum, non abor-
tiuũ, non præcocẽ, ſed maturum, ſed
temporaneum fetui, vt potè qui an-
te conceptus non quaſi fluuius per

A eandem, ſed tanquam pluuia in vel-
lere conſiſteret, in vteroque inueni-
retur commorari, quod maximè ex-
tollit gloriam vteri virginalis, qui
exultantem illum gigantẽ ad curren-
dã viam in primo curſus impetu ſiſte
re fecit. Lego præcurſorẽ Ioannem in
materno vtero exultantẽ, nimirũ in
officium exilire conantem. De quo
eleganter Chryſoſt. hom. 2. *Exilijt* Chryſ.
B *Ioannes in materno vtero accuſans
naturæ tarditatem, labefacto,* inquit,
vincula naturæ, propero prædicare. Eo
namque puer ardebat deſiderio fun
gendi ſuo munere, vt non ſuſtineret
naturam vteri tarditatẽ, quem mora
impatiens diſrumpere conabatur.
Ex hoc Ioannis facto maius quid in
C Dei filio augurabar, vt potè qui deſi-
derio deſiderabat hominibus cõmu-
nicari, quorum ardentiſſimo deſide-
rio ſic flagrabat, vt a regalibus ſedi-
bus deſcenderet; fieretque extra cæ-
leſtia palatia; quidni extra cæleſtia?
extra ipſum eſt factus. Me audaciæ
nota liberat D. Dion. Areop. c. 4. de Dion.
diuinis nominib. *Audebimus*, in-
quiens, *& id pro veritate loqui, quod
D ipſe quoque author omnium pro ama-
tatoriæ bonitatis magnitudine extra ſe
fit.* Id ſanè eſt hominum deſiderium in
Deo, quò extra cæleſtia decora, quò
extra ipſum trahitur, quæ res illum
extra cælum, extra ſe factum poterit
detinere? quæ illum morabitur? quã
Ioanne ſuperior vbi ad maternũ vte-
rum peruenerit, vterum peſſundabit,
vt egrediatur? quàm Ioanne feſtinior
properabit ab vtero in officium, &
more menſium impatiens diſrumpet
E vteri carcerẽ? Sed ò virginalis vteri
præſtantia! O Mariæ gloria inenar-
rabilis! quem nec cæleſtia omnia de
tinuerunt ad homines properantem,
nec ipſe ſe detinuit extra cælum, &
extra ſe factũ detinuit libentiſſimum
pulcritudo vteri virginalis. Sic de fi-
lio Dei ad homines currente D. Zen. De Natiu.
fatur, *Requieſcit libens florentiſſimo* Serm. 3.

in

in domicilio caſtitatis, & in viſceribus ſacræ Virginis comparat ſibi corpus ſuo iudicio naſciturus. Ecce tibi quàm ex hoc clareat Mariani vteri pulcritudo maxima: in Elizabeth vtero non quieſcebat Ioãnes moræ impatiẽs, & filius Dei Ioãne lõge feſtinior, prout ardẽtiori impetu ferebatur, poſtquã extra cæleſtia, & extra ſe proſilijt, hominum deſiderio tractus requieſcit libẽs vtero virginali clauſus, nec ibi deſiderio exeundi agitur, qui flores Mariano in vtero, vbi adeò libens quieſcit cæleſtis apis, quæ ibi carmina, quibus voluntaria mora rapidiſſimo in curſu ſiſtitur princeps nautarum? quod pulcritudinum emporium vbi properans ad nundinas tandiu moratur diuinus mercator?

Pergo aliò, & miror Marianum vterum tam floridum apparere, imò florentiſſimum ſub tanti luminis radijs perterrefecit Ieruſalem Dominus, Sophon. 1. in c. fatus, *Scrutabor te in lucernis*, nec vnius ſuſtinebat ciuitas ſancta ſcrutinium facis: aſt Mariana puritas immenſi Solis fulgentiſſimos ſuſtinet radios, & tunc eius apparet magnitudo puritatis: etenim tunc maximè conſpicua eſt puritas cryſtalli, quando ſub Solis radijs ſine næuo, & ſine macula claret. Hinc D. Chriſoſt. in D. Th. Caten. *Siquidem enorme quibuſdam videtur, Deum habitare corpus: nonne Sol, cuius eſt corpus ſenſibile, quocunque radios mittit, non læditur in propria puritate? Multò ergo magis iuſtitiæ Sol vtero virginali mundiſſimum corpus aſſumens, non tantum contaminatus non eſt, imò etiam ipſam Matrem ſanctiorem oſtendit.* Hæc Chryſoſt. quibus ergo expendo, quod Sol iuſtitiæ ingrediens Marianum vterum, *ipſam Matrem ſanctiorem oſtendit*: vtpotè quæ ſub tanti Solis radijs in nullo nigrizans, vndique pura, & illuſtris apparuit. Quod mirabere magis, dũ apud Iſai. 6. Seraphim diuinum iubar expaueſcentes facies ſuas pedibus, & alis velabant, ne viderentur & ipſi, vt ait Forerius: quonam enim pacto nudi apparent coram eo, cuius ſplendores ipſi ſuſtinere non poſſunt? aut quid in ſeipſis dignum admiratione, atque inſpectione intelligent, qui maieſtatem illam intuentur? at Maria immenſo Deitatis lumini proxima, nihil quod vellet habet, nec coram increata ſanctitate propriæ timuit ſanctitati; imò tunc conſpicabilior, gratior, ſanctiorque apparuit. Iuuat modò exclamare illud Antipatri orat. de Ioan. Nat. *Quis dicat ab ea, quæ fuerat olim condemnata, iuſtus in ventre habitum fuiſſe iudicem? quæque audiuit, in doloribus paries filios tuos, eam veniſſe, poſt autem illum, qui nobis annunciauit doloris ſolutionem.* Hæc ille miratus, quod femineus ſexus o im. reus, olim damnatus ea in Maria fulgeat innocentia, qua poſſit iudici adeſſe, cum illoque metu poſito conuerſari.

Soph. — Chryſ. — Antip.

§ XXXVII.

Maria nil defuit magnitudinis, quæ decebat ſolium magni Dei.

SVpra omnes Hierarchias meritorum verticem, vſque ad ſolium Deitatis Virgo Mater erexit, quod vt glorioſum, ita & maximum de Maria prædicauit Greg. Magn. Cæterum inde gloria maior Regio Vaſi apparet, quòd in Sole conſtitutum ſit Marianum tabernaculum, *In Sole poſuit tabernaculum ſuum.* Etenim non tenebras, ſed lucem amat opus, cui nihil deeſt, quod omnes menſuras attingit perfectiſſimæ artis. Seraphim illa ab Iſaia conſpecta maieſtatis magnitudinem ipſa conſpicata, obductis alis, vt vidimus, ſeſe obnubilabant. Quæ tunc cauſa? Pulchrè D. Chryſoſt. *Quum inexplicabilem erga conditorem reuerentiam exhibere ſtudebant ipſo habitu, & voce, aſpectu, ſtatione: quoniam igitur id, quod deſiderant, quodque conueniebant,*

Chryſ.

A *uenìebant, non aſſequuntur declarant, eò quòd vndique velantur; nam ita defectum circumtegunt, & quod deeſt affectui, velo obtegunt.* Quid Marianæ gloriæ magis accommodatum? quæ ſic explicuit omnes perfectæ erga Deum reuerentiæ numeros, ſic in ſe omnia decora clauſit, quæ ſolium Deitatis decebant, ſic omnes menſuras magni, & ſummi Dei tabernaculi tenuit, vt tenebras, & velamen faſti- B dita clariſſimos Soli radios adamarit. Huc ſpectant anxiæ illius voces

Cant. 1. Sic leg. ex Sep. Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne efficiar ſicut velata:* quaſi diceret, velantur illa, quæ nequeunt aſſequi quod increatæ conuenit maieſtati, quibus deeſt par muneri ſufficientia: ſic Seraphim apud Iſaiam velabantur;

Orig. Hier. Amb. & Aug. nolo inter hæc C numerari quæ ſupreme magnitudinis tabernaculi Dei *tenui*, cui nihil deeſt, quod deceat magni Dei Matrem, ideoque velum ſpuo, lucem appeto meridianam, qua abſolutiſſima perfectio mea clareat.

De recta Chr. fide lib. 2. Sic Maria iuxta Cyrill. Alex. loco Solis in circumſcriptæ iuſtitiæ Solem complexa eſt non in tenebris, non ſub velamine; ſed meridiana luce patentior maternum vterum conditori ſuo parauit, D vtpotè cui nihil deerat ex omnibus ad ſummum Deum excipiendum procurandis. Quod eleganter meminit D. Dion. Alex. dum ait,

Ep. aduerſus Paul. Samoſat. ¶ 10. *Hac eſt quam Iſaac prauidens dicebat, Iacob det tibi Deus benedictionē terra habentis omnia, qua enim de cælo deſcendit vnigenitus Dei verbum geſtatum eſt* E *in vtero virginali, & genitum ex Paradiſo virginali habente omnia.*

§. XXXVIII.

Vterus virginalis Mariæ dedit Verbo diuino & nominis magnitudinem, & celebritatem apud omnes.

HÆreo adhuc Angelicis verbis ſuprà relatis, *concipies*, inquit, A *& paries filium, & vocabis Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur.* Hæc protulit Angelus, quaſi Deus a conceptu, & partu virginali adepturus eſſet magnitudinem, & nominis celebritatem. Tantum id non intonuit Proclus, dum hom. de Chr. Nat. ait, *Maria vnitarū inter ſe naturarum officina, hæc ſalutaris reconciliationis panegyris.* Proclus. Et quidem B iure panegyris noſtræ reconciliationis vocatur: etenim illi quicquid laudabile in noſtra reconciliatione Verbum facit, acceptum tradit. Vide apud Pſ. 44 quàm ſe Chriſti nomen in Pſal. 44. vnguenta diffundat per vniuerſum orbem terrarum, *myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis*, hoc eſt, vt Theodoreto placet, nihil odoratius, quam Verbum veſtitum carne, nil C celebrius, vnguentum effuſum nomen eius, cuius ſuauitate repletur mundialis hæc machina: verùm omnis iſta vnguentorum effuſio, omnis iſta nominis celebritas ſuam originem traxit *à domibus eburneis*: ab eburnea virginalis vtero domo egreditur Verbum apud omnes creaturas nominis ſui, rerumque geſtarum diffuſurum fragrantiam. Sic magna D orationis grauitate retulit D. Cyrill. Cyrill. Alex. Exegeſi de Incarn. Verbi hæc verba faciens, *Quia perinde ac vnus è nobis ortum ex muliere ſortitus, eſt, fit, vt iure meritoque nomen quod eſt ſupra omne nomē accepiſſe perhibeatur, omneque genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum ipſi incuruetur, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* E *noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Ecce tibi nomen magnum, & celebritatem Chriſti vtero adſcriptum feminineo, a quo originem traxit.

Vnde meritò Alcuinus ſer. de Na. Alcuin. Virg. memorās Rebeccā, cuius aſtutia filius Iacob obtinuit a patre benedictionē, ſic de Maria fatur, *Rebecca futurorum praſcia magnificandi filij*

manibus

manibus pelliculas hedorum circum- A
dedit, & colli nulla protexit. Quaſi
diceret, ò noua Rebecca a qua geni-
tus patri, habitu inuentus vt homo,
ſimilitudinem carnis peccati acce-
pit, qua patris benedictionem vena-
tus miro modo ſeſe magnificauit, vt
meritò ſit & vocetur magnus Filius
altiſſimi Patris. Hinc pulcrè D. A-
Athan. than. ſic Mariam alloquitur, *Benedi-*
ctionibus te celebrat prima acies, qua B
ex Thronis, Cherubinis, & Seraphinis
conſtat, qui magni Regis Dei cogni-
tores appellantur. Et cur magni Dei
cognitores Mariam celebrãt? Sanè,
vt magni Regis Dei excellentias ſpe
culantur, neceſſariò in laudes virgi-
nei vteri exſurgunt, quaſi in aliqua-
lem Chriſtiferæ magnitudinis cau-
Guarr. ſam. Cui videtur ſubſcripſiſſe Guar.
Abb. ſer. 1. in Annunt. vbi fatur, *Ma-* C
ria ſingularem pre omnibus electis in-
uenit gratiam apud Deum, vt videli-
cet Dei conciperet, & pareret filium,
atque ex ebore corporis eius thronum
ſibi virtus altiſſimi ſine manibus ex-
ſcinderet glorioſum. Glorioſus prorſus
ille thronus ac mirabilis de quo Scri-
ptura perhibetur, quòd non eſt factum
tale opus in uniuerſis regnis, quod fa-
cilè teſtimonijs probaretur Angelorũ, D
qui ſemper, & inſatiabiliter in gloriã,
& decorem Dominici corporis proſpi-
cere concupiſcunt. Sic de Mariæ ebore
virgineo rutilat Dei thronus ſubli-
mis, & eleuatus; ſic de Maria exorta
Chriſti caro, afficit decoris magnitu-
dine ipſos Angelos.

§. XXXIX.

Vterus uirginalis Mariæ non deiecit,
ſed extulit Deitatem. E

VAna relinquo vanis, qui Deum
Mariano in vtero conſpurcan
dũ metuebãt, in illos telum conror-
Procul. ſit Proculus felici dexteritate. *Nul-*
lam inquit, *Deus contrahit labẽ, quòd*
intra uiſcera quæ citra omnem dedeco-
ris notam condiderat, inhabitat. Ad-
uerſus hæreticos hoc dediſſe ſatis, ve

A rùm fidelibus Aug. gratior exiſtit, Auguſt.
qui Natiuitatem Verbi humilem, &
excelſam prædicauit lib. 1. de Symb.
ad Catech. *Vnde humilis? quia homo*
natus ex hominibus: unde excelſa? quia
ex Virgine. Et ſanè ab vtero virgineo
omnia glorioſa, & excelſa Deo canũt
Angeli. Vnde B. Greg. Niſ. magnum Niſſen.
quid, & excelſum meditatus, quo im
menſa Dei maieſtas a cęlo in terram
B migraret, hoc vnũ præ omnibus in-
uenit, nempe almam Virginitatẽ, ſic
ait: *Non nauigio, aut curru aliquo, ſed*
incorrupta virginitate in uitã huma-
nam traijcit. Videtur acutus Doctor
conieciſſe oculos ad nauigia illa au-
ro flammantia, quibus nupturi Re-
ges adnauigant, ſiue ad currus triũ-
phis, gloriaque plenos, quibus Impe-
ratores vrbem honeſtabant, hiſque
C deſpectis, ita fari. Non Deo nupturo
triũphatori aureas claſſes pares, hu-
manum vt mare tranet, non ſplendi-
dos currus: habet, quo ſe exaltet ma-
ieſtas, habet, quo triũphet maximè
ſublimis Saluator, non nauigio, non
curru, ſed incorrupta virginitate in
vitam traijcit humanã. Nullo ſubli-
mius efferretur Verbũ, quàm dũ cõ-
ſcendit in almam materni vteri vir-
D ginitatem. Hæc eſt illa Aquilæ volã-
tis in cęlum via, quæ tam difficilis, &
accliuis apparuit Sapienti Prou. 30. Prou. 30.
ſed audi qualiter ab Ambr. l. de Sal. Ambr.
12. complanatur, *Quis cognoſcere po-*
teſt quemadmodum Verbum in Virgi-
nem venerit. vt tam felicem fętũ par-
tus virginalis effunderet, ideſt, quod ait
veſtigia Aquilæ volantis, ideſt, Chri-
ſti Domini aduenietis. Etenim nil ma
E gis nobis Verbi ad Virginem ingreſ-
ſus prætẽdit, quàm præpetes, & ſubli
mes aquilarum volatus. Vidiſti Aqui
lam panſis alis nubes perterebrare,
arduis, ſublimibuſq. verticibus ſub-
ſidere, cælorum altitudinem appete-
re, id eſt, veſtigium Chriſti Domi-
ni ad virginem aduenientis. Non ſe
deprimit regia Verbi maieſtas, vt
virgi-

Digitized by Google

virgineum vterum teneat, imò tunc maximè Aquilæ celſitudinem ſublimemque volatum oſtendit. Etenim a virginitate nihil non ſublime exeũ dum erat, nihil non diuinum, & maximum. Id quod notat Chryſol. ſer. 142. in eo quod Angelus ait, *Concipies, & paries filium*, eleganter ſubinferens ille, *non dixit filium tibi, non dixit tuum: monita ergo per Angelum Virgo, ne præſumas hunc vocare filium tuum; ſed mox vt genueris, inuoca Saluatorem, quia virginitas non ſibi parit filium, ſed pignus authoris, & integritas ſuum geſtat Dominum, non alumnum.* Ita Chryſol. quo nemo dignius virginitatis partum elucidabit: etenim qui a Virgine oritur, eam præ ſe fert magnitudinis exuberantiam, vt ipſa ab origine ſuperior, & præſtantior non tam filius, quàm Dominus appareat, non tam hominis factura, quàm hominum omnium vindex, & Saluator videatur.

Chryſ.

Ildeph. Hinc D. Ildephon. ſerm. 8. de Aſſumpt. Virg. *Virgo*, ait, *credidit admonita quod audiuit, meruit ſanctificata quod credidit. Deniq; tantum ſe ad cæli faſtigium ſubleuauit, vt Verbum in principio apud Deum, id eſt, Dei filium de ſumma arce ſuſpiceret*. Itaque non deſcendit Verbum, dũ Mariæ adeſt, ſed tota ſua altitudine conſeruata illum pertingit ſublimitas Mariæ, illique nouum dedit decorem, nouamque ſublimitatem. Rem cõſicit vnus

Gillib. Gillibert. ſer. 21. in Cant. fatus, *Femina circumdabit virum, quomodo circũdat corona caput, caput enim Eccleſia Chriſtus; glorioſus planè in illo ſplendore gloriæ, & paternæ figura ſubſtantiæ ſed ſuperaddito noſtræ quodam velut fuco naturæ, & colore inducto dum ſublucet, plus placet, nec illis tantũ quì ſecus ferre non poſſent; ſed in iis etiam, quibus purè ſe ſplendor ille refundit*. Itaq; & Angelis, & hominibus exoritur Sol iuſtitiæ mirificè exaltatus condecoratus ab vtero virginali.

A *Text.* Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris ſui, & regnabit in domo Iacob.

§. XL.

Virginis Matris amore, & æſtimatione tenetur Verbum diuinum.

B Sapientiſſimi Athenarum lege cauerunt, ne filij a matribus cognomen acciperent: quæ lex ita vniuerſos homines perſuaſit, vt nihil ſanctius habeatur apud humanas familias, quam materna, & feminea decora obnubilare. Hinc natum eſt pro uerbium, quo Spiritus diuinus ca. 4. iſtam hominum ſtultitiam expungit, *Stultus*, inquit, *homo deſpicit matrem ſuam*. Grauiores fui matribus Lycij, Prou. 4.

C qui teſte Alexandro ab Alexandro, eo in honore, & æſtimatione habent matres, vt omiſſis patribus, nomen ſolum efferant, atque decus maternum. Quid mirum? habent hi quem imitentur filium Dei, qui ſummi Patris principatum diſſimulans, Matris gentilitate gloriatur immensè. Ecce tibi accipiet ſedẽ Dauid, & regnabit in domo Iacob. Pulcrè ad hęc

D Ber. *Quid magnum promittitur ei, qui ſedet ſuper Cherubim, quem Propheta vidit ſedentem ſuper thronum excelſum, & eleuatum in throno Dauid?* Sane diuino Verbo, quia per matrem, Dauid ſedẽ habet, Iacobea domus, Dauidicum regnum, gentilitia ſunt materna, adeò inde Verbo grata, adeo pretioſa, vt paterna ſtemmata, & ampliſſima, & diuina obliuiſcens, Bern.

E his ſolum maternis gentilitijs ſe maxime iactet immenſeque glorietur. Quod rectè calluerat quiſquis cecinit id Cant. 3. *Egredimini, & videte filia Sion Regem Salomone in diademate quo coronauit illum mater ſua*. Cant. 3.

Hæccine ſunt diademata, quibus ſe conſpiciendum offert diuinus Salomon, diademata, quę ex matre habet:

bet: etenim diadema, regnumq. pa-
ternum in ſinu Patris luce inacceſſi-
bili candet, immenſç Deitatis abyſ-
ſus ſuperandi ſunt, vt quod a Patre
accipit ornamentum appareat, quo
exteriùs eminet, quo exultat, quo glo
riatur, quo vellet conſpici, maternum
eſt, & maximè gratum. Sic ingenio-
Guillel. ſus Guillem. expendit, *Diadema,*
quo coronauit eum mater ſuà, nempe re
giam nobilitatem aſſumpta humanita-
tis, quæ eum coronauit, eo, quòd illum
de ſanguine ſuo regio ſecundum carnẽ
concepit, vnde Gabriel paranymphus,
ecce concipies, & paries filium, & da-
bit illi Dominus Deus ſedem Dauid, &
regnabit in domo Iacob. Sic ille vt gra
tius Verbi ornamentum, quo vellet
dignoſci indigitaret, nimirum, quod
ex Regia Matris familia hæredita-
uit, tanto erga Matrem amore, &
æſtimatione afficiebatur Verbum.
Quid plura? medijs ipſis paſſionis
nubibus, quando candor ille lucis
æternæ velabatur, quando pote-
ſtas tenebrarum in Deum dabat iu-
ra, quando diuina omnia abſconde-
bantur, & ſe Pater ipſe abſcondebat
vſque in Filij querelam; tunc Ver-
bum diuinum diuinæ originis diſſi-
mulationem & obnubilationem paſ-
ſus, hoc vnum habuit maximè in o-
ptatis, vt gentilitia Matris eluceſce-
rent, vnde ſub titulo Iudæorum Re-
gis voluit excarnificari, vltimumque
profundere ſanguinem. Vide, ò Vir-
go, quantum debeas Filio, inquit D.
Ildeph. Ildeph. ſer. 8. in Aſſumpt. *vt te veram*
Matrem oſtenderet, verum ſe hominẽ
patiendo tormenta monſtrauit. Ete-
nim maluit ſe Matris filium oſtende
re ſub titulo Regis Iudęorum in cru
ce perſeuerando, quàm & titulum,
& crucem deferendo ſe filium Dei
oſtentare Iudæis poſtulantibus. Acu
tè hũc erga Matrem affectũ in Chri
Tert. ſto Domino Tertul. aduertit lib. 4. in
Marcion. etenim vociferantem cæ-
cũ, Ieſu fili Dauid miſerere mei, Ie-

A ſus ſtatim illuminauit, filius Dauid,
qui hoc ſe, & cognouit, & cognoſci
voluit fidem hominis, etſi minus o-
culatam, etſi veri luminis compotẽ
exteriori quoque viſione donauit,
vt & nos regulam, ſimulque mer-
cedem fidei diſceremus, *qui vult vi-*
dere Ieſum Dauid filium, credat per
Virginis cenſum. Ecce tibi quo Ie-
B ſum tibi maximè obligabis, ſi illius
materna decora, maternos auos in
mente, & ore habeas.

§. XLI.

Virga ſtatim à Verbi conceptu claſ-ſicum aduerſus Dæmones cecinit.

EXpendo adhuc cui regno, cui ſe-
C di ſuccedat Verbum incarnatũ.
Dauid regnum plenum bellis, ſan-
guine hoſtium madidum, vt ex eo ſo
lum a templi maximi conſtructione
arceatur. Iacob ab vtero ſupplanta-
uit fratrem: quid magis faceret ipſe
Mauors, quàm ipſo in vtero matris
arenam effingere, & inimicum bello
deuaſtare? Horum ergo regnum, &
ſedem accepit Dominus, hoc eſt iux
D ta Theophylactum, his ſeſe regnan-
do accommodauit, gladium, ignem-
que, & crucem inimicis minitando,
nec diſtulit bellum, ſed potius Iaco-
bea proles ab vtero Matris perter-
refecit aereas poteſtates. Memini
Galen. in lib. *an animal ſit id quod in*
vtero eſt, talibus indicijs Heroum
conceptus augurari, quòd ab vtero
iam ſui experimentum præferant,
ſicque inter alios ait, *Alcmena Her-*
E *culem procreans terrorem aduerſarijs,*
diffidentiam inimicis incutiebat, cum
adhuc infantẽ utero gereret. Alcmena
longò præſtantior Maria, quæ Ver-
bũ concipiens adhuc infantẽ vtero
geſtabat, etiã terribilis hoſtibus vide
batur, terribilis, inquam vt caſtrorũ
acies ordinata; *& quidem,* ait Guil- Guillel.
lelmus, *ex quo Dei filium peperit, terri*
bilis

bilis Dæmonibus fuit, cùm enim viderent eam integritate ſimul, & prole gaudentem, vehemens illis ſuſpicio incidit, ne forte illa genuiſſet tot propheticis vocibus olim pronunciatum Meſſiam, per quem eorum imperium rueret, itaque virginitate illius puerpera nil eis tunc terribilius. Iam iam Mariæ virginea aluus terrorem aduerſarij incutiebat, cum adhuc infantẽ in vtero gereret. Quod pulcherrimè excogitauit Athan. dum illud Angelicum expendit, nimirum, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obũbrabit tibi. Enimuerò, vt in Apoſtolos virtus iſta ideò deſcendit, vt contra omnem aduerſarium virtutem vigerent, ideoque Spiritus ſuperueniet eſſentialiter, ita quoque Spiritus ſanctus in Virginem deſcendit.* Sic ille: vbi pondero energiam comparationis Mariæ de Spiritu S. habentis, cum Apoſtolis eodẽ flammanti correptis ſpiritu, vt contra omnem aduerſariam poteſtatem vigerent. Etenim latet in hac ipſa comparatione quædam contrapoſitio nõ inelegans, quatenus Apoſtoli, ſublato in cælos Domino, igneum Spiritũ ebibentes, terribiles aduerſarijs extiterunt: at Maria a primo Verbi in mundum ingreſſu, cùm primum vterò habuit infantilia membra, ò quàm terribilis, ò quàm aduerſarijs formidabilis erat! adhuc virgineus vterus calefaciebat pueruli artus; & quaſi ignientis tela, quaſi hoſtilia elaborantis arma officina formæ horrebat. Vnde meritò exclamauit de Chriſti Natiuit. *O vtere, in quo arma aduerſus mortem fabrefactæ ſunt!* Cuius ſententiæ pondus vt exprimatur, conſule prius Virgilianum ſpecus, vbi Vulcania domus, vbi tela omnia fiunt, vbi

Athan.

Virgil.

Vulnificuſque chalybs vaſta fornace liqueſcit,
——— Et Cyclopum exeſa caminis
Antra Aetnea tonant, validiq. incudibus ictus
Auditi referunt gemitum, ſtriduntque cauernis
Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat.
His informatum manibus, iam parte polita,
Fulmen erat.
Parte alia Marti currumque, rotaſque volucres
Inſtabant, quibus ille viros, quibus excitat vrbes;
Aegidaque horrificam turbatæ Palladis arma:
Fulgores nunc terrificos, ſonitumque metumque
Miſcebant operi, flammiſque ſequacibus iras.

Tolle gemitus, & omnis huius terrificæ officinæ finge tibi Mariam in vtero æmulatricem, vbi cum infantilibus membris credes fabrefieri ignea tela, gladium ancipitem, rapidum fulmen, fulgores terrificos, ſonitumque, metumque, flammiſque ſequacibus iras: quæ omnia aduerſus mundiales, aereaſque poteſtates vtero virginali fabrefiunt. *Quid enim non horruerunt principes tenebrarum quando viderunt præter morem inſtructam omni armatura fortium contra ſe procedere feminam?* Hæc pulcrè ſer. de Nat. Virg. Alcuin. intulit memorans virgineum vterum a verbo concepto, ramorum, terrorumque officinam: nec mirum quòd nigras Dæmonũ phalanges perterrefaciat, quæ lucidiſſimis cælorum exercitibus eſt terrori, vt Epiph. exiſtimat his verbis, *Obſtupuerunt omnes Angeli, & vniuerſus Angelorum exercitus timore, tremoreque graui detenti, quia cernebant illum, qui habitat in cœlis per eam uerſari in terra, & exhorreſcebant Virginem, & formidabant dum conſpicerent eum, qui principio caret deſcendentem à Throno Cherubico, in utero uirgineo ſedere.*

Alc.

Epiph.

§. XLII.

Maturet certamina, qui Regnum Chriſti velit comparare. Oſea 12.

REgnat equidem Chriſtus in domo Iacob, in domo nēpe illius, qui priùs nouit certamina, quàm lucem; qui vt ſenſit inimicum, non tempus naſcendi expectauit; *Sed ab vtero ſupplantauit fratrem*. Nihil enim magis pauendum Dei hoſtibus, quàm forte, & intrepidum initium pugnandi. Nonne Aegyptij plures ſuſtinere plagas? ſed quum vident primogenita occiſa, tunc Iſraeli poteſtatem exeundi faciunt. Quod meditatus. Naz. in nat. 2. Paſch. dicit. (Naz.) *Neque enim eam plagā Aegyptij perferre potuerunt, ſed tunc Iſraelitis diſcedendi poteſtatem faciūt: eodem modo Dæmonibus quoque animarum noſtrarum perſecutoribus grauiſſima hæc pęna videtur, quando in animo ab omni oſtentatione alieno primogenita peccati, hoc eſt, prima vitij origo, ac principium à nobis extinguitur*. O quàm primouetur Dei regnum, & peccati regnum cadit, vbi miles primis incurſibus ſtrenuè obſtat, & primis auſibus oſtenditur clarus! Irruerat Satanas in Iobum, & vbi prima ſua tela inania vidit, ſic vxoris per vocem clamat. *Quouſque ſuſtines?* Quibus commotus Orig. lib. 2. ait. (Orig. Iob.) *Non dicit Iob, qui torquebatur quouſque ſuſtineam? quouſq; torquear? Diabolus verò, qui non ſuſtinebat dolores; ſed confuſionem dicebat ad patientem, quouſque ſuſtines? Iob, qui ſuſtinebat, non ſuccumbebat. Diabolus, qui non ſuſtinebat, deficiebat*. Sanè grauiſſima hæc pęna videtur Diabolo, quando fortiter in principio reijcitur, quando primi eius expugnantur conatus, id protſus intolerabile ducit. Felix ille, qui ſic audet a principio: dicunt vulgò *dimidium facti, qui bene cępit, habet*; at ego Chriſtianorum regnum in primis auſibus crediderim conſtitutum. Ecce vobis Abraham iugu- (Gen. 22.)

A laturus filium, cùm primùm gladiū ſtringit, ante vllam ſanguinis effuſionem coronam obtinet triumphi. D. Iſid. Peluſ. lib. 4. ep. 154. dicentem. (Iſid. Pel.) *Erat cernere naturam quidem cū ſuis armis, atque copijs omnibus humi proſtratam, ipſum verò ſtantem, & manum extendentem non corona praditam, ſed gladio quauis corona illuſtrius fulgente armatam*. Quibus pondero, B quòd omnes aduerſantes phalanges humi iaceant proſtratæ ad primam militis eductionem gladij, & quòd corona nō in capite poſt facinus impletum, ſed in ipſo effulgeat gladio. Equidem ea virtute eduxit vir ſtrenuus gladium, nihil moratus, vt vel a primo eductionis nixu victoriam, C & coronam reportauerit. Sic de ipſo Iob. cap. 1. poſt hoſtis primos conflictus dicitur. *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, tonſoque capite corruens in terrā adorauit*. Cur ſeſe in terram proſternit? Pulcrè Orig. li. 1. (Orig.) *Primùm ſurrexit & ita demū ſe proſtrauit: ſurrexit ad prælium, proſtrauit ſe ad pacem; ſurrexit ad victoriæ perfectionem; proſtrauit ſe ad coronæ ſuſce-* D *ptionem*. vt vel ipſo in certaminis capite ſe dignum corona oſtentaret.

§. XLIII.

Chriſtus Dominus omnibus ſuas paſſiones manifeſtauit, abſcondit ſuas glorias.

MIraberis Iacobū in vtero animosè aduerſum fratrē inſurrexiſſe, cuius certaminis gloria vtero matris fuit clauſa: verùm vbi in lucem editus eſt, nunquam non ti- E muit fratrem, ſic enim Geneſ. 32. ad (Gen. 32.) Deū clamat. *Erue me de manu Eſau fratris mei, quia valdè eum timeo*. Inſuper magna cinctus familia in conſpectu omniū cum ad fratrē appropinquaret cap. 33. *adorauit pronus in terrā ſepties*. Sic victorias, & animoſitatem vteri tenebris concluſit, metus, autem, & infirmitates corā omnibus

nibus

Digitized by Google

nibus propalauit. Sanè hinc dicitur Ieſus in domo Iacob regnaſſe, quando de Iacobi more ipſe Ieſus totus erat in manifeſtandis paſſionibus, & glorijs obnubilandis. De his audio Iſaiam dicentem c.6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum*. De paſſionibus autem agēs c.53. inquit, *vidimus eum, & non erat aſpectus*. Quibus id ſtatim venit pōderandum, nimirum quòd ad videndas glorioſas ſedes, & thronos vnus, & ſolus Iſaias admittatur, ait enim *vidi*; verùm vt ad paſſiones ventum eſt, iam non ſolus, ſed cum multis accedit, fatus *vidimus*. Id quod eleganter attigit Bern. ſerm. 3. in Iſaiæ locum dicens, *Communis viſio verbo pluralis numeri deſignetur: hæc autem tam ſingularis eſt, quàm ſublimis. Ibi tanquam vnus è multis vidimus*, ait, *hic tanquam ſolus, & ſolitarius leuans ſe ſupra ſe, vidi*, inquit, *Dominum ſedentem*. Is enim eſt Ieſus, qui glorias ſuas ab oculis mortalium ſtudioſè arcet, verum paſſionum ſuarum infirmitates, contumelias præſentiſſimas omnium oculis velit eſſe. Dicitur Exod.40. *Pones altare aureum, in quo adoleatur incēſum coram arca teſtimonij; Tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti*. Ecce tibi vtrumque altare Chriſtum ſignificabat; ſed quod aureum eſt velo contegitur; alterum, nempe holocauſti, palam omnibus patet. Cur hoc? D. Cyrill. Alex. lib. 4. Ioan. cap. 28. ait, *Celabatur primum, quia occultata atque recondita eſt gloria Chriſti; alterum autem vulgo patebat, quia mors eius omnibus patet*. Siccine qui de regno Chriſti velint gloriari, patefactis infirmitatibus, virtutes curent celare, & abſcondere. Id quod pulcherrimè oſtendebant ſorores illæ Lazari, quæ eius infirmitatem verbis, & literis manifeſtarunt? at vbi eum mundo mortuum viderunt, ſic recondunt, & abſcondunt, vt nec amiciſſimorum oculis pateat. Sic D. Bern ſerm. 3. de Aſſumpt. expendens illud Domini apud Ioann. *Vbi poſuiſti eum? Sorores*, inquit, *alloquor; qua ſepelierunt fratrem prædicatione, & miniſterio, vbi ergo poſuiſtis eum? abſconditus eſt foſſa humo, non facilè inuenitur*. Et rectè docetur abſcōdi foſſa humo, qui mortuus mundo Chriſto renaſcitur.

Iſai. 6. — Iſai. 53. — Bern. — Exod. 40 — Cyrill. — Bern.

§. XLIV.

Generis nobilitas magni ponderis eſt in Prælatis.

NOn caſu vbi de regno Ieſu agit Angelus ad domū Iacob præ cæteris cucurrit, quaſi ad fontem totius Iſraeliticæ nobilitatis. Equidem nulla domus eſt in toto Iſrael, in qua degenerum aliquid non inueniatur. In Abrahæ domo Iſmael ancillæ filius: in Iſaac domo quis magis degener quam Eſau? & ſic in alijs: vna Iacob domus nihil degenerum paſſa eſt; ſed tota populi nobilitas ab illa pullulauit. Iam meritò futurus orbis Rex de antiquo nobilitatis fonte commendatior, nihil enim ſic præmit ingenuos ſubditos, quàm a fæce populi ſuſtinere duros Prælatos. Accipite quid ſanctiſſimus ille Epiſcopus Ptolemaides Syneſius in quodā Andronico Præfecto ſibi infenſo notarit ep. 67. fatus, *Meminiſtis cuius modi erga me extiterit? qui vt nihil aliud certè ab illis maioribus ortum duxerā (ab Eruſtins enim qui Dorienſes in Spartam deduxit, ad meū vſque parentem generis ſucceſſiones publicis tabulis inſcriptæ ſunt) is qui ne aui quidem nomen edere poſſet, imò nec parentis, vt aiunt, niſi quantū coniectura aſſequi poteſt, porrò à piſcatu ad Præfecti currū ſit euectus*. Hac ſolum vir egregius ſuas ærumnas ponderabat, nec aliud dolorum pondus inueniri poſſet maius, quàm quod ingenui

Syneſ.

genui ſubditi vile ſuſtineant ſibi durum Prępoſitum, & prælatum: prætérquàm quòd mille alia incommoda proſiliunt ſtatim ab ijs, qui a ſentina pręſumunt clauum. Ea eleganter notauit D. Ennodius in paneg.
Ennod. Theodorici Regis de quodam tyrãno aiens. *Metuebat parẽtes exercitus, quem meminiſſe originis ſuæ admonebat honor alienus, nam ire ad nutum ſuum legiones, & remeare, pauore algidus imperabat, ſuſpecta enim eſt obedientia, quæ famulatur indignis, & quoties Prælatos conuenit conſcientia ſtirpis vltimæ, & illud metuunt, quòd timentur.* Et ſanè mens vilibus aſſueta malè ſemper audit in ſceptris, illi continuus comes metus, & ſuſpicio ſe ſperni, ac contemni, dominãdi diſciplinam nec nouit, vt quæ innutrita fuit ſeruis. Idcirco inter felicitates
Prou 30. fortis illius fœminæ Prou. 30. hæc nõ poſtrema cenſetur, quòd *nobilis in portis vir eius*. Cum enim maritus dominus ſit vxoris, non poterat ſubditæ plena felicitas intelligi, ſi dominum ſortiretur, quem innata nobilitas non offerret. Hinc iam nõ miror id, quod ſępiſſimè obſtupeſcere ſolebam de imperio Iſraelitarũ, quo nullum noui miſerius, tot cladibus refertũ, tot a Deo vero defectionibus plenum, in quo vix vnus inter mille bonus princeps extitit Ecce Dauidem, Ezechiam, & Ioſiam, aut vnum aliũ, & reliqui omnes Reges mali fuere idololatræ, in Deum rebelles, populo damnoſi. Quæ huius rei ratio? nẽpe ſeruilis, & abiecta conditio, quã gentes illę apud Ægyptios captiuitatæ ebiberunt. Hanc reddidit Anaſt. Nic.
Anaſt. Nicen. Prou 25. q. 45. vbi tractans intolerabile damnum Prou. 25. notatum, nimirũ; *ſeruus cũ regnauerit*, ita loquitur, *id eſt, ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Aegypto, & inſipiens repletur fuerit cibis, vt qui terram in promptu acceperit, & comederit, & repletus recalcitrauerit.* O vtinã ille ad

A prelaturas eligatur, cui generoſitas, cui ingenuitas, cui iubere innatum ſit! Fallor, ſi hoc nõ tradebat D. Chr. hom. 7. ad pop. dum ex 1. Gen. ait. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinẽ noſtram; quid eſt ad imaginem noſtram? principatus imaginem dixit, vt quemadmodum nullus in cælo eſt Deo ſuperior, ſic ſuper terrã nullus ſit homini ſuperior: vno enim hoc,* Chryſ. Gen. 1.
B *& primò honorauit, quòd ad imaginem ſuam eum fecit; ſecundò quòd non laborum præmium imperiũ nobis prębuit.* Etenim hoc maximè notandũ, quòd a Deo imperium non datum eſt laborum præmium; ſed naturæ ipſi inſeminatum humanæ, quaſi velit eos in præfecturas aſſumi, quibus innatũ eſt imperare, & iubere. Vix equidem eſt aliquis labor, qui imperio mune-
C rari debeat, vbi natura minimè ſuffragatur. Vnus Deus ad omnipotentiam ſuam oſtentandam ignobiles, & rudes piſcatores, in Eccleſiæ principes elegit, at ipſi ſtatim vbi pro Iuda duodecimus Apoſtolus eligẽdus erat, an elegerunt piſcatorem, & rudẽ hominem? Abſit, imò vt bene notauit D. Anton. apud Lorinũ, elegerunt Matthiam, virũ mira eruditio-
D ne, & doctrina præclarum. Ille enim ſolus, qui de lapidibus poteſt facere filios Abrahæ, poteſt de vilibus, & ſeruis bonos ſuſcitare Prælatos. Anton.

Text. Dixit autem Maria ad Angelum, quomodo fiet iſtud, quoniã virum non cognoſco?

§. XLV.

E *Maria experta Domini præſentiam ſupra naturam audet.*

CRedidit Maria Angelo, credidit, inquã, ſe parituram Deũ; & tamen votum cõceptum de virginitate æternũ ſeruanda humiliter, & ſubmiſſe exponit. Sic Patrum authoritate fultus tradit Toletus, ſic verba ipſa attendenti facilè perſuadent.

Mihi

Digitized by Google

A Mihi vnum accidit admirandum; ſiquidem Virgo Angelico credit ſermoni de prole diuina a ſe parturienda, cur modum exquiſiuit? Cur prætendit votum, & propoſitum caſtitatis? An in Deo obliuionem ſui propoſiti machinatur? Crediderim ſanè Mariam non tam conatam eſſe emiſſum exhibere votum virginitatis, quam illo exhibito adducere Deum, B vt ex virgine incorrupta naſcatur. Annuit quidem partui; ſed partus mundialis leges faſtidiens virginitati adhæret; & a Deo expoſtular modum, quo virgo pariat. De Ioanne adhuc in viſceribus matris agente, Antip. ſic Antipater meditatur. *Cum ex matrice in matre Chriſtum Ioannes aſpexiſſet, preuidens, exiliens, naturæ terminos conatus eſt tranſire. Video* C *enim Dominum, dicebat apud ſe, qui imponit naturę terminos, non expecto tẽpus, quo ſolet fœtus geſtari in vtero.* Sic ſupra naturam conatus exilire infans eo ſolum quòd ſe Domini præſentia ditari videat. Sic Maria Ioãne animoſior ſecum Dominũ Angelico teſtimonio præſentiens, ſe in maximã Dei gratiã euectam conſpiciens, mediocria iſta pertæſa, magna audet, & D cũ ſibi Deiferum partum videt offerri, naturæ terminos tranſcendit, nouũ, & inauditum virginis partũ expoſtulat, ſoli Deo remittẽs excogitandum modum quo pariat virgo florida. Hoc ipſum femineo ſexui conſu- Chryſ. lebar Chryſol. in hæc Mariæ verba inquiens. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Mulier, quem virum queris, quem tu in Paradiſo perdi-* E *diſti? Redde virum mulier, redde depoſitum Dei, redde ex te quem perdidiſti per te, prætermitte naturę ordinẽ, recognoſce ordinẽ Creatoris.* Nil dulcius, ad exprimendam excellentiam Marię, quę feminarum agens perſonam corrigere nititur damna primæ nobili antipathia. Etenim illa Angelico ſuaſa ſermone fructus dulcedinem

A noluit guſtare ſine viro, quem perdidit guſtu fructus. Hæc ab Angelo ſalutata, vt fructum ventris perciperet benedictum noluit comitem habere virum; ſed ipſa ſola reſpuens omnes perditos viros ex ſe ſola, ſuiſque viſceribus Dominicum audet ſperare fructum, præſentienſque ſecum gratiam Creatoris, ut ait Chryſol. audacter ordinem prætermittit B naturæ. Ad hæc acuta eſt Anaſtaſij Anaſt. Sinaitæ ponderatio, etenim Matth. Sina. 21. dicitur. *Intrauit Ieſus in templum* Matt 21. *Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & acceſſerunt ad eum cęci, & claudi in templo, & ſanauit eos.* Et quidem cæcos, & claudos a ſe templi clauſtre arcebant: vn C de ergo modo iſti ad templum accedere ſanandi audent? Anaſt. Sinaita lib. 4. de rectis fid. dogm. inquit, *Claudos, & cæcos lõgiùs arcet lex ab ingreſſu templi, deſignato admirabili hoc prodigio, nimirum excluſis templo negociatoribus, qui viderant, & audierant ſecum reputantes, id operis humana eſſe fragilitate ſuperius, auſi ſunt ingredi.* D O quã audere poſſunt ſupra omnem vim ij, qui præſentem Deũ augurantur! Miraberis, quòd Marc. 10. petat Marc. 10. Ieſus a ficu fructus, cũ non eſſet tempus ficorũ, cur hoc Dominus faciebat? An, vt doceret homines præſẽte Domino ſupra omnẽ audere naturã? Ita Orig. in Matth. tom. 16. fatus. Orig. *Vult enim Chriſtus fideles ſuos meliores eſſe humana omni natura, & erigit eos ſupra naturã, & vt dicã opera Dei* E *magis, quàm hominum, propter quod hominibus dicit, quoſcũque ad beatitudinem vocat: Ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes, arguens eos, qui nolunt eſſe Dij, neque filij eſſe excelſi.* Quippe crimẽ eſt, ſi pręſẽtia Domini muniti non audeamus in ſuperiora, & diuina. Igitur virũ expauit Maria, & pręſentiens Deũ ſola ſibi totum diuinũ

Digitized by Google

exoptat fructum infundi, vt ſimul ipſa totum vniuerſæ refundat creaturæ, *O vtinam*, clamat ſic Alcuinus, *poculum ſuum ebria illa Eua, aut totũ ebibiſſet, aut totum effudiſſet!* At participem habuit virum, & perdidit omnes viros; prudentior Maria dum virum deſpicit, totum ipſa ebibit vitalem fructum, vt tota vniuerſi illo perfundatur natura.

Text. Reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi.

§. XLVI.

Mariæ ſanctitas in Verbi incarnatione maximè enituit.

TOtum Incarnationis negotium, C quia diuiniſſimũ, diuino tribuit Angelus artifici, nempe Spiritui ſancto, eiuſdemque virtuti fœcundatrici. Placet in hac re nobis Euthym. (Euth.) qui & placuit doctiſſimo P. Ioanni Maldonato (Mald.) minimè diſtinguenti Spiritum ſanctum, & virtutem Altiſſimi: imò iuxta Scripturarum loquelã venuſta eſt eiuſdem repetitio, idemque Spiritus ſanctus, & virtus Altiſ- D ſimi, quæ obumbrabit, id eſt, quaſi obnubilabit, ſiue quaſi nubibus obteget, vt irroraretur Maria, diuinoq. fœcundata, & compluta ex nubilo, animatam germinaret ſalutem. Hæc mihi benè donauit Maldonatus, quibus ſub breuitate tranſcriptis, iam hinc vocor in Marianum panegyricum cuius ſupereminens ſanctitas iã palam ſub his verbis enituit. Enim- E nerò Bern. (Bern.) acutè expendens illud, *Spiritus ſãctus ſuperueniet in te*, ſuper plenitudinem quandam virginalis ſanctitatis exaltat, quæ non ſolùm interne plena, ſed & ſuper plena conſpicitur propter abundantiam gratiarum, cuius ſuper illam erumpunt radij. Ille nimirum Spiritus, qui iux-

A ta Apoſtolum in cordibus noſtris clamat, inibi clauſus miro in Maria modo ſupereminet, ſupereminenteſque effundit ſanctitatis radios. Neſcio quam huiuſmodi ſuperplenitudinem ſanctitatis in protomartyre Stephano ſunt mirati Patres, quæ interioris hominis anguſtias rimans, exterius ſui clariſſimam ſpeciem dabat. Cuius rei rationem pulcra ſimi-

B litudine exponit D. Greg. Niſſ. apud Lipponian. (Niſſ.) *Nam*, inquit, *ſicut ignis idoneam nactus materiam ſublimẽ flãmam tollit, & ſplendidiorẽ lucẽ efficit; ita Spiritus S. ex magno Stephani animo clariores gratiæ radios emittebat.* Quid vendibilius? Sanè ignis pro qualitate materiæ exurgit in flammas, & eam quandoq. inuenit materiam, intra quam concluſus vix

C extra appareat: verùm quando aptam materiam inuenit, & mundam, ò quàm ſublimibus, quàm ſplendidis, quàm diffuſis ſupereminet flammis! Igitur Marianam mentẽ, & pinguem virtutũ adipe, & mundam puritate virginea, quales putatis tędas præbuiſſe ignibus Spiritus S.? Crediderim, quod ignis diuinus tantam, tamque idoneam materiam nactus,

D eas ſuperfuderit flammas, quę mẽtis creatæ ſuperantis anguſtias ſeſe propè in immenſum dilatauerint. Quid plura? Adi Rupert. qui ex tũc primo putat tertiam Trinitatis perſonam ditari nomine Spiritus S. tãta fuit in Mariam profecta moles ſanctitatis. De fluuio Paradiſi dicitur Gen. 2. (Gen. 2.) *qui inde diuiditur in quattuor capita*; id quod ad rem ſpiritualem trãsferens

E Abbas Cellenſ. lib. de panib. c. 12. ait, (Cell.) *quia ſimul collecta gratiæ plenitudo nullatenus creaturę humanę capacitate poteſt apprehendi, in quattuor capita dicitur diuidi, priuilegio tamen Filij ſui ſupra totius creaturę meritum Mater Dei aſperſione Spiritus S tota Deitatis gratia eſt ſuperfuſa.* Hęc ille.

Hanc exuberantem Marię ſancti-

Hilar. ctitatem præ oculis habuit D. Hilar. A dum ſer. de Aſcẽſ. *Verbum diuinum*, ait; *ſinum Virginis inuiolabiliter pertranſit, ſicut reuerenter intrauit*, Expendo illud, *reuerenter intrauit*, & non poſſum non meminiſſe illius ma- Exod. 1. gni legiſlatoris Moyſis, qui nudis pedibus, ob reuerentiæ notam iuſſus eſt videre viſionem magnam: ſed cur ea reuerentia a tanto viro expoſtulatur? *quia*, inquit textus ſacer, *terra in* B *qua ſtas, ſancta eſt*. Iure terræ ſanctitas quamcumque reuerentiam poſtulabat. Hinc iam potes colligere Marianæ terræ ſanctitatem, quam non Moyſes, ſed Deus intrauit; magna ſanctitas, quam verentur homines, quam reuerentur, & Angeli: verum Mariæ ſanctitas præſtantior omni creaturæ ſanctitate; ſiquidem illam reueritus eſt omnium maximus Le- C giſlator. Aſt cupis cognoſcere qualem reuerentiam Deus exhibuerit maternæ ſanctitati? eam præclare ex- Zeno. plicuit. D. Zen. ſer. 4. in Nat. Chriſti. dum ait. *Tempore maturo Diuinitatis dignitate depoſita; non tamen poteſtate, cælo egreſſus, ſacrario templi virginalis hoſpes pudicus illabitur*. Obſeruo illud *diuinitatis dignitate depo-* D *ſita*, & ſimul recordor illius ritus moris, quo iudices, quum principem, ſeu virum illuſtrem inuiſunt, comitatis, & obſeruantiæ ergo non antea conueniunt, principem, quàm virga dignitatis inſigni ſepoſita. Hanc Matri ſuæ reuerentiam exhibuit ſupremus creaturarum Iudex, diuinus Legiſlator, ſummus omnium princeps Deus, qui non aliter virgineum, ſa- E cratiſſimumque ingreditur vterum, quam diuinitatis dignitate ſepoſita, hoc eſt, maieſtatis inſigni dimiſſo.

§. XLVII.

Quidquid carni, & ſanguini proximũ eſt ſuſpectum, & inuiſum habeatur a mente caſta.

CAſtiſſimè Virgini grauidandæ diuinus illabitur Spiritus, caro enim in caſtitatis negotio, nõ ſolũ nõ prodeſt quicquam, ſed etiam officit plurimùm. Pulcrè D. Chryſol. ſer. Chryſ. 142. ad Virginem Mariam loquitur. *Deus ipſe ad te venit, quia te pœnituit ad hominem perueniſſe, nec iam caro ad carnem, ſed Spir. S. ſuperueniet in te*. Quaſi diceret, vbi carnis illecebras fugiſti: vbi te Virgine caſtam exhibuiſti, non caro, ſed Spiritus in te requieſcet, in teque ſua exercebit munia: ∼vnus Spiritus caſtis mentibus familiaris, & amicus ſit. Quicquid carni concernit, ſuſpectum & inuiſum habet: quam potius doctrinam caſtitatis cultor Ioſeph, veſtes fœminæ retentas manu reliquit, & fugit. Sed cur veſtes reliquit? An Gen. 39. quia veſtes carni proximæ ſunt, & caſtus animus, neceſſũ eſt, vt fugiat etiam carnis vmbram? Ita prorſus D. Nilus in cat. ad c. 1. Iob dicens. Nilus. *Ioſeph ille pudicitiæ atheleta, voluptate illum tenere conanti, res quæ habent commercium cum corpore, tanquam indumenta relinquens, foras egreſſus fugit*. Expendo quam ſe expediat vir caſtus a rebus, quæ habent commercium cum corpore, quaſi ſola incorporea, & ſpiritualia poſſint eſſe menti caſtæ ſecura. Vtinam ſic cauiſſet primæuus ille ſacerdos Aaron, at male cautus, vt inaures feminarum petijt. Exod. 32. quid inde, niſi laſciui Exod. 32. vituli idolum effingeret? *Quas cum illa accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum*. En caueamus a rebus, quæ habent commercium cum corpore, ni velimus illis adoraturi ſuccũbere. Id monebat Naz. or. Naz. in ſanct. Baptiſma dicens. *Illuſtrentur oculi, vt recta cernamus, nec meretricium vllum ſimulacrũ ex accurato, & ſuperuacaneo aſpectu cõflatũ in nobis circumferamus*. Nil quaſi mediũ eſt, & viſio carnalis pulcritudinis, & ſtatim idolum, cui miſere genua curues, & muliebrem mundã attingis, & ſtatim laſciui vituli altaria domas.

Digitized by Google

camu'as. Non multũ diſſentit Clem. [A] [Cl. Alex.] Alex. 2. Pædag. c. 21. fatus. *Beati quidem fuiſſent Hebræi veteres, ſi mundũ mulierum abſtuliſſent, & abieciſſent, vel ſolummodo fudiſſent. Nunc autem cum aureum bouem conflaſſent; & in eo adorando idololatriæ peccatum admiſiſſent, ipſi quidem nec ex arte, nec ex proprio inſtituto commodi quicquam ceperunt*. Sane ſi mundum muliebrem abieciſſent beati fuiſſent, at vbi mani [B] bus acceptum conſpexetunt, in eo adorando miſerè ſeſe cõficiunt. Hinc virgo cauta in eo, quem Angelum, putumque cognouerat Spiritum, corporalia, carnique concernentia timebat verba, turbata in ſermone eius; ſic enim cogitabundã, & meditabundam inducit [An. Cret.] Andreas Cret. Mariam. *Quæ eſt illa ſalutatio aut vnde ingreſſus, qui nuntium hoc mihi aſportauit?* [C] *Angelum ergo eum cenſebo? Verum hominis inſtar loquitur*. Sic cauta virginitas, adeò puros ſpiritus amabat, vt vel in ore Angeli verba humana metueret.

§. XLVIII.

Ab vno Spiritu ſancto inhabitante didicit Maria ſuam integritatem æternare. Vbi de B. Xauerij integritate. [D]

DE conceptu monita Maria, & pro virginali integritate ſolicita, nihil dubitans, ſed modum ſeruãdæ, in partu, & poſt incorruptionis requirens, aiebat. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Nouit Angelus Virginis affectum, nouit diſcipulam parati, quæ æternam incorruptionem ediſceret, & protinus [E] tantæ diſciplinæ magiſtrum profert, locutus. *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te*. [Bern.] Ad hæc D. Bern. hom. 4. *Ac ſi Angelus reſpondeat ad Virginem. Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Sciens ſcies, & feliciter ſcies, ſed illo doctore, & authore: ego autem miſſus ſum nuntiare virginalem conceptum, non creare, nec poteſt doceri niſi a donante*. Et quidem non eſt poteſtatis Angelicæ, quòd virgo doceatur ſuam integritatem æternare, id ad diuinum ſpectat magiſterium. Spititus, qui intime illabitur membris humanis, ille ad incorruptionem facit proficere, & immortalitatẽ. Modo accipe pulcra Tert. verba lib. de Trin. vbi ſic loqui [Tert.] tur de Spirit. S. *Inhabitator corporibus* [B] *noſtris datus eſt, & ſanctitatis effector, id agens in nobis; ut ad æternitatem, & reſurrectionem immortalitatis corpora noſtra perducat, dum illa in ſe adſuefacit cum cæleſti virtute miſceri, & cum Spirit. S. diuina æternitate ſociari. Erudiuntur enim in illo, & per ipſum corpora noſtra ad immortalitatem proficere, dũ ad decreta ipſius diſcunt ſe moderanter temperare*. Ecce qualiter a [C] Spiritu S. ebibunt corpora noſtra diſciplinam ſeſe æternãdi, immarceſcibilemque corruptionem conſeruãdi; vt hinc norint virgines quo doctore poſſint diſcere ſolidã integritatẽ ſeruare, dum nimirum ad decreta ipſius diſcunt ſe moderanter temperare. Et enim Spir. S. caſta decreta eò ſpectãt vt viuidam, & æternam ſeruent virginum incorruptibilitatem. Cauet lex [D] Leu. 21. *ad omnem mortuum nõ ingredietur omninò*, & nihilominus Moyſes ipſe Ioſeph oſſa mortua ſecũ aſportabat. [Leu. 21.] Vbi ergo legum obſeruantia? Quaſi a Moyſis ore reſpõdet D. Iſid. [Iſid. Pel.] Peluſ. lib. 4. ep. 157. dicẽs. *Non violo, nõ ſoluo*, inquit, *legem ſed per hoc oſtendo rẽ ipſam quæ per ſcripturã, ac verba legis ſignificantur, diligenter eſſe attendendã. Ego enim eum, qui caſtitatẽ co* [E] *luit, pro mortuo non habeo*. Quippe qui caſta diuini Spiritus decreta ſecutus eſt, ſemper viuidã, & floridã ediſcit integritatem ſeruare. Pro quo notandum mihi in primis aſtat, quòd Ioſeph iubeat moriturus, vt oſſa eius arida ex Ægypto, in patria ſepulcra [Gen. 49.] reducantur, verum pater eius Iacob longe aliter cauet, ne corpus emortuum

Digitized by Google

tuum Ægypto ſepeliatur, ſed carni-
Gen. 39. bus integris träsferri ſtatim mauult.
Cur ita? Rem pulcrè attingens D.
August. Aug. lib. 2. de mirab. ſacræ Script. c.
15. ait, *Iacob namque nequaquam ex-*
terna gentis feminis, niſi his, quæ de
Meſopotamia ſecum venerant, miſce-
batur: idcircò ad paternum ſepulcrum
integro corpore poſt mortem ſtatim
deuehitur. Ioſeph verò Aſſenez Pu-
tipharis ſacerdotis Helsopolis filiam
vxorem accipiens, externo ſanguini
fuerat immixtus, & ideò poſt mortem
in extraneo terra imò conditus eſt. Sic
mille virgines à Spiritu ſancto edo-
ctæ, ſuam integritatem æternarunt,
nullam enim videntes corruptionẽ,
integro corpore transferendæ ſunt
in cœleſtem patriam Sic Chaterina,
ſic Cæcilia, ſic Beatiſſimus Indiæ
Apoſtolus Franciſcus Xauerius Ie-
ſuitarum decor, is ſanè vt de Spiritu
ſancto accepit, quod alienigenarum,
& exterorum prouincias peragraret,
quin mulierum exterarum vel viſui
acquieſceret, ſic integro corpore,
floridiſque, & viuidis carnibus in
patrium ſepulcrum tranſportatur.
Similem huic corporis integritatem
Bern. in Beat. Malachia meditatus D. Ber.
ſer. 1. meminit illius Pauli ad Rom.
c. 8. dicentis: *habitat in me peccatum.*
Sed qualiter in tanto Apoſtolo pec-
catum habitaret? Sanè habitabat vt
in carcere, non vt in poſſeſſione, ha-
bitabat, inquam, vt coactus in vin-
culis, habitat, ne officiat. Idipſum ad
mortẽ in viuido, & integro cadaue-
re transferens, ait: *Sic & mors ipſa*
minimè quidem adhuc abeſſe cogitur,
ſed cogitur non obeſſe. Ecce tibi cor-
pora, quæ Spiritus ſancti fuerunt ha-
bitacula, vt ſint eadem Angeli mor-
tis vincula, & carceres. Inhabitator
Spiritus docuit membra noſtra re-
gnare; & mortis dominari, adeò ipſa
mors in membris adſit vincta, adſit
captiua, minime lædens viuidam, &
floridam integritatem.

A *Text.* Ideò & quod naſcetur ex te
Sanctum, vocabitur filius Dei.

§. XLIX.

Vterus virginem Mariæ diui-
nam prolem arguit.

VIrgineum partum vnus verus,
& naturalis filius Dei ſpectat,
cuius ſupereminentem magnitudi-
B nem decet è florido Virginis inuio-
latæ vtero delabi. Pulcrè Theodor. Theod.
apud Synodum Epheſ. ho. 2. de Nat.
argumentatur, *Cernis quomodo quod*
natum eſt Matris integritatem illæ-
ſam conſeruauit? Apud rectè ratioci-
nantes Deus eſſe vtique cognoſceretur.
Quem fructum daret ſemper flori-
dus vterus Marianus, niſi Deum?
C Vbi gratiſſimus diuini parentis hin-
nulus paſcuam inueniret, niſi inter
florentia lilia caſtitatis? Merito de
Virgine pariente loquitur D. Zeno Zeno.
ſer. 4. de Nat. *Quæ principaliter ſtupet*
talem ſe filium genuiſſe, qui ex ſe na-
tus non crederetur, niſi quia ſicut fuit
Virgo incorrupta poſt conceptum, per-
maneret talis etiam poſt partum. Hac
in alma virginitate cubat, & paſci-
D tur Dei filius in meridie, quando ex
vtero ante Luciferum a Patre gene-
ratur, hac eadem cubat in media
nocte, quando apud Bethlehem ex
Maria naſcitur. Nec virginitas aliud,
quã Deum pareret; vnius virginita-
tis eſt diuinus partus. Non amplius
id debebo D. Chryſoſt. in præſenti Chryſ.
apud Metaphraſtem ſic ab Angeli
ore loquenti. *Naturæ errores Domine*
E *corrigere, morborum nebulam diſſolue-*
re, membra mortua ad vitalem vim
reuocare, naturæ præcipere, vt gignat,
à certis mẽbris ſterilitatem remouere,
ſeneſcentẽ ſtipulã ad viridem formam
reducere, terrã in fecũdã ſtatim effice-
re manipulorum matrẽ ſolitum eſt tua
virtutis opus. Teſtis eſt Sara, tũ Rebec-
ca, poſt autem Anna quæ cũ graui ſte-
rilitatis morbo laborarent, abs te libe-

rata ſunt. Virginem verò ſine virili congreſſu parere, ſuperat naturæ leges & præſentiam tuam in puella denuntiat, vt quē cæli, terraque non capiunt, vterus Virginis comprehendat. Sic ille: quibus egregiè pōderat virgineū partum, præter omnipotētis brachij efficacitatē, adhuc inducere realem præſentiam naſcentis Deitatis.

§. L.

Maria Virgo quandam ſanctitatis ſpeciem dedit Verbo diuino ex ſe naſcenti.

VRgeo vlterius illud, *quod naſcetur ex te ſanctum*, & miror quòd paruus ſanctitatis fons videatur immenſo ſanctitatis pelago aliquid dediſſe. An abyſſus ille gratiarum, & ſplendorum ex Maria natus accepit quicquam? Sane illum ſplendorem, illamque ſanctitatis accepit ſpeciem, quam ex parentibus ſanctis accipiunt filij. Hanc ſpeciem in Salomone ſuſcipiebat Rex ille, cuius epiſtola ad ipſum ſic habet apud Euſeb. lib. 9. de Præp. c. 41. *Rex Vaphres Salomon Regi ſalutem Valde ſum gauiſus, & feſtum celebraui diem, tum ego, & copia mea vniuerſa, quod regnum à probo viro acceperis, & probato tanto Deo.* Sed ecce pluſquam Salomon hic, nempe Mariæ filius, quo nullus ſanctior, nec beatior, vtpote qui vltra infinitam gratiam ſibi inſitam, hanc etiam habet, quòd a ſanctiſſima, Deoque gratiſſima Matre carnē habeat. Vnde meritò Alcuin. ſic Mariam affatur, *Vterum tuum, ô Domina, velut ſacratiſſimum Dei templum, totus mundus veneratur. Quia in eo ſalus mundi initiata eſt: ibi decorem indutus eſt. Dei filius ac praelecta ſponſa Eccleſiæ formoſus in ſtola candida exultanter occurrit.* Etenim vterus virginalis nouum decorem, nouamque ſanctitatis ſpecioſitatem intulit Verbo increato. Sic illi apud Hieroſolymam, Chriſti Domini & miratores, & exceptores prius exclamant Mat. 21. *Oſanna filio Dauid*, & immediate ſubdunt, *benedictus qui venit in nomine Domini*: quaſi in illo mirarētur ſolam ſanctitatē, & benedictionem ex benedicta Dauidica parente ortam. Quod ponderans D. Cyrill. Alex. in Neſtorium, ſic ſalutat Verbi diuini Matrem. *Salue Mater, & Virgo, per quam is benedictus in Euangelijs nominatur, qui venit in nomine Domini.* Vt clareat, quàm iuſte Verbi ſpecioſitas, & ſanctitas ſpectabilis, quaſi accepta Matri referatur. Hinc Rup. lib. 1. cap. 11. de operibus Spiritus ſancti, ſanctiorem Natiuitatem putat in Chriſto quam in Adamo, ex parte terræ, ex qua aſſumptus eſt vterque. Etenim Adamum fecit Deus ex terra nec benedicta, nec ſua; verum Chriſtum fecit ex virginali terra benedicta, & ſua, iuxta Pſal. 84. *Benedixiſti Domine terram tuam.* Ergo a primo homine ſecundus longè perfectior. An quia ille factus a patre eſt, hic autem opera Spiritus ſancti genitus? Abſit: ſed quia ſecundus homo a virginali terra Maria ſingularem excellentiam accepit, quam non habuit homo primus, *Non ergo melior artifex Spiritus ſanctus, quàm Pater, ſed melior terra, melior, & diuina rationi vicinior materia à Spiritu ſancta aſſumpta eſt.* Sic ille.

Euſeb. Alcuin. Matt. 21. Cyrill.

A B C D E

Text. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit in ſenectute ſua, & hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

§. LI.

Quàm vtilis Eliſabeth cognatio Mariæ.

POtuiſſet Angelus veteres illas, & ſteriles fœminas, nimirū Sarā, Rebec-

Rebeccã, Annam in exemplum vocare, vt pariturę Virginis fidem aſtrueret, maluit tamen Eliſabeth cõmemorare, vt Marianis meritis etiã hoc daret, quòd ſibi fœcunditatem acquirerent, & vicinis cognatis. Rubus ardens incombuſtus, virginitas Mariana fuit ſub partu Dei filij, Niſſeno, Bern. Euche. Rup. Theod. & alijs, quos refert Lorinus Act. 7. capit. In quo rubi miraculo illud ſingulare addit Auctor hiſtoriæ ſchol. quòd nimirum nõ ſolum rubus ipſe flammis correptus, viridis manebat, & illæſus; ſed etiam vicinæ herbæ, & plantæ, plus quam ipſa natura ferebat, vegetæ, & hilares videbantur. Quo virginei partus clarius adumbratur miraculum, quando & Virgo diuinis ſuperfuſa flammis, intacta fœcũdatur in matrem, & eius cognata, & propinqua ad nouum etiam repueraſcebat partum. Tantum hoc non dixit Guarr. Abb. ſer. in Nat. Io. Bapt. ſic aiens: *Flumina prorſus de ventre Marię fluebant aquæ viuę, & fons vitę gratię oriebatur de medio Paradiſi. Proxima erat fonti Cedrus iſta nobilis (Ioannem loquor) ideoque vberius irrigata, in tantum excreuit, vt inter natos mulierũ nihil illa ſublimius poſſit inueniri.* Quid aliud diceret perdoctus Abbas de Ioannis matre? iam penè emortuũ lignum erat, vetus, & infrugifera arbos; nanciſcitur tamen cognationem, & propinquitatẽ cum Mariano rubo, fuit huic gratiæ fonti cognata, & ideò quæ vetus, & ſterilis erat, nouum vigorem acquirit, & nouam fœcunditatem. Hanc reddo excogitationem D. Theodoro Studitę, qui orat. de Nat. Ioan. ait. *Eliſabet matri Sarę gloria equalis, vel potius ſuperior, vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri, ex ſterili gignit non Iſaac qui vocatur Dei ſeruus, ſed Ioannem, qui fuit appellatus Dei verus, & germanus amicus.* Expendo illud nimirum, *vel potius ſuperior*, vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri. Hinc enim felix femina vincit ſuperiores in gloria, hinc ditior fœtu apparuit, hinc viguit inter omnes, quia huic flammanti rubo appropinquauit. Non minus eleganti ſermone D. Chryſoſt. notans Zachariam preſſum fuiſſe ſilentio, cum Eliſabeth, & Ioannes exiliunt prę gaudio, hanc illius rei promit cauſam. *Vir frenatur, & mulier liberatur. Zacharias ſilet, & Ioannes exilit, ſolùm enim vidit ſterilis Virginem, & Solem animaduertit Lucifer.* Quaſi quærenti cauſam ſilentij patris, & lętitię matris reſponderet, tantum ſterilis uidit Virginem, cur non lætaretur ſterilis, quæ ſola meruit vt propinquus fœcundam Virginem videret.

Niſſ. Bern. Euch. Rup. Guarr. Theod. Stud. Chryſ.

§. LII.

Subditi ad noua, & inuſitata mandata alliciendi ſunt, rationibus, & exemplis.

ECce quot argumentis, quot exẽplis Angelus adducit Mariam, vt Deo ex illa uolenti naſci obediat, & quidem obedientia Mariana promptior erat, quam ut egeret Angelicis argumentis, nihilominus tamen Angelus vbi Dei mandatum nouum, & extraordinarium nouit, illud rationibus, & exemplis mollire ſtatuit. Sic Prælati quoties noua, & inuſitata ſubditis mandant, non ſine præmiſſa ratione id faciant. Conſule Exodi cap. 20. ibi dicitur, non occides: non furtum facies, non mæchaberis, at vbi de ſabbato feriando præceptum datur, ait: *Septima die non facies opus, quòd in ſeptima die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat.* Quod notans D. Chryſoſt. hom. 2. ad Pop. ait. *Quare, dic mihi, in ſabbato adiecit cauſam, in cæde verò nihil tale fecit? Quoniam hoc quidem mandatum non de principalibus erat, nec per conſcientiam nobis exquiſitis, ſed particulare quoddam, & temporaneum.*

Exo. 20. Chryſ.

rancum. Hoc ſolemne ſit omnibus A Prælatis, qui velint promptius ſua adimpleri præſcripta, quod particularia, & noua præcepta, non ſine ratione, & cauſa præmiſſa ſuggerant. Porrò ſubditi, qui perfectæ obedientiæ dant operam, id non expectent, ſed ad Dei nutum, vel oculis clauſis, nullo rationis examine proſiliãt. Sic monebat D. Proſper ſent. 286. dicẽs, (Proſp.) *Magna eſt vtilitas hominis, iubenti Deo etiam incognita ratione iuſſionis.* B *Deo ſeruire. Iubendo enim Deus vtile facit, quidquid iubere voluerit, de quo metuendum non eſt, ne non profutura præcipiat: nec fieri poteſt, vt voluntas propria non grandi ruinę pondere ſuper hominem cadat, ſi eam voluntati ſuperioris extollendo præponat.* Non tamẽ erit contra rationem obedientiæ perfectiſſimæ, mandati particu- C laris rationes inquirere, vt inquiſiuit Maria, dicens: *quomodo fiet iſtud?* Enimuerò parata erat etiam in difficillimis, quantum ex ſe erat, obedire, ſed cupiebat modum, & rationem ſcire mandati. Id quod in obedientia perfectiſſima licet inuenire. Quando rudes illi, & imperfecti Iſraelitæ dicebant Exod. 24. iuxta lect. Sept. (Exod. 24.) *Omnia quęcunque dixerit Deus, faciemus, & audiemus*; quaſi in eo ſuam imper- D fectionem oſtendant, quod antequã planè perciperent, & intelligerent faciendarum rerum rationes, operi incumberent. De quo D. Baſil. in c. 1. (Baſil.) Iſaiæ, fatur, *Tametſi conſentaneum magis erit, vt dicerent: Audiemus, & faciemus. Atque ſic legis ſenſum explere, vel craſſiſſimi cuiuſuis eſt: ceu ſunt ſabbatum obſeruare iuxta corporalem ſenſum, ab edulijs lege prohibitis* E *abſtinere die octauo circuncidi, vt quę ter in anno in lege apparerent. Horum autem in rationibus dignoſcendis ſpiritualiter incubuiſſe, viri eſt iam perfecti, & eius, qui per vitę curriculum in huiuſmodi rerum cognitione ſit plurimum verſatus.* Itaque perfecti obe- A dientis eſt, rationes & cauſſas mandatorum exquirere, quibus citius in mandati euolet executionem.

Text. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini; fiat mihi ſecundum verbum tuum.

§. LIII.

Marię excellentia fuit, quòd Deus ab illa carnem ſumpſerit dante ipſa.

B Nihil ex Matre habere voluit Deus quod non libenti, & gratioſo animo præſtiterit, quaſi in hoc maternam dignitatẽ reuereatur. Id expendebat Guill. apud Delrium, (Guill.) Cant. 5. ſect. 1. dicens. *Nolebat omnipotens carnem ſumere ex ipſa non dãte ipſa; ſicut ſumpſit ex dormiente Adã, vnde formauit Euam: ad futura Ma-* C *tris excellentiam, non tantum ex ipſa carnem ſumere, ſed etiam ab ipſa volebat.* Igitur hoc vnum in ſua incarnatione Verbum exoptauit, ad hoc Angelum miſit, qui miraculũ explicaret, qui dignitatem, & gratiarum cumulum proponeret, vt Virgo ſponte ſua libens aſſenſum præſtaret. Nemo pulcrius hanc Marianã excellẽtiam ponderauit, quàm Theodotus orat. (Theod.) habita apud Conc. Epheſ. aiens, *O* D *Virgo, quæ ipſam viciſti deliciarum Paradiſum, illa ſine ſemine, omne plantationis genus protulit, ex virgine terra ortis plantationibus. Hac autẽ Virgo illa terra melior eſt, nõ enim pomorum protulit arborem, ſed virgã Ieſſe fructũ Saluatorẽ hominibus afferentẽ. Et illa terra virgo erat, & iſta Virgo, ſed illius quidem arborẽ naſci præcipit Deus.* Enim vero iure ponderandum E eſt, quod Paradiſus non niſi iuſſa, præceptoque diuino obligata, germina, & fructus præſtiterit, illius quidem, ait, arborem naſci præcepit Deus. At Maria Virgo nulla tracta præcepto, ſed ſpõte ſua libens, & voluntaria generãdo Chriſto exhibuit vterũ. Miſſurus Dominus Prophetã

Digitized by Google

[A] ad populum, ſic loquitur, præſente [*Iſai. 6.*] Iſaia. *Quem mittam?* Ad hæc Amb. [Amb.] Pſal. 118. ſerm. 14. *Vtique ſeruulo ſuo poterat imperare, quem dignum, qui mitteretur, inuenerat; ſed maluit eum ſpontaneæ oblationis non fraudare mercede, qui vt ipſe ſe offerret præſtolatus eſt, & quamuis eius ſciret affectum, expoſtulauit tamen vocem, ut gratia cumularet.* Quòd ſi hoc in ſeruulò expectauit, non miremur idem in [B] Matre expectaſſe. Preterquam quòd magni ponderis eſt ſpontanea voluntas qua quis mouetur, vt operis ſuſcepti non grauetur ſarcina. Ideò [*Exod. 3.*] Exod. 3. miſſurus Moyſē, ait, *Et tunc veni, mittã te ad Pharaonem*: verum Iſaiæ 6. ait, *quem mittam, & quis ibit nobis?* Ecce tibi Moyſi imperat, at [*Iſai. 8.*] Iſaiæ nihil mandat, ſolum prætendit neceſſitatem, vt ipſe ſponte ſua ſeſe [C] offerat. Cur ita? Bene D. Baſil. fatur. [Baſil.] *Quia illic mittebatur Moyſes pro bono, ac beneficio in populum conferendo: hic autem miniſterium proponitur, ad nuntiandum res parum amœnas, imò permoleſtas. Quocirca illi quidem mandatum præſcribitur, huic autem famulatus legationis in poteſtate relinquitur;* *propterea quod nos homines ſic natura comparati ſu-*[D]*mus, vt quæ ſemel volentes exequenda elegerimus quamlibet moleſta fuerint, tamen eam operoſam moleſtiam deuoramus, ac perpetimur.* Meritò ergo in poteſtate, & libera Mariæ voluntate ponitur diuinus partus, ex quo iam per eius animam tranſiturus acuebatur gladius.

§. LIV. [E]

Egregium Mariæ facinus, quòd libens ſe offerat tanto miniſterio.

Immeritò carpuntur a Toleto D. Ambr. & Euth. qui putant verba illa Mariæ: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*, fuiſſe verba optantis, deſiderantiſque, imò ex deſiderio ſeſe alacriter offerentis. An contrarium hoc virgineæ mode-[A]ſtiæ? Recolite ſemel datos Prophetas, Moyſem, & Iſaiam Diuinæ œconomiæ candidiſſima lumine. Ille ad Iſraelis clauum vocatus, ſuæ humilitati conſulens, munus conſtanter recuſabat, dicens Exod. 3. *mitte quem miſſurus es*. [*Exod. 3.*] Hic vix Dominum ſollicitum animaduertit de eligendo miniſtro, & ſeſe offert muneri tãto c. 6. [*Iſai. 6.*] *Ecce ego, mitte me.* Vter pulcrius? Vter [B] agit ſanctius? De vtroque ſic pronunciat Nazian. *Bonum eſt Dei imperium aliquantiſper detrectare, vt Moyſes ille, & rurſus ad vocantem promptè, atque impigrè accurrere, quēadmodum Iſaias.* Expeditius huius rei rationem reddit Nazianz. [Nazian.] Scholiaſtes Nicetas, fatus, [Nicet.] *Etenim Moyſes impari metuens muneri, ſibi ſuæque fragilitati proſpiciebat refugiendo.* [C] *Iſaias autem cum remiſſis ſibi peccatis, audiuiſſet, quis proficiſceretur ad populum hunc; a quo exiſtimaret eam ob cauſam, nuntium quæri, vt pari beneficio fruerentur illi, ad quos mitteretur, præ animi lætitia ſe ipſum offert, vt illis quoque peccata remitterentur. Ecce ego,* inquit, *mitte me. Quare non ſine ratione, & ille mãdatam ſibi prouinciam deprecabatur, & hic cupide* [D] *ambiebat.* O ſummè extollenda ambitio, quæ adeo populari ſaluti ſtudebat! quæ beneficio diuino donata cupide ambiebat munus, quo par beneficium hominibus miſeris communicaret? Hoc ambitu extulit naturã Angelicã D. Hilar. dũ paruulos [Hilar.] memorãs ait, *Periculosè contemnitur ille, cuius deſideria ac poſtulationes ad* [E] *æternum, & inuiſibilē Deum ambitioſo Angelorum famulatu peruehuntur.* Et quidē nihil glorioſius, nihil ambitioſius etiã Angelis, quàm ſalutem miſeris propinare. Et prophetas, & Angelos quàm longiſſime ex capite ſuperat ambitio Mariana, quæ ſeſe offerens in miniſterium humanæ ſalutis, ait. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuũ.* Equidem

ſe

A ſe gratioſam apud Deum experiens, vt pari beneficio fruerentur homines, oblatum ſibi Saluatorem ambit. Hier. 31. Nonne, Hierem. 31. ait. *Femina circundabit virum?* vbi ex multorum doctorum calculo, pro *circundabit*, legendum eſt, *Femina ambibit virũ.* Quod Mariæ ſingulare eſt: quando viri cæteras feminas ambiunt, ipſa vna virum ambit, virum, inquam, B Saluatorem mundi ſolicitat, & trahit, vt aurora diem, Apollinem Diana. Alcuin. Vt meritò exclamat Alcuin. ſer. de Nat. Virg. *Sicut Aurora valde rutilans ò Maria, ueri Solis ſplendorem præceſſiſti, ut uerè diem ſalutis, diem propitiationis à tua claritate initiari dignum fuerit.* Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit, tu vide, de quo ſe magis poſſit C Maria gloriari, an quia a die occurrit, an quia præcucurrit Solem, vt mundo diem ſalutis initiaret.

§. LV.

Maria ancilla appellatione, ſibi magis Deum deuincit, & arctat.

SVnt qui Mariam a conſortio Diuinitatis, a Deiparæ nomine excludebant, eo nixi fundamẽto, quod D ipſa ſe ancillam appellauerit. O egregij Marianarum virtutum æſtimatores! Quia ſe ancillam dixit, non eſt mater Dei? non creaturarum Regina? Imò quando ſe ancillam dabat, & munus matris, & ſummam rerum a Deo percipiebat. Similiter inſaniebant Arriani aduerſus diuinum Verbum, quod ſeruus quandoque diceretur. Quid tunc? ait pulcherrimè D. Athanaſ. (Athan.) *Quin & Berſabe tametſi mater filium ſuũ, ſeruum nomi*E*nat, dum patri dicit, ſeruum tuũ. Deinde de Nathan loquitur, & inter loquendum Salomonem ſerui nomine appellat. Dauid autem talia audiens, equè filium ſuum agnoſcebat, iſti verò ita loquendo non ignorabant eum genuinum filium eſſe, quin imò ut heres patri inſtitueretur, ſolicitabant, cum illum vt ſeruum nominarent.* Ecce quantum valeat ſerui compellatio, qua Nathan, & Berſabe regnum filio a patre expiſcari conantur. Sic prorſus Maria ſe dum ancillam nominat, vt Regina omnium, Materque Dei eligeretur, ſolicitabat: nec vnquam magis Deum ſibi attraxit, quàm cum ſe inter abiecta ſeruitia numerat. Nec miror in Mariana ſeruitute tantam eſſe poſitam gloriam, quando venturi, æui felicitatem non alijs titulis oſtendit Paulus, niſi titulis ſeruitutis, & ſubiectionis. Ait enim 1. ad Corinth. *Nouiſſima autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit* (1. ad Cor. 15.) *ſub pedibus eius. Cum autem dicat omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio præter eum qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia; tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia.* Ecce vndè extollat pacatiſſimum regnum Chriſti, non ex auita ingenuitate, ſed ex ſubiectione; quod notans Orig. hom. 23. in Matth. ait, (Orig.) *Vide quemodo in omnibus iſtis nomen ſubiectionis ad ſalutem ponitur ſubiectorum.* Hinc crediderim quod ſanctiſſimus Daniel captiuus apud Babylonios, magis æſtimabat humilem illam ſeruitutem ſuorum, quàm Regiam proſapiam. (Dan. c. 1.) Etenim memoraturus regios pueros tacita ſtirpe regia, ſolum ait, c. 1. *Fuerũt ergo inter eos,* (nimitũ inter captiuos, & ſeruos) *de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.* Tacita illorum regia nobilitate, hoc ſolum meminit, quod fuerint inter ſeruos, quaſi hinc ex ſeruitute Dei cauſa ſuſcepta, maxime illorum gloriam exaltaret. Id notabat Theodoretus (Theod.) dicens, *Cum ſupra dixerit, imperaſſe regem, vt eligerentur è ſtirpe regia iuuenes forma conſpicui, & magnitudine decori, & hic perſonarum nomina poſuerit: Tribus Iuda ſimplici er mentionem fecit, & regiam cognationem occultauit.* Equidem non multi nobiles,

Digitized by Google

ſes, ſed qui religioſam, & piam vir-
tutis ſeruitutem præſeferunt, hi di-
uinum affectum ſolicitant ſibi.

Text. Et diſceſſit Angelus ab ea.

§. LVI.

Feminarum colloquia quàm fugienda.

PEracto ſalutis nuntio, nihil mo-
ratur Angelus, ſed ſtatim abijt,
iam hic docens Chriſti miniſtros,
quàm cauenda ſint illis longa collo-
1. Cor. 11 quia feminarum. Paulus 1. ad Co-
rinth. 11. aiebat; *ideo debet mulier po-
teſtatem habere in capite propter An-
gelos*. Quaſi vellet, quod feminæ in
contegenda pulcritudine ſua non
ſolum humani, ſed etiam Angelici
conſpectus rationem habeant. Ita
Baſil. planè D. Baſ. de Vera Virg. explicat
Paulum fatus, *Admonet non decere
mulierem, non modò vllum membrorũ
cæterorum, verum nec caput quidẽ te-
mere, indifferenterq. nudare. Et quo-
niam ſolæ, abſcentibus viris id attenta-
re conſueuerunt, ideo dignitatem alia
præſtantiorem viris adiecit: dicens
propter Angelos qui vbique præſentes
ſunt, & omnia quæ geruntur, inſpiciũt.
Revereatur ergo omnis mulier, ſed
virgo in primis Angelos, etiam cum
domo ſola, nullis viris arbitris, reſidet.*
Non ſatis cõmendata virginum cau-
tela videtur, niſi iubeantur virgines
cautæ eſſe etiam ad Angelorum con-
ſpectum: ſic eodem modo non ſatis
commendatur virorum apud femi-
nas cauta conuerſatio, niſi de Angeli
facto. Quando peracto ſalutis, nun-
cio, nõ amplius apud Virginem mo-
ratur, ſed ſtatim feſtinus auolat. Dei
Iſai. 16. miniſtrum reſpiciebat Iſaias; cap. 16.
aiens; *& erit ſicut auis fugiens.* quip-
pe ales tibi aderit placidiſſimus, teq.
cantu ſuo maxime recreabit: ſed vbi
cantus ſuis peregit modulos, ſtatim ſi-

A ne mora auolat. Ita Dei miniſter cũ
ſalutis cauſa, fœminas adire coga-
tur, peractis breuiter ſalutis cantibus
feſtinet ſtatim euolare. Id docebat
D. Iſid. Pel. lib. 3. ep. 274. dum ait, Iſid. Pel.
*Quod ſi vt cum fœminis congrediaris,
neceſſitas aliqua te obſtringat, oculos
humi deiectos habe. Cumq. pauca quæ
ipſarum animos obſtringere, atque il-
luſtrare queant, locutus fueris euola.*
Crediderim quòd ipſe Dominus Ie
B ſus ſic vitam ſuam compoſuerit, vt
ad mulieres etiam familiares, & ſibi
deuotas breuiſſime verba daret. Et-
enim ardens illa Dei amatrix Mag-
dalena, dum defunctum Dominũ,
imò ſublatum, apud ſepulcrũ lacry-
matur; ait Ioan. c. 20. quòd, *vidit Ie* Ioan. 20.
*ſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus
eſt. Dicit ei Ieſus mulier quid ploras?
C quem quæris?* Et inter hæc Magdale-
na adhuc non cognoſcebat Ieſum,
cuius rei cauſam attingens Orig. ait, Orig.
*Ipſe eſt Ieſus qui tecum loquitur, ſed
forſitan ideò eum non cognoſci, quia
tecum loquitur.* Adeò rara erant Ieſu
cũ fœminis colloquia, vt ex eo Mag-
dalena non cognoſcat Ieſum, quòd
ſecum priuatim videat colloquentẽ.
Ad Corinth. ſcribens Paulus, ep. 1.
cap. 9. fatur, *Numquid non habemus
D poteſtatem, mulierem ſororem circun-
ducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli; &
fratres Domini, & Cephas?* Habebat
ſane ſaltim de aliorum Apoſtolorum
exemplo hanc poteſtatem, quā ali-
moniæ cauſa mulierem ſororẽ circũ-
ducere; ſed minime id auſus fuit fa-
cere, imò a tali fæminarum conſortio
longe abhorruit. An quia timeret ſi-
bi tantus Apoſtolus a fæminarum fa
miliaritate? Ita reſpondet D. Baſil. Baſil.
E de Vera virginitate, ipſa per verba
Pauli. *Non ſum*, inquit, *vſus hac pote-
ſtate, bonum enim mihi eſt magis mo-
ri, quàm vt gloriam meam, virginita-
tis ſcilicet, ulla inquinet affectio.* O ve-
re Apoſtolica cautela! eius erat imi-
tator D. Syneſ. Epiſcopus, Ptolem. Syneſ.
Cum.

Digitized by Google

Cũ enim naufragus ad inſulam appelleret ab incolis terræ amicabiliter exceptus eſt, ſed ille a fœminis dona afferentibus, quibus famen leuaret nihil accipere voluit, accepit tamen a viris, de quo ipſe fatur epiſt.4. *Neque enim libet mihi à mulieribus quicquam accipere; ne cũ eis vllum fœdus intercedat*. Iã huc accedit D. Ephrẽ (Ephr.) ſerm. 2. de compunct. dicens *Si quis fœminis delectatur, & apud eas alacrem, hilaremque ſe reddit paſſionibus prauis deſeruit, & cum conſcientia bellum gerit has vero qui auerſatur, ſeque à conſuetudine eiuſmodi abſtrahit, belli moleſtia liberatur, pacemque cum conſcientia retinet*. Hæc ille, & verè. Addendus inſuper eſt Hier. qui quàm præcipuè ſint fugienda conſortia mulierculatum plebecularum, ſic monet epiſt.4. ad Ruſt. Matrem ita vide ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, vt tacitum viuat ſub pectore vulnus. *Ancillas, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſidijs. Quia quanto vilior earum conditio, tanto facilior eſt ruina*.

CAPVT VIII.

De Maria Eliſabetham viſitante.

MARIAM Verbo diuino grauidandam reliquit Angelus, & ipſa quã ocyſſimè ad montana feſtinauit, vt viſceret cognatam, *non quaſi incredula de oraculo, non quaſi incerta de nuntio, nec quaſi dubitans de exemplo, ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtinans præ gaudio*. Hæc Ambroſius, cui ſufficiat ſubſcribere, vt tantæ Virginis mentem in hac eius præpropera viſitatione manifeſtã faciamus. De ciuitate in quã perrexit virgo; A quæ hæc ciuitas ſit? Hoc vnum ex Euangeliſta ſcio, illam eſſe ſitam in montibus Iudææ, nec amplius vacat diuinare.

Ex Luca 1. Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ.

§. I.

B *Verbum cum primum Marianum vterum ingreditur, matrem eo in loco ponere curat: vbi maior ei reuerentia exhibeatur.*

MAria Diuina prole fœta, eã fertur feſtinatione in montana, vt ſatis credibile appareat, illam ab Angelis fuiſſe apportatam, quod memini viris doctis placuiſſe. Prẹ- C terit Angelos Rup. & ab ipſo Angelorum Domino in montana deducẽ Virginem admiratur. (Rup.) Sic enim ait: *Poſt Dominum fœmina trahebatur, & currebat in odorem vnguentorum, & ipſum currere, id eſt, abire cum feſtinatione in montana, erat dicere, trahe me poſt te.* Etenim nihil priùs cogitauit Dominus quã matrem extolleret & meliori orbis loco, & parte exal- D tare. Illud maximè decantatum effecit Ieſus Naue; vix promiſſam attigit terram, & in primis locum, vbi tabernaculum fœderis ſanctius conſtitueretur, indagauit; conſtituitque illud ſumma veneratione, & ſanctitate apud montana Silo. (Ioſu. 18.) Rem memorat Ioſephus (Ioſeph.) his verbis: *Ieſus Caſtris è Galgalis in montana tranſlatis ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte* E *fixit, quòd is locus propter pulchritudinẽ viſus ſit idoneus, in quo tantiſper maneret, donec maior cõmoditas ædificandi templum ſe praberet*. Sic verus, & diuinus Ieſus terrenã ingreſſus ſubſtantiã, deductis Angelorum caſtris, maternum, & virginale tabernaculum tranſtulit in montana Iudææ, quòd is locus viſus fuit idoneus,

neus, in quo tantiſper maneret, propter pulchritudinẽ. Ecquis pulcrior in toto orbe terrarum locus, quàm ille, vbi ſacri præcurſoris parentes floreſcebant? vbi quercus annoſa, & fœtæ Eiſabeth, viridantibus folijs, fructuque grauida repueraſcit? Vbi Zachariæ arbos magna, & procera vernabat? His medijs pulcritudinibus, & amœnitatibus, Mariam, vt viuidum tabernaculum fixurus B Ieſus venit, quia nullus locus in orbe terrarum gratior, quia nullus Dei Matris æſtimationi accommodatior.

Ezec. 17. Me vocat illud ab Ezechiele propoſitum ænigma cap. 17. vbi ait. *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam* C *in Canaam, in vrbe negotiatorum poſuit illam.* Nullus a me inuentus eſt qui verbum illud *Canaam*, pro nomine alicuius terræ proprio vſurpet in præſenti, ſed pro appellatiuo nomine, quod negotiationem ſignificat. Et merito Cedrorum pulcherrima a monte, vbi parum aut nihilo æſtimatur, translata eſt in locum, vbi floret negotiatio, vbi ditiſſimi, D & oculatiſſimi negotiatores, & merces ſolent eſtimare, & ex illis immenſas ſibi comparare diuitias. Iam ergo ęnigmatis expoſitionem afferam, dũ conſidero medio in Libani monte, nimirum medio in Hieroſolymitano termino, arborem illam floridiſſimam aſſurgere, Mariam Cedrorum pulcherrimam, in gloriam tamen apud conciues ſuos, & paruo E pretio habitam, ſed ecce tibi Aquila grandis, nimirum Verbum Patris diuinitatis caniciem infantilibus membris, plumiſque iuuentæ carnis renouans, & varians, a paterno nido in terras aduolat, tollit medullam Cedri, hoc eſt incorruptã Matrem, & tranſportauit illam in Chanaam in negotiationem, in vrbe negotiato-

A rum poſuit illam. In loco vbi oculatiſſimi mercatores Zacharias, Eliſabeth, & Ioannes, & dignam æſtimationem incorruptæ Virgini pręberent, & ex illa maximas ſpiritualium donorum diuitias compararent ſibi. Sanè hanc apud ſe inæſtimabilem mercimoniam nouit in primis Ioannes, qui Matris àb vtero ſic exclamat apud Chryſoſt. dicens: *iniquè facies* Chryſ. *Mater, qua tardas; lux venit, ſolue matutinum, opus eſt ſanguine, qui mũdum emat, oportet me agnum eminus oſtendere.* Vide quã ſe præbeat Ioannes negotiatorem ſtrenuum, qui iam ab vtero matris emptiones, & venditiones meditatur. Vide quàm apud illum æſtimabitur Mariæ virginalis maternitas, & quàm benè hoc pretioſo theſauro negotiabitur, vt ex hoc conijcias, quàm prudens oculatiſſima aquila pretioſum Matris Cedrum ad hanc negotiatorum vrbem transferat.

§. II.

Deus humanas mentes in ſublime agit.

CVr Maria in montana non euolaret? In vtero Deum habebat, qui in ſublime leuitat. Pulcrè D. Auguſtin. ſerm. 11. de Nat. ait. D. Aug. *Cùm eſſet grauida Maria, ſalubri leuitate plaudebat, lumen enim, quod intra ſe habebat, pondus habere non poterat.* Sæpe in hominũ gaudijs viſæ ſunt ligneæ moles per aera ocyſſimæ volitare; volitant, inquam, magni ponderis machinæ, ſed volitans de incluſi ignis efficacia: quia vt in ſublime nititur, ſic ponderoſas machinas per ſupernas regiones agit. Hac mente Auguſt. meditabatur Mariæ per montana ocyſſimum volatum; ſalubri namque leuitate plaudebat; ſed quã præſtaret lumen vtero clauſum, qui neſcit, quibus ineſt mentibus, ad ſublimia non eleuare. Qui

Digitized by Google

vnquam homines maiore peccato- A
rum pondere in ima vergebāt quam
Exo. 15. Ægyptij? De illis Exod. 15. *Submerſi
ſun' quaſi plumbum in aquis.* quocir-
Orig. ca Origen hom. 6. in Exod. ait, *ani-
ma eorum ad talentum plumbi, ſuper
quo ſedebat iniquitas, aggrauatæ erāt,
propter quod ſubmerſi ſunt, tanquam
plumbum in aqua vehementi.* Quid
plura? ij grauiſſimè peccatores plū-
beæ hæ animæ poſtmodum eas ſu- B
ſceperunt alas, quibus æthera tra-
nent. Videres abrupta montium de-
ſerta in hoſpitalia, per totam Ægy-
ptum non plumbeis, ſed alitibus ſpi-
ritibus plena, qui in corpore quaſi
extra corpus de cæleſtibus ſolum, vi-
tam agunt. Nonne hæc mutatio dex
teræ excelſi? Sanè vbi ignis diuinus
infantilibus obuolutus faſcijs Ægy-
ptum intrauit, plumbum mutauit in C
alas, & depreſſas humi mentes fecit
Hilar. in aſtra leuitaret. Sic D. Hil. ad ca. 2.
Matt. inquit. *Conſidera quod Aegy-
ptij aliquando pecuniæ fuerint amato-
res, ventris imperio ſeruientes, ſed
Chriſti ſuſpicientes ignem in cælum ſu
bitò ſubuolarunt.* Alta ſemper quæ-
rat qui igneo Dei ſpiritu agitur. Quē
poſt receptum ignem Petrus, qui ſæ-
pe alias mare deſcendebat in naui- D
Act. 10. bus, Act. 10. *Aſcendit ſuperiora do-
mus, vt oraret,* iam propter diuinum
ignem menti clauſum, non place-
bant illi ima loca, ſed totus in ſupe-
riora ferebatur. Quod meditans D.
Cyril. Cyril. Alex. lib. 9. in Leuit. ait. *Petrus
quæ ſurſum ſunt, quærebat, non quæ
ſuper terram. Illuc aſcendebat, ad illa
tecta, ad illa faſtigia, de quibus dicit
Dominus, qui in tecto eſt non deſcen- E
Mat. 24. *dat tollere aliquid de domo.* Quaſi pe-
riculoſum ſit his, qui igneo Dei ſpi-
ritu feruntur, non ſemper ſtudere
altis. Hinc eſt quod Chriſtianos ſuos
Dominus renaſci fecit ex aquis, vt
cæleſtiū corporum naturæ aſſocien-
tur, eorumque cognationem, &
proprietatem bibant, quando cæli

A omnes ex aquis orti ſunt. Quod me-
morans D. Zen. ſer. de Iudeis ita ait, Zeno.
*Genitali vnda ſubmergit, ut cæleſtes
effecti terram deſiderare non norint.*
Quò reſpiciebat D. Chryſoſt. ho. 22. Chryſ.
ad Pop. ait. *Si non potes Sol fieri, fias
Stella dumtaxat. Tantum aſcende ſu-
per terram, incipe æmulari ſideribus.*
Quaſi dicat, vbi eadem qua cæli,
vulua, editus es, ne tu ſolus degene-
B res, & inferior fratribus maneas, ſe-
quere fraternos volatus, alta pete,
ſola tibi placeant ſuperna, ne minor
ſis, vel infirma ſtellula.

§. III.

*Verbum Dei non ſolum apud flōrentiſ-
ſimas vrbes, & frequentiſſima tem-
pla, ſed per compita, per montana
euulgandum.*

C NEſcio an verbi Dei adeò ſtudio
ſi ſint, qui non niſi apud nobi-
lium conuentus, apud frequentiſſi-
ma templa, in vrbibus, de illo verba
faciunt. Ecce Dei Verbum virgineo
vtero clauſum quo ſe primum dedu
cat, per abrupta montium, per aſpe-
ra montana, vt vel famelicum puel-
lum cibo ſalutis ſatiet. Audio Hiere
miam lamentantem Thren. 1. ſuper Thren. 1.
populi ſui ærumnas, & inter alia lu-
D genda, hæc fatur. *Sacerdotes mei, &
ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia
quæſierunt cibum ſibi, vt refocillarent
animam ſuam.* Nō adeò flebile erat,
quod ſacerdotes caderent, ſi in are-
na caderent, ſi per montium abru-
pta præcipitarentur, dum lupos ab
agnis arcent. Sed planè lugendū eſt,
quod ſacerdotes Dei non niſi in vrbe
conſumantur, quæ conſumptio eo-
E rum eſt, qui ex Sacerdotio nil aliud
quærunt, quàm animam ſuam refo-
cillare. Vnde ſtatim c. 2. ſic ipſe Hier.
clamat: *Conſurge, lauda in nocte, in* Thren. 2.
*principio vigiliarum: effunde ſicut a-
quam cor tuum ante conſpectum Do-
mini; leua ad eum manus tuas pro ani-
ma paruulorum tuorum, qui defecerūt
in fame in capite omnium compitorū.*

Non

Digitized by Google

Non pulcrè ſtratis pulpitis ſolum in-
ſtes, ſed percurre cópita, perambula
plateas, vias, aſcende montes, vt ver-
bo Dei famelicos exſatures. Vbi ele-
Paſch. gāter, & piè D. Paſch. Abb. ſic fatur.
*Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur
ſine dilectione proximi, leuandæ ſunt
manus & cura impendenda pro paruu-
lis, & his qui fame verai Dei pericli-
tantur in capite omnium compitorum.
Reuocandi ſunt ergo de triuijs & pla-* B
*tearum exitibus, ex capite omnium cō-
pitorum, ad conuiuium, & prandium
Domini, ne fame vſque ad finem peri-
clitētur inedia.* Is eſt omnipotēs Dei
ſermo, qui amat circumferri, per tri-
uia, per montana, ne vel paruulus
homuncio Diuini verbi inedia con-
ficiatur. Nec indecorum eſt Deo per
vilia circunduci loca, quando in eis
iuuandi ſunt paruuli, ait enim Tert. C
lib. 2. contra Marcion. *Nihil Deo in-
dignum eſt, quod efficit Deo credere.*
Vnde de Sapientia Incarnata dici-
tur Matt. 9. *Circuibat Ieſus omnes ci-
uitates, & caſtella, docens, &c.* Vbi
Hier. in Cat. Hier. *Vides quod æqualiter, & vicis,
& vrbibus, & caſtellis, id eſt, & ma-
gnis, & paruis Euangelium prædicaue-
rit, vt non conſideraret nobiliū poten-
tiam, ſed ſalutem credentium.* De cu- D
ius exēplo feruidi Prædicatores per
compitorum capita, per triuia, per
abrupta montiū quærunt paruulos,
quos verbi Diuini fructibus exſatu-
Pſal. 103 rent. Vt dicat Pſal. 103. *Super ea vo-
lucres cæli habitabunt, de medio petra-
rum dabunt voces*: quippe cæleſtium
volucrum eſt, nimirum ſanctiſſimo-
rum Concionatorum, non ſolum ab
aureis pulpitis templorum, ſed a pe- E
tris compitorum, a montium ſaxis
plenas Diuino verbo voces dare.

§. IV.

*Maria creaturarum Regni inaugura-
tionem apud montana capit. Vbi,
quàm regium ſit benefacere.*

REgalem Mariæ dignitatem a
Dei conceptu nemo non no- A
uit; ſed ſcire cupis, cur ſtatę dignita-
tis Regina feſtinet in montana? Quis
rex ſine inauguratione? Quæ regis
inauguratio vbi non ſaxea moles,
ſeu quercus magna? Abul. 3. Reg.
q. 36. tot congerit Reges Iſrae is, ad
fontes, ad prærupta ſaxa inaugura-
tos, vt putet a nemine culmen regiū
conſcenſum fuiſſe, qui inter hæc non
fuerit proclamatus. Ecce tibi cur re- B
giam Mariæ maternitatem ſequatur
in montana feſtinatio, nimirum vt
regni inaugurationem capiat. Simili-
ter Matt. 17. Chriſti diſcipulis dici- Matt. 17
tur. *Quod duxit illos in montem ex-
celſum.* Vbi D. Hier. ait; *duci in mon-* Hier.
tana pars Regni eſt. Et quidem pars
maxima Regni inauguratio. Quo-
circa Maria cum Regem ſæculorum
vtero clauſit, ius ad ſæculorum Re- C
gnum accepit, inauguranda tamen
ferebatur in montana, vbi prærupta
ſaxa, limpidiſſimi fontes, annoſæ ar-
bores immortale eius Imperium au-
ſpicabātur. Vbi ſacerdos aderat, vbi
plauſus, & exultationes felices, vbi
ſalutiferi olei effuſio maximè illam
omniū Reginā pdicabat. Sane Ma-
ria de oleo diuino, quo ipſa plena e-
rat, ſi totam Zachariæ domū infecit,
vt paruulus cōmuni omnium preſſus D
infirmitate, ſtatim proſilierit ſanus.

Quid igitur magis regium, quam
omnibus benefacere, omnium infir-
mitates curare? Prudenter ille apud
Iſaiam c. 2. ſe a Regno obeundo ex-
cuſabat dicens: *non ſum medicus.* At
Maria Ioānē a peccato liberat, replet
gratia, totamq. Zachariæ domū cu-
mulat ſanctitate, vt decebat Reginā
omniū creaturarū. Iudæi Ieſum ve- E
hemēter accuſant, quod ſe Regē fa-
cit, aiunt. n. Io. 19. *Si hunc dimittis nō* Ioan. 19.
*es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe
Regē facit, cōtradicit Cæſari.* Sed qd
in ſe regiū humilis Ieſus oſtentauit?
Vnde potuerunt colligere, vel vm-
bram iā egregij mendacij? Sane vbi
eum inſignem omnium benefactorē

videbant, non ſine fundamento regalem eius mentem ſuſpicantur. Pulcrè D. Leo ſer. 10. de Paſ. ait. *Veruntamen non in totum videatur inanis Iudæorum obiectio: diſcute dilig:nter, Præſes, quid de Domini operibus notũ ſit, quid de poteſtate compertum. Cæcis viſum, claudis greſſum ſurdis auditũ, mutis præſtat eloquium. Febres abegit, dolores reſoluit, mortuos reſuſcitauit. Magnum prorſus Regem iſta demonſtrant.* Adeò proprium & innatum eſt Regibus quòd benefaciant, vt nõ cæcutiant Iudæi, quando videntes Ieſum omnium benefactorem, in eo quid regale ſuſpicentur. Vnde Beat. Syneſius lib. de Reg. hęc regibus fatur. *Princeps cum in bonis conferendis liberalitate ſit præditus, tum nihilo magis ea de re defatigandus eſt, quam Sol ſuos in ſtirpe, atque animantia radios effundens: neque enim lucere laborioſũ eſt ei, vtpote cuius in natura ſplẽdior, & fons ipſe luminis continetur.* Huc reuocarem miraculum illud, quo Deus ſignificauit prolõgandam eſſe vitam Regi Ezechiæ. Is enim cũ penè animã ageret, 4. Reg. 10. obtinuit a Deo vitæ prorogationẽ, cuius rei ſignum factum eſt in Sole retrocedente, & longiorem diem efformãte. Sed cur in Sole, regia vita ſignificatur? D. Aug. lib. 2. de mirab. c. 28. ait. *Conuenienter tale ſignum Regi in mortis expectatione poſito aptiſſimum euenit, quod Dominus per Solem fieri taliter diſpoſuit.* Eadẽ enim debet eſſe ratio, & vitæ regiæ, & curſus ſolaris: quippe ſicut Sol neſcit ſibi viuere, neſcit non feſtinare ad aliorum neceſſitates, ſic Rex velut Sol, velut dies vniuerſos ſubditos feſtinet illuminare, coadiuuare. Accedit etiam Nazian. orat. in funere Patris dicẽs. *Deus ſimul Regem gratia, & miraculo ornat, & dei argumento, dierum augmentum confirmat*: vt ſibi ſemper Sol, & Regia vita correſpondeant.

Leo. Syneſ. 4. Reg. Aug. Nazian.

§. V.

Domeſtica vita ſeruitia, non contemnenda, vbi opus fuerint, prætextu Deo vocandi.

FEſtimationem Mariæ in Zachariæ domũ Angeli mirantes, aiũt. *Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens.* Hoc in primis mirantur Angeli in Maria, quod longo ſilentio rupto, quod interrupta quiete, quaſi Aurora conſurgat. Etenim cum Aurora communes hominum labores excitantur, ſeruilia opera incipiunt agitari. Virgil. Æne. 11. Cant. 6.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera, atque labores. Virg.

Quiſquis cũ Iacob ſub nocturna quiete luctabatur, Gen. 32. ſe a lucta excutiebat his verbis. *Sine me, iam enim aſcendit Aurora*; quaſi diceret iuxta Interlineatem: *iam tibi tempus eſt ab inuiſibilibus, & diuinis ad corporalia, & humana negotia tractãda deſcendendi.* Hoc aurora conſurgens ſignificat, vt cuncti mortales operibus incumbant ſeruilibus, vt ſe dedant negotijs exterioribus tractãtur. Hoc pulcherrima aurora Maria præmonuit ſuis factis, dum a Verbi conceptu, ſilentio, & quiete contemplationis dimiſſa abijt cum feſtinatione ſeruitura cognatæ. Id notauit D. Ildephon. ſerm. 5. de Aſſumpt. fatus. *Porro poſtquã electa eſt à Domino fæcũdata Dei verbo, exurgens de loco per iter deuium, & abruptum mõtium veniens, vt deferret amicis actualis vitæ laborioſum officiũ, Zachariæ vatis ingreditur domum.* O vtinã ab hac diui na Aurora excitarentur ad laborandum mille muliercularũ otioſarum examina, quæ prętextu orationi vacandi horrent fuſum, operiſque laborem aſpernantur! Sane bene conueniunt, & in vna ſede morantur contem-

Gen. 32. Interl. Ildeph.

contemplationis otium, & labor manuum, nec mens Deo plena diſcit contemnere, & aſpernari laborioſa officia vitæ humanæ. Magnus ille Moyſes paſcebat gregem ſoceri ſui, Exod. 3.
Exodi 3. *apparuitque ei Dominus in flamma ignis*. Quid tunc Moyſes? *Vadam, & videbo viſionem hanc magnam*. Zeno.
Quæ verba ſic legit D. Zeno, *tranſibo & videbo viſionem*. Tranſibo, ait, an relinquens ſoceri gregem? An officium paſtoris dimittet, vt viſioni vacet? Imò tunc magis gregi paſcendi operam impendit; cum tantæ viſione intendit animum. Accipite D. Zenonem in Pſal. 18. fantem. *Quid eſt iſtud tranſibo? nulla enim locorum interualla diſcreuerant: eodem in loco, & loquitur, & videt. Quid ergo tranſit? tranſit plane corporales curas, & ſoceri ſui oues paſcens, in cæleſtem cognitionem relictis terrenis operibus excedit*. Expende illud, *& ſoceri ſui oues paſcens*, non enim laborioſum paſcendi gregis officium, impedimento fuit; quominus Deo vacare poſſet, ſed Deo intentus actualis vitæ laborioſum officium ſocero deferebat. Deſidia eſt quæ nocet pijs mentibus, & Deo plenis: labor autem ingentia cumulat bona; Pſ. 127.
quando ait, Pſal. 127. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. Quæ verba expendens Drogo lib. de ſacramento Paſ. ſic loquitur. *Moleſtus eſt labor, ſed fructuoſus; labores manuum tuarum quia manducabis, iam beatus es, & bene tibi erit in futurum*. Quaſi labores neſciant, vel ad momentum eſſe ſine præmio, eſſe ſine fructu, ſic præter ea bona, quæ in futurum afferent, ſtatim in præſenti beatificant laborantem. Hinc Deus vbi ſeruorum ſuorum mẽtibus adeſt, nil prius illos docet, quam laborioſis officijs operam nauare. Damaſcenus, vt ad Marianos labores gradus faciat, multus eſt in explicanda Solis creatione; etenim ait. *Prima die creauit Deus cælum, & terram, in cęlo finxit corpus ſolare, ſine luce efforme, ſine motu quietum, & ſtabile. Verum quarta die acceptam lucem corpori infudit ſolari, & factus eſt Sol, & ſtatim ab accepta luce ſeſe in orbem cœpit rotare, pernicique curſu omnes mundiales plagas illuminaturus euolauit*. Quid plura? Virgineum corpus Mariam affabrè Deus condidit & ſic pulcherrimum corpus per quindẽnium manſit quieti vacans: cum ecce tibi luce inacceſſibili veſtitur, dum cæleſtis mulier Solem induit, hoc eſt Deum concipit, & tunc ſtatim alite greſſu volat in montana, ſic ſimiliter vbi quis Deo impletur, ſtatim agitur, ne otioſus vacet, ſed vt per varia opera exerceat animum.

Drogo.

Dama.

Text. Et ſalutauit Eliſabeth: & factum eſt, vt audiuit vocem ſalutationis Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.

§. VI.

Maria à verbo edocta cognatis in primis conſulere nititur.

Diuiniſſimum eſt cognatorum egentium neceſſitatibus accurrere, quam doctrinam a Verbo diuino in primis hauſit Maria, illaque edocta, mõtibus ſuperatis Eliſabeth ad domum feſtinauit. Sic D. Ildeph. ait, *de conceptu honorẽ deferre didicit cognatis*. Ecce tibi virgo concipiens increatum Verbum, id in primis didicit, vt cognatis proſpiceret, & illos honoraret. Nõ id doceret ſpiritus diaboli, ſed contrarium: apud Matt. c. 10. docens Dominus diaboli furorem in Chriſtianos ait. *Tradet frater fratem*. Quæ verba eleganter tractans Euſeb. Emiſſ. ait. *Non eſt fides in ſeruis diaboli qui cũ nõ gignat, neq; gignatur nõ etiam iura propinquitatis ſeruat.*

Ildeph.

Mat. 10.

Euſeb.

ſernat. Melioris conditionis ſunt qui A Dei verbo aguntur, diuinoque inſpiratur halitu, cum enim in Deitate ſit gignens, & genitus, hanc ſuis mentẽ inijcit, vt ſuum deferant honorem cognatis, illiſque cum neceſſitas tulerit, inprimis faueant. Sed iam do

Tert. Tert. qui lib. de carne Chriſti c. 17. eleganter explicuit, quibus fontibus hanc hæreditariam ſiue curam, ſiue incuriã in cognatos a Deo, vel a dia- B bolo accipiamus, *Eua*, inquit, *nihil concepit ex diaboli verbo? Imò concepit, nam exinde abiecta vt pareret, & in doloribus pareret, verbum diaboli ſemen illi fuit, enixa eſt denique diabolum fratricidam*. Quid aliud pareret colloquio diaboli imbuta? Quid aliud efferret de verbo diaboli niſi ruinam, niſi excidium omnis cognationis, & germanitatis? *E contra Maria* C *eum edidit qui carnalem fratrẽ Iſrael interemptorem ſuum, ſaluum quandoque præſtaret. In vuluã ergò Deus verbum ſuum detulit bonum fratrem, qui memoriam mali fratris eraderet*. Qui vix cõceptu virginali in vtero, matrem edoceat honorẽ deferre cognatis. Tanto Maria præſtantior, prima illa hominum genitrice? quod illa de verbi diaboli odium pepererit inter D fratres, & patricidij ſeminariũ. Hæc autem feliciſſima, verbo diuino fœta de conceptu didicit honorare cognatos, in montana currens, vt integram cognatorum domũ mille donis ditaret. Sed adhuc audax videbitur forſan hoc facinus Marianũ quo puella ſeſe tanto itineri dedat diuino fœtu iam grauis. Quippe audax etiam viſum fuit Iacob facinus, cum præter E terræ mores, inſperatis paſtoribus, ipſe ſolus aggreſſus fuit tollere putei lapidem vt Rachelis greges adaquaret. Nonne hoc audax fuit factum? Sed ecce qualẽ excuſationem indi-

Gen. 29. cat Text. Geneſ. 29. *Quam cũ vidiſſet Iacob, & ſciret cõſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui, amouit lapidem*. Vbi eleganter Hugo fatur, *officium* Hugo. *ſanguinis inaurauit audaciã*. Etenim vt conſanguineis extremè egentibus quis faueat, laudabiliter audet quæcunque difficilia ſuperare. Annon pro Iobi primogenito funebris eſt Iob. 1. illa declamatio in cap. 1. nimirum: *filijs tuis, & filiabus tuis comedentibus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorẽ, &c.* Vbi expendo illud, apud fratrem ſuum ſeniorem: quod ponderans Olymp. in cat. ait, *Conuiuium* Olymp. *verò exornat cùm illius extructorem fratrẽ natu maiorem fuiſſe confirmat*. Equidem maximum, id eſt ornamentum, quando maiores potentioreſque fratres inuigilant minorum cognatorum infirmitatibus.

§. VII.

Qui Chriſto Ieſu inſeruiunt; proximorum commodis inſudant, etiam per humilia opera.

SIc Chriſtus Ieſus afflat eorũ animos, quibus adeſt, ut ſuæ quieti parcant, & proximorum ſaluti ſe tradant negotiandæ, ut diſcant non miniſtrari, ſed miniſtrare. Nonne uides Virginem Chriſto plenam, non ad cæleſtia rapi, ſed ad montana mitti, vt Ioannis domui ſalutem afferat? Sic de radiante illa ſtella Magorum duce dicitur Matt. 2. quod *ſtetit ſu-* Matt. 2. *pra vbi erat puer*; licet enim cæleſtem originẽ fuerit nacta, non dedignatur dimitti ad ſtabulum uſque, ut hominibus præbeat ducatum. Vnde hanc dimiſſionem propter homines didicit ſtella? A Chriſto Ieſu, cui famulabatur. Do pulcherrima D. Max. ver- Max. ba ho. 3. in Epi. nimirum, *Verè ſtella hæc, dominicæ Natiuitatis miniſtra, tanto eſt Chaldæis obſecuta famulatu, vt inquirendo Chriſto non ſolum eos moneret è cælo, ſed & ducatũ illis præberet in terris*. Expendo vnde probet ſtellam uerè fuiſſe Chriſti miniſtrã, nimirum, quia non ſolùm è cælis, ſed in terris etiam hominibus ſeruitor. Multi enim ſunt, qui proximis ſubue-

ſubuenire volunt, ſed a puppi, ſed a A
ſublimi imperij ſolio. Quam alia eſt
mens eorum, qui Chriſti Domini ſpi
ritu afflantur; hi & ab alto fulgent,
& humi repunt, vt proximorum in-
Leuit. 6. cumbant ſaluti. Sic cauetur Leuit. 6.
Ignis in altari ardebit ſemper, quem
nutriet ſacerdos, ſubijciens mane ligna
per ſingulos dies, & impoſito holocau-
ſto deſuper adolebit adipes pacificorũ.
Quibus expendo quod ad oblationẽ B
pacificorum, quibuſcum Deo, per
Chriſti recõciliationem pacificamur,
iubemur ligna miniſtrare, vt holo-
cauſti fornax nutriatur, quia niſi per
humilium operum miniſterium pro-
ximorum, Deique amorem nutria-
mus, ægrè, & difficulter cũ Deo per
Chriſtum habebimus pacem. Sic
Bereng. Berengoſius Abb. ſer. 11. in Na. Cõf.
fatus; *Quiſquis inter ſe, & Deum vult* C
facere pacem, primitus in ſe gemina
dilectionis incenſurus eſt facem: quia
tunc Deo digne de ſe odorem ſuauiſſi-
mum reddit, ſi pro dilectione Dei, &
proximi ad humilia quæque ſe ſtudio
charitatis inflectit. Hoc ſit ergo om-
nibus Chriſti miniſtris ſtudium ſin-
gulare, ne ſibi ſolum vacent, ſed quo-
uis propriæ commoditatis diſpẽdio,
proximorum ſtudeant commoditati. D
Apoc. 22 Apoc. 22. dicitur: *qui audit dicat ve-*
Greg. *ni*: vbi D. Greg. ho. 14. in Ezech. fa-
tur, *Cui enim iam vox vocantis Dei*
efficitur in corde, neceſſe eſt, vt proxi-
mi per prædicationis officium erumpat
in voce, & idcircò alium vocet, quia
ipſe vocatus eſt. Poſt Chriſti aſcenden
tis in cælum viſionem, ſic Chriſto va
cantes Apoſtolos vrgebant Angeli
Act. 1. Act. 1. *Quid ſtatis aſpicientes in cæ-* E
lum? Quæ verba commentatur D.
Athan. Athan. orat. in Aſcenſ. dicens, *Quid*
ſtatis ſuſpicientes in cælum? Quid ſta-
tis? mundo miraculum hoc prædicate.
Quaſi a Chriſti Domini intuitu pia-
culum foret, non currere ad proxi-
mos iuuandos.

§. VIII.

Mariana verba Eliſabeth in dome pri-
meuam ſanctitatem halantia.

SCire cupis, cur primus Ioannes
excepit verba Mariæ, ait enim, *vt*
audiuit vocem ſalutationis Mariæ Eli
ſabeth, exultauit infans in vtero eius,
& repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.
Ecce tibi primus Ioannes ad vocem
Mariæ exultat, deinde Eliſabeth Spi
ritu ſancto repletur. Sed cur primus
Ioannes exultat? Ea eſt natura cu-
iuſcumque antidoti, & pharmaci
medicinalis, vt in primis ſeſe armet
aduerſus humorem, cui maxime ini-
micatur, illumque acriter impugnet
vſque dum victoria potiatur. Sane
Ioannes in vtero exiſtens ſub viru-
lenta antiqui ſerpentis lue, erat mar-
cidus, originali tremens infirmitate,
qua nihil Mariæ ſanctitati magis cõ-
trarium, nihil magis oppoſitum.
Vnde factum eſt, vt ingrediens Ma-
ria domum Zachariæ primũ ſeſe in
Ioannis maciem armaret, illamque
acriter expugnans, puerum donaret
integra ſanitate, quam ipſe ſaltibus
manifeſtauit. Non longe abeſt Al- Alcuin.
cuin. ſer. de Nat. Virg. vbi ait, *Tu*
bellatrix egregia, primo eum, qui pri-
mus Euam ſupplantauit, expugnare vi
riliter aggreſſa es. Ea erat Mariæ
ſanctitas originalis, vt nihil magis ſi-
bi putaret contrarium, quàm pecca-
tum originale, ideo que ingreſſa Za-
chariæ domum in illud prima emit-
tit iacula, illudque protinus debella-
re conatur. Miſſurus Dominus di-
ſcipulos ait illis. Matth. 10. *Eſtote pru* Matt 10.
dentes, ſicut ſerpentes. An iubentur di-
ſcipuli ſerpentis aſtũ imitari? Quali-
ter id faciant, explicat D. Remigius Remig.
in cat. fatus, *Serpens decepit primum*
hominem callidus fuit hoſtis ad deci-
piendum. quippe rubẽti ſe immiſcuit
fructui. & infirmiorem partẽ aggreſ
ſus, totum perdidit genus humanũ.
Sic vos ſitis prudentes, & benedicta

crucit fructu, viuida eloquia parate. A Sola Maria inter omnes hanc induit ſerpentinam calliditatem qua de ſalutifero fructu ventris ſui munita, ea verba dedit, quæ infirmiorem naturam, ſcilicet puerum vtero degētem primo inuadunt, & exultante puero, totum ſerpentis virus manet eliminatum, vt clareat, quam ſupra ſerpētem ſe exaltet, & ſanctitas, & prudē- B tia Mariana. Inſuper ſerpens ille fructu, & verbis potens parentes impegit, & vniuerſos filios proſtrauit. Hæc fructu ſui ventris, & verbis potentior, filium Eliſabeth vtero clauſum tangit, & parentes repleuit Spiritu ſancto. Hinc pōdero D. Ildeph. ſer. de Aſſumpt. verba in laudē ſanctitatis Marianæ prolata in hūc modum, *Recte arca ſacramentorum Vir-* C *go Maria fuit, ſupra quam ſane propitiatorium & Cherubin hinc inde obūbrantia figurantur; quia Mariā nullū obrepſit peccati contagium, ſed intus omnis cuſtodia Legis, & manna fuit, quod eſt mirabile Sacramentum, & propitiatio ſalutis humanæ.* Quibus verbis id oſtēdit Mariæ ſanctitatem maximam, quod Sacramentorum inſtar, eius verba conferāt alijs ſan- D ctitatem, & medelam primæui peccati. Nonne Sacramentorum verba conferunt gratiam? Ita vt locuta eſt Maria, exultauit infans ſuperinfuſus gratia, vt merito Maria appelletur Sacramentorum arca. Quo refero Epiph. lib. 3. Hær. c. 79. ſantem, *Non permiſit Deus beatæ Mariæ dare baptiſma, non benedicere diſcipulos, non imperare in terra iuſſit, ſed ſolā ipſam ſanctificationem eſſe voluit.* Verè vnus E Ieſus erat omnium creaturarum ſanctificatio, & fons vniuerſæ ſanctitatis. Sed is matrem ſuam ea ſanctitate compleuit, qua videretur non tam ſancta eſſe, quàm ipſa ſanctificatio, vt merito non inſtar miniſtrorū, ſed ferè ipſorum Sacramentorum inſtar gratiā halare dicatur. Vide quod de

Ildeph.

Epiph.

Mariano cadauere meditatur Andr. Creten. hom. de Aſſumpt. aiens, *Erat in medio illud luminoſum corpus Deiparæ, quod Dei verbi totam capiebat plenitudinem. Quod quidem dum videbatur in lecto, vnguenti ſanctificationis ſuaui odore totam perfundebat naturam.* Vt primo dictis reſpondeant hæc verba, nimirum, *quod quidem dum videbatur in lecto, &c.* reuoco in memoriam illud Moyſi diuinitus inſpiratum, videlicet, ſerpentem æneum longo ſublatum ſtipite, qui cum conſpiceretur, venenata vulnera ignitorum ſerpētum a populo Iſraelitico exſufflabat. Hinc Cretenſis ait, quod virginale corpus, *dum videbatur in lecto vnguēti ſanctificationis ſuaui odore perfundebat totam naturā creatam.* Quaſi diceret, dum videretur hæc prudentiſſima ſerpens, mortua, medelam, & ſanitatem halabat vulneribus ab ignito ſerpente illatis. Quid viſa viua præſtaret? Quid cum Dei verbo plena Eliſabeth viſitauit? Tunc cum cernebatur ingrediēs, vel cum ſibilus eius audiebatur, ſanctificationis vnguento perfundebat totā domum cognatæ, vulneraque antiqui ſerpentis depellebat a Ioanne.

Andr. Cret.

Text. Et exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

§. IX.

Maria Verbi diuini benedictionibus omnium creaturarum propinquiſſima.

Qvam vnica ſit Maria Verbi diuini imitatrix, haud obſcurè cognoſcet, qui illè apud D. Aug. formam Dei compellatam viderit, qui proximè dicta de eius efficacia in ſanctificādis hominibus notarit, qui modò Eliſabeth ſentētiam enucleabit.

ſit. Vidit enim Eliſabeth Mariam, A vidit, & reuelante Spiritu ſancto eius ſanctitatis magnitudinem, ſic obſtupuit, quaſi proximè accederet excellentiæ, & magnitudini diuini filij, quod ſequenti declarauit præconio, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui*. Ac ſi diceret, tua beatitudo, tua excellentia, quàm longiſſimè ſuperat omnes mundiales virgines; ſi cui comparanda eſt, B maximè beatitudini, & excellentiæ filij tui, vtpote Altiſſimi filij. Eidem beatitudinis ordini cum filio tuo ſi non par, ſaltem quantum fas eſt creaturæ, proxime accedis, ſoli filio, nulli alij comparabilis. Eliam de nubibus ſolicitum 3. Reg. 18. commonefecit puer, nubeculam paruam quaſi veſtigium hominis apparere. Quid eſt cur nubecula di- C catur, quaſi veſtigium hominis? Io. Hieroſ. de Inſt. Monach. 33. inquit, *Ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendit in Carmelum, quia Maria in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu, non feminam quam imitaretur, ſed hominem diuinum habuit exemplum*. Volauit procúldubio ſuper laudes omnium feminarum Maria, omnes D creatas perfectiones infirma putanit, & leues, vnius viri ſolum & maximi, & diuini veſtigijs hæſit; cui in excellentijs ſi qua vnquam creatura potuit, fuit parallela. Rem hanc finiat D. Chryſoſt. hom. de Nat. Ioan. apud Metaph. Vbi multa a filio in Virginem profecta bona ex pendens ſic pergit, *Meritò is quoque qui eſt natus, matri talia præbuit pri- E uilegia, quæ etiam habuit ſolus, ea illi quoque ſoli dedit. Non habuit ipſe fratrem ad generationem, neque dedit matri ſororem miraculi*. Expendo: quę enim habuit ſolus, ea illi quoque ſoli dedit, quaſi Virgo inter omnes perſonas tam creatas, quàm increatas fuerit vnica verbi diuini æmulatrix. Etenim quę Verbum habet ſolus, ea nec Patri communicat, nec Spiritui ſancto; communicat tamen Matri, vt nimirum ſint nati ambo diuinæ perſonæ productores ambo, vt ſic pateat, quàm ſit benedictio Mariæ benedictionis verbi germana. De quo ſupra c. 6. §. 2.

3. Reg. 18

Ioan. Hier.

§. X.

Felix qui fructum profert iuxta genus ſuum. Vbi de Penitentię fructibus.

MAximam crediderim laudem eſſe, qua Maria terra benedicta extollitur de benedicto fructu. Namque ex eo maximè honoratur homo a Deo, quod primæ conditionis inſtar & lucem pariat, & fructus iuxta genus ſuum. Pro quo exhibeo vnum Chryſoſt. hom. 56. ad Pop. ſic fantem. Vide quanto nos honore proſecutus ſit Deus, tale nobis opus præcipiens. Feci, inquit, ego cœlum & terram, do tibi etiam creationem. Fac terram, cœlum, nam potes. Qui facit omnia, & mutat, de Deo dictum eſt: hanc & hominibus poteſtatem dedit. Feci ego, inquit, ſpecioſum corpus, do tibi melioris creationem; tu bonam fac animam. *Dixi ego germinet terra herbam virentem, & omne lignum pomiferum; dic & tu, producat ipſa terra fructum proprium, & exibit quidquid facere velis.* Non magna a nobis petuntur, ſed ſolùm quod inſtar fęcundæ arboris proprios fructus proferamus. Sed qui ſunt proprij? Diuinus præcurſor apud Luc. cap. 3. peccatoribus inquit, *Facite fructus dignos pęnitentiæ*. quę verba premens D. Ambr. fatur, *Faciat ergo fructū qui poteſt gratia, & qui debet pęnitentię*. Quippe monſtroſa tellus, quæ proprij oblita fructus, nutriat alienos. Benedicta ergo terra, nullo peccati debito infecta, producat gratiæ, & benedictionis fructum, at terra maledicta, peccati ſpinis conſita iuxta genus

Chryſ.

Luc. 3.

ſuum

Digitized by Google

ſuum fructum producat, nimirum, pœnitudinem, ſqualorem. Hinc malè audiuit Saul, qui peccator innocétiæ fructum parturiebat 1. Reg. 15. aiens, *Peccaui: ſed honora me coram ſenioribus.* Vbi D. Greg. Magnus, *Saul quia confitetur, & affligi non vult, ſed honorari è regno & Dei beneplacito abijcitur.* Cóſultius Iob, vbi de ira Dei ſe peccatorem agnouit protinus, c. 1. *Tonſo capite corruens, &c.* Cur tonſo capite? Orig. lib. 1. in Iob fatur, *Totõdit comam capitis ſui, & cum totondiſſet proculdubio quod ipſis eam aduerſarijs proiecit. Ecce,* inquiens, *arbor ſũ fructifera, omnia quæ ſuperflua ſunt a me proyicio, illibatus perfectum fructũ afferam.* Et rectè de pęnitentis fructu cogitans, crinium cultum, corporiſque abijcit ornaméta; etenim pœnitentium fructus afflictio eſt, ſqualor eſt. Vnde meritò D. Chryſoſt. ſuſpecta habet ornamenta in pœnitente: quãdo enim de primis peccatoribus induendis agitur Gen. 3. dicit, *Fecit quoque Dominus Deus Adę, & vxori eius tunicas pelliceas.* Id quod ruminans Chryſoſt. hom. de lapſu hominis ait, *Accipiunt ornamenta pellicea, vt qui confeſſi iam delictum fuerant, veniam cultus humilitate perciperent. Oſtendit Dominus confeſſione & deformitate cultus veniam poſſe facillimè impetrari. Vt enim contumacia eſt celare quod Deo teſte commiſeris, ſic periculoſum eſt, ſi ſplendore cultus animi innocentiam mentiaris.* Equidem ſterilis, & infrugifera arbos eſt pęnitens veſtium delitijs affluens, cuius proprius fructus luctus eſt, & ſqualor. Bene monebat pœnitété D. Cypr. lib. de lapſis, fatus, *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter, & fleres facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore deiecto, indicia doloris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritualiter mortua ſuperviuere hic tibi, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti, & non acriter plangis? non iugiter ingemiſcis? Non te vel pudore criminis, vel continuatione lamentationis abſcondis?* Sic ille: producat ergo terra fructum ſuum, terra, inquã, benedicta, benedictionem populorum, terra maledicta luctum, ſqualorem, mœrorem, & omnia bene fient.

1 Reg. 15. — Greg. — Iob. 1. — Orig. — Gen. 3. — Chryſ. — Cypr.

Text. Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

§. XI.

Maternitas Mariana plurimum leuauit feminarum laborioſa puerperia.

QVæ ſe mẽſibus quinque occultabat, quaſi faſtidia pleni vteri erubeſceret, iã exultans cóceptam prolem explicat, & incredibili gaudio, ſuam de conceptu felicitatem exagerat. Quippe experta eſt Eliſabeth inter cóceptus ærumnas, & fœtus faſtidia, & timores partus experta, inquam, eſt, noua, & inſperata leuamina, quibus Dei matris præſentiam auguratur, & poſt habitis faſtidijs vteri, gaudet de conſortio tantæ maternitatis, *Vnde,* ait, *hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me!* Sed vnde ſcis tibi adeſſe Dei matrẽ? Puellam integerrimam vides, Ioſephi cernis ſponſam, cur ex hac ad te diuinæ maternitatis opinio dimanauit? Cóceptus grauedinem ſenſit amitti, vteri faſtidia vidit reuelari, & puerperium gaudijs perfundi, quod vni tribuit conſortio, & præſentiæ diuinæ matris. Etenim elegãter Heſych. hom. 1. ait, *Cum prima virgo concluderetur moleſtijs ob tranſgreſſionem infictis, & ab ea gemitus plurimi prodirent, omniſque mulier illius cauſa in dolore eſſet conſtituta, & partus omnis propter eam acerbitatem pateretur.* Heſych.

Secun-

Secunda Virgo Maria miſeram om-
nem faminei ſexus repulit, omnemque
triſtitię fontem, qui inter pariendum
adeſſe ſolet, obſtrinxit, & nubem deſpe
rationis, qua premuntur mulieres in
partu, diſſipauit: & lumina lætitiæ
apud contribules coruſcare fecit. O v-
nica, & vera Lucina Maria, quę Deũ
pariẽs, cunctas honoras matres, cũ-
ctiſq. parientibus prætẽdis lætitiæ fa
ces. Quæ mulier vterũ de cõiuge ple-
nũ erubeſcat, quando videat puerpe
rij habere conſortẽ Dei Matrẽ? Quę
coniux faſtidia conceptus non tole-
ret, dum noſcat ſe vna cum Deipara,
matris inſigniri vocabulo? Hoc Di-
uinæ Matris cõſortium vt haberet,
quibus ſe periculis non oppoſuit
Gen. 38. Thamar? Ea Gen. 38. vt a ſocero ſuo
Iuda ſemẽ acciperet, *operuerat vultũ*
ſuũ ne agnoſceretur; at poſt conceptũ,
minime erubuit tumentẽ vterũ ma-
nifeſtare, ait enim textus; *nunciaue-*
runt Iudæ dicentes, fornicata eſt Tha-
mar nurus tua, & videtur vterus il-
lius intumeſcere. Cur quæ faciem pri-
mò occultauit poſtea de feminarum
aſtu, minimè occultat tumentẽ ven-
trem? Sane ſic de conſortio Chri-
ſtiferæ matris, quam ſperabat, gloria
batur, vt omnia pericula a tumente
vtero profectura facile cõtemneret.
Zeno Huc ſpectans D. Zeno ſerm. de Iu-
da, ait: *Thamaris noſtrę cum proceſſu*
temporis, procedit & vterus. Mirum
profectò myſterium videte, quę celaue-
rat faciẽ, non celat uentrem. Conceptũ
erubuit, in quo quam longiſſime ab-
ſimilis fuit Deiparæ Mariæ, & non
celat ventrẽ, quando ſe in illa fami-
lia fœcundã vidit, in qua Dei mater
tumidum vterũ geſtatura erat. Acci-
Theod. niſſe videtur Theodor. q. 94. in Gen.
vbi Thamaris, honeſtatẽ etiã in in-
ceſtu ponderãs, ait: *Nec enim poſtea*
vel Iuda vel aliũ quempiã attigit, ſed
contẽta fuit vocari mater eorũ, qui ex
illo ſemine Abrahamidũ naſcerentur.
Inde enim mater Dei futura, triſtitię

A fontẽ, quæ inter pariendũ adeſſe ſo-
let, obſtruxit, lætitiæ lumina apud
contribules ſuas coruſcare fecit, qua
exultantes pergerent ad partus, per
quos Deiparę matris cõſortes habe-
rẽtur. Igitur Eliſabeth vbi pro triſti-
tiæ fonte ab antiquo ſerpente, mulie-
rũ conceptibus, & partubus inſemi-
nato, totã ſe cũ prole ſenſit perfundi
lætitia, optimè colligit, & celebrat
B præſentiam Dei matris. Mirabar ali-
quando cuiuſdã Alconis de cantatiſ-
ſimã in iaciendis ſagittis dexterita-
tẽ. Huius filius cum viridanti ruris
ceſpite cubaret, ſomno ſepultus, per
roſcidas herbas elabitur anguis, pue-
ri nudũ pectus aſcendit, ibique ſecu-
rus ſeſe multos plicans in orbes, inſe-
dit. Tũc ecce tibi Alcõ, qui erat ado-
C leſcentis pater, aduenit, videt ſimul
filius, & eius pectori cubantẽ ſerpen
tẽ. Proh dolor! obſtupuit, aſt animo-
ſior factus, arcũ aptat, ſagittam diri-
git, illãq. ea dexteritate eiaculatur,
vt ſerpẽte confoſſo ſtaret ferrum, ſo-
lumq. exercitaret iuuenẽ, gaudentem
ſe a tali fuiſſe periculo liberatum.
Vnde Alconi tam felix dexteritas?
Quæ ars illi fuit, vt in pectore pueri,
D confoſſo angue, ipſe viuus exulta-
ret, & lætus? Pulcrè Manil. lib. 3. Manil.

Ars erat eſſe patrem, vicit natura pe-
riculum,
Et pariter iuuenem ſomnoque & mor-
te leuauit.

Haud alia ſubijt, vt credo, Eliſabe-
tham cogitatio, vidit prolis in pe-
ctore cubantem ſerpentem illum ve-
ctem peccatis originalis, vidit ſerpen
E tinos halitus inparituris feminis cõ-
ſeruari. Et ſimul ſenſit ad Mariæ
greſſum, quidquid ſerpentis erat,
abijci, & omnia de lætitiæ lumine
coruſcari, cuius hæc dexteritate fie-
rent? qua arte, tanta eijcerentur ma-
la? Sanè ars, erat eſſe Dei Matrem:
Mater Dei adfuit, quidquid ſerpen-
tis erat in parituris, ad meliorem
conditionem tranſtulit.

Chri-

§. XII.

Chriſtus Dominus amat ſolis ſentiri beneficijs.

ECce adhuc Saluator, materno ab vtero clauſus tenetur, & occultus, & illum produnt beneficia in Ioannem profecta. Ait enim eleganter Ambr. (Ambr.) *Cito euentus Mariæ, & Dominicæ præſentiæ beneficia declarantur. Nam ſequitur. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Eliſabet, exultauit infas in vtero eius.* B *Vocem prior Eliſabeth audiuit, ſed gratiam prior Ioannes ſenſit.* Ioannes, inquã, prior ſenſit diuinæ præſentiæ gratiam, quãdo hic eſt Saluatoris mos æternus, vt potius ſentiatur beneficijs, quam cernatur obtutibus. De illo ingrediente mundum verba fecit Paulus ad Ti- C tum c. 3. (Ad Tit. cap. 3.) *apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris.* Quid ò Paule apparuit? apparuitne Saluator? apparuit potius benignitas, & humanitas Saluatoris. (Ambr.) Quo reſpiciens Amb. ep. 86. fatur. *Hæc eſt Saluatoris pietas, vt interueniat ſaluti, ac non ſe prodat aſpectu, ſentiatur beneficijs, & non ſentiatur obtutibus.* Equidem beneficia pri D mo Saluatorem produnt, non oculi, amat enim ſuam perſonam latere, & ſua publicari beneficia. (Ioan. 1.) Io. 1. dicitur de Verbo, *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominũ* Quippe in Saluatore, & erat ipſa viuida ſubſtantia, & erant beneficiorum lumina: tũc ſubdit, *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes, hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine.* (Orig.) De quo elegãter dubitat Orig. tom. 5. in Io. inquiens, *Quæro cur tandem cum Ioannes miſſus à Deo, vene-* E *rit ad teſtificandum vt teſtificaretur de lumine non etiam venerit, vt teſtificaretur de vita?* Sanè in verbo, & vita, & lux erat, cur ergo Ioannes ſolũ teſtatur lucem, & nõ vitam? An quia Saluator ſeſe abſcondit, tantumque velit dignoſci per beneficia? Ita Orig. ait. *Homo ergo nullus qui veniret,* A *teſtificari poterat de vita etiam nunc abſcondita cum Chriſto in Deo.* Is eſt proculdubio Saluator, non qui lapidem mittat, & manum abſcondat; ſed qui ſeſe abſcondat, & è manibus beneficiorum lumina effundat. Quã apte D. Chryſoſt. inducit Ioannem (Chryſ.) calcibus, & ſaltibus in vtero matris ſic fantem, *Inique facis ò mater, quæ tardas, Prophetam geſtas in vtero, con-* B *tines militem Regiæ prædicationis. Lux adeſt, ſolue matutinum, Sol oritur, prius lucebit Lucifer, in foribus lux eſt, & voce eſt opus.* Vt matutinũ de ſola luce Solis, non de obtutu coruſcat ſic Ioãnes non de facie Saluatoris exultat, ſed de beneficijs.

§. XIII.

Quàm ſemper Dominus ſit ſalutaris paruulis.

CVr ibi non Dominus, vbi infans exultat adhuc in vtero matris? Plane bonus eſt ſemper Dominus, & ſalutaris infantibus, quibus omnia erunt felicia ſi Deus adſit. Elias 3. Reg. 19. vt Deum videret, prius ter- (3. Re 19.) ribilia quædam eſt paſſus, prius ve- D nit ob oculos, *Spiritus grandis & fortis, ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt cõmotionem ignis: non in igne Dominus.* Quid plura? Ioan. Hieroſo. (Ioan. Hieroſ.) de inſtitu. Monaſt. c. 18. exiſtimat per ſpiritum fortem conterentem petras ſignari Azahelem, per cõmotionẽ autẽ explicari Iehu, qui domũ Achabi eradicauit; per ignẽ, Eliſæũ E dici, qui 4. Reg. 2. illudentibus pue- (4. Reg. 2.) ris duram per vrſos intulit ſtragem, *Nec mirum*, ait ille, *ſi pueris illis hoc accidit: nam ſequitur nõ in igne Dominus.* Vbi Dominus adeſt, non ſæuitur in pueros, imò omnia læta, & iocunda accidunt infantibus. Hæc illa notiſſima Dei vox eſt, ſinite paruulos venire ad me, inde ſuam cõmendat

&

A & exaltat bonitatem, vt rectè dicat Tert. lib 4. contra Marcionem, loquens de Deo. *Quia verò bonus adeò diligit paruulos, vt apud Aegyptum benefecerit obſtetricibus protegentibus partus Hebræos periclitantes, edicto Pharaonis*. Vnde D. Paſchaſius lib. de Sacramēto corporis Chriſti c. 15. vt probet Euchariſtici panis gratia infantes paruuloſq. ditari, expendit quod ipſe Dominus per ſe diſtribuat B gratias diuini conuiuij, ait enim. *Licet Sacerdos benedicat: ipſe Dominus eſt, qui benedixit, & frangit. Vnde in Exodo ad Aaronem, & filios eius, inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos. Sacerdos ergo inuocat ſed ipſe benedicit, & frangit, quia niſi ille frangeret hūc panem, paruuli omnes ieiuni remanerēt. Hinc* C *quoque Propheta ſuſpirans, quia necdum venerat Chriſtus, aiebat in lamētationibus ſuis. Paruuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis.* Euge, euge, ò uos paruuli. Magno ueſtrum omnium bono Chriſtus adeſt; adeſt inquam Chriſtus ut ex infantis, & paruuli colligitur ſaturitate. Non enim lętitię panis ad paruulum Ioannem perueniret, ni Chriſtus adeſſet D in utero matris, cuius bonitatis propriū eſt, conſulere paruulis, ut infra etiam dicetur lib. 3. c. 5. §. 3. & alibi.

Tert.

Paſcha.

§. XIV.

Scenici ludi à diabolo inſtituti aduerſus Sanctos.

NOnne uides Ioannis in utero præproperam lætitiam, qua geſtit, qua ſaltat? Sane ubi hyemali bruma nimium matutini proſiliunt ſolis radij, nigram ſolent indicare tempeſtatem. Ideò ſuſpecti mihi ſunt hæ Ioannis antelucanę exultationes. & nimis feſtini ſaltus; & ſi diuinare licet, iam inde Ioanni exitiales ſaltationes in nitę fine auguror. Iacobi, E

& Eſau infenſum bellum etiam pueri ab vtero ſignabāt, Gen. 25. de quibus dicitur: *colligebantur in vtero*. Vbi Symmachus *in ſuperficiem ferebantur*, & apertius ſcholiaſtes ait, *colluctabantur*. Sed neſcio quo diuino myſterio S. Amb. lib. de Iſaac c. 4. ex Gręco reddit *exultabant*, & D. Auguſt. q. 72. in Gen. poſuit, *geſtiebant*, quaſi per antelucanam exultationē, & geſtientem lætitiam, futuros ſanguineos conflictus ſignificarent. Sic Ioannis in vtero exultatio; & geſtientes ſaltus, an inde portendunt ſanguineos ſaltantis puellæ geſtus, Ioanni exitiales? Et cui ſancto, & pio viro ſcenicus ſaltus non extitit exitialis? Crediderim a diabolo inuenta tormenta, vt ſuam oſtenderet in homines crudelitatem, at ludi ſcenici, & choræ inuentæ ab eodem, vt perdat Sanctos. De Herodiade ſaltante dicitur Marc. 6. quod *placuiſſet Herodi*. Vbi eleganter D. Fulgentius ait, *Ecce iam diabolo procurante ludens cępit delectare puella ad hoc ſolum, vt poſſit occidere Prophetā*. Nullum non mouit lapidem diabolus, vt Ioannem a viuis tolleret, ſed omnia machinamenta ei extiterunt vana, quippe Herodes Ioannem reuerebatur, & libenter eum audiebat. Quid tunc diabolus? Saltationem inſtituit Regi gratam, qua ſola poſſet occidere Prophetam! O quam ſalutaris illa Clem. Alex. in adhor. ad gentes vox, qua a Syrenarum cantibus humanas mentes arcet, aiens. *Prætemauiga cantus mortem operatur*. Sciolus ille Babyloniorum Rex, Dan. 3. aureæ ſtatutæ adhibuit omne genus muſicorum, vt quos non flexiſſet ignis fornacis, ſaltim cantibus eneruarentur, vt adorarent ſtatuam. Ait enim: *in hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ; & ſambucę, pſalterij & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum cadentes adorate ſtatuam*. Non verò diabolus opponeret efficaciora arma

Amb. Auguſt.

Marc. 6. Fulg.

Cle. Al.

Dan. 3.

arma ſua ad perdendos Sanctos, ſi non produceret ſcenicos hos cantus. Chryſ. De quo D. Chryſoſt. hom. 4. ad Popul. fatur. *Vidiſti quam difficilia certamina para'a ſunt, & quot inſidiarum neceſſitates, & quam profunda vorago, & præcipitium vtrimque? Sed ne timueris. Quanto magis machinamenta inimicus vnxerit, tanto magis puerorum fortitudinem demonſtrat. Propterea tot muſicorum conſonantia, prop'erea caminus ardens, vt & voluptas, & timor aſſiſtentium animas obſideret. Aſper aſtantium quiſpiam eſt & rigidus? Molliat ipſum*, inquit, *delectans omniſona muſicæ melodia*. Heu pernicioſa dæmonis arma! Felix qui in his aureis poculis venenum nouerit pertimere.

§. XV.

Pugnaciſſimus eſt Ioannes pro tutanda caſtitate.

AD Virginis vocem, exultat adhuc in vtero exiſtẽs Ioannes, quaſi iam inde pro caſtitate tutanda in certamẽ proſiliat. Sic de Virgiliano calculo, ad militarem audaciam refero illud *exultauit*, ait enim ille Aeneid. 2.

Veſtibulum ante ipſum, primoque in
D
limine Pyrrhus
Exultat telis, & luce coruſcus ahena.

Ioannes ergo ad caſtiſſimæ Virginis vocem ſic afficitur, vt quaſi luce coruſcus ahena, nouus Chriſti miles ad caſtitatem tutãdam telis exultet. Nec mireris, quod maternus vterus non detineat exultantem militem pro caſtitatis certamine, quando nec
E
cælum ipſum, pacis locus, eumdem poteſt continere, quominus in caſtitatis hoſtes proſiliat. Vnus id luculenter attigit D. Baſil. ad Virginem Baſil. lapſam inquiens. *Ioannes verò Baptiſta ſuſpiria duxit, quod non poteſt relictis ſupernis cõuerſationibus, quemadmodum tunc ſolitudine; ad redarguendam iniquitatem percurrere, & ſi quid*

A *pati oporteret, caput potius, quàm dicendi libertatẽ amittere. Imò ad beati Abel ſimilitudinem etiam ipſe mortuus loquitur, clamat adhuc altiùs, quã de Herodiade vociferatur illud, non licet tibi habere ipſam*. Proh inclytus caſtitatis athleta, quem nullus auocat locus à certamine, qui excitatus in vtero voce Virginis, & mortuus, & in cęlo exiſtens, cuperet ad defen-
B
ſionem caſtitatis ſępè in arenam proſilire (Dicebatur Ioãnes Luc. 1. ven- Luc. 1. turus *in ſpiritu, & virtute Eliæ*, ſed ecce pluſquã Elias exiſtit, irata enim Iezabel, Elias 3. Reg. 19. *Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas*. 3.Reg.19 Quò non fugeret Elias ab irata Regina mortem, crucemq; minitante? Pulcrè D. Fulg. ſerm. de Fulg. Ioan. decol. ait. *Elias Iezabel Reginã*
C
paſſus eſt inimicam, quam dum fugit totam vitam ſuam in fuga contriuit. Cuius tantum timuit gladiũ, vt viuus fugiſſet in cęlum. Itaque Elias viuus ſeſe in cælum reciperet, quo à Reginæ furore permaneret ſecurus. Animoſior proculdubio Ioãnes, qui vellet etiam cœlum relinquere, vt caſtitatẽ aduerſus furentes Reginas propugnet. Qui etiã mortuus, & in pace requieſcẽs adhuc clamat, & vociferatur illud, *nõ licet tibi habere ipſã.*

Text. Et Beata, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ dicta ſunt à Domino.

§. XVI.

Nunquam ſine effectu inueniri potuit Mariana fides.

MVlti ſunt in extollenda Mariæ fide, quę Abrahami filia, Abrahami lõgè ſuperauit fidem. Sane Mariæ puritas, humilitas, & integer omnium virtutũ chorus, Deum maximè allexit, deliniuit, ineſcauit. Verum omnes hos affectus in Maria validiſſimos affugit Deus per quindecim annos, potuitq. illis reſiſtere:

Digitized by Google

ſiſtere: aſt vt nobis medijs his virtutibus innotuit fides Mariana, ſtatim a ſinu Patris extractus filius ad vterũ fidelis Virginis aduolauit. Enim verò magna fides neſcit effugi, neſcit fruſtrari. Auſus eſt fidelis Abraham immenſæ Dei maieſtati offerre paruũ, & ruſticũ hoſpitiũ, cuius paruitatis conſcius Deus, nihilominus apud fidelẽ virũ hoſpitatur. Quod põ-
August. derans D. Aug. ſer. 68. de tẽpor. ait. *Licet illa minora fuerint, quæ exhibebantur locorum anguſtijs, magnitudinem dederat fides, quæ contemni nõ debuit à Deo.* Et cur contẽni a Deo pateretur fides, quæ vel renitentibus naturæ legibus, ſemper ſuis potitur op-
Zeno. tatis? Id animaduertit D. Zeno lib. 2 ſerm. 5. de Abrahamo, & Sara ſic loquens. *Quia vtriſque ætas ademerat ſpem ſobolis, pignus ſuccidaneum meruerunt. Sic meruit fides, quod ademerat tempus, extorſit credulitas, quod natura negauerat.* Nullam equidem nouit fides repulſam pati, ad omnia audet quaſi iã præ manibus habeat.
Gen. 38. Notate Gen. 28. gemellorum in Thamaris vtero exiſtentium hiſtoriam, ait enim tex. *Inſtante partu, apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipſa effuſione infantium, vnus protulit manũ.* Quid audacius? Adhuc in vtero exiſtens, ante caput, prætendit manum. Sanè is erat populus fidelis, qui fide viuens, nõ poteſt non habere omnia optata præ manibus. Quò ſpectans
Theod. Theod. q. 95. inquit. *Ante legem fuerunt etiam plerique pietatis alumni ſecundum fidem viuentes. Quocirca Zara tale vitæ genus demonſtrans, manũ porrexit.* Nullo enim ſigno clarius demonſtraretur hominum ſecundũ fidem viuentium præſtantia, quã porrecta manu, vtpote qui omnia feliciconficiant manu. Huc reuoco Ge-
Iud. 6. deonis fidem Iudic. 6. cui timore confecto, viribus fracto apparuit Angelus, & ait. *Dominus tecum Fortiſſime virorũ!* Ad quem ille. *Si Dominus nobiſcũ eſt, vbi ſunt mirabilia eius, quæ narrauerunt patres noſtri, atque dixerũt, de Ægypto eduxit nos Dominus.* Ad hæc Angelus Dei reſpondit. *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſraël de manu Madian.* Sed quæ erat hæc Gedeonis fortitudo? Ipſe timore perculſus potius imbecilitatem, quã fortitudinẽ referebat, vbi robur, vbi fortitudo ad tam infenſos hoſtes repellendos? An fortitudo in eo, quod credens Dei geſta, eius magnalia memorabat? Hoc meritò placuit Theodo- Theod.
reto q. 12. vbi ait. *Memor erat Gedeon mirabilium Dei, firmamq; de Deo habebat opinionem, & meruit audire ab Angelo, proficiſcere in robore fidei huius, & vinces.* Vbi fides, ibi fortitudo, ibi manus valida, qua hoſtes detriũphet, prædaſq. capiat. Inſuper mittitur Daniel in Leonum lacũ a Regis Dan. 6.
Satrapis, quibus inuitus Rex annuit, quod crederet Danielẽ a Deo ſuo poſſe liberari: & licet procurata fames Leonũ auidiſſimè expectaſſet paſcua: tamen ſubitò ad eſcæ præſentiã, quilibet Leo fit Tãtalus. Quid plura? Audite Terr. aduerſus Gnoſt. *Danielem* Tert.
ſtatim vtique concluſa, & vſitata feritas Leonũ deuoraſſet, ſi Darij digna præſumptio de Deo falli potuiſſet. Quid pulcrius? Tanta eſt fortitudo, qua fidem Virgineã non fallendam Eliſabeth auſpicatur, dum ait: beata quæ credidiſti, quia perficiẽtur ea, quæ dicta sũt tibi a Dño: etenim a Deo magna fides nequit repulſam pati. Vnde D. Ildeph. ſer. 7. de Aſsũp. ſic An- Ildeph.
gelum memorat dicentem ad Virginem *Non expaueſcas partum Virgo, nec metuas, nec multũ ſis in experta formidine, tantum crede, & concepiſti.*

CAPVT IX.

De Mariæ Deiparæ cantu apud Zachariæ domum.

Viſa Maria exultauit Ioannes, cuius exultatio tota effuſa eſt in

arma ſua ad perdendos Sanctos, ſi non produceret ſcenicos hos cantus. Chryſ. De quo D. Chryſoſt. hom. 4. ad Popul. fatur. *Vidiſti quam difficilia certamina para'a ſunt, & quot inſidiarum neceſſitates, & quam profunda vorago, & præcipitium vtrimque? Sed ne timueris. Quanto magis machinamenta inimicus vnxerit, tanto magis puerorum fortitudinem demonſtrat. Propterea tot muſicorum conſonantia, propterea caminus ardens, vt & voluptas, & timor aſſiſtentium animas obſideret. Aſper aſtantium quiſpiam eſt & rigidus? Molliat ipſum,* inquit, *delectans omniſona muſica melodia*. Heu pernicioſa dæmonis arma! Felix qui in his aureis poculis venenum nouerit pertimere.

§. XV.

Pugnaciſſimus eſt Ioannes pro tutanda caſtitate.

AD Virginis vocem, exultat adhuc in vtero exiſtẽs Ioannes, quaſi iam inde pro caſtitate tutanda in certamẽ proſiliat. Sic de Virgiliano calculo, ad militarem audaciam refero illud *exultauit*, ait enim ille Aeneid. 2.

Veſtibulum ante ipſum, primoque in limine Pyrrhus
Exultat telis, & luce coruſcus ahena.

Ioannes ergo ad caſtiſſimæ Virginis vocem ſic afficitur, vt quaſi luce coruſcus ahena, nouus Christi miles ad caſtitatem tutãdam telis exultet. Nec mireris, quod maternus vterus non detineat exultantem militem pro caſtitatis certamine, quando nec cælum ipſum, pacis locus, eumdem poteſt continere, quominus in caſtitatis hoſtes proſiliat. Vnus id luculenter attigit D. Baſil. ad Virginem Baſil. lapſam inquiens. *Ioannes verò Baptiſta ſuſpiria duxit, quod non poteſt relictis ſupernis cõuerſationibus, quemadmodum tunc ſolitudine; ad redarguendam iniquitatem percurrere, & ſi quid*

A *pati oporteret, capu*t *potius, quàm dicendi libertatẽ amittere. Imò ad beati Abel ſimilitudinem etiam ipſe mortuus loquitur, clamat adhuc altiùs, quã de Herodiade vociferatur illud, non licet tibi habere ipſam.* Proh inclytus caſtitatis athleta, quem nullus auocat locus à certamine, qui excitatus in vtero voce Virginis, & mortuus, & in cęlo exiſtens, cuperet ad defen- B ſionem caſtitatis ſępè in arenam proſilire! Dicebatur Ioãnes Luc. 1. venturus *in ſpiritu, & virtute Eliæ*, ſed Luc. 1. ecce pluſquã Elias exiſtit, irata enim Iezabel, Elias 3. Reg. 19. *Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas*. 3. Reg. 19 Quò non fugeret Elias ab irata Regina mortem, crucemq; minitante? Pulcrè D. Fulg. ſerm. de Ioan. decol. ait. Fulg. *Elias Iezabel Reginã* C *paſſus eſt inimicam, quam dum fugit totam vitam ſuam in fuga contriuit. Cuius tantum timuit gladiũ, vt viuus fugiſſet in cęlum*. Itaque Elias viuus ſeſe in cælum reciperet, quo à Reginæ furore permaneret ſecutus. Animoſior proculdubio Ioãnes, qui vellet etiam cœlum relinquere, vt caſtitatẽ aduerſus furentes Reginas propugnet. Qui etiã mortuus, & in pa- D ce requieſcẽs adhuc clamat, & vociferatur illud, *nõ licet tibi habere ipſã.*

Text. Et Beata, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ dicta ſunt à Domino.

§. XVI.

Nunquam ſine effectu inueniri potuit Mariana fides.

E MVlti ſunt in extollenda Mariæ fide, quę Abrahami filia, Abrahami lõgè ſuperauit fidem. Sanę Mariæ puritas, humilitas, & integer omnium virtutũ chorus, Deum maximè allexit, deliniuit, ineſcauit. Verum omnes hos affectus in Maria validiſſimos affugit Deus per quindecim annos, potuitq; illis reſiſtere:

ſiſtere: aſt vt nobis medijs his virtu- A
tibus innotuit fides Mariana, ſtatim
a ſinu Patris extractus filius ad vte-
rũ fidelis Virginis aduolauit. Enim
verò magna fides neſcit effugi, neſcit
fruſtrari. Auſus eſt fidelis Abraham
immenſæ Dei maieſtati offerre par-
uũ, & ruſticũ hoſpitiũ, cuius parui-
tatis conſcius Deus, nihilominus a-
pud fidelẽ virũ hoſpitatur. Quod põ
August. derans D. Aug. ſer. 68. de tẽpor. ait. B
*Licet illa minora fuerint, quæ exhibe-
bantur locorum anguſtijs, magnitudi-
nem dederat fides, quæ contemni nõ de-
buit à Deo.* Et cur contẽni a Deo pate
retur fides, quæ vel renitentibus na-
turæ legibus, ſemper ſuis potitur op-
Zeno. tatis? Id animaduertit D. Zeno lib. 2
ſerm. 5. de Abrahamo, & Sara ſic lo-
quens. *Quia vtriſque ætas ademerat* C
*ſpem ſobolis, pignus ſuccidaneum me-
ruerunt. Sic meruit fides, quod ademe-
rat tempus, extorſit credulitas, quod
natura negauerat.* Nullam equidem
nouit fides repulſam pati, ad omnia
audet quaſi iã præ manibus habeat.
Gen. 38. Notate Gen. 28. gemellorum in Tha
maris vtero exiſtentium hiſtoriam,
ait enim tex. *Inſtante partu, apparue-
runt gemini in vtero: atq; in ipſa effu-* D
ſione infantium; vnus protulit manũ.
Quid audacius? Adhuc in vtero exi-
ſtens, ante caput, prætendit manum.
Sanè is erat populus fidelis, qui fide
viuens, nõ poteſt non habere omnia
optata præ manibus. Quò ſpectans
Theod. Theod. q. 95. inquit. *Ante legem fue-
runt etiam plerique pietatis alumni ſe-
cundum fidem viuentes. Quocirca Za-
ra tale vitæ genus demonſtrans, manũ* E
porrexit. Nullo enim ſigno clarius
demonſtraretur hominum ſecundũ
fidem viuentium præſtantia, quã por
recta manu, vtpote qui omnia felici-
conficiant manu. Huc reuoco Ge-
Iud. 6. deonis fidem Iudic. 6. cui timore con
fecto, viribus fracto apparuit Ange-
lus, & ait. *Dominus tecum Fortiſſime
virorũ!* Ad quem ille. *Si Dominus no-*

A *biſcũ eſt, vbi ſunt mirabilia eius, quæ nar-
rauerunt patres noſtri, atque dixerũt,
de Aegypto eduxit nos Dominus.* Ad
hæc Angelus Dei reſpondit. *Vade in
hac fortitudine tua, & liberabis Iſraël
de manu Madian.* Sed quæ erat hæc
Gedeonis fortitudo? Ipſe timore per
culſus potius imbecilitatem, quã for
titudinẽ referebat, vbi robur, vbi for
titudo ad tam infenſos hoſtes repel-
B lendos? An fortitudo in eo, quod cre
dens Dei geſta, eius magnalia memo
rabat? Hoc meritò placuit Theodo- Theod.
reto, q. 12. vbi ait. *Memor erat Gedeon
mirabilium Dei, firmamq. de Deo ha-
bebat opinionem, & meruit audire ab
Angelo, proficiſcere in robore fidei hu
ius, & vinces.* Vbi fides, ibi fortitudo,
ibi manus valida, qua hoſtes detrũ-
C phet, prædaſq. capiat. Inſuper mitti-
tur Daniel in Leonum lacũ a Regis Dan. 6.
Satrapis, quibus inuitus Rex annuit,
ꝙ crederet Danielẽ a Deo ſuo poſſe
liberari: & licet procurata fames Leo
nũ auidiſſimè expectaſſet paſcua: ta-
men ſubitò ad eſcæ præſentiã, quili-
bet Leo fit Tãtalus. Quid plura? Au-
dite Tert. aduerſus Gnoſt. *Danielem* Tert.
*ſtatim vtique concluſa, & vſitata fe-
D ritas Leonũ deuoraſſet, ſi Darij digna
præſumptio de Deo falli potuiſſet.* Quid
pulcrius? Tanta eſt fortitudo, qua fi-
dem Virgineã non fallendam Eliſa-
beth auſpicatur, dum ait: beata quæ
credidiſti, quia perficiẽtur ea, quæ di
cta sũt tibi a Dño: etenim a Deo ma
gna fides nequit repulſam pati. Vn-
de D. Ildeph. ſer. 7. de Aſſũp. ſic An- Ildeph.
gelum memorat dicentem ad Virgi-
E nem *Non expaueſcas partum Virgo,
nec metuas, nec multũ ſis in experta for
midine, tantum crede, & concepiſti.*

CAPVT IX.

De Mariæ Deiparæ cantu apud Zachariæ domum.

VIſa Maria exultauit Ioannes,
cuius exultatio tota effuſa eſt
in

in Marianas laudes decantandas, A quaſi vniuerſi gaudij ſui & Deum, & Dei Matrem recognoſcens authores. Superior Maria gaudium quo eius ſpiritus perfundebatur, vni Deo & Saluatori, Dominatori acceptum decantat. Quaſi diceret Maria, vos cognati exultationis, & lætitiæ veſtræ quaſi auctricē me laudibus magnificatis. Felix ego quæ nulli creaturarum refero acceptum meū gaudium. Exultat planè animus penè B impar magnitudine gaudiorum, & gratiarum, id tamen vni Saluatori meo, Dominatorique omnium, debitorum recognoſco, quare vnum, & ſolum intimis animi mei medullis magnifico, & laudo. Vnde.

Text. Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in C Deo ſalutari meo.

§. I.

Deus ea magnitudine, qua fulget in cælo, apparuit in Virgine.

Theod. Eleganti ratione probat Theodorus Ancyræ Epiſcopus, Mariam ampliorem, & excelſiorem eſſe ſedē, magnitudini Dei oſtendendæ quàm D cælum ipſum. *Sed obijcis*, inquit, *magis decebat, vt cælum ipſe incoleret? Sed intelligendis animæ excellentiam conſideres venuſtamque humani corporis conſtitutionem contueare, vnum hoc animal cæteris dominari, ac imperare poſſe demōſtrare. Iam dic obſecro vter præſtantior, eſt ſeruuſne, an dominus? neceſſitatis iugo ſub ectus, an ab omni neceſſitate immunis?* Proculdubio re- E gia hominis meus capacior eſt, vt illa magnitudo diuina exhibeatur, quàm in ampliſſimo, & fulgentiſſimo cælo. Hoc vnum ab humana mēte requite, quod vni, & ſoli Deo ſe pandat, & cælo melius ſummam Deitatis magnitudinē capiet. Quod noſcens virgo aiebat: *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*: Omnia ignoro creata, vni Domino, & ſeruatori animam, mentemque pando, & ecce tibi in anima mea, in vtero meo ſub omni ſua magnitudine claret, quia ſolus ibi capitur. Hāc Marianam gloriam Iſaias capit. 33. ſpeculatus aiebat. *Oculi tui videbunt Hieruſalem, ciuitatem opulētam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in ſempiternum, & omnes funiculi eius non diſrumpentur: quia ſolum ibi magnificus eſt Dominus.* Etenim vbi ſolus Dominus eſt, qui dominatur Marianæ mentis, magnificus ibi, & valdè magnificatus apparet. Id quod clariùs oſtendunt Sept. cum legunt. *Quia nomen Domini magnum vobis.* Hoc eſt iuxta D. Cyril. quia nomen Domini ſecundum ſuam magnitudinem ſibi ſplendet, & ſicut in ampliſſimo cæli ſpatio demonſtratur. Hinc pulcherrimè D. Theodorus Studita ſerm. in Ioan. ait de Verbo diuino. *Qui eſt ſuper omnia, & in ſinu Patris manet, neſcientibus alijs igneis miniſtris, tanquam aliu cælum ingreſſus, in vtero ſemper Virginis Mariæ ſe patefecit.* Expendo quod altiſſimus Dei filius ſe ipſum patefecerit ingrediens Virginis vterum, quaſi aliud cælum ingreſſus. Sanè non ibi minus ſpatium magnitudini oſtentandæ, apetiendęque adinuenit. Vt vel ſic pateat, quàm doctè magnus Hilar. hom. 1. de Aſcenſ. magnitudinē Dei naſcentis è Virgine confert cum magnitudine eiuſdem aſcendentis in cælum, dicens. *In illo die virginalis templi, in hoc cæleſtis regni ſecreta patefecit.* Enimuero ſicut magno ſublimiq. Deo aſcendenti campagū cæleſtium magnitudo, murorumque ſublimitas paruerunt, ſic naſcenti magno, ſublimique Deo amplitudo appatuit tem-

Iſai. 33.
Cyril.
Theod. Stud.

tẽpli virginalis, vbi ſupra tam incredibili magnitudine ſe Deus recepit.

Text. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

§. II.

Abiectiones, & contemptibilia mundi ingentes gloriæ fructus pariunt ex Deo.

MErito ancillulæ vilitati, & abiectioni tribuit Maria quos fructus ſe ex Deo parturiri præſenſit. Is enim eſt diuinus oculus, qui de ſtercore ſublimitatem educat pauperum.

Exo. 26.

Exodi 26. dixerat Dominus, *reſpiciam ſuper vos, & augebo vos.* Quorum verborum explicationem pulcherrimè tractans D. Cyril. Alex. lib. 16. in Leuit. ait,

Cyril. Alex.

Reſpiciã ergo, inquit, *& augebo vos; tanquam ſi Sol reſpiciat ſegetem & afferat fructũ.* Quippe ad Solis aſpectum virides efflorescunt campi, ſed cito marceſcentibus floribus nullum inde legitur fructus: at verò ſeminibus arua fœta, & luto, ſiue ſtercore horridæ de ſolis aſpectu mille parturiunt ſegetes, mille dant agricolis vſuras laborum. Sed omnis carnis gloria, ſuperbus, & aureus ſplendor, ſicut flos agri, diuinis ſub obtutibus marceſcit, verum vbi diuinus oculus ſeruorum ſuorum vtil i-tates reſpicit, & abiectiones, quis numeret ab illis ortas ſegetes gloriarum immenſas?

Chryſ.

Huc attendebat Chryſoſt. hom. de cæco nato, notans mundialia euanuiſſe decora, quando exaltata ſunt abiecta Chriſtianorũ. *Quid profuit,* ait, *idolis, etiam eorum qui nõ ſunt, adoratio, templorum amplitudo? Quid vero martyribus abfuit vilitas ſepulcrorum? Nonne dedecus iniuſtum eſt errori in amplitudine, & in humilitate res martyrum ſunt exaltatæ?* Ecce florida Idololatriæ ſpectra ad Dei conſpectum euaneſcere, & vili ſeruulorum Chriſti ingentes parturiunt fructus gloriæ. Non immeritò apud

Matt. 12

Mat. c. 12. notãtur loca, per quæ ducat Ieſus diſcipulos ſuos, ait enim: *Abijt Ieſus per ſata ſabbato* Cur per ſata? Sanè vt oſtenderet diſcipulos ſuos inſtar ſatorum de ſtercore, & abiectionibus horrentium, ſub diuinis oculis fructificare. Id quod attigit D. Ambr. lib. de Iſaac, c. 6. fatus,

Ambr.

Ieſus in ſabbato duxit per ſeminata diſcipulos. Moyſes per deſertum duxit populum Iudæorum. Chriſtus per ſeminata duxit, quia per paſſionem eius floret vt lilium. In deſerto floridos inuenies agros, amœnos lucos, in ſeminatis ſolum vides ſtercoris horrores, aratri ſcindentis ſurculos, & tamen a deſerto ſterilitas, a ſeminatis diues fructus naſcitur. Sic de ſatorũ more, Dei ſeruuli per paſſionum horrorem, per vilitates, & abiectiones mille fructus ex oculis diuinis trahunt. Hinc rediuiuus Sol diuinus, & è ſepulcro egregiens, imbecilliores atque ſuæ glebas proſpexit vt per illorum imbecillitatem, amplius radiaret efficacia eius gratiæ. Quocirca ait Chryſoſt. hom. 38. in 1. ad Corinth. 15.

Chryſ.

Petri cum Chriſti diſcipulum ſe eſſe negauit, quominus reiectum ſe putaret præ cæteris, hunc conſpectu ſuo dignatur Dominus. Eadem cauſa propter ſexus imbecillitatem, Saluatoris gratiam primò mulier, & naſcentis, & reſurgẽtis ſenſit. Proh, quã trahit infirmitas oculos Saluatoris, vt ex illa ingentes faciant glorias pullulare! O ama diminui, ama ſub Dei potẽti manu vileſcere, & pro nihilo reputari, vt dũ ſub humilitatis ſtercore videaris a diuinis oculis, in æternam ſublimitatẽ erigaris. Iſaias 6. ingentẽ Dei notans maieſtatem ait,

Iſaia 6.

Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templũ. Ad quod D. Ber. ſer. 2. ait,

Bern.

Fuit quippe in Angelis qui diceret. Ponã ſedẽ meam ad Aquilonem: Miſer ille qui ſine Deo eſſe maluit, q̃ ſub Deo miſeri illi qui videntes ſurẽ cucurrerũt cũ eo. Exierũt infelices, & vacuus relictus eſt locus, quẽ

accipiet alter. Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia qua ſub ipſo erant replebant templum. Felix Maria, quæ etiã dum aliquo modo ſupra Deum eleuatur, quãdo Mater Dei efficitur, mauult ſub Deo eſſe, & ad vilitatis nariuæ ſtercus recurrens, ſeſe præparat, vt ſub diuinis oculis, ingentes hominum glorias parturiat.

§. III.

Obedientia hominem reddit dignum, qui Dei oculis appareat.

Singulari prudentia Virgo Maria tribuit, humilitati Ancillæ, quod fuerit a Deo proſpecta. Vna enim forma ſerui obedietiſqud Ancillę ad ſe rapit Diuinitatis oculos. Sic Abrahamum vſque ad filij internecionẽ Dei obedientem meditatus D. Zeno pulcherrimè exclamat, *O nouum ſpectaculum ac verè Deo dignum!* Quod vel ipſe Abraham præcognoſcens, ex oſtenſione ſuæ obedientiæ, loco nomen impoſuit, vt mauult Hier. vt dicatur, *Dominus videbit.* Quaſi nihil in terra pulcrius, nihil elegantius inueniri poſſit, quod diuinos exhilaret oculos, quam vel vmbra obedientis hominis. Hæc retulit D. Athan. illud Eliæ: *Viuit Dominus in cuius conſpectu ſto.* Etenim ait in vita Antonij, *Non computabat Elias prꝫteritum tempus, ſed tamquam quotidie in certamine poſitus, talem ſe præbere cupiebat, qualem ſciebat Dei dignum eſſe conſpectibus, purum corde, & præparatum obedire voluntati eius.* Hinc cernis quam vtiliter Deus tot dederit leges populo Iſraelitico: nec enim erat vllus vaſculus in domo Sanctuarij, de quo non haberent plures obſeruationes, vt ne manum extendere liceret ſine obſeruantia legis, & religione. Cur tot leges? tot cæremoniæ? An vt ex illarum cuſtodia ſemper diuinis verſarentur obtutibus? Ita Tert. 2. contra Marc. dicens, *Deus in lege aſſignanda ipſorum, vaſculorum curam diſtinxit, vt iſtis legalibus diſciplinis occurrentibus vbique, nullo momento vacarent à Dei conſpectu.* Sanè vir obediens, cuius oculi, ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, intentos ſibi reddet oculos diuinos, neque ad horam illum fugiet Dei conſpectus. Ita apud Iſaiam c. 60. loquitur Dominus, *Super quem reſpiciam, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem verba mea?* De quo D. Chryſol. ſerm. 143. inquit, *Audi Dominum dicentem, ſupra quem reſpiciam niſi ſuper humilem & manſuetum? quantum manſuetis eſt ille; qui iuſſis obtemperat, immanſuetus tantum eſt ille qui iuſſa diſcutit.* Igitur qui iuſſis obtemperat, is ad ſe rapit oculos diuinos: is a Deo vnice reſpicitur, diuiniſque aſtat haud ingratus obtutibus. Iam noui quo merito Magdalena, dum ſoror domeſticis inſudat, ipſa ſub oculis hærebat diuinis: ait enim Luc. 10. *Ipſa ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat verbum illius.* Audiebat, inquam, illius verbum parata protinus obedire ſiue actiuæ, ſiue contemplatiuæ inſtare iubeatur. Cur quæ ſic obediens dicto erat ab oculis diuinis arceretur? Sanè in conſpectu Dei fixa erat, quam prompta obedientia commendabat. De hac Magdalenæ obedientia ait Dominus, *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quæ hæc optima pars, niſi indifferens obedientia, qua in Dei ſtabat conſpectu? Ita D. Ber. ſerm. 3. de Aſſumpt. fatus, *Vnum arbitror è duobus: vt aut de electione Maria laudetur, quod pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda; aut certe vt neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris ad vtrumlibet ſit parata.* Non aliter ſecus pedes Ieſu ſedet, non aliter diuinis oculis aſtat, quam parata obedire, ſiue ad frequens miniſterium,

Marginalia: 3. Re. 17. — Athan. — Tert. — Iſai. 60. — Chryſ. — Luc. 10. — Bern.

Digitized by Google

ilium, ſiue ad contemplationis quietem mittatur. *Quis enim ſicut David fidelis ingrediens, & pergens ad imperium Regis? Denique paratum,* inquit, *cor meum, paratum cor meum non ſemel tantum, ſed & ſecundò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare*. Hinc Maria Virgo penſat ſua merita, ob quæ oculis diuinis placeret, nimirum ob obedientiam quatenus ſicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, ita Mariæ oculi ad Dominum Deum noſtrum.

Text. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & Sanctum nomen eius.

§. IV.

Dei oculi firmitudinem in bonis conferunt.

QVàm pulcra argumentatrix eſt Virgo Maria (ex eo quod a diuinis oculis reſpecta ſit, infert: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; quaſi æternam in bonis ſuis firmitudinem augurans. Equidem nouit Sol lutum durare, & ſolidare, ſic verus iuſtitiæ ſol vbi reſpicit clemens, luteis hominum cordibus petrarum indit firmitatem. Simon nondum Petrus, acceſſit ad Ieſum, Ioan. cap. 1. *Intuitus autem eum* Ioan. 1.
Ieſus dixit, tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus. Qui modo Simon, iam Petrus, qui modo luteus fragiliſque homuncio, iam petræ gaudet ſoliditate. Vnde? hoc videre licet in his; *intuitus eũ Ieſus*, de quo Orig. in Ioã. 5. dicit, *Potuit Simon eo quod Ieſus in eum intuitus eſt, eò vſque ſtabiliri, ut ab opere ſtabili, firmoque cognomen traheret, & Petrus vocaretur*. Sic Dei oculi firmant, & ſtabiliunt mentes humanas, vt a Dei oculis in petrarũ Orig.
ſoliditatẽ tranſeant. Præclarè Iſaias vbi ſe ante oculos vidit diuinos ait, c. 6. *Ecce ego, mitte me*: quæ verba ſic trãsfert D. Baſ. ibi, *Ecce ego ſum, mitte me*. Proh Deus immortalis! vilis homuncio dixit, ecce ego ſum? Nonne hoc eſt nomen proprium diuiniſſimę, firmiſſimæque eſſentiæ Dei? Vnde homo nactus eã fiduciam, quã ſibi diuinæ eſſentiæ attribuat firmitatem? Sanè dum ad Deũ loquitur, dicens, *Ecce*, quaſi eius ſeſe præſentans oculis, ſtatim fidit de eſſentiæ firmitate. Quod innuens D. Baſil. ait, *Ecce ſum ego fiducia iam fretus, quaſi particeps illius eſſentia, ſe ipſum annumerat his, qui in conſortium venerant illius eſſentia*. Hanc in ſe ab oculis diuinis firmitatem dilapſam nouerat Dei amatrix. Cant. 8. vbi ait, *Ego murus, & vbera mea ſicut turris, ex quo facta ſum corã eo. Sept. in oculis eius, quaſi pacem reperiens*. Quaſi totam murorum firmitatem diuinis oculis acceptam referat. Inde Matt. 8. Apoſtolicæ nauis fluctuationẽ eo refert, quod Chriſti oculi clauſi ſomno eſſent, ait enim, *Ipſe verò dormiebat*. Vbi D. Hil. fatur, *Eccleſia, intra quas verbum Dei non vigilauerit, naufragæ ſunt: non quod Chriſtus in ſomnum relaxetur, ſed quod ſomno noſtra cõſopiatur à nobis*. Ergo oculi noſtri ſemper ad Dominum, vt ipſe ſuos miſericordes ad nos inclinans, æternam duraturas gratias animis noſtris indat. Iſai. 6. Baſil. Matt. 8. Hilar.

§. V.

Marianum nomen fere celebritate contendit cum Dei nomine.

NOn ſolũ ab Eliſabetha, ſed ab omnium fidelium generatione prędicandam ſuam gloriam Maria auguratur, ex eo quod ſanctificata ſupramodum ſit, ab eo cui eſt poteſtas maxima, & nomẽ ſanctũ. Supradicta verba ſic explicat Theophyl. Theop.

Aſt cur propriæ celebritatis rationẽ, & cauſam refert Maria beneficijs acceptis, non ſolum a potenti, ſed ſingulariter ab habente nomen ſanctum? An vt ſui nominis claritatem & celebritatem ex diuini nominis ſimilitudine commendaret? Vnus Petrus Damianus debitam Mariano nomini celebritatem pulcherrimè explicabit, ſerm. de Annunt. fatus. Solicitus erat pater cui filiũ mitteret generandum, quæ vocaretur mater digna tanto infante, *& ſtatim de theſauro Diuinitatis Mariæ nomen euoluitur, & per ipſam, & in ipſam, & de ipſa, & cum ipſa totum hoc faciendũ decernitur.* Expendo illud de *theſauro Diuinitatis Maria nomẽ euoluitur:* quippe in mundialibus Regijs, & eſt commune penu, ex quo ſinguli miniſtri, & veſtes, & ornamenta, nãciſcuntur; & vlterius, eſt regius theſaurus vbi ſolum aſſeruantur ea, quę regalibus perſonis ſunt in vſu. Quod ſi princeps aliquem velit honorare miniſtrum ex regio theſauro, illi vel veſtem, vel ornamentum donari iubet. Quo munere, nullum honorificentius expectari a Rege poſſe, Aman ſuggeſſit Aſſuero, Eſter cap. 6. Hanc de ornamentis apud mundiales Regias diſtinctionem cogita apud cæleſtem Hieruſalem de nominibus glorioſis Sanctorum. Sanè commune penu eſt apud Deum, quo glorioſa nomina iuſtorum aſſeruantur, & ideò iubet Dominus per Lucam gaudere diſcipulos, *quod nomina ſua ſcripta ſunt in cœlis.* Prætereà regius eſt theſaurus, vbi occluduntur diuina nomina, propria diuinis perſonis, & quam ſint diuina nomina abſcondita, theſauriſque aſſeruata, oſtendit illud Exod. 1. *& nomen meum Adonai non indicaui eis.* Id enim, vt vni Deo proprium in diuinitatis arcano theſauro occultabatur. Ergo Mariæ nomen nõ ex communi penu, non ex nominibus iuſtorum

Damia.

Exod. 1.

A ſcriptis in cælo, quibus maximè quiſque beatorum decoratur, ſed ex diuinitatis theſauro, ex arcanis illis quibus ipſa veſtitur Deitas euolutum eſt, ne mireris, quod diuini nominis æmuletur claritatem.

§. VI.

Maximam filius Dei fortitudinem, & potentiam oſtendit, dum fœmina quaſi coadiutrici credit magnalia Incarnationis.

B

Dei erga ſe potentiam exaltat Maria, dum ait, *fecit mihi magna qui potens eſt.* Miranda maximè facinora fecit Deus in cælo, & in terra, quibus ſuam potentiam exaltaret; liberato Hebræo, Ægyptium ſubmerſit, manna pluit, ad vnius militis vocem cæleſtem militiam ſtare iuſſit, medijs flammis roſcidos adoleſcentes cuſtodijt; & his prætermiſſis, in hoc vno ſe iactat diuina potentia, quod vni ſe credat fœminæ, quod in vterum Virginis inuiolabiliter deſcẽdat. Et quidem antiquum erat, & parum illud diuinę poteſtatis elogium, nimirum, *montes ſicut cera fluxerunt à facie Dei Iacob.* Maius ſine dubio eſt diuinæ poteſtatis miraculum, quod cera, ſicut mons, firmetur ad greſſum magni Dei Iacob. Sic ſtuper D. Cyr. Hieroſ. Orat. de Occur. Domini, vbi hæc verba dat. *Qui omnibus cęli portas patefecit, actuſque in crucem ſepulcrorum oſtia aperuit, & æternas illas inferorum portas contriuit. Matris tandem Virginis clauſtra admiranda virtute concluſa ſeruauit.* Hæc ille, quibus pondero: poſt tot portas, vecteſque confractos, inde admirandam Dei virtutem commendat, quod virginitatis Marianæ clauſtra, admiranda virtute concluſa ſeruauit. Cuius facies montes contriuit, & velut ceram liquauit, liliatam pudicitiæ vallem in Maria integrã nouit æternare. Proh Dei virtutem mirabilem! Nonne magnum

C

D

Cyril. Hieroſ.

E

magnum, hoc, in Mariam, Dei faci-
nus. Sed accipe manus, nimirum,
quod feminæ coadiutrici totam re-
parationem generis crediderit hu-
mani. Imperium hominis in vni-
uerſo orbe terrarum firmaturus Do-
minus mulierem Adamo adiutricem
addidit. Proh dolor! Vnius mulie-
ris fallacia imperium hominis cor-
ruit, & totum Dei opus, ſi quo alio
facinore, hoc vno feminæ opere la-
bauit. Quid tunc Deus? Femineum
ingenium, & ſtatum abominatus,
maledictis feminas multauit, a pa-
radiſoq. exulare fecit? Cur ergo ho-
minem reparaturus non ſibi cauet à
femina? Cur impauidus mulierem
iterum adit? Fortis eſt Deus, nil quod
Num. 16 timeat habet. Numer. 16. cum Deus
iratus in Core, & Dathan, & Abi-
ron, vniuerſam Hebræorum natio-
nem euertere tentarit, Moyſes, &
Aaron ſteterunt: & vt Deum placa-
rent, ſic eius fortitudinem maximam
obijciunt. *Fortiſſime Deus, non vno
peccante, contra omnes ira tua deſæ-
uiet?* Hoc elumbi, puſillanimiq. ho-
muncionis proprijſſimum, quod pro-
pter vnius errorem, in omnem ge-
nerationem exardeſcat, quaſi ex vno
ſuſpectos omnes habeat, ab illiſq. ſi-
bi timeat, & exardeſcentem iram
ſuam neſciat frænare. Non ſic qui
magnanimi, forteſq. ſunt, qui & ſe
temperare norunt, & alios timere
neſciunt. Ergo Deus qui omnium
fortiſſimus eſt; fortitudinis ſuæ illud
prodit indicium, quod etiam peccan
te femina, & regium euertēte opus,
iterum ad feminam recurrit, cui to-
tum humanæ reparationi cōſilium,
quaſi optimæ coadiutrici fidit. Hinc
Zeno. D. Zeno ſerm. 2. de Natiu. ait. *Exul-
tate feminæ, promotionemq. veſtri ſe-
xus agnoſcite, culpa deleta veteri. Ec-
ce per vos iungimur cælo, anus aperit
angelum, & virgo Deum. Hic eſt Deus
noſter qui dignitate interim ſepoſita,
non tamen poteſtate, &c.* Longiorem

A Zeno producit ſer. nobis id ſatis eſt,
quod feminæ crediturus humani ge-
neris excitationem, ipſe Deus adeſt
diſſimulata dignitate, non tamen po
teſtate: quippe qualiter diſſimularet
poteſtatis ſuæ ingēs robur, qui a mu-
liere videns opus ſuum proſtratum,
& deiectum, iterum mulierem con-
uenit? Qui matri maledicens, dolo-
res, & ærumnas minitatur, filiam a-
B dit, & de cœleſtis toris benedictione
cumulat? Qui parentes a paradiſo
exturbat, & prolem ſibi in matrem
adſciſcit? Magna hęc in Maria fiunt,
in quibus neceſſum eſt, vt incredibi-
lis Dei potentia pateſiat. Similem
Dei potentiam exagerat Tertull. eo Tertull.
quod, extiturus cum fuerit Marcion
hæreticus nauclerus, adhuc Ieſus ad
naues accedat, vt diſcipulos ſibi quæ-
C rat è nauibus? Sic enim ait lib. 4. *Af-
fectauit de nauiculariorum collegio al-
legere, habiturus quandoq. naucleru
Marcionem.*

§. VII.

Deus hominibus veras res præſtat, ab illiſq. ſola nomina accipit.

D MAgna ſuſcepit a Deo Virgo,
ait enim, fecit magna qui po-
tens eſt, & quid pro magis his Deo
reddit? Redditur a Virgine Deo
confeſſio illa, *& Sanctum nomen
eius.* Equidem nouit Deus bona da-
ta dare hominibus, dare, inquam,
res veras, ſolidaſq. glorias, à nobis
autem ſola nomina, nuda nouit vo-
cabula accipere. Moyſem, & Eliam
E cum Ieſu colloquentes in Thaboris
gloria notans Tertull. lib. 4. contra Tertull.
Marcionem ait. *Quid tam Chriſtus
creatoris quàm ſecum oſtendere præ-
dicatores ſuos? Cum eis gloriam ſuam
communicare à quibus Dominus glo-
ria nuncupabatur?* Hoc diuiniſſimi
Chriſti, ſummi Patris filij proprijſ-
ſimum; quod pro nuncupatione

Digitized by Google

glorioſi nominis, veritatem ſuæ gloriæ communicet, quia res gloriæ tradat ſuis, & nomē gloriæ ab illi accipiat. Memini D. Iſid. Pel. lib. 3. ep. 131. ſic ſeruorum Dei gloriam extuliſſe. *Operæ pretium eſt, relictis bonorum nominibus, ad res ipſas contendere. Regnum enim, & opes, ac gloria nomina quędam ſunt apud exteros: res autem apud Chriſtianos. Quemadmodum etiam contra, dedecus & mors & paupertas apud nos vocabula ſunt, res autē apud illos.* Ex quibus illud ego addiderim, quod iam dixi, nimirū quod regnū, ac gloria accepta Deo ex hominibus, nomina etiam ſunt apud Deum, res autem apud Dei ſeruos. Malè ergò cum accipis a Deo gloriæ res, non reddis illi gloriæ nomina inſignia. Hæc in Adamo peccatore Deus Maximè deſiderauit, quando cōdonaturus ſi reſipiſceret, vocabat, Adam, vbi es? Ad quæ ille. *Audiui vocem tuam, & timui.* Vide quam ſeſe ruſticum in reſpondendo exhibeat, quod notans, Lippom. ait. *Sine honoris præfatione, & cognomine, ſine digno epitheto Deum alloquitur. Vocem,* inquit, *tuā audiui, non addit, Clementiſſime Deus, & creator meus.* Largus in accipiendis à Deo beneficijs, auariſſimus in reddendis Deo nominibus. Crediderim hāc etiam a ſerpente ruſticitatem ebibitam: etenim diabolus interroganti Deo Iob 1. *Vnde venis?* Ipſe ſolum reſpondit. *Circuiui terram, & perambulaui eam.* In quem merito iraſcitur Chryſoſt. hom. 2. factus. *Superbus, & tumens, ni que ſui locum, & ſtatum ſciens, neque interrogantis dignitatem, dicit, circuiui terram.* Plane ruſticus, ac ſuperbus, qui quæ ſolum dare poteſt nomina gloriæ, ea Deo eripiat. Humilis, & comes Maria vel tunc maximè cū Deo grata, illi reddit glorioſa nomina, & illuſtria, dicens, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

Gen. 2.

Lyppo.

Iob. 1.

Chryſ.

A *Text.* Et miſericordia eius à progenie, & in progenies timentibus eū.

§. VIII.

Miſericordia Dei fœcundiſſima, per omnes generationes, ſed vbi eſt Dei timor.

Fœcūdiſſima res eſt miſericordia diuina, comendit cum humanis generationib. a progenie, & in progenies extenditur: ſed ſi habeat ſocium timorem Dei. Id innuit Pſ. 28. B *Vox Domini præparantis ceruos,* ſiue vt ex Hebræo alij reddunt: *Vox Domini parturire facies ceruas.* Quippe natura difficiles ad partū ceruæ, cum tonitruum timore percelluntur, maturos iam fœtus parturiunt: ſic vbi timor Dei adeſt, per generationes & generationes miſericordiā Dei multiplicat. C Hinc eſt, quod ſterilem ſocium, iam iam igni applicandum, vt reuiuiſcere, & fructificare faciat bonus latro, dolēs quia iuxta miſericordiæ fontes pereat, timorē ſuggeſſit, dum ait Lucæ 23. *Neque tu times Deum.* Quod ſic expēdit D. Chryſoſt. hom. de cęco nato. *Alter probus inuenitur, in iudicio reus, in cruce iudex, ſed &* D *timorem docet. Prima enim vox latronis ad ſocium latronē hac fuit. Neque tu times Deum.* Et meriꝫo in ligno ſterili, & arente etiā iuxta miſericordiæ apertos fontes poſito, vnū timorem Dei deſiderauit, de quo poſſit in vitā æternam fęcundari. Nihil mihi crede, ſic fęcūdat animos, ſic munit, ſic virtutes eorū æternat, vt Dei timor. Sic ex Dinæ hiſtoria, pro timore exclamat Cellen. Abbas lib. de panibus c. 14. aiens. E *Noli fil a Iacob, noli ſine fratrib. exire ad mulieres regionis huius; quia Leo eſt in via, Sichen filius Emor ardens concupiſcentia tui. Saltem Simeon, & Leui, id eſt timor præſentiū, & futurorum pudicitiæ tuę ſemper aſſiſtant protectores, & vltores, ne rapiaris, ne blanditijs delinita inconfuſionē nobilitatis tuę proſtituaris.* Nemo nos a paternali Dei amore rapiet, nemo

Pſal. 28.

Luc. 23.

nos,

nos diuinę miſericordię auferet; imò
A hoc vno timoris Dei affectu replebi-
mur omninò ſanctitate. Quid dixiſſe
miraris? An noſtra maior quã Chri-
ſti Domini capacitas? Ergo vide quo
Iſaia 11. Chriſtus repleatur, Iſa. 14. *Requieſcet*
ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus
ſapientiæ, & intellectus, Spiritus con-
ſilij, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ,
& pietatis, & replebit eum Spiritus ti-
B *moris.* Quid pro timore dignius? Cui
ſapientia, pietas, fortitudo, & aliæ
adſunt virtutes, hunc replet timor.
De quo vide quam ſe ipſe diuinus ti-
mor iactet apud Guillel. Pariſ. lib. de
Guil. moribus, tract. de tim. *Sunt & aliæ*
magnificæ laudes meæ, inter quas & il-
la eſt eximia, quod ipſum Chriſtũ Do-
minum apothecã omnium gratiarum,
imò fontem omnium virtutum replere
C *dictus ſum. Cum enim alijs datum ſit*
in illo requieſcere ſolum, replere eum ab
Spir. S. mihi tributum eſt. Ita enim ibi
dicitur, requieſcet ſuper eum ſpiritus
ſapientiæ & intellectus, & ita de alijs.
Deinde dictum eſt, replebit eum Spiri-
tus timoris Domini. Nec mirum, cum
ego plenitudo ſapientiæ ſim, cum ſim
ipſe Dei theſaurus. Quid ergo decuit
D *magis implere illum, in quo ſunt omnes*
theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei? Hæc
ille pulchrè de Dei timore nobis do-
natur: inanis ille, & vacuus erit, qui
ſine Dei timore vixerit, quem ſi ha-
bueris, plenus es feliciſſimus es. De
Iob dicitur quod vacuatus omni ſub
ſtantia, de hac diuini timoris pleni-
Zeno. tu fine gaudebat. Sic D. Zeno. lib. 2.
ſer. 16. ait. *In ſterquilinio fetido, ſcatu-*
E *riente vermibus Iob ſedet, quaſi nihil*
paſſus, ſed ſolo Dei timore contentus.
Cur non eſſet contentus eo Spiritu,
qui corda humana potis eſt replere?
Enimuerò Dei timor anteambulo eſt
omnigenæ miſericordiæ, fauoriſque
diuini, vnde ex timore à Deo incuſſo
Chryſ. ſic argumentatur Chryſ. hom. 6. ad
Pop. *Si rebus ipſis caſtigare vellet, &*
malorum experientia nõ tot diebus vos

A *timori tradidiſſet, cũ enim punire no-*
luerit, terret. Quoniam ſi puniturus
eſſet, timor eſſet ſuperfluus. Vbi ergo
præmittitur timor; non ſupplicium,
ſed Dei fauor expectetur. Sic cum
Maria Luc. 2. turbata eſt in ſermone
Angeli, diuini fauoris ingentem in
illa capacitatem meditatur D. Chry- Chryſ.
ſol. ſerm. 143. aiens. *Quod per An-* Iſa. 160.
gelum Deus mandat, ille meretur ſci-
B *re, qui timet ſcire. Audi Dominum di-*
centem, ſuper quem reſpiciam, niſi ſu-
per humilem, & manſuetum, & tre-
mentem verba mea. De Dei timore
ſæpè aliàs.

Text. Fecit potentiam in brachio
ſuo, diſperſit ſuperbos mente cor-
dis ſui.

C §. IX.

In eo maximè Dei oſtenditur poten-
tia, quod ſuperborum mentes in
humilitatem transformet Chriſti.

CVm ab extenta Dei manu vel a
ſolo eius digito ſuperbiſſimos
Ægyptios nouerim diſſipatos, immo
D ſuperbiæ omnigenæ patrẽ Luciferũ
è cælo deturbatũ, & terræ viſceribus
ſepultum: quæ erit iſta laus brachij
Dei fortiſſimi, quod ſuperbos ſupplã- Beda.
tet? Adde in præſenti brachium Dei Theod.
eſſe filium Dei, qui fortiſſimum Dei Orig.
brachium frequenter in ſacra pagina Greg.
appellatur, quod Incarnatione extẽ- D. Th.
tũ aereas poteſtates debellauit. Qui
ergo ex ſuperbis triumphus decebit
E magis diuinũ brachium, nempe filiũ
Dei hominem factum? An quod ve-
rè, & propriè ab illo ſuperbiſſimi ty-
ranni fuerint enecti, mari terræq. ſe-
pulti, ignibus addicti immortalibus?
Sanè ad hæc perpetranda, non deſi-
derabatur potentia tãti brachij, quã-
do vel *ſpiritu oris ſui interficiet im-*
pium, & tyrannorum maximũ. Vbi
autem fecit potentiã in brachio ſuo,

quid maius ſpetatur, nimirum quod
diſperſerit ſuperbos mēte cordis ſui?
Hoc eſt quod ſuperborum mētes ſa-
lubri contritione tranſmutauerit in
humilitatem. In hoc maximè eluxit
potētia filij Dei, hoc fuit illius opus,
hic labor totius incarnati Dei œco-
Pſal. 28. nomiæ. Huc ſpectauit Pſalm. 28. *Vox
Domini confringentis Cedros, & com-
minuet eas, tanquam vitulum Libani.*
Cuius explicationem libenter capio
Richar. Vict. a Rich. Vict. dicente. *Verè hac mutatio dextera excelſi rigorem Cedri con-
terere, & ad ſimilitudinem vituli Li-
bani, id eſt qualibet tumida corda incli
nare ad imaginem humilitatis Chriſti,
qui attritus eſt propter ſcelera noſtra,
non propter peccata ſua.* Hæc, inquam,
eſt mutatio dexteræ Excelſi hoc o-
pus dignū laudatiſſimi brachij Dei,
quod proceræ illæ arbores, quod ſu
perbi & elati homines, auidè & eni-
xè ament neſciri, & pro nihilo repu-
tari, a Domino factum eſt iſtud. Quā
diuini brachij potentiam oſtendit il-
Gen. 39. lud de Chriſto Domino Iacob Gen.
39. decantatum, ſcilicet, *quaſi primo-
geniti tauri pulchritudo eius.* De quo
Tert. pulcrè Terr. lib 3. in Marc. ait. *Tau-
rus ob vtramque diſpoſitionem alijs fe-
rus, vt index, alijs manſuetus, vt Sal-
uator, cuius cornua eſſent crucis extre-
ma. Hac denique virtute crucis, & hoc
more cornutus vniuerſas gētes, & nunc
ventilat, per fidem auferens a terra in
cælum, & tunc per iudicium ventilabit
auferens à cælo in terram.* Hęc ille, de
mira Chriſti fortitudine in conuer-
tendis, ſiue euertendis ſuperbis. Vbi
expende, quàm facile euertat Deus
ſuperbiſſimos quoſque, nimirum qua
facilitate quis graue aliquod a cœlo
in terram dimittit, at vt ad meliorē
frugem cōuertat, ingenti fortitudine
eget, quia grauiſſima corda deorſum
vergentia, & renitentia a terra in cæ-
Leo. lum ventilāda ſunt. Hinc D. Leo ſer.
8. de Paſ. ait. *O admirabilis potentia
crucis! In qua & tribunal Domini, &*

A *iudicium mundi, & poteſtas eſt cruci-
fixi. Traxiſti enim omnia ad te, & cum
expandiſſes tota die manus tuas, ad po-
pulum non credentem, & contradicen-
tem tibi confitenda maieſtatis tua ſen-
ſum totus mundus accepit.* Proh extēti
diuini brachij poteſtas, quæ grauiſſi-
mas renitentium mentes, ad ſuperos
vſque facis reuolare! Nūc teneo Sal-
uatoris triūphos Ezechieli monſtra-
B tos, cuius triumphalis currus ſub iu-
gis bouis, leonis, & hominis volitan-
tia corpora cernebātur, quaſi ea Sal-
uatoris denotetur poteſtas, quod pō-
deroſas mentes, corda peccatorū gra
uia, & deorſum vergētia, ad tranan-
dum ęthera perpeti nobilitet ala. Vt
veriſſimè dicat D. Bern. ſerm. 19. in Bern.
Cant. *Multum laborauit in eo Salua-
tor, nec in omni mundi fabrica tantum
C fatigationis author aſſumpſit. Illa, di-
xit, & facta ſunt; mandauit, & creata
ſunt: at vero hoc, & in dictis ſuis ſuſti-
nuit contradictionem, & in factis obſer
uatores, & in tormentis exprobratores.*
Quas contradictiones & renitentias
nō expertur, qui boues, & leones ad
ſuperos niteretur ventilare? Sed &
hos in cælum ventilauit, & per aſtra
fecit volare, quo eius brachij pote-
D ſtas maxima explicatur.

§. X.

*Chriſtus Dominus redempturus homi-
nes, ſibi labores, & opprobria om-
nia præoccupauit.*

EA eſt regalis brachij poteſtas vt
ſibi ſpecioſa omnia, & vtilia in
primis occupet: venienti enim Regi
E ſtatim alimenta præoccupantur, pro
fecturo commeatus ſtagnantur. Rex
autem Chriſtus homines redemptu-
rus accedens, in eo pientiſſimi brachij
ſui oſtendit poteſtatem, quòd labo-
res, & opprobria cuncta ſibi præoc-
cupat. Suffixo iam cruci Dño dicit
Matt. c. 27. *Tunc crucifixi ſunt cum eo* Mat. 27.
*duo latrones, vnus à dextris, & vnus
à ſini:*

Digitized by Google

à ſiniſtris. Prætereuntes autem blaſphemabant eum mouentes capita ſua. Nullus prætereuntium latronibus moleſtus erat, nemo illis nota furta, & homicidia improperabat: cur hoc? ſanè potentiſſimus Rex Iudeorum improperia omnia, & opprobria vni ſibi tunc temporis præoccupauerat. Id
Iſid. Pel. nobis notatum dedit D. Iſid. Pel. lib. 5. ep. 130. fatus. Pondebat quippe in patibulo; meridiano tempore, atque in metropolitana vrbe, ac maximo feſto, in quo neminem fuiſſe, veriſimile eſt, qui non intereſſet. *Quin etiã alij cauillis in eum laudebant, alij latus ipſius lancea feriebant. Atque in eos quidem latrones, qui vna cum ipſo in cruce acti fuerant, nihil tale perpetrabant.* Equidem probra omnia vni ſibi Dominus tunc temporis reſeruauerat, ipſe ſolus pro omnibus opprobria pati volebat. Memini apud Io-
Ioan. 2. an. c. 2. Dominum ad nuptias iuiſſe, item, paſſurum Hieroſolymam aſcẽdiſſe; at cum de nuptijs agitur, dicit, *Erat Mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autẽ & Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.* Verum vbi ad Hieroſolymã veniendum erat, ſolum ait, *Aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Ieſus dicitur aſcendiſſe, non diſcipuli, an quia diſcipuli non aſcenderunt cum Ieſu? Abſit: imò ſimul & Ieſus, & diſcipuli aſcenderunt Hieroſolymam, paulò enim poſt Ieſus negotiatores a tẽplo abegit, dicit Ioãnes, *& mirati ſunt diſcipuli*: aſcenderunt ergo cum Ieſus diſcipuli. Sed iam ſcire cupis, cur ad nuptias ſimul Ieſus, & diſcipuli dicantur iuiſſe, in Hieroſolymæ aſcenſu prætermiſſis diſcipulis, ſolus Ieſus aſcendiſſe prædicetur? Sane in nuptiali cõuiuio leuamen aliquale erat, quod etiam permittit Deus ſuis diſcipuli, at apud Hieroſolymam omnia dura manebant, crux, verbera, opprobria, quorum auidiſſimus Ieſus omnia vni ſibi præoccupauerat, & ſic ſuis ſe infudetat diſcipulis ad

A patiendum, vt vnus ipſe & ſolus videretur inter labores eſſe vt ſolus illos patiatur. Ab hac ſtat ſententia Orig. tom. 11. in Ioan. aiens. Obſer- Orig.
uandum eſt Matrem Ieſu dici adeſſe nuptij, vocatumque fuiſſe Ieſum cum diſcipulis neminem vero præter Ieſum nominari Hieroſolymam aſcendiſſe. Videriq. diſcipulos etiam adfuiſſe, quandoquidem recordati
B ſunt ſcriptum eſſe, *zelus domus tuæ comedit me, At fortaſſe in ſingulis diſcipulis erat Ieſus Hieroſolymam aſcendens, quocirca non dictum eſt, aſcendit Ieſus Hieroſolymam, & diſcipuli eius.* Et quidem in ſubeundis laboribus vnus Ieſus exhibetur, vnus eſt Ieſus qui patiatur, ſibi labores, & ſudores reſeruans,
C gaudia & feſta permittens, & reliquis.

Reuoca in memoriam maternam illam charitatem Rebeccæ, qua filium Iacob cæleſti benedictione aptabat, & cũ ille timeret, ne pro benedictione maledictio ſibi obueniret, ait illa Gen. 27. *In me ſit iſta male* Gen. 27.
dictio fili mi. Quę verba põderans D. Iſid. Pel.
Iſid. Pel. lib. 2. ep. 58. inquit,
D *Rebecca apoſtolica, vt ſic loquar, animi magnitudine prædita imprecationẽ ſuſcipere minime dubitauit, vt ipſius filius benedictionem conſequeretur. Atque bonis quidem ipſi cedebat: mala autem ipſa ſola ſufferre parata erat, dicens, in me ſit iſta maledictio fili mi.* Ecce modo nõ Rebeccę amorem, ſed diuini brachij validam, & ardentẽ charitatem, qui in cruce extenſus, & confoſſus,
E imò pro nobis maledictum factus, imprecationem ſuſcipere minime dubitauit. Atque bonis quidem diſcipulis, & omnibus hominibus cedebat, mala autem, nimirum maledictionis priſtinæ partus tribulos & ſpinas, dolores, & nuditates ipſe ſolus ſufferre paratus erat. Proh charitas Chriſtiana prodiga in bonis diſpertiendis, auariſſima in malis ſibi

reſer-

Digitized by Google

inſtruendis? De alatis illis Cherubinis apud Ezechielē, c. 1. dicitur. *Duæ pennæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebāt corpora eorū.* Quippe in Chriſtianis affectibus hęc duo licet obſeruari, & quod beneficentię alæ extentæ ſint ad alios, & quod ærumnas, & dolores ſibi vni reſeruet Chriſtianus. Sic D. Greg. magnus hom. 4. in præſenti, vbi dicit. *Sanctorum pennæ coniunctæ ſunt amor, & ſpes; duæ verò pennæ, quæ corpora contegunt ſingulorum, & ſibimet ad alterum coniunctæ non ſunt, timor, & pœnitentia.* Volare faciat Chriſtianus bona ſua ad alios, at timores, & pęnas vni ſibi velit habere, ſi ſummitatē charitatis pertingere amat. Hanc charitatis ſummitatem pulcrè inſinuat D. Iſid. Pel. in duobus fidelis populi dilectoribus: alter erat Moyſes, alter Paulus, ille ſic rogabat pro populo Exodi 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Hic ep. ad Rom. ait. *Optabam enim ego ipſe, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Ex quo ſic eleganter monet Iſid. lib. 2. ep. 58. *Moyſes vt de diuino libro expungeretur rogauit, ſi ij qui ſub ipſius imperio erant, internecione delerentur. Maius eſt quod Apoſtolus fecit: nam ille ſimul perire cupiebat; hic autem perire, vt alij ſalutem conſequerentur.* Eam Apoſtolus charitatem a Dei brachio Chriſto accepit, qui per ſui contritionem, omnes homines in libertatē aſſeruit, qui ſibi mortem, & maledictiones accipiens, nobis ingētia bona reliquit, & optimum triumphi modū docuit. Sic Græcus apud Cat. explicat illud, *fecit potentiam in brachio ſuo*, nimirum, *nec quoquā alio mediante, niſi in proprio brachio, triumphum docuit*, quatenus brachium Dei ſibi dolores aſſumens, omnibus alijs glorioſos peperit triumphos.

Iſid. Pel.

Exod. 32

Græcus.

A *Text.* Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes. Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham & ſemini eius in ſęcula.

B

§. XI.

Deus res hominum firmauit, fulciuit.

QVis fugiat mundiales vices? Quis rerum humanarum rotatus non ſubibit? Sane ludit & humanis diuina ſapientia rebus, iā Irus qui modo Crœſus erat, iam exigit tributa, qui paulo ante emēdicabat ſtipem. Sapiēter Philo lib. Quod Deus ſit immutabilis, de rerū humanarum volubili ſtatu philoſophatur: *Verbum diuinum, ait, choreas in orbem duxit, quod vulgus hominum fortunā vocat, & omnes gentes circulluſtrando, nunc his, nunc illis imperia vel tribuit, vel adimit.* Sic oīa humana in præcipiti rapta ſunt, a ſentina itur ad puppim, deponuntur ponentes, & exaltantur abiectiſſimi quique. Porro medijs his humanæ conditionis vocibus recordatus Deus miſericordiæ ſuæ antiquis promiſſæ Patribus ſuſcepit Iſraelem puerum ſuū; hoc eſt, ſeſe humanæ carni immiſcuit, ſeſe ſubiecit noſtræ volubili naturæ quaſi nobile & immutabile fulcrum, æternumq; ſuorum imperiū ſtabiliuit. Huc ſpectat illa ſubminiſtratio Chriſti, quā dicit Paul. ad Philip. 1. aiens. *Subminiſtratio ſpiritus Ieſu Chriſti*, vbi D. Anſel. *Sicut columna, vel fundamentū fulſit me ſubter, ne corruam.* Hoc decebat fundamentum res humanas, ne paſſim currerent, hoc ſibi adhærente fulcro egebat noſtra natura, ne communes ſubiret vices, & volubilitates. Hoc ferreum robur immiſcendum erat fictili, & teſtaceo calcaneo, vt aurea, argenteaque membra

C

Philo.

D

E

Ad Phil.
Anſelm.

bta æternum confirmata durarent. Nõne poſſet Deus labilem naturam hominis, vel ſpiritu oris ſui confirmare, quã neceſſitate coactus ſeſe illi nobile fulcrum admiſcuit? Proferam D. Athan. qui ſerm. 3. contra Arrianos, ſic loquitur. *Si ob vires ſuas, per quas id potuit Deus, verbo eam iuſſiſſet, & ita maledictio aboleretur, imperantis quidem potentia in conſpicuo pateret: homo tamen eiuſmodi effectus fuiſſet, qualis Adam ante præuaricationem fuerat, extrinſecus accipiens gratiam, non autem eam ſuo corpori conglutinatam tenens. Talis ſiquidem antea fuit, quam in Paradiſo collocaretur, forſitam etiam deterior euaſiſſet, vtpote qui iam præuaricari edidiſcerat.* Ecce tibi res hominum in animo mutationi ſubiecta, quam labatur, quã laberetur. Quid intereſt quod homo ab intrinſeco labilis, ſuſcipiat omnia ſanctitatum decora: niſi ad illa ſuſtẽtanda fulcrum ſibi habeat adhærescens? firmo nitatur fundamento? Nouit hoc diuina ſapientia, & vt humanis vicibus mederetur, naturam hominis ſuſcepit; hoc eſt, firmiter ſibi coniunxit, ſeſe humanæ felicitatis ſubiecit fundamentum. Id ex multorum Patrum lectione, clamat

Prou. 8. Prou. 8. dicens, *ante ſecula fundauit me.* Et quid eſt illud, *fundauit me*, niſi me fundamentum firmitudinis

Cyril. humanæ poſuit? Sic D. Cyril. Alex. lib. 5. theſauri c. 8. *Quando quaſi lapis aliquis de monte abſque manibus dimiſſus, hoc eſt, ex ſubſtantia patris profectus, in carne noſtra, quaſi in terra defoſſus eſt. Tunc fundauit me ait ſapientia quaſi dicens: Filius Dei ſum verus, ſed homo factus ſum, vt principium, & fundamentum ſuperædificandorum per fidem ſuam, vt propter carnis connaturalitatem mihi ipſi eos cõpingam.* Quid aptius à diuina ſapientia potuit excogitari, vt mederetur humanis vicibus, quam vt humanæ naturæ ſe ipſam coniungat? Equidẽ vt Chriſtus apud Pilatũ ludibrij cauſa, chlamydem induit, & coronam, regios ſplendores ſuis fidelibus æternauit. De quo ſic D. Iſidor. Pel. lib. 1. Iſid. Pel.
Epiſt. 250. loquitur, *Ludibrij vestitus de terreno imperio, ac principatu tamquam ludicro triumphauit. Verum Domino impoſita robur, ac vires contraxi: atque ad imperium à ſucceſſione immune progreſſa eſt. Conueniebat enim eam tum vel Chriſtum duntaxat contigiſſet, atque ipſius fimbria extitiſſet, firmam, & ſtabilem effici.* Is enim eſt Chriſtus Dominus viuus lapis, qui firmitudine, & perpetuitate manet, qui ſuppoſitus faciat fragilia, & caduca omnia fulcire in æternum. Id quod etiam meditandum eſt in arundine, quam manu Saluator in prætorio patiens geſtabat; de qua D. Ambr. lib. 10. in Lucam ait, *Arundo* Ambr.
quoque ſecundum Matth. comprehenditur manu eius, vt humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur à vento; ſed operibus Chriſti corroborata fundetur. Sic ille.

§. XII.

In Deo ſolo firmitudo.

LAbuntur omnia, volubilique rotatu rapiuntur mundi magnalia, is ſolus rapidiſſimis rerum vicibus obſiſtit, cuius in vno Deo ſpes collocatur. Poſt ruinam Nabuchodonoſoris, poſt Balthaſaris excidiũ, regnũ accepit Darius, de quo Dan. Dan. 6.
c. 6. ait, *Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat.* Vbi crediderim, quaſi admiraculum, dictum eſſe illud, ex quibus Daniel vnus erat, quippe Daniel in delitijs fuit Nabuchodonoſori; item pergratus extitit Balthaſari, & tãdem placet Dario. Quis credere amicum Regis, cum rege non perire? Et ecce pereunt reges, transferentur regna, vnus Daniel Dei ſeruus ſtat, & perſeuerat omniũ ami-

amicus. Proferam Theodoreti verba ſic aientis, *Regnante Nabuchodonoſor, Daniel ſplenduit, & à maxime horribili rege adoratus eſt; regnante item Balthaſar floruit, nec minus illuſtris fuit Dario ſceptra tenente, regumque ſucceſſiones nihil de eius gloria immutarunt, ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit*. Cõuenite hinc qui regum amicitiam ambitis, qui ſtabilem, firmumq. ſtatum in regijs fauoribus amatis. Vnus eſt qui volubilem Fortunæ rotam ſtare faciat clauus, nimirum quo iniuſti diuinam ſeruitutem profiteamini. Deum Deo, virtutique innitimur, regum ſucceſſiones nihil de noſtra gloria immutabunt; firmi ſtabimus medijs humanis vicibus, medio rapidiſſimo gurgite, quo voluuntur omnia creata. **C** Iacob vidit celebrem illã ſcalã, & in ea Angelos aſcendentes, & deſcendentes, putarea ſcalam ſimilem fuiſſe Fortunæ rotæ, in qua motu perpetuo aſcendunt, & deſcendunt etiam Angeli, nulla enim creatura eſt, quæ mutationi non ſubiaceat. Sed vide miraculum, inter tot deſcenſus, & aſcenſus Angelorum, vnus Iacob immobilis, & firmus **D** perſeuerabat, vtpote qui capiti ſuo Lapidem Chriſtum ſuppoſuerat, ait enim Text. Gen. 35. *ibi poſuit lapidem ad caput*. De quo D. Hier. Pſ. 133. dicit, *ſub capite ipſius lapis erat Chriſtus*. Crede mihi, vni fidas Chriſto, ſi velis numquam cadere, ipſe eſt lapis angularis, pro firmo & immobili fundamento humanarum felicitatũ datus. *Gen. 35.* *Hier.* **E** Vt pulcre dicat D. Athan. ad Maximum *Omnis creatura de mutabilitate ſuſpecta eſt, ſed ipſum verbum ſuum corpus pro nobis obtulit, ne in hominum ſpe aut fiducia moreremur*. *Athan.* In vitæ ſcala aſcendunt, & deſcendunt etiam Angeli, caue fidas alij præter Deum, qui deſcendentibus cunctis creaturis, tibi aderit, teque firmum

A & ſtabilẽ ſuſtentabit. Ecce tibi apud Luc. cap. 2. poſt ſalutationem Angelicã dicitur: *diſceſſit Angelus ab ea*. *Luc. 2.* Vbi acutè Andr. Hieroſ. ait, *Diſceſſit ab ea Angelus, verum Dominus non receſſit ab ea*, qui ſolus humanæ ſpei manet ſuſtentaculum, cùm rapido cætera rapiuntur volatu. *Andr. Hieroſ.* Sane Abrahamus dilectiſſimum filiũ obtinuerat, ſuæ ſenectutis fulcrum, ſuæ fa- **B** miliæ ſtabilimentum, acceptæ a Deo promiſſionis ſuſtentaculũ. Sed proh dolor! inter hoc, iubetur filium iugulare, nec moratur ſenex, aſcendit montem, ſtruit ligna, ſuperponit Iſaacum, ſtringit gladium. Quidni, fidelis vir, ſicinne occidendus filius? Siccinæ ſuccidendæ familiæ ſpes? Nonne vel aliqua verba facies, cui facturus es mortale vnus? Quid di- **C** cis amantiſſimo filio iugulãdo? Verba Abrahami ad filium dedit Ioſephus, inquiens. *Ioſeph.* Fili mille votis te expetitum poſtquam in hãc vitam veniſti, ſumma cura, & ſolicitudine educaui, nil beatius reputans, quam ſi te viuum videre daretur, & deniq; hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo viſum eſt, vt te eius mihi benignitate donatum, ei **D** nunc redderem, fer generoſe hoc ſacrificium, cedo enim Deo, qui a nobis hunc honorem repoſcit. Itaque inter preces, & ſacra animam tuam apud ſe collocabit, *Vbi memor cur te potiſſimum educauerim, ſenectutem meam ſuſtentabis; non quidem per te ipſum, ſed Deum mihi curãs tuo loco adiutorem, & protectorem*. Expende quàm ſit cauear Abrahamus **E** a creaturarũ auxilijs, expertus enim volubilem creaturarum cõditionẽ, ſenectutem, ait, meam ſuſtentabis, ſed ſtatim cauet, non quidem per te ipſum, ſed Deum mihi curans adiutorem, quaſi & filium, & cæleſtes ciues de mutabilitate ſuſpectos haberet, & ſolius Dei manum, & ſuſtentaculum requireret.

CAPVT

CAPVT X.

De Maria prægnante, & partum expectante.

AIebat Angelus ad Mariam Luc. 1. concipies in vtero, & paries filiũ, quibus verbis ſignificatur, fructus vẽtris Mariani non præcox futurus, ſed ibi maturãdus, & perficiendus, & de Heroum mõte decimo parturiendus menſe. De quo erudite ſatis vt aſſolet pater Pineda in Salomonis incunabulis. Quid autem ex hoc Mariæ accedat excellentiæ, nobis modo venit examinandum.

Luc. 1. Concipies in vtero, & paries filium.

§. I.

Maria ſola in ſe vna communes omnium gratiarum fontes per decem menſes ſtagnauit.

QVis ingẽtes diuitiarum cumulos illi viro accreſcentes enumerabit, qui communes bonorum fontes, quibus vniuerſi viuunt, ſolus ipſe ſibi retinuerit per tempus aliquod? Hinc ergo placuit Hilario extollere Mariæ propè immenſas gratias, ſer. 2. de Natiuit. factus. *Commune omnium gaudium peculiari munere nouem menſibus ſola poſſides*. Fons ille bonorum, qui totum cæleſtem Paradiſum replet, qui vniuerſos Angelorum exercitus exſatiat, & inde redũdans mortales vniuerſos ingenti cumulat plenitudine gratiarum; is totus, integer, ſuper plenus intra ſolius Mariæ aluum clauditur, vt Mariana gratiarum abyſſus, longe ſuperet vaſtiſſimam plenitudinem maris. Etenim mare omnia flumina intrãt, ſed tamen vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant, ſicque per-

A ſpicuis reuerſibus quot flumina maris alueum intrant, tot alio erumpũt. At Marianam abyſſum vniuerſi conueniũt fontes gratiarum, nec per nouem menſium curricula inde exeũt, ſeſe eius mente ſtagnantes, & vtero. Excipe paruas guttulas, quibus tunc temporis ſancti ex ſuperpleno Mariã ſtagno rigabantur, quando in ſola Maria integer, & plenus erat fons gratiarum. Gen. 2. ſic habes. *Fluuius* B *egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum qui inde diuiditur in quatuor capita.* Quaſi extra paradiſum fluuius haberi non poſſit, niſi diuiſus, & in minuta fruſta ſecatus. Ad eum modum gratiarum fluuius, qui diuiſus, & guttatim ſectus ab alijs creaturis habetur, in ſola Maria indiuiſus, & plenus ſtagnatur. Id ponderat Cellenſ. Abb. lib. de C Panibus c. 12. dicens. *Quia ſimul collectã gratiã plenitudo nullatenus creatura humanã capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi: priuilegio tamen filij ſui ſupra totius totius creaturæ meritum Mater Dei, tota deitatis gratia eſt ſuperfuſa.* O quam exundauit aluus Mariana, quando qui diuiſus fluuius alios re-D plet vniuerſos, inibi totus clauditur? Clauditur, inquam, inibi fluuius gratiarum adeo, vt ex quo intrauit Mariana viſcera, nũquam inde exierint diuina fluenta. Quod innuit Angelus, quãdo dixit Luc. 1. *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*, hoc eſt nunquã non tibi aderit totus influxus gratiarum, ita exponit D. Athanaſ. dicens. *Quam virtutem per omnia tẽpora conceptus, eam habuiſſe confido, & poſt cõceptum, eam retinuiſſe: neque enim id* E *tẽporarium in virgine accidiſſe opinor, ſed per omnia tẽpora hoc illi datur fuiſſe.* Itaque influunt in Mariam omnes fontes gratiarum, & non effluũt, intrant Marianã aluũ omnia flumina, & nunquã exeũt, vt penè immenſam eius gratiarum abyſſum expaueas.

Gen. 2. Cell. Luc. 1. Athan.

Primum

§. II.

Primum tibi diuinam gratiam, quam aliys procura, nec niſi de pleno alios riges.

IAm illud, *concipies in vtero*, ponderãdum eſt, quo naturalem fœtus moram, & inhabitationem in vtero virginali explicat Angelus, vt confundat illorum mendacia, qui vt ingentem Deiparæ debitam tollant gratiam, cõtendunt in eius vtero Ieſum nec cõſtitiſſe, nec aliam illi gratiam communicauiſſe, præter eam, quam aqua communicat canali, per quem curſim tranſit. Contra quos ſtat illud Greg. Nazianz. ad Cledonium, recitatum in Synodo Epheſina, nimirum, *Si quis ſanctam Mariã Deiparam non credit extra Diuinitatem eſt. Si quis Chriſtum per virginem tãquam per canalem diſcurriſſe, ac defluxiſſe, & non in ea diuino modo, quia abſq; viri opera, ſed humano, quia procreationis lege, formatum eſſe dixerit, in ſimili impietate verſatur.* Expendo illud, *per canalem*, quo verbo agnoſco ſenſum intentũ a Theologo, nimirũ quod Maria nõ canalis, ſed fons verus extiterit humanitatis Chriſti, deinde pondero & aliud, quod ſcilicet Maria non quaſi canalis in ſolo tranſitu ad alios Ieſum habuerit, ſed, quaſi fons ſibi diutius detinuerit, & non niſi de pleno ad alios effuderit. Huic excogitationi lucem prætulit D.Ber.ſer.118.in Cant. vbi aſſerit. *Si ſapis concham te exhibebis, non canalem. Hic ſi quidem pene ſimul & recipit, & refundit, illa vero donec impleatur, expectat, & ſic quod ſuperabundat ſine damno ſuo communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem.* Ergo Maria non vt canalis, quod accepit gratiæ fluentum, ſtatim ad alios refudit, ſed vt concha, prius ſeſe per nouem menſes impleuit, meliorem ſuam partem efficiẽs, & ſic de ſuperpleno, ad alios fluen-

Greg. Nazian.

Bern.

A ta exire cupiuit. Vtinam ſic omnes non canales ad alios, ſed conchas nobiſmetipſis prius eſſe velimus! Act.7. magus ille Simon aiebat; *date mihi poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritũ S.* Proh ſeductor! ad alios iſte gratiã requirit, non ſibi, non vult eſſe concha vt de pleno fluat, ſed canalis, vt aliis abundet. Illum bene mordet Chryſoſt. ho. 18. Chryſ. *Oportebat petere, vt ipſe acciperet Spir.*
B *S. at ille quoniam hoc ei non erat curæ, vt des aliys petit.* Nonne ſimili laborabat inſania diues ille apud Lucam c.16. dum a flammis ait, *Rogo te, pater Abraham, vt mittas eum in domũ fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, &c.* Quam nefaria charitas, ſui oblitum in animæ diſcrimine aliorum meminiſſe! Pulcrè
C D. Greg. lib. 8. mor. c. 3 inquit, *Flammis vltricibus traditus non ſibi, ſed opitulari fratribus concupiuit.* Hinc merito D. Bern. ſerm. 2. ſuper Miſſus eſt, Bern. veteri Ioſepho præfert Ioſephũ ſponſum Mariæ dicens, *Ille frumentũ ſeruauit non ſibi, ſed omni populo, iſte panem viuum è cœlo ſeruandum accepit, tam ſibi quàm toti mundo.* Verè in hoc conuenit Mariæ, eiuſque imitator virtutũ, quando prius ſibi accepit fluen-
D tum diuinum, & nõ niſi de pleno ad alios refundi permittit.

§. III.

Vtrum Maria in homines liberalior ſepulcro, quando ſepulcrum poſt tres dies; Maria poſt nouem menſes nobis reddidit Chriſtum.

Auguſt.

E MVltus eſt Aug. ſer. 113. in extollẽda ſepulcri Domini gloria, imò conferens natiuit. Chriſti ex vtero Mariæ, cum natiuitate è ſepulcro ſic fatur. *Religioſior eſt plane iſta natiuitas quam illa. Illa enim corpus mortale genuit, totius mundi Dominũ nouẽ menſibus in vtero clauſũ tenuit, hac autem triduo tantum tumuli gre-*

mio

Digitized by Google

nio cuſtodiuit. Illa cunctorum ſpẽ tar-
dius protulit, hæc autem ſalutem citius
ſuſcitauit. Ideo ne Maria ſepulcro a-
marior, quia tardius dedit Theſau-
rum mundi? Imò inde ſepulcro in
homines Maria extitit liberalior. E-
nimuero ſepulcrũ, vt tertio die red-
deret Ieſum, vim maximam paſſum
eſt, vt tremor ille teſtatur, quo con-
cuſſum apparuit. Inſuper ſepulcrum
nil contulit egreſſuro Domino, nec
eius egreſſum parauit. Verum Maria
in homines liberalior, vt inſitum ver-
bum accepit, ſemper operata eſt, vt
nobis naſceretur filius, quem per no-
uem menſes excoluit, maturauit, ap-
tauit ad natiuitatem. Vnde D. Zeno
ſer. 4 de Natiu. *Parturit Maria non*
dolore, ſed gaudio, naſcitur ſine patre
filius, nõ totus matris, ſibi debens quod
cõceptus eſt, donans matri quod natus.
Etenim à materna efficacia habuit,
quod vtero adoleſceret, & ma-
turo tempore nobis eſſet natus. Eius
conceptio aſcribitur Spir. S. naſcẽdi
autem tempeſtiuitatem debemus a-
Theod. ctiuitati Marianæ. Id calluit Theo-
dotus, hom. ſæpe alias citata, dicens,
Paradiſo glorioſior facta eſt Maria.
Ille enim Dei cultura factus eſt. Hæc
autem ſecũdum carnem, Deum coluit,
eligentem hominis copulari naturæ.
Seſe iactaret Paradiſus quod a Deo
fuerit excultus, quod in ſe experire-
tur manus diuina: ſed maior eſt glo-
ria Mariæ, quæ ſuas manus impoſuit
operi diuino, quę Deum ipſum lilio-
rum ſepi vallans, in vtero ſingulari-
ter coluit, & excoluit, vt maturo ſui
ventris fructu homines viueremus.
Paradiſus a Deo excultus ocyſſimè
ſeſe fudit in fructus: qua horas diui-
nas pręſẽſit manus fructibus plenus
fuit, eoſq; homini propinauit. Væ ho
mini, qui tam præcocis, & acerbi fru-
ctus damnum experitur, & pœnas
Hier. 31. luit. Huc ſpectat illa vulgo iactata
Ezec. 18. querela apud Hie. 31. & Ezec. 18 ni-
mirum. *Patres comederunt vuam a-*

A *cerbam, & dentes filiorum obſtupue-*
runt. Inde paradiſo glorioſior facta
eſt Maria, quæ gratiæ fructum Ieſũ
in vtero ſuo ſic excoluit, vt paulatim
& per tempora, incrementum acci-
piens, acerbitatem priſtini fructus
tolleret, & dulcis & maturus, & tem
peſtiuus parturiretur hominibus.
Sic Georg. Nicomed. antiſtes di-
cit. *Maria eſt quæ aſcendit ex Libano*
B *virginitatis & mundum perfudit vn-*
guento. Ex qua dulcedo diffluens vete-
rem amarorem ligni dulcem reddit.
Ecce tibi quam nobis vtilis fuerit
longæua Mariani partus expectatio,
cultura enim diuina paradiſum fecit
in fructus feſtinare, qui ex feſtina-
tione immaturi & acerbi extiterunt
generi humano. Mariana cultura fe
cit Dominum in vtero tardare, &
C matureſcere ad partum, vt ſic veterẽ
amarorẽ ligni decoqueret, & nobis
dulciſſimam fructum ventris ſui do
naret: Vnde Chriſtiana reſpiciens
tempora Tertul. lib. de Monog. c. 7. Tert.
ait. *Deſierunt vuæ acerbę à patribus*
manducatæ filiorum dentes obſtupeſce-
re. Deſierunt equidem vuæ acerbæ,
ſed ex cultura Mariæ, qua diuinus
fructus, & maturus, & tempeſtiuus
D nobis in plenitudine temporis appa-
ruit.

§. IV.

Non repente ad virtutis faſtigium
euolandum, ſed paulatim, & per
gradus.

COnuenite huc vos omnes, quos
vel horaria expectatio diuexat,
qui de Chriſto concepto grauidi, ad
partũ curritis, & infantiã pertæſi ſu-
bito trãsformamini in virũ perfectũ
in ætatẽ perfectã plenitudinis Chri-
ſti. Ecce Maria cõcipit Deũ in vtero,
& per decẽ ſpatia menſiũ paulatim
ſuſtinet augeri & perfici corpus di-
uinũ. Etenim ait D. Zeno ſer. de Na. Zeno.
In hominem compactus tegumento car-
nis includitur Deus, humanamque vi-
tam;

tam mutuatur de tempore, qui præſtat A *temporibus æternitatem.* Quid eſt humanam vitam mutuatur de tempore? Sanè qui æternus eſt, moras temporis ſatagit expectare, & amat humanos ſubire progreſſus paulatim, per tẽporum ætates, vt prius puſio, dein puer, ſtatim iuuenis, poſtea vir, pulchritudine ſua proſpere proceda, & regnet tempeſtiuitate. B Non aliter Maria Deum voluit habere, niſi etiam illũ de tempore mutuans, mẽbrorum in vtero per temporis moras expectans maturitatem. Sicilia Dei

Cant. 1. amatrix Cant. 1. ait. *Botrus Cypri dilectus meus mihi,* non adhuc vua non muſtum non vinum optimum, & perfectum, ſed tantum botrus, nimirum gemmula, ſiue flos, & tamen in gẽmula & flore gaudet, C patienter ſuſtinens quod per temporis incrementa liceat maturum, & tempeſtiuũ fru-

Orig. ctum capere. Do in præſenti Orig. hom. 2. ſic fantem. *In quibus verbum Dei vitis vera efficitur non eis ad ſummum maturos botros producit, & dulces, nec repente eis efficitur vinum ſuaue, & lætificans cor hominis, ſed prius producit eis ſuaui atem odoris in florem. Botrus hic florens monſtratur* D *eſſe in vineis Engaddi, vt gratia fragrantia ipſius immittatur in initijs animæ, vt poſt hoc pati poſſit acerbitatẽ tentationum, quæ propter verbum Dei credentibus excitantur, & ita demum maturitatis eius dulcedinẽ præbet.* Sic qui ſapit, ne ſubito velit altum ſapere, per ima aſcendat ad ſumma, per inferiora, ſuperiora petat, prius lætetur in botris, & poſtmodum aſpiret E ad nouum illud cæleſtis regni vinũ, per infantiam creſcat in virum perfectum plenitudinis Chriſti. Felix il-

Matt. 26 la mulier Matth. 26 Chriſtum recũbentẽ cum diſcipulis ſuis vnguento precioſo perfudit, quam acriter mordebant diſcipuli, quod melius videretur eis, ſi vnguentum venderetur, & illius precio pauperes viuerent.

A Quid? verum ne eſt hoc an ſatius eſſe vnguentum venundari ad pauperes alendos, quam illo perfundi Chriſtum? Equidem perfectius illud opus

Chryſ. exiſtimat D. Chryſoſt. homil. 61. ad populum, & nihilominus ait iure increpitos fuiſſe Apoſtolos a Domino, quod ex nouella diſcipula, id quod perfectius erat, ſtatim requirerent, B quando tyrones non ſubito ad ſumma trahendi, ſed per gẽmulas & flores exhortandi, vt expectẽt maturos fructus. *Quoniam adhuc imperfectius erat affecta ipſam eam illi fatigabãt, eam conſolans hæc dicebat: vt quid moleſti eſtis huic mulieri? Ne mulieres fidem tunc germinantem diſcipulorum increpatio tabeſceret.* Expende illud tunc germinantem, quippe per ger- C men ad florem, & fructum itur, nec prius fructus quã germen exquirendus. Hic non poſſum non meminiſſe quoſdã prælatos, & magiſtros ſpirituales, qui nimis grauantur filiorum imperfectionibus, nec ſuſtinent expectare tempus tempeſtiuum vteri donec formetur Chriſtus in eis, ſed in infantia requirunt virũ perfectũ, & in nouellis, & imperfectis plãtis ſta- D tim oderunt, vel germen luxuriãs ſine fructu, & ſæpius clamant, *ſi ſic futurum erat, melius eſſet non concipere.* Hi feſtiniſſimi non ferentes vteri moras, amant ſæpius abortiri, & informes, imò deformes fœtus excludere. Illis pulcrè conuenit Ber. ſer. 12. in Cant. Moyſis exemplo, qui rebellibus filijs miſericordiam a Deo expo-

Exod. 32. ſtulans aiebat Exodi 32. aut dimitte illis hãc noxam; aut dele me de libro E vitæ. Tunc ſic Bern. *Neque Moyſes vellet ſolum ſe introduci in gaudium domini ſui, fortis ſcilicet remanente populo, cui licet inquieto & ingrato, vice pariter, & affectione matris inhæret. Dolet viſcera, ſed tolerabiliorem ſibi iudicat torſionem, quam excluſionem.* Ergo diſcant prælati viſcerum torſionem, faſtidia vteri tolerare, donec

in.

in filijs Chriſtus efformetur, diſcant ſubditi imperfecti iacere, & paulatim per incrementa temporis in perfectam ætatem euolare.

§. V.

Mariæ in vtero Chriſtum habentis deſideria.

ARdentiſſimis ſaluatorē videndi deſiderijs antiqui patres æſtuabant, ſed omnes longe ſuperauit Maria, vt quæ ardentior erat, & Deo proximior, intra viſcera continebat infantem. O quoties tunc repetiuit illud Ruperti aientis, *Quam veraciter ille te appellauerit deſideriū collium æternorum ego maxime experta ſum in viſceribus meis*. Enim verò tot eius in pectore ebulliebant deſideria; tot ardebat ipſa flammis, vt omnium priſcorum deſiderijs in vnū collectis, ſola videretur agi. Nullus ardentiores preces, & lacrymas obtulit, nullus calentiora emiſit ſuſpiria. Audiſti Seraphin illa apud Iſaiam cap. 6 Deo ſtantia, quæ ſimul & binis alis quietum Deum obnubilabāt, & alteris expenſis alis ſine requie præ nimio deſiderio volabant? Ecce modo in illis Maria delineata, quæ Seraphinis ardentior, & Dei amantior, Deum ſimul in ſumma requie vteri velamine contegebat, & totis præcordijs, crebris deſiderijs videndi illum afficiebatur. Apoc. 12. proțenditur cœleſtis hæc femina de amictu ſolis clara, de ſtellarum corona glorioſa, de ſubiacenti luna excelſa, ſed etiam dicitur quod, *In vtero habens clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat*. Sicc ne parturit virgo Maria? Siccine cruciatur, vt pariat? Equidem cruciatur Maria, vt pariat, non eo dolore, quo cæteræ excruciantur matres, ſed vehementi deſiderio videndi natum. Excruciat enim deſiderium vehemens amantes; excruciat longa expectatio concupientes animos; cur ergo vehe-

A mēs deſiderium, cur expectatio boni ſummo ardore concupiti virgineū pectus non ſimularent? non pungerent? non excruciarent? Apud Paul. ad Rom. 8. Omnes creaturæ, etiam Angeli, vt mauult Amb. Orig. & Theod. vehemēter cruciantur, dum reuelationem filiorū Dei expectant. *Nam expectatio creaturæ*, inquit, *reuelationem filiorum Dei expectat. Sci-*
B *mus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorū Dei expectantes*. Vbi ergo omnis creatura, etiam cælum, etiam ſanctiſſimi viri, etiam beati Angeli parturiunt, & ingemiſcunt reuelationem filiorum Dei expectantes, nihil mirandum,
C quod Maria, cuius expectatio maior cuius deſiderium ardentius, cuius amor exuberantior, expectans reuelationem filij Dei a ſe naſcituri clamet parturiens & crucietur, vt pariat. Quò crediderim ſpectaſſe D. Zeno. ſerm. 4. de Natiu. dum de Deo vtero clauſo virginali, ſic fatur, *Interea promouent ſuum membra factorem, & opus ſui figura veſtit artificem. Par-*
D *turit Maria non dolore, ſed gaudio*. Expendo illud, parturit, hoc eſt pariendi ſuſtinet cruciatus, ſed non illos, quos parientiū dolor, diſruptioq; membrorum cauſat, ſed quos vehemens expectatio, ardens deſideriū, & ab ſpe certa ortū gaudiū intimis ſolent inferre animis. Siccine dū fætus ī vtero perfecte figurabatur, parturit Maria, & cruciatur nō dolore, ſed gaudio, quo & ipſi beatiſſimi
E Angeli cruciantur. Hinc eleganter à B. Epiph. dicitur Maria verbū concipiens, *Thronus Cherubicus, cruciformis, & cæleſtis*. Quaſi vellet quod inter Cherubicas, cęleſteſq. virtutes, quibus in vtero Thronum Deo parauit, non ſtatim illi aſſurrexerūt cruciatus, vt ſimul Deum ſuſtentans, & gloria

Rupert.

Apoc. 12.

Ad Ro. 8

Epiph.

gloria affecta, & deſiderijs vehementibus agitata, & Cherubim, & cœlum, & crucem repræſentaret.

§. VI.

Vehementes expectationis amplius expenduntur cruciatus.

ILle Marianos in expectando Saluatoris partu cruciatu iuſto pondere penſabit, qui eius fidei certitudinem nouerit ponderare. Sane ille felix latro cruci ſuffixus erat, ea fide qua clamauit, *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum*. Quam vocem ſic ſtupet Aug. ſerm. 119. de tempore, vt præ illa parui ducat reliquos latronis cruciatus. Traditus enim erat latro crucis tormentis, ſed illa voce, fidelem mentem tradebat tantillæ expectationi de regno a Ieſu dando, cum primum animam agat, & prætermiſſis crucis doloribus, fidelem mentem dolet Aug. expectatione vexari, ait enim, *O latro quid in futura ſecula fidem in te perfectam fatigas?* Ecce tibi Auguſtini acumen non miratur hominem dolores mortis ſuſtinentem, & miratur, & dolet fatigationem credenti animo aduentuturam ab expectatione ad ſummum horaria! Cur in futura ſecula fidem perfectam fatigas? & ſi Ieſus in regnum properet, cur vt perueniat vis expectare? an neſcis fatigationem expectationis fideli animo eſſe maximam, excedere reliquos cruciatus? Hinc conijce quam apte Dominus Ioann. 4. Apoſtolorum labores conferens cum laboribus Priſcorum Patrum ait, *Ego miſi vos metere, quod non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis*. Quæ huius ſententiæ veritas? Priſci patres coniugij gaudia potiti ſunt, bona terræ comederunt, in diuitijs multi, in victorijs illuſtres, in regnis clari; in filiorum, charorumque ſinu occubuerunt, ſepulti in ſenectute bona. Verum Apoſtoli in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate tentati ſunt, excruciati ſunt, ferro, flammiſque extincti, cur ergo hi præ alijs dicuntur non laboraſſe? An crux ſuauior quam mollis lectus? An pauperies mitior quam rerum abundantia? An terra mortem crucemque minitans lætior, quam terra lacte & melle manans? Sane priſcos patres perfecte credentes vna vexabat ſaluatoris expectatio, & in huius comparatione nullus eſt alius labor. Ita Rupert. in præſenti fatur, *Illi credentes, & ſperantes credenda, & ſpectando fidem, & ſpem ſuam in propagatione carnis ſuæ, tanquam in bona terra gratia Dei committentes ſeminauerunt, euntes & flentes, & ſemina ſua mittentes. Et ecce nunc alij metunt, nempe vos Apoſtoli, qui promiſſionum, quæ ad vos factæ ſunt, præſentem habetis effectum*. Hæc ille. ſed adhuc oſtendo quam ſit credenti acceptior mors ipſa, expectatione, ſi tantum vnius meminerimus ſenis aduentum Chriſti Domini expectantis. Is eſt Simeon de quo Luc. c. 2. *Et ipſe expectabat conſolationem Iſrael*. Expectabat ſane, adeo, vt præ expectatione illi mors dulcis accideret. Quid plura? Ingreſſuro Domino templum, ſic diuinitus admonetur Simeon apud D. Timoth. Hieroſol. *Surge ſenex quid dormis? tempus quo oraculum expleri debet, iam adeſt, matura cito, preſto eſt enim, qui te abſoluet. Excute necrotaphia, funereaſque ſindones, præpara ſepulcrum, diſpone domui tuæ, adeſt qui te miſſum faciet*. Perpende quæſo, quibus putet Timotheus poſſe deliniri expectantis animum, nimirum oſtenſo funere, annuntiata morte. Etenim expectatione mors ipſa ſuauior, animo expectanti haud ingrata mors dum ab expectatione ſoluatur. Hinc iam facile erat Mariæ expectantis pondetare cruciatus, ò quam fatigabatur eius perfecta fides in expectando! O quam ipſa expectatione laborabat præ omnibus! Vere cruciformis,

ver-

Luc. 23.

Aug.

Ioan. 4.

Rup.

Luc. 2.

Timoth. Hieroſ.

Digitized by Google

vere martyr & pluſquam martyr.

§. VII.

Expectatio Mariæ digna imperio.

EA erat Maria, quę, & ſi vehemẽter concupiebat ſaluatoris partum, tamẽ incredibili patientia, veri tempora obſeruabat, quibus maturè, & tempeſtiuè benedictus ſui ventris fructus in terrã caderet. Ex quidem decebat cæli, terræque reginam adeo patiens expectatio, quippe D.

Ambr. Ambr. iuſtiſſimam electionem, qua Salomon in regnum fuit euectus, a patre, inde colligit, quod cęteri fratres etſi natu maiores, ita impatienter in regnum anhelabãt, vt neſciuerint illud ex patre expectare, *Vnde eo vſque præcauit David, vt cum Adoniam filium, regnum ſibi vſurpare comperiſſet, & gerere conuentus, non eum, qui præripere geſtiebat, ſed eum, qui expectaret, eligeret.* Sic Amb. in Apol. David cap 6. & merito David expectationẽ Salomonis coronauit, quãdo nimis propera feſtinatio Saulem a regno deturbauerat. Etenim conſerturus Saul cum hoſte manus, iuſſus fuerat a Propheta, vt ſe contineret tantum ſex diebus, ille autem more impatiens, expectare neſciens, ad bellum feſtinauit, vbi primũ imperij ruituri nomen accepit. Id quod

Theod. eleganter attigit Theod. in 2. Reg. q. 29. aiens *Denuntiauit Samuel Sauli vt eum expectaret ſex dies, & deinde cum rite ſacrificaſſet, auſtrueret aciem. Saul autem non expectauit Prophetam, vnde cum eum ſacrificantem deprehẽdiſſet Propheta, vehementer eum increpauit, & prædixit regni priuatonẽ.* Ecce tibi vna patiens expectatio, vel reges exuit, vel inauguratur. Imò crediderim ab expectatione Mariæ manifeſtam fuiſſe eius regię maternitatis dignitatem, & robur illud, quo negotia populorum ſuo ſubiecit placito. Huic excogitationi facẽ prætulit inclyta illa Hebræorum lux Iudith, cuius conciues adeo erant ab Holopherne, in anguſtum deducti, vt iam iam vrbis deditione, obſidionem vellent euadere. Tunc exurgens Ozias cap. 7. ait, *Aequo animo eſtote, fratres, & hos quinque dies expectemus a Domino miſericordiam, forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo. Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.* Merito Ozias expectationi totum committebat negotium, ſed male intra certos dies expectationem ſuam arctauit. Audiuit Iudith Ozię puſillanimem ex- Iudith. 7.

pectationem, vocat virum, præſentem alloquitur. *Quod eſt hoc verbum in quo conſenſit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs ſi intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? & qui eſtis vos qui tentatis Dominum? Expectemus humiles conſolationem eius, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum.* Hác illa expectationem populo perſuaſit, & ſummam rerum inter milites, inter arma, mulier obtinuit. Id quod expendens D. Amb. lib. 3. off. c. Ambr.

13. inquit, *Quanta honeſtatis authoritas, vt conſilium de ſummis rebus femina ſibi vindicaret, nec principibus populi committeret? Quanta honeſtatis authoritas, vt Deum adiutorẽ præſumeret, quanta gratia, vt inueniret?* Vna equidem magnanima expectatio præfecit feminam principibus, & fortiſſimis viris: ne mireris Mariam omnibus creaturis fuiſſe prælatam, quando ingenti patientia nouit Saluatorem vtero ſuo morantem expectare. Hác expectationem commendabat illa Cant. 2. dicens: *Adiuro* Cant. 2.

vos filiæ Hieruſalem, per capreas ceruoſque camporum ne ſuſcitetis, nec euigilare faciatis dilectã donec ipſa velit. Quæ verba ad Chriſtum venturum referens Philo Carp. ait, *Adiurat ne excitent deſiderium ſponſi ad ipſam; ſed vt quando velit, & ſecundum bene-* Philo. Carp.

p..tcitu'n maieſtatis ſuæ pro illa, terre-
ſtri fungatur legatione redemptionis.
Hæc erat Mariana cura intera rden-
tia deſideria, ne ante tempus excita-
retur dilectus, ſed ve ſ cũdum bene-
placitum eius aut tempeſtiue veni-
ret, aut tardaret. Hinc D. Laur. Iuſt.
ſer. de Annunt. ponderat quam affi-
ciatur ſaluator expectantiũ amore,
fatus, *Verbum in vterum Virginis de-*
ſcendit, vt ſpem daret laborantibus,
B *peccantibus indulgentiam, diligentibus*
pacem, atque expectantibus mercedem.
O quàm gauderet expectatione ma-
tris, qui in eius vtero expectantibus
mercedem parabat.

CAPVT XI.

De purificatione Virginis
C *Mariæ, eiuſq; ad templum*
aduentu poſt partum.

DVplici lege cautũ erat apud
Moyſem, ne feminę poſt
partum templum adirent,
antequam quadraginta dies purga-
tioni ſacratos expectaſſent, quibus
tranſactis oblatura Domino prolem
accederet. Qua lege ſolum tenebatur
femina, cuius partus, & peccato pro-
D lis, & ſanguinis fęcibus conſpurcaba-
tur. Vnde Maria, quæ in vidente ipſa
puritate, iuſtitiæ ſolem nobis peperit
feliciſſimo, nitidiſſimoq. partu, vbi
nullum dedecus, nulla macula, nulla
priſtinæ maledictionis ſuſpitio vide-
batur, a purificationis lege prorſus
immunis erat. Verum perfecta æmu-
latrix diuini fœtus, vt ille circumci-
ſionis notam eſt amplexatus, ſic illa
E ſole purior, purificationis legem ob-
ſeruat. Igitur illo die vide quanta a-
periantur Dei magnalia; lumen diui-
num appatet: Simeon Deum infan-
tem vlnis ſuſcipit, adeſt prophetans
Anna, Maria ſiſtit, Domino, & redi-
mit primogenitum, purificationiſque
Moſaicæ abſoluit ſacra. Nos autem
A miſſo Dei, & Simeonis, & Annę oc-
curſu in librum ſequentem cap. 9. ad
ea, quæ propria Mariæ fuerunt, pro-
peramus.

Luc. 2. Poſtquam impleti ſunt dies
purgationis eius ſecundum legem
Moyſis tulerunt illum in Hieruſa-
lem, vt ſiſterẽt eum Domino, ſicut
ſcriptũ eſt in lege Domini: Quia
omne maſculinũ, ad periens vul-
uã, ſanctum Domino vocabitur.

B §. I.

Maria mulier eſt illa, quæ euerrit do-
mum, & accenſa lucerna perdi-
tum inuenit hominem.

EV quam male perdidit hominẽ
mulier! Sed crediderim hodie
per mulierem recuperãdum. Hodie
beata mulier Maria poſt Deum cõ-
C ceptum, poſt virgineum partum, poſt
puriſſimum puerperiũ, poſt legis fe-
re omnis, & ordinis naturalis euer-
ſionẽ, adit templum, portans in vlnis
lucẽ increatam. Quis tã perditus ho-
mo reparationem ſuã non ſperabit?
Apud D. Luc. c. 15. Mulier perdidit *Luc. 15.*
decimã dragmã & dragma perdita,
accingitur ad inueſtigandũ, accincta
domum euerrit, vt accẽſa cãdela per-
ditã dragmam reſtauret. Ecce modo
D tibi, quẽ hominem mulier perdidit,
mulier Maria qualiter ſe comparat
vt reſtauret. In primis domũ euerrit,
hoc eſt, totam naturam tranſcendit,
nullum in conceptu, neque in partu,
neque in puerperio ſeruat ordinem,
ſeu legem naturalem, nullam naturæ
legẽ non frangit, conceptura Deum
dicebat Angelo: *Quomodo fiet iſtud,*
quoniam virum non cognoſco? Vbi a- *Luc. 1.*
E cute, vt aſſolet Chryſol. ſer. 142. ait,
Mulier quem virum quęris, quem tu
in paradiſo perdidiſti? Redde virum
mulier, redde depoſitum Dei, redde ex
te quem perdidiſti per te: prętermitte
naturæ ordinem, recognoſce ordinem
creatoris. O felix mulier, quæ homi-
nis perditi damna potes reſtaurare!

A qua fidentius poteſt exigi, vt quem virum mulier dedit perditioni, ipſa mulier reſtituat ſaluti? quando lumen indeficiens manibus geſtans accedit templo, poſt totam domum euerſam, nimirum poſt legem naturę ſuperatam. Iuſſu, fuit Simeon templum adire, vt in mulieris manibus faciem videret cuius lumine perditæ gentes erant reſtaurandæ. Quid plura? Inter feminarum examina, vnā dignoſcit Mariam inuentricem ſalutis humanæ. Vnde illas noſti ſenex bone? Vnde inquam noſti, nullam tot feminarum ad inueniendum hominem accingi, præter vnam Mariam? A Ieſu quæſiuit aliquando Nathanael Ioan. 1. *Vnde me noſti*. Cui ſtatim Ieſus ait: *Cum eras ſub ficu vidi te*. Vbi Eucher. lib. formal. ſpiritual. explicat. *Cum eſſes ſub ficu, ideſt ſub peccato originali, vidi te redempturus*. Hinc, ex illius antiquę arboris vmbra cognouit Ieſus Nathanaelē. Hinc etiā diuino nutu ſenex Simeon cognouit omnem illam mulierū multitudinem non præparari ad humanam ſalutem inueniendam, quia omnes illas ſub primæua ficu animaduertit, nihil proſpexit in illis non olens, & referens naturalis propaginis contagium. In vna Maria tota corruptæ naturæ domus euerſa erat. Omnis lex peccati, & maledictionis in partubus in Maria erat ſuperata, & fracta, & ab eius manibus accenſum lumen gētium coruſcabat. Sic D. Timot. Hier. orat. de Simeone fatur. *Iuſtus Simeon oculos huc illucq. circumferens vidit quidem multas mulieres, verum ſingulas ſchemate, ornatuq. humanę naturæ proprio affectas; ſolā autem virginem quodā diuino, infinitoq. lumine circumfuſam animaduertit*. Illæ inuentrices hominum; mortis inuentrices, & muliebre naturale ingenium, & infectæ naturæ ordinē præferebant; ſola Maria naturam ante uertens, perditi hominis reſtauratrix templo apparet, euerſa naturę domo, nihil priſtinæ arboris, nullum naturalis propaginis ordinem ſeruans; ſed & diuino fulgore coruſcat, & Diuinitatis lumen manibus pręfert. Vt decinat Alcuino. *O Virgo lampas luculentiſſima, quātos lętificaſti, quando ſplendore gloriæ Dei illuſtrata deſideratum illud lumen, quo inuenta eſt drachma decima ſedētibus in tenebris, & in vmbra mortis protuliſti!* Exultate viri, iam proculdubio inuenienda erit veſtra ſalus, ecce corruptæ naturæ domum euerſam a muliere, quę Deum de Deo, lumen de lumine hodie geſtat, vt è medio vmbrę mortis ſalui & liberi inueniamur. Non longè abeſt Epiph. vbi ait. *O virgo ſanctiſſima, quæ exercitus Angelorum in ſtuporem deduxiſti! Stupendum enim eſt miraculum in cælis, mulier amicta Sole; ſtupendum miraculum in cælis, mulier geſtans lucem in vlnis*. Expende quot miracula in virgine congerantur; mulier cæleſtibus ſe ingerit, natura illa labilis, quæ a ficu veſtimētum quæſiuit de ſub radijs ſolis amicta claret, quæ mortis tenebras propinauit, quæ latebras ſuggeſſit, hodie geſtat lucem in vlnis. Quis tam miſere perditus eſt, qui nequeat tanto ſub lumine inueniri. Quis tam captiuus in legem peccati, qui non ſperet reparari per feminam, a qua leges confringuntur peccati, & pene euertitur domus naturæ lapſæ.

Eucher. Thom. Hier. Epiph

A B C D E

§. II.

Ingenuum eſt non expectare præſcriptum legis ad bene operandum.

MOſaicæ legi innutrita Maria ſummam inde commendationem accipit, quod Angelis purior, nulliq. legi puerperij ſubiecta, purificationis tamen legi obtemperarit. Enimuerò quod tanto ditata ventris fructu legalē obſeruantiā, non deſpexerit ingenuum eſt, regium eſt, diuiniſſimum eſt. Agar illa Saræ ancil-

Gen. 26. illa Gen. 26. vbi ex Abrahamo filiũ concepit, ſtatim *deſpexit Dominam ſuam*, quod ſeruorum ingenium bene ibi notauit Lyppom. dicens. *Meliorem ſe putat domina ſua, non fert fortuna ſua ſortẽ niſi ſeruiliter*. Quid magis ſeruile, quã debitam obſeruãtiã denegare? Quid magis ingenuũ quam ad indebita etiam officia exurgere? Sane qui debitum pendit honorem, aut tributum, is ſeruus eſt, non ingenuus, non princeps, nil enim magis ingenuum, magiſq. diuinum, quam id efficere, ad quod nulla lege teneris. Accipite in vno Chriſto Domino, quid regius, & diuinus animus, quid forma ſeruilis operata ſic. Ioan. 2. rogat mater, vt vini defectum in nuptijs ſuppleat; cui ille reſpondit, *Quid mihi, & tibi mulier?* Quaſi diceret: quid ad nos pertinet, C cuius noſtri debiti obligatione nos pungit hæc vini cura? Hoc notans D.Cyril. D. Cyril. Alex. lib. 10. Theſauri. c. 2. ait. *Quid mihi, & tibi, mulier, vt homo dicebat, & aquam in vinum vt Deus conuertebat*. Seruilis forma obligationem examinabat ab indebito officio, & munere & ſe, & matrem arcebat; verum diuinitas innata quo magis indebitum officium putabat, eo D cupidius ſeſe in illud accingebat. Apertius adhuc hunc Ioan. locum verGreg. ſat D. Greg. Niſſ. orat. in illud Pauli, tunc & ipſe filius ſubijcietur ei, vbi ait. *Quid mihi, & tibi mulier? Viſne, me ante tempus præeſſe aut imperare? Nundum venit hora mea quæ præbet aetati, vt imperet, & ſit ſui iuris*. Quaſi idem eſſet indebitum officium præſtare, & innatam ingenuitatem, & regium, imperatoriumque animum exercere. Ea igitur eſt ingenuitas Mariana, is regius, imò diuinus in illa vigebat ſpiritus, quo ad indebitam legum obſeruantiã accingitur, & eo velocius properat ad templũ, vt filiũ Deo ſiſtat, quo ex nullo legis præſcripto ad id tenetur. Eleganter D.

A Chryſ. ho. 24. in epiſt. ad Eph. cõponit votum Annę Samuelis matris cũ ſacrificio Abrahæ, quando filium Deo litabat. Etenim Anna. 1. Reg. 1. ſic precatur. *Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum domino omnibus diebus vitæ ſuę*. Ad hæc Chryſ. inquit. *Ipſa erat Abrahę filia, ille poſtquã petitus* B *erat filium ſuum obtulit, iſta vero ante petitionem dedit*. Vtriuſque longè præſtantior Maria, quæ abſque vllius legis obligatione, ante petitum, quem filiũ a Deo liberaliter accepit, ipſa hilariter, & liberaliter reddit. Chryſo. 1. Reg. 1.

§. III.

Maria virgo in oblatione filij, maxime glorificata eſt.

TAlentum dum ſudario inuoluit, inuoluturũque recondit piger ille apud Lucam, & talẽtum perdidit, & iram diuinam incurrit. Prudẽtius Maria talẽtum mundi Chriſtum, & pannis inuoluit, & in tẽplum cum illo proſilit, ſalutem humani generis negotiatura. Sic bonos negotiatores hortatur Dñs Ioan. 12. *Ambulate dũ lucẽ habetis*. Maria optima negotiatrix: lucem indeficientem potita, non otioſa ſedit; non ſe tenebris abdidit, ſed egreſſa domo, feſtina in tẽplum abiens lucem ſacris aris intulit, ingentemque inde ſibi gloriam acquiſiuit. Ioan. 12. Pulcrè Iſaias c. 60. accinit. *Surge, illuminare Hieruſalem: quia venit lumen tuũ, & gloria Domini ſuper te orta eſt*. Nec credendus eſt euãgelicus vates E locutus fuiſſe ad illam Hieruſalem, quæ occidit Prophetas, cuius oculi caligauerãt, ne viderent lumẽ, vt bene Adamus notat: ſed nouã aliã Hieruſalem alloquitur; crediderim ego, Mariã. An nõ Maria potita eſt diuinũ lumẽ? An nõ Maria illuminata, et illuminatrix? Equidem Maria ſurrexit & accipiens lumen mundi, ad tẽplum.

Digitized by Google

plum iuit, & gloria Domini orta eſt
ſuper illam, quando ex hoc ingentis
gloriæ radijs enitut. Eius in vlnis vt
vidit Simeon Ieſum, ait, *Lumen ad
reuelationem gentium, & gloriam ple-
bis tuæ Iſrael* Quaſi diceret, qui vlnis
tuis ſuſtentatur puer, ô virgo, lumen
eſt, quo vniuerſæ nationes fulgeant
& vnica Iſraelitica plebs gloriam ac-
Chryſ. cipiat. Ad hæc D. Chryſoſt. Iudæorũ
plebem indignam cenſens gloria
Chriſti, Simeonis verba examinat.
An Iudæorum gloria Chriſtus? An
in Domino glorificantur, qui muta-
uerunt gloriam ſuam in ſimilitudinẽ
vituli comedentis fœnum? Qui glo-
riam item ſuam crucis vendiderunt
ſub haſta? *Eſt tamen Propheta Simeõ,*
ait ille, *& dixit gloriam tuæ plebis Iſ-
rael. Fuit enim expectantium gloria v-
enturi, qui expectabatur, aduentus, & glo-
rificant tum Ioſeph, tum Mariam quę
dicuntur.* Et quidem ſuper Mariam
de diuino lumine radiantem in tem-
plo gloria Domini orta eſt. Et quo-
modo Maria nõ glorificaretur, quã-
do tantum munus ſiſtit Deo, nimirũ
Chriſtum? D. Iren. lib. 4. c. 34. de mu-
neribus Deo oblatis inquit. *Non in-
diget quidem Dominus noſtrum mu-
nere, ſed is, qui offert glorificatur ipſe
in eo quod offert, ſi acceptetur munus
eius.* Vt inde Marianam gloriam ve-
neremur maximã, quando templum
ingreſſa vnum obtulit Deo munus
omnibus acceptabilius. Iſaac diratu-
rus filium Eſau gloria benedictionis,
expectabat ab eo aliquale munuſcu-
Gen. 27. lum, ait enim Geneſ. 27. *Fac mihi in-
de pulmentum, ſicut velle me noſti, &
benedicat tibi anima mea.* Interea Ia-
cob currit ad greges, agnum affert,
vt cibum, & munus parenti gratum
paret, & ſibi glorioſam benedictionẽ
Ambr. accipiat. Quid plura? Accipite Am-
broſ. fantem. *Acceſſit ad oues Iacob,
& attulit innocentię partus; quia Pa-
triarchæ cibũ nullum credidit eſſe dul-
ciorem, quàm Chriſtum: hunc publico*
A *parenti cibum vtilem indicabat, quo
futura erat remiſſio peccatorũ, & ideo
accepit ſtolam fratris.* Ideo præ fra-
tre benedictione fuit ditatus, & glo-
rificatus. Sic communis omnium pa-
ter Deus optimus maximus quotidie
in templo ab Iſraele expectabat mu-
nus aliquod gratum? dumque carna-
lis populus hircorum ſanguinem pa-
rat, Iacobęa proles Maria templum
B adiens innocentiæ attulit, & purita-
tis partum, quia parenti optimo cibũ
nullum credidit dulciorem futurũ,
quàm Chriſtum, quo futura erat re-
miſſio peccatorum, eoque munere
Maria & patri Deo placuit, & maxi-
mam ſibi gloriam cõquiſiuit. Quam
gloriam meditatur D. Iſid. Peluſ. lib. Iſid. Pel.
2. ep. 192. dicens. *Si puerulus matri-
monij fructus eſt, quonam pacto Virgo
C matrimonij fructum edidit? Sic, in-
quam, vt nec diuina natura quicquam
pateretur, & quod mortale eſt modo
quodam, qui nullis verbis exprimi poſ-
ſet, omnemque interpretationis vim
ſuperat, honorem acciperet.*

§. IV.

Maria liberaliſſima in genus humanum.

MVltus eſt D. Epip. in B. Maria Epiph.
D commendanda, ſed præcipuè
cum diuinum infantem eius videt in
manibus. Tunc ſic extulit Marianas
laudes. *Dicam illam eſſe cælum, thro-
num ſimul, & crucem, extendens enim
ſanctas vlnas Dominum portauit.* Et
merito crucis dicitur Maria imita-
trix, cum extenſis vlnis ſuſceptum
Dominũ portat, aris illũ oblatura ſa-
cris. Crux equidem omnium creatu-
E rarũ liberalior extenſis brachijs re-
cepit Dominũ, nec ſibi retinuit aua-
ra, ſed ſtatim illũ patri reddidit ho-
ſtiam ſalutarẽ & acceptabilẽ, & ho-
minibus, quo redimi poſſent, pretiũ
reſerauit. Altera crux Maria, minus
dura; ſed non minus liberalis vix ex-
cepit filiũ, & extenſis vlnis illũ por-
tat exhibendũ patri, hominibuſque

donandum. Quod innuens Euang. A ait, *& tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino.* Non ait, tulerunt filium ſuum, vt diuiniſſimę matris extolleret liberalitatem, quæ cedens iuri materno, non vt ſuum, ſed vt mundi pretiū hominibus donatum, efferebat æterno Patri. Non didicit hoc Maria ab illa, quę natura mater erat hominum. Hæc enim alienos, & vetitos fructus ſibi ſubripuit, & dū vni marito, & ſibi ſapien- B tiam procurat, & diuinitatem, totum inficit, & fame eneſcat genus humanum. At didicit hoc Maria à materni Crucis brachijs, quę ſtatim ac fructum protulit, illum porrigit mundi pretium, & hoſtiam Deo acceptabilē. Vt hinc videantur verba illa Cāt.

Cant. 8. 8. Mariæ aptari: nimirum. *Sub arbore malo ſuſcitaui te, ibi corrupta eſt mater tua.* Quibus Rup. Beda, Iuſtus, & C Anſ. cognoſcunt pulcram antitheſim inter crucem, & lignum ſcientiæ boni & mali: ſub illa enim viuentium mater gratiæ plena apparuit, ſub iſto corrupta eſt natura in prima naturali matre; ſub ligno vetito, quæ mater erat natura, naturam ligni induens aruit, putruit, nil niſi vermes pauit. Sub cruce cæleſtis ſponſa Maria excitatur, cruci configurata crucis in- D duit & gratiam, diuinum fructū non ſibi ſubripiens, ſed illum donans hominum vniuerſitati. Et dicitur Luc. 2. *Cōcipies & paries filium.* Vbi os au-

Chryſ. reum Chryſol. ſic fatur. *Non dixit tibi, non dixit tuum. Quare? quia ſanctum vocabitur filius Dei. Virgo te gratia præſtitit matrem, non natura genitricem te dici pietas voluit.* Sanè ſi genitricem è natura ęmularetur Ma- E ria, vni ſibi ſeruaret diuinum fructū, ſicut illa ſibi ſubripere voluit diuinitatem, at miſericordia Dei effecit, vt Maria nō natura, ſed gratia eſſet mater, non priſtini corruptæ naturę ligni, ſed viuide crucis gratiæ exiſteret æmulatrix. Vt ſicut Crux diuinum fructum non quaſi ſuum reſeruauit, ſed hominibus donauit, ſic cruci formis gratiæ ęmula ſtatim à partu materno iuri cedens, fructum diuinum patri obtulit, illoq. vniuerſos homines ditauit.

§. V.

Mariani manibus diuinus fructus ſeſe maximè ad omnes homines auxit.

PAnis viuus erat Dei verbū a principio, ſed quo cęleſtes ſpiritus ſoli veſcebantur, quo circa aiebat Aug. Auguſt. Conc. 1. Pſ. 33. *In principio erat Verbum, ecce cibus ſempiternus ſed manducant Angeli manducant ſuperna virtutes, manducant, & ſaginantur, quis autem homo poſſet ad illum peruenire?* Nec mica ſuperata menſa illa, quam homines manducarēt, ideo fame perituri. Tādem acceſſit Maria, & Verbum ſuis ſumpſit in manibus, illudque in illam ſegetem multiplicauit, quę vniuerſitati hominum parturiret ſaturitatem. Hinc Epiph. ait. *Maria* Epiph. *eſt ager minimè cultus, quæ Verbū velut granum frumenti ſuſcipiens, etiam manipulum generauit.* Compone illud granum frumenti, cū manipulo generato: & videbis quā multiplicatus ſit Angelorum panis in manibus Marianis. Grani menſuram nō excedens Verbum aduenit Mariæ, cuius manibus in manipulū creſcens vniuerſo hominū generi paratur pabulum. Exiguitatē grani illius meditatus Simeon *expectabat conſolationem Iſrael*, nimirū, quod ſoli Iſraelitę veſcerentur illo grano; verum vt tēplū ingreſſus Marianis vlnis contemplatur infantē, protinus exclamat. *Quod paraſti ante faciem omnium populorū.* Ad hæc author Græc. in Cat. fatur. Author. Græc. *Antequam dignus videretur Beatæ uiſionis, præſtolabatur ſolatium Iſrael, vt autem quod ſperabat, obtinuit, exclamat ſe vidiſſe ſalutem omnium populo.*

pulorum. Iam non vni Iſrael, ſed omnibus populis æſtimauit ſufficiens, quaſi in manibus Mariæ tantum incrementum accepiſſet, quod omniũ mortalium indigentiæ foret ſatis. A- *Ioan. 6* pud Ioan. c. 6. beneficentiſſimum illud Chriſti Domini miraculum celebratur, quo quinque panes accipiens manibus, ſic illos fecit augeri, vt præter innumeram puerorum, & feminarum multitudinem, quinque B millia virorum exſatiaret. Ex quo ſic *Athan.* D. Athan. orat. de Incarn. Verb. ait, *Cum tamen paucis numero panibus, tanta vis populi alitur, & ex inopia copia repullulat. Quis aliud credet, quam auctorem earum rerum Dominum eſſe, procuratoremque mundi?* Dixiſſem eadem de fœcunditate Mariana. Cum C enim granum illud frumenti, nempe Verbum diuinum, quod ſolos Angelos exſatiabat, a virgineis manibus non granum, ſed manipulus, ſed ſeges fiat, tot populos ſatiãs, quis aliud credet quam Mariam tanti augmenti inſtrumentum procuratricem eſſe mundi?

§. VI.

Preclara virtutum facinora ſcientiam mentis acuunt.

MAriam in templum gradientẽ, vt Deo filium ſiſtat, comitatur Eccleſia accenſis cereis, de more prudentes Virgines, quæ exierunt obuiam ſponſæ, & ſponſo accenſis lãpadibus. O quam diſcitur prudentia, ò quam acuitur mentis ſapientia ex præclaris facinoribus manuum! Ad *Cant. 1.* animam ſcire cupientẽ dicitur Cãt. 1. E *Si ignoras te, ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos,* &c. Tunc enim ignorantia depellit, & ſapientiam acquirit anima, ſi laborioſis inſtet officijs, ſi inſignia opera patret. *Kald.* Sed aptius Kald. quaſi cum Maria locutus dicit. *Si ignoras te ò pulcherrima feminarum, egredere, & abi, & deduo filios tuos tanquam hædos, vt appa-* A *reant in domo Sanctuarij.* Adeo enim excellens eſt facinus, quo Maria filium ſuum vnigenitum fecit apparere in domo Sanctuarij, vt vel hoc facinus eius mentem valeat illuſtrare, & omnigena prudentia condecorare. In Exod. c. 24. iuxta lectionem D. *Exod. 24* Baſ. in 1. c. Iſaiæ, dicebant Iſraelitæ, *Omnia, quæcunque dixerit Deus, faciemus, & audiemus.* Nota ordinem, *fa-* B *ciemus*, aiunt, *& audiemus*, quaſi ex factis ad ſapientiam capiendam animum aptent. Sic D. Iſid. Pe. lib. 4. ep. *Iſid. Pel.* 81. ait, *Qui diuina præcepta in opus actumue perducere ſtudent, ab ipſa actione diſcunt, non tam oratione, quam actione, & opere cognitionem pariente.* Memoriam in præſenti ſubit illud Abrahami decantatiſſimum facinus, C quo vnigenitum Deo litauit, a quo eam acquiſiuit ſapientiam, quã nullis ſtudijs compararet. Quæ enim ſtudia ſcientiam pariunt futurorum? Et Abraham litaturus filium futura cognoſcit, quãdo interrogatus de oue, reſpondit; *Dominus prouidebit ſibi vi-* *Gen. 22.* *ctimam.* Vnde ſciſti hanc diuinam prouidentiam? Quis tibi tam perſpicacem ſapientiam edocuit? Id ſola D edocuit tam inſignis litationis actio. Profero D. Ephr. in Ionã. vbi ſic ait. *Ephr.* *Lingua Abraha plus nouerat quã cor, manebatque mens eius otioſa, at lingua vaticinabatur. Os cum ſoleat à corde addiſcere, hic cor edocetur ab ore myſteria futura.* Poſſunt equidem externæ operationes præclara facta, mentem illuminare, incredibilemque ſapientiam ingerere animo. Quocirca Ma- E ria ad templum mittitur, vt filium Deo ſiſtat, & ex tam inſigni opere, quidquid ſcire cupit facile capiat.

§. VII.

Mariana fœcunditas in vnitate prolis commendatur.

MAle periere, qui Marianum puerperiũ multiplicabant, docentes a filij Dei egreſſu mãſiſſe aperta virginalia clauſtra, vt alios pare-

rent,

ſent, vt ſic rigoroſe primogeniti mu-
nus Deo oblatum decãtent. Proh in-
Epiph. ſania! Hos deitriumphat Epiph. li. 3.
contra Hæreſ. aiens. *Profectò etiã ge-
nitricem ipſius leanam dixerim: unde
enim gignitur omnino leo, ſi non leana
mater eius vocatur? Leana autem non
contigit ſecundus partus, non ergo am-
plius partum nouit Maria.* Ea enim
Maria, cuius vnicus filius inter om-
nes futurus exiſteret ſingularis. Quia
maledictione partus, multiplicãtur,
non enim propè infinita malorum
moles aliter exhauriri poſſet, niſi per
multitudinem partuum. At vbi totũ
benedictionis negotiũ eſt, vbi totus
perfectionis cumulus, adeſt vnicus
etiam partus debet eſſe, qui in ſe totũ
gratiarum imbibat mare. De Præcur-
Luc. 1. ſoris Domini parẽtibus dicitur Luc.
Chryſ. 1. *Et non erat illis filius*: quod expen-
dens Chryſ. ſerm. 91. ait. *Non dixit,
non erant illis filij, ſed non erat illis fi-
lius, quia ſingularis futurus erat, qui e-
rat de talibus naſciturus.* Perfectiſſi-
mum parentem decet non filiorum
examen, ſed is filius qui totum per-
fectionum cumulum exhauriat, qui
ſingulares patris virtutes ipſe vnice,
& ſingulariter ornet, & exaltet. Hĩc
1. ad Cor. 8. Paul. ad Cor. 1. c. 8. vaniſſimas Deo-
rum Græcorum genealogias cõfun-
dens ait. *Nobis tamen vnus Deus Pa-
ter, ex quo omnia, & nos in illum, &
vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quẽ
omnia, & nos per ipſum.* Quaſi dice-
ret, quod verus Deus noſter, etſi mul-
tarum creaturarum author ſit, tamẽ
non earum enixu parer conſtituitur,
quãdo partus multitudo degeneres
& imperfectas proles renuntiat, verũ
quod parer fiat, id habet ab vnico &
ſingulari filio, qui omnem patris ex-
hauſit perfectionum cumulum. Quẽ
Athan. ſẽſum præfert D. Athan. ep. 1. ad Se-
rap. dicens. *Si filius eſt Dei Verbum,
vnus eſt ſicut Pater, vnus enim Deus
Pater, ex quo omnia & vnus Dominus
Ieſus Chriſtus; unde & unigenitus fi-*

A *lius dictus eſt. At creaturæ multa ſũt,
variaque Angeli, Archangeli, Cheru-
bin, Principatus, Poteſtates. Porrò,
quia filius non eſt de multorum nume-
ro, ſed vnus eſt, ſicut Pater vnus eſt, ne-
quaquam eſt creatura, &c.* Indecens
erat tanti Patris filium, numerum eſ-
ſe, & vnum è multitudine, ſed vni-
cum, ſed ſingularem, Patris referen-
tem æternam ſingularitatem. Hinc
B iã ſeſe effert maternitas Mariana de
vnico, & ſingulari filio exultans, quĩ
vt vnicus eſt, ſic in omnibus perfe-
ctionibus, vnicam refert matrem.

§. VIII.

*Vna Maria parens, purgatione
minime indiguit.*

APage Origenes, qui diuiniſſi-
mum hoc puerperium purga-
C tioni ſubijcit; quando ipſa puritas, &
munditres Mariæ parienti inuideret.
Quid puritis eo partu, in quo iuſtitiæ
ſol naſcitur? Pulcrè D. Zeno ſer. 2. de Zeno.
Nat. inquit. *Non mater eius tanti par-
tus pondere exhauſta, totis pallens in-
cuit reſoluta viſceribus, non filius ma-
tris, aut ſuis eſt vllis ſordibus delibu-
tus: neque enim re vera aliquid circa ſe
habere poſſet immundum, qui humani
D generis peccata, ſordes, & maculas ve-
nerat mundaturus.* De antiqui ſer-
pentis halitu, ſordet infecta hominũ
natiuitas, & qua femina hominem
purum acceperit & mundum, æ-
quum eſt, vt in ſordibus iaceat eru-
beſcens quod ipſum reddat prorſus
ſqualentem, & immundum. Inde
Maria felicior, quæ nõ parturit pec-
catorem, ſed ſanctum, nõ ſolùm ho-
E minem, ſed & Deum, ideo ait Ange-
lus, *& quod naſcetur ex te sãctum, vo-
cabitur filius Dei*: & vt bene D. Gre-
gor. Nazian. orat. 40. *Dei filius, ſine* Naz.
*vlla ſpurcitie ex virgine progreſſus
eſt, nihil enim ſpurcum vbi Deus eſt.*
Iam a ſæculo Deus habitat lucem
inaceſſibilem, quare cõplexa Deum
Maria, non ſordes nutrit, ſed can-
didiſſimo lumine, limpidiſſimiſque
radijs

radijs conueſtitur. Ecce vobis, qui- A
cumque tenebrarum harum princi-
pibus ſeruitis, quantis ſordibus eo-
rum emitis amicitiā; Sanè ſi abluen-
di eſtis, fontibus egetis, & mari. No-
Marc. 5. ta ex illa Marc. 5. hiſtoria, vbi grex
porcorum, quo nil immundius, dæ-
monis tamen immunditiam non ſu-
ſtinens, vt illam depelleret, totam
maris aquam ſubijt; ait enim. *Exe-*
untes ſpiritus immundi, introierunt in B
porcos, & magno impetu grex præci-
Chryſ. *pitatus eſt in mare.* Quod notās Chry
ſologi acumen ſer. 17. dicit. *Demer-*
gi in mari, & fluctibus perire grex
maluit, quàm eius immunditiam pati,
& putredinem tolerare. Quaſi eis, qui
nequiſſimis ſpiritibus obſequuntur,
toto mari opus habeant, vt contra-
ctas inde depellant mundities.

§. IX.

Qui ſpiritu Dei aguntur, omnes alios,
vt dominos, reuerentur.

Ecce vobis Angelorum regina di-
uino ditata partu, diuina prole
præſultans in templum properat, vt
Moyſi obſecundet, & puerū Domi-
no ſiſtat. Quid ſibi vult quod ſiſtat
puerū Domino? Nonne verius dixiſ-
ſet vt ſiſtat puerū patri? Equidē hoc
habet humana caro a diuino verbo D
aſſumpta, ne detrectet Dominum re-
cognoſcere, & etiam vbi Patrem di-
cere poſſet, dominicum reuereatur
Mat. 11. titulum Matth. 11. inquit Ieſus. *Con-*
fiteor tibi pater Domine cæli, & terræ.
Si patrem vocas, ò bone, & verè vo-
cas, cur Domini meminiſti? Patrem
vocabat verè filius, ſed humanitas
aſſumpta nequit etiam ibi Dominū
obliuiſci. Do huius loci commen- E
Athan. tatorem D. Athan. lib. 3. contra Ar-
rianos, vbi ſic habet. *Cum pulcherri-*
ma inter punctione dixit, confiteor tibi
pater; deinde Domine cæli, & terræ.
Vbi illum & patrem ſuum dixit, &
rerum creatarum Dominum, vt liqui-
do conſtaret, cum à tempore inductæ
carnis patrem ſuum Dominum appelli-
A *tare.* Caro facit aſſumpta, ne detre-
ctetur forma ſeruilis, ſed etiam in-
parte ſummum internoſcatur domi-
nium. Et expendo illud, a tempore
indutæ carnis, non enim is eſt Dei
filius, qui detrectet Dominos reco-
gnoſcere, cum licet; ante carnem non
habebat vnde Dominum confitere-
tur, ſed vbi carnem accepit, ſtatim
ſeſe Domino ſiſtit. Hunc ebiberunt
B ſpiritum quicumque anhelant ad
filiationem diuinā, quo cæteros quiſ-
que ſibi Dominos, & prædicat, &
exiſtimat. Felix illa Chananæa Mat- *Matt. 15.*
th. 15. a Tyro, & Sydone egreſſa, ſic
molliebat Dominicam repulſam. *E-*
tiam Domine, nam & catelli comedūt
de micis, quę cadunt de menſa do-
minorum ſuorum. O verè felix mu-
lier, quæ ſalutis filiæ cauſa Chri-
C ſtum ſecutura, hoc in primis ex filij
Dei ſpiritu accepit, vt etiam Iudæos
profiteretur dominos ſuos! De illa
Amb. ait: *Studium eius, & humilitatē* Amb.
Dominus laudauit, quę nō ſibi profun-
dum ſapientię à primordio vindica-
uit, quamuis de Tyri, & Sydonis fini-
bus iam eſſet egreſſa, ſed micas quaſdā,
quæ de menſa dominorū ſuorū caderent
crederet colligendas. Quam longè ab-
D ſūt vaniſſimi tyrones, qui vix limina
ſapientiæ, ſiue vitæ ſpiritualis ingreſ-
ſi, & Agarenorum inſtar, Dominam
deſpiciunt, omnibus ſe præficiunt.
Vtinam quid de filio Dei haberent
menti inſitum, & nil tam in ſe memi-
niſſent, quam ſeruitutem, & in cæte-
ris dominium. Sic Probam commen-
dat D. Fulg. epiſtol. ad Callam. *Pro-* Fulg.
ba cum ſit auis, atauiſque nata conſuli-
E *bus, & delitijs regalibus nutrita, tāta*
illi eſt humilitas, dono gratię cœleſtis
infuſa, vt amore ſubiectionis, & vſu
ſeruiendi, Dominam aliquando fuiſſe
iam neſciat, cum omnes dominos ha-
bere de lectione ſanctę ſeruitutis affe-
ctat. Maria ergo Deo propinquior
quàm Chananęa, Dei ſtudioſior quā
Proba, vt Dei filio ditata fuit, quaſi
Domi-

Dominum ſe eſſe, neſciret, de lectio- A
ne ſanctæ ſeruitutis Moyſi obtempe
rans, legalis diſciplinæ micas perqui-
rit, cum eſſet plena pane viuo, &
in templo ſe, filiumq. ſuum Domi-
no ſiſtit.

§. X.

In communi legum obſeruantia virtus enitet præſtantiſſima.

SVſpecti ſint noui, & paradoxi vi-
uendi modi etiam in virtutum
tranſcurrendis curriculis, nam qui
extraordinarias abiectionis, & au-
ſteritatis vias arripuere, præpropero
conſilio, in ampliſſimos vitiorum cã
pos deuenerunt. Superbiſſimus ille
Dan. 2. Nabuchodonoſor, audiuit a Danie-
le ſomni ſui expoſitionem, c. 2. Quid
tunc? *Tunc Rex Nabuchodonoſor ceci-* C
dit in faciem ſuam. & Danielem ado-
rauit, & hoſtias, & incenſum præcepit,
vt ſacrificarent ei. Quis de tam hu-
mili adoratione nõ ſperaret magnos
progreſſus virtutum? Quis Regem
humi proſtratum ad captiui pedes
videns, non crederet in humilitatis
verticem deuenturum? Sed ecce ſta-
tim aureã ſibi imaginem extollit quã
adorandam exhibet multitudini. Id D
acute animaduertens Rich. Vict. lib.
1. de erud. int. hom. part. 1. c. 36. ait.
Illud notandum quod ſæpe quo ſe quis
inconſultius, & immoderatius abijcit,
eo ad inſaniorem poſt modum ſuperbiã
erumpit. Attende in rege humiliatio-
nem inſtabilem, & indiſcretam, &
poſt modum ſuperbiam pluſquam hu-
manam. Nam qui prius Danielem ado
rauit, idem ipſe poſt modum ſtatuam E
ſuam adorare præcepit. Securiſſime
quis eas virtutum ſemitas terit, quæ
intra communes ſui ſtatus terminos
continetur. Hinc ſeſe maxime extulit
virtus Mariana, nimirũ in ſui ſtatus
communium legum exactiſſima ob-
ſeruantia. Quam enim abiectionis, &
humilitatis ſemitam ſecuta eſt, niſi

A eam, quæ communibus puerperij
legibus ſeſe ſubiecit? Et dum tritis
omnium vijs graditur, perpetes alio
rum volatus excedit. Illi aiebat An-
gelus, *inueniſti gratiam apud Domi-*
num: quo circa D. Bern. ſer. 3. in An- Luc. 2.
nunt. ponderat. *Inueniſti gratiam,* Bern.
quantam gratiam? gratiam plenam,
gratiam ſingularem; ſingularem, an
generalem? Vtramque ſine dubio, quia
B *plenam, & eo ſingularem, quo genera-*
lem. Itaque eo ſingularis præſtantia
virtutis Marianæ claruit, quo non
peregrinis & exorbitantibus, ſed cõ-
munibus, & generalibus ſemitis gra-
diebatur. Ecce tibi vnde cõmẽdatur
præſtantis virtutis vir. Gen. 6. iuxta Gen. 6.
lec. Chryſoſ. *Noë homo iuſtus in gene-*
ratione ſua. De quo pulcrè expendit
ipſe Chryſoſt. ho. 23. *Vidiſti admira-* Chryſ.
C *bilẽ genealogiam? Noë*, inquit, *homo,*
commune nomen pro laude iuſti vſur-
pat. Nec in iuſto viro crediderim lau
dabilius aliud, quam ſi communes,
& tritas viuendi ſui ſtatus ſemitas
impleat ſanctitate. Debbora ſuam
victoriam commendat Iudic. 5. aiẽs, Iud. 5.
De cælo dimicatum eſt, ſtellæ manen-
tes, in ordine ſuo contra Siſaram pu-
gnauerunt. Quaſi diceret, vt inclytus
D Iſraelis dux Ioſuè victoriam repor-
taret, omnes planetæ cæleſtes a com-
munibus legibus exorbitarunt, no-
uas, & inuſitatas ſtationes præ ſe tu-
lerunt. Verum mea victoria eo præ-
ſtantior, quo communis aſtrorum
ordo permanſit, quo intra cõmunes
cæli, terræque mores confecta eſt. Id
innuit Dionyſ. Carth. dum ait. *Con-* Carth.
tra Siſaram pugnaſſe dicuntur ſtellę
in ſuo curſu & ordine permanendo,
ideſt ſolitum curſum, & diſpoſitionem
ſuam ſeruando. Sicque per verba iſta
innuitur differentia huius victorię ab
ea quę ſub Ioſuè deſuper eſt conceſſa.
Summe enim commendatur virtus,
qua quiſque in ordine ſuo, in ſtatu
ſuo, tritas terendo vias, communes
obſeruando leges ſe maximè exaltat.

Text. Et vt darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

§. XI.

Diſcant religioſi viri, dum Principum frequentant domus, nihil dimittere de Christiana paupertate.

ILluſtrium, diuitumq. erat agnum Deo offerre, vnde miror, quod virgo paucos antę dies a Regibus viſitata, & munerata, inter regum frequentias, & muneta adhuc amaret Chriſtianam paupertatem, & munus diues, nec Deo offerendum ſumpſerit: ſecuta in omnibus mores pauperum, dũ offert par turturũ, aut duos pullos columbarum. O quã religioſę! O vos felices viri religioſi, qui de Mariæ exẽplo noſtis inter Reges, & Principes cõmorati, & nihilominus integram Chriſti paupertatem ſectari.

Pſ. 103. Pſ. 103. ait. *Cedri Libani, quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Erodij domus Dux eſt eorum.* Sanè cedri iſtę, Principes ſæculi ſunt, quibus diuitijs paſſerculi Chriſti ſuſtentatur apud illos manentes, & illorum ſaluti inuigilantes ſpirituali. Dum tamen apud Principes ſunt, de Principum exemplo non amant diuitias, non ſequuntur aurum, ſed Erodij, vel, vt alij legunt, Fulicæ domus, hoc eſt Chriſti paupertas dux eſt eorum. Hanc vnam vel in Regijs ſpectant:

Auguſt. quod eleganter tractans Auguſt. ibi conc. 3. ait. *Illic, id eſt in cedris Libani, paſſeres nidificabunt: præbebunt ramos facultatum ſuarum, colligendis miniſtris ſpiritualibus. Præbent iſta; faciunt hac cedri Libani, quas plantauit Dominus. Sed paſſeres quamuis in cedris Libani nidificabunt; non tamen cedri Libani duces ſunt paſſerum. Sed Fulicę domus dux eſt eorum. In cedris quidem nidificant paſſeres, ſed petram* **A** *illam habent ducem, quæ fluctibus tunditur, & non frangitur, imitantur enim Chriſtum.* Nec inter amœnas cedros, inter regum, Principumq; frequentias patiuntur aliud, quam Chriſtum pauperem ſpectare, & ſectari. Cedrus illa magna, & procera Nabuchodonoſor, in cuius brachijs fideles paſſerculi nidificabant, fecit ſtatuam auream Dan. 3. quam ſecta- Dan 3.

B tores eius adorarent. Fecit & ardentem fornacem, qua mitterentur, qui aliud, quam Regiam auri imaginem ſpectarent. Proh dolor! inuenti ſunt tres paſſerculi, tres pueri Hebręi, qui etſi in cedris nidificabant, tamen nõ abibant poſt aurum, non ducem habebant cedrum, ſed Deum ſpectabant, hi dati flammis ſunt; verum flammæ illos cuſtodiẽtes, ſectatores

C auri vorarunt. Caue tibi ſerue Dei, qui apud cedros nidificas, qui Principes ſęculi ſectaris, ne cum auri ſectatoribus abeas, ne oculos auertas a Chriſtiana paupertate, & venerationi eris ipſis flãmis. Luculẽter mone- Chryſ.

bat hoc Chryſoſt. hom. 24. ad Popul. fatus. *In ignem igitur deſcende, ne ſedeas extra ignem, ne te flamma corripiat. Nam ſi te cum pauperibus quidem*

D *viderit, à te diſcedet. Si verò ſeparatũ ab eis, tibi ſtatim inſiliet, & te corripiet. Cum diabolus aurum non adorantes in caminum paupertatis immittere minatus fuerit, ne de mittentium, ſed ex miſſorum eſſe velis numero, vt ex his qui ſaluantur, ne his qui comburuntur, efficiaris.* Mirabor ſi poſt aurum abeuntem non te flamma voret, quæ

E illorum cuſtos eſt, qui in cedris nidificantes, ambitioſi ſectatores ſunt paupertatis Chriſtianæ.

§. XII.

Qui magna reliquerunt pro Deo, erubeſcant non contemnere parua.

POſſet ſane Maria de Regũ muneribus offerre agnũ, vt vel aliquantulum inde ſplendorẽ inter popula-

pulares caperet. Abſit hoc piaculum A
a Mariana virtute, quæ magnis præ-
Tert. parata, caperetur paruis. Nonne ele-
gãter monebat Tert. lib. de Pat. *Ab-
ſit à ſeruo Dei tale inquinamentum, vt
patientia maioribus tentationibus præ-
parata, in friuolis excidat?* Ea ſane eſt
Mariæ puritas, quæ vt animoſè con-
tempſit mundi magnalia, ſic paruas
cõſolatiunculas ſumere dedignatur. B
Sane fortis athleta Iob bonis omni-
bus ſpoliatus iuxta Septuag. lectio-
nem c. 2. *Sedebat ſupra aceruum ſter-
coris extra ciuitatem.* Cur extra ciui-
Origen. tatem ſeſſurus abijt? Pulcrè Orig.
Iob. 2. lib. 2. in Iob. *Cur in ciuitate maneam?
Cum re ac filijs, & ciuitate, & domi-
bus carui. Cum re familiari ac liberis,
corona regni ablata eſt mihi. Nunc ve-
ro cum regno, relinquam etiam ciuita-* C
tem ac domum. Vir ſtrenuus putabat
gloriæ ſuę inquinamentum fore, ſi
qui regni amiſſionem tulerit, conſo-
lationem caperet in vna permanente
ciuitate, ſic aſſuetus magnis ipſe de-
dignatur & parua. Vt erubeſcãt illi,
qui regna, qui mundi grandia auſi
ſunt a ſe pellere, & paruis poſtmodũ
irretiuntur conſolatiũculis. Cur Pe-
tri ardor, in nefario milite plectẽdo, D
non fuit Domino probatus? ſed ait il-
Matt 26. li Matth. 26. *Mitte gladium tuum in
vaginam.* Quid quod Petrus ſtrinxe-
rit gladium? An hoc ignominioſum
Chriſto, ſe de vnius gladio conſolari,
quando omnes Angelorũ exercitus
Leo. reliquerat? Ait D. Leo ſer. 6. de Paſ.
*Superfluum erat, vt qui volebat præſi-
dio Angelicarum virtutum iuuari,
vellet ſe vnius diſcipuli oppoſitione de-
fendi.* Fugiamus & nos qui magna- E
lia mundi abnegauimus, de paruis
conſolationem perquirere, qui ple-
nas menſas abiecimus, ad micas in-
hiare, & ad oſſa corroſa; qui certè
magna victores ſuperauimus, Eche-
Nazian. neidis minimis deuinci. Sic mone-
bat D. Greg. Nazian. carmine 3. ad
Virgines.

A *Nec vitæ ipſa tuæ immittas, Eche-
neida, carnem,
Quæ velut iniecta properantem com-
pede puppim
Detinet, ac tantam cogit ſubſiſtere
molem.*

Et quidem doleres nauim saluis
mercibus per Scyllas, per Carybdes
nauigare, ventoq. ſecundo ingentia
B ſcopulorũ pericula contemnere, tu-
mentes fluctus, ventorum ſuperare
rabies, & tãdem è veſtigio puſilli pi-
ſciculi immobilem hærere. Sic multi
deſcendunt mare in nauibus, quan-
do humanæ vitæ fluctus vt ſuperẽt,
ſeſe Chriſtianæ ligno cõmittunt cru-
cis, & poſt ſuperata grãdia pericula,
poſt ingentes merces cõparatas, poſt
feliciſſimos factos proceſſus, paruũ
C quid obijcitur, nimirum puſilla con-
cupiſcentię, ſiue vanitatis remora,
quæ properantẽ detinet, & cogit tan-
tam ſubſiſtere molem. Aliquando
enim perfectis viris accidit id quod
familiare eſt illis qui a ſolis luce in-
grediuntur ſub obſcurum cubiculũ,
vbi luci aſſueti nihil videntes paſſim
offendũt vel leuiſſimis offendiculis.
Sic multi viri ſpirituales dum ob ani-
D marum lucrum, foras diſcurrũt, glo-
rioſa facinora peragẽtes, inſenſibili-
ter de forenſibus negotijs affecti, ſæ-
pe domi corruunt propter leuiſſima
offendicula.

§. XII.

*Magna virginitatis cuſtodia eſt quod
nolis ornatior apparere, quam ſta-
tus rei familiaris permittit.*

CVr paupercula & humilis Ma-
ria de agno oblato vellet orna-
E tior apparere? Vt bene notat Canus
lib. 11. de locis, non decebat, vt quæ
pauper erat, diuitum oblationem ſu-
bitò efferret: ab omni enim faſtu
erat virgo aliena. Præcipuè quod in
virginibus male olet quicunque or-
natus, qui ab ſtatu rei familiaris non
permittitur. Vbi tenue penu profite-
ris, cur de diuitum extolleris orna-
tibus

tibus & pulcritudinibus? Tota priſcorũ adoleſcentum ambitio, præcipuus ornatus erat in crinibus, quib. inſignis Iob, inter diuitias, inter regni ſplendores, vbi regni bonorumque patitur iacturam, *tonſo capite corruẽs in terram adorauit*. Quid plura? tonſi a Iobo capitis hanc puram rationem meditatur Orig. lib. 1. in Iob vbi inquit. *Comam verò capitis ſui totondit, ob hoc quia depoſita diuitiarum abundãtia, etiam comę nimietatem deponeret*. Nõ bene conueniũt pauper penus & diuitum ornatus, qui animo caſtus eſt, cum ſtatus ſui conditione tẽperet corporis cultum, & comarum ambitionem. An hoc reſpexit Lucillius ille, qui poſt ſubſtantiæ omnis naufragium, crines ſtatim totondit? dicens in illo Græco Latino apud Natalem Comitem lib. 8. Myth. cap. 4.

Iob. 1. *Orig.* *Natalis.*

Dijs æquoreoque Ioui
Seruatus dicat è pelago Lucillius vndis
Hos crines: aliud nãq. habet ille nihil,

Turpe enim eſt nihil habere, & crines rotari calamiſtri veſtigio. Hinc ab Ægyptiæ manibus ſine pallio elapſum Ioſephum commendans D. Cypr. lib. de Pud. inquit. *Ipſas veſtes reliquit, corporis nuditatem habiturus innocentiæ teſtem*. Ah! quoties quam innocentiam prædicat corporis nuditas, humilis ornatus, pauper cultus, eamdem produnt intorti crines, ornatior cultus, ambitioſus ornatus. Hoc de exemplo Marię ſanctum eſſe velim omnibus caſtitatis amatoribus, quod nimirum humiles virgines minimè decent pomposę ambitiones diuitum.

Cypr.

§. XIV.

Primo loco Deo reddas idem, quod ab illo accipis.

OBlatum a Maria filiũ ſequũtur alia turturũ munera, quia Mariæ gratiſſimus animus, nil prius Deo offerre ſtuduit quam ipſum quẽ acceperat filium, Deo dante. Sic monebat D. Leo ſer. de Nat. 6. *Non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis, qui non aliter piè colitur, niſi id ei, quod ipſe tribuit offeratur*. Accepit Maria a Deo filiũ qualem nulla femina accepit, ſed nec accipere poteſt: ſed auara & ingrata minimè retinuit acceptum, quando in primis feſtinat in tẽplum, filium Deo reddere. Felix illa Anna Samuelis mater, antequam eſſet mater 1. Reg. 1. ſic Deum orabat. *Si aſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & dederis mihi filium, dabo illum donum Domino omni tempore*. Ad quæ verba elegãter aduertit D. Chryſoſt. in ep. ad Epheſ. c. 6. hom. 24. *Non dixit ſi dederis mihi puerum, dabo pecunias, ſed ipſum totum donum retribuã, primogenitum, & orationis filium*. Lõge præſtantior Maria vbi venit plenitudo temporis ipſum, quem acceperat filium, donũ Deo retribuit. Alia de Simeonis occurſu, & Annę propheteſſæ habentur lib. 2. cap. 9. per totum.

Leo. *1. Reg.* *Chryſ.*

A B C D E

CAPVT XII.

De Maria iuxta Crucem.

MVlta pertulit B. Maria in Saluatoris infantia, cũ fugitiua ad Ægyptũ cucurrit, cum triduo dennem filium deſideraret. Etenim his, & alijs plurimis euentibus doloris gladius virgineum animum transfixerat. Horum dolorum æſtimationem non vacat in præſenti facere: commodius id præſtabimus cum Chriſti Domini enucleauimus infantiam. Modo in altum ducimur, vt quo a tempeſtate paſſionis acta ſit Mariana ratis inſpiciamus: ratis, inquam, & Crucis arbori religata, & Crucem ſecuta, medijs ipſis naufragijs.

Ioan.

Ioan. 19. Stabat autem iuxta Crucem A
Ieſu, mater eius.

§. I.

Innocentis filij mors acerbiſſima omnium dolorum Mariæ.

QVid magis acerbũ, quam quod
parẽs videat morientẽ filium,
& vnicum, & amãtiſſimum filium?
Neſcio an Deus maiori clade afficere
poſſet in hoc ſæculo parentes, quã
filij amantiſſimi internecione. San- B
Synes. ctiſſimus ille vir Syneſius Ptolemaidæ
antiſtes dolorem ſuũ ex filij morte
exaggerans Epiſt. 126. aiebat. *Neceſſe*
erat vehemẽtiorem eſſe huius ma-
li impetum. Hic crediderim, quod dæ-
mon ille cuius curæ erat, rebus Iobi
nocere, hunc vehementiſſimum im-
petum illi in primis paraſſe, dũ omiſ-
ſis alijs, vnam filiorum mortem re- C
nuntiat, dicens c. 1. *Quæ corruens op-*
preſſit liberos tuos, & mortui ſunt. Ibi
Olymp. Olympiod. in Cat. ait. *Germanæ pro-*
lis præcipue meminit, vt iuſti naturam
exulceraret. Nec enim dixit ſupra om-
nes qui intus erãt, cecidit, ſed magis lu-
culentas ei plagas infligens dixit, ceci-
dit ſuper filios tuos. Videte modo Ma-
rianam plagam eo vehementiorem,
& luculẽtiorem, quo Mater dignio- D
rem vita filium videbat atrociter, &
Gen. 17. crudeliter finiri. Gen. 17. cauetur, *Et*
omnis anima, quæ non circumciſa fue-
rit, exterminabitur à populo ſuo. Et
quidem, quod puer non circumcide-
retur, non ex illius culpa, ſed ex parẽ-
tum incuria oriebatur, cur ergo lex
non potius vindicat in parentes, quã
in pueros incircumciſos? Et ſane eo
grauius in parentes exardeſcit legis E
vindicta, quo filios mulctat, & affli-
Isid. Pel. git. Sic D. Iſid. Peluſ. lib. 2. Epiſt 81.
inquit. *Dicendum erat enim qui non*
circunciderct exterminatum iri, non
autem infantes immaturæ ætatis. Ego
vero ne iteralem quidem ſenſum im-
probo, ſiquidem parentibus acerbius eſt
ſupplicium, cum pueri exitio dantur.
Proh dolor, & virginis & Matris ſã-
A ctiſſimæ, vbi vnigenitum filium tam
crudeli, & infami mortis ſupplicio
videt extingui? Neſcio an Maria in
hoc ſæculo poſſet torqueri amplius,
& affligi. Rabidiſſimus dæmon in
Saulem, vt eum incredibili dolore
affligeret, 1. Reg. cap. 14. id machina- 1. Reg. 14
tus eſt, quod Saulis filius Ionathas
legẽ inculpabiliter frangat, ob quam
innocens mortem ipſis Patris oculis
B mulctetur. Id quod ponderans D.
Chryſoſt. hom. 14. ad Populum fa- Chryſ.
tur. *Excogitauit ſcelera ut ille & hæc*
rurſus prophaniorem moliri cædem. Si
enim Ionathas ſciens peccaſſet, & iure
gulæ ſuæ fuiſſet; filij cædes tantum id e-
rat: nunc autem ex ignorantia præua-
ricatus (nec enim audiuit iuramenta)
deinde interfectus, duplicem patri do-
C *lorem effeciſſet, filium enim, & filium*
qui nihil peccauerat, immolaturus erat.
Verè ô Beata Virgo, & Mater non
ſimplex eſt dolor tuus iuxta Crucẽ,
ſed dolor eſt duplex, ſed multiplex,
quando occidi vides filium & filium
qui nihil peccauerat, & ab his qui ti-
bi cordi erant, & quos ipſe cumula-
uerat beneficijs multiſq; in dies bo-
nis impleuerat.

D

§. II.

Maria Virgo pro mundi vita filium neci tradit.

REtioco in examen illud pro do-
lore Saulis in morte filij a
Chryſoſtomo paulo ante pondera-
tum. Nimirum, *Filium, & filiũ qui ni-*
hil peccauerat, immolaturus erat. Sic-
cine Marianus dolor eſt, quod ipſa fi-
lium, & filium qui nihil peccauerat,
E immolabat. Sic D. Bern. Sen. putat Bern.
filium ad Matrem fuiſſe locutũ his
verbis. *Vulneraſti cor meum, pro a-*
more tui carnem aſſumpſi, & vulneri-
bus primis vulneraſti in Cruce cor
meum. Prima quidem Maria incly-
ta Abrahamides ſtrinxit ferrum in
filium, vt imperanti Deo prolem im-
merentem litaret. Prima pro com-
muni ſalute primogenitum ſuum ad
mor-

mortem expoſtulauit. Prima parens A altera filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus tradidit; a qua ſimul & vi lac, & lignum Crucis filius accepit. I Siſaræ fortiſſimo duci Iael, vxor Heber Cinei lacte potauit, ſic hiſtoria

Iudic. 4. Iudicum 4. narratur. *Iael aperuit vtrem lactis; & dedit ei bibere, & operuit illum.* Et ſtatim cùm ille lactatus dormiuiſſet; *tulit Iael clauum taber-* B *naculi aſſumens pariter, & malleum, & ingreſſa abſcondite cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis eius clauum; percuſſumque malleo defixit in cerebrum vſque ad terram, qui ſoporem morti ſocians defecit, & mortuus eſt.*

Dam. Ex hoc Iſraelis facinore Petr. Dam. triumphum ex hoſtem ab Eccleſia peractum his verbis decantat. *Itaque quem Iſraelitica plebs ſuperare nō* C *potuit; peregrina mulier, hoc eſt Gentilis Eccleſia, ſolo Crucis ligno proſtrauit.*

Verum liceat nobis ex hoc facto non fortem inflictam hoſti ab Eccleſia, ſed inflictam amariſſimo filio a matre decantare. Equidem noua; & illuſtrior Iael ſummi ſpiritus ſponſa Maria vbere de cælo pleno ducē, & filiū Ieſum lactauit, ſed quo aſtu D lactauit; vt poſtea clauis, ligno ipſo Crucis exhauriret & ſanguinem. Ita philoſophatus Magnus Athanaſius de Chriſto Domino ait: *Suxit mammam, vt diuinum illud lac nobis ſcaturiret, quod ex proprio latere profundit: nihil enim aliud eſt lac, niſi ſanguis albus.* Ecce quam maturauit Maria mortem filio propinare, ipſo E in lacte, a primis mammis cōfoſſum haſta latus meditabatur. Truciores illi Iudæi, qui Domini ſitiebant ſanguinem, ad ſummum dicebant: *mittamus lignum in panem eius.* Feſtinior mater non expectat panem, ſed in lacte porrigendo mittit lignum, exigit ſanguinem, vt nec guttam lactis exugat infans, cui non reddat in ligno fluuium ſanguinis. Tenellum

a. Baeza in Euang. Tom. I.

filium Machabæum, ſic apud D. Ambr. inuictiſſima mater ad Crucem, mortemque hortabatur. *Tu ſolus ſupereſt fili, ſumma votorum meorum: Miſerere mei, quæ te in vtero tot menſium curriculo portaui: aſpice in cælū, ad patrem omnium; aſpice ad fratres, qui collegam requirūt, aſpice ad matrē quæ tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis, noli à fratribus, noli à matre diuelli.* Sic illa ex Patris cæleſtis obedientia, ex fratrum exigentia, ex materni lactis obligatione filium animoſe propellit ad cruciatus. Quæ verba (vt puto) virgineo robori magis quadrant. Siccine Maria filium moriturum alloquebatur, & cum Iudæi clamabant, *ſi filius Dei eſt, deſcendat de Cruce;* illa lactis oblati memorans, ſic proclamat: *Miſerere mei, quæ te in vtero portaui, aſpice ad patrē cæleſtem, ad fratres, qui Saluatorem requirunt; ad matrem, quę tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis.* Cōpenſetur lac, exauriatur ſanguis, vt ſic in ligno decidens priſtini ligni damnis medearis. — Ambr.

§. III.

Maria, & morti filium animoſe, fortiterque dabat, & ſimul luctu, doloreque maximo moribundum plangebat.

IVgulaturus Deo vnicam eam dilectiſſimam filiam Hebræorū iudex Iephte ingemuit vehementer, indoluit maxime: ſic rex ſacer Iud. 11. *Quæ viſa ſcidit veſtimenta ſua,* & ait. *Heu me! filia mea decepiſti me, & ipſa decepta es: aperui enim os meū ad Dominum, & aliud facere nō potero.* Expende in duce maximo, & fortiſſimo poſt mille hoſtium ſtrages, & lacrymas, & gemitus vehementes de filia iugulanda, ſimul & promptā, & inuictā voluntatem ad tantum facinus perpetrandū. Etenim, ſciſſis veſtibus multa lamentatus ait: *aperui os meū ad Dominū, & aliud facere nō potero:* — Iud. 11.

M nec

Digitized by Google

nec lacrymæ, nec luctus, nec gemitus robur emolliunt voluntatis paratæ, vt filiæ effundatur ſanguis, nec ænea, roboriſque plena voluntas, quæ in ſanguinem etiam proprium audet, lacrymas, luctuſque exſiccauit, vt

Ambr. merito Amb. lib. 3. offic. c. 12 dicat: *Iephte licet pro metu* (ſcilicet Dei) *acerbitatem duræ ſolutionis impleuerit; tamen luctum annuum etiam poſteris deplorandū ſtatuit, ac dereliquit.* Æter-

B nis fluctibus abſoluit religionem, eademque pietate, & filiam aſſumpſit, & lamenta æternauit. Iephtæum tamen luctū ſimul, & religionem Virgo Maria longe ſuperauit, quę crucis proxima patibula, acerbitatē duriſſimi holocauſti mente adimplet, immenſique doloris ſegetem rigat la-

C crymis, mactatura filiū (ſi patri placeat) cruci animoſe adſtat; & pene enecti vulnera mille excruciata doloribus lamentatur. Vnus id expēdat

Anton. D. Antonius. 4. parte Theolo. tit. 15. cap. 41. §. 1. *Stabat verecunda, modeſta, lacrymis plena, doloribus immenſa: ita tamen diuinæ voluntati conformis, quod* (vt Anſelmus ait.) *Si oportuiſſet, ipſa filium in cruce poſuiſſet, at-*

D *que obtuliſſet. Neq; enim minoris fuit obedientię, quàm Abraham.* Robur illi circa pectus erat, quo filiū ipſa litabat, & ſimul oculi molles cedebāt in lacrymas, osque felleum ex abundantia cordis lamentationes, carmē, & vę eructabat. O validus miſerationis affectus! potens es vel vno ictu a marmoreis pectoribus educere riuos aquarum. Pulcre author Catenæ

E Græcus. Græcę Iob. 2. verſ. 10. id in Patriarcha Ioſeph eſt meditatus his verbis, *Pleroſque eorum, qui cupiditates vicerunt, inflexit miſeratio. Ioſeph ille mentis, virtutiſq. celſitudine præſtans vir eam, quę ſummam inter mortales exercet tyrannidem, compreſſit voluptatem; barbaram quoque feminam infinitas machinas adhibentem propulſauit, ſed tamen lacrymas tenere non po-*

A *tuit. Fratres enim, à quibus iniuriam acceperat, cum conſpexiſſet inflammatus affectu os celeriter lauit.* Ecce tibi iniurios licet ſibi fratres ſolo proſtratos non ſuſtinuit ille videre, quin vim profunderet immenſam lacrymarum. Quid ergo efficeret miſeratio Mariana? Vidit nō iniurium fratrem, ſed amantiſſimum filium, ſed beneficum Deum a puluere in cru-

B cem ſublatum, excarnificatum, faciem illam decoram tabo, ſanguineque fœdatam. An quæ Æthnæos cupidinum ignes non nouit, manantia lacrymarum flumina exſiccabit? an quæ ſummam carnis tyrannidem, antequā ſentiret, peſſumdedit, erūpentes gemitus retardabit? an quæ filium ſine dolore vitæ dedit, ſine in-

C genti dolorum ſtragē morti tradit? ſane non ea eſt miſerationis violentia, immò atentia marmora facit ſudare, ænea pectora eliquat, maternum animum excruciat, dilaniat, *Intuetur te illa benedicta in mulieribus, & fixis in te oculis vulnera tua pietate conſiderat materna, & licet non ignoret, quid boni conferat mundo paſſio tua, tamen parentis affectu commori-*

D *tur, & pectus maternum immanitate dolorū arctatur.* Hæc Arnoldus Chri- Arnol. ſto de materni doloris acerbitate locutus; quibus virginem ſimul, & ſaluti hominum proſpicere vides, & vehementi dolore moribundum filium lamentari! Quod ſi velis iuſte dolorem Virgineum æſtimare, vel vnico argumento animo perpende, quid tunc vniuerſi creatura patia-

E tur, perſtrepunt ſaxa, & colliſa finduntur, inhiant ſepulcra ruptis faucibus carnifices ipſi, vel inuicti pectora quatiunt, vnde pulcre Bern. Bern. *Cogitare nunc libet quantus dolor tunc infuit matri, cum ſic dolebant, quę inſenſibilia erant.* Is etenim erat dolor, & luctus Marianus, qui ſinderet ſaxa, qui moueret inferorum antra.

Ma-

Digitized by Google

§. IV.

Maria Virgo oculis excepit vniuerſa filij ſui vulnera; quod dolorem exprimit omnium maximum.

IS maximum dolorem ictus affert, qui maximè ſenſibilem corporis partem afficit, is maximè ſenſibilem afficit qui oculorum pupillas inimicatur. Hinc apud Zacha. c. 2. Dominus dolorem de ſuorum ſtrage conceptum ſic exagerat, *qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei*. Etenim quos ictus fideles corpore excipiebant, his Domini oculi cruciabãtur; cum illi dorſo, Deus oculis feriebatur. Hinc Marianum dolorem iuxta crucem crederet omnium maximũ qui aduertit ab illa oculis excipi quotquot tela amantiſſimi filij corpus tranſuerberabant. Id in Machabæorum matre laniatis aſtante filijs expendit Auguſtin. acumen ſerm. 109. de diuerſis, cap. 6. *Illa*, inquit, *videndo in omnibus paſſa eſt, facta mater ſeptem martyrum, ſepties martyr à filijs non ſeparata ſpectando, & filijs addita moriendo, videbat omnes, amabat omnes, ferebat in oculis, quod in carne omnes*. Nihil virgineæ matri accommodatius, nihil de Mariano dolore eſt verius, & ſignificantius. Filius Mariæ mille pertulit immaniſſimos cruciatus, in via, in monte Caluariæ, in cruce, illa videndo, in omnibus paſſa eſt, millies martyr, a filio, non ſeparata ſpectando, ſeſe filio cupide additura moriendo videbat filium, amabat filiũ, ferebat in oculis, quod in carne filius, & ideo cruciatuum acerbitate, & immanitate ſuperabat omnes martyres: acute Ioſephus Machabæorum immaniſſimos cruciatus, membrorum laniationem, ardentes ſartagines, vix audet matri hæc ſpectanti comparare; ſic enim alloquitur inclytos antiquæ legis Martyres. *Non ego vos paruulos membrorum lineamentis, & potius vulneris matris æmulos dicam, ſi hac ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nil animus dedit. Vos ergo ſimiles mente, robore, fide aſſeram, & matri in omnibus pares dicam, in nullo poſtponendi, in nullo minus venerabiles, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit*. Sic ille inuictiſſimos iuuenes mille cruciatibus, mille tormentis affectos eo reputat ſolum matre inferiores, quod illa, etſi non corpore, tamen oculis cruciabatur filios ſpectando. Sunt equidem qui religione constricti dorſum acerbiſſimis flagellis dederunt, latera, candentibus flammis, ferreis vngulis crura bipenni, os felleo calici, manus clauem plumbeæ molli, hi forſitam ſuos poſſint Marianis cruciatibus cõparare, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit, vt merito Mariæ Virgini conueniat, quod Cypr. eidẽ Machabæorum matri his verbis aptat. *Tã grande martyrium Deo præbuit virtute oculorum ſuorum quam præbuerant filij omnes tormentis, & paſſione membrorum*. Etenim ſi aliqua creatura tam grande martyrium præbere potuit Deo quã Chriſtus crucifixus, crediderim a ſola Maria præbitum tantũ martyrium, virtute oculorum ſuorum, quantum præbuit Filius eius tormentis, paſſione membrorũ. Porro de Marianis progenitoribus, apud Abrahæ ſinum exiſtentibus, hoc aſſerit B. Brigitta lib. 9. c. 11. quod vel crucifixum Dominum odorati, in tantum turbantur, quod maluiſſent in æternum eſſe in inferno, quam talem pœnam videre in Domino. Summum dolorem a conſpectu irati Dei in reprobos proficiſcendum inde expendit Oſeas cap. 10. Quod illi fugientes fulgurantem iudicis faciem dicent montibus, cadite ſuper nos, & collibus, operite nos, quaſi minor illis ſit æterni carceris dolor, quam dolor quo afficientur iratum Deum videntes. Ecce tibi Chriſtiferi patres cruci-

Margin (left): Auguſt. (beside "pendit Auguſtin."); Ioſeph. (beside "omnes martyres: acute Ioſephus"). Margin (right): Cypr. (beside "ueniat, quod Cypr."); Brig. (beside "ſerit B. Brigitta"). Margin letters A (at "ma laudis"), B (at "putat ſolum"), C (at "manitatem dolorum"), D (at "derim a ſola"), E (at "lem pœnam").

Digitized by Google

crucifixum Dominum videntes eandem petunt optionem reproborum, amant enim æternum torqueri, vt fugiant tormētum a Chriſto in cruce viſo profectum, hoc Abraham, hoc Iacob, hoc Dauid, hoc omnes Chriſti parentes; & vna Maria aſtās cruci laniatum intuens filium, oculis bibit tantum illud tormentum, quod vt fugerent viri pij recti rerum æſtimatores cupide mallent inferorum pati tormenta.

§. V.

Maiora tormentorum immunitate celſitudinem matris Dei oſtendit.

QVod vniuerſos peccatores ſubmerſit diluuiū, Noe in arcam magnopere exaltauit, nec niſi tantū in diluuio ſummam ſupra nubes exaltationem pertingeret arca. Quod eleganter D. Amb. & Baſil. cū Laurent. ad viuidæ crucis exaltationem transferunt: placet modo id ad arcā theſaurorum Dei, ad Deiferam matrem; cuius ab vtero vniuerſæ animæ ſalutæ factæ ſunt, accommodare. Nō enim matris Dei celſitudinem attingeret, niſi immenſo tormētorum diluuio ſupernataret, opus fuit tota illa dolorum tēpeſtas, vaſtus ille gurges pœnarum, penè infiniti cruciatuū nimbi, vt Deifera arca in ea exaltatione, quæ decet matrem Dei, ſuper aſtra, ſuper cæleſtia omnia ſublimis euolaret. Inde Ioannes, qui aquilinis ocu'is ſublimia omnia rimatur, notanter ait. *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius*. Nec enim alio in ſolio pertingeret magnitudinē ſuā Dei mater, vnde pulcrè Amb. in cat. *Sed nec Maria minor quam matrem Chriſti decebat, fugientibus Apoſtolis ante crucem ſtabat*. Quaſi diceret totā ibi Chriſti paræ magnitudinem oſtentabat, nequaquam minor, quam tantam matrē decet, apparebat in altum cruciatuum pelagus ſublimata.

Ambr.

Hoc Ambroſij excogitatum maximè exornat illa D. Cyril. ſententia,

A a quo, cū Imperator Apoſtata quæreret de Chriſto filio Dei: Cur non potius Regis cuiuſdam terreni appellatus eſt filius & natus ex Regina matre? Poſt multa quæ ſanctè, & erudite cōgeſſit vir ſanctiſſimus prope finem, lib. 2. ait: *oportebat Ieſum exiſtentem Deum curam habere ne videatur hominibus gloria minor, & deſiderare nobiſcū momentaneas has glo-*

B *riolas, & parce dimenſas proſperitates.* Itaque opus fuit Chriſto Domino omnes mundiales glorias fugere, vilitatem, nuditatem, ignobilitatē, infirmitatem, dedecora omnia, & dolores accipere, ne hominibus videretur gloria minor, ſed quæ decebat filiū Dei conſeruater magnitudinem. Ea erat gloria filij Dei digna, qui in immenſa vilitatum, & tormentorum

C abyſſu quo miſeri homines ſummerguntur, ſupernataret ipſe. Hæc ſane gloria decebat filium Dei, & matrē Deiparam qua non minor apparuit Maria iuxta crucem, quin potius quę decebat matrem Dei magnitudinem & exaltationem ibi attingit. Vnde D. Chryſoſt. Simeonis Marianam compaſſionem augurantis verba exponens ait, *Et tu eſſe mater videris.*

D *An tu igitur tentationis expers eris, quandoquidem eſſe te matrem confeſſa es? Quandoquidem illum peperiſti? quandoquidem vterum tuum viſa es commodaſſe? nuntius enim, & index illius operationis venter tuus fuit, nunc tu igitur tentationis expers eris? ſed & tuā ipſius animā pertranſiuit gladius.* Chryſ.
Adeo putat Chryſoſt. quod matrem Dei doceant tentationes tormento-

E rū, & cruciatuū, vt hoc fundamento nitatur, nempe quod Maria ſit Dei mater, vt hinc immenſam illi pœnarum molem aduenturam præſagiat.

§. VI.

Maria Virgo ſummæ charitatis metas iuxta crucem attigit.

IBi Dominus ſummum charitatis apicē cōſtituit, quod animā ſuam

ponat

ponat quis pro amicis ſuis. Quid ti-
Ioan. 1. matus Ioan. 1. Can. cap. 3. Dei homi
Can. 3. nis erga nos charitatem inde exa-
gerat. *In hoc cognoſcimus,* inquit, *cha-
ritatem, quoniam ille pro nobis animã
Fulg. ſuam poſuit*: ad hæc elegãter D. Fulg.
ad Traſimundum Regem lib. 3. cap.
23. ſic argumentatur. *Animam igi-
tur ponere dilectionis eſt proprium vbi
autem dilectio non eſt, corpus tradi di
citur, animo poni non dicitur.* Iã hinc
ſeſe pandit Mariana ſumma in Deũ
charitas, & dilectio, cuius non cor-
pus ſed anima iuxta crucem doloris
ſuſtinuit gladiũ. *Tuam ipſius animam*
(ait Simeon) *doloris gladius pertran-
ſiuit.* O ſummi Deum amantis vera
paſſio, vbi integra carne anima con-
foditur, laniatur! Chriſtus Dominus
in vtero Virginis exiſtens, fulguris
ſpeciem præ ſe tulit Epiphanio, ita
enim alloquitur Mariam. *O nubes lu-
cida quæ fulgur de cœlo lucidiſſimum
deduxiſti Chriſtum.* Verũ crediderim
Chriſtũ nunquã ardẽtius fulgur ex-
titiſſe matri quam cum illam a cruce
ardentibus cõpaſſionis flammis ful-
minauit, fulgureaſque fecit in illam
amoris faces. Sanè fulguris ea vis eſt,
vt mollia & infirma præteriens, for-
tiſſima ſolum, & adamantina conte-
rat, populetur. Quid mollius carne?
Quid infirmius humano corpore?
Quid fortius? Quid magis adaman-
tinũ, quid immortalius quã anima?
Hinc vide quam appareat Maria a
filio cruci affixo amore fulminata in-
tegro corpore, illæſa virginea carne.
Fortiſſimam viuidiſſimamq. animã
eius transfodit, tranſuerberat dolo-
ris gladius; vna Mariæ anima ſuſti-
net immẽſam dolorum ſtragem, pa-
titur incredibilem dilaniationem,
excruciationem, vt vel hinc recogno
ſcas fulgurantes amoris faces.

O quam experta cecinit ipſa ali
Cant. 8. quando Cant. 8. *Fortis eſt vt mors di
lectio, lampades eius lampades ignis
atque flammarum*, quod Latinis lã-
A pades ſonat, Hebræis tinnit Riſphe,
i. eminentes, & inde vox traducitur
a Domina vt dicat miſſilia atque vo
latilia iacula quæ fulminantur. Ea
igitur eſt vis dilectionis, ait Maria,
qualis fulguris eiaculari, lethalis eſt
dilectio, mortem affert, ſed qualem
fulminatæ flammæ, quæ illæſis carni-
bus conterent ferrea omnia; ſic mo-
do quaſi ſub fulgure rapido amoris
B illæſo corpore corroditur, diſcerpi-
tur, dilaceratur adamantina, & fer-
rea virginis anima.

Cygneus ille cantor Simeon Chri
ſtiferum lumen ab vtero Virgineo e-
ductum amanter amplexus eſt, &
acceptum manibus millies exoſcu-
latur; at dum inter oſcula, inter am-
plexus, inter amoris indicia eleuatis
C oculis, etſi à longè illud lumen mũdi
aſpexit a cruce eiaculatũ, aſpexit in-
quã, & expauit, & quaſi è nigra nu-
be non ad fulmẽ, ſed ad fulgur timi-
dus ait, nunc dimittis ſeruũ tuum Do
mine, potiorẽ exiſtimãs naturæ mor-
tem quã vel atræ paſſionis nubis ful-
gentis fulminari, ſic eius verba expẽ-
dit D. Timoth. Hierol. orat. de Si- Timoth.
meone, *ab ſoluar nunc quæſo Domine,* Hierol.
*ne diutius hæc barẽs quæ nolim intueri
D cõpellar. Etenim Sp. S. qui in me eſt pa-
lã oſtendit quæ in te futura ſunt. Di-
mitte me nunc obſecro, ne videã audax
nefariumq. Iudæorum in te facinus, ne
videã coronam, ex ſpinis contextã ne
videã ſeruũ alapã infligentẽ ne videã
lãceam in te adactã ne videã te clauis
cruci affixum.* Hæc Simeõ dũ amãtia
figit oſcula lumini genitũ formida-
bat, amat, exoſculatur lumen, ſed ani-
E gritate paſſionis nube fulgur eiacu-
latum fugit, expauet, & mortem po-
tius appetit. Ardẽtior Simeone ama
trix Virgo Maria, & lumen parit, &
incorrupta virgo fouet in manib. lu-
cidũ, & tenellũ infantẽ, & tota eius
amore transformata, media in tẽpe-
ſtate nigricãtibus nubibus paſſionis
ſtridentibus, triſteque & horrẽdum

M 3 ſonan-

ſomantibus, intrinſecus ferte anima contrita, & tanto fulgore lacerata integro corpore de fulminatorum more Cruci aſtat. Huc crediderim ſpectaſſe Amodæum dum hom. 5. de Virginea matre ſic fatur: *Vicit ſexũ, vicit hominem, paſſa eſt vltra humanitatem, torquebatur namque magis, quam ſi torqueretur ex ſe, quoniam ſupra ſe incõparabiliter diligebat.* Quomodo vltra humanitatem paſſa? An quia ſummus erga filium amor inſtat fulminis id quod femineum, quod molle, quod carneum in virgine excedens, ſolum quod in illa adamãtinum erat, nempe animam, contriuit, dilaniauit?

§. VII.

Vna Maria flammis amoris, & compaſſionis fulminata adſtans cruci filium, vt imperatorem decet, parentauit.

Vidiſtis Mariam iuxta crucem ardenti charitatis fulmine exardeſcere verberatam. Accipite modo quam decenti funere eo habitu creaturarum imperatorem honeſtauit. Etenim inter alia poſtremis honoribus conuenientia hæc numerat Alex.lib.4. cap.7. de genialibus, vt quod rege morte ſublato familiares, & qui cum eo coniunctiſſime vixerant charitate principis finem vitæ ſibi ad rogum afferant, vnaque morte intereant. Indorum peruulgata hiſtoria eſt vt viro defuncto quæ chariſſima coniux in vita fuerat eodem igne abſumatur, vnaque crematur; ſic imperatoris, ſic coniugis chariſſimi vnanimes amaſiæ funus honorabant. Quod meminit, & Philo Iudæus lib. de Abrahamo, Euſebius de præparat.lib.6.c.8. non defuit Imperatori maximo cruci affixo hic honor ferialis a chariſſimis ſibi & Amaſia & matre, & ſponſa exhibitus,

Alex. ab Alex.

Phil. Euſeb.

A quæ filij tormentis immoritura ſummiſque dilectionis excruciãda flammis Cruci aſtabat. Sed profanos mores libet ex profano prælibare. Is eſt Propertius lib. 3. eclo. 8. vbi pulcris carminibus ſic ardentes ſponſas ſub coniugis buſto depingit. Propert.

Namque vbi mortifero iacta eſt fax vltima lecto
Vxorum fuſis ſtat pia turba comis.
B *Et certamen habent lethi, quæ viua ſequatur,*
Coniugium pudor eſt nõ licuiſſe mori.
Ardent victrices, & flammæ pectora præbent,
Imponuntque ſuis ora peruſta viris.

Hæc pulcre cecinit ille; vbi affabre effigiantur amaſiæ pudibundæ, quibus non licet mori, & hilares, & victrices, quæ ardenti correptæ igne C conflagratione ſui funus maritale condecorant. Iis tamen obiecerim Mariam mortifero Crucis adſtantem lecto ſummi Regis, ſummeque dilecti Filij, & ſponſi funus parentantem. Accedat tamen Nazianz. Propertio, vates vati, profano Theologus, qui hæc Mariana verba in ſua tragædia dedit: Nazian.

——— *Filij vt vultum mei*
D *Squalore vidi plurimo, & ſanie obſitum,*
Mors ſola votum eſt, vita mors tantum mihi:
Agite iam, agite vos, vitam non feram amplius.

Et ſane pudor erat non licuiſſe mori, & ſane victrix ardebat, totaque amoris ignibus fulgurata crebrius impoſuit ora peruſta ſuo & impera- E tori, & filio, & ſponſo, vnaque cum illo morte interibat, vt merito Sophronius dixerit, quod erat dilectio eius dirior quàm mors, quia mortem Chriſti ſuam fecit.

Hæ Regiæ inferiæ ex dilectiſſimorum conflagratione debebantur tanto occumbenti imperatori: hæ peractæ ſunt ab amantiſſima Maria: hæ pro-

pro-

Digitized by Google

Zach. 12. promiſſe fuerant Chriſto, Zachar. 12. vbi iuxta Septuag. legitur, quod planctus eius erit, *ſicut planctus mali granati, quod in campo ſuccidiutur*. De quo Theodoretus ait, *non temere alijs arboribus relictis ex malo granato duxit ſimilitudinem, charitatis enim typus malogranatum grana habet coniunctiſſima*. Ego addiderim, quod & Regni ſit etiam malumgranatum typus, vt vel ſic Regia notarentur inferiæ Chriſto Domino peractę, quæ morte, & conflagratione omnium amantiſſimæ vltimum honorem acquirerent.

§. VIII.

Maria Filium à ſuis in Cruce deſertum vehementer lamentatur.

Zach. 12. HÆreo proximè adducto ex Zacharia loco, quod fecialis Mariæ de Chriſto Domino planctus ſit, *ſicut planctus mali granati, quod in campo ſuccidiur*. Quod eleganter expendit Cyrillus his verbis: *Similem planctum*, ait, *fore qualis eſt planctus agricolæ malogranato arbore cum malis exciſa*. Etenim malum granatum arbor eſt, a radice plena ramis, & cum malis punicis decoratur, ſanè gratiſſima accidit cultoris agricolæ. Hæc igitur arbor, plena pomis, decora fructibus, ſi infauſta, inuidaque manu ſuccidatur, nō poteſt non maximum luctum, mæroremque excitare in agricola. Præſertim cum exciſa arbore neceſſum ſit, quod maneat orbata fructu, quod fructibus hinc inde excuſſis illa inglorią ſuperſit, & inutilis truncus. Quomodo hanc videbit agricola ſine ingenti luctu? & præcipuè ille agricola, cuius cultura, & diligentia arbor creuerat, ille qui magnis curis excoluerat arborem ſpe allectus fructuum. Proh dolor! ſuum ſine fructibus arborem vidit agricola, malum illam

Cyril.

A pulcherrimam Chriſtum quam Virgo adoleſcere fecerat, quam magnis curis nutriuerat, excoluerat, quamque fructificare miro modo aſpexerat, & plenam totidem fructibus, quot diſcipuli eius doctrina creuerant, hanc inquam malum Chriſtum conſpicit eius cultrix Maria ſucciſam, medio in campo ingloriam, excuſſam fructibus, diſperſis vndique
B diſcipulis quaſi ignobile, & ſterile lignum derelictam. Qui tunc luctus eſſet Mariæ? qui mæror? qui dolor eius animam transfigeret? Rectè D. Chryſoſt. huc retulit gladium illum doloris a Simeone prædictum, *ter, inquit, negauit Petrus, alij diſcipuli relicto eo fugerunt; pertranſiuit igitur Mariæ animam gladius*: & cur non pertranſiret gladius animam agri-
C colæ videntis arborē pulcherrimam a ſe excultam, ſucciſam, marcidam, omni orbatam fructu? & cur non pertranſiret animam Virginis gladius, cum videret diſcipulos tam magnis curis partos, & conquiſitos, & excultos, exſufflatos eſſe a vento paſſionis, arbore vitæ quaſi inutili in monte relicta? Hunc virgineum dolorem pulcre expendit Anſelmus:
D *Adiectus eſt his doloribus eius dolor alius: Petrus, & alij diſcipuli de nihilo in apoſtolatum electi, & tam in tanta celſitudinem virtutis vt Dæmonibus imperarent erecti, necnon ſecretorum filij conſcij & familiares in cunctis effecti, inſtante hora traditionis eius fugam ineunt, & eum pro quo ſe mortem paulo ante ſubituros promiſerant, obliti tantorum bonorum ſponſionisque ſuæ*
E *ſolum ipſa virgine conſiderante relinquunt. Vnde ipſum ad paſſionem omnibus amicis deſtitutum tendentem hac voce ſequebatur Maria gemens; vadis propitiator ad immolandum pro omnibus, non tibi occurrit Petrus, qui dixit pro te moriar, relinquit te Thomas qui ait, eamus & moriamur cum illo omnes, & nullus ex eis niſi tu ſolus*

Chryſ. *ora. de occurſu Domini, & Simeonis.*

Anſelm.

Digitized by Google

duceris, qui me caſtam conſeruaſti filius meus, Deus meus. Hiccine erat planctus Mariæ qualis eſt planctus agricolæ ſuper malum granatum, a quo ſucciſo excuduntur & fructus, quaſi planctus chariſſimæ matris ſuper filium ſummis curis nutritum, quem abſciſſum a terra viuentium in monte marceſcentem relinquunt diſcipuli laborum ſuorum fructus.

§. IX.

Maria iuxta crucem dolores, partuum dolores ſuperarunt.

Virgo gaudio, & lætitia plena peperit Saluatorem, vt rectè aduertũt Cyprianus, Athan. Niſſen. Damaſc. Bern. Sed quos patiens fugit, hos dolores patitur iuxta crucẽ. Vnus Rupert. circumfertur, hac in re eleganter (vt aſſolet) verſatus, qui lib. 13. in Ioan. cap. 16. ſic argumentatur. *Si cunctos diſcipulos ſuos in tormentis poſitos Dominus mulieri comparat parturienti, quanto magis mulierem hanc ſtantem iuxta crucẽ ſuam mulieri parturienti talem matrem talis filius recte ſimilem duxit? quid autem dico ſimilem cum verè ſit mulier, & vere mater, & veros habeat in illa hora partus ſui dolores?* Hæc ille, rem confeciſſe putans, ſi Virginem iuxta crucem patientium doloribus ſuaſerit excarnificari.

Canyſ. Lib. 2. ca. 28. Rup.

Verum quid maius excogitauit Amphilochius, dum iuxta crucem Mariam imaginatur ſic ſantem? *Virgo manſi, & magis mordeor viſceribus quam matres.* Expendenda nobis illa ſunt verba, & magis mordeor viſceribus quàm matres, id eſt, magis excrucior, magis torqueor, magis dilanior quàm quæ obſtetricante natura fiunt matres. Etenim non vniuerſæ, quæ parturiunt, ſunt matres imò quam plurimæ parturiunt, non vt matres fiant, ſed vt è mortua in vtero prole mẽbratim educta, ſummis doloribus, omniumque maximis cruciatibus vitam ſibi emercentur orbam, & ſolitariam. Hinc ſuos acerbiſſimos explicat Maria cruciatus, magis ait, mordeor viſceribus quàm matres, crucior, lanior, vt laniantur, & excarnificantur illæ, quæ vel mortuam, & laceram prolem coguntur euomere, vt viuant ſolitariæ. Ab hac excogitatione ſtat Damaſc. lib. 4. de fide orthodoxa c. 15. dicens, *Ipſa B. Maria, & ſuper naturam donorum digna effecta dolores partus, quos effugit pariens, illos tempore paſſionis ſuſtinuit ex materna compaſſione viſcerum, lacerum reparturiens, & quem Deum per natiuitatem agnouit illum vt maleficum interfectum videns, tanquam gladio cogitationibus decerpitur.* Expende illud, lacerum reparturiens; quaſi diceret, quod ſuſtineret non eos dolores partus, quibus afficiuntur, quæ ex naſcente prole fiunt matres, ſed eos, quibus laniantur, quibus diſcerpuntur illæ, a quarum vtero laceri & diſcerpti fœtus fruſtra eradicantur. Eam ipſam Maria laniationem iuxta crucem patitur, dum ex materna compaſſione viſcerum, lacerum, & decerptum filium parturiens, decerpitur, dilaniatur. Vidit inclyta illa Machabæorum mater ſeptem filios euiſceratos, laniatos, mẽbratim ſectos, quos dum ſic Domino parturiebat, occubuit ipſa tandem. Ad quam pulcra Ambroſ. lib. de Iacob 2. cap. 11. *Pia mater ſupplemento paſſionis adiuncta, quæ in talibus filijs integram pietatis formã, & parturiuit & peperit.* Quibus verbis liceat modo finire Mariæ compaſſionem, quæ dilaceratum filium conſpiciens, ſummis agitata cruciatibus, lõgè perfectius, quàm Paulus filijs ſupplemento paſſionis adiuncta, in tali filio integram pietatis formam, & reparturiuit, & peperit.

Dama. Ambr.

§. X.

Maria ſuperſtes Filio dilectiſſimo ſuos dolores abſque vllo ſolatio ſuſtinuit.

NEſcio vtrum grauis erat Mariæ vel quod ipſa viueret, vel quod filius moreretur? Rectè Arnoldus Marianos expendens dolores ait, quod difficillimum erat moriebatur, & mori non poterat, ſi enim morienti filio ipſa immoreretur, id pro ſolatio, & dolorum præmio reciperet; at tunc non poſſe mori calamitoſum illi exiſtebat & difficillimum. In ſumma Saulis, & Ionathæ calamitate, hoc ſolatium inuenit Dauid, quod nec Pater filio ſuperſtes exiſteret; ait enim 1. Reg. 2. *Saul, & Ionathas amabiles, & ſpecioſi qui in vita ſua non fuerant diſiuncti, ita nec morte ſua ſeparati ſunt.* Maximum hoc amantium ſolatium, & dolorum leuamen eſt ſingulare, quod vna illos opprimat mors, ne ſe alter ſine altero videat. Vnde eleganter Chryſoſt. fatur? *Quod ait neque in morte ſeparati ſunt in ſolatium doloris;* D *iam enim inquit non poteſt dici, quod filius orphanum ſe eſſe lugeat: neque quod propter orbitatem ſuam deploret. Verum quod nullis obtigit, illis contigit, videlicet vno eodemque die è viuis eripi, neutro alteri ſuperſtite: exiſtimabat enim vitam iniucundam fore: ſi alter ab altero fuiſſet diuulſus.* Ecce tibi vnde iſtorum minuuntur dolores, augentur tormenta in Maria, dum ſe dilectiſſimo filio ſuperſtitem videt, ſine quo vita amariſſima extitura erat. Quem nullus caſus a matre viuentem ſeparauit, ſiccine ſeparat amata mors? Verè amara eſt, quando mortuo filio nullum inuenit ſolatium mater gemebunda, perpetuo ſuam orbitatem declamans. Sane plena doloris tunc res agebatur, nullus ibi locus pate-

1. Reg. 2.

Chryſ.

A bat ſolatio, è contrario omnia accidebant quam Sauli, & Ionathæ, ſimul interemptis, ne alter alterius lugeret orbitatem. Hic mater ſuperſtes eſt filio amantiſſimo, diuelluntur ardentiſſimi amatores, moritur filius, & tamen non alter ſolum, ſed vterque ſe gemit, & deplorat orbatum. De matre, res eſt clara; de B filio ita dicit Epiphanius in die ſancto Paſchæ, vbi Ioſeph ab Arimath. ſic inducit loquentem ad Pilatum. *Pro mortuo ille interpello, qui ab his vulneratus eſt, quos ille paterne ſanauerat, & ipſa etiam matre quodammodo orbatus eſt,* & mortuus Ieſus, & in Regno quieſcens, tamen vt matre orbatus tangitur, quid interea ſentiret pia mater adhuc viuens in hac la- C crymarum valle a tanto filio ſeparata?

CAPVT XIII.

De Mariæ Virginis morte, Reſurrectione, & glorioſa, & triumphali Aſſumptione.

MARIA Virgo, vt prę omnibus compaſſionis affectu iuxta Crucem fuit excruciata, ſic prima omnium glorioſa filij reſurrectione extitit glorificata; ſemel in Cruce ebibit paſſionis calicem, verum a reſurrectione filij cæleſtibus in dies poculis ſaginata, voluptatum torrenti immerſa, nectareos a Chriſto percuſſo lapide fluentes latices hauſit. Vitæ huius eremum poſt filij necem vndecim annis incoluit, conſequēte eam petra, petra autem erat Chriſtus, qui non iam ſanguinē, ſed

imbro-

ambroſiam ſudans dilectiſſimam matrem refrigerabat. Hoc vitæ ſpatio poſtquam diuini Spiritus excepit igneas linguas, maiori cæteris omnibus ſimul iunctis plenitudine, vixit apud Ioannem, naſcentis Eccleſiæ altrix, & nutrix, Apoſtolorum magiſtra. Tandem expletis duodecim ætatis luſtris plus minuſve mortem guſtauit, & tumulo reuiuiſcens glorioſa reuolauit ad ſuperos.

§. I.

Nullam pretioſiorem mercedem potuit Deus amatrici matri in ſublimioribus reddere præter mortem.

MOrtis calice hauſto a Deo ipſo, nulla mortalis natura fauorem ducere, ſi & ipſa mortem non biberet. Quod ipſe Imperator guſtauit poculum, militem bibendum accipere, maximum ſane eſt fauoris, & honoris indicium, eoque ſolùm dignus, qui ſummo amore deuinctus adſtat Principi. Xenophõ de laudibus Ageſilai, hoc inter alia dicit. *Duplicem potionem in conuiuijs ex inſtituto accipiens, nec ſiquidẽ tota vtebatur, verum ſimplici, nec integra contentus reliquũ diſtribuebat.* Ratus geminam Regi potionem dari non ſatietatis gratia; ſed quo poſſit quem velit honorare; & quem vellet, niſi quem amaret? Hinc nihil magis cordi fuit Domino, iam iam mortis calicem potaturo, quam a ſe prægustatum amantiſſimis eum propinare diſcipulis. Sic enim orat. *Tranſeat à me, calix iſte*, quam orationem expendens D. Hilar. canon. 31. in Matth. ait. *Pro his rogat qui paſſuri poſt ſe erant, dicens, Tranſeat calix à me, id eſt quomodo à me bibitur, ita a meis bibatur.* Quaſi ita a patre expoſtulaſſet; non mei ſolius cauſa tantus hic calix propinetur, bibam ego,

Hil. Mat. 26.

ſed poſt me bibant, & illi qui me amant. Hinc natum illud quod acutè & verè animaduertit D. Fulg. ad Transimundum Regem libro 3. capit. 24. ſic fando. *Primitus Chriſtus ad confeſſionem amoris inuitat, vt facultatem ponendæ animæ ſuo deinceps amatori concedat.* Ponderanda hæc maxime, nempe vt facultatem ponendæ animæ amatori concedat. Etenim non infligitur reo, ſed indulgetur mors amanti, poſſe mori conceſſio eſt; facultas eſt, prærogatiua eſt Chriſti amatoribus indulta, hiſque ſolum propinata. Sic Maria mater, vt quæ ſupra omnes filium amarit, non potuit carere hac facultate, ac moriendi in Domino prærogatiua, nec alia re poſcet Deus in terris tantum ſui amorem Marianum condecorare. Ter prius de ardentiſſimo ſui amore Petrum Dominus interrogauit, vt illum prærogatiua mortis inſigniret, ſic Ioan. 21. *Petre amas me?* idem bis & ter repetiuit. & poſt pauca, *cum ſenueris extendens manus tuas, & alius cinget te*, ſignificans nimirum quam mortem Petrus erat ſubiturus. Accipite hoc ex Fulgentio vbi ſupra, *cum illi tertio interroganti trinum amoris ſui teſtimonium reddidiſſet, ſtatim Dominus Petro ponendæ pro ſe animæ largitus eſt facultatem dicens: Amen, amen dico tibi, cum eſſes iunior cingebas te, cum ſenueris extendens manus tuas, & alius cinget te.* Ecce tibi mortem pretium, & mercedem conſtitutam ardentiſſimo Dei amori, non ergo Maria moriendi in Domino facultate debuit priuari, ne eius erga filium ſtrenuus amor propria amatorum mercede abiret vacuus: imò ab ipſa arena fuliginea mortis coronam donatus triumphalem rhedam æternum triumphaturus ſcanderet. Sic D. Damaſcenus ora. de Dormit. Deiparæ ex pretioſa ſanctorum morte pretium, & æſtimationem Marianæ dormi-

Fulg.

Ioan. 21.

Fulg.

dormitionis his verbis venatur. *Verè quidem veneranda eſt mors ſanctorum Domini à Dei poteſtatibus, longe autem magis veneranda eſt matris Dei migratio, vt qua potius igniferi amoris ſit incineratio, & ſtemma ſingulare.*

§. II.

Maria moriens non rigida Adami legi obtemperauit, ſed filio Deo obſequium præſtitit.

QVid cu n Maria mors? Sanè parentes iā morti obnoxios mortaliq; pelle circumamictos a Paradiſo eiecit Dominus, Gen. 2. *ne forte altermitteret manum ſuam, ſumeretque de vitæ arbore, & viueret in æternum.* Maria nulla peccati lege comprehēſa integram in ſe habuit arborem vitæ Chriſtū, ex qua & ſibi, & vniuerſo hominum generi vitam parturiuit. Cur in æternum non viuit? Cur ſeſe morti dedit? Cur minime reum corpus ſuum æterno victurum tradidit legi communi; non debit) legis communis pe catis non naturæ damnatæ ſeruiuit Maria, nec eius rigidis legibus ceſſit moriens, ſed Chriſto. Andr. Cret. Pulcrè id inſinuat Andreas Cretenſis hom. 1. de dormit. Deiparæ, vbi miracula in Mariana morte peracta cōtemplatus ait, *erat tunc quoq; verbum præſens, & legem fecit ceſſare, legem inquam mortis cui nihil poterat afferri detrimenti.* Ius mortis in hominibus huc vſque inuiolatum, vnā Mariam mir me læſit, vnam Mariā non attigit, ſed mortis, & naturæ iure contempto, mortalium duras leges deſpiciens præſenti filio obſecuta virgo induit cadauer. Accipite Dama. Damaſc. qui moribundam Virginē depingit ſic fantem ad filium: *In manus tuas fili commendo ſpiritum meum, ſuſcipe tibi charam animam, quam conſeruaſti alienam ab omni reprehenſione. Meum corpus tibi trado, & nō terra, cuſtodi ſaluum quod tibi placuit habitare.* Expende illud, meum corpus tibi trado, non terræ, cuius verbi pulcritudinem vt percalleas, reuoca in memoriam id quod crebro ſolet iudicibus accidere. Inſequitur quandoque fultarius hominem, vt comprehendat claudatque nigro in carcere, ille elapſus fultari in manibus loco munitur ſecuro, vbi liber ab iniuria manet. Inſtant iuſtitię miniſtri, mille mouent lapides, vt hominem trahant, circumuallāt ſatellitibus locum, machinas conglomerāt, vt expugnent, vt capiant, adeſt vniuerſa ciuitas ſpectatrix, vident irrita ſatellitum conanima, robur & aſtum fugientis admirantur, interea ille a fuſtarijs inexpugnabilis illorum iniuſtam violentiam proteſtans ſeſe libēs viro alicui nobili, aut Principi tradit, cui ſalutem committit ſuam, & ſecuritatem. Ita protſus, ait Damaſc. Mariam grandæuā mors inſequebatur, inuiolabiliter ius inferni tenere cupiebat: illa horum euadens manibus contemptis mortis naturæque legibus vnice dilecto filio tradidit, hac ſui traditione proteſtans, *meū corpus tibi trado, & non terræ*, quaſi diceret in me mortis ſatellites ius nō habēt, illorum legibus nō pareo, eorum iurā abominor, expuo, me tibi ò fili trado, tibi corpus meum credo, qui incolume reſeruabis.

Et quidem Deo mortuo, vt à mortis naturæque infectæ tyrannide erat libera, ſi hoc debebat obſequium filio præſtare vt moreretur & ipſa. Vniuerſus mundus contremuit moriente Deo, elementa maximè turbabantur, cæleſtia ipſa incorruptibiliā lugubre quid & tenebroſum repræſentabant. De quo D. Leo ſerm. 6. Leo. de paſſione ait, *debebat hoc teſtimonium ſuo mundus auctori, vt in occaſu conditoris ſui vel ēt vniuerſa finiri.* Itaque Maria non potuit hoc mortis

tis debitum filio mortuo negare, de- A
bebat vni Chriſto hoc teſtimonium,
vt ipſa quoque vellet finiri, & ideo,
vt debitum filij exſoluat, moritur,
illi vni ſuum corpus viuificandum
credens, non terræ, non ſepulchro,
quorum legibus ipſa non tenebatur,
Cret. vt Cretenſis addit, *te nequam poteſt
habere, ò virgo, ſepulcrum aduerſus te
non valebunt inferi, animam enim re-* B
*giam non attingunt ea quæ ſeruiunt,cũ
alijs.* Itaque Mariæ vita vtpote regia,
nullius que ſeruitutis iniuſta macula,
omnes iuſtitiæ ſatellites declinans nõ
mortali, non puluerulentæ legi ce-
dit, ſed vni filio Deo mortuo debitũ
obſequium moriendo perſoluit.

§. III.

C

Maria dum moritur, mortem hono-rauit, & illuſtrauit.

HOc in primis ſcribendum edi-
xit Angelus Ioanni Euangeli-
ſtæ, nimirum; *Beati mortui, qui in Do-
mino moriuntur*. Et qui non a morte
Olymp. beati? Argute Olympiodorus in ca.
8. Eccleſiaſtes. *Tranſitus dies ſtadio
nos abducit, & ſiquidem peccator eſt* D
*qui decedit peccare vlcra iam deſinet,
qui verò fuerit iuſtus, vita præfruetur
æterna*. Tam iuſtus, quàm peccator
debẽt morti maxima beneficia ab e-
ius manibus accepta. Vna Maria vir
go non a morte beatur, imò ipſa mor
Damaſ. tẽ beat, & cõdecorat, ita Damaſ. ſer.
1. de dormit. Deiparæ *nõ te mors bea-
tam reddidit, ſed ipſa mortem exor-
naſti*. Huc vſque nihil magis in glo-
rium quàm mors, infamis erat pul- E
uis & cinis peccati pœna, reorum
indicium. Verum Maria moriens, &
mortem, & puluerem extulit, om-
nemque infamiæ notam excluſit.
Huc ſpectat illud verborum pon-
Cret. dus quo Andreas Cretenſis Mariam
Hom. 1. parentauit, dum inquit. *Quæ pulue-
rem reddidit cæleſtẽ, terra reddidit id*
A *quod eſt ei cognatum*. Quaſi diceret,
O vos felices funereæ faces, ò mors,
ò cinis, ò puluis, hodie in æternum
decoramini, illa puluereis mortis ag-
geribus additur, quæ puluerem red-
didit cæleſtem, quę didicit puluerem
diuinitate, & ditare, & illuſtrare.

Stupet Chryſoſt. mirabilia a lu-
teis terreniſque hominibus peracta
B poſt quam indui Apoſtoli fuerunt
virtute ex alto. Cur talium effecto-
res terreni? An non melius quod e-
xuti terrena hac mole, & vilitate fie-
rent Angeli? Cur ad talia facinota
aſſumpti ſub puluerulenta natura
manent? Ad hæc eleganter reſpon-
det Chryſoſt. *Vt intelligas ne prio-
rem quidem illam pœnam fuiſſe pœ-
nam quando dixit, Terra es, & in*
C *terram reuerteris propterea manere
& permiſit in terra, vt amplius po-
tentia ſpiritus oſtenderetur, quæ talia
per terrenum corpus perficeret. Nam
videre erat luteam manum morbos ſa-
nantem*. Sic Chryſoſt. antiquam illã
pœnam pulueris dicit illuſtratam, &
condecoratam virtutibus ab Apoſto-
lorum puluerulenta natura dilapſis.
Quid plura? Stupes Marianum cor-
D pus exanime? miraris marceſcentem
illam radicem ex qua arbor vitæ pul-
lulauit? Indignaris quod facta ci-
nis frigeat illa, quæ incombuſta
diuitatis flammis exarſit? Quæ lu-
men peperit immortale? Erubeſcis
ſub terra degens ſublime Dei taber-
naculum? Sane vt intelligas (ſic
Chryſoſt. verbis licet fari) ne prio-
rem pœnam quando dixit, terra es,
& in terram reuerteris, propterea
E manere matrem permiſit in terra, vt
amplius potentia ſpiritus oſtendere-
tur, quæ talia per terrenum corpus
perficeret. Nam videre erat luteum
illud vas dæmonibus imperans, mor-
bos pellens, mundum ſanctificatio-
ne ditans. Vnde Andreas Cretenſis Cret.
hom. 2. *Quibuſnam unguentis vn-
gent corpus tuum odoriferum, & im-*

pollu-

Digitized by Google

pollutum, & plenum ſanctificatione, ex quo ſcatet remiſſio, ex quo eſt Deificatio, in quo eſt perfectio. Etenim quando genus humanum in puluerem egit diuina vltio, ibi diuinitatis ſuperba deſideria cótriuit, vbi naturæ humanæ imperfectum nudauit. Porrò cum in puluere ſedit Dei mater, iam puluis non ſupplicium malæ concupitę diuinitatis, iam puluis, non iudicium imperfectionis. Imò ex puluerulento Mariæ cadauere impolluto ſcatet remiſſio, erumpit Deificatio, proſilit perfectio totius naturę humanę, ſed & ipſum ſepulcrum eam pertingit virtutum efficacitatem, vt clamet apud Damaſc. *Nunc diuina in me habitat gratia; ego euaſi offioina medicina ęgrotantibus, ego ſum fons perennis curationum, ego ſum refugiũ omnibus confugientibus*. Vt vel ſic Mariani ſpiritus euulgetur efficacia, quandoquidem eius ſepulcralia Dæmonibus imperant, & omnibus morbis mederi ſe iactant.

Dama.

§. IV.

Maria Virgo ardentiſſimis amoris diuini telis confixa emoritur.

AMbitioſo deſiderio gloriæ tenebatur dux ille, qui apud Homerum Ilia.22. ſic de diuinæ matris fauore gloriabatur.

Hom.

Inſignem mortem mihi ſæpe præfata eſt
Diuinis Phœbi radijs.

Æſtimans vnam illam mortẽ, quę ſub ardentiſſimis Phœbi radijs erat, ſolam Dijs fatum hominem decere. Sed age, vana relinquamus vanis: hoc ſane veriſſimum, & glorioſiſſimum eſt, quod Deipara inſignem ſubijt mortem diuinis iuſtitiæ ſolis radijs. Non morbi, non languor, non ægritudo, aut dolor aliquis, ſed linguæ illæ diuini amoris igneæ, dum

A Mariana pręcordia ſuauiantur, ſpirituum elambunt. Sic ipſa apud B. Brigittam lib.6.cap.62. *Cum quadam die animus meus ſuſpenſus eſſet in admiratione diuinæ charitatis, tunc anima mea in ipſa contemplatione repleta fuit tanta exultatione, quod vix ſe capere poterat, & in ipſa conſideratione anima mea à corpore fuit ſoluta.* Hęc decebat ſolutio feminam, quę in vteto Deum, & hominem cónexuit, ſic B diuinis Phæbi radijs validiſſimis charitatis telis plena gaudio caſura erat mater; quæ tam acerbos filij caſus ſtetit ſpeculata. De nobili Machabæorum matre benemeritus proculdubio eſt, qui illam nó ferro, ſed poſt filiorum tormenta hauſta exuberanti gaudio interemptam putat. Sic de grauibus authoribus Sixtus Senenſis C li. 5. Biblioth. ſub finem commentatur. Sunt qui gaudij magnitudine mortuam velint: è quibus ego vnius Victorini Afri carmen dabo qui poſtremi filij necem rimatus ſic ait.

Brig. Senenſis Vict. Afr.

D

Dum puer iſtagerit, ſoluerunt gaudia matrem,
Iamque vt erat laxata malis, iam voce negata
Suſpirans; interque manus collapſa ſuorum
Concidit exanimis, reſolutaque membra quierunt.

O mors digna tantæ matris! Quã vt mille tormentorum acies inuictam obſtupuerunt, ſic ingentibus Deum amantis animi gaudijs, ſuauiantibusque flammis immerſa occubuit. Hæc debebatur mors matri in filiorum morte grauiora paſſæ. E Hæc accidit proculdubio vnigeniti filij Dei matri, quam immenſa ſoluerunt gaudia, quæ roſcidis diuini amoris flammis ardeſcens inter manus collapſa ſuorum concidit exanimis, reſolutaque membra quieuerunt. Iam nunc ſecundo rebus exi-

ſtens

ſtens inter vorantes flammas incorrupta ſeruata eſt.

Poſt Deiparam altera legitur Maria, ſcilicet Magdalena amatorijs ignibus inflammata, quam cum primo offendiſſet Chriſtus Dominus glorioſus, iam è prælio paſſionis reſurgens totam Deo in holocauſtum ignuit, vt Iephte ſibi primo occurrentem filiam. Sic nō ignobiles Myſtę. Verùm ſatius dixiſſent, ſi quod Magdalenæ, tribuant Deiparæ. Etenim verus iudex, & Saluator mundi Chriſtus a bello reuertens, ſpoliatus inferos, quam Deo litaret, & primo inuiſit, & offendit Mariam Deiparā. Primoque inuentam chariſſimam matrem, & filiam nouus Iephte ardentiſſimis amoris facibus adhibitis in holocauſtum conflagraturam reliquit. Ex quo Mariana anima iuxta Rupert. lib. 5. in Cantic. victima erat holocauſti vſque dum tanto igne conſumpta libens interiret.

§. V.

Maria amoris flammis conſumpta debuit ſtatim reuiuiſcere.

Decuit ſane vt quæ filium imitata eſt moriens, eundem imitaretur tertio die reuiuiſcēs, & cur non reuiuiſceret quę diuini amoris flammis exuſta occubuit? Hanc credidetim ſibi promiſiſſe reſurrectionem celerem ſanctiſſimum Iob dum occaſionis occiput rimatus, inquit. *Dicebam in nidulo meo moriar, & ſicut Phœnix, multiplicabo dies meos*. Porrò Phœnix, reſurrectionis index, vt multiplicet dies, congeſtis vndique lignis flammas excitat, medijs quibus dum ipſa conſumitur, necdum frigeſcente cinere ſub viuidi ſpecie vermis reuiuiſcit. Sic Iob Phœnicis æmulus ardentibus flammis exuſtus quam celerem ſibi reſurrectionē effingit, & ſicut Phœnix, ait multiplicabo dies meos, dum prius igne conſumptus moriar in nidulo.

Rara auis in terra Maria in nidulo clauſa ignibus diuinà amoris conſumpta, igneſcente adhuc cinere ſicut Phœnix multiplicat dies in æterna ſæcula reuiuiſcens. Accipite Nazian. car. 3. ad Virg. vbi pulcre hanc depingit Phœnicis naturam. Nazian.

Vt Phœnix moriens primos reuiuiſcit ad annos
In medijs flammis poſt plurima luſtra renaſcens,
Atque nouum veteri ſurgit de corpore corpus.
Haud ſecus egregia redduntur morte perennes,
Dum pia diuinis ardeſcunt pectora flammis.

Arſit Maria diuinis flammis, illiſque conſumpta Phœnix occubuit, nec miremur quòd vbi Phœnix cōbuſta egregiè moritur, Phœnix altera a flammis reuiuiſcat.

§. VI.

Ex perfecta cum filio ſimilitudine Maria celerem reſurrectionem obtinuit.

Pvtreſcunt meritò illi, qui imaginem terreni hominis ſibi effingunt, verum qui cæleſtis hominis imaginem induunt, hi ſuffragante Apoſtolo viuificati reſurgent incorrupti. Virgo igitur Maria in qua nihil terreni illius apparuit; quæ cæleſti induta ſole meritò dicitur a Ricardo de S. Victore *ſpecies Chriſti*, in te non puluis in puluerem, ſed cæleſtis, ſed Chriſtifera, perennem conſurrexit ad vitam. Eleganti augmento ſtat quod cōfecit Origenes hom. 5. in Hieremh his verbis. *Si ad peccatores dicitur, terra eſſis, & in terram ibis, quare non dicatur ad iuſtum cu-* Orig.

ius

tus eſt regnum cælorum, cælum es, & in cælum ibis? Non potuit terra corpus illud virgineum retinere, in quo cæleſtis hominis reuerebatur figurã, mortis etiam vincula caſtigata a reſurgente Chriſto, vix Chriſto ſimilem Deiparam guſtauerũt, & ſtatim eã mittunt integram. Is qui ſemel cibi alicuius venenatos morſus expertitur, cum primum poſtea quid ſimile, vel viſu percipit, vel guſtu, ſeſe ab illo, quam ocyſſime poteſt, liberat; inſuper qui maximum damnum excipit ab inimico diſſimulante ſe, vel ad eius vmbram caſtigatus expauet, quem vt effugiat libentiſſime cedit iure ſuo. Hæc eadem acciderunt morti in dormitione virginea; etenim caſtigata illa, & corroſa à Chriſto ſimilem Mariæ carnem expauet, quam ocyſſime vt effugiat, & tradit vitæ, & in cælum, cui ſimilis eſt, exſufflat. Pulcherrime id attigit Damaſc. dum inquit. *Hanc autem omni ex parte beatam, quæ tota Deo fuit vnita quomodo mors deuorauerit? Quomodo ſuſceperint inferi? Quomodo audebit interitus in corpus, quod vitam ſuſcepit? Hanc mors tantum aſpiciens extimuit, eius enim filium aggreſſa didicit ex ijs, quæ paſſa eſt, & cum ipſa didiciſſet experiẽtia fuit caſtigata.* Sanè expauet ſimile, & memor vene nati morſus illius, ſine nauſeæ priſtinæ, vbi Chriſtum deglutiens euomuit, & viſcera, modò vel aſpiciens virgineam carnem Chriſtiferam extimuit, compreſſiſque faucibus ad imaginem, vel vmbram cæleſtis hominis, timida exclamat dicens, quod quæ portat imaginem cæleſtis hominis, & cælum eſt, in cælum viam arripiat, non in puluerem; vt meritò hom. 2. dicat Damaſc. idem. *Hodie Virgo immaculata, quæ nullis terrenis inquinata eſt affectibus, ſed cæleſtibus educata cogitationibus, non in terram reuerſa eſt, ſed cum eſſet animatũ cælũ, in cæleſtibus tabernaculis collocatur.*

Dama.

Dama.

A B C D E

§. VII.

Mariæ integritas virginalis ocyſſimam à ſepulcro in cælum euolationem pararat.

SIquidem, vt ait Ambroſius, *in cælo eſt patria virginitatis*, minime decens erat, vt corpus illud virgineũ Mariæ a viuis excluſum longo tempore ſub vmbra mortis exularet a patria. Neque vllus reſurgentium ordo præſtantior excogitari poterat, quàm ille, quo eiuſdẽ integritatis, & incorruptionis viri primi obtinerent incorruptibilem vitam, & immortalem. Id forſan innuit Paulus 1. Corinth. 15. *In Chriſto omnes viuificantur, vnuſquiſque autem in ordine ſuo, primitiæ Chriſtus.* Et quid illud, *In ordine ſuo?* Anſelmus explicat de ſimilitudine virtutum, & meritorum, nimirum Martyr in ordine Martyrum; virgo in ordine virginum O Ecumenius etiam agnoſcit quandam temporalem prælationem, cui ſuffragatur Magiſter 4. ſentent. diſtinct. 43. Scotus Durandus, Richardus, & alij. Et meritò intelligitur Apoſtolus ordinem temporis prætendere, vbi ſtatim canit, *primitiæ Chriſtus.* Quare placet vetuſtiſſimus Sedulius omnia complectens: *Vnuſquiſque in ſuo ordine, in ſuo ſcilicet honore, vel ordine, tẽpore ſeruato, quia primitiæ Chriſtus.* Vbi ergo honoris ratio habetur, in temporis ordine ad reſurgendum poſt Chriſtum, quo in ordine conſtituenda erat carnis Chriſtiferæ reſurrectio? Reſurrectio, inquam, illius Virginis, *Quæ nec ſimilem viſa eſt, neque habere ſequentem?* Sanè non decebat ordinem, vt quę integritate, & puritate longe cæleſtia omnia ſuperabat, vt quæ virginitatis, & incorruptionis ſtola ipſum Deum amiciuit, inter puluerulentas, turbas ad vitam reſurgeret immortalem.

Libr. de Virg.

1. ad Co. 15.

Sedul.

Inde Tertullianus pudicitiam cõmen-

mendat maximè, quod pudici ocyſ- A ſime, vel ad primæ tubæ ſonitum cui *Lib. 1. ad uxor.* gilantes ſunt. *Cur enim, ait, Dominus væ prægnantibus, & nutricantibus cecinit, niſi quia filiorum impedimenta teſtatur in illa die expeditionis incommodum futura? Tum autem ad viduas non pertinebit: ad primam Angeli tubam expeditæ proſilient.* O ſumma caſtitatis commoda! qui hac non floruit virtute, etiam ſonante tuba, & B reperito clangore in puluere pigreſcet, & tardabit. At virginitas florens, quàm expeditè ad primam Angeli tubam proſiliet. Et quidem hoc vno ſigno diuiſit Principes a turba *Num. 10* populi Num. 10. *Si ſemel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis.* Quæ verba ſic elucidat *Procop.* Procopius; *Vnius tubæ ſonitu conuo-* C *cabantur Principes acutius currentes, & citius obedientes: at vero plebs conuocabatur ad tabernaculum Domini, ſæpius à Moyſe repetito clangore.* Inter reliquos ſanctos caſtitate floridi Principes ſunt, Reges ſunt, & ſic expeditiſſimi ad primum tubæ ſonitum euigilabunt, in æterna tabernacula ituri. Et tantam præcellentiam tribuit Tertull. vni viduali pudicitiæ, D maiora ſanè in eodem genere tributurus incorruptæ ſemper & viuidæ virginitati Mariæ. Equidem creaturarum Princeps, omnium capiti Chriſto propinquiſſima non turmatim cum vulgo hominum, ad æterna tabernacula erat aſcenſura; virginumque puriſſimarum gloria, & ſtupor, non perſtrepentem clangorem buccinæ expectatura, ſed vel tenui ſpiritus aura, aut ſibilo cum primum E euigilatura.

Ezec. 37 Quę intuitus eſt Ezech. c. 37. oſſa arida ſeſe mouentia, neruos, carnem cutemque induentia, vt iterum reuiuiſcerent, *Theod.* pulcrè comparauit Theodoretus cum corpore Adami ex arida efformato, membriſque omnibus elaborato, antequam vitam ebiberet. A *Priſtinum, ait, opificium, altera inſtauratio conſequitur, ſicut enim primi parentis Adā corpus prius effectū fuit, deinde in ipſum anima inſpirata, ita hic quoque oſſa conuenerunt ad propriam compagem, produxerunt autem carnes, & neruos, & cute cooperta ſunt.* Verum in tam ſimile corporū è puluere opificio abſimilem inuenio vitæ elargitionem. Adami enim corpus B placidiſſimo oris Dei ſibilo excitatur in vitam, cum ait, *Spirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*; vel vnico Dei halitu euigilat Adam expergefactus. Illa autem corpora ab Ezechiele viſa, vt in vitam, reſurgant, hic opus, hic labor eſt. Iubetur vates clamare, & non vnam auram, non unum halitus ſibilum, ſed vniuerſos ventos C allicere, ut illius vitam afflent. Sic enim dicit: *A quatuor ventis veni ſpiritus, & exſufflà ſuper interfectos iſtos, vt reuiuiſcant.* Cur igitur corpora tam ſimilia, tam ſimili arte conflata, tam vna materia conſtructa, tam diuerſimodè excitantur ad vitam? Hæc ægrè, & difficiliter reſonantibus, perſtrepentibuſq; angelis mundi, & non alio, expergiſcuntur, illud inter D te clamores, vel ſolo ſibili halitu excitatum inſurgit? Equidem huius rationem D. Irenæus lib. 3. capit. 31. *Iren.* propinat ſic inquiens, *Protoplaſtus ille Adam de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Dominus, & homo non erat operatus terram habuit ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei.* Hæc ſanè tota ratio diſcriminis, Adami corporis puluerulenta materies, erat uirginea, renidens adhuc primęuo ſuo, & natiuo flore, ceterorum corporum materies mille iam corruptiones experta erat; iam omnis caro corruperat viam ſuam, ideo a corrupto puluere vt excitentur, mille indigent clamoribus, & reſonanti buccina; virgineus, & incorruptus puluis non ita: vno ſibilo viuificatur, vt vel ſic conuincamur

Mariæ

Digitized by Google

Mariæ virgineam carnem longe ante tubam, ante communes ſtrepitus, ſibili Dei halitu exurrexiſſe ſuſcitatam in vitam. A

Hinc crediderim ob virginalem virorem, celerem Mariæ ſuſcitationem inſinuari c. 24. Eccleſiaſt. dum dicitur, *Quaſi pla anni exalta a ſum.* Etenim platanus ſummè commendatur ex eo quod teſte Ruelo cap. 118. ſolem æſtatibus arceat, placidiſſimiſq. vigeat vmbris. *Vmbra qua gratia ex alieno petita ſi orbe.* Imo ex Theophraſto idem Ruelus affirmat platanum vmbriferam, *Trunco ſecuri dolato reſurrexiſſe: atque noctu leuatam one e reuixiſſe, cor icem iterum conueſtiuiſſe.* Vt platanus ergo exaltatur Maria dum placido obumbrata ſpiritu, conceptum, & partum Virgo incorrupta ſuſtinuit, nec tanti ſolis amictu damnum ſenſit, indeque poſtea a terra viuentium abſciſſa ſepulcro condita, quam ocyſſimè reuixit, depoſitoque mortali onere ſurrexit ſpirituali, & glorioſa leuitate refulgens.

Eccl. 24. — B — Theop. — C

§. VIII.

Excellens Mariæ Virginis innocentia illa ſtatim vitæ reſtituit.

QVi carcer acceptum innocentem, non ſtatim libertati reſtituit? Mortis & ſepulcri carcer iam id didicit in Chriſto, quem innocētem guſtatum euomit integrum, ſic Pſal. 40. ad Patrem loquitur filius, *Propter innocentiam meam ſuſcepiſti me*, quæ cōmentatus Ambroſius inquit, *Suſcepit eum pater reſurgentem, quia nulla eum offenſio prolapſionis aſperſit. Immaculatus ad Patrem redit, à quo immaculatus exiuit, quando deſcendit ad terras. Vnde dixit ei pater, filius meus es tu, ego hodie genui te.* Pſalm. 2. *Hoc eſt genera onis meæ in*

D — Pſal. 40. — E

A *te priuilegium recognoſco, quem nulla macula potuit inquinare peccati.* Simili ingenita animo innocentia pollens Virgo, mortis diſruptis vinculis ſuperam reuolauit ad patriam. Omnino immaculata nō potuit diu contineri in puluere. Ramus ille oliuæ, qui in communi omnium ſubmerſione poſt diluuium, non cada-
B uerū colliſionem, poſt luti, & aquarū immenſam molem, adhuc virens a columba inuenitur, non amplius in puluere inſidet, ſed in arcam reuocatur quamprimū. Etenim, vt rectè argumentatur Carthuſianus, ramus hic nō ex arbore decerptus fuit, ſed è puluere, & luto, in quo deciderat ſumptus, & aſſumptus a columba, Carth.
C Inſuper ſi Hebraico inſiſtamus fonti qui nobis ramus eſt, Hebręis ſonat *Ghalb*, quæ vox oritur a radice *Haleth*, & ſignificat aſcendere eo modo, quo folia decidua in puluere leuitando quaſi aſcendunt, quod forſan expreſſerunt Sept. dum dicunt quod erat columba, *Folium oliuę feſtucam portans in ore.* Expende τo *feſtucam oliuę*, eſt enim feſtuca le-
D uis quidam apex, ſeu folium a puluere leuitans in ſublime. Et meritò ramus poſt tantum diluuium vigens, priſtinoque virore perpulcher, a puluere leuitabat, & aſcendebat, & a columba aſſumptus ferebatur in arcam ſublimis. Itaque Maria, quæ tot effudit diluuia, quam non maculauit culpæ originalis diluuium, cuius virori, & pulcritudini nihil
E damni intulit peccatorum, miſeriarumque mundialium profluuium, puluere in ipſo leuitaret in aſtra, & aſcenderet, indeque quam citiſſimè deberet in ęternam manſionem aſſumi. Ad conſpectum viridantis rami in arcam aſſumpti, vt ait Ambr. libro de Noe & arca cap. 19. *Vir iuſtus gauiſus eſt fructum de vetere ſemine aliquem reſeruatum, & inde col-* Ambr.

A *legis miſericordiæ inſigne diuinæ, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia.* Sed ò quam iuſtius gauiſus eſt totus ille cæleſtis virtutum chorus, cum a puluere eleuari viderunt carnem Virgineam, carnem de veteri ſemine reſeruatam, de veteri, inquam, illo ſemine quod ante peccati diluuium extitit in Adamo. Etenim videbant in Maria carnem innoxiam priſtino Paradiſi vigentem flore, cui non potuiſſent nocere diluuia mortis, aut peccati. Imò quæ peccati immunis mortali gurgite ſuperato æternum viuitura ſupra omnes creaturas celebratur.

B *Text.* Ex illo Lucæ 10. Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domo ſua.

§. IX.

Maria Virgo mulieris uocabulo afflicta debuit, quam citiſſimè ut Christum uideret, à puluere euocari in cælum.

Pulcherrimè Eccleſiaſtica prouidentia Mariæ reſurgenti, in cæloſque aſcendenti fragmentum hoc capitis decimi D. Lucæ aptauit. Cuius vel ſingula commata nobis oſtendunt id, vnde debuit. Dei mater præcellenti a Deo gloria ditari. Et prætermiſſa inſigni Marthæ virginitate, qua Deum hoſpitem habuit, & egregiè Mariam Virginem effigiauit, cuius virginitas ocyſſimam reſurrectionem traxit, vt vidimus § 9. Iſto mulieris vocabulo, quo Virgo a filio, quandoque fuit appellata, imò & mortificata. Hic ego compono grauiſſimas Patrum ſententias, quæ videntur diſſidere, dũ alij verba apud Ioannem 2. iactata nimirum, *Quid mihi, & tibi mulier?* Verba dicunt reprehenſionis, obiurgationis, & exaſperantis. Alij maximè id abnuunt reſpuunt, & reclamant, vt videri poteſt apud Toletum. Porrò etſi negemus verba illa profecta fuiſſe ab animo in virginem amaro, quod mihi euidentiſſimum faciunt, & amantiſſimi pietas filij, & ſumma innocentia matris, tamen verba ipſa ex ſe acria ſunt, acerba ſunt, maximèque amatorem animum ſtimulantia. An non amantis matris præcordia tangerentur, cum ſe a filio mulieris communi vocabulo ſenſerit compellari? An non mater pungeretur, cum omnes communi aſperitate, & ſeueritate tractentur? Et quidem inde eius celerrima a ſepulcro euocatio fuit oppignorata. In hanc me traxit cogitationem D. Hilarius, qui Pſalm. 52. acutè expendit fauorem illum maximum, quo Chriſtus Dominus Moyſem præ cæteris patribus apud inferos exiſtentibus honorauit, dum, relictis alijs, vnum illum in transfigurationis gloriam euocauit. Cæteri omnes ſancti anxiè cupiebãt gloriam filij hominis videre, cur Moyſes, vt prius videret, in Tabor raptus? An quia Moyſes viuens a Deo fuerat mortificatus, & caſtigatus? O iuſtam amici Dei mortificati a Deo retributionem! *Magis*, ait Hilarius, *his quæ uolumus propitiatus eſt, quam his quæ non poſſumus iratus eſt. Nã Moyſi fideli utique animo ſuo dixiſſet, quia non glorificaſti me in aquis contradictionis, aſcende in montem, & morere. Hunc ſibi poſtea unà cum Elia ab Apoſtolis in monte conſpectum beati, & æterni regni ſui conſortem, & martyrem reſeruauit.* Hac Deum optimum maximum pungebat cura, ne amantiſſimus ſibi ſeruus amaris conceptis verbis hæreret amaricatus. Ideoque non poſteriores expectauit glorias, vt illum cum cæteris glorificaret, ſed cum primum glo-

Marginal notes: Tolet. — D. Hila.

A glorioſus apparuit, ſibi amicum aſciuit ab inferis, vt tantæ gloriæ fieret particeps.

Qui talis erga ſeruū extitit, qualem ſe exhibere debuiſſet erga dilectiſſimam matrem: illam crebrò hominum ſaluti proſpiciēs a ſpecioſo mulieris vocabulo tetigit, illam mulierem mortali legi tradidit, illam ergo non ad communem omnium reſurrectionem, & glorificationem reliquit, B ſed cum primum licuit ante omnes a ſepulcro in gloriam euocauit. Cypr. Pulcrè depingitur a Cypriano Chriſtus in cruce moriens hac vna curâ ſtimulatus, quod amātiſſimam matrem aliquando paulo ſeuerius Serm. de Paſſ. tractârit, *Conſidero te* inquit, *in cruce de matre ſolicitum, cui volenti loqui tecum, cum euangelizares negaueras* C *retroactis diebus colloquium; & prætuleras matri auditores verbi, pauperes ſpiritu, dicens, eos tibi eſſe pro matre, & fratribus, qui voluntati patris obtemperant. Nunc materno moueris affectu.* Hæc Cyprianus, & meritò Chriſtum Dominum adeuntem in cælū effingit memoria ſolicitari diſſimulata in matrem ſeueritate, hæc ſanè pungebat Deum cura, hæc illū diſcedentem comitabatur, in gloria D ſolicitabat, ne dubites ex hac cura ante omnes a ſepulchro fuiſſe Mariam in gloriam euocatam, vt amplexibus filij potiretur optatis.

§. X.

Maria dum filium Dei hoſpitio recepit, ſimilem gloriæ Chriſti gloriam obtinuit.

E NEmini dubiū eſt a Chriſto Domino ſuæ carnis celerem reſurrectionem, & glorificationem promeritam fuiſſe. Quid plura? Eandem ſibi debuit obtinere Deipara. Etenim Mat. 10. apud Matthæum dicitur, *qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet.* Hoſpitij exhibiti iure, Maria obtinuit eandem mercedem filij, hoc eſt ſimili gloria induta æternat virgineam carnem. Hinc eleganter D. Athanaſ. argumentatus eſt his verbis, D. Ath. *Ex carne eius, & ex oſſibus eius veluti ex veteri Adamo, noui iſtius Adami, vt vicem eius expleret, coſtam ſibi finxit: nimirum iſtam incarnationem, eamque ſemel indutam perpetuò geſtat: ac proinde iſta noua Eua mater vitæ appellatur, variegataque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium.* Et meritò, cum Chriſtus Dominus in vtero virgineo hoſpitatus æternam ſuæ carni ſtolam acquireret, eandem etiam matri, & hoſpitæ ſuæ donauit, vt eadem merces vtrūque cōdecoraret. Hinc Guarric. Abbas ſic facit Chriſtum Dominum lo- Guar. quentem ſerm. 4. Aſſumpt. *Aſcendi & preparaui thronū gloriæ, vt à dextris Regina corona a conſideat in veſtitu deaurato circumdata varietate. Neque hoc dico, quod in parte ei thronus collocetur, quin ipſa eſt thronus meus. Veni igitur electa mea ponam in te thronum meum.* Non loco diſſidēt filius & mater, ſed eodem prorſus loco eadem gloriæ claritate, vt thronus, & Princeps irradiant.

De diuinis illis celſiſſimiſque ſupremæ hierarchiæ thronis, inquit D. Dionyſ. c. 7 *Quod communicatione* Dionyſ. *Ieſu digni facti, non in imaginibus ſacrè fictis formari, vt ferant Deificam ſimilitudinē, ſed vt verè ipſi approximantes, in prima participatione ſcientiæ Deificum eius lumen, & quia Deo ſimile ipſis ſubſtantiali er donatum eſt, communicone huiuſmodi, vt poſſibile eſt in præoperatrice virtute Deificis ipſius & humanis virtutibus.* Itaque diuini eſt throni Ieſu Deificam, & humanam ſimilitudinē præferre, eiuſque virtutibus & Deificis,

& humanis illuſtrari, & amiciri non A imaginibus mentis, ſed verè, & ſubſtantialiter communicando, vt poſſibile eſt. Vnde Maria Thronorum diuinorum excelſior filij ſui Ieſu communicatione poſita, non imaginibus mentis figurat in ſe diuinam ſimilitudinem; ſed vt verè Chriſto approximans Deificum eius lumen, & characterem ſubſtantialiter recipit, com B municatque illi, Deificis ipſius, & humanis virtutibus: ſimilique, & carnis, & ſpiritus gloria irradiat.

Greg. Illuſtratur amplius hæc gloria Mariana exemplo quo vſus eſt D. Greg. hom. 20. in Euangel. vt oſtenderet qualiter Prophetarum mercede decorentur illi, qui Prophetas excipiunt. *Proprium*, inquit, *fructum* C *vlmus non habet, tamen portare fructum cum vite ſolet: ſic & ſæculares viri, quamuis ſpiritualium virtutum dona non habeant, dum tamen ſanctos viros donis ſpiritualibus plenos ſua largitate ſuſtentant, quid aliud quam vitem cum fructibus portant*. Ecce tibi vlmum ex ſe infrugiferam, tamen quia amicè vitem excipit, & amplexatur, aureis vndique conueſtita fructibus, D ſuam æternat pulcritudinem. Sic homo virtutibus effœtus, dum iuſtum recipit, fouet, nutrit, ò quam immenſum gloriæ pondus ſuſtinet, particeps factus mercedis recepti iuſti. Magnum hoc? Sed maius, & glorioſus cogitauit de Maria Guarricus, dum illam ex hoſpitio exhibito Deo non meditatur vlmum aureis filij decoratam fructibus, ſed excelſum, & eleuatum à terra thronum, eadem ſummi regis radiantem gloria, totumque pellucentem Deifica Ieſu & humana figura.

§. XI.

Non ſolum eamdem cum Ieſu mercedem participat Maria, ſed quodammodo illo ſuperior exiſtit.

Mirati fortè ſunt plures, Mariã virginitatis ſuæ gloria, quantum poſſibile eſt, condecoratam, qui nunc mirētur magis, quod ipſa Deifico filio quodammodo ſuperior dicatur exiſtere. Id quod probari debuit magno Athanaſio, dum, inquit de Deipara, *Ea nunc, ut Regina aſſiſtens à dextris filij ubique regnantis, quaſi in ueſtitu deaurato incorruptionis, & immortalitatis circumamicta, & uariegata ſacris, & ſolemnibus uerbis celebratur*. Ecce tibi iuxta Athanaſium Maria regnat a dextris Filij, vt ex potiori loco maioritas aliqualis a filio ei remittatur. Etenim eruditiſſimus, ſapientiſſimuſq. vir Pat. Maldonat. Pſalm. 109. verba expendens, *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*, maioritatem inde ſuper Patrem in ordine ad nos pluribus docet, & ſtatuit, *Quo circa*, ait, *ſedere ad dexteram non ſolum ſignificat Chriſtum eſſe equalem Patri, ſed etiam maiorem; non quidem re ipſa ſed quod attinet ad nos, ex functione officij, & adminiſtratione Eccleſię. Neque enim, iuxta Ioan. 5. Pater iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio*. Sic crediderim Mariã à dextris filij vbique regnantis aſſiſtentem, ſupremam ab illo authoritatem donari, vt hominum iudicijs præſit. Itaq. E Card. Petr. Damian. extollit Mariã: *Accedis ad aureum diuinę ſeueritatis tribunal, non rogans; ſed imperans; Domina, non ancilla*. Sanè ſol, & luna, Chriſtus, & Maria diuiſum imperium habent: ille, vt præſit diei, hæc vt præſit nocti. Nimirum, vt dũ huius caliginoſæ vitæ nox premit mortales, non iuſtitiæ ſol Chriſtus, ſed

Maldon. Pſa. 109

Ioan. 5.

Apud Sal. Prou 8. n. 146.

ſed Maria luna miſericordiæ plena imperet, tribunalque conſcendat, non rogans, ſed imperans, Domina, non ancilla. Hinc caput Canna roganti Mariæ reſpondit Filius, *quid mihi, & tibi?* Quaſi offenſus, quod rogaret mater, vbi integrum gerebat ius imperij. Quod attigit D. Greg. Niſſen. oratione in illud Pauli, *Tunc, & ipſe Filius ſubiectus erit*. His verbis. *Maternum autem conſilium, quod minimè tempore adhiberetur, reiecit dicẽs, quid mihi, & tibi, vis ne me ante ætatem præeſſe, ac imperare? nondum venit hora mea, quæ præbet ætati, vt imperet*. Sic caliginoſæ vitæ imperium detrectat Chriſtus ſol iuſtitiæ, illudque, plenæ miſericordiæ Lunæ Mariæ remittit; quæ à dextris cõſiſtens, noſtris miſerijs ſubueniendo, præminet Filio. Non multum abfuit D. Anſelmi excogitatio, qui libr. de excellentia Virg. dicit, *Velocior eſt nonnunquã ſalus, memorato nomine Mariæ, quam inuocato nomine Domini Ieſu, vnici filij ſui. Et id quidem non ideo fit, quod ipſa maior, & potentior eo ſit, nec enim ipſe magnus, & potens eſt per eam, ſed illa per ipſum. Quare ergo propitior ſalus in recordatione eius, quam filij ſui ſæpe percipitur. Dicam quod ſentio. Filius eius dominus*

A *eſt & iudex omnium, diſcernens merita ſingulorum. Deum igitur à quouis ſuo nomine inuocatus, non ſtatim exaudit, profectò iuſtè facit. Inuocato autem nomine matris etſi merita inuocantis non meremur, vt exaudiatur, merita tamen matris intercedunt*. Ecce tibi vt Ieſus, ad præſentiam matris, iudicem exuat, & non quod iuſtitia, ſed quod mater poſtulat, agat,
B quaſi modo dederit omne iudicium matri. Vbi Maria ſtat, Ieſus potius aduocati, quam iudicis fungitur munere; etenim Luc. 10. vbi aiebat, *Maria optimam partem elegit*: meritò ſubdit Ber. ſerm. 3. in Aſſumpt. dicens, *Vide prærogatiuam Mariæ, quem in omni cauſa habeat aduoca-*
C *tum*. Sanè Mariana merita ſæpè iudicium immutant, & de iudice faciunt aduocatum, dum ipſa tribunal ingreditur, non rogans, ſed imperans, Vnde etiam creditur vocari Regina miſericordiæ: quem titulum dum explicat ipſe Bern. ait: *Conuenienter vocatur Regina miſericordiæ, quod diuinæ pietatis abyſſum cui vult & quando vult, quomodo vult cre-*
D *ditur aperire: vt quiuis enormis peccator, non pereat, cui ſancta ſanctorum patrocinij ſui ſuffragia præſtat*. Sic ille.

Digitized by Google

R. P. DIDACI
DE BAEZA
PONFERRADIENSIS,
Societatis IESV Theologi,
COMMENTARIORVM MORALIVM in Hiſtoriam Euangelicam.

LIBER SECVNDVS.

Vbi Chriſti Domini incunabula, & pueritiæ anni:

MARIANA riimati decora, iam vnice prolis myſteria enucleaturi accedimus, & a primis eius unguiculis omnia accuratè examinabimus. Quod eruditiſſimi viri noſtrę Societatis Card. Tolet. & Maldon. exararunt, adeò feliciter, non euoluo; ſed ſolùm meto, de meoq. a Patribus florilegium addo. A B

CAPVT. I.

De verbi diuini in vterum virginalem deſcenſu. C

DIſcedende à B. Virgine Angelo continuò eius uiſcera intrauit Verbum, naturamq. humanam anima rationali, & corpore conſtantem, diuini ſpiritus vi ex Maria conflàtam ſibi uniuit. Itaque in eodem inſtanti conceptus Chriſtus, Deus homo, integer, perfectus in eſſentia, mente humana, & diuina pollens, & inde relictus Marianæ actiuitati, à qua, ſicut cæteræ proles à matribus, incrementum membrorum, & maturitatem partes accepit.

§. I.

Verbum diuinum ſilenter in vterum deſcendit, vt facilius prædam faceret.

SÆpiſſimè miratus ſum, id quod D. Athanaſ. aduertit, nimium Verbum diuinum Angeli diſceſſum expectaſſe, ut in utero Virginis copularetur naturę humanę. Cur non præſentibus Angelis? Cur non cœlo intonante? Cur non canente Archangelorum buccina? An ne ſibi caueret aduerſarius? Sanè eam aſſignat cauſam D. Zeno ſer. 1. de Nat. *Chriſtus, ait, latenter in mundum intrauit, ne ſibi ſapiens Diabolus videretur. Vt* Vide To. Zeno.

quo-

Digitized by Google

quomodo homo in paradiſo non cognouerat Diabolū ſic & Diabolus in ſeculo non cognoſceret Chriſtū. Cùm primū deambulātis Dei audita fuit vox in paradiſo, qui eſū arboris Adamo perſuaſit, eidem & fugam ſuggeſſit. Ideò modò diſſipaturus Deus Diaboli conſilium, tacito greſſu, & latenter appropinquauit, ne prædam fugaret, vt in paradiſo fugauit. Imò, vt rectè ait Theodotus Epiſc. Ancir. homil. de Nat. Chriſti. *Adiungit ſe fugitiuo; ſeruus enim ad ipſum venire non poterat. Accedit ad ſeruum non maieſtate herili non Angelorum ſatellitia præmittens, non igneos globos vibrans, non elementa concutiens; ſed quo fugitiuum capiat, propriamque poſſeſſionem recuperet, blande accedit.* Quorum verborum percipies acumen, id animaduertens, quod non ſemel accidit militibus in ſuum Principem rebellantibus. Diffugiunt rebelles protinus ad tyrannum, verùm dux vt fugitiuos reducat ad caules, non Marte furit ſtatim; ſed etiam ſimulata fuga ſub nocturno ſilentio accedit, petit admitti ſocium, & ita admiſſus paulatim ſollicitat ſociorum animos, commouet, trahit, vſque dum ſpreto tyranno imperium ſubeunt Principis naturalis. Ita prorſus ait Theodotus, verbum fugientis hominis recordatus, non ira fulgurat, non perſtrepit greſſibus, non in rebelles vociferatur; ſed latenter accedit, & adiungit ſe fugitiuo, & quo fugitiuum capiat, propriamque poſſeſſionem recuperet, ingreditur blandè. Hinc eleganter Antipater virgini applaudit his verbis, *Tu es benedicta, quæ portas, qui ambulauit in paradiſo.* Quaſi diceret, in te ò Maria priſtina maledictio in benedictionem mutatur. Quid miraris? Portas, qui ambulabat in paradiſo, qui ambulans ad auram perſtrepentibus greſſibus peccatores fugauit, namque dicitur Gen. 3. *Cum audiſſent vocem Domini ambulantis, abſcondit ſe Adam, & vxor eius.* Iam experientia doctus adeo blandè, adeò quietè ad fugitiuos accedit, vt præ ſilentio nec ambulet nec pedem moueat; ſed placidiſſimo in vtero ipſe quietus portetur. Vnde meritò dicit Chryſ. hoc ipſum meditatus, videns Deum ſe nobis ſilenter admiſcentem, *Non habemus amplius ſuſpectam exilij exprobrationem, non extimeſcimus amplius clauſtra portarum paradiſi, non amplius a ficu accipimus folia, non amplius ad ſonum greſſus contremiſcimus.* Expēdo, non amplius ad ſonum greſſus cōtremiſcimus, adeo blandè accedit, ne greſſu prædam fugaret; ſed fugitiuo adiunctus, tyranno exſibilato, propriam poſſeſſionem recuperaret.

Theod.

Hom. de Ioann. Bapt.

Hom. de Ioann. Bapt. Apud Metaph.

A

B

C

§. II.

Verbum diuinum alto virginei vteri ſilentio ſeſe maximè premit, cruciſque excedit cruciatus.

D

CONceptum ſermonem retinere quis poterit? Etenim ea eſt natura verbi, vt omnia tentet dum ſe prodat; quæ in Verbo diuino vis inde augebatur, quod vehementer cupiebat hominibus communicari. Hinc meritò Guaricus Abb. ſer. 3. de Annunc. hæc eſt verba fatus. *Omnium humanarum infirmitatum, vel iniuriarum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, ſicut tempore primam, ſic etiam humilitate ferè maximā exiſtimo, quod in vtero concipi, in vtero nouem menſium tempore maieſtas illa incircumſcripta paſſa eſt contineri. Vbi enim ſic ſe exinaniuit, aut quando ita penitus à ſemetipſo defeciſſe viſus fuit? Tanto tempore nihil illa virtus manifeſtum operatur, nullo ſigno viſibili*

Guar.

E

maieſtas, qua clauſa latet proditur. Nō ſic in cruce viſus eſt infirmus, vbi quod infirmum illius fuit, ſtatim apparuit fortius omnibus hominibus, quando & moriens glorificat latronem, & expirans inſpirat centurionem. In vtero autem ſic eſt, quaſi non ſit. Sic omnipotentis virtus vacat quaſi nihil poſſet, & Verbum æternum ſub ſilentio ſe præmit. Hoc inter ligni cruciatus ſolatiū Chriſtus Dominus habuit, quod ibi operatorium verbum agebat; dū ſepties loquitur, & in latrone, in Centurione, in inimicis elucet ſuorum verborum efficacia; at in vtero actuoſiſſimum diuinitatis fulgur, vocaliſſimum verbum, vim ſibi contrariam experitur validiſſimam. Quid magis contrarium illi, qui eſt, quàm non eſſe? Quid magis oppoſitum omnipotenti, quàm inefficacia? Vocaliſſimo, quam infantia? Ecce tibi, qui eſt in vtero clauſus cenſetur quaſi

Tert. non ſit. Ita Tert. 1. contra Marcion. cap. 22. *Otium ſui natura non nouit, hinc cenſetur ſi agat vt ſi ceſſarit, non ſit.* Quod videtur cauiſſe Moyſes Gen. 1. niſi præmiſſo opere Deum detrectans nominare; ait enim, *In principio creauit Deus:* ſic expendit Theophilus ad Autol. lib. 2. *Primum quidem principium, & eius creationem nominauit, deinde ipſum Deum poſuit. Non enim fas eſt Deum temerè & otioſè nullo opere ſubiecto nominari.* Pulcrè igitur Guatricus dixit, melius cum verbo in cruce fuiſſe actū, quàm in vtero: nam in cruce verbum locutum ſecuta fuit Latronis expoſtulatio, *Domine, memento mei dum veneris in regnum tuum.* Centurionis confeſſio. *Verè filius Dei erat iſte.* At in vtero ſic eſt quaſi non ſit, ſic omnipotentis virtus vacat quaſi nihil poſſet, & Verbum diuinum ſub ſilentio ſe præmit. Equidem eleganti dictum eſt ponderatione, quòd ſeſe in vtero Verbum diuinum præmit,

A hoc eſt ſibi vim infert maximam nihil agens. Quod adhuc expreſſit D. Zeno ſerm. 3. de Nat. ſic fatus, *Etenim Dei filius ab æterna ſede profectus in prædeſtinata Virginis templum ſibimet caſtrametatur.* Sanè, vt vim inferant, hoſti caſtra milites conſtituunt, ſic Verbum diuinum, vt aereis poteſtatibus noceat in cruce caſtrametatus eſt; verùm, in vtero virgina- B li nō hoſti vim illaturus, ſed ſibimet caſtrametatur, in ſe deſæuit, ſe præmit, imò perimit. Actiuiſſimū ignem ſcimus aliquando rubo hæſiſſe ſine paſcua, ſine opere; ſed etiam ſcimus, quàm tunc coercetetur eius actiuas ab omnipotenti manu, *Cernere erat,* ait Euſebius, *pugnātem ignem, a Deo tamen freno coercitum.* Quam coercitionem, & vim maximam Verbo C in vtero exiſtenti auſpicatur Angelus apud Chryſoſt. dum meditans Deum accedentem ad oſtium tabernaculi Abrahę, & protinus tranſeuntem, ſic in rem præſentem argumentatur. *Illic, ò Domine, te conſpicuum Abrahæ præbuiſti in oſtio tabernaculi, & pertranſiſti, qui omnia comples, quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem?* Quaſi dixerit, beneficen- D tiſſimus Abrahamo accedis mille illi benedictiones indicens, & vix tabernaculi oſtium attingis, & ſtatim præteris, nec te detinent perſpicua à te in Abrahami domum profecta beneficia, quanta igitur vi, quanta coercitione indiget diuinitatis tuæ actiuiſſimus ignis, vt otioſus lateat ſub virginali vtero.

E

§. III.

Verbum diuinum vtero clauſum otij impatiens ſanctificaturus Ioannem abijt.

ADeò Verbum diuinum in hominum ſalutem ardebat, vt nec

Digitized by Google

necin vtero detineretur virginali, A
quo minus ipſe ſeſe Ioanni offerret,
vt illum ſanitate donaret. Quod mi-
ratus Antipater, ait: *Licebat videre
lutum ſalutari à figulo; excipi Regem
in tabernaculo militis, & veniſſe Do-
minum in ſerui domunculam.* Porrò
Deo inimicabatur peccator, lutum
a figulo deſciuerat, & miles rebella-
rat in Regem maximũ. O Dei amo-
rem! ò miſericordiam magnam! ob- B
durato luto, tacente peccatore. ecce
tibi Deus primus ſalutat lutum, & a
domibus eburneis vteri Mariani in
ſerui domunculam venit, primuſque
ipſe offert pacẽ, vt meritò dicat Ter
tull. *Quod Deus prius in ſe pœniten-
tiam dedicauit.* Ipſe offenſus, & om-
nipotens offenſorem adit, & benefi-
cijs allicit. Id quod maximè perſpi- C
cuum fuit Gen. 3. Vbi Adamum ſub
peccato fugientem his verbis ſuauiſ-
ſimis trahit: *Adam vbi es?* De quibus
Chriſoſt. *Obſtupeſcite ad eminentem
Dei miſericordiam non ſolum quod vo-
cauit; ſed quod per ſe ipſum vocauit, id
quod homines facere nunquam ferrent
inter ſe.* Explicatius adhuc ad rem
noſtram Lippomanus. *Docemus hic
benignitatem Dei, qui pertinaciter ad-* D
*huc fugientem recipit in gratiam, ex
miſericordia enim prior vocat ad pœ-
nitentiam.* Qua miſericordia actus
vix mundum ingreſſus virginali vte-
ro clauditur filius Dei, & ſeruum &
peccatorem adit, vt illi impertiretur
ſanitatem. Non enim ſuſtinebit fons
ille miſericordiæ inſtagnari, ſed qua,
ſingulis ſe momentis effunderet, ri-
mabatur. Quod in præmatura inno-
Leo. centium cæde D. Leo ſerm. 2. in E-
piph. ponderatur, fatus. *Itaque Chri-* E
*ſtus ne vllum ei tempus eſſet abſque mi-
raculo ante vſum linguæ poteſtatem
verbi tacitus exerebat; & quaſi iam
diceret, ſinite paruulos venire ad me,
noua gloria coronabat infantes.* Sic in-
fans in infantes, & in vtero exiſtens
in eum, qui vtero exiſtebat, largus o-
ſtendebatur, ne vllo tempore a be-
neficijs impertiendis vacaret. Cui
accinit D. Bern. ſerm. 1. in Ramis di-
cens. *Qui paruulus natus eſt, & pri-
mam paruulorum eligit aciem.* Is e-
nim erat ardor diuino in pectore,
quo quieſcere non poſſet; ſed de coæ-
taneis ſuis ſaltem triumphorum præ
ludia meditabatur.

CAPVT II.

De Chriſti Domini tempora-li Natiuitate.

NOn hic quærenda longa de
tempore Dominicæ nati-
uitatis ſupputatio, quæ vel
à noſtro Barrada, vel ab eruditiſſi-
mo Baronio exarata iam fuit. Nec
item, quod illi fecerunt, miracula
Deificum ortum præcedentia exami-
nabimus. Manauerint fontes oleo,
templa idolorum corruerint, terni
apparuerint Soles, Sodomitica Ve-
nus incinerarit: vineæ Engaddi flo-
ruerint, quid mirum, ſi mundus tan-
to Dei hominis fœcundus miraculo,
tot ediderit, vel parturierit miracu-
la? Edicto Cæſaris vocãtur duo Vir-
ginei coniuges in Bethleem auitam
ciuitatem. Quorum tenue penu non
inuenit locum in diuerſorij penetra-
libus; ſtabulum adeunt, ibique in-
tempeſta nocte tempeſtiuus fructus
nulla obſtetricante manu a virgineo
vtero in terram dilabitur. Orientem
Solem brachijs excepit caſta ſoror,
& mater Diana, faſcijs coronat, vbe-
ribus lactat, & adoratura Regem
præſepij fœnam ſternit, ibique recli-
nat infantem.

Ad

A Ad illud *Luc.* 2. Aſcendit autem Ioſeph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eò quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.

§. I.

Romano imperio ad ſui corporis tutelam, & cuſtodiam vſurus naſcens B *Dominus Cæſari parens deſcribitur Cæſareis tabulis.*

IOſeph, Maria, & Ieſus inter Cæſaris ſubiectos ſcribuntur, vt placet Oroſio, Bedæ, & alijs, magna equidem Dei humilitas, qui eo tempore voluit incarnari, quo mox natus cenſu Cæſaris aſcriberetur. Igitur Cæſar Dei hominis dominus? C An ne Deus homo Cæſaris ſeruus? Quid aliud inſinuat iſta deſcriptio? mihi hæc cogitanti ſeſe ſtatim obijciunt illa Pauli ad Galat. 4. verba. *Dico autem quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit dominus omnium; ſed ſub tutoribus, & actoribus eſt.* Sanè diuini teſtamenti heres Chriſtus, dominus omnium, D quando paruulus pro nobis factus eſt, paruuli ſeruitutem debuit etiam amplecti, vt ſit non ſub dominis, ſed ſub tutoribus, ſeruique conditionem ſubeat, tutelare Romanorum dominium expertus. De infantibus ſic cauet lex 12. tab. *Tutores liberis in poteſtate teſtamento parentes danto.* Sic diuinus pater integro teſtamēto Romanum imperium tutorē recens na- E to filio in poteſtate dedit, ſub cuius imperij poteſtate aſcriptus paruulus natus iuxta perfectiſſimę tutelæ iura integras ſuas res tēpore ordinato fuit nactus. Vnus me in hanc cogitationem traxit D. Athanaſ. ſerm. in hanc deſcriptionem, vbi ponderans quàm diuinè, non alio genere mortis; ſed in crucē Dominus a Pilato eſſet actus, ſic loquitur. *Huius rectè ordinationis cauſa inſtituta eſt prima ſub Auguſto Cæſare deſcriptio. Niſi enim lex hæc lata fuiſſet, Domini Ieſu Chriſti corpus integrum ſepulturæ mandatum non eſſet. Nam Iudæorum natio furore accenſa Dominicum corpus in ignem, aut in mare deiecisſet. Nam ſi Hieremiam non ſic exoſum in lacum cæni plenum coniecerunt, quid in Chriſti corpore magnopere ſibi exoſi facturi fuiſſent, niſi Romanæ legis pœnam timuiſſent:* Imperium igitur Romanum optimi tutoris iure functum commiſſum ſibi Chriſtum tutatus eſt, ne ab aduerſarijs diſcerperetur, ſed omnia illius manerent integra.

Habetur apud Metaphraſt.

Hinc eleganter Oroſius Imperij Romani ſupra omnia Imperia ingentem illam gloriam augurtatus eſt, qua ſub ditione ſua vniuerſum orbē terrarum dicitur conſcripſiſſe. Etenim maximo omnium Domino paruulo maximus omnium, & potentiſſimus parandus erat tutor, & cuſtos. Audite Oroſium huic Euangeliſtæ deſcriptioni alludentem verbis iſtis. *Hæc eſt prima illa clariſſimaque profeſſio, qua Cæſarem omnium Principum Romanoſque rerum dominos ſigillatim cunctorum hominum edita aſcriptione ſignauit, in qua ſe, & ipſe, qui cunctos homines fecit, inueniri homines voluit. Quod nunquam penitus ab orbe condito, atque ab exordio generis humani in hunc modum, ne Babylonico quidem, vel Macedonico, vt non dicam minori cuiquam Regno conceſſum eſt. Nec dubium quin omnium cognitioni pateat, quòd Dominus noſter Chriſtus hāc vrbem nutu ſuo auctam, defenſamque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potiſſimè voluit eſſe, cū venit dicendus vtiq. ciuis Romanis cenſus profeſſione Romani.* Hæc Oroſius lib. 6. hiſt. cap. 20. & meritò inde ſummum Romani

Oroſ.

mani imperij apicem colligit, vt quod habendo, defendendoque diuino puero Chriſto parabatur.

Ad illud *Luc.* 2. Factum eſt autem cum eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret: & peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.

§. II.

Deus in ſumma pauperta:e, & nuditate natus, vt inde ſe acceſſu facilem dedicaret.

QVicquid magnum, quicquid excelſum verbum in mundo naſcens in primis depoſuit, ne maieſtate deterreret homines, ſed vilitate alliceret, & facilitate caperet. Id quod egregiè meditatur Theodot. Theod. orat. de Chriſti Nat. non terrens, inquit, tanquam Deus, neque tonitruis auditus percutiens, neque nubę circumamictus, & ignem in nube demonſtrans, neque tubæ ſono audientes terrens, ſicut aliquando Iudæis apparuit timorem incutiens indeuotis, nec concutiens famulum, ſed gratia magis, & bonitate euocans eum. *Propterea non venit cum imperiali faſtigio, nec obſequium deduxit Angelorum, non mouit Archangelorũ exercitus; ſed venit omnium Dominus in ſerui forma, pauperta:e circũamictus; vt venationem non effudaret.* Vt venator prædam trahat ad laqueos, quàm ſeſe deijcit, quàm nudatur, abſconditur ramis; ſic homines Deus vt traheret prędandos, faſtum omnem exuit Imperialem, ſeſe humi proſtrauit, paupertate amicitur, vt vel ſic prædam faceret. Sic etiam poſtmodum vir factus, dimiſſis diſcipulis, in ciuitatem, manſit ipſe ſolus iuxta fontem Sichar. De quo eleganter

A Chryſoſt. hom. de Samarit. *Quare diſcipulos ſuos ablegauerat Dominus? Mulier illa paupercula erat, neque potuiſſet multorum ſatellitum numerum contueri, quòd ſi magiſtri dignitatem vidiſſet, ac diſcipulorum cętum accedere auſa non eſſet, piſcis è retibus euaſiſſet, propterea diſcipulos ablegauit.* Ita modò paupertate circũamictus, omni ſatellitio nudatus apparet homi vagiens, vt pauperculi etiã homũ- Chryſ.

B ciones Deo valleãt approximari. *Vide ergo* (finit Theodotus, vbi ſupra) *quomodo paupertas eum, qui pro nobis homo factus eſt, acceſſibilem vniuerſis oſtendit. Nullus enim metuens ſuperbas Chriſti diuitias tardus fuit, nullum accedere ad eum Imperij celſitudo prohibuit; ſed cõmunis apparuit, & pauper, ſemetipſum offerens omni-*

C *bus ad ſalutem. In præſepi namq; Dei proponitur verbum, vt licentiam habeat rationalis, & irrationalis participari cibo ſalutis.* Quo circa loquens Ioſeph. lib. 8. ant. c. 3. de ſenioribus Ioſeph. Iſrael, quando Roboamo conſilium dederant, ſic ait: *Suaſerũt, vt comiter populum alloqueretur, & poſito aliquã tiſper faſtu Regio ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret:*

D *hac enim arte cap os facilè illum amaturas: quod natura ita comparatũ eſt, vt ſubiecti delectentur Regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nõ nihil ſe demittentibus* Proh Deus immortalis! quò te dimittis? Quam deponis faſtum Regium, vt manſuetudine allicias, & allectos capias? Cum primũ noſter Rex legem tulit, ad montem Sina deſcendit, cur nõ potius è cælo?

E Athan. lib. 3. contra Arian. ait. *Qui poterat ex ipſo cælo legem dictare, norat vtile eſſe hominibus, ſi è Sinai eã, promulgaret: idq; ideo feci, vt & Moyſes aſcendere poſſet, & illi de proximo ſermonem audientes melius crederent.* Modò, non è cælo, non è mõte Sinai. ſed magis demiſſus huominum intrat

itat caſas, vt per dimiſſionem facilius homines ad ſe trahat. Etenim ait Matth. 8. *Cum veniſſet Ieſus in domum Petri,* vbi Chryſol. ſerm. 18. *Ad domum Petri venit Chriſtus, vt domus Petri veniret ad Chriſtum*. Sic a condeſcenſu homines capit.

§. III.

In ſumma naſcitur Deus paupertate, vt vnus, & ſolus puerulus mortalium oculos detriumpharet.

NOn is eſt Deus natus, qui emendicatis decoribus homines traheret, ipſe ſolus, & nudus ſufficit mortalium, & immortalium mentes C exſatiare. Sic Theodot. ait. *Propterea pauperculam Deus elegit matrem, pauperiorem patriam, egenus fit pecunijs. Omnia paupera, & vilia elegit: omnia mediocria, & plurimum obſcura, vt diuinitas ſola cognoſceretur orbem transformaſſe terrarum*. Sane is erat puer diuinus, qui nudus, qui ſolus caperet humanas voluntates. Fulgentia congerunt decora D Principes mundiales, auro, gemmiſque faciunt radiare Palatia, vt contuentium oculi circumſtantibus decoribus præoccupati cæcutiant ad Principis humanam infirmitatem. At puer iſte imbecillus licèt, & pauper medijs crepitacillis infantilibus, media faſciarum, & præſepis vilitate ſic omnium creaturarum oculos menteſque potitur, vt cæcutiant ad fulgentiſſimas quaſque mundi ga- E zas. Accipite Cyprianum pulcrè de naſcentis pueri paupertate Philoſophantem. *Ornamenta, ait, quæ deerant, etiamſi adeſſent, non haberent oculos inſpectores, quia præſentia paruuli ſic eorum, qui aderant, oculos occupauerat, ſic illuminauerat animos, ſic corda illexerat, vt in hoc*

Theod.

A *ſummo bono omnium bonorum vna collectio videretur, nec opus eſſet mendicari per partes, quod ſimul in ſe vno fidelibus omnipotens infantia præſentabat*. Viluiſſent cuncti creati ſplendores, radiantia decora, ditiſſima ornamenta, vbi ſolus pauper hic puerulus radiabat; ipſe ipſe nudus, omni decore ſpoliatus, cir- B cumamictus paupertate præoccupabat animos, oculoſque omnium, ne illo viſo alia externè ſplendentia deſiderarent omnium pulchritudinum ſegete exſatiati. Huic ſimilem rationem meditatus eſt D. Athanaſ. propter quam inuiſibilis homo Deus viſibilis apparuit. *Ideo*, inquit, *hominum amator Deus corpus ſibi aſſumpſit, homo inter homines verſaturus, vt hominum ſenſus præoccuparet, vt homines humana ſola cogitantes, quocumque ſuos ſenſus conferrent, ibi ſe anticipari, præoccuparique nationibus animaduerterint*. O præſtantiſſimum artis diuinæ artificium! O ſingularis verbi Dei ſagacitas! homo fit pauper omni decore, & ornamento nudatus, vt oculos humana decora concupientes rapiat, præoccupet, exſatiet! Quomodo id præſtabit? qui nudus eſt, qui omni decore ſpoliatus qualiter omnium pulcritudine capiet? qualiter mihi vniuerſas creaturarũ, & creatoris diuitias repræſentabit? Sanè quia omnium nudatus eſt, materialis oculus, vt vniuerſos mihi poſſit colores repræſentare, & claro ſub lumine obijcere, ita elaboratus eſt Philoſophis, vt omni ſit in ſe colore vacuus, qualibet licèt minima tinctura nudatus, adeò, vt ſi quando ex.mo bo aliquo tingatur pupilla, omnia ſibi ſuo colore delibuta fingat. Hoc ergo quod materialis oculus habet, longè præſtantiori, & diuiniori ratione increatus oculus Dei paupere circumamictus

Athan.

carne.

carne præſtabit. Is nudus extrema in paupertate viſitur in ſtabulo natus, vt omnium bonorum diuitias ditiſſimoſque pulcritudinum theſauros fidelibus repræſentaret, eorum oculos præoccupando. Hinc Theod. elegenter Theodotus ait. *Tu reſpice mihi pauperrimum habitaculum eius, qui dicat cælum, uide præſepe ſedentis ſupra Cherubin, uide pannis obſitum eum, qui pelagus arenę iunxit, uide deorſum paupertatem, diuitias eius ſurſum conſiderans, ſic etenim gratia, & clementię uidebis magnitudinem, ſi tacitam Dei condeſcenſionem conſideraueris. Nam ipſa paupertate diuitię eius diuitis oſtenduntur.* Expendo iſtud, nam ipſa paupertate diuitię eius diuitiis oſtenduntur: paruulus namque puer nudus Dei oculus, & pupilla in media nuditate vniuerſos diuitiarum immortalium theſauros, cunctas pulcritudinum ſplendentium ſpecies hominum concupienti animo repræſentabat.

§. IV.

Præſepis palea Dei hominis commixionem æternum duraturam firmauit.

Athan. PRimus ſeſe mihi obijcit Athanaſ. orat. de Incarn. Verb. Vbi hanc ſubdit rationem, cur Verbum diuinum, & non alia Deitatis perſona hominem aſſumeret reparandum. *Neque fuiſſet, ait, ullius alterius opus exemplar imaginis diuinæ hominibus reſtituere, niſi eius, qui erat imago Patris.* Tota generis humani ruina in eo erat, quod imago Dei homini impreſſa deleta fuerit, & abolita: reparatio ergo generis humani inde prouentura, quod imago Patris iterato opere homini firmiter inhæreretur. Porrò, inditum fuit homi-

A ni Verbum diuinum imago æterna Patris carni humanæ ſub paleis præſepis apparuit impreſſa, inde auſpicium præbens, quòd nunquam vlterius eſſet abolenda. Hoc Cyprianus admiratus myſterium totus adſtupens aiebat: *Minor quomodo uerbo Dei caro adheſerit.* Etenim teſtacea, luteaque caro qualem commixtionem cum ærea Dei imagine pręſeferat? B Vix terreno Adamo indita fuit imago Dei, & ſtatim ad ſerpentis ſibilum exſufflatur, non equidem cohærent ſibi teſta, & ferrum.

Reuoca ſi vis, in memoriam illud Dan. 3. Regi Babylonio obiectum ſpectrum, cuius pedes ex parte ferrei, ex parte fictiles viſebantur. Dan. 3. C Quid tunc miſterij? *Commiſcebuntur, inquit, humano ſemine, ſed non adherebunt ſibi, ſicut ferrum non poteſt miſceri teſtę.* Hoc crediderim Cypriano præcognitum cùm dixit, quomodo Verbo Dei caro adhæſerit, non miratur, quod Virgineo ex ſemine commixti fuerint homo, & Deus; ſed quod ænea Dei imago, ferreum Dei Verbum, & D penetrabilius omni gladio ancipiti teſtaceæ, & luteæ carni firmiter adhæſerit. Dixiſſet barbarus quis, & hæreticus, quòd quantumuis ſemine humano Deus, & homo coniungeretur, non tamen ſemper adhæſuri ſibi ſicut, ferrum non poteſt miſceri teſtæ. His labaret ratio humana ſpectrix, hæc prædicarent ſancti miracula, & myſteria, quòd verbo Dei caro adhæſerit.

Verùm enim verò Verbum Dei E non teſtæ, non luto cuique adhæſit; ſed luto humano paleis conuoluto præſepis, ne adeò mireris, quòd firmiter Verbum Dei humanæ carni adhæſerit. Cur enim Chriſti Domini humilitas ſub paleis conſtituti, perſeuerantiam vnionis hypoſtaticæ non mereretur? Sanè teſtaceum

Digitized by Google

ceum lutum, vt omni palea purum eſt, ſic nihil valet, vt conglutinare, & coniungere poſſit. Vnde apud Ezechiel. peruerſe ædificantibus dicitur. *Liniebant eum luto abſque paleis. Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quod caſurus ſit.* Quæ verba expendens Theodoretus, gluten iſtud, ſiue lutum, quo muri lapides abſque temperatura palearum vinciebantur putat Reges, & Principes. ſic enim ait. *Vincula muri Regẽ & Principes appellauit, qui ſicut commiſſura ędificium, ita populum conſtringebant.* Vbi ergo lutum ſine palearum temperatura regnat, futuram ruinam, & caſum minitatur. Proh dolor! luteus homo terrenus Adam Dei imaginem ſuſcepit medijs paradiſis deliciarum, florenti nemore, aſpirantibus ſuauibus auris, nulla ibi palea, nulla palearum vilium temperatura. Quid plura? Vnico ambitionis flabello cecidit homo, imago Dei exturbatur, totumque innocentiæ ędificium ruinam patitur.

Ezec. 13.

Theod.

Hinc iterato opificio imago Patris imprimenda luto humano, non aliter luto inſedit, quin lutum humanum præmeret ſub fœno præſepis, illudque condiret de fullonis D more temperatura palearum, quo adeò firmiter imago Dei, verbũ Dei adhæſit carni, vt hominis, & Dei mixturam ęternaret. Pulcrè, & eleganter ex hac a paleis commixtione pungit Theodor. hæreticos illos qui in Concilio Epheſino verbum diuinum carni minimè inhærendum putabant. *Porrò, nos oſtendimus,* inquit, *quia pauper factus propter nos,* E *qui eſt diues, verbo diuinitatis ſalutem omnibus perceptibilem faciens. Quod enim ſignificans Paulus dicebat, propter nos pauper factus eſt, cùm diues eſſet, vt nos illius paupertate ditaremur. Et quomodo iſte pauper factus eſt propter nos, dicãt nobis, qui à Dei Ver-*

Theod.

A *bo ſeparant hominem, & quod vnitum eſt ſeparant?* Sic ille; eleganter ex paupere carne accepta, inſeparabilitatem verbi ab homine præſagiens. Etenim vbi humanum lutum ſub tãta paupertate, & vilitate, addita palearum temperatura, verbo diuino coniungitur, non poteſt coniunctio hęc, & commixtio ęternum non durare. Quod ponderans D. Chryſ. ſic B paradiſi caſus cum præſepis felicitate componit. *Illic pro[?] eo affectus fuerat paradiſus, hic ſpelunca facta eſt glorioſa. Illic duo, Adam, & Eua expulſi ſunt à peccato; hic fines orbis terrarum educti ad gratiam. Non habemus amplius ſuſpectam exilij exprobrationem; non extimeſcimus amplius clauſtra portarum paradiſi, non metuimus amplius morſus ſerpentum.* Omnia in tuto C ſunt, omnia æternum firmata, & cõfirmata, numquam diruendus eſt noſter hic paries, non fieri poteſt, vt corruat genus humanum, ſiquidem lapis angularis, Dei Verbum, imago Patris non ſe teſtaceo luto impreſſit; ſed lutum cum palearum temperatura ſibi in pręſepio copulauit.

Chryſ.

§. V.

Faſcia panni, & vilitas præſepij Deum omnipotentem maximè honorarunt.

FAcem nobis præferat hac in re millies nominandus Theodoretus, a quo hæretici vilia Dei incunabula faſtiditi, ſic apud Epheſinã Synodum pungumtur. *Vides paupertatem tantarum factam diuitiarum* E *matrem. Numquid nocet deorſum vnigeniti ad paruum tempus abiectio, quæ tantas diuitias contulit orbi terrarum? Quid ergo exprobras Chriſti in Bethleem humilitatem? Cur paupertatem deducis ad medium, eius lucra nõ computans? Cur indignum dicis Deo, quod tan-*

Theod.

A *tantorum bonorum facta eſt occaſio? Cur paupertatem dicis indignam Deo, per quam mundus ditatus eſt? Noli detrahere abiectioni, qua Tyrannis diabolica eſt deſtructa. Si enim cum format Deus membra mulieris non accuſatur, neque cùm inhabitat in eis iniuriam patitur.* O vim argumenti maximam! O mentem pipere ſuperplenam, & ſale! Nulla res Deo, & creaturarũ ſibi tot peperit glorias,

B tot genuit triumphos, tantas coronas reportauit, quàm præſepe, quàm ſpelunca, quàm infantia, quàm faſciæ. Quot faſciæ, tot diademata, quibus coronauit Deum mater ſua, coronauit, inquam, Deum mater, ſed quando coronauit? An in paradiſo, ob illo condita? an quando a florido Dei ore accepit vitæ ſpiraculum? an quando diuinis elaborata

C manibus? Quin potiùs tunc Deum coronauit mater, quùm peperit trementem artubus, quùm fudit in præſepio, quùm vilibus faſcijs colligauit, tunc ſanè Deum diuiniori, ſublimiorique diademate ditauit. Siccine

Nazian. magnus Theologus Nazianz. orat. in Chriſti Natiuitate creationi hominis a Deo elaboratæ præponit eiuſdem Aſſumptionem in Deum ex

D vilitate, & infirmitate natalis. *O nouum, ait, & inauditam mixturam, quæ eſt fit: ſecundum conſortium nobiſcum init, & quidem priori longè mirabilius: tunc enim id, quod præſtantius erat, nobis impertijt, at nunc eius, quod deterius eſt, particeps ipſe fit. Hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò ſublimius.* Et quidem laudandus erat Deus, quod hominem condiderit, quòd illum pul-

E cherrimo corpore viuido ſpiritu donauerit, quòd nemore florenti ditauerit. Tunc enim pulcritudinis, diuitiarum, regijque fulgoris magnificentiſſimos effudit theſauros, maiora tamen, & longè admirabiliora

A prætendit, cùm hominem aſſumpſit reparandum. Quid ni? eius quod deterius eſt particeps fit, non ſplendentia, ſed obſcura, non ſublimia, ſed abiecta, non pretioſa, ſed vilia, ſed paupera ſibi innectit: *& hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò ſublimius*, adeo, vt dicat Au- August.
guſt. ſerm. 3. *quod iſta natiuitas potentiam diuinitatis honorauit.* Mi-

B raberis, potentiam infirmitate honorari? Audis infantem præſepio reclinatum, pannis inuolutum, trementem artubus, & intereà neſcis qualiter poſſit de potentia, & fortitudine laudari? Qualiter eius potentia effulgeat honorata? Equidem Toleti, vbi è chalybis maſſa dexterrimè enſes conflant; videre erit fa-

C brum gladiarium, qui vt experientia emptorem doceat, quàm præclarum enſem confinxerit, quàmque bene ipſum temperarit, arripit ipſe prior gladium nudat, eumque flexilem monſtrans parieti impingere non reformidat. Itaque ipſum flectit, in gyrum rotat & ducit, vt cuſpidem ad capulum ipſum deducat. Quid hoc magni eſt? Plumbei aut ficul-

D nei potiùs gladij ſignum appareat, quem quocumque volueris inflectes. Id ſibi perſuaderet ignarus artis; verum qui ſapit tunc magni æſtimat gladium, cùm ita flexilem, & ductilem cernit, tuncque faber dexterrimè elaborati gladij valorem commendat, adauget pretium, cum illum crebris flexibus præmit, ac conuoluit. O verbum patris increatum, omnipotens ſermo penetrabilior omni gladio ancipiti! Barbarus

E ille erit, hæreticus, diuinæ artis penitus expers, qui medijs his natalitij apparentibus infirmitatibus diuinam effulgere virtutem non cerneret. Saxeo præſepio impactus flecteris, reclinaris, flexileſque conuoluuntur artus, lacrymantur ocelli,

ageris.

Digitized by Google

ageris dominiturus. Verum hi motus ſub humanæ infirmitatis indicijs chalybem diuinum præſeferunt, maximèque admirandam diuinam potentiam reddunt. *Nam ſi veniſſet*, vt loquitur Cæſarius dial. 3. *furus poteſta e naturali nil admiratione dignum facere viſus eſſet, ſi aduerſus Angelum deſertorẽ decer aſſe: Deus, imo in arrogantiam extul-ſſet Dial oiũ quaſi Deo par fuiſſet aduerſarius.* Venit ergo omnipotens ſermo, gladius acutus, flexilis, ductilis, humilis & infirma amplectens, vt ſic victricem Diaboli poteſtatem redderet admirandam, adeoque honotaret diuinitatem, vt vel ex infirmitatibus ipſis Deus conclametur ipſe infantulus. Quò ſpectat illud Procli de Chriſt. Dom. nat. vbi ſic fatur, *ò myſterij magnitudinẽ! Miracula video, & diuini atem prædico cerno paſſiones & humanitatem non nego*. Expende duo illa, ex miraculis diuinitatem prædico, ex paſſionibus humanitatem non nego. Cur non dixit etiam humanitatem prædico? An paſſiones humanitatem non reddebant prædicabilem? Imò adeò diuinitatem ipſam exornabant paſſiones, adeò illam commendabant, vt maximum duxerit Proclus, ſi inter miracula, viſis paſſionibus, & infirmitatibus humanitatem non negaret, præſepe, faſcias, pannos, paleas, & omnia vilia, & abiecta diuinitatis vnguento madere conſpicatus. *Video paſſiones, & humanitatem non nego*.

§. VI.

Reclinatio puerulí in præſepio, Dei ad homin m amorem, inclinationem præſagit.

ABſciſſus ſine manibus diuinus labis præſepio reclinatus, unò

A allifus quid faceret, niſi ſplendentes amoris flammas iacularet? Etenim dicit, reclinauit eum in præſepio, ſanè vt totus eſſe paſcua amatorijs flammis. De illo filij hominis ſpectro Exechieli obiecto ait Pro- Ezec. 1.
pheta 1. cap. *A lumbis deorſum vidi ſpeciem ignis, & arcum*. Quæ verba acutè ruminatus Rupertus in arcu Rup.
quamdam inclinationem, & reflexionem Dei amantis notam ſic
B fatur. *Ante carnis aſſumptionem, quæ per lumbos ſignificatur, Deus generi humanoi iratus tantùmodo ignis conſumens erat; poſtquam autem carnem aſſumpſit, iam non ſolummodo ignis, ſed & inclinatio nobis eſt propitiationis*. Ecce quid paruulus natus, præſepioque reclinatus protendat, ſeſe ab ira in iridem effingit, dimiſſa vindi-
C cante ſagitta, ſeſe inclinat in arcum, plenitudinem effuſurus miſerationis, & charitatis. Sub Iordane apparuit quandoque vir factus hic diuinus, & cæleſtis arcus, non diffugiunt Iordanis aquæ, vt quondam fugerunt ad præſentiam arcæ. Id quod expendit Chryſol. hom. 5. de Epiph. Chryſ.
Quid eſt quod Iordanis, qui fugit ad præſentiam arca legalis, ad totius Tri-
D *nitatis præſentiam non refugit? Hic Trinitas exercet gratiam totam, totã ſecum loquitur charitatem, ibi elementa corripit, vt ſeruulos inſtituat ad timorem*. Quaſi dicat, quòd ſub arca legalis Deus ſeueri numinis perſonã agens & timebatur, & fugiebatur, erat ignis ſolùm conſumens, ſolùm deuaſtans, fugam cunctis indicens mundialibus. Verùm poſtquam ſe
E in arcum inclinauit, & ad præſepe vſque reclinauit, iam non fugat; ſed trahit; non terret; ſed amat, totuſque loquitur charitatem. Ignis eſt non conſumens; ſed adeò fœderis arcui conformatus, vt nec nocere ſciat ipſis præſepij paleis. Quam Dei recens nati inclinationem ex

igne

Theod igne rubum non comburente elegan A
ter expendi Theodotus Ancyranus
hom. 2. de Chriſt. nat. dum ait: *Non-
ne illius, qui ad nos deſcendit, charita-
tem humani a emq. in igne animad-
uertitis? Iudex inter iudicio obnoxios
verſatur, neque tamen iudicium exer-
cetur. Iudex inter reos demoratur, ne-
que vlli tamen pœna irrogatur, iudex
praſto eſt non iudicaturus; ſed iuſtifi-
caturus, non condemnationem illa u- B
rus; ſed medicinam adhibiturus.* Vt
hinc pateat ille ignis conſumens, &
deuaſtans quàm ſit in indulgētiam,
& amorem inclinatus ex eo quòd in
præſepio fuerit reclinatus. Id quod
Chryſo. eleganter reſpondit D. P. Chryſol.
ſer. 29. cùm Ieſum peccatorum menſ
ſis recumbentem mirans ait, *Ieſus
epulabatur; non cibis, ſed reditu pecca- C
toris, vt reuocaret conuiuio humanita-
tis affectu dulciſſima ſui confabulatio-
ne diſcumbentes, quos ſciebat poſſe iu-
dicij agnita poteſtate diſſolui, percelli
terrore maieſtatis ſuæ, de nuda mox
præſentia poſſe proſtari: velatus hu-
mano corpore, qui homini voluit ſubue-
nire. Occultauit Dominum qui ſeruis
dignatus eſt fiduciam non negare, ma-
ieſtatem texit, qui fragilem ſtuduit pa- D
rentis amore complecti.* Hæc ille &
pulcra & mele plena.

§. VII.

Infans in præſepio ardua Euangelicę doctrinę conſilia efficaciter perſuadebat.

ADmirandam reddidit Deitatis
fortitudinem omnipotens in-
fantia, vt in præcedentibus explicui- E
mus: nunc pergit Iſaias vates eiuſ-
dem infantię gloriam magnis n mi-
Iſai. 9. nibus propalare, ſic. c. 9. fatus, *Par-
uulus natus eſt nobis, filius datus eſt
nobis cuius principatus ſuper humerū
eius: & vocabitur nomen eius admira-*
*bilis, conſiliarius, Deus fortis, pater
futuri ſaeculi: princeps pacis.* Infanſne
conſiliarius? An ab infantili ore
conſilia Euangelica mundialibus le-
gibus oppoſita perſuadentur homini
cordato? Sanè infans conſiliarius
optimus, & mundi leges damnat, &
illis aduerſantia conſilia mentibus
ingerit humanis. D. Bern. ſerm. de Bern.
Natiu. *Nondum lingua loquitur, &
quęcumq. de eo ſunt clamant, ipſa quo-
que infantilia membra non ſilent. In
omnibus mundi iudicium arguitur, con
funditur, confutatur.* Quis hæc poſ-
ſet; niſi paruulus? niſi infans?

Exorſus Titius v. g. litem, iuris lu-
mina conſuluit, & ſimul omnes le-
gum periti in eadem conſilia conſpi-
rarunt, quibus ſi Titius paruerit, af-
firmant, minimè fieri poſſe quòd ſua
cauſa cadat. Sic rebus compoſitis, ſi
quis naſutus vir Titio ſuggeſſerit om
nia iuris lumina cæcutire, pruden-
tum conſilia cunctorum eſſe falſa,
peritorum vniuerſorum oraculis op
poſitam terendam viam, quando id
Titio homini cordato perſuadet? i-
mò potius ab illo meritò irridebitur,
& reſpuetur vt vanus. At ſi pue-
rulus aliquis planè infans è genitri-
cis gremio clara voce intonuerit caſ-
ſa, & vana literatorum conſilia præ-
dicans, proculdubio is nemini non
probabitur, cuius etiam conſilium
auidè arripietur, vnus & verus ha-
bebitur paruulus conſiliarius. Id
quod eleganter expendit D. Ambr. Ambr.
in Virguncula Agnete, cuius verba
de excelſiſſimo Deitatis myſterio eò
plauſibiliora, & vendibiliora ex-
titerunt; quò à tenerrima infantula
proferebantur, *Obſtupuere vniuer-
ſi*, ait, *quòd iam diuinitatis teſtis e-
xiſteret, quę adhuc arbitra ſui per æ-
tatem eſſe non poſſet. Effecit denique
vt ei de Deo crederetur, cui de homine
adhuc non crederetur, quia quod vltra
naturam eſt, de authore naturæ eſt.*

Vnus ergo paruulus nobis datus, & A natus optimus factus eſt conſiliarius, qui ſolus efficeret, vt ei crederetur de his rebus conſulenti, quæ omnino mundialium omnium legum prudentibus aduerſabantur. Vnus paruulus diuitias fallaces, voluptates mortiferas, ambitionem euani 1am ostendens, paupertatem, humilitatem, abiectionem conſulens, probatur, veritatiſq. teſtis exiſtit, qui adhuc arbiter fui per ætatem eſſe non poſſe videbatur, quia quod vltra naturã eſt, de authore naturæ eſt. Hinc B

Max. cenſet D. Maxim. hom. 1. de Christo apud Pilatum, innocentiſſimæ Suſannæ felicitatem, quod iudicem puerũ fuerit nacta. Sic enim ait: *Condemnatur Suſanna, condemnatur & Dominus, ſimilis erat in vtroque cauſa iudicij; niſi quòd meliore vſa eſt iudice Suſanna, quàm Dominus. Hunc audit vir, qui Phariſæorum ſeditionibus terrebatur; hanc audit puer, qui ſancto Spiritu replebatur.* Et ideo innocentiam Domini prædicans vir Pilatus non perſuadet, innocentiam Suſannæ commendans puer Daniel maximè perſuadet, quia quod vltra naturam eſt, de authore naturæ eſt. C D

§. VIII.

Media in vilitate præſepij maximè Deus innoteſcit creatis oculis.

Expungebant Hebræi à verbi Iſaiæ relatis verbum illud *Deus*, faſtiditi, vt ait Procopius, quòd puer Deus dicatur, imò nullibi Deus magis innotuit, quàm dum infans inter duo animalia in præſepio reclinatur. Huc crediderim ſpectaſſe illud, Io- E

Ioan. 1. an. 1: *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre*, Ecce tibi quando vnigeniti Dei gloria oculis intuentium paret, cùm caro factus noſtris incubat incunabulis. Extat penè huius loci commentator D. Cyril. lib. 1. de recta in Chriſtũ Dominum fide, his verbis, *Illud Verbum, quod inexplicabili modo ſupra omnem humanæ mentis captum eluxit, ex Deo Patre in humanam naturam veſcendẽs, & in id quod non erat ſe demittens, ex muliere quoque naſci dignatum eſt. Non quò in ea ex nanitione vſque perſeueret; ſed vt Deum ſe eſſe oſtendat, atq; in natura noſtra forma in terris appareat.* Cyrill. Vbi maximè ponderãdum eſt, quod ideo verbum Patris exinaniatur ex muliere naſcens, vt Deum ſe eſſe oſtendat, appareatq. Deus. Etenim ferè nullibi Deus magis innoteſcit, nullibi clariores ſuæ Deitatis fulgurat radios, quàm media in exinanitione natalis. Nemo putet, ſe Deum vidiſſe (de viſione loquor quæ fit per exteriores effectus) qui eum præſepio accubantem non vidit. Quærit meritò Anaſt. Sinaita lib. 4. in Geneſim, cur Deus primas impoſuit perficiendæ terræ manus, deinde cælo? ait, *In principio creauit Deus cælum & terram: terra autem erat inanis, & vacua*: quam ante omnia viridantibus herbis honeſtauit, floribus conueſtiuit, plantis ditauit, cryſtallinis rigauit fluentibus, varijs repleuit animalibus. Tribuſq. in eo opere diebus primis conſumptis, competurus radijs cælum acceſſit diuinus artifex. Cur hoc ita præpoſterè, vt videtur, ordinatum eſt? *Propterea*, ait Sinaita, *ante cælum terra ornatur, quoniam ante Angelos terra, & terra geniti homines Deum per carnem vidimus.* Etenim licèt ab orbe condito Angeli Dei fruerentur viſione; tamen quaſi Deum non viderunt vagientem in cunabulis. Tunc primò Deus viſitur, tunc eius Deitas maximè claret, quàm præſepij obducitur paleis. Vnde magnus Athanaſ. Sinait. Gen. c. 1. Athan.

celſiſſi-

A celſiſſimam Dei maieſtatẽ humanis obductam vilitatibus ſic mirabũdus ait: *Qui in cęlis liber eſt, in terris deſcribitur. Illic Dei filius, hic ſeruus: illic Rex, hic ſubditus: in cælis diues, in terris pauper: illic diuino ſedet in ſolio, hic in agreſti naſcitur ſpelunca: illic in paterno eſt ſinu; hic in paruo reclinatur præſepio.* B *Quis non admiretur ſuperna, & ſublimia illa cum humilibus, & paruis collata?* Rectè quidem admiranda Deitatis decora non a fulgenti prædicat ſolio; ſed a pręſepis, & ærumnarum collatione nititur indigitare. Etenim hominis Regis virtus non tam claret in regio throno, quàm in arena, & ſanè is eſt Deus noſter, cuius Deitatis gloria tũc euidentiſſimè patet, cùm puluerulentus C in medijs pauperrimi natalitij ęrumnis verſatur. Babylonius ille tyrannus apud Danielem, vt diuinitatem oſtentaret, auream effingit imaginem, ſimiliter & fornacem accẽdit, cuius flammis immiſit tres ſanctiſſimos pueros ligatos, quibus ſtatim quartus alius Dei filio ſimillimus apparuit, vel ipſo tyranno teſtante, *Species quarti ſimilis filio Dei.* Ad hæc D Chryſoſt. *Quid tale potuit imago inanis monſtrare? Ecce Dominus in auro non lucet; ſed in flammis oſtenditur.* Et ſanè tunc elucet Deus; tũ viſitur clarè, cùm flammis dant materiam præſepis paleæ, non etenim aurum: non cæleſtes gazæ; ſed infantilia membra, ſed faſciæ; ſed vagitus faciunt Deum conſpicabilẽ. Hinc dulcedine manat Gillibetti lingua, dum E ſer. 21. in Cant. ſic Angelicos Spiritus euocat ad ſtabulum. *Vos verè & plenè filiæ Sion, quæ ſemper intuemini faciem Patris, egredimini & videte, egredimini de recondito illo ſinu intimæ viſionis, de ſecreto lucis inacceſſibilis. Nouum vobis terra noſtra pręſtat ſpectaculum. Nouum enim facit Dominus ſuper terram ab æternis ad terrena vos prouoco. Mira hæc innutatio; ſed neſcio quo pacto æterna illa quę in ſeipſis ſemper noua, & miranda ſunt in eo, quod factum eſt in terra nouum, noua magis, & miranda refulgent. O beata hæc in terra nouitas temporalis, quæ antiquam illam, & æternam nouitatem Angelicis aſpectibus in amplius innouauit.* Etenim diuinitas incarnata ea immiſit decora aſpicientibus Angelis, vt quaſi nunquam viderint, ſic nouam pulcritudinem mirarentur.

Dan. — Chryſ. — Gillib.

§. IX.

Infans recens natus ſeſe hominum declarauit patrem.

FVturi ſæculi pater vocatur ab Iſaia recens natus paruulus, paruulus, inquam, ille, cuius vt in carne aduentum contenderet, aiebat illa Cant. 1. *oſculetur me oſculo oris ſui*, idẽ reputans & Deum repuераſcere, & oſculum infigere naturæ humanæ. Ecquis eſt animus, qui naſcentis paruuli oſculum efflagitat? *Intellige mihi*, ait Ambr. *carnem illam, quæ maledefacta fuerat in Adam ſerpentis veneno, quæ criminum marcebat fętore, eandem plurimis edoctã oraculis quod venturus eſſet Deus, qui ſerpentis illecebris excuſſis Sancti Spiritus effunderet gratiam, in habitu ornato cum verecundia orare dicentem, oſculetur me oſculo oris ſui.* Itaque a ſerpente infecta caro peccatrix, ignara Deum, in ſerpentinos mores excandeſcens, venturum aduentum optat, & oſculum efflagitat. An ne a puero ſerpentis reguli interfectore, exterminatore, ſerpentinis ſibilis madida caro oſculum expectabit? Cur non potius mortem timebit & flammas? Cur veneno oppoſitum auſtetũ aliquod remedium non expoſtulabit? Sanè Patris eſt, oſculo filium reddere ſa-

Cant. 1. — Serm 1. in Pſal. 118.

nitati: prodigum filium recipiẽs pater Luc. 15. *oſculatus eſt eum.* Id quod Chryſ. Luc. 15 eleganter & acutè expendit Chryſ. ſerm. 4. *Sic pater emendat, ſic peccanti filio dat oſcula, non flagella: delicta nõ videt vis amoris, & ideo pater peccata filij redimit oſculo.* Hunc agebat filius Dei patrem, cùm ſeſe iunxit ſimillimæ carni peccati, pater, inquã, erat, dum per intimam ſui vnionem, & coniunctionem ad carnem, carnem redimere parabat. B Sic pater viſitur, dum infantili carni adnatus, intimè infixus quaſi oſculo redimit peccatricem carnem. Sic naſcentis Dei redemptionem, quæ poſtulabat, non aliam credens, quàm redemptionem a dulciſſimo parente peractam petit, oſculetur me oſculo oris ſui. Accinit Chryſoſt. hom. de turture, Chryſ. C vbi ſic inducit Eccleſiam gementem, & ſuſpirantem. *Ego Eccleſia ex gentibus non iam volo per Moyſem, & Iſaiam, aut Hieremiam, & alios vates; ſed ipſe veniat, cum ipſo volo ore ad os loqui, ipſe veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui. Audio Hieremiam dicentem de ipſo, graue cor eius præ omnibus, & homo eſt, & quis cognoſcet eum? Ipſum deſidero, veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui? Audio Amos* D *dicentem de eo. Ecce homo ſtans ſuper murum adamantinum, & adamas in manu eius: ipſum quæro, veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui.* Proh amoris audacia! Intonante Deo apud Syna perterritus populus electus dicebat, nõ loquatur nobis Dominus; ſed Moyſes, & Eccleſia ex gentibus E ait, non loquatur Moyſes, nec Propheta; ſed mihi Dominus ipſe loquatur. Illi verba ab ore Dei venientia canebant; hæc labra labris infigere exoptabat. Deterrebant Prophetæ Dei grauiſſimum, ſeueriſſimum aduentum, adamantinum pectus, effigiantes, & illa adhuc clamabat, veniat, & oſculetur me oſculo oris

A ſui. Vnde hoc mulier? a graui Deo, ab adamantino cur oſculum expectas? Sanè pater eſt, neſciet peccatricem prolẽ, niſi per intimam coniunctionem; niſi per oſculum redimere, ſi veniat oſculabitur, ſi apparet in Bethleem, non alio modo, quam oſculaturus hominem, & ſic vt pater redimens apparet.

B

§. X.

Fructus pacis à præſepis fœno cœpit matureſcere.

QVi Dominus exercituum in arena, in caſtris per tot ſæcula degit, dum electum populum ditaret bonis terrenis, iam meliora teC ſtans, abdicatis ſæculi diuitijs, paupertatis aſſertor naſcitur in præſepio, & princeps pacis a Propheta aſſeritur, *Vbi enim meum, & tuum,* ait Chryſoſt. *ibi omne litium genus* Chryſ. *& contentionis occaſio; vbi autem hæc non ſunt, ibi ſecura verſatur pax, & concordia.* Igitur vbi in vili præſepio omnimodam paupertatem ſeruit nudus puerulus, ſtatim pacis D fœcundiſſimas ſegetes maturas oſtẽdit. David Pſal. 71. dicebat iuxta vulgatam: *deſcẽdit ſicut pluuia in vellus.* Pſal. 71. Verùm multis viris doctis Hebraicè Lorin. eadem verba de filij Dei in carnem aduentu ſic ſonant: *deſcendet ſicut pluuia in herbam reſecatam, & ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuper terram. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundan*E *tia pacis.* Etenim cùm primum reſecata herba præſepis, fænum rore diuino maduit, copioſiſſimas & abundantiſſimas pacis ſegetes nobis metendas dedit. Quod ex Angelico ad Chriſti Domini puerperium cantico auſpicatus eſt D. Greg. Niſſen. orat. Niſſ. in Natalem ait. Quinam plaudẽtiũ Ionus? gloriam clamant in altiſſimis Deo. Cur diuino numini, quod in altiſſi-

altiſſimis cernimus, gloriam tribuūt? A Quoniam inquiunt, & in terra pax. Ob hoc ſpectaculum gaudio perfuſi ſunt Angeli, *Et in terra pax. Quæ prius detrectabilis erat, quæ ſpinis, ac tribulis plena ſolitudo, iique damnatorum exilium, quæ belli regio, hæc pacem ſuſcepit. O rem admirabilem, veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cælo proſpexit! Talem dedit homini terra fructum ſuum.* Sanè pax fructus B ortus a terra; ſed a qua terra, a terra fœno, & paleis Deum halantibus plena. Hæc naſci pacem fecerunt, & matureſcere, vt inde eleganter dicat Iſaias cap. 52. iuxta Ter. *Quam maturi ſunt pedes euangelizantium pacem.* Omnia Iſraelitica ſcatebant bellis, vix poſt mille certamina pax erumpebat, & vel in ipſo exortu interibat, nullus tūnc pacis fructus tempeſtiuus. Tandem terra fœno, paleiſque diuini roris madidis ſeſe operuit, & fructum pacis, & tempeſtiuum, & maturum hominibus porrexit.

Lib. 5. contra Marc. c. 52.

IX.

Igitur naſcenti Deo factus eſt in pace locus eius; præſepe requietiſſimæ pacis, Deo eligitur hoſpitium. In extremæ pacis commēdationem aiebat ille, gladios conuertendos fore in vomeres, multiplicantur modò D pacis, & requiei ſignaicum papiliones, cùm tentoria, ſub quibus Deus militans per tot ſæcula degit, mutantur in præſepia. Vnde eleganter Eſichius ho. 2. de Virg. Maria hiſce loquitur Deum verbis alloquens, *Surge Domine in requiem tuam, quam ſuper terram præſcripſiſti, & in Bethleem conſtituiſti, vtpote ſtabulum, præſepe, & faſcias.* Iam bella omnia E abierunt, iam non amplius præcinctus ſub papilionibus ages. Ecce gladij conflantur in vomeres, turres in ſtabulum, tentorium, præſepe, balthæus in faſcias, hinc tua pullulat requies, hinc pax alma. Hinc etiam

Eſich.

Nazian. orat. de Nat. nos iubet exultare, dum inquit, *Nunc autem Domini Natiuitatem accipe, & præſulta, ſi minus, vt Ioannes ab vtero; at certe, vt Dauid ob requiem arcæ.* Vbi pondero quàm bene Theologus, & quā acutè vtatur ſimilitudine arcæ, cuius requiei anxius Dauid, poſt finita bella, dum templum conſtrueretur, locum domi excogitauit, vbi locaturus arcam portitores præcedebat præſultans, & pſallens. Sic modò fideles Dominum exercituum pacificum natum, dimiſſis tentorijs, ſub quibus præliaturus ſtabat, in præſepio reclinatum, ibique quieſcentem æternum duratura pace, miraremur præ gaudio præſultantes.

Naz.

§. XI.

Fragilis, & infirma Deifici pueri caro efficaciam Deitatis acuit.

QVid efficacius igne? Quid fragilius vitro? tamen per vitrum ignei radij exilientes acuuntur, maximè, miramque inde capiunt efficaciam, ſiue ad comburendum, ſiue ad illuminandum. Ita crediderim, diuinitatem per fragiliſſima vagientis pueruli mēbra nouo indutam fuiſſe robore, vt vniuerſum mundum illuminaret. Id quod pulcherrimè attigit D. Baſil. hom. Natiuit. *Pellucebat diuinitas per humanū corpus, perinde, ac lux quædam per vitream capſulam, eos illuminans, qui cordis oculos mundos habebant.* Expende ſimilitudinē, perinde ac lux per vitream capſulā, ſemper vitrum exceptam lucē acuit, & non raro lux, ſiue cryſtallo, ſiue vitro accedens fulgurat igneos radios. Cum fragilia, & infirma infantis Dei membra cernis, cùm lacrymulas vagientis miraris, puta vitrea quædā, & quaſi buccellas cryſtalli, medijs, quibus lux increata eos fulgurat.

Baſil.

guſtar radios, qui illuminent orbem A
Cyrill. Hier. terrarum. Ita D. Cyril. Hieroſ. de occurſu Domini. *Idem vagit in cunis, & mundo vitam, gaudiumque impertije.* Antea vix paruum populum Deitas illuminarat; ſed modò per vitrea membra, per cryſtallinas lacrymas infantis, tranſuerberata, totum vniuerſum mundum repleuit flammis. Abner mortuo 2. Reg. c. 3. Dauid plorauit, & maximè ſibi animos deuinxit populares. B Sic Theodoretus q. 13. *Rex quidem dolore motus luxit, & eſt lamentatus; lamentatio autem auxit populi beneuolentiam.* Ita nouus Dauid in Bethlehem natus dum infans vagit in cunis, inter lacrymas illum emittit amoris ignẽ, quo ardeat orbis terrarum, puer vagit, & vagitus orbis beneuolentiam adauget. Prædictæ excogitationi C
Rup. vim addit Rupert. lib. 2. de D. offic. cap. 5. vbi diuinam virtutem in Euchariſtia maximam ſic probat, *Horum omnium forma facieſque vera ita ſecretò repræſentatur in canone, eorumque procurſu, & verè vino flumine verum ſuper panem, & vinum confluente, tam diuinitatem, veramque humanitatem Chriſti cælo ſedentis excipimus, quam veram ſubſtantiam ignis à Sole ſuppoſita cryſtalli, ſphæra* D *exigua quotidie mutuare poſſumus.* Perpende quæſo exempli elegantiã, quippe Sol altrinſecus lucem ſolùm emittit, cui ſi paruulam cryſtalli ſphæram ſupponamus, igneſcentes radios ab illo facimus fulgurari. Sic diuinitas ab alto ſedis ſolio virtutes E emittit, & gratias, verùm recepta, ſiue in carne, ſiue in ſpeciebus panis tanquam in cryſtallo ardentes eiaculatur virtutis ſuæ radios, quos miretur, & paueat aduerſarius. Ita
Greg. D. Greg. libr. 2. Moral. cap. 17. *Venit humilis, quem, & ſuperbus hoſtis admiretur, quatenus qui fortia diuinitatis eius deſpexerat, etiam humani-* A *tatis eius infirma pertimeſcat.* Vt hinc pateat, quàm efficacior diuinitas apparet ex carnis infirmitate, quandoquidem quæ nuda ab Angelis reprobis deſpicitur, incarnata pauorem incutit illis, & timorem maximum, vt dicat D. Greg. Niſſ. orat. 5. Niſſ.
de Reſurr. Dom. *Vbinam tuus eſt, ò mors, aculeus? vbi tua eſt, inferne, victoria, decorem induit, induit Domi-* B *nus potentiam, & accinxit ſe. Potentiam dicit ſalutis diſpenſationem per carnem factam. Quandoquidem nihil illa potentius.* Sic vbi Deum potentia carnis indutum vidit, fortiſſimos quoſque hoſtes irridet Niſſ. ideò nil magis graue extitiſſe putat hoſtibus, quàm paſſibilis hoc indumentum carnis, quod videntes illi Luc. 23. cla- Luc. 23.
mabant, *Tolle crucifige eum.* De quo Niſſ.
C Niſſ. vbi ſupra, *Etenim meritò clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum grauis enim ipſis erat diuinitatis cum carne conuerſatio.* Sic ille.

§. XII.

Pueri vagientis lacrymæ paradiſum hominibus propinabant.

OLim *fons aſcendebat de medio paradiſi*, vt audio, quo vitales D fructus nutriebantur, ſed modò qui fontes è pueri Deifici oculis ſcaturiunt, mille paradiſi oſtendũt aditus, mille recreant hortos voluptatis. Plurimi, vt paradiſum inuenirẽt, longiſſima fluuiorum itinera ſi ſunt ſtadia. A-E lius Nilum penè totũ tranauit: alius, iſq. Luſitanus exarauit Gangẽ. Proh Deus immortalis! quàm certò paradiſum inuenire t, qui ſe committeret his Deificis flũminis lacrymarum. De cuinſcumq. ſanctè dolentis lacrymis dixit acutè Abbas Cellenſis lib. de panib. c. 12. quod in Deifici infantis lacrymis certã omnino habet veritatem, nunitur in, *aqua hac aut facit, aut inuenit.*

inuenit paradiſum, cũ enim profuſione lacrymarum tota irrigatur conſciẽtia, ligna producuntur fructus vitæ facien tia. Quid verius? Quid elegantius? Sanè, dum puerulı madere genas, dũ oculos manare lacrymas, dumq. illis arentia præſepis ligna doles irrigari: hoc maximè perpende animo, q̃ fontes hi è medio paradiſi aſcendunt, vt rigent orbem terrarum, q aqua hæc, aut faciat, aut inueniat paradiſum. Id quod voluit poſtmodum ſignificate ipſe Saluator, quum hora diei ſexta fontem adit piſcaturus mulierem Samaritanam Io. 6. c. Cur hora ſexta? Chryſoſt. (Hom. de Samarit.) *Venit hora ſexta, quandoquidẽ, & cùm Eua mandatum in paradiſo tranſgreſſa eſt, hora erat quaſi ſexta, ideoq. Samaritana ſeruata eſt in fonte eadem hora*: vt nimirum fons contraponeretur arbori, & dulci cibo panis lacrymarum, & quando Diabolus per arborem frugiferã mulierem paradiſo priuauerat, videretur Christus per vagitus, per lacrymas eandem mulierem iterum paradiſo donaſſe: aqua enim his diuinis ocellis manans, aut inuenit paradiſum, aut facit. Vnde eleganter Chryſoſt. ſui memor hom. de Io. Natiuit. extollit vagientis pueri efficaciam. *Illic probro affectus fuerat paradiſus; hic ſpelunca effecta eſt glorioſa. illic duo Adam & Eua expulſi ſunt à peccato, hic fines orbis terræ deducti à gratia. Non habemus amplius ſuſpectam exilij exprobrationem, non extimeſcimus amplius clauſtra portarum paradiſi.* Ignea romphea extinguitur tantis lacrymulis infantis, aditus paradiſi patet, in quo æternandus homo his putus lacrymis.

§. XIII.

Verbum diuinum hominem induit, vt diuinas virtutes hominibus perſuaderet.

IDeo, crediderim, paruulus datus eſt nobis, vt efficiamur ſicut par-

A uulus iſte, vt noſtræ paruitatis forma ſtimulati diuina etiam nitamur operari. Quod attigit Ambr. Pſalm. 36. (Ambr.) *Ex illo puero qui antequam ſciret vocare patrem, & matrem, cepit ſpolia Damaſci, ſancti vocati ſunt pueri.* Etenim pueri ad æternam vocemur; ſed pueri de genere illius, qui nauias pueritiæ diuinis operationibus condiunt, vt hũc noſtri generis puerum ſpectãtes diuinas virtutes ebibamus.

B Huc ſpectant Drogonis illa ingenio plena verba, *Feciſti ergo mihi, Domine, de corpore tuo ſpeculũ animæ meæ.* (Lib. 1. de Sacram. Domini. Paſſ.) Sanè Dominicum corpus mihi ſpeculum obiectum eſt, ſpeculum, inquam, in quo caro ſimilis carni peccati elucet, vt nos in diuina opera trahat. Cuius rei rationem, vt percipiatis, accipite ex D. Nazianz. elegantiſſimam artem, qua quis auem

C ad verba traxerit humana.

Quem viſa in ſpeculo ſturni depicta figura
Edocuit, virq. ingenio preclarus, & arte
Stans retro; ſturniq. in imagine fallens,
Dum ſua furtiua modulatur carmina voce. (Naz.)

Itaque ingenioſus artifex obijcit

D pſittaco, vel ſturno ſpeculum, & ipſe ſtans retrò quoad poteſt ad auium ſonum deflectens vocem humana verba facit, quæ, vt percipit ſturnus aſpicit ſpeculum vnde exiliſſe credit, & ſui imaginem in ſpeculo cernens imaginatur verba illa ab altero ſui ſimili eſſe profecta, in quæ & ipſe audet, & ſic fatur. Ecce modo

E Drogonis acumen, dum inquit. *feciſti Domine de corpore tuo ſpeculum animæ meæ.* Speculum nimirum corpus Christi obijcitur, & ſtans retrò verbum latens diuina loquitur, diuina patrat, virtutes agit, vt homines intuiti ſpeculum, imaginemque ſuæ carnis, ſuæ paruitatis, & infirmi-

taris ibi conſpicati in diuina facinora, quaſi a ſui ſimili profecta audeant, ſicque bono dolo deluſi imagine peccatricis carnis, filiorum Dei operationes peragant, ſui ſimilem hominem imitantes. Crediderim (Athan.) hoc etiam ſubuoluiſſe Athanaſ. orat. de Incarn. verbi, dum ait, *ſubiecit ſe ipſum Verbum Dei, vt per corpus appareret, quo vt homo iam factus homines in ſe traduceret, eorumque ſenſus* B *ad ſe reflecteret, vt illis veluti hominem conſpicantibus ex opere deſignatione perſuaderent ſibi, &c.* Expende qualiter conſpicantes hominem latentis verbi facinora ſibi homines perſuadent, adeò, vt inde colligat (Cyril.) D. Cyrill. rationem, qua non Angelos, ſed ſemen Abrahæ Verbum apprehenderit, *Debuit*, inquit, *per omnia fratribus aſſimilari, fratribus per* C *omnia ſimilis, & verè homo factus, vt per paupertatem ſuam nos ditaret, qui ſimilitudinem illius ad præcipuum bonum ſuum conſcendimus Dij, ac Dei filij per omnia conſtituti.* Ecce tibi dum noſtri ſimilis apparet, humilis puer, nos ſimilitudine illius tacti in Deificas nitimur virtutes filij Dei per omnia conſtituti, & effecti, ſicut ille diuinus paruulus. D

§. XIV.

Filius Dei fit etiam filius hominis, vt hominem a perditione tutaretur.

NOn ſolùm paruulus datus eſt nobis Deus; vt effecti, ſicut ille, E paruulus, eius ebiberemus diuinitatem. Sed inſuper filius nobis naſcitur filius hominis, vt parentem perditum labefactatum poſſit in priſtinum ſtatum redintegrare. Vnus (Rich.) Richard. de Sancto Victore. in Pſal. 28. ſufficiat tanti filij hominum præcel-

A lentias decantare. *Felix*, inquit, *homo eſt, cui præſtò eſt cum voluerit habere filium non qualemcumque, ſed Deum. O quanta dignitas hominis filium habere Dominũ maieſtatis! Audi homo, auſculta homo, tandem erige ſpem, exhilara faciem. Si confunderis de Patre tuo, confide tamẽ de filio tuo: ſi erubeſcis in Parente, exulta in prole: Maior hic ad erigendum, quam ille ad* B *deiiciendum, per illum eiectus à paradiſo; per iſtum glorificandus in cælo. Res mira, & admiratione digna, vt vnus idemq. ſit filius Dei viui, & filius hominis morituri: dicam ac mortui? Sed fortè tunc incipit viuere, cum incipit talem filium habere. O quanta humilitas omnipotentis! O quanta ſublimitas hominis! Deum habere hominẽ patrem, humilitas incomparabilis; ho-* C *minem habere filium Deum ſublimitas inæſtimabilis.* Adeò lacte & melle madiuit lingua illius. Filius datus eſt nobis Deus, filius hodie naſcitur, & filius, cui perditiſſimorum parentum ſit cura. Memini apud legis peritos nõ ſemel filium parentum curam, & tutelam ſubire. Sic cauetur *L. His qui in ea. ff. de tutoribus & curator. datis ab his*, vbi inquitur, *etiam filium, ſi* D *ſobriè viuat, patri curatorem dandum.* Et ideò crediderim natũ, ſiue datum hominibus tantum filium, quem hominum cura ſollicitet, penes quem ſit hominum parentum tutela, & reparatio. Hanc iuris legem in hominibus obſeruatam cum pondero, viſus eſt mihi maximè ſuffragari ille vates qui aiebat, *Orietur vobis timentibus* (*Zach.* 2.) *nomen meum Sol iuſtitiæ.* Ecce filius E nobis promittitur oriundus Sol iuſtitiæ, cur iuſtitiæ? An quia filius ſubſcribens iuri Romano, ſub quo naſcitur; tutor & curator perditiſſimis parentibus datur? Sanè id inſinuat Ambr. lib. 1. officior. *Magnus iuſtitiæ* (Ambr.) *ſplendor, qui alijs potius naſcitur quam ſibi; opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena.*

Digitized by Google

aliena. Et quidem is ſolùm adimplet A filius iuſtitiam, qui ſub tutoris lege aliena pericula ſubit, ſuique immemor attendit parentum perditioni, & damnis. His lucem capiat pulcherrima D. Cæſarij Nazian. fratris excogitatio. Is enim meditatus Ioannem Ieſu pectori inhęrentem, ſic patris hominis ius in filiū ęſtimat. Dial. 3. *Neque alius quiſquā incarnati Dei, & verbi auſus fuit attingere illud formidabile pectus, ſuper quo hic Ioannes velut pater ſuper filium diffuſus recubuit, indè de Verbo Verbum hauſit,* &c. Equidem audet Ioannes pectori Ieſu inhærere; ſed qua id fiducia facit? Sanè qua pater ſuper filium. Æſtimat Ieſum filiū hominis & ipſe, vt homo & pater, nigro in peccati obſtrictus carcere, de filij pectore ſumit remedium ſalutare. Reuoca in memoriam illud a Val. Max. decantatiſſimum facinus lib. 5. quo fœmina Cymona patrem ſuum cuſtodiæ, & vinculis traditum vt inedia conſumeretur, ipſa clam velut infantem pectori ſuo ad motum ſuſtentauit. Igitur de paternæ neceſſitatis iure Ioannes in Ieſu pectus audet vt pater, qui inediam Verbi coactus pati, de filij pectore quærit ſaturitatem, & Verbum de Verbi pectore haurit. Hinc adeò perditiſſimorum parentum cura, tutelaque ſe obſtrictum filius hominis duxit, adeò ſibi filio hominis adnatum putauit, quòd homines tutaretur, vt nemini cognomen filij hominis conceſſerit, qui hominibus tutandis curandiſque operam non nauauerit. Id quod in Daniele & Ezechiele acutè D. Hieron. perpendit *Crebro,* inquit; *ad Ezechiel dicitur, fili hominis, & ad Daniel rarò,* (ad alios numquam.) *Quorum vterque in perſona eius, qui dixerat, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet, captiuum populum conſolabatur.* Ecce è Prophetis ſolum Danieli, & Ezechieli conceſſit Deus, vt filij homines decorarentur vocabulo, vtpotè qui veri filij hominis vices gerentes perdito generi opitulabantur. Vnde eleganter Irenæus lib. 3. cap. 39. confundit Valentinum negantem Verbum diuinum verè filium hominis extitiſſe, imò extitit, *& ſe,* ait, *filium hominis confitetur, & beatificat mites, quoniam ipſi hereditabunt terram.* Hæc Irenæus filij hominis veritatem in Chriſto educens ex eo quòd homines beat, terrenæque reſtituit hereditati iam olim amiſſæ per primi parentis peccatum.

In Dan. 8.

Iren.

§. XV.

Filius Dei in præſepio apparet, vt fæno mundialis gloriæ bruteſcentes homines ad rationalem vitam alimonia ſalutis ineſcaret.

POſt perditorum hominum curam ſuſceptam diuiniſſimus tutor ſalutis alimoniam vt pupillis pararet, ſeſe præſepio dedit. Etenim carnalium hominum gloria quaſi flos fęni meritò ab Iſaia decantatur, quo fæno homines paſti adeò in brutorum naturam abierunt, vt nihil, præter ventrem, diuinum reputarent. Hinc eleganter pſaltes, *comederunt, & biberunt, & ſurrexerunt ludere.* Quod expendens Clemen. Alex. 1. Pædag. capit. 9. ait, *ſaturati ſurrexerunt ludere; ſaturati autem Græcè eſt quaſi dicas, fęno repleti, nempe qui a ratione auenam alimenti plenitudinem, hoc eſt fęni repletionem, non cibum dixerit. Quoniam abſque ratione ſatiati, abſque ratione ludebant.* A præſepio, a fęno, a mundanis glorioſis, & voluptatibus ſaturi quid ructarent, niſi diuinitatis luſus, & illuſus? Modò Verbum ingreditur præſepium, vt fænum exſufflet,

Clem. Alex.

Hom. de nat Salu. habetur ĩ appẽdice, ſexti tomi Conc. Ephe.

ſufflet, & inescatos homines cibo ſalutis ad vitam rationis participem trahat. *In præſepi namque Dei proponitur Verbum*, ait Theodotus, *vt licentiam habeant rationalis, & irrationalis participari cibo ſalutis*. Iam non fœno paſcantur homines, quo vana eructent ſimulacra, quo inſtar brutorum ſaturati, inſtar brutorum colant muta animalia, ventremque

B Deum habeant. Sed cibo ſalutis, vitæ pane refecti diuiniſſimum Deũ habent, veræque diuinitati quicquid extiterit animale faciant. Vnde Verbi diuini œconomiam commendans D.Gregor.Niſſ. hom. 6.in Cant. ait. *Hic eſt Paſtor bonus, qui non fęno paſcit gregem; ſed puro lilio paſcit oues.* Igitur flos campi, & liliũ

Niſſ.

C conuallium Chriſtus paſturus homines in pręſepio iacet, vt exſufflet fænum voluptatum carnalium, vt iam homines rationis cibo floridiſſimo paſti non abſque ratione ludant, ſed rationis participes facti rationalis vitæ, veræq.religionis ludum aperiant. Et benè paſti, benè ludãt, quales poſt ſobrium paſtum ludebant ſancti illi coniuges Rebecca, & Iſaac Gen.26.

Cl.Alex

D cap.*Iſaac*(inquit Clem. Alex. vbi ſuprà c.5.)*riſus, Rebecca tolerantia. O præclarum ludum, ac diſciplinam! Riſus à tolerantia adiuuatur, & Rex qui ea attendit, ſtupet, & admiratur ſpiritum eorum qui ſunt pueri in Chriſto, qui in tolerantia vitam agunt. Et hic eſt diuinus ludus, ac diſciplina. Quid enim aliud viro ſapienti & perfecto*

E *magis conuenit, quàm & ludere & collætari? Per honeſtarum rerum tolerantiam, & bonorum adminiſtrationem dies feſtos cum Deo celebrantem.* Sic Abimelech Rex poſt cibum vidit Iſaacum ludentem cum vxore, riſum cum tolerantia, quibus præfigurabatur, qualiter homines fęno iumentorum excluſo, florido Verbi lilio paſti, tolerantiam edocti dies feſtos a-

A gant. Sanè vix vitalis cibus in præſepio apparuit laborum omnium ſuggerens tolerãtiam, & ſtatim magnũ gaudium canentibus Angelis, Paſtoribus annunciatur. Etenim qui verbo paſſus, eius enunciatur tolerantia, ad riſum, ludumque reſurgere neceſſe habet.

§. XVI.

Filius Dei non naſcitur in frequentia creaturarum.

B AVdio recens natum puerum, præſepio reclinatum, quia *Non erat locus in diuerſorio*, & meritò vbi tanta hominum multitudo hoſpitabatur, non erat locus naſcituro Domino, qui conſortium faſtidit crea-

C turarum, qui ſolus amat recipi, & adorari. Transfigurati Domini gloria captus Princeps Apoſtolorum clamabat; bonum eſt nos hic eſſe, Domine, faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum, Reſpuit quàm primum Dominus Petri conamina; ſed præſter repulſam Petri pulcherrimis Timothæi Antiocheni verbis prælibare, qui ita depin-

Timot.

D git Dominum ratiocinantem. *Quid ais, Petre, ſimul me & Dominum & ſimilem ſeruis facis? Occaſionem blaſphemiæ Arrio præbes, quando cũ creatoris mihi habitationem vis aſſignare?* His perculſus Petrus memor, quod Deus Abraham tabernaculum quõdam intraſſet, id forſan tacitus in ſui excuſationem obiecit. Cui Dominus

E ſtatim. *Ita eſt, Petre, ingreſſus ſum in tabernaculum Abrahæ, & ingreſſus manſi. Sed enim aduerte fidem & ſcientiam, & victoriam Abrahæ. Tertium me agnouit cum duobus Angelis, vnum adorauit. Num tria tabernacula fabricatus eſt? Num me cum ſeruis comparauit? Imitare Abraham, & fac tabernaculum.* Faſtidit ſanè Deus cum creaturis ſibi hoſpitium parari,

ita-

Clem. iraſcitur, ſi ſimul & illius, & creatu- A rarum curam habeas. Vnus vult adorari, vnus ſufficit humanas cupiditates exſatiare. Hinc Clem. Alexan. 2. ſtromatum: *Seruator noſter humanam omnem naturam ſuperat: Pulcher quidem, vt à nobis ſolus ametur, qui veram deſideramus pulcritudinem.* Quod adeò tenuit illa felix B amatrix Magdalena, vt apud ſepulcrum Domini, pulcherrimos conſpicata Angelos, illos quaſi nihil viderit, prætericrat. Cur mulier præteris Angelos? Pulcrè Origenes eius ab ore. *Quare creatorem, & ideo grauis eſt mihi creatura ad videndum.* Igitur in diuerſorios, vbi tot hominum frequentia, nullus naſcituro Domino locus poterat aptari. C

C A P V T. III.

De Angelis & Paſtoribus Dei natalem celebrantibus. Ab illo Luc. 2. Et paſtores erant, *vſque ad*, reuerſi ſunt paſtores, *&c.*

NAto Domino Angeli, vt celebrarent eius natalem, paſtores conuocant vigilantes. Nox mira irradiat claritate, & Bethleemitica arua nouis Angelorum perſonant cantibus. E Gabriel in primis velociſſimus paſtoribus aſtat, manifeſtat miraculū; ſigna præbet vagientis in præſepio infantis, accurrunt ſtatim cæleſtium militum ſpiſſæ aleæ. Reboant omnia cantu gloriam, pacemque halante. Interea paſtores tres ſpeluncam adeunt, & infantilibus artubus adorāt latentem diuinitatem. Adſtupet vir- A go mater, & arcanum myſteriorum filij, ſimplici paſtorum fide in primis ditat theſaurum.

Text. Paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes noctis vigilias ſuper gregem ſuum. Ecce Angelus Domini ſtetit iuxta B illos, & claritas Dei circumfulſit illos.

§. I.

Felix ille eſt, qui Deo appropinquat, lucem in ſe accipiet inexplicabilem.

C ARdebat olim rubus diuinis correptus flāmis, & viridantibus folijs media pellucebat à flamma. Sed & omnes vicinæ plantæ, vt mauult Comeſtor; pari li virore vernabant. In Bethleem iterum repueraſcit miraculum, dum virgineus rubus ſub ardenti diuinitatis partu viret, floret: & vicini arbuſti paſtores, qui in eadem regione vigilabant, lu- D cem ebibunt immortalem Cant. 1. *Ecce tu pulcra es propinqua mea.* Quæ verba vt exponat Niſ. pellucido ſpeculo comparat iuſti animā. Etenim ſpeculum eam imbibit in ſe formā, cui appropinquat, ſi ſtercori adſit, immunditia plenū apparet, ſi florēti nemori, ſi refulgenti ſoli appropiet, totum floridum, & lucens apparet. *Ita expurgata à verbo anima Solis cir-* E *culum in ſe ſuſcepit, & ſimul reluxit cum luce, quæ in ipſa apparuit: propterea dicit ei Verbum, pulcra facta es, quæ mea luci appropinquaſti, per appropinquationem trahens diſpenſationem pulcritudinis, ecce es, inquit, pulcra propinqua mea.* Hæc Niſſen. pulcra ſimilitudine maximum vicinitatis ad Deum, & appropinquationis emolumentum explanans. Ar-

gutior.

gutior adhuc Rup. hæret in eadem ſimilitudine, vt reddat rationem, cur Matth. olim publicanus poſtea & Euangeliſta fiat, & facie hominis exprimatur, cũ alij tres leonis, ſiue vituli, ſiue Aquilæ dicantur facie. *Erat ipſe Matthæus* ait, *tanquam ſpeculum pellucidum ſed in tenebris recõditum, & ſub tecto latens curarum nimis ſecularium. Vbi ergo vidit eum Ieſus, vbi vidit eum ſolus, & Sol verus reſplenduit ex aſpectu eius, & quia vidit eum talis filius hominis reddidit imaginem eius, & formata eſt in ipſo facies hominis.* Quid elegantius? Sic iſti paſtores pellucida erant ſpecula, ſed in tenebris recondita ſub cura vilium gregum pernoctanter, illis vicinus, & propinquus oritur Sol verus, & claritate Dei circumfuſi increatæ lucis ebiberunt radios, *cuſtodientes*, ait, *vigilias noctis, & claritas Dei circumfulſit illos.*

§. II.

Poſt Deum incarnatum Angeli hominibus placidi, & humani aſtant.

ET paſtores Angelus iuxta ſe pacili conſortio admittit, & placido fulgore illuminat, ſtetit iuxta illos Angelus, & claritate circumfulſit illos. Vnde hæc in Angelo humanitas? Angelo, inquam, de quo Pſal. 103. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus & miniſtros ſuos ignem vrentem*, nimirum facit Angelos ſpiritus a carne omnino ſeparatos, facit rurſus eos ignem non lucentem, non illuminantem, ſed vrentem. Hinc Stromatæus 5. *viri ignei Angelos ſignificant, qui aſſumptos iniuſtos puniunt. Qui facit*, inquit, *miniſtros ignem vrentem.* Hoc, inſitum Angelis, vt peccatores, vt rebelles exurant, vlciſcantur, Adeò, vt etiam Deo miſerenti populi ſui apud Babylonios captiui teſtiſerit

A fortiter Angelus. Sic Hiero. Dan. 10. *reſtitit, Principi Perſarum, id eſt, Angelus, faciens pro credita ſibi prouincia, ne captiuorum populus dimitteretur, enumerans peccata populi Hebræorum, quod iuſte tenerentur captiui, nec dimitti deberent.* Vnde ergo tam ſeueri hominum vltores, modò blandi? Vnde qui ſolum exurere norant, iam ſciunt illuminare? Non ſa-
B ne a natura Angelica in homines proficiſceretur iſta benigna charitas; ſed ab illo igne diuino, qui rubo inſidens rubum integrum ſeruans illuminauit. Hoc mihi ſuggeſſit Euangeliſta dum ait, quod accedente Angelo ad paſtores *claritas Dei circumfulſit illos.* Notanter dixit, claritas Dei, ne Angelo tribueretur; ſed Deo in rubo ſedenti, hoc eſt, in carne ap-
C parenti, quod Angeli hominibus ſocij humaniſſimi adſtarent.

Angelorum, illud ternatium Abrahamo obiectum, quàm ſeuerum? quantó ſupercilio apparuit? Vidit Abraham, & pronus in terra adorauit, nec prohibitus eſt. Aliter Ioannes apud Pathmos adoraturus Angelum ab illo ſtatim verbis amicitiæ plenis prohibetur. Quæ nunc ratio
D diſcriminis? Illam accipite ex Ildefonſo lib. de virgin. cap. 11. ſic fante *Hæc natura, in qua Abraham Angelum adorauit, & tamen adorare prohibitus non eſt: in Ioanne adorare volens ſit prohibita adorare. Quoniam in Abraham nondum in Chriſto erat aſſumpta: in Ioanne autem ideo hanc naturã ſe adorare Angeli prohibent, quia hanc ſuper ſe in ſede maieſtatis adorãt. Ideo*
E *hanc in ſubditis non contemnunt, quia eã ſupra ſe in ſede gloriæ contemplantur.* Vide vnde naſcatur Angelorum erga homines ſocietas, & humanitas, non equidem ex ipſa natura Angeli, ſed ex humanitate aſſumpta a verbo patris. Ex eo quòd diuinitatis ignis rubo inſedit humanæ car-

nis.

nis, nec combuſſit; ſed illuſtrauit; igniti Angeli ſimiliter amant hominibus ſociari. Hinc Actor. 10. Angelus Cornelium ad Petrum remiſit, de quo Auguſt. Pſalm. 96. fatur. *Numquid non illum poterat docere Angelus? Miſit illum ad Petrum, vt magis per hominem illi fides fieret, quia homines non dedignatus erat Dominus uiſitare.* Sunt equidem in pretio homines apud Angelos ex Verbi diuini aſſumpta humanitate. Hanc Verbi diuini humanitatem crediderim ſuboluiſſe illos Cherubinos, qui ignea rhomphæa hominem arcebant a paradiſi aditu. De quibus Chryſoſt. ſerm. de aſcenſ. *Dolebant Cherubim honorem cuſtodiæ.* Maximus alioquin erat illis præſtitus honor, quòd fierent cuſtodes tanti horti a Deo deſignati; verùm, quia is honor erat homini proborſus, homini, inquam, cuius verbum diuinum erat induendum carne, dolebant, & acriter dolebant ipſi Cherubim honorem cuſtodiæ, iam inde hominum conſortium, & ſocietatem amantes. Quod a nobis deberi verbo incarnato, protulit idem Chryſoſto. dum ponderat Angelorum ad homines acceſſum in Chriſti Domini natiuitate. *Aſpice*, inquit, *mirandum proceſſum, Angelos ad nos deduxit prius, ac deinde deduxit hominem ad ſuperna.* Acceſſit equidem Angelus ad paſtores: illis ſtetit amicus & affabilis; ſed ab humano Deo tractus. Hæc fuit prima Dei hominis demonſtratio, quòd Angelos ad homines inclinaret, vt poſtmodum homines Angelorum ſedibus ingereret, & ſublimaret. Iacob Gen. 28. poſt viſionem ſcalæ, ait, *Verè Dominus eſt in loco isto, & ego neſciebam.* Id quod acutè obſeruans D. Bern. ſerm. 6. in dedic. Eccleſ. ſic loquitur. *Quomodo tantus patriarcha neſcire potuerat, quod non*

Bern.

A *eſſet locus, ubi non eſſet Deus? Sed fortè aliud eſſe miratus eſt, vbi ait Verè dominus eſt in loco iſto. Ibi uerè dominus eſt, ubi in eius nomine Angeli ſimul, & homines congregantur.* Præclarè enim Iacob præſentiam Domini præſagijt, ex eo quod ſe videat a deſcendentibus per ſcalam Angelis humaniter tractari. O vos felices homines, qui tanta Angelorum gaudetis cuſtodia! Sane Gen 19. vbi B Loth Angelos hoſpitio recepit, nil habuit quod a furente timeret ciuitate. Furit laſciuus populus, domum impetit, nullò tamen Loti damno. Id miratus Chryſoſt. orat. de SS. Bernice, & Proſdoce; ait. *In medijs Sodomijs obſidebatur quidem Lot domus, at nihil mali patiebatur, quippe quia Angelos intus haberet.*

Chryſ.

C

§. III.

Ex Dei hominis conſpectu Angeli mira exultatione hominum procurant ſanitatem.

ANnuo his Doctoribus, qui ſapientiam incarnatum putant faciem Patris diuini, vtpote, qua D Pater creatis mentibus innotuit. Hac in facie abſcondi dicuntur iuſti, quatenus in Chriſto mirificè proteguntur, iuxta illud Pſalm. 30. *abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ.* Quid plura? Vix ab Angelis cernitur hæc pulcritudinum abyſſus, cura hominum tangi, ſub huius diuinæ faciei in ſomnijs genus huma- E num ſeruari, & ſtatim proſiliunt anxij de hominibus iuuandis. Pulcherrimus ille adoleſcens Iacob domo paterna egreſſus peruenit tandem in vaſtiſſimum Bethelis campum, vbi plurimos conueniſſe paſtores vidit, vt pecudes adaquaret. Qui omnes expectabant, vt prægrandis

lapis

lapis ab ore fontis remoueretur, quo remoto, arida ouium ora irrigarent, Nouit Iacob, & ſitim pecudum & longę expectationis moram, nec ideo adductus fuit, vt obſequium ignotis, & ruſticis viris pręſtaret. Interea ecce tibi ſitientis etiam gregis ductrix Rachel apparuit, puella decora nimis, cuius pulcritudo eò ſpectabat, vt oues rigarentur aquã: nam, vt ait notanter text. capit. 29. *Gregem ipſa paſcebat*. Hinc Paraphraſtes Kald. *cum vidiſſet Iacob Rachel filiam Laban fratris matris ſuæ, & oues Laban; acceſſit Iacob, reuoluit lapidem ab ore putei, & adaquauit oues*. Non ſe potuit continere Iacob, quin obſequium præſtaret ouibus, quarum cura & cuſtodia tantam pulcritudinem ſollicitabat: ſic alacer & velox cucurrit ab fontes, pecudes a Rachele cuſtoditas adaquauit, *Non tam*, ait Ioſeph. *cognatione, aut huius affectu, quam inſigni puellæ forma captus*. Iam non miraberis, quòd Angeli tam auidè exiliant, vt genus hominum tuentur, illiſque faueant. Sanè cernunt centeſimam hanc diuini gregis ouem diuinis humeris reportari, in hanc tuendam cuſtodiendamque totam Dei pulcritudinem ſpectare, imò & occupari manu, ſenſu, opere, conſilio, ſapientia, prouidentia, ac ipſa in primis affectione. Quid mirum, ſi & ipſi currant, vt eidem humani generis oui medeantur? mirabilius, ſi non aduolent. Moyſes commiſſo gregi proſpicere cupiens, orabat, *Oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, reſpice populum tuum, gentem hanc*. Viliſſimum putabat futurum populo, ſi ipſe faciem Dei videret, quaſi diceret, cupio faciem tuam videre, vt proſim populo, cuius curam habeo, ideo ſi vis fauere genti huic, ſi eorum optas conſulere vilitati, mihi tuam faciem oſtende, faciem qui

Tert. lib. de reſur. carn.

Exod 33.

viderit tuam, ardenter populorum ſaluti inhiabit. Ita Auguſt. lib. 2. de Trin. c. 17. *Oſtende mihi faciem tuam*, ait, *continuò propter dilectionem eius iam proximi ſubiectis, vt ſciam, quia populus tuus eſt gens hęc*. Sanè intereſt populi, vt verbum incarnatum, facies Patris videatur: qui hanc vident faciem, homines ſint ſiue Angeli, ò quam exiliunt in cuſtodiam hominum! ò quali punguntur cura, ne gens hominum lædatur! O quam excandeſcunt in eorum aduerſarios! Ægyptus quadringentis annis populum Iſraelis miſera ſeruitute captiuum tenuit, ſed vna nox Ægyptiorum domos cædi, luctuique dedit; & Iſraelitas libertati. A quo igitur hæc rerum mutatio? Hector Pintus illam aſſignat ex Iſaia 63. dicens. *Angelus faciei eius ſaluauit eos*. Etenim is ſolum in Ægyptios iam ſeuerè vindicaret, qui faciem Patris viderat, qui verbum diuinum ſub Hebræa carne olfecerat latitans, hincque durus debellator in terram proſiliuit, vt, exterminatis Ægyptijs, populum Iſraelitam reſtitueret ſaluti.

Textus. Et timuerunt timore magno, & dixit eis Angelus, nolite timere. Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

§. IV.

Ille pre omnibus virtutibus habendus timor, qui alis euolat charitatis.

SIcut iis, qui vel prærupta montium, vel altiſſima turrium cacumina inambulant, officere ſolet timor imò & illos in præcipitiũ dare: ita qui ad virtutum euocantur faſtigia, ſi nimis ſeruiliter meticuloſi ſint, perſæpe labant, & periclitentur. Hinc

Chryſ.

Hinc a Maria Virgine in Dei matrem aſſumenda, in primis ſeruilis arcetur timor voce Angeli, *ne timeas Maria*: quod acutè expendit Chryſol. ſerm. 142. *Audiſtis fragilem noſtræ carnis naturam ad portandum totam Deitatis gloriam, Angelica exhortatione roborari. Denique ne tanto ponderi cæleſtis fabrica in Maria ſub tilis noſtri corporis avena ſuccumberet, & in Virgine totius generis humani portatura fructu virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli præceſſit ne timeas Maria.* Vnum ſeruilem timorem a Maria nitebatur Angelus exſufflare, ne ſub altitudine matris Dei, pes eius labaret, ſed ſecurius præcellentis vitæ cacumina pertingeret. Huc ſpectauit illud Dei cum Adamo timente & tremente poſt peccatum colloquium, nimirum: *Adam vbi es? quis tibi dixit quod nudus eſſes? Idcirco* (inquit Theodorus) *Deus longo ſermone alloquitur, vt & timorem ſoluat, & ad confidentiam illo erigat.* Arcendus omnino timor ab iis, qui altas virtutum ſemitas terere concupiſcunt: aſt omnis timor arcendus? Minimè: timor etiam eſt, *qui ſe ſuper omnia ſuperpoſuit.* Eccl. 25. ſed is timor eſt qui alis ſe ingerit charitatis, qui filialis eſt, is, inquam, ſuper omnia ſuperpoſitus, cacumina virtutum inambulat. Parcite mihi priſcum Apologum in memoriam vocanti, vt rem timoris penitus declarem. Ferunt, concilio inito de Rege ſibi perficiendo, ſtatutum ab auibus eam pro Regina fore, quæ celſius ſubuolaret, ibi paſſerculus dictus Regulus ſuæ times puſillitati, & infirmitati ignaræ Aquilę inter ſcapulas reſedit. Euolat Ardea, & cæterarum, non Aquilę, oculos fugit: hæc longè ſublimiore volatu æthera findit, & cum cerneret nullam auium audere virium periculum amplius ſubire, iam defatigata incipit deſcendere: ſed ecce tibi regulum ab Aquilę geſtatricis ſcapulus ſubuolantem, & hoc aſtu ſibi Baſilicum nomen acquirentem. Is eſt timor puſillus licèt & infirmus, qui ſæpe puſillanimitatem, imò & caſum pariat, tamen ſi Reginę virtutum, ſi Aquilinę charitatis inter ſcapulas reſideat, ſe ſuper omnia ſuperponet, & altiſſima virtutum cacumina detriumphabit. Id quod in vno latronum licet aſpicere, de quo D. Chryſoſt. in Pſ. 127. *Quid fuit latrone miſerius? Sed repente euaſit omnium beatiſſimus, nam & erat crucis ſupplicio damnatus, & ad mortem ducebatur, omnes eum accuſabant, totum tempus erat conſumptum, & vita tranſacta fuerat in ſcelera. Sed quoniam exiguo tempore Chriſtum, vt oportuit, timuit, beatus factus eſt.* Ecce exiguus; & breuis timor quàm ſuper omnia valuit euolare. Huc accedat D. Zeno ſerm. de timore filiali, cuius ſic finit immenſam efficaciam. *O neceſſarius timor: qui nihil aliud egit; niſi vt beatos efficiat, qui timet arte, non caſu, religione, non culpa, qui Deum metuit, non naturam. Vultis ſcire cuius proprietatis ſit? Omnes timores quoſcumque inuaſerint incremento conficiunt: hic ſolus ad hoc creſcit, vt immortalem, quem poſſederit faciat.* Hæc ille.

§. V.

Nullum magnum regulariter gaudium paratur a Deo alicui particulari, ſed omnibus communiter.

EXcluſo a paſtoribus timore, illis magnum annuntiatur gaudiũ, magnum inquam, ſed quod non illis ſolis, ſed erit omni populo. Etenim nunquam Deus conſueuit ſuæ gloriæ magnalia vni etſi maximè amato, ſed omnibus attribuere. Quando

in

in ſingularibus cuiuſque bonis, A
communicant omnes ſancti. Cæle-
ſtes ſedes promiſerat Dominus ijs,
qui labore improbo illas ſibi acqui-
ſierant, ait enim, *vos qui reliquiſtis*
omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis &
uos ſuper duodecim ſedes. Hoc duo au-
dientes fratres de fauore ſecuti pri-
mas a dextris, & ſiniſtris ſedes pe-
tunt; verum qui omnibus promiſe- B
rat, *nõ eſt meum ait, dare vobis.* Quid
ais, ò veritas Dei? Paulo ante om-
nibus offers, nunc Ioanni, & Iaco-
bo dicis, non eſt meum dare vobis?
Sanè non erat illius cæleſtia com-
municare niſi omnibus, hæc erat
Dei conſuetudo; hic vſus cæleſtium
bonorum, nulli in particulari, ſed
communiter offerri omni populo. C

Cyril.

Ita Diu. Cyrill. Alexand. lib. 10. The-
ſaur. c. 5. *Poteſtatem non negat Domi-*
nus, ſed diſpenſationem oſtendit. Quo-
modo ipſe non poteſt dare quibus velit,
cum inuenatur omnibus diſcipulis id
eſſe largitus? Amen dico vobis, ſedebi-
tis, & vos. Expende illud, *diſpenſatio-*
nem oſtendit: hoc enim erat Deo in
more, cæleſtia bona, ingentia gaudia
non vni communicare; ſed omni- D
bus. De Simeone ſene dicitur Luc.
2. quod ipſe *expectabat conſolationem*
Iſrael: ſed cum ipſe ingens Chriſti
bonum perciperet oculis, ait, *quod*
paraſti ante faciem omnium populo-

Niſſ.

rum. Hinc Niſſ. orat. de occurſu Do-
mini, & Simeonis. *Quomodo ſuperius*
teſtatum eſt, illum expectare conſola-
tionem Iſrael; nunc autem conſpicitur
dicere Dei ſalutare in conſpectu omni-
um populorum? Quoniam tunc futu- E
ram Iſraelis conſolationem noui ſpi-
ritu, quando omnibus quoque populis
fuit paratum ſalutare. Etenim fuerit
licèt Iſrael populus a Deo electus,
ſeparatus, multis bonis ditatur, terre-
nis poſſeſſionibus ampliatus, eidem
tamen integra conſolatio, perfectum
gaudium minimè obtingit, niſi cum

A concesſum fuerit omni populo. San-
ctiſſimi quique Iſraelitarum in Do-
mino defuncti in gaudia Domini
non intrabant, donec aperta fuit
cæleſtis ianua omni populo. Vt Pau-
lus ad Hebr. 11. loquitur. *Et hi om-*
nes teſtimonio fidei probati non acce-
perunt repromiſſionem, Deo pro nobis
melius aliquid prouidente, vt non ſine
B *nobis conſummarentur*: Adeò illis dã-
noſa exitit ſeparatio a gentibus (vt
nos timeamus a fratribus ſeparari,
ſcientes illi ſeruire Deo, qui nullum
grande bonum ſciuit largiri; niſi
omni profuturum populo. Vnde D.

Iren.

Ireneus lib. 4 cap. 22. notans legis
gratię præcellentias, quibus ſupera-
uit legem Moſaicam, ait, *Maior eſt*
C *legiſlatio, quæ in libertatem, quam*
quæ data eſt in ſeruitutem: & ideo non
in vnã gentem; ſed in totum mundum
diffuſa eſt. Ecce magnum gaudium,
quod erit omni populo: etiam nulli
particulari ſoli datur videre Chriſti
magnalia. Iam glorioſum Dominum
viderant omnes Apoſtoli pręter
Thomam; vnus & ſolus Thomas nõ
aderat, ut Dominum uideret. Quod
D ipſe uehementer anxius ſummo de-
ſiderio flagrabat tantum participare
gaudium. Quid plura? ait Ioan. cap.
20. *Et poſt dies octo iterum erant diſci-*
puli eius intus, & Thomas cum eis.
Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in
medio. Sanè ſufficeret quod Thomę
appareret ſoli; ſed neſcit gaudia ſua,
niſi communitati exhibere. Vnde

Gaud.

eleganter D. Gaudent. oratione 40.
Martyr. *Satiauit ergo Dominus Tho-*
E *mam cuius manet illa promiſſio: Bea-*
ti qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam,
quoniam ſaturabuntur. Apparuit ſe-
cundo Apoſtolis, vt Thomæ deſiderium
adimpleret, profuit cupiditas eius, &
cæteris. Tunc enim largitur Deus
uni, quando ſcit munera profutura
communitati.

Text.

Digitized by Google

Text. Quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid.

§. VI.

Deus fragilitate indiguit humana, vt præcellenti saluantis gloria fulgeret.

QVi prodigus ad cæleſtium creationem acceſſit, vt diuitiarum ſuarum theſauros aperiret immortales, indiguus hominis cõdendo attat, ne qui omnia implet, ipſe quodammodo maneret vacuus, & inanis. V-
Ireu. nus id Irenæus calluit lib. 3. aduerſus hære. cap. 34. hæc fatus, *à Paulo typus futuri dictus eſt ipſe Ada, quoniã futuram circa filium De humani generis diſpenſationem fabricator omnium Verbum præformarat, prædeſtinante Deo primum animalem homine, videlicet, vt a ſpiritnali ſaluaretur. Cum præexiſteret ſaluans, oportebat & quod ſaluaretur fieri, vti non vacuum eſſet ſaluans.* Hoc vno ſaluantis titulo ſe maximè diuinitas iactabat; ſed quis ſaluans, vbi non erat natura labilis? Etenim exiſteret Saluantis vocabulum, titulus ſine re; res inanis & vacua. Inde ad hominis creationem acceſſit præcauens Deus glorioſioris tituli præcellentiã, & quaſi timens eius vacuitati, factus indiguus exceptoris ſanitatis, vt oriens nobis iuſtitiæ Sol, ſalutis madidas fulgentiſſimas pennas explicaret. Hinc habes, quo impium Marcionis obſtruatur os, qui apud
Tert. Tertull. lib. 5. in Pauli præpoſtera electione cæcutiiſſe Chriſtum Dominum blaſphemabat, *Improuidentiam exiſtimo, ſi non antea ſciuit illum ſibi neceſſarium Chriſtus, ſed iam ordinato officio Apoſtolatus, & in ſua*

A *opera dimiſſio, ex incurſu, non ex proſpecto adijciendum exiſtimauit, neceſſitate, vt ita dixerim, non voluntate.* Immo & voluntate, & neceſſitate Chriſtus adlegit Paulum, non antea quam illud vidit furentem in Chriſtianos. Sed iam geſtit animus ſcire, qua neceſſitate laboraret diuite miſericordia Chriſtus. Multos ad ſe venientes ſanauerat: poſtulantem latronem exaudierat, neminem
B reluctantem fugientem, calcitrantem, minarum ſpirantem, & in Chriſtum, & eius diſcipulos itáſequientem, vt Paulum traxerat: poterat hoc Saluatoris diuinitas, & humanitas; inde oportebat perſecutionem fieri, vti non vacuum eſſet perſecutorem talem etiam ſaluans. Hinc Paulum proſtratum ſic Bernardi dulcedine alloquitur diuinus triũ-
C phator, *Ego ſum Saluator, quem tu perſequendo petis*, quaſi dicat, iam de perſecutore detriumphato perfectus ſaluans appareo: hodie Saluatoris gloriam adimpleo, vt meritò poſtmodum de ſe dicat ipſe Paulus: *adimpleo ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti*, nimirum mea adlectione oſtendi ſaluantis cognomen omni ſuo ſplendore præclarum. Quocirca S.
D Paſcianus in Parænesi, ait: *Nec quiſquam adeo peccatricis animæ vilitate deſperet, vt ſe iam non neceſſarium Deo credat.* Immo tunc maximè neceſſarius Deo Saluatori, qui vt condonando peccata clareſcit, ſic eſſe ſaluandos gaudet. Etenim aiebat Dominus in principio Geneſis, *non* Gen.
eſt bonum hominem eſſe ſolum. Quid
E ais Domine? Si das homini ſociam mulierem, ambo incident in peccatum, & omnes pecabimus; ſi ſolus ſit homo, innocens, & iuſtus erit. Cur ergo dicis, non eſt bonum hominem eſſe ſolum? D. Amb. li. de Pa- Ambr.
rad. c. 10. *Quia ex viro ſolo nõ poterat eſſe humani generis propagatio, pro-*

nuntiauit Dominus non eſſe bonum ſolum eſſe hominem. Maluit enim Deus plures eſſe quos ſaluos facere poſſet, & quibus donare peccatum, quam vnum ſolum Adam, qui liber eſſet à culpa.

§. VII.

Caro aſſumpta Chriſti dominationem non obſcurauit: imò illuſtrauit.

MAximo ſapientię pondere ab Angelo annuntiatus eſt Chriſtus Dominus, vt hęreticorum obſtrueret ora, qui humanę carnis vincula expauentes diuinam mentem ſub dura corporis ſeruitute teneri reſpuebant. Quid plura? Humanus animus ægrè, & difficulter corporis ſuſtinet incarcerationem, in dieſque queribundus clamat cupiens dimitti, & diſſolui; & Deus hunc in carcerem agendus? obſcurandus? Abſit, inquit Angelus, etenim natus eſt Chriſtus, qui non captiuus gemat in domo carceris; ſed qui ibi diademate inauguratus declaretur Dominus. Theod. Dixerat in Concil. Epheſ. Theodotus de Chriſto, *quod ſubiectus, factus eſt regnum non deponens: factus eſt homo quod erat manens:* imò tunc cùm carnem accepit, Regni, & Principatus accepit coronam. *Egredimini filiæ Hieruſalem, videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua.* Quæ verba & pulcherrimè, & eleganter in rem præſentem expendit Gillib. Gillib ſer. 21. in Cant. *Felix caro, quam ſibi Chriſtus non quaſi carcerem, ſed quaſi coronam aſſumpſit, quæ fuit ornamento, non oneri. Non omnes in carne quaſi in domibus carcerum abſconditi ſumus, compediti & ſeruientes legi peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Verum Chriſto non carcer, ſed corona extitit humana caA ro, non vincula deturpantia; ſed regia ornamenta, altum diuinitatis dominum, & principatum illucidantia.

Hunc Chriſtiferæ carnis regium ſplendorem libet elucidare exemplo a Romanorum hiſtorijs capto; ſed verbis Dionyſij Carthuſ. qui in libr. Carth. 4. Reg. art. 12. ſic fatur. *In geſtis legitur Romanorum, quia dum Longobar*B*di quadam vice obtinuiſſent, intraſſentque Romam, ac paſſim Romanos occiderent, ipſi Senatores ſe omni ſuo decore, & gloria veſtierunt; ſeditque vnuſquiſq. eorum in ſede ſua in propria domo. Ad quos Lomgobardi ingreſſi venerebantur eos, nec audebant occidere, imò adorabant eos vt Deos. Attamen, cùm vnus Lomgobardorum manu ſua attectaret barbam vltimi. Se*C*natoris, ille non ferens hoc, baculo ſuo impegit in illum: quo facto indignati Barbari primum interfecerunt illum, inde pro odium alios.* Ecce tibi vt intolerans, & impatiens animus Senatores mortales homines oſtendit, ſic habitus compoſiti viri, minimeque in tumultu bellico, in ruina & cæde turbati, eoſdem & diuinos, & Barbaris trucibus reddidit venerabiles. Dũ D iratus Senator percuſſit militem, omnes Senatores tanquam oues occiſionis ſunt habiti. Dum inter arma, inter volantes gladios togati ſedent, & pacati, ab ipſis hoſtibus Dij exiſtimati adorantur. Hiccine erat Chriſtifera caro oleo delibuta diuinitatis docta pati, & dum pateretur non cõminabatur, cedens iniurijs, ęquali omnia perferens animo. O felix caE ro, imò purpura, imò corona clariſſimum inſigne diuinitatis! Clem. Alex. in fragmentis ſuę expoſitionis in primam Epiſtol. Ioan. ſic de Chriſti Domini carne ſcribit, *Fertur ergo in traditionibus, quoniam Ioannes ipſum corpus, quod erat extrinſecus tangens, manum ſuam in profunda miſeris;*

rit, & ei duritiam carnis nullo modo reluctatam eſſe, ſed locum manui præbuiſſe diſcipuli. Sanè habitus hic, caro hæc non carceris, ſed imperij, ſed diuinitatis erat iudicium. Barbariſſimi quique, imò truciſſimi perſonam tam decora veſte præcinctam hac facili, & pronè in ipſis paſſionibus doloribuſque impaſſibili, minimeq. reluctante carne, conueſtitam adorarent procliues.

Text. Et hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.

§. VIII.

Angelus prædictione fidem aſtruēs, innati & naturalis imperij Chriſti propoſuit ſigna, nimirum præſepis, & faſciarum vilitatem.

SApientiſſimè Angelus, vt fidem ſibi conciliet, prædicit paſtoribus, quid illis introeuntibus Bethleemiticum pagum obueniet; ſola enim virtute diuina comparari poteſt præſcientia futuri. Quam virturem, vt manifeſtaret Chriſtus Dominus, mittens diſcipulos, vt pararent Paſcha, ait illis, *introeuntibus vobis ciuitatem, occurret homo lagenam aquę portans.* Sic modò Angelus paſtoribus inquit, natus eſt vobis Saluator qui eſt Chriſtus Dominus, Dominus, inquam; non quales mundiales Domini; ſed innata, & diuina dominatione inſignis. Cuius rei ecce duo teſtimonia clariſſima, in primis hæc mea prædictio, qua quid vobis accedētibus erit futurum annuntio, imò, & circumſtantias ſingulas minutiſſimas edico; *inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.*
Act. 1. Et quidem D. Petrus Act. 2. tāquam ad inconfuſibile teſtimonium ad Prophetiam recurrit, dicens, *Dictum eſt*

A *per Prophetam Ioel Et erit in nouiſſimis diebus, &c.* Vbi D. Chryſoſt. hom. 5. ratiocinatur, *Neque interpretatus eſt ea, quæ Propheta dixit, ſed ſolum Prophetiam attulit per ſe ipſam certantem; ſciens nil fortius his Propheticis potuiſſe obijci. Ea enim etiam operibus ualidiora ſunt. Signa enim facienti Chriſto ſæpius contradixerūt. Quando autem Chriſtus Prophetam* Chryſ.
B *illius oppoſuit dicentem: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, ita ſiluerunt, ut nec uerbum quidem ultra quiſquam reſpondere ei auderet.* Adeo valida eſt per ſe ipſam Prophetia (Hincque rurſus illius naturale, & innatum imperium Angelus contendit, non enim ſic auderet naſci Imperator aſcititius. Qui natura ingenui ſunt, vt comitatem
C ſeruent, nil ſibi timent in ipſis ſeruilibus officijs: at qui a ſeruitute in ciuilem nobilitatem obrepunt, quicquid non ambitione ſcatet maximè pertimeſcunt. Accipite modò ſæpiùs in hoc opere adductum Theodoretum eleganter de hoc innato Chriſti Imperio ratiocinantem ex illo D. Paul. *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem* Theod.
D *Deo; ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Ecquid eſt, quod hoc loco dicitur? Sanè, qui per rapinam libertate potitur, nihil ſeruile pati ſuſtinet, ne uſurpatæ libertati aliquod præiudicium generet. Ecquid ergo ille? quoniam natura Dominus erat, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, diſpenſationis enim myſterium diuinitatem non læſit.* Etenim in Chri-
E ſto Domino faſciæ, panni, præſepe, ſtabulum, & ſi quid aliud vile, non ſeruitutis ſtemma, ſed ingenuitatis innatæ, ſed naturalis imperij, & dominationis erant ſigna conſpicua. De quo etiam ſtat D. Athanaſ. ſuffragium ho. de ſemente, vbi ſic, *Senator Rex genitus ante ſæcula, nec* Athan.

temporariũ regnum poſſidens; ſed ante
ſæcula Rex ex Rege Deo genitus, & ip-
ſe quoque ſeruire ſuſtinuit. Non enim
rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem
Deo. Et pulcrè ideo ſeruire ſuſtinuit,
ideo ſeruilia officia non horruit, quia
nõ rapina, ſed natura erat Dominus.
Cyrill. Rem cõficit D. Cyrill. Hier. Catech.
10. in hæc verba, *Saluator manens*
idem, & uerè immutabilem filij digni-
tatem habens, tanquam optimus Me-
dicus, & Doctor compatiens accommo-
dat ſe ad infirmitates noſtras, Domi-
nus uerè exiſtens, non ſucceſſione ali-
qua, vel proſperitate dominationem ac-
cipiens; ſed natura dominationis habẽs
dignitatem. Hæc ille. Et quidem non
ſubeſt caſibus, quod innatum eſt, no-
bilitas enim naturalis, in nulla abie-
ctione timet ſui ruinam. Aiebat Pſal.
Pſal. 46. 46. *Omnes gentes plaudite manibus;*
iubilate Deo in uoce exultationis. Quo-
niam Dominus excelſus. Quomodo
excelſus, qui vagiens propter nos hu-
mi repit? Qui vſq; ad inferi ima de-
ſcendit. Excelſus erat natura, & ideo
in nulla abiectione, & deiectione ti-
Chryſ. metur eius celſitudini. Chryſoſt. ibi:
Quando ergo audieris crucifixum eſſe
Dominum fuiſſe ſepultum ad inferio-
res terræ partes deſcendiſſe, ne labaris,
ne angaris: eſt enim altiſſimus, & na-
tura altiſſimus. Quid eſt autem al-
tum natura, ab altitudine minimè vn-
quam receſſerit, nec ſi humile quidem
fuerit: ſed etiam in eius humilitate,
eius altitudo manet, & oſtenditur.

Text. Et ſubitò facta eſt cum Ange-
lo multitudo militiæ cæleſtis lau-
dantium Deum.

§. IX.

Angeli militiæ nomen dederunt, vt
Chriſti hominis ſtabilirent impe-
rium, & principatum.

ANgelis albenti gratiæ toga con
ueſtitis in primo ſuæ conditio-
A nis articulo obiectus eſt hic diuinus
infans, quem Regem, & Principem
ſuum procidentes adorarent. Re-
ſpuunt rebelles infantem, conſpuũt,
quid tunc? Dimiſſis togis factum
eſt in cœlo prælium magnum, ſignum Apoc. 12.
eleuat Michael: dant militiæ nomen
Angelorum myriades, omnes forti-
tudinem, & diuinitatem agno præ-
cantes. Hinc poſita toga ſub Dei ho-
B minis ſignis cæleſtes acies militant,
iam in beata illa Sunamitide non
cernitur, niſi caſtorum chorus, quic-
quid ibi eſt, phalanx eſt, miles eſt.
Qui bellicus ardor toties acuitur, to-
ties militia, & pugna Angelica in-
ſtauratur, quoties de regno Dei ho-
minis res agitur. Proh dolor! re-
belles ſpiritus facto impetu primo
hominum parentes proſtrauerunt,
C vaſtauerunt, quo penè humanum
principatum occuparunt; ſed ecce
tibi Angelorum cohortes proſiliunt
in certamen, antiquum prælium in-
ſtaurant, inſtant aduerſarijs, & pri-
mo illorum præſidio, nempe mu-
liere, occupato, fugam illos com-
pellunt meditari. Quod Iren. lib. 5. Iren.
cap. 19. inſinuauit ſic fatus, *Quem-*
admodum Eua per Angelicum ſermo-
D *nem ſeducta eſt, ut effugeret Deum; ita*
& hæc, nempe Beata Maria per An-
gelicum ſermonem euangelizata eſt,
vt portaret Deum, obediens verbo eius.
Hoc totum cæleſte prælium erat in-
ter Angelos: rebelles Deum ab ho-
mine nitebantur ſeparare; fideles
Dei hominis defendebat principa-
tum. Illi vt conſilium ſtabilirent
ſuum, occupata muliere totum in-
E fecerunt genus humanum. Hi re-
bellium retundentes conatus, mulie-
rem adeunt, illamq. ſibi aſſociantes
omnia rident machinamenta dia-
boli. Ideo, vt ait Epiphan ſerm. de Epiph.
Laudibus Virg. Mar. *Angeli accu-*
ſabant Euam: nunc verò Mariam
gloria proſequuntur. Etenim in illa
exulta-

exultarat aduerſarius, per hanc homo aſſeritur in principatum diuinum, qui fuit vnicus ſcopus Angelicæ militiæ. Vnde cùm primùm homo Deus mundo apparuit, militares acclamationes profundunt cæleſtes miniſtri, & quaſi victoria potiti ſeſe Angelorum agmina fundunt in cantilenas, gloriamque Deo, pacemque terris æternam perſonantibus hymnis.

§. X.

Angeli mille formas ſubeunt, mille induunt figuras, vt hominibus proſint.

AVdis Angelicos ſpiritu fieri milites: & quid non fieri Angeli, vt proſint hominibus? Nonne Angelus columna nubis, & columna ignis factus eſt Iſraelitis? Nonne Tobiæ aſtitit Angelus factus pediſequa? Proſequitur Niſſen. de vita Moyſi, & in arca teſtamenti hinc inde annulos ſpeculatus, medijs quibus arca efferebatur, de Angelis inquit, quod *ſicut quidem annuli in animos ſaluandorum immittuntur, vt ad ſublimia eleuentur*. Pergit adhuc Theodotus orat. de Chriſt. Nat. & de ſtella, quæ magos adduxit, ita loquitur, *In præſepi poſitus Dominus, & à ſtella denuntiatus; non à ſtella deſcendente ad Magos, neque enim ſtellæ loca permutant. Sed quoniam Chaldæorum terra plurimos habet ſtellarum motus inſpicientes, virtus ſuperna (nimirum Angelica) deducens Magos, aſſumpſit ſtellæ ſpeciem, & eo doctrina ſua Chaldæi quod neſciebant agnoſcunt, vt cùm aſtronomiam reſpiciunt, ab Aſtro Chriſti myſteria docerentur.* Ecce Angeli, & fiunt annuli, quibus efferaris, & fiunt ſtellæ, quæ te ducant ad Chriſtum, & milites, qui pro te pugnent aduerſus tenebrarum poteſtates, fiunt.

Niſſ.

Theod.

A Hinc crediderim Manna vocari Sap. 16. panem Angelorum, nempe Angelorum naturam referentem, quatenus varias ſaporum formas induebat, vt fidelium indulgeret voluntati. Sic enim ait, *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur*. Vel in hoc ſe oſtendens Angelicum panem, quorum conuertibilem proprietatem imitabatur. Sap. 16.

B

§. XI.

Non ſolum Angeli, ſed etiam vniuerſa creatura etiam ſibi formas contrarias ſubeunt, vt Dei famulis ſeruiant.

C OCcaſione Angelorum ſeſe transfigurantium in hominum gratiam, animaduerti idē eſſe vniuerſis creaturis familiariſſimum. Id quod hauſi ex Sap. 16. Vbi de vniuerſa creatura dicitur, *Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deſeruiebat, ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant*. Quam rerum transfigurationem pulcrè expendit Theodotus ubi ſuprà, plurimis exemplis adductis. *Aqua*, inquit, *vtebantur Hebræi; ſanguis autem Aegyptijs Nilus factus: dies Iſraelitis erat; & clarum eos circumfulgebat lumen, Aegyptijs autem hoc lumē facta ſunt tenebræ. Babylonia quoque flamma ros tribus facta eſt pueris, nam flamma ros facta eſt, & ambo hoc ipſo oſtendunt effectu. Quia quidē ros erat, tres edocent pueri par hâc refrigerati. Quia verò etiam & flamma fuit, quia per hanc exuſti ſunt nuntiant Babylonij*. Hæc ille: quibus claret, quàm famulentur omnia Deo in hominibus puniendis, ſiue ditandis. Etenim ipſa lux ſciet tenebrarū indui faciē, Sap. 16. Theod.

D

E

& ignis fiet aqua, & quælibet creatura cuiuſcunque formam, & perſonam aget. Omnium accuratiſſimè *Pſal. 7.* id ponderauit D. Chryſoſt. in Pſal. 7. vbi rebellem Abſalonem modò per querceturn rapium, & crine a ramo ſuſpenſum miratus hæc ait, *Vt ſcias quod factum eſt totum fuiſſe diuini iudicij, pro fune quidem coma, pro ligno arbor extitit pro milite autem eum adduxit mulus.* Ecce in ſolitudine, vt quaſi ex præſcripto iuris rebellem turpi ſupplicio mulctarent, vbi omnia inſtrumenta deeſſent, omnia famulantur, & arbor ſeſe in furcam egit, aureaque coma in pulcritudinem enutrita formam aſſumpſit laquei, & ne carnifex, ne miles deficeret, qui reum traduceret, mulus, cui inſidebat, miles fuit factus. Quòd ſi creatura irrationalis miles fit, vt offenſo patri ſatisfaciat, nil mirum quod rationis compotes Angeli ſeſe militiæ dedant, vt de rebellibus Deum vlciſcantur. Hoc omnium creaturarum obſequium habuit etiam Deus, quando fugitiuum Ionam voluit comprehendere. Id *Naz.* quod ſic expendit Naz. Apol. 1. *Fugiebat quoque Ionas à facie Domini, vel potius fugere ſe putabat: verùm à mari, & tempeſtate, & ſorte, cetique ventre, necnon triduana ſepultura comprehenſus, atque abreptus eſt.* Ecce tibi maris fluctus, tempeſtas, ſors, facti ſunt litores, & ceti venter factus eſt carcer, vt fugitiuum Prophetam Deo ſeruarent.

§. XII.

Hic Angelorum habitus, quo omnibus omnia fiunt maximè etiam elucet in viris è Societate Ieſu.

PArcite mihi minimo è Societate Ieſu filio, ſi hanc Angelicam conſuetudinem, & hominibus amicam

A prouidentiam putem noſtro ordini eſſe inſitam ab incunabulis. Etenim de Angelis Theodoretus ait Zach. 1 *Theod.* *Cæleſtes ſpiritus forma expertes à Deo formantur: vt vſus hominum poſtulat.* Tales Angelici viri Societatis creantur omnis formæ, omnis habitus expertes, vt illum induant habitum, illam formam, quam vſus hominum poſtulat. Viros Apoſtolicos alloB quens Chriſtus Dominus tantum ait, *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Ad hæc eleganter Chryſol. ſer. 23. *Nouus* *Chryſ.* *ordo vigiliarum, nouus habitus imperatur; ſint lumbi veſtri precincti, nihil de veſtitu, nihil de ipſius occurſus apparatu ſerui vigiles admonentur, ſed tota in perſtringendis lumbis cura mandatur.* Et ſubdens quid procinC ctu iſto inſinuari vellet, ait. *Cingulum quidem eſt indicium ſeruitutis, quod & diſcurſus expedito rabeat & faciat obſequentes.* Sanè veteres omnes ordines militantis Eccleſiæ veteranes præſcriptũ ab incunabulis habent habitum: ſimiliter præſcriptum eſt ſingulis, an cum calceamentis, vel ſine calceamentis gradiendum? an pedites, an equites, an cum ſacci, & D petæ apparatu, an ſine pera & ſine ſacculo, an cãtibus, hymniſve perſonantes, an vel ſancto murmure pſallentes; vel alia contemplatione taciti? Vnus nouus hic ordo vigiliarum, nempe ordo Societatis nouus eſt ordo, nouuſque illis habitus mandatur, vt careant omni habitu certo, & regulari, nihil de veſtitu, nihil de calceamentis, nihil de ipſius occurE ſus apparatu, vna illis cura ſit, vt expediti, vt obſequentes, vt in procinctu ſint ad ſeruiendum humanis neceſſitatibus ea forma, & habitu, quẽ vſu hominum poſtulauerit. Hunc habitum ab Angelis in viros Societatis dilapſum in primis probat Raphael ille, de quo Tob. 5. dicitur, inuenit *Tob. 5.* Tobias

Digitized by Google

Tobias *iuuenem ſplendidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum*. Nihil de illius veſtitu, nil de occurſus apparatu, hoc vnum de illo animaduertitur, quòd in procinctu eſſet, & quaſi ad omnia paratus. Sic Ieſuitis viris nulla certa præſcribitur ſemita, nil de calceis mandatur, vt quando res tulerit etiam ſine calceis egrediantur; vel ſacco amicti, vel militum ſericis, vel ſapientum togis perſonas effingentes, vt omnia omnibus fiant, ſint parati. Porrò D. Bern. ſer. de tribus ordinibus, tres hominum meditatur claſſes, qui vitæ pelagus humanæ tranant. Alij vada ſectantur, ramulentiſque ſaltim ad talos vſque fluctibus ſuperatis arenarum ſugunt theſauros; alij lapidibus conſtructum pontem læti & feliciter tranſcurrunt. *Alij ſunt qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis, Neque enim certa pontis aliqua, ſeu vadi ſemita coarctantur, vt liberè poſſint vndequaque diſcurrere, ac occurrere ſingulis, vt oportet, ac dirigere pontis ſemitem, ſeu vadi, ordinate gradientes, pericula inueſtigare, ac declinare, excitare tepidos, puſillanimes ſuſtentare*. Ideo nulla certa habitus, ſeu muneris legè tenentur viri Societatis, vt liberè poſſint, & debeant vndequaque diſcurrere, & ſiue pontem percurrendo, ſiue medios fluctus tranãdo, omnibus omnia fieri. Sed mihi inſtat omnium è Societate vnus Beatiſſimus Xauerius effulget maximus, qui ſanè deſcendit mare in nauibus, faciens operationes in aquis multis, nec inuenientur maria, quamuis penè immenſa ſint, quæ Xauerij non viderint faciem, non obſtupuerint ſanctitatem, non inuiderint magnalia. Aliquando vnus cùm eſſet, duobus ſimul nauigijs longè diſtantibus apparuit, & eſt conuerſatus, factus duo, factus omnia omnibus. Adeò expeditus, adeò in præcinctu ad ſubueniendum omnibus, vt vel ſolius nautæ lucrandi ſpe vaſtiſſima maris ſpatia, propè ad mille leucas tranauerit. Veſtitus, calceorum, victus pene immemor, vna illi cura, vt nulli etſi abiectiſſimo homuncioni ſe negaret. Hic vir, an Angelus? Imò ſupra Angelorum celſiſſimos, te, ò noſtræ Societatis lumen, contemplor abſque dubio radiare. Expugnaturus Ionathas Ammonitarum Principem Naas. 1. Reg. 14. manibus pedibuſque reptans aſcendebat. Quod ita expendit D. Nilus in Aſcetico. *Ionathas cum Naas pugnans ſuper quatuor incedens vicit illum. Oportebat enim, vt qui cum ſerpente, qui ſupra pectus graditur, id enim Naas ſignificat, decertabat, paulſper ſpeciem ipſius aſſumeret, atque ita ſuper quatuor incedens, & mox in propriam ſeſe formam erigens, cum magna facilitate ſuperaret*. O quoties Xauerius vt ſerpentinos peccatorum mores eliminaret, cum reptantibus quaſi ipſe reptabat, ſeſe effingens ad eam formam, qua placidus eſſet, pellices ipſas laudabat, vt ſic gratus ſemel faciliùs turpitudinum radices euelleret. Nilus.

§. XIII.

Sapientiſſimi quique eadem quæ ipſi ſciunt, maximo ab alijs fructu audiunt, præcipuè diuina. Clem. Alex.

PRimo Christum annuntiãti Angelo, ſtatim Angelorum acceſſerunt myriades, nouis gaudijs geſtiẽtes, & exultantes, nouo modulo in laudes inſurgunt diuinas. Vbi nota quanto fructu ſapientes ab alijs poſſint audire eadem quæ ipſi de Deo nouerant, & præſciuerant. Id in præſenti acutè animaduertit Gillibert. ſer. 12. in Cant. dum inquit. *Natum* Gillib.

P 4 *Paſtori*

Paſtoribus Angelus nuntiat, imò & ipſis Angelis, non tantùm paſtoribus videtur Angelus nuntiare. Vnus prædicat, alij applaudũt. Facta eſt, inquit, *cum Angelo multitudo cæleſtis exercitus laudantium, & decentium. Gloria in altiſſimis Deo. Vnus annuntiat quod alij æquè norunt, & tamen quaſi nouum, & recens audiunt quod illis ignotum eſſe non poterat. O beata hæc nouitas quæ Angelico gaudium præſtat auditui, & delectat illos ab alio audire, & quaſi dicere, quod eos ab initio ita veritas edocuit!* Sanè nil fructuoſius homini, quàm verba ſalutis ab alio audire, ſapiens licèt ſis, omnia diuina myſteria quantumuis mente cordeque geras, maximam fuges vtilitatem ſi eadem ab alio audias. Probaticæ piſcinæ aquæ ſalubres erant, in ſe continebant ſanitatem, ſed non elucebat earum ſanitas, donec exterius ab Angelo reuoluebantur. Silices ignei ſunt, intrinſecuſque conceptum ignem habent, nunquam tamen ſplendenti ſuffunduntur radio, quin ad extrinſeca feriantur. Quod exemplum in rem præſentem pulcrè adduxit Nazianz. Car. 2. de Virginitate. Naz.

——— *Pietatis namque ſepulta*
In nobis ſcintilla latet, velut igneus ardor
Incluſus ſaxis; vt porrò ſæpe terendo
Ferrum de rigido ſolet ignem extundere ſaxo:
Haud aliter pietas latitans, ſermone ſalutis
Attrita in medium prodit, clarèq. refulget.

Totam Dei ſapientiam habeto, ignea, viuidaque mente gaudeas, recondita mente conſerues, & euoluas myſteria ſacra; ſi tamen alterius ſermone tangaris! ò quam fulgurabis! ò quam ſplendeſces! ò quantas inde capies vtilitates, lætus, & delectatus audire, & ab alijs diſcere eadem, quæ tu ex proprio fonte potaras.

Text. Et dicentium, Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

§. XIV.

Nato Chriſto Domino præſtantiſſima Deitatis gloria, nempe perſonarum Trias in altiſſimis vſque modò repreſſa innotuit, & apparuit.

CVm audio gloriam Dei ab Angelis euulgari & celebrari, pro ſumma illius laudæ non me poſſum continere, quin credam non quamcumque Dei gloriam perhiberi; ſed maximam illã, qua remotiſſimis, & celſiſſimis cęlorũ penetralibus cęleſtes ſpiritus paſcit, nẽpe reuelatione arcaniſſimi myſterij Trinitatis. Quã mentẽ debeo ſapientiſſimo viro præceptori meo Patri Michaeli Vaſquez quondam Salmãticenſis Theologiæ cultori, & altori. Is in concione, quã habuit de Trinitate, tanto myſterio tribuit illud Pauli 1. ad Timoth. 3. *Tim. 3.* quod cæteri omnes Expoſitores tribuunt Deo incarnato, *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus; creditum eſt in mũdo, aſſumptum eſt in gloria.* Si arcanum quid, ſi myſterium, ſi Sacramentum manifeſtè magnũ, & celſiſſimum, eſt ſecretum reconditumq. illud Triadis diuinæ Sacramentum; Sacramentum, inquam, totum pietate in homines plenum. Etenim de Trinitatis decreto conditus homo eſt; inſuper, vt ait Rup. *Humana* Rup. *creatura illud potiſſimũ opus eſt, quod eadem beata Trinitas magna ſibi dignatione diuiſit, vt pater conderet, filius redimeret, Spiritus ſãctus igniret.* Hoc ignitur arcanum adeò magnũ, adeò

A adeò excellens tanta in homines pietate manus primò innotuit, cum apparuit in carne. Tunc in Dei, & hominis coniunctione eluxit magnum Deificæ Trinitatis arcanum, tunc quaſi oculis demonſtratum patuit. Vnde pulcre Gilliberi. ſerm. 21. in Cant. *Quid iam in vnitate diuina eſſentiâ tres eſſe miramur perſonas? Pluresiam ex integro in vna perſona naturas mirare*. Vbi duæ B naturæ ſub vna verbi perſona cernuntur, familiaris fit, & perſpicua in vna natura Trinitas perſonarum. Ab incarnatione Verbi prorſus manifeſtatum clariut myſterium Trinitatis Sanctiſſimæ. *Iuſtificatum eſt in ſpiritu*, quandoquidem adueniente Spiritu eiuſdem myſterij Sanctitas maximè enituit. *Apparuit* C *Angelus, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo*, nempe Angelicos obtutus nouo per carnem eiaculato fulgore perſtrinxit, illoſque noua admiratione afficiens humanos etiam oculos perſuaſit, animaliumque ab ore ſanctum quid unniens; aſſumptum eſt in gloria, ingenti gloria cæleſtia cumulauit ſedilia. Qui gloriæ cumulus cæliti- D buſaccreſcens ex magnæ Trinitatis per carnem reuelatione, hodie ab Angelis ſumitur pro ſumma omnium laudum, quæ de diuinitate poſſent dici. Etenim tunc maximè laudamus virum, quando præſtantiſſimi ſui decoris acceptionem, celebritatemque edicimus. Sic modò Angeli pro vltima Dei Opt. & Max. laude gloriam illam concinunt, qua in cælorum arcanis præſtantiſſimum Deſtatis decus ef- E fulget, nimirum perſonarum triplicitas.

Gillib.

Sed quis dicit in Deo præſtantiſſimum, & excellentiſſimum eſſe Trinitatis Sacramentum? Hoc ego a principio in finem huius paragraphi diſtuli, vt tibi ex Theologorum fontibus duo pocula, pro Trinitatis gloriæ magnitudine, propinem. Primus Areopagita cap. 1. de myſtica Theologia ſic inquit. *Trinitas ſuperſubſtantialis, Deitate, & bonitate ſuperior, ac præſtantior*. Quid inde? Sed luculentior, & ingenioſior Cyrill. lib. 1. Theſaur. capit. 6. præcellentiſſimum Patris nomen in Deitate ſic deducit. *Si Patris nomen non eſſet, dignius in Deo, quam ipſum nomen Deus; cur eum diſcipulos Salua or ad prædicandum mitteret, non iuſſi, ut in nomine Dei baptizarent? Sed quaſi maiorem diuina naturæ oſtendens dignitatem, in nomine Patris, inquit, & Filij, & Spiritus ſancti. Philippus verò cum diuinam curioſe ſcrutari naturam vellet: oſtende nobis Patrem dicebat, non, oſtende nobis Deum*. Ecce tibi quam diuini Angeli in Dei natali non gloriam, qua Deus apud omnes creaturas innoteſcit, prædicant; ſed notanter gloriam illam dicunt, quæ in altiſſimis, & arcanis ſedibus perhibetur, gloriam, inquam, ex eo quod eſt Deitate ipſa præſtantius, & excellentius, nimirum in vnitate naturæ perſonarum triplicitas. Hæc eſt gloria Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quæ a verbo incarnato maniſeſtiſſimè ſui copiam fecit, pro quo Angelici ſpiritus hymnis perſtrepentibus reſonant exultantes, quod præſtantiſſimum Deitatis decus vſque modò reconditum iam inde clareat, & innoteſcat.

Cyril.

§. XV.

Quod ſalus homini maximè ſit voluntaria, Saluatoris accinit potentiæ.

AD ſecundam Angelici cantus partem accedo, vbi dicitur *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

us. Quaſi dicant iuxta receptiſſi- A
mam Doctorum expoſitionem. In
terra, vbi iurgia, vbi lites, vbi bel-
la, vbi frequens rebellio, iam pax al-
ma naſcitur, pax, inquam, ſugenda
ab hominibus bonæ voluntatis, hoc
eſt voluntariè, & auidè pax, & ſa-
lus ab hominibus capeſſetur. Hoc
vltimum, ſi non perſpicuis verbis
traditum inuenio, tamen id puto
intelligi ab omnibus ijs, qui bonam B
voluntatem ad homines aſſerunt
pertinere: qui plures ſunt, vt dixi,
& poteris videre apud Barradam,
Salmeronem, & Cardinalem Tole-
tum. Impulit me in hanc explica-
tionem ſcopus Angelici cantus, qui
quidem geſtiebant id laudare, quod
maximè Saluatoris nati potentiam
in ſaluandis hominibus oſtendebat.
Et quid magis Medici potentiam, C
& induſtriam commendat, quam
quod ſciat infirmis, deiectiſque ho-
minibus ita perſuadere; vt ipſi alacri
animo, & magno ex voluntatis affe-
ctu amaram, ſed ſalutarem potio-
nem ebibant? Hoc ſanè præſtitit
Saluator noſter, & vel in eo maxi-
mè ſeductorem deiecit, quod ille
dolis ſuis aliquo modo inuoluntario
homini propinauit venenum; verum D
Chriſtus Dominus remedium etſi
auſterum, etſi naturæ infirmæ hor-
rendum, ab hominibus voluntariè
omninò & auidè fecit ebibi. Nolo
amplius] debere pulcherrima Gilli-
berti verba ſerm. 21. in Cantic. quæ
ſic perſonant. *Si abundabit delictum,*
ſuperabundabit & gratia, vbi deli-
ctum, ibi ſeductio, & fallacia interceſ-
ſit, & ideo non ex omni parte volun- E
tarium videtur. In gratia verò nihil
non ex propoſito, nihil non ad libi-
tum. Quomodo ergo non efficaciora
ſunt voluntaria bona, quam vel ali-
qua ex parte coacta mala? Et verè ef-
ficax gratia & artificioſa. Magnus
equidem gratioſi Saluatoris effica-

cia, artificium maximum: quod crux,
quod nuditas, quod abiectio, quod
mors ab hominibus carneis auidè, &
voluntariè ſumatur. Serpens ille,
etſi calidiſſimus, non adeò efficax,
qui poſſet detecta veritate mali ho-
minum detriumphare voluntates.
Pomum obiecit, & dolis traxit ho-
mines ad laqueum. Præſtantior Sal-
uatoris gloria, qui ad ſalutem traxit
homines voluntarios, cui niſi a vo-
luntate auida profecta vota non pla-
cent. Minerua apud Homerum 2.
Odyſ. ſic Telemacum alloquitur.
Tu nunc para viaticum, nauibus om-
nia congere neceſſaria: ego interim in
populo ſocios voluntarios colligam.
Is ſolum decebat triumphus ſapien-
tiam incarnatam, vt ſponte, & volun-
tariè venientibus exultaret in fra-
tribus. Vt templum Hieroſolymis
ædificaretur, prouidit Deus, ne vi, &
ferro celarentur lapides. Sic Theo- **Theod.**
doretus in 3. Reg. quæſt. 21. *Ipſum*
quidem templum ædificauit ex lapidi-
bus minimè caſis ſecuribus cum diui-
na voluiſſet prouidentia, vt inueniren-
tur eiuſmodi ſua ſponte apti lapides,
adeò, vt ad eos compingendos nullo
ferro opus fuerit. Hincque iam cla-
ruit, qui lapides Chriſti fundamento
eſſent ſuperædificandi, nempe illi,
qui nulla vi, nulla coactione; ſed
prorſus ſpontaneo, & voluntario a-
nimo in Chriſti corpus coaptantur.
Quomodo ergo non efficaciora ſunt vo-
luntaria bona quam vel aliqua ex par-
te coacta mala? Efficaciora ſanè de-
bent eſſe voluntaria: id quod credi-
derim indicari a Chryſoſt. hom. de
cæco nato nuper tranſlata. Vbi ſic
Adami peccatum cum latronis me-
rito componit. *Primum hominem*
Adamum non ob multa peccata; ſed ob
vnam inobedientiam è paradiſo eiecit:
ita iuſtitiæ alteram latroni primum in
paradiſum ingreſſionem enim promiſit,
nolo enim multa quidem confeſſus eſt;
verum

verum tum vnam fidei confeſſionem obtuliſſet. Equidem, quia vnica inobedientia, eaque extorta dolis paradiſum homine viduauit; ſic iuſtitia protulit, vt vnica voluntaria confeſſio hominem Deo in paradiſo ſociaret, vt clareat quam efficaciora ſint voluntaria bona ipſis malis. Quod inde magis ponderabis, quia ad deijciendum hominem a paradiſo peccauit Eua, peccauit Adamus; verum ad hominem paradiſo ditandum ſola vnius latronis, & vnica confeſſio conflatur. A B

§. XVI.

Voluntarij homines ad Dei obſequium ſunt viri è Societate Ieſu.

HOc omnibus fidelibus commune bonum, crediderim, illis, qui è Societate Ieſu viri ſunt, maximè ſingulare: & quos ſocios ſibi Ieſus eligeret; niſi ſocios voluntarios? Huc ſpectat tam longæuum tyrocinium in Societate, vt ſocij nouicij voluntas per biennium ſui experimentum faciat. Huc tendunt ſimplicia vota, quæ facultate Apoſtolica reſcindi, & euitari queant, ſi promptus, ſpontaneus, & voluntarius obſequendi animus non adſit. Primo Machabæorum libr. capit. 2. D
1.Mac.2 erant res Hieroſolymitanæ in nouaculæ aciei. Vbi Machabæi viriliter reſiſtebant aduerſarijs. *Tunc*, ait textus, *congregata eſt ad eos Synagoga Aſidæorum omnis voluntarius in lege, & facti ſunt illis ad firmamentum*. Sic periclitanti Eccleſiæ acriter ab hæreticis vndique impugnatæ congregata eſt hæc è viris Societatis Ieſu amica phalanx, omnis voluntarius in lege, quorum quilibet voluntariè, & auidè in præſtando obſequio deſudat, & facti ſunt Eccleſiaſticis rebus ad firmamentum. Et quis neget quantum roboris, quantum firmitatis accipiat Eccleſia contra hæreſes ab iſtis ſocijs adeò voluntarijs? Sed accipite vnum Chryſoſt. hom. 2. in cap. 1. Matth. qui ſic & virum voluntarium & filios Societatis Ieſu eleganter deſignat. *Idipſum eſt voluntarium eſſe populum, & eſſe gentem deſideratam. Qui enim voluntarius eſt Deo, & dicis, voluntariè ſacrificabo tibi, ipſe eſt deſiderabilis. Et vſque nunc qui deſiderabiles ſunt & voluntarij Deo, illi ſunt zelabiles, & irritant ad inuidiam ſui tenebrarum viros*. Quid vlteis Societatis Ieſu peculiarius? Quid proprius? Hi ſimul omnes deſiderio ſui afficiunt, a cunctis expetuntur ciuitatibus, & ſimul vulgò maledictis petuntur. Diceres prope eſſe ad miraculum, & gentem ſimul exoſam eſſe, & maximè amatam, communiter ſpui, & experi, æſtimari, & corrodi. Sed eſt miraculum hominis in lege Dei ſpontanei, hominis voluntarij. C

Textus. Et factum eſt, vt diſceſſerunt ab eis Angeli in cælum, paſtores loquebantur ad inuicem, tranſeamus vſque Bethleem, & videamus hoc Verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes.

§. XVII.

Paſtorum fidei robur maximum, eo quod relicto loco illo, & ouibus venerint Bethleem. Vbi de B. Franciſco Xauerio illuſtria. E

MAximum ſanè fuit fidei argumentum, deſeri a paſtoribus locum, vbi ſummis vigilijs oues cu-

custodiebant, vbi cæleſtes fulgores, A Angelorum voces, gloriæ ciues exceperant. Neſcio, an tantum fuerit quod Petrus in Thabor ſpeculatus eſt, & ægrè diuellebatur a loco

Mat. 17.

illo, ait enim. *Domine, bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula*. De quo eleganter D. Baſil. ſerm.

Apud Metaph.

de transfigurat. ait. *Petrus etiam ſi hæc viderit, nondum docetur, vt cuius eſſet ratio obſtupefacta magnitudine miraculorum.* B *Nam propter ſpectaculi deſiderium, omnium oblitus ſcitur, & loco alligatur ſuperatus à nimio gaudio, faciamus, inquit, hic tria tabernacula*. Expendo illud, & loco alligatur ſuperatus à nimio gaudio. Etenim imperfectus adhuc, non plenè edoctus coruſcantis gloriolæ C ſpeciem miratus præ gaudio hæret, illo cupiens alligari loco. Robuſtiores in fide extiterunt paſtores, quos nec gaudium magnum, nec fulgentia Angelorum lumina, nec reſonans melodia, nec oues; nec aptus paſcuæ locus valuit alligare, quominus relictis omnibus, ad paruulum recens natum euolarent. O quàm citò paſtorum in pe- D ctore amoris coaluit efficacia: extrinſecus illos circumfulſit lux; verum intimè vis amoris perſuaſit, & omnium oblitos in altiora coëgit conamina. *Sancta quædam*, ait Gil-

Serm. 1. in Cant.

bertus, *ſemper eget amor auaritia: ſemper ad ſecretiora exeſtuat. & quæ tenet non reputans, volubili ſe rapiat in anteriora rotatu, & vitalis inſtar rotæ ſpirituali leuitate ad ſuperiora tota conatu attollitur, de terra* E *vix paululum aliquid attingens*. Sic iſti recentes Dei amaſij Angelorum hauſta lætitia, ſancta inde correpti auaritia maioribus inhiant gaudijs, nihilique poſſeſſa reputantes, volubili rotatu ferebantur, & veluti vitales rotæ vix terrena pertingentes loca, in Dei natu cubile, quo gradiebatur ſpiritus, ferebantur.

Hæc mihi cogitanti B. Franciſci Xauerij, ſiue in Deum amor, ſiue pernicitas in proximis iuuandis accidit ad miraculum. Et quidem cum fulgentis Chriſti Domini ex conſpectu Petrum gaudio ſuperatum, loco illigari video & paſtores laudo, quod nullo gaudio alligentur, quominus Chriſtum Bethleem degentem adeant. Adſtupeo Xauerium, qui madidus diuinis gaudijs; vſque (ſi fas eſt dici) ad ſatietatem totum penè orbem proximorum cauſa peragrarit. Is eſt, qui contemplationi deditus eo diuinæ gratiæ impetu rigabatur, cuius impatiens clamabat, ſat eſt Domine, ſat eſt. Et medio hoc dulcedinum immerſus ſalo dixit ne aliquando, bonum eſt nos hic eſſe? ſub hoc tabernaculo, hoc in nidulo moriamur mundo, & Deo viuamus? Imò a nimio gaudio ſuperatus nullo alligatur loco, ſed immenſa dimenſus maria barbariſſimas nationes luſtrans illuſtrauit. Vnius miſelli nautæ confeſſionem ſperans bis quingenas tumenis maris leucas tranat: Italiam, Luſitaniam, Indiam, Iapponiam, Chinam ſæpè repetit, & cum pedes deficerent, equorum caudis religatus raptatur. Ecce Diu. Ambroſ. Epiſto. 60. de ſancto Vito Acholio hæc fatus. *Vidi fateor virum, vidi illum eſſe in corpore, vt extra corpus putarem. Vidi imaginem illius, qui ſe ſiue extra corpus ſiue in corpore neſciens raptum ad paradiſum viderat. Ita enim percurrebat omnia excurſu frequenti Conſtantinopolim, Achaiam, Epirum, Italiam, vt iuniores cum non poſſent conſequi. Cedebant fortiores corpore, quia eum ſine impedimento eſſe corporis nouerant, vt eo tantum pro velamine, vteretur, non pro officio, certè ad ſeruitium, non ab ſubſidium.* Tolle con-

ſtan-

ſtantinopolim, Achaiam, Epirum, A pone Romam, Vliſiponem, Goam, Malacham, Iapponiam, Chinam, & ſub eiſdem verbis B. Xauerius erit effigiatus. Etenim ea facilitate, & pernicitate excurrebat omnia excurſu frequenti, vt poſſet addubitari, an in corpore, ſiue extra corpus; & verè ſine impedimento corporis erat, qui eo pro velamine vteretur, B non pro officio; ad ſeruitium, non ad ſubſidium. Vide modò quàm imperfectus Petrus in Thabor; quã perfectus Xauerius in tranſcurſibus: ille Chriſti ſeræ claritatis contemplatione hæret, & loco alligatur; hic ſummi Dei contemplatione captus, quo è portu non ſoluit, vt maria, vt terrarum occulta peragraret? C Ille ſibi neſciens conſulebat; hic ſapientiſſimè Deum amabat. Hunc reſpicere videtur Gilibert. ſerm. 2. in Cant. dum ponderans illud, *in lectulo per noctes quæ ſiui:* ita fatur. *Non illum mordaces curæ circumuolant, inquietudinum non exaſperant iniuriæ; ſed totum lectulus, & nox, totum pax, & quies, & latebra* (hæccine eſt Xauerij contemplatio?) *Numquid ſatis* D *eſt? Fortaſſis ſatis, ſed laboranti, non ſatis amanti. Dulcis enim laboranti ſomnus. Amantis anxietas illum dormire vetat, ſomnolentiam excutit, vigilias inducit. Amor de quiete inquietior redditur.* O magna vis amoris Xauerij animum depaſcens! Quid Xauerio in oratione magis quietum? Quid in ſalute animarum procuranda magis inquietum? In oratione totum lectulus, totum pax, totum E quies, totum dulcedo, totum gaudium, Petrus id ſibi ſatis putaret, ibi hæreret, inibi religatus tentoria figeret, & tabernaculum. Id ſatis laboranti, non ſatis amanti, non ſatis Xauerio, qui de quiete illa inquietior, & totus in quærendis dilectis animis verſabatur. Quæ tenebat reputans ſancta auaritia, volubili ſe rapta ſemper in alta rotatu, & inſtar vitalis rotæ de terra vix paululum attingens ad ſuperiora toto ſe protendebat conatu.

Gilibert.

§. XVIII.

Paſtores hi vulgus Iudæorum ignobile gratus & acceptius reddiderunt Deo.

HOc valde mirandum cuiuis exiſtit, quod Ioan. cap. 7. iactitabant de Chriſto Domino Iudæi, nimirum. *Nunquid ex principalibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?* Et quidem, vt ille cæcus homuncio aiebat Ioan. 10. *In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit oculos meos.* Quaſi dicat, hoc valde mirandum, quod reiectis vobis Principibus me, & ignobilem turbam miſellos quoſque homunciones miris beneficijs cumulet. Etenim a Iudæis turbas trahebat Ieſus, à gentibus Dynaſtas, & Principes iuxta Iſai. 60. *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui.* Ex Iudæis plebeculi, ex gentibus Centuriones, Duces, Proconſules, Reges ſequebantur Chriſtum. Quæ huius rei ratio? Illam inſinuat Tertullian. lib. de Idololatria, hæc de Magis Chriſtum adorantibus edicens. *Primi ſtellarum interpretes natum Chriſtum annuntiauerunt, primi munerauerunt. Hoc nomine Chriſtũ opinor, ſibi obligauerunt.* Quid plura? ex Iudæis ignobiles paſtores, ex gentibus Reges primi aſtiterunt incunabulis Chriſti Domini: primi adorauerunt membra infantilia, & inde Deus manſit deuotus, & procliuis in nobiliſſimos Gentilium, in Iudæorum vulgus. O felices vos, qui primi ad Deum aduolatis, hoc quidem no-

Ioan. 7.
Ioan. 10.
Iſa. 60.

no-

nomine illum maximè obligatis, arctè obſtringitis Huc referebat Guarricus Abbas illud Matth. 11. *Regnũ cælorum vim patitur. Plene*, inquit, *vim facit, qui intonante tuba præcepti neſcit parcere ſibi*. Qui primam ad præcepti vocem, qui primo clangore buccinæ primi aſſurgunt Deo obſecuturi, hi obligant, obſtringunt Deũ, vim inferunt. Hac aliquando efflorebat virtute Iudaica nobilitas, de qua Num. 11. *Si ſemel clanguerit, venient ad te Principes, & capita multitudinis Iſrael.* Quæ verba expendens Procopius ait. *Vnius tubæ ſonitu conuocabantur Principes acutius cernentes, & citius obedientes. At verò plebs conuocabatur ad tabernaculum Domini ſæpius à Moyſe repetito clangore.* Vtinam ab hac prompta obedientia non excidiſſent Iſraelitici Principes in recipiendo Chriſto, promptiores illi extiterunt paſtores, qui primo intonante pueri crepitacillo aduolant adoraturi, & inde ſibi, & vniuerſæ Iudæorum plebi Deum obligatum obſtringunt. Hinc etiam elucet ratio, qua Chriſtus Dominus poſt reſurrectionem in ſæuiſſimos peccatores fuit procliuis, Paulum lupum rapacem elegit, Clementem a ſchola Simeonis Magi eduxit poſt Petrum in Pontificum culmen. Quas peccatorum electiones meruit ille peccator, & latro, qui primus Chriſto crucifixo acceſſit veniam deprecaturus. De illo ſic Abbas Guarricus. *Iſte eſt, qui velut David alter Princeps latronum, piorumque ductor prædonum victorioſum illum exercitum publicanorum, & peccatorum per illam laudabilem violentiam, & religioſam poſt ſe induxit in regnum cælorum.* Ecce tibi quàm obligetur Deus ab ijs, qui primi propriæ inhiant ſaluti.

In ſerm. Io. Bapt.

Num. 11

Guar.

A *Textus.* Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc, &c.

§. XIX.

B *Deus facilè inuenitur ab ijs, qui operi incumbunt, dum alij ſomno, & voluptati indulgent.*

ABeuntes Bethleem paſtores omnia ſibi iuxta Angeli prædictionem occurrentia mirati ſunt, puerumque inueniunt in præſepio medium inter Mariam, & Ioſeph. Sanè theſaurum, non cubantibus cuſtoditum Draconibus; ſed florenti ſanctiſſimorum parentum lilio circumſeptum. Ruſtici in fœno iacentem recognoſcunt agnum illum, qui paſcitur inter lilia. Sed cur non inuenerint Dominum ſerui vigiles? & illi ſerui, qui dum cuncti ſomno ſepulti oſcitant, & languent, illi paſcendis gregibus dant operam? Felix illa mulier Samaritana dum hora ſexta pergit ad fontem, gratiarum omnium mare Chriſtum inuenit, & vnde inuenit? an quia hora ſexta aquam hauriebat? Quid magnum hoc? Diu. Chryſoſt. hom. de Samaritana nuper Latinis data. *Hora ſexta quo tempore quieti à labore vacabant omnes, tunc illa hydriam arripiens aquam aduehebat. Nouerat ergo Dominus, quam horam cæteri captanda quieti dabant, illa ſolere iſtam aduehendæ aquæ vacare, proptereà ſexta hora Dominus abijt.* Proptereà inter omnes hi paſtores Chriſtum Dominum inuenerunt, quia cùm dormiebant cæteri, ipſi vigilias agebant, propterea Samaritana ſcaturien-

Ioan 4. Chryſ.

rientem vitæ fontem oſtendit, quia A quando cæteri otio, & epulis indulgebant, ipſa ſeruilibus, adhuc officijs inſudabat. Sed omnibus his præſtantior Magdalena, & ipſa Chriſtum
Luc. 7. ſibi Phariſæis præripuit, & cur præripuit? Sanè dum Phariſæus dapiferis accumbit menſis, dum captandæ populorum voluntati ſtudet, omni alia debiti obſequij cura feriatus: ipſa ſibi oblita, potus immemor, tota B in Dei ſeruitium effunditur. Hinc
Paulin. pulcrè D. Paulinus Epiſt. 4. Phariſæi caſum, & peccatricis gloriam expendit in hæc verba. *Quo te miſer Iudæe iactabis? In domo tua te peccatrix noſtra præuenit, ingreſſa in labores tuos. Tu enim epulabaris, vt ſuperbires, illa ieiunabat, vt ſeruiret.* Ecce tibi dum alij epulis incumbunt, & quieti, C peccatrix mulier immemor quietis, & ſibi vnum hoc agit, vt ſeruiat, vt ſuum obſequium præſtet Deo: quid mirum, ſi inueniat, ſi cæteris omnibus ſibi præripiat Chri-
Gen. 18. ſtum? Geneſ. 18. dicitur Abraham ſtetiſſe in oſtio tabernaculi ſui, ipſo feruore diei, nempe in meridie. *Cumque aperuiſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum.* Ad D
Ambr. hæc D. Ambr. lib. 1. cap. 5. ait, *Ante oſtium ſedebat Abraham, ſedebat meridie. Quando alij requieſcebant, iſte hoſpitum explorabat aduentum. Meritò illi Deus apparuit.* Sic, qui dum alij quiete ſoluuntur, ipſi adhuc laborant, dum alij dormiunt; ipſi inuigilant, ſperent ſibi obuiandum Chriſtum, qui eorum muneret labores, & curas. Rem finiat D. Chryſoſt. obſeruatio in Anna Samuelis matre,
1. Reg. 1. de qua dicitur 1. Reg. 1. *Surrexit Anna poſtquam illi comederant, & biberant in Silo, conſtitit in conſpectu Domini.* E Nimirum illa ſterilitatis ignominia grauis eò ſpectabat, vt tantum a ſe malum depelleret, inter prandium ad hæc ſuſpirabat, & a menſa ad Dominum oratura euolat. Vnde Chryſoſt. *Quod omnes faciunt tempus relaxationis; illa fecit tempus deprecationis: poſt conuiuium accurrens ad ſupplicationem, ac poſt epulas adeò intentè orauit, vt donum acciperet ſupra naturam, ſolueretque ſterilitatem.* Sic Deum obligant, qui quando alij otio vacant, ſuæ incumbunt acquirendæ ſaluti. Vnde Dauid aiebat Pſalm. 6. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* De quo Niſſenus orat. ad eos, qui durius alios iudicant, fatur. *Sibi noctes ad lugendum præſcripſit, quod quidem tempus communi laborantium quieti datum eſt.*

CAPVT IV.

De pueri Diuini Circumciſione.

INſtabat iam dies octauus a Natiuitate, quo puer iuxta legem Moyſi circumcidendus erat, & licèt, nec legis obligatione, nec alia neceſſitate puero diuino ſubeunda circumciſio, tamen, vt duram emolliret legem, ſuſcepit circumciſionem. Circumciditur ergo puer, ſiue a matre Virginea, ſiue a Ioſeph, ſiue ab alio quopiam viro pio, & qui pro mundi pretio erat effundendus in cruce, modò ſanguis humanæ redemptionis exhibetur, vt pignus.

Text.

Text. Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer. *Luc.* 2.

§. I.

Sanguis Deificus ocyſſimè funditur, ne in ſaluandis hominibus primas cedat alicui.

OPtimè nouerat Iſaias naſcentes Dei curas quando cap. 10. vocauit illum, *accelera, feſtina.* Etenim vehementer feſtinabat ſanguine ſuo nos redimere: hoc erat illi in optatis, hoc ardebat deſiderio, eo illius ſanguis pungebatur aculeo, vt quam ocyſſimè funderetur, vt nulli cederet primas. Hinc meritò ſanguis diuinus poſt Deum primus omnium in ſalutem humanam proſilijſſe notatur à Ruperto. Qui de operibus Spiritus ſancti lib. 4. cap. 11. Dum illud Epiſt. Ioan. 5. perlegit, nimirũ tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, ſic ipſe meditatur. *Hic quidem, ait, tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus aqua, & ſanguis. At in Euangelio poſt emiſſionem ſpiritus, non dictum eſt, exiuit aqua, & ſanguis; ſed exiuit ſanguis, & aqua.* In Euangelio vbi Euangeliſta teſtimonium veritati perhibebat, circunſtantias, & ordinem rerum explanans notanter dixit, quòd exiuit ſanguis, & aqua, non aqua priùs, ne ſanguini pigritię notam impingeret, ſed vix pretij pro homine ſoluendi ſagulus cœpit aperiri, & continuò omnium primus ſanguis exiuit. Enimuerò in effundendo ſanguine, cęteri omnes cedunt primas Chriſto. Eleganter

Clem. Clem. Alex. primo Pædag. cap. 9. componit Iſaacum, & Chriſtum, vmbram, & corpus, figuram, & veritatem. Ambo erant parentis vnicum pignus, ambo ſacrificandi montem ſcandunt, ambo portant humeris ſacrificij lignum, & ligno iam ſu-

A perponuntur ambo. Quid plura? *Solummodo, ait, iure Iſaac non paſſus eſt, qui primas paſſionis partes verbo ceſſerit.* Nec ſolùm Iſaac primas ceſſit ſanguini diuino; ſed & cuncti Patres, vt Clementi ſubſcribens addit Cyrill. Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 21. Cyril.
Cum, inquit, *non ignorent Moyſen primas eidem partes conceſſiſſe.* Moyſes, inquam, ille adeò ſuorum ama-

B tor, adeò pro ſuis afflictus, vt dicatur à Paulo portaſſe improperium Chriſti, quaſi non tam ſimilis, quàm idem apparuerit cum Chriſto. Is tamen ceſſit Verbo primas, vt pulcrè Bern. Bern.
inſinuat, dum inquit, *Moyſes quidem in aqua venit; à quo & nomen accepit, vt Moyſes vocaretur: manifeſtè autem pluſquam Moyſis Chriſtus, vtpotè qui*

C *non venerit in aqua tantum; ſed in ſanguine.* Sanè Moyſes prima limina vitæ ingreſſus aquas arauit, ſuper aquas ferebatur materna in cymba. Verùm puer diuinus in ſanguine incœpit viuere: cum limina Moſaicę vitæ aqua rigabantur, limina Chriſti vitæ ſanguine immaculati agni conſperguntur. Illum aqua in Pharaonis filiæ vlnas effudit, huius ſan-

D guis à gremio matris vniuerſos iam homines perfudit. Hanc citiſſimam, & celerrimam ſanguinis effuſionem, vt præſtaret Chriſtus ſemen Abrahæ præ alijs, crediderim, apprehendiſſe.

Cuius rei zelotypia inflammatus Imperator Apoſtata non ferebat, quòd Deus diceretur Abrahamides.

E *Quare*, inquit, *non magis gentibus miſit eum Saluatorem, & Redemptorem: conceſſit autem Iſraeli ſecundum carnẽ.* Illi Doctor gentium ſatisfecerat, dũ ad Ro. 15. ſic loquitur. *Dico enim Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis.* Notanter enim dixit veniſſe Chriſtum, ad populum, non Iſraelis nec Hebræorum, ſed circumciſionis, quaſi circuncíſio fuiſſet ratio,

ob

A ob quam Deus Abrahamides ſumpſerit. Cum Pauli mente accedat modo optimus Apoſtatæ expugnator D. Cyrill. Alex. lib. 3. prope finẽ. Vbi ex Oſea reddens rationem, cur genus Abrahæ pre alijs Deus elegerit, vt homo fieret, hæc inquit. *Tale quidam per vnum ſanctorum Prophetarum dixit, quaſi botrum in deſerto inueni Iſrael, & quaſi futurum in ficu* B *præcocem vidi Patres eorum. In ficubus autem dulciſſimum, quod præ alijs matureſcit, hoc eſt, præcox & præcurrens. Vnde vt dixi quaſi præcox fructus in ficu diuinus Abraham decerpebatur.* Sane genus Abrahamidum præ alijs nationibus fructum maturabat, præcurrens ętatis moras à primis incunabulis per ſanguinis effuſionem Deo fructificabat. Ideo Deus C hominem per ſanguinem redempturus ſeſe Abrahamo ingeſſit, vt præcox, vt præcurrens ſanguinis effuſio citiſſimam ſolutionem pararet. Si è gentibus parentes delegaſſet, moroſus eſſet in exhibitione ſui ſanguinis; virilem primò attigiſſet ætatẽ, quàm dandi ſanguinem ſe offerret occaſio. Ideo, relictis gentibus, elegit Iſraelem, quo naſceretur, vt circumcide- D retur puer, vt quam ocyſſimè in mei remedium proſiliret ſanguis.

Cyrill.

§. II.

Eo ardebat Dominus deſiderio effundendi ſanguinem, vt in ſe vulnerando gladij p. æuenerit ictum.

FEſtinus ſatis præcucurrit circumciſionis gladius, vt puerum per cuteret recens natum; ſed feſtiuior ipſe puer octiduanum vulnus non expectauit; ſed à primo ſui ortus momento amore vulneratus præcucurrit, vt poſtea lancea, claui, circũciſionis gladius non tam vulnera-

A rent, quàm aperirent vulnera iam facta. Sane claui, & lancea denuo ruperunt ſaluatoris carnem; ſed vulnera hæc licet vocare apertiones, ſiue oſtenſiones vulneris ab amore facti. Ecce tibi quid dicat Paul. ad Heb. cap. 10. *Ideo ingrediens mundum dicit, hoſtiam, & oblationem noluiſti; corpus autem aptaſti mihi.* Cùm B primum verbum diuinum induit humanam carnem, vetera ſacrificia omnia Patri exoſa notauit, pecudum ſpirantes fibras faſtidio eſſe, agnorum ſanguinem abominabilem animaduertit. Vnde intra ſe aliud ſacrificium excogitauit, alium ſanguinem, alia vulnera, quæ Deum placarent, meditans ſeſe in id aptum natum gratulatur. Ait enim, cor- C pus autem aptaſti mihi, ſiue vt ex Hebræis D. Cyrill. Alexan. & Arnobius *corpus confodiſti, perforaſti mihi*, quaſi ſe iam ex tunc confoſſum, manus, pedeſq; perforatum ſacrauerit.

Heb 10

Alex.

Sed age quando confoſſus, quando perforatus manibus Dominus apparuit? Ingrediens mundum, nimirum, vt placet viris doctis, in pri- D mo aſſumptæ carnis inſtanti. Itaque etſi lancea, etſi circumciſionis gladius ocyſſimè currerent, vt vulnera infigerent Dominicæ carni; ocyor pręcucurrit amor, deditque cultro non infigenda vulnera; ſed aperienda tantum. Huc ſpectat Zach. cap. 3. cuius arbore loquens diuinus Pater de lapide angulari Chriſto ſic fatur, *Ecce ego calabo ſculpturam eius*, & quo inſtrumento cæla- E bit? Sanctus Hieron. & Rup. aiunt, lapidem iſtum clauis crucis, & lancea militis faciem vulnerari. Hæ cęlaturę viuentis lapidis? cælaturæ, inquiam, lancea, clauus, cultro comparandæ. Sed pulcriùs originalis pagina ait, *ecce ego aperiam apertionem eius*, vt innuit, quòd lancea,

Cant. Cant. 2. *Surge propera amica mea, veni, hiems tranſijt, imber abijt, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Enimuerò tranſacto legis frigore, imbribuſq. lauacrorum in tempo. flos Chriſtus è Ieſſea virga effloruit, iam vitis illa à cæleſti agricola virginea in terra defoſſa floridas prolatura corollas erupit, cultroq. circumciſionis expoſita tempus putationis impleuit. Iam plorat putata vitis, & vox illius gemebunda exauditur in terra noſtra.

Id in hoc loco notatum velim, quod penè vno in verbulo bis reputatur illud *in terra noſtra*, flores apparuerunt in terra noſtra, & poſt putationem, poſt vulneris gemitus, ſtatim ſubditur rurſus *in terra noſtra*. Hoc vnum percalluit Bern. acumē ſerm. 59. in Cant. vbi ſic, *Aduerte quantæ ſuauitatis ſit Deum dicere, in terra noſtra. Quique terrigenæ & filij hominū audite, magnificauit Dominus nobiſcū, multum illi cum terra noſtra. Quid miraris? Hoc ipſe factus eſt tanquam vnus è nobis: minus dixi tanquam vnus, parum eſt eſſe parem hominibus, homo eſt, inde terram noſtram vendicat ſibi; ſed quaſi patriam, non quaſi poſſeſſionem.* Quid dulcius? Quid nobis felicius? Vitis diuina cùm putatur, cum pudica Chriſti caro circumciditur, tunc iam terrā noſtram clamat non quaſi poſſeſſionem; ſed quaſi patriam tegens Dominum; & ſe manifeſtans vicinum.

§. IV.

Chriſtus Dominus circumciditur, vt regiam fidelium oſtendat originem à Cruce.

MEritò Ioannes Apoc. 1. Deifico ſanguini regnum fidelium adiungit, ait enim, *Princeps Regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum.* Quidnealius ſanguis Deificus potuit præ͡tēdere ſuis, quàm purpuram? quam regnum? Iam non comæ capitis ſponſi, ſed etiam ſanguinis guttæ purpura Regum ſunt. Natus olim fuit vitulus purpuraſcentibus maculis diſtinctus, qui vt meminit Vopiſcus, Imperij omen Aureliano detulit. B Ecce modò natus puer Chriſtus, vitulus nouellus, vitulus ſaginatus, cuius & ſaginabimur carnibus, qui primo natiuitatis ortu iam purpureis illuſtris maculis rubet, Imperium nobis prætendens feliciſſimū, *Deus Abrahæ*, ait S. Theodoretus, *ad hoc quod egrederētur Reges ex lumbis eius, ſignum circumciſionis iuſſit.* Orat. in Io. Bap. C Circumciſionis ſignum accepit Chriſtus, vt Regales fidelium purpuras intingeret, vt à ſanguine, & cruce Regia diademata præſagiret. Hinc Iſaias Regi inaugurationem, quam ab incunabulis Iſai. 9. accepit Chriſtus, circumciſionis excruciationi attribuens, ſic eſt loquutus, *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cuius Imperium ſuper humerum eius.* D Ecce Imperium, ſub quo gemebundus recens natus inducitur puerulus diuinus: is ſanè octiduanus circumciſus Imperium ſuum à ſanguine prætendit, & cruce. Quam Iſaię explicationem debeo Bern. qui Bern. ſerm. de Vite cap. 37. primam ſanguinis Deifici effuſionem in circumciſione dum expendit, ſic ad locum Iſaiæ dicit, *Crucem, quam Imperij nomine ſignificauit, natiuitati ſtatim* E *adiungit, quia profectò à natiuitatis exordio* (dum circumciditur) *paſſio crucis exorta eſt. O quanta charitas! Vix natus eſt Ieſus, & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor copulatur, ſed redemit miſeriam crucis, Imperij nomen verum.* Madent equidem ſanguine pueruli: faſciæ ſed in-

de cœpit diuinus artifex fidelium ordiri purpuras. Quid triſtius, quàm faſciæ ſâguineæ? Quid durius, quàm quòd tenellus excrucietur infans? Sed non aliter potuiſſet nobis præbere Regni auſpicium; infantilia membra circumciſionis acies pungit, excruciat; ſed dolorem redimunt inde tingendæ purpuræ, futuri à Cruce Regni clariſſimum augurium. Hinc maximè commendatur Mariana ſapientia, quod immerentem puerum circumcideret: ait enim Cant. 7. *Caput tuum vt Carmelus; coma capitis purpura Regis; vincta canalibus.* Carmelus, id eſt, ſcientia circumciſionis, vt videri poteſt apud Delrium, ne ergo inſcitiæ tribueretur matri, quod talem circumcideret filium: *idcirco*, ait Guillelmus, *à filio ſpecialiter dicitur: caput tuum, vt Carmelus, ac ſi apertè diceretur. Bene ſciebas, ô pia mater, cur populo Dei datum eſſet remedium circumciſionis, & tamen me, quem ſine concupiſcentia, ac per hoc non in peccatis concepiſti, carnali circumciſioni ſubdidiſti: neque hoc inſipienter faciebas.* Et cur caput Virgineum circumciſionis ſcientia pollebat, dum immerentem filium circumcidit? Vnde hoc caput ſapiens? Quid ſapientis capitis meditabatur? Quid? Ecce ſubdit, *coma capitis tui purpura Regis, vincta canalibus.* Sane cogitationes tuæ purpuram meditabantur, & regnum; tibi Regiæ propagines in mente erant, cum filium circumcidis. O meritò circumciſionis ſcientiæ plenum caput Virgineum! Vbi Mariæ cogitationes tincturam purpuream meditantur, vbi de purpura cogitat, vbi de parando filiorum Imperio agit, nil ſapientius præſtare potuit, quàm filium circumcidere, vt purpura ſceti Dei cruore Regias fidelium veſtes tingat, Regnumq. à ſanguine, & cruce præſagiat.

Cant. 7.

Guill.

§. V.

Chriſti Domini ſanguis veterem circumciſionem fecit inutilem, dum efficacius nos in mortem tolerandam impellit.

DAta eſt circũciſio Iſraelitis tanquam ſtimulus, quo ad laborioſam vitam ſuſtinendam agerẽtur, immo dedicarentur homines; Sic D. Ambr. epiſt. 77. *Circumciſionem dare definit, vt ab ipſis incunabulis inſine religionis adoleſceret, & pꝛderet vnumquemque ætatis prouectioris, vel labori, vel dolori cedere, quorum vtrumq. tenera infantia viciſſet.* Hoc maximum, & vtiliſſimum circumciſionis munus erat, grandæuos meticuloſos pudefacere, imò in contemptum doloris, & laboris trahere, in ſanguinis effuſionem armare. At vbi diuini infantis ſanguis effunditur, vbi Chriſti Domini manauit in terris cruor, quicumque alius ſtimulus ad agendos homines hebes extitit, & quaſi inutilis ad Chriſti ſanguinem comparatus. *Sed iam leui circumciſionis dolore non opus eſt Chriſtiano, qui mortem Domini circumferens per momenta ſingula fronti propria mortis contemptum inſcribit. Quis enim acu utatur ad præliandum, cum telis inſtructus ſit ualidioribus?* Vnus ſanguis Chriſtiferus ſic puſillanimes homines ſtimulat, ſic tepidos pungit, ſic debiles in mortem armat, vt vel rubenti Deifici cruoris gutta viſa, turmatim homines in tyrannorum acies deſigendi proſiliant. Quid ageret leuis circumciſionis culter, ſiue acus, vbi tot ſunt pungentia ſpicula, quot Deifici cruoris guttæ effuſæ? Tot in mortem trahentes reſtes, quot laquei iniecti Chriſto? Tot arietes impellentes in labores, quot fruſta ligneæ crucis? Ecce tibi qua

Ambr.

Ambr.

A quia elegantia D. Laurent. Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone cap. 17. inquit, *Tunc verè æterni Regis vexillum erectum eſt, cum in Crucis ſtipite confixus eſt Chriſtus, atque in monte Caluariæ eleuatus. Tunc ad pugnam animata ſunt corda fidelium: tunc ad debellandas contrarias poteſtates, atque ipſum capeſſendum cælum ſuccenſæ ſunt fidelium mentes. Quis pugnare refugiat? Quis pati recuſet cùm Angelorum Regem, & hominem in crucis* B *agnouerit pendere ſupplicio?* In veteri circũciſione diuinitatis flammis angi, & igniti videris rubum plebeculam, humileſque myricas. Aſt vbi ad Deificum ſanguinem vẽtum eſt, vox Domini confringit altiſſimas quaſq; cedros, nimirum potentes viros, ſuperbos Dynaſtas & Principes. Vnde

Pſal. 28. C hoc? Sanè, *comminuit eas tanquam vitulum Libani*, hoc eſt, ait Ricardus

Rich. Vict. de Sancto Vict. *ad ſimilitudinem vituli Libani, ad imaginem humilitatis Chriſti, qui tradidit ſemetipſum pro nobis factus obediens Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Vnus hic diuinus vitulus Chriſtus ſanguine manans menti obiectus ſuperbiſſima, & molliſſima potentium hominum corda ad mortis contemptum D impellit, & ad effuſionem ſanguinis.

Theoph. Vnde egregiè Theophilactus, dum expendit illa Chriſti Domini verba

Ioan. 12. apud Ioan. 12. *Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam?* hanc ponderationem facit, *qui ſuperius videtur admonere, vt parati ſimus ad mortem, hinc nunc turbatur moriturus; quod non eſt exhortantis ad mortem; ſed auertentis: at ſi rectè conſideraueris* E *inuenies, quod turbari ipſum adhortatio ſit ad contemptum mortis.* Non fuit diſſimilis Chriſtus, cum mortem tibi animosè ſubeundam indicit, & cũ ipſe ſub morte turbatur, Dei enim turbatio, Dei imbecillitas nobis maximos ad contemnendam mortem

A indit animos. Id quod pulcrè notauit Athan. de Incarn. Verbi eiuſ- Athan.

que corp. ad nos aduent. dum inquit, *Homo naturaliter mortem expaueſcit. Is tamen (quod ſummopere admirandum eſt) vbi indutus eſt fidem crucis, res naturales vilipendit, & mortem non exhorreſcit.* Circumcidantur ergo Iudæorum infantes, vt dolorum, & mortis ediſcant tolerantiam, B fidelibus enim vnus ſufficit Chriſti ſanguis, nec ſic monoceros agitur rubenti pila in certamen, vt commoueatur humanus animus, vel viſa puelluli diuini effuſa gutta ſanguinis.

§. VI.

Matutina laborum tolerantia maximè humanum animum in mortem armat.

CIrcuncĩdatur Chriſtus puer, atrociter occidendus vir, nec ad ſtrenuè ſubeundam mortem inhumanis potuiſſet edocere remediũ efficacius, quam iſtam matutinam, & præproperam vulneris tolerantiam. Eleganti verbo vſus eſt Stephanus Steph.

D mortem Deboræ allegoricè tractans Gen. 35. vt laborum vtilitatem commendaret, ait enim, *Tribulatio carnẽ pungit: animum vngit.* Expẽdo illud: animum vngit. Qui bis viſus eſt mihi innuiſſe vnctionem illam, qua fideles iniungimur, vt mortis luctam animosè ſubeamus. Quã inunctionẽ ſub hac forma verborum tradit D.

Ambr. *Vngo te oleo ſanctificante, in* Ambr.

E *nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt more militis vncti præparatus ad certamen aereas poſſis ſuperare poteſtates.* Inungimur ſalutis oleo moribundi, vt fortiter extremum abſoluamus certamen, ne lethales expaueamus luctas, ſed tenebroſis obſiſtamus poteſtatibus. Sic matutinæ

tribulatio; ſic dolor ad natus pungit A quidem carnem; ſed animam vngit, aculeus eſt, ſed oleum eſt, quo more militis vncti præparamur ad extremum certamen, vt aereas poſſimus ſuperare poteſtates. Hinc Ieremias *Thren. 3.* ait, *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcētia ſua: ponet in puluere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes*. Enimuerò vel ex hoc feliciſſimus habetur ille, qui ſub iugo adoleſcit, quod ad pul- B uerem intrepidus aduolauit. Lucu- *Ambr.* lentius apud D. Ambr. hæc verba latinis tradit, nimirum, *dabit in ſepulturę foſſuram os ſuum, ſi fortè ſit ſpes patientiæ*, quaſi dicat, vtinā quis ſub iugo, ſit innutritus, patientięque, & tolerantiæ aluo educatus, eo ipſo alacer, intrepidus, fortis dabuit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, mortem C aſpernabitur, tenebrarum poteſtates inuadet ſpe, ac fide armatus. A vena ſciſſa profluentem ſanguinem ne videant, infirmorum velatur facies; verum qui robuſtus eſt, qui vel ſanguinem doctus ſudare, qui inter arma natus, & proſcindendæ venæ faciem præfert, & ſciſſuram, & ſanguinem gaudet contemplari. Sic, qui tolerantiæ, qui patientiæ a primis ſtu D det vnguiculis, dabit ſanè grandis in ſepulturæ foſſuram os ſuum, funereas tædas, ſtrictos vibratoſque in ceruicem gladios intrepidus, & alacer ſpeculabitur. ſerm. de Circumciſ. *Bern.* dicit D. Bern. *Quidni obmuteſceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit coram crucifigente ſiluit?* Imò naturalius, dixerim, quidni coram tondente; coram crucifigente E. obmutuit, qui coram circumcidente ſiluit? Sanè quò a circumcidente tribulata infantilis caro eo inuncta, vt ſtrenuè ſubiret poſtrema certamina, *vt ſpolians principatus, & poteſtates, traduceret confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo*. *Ad Col. 2.* Ita Paul. ad Col. 2.

§. VII.

Dolores circumciſionis Deifico natali auſpicium, & quaſi fatum extiterunt.

NIl humanius, quam natis infantulis a ſtellis, & planetarum aſpectibus eorum indagari fortunam. Quibus etiam diuinum in- B fantem ſubiectum, malè voluit Petrus de Aliaco q. 30. in Geneſ. adeo, vt ex aſtris doceat Chriſtum Magis adorandum innotuiſſe. Vana hæc ſapienti viro, incarnatæ ſapientiæ vaniſſima, vt rectè Chryſol. qui habet ſtellam, non habetur a ſtella, nec ipſe agitur curſu ſtellæ. Præ omnibus ſtellis natalem Domini do- C lores circumciſionis reddiderunt auſpicatiſſimum. Notanter D. Pa- *Pacian.* cianus in Parænesi ad pœnitentiam, de quauis tribulatione dixit, *Tribulatio repertorium eſt diuinorum*. Expende illud repertorium, nimirum prognoſticum, quo ſcintillantibus aſtris notantur fœcundæ imbres, abundantia frugum, auræ ſalubres. Sic dolor, ſic tribulatio in natalitijs D repertorium eſt, prognoſticum eſt diuinorum, vt inde clarius quàm a ſtellis diuina omnia poſſis hominibus præſagire. De captiuitate Hebræorum facienda Moyſi prognoſticum exhibiturus Dominus oſtendit ei rubum flammis ardentem diuinis. Vnde pulcherrimè D. Gregorius Niſſenus inquit, *Exod. 1.* *Deus veritas eſt, quæ quidem veritas non de cęlo il-* E. *luceſcit, ne à ſtellis defluxa lux videatur, ſed è rubo, eoque ſpinoſo*. Quibus Niſſeni verbis, vt præferas lucem, puta iuxta Theodoretum, & alios, rubum illum prænotaſſe populum Iſraelitam illo in tempore afflictum, nihilque protendentem, niſi ſpinas, hoc eſt afflictiones, dolorum cuſpides, tribulationum ſpicula. Hinc

Niſſen.

Niſſen. quaſi Aſtrologorum vana A
auſpicia ſugillans inquit. Ecce vobis
vaniſſimi ſtellarum obſeruatores,
vnde Deus protendit populo felici-
tatem ſuo, non a ſtellis, ne videatur
mendacia promittere; ſed quia veri-
tas eſt a rubo, eoque ſpinoſo, ab af-
flictione, a dolore veram ſolidamq;
felicitatem indicit. Breuiſſimè, &
acutiſſimè, vt aſſolet Philo Iudæus,
futuræ felicitatis auſpicium in rubo B
ardenti concipiens, ſimulque addu-
bitans, quæ vocaretur imago, a t:
Lib. 1. de vit. Mo. *Vocemus eam Angelum, quandoqui-
dem futura pronuntiauit, tanto clarius
quanto magnificentior erat viſio. Si-
gnificabat porrò ardens rubus oppreſ-
ſos iniuria Iudæos:* Sic Philo Iudæo-
rum afflictionem, & illorum felicis-
ſimi ſtatus recuperationem prænun-
tiari clariſſimè, & veriſſimè ab ar- C
dentis rubi figura exiſtimat. Quam
ergo felicitatem puerulus hic diui-
nus ſub circumciſionis cuſpide non
inſinuat? Sanè non ſtelliferis ruti-
lans radijs; ſed ſub gladio tremens
infans, non ſub ſolis eleuatione, non
ab aſcendenti ſidere: ſed proſtratus
ſolo a deſcendenti ſanguine veras
hominum felicitates, ſolidas glorias
Matth. 5. incipit præſagire. Hinc vbi Mat- D
thæus cap. 5. refert illud, *Beati pau-*
Guarr. *peres ſpiritu*: eleganter Guarricus
Abb. ſerm. in feſto omnium Sancto-
rum pergit, *Agnoſco notum illud, ac
nobile prognoſticum, quod in teſtimo-
nium ſui, necdum natus in carne Dei
filius protulit: iam verò natus; ſed
nondum notus ſibi competere docuit.*
Expende quod paupertatis, & ærū-
narum tolerantia a Prophetis decā- E
tata, & a filio Dei tandem aſſumpta
dicitur & agnoſcitur a Guarrico, vt
nobile prognoſticum, ex quo nati
puerulı præcellentias inueſtigari o-
porteat.

CAPVT V.

De Auguſtiſſimo nomine Ieſu in Circumciſione exhibito.

INfanti Deo circumciſo im-
ponitur de more nomen, B
quod ab Angelo pronun-
tiatum fuerat, antequam conciperé-
tur in vtero, Etenim non adinuētio-
ne humana, imò nec Angelico conſi-
lio, ſed arcano Trinitatis decreto vo
catur Ieſus puerulus diuinus.

§. I.

C *Rigor Moſaicæ circumcisionis e-
mollitus fuit in nomine Ieſu.*

QVi Hebræorū puerulos ſudan-
tes ſanguine ſub circūciſionis
cultro conſpexiſſet, probaſſet equidē
illud a Hier. de gente hac decanta-
tum. Nimirum, *accepit præcepta non
bona & iuſtificationes peſſimas, in qui-
bus non viueret, ſed puniretur.* Quid
D acerbius quàm circumciſio? Quid
magis ferreum quàm ſanguinolenta
incunabula? Hæc autem vbi a Chri- Epiſt. 9.
ſto Ieſu impleta; cerea facta ſunt &
ſuauia. Accipe dialogum inter Cyril.
& Pall. lib. de adoratione in ſpiritu.
Vbi ſic addubitat Palladius, circum-
ciſione ſpirituali allata, & ſacrificijs
legalibus ſubuerſis, Iudaicoque ritu
nullum apud nos locum habente:
E nonne quodammodo parum veriſi-
mile, quod Chriſtus dicit, non veni,
vt deſtruam, ſed vt adimpleam? Cui
pulcra & eleganti ſimilitudine re-
ſpondet Cyrill. dicens. *Porrò fabri
ærarij ſtatuam ſolidaturi primum ob-
ſcuram ſpeciem in cera faciunt, deinde
illi igne liquefacta æs infundunt & ſic*

opus ſuum producunt, vt nouam ſpeciẽ A *& pulcritudinem habeat adiectis ad vmbras varijs colorum ſpeciebus. Et apparent quidem dum æs ceram liquefacit, aboleri prima lineamina; res autem ipſa non ſic habet. Verè enim dicere poſſunt & faber, & pictor, non deſtruximus vmbras, nec omninò inutiles figuras fecimus: ſed impleuimus potius.* Cyrill. Fingo tibi modò iuxta Cyrill. duriſſimam illam legem quaſi ceram B affabrè elaboratam Chriſtiferæ humanitatis ſiue æri, ſiue electro candenti adiunctam, cur non molleſcat? Cur non liquefiat? Et quidem rigor ille legalis, etſi durus, etſi ferreus, etſi adamantinus vt obiectus eſt, cādenti Ieſu electro, cereus apparuit, & ipſa cera mollior, & delibutior. Electrum auro & argento cōflatur, Ieſu nomen aurum eſt, argentum C eſt, electrum eſt omnis æris pretioſiſſimum. Chryſ. Sic D.Chryſoſt. in Actis loquentem D. Petrum inducit. *Mihi Chriſtus in ſuo nomine aurum, & argentum reliquit ſuum.* Huic ergo electro diuini nominis durities legalis adiuncta, cerea facta eſt, & in ſuauitatem abiuit.

Rurſus, vt nunc legalem rigorem molleſcentem a Ieſu noſtro ſponſa D oſtenderet, crediderim dixiſſe illud Cant. 1. Cant. 1. *oleum effuſum nomen tuum.* Vbi enim acceſſit Ieſu nomen rigidę circumciſioni, effecit, quod oleum vbi accedit rebus duris, cedit durities oleo, illoque delibuta paulatim molleſcit; ſic legalis circumciſionis durities, vbi Ieſu nominis perſenſit vires, vbi huius ſalutiferi olei excepit E menſuram, tota ſe in ſuauitatem diffudit. Id quod pulcrè animaduertit 1.Re.16. D.Greg.PP. in 1.Reg.cap.16. Greg. vbi iubetur Eliſæus pleno cornu olei conuenire Saulem. *Sed quid, ait, eſt quod implere cornu oleo iubetur? Quid nam fuit auſteritas legis; niſi cornu acuitas? quaſi enim cornu percuſſit, dum peccata nō per miſericordiam indulſit, ſed pœnam infligendo vindicauit. Cornu ergo oleo impletur, quia talis Rex vngitur, qui peccata hominum per miſericordiam dimittat; non per legis auſteritatem puniat.* Numquam legale cornu magis acutum, magis durum inuenitur, quam cùm inter alios infantes diuini ſanguinis effuſionem ſuſtinuit. Ibi duriſſima lex ſeſe prodidit, ibi cornu acuitas apparuit: ſed ibi cornu accepto oleo nominis Ieſu emolleſcere incipit, quia Rex inungitur, qui miſericordiæ habendæ maximè incumbat.

Ecce tibi diuinum Ieſu nomen, & electrinum, & oliferum circumciſio Domino inditum quid efficiat: qua electrinum eſt, duriſſimam legem, ceream imaginem reddit, & totam liquefactam diluit. Qua oleum eſt, duro, & præacuto legis cornu ſuffuſum rigorem tollit, ſuauitatem inducit, totumque in miſericordiam emolleſcit iudicium. Quandoque tres præſtantiſſimi viri Abrahamum conuenere, quos ille animo libenti excipiens vnum illorum adorauit. Hinc Sodoma verſus ex illis duo abiere; ſed cur tertius adoratus etiam Sodomam non ruit? S.Ambr. Ambr. *Vbi gratia largienda eſt Chriſtus adeſt; vbi ſeueritas exercenda eſt, ſoli adſunt miniſtri, deeſt Ieſus.* Totus Ieſus ſuauitas, totum oleum, quod etſi medio fundatur in cornu, hoc eſt, ſi ſeueritati, ſi ſtricto iudicio Ieſus adſit, in ſuauitatem & miſericordiam conuertet ipſum iudicium.

§. II.

Medio circumciſionis ſanguine maxime Ieſu nomen clatura enituit.

QVot pulcritudines meditatur ambitio humana, vt nomini ſuo æternitatem & pulcritudinem adſcribat? Quot erecta marmora, quibus

Digitized by Google

quibus nomen inſculpant? Quot A congeſtæ gazæ, margaritæ, lapides pretioſi, aurei fulgores, quibus circumcinctum nomen effulgeat? Præſtantior omnibus artifex diuinus, qui, vt creatam ambitionem euinceret, Ieſu nomen rubenti ſanguine, gementique ſub cultro filio imponi iuſſit. Hier. Nouit D. Hieron. apud veteres ineffabile Dei nomen aureæ la- B minæ inſculptum effulſiſſe in capite ſacerdotis ſummi, vidit poſtmodum ſub titulo ſanguineæ crucis fulgere Ieſu nomen diuiniſſimum; & ſic ad Fabiolam miratus dicit: O tempora! ò mores! *Quod olim monſtrabatur in lamina, nunc in ſigno oſtenditur crucis, auro legis ſanguis pretioſior eſt.* Non inter ſanguineos riuulos, non inter ictus & vulnera inditur Ieſu C nomen, vt ſine ornatu appareat, & vilis fiat? Imò nunquam ornatius, nunquam ditius, quam inter ſanguinem. Lapillis, margaritis, auro, gazis omnibus ſanguis diuinus pretioſior eſt, nullamque ornamentum diuinius excogitari poſſet, quo effulgeat Ieſu nomen, quam ſanguis, quàm ictus, quàm vulnus.

Act. 9. Doctori gentium dictum Act. 9. D *Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum.* Vas Paulus efficitur, vt Ieſu nomen ſuſtineat, quo igitur opere fiet vas iſtud? Quot quantiſque margaritis radiauit? Illi attribuit D. Thomas verba Eccleſ. 50. *Eccl. 50* *Vas auri ſolidum ornatum omni lapide pretioſo.* Itane effingendum erat vas, in quo Ieſu nomen portaretur? Minimè, imò ſtatim ſubiungens tanti vaſi opus addit. *Ego oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* E Nun margaritis, ſed vulneribus, non auro, ſed ſanguine conficitur vas, cui Ieſu nomen traditur portandum. *Portauit Paulus Ieſu nomen*, inquit D. Thom. Thom. *in corpore conuerſationem, & paſſionem eius imitando.* Non aurum, non gemmæ, non ſplendentes gazæ; ſed ſanguis auro pretioſior Ieſu nomen exornat, & facit berillare. Genus eſt Berillorum, de quo Plinius lib. 37. cap. 5. Plin. hæc verba facit. *Cryſtallis ferè ſimiles, capillamenta habent, ſordeſque, alioquin euanidi. Inde ſolos gemmarum eſſe prædicant, qui auro carere malunt, ob id perforatos elephantorum ſetis religant.* Quis huic cryſtallino, & pretioſo lapidi non videat Ieſu nomen inſculpi? Sanè Apocal. *Apoc. 2.* 2. dicitur. *Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* Nulli melius inſcriberetur Ieſu nomen, quàm calculo, qui inter ſordes effulgeat, qui auro carere malit, qui foraminibus gaudeat. O quam inter ſordes, inter vulnerum foramina reiecto auro, diuinum hoc nomen ſcriptum berillabat! Sic Iſaias 62. iuxta ſonum Hebraicum. *Iſai. 62.* *Vocabitur tibi nomen, quod os Domini perforauit.* Nullum fiet vas aptius ad portandum Ieſu nomen, quàm ibi abiecto auro, excluſis, abdicatiſque ſæculi diuitijs, & paupertate ſordeat, & ſcalpellum, ferrumque patiatur. Ecce modò lapis ipſe angularis Chriſtus, lapis, inquam, pretioſus, abſciſſus ſine manibus, vbi Ieſu nomen recipit, quas ſuſtinet ſanguinolentas manus. In ſtabuli ſordibus naſcitur, ditior paupertate, octiduanus ſubijcitur gladio, percutitur, perforatur, & intereà ſalutiferum Ieſu nomen berillat, radiat.

§. III.

Ieſu nomen ſalutare alas indidit Deo vt in noſtram medelam aduolaret.

ORientem Deum ſpeculari Theodoretus, & Cyril. Alex. illi

Mal.4. illi aptant illud a Malach.c.4.præfa-
tum. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius.* Quibus meritò Arias Montanus miratur nouum orientis Solis ornamentum, nempe velocitatem alarum. Solis currus, ſolis equi decantatiſſimi fuerunt apud profanos, imò Zacharias ait, *Quadriga tua ſaluatio.* Quis ergo orienti iuſtitiæ Soli adimit currus, quis notos equos excluſit, & indidit Soli alas? Id minimè obſcure a Malachia inſinuatur, ait enim, *Sanitas in pennis eius.* Et quidem ſalutis nomen aſportatum curruum moras faſtidiens alas excogitauit, curſum reſpuens, volatum adamauit, vt quam ocyſſime hominibus inderetur ſalus. *Fallax equus*
Pſal.32. *ad ſalutem*, ait Pſal. 32. & ideo, *anima noſtra ſuſtinet Dominum, & in nomine ſancto eius ſperabimus.* Nomen, in quo nos omnes ſaluti ſimus, Ieſus eſt, ſalus eſt, Ieſus, & ſalus, quæ non equo, nec curru vehitur, ſed fit ales, vt concito volatu noſtris me-
Mach. deatur animis. Hinc pulcrè D. Macharius hom. 44. inquit. *Nequit anima per ſe ipſum tranſmittere acerbum mare peccati, & difficilem abyſſum caliginis affectionum, niſi ſuſceperit ſubtilem cæleſtem, & volatilem ſpiritum Chriſti*: Expende illud, volatilem ſpiritum Chriſti, etenim niſi ſalutiferum Ieſu nomen volaret, niſi Ieſus, niſi ſalus inderet Domino alas, ſanitaſque in pennis oriretur, omnino periret genus humanum. Sed cum nomine Ieſus, cum ſalutis, & ſanitatis appellatione accepit Dominus, & nos omnes accepimus ſpiritum volatilem, quo ocyſſimè a malis liberamur.

Volatilem hunc ſpiritum à Ieſu nomine ortum præſenſerunt rebelles illi Angeli, qui Luc.4. clamabant. *Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti ante tempus perdere nos.* Vola-
A tilem, & ocyſſimum a Ieſu ſpiritum prædicant, & dum ſibi deflent exitialem, inuidi reticent hominibus ſalutarem. Vnde meritò Tertul. lib.4. in Marc. cap.7. fatur. *Increpuit illum Ieſus planè vt inuidioſum, & in ipſa confeſſione petulantem, & malè adulantem, quaſi hæc eſſet ſumma gloria Chriſti, ſi ad perditionem Dæmonum veniſſet, & non potius ad hominum ſalu-*
B *tem.* Et quidem, quòd Dominus feſtinauerit, quod præcurrerit, quod euolarit, non ab alio, quam a nomine ſalutari accepit. Nomen Ieſus ſalus communicanda hominibus, non ruina Dæmonum fecit Dominum tempora præcurrere, & ad humana euolare. Quod antiquitus inuiderat nobis Angelus ante caſum: etenim
C meditatus Bern. hiſtoriam illam Euangelicam Magdalenæ, cuius olei ad caput Chriſti Domini effuſionem expauens, & indignans Iudas murmurabat, dicens, *Vt quid perditio hæc?* Sic fatur ſer. 16. in Cant. *Putas ne Lucif.r ille, qui mane oriebatur, antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inuiderit, & ipſe olei effuſionem, vt per ſe ipſum iam tunc muſſitaret dicens indignabundus intra ſe,*
D *vt quid perditio hgc? Verum quid illi profuit? Nihilominus tamen tu in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos, & dicit populus acquiſitionis, oleum effuſum nomen tuũ.* Ecce tibi quam feſtinauerit inuidia Diaboli, vt nomen nobis eriperet ſalutaret, ſed plus feſtinauerat nomen ſalutiferum ſe effundere in homines. Etenim ſalutem euolantem, Ieſum effuſum hominibus animaduertens
E Diabolus continere feſtinauit; verũ ſanitas in pennis feſtinior ad nos accedit, & inuocatum eſt nomen ſalutis ſuper nos, & dicit populus acquiſitionis, oleum effuſum nomen tuum.

No-

§. IV.

Nomen Ieſu omnibus linguis apparet celebrandum, omnibus gentibus proficuum.

NOn ſolùm affirmat Paulus Auguſtiſſimum Ieſu nomen orbi exhibendum, vt in nomine Ieſu omne genuflectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Sed inſuper addit, *& omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus in gloria eſt Dei Patris*. Nimirum quod omnium ora, & linguæ per vniuerſum orbem intonent hoc Ieſu celeberrimum nomen. Non in ſilentio placet laus tanti nominis; ſed Hymnis, & Canticis, nouiſque laudum præconijs extollendum Ieſu nomen. Id quod notauit D. Zeno ſerm. 4. de Natiuit. de Ieſu dicens. *Hic Sol noſter, Sol verus, qui clariſſimos ignes mundi geminos aſtrorum, candentiumque polorum claritatis ſuæ de plenitudine accendit. Hic eſt, quem per ambitum totius orbis non muta quatuor animalia, ſed ſalutiferis prædicationibus quatuor circumferunt Euangelia.*

Metuebant nationes euulgationem Dei tutelaris nominis, vt Plutarchus refert lib. Problematum, & Plinius reddit rationem lib. 28. cap. 2. Imò quod diuiniſſimum eſt, ſanctiſſimum Dei nomen Iudæis ineffabile erat, nec apud illos nominari, aut explicari licuit. Sed ecce tibi vocaliſſimum Dei nomen Ieſu per omnium ora volitat venerandum, non occultò, ſed marte, vt aiunt, aperto, mala cuncta detriumphans. Huc retulerim, quod acutè notauit Hieron. Pſalm. 75. accidiſſe Eliſæo 4. Reg. 6. Orauit enim Propheta, vt pueri aperirentur oculi, quibus videret Deum pro ſe pugnantem, *& apertis oculis vidit puer currus, & equos*. Tunc Hieron. *Videte quid dicat, currus, & equos. Nemo hominum erat ſuper ipſos: ſed erant ſoli currus, & equi*. Et cur ſoli currus? cur ſine ſeſſore equus? *Aſcenſor autem erat Dominus*. Erat quippe Dominus aſcenſor equorum, vt auxilium præberet, ideo occultus, ideò minimè apparet Hebræo, ideò nec videri, nec nominari permittit, ſolos currus, ſolos obijcit equos, animalia muta præmittit. Verùm modò poſtquam Dominus Ieſu nomē accepit, ipſe adeſt omnibus patentiſſimus, videri amat, prædicari cupit, & per ambitum totius orbis, non a mutis animalibus, ſed Euangelicis vocibus explicari, & prætendi procurat. Vt vere D. Cyprian. orat. de Natiu. dicat. *Conſilium antiquum prodijt palàm, nec iam ſecretum eſt, ſed innotuit publicè in conſpectu gentium reuelata Chriſti benignitas*. Iam Malachiæ perſpicuum eſt illud celebre præconium, *orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius*. Adeò a nomine ſalutifero patet manifeſta omnibus ſalus, vtpotè quæ effulgeat de ſubſolis radijs. Hinc paralyticum illum Euangelij, a turbata aqua Piſcinæ ſalutem expectantem alloquitur Bern. ſerm. de diuite. *Stulte ecce oleum ſalutiferum Ieſu, cuius nomen eſt oleum effuſum*, non aqua in paruum locum coarctata vni tantum homini ſalutaris, & primo. *Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatem, ecce fons olei miſericordiæ, in quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen eſt effuſum oleum, id eſt, omnibus gentibus manifeſtum*. Non iam vni populo, non vni nationi, ſed omnibus generaliter primis, & nouiſſimis prædicandum patet.

Fallor, ſi huc non ſpectat illud Leuit. 26. *Ponam tabernaculum meum in*

Cypriaǹ.

Ioan. 5.

Bern.

Leu 26.

no-

vobis, & non vos abominabitur anima mea. Vbi ſeſe publicandum, & euulgandum mortalibus promittit Dominus, ne deinceps abominetur nationes. Sed expende illud, & non vos abominabitur anima mea. De quo pulcrè D. Cyril. lib. 16. inquit. *Nunquid putamus quòd Deus habet animam, ſicut homo? Abſurdum eſt hoc ſentire de Deo: ego autem audio, & dico, quia anima Dei Chriſtus Ieſus eſt: ſicut enim Verbum Dei eſt Chriſtus Ieſus, & ſapientia Dei, ita & anima Dei.* Sanè fœtus dum inanimis eſt occultiſſimus manet in vtero, nec ſentitur, niſi forſan in grauedine, vel alio moleſto affectu: cum verò animatur, ſtatim vitalibus motibus ſeſe prodit, nec quieſcit, donec in lucem prodeat manifeſtus. Sic Deus antiquitus occultiſſimus erat, vix in paruo Iudææ populo notus quaſi exanimis fœtus; verùm, vt viuificum Ieſu nomen accepit, quaſi acciperet animam, ſic ſeſe omnibus manifeſtat & videri, & euulgari amat. Vnde illud eſt eleganter notatum a D. Bern. ſerm. 1. in Epiph. vbi expendens, quod Angelus aliqua docuerit de Chriſto Domino, & alia reliquerit, quæ poſtea publicauit Paulus ſic finit. *Vnum eſt in quo conueniunt Apoſtolus, & Angeli, qui de Chriſti Natiuitate loquuntur, id eſt, in nomine Saluatoris. Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam Gabriel loquens indicat nomen ſolum, & vocabis, inquit, nomen eius Ieſum. Ad Ioſeph veniens Angelus non ſolum nomen protulit, ſed & cauſam eius interpretatus eſt, dicens: Et vocabis nomen eius Ieſum ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum. Paſtoribus, quoque annuntiatur magnum gaudium, natum illis Saluatorem Chriſtum Dominum. Simile aliquid Paulus loquitur ad Titum 3. apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri. Bene dulce nomen nullus ex ipſis tacuit, quia hoc mihi maximè neceſſarium fuit.* Sic ille ponderat, quàm conuenerint omnes in Ieſu nomine euulgando.

Cyril.

§. V.

Auguſtiſſimo Ieſu nomine vniuerſa creaturæ honorem habent. quod vniuerſa bona dicantur IESVS.

OMne genu flectitur Ieſu nomine inuocato: inſenſibilia etiam tanti nominis virtutem venerantur. Ieſus Naue diuino actus ſpiritu iuſſit Solem ſtare, & ſtetit Sol quaſi curſus ignarus. Quem ſic ſtantem alloquitur D. Baſ. ſerm. de transfig. *Conſtitiſti Sol aliquando victoriam Hebræam ſpectans, reueritus eſt ieſum ducem, qui imperauerat conſeruo honorans Domini appellationem.* Rurſus dimiſſa, arca fœderis a Philiſtæis conſtitit in viri cuiuſdam area, qui ſtrenui huius ducis nomini communicabat. Conſtitit, inquit Iuſtinus Martyr, ibi: *virtute nominis.* Et ſanè hoc vno inuocato Ieſu nomine omnia bona tibi conſiſtere faciet, tibi Sol, tibi felicitas, tibi arca cæleſtium theſaurorum ſtabit, & quouis pernici volatu bonæ gratiæ pertranſeant, Ieſu audito conſiſtent. Quid mirum? Quid etſi præceps currat, audito proprio nomine non conſiſtat, quamuis ocyor curras ventis, ſi compelleris, ſi vel ab incerto nomen tuum compellari audies, naturaliter tangeris corde, & ſtabis, Ieſu nomen, nomen proprium eſt omnium felicitatum omnium bonorum omnium gratiarum, ſic Ieſu audita, cuncta bona conſiſtent, & ſiſtent gradum. Quod Iſaias dixit, nimirum virum vnum apprehendent

Ioſue. 1. Baſ. Iſai. 4.

dendum à ſeptem mulieribus dicentibus. *Tantummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos.* Sic Orig. expendit hom. 4. in Iſaiam. *Quid eſt inuocetur nomen tuum ſuper nos? Ego ſum ſapientia; volo tuo nomine vocari, vt ego Sapientia dicar Ieſus, vt intellectus, & conſilium magnum, & fortitudo, & ſcientia, & pietas, & timor Dei nominetur Ieſus, vt omnia in omnibus nomẽ tuum fiat.* Sic ille, vniuerſa Spiritu ſancti dona credẽs nuncupari Ieſus, vt audito hoc nomine omnium bonorum proptio quodlibet bonum tibi conſiſtat. Hinc Arnold. Carnot. tract. vlt. de ſeptem Verbis Domini in Cruce, rationem reddit, cur ineffabile Dei nomen in lamina auri ſuper ſacerdotis caput geſtaretur, ait. *In ſuperioribus quidem hoc nomen ponitur, vt quicquid vndique eſt, quantumcumque ſit ſe cognoſcat inferius ſe fateatur indignus, & ſi quid habet candidum ſi quid conſpicuum ad illud nomen referat, vnde accepit, illique excellentia deuotus adſcribat.* Quippe nulla habet homo bona, quæ non debeat accepta referre nomini ſalutifero.

Orig.

§. VI.

Nomen ſalutiferum Ieſu non cohiberi poteſt à ſalute cauſanda.

PVlcrè a ſponſa dulciſſimum Ieſu nomen oleum dicitur effuſum. Etenim oleum difficillimè præ omnibus terminatur. Diffuſa aqua, vel a puluere conglobata ſiſtitur, verùm oleum effuſum cũcta penetrat, omnia peruadit, ſuoq. ſucco diffundit. Sic Ieſu nomen Auguſtiſſimum nulla vi, nullius arte cohibetur, quin omnibus exhibeat ſalutarem ſuam virtutem. Queribundus Iudæos, iratoſque, quòd Paralyticus in Sab-A bato ſanitatem accepiſſet, argutè pugit ipſe dicens. *Ieſus eſt qui fecit me ſanum.* Ad hæc D. Gaud. tract. 2. de Paral. *Sciebat, ait, vtpotè Hebræus nomen Ieſu ex virtute deſcendere ſanitatis. Ille ergo, inquit, fecit me ſanum, cuius & nomen ſalus eſt: & quomodo poteſt ſalus per præſcriptam legem prohiberi ut ſanet?* Non lex aliqua, non vis, non poteſtas, non induſtria poterit ſalutem a Ieſu dimanantem impedire. Adſit Ieſus; & quãtumuis natura, quantumuis lex reclamet, erit ſalus. Norant ſanè hanc virtutem, & efficacitatem ſeptem illæ mulieres, quæ apud Iſaiã apprehenſo viro clamabant. *Tantummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos.* Interlinealis ſuper illud, *nomen*, affingit Ieſus, & S. Greg. hom. 25. docet, *quòd per ſeptem mulieres vniuerſitas meretricum ad Dominum reuertentium deſignatur.* Omnes ergo hæ languidæ, luridæ, infirmæ, apprehenſo Chriſto, id vnum poſtulabant, quod ſuper illas nomen Ieſu inuocaretur; quo ſolùm inuocato ſalutem in ſe ipſas proficiſcendam ſperabant. Non enim inuocatur Ieſus, & non ſanat; ſi ſalutiferum nomen adſit, nulla vi prohiberi poterit, quin ſolitam profundat ſanitatem.

Ioan. 5. — Gaud. — Iſai. 4. — Greg.

(Marginal letters: A, B, C, D)

§. VII.

Ieſu ſalutiferi bona non habentur, niſi per luctam per ſanguinis effuſionem, per Crucem.

E CVm audis ſalutiferi nominis bona & maxima, & præſtantiſſima, ne putes illa otiantibus præparari; ſed ijs, qui dura virtute ſubeunt certamina. Nõ enim inter Ambroſias, inter nectareos calices Ieſu nomen radiat; ſed inter ſanguinis effuſiones, non a floridis ſertis; ſed

a cruce

a cruce ſplẽdorem eiaculatum. Dum pace gaudebant Dei ſerui, nunquam Ieſu nomen inter illos audiebatur, verùm vbi gladij ſtringendi fuere, vbi ineundum certamen, vbi conſligendæ cum hoſte manus, Exod. 17. ſtatim dixit Moyſes ad Ieſum, *Elige tibi viros, & pugna contra Amalech*. Inter arma, inter pugnas, inter ipſos bellicos tumultu incipit Ieſu nomen in primis euulgari. Id

Orig. quod notat Orig. hom. 11. inquiens, *vſque ad hunc locum beati nominis Ieſu nuſquam facta eſt mentio. Hic primum vocabuli huius ſplendor effulſit. Hic primum vocauit Moyſes Ieſum*. Odit Ieſu eos, qui neſciunt pro virtute pugnare, qui inhonoram pacem cum vitijs habent, in his non ſpectabitur Ieſu radius. Tunc primò Ieſu nominis potieris claritate, cùm primùm ob virtutes tutandas ſanguine madeas, cùm te mille pugnis maceres, cùm in vita tua, & ſudor, & crux appareat. Ecce dum Ieſus Naue Amaleticas hoſtiliter ſequebatur, Moyſes de victoria ſollicitus in monte orabat expanſis in cęlum manibus. Sed cur expanſis in cælum orat manibus? Nonne deuotius oraret humi proſtratus manibus pectus contundens? Sic orauit Anna Samuelis mater; ſic Publicanus ille Deo gratiſſimus. Cur non ſic Moyſes oras? Cur manu expandis? eleganter, & verè in rem præſen-

Tertul. tem id attigit Tertull. lib. 3. aduerſ. Marcion. *Iam verò Moyſis, quid vtique tunc tantum cùm Ieſus aduerſus Amalech præliabatur, expanſis manibus orat reſidens, quando in rebus tam attonitis magis vtique genibus depoſitis, & manibus cædentibus pectus, & humi facie voluntate orationem commendare debuiſſet? Niſi quia illic, vbi nomen Domini dimicabat, dimicaturi quoque aduerſus Diabolum crucis erat habitus neceſſarius, per quam Ieſus victoriam eſſet relaturus*. Et quidem non Ieſus vinceret hoſtes, niſi in expanſione manuum Moyſes crucem adumbraret, nihil enim boni a Ieſu habetur, niſi per crucem, per mortificationem, per dolorum tolerantiam. Te in crucis modum conforma quicunque velis ſalutiferis nominis Ieſu victorijs, & felicitatibus illuſtrari. Hinc Malachias capit. 4. notanter ait. *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitia ſanitas in pennis eius*; quaſi nominis Ieſu ſplendores, & ſalutes nullũ efficiant, quem iuſtitia non commendauerit. Non enim ſine puluere obtinenda eſt a Ieſu ſalus.

§. VIII.

Ieſus plenè, & perfectè claruit per apertos cælorum muros, hominibus introductis in vitam.

IAm cupit animus totum, quod Ieſus eſt, aliquo modo enucleare: ter enim precipuè aſſumitur hoc Auguſtiſſimum nomen, vt eius plenè, & perfectè virtus clareat. In Circumciſione primò ſolemniter vocatum eſt nomen Ieſus; in Cruce deinde inciſum, poſtremò in Aſcenſione manifeſtatum. Dicit namque Actor. 1. *Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis*, quaſi a puluere, & ſanguine paſſionis ænea cælorum mœnia proſtrata, ſaluato repleat homine, & Ieſus maximè appareat. Hinc acutiſſimè Anaſtaſius Sinaita Angelorum præfata verba, quibus ſtupentes Apoſtolos de Saluatoris aſcenſu ſolantur, ita notanter legit. *Sic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis*, quaſi innuerent, tunc maximè Ieſu compellationem plenam, & perfectam radiare. Aſpicitis, inquam, aſcendentem Magiſtrum a puluere in glo-

riam,

riam; & per patentia æthera genus introducere humanum? Quid mirabile? Sic Ieſus, ſic ſalutiferi nominis adimplet vocabulum, cęcos quandoque illuminauit, ſic lux mortuos euocauit; ſic vita hominem ſibi vniuit, ſic Emmanuel. Modò proſtratum homiuem ſuperato prælio per patentia mœnia ſalutis ingerit ciuitati, ſic Ieſus.

Iudæos de Saluatore ſuo Paralyticus homo commonefaciens cæleſti
Ioan. 5. iam madidus ſpiritu ait, *Ieſus eſt qui me fecit ſanum?* Ieſu verè plenum, & perfectum vocabulum miſeris prænuntians animis. Hoc myſte-
Gaud. rium ab iſtis verbis elicit D. Gaud. tract. 2. de Paral. ſic fatus. *Ieſus filius Naue, iubente Domino circuiuit ciuitatem Iericho, & cadunt hoſtiles muri motu diuino, vt anima Iudæorum de belli diſcrimine ſaluarentur. Itaque cum dicitur, Ieſus eſt, qui fecit me ſanum, admonentur Iudæi ex nominis communione opera non condemnare ſimilia.* Quaſi Paralyticus ex vmbra veri Ieſu horam prænuntians diceret, quid receptam ſalutem reſpuitis? Ieſus adeſt, cadentibus muris Ierichuntinis, cum ſuperato prælio ſalui Iudæi ictroducerentur. Ieſu Naue ſtrenui ducis veneramini gloriam immortalem. Ecce Ieſus Iudæos ſaluans, ecce qui de belli diſcrimine educit genus humanum, & ſic Ieſus, ecce qui æternum clauſos cœlorum muros proſternit, perque apertos cælos ſaluandorum agmina agit, omnimodæ ſalutis aſſertor, & cauſa. Sic Ieſus, ſic cum illo Ieſu comparata gloria veri & perfecti Ieſu magis claret. Si illum vtique Ieſum nouiſtis per deiectos muros Iudæos introducentem ſaluos, veneramini & hunc, qui per patentia cælorum mœnia introducit totum genus humanum, & ſic veri Ieſu perficit, & adimplet vocabulum. Hinc finiat

A Epiphanius ſerm. de Aſcenſ. dicens. *Hic eſt Ieſus, quandoquidem is ille eſt, qui hominem terrenum ſibi conſociauit, conſociatumque cæli ciuem adſcripſit, cælorumque incolam conſtituit.* Hæc ille, vt Ieſu nominis exponeret efficaciam.

§. IX.

B *Ieſus eſt nunc maximè, cùm prœliorum ſe oſtendit domitorem, & triumphatorem.*

RVrſus, aſcendente Domino a paſſionis puluere in cæleſtem gloriam, conſopitis præliorum tumultibus, meritò ex Sinaitæ ſententia ingeminant Angeli illud, *ſic Ieſus.*
C Quippe Ieſus Martiali a decore licuit illuſtrari. Ita D. Dyoniſ. Areo- Dion.
pag. capit. 2. de Eccleſiaſt. Hierarch. de noſtri Ieſu gloria verba facit. *Vt optimus in militibus effectus eſt, qui pro eorum libertate decertans de certantibus quidem tanquam perfectus Deus aſcendit gaudens.* Ecce totum Aſcenſionis Chriſtiferæ gaudium, militare, non aliter aſcendens, quàm
D optimus in militibus, quàm pro hominibus liberandis hoſtes deuaſtans, prælia mille ſuperans. *Sic eſt Ieſus.*

Id quod in nomine Ieſu notauit Orig.
Orig. hom. 1. in Ioſue. Vbi expendens, quod tunc vocatur Ioſue Ieſus a Moyſe, cum iubetur ducere exercitum, ſic ait. *Hic ergo vbi primum diſco nomen Ieſu, ibi continuò e-*
E *tiam myſterij video ſacramentum Ducit enim exercitum Ieſus.* Cum prælio, cum hoſtium expugnatione inditâ Ieſus primum cognominatur, & quidem Dominus cum aereas poteſtates deuaſtans, cum hoſtium expugnator aſcendit, cum militarem triumphum pro hominibus liberandis

diſagit, ſic eſt Ieſus. Accinit illa D. A
Auguſt. Auguſt. ponderatio, qui Pſalm. 46. verba ab Angelis facta, vt aſcendente Domino obſtupefactus edocerent, ſic explanat. *Hic eſt Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis. Hic, inquit, eſt Ieſus, quaſi illi non ſcirent, quia ipſe erat Ieſus: paulò ante eum non viderant? ſecum loquentem non audierant? Ipſi ergo neſciebant, quod ipſe eſſet Ieſus?* Ieſum viderant, ſæpius Ieſum audie- B
rant; ſed quid eſſet Ieſus numquam illis innotuit, vſque dum excuſſo ſtadij puluere expugnatis hoſtibus, victor aſcendit ad Patrem. Qui inter victricia agmina, qui captiuitate ipſa præmiſſa, qui cinctus vndique ſpolijs; qui medijs triumphalibus choris cęleſtē ædificat ciuitatem. *Hic eſt Ieſus, & ſic eſt Ieſus, minimè aliter,* qui victoriam ſine puluere, qui ſine agone brauium meditabantur, Ieſum prorſus ignorabant. Vnde meritò edocentur, quod hic eſt Ieſus, qui a puluere, & agone tenebrarum detriumphat poteſtates.

§. X.

Ieſus eſt, qui proprium figmentum ſuum in æternam felicitatem reſtaurat.

NOn ab alio factum; ſed a ſe conditum hominem Chriſtus reſtaurat; è ſuarum creaturarum grege raptam ouem repetit, & inuenit pallentem, & humeris reducit ad caules, & ſic Ieſus apertè monſtratur. Hinc acriter pungit Tert. Tertul.
lib. de Trin. neſcio quem efficticium ab hæreticis Saluatorem, qui minimè ſuis figmentis ſalutem dabat. E
Ait enim. *Si ſaluare vis, feciſſes hominem cui ſalutem dares.* Et paulò ante. *Quid tibi cum mundo creatoris? Quid tibi cum homine conditoris?* Is vnus Ieſus, vnus Saluator, qui condidit, qui creauit, primum conditor, pri-

A mùm creator, & conditam creaturam reficiens, propriam ouem reducens in caulem, ſic Saluator, ſic Ieſus.

Vt Ieſu nomen Angelus explicaret Luc. 2. ait, *ipſe enim ſaluabit populum ſuum*, non alterius conditoris populum: ſic expendit Cyrill. Alex. de Incarn. Vnigen. cap. 3. *Chriſtus porrò, quia factus homo vnctus dicitur, iuxta nos humanè: ita etiam Ieſus quod ſaluabit nos, id eſt ſuum populum, quod maximè eum demonſtrat Deum verè, & natura omnium Dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur, decet magis omnia dici eſſe vnigeniti.* Quia vnctus, ſic Chriſtus, quia populum ſuum, cuius Dominus, & Deus, & creator erat, ſaluauit ſic Ieſus: non in alie- Luc 2. Cyril.
B
C nam meſſem intrauit, non alteri creatori miniſterium præbuit, id antichriſti, & inanes Ieſuitæ præſtarent. Hinc Hugo Victorinus lib. 1. Miſcell. tit. 87. *Deus homo factus eſt, vt idem eſſet Redemptor, qui creator, ut de ſuo liberaretur homo.* Qui verus Ieſus, & Saluator a ſe conditum hominem reſumit, & in cæleſtem paradiſum nititur complantare. *Vbi* H. Victo.
D *nunc ſunt*, ait Epiph. ſerm. de Aſcenſ. *qui Circenſibus ludis, equorumq. curſationibus capiuntur, vbi, qui inſignium aurigarum celeritate obiectantur? Agedum venite, aurigamque per cælorum ſpatia admirabiliter currentē cernite. Adeſte, quæſo nouumq., & ſtupendum agitatorem ſpectate, nempe creaturę opificem, humana creatura quaſi vehiculo vtentem. Eia aurigam non qui currum incompoſitè in terra regat conſpicite, ſed qui nouo modo, moreque curſum* Epiph.
E *per cęlos tenet.* Hæc ille. Vbi expende illud creaturæ opificem humana creatura quaſi vehiculo vtentem. Quandoquidem dum opus ſuum reficit, dum a ſe conditum figmentum redintegrat, dum propriam creaturā

ſaluat;

ſaluat: ſic Saluatoris agit triumphū, ſic verè Saluator, ſic Ieſus in tota ſui nominis claritate conſpicitur. Hinc Anaſtaſius Sinaita lib. 3. de rectis fidei dogm. inquit, *Oportebat eum, qui verè, & ſecundum naturam Rex noſter erat, nos qui Tyrannico imperio premebamur illegitimi planè Domini non deſerere improuiſos; ſed inſignia noſtræ captiuitatis ſibi inducere, ac nobiſcum familiariter congredi, vt diſtrupto pariete ante nos ingreſſus ad ſe traheret ſibi congeneres.* Et ſic omnino verè apparet IESVS.

Sinait.

CAPVT VI.

De Ieſuitis, ſiue de Societatis Ieſu viris.

SAlutifero Ieſu nomini vix ſeparare potuit Ieſuitarum, ſiue virorum è Societate Ieſu ordinem magno mundi bono hoc noſtro ſæculo adoleſcentem. Non tamen eſt animus magna, & glorioſa huius ordinis facinora percenſere; magna enim relinquo magnis tractanda. Puſillus ego in parentem id ſolum laudis decantabo, quod à tanti nominis appellatione receptum habet.

§. I.

Nomen Ieſu Societatis viros obedientia præcellere facit.

QVam ſit obedientiæ adnatum Ieſu nomen ille ignorabit, qui Paulum ignorat ad Philip. c. 2. dicẽtem de Chriſto Domino, quod ſit *factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus, exaltauit illum, & donauit illi nomẽ,*

Philip. 2.

Buza in Euang Tom. 1.

A *quod eſt ſupra omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur.* A ſumma Chriſti Domini obedientia inuentu Ieſu nomen, vbi niſi in obedientiſſimis viris requieſceret? quid aliud quam obedientiam Ieſuitarum inſpiraret? eamq. obedientiam, quam B. Ignatius Societatis collector ſub figura nauis ſine arbore, & acu filijs perſuaſit. Ecce, aie- B bat ille nauis ſine arbore, & ſine acu medio fluctuans in mari, hac obedientiæ ductu tranarem maria; huic Ieſuitæ veri ſuam debent obedientiam conformare. Et cuius nauis in medio mari viam ſtupebat, ſiue ignorabas ſapiens? Reſpondeat Carthuſianus, *Per viam nauis deſignatur conuerſatio Eccleſię, quę in hoc ſeculo nequam tanquam in procelloſiſſimo* C *Oceano, directionibus Prælatorum, & proceſſu virtutum inenarrabiliter alteratur.* Ecce tibi Ieſuitarum œconomia perſpicuè deſignata, qui eò intendunt, vt Prælatorum aſpirentur aureis, vt inenarrabiles vias capiant. Medio in vitæ ſalo conſtituti, nulla ſubnixi arbore, & puppes deſpicientes, & clauos, Prælatorum vel tenui ſibilo vndique terrarum D exſibilantur. Duas naues vidit Chriſtus Dominus Luc. cap. 5. Alteram Petrus gubernabat, qui iuſſus a Domino retia mittere, eam multitudinem piſcium cœpit trahere, quàm vix vna caperet nauis. Porrò, ne prædam amitterent, *annuerunt ſocijs;* illi protinus ad nutum parent & accurrunt. Qui erant hi Apoſtolorum ſocij, qui vel nutui accurrentes pa- E rent? *hi ſunt,* inquit Theophylactus, *qui interpretantur ſcripturas, & docent Apoſtolica. ſimulq. cum Apoſtolis trahunt & piſcantur homines.* Dixiſſet penè, hi ſunt Ieſuitæ; qui magis Apoſtolorum ſocij, quam viri è Ieſu Societate, habitu, & profeſſione inuẽti Apoſtoli? *Nauis obedientis*

Carth. Luc. 5. Theop.

R vocatur.

Digitized by Google

vocatur ab Hug. Card. hæc Petri ſocia nauis, nauis, inquam, Ieſuitarum, qui nutui obedientes Prælatorum ſine fine currunt, & diſcurrunt quoquo verſus homines capiendi demonſtrantur.

§. II.

Ieſu nomen in Ieſuitis præcipuum tuum Eccleſiæ capiti exhibitum maximè demonſtrat, & eorum in hoſtes efficaciam.

Cant. 7. DVlciſſimi Ieſu vox eſt illa ad ſponſam in Cant. 7. *Pone me vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* E pulcherrimis ſponſæ partibus vni brachio inhærere malens. Hinc D. Bern. ſerm. 15. Cant. *Habes iam vnde brachio medearis, habes, inquam, in nomine Ieſu.* O felix Eccleſiæ brachium, quod nomine Ieſu præfixo illuſtraris! quod Ieſu nomen tenes! Aſt ſcire cupis, qua pulcritudine Eccleſiæ brachia Ieſu nomen trahant? Id vt explicem, nota pulcram allegoriam, qua Eccleſiæ caput, & membra dum nititur delineare ex capite, & membris corporis humani, hæc D. Ambr. lib. de Ambr. arca Noe cap. 7. verba facit. *Capiti autem noſtro proxima dextra læuaq. brachia ſunt, quæ arcem Imperialem tanquam firma tuentur cuſtodia, & hæc in nobis validiora, quò propinquiora capiti.* Hoc brachiorum munus, nempe capitis arcem tueri, caput defendere, capiti coniugi propinquius. Hoc brachiorum munus ſingulariter exprimit Ieſuitarum obſequium Eccleſiæ capiti exhibitum. Qui quidem ex particulari, & proprio ſui inſtituti voto, Romani Pontificis obedientia obſtringuntur, tantumque caput firmiſſima tuentur cuſtodia. Ideoque (putarim) hæc Ieſuitarum brachia orta in Eccleſia ſunt, quando Lutherus abortus, cum enim hic primus in Pontificem Romanum deſæuiret, brachiorum erat ictum in caput contortum retundere, & caput integrum cuſtodire. Quo brachiorum obſequio captus Dominus his optat teneri brachijs, pone me vt ſignaculum ſuper brachium tuum, vt Ieſu nomine roborata, & inſignita brachia capitis cuſtodiam, & obſequium æternare nitantur. Habuit etiam Roma ethnica ſua brachia, & validiſſima, & robuſtiſſima, quibus Romani Imperij caput cuſtodiebatur. Etenim qui ab Imperatoris cuſtodia erant milites brachiati cognominantur, quibus inſigne fuit Mercurij virga, nempe Caducæus pacifer. Sic Chriſtiana Roma Ieſuitarum Phalangem habet brachiatam, qui arcem Imperialem, nempe Eccleſiæ caput, firmiſſima tenetur cuſtodia, qui pacificam Euangelij virgam vbique gentium efferunt ad miraculum. Hos brachiatos Eccleſiæ milites, dum prænouit Iſaias, illud fuit effatus. *Erit tranſitus virgæ fundatus.* Tranſibat ſanè, & pertranſibat nationes virga pacifici Euangelij à ſapientiſſimis religioſiſſimiſque viris aſportata. Verum hic virgæ tranſitus non erat ſic firmiter, & ſtabiliter fundatus, donec Ieſuitarum brachia ſpeciali voto ſe deuouerunt Pontifici Romano per vniuerſum orbem terrarum contempto etiam ſanguine ſeminanda. Etenim quodlibet opus pium quamuis fiat, non cenſetur fundatum, donec aliqua Reſpublica, ſeu familia ſe, ſuaque obſtringat ad tale opus peragendum quotannis. Ita modò probato Ieſuitarum inſtituto ſe deuouentium voto, vt ſine ſpe, & metu terrenorum quolibet mittantur, iam tranſitus virgæ erit fundatus, Iſa. 30.

hiſque

hiſque Eccleſiæ brachijs Ieſum pr-
tendentes barbariſſimorum homi-
num nationes pertranſiuit. Nec non
virga Euangelica felici dextra ei a-
culabitur, vt certo citius proſternat
hoſtiles gigantes. Percuſſurus Da-
uid gigantem Philiſtheum 1. Reg.
17. *Miſit manum ſuam in peram, tu-
lit lapidem & funda iecit, & percuſſit
Philiſthæum in fronte, &c.* Vnde
puero tanta dexteritas? Quæ pueri B
virtus ſic certum lapidem direxit, vt
non aberraret a ſcopo, vt hoſtem
Chryſ. proſterneret? Accipite Chryſoſt.
hom. de Dauid, & Saule ſic diſſeren-
tem. *Neque enim vulgari more pro-
iecit lapidem; ſed prius dixerat. Tu
uenis ad me in Dijs tuis; ego autem ue-
nio ad te in nomine Domini Sabaoth.
Atque hæc locutus emiſit lapidem,* C
*a que hac vox lapidem velut manu di-
rexit in Goliath, hæc pauorem incuſſit
barbaro, hæc hoſtis cõfidentiam fregit.*
Et ſanè non aberraret manus a voce
nomen Domini annuntiante dire-
cta, & confirmata. Non equidem
Ieſuitæ vulgari modo pro religione
ineunt certamina; ſed in nomine
Domini; ſed Ieſum corde, & vo-
ce, & brachio præferentes. Vnde D
huius nominis vox iactus velut ma-
nu dirigit, & tela eorum fert in ho-
ſtiles phalanges, ne vacuæ reuer-
tantur, hæc pauorem incurit hære-
ticis, hæc hoſtium confidentiam
frangit.

§. III.

Ieſu nomen inditum B. Ignatij filijs, maximis illos bonis cumulauit. E

ECcleſiæ Chriſtianæ bona Dei
nomini deberi prædicit Iſaias
Iſa. 3. c. 3. cum ex verſione 70. fatur. *Oculi
tui videbunt Hieruſalem ciuitatem o-
pulentam, tabernaculum, quod nequa-*

A *quam transferri poteſt, nec auferentur
claui eius, nec funiculi eius diſrum-
pentur, quia nomen Domini magnum
vobis.* Dixiſſet penè: videbunt oculi
tui Societatem Ieſu, ciuitatem opu-
lentam: ſed vnde opulentam? Vnde
primis vnguiculis tam magna, tam
glorioſa cæli bona tenuit? Vnde tam
citò de rore cæli, a ſummo benedi-
ctionem accepit? Vnde in gentẽ ma-
B gnam facta eſt? Vnde literas didicit
Cantabri filia? Sanè, *Quia nomen
Domini magnum illi.* Pondera nomẽ
Domini magnum, id eſt, iuxta Cy-
rill. in tota ſua magnitudine, & am-
plitudine nominis Dei. Vbi Deus
Abrahamo ingentes glorias promi-
ſit Gen. 17. vt promiſſiones fœdere
ſempiterno firmaret, literam, *He,*
C nominis diuini, Abrahami nomini
addit, vt deinceps vocaretur Abra-
hamus. Id quod animaduertẽs Hie- Hieron.
ron. ait. *Quam literam de ſuo nomine
communicari voluit Deus cum nomine
Abraham vt oſtenderet non modò ſe
bona ſua impertiturum ei; verum etiã
ſe ipſum.* Quæ igitur bona commu-
nicaret illis, quibus non vnam no-
minis ſui literam, non mutilum no-
D men, ſed integrum Ieſu nomen in
tota ſua magnitudine, & amplitudi-
ne communicauit? Quam non indue-
rent diuinitatem qui ampliſſimum
Dei nomen induunt? De aduentu
filij ſui in mundum locutus Deus
Exod. 23. dixit, *Ecce ego mitto Ange-* Exod. 23.
lum meum: & eſt nomen meum in illo.
Eleganter cauet D. Ildefonſ. ne offen- Libr. de
deremur nomine Angeli, & puta- Virg. c. 5.
E remus filium diuinitatis expertem,
aiens. *An quia Angelum audis, non
putas eſſe factorem Deum? Abſit ma-
gna ceræ dementia agitaris, ſi credis
Deum cuiquam Angelo & poteſtatẽ,
& nomen proprium contuliſſe.* Sanè
minime crediderim, puſillos quoq;
homunciones a Deo nomine ſuo
proprio donatos. Pluſquã homines,

pluſquam Angeli debent eſſe, qui magno, & ampliſſimo nomine Dei gaudeant. Magna dementia agitatur, qui credit, Deum cuiquam homini nomen ſuum proprium contuliſſe; ſed contulit illud viris maximis, viris virtute, & religione florentibus, viris ſpectatiſſimis conuerſatione, & moribus diuinitatem halantibus.

§. IV.

Non inutilis debuit eſſe Ieſu nominis ferendi conditio.

ETſi vniuerſi Dei filij multa in ſe a Deo beneficia profecta congerant, tamen Ieſuitæ præcipuum & ſingulare ius habent, ex eo quod Ieſu nomen ferant, ad omnia diuina dona. Sic in humanis diſponunt Cæſarum iura: etenim, l. cùm filius §. Pater. D. de legat. 2. Sempronius quidam ait, *Sempronio nepoti meo plus tribuas in honorem mei nominis*. Item Lycon Aſtyanax teſtamentum in hæc verba condidit. *Quæ in vrbe, & Aegina habeo Lyconi fratri præcipua do, quod is nomen ferat noſtrum*. Ex hac obligatione ferendi nominis Auguſtus Cæſar, vt refert Suetonius, ingentem pecuniam Tyberio, & Liuiæ legauit. Hinc in l. facta §. ſi in danda. D. ad Trebellia. dicitur, quòd *non inutilis eſt nominis ferendi conditio*. Et l. hoc iure §. vlt. D. de donat. iubentur dari ducenti aurei illi, qui ſpopondiſſet, imò iuraſſet, alterius ferre cognomen. Iure ergo Ieſuitæ maxima a Deo beneficia ſperabant, vtpote qui Ieſu ferunt diuiniſſimum nomen: dixiſſent, credo, illud Pſalm. *Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ propter nomen ſuum*. (Pſal. 22.) Vel vt explicatius tradunt Euthymius, & Nicephorus, (Euth. Niceph.) *Propter hoc quod nomine Dei vocor,*

A *tot videlicet in me Deus beneficia congeſſit*. Quicquid decoris, quicquid virtutis, quicquid expectationis & gratiæ habent, nomini Ieſu reddunt acceptum filij Societatis. Nomini, inquam, quod magni Dei familiæ decus eſt ſingulare. Enimuerò Hugo Card. cap. 2. Apoc. ex ſententia Landulphi Carthuſ. aſſerit, *Quod in gloria cæleſti ab ipſo Ieſu dicemur Ieſuitæ*. Ecce tibi in ſæculo viri So- B cietatis eodem cum cœli habitatoribus nomine condecorati, maximis inde in adultis nobilitati. Iam liceat nobis decantare illud Iſai. 64. nimirum, *Ab initio nomen tuum ſuper nos*. Vbi Procopius explicatius addit, *Noſtri igitur miſerere quos nomen tuum exornat. Hæreditas enim tua nuncupamur. Id ergo nomini* C *tuo largire, vt apud gentes non blaſphemetur.*

§. V.

A nomine Ieſu humilitatem, & tolerantiam, & augmentum maximum habent filij Societatis.

ACceperunt a nomine Dei ſin- D gulas literas ſinguli, Abrahamus, & Sara, & qui pater excelſus nominabatur, iam litera addita multarum gentium pater nominatur. Sara autem, quæ & princeps mea, accepta nominis Dei litera, fit Sarai, nimirum iuxta D. Auguſt. (Aug.) *virtus*. Hæc mutatio dexteræ excelſi, etenim a nomine Ieſu ſæculo, tituliſque honorificis renuntiantes Ie- E ſuitæ fiunt patres multarum gentium, & ſummis virtutibus clarent. Vt ſemel Ieſu nomen ſplenduit noſtra in Societate, non in ea honorum celſitudo, non dignitates, ſed virtus, ſed paternus affectus, quo nutritij facti dant operam, vt teneros

ros infantes penè ab vtero excluſos, iterum Chriſto pariant. Quibus laboribus, quibus iniurijs, & calumnijs emunt, vt omnes in vitam reformentur Chriſtianam? iniurijs læti, in laboribus augumentati, & ditati.

Cùm Ieſus crucis aratro incumbens & gloriam, & magnificationem inſeminaret, putantur à Diuo Athanaſ. Apoſtolici viri dixiſſe id Pſalm. 19. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob*, tunc ſeſe hortantes, *Lætabimur in ſalutari tuo, & in nomine Dei noſtri magnificabimur*. Quaſi dicerent, apage hinc lætitia mundialis, abeſto magnificatio hominum, nos nec lætitiam, nec magnificationem accipimus, quam Ieſus non pariat. Lætabimur, inquam, in ſalutari tuo, vera mundi ſalus in Cruce, in humilitate, in calumnijs lætata; ſic & nos lætabimur, ſic Ieſuitæ lætantur in Ieſu nomine ſalutari, in cruce, in calumnijs, in humilitate. Facti nutritij, facti pœdagogi infantium, facti peripſema, mille pè tiri iniurijs ipſi lætantur. Origen. expendens illud Iob cap. 1. *Sic faciebat Iob cunctis diebus*, ſubdit in eius laudem, *In virtutum ſtudijs omnia, quæ fecerunt ſancti, fecit etiam Iob: quod autem ſuſtinuit cum gratiarum actionibus, hoc nihilominus nullus alius ſuſtinuit*. Liceat hoc Societati Ieſu aptari, qui ordo omnia, quæ fecerunt alij, fecit, & quotidie facit in virtutum ſtudijs, in parturiendis ſanctis, in ſanguineis Martyrum ſudoribus: quod autem iniurias, contumelias ſuſtineat cum gratiarum actionibus, hoc adnatum eſt Societati. Maledicimur, & non comminamur, corrodimur, & nihilominus in ſalutem animarum volamus lætantes in Dei ſalutari.

Pſal. 19.

Orig. Iob.

Sanè D. Pacianus ſic eos, qui in Patres ſpirituales inſurgunt depingit in Parænesi ad Pœnitentiam, *Vt cœnum ſolet maximè fœtere ſi moueas, & incendium tunc maximè ardere, ſi vertas, & rabies, tunc maximè ſæuire, ſi prouoces, ita illi, &c.* expendo illud, vt cœnum ſolet fœtere, ſi moueas, & quis fœtorem commoti cœni ſuſtinebit, niſi qui ſalutifero Ieſu madet vnguento? Ecce D. Gregor. Nazianz. orat. de moderat. in diſputationibus quaſi Ieſuitas alloquetur, *Tu qui ſpirituali illo vnguento arte vnguentaria confecto delibutus es, fraterni fœtaris non nihil præfer, ſiue verus ſit fœtor ille, ſiua ita tibi videatur, vt ipſe viciſſim boni tui odoris aliquid impertias.* Et quidē Ieſuitæ graues excipiunt fœtores à proximis; ſed quid mirum, ſi perferant madentes odorifero nominis Ieſu vnguento. A corrupto fratris cadauere arcebat Martha Ieſum dicens, *Iam fœtet, quatriduanus eſt.* Pulcrè Chryſol. ſer. 65. *Quod perditori fætet, non fætet creatori:* Nec illi, qui Saluatoris nomine madent vnguento, vllis fœtoribus arcentur, quominus fratrum inſiſtant ſaluti, & nitantur afferre medelam intrepidi in odore nominis, & in Dei ſalutari. Hic vacat ſubijcere uerba, quibus S. Optatus Mileuit. lib. 7. aduerſus Parmenianum, obtrectatores ſuos hæreticos pungebat. Ait enim. *Aliqui veſtrum volentes nos populis ſuis contemnendos oſtendere, illud miſcent tractatibus ſuis, quod à Salomone dictum eſt*, Eccleſ. 10. *Muſcæ morituræ exterminant olei ſuauitatem, & quaſi muſcas morituras nos appellant: ſed dum vos inuidiæ tempeſtatibus impulſi, quaſi in oleum caditis, vos exterminatis ſuauitatem illius olei, quod in nomine Chriſti confectum eſt, vnde condirentur mores; vnde incenderetur lumen mentis ad ſalutarem, & veram intelligentiam. Vos exterminatis rem*

D. Pac.

D. Greg. Nazian.

Chryſ.

Vbi oleum fuit, & ſuauitas. Quæ verba tantum proferant aduerſus noſtri temporis hæreticos acerrimos calumniatores Societatis Ieſu, in qua oleum effuſum eſt in Ieſu nomine, vnde condiuntur populares mores; vnde lumina incenſa ſunt ad ſcientiarum intelligentias præſtandas. A

Et in nomine Dei noſtri magnificabimur medijs iniurijs, medijs tempeſtatibus, p'ures efficimur, quoties metimur, ſemen eſt Ieſuitarum tolerantia. Qui ſciſſi rami iterum plantantur ſolent triticeis granis adiungi, vt radices agant; ſic Ieſuitæ viuentis frumenti grano, nimirum Ieſu nomini coniuncti æquales radices agunt in toto penè orbe terrarum. Hier. ſic præfata verba transfert, *in nomine Dei noſtri ducemus choros*, quaſi innuerent militarem morem, dicentes ſub vexillo, nomine Dei notato, ducemus militares phalanges. Vnde Arias dixit, *In nomine Dei noſtri vexilla explicabimus.* Nos ſigniferi exercitus Chriſtiani, nobis ſignum diuino præfulgens nomine tradidit ſummus Imperator, nulla erit natio, nullus terræ angulus, qui Ieſu nomine non fulgeat illuſtratus. O quantum nobis ſudandum eſt, quibus ictibus emendum, ne diuini nominis ſignum inglorium maneat noſtris manibus? ſicut illi, qui Regale ſignum, qui labarum in exercitu portant, vitam contemnere debent, vt explicatum, & glorioſum conſeruent labarum. Ita ait Chryſ. 1. ad Timoth. 1. B C D

Hier. Pſal. 19.

Et ij qui Chriſti nomen portant, non in bello ſolùm ſed in pace ſummis viribus indigent, ne id maledictis linguis exponant.

CAPVT VII.

De collectore, & fundatore Ieſuitarum B. Ignatio.

PArentis mei Ignatij, a quo familia Ieſuitarum, laus me ſummo deſiderio afficit, parcite mihi filio, ſi quacumque occaſione accepta non me tempero, quin nonnullas eius virtutes nitar explicare.

§. I.

Beati Igna'ij Ieſuitarum parentis facinora, & laudes Naziaz ni verbis perſtringuntur.

CVm me in B. Ignatij virtutes expendendas accingo, ſeſe mihi offerunt verba illa, quibus D. Gregor. Nazianzenus laudes magni Athanaſij decantauit. Ea ſunt, *Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt, lapiſque angularis nos; & ſibi & inter nos conſtringens opportunè iniectus eſt aut ignis mala, & vitioſa materia purgatur, aut ventilabrum ruſticum, quo à grauibus dogmatis leuia diſcernuntur, aut gladius vitij radices excidens, Deique filius belli ſocium nanciſcitur ſpiritusque hominem qui pro ipſo ſpiret inuenit.* Hæc de magno Athanaſio Nazianz. profatur, hæc eadem B. ſpirant Ignatium, cuius laudes ex illis haud difficile erit expiſcari. E

Ad illud, Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt.

B. Igna-

§. II.

B. Ignatius & vinculis in medijs liber, & in perſecutionibus perſecutoribus verendus extitit.

CORnu ſalutis toties in ſacra pagina repetitum meritò aſſumpſit Theologus, vt hominis mille agitati perſecutionibus laudes dedicaret. Etenim in verbo cornu, non iam metaphora, & allegoria; ſed ſumma verbi proprietas indaganda eſt. Quo refert Theodotus Antiochenus pulcram ſimilitudinem cornuti tauri. Is cum primum in arenam proſilit, & omnium in ſe oculos ſtatim conuertit, & manus armat, hinc inde vociferationes exurgunt plebeculæ viſo tauro, hinc in illum contorquentur iacula, alter conuocando, ſibilando ad ſe allicit: ferro exterret alius; omnes laceſſunt, & nituntur vulnerare. Medius ipſe furit, & tela deridens eos emittit ſaltus, quibus omnes tremebundos fugat, & media arena tutiſſimus deambulat. Ita Ignatius cornu ſalutis erectum eſt, nimirum cornuti inſtar tauri, mundiali vix apparuit in ſtadio, & in ſe omnium oculos, ora, manuſque conuertit. Mille circumcingitur carceribus, vinculis premitur, perſecutionibus exagitatur. O quàm fetæ in illum declamationes, Salmanticæ, Compluti, Pariſijs, Romæ! O quàm dura in illum tela vndique iaculantur! Ipſe vnus medijs vinculis, concluſus carceribus, miſerè exagitatus, tamen tutiſſimus ſalit, ſibi ſalutem, & terrorem parturiens aduerſarijs. Pulcrè aiebat D. Ambr. *Nunquid in ſeruitute accerſitur pietas? Plerique emptores leonum ſunt, & tamen non dominantur leonibus; ſed ita vice verſa ſubijciuntur, vt ſi exaſperatos eos excutere ceruice toros videant, fugiant, & de-* (Lib. 1. Epiſt. 17.)

A *liteſcant.* Manifeſtè vanus eſt, qui viros pios nititur opprimere, vinculiſque, & carceribus implicare, perinde namque eſt ac ſi leonem implicaret. Sanè plerique hominum gaudent leones in lacum agere, ibique illos carceribus vallatos irritare, & angere; ſed quo id metu perficiunt? ſi vel leo intra carceres, intra vincula excutiatur, ſi vel manum
B protendat, fugiunt pauidi. Is eras, ò B. Ignatio, duris vallatus carceribus; ſed ibi leo, ſed ibi taurus, qui media in arena ſecurus pauorem incutis aduerſarijs. Is eras, cùm Pariſijs ageres in gymnaſio, gymnaſioque concluſus, clauduntur ſuffugij fores, conueniunt vniuerſi ſcholaſtici, apparet ſeuerus Rector Academiæ, explicantur virgæ flagellorum,
C & voce, & virgis petitur Ignatius. Quid plura? Fortiſſimus leo, generoſus taurus neſciens timere media in arena proſilijt deridẽs virgas, vel oris halitu Rectorem tremebundũ ſtrauit, omneſque ſecurus fugauit contrarios. Quid aliud faceret magnus ille gẽtium Doctor Paulus? De hoc, quod in carceribus triumphet, ita D. Chryſ. fatur, *Vides vinculorum* (Chryſ.)
D *fortitudinem magis quàm reſurrectionem mortuorum eſſe glorioſam? vinctus eſt Paulus Romæ & pleroſque attraxit, vinctus eſt Ieroſolymis, atq; ligatus Regem exterruit, Præſidi timorem incuſſit.* Haud aliter Ignatius vinctus Romæ, vinctus Salmãticæ, & Cõpluti, vinctus Pariſijs, pleroſq. attraxit, poteſtates exterruit, Rectori timorem incuſſit, expectatiſſimos
E iuuenes in cælum vſque ventilauit, doctiſſimos allexit Magiſtros, & inita Societate totam iacentem mundi machinam reſtituit ſanitati. Etenim iacentibus nobis ſalutis cornu erectum eſt, nimirum in interitum vergente mundiali machina carceribus vndique concluſus

Digitized by Google

apparuit Ignatius, qui pernici ſaltu ſe expedit, & inſtar tauri timore, & reuerentia replens perſecutores, & ſibi, & mundo glorioſas victorias reportauit. Quid ſimile in Apoſtolis Eccleſiæ columnis licet excogitari, qui diuino correpti igne cum in ſtadium proſiliunt, inferorum phalanges in ſe armant. Ad mortem expetuntur a Iudæis, tenentur tandem, conijciuntur nigro in carcere, tunc concilio coacto ſic aiunt ſacerdotum Principes Act. 4. *Quid faciemus hominibus iſtis?* quod eleganter expendit D. Chryſoſt. ſerm. 15. in Epiſt. ad Rom. cap. 8. dicens. *Vide quomodo Iudai cum Apoſtolos in medio poſitos haberent, & ſtupuerint, & dixerint: Quid faciemus hominibus iſtis? admirandum quippe fuerat, quod cum illos iam captos ſibi, & obnoxios haberent, ligatoſque cecidiſſent, adhuc tamen hæſitauerint, conſilijque inopia laborauerint, per ea ipſi ſuperati, per quæ victoriam ſperauerant. Atque ita nec tyrānus, neque populi, neque Dæmonum phalanges, neque Diabolus ipſe poterat eos uincere, ſed longè ſuperabantur vniuerſi.* Sic Apoſtolis haud multum impar Ignatius, & captus, & ligatus, & exagitatus, omnium victor omnes glorioſè detriumphauit, cornu ſalutis adamuſſim factus.

Act 4.

Chryſo.

Ad illud. Lapis angularis nos ſibi, & inter nos connectens.

§. III.

B. Ignatius haud inferior vetuſtiſſimis religionum Patriarchis, & fundatoribus.

PRoprium eſt angularis lapidis, & fundamentum ædificio præbere, & ædificij machinam ſuſtentare: vnde paſſim a Doctoribus vocantur lapides angulares præter Chriſtum Apoſtoli, qui prima Eccleſiæ poſuerunt fundamina. Deinde eodem vocabulo illuſtrantur Patriarchæ omnes, ſiue Religionum fundatores, inter quos æquali gloria fulget hic pretioſiſſimus lapis Ignatius. Sanè Zachar. 4. vt placet Riberæ, comparans vltimi ſæculi ſanctos cum primis, & vetuſtiſſimis Patribus ait. *Educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius.* Ecce tibi diuinus artifex Deus, vltimis Eccleſiæ temporibus educet lapidem primarium angularem, nimirum noui ordinis, & instituti fundatorem, & ſubſtentatorem B. Ignatium, & exæquauit gratiam gratiæ eius, & fecit illum ſanctiſſimis illis primis fundatoribus omninò æqualem. Zach. 4.

In Baſilij panegyrico probat D. Gregor. Niſſen. poſterioris ſæculi ſanctos non inferiores eſſe primis Patribus, & vt concluderet D. Paulum non eſſe inferiorem Abrahamo, Moyſi, Elia, Baptiſta, licèt poſterior his veneri, ſic inquit. *Nonne poſtquā ſordes, quas Paulus ex ignorantia contraxerat, depoſuit protinus ad anguſtiorem conditionem naturæ transformatus eſt? & velut exuto hoc carneo amictu in ipſis cælorum adytis verſabatur? & nihil corporei impedimenti pondere tardatus etiam intra diuinam paradiſi conſitionē perueniebat?* Hæc ille, ex primo Paulianæ Aquilæ volatu eius cum priſcis omnibus æqualitatem conijciens. Enimuerò qui tali ſui transformatione, qui tali raptu, qui tam pernici volatu ſuam dedicauit conuerſionem, cur altiſſimis, & primis ſpiritibus non æquabitur? Ecce modò Ignatius, cùm primum licuit, cùm primum lecto lāguidus animi languores præuidit, & lu-

D. Greg. Niſſ.

& luce cæleſti illuſtratus vitiorum A ſordes aſpexit, continuo ipſo in cubiculo lecto ſurgit, humi proſtratur, caſtitatis perpetuæ voto ſe obſtringit, *Et in anguſtiorem conditionem naturæ transformatus eſt*, Angelicæ puritatis maximè æmulator. Ab Apoſtolorum Principe inuiſitur, & ſanatur, & ſanus factus, relictis omnibus, ſacco induitur, ſe mille doloribus macerat, & tandem pri- B mo in Agonis ingreſſu apud Manrezam octo dierum raptum ſuſtinuit, *Nihil impedimenti corporei tardatus pondere in diuinam paradiſi conſitionem perueniebat*. Sanè Doctoris gentium raptum ad ſolos tres dies Angelicus Doctor extendit, Act. 9. quibus vt Act. 9. dicitur, *Non man-* C *ducauit neque bibit*, ſed viſæ rei magnitudine, iuxta Lyram, ſuſtentabatur, ne fame poſſet perire. At Ignatius per octo dies integros rapitur in paradiſum, nec manducauit, neque bibit: tanta enim rei viſæ erat magnitudo, qua per octo dies ſuſtentaretur ieiunus terreno cibo. Cur ergo primis, & ſuperioribus Patribus, non D æquemus eum, qui primo volatu, nec etiam Paulo concedit in raptu primas.

3. Reg. 6. 3. Reg. 6. de magnifica Dei domo dicitur, *Quod lapidibus perfectis ædificata eſt*. Id quod expendens Ioſephus docet, lapidum tanti ædificij perfectionem eam fuiſſe, qua qui poſtremi ponebantur, nullo diſcerneretur a primis *ſed connata potius omnia, quàm arte congeſta viderentur*. Hoc maximè cauit diuinus artifex ī E primarijs lapidibus, nempè in fundatoribus ſpiritualis alicuius ędificij, ne quid diſcriminis, & inęqualitatis cerneretur in illis, imò illorum omnium illuceret perfecta, & vterina germanitas, & æqualitas, qua poſtremi non tam congeſti, quàm connati viderentur primis.

§. IV.

B. Ignatij mira aduerſus ambitionis, & vanæ gloriæ tela ſecuritas.

IAm in hoc firmiſſimo parentis mei lapide, non poſſum non mirari illam portenti inſtar animi humilis ſecuritatem, qua in ſummis virtutum, facinorumq; verticibus nulla irruentium flabrorum vi pes eius lauabit. Sic exemplo apum aduerſus profanæ gloriolæ ventos D. Ambr. adoleſcētulas armat lib. 1. de Virgin. Ambr. *Apes illa ſapiens cùm aeris motus ſuſpectos habet, lapillis ſæpè ſublatis, per inania ſe librat nubila, ne leue alarum remigium præcipitēt flabra ventorum: & tu caue illius apiculæ modo, ne alarum tuarum volatum aura mundi huius extollat*. Sapientior apibus Ignatius, non lapillos ſuſtulit, quibus præcipites ventos euaderet; ſed totus factus eſt lapis, & quaſi lapis factus, ſic vaniſſimos contempſit ventos, vt nihil minus in hac vita ſibi timendum prædicaret. Miratur Theodotus ſæpius a nobis allatus, Theod. cur Deus perfectiſſimam ſublunarium creaturam hominem ex terrena cōdiderit mole: cur non potius ex ſubtiliſſimo cœlorum ſplendore? *Cur hominem*, ait, *quem tanto ornatu erat decoraturus ex ſubſtantia adeò abiecta compoſuit? Cur materia ex Solis ſplendore ſumpta hominem non condidit? Sed ex terra puluere, elemento vtique infimo illum effinxit? Vis ſcire, quam ob cauſam? quandoquidem hominem ſua imagine honoraturus erat, ipſum ex vili natura formauit, ne fortè honoris abundantia inſoleſceret*. Ecce tibi terrenus puluis inditur homini a Deo, ne ad imaginis diuinæ altitudinem euectus ventorum incurſibus rueret, nec tanta

terræ

Digitized by Google

tertæ moles illum conſeruare ſufficit a lapſu. Euanuit homo ſolo puluere grauis, ideò ſapiens artifex pōdus addidit, & cōditurus Ignatium illum a petra deſetri, a Cantabrorum ſyrtibus, & rupibus excidit, qui velutiè lapidea, marmoreaque natura effictus Dei imagine, & nomine, & virtute, & paſſione, & prole clarus, præcipites mundi auras ſic riſit, vt ſaxea moles ridere ſolet rapidiſſimos quoſque ventos maris. Dū B. Maximum commendat Ennodius, orat. 8. dicit. *Te olim ſecularibus inhærentem titulis, caſtrenſis ſudor excoluit, & ad Eccleſiæ gubernacula pars aduerſa ſolidauit. Chriſtus milites ſuos, quos in perſonam ducis attollat, inter acies quærit hoſtiles.* Quid aptius noſtro Ignatio? Qui de caſtrenſi ſudore ſolidatus, in lapideam aduerſus ventos ſoliditatem obriguit. Qui inter hoſtiles acies quæſitus a Deo in familię ampliſſimę ducem fuit ſublatus. Sed cur miles quæritur a Deo? Sanè, id eſt militibus ſingulare, quod victoriæ a particulari milite partæ Imperatori tribuantur; milites quidem pugnæ laborem ſubeant, qui triumphos Imperatori ſuo, non ſibi nouerint applicare. Hæc Ioabi erat vox ad Dauidem 2. Reg. 12. *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam*; *ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.*

Dam. Quod ponderans Petr. Damian. Epiſt. 97. fatur. *Militaris homo ad regalis famā gaudet ſui laboris transferre victoriam.* Hoc militari ſplendore inſignitus Ignatius ſui laboris victorias ſic gaudet transferre ſemper ad maiorem gloriam Dei, vt nil minus timeat, quàm ventos vanitatis.

Dauid ille vir, iuxta cor Dei ef-
A fectus, poſt mille exāntlatos labores, poſt hoſtes proſtratos in ſummum regni faſtigium ſublatus de ſubditorum numero inſoleſcit. Ait enim 2. Reg. 23. *Perambula omnes Tribus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* 2.Re.23. Id quod eleganti ſententia ponderat D. Ambr in Apol. lib. Ambr. 2. c. 1. inquiens. *Non miraris hominem, & Angelis æquandum putas plu-*
B *rimum vita ſua, imò à pueritia in diuitijs, honoribus, imperijs demorantem, in multis tentationibus poſitum ſemel tantum errori locum dediſſe, & ei errori, quo etiam Angeli de ſua virtute, & gratia deiecti ſunt?* Sanè mirabilius hoc in B.Ignatio, qui nobilibus parentibus fatus, diuitijs, & honoribus innutritus, plurimum vi-
C tæ ſuæ mundialibus vanitatibus dedit, gloriæque militari inſumpſit, & poſtmodum in eum perfectionis gradum euectus, quo diuina pateretur, quo inter candidatorum cæleſtium vitam ageret, quo terribilis aeris poteſtatibus exiſteret, quo ſub Ieſu nomine, & vexillo innumeras ab omni orbis plaga, gentes iungeret, & bellum indiceret peccato medio in mundiali ſtadio. Et tamen
D poſt hæc nec ſemel errori locum dedit, & ei errori, quo etiam Angeli ſua virtute, & gratia deiecti ſunt, imò Dauid & Angelis firmior ſæpius dixit nihil ſibi a vana gloria, & ambitione timuiſſe.

Chriſtus Dominus Matth. 5. Eccleſiæ Principibus edixit. Matt. 5. *Sic luceat lux veſtra corā hominibus.* Quid tunc rei? Quod præcauetur periculum, vt
E luceant coram hominibus? Pulcrè D.Ber. ſer. in Nat. Io. vt luceant, Bern. *Nimirum tanquā accenſi, & vehementer accenſi, & quibus nū timeatur à flatu quolibet, aut impulſione ventorum.* O qualem in ſe fornacem accenderat Ignatius, quando a nullo flatu

ven-

ventorum timet? Ardebat lapis iſte diuinus, & vehementer ardebat, quem in ſummo facinoſum vertice nulla ventorum rabies extinguit, nulla tempeſtas turbat, nec illa, quæ Angelica lumina æternum duratoris tenebris ſuffudit.

Ad illud. Aut ignis malæ, & vitioſæ materiæ B purgator.

§. V.

Inſeruiendo aduerſarijs Ignatius ocyſſimè totum penè occupat mundum, & ſibi martirij laureolam acquirit.

IGnatij nomen ſicut ignem ſpirat, ita Ignatij militia tota in ferendo lumine conſiſtit, iuxta Euangelij præſcriptum. *Lucerna ardentes in manibus veſtris.* Vt de Gedeonis aſtu, oſtenſo igne ab infeſtiſſimis hoſtibus victoriam acquirant. Sed quo igne inſignitur Ignatius? Is inſinuatur Prouerb. 25. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius.* Hæccine arma ſunt, quibus Ignatius totum pene orbem allexit, detriumphauit. Hoc erat illius, ſtudium ſingulare vt rabidiſſimis hoſtibus benefaceret pro viribus, vt in omnium ſalutem etiam inimicorum, etiam barbarorum vehementer inſudaret. Sæpiſſimè mirabar ego id, quod in vno Ignatio extitit valde mirandum, vnus homo vilis, & abiectus, odioſus mundo, ab innumeris contrarijs circumactus, ad carcerem, & ad mortem ſæpè petitus, & tamen breuiſſimo tempore ſic omnes pene regiones nomen eius perſuaſit, vt vndique vitæ

Luc. 12.

Prou. 25.

A ſocij aduolarent ad eius virtutes euulgandas, & imitandas. Id mihi cogitanti occurrerunt illa ex 70. Cantic. 8. *Alæ eius alæ ignis.*, ſiue, vt accommodatius & expreſſius S. Philo Carp.. *Alæ ignis, carbones ignis*, quaſi innuat id, quo homo ad mortem petitus breui interuallo fuerit rerum potitus; nimirum ignita beneficiorum iacula, quibus terribilium etiam hoſtium corda detriumphantur. Etenim, ſi inimicis benefeceris, carbones congeres, & carbones tui, carbones alati perniciſſimi, qui ocyſſimè vniuerſum terrarum orbem percurrant, nomenque tuum vndequaque diffundant, *Euolare poſſumus*, ait Philo, *alis ignis duabus diligendo Deum, & proximum, ſicut noſmetipſos.* C Quid ſi perniciſſimus euolet Ignatius, qui in ſuos perſecutores perpetua exardeſcebat charitate? Quid ſi breui tempore Ignatij nomen orbem peruadat? Qui omnibus omnia factus, alatis carbonibus beneficiorum hoſtium etiam animos expugnabat. Accipite quod Ezechiel vidit in animalibus illis alatis, qui curruí gloriæ Dei ſubijciebantur, ait enim capit. 1. D *Similitudo animalium, & aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.* Ex quibus verbis D. Gregor. PP. rimatur. *Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia diſcurrit, quia Spiritus ſanctus ſimul ſingulis, atque omnibus praſto ſit.* E Hinc meritò eſtinguitur Dei ſpiritus pennatis animalibus innixus omnia velut fulgur peruadens, quia omnibus prodeſt, quia in omnes benefìcentiſſimus eſt, qui indigentibus preſtò adeſt. Hunc totum ſpiritum ebibit Ignatius, omnibus omnia factus, nulli etſi barbaro, etſi abiectiſſimo,

Cant. 8.

Philo.

Ezech. 1.

Greg.

terræ moles illum conſeruare ſufficit a lapſu. Euanuit homo ſolo puluere grauis, ideò ſapiens artifex pōdus addidit, & cōditurus Ignatium illum a petra deſerti, a Cantabrorum ſyrtibus, & rupibus excidit, qui velutiè lapidea, marmoreaque natura effictus Dei imagine, & nomine, & virtute, & paſſione, & prole clarus, præcipites mundi auras ſic riſit, vt ſaxea moles ridere ſolet rapidiſſimos quoſque ventos maris. Dū B. Maximum commendat Ennodius, orat. 8. dicit. *Te olim ſecularibus inhærentem titulis, caſtrenſis ſudor excoluit, & ad Eccleſiæ gubernacula pars aduerſa ſolidauit. Chriſtus milites ſuos, quos in perſonam ducis attollat, inter acies quærit hoſtiles.* Quid aptius noſtro Ignatio? Qui de caſtrenſi ſudore ſolidatus, in lapideam aduerſus ventos ſoliditatem obriguit. Qui inter hoſtiles acies quæſitus a Deo in familię ampliſſimę ducem fuit ſublatus. Sed cur miles quæritur a Deo? Sanè, id eſt militibus ſingulare, quod victoriæ a particulari milite partæ Imperatori tribuantur; milites quidem pugnæ laborem ſubeant, qui triumphos Imperatori ſuo, non ſibi nouerint applicare. Hæc Ioabi erat vox ad Dauidem 2. Reg. 12. *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam; ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.* Quod ponderans Petr. Damian. Epiſt. 97. fatur. *Militaris homo ad regalis famā gaudet ſui laboris transferre victoriam.* Hoc militari ſplendore inſignitus Ignatius ſui laboris victorias ſic gaudet transferre ſemper ad maiorem gloriam Dei, vt nil minus timeat, quàm ventos vanitatis. Dam.

Dauid ille vir, iuxta cor Dei ef-A fectus, poſt mille exantlatos labores, poſt hoſtes proſtratos in ſummum regni faſtigium ſublatus de ſubditorum numero inſoleſcit. Ait enim 2. Reg. 23. *Perambula omnes Tribus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* 2.Re.23. Id quod eleganti ſententia ponderat D. Ambr in Apol. lib. 2. c. 1. inquiens. Ambr. *Non miraris hominem, & Angelis æquandum putas plu-B rimum vitæ ſuæ, imò à pueritia in diuitijs, honoribus, imperijs demorantem, in multis tentationibus poſitum ſemel tantum errori locum dediſſe, & ei errori, quo etiam Angeli de ſua virtute, & gratia deiecti ſunt?* Sanè mirabilius hoc in B. Ignatio, qui nobilibus parentibus ſatus, diuitijs, & honoribus innutritus, plurimum vi-C tæ ſuæ mundialibus vanitatibus dedit, gloriæque militari inſumpſit, & poſtmodum in eum perfectionis gradum euectus, quo diuina pateretur, quo inter candidatorum cæleſtium vitam ageret, quo terribilis aeris poteſtatibus exiſteret, quo ſub Ieſu nomine, & vexillo innumeras ab omni orbis plaga, gentes iungeret, & bellum indiceret peccato medio in mundiali ſtadio. Et tamen D poſt hæc nec ſemel errori locum dedit, & ei errori, quo etiam Angeli ſua virtute, & gratia deiecti ſunt, imò Dauid & Angelis firmior ſæpius dixit nihil ſibi a vana gloria, & ambitione timuiſſe.

Chriſtus Dominus Matth. 5. Eccleſiæ Principibus edixit. Matt. 5. *Sic luceat lux veſtra corā hominibus.* Quid tunc rei? Quod præcauetur periculum, vt E luceant coram hominibus? Pulcrè D. Ber. ſer. in Nat. Io. vt luceant, Bern. *Nimirum tanquā accenſi, & vehementer accenſi, & quibus nū timeatur à flatu quolibet, aut impulſione ventorum.* O qualem in ſe fornacem accenderat Ignatius, quando a nullo flatu

ven-

ventorum timet? Ardebat lapis iſte diuinus, & vehementer ardebat, quem in ſummo facinorum vertice nulla ventorum rabies extinguit, nulla tempeſtas turbat, nec illa, quæ Angelica lumina æternum duraturis tenebris ſuffudit.

Ad illud. Aut ignis malæ, & vitioſæ materiæ purgator.

§. V.

Inſeruiendo aduerſarijs Ignatius ocyſſimè totum penè occupat mundum, & ſibi martirij laureolam acquirit.

IGnatij nomen ſicut ignem ſpirat, ita Ignatij militia tota in ferendo lumine conſiſtit, iuxta Euangelij Luc. 12. præſcriptum. *Lucerna ardentes in manibus veſtris.* Vt de Gedeonis aſtu, oſtenſo igne ab infeſtiſſimis hoſtibus victoriam acquirant. Sed quo igne inſignitur Ignatius? Is inProu. 25. ſinuatur Prouerb. 25. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius.* Hæccine arma ſunt, quibus Ignatius totum pene orbem allexit, detriumphauit. Hoc erat illius, ſtudium ſingulare vt rabidiſſimis hoſtibus benefaceret pro viribus, vt in omnium ſalutem etiam inimicorum, etiam barbarorum vehementer inſudaret. Sæpiſſimè mirabat ego id, quod in vno Ignatio extitit valde mirandum, vnus homo vilis, & abiectus, odioſus mundo, ab innumeris contrarijs circumactus, ad carcerem, & ad mortem ſæpè petitus. & tamen breuiſſimo tem pore ſic omnes pene regiones nomen eius perſuaſit, vt vndique vitæ A ſocij aduolarent ad eius virtutes eulgandas, & imitandas. Id mihi cogitanti occurrerunt illa ex 70. Cantic. 8. *Ala eius ala ignis.* ſiue, Cant. 8. vt accommodatius & expreſſius S. Philo Carp. *Ala ignis, carbones ignis*, quaſi innuat id, quo homo ad Philo. mortem petitus breui interuallo fuerit rerum potitus; nimirum ignita beneficiorum iacula, quibus terribilium etiam hoſtium corda detriumB phantur. Etenim, ſi inimicis benefeceris, carbones congeres, & carbones tui, carbones alati perniciſſimi, qui ocyſſimè vniuerſum terrarum orbem percurrant, nomenque tuum vndequaque diffundant, *Euolare poſſumus*, ait Philo, *alis ignis duabus diligendo Deum, & proximum, ſicut* C *noſmetipſos.* Quid ſi perniciſſimus euolet Ignatius, qui in ſuos perſecutores perpetua exardeſcebat charitate? Quid ſi breui tempore Ignatij nomen orbem peruadat? Qui omnibus omnia factus, alatis carbonibus beneficiorum hoſtium etiam animos expugnabat. Accipite quod Ezechiel vidit in animalibus illis alatis, qui currui gloriæ Dei ſubijcieD bantur, ait enim capit. 1. *Similitudo* Ezech. 1. *animalium, & aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.* Ex quibus verbis D. Gregor. PP. ri- Greg. matur. *Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia diſcurrit, quia Spiritus ſanctus ſimul* E *ſingulis, atque omnibus præſto ſit.* Hinc meritò eſtinguitur Dei ſpiritus pennatis animalibus innixus omnia velut fulgur peruadens, quia omnibus prodeſt, quia in omnes beneficentiſſimus eſt, qui indigentibus prçſtò adeſt. Hunc totum ſpiritum ebibit Ignatius, omnibus omnia factus, nulli etſi barbaro, etſi abiectiſſimo,

ſimo, etſi inimicos, etſi hoſti non præſtò non ſeruire paratus. Quo igneas nactus alas velut fulgur ab oriente fu'gurans penè in ictu oculi ad omnes mundiales plagas apparuit,

Sed iam expendo, quod non minus glorioſum eſt Ignatio, nimirum, quod illo igneſcat igne, qui *ma'a vitioſæ que materia ſit purgator*. Ignitus ille rubus Exod. 3. fuit Theodorero Iſraeliticus populus ſub crudeli Ægyptiorum perſecutione, igne baptizatus. Imò D. Chryſoſt. ad cap. 7. Matth. martyrium eſt baptiſmus ignis, quo puriores auro ſanctiſſimi viri ad cæleſtes choreas tranſportantur. Vnde Ioan. Apocal. 15. *Vidi tanquam mare vitreum miſtum igne, eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem eius: ſtantes ſupra mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moyſi*. Vbi nobiles tormentorum triumphatores ſic a ferreis machinis exurgunt quaſi a baptiſmi vnda, quam vitreum mare ſignificat. Ignis verò intermixtus vim repræſentat purificatoriam, qua probati martyres glorioſi euadunt, ac ſupra cæleſtia littora citharas laudũ, & gratiarum Dei pulſant. Quorſum hæc? Anne Ignatius purificatorio hoc ignis baptiſmate probatus cæleſtes proſiliuit ad citharas? Eone exarſit igne, quo purificatus ad palmam peruenit martyrij? Sanè eo exarſit igne, non quia ſub gladio occubuit, ſed quia aduerſarios ſuos continuis proſecutus fuerit beneficijs. Vnus mihi hanc cogitationem iniecit Euſebius Emiſſenus ſerm. de S. Steph. Vbi inquit. *Notum per iſta fit, quia partem & opera martyris ſuſcipit, qui odium malis debitum generoſi cordis benignitate calcauerit*. O quàm iuſtè B. Ignatius igneſcere dicitur purificatorio hoc martyrij igne, cui nil magis cordi fuit, quam omnium mundialium odium generoſi cordis benignitate calcare. Hoſtes, aduerſarios ſuſtinuit innumeros, adamauit omnes, omnibus præſtò accurrit, ſic ignis factus vitioſæ materiæ purgator ſupra cæli littora citharas pulſat laudis, & gratiarum Dei pro felici laborum decurſu. An licebit B. Ignatio illa dicere, quę Dauidi a ſpelunca egredienti, vbi infeſtiſſimo pepercerat hoſti, dixit D. Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saul? Etenim ſic ait: *Non egreſſus eſt geſtans Saulis diadema, ſed egreſſus eſt geſtans coronam iuſtitiæ. Non egreſſus eſt geſtans regis purpuram, ſed egreſſus eſt humanitate amictus, naturam humanam ſuperante, quod pallium eſt, quauis ſtella magnificentius. Egreſſus eſt è ſpelunca, tanta cum gloria cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardenti. Illis quidem foris, nihil ignis, in quo verſabantur, nocuit, hic verò cum intus haberet carbones accenſos, tamen non exarſit*. Hæc ille.

Apoc. 15.

A B C D E

§. VI.

Ignatius validus peccatorum ab hominum viſceribus expugnator.

CVm ignis malæ materiæ purgator dicitur Ignatius, neceſſum adhuc eſt eius in extergendis proximorum peccatis expendere, & vim, & dexteritatem. Et in igne purificatorio malæ materiæ totam ubi cōflatorij ſpeciem propone ob oculos, in quo vt ignis purget, & purificet vitioſam materiam, crebris iuuatur, & acuitur aſperſionibus aquæ. Hinc ſeſe maximè pandit B. Ignatij glorioſiſſimum facinus, qui hominem venereo infectum veneno, vt ad ſalutem reuocaret, nullum non mouit lapidem, omnia inſu-

fructuoſè. Tandem nocturnis tenebris media hyemali bruma euntem ad laſciuiæ barathrum cùm vidiſſet hominem ablatis confeſtim veſtibus nudus in gelidum lacum proſiliuit, a quo miſellum peccatorem & manu, & voce euacuans, ecce ait, quãto gelu igneas turpitudinis tuæ tædas in me caſtigo. Quo ſtupefactus homo mortiferum oculis ſudat venenum, & integræ ſanitati reſtituitur, puramque omni labe vitam inſtituit. O Ignati verè ignis conflans, & purgans proximorum peccata! Et arca teſtamenti, & Chriſtus Dominus intrauerunt aquas Iordanis, & viſa arca, aquæ ipſæ cõuerſæ ſunt retrorſum; ſed cum in ſe ſuſcipiunt Chriſtum, non retrocedunt aquæ, retrocedit tamen, & perit mundi peccatum. Id quod eleganter ponderat D. Ambr. ſerm. 11. de Epiph. *Ante, inquit, retrorſum aqua conuerſa fuerunt, modò retrorſum peccata conuerſa ſunt, & ſicut tunc impetus fluminis alueum ſui curſus perdidit, ita, & tunc impetus peccatorum dominium ſui erroris amiſit.* Liceat eiſdem verbis Ignatij a gelidis aquis facinus publicare, quando ſicut arca in flumine retrorſum fugauit aquas, ſic ignatius in lacu fugauit a corde perditiſſimi hominis peccata. Ibi ad præſentiam arcæ ſteterunt aquæ, hic, viſo Ignatio in aquis degente, præcipites peccatoris appetitus ſeſe frænarunt. Sed non cum lignea arca, verum cum igneo Elia Ignatium componamus: etenim, ait Ambr. ſuprà, *Elias etiam in Iordane fecit diuiſionem aquarum, ita & Spiritus Domini ſeparationem operatus eſt peccatorum, ille ſtare fluenta præcipit, hic crimina.* Sanè igneus Elias, igneus Ignatius, in flumine Elias, in lacu Ignatius, tamen Elias aquis, Ignatius imperat peccatis, ille circa aquas totam virtutem

Ambr.

A ſuam exercet, hic ab aquis vires reſumit, vt crimina expungat a cordibus humanis. Vt impleatur illud Sap. 16. *Quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat vndique, vt iniqua terra nationem exterminaret.* Modò propter nimiam virtutem ignitus vir Ignatius exardeſcit in aquis, vt iniquæ terræ nationem exterminet, vt hominen purget, & mundet a peccatis. Huc ſpectabat Pſaltes quando cecinit, *facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrentem.* Quod expendens Naz. Theologus orat. 34. ait, *Spiritus, atque ignis Angelus appellatur illud, quia intellectili natura eſt praditus, hoc, quia purgandis animis noſtris adhibetur.* Quid plura? Ignatius totus ſpiritus eſt, & quia ſpiritus fertur ſuper aquas, imò incubat aquis, vt a cœno vitiorum volantes animas reparturiat; totus ignis eſt, quia purgandis noſtris animis adhibetur, & adhibitus ſqualentia corda auro, cryſtalloque nitidiora reddit.

Sap. 16. — Pſ. 103. — Naz. — Gen. 1.

B — C

§. VII.

D *Ignatij ſplendor, vt fulgentiſſimus, ſic & abditiſſimus.*

ADſtupeo totum igneſcentem Ignatium, totum effulgentem; & miror nihilominus tantum ignem poſſe latere. Et illuxit, latuit, lampada manibus portauit iuxta Euangelij vocẽ, ſed de Gedeonis aſtu occulta lagenis, vt tenebrarum Principes deuaſtaret. Sic maximus ducum Chriſtus ſuos informat milites; *Lucerna ardẽ es in manibus veſtris.* Quæ acutè, & elegãter explicat D. Petrus Chryſol. dicens, *Verè portant lucernas ſuas qui cum loco propoſito ſtudio latitãt opere virtute meritis coruſcant ac ſplendente toto orbe terrarum.* Vnus ille

E

Luc. 12. — Chryſ.

ille lucernas Euangelij nouit portare, qui nouit ſimul latere, & coruſcare, occultari, & fulgentiſſimos in terrarum orbem radios emittere. Is eſt Ignatius occultiſſimus, & lucidiſſimus, lucerna ardens, ſed occulta lagenis. Quæcumque a manibus Ignatij prodeunt, lucernæ ſunt, lampades ſunt orbem illuminantes. Quòd illuminat Indos, quod tenebras hæreticorum expellit, quod barbariſſimos quoſque docet, quod ſqualentem Apollinem in ſcholis detergit, & illuſtrat, opus Ignatij eſt. Quæ terra, quæ plaga, quæ inſula, quod latibulum Ignatij non excepit clariſſimum ſplendorem, & radios? Sanè Ignatius opere, virtute, & meritis coruſcat, ac ſplendet toto orbe terrarum. Idem & loco, & propoſito, & ſtudio latitat, quatenus media hac in luce hoc vehementer curauit, ne ipſe clarus appareret, ne quid ſui nominis clareret. Hinc ſingulare ſuum opus, & lucidiſſimum, & clariſſimum ſui indicium Ieſu nomine inſigniuit, vt magna Ieſuitarum facinora Auguſtiſſimo Ieſu nomini aſcripta in nullo referrent Ignatium. Liceat huc conuertere currum illum Ezechielis, quo crediderim expreſſam fuiſſe, & adumbratam hanc ſingularem Ignatij magnitudinem animi, qua & latuit, & ſimul terras illuſtrauit. Etenim dicit. *Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio ignis quaſi ſpecies electri* Hebraicè dicitur, *quaſi ſpecies Chaſmal.* Quam dictionẽ nihil ſignificare apud omnes compertum eſt, imò & ſignificari, & deliteſcere in illa aliquid cabaliſticum plures volunt. Quandoquidem ſi legas Hebræorum natiuo, & proprio more, vt legendum erat, a dextera in ſiniſtram

A inuenies nomen quod nihil ſignificat, ſi inuerſo ordine a ſiniſtra in dextram legas inuenies *Chriſtum.* Quid plura? Hæc ignita ſpecies, neſcio, an alij iuſtius quadret, quam ignito Ignatio, qui ſic delituit in maximo opere ſuo, nimirum in Ieſuitarum collectione, vt ſi opus hoc videas de communi aliorum ordinum more, inuenies opus, quod

B nullum fundatorem ſignificat. Cæteri namque ordines, quocunque pergunt, nomen fundatoris præſeferunt: ſtatim ſiue a Benedicto, a Franciſco, a Dominico, ab Auguſtino dicuntur. Ieſuitarum ordo & vniuerſas terras illuſtrans peruadit, non tamen præſefert fundatoris nomen, totus in illo deliteſcit, & occultatur

C Ignatius, & nouo, & inuſitato more vndique Chriſtus, vndique Ieſus manifeſtus apparet. Pius ille Booz apud Ruth cap. 4. ſic propinquam monebat. *Ruth Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere; vt ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate ſua. Qui reſpondit; cedo iuri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.* Etenim noluit legis more ſic de alieno nomine

D filios ſuos nobilitare, vt proprium ſuum nomen celaret. Quod fecit Booz nubens Ruthæ ad nomem pro pinqui ſuſcitandum proprio obnubilato. De quo ſic eleganter Petr. Dam. Epiſt. 97. fatur. *Ille gloriæ cupidus proprio nomine poſteritatem familiæ conabatur oſtendere. Booz autem iuſtus famam proprij nominis paruipendens, diuinæ legis, contentus* Dam.

E *eſt mandata ſeruare. Sed ecce illius, qui ſuam poſt ſe memoriam anhelabat relinquere, ne nomen quidem agnoſcitur: hic autem non ſolum in Patrum, ſed & Patriarcharum catalogo cum gloria numeratur. Ille neſcitur parens eſſe ſaltem quorumlibet hominum; iſte præpotentium pa-*

ter

Digitized by Google

ter factus eſt regum. Ille dum poſteritatis memoriam concupiſcit, de memoria corruit, iſte, qui propagando ſub nomine ſuo generi non conſuluit, per Dauidicæ ſtirpis traducem, totius mūdi genuit Saluatorem. Sic Ignatius in Patriarcharum catalogo numeratur, & illuſtrium virorum pater effectus quod Ieſuitas dedit orbi tot genuit Saluatores, ex quo ſub Ieſu nomine, proprio occulrato, familiam ſuam fecit radiare. Hæc occulti Ignatij pulcritudo, ſic diuini ſponſi affectum rapuit, vt in Eccleſiæ amaſiæ pulcritudinibus quæcumque videretur laudatior, nunquam ab illo ſine hac exceptione extollebatur, nimirum, *abſque eo quod intrinſecus latrat*, quaſi latentis alicuius pulcritudo iam inde exiſteret gratior.

Ad illud. Ventilabrum ruſticum, quo à grauibus dogmatis leuia diſcernuntur.

§. VIII.

Beatus Ignatius rerum diuinarum, ſpiritumq; optimus trutinator primis conuerſationis ſuæ cunabulis.

MAgnum illum Athanaſium, cuius trutina, abditiſſima grauiſſimaque Triados myſteria ponderabantur, cuius labore Eccleſiaſtica area a prope infinitis errorum paleis purgabatur, vocat Theologus ventilabrum ruſticum: an ruſticus, qui diſciplinis Theologicis innutritus? qui omnigena ſcientia madidus? qui Imperatorum Aulæis aſſiduus? qui Epiſcoporum concilijs extitit oraculum? Sanè non tam Athanaſio, quàm Ignatio verba aptabo.

A Quis ruſticior, quàm miles, quàm Cantaber plurimum vitæ ſuæ ſpatium conſumens in armis? Ecce ergo tibi ruſticum Ignatium triginta vitæ annos inſumentem ſub gladio militari gloriæ penitus deditum, ruſticum, inquam; ſed tamen ventilabrum, quod errorum vētilat paleas, & metit granum.

Vix confracto crure nomen Chri-
B ſto dedit, & miles veteranus, & Cātaber nuperus Chriſti agoniſta factus, eam rerum diuinarum adeptus eſt notitiam, qua libellum impleuit regulis ad diſcernendum ſpirituum motus, ad veritates Catholicas trutinandas peraptis. Conſiderauit D. Hilar. Iacobum integra nocte cum D. Hil.
Angelo luctantem, tandem femore percuſſum, & victoriam, & nominis
C claritatem fuiſſe adeptum, adeò, vt qui luctator dicebatur, iam Iſrael, hoc eſt, videns Deum vocaretur. Hinc totius mūdi mutationem præſagiens ſic fatur. *Iam vbique irreligioſum ante os eius religionem docet, iam pollutum ſtupris corpus, continentia purum eſt, iam cæca quondam a cogitatione Dei mens, Iſrael facta eſt*. Non aliter ego celebrauerim
D Iacobæi luctaminis æmulatorem Ignatium, qui bellis, luctaminibuſque inſidians, tandem percuſſus crure ſic mutatur, vt qui ante profanus, & irreligioſus, iam vbique religionem docet, religioſorum agminum factus Doctor, & Pater: iam qui delitias, & voluptates colebat, continentia purus eſt, corpuſque ſuum Deiparæ litando ęternat voto ani-
E mi puritatem, reluctante immunditiæ ſpiritu, imò per vitream feneſtram fugiente tanti aromatis ſuffitum. Qui ruſticus, & barbatus Cantaber, totus Iacob, totus luctator Iſrael factus eſt, eas patitur cæleſtes viſiones, ſic diuina rimatur, trutinat, vt quaſi Deum viderit. Auguſtiſſi-

mæ

me Triados difficilia ſcriptis enoda- A
uerit, ſpirituum motus trutinaue-
rit, Catholicę veritatis indicia dede-
rit. Verè Iacob percuſſus crure, ve-
rè Iſrael videns Deum, verè ruſticus
luctator, & miles, verè ventilabrum
a grauioribus dogmatis leuia diſcer-
nens, a paleis grana, a fallacijs veri-
tatē, a Satana Angelum, adeò vt li-
cèt Dæmonis fallacijs appetitus fue
rit, nunquam captus, & antequam B
Catholica cenſura obliteraſſet Eraſ-
mum, iam ipſe illius opera a Socie-
tate iuſſerat exulare.

Hac in cautela & ſpirituum di-
ſcretione Iſrael factus eſt, & prorſus
Luc. 2. ſimilis. *Hominibus expectantibus Do-
minum ſuum, quando reuertatur à nu-
ptijs, vt cum venerit, & pulſauerit,
confeſtim aperiant ei?* Quibus verbis
vt beati Ignatij ſpirituum diſcretio- C
nem illuſtrem, non grauabor huc re-
ferre illa, quæ lib.1.cap.7.§.19. exa-
rata ſunt. Etenim dum dictam D.
Lucæ parabolam examino, non fa-
cilè reperio in mundo homines adeò
deſides, qui reuertentem a nuptijs
Dominum expectent ianuis clauſis,
ne antequam ipſe pulſet, & clamet;
aperiant. Imo nuptiarum tempore
reuertenti ſponſo cum cariſſima ſo- D
dali, patent ianuæ, nemini obcludi-
tur aditus; ſerui eò incumbunt, vt
aduentanti ſponſo parata domus ef-
fulgeat, ardeant facibus valuæ, ſeſe-
que ardentibus facibus dent obuios
famuli, ne Dominus neceſſe habeat
expectare ad ianuam, multo minus
pulſare, & conclamare, & pati do-
meſticorum illud tritum examen, E
quis es? Non ergo deſidioſis homi-
nibus illis iubemur aſſimilari in hoc
nuptiarum temporis examine, qui
nullum habent, ſed cæleſtibus An-
gelis videntibus Dei faciem. Ita
Niſſen. Niſſen. hom. 15. in Cantic. *Compa-
rat nos Dominus cum Angelis, ſiqui-
dem vigilanter Deo pareamus, & vos,*
*ait, ſimiles hominibus expectantibus
Dominum ſuum, quando reuertatur à
nuptijs, & in thalamum myſteriorum
admiſſa iam ſponſa expectabant An-
geli reditum Regis ad naturalem bea-
titudinem, & gloriam.* Sed quomo-
do expectabant? Sanè ianuis clau-
ſis, vt cum venerit prius ipſe pulſa-
uerit, & clamauerit: *Aperite por-
tas Principes veſtras, & introibit
Rex gloriæ.* Ad quę ipſi ſemel &
bis reclament examinando. *Quis eſt
iſte Rex gloriæ?* nec aperiant aliter.
His iubemur omnes aſſimilari in
recipiendo Deum, ſumma præmiſſa
diſcretione, & examine: quod præ-
notant Dauid Pſalm. 23. incipit Pſal. 23.
*Hæc eſt generatio quærentium Deum,
quærentium faciem Dei Iacob:* & ſta-
tim ſubdit dialogum illum, ſiue e-
xamen, nimirum. *Attollite portas,
& introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte
Rex gloriæ?* quaſi diceret, hic mos
eſt, hæc naturalis conditio illorum,
qui faciem Dei intuentur, vt intuitus
eſt poſt certamen Iacob, nec ipſum
Deum recipere, ſine longo examine,
& diſcretione maxima.

Hanc Iacobeæ prolis naturam
perfectiſſimè retulit Ignatius, qui
Iacob in luctis, & in confractione
cruris in Iſraelem mutatus, eam ex
alta Dei cōtemplatione didicit cau-
telam, & diſcretionem ſpirituum,
qua ſuos, & omnes viros ſpirituales
edocuit: ne parerent corde cuiuis
ſpiritus motui, ſed examinarent, ſed
recognoſcerent impulſum, ſed quæ-
rerent quis eſt iſte Rex gloriæ? Sa-
pienti, & amanti illi peccatrici ad
monumentū apparuit ipſe Rex glo-
riæ Chriſtus. Tunc illa, *Domine, ſi* Ioan. 20.
tu ſuſtuliſti eum? de quo eleganter
canit Origen. ibi. *Si fortè apparue-* Orig.
*rit tibi, & deſiderio tuo ſe repræſenta-
uerit, noli à te præſumere tanquam
eum cognoſcas, ſed interroga illum,
& ora, vt indicet ſe tibi.* Hæc cauit

Orig.

Orig. hæc cauit Ignatius factus verus ventilabrum, quod à fallacijs, & ſcrupulis, & erroribus animos purificat humanos.

§. IX.

Beatus Ignatius opera ſua omnia ſingulis horis, imò ſingulis momentis vocat in iudicium, & examen.

CVm Theologus Athanaſium vocauit ventilabrum, crediderim reſpexiſſe ad illud Matth. 3. (Matth. 3.) de Baptiſta dictum, *Cuius ventilabrum in manu eius*. Vbi communiter Doctores recognoſcunt exactum, & ſeuerum iudicium de ſingulis operibus faciendum; quia propter interlinealis ſuperpoſuit ventilabrum, diſcretio iudicij. Siquidem Ignatij opera toties examinata, tot iudicijs trutinata fuere, non abs re ſanctiſſimus Vir pro ſanctitatis inſigni donabitur ventilabro. Sicut enim Laurentius ferreum lectum, Paulus gladium, & alij alia, poſſet iuſtè Ignatius ventilabrum manibus oſtentare, vt innuerentur crebra illa & ſeuera iudicia de eius operibus facta. Imò verò pateret omnibus ſeuerum illud iudicium, quo ipſe ſingulis horis, ſingulis momentis ſua opera ruminabat, defectus caſtigabat, quocumque negotio eſſet intentus, quacumque occupatione præpeditus, ea erat animi attentione in ſuos actus, vt quemuis linguæ lapſum, quemuis minutiſſimum etiam defectum perpetratum ſtatim videret, & in corde caſtigaret, & nodo in corrigia ad id deſtinata notaret, ne memoria caderet.

Duplo maiorem ſpiritum, quàm Eliæ fuerit ſpiritus, concupiuerat ardenter Eliſæus 4. Reg. 2. (4. Reg. 2.) & duplo maiorem ſpiritum dicitur obtentu-rus hac ſola conditione. *Si videris me quando tollar à te, erit quod petiſti, ſi autem non videris, non erit.* Ex quo D. Bern. ſer. 17. in Cant. Sic (Bern.) nos omnes informat, *Nunquam ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio tollatur à nobis, ſi duplicato munere volumus non fraudari.* Quaſi in hoc ſit duplicatum augmentum humanæ perfectionis, quod nullus nos defectus lateat, quod nulla a nobis perfectio abſit, quin & videamus, & ſentiamus eius abſentiam. Qui ſic ſibi attendit, & ſuis intendit actibus, vt nihil ſpiritualis perfectionis excidat ſine conſcientia, ille duplicato munere donatur.

Sed quid magnum erat, quod Eliſæus videret diſcedentem Eliam, vt ideo duplicibus debuerit donari? Erat quidem illi ſumma cura neceſſaria, qua ſingulis momentis debebat attendere, an Elias aduolaret. Erat illi neceſſaria, ait Carthuſ. (Carthuſ.) *Inceſſabilis, & diligentiſſima directio oculorum ad Eliam*, quibus nil mirum ſi accederet ſpiritus duplicatus, *Tales denique quærit*, pergit Ber. *Spiritus ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum*, ne inſcijs ipſis abſit, aut tranſeat. Talis erat Ignatius oculatiſſimus inſpector ſuorum actuum; eò intentus, ne momento aliquo accideret perfectionis lapſus, quem ipſe non viderit, non fleuerit, non notauerit, inceſſabili, & diligentiſſima directione oculorum poſitus in ſuam perfectionem, ne vel minima abeſſet ſine examine, quo ſingulas operationes ſingulis momentis ventilabat. Ecce tibi, quàm aptè ventilabrum poſuimus inſigne multiplicis Ignatij ſanctitatis.

Ad illud. Gladius vitij radices excidens.

§. X.

Appetitus iugulatione perfectam animi tranquillitatem, & quietudinem obtinuit.

QVid proprius Agoniſtæ Chriſtiano, quàm gladius! Is nunquam excidit Ignatio è manibus, quo ſeſe aduerſus lattonum inſidias communiuit. Qui lectulum Salomonis cingebant, omnes tenentes gladios, & vniuſcuiuſque gladius ſuper femur ſuum, quia vt loquitur Niſſen. hom. 6. in Cant. ſordida corporum cupiditas, veluti quædam prædonum turmæ menti inſidiatur. Vnde neceſſum eſt, vt ſtrenui milites ſint parati pugnare, *Quorum bellica peritia, eò quod ſuper femur paratum enſem habeant, terrorem afferat, & ſtuporem, ijs, qui noctu inſidiantur.* Quo gladio perfectè ſeſe armauit Ignatius carni, & ſanguini crudele bellum indicens. Cilicium pro thorace induit, & ſacco amictus, aperto capite, nudis pedibus Chriſti ingreditur militiam: lectus erat illi dura tellus, eſca ieiunium quotidianum, & ter in die ſeſe flagris crudelibus in conflictus maiores exercebat. Hunc in dies verſabat gladium, illoque viuidum ſpiritus paradiſum inacceſſum lattonibus reddebat.

Niſſen.

Cant. 3.

O vos felices, qui tali gladio armamini, quo Cherubim à paradiſo latrones arcuit, quem Abraham in proprium filium adegit. Cherubim vitæ arborem gladio igneo integram cuſtodiuit: Abraham iuſſus litare Deo filium ſurgit à lecto, montem ſcandit afferens ipſe gladium & ignem. Quibus pulcrè Philo libr. de Cherub. *An non vides, quid & ſapiens ille Abraham, quando incœpit iuxta Deum metiri omnia nihil creaturæ tribuens, accepit ad ignoi gladij ſimilitudinem ignem, & gladium, reſecare cupiens quicquid mortale habebat, vt expedita cogitatione ſublimis ad Deum euolaret?* Hoc valde etiam mirandum in Ignatio, cum primum à Deo vocatus, in arenam proſiliuit, vix inſita vitæ arbor menti eius cœpit adoleſcere, & alter Cherub, alter Abraham nihil creaturæ tribuens omnia humana conculcans; igneum gladium arripiens, ſic carnales omnes cupiditates ferit, ſic appetitus trucidat, ſic ſe ipſum nuditate, fame, doloribus enecat, vt inacceſſus vitij ſublimis ad Deum euolet. Ad eam etiam animi tranquillitatem, & pacem peruenit, qua nullum rebellem motum in concupiſcentia experitur.

Gen. 2.

Philo.

Clemens Alexand. in exhortat. ſic vniuerſos Chriſtianos commonefecit, *Planta cæleſtis cum ſit homo, vt cæleſtes virtutum fructus ferat inutiles vitiorum ſtolones pœnitentiæ ferro circumcidat.* Tot in dies pullulant vitiorum ſtolones mentibus noſtris, vt pijſſimi quique egeant quotidiano cultro, vt reſecent, vt excidant. Cautior Ignatius, qui non gladium pœnitentiæ ad ſtolones miſit; ſed hoc gladio omnis vitij radices excidit, ſicque omnem animalem vitam in ſe mactauit, vt puerilem innocentiam & impatibilitatem fuerit nactus.

Clem. Alex.

Reuoca in memoriam cuſtodes illos lectuli diuiniſſimi Salomonis, & animaduerte, quam validi pugnatores ſint effigiati, omnes gladios tenentes, vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuũ. Deinde apud Lucam c. 11. audi Deum ſic loquentem de illis, *Pueri mei mecũ ſunt in cubili.* Ecce tibi & armati, & acres, gladiatores, & ſimul pueri infantes vocitantur.

Luc. 11.

tantur, quid tunc rei. Id eleganter A innuit D. Niſſ. hom. 6. in Cant. dum fatur, *Quando qui cingunt enſem attendendo vitæ ex virtute agenda, expellunt animi perturbationes, tunc infantem ætate ſunt expertes einſmodi perturbationis. Hi verò ad hunc ſtatum ſe redegerunt conuerſi, & impatibilitate affecti pueri, adeo, vt beatus in his inueniatur, vel infans, vel armatus, vt armatus quidem in puritate* B *impatibilitatis Regis lectum, id eſt, cor ſuum cuſtodiens, vt infans autem in beato lecto quieſcens*. Proh Ignatius ſanctiſſimus is es, qui accinctus pœnitentiæ gladio proſilis in arenā, tibi bellum indicis, pugnas, mactas te ipſum, armatus hinc exiſtis, ſed & infans eſt poſt iugulatam animalem animam factus expers omnis perturbationis. Armatus cor tuum inac- C ceſſum cuſtodis verſato igneſcente gladio, puer nullos rebelles motus expetiens, beatiſſimus requieſcis in lecto; Abrahamo præſtantior non ad ſimilitudinem Cherubim gladium exeris; ſed Cherubim alter factus iuxta nominis huius binas etymologias, & quaſi pugnans in te bello fueris, & quaſi puer immenſa pace, & tranquillitate frueris.

Niſſen.

§. XI.

Pœnitentia Ignatij tandem occulta tur, vt abiecta ſpecie hypocriſia pluribus poſſit proficere.

Mirót in Ignatij pœnitentia id, quod omnes mirari cuperē, nimirum, quod is gladius, qui tam immaniter verſatus fuit à primo conuerſionis die, tandem cum ad ſocietatem inſtituendam accedit, occultatur, & quaſi cooperitur, vt plures metat in aream Chriſti. Qui cilicio opertus, & ſacco, qui nudis plantis, & capite nudo incedit à principio, ſocietatem fundaturus laneo pallio tegitur, calceos ſumit, caput operit. Quid plura? Cilicium mordax circa pellem manet, & deſuper pallio laneo amicitur, planta pedis nuda reſeruatur, quod extimum pedis eſt, calceo cooperitur. Apage, qui hypocriſis notam Ignatio, & proli iniutis, quod mordax eſt qui gladius eſt, latet, occulitur, quod vuis oculis obijcimus, linum eſt, laneum pannum eſt; hypocriſis linum abſconderet, & ſaccum præſeferret; verùm Ignatius ſub lino, & lana gladium abſcondit, vt plures veneetur Chriſto.

De Angelo illo in Ægyptios primogenitos fero dicitur Sapient. 18. *Gladius acutus in ſimulatum Imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.* Expende illud in ſimulatum Imperium, pro quo græcè ſonat, non fictum non hypocritum. Et ſanè ſi Angelus reuelatum gladium hinc inde ageret, verſanſque illum in omnium oculis ferociret, nullus tamen Ægyptiorum ſub gladio caderet, notam fictionis alicuius, ſiue ſimulationis, ſiue hypocriſis non effugeret. Verum omnia in contrarium accidunt, quia gladius minimè apparebat, nullus mucro viſebatur, & paſſim hinc, il inde cadebant occiſi, ſanè gladius iſte non hypocritum, non fictum Imperium portat, ſi quidem occultus, & tectus omnia mortibus replet.

Sap. 18.

Si Ignatius collecturus Societatem gladium exacutum relinqueret, E ſaccum, cilicium, nuditatem, famem oſtentaret, quoties hypocriſis notam incurreret? Quoties ſpueretur? quam paucos ſocios aſcīſceret? Votum ſapientior ipſe gladius acutus, non hypocritum Imperium portans, pallio, & calceis obtegit gladij duritiem, *Et ſtans repleuit omnia morte*,

eius exemplo innumeri primogeniti, adoleſcentes nobiles, diuites, magnæ expectationis homines priſtinā faſtidientes vitā immoriuntur Chriſto. Huc retulerim illud Ezech. 21. *Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad necē.* Cum gladius hic pœnitentiæ ſplendeſcebat, cum ſaccus, cum ferrea catena, cum continua flagra, cum ieiunia, cum vigiliæ, cum nuditates, cum aſſidua mortificatio viſebatur, ò quam lucebat Ignatij pœnitentia! O quales ſanctitatis radios emittebat! gladius limatus ad fulgendum; ſed amictus ad necem, ſed cum amicitur, cum tegitur, cum linum, & lana oſtenditur, & cilicium, & gladius occulitur; ò quot iuuenes, quot magiſtros, quot viros nobiles Deo Opt. Max mactat, litat.

Ezech. 21

Ad illud. Dei filius belli ſocium nanciſcitur.

§. XII.

B. Ignatius altiori, & perfectiſſimo modo filij Dei comes, & ſocius dicitur.

De prima, & ſuprema Angelorum hierarchia locutus D. Dionyſ. Areop. c. 7. hæc iuxta Amb. Calmadulenſem loquitur, *Eadem quoque ratione Ieſu feliciſſima Societate dignatus intelligendum non quod ex fictis imaginibus, aut formis illa Deificam ſimilitudinem nitantur exprimere; ſed quod ipſis diuina imitatio excellentiori modo donata ſit, communicantq. quantum par eſt Deificis ipſius benigniſſimiſq. virtutibus.* Itaque hoc in primis pro certo habendum eſt, nimirum ſuprema ſpirituum agmina Ieſu Societate gaudere, idq. habent, non quod in ſe corpoream

Dionyſ.

A aliquam effingant figuram Chriſto ſimilem; ſed quod illum altiori modo imitentur. Quam imitationem expreſſius poſuit Ioannes Scotus ſic vertens, *Quia Deo ſimile ipſis ſubiectiuè donatum eſt*; quaſi tota ſimilitudo, ex qua naſcitur intima primæ hierarchiæ, cum Ieſu Societas conſiſtat in ſimilitudine ſubiectionis, & obedientię ipſius. Quę virtus ſic fuit

B ab Ignatio culta, vt vna illa & ſe, & ſuos ab alijs ſacris ordinibus diſtingui voluerit: ſic enim ait epiſt. quam de obedientia ſcripſit, *Ab alijs religioſis ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiunijs, vigilijs & cætera virtus, cul uſq. aſperitate. Vera quidem ac perfecta obedientia abdicationeq. voluntatis, ac iudicij, maximè velim eſſe conſpicuos quicumq: in hac*

C *ſocietate Deo Domino noſtro deſeruiunt, eiuſdemq. Societatis veram, germanamq. ſobolem hac quaſi nota diſtingui.* Adeo obedientiæ deditus, vt ſi mutila naui immenſum tranare mare iuberetur, dixerit ſe dubio proculeam expeditionem aggreſſurum. Quis neget iam Dei filij ſocium B. Ignatium inuentum fuiſſe, & meritò Ieſu Societate donatum? Igna.

D Vtpote cui diuina imitatio donata ſit excellentiori modo, quatenus obedientia Chriſto Domino apparuit ſimillimus.

Rurſus, eandem ſimilitudinem exagerant illa verba, communicātq. quantum par eſt Deificis benigniſſimiſq. virtutibus, vel vt gratius reddit præfatus Scotus, *Communicant*

E *in præoperatrice virtute Deificis ipſius & benigniſſimis virtutibus.* Primo Ignatius verbo ſimillimus in præoperatrici virtute; ea enim peregit opera, quibus mille alij virtute inſignes non ſufficerent. Quot vias agreſſus eſt? Quot peregrinationes ſuſcepit? Quot ciuitates adijt? Quot regiones luſtrauit? Fundaturus Societatem

dictatem non magno hoc opere A
contentus, ſimul ſeptem monaſte-
ria ſiue xenedochia, & ſeminaria
intra vrbem ædificare nititur, &
ædificat. Nec ideò ſe a proximo-
rum ſalute procuranda alienat, imò
nihil aliud agere videbatur. Rur-
ſus, ſimillimus filio Dei in Deificis,
& benigniſſimis virtutibus, non
ferro; ſed oleo medelam afferens
proximorum plagis, vt luxurioſum B
curet, remedium & durum, & au-
ſterum in ſe ſuſcipiens gelida im-
merſus aqua: vt ſacerdotem Deo ac-
quirat ludibundus accedit, & ludũ,
qui totus ſerius erat, inſtituit, ſicque
& obedientiã, & præoperatrice vir-
tute, & benigniſſimis virtutibus Dei
filio ſocius apparuit, & ſimillimus,
vt ideo, vt de alijs plurimis diſtin- C
ctionis ſignis taceamus, videretur
crure vulnus accepiſſe, vt naturæ
humanæ ſuperatæ a Dei filio ſigna
geſtaret. Hoc dixerim, quia de lucta
illa Iacobi cum filio Dei, a quo in
femore vulneratus eſt, ſermonem
Naz. faciens Naz. ait, quod illa lucta,
*Erat humani moduli cum diuina ſub-
limitate comparatio, & contentio.*
Vnde & humanæ naturæ ſuperatæ D
ſigna geſtat., *Nam natura noſtra, ſi
cum diuina compare ur* (ait Scholia-
ſtes) *huiuſmodi collatione quaſi graui
dolore oppreſſa ſubclaudicat.* Igitur
crure percutitur Ignatius, vt clau-
dicatione naturæ ſuæ comparatione
ad Dei filium oppreſſe, ſignum ge-
ſtet, quod licet Dei filio maximè ap-
propiet, Ieſuque Societate dignetur,
tamen longè inferior illo eſt. E

Ad illud. Spiritus hominem, qui pro ipſo ſpiret, inuenit.

§. XIII.

*B. Ignatius diuino ſpiritu plenus in
trahendis conuertendiſque ho-
minibus Spiritus ſancti munus
exercebat.*

HAud facilè erit perſpicere quot
homines Ignatij halitu, & ſpi-
ratione correpti mundo renuncia- B
rint, quippè, ſic hominum corda pe-
netrabat, ſic omnium ad Deum tra-
hebat voluntates, vt vererentur Spi-
ritui ſancto reſiſtere, ſi reſtitiſſent
Ignatio. Pariſijs accuſatus fuit, quod
Academiam, viduaret, translatis in
Dei quærendi ſtudium ſcholaſticis:
nec vllam ingreſſus fuit ciuitatem,
C quam non igniret ab inhabitante
ſibi Spiritu ſancto. De Præcurſore
dicebatur: *Et erat lucerna ardens, &
lucens*, ex quo in illo adeſſe Spiritum
ſanctum, arguit eleganter Cyrill. Cyrill.
lib. 3. in Ioan. c. 1. *Non enim*, inquit,
*aliunde vim illuminandi habuit, quã
ab intellectuali hoc oleo, quo huius il-
luminationis ignis in nobis accẽditur.*
Nec Ignatius ignea verba, quibus,
D & incendebat & illuminabat om-
nes, haberet, niſi a ſuſcepto in ſe
actuali oleo diuini ſpiritus.

Accipite pulcrum indicium inha-
bitantis ſpiritus in Ignatio; Romam
ipſe petebat iamiam erecturus So-
cietatem Ieſu, & mille difficultates
rei animo verſans incidit in mentis
exceſſum, & ecce tibi ſe e illi dant
obuios Pater æternus, filiuſque di-
E uinus cruce inſignitus, qui ſuſceptum
a Patre Ignatium ſic alloquitur, *Ego
vobis Romæ propitius ero.* O maxi-
mus Patris, & Filij in Ignatiũ, & fa-
uor, & amor! Sed numquid Spiritus
ſanctus minus illi propitius? Cur er-
go ad illum non venit? An, quia iam
in illo, & intra illum morabatur? Si-
mile meditatur Paſchaſius Abbas.

lib. 1. de ſacrament. c. 12. Vbi expen- A
Ioan. 14. dens illa Ioan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Sic continuò connectit, *Non quaſi prætermiſſo Spiritu ſancto: ſed ſignanter oſtendit, quod ad eos tantum Pater, & ipſe veniat, quos idem ſua præuentu aſpirationis ſanctificauerit* B *Spiritus.* Itaque cum Pater, & Filius cuique accedit, ideo accedit, quia prius in illo inhabitauerat, & præparauerat Spiritus ſanctus, qui quoniam præuenerat, non apparet venire cum Filio & Patre. Vnde ex Patris, & Filij aduentu ad Ignatium rectè elicimus quàm ipſe poſſideret Spiritum ſanctum, quàm redundaret illius virtute, & effica- C citate.

Hinc iam non miraberis, quod ad Ignatij vocem inferorum Imperiũ caderet, & Regnum peccati, imò, vt ait Ribadeneira lib. 5. c. 6. non rarò ad ſe venientium paucis verbis non ſolum præſentem morbum depelleret; ſed ſanaret in poſterum, neque tantum ægritudinem animi, ſed ægritudinis quaſi radices euelleret. D Sidonius Apollinar. cum aduertiſſet Gedeonis illud celeberrimum conflictum, quando ruptis lagenis, præcinentibus tubis hoſtium mille phalanges proſtrauit, ſic in diuini ſpiritus laudes ipſe cecinit.

Firmaſti Gedeona tubis inſerte canoris Spiritus, & ſolo venit victoria cantu.

Voce reſonante tubæ Gedeon hoſtes euertit, victoriam reportauit. Quid mirum? Diuinus Dei halitus E tubis inſertus erat, diuinus ſpiritus medijs fiſtulis perſonabat, quo inimici facilè expugnabantur. Id quod maximè extollit Ignatium, etenim, cùm te video; ò ſanctiſſime parens, tot hoſtes ſuperare, tot victorias acquirere, tot ægritudines depellere, totum orbem terrarum inuadere, & expugnare, peccatorum immenſum pondus exſufflare, & vel voce, vel verbulo tanta perpetrare, non me contineo, quin in ſpiritum inhabitantem exclamem, firmaſti Ignatiũ, ſpiritus voci eius inſerte, & inde ſolo venit victoria cantu. Sola voce euertit regna peccati, ſolo halitu hominum animos rapit, trahit, ſolo verbo mille victorias, mille triumphos a validiſſimis hoſtibus reportans cæleſti regi, cui ſemper militauit, ſummis gloriæ ſplendoribus aſſidet.

§. XIV.

Ignatij magnitudo ex Xauerio.

SIc Apoſtolicos viros monebat Dominus apud Luc. c. 12. nimi- Luc. 12.
rum, quod ſint, *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*, nil enim ſic extollit Sanctos, eorumque magnitudinem exaltat, quã plena lucernis manus. Hinc ego dũ in D. Ignatij manibus lucernas quæro a quibus eius ingens ſanctitas pandatur, è multis vna, & clariſſima, & ardentiſſima lucerna, ſcilicet ſanctiſſimus Franciſcus Xauier ſeſe mihi obijcit, lucidiſſimum Ignatij opus, eiuſdemq. ſanctitatis teſtimonium ſingulare. Sed timebis ne Xauier in manibus Ignatij ſit potius nubes, quæ obtegat, & obſcuret, quam lucerna, quæ apparere faciat tanti parẽtis virtutes maximas. Xauier ille miraculorum patrator, ille mortuorũ ſuſcitator, qui ſeptem ſupra vigeſima ſepulcra vacuauit, quid cum Ignatio, cuius meritis vnus deſperatus ad hanc reductus fuit vitã mortalem? Vt hoc me expediam nodo, conſidero a Chriſti Domini voce, & tactu tres, aut quatuor mortuos fuiſſe excitatos; verum a D. Petri, vel vmbra innumeros, ad ſalu-

rem,

Digitized by Google

tem,& vitam fuiſſe reuocatos. Quod A perpendens D. Aug. in Pſal. 103. inquit, *Maiora videntur feciſſe Apoſtoli, quam ipſe Dominus. Sed vnde fieri poteſt, vt plus valeant ſarmenta, quam radix? Quomodo autem quaſi maiora videntur feciſſe illi, quàm ille? Ad vocem Domini ſurrexerunt mortui, ad vmbram tranſeuntis Petri ſurrexit mortuus. maius hoc videtur, quàm illud. Sed Chriſtus facere ſine Petro poterat, Petrus niſi in Chriſto non poterat.* Id quod in præſenti de Ignatij, & Xauerij facinoribus dixiſſem, quia Ignatius ſine Xauerio omnia potuit, at Xauier nil ſine Ignatio potuit, quando ab illo virtutem bibit, & diſciplinam vitæ ſpiritualis accepit. Quo liquet quam ſuperiora ſint Ignatij magnalia Xauerij facinoribus Matth. 10. dum numerantur C Apoſtoli, dicitur: *Primus Simon Petrus.* Vbi dubitari poſſet, an Petrus dicatur primus meritis, an ſolum cenſu, quod vt ſcias, ait Dominus ad Petrum Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre, ne deficiat fides tua, tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.* Vbi enim iubetur Petrus ceteros Apoſtolos confirmare, quam ſuperior illis exiſtat manifeſtè mõſtratur. Ita D S. Paſchaſius lib. 6. in Matth. *Iure igitur in meritis primus æſtimatur, per quem, & in quo ad alios dona tranſmittuntur.* Quidquid virtutis habuit Xauier, nonne id acceptum Ignatio, & parenti, & ſtatori referebat? Sanè Beatus Ennodius orat. 4. ſic D. Hieronymum extollebat fatus. *Hieronymus noſter, niſi præceptorem ſuum Gregorium diceret, illo melior cenſeretur.* Quo ego ſic ad ſtupeo Xauerij noſtri facinora, vt niſi parentem, & magiſtrum eius ſcirem Ignatium, illo meliorem Xauerium crederem. At is eſt Ignatius, vt ab illo nobis illuxerint Xauerij faces. Audiui Verbum diuinum dicentem de ſe, *Quia*

Pſal. 103

Luc. 22.

Hier.

Pater maior me eſt, quæ verba ſæpius de doctorum calculo ruminatus, ſemper mirabar, cur non potius æqualitatem, & con ſubſtantialitatem, cum patre nobis oſtendebat Verbum diuinum, eamq. parilem virtutem in patre, & filio prædicabat. Admirationem ſuſtulit Tertull. lib. de Trinit. fatus, *Quamuis ſe ex Deo Patre Deum eſſe meminiſſet, numquam ſe* B *Deo Patri comparauit, aut contulit, memor ſe eſſe ex ſuo Patre, & hoc ipſum, quod eſt, habere, quia Pater dediſſet.* Quis neſciat, Verbum diuinum Patri eſſe omninò æquale? Tamen quia hoc ipſum, quod eſt Filius, à Patre accepit, de Patre quaſi de ſuperiore loquitur, vt iam nemo audeat filios cum parentibus conferre, aut comparare. Magnus equidem Xauier, ſed maior Ignatius, à quo ille accepit tanquam a magiſtro, & parente quidquid magnum in via ſalutis habet.

Tert.

§. XV.
Ignatij, & Xauerij gloria ex Ieſu.

NE miteris cum ingentem Ignatij, & Xauerij gloriam exagerare audias; illis viuidum Ieſu nomen conſidera attributum, quod ferant totum per orbem terrarum. Quis non maximus Ieſum circumferre poſſet? Num. 13. vbi de exploratoribus mentio fit, dicitur, *Abſciderunt palmitem, cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri.* Virile robur, & hoc duplicatum opus fuit, E vt tantum botrum portarent. Hinc Matthæus c. 10. Apoſtolorum memorans illos duos, & duos percenſet, aiens: *Simon Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes, &c.* Cuius rei hanc ſubijcit rationem D. Paſchaſ. lib. 6. in Matth. nimirum, *Qui bini, ac bini, quam bene iunguntur, vt lo-*

trum quò gentes inebrientur, duo, ac duo ſuis deferant humeris. Hunc botrum portabat ſolus Xauier, quādo impar oneri pene ſuccumbens clamabat, *Sat eſt Domine, Sat eſt*. Equidem, vt botrus Ieſu, quo gentes inebrientur, deferatur non Ignatius, non Xauier, ſed vterque iungitur, & hi duo tantum circumferentes botrum, & gentes ſpectati regni amore trahunt, & ſe ingenti gloriarum mole ſuperexaltant. Vbi Moyſes in monte cum Deo erat, dicitur Exod. 24. quod *facies eius glorificata eſt*, at vbi inter Moyſen. &

Mat. 17. Eliā Ieſu in Thabor apparuit, Matt. 17. ait Textus: *Et ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum eo*. Quod eleganter ponde-

Orig. rans Orig. hom. 13. in Exod. fatur, *Nihil in lege glorioſum habet. Moyſes, niſi ſolam faciem. In Euangelijs autem totus glorificatur ex integro. Audi ergo quid dicatur in Euangelio. Cum aſcendiſcet Ieſus in montem excelſum, aſſumens ſecum Petrum, & Ioannem, & Iacobum, transformatus eſt ibi coram ipſis: & ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum eo. Hic non refertur, quia glorificatus eſt vultus eius, ſed quia totus apparuit in gloria colloquens cum Ieſu*. Ergo Ignatij, & Xauerij glorijs, nil amplius addendum, quando inter illos Ieſu eſt, quando illis datur totus Ieſus, vt circumferatur per vniuerſum orbem terrarum.

CAPVT VIII.

De Magorum adoratione.

QVA hora Sol iuſtitiæ Chriſtus tertis apparuit, præfugiens cometa, ſiue Angelus in modum ſtellæ efformatus medio in æthere, Perſarum Regionem nouæ ſplendoris lucis irradiat. Cuius occaſione tres ſapientiſſimi Perſarum Principes Balami imbuti halitu magno Iudæorum, & mundi bono Regem natum præſagiunt. Et intrinſecus a Deo illuſtrati ſimul, & impulſi recens natum adoraturi, poteſtate Regia perniciſſimos camelos parant, quibus intra nouem, aut decem dies ſtellæ curſum ſequentes Hieroſolymorum tetunt arua. Ibi duos plus minusve dies commorantes dum Regem Herodem adeunt, dum ſapientes Hebræos conſuluit, tandem Hieroſolymis egreſſi, ecce quæ ſe illis regiam vrbem intrantibus ſtella ſubtraxerat, iterum anteambula clatuit, cuius Luc. 13. profectionis ſuę diē Solē Chriſtū in gremio Mariæ matris inueniunt, adorāt, munerāt apertis theſauris. Hęc ex Maldonato, & alijs.

Matth. 2. Text. **Ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum.**

§. I.

Qui Deum confitentes quærunt medijs periculis, ſecuri exiſtunt, imò pericula dev iumphant.

VIdeo Magos Hieroſolymis, audiente Tyranno, recens natum Iudæorum Regem impunè prędicere, ſed & cognito Herode tunc regnante, Regia alienigenarum plena uiſa, nihilominus perſeuerare, & venturum Regem perquirere, Cur hoc impunè? Cur tanquam authores rebellionis non puniuntur? Cur vel illis ſilentium non præcipitur? Cur non a ciuitate, vt pacis pertur-

perturbatores exulant? Sanè quia confitentes Deum quæritabant. Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. O ſi hæc nos vrgeret cura, vt in omnibus Deum quæreremus (vt a ſingulis creaturis de Deo ſciſcitaremur, qua ſecuritate, quo triumpho per media mala incidere poſſemus.

Bis diuina ſponſa è domo exiuit, vt abſentem amorem perquireret, & primò cuſtodum phalanges offendit: ait enim, *Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem*. Meritò ſibi virguncula timuiſſet nocte intempeſta a tot militibus præuenta, verum Sponſa nil timens ex illis quærit. *Numquid quem diligit anima mea vidiſtis?* & eo ſolum in offenſo pede militum phalanges pertranſit. Moleſtius ſecundò exiuit, namque domo egreſſa ait. *Quæſiui, & non inueni illum, inuenerunt me cuſtodes, percuſſerunt me, tulerunt pallium meum*. Cur ita? D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 7. verſ. 7. *Qua ratione ſuprà non tulerint hæreo reperire; niſi fortè, quia ibi interrogaſſe ſe dixit, nunquid quem diligit anima mea videtis*. Hoc vno liberabimur, hoc vno medijs periculis verſabimur ſecuri, ſi a ſingulis creaturis de Deo intertogauerimus, ſi nunquam ab ore excidat nomen diuinum. Hac ſancta Dei inuocatione obiecta furentes ſedabimus tempeſtates. Ecce tibi Dan. 3. miſſis tribus pueris in fornace, furens fornacis flamma, & egrediens quoſcumque accederent Chaldæorum vorabat, *Erupit, & incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis*. Tunc Rex Nabuchodonoſor perculſus miraculo benedicens puerorum Deo, acceſſit & ipſe ad fornacem, neque illum auſa eſt contingere flamma. Etenim confitentes Deũ ipſa verentur pericula: Sic eleganter dedit nobis notatum D. Chryſoſt. hom. de tribus pueris nuper traducta. *Tunc exijt Rex ad oſtium fornacis ignis ardentis nec cùm prope fuerit poſitus flamma contingitur. Neceſſariò enim ab ipſo igne cognoſcitur, qui Dominum cœperit confiteri, per hoc & dixit benedictus Deus Sidrach, Miſſach, & Abdenago, qui liberauit pueros ſuos*. Si Deum confitearis, ſi eius nomine tua lingua perſonuerit, furentibus flammis, immergentibus malis, tumentibus fluctibus, notus pericula omnia diffugies. Sic Chaldæus Cantic. 8. ex Iſraelitarum ſententia pronunciat. *Omni illo tempore, quo vagus eram, & exterris à mea patria. Dum recordabar nominis Dei magni: populi exteri non me contemnebant*. Imò populorum exiſtet triumphator, qui Deum quæritando confitetur. Id quod breui, & eleganti ſermone innuit Chryſol. ſerm. 1. Epiphan. Vbi audiens Magos Hieroſolymis quæritantes, *non interrogant, ſed inſultant*. Sanè interrogatio hæc in hoſtes vniuerſos cenſetur inſultatio, non tam inquiſitio, quàm victoriæ, quàm triumphi proclamatio. Et quis non vinceretur, non proſterneretur ab his, qui ſic Deum natum quærebant, prædicabant?

§. II.

Qui virtuti, & pietati obſequitur, nil, quod timeat, habet, mala omnia propellit.

Timuiſſent (putaueris) Magi natum Regem annunciare, ſi noſcerent Hieroſolymis rerum potitum eſſe Herodem Tyrannum. Porrò idcirco nouerunt, ſimulque dynaſtarum turbationem prænotantes, nec referunt gradum, nec a recens nati inquiſitione vacant. Timere nunquam ſciuit, qui Deo incipit anxiè

xiè famulari, qui ſuum præſtat obſequium pietati & veritati. Ecce tibi Iordanis, qui pernix in mare ferebatur, viſa fœ ſens arca ſtetit in aquis, imò retrorſum viam, & fugam arripit: is idem cum aluei ſui ripas occupari à Baptiſta cerneret, ſimulque filio Dei baptizando ſeruire aquas, & cælum inſonare voce Patris, nec ſtupens myſterijs tantis ſtat, nec retrorſum refugit aquis. Cur ita? Pulcrè oſtendit cauſam Chryſol. ſerm. 5. de Epiph. *Quid eſt*, ait, *quod Iordanis, qui fugit ad præſentiam arcæ legalis, ad totius Trinitatis præſentiam non refugit? Quid eſt? quia pietati obſequitur incipit non eſſe timore.* Quid timerent, qui nato Deo prædicando inſeruiebant? Qui pietati, & virtuti in quærendo Deo obſequebantur? Ij timeant, qui Deo reſiſtunt, quamuis ſibi tutiſſimi, & ſecuriſſimi videantur: qui Deo obſequitur nil, quod timeat, habet, etiam poſitus in nouaculę acie. Quod acutiſſima obſeruatione oſtendit magnus Athanaſ. ſerm. de Paſſ. componens velum templi ſciſſum cum tunica inconſutili Chriſti integra conſeruata. Etenim cruci affixus Dominus. *Carnifices deterrebat, ne tunicam ſcinderent, vt ea manente, maneret Iudæorum opprobrium, quod non multo poſt accidit, nimirum cum velo ſciſſo, tunica Chriſti, ne à carnificibus quidem diuiſa eſt; ſed integra manſit.* Quid ſanctius Iudæorum velo in templo? Quid maiori cuſtodia, & cura aſſeruatum? Vigilantibus hinc inde Leuitis, cuſtodienti turba ſacerdotali; tamen nihil profuerunt vigiliæ, nihil locus munitiſſimus templi, quominus velum ſciſſum tueret, quando quæ inſeruierat Chriſto Domino tunica in carnificum manibus non timet ſciſſuram, inter ſpicula, inter furentes gladios triumphat conſeruata. O quam impauidi hoſtium phalanges tranſiremus, dum Chriſto Domino, dum virtuti obſequium exhibeamus.

A

B

§. III.

Sic Deum quæramus quaſi non ſoli nos ſimus, ſed omnes idem ſtudium habere exiſtimantes.

SIc Magi videntur locuti, dum quærunt. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Quaſi omnes natum eſſe ſcirent. Et verò quis crederet, Iudæorum natum Regem innotuiſſet Perſis, latuiſſe Iudæos? Nil magis vulgo notum exiſtimant, nil magis tritum, ideo tãquam de re notiſſima ſic medijs triuijs quærunt. Vbi eſt qui natus eſt. Felix illa ſponſa, Cant. 1. diuino madida nectare clamabat. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Hinc Bern. ſerm. 9. in Cant. inquit. *Geſtit in oſcula, petit quod cupit, non tamen nominat quem amat, quia illos noſſe non dubitat. Sic & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret; ſed tantum aiebat ei quem putabat hortulanum: Domine ſi tu ſuſtuliſti eum? Quem eum? non aperit, quia planum omnibus eſſe credit, quod à ſuo corde nec ad momentum recedere poteſt.* O amor humilis ſanctarum animarum, quo ideò notum, & manifeſtum cæteris Deum putabant, quia & ſibi notum, & manifeſtum erat! Quod ipſæ de Deo ſciuerant, quod ipſæ amabant, cur non crederent ab omnibus alijs ſcitum, & amatum lõgè præſtantius? Minimè placuit Elias orans cum dicit, *relictus ego ſolus*, imò ſugillans illi Deus hanc perſuaſionem myriades oſtendit ſanctorum, a quibus perfectiſſimè colebatur. Ait enim Elias 4. Reg. 7. *Ego relictus ſum ſolus, & quærunt ani-*

C Cant. 1.

Bern.

D

E

4 Reg. 7.

Euch. *animam meam*. Ad hæc Eucherius. *Hæc cogitatio, quæ tantum Prophetam de ipſo deiecit faſtigio, meritorum, & communem hominem demonſtrauit. Deinde mox eum corripit ſermo diuinus. Nec enim tu es tantum, qui non adoraueris Baal: ſunt mihi fideles famuli, & ſeptem millia virorum electiſſima virtus, quam nec error humanus inclinare, nec inanis gloria cogitatio potuit eleuare*. Diſcant modò fideles Dei amatores, non ſibi ſolis Deum attribuere; ſed eo ipſo, quod ſe in Dei amorem currere videant, credant cæteros omnes præcucurriſſe, & Deo frui, ſicque Deum quærant quaſi bonum notiſſimum cunctis. Hunc in ſuis affectum requiri a Deo pulcrè inſinuat ex Hier. 31. D. Athan. ſerm. de Paſſ. & cruce, his verbis. *Et non docebit quiſquam fratrem ſuum dicens, cognoſce Deum, qui omnes me cognoſcent à minimo vſque ad maximum, quod miſericors ſim in cauſis eorum*. Quaſi diceret, hoc ſibi perſuadeant mei amatores, quod omnibus eſt notiſſima mea miſericordia, quod nullus ſe abſcondit a calore meo, fons ſum patentiſſimus, non domui Dauid ſolum, ſed vniuerſis creaturis, ſic me quærant quaſi exiſtiment me omnibus adeſſe patentiſſimum. Nec ſibi ſoli quis putet natum Chriſtum, ſed nouerit etiam in Chriſtana ſanctitate ſocios quærere, & admittere. De illis ardentiſſimis Seraphinis dicitur, Iſaiæ. 6. *Clamaban que alter ad alterum, ſanctus, ſanctus, ſanctus*. Itaque vnuſquiſque alteri dabat locum diuinam acclamandi maieſtatem. Cur non potius quique inceſſabiliter clamabat? Id explicat D. Cyrill. Alex. li. 1. dicens. *Os eorum plenum eſt fauſtis ominationibus, ac laudibus, gloriam enim decantant, idque alternis vicibus, non quia defatigantur; ſed honore ſibi mutuo cedunt*. Sciunt etiam in Deo laudando, honoris admittere ſocios, ne ſibi ſoli quique videatur cupere ſanctitatem.

Hier. 31. Athan.

§. IV.

Erubeſcendum fidelibus, quod primum meminerint Dei nocentiſſimi quique.

QVis crederet toties expectati Regis Iudæos adeò oblitos, vt primum idololatræ, & Dæmoniorum mancipia illum adorare meminerint? Ecce tibi Iudæa Regem habet tot Prophetis decantatum, tot ſæculis annuntiatum, expectatum, toties in figuris adoratum, & alto obliuionis ſomno conſepultam vix vocibus Magorum, Ethnicorum præmonita puluerulentos excutit ſcripturæ libros, vt diſcat vbi Chriſtus naſceretur. Et Magi, & Ethnici Chriſtum iam natum intonant. Quid fideli genti verecundius? Quærit D. Athanaſ. de interp. parab. quæſt. 120. *Quis primus nominauit Deum in terra?* Et quis nominaret primus, niſi Adamus, qui tot a Deo acceperat beneficia, nobilitatus cunctorum animalium dominio, ditatus fructifero paradiſo? Vel ſaltem Eua nacta prædiuitem, & pulcherrimum maritum? Sanè poſt tot beneficia nec Adamus, nec Eua meminerunt nominis diuini. Quis ergo meminit primus? *Diabolus cùm ad Euam diceret, quid eſt quod interdixit, vos Deus ne comederitis de hoc ligno?* Quid Adamo, aut Euæ verecundius, quàm quod poſt tot beneficia Dei nominis obliuiſcentes ipſi, Deum primò ab ore ſerpentis intonari videant? Quam quod priores peſſimi ſpiritus nomen Dei offenſuri eius meminerint, quàm nos eidem ſeruituri? O quoties vincimur in diuino obſequio a nequioribus

ribus ſpiritibus ; O quoties præueniunt nos nocentiſſimi ipſi in prædicando, & laudando Deum. Tacente Iudæa, Dæmoniacus ille ſæuiſſimus Matth. 8. Chriſtum exorabat dicens. *Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei?* Quod magno verborum pondere ſic notat Tertul. aduerſus Marcion. lib. 4. inquiens. *At nunc diſcepto, quomodo eum vocari Dæmon cognouerit, nulla vnquam retrò emiſſa prædicatione in illum.* A nullo alio didicit, a nemine Ieſum filium Dei expreſsè adorari audiuit, ipſe primus obſequium illud laudis, & prædicationis Chriſto exhibuit, & ni Dæmoniorum ora obſtrueret ipſe Dominus, ſuo obmuteſcente populo, paſſim decantaretur vocibus dæmoniacis. Aliquid tamen illis permiſit, vt fideles ſuffunderemur verecundia, muti in diuinis laudibus, Dei obliti, illius quem nequiſſimi, quem Ethnici deprædicant laude dignum.

Imò ex hoc maximam filij Dei laudem prædicat Rup. lib. 6. de Victoria Verbi Dei capit. 22. Vbi egregiè ponderat, quòd impius, & ſuperbiſſimus Nabuchodonoſor fuerit primus, qui filium Dei celebrauerit. Ait enim Dan. 3. *Et ſpecies quarti ſimilis filio.* Ad hæc Ruper. *Speciosa victoriæ pars filij Dei, quòd illum manifeſta confeſſione prius confeſſus eſt inimicus, quam amicus. Quis enim ſaltem ex omnibus Prophetis tam apertè nomen iſtud expreſſit, filium Dei. Mundus eum non cognouit, nec ſolum eum non cognouit, verùm etiam annuntiationem de eo nec ſaltem Iudæus ferre potuit. Qui a ergo non poſſent portare ſaltem cultores Dei, nec paterentur audire vllam eſſe generationem Dei, vllum eſſe filium Dei. Per hunc ſummum ex principibus ſuis, quem Iudæus, aut Gentilis arguere non poſſet, cuius opprimere os non auderet mundus, hoc nomen primitus audiuit filium Dei.* Hæc ille; quibus vide, quàm in filium Dei ſe inclinent Ethnici principes.

Text. Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

§. V.

Chriſti doctrina vna, & eadem per omnes mundi Eccleſias diuiſionem maximè fugiens.

VNus eſt Sol, cuius vnico lumine vniuerſæ fulgent cœlorum ſtellæ tam quæ orientales, quàm quæ occidentales illuminant aſtra, vnius Solis ſplendore candidant. Sic Diuini Iuſtitiæ Solis eadem lux; eadem doctrina vniuerſas mundi plagas peruaſit, non alia quæ Indæos, alia quæ Perſas, alia quæ Romanos trahit; ſed quæ modò Chriſtianam Eccleſiam irradiat, & quæ Hebræos in columna ignis perduxit, & quæ in ſtella apparuit Perſicis Magis eadem eſt, vnius Iuſtitiæ Solis fulgurat radijs. Etenim aiebant Magi. *Vidimus ſtellam eius in Oriente.* Non indignari Iudaici Solis radijs fulgurari, imò eodem cum Iudæis lumine ab Oriente circumfundi teſtantur.

Vbi diuiſiones, vbi pluralitates, lex integra, & incorrupta conſeruari minimè poteſt Gen. 1. ſeptuaginta ſic fantur. *Gen.* *Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ ne comedatis.* Malum præſagiuit Ambr. a pluralitate illius verbi *comedatis*, qui lib. de Parad. cap. 5. ait. *Sciebat enim præuaricaturam mulierem, & ideo per pluralitatem non ſeruaturos oſtendit, quia plurium diſcreta ſententia eſt.*

Damno

A Damnoſa legi ſententiarum pluralitas, nil pernicioſius, quàm arbor ſcientiæ, a pluribus diuiſim fructus eius guſtatur, ò quot errores pullulabunt! Matth. 19. a diſcipulis quæſiuit dominus: *vos autem quem me eſſe dicitis?* Pro omnibus ſtatim vnus Petrus reſpondit; *Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Cur id vnus Petrus? Cur non omnes reſpondent? Sane B erat pluralitas affectuum inter illos, inter quos erat Iudas, & a tali multitudine non veritas, ſed error exiſteret. Id inſinuabat D. Gaud. in ſermo. p. ordinationis ſuæ, dum inquit. *Dicat fortaſſe aliquis: ſicut illos tres in camino fideles pueros, ita in hoc examine omnes Apoſtolos conſona voce, debuiſſe eadem profiteri. Sed conſiderandum, quia Iudas ille Iſchariotes, quod corde non crediderat, ore* C *confiteri non poterat.* Et vix, vbi eſt pluralitas, deficit Iudas, qui errores parturiat. Hinc Seraphini illi, qui apud Iſaiam capit. 6. myſterium attingebant Trinitatis, *clamabant alter ad alterum.* Vbi Orig. hom. 5. notat, *non alter ad plures, ſed alter ad alterum.* Suſpecta enim eſt pluralitas ſanæ doctrinæ. Hac ſolicitudine D tactus Apoſtolus 1. ad Corinth. cap. 11. ait. *Volo autem vos omnes vnius uiri uirginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, corrumpantur ſenſus veſtri à ſimplicitate, quæ in Chriſto eſt.* Vtinam Eua, quæ vna caro cum Adamo erat, eſſet etiam vna mens, vna voluntas cum Adamo, nec ab illo diuideretur loco, nec diuiſa ſuo proprio iudicio fidens hæ- E reret ſcientiæ arbori. At aſtutiſſimus ille ſerpens timens ſibi ab Euæ, & Adami vnitate diuiſit illos, & ſeorſim Euæ obtulit ſcientiæ arborem, deinde Adamo, & cum non vnum, ſed plures facti guſtum ſcientiæ percipiunt, ò quales mundo er-

Orig.

A rores propinarunt! Noſcite ergo ſerpentis aſtum, ait Paulus, pluralitatem fugite, & omnes vos per modũ vnius incorruptam, & ſynceram Chriſti fidem ſeruate. Etenim, vt Cyril. ait in Leu. lib. 12. *Vult Paulus omnes Corinthios virginem caſtam exhibere Chriſto.* Imò omnes fideles hanc ſibi maximè amandam credãt vnitatem. Qua licèt loco diſſiti, licèt B moribus linguiſque diuerſi, vnica tamen eademque luce gaudeant illuſtrari. Nec Orientales ſplendidius, & differentius lumen ſibi adnaſci putent, quam occidentalibus ſed omnium Doctorum vna lux, vna doctrina, ab vno omnium Sole Chriſto profecta noſcatur.

Leu. 12.

Huc crediderim ſpectaſſe illud Pſalm. 67. *Iter facite ei, qui aſcendit* C *ſuper occaſum, Dominus nomen illi.* Hic perſtrepebant cantibus triumphales phalanges, dum Solem iuſtitiæ Chriſtum verſus occiduam plagam, vbi Roma ſita erat, Apoſtolorum curru vident aſportari. Quod placet illuſtrare vnico Clem. Alex. in exhort. ad gentes commentario, ait enim. *Fiunt omnia lux, quæ ſopiri non poteſt, & occaſus credit orienti* D *æquè illuſtratus luce fidei, ac ipſe oriens. Hoc noua voluit creatura: hanc lucis perpetuitatem noua creatura, hoc eſt, fidelis, qui filius lucis eſt ſuo quaſi iure exigit. Qui enim omnia obequitat Sol iuſtitiæ obijt humanitatem, imitans Patrem, qui æquè facit oriri Solem ſuum ſuper omnes, & rorem inſtillat veritatis.* Ecce tibi penè innumeræ creaturæ, cæleſtes aliæ, ter- E renæ aliæ, inſenſibiles, & ſenſibiles, rationis expertes, & rationales, barbaræ politicæ, orientales, occidentales ſub vna Solis luce lætantur. Sic etiam diuini Solis lumen idem vniuerſum orbem terrarum irradiat, Iudæus & Græcus Barbarus, & Ciuilis, Orientalis, & Occidentalis

Pſal. 67.

eiſdem

Digitized by Google

iiſdem illuminantur radijs: Solis lux ſemper eadem omnibus antiquis, & recentibus; ita prorſus iuſtitiæ Sol omnia obequitat imitans Patrem, qui Solem ſuum facit oriri ſuper omnes, & rorem inſtillat veritatis. Eius ortus apud Iſraelitas orientales ibi præfulgens in Prophetis, & Patriarchis illuminans primò per ſtellam Magos, inde ad perfectum diem exſurgens verſus occiduam regionem, B nimirum Romam iter agit, ibique exaltationem, & poteſtatem maximam explicauit. Et fiunt omnia lux, quæ ſopiri nō poteſt, & occaſus credit orientí æquè illuſtratus luce fidei, ac ipſe oriens. Non alia lux lunæ in Synagoga, alia ſtellarum Perſis, alia Planetarum Chriſtianitatis; ſed occidens, & oriens; ſed Iudaica luna, C & Chriſtiani planetæ, & Magorum ſtella, vnius & eiuſdem Solis luce perfunduntur omnes.

§. VI.

Pudeat Doctores Euangelicos ſeruiliter adeſſe dynaſtis, & principibus ſeculi.

NOta diuini œconomiam pueruli, vt Perſarū principes traheret, non ſeruiliter eorum ingreſſus D domos, vt ſeruilia obſequia exhibens illos affectu, & officijs prehenderet; ſed immiſſa ſtella eos è ſublimi radiā te luce pellexit. Hanc etiam men-

Matt. 5. tem vt ſuis inijceret aiebat Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi*. De quo eleganter D. Hilarius prædicat. *Natura luminis eſt vt lucem quocumque cir-* E *cumferatur emittat, illarumque adibus tenebras interimat luce dominante.* Expende Hilarij ſingulare acumen in illis, illarumque ædibus tenebras interimat dominante lumine. Cur ergo tot Eccleſiæ lumina, tot doctores virtute, & doctrina in-

A ſignes Principum domos, frequentantes illorum non interimunt tenebras? Sanè non ingrediuntur luce dominante; ſed luce ſeruiente, & in ſeruiente Principum affectibus; non ex alto libertatis Chriſtianæ dominio fulgent; ſed ad vilia lucra deiecti, erga ſe affectum obſequijs ſeruilibus venantur, non erga Deum pelliciunt affectum. O quàm id lacrymabatur S. Nilus in aſcetico. *Ad* *Nil.* *diuites accurrimus, eoſque vt quod cupimus impetremus, bene meritos, & Chriſtianorum patronos appellamus, omneſque illis virtutes ineſſe dicimus, quamuis in ſumma vitiorum fœditate voluentur. More canum, qui cauda motu blandiore oſſa, eaque etiam ſine carne, aut panis micas proijcientibus adulantur.* Quam aliter antiqua fidelium lumina, Patres illi, qui tanquam ſtellæ fulgent in firmamento! quàm dominante luce radiabant! quàm contemnebant omnia humana decora præter animas fidelium! *Venit quidem ad Eliſæum*, pergit Nilus: *aux Naaman Syrus, multaque munera ſecum attulit. Quid igitur? Propheta num illi proceſſit obuiam? ſtatimne illi occurrit? An per puerum cauſam, per quam venerat, aperuit; nec ad præſentiam quidem ſuam illum admiſit, ne muneribus, quæ attulerat, eum curaſſe videretur.* O quàm a ſublimi illuxit ſtella hæc, & ſic luce dominâte Principem virum reſtituit ſanitati, eripuit tenebris, ſūmamque apud illum æſtimationem accepit. Hinc Chriſtus Dominus, qui vt pauperes piſcatores eligeret, frequenter illos conueniebat, ſermoneſque per longos cum illis habebat.

Matt. 9. Electurus prædiuitem Matth. non illum conuenit; *ſed cum tranſiret Ieſus, &c.* Vbi pulcrè Chryſol. *non dixit* *Chryſo.* *cum ſtaret ibi, tranſiuit & pertranſiuit.* Etenim non pecuniam, non diuitiis fauorem, ſed diuitiis animam requi-

requirebat, & ideo quaſi deſpiciens A ſua, neque limini diuitis hæſit, ſed pertranſiens, dominante luce, & minimè ſeruiente illum ad ſe pellexit. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ*, prædicebat Malachias, quæ verba premens Ambr. lib. 1. offic. ait. *Magnus iuſtitiæ ſplendor, qua alijs potius naſcitur, quàm ſibi, excelſitatem tenet, vt ſuo iudicio* B *omnia ſubiecta habeat, opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena*. Expende illud, excelſitatem tenet, vt diſcas, quàm ſuperioribus à ſedibus Eccleſiæ lumina hominibus iuuandis incumbant. Sed væ vobis, qui ſtellarum munus in Eccleſia Dei agitis ſi ab alta ſede vos demittatis, vt principibus præſtetis ſeruitia. Verè vos monebat Petr. Dam. epiſt. C 38. inquiens: *Errat, Pater, errat, qui confidit ſe ſimul, & monachum eſſe, & curiæ deſeruire. Vnde erutus ſanus eſt piſcis, non vt ſibi viuat, ſed vt alios paſcat. Vocamur, attrahimur; ſed vt alijs viuamus, moriamur nobis: amat venator ceruum, ſed vt ſibi faciat cibum. Amant & homines nos, ſed non nobis, ſi bene diligunt, in ſuas nos vertere delicias concupiſcunt*. Væ D qui de cælo radiare ſinit, vt tot ſe dedat periculis, qui Chriſtianum dominatum oblitus, principibus impendit ſeruitium. Sed obijcis Danielem, & Ioſephum viros clariſſimos, qui mundialibus regibus enixè ſeruierunt, quidem, vt qui ex lege viuentes habebant ſpiritum ſeruitutis. Ita elegantiſſimè Tert. lib. de Idol. inquiens. *Iam nunc quid de Daniele, & Ioſeph argumentaris? Scito* E *non ſemper comparanda eſſe vetera & noua, rudia & polita; ſeruilia, & liberalia. Nam illi etiam ſerui conditione erant; tu verò nullius ſeruus in quantum filius Chriſti, qui te etiam captiuitate ſæculi liberauit, & forma dominica agere debebis*.

Mal. 4.

Ambr.

§. VII.

Vera Horoſcopi vis a Ieſu.

Abeſte hinc, ò vos nimij ſtellarum cultores, qui tantum ſtellis attribuitis, vt illarum vi etiam humanas voluntates putetis rapi. Non ea eſt ſtellarum poteſtas, ſed Ieſu virtus, qui vnus perficit, quod vulgo de ſtellis fabulatur. An id præcalluerunt Magi quando dicunt, *vidimus ſtellam eius, & venimus?* Quaſi in Chriſti virtute, qua ſeſe trahi experiuntur, id verè inueniant, quod in ſtellarum aſpectibus inuenire aſtrologi gloriantur. Ecce ait D. Paſchaſ. Pſalm. 44. *Dicitur Ieſus quiddam habuiſſe in vultu, & in oculis ſydereum, quo diuinitus permulceret pios, & terreret reprobos. Alias enim nequaquam eum ſtatim ſecuti eſſent Apoſtoli ad vnius iuſſionem. Nec qui ad comprehendendũ eum venerant proſtrati mox ſola voce corruiſſent*. Syderea illa vis circa humanas voluntates mouendas, circa orbem terrarum fructibus fœcundandum, nimis ab Aſtrologis decantata, verè, & cum omni effectu ſuo in Chriſto Ieſu inueniebatur. Quò aptiſſimè D. Ambr. Epiſt. 39. dixit. *Quid igitur opus eſt, vt explorem ortus ſignorum, atque obitus, quorum ad exortum duris inarata vomeribus ſindantur noualia, vel ad occaſum læta meſſis recumbat. Vna mihi ſtella abundat pro omnibus: & ſtella ſplendida, & matutina, cuius ad exortum ſeminata eſt non frugum, ſed martyrum ſeges: quando Rachel plorabat filios ſuos, vt lacrymis ablutos ſuis pro Chriſto offerret infantulos. Cuius ſtella obitus non cremiorum inſenſibilium, ſed ſpirantium defunctorum triumphales manipulos reſuſcitauit*. O diuinæ ſtellæ vim maximam! ſane ſtellarum poteſtas, quamuis ingens, tamen non

Paſch.

Ambr.

non dubitare licet, quin repelli poſſet ab humana libertate, ſcitum eſt enim illud, ſapiens dominabitur aſtris. Aſt Iacobeæ ſtellæ Ieſu, quis reſiſtere poterit? Vni illi refero verba, quæ dedit B. Ennodius in panegyr. Theodorici, fatus. *Congreſſui tuo nullus hoſtium, niſi qui laudibus adderetur, occurrit. Militauit trophæis, qui reſtitit voluntati. Qui te in acie conſpexit ſuperatus eſt, qui in pace nihil timuit.* Non reges non tyranni Ieſu reſiſtunt voluntati, puer in cunis vagit, & fortitudo Damaſci ab illo ſuperata eſt, & ad ſe duriſſimos quoſque trahit, tractoſque cuſtodit, ne videant malum.

Ennod.

Text. Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo.

§. VIII.

Grandioris ætatis triumphos præmonſtrat Dominus, cùm infans adhuc tyrannos perterret, & Reges allicit.

OMagna vis recens nati infantis, vix eius natalibus, natalitij crepitacillum inſonuit, & tota tyranni Herodis Regia turbatur? Hinc Hilar. hom. 2. de Epiph. *Ecce iacentem in præſepio pertimeſcit armatus, contremiſcit humilem Rex ſuperbus, & abiectam infantiam, ac vagientem expaueſcit ætatem.* Porrò Galenus libro, cui titulus eſt, an animal ſit id, quod in vtero; heroum proprium affirmat a primis vnguiculis virtutem grandioris ætatis præmonſtrare. Etenim ait, *Nondum natus erat. Pericles Olympius, & iã Græcos omnes ob inſomniũ deterrebat. Alexander nondum natus ab omnibus iã Ammonij filius dicebatur, & Regni princeps.* Ecce tibi omnium Heroum Princeps Chriſtus recens natus non ob inſomnium, ſed verè vigilantes tyrannos deterrebat, tenebrarum poteſtates debellabat, princeps Regum terræ, a tribus Regibus adoratus, inauguratus: Accinit Auguſt. ſerm. 1. de Nat. *Hæc ſunt teſtimonia Natiuitatis tuæ, Domine Ieſu, antequam tibi fluctus ſubſternerentur calcanti, cederent imperanti, antequam ventus, te iubente, ſiluiſſet, mortuus, te vocante, vixiſſet, Sol, te moriente, palluiſſet, terra, te reſurgente, tremuiſſet, cælum, te aſcendente, patuiſſet: antequã iſta, & alia mirabilia iuuenilis tui corporis ætate feciſſe. Adhuc in manibus matris portabaris, & iam Dominus orbis agnoſcebaris.* Iam te Dominum ſuum orbis terrarum verebatur, iam Reges gentium tibi famulabantur, iã tenebroſè ingemiſcebant poteſtates. Quis non lætetur, ait Euſeb. Emiſſ. dũ puer noſter adhuc incunabulis vagit, & Rex terræ cum omni Regno ſuo timore diſſoluitur.

Hil. Gal. Aug.

Ecce tibi Apoc. 17. mundiales phalanges claſſicum canunt. Hinc Romanorum aduolant Aquilæ, illinc Ægyptius Taurus inſultat, concurrunt Chaldæi Dracones, & Tygrides Perſarum. Quos omnes vidit Ioannes, & miratus ait. *Hi cum agno pugnabunt*, & agnus vincet eos. Ad hæc Rup. *pulcrè cum dicere poſſet, hi cũ Chriſto pugnabunt, maluit dicere, hi cum agno pugnabunt. Hoc mirabile, & laudabile eſt. Vnde ſatis eleganter in Propheta iubetur vocari nomẽ eius velociter ſpolia citò prædare, quia antequam ſciat puer vocare patrem, aut matrem, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ.* Nõ robuſtioris ætatis expectat annos, vix natus, & primis vnguiculis dilacerat tyrannos: ante tela contorquet in hoſtes,

Ap. 17. Rup.

A ſtes, quàm lac à matris mammillis extorqueret. O belle puer, ſi ab incunabulis deterres tyrannos, proſternis Reges, mundi robur deuaſtas, quid eùm adoleſcẽs media in arena exerto crucis gladio inimicos prouoces in certamẽ? Si cùm lacrymulas fundit puer, timore reples mundiales poteſtates, quid cũ ſanguineos globos effundas, cùm pectora intrepidus offeras lanceæ? O quam miſerè B omnes hoſtes tui cadent! ò quàm feliciter tui ſeruuli liberabimur.

§. IX.

Hominibus qui ſeruiunt, continuis ſubiacent calamitatibus.

OMnis Hieroſolyma turbata dicitur; cur non turbabitur ciuitas hominis ſubaudita? Quis hominibus ſeruit, & non mille calamitatibus ſubiacet? Comes ille Centurio C

Matth. 8. Matth. 8. dominantium Dominum, ſupremumque, & vnicum creaturarum Monarcham adiens, ait, *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus*: adſtupet hominis ruſticitatem

Chryſ. Chryſol. ſer. 15. *Et quomodo hic Centurio, qui ſic cognoſcit Dominum puerum ſuum auſus eſt profiteri, quaſi neſciens ſerui peculium ad Dominum pertinere?* Gratius dixiſſet, Domine, D ſeruus tuus, id enim poſtularet, & diuinus dominatus, & Centurionis comes humilitas; cur ergo ruſticitatis inuri nota voluit dicens, *ſeruus meus*? an quia iacebat? Sanè non te offendat dixiſſe ſeruum meũ, *meum dico, quia iacet, ſi tuus eſſet, Domine non iaceret*. Rectè hominis ſeruus notatur ille, qui iacet, qui infirmitatum pondere preſſus ſolo proſterni- E tur. Heu quantis vexantur calamitatibus, qui homini nomen dederunt, illiſque famulantur. Circumſpice totum hunc exercitum creaturarum terreſtrium, cæleſtium etiã, & incorruptibilium, imò & Angelorum, eò quòd in ſeruitium, & mi- A niſterium homini, à Deo data ſint omnia, quas preſſuras, quas calamitates, quos luctus non ſuſtineat terra, non patiatur cælum, non portent Angeli? Paul. ad Rom. cap. 8. *Vanitati creatura ſubiecta eſt, ſcimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc*. Ad Rom. 8. Sanè qui creaturam dixit, non excepit cælos, non excepit Angelos, vt rectè Cyril. lib. Cyril. B 5. theſau. cap. 7. & Theodoretus adnotarunt. Theod. Imò omnium pulcherrimè ait Nazian. Nazian. Theologus oratio. 1. in Iul. *Creatura omnis, & cæleſtes copia huiuſmodi rerum ſenſu afficientur. Nec enim ſemel tantum ingemiſcit, & parturit corruptioni ſeruiens, hoc eſt iis, qui in terra naſcuntur, & intereunt homines*. Quandoquidem omnia creata etiã cæleſtia, & Angelica ho- C mini in miniſterium, & ſeruitium ſunt data, neceſſum eſt, vt & turbationibus, & gemitibus, & doloribus partuum ſubiaceant. Id quod explicatiſſimè proponit Theophylactus ſic fatus, *Vanitati, hoc eſt, corruptioni ſubiecta eſt creatura propter hominem. Simulatque enim corpus accepiſti mortale, & afflictioni obnoxium eam ob rem terra etiam ſpinas, ac tribulos* D *protulit, cælumque vetuſtate ſqualidum, & antiquatum renouatione indiget. Ecquid propter alium corruptibilis facta eſt creatura, adeòque vniuerſi creatio? eò, quod hominis cauſa prorſum ſubſiſtit*. Hoc ſtipendium eſt illorum quæ hominibus inſeruiunt, quòd mutationibus, quòd doloribus, quòd luctibus agantur.

E *Textus.* Et congregans omnes Principes ſacerdotum, & ſcribas populi ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur.

retur. At illi dixerunt ei, in Bethlehem Iudæ: ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam, & tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regnat populum meum Iſrael.

§. X.

Iudæis datum erat noſſe viam, & locum Domini: Chriſtianis verò, & noſſe, & quærere, & inuenire.

SIc Michææ locum, propria, & ſine tropo interpretatione donantes Scribæ populi, locum Dominicæ natiuitatis futuram Bethlehē oſtendunt; non tamen Dominum perquirunt. Data illis fuit naſcituri notitia, nati inquiſitio gentibus fuit impertita, quod in Magis à ſtellà tractis notauit magnus Leo ſerm. 1. dicens, *Dedit aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignum, & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & ſe inueniri dedit requiſitus.* Principibus quidem Iudæorum dedit intellectum, qui dedit, & ſignum, verùm ibi illi conſtiterunt malitia ſua, prophetias, & ſigna videntes intellexerunt hoc ſolùm contenti. A gentibus autem, quod Deus fecit intelligi, fecit inquiri, & ſe inueniri dedit requiſitus. Diſcrimen hoc clariſſimè inuenio deſcriptum ſi vel duo Moyſis, & Ezechielis loca componamus. Enim verò Moyſes Deut. 32. exitum Iſrael ab Ægypto decantans ſic Deum populi ſui ducem depingit. *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans expandit alas ſuas.* Ecce tibi Deum viam populo

A exhibentem, alaſque deſuper expandentem non quæ ferrent; ſed quæ prouocarent, quæ allicerent, quæ oſtenderent, quà, & quò illis erat conuolandum. At qui obiectus Ezechieli Cherub, nempe quadriformia animalia Chriſto Saluatori famulantia alata erant. & bouis, & leonis, & hominis, & aquilæ facies comitabantur volitantes alæ; *Sed & manus hominis ſub pennis eorum.*

B Aquilinas protendebant alas, & ſimul nobis porrigebant manus, quibus raperemur ad volandum. Ita Rup. in præſenti lib. 1. c. 4. *Manus,* inquit, *per familiaritatem charitatis contingimus, quibus trahimur vti per fidem, & ſpem eadem charitate opifice poſt facies, & pennas curramus.* Illis ſolæ alæ viam oſtendentes prouocabant, & ideò viam, & locum ſcientes ſiſtunt gradum; nobis alæ viam, Rup.

C & locum ſalutis oſtendunt, ſimulque nos prehendunt manus, & quod fecit ala intelligi, facit manus, inquiri, vt ſe inueniri præbeat Dominus requiſitus. Huc forſan ſpectat illud Tertul. *Chriſtianis ante patet cælum, quàm via,* quia nimirum Saluatoris manibus rapti non in via deficimus, imò labores viæ neſcimus, Aduerſus Gnoſt.

D cùm ſalutis locum potiamur.

Tex. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis, & mittens illos in Betlehem dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

Nulla

§. XI.

Nulla re efficacius ineſcarentur Magi, ut poſt adoratũ Chriſtũ redirẽt, imò uolarent ad Herodẽ, quàm ſi ſperarent illum ad Chriſtum adducturos.

A

EN dolus, & aſtutia tyranni, en
quo ineſcat hamum, vt ſanctos
trahat, *renuntiate mihi, ut & ego ue-
nies adorem eum.* Quid magis poſt
Chriſtum cognitum, poſt Saluato-
B rem adoratum traheret ſanctiſſimos
Reges, quàm Regis præſumpta ſa-
lus? Miror, quòd viſo Domino non
ante ad Herodem, qnàm ad ſomnum
euolarent. Stupeo, quòd relicto ſom
no, imò Deo ipſo, non Regi ſaluan-
do accurrerint? Vix latroni Deus in
cruce innotuerat, & latro breuiſſi-
mum vitæ tempus conſumpturus ſui
oblitus, relinquens Deum ſocio la-
Luc. 23. C troni accurrit, vt reſipiſcat. *Neque
tu times Deum,* inquit. Cur; ò latro,
ſocium latronem alloqueris ea in ho
ra, qua de tua ſalute debebas eſſe ſol-
licitus? Cur pretioſiſſimum vitæ tẽ-
pus conſumis cum ſocio peccatore,
& rebelli? prope te habes Deum tu-
um, Saluatorem tuum, alloquere il-
lum, cur vicinum Deum pertranſiens
feſtinas ad remotum ſocium latro-
Aug. D cinij? Eleganter D. Aug. ſerm. 130.
*Quis non admiretur, & compugatur,
Non ſolum enim, quod in ipſo erat, ſed
& ea quæ circa ipſum erant relinquens
de altero curam gerebat, in cruce Do-
ctor effectus, & corripiens dicens, non
times Dominum tuum?* Hoc eſt inue-
nientium Deum ingenium, vt etiam
à Chriſto anathema fiant pro fratri-
bus ſuis, vt à Deo ipſo abſtineant, vt
E proximos afferant ad ſalutem. Hic
ardor viſcera diligentium Deum po-
nitur, hoc ſtatim ſtimulantur aculeo
quicumq. ſuſtinente oculos diuinos.
Cant. 1. Aiebat ſponſa Cãt. 2. *En ipſe ſtat poſt
parietem noſtrum reſpiciens per fene-
ſtras, proſpiciens per cancellos, & di-
lectus meus loquitur mihi, ſurge, pro-*
A *pera amica mea.* Apparuit Deus mea
carne indutus, me ad ſuum attraxit
conſpectum, & vix ſub illius veni o-
culis, & loquitur mihi, vt ſurgam, vt
properem. Q'iid plura? Bern. ſerm. Bern.
17. in Cant. *Poſt hunc tantæ dignatio-
nis, & miſerationis reſpectum, ſequitur
vox blandè, & leniter inſinuans vo-
luntatem, quæ non eſt aliud, quàm ipſe
amor, qui otioſus eſſe non poteſt, de iis,
B quæ Dei ſunt ſollicitans, & ſuadens. Et
audit ſponſa, vt ſurgat, & properet,
haud dubium quin ad animarum ſalu-
tem.* Nil à Deo reuelato, & cognito
citius diſcitur, quàm ad proximorum
euolare ſalutem. Ea inditur ſtatim
diligenti animo cura, vt fratri accur-
rat, is pungit ſtimulus, vt inuentum
theſaurum alijs communicet. Iſaias
vidit Dominum, & illum anxium au
C diuit de mittendo nuntio, dicebat e-
nim, *quem mittam, & quis ibit nobis.*
Tunc Propheta præpurgatus ipſe
carbone ignito ſeſe offert ocyſſimè
iturus. *Ecce ego, mitte me.* De quo
Nazianzeni ſcholiaſtes Nicetas ait.
*Iſaias cum remiſſis ſibi peccatis, audiſ-
ſet. Quis proficiſceretur ad populum
hunc? atque exiſtimaret eã ob cauſam
nuntium quæri, vt pari beneficio frue-
D rentur illi, ad quos mitteretur, præ a-
nimi lætitia ſe ipſum offert, vt illis quo-
que peccata remitterentur.* Nil magis
in optatis habent Saluatoris amaſij,
quam omnium languoribus mede-
ri, neſciunt moras, beneficium ſibi
Deum experiuntur, & ſtatim proſi-
liunt, vt proximos ad Deum trahant.
O quam ineſcabantur ſanctiſſimi il-
li Reges à Rege vafro (*renuntiate,*
E inquit, *mihi, vt ego veniens adorem
eum.* Quid hac ſp. efficacius ad tra-
hendum? Qui promptiores, vt tra-
herentur, quam illi, qui Verbũ patris
ouiculã quærens viderat in ſtabulo?
Puto, quod a Dei conſpectu in Herodis
regiam aduolarent; niſi diuinitus
impediti coacti fuiſſent viã mutare.

Text. Qui cum audiſſent Regem abierunt; & ecce ſtella, quàm viderant in Oriente antecedebat eos, vſq; dum veniens ſtaret vbi erat puer.

§. XII.

Hominum frequentiam, & multitudinem fugientes lux cæleſtis ſtatim in rectam deducit uiam.

QVi media Hieroſolymorum vrbe hauſerant Magi Herodis fallacias Phariſæorum, Scribarumq. vmbras, cum primum vrbe excedunt, à cæleſti lumine, quo in rectam dirigantur viam, ſuſcipiuntur. Hoc fugiétium multitudinem ſtipédium eſt, vt diuino ductu agantur in rectam viam. O quam excandeſcebat Imperator Apoſtata audiens Abrahamo extra hominum frequentias ducto diuinum, & ſolum verum numen apparuiſſe! Homuncionem ait, huncq. ſolitarium, & extra hominũ commercia factum in ſui cognitionem Deus verus vocaret? Cur non magis omnes mundi nationes? Ciuitates gétium populoſas? Cæſarum nobiliſſimorum exercitus? Eleganter os perfidũ obſtruxit Cyril. Alex. lib. 3. pulcra, & accommodatiſſima vtens ſimilitudine. *Quomodo equorũ domitores non dignè illud dicerent? Si multi eſſent ipſis equi, quos ad curſus aſſuefaciant, num gregatim, aut ſeorſum ferrent iugum? Hoc opinor manifeſtum eſſe, quod non gregatim, ſed ſeorſum melius curſum ſuum perficere docerentur.* Non turbas, neque equorum turmas gregatim ſumptas gnarus domitor exercet in curſum, non omnes ſimul, ſed ſingulos agit, verſat, gyrat, vnum a turma ſeligit, & poſt hunc alium, ſicq. ſingulos ſeor-

A ſim edomat, vt ſinguli perfectiſſimè conficiant curſum, Hic idẽ mos, hoc ingenium eſt diuinæ ſapientiæ in deducendis hominibus ad rectè perficiendum curſum, non turmatim omnes; ſed ſeorſim a turbis, ſeparatim a multitudine ſingulos perficit, & deducit. Id quod animaduertit Tertul. vbi ad Scapul. Chriſtianorũ mores exponens inquit.

B *Tanta hominum multitudo pars penè maior ciuitatis, cuiuſq. in ſilentio, & modeſtia agimus, ſinguli forte noti magis, quàm omnes.* Expende illud, *ſinguli fortè noti magis, quàm omnes*; quaſi id eſſet Chriſtianorum inſigne, quod non in multitudine, non in turbis agerent; ſed ſeorſim, & ſeparatim ſinguli diſciplinam exciperent diuinã, qua feliciter

C conſummarent curſum. Ideo ancilla illa ſponſa dicebat Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges.* Quippe calluerat non gregatim; ſed ſeorſum equorum more perficiendum curſum. Sic Magi Phariſæorum greges Principum Hieroſolymorũ frequentias fugientes, ſtellarum agitati ſtimulis in rectum curſum, quo recens

D natum videant, diriguntur. Quo illuſtratur illa ponderatio D. Iſidori Peluſ. lib. 1. Epiſt. 77. ſcilicet. *Vſquè adeò ad ſalutem conducit ſeceſſus ab vrbibus, vrbaniſq. tumultibus, vt etiam Dei filius, relictis vrbibus, eos, qui cum puritate viuunt, in montis cacumine beatos prædicarit.* Iſid. Pel.

Tex. Videntes autem ſtellam

E gauiſi ſunt gaudio magno: & intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.

Is

Digitized by Google

§. XIII.

Is agnoſcitur Deus, qui contraria carnea voluntati ſuggerit, & perſuadet.

Ecce vobis lucidiſſima ſydera ſedes habitantia cryſtallinas, & puer pauperculus obſcuro vix egreſſus à ſtabulo, paupereque ſub tecto pauperis, matris innitens brachijs contendunt de diuinitate. Spectat supernè Angelicus exercitus, infernè totus orbis terrarum, iudicaturi aſtant Magi ſtellarum deuoti admiratores, & iudice Mago, ſtellę priuatur diuinitate, & diuina agnoſcitur paupertas infantis, qui adoratur. Chryſ. Acutiſſimè Chryſol. ſerm. 165. Magorum iudicium hoc extollit ſic fatus. *Ambulante Mago, ſtella ambulabat, ſedente Mago, ſtat ſtella, Mago dormiente, excubat ſtella, ſic ſentit Magus, vt quibus uiandi par conditio eſt, par ſit neceſſitas ſeruiendi, & ſtellam iam non Deum credit; ſed iudicat eſſe conſeruam, quam cernit taliter ſuis obſequijs mancipatam.* Non equidem Deus eſt, qui hominum obtemperat voluntati, qui humano nutu omnia ſua metiri obligatur. Creatura eſt conſerua, quæ ſublimes occupans ſedes, vt regnet, hominum cogitur inſeruire palatijs. At ille vnus Deus eſt ſumma potens diuinitate, qui ſub ſeruili forma contraria ſuggerens voluntati hominum, nimirum abiectionem, humiliationem, paupertatem, tolerantiam, in hæc contraria hominum animos inclinat, & trahit. Quis non Deus elatas hominum rationes, regias rationis ſedes, vt greges tonſarum cogeret in ſtabulum? Deus ille meritò adoratur a Magis, qui inuſitata, imò contraria homini docet, vt homines trahat. Hinc ille huius diuini pueri miniſter, & Præcurſor Ioannes cœpit etiam ſuſpicionem præbere diuinitatis. Hinc an expectatiſſimus Meſſias eſſet quærebatur, ſi vel dixiſſet, a Principibus adorandus. A Id quod egregiè expendit Euſeb. lib. 9. de demonſtrat. Euang. c. 5. Vbi ait. *Dum mecum tacitus quæro, oborta eſt mihi dubitatio quid tandem illud eſſet in Ioanne, quo capta multitudo illa admiraretur hominem, & prædicanti baptiſma pœnitentiæ fidem haberet? Quidq. illud, quo ducti homines undique rebus proprijs relictis, confluerent in deſertum? Quid* B *igitur illud erat, quod admirabundos homines redderet? Num forſitan nouum vitæ genus? procedebat enim ex deſerto inuſitatum intus habitum omnem communem hominum conſuetudinem declinans.* Sanè hoc vitæ genus hominum oppoſitum conſuetudini, humanis moribus contrarium, hominibus nihilominus perſuaſum, & prędicatum a Ioanne, illum diuinitate C vnctum commendabat, adducens Synagogę Principes, vt illi aſſererent expectati Chriſti diuinitatem. Etenim nihil magis Deo adnatum, vt ait Cyrill. lib. 2. in Iulia. quàm curam habere ne videatur hominibus gloria minor, hominum deſeruiens voluntati, deſiderans nobiſcum momentaneas has gloriolas, & parcè dimenſas proſperitates. Calluit hoc D felix illa Samaritana, quæ a cognito Chriſto hoc ſolum exiſtimauit quæritandum, nimirum. *Patres noſtri adorauerunt in monte hoc, & vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet?* Quod expendens Chryſoſt. in nuper edita hom. dicit. *Dominum Prophetam eſſe arbitrata nihil ſeculare poſtulauit, Dominum confeſſa eſt, & pecuniarum copiam non r[illegible]ſiuit.* O mulieris acumen, & E pe[illegible] ſimul & noſcit Deum, & di[illegible] omnia contemnere ſecularia. Nec aliter Deus animis innoteſcit hominis, quàm omnium mundialium bonorum obliuionem ſuggerens, & carnalibus deſiderijs contraria ſuadens.

Chryſ. — Euſeb.

§. XIV.

Maximum virtutis argumentum, quod Magi ſummis immerſi gaudijs ſubiectionis meminiſſent, & humilitatis, qua illuminantur.

QVod inter gaudia, eaque magna non euaneſcat humanus animus, adeo maximum eſt, vt hinc ſumma virtus commendetur Abrahami. Qui ſibi prolem futuram ab-
Gen. 17. ore Dei accipiens Gen. 17. *Cecidit in faciem ſuam, & riſit*: quod meritò
Rup. extollit Rup. ſic fatus. *O virum æterno riſu verè dignum, & ſempiterna iucunditati bene præparatum, qui ita cecidit in faciem, vt rideret, & ita riſit, vt in faciem caderet illius adorans omnipotentiam, cuius in promiſſione audierat ſingularem gratiam.* Id liceat pientiſſimis Magis veri Dei adoratoribus decantare, viris equidem dignis, qui ſempiterna gaudia potiantur, immortalibus lætitijs bene præparati, qui ita gauiſi ſunt gaudio magno valdè, vt procidentes in faciem caderent illius omnipotentiam adorantes, cuius in ſeruili forma nouerant principatum. D
Nec eo gaudio magno correpti humiliari, proſternique faſtidiunt, nec humi proſtrati, ad genuaque infantis prouoluti lætitiam, & gaudium amittunt: ſed, vt imperfectus loquitur, nihil glorioſum videntes in puero gauiſi ſunt, & ſic repleti gaudio cadentes in faciem ineffabilem pueri mentis oculis intuentur diuinitatem. Huc videtur ſpectare illud
Num. 24. Numer. 24. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculis eius.* Quorum verborum Cellenſis Abbas, lib. de panibus cap. 13. egregius exiſtit commentator, dum fatur. *Viſum non recipit, qui non cadit, humilitas in caſu, in viſu intelli-*
A *gentia: eius nempe, qui ita cadit, aperiuntur oculi, non quomodo primis hominibus per prævaricationem, ſed quomodo cæco nato per Chriſti illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiſcendum; Chriſtus ad cognoſcendum, & glorificandum Deum. Serpens aperit, vt rapiat; Chriſtus, vt eripiat. Procidens itaque ad virtutum veſtigia recipit lumen oculorum.* O vos fe-
B lices ſanctiſſimi Magi, qui gaudio ingenti perfuſi ſic procidiſtis, ſic cadiſtis ad diuini genua infantis, vt oculi veſtri ſub ſeruili forma Deum contemplaturi aperiantur. Prou. 24. dicitur. *Septies in die cadit iuſtus.* Cadit, inquam, non ex infirmitate, ſed ex arte, vt hoſtem ſupplantet, & coronas potiatur. Hanc explicationem
C dedit D. Iſid. peluſ. lib. 4. Epiſt. 158. his verbis. *Non ſimpliciter & abſolutè dictum eſt, ſed ideo, quia qui legitimè certat, neceſſariò etiam athleticè cadit.* Ita iuſtiſſimi Magi, dum puero proſternuntur, athleticè cadunt, vt hoſtem ſupplantent.

§. XV.

Magorum humilitati qua procidentes adorant, diuinus infans, & Maria mater datur.

NOtanter ſingula profert Euangeliſta, quæ inuenerunt Magi, quibus tam longi itineris faſtidia recrearunt inuenerunt, ait, puerum, nempe illum, quem anxiè per tot rerum diſcrimina quæritabant; ſed & aliud inueniunt, de quo ipſi vix curarant, nimirum Mariam diuini matrem infantis. Et dum prolem vnicè quærunt humi proſtrati prole, &
E eiuſdem matre ditantur. O quam antiquitus Deum quærentium humilitas duplicia notauit præmia reportare! Ægrotanti Achaz ſalutis ſignũ obtulit Iſaias vates 7. cap. *Pete tibi* Iſai. 7.
ſignum in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. Non petam, & non

tenta

Digitized by Google

tentabo Dominum, reſpondit humilis A Rex, & pius. Tunc vates eleuata voce, *Ecce*, ait, *Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*: qui vnum promiſerat ſignū, poſt humiliatum Regem multipli cat ſigna non iam disiunctione vtēs; ſed & ab excelſo, & a profundo humanę ſalutis authorem prænuntiat.

Apud Leo. Accipite Epiph. in Ancorato ſic fantē. *Quod Achaz per humilitatē reſpondit, non petam; hanc Regis humilitatem duobus ſignis remunerat Dominus, qui prius vnum tantum erat pollicitus: largitur enim Dominus duo, ab excelſo Verbum ſuum, quod miſit, à profundo carnem, quam propria voluntate Verbum aſſumpſit.* Sic Regia humilitas duplicauit ſalutis lucra, ſic Magorum humilitas Dei Verbum, C & Mariam matrem inueniēs duplicatas etiam percipit laborū vſuras.

Textus. Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

§. XVI.

Diuinum puerum ſubeunda mortis flexuris hi nuperi adoratores maximè illuſtrant.

NIl in Eccleſia magis tritum, quam Regalium horum munerum ſignificationes. Etenim Regia Chriſti poteſtas auro inſignitur, Deitas thure, myrrha mortalitas hominis. Quæ neſcio quo ſale inter E

Hil. alios D. Hilar. exprimit. *Oblatio*, ait, *munerum intelligentiam in eo totius qualitatis expreſſit, in auro Regem, in thure Deum, in myrrha hominem confitendo: atque ita per venerationem eorum ſacramenti omnis eſt conſummata cognitio, in homine mortis, in Deo reſurrectionis, in Rege iudicij.* Cur in homine meminit mortis, & in Deo reſurrectionis? Sane infantiū cunabula plauſibus omnigeniſque lætitijs cuncti mortales condecorāt; ibi gazæ prædiuites, ibi epulæ, ibi cantus. Sic naſcente Domino, angeli etiam tripudiant: ſoli Magi funeſta referentes munera quaſi totum diuinum natalitium deturpant. Cur cum vitæ largitorem, & reparatorem adorant, ſepulchralem inferunt B puluerem? Cur Dei venerantes ortū in homine mortis conditionem ſigillant? Hæccine natalitia munera? Hæccine diuini infantis decora? Ita prorſus: totam infantis pulcritudinem mortis vmbris, & diuinitatis ſplendoribus compoſitam veri rerum ęſtimatores pronuntiant.

Veritatem mortis à Chriſto Domino depellit Marcion reputās Deo mortem indignam, quem ſic meritò Tertul. pungit lib. de Car. Chr. *Sceleſtiſſimè hominum, interemptores excuſas Dei, Nihil enim ab eis paſſus eſt Chriſtus, ſi nihil vitæ paſſus eſt, parce vnica ſpei totius orbis, qui deſtruis neceſſarium decus fidei.* Etenim Tertul. nil magis Deo decorum, quam halantia D diuinitatē vulnera, nullo gratior, & formoſior Chriſtus apparuit, quam ſub radiantis diuinitatis ſtemmate, mortalis corporis exhibitis flexuris. Quis eſt iſte formoſus in ſtola ſua? aiebant Angeli; quorum vt admirationē excutias, ait Nazianz. Naz. Theologus. *Stolæ corporis paſſi pulcritudinem ex aduerſo profer, quod per paſſionem exornatum, & per diuinitatem, qua nihil pulchrius illuſtratum eſt.* Vna hæc ſtola digna Chriſti diuinitate, & morte contexta, qua nihil pulchrius, nihil glorioſius, nihil Deo elegantius confingi poteſt. *Formoſa eſt ipſius ſtola*, ait Nicetas, Nicetas. *hec eſt perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſſionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem per quam illu-*

Digitized by Google

ſtrata eſt. Hanc prædiuitem, & glorioſam Christi ſtolam Magi primi explicant, & vulgant, dum eorum muneribus ſacramenti omnis conſummata eſt cognitio, in homine mortis, in Deo reſurrectionis. Ecce ex myrrha, & thure, ex Deo, & homine, ex diuinitate, & morte pulcherrima pueri ſtola à Magis euulgata prælucet. Qui tunc naſcentem Deum maximè illuſtrant, cum ſub eiuſdem diuinitate mortis poculum etiam propinant.

§. XVII.

Iudicis rigorem ſibi emolliunt, dum ſub miti ſpecie puerum vident.

AVreis ſopiebat vannis ſuos infantes antiquitas, vt inde maximarum felicitatum omen acciperent. Sic inſinuat Callimachus in Iouis hymno.

—— *Nemeſis ſopiuit in aurea*
Te vanno.

In auro Magi dum munerant infantem diuinum, conſopiti iudicij ſibi quaſi præſagire videntur. In auro, aiebat Hilarius, oſtendunt Re- Hil.
gem, in Rege cognitio iudicij prælucet. Sed ò vos felices, qui iudicem puerum obtinuiſtis, qui iudicij formam ſub miti ſpecie potimini. Cum Chriſtus Dominus apud Thabor lucis fulgurantis amictus induit, pu-
Baſil. tat Diu. Baſil. tunc fulgurante Chriſti facie extremi iudicij monſtratam aliqualem figuram fuiſſe. *Spectaculum*, inquit, *ſplendore eorum, quæ videbantur, fulguris inſtar præſtringens oculos ſignificauit orbis terræ futurum iudicem.* Quid inde? Pergit Baſ. *O beata lumina, quæ terribilem diem iudicij in miti cernunt ſpecie? Quæ enim cernent trementes Angeli, ea læti viderunt homines*, Hinc etiam præ eminet Magorum ſumma felicitas, qui terribilem iudicis rigorem confitentes, in munere gaudere iubentur, quòd illum ſub miti infantis ſpecie videbant. Inde beati, quòd poſſint cernere cum lætitia, quem Angeli trementes vident. Quam Magorum felicitatem Diuus Chryſoſt. in Cat. inſinuat ſic inquiens. *Gaudebant oculi eorum contemptibilem puerum aſpicere, quia Spiritus in corde eorum terribilem eum monſtrabat.* Quantò enim terribiliorem præſentiebant iudicem futurum, tantò lætiores puerum, & contemptibilem nitebantur aſpicere diſcentes non timere, quem lenem, quem blandum, quem miſericordia nouerant delinitum. O beata Chriſtianorum lumina, quibus etiam conceditur terribilem iudicē quotidie ſub miti ſpecie conſpicere.

§. XVIII.

Temporalia bona maximè grauant poſſeſſores ſuos.

DEi recens nati muneratores Magos ſic D.P.Chryſol. effingit ſer. 103. *Indeuotus ſatis eſt vacuus adorator. Probat hoc Magus, qui onuſtus auro ſuccenſus thure ſacratus myrrha Chriſti cunabulis inclinatur.* Sed iam expendo ſingula.

Onuſtus auro, quid aliud aurum, quàm onus? Sanè omnes mundiales diuitiæ, & delitiæ, & pulchritudines onus ſunt, quo miſeri poſſeſſores deprimūtur. Quid Abſalonis crine pulchrius? Quid ditius? Quid pretioſius? Sed ecce 1. Reg. 14. quid ſacra 1.Reg.14
hiſtoria dicat. *Tondebat caput ſuum, quia grauaretur, cum autem detonſus eſſet, ponderabat capillos capiti ſui.* Expendit acutè verbum illud, *ponderabat*, Diuus Paul. epiſt. 4. dicēs. *In impij capite non aliquam virtutem, ſed tantum ſarcinam capillorum ſcriptura deſignat. Ponderabat*, inquit, *capillos* Paulin.

capitis

Digitized by Google

A *capitis ſui*. Hæ ſunt mundiales diui-
tiæ, & pulcritudines, onera incom-
portabilia, quæ grauent, quæ depri-
mant poſſeſſores ſuos. De magno
Abrahamo dicitur in Geneſ. *Erat au-
tem Abraham diues valde in pecore,
& argento & auro* Vbi Diu. Hiero.
lib. 5. in Geneſ. *Hebræo ſcribitur A-
braham grauis vehementer: Aegy-*
B *ptij enim pondere grauabantur, & licèt*
Hier. *videantur diuitiæ eſſe pecoris, auri,
& argenti, tamen ſi Aegyptiæ ſunt,
viro ſancto graues ſunt*. Etenim
mundana hæc bona ſiue in impij, ſi-
ue in pij capite, nil niſi ſarcinam, nil
niſi onus addent, quo deprimantur.
Hier. Quam hoc Diuus Hieron. inſederat
animo conijcere licet eiuſdem epiſt.
34. ad Iulianum. Vbi adoleſcen-
C tem illum Euangelij, qui ſe omnia
feciſſe iactabat, vehementer con-
triſtatum videns ex Domini conſi-
lio, quo omnia vendere & paupe-
ribus dare iubebatur ſic ait. *Qui
omnia ſe feciſſe dicebat, in primo cer-
tamine diuitias vincere non poteſt.
Vnde difficilè intrant diuites in Re-
gna cælorum, quæ expeditos, & ala-
rum leuitate ſubnixos habitatores de-*
D *ſiderant*. Nulli homines magis ab
alarum leuitate diſtant, quàm qui
caducis bonis, qui auro incumbunt,
vbi cæleſtis habitatio non niſi alis le
uitantes, & expeditos capit viros;
neceſſum penè eſt diuites auro, &
cæleſtibus ſedibus exulare, ægrè, &
difficulter onuſti auro cælum ſcan-
dent, quando alis, & expeditione o-
pus habent, qui illuc aſcendere ni-
tuntur. Non longè abeſt Homeri-
E Hom. ca illa excogitatio Illiad. 15. vbi Iu-
nonem mille ſupplicijs ereptam, o-
peraque Deorum cæleſtibus ſedibus
reſtitutam, tandē Iupiter iratus pon-
deroſis ex auro factis catenis illam
extra cælum conſtringit, quo ſolo
gloriatur omnem ſpem ad cælum re
uolandi ſuccindi, etiam procuranti-
bus Diuis; *iniecit*, ait, *manibuſque
catenas.*

*Ex auro ſolido, tibi ſic per nubila cæli
Suſpenſa poſuere Dij haud ſuccur-
rere quicquam.*

Væ qui auro conſtringuntur [qui 2. Reg. 2
vel ſanctorum iuuamine ægrè, &
difficulter cælum intrabunt. Quid
plura? Elias igneo raptus curru vni-
co grauabatur pallio, nec antea cæ-
lum ſcandit, quam in terram dimit- Hier.
tat pallium. Sic Hier. vbi ſuprà. *Elias
ad cælorum Regna feſtinans, non po-
teſt ire cum pallio: ſed mundi in mun-
do veſtimenta dimittit*. Et quem to-
ta ignei currus pernicitas leuabat,
vnum pallium grauat, deprimitque
ne ſcandat. Quam grauedinem vt
Magi diffugiant, aurum a ſe abdica-
re feſtinant, & apertis theſauris ſuis,
quòd primò offerunt, quòd primò,
& feſtiniùs dant conculcandum
Chriſto, aurum eſt, ait enim: *obtule-
runt ei aurum thus, & myrrham*. Sed
age, proferam D. Iſidor. Peluſ. acu-
men, qui lib. 2. Epiſt. 234. pulcrè de-
pingit diſcrimen inter amorem vo-
luptatis, & amorem pecuniæ. Ait
enim *corporum amorem ob eam cau-
ſam pictores cum facibus, & pennis
depingunt, quia nunc libidinem in-
flammat, nunc rurſus ob ſaturitatem
auolat. Tantum verò à pecuniæ amore
abeſt, vt pennas habeat, vt pedes qui-
dem illi vllus vir cordatus tribuere
queat. Neque enim ingredi, atque ab
eo, qui captus eſt, ſecedere poteſt: verum
manus in omnes immittens, ferro quo-
uis, ac plumbo grauior inſidet*. Ad
hæc memento ſtatuam illam regi
Babylonio obiectā apud Danielem
cap. 2. Eius caput aureum, pectus ar-
gentum erat, ſed poſt, ferreas tibias,
digitorum partem teſtaceam, & par-
tem ferream habebat. Sed cur pedes
cruraq. ferrea? Sane vbi cor, caput-
que auro, & argento immerſum eſt,
non alas expectes, nec leues pedes,
vt

Digitized by Google

vt ad æternum currant brauium, ,
ſed ferro plumboque grauiores. Do
Richar. Victorin.lib.1.de Erud.int.
ho. p.1.c.33. vbi ſic. *Nonne tibi vi-
detur incedere ferrea planta qui cun-
ctis diebus vita ſua comedit in tene-
bris? Verè auaro nil eſt ſceleſtius, qui
nec proximo compatitur, nec ſui miſe-
retur. Quid iam miramur huiuſmodi
hominem habere tibias ferreas, cum
habeat ferreas plantas?*

§. XIX.

*Oratio Deo grata à corde vnum
Deum ſuſpirante debet prodire.*

MEritò a Chryſologo introdu-
citur Magus ſuccenſus thure,
quaſi inde orantis habitum iam de-
ſignet, qui holocauſti victima effe-
ctus terrena omnia per amoris ar-
dorem conſumat, & vnum Deum
ſpiret. Hoc ſe a Phariſæo diſcerne-
bat diſcrimine Publicanus ille apud
Luc.18. dum orans percutit pectus — *Luc.18.*
pugno. Vbi Theophil. ait. *Docuit* — Theophil.
*Phariſæum percutiendo pectus, quid
in actu orandi præcipuè curandum,
nimirum cordis contritionem, & af-
fectum: percutit ergo pectus quaſi ma-
nu deſignans vnde oratio germana
procedat, & vt cor ipſum quod obdor-
mierat, excitet Deo.* Enim vero con-
tritio, omnibus peſſundatis, in ſo-
lum Deum aſpirat, quare opus eſt,
quòd peſſundatis omnibus carnali-
bus deſiderijs ardeat, cor inflamma-
tum amore diuino, vt grata Deo ora-
tio fumet. Sic equidem orabat illa
Cant.3. quæ per deſertum aſcende- — Hier.
bat: *tanquam virgula fumi ex aroma-
tibus.* Vbi Hier. *Bene quaſi virgula
fumi, quia diuinis extenuata diſcipli-
nis, & concremata intus in holocau-
ſtum incendio pij amoris, & deſiderio
charitatis.* O quam gratè ab hoc cha-
ritatis incendio, vbi terrena omnia
concremantur, & ſola diuina requi-

A rantur fumant in Deio ſ factum ora-
tionis thura! Non niſi ab incendio
thus exprimit ſuas vires, neque ora-
tio valet, quæ non ab animo igne
purificato diuino conſurgit. Hinc
Diuus Bernardus, orationis inſi- — *Ad illud. Ecce nos.*
nuans ruinam, ſic inquit. *Indignus
cæleſti benedictione conuincitur, qui
dubio quærit affectu, qui duplici inten-*
B *tione petit, aliud ſibi refugium parans,
ſi fortè ea obtinere non contingat.* Ec-
ce tibi quàm orationi ſuæ officiant,
qui non a concremaris terrenis om-
nibus coram Deo fumigant; ſed ter-
renis contenti, & conſolati ad Deum
clamant corde diuiſo. Peccator ille — Cain.
fratricida Cain aiebat. *Maior eſt
iniquitas mea, quàm vt veniam me-
rear. Quid ergo? renuat conſolari ani-*
C *ma tua. Hoc plora ſolum, aliud ne co-
gites quidem; ſed nunc, inquit, omnis
qui inuenerit me occidet me, tamquam
pro magno beneficio habiturus, ſi pro-
hibetur occidi.* Sic ſcceleſtus iſte Deum
alloquens cor terrenis deſiderijs
conſeruabat imbutum, nullo amo-
ris Dei igne calidus eructabat vana,
& iniqua ſuſpiria. Secundus ille
Saul, 1. Regum 5. compunctus di-
D xit, *Peccaui; ora Domine pro me.* Vti- — 1. Reg.5.
nam ibi ſiſteret, vtinam ſolum Deũ
placabilem requireret, verum con-
tinuò ſubdit; *Sed nunc honora me co-* — Bern.
*ram populo. Ad quid tibi hæc honora-
tio, miſer? Haccine eſt illa ſuplicatio:
peccaui, ora Dominum pro me? Sic vſ-
que hodie, dilectiſſimi, cuius ad alias
conſolationes mens inhiat, & penitus
in caducis, & tranſitorijs non renuit*
E *conſolari, ipſe ſibi profectò cæleſtis ſub-
trahit gratiam conſolationis.*

Huc reſpexiſſe crediderim Diuus
Paul.1.ad Timot.2.dum inquit; *Volo
viros orare omni loco leuantes puras
manus.* Expendo illud: *leuantes puras
manus*; enimuero purus non tam im-
munditijs, quàm mixtionibus oppo-
ni dicitur. Vinum purum, puram

creatu-

Digitized by Google

creaturam vocant, cui nihil aliud in- A
uenitur permixtum, nimirum vino
nil alterius liquoris, creaturæ nil en-
tis increati. Sic monemur leuare in
oratione ad Deum puras manus, qui
enim diuiſo corde, & deſiderijs car-
nalibus incumbunt, & Deo inhiant,
non puras leuant manus, ſed fictio-
ne permixtas. Explico rem exemplo
triti, & famoſi latrocinij, quippe fur
quidam inſignis manum ſibi ex li- B
gno efformarat egregiè pictam, ma-
gnitudine, & colore ſuis manibus
perquã ſimilem, qua manu iunctim
cum vera alia manu eleuata, dum vi
debatur in templo leuatis manibus
orare, ſimul aſtantium crumenas ſo-
luta altera vera manu perquirit, &
emungit. Sic plurimi, qui extetnè vi-
dentur orare non leuant manus pu-
ras, ſed manui manum affictam le- C
uantes ſimul ad Deum orant, & ſi-
mul tacita manu, terrenis deſiderijs
adimplendis maximè incumbunt.
Quo ſpectabat Iſaias c. 1. ex Dei ſen
tentia ad male orantes aiens, *Cum ex
tenderitis manus, auertam oculos meos
à vobis*. Vbi D. Baſ. fatur *Obſerua non
eſſe dictum cũ eleuaueritis manus ve-
ſtras, ſed cum extenderitis: ſiquidem e-
leuat, qui cæleſtia quærit; extendit au-* D
*tem qui indignus eſt corporalis ſubſi-
dij*. Eia age tu, qui verè oras, ligneam
concrema manum, affectum carna-
lem adure, & cõbuſtis omninò deſi-
derijs mundialium rerum, puras ma
nus leuans, vnum tibi Dei auxilium
procura. Et vt eleganter concinit
Naz. in Car. 3. de Virgin.

*Nec veluti inlepides fieri ſolet orbe
chorea* E
*Hunc dextra, hunc laua tenens,
quantumque propinqua,*
*Tantum etiam à Chriſto ſis omni-
potente remota;*
*Et ſimul addicas animum, carni-
que, Deoque.*

Soli Deo leuentur, demumq. ma-
nus puræ, omni fictione, omni car-
nali deſiderio cõſumpto, cor in Deũ
inflammatum orationem fumiget,
quæ Deo velut thuris concremati
ſuffitus gratiſſima exiſtat.

§. XX.

*Tribulationes, & dolores conſe-
crant hominem.*

TAndem à Chryſol. effertur Ma
gus myrrha conſecratus, quan-
doquidem tribulationum myrrheus
ſuccus, laborum, & dolorum tole-
rantia homines in Dei obſequium, &
miniſterium reddit conſecratos. Id
alibi citatus Stephanus inſinuauit il- Steph.
lis verbis, nimirum: *Tribulatio car-
nem pungit; ſed animum vngit*, id eſt
ſacro chriſmate reddit conſecratum.
Alioquin non auderet ſanctiſſimus
Dauid, etſi fame penè enectus, in
propoſitionis panes, quibus veſci ſo-
lo ſacerdotes conſecratos decebat.
Sed Dauid laicus, profugus, ad mor-
tem petitus, peruenit aliquando in
ſanctos hos panes, quos accipit deuo
randos. Vnde pijſſimus Dauid in
tale facinus audet? Cur ſe tali con-
ſtringit piaculo, quòd panes deuoret
ſolis ſacerdotibus reſeruatos? Pulcrè
Diuus Hieron. capit. 2. in Sophoniæ. Hier.
*Dauid non erat de Sacerdotibus, nec
licebat ei comedere panes propoſitio-
nis; ſed quia perſecutio Saul virtutum
illius profectus erat, propterea in fuga
ſua dum neſcit, ſubitò Antiſtes effici-
tur, & accinit panes propoſitionis, &
non violat mandatum Dei*. Qui lai-
cus erat, & profanus, a perſecutione
Saul, a tolerantia tribulationum myr
rheo chriſmate inungitur, & Anti-
ſtes conſecratur. Sic Mater illa Ma-
chabæorum, cùm primum chariſſi-
mos ſibi filios immaniſſimè cernit
excruciari, cum carnificum mani-
bus decerpi videt, cùm ardenti tor-
reri

Digitized by Google

Nazian. reri farragine, cũ a crudeli rota conſpicit volutari eos apud Nazianz. fatur. *Euge filij mei, euge regis, canaque ſenectutis meæ, atque ciuitatis Antiſtites*. Ad vna quidem laborum, & tormentorum conſecrati tolerantia; adeò labores, tribulationes, amaritudines inungunt, & conſecrant humanos animos. Neſcio, an hæc tribulationum virtus ſuboluerit etiam Paganiſmos. Etenim audio Mithræ ſacerdotes non niſi conuitijs, & iniurijs initiatos. Sic Geor. Giral. ſyntagmate 7. *Neque quiſquam Mithræ ſacris initiari poteſt, niſi per quoſdam gradus conuitij, quibus oſtendat ſe ſanctum*. Quem conſecrationis ritum obiecit Apoſtat. Iuliano Naziã. orat. 1. ſic dicens. *Mithra, id eſt Sol, cui celebritates fiunt & in primis à Chaldæis, cui Deo, qui volunt initiari; duodecim contumelijs afficiuntur, & per verbera, calorem, frigus, & alia huiuſmodi*. Tam verum eſt, amyrrheis tribulationum ſuccis homines conſecrari, vt id pateret ignorantijs Gentilium. Sic Magi vero iuſtitiæ Soli miniſtraturi myrrha accedunt conſecrati, nimirum per longi itineris incommoda, & labores naſcentis numinis initiati Antiſtites.

Giral.

Nazian.

Text. Et reſponſo accepto: ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

§. XXI.

A Deo quodammodo recedendum eſt iis, qui aliorum curam habent, vt ſibi commiſos tueantur.

PRæ nimia Dei charitate optabat Paulus a Chriſto anathema eſſe pro fratribus ſuis; ſed & Regales Magi a Chriſto ſeparantur, vt ſuis me-

A delam afferant. Etenim dicitur, reuerſi ſunt in regionem ſuam: cur potius vt Chriſtum potirentur, regionem, & domum, & familiam, & regnum non obliuiſcuntur? Enim verò ſi Deum ſapiunt, miror quod non adhæreant illi, quod ab illo poſſint ſeparari: immo quia Deum ſapiunt, citiſſimè conuolant etiam Chriſto relicto, vt muneris ſui in ſubditos officio fungantur. Id quod eleganter

B Imperfectus inſinuans, ait. *Si quaſi terrenum Regem eum quæſiſſent, inuenientes eum, apud ipſum remanſiſſent. Nunc autem, & hunc adorauerunt, & ad ſuum reuerſi ſunt*. Hoc maximè a terreno Rege differt Rex diuinus: terreno Regi Principes illi

C placent, qui propria obliti regiæ adhærentes aſtant, verum Regi diuino minimè hi principes placent: ſed qui Deum adorãtes in ſua remeant, ſuiſque frequentiſſimi adſunt. Hinc eccleſiaſtici Principis reiectus fuit a Domino affectus, quo gloria Thaboris madidus aiebat. *Bonum eſt nos hic eſſe*. Cui Dominus apud Timotheũ Antioch. *Quid tibi in mentem venit,*

D *Petre? tune ſolius curam geris, an non totius mundi?* Cui mundus creditus eſt, cui prouincia, cui Regnum malè apud Deum audiet, ſi nimirum deuotus, etiam vt Deo adhæreat, ſuorum obliuiſcatur. Reſpuet ſanè hanc nimiam erga ſe deuotionẽ ille Deus, qui peſſimum Euæ a Deo receſſum haberet excuſatum, ſi illa, ne ſubditum ſibi triſtaretur, arbori appropinquaret. Sic de ſerpentis aſtu conque-

E renti Deus apud Diuum Chryſoſt. reſpondit. *Serpens decepit me, inquis, & comedi, ò Eua eſto: te viro tradidi, num, & ſerpentem tibi tradidit?* quaſi Deus excuſationem Euæ recepiſſet, ſi prætextu alicuius ſibi ſubditi eſſet lapſa. Excuſabilis eſt, imò gratus eſt, qui diuinis ſe negat cõſpectibus, vt ſuorũ occurrat neceſſitatibus, qui

à Deo

à deo ad ſuos aduolat, qui vt ſua curet, & agat, a quieta Dei contemplatione ſeparatur. Nullaque dignus indicabitur venia ille Paſtor, qui prętextu fruendi Deo commiſſas ſibi oues lupis; hiſque feriſſimis relinquit deuorandas. Quocirca minimè prętermittenda eſt illa de ouibus inſignis cura in Martino tantum non ad ſuperos euolante. Etenim ait. *Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem.* Quod ingenti admiratione proſequitur D. Ber. in ſer. fatus. *O ineſtimabilē charitatem! O obedientiam ſingularem! Immolaſti ſingulare gaudium tuum, paratus redire iterum in pericula, & à Chriſto tuo peregrinari diutius, ſi modò ipſe voluiſſet. Magna quidem obedientia veſtra, Angeli ſancti, ſed quod dicere audeam pace veſtra, neſcio an inueniatur in vobis quiſquam paratus in tale miniſterium mitti, in quo neceſſe habeat, non videre faciem Patris. Magnum eſt, Patre quod Dominum ſecuturus, omnia reliquiſti, ſed audiui te in monte dicentem; vbi transfiguratus eſt coram vobis, bonum eſt nos hic eſſe. Non eſt hoc; ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem.* Sic boni paſtores a Chriſto etiā ſeparari amant, vt ouibus Chriſti inuigilent.

CAPVT IX.

De occurſu Domini, & Simeonis, ab illo Luc. 2. *Et ecce homo erat, &c.*

CVm Dei parę purificationē legalem latè lib. 1. c. 11. per totum explicauerimus, in hunc locū ſeruauimus qualiter Deifico infanti ſenes occurrerint, eiuſque laudes celebrauerint.

A Etenim cum maternis brachijs quadrageſimum diem agens templo inferretur paruulus, ecce tibi ad reſignatum miſericordiæ fontem candidiſſimi olores aduolant. Hinc ſenex Simeon huius horæ ſpe diu ſuſtentatus vlnis excepit puerum; cuius glorias dum canit, breuem matri dolorem, æternum Iudæorum excidium lamentatur. Illinc ſenex, item Anna B totam ſe fundit in pueruli laudes, miranturq. vniuerſi, cum audiunt Dei magnalia, redemptionemque Iſraelitici populi contemplantur.

C *Text.* Et ecce erat homo in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon, & homo iſte iuſtus, & timoratus, expectans conſolationem Iſrael.

§. I.

Nulla conſolatio bonorum expectanda homini; niſi ea, quam ſecum infert Chriſtus Dominus.

D LOngæuitas iuſti Simeonis hunc in illius animo inſeuerat affectum, quo ſibi ab omnibus mundialibus caueret bonis, quo ſplendidiſſima quęque timeret bona, & ſuſpecta fallaciæ, & infirmitatis haberet. Vanas ergo gloriolas relinquens vanis, eam vnam expectabat gloriam, & conſolationem, quæ deſiderio ſui E miro ſanctiſſimos Iſraelitas iamdiu effecit. Ea erat, quam omnes Chriſto introducente potirentur, hæc vna expectari poſtulat, non timeri; hanc vnam non timebat; ſed expectabat timoratus ſenex. Ita D. Gregor. Niſſenus, orat. de occurſu Domini fatur. D. Greg.
Non ergo ad mundanā gloriam Iſraelis conſolationem ſapiens expectabat Simeon;

meon; ſed cum, quæ eſt verè traductio A *ad veritatis pulcritudinem. Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum fore, vt antequam è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore vt ſpiritualiter cum eo appareret populi conſolatio*. Id maximè ponderandum nimirum; *expectabat fore vt cum Chriſto appareret populi conſolatio*; quaſi omnes conſolatione, omnes delitias & reſpueret, & timeret; quæ ſine B Chriſto eſſent. Etenim præ oculis habebat populorum gloriolas halantes interitum, aſtabant illi conſolationes toties allatæ populo ſuo a Moyſe, a Ioſue, a Mardocheo, a reliquis Saluatoribus, quam labiles fuiſſent, quam citò euaneſcebant, & quātas inde calamitates pariebant. Hinc cautus, & timoratus has mundanas glorias, & conſolationes faſtidiens, illam vnam C gloriam, & conſolationem in optatis habebat, quæ cum Chriſto Domino populo Iſraelitico promiſſa apparet. Huius ſpe vel ſolum paradiſi nomine perterritum latronem ditabat Dominus a cruce, & delineabat; dixerat enim: *hodie mecum eris in paradiſo*, &

D. Aug. dixiſſet planè quod ibi D. Aug. ſerm. 119. fuit commentus, nempe *intra paradiſum nequaquam vltra cum A-* D *dam viſurus infernum. Nullum illic cibum lethalem, nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcat. Et ne fortè verearis, ne tibi aliquis hoſtis, ne antiquus ille latro inſidietur; poſſeſſio tibi illic me in introducente firmabitur*. Et ſanè nulla firma poſſeſſio, nulla ſtabilis conſolatio, nullum bonum ſine timore habendum eſt, niſi quod introducente Chriſto amplectemur. E Non eſt in terra paradiſus, non eſt conſolatio ſine lege, ſine lethali ſucco, ſine exercitu hoſtium inuadentium, vnus ille paradiſus, & conſolatio, nobis eſt expetenda, quæ cum Chriſto nobis apparet, hæc nobis firma erit: reliquæ omnes maximè ex-

A pauendæ, & exufflandæ. Hinc gaudio plenus perſonabat Pſaltes 67. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis*. Iam populorum vera gaudia, & ſolidam, firmamque conſolationem præſagiens, eo quod Chriſtus gaudio, & conſolationibus adeſſet. Vt ibi Auguſt. fatur. *Mirificè cum dixiſſet millia lætantium, continuò ſubiecit Domi-* B *nus in illis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis*: cum quo vno vera omnibus adueniet conſolatio.

Text. Et Spiritus ſanctus erat in eo, & reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mor- C tem, niſi prius videret Chriſtum Domini.

§. II.

Seruorum Dei miniſterium ab ipſius præmij aliquali largitione ſolet præueniri.

D O Quoties, qui Deo ſeruiunt, antequam operis, ſeu laboris conſumment horam, ſe largitione præmij præuentos vident! Apoſtolica audiui lege cautum, non coronabitur, niſi qui legitime certauerit, vt ab eo expectaretur corona, qui certaminis victor arenam reliquerit. Et ecce tibi primus ille Chriſtianus athleta, qui in arenam deſcendit, me- E dio in puluere clamat. *Video cælos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei*, quod poſt mille certamina, poſt mille mortes, ſi videret, eſſet feliciſſimus, nondum certamen definiens, & præmium iam gaudens potitur. Meritò Euſeb. Emiſ. inquit. *Vide quantum agat in pectoribus ſer-* Act. 7. Euſeb.

uorum

norum ſuorũ diuinæ charitatis ardor, quod ſpectabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Necdum explet famulus miniſteriũ ſuum, & iam Dominus aperit regnum ſuum. Nondum curſum conſummauit famulus, & coronam non in reliquo repoſitam, ſed manibus appoſitam contemplatur. Præ oculis habet, quod ſi tantum haberet in optatis, feliciſſimus exultaret. Sic præueniuntur iuſti præmio certaminis; ſic ante Stephan. Simeon prius præmio dicitur donandus, quã curriculum vitæ conſummaret, eiuſque oculi videbunt quod multi alij, quia deſiderarunt, in æternum beantur. Quàm verè, tam feliciter Paulus dixit ad Philippenſ. 1. *Mihi viuere Christus eſt, & mori lucrum.* Vnus mihi Christus, & vitæ ratio, & mortis præmium, *quaſi diceret*, ait Guarricus, *vt Chriſtum magnificem viuere volo tantum, & Chriſtus eſt præmium mortis meæ.* Vide modò quid agat cum ſeruis ſuis diuina charitas Chriſtus, qui præmium eſt morientium Apoſtolorum, qui à Paulo ſperabatur, vt ſuæ mortis corona. Antequam Simeon vita fungatur, antequã mortis vmbram videat, iam illi datur, & quod ſpectabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Etenim Simeon acceperit reſponſum, non viſurum ſe mortem; niſi prius videret Chriſtũ Domini. Itaque qui poſt mille mortes erat ſperandus, vt præmium illarum, Simeonis præuenit mortem, & ſe illi videndum exhibet. Quam diuinæ charitatis in ſuos feſtinationem S. Ambroſ. verbis ſerm. 6. in Pſalm. 118. ſponſa diuina ſic exprimit. *Ecce hic aduenit ſaliens ſuper montes, adhuc ego eũ quæro, & ille iã venit adhuc ego ſuffragia capto, & ipſe iam proximus eſt: egò ſuſcitari mihi charitatem cupio, & ad me plus charitatis ipſa feſtinat.* Dixiſſet ferè Simeon ſic præuentus, ſic à Domino præoccupatus, vt medijs ipſis votis, medio in puluere ante occurſus, & certaminis conſummationem iam deſiderati Chriſti oſcula prægustaret. Hinc infamat Tertul. Marcionis Chriſtum, qui nulla ſuorum à primordio habita ratione, tandem extremis temporibus venit opem ex tunc ſolum laturus. Etenim ait lib. 1. *Quid de tale medico iudicabis, qui nutriat morbum mora præſidij, & periculum extendat dilatione remedij, quò pretioſius, aut famoſius curet? Talis & in Deum Marcionis dicenda ſententia eſt, mali permiſſorem, benignitatis præuaricatorem, quam non ſtatim cauſæ ſuæ exhibuit.* Quaſi præuaricator eſſet bonitatis, qui retardaret auxilium.

In purif. ſerm. 5. (beside “Guarricus”)

Ambr. (beside “S. Ambroſ.”)

Tex. Et venit in Spiritu in templum, & cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo. Et ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

§. III.

Diuturnis virtutibus maturata expectatio in primis Deo gratiſſima, & homini vtiliſſima eſt.

QVi crediderit non feſtinet; dicebat quondam Iſaias cap. 18. *Iſai. 18.* quippe primum, & excellentiſſimũ fidei ornamentum longæua, & matura expectatio apparet. Celebres *Gen.* illi credentium Patres Abrahamus; & Sara, qua expectatione fidem ſuam excolerent, tunc maximè declararunt, quando ſenectus ipſa, & longitudo temporis, & mortua pe

nè

nè membra expectationi prolis in- A
tercludebant aditum, fideles tamen
viri gaudebant adhuc filium expe-
Zeno. ctantes. Accipite Diu. Zenon. lib. 2.
ſerm. 5. hæc verba dantem. *Ecce
prima deuotio libenter excipere quod
ſero datur: nam & riſit Sara munus
iuuentutis ſubiens in ſenecta.* Non
is erat Iudæorum animus neſciens
expectare, moræ cuiuſcumque
impatiens, vel ad tridui expecta- B
tionem furens contriſtatus. Id no-
Tert. tatum reliquit Tertull. libr. de pa-
tient. *Poſt mana eſcatilem pluuiam,
poſt petræ aquatilem ſequelam deſpe-
rant de domino tridui ſitim non ſuſti-
nendo.* O gentem deſperatricem! at-
tendite ad petram vnde exciſi eſtis,
ad Saram, quæ dilatam prolem in
effœta ſenectute expectabat, & gau- C
dens nimis ſeram & tardam acce-
pit. Generis ſui feliciſſimus Simeon
feliciter patriſſat lætans, & exultans
accepit, quod illi valde ſerò daba-
tur, accepit, inquam in vlnis mundi
theſaurum, qui longa ſæcula tarda-
tus longiſſima expectatione viri iu-
ſti animum ſtimularat. Vis noſcere
expectantis animi conſtantiam, &
Euſeb. meritum? Audi Euſebium Emiſſ. D
*Quem iam ætas de hoc ſæculo exire co-
gebat, Dei reſponſio retinebat, mori
cupiens mori non poterat, dicens, ſcio
quia veniet, ſcio quia videbo eum.*
Ecce tibi hinc longiſſima tran-
ſeuntia ſæcula, ætas languens, de-
ficientes vires, tædium viuendi
pulſabant iuſti viri animum, illinc
reſponſio vna diuina illum confir-
mabat, & hac nutritus victor tem-
poris, ætatis, moleſtæ ſenectutis quo
ſerius venit, eò gratius accepit in- E
fantem. Hæc eſt fidelis animi prima
deuotio, libenter excipere, quod ſe-
rò datur: hac placuit maximè Deo
feruidus ille Chriſti amator Petrus,
qui nimia feſtinatione offenderat.
Aug. Sic Diuus Auguſtinus tract. in Ioã.

123. Petrum ætate iam, & puluere
canum cruci religatum contemplans
ait. *Hunc inuenit exitum ille negator,
& amator, negando proſtratus, flendo
purgatus, patiendo coronatus. Hunc
inuenit exitum, vt pro eius nomine
perfecta dilectione moreretur, cum
quo ſe moriturum peruerſa feſtinatio-
ne promiſerat.* Etenim iuuenili ar-
dore correptus moriente Chriſto,
vitam non ſuſtinebat, ſeſe impatiens
morti dabat, paratus, ait, ſum in car-
cerem, & in mortem ire. Qui aman-
tis animi qui affectus vt nimis feſtini,
& properi, ſic noctis illius duriſ-
ſimæ gelu penitus aruerunt. Sed
lacrymis rediuiui vſque in ſenectam
dilati longæui laboris continuatio-
ne maturi, tandem, quod mele fe-
ſtinantes amiſerant mortis præmiũ,
patienter expectantes obtinuerunt.
Nec miror ſic fideles expectatores
afficere Deum illum, qui amatrici
matri, & immaculatiſſimæ ſponſæ
ſe extraneum præbuit, vt ſeram, ex-
pectationem, & moroſam omni-
bus Dei fidelibus innueret. Huc re-
ferro illud Irenæi lib. 3. cap. 18. aliàs Iren.
obſcurum, nimirum. *Propter hoc
properante Maria ad admirabile vini
ſignum, Dominus repellens intempeſti-
uam feſtinationem dixit:* Quid mihi
& tibi eſt, mulier? Vbi velim expen-
dere quod præproperam feſtinatio-
nem præmens etiam a matre ſibi
chariſſima, & inſcia offendere ſeſe
alienat, illique ſe præripit iturus ad
eos, qui longiſſimam expectationem
ſuſtentant. Hinc argutiſſimè Euſeb.
Emiſ. expectantis Simeonis glorias
eximit. *Cum parentes Chriſti, ait, pue-* *Habetur in homilia.*
*rum Ieſum in templum inducerent, vt
ſecundum conſuetudinem legis pro eo
facerent, occurrit ſenex: brachia ex-
tendit, & parentibus ait: Mihi eum
date, mihi debetur.* Cur tibi a ſuis
parentibus dandus diuinus puer, ò
bone ſenex? Cur virgineis brachijs

theſaurum eripis, vt tuis ſenio con-
fectos vlnis ſuſtentes? Cur tibi de-
bendus Dei, & Virginis filius vni-
genitus? Sanè, quia in eius expecta-
tione arent membra, mihi debetur
meritò, qui expectans conſenui, æ-
rumnoſamque, & longiſſimam vi-
tam eius deſiderio ſuſtento: ſcio, ſcio
ingenium pueri, qui vt longæuos
expectatores recreet, ſe amantiſſi-
mis parentibus eripit, mihi eum da-
te, mihi debetur. At nimis feſtinan-
tium pericula maximè cauebit, qui
immaturam Aſaelis mortem 2. Re-
gum 2. meditabitur. Is dum nimis
currit in victoria, occiſus eſt: de quo
D. Paſcaſ. lib. 5. in Thren. ait. *Aſael
curſor erat velociſſimus tanquam vnus
ex capreis, quæ morantur in ſyluis: ne-
ſciens veloces animi motus patientia,
& grauitate temperare. Vnde dum
velocius ſequitur hoſtem, ictus vulne-
re deperijt.*

Tex. Et dixit, nunc dimittis ſeruum tuũ Domine ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.

§. IV.

Chriſti Domini aduentu tempeſtiua & matura mors fidelibus apparuit.

CYgneum Simeonis cantum in
templo intrantis D. Greg. Niſſ.
In Cat. examinans hæc fatur. *Quàm beatus
ille ſacer ad ſacra introitus, per quem
ad vitæ terminũ maturauit!* Et pulcrè
dixit, *maturauit*: vt maturum, & tem
peſtiuum moriendi tempus à Chri-
ſti Domini aduẽtu præſagiret. Enim
verò ligni exciſionem maturam pręs
Cat. docẽs Cat. c. 31. ait. *Hanc atq; aliam
materiam omnem cùm effodies, luna*
A *decreſcente eximito poſt meridiem ſi-
ne vento auſtro, tunc erit tempeſtiua.*
Quod etiam cauit Cicero lib. 1. de
Diuinatione in hæc verba, *arbores,
vt hiemali tempore cum luna ſimul ſe-
neſcentes, quia tunc exſiccatæ ſunt tem-
peſtiuè cadi putentur.* Sic vbi Syna-
gogæ luna conſenuit, vbi obſcurũ lu-
men ſuum minui cœpit, orto Chriſto
Domino, maturior, & tempeſtiuior
B hominum ſectio cœpit apparere.
Quando ſua excellebat Synagoga
accretione, ò quam acerba mors,
quam dura, carcer pro carcere erat,
Infernus pios viros etiam ad tempus
non torquebat, ſed captiuos tenebat,
efflореſcebat adhuc lignum illud ge-
neris humani peſtis. At decreſcente
Synagoga vitæ arbor apparuit ho-
minibus edenda, continuoq. morta-
C les cuncti ad ſectionem, ad placidiſſi
mam mortẽ maturuerunt. Eoq. mors
gratior iuſtis veniet, quò tempeſti-
uior, quò ruptis corporis huius car-
ceribus in libertatem filiorũ Dei euo
landum erit. Hinc elegãter Timoth. Timo.
Ieroſol. Chriſto templũ ingreſſo Spi Hier.
ritum ſanctum ſic facit ad Simeonẽ
loquentem. *Surge ſenex, quid dor-
mis, matura citò, praſto eſt, qui te ab-
D ſoluet: excute necrotephia funereaſque
ſindones, prepara ſepulchrum, adeſt,
qui te miſſum faciet: venit Emma-
nuel.* Et vix poſt natum Chriſtum,
poſt Synagogam ſeneſcentem po-
tuerit pius homo meliori exhilara-
ri nuntio, quam eo, qui funereas illi
faces præferret. Cur non obiret læ-
tans maturam, & tempeſtiuam mor-
tem, qua ſuccisus æternæ ciuitati
E erat addendus? Qua cum luna ſe-
neſcens ſucco venenatæ arboris ex-
ſiccato, tempeſtiuè ſuccidebatur,
ædificio diuino reponendus? Pla-
ne Cyrill. Ieroſol. medio è mor-
tis puluere ſic per Simeonis ora ef-
fingit ſibi mortalem hominem lo-
quentem. *Exultat Adamus Chri-*

ſtum per Simeonem eiuſmodi oratione A *alloquens: Nunc dimittis ſeruum tuũ, Domine nunc ab æternis illis vinculis me abſoluis, nunc à corruptione me eripis, nunc ab omni mœrore me expedis.* Quæ luna creſcente exciduntur arbores, corruptæ fœtent, & à vermibus corroſę perſtrepunt; ſicq; Synagoga vigēte, & corruptio, & vermis vigebat, & carcer erat, & horror habitabatur inferni, & gemebundi Sācti longa ſuſpiria edebant. Modò de B creſcente Luna, Synagoga ſeneſcente, tu Domine, dum appares, dum Synagogam minuis, exſiccas viridantis arboris venenum, acerbitatem, corruptionē, vincula, ſuſpiria mortis tollis, vt tempeſtiuè, & maturè ſciſſi homines per mortem, non ad carcerem, & corruptionem; ſed ad gloriā. & immortalitatem euolemus. Aiebat olim Plinius, libro 28. cap. 1. *Ex omnibus bonis quæ homini tribuit natura nullum melius eſt, quàm tempeſtiua mors* Hæc ſolùm accidit hominibus poſt Chriſtum, cuius gratia maturi iam, & tempeſtiui excidimur aptandi in tabernacula æterna. Iam meritò dicat Beda. *Multum felix videbit mortem carnis quicumque Chriſtum Domini prius oculis cordis videre ſategerit.* Qui maturè, & tempeſtiuè mortem obire cupis, lunares tumores excute; te bonis temporalibus eripe, Chriſtum intuere, quo vno lætans poteris mortē oppetere. Heu quàm acerba mors erat ante aduentum Chriſti! Geneſis 12. Abrahā totus pauidus dicebat vxori ſuæ apud Ægyptum. *Scio quòd formoſa ſis mulier, futurum itaque, vt cùm te videant Aegyptij dicant, iſta eſt vxor eius, & occident me: dic igitur, ſoror eius ſum.* Quid ais, ò bone ſenex, ſi ſoror tua dicatur Sara, rapietur in fœdum Aegyptiorum coniugium? Rapietur forſan, ait ille, ſed ego viuam, adeò mortem expaueſcebat, vt præ

Plin.

Bed.

Gen. 12.

illa contemneret pudicitiam vxoris. Vbi pulcrè Chryſoſt. hom. 32. *Quia nondum mortis erat ſoluta tyrannis, propterea in adulterium conſentit iuſtus, & quaſi ſeruit adulterio in mulieris contumeliam, vt mortem effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondum erant areæ portæ confractæ, nondum erat aculeus eius hebetatus.* Quæ omnia effecit Chriſtus ex quo mors apparuit facilis, & dulcis. Quod ſi tibi ſcrupulus eſt, quod dicatur Abraham, vt mortem fugeret, pudicitiam vxoris contempſiſſe, pulcrè ſe expedit ab hoc nodo Chryſoſtom. orat. de S. Bernice, & Proſdoco, vbi Abraham ſapientiam ex hoc facto commendat. Quia cùm pudicitiæ periculum ſemper inſtaret, & cùm haberetur Sara vxor, ſiue C ſoror; & inſuper adderetur periculum vitæ, ſi vxor putaretur, è duobus malis euenturis, alterum ſapientia ſua impediuit, nimirum cædem, quòd hanc æſtimauerit maius eſſe peccatum. Et quidem commonebat; dic quòd ſoror mea es, potius diminutionem procurabat peccati, quod grauius eſſet in adulterio, & homicidio perpetrato, inſuper oſtendebat quam metuenda D eſſet tunc mors, at poſt Chriſtum nihil eſt morte ſuauius. Paulus ad Philipp. 2. *Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, & obſequium fidei noſtræ, gaudeo, & congratulor vobis, idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini.* De quo D. Chryſoſt. modò citatus ait. *Quid ais? moreris, o Paule, & ad ſocietatem voluptatis homines aduocas? Non equidem* E *morior, inquit, ſed ad meliorem vitam aſcendo. Vt igitur homines magiſtratum ineuntes plurimos lætitiæ ſibi ſocios, ac participes ſibi futuros accerſunt, ſic & Paulus ad mortem pergens, gaudij ſui conſortes futuros vocabat.*

Chryſo.

Phil. 2.

Text.

Tex. Quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuę Iſrael.

§. V.

Chriſtus Dominus vniuerſitati hominum proficuus naſcitur, non vni tantum populo.

Mal. 4. SImeonis in vlnis Chriſtus Dominus apparet qualis à Malachia olim decantabatur, dum ait: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol*
Act. 10. *iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius*. Sol, inquam, iuſtitiæ nimirum, non perſonarum acceptor; ſed qui in omni gente, quæ timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quam
Ambr. explanationem vt à D. Petro inſinuatam accepit Ambr. verbis non ſemel allatis lib. 1. offic. *Magnus*, inquiens, *iuſtitiæ ſplendor, quæ alijs potius naſcitur, quam ſibi, communitatem, & ſocietatem noſtram adiuuat*. Non iam lucerna in templo Chriſtus Iudæis illuxit, ſed Sol in medio cælo communitatem hominum indifferenter illuminauit, paternum ingenium imitans, qui Solem ſuum, facit oriri ſuper iuſtos, & iniuſtos. Sic lætabundus Simeon exultat, quòd de ſub modio Synagogæ exeat fulgentiſſima Saluatoris lux ante omnium populorum faciē micatura. Id quod eleganter expendit Diu. Hilar. dum
Matt. 5. explicabat illud Matth. 5. *Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, & non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita*, quaſi ibi innueretur, quod lumen hoc diuinum non vni Synagogæ dandum, vt paruis illius terminis maneret concluſum,

A quod vniuerſitati hominum ſufficeret. *Synagogam*, ait, *dignè Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantùm receptos certum modum dimenſa obſeruantiæ continebat. Ciuitatem, carnem quam aſſumpſerat, nuncupat, quia vt ciuitas ex varietate, ac multitudine ciuium conſiſtit cohabitantium, ita in eo per na-* Hilar.
B *turam ſuſcepti corporis quædam vniuerſi generis humani congregatio continetur*. Non Synagogæ modio includendum naſcitur ſalutare lumen, imò anguſtias dimenſæ obſeruantiæ fugiens, ſeſe in ciuitatem efformat carnem ſubiens, vt vniuerſi generis humani congregationem contineat, vt vniuerſitati populorum ſuo proficiat lumine.

C Sic Deus vniuerſitatem amat, ſic pluribus optat eſſe communis, vt nec cibum, vt aiunt, ſibi gratum ſumat, niſi fuerit hominum multitudini proficuus. Rectè id notauerat, quæ dixit Cant. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. Cant. 2.
Ad hæc Bern. ſer. in Nat. Virg. *Etſi iuſtus germinat ſicut lilium: ſed non ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingula-* Bern.
D *ritate complacet ſibi*. Quantumuis ſit lilium iuſtus, quantumuis floridus, ſi vnus eſt, ſi ſolus eſt, diuinæ non ita placebit voluntati, quæ vnum, & inuictiſſimum, & omnibus floridum virtutibus deſpexit Adamum, vt vniuerſitati conſuleret, etſi peccatorum tenebris inuolutæ. Ait enim. *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium*, &c. Mulier ergo pro
E bono adijcitur Adamo: mulier, inquam, quæ peccati labe affecit mundum. Quomodo pro bono additur iſta mulier? Pulcrè id dubitat, & explicat D. Amb. lib. de Parad. c. 10. *Si igitur viro culpa author eſt mulier, quemadmodum pro bono videtur adiecta? Verùm ſi conſideres, quia Deo vniuerſitatis eſt cura, inuenies plus pla-*

cere Domino debuiſſe id, in quo erat cauſa vniuerſitatis quàm condemnandum fuiſſe illud, in quo eſſet peccati. Ecce tibi iuſtus homo virtute floridiſſimus, quia ſolus non probatur Deo, præ amore vniuerſitatis, & multitudinis.

§. VI.

Antiquos ſeruos quando Deus ob peccata illorum à cæleſti gloria eliminat, aliqua temporali gloria, antiqua illorum ſeruitia munerat.

NAſcitur Sol iuſtitiæ, vt lumen omnibus inferret nationibus, & gloriam Iſraeli inderet, quando enim Iſraeli cæcus in tenebras exteriores ceciderit, non tamen à Deo ſuo omninò inglorius abibit. Etenim is eſt Deus, qui ſeruum aliquando fidelem, poſtea rebellem, & perniciosum non inglorium relinquat; ſed cùm à cæleſti excludat gloria, humana illum, & mundiali gloria muneret. Sic populo exoſo, & reprobato hanc in mundo ſingularem gloriam dedit, vt ex illo naſceretur Rex gloriæ Chriſtus vt ſacerdotio, templo, ciuitate, lege, & fide priuatus immensè gloriari poſſet de carnali cognatione cum Dei filio. Hoc iuſtitiæ diuinæ ingenium præſagierat reprobus ille Saul, cum audita reprobante ſententia ad mundialem hunc honorem confugit. Ait enim 1. Reg. c. 15. *Peccaui; ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei*. Quaſi hoc neceſſum eſſet in quauis reprobatione, manere reprobato qualecunque ſuffugium, nimirum mundialem honorem, popularemq. fauorem, quo munerarentur antiquata ſeruitia. Quod præſtitit Deus etiam Iudæ omnium reproborum nequiſſimo, etenim eò ſpectabat fauor ille tanto pro-

1. Reg. 15

A ditori exhibitus à Domino menſa vltima. *Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ*. Ioan. 13. Cur Iudæ præ omnibus panis porrigitur Dei manu intinctus? Nil tale Petro, nil tale chariſſimo diſcipulo, ſed hoc fauore, & honore, horario miſer ille ab æterno prandio excluditur. Vnde Cyril. Alex. lib. 11. in Ioann. c. 16. inquit. *Proditor non erubuit charitatem Chriſti, contemſit honorem, &* B *gratiam eius abiecit*. Sanè maximus erat honor à ſummo creaturarum Imperatore exhiberi panem illum diabolici furoris viro; ſed qui aliquando fideliter ſeruierat, non permittit Deus à ſe inglorium omninò abire. Id eleganter expendit Diuus Bern. in Caino ira poſt reprobationem ſuſpirante. Gen. 4. *Omnis qui in*-C *uenerit me, occidet me; ſic occidendum ſeſe cauſabatur infelix tanquã pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi. Quod & factum eſt.* O miſer, qui his gloriolis muneratus ab æterna illa beatitudinis gloria patitur exilium. Planè Deus vt ſummè miſericors neſcit ſeruum in honorum repellere. Quò reſpexit Tert. lib. 4. contra Mar. vbi de aſcitis Moyſe, & Helia in Thaboris gloriam locutus D ait: *Tradidit Deus filio diſcipulos nouos, oſtenſis prius cum illo Moyſi, & Helia, in claritatis prærogatiua: atque ita dimiſſis quaſi tam & officio, & honore diſiunctis*. Similiter eiecturus primos illos Paradiſi incolas Gen. 2. *Fecit ei Deus tunicas peliceas*. Non enim conſueuit Deus à ſe ablegare ſeruos in hac vita omninò inhonotos, & nudos. A quo non longè ab-E eſt Moyſes Bercepha de Parad. p. 1. c. 28. inquiens. *Cùm itaque nudati iam, tum illi pudore afficerentur, non erat conſentaneum diuina miſericordiæ, nudos prorſus eliminare à Paradiſo*. Sic ille.

Ioan. 13.

Cyril.

Bernar.

Text.

Text. Et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur.

§. VII.

Chriſtus Dominus eos impugnat, & conterit, qui tenebroſis moribus cæcutiunt, filijs autem lucis benedictionem impertitur.

QVò noctuis Sol durior exiſtit, eò gratior lynceis apparet oculis; ſic fulgentiſſimus iuſtitiæ Sol Chriſtus tenebricoſos homines valde oſtendit, filios autem lucis maximè illuſtrat. Quod pulcra allegoria expendit D. Cyrill. hom. Epheſi habita, dum pernoctanti Iacobo Deũ reluctari conſiderat, illique hæc dicere. *Dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Tunc ſic Cyrill *Chriſtus luctatur, & pugnat aduerſus eos, qui velut in nocte, & tenebris verſantes caliginoſum cor poſſideant. At verò cum illis non pugnat, qui ſunt in luce, ſpiritualemque auroram in mente habent.* Væ illis, quorum oculi obtenebrati ſunt, quippe offendent ad lapidem pedem ſuum, viuo, & angulari lapidi Chriſto incidentes miſera contritione peribunt. Infelix ille proditor Iudas Magiſtrum venditurus exiuit, & notanter Ioan. c. 13. dixit: *Erat autem nox*, vt cæcam eius animi noctem exprimeret, tenebricoſumque illius cor induceret. Continuò ad illum Chriſtus Dominus, *Quod facis, fac citius.* Quæ verba vt comminatoria, durumque, & crudele duellum halantia egregia explicat ſimilitudine idem Cyrill. lib. 9. in Ioann. c. 17. *Quemadmodum ſi vir fortis, aduerſus*

Tim. 6. Conci. Epheſ. c. 5 Gen. 32. Ioan. 13. Cyril.

A *quem quiſpiam feratur; ipſe verò viribus ſuis fretus dicat magna voce, quod facis, fac citius, vt mea dextera vires experiaris.* Sic hoſtes in ſe armatos exagitare ſolent viri fortiſſimi: eia agite, concurrite, meum ferrum expectat mors impatiens, quod ego poſſim, quàm mea dextra valeat, experiemini. His etiam caliginoſa corda Chriſtus Dominus exagitat armatus B in viros tenebroſos durus debellator aduerſus eos, qui nocturna cæcitate verſantur.

Vos Iudæos compello, qui vt tenebroſi, & cæci Chriſtum Domini lapidem angularẽ incurriſtis, ſic miſerè lapſi duriſſimam ab illo contritionem eſtis paſſi, at cùm primum tenebris excluſis, lux veritatis animos veſtros irradiet, erecti in nouam ſpẽ, C cæleſtem benedictionem hæreditabitis. Sit huius veritatis illuſtrator Tertul. lib. de Trinit. vbi victam Iacobi nocturnam luctam ſic examinat. Quare Iacob, qui ad tenendum hominem, cum quo luctabatur fortior inuenitur, & benedictionem ab eo, quem detinebat, poſtulat, quia iam Lucifer oritur? Ideò poſtulaſſe reperitur, quoniam præfigurabatur D contentio hæc inter Chriſtum, & filios Iacob futura, quæ in Euangelio dicitur perfecta. *Contra hunc enim hominem colluctatus eſt populus Iacob, in quà colluctatione potentior populus eſt Iacob repertus, quippe cùm aduerſus Chriſtum iniquitatis ſua victoriam ſit conſequutus, quo in tempore propter facinus, quod admiſit, inceſſu fidei propria, & ſalutis claudicare grauiſſimè* E *incertus, & lubricus cæpit, qui quãuis ſuperior damnando Chriſtum repertus; eget tamẽ ipſius miſericordia, eget tamen ipſius benedictione.* Ecce vobis ex qu ad hunc lapidẽ viuum pedẽ ſuum Iacobea proles offendit, miſerè incedere, & in ſalute claudicare cœpit, & quantumuis in Chriſtum

Tert. Gen. 32.

Domini inſultarit, eumque morte damnauit peſſima, adhuc excluſis tenebris, cùm primùm Lucifer veritatis eluxerit, benedictionem illius anxiè contendet, & feliciter obtinebit, vt appareat quàm ſit Chriſtus Dominus multorum ruina, & reſurrectio.

Text. Et tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

§. VIII.

Chriſtus Dominus matrem creaturis omnibus imperaturam gladio ſubiecit doloris, vt illi humanitatem in ſubditos homines innueret.

PEſtiferæ Iudæorum cogitationes cùm apparuerunt, palamque in Chriſtum rebellarũt, apparuit ſimul doloris acutiſſimus gladius, qui maternum tranſuerberauit pectus. De quo matris Dei dolore ſatis diximus lib. 1. cap. 12. per totum. Id modò nouum mihi accidit gladij concepto verbo, quòd orbi imperatura Virgo ſub doloris gladio effigietur. Cuius rendum cauſam quæro, incido in Tert. verba, quibus Scapulam præſidem humanitatem in Chriſtianos ita perdocet. *Potes & officio iuriſdictionis fungi, & humanitatis meminiſſe, vel quia & vos ſub gladio eſtis.* Et quis ſe ſub gladio videns humanitatem obliuiſceretur? humanitati non inſueſceret? Hoc ego conſilio credid erim (ſi fas eſt dici) omnium creaturarum Reginã Virginem gladio fuiſſe doloris à Domino ſubiectam, vt humanitatis me- Tertul.

A miniſſet quando à miſeris, infirmiſque hominibus compellaretur, & ex illis humilis, benigna, gratioſaque appareret.

Imperaturum cęteris animal efficiens Deus, ſtatim de non edendo præcepto ſubiecit. Cur ita? Sanè vt ciuilem, & humanum, & non ſuperciliosum faceret in ſubditos Regem. Sic D. Cyrill. Alexandr. lib. de adorat. in ſpiritu. *Etenim*, ait, *nobilitatis immodica amplitudo ſuperciliosam affert affectationem, ea propter data eſt lex continentia, qua Dominum agnoſceret, vt per eam ad memoriam ſemper vocaretur eius, qui tanta cum poteſtate imperauerat, & ſciret manifeſtè ſe imperantis legibus ſubiugatum.* Porrò nihil efficacius ſeuerum ſupercilium depellit, humani- Cy. A. B

C tatemque perdocet, quam ea conſideratio, qua quis ſe alterius iugo proſpicit ſubiacere. Quis Centurionem illum Euangelij adeò humanum, & benignum reddit in infirmantem ſeruulum? Egreditur domo, adit ſalutis Authorem, proſternitur, precatur enixè ſalutem ſeruuli, vel vnum verbulum à Domino contendens. *Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Vnde tanta numa- Matth.

D nitas Domino Ethnico? Audi illum quaſi rationem reddentem. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus.* O quam humanus in ſuos, qui ſe alteri meminit ſubiacere! Si homo es, & te ſub gladio conſtitutum attentè cernis, cur humanitatem non ebibis? cur infirmanti ſeruulo non attendis? Sanè Dominus matrem ſuam omnium creaturarum Regi-

E nam ſub doloris gladio poſuit, vt ex ijs, quæ paſſa eſt, diſceret infirmantibus mederi ſeruulis, vt ſe omnibus dolorum legibus ſubiugatam experiens, non ſuperciliosa, ſed benigna, ſed grata, ſed humana fiat creaturis ſimilia patientibus.

Text.

Digitized by Google

Text. Et erat Anna Prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſſer: hæc proceſſerat in diebus multis, &c.

§. IX.

Chriſtus Dominus à ſenibus viris facile inuenitur.

IN Saluatoris expectatione ſeneſcentem hāc feminam, & Simeonem contemplatus D. Bern. ſerm, 2. pulcrè dicit. *Hodie placabilis, & Deo placens hoſtia, virgineis manibus offertur in templo, à parentibus portatur, à ſenibus expectatur.* A ſenibus, inquam, expectatur: etenim maturi mores Chriſtum Dominum facilè inueniunt: Chriſtū Dominum ſenes amant, illiuſque maximo afficiuntur deſiderio. Dicebat Libellus Aſtronomicus à neſcio quo Chaele exaratus de turture, ſi turtur in lapide nigro, de quo parangones fiunt, nimirū in Lydio lapide repertus fuerit, is, qui talem effigiē habuerit, *à ſenibus diligetur.* Ecce tibi Chriſti Dominus verè Lydius lapis: lapis, inquam, quo aurei hominum probantur mores, vnà cum turture templum ingregitur, inde iā clariſſimū nomen prætendens, quòd à ſenibus diligetur, ꝙ eius in amores ſenes inardeſcent.

Bern.

Gen. 42. Senectute grauis Iacob Gen. 42. conuocat filios vniuerſos penè fame enectos, & ait: *Quare pigri eſtis? Ecce audiui, quia frumentum eſt in Aegypto, deſcēdite illo, & emite vobis.* Cur ſenex penè ſurdeſcens primò audiuit de frumento, quàm iuuenes? Nonne hi priùs audire ſolent quicquid noui populo aduenit? Cur non magis de frumento? Vnus D. Ambr. id expendit lib. de Ioſeph cap 8. diuini frumenti, viuique panis Chriſti præſagiens negotiationem in hæc verba.

Ambr.

A *Citiùs vtique iuniores, quàm ſeniores conſueuerunt audire, cum foris poſiti cuncta circumeant. Sed hanc negotiationē prius ſenex audit, ſed ille ſenex, in quo eſt fidei longæua canities. Prior ſenex intelligit, ſed ille ſenex, in quo eſt venerabilis ſenectus, & ætas ſenectutis vita immaculata.* Porrò panis viuus Chriſtus ſenibus amabilis, à ſenilibus annis, quàm primum requiſitus B inuenitur. O te fèlicem, cui fides non emortua longæuam parit virtutum canitiem, quæ non ætas diuturna; ſed candida vita reddit canum. Is eris ſenex, qui iuuenilibus arboribus, puerilibus moribus occultum Chriſtum inuenias manifeſtum, manibuſque ſuſcipias. Abrahamus tres Angelos excepit hoſpitio, vnoque adorato, prandiū parat, cui ipſe, & Sara mini- C ſtrat: quod ſic Diuus Hilarius, quarto de Trinitate extollit Abraham tribus viſis, vnum adorauit. Quanta fidei vis, vt indiſcreta aſſiſtentium ſpecie Dominum Chriſtum internouerit, Quis ergo prior Abrahamo Chriſtum prænouit? Quis priù adorauit? quibus coniugiis ante Chriſtus innotuit? Sanè his ſanctiſſimis Abrahamo, & Saræ primū Chriſtus D ſeſe obtulit cibandum, excipiendum. Sed, & de illis ait textus: *Erant ambo ſenes, prouectaque ætatis.* Cap. 18. Ad hæc eleganter monet Philo Iudæus. *Primum omnium Abraham vocant ſacra literæ, ſeniorem, quamuis maiores eius triplo, & amplius longæuiores fuerint, quorum neminem legimus hac fuiſſe appellationem dignatum. Meritò* E *ſanè, nam reuera ſenectus non ex longæuitate; ſed ex multo virtutis ſtudio ſpectatur.* Quibus maximè ponderandum eſt, quòd vbi primum Chriſtus hominibus apparuit, illorumque hoſpitio grauiſus eſt, ibi primo ſenectutis honore homines nominantur, ſeneſque dicuntur ob virtutum ſuarum longæuitatem: à qua

Gen. 18. Lib. de Abrah.

canicie antiquus ille dierũ Chriſtus A amat inueniri, talibuſque ſenibus gaudet publicari, & manifeſtari.

CAPVT X.

De Chriſto Domino ad Aegyptum fugiente: deque innocentium puerorum ſtrage.

Ex Matth. 2.

IAm ternio ille diuinus, Ie- B ſus, Maria, & Ioſeph Bethleem, & Ieroſolymam reliquerant, & Nazareth apud ſuos degebant, quando Herodes, vt diuinum puerum caperet, in omnes furit Bethleemiticos infantes. Quorum ſatellites iam imminent, & Ioſeph de Angeli monitu, de nocte conſurgens cum ſanctis pignoribus vſque in Ægyptum pere- C grinatur. Interea Herodiani milui in immerentes pullos furioſi aduolant, quicunque biennium non explent crudeliſſima morte vitam ingrediuntur immortalem. Sic innumeri agniculi matutant ſequi diuinum agnum, qui poſt puerorum necem, iterum conſulente Angelo, ab Ægypto reportatus Galilæam adijt, vnde cum parentibus Nazareth remeauit, & Naza- D ræus vocatur patrio vocabulo.

Tex. Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph dicens, ſurge & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægy- E ptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi, futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

§. I.

Glorioſum eſt quicquid propter delenda peccata ſubitur.

ECce vobis cæleſtem ducem vix vtero materno ſoluit, & in arenam deſcendit, primo vagitu armatos in ſe exercitus prouocat. Quid tunc? audebit in armatos hoſtes puer tenellus? furentem Regem medio expectauit in ſtadio? Sed ſunt cælites qui conſulant fugam. Proh dedecus! fugiendum eſt ſummo Imperatori? Chriſtiana militia à fuga dedicanda? Dixiſſet Tertullian. Tertull. lib. de fuga in Perſ. *Cùm duces fugiunt, quis de gregario numero ſuſtinebit ad gradum in acie figendum ſuaderet? Pulcrior eſt miles in pugna prælio amiſſus, quàm in fuga ſaluus.* Nihilominus Ieſus fugit, & in ipſa fuga ſpecioſior, & pulcrior apparet; etenim nil magis decorum, & pulcrum, & glorioſum, quàm id quod in peccatorum medicinam ſubitur.

Is orat Pſalmi tertij titulus: *Pſal-* Pſal. 3. *mus Dauid dum fugeret à facie Abſalonis filij ſui.* Stupet Chryſoſt. Chryſ. quòd fugienti Imperatori decantentur Pſalmi, non enim fugitiuos ſolent cantilenæ celebrare. *Quando laude dignus eſt qui fugit? quando dignus eſt habitus exul, cuius nomen inſcriberetur? fugitiuos ſcriptis literis perſequuntur, non honorant inſcriptionibus. Sed diſce, ô frater, cauſam inſcriptionis, & animam tuam confirma, in tuto colloca. Fugiebat filium ſuum Dauid, quoniam caſtitatem fugerat, quia è præcepto Domini fugitiuus, exulque fuerat, propterea filium fugiebat.* Quæ glorioſior? quæ honoratior fuga? Sanè pulcrior fuga hæc Dauidi, & glorioſior extitit, quàm omnium inimicorum victoria. Fugæ, quæ Dauid à Deo defecit, hæc fuga ſatisfaciebat, inde nimis

in

illa fuga decorus, pluſque fugitiuus quam victor decantari debuit. Sanè, quia homo à Dei præcepto fugitiuus, exulque fuerat, quia fugam meditatus Adam abſcondit ſe, ideò paruulus Ieſus fugit Herodem Regem, propterea fugitiuus Ægyptum petit. Quæ maior gloria Imperatoris, quàm militum fugis mederi? quod maius decus in Saluatore, quam ob probroſam hominis fugam ſatisfacere Deo?

Chryſo. Miratur D. P. Chryſol. quòd Euangeliſta diuini pueri fugam ſcriptis celebret. *Quid ſibi vult, ait, Euangeliſta, quòd hæc ſcribit ad memoriam ſempiternam? deuoti militis eſt Regis ſui tacere fugam, referre conſtantiam, virtutes loqui, tacere timores, aperire fortia, infirma reticere, aduerſa delere, prædicare victorias.* Verùm ſapientior Euangeliſta timores, fugam æterni ducis decantat, & hominum commendat memorijs; ſed eos timores, & eam fugam, qua fugitiuus homo antiquæ ſue defectioni remedium apponit.

Theod. Id eleganter expendit Diuus Theodotus Antiſtes Ancyrenſis hom. contra Neſtorium, ſic fatus. *Nos à pio Domino aufugimus, ad vſum paradiſi delicias acceperamus; ſed legem violantes, & infeſto hoſti morem gerentes, ex honore excidimus, & in terreſtrem hunc locum fugitiui illius ſerui vitio depulſi ſumus. Quid ergo, numquid mea tarditas pulcherrimæ huius poſſeſſionis, quæ homo eſt, iacturæ afficiet? Abſit, nefas enim erat, vt inuidiæ gratiam Domini ſuperaret. Ecquid igitur Dominus facit? adiungit ſe fugitiuo.* Et rectè adiungit ſe fugitiuo, vt fuga ſua fugitiui dedecus eliminet, ſic fugæ fugam oppones, & fugitiuos reſtaurat, & gloriæ pondus immenſum ſibi parturit.

Glorioſum equidem eſt, dignum-

A que ſummo Deo quicquid hominum medetur peccatis, quicquid ſeruorum redintegrat confuſiones. Quid vilius; quam prima illa pellicea zona, quæ peccatores excepit? Quid hac veſte magis inglorium? magis indecorum? ſed ſub illa protoplaſti caſtigantes peccata, ſic glorioſi, ſic decori apparuerint oculis Creatoris, vt inde inter alia, ineſca- B tum diuinum Verbum quaſi ambitiosè decreuerit ſimile pelle indui, qua hominum deleret peccata. Ait enim textus ſacer: *Fecitque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas,* & ait, *ecce Adam quaſi vnus è nobis factus eſt.* (Gen. 3.) Expende verba, vilis, & indecorus ſaccus, ſub quo Adam caſtigabat peccatum, eam reddebat ſpecioſitatem, C qua ſe ipſa diuinitas iactaret, quam ſibi Deus ipſe aſſumere decreuerit. Sic Tertul. li. 2. contra Marcion. capit. 25. (Tert.) *Spes Adamò ſalua eſt, dicente Domino, ecce Adam quaſi vnus è nobis factus eſt de futura adlectione hominis in diuinitatem.* Et nihil viderat Deus in Adamo, quo alliceretur præter opprobrium ſacci, ſed illud opprobrium, quo peccata ſolueban- D tur, quo opprobrio, quo ſacco nihil glorioſius, nihil diuinus, nihil Deo dignius. Vnde benè monet citatus Theodotus. (Theod.) *Ne igitur curationis modum in contumeliam vertas, neque improperes Medico ſi in corporis humilitate conſtitutus tuam operatus eſt ſanitatem: Deus enim nihil ignominioſum ducit, quod humanam ſalutem conciliare natum eſt.* Non ignominioſa (Hom. 2.) E fuga; ſed glorioſa, quando illa hominum à Deo fugæ, & defectiones curantur, honorificentiſſimum dedecus, quod peccatorum radit dedecora. Quis iam faſtidiat oppr. bria, quibus improbitati medetur? Quis non amabit ignominiam, qua pulcrior Deo, & ſpecioſior redditur.

Text.

Text. Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius nocte.

§. II.

Summus obedientiæ gradus exercitus à Ioſeph: qua obedientia primum incolumitatis omen accepit Chriſtus.

DEbiliſſimus apparitionis An-
gelicæ modus, is eſt, qui fit
per ſomnium, hoc tamen iubentis
tenui argumento, nimirum in ſom-
nis monitus Ioſeph euigilat pari-
turus. Et antequam per noctur-
nas tenebras videre poſſent, capit
C diligens iter, impatatamque pro-
fectionem ingredi minimè timet.
Cæca eſt obedientia omnium per-
fectiſſima, ante obedire tentans,
quàm præceptum examinet oculo-
rum trutina. Aperti ſunt Adamo
oculi poſt eſum ligni, ò vtinam
facta illa caligine obtenebrati ma-
neret, qua ante tranſgreſſionem obe-
dientes Deo nec videbant lignum.
D Et apertio oculorum, & inobedien-
tia apparuerunt ſimul, vt ſuſpecta
ſint lumina illi, qui voluerit Deo
perfectè obedire. Huius rei gnara
aſtantia Deo Seraphin apud Iſaiam
cap. 6. alis duabus faciem obnubila-
bant ante ictum oculi obedire pa-
Ioan. 11. rata. Vnde Ioan. 11. Vix Domini
intonuit vox Laxarum a ſepulcro
reuocans, *& ſtatim prodijt qui fuerat*
E *mortuus, & ligatus pedes, & manus in*
ſtitis, & facies illius ſudario erat liga-
Ambr. *ta.* Ad hæc Ambr. lib. de fide Reſurr.
Comprehende, ſi potes, quemadmodum
clauſis oculis iter carpat, vinctis pedi-
bus gradum dirigat; virtute enim di-
uinæ præceptionis operãte, natura ſuum
non requirebat officium, non iam ſuo
ordini: ſed diuino nutui ſeruiebat: age-
A *batur prius, quàm parabatur inceſſus.*
O vos felices, qui ſic præceptis pa-
retis diuinis! Feliciſſimus omnium
ternio iſte diuinus, Ieſus, Maria, &
Ioſeph, mortis latebat ſub imagine,
ſomno ſepultus, hacque mortali in
vmbra Angeli vocem excipiens, no-
cturnis tenebris, clauſis oculis iter
carpit, non ſuo ordini natura, ſed
diuino paret nutui, agebatur priùs,
B quàm parabatur inceſſus, ante ictum
oculi conſurgit, vt viam arripiat.

Hinc pueri diuini iter auſpicatiſ-
ſimum, hinc incolumitatis ſuæ omẽ
euidentiſſimum accipitur. Reco-
gitare licet duo obedientiæ lumina
Abraham, & Iephte, qui proprijs
non perceperunt filijs, verùm filia
Iephte ſub obedientis patris gladio
C vitam amiſit; at Iſaac Abrahamides
ſub gladio patris nouæ felicitatis, &
incolumitatis acquiſiuit auſpicium.
Cur id? Sanè Abraham Geneſ. 22. Gen. 22.
de nocte conſurgit filium ligaturus;
Iephte triginta dierum inducias re-
miſit filiæ, quibus meditetur ſor-
tem acerbiſſimam. Viuat ergo Iſaac,
& moriatur Iephtea proles; *quod*,
ait Anaſtaſius Nicænus, quæſt. 36.
D *permiſit Deus, eos, qui tunc erant, &*
qui poſteà futuri erant erudiens, tutò
quidem Deo vouere, & vt conuenit,
citra moram autem, & cum fide, &
gaudio implere promiſſum. Igitur
non moratus Ioſeph, non poſt
triginta dies, non poſt diem;
ſed media noctis caligine
dans pignora vitæ, di-
uini pueri incolumita
E ti feliciſſimo con-
ſuluit auſpicio,
illumque
mor-
ti
quamprimùm
eripuit.

Text.

Text. Et ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt impleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: ex Ægypto vocaui filium meum.

§. III.

Occulti hoſtes palàm trahendi ſunt ab iis, qui vincere cupiunt.

LAtent ſæpiſſimè hoſtes, nigriſq. incluſi latibulis ruinam minitantur, & excidium, hinc mille a callidis militibus ſtratagemata fiunt, vt hoſtilia omnia pateſcant, lucemque videant. Huc ſpectant quandoque ſimulatæ fugæ, qua ſimulatione decepti egrediuntur occulti, & qui latendo fortes, in luce pigreſcunt, & miſerè ſuccumbunt. Pulcrè D. Bern. ſerm. 17. in Cant. in iuſtorum victorijs ponderat illud, *ſepties in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit*; inquit, *reſurgit; ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat*. Quaſi dicat, in eo ſita, eſt iuſtorum victoria, quòd a latebris eruant inimicos in lucem: non patiuntur occultos hoſtes, tela occultè latentia perquirunt, faciuntque vt clareſcant die, vt palā fiant, ſicque victorias mille reportāt ab inimico. Quod militare ſtratagema, vt doceret dux Chriſtus, ſeceſſit fugiens in Ægyptum, vt ſimulata fuga patere faceret inimicum. Ita acutè notauit D. Chryſol. ſerm. 150. *Bellicoſus quando in bello fugit, artis eſt, non timoris; Deus quando fugit hominem Sacramenti eſt, non pauoris; potēs quando ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pauet; ſed foris producit, vult enim in aperto vincere, occultum ſe non patitur inire conflictum, qui mandare ſæculis vult triumphum.* Heu quoties clamabat ille liberari ab occultis; nec clamaret, ſi latente ſub hoſte nō pertimeſceret conflictum: eò quidem timendus magis hoſtis occultus, quò minus latenti [illegible] retundere quimus. Qui triumphum amat, ſi ſapit, occultum non patiatur certamen, hoc anxiè procuret, vt tela noſcat, vt hoſtes videat, vt aperto Marte, media in luce certamen ineat. Induamur arma lucis; iuxta Apoſt. monitum, vt palàm traductis hoſtibus, nulla timeamus latibula. Sic dux ille fortiſſimus Ieſu Naue triumphum ſine Sole ſuſpectū habens, non priùs confecit hoſtes, quam longiorem certaminis a Deo, ſtante Sole obtineret diem. Quod animaduertens Petrus Comment. cap. 9. dixit. *Videns Ioſue ſolem deſcendentem, timens ne beneficio noctis euaderent hoſtes, clamauit ad Dominum, Sol ne mouearis.* Timeamus & nos latentes inimicos, & clamemus ad Dominum, vt conceſſa luce, patentibus latebris, non ab occultis feriamur, ſed apertum agamus de hoſtibus triumphum.

Bernar. — Chryſol. — Ad Rom. 15.

A B C D E

§. IV.

Nihil inundatio Verbi orbis conditoris aduentum in Ægyptum, & in mundum repræſentans.

TAndem aliquādo in Ægyptum deſcendit Verbum patris, Verbum, inquam, illud, a quo omnia, & in quo omnia, & per quem omnia. Cuius opera ab initio cæli & terra condita ſunt, & aquæ in maria fuerūt coarctatæ, vt terrena decora pullularent. Id quod Ægyptus celebri ſui Nili inundatione quotannis repræſentabat; ſed præſtat id ex Anaſtaſ. Sinaitæ verbis lib. 3. Hexaemer. hic tranſcribere, quod haud ingratum, & iniucundum lectori crediderim

derim futurum. *Illud*, ait, *eſt admirabile in aſcenſu aquarum in Aegypto, quibus eſt operta obſcuratione & infertilitate, & ſuffocatione ipſius terræ. quod non in menſe, aut diebus ortus in carne in Bethlee, & apparitionis Chriſti; ſed poſt dies natales, & apparitionis, ac illuminationis operitur, & obtenebratur aquis, & caligine terra Aegypti. Quando autẽ Chriſtus Deus lux mundi natus eſt, & ex præſepi Bethleem in Aegyptum cum ſua matre fugiente ab Herode verſatus eſt: ſtatim terra Aegypti detegitur, deponit tenebras, exuit caliginem erroris, Solis iuſtitiæ lumen induit. Recedit autem & recurrit Nilus in Aegypto in diebus menſium Decembris, & Ianuarij: incipit fluere menſe Iunio, & per eum totum, & poſt ipſum creſcit nempe Iulio, in Auguſto autem, & toto Septembri inſtar maris inundans Aegyptum facit nauigabilem, quæ erat arabilis. Incipit autem decreſcere in Octobri & Nouembri, in menſe autem Decembri, & toto Ianuario redditur priori alueo. Quando ergo ante Chriſti ortum eam vidérimus triſtem, & caliginoſam & infertilem, & in profundo ſubmerſam: deinde poſt Chriſti ortum, & eius præſentiam in omni loco Aegypti, ſtatim fieri receſſum; & terram ornari, geſtiri regiones, denſari paludes, agros germinare, & vicos tanquam ex profundo aquarum detectos, & in altum elatos, & aquas congregatas in ſuis congregationibus, earumque foſſas, & fluuios. Planè intelligamus, quando hæc fieri viderimus in Aegypto, quod Verbum Dei incarnatum ipſum erat, quod in principio eſt architectatum creaturam cæli, & terræ, ipſum in Aegypto verſatum eſſe in carne, & cum eam vidiſſet tenebroſam, & à maligno ſuffocatam, clamauit ex poteſtate tanquam Deus ſicut aquis mundanis, ſic Aegyptijs aquis dicens quotannis vſque ad*
A *conſummationem poſt Nili aſcenſum, congregetur aqua quæ eſt ſuper faciem vniuerſæ terræ Aegypti in congregationes ſuas, rurſum appareat terra, vt qui iam ſpiritu erroris increparit, & eos ex Aegypto expulerit, nunc autem in tempore eius aquas fecerit reſtagnare, vt & ei, & nobis reuocet in memoriam, quod ipſe eſt mundi conditor, qui eam à tenebris, & errore liberabit*.
B Sic Anaſtaſius pulcrè & luculenter.

§. V.

Laboribus, & ærumnis Chriſtiana infantia alitur, & nutritur.

VIde qualia cunabula excipiant puerum diuinum; moleſtia itineris,
C peregrinatio apud extraneos; indiga paupertas, Ægyptus Hebræorũ maſtix recens natum Deum affligunt. Talibus incunabilis neceſſum eſt adoleſcat infantia Chriſti, de quo D. Leo ſerm. 3. de Epiph. ait; *Fugit in Aegyptum Dominus vbi Hebrææ gentis antiqua fuere cunabula*. Et quidem paruulus Iſraelitarum populus Ægypto exceptus miſera ſeruitute, ærum- Leo.
D nis, fameque ità adoleuit, vt adoleſcere ſolent pueruli delicioſis agitati cunabulis, dulcique paſti lacte nutricum. Sunt ſunt viro iuſto, & Chriſtiano ærumnæ, fames, pericula, labores, optima omnium cunabula, optatiſſimæ nutrices, quibus aluntur, & maximè doleſcunt in vitam.

Non longè abeſt ab hac excogi-
E tatione D. Baſil. a quo monemur, vt ieiunia quadrageſimalia, *tanquam veteres nutrices libenti animo omnes excipiamus*. Ecce tibi ieiunij fames, qua affligimur, a Baſilio nutrix habetur, cuius ſinu excepti ab infantia coaleſcimus in perfectos viros, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Sed cur dicitur vetus, & antiqua Baſil.

nutrix

Chryſ. nutrix? Id ex Chryſoſt. ho. 1. de Pœ A nit. placet haurire, qui hominem primum a Deo creatum in paradiſo cōſtitutum conſiderans ait. *Illico Deus frenum ei ieiunij manibus impoſuit, velut pia amabilique matri cōmittens.* Nil magis parenti optimo præ oculis, quam recens natum filium optimæ nutrici alendum committere. Sic Deus, qui recenter a ſe conditi hominis curam habebat, optimam illi nu- B tricem procurans ieiunium ab eſu arboris indixit, velut piæ, amabilique matri natum committens. In fame, & labore meliora cunabula demonſtrans fore adultis filijs. Hinc Baſil. monet, vt ieiunia tanquam *veteres nutrices excipiamus*, & adeò vetus, & antiqua nutrix ieiunium, vt illud fuerit inuentum ad enutriendum, & alendum primum hominem, qui C natus eſt iuſtus in mundo.

Nulla incunabula, nulla nutrix robuſtiores, & grandiores reddunt homines iuſtos, quàm fames, quàm dolores, quàm moleſtiæ, quàm perſequutio. Et ſanè hinc Tert. lib. aduerſ. Gnoſt. innocentes pueros demiratus inquit. *Infantes teſtimonium Chriſti ſanguine litauerunt. pueros vocem, qui crucem clamant?* Nil puerile, D nil. paruulum in eis, qui perſecutionem patiuntur, hoc præ cæteris habent moleſtiarum cunabula, dolorum nutrices, paſſionem quamcumque excipiant, ſtatim reddunt perfectiſſimum virum. Quæ Chriſtianorum cunabula præſagiebat Moyſes

Deut. 33. Deut. 33, dum inquit. *Lætare Zabulon in exitu tuo, innundationem maris* E *quaſi lac ſuges, & theſauros abſconditos arenarum.* Sic amari ſæculi fluctus, perſecutionum tempeſtates lactabunt Chriſtianos, vt illis adoleſcant in vitam, quemadmodum tenelli infantes adoleſcere ſolent nutricum lacte.

De Phœnice alite, quæ ſeſe in ſæcula accenſis renouat flammis, ait D. Zeno ſerm. de reſurr. *Sepulcrum* Zeno. *nidus eſt illi, fauillæ nutrices, cinis propagandi corporis ſemen.* Quid mirum, ſi Chriſtiani in cinere, & cilicio, in ieiunijs, & mortificatione nutriamur, alamur, educemur?

Text. Tunc Herodes mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra, ſecundum tempus, quod exquiſierat à Magis.

§. VI.

Nulla ætas, nulla fragilitas à cæleſti excluditur brauio, poſtquam Deus infantili ſe aptauit ætati.

QVis cum cęleſtem gloriam audit brauium, ſperet a lactentibus obtentum iri? Si a violentis rapitur cælum, quomodo ab his rapietur, qui à primis non excedunt vngulis? Sanè quamuis arduum ſit cælum, quamuis violentiam patiatur, nulla eſt ętas, nulla infirmitas, quæ æterno gloriæ brauio obtinendo non ſit apta. Eliſæus 4. Reg. 4. puellulum viuificaturus ſe ſupra illum arctauit, *poſuit que os ſuum ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius.* Quid hoc? Acutè D. Cyprian. Epiſt. 59. *Illic æqualitas*, ait, *diuina & ſpiritualis exprimitur, quòd pares, & æquales ſint omnes homines, quando à Deo ſemel facti ſunt, & poſſit ætas noſtra in incrementis corporum non ſecundum Deum habere diſcrimen.* Hæc ille, vt conuinceret in quauis infantia reperiri manus, quæ æquè præripiant brauium beatitatis. Sed poſtquam

quam Verbum Dei membris ſe infantilibus aptauit, vſque ori impoſuit, manuſque implicuit manibus, iam ipſi tenelli infantes non tam currunt, quàm præcurrunt, vt brauium capiant. Ita D. Leo ſerm. 2. de Epiphan. *Chriſtus Dominus ante vſũ linguæ poteſtatem verbi tacitus exercebat, & quaſi dicebat, ſinite paruulos venire ad me, vt diſceretur neminem hominum diuini non eſſe capacem Sacramenti, quando & illa ætas apta eſt martyrio.* Infans Verbum impedimenta tollebat, vt poſſint illi appropinquare infirmi etiam infantuli: efficiebat Verbum, vt infantile caput, & infantilia membra paria, & æqualia ipſi Verbo viderentur, vt æquè in ſtadium deſcenderent, & inde exirent purpuraſcentibus corrollis ditati.

Sed expendo illud, *ſinite paruulos venire ad me*, ad ſummum ſperabatur ab infantibus, vt ad Verbum rude iam donatum venirent, verùm ipſi ardentiores proſiliunt in ſcamna, & Verbi diuini præcurrunt certamen. Veniebat aliquando Verbum *ſaliens in montibus, tranſiliens colles*: quem ſic ſalientem, & tranſilientem mirata ſponſa ait apud

Amb. Ambroſ. ſerm. 9. in Pſal. 118. *Ego dixi, veni, ille ſalit, & tranſilit*, feſtinior, & properantior accedit, quam ſperabatur. Ecce vobis illi parem modò referunt gratiam tenelli infantes, ille dicit, ſinite paruulos venire ad me, hi tranſilientes ætatem currunt, & præcurrunt Deum infantem. Accipite in præſenti Petri

Cel. Cellenſis ſales lib. de Panibus c. 8. vbi hæc fatur. *Quodammodo præcurrunt primitias tuas, Chriſte, primitiæ noſtræ. Præcurrunt te vera moriendo ante te; ſed non præcurrunt veniendo ad regnum ſine te. Ad portam te ſuſtinebunt, quia cuſtodes niſi te viderint, ianuas cæleſtes non reſerabunt. In paſſione igitur ſanguinis, non in poſſeſſione beatitudinis agniculi paſtorem ſuum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum eſt ſequuntur agnum quocumque ierit? Vtrumque tamen verum eſt, quòd & præcedunt, & ſequuntur, præcedunt in morte, ſed ſequuntur in reſurrectione. Prius currere cœperunt, ſed in curſu ſubſtitere.* O vos felices infantes, qui antequam

B noueritis patrem, aut matrem, & ſpolia cepiſtis Damaſci; & tyrannorum exercitus ſuperaſtis! O ſummi ducis tyrones ipſum ducem ante ire auſi extra puerilem chorum ſaltaſtis, vt Angelorum choros excipiamini! Vt veniretis ad ipſum, Verbum latens clamabat; vos præcucurriſtis,

C & præripuiſtis arma, & hoſtem eliminaſtis. Quid plura? efficiebat hoc diuinitatis manus ſuppoſita infirmis, & infantilibus manibus.

Iſaias dicit, *filius datus eſt nobis, paruulus natus eſt nobis: & vocabitur nomen eius admirabilis Conſiliarius, Deus fortis.* Pulcrè Cypr. ſerm. de Nat. expendit illam nominum coniunctionem, nimirum Conſiliarius

D Deus. *Quod ſi diuinis conſilijs obuiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales, reuocauerint appetitus, adeſt Deus fortis, nec ſpem ponat homo in homine, nec, in brachio carnis ſuæ confidat quia qui vicit mundum, victoriam ſuis militibus promittit.* Vbi Deus conſulit paruulos, & infirmos, vt veniant, vbi paruulus in præſepio reclinatus conſulit nuditatem abiectionem, pugnam cum mundo, proſiliamus in arenam paruuli, &

E infirmi lacertis infirmitatis noſtræ non fidentes, ſed diuinis ſuppoſitis manibus, ipſe qui conſulit Deus eſt, fortis, qui infantilibus infirmis inditus manibus pares Deo in fortitudine redit infantes, vt queant victoriam ab hoſtibus reportare. Os ori infantili, & manus manibus infantilibus

bus imponit Deus, vt cõſtet eiuſdem Dei eſſe, nobis dicere, & in nobis idem facere. Quod acutè norat Tertul. lib. 2. contra Marcion. *cap.* 2. *Et dixit Deus fiat; & factum eſt, vt tibi totus Deus commendaretur, & dicere & facere.* Quaſi dicat, Deus in Gen. dicebat, & omnia fiebãt: dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux, germinet terra, veſtiatur plantis, ditetur theſauris, *& factum eſt ita*, vt iam inde ſciremus ipſius eſſe, & dicere, & facere, & vocare ad brauium, & noſtrum brauium facere. Nemo quidem nec infans vnius horæ ineptus eſt ad cæleſtia decora reportanda, poſtquam Deus impoſuit os ori, & manus infantilibus manibus. Tert.

Tex. Tũc adimpletum eſt quod dictu eſt per Ieremiam Prohetam dicentem Vox in Rama audita eſt, ploratus, & vlulatus multus. Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

§. VII.

Martyres non habent patrem ſuper terram; ſed cæleſtis patris cenſentur filij.

FLeuiſſet Iacob tot filiorũm ſanguinem, qui cum vnam videret filij polymitam tunicam ſanguine conſperſam Geneſ. 37. *Sciſſis veſtibus indutus eſt cilicio, lugen filium ſuum multo tempore noluit conſolationem accipere.* Cur ergo innocentium puerorum cædes a luctu tanti patris non commendatur? Cur Iacobi luctu, & lacrymis dimiſſis, Rachelis apud Bethleem defunctæ Bethleemiticos pueros parentantes exponuntur lacrymæ? Non patrem in tenebris habent Christi Domini martyres, eo ipſo quod pro Christi nomine decũbunt, non terreni; ſed cæleſtis filij cēſentur patris. Accipite pulcrum in Machabæis exemplum, qui vnius matris voce in generoſam ob fidem patriam mortem occubuerunt armati. Tunc ſic D. Cyprian. lib. de exhort. ad matr. *Nec vacat myſterio quod in paſſionibus ſola cum liberis mater eſt. Martyres enim, qui ſe Dei filios in paſſione teſtantur, iam non niſi Deo patre cenſentur ſicut in Euangelio docet, nec vocaueritis patrem in terra, vnus enim eſt pater veſter, &c.* Quid illuſtrius ad rē præſentem? etenim ſola Rachel maret in cæde infantium illorum ſanguinem rigat lacrymis, vt iam inde notarentur Christi martyres, qui vnius cæleſtis patris, & nomen habent, & hæreditatem. Deut. 32. dicit Moyſes. *Exultate gentes cũ populo eius, & adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorum ſuorum vlciſcetur.* De quo D. Chryſ. in Pſalm. 95. ait. *Eos, qui traditi ſunt vt viles, & abiecti filios appellat Deus, & tanquam filios vlciſcitur.* Dixiſſet etiam, & vt filios in paternum euocat regnum. Hinc D. Iren. lib. 3. c. 18. dum Deum operantem omnia commemorat, ſic ait. *Occultè quidem, ſed potenter omnia manifeſtat, quoniam occulta manu expugnabat. Amalech, propter hoc & pueris eripiebat qui erant in domo Dauid, vt eos præmitteret in ſuum regnum.* O Dei ingenium, & efficaciam, metebantur quidem pueruli Herodis falce; ſed non tam erat meſſis tyranni, quàm ſummi Dei liberalitas, & magnificentia, qua infantes patri Dauid eripiebat, terrenæque hęreditati, vt abiecto terreno patre filij Dei naſcerentur, cæleſteque regnum hæreditarent! Vnde D. Chryſ. apud Lippomanum meritò ait. *Tranſmittit infantes.* Cypr. Chryſ.

Gen. 37.

fantes infans Chriſtus ad cælum, noua
xenia patri, primitias fructuum exhi-
bet genitori. Quaſi iam nouis his pi-
gnoribus inciperet apparere cæleſtis
pater. Sanè modo mirabili & inuſi-
tata ratione diuinus infans, *dedit eis*
poteſtatem filios Dei fieri, qui ſimul
ex ſanguinibus, & Deo nati ſunt.
Lib. de fuga in perſ. Etenim pro Chriſti nomine effuſus
ſanguis ſemen eſt Tertulliano, quo
Deo patri filij chariſſimi genera-
mur.

§. VIII.

Lamentabile maximè eſt, quod quis in tenebris degat eo tempore, quo alij luce fruuntur.

CVr Rachel Bethleemiticos pue-
ros filios ſuos nuncupet? dif-
ficilis quæſtio viſa eſt multis, non
illis, qui metonymiam didicerunt,
qua Bethleem tantæ feminæ cele-
brata cineribus Rachel ambitioſè
dicitur. Inſuper in Romanorum
ſtrage non immeritò ibi tumulatus
D. Petrus induceretur lugens filios
ſuos. Neutrum placet Orig. qui
Bethleemiticos infantes a Lia ſatos
animaduertens, eò refert Rachelis
lectus, quòd conſobrinis pro Chriſto
occiſis, filij maneant in hac miſera
vita. Et ſanè nihil lacrymis, altiſque
ſuſpirijs dignius, quam vbi tot adepti
ſunt lucis, & ſalutis vſuram, quòd te
manente in tenebris tua ſalus ma-
neat ſub lite. Hoc amarè flebat Ra-
chel plorans filios ſuos, quia non
ſunt, nimirum occiſi, quando con-
ſobrini occiſione corporis mercan-
tur cæleſtem vitam. Sic Origen.
Orig. *Quomodo Rachel plorat filios non ſuos?*
Imò adeò plorat quia filij ſui digni non
ſunt habiti, qui pro Domino moreren-
tur. Res ſanè lacrymanda Racheli,
& cæteris vniuerſis contribulibus,

A quòd ſub vmbra legis præmantur
eorum filij, quando Bethleemitici
infantes ſempiterna ſuffunduntur
luce, quod his ad ſalutem ereptis,
illi maneant ſub infirmitate geme-
bundi.

Matth. 9. vt Chriſtus Dominus
curaret paralyticum ait. *Remittuntur*
tibi peccata tua, & ſtatim, vt inimi-
B corum ora concluderet ait paralyti-
co, *ſurge, tolle grabatum tuum*. Quid
hoc miraculo diuinius? Quid lætius
& peccatoribus, & infirmis? Nihilo-
minus notat Euangeliſta, *videntes*
autem turba timuerunt. Peccatorum
remiſſio, ſanitatis reſtitutio, res
erat non timoris, ſed gaudij, ſed
lætitiæ, & turbæ timent, & meritò
timent. Rem explicat D. Hilar. *Do-*
C *mini virtutem turba timent; magni*
enim timoris eſt res, non dimiſſis à
Chriſto peccatis in mortem reſolui.
Etenim paralytico animæ, & corpo-
ris a Chriſto Domino obtinente ſa-
lutem, magni timoris res eſt, quòd
cæteri peccatorum vinculis adhuc
manerent obſtricti. Meritò, inquam,
timent turbæ, dum ſub peccati in-
firmitate morti appropinquant, eo
D præcipuè tempore, quo vident tan-
tam a paralytico obtineri ſalutem.
Magni inſuper timoris res eſt, ſi tu
maneas in peccatis illis præcipuè
temporibus, quando alij innumeri
Sacramentorum beneficio ſpem ſa-
lutis æternæ potiuntur. Hinc ego
crediderim, reprobos a filijs Dei
maximè diſtingui, quod aliquando
notauit Geneſ. capit. 4. Vbi filiorum
E Dei genealogiam illuſtrans dicit. *Se-*
thnatus eſt filius, quem vocauit Enos,
iſte cœpit inuocare nomẽ Domini, quæ
verba hac periphraſi Chaldæus elu-
cidat contrario prorſus ſenſu: *Tunc* In edit.
in diebus eius incœperunt filij hominũ Compl.
vt non orarent in nomine Domini. ad Peti-
Ecce tibi filius Seth, qui fuit Dei, ram.
dum Dominũ inuocare incipit, filij

homi-

hominum, hi ſunt filij Cain reprobi ab oratione, Deiq. inuocatione deſiſtunt. O clariſſimum (ſi quod eſt) reprobationis inſigne! ſi quando alij cæleſtibus inhiant, Deique beneficijs fruuntur, tu peccatis incumbas, niſque aliud quęras, quàm tuorum deſideriorum carnalium pabula vilia.

Sanè Domino diſcumbente Bethaniæ, acceſſit Magdalena vnguentum afferens, Dominique liniuit caput Matt. 26. *Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iſcariotes ad Principes, & ſacerdotes.* Pulcrè hinc D. Chryſoſt. hom. de prod. Iud. illius totam cauſam proditionis auſpicatur his verbis. *Tunc*, inquit, *abijt. Quid igitur tunc eſt? Ante proditionis tempus acceſſit meretrix vas alabaſtrum manibus portans, & vnguentum Domini ſupra caput effudit. Grandem fidem, multam reuerentiam, mirandam correptionem oſtendit. Paulò ante meretrix, ſubitò pudica proceſſit, & profundis obruta peccatis portum ſerenitatis agnouit, & quando lupanar exiuit, diſcipulus gehennam intrauit; quando illa mercedem ſui corporis abdicabat; tunc iſte pretium magiſtri ſanguinis poſtulabat; quando illa obſculabatur pedes, vt ſuſciperetur, tunc iſte Domini labia oſculabatur, vt proderet.* Hæc ille.

Matt. 26.

Chryſoſt.

Tex. **de functo autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Ægypto, dicés, ſurge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Iſrael.**

§. IX.

Chriſtus Dominus in Aegyptum fugiens infantium ſanguinem iaculatus eſt, quo Herodem hoſtem interimeret.

Baeza in Euang. Tom. 1.

A

Tritiſſimum illud Parthorum ingenium, qui fugientes miro modo inimicos expugnabant, de quibus Ouidius 1. de Arte.

Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam.

Telaque ab aduerſo quę cauit hoſtis equo.

Quid fugis, vt vincas?

Iam nunc Chriſtus Dominus, vt

B Tyrannum deuaſtet, fugam parat, & fugitiuus, ò quam in hoſtem perniciosa contorquet iacula? Quæ iacula? Puerorum innocentium ſanguinem, quo nihil perniciosius, vt prorſus deſtruatur tyrannus. Nullus in orbem terrarum nocentior, quàm Antichriſtus, nullus in Deum magis temeratius, totius religionis

C excidium, & pietatis. Contra crudeliſſimum hoſtem hunc, quæ putatis a verbo Dei tela parari? quæ iacula acui? Sanè duorum ſanctorum ſanguinem. Sic Tert. lib. de anima ca. 78. Enoc, & Elias, *morituri reſeruantur, vt ſanguine ſuo Antichriſtum extinguant.* Sagittis quidem venenatior, & velocior ſanguis innocens euolat in tyrannorum perni-

D ciem, ardentes globi ab æneis machinis fulgurati etſi exitiales; etſi murorum contritores, tamen plũbei ſunt, & nimis tardi præ innocentium effuſo ſanguine. Nonne è decem illis plagis quæ Ægyptum vexauerũt, primus omnium apparuit Nili ſanguis? Et quis ſanguis? Aug. in decem præcept. Decal. ſic fatur. *Iuſſo Dei*

E *iudicio factum eſt, vt de illo fluuio ſanguinem biberent, in quo infantium Hebræorum ſanguinem fuderant.* Itaque ſanguis infantium ab Aegyptijs in Nilo effuſus, primus in tyrannorum perniciem euolauit. Nec ocyor inueniri potuerat ſagitta infantium innocentium ſanguine, quàm Chriſtus Dominus in crudeliſſimum hoſtem contorquet. Quippe, vt au-

Auguſt. tom. 2.

X thor.

thor eſt Euſebius Hiſtor. Eccleſ. libr. 1. cap. 8. Herodes antea feliciſſimus fortunatiſſimuſque Rex ſtatim ab innocentium ſanguine eas excepit plagas, quibus miſerrimè viuens æternæ mortis duriſſimos cruciatus prægustaret. Vt iam Parthice pugnanti Chriſto meritò concinamus, Pruden. quod D. Laurentio Prudentius vates pulcrè concinauit.

Sic dimicans; Laurentius
Non enſe præcinxit latus
Hoſtile; ſed ferrum retrò
Torquens in authorem tulit.
Dum Dæmon inuictum Dei
Teſtem laceſſit prælio,
Perfoſſus ipſe concidit,
Et ſtratus æternum iacet.

Etenim infans Chriſtus dum fugit, innocentium ſanguine madidum hoſtile ferrum retrò in tyrannum torquet, quo miſerè confoſſus ipſe qui laceſſiuerat, æternum excruciandus iacet. Sic ſæpe tela tyrannorum in authores ſuos ſolent retundi, quorum miſeram conditionem exprimit Iſaias cap. 47. dum inquit. *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt: & redundans fluctus eius in conculcationem, & lutum.*

Procop. Ad hæc Procopius ſingulariter ponderat impiorum ſibi ipſis pernicioſa conſilia. *Fluctuationem patiuntur maris inſtar ſe ipſos vlciſcentes. quod quos fluctus ad littora trudit, aſſiduè parit quidem, ſed eorumdem reflexionem rurſum pati cogitur, non aliter ac iſti.* Vidi ego ſæpiſſimè furentis maris fluctus rapidiſſimo curſu ferri, quaſi iam iam terram eſſent voraturi; ſed tunc indita vi in mari reflectentes crebro verbere, ſaxiſq. abruptis illud concutere. Sic impij nihil niſi tempeſtates vomunt, rapidiſſimos commouent aduerſus innocentes fluctus, qui in authores ſuos retuſi miſera illos labefactant ruina.

A *Textus.* Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

§. X.

Ira Dei quando in vnum peccatorem deſæuit; omnes illi propinquos aliquando pertranſit.

B SEra diuini numinis vindicta, diu colligit iras peccatorum correctionem expectans: at quando puniturus Deus in mediam proſilit exterminij terrã, omnia morte replet, non ſibi in vnius morte videtur ſatisfacere. Sic Abach. 2. impium alloquitur. Abac. 2. *Circumdabit te calix iræ Domini:* quæ verba exponens Theophil. C pulcram ſimilitudinem addit aiens. Theop. *Gyrum duxit ſuper te poculum dexteræ: Quid verò eſt gyrum duxit? hoc eſt, circumtulit, quod aquè atque cyathus in ſympoſio ad omnes compotatores tranſit, ſic diuina ſeſe vltio gerat.* Etenim in plebeis conuentibus, nunquam honoratiori poculum miniſtratur, quin ſimul per circunſtantes omnes, & cyathus, & poculum D ſuperducatur. Sic calix iræ diuinæ, ita ſuper vnum effunditur peccatorem, vt aliquoties ad omnes ſimiles pertranſeat indignatio. Id nouerat Moyſes Exod. 32. quando iraſcenti Exod. 32. in populum Deo ſibi iam præcauens aiebat. *Aut dimitte illis hanc noxam; aut dele me de libro vitæ.* Ecce tibi, ſi Deus poculum delet, ſe etiam delendum meditatur, ait Rupert. *Quare?* Rup. E *videlicet, quia ego homo peccator ſum; ſi enim non eſt apud te propitiatio; ſi iudicium apud te eſt ſine miſericordia, conſequitur, vt me de libro, non deleas.* Nouerat Moyſes irati Dei ingenium, cuius vltio non ad vnum; ſed ſicut cyathus in ſympoſio, ſiue in conuiuio ab honoratiore ad omnes compotatores tranſit; ſic a nequiore, vt aſſolet.

aſſolet ad omnes ſimiles diuina pertranſit indignatio. Cauendum ergo maximè tibi eſt, ne impio à Deo puniendo appropinques, ſi eodem verbere refugis vapulare. Theod. q. 50. in Gen. miratur, quod omnes homines etiam pijſſimi filij Set perierint diluuio generali. Quæ tanti rigoris cauſa? Cur non magis dedit pœnas ſolus peccator? Sanè, *Delere ſobolem Cain voluit Deus, & quia piorum tribus illi permixta erat, obit; ſupplicij fuit particeps.* Longiſſimis loris à Deo peccator vapulat, & fieri poterit, vt propinqui omnes vel vitio, vel loco, eodem verbere feriantur. Caue tibi ab impiorum conſortio, & præcipuè caue cum impiū calice iræ Dei moueris inebriari: tunc enim circumduci tur calix, & forſan tibi appropinqua bit. Meritò impius Herodes diris contuſus verberibus malitiæ ſuæ pœnas luit, ſed Herode defuncto vide quid Angelus inferat, *defuncti ſunt enim qui quærebant animā pueri,* quaſi neceſſum foret, quòd Dei verber præter tyrannum multos alios, & ſocios, & propinquos ſimul affligeret.

Theod.

Text. Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius; & venit in terram Iſrael.

§. XI.

Chriſtus Dominus etiam gloriatur, quod Aegyptijs conuerſatus, liber, & immaculatus ab Aegypto exierit: adeo damnoſum eſt religioſis viris cum ſæcularibus commercium familiare.

O Quam exitialis eſſe ſolet viris pijs cum impijs, & peccatoribus quantum cunque honeſta familiaritas, & conuerſatio! Inde apud D. Ambroſ. Pſal. 40. Pater æternus vnigenitum ſuum extollit, quod inter peccatores conuerſatus à peccatoribus exierit ſine macula. *Vnde dicit pater, filius meus es tu, ego hodie genui te, hoc eſt, generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quā nulla macula potuit inquinare peccati: inter peccatores verſatus es, peccatum pro omnibus factus es; ſed nullus vſus potuit ad te tranſire peccati; ita inter peccatores verſatus es quaſi inter Angelos verſareris.* Quis ergo ſibi blanditur, quod acquiret id, in quo Dei filius ſe maximè iactat, & de quo pater in filio gloriatur? Dignum ponderatione, & prædicatione patris, quod Verbum diuinum inter peccatores verſetur quaſi inter Angelos, Ægyptijs familiaris ab Ægypto exeat liber, & immaculatus, eodemque innocentiæ cādore, quo introiuit. Nullus ergo homo præſumat hanc ſibi Dei Verbo dignam laudem: ſi enim mundanis ſit familiaris hominibus, ſi Ægyptios profanos adeat, ſancta licet, & iuſtiſſima cauſa, haud facile ſe expendit illorum laqueis, imò niſi ſibi caueat, miſerè ſe in ruinam obligari ſentiet.

Ambr.

Id quod ſub eleganti Iſraelis ad Ægyptum deſcendentis exemplo edocet D. Cyril. lib. de adorat in ſpiritu. Etenim Meſopotamiani dura inuadente fame Gen. 42. *viſum eſt filij Iacob vtile, vt proficiſceretur ad Aegyptios. Profectionis cauſa erat emere alimenta, & nulla alia erat.* Quę iuſtior? quæ honeſtior cauſa poſſet excogitari? Sed ò vices humanæ conditionis! Ægyptum ingreſſi Proregem adeunt, noſcunt fratrem, perfunduntur gaudio, a Rege tractātur humanè, alliciuntur, vt famelica relicta terra, etſi a Deo promiſſa, illic velint diuites, & ſaturi commorari. *Itaque Aegyptiorum dux quietem, & delitias illis promiſit, & curas inſuper addit, vt demulceret eos, opinor, quibus deſcendere graue erat. At*

Cyril.

Gen. 42.

illi deſcenderunt cum tota domo ſua, & vbi in Aegyptum venerunt ſperabant poſt hæc euaſuros ſe laborem, quem domi pertulerant, præſentiumque voluptatum ſenſus eis dulcis erat. Verum tẽpore procedenti ignominioſum ſeruitutis iugum ſubijt illa olim à patribus generoſa, & libera multitudo. Ecce tibi qualem mercedem, & lucrum ex Ægyptiorum familiaritate ſanctorum filij reportarint. Quis iam non ſibi à profanorum familiaritate cauit? Coguntur ſanè filij Dei, vel penuria rerum familiarium, vel quauis alia iuſta cauſa mundanos, & peccatores adire, à quibus humaniſſimè excepti, & munerati ſenſim alliciuntur, & obligantur. Et quibus graue erat ad mundana negotia, & otia deſcendere, iam non tam deſcenſum quàm condeſcenſum putantes, & condeſcendunt, & deſcendunt, & gaudent muneribus, & obſequijs peccatorum à laboribus, & penurijs, quas domi pertulerant liberari. Sed proh dolor! tempore procedenti miſerè Ægyptiorum irretiti laqueis, captiua gemit vitiorum verbere effecta anima, quæ in libertatem filiorum Dei fuerat creata. Vnus filius Dei naturalis Ægyptum ingreditur, & ab Aegypto cum velit, exiet liber, & immaculatus, & vtinam ex hoc ſuſpectæ nobis eſſent omnes peccatorum familiaritates.

Textus. Audiens autem, quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo timuit illò ire.

§. XII.

Timendum maximè, & fugiendum viro iuſto quicquid priſtini ſpeciem affert.

A AVdierat Ioſeph, defunctos eſſe omnes diuini pueri hoſtes; nihilominus cùm audit, Archelaum filium Herodis regnare, illium fugit ſaluti conſulens diuini infantis. Non ſecurè habetur Deus, vbi adhuc perſeuerat filius quicunque ſit priſtini inimici. Enim verò qui lethalem peccati hoſtem fugiſti, quem
B vt fugeres, multa pęnarum ſuſtinuiſti certamina, caue tibi à quouis priſtini inimici filio, ſi vis in anima Deum ſeruare. Dauid 2. Reg. c. 11. ſitiens concupiuit Bethleemiticæ ciſternæ aquam, illamque ſibi à militibus allatam ſtatim à ſe proiecit, & effudit, *& libauit eam Domino.* Ad hæc Eucherius. *In ſacrificio quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, qui*
C *culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſtea etiam, quia aquam concupiſſet, expauit.* Sic ſancti ex priſtinis periculis fiunt cauti, vt quicquid illius ſpeciem refert, fugiant, & expaueant. Concupiſcentiæ ſuæ lethalis expertus Dauid mala ſic laborauis, ſic fle-
D uit, ſic ſe caſtigauit, vt poſtea etiam aquam, quia ex concupiſcentia fuerat, fugerit, & expauerit. O ſi hoſtilia animæ telá dolore, & labore repuliſſemus quam maneremus cauti, vt ab omni eo, quod illorum præferat damnnm, effugiamus. Suſanna pudiciſſima femina, vt balneo lauaretur ingreſſa pomariũ. O quantam nuditate ſua comparauit infamiam,
E in ſui concupiſcentiam, & amorem populi iudices traxit. A quibus in iudicium vocata, marito, & propinquis circumcincta, cooperta velo tribunal intrauit. Cur modò, marito, & propinquis præſentibus, vxorata velatur? Pulcrè Tertul. lib. de Corona militis. *Merito abſcondens decorem, vel quia timens iam placere.*

2. Reg. 11

Eucher.

Dan. 13.

Expe-

Experiebatur damna ; quia ſemel A placuit, & ideo modò cauta etiam mariti, & propinquorum fugit publicum conſpectum, timens iam vel præſente marito placere.

Hinc claret quàm digno viro iuſto fuerit illa, quæ videbatur Mardochæi ruſticitas erga Aman, quem Principem, magnique Regis patrem vnus Mardochæus captiuus minimè B debitis obſequijs colebat, nec illi regiam intranti aſſurgebat. De quo ipſe Mardochæus ſeſe excuſans Eſther 13. ait. *Sic Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua gloria cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman ſuperbiſſimum (libenter enim pro ſalute Iſrael veſtigia pedum eius deoſculari paratus eſſem) ſed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorem excepto Deo meo.* Sed vnde hic timor ortus eſt in Mardochæo? Reſpondit Carthuſ. quòd Aman circa pectus gerebat aureum idolum, cui Medi omnes adorationem exhibebant. Inde Mardochæus Iſraelis captiuitatem ab idololatria profectam expertus eam didicit cautelam, quæ nec principi idolum præferenti aſ- D ſurrexerit, ne idolo ſimul aliquem honorem exhiberet. *Timui ne quemquam adorem, excepto Deo meo.* Sic idololatriæ pœna afflictus idololatriam incurrere metuit, vt ab honore exhibendo principibus abſtineret, nec patrij Regis obſequij ergo aſſurgere vellet. Sic præcauent viri pij pericula, ſic priſtini damni vel vmbram metuunt. — *Eſth. 13.*

Textus. Et admonitus in ſomnis ſeceſſit in partes Galilææ, & veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam, quoniam Nazaræus vocabitur.

§. XIII.

Deus amat eſſe, vbi alicuius patientia occaſio inuenitur.

IVdæam fugit Ioſeph Archelaum Herodis filium natu maximum metuens, & admonitus ab Angelo in Galilæam ſeceſſit, vbi minor Herodis filius tenebat imperium. Cur etiam ab iſto non abſtinuit? Cur aliò non ſeceſſit, vbi nullus regnaret Herodis filius? Nonne ſecurior eſſet, & quietior, vbi nulla crudelis hoſtis C proles vigeret? Eſſet quidem, ſed reſpuit Chriſtus Dominus illam vitam, quæ nullo affligitur metu, amat eſſe, vbi patientiæ aliqualis occaſio fertur. Iudic. 1. dicitur de fortiſſimo Iſraelitarum ſaluatore: *fuit Dominus cum Iuda, & montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis.* Etenim cui Dominus aderat à vallium habitatoribus fortiter reſiſtebatur, quod ponderans Auguſt. quæſt. 5. ait, *quis non intelligat etiam hoc ipſum ad id pertinuiſſe, quod erat Dominus cum Iuda?* ex eo quod Dominus illi aſtaret, naſcebatur aduerſitas, qua exerceretur, amat Deus eſſe vbi vlla afflictio, vbi vlla exercetur patiẽtia. Inde patientiſſimus Iob ab ſtercore in priſtinas diuitias reſtitutus, functos vita filios non iterum recepit, E imò nec petijt ſibi dari à Deo. Cur ita? Pulcrè Tertul. lib. 2 de Patient. *Si filios quoq; reſtitui voluiſſet, pater iterum vocaretur; ſed maluit in illũ diem reddi ſibi tantum gaudij ſecurus ſic de Domino diſtulit Suſtinuit tam voluntariam orbitatem ne ſine aliqua patientia viueret.* Adeò exoſa eſt viris ſpiritum Dei habentibus vita illa, quæ — *Iud. 1.* — *Aug.* — *Tert.*

nullo timore vexatur, quæ nulla pœna affligitur, eaque eſt ſemper in optatis vita, quæ timoris, & ſpei vicibus ſubeſt, quæ præ manibus habet quid ſuſtineat, vtpotè quæ eſt omnium quæſtuoſiſſima. Id quod optimè nouerat ſanctus Iacob, quando iam moriturus magis cadauer, quam
Gen 43. corpus, filio aiebat Geneſ. 43. *Facies mihi miſericordiam, vt non ſepelias me*
B *in Aegypto; ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac.*
Ambr. Ad hæc D. Ambroſ. oratio. de fide Reſurrect. *Sanctus Patriarcha profugus patria, fratre, parentibus ſtuprum filiæ, generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturam defunctus amiſit, transferri enim oſſa ſua, ne vel mortuus quieſceret, obſecrauit.* Qui vitam tantis ærumnis preſſam egit, mori-
C turus modum inuenit, quo oſſa non quieta ſederent, hoc maximũ ſibi lucrum reputans, ſi in hac valle lacrymarum nullum quietè, & ſecurè locum haberet; ſed vbicumque fuerit, communibus mortalis vitæ iniurijs laſſaretur. Hanc vitam exoptabat caro illa, qua poſtmodum veſtitus Dei filius, nequit etiam in loco eſſe, vbi ſine crebra patientiæ occaſione
D vita omninò quieta digeretur. Quapropter Nazareth Galilææ gubernante Herode vitam degit.

CAPVT XI.

De puero Ieſu Hieroſolymis manente, inſcijs parentibus, à quibus quæſitus, & inuentus eſt.

Ex Luc. 2.

E IAm duodecimum annum attigerat puer Ieſus, & ſui in mundum aduentus volens aliquam Synagogæ principibus ſuggerere notitiam, quo feſto omnes Iudæi Hieroſolymam conuenerant, venit & ipſe de more cum parentibus ſuis. Cùm autem ritè omni-
A bus peractis reuerſuri cuncti eſſent, ipſe, inſcijs parentibus, Ieroſolymis remanſit: deflent amantiſſimi coniuges abſentiam filij, & ſummo illius deſiderio capti, qua poſſunt diligentia, pertranſitis cognatis per vicos, & plateas quærunt, quem diligit anima ſua. Poſt triduum templum ingrediuntur, & ecce ſibi diuinus puer apparet medio in Doctorum cuneo, iam illorum Magiſter, iam diſcipulus factus. Et qua poteſtate Doctores illuminabat parentum amore plenis querelis ſatisfacit, illiſque deïn ſubditus vitam agit.

Tex. Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq. diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognouerunt parentes eius.

§. I.

Ieſus dum puer eſt non ſecurè habetur, frequentibus fugis ſeſe animis ſubducit, & ſubtrahit.

QVumq; puerum Ieſum mente habes, hac pungere cura, ne te deſerat, ne inſcio te diffugiat; ſolet enim paruulus hic occaſione accepta amantiſſimos etiam fugere. Enim verò dum Ieſus per paruam gratiam, paruus eſt in hominis anima, frequentiores peccati permiſſiones facit, quibus ſe ſubtrahit. Nouit in primis Iſaias c. 16. dum inquit. Iſai. 16.
Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ

filiæ Sion, & erit ſicut auis fugiens. Ex A pende illatum auiunı, quæ ſuauiſſimè canere ſolent, ingenium fugax. Erit tibi v.g. incauea Philomena, vel Carduelis, cuius delicias maxima vigilantia procures, aprica illi loca quæras, eſcas parens dulciſſimas, nouas indies aquas propines. Intereà paſſerculus haud ingratus tibi mille cantilenas effingit, lætus in cauea ſalit, & pſallit; ſaltat, & exultat, verùm B ſi vel rimulam caueæ videat, ſi apertum oſtiolum, nullis detentus delicijs ſubitò euolans fugit. Quid mirum quòd a cauea fugiat, qua tenebatur captiuus? Eſto, non captiuus in cauea, ſed in amœnis floridiſq. hortis liber ramo arboris inſidet, ibi in primis excuſſis alis, compoſitis plumis, os pectori applicat, vt extergat, & ſtatim gratioſè erecto gutture C quàm ſecurè canit! quam quietè modulatur! quos non efficit modulos? Et quando ſecurius dabat ſonos dulciſſimos, ſubitò intertupra muſica fugit. Is eſt puer Ieſus, ſicut auis fugiens, ſicut Carduelis fugax, tibi dulciſſimus, placidiſſimus aderit, ſed hoc ingenio, vt quàm primùm libuerit fugiat.

O quàm diuini pueri ingenium D hoc fugax nouerat illa eius amaſia, quæ Cant. 8. dicebat illi, *qui habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam.* Explicatiùs forſan Sept. *qui ſedes in hortis*, quaſi diuinum paſſerculum hunc in floridis meditata hortis diceret, Eia age, pul cro in nemore ſumus. Hinc Mariana platanus extendit ramos, illinc velut cedrus incorruptus Ioſeph aſ- E ſurgit; horum inſide brachijs, cane paſſer dulciſſime, ecce quicunque auſcultant, amici ſunt, amatores ſunt: ò qualem vocem iam audimus! ò quam ex tuo ore melodiam percipimus! Optimè modularis: & ſtatim ſubdit. *Fuge, fuge dilecte mi.* Proh

Cant. 8.

A Deus immortalis, quid iubes, vt fugiat? ſi dulce canit, cur illius expoſtulas fugam? Beda omnium acutiſſimè dicat. *Non optando loquitur; ſed eius potius voluntati ſe conformando, memor videlicet conſuetudinis ipſius.* Nouerat ſponſa paſſerculi fugaciſſimam naturam, ſciuerat quàm ad fugiendum erat procliuis, & ſic quaſi illius ingenium depingens B quando placidè canentem audit; quando ſibi applaudentem cernit, vel ſubridens ait, fuge fuge dilecte mi, hoc tuum ingenium eſt, huic tuus mos, vt ſucciſo cantus filo diffugias, vt eos deſeras, quandoque qui te amant, quos & tu vehementer amas. Quàm amabant illi felices ſenes Simeon, & Anna, quamque exultabāt viſo hoc puero, qui medius inter C paſſeres templum Deo offerendus intrauit! Et ecce Matth. 2. Angelus apparet Ioſeph, & ait, *accipe puerum, & fuge in Aegyptum*, a quo fugiet? Chryſoſt. id notauit, *fuge à tuis, fuge à ſanctis è regione ſanctorum.* O fugax pueri Ieſu ingenium! Sanè puer diuinus quaſi neſcit obligari, nullis officijs ſecurè tenetur, nunquam canorus hic paſſerculus cicuratur, do- D meſticos etiam amicos familiares fugit. Sed cur fugit? Pulcrè Diuus Fulgent. ſerm. in Epiphan *fugit non neceſſitate; ſed poteſtate.* Expende illud, ſed poteſtate, hoc eſt ſolum quia poteſt. Etenim vt indebitum neget fauorem, nullo alio eget fine, quam vt abſolutam ſuam exerceat poteſtatem. Carduelis, qui in cauea delitijs affluebat, cùm primū E potuit, fugit ea ſola ratione, quia potuit. Sic puer Ieſus nulla neceſſitate impulſus, ſed cùm primùm poteſt fugit, & deliteſcit inuitus etiam amantibus.

Bed.

Matt. 2.

Chryſ.

Fulg.

Hinc magnus Athanaſ. orat. 1. contra Arianos curat Ægyptijs perſuadere, quòd huius diuini pueri fi- *Athan.*

dem præ manibus habeant. *Quia*, A inquit, *apud nos ſeruatur puerulus ille, quem Herodes interficere ſatagebat; ideo author, hortatorque ſum, vt geſtantes in manibus veſtris fidem Nicea à Patribus traditam ſpecimen exemplarque vos omnibus prabeatis.* Quaſi dixerit, omnes ſumma diligentia filij Dei fidem amplecti, & tenere debent, ſed vos qui hunc filium Dei puerum accepiſtis, vigi- B lantiores omnibus eſſe debetis in eo tenendo, illum manibus geſtantes, ne dimittatis, quia puer eſt, & erit ſicut auis fugiens.

Quare ego etiam omnium hominum adhortator ſum, vt geſtantes in manibus filium Dei, eum toto mentis conatus teneamus, quia apud nos ſeruatur paruulus, & C paruulus cum ſit in nobis, ſi tepidè teneatur, accepta occaſione, etiam ſine neceſſitate, pro poteſtate ſolum euolabit. Sic amantiſſimos parentes de filij fuga queribundos ipſe filius apud Timoth. Hieroſ. reſpondit, *Et vos me vt puerum quaritis?* Quid me fugitiuum vocatis? Quid de mea fuga quærimini? Sum vobis puer, vt puer requiror & habeor, & ideo D manibus excuſſus veſtris pro poteſtate euolaui, fugi non vt affligerem; ſed vt potui. Apud quos ergo puerulus huic habetur, moneo vt teneant manu, nec dimittant, quia cum potuerit abibit ſtatim. Sic finem ponit Drogo lib. de Sacrament. Paſſ. *Domine Ieſu, feneſtram habes, per quam dilectus mittit manum ſuã, & columbam ſuam excitat, ſurge, inquiens, columba mea, amica mea, & veni: & cùm euolat poſt te, vt apprehendat, tu effugis, & aſcendis ſuper Cherubim, & volas ſuper pennas ventorum.*

Timo. Hier.

Drog.

Text. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu venerunt iter diei.

§. II.

Non adeo auarus exiſtat quis, vt Deum vni ſibi proficuum velit, & non alijs.

Miraberis, ſanctiſſimos Dei parentes integrum diem à filij abſtinuiſſe complexu, & velim in hoc mirere parentum diuinorum virtutem maximam, qui ſolem ſuum Chriſtum faciunt oriri ſuper omnes indiſcriminatim. Sanè puerulus diuinus ab omnibus amabatur, & ſic ſæpiſſimè à comitibus euocatus, & tractus, relinquebat in via parentes. Qui vt minimè inuidebant aliorum bonis, ſic permittebant ab alijs filium teneri, adamari, & munerari, ſcientes quantum boni ex illius præſentia poſſent vniuerſi capere. Quam longè ab his parentibus illa filiorum Zebædei mater, quæ auara nimis ſuis ſolis integrum ſaluatorem curabat teſeruari. *Dic vt ſedeant duo filij mei vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram.* Matth. 20. ſic quod omnibus ſanctis propoſitum erat, duobus tantùm filijs procurabat. Vnde Ambroſ. lib. 5. de fide cap. 2. *Meritò*, ait, *reprehenditur hæc mulier, quæ ſpeciali quodam priuilegio ab eo Domino poſtulauit ea, quæ ſanctis iudicauit eſſe donanda, non duobus Apoſtolis; ſed omnibus diſcipulis.* Suis vnis cæleſte E munus optat, reliquos minimè curat, dum ſui requiem habeant, cæleſtemque poſſideant hæreditatem, cæterorum omnium nulla ſollicitudine angitur. Quo laborauit vitio Apoſtolorum primus, cùm Thaboris gloriam ſpeculatus aiebat, *bonum eſt nos hic eſſe*, illum ſic caſtigat

Mat. 20. Ambr.

Marcus

Marc. 3. Marcus c. 5. *non ſciebat quid diceret*. A
Bern. Ad hęc D. Bernar. ſerm. de vita ſolit. *Neſciens*, ait, *quia viſa Dei maieſtate commune bonum intra priuatum ſuum viſus eſt contuliſſe, & quo omnes frui debebant ipſe ſolus frui curabat*. Meliores his Chriſti Domini parentes, quando filium ſuum, in quo omnes diuinitatis theſauri habitabant, omnibus concedebant, vt omnibus ipſe ſuorum bonorum copiam faceret. Quippe ſui immemores integri diei abſentiam à filio patiebantur, vt alij ſummo eius bono communicarent.
August. Hinc aliquando D. Aug. ſerm. 113. ſepulchrum Domini extulit, liberaliuſque commendauit eſſe, quā Dei matrem. *Illa enim* (aiebat) *cunctorum ſpem tardiùs protulit, hoc cunctorum ſalutem citius ſuſcitauit. Illa totius mundi Dominum nouem menſibus in vtero clauſum tenuit; hoc autem triduo tantum tumuli gremio cuſtodiuit*. Inde liberalius, quia commune bonum citiſſimè omnibus propalauit.
Rup. Hinc meritò Rup. in Ioan. lib. 11. in Iudam excandeſcit his verbis. *O magnifica ſupplantatoris peruerſitas, qui vniuerſalem noſtræ ſalutis hoſtiam faciens ſuam, ſic quaſi ſuum peculium poſſeſſorem mundi venalem propoſuit*. Hæc ille, vt reprobi Iudæ auariſſimā mentem damnaret, qui totius mundi pretium ſibi vni vſurpabat. Vnde
Cel. eleganter ſuccenſet Abbas Cellenſ. de panib. cap. 24. Principem reproborum Luciferum, ſic aiens. *Si portionem, quæ ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vnguenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens rapina vſurparet, fortè adhuc in odore eius cum ſodalibus ſponſi viueret*. Heu quam ſibi nocet qui totum cupit vni ſibi!

Tex. Et requirebāt eū inter cognatos, & notos.

§. III.

Chriſtus Dominus nulla magis re filius Dei apparuit, quàm multitudine cognatorum, & fratrum.

GEnerationem temporalē Chriſti Domini ſpeculatus diuinus pater bis in illa ſingulari noiſine gloriatur in pſalmis. Primò Pſ. 2. dicens *filius meus es tu, ego hodie genui* B *te*. Rurſus Pſal. 109. dum ait, *ex vtero ante luciferum genui te*. Hunc poſteriorem locum quando enucleare cupio, adeſt mihi receptiſſima illa omnium ferè Hebræorū lectio, quæ ſic ſe habet. *Ex vtero ab aurora tibi ros pueritia tua, ſiue adoleſcentia tua*. quæ, vt Rabbi Salomon ſignificat, innumeram prolis multitudinē roris C guttis æquandam, ſic Chriſtianæ natiuitati explicandæ omnibus eſt luculentior, & aptior. Planè vnus vterus virgineæ auroræ roris multitudini ſimilem prolem parturiuit, dum cum Chriſto, Chriſtianos omnes effudit. Id quod D. Cyrill. lib. 10. theſ. Cyril. cap. 3. notauit his verbis. *Quando natura ipſe Deus, homine aſſumpto, frater factus eſt noſter, tum etiam primogenitus in multis fratribus, factus eſt,* D *quia multos filios Dei per gratiam effecit*. Naſcitur Chriſtus, & cum illo totus Chriſtianorum populus renaſcitur, naſcitur tot cinctus fratribus, quot ſunt roris guttæ viridantia fœcundantes prata. Et quò denſior eſt fratrum renaſcentium aggeneratio, eò Chriſti gloria clariùs apparet, gloria quaſi vni geniti a patre, vt dicat ipſe pater *filius meus es tu, ego hodie* E *genui te*. Quo hodie? Eleganter Amb. Amb. lib. 3. de ſacram c. 1. *hoc eſt, quando redemiſti mundum, quando ad cæli regnum vocaſti, quando impleſti voluntatem meam, probaſti meum te eſſe filium*. Dixiſſet adhuc, quando Deus de Deo prodijſti, tunc ſolus, tunc

ſine

ſine fratre mihi ſoli tua generatio claruit, nec illam dignatus ſum euulgare; ſed quando caro factus tecum mundum facis renaſci, quando fratrum cuneis naſceris ſtipatus, non me contineo, quin te publicem meum natum, quin me de tanta prole iactem, ego hodie genui te.

Latuit quidem Dei filius, dum fratres non habuit, nec vllus ſe in filium Dei glorietur adoptatum, qui ſolus, & ſingularis abſque aliquo fratre. Eccleſiaſt. ca. 4. dicebat Salomon *conſiderans reperi aliam vanitatem ſub Sole, vnus eſt & ſecundum nō habet, non filium, non fratrem*, Quæ verba expendens author Catenæ Græcæ ait, *ſi quis fratrem non habet, hic ſpiritum adoptionis filiorum non accepit*. Is filius Dei erit, & vocabitur, qui fraterno affectu gaudet, tunc filiorum Dei adoptio, & natura maximè explicatur, quando natura ſtimulante fraterno amore agimur & inflammamur. Nullus in filij Dei corpus tranſijcitur, qui ſolus ſit, & ſingularis. Etenim is eſt filius Dei, qui *paſcitur inter lilia*. Hoc eſt, vt elegāter notat Bern. ſerm. in Nat. Virg. quod; *etſi iuſtus germinet ſicut lilium: ſed non ad lilium ſponſus paſcitur, neque in ſingularitate complacet ſibi*. Eos in ſuum corpus traijcere auet, qui fraterno amore copulantur, qui ſunt vere fratres, & cognati, in quo filiorum Dei adoptio manifeſtatur.

§. IV.

Naturæ cognatio filium vnigenitum Dei ad pauperculorum hominum conſortium traxit, & illis reddidit ſalutarem.

MIratis aliquando naturalem filium Dei Chriſtum creaturarum omnium moderatorem pauperi homuncion inhęrere, eiuſque ſa-

A luti incumbere, & vigilare. Equidem homo eſt, & carnem ſuam non deſpicit. Huc refert D. Athan. quod cumque bonum in nos à Chriſto Domino dilapſum vidimus. *Nos cognata cum Domino corpora ſortiti, incrementum ex eius plenitudine accipimus*. O magna vis cognationis, & fraternitatis, qua ſummus Deus pauperum cognatorum meminiſſe di- *Epiſt. de ſententia Dionyſ.*

B gnatur. Id explicat illuſtri exemplo Diu. Chryſoſt. hom. de terræ motu ſic aiens. *Vt ſi calcaneo ſpina ſit infixa, deorſum oculus ſe inclinat, quod membrum ſit corporis, nec dixit quandoque in altis ſedeo, membrum quod deorſum eſt nihil facio ſed inclinat ſe, ſuamque deſerit altitudinem, tametſi quid calcaneo vilius? quid oculo nobilius? ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit*. *Chryſo.*

C Deſpiceret altiſſimi filius homines humi proſtratos, ſperneret à Satana deiectos faſtidiret à regalibus ſedibus in ima deſcendere, vt lux cæcos illuminet, vt ſalus infirmis madeatur, vt oculos ſanandō incumbat calcaneo; ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit, & vt cognatos nouit, non dedignatur

D ſubuenire proſtratis. Iam non te moueat homo quòd vilis ſis, quod humi repas, vt altiſſimum Deum ſuſpicias, eiuſque fauore nitaris, inæqualitatem naturæ cognatio correxit, & nil eſt, quod timeas vbi Deus tibi adeſt cognatus. Hinc Theodotus Ancyræ Epiſcop. hom. de Nat. Chriſt. *Cùm Deus eſſet, voluit homo fieri propter ſuam in nos clementiam,* *Theod.*

E *qui nos creatorem, & iudicem perinde ac cognatum deinceps complecteremur. Et qui propriarum actionum laude deſtituebamur, per ipſum fiduciā cō cęperemur. Et tamē cū ad tribunal abſtrahuntur, qui propriarum virtutum præſidijs confidenter niti nō poſſunt, fit interdum, vt cognatorum ſuorum meritis quæcumq. confidentiam ſibi aucupentur.*

pentur. Portò quis iudex adeò ſeuerus non ſuffragatur etiam criminoſis cognatis? quam non conciliat clementiam cognatio? Cuius non allicit, & delinit animum? deſerit altitudinem ſuam oculus, & ſe inclinans maximam præbet ſpem calcaneo ſanitatis, deſerit etiam omnium altiſſimus Dominus, & creator ſuam altitudinem, vt ſpem ſalutis, & confidentiam inferat vel minimis ſuis cognatis. O vos felices homines, qui hanc diuini iudicis cognationē æſtimatis, qui dum Deum cognatum cernitis, diſcitis Deum non timere, imò omni ærumna curatorem habebitis, & præſentem cognatum, qui nullibi citiùs inuenitur, quàm vbi eius adſunt cognati.

Text. Et non inuenientes reuerſi ſunt in Hieruſalem requirentes eum.

§. V.

Quicumque Deum amittunt, nec gradum vlterius faciant; ibi ſiſtant, ne & ipſi perdantur.

Vtinam quod Ieſu parentes faciunt, omnes nos niteremur imitari: illi vbi Ieſum a ſe abeſſe norunt, ibi ſiſtunt, nec ſine illo vlteriùs gradum faciunt. Et nos Deum peccantes dum amittimus, ne vlterius progrediamur, ibi ſiſtamus, & facili negotio ad Deum reuertemus. Sic
Gen.4. peccatorum primogenio conſulebat Deus Geneſ.4 iuxta Sept. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Peccaſti? quieſce: ad te cōuerſio eius, & tu dominaberis illius,* quaſi dicat, dum lapſus ſemel quieſcas, ſiſtas, ad te conuerſio eius, & tu dominaberis illius, facilè effrænem appetitum cohibebis vel minimo lori ſigno, ſeu blando popyſmate tui compos exurges, in Deumq. conuerteris.

A Huc ſpectat illa D. Ambr. excogitatio de generoſo elabēti equo in apol. Ambr.
Dauid c.9. *Plerique equorum cum ceciderunt, ſe iactare conſueuerunt, & quos caſus non læſerit, iactando ſe debilitant, & frangunt. Alij qualis Græcorū equorum fertur natura, cùm vel in certamine curuli eliſi fuerint, vel fortuito ceciderint, nequaquam ſe mouere cōſueuerunt, & quandam tenent quietis & patientiæ*
B *diſciplinam. His ſi caſus non nocuit, quies prodeſt, certè non exarcebatur offenſio.* Imò ſic quieti in lapſu, a quouis lori ſigno euocati, vel blando ſibili iuuamine alacres, & expediti aſſurgunt, vt feliciter curſum conficiant. Ea erit humanæ mentis felicitas in peccati ruina, ſi ſemel lapſa nō ſeſe iactet, non præceps vlterius totetur; ſed immobiliſſima ſtet: ſed par-
C cens ſibi quieſcat. Etenim tunc ad te conuerſio eius, & tu dominabetis illius, ea facilitate conuerſio appetitus fiet, qua generoſus equus quieſcens in ruina, vt vel ſibilo, vel minimo popyſmate euocatus, & reuocatus, brauium deſperatum pertingat. Accedit Chryſ.
iam D. Chryſoſt. explicatio, quæ ſic ſe habet. *Peccaſti, & grauiter peccaſti; ſed non punio propter delictum: mi-*
D *ſericors enim ſum, & nolo mortem peccatoris: ſed vt magis conuertatur, & viuat. Igitur quia peccaſti, quieſce, trāquillitatem facito, cohibe tumultus illos tuos, ne addas priori peccato grauius aliud, ne conſilium arripias vt medicina poſthac nil proſit. Peccaſti? quieſce.* O felices illos, qui animalium infirmitatem appetitum experti, generoſi etiam animalis æmuli nō
E ſe iactant in lapſu, non præſcripti rotatu voluuntur; ſed ea quiete ſubſiſtunt, qua vel leuiori compreſſione conuertuntur, & brauium deſtinatum proſiliunt. O quàm expauit Diabolus hanc quietem in Iuda, & ideò ſic illum impellebat poſt acceptam buccellā, vt continuò in venditionē

Magi

Magiſtri compulerit exire. Ait enim A
Ioan. 13. Ioan. 13. *Cum accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò.* Ad hæc Diu. Cy- Cyrill.
rill. li. 9. c. 19. *Timet, vt credo, Diabolus ne morando locus pœnitentiæ detur, & quaſi a temulentia mentem ſuã homo rectius cogitans eripiat, hac de cauſa feſtinat ac impellit.* O quoties poſt lapſum quies, & mora homines a præcipitio liberauit! timet, timet ſanè Diabolus paruam quietem, B expauet moram, in qua facili negotio effrænes etiam appetitus conuertuntur, & ideo impellere feſtinat, vt lapſos ſine mora, ſine quiete, in alia, & alia ferantur præcipites. Gnarus quàm facili impulſu, qui poſt lapſum quieſcit, ad meliorem conuertatur frugem.

§. VI.

Deus quærendus omnibus modis, & vijs quibus poſſet inueniri.

VIde quàm ſollicita Maria in quærendo filio exiſtat, nullum lapidem non mouet, nullam viam non arripit, vt inueniat amiſſum, cognatos adit, notos interrogat: denique Hieroſolymam redit, omnia luſtra tura, donec inueniat filiũ. Sic eos, qui Deum quærunt, vigiliarum vox D
Iſai. 1. apud Iſaiam commonefacit. *Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite:* hoc eſt, ne vobis certas, & determinatas vias quęrendi pręfiniatis, ne in quærendo Deum finem faciatis; ſed quęrite, & ampliùs quęrite ſine termino, & fine. Explicatiſſimè Ri-
Ric. Vict. chardus de Sancto Victore, lib. 2. de Emmanuele, cap. 16. *Si quæritis, quærite, & inquirendo perſeuerate imò* E *& multipliciter quæratur, qui nunquam ad plenum inueni ur.* Non ſemel quæſiſſe ſatis, iterum atque iterum requirendum, perquirendum, hac illa eundum, & bis, & ter, & millies eadem repetenda, reuiſenda, luſtranda. Liceat ex prophani Lu-

cretij penu ea deſcribere; quibus Lucret. amiſſum vitulum a matre requiri depingit. Sic lib. 2.

Aut mater viridis ſaltus oblata peragrans
Linquit humi pedibus veſtigia preſſa biſulcis,
Omnia conuiſens oculis loca, ſi queat vſquam
Conſpicere amiſſum fœtum, completque querelis.
Frondiferum nemus aſſiſtens, & crebra reuiſit.

Hoc amore, hac cura quærebat filius Ieſus a parentibus, eiſdem petit quæri ab homine quocunque, vt omnia conuiſat loca, vt creber eadẽ repetat & reuiſat, nullum imponens finem, nulla inquiſitione contentus, donec inueniat amiſſum. Hinc no-
C tat Diuus Hilar. Synagogæ repu- Hilar.
dium, dum explicat illud Matth. 5. Matt. 5.
Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio. Vbi ait: *Synagogam dignè Dominus comparat modio, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimenſa obſeruãtiæ continebat.* Pondero illud, certum modum dimenſæ obſeruãtię, & cur placeret Deo, quæ non niſi cum menſura ſeruiebat? quæ pręfinitis obſeruantię regulis, quæ definitis & determinatis vijs Deum quærebat? Abſit ab eo, qui repudiari timeat, hoc menſuratum, & determinatum obſequiũ, multipliciter Deus quęratur. omnimodè laboremus, vt inueniamus, omnia luſtrantes, opera virtutũ, vniuerſa exercitia peragrãtes, & crebri eadem reuiſentes. Is ſit nobis finis in quęrendo, qui nos faciat inuenire quęſitum. Pulcrè Orig. Magdalenę Orig.
exemplo propoſito docet qualiter Ieſum debemus inquirere. *Diſce a Maria quærere Ieſũ in monumẽto cordis tui, reuolue lapidem ab oſtio monumenti Dei, amoue omnem duritiem: tolle omnem concupiſcentiã tuã à corde*

tuo,

Digitized by Google

tuo, & diligenter perſcrutare ſi ſit Ieſus in eo. Si autem non inueneris in eo Ieſum, ſta foris, & plora, permane in fide, & reſpice foris ad alios, ſi fortè in aliquo videris eum, & plorando ora Ieſum, vt dignetur intrare ad te. Et iterum reſpice monumentum Dei, quod eſt in te, & ſi videris ibi Angelos, hoc eſt, cæleſtia deſideria, per quæ tamen adhuc non poſſis videre Ieſum, noli his contentus eſſe, noli adhuc deficiendo quieſcere, ſed plora, & quære Ieſum donec inuenias. Hæc ille, quibus rectè explicat, quam multipliciter quærendus ſit Ieſus donec ipſe dignetur inueniri.

Tex. Et factum eſt poſt triduum, inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem qui eum audiebant ſuper prudentia, & reſponſi eius.

§. VII.

Christus Dominus in templo à crudeliſſimis inimicis, aut honorem, aut offenſam nullam accepit.

SAlutem ab inimicis reportandam dedicat puer Ieſus duodecimo ætatis anno honorificè inter Doctores ſedens in templo. Enimuero nunquam percuſſus in templo, imò ibi ſæpè honoratus conſedit, magiſter docuit, Dominus peccatores acce- Mat.28. pro verbere perterrefecit. Matt.28. *Quotidie ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis*. Quocirca Diuus Chryſo. Chryſoſt. *Eum in templo nõ tenuerũt, propter quod Dominus foras exiuit, vt ex loco, & tempore daret eis apti-* A *tudinem ſe capiendi*. Dum templo aſſidet, impiorum rabiem non ſentit; ſed & proprium, & paternum honorem integrum intuetur, in quẽ munitum templo non audet impietas. Ierem. Thren. 4. *Filia populi mei crudelis ſicut ſtruthio in deſerto*. Thren.4. Struthio omnium animantium crudeliſſimè duratur in filios, quos vel perdit; ſic populus Iudæorum ſicut ſtruthio crudeliſſimus in filium Ieſum, B imò, vt addit Rup. ſtruthione crudelior, Rup. qui non deſeruit, *ſed inſuper occidit dicendo ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros*, vt in vno Chriſto omnes filios interimeret, & perderet. Sed expende iſtius crudeliſſimi facinoris locum, crudelis, ait, ſicut ſtruthio in deſerto non audet in templo eorum etſi rabidiſſima cru C delitas: ſed extra templum in deſerto deſæuit. Meritò Diu. Aug. ſermo. August. 2. in Do. 23. poſt Trin. hunc reuocat Chriſtianos omnes adoleſcentes, vt vel diſcant a Iudæis qualiter ſe erga Deum in templo habere debeant. *Certè, ait, Iudæi, qui Dominum crucifixerunt, quod audimus horreſcimus, & ingenti execratione proſequimur: illi cùm de ſua luxuria cogitarent, de-* D *litioſorum agrorum ſolicitudines meditabantur dicentes, nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Quomodo ergo parceret Chriſto, ſi eum inueniſſet in terra, qui non ſolitaria prata irritandis libidinibus ſuis; ſed frequentiſſimas elegit Eccleſias regnantis in cælum?* Iam nocentiores in Chriſtum iuuenes Chriſtiani videntur, quàm impijſſimi Iudæi: E illi vt Chriſtum inuaderent, Deumque ſuis flagitijs offenderent, agros, deſerta meditabantur, imò ſibi maximè exoſum, & inuidioſum Ieſum in templo verentur, in templo honorant, quem crucifigunt in deſerto. Et Chriſtianorum multi templa quærunt, vt Chriſtum libidinibus

ſuis

ſuis laceſſant. Quid iam Iudæos Dei A cidas obſtupeſcitis? quid crucifixores exprobratis? Maiora vos auderetis in Chriſtum, ſi in terra haberetis, quem regnantem in cælo, in templo, in paterna domo inuadetis.

Sane Platonica lege ſic olim cautū erat: *Piſcator nec in portubus, nec in ſacris fluuijs, paludibus ſtagniſque venetur, in alijs liceat.* Expendo illud, neque in portubus. Etenim inhumanum eſt in portu, vbi toties receptus à furenti liberaris mari, a fluctibus inuadentibus defenderis, & ab hoſtili telo refugium recipis, quod ibi vel piſcem offendas, quod ibi humaniſſimè non habeas etiam piſciculos quoſq. debiles. Legales illi Iudæi in templo furentis ſæculi maris portum meditantes, vbi quamcūque tempeſtate iactati tutiſſimum confugium inueniebant, crebraque naufragia deuitabant, & portum verebantur, & piſciculo ibi noſtro Chriſto parcebāt. Exleges Chriſtiani, prorſuſque efferati dum portus etiam infeſtant, dum templa quærunt, vbi mundo naufrago portus offertur, vt ibi miſerè ineſcatos piſciculo, peccati hamo in mortem exAmbr. piſcentur. Proh dolor! aiebat Amb. lib. 3. de Virg. *Quid prius horreſcam neſcio, tolerabiliora periuria, quam ſacramenta ſunt tyrannorum.* Periurijs quidem forum, forenſeſque tumultos infeſtant, ſibi nocent, Deum exiſtentem in cælo laceſſunt, cùm ſacrum audiunt, cùm diuinis interſunt myſterijs. O crudele nefas, in portu Tertulliani piſciculum Chriſtum enecant, fidelium piſciculorum examina ſuarum libidinum laqueis mortiferè irretiunt. Hoc acutè perſtringebat Athan. Sinait. de ſancta Synaxi, dum ait: *An ignoras Eccleſiam Dei officinam medicam eſſe, & portum? Si in portu fluctibus agiteris, vbi poſtea quieſces?* Hæc ille.

§. VIII.

Nullo magis Chriſtum Saluatorem trahimus, quàm colloquij de rebus ſpiritualibus.

CHriſtum Saluatorem Iudæorū indituros mētibus ipſe puer Ieſus hoc vtitur efficaciſſimo medio. Doctorum choro inſertus verba miſcet de optatiſſimo Chriſti aduentu, de duriſſima hominum ſeruitute, de B Saluatoris indigentia. Hęc agit Ieſus inter Doctores, his pręparat illorum mentes, vt ad ſalutem recipiendam diſponerentur. Iſraelitarū ereptionē Exod. 20 a ſeruitute extimuit Pharao, cum eos confabulantes excepit de libertate amiſſa, de captiuitatis ærumnis, & tunc Saluatori aditum interclusū C putauit, ſi hæc colloquia multiplicatis laboribus ab Iſraelitis exultare fecerit. Quod eleganter in rem pręſentē obſeruauit D. Cyril Alex. li. 9. Cyril. in Ioan. c. 19. ſub his verbis *Pharao iuſſit, vt grauiora illis opera Iudæis afferrent, ne ſermonibus vanis dare operam poſſent. Appellabant ſermones vanos eos, qui de libertate haberentur, D & ad meliora inflammarēt, quibus & ſeruiendi conditionem deplorarent, & à Deo poſcerent meliora: quibus omnibus non nihil illis affuturū putabat.* Et meritò tyrannus pertimuit hos Iudæorum ſermones, vt Saluatori obuios, nulla enim re magis diſponebantur captiui ſaluti excipiendæ, quàm dum collatis ærumnis de afferendo libertatis bono miſcerent ſermones. O quàm citò adeſt Saluator his, qui ſeſe inflammant mutuis ſerE monibus ad eum excipiendum! Paſcitur inter lilia ſponſus, aiebat illa, quæ bene illius mores, & ingenium per calluerat: & quid eſt quod paſcitur inter lilia? Liliane totus paſtus eius? Pulcrè D. Ber. ſer. de Nat. Virg. Bernar. *Fortè non cibo, ſed conſortio paſcitur liliorū, nec lilijs veſcitur, ſed verſatur.* Planè non ſunt quæ Deum ineſcant mu-

A muta lilia, etſi florida, etſi ſua ueolẽtia, conſortium amat, non olores: in cæleſti thuribulo Apoc. non olentia aromata, ſed ſanctorum ponuntur orationes, quæ Deum trahant ad homines. Colloquentium ſanctorum conſortia, & Deo præbent paſcua ſuauiora, & ad ſeſe quàm ocyſſimè conuocant, vt hinc puer Ieſus Doctores paratiſſimos Saluatori excipiendo dedicaſſet, ſi de illius aduen- B tus bono, & ſalute populis neceſſaria miſceret ſermones. Apud Thabor medius apparuit Saluator, inter Moyſem, & Eliam, ſed cur medius inter Moyſem, & Eliam? Rem attigit Tertul. lib. 2. in Marcion. dũ ait. *Quid tam Chriſtus creatoris, quàm ſecum oſtendere prędicatores ſuos? cum illis videri, quibus in reuelationibus erat viſus? cum illis loqui, qui eum fue-* C *rant locuti?* Ex eo quod de Ieſu locuti fuerint, quaſi inſeparabiles laterones apparent Ieſu. Iam non mirabor Theophilum Alex. qui epiſt. Paſc. 3. [Theop. Alex.] virtutis ſummam in diuino fidelium conſtituit colloquio: ſic enim inquit. *Cùm mens ſemel virtuti ſe tradiderit, quicquid aduerſi euenerit, calcat, & deſpicit. Qualis fuit Paulus ſcribens, in his omnibus ſuperamus per eum, qui* D *dilexit nos. Quod enim ſuſtinere non poteſt carnis fragilitas, naturali infirmitate ſuperata, vincit animus fide colloquens Deo.* Ecce virtutis robur, & fortitudo iuxta illum ex fidelium cum Deo colloquijs naſcitur.

Text. Et dixit Mater eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes, quęrebamus te. E

§. IX.

Certiſſimè, & citiſſimè Deum inuenit, qui dolens, & lugens quærit.

A LOnga terenda via eſt ijs, qui in aquoſa obambulant, vt Deum inueniant; ſed qui crucis canali inhærent, hoc eſt qui dolori, & lacrymis incumbunt, quàm citiſſimè diuinum paradiſum attingunt. Chryſ. [Chryſ.] hom. de diuite id prædixerat. *Nonne nobis dixit, quòd regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce eſt, non vim facit, nihil* B *medium eſt, & crux, & ſtatim paradiſus.* Altiſſima ſunt paradiſi mœnia ſuperanda, per abrupta montiũ cacumina eundum his, qui ad paradiſum feſtinant, quadraginta dierum iter terẽdum Prophetis ipſis, vt Dei viſionem obtineant. Non tamen ſi a cruce incipiunt carpere viã, ſi in cruce ſunt, ſi dolentes, & flentes quærunt, nullum eſt mediũ, nullus expu- C gnandus murus, nulla ſuperanda cacumina, & crux eſt, & ſtatim paradiſus. Profectò lacrymarum vis nota erat Abbati Cellenſi, quid lib. de panib. c. 12. ſic lacrymarum ad Deum [Cell.] cõpendia definit. *Lacryma filium Dei ad nos inclinat & ad verã Trinitatẽ, interueniente ſpiritu, nos eleuas.* Etenim, vt ad Trinitatem aſcendamus, ille ſpiritus, qui antiquitùs ſuper a- D quãs incubabat, vt inde pennata animalia parturiret, nos etiam ex lacrymis pennatos educit. Verũ filius Dei poſt lacrymas nec pennatũ expectat velocitatem; ſed cuiuſcunque moræ impatiens ad nos ipſe inclinari, & deſcendere feſtinat. Fleuiſti, ecce antequam aſcendas, tibi adeſt inclinatus Dei filius, qui his in aquis nauigat velociſſimus. Huc retulerim il- E lud a Tertulliano notatum libro de Baptiſmo, vbi inquit. *Nunquam ſine aqua Chriſtus. Prima rudimenta poteſtatis ſuæ vocatus ad nuptias aqua auſpicatur. Cùm ſermonem facit: ſitientes ad aquam ſuam inuitat ſempiternam. Cum de agape docet, aquæ calicem Patri oblatum inter opera dilectionis.*

lectionis probat. Apud puteum vires A *reſumit, ſuper aquam incedit libenter, & transfretat*: Quid dulcius flenti? quid ſuauius dolenti? quã ſcire Chriſtum medijs in aquis reperiri. Non ſic Palæſtina columba aquas amat, quibus reſidet, vt diuinus hic, & amator palumbus lacrymis oblectatur, & inſidet. Felix ille, qui nauigio crucis per lacrymarum maria dolens, & lugens, quęrat Chriſtum, in- B uenier proculdubio, non fieri poteſt, vt patiatur repulſam. Enimuerò, vt

Cellen. ait Cellenſis vbi ſuprà, *Aqua hæc aut facit, aut inuenit paradiſum.* Tam certa Dei inueſtigatrix lacrymarum gutta, tam efficax inuentrix, vt ſi ſemel ab oculis profluat, quantũuis latentem inueniat Chriſtum, vt fluuius deliteſcens mare inuenit, vel producat denuò ipſum. Vt enim nocturnæ C roris lacrymæ margaritam in concilio producunt; ſic hominum Deum quærentium lacrymę incomparabilem margaritam Chriſtum aut inueniunt, aut reproducunt. Quidni? la-

Amb. crymæ parturiere Chriſtum. Sic Ambr. de pœnit. li. 2. c. 8. *David dicebat, lauabo per ſingulas noctes lectum meũ, lacrymis meis ſtratum meum rigabo:* D *& ideò meruit, vt ex eius familia virgo eligeretur, quæ nobis partu proprio Chriſtum ederet.* Itaque ea eſt vis lacrymarum, vt inueniat, aut producat

Bach. Chriſtũ. Accinit Bachiar. epiſ. de recit. Lap. ponderãs cur ex ea quæ fuit Vriæ naſci voluerit Ieſus. Ait enim:

Matt. 3. *Talis filius naſcitur ex pœnitentia, talem parturiunt gemitus, & lamenta.*

E

Text. Et ait ad illos: Quid eſt quod me quęrebatis? neſciebatis, quòd in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?

§. X.

Chriſtus Dominus, vt humanæ procurandæ ſaluti incumbat, parentes nil curat terrenos.

VNum a Patre commendatum ſalutis humanæ negotiũ Chriſtus Dominus habebat, cui ſic incumbebat, vt præ animarum amore cætera omnia nihili haberet. Ardentiſſimè matrem qui amaret, ſalutem humanam eò amabat ardentiùs, vt a Patre imperatam, quo ſibi animas in ſpõſas data cognoſcebat, quo eaſdem ad Dei bona viderat pertinere. Hinc D. Bernard. Canticorum drama ſub ſponſi, & ſponſæ vocabulis confectum pulcrè exaggerat his verbis, ſerm. 7. *Non ſunt inuenta æquè dulcia nomina, quibus Verbi, animęque dulces ad inuicem exprimentur ſermones, quemadmodum ſponſus, & ſponſa. Vna vtriuſque hęreditas, vna domus, vna menſa. Denique & propter hanc relinquet ille patrem, & matrem, & adhęrebit vxori ſuę, & erunt duo in carne vna.* Cui adeſſet ſponſus, niſi ſponſæ? Cur autem Ioſeph', & amantiſſimam ſibi matrem relinqueret; niſi vt vxori adhæreret, vt paternum negotium de acquirenda ſibi vxore perficeret? Nulla alia re a tam dilectis parentibus vellet diuelli, niſi vt animabus proficeret, nec niſi hæc paterna negotia illum parentibus poſſent eripere. Quos tandem quæribundus ſolatur, eò quod non reliquerit, niſi vt de cæleſtis Patris mandato, ſponſis acquirendis incumberet. Sic apud Matth. capit. 12. cùm mater expectans illum proponeretur, ait: *Quę eſt mater mea?* Non ſanè matrem confundens; ſed matrem relinquendam eſſe docens, vbi acquirendis Deo animabus inhæſerit. Quod Bernar.

egregie

Tert. egregiè ponderans Tertull. lib. de carn. Chriſt. inquit. *Quale ergo erat, ſi docens non tanti facere matrem, aut fratres, quanti Dei Verbum, ipſe Dei Verbum nuntiata matre deſereret? Negauit itaque parentes, quomodo docuit negandos pro Dei opere.* Vt hinc iam diſcas, quo te amore Chriſtus diligat, qui non ſolùm eandem hæreditatem, eandem domum, eandem menſam in cæleſti regno tibi communicat, verùm & propter te, vt tuæ incumbat ſaluti, patrem, & matrem relinquit, à quibus vna animarum ſalus tam diuinum amatorem, & filium ſeparare ſufficit. Et quis pro anima ſua patrem, & matrem non relinquat?

Text. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.

§. XI.

Nulla vilitas deprimit illum, qui obedientiæ virtute extollitur.

NOn te moueat, quòd Ieſus Hieroſolymis relictis, ad paruum, & humile Nazareth ſe recipiat oppidum. Etenim non obſcuratur loco, qui ibi obedientiam colit. Chryſo. Accipite Diu. Chryſ. hom. de Cæco nato nuper edita. *Nec paradiſus, ait, in pretio habendus eſt: niſi Dei mandatum in eo ſeruetur, neque vilia loca ſunt ignominioſa, ſi in eis ſit lex Dei regnantis. Vtrum melius? vtrum potius? Paradiſus an ſterquilinium? Veruntamen Adamo propter tranſgreſſionem paradiſus nil profuit: Iob verò ſterquilinium propter patientiam nil nocuit.* Imò paradiſus ipſe vbi in obedientia fœdatur, non paradiſus: ſed deſertus, & inuius fit locus; ſola obedientia extollit & illuſtrat loca.

Omnia nobilitat, omnia amplificat, omnia magnificat obedientia, vilitatem non nouit, paruitatem ignorat, neſcit non aſcendere, & extolli. Qui apud Iſai. in Dei obſequium (Iſai.6.) præcincti ſtabant ſpiritus, ſimul alis afferebantur ſenis: quomodo ergo circa Domini thronum ſtantes pariter, & volare dicuntur? An, quia prompta obedientia neſcit non aſcendere? Planè ait Euchetius: (Euch.) *Quia Deo ſtare idem eſt quod volare, & in ſublime exaltari.* O tu felix, qui Deo ſtas in procinctu eius, vel nutum expectans, nullis loci anguſtijs teneberis, nulla paruitate obſcuraberis, eo ipſo quòd ſtas paratus, efferris pernici, & exaltaris volatu in ampliſſimos, & altiſſimos cælos. Nunquam non in cacumina, in cælorum ſummitatem nititur obedientia: vt benediceret ſegniori filio Eſau Iſaac aiebat. Gen.27. (Gen.27.) *In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies.* Acutè notauit Ambr. lib.5. epiſt.20. ad Horontianum (Ambr.) illa verba in rore cæli deſuper, & fratri ſeruies: quæ ſic expendit. *Pro benedictione igitur huiuſmodi eſt ſeruitus, denique inter bona annumeratur, inter collatam terræ ubertatem, & rorem cæli à ſummo.* Non quidem poſſet obedientia inter minora annumerari bona, quàm inter rorem cæli deſuper, ſiue à ſummo. Etenim cæleſtium ſummitas debito iure obtingit obedienti. Cùm paulò antè Iacob benediceretur, ea eius benedictio erat. *Det tibi Deus de rore cæli, eſto Dominus fratrum tuorum.* Ecce tibi imperium, & dominium, de quibus dicetur, nimirum de rore cæli. Verùm obedientis ſeruitus, & ſubiectio ampliora requirit, non quouis cæli rore ſubſiſtit; ſed rore cæli deſuper, à ſummo, cælorum ſummitatem plectitur, qua ſeſe dilatat, & extollit vir obediens.

Digitized by Google

nullo timore vexatur, quæ nulla pœna affligitur, eaque eſt ſemper in optatis vita, quæ timoris, & ſpei vicibus ſubeſt, quæ præ manibus habet quid ſuſtineat, vtpotè quæ eſt omnium quæſtuoſiſſima. Id quod optimè nouerat ſanctus Iacob, quando iam moriturus magis cadauer, quam
Gen. 43. corpus, filio aiebat Geneſ. 43. *Facies mihi miſericordiam, vt non ſepelias me in Aegypto; ſed dormiam cum patri-* B *bus meis, & auferas me de terra hac.*
Ambr. Ad hæc D. Ambroſ. oratio. de fide Reſurrect. *Sanctus Patriarcha profugit patria, fratre, parentibus ſtuprum filiæ, generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturam defunctus amiſit, transferri enim oſſa ſua, ne vel mortuus quieſceret, obſecrauit.* Qui vitam tantis ærumnis preſſam egit, mori- C turus modum inuenit, quo oſſa non quieta ſederent, hoc maximũ ſibi lucrum reputans, ſi in hac valle lacrymarum nullum quietè, & ſecurè locum haberet; ſed vbicumque fuerit, communibus mortalis vitæ iniurijs laſſaretur. Hanc vitam exoptabat caro illa, qua poſtmodum veſtitus Dei filius, nequit etiam in loco eſſe, vbi ſine crebra patientiæ occaſione D vita omninò quieta digeretur. Quapropter Nazareth Galilææ gubernante Herode vitam degit.

CAPVT XI.

De puero Ieſu Hieroſolymis manente, inſcijs parentibus, à quibus quæſitus, & inuentus eſt.

Ex Luc. 2.

IAm duodecimum annum at- E tigerat puer Ieſus, & ſui in mundum aduentus volens aliquam Synagogæ principibus ſuggerere notitiam, quo feſto omnes Iudæi Hieroſolymam conuenerant, venit & ipſe de more cum parentibus ſuis. Cùm autem ritè omni-
A bus peractis reuerſuri cuncti eſſent, ipſe, inſcijs parentibus, Ieroſolymis remanſit: deflent amantiſſimi coniuges abſentiam filij, & ſummo illius deſiderio capti, qua poſſunt diligentia, pertranſitis cognatis per vicos, & plateas quærunt, quem diligit anima ſua. Poſt triduum templum ingrediuntur, & ecce tibi diuinus puer apparet medio in Doctorum cuneo, B iam illorum Magiſter, iam diſcipulus factus. Et qua poteſtate Doctores illuminabat parentum amore plenis querelis ſatisfacit, illiſque dein ſubditus vitam agit.

Tex. Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Hie- C roſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq. diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognoue- D runt parentes eius.

§. I.

Ieſus dum puer eſt non ſecurè habetur, frequentibus fugis ſeſe animis ſubducit, & ſubtrahit.

QVicumq; puerum Ieſum mente habes, hac pungere cura, ne te deſerat, ne inſcio te diffugiat; ſolet enim paruulus hic occaſione ac- E cepta amantiſſimos etiam fugere. Enim verò dum Ieſus per paruam gratiam, paruus eſt in hominis anima, frequentiores peccati permiſſiones faci., quibus ſe ſubtrahit. Nonit in primis Iſaias c. 16. dum inquit. Iſai. 16. *Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ*

filiæ Sion, & erit ſicut auis fugiens. Ex A
pende illatum auium, quæ ſuauiſſi-
mè canere ſolent, ingenium fugax.
Erit tibi v.g. in cauea Philomena, vel
Carduelis, cuius delicias maxima
vigilantia procures, aprica illi loca
quæras, eſcas parens dulciſſimas, no-
uas indies aquas propines. Intereà
paſſerculus haud ingratus tibi mille
cantilenas effingit, lætus in cauea ſa-
lit, & pſallit; ſaltat, & exultat, verùm B
ſi vel rimulam caueæ videat, ſi aper-
tum oſtiolum, nullis detentus deli-
cijs ſubitò euolans fugit. Quid mi-
rum quòd a cauea fugiat, qui tene-
batur captiuus? Eſto, non captiuus in
cauea, ſed in amœnis floridiſq. hor-
tis liber ramo arboris inſidet, ibi in
primis excuſſis alis, compoſitis plu-
mis, os pectori applicat, vt extergat,
& ſtatim gratioſè erecto gutture C
quàm ſecurè canit! quam quietè mo
dulatur! quos non efficit modulos?
Et quando ſecurius dabat ſonos dul-
ciſſimos, ſubitò interrupta muſica
fugit. Is eſt puer Ieſus, ſicut auis fu-
giens, ſicut Carduelis fugax, tibi dul
ciſſimus, placidiſſimus aderit, ſed
hoc ingenio, vt quàm primùm li-
buerit fugiat.

O quàm diuini pueri ingenium D
hoc fugax nouerat illa eius amaſia,
Cant. 8. quæ Cant. 8. dicebat illi, *qui habitas
in hortis, amici auſcultant, fac me au-
dire vocem tuam.* Explicatiùs forſan
Sept. *qui ſedes in hortis*, quaſi diui-
num paſſerculum hunc in floridis
meditata hortis diceret, Eia age, pul
cro in nemore ſumus. Hinc Ma-
riana platanus extendit ramos, illinc
velut cedrus incorruptus Ioſeph aſ- E
ſurgit; horum inſide brachijs, cane
paſſer dulciſſime, ecce quicunque
auſcultant, amici ſunt, amatores
ſunt: ò qualem vocem iam audimus!
ò quam ex tuo ore melodiam perci-
pimus! Optimè modularis: & ſtatim
ſubdit. *Fuge, fuge dilecte mi.* Proh

A Deus immortalis, quid iubes, vt fu-
giat? ſi dulce canit, cur illius expo-
ſtulas fugam? Beda omnium acu- Bed.
tiſſimè dicat. *Non optando loquitur;
ſed eius potius voluntati ſe conforman
do, memor videlicet conſuetudinis ip-
ſius.* Nouerat ſponſa paſſerculi fu-
gaciſſimam naturam, ſciuerat quàm
ad fugiendum erat procliuis, &
ſic quaſi illius ingenium depingens
B quando placidè canentem audit;
quando ſibi applaudentem cernit,
vel ſubridens ait, fuge fuge dilecte
mi, hoc tuum ingenium eſt, hic tuus
mos, vt ſucciſo cantus filo diffugias,
vt eos deſeras, quandoque qui te a-
mant, quos & tu vehementer amas.
Quàm amabant illi felices ſenes Si-
meon, & Anna, quamque exultabãt
viſo hoc puero, qui medius inter
C paſſeres templum Deo offerendus
intrauit! Et ecce Matth. 2. Angelus Matt. 2.
apparet Ioſeph, & ait, *accipe puerum,
& fuge in Aegyptum*, a quo fugiet?
Chryſol. id notauit, *fuge à tuis, fuge Chryſ.
à ſanctis è regione ſanctorum.* O fu-
gax pueri Ieſu ingenium! Sanè puer
diuinus quaſi neſcit obligari, nullis
officijs ſecurè tenetur, nunquam ca-
norus hic paſſerculus cicuratur, do-
D meſticos etiam amicos familiares
fugit. Sed cur fugit? Pulcrè Di-
uus Fulgent. ſerm. in Epiphan *fu- Fulg.
git non neceſſitate; ſed poteſtate.*
Expende illud, ſed poteſtate, hoc eſt
ſolum quia poteſt. Etenim vt inde-
bitum neget fauorem, nullo alio eget
fine, quam vt abſolutam ſuam exer-
ceat poteſtatem. Carduelis, qui in
cauea delitijs affluebat, cùm primũ
E potuit, fugit ea ſola ratione, quia
potuit. Sic puer Ieſus nulla neceſ-
ſitate impulſus, ſed cùm primùm
poteſt fugit, & deliteſcit inuius e-
tiam amantibus.

Hinc magnus Athanaſ. orat. 1. Athan.
contra Arianos curat Ægyptijs per-
ſuadere, quòd huius diuini pueri fi-

dem præ manibus habeant. *Quia,* A
inquit, *apud nos ſeruatur puerulus il-*
le, quem Herodes interficere ſatage-
bat; ideo author, hortatorque ſum, vt
geſtantes in manibus veſtris fidem
Nicea à Patribus traditam ſpecimen
exemplarque vos omnibus prabeatis.
Quaſi dixerit, omnes ſumma dili-
gentia filij Dei nidem amplecti, &
tenere debent, ſed vos qui hunc fi-
lium Dei puerum accepiſtis, vigi- B
lantiores omnibus eſſe debetis in eo
tenendo, illum manibus geſtantes,
ne dimittatis, quia puer eſt, & erit
ſicut auis fugiens.

Quare ego etiam omnium ho-
minum adhortator ſum, vt geſtan-
tes iu manibus filium Dei, eum to-
to mentis conatus teneamus, quia
apud nos ſeruatut paruulus, & C
paruulus cum ſit in nobis, ſi tepidè
teneatur, accepta occaſione, etiam
ſine neceſſitate, pro poteſtate ſolum
euolabit. Sic amantiſſimos parentes
de filij fuga queribundos ipſe filius
Timo. Hier. apud Timoth. Hieroſ. reſpondit, *&*
vos me vt puerum quaritis? Quid me
fugitiuum vocatis? Quid de mea
fuga quærimini? Sum vobis puer, vt
puer requiror & habeor, & ideo D
manibus excuſſus veſtris pro pote
ſtate euolaui, fugi non vt affligerem;
ſed vt potui. Apud quos ergo pue-
rulus huic habetur, moneo vt te-
neant manu, nec dimittant, quia
cum potuerit abibit ſtatim. Sic fi-
Drog. nem ponit Drogo lib. de Sacrament.
Paſſ. *Domine Ieſu, feneſtram habes,*
per quam dilectus mittit manum ſuā,
& columbam ſuam excitat, ſurge, E
inquiens, *columba mea, amica mea,*
& veni: & cùm euolat poſt te, vt ap-
prehendat, tu effugis, & aſcendis ſu-
per Cherubim, & volas ſuper pennas
ventorum.

A *Text.* Exiſtimantes autem
illum eſſe in comitatu
venerunt iter diei:

§. II.

Non adeo auarus exiſtat quis, vt Deum vni ſibi proficuum velit, & non alijs.

B

Miraberis, ſanctiſſimos Dei pa-
rentes integrum diem à filij
abſtinuiſſe complexu, & velim in
hoc mirere parentum diuinorum
virtutem maximam, qui ſolem ſuum
Chriſtum faciunt oriri ſuper omnes
indiſcriminatim. Sanè puerulus di-
uinus ab omnibus amabatur, & ſic
C ſæpiſſimè à comitibus euocatus, &
tractus, relinquebat in via parentes.
Qui vt minimè inuidebant aliorum
bonis, ſic permittebant ab alijs fi-
lium teneri, adamari, & munerari,
ſcientes quantum boni ex illius præ-
ſentia poſſent vniuerſi capere. Quam
longè ab his parentibus illa filiorum
Zebædei mater, quæ auara nimis
ſuis ſolis integrum ſaluatorem cu-
D rabat reſeruari. *Dic vt ſedeant duo fi-*
lij mei vnus ad dexteram, alius ad ſi-
niſtram. Matth. 20. ſic quod omni- *Mat.20.*
bus ſanctis propoſitum erat, duobus
tantùm filijs procurabat. Vnde Am- Ambr.
broſ. lib. 5. de fide cap. 2. *Meritò,* ait,
reprehenditur hac mulier, qua ſpeciali
quodam priuilegio ab eo Domino poſtu-
lauit ea, qua ſanctis iudicauit eſſe do-
nanda, non duobus Apoſtolis; ſed om-
E *nibus diſcipulis.* Suis vnis cæleſte
munus optat, reliquos minimè cu-
rat, dum ſui requiem habeant, cæ-
leſtemque poſſideant hæreditatem,
cæterorum omnium nulla ſolicitu-
dine angitur. Quo laborauit vitio
Apoſtolorum primus, cùm Thabo-
ris gloriam ſpeculatus aiebat, *bo-*
num eſt nos hic eſſe, illum ſic caſtigat

Marcus

Digitized by Google

Marc. 5. Marcus c. 5. *non ſciebat quid diceret*. A
Bern. Ad hęc D. Bernar. ſerm. de vita ſolit. *Neſciens*, ait, *quia viſa Dei maieſtate commune bonum intra priuatum ſuum viſus eſt contuliſſe, & quo omnes frui debebant ipſe ſolus frui curabat*. Meliores his Chriſti Domini parentes, quando filium ſuum, in quo omnes diuinitatis theſauri habitabant, omnibus concedebant, vt omnibus ipſe ſuorum bonorum copiam faceret. Quippe ſui immemores integri diei B abſentiam à filio patiebantur, vt alij ſummo eius bono communicarent.
Auguſt. Hinc aliquando D. Aug. ſerm. 113. ſepulchrum Domini extulit, liberaliuſque commendauit eſſe, quã Dei matrem. *Illa enim* (aiebat) *cunctorum ſpem tardiùs protulit, hoc cunctorum ſalutem citius ſuſcitauit. Illa totius mundi Dominum nouem menſibus in* C *vtero clauſum tenuit; hoc autem triduo tantum tumuli gremio cuſtodiuit*. Inde liberalius, quia commune bonum citiſſimè omnibus propalauit.
Rup. Hinc meritò Rup. in Ioan. lib. 11. in Iudam excandeſcit his verbis. *O magnifica ſupplantatoris peruerſitas, qui vniuerſalem noſtra ſalutis hoſtiam faciens ſuam, ſic quaſi ſuum peculium poſſeſſorem mundi venalem propoſuit*. Hæc ille, vt reprobi Iudæ auariſſimã D mentem damnaret, qui totius mundi pretium ſibi vni vſurpabat. Vnde
Cel. eleganter ſuccenſet Abbas Cellenſ. de panib. cap. 24. Principem reproborum Luciferum, ſic aiens. *Si portionem, qua ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vnguenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens rapina vſurparet, forte adhuc in odore eius cum ſodalibus ſponſi* E *viueret*. Heu quam ſibi nocet qui totum cupit vni ſibi!

Tex. Et requirebãt eũ inter cognatos, & notos.

§. III.

Chriſtus Dominus nulla magis re filius Dei apparuit, quàm multitudine cognatorum, & fratrum.

GEnerationem temporalẽ Chriſti Domini ſpeculatus diuinus pater bis in illa ſingulari notione gloriatur in pſalmis. Primò Pſ. 2. dicens *filius meus es tu, ego hodie genui te*. Rurſus Pſal. 109. dum ait, *ex vtero ante luciferum genui te*. Hunc poſteriorem locum quando enucleare cupio, adeſt mihi receptiſſima illa omnium ferè Hebræorũ lectio, quæ ſic ſe habet. *Ex vtero ab aurora tibi ros pueritia tua, ſiue adoleſcentia tua*. quæ, vt Rabbi Salomon ſignificat, innumeram prolis multitudinẽ roris guttis æquandam, ſic Chriſtianæ natiuitati explicandæ omnibus eſt luculentior, & aptior. Planè vnus vterus virgineæ auroræ roris multitudini ſimilem prolem parturiuit, dum cum Chriſto, Chriſtianos omnes effudit. Id quod D. Cyrill. lib. 10. theſ. Cyril. cap. 3. notauit his verbis. *Quando natura ipſe Deus, homine aſſumpto, frater factus eſt noſter, tum etiam primogenitus in multis fratribus, factus eſt, quia multos filios Dei per gratiam effecit*. Naſcitur Chriſtus, & cum illo totus Chriſtianorum populus renaſcitur, naſcitur tot cinctus fratribus, quot ſunt roris guttæ viridantia fœcundantes prata. Et quò denſior eſt fratrum renaſcentium aggeneratio, eò Chriſti gloria clariùs apparet, gloria quaſi vni geniti a patre, vt dicat ipſe pater *filius meus es tu, ego hodie genui te*. Quo hodie? Eleganter Amb. Amb. lib. 3. de ſacram c. 1. *hoc eſt, quando redemiſti mundum, quando ad cæli regnum vocaſti, quando impleſti voluntatem meam, probaſti meum te eſſe filium*. Dixiſſet adhuc, quando Deus de Deo prodijſti, tunc ſolus, tunc

ſine

ſine fratre mihi ſoli tua generatio claruit, nec illam dignatus ſum euulgare; ſed quando caro factus tecum mundum facis renaſci, quando fratrum cuneis naſceris ſtipatus, non me contineo, quin te publicem meum natum, quin me de tanta prole iactem, ego hodie genui te.

Latuit quidem Dei filius, dum fratres non habuit, nec vllus ſe in filium Dei glorietur adoptatum, qui ſolus, & ſingularis abſque aliquo fratre. Eccleſiaſt. ca. 4. dicebat Salomon *conſiderans reperi aliam vanitatem ſub Sole, vnus eſt & ſecundum nõ habet, non filium, non fratrem*, Quæ verba expendens author Catenæ Græcæ ait, *ſi quis fratrem non habet, hic ſpiritum adoptionis filiorum non accepit*. Is filius Dei erit, & vocabitur, qui fraterno affectu gaudet, tunc filiorum Dei adoptio, & natura maximè explicatur, quando natura ſtimulante fraterno amore agimur & inflammamur. Nullus in filij Dei corpus tranſijcitur, qui ſolus ſit, & ſingularis. Etenim is eſt filius Dei, qui *paſcitur inter lilia*. Hoc eſt, vt elegãter notat Bern. ſerm. in Nat. Virg. quod; *etſi iuſtus germinet ſicut lilium: ſed non ad lilium ſponſus paſcitur, neque in ſingularitate complacet ſibi*. Eos in ſuum corpus traijcere auet, qui fraterno amore copulantur, qui ſunt vere fratres, & cognati, in quo filiorum Dei adoptio manifeſtatur.

§. IV.

Naturæ cognatio filium vnigenitum Dei ad pauperculorum hominum conſortium traxit, & illis reddidit ſalutarem.

Miraris aliquando naturalem filium Dei Chriſtum creaturarum omnium moderatorem pauperi homuncioni inhærere, eiuſque ſa-

A luti incumbere, & vigilare. Equidem homo eſt, & carnem ſuam non deſpicit. Huc refert D. Athan. quod *Epiſt. de ſententia Dionyſ.* cumque bonum in nos à Chriſto Domino dilapſum vidimus. *Nos cognata cum Domino corpora ſortiti, incrementum ex eius plenitudine accipimus.* O magna vis cognationis, & fraternitatis, qua ſummus Deus pauperum cognatorum meminiſſe dignatur.

B Id explicat illuſtri exemplo Diu. Chryſoſt. hom. de terræ motu *Chryſo.* ſic aiens. *Vt ſi calcaneo ſpina ſit infixa, deorſum oculus ſe inclinat, quod membrum ſit corporis, nec dixit quandoque in altis ſedeo, membrum quod deorſum eſt nihil facio ſed inclinat ſe, ſuamque deſerit altitudinem, tametſi quid calcaneo vilius? quid oculo nobilius?*

C *ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit*. Deſpiceret altiſſimi filius homines humi proſtratos, ſperneret à Satana deiectos faſtidiret à regalibus ſedibus in ima deſcendere, vt lux cæcos illuminet, vt ſalus infirmis madeatur, vt oculos ſanandò incumbat calcaneo; ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit, & vt cognatos nouit, non dedignatur

D ſubuenire proſtratis. Iam non te moueat homo quòd vilis ſis, quod humi repas, vt altiſſimum Deum ſuſpicias, eiuſque fauore nitaris, inæqualitatem naturæ cognatio correxit, & nil eſt, quod timeas vbi Deus tibi adeſt cognatus. Hinc Theodotus *Theod.* Ancyræ Epiſcop. hom. de Nat. Chriſt. *Cùm Deus eſſet, voluit homo fieri propter ſuam in nos clementiam,*

E *qui nos creatorem, & iudicem perinde ac cognatum deinceps complecteremur. Et qui propriarum actionum laude deſtituebamur, per ipſum fiduciã cõciperemur. Et tamẽ cũ ad tribunal abſtrahuntur, qui propriarum virtutum præſidijs confidenter niti nõ poſſunt, fit interdum, vt cognatorum ſuorum meritis qualecumq. confidentiam ſibi aucupentur.*

pentur. Porrò quis iudex adeò ſeue- A
rus non ſuffragatur etiam criminoſis
cognatis? quam non conciliat cle-
mentiam cognatio? Cuius non alli-
cit, & delinit animum? deſerit altitu-
dinem ſuam oculus, & ſe inclinans
maximam præbet ſpem calcaneo ſa-
nitatis, deſerit etiam omnium altiſ-
ſimus Dominus, & creator ſuam al-
titudinem, vt ſpem ſalutis, & confi-
dentiam inferat vel minimis ſuis co- B
gnatis. O vos felices homines, qui
hanc diuini iudicis cognationẽ æſti-
matis, qui dum Deum cognatum
cernitis, diſcitis Deum non timere,
imò omni ærumna curatorem habe
bitis, & præſentem cognatum, qui
nullibi citiùs inuenitur, quàm vbi
eius adſunt cognati.

Text. Et non inuenientes reuerſi ſunt in Hieruſalem requirentes eum. C

§. V.

Quicumque Deum amittunt, nec gradum vlterius faciant; ibi ſiſtant, ne & ipſi perdantur.

VTinam quod Ieſu parentes fa-
ciunt, omnes nos niteremur D
imitari: illi vbi Ieſum a ſe abeſſe no-
runt, ibi ſiſtunt, nec ſine illo vlteriùs
gradum faciunt. Et nos Deum pec-
cantes dum amittimus, ne vlterius
progrediamur, ibi ſiſtamus, & facili
negotio ad Deum reuertemus. Sic
Gen. 4. peccatorum primogenito conſule-
bat Deus Geneſ. 4 iuxta Sept. *Dixit
Dominus ad Cain, quare concidit vul-
tus tuus? Peccaſti? quieſce: ad te conuer-* E
ſio eius, & tu dominaberis illius, quaſi
dicat, dum lapſus ſemel quieſcas, ſi-
ſtas, ad te conuerſio eius, & tu domi-
naberis illius, facilè effrænem appe-
titum cohibebis vel minimo lori ſi-
gno, ſeu blando popyſmate tui com-
pos exurges, in Deumq. conuerteris.

A Huc ſpectat illa D. Ambr. excogita- Ambr.
tio de generoſo elabẽti equo in apol.
Dauid c. 9. *Plerique equorum cum ceci
derunt, ſe iactare conſueuerunt, & quos
caſus non læſerit, iactando ſe debilitant,
& frangunt. Alij qualis Græcorũ equo
rum fertur natura, cùm vel in certami
ne curuli eliſi fuerint, vel fortuito ce-
ciderint, nequaquam ſe mouere cõſuēue
runt, & quandam tenent quietis & pa-*
B *tientiæ diſciplinam. His ſi caſus non no
cuit, quies prodeſt, certè non exarceba-
tur offenſio.* Imò ſic quieti in lapſu, a
quouis lori ſigno euocati, vel blando
ſibili iuuamine alacres, & expediti
aſſurgunt, vt feliciter curſum confi-
ciant. Ea erit humanæ mentis felici-
tas in peccati ruina, ſi ſemel lapſa nõ
ſeſe iactet, non præceps vlterius rote
tur; ſed immobiliſſima ſtet: ſed par-
C cens ſibi quieſcat. Etenim tunc ad te
conuerſio eius, & tu dominaberis il-
lius, ea facilitate conuerſio appetitus
fiet, qua generoſus equus quieſcens
in ruina, vt vel ſibilo, vel minimo po
pyſmate euocatus, & reuocatus, bra
uium deſperatum pertingat. Accedit Chyrſ.
iam D. Chryſoſt. explicatio, quæ ſic
ſe habet. *Peccaſti, & grauiter pecca-
ſti; ſed non punio propter delictum: mi-*
D *ſericors enim ſum, & nolo mortem pec-
catoris: ſed vt magis conuertatur, &
viuat. Igitur quia peccaſti, quieſce, trã
quillitatem facito, cohibe tumultus il-
los tuos, ne addas priori peccato gra-
uius aliud, ne conſilium arripias vt me-
dicina poſthac nil proſit. Peccaſti?
quieſce.* O felices illos, qui anima-
lium infirmitatem appetitum exper-
ti, generoſi etiam animalis æmuli nõ
E ſe iactant in lapſu, non præſcripti ro-
tatu voluuntur; ſed ea quiete ſubſi-
ſtunt, qua vel leuiori compreſſione
conuertuntur, & brauium deſtina-
tum proſiliunt. O quàm expauit Dia
bolus hanc quietem in Iuda, & ideò
ſic illum impellebat poſt acceptam
buccellã, vt continuò in venditionẽ

Magiſtri compulerit exire. Ait enim A Ioan. 13. *Cum accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò.* Ad hæc Diu. Cyrill. li. 9. c. 19. *Timet, vt credo, Diabolus ne morando locus pœnitentiæ detur, & quaſi a temulentia mentem ſuã homo rectius cogitans eripiat, hac de cauſa feſtinat ac impellit.* O quoties poſt lapſum quies, & mora homines a præcipitio liberauit! timet, timet ſanè Diabolus paruam quietem, B expauet moram, in qua facili negotio effrænes etiam appetitus conuertuntur, & ideo impellere feſtinat, vt lapſos ſine mora, ſine quiete, in alia, & alia ferantur præcipites. Gnarus quàm facili impulſu, qui poſt lapſum quieſcit, ad meliorem conuertatur frugem.

Ioan. 13.
Cyrill.

§. VI.

Deus quærendus omnibus modis, & vijs quibus poſſet inueniri.

Vide quàm ſollicita Maria in quærendo filio exiſtat, nullum lapidem non mouet, nullam viam non arripit, vt inueniat amiſſum, cognatos adit, notos interrogat: denique Hieroſolymam redit, omnia luſtratura, donec inueniat filiũ. Sic eos, qui Deum quærunt, vigiliarum vox D apud Iſaiam commonefacit. *Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite:* hoc eſt, ne vobis certas, & determinatas vias quęrendi pręfiniatis, ne in quærendo Deum finem faciatis; ſed quęrite, & ampliùs quęrite ſine termino, & ſine. Explicatiſſimè Richardus de Sancto Victore, lib. 2. de Emmanuele, cap. 16. *Si quæritis, quærite, & inquirendo perſeuerate imò E & multipliciter quæratur, qui nunquam ad plenum inueni ur.* Non ſemel quæſiſſe ſatis, iterum atque iterum requirendum, perquirendum, hac illa eundum, & bis, & ter, & millies eadem repetenda, reuiſenda, luſtranda. Liceat ex prophani Lucretij penu ea deſcribere, quibus amiſſum vitulum a matre requiri depingit. Sic lib. 2.

Iſai. 1.
Ric. Vict.

Lucret.

Aut mater virides ſaltus oblata peragrans
Linquit humi pedibus, veſtigia preſſa biſulcis,
Omnia conuiſens oculis loca, ſi queat vſquam
Conſpicere amiſſum fœtum, completque querelis.
Frondiferum nemus aſſiſtens, & crebra reuiſit.

Hoc amore, hac cura quærebat filius Ieſus a parentibus, eiſdem petit quæri ab homine quocunque, vt omnia conuiſat loca, vt creber eadẽ repetat & reuiſat, nullum imponens finem, nulla inquiſitione contentus, donec inueniat amiſſum. Hinc notat Diuus Hilar. Synagogæ repudium, dum explicat illud Matth. 5. Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio. Vbi ait: *Synagogam dignè Dominus comparat modio, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimenſæ obſeruãtiæ continebat.* Pondero illud, certum modum dimenſæ obſeruãtię, & cur placeret Deo, quæ non niſi cum menſura ſeruiebat? quæ pręfinitis obſeruantię regulis, quæ definitis & determinatis vijs Deum quærebat? Abſit ab eo, qui repudiari timeat, hoc menſuratum, & determinatum obſequiũ, multipliciter Deus quęratur. omnimodè laboremus, vt inueniamus, omnia luſtrantes, opera virtutũ, vniuerſa exercitia peragrãtes, & crebri eadem reuiſentes. Is ſit nobis finis in quęrendo, qui nos faciat inuenire quęſitum. Pulcrè Orig. Magdalenę exemplo propoſito docet qualiter Ieſum debemus inquirere. *Diſce a Maria quærere Ieſũ in monumẽto cordis tui, reuolue lapidem ab oſtio monumenti Dei, amoue omnem duritiem: tolle omnem concupiſcentiã tuã à corde tuo,*

Hilar.
Matt. 5.
Orig.

tuo, & diligenter perſcrutare ſi ſit Ieſus in eo. Si autem non inueneris in eo Ieſum, ſta foris, & plora, permane in ſide, & reſpice foris ad alios, ſi fortè in aliquo videris eum, & plorando ora Ieſum, vt dignetur intrare ad te. Et iterum reſpice monumentum Dei, quod eſt in te, & ſi videris ibi Angelos, hoc eſt, cæleſtia deſideria, per quæ tamen adhuc non poſſis videre Ieſum, noli his contentus eſſe, noli adhuc deficiendo quieſcere, ſed plora, & quære Ieſum donec inuenias. Hæc ille, quibus rectè explicat, quam multipliciter quærendus ſit Ieſus donec ipſe dignetur inueniri.

Tex. Et factum eſt poſt triduum, inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem qui eum audiebant ſuper prudentia, & reſponſi eius.

§. VII.

Chriſtus Dominus in templo à crudeliſſimis inimicis, aut honorem, aut offenſam nullam accepit.

SAlutem ab inimicis reportandam dedicat puer Ieſus duodecimo ætatis anno honorificè inter Doctores ſedens in templo. Enimuero nunquam percuſſus in templo, imò ibi ſæpè honoratus conſedit, magiſter docuit, Dominus peccatores accepto verbere perterrefecit. Matt. 28. *Quotidie ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis.* Quocirca Diuus Chryſoſt. *Eum in templo nō tenuerūt, propter quod Dominus foras exiuit, vt ex loco, & tempore daret eis aptitudinem ſe capiendi.* Dum templo aſſidet, impiorum rabiem non ſenſit; ſed & proprium, & paternum honorem integrum intuetur, in quē munitum templo non audet impietas. Ierem. Thren. 4. *Filia populi mei crudelis ſicut ſtruthio in deſerto.* Struthio omnium animantium crudeliſſimè duratur in filios, quos vel perdit; ſic populus Iudæorum ſicut ſtruthio crudeliſſimus in filium Ieſum, imò, vt addit Rup. ſtruthione crudelior, qui non deſeruit, *ſed inſuper occidit dicendo ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros,* vt in vno Chriſto omnes filios interimeret, & perderet. Sed expende iſtius crudeliſſimi facinoris locum, crudelis, ait, ſicut ſtruthio in deſerto non audet in templo eorum etſi rabidiſſima crudelitas: ſed extra templum in deſerto deſæuit. Meritò Diu. Aug. ſermo. 2. in Do. 23. poſt Trin. huc reuocat Chriſtianos omnes adoleſcentes, vt vel diſcant a Iudæis qualiter ſe erga Deum in templo habere debeant. *Certè, ait, Iudæi, qui Dominum crucifixerunt, quod audimus horreſcimus, & ingenti execratione proſequimur: illi cùm de ſua luxuria cogitarent, delitioſorum agrorum ſolicitudines meditabantur dicentes, nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Quomodo ergo parceret Chriſto, ſi eum inueniſſet in terra, qui non ſolitaria prata irritandis libidinibus ſuis; ſed frequentiſſimas elegit Eccleſias regnantis in cælum?* Iam nocentiores in Chriſtum iuuenes Chriſtiani videntur, quàm impijſſimi Iudæi: illi vt Chriſtum inuaderent, Deumque ſuis flagitijs offenderent, agros, deſerta meditabantur, imò ſibi maximè exoſum, & inuidioſum Ieſum in templo verentur, in templo honorant, quem crucifigunt in deſerto. Et Chriſtianorum multi templa quærunt, vt Chriſtum libidinibus

ſuis

Mat. 28. Chryſo. Thren. 4. Rup. Auguſt.

A B C D E

ſuis laceſſant. Quid iam Iudæos Dei A
cidas obſtupeſcitis? quid crucifixo-
res exprobratis? Maiora vos aude-
retis in Chriſtum, ſi in terra habere-
tis, quem regnantem in cælo, in tem-
plo, in paterna domo inuaderis.

Sane Platonica lege ſic olim cau-
tũ erat: *Piſcator nec in portubus, nec
in ſacris fluuijs, paludibus ſtagniſque
venetur, in alijs liceat.* Expendo illud,
neque in portubus. Etenim inhuma- B
num eſt in portu, vbi toties rece-
ptus à furenti liberaris mari, a flucti-
bus inuadentibus defenderis, & ab
hoſtili telo refugium recipis, quod
ibi vel piſcem offendas, quod ibi
humaniſſimè non habeas etiam pi-
ſciculos quoſq. debiles. Legales illi
Iudæi in templo furentis ſæculi ma- C
ris portum meditantes, vbi quamcũ-
que tempeſtate iactati tutiſſimum
confugium inueniebant, crebraque
naufragia deuitabant, & portum ve-
rebantur, & piſciculo ibi noſtro
Chriſto parcebãt. Exleges Chriſtia-
ni, prorſuſque efferati dum portus e-
tiam infeſtant, dum templa quæ-
runt, vbi mundo naufrago portus
offertur, vt ibi miſerè ineſcatos pi- D
ſciculo, peccati hamo in mortem ex-
Ambr. piſcentur. Proh dolor! aiebat Amb.
lib. 3. de Virg. *Quid prius horreſcam
neſcio, tolerabiliora periuria, quam ſa-
cramenta ſunt tyrannorum.* Periurijs
quidem forum, forenſeſque tumul-
tos infeſtant, ſibi nocent, Deum exi-
ſtentem in cælo laceſſunt, cùm ſa-
crum audiunt, cùm diuinis inter-
ſunt myſterijs. O crudele nefas, in
portu Tertulliani piſciculum Chri-
ſtum enecant, fidelium piſciculo-
rum examina ſuarum libidinum la-
queis mortiferè irretiunt. Hoc acu-
tè perſtringebat Athan. Sinait. de
ſancta Synaxi, dum ait: *An ignoras
Eccleſiam Dei officinam medicam eſ-
ſe, & portum? Si in portu fluctibus a-
giteris, vbi poſtea quieſces?* Hæc ille.

§. VIII.

*Nullo magis Chriſtum Saluatorem
trahimus, quàm colloquij de re-
bus ſpiritualibus.*

CHriſtum Saluatorem Iudæorũ
inditurus mẽtibus ipſe puer Ie-
ſus hoc vtitur efficaciſſimo medio.
Doctorum choro inſertus verba mi-
ſcet de optatiſſimo Chriſti aduentu,
de duriſſima hominum ſeruiture, de
B Saluatoris indigentia. Hęc agit Ieſus
inter Doctores, his pręparat illorum
mentes, vt ad ſalutem recipiendam
diſponerentur. Iſraelitarũ ereptionẽ Exod. 20
a ſeruitute extimuit Pharao, cum
eos confabulantes excepit de liberta
te amiſſa, de captiuitatis ærumnis,
& tunc Saluatori aditum intercluſũ
C putauit, ſi hæc colloquia multipli-
catis laboribus ab Iſraelitis exultare
fecerit. Quod eleganter in rem pręſ-
ſentẽ obſeruauit D. Cyril Alex. li. 9. Cyril.
in Ioan. c. 19. ſub his verbis *Pharao
iuſſit, vt grauiora illis opera Iudæis
afferrent, ne ſermonibus vanis dare
operam poſſent. Appellabant ſermones
vanos eos, qui de libertate haberentur,
& ad meliora inflammarẽt, quibus &
D ſeruiendi conditionem deplorarent, &
à Deo poſcerent meliora: quibus omni-
bus non nihil illis affuturũ putabat.* Et
meritò tyrannus pertimuit hos Iu-
dæorum ſermones, vt Saluatori ob-
uios, nulla enim re magis diſpone-
bantur captiui ſaluti excipiendæ,
quàm dum collatis ærumnis de affe-
rendo libertatis bono miſcerent ſer-
mones. O quàm citò adeſt Saluator
his, qui ſeſe inflammant mutuis ſer-
monibus ad eum excipiendum! Pa-
E ſcitur inter lilia ſponſus, aiebat illa,
quæ bene illius mores, & ingenium
per calluerat: & quid eſt quod paſci-
tur inter lilia? Liliane totus paſtus
eius? Pulcrè D. Ber. ſer. de Nat. Virg. Bernar.
*Fortè non cibo, ſed conſortio paſcitur li-
liorũ, nec lilijs veſcitur, ſed verſatur.*
Planè non ſunt quæ Deum ineſcant

mu-

muta lilia, etſi florida, etſi ſua uolẽtia, conſortium amat, non olores: in cæleſti thuribulo Apoc. non olentia aromata, ſed ſanctorum ponuntur orationes, quæ Deum trahant ad homines. Colloquentium ſanctorum conſortia, & Deo præbent paſcua ſuauiora, & ad ſeſe quàm ocyſſimè conuocant, vt hinc puer Ieſus Doctores paratiſſimos Saluatori excipiendo dedicaſſet, ſi de illius aduentus bono, & ſalute populis neceſſariæ miſceret ſermones. Apud Thabor medius apparuit Saluator, inter Moyſem, & Eliam, ſed cur medius inter Moyſem, & Eliam? Rem attigit Tertul. lib. 2. in Marcion. dũ ait. *Quid tam Chriſtus creatoris, quàm ſecum oſtendere predicatores ſuos? cum illis videri, quibus in reuelationibus erat viſus? cum illis loqui, qui eum fuerant locuti?* Ex eo quod de Ieſu locuti fuerint, quaſi inſeparabiles laterones apparent Ieſu. Iam non mirabor Theophilum Alex. qui epiſt. Paſc. 3. virtutis ſummam in diuino fidelium conſtituit colloquio: ſic enim inquit. *Cùm mens ſemel virtuti ſe tradiderit, quicquid aduerſi euenerit, calcat, & deſpicit. Qualis fuit Paulus ſcribens, in his omnibus ſuperamus per eum, qui dilexit nos. Quod enim ſuſtinere non poteſt carnis fragilitas, naturali infirmitate ſuperata, vincit animus fide colloquens Deo.* Ecce virtutis robur, & fortitudo iuxta illum ex fidelium cum Deo colloquijs naſcitur.

Theop. Alex.

Text. Et dixit Mater eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes, quęrebamus te.

§. IX.

Certiſſimè, & citiſſimè Deum inuenit, qui dolens, & lugens quærit.

A Longa terenda via eſt ijs, qui in aquoſa obambulant, vt Deum inueniant; ſed qui crucis canali inhærent, hoc eſt qui dolori, & lacrymis incumbunt, quàm citiſſimè diuinum paradiſum attingunt. Chryſ. hom. de diuite id prædixerat. *Nonne nobis dixit, quòd regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce eſt, non vim facit, nihil* B *medium eſt, & crux, & ſtatim paradiſus.* Altiſſima ſunt paradiſi mœnia ſuperanda, per abrupta montiũ cacumina eundum his, qui ad paradiſum feſtinant, quadraginta dierum iter terẽdum Prophetis ipſis, vt Dei viſionem obtineant. Non tamen ſi a cruce incipiunt carpere viã, ſi in cruce ſunt, ſi dolentes, & flentes quærunt, nullum eſt mediũ, nullus expu- C gnandus murus, nulla ſuperanda cacumina, & crux eſt, & ſtatim paradiſus. Profectò lacrymarum vis nota erat Abbati Cellenſi, quid lib. de panib. c. 12. ſic lacrymarum ad Deum cõpendia definit. *Lacryma filium Dei ad nos inclinat, & ad verã Trinitatẽ, interueniente ſpiritu, nos eleuat.* Etenim, vt ad Trinitatem aſcendamus, ille ſpiritus, qui antiquitùs ſuper a- D quãs incubabat, vt inde pennata animalia parturiret, nos etiam ex lacrymis pennatos educit. Verũ filius Dei poſt lacrymas nec pennatũ expectat velocitatem; ſed cuiuſcunque moræ impatiens ad nos ipſe inclinari, & deſcendere feſtinat. Fleuiſti, ecce antequam aſcendas, tibi adeſt inclinatus Dei filius, qui his in aquis naui- E gat velociſſimus. Huc retulerim illud a Tertulliano notatum libro de Baptiſmo, vbi inquit. *Nunquam ſine aqua Chriſtus. Prima rudimenta poteſtatis ſua vocatus ad nuptias aqua auſpicatur. Cùm ſermonem facit: ſitientes ad aquam ſuam inuitat ſempiternam. Cum de agape docet, aquæ calicem. Patri oblatum inter opera dilectionis.*

Chryſ.

Cell.

Tert. egregiè ponderans Tertull. lib. de carn. Chriſt. inquit. *Quale ergo erat, ſi docens non tanti facere matrem, aut fratres, quanti Dei Verbum, ipſe Dei Verbum nuntiata matre deſereret? Negauit itaque parentes, quomodo docuit negandos pro Dei opere.* Vt hinc iam diſcas, quo te amore Chriſtus diligat, qui non ſolùm eandem hæreditatem, eandem domum, eandem menſam in cæleſti regno tibi communicat, verùm & propter te, vt tuæ incumbat ſaluti, patrem, & matrem relinquit, à quibus vna animarum ſalus tam diuinum amatorem, & filium ſeparare ſufficit. Et quis pro anima ſua patrem, & matrem non relinquat?

Text. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.

§. XI.

Nulla vilitas deprimit illum, qui obedientiæ virtute extollitur.

NOn te moueat, quòd Ieſus Hieroſolymis relictis, ad paruum, & humile Nazareth ſe recipiat oppidum. Etenim non obſcuratur loco, qui ibi obedientiam colit. Chryſo. Accipite Diu. Chryſ. hom. de Cæco nato nuper edita. *Nec paradiſus, ait, in pretio habendus eſt: niſi Dei mandatum in eo ſeruetur, neque vilia loca ſunt ignominioſa, ſi in eis ſit lex Dei regnantis. Vtrum melius? vtrum potius? Paradiſus an ſterquilinium? Veruntamen Adamo propter tranſgreſſionem paradiſus nil profuit: Iob verò ſterquilinium propter patientiam nil nocuit.* Imò paradiſus ipſe vbi in obedientia fœdatur, non paradiſus: ſed deſertus, & inuius fit locus; ſola obedientia extollit & illuſtrat loca.

A Omnia nobilitat, omnia amplificat, omnia magnificat obedientia, vilitatem non nouit, paruitatem ignorat, neſcit non aſcendere, & extolli. Qui apud Iſai. in Dei obſequium Iſai.6. præcincti ſtabant ſpiritus, ſimul alis afferebantur ſenis: quomodo ergo circa Domini thronum ſtantes pariter, & volare dicuntur? An, quia prompta obedientia neſcit non a- B ſcendere? Planè ait Eucherius: *Quia* Euch. *Deo ſtare idem eſt quod volare, & in ſublime exaltari.* O tu felix, qui Deo ſtas in procinctu eius, vel nutum expectans, nullis loci anguſtijs teneberis, nulla paruitate obſcuraberis, eo ipſo quòd ſtas paratus, efferris pernici, & exaltaris volatu in ampliſſimos, & altiſſimos cælos. Nunquam non in cacumina, in cælorum ſummitatem nititur obedientia: C vt benediceret ſegniori filio Eſau Iſaac aiebat. Gen.27. *In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies.* Gen.27. Acutè notauit Ambr. lib.5. epiſt.20. ad Horontianum illa verba in rore cæli deſuper, Ambr. & fratri ſeruies: quæ ſic expendit. *Pro benedictione igitur huiuſmodi eſt ſeruitus, denique inter bona annume- D ratur, inter collatam terræ vbertatem, & rorem cæli à ſummo.* Non quidem poſſet obedientia inter minora annumerari bona, quàm inter rorem cæli deſuper, ſiue à ſummo. Etenim cæleſtium ſummitas debito iure obtingit obedienti. Cùm paulò ante Iacob benediceretur, ea eius benedictio erat. *Det tibi Deus de rore cæli,* E *eſtò Dominus fratrum tuorum.* Ecce tibi imperium, & dominium, de quibus dicetur, nimirum de rore cæli. Verùm obedientis ſeruitus, & ſubiectio ampliora requirit, non quouis cæli rore ſubſiſtit; ſed rore cæli deſuper, à ſummo, cælorum ſummitatem plectitur, qua ſeſe dilatat, & extollit vir obediens.

Text. Et mater eius conſeruabat omni a verba hęc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

§. XII.

Ex obedientia omnes dedicantur profectus Chriſti Domini, vt pote à qua ſunt omnes profectus humanæ ſalu'is.

POſita obedientia Ieſu Saluatoris parentibus exhibita, rectè adiecit Euangeliſta eiuſdem in ſapientia, ætate, & gratia profectus: & cur
non proficerent opera ſalutis, vbi Saluator oſtendirur obediētiſſimus? In primis proficiebat ſapientia, ſapientia, inquam, de qua Iſaias, *In ſapientia ſua iuſtificauit ipſe iuſtos ſeruos meos multos.* Ad hæc oculatiſ-
Rup. Iſai.34. ſimus Rup. in Iſai. lib. 2. c. 19. *Quæ eſt ſcientia eius, niſi obedientia eius? ergo in ſcientia ſua, id eſt in obedientia ſua iuſtificauit ipſe, inquit Deus Pater,*
ſeruos meos multos. O Saluatoris ſapiētia excellentiſſima, quæ obedientia fœcunda mille pepetit ſalutares fructus, mille dedit homines ſaluti.

Probto Chriſto Domino tribuebat hæreticus, quod ſubijceretur, & obediret, quaſi obediens ſubiectio inæqualitatis cum patre ſtigmata inureret. Quem eleganter repellens
Cyrill. Diu. Cyril. Alex. lib. 5. Dial. de Trinit. filiorum omnium in parentes obedientiæ elucidat pulcritudinem. Non enim naturæ ſeruilis notam incurrit filius, qui pulcrum obediētię munus patri voluntarius offert, non Iſaac alterius inferioris naturæ ab Abrahamo diuerſæ arguitur, quod vſque ad mortem obediret, non fi-

A lius Dei, quod voluntariè obediat, ideo inferior, & natura infimus. *Poſſeſſio naturæ facta quodammodo ad Deum eſt oportere ſubdi. Verutamen non in eo, quod ſubduntur res habent eſſe: ſed exiſtunt, & ſubſiſtunt ſecundum propriam rationem, & quaſi vnicuique præmium dederit natura, voluntariè accipit obedientiam, & fit ea fructus mentis.* Sic ille, vt obedientiæ
B Dominicæ excellētiam exprimeret, quibus pondero illud, & quaſi vnicuiq; præmium dederit natura, voluntariè accipit obedienriam, & fit ea fructus mentis. Etenim obedientia non ſeruilis naturæ nota: ſed ingenuæ naturæ præmium exiſtit, qua mens fęcundata optimos, & ſuauiſſimos parturit & colligit fructus. Sane incarnatæ ſapiētiæ præmium fuit
C voluntariam obedientiam exhibere potuiſſe, qua ſalutis fructus valuit immenſum parturire, *quia in ſcientia ſua; id eſt in obedientia ſua iuſtificauit ſeruos multos.*

Rurſus Ieſus proficiebat ætate, etenim ſuos etiam præſtat ætati obedientia profectus. Ioſue 10. cùm ſol, & luna ad hominis imperium ſtetiſ-
D ſent, pergit textus. *Non fuit antea, & poſtea tam longa dies, obediente Deo voci hominis.* Et cur tempora, & dies non augeret diuina obedientia præſtita homini, quandoquidem homo cum obedit Deo, ſe ſuoſque quaſi æternare ſentit? Iugulandus Iſaac victimam requirebat ex parente, cui ille, *Dominus prouidebit, fili.* Geneſ. 22. Ad hæc Ambroſ. primo de Gen. 22 Ambroſ.
E Abraham cap. 8. *Vocare filium frequenter non timet, ita erat intentionis ſoliditate fundatus, & hoc ſe meliorem patrem putabat, hoc ſibi in perenne manſurum iudicauit filium ſi eum immolaret Deo.* Ecce tibi ex obedientia vſque ad mortem exhibita, filij perennitatem, multipliceſque vitæ annos augurabatur.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò proficiebat Ieſus in exhibendis operibus gratiæ, & ſanè gratiæ apud Deum vnica eſt obedientia, & auctrix, & conſeruatrix. Id
Rup. quod oſtendit Rup. lib. 2. in Gen. c. 30. vbi ſic ait. *Nonne melius fuiſſet nullum dediſſet præceptum, quàm poſitione præcepti facere præuaricationi locum? Ad hæc, inquam, vnde ergo copularetur homo Deo, ſi non ille ſubiugaretur obedientiæ iugo?* Quaſi nullum efficacius aliud poſſit excogitari medium, quo homo Deo per gratiæ opera copularetur, præter obedientiam: hæc vnica conciliatrix, & conſeruatrix gratiæ inuenie-
Deut. 26. batur. Deut. 26. aiebat Moyſes, *& nunc Iſrael quid Dominus Deus tuus* A *poſtulat à te, niſi timere Dominum Deum tuum, & ambulare in omnibus vijs eius?* Quod ſic in rem præſentem expendit aliàs adductus Iren. lib. 4. Iren.
c. 31. *Hæc quidem glorioſum faciebat hominem id quod deerat ei implentia, id eſt amicitiam Dei; Deo autem præſtabat nihil, neque enim indigebat Deus dilectione hominis. Deerat au-* B *tem homini gloria Dei, quàm nullo modo poterat percipere, niſi per obedientiam, quæ eſt erga Deum.* Obedientia ergo præſtat homini, & amicitiam, & gratiam apud Deum, ab hacque nobiliſſima virtute proſiliunt, & proficiunt quæcumque opera gratioſa Deo ab hominibus poſſunt exhiberi.

Digitized by Google

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Hiſtoriam Euangelicam.

LIBER TERTIVS.

De Chriſti Domini apud homines conuerſatione.

A Saluatoris cunabulis, & pueritiæ annis egreſſos nos iam vocat eiuſdem apud homines conuerſatio, ea nimirum, quàm à Baptiſmate Ioannis vſque ad paſſionem ſuæ carnis inſtituit. Vbi in longiores, & iuſtiores tractatus, relictis miraculis, ſermonibus, conuerſionibus à Saluatore peractis, hic ea expendere conabimur, quæ à Diuo Thoma, & alijs Chriſti Domini vitam conſcribentibus exarata ſunt.

CAPVT I.

De Chriſto Domino à Ioanne baptizato.

ANte Chriſtum ſemper præmittitur Ioannes, vt qui viam Chriſtianiſmo præpararet, & præ-
A curreret ipſe ſaliens in vtero, ad Eremum feſtinans, baptiſmum initians; quæ via currenda eſt omnibus Chriſtianis. Huic baptizanti acceſſit inter alios Chriſtus Dominus, ſed longè alia ratione, quàm alij, vt pote qui omni munditie purior, vt omnes à vitijs lauaret, venerat: venien-
B tem ad ſe miratur Ioannes, expauet, prohibere tentat: tandem perſuaſus Dominus ſuum baptizat, vt inde in Chriſtianum baptiſma ſanctificaret aquas.

Text. Tunc venit Ieſus à Galilęa in Iordanem ad
C Iordannem, vt baptizaretur ab eo. *Matth.* 3.

§. I.

Ioannes Chriſtum ſentiens in mundo, impatiens moræ feſtinauit præcurrere, & Chriſto famulari.

SEmper Chriſtus ad Ioannem: ſemper Ioannes in arena conſpicitur

Digitized by Google

citur expectans Chriſtum, hoc illi A
maximè in optatis erat, vt excuſſa
omni mora præcurrat Chriſtũ. Hinc
cùm primum Chriſtum ſentit, exul-
tauit in vtero quaſi vi, calcibuſq. vi-
ſcerum vincula rupturus aduolaret,
Chryſ. vt famularetur Chriſto. Sic D. Chry-
ſoſt. apud Metaphraſtem hos Ioan-
nis ſaltus explicuit. *Non fert Ioannes*
præſente Domino contineri, non fert
naturæ expectare terminos; ſed conten- B
dit rumpere carcerem ventris, & ſtu-
det præſignificare Saluatorem, Acceſ-
ſit, inquit, qui ſoluit vincula, & quid
ego ſedeo vinctus? Venit Verbum vt
omnia conſtituat, & ego adhuc maneo
detentus, exibo. Adeo Præcurſoris mu-
nus implebat, vt nil timeret, niſi non
præcurrere, & currere ad Chriſtum,
vt vel naturæ tarditatem, & moram
accuſaret, & expaueſceret, ne vel C
tantiſper detineretur, & ſerus Chri-
ſto iam in mundo exiſtenti appropin
quaret. Materna exhorreſcebat vi-
ſcera, & rumpere ſatagebat, vt noto
Domino ſine mora ſuum exhiberet
ſeruitium. Non Ioanni abſimilis a-
doleſcens ille, qui patris funera reli-
quit, vt ad Ieſum quã ocyſſimè iret:
Luc. 9. ſic enim à Saluatore apud Lucam c.
9. poſtulabat. *Permitte mihi prius* D
Ambr. *ire & ſepelire patrem meum.* Ad hæc
elegãter & dulcè D. Ambr. ſerm. 79.
Mortuum illum reliquerat, quem vt
reuertens ſepeliret exorat. Non eum
dolor retinuerat, non mors retardaue-
rat, quia feſtinabat ad vitam. Nec
dum morientis clauſerat oculos, nec-
dum rigentia membra condiderat: ſta-
tim, vt comperit aduenisse Dominum
oblitus paternæ pietatis affectum, ma- E
iorem pietatem credit plus Chriſtum
diligere, quam parentem. Ita cum
Tobias iuſtificetur, cum ſepulturæ cau-
ſa prandium reliquerit, hic probatur
cum cauſa Chriſti patris reliquerit
ſepulturam. Ille enim non veretur,
ne interueniente opere terreni pran-
A *dij epulas prætermitteret: hic metuit,*
ne interueniente mora refectionem
panis cæleſtis amittat. Vnde cum con-
templatione Chriſti ſepulturam omni-
bus debeamus, hic amore Chriſti, pa-
tris deſeruit ſepulturam. Timui ali-
quid ſubtrahere Ambroſiano acu-
mini, quo videtis extolli iuuenem,
qui vt comperit aduenisse Domi-
num paternæ pietatis oblitus, ne
B interueniente mora obſequium Chri
ſto exhibendum differret, & patres
in humatos reliquit, vt ipſe viueret
Chriſto. Hoc ſanè agebatur aculeo
Ioan. non adultus; ſed puer, ſed
infans, ſed in vtero adhuc exiſtens,
ibi vt comperit aduentum Chriſti
materna viſcera faſtidit, naturæ-
que iuri derogans vincula ventris
rumpere nititur, quia feſtinabat ad
C Chriſtum, veritus, ne mora interue-
niente occaſionem amittat.

Sed eſto, quod iuxta Chryſoſto- Chryſ.
mi excogitatum Ioannes in vtero ad
Chriſtum properaturus, *contendit*
rumpere carcerem ventris. Cur ſui
oblitus Herodis carcerem poſtea
quietus ſuſtinet? Sanè ventris car-
cere cum præmebatur naturæ in-
dulgebat, & nondum natus erat
D Chriſtus; verum ſub Herodis car-
cere, & affligebatur, & tribulaba-
tur, & detinebatur, quò minus iret
ad iam prædicantem Chriſtum. Cur
ergo impatiens moræ ventris car-
cerem nititur rumpere, & tribula-
tionis patiens Herodis carcerem
tam quietus ſuſtinet? Equidem ſub
Herodis carcere tribulatus non de-
tinebatur, quominus tunc ocyſſimè
E iret ſecuturus Chriſtum. Enimuerò
qui in tribulatione ſunt, etiam cum
mille rudentibus, ſeu catenis ma-
nus pedeſque alligari; & detineri
videntur, perniciſſimo tamen mo-
tu in Deum feruntur. Tribus affi-
xas Domini manus clauis, pedeſ-
que viderat latro, & clamabat

Luc.23. de cruce Luc.23. *Domine memento* A
mei dum veneris in regnum tuum. V-
Bern. bi pulcrè Bern. ſerm. in Ramis Pal-
marum 1. inquit. *Euntem in regnum*
vidit, quò cùm perueniſſet, ſui memo-
rem eſſe rogabat. Videbant alij ſuffi-
xos clauo pedes in ligno; at latro o-
culariſſimus, quando ſuffixos pedes
detineri vidit, ocyſſimũ, & ſine mo-
ra curſum fuit ſpeculatus. Quando
Ioannes catenis præpeditus erat He B.
rodis carcere in nigro, ò quàm cur-
rebat! ò quàm pernici Chriſto adhæ-
reſcebat volatu! Pulcrè Prou.4. di-
citur, *Iuſtorum ſemi a, qua lux ſplen-*
dens. Etenim velociſſimo cæleſtia
lumina motu raptantur, quæ tamen
nobis videntur aut planè ſtare, aut
pedetentim viam, & curſum agere.
Quis non putet ſolem medio in cælo
confixum immotum penè ſtare, aut C
plumbeo paſſu moueri, cuius lux per
feneſtram ingreſſa per plures horas
tenetur cubiculo clauſa? Sed tunc
quum cubiculo clauditur, immenſa
ſimul cælorum ſpatia pertranſire
noſcitur perniciſſimo volatu. Sic
iuſti, ſic Ioannes non vt lux, ſed lu-
cerna ipſe ardens cum in carcere
Herodis videbatur immorari, om-
nis moræ expers verò Soli inhærens D
cæleſtia omnia quàm ocyſſimè per-
luſtrabat, nunquam inquietior, nun-
quam velocior, nunquam magis ſi-
ne mora agebatur. De hac tribula-
Naz. tionis via, Nicobulus apud Nazian.
fatur. *Al era via aſpera, ardua, ari-*
da, anguſta, atque obliqua eſt, omniq.
ex parte præceps, & abrupta eò homi-
nem virtute præſtantem ſubuehens, vt
non ante aſcendēdi finem faciat, quam E
ad ſummum illud, præſtantiſſimumq.
lumen peruenerit. Dum in aſperitati-
bus, & tribulationibus his, nunquam
non volabis, nunquam non aſcendes,
donec iuſtitiæ Soli inhæreas, cui hac
via quam citiſſimè aſtabis.

§. II.

Ioannes Chriſtum Dominum præ-
currens, vt ei viam pararet in
Eremum feſtinauit.

SOlicitus de Præcurſoris officio ea
naſcitur cura Ioannes, vt arduas
Euangelij vias percurrat, & quaſi
Chriſtum in deſerto Euangelium
dedicantem ſenſiſſet, ſic vt præcur-
rat Chriſtum ad Eremum feſtinat.
Id diuino halitu præſagiens Zacha-
rias pater eius ſic recens natum pue-
rum dicitur alloquutus. *Et tu puer*
Propheta Altiſſimi vocaberis. Ad
hæc Orig. hom. 10. in Lucam. *Ideò,* Orig.
ait, *reor Zachariam feſtinaſſe, vt lo-* Luc.1.
queretur ad paruulum, quia ſciebat, eũ
poſt paululum in Eremo moraturum,
nec ſe eius poſſe præſentiam habere.
Vix materno aluo emiſſus erat, &
iam Eremum ſuſpirabat, quem ſcie-
bat honorandum a Domino ſuo,
eoq. in illum ferebatur affectu, vt
fuerat patri feſtinandum, ne eius pri
uaretur colloquio. Præſcius puer
Chriſtiani Eremi veretur, nedum
ipſe in paterna domo agit, medijſq.
domeſticis nutritur, pertranſeat in
ſibilo auræ tenuis Chriſtus. Ideò ad
deſerti petram feſtinat, ex qua in
omnium redemptionem agnus ſpe-
rebatur ab Iſaia.

Rectè D. Chryſ. hom. 1. in Marc.
Ioannis in deſertum fugam com- Chryſ.
mendans, ait. *Qui ſciebat Chriſtum*
venturum, & Chriſtum non quærebat
in templo, ſed in deſerto ſeparauerat ſe
à multitudine. Oculis expectantibus
Chriſtum nihil aliud dignatus eſt a-
ſpicere, niſi Chriſtum. Et quam aliam
pararet viam Domino, niſi illam,
per quam Dominus erat venturus?
Et quomodo non reſpueret creatu-
ras, qui omniũ creatorẽ expectabat
videre? Veniendum Chriſto erat per
tole-

Digitized by Google

tolerantiam, per inuia, & inaquoſa, per abiectionem, per aſperitates, per paupertatem, per omnium voluptatum mundialium exſibilationem. Huc ergo præcurrendum erat illi, qui viam erat Domino paraturus: hac idem eundum eſt illis, qui a via Domini non longè abeſſe cupiunt, qui veniente volunt gaudere cum Chriſto. Plane Chriſtum ſpirabat ille, qui aiebat Exod. 33. *Oſtende mihi faciem tuam*. Sed ecce tibi diuinum reſponſum, *Cum pertranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & videbis poſteriora mea*. Ad hæc Cyril. Hieroſol. Catech. 10. expendens illud, *ponam te in foramine petra*, inquit. *Ecce ponam te in foramine petra, cum enim exiguus ſis, in paruo circumſcriptus eris*. Quaſi non, alioquin tranſeuntem Dominum videre poſſet, niſi mundi magnalia relinqueret, niſi quod magnum eſt, quod ſplendidum eſt, quod blandum, & ſuaue eſt deponens, ſe per deſertum currenti conformauerit petræ Chriſto.

Cyril.

Igitur Ioannes in Eremum feſtinans in foramine petræ omnibus abdicatis amplitudinibus de petra deſerti aduenturum præſtolabatur Chriſtum. Et oculis ſpectantibus Chriſtum nihil aliud dignatus eſt aſpicere; niſi Chriſtum. Puſillus ille homo Zachæus apud Lucam 19. *præcurrens aſcendit arborem Sycomorum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus*. Quid plura? domi Chriſtum excipiens lætans aiebat. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum*. Ad hæc D. Gregor. Nazianzen. orat. in ſanctum Baptiſma. *Zachæum imitare, facultates omnes tuas ingredienti Chriſto in munus offer, vt licèt corporea ætate paruus, animo tamen excelſus Chriſtum egregiè conſpicatus*.

Luc. 19.

A O quàm egregiè conſpicatus fuit Chriſtum, qui aduenienti illi omnes poſtpoſuit mundiales facultates, & in paruitate corporea, ſpiritus attigit ſublimitatem: Zachæo multò felicior Ioannes, ætate corporis puſillus præcurrens aſcendit condenſa arborum, vaſtiſſimam rupium, lignorumque eremum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus. Et Chriſtum non conſpicatus; ſed egre-

B giè conſpicaturus, Chriſtianos omnes labores exantlauit. Sic Nazianz. adductum explicat Nicetas eius ſcholiaſtes. Quemadmodum Zachæus, poſteaquam Chriſtum in domo ſua excepit, dimidiam quidem facultatum ſuarum partem pauperibus erogauit, reliquam autem retinuit, non vt ipſe ea frueretur;

C ſed vt eam quadrupli fœnore reſtitueret, quæ iniuſtis rationibus, ac fraude, & per calumniam collegerat. *Sic tu quoq; magnanimus eſto, hoc eſt, pecuniarum contemptor, ac ſupra res terrenas aſſurge, vt magnus ſecundum ſpiritualem ætatem, quæ in virtutis incremento ſita eſt, appareas, atque Chriſtiana theoremata plenè, & exactè intelligas*. Sic Ioannes in minima corporis ætate pecuniarum

D contemptor, ac ſupra omnes terrenas facultates eleuatus, adeò magnus apparuit, vt nullus illo maior inter natos mulierum, adeò magnus, vt ad egregiè conſpicandum Chriſtum omni Chriſtiana theoremata de voluptatum contemptu & perficeret, & perdoceret. Hinc vel maximè oſtendens, quàm veniret in virtute, & ſpiritu Eliæ. Etenim

E Elias tranſeuntem viſurus Dominum 3. Reg. 19. *operuit vultum ſuum pallio*. Quod expendens Diuus Gregorius homil. 13. in Ezech. ait. *Aurem intendere, & faciem operire, eſt vocem interioris ſubſtantiæ audire per mentem, & tandem ab omni ſpe-* 3. Re. 19. Greg.

cie corporea oculos cordis auertere, ne quid ſibi in illa corporale animus effingat. Solet mens noſtra inſtar rerum corporalium ſub oculis cadentium, res etiam ſubtiliſſimas, & ſpirituales effingere, quod ne ſibi videnti Deum accideret, operit Elias pallio vultum. Et Ioannes alter Elias mundiales omnes deuitans delicias eremum petit Chriſtum conſpicaturus, & oculis ſpectantibus Chriſtum, nil aliud dignatus eſt aſpicere, ne quid ſibi in Chriſto mundiale fingeret.

Matt. 17. O quam ſuperior Ioannis in eremo fides, Principis Apoſtolorum in Thabor fide! Petrus ſplendentem aſpiciens Saluatorem aiebat: *Faciamus hic tria tabernacula: tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* Quod ſic exprobrat Dominus apud Timo. Antioch. hom. de cruc. & transfig. (Timot. Ant.) *Quid ais, Petre? tria tabernacula conſtruere cogis? ſimul me, & Dominum, & ſimilem ſeruis facis?* Quaſi probro duceret Chriſtus Dominus, quod ſibi aliquid attribueretur creatis ſplendoribus ſimile. Meliori conſilio Ioannes in ſpiritu Eliæ oculis ſpectantibus Chriſtum nil aliud dignatus eſt aſpicere, id meritò præcauens, ne quid ſibi in Chriſto Domino fingeret rebus ſpectabilibus ſimile.

§. III.

Ioannes verbo Dei armatus in Eremi difficultates proſiluit.

CVr per vaſtiſſimi deſerti ſolitudinem non extimeſceret? Cur tenella infantis membra aſperrimum amictum non paterent? Cur inter ſyrtes, inhoſpitaleſque cauernas non ſibi à feris, à ſerpentibus, à præcipitijs caueret homo? Facilè D. Lucas reſpondit, dum ait cap. 3. (*Luc.* 3.) *Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.* O quàm ſecurum medijs periculis reddit hominem Verbum Domini! Sonet in te Domini Verbum, & facili negotio ab omni iniuria liber conſeruaberis. Rubus ille à Moyſe conſpectus flammis vndiq; ardentibus cingebatur, & liber vireſcebat medijs flammis, eo ſolùm, quia diuinum verbum eructabat. Audi S. Hieron. de manſionib. ad Fabiolam. manſ. 8. (Hieron.) *Videbimus ardere rubum, & non comburi: inflammari, & Eccleſiam perſecutionibus, & eam, loquente in illa Domino, non perire.* O felix, ſuper quem Domini Verbum fiat in illo, loquente Domino, procul dubio non peribit, imo impauidus, & audacter pericula ipſa ſubibit. Id quod eleganti ſimilitudine demonſtrat Rup. de Vict. verb. Dei lib. 1. (Rup.) cap. 4. *Felix qui taliter meruit guſtare Verbum, illum erudiuit Dominus, & eruditus eſt; docuit eum, & doctus eſt, doctus ad militiam, eruditus ad pugnam. Ille homo per ſimilitudinem equus eſt qui tanto ſeſſore confiſus exultat audacter, & contemnit pauorem, neque gladio cedit, imò in occurſum pergit armatis.* Quid rudi equo timidius? à paſcuis pueruli virge ictu fugabitur, & concludetur in caules. Verùm is poſtquam diſciplinam nactus optimo ſeſſore potitus eſt, vel ſedenus ad ſibilum ſic audet, vt in medios confertiſſimos hoſtes ſeſe non dubitet dare. Ita ille, ſuper quē Verbum Domini inſonuerit, tanto ſeſſore confiſus neſcit timere, contemnit pauorem, in quæuis pericula intrepidus proſilire audet. Quã vim diuini Verbi inſinuat Ioannes, dum de Verbo incarnato ait. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophylacio docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum.* Quæ eleganter pon-

derans

Digitized by Google

Ioan. 8. derãs Orig. in Ioan. tom. 18. inquit. Orig. *Eius enim verba valentiora erant iis, qui eum volebant comprehendere. Et quandiu dicit, nemo eum comprehendit eorum, qui ei inſidiabantur: ſed ſi tacuerit, tum denique tenetur. Itaque dum in eum Pilatus inquirit, eumque flagris cædit, tacet; ſi enim locutus eſſet, in crucem ex infirmitate ſublatus non eſſet, quandoquidem infirmitas non ineſt in eis, in quibus verbum loquitur.* Sic Origen.

§. IV.

Viam Domini paraturus, illam vt mundet, meridianoque æſtu liberet, rigat Baptiſmi aquis Ioannes.

VIam vniuerſæ carnis corruptam nil aliud quàm cineres, & aridorum ſerpentium proferentem latebras, totum non potuit aquarum diluuium expiare, mundare. Poſt diluuium adhuc apparuit via hominum arida, pulueru lenta, latebroſa, ab incurſu, & dæmonio meridiano infeſtata, Chriſtiani baptiſmatis expectabat fontem, quo poſſit lauari, & ablato puluere antiquæ pulcritudinis recipere nobilitatem. Hunc allaturus fontem Deus verbum inſtabat, ſed qua ipſe Deus ingrederetur mundum, accurrit. *Ioannes prædicãs batiſmum pœnitentiæ*, vt lacrymarum fonte rigata te llus arida diuinis poſſit patere iam plantis. Vnde eleganter D. Ambr. conſiderans peccatricem Mariam, pedes Domini lauare lacrymis, ſic ait: *Bona lacryma, in quibus non ſolum redemptio peccatorũ eſt; non ſolum noſtrum poſſunt lauare delictum; ſed etiam Verbi cæleſtis rigare veſtigium, vt greſſus in nobis eius exuberent.* Sanè pulue reæ peccatorum nubes repentium aridorum latebræ maximè impediũt, quo minùs Verbum ad nos ingrediatur: imò illi penitus aditũ intercludunt. Quòd ſi lacrymis vias tuas rigaueris, ò quot in te Dei veſtigia experieris infigi! O quàm crebri illius in nobis greſſus exuberabũt! Hinc diuinus Ioannes Verbo paraturus viam, cucurrit ad baptiſmum pœnitentiæ, quo lacrymarum aquis humani pectoris puluerulentam terram doceret rigari, & antiqui ſerpentis latebras emundari. Vnde pulcrè notat Chryſol. ſerm. 157. de baptiſm. Ioan. *Erat penes Ioannem venia; ſed non ſine pœnitentia, erat remiſſio ſed luctibus comparata.* Etenim luctibus predocebat conſcientias emundari, lacrymis rigabat vias omnes humanas, quibus Dei greſſus exuberarent, puluere excuſſo, impuriſq. ſpiritibus exſibilatis. Etenim immundus ſpiritus, vt ait Nazianz. orat. in S. Bapt. *ambulabat per loca inaquoſa, diuinaque influxione minimè perfuſa, illic commorari geſtit, vagatur, quærens requiem non inuenit; aquis, non ſecus ac legio æquoreis fluctibus ſuffocatur.* Hunc eliminaturus è conuictum hominum præcurſor Chriſti baptizãs homines ab arenti corde lacrymarum fontes educit, quibus excutitur omnis immunditia, & orienti puriſſimo iuſtitiæ Soli aperitur via. Audebo ex profano authore huius rei clariſſimum exemplum propinare. Is eſt Cicero lib. 1. de diuinit. vbi aquilæ de ſerpente victoriam ſic decantat.

Hic Iouis altiſoni ſubito pennata ſatelles
Arboris è trunco, ſerpentis ſaucia morſu
Ipſa feris ſubigit tranſfigens vnguibus anguem,
Quem ſe intorquentem lanians, roſtroque cruentans,
Iam ſatiata animos, iam ſæuos vlta dolores
Abiicit afflantem, & laceratum affligat in vnda.

Seque

Seque obitu à ſolis nitido conuertit ad ortus. A

Suſtinuit aliquando Ioannes ſerpentis morſus; ſed tunc ſolum cùm ſerpens callidus generationis arbore illapſus cunctos mordet infantes. Sed proh Deus immortalis! qualis diuiniſſimus hic ales in ſerpentem excanduit! Ira percitus ardet, & mille ictibus lacerum tandem baptiſmum pœnitentiæ prædicans ſer- B pentem affligit in vndas. Vis videre quam affligatur ſerpens in vnda? Sic ait Abbas Cellenſ. lib. de Panibus, cap. 12. *Sathan tolerabilius ſuſtinet flammam ſuam, quam lacrymam noſtram, acriuſque contriti cordis lacryma, quam flamma infernalis incendij torquetur.* Bene igitur diuinus ales ſerpentem in vnda affligit, & lacrymis docens ſuffocare peccatum, ari- C dam noſtræ mentis emundat terram, rigatque, vt vbi diuini greſſus in nobis appareant, ſeque a lucifugæ Synagogæ occaſu Chriſti Domini veri ſolis nitidos conuertit ad ortus. Vbi enim rigatæ hominum viæ a fœce, ſerpentiſque halitu mundatæ ſunt, nil eſt quod orientem Chriſtum impediat, & retardet.

Cellenſ.

Text. Ioannes autem prohibebat eum dicens; Ego a te habeo baptizari, & tu venis ad me?

§. V.

Regis amicus, & priuatus Regiæ opinioni promouendæ, vt ſtudere debet. E

MErito Ioannes eam ſibi gloriam obtinuit, qua diceretur amicus ſponſi, vt qui regnum amicis, & priuatis, pulcrum vel hoc facto, dedit exemplum: quando vt Ieſu authoritati proſpiceret, eum a baptiſmo a ſe exhibendo prohibebat.

Et quidem maximus erat Ioannis honor, quod ipſe Dominum baptizatet, ſed verus amicus regis non propriæ vtilitati, ſed regiæ famæ proſpiciebat, nec vel ignorantibus male oleret, ſed omnibus maximè probaretur. Vt ſe totum ſuis ſeruaret maximus imperator Ieſus mulierem Chananeam repellebat Matth. 15. nolens dare canibus panem filiorum. Quid tunc filij? Quid tunc veri regis amici Apoſtoli? An gauderent quod ſibi ſolis diuinus fauor reſeruaretur. *Imò rogabant eum dicentes: dimitte eam quia clamat poſt nos.* Sane ſic amabant Dominum, ſic eius bono nomini propagando ſtudebant, vt metuentes ne malè audiret apud gentes, quod durus illis, bonus ſolum ſuis eſſet, illum anxiè præcabantur, vt faueret exteræ feminæ: Sic Paſchaſ. lib. 7. in Matth. *Pro amore pijſſimi magiſtri, ne quaſi cuipiam durus videretur, imò vt miſericors fieret, exorabant.* Hi veri amici Regis ſunt, qui non ſibi, ſed illius bono nomini in omnibus proſpiciunt. Adeo vt vbi opus fuerit nouerint Regem ipſum prohibere ab illis factis, quæ infamiæ notam in- D curſura pertineant. Vnus D. Chryſoſt. in Pſal. 48. boni priuati indolem apprimè depingit, dum veram hominis libertatem oſtendere nititur. Ait enim. *Sit Rex malus, & priuatus bonus, videamus quis ſit Dominus alterius, & vbinam reſplendet dominatus, quis eſt qui imperat, & qui paret alterius imperio. Quomodo ſciemus? Rex rem malam, & ſcelere plenā priuato imperet, cui bonus priuatus non modò nō acquieſcit nec obediet ſed eum etiā qui imperat, conabitur abducere ab inſtituto, licèt mori oporteat.* Pergit Chryſ. iuxta intentum ſuum, at nobis id ſatis eſt, quod de bono priuato docet, nimirum cui ea ſit cura, id ſtudium vt etiam cum diſpen-

Mat. 15.

Pſal.

dio

Digitized by Google

A dio vitæ Regijs malis actionibus obſiſtat. Et væ qui Regi charus eſt, regẽq. a malis actis non prohibet. Quo refert D. Iſidorus Peluſ. præproperã Ionathæ ruinam. Ionathas, inquam, ille qui adeo Dauidi fauerat, qui prælia Domini impertetritus dimicarat, qui multa bona egerat, is primus è tota Saulis familia mortuus occubuit. Sed cur adeo bonus, primus occubuit? Iam loquitur Iſidor. lib. 1. Epiſt. 371. inquiens. *Angorem mihi affert Ionathæ pœna qui patrem Pythoniſſam quærẽtem minimè prohibuerat, ob idque ante eum qui ſcelus admiſerat, is qui prohibere poterat in bello interijt.* Nota eſt hiſtoria 1. Reg. 28. vbi Saul præliaturus aduerſum Philiſtin conſulit Pythoniſſam, a quo qui chariſſimus Regi erat Ionathas, minimè Regem prohibuit, & ideò ante Regem, qui flagitium commiſit, ipſe pœnas luit. Vtiam inde ſcias, curtati ſint Regis priuati, qui ante Regis fatum non decidant a culmine regiæ amicitiæ. Sanè proprijs ſtudẽtes lucris, non curant regiam ſalutem. Vnius in orbe terrarum priuati, qui etiam poſt triũ Regum fatũ, in regia durauit amicitia, nimirum Danielis hæc vox eſt, c. 5. *Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da, ſcripturã autem legam tibi, Rex, & interpretationem eius oſtendã tibi.* Non muneribus, ſed veritati ſtudebat bonus Regis amicus, quo fulcro etiam cadentibus Regibus, ipſe in regali ſplẽdore ſuſtentabatur, cuius rei pulcram ponderationem Theodoretus facit. *Regum ſucceſſiones nihil de eius honore immutarunt; ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit.*

Iſid. Pel.

1. Reg. 28.

Dan. 5.

Theod.

§. VI.

Ioannis mors expenditur, quòd in illa: Chriſtum prævenerit Saluatorem.

OCyſſimus venit Sol iuſtitiæ Chriſtus ad mortis occaſũ; ſed etiam illum in morte Ioannes præuenit, ex quo & maximam gloriam, & dolorem ſummum ipſe Ioannes moribundus excepit. Cur non ſummum excepiſſet dolorem, ſeſe cogẽs in vmbram, & caliginem mortis deſcẽdere, cum Sol iuſtitiæ clariſſimus in mundo pellucebat? Reuoco in memoriam Iſraeliticos illos Dynaſtas, qui neſcio quo furore correpti Nume. 25. de Moabitarum cultu ad idolorum cultum ruerunt. Miſeri idola coluerunt, & ea idola, quorum dolens meminit D. Stephanus Actorum 7. *Suſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan.* Itaque Soli, & ſyderibus flexerunt genua. Quod ſcelus vt puniret verus Deus Moyſi iubet: *Suſpende eos contra Solem in patibulis.* Sed cur contra Solẽ iubentur ſuſpendi Principes Iſraelitæ? Sanè ad eorum multiplicandum cruciatum, qui cum omnium primi Soli, & aſtris adorationem exhibuiſſent, non poterant non vehementer torqueri, cum ſe ad mortalem caliginem deſcendere viderẽt eo tempore, quo Sol clariſſimos in mundo manebat diffundens radios. Proh dolor! illuminantia terras apparent ſydera ab illis in primis adorata, cùm ipſi coguntur mortis tenebras intrare? Hic illos maximè dolor excruciaret, hi nullius criminis reũ excruciaret Ioannem, nimirũ quòd in mortis vmbra ire cogeretur eo tẽpore, quo explicabat lucis ſuæ radios Sol ille diuinus, quem ab vtero matris omnium primus adorauerat. Ioannes fuit, qui gaudio exultans ſub virginea nube latentem fulgentiſſimum iuſtitiæ Solẽ adorauit; ad hoc ipſe natus, *vt omnes crederent per illum,* & is manente in terris Sole, nitidiſſimoſque explicante radios, obſcura morte opprimitur? Sepulcri deſcendit caliginem? O dolorum maximus! O vis, & violentia ſumma!

Nu. 25.

Act. 7.

Digitized by Google

ma! Meritò violentorum primus tulit Ioannes, cùm dicitur; *A diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Rurſus expendo allata verba: *Suſpende eos contra Solem*, ſiue vt Vaticana lectio habet, *oſtenta eos Domino contra Solem*, quaſi diceret, vt ex D.
August. Auguſt. q. 52. videtur poſuiſſe interlinealis, *oſtenta eos palàm, vt ſint in exemplum*. Sic efferentur in cruces, vt eorum mors ſit ob oculos omniū, quam vel metuant nocentes, vel innoxij pro Dei amore ſubeant. Ea fuit mors Ioannis, quem Domino oſtentatum contra Solem, hoc eſt, occiſum in veri Solis præſentia, cùm Sol Chriſtus illuminabat orbem, anxij ſequerentur viri innoxij. Quaſi clamaret cælum, oſtenta Ioannem contra Solem, ita moriatur præcurſor Domini, vt morientes virtutes clareant, & demonſtrentur a iuſtitiæ Sole, vt illum morientem auidè ſequantur omnes; imò ipſe habebat ſequentē Dominum. Id quod optimè notat Naziāz. orat. in ſancta lumina explicans illa verba Ioannis, quibus prohibebat humilis Dominum, di-
Matth. 14 cens: *Ego à te habeo baptizari, & tu*
Naz. *venis ad me?* Ad hæc Nazianz. *Futurum, ait, norat, vt quemadmodum poſt Herodem Pilatus fureret, ita eum quoque prius vita functum Chriſtus ſequeretur.* Ecce vobis de Maria ad ſummam eius commendationem canit Eccleſia, quod nec ſimilem habere viſa eſt, nec habere ſequentem. Sed quæ eſt Ioannis gloria, qui ea occūbit morte, in qua habeat Chriſtū ſequentem. Hanc gloriam ipſe humillimus a ſe repellebat, & obſtupeſcebat dicens: *Tu venis ad me?* tu me ſequeris, qui omnium es viuendi, & moriendi exemplar, & mè morientē ſequeris? Chriſtus ergo habuit pro exemplari motiuo moriendi Ioannem? Abſit; ſed eò ſolùm dicitur ſe-

A cutus Ioannem, quia eius mortē pro ſigno ſuæ mortis præmiſit. Et Ioannes obſtupet ſe & vita, & morte præcurſorem eſſe tanti numinis. Iam non miror, quòd Tertul. inde extol- Tert.
lat gloriam Doctoris gentium, quòd Ioanni in morte aſſimilatus fuerit. Hic enim lib. de præſcript. aduerſus Hæretic. *Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo*
B *profuderunt, vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur*: quaſi nulla pretioſior tanto Apoſtolo ſeruaretur corona, quàm illa, quæ ſimilis morti Ioānis exhiberetur. Etenim poſt crucem Chriſti, quæ honorauit Petrum, immediatè vnus gladius Ioannis re-
C ſtat, qui fulgentiſſimum gentium iubar æternitati dederet.

Text. Reſpondens autem Ieſus dixit ei: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnē iuſtitiam.

§. VII.

D *Qui ad perfectionem vocati ſunt, minutiſſima quoque obſeruent, peragantque.*

QVisquis perfectionis culmini deſtinatus es, cura in minimis etiam inueniri fidelis, qui enim lapis in caput anguli deſtinatur, non ſolum malleo, cęlo ſubijcitur, ſed & alijs minutiſſimis inſtrumentis, quibus cælaturarum pulcritudines acuuntur, & expoliuntur. Hinc Hie-
E remias exaggerat ſuæ perfectionis a Deo exoperatæ laborem, dum Thren. 3.
ait. *Tantùm in me vertit, & conuertit manum ſuam tota die.* Etenim lapidū alij ſunt collocandi cæmentis, alij ædificiorum frontibus & coronis, quorum vt variæ ſunt ſedes, ita quoque diſpar eorum lautitia. Quàm rudes iaciuntur in cœmenta? Vix

opifex

opifex acuminato malleo abrumpit extantia, cùm ad illa ſaxum deuoluitur. At verò frontibus, & coronis qua poliũtur induſtrias? quoties percurrit, antequam nos velit conſtitutos in mole? quoties manum imponit, vertit, & conuertit, operi inſtat? Sæpiùs centoculus ad circinum, & canon explorat, ne vel deſit linea: tuberculos radit, acuit angulos, planiciem læuigat, cœlo poſito, & aſcia, ſumit ſtylum, ſcalprum, vt in minimis operis perfectionem adimpleat. Hoc opus, hic labor erat in perficiendo Hieremia, qui vt cæleſtis ędificij frontibus, & coronis cœlabatur, ſic limatiſſimas opificis manus experitur. *Tantùm*, ait, *in me vertit & conuertit manum ſuam tota die*, nimirum me bis, & ter percurrebat, centoculus cœlo poſito ad circinum & canon explorabat, ne vel minutiſſimum quid deficeret. Hoc ab ædificio Salomonis deſumpto exemplo explicat Hieremiæ verba B. Paſchaſ. Abbas lib. 3. in Threnos in litera Aleph, ſic inquiens: *De templo Salomonis dicitur, cùm ædificaretur, non eſt auditus in eo malleus, nec ſecuris, quia omnia ſic parata ſunt exterius, & compaginata ſuis percuſſionibus, vt ſingula dolata ſuis bene coaptentur iuncturarum locis. Et hoc eſt dicere, vertit manum ſuam omnia liman do, cædendo, ac feriendo, vt poſſint in ſtructura conuenire.* Expende Salomonici opificij curas, & labores, quibus lapides parabantur exteriùs ſuis percuſſionibus, vt ſinguli dolati ſuis benè coaptentur locis. Quibus etiam lapides viui cæleſtis ædificij parandi ſunt, & explorandi ad circinum, & collimandi, & expoliendi, & cædendi in minimis, vt poſſint cæleſtis corollæ in ſtructura apptimè conuenire.

Paſch. 2. Reg. 7.

Hinc facilè conſtat, quàm deceat eos, qui ad perfectionem vocati sũt, omnem adimplere iuſtitiam, hoc eſt, nullam quantumuis minutiſſimam obſeruantiam prætermittere. Etenim, vt frontibus & coronis cæleſtis ædificij effulgeant conſtituti, & ſecuri, & aſciæ, & cœlo, necnon & terebello, & limulæ, & ſtylulo, & ſcalpro, & minutiſſimis alijs, quibus poliantur, debent ſubmitti. Sanè faſtidiebat Marcion tot minutias Moſaicæ obſeruantiæ, vbi minutiſſima quæque lege cauebantur, tot immundæ eſcæ, tot lotiones manuũ, tot detexendis veſtibus obſeruationes, de duobus in tritura cibandis. Quid plura? Leuiticum conſule, & inuenies a Leuitis cauenda, & obſeruanda millia minutiarum. Cauetur lege locus cinerum holocauſtorum; materies forcipum, quibus lucernæ emungebantur, & alia eiuſmodi. O ſanctiſſima religio (irridebat ſic Marcion) de cineribus! de emunctorijs! de ablutione manuũ! de ore boum in tritura aptando! Hę obſeruantiolæ decent Sacerdotes ſanctos. Hæ pertinere poſſunt ad hominum perfectionem & ad ſanctitatem? Et quidem pertinent maximè; oportet enim eos qui æterni ædificij coronis aptantur, non ſolùm ſecuri, & aſcia cœdi, hoc eſt grauioribus præceptis obſtringi; ſed etiam leuiſſimis, & minutiſſimis inſtrumentis cœlari, lęuigari, expoliri. Sic Marcionis ora cõtudit Tertul. lib. 2. *Illam*, aiens, *legem non duritiis authoris promulgauit, ſed ratio ſumma benignitatis populi potius duritiem edomantis, & rudem obſequio fidem operoſis officijs dedolantis*. Expende illud, rudem fidem operoſis officijs dedolantis. Enim verò vbi rudis lapis dedolandus eſt, expoliendus eſt, pulcriſque flexuris cœlandus, qualis in ædificijs frontibus conſtitutus appareat, minutiſſimorum indiget inſtrumentorum, quibus tuber-

Tert.

tuberculi radantur, anguli acuantur, A planicies læuigentur.

§. VIII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt minutiſſimas obſeruantias ſine periculo, & metu non prætermittunt.

ADeò docet perfectos viros omnem iuſtitiam adimplere, vt B quauis obſeruantia relicta, ſuæ ſaluti debeant vehementer timere. Is erat Mat. 19. metus Apoſtolicus Matth. 19. quando totus pauidus Petrus aiebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* Audierat Petrus Dominum dicentem adoleſcenti; *Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & ſequere me.* C Et ſtatim omnium Apoſtolorum animos ſubijt timor, quòd etſi illi omnia reliquerint, ſecutique fuerint Dominum, tamen nihil vendiderant, nil pauperibus erogauerant, & hinc de ſua ſalute pauidi ſolicitè quærunt. Quid ergo erit nobis? hoc eſt actumne erit de nobis, qui nō omnia perfectionis impleuimus? Euth. Sic Euthymius ait. *Timuit Petrus ſibi, & condiſcipulis, quaſi ipſi minus* D *feciſſent, quia non vendiderant quæ habebant, nec dederant pauperibus, ideo etiam ait: ecce nos non vendidimus, nec pauperibus dedimus, ſed ſimpliciter omnia reliquimus, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* actumne de nobis erit? peribimus?

Et ſanè multum timere debēt, qui vocati ſunt, vt ſtrenuè ſequantur E Chriſtum, ſi quid obſequij, & ſpiritualis lucri prætermittant, ſi omnia perfectiſſimæ obſeruantiæ decora non adimpleant. Id quod pulcrè meditatur D. Hieron. ad Fabiolā tom. 3. in adoleſcente illo, qui apud Ioannem poſt comprehenſum a Iudæis Chriſtum ibat ſindone opertus ſuper nudo. (Hieron. Ioan.) *Sindone*, ait, *opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur; incurriſſet laqueos, niſi expeditus & nudus perſequentium impetum declinaſſet.* Nihil ſibi reſeruarat præter ſindonem, qua ſuper nudo opertus ſequebatur Dominum, & quia vna ſindone reſeruata non omnia reliquerat, ſub tantæ perfectionis via cœpit periclitari; imò inimicorum laqueos incurriſſet; ſi omninò nudus manens ſindonem à ſe non ablegaret. O quàm periculosè viuunt, qui ſimilem viam perfectionis terunt, non tamen penitus ſeſe nudant, reſeruata vel ſindone ad ſepulturam, relictis alijs quamtumuis minutiſſimis obſeruantijs. Sed vide quia è fonte manarit electiſſimi Saulis perditio, de qua eleganter D. Gregor. Nazianz. orat. 7. Naz. *Quid de Saule exiſtimamus? Quoniam autem ſe totū ſpiritui vtendum non præbuit, nec purè, ac integrè, vt oraculum ferebat, in alium virum mutatus eſt; ſed priſtini improbitatis fomitis, prauique ſeminis non nihil ſupererat. Quid omnes illius calamitates tragica oratione cōmemorare neceſſum eſt?* Itaque quia non ſe totum vtendum ſpiritui credidit, quia integrè in alium virum non mutatus eſt, quia non nihil praui ſeminis ſupererat, miſerè periit, Væ nobis, qui perfectioni incumbimus; ſed minimè nos totos vtendos tradimus ſpiritui, nec integrè mutamur, multa quotidie prætermittentes, quæ ad perfectionem conducūt. Hinc Paulus Thaſſalonicenſes viros monet in cap. 5. *Ipſe Deus pacis ſanctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Dum enim integras perfectionis menſuras non adimpleuerimus, malè in aduentu Domini audiemus.

Bonum

§. IX.

Bonum exemplum à Prælato, ſeu Principe exhibitum, & ſanctiſſimum, & efficaciſſimum.

DEcet quidem Prælatos & Principes adimplere omnem iuſtitiam, quàm tunc ſolum verè adimplebunt, cùm verba nouerint operibus verificare. Sic in præſenti Chromatius fatur. *Non ergo ſui cauſa baptiZari Dominus venit, ſed cauſa noſtri, vt impleret omnem iuſtitiam. Iuſtum eſt enim, vt quod quis docet alterū facere, prior incipiat, oſtendens hoc eſſe omnem iuſtitiam.* Quàm longiſſimè a iuſtitia aberrat Princeps, qui vitæ ſuę operibus, leges minimè fulcit, qui à ſe non incipit oſtendere leges, & præcepta cuſtodiri. Quiſquis is eſt, metuat ne gladio perimatur diuinæ iuſtitię. Moyſes Princeps Iſraelitici populi deſignatus in Madiam apud ſocerum agebat, & vt erat inter Gentiles, circuncisionis ritus circa filios ſuos minimè obſeruabat. Pergit ergo Moyſes ad Madiam adminiſtrationem principatus Iſraelitici ſubiturus: & ecce tibi Angelus gladio ſtricto, media apparet via Principem mactaturus, qui leges patrias a domo ſua non oſtendit cuſtodias. Auguſt. Ita Auguſt. ex vet. teſt. quæſt. 16. inquit. *Pergebat itaque ad filios Iſrael miſſus à Deo Abrahæ, & ſignum iuſtitiæ non ferebat, in quo gloriari ſciebat Iudæos. In Madiam enim habitans filios ſuos non circumcidit. Idcirco ſic infectum Angelum in ſe vidit Moyſes, & paratū ad vindictā.* Ea eſt in Prælato, & Principe iuſtitia, qua exhibendo exemplo in legū obſeruantia ſtudeant, & ſanè ſi exemplo doceant, effreniſſimos ſubditorum mores facili negotio trahent in bonam frugem. Quis in deuorando effrenior, quàm flamma ignea? Et A hæc vbi gubernatorem nacta eſt ieiunantem, ſtatim ipſa nouit permanere ieiunia. Ecce vobis Elias rapitur curru igneo, igneatum flammarum fit moderator, & auriga, & flamma vorax habens in ſe pabulum, nempè Eliam, ieiuna eſt, nec vel modicum nocere ſciuit. Cur flamma præſente pabulo ieiunas? Vnde tibi ieiunium impreſſum eſt? Equidem ex B eo quod facta currus dedit habenas Eliæ, & aurigam ieiunatorem vidit. Huc ſpectat D. Ambroſ. lib. de Elia cap. 2. dicens. Ambr. *Quis humana virtute equos igneos, currus igneos potuiſſet aſcendere, regere currus aereos, niſi qui naturā humani corporis, incorruptibilis ieiunÿ virtute mutaſſet?* Non equidem vorantia flammarum ora fugiſſet gubernator, & rector currus C ignei, niſi ipſe ieiunio viueret. At vbi ieiunator habenas currus ignis accepit, nota flammarum voracitas euanuit, & ſciuit ignis manere ieiunus. Vt hinc pateat quanta Principes, & Prælati iuſtitia teneantur, ſubditis exhibendo exemplo proſpicere; præcipuè cùm de illorum exēplo ſubditorum facta honeſtatem accipiant. Matth. 12. Diſcipulos ſuos D vt defendat Dominus a calumniantibus, quòd ſpicas Sabbatho vellerent, Dauidis meminit, quando lege vetitos panes propoſitionis abſumpſit, & Sacerdotis, qui eos tribuit. Cur id? Eleganter Auguſt. quæſt. 8. in Matth. dicit. Auguſt. *Notandum de eo, quod illicitè factum videretur Iudæis, quòd Diſcipuli Sabbatho ſpicas euulſiſſent, vnum exemplum datū Regiæ po-* E *teſtatis de Dauid, alterum Sacerdotalis de his, qui per miniſterium templi Sabbatha violant, vt multò minùs ad ipſum euulſarum Sabbatho ſpicarum crimen pertineat.* Vbi enim regium, & ſacerdotale exemplum præit, id ſibi ſanctum, & iuſtum reputant ſubditi.

Decet

§. X.

Decet ſapientiſſimos quoſque piorum hominum pijs viuendi regulis ſubſcribere.

ODi ſuperciliosos homines, qui dum ſibi ſapientes videntur, traditiones piorum hominum, & deuotionis acquirendæ obſeruatiunculas & regulas faſtidiunt. Ego ſapientiorem illum iudicarim, qui pijs moribus, & regulis, a pijs hominibus traditis prorſus ſubſcribit. Quæ enim minoris momenti obſeruantia, quàm a Ioanne Baptiſmus inſtitutus? Et tamen Dei filius ad illum venit, prædicans decere ſe implere omnem iuſtitiam, hoc eſt, nullampiam obſeruantiam a pio viro traditam reſpuere. Quis obſeruantias Iudæorum circa funera numeret; ibi inſtituta erat cadaueris vnctio pretioſa, & aliæ plurimæ obſeruatiunculæ. Et tamen vbi ad Chriſti Domini ſepulturam ventum eſt, dicitur
Ioan. 19. Ioan. 19. quod ſepelierunt eum: *Sicut eſt mos Iudæis ſepelire.* Quod expendens Pet. Damian. epiſt. 16. inquit. *Cum ergo is, qui eſt ſumma ſapientia, per quam cuncta ſunt condita, in his etiam rebus, quæ nullius penè videntur eſſe momenti, traditionem hominum ſeruare non reſpuit: quanta præſumptionis eſt, ſi diſciplinæ quis regulam frangat, quam à ſanctis Patribus traditam non ignorat?* Chriſtianiſſimum equidem eſt, cuiuſcumque momenti pias obſeruatiunculas piè a ſanctis viris traditas adamare, & cuſtodire. D. Pacianus reprehenſus ab hæretico, quod Virgilianis verſibus vſus fuerit, in primis pro ſe oſtendit D. Paulum, qui in Actis, profanis Poetis vtitur, & tunc ſic inquit epiſt. 2. ad Simproſ. *Sic peccamus exemplo, nec Rhetores ſumus, ſed quamcumque vocem copiam Dei credimus.* Hæc ſit Chriſtianorum mens, quæ non ſuperciliosam ſapientiam, ſed humilem pietatem colat, & quamcumque vocem pietati ſeruientem, copiam Dei putet, & ſibi procuret arripere.

Tex. Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cęli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſupra ſe: Et ecce vox de cęlo dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.

§. XI.

Qui ab aquis Baptiſmi aſcendimus reptilium exeuntes naturam, diuinorum alitum mentem ebibamus.

ECce vbi primùm voce Patris Filius Dei Chriſtus declaratur, mirum vbi ab aquis aſcendens, alitem ſpiritum ſupra ſeſe ipſe declarat. Hæc prorſus omnium renatorum ex aqua conditio poſtulatur, ſi diuino Patri cupiunt renaſci; quod reptilis naturæ mores, quibus humi repiant, exuêtes, alites facti cæleſtia ſolùm tranent ſpatia. Id quod animaduertit D. Anaſtaſius Sinait. li. 7. Sina.
Hexaemer. in eo, quod Deus ab aquis in primordio fecit oriri aues, quaſi innuens volatilem ſpiritum eorum, qui baptizantur in aquis: & in confirmationem ſic loquitur. *Volucris deſiderabat fieri, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, quæ deſcendit in Iordanem, & volabo, & requieſcam in illa requie cæleſtium velu-*

volucrum ſex alas habentium? Hęc ſit vnica renatorum omnium cura, vt à baptiſmi aquis volucres renaſcantur, volucriſque ſpiritus mores ebibant, quibus inter cæleſtes alites queant reuolare. Quò ſpectauit D. Paulus ad Coloſſ.2. vbi de renouatione baptizatorum agẽs hæc fatur. *In quo circumciſi eſtis circumciſione non manu facta, in ſpoliatione corporis carnis, in circumciſione Chriſti cõſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per ſidem.* Expende illud, conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis, nimirum qui baptizantur, ita æmulari Chriſtum Dominũ debẽt, vt ſicut ille depoſito priùs terreno corpore in ſepulchro, ſtatim ſurrexit cæleſtis, ſpiritualis, & immortalis; ſic ipſi in baptiſmi aquis ſepulchrum agnoſcant, vbi depoſito deifico cadauere, deponant & ipſi quicquid terrenum, & reptile habeant, fiantq. noui alites per cæleſtes regiones volitantes. Sed proh dolor! quam aliter fieri dolet Diuus Athanaſ. orat. in Paraſceue his verbis. *Occiſa eſt hoſtia propter te; & tu deſeris illam ipſam immolatam aſpiciens, vbi cadauer,* inquit, *ibi & aquilæ; ſed vt canes accedimus: tanta noſtra eſt impudentia!* Compone illud Paulianum, *conſepulti ei in baptiſmo,* cum hoc Athanaſij., *vbi cadauer, ibi & aquila.* Etenim eo ipſo quod deifico cadaueri per baptiſmum conſepelimur deponentes terrena, alites facti cæleſtia debebamus ſcandere. At nos miſeri quãdo vt aquilæ aſcenderemus, aſcendimus vt canes.

Ad Col.2.

Athan.

Nec oſcitanter, ſed pulcra ſimilitudine renatorum impudẽtiam comparat canibus, quandoquidem hi rabie perciti, cum in aquis medelam furoris habeant, horrent aquas, ab illarumq. vel odore vehementer diffugiunt, vt meminit D. Greg. Niſſen. tract.2. in Pſalm. cap.13. *Sic impudentes baptizati, neſcio quibus agitati furijs ſalutem à baptiſmi aquis ſcaturientem perdunt, exeuntunt facti rabidi canes, quando Chriſti cadaueri cõſepulti aquilinas induentes alas poterant ad celeſtium ſpirituum volucres reuolare?* Quid plura? Nocentiſſimus latro deifico aſtans cadaueri ſcaturientis à latere baptiſmi ſignificationem excepit, & ſtatim reptilium mores depellens, eas ſumpſit alas, quibus ad cæleſtes alites euolauit. Sic Anaſtaſius Sinait. vbi ſuprà. *Ad has volucres euolauit ex viuifica aqua, quæ fluxit ex latere Domini, prima omnium volucris ſanctus latro cum Rege volucrum Chriſto magna aquila per aerem volans in paradiſum.* Vt hinc renati diſcamus non ad reptilium, ſed ad volucrum mores nos conformare, non per terrena, ſed per cæleſtia inceſſanter volantes.

Greg. Niſſen. A B C **Sinait.**

§. XII.

Chriſtus Dominus nulii creaturæ vim facit; ſed ſeſe omnibus communicat, vltro ſibi apertisianuis. D

AScendenti de aqua Saluatori, *Ecce,* ait textus, *aperti ſunt cæli.* Etenim non eget Dominus ſecuri, aut bippeni ad confringendas creaturarum valuas, vt ingrediatur. Omnia illi patent, & ſtatim aperiuntur ſpontanea. Id in præſenti meditatus eſt Nazianz. orat. in ſancta lumina ſic fatus. *Aſcendit Ieſus de aqua ſecũ quodammodo merſum educens, & eleuans mundum, & videt non diuidi cælum; ſed aperiri, quod ſibi, ac nobis poſt ſe aliquando Adam ille concluſerat.* Expende non diuidi cælum, ſed aperiri: etenim ſic Adamus cælum concluſit, ſic valuas eius obfirmauit, vt penitus videretur inacceſſibile, niſi prius ferro ſcinderentur ianuæ; ve-

Nazian. E

rum aſcendenti de aqua Saluatori A non opus eſt ferro, vt cæleſtes diuidat, & confringat ianuas, ipſæ ſeſe ſpontaneæ, & gratioſæ aperiunt, & propalant. Et quæ creatura non ſe apetit Saluatori? accipite Ioannem Xiphilinum Antiſtitem Conſtantinop. orat. de cruce hæc verba dantem. *Diabolus, quia nihil veri habet, oſtia eorum, à quibus non recipitur, ſecuri, & ferro perfringit. At Salua-* B *tor adeo mitis eſt, vt doceat, ſi quis vult venire poſt me, ad vnumquemq; venit, nec cogit; ſed potius pulſat, ac dicit, aperi mihi ſoror mea.* Non ferro, non ſecuri, non ariete vtitur, aperienda ſibi ſpontaneè omnia expectans creata, quæ vt Dominus omnium peruadat, luſtret. Hinc D. Athanaſ. orat. de Incarnat. Verbi ponderat illud in Chriſti Domini perſo- C na à Dauide decantatum. Attollite portas, Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales. *Planè*, ait Athanaſ. *nihil ille qui hæc verba vſurpat opus habuit reſeratione portarum (quippe omnium Dominus) neq; quicquam erat clauſum creatori ex rebus creatis; ſed nos eramus, quibus ea reſeratio neceſſaria fuit.* Enim verò Chriſto Domino omnia aperta ſunt; D omnia patent creata.

Xiphil.

Athan.

CAPVT II.

De Chriſto Domino in Eremo à Satana tentato.

A Iordanis alueo vicinum de- E ſertum, quod Ioannes incoluerat, ingreditur Ieſus, vt Principem dæmoniorũ ad ſingulare certamen prouocaret. Et quidem prouocauit poſt ieiuniorum quadragenam oſtenſa fame, lapidibus inſtat tentator, quibus in panes mutatis famelicum Dominum quatiat. Petra autem erat Chriſtus, & quid petra lapidibus petita; niſi ignem eructaret, qui abſumeret aduerſarium? Bis, & ter inſtauratur certamen: tandem hoſte fugato, Imperatori Maximo Ieſu cæleſtes militiæ Pæana canunt, dulceſque cibos incipiunt miniſtrare.

Matth. 4.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo.

§. I.

Tunc ſecurior quis hoſtem aggreditur, quando omnem creati auxilij ſpem à ſe depellit.

QVa hoſtiles euadat ſecurus ictus ſolitudine ſeſe armat Chriſtus Dominus: creaturarum auxilia defugit, ne in conflictu quod timeat, habeat. Sanè veteranus ille Iob, ſolus in ſterquilinio mille confecit certamina: hoſtem contempſit acrem. Tunc hic ſolum pertimeſcens, omnes eius conuocat amicos & charos, vt ſolum comitentur in certamine. Quid agis Satana? hoſtis es, & amicos Iobi conuocas? Si ipſi veniant, amicum ſuum iuuabũt? Te amicorum turba munitus facili negotio Iobus ſuperabit. O quam vafer, quam aſtutus diabolus, Iobi amicos auxiliatores conuocat, ſciens nihil magis detrimentoſum eſſe hominibus, quàm auxilium creatum & iuuamen! Tunc infirmiorem iuſtum putabat Diabolus: tunc iuſtus ſe in hoſtis manus datum lacrymatur. Ita D. Ambroſ. lib. de interpellat. c. 2. *Cum Iob videret amicos ſuos, aduertit à Domino datam in ſe aduerſario tentandi ſui poteſtatem.* Cum bonis omnibus nudatus, filijs orbus, pelle

Iob. 2.

Ambr.

A pelle exutus, in ſterquilinio ſolus agitur, hoſtilia contemnebat conamina. Cùm autem ſe non ſolum; ſed amicis cinctum cognouit, certamen cum hoſte expauit, & in ſe aduerſario a Deo datam poteſtatem totus pauidus præſagijt. Euertit ſanè homines à creaturis auxilium expectatum. 1. Reg 4 De Iſraelitico exercitu 1. Reg. 4 dicitur. B *Egreſſus eſt Iſrael obuiam Philiſthijm in prælium, & caſtram etatus eſt iuxta lapidem adiutorij.* O quam infauſto omine ineunt certamen! Greg. Sic D. Gregor. *Quia alium Chriſtum expectare non deſinunt, iuxta adiutorij lapidem caſtra ponunt.* Non Deum Chriſtum, ſed purum hominem: cumque Imperatorem Maximum expectant, dumque ſub hoc C auxilio creaturæ caſtrametantur, miſerè intereunt. Sic enim ait. *Inito autem certamine terga vertit Iſrael, & caſa ſunt in illo certamine paſſim per agros quatuor millia virorum.* Sic pereunt qui auxilium creaturarum auſpicantur, ne miremur, quòd Iob amicis auxiliatoribus cinctus timeat certamen, quod ſolus in ſterquilinio pro nihilo æſtimaret; eò ſecurior, quò magis omni auxiliatore D erat viduatus. Id quod pulcrè adeò oſtendit Abrahamus, qui cum à Deo vehementer tentaretur iugulaturus filium, qui impedire poſſent dimiſit famulos, & ſolus cum ſolo exemit gladium. Quo in actu depingitur Zeno. à D. Zenone ſerm. 2. his verbis. *Intrepidus ad miniſterium immolationis armatur, rimatur ad iſtum vulneris ſecurus animus; ſed ſecurior manus.* E Et cur ſecurior manus? Sanè Abraham cum famulos omnes abiecit, ſoluſque in tentatione manens vni Deo credens ſecurus erat de victoria, ſecurus de filij vita; verùm eò eius ſecurior manus, quo enſem ipſa portabat iugulaturum omnes ſpes humanas. Etenim vbi maior

A repugnantia adiutorij creati expectandi, ibi maior ſecuritas elucet, in Abrahami pectore omnis ſpes creati auxilij euanuerat, ſicque eius ſecurus erat animus de promiſſa poſteritate: at in manu erat ipſe gladius, qui ſpem ipſam patris, nempe Iſaac, iugularet, e viuis tolleret, ideò ſecurior manus ſecurius, & B certius felicitatem promittebat Abrahamo. Vide quàm ſecurè Chriſtianorum in tẽtatione victorias Dominus paret, vbi docet, omni creato depoſito fauore in deſerto, & ſolitudine cũ hoſte nocentiſſimo pugnandum. Vt enim ait Abbas Alois. Alois. *Niſi dixerit homo in corde ſuo: Ego ſolus, & Deus ſummus in mundo, requiem non habebit.* Sic ſeſe homo de- C bet armare aduerſus hoſtes, vt imprimis creatum omnes adiutorium excludat; & ſolus, & nudus cum nudiori ſerpente confligat. O vtinam primus homo huius ſolitudinis arma ſumpſiſſet! De quo rectè Am- Ambroſ. broſ. epiſt. 41. ad Sabinum. *Solus erat Adam, & non eſt præuaricatus.* Sed cum primum adiutricem accepit, ſtatim miſerè & ſe, & omnes poſte- D ros occidit. Sic libr. de Parad. cap. 4. *Quia adiutorium vxoris habiturum ſe eſſe credebat, lapſus eſt propter vxorem.* Igitur abeſte hinc omnia creata auxilia, ab omnibus deſertus, in deſerto cum hoſte confligo, vt victoriam ſecurus obtineam.

§. II.

Qui in ſolitudine priùs ſe exercet E *certando cum hoſte, poſtea mediâ in arena palam triumphat de inimicis.*

SOlus in deſertum abijt Ieſus luctaturus cum hoſte. Quid ſibi vult, ò bone Ieſu, hæc lucta ſolitaria? Si luctas quæris; ſi pugnas appetis,

A ecce Hieroſolymis te mille prælia expectant, Phariſæorum rabidæ phalanges te appetunt, iam flagra perſonant in Prætorio Pilati, ſtrident lora, perſtrepunt Romanorum buccinæ, poteſtates acuuntur tenebrarum apud Annam, & Caipham. Cur ſolitudines meditaris, vt pugnes, quandoquidem tam acriter eſt tibi in omnium conſpectu pugnandum? Equidem quia Hieroſolymis B manus cum hoſtibus conflicturus erat, prius ſolus ſolitudinem meditatur, exercendus in lucta, & in certamine. Mater illa Samuelis in templo à Sacerdote contempta forti, & inſuperabili animo tulit contume-
1. Reg. 1. liam tantam 1. Reg. 1. Et vnde femina publicè laceſſita ſe cohibere valuit? Vnde ſexus adeò fragilis tan inſignem victoriam reportauit? Id C
Chryſ. attigit vnus D. Chryſ. ſic fatus. *Domi Annam exprobrat æmula; venit in templum; & Sacerdos eam contumelia afficit, effugerat domeſticam tempeſtatem: venit in portum, & rurſus inuenit vndas. Verè in patientia exercitata, domi præparata, ad perferenda maledicta, æmulaque conuitijs exercitata, & in templum multam præſtitit humanitatem viriliter, ac magno ani-* D *mo ſcommata ferens.* Itaque in domi ſolitudine iniurijs, & conuitijs exercitabatur, quò media in ciuitate, ſumma in templi frequentia conuitiatores fortiter, & viriliter de-
1. Reg 17 triumphabat. Riſit Saul 1. Reg. 17. cum vidit puerum Dauid inermem aduerſus Goliath proſilientem in ſcamma: & ait; *Non vales reſiſtere Philiſtæo huic, quia puer es, & hic vir* E *bellator ab adoleſcentia ſua.* Cui Dauid vnico argumento, & ſuam fortitudinem, & obtinendæ victoriæ certitudinem perſuadet hæc dicens. *Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebant leo, & vrſus, & tollebant arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam, & illi inſurgiebant aduerſus me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.* Etenim qui talibus victorijs in ſolitudine armatur, neſciet in palæſtra acies pertimeſcere armatas. Qui ſolus leonem vrſumque inuadit, ferarumque conflictus minimè expauet in agro, inſuperabilis deſcendet in arenam aduerſus tenebrarum poteſtates. O quam ſecurus in mundi palæſtram ibis luctaturus cum carne, & palam triumphaturus de hoſtibus, ſi in deſerto, in ſolitudine, in ſecreto priùs cum vitijs conſeruiſti manus! Pulcrè
Oſeas cap. 12. de Iacob, *In vtero ſup-* Oſea 12.
plantauit fratrem, & in fortitudine directus eſt cum Angelo, & inualuit aduerſus Angelorum. Non primum in arena ſeſe ad pugnandum parauit: nullus in palæſtra excepit conflictus imparatus, iam prius medijs vteri tenebris pugnas, certamina, conflictus cum fratre fuerat meditatus; ſic inuincibilis in arena cum Angelis conſeruit manus.

Inſuper, cùm ipſe Iacob fratris manum armatam expaueſceret, an-
tequam illi approximaret Geneſ. 32. Gen. 32.
præmiſſis omnibus, *Manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo.* Quæ hæc
lucta Iacobi? Eleganter Clemens Clem.
Alexand. 1. Pædag. cap. 17. eam de- Alex.
clarat, *Remanſit, ait, Iacob ſolus, & luctabatur cum eo homo, nempè pædagogus vſque ad matutinum: hic erat homo, qui agebat, & ferebat, qui vna exercebatur, & exercitatorem Iacob aduerſus malignum iniungebat.* Sanè pædagogus ſolitariè pupillum docet, vt in publico vincat certamine. Sic quos Deus amat priùs vt pædagogus in ſecreto exercet, & quicumque vincere cupis in ſtadio, priùs in ſolitudine ſis tibi pædagogus, docens te ipſum vincere certamina.

Tex.

Digitized by Google

Text. Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt.

§. III.

In pguna, & certamine cum vitijs multum diuque hærendum, & incumbendum.

HAud bene dicebat ille Horatij mercator, nimirum.
Militia eſt potior, concurritur, hora Momento, aut cita mors venit, aut victoria læta.

Sic qui militiæ ſpiritualis tyrocinijs fatigantur, exiſtimarant, ſic innumeri horę vigilias faſtidientes vellent vt mundo renuntiantes, Chriſtoq. duci nomen dantes quam primũ bellis, confectis arma ponerent, & triumphantium penetralia ſubirent. Verum non horę momento victoria venit læta, ſed poſt longos exantlatos labores, poſt crebras vigilitas, poſt fames mille. Sanè Iſraeliticus exercitus vnius noctis ſpatio Ægyptiorum excuſſit iugum, ſeq. in deſertum dedit: at in deſerto quot dies, quot annos conſumit? Id ad humanos mores trahit Ricardus de S. Victore de exterminatione mali tract. 1. c. 12. *Proculdubio non eſt eiuſdem facultatis, & facilitatis Ægypto exire, & Eremum pertranſire, mundũ relinquere, & ſeipſum vincere. Illud vnius diei opus eſt, hoc vix poſt multa tempora explemus. Durum, difficile, grande ſeipſum bene inſpicere, & plenè deſpicere, perfectè probare, & penitus improbare, Hic labor, hic gemitus.* Hoc legiſſe cuperem quicumq. ſuffocata pœnitentiæ aquis Ægypto, eremi tentationes, & bella cum Chriſto ingreditur. Sanè ſuffocare peccata vnius diei, imò vnius horę opus eſt: at ſt eremum pertranſire, hoc eſt, triumphantium requiem acquirere, hic labor, hic gemitus, hic mille fames, hic prælia mille. Sodomis egreſſus Loth longam confecerat viã laborioſo itineri pedes inſudauerat, & poſt hæc paruam ciuitatem attingens, ait textus Gen. 19. *Sol egreſſus eſt ſuper terram: & Loth ingreſſus eſt Segor.* Id quod eleganter notans Hieron. epiſt. 46. ad Ruſticum inquit. *Neque enim Gomorrha, & erroris habitator ſtatim ad meridiem poterat peruenire, in qua Abraham amicus Domini cum Angelis ſuſcepit Deum, & Ioſeph fratres paſcit, in Ægypto, ſponſuſq. audit à ſponſa, vbi cubas? vbi paſcis in meridie?* O quam falluntur, qui cum ſe à peccatis facilè expediri videant primo volatu inter Angelicos ſpiritus euolare præſumunt, a Deoq. cæleſti pabulo ſuſtentari. Non enim à tenebris noctis ad meridianam lucem peruenitur, niſi longiſſimis auroris ſuperatis crepuſculis; antequam celeſti menſæ recumbas, diu tibi in Eremi via morandum, multorum dierum ſuſtinendæ ſunt fames, mille ineunda, & vincenda certamina. Etenim dux noſter Chriſtus Dominus non horæ momento; ſed multis diebus ieiunus, & vigilans laboribus, & tentationibus in Eremo patuit, antequam Angelorum exciperet comitatem. In quo maximè ſe filium Dauidis declarauit, qui ad Regni clauum repentè vocatus, antequam clauum Regni teneret mille pertulit configi tribulationum clauis, in deſertis cauernis exulans, ſpeluncis latitans, ſiti, fameque afflictus crebro appetitus certamine. Vnde ſcripturus Matthæus ærumnas, labores, tentationes, ieiunia Chriſti Domini pulcrè exorditur, *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid,* vt innueret, quam

Ricard. Vict. — Gen. 19. — Hieron. — Matt. 1.

Chriſtus Dominus in deſertis, in cauernarum habitatione, in ſiti, in fame, in tentationibus patriſſaret. Id Athan. quod eleganter attigit D. Athan. ho. de ſemente. *Fuit igitur apud Priſcos Rex quidam Dauid, principio quidem Paſtor, poſtmodum Rex à Samuele ad regnum inunctus, verùm qui non ſtatim ad Regnum peruenerit, vt qui multis interim annis ſeruierit Sauli. Patebaturque ille inſidias Saulis: congruum ſiquidem erat proauum ſui nepotis aliquas ſimilitudines in ſe præferre, a quo hinc eſt illud liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.* Hęc itaq. eſt Chriſtianum omnium generatio, vt vocatus quis ad coronam, & requiem non ſtatim geſtiat illam præripere, ſed in deſerto, & ſolitudine diu oberrans ſeſe ieiunijs, laboribus, & vigilijs exerceat, milleque aduerſus infeſtiſſimos hoſtes ineat certamina.

§. IV.

Vt probantur Deo quicumq; arduam, & anguſtam, deſertamq; cæli viam ingrediuntur ieiuni; ſic qui in ieiunio minimè durant reprobantur.

QVis deſertam paradiſi viam nō ieiunus ingreditur, cum cæleſtis Adam Chriſtus Dominus quadraginta dies in deſerto ieiunauerit? Planè, qui deſertam cæli viam terunt, hoc maximè Deo probari concupitę paradiſi quieti appropinquabunt, ſi ab eſca abſtineant, & ieiu- Ambr. nijs vacent. Hinc pulcrè Amb. de Elia, & ieiunio cap. 4. *Gula de paradiſo regnantem expulit; abſtinentia ad paradiſum reuocauit errantem.* Ideò Iſraeliticus populus per deſertura gradiens nil magis ob oculos habuit, quàm ieiunium, erraturus à via, ſi ſe gulæ traderet. Hoc ſibi facilè perſuadebit ille, qui notauerit ligneam Moyſis virgam, & æneum ſerpētem

A fuiſſe inſtrumenta omnium miraculorum, ſignorum ve in deſerto. Cur enim Deus deſerti habitatoribus ſigna, & miracula dedit per vnam ligni virgam, & per ſerpentem? Eleganter ad rem præſentem reſpondit D. Anaſtaſius Sinaita in Hexaemer. Sinait. lib. 10. *Ea de cauſa ad eos admonendos, & ad reuocandum eis in memoriam*

B *ea quæ facta ſunt in paradiſo, eis diuerſa exhibuit prodigia per ſerpentem, & lignum.* Quandoquidem ſerpens, & lignum obiecta homini eſca, paradiſum deſertum facerent, noſq. in terram deſertam, inuiam & inaquoſam ablegauerant, ideò deſertum iter colentibus, crebrò repetitis miraculis & lignum, & ſerpens obijcitur, vt cū cibi recolerent dam-

C num, ieiunijs nitantur ad paradiſi requiem commigrare. Prodigus ille iuuenis apud Luc. 15. diu oberrans Luc. 15. per montes, tandem fame ſtimulatus hæc ait. *Ego hic fame pereo, ſurgam; & ibo ad patrem meum.* Vna illum fames potuiſſet errantem in domum patris reuocare. Sic Petrus Chryſol. ſer. 2. *Fames reuocat, quem ſaturitas extulerat; fames illi patrem*

D *dedit ſapere, etſi tantum præſtitit vel inuita fames, probate quid voluntarium poſſet pręſtare ieiunium?* Equidem ieiunium deſertam cæli viam repleret hominibus, quos certò & ſecurè tranſmitteret in terram deſideratam.

O vtinā Iſrael in deſerto ieiunaſſet! Vtinam ligni, & ſerpentis memoria præcipitium gulæ cauerent,

E ſed gulæ impatientes ſui ſalutem fecerunt deſperatam. Sic Tertul. lib. de Tertul. pat. Iſraelitis guloſitatem in eremo taxat. *Poſt mannę eſcatilem pluuiam, poſt petrę aquatilem ſequelam deſperant de Domino tridui ſitim non ſuſtinentes.* Deſperata res eſt, vbi ieiunij nequit inueniri tolerantia, fruſtra operationem diuinam expectat, qui cibi,

Digitized by Google

cibi, & potius penuriam ſuſtinere non valet. Hinc Ambroſ. vbi ſuprà ponderans, quod ſexto conditi orbis die requieſceret Deus ab omni opere, eam iſtius rei ſuggerit cauſam, nimirum quod tunc primum animal condiderit manducaturum. *Sexto die*, inquit, *beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum, Vbi cibus cœpit, ibi factus eſt finis mundi. Ibi cœpit ſua incrementa neſcire, ibi cœperunt diuina circa eum opera feriari. Quo indicio declaratum eſt, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos deſiit augeri*. Non enim operatio Dei adeſt, vbi ieiunij intolerantia, vbi fames, ſitiſve non ſuſtinetur. Quid plura? Ipſa Dei mater non probatur filio, dum apud Canam feſtinat ſitim præuenire nuptiarum, ne ſentiatur. Accipite Irenæum cum grano ſalis. *Properante*, inquit, *Maria ad admirabile vini ſignum Dominus repellens feſtinationem dixit, quid mihi, & tibi mulier, nondum venit hora mea*? quaſi in ſanctiſſima & innocentiſſima matre cæleſtis Adã antiquæ mulieris præcaueret hortatus, quid mihi, & tibi mulier? Quid accelerare potum perſuades, cui ieiunium placet? Feſtinatã eſcam potum ve faſtidio, eſuriant, ſitiant, homines, famemque ſitimque diſcant tolerare, tunc tempus & occaſio aderit, qua à me poſſint bonis optatis cumulari.

Ambr.

Iren.

Text. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.

§. V.

Dæmon plus timet Chriſtum ieiunatorem quàm Deum glorificatorem.

NOn irruit, & inſultat in Ieſum aduerſarius, ſed pedetẽtim accedit quaſi timidus, & cautus. Quid times Satana? An non ille venis, qui temerarius in ſedem diuinitatis audes, ais enim, *Ponam in nubibus ſoliũ meum; ſimilis ero Altiſſimo*? An non ille es, qui ſub vituli forma Iſraeliticum populum ad te traxiſti, eo ipſo in monte, vbi Deus Opt. & Max. ſuã illi gloriam, & omnipotentiam manifeſtarat? Sic mirabundus ait Pſaltes 105. *Fecerunt vitulum in Oreb: & adorauerunt ſculptile. Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum*. In Oreb, inquam, ait Theodoretus, *Vt impietatis hyperbolem doceret, quandoquidem Dominus vniuerſitatis in monte illo apparuit*. Etenim in Oreb Deus ſuam gloriam, & omnipotentiam Iſraelis genti manifeſtauit, ibi tonante cælo legem dedit: ibi glorioſam reddidit Moyſis faciem, & ſummis bonis vniuerſum populum ditauit. Et ibi illi contempto glorificatore Deo adorauerunt vitulum comedentem eorum carnes. Quid igitur, ò vitule Satan, times ieiunium in deſerto, & plenum macie, quem glorioſum, & omnipotentem, & fulgurantem in Oreb audes ſpernere? An qui poſt fulgura, poſt ſigna, poſt Angelorum buccinas perſonantes, non tibi eripuit Iſraelem, eripiet poſt ieiunia, poſt Eremi fames? Et quidẽ eam in Domino virtutem præſagit Iacob, dum Deut. 33. ſic Chriſtum adumbrat in Ioſeph cap te, *Quaſi primogeniti tauri pulcritudo eius*. ſic bellicoſam virtutem, vt ait Gloſſa, & Hugo, inſinuat inſtar primogeniti tauri. Quid plura? accipite fortiſſimi ſemel in certamine victi aſtutiam tauri Virgiliano plectro dulciter decantatam 3. Geor.

Pſ. 105.

Theod.

Deut. 33.

Virgil.

Victus abit longeque ignotis exultat oris,
Multa gemens ignominiam plagaſque ſuperbi

Victoris: tum quos amiſit inultus A
amores:
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſis auitis,
Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura iacet pernox in ſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis, & carice paſtus acuta:
Et tentat ſeſe; atque iraſci in cornua diſcit B
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit
Ictibus, & ſparſa ad pugnam proludit arena.
Poſt vbi collectum robur, vireſque receptæ
Signa mouet, præcepſque oblitum fertur in hoſtem. C

Quæ horum non exercebat Chriſtus à regnis auitis exulans apud deſertum? Ibi longè ab oculis remotus multa gemit, ignominiam, ſtragemque ſuperbiſſimi victoris, ſeſe omni cura exercet, pernox agit dura cubãs in humo, laboribus, fame, ſitique vires quoad nos tentat. Hos ergo labores, has fames ſuſpectas vehementer habet antiquus ille vitulus, & D timens cum tanto ieiunatore conflictus, totus tremens accedit, & hæſitabundus quærit, ſi filius Dei es? Ad D. Hil. quæ D. Hilarius. *Anceps ſermo eſt, ſi filius Dei es? licèt eſurientem videret; quadraginta tamen in eo dierum ieiunium pertimeſcebat.* Quid mirum? Putabat eſſe primogenitum tauri, & quem in Horeb tonantem, & glorioſum ſponſa viduare fuit auſus, modò in deſerto ieiunantem laborantem E meritò pertimeſcit. Vnde prudenter D. Athanaſ. lib. de Virg. ſuggerebat virginibus ieiunium, dicens. *Quiſquis ab immundo ſpiritu vexatur, ſi hoc animaduertat, & hoc pharmaco vtatur, ieiunio inquam, ſtatim ſpiritus maligni oppreſſus abſcedet, vim ieiunij metuens.* Sed non mirabor, quod diabolus ieiunatorem expaueat, cum inde ipſa deitatis potentia commendetur, quod à ieiunatoribus colatur, Sic B. Pantaleon orat. de luminibus ſacris expendit reuerentiam exhibitam à Ioanne, Chriſto Domino illis verbis. *Ego à te habeo baptizari?* Ecce quem ſibi diuina potentia ſubdat. *Qui Phariſæos baptizabat ab eo rogat baptizari, qui Saducæis erat formidabilis, ad illius aſpectum aſſurgit, flectit genua: ieiunio clarus ab eo, qui non ieiunauit, benedictionem quærit.* O ingens ieiunij excelletia quando diuina exaltatur virtus, quod à viris ieiunio claris colatur.

§. VI.

Deus iuſtos homines acceſſu faciles reddit tentationi, ærumnis.

QVàm faciliter tẽtator accedit! non ariete opus habet, vt aditum ſibi per muros æneos paret; ſed ſimplici greſſu omnia aperta habet, dummodo accedat iuſtorum probaturus fidem & gratiam. Semel Deũ cunctantem de Iob an illum ſui hoſtis permitteret manibus tentandum *Iob. 2.* mirabundus obloquitur aduerſarius. *Pellem pro pelle, & vniuerſa quæ habet dabit homo pro anima ſua.* *In Thre. lib. 3.* Quaſi diceret ait B. Paſch. *Quid iſtum paſſionibus, ac tentationibus dare retrahis, cum vniuerſos ſanctos tuos quaſi pellem pro pelle quandoq. daturus es in paſſionẽ, & vniuerſa quæ habent pro animabus eorum?* Meritò alienum putat à Deo, quod aliquem iuſtũ non permittat tentari, quod cunctetur, & difficilis ſit in dimittendis iuſtis, & pijs hominibus in tentatione. Nã is eſt Deus, qui ante tentationes parauit, quàm homines condiderit, ne vel ad horã eſſent ſine illis. Quòd pulcris verbis D. Ambr. notat lib. 5. Hexaemer. cap. 1. vbi maris, terræque fructus, & diuitias conditas ante hominem Ambr.

nem

nem ſic luget. *Væ mihi ante hominum cœpit illecebra, abundantia copiarum, noſtra mater luxuria, ante hominem delitiæ. Prior ergo hominum tentatio, quàm natura.* Quomodo ergo negaret hominem tentatori, qui ante tentationes parauerat, tentatoris arcus tetenderat, quàm homines efficeret? Imò nil magis cordi eſt Deo, quàm tentationum formidini locum dare, aditum aperire. *Matt. 4.* Matth. 4. Diſcipulos recepit Dominus in nauicula, & vix lintea expandit. *Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.* Quid eſt quod Dominus dormit, cùm venti exſurgunt, nauiculamque fluctus ſorbere incipiunt? Rectè Chryſoſt. in Catena. *Chryſ.* *Erat autem hæc turbatio typus futurarum tentationum: vt ergo daret locum formidini, ipſe verò dormiebat*; & ſe ſomno, & diſcipulos dabat tentationum fluctibus; dormiebat Dominus, vt liberum locum tentationi relinqueret, ne quod impedimentum tentatio inueniret, quo minus ſanctiſſimos inuaderet, & circumageret diſcipulos. Habes iuxta hoc quid miteris in filiorum Iob præpropera ruina: intra maioris domum coegerat omnes germanitatis conuiuium. *Et repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos; & mortui ſunt.* *Iob. 1.* Iob 1. Proh dolor vnus, & ſolus ventus a deſerto profiliens domus quatuor angulos quatit! *Ezec. 37.* Sanè Ezechiel cap. 37. vt ex arentibus oſſibus viuidos homines efficiat, ſic iubet. *A quatuor ventis veni ſpiritus, & exſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.* Cur per quatuor mundi angulos venti quatuor iubentur venire? Nonne vnus ſufficeret quatuor angulos afflare? Quandoquidem apud Iob vnus ventus quatuor domus angulos contriuit? Planè iuſtorum domus difficiles aditus, & obtruſos prætendunt ſaluti, incolumitati, & vix a quatuor ventis ægtè, & difficultet illam recipient. Verùm morti, contritioni, ærumnis adeò faciles, & præuiæ ſunt, vt ab vno vento accedente poſſint omni ex parte redigi in cineres. Habent iuſti in ærumnis, in morte Deum gaudentem, in incolumitate, & ſalute lacrymantem ipſum: ſic ab ærumnis facilè inueniuntur, a ſalute difficile. Etenim de defuncto Lazaro aiebat Dominus Io. 11. *Ioan. 11.* *Lazarus amicus noſter dormit: & gaudeo propter vos.* Quem poſtmodum ad vitam reuocaturus infremuit ſpiritu, & lacrymatus eſt. Quocirca D. Petr. Chryſol. ſerm. 64. *Chryſo.* *Qui dixerat, Lazarus mortuus eſt, & gaudeo, de quo gaudet mortuo, ipſum cum reſuſcitat, tunc lamentatur?* Ne miteris, ſi mors, ſi ærumna, ſi tentator acceſſum facilem ad viros iuſtos habeant. Vbi Deus gaudio plenus liberam illis accedendi relinquit poteſtatem.

§. VII.

Deus viros iuſtos duriter excipit, vt quamcumque duritiem ſine culpa illatam ament.

QVis non in tentatorem durum & crudelẽ excãdeſceret, quando fameſcenti viro lapides prætendit deuorandos? *Dic*, ait, *vt lapides iſti panes fiant*, ad lapides eoſque duriſſimos fameſcentem virũ remittis, ò peſſime tentator? Sed & Deus laſſum iuſtum in deſerto excepit duro lapide. Enim verò Iacob Dei cauſa peregrè profectus Geneſ. 28. non inuenit vbi quieſcere poſſet præter lapidem, quem capiti ſuppoſuit. Id quod notans D. Hieronym. in conſolatione ad Iulianum, valde mirabundus

bundus ait, *Cur Deus ad ſe primò ve-* A
nientem ita duriter excepit? Laſſo vi-
ro iuſto lapidem Deus porrigit, vt
fameſcenti tentator, vt hinc omnes
& duritiem,& aſperitatem oblatam
amemus, quandoquidem nulla tan-
ta etat, quæ nobis à Deo non poſſit
eadem propinari. Cum Iacob poſt
mille exantilatos labores apud ſoce-
rum rediret in domo patris ſui. Ec-
ce tibi in medio nocturno timore B
Dominus *luctabatur cum eo*. Proh
Deus immortalis! Sic hominem
iuſtum affligis: ſic tuos ſeruos ma-
ctas? Hiccine tuus eſt amor in ho-
mines? Cur ita durè eos impugnas?
Chryſ. Pulcrè D. Petr. Chryſol. ſerm. 147.
*Iacob fugientem ſolatur Deus in ſom-
nis, redeuntem pio certamine prouo-
cat; luctatoris conſtringit amplexu,
vt amaret, partem certaminis, non ti-* C
meret. Quis non amet certamina a
Deo illata? Quis non diligat duri-
tiem, aſperitatem, quam Deus e-
tiam propinat, & commendat? Ne
timeas, homo, lapides in tentatoris
manu, ne hoſtium tela expaueas, i-
mò ama illa,Deus tibi amantiſſimus
Irenæus. hæc infligit. Sic Irenæus lib. 3. cap.
22. *Occultè quidem, ſed potenter om-
nia manifeſtans, quoniam occulta* D
*manu expugnabat Amalech, propter
hoc & pueros eripiebat, qui erant in
domo Dauid, vt eos præmitteret in
ſuum regnum*. Quod ſemel palam
fecit Deus pugnans cum Iacob, vt
illum in luctarum, & tentationum
amorem traheret, hoc occultè in
dies facit ſeſe certaminibus, luctis,
laboribus, ærumnis, vulneribus
immiſcet, & quæ tutela ab hoſtili E
manu contorta putas non niſi à Deo
amantiſſimo proficiſcuntur. Sic
Herodis, & Iudæorum ferocien-
tium putares manus, quæ innocen-
tes pueros dilacerabat: at erat ma-
nus amatoris dinini, quæ puerulos
1.Reg.4. hos ſeligebat in Regnum. 1. Reg.

4. percuſſis, & interfectis à Phili-
ſtijm Iſraelis copijs: *Dixerunt ma-
iores natu Iſrael, quare percuſſit nos
hodie Deus coram Philiſthijm?* San-
ctè,& prudenter ſpicula,& tela, qui-
bus affligebantur a Dei occulta ma-
nu contorta, & eiaculata auſpican-
tur. O ſi nos iu ærumnis, in perſe-
cutionibus,in tentationibus Dei ma-
num perſpiceremus, quam intrepi-
di hoſtiles incurſus ſuſtineremus,
quam auidè ſugeremus mel de pe-
tra, oleumqne de ſaxo duriſſimo!
Deuteron 32.

§. VIII.

Diabolus diuinitati inuidens cibos Chriſto porrexit lapides in panem, non in hominem commutandos.

Licet modò expendere tentato-
ris aſtum,qui exploraturus Dei
potentiam ait, *Dic, vt lapides iſti pa-
nes fiant*. Sed vana, & ſtulta iſta
exploratio. Quid magnum, quod
panes ex lapidibus fiant? Facerent
id Magi, qui veros ſerpentes, &
verum ſanguinem fecerunt in Ægy-
pto, vt multorum fert opinio, vel
faceret Angelus, non ergo ex hoc
præciſè inſinuaretur virtus. & effi-
cacia diuina. Vnde acutè D. Petr.
Chryſol. ſerm. 3. hic in quæſtionem Chryſ.
vocat tentatorem ſic inquiens.
*Quare non dixit, dic vt homines
fiant; ſed dic, vt lapides iſti panes
fiant?* Sanè hoc diuinam poten-
tiam vnicè commendat, quod, *po-
tens ſit ex lapidibus iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahæ*, Matth. 3. ex hoc eui-
denter colligere poſſet tentator, an
Deus eſſet homo ille. Cur ergo non
dixit, dic vt lapides iſti homines
fiant? An hunc cibum diuinitati dia-
bolus inuidit? Planè,inquit D. Petr.
Chryſol. ſerm. 2. *Sic dicendo diabolus
homi-*

hominem vult monſtrare, non Deum, non cibum parare vult. Quaſi diceret faciendo pane hominem ineſcabat ad laqueum; Deo autem proprium cibum, nempè homines inuidus non parat, imo nec audet nominare. [Tert.] Huc illud ſpectat Tertul. aduerſus Gnoſticos. *Quis non beatum amplius reputaſſet, quē Deus comediſſet?* Quandoquidem calluerat ſciolus ille, beatos tunc fore homines, cum adeò comeſti è lapidibus in filios Abrahæ erant immutandi, aſtutè cauet, ne eſurienti Deo homines fiant. Hominem enim monſtrare vult, non Deum, non cibum parare vult inuidens Deo, quod homo illi fiat cibus.

Sibi lectiſſimum cibum diabolus pararat ex ſaxeis hominum cordibus. [Paul.] Id quod D. Paulinus epiſt. 4. ad Seuer. lacrymatur, ad Sanſonis exemplum hominem quemlibet peccatorem figurans, [Iud. 4.] *In ſemetipſo*, ait, *priſtini ergaſtulum patitur ſaxum cordis ſui pertinacia iniquitatis induratum quaſi molam verſat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta anima ſua fruge conficiens.* Ecce a ſaxeo hominum corde qualem cibum, qualem farinam, nimirum hominis animas ſibi conficiat noſter aduerſarius, quarum ſapore ineſcatus, inuidens Deo animarum cibum, dum lapides profert, nullum de hominibus verbum facit. Et quidem dum filius Dei eſurit, quid aliud hac eſuritione protenderet; [D. Hila.] niſi vt D. Hilarius ait *eſuritionem ſe habiturum humanæ ſalutis?* Me me eſuris ò bone Deus, meum lapidem cor aues deglutire, vt in tuæ carnis mollitudinem tranſmutes, ex ſaxoque duriſſimo filium Abraham; conſtituas. [Bern.] Rectè D. Bernard. ſerm. 71. in Cant. *Cibus eius pœnitentia mea, & cibus eius ego ipſe. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem, quia peccator ſum, cinis ſum, vt mãducer ab eo. Mandor cū arguor: glutior, cùm inſtituor, decoquor, cum immutor.* Et quum immutor, ſaxeus ſum, durus ſum, amarus ſum, mandor a Deo, & fio humanus, blandus, ſuauis, dulcis. [Iud. 14.] Huc ſpectat illud Iudic. cap. 14. enigma, *de cumedēte exiuit mel, de forti dulcedo.* [Paul.] Quod ſic D. Paulin. vbi ſupra ediſſerit, vt totam noſtram felicitatem præſagiat inde. *De edente*, ait, *eſca ſic exit, quia leo de Tribu Iuda ex ore nos aduerſi leonis excipiens ideo venatur vt ſeruet, mandit vt integret, hoc in nobis edēs quod corrumpitur. Quamobrem optemus huius leonis præda fieri, ne ſimus præda leonis inimici. Edente enim Chriſto in nobis abſumitur, quod conſumitur: Chriſtus etenim vita eſt, & mortale hoc non poterimus deponere, niſi abſorbeamur, quia mortem noſtram deuorat Chriſtus. Sic ergo de potente exiuit dulce, cum amaritudine malitiæ noſtræ per ipſum in dulcedinem commutata, dulcis à verbo eius eſca procedimus, qui nos edendo, conſumpto peccato, reparauit ad vitam.* O quàm exitiale erat diabolo quod ſatiaretur fames diuina! quare non petit homines fieri, quia eſurienti Deo cibum parare formidat.

§. IX.

Sic peccata caſtigare debemus, vt poſtmodum quamlibet minimam remotiſſimam vmbram ſuſpectam, & inuiſam habeamus, eamque effugiamus.

O Quoties in præſenti ſermonales exclamationes audiui, quibus tētatoris ſiue penuria, ſiue auaritia notabatur, quod etiā ad gulā ineſcandā nil aliud præter lapides porrigeret. Papè! diues iſte, & largus in tentatio-

Digitized by Google

tentationibus, optaſſet ipſe, vt poſſet condita vina, dulciſſimas dapes, odoros, pulcroſque fructus proponere, quibus vel ſaturum alliceret. Non tamen ſuſtinuit cæleſtis Adam eremi ſculptor, quod ſibi ob oculos proponerentur a tentatore cibi. Ecce tota reparandi a Chriſto hominis ruina, vnde habet originem. Gen. 3. Geneſ. 3. *Vidit mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulcrum* B *oculis, aſpectuque delectabile; & tulit de fructu illius, & comedit.* Vt vidit, vt perijt: quam gulam ſic ſecundus homo Christus caſtigat lacrymis, ærumnis, ieiunijs, vt quia viſus pomi fuit cauſa ruinæ, cuiuſcumque cibi etiam panis viſum ſuſpectum habeas, & inuiſum. O ſi nos caſtigaremus concupiſcentias C antiquas, quam horreremus concupiſcere etiam minima. Sanè Dauid poſt concupitam Berſabee, poſt adulterium in ſe acriter punitum concupiuit aquam de ciſterna Bethlehem. 2. Reg. 23. 2. Reg. 23. Ergo adducitur aqua illi, quam profundens, *Libauit eam Domino.* Cur hoc? eleganter & prudenter Eucherius, vt aliàs dixi, ait. Euch. *In ſacrificium quippè Domini aqua effuſa conuerſa eſt, quia culpam* D *concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſtea etiam quia aquam concupiſſet expauit.* O quam facit peccati pœna homines cautos, & in minimis etiam timidos; qui grauis concupiſcentię pœnam experitur, meritò cauet ſibi a concupiſcēda aqua, illamque Domino libat. Loth etſi Sodomiticam luem exhor E ruerat, peſſimamque egreſſus erat ciuitatem; tamen in confinio regionis, in paruo oppido licere ſibi manere à Domino deprecatur. Gen. 19. Ait enim Geneſ. 19. *Nunquid non modica eſt ciuitas hæc, & ſaluabor in ea?* li- A cuit igitur Loth per Dominum ibi manere, & tutò commorari. Verum cum incēdium vidit ciuitatum, cum iuſtum, & terribile Dei iudicium ſupra Sodomam aduertit. *Aſcendit Loth de Segor, & manſit in monte (timuerat enim manere in Segor.)* Quid modò times Loth in Segor inhabitare, & fugis ad montem? Nonne fortè in monte *apprehendet te aliquod* B *malum?* Nonne hæc ciuitas parua, & modica eſt, & viuet in ea anima tua? Hoc dixerat Loth ante expertum terribile Dei iudicium; ſed poſt viſum ignem complutum, poſt vxorem factam ſalem, etiam paruam, & modicam expauet ciuitatem, nullāque nec in paruis credit ineſſe poſſe ſecuritatem. O quàm cautos viros C faciunt monumenta pœnarū! quàm timidos etiam in paruis! etiam in ſecuris! etiam in remotis! Aquam Bethlehemiticæ ciſternæ per tres fortiſſimos milites allatam cum expauerit Dauid aiebat 1. Paralip. 11. *Nū* 1. Par. 11 *ſanguinem iſtorum hominum, qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam?* Vbi eleganter D. Greg. Mag. Gregor. in Regiſt. lib. 9. indict. 4. cap. 39. *Qui* D *prius pro culpa ſua morientium militum ſanguinem fundi non timuit, poſtmodum ſi aquam bibiſſet, etiam viuentium militum ſanguinem ſe fudiſſe iudicauit.* Sic militis ſanguinem effuſum pertimeſcebat ebibere, vt etiam ſe arceret a bibenda militum aqua, & quicquid militum eſſet concupiſcere formidaret, etiam aquam. Quibus facilè intelliges illud diuina cautum lege Geneſ. 9. *Carnem cum* Geneſ. 9. *ſanguine non comedetis; ſanguinem* E *enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis, & de manu viri, de manu fratris eius requiram animam hominis.* Quaſi dicat, ecce me vltorem ſanguinis humani conſtituo: vę illi, qui ſanguinolentas homi-

hominimanus intulerit, non liber A euadet, mihi dabit pœnas, peribit procuIdubio. Quorſum hæc? vt homines ab eſu cuiuſcumque ſanguinis abſtineant. Etenim qui humani ſanguinis effuſi pœnas, & ſupplicia videt, manantem ſanguine expaueſcet palumbum, ſanguineamque eſcam repellet faſtidiens. Hæc vtinam obſeruaſſent Iſraelitæ illi, quos vel ciborum memoria redegit in B cineres, quandoquidem, vt notauit

Tertul. Tertull. aduerſus Pſychicos, *Manet adhuc monumentum concupiſcentiæ, vbi ſepultus eſt populus carnis auidiſſimus*. Non in mortem iniit populus, quod carnibus veſceretur, quod auide carnes voraret; ſed quod concupiſceret, quod ſibi carnes meditaretur, cibiſque inhiaret Aegypti. Id eleganter in rem præſentem pon- C

Ambr. derat Diuus Ambroſius lib. de Elia & ieiunio cap. 8. fatus. *Omnes illa tribus Patrum cùm de petra biberent aquam, manna manducarent, gentes validiſſimas vicerunt, & non erat illis vllus infirmus; vbi vero carnes deſiderare cœperunt, & deſiderijs in Aegyptum conuertebantur, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promiſſionis præter duos peruenire potuerunt*. Ecce tibi homines hominum ſtultiſſimos, quandoquidem experti Ægyptiam captiuitatem, & afflictionem, ab illaque liberi ad ciboscius, & ollas reſpicere non dubitabant, quibus vel ipſe Ægypti fumus debuiſſet eſſe pauor. Sed ò quã vnius peponis Ægypti memoria omnes vapularunt ad ſepulcrum, imò ad barathrum concupiſcentiæ E rapti. Melius pro illis diuina prouidentia diſpoſuit, quando Aegypti eſcis eliminatis ſcaturientem petram obtulit, ex qua ſibi potum dulciſſimum capere, quamque cum alterius potus immemores lambunt. O quam validi hoſtium victores! ò quam inſignes victorias reportarũt! Hoc vincendi ingenium omnibus vtiliſſimum, vt ſuggereret diuinus athleta Christus antiquam hominum gulam dura inedia caſtigans, nullum ſibi cibum a tentatore offerri patitur, ſed tantùm lapidem, vt iã inde veri Iſraelis victoriæ daret auſpicium.

Text. Qui reſpondens dixit, ſcriptum eſt, non in ſolo pane viuit homo: ſed de omni verbo, quod procedit ex ore Dei.

§. X.

Dum inſtat hoſtis, hoc vnum cura, vt expugnes illam cæteris alijs lucris ſiue temporalibus, ſiue ſpiritualibus poſſhabitis.

NOn antea prædicat Propheta conflandas lanceas in vomeres, quã poſt bellum finitum, quãdo pax alma prælucet. Dum hoſtis eſt, D ſuſpectus tibi ſit agrorum cultus, imò & Dei cultus; niſi priùs hoſtem expugnas. Sic diuinè perdocet Christus Dominus, dum eſuriens nec pani conficiendo dat operam, nec de parando cibo curat, vnum agit, vt hoſtem exſufflet. Id eleganter tractans S. Nilus in Aſcetico hæc inquit. *Quæ vtilitas agriculturæ, cùm bellum ingruit, agroſque deuaſtat, & fructuum copiam non ipſis cultoribus; ſed hoſtibus exponit? Propterea Deus fortaſſe vetuit Iſraelitis, ne agriculturam exercerent quamdiu erant, in ſolitudine, & cum diuerſis gentibus pugnabant, ne bellicas exercitationes intermitterent*. Sanè, ſi dum terrenis lucris inhias, dum cibo acquirendo Nilus.

do ſtudes, te hoſtilia tela circun- A ſtant, aduerſariæ poteſtates te infeſtant, quę vilitas laboris tui? & hæc, quæ paraſti cuius erunt? Elaborati fructus copia non tibi, ſed hoſtibus exſurgit. Quare luctis poſt habitis etiam pane relicto in hoc maximè incumbito, vt hoſtes in primis elimines. Phariſæus ille apud Lucam ca. 7. immemor hoſtilium telorum, quibus erat confoſſus, multus eſt in B parandis optimis cibis, vt cum Chriſto Domino manducet, ſapientior peccatrix femina, quæ vt ſe hoſtium in poteſtate vidit, omnium rerum immemor, etiam cibi oblita vnum curat, vt hoſtium vulnera effugiat, viuidamque ſalutem recuperet. Accipe D. Paulinum epiſt. 4. ſi cum Phariſæo Magdalenam componentem. *Meritò prælata eſt Phariſæo, licet* C *paſcendi Dominum, quæ ieiuna, non cibi, ſed ſalutis auida ſeruiebat*. Enim verò dum ſeſe ſenſit hoſtilibus configi ſpiculis, & ſi ieiunia eſſet non cibo inhiat; ſed tota eſt in depellendis ſpiculis; in acquirenda ſalute. Abeſto hinc eſcarum cultus, quandoquidem hoſtium phalanges inſultant. Quid plura? Ipſius Dei cultus relinquendus eſt, vt inſultantes ho- D ſtes elimines. Etenim incly ti illi Machab. 1. Machab. 2. Deum in Sabbati obſeruatione adeò colebant, vt tunc temporis nefas iudicarint etiam ſe ad inimicorum armis protegere. Proh dolor! Scioli hoſtes noſcentes hominum religionem, *Intulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui ſunt ipſi, & vxores, &* E *filij eorum, & pecora eorum vſque ad mille animas hominum*. Quid tunc? animaduertunt pij viri ſtragem, ſeſequam primum ab hoſtibus conficiendos vident, & exſurgens Matathias ait, *Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die Sabbatorũ, pugnemus aduerſus eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis*.] Qualis religio Sabbati, qualis cultus ſi interficiantur penitus cultores? Vbi ergo fuerit hoſtis, cedat cultus bello, & prius viriliter aſſumpto gladio expugna hoſtes, quibus interfectis ſecurius, & fructuoſius, tam ſpiritualibus, quàm temporalibus luctis dabis operam.

Paul.

1.Mac.2

§. XI.

Chriſto Domino non placet donum, quod vel ex florido Dei ore, vel puris manibus non offertur.

MEritò Dominus cibum a tentatore oblatum repellit; is enim eſt, qui non tam donum, quàm manus, quàm os, ex quibus procedit, reſpectat, accepturus illud, quod ex puriſſimo Dei halitu, ex limpidiſſimis manibus deuenit. Nouit quæ dicebat Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Quibus componit D. Bernard. 17. in Cantic. illud Ioan. 4. *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei*: tunc ſic ait, *Verbum verbi eſt indicantis eſſe ſuum cibum factum bonum, ſi tamen inuenerit illud inter lilia; ſi extra reperit, etſi bonus (quod in ſe eſt) videtur cibus, non tangit illum qui paſcitur inter lilia*. Prius reſpicit Dominus offerentis manus, quã donum, prius Abel, quàm munera eius, nec vbi flores deſunt virtutum, expectat collecturus fructus diuinus agricola. Sanè Cain voluntaria, & plena offerebat munera Deo, at Deus *ad Cain non reſpexit*: hoc eſt non ſibi accepta habuit munera eius, vpotè quæ ab ſceleratis manibus offerebantur. Ita D. Iſidor. Pel. epiſt. 230.

Bern.

lib.

Digitized by Google

lib. 1. fatus. *Deus animi Caini improbitatem reſpiciens ad eum oculos minimè coniecit, nec ipſius munera ſuſcepit quamuis etiam alioqui ex voluntate atque animi inſtituto oblata.* Non ab vrticis, ſed a roſcidis floribus cibum exigit apis Chriſtus: aſt a Phariſæo, & infideli, & leproſo, & vitiorum ſpurcitijs ſqualenti cibum aliquãdo ſumpſit. Vbi flores in Phariſæi domo? Vbi ibi lilia, inter quæ poſſet paſcua Chriſtus ſibi inuenire? Sanè, quos nõ habuit Phariſæus flores, intulit peccatrix Maria, ideoque Dominus fœtentem a Phariſæo cibum repellens; redolentem accepit a peccatrice: ait enim, *Oleo caput meum non vnxiſtis; hæc autem vnguento vnxit pedes meos.* Vbi D. Ambr. pulcrè concludit. *Beatus qui poteſt oleo vngere pedes Chriſti; ſed beatior, qui vngit vnguento, multorum enim florum in vnum collecta ſpargit.* Floridum ergo Mariæ vnguentum epulas Chriſto Domino condiuit, qui ab effuſis Magdalenæ floribus probans eſcas. Phariſæũ conuiuatorem reprobat, vt ſibi iniurium. Etenim maximam Deo facit iniuriam, qui ſpurciſſimus cum ſit, peccatique ſqualore fœtidus audet floridum ſponſum inuitare ad conuiuium. Sceleſtiſſimus ille Iulianus ſimul & Gallo anguſtiſſimum templum, partitis inter ſe expenſis, erigebant ſanctis quibuſdam martyribus. Quiddamque accidit, dum templum conſtruitur admiratione dignum, nimirum, quæ templi pars Iuliani expenſis erigebatur, tota ſingulis noctibus vertebatur in ruinam. Quæ tunc rei cauſa? Prudenter excogitauit illã D. Greg. Nazianz. ora. 3. in Iulianum ſic inquiens. *Non tulerunt martyres ſe ſolos ex omnibus martyribus contumelia affici, vt templum haberent impijs manibus fabricatum.* Verè imitatores Chriſti quandoquidem ſibi contumelioſum fore patarunt, ab impijs manibus etiam templum acquirere. Quid mirum, ſi Chriſtus ſibi iniuriam inferri putet, quando tentator impudicus porrigit eſurienti cibos, ſoloſque illos ſpectat, qui a florido Dei halitu proſiliant.

Matt. 8. — Ambr. — Gregor. Naz.

Text. Tunc aſſumit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

§. XII.

Vbi pernicies, ruinaque hominis ſuggeritur, manifeſtè proditur diabolus eſſe conſiliarius, & inſtigator.

QVi dictus fuerat prima intentione tentator, iam hic manifeſtè dicitur diabolus: etenim cur non ſe diabolus prodet, quando homini caſum, & ruinam perſuadet? *Mitte te*, ait, *deorſum*, quomodo is non diabolus? Apud Luc. capit. 12. diues ille ſic ſecum colloquebatur. *Quid faciam? Quid non habeo quo congregem, &c.* Quis eſt iſte, ò diues, a quo ſciſcitaris? Vbi habitat quem conſulis? Pulcrè D. Chryſol. ſerm. 104. *Audiamus quid reſponderit conſiliarius internus. Deſtruam horrea mea. Euidenter apparuit qui*

Luc 12. — Chryſ.

late-

latebat : qui à deſtructione incipit inimicus. Agit, agit vt quæ habes, deſtruas, & quæ concupieris, non reformes. Quicquid molitur diabolus, quicquid conſulit, ruina hominis eſt, pernicies eſt, caſus eſt, hæc numquam non intendit, nunquam non procurat. Id rectè callucrant illi Iſraelitæ idololatræ, qui Babyloniorum armis præoccupati [Oſee 10.] Oſeæ cap. 10. dicebant: *Montibus cadite ſuper nos, & collibus, operite nos.* Etenim viſis crudelibus hoſtibus petebant enixè a montibus, quod ipſi crudelitatem Babyloniorum præcurrerent aduerſus Iſraelem. Et a quibus montibus id petebant? Pulcrè explicat [Cyril.] Diuus Cyrillus. *Dicent montibus illis, & collibus, in quibus idola colebant; cadite ſuper nos, anticipate crudelitatem Babyloniorum, & captiuitatis extremam miſeriam.* Ecce tibi deuotiſſimi Dæmonum cultores, quid ex diabolo petant, & ſperent, non incolumitatem, non auxilium; ſed præproperam, & anticipatam necem. Quid petijſſent miſeri, & afflicti homines in diſcrimine vitæ cõſtituti ab amico de ſe bene merito, niſi auxilium, niſi fauorem? At iſti dæmonum amicitiam noſcunt ſuorum, qui amiciſſimo cuique nihil niſi mortem, niſi perniciem machinantur, & conſulunt. Accipite deuotiſſimum Dæmoniorum cultorem [4. Reg. 19] Senacherib: is 4. Reg. 19. Hieroſolymam expugnaturus multo milite cingebat, in Deum verum, & in Regem Ezechiam blaſphemus. Sed vltor Dei Angelus nocturno ſilentio octoginta millia militum interemit, a qua ſtrage vix vnus Senacherib fugit in patriam, confugiturus ad Deorum ſuorum templum. Et cur Angelus fugienti illi non intercluſit aditum? Is erat blaſphemus, is erat, cuius cauſa milites interemerat, cur ipſum primum non interemit? cur reliquit ad Dæmones confugientem? Sanè qui ad Dæmones confugiebat, certam ab illis necem, & perniciem habebat, & ideò abſtinuit Angelus a nece eius, vtpotè qui dubio procul eſſet a Dæmonibus occidendus. Enim verò *cum adoraret Deum ſuum Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* De quo eleganter Eucherus, [Euch.] Eucherius, *contemptor veri Dei in fano falſi numinis trucidatur, nec Angeli perijt gladio, quod erat commune pluribus, ſed parricidio filiorum.* Non egent Deo vltore, & interfectore, qui Dæmonibus, & vitijs ſeruiunt, diabolus ipſe, vitium ipſum carnifices ſunt ſuorum mancipiorum, indignèque ferunt quod ſui communi clade concidant, quos ipſi omnium crudeliſſimè ad caſum, & perniciem impellunt. Porrò vnius eſt Dei illa vox, quam Pſalmus 57. in titulo oſtendit, nempe *ne diſperdas.* De qua Niſſenus in Pſalm. cap. 15. dicit. *Ne diſperdes dixit Deo digna vox, hominis interitum vetans.* Adeo vt non priùs Sathan in homines deſæuiat, quam a facie Dei egrediatur. Sic percuſſurus Iob cap. 2. dicitur, *Egreſſus eſt diabolus à facie Domini.* Vbi Olympiodorus ait, *Rurſus docemur, eum qui ad hominem adoriendum, mentem conuertit, à facie Domini exire.*

§. XIII.

Is eſt Chriſtus, qui nequiſſimos ſæpius, & obduratiſſimos peccatores in bonum facit grauitare, ſi vel iniurijs illorum manibus ſuſcipiatur.

QVi nocentum manibus Chriſtus Dominus non dubitauit tradi, ſimiliter nunc vt Cypriano, &

Grego-

A Gregorio Magno placet ſeſe manibus diabolicis volens tradit. Quem accipiens diabolus pergit in ſanctam ciuitatem, & in templi pinnaculum. Quorſum ſanctitatis, & religionis oſor in ciuitatem ſanctam, & in templum? An præcipitia deerant in deſerto? erant omnia Iudææ excelſa ablata? Cur non potius ad idolorum excelſa, ad Babylonicas turres euolauit, vt præcipitium perſuaderet? B Sanè non à ſe, ſed deifico pondere preſſus in templum Dei, in ciuitatem ſanctam grauitauit. Sicut qui ſaxeam molem ſuſcipita ſportandam in centrum ſaxi grauitat, & ſæpè renitens licèt ad ima fertur pondere ſuperatus; ſic aliquando qui Chriſtum Dominum vel per iniuriam in ſe ſuſcipit, C non poteſt non grauitare in centrum ſanctitatis, in ſanctorum ciuitatem, & quantumuis renitens deifico pondere preſſus neceſſum eſt, quod feratur in loca ſancta. Sacrilegus ille proditor Matth. 26. exitiali pœnitentia raptus, *Proiectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Nota vbi argenteos refudit, in templo, nimirum: quis te D in ſanctiſſimum templum egit ò Iuda? Cur non potius in domum Caiphæ feſtinas? Cur quo accepiſti loco non reſtituis pecunias? Cur non ſterquilinio, cui non ventis tam exoſos committis nummos? At onuſtus pecunia curris in templum, in temploq; licèt ſceleratus illam refundis. Pulcrè hic D. Maximus notans in templum Iudam euocari à pecunijs, ait, *Videte quanta vis Dominica ſit pecunia.* E Non Iudæ operatio fuit, quod templum adeat receſſurus ad laqueum: Dominica pecunia id egit: quæ leuitantem ad ſuſpendium, adeò in bonum faciebat grauitare, vt tandem illum in templum coegerit, vbi ſceleris veniam poſſet impetrare. Hæc quidem eſt vis Dominicæ pecuniæ, Dominici ſanguinis, hec vis ipſius Chriſti ſalutaris; quod aſſumptus, quod tactus nocentiſſimos, & leuiſſimos quoſque in bonum grauitet.

Matth. 26.

D. Max.

Quid arundine leuius? Quid humana natura ſerpentino veneno madida fragilius? Ecce tibi Chriſtum Dominum in domo Pilati fragilis arundo naturæ humanæ imago verberat, & affligit. Quid inde? Id eleganter D. Ambroſ. innuens inquit. *Arundine ſecundum Marcum caput eius percutitur, vt ſolidata diuinitatis attactu noſtra conditio nutare non poſſit.* Itaque quando noſtra fragilitas arundine vanior, ac fragilior Chriſtum percutit, tunc ſolidatur, & confirmatur ab ipſo. Qui tactus licèt a nocentiſſimis, aliquod illis bonum ſolet imprimere. Quid plura? à Pilato ipſo nocentiſſimo, & iniquiſſimo iudice iudicandus ſuſcipitur, & tunc, vt ait D. Athanaſ. de Paſſ. *Dominus interim dum à Philato iudicabatur, eius vxori oracula edebat, quo ſimul Pilatus, & ſilentio eius fortitudinem ſtuperet, & ex oraculis cognoſceret, eum nō hominem, ſed Deum eſſe.* Scit Chriſtus peruerſo à quoquam teneri, quem ſicut graue in centrum, ſic in ſanctitatem facit grauitare, vel ſicut lux obiecto corpori inſtar, ſi vel rimulam inueniat, quo ſuæ claritatis fulgeret radios. Id quod prænoſcens aduerſarius, cum vidit Chriſti corpus Iudæ in Cœna fuiſſe communicatum, vehementer Domini timeos morem, ſceleſtiſſimum proditorem omni conamine impellebat in laqueum. Sic S. Cyrill. lib. 9. in Ioan. cap. 19. dum fatur. *Etiam Iudam cum poſt panem omninò ſeparauerit tum moram tunc benedictionis virtutem timens, ne ſcintillam in animo eius accenderit, ac inde illuminauerit, magna præcipitem agit celeritate.* Hæc ille.

Ambr.

Athan.

Cyrill.

§. XIV.

In perfectionis ſublimitate, arduiſque virtutibus conſtitutus homo ſecuriorem, & ſuauiorem vitam ducit.

Rab. PRudenter Rabanus in Catena videns Chriſtum Dominum à Diabolo in pinnaculum templi aſ- B ſumptum, id notat, *Vt quiſquis imperauerit viam veritatis arctam nos aſcendere, obtemperemus.* Etiam Diabolo ſuggerente, perfectionis culmen aſcende, ſublimia virtutum cacumina tene, hoc pro certo habens, nullibi fruiturum fore vita dulciori, hoſtiumque incurſibus ſecutiori. Huc ſpectabat illa gratia in Amaſiæ Cant.4. crinibus à ſponſo Cant.4. decantata. C *Capilli tui ſicut greges caprearum.* Cu- Ambroſ. ius explicationem affert D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 16. verſ. 3. *Vides quod in altis grex iſte paſcitur? adiſti in montem? Itaque vbi alijs præcipitia, ibi capreis nullum periculum, ibi gregis huius alimentum, ibi cibus dulcior, ibi fructus electior, ſpectantur à paſtoribus ſuis dumoſa de rupe pendentes, vbi luporum incurſus eſſe non poſ-* D *ſunt, ibi fœcunda arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Ideò elegit eas ſpiritus, quibus cætum venerabilis Eccleſia comparet.* Etenim vbi quis capreæ inſtar altiſſima virtutum cacumina ſcandit; & in arduis euangelicę perfectionis culminibus ponit nidum. O quàm ſecurus à luporum incurſibus dulciſſimam, & quietiſſimam vitam tranſigit! Rudiores, E & imperfectiores, qui toti ad humi iacentes herbas feruntur, ſublimia Euangelij conſilia ſibi æſtimant præcipitia, & dum ardua virtututum fugientes per mediocria, & plana iter inſtituunt, mille ſuſtinent fameſmille ſites, mille hoſtium incurſus, &

A ſæpiſſimè, *Sicut oues poſitos in inferni,* id eſt, in imis virtutum, *mors depaſcit eos.* O vtinam non ſicut oues in campis; ſed ſicut capreæ in montium cacuminibus, in altiſſimis rupibus gradum figerent, ibi nullum periculum, ibi cibus dulcior, ibi luporum incurſus eſſe non poſſunt, ibi fœcundiores vitæ arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Sanè apud Ægyptum manducaturi agnum Iſraelitæ iubentur, cum calceatis pedibus baculos in manibus tenere, vt ſic ad perfectionem ſeſe accingerent. Verùm poſtea miſſurus Chriſtus Dominus Apoſtolos in vniuerſum mundum Matth. 10. cauet, *ne calceamenta, nec virgam ferant.* Enim verò vbi Ægyptiorum arua terimus, vbi virtutum primordijs inſiſtimus, opus eſt nobis calceis, quibus à ſpinis, reptiliumque ſerpentium morſibus euadamus liberi. Opus item baculo eſt, quo nos protegamus à crebris inimicorum incurſibus. Aſt cum ſemel Apoſtolicum culmen attingimus, nempe cùm euangelicæ perfectionis altiſſima cacumina ſubimus, vix eſt quod timeamus periculum, vix eſt luporum acceſſus, quare vobis virgæ minimè neceſſarius eſt vſus. Sic D. Gaudentius tract. 5. in Exod. *Opus eſt mihi, ait, & baculo, Paſcha adhuc in Aegypto celebranti, vt me interitu liberem, percuſſo Aegyptio; ſi quis verò eſt Apoſtolicus, & per Ieſum proſtrato Aegyptio magnus factus, ac potens eſt, non iam propter ſe baculum portat.* Nil in Apoſtolicæ perfectionis culmine quod timeat, habet, ibi luporum incurſus eſſe non poſſunt, nullus aditus hoſti, qui inſigni virtute munitum expauet hominem. Lumen huic excogitationi præbet ſingularis hiſtoria ex lib.4. Reg.cap.3. ibi enim fortiſſimorum Iſraelitarum exercitus Re-

Pſal.48. Matth.10 Gaudē. 4 Reg.3.

gem

A gem Moab acriter impugnat, imò iam iam expugnat: qui fruſtrà in validiſſimos hoſtes omnia molitus. Marte iam deplorato, *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam*. Quid tunc rei? Infenſiſſimi hoſtes, nimiumque crudeles à Rege, quem B impugnanbant, recedunt, quando illum vident omni deſtitutum auxilio? Illum indignantur, & fugiunt, cum penè in manibus tenent, quem mille pugnis, crebris cōflictibus ſpectabant euerſuri? Rectiſſimè Caietanus huius hoſtis fugæ cauſam meditatus inquit. *Intelligere licet Iſraelitas idololatras, viſo illo holocauſto magnipendiſſe illud, & deſperaſſe* C *de victoria aduerſus Regem munitum præſidio tanti holocauſti*. Et quidem vel vnus virtutis actus inſignis reddit hominem inſuperabilem inimicis. O vtinam quis eò perfectionis ſcanderet, vt ſui cordis primogenia mactet, Deoque licet! O quam fugaret hoſtes! ò quam ſecurus inde ageret fugatis inimicis! ò quàm lon- D gè abijſſent contrariorum exercitus deſperati de victoria aduerſus hominem munitum virtutis tantæ cacumine. Ecce de Iob excellentiſſimis virtutibus quid D. Zeno dicat lib. 2. ſerm. 16. *Tanto autem puritatis, & fidei erat muro munitus, vt non auderet eum attentare Diabolus; niſi à Deo iuſſus*. Et enim qui perfectionis teret cacumina, arduiſ- E que Euangelij ſemitis figit veſtigia, omnia habet in tuto, illi fœcundæ vitæ arbores integrum fructum ſubminiſtrant, nec feros expauet hoſtium conflictus.

Zeno.

§. XV.

Qui in virtutis cacumine verſatur, hoſtibus malignis inſuperabilis eſt, à ſe tamen ſui ruinam timeat.

POſitum in pinnaculo templi Dominū non audet, imò nec poteſt impellere in præcipitium inimicus, id ſolum ſpectat, vt ipſe ſeſe agat in ruinam. Ideò ait, *mitte te deorſum*. Etenim perfectiſſimi viri hoſtibus inacceſſi, & terribiles ſuo quandoq. caſu miſerè diſſoluuntur. De Behemot dicebat ſanctiſſimus Iob cap. 4. *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia*. Vbi B. Paſchaſ. lib. 3. in Threnos littera Tau, expendit illud. *Scuta fuſilia*, ita ediſſerens, *Scuta ergo ſi ſunt fuſilia in ſuſcipiendo ſagittas, robuſta ſunt; ſed caſu fragilia. Ictu quidem ferientium minimè penetrantur; ſed ſuo lapſu per fragmenta diſſoluuntur*. Siccine perfectiſſimorum virorum deſcribitur robur, & fortitudo, ſcuta quidē fuſilia optimo tēperamēto elaborata, quæ inimicorum tela rideant, feriētiumq. ictus, igneas etiam glandes facilè inuicta repellant: verùm ſi elapſa è manibus, ſi proprio pondere grauitantia decidant, proh dolor, inquam, munitiſſimà fragmenta conterūtur. Timeat ergo perfectiſſimus quiſque, cum a Deo in arduis virtutum cacuminibus fertur ſublimis, ne dum hoſtibus inuincibilis graditur, ſuo ſe lapſu miſerè comminuat. Hoc pungebantur timore egregij illi ſerui, de quibus Iob capit. 29. dicit. *Si quando ridebam ad eos, non credebant*. Quidni? Laudari poteſt ſeruus, qui fauoribus domini ſui, qui ridenti domino minimè credit. Vnde iſta laus peti poteſt? Prudentiſſimè illam expendit D. Gregor. in hæc verba. *Redemptori noſtro quaſi non credimus arridenti; dū multis iam eius donis teſtantibus, & gra-*

Iob 41. Paſch. Iob. 29. Greg.

tiam fauoris eius accipimus, & tamen A *adhuc ſub eius iudicio de noſtra infirmitate titubamus.* Protecti à Dei gratijs, nimijſq. eius fauoribus exaltati, non de hoſtium conflictu, non de venenatis iaculis; ſed de noſtra infirmitate ſemper timeamus, quem forti retorta manu tela non feriunt, ſæpiſſimè conterit proprius caſus. *Iam Paulo è cœlo Dominus loquens, eiuſq. oculos interiùs aperiens, exteriùs claudens potentiam ſua maieſtatis oſtenderat. Iam de eo Anania dixerat, vas electionis eſt mihi iſte, iam ad tertium cœlum ſuper ſe raptus fuerat, iam in paradiſum ductus, arcana verba quæ dicere non poſſet, audierat: & tamen adhuc timidus dicit, caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne ipſe reprobus efficiar.* Ipſi altitudo electionis, & virtutis hoſtium eripuit C metum, ſed de ſe ipſo multò maiorem timorem incuſſit, vt ſemper de ſua titubaret infirmitudine. Apud Lucam memini Chriſtum Dominum Apoſtolis dixiſſe cap. 12. *Nolite timere, puſillus grex, quoniam complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Ecce tibi cùm regnum ſeruis promittit Chriſtus, illoſq. quaſi cæleſti regni candidatos inſignit, ſimul metum D illorum expellit. Sed quid tunc ille timerent? Se in Reges cooptatos vident, cur timeant? Acutè D. Petr. Chryſol. ſerm. 23. inquit. *Promiſſionem regni ſine timore ſeruilis ſtatus audire non ſufficit, quia ibi libertate uix dignus eſt, capere non valet inſulas: principatus regnum velle ſeruum crimen eſt, adire periculum, temeritas non timere.* Temerarius ergo eſt ille ſer- E uus, qui cum in ſublimi perfectionis ſe videat gradu, vbi penè manu coronam pertingit, vbi crebrò ſe ad regnum euocari auſcultatur, non vehementer timet de ſua infirmitate, ac qui ab hoſtili incurſu liber trium phale diadema ſperat, proprio caſu

Luc. 12.

Chryſ.

decidat reprobandus. Hinc ille credentium maximus parens Abraham Gen. 15. cùm ſe à Deo mille promiſſionibus audit munerari, cùm ſe in culmine diuinæ amicitiæ nouit exaltatum ait: *Domine Deus quid dabis mihi?* Quæ verba Philo Iudæus lib. quis rerum diuinarum ſit hæres, ſic in primis legit. *Here Domine, quid dabis mihi?* Deinde notat illud, *Here*, B Græco vocabulo ſonare vinculū, timorem. Vnde quòd Abrahamus in ſummam Dei familiaritatem elatus dicat, Here Domine, *Perinde eſt*, ait Philo, *ac ſi dicat, non ignoro tuam ingentem potentiam, ſcio & poteſtatem tuam terribilem, & idcirco timens, tremenſq. te appello.* Quanto enim diuinæ ſublimitatis vicinior, tanto de noſtra infirmitate timidior, ne proprio caſu amittat, quod ab hoſtilibus incurſibus eripuit liberum.

Gen. 15.

Phil.

§. XVI.

Chriſtus filius Dei maximè innotuit à ſummo cœlo vſque ad mortem dimiſſus.

PArum petis, ò Diabole, à filio Dei, vt ſeſe à pinna templi dimittat: etenim ille eſt, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendet à cælis, crucifixus, & mortuus, & ſepultus eſt. Non à pinna templi; ſed à ſummis cæli verticibus dimiſſus in mortem vſque Dei filius manifeſtè perlucet. Sic D. Petrus Chryſologus tentatorem irridet. Quid deſcenſum à templi pinna expectas, vt filium Dei videas? Ecce tibi, *Se Dominum, ſe vtique Deum intelligi voluit, qui non de pinna templi tantùm ſe dedit ad terram; ſed de cælis ſe ad inferos vſque iactauit.* Hiccine filij Dei deſcenſus, hæc demiſſio, qua innaſcibilis Pattes proles probat.

Chryſ.

bat, & manifeſtat diuinitatis ſuæ originem. Aquilarum pulli maternis ſcapulis ſublati, an degeneres ſint, nitidiſſimam probantur ad Solis lucem. Verum proles diuina vnigenitus Dei Filius à ſinu Patris emiſſus in terram vſque, tunc claret, tunc apparet manifeſtiſſimus, quum & ipſe, & vniuerſus orbis operitur mortis caligine. De illo Beatus Athanaſ. in reſcripto ad Liber. Papam. *Ipſe eſt Dei virtus, hoc eſt Deus, qui infernum expugnauit, & imperium Diaboli demolitus eſt, qui Deus in deſcendendo corpus ſuum à mortuis excitatum Patri repræſentauit.* Expendo illud, *qui Deus in deſcendendo*, quaſi tunc maximè Deus innoteſceret, cùm ad vſque puluerem mortis deſcendit. Id quod eleganter ponderauit Drogo, libro de Sacramentis Paſſionis, vbi iuxta Lucam, cap. 24. proponitur Chriſtus in caſtello Emaus diſcumbens cum duobus Diſcipulis ſuis: *Et accepit panem, & fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Et quidem in fractione panis cognouerunt Dei verbum Diſcipuli. Quid plura? *Panis caro tua eſt*, ait Drogo, *fregiſti manibus tuis corpus tuum, quia poteſtatem habebas ponendi animam tuam, fregiſti corpus, quod foris apparebat, & oſtendiſti medullam, quæ intus latebat; niſi enim patiaris, non cognoſceris.* Cùm lucem verbum habitabat inacceſſibilem, non cognoſcebatur, vix in vmbris, obſcuriſque imaginibus ſeſe pandebat propheticis viris; panis erat, ſed integer; à prælucenti ſolio deſcendit in mortuorum caliginem, & tunc doloribus mortis confractus, æternam, diuinamque patefecit originem. Vnde D. Athanaſius oratione de Verbi Incarnatione, eius deſcenſus eam cauſam adducit *Ea igitur de cauſa Verbum homo genitus eſt, homo apparuit, mortuus eſt, & reſurrexit, vt præſtringeret, obſcuraretq; rebus ſuis geſtis quicquid vnquam ab hominibus geſtum eſt. Vt vbicumque homines ſenſibus ſuis ad credendum numen præoccupati eſſent, inde eos abduceret, & de Patre ſuo illos certiores redderet.* Ecce quo ſe dimiſit Chriſtus, vt Patrem ſuum Deum oſtenderet, vt ſe vnicum filium Dei inſinuaret, dum ipſo in deſcenſu ſublimis, in ſupplicio innocens, in morte diuinus, in inferno Deus omnibus innoteſcit. Sanè qui tam ſuperiorem omnibus habuit interitum, præ omnibus ſingularem ortum à Deo Patre habeat, fuerit neceſſum.

Athan. — Luc. 24. — Athan.

§. XVII.

Hoc valde calamitoſum hominibus, quod in neceſſitatibus ſuis Deum obliuiſcentes, creaturas reſpiciant.

Ecce tibi dæmonem Chriſto Domino præcipitium ſuadentem, & ſimul offerentem Angelos auxiliatores, ait enim, *Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus portabunt te.* Cur Angelorum auxilium promittis? An non magis ipſe pater adſtaret filio? An non filius ſibi ſufficeret? Cur relicto Deo auxiliatore, Angelicas manus opitulatrices proponis? Papè! hoc ſolum putabat præſenaſum præcipitium, ſi illius oculi vel ad creaturam relicto Deo reſpicerent. Nõne Petrus Chriſto imperterritus adhærebat? Quis Petrum deturbauit à petra Chriſto? Vide quid de illius ruinæ cauſa dicat Luc. cap. 22. *Et poſt puſillum alius videns eum dixit, & tu de illis es, Petrus verò ait, ô homo non ſum.* Ibi eleganter Drogo lib. de Sacrament. Paſſ. expendit illud, ô homo non ſum, nimirum inquit, *Hominem attendit non Deum;* & qui-

Luc. 22. — Drog.

dem tota eſt humani caſus, & præci- A pitij cauſa, quod immemores Dei, reſpiciamus creaturas. Hoc in primis oſtẽdit ſuperbiſſimus ille diues, dum etiam in ſuo præcipitio medijs tormentorum ignibus id de conſuetudine eructat. *Abraham miſerere mei*. Quem ſic meritò Chryſoſt. in Catena pungit, *Creator creatura miſeretur ſua, vnus venit Medicus qui ſanat morbos, alij ſanare non poſſunt*, B *erras miſer*. Heu quot hic error egit in præcipitia: quot in neceſſitatibus ſuis, in periculis, expectantes creaturas ad miſeriarum ima ſunt deuoluti! Nunquam aduerſarius deruina hominum ſecurior, quàm dum illis perſuadet, quod reſpiciant creaturas. Cauit hoc periculum prudentiſſimus Moyſes, Exod. 33. qui niſi

Exo. 33.

Deo comite exire in terram promiſ- C ſionis noluit, angelicum etiam ducatum repellens. De quo D. Athanaſ. ad Serapiũ ſic fatur. *Moyſes recuſauit ducatum Angeli, Niſi*, inquit, *ipſe Deus nobiſcum proficiſceris, ne me hinc abducas. nolebat enim creaturam ducẽ populi eſſe, ne o miſſo creatore creatura inciperent inſeruire*. Quaſi conſequens foret, ſi à creatura expectarent duci, à creatore de- D ficere, & penitus interire. Id quod ſibi etiam cauerunt Iſraelitæ populares in ſumma ſua ſtultitia, quando abſentis Moyſis morã non ſuſtinentes ab Aarone poſtulant. *Fac nobis Deos qui nos præcedant*. Sauè abſentiam hominis homines ſupplere poterant: at ſcioli hi in ignorantia ſua ducatum hominis ſuſpectum habẽtes, ſolum ſibi Deum præfici expo- E ſcunt. Quos ideò commẽdat Clem. Rom. conſt. cap. 20. fatus, *Hac vna in re ſapiunt, quod ſe ſine Deo nihil fatentur poſſe*; imò niſi ducente Deo progredi nolunt. Vtinam hac ſemper vigerẽt cautela, & creaturarum omnium ducatum haberent ſuſpe-

Athan.

Exo. 32.

Clem.

ctum, ſed tandem relicto Deo ad creaturam cõfugiunt, quando Hieroſolymis clamant, *Nos non habemus Regem niſi Cæſarem*, à quo æterno duraturam calamitatem acceperũt. Sic Theodoret. in Hiere. cap. 2. *Negantes Deum dixerunt ſe non habere Regem, niſi Cæſarem, hac de cauſa Cæſari tradidit illos*: & ſub Cæſare, ad quem confugerunt, periere illius gladio enecti.

Ioan. 19.

Theod.

Textus. Ait illi Ieſus rurſum. Scriptum eſt, non tentabis Dominum Deum tuum.

§. XVIII.

Quando quis viam habet, qua ipſe ſeſe facilè difficultatibus expediet; Dei auxiliatoris auxilio fiſus, non miracula vnnè ſperet.

DEus Opt. & Max. vt amat inuocari ad extraordinaria ab ijs, qui omni creaturarũ ope deſtituti ſunt, ſic vbi creaturarum operatio poteſt intercedere, amat ipſe quieſcere ab extraordinarijs. Id quod maximè claruit in Incarnatione Verbi, in qua poſtquam diuina virtus efficacitatem ſuam oſtendit in efformanda deifici pueri carne ſine virili ſemine, in educendo maturo fœtu ſine matris corruptione. Vbi ad impoſitionem nominis ventum eſt, quæ creaturarum poteſtatem nõ excedebat, aditur ſtatim Ioſeph, cui ab Angelo dicitur Matth. 1. *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariã coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, pariet tamen filium, & vocabis nomen eius Ieſum*. Etenim cum Ioſeph audiſſet Marianum fœtum ſuperna Dei virtute parturiri, ne ipſe à cura illius abſtineret, ſoli virtuti diuinæ illum

Matth. 1

com-

Digitized by Google

committens, præuenitur, quod nomen imponat, quod quicquid in ſe fuerit, id ipſe efficiat. Quaſi diceret, Theop. ait Theophylactus. *Non ſuſpiceris, quod quia à Spiritu ſancto eſt conceptio, Virginem ideo dimittere debeas adiutorio deſtitutam; ſed miniſtrabis ei in omnibus.* Sic laborare debes in puero nutriendo, in matre fouenda, vt nil quod tu præſtare poſſes, Deo relinquendum putes. Vt arcam Do- 2. Reg. 6. mini in plauſtro labentem teneret Oza 2. Reg. 6. extendit manum ſuam ad arcam, & ſtatim à Domino percuſſus interijt, ea ſanè ratione, quia qui humeros adhibere poterat, & debebat, extremum ſolum adhibuit Theod. manuum. Ita Theodoretus quæſt. 20 *Delicti luit pœnas: nam cùm Deus iuſſiſſet vt Sacerdotes ferrent arcam ſuis humeris, præter legem eam tulit in plauſtro.* Nihil tam Deo exoſum, quam qui diligentiam adhibere poſſunt, & tenentur, otio torpeant aliorum labori fidentes. Is Deo placet, qui vbi impoſitis humeris, manibuſque adhibitis neceſſitati occurrenti ſatisfacere poteſt, omnipotentis ſolius auxilium non exercet. Hinc A- Gen. 12. brahamus Geneſis 12. hæc verba fecit vxori ſuæ Ægyptum ingredienti. *Noui, quod pulcra ſis mulier; & quod cum viderint te Aegyptij dicturi ſunt: vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quod ſoror mea ſis, vt benè ſit mihi propter te.* Ad hæc Fauſtus Manichæus vehementer condemnat Abrahamum modicæ fiduciæ in Deum. Etenim vbi Deus illum in Aegyptum miſerat, quid ipſe timeret? Cur ſe totum Dei prouidentiæ non committit? Cur Deum liberatorem in omni periculo non ſpectat; ſed magis propriæ artis nititur prouidentiæ? Fauſti autem ignorantiam, & Abrahami pru- Auguſt. dentiam expendit D. Auguſt. lib. 22. cap. 26. in hæc verba. *Dicet aliquis,*

A *cur non potius ita de Deo ſuo præſumit Abraham, vt fateri non timeret vxorem? Nunquid Deus ab illo mortem non poterat repellere, quam timebat, eumque cum coniuge ſua ab omni pernicie tutari, vt nec vxor eius, quamuis pulcherrima, appeteretur ab aliquo? Poterat ſanè id efficere Deus; ſed ſi interrogatus Abraham illam fœminam indicaſſet vxorem ſuam, duas res tuen-* B *das commiſiſſet Deo, & ſuam vitam, & coniugis pudicitiam. Pertinet enim ad ſanam doctrinam, vt quando habet homo quod faciat, non tentet Dominum Deum ſuum.* Vnde prudentiſſimus Abraham, quàm potuit, vitam ſuam arte, & induſtria tutatus eſt, quam non potuiſſet tutari vxoris pudicitiam, Deo commiſit, eiuſque virtutem fuit expertus, quia & ipſe quod C potuit, fecit. Quando quidem Deus nec ſuæ ſoli, nec Angelorum virtuti committi gaudet quod homo valet perficere. Raphaeli Angelo mandauit Deus de Tobia, & tamen nunquam video Angelum applicuiſſe manum ſuam, vt Tobiam periculis Tob. 6. erueret. Ecce Tob. cap. 6. immanis piſcis exiuit ad deuorandum eum. Quem expaueſcens Tobias, clamauit D voce magna, Domine inuadit me. Quid tunc Raphael? accurritne piſcem occiſurus? Minimè; ſed dixit ei: *Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, exentera hunc piſcem.* Non Angelus; ſed ipſe Tobias piſcem aggreditur, piſcis præcordia imponit prunis, piſcis felle amariſſimo linit oculos patris. Vnum in toto itinere petit Tobias ab Angelo, nēpe vt ipſe E ſolus in Rages ciuitatem proficiſcatur, quod Tobias etiam faceret, niſi manere cogeretur à ſocero adiuratus, *Cuius vim adiuramenti*, inquit, *ſpernere non poſſum. Tunc Raphael in Rages ciuitatem Medorum perrexit.* Ecce tibi non aliud efficit Angelus, quàm id quod ſibi conſtat à Tobia.

Digitized by Google

non poſſe peragi: quicquid enim eſt A
ſub noſtra poteſtate, nec Angelis,
nec ſoli virtuti diuinæ eſt demãdan-
dum. Benè monebat Dominus apud
Iſaiam cap. 1. *Venite, & arguite me.*
Vbi Chryſoſt. ſic explanat. *Quiddam*
ipſi facite, & quod reliquum fuerit ip-
ſe adijciam. Exiguum aliquid mihi da-
te, & ſolidam rei totius ſummam vo-
bis impertiar gratuito. Sic Deus vbi
Eliam cibo refecturus erat, eum iuxta B
torrentem aquę iuſſit manere 3. Reg.
17. Cur iuxta torrentem maneret,
niſi vt alimoniæ meta inter Deum,
& hominem diuideretur: quando
homo quas facilè poſſet aquas à tor-
rente acciperet, & quem aliter ha-
bere non poſſet cibum ex ſolo Deo
ſumeret. Annuit Ioſephus lib. 8. c. 7.
aiens. *Ad torrentem quendam dege-*
bat, vnde potum haberet, nam cibus ei C
quotidie per coruos afferebatur.

Textus. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eo- D
rum: & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.

§. XIX.

Valde tibi ſalubre erit, ſi mundi glo-
rias, irritamenta vitiorum, vir-
tutum difficilia in certamen vo- E
ces, eorumque ementitas vires in
ſecreto cordis expugnes.

OMnia regna mundi eiuſq. glo-
rias oſtendit tentator Chriſto.
An quia omnia ementitis coloribus
ante mortales oculos in aere confin-
xit? Non abnuo: ſed eſto, quod ma-
nus deſignatione notaret mundi pla-
gas, quarum imperia, gazas, delitias
compoſito ſerm. deſcriberet. Planè
placuit Domino ſibi omnia hæc ob
oculos proponi, effingi, vt qui illa
aſpernaturus venerat cum ementi-
tis illorum imaginibus quo ad nos
ediſceret confligere, & euincere. Ea
enim erant prophanis hominibus
meditamenta militaria, vt loquitur
Tacitus, quando miles ſolitarius ſe
inter confertiſſimos hoſtes animo
figurabat, ibique venientes effinge-
bat conflictus, volantia tela, equi-
tum impetus, quos impar cauebat,
vel honore ſtimulatus hinc inde
alacer nitebatur demoliri. Sic à na-
tura edoctus Taurus, vt ſe in præ-
lium accingat ſolus in deſerto.

Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua *Virg. 3. Georg.*
diſcit
Arboris obnixus trunco, ventoſque
laceſſit ictibus.

Sic etiam Chriſtianus miles ho-
ſtium animæ ſuæ conflictus medite-
tur, reuocetq. in memoriam regna
mundi, effingat ſibi ob oculos glo-
riolas, momentaneas delicias, gulæ
irritamenta, iniuriarum felles, tor-
mentorum dolores, & comite Chri-
ſto claſſicum medijs in præcordijs
intonet, manum conſerat, impu-
gnet, acriter dimicet, donec victor
exiſtat. Vnigenitus Patris ſub efficta
humana figura patribus antiquis
apparebat, nimirum Abraham, à quo
recreatus eſt Iacob, cum quo tota
nocte acri lucta certauit. Id docent
Chryſoſt. Amb. Leo. Theop. Clem. *Tertul.*
Rom. & Alex. Cur ergo efficta carne
apparebat Verbum? Rationem pul-
cherrimè innuit Tertul. contra Prax.
cap. 16. ſic inquiens *ediſcebat ad ve-*
ritatem carnis aſſumendam quaſi præ-
ludens in ficta. O quam rectè ficta in
carne præludens, veram noſtræ car-
nis molem geſtare ediſceret! Non quia
ipſe

A ipſe opus haberet, ſed quaſi fingit ediſcere, vt nos doceamur de effictis certaminibus in verum deſcendere certamen. Ergo quiſquis in arenam venturus vbi hoſtium conflictum, vbi delitiarum lenocinia, vbi ignea voluptatum tela, vbi honorum fulgura, dignitatum ſpicula. Ediſce prius & exercere in pugnam, prælude in fictis, ementitis prius conflictibus, aſſueſce vincere. B Hoc faciebat Paul. ad Ro.8. *Quis nos ſperabit à charitate Chriſti? tribulatio? an fames? an nuditas? an periculum? an perſequutio? an gladius? Certus ſum, quia neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate* C *Dei, qui eſt in Chriſto.* Et ſanè nulla tunc fames, nulla tribulatio, nullus gladius imminebat, non tortor, non perſecutor, imò nunquam Angeli, aut virtutes, aut Principatus Chriſtianum impulerunt in Chriſtum. Cur ergo Paulus tot ſibi diſcrimina effingit? Equidem optimus agoniſta ediſcebat, & ad aduerſos conflictus ſubeundos quaſi præludebat in fi- D ctis. Hinc B. Ennodius laudat ſanguinolenta gladiatorum certamina a Theodorico Rege prudentiſſimè in ludibundos, & feſtiuos iuuenum conflictus, commutata. Ait enim in eius Paneg. *Interea illa gladiatorum congreſſio, (vt docuit exitus) non tam peperit incrementa roboris, quam pauoris. Inter ſecundas res didicit imbellium animus quid timeret. Vi-* E *de adinuentionum diuerſitates pleno calle diſtantes. Illis vera cruoris effuſio animos a dimicatione ſubmouit, hic adoleſcentium vigor de imagine mentita concertationis incanduit.* Proh militis ingenuitas! qui nouit intra ſe effingere certamina, & vincere, vt in veras, & manifeſtas victorias tranſeat.

Ad Ro.8

Ennod.

A Quod internum certamen præſeferebat illi Dei amaſia, de qua Cant. 5. *Comæ eius ſicut elata palmarum, nigræ quaſi coruus.* Et cur nigricarent victorioſæ pulcherrimæ feminæ crines, niſi ex interno certamine? Sic D. Paulin. epiſ. 4. *Nigra verò iam non de peccato, vt puto; ſed de exercitationis interna quaſi bellico puluere, vel puluerulento* B *ſudore nigrantes.* Adeò victrix ſponſa ſe exercet interno certamine. Hinc Tertull. lib. de cultu feminarum, ſic eas a muliebri mundo deiecto in mundum atinat. *Quare benedictæ, meditemur duriora, & non ſentiemus.* Hoc vnum in Magnatibus ſæculi deplorat meritò D. Chryſoſt. hom. 18. ad Pop. quod nunquam tribulatio- C num prælia, niſi iam in ipſa arena ſubeant, ideoque miſere enecti vincuntur. *Ne quippe*, ait, *menſas eorum reſpexeris, nec aſſentatores, & paraſitos; ſed res ex ipſis orientes, infeſtationes, calumnias, pericula, anxietates, & quod his moleſtius eſt, quod impræmeditati ad has deuoluti mutationes, caſus generoſè ferre neſciunt. Multi namque, cum eos hortaremur, vt gene-* D *roſè grauia ferrent, dicebant, nihil vnquam tale meditati ſumus.* O vos felices, qui omnes conflictus præmeditati in arenam proſilitis, qui meditatione confligitis cum hoſtibus, & ad vera certamina euincenda præluditis in fictis, quibus difficillimos incurſus ſuperare ediſcitis! His præmeditamentis armabantur in pugnas illi primi æui Chriſtia- E ni, de quibus Tertul. ad Scapul. c.1. inquit. *Nos quidem neque expaueſcimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorantibus patimur, cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta conditione pacti eius venerimus, vt etiã animas noſtras auctorati in has pugnas accẽdamus, ea quæ Deus promittit conſequi optãtes, et ea quæ diuerſa vita comminantur pati timentes.*

Cant. 5.

Tertul.

Tertul.

timentes: Adeò qui præmeditatus accedit, intrepidus in arenam proſilijt.

§. XX.

Non qui remunerationis gratia Deo ſeruit, ſed qui nulla remunerationis memoria eſt Deo gratior.

HVnc maximum de hoſte ſuo Deus reportat triũphũ, quod Diabolus niſi pacta mercede nullum vnquam ſibi ſeruum acquiſiuit. Verum Deus is eſt, cui mille ſeruiunt de nulla cum illo agentes mercede: qui inde ſummam ſibi, & Deo gloriam pepererunt. Reuoca in memoriam operarios illos in vinea Domini laborantes Matt. 20. quorum alij pondus diei, & æſtus portant: alij nimis ſeri accedunt, vix vna hora laborant, & tamẽ plus in illis pater familias gaudet, quos prius ditat, & maximè laudat. Cur hoc? an gratiores ſunt Deo pigritantes? Abſit, ſed vt rectè notat Nazian. orat. in ſanctum Baptiſma. *illi non prius crediderunt, nec ingreſſi ſunt, quam ipſis ex conuentu merces conſtituta fuiſſet, hi nulla condicta mercede ad laborem acceſſerunt.* Proh Deus immortalis, qualis, quantaque tua perfectio eſt, cui non dubitent homines inſeruire, nulla condicta mercede. O generoſi & verè Dei amatores homines, qui ſine lucri ſole, ſine mercedis prætextu ad labores eoſque maximos aduolatis! Tandem aliquando prodigus ille filius, diſſipatorque paternæ ſubſtantię ad ſe reuerſus ait Luc. 15. *Surgam & ibo ad patrem meum*: hunc lautiſſimo epulo excipit pater, cum magna tamen filij iunioris inuidia, quẽ etiam vt placaret inuidentem pater ipſe ait illi, *fili omnia mea tua ſunt*. Omnia, inquam, mea tibi inuidenti parantur, ait Chryſol. ſerm. 4. *Neque hic aliud quam patrem quæſiuit, qui veniens non filij, ſed loco mercenarij voluit collocari dicens, pater peccaui in te, fac me ſicut vnum ex mercenarijs, ſint tibi omnia, illi ſufficit pater: & ne quid tibi de præſentibus, & veteribus exiſtimes imminutum, illi noua, & futura perquiram.* Hi ſanè gratiſſimi Deo accidunt, qui non ad omnia, imò omnibus relictis ad ſolum exiliunt patrem, quibus etſi omnia auferantur, adhuc tamen generosè Deo obſequuntur. Sic in Satanam inſultans Dominus de ſeruo ſuo Iob gloriatur, cui omnia Satanas abſtulerat, & tamen, ait Dominus, *adhuc retinet innocentiam ſuam.* Vbi Chryſoſt. ho. 5. in Iob. *Tunc obſtructum eſt turpe os Diaboli, nec habuit quod diceret.* Etenim nunquam tales ſeruos diabolus norat, qui niſi oblatis omnibus mundi regnis, nec vnum ſeruum ſibi acquiſiuit, ideoque adſtupet videns adeò generoſum Dei ſeruum, qui etiam ablatis omnibus Deo nititur inſeruire.

Matt. 20. Naz. Luc. 15. Chryſ. Chryſ. Iob. 2.

§. XXI.

Diaboli ſerui ſummo labore ad terram vſque cadentes emunt temporalia bona, quæ Dei ſerui gratis, & ſuper omnia terrena exaltati acquiruntur.

NOn ad terram vſque procidentes; ſed terrena omnia calcantes ſerui Dei temporalia cuncta nanciſcuntur, & æterna. Illis enim dicitur. Deut. 11. *Omnis locus, quem calcauerit pes, veſter erit.* Vbi Auguſt. *Ideo veſter erit, quia à veſtris pedibus calcatur.* Vis omnium dominari? nulli ſubiaceas; vis ad te omnia feſtinent? nulli te ſubmittas, omnibus te ſuperiorem præbe: omnibus terrenis ſuperpoſitus, terrenorum omnium Dominus eris. Pulchrè D. Bern. ſerm. 21. in Cant. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra (audenter dico) omnia traham ad me ipſum. Neque enim temerariè vſurpo mihi fratres mei, vocem cuius*

Deut. 11. Auguſt. Bern.

me

me induo ſimilitudinem, quod ſi ita eſt, neputent diuites huius ſeculi fratres Chriſti ſola poſſidere cœleſtia: poſſident, & terrena, & quidem tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Et a terra exaltantur, & terram ad ſe trahunt, & facili negotio trahũt. Non ſic diaboli ſerui, qui vt terrena obtineant prauiſſimorum hominum miſere cadunt, & deuoluuntur ad pedes. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens, &c.* Rectè ibi Ambroſ. *habet hoc ambitio domeſticum periculum, vt enim dominetur alijs prius ſeruit, & curuatur obſequio.* Heu quoties reptandum humo ijs, qui mundiale prætendunt dominium! quibus ſordibus cõparare debent quod luceant! Eccleſiaſt. ca. 10. *Vidi Principes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terrã.* Vbi Gualfricus ait, *extolluntur inaniter, & grauiter ſummittuntur, aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſum. Proh nefas! hodie in cœno aquila volutantur: inſolenter abijcitur pia ſeruitus ſacra miniſtrationis, & imprudenter terrena cupiditatis ſeruitus indigna ſuſcipitur.* Ipſi, ipſi Principes, qui aquilæ videbantur, qui ſublimia Regum ſcandunt ſubſellia, quibus non grauitant ſordibus quas non perferunt curas? quoties ſub aquis gemunt? quas ruſticorum fores nobiles ſalutatores non obſidunt? quos ſuperborum iudiciũ faſtus non diſſimulant? quot mercatorum arrogantium cuneos reuiſunt? quibus oneribus non inſudant miſera voluptatis mancipia? Quid plura? Nullis terrenis bonis effulgent, quæ non emerint ſudore multo, ſanguine multo. Accipite Clementem Alexandrinum in adhortatione ad Gentiles, de terrenis bonis ab alijs gratis, ab alijs labore improbo acquiſitis pulcrè philoſophãtis, dum inquit: *Solummodo, ô fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtenditur, Non cauponatur veritas, dat tibi & volucria, & natalitia, & terreſtria animantia. Hac tuis ſumendis alimentis pater eſt fabricatus, quæ pecunia quidẽ emet qui eſt adulterinus, & filius perditionis: & cuius inſtitutum ſeruire mammona: tibi autem tua permittit.* Itaque ſummus Pater omnia bona cõdidit legitimis filijs, adeò vt qui filius eſt, qui vni cæleſti parenti inhiat, is non a caupone, ſed

Eccl. 10.

Gualf.

Clem.

B a patre accipit omnia gratis abſque ſudore vultus; verùm qui adulterinus eſt, qui non Dei, ſed perditionis filius, qui mammonæ inſeruit, is non accipit gratis, ſed cariſſimè emit a cauponante Dæmone quicquid cupit. Vide qualiter Dæmon cauponetur ſuis perditionis filijs. *Hæc, ait, omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.*

C Omnia vẽdit, nihil dat, omnia cauponatur, vt nihil accipiant ſui, niſi a caupone ſudoris pretio, ſanguinis pretio. Id lamentatus eſt Ethnicus ille in Agamemnone, qui filiam primogenitam Dianæ mactans, vt ventos nauigator acciperet, exclamat, *cruore ventos emimus.* Quod hodie lugeant, qui ex cauponante Dæmone bona temporalia geſtiunt accipere, procul dubio caſu, ruina,

D ſanguine ventos ement. Aut interrogate ex illo, quanti dabit regna mundi, quanti illius vanas, & inanes gloriolas, & dicit: *Si cadens adoraueris me.* Pulcrè D. Cyprianus. *En præcipitium exigit, qui tanti ſe facit nundinatorem culminis.* Emite iam vos perditionis filij: emite a caupone, emite præcipitio, ſanguine, ruina, qui a Patente Optimo gratis noluiſtis accipere, imò, qui laboribus a Dæmone fracti, cæleſtia, & gratuita bona faſtiditis. Numeror. 21. dicebant peſſimi illi de cœleſti pane, abſque vllo labore acquiſito; *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Quorum ſtultitiam impieta-

Cypria.

Digitized by Google

pietatis plenam ſic ponderat Petrus A
Pet. Da. Damianus epiſtola 15. *Leuiſſimum deputant cibum, ſi pondus, atque duritiem contingat deeſſe laborem.* Sic ærumnis, & laboribus innutriti ſunt, vt cæleſtia bona ideò vili ducant, quod gratis obueniant illis.

§. XXII.

Bona temporalia hominum ruinam, & perditionem (occaſionis vi) trahunt; qualiter debeant haberi.

B

NIhil vicinius bonis temporalibus Dæmon inuenit, quàm caſum, quàm ruinam, ait enim: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me*, quandoquidem ea bona temporalia ſunt, quæ ruinam, & incurabi- C
lem caſum inferant. Quis non doleat, imò exhorreat epulonis illius
Luc. 15. diuitis apud Lucam ca. 15. miſerum finem? Qui indutus purpura epulabatur quotidie, mirifque affluebat delicijs, tandem mortuus eſt, deſcendit ad inferos, medijſque voracibus flammis torquebitur ſine fine. Ardet miſer, & maximis excruciatur doloribus, ad Patrem Abrahamum D
mittit crebra ſuſpiria. Cui Abraham: *Recordare fili, quòd recepiſti bo-*
Ber. ſuper Ecce nos. *na in vita tua.* Ad hæc Bernardus. *Hæccine tota cauſa cruciatuum, quòd in hoc ſeculo bona recepit? ipſa planè.* Sanè iudex ſententiam laturus reo obijcit crimina, delicta comprobata declarat, ob quæ dignas pœnas recipiat. Et ecce tibi epuloni tota cauſa cruciatuum, quòd receperit E
bona in vita ſua, vbi ſunt crimina illius? vbi ſcelera? vbi feritas in pauperes? vbi æris alieni tenacitas? Omnia ſimul obijcit crimina, qui bona illius temporalia enumerat. Vnus id egregiè notauit Tertullianus libro primo ad vxorem. Vbi memorans Sodomorum incendium quando pluit Dominus a Domino ignē, id notat quod Euang. Lucas nullum aliud crimen eorum dicat capit. 17.
ſed ſolùm ait: *Emebant, vendebant,* Luc. 17.
plantabant, & ædificabant: & pluit ignis de cælo, & perdidit omnes. Quidni? Tota cauſa perditionis, quòd emerent, quod nuberent, quòd ædificarent? Anne feſtiuæ nuptiæ, bonorum emptiones, lucra, tantum ignem, tot fulgura meruerunt? Pul-
crè Tertullianus. *Cùm dicit, nube-* Tertul.
bant, & emebant inſigniora carnis vitia deſignat, quæ à diuinis diſciplinis plurimum auocent. Alterum per laſciuiendi voluptatem: alterum per acquirendi voluntatem. Non opus eſt alia explicare facinora, vbi bonorum temporalium negotia exprimuntur, vbi proponuntur emptionum lucra, nubentium deliciæ, bona temporalia, hæc ſufficiunt, vt humanas mentes a Deo auocent, ignibuſque addicant æternum duraturis. De Paradiſo illa omnium deliciarū,
& bonorum matre dicitur, Geneſis Gen. 2.
2. *Plantauerat Dominus Paradiſum voluptatis.* Et meritò Hebræus addit in Eden, quandoquidem Eden,
iuxta Beati Anaſtaſij Sinaitæ inter- Sinait.
pretationem, idem eſt ac inflammatio carbonum. Equidem ex tunc bonis temporalibus, & delicijs adnata eſt vicinitas edacium flammarum adeò, vt facetiſſimè ſimul, & grauiſſimè dicat Diuus Gregorius Nazianzenus in oratione ad patrem
ſuum, quòd ipſe honoribus, & fe- Naz.
ſtis, & dignitatibus ſeculi adeſt: *Eodem modo affectus quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione, ac ſtupore voluptatem capiunt.* Expendo illud, quo pueri circa fulgetras, quippe ſolemniſſimum eſt, communes lætitias perſtrepentibus fulgetris celebris. Sed vbi flammiuomēs fulgetra per-

ſtre-

ſtrepentibus ſaltibus, ſolo gyrat, quæ A puerorum alacritas; qui ſimul metus? Stupent ſcintillatos fulgores, pauent vicinitatem, accedunt allecti luce, figunt perſtrepentibus flammis, & vix audent extremis digitulis tangere fumigantem. Sic ait Nazianzenus. Ipſe aderat honoribus, & ſeculi dignitatibus, quaſi inter fulgetras verſaretur ſimul gaudens lucidiſſimo rerum aſpectu, ſimul per timeſcens cremari. Fulgetræ ſunt quæcumque mundus habet, plena ignibus, plena flammis, delectant prælucenti aſpectu, implent lætitia animos, ſed caute habenda, cùm timore tenenda; facilè enim dum lucem emittunt, exurent animas, & cùm lætitia euoment, ęternum duraturas flammes. Iam non vos moueat, ſi diuitiæ a Saluatore ſpinæ vocentur, equidem ſpinæ ſunt, quæ de Thanni more ignem in ſuos uomãt: ſpine ſunt, quæ ita homines trahunt, & prendunt, vt mirum faciat qui ſe ab illis expedire poſſit. Mirabundus Diuus Chryſoſtomus homilia de Saluatoris ad inferos deſcen. ſic exaggerat lattonis conuerſionem. *Petrus, qui paulò antè in mare intulerat pedem, negauit illum, quo naturam humidam ingreſſus erat. At latro, qui non in dorſo maris, ſed in diuitum ianuis ambulauerat, clamabat: Domine, memento mei.* Expende vnde commendet conuerſionis miraculum, non quod qui in furtis erat, ſed quod qui in diuitum liminibus ambulabat, ad Deum venit, id oſtendit mirabile. (Chryſ.)

Adeo prendunt vel vmbra ſua bona tempo. ralia, ne quis ad Deum poſſit euolare.

§. XXIII.

Dæmon bona temporalia præſe fert, vt facilè in ſui adorationem corda trahat humana.

O Lucrum temporale! O aurum, quo non deducis corda mortalium. Sæpe miratus ſum, quod Ioſeph ſanctiſſimus tam facili negotio B ab Ægyptijs coleretur; vix eductus nigro è carcere puer adhuc, & peregrinus, & ignotus aſſumitur de Aegypto in Saluatorem. Quæ rei cauſa? Eam ipſe per ſomnium fuit auſpicatus Geneſis 37. ait enim ad ſuos fratres: (Gen. 37.) *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare: veſtros au-* C *tem manipulos circumſtantes adorare manipulum meum.* Ad hæc Rupertus. (Rup.) *Ecce manipuli fratrum manipulum eius adorant. Non ob aliud, ignotum ſibi Principem Aegiptij adorant; niſi quia defecerant manipuli eorum, ipſe autem de manipulis plenum habebat horreum.* Cur non adoraretur captiuus, & peregrinus; quem abundantia bonorum commenda- D bat? Vnum Deum nouit humana auaritia, nempe aurum: qui auro tegitur, qui bonis amicitur temporalibus, etſi mortalis ſit, etſi fera, etſi lignum, etſi Diabolus, ſine dubio adorabitur. Sanè Aaron ſi vellet populum a vituli adoratione arcere, peſſime egit, quando vitulum ex auro conflauit. Exod. 32. (Exod. 32.) Cur non adoraretur vitulus, qui ſplendebat auro; E Id quod acutè expendit Chryſologus ſermone 29. ſic fatus. (Chryſ.) *Aurum Iudaicum populum ſic captiuauit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie prædecepit, vt hoc eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent, ſic conuertit homines in iumenta, vt vituli caput ſuum crederent.* Ad quid non cogeret aurum?

Quis

Quis homines mentis, rationiſve capaces ad vituli pedes proſterneret? Quis caput vituli perſuaderet adorandum? Et hoc perſuaſit aurum, ex quo erat affabrè conflatum. Hinc Dan. 3. Nabuchodonoſor apud Danielem ſtatuam propoſuit populo adorandam, ideoque illam fecit auream, vt Hieron. notat Hieronymus in hæc verba. *Quod autem ſit ſtatua aurea, & infiniti ponderis, illud in cauſa eſt, vt res inanimata adoraretur vt Deus, dum vnuſquiſque ſuam conſecrat auaritiã.* Planè auari homines ſumma religione colunt, & adorant aurum, illudque vnum iudicant dignum altari, & fano. Sic proditor ille Iudas huius idololatriæ caput, quas acceperat à Sacerdotibus pecunias ſacrilega pęnitentia ductus, dum ad laqueum properat, in templo reliquit. Quod acutiſſimè, & eleganter pon- Drog. derat Drogo libro de Sacramento Paſſionis. *Retulit triginta argenteos, & proiecit in templo. Vide quam magni faciebat illos, non proiecit eos in ſterquilino; ſed in templo, nimirum talibus ſemper Dijs templum ſuum deuouerat.* Huc ego reuocarim illos, qui illicitis pleni lucris poſt ſpoliatos pauperes poſt vſuras, bona ſua templis deſtinant ædificandis, vel alijs pijs operibus, vel altaribus. Quo id vnum oſtendunt, nimirum quanti pecunias ſuas faciant, quàm eas adorent, quandoquidem non poſſunt non relinquere eas inter ſacra. Equidem adeò miſeri mortales adorant aurum, vt præmiſſis a Diaboli mundi gazis, præſumeret a quolibet homine adorari.

A *Textum.* Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.

§. XXIV.

B *Verus Deus qui adorandus, non in auro; ſed in ærumnis, in paupertate, & in laboribus internoſcitur.*

MVlti Codices, & Græci, & Latini legunt ſupradicta Chriſti verba, ac ſi diceret, vade poſt me Satana: & quidẽ pulcherrimè expreſſum eſt illud, poſt me, quaſi Dęmoni oſtenſis mũdi gazis ſe vſque ad deitatem extollenti innuat Dñs, quo ſit C pẽſanda diuinitas, illique dicat. Falleris, ò Satana ſi te Deũ adoratione dignum oſtẽtas ex diuitijs, ex ſuperbis gazis, ex mundialibus theſauris; etenim minimè in iſtis inuenitur diuinitas. Vade poſt me, veſtigia mea meditator in ærũnis, in frigore, in nuditate, in ieiunijs, & laboribus multis; ibi tota effulget diuinitas adorãda. Lumen huic cogitationi affero ex D Dan. 3. ca. vbi Nabuchodonoſor numen diuinum oſtenſurus ingentem Dan. 3. ex auro ſolido erexit ſtatuam adorandam, & ſimul vicino in loco incendi iubet fornacem, quibus excruciarentur flammis, qui adorationem ſtatuæ recuſarent. Tres igitur ſtrenui iuuenes ſtatuæ adorationem recuſant, qui imperio feri Regis vincti traduntur voracibus flammis. E Pueros ſuſcipiunt venerabundæ flãmæ, illoſque placido rore demulcent, & cuſtodiunt ſanos. Stupent vniuerſi ſpectatores, ipſeq. Rex ſtupore plenus ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Acutè notat D. Chryſoſt. Chryſ.

ſoſt. homil. de tribus pueris, a quo A
numẽ filij Dei demonſtratur, nimi-
rum non ab auro ſtatuæ; ſed a flam-
mis fornacis; ait enim: *Nunquid tale*
potuit inanis imago monſtrare? Ecce
Dominus non in auro lucet, ſed in flam
mis oſtenditur. Vt numen diuinum
oſtenderet ingentem vim auri in ſta-
tuam conflauit; ſed non in auro diui-
nitas inhabitat, incendit fornacem
Sanctis excruciandis, & medijs in B
flammis filius Dei ſeſe monſtrauit,
qui in paupertate, & egeſtate, in la-
boribus, & ærumnis libẽs inhabitat.
Cant. 3. Nouit hoc illa, quæ dicebat: *Per vi-*
cos, & plateas quæram quẽ diligit ani-
ma mea. Sed qui vici, quæ plateę illę,
vbi inueniendus quæritur Dominus
ab Amaſia? An plateæ, vbi ditiſſimi
mercatores ſuos exponunt theſau- C
ros, vbi ementium, & vendentium
aperiunt gazæ? Abſit. Id vnus pon-
Ambr. derat, & exprimit D. Ambr. Pſalm.
118. ſer. 7. verſ. 7. inquiens: *Vbi quæ-*
ſiuit, inquam? in foro, & poſt quæſiuit
in plateis, de quibus hi, qui ad patris
familias Euangelici prandium conue-
nirent, colligebantur. Sanè apud Lu-
Luc. 14. cam 14. parato prandio, a quo ſe di-
uites homines excuſabant, ait pater D
familias ſeruo ſuo: *Exi citò in pla-*
teas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac
debiles, & cæcos, & claudos introduc
huc. In vicis ergo, qui pauperes, vbi
debiles, vbi afflicti, & laborantes de
gunt, media in paupertate, & affli-
ctione ſe inuenire, & videre, & te-
nere Dominum præſumit eius Ama-
Paulin. ſia. Hinc D. Paulinus epiſt. 12. ad Se-
Epheſ. 5. uer. tractans illud ad Epheſ. 5. *Surge* E
qui dormis, & illuminabit te Chri-
ſtus. Sic ipſe vertit, & expendit locũ.
Surge qui dormis, & attinges Chri-
ſtum, hoc eſt, diſcute carnalis inertiæ
ſomnum à mortuis euris, hoc eſt, à con-
uerſatione carnali eripe mentem, &
attinges Chriſtum obtemperando præ-
ceptis eius, videbis eum in egeno, &

A *tanges eum in omni paupere*. Vbi e-
nim egeſtas, vbi paupertas, vbi affli-
ctio, tam conſpicuus adeſt Domi-
nus, vt & oculis cerni poſſit, & tan-
gi manibus.

§. XXV.

Etſi Diabolus veraciſſimus eſſet in promiſſionibus, nobiſque daret B *maiora ijs, quæ à Deo vero ſperamus, adhuc illum reſpuere, & ſoli Deo ſeruire debemus, a quo ſumus geniti.*

ECce tibi mendacem promiſſo-
rem non refutat Dominus, nec
agit, vt eius mendacium manifeſte-
tur. Quod notauit Euthymius his Euth.
C verbis: *Vidit ipſum diuinum expetere*
honorem, tunc illum increpauit di-
cens, abi Satana: neque ſuſtinuit, vt
mendacij arguere dicentem omnia ſibi
tradita eſſe. Sanè potuiſſet mendaciſ-
ſimum promiſſorem de mendacio
conuincere. Vndene tua hæc omnia,
ò Satana? a quo mundialia bona ac-
cepiſti, qui nec in porcos ingrederis
ſine nutu diuino? Quando dabis om
D nia, qui nec panem habuiſti, quem
eſurienti porrigeres? Noui fallaces
tuas promiſſiones: noui mendacia
tua, quibus decipis hominum ſtul-
tiſſimos. Verùm neque ſuſtinuit
Dominus, vt mendacij argueret di-
centem, omnia ſibi tradita eſſe;
quandoquidem etſi vera diceret,
etſi promiſſa impleturus eſſet; etſi
maiora, & ſublimiora, & diuturnio-
E ra ijs, quæ Deus promittit, donaret
ille; nihilominus expuendus eſſet, vt
vni Deo genitori exhibeatur ſerui-
tium S. Clem. Rom. 2. lib. Recogn. Clem.
ſic a D. Petro interrogantem indu- Rom.
cit Aquilam diſcipulum. *Quid ergo*
delinquunt homines, ſi malignus traſ-
formans ſe in Angelum lucis maiora
repromittit hominibus, quam ipſe con-
ditor

ditor Deus? Anne errauit quis maio- A
ra, & ſolidiora lucra ſecutus? Anne
peccauit qui anguſtiora, & celſiora
bona completitur? Cui reſpondit Pe
trus Perro digna. *Si filius tuus, qui à
te omni diligentia eruditus eſt, & nu
tritus, atque ad uirilem perductus æta-
tē ingratus tibi ſit: & relinquens te, ad
alium, quem fortè ditiorem videri, eat
& honorem, quem tibi debebat, illi ex-
hibeat, ac ſpe maioris lucri naturã ne B
get, & iura paterna refugiat, rectum ti
bi videtur, an impiũ? Omnibus palàm
eſt, quòd impium ſit. Si ergo in omnibus
hoc impium dicis, quãtò magis in Deo.
Quod ſi verè eſſet aliquis Deus, alie-
nus tamen ab eo, qui nos creauerat, qui-
que nobis pater, & conditor fuerat,
rectum ne erat relicto proprio, tranſire
ad alienum? Abſit.* Itaque filiorum
eſt, relictis alijs ditiſſimis, & fortuna C
tiſſimis, vni egenti, & pauperi genito
ri, & altori prorſus inſeruire. Hinc
maximè exaltatur Moyſes, qui à ca-
ptiuo, & paupere parẽte ortus eſt, &
poſtea a filia Pharaonis in filiũ coo-
ptatus, in totiuſq. Aegypti Imperiũ
euocatus cõtempſit imperia, reſpuit
oblatas delitias, ne a ſuo progenitore
deſciſceret. Id quod expendens D.
Ad Hebr. 11. Paul. ad Hebr. c. 11. ait. *Moyſes gran-
dis factus negauit ſe eſſe filiũ filiæ Pha-* D
*raonis, magis eligens affligi cum popu-
lo Dei, quam temporalis peccati habere*
Phil. *iucunditatem.* Paulo prior Philo Iu-
dæus hæc etiã de Moyſe reliquit lib.
1. *Hic euectus in ſummum rerum fa-
ſtigium nepos tanti Regis habitus, nec
aliud quàm Rex iunior appellatus, ſe-
cutus eſt maiorum ſuorum inſtituta gen
tilia adoptiuorum parentum bona, et ſi
ſplendida, tamen adulterina iudicans;* E
*è diuerſo naturalium parentum etſi ad
tempus, vera tamen, & propria.* Adeò
lumine naturæ inſitum hominibus,
quòd progenitorum adhæreant in-
ſtitutis, vt etſi Deus eſſet alius, & di-
tior, & diuinior, & maioribus cu-
A mulans glorijs ſeruos ſuos, tamen il-
lius bona vt adulterina relinquenda
eſſent, quantumuis magna, & ſplen-
dida, & ex toto corde, & anima ac-
cipienda, illa quæ à progenitore no-
ſtro Deo veniunt vt vera, & magis
propria noſtræ naturæ. Hinc D. A- **Athan.**
than. ſerm. 3. contra Arrianos conclu
dit hominum Redemptorem non
debere eſſe alium ab eorum proge-
B nitore. *Non conueniebat per alium quẽ
piam noſtram redemptionem fieri: ſed
per eum, qui natura Dominus erat, ne
tamet ſi per filium creati eſſemus, aliũ
tamen Dominum agnoſceremus.* Sed
illi ſoli omne obſequium noſtrum
deberemus exhibere, cui debemus
quòd facti, & conditi ſimus.

Text. Tunc reliquit eum Diabolus: & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

§. XXVI.

Fugit diabolus eos expauens viros, qui viriliter primis eius conaminibus reſiſtunt.

NIl magis glorioſum homini,
D quàm prima repellet diaboli-
ci furoris conamina; quo Beatus Cy- **Cypri.**
prianus epiſtola 25. Chriſtianos ath-
letas maximè cõmendat in hæc ver-
ba. *Vos ſurgentes belli impetus primos
immobili robore, atque inconcuſſa ſta-
bilitate fregiſtis; inde initia pugnandi
orta ſunt, inde vincendi auſpitia cœpe-
runt.* Nil enim magis hoſtem con-
fringit, nil magis fugat, quàm ſi pri-
E mis conflictibus victus eat. Ante-
quam Iob ſanctiſſimam aggrederc-
tur, venerunt Angeli Dei, vt aſſiſte-
rent coram Domino, & Diabolus
venit cum eis. Sic Iob, capitulo pri-
mo, dicitur, ipſe, ipſe audeat accede-
re non vocatus, vt nutu Dei cũ Iobo
con-

Conflig[i]t. Igitur certamen parat, A crebroque ictu adamantinum pectus atterat; ſed fruſtra: optimus enim athleta Iob ea armatur patientia, qua primos, eoſque grauiſſimos hoſtis impetus facilè retudit. Vbi tunc Sathanas? Quò abijt victus? Accipite quid poſt hæc de illo textus innuat capit. 2. *Venerunt Angeli Dei, vt aſſiſterent coram Domino, & Diabolus venit,* B *vt in medio eorum aſſiſteret coram Domino*. Cur modò Angelorum cinctus exercitu venit Diabolus? an quia in primis victus toto cælo aufugiſſet, ne vel videri poſſet? Ita planè, ait Iulianus in Cat. Græca.

Iulian. *Venit in medium Angelorum quaſi captus, nam illum pudebat, fugamque meditabatur.* Illum ſanè pudebat ab homine, vel primis conflictibus vinci, C ſicque illum expauerat, vt niſi captus, & violenter, non ampliùs traheretur ad iudicium, imò Angelorum vallatus vndequaque cohorte fugam meditabatur.

Nazi. Hinc pulcrè Nazianzenus oratione prima contra Iulianum. *Nihil præclarius, aut præſtantius, quàm quòd alijs ſcelerum fines iuxta legem vindicantibus, nos principia ipſa pu-* D *nimus.* Vni enim Chriſtiani arma habent, quibus primos criminum impetus retundunt, hoſtemque quauis ſpe victoriæ priuant. Maximè enim confirmauit hoſtis, ſi vel fidelis primo in congreſſu titubet. Quis eo audaciæ crederet Diabolum deueniſſe, vt dicente Domino primis hominum parentibus. E *Quacumque die comederitis ex ipſo, morte moriemini*, ipſe ſacrilego ore dicat, *nequaquam moriemini*. Vnde ſic audet in creatorem creatura?

Hug. Optimè Hugo Victorinus libro primo Miſcel. titulo 89. *Dominus affirmauit; mulier dubitauit, dicens, ne fortè moriamur: Dæmon negauit, nequaquam moriemini. Si mulier non dubitaſſet; fortè Diabolus non negaſſet: ſed dedit audaciam, quæ inchoauit malitiam.* Proh dolor! Non licet titubare in belli initio ijs, qui cum Dæmone pugnant; ſi vel dubium pedem figas, addis animos; ſi imperterritus, & ſtrenuè dimices, vehementer exterritum, & pauidum fugas. Sic de Gedeone optimè ponderat Diuus Bernardus ſermone de Virginibus, quod *in hora certaminis fractis vaſculis demonſtrans repentinam lucem, hoſtes terruit, & vertit in fugam.* Bern. Expendo illud, in hora certaminis, nimirùm cùm primùm inſtitit hora, effulſit luce, quo exterritos fugauit inimicos. Hinc Canticorum 4. Cant. 4. *Veni, coronaberis de capite Samanæ, & Seir.* Vbi expendo illud, coronaberis de capite, ac ſi ille, qui in initio ſe fortiter geſſit, coronæ ſuæ præbuerit auſpicium. Sic Gilbertus ſermone 29. Gilber. *Iure caput ipſum triumphans coronatur de capite, quia & tentationum initium conterit, & tribulationum vehementia non cedit.* Hæc ille. Sanè Abrahamus coronam obedientiæ reportat, non in perfecta facinoris perpetratione, ſed à prima gladij ſtrictione omnes contrarios affectus in fugam vertit. Id quod meditatus Diuus Iſidorus Peluſ. inquit. *Vnde factum eſt, vt omnes quidem ratiocinationes humanæ obſtupefacta, ad conſpectum, congreſſumq. viri ſtarent, ab ipſo ſubacta, & magis etiam contremiſcentes, quam ad conſpectum Regis ſolent eius ſtipatores.* Ihiriaturus certamen ſic gladium arripit, vt iam tunc rebelles affectus captiui illum de reportata corona vererentur. Sic tres illi pueri conijciendi in fornacem, intrepidè ſe offerentes dicunt Daniel. 3. *Ecce Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ar-*

dentis. Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus. Quod intrepidum initium dum conſiderat Chryſoſtomus oratione tertia de Precibus, ſic fatur. *Hic eis totum trophæum abſolutum eſt: & ſimul atque in caminum coniecti ſunt impoſita corona, & ab illis verbis texi cœpta etiam ante rerum euentum, quæ ad Regẽ ducti in medio protulere. Ecce Deus noſter, &c.* Et quidem primò in forti conflictu conſiſtit certaminis victoria. De quo diximus libro primo, & alibi.

§. XXVII.

Virum tentationibus agitatum humaniſſimè excipiunt vniuerſa creatura.

Ecce tibi poſt nubilum ſerena iam apparet dies, & poſt fames, poſt tentationes, deſertus ipſe affluit delitijs, iam non duris ieiunijs, acri hoſte, ſed Angelicis frequens miniſtris nectare ſudans excipit Dominum Chriſtum. O quàm humanitatis plenæ, obſequuntur afflictis Dei duriſſimæ quæque creaturæ. Quid durius quercu? Sed Abraham patriæ exul, in eremo peregrinus, à Deo probatus, & tentatus, non ſemel apud quercum Mambre haud ingratum inuenit ſuffugium. Quod
August. ponderans D. Auguſtinus ſerm. 68. de tempore, ait. *Excepit tamen Abraham peregrinum quercus arbor humana, quæ æſtiuo Sole decoctum amœnitatis ſuæ vmbraculo refoueret.* Expendo illud, quercus arbor humana: vnde humanitatem induit
Zach. 11 quercus? Sanè Zacharias cap. 11. vt inhumanos, & immiſericordes homines pungeret, ſic ait: *Vlulate quercus Baſam*, ſed dura, & rigida arbos, quercus, inquam, exceptura peregrinum, & exulem Abraham

A leneſcit, & humanitatem induit, illique humana placidum præparat hoſpitium. Sed & ignis, & ipſe ſæuus cuiuſcumque materiæ vorator Hebræos pueros poſt ieiunia, poſt tentationes acres recepturus, Dan 3.
quàm cicur, quàm manſuetus roſcida medijs flammis erigit cubicula. Zeno.
Ita Diuus Zeno ſermone 5. *Qui pueri ubi iactati ſunt in fornacem, hos*
B *deuotè cupidus ignis excepit: lambunt roſcidos flammæ blandientes.* Quid plura? Vos omnes compello, ò Hebræi, cùm poſt captiuitatem, & longam, & amaritudinibus plenam ad terram promiſſionis aſcendiſtis, quale vobis præpararunt hoſpitium vniuerſæ creaturæ? Cælum manna pluit: aer euomit coturnices: ignis noctu illuminat: ſaxa dul-
C ciſſimos latices ſcaturiunt. Qui primùm vos videre potuit pontus, quia procelloſus, quia amarus, quàm celeriter fugit, qui poſt modum vos offendit Iordanis fluuius non refugit; ſed ſtat, eiuſque conglomerati fluctus retrò ſtantes vſque Pſal. 113
ad cælum redundant. Id Pſaltes quandoque cecinit. *Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis quod*
D *conuerſus es retrorſum?* Ecce tibi mare ante Hebræos fugiens, Iordanem ſtagnatum creſcere, & fixo pede vſque ad cælum exundare. Quod
dulci ſtylo expendit Ricardus de Rich.
Sancto Victore, opuſculo de exterminatione mali, & promotione boni, cap. 1. *Pulcrum ſpectaculum, ſatiſq; iucundum uidere aquam maris fugientem, uidere aquam Iordanis redundantem, amaram recedere, dulcem refluere, amaritudinem deficere, dulcedinem redundare. Quiſquis hæc uides, miror ſi non exclames, quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis, quod conuerſus es retrorſum? Numquam fieri ſolent huiuſmodi miracula, niſi ante ueros Hebræos.* Hinc

ante

Digitized by Google

ante verè Dominum Chriſtum, qui verus Hebræus, verus peregrinus, verus exuſ, & verè tentatus eſt, tentationum amaritudines fugiunt, fugiente Diabolo; dulcedines redundant miniſtrantibus Angelis. O te felicem, qui ad tempus pro Dei nomine tentatis, tandem ante te fugient mala, & tibi mille bonorum dulcedines vniuerſæ creaturæ parient.

§. XXVIII.

Perfectis viris cuſtodiendis vniuerſi inuigilant Angelici exercitus.

ACceſſerunt Angeli, poſt fugatum Dæmonem, & miniſtrabant Chriſto: acceſſerunt, inquam, non de nouo venerunt; ſed qui omnes à primo conflictu ſpectatores ſtabant comminus acceſſerunt. Sed cur ſtarent Angeli, pugnante Chriſto? Pulchrè Diuus Petrus Chryſol. id edifferit. *Quamuis enim ſolus poſſit obtinere uictoriam, propter nos, & propter noſtram formidinem, adeſſe tota iuſſit præſidia de ſupernis.* Etenim commilitones ſuos Chriſtus Dominus non vni Angelorum; ſed vniuerſo committit agmini cæleſtum exercituum Cantic. 3. Septuaginta fortes cingũt Amaſiæ lectum; ſed poſtquam ipſa à lecto ſurgens mille prælia ſuſtinuit, & pro quærendo ſponſo vulnera paſſa fuit, iam Cantic. 8. inducitur à mille, & ducentis validiſſimis militibus cuſtodita. Id quod eleganter ponderat Diuus Ambroſius lib. 1. de Virginibus in hæc verba: *Ipſe pacis Dominus poſtquam ualidioribus brachijs commiſſa ſibi uincta complexus, teſtatur dicens, vinea mea in conſpectu meo mille & ducenti, qui ſeruant fructus eius, ſuprà cap. 3. ait, ſeptuaginta potentes in circuitu propaginis eius*

Chryſ.

Cant. 3.

Ambr.

A *ſtrictis armati telis. Hic mille ducentos, creuit numerus ubi creuit & fructus, quia quo ſanctior quiſque, eo munitior.* Ab orbe quidem condito, *Immiſit Dominus Angelum ſuum in circuitu timentium ſe.* Pſal. 33. ita vt ſingulis hominibus ſinguli Angeli aſſiſterent; vbi nota verbum illud, immiſit Dominus, ſignificat enim non integram expeditionem; B nec integri exercitus conflictus. Sed, vt ſolent duces ante prælium fixis caſtris adhuc, iam hos iam illos mittere, qui pugnas aliquas cum hoſte ineant, ſic Deus Dominuſq. exercituum, fixis in cælo celeſtium virtutum caſtris, à mundi principio iam hunc iam illum Angelum immittebat, qui hominem proſpicerent. Verùm cum homo eò ſanctitatis deC uenit, vt hypoſtaticè vniretur perſonæ diuinæ, creuit cuſtodum numerus, vbi creuit & fructus: iam non viritim Angeli mittuntur, ſed leuatis à cælo caſtris totus cęleſtium virtutum exercitus ſeſe terris profudit. Id meditatur Diuus Epiphanius orat. de laudibus Virg. Mar. ſic inquiens, *Deum habitantem in cælis concepit in terra, ut hac ratione exerD citus Angelorum traheret ad terram, & uerſaretur cum hominibus.* Non Angelus vnus immittitur; ſed totus exercitus ſigna mouet, vt Deificorum hominum ſaluti tutandæ fortiter inſideant. Sic de ipſa puriſſima Virgine, cum apud templum Hieroſolymitanum aleretur, innumeriſq. Angelis ſtipata à Sacerdotibus crebrò uideretur; aiebat Georgius E Nicomedienſis orat. allata à Simeone Metaphr. *Oportebat non unum Mariæ ſeruire Angelum; ſed decies mille millia eam ſtipare,* quandoquidem ingentes virtutum eius fructus omnes cuſtodiarum exercitus ſibi vendicabant. Sic ſponſæ introeunti ciuitatem, ecce qualiter non vnus

D. Epi.

Georg.

Bb 2 aut

aut alter accedat cuſtos, ſed plures accurrunt cuſtodum phalanges. Ait enim Cantic. 3. *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem.* Non caſu, ſed maxima conquiſititia cura, ab vniuerſis ciuitatis cuſtodibus, tandem inuenitur ab illis, quorum vel multitudinem ſpeculata, & metus ponere poſſet, & ſecurè quærendo Deo ſe dare.

CAPVT III.

De modo conuerſationis Chriſti, de eius doctrina, rebus geſtis, & miraculis in genere.

AD Deſerti ieiunijs Chriſtus Dominus, vt homines inſtrueret cum hominibus cœpit conuerſare. Decet dominum aliquando proprios inuiſere greges, ne totum illorum negotium videatur commiſiſſe famulis. D Non inacceſſus ſolitudine, ſed comes, ſed facilis, ſed omnibus familiaris, non victu, veſtituq. rigidus; ſed communi ciuium habitu omnia omnibus factus eſt. Summi omnium Doctoris, ac magiſtri munus ſibi adnatum impleuit, quando doctrinam ſuam minimè ab alio acceptam & ſapientiſſimus prædicauit per tres annos è publico ſynagogę ſuggeſtu: E & innocentiſſimus, & potentiſſimus eam quibuſcumq. voluit perſuaſit, intimiſq. præcordijs impreſſit. Diuinis in communi viuendi modo virtutibus coruſcauit: diſcipulorum collegium adlegit, verbo potens in peccatorum barathro demerſos homines ad meliorem frugem, & vita functos ad vitam reuocauit, innu- A meraq. alia miracula in cœlo, & in terra, & in mari circa infirmos, & energumenos peragit, quibus peccati regnum prorſus labefactat. Quæ autem è tanto Doctore in particulari beneficia mundus acceperit in ſermonibus, in doctrinis, in miraculis, non hic tomus capit, qui Angelici Doctoris ſtylum ſecutus de his mo- B dò in genere non nulla prælibauit, exactioremq. ſingulorum tractationem longiſſimis alijs commentatijs, qui poſt hæc ſucceſſiuè ſcribentur, miſſam facit.

§. I.

C *Chriſtus Dominus circa victum, veſtitumq. & modum conuerſandi non auſterus, & rigidus, ſed vt ſummum Magiſtrum, & Dominum decebat, comes apparuit, & facilis.*

ET Dominum, & Magiſtrum decuit ea ſe exteriùs viuendi forma componere, & figurare, qua facilis, & acceſſibilis & ipſe, & eius diſciplina omnibus redderetur. Ille Deus, qui lucem habitat inacceſſibi- D lem, vt primũ Iſraeliticæ gentis Rectorem, & pręceptorem agere deſtinat, quos vultus effingit? quos induit mores? Id D.P.Chryſol.ſer.69. examinat fatus, *Ad Moyſem igneus Deus glomeratur in rubo: deinde confert facienda cum ſeruo; exercetur varijs in Aegypto virtutibus, & pateſit ad nutum famuli. Ad Abraham velut hoſpes aduentat, inuitatus tota* E *dignatione ſuccedit, oblata non reſpuit, appoſita velut eſuriens & laſſus aſſumit, & diuina collatione velut egens ſuſcipit, & accipit humana.* Nondum hominem agebat Deus, nondum ſites, & fames patitur humanas; ſed quia hominibus dare iura feſtinat, quia ſe Dominum, & præceptorem hominum vult declarare,

Chryſ.

ſare, & hominum menſis accumbit hoſpes vrbanus, & inacceſſibilem ſuæ deitatis ignem viridantibus rubi folijs ſubcingit, vt ſit facilè a quouis & vrbano, & ruſtico poſſit adiri. Sanè in orbis Imperatore hanc extollit comitatem, & facilitatem Pacatus in Panegyrico de ſapiente dicto Theodoſio. *Creber egreſſu ſpectantibus populis te fateris, nec videri modò pateris, ſed facilis adiri; è proximo accipis vota tuorum. Et nec magis communem diem, atque Solem, quam noſtrum Imperatorem videre licet. At quam alter illorum Principum mos fuit, qui maieſtatem regiam imminui, & vulgari putabant, niſi eos intra repoſitum Palatinæ ædis incluſos tanquam aliquod veſtale ſecretum veneratio occulta conſuluiſſet, & niſi intra domeſticam vmbram tacentes ſolitudo prouiſa, & ſilentia latè conciliata vallaſſent.* Vituperandi hi ſolitarij, & muti Principes; ille maximè laudandus, qui & videri, & adiri patitur; qui è proximo ſuorum accipit vota. Vt præclarè dicat D. Syneſius lib. de Reg. *Quid indignius eo Imperatore, quem propter ſolos pictores cognitum habent Imperij propugnatores?* Nec magis communem diem te Solem, quàm ſummum omnium Imperatorem Chriſtum videre licuit. Quem non ſolitudo tenuit: non conciliata eremni ſilentia vallarunt: non horridæ pelles vt fœderis arcam ab oculis mortalium arcuerunt. Is illius habitus, ea facilitas, vt neminem aſperitate fugaret, & omnes ſibi comitate, & ſuauitate conciliaret. Sic Ethnicus ille Seneca veræ Philoſophiæ, hoc eſt; honeſtatis profeſſorem, & præceptorem componebat lib. 1. epiſt. 5. *Aſperum, cultum & intonſum caput, & negligentiorem barbam: & cubile humi poſitum deuita. Satis ipſum nomen Philoſophiæ, etiam ſi modeſtè*

Pacat.

A *tractetur, inuidioſum eſt. Quid ſi nos hominum conſuetudini cæperimus excerpere, intus omnia diſſimilia ſint; ſpons noſtra populo conueniat. Non ſplendeat toga, nec ſordeat quidem. Non habeamus argentum; ſed non putemus frugalitatis indicium auro, argentoque caruiſſe. Id agamus, vt meliorem vitam ſequamur, quam vulgus, non ut contrariam: alioqui quos* B *emendare uolumus fugiamus, & à nobis auertimus. Illud quoque efficimus, ut nihil imitari uelint noſtri, dum timent ne imitanda ſint omnia. Temperetur uita inter bonos mores, & publicos: ſuſpiciant omnes uitam noſtram, ſed & agnoſcant.* Hactenus Gentilis Philoſophus, cuius teſtimonium libens recitaui, vt vel inimicis iudicantibus ſummæ perfe- C ctionis Magiſtri habitum, & morum facilitatem optimam omnium delineem. Enim verò adeo ſe omnibus accommodare ſtuduit maximus ſæculorum Dominus, & Magiſter; adeò in conuictu, in veſte vulgari conſuetudini inſeruiuit, vt etiam quando in ſplendorem omnibus tranſmutatis, conſuetudini veſtium lineamenta reliquit, latentem intus D diuinitatis gloriã exterius in Thabor profuderit. Sic Tertul. lib. de Reſurr. Carn. *Dominus quoque in ſeceſſu montis etiam ueſtimenta luce mutauit: ſed lineamenta Petro agnoſcibilia ſeruauerat.* Et quidem curauit, ne cum in tantam elatus eſſet gloriam a populari conſuetudine habitus lineamenta diſcederent, quin potius quandoquidem Magiſter orbis tunc E a patre declarabatur, frons habitus populo conueniret, temperareturque vita inter diuinas virtutes, & publicas, & ſuſpiceretur ab omnibus, ſed & agnoſceretur. Hinc iam vita immortali candidatus mortis expergefactus ſopore Magdalenam adoraturam prohibuit dicens Ioann. 20.

Tertul.

Ioan 20.

Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum, quaſi diceret, A ait Bernard. in ſermon. 28. in Cant. Bernar. *Adhuc quidem tuis ſenſibus gero morem, formam ingerendo ſeruilem, quam de conſuetudine recognoſcas.* Adhuc enim Doctoris munus ſubibat per quadraginta dies apparens eis, & loquens de regno Dei, Act. 1. & ita etſi ab hominum cõſpectibus fugerat, nondum ſeruilem habitum B exuerat, conſuetudini hominum ſeruiens, & conuictu, & facilitate virtutum, quibus ſuſpiceretur, & agnoſceretur à diſcipulis. De parẽte Nazian. ſuo, & Epiſcopo ſic Diuus Nazianz. loquitur oratione funebri. *Non enim illis in veſte, ſed in animi compoſitione humilitas ſita erat. Nec ceruicis depreſſio, aut vox ad exilitatem* C *compoſita, aut faciei nutus, aut promiſſa barba, ante ob longa caſaries, aut certus incedendi modus humilitatem mẽtiebantur. Et vita maximè ſublimis, & animo perquam humilis erat. Cuiuſque ad virtutem nemo aſpirare poterat: ad eiuſdem congreſſum quiuis facilem aditum habebat. Quique ab alij, veſtitus ratione non differebat, à faſtu ſcilicet ac ſordibus æquè abhor-* D *rens, idem interno ſplendore multos antecellebat. Et cum ventris morbum, auiditatemque inexplebilem comprimeret, atque domaret; ita tamen in ea re ſe gerebat, vt hoc minimè agere videretur.* Similia tu de Chriſto Domino diuiniori quodam modo meditare. Qui vt agnoſceretur à ſuis, flammantem diuinitatis iubar humanitatis, facilitatiſq; vmbra tem- E perauit. Quo Chriſoſt. in Pſal. 49. fatur, *Venit ut paſtor, qui quærebat ouem, quæ aberrauerat, & qui repugnantem feram uenari uolebat, ideo ſe ipſum adumbrabat.* Vide ſupra lib. 2. cap. 2.

§. II.

Magiſtri ſpirituales, vt faciliores, & humaniores, ſic & cautiores ſe debent exhibere.

Iterum voco ad trutinam verba paulo ante exhibita, quibus ſummus ſæculorum Magiſter, & Domi- Ioan. 20. nus Magdalenæ obſequium officioſum retudit. *Noli*, ait, *me tangere.* Quid plura? *adhuc tuis ſenſibus gero morem formam ingerendo ſeruilem.* Ecce vobis, quia doctrinæ cauſa ſeſe Chriſtus facilem præbebat, quia morem gerebat ſenſibus popularibus, qui ſeruilem omnibus habitum præferebat, ideò cautior, ne familiaritas contemptum pareret, ne vel religionis ergo tangeretur fœminea manu. Tanto Magiſtro edoctus D. Petrus addiſcentium corona circumſeptus, nulli non familiaris, nulli non facilis, & humanus: hoc temen vnum cauebat, ne menſis eorum recumberet? eius rei cauſam ipſe reddit apud Clem. Rom. lib. 2. recogn. in hæc Clem. Rom. verba. *Non pro ſuperbia, ô Clemens, conuiuium non ago cum his, qui nondum purificati ſunt; ſed uereor ne fortè mihi noceam, ipſis non proſim.* Hac Magiſtri omnes ſpirituales agantur cura: his pungantur ſtimulis, ne comitas, ne facilitas doctrinæ neceſſaria, candori vitæ paret inſidias. Hinc Petrus Damian. in Apolog. de con- Damia. temptu ſæculi cap. 22. pulcrè monet ſpirituales viros qua cautela egrediendum illis eſt in exteriora proximorum exercitia. *Si occaſionis articulus accidat, ut egrediendi neceſſitas imminere uideatur, non mox ad uagandum ſe leuior prorũat, non ad ſæculi uanitatem affixus mundo animus concaleſcat: ſed moroſè, & grauiter intra ſe deliberet dicens, ſpoliaui me tunica mea quomodo induar illam? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Hanc à ſe adamatam auditatem, & affe-

Digitized by Google

affectuum munditiem iuratam Deo præ oculis habeat quiſquis cupit cõdeſcẽſus, & facilitatis præcauere pericula. Difficile ſanè eſt, quòd quis condeſcendat cum lapſis, & quod non deſcendat ad illorum ruinam. Vnus id periculi expendit graphicè Syneſ. Epiſc. Ptolomaidis epiſt. 57. inquiens. *Non condemno Epiſcopos, qui in rerum negotijs uerſantur; ſed magis miror eos, qui utrumq; poſſunt: mea facultas non eſt duobus dominis ſeruire. Si uerò ſunt aliqui, qui neque à condeſcenſu læduntur, poterunt ſanè & ſacerdotio fungi, & ciuitatum præfecti eſſe. Radius enim Solis cum ſtercore uerſabitur, purus manet: non inquinatur: ego uerò cum idem hoc fecero, fontibus, & mari opus habeo.* Expendo illud, ſi verò ſunt aliqui, qui nempe à cõdeſcenſu læduntur, quaſi innueret Magiſtrorum ſpiritualiũ periculum in eo eſſe, quod debeant hæc duo coniungere, & condeſcenſum, & omnimodam munditiem. Quare dum condeſcendendum eſt, dum morẽ gerere popularibus ſenſibus quis debet, ſi maximè timeat, mille caueat vigilijs, & vbi munda figat veſtigia, ne dum facilitati, & conſuetudini inſeruit, ſibi noceat, alijs non proſit. Vnus omnium magiſter vt verus iuſtitiæ Sol lucidiſſimus ipſe, & candidiſſimus, cum peccatorum tamen fœcibus verſabatur, vt condeſcenſu illos ad ſe traheret. De quo D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. ait. *Manes cum publicanis, manducas cum peccatoribus, ut hac ſocietate quaſi arte eos conuertas ad ſalutem.*

Syneſ.

§. III.

Vnus Dominus uoce, & exemplo ſuam doctrinam perfectiſſimè docuit, & ſic perſuaſit.

TVnc maximè perfecti Magiſtri munus adimplebis, ſi nõ è ſuggeſtu: ſed in arena ſimul vocis tuba præceptum intones, & manibus pugnes, vt præcepta facias. Enim uerò apud Matth. 23. aiebat Dominus, *ſuper cathedram Moyſis ſederũt Scribæ, & Phariſæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſeruate, & facite: ſecundum verò opera illorum nolite facere.* Ecce peſſimi præceptores ſuper cathedras ſedent, numquam in arena præliantur. Iuſtior illis Dauid, quia ingreſſus arenam iam percuſſurus gigantem, tunc primum os aperit, vt magnalia Dei ſui proclamet dicens 1. Reg. cap. 17. *dabo cadauerã Philiſthym hodiè volatilibus cæli, & beſtijs terræ, vt ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael. Et nouerit vniuerſa Eccleſia hæc, quia non in gladio neque in haſta ſaluat Dominus. Ipſius eſt bellum, & tradet vos in manus meas.* O egregium Eccleſiaſtẽ, & in ipſa arena concionatorem! O efficaciſſimũ cõcionandi modum! Pulcrè ad hæc Theodoretus q. 40 in 1. Reg. *Prophetat autem cùm eſſet in acie, & prædicit vniuerſa orbis terræ Dei cognitionem. Cognoſcet enim inquit omnis terra quod eſt Deus in Iſrael. Et os quidem fundit oracula; manus autem ſe fortiter gerit, & lapide perimit alienigenam.* Nullus equidem ſuggeſtus ſplendidior, nulla cathedra clarior, neque ad docendum aptior, neque ad perſuadendum efficacior, quàm arena eſt, vbi, & ore, & manu, & verbo, & opere præcepta ſuggerunt ſalutaria. Hinc 2. Reg. c. 23. *Dauid dicitur ſedens in cathedra ſapientiſſimus.* Vbi Dauid in Cathedra? Vbi Dauid ſapientiſſimus? niſi quando alioquin tacens in acie conſtitutus ore quidẽ oracula fundit, & manu fortiter ſe gerit. Ibi ſanè perfectiſſimi magiſtri impleuit munus, ibi Doctoris apice inauguratus nomen æternat. Ibi à ſe naſcituri Doctoris maximi, & omnium mundialium Domini feliciſſimum omen protendit.

Mat. 23. 1. Reg. 17. Theod. 2. Re. 23.

dit. Nec otioſè *Eccleſiaſtes filius Dauid Regis* præfigitur, imò hoc innuitur, quòd Dauidis æmuli ſint omnes, qui volunt concionari; & quod vnicus verus, & perfectiſſimus Eccleſiaſtes, & concionator Chriſtus Dominus adeò in hac re patriſſat, vt nullo magis oſtendat ſe eſſe illam Dominicam Deificamque prolem Dauidi promiſſam, quam dum operis exemplo ſuam doctrinã perſuadet. *Enimuerò*, ait Diuus Athan. de interp. Pſal. ad Marcellinum. *Ethnici legum conditores virtutem ſuam vſq; ad verba duntaxat prorogarunt, & tantummodo eatenus placent; Dominus autem vt re vera omnium Dominus, curatorque operum ſuorum non ſolùm leges verbis ſuis inſtruxit: ſed & ſe ipſum in exemplar propoſuit, vt ſciret qui vellet ſeſe habere eius, quod in legibus iuberetur, exequendi poteſtatem.* Expende illud, vt re vera omnium Dominus, quaſi in nullo magis regium eius decus appareat, in nullo magis ſupremũ ſuum omnium rerum dominium incredibilemque potentiam oſtendat; in nullo magis ſe eſſe curatorem illum, & Saluatorem expectatum, & promiſſum Dauid, & Patribus aſſerat, quã dum quod lege cauet, ipſo cõfirmat opere, & exemplo. Hinc Rup. lib. 2. de Victoria Verbi Dei c. 13. conficit neceſſitatem filij Dei aduentus, vt ſummam creaturarũ acciperet poteſtatem, qui ſolus verbo, & exemplo potis eſt ſuam diſciplinam tradere. *Neceſſarium fuit, vt neque Angelus, neque homo quiſquam principatus totius creaturæ adipiſceretur; ſed ſolus Deus ipſe, qui veraciter poſſet dicere, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Planè & cum Angelum ſummum in cælo, & cum Protoplaſtum collocaret in paradiſo, illum ſuper cæteros Angelos, iſtum vt humani generis eſſet vnus propagator: ſciebat*

Eccleſ. 1. — Athan. — Rup.

A *apud ſe neutrum poſſe in talis diſciplinæ magiſterio cæteris præſidere: vt diceret, diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Id extra creaturarum erat conditionem, nec poterat expectari à creatura; neque Angelica, neque humana, ideo vterque & homo, & Angelus à ſolio, & magiſterio fuit expulſus. Quem Dei verbum ſubiuit, vt qui ſolus potens erat dicere, diſcite à me: quandoquidem B & verba, & opera hominibus erant conducibilia. Huc ſpectauit Ieſus Sirac apud Niſſænum in exhort. ad Eccleſiaſtem, cùm ait. *Omnes ſermones ſunt laborioſi, & non poterit vir loqui.* Quaſi ſermo excederet poteſtatem, & laborem hominis cuiuſcumque: quod meritò adſtupet Niſſenus, vt qui putarat, nullam rem C homini magis eſſe in promptu, quã verba facere. Quid facilius homo peragat, quàm loqui? quod illi membrum aptius, quàm lingua? Cur ergo ſermones laborem, & poteſtatem hominis excedunt? *Sermones ergo ſunt qui verè ſunt ſermones, qui fiunt ad animarum vtilitatem, & hominibus ſunt conducibiles: hi pleni ſunt ſudoribus, & multos labores inducunt, vt ſint ſermones. Vtpote quod oporD teat non verbis intelligi ſermonem; ſed virtute, quæ in operibus poſita eſt.* Sermones, qui non à lingua ſolum, ſed & à manibus ſunt, laborem, & poteſtatem hominis ſuperant.

Niſſ.

§. IV.

Miracula Chriſti Domini doctrinam confirmantia à Magorum E *prodigijs diſtant vtilitate, & beneficentia, & antiquitate.*

DOctrinam ſuam, & diuinitatẽ ſuam Chriſtus Dominus verborum efficacia, & ſanctiſſimæ vitæ exemplis, & miraculis innumeris confir-

Digitized by Google

confirmat. Sed quæ miracula Chriſti? Et Magi, & præſtigiatores mira etiã prodigia efficiunt: & Simon ille Magus ea faciebat, quæ prorſus excedebant humanas vires. An ideo fide dignus? An ideo Simonis doctrina ebibenda? Accipite Nicetam apud Clem. Rom. in Recogn. lib. 3. ſic ad Petrum loquentem. *Et nunc ergo quid peccant ij, qui Simoni credunt, cum videant eum tanta facere mirabilia? aut non eſt mirabile per aerem volare? igni admixtum unum corpus effici? facere ſtatuas ingredi? canes æreos latrare? & alia his ſimilia, quæ utique diſcretionem neſcientibus ſatis mira ſunt: ſed & de lapidibus uiſus eſt panes facere. Quod ſi peccat qui ſigna facientibus credit, quomodo non peccaſſe uidebitur & is, qui Domino noſtro pro ſignis, & uirtutibus credit?* Ad hæc diuiniſſimus Petrus breuiſſimis verbis longiſſima interualla inter Simonis, & Chriſti miracula inſinuat. *Ille*, ait, *qui à malo eſt, ſigna quæ facit, nulli proſunt: illa uerò, quæ facit bonus, hominibus proſunt.* Sanè malignus ſpiritus boni inſcius vaniſſima ſemper efficit ludibria; nihil hominibus commodum, & ſalutare molitur; ſed ea quæ velut in theatris vulgus ſtupeat, & rideat. Quid volatus per aera, ſtatuarum greſſus, latratus ærei canis, ignita ſpectra, niſi temporis afferunt iacturam cum ingenti admiratione vulgi? Verum bonus Chriſti Domini ſpiritus totus vtilis, totus hominibus ſalutaris, & proficuus, cuius ſigna ſuper his, qui infirmantur apparent, non ſtatuas ambulare facit: ſed claudos homines, non ſpectra igne a molitur: ſed & cæcos illuminat; & ſepultos mortis caligine reuocat ad lucem. Vt meritò dicat Fulg. ad Traſimundum Regem lib. 3. c. 15. *Vnus atq; idem Chriſtus infirmitatis humanæ paſſionem pertulit, & miracula beneficiorum omnipotentia diuinæ virtutis perficit.* Expendit illud, *miracula beneficiorum*, quippe nullum a Chriſto Domino miraculum, quod non fuerit maximum in homines beneficium. Vnde ſapienter concludit Arnobius lib. 1. aduerſus Gent. quod Chriſtus Dominus *pro multis, ac tam liberalibus donis, quæ ab eo profecta in nos ſunt, Deus dici, appellarique deberet.* Etenim ſolenniſſimum erat apud gentes benemeritos de Republica homines Deorum inſtar coli, vt meminit Aug. cap. 7. Matern. lib. ad Conſtantem, & pro omnibus Cicero de natura Deorũ ſic fatur. *Multa alia natura Deorum ex magnis beneficijs eorum non ſine cauſa à Græciæ ſapientibus, & maioribus noſtris conſtituta, & nominata ſunt.* Et poſt pauca. *Vtilitatum magnitudine conſtituti ſunt ij Dij, qui vtilitates quaſq. gignebant.* Hæc Cicero. quibus conſtat quã ſapienter conuincat Arnobius gentes de diuinitate Chriſti, cuius opera, & miracula ſummas pepererant vtilitates hominibus, cuius nulla operatio inutilis, inſalubris: huius rei conſcientia carnifices ipſi vix Dominum crucifixerunt, & anxij de eius veſtibus ſortem mittunt. Quid tot carnificibus paucæ, & pauperes veſtes, eæque diuiſæ? Pulcrè Procopius in Gen. c. 28. *Inter ſe, ait, contendebant milites ſinguli cupientes, ea diuiſa, habere partem quaſi vtilis foret non ad induendum; ſed quia vis quædam medicata in ea eſſet.* Sanè ſibi perſuadebant nihil eſſe poſſe a Chriſto Ieſu, quod medelam egẽtibus non afferret. Et hinc D. Epiph. li. 2. aduerſ. hæreſ. argumentatur, Dominum minimè poſſe dici creaturam. *Quid igitur creatura profuerit, aut qualem vtilitatem affert ad noſtram ſalutem? Quid prodeſt nobis dicere ipſam creaturam?* Itaque hæc erit amiſſis omnium, quæ ſunt a Chriſto, ſint ſalubria, ſi vtilia hominibus, opera Chriſti ſunt, &

Chri-

Clem. Ro. — Fulg. — Arnobi. — Cicer. — Procop. — Epiph.

Digitized by Google

A Chriſto digna; alioquin omninò expungenda ab illo. Ea enim æterna fuit cura verbo diuino, vt hominibus proſpiceret, vnde fideles vocat ad regnum *præparatū ab origine mundi*. Quod notans Diu. Irenæus lib.4. inquit. *Cum ſit vnus & idem Deus Pater, & Verbum eius ſemper aſſiſtens humano generi, varijs quidem diſpoſitionibus, & multa operans, & ſaluans ab initio eos, qui ſaluantur.* Hæc ille, quibus B præter beneficentiam verbi in homines, illud etiam additur ſingulare, nimirum quod non ſit nuperus noſter ſaluator, ſed antiquitus ante omnem creaturam ſtuduerit hominibus ſaluandis. Vnde grauiſſimè Tertull. libr.3. in Marc. Chriſti Domini ſigna ab antiquitate confirmat dicens, *Ieſus edicens multos venturos, & ſigna facturos, & virtutes magnas* C *edituros, auerſionem etiam electorum, nec ideo tamen admittendos; temerariam ſignorum, & virtutum fidem oſtendit, vt etiam apud Pſeudo Chriſtianos facillimarum. Aut quale eſt ſi inde ſe voluit probare, & intelligi, & recipi; ex virtutibus dico; vnde cæteris noluit aque? Sed quia prior eis uenit, & prior uirtutum documenta ſignauit, idcirco quaſi locum in balneis ita fidem occupauit, poſteris quibuſq. præripuit.* D

§. V.

Chriſti Domini miracula ut omnibus utiliſſima, ſic diuinæ Chriſti ſtirpis manifeſtatiua.

Validiſſima ratione Chriſtus Dominus ſeſe Iudæis filiū Dei Ioan.10. manifeſtat Ioan. 10. cap. ſatis. E *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: ſi autem facio, & mihi non uultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia in me eſt Pater, & ego in Patre.* Et cur Iudæi non agnituri erant filium Dei Patris ſui opera facientem? An, quia inter homines ipſe verſabatur? An, quia mirabili diſpenſat one egentibus, & afflictis aderat? Ecce vobis Ethnicus Imperator Babylonicis flammis tribus adſtantem pueris filium Dei recognoſcit: ait enim Dan.3. *Nomine tres uiros miſimus in medium ignis compeditos?* Dan.3. *Ecce ego uideo quatuor uiros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Ex quibus vehementer obiurgat Iudęos S. Hippolytus Martyr. Hip. in hæc verba. *Quod Iudæi filium Dei hominem factum non erant agnituri, nec recepturi præmonſtrat ſcriptura gentes eum eſſe accepturas, quem iam Rex Babylonis in fornace uidens agnouit, & filium Dei confeſſus eſt.*

Sed adhuc expendenda ſunt illa, ſpecies quarti ſimilis filio Dei: non enim dicit; quod ſit filius Dei; ſed ſolum quod filio Dei ſit perquam ſimilis. De quo elegans exurgit quæſtio pulcrè exagitata a Rupert. lib. 6. Rup. de Victoria Verbi Dei ca.21. ſub his verbis. *Quis dignè ſufficit admirari ubi nam uiderit Rex ille filium Dei, ut in medio ignis ſimilitudinem eius agnoſceret, dixit enim, ſpecies quarti ſimilis filio Dei?* Sanè vt ſimilitudinem vnius ad aliud cognoſcas, neceſſum tibi eſt & illud aliud cognoſcere: quare examinandum eſt vbi viderit, & nouerit filium Dei Nabuchodonoſor; quem ſic etiam vrget Hippolytus. *Dic mihi Nabuchodonoſor ubi uidiſti filium Dei?* Dicis, hunc tribus pueris adſtantem eſſe ſimilem filio Dei, an quia filium Dei aliquando videras, & noueras? Vbi ergo videras? vbi noueras?

Quibus vt ſatisfaciam non probo, quod in præſenti reſpondet Rupertus, nimirum id dictum fuiſſe a Rege neſciente, & ignorante quid diceret. Melius & ad rem noſtram aptius reſponderim ego allata eiuſcē Ruperti

altera

altera huic ſimillima quæſtione. Ea A eſt in Tobiam c.21. Et enim Tobiam iuniorem apud Rages ciuitatem manentem, cum inſcius hoſpitio ſuſciperet Raguel eius propinquus, adoleſcenti conſpectu delectatus ait vxori ſuæ, *quam ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino meo*. Nec ipſe conſobrinum ſuum aliquãdo viderat nec nouerat? Vnde ergo ſcit iſtius ſimilitudinem cum conſobrino, ſi nunquam hunc B viderat? Sapiẽter reſpondit Rupert. *Viderat ille patrem, & in filio ſimilem aduertebat ſpeciem*. Rectè quidem ex patre ſibi ſatis noto, filij ſimilitudinem animo delineabat.

Tob. 7.

Rupert.

Ex his iam licet ad primam quæſtionem gradum facere, ea erat, vbinam viderat Rex ille filium Dei, vt in medio ignis ſimilitudinem eius agnoſceret, dicens, ſpecies quarti ſi- C milis filio Dei? Equidem non viderat filium; ſed multa de patre audierat, & alta mẽte retinebat, & in filio ſimilem aduertebat ſpeciẽ. Danielis colloquijs Rex iſte gaudebat, quem intra Palatium omni diſciplina imbutum conſeruabat, a quo ſępiſſimè magnalia Dei ſui libens audiebat, & inter alia celebrem illam viſionem, qua Moyſi primo apparuit Deus me D dijs ardentiſſimis flammis, medijs quibus viridantem rubum, & prorſus indemnem referebat, vt ſe afflictorum, & humilium protectorem, & ſeruatorem aſſereret. Hęc de Hebræorum Deo prænoſcens Rex Babylonius adoleſcentem tribus pueris media in fornace adſtantem optimè, & verè iudicat perquã ſimilem filio illius Dei qui flammanti rubo aſtat, E ne combureretur; in filio ſimilem aduertens ſpeciem Patris. Quis ergo adeò mentis inops, adeò cæcus non cognoſceret filium Dei facientem opera Patris? Dei optimi, & maximi opus fuit afflictis Hebræis adſtare, ne abſumerentur. flammis captiuitatis, ab illis in Eremo morbos omnes depellere, fames, ſiteſque eliminate. Dei opus erat vitam mortalibus indere, quas condiderat creaturas maculis mundare, reſarcire confracta. Ecce tibi Chriſtus Dominus adeo in his patriſſans, vt nullũ aliud negotium agat, quam hominibus benefacere, afflictis accurrere, infirmis impetriri ſanitatem, cæcis lumina, & mortuis vitam ſubminiſtrare. Quid plura? Nullum euidentius teſtimonium poſſet ſapientia incarnata præbere ſuæ a beneficentiſſimo Deo originis, quam hæc vtilitatũ, & beneficiorum plena miracula. Vnde petentibus Iudæis, ſi filius Dei eſt deſcendat de Cruce, & credimus ei, meritò abnuit, vt quibus euidentiora iam ſigna demonſtrarat. Ibi Athanaſ. hom. de Paſſ. *Dominus nõ ſeipſum ſaluauit, ſi quidem nulla ſalute indigebat, cum eſſet ſaluator, ſed ex ſuis in alios beneficijs voluit ſaluator declarari*. Hęc ſane erãt euidentiſſima ſigna Saluatoris Dei, vt totus incumberet hominum ſanitati, vt omnibus proficuus, & beneficus eſſet, vtpote Dei beneficentiſſimi ſimillima imago.

Athan.

Hæc modò in genere dicta ſufficiant de miraculis, de doctrina & de modo inter homines conuerſandi, quem Chriſtus Dominus habuit, quo volente, de ſingulis in particulari dabimus integra commentaria.

CAPVT IV.

De Chriſti Domini Transfiguratione.

DIſcipulos de memoria Dominicæ paſſionis mœrentes conſolaturus Dominus, Petrum, Iacobũ maiorem, & Ioannem præ cæteris in magi-

magiſtrum feruentiores ſeligit; & ſtipatus illi altiſſimi Thaboris iuga ſuperauit. Ibi oratione facta, cuius prætextu aſcenderant, ne cæteri tenerentur inuidia, nona, & mirabili luce totus Chriſtus radiauit. Illi enim in facie, & veſtibus inerat cæleſtis ſplendor, & vitæ æternæ candor. Rediuiuus Moyſes vetus, & integer homo conſtans animo, & carne, ſimul, & Elias Chriſti Domini laterones apparent, ſermones miſcent de mirabili ſalutis humanæ per paſſionem arcano. Diſcipuli adſtupent tantum gloriæ ſpectaculum, qua ſuperatus Petrus inſcius myſterij præ montis illius habitatione quicquid aliud eſt, miſſum facit. Interea nube ſuffunduntur radiante, a qua paterna vox Chriſtū Dominū, & filiū Altiſſimi declarauit, & orbi Magiſtrum deſignat, dum illum præ Moyſe, & Prophetis audiri mauult. Qua voce conſternati diſcipuli humi iacebant, a Chriſto Domino eriguntur, confirmatur, ſimulque illis ſilentium de tanta viſione indicitur, donec poſt reſurrectionem Dominicam omnia eius myſteria liceat vulgari.

Text. Ex Matt. 17. Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum.

§. I.

D. Petri expenduntur magnalia.

DE Diſcipulorum corona tres ſibi ſeligit Dominus magis familiares, de quibus etſi aliquoties ſermo præcipuè libr. 4. & 5. tamen honeſtum duxi, vt qui inter omnes præcipuos a Domino conſecuti ſunt

A honores, ſic a noſtris præcipuè celebrentur laudibus. In primis celebrandus adeſt maximus Eccleſiæ Chriſtianæ apex D. Petrus, ſic dictus non a communi petra, ſed a petra illa, quę Chriſtus eſt, vt nihil eſſet in Petro, quod Chriſtum non halaret. Sic Tertul. lib. 4. aduerſus Marcion. Mutat & Petro nomen de Simeone: ſed cur & Petrum? ſi ob vigorem fidei (Tertul.) B multæ materiæ, ſolidæque nomē de ſuo accommodarent. An quia & petra & lapis Chriſtus? Siquidem eum poſitum in lapidem offendiculi, & in petram ſcandali. *Itaque affectauit chariſſimum diſcipulorū de figuris ſuis peculiariter nomen communicare; puto proprius, quam de non ſuis*. Nihil tantum Principem decebat, quod non eſſet deſumptū de ſummi Imperato- C ris Chriſti magnalijs. Merito Theologus Naz. in cap. 19. Matth. in immenſum gloriatur de nomine Chriſtiano aiens, cur Chriſtiani nomen venerabile eſt? Nōne, quia Chriſtus Deus? At qui Paulum honore proſequor, nec tamē Paulianus nominatus ſum, *non fero me ab hominibus nomen ducere, qui à Deo ſum creatus*. Sic Petro non tulit Deus a creaturis Chri- D ſto vacuatis nomen tribuere, vt qui totus Chriſti diuinitatem halabat. Illud dignum erat, vt Chriſti Vicarius acciperet nomen, quod Chriſtum ſonaret, quo Chriſti, & Petri germaniſſimè publicaret ſocietatem.

(Naz.)

Diui Petri excellentia, quod à Deo ipſo commendetur.

QVis plus de Chriſti præcellentijs accepit, quā Petrus? Ecce E in Chriſto Domino ſolemniſſimum fuit, quod vna diuinæ perſonæ voce poſſet eius magnitudo euulgari iuxta illud Matth. 11. *Nemo nouit filium niſi pater, nec patrē quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare*. Excedunt magnalia Chriſti voces creatas, a ſolo Patre Deo dignè publi-

(*Matt. 11.*)

cantût, ſic Petri perfectio maior eſt omni laude, nec pro dignitate exprimitur alio, quam Dei ore. Quan- *Mat.16.* do enim Petrus Matth.16. diuini Verbi a Patre originem fuit atteſtatus, ſic illi Dominus reſpondit. *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi; ſed pater meus qui in cælis eſt. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Pro quorum explicatione expendo vim illius coniunctionis, nimirum. *Et ego dico tibi, &c.* quæ ſimilitudinem germaniſſimam exprimit in prædicando Petro, & in prædicando Chriſto a patre otto, quaſi dicat, non caro, & ſanguis; ſed pater reuelauit tibi, ò Petre, meam originem, ſic non caro, & ſanguis; ſed ego vnicus patris filius exprimo & declaro tuas præcellentias. Id quod grauiter innuit Di- *Leo.* uus Leo ſerm.3. fatus. *Et ego, inquit Ieſus, dico tibi, hoc eſt, ſicut pater meus tibi manifeſtauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam; quia tu es Petrus, &c.* Vnus pater diuinus poſſet filij diuinitatem notam facere, vnus filius diuinus poſſet Petri excellentiā euulgare, vt in hoc Petrus Chriſtum ſapiat, quòd diuino egeat prædicatore, vt propria dignè publicentur magnalia.

Petri vmbra ſalubris quid?

RVrſus Chriſto Domino hoc fuit proprium diuiniſſimū facinus, quod vel eius figuræ & vmbræ ſalutem pijs afferant, & incolumitatem. Malus ille genius, qui intempeſta nocte Ægyptiorum primogenia deuaſtabat, vt Iſraelitarum valuas agniculi ſanguine vidit rubricatas, Iſraelitis incolumitatem cōſeruabat. Quæ rei cauſa? Tātane vis ſanguinis *Exod.1.* agniculi? quæ arceat mortem, & ſalutem afferat? Nō equidē, quia agni

A ſanguis, ſed quia vmbra Chriſtiferi ſanguinis eam habebat efficacitatem, vt bene notat Chryſ. aiens. *Ex nocte vmbrā ſanguinis mors horruit.* *Chryſ.* O verè Chriſti Domini ſingularem potentiam! cuius non ſolùm præſentia realis, non ſolùm vox ſalutaris fit; ſed etiam vmbræ, ſed etiam figuræ placida ſanitate manent. Præclarè D. Leo ſer.3. de Natiu. priſtinos pa-

B tres a Chriſto Domino per vmbras, & figuras legis ſanatos admirans fatur. *Hoc magnæ pietatis Sacramentū, quo totus iam mundus impletus eſt, tam potens etiam in ſuis ſignificationibus fuit, vt non minus adepti ſint, qui in illum credidere promiſſum, quam qui ſuſcepere donatum.* Itaque adeò

C potens fuit Chriſtiferæ pietatis Sacramentum, vt ab illo non minus acciperent, qui eius vmbras, & figuras obſeruarunt, quam qui potiti ſunt & realem ipſius præſentiam, & contactum. Quis huius pientiſſimæ potentiæ æmulus niſi ſolus Petrus? Eius beneficētię vis, & poteſtas tanta fuit, vt non minus ab illo reciperēt qui vel eius vmbra gaudebāt,

D quàm qui illius obtinebant cōtactū. Sic de illo, Act.5. *Ita vt in plateas ejcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt ueniēte Petro, ſaltē vmbra illius obūbraret quemquam illorū, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.* *Act.5.* Verè maximū, & potentiſſimū pietatis ſacramentū, & Chriſtianæ omnipotentiæ ſpeculū ſingulare.

Petrus in morte vmbra Chriſti Domini fuit.

E TAndem primùm Chriſto Domino crux glorioſa extitit, cuius gloriæ Petrum imagine dicā an vmbram? Sanè filius imago, & ſplēdor eſt gloriæ Patris; at Petrus vmbra gloriæ per crucem. Liber Exodi cap.31. meminit magni illius Ar- *Exo.31.* chitecti Beſeleel, vbi Gloſſa fatur.

Beſeleel,

Beſeleel, qui interpretatur in vmbra Dei ſignificat Petrũ. O quã bene Petrus Dei vmbra eſt! vmbra, inquam, Deifici crucifixi. Accipite D. Ambr. in Pſal. 118. Octonar. 21 dicentem. *Non fuit opprobrio Petro crux Christi, quia tantum eius gloria dedit, vt inuerſis Chriſtum honoraret veſtigijs, metuens, ne ſi eaſpecie crucifixus eſſet, qua Dominus, affectaſſe Domini gloriam videretur*. Vbi illud maximè pondero, quòd crux Chriſti tantum gloriæ dederit Petro, vt inuerſis Chriſtum honoraret veſtigijs. Quæ hæc in Petro gloria? & cur hæc gloria refertur accepta cruci Saluatoris? Vtrumque ſciet, qui calluerit id, quod dicebamus, nimirum Petrum vmbram eſſe crucifixi glorioſiſſimi. Enim verò, quando aliquis in ſublimi vertice conſiſtit, vmbra, quæ ab eius corpore fit, cadens per decliue, inuerſam prorſus repræſentat figurã, inuerſiſque veſtigijs exprimit corpus illud, cuius eſt vmbra. Itaque crux vt Petrum accepit, tantam illi gloriam dedit, vt eſſet vmbra expreſſiſſima Chriſti Domini, quem in vertice Caluarij crucifixum, neceſſum erat, vt vmbra exprimeret, inuerſis omninò veſtigijs.

Ambr.

§. II.

D. Iacobi excellentiæ perſtringuntur.

QVid non Martium in Iacobo? Eius nomenclatura ſupplãtatorẽ ſonat, quòd ſi eiuſdem nominis Hebraicæ literæ ſtudioſè tranſponantur, vt Georg. Venet. in Armon. tranſpoſuit, per modum anagrãmatis ex Iacob legitur *galeatus*, vt ſic in tãto viro nihil inuenias quod arma, & bellum non ſpiret. Eius viuentis expeditio in Hiſpaniam breui tempore finita fuit, nec multum dãnoſa idololatriæ, a cuius præſtigijs paucos homines in lucem Euangelij pertraxit; ſed vbi functus vita fuit, gladiumq. Herodis paſſus, piſcatorem exutus Imperatorem agit, remeanſq. iam mortuus in Hiſpaniam, ibi ſepelit piſcatoris cadauer, & a militari ſolo confotus, miles inter milites ſæpè apparet, & quos voce doctrinæ nõ potuit, vi & armis Chriſti hoſte profligauit. Hinc ſibi cantatiſſimum apud orbem terrarũ fecit nomen; niſi enim fallor vix alius in cunctis nationibus Chriſtianorum celebrior ſanctus, quàm hic eſt diuinos patronus Hiſpaniarum. Miraberis in Eccleſia Chriſti, vbi tormẽta, vbi paſſio decorat, & illuſtrat sãctos, vbi longi, catenatique labores coronas pariunt, Iacobum gladio & armis præcellere, Martijſque tumultibus in immenſum decorari. Quæ rei cauſa? ſanè quæſtionem hoc fecit Ruperto penè in ſimili cauſa, quandoquidem quærebatur ex illo, cur in Eccleſia Chriſtiana Machabæi celebrabantur, quorũ gloria tota a prælijs, & bellicis tumultibus clareſcebat. Ad hæc ille lib. 10. de Vict. verbi Dei c. 25. reſpõdet. *Fuerunt iſti Machabæi, qualium prælijs, & victoris non quærebatur, ut ulla fieret preſſura mundi; ſed ut defenderetur gens, unde eſſet uentura ſalus mundi*. Equidẽ prælijs ſuis defendebant Iſraelẽ, a quo omnium populorum oriunda erat ſalus, ideo ex militari gloria eam nanciſcuntur nominis claritatem, quam mille tormentis ſuperatis, mille laboribus exantlatis habent ſanctiſſimi, & illuſtriſſimi Chriſti martyres. Sic Iacobus prælijs, & armis clariſſimus factus, quia ideo militarem aſſumpſit baltheũ, vt defenderet gentem Hiſpanam, vnde noui orbis pariẽda erat ſalus. Hiſpanis datum erat, vt totã Americam fidei luce illuſtrarẽt, ab Hiſpanis pendebat, quod maioris mundi idololatria extermi-

Rup.

nare-

narretur, & ibi Chriſtiana religio radices ageret. Vbi autē Iacobus miles factus nititur Hiſpaniam ab hoſtibus liberare, quid mirum, ſi inter celſiſſimos Chriſti martyres ipſe celebrior, & illuſtrior appareat? Hanc Martialem D. Iacobi gloriam meditabatur Dominus Cant. 8. cùm de ſponſa ſua Eccleſia aſſerit, *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea.* Nonne ſufficeret in Chriſti Eccleſia murus, hoc eſt, ſancti qui fortiter, & inexpugnabiliter hoſtium tela exciperent? Quid eſt cur ſuper murum eminere oporteat propugnaculum argenteum? Nonne propugnaculum muro eminet, vt telum iaculetur, vt miſſilibus hoſtem offendat? Planè vt argenteum propugnaculum ſuper murum, ſic ſanctus ille, qui non ſolum paſſione, ſed & bellis & victorijs, ferro & armis hoſtem deuaſtat. Huc reſpiciebat Diu. Gregor. PP. fatus. *Super hunc murum propugnacula ædificantur, quia vt non tantum ſe defendat, ſed vt impugnātes proſternat, miracula ei facere conceditur.* Alij medijs poſiti tormentis & expoſiti telis miracula patrabant, quibus irritas oſtendebant tortorum machinas, ſeque ab illorum crudelitate defenſabant, veri ex hac parte muri inexpugnabiles. Verum Iacobus ſuper hos totus argenteus fulgurat, vt ſublime, & conſpicuum propugnaculum miraculosè inter phalanges apparet, & impugnantes miſerè proſternit, ac deuaſtat. Quo nationum oculos ad ſe conuertit, & ad ſe adorandum vniuerſorum animos trahit. Sic propugnaculum argenteum ſuper murum eminet, ſic Iacobus ſuper inuictiſſimos martyres prælijs, & victorijs hoſtes Chriſti deuaſtans claret; propugnaculum, inquam, a quo in dies proſternuntur hoſtiles phalanges, & quo effuſi totius orbis populi ſeſe recipiunt, vt ſub eius auxilio propugnari valeant.

Cant. 8. — *Greg.*

A Celebris fuit Plutarcho dux Timotheus, cuius facinora vt notarent alij, pingebāt hominem dormientem, & ab eius manu dependens rete, in quod properabant ingredi oppida, prouinciæ, regna: hac ipſe vigilans delectatus pictura ait. *Si tanta vel dormiens conficio, quid excitatum me facturum putatis?* Hinc beatiſſime Hiſpaniarum B patrone, ſæpiſſimè tuas glorias ſum meditatus, te enim dormientem Hiſpania tenet, ſinuque ſuo cubantem placidè cuſtodit: ſed neſcio quæ retia ex tanti dulcis manu pendent, in quæ effuſæ nationes ſingulis diebus video properare. Si tāta vel dormiēs conficis, quid mirum quòd vigilans aperto Marte confertiſſimos hoſtium C exercitus deuaſtes? Miraris ad Iacobum mundi nationes properare? Igitur accipe quod in eadem te mireris magis, nimirum: quòd prima omnium, quæ ad Iacobum peregrinationem inſtituit, fuit creaturarum omnium Regina, Dei mater Maria. Hæc cum cæteris Apoſtolis agens Hieroſolimis Dei potentia Iacobum in Hiſpania degentem apud Syracu- D ſam viſitauit, vt columna templi maximi Syracuſani reſtatur. Ad Salomonem Regina Sabba quondam feſtinauit 3. Reg. c. 10. cuius mentem inſinuans D. Iſid. in allegorijs ad 3. Reg. fatur. Venit Regina Sabba *ſui populi oblita, in aperto peregrina, ſed in occulto ſanctorum fieri ciuis exoptabat.* Quid plura? Regia Angelorum, Deiq. mater dum rebellem Iudæorū E populum obliuioni tradere decernit, inque Hiſpaniarum populo honorificato radicare, æternumque firmare domicilium, venit Hiſpaniam inuiſura Iacobum, in occulto quidem meditans Hiſpanorum fieri conciuem, *at aperto peregrina apparet*, vt doceat ſubditum orbem ad tantum Hiſpaniarum propugnatorem peregrinari.

Plutar. — *3. Re. 10.*

Iaco-

Iacobus doctrina, & prælijs clarus.

NEc non in Iacobo accidit mirandum, quod vt prœlijs vacet, non obliuiſcitur Apoſtolici magiſterij, imò vtrumque munus & ducis, & magiſtri perfectiſſimè adimpleuit. Cuius rei gratia mihi in mentem veniunt laudes Anonymi ducis 2. Reg. cap. 23. in hæc verba. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit vno impetu.* Aſſentior in primis Iſidoro Clario, Vatablo, & Gloſſ. interl. qui minimè putant hæc ad Dauidem referri, ſed ad ducem alium, cuius nomen ibi non exprimitur. Sed duci lancea, telum, clypeus detur; cur cathedra paratur? Dicatur fortis, magnanimus, inuincibilis, cur ſapientiſſimus dicendus? Meritò huius ducis ibi nomen ſiletur, quia in Dauidicis ternarijs non inueniebatur qui ſic Martis, & Apollinis claritatem coniungeret. At in ſacro illo ternario a Chriſto Domino ſibi ſelecto inuenitur vnus Iacobus, qui ex cathedra, & exercitu nomen ſibi ſempiternum acquirat. Itaque Hiſpaniarum dux ſedens in cathedra ſapientiſſimus & Imperatorem egit, & magiſtrum. Quam agat Imperatorem nouerit ille, qui tot hoſtiles exercitus ab Hiſpania eliminatos videat. Sed age vis nobilem Imperatorem videre magiſtrum? cupis Iacobum non in acie, ſed in cathedra cernere? Ecce tibi cum primum Spiritus ſancti linguis imbutus fuit: ſic explicandis ſcripturis, & tradendo Euangelio incumbit, vt vnus Iudæorum rabiem in ſe conuerterit, & primus pro tradita veritate vitam amiſerit. De magno illo Eleazaro, qui pro legibus patrijs inter Machabæos primus vitam finiuit, ait D. Ambroſ. libr. 2. de Iac. cap. 10. *In moriendo tormentis* (Ambr.)

A *factus eſt cæteris magiſterium perſeuerantiæ.* Id quod de B. Iacobo dixerim; qui cum Chriſtianam veritatem docens occiditur primus, præclarum cæteris magiſterij tulit inſigne. Et pondero quòd cum occiditur magiſter efficitur, quando cuncti mortales magiſterio cum vita defunguntur, ipſe magiſterium ſibi aſciſcit: adeò enim acerrimus erat veritatis B doctor, vt mortuus etiam ſuum pro illa magiſterium confirmet, dum in Hiſpaniam allatus cathedram fundat, in qua occupantibus erroribus ſiue Mahomæ, ſiue Arij vniuerſam penè regionem Hiſpanorum, veritas Chriſtiana, & Orthodoxa refulſit. Enimuerò Arianam luem ſola Iraſlauia D. Iacobi cathedra in Hiſpania non nouit, Mahomæ peſtem vna e- C iuſdem cathedra vbi corpus iacebat, & repreſſit, & contudit. Vt meritò liceat nobis ad tanti Doctoris templum & cathedrã dicere quod Naz. ad Maximum Cõſtantinopolitanum templum poſt hæreſes purgatas edixit, nimirum. (Nazian.) *Tu nobis fidei doctrinam, quæ adhuc contempta erat, excitaſti. Vale inquam communis victoriæ ſedes, noua Silo, in qua primo arcam fiximus in deſertum circumactam, in-* D *certiſque ſedibus vagantem, &c.* O egregium Chriſtianæ fidei aſylum! O templum ſiue Mauſoleum D. Iacobi cineribus conſpicuum! O Iacobæam cathedram, in qua doctrinæ radius nulla admiſit nubila, in qua ſedes communis victoriæ conſtitit. Te felicem compellem Hiſpaniam, quæ noua facta Silo arcam tanti cadaueris theſauro diuitem ab Hieroſolymis E errantem, incertiſque ſedibus vagantem tandem recepiſti, vt aduerſus hoſtes victoriarum ſedes haberes, & aduerſus errores verum doctorem, & magiſtrum, qui ſedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres exultet armis, & rutilet doctrina.

Prin-

Digitized by Google

Princeps militiæ Domini quid?

SEd cur princeps inter tres ? An Petri,& Ioannis princeps ? Non te moueat,quod inter Petrũ,& Ioannem dicatur Iacobus facilè princeps, titulus enim eſt militaris, non dominij. Equidem 1. Par.c.10.dum expugnatur Iebuſæorum aſylum, *aſcendit primus Ioab, & factus eſt princeps*, hoc eſt, in Dauidico exercitu militarem clauum obtinuit. Inde Diuus Chryſ. de S. Stephano ſic loquitur, *Habeat in nomine coronam victoriæ Stephanus; Stephanus qui bellum, in quo ſe exercuerat nemo, hominum vitæ manifeſtauit: qui pugnam, quam nemo docuerat, mundo patefecit*. Eodem modo vbi ſacerdotalem apicem Petrus ex confeſſione habuit, Iacobus, qui primum in arenam proſiliuit, manuſq. cum hoſte conflixit, Chriſtianæ phalangis principatum ſibi acquiſiuit, ſic inter tres Apoſtolici Senatus apices factus eſt ipſe princeps. Quò reſpexit D.Chryſoſt. ho.26.in Act.vt oſtenderet,inquiens, Deus in quàm dura certamina vocaret Apoſtolos, *idcirco occidi permiſit ab Herode etiam principem*. Et ſanè duriſſimum illud bellum eſt, cuius in primo conflictu cadit militiæ princeps. Huic Iacobæo principatui reſpondet glorioſum illud Hiſpanorum decus, quo vbicumq. terrarum ſceptrum Hiſpaniarum effulget, ibi ſimul Chriſti exultat vexillum. Enimuerò Ioſ. 5. cum Ioſue ad Iericḣuntinos campos accederet, ait illi Angelus Domini, *Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt*. Cur terra ſancta dicitur, quæ vitiorum omnium erat ſpelunca, quæ idolis plena erat? Pulcrè Orig. hom.6. *quia quocunque venerit princeps militiæ Domini ſanctificat locum* Hoc ſufficiebat, vt terra ſanctitatem parturiret, quod à prin-

1.Par.10

Chryſ.

Ioſ.5.

Orig.

A cipe Dominicæ familiæ tangeretur, neſcit enim talis princeps premere ſolum, vnde ſanctitas non effulgeat. Quò iam vides, quàm ſe tollat Hiſpanorum gloria, vbicumque enim Hiſpani figunt veſtigia, ſtatim fidei ſanctitas pullulat, quia qui Hiſpanorum bellis præeſt Iacobus princeps militiæ Domini,quocumque venerit, locum ſanctificat.

B

§. III.

D. Ioannes Euangeliſta commendatur.

IAm ales ille in ſublime fertur,qui garrulas profanorum voces comprimat,& medullam cedri, nempe Dei verbum plenum gratia, & veritate valeat euulgare. Quam varij de Deo apud Philoſophos errores? Quam diuerſæ ſententiæ ? tot ferè quot capita. Inter hæc euolat ocyſſimus Ioannes, & è ſublimi intonuit, *In principio erat Verbum*,&c.qua manifeſta veritate ſiluerunt omnia verba mendacij. Huc ſpectat D.Baſ.in c.2. Iſa. fatus, *Vniuerſum ſimul mendacium ſuppreſſum ſilentio eſt, quemadmodum aquila aliunde aduolante, ac deſuper conſpecta futili garrulitati loquacium auium quàm ocyſſimè ſilentium indicitur*. Ecce aquila, & quidem velociſſima Ioannes, quæ ſilentium indicit loquacibus auibus, quæ garrulorum hominum mendacia reuelat, & lucis filijs detegit veritatem. Hinc verè aquila eſt, qui aliàs Ioannes, nimirum gratia, quandoquidem exuperant omnem ſenſum gratiæ in illo à Domino conglomeratæ. Ioanni plus datum eſt quando in ſinu Domini recubuit, quàm ſi ſedes daretur exoptata.

C

D

E

Ecce primam à Deo exhibitam Ioãni recolo gratiam quod nimirum in ſinu Domini recubuerit in Cœ-

na: qui ambiuit aliquando ſedem regni, modo veri Regis ſinum, vbi A recumbat, accipit, & ſanè maiori dignatione, maiori gratia. Amatrix illa ſponſi vt ſummam eius gloriam videre exoptabat, ſic Cant. 1. inquit, *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes*. Et quidē ſapienter non vbi iura det, non abſoluti in creaturas imperijs ſedem, ſed accubitum ſibi mauult reuelati, glorioſius enim eſt cuique, ſi in ſinu Dei B accumbat, quam ſi in throno ſedeat imperans orbi terrarum. Nolo uobis in præſenti debere D. Bern. ſer. 5. de uerbis Iſa. fantem, *Quid autem delectabilius, & quodammodo dulcius eſt filio, quòd cum patre, eſt, an quòd cum patre omnibus præeſt. Parum videtur ſponſæ videre ſedentem, cubantem ſibi* C *flagitat indicari. Indica mihi, ait, vbi cubes in meridies. Sed & anima omni, quæ ſanum ſapit: dulcius ſapit per omnem modum quod Apoſtolus ait, qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt, quam quod Apoſtolis dicitur, cum ſederit Rex in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos iudicantes, haud minus vtique iucundior ſeſſione cubatio*. Hæc Bern. quibus facilè perſpicis Ioannis immenſam gratiam, qua à ſede malè appe- D tita ad accubitum diuini ſinus fuit reuocatus, vt glorioſius, & dulcius quieſceret in ſinu, quam regnaret à ſede maieſtatis. D. Amb. lib. de Iſaac c. 5. ait, *Lectulus ſanctorum Chriſtus eſt, in quo vniuerſorum feſſa ſæcularibus prælijs corda requieſcunt. In hoc lecto requieuit Iſaac: & benedixit filium iuniorem dicens, maior ſeruiet* E *minori. In hoc lecto recubans Iacob benedicit duodecim Patriarchas. In hoc lecto cubans Archiſynagogi filia ſurrexit à morte. In hoc lecto iacens viduæ defunctus mortis vincula, vocatus Chriſti voce, diſſoluit*. Quæ erunt Ioannis magnalia, dum in hoc ipſe cubauit lect.?

Cant. 1.

Bern.

1. Cor. 6.

Mat. 19.

Ambr.

Ioannis merita ex Deipara cuſtodita.

NOn multum reluctabor, ſi quis non ad gratiam; ſed ad ius Ioannis reducat, quod cruci aſtans ſibi acquirat Domini Matrem. Nonne Eliſæo duplicem magiſtri ſpiritum petenti 4. Reg. 2. reſpondit Elias, *Si videris me, quando tollar à te erit tibi quod petiſti?* Perſeueranti enim non tam datur, quàm redditur poſtulatum. Ita Ruper. lib. 5. in lib. Reg. c. 18. fatur, *Velut ex latere meritū attigit Eliſæi, videlicet quia perſeuerando cum illo quaſi hæreditario iure ſpatium perciperet magiſtri*. Expendo illud *quaſi hereditario iure*, quippe non donum expectat ille, qui ad vitæ extremum cum magiſtro perſeuerat; ſed ius hæreditarium acquirit. Hinc patet Ioannis ad crucis ſtipitem cum Domino perſeueranti iure hæreditario Deiparæ cuſtodiam aduentaſſe. Nec alio Ioannis virtutum capacitas impleri poſſet, niſi de cuſtodia Deiparæ. Ipſe de ſe ait c. 19. *Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua*. In quæ ſua? In ſua ſanè, in quibus ius habebat, in ſua nimirum, quæ eius capacitas poſtularet, & exquireret: quod videtur attigiſſe. D. Amb. Pſ. 118. ſer. 15. dū inquit: diſtribuebatur autem vnicuiq; prout cuique erat opus, *Intelligendum eſt ſic diſtributum eſſe huic diſcipulo quod opus erat, vt illic etiam B. Maria tanquam matris eius portio poneretur*. Quaſi non prouiſum eſſet Ioanni, quod ei erat opus, niſi ex Deipara Maria attribueretur, & ſine Maria ieiunius, & prorſus vacuus maneret. Maria Ioanni opus erat, Maria inter Ioannis propria verſabatur, Mariam toto animo, toto corde Ioannes eſuriebat. Pro qua Ioannis excellentia liceat adducere, inter Baptiſtam, & Euangeliſtā differentiam notatam à Nazianz. fratre Cæſario dialogo 3. Vbi

4. Reg. 2.

Rupert.

Ioan. 19.

Ambr.

Digitized by Google

Vbi hæc verba dedit. *Ille Baptiſta appropinquante matri ſuæ ea quæ geſtabat filium ſine patre, matrem reueritus geſtijt exiliendo, ac velut imminente ſibi à prægnante periculo, non ferebat eam, quæ facem geſtabat, propius accedere. Hunc autem in eodem loco ſtatuit & commendat matri propria Dominus cum tempore ſalutiferæ paſſionis cruci adſtantibus, intentis in Ioannem oculis ait, ecce mater tua.* Itaque iuxta Cæſarium Baptiſta non ferens ſplendorem, exilit in vtero, quaſi illius conſortium refugiens; Verùm Euangeliſtæ tanta erat capacitas, vt aſtans cruci filij Dei locum ſubiret, & gaudens ſibi acciperet Mariam. Denique de Ioanne ſæpius ſermo redibit.

§. IV.

Plus cæteris laborare, & ſudare aliquos inſequendo Chriſtum particularis Dei fauor, & gratia eſt.

Diligentiores, imò & Deo chariores diſcipuli altiſſimum iubentur ſcandere mentem, cæteris interim plano, & amœno loco quieſcentibus. Hiccine diuinus, & maximus fauor eſt, quandoquidem Deo chariores ſeliguntur in maiores labores. Id quod in Ioanne Chriſti
Chryſ. Domini Præcurſore celebrat Chryſol. ſer. 88. his verbis. *Beatus qui non peruenit ad gratiam per labores; ſed ad labores ipſius gratia dignatione deſcendit.* Expende ex quo hominis beatitudinem auſpicetur, nimirum quod gratiæ dignatione ad labores deſcenderit, quod gratia Dei ſit dignata illum in labores, & ærumnas impellere. An contemnendi labores, quando chariores Chriſto diſcipuli illis ſui amoris mercedẽ accipiunt? Ita D. Ambr. lib. 1. de Iacob cap. 7. *Habet ergo in ſe remunerationem ſuã qui ſequitur Ieſum, & in ſuo affectu præmium, etiamſi dura ſuſtineat: beatus eſt ſuis moribus, beatus ipſis periculis.*

A Gratia quidem eſt, fauor eſt, præmiũ eſt, beatitudo eſt, quòd per abrupta montium cacumina, per aſpera iuga, per ſyrtes, per inhoſpitalia Ieſu ducatum ſequaris. Paul. ad Coloſſ. 1. *Nobis*, inquit, *donatum eſt à Deo, vt non ſolum in eo credamus, ſed etiam pro eo patiamur*. De quo D. Chryſ. hom. ſuper orat. Annæ, dicit, *Etenim gratia verè maxima, dignum*
B *cenſeri propter Chriſtum aliquid pati, & corona verè perfecta, & merces futura retributione non minor. Martyres cum vocamus beatos, ex vulneribus primum beatificamus, & tunc ex præmijs, ex plagis, & mox ex coronis repoſitis*. Qui pondus diei, & æſtum portauerant in Dominica excolen-
C da vinea indignè ferunt, quòd qui vna ſolùm hora laborauerant par præmium à patrefamilias recipiant. Proh dolor! Quàm mali æſtimatores erant ſuorum laborum iſti operarij, quandoquidem ipſi laboribus ſuperiores erant, cur aliã inuiderent mercedem? Pulcrè D. Greg. Naz. Nazian.
oratione in ſanctum Bapt. *Illud dicã hoc ipſum impenſius laboraſſe, vbe-*
D *rioris mercedis loco habendum eſſe his certè, qui animo ſunt non omnino illiberali, & ſordido*. Quancunq; aliam mercedem vincit qui pro Chriſti nomine ſubitur labor: tunc ſanè puta maximo fuiſſe te beneficiò affectũ, maximis donis, & muneribus à Deo cumulatum quando impenſius laboraſti, quando præ alijs ad labores fuiſti vocatus. Quæ mulier vnquam magis laborauit, quam illa inclyta Machabeorũ mater, quę ſeptem adole-
E ſcentes filios, & pulcherrimos nouis, & inauditis tormentorum generibus vidit excruciari? De hac tamen D. Ambr.
Ambr. lib. de Iacob. 2. cap. 11. ait. *Quis hanc beatam neget, quæ quaſi ſeptem vallata muneribus inter corpora filiorum nullum ſenſit mortis dolorem?* Expende illud, ſeptem valla-

ta muneribus, quot filiorum carnificinas vidit, tot munera, tot beneficia ſibi recenſuit, quibus beneficijs delinita mortis amplexus intrepida expectauit. Quid plura? Vnum mihi omninò perſuadet, quàm magni beneficij loco debeam habere, ſi quando ducente Chriſto ad ſudore & labore plenas vias fuerim vocatus; quod nimirum nullam rem aliam nobis inuideant Angeli, nihilque aliud habeant in optatis, quàm laboranti Chriſto aſſimilari. At enim D. Petrus c. 1. Can. *in quem deſiderant Angeli proſpicere*, quippe, vt expendit Cl. Alex. *non Angeli Apoſtata, ſicut quidam ſuſpicantur; ſed quod verum eſt, & diuinum Angeli, qui deſiderant profectum perfectionis illius adipiſci*. Quaſi dicat, hoc valde admirabile, & diuiniſſimum eſt, quod Angeli gloriam Chriſti in poſſeſſione habentes, in deſiderio habeant illius gloriæ puluerulentes vias? & ſatiati gloria vnum ſitiant, vnum deſiderent Chriſtum exemplar in laborioſis, & ſudore plenis vijs habuiſſe. Hoc ſequentium Chriſtum laboris deſiderio tenentur media in voluptatis abyſſu; imò ea eſt laborantium, & ſudantium in ſequendo Chriſtum fœlicitas, vt meritò puret Bern. hanc poſſe deſiderati in cæleſti, & glorioſa vita. Etenim ait ſerm. 86. in Cant. *Læati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti. Hoc genus lætitiæ cœli neſciuerunt, niſi per Eccleſiæ filios, hoc nemo vmquam lætatur, qui numquam non lætatur. Audeo dicere expertem huius beatitudinis ipſam beatam vitam, niſi ſe dignetur fateri, quod per charitatem ea in me fruitur & per me. Aliquid ſanè videtur perfectioni illi acceſſiſſe ex me.* Quid Chriſtianorum laboribus, & ſudoribus glorioſius, quando quidẽ ipſa æterna gaudia incompleta videantur, ni cum laborantibus hominibus

Petri 1. Can. 1. Clem. Alex.

Bern.

A communionem habeant, & æternorum præmiorum perfectionis labores exantlari pro Chriſto queant cõparari? Meritò ergo Chriſtus Dominus ad crucem ſuam inuitaturus id ſolum dicit. *qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Et quidem cogendi videbantur homines in crucem, laborioſamque vitam ſubeundam, & Chriſtus ſolum inuitat. Cur ita? Pulcrè Ioannes Xi- Xiphil.
B philinus Antiſtes Conſtantinopol. orat. de feſto Crucis apud Coſterũ, *Ad bona enim voco: non ad mala, non pœnam, vt etiam cogere oporteat, ſiquidem ipſa rei natura potis eſt attrahere.* Adeo crucifer labor glorioſus eſt, vt non ſolum ipſe hominũ trahat animos; ſed etiam pro ſingulari munere, & beneficio habent quicunque
C ad illum ſeliguntur, vocantur.

§. V.

Quam longè à rerum mundialium tumultu extollendi ſunt qui Dei magnalibus potiri auent.

Celſiſſimum montis cacumen ſcandunt Apoſtoli, quia Dei magnalia apparent non his, qui repant humi, qui delitioſiſſima hu-
D manæ vitæ prata tranſeuntes marceſcibili florum gaudent corona; ſed his, qui diſponunt aſcenſiones in corde ſuo, qui iacentibus bonis conculcatis, ſublimibus inhiant, & æternis. Scientiam Dei reuelandam hominibus concinuit aliquando Re- Pſal. 18.
gius Propheta, ſed à quo reuelanda erit, audite, *Nox nocti indicat ſcientiam.* Igitur nox eſt, quæ in vmbra
E mortis ſedentes homines omnis boni ſcientiam reuelare contendit. Et quidem nocturnis tenebris edoctus ait Cyrill. in Catena D. Th. ad cap. 9. Cyril.
Luc. *Si cœlum inſpicias punctatum ſtellis quaſi infinitis luminibus; ſi conſideres, quod qui per diem ſaltant, ij*

tunc

Digitized by Google

tunc nihil à mortuis differunt; deteſtaberis quemlibet auſum humanum. Ecce tibi nocturno in ſilentio terrena omnia quantumuis ſplendida horrent tenebroſa induta calligine, nihil oculis gratũ, nihil auribus dulce, nihil regia palatia diſcrepant à ſepulchris, & ferales luci, & delicioſi horti confunduntur. Vnum cęlum ſplendet, totumq. luminibus diſtinctum oculos complet humanos, cõplendo allicit, & alliciendo delectat. Quiſquis ergo magiſtram noctem auſcultas, miror, ſi terrena reſpicias, & moritura decora non deteſteris, ſi totus in cœli bona non feraris ſublimia, vt ſic magni Dei ſcientiam imbibas. Ideo oraturis hanc præſcripſit Chriſtus Dominus regulam, vt dicant, *Pater noſter qui es in cœlis.* Enimuerò Deus cum vbique ſit, terrenaq. omnia Deo plena ſint, tamen à ſublimi cœlorum habitatione gaudet dignoſci à creaturis. Vt pulcrè meminit Hugo de ſancto Vict. *ne inepta quæritando mente vagemur, dicit, qui eſt in cœlis, vt mente radicata quæ ſunt vtilia quæramus.* Ne humi reptemus quin potius ab humi iacentibus expediti & liberi, vbi Deus ſe prodit, feramur ad ſublimia, vt cum Apoſtolis ſupra montium cacumina conſtituti ſcientia imbuamur diuina.

Hug.

Hos Chriſti Domini diſcipulorũ nocturnos aſcenſus, vt placet Ariamontano, explicauit Iſaias cap. 14. dũ proprietati originali inſiſtamus, quæ ſic ſe habet, *ex radice colubri egredientur regulus,* nimirum iuxta Chaldæum, ex radice de filijs filiorũ Ieſſe egreditur Chriſtus; *& fructus eius ſerpens ignitus volans.* Quid magis reptile quàm ſerpens humi cubans terrenis inhians pabulis? Quid magis ſublimius, quàm igneum, & pennatum animal? Aſt, vbi Chriſtus Dominus apparuit in mundo, ecce

Iſai. 14.

A tibi prudentiſſimi ſerpentes igniti, & volantes; hoc eſt, terreni homines, terrenis pabulis, caliginoſis terræ antris dimiſſis, ſublimia ſcandunt alati, & cœleſtibus pabulis inhiant. Huius loci commentator accedat Nazianzenus Theologus oratione de externi hominis vilitate, ſic diſſerens: Corpus è terra creatum eſt, ob id in terrã ſuapte natura vergit; B at anima Dei ſpiraculum eſt, eoque fit, vt perpetua cupiditate ad præſtantiorem illam cæleſtiũ bonorum partem aſpiret. Sic nimirum fontis quidem vmbra pronũ ac decliuem curſum habet; ignis contra ad ſuperiores dumtaxat partes tendit, *Quam magnus eſt homo, imò Angelus potius dicendus quàm homo, ſi ſerpentis in mortem exuta ſenectute hinc ſeſe* C *in altum retulerit!* Explicuerat deorſum vergẽtem terreni corporis molem, ſimulque animi igneum vigorem, quo tendit ad ſublimia, & ſtatim ſubdit fœliciſſimam ſortem, & Angelicam illius hominis, qui ſerpentis de more exuta ſenectute in altum migrat. Et cur ſerpentis de more in altum? Nonne melius de aquilæ more exuta ſenectute fere- D mur in ſublime? In altum ferri poſt ſenectutem exutam, aquilinum eſt; ſerpens enim ſenectutem exuit, ſed cubat humi, ſed totus reptat. Verũ, meritò à Theologo non homo, ſed Angelus dicitur ille, qui nõ de more aquilæ; ſed ſerpentis de more ſenectam exuit, & totus igneus, & pennatus ſeſe proripit in ſublimia. Etenim hoc ſingulare habent ſerpen- E tes, quòd noctium tenebris de antris exeant, & de petrarum foraminibus exeuntes ſub nocturna caligine vna cæleſti pulchtitudine fruantur, cuius recreati fulgoribus, & ſibilos, & volatus exhibeant. Siccine qui magiſtra nocte ad diuinã ſcientiam cupiunt peruenire, quibus fe-

Nazian.

rebantur, terrenorum pabulis relictis, noui ſerpentes, toti ignei, toti pennati præruptorum montium, petrarum foraminum incolæ ſola cœleſtia ſpectent lumina, ſoliſque oblectentur diuinis luminibus? Hūc ſerpentis morem docebat Dominus Moyſen cupientem gloriam Dei videre Exod.33. Cui Dominus: *Cum tranſierit gloria mea, ponam te in foramine petræ.* Ad hæc Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſ.10. *Quaſi dicat, hoc faciam; ſed ita vt tu capere potes, ecce ponam te in foramine petræ.* Renouantis ſeſe aquilæ mos eſt medio in prælucenti aere libero intuitu Solem cernere, non id poſſunt qui reptant; non id capiunt homines terreni, ſed ſerpentis de more à foramine petræ, à præruptis montibus nocturnis tenebris, cum nihil aliud præter cœleſtia lumina aſpiciant, tunc toti ignei, & alati ſerpentes ſeſe in altum extollentes diuinæ gloriæ ſcientiam obtinebunt.

Exo.33.

§. VI.

Prærupti montis ardua, & difficilia cacumina, vt aſcendant Diſcipuli, ſpectaturus præit Chriſtus. Nil enim magis facit laborare ſeruum, quàm Domini intuitus.

NIl magis ſeruū ad labores trahit, quàm ſi laborantem Dominus remuneraturus aſpiciat. Vnde Iacob cùm primùm laborioſam, ærumniſque plenam aggreditur viā, celebri illa præmunitur viſione, qua vidit ſcalam & arduam, & ſublimen, ſimulque aſcendentes, & deſcendentes per illam, in qua nihil non labore, & difficultate plenum vidit; niſi quod Dominus ſummitati nitebatur aſcendentes conſpecturus. Ita D.Hieron.ad Iulianum

A epiſt.30. *Qui delicatiſſimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro puluillo vtitur, vidit ſcalam de terra vſque ad cœlum, & aſcendentes per eam Angelos, & deſcendentes, & deſuper innitentem Dominum, vt lapſis manum porrigeret, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu.* Quippe maximè ad laborādum prouocantur, qui ſub remune- Hier.

B ratoris Domini aſpectu labori incūbunt. Hinc Euſeb.Emiſſ. ſummam D.Stephani in paſſione alacritatem, ſummam, & indefatigabilem tanto in labore fortitudinem educit, quod ait: *Video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Quidni? *Iuſtè incunctanter offert ſanguinem ſuum, qui præ oculis habet Regem ſuum, ſimul & brauium ſuum, & filiū* Euſeb.

C *hominis à dextris virtutis Dei. Vides quòd ſpectantis intuitus armat conſtantiam triumphatoris.* Quid mirū, ſi Apoſtoli celſiſſima montis ſcandāt cacumina? ſi laborioſa incūbant itineri? ſi difficiles arduaſque terant ſemitas? ſi ſub nimio labore gemant? Habent præeuntem Dominum, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu, Deiſpectantis confir-

D mantur intuitu. Hinc D.Greg. Magnus in 1.Reg.c.16. de Chriſto Domino inquit, *Pulcher aſpectu fuit, quia & mortales nos ex magna charitate reſpexit. Quaſi enim aſpectus ſui pulcritudinem repromittit Diſcipulis, ait, iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum.* Cur non gauderent ſub Domini aſpectu in illius vinea laborantes, pondus diei portantes Greg. 1.Reg.16.

E & æſtus? O magnum laborantium ſolatium! O vnicum gaudium eorum, qui huius vitæ premuntur labore, qui ardua euangelij ſcandunt, & aſpera, quod ſub Domini remuneratoris oculis laborant! Sanè nos reſpicit omnes Deus currentes in ſtadio: cernimur à Domino laborare: cerni-

A cernimur huius uitæ moleſtijs inſu-
dare : quis animo cadat, cum à Do-
mino ſuo cernatur ? Sic dux Piria a-
Ennod. pud D. Ennodium in Paneg. Theo-
dorici ſuos horrabatur milites, *Ne-
mo abſentes credat Regis noſtri oculos,
pro cuius fama dimicandum eſt. Si cæ-
lum lancearum imber obtegeret, qui for
tiùs telum iecerit, non latebit.* Adeo
putabat Principis oculos conduce-
B re ad militum præclarè geſta. Et qui-
dem In Rege noſtro Chriſto hoc ve-
riſſimum eſt, quòd eius oculi præſen-
tiſſimi nobis ſint, quibus præclarum
vllum facinus non latebit.

Text. Et transfiguratus eſt ante eos.

§. VII.

Vnus homo iuſtus numeroſiſſimæ multitudinis inſtar eſt Deo, pro quo Deus omnes vitæ labores non dubitaret ſubire.

VErbi diuini perſonam in pro-
prio ſplendentis ſuæ gloriæ
habitu vt ageret Dominus, tres ſolū
Apoſtolos ſpectatores elegit : quod
D Angelici myriades ſtupeſcerent ſpe-
ctaculum, tribus ſolis Diſcipulis gau-
det repræſentare; ſed tribus ſolis,
qui dum ſolum cæleſtia appetunt,
præ numeroſa multitudine Deo æſti-
mantur. Dominij poteſtate vt Pha-
raonem deterreret Dominus Exod.
3. iubet à Moyſe ante Regem vocari
Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus
Iacob, & quid inde ſtupeſceret Ma-
E ximus Imperator ? Cur Dominum
trium hominum vereretur Rex tot
vrbium, tot prouinciarum ? Sanè
coram præpotenti Rege erubeſcen-
dum erat Deo, quod triū hominum
Deus diceretur. Verùm, vt ait Pau-
Ad Hebr. 11. lus ad Heb. cap. 11. de his Patribus:
Nunc autem meliorem appetūt, id eſt,
*cæleſtem: ideoq. non confunditur Deus
vocari Deus eorum*; quandoquidem
tres hi homines cæleſtia ſolùm appe-
tentes, & æterna, inſtar numeroſæ
multitudinis ſunt Deo. Id quod ex-
pendit Chryſoſt. his verbis, *Deus or-* Chryſ.
*bis terra non confunditur vocari trium
Deus, & meritò, non enim orbi terræ:
ſed innumerabilium eiuſmodi inſtar
ſunt Sancti, melior eſt enim vnus fa-
ciens voluntatem Domini, quàm de-
cies mille iniqui*. Tres illi ſanctiſſi- Dan. 3.
mi pueri à Rege Babylonio in for-
nacē immiſſi, dum flammis medijs
exiſterēt, grato modulamine Deum
incipiunt concelebrare hymnis. Ibi
canunt Deo, vbi ſolum audiunt tres
ipſi, cur non meliùs canerent cum
audiri poſſint ab vniuerſa multitu-
dine ? S. Baſil. lib. de Spiritu ſancto, Baſil.
C c. 30. *Ex incendio medio canebāt hym
nos Deo, haud reputantes multitudinē
aſpernantium veritatem, ſed ſibi ipſi
ſufficientes cùm eſſent tres, quare alter
alteri multitudinem ſolus exhibebat
innumerabilem, & grauiſſimam*. Ne
miremur quòd Chriſtus Dominus
ſuæ gloriæ ſpectaculum manifeſtet
ſolus tribus, quandoquidem quili-
bet eorum grauiſſimam exhibebat,
& innumerabilem multitudinem.
Ecce vobis qualem Deus habeat æ-
ſtimationem iuſti, & boni viri. Hæc
fatus Eccleſiaſtes c. 9. iuxta D. Gre- *Eccl. 9.*
gorij Taumaturgi periphraſim, *Sa-
pientiam tanti facio, vt paruam ciui-
tatem à paucis inhabitatā ciuibus fre-
quentem exiſtimem, ſi vel pauperē ſa-
pientem habet ciuem*. Quid plura ? A-
deò æſtimat Deus virum iuſtum, vt
non ſolùm iudicet ſuę glorię ſpecta-
tores tres ſolùm ſuffeciſſe : ſed & pro
quolibet eorum ſudores, & labores
omnes vitæ ſuæ meritò ſubire præ-
ſumat. Sic D. Chryſoſt. homilia de Chryſ.
terræmotu expendens ſeminis diui-
ni ruinam in parabola de ſeminan-
te illo, cuius ſemen aliud cecidit in-

ter ſpinas: aliud in petroſa, aliud ſecus viam, *Exijt*, inquit, *qui ſeminat ad ſeminandum, & quædam ceciderũt ſecus viam, quædam ſuper petram, quædam ſuper ſpinas, quædam in terram bonam. Tres partes perierunt, & vna ſeruata eſt, nec ab agricultura deſtitit: ſed quia vna conſeruata eſt, agrum colere non ceſſauit*. Tanti æſtimat Deus viros iuſtos, adeò ſibi complacet in hominibus ſtudioſis ſanctitatis, vt ſpectantibus ſolis tribus, omnes gloriæ ſuæ pandat theſauros, imò vnius gratia manum toties mittat ad aratrum, immenſoſque ad labores præparet animum.

§. VIII.

Mille verbum diuinum formas ſubit, vt in hominibus Dei imaginem reformet.

QVas Dominus non induit figuras, vt nos in corpus claritatis ſuæ transfiguret? Quas non ſubit formas, vt in nobis imaginem Dei perditam reformet? Aiebat quondã Moyſes. Exod. 15. *Sanctuarium tuũ, Domine, quod firmauerunt manus tuæ*. Ad hæc Orig. hom. 7. *Hoc non dicit manu hominis factum: ſed Dei. Quid ergo? propter te Deus & plantat, & ædificat, agricola efficitur, ſtructor efficitur, ne tibi aliquid deſit*. Vnus Deo ſcopus eſt totius ſuæ œconomiæ, vt hominem reformet, ac figuret, vt illi antiquam Dei imaginem indat, cuius gratia mille ipſe induit formas, & figuras. Suffragatur D. Cyrill. Hieroſolymitanus Catecheſ. 10. *Vnicuiq; inquiens, varius fit Saluator ad vtilitatem. Qui enim indigẽt recreatione, & lætitia, illis fit vinea. Qui opus habent vt ingrediantur, his conſtituitur oſtium: & qui cuperent offerre orationes, illis fit mediator, ſũmuſque Sacerdos. Rurſus habentibus peccata fit ouis, vt pro ipſis mactetur, Eo omnibus fit omnia, ipſe idem naturà permanens qui eſt.* Tandem ſeruili forma diſſimulata filij Dei imaginẽ ſplẽdentem externis corporis lineamentis ante Diſcipulos in Thabor ſubit, vt transfiguratus ipſe nos homines in filios Dei formet, & transfiguret. Etenim eum eſſe Chriſti Domini ſcopum in omnibus ſuis operationibus, teſtatur. D. Paulin. ep. 4. dum inquit, *Ita ſe immiſcet nobis, ac nos ſibi conſerit, vt quod ipſe accepit, nobis proficere faciat. Sic & honori ſuo implicans ſuos, prope omnia nobis etiam nomina ſua communicauit. Vt virtus Dei dicitur, ita & nobis virtus eſſe dignatur, Dominus enim refugium noſtrum & virtus. Et ſicut ipſe de ſe ait, ego ſum lux mundi: ita & ad ſuos inquit, vos eſtis lux*. Hæccine eſt Chriſti Domini operatio nos ſibi conſorere, & conſertos à ſeruili forma in filiorum Dei formam transfigurare? Quod Chriſto Domino acceptum referebat Paulus ad Philipp. 3. fatus, *Saluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum* (ſiue vt Ambroſio placet) *trãsfiguratum corpori claritatis ſuæ*. Quæ verba ſic Anſelmus expendit, ita reformabit illud, id eſt, priſtinam ei formam ita glorioſam reſtituet, vt ſit configuratum corpori claritatis ſuæ, id eſt, aſſimilatũ corpori ſuo clariſſimo. Iam finiat Irenæus varias verbi figuras notans, vt nos transferat in paternam figuram. Etenim ait lib. 4. c. 37. *Et ipſe vnigenitus Dei, vt potẽs, diues, & multus exiſtens, non in vna figura, neque in vno charactere videbatur videntibus eũ, ſed ſecundũ diſpenſationis eius cauſas & efficaciam, ſicut in Daniel ſcriptum eſt. Aliquãdo enim cũ his qui erant circa Ananiã, Azariam, Miſael videbatur aſſiſtens eis in fornace ignis. Et viſio, inquit, quarti ſimilis filio Dei. Aliquando autem lapis à*

monte

Margin notes: Exod. 15 — Orig. — Cyrill. — Paulin. — Ad Phi. 3 — Iren.

Margin letters: A B C D E

monte abſciſſus ſine manibus, percutiens temporalia regna, & ipſe replens vniuerſam terram. Rurſus videbitur vt filius hominis in nubibus cæli veniens ad veterem dierum, & ſumens ab eo vniuerſam poteſtatem, & gloriam.

§. IX.

Notitia ſui homo redit ad priſtinam figuram, qua Deo ſimilis conditus fuit in paradiſo.

CÆleſtem ex Patre originem, vt ait D.Ephrem, oſtendens Dominus, ſimul & ex Maria matre referens naturam, ſeſe ante Diſcipulos transfigurat, quaſi eos alliciens, vt ex cæleſtis, & terrenæ originis notitia, priſtinæ Dei imaginis amiſſæ nitantur recuperare figuram. Nil enim magis homines transfigurat in formam filiorum Dei, in abolitam in parandiſo figuram, quàm ſi crebro habeant ob oculos diuinam animæ ſuæ, & terrenam corporis originem. Id diſticho edocuit Theologus Nazianzenus. Naz.

Te noſcas, & quæ tibi ſit cæleſtis origo,
Sic facilis venies ad decus archetypũ.

Cyrus. Quod illus Scholiaſtes S. Cyrus ſic explicatius expendit, nimirum, *noſcas te mortalem eſſe, vt qui carne quidem è terra ſumptus ſis; ſpiritu autem diuinitus inſufflatus*. Itaque duplicem quiuis homo habet orignem, ex cæleſti Dei halitu, & ex limo terræ, hæc ſibi ſæpius præferat, hæc alta mente reponat, & ad priſtinę figurę, & imaginis decus facilis tranſcendet. Hanc vim ſe transfigurandi per notitiam ſui hominibus inditam, noui ex Ruperto libr.2. de Trinitate c.2. vbi explicans illud Geneſ. Gen.1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, quaſi dixiſſet, ait Rupertus, Rup. *Faciamus hominem, qui trina operatio-*

A *nis noſtra in ſemetipſo habeat euidentiam*, ac ſi in eo conſiſteret imago Dei homini indita, quòd homo trinitati operationes, quas Theologi vocant operationes ad intra, ęmularetur. Et quidem Deus Pater ſe intime, & perfectiſſimè cognoſcens, ſueque perfectionis abyſſum penetrans, ex hac ſui cognitione, & conprehẽſione operatur in ſe, & generat verbum, B quod eſt ſplendor Patris, & figura ſubſtantiæ eius. Cuius triados in operatione homo Deo ſimilis eam vim habet, qua etiam ſe cognoſcens, ſuæque ſubſtantiæ originem penetrans ſimilem Deo in ſe figuram, & perfectam Dei imaginem, qualem a primordio ſortitus eſt, facilè exprimat. Clem. Alex. Accinit non inelegans Clem. Alex. 3. Pædag.ca.3. vbi inquit: C *Sic quis ſe ipſum norit, Deum noſcit; quod ſi Deum noſcit, ei aſſimilabitur, non aurum geſtans, nec talarem veſtem gerens; ſed benefaciens, & quam pauciſſimis fieri poteſt indigens.* Ecce tibi quicunque homo ſis, qualiter ex perfecta tuæ cæleſtis, terrenæq. originis manifeſtationes, & notitia te iuxta primę deificę imaginis exemplar transfigures vnde D.Amb.Pſ.118.ſer.10. Ambr. *Cognoſce* D *te anima, quia non de terra, non de luto es, quia inſufflauit in te Deus, & fecit anima viuentem, opus es magnificum Dei generatione inſpiratum. Sæcularia te non moueant, & mundana nõ teneãt, terreſtria non morentur, ad illum tota intentione feſtina, ex cuius inſpiratione conſiſtis.* Hæc ille: nec aliud efficax medium inueniri poteſt, quo ſe quis E transfiguret in filium lucis, quàm ſi ſe ſuaque penitus inſpiciat. Finiat rem Seneca ep.6. vbi inquit: Seneca. *Lucili non emendari me tantum; ſed transfigurari; nec hoc promitto iam vt ſpero, nil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit. Quidni multa habeam quæ debeant corripi, quæ extenuari, quæ attolli? Et hoc ipſum argumentũ eſt in melius tranſla-*

Digitized by Google

ti animi, quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. Porrò ea res maximè homines confirmat, ad perfectionemque ducit, quæ propriam illorũ infirmitatem ob oculos proponit cõtinuè. Paulo datus eſt Angelus Sathanæ, qui eũ colaphizet, 2. ad Cor. 12. a quo ſe petit liberari vir ſanctus, neque obtinet, datus enim illi erat ad ſalutem, *quia virtus in infirmitate perficitur*. Quando namque naturæ infirmitas ab oculos verſatur, maxima fit acceſſio virtuti. Ab hoc ſtat D. Iren. lib. 5. dicens: *Voluit ergo Dominus Apoſtolum ſuum ſic colaphizari? Et talem ſuſtinueri infirmitatem? Etiam dicit verbum, virtus enim in infirmitate perficitur, meliorem efficiens hunc, qui per ſuam infirmitatẽ cognoſcit virtutem Dei. Suam enim infirmitatem diſcere per ſuſtinentiam, nihil eſt malum, magis autem bonum eſt non aberrare in natura ſua*. Hoc bonum, & maximè cuique conueniens, quòd in natura ſua non erret, quod ob oculos habeat, cuius ſit natura propria infirmitatis. Necnon & naturæ excellentia in diuina origine fundata maximè etiam arcet hominem a vitijs. Ideò Petr. 1. Can. vocat oues ſuas, gentem ſanctam, regale ſacerdotium. Sed cur adeò illuſtribus titulis populum condecoras, ò Petre? Iam ipſe reſpondit, apud S. Sixtum epiſt. de malis doctor. vbi fatur. *Ego his, & generoſitatis ſuæ nobilitatem ante oculos poſui, & quod genus electum, ſacerdotale, regale, gens ſancta, populus acquiſitionis eſſent, indeſinenter oſtendi. Ego etiam quod diuina eſſent natura conſortes edocui, credens eos ad cuſtodiendam iuſtitiam promptiores fore, ſi ſtirpis ſuæ ſpeciem agnouiſſent ita mirabilem*. Adeò vel diuinæ ſtirpis, vel infirmitatis humanæ notitia valet ad componendos animos humanos.

Iren.

Sixt.

A

§. X.

Quò quis certius cæleſtem induit figuram, Deique imaginem in ſe portat, eo cautor ab omnium oculis ſe ſubmoueat, hominumque fugiat conſpectum.

NOn ſine noſtra doctrina Chriſtus Dominus ſecretum altiſſimi montis petit, vt a multitudinis B oculis ſuæ deitatis figuram, & imaginem cuſtoditã ſubmoueat. Eò enim imaginẽ virtutis Dei certiùs noſtris animis inhærere confidimus, quò magis eius ſplendores, & proſilientes radios ab oculis mortalium arcemus. In dubium reuocat D. Zeno, apud Lipo. Catenam, quòd homini in principio indita ſit imago, & figu- C ra Dei. Qua in parte hominis, ait, eſt hæc imago? Quis illam vnquam cernere potuit? An, quia illam neſcimus, quia nũquam vidimus, ideò eam non habemus? *Habemus planè, & quidem manifeſtam ex eo ipſo quòd non eſt portantibus notat. Incomprehenſibilis Dei imago, Inuiſibilis ſit neceſſe eſt. Denique oculis non eſt ſubiecta mortalibus*. O quàm miſerè falluntur illi, qui in conſpectu omnium D ambiunt transfigurari! Qui imaginis Dei ſplendores, nemque virtutes, aut ecſtaſim oculis multitudinis cõmittunt! Proh dolor! non hæc eſt figura Dei inuiſibilis, quæ omnium oculis paſſi cernitur, qui verè transfiguratus eſt, qui non adumbratã; ſed ſolidam veramq. Dei imaginem, & figuram ſubit, ſecretum amat, non frequentes populi plateas; ſed deſertos E montes quærit, illamque ab oculis multitudinis arcet. *Non enim qui in manifeſto Iudæus eſt: ſed qui in abſcondito Iudæus eſt*, aiebat quondã Paulus ad Rom. c. 2. Quocirca arguta ſatis queſtio apud D. Hier. Epiſt. ad Thaſiam, cur Deus ſui populi ſignum

Zeno.

Hier.

non

non conſtituerit ea corporis parte, qua palam, & perſpicuè ab omnibus cerneretur, nempe aut in fronte, aut in manu? Imò potius ſignum illud iuſſit inuri ea in parte, quam natura ipſa occultare, & contegere nititur. *Ne iuſtitiam noſtram* (reſpondet Hieronymus) *coram hominibus faceremus; ſed in occulto, & coram eo ſolo, cui ſoli nihil eſt occultum, & quem ſolum remuneratorem bonorum nouimus eſſe factorum. Vnde ne in carne palam, ſed in occulto cordis Iudæi eſſe debemus.* Adeo Dei ſigillum homini impreſſum occultari amat; vt Deo probetur, adeo occultanda eſt Dei imago, & figura, vt vel ex illius ſecreto, quo ſeſe hominum oculis eripit, clariſſimum ſui præbeat argumentum. Quo vſus fuit Bachiarius Epiſt. ad Ianuarium, vt extolleret Salomonis pœnitentiam Etenim Ianuarius pœnitentiam tanti Regis negat, eò quod nulla illius mentio in ſcripturis, in antiquis authoribus inueniri queat. Cui ille. *Audi ergo frater, pœnitentia eius, quæ non ſcribitur publicis legibus fortaſſe à Deo acceptabilior vt dicatur, qui non ad faciem populi; ſed in ſecreto conſcientiæ teſte Deo pœnituit.* Non enim facilè adducar, vt credam hominem in melius transfiguratum, & mutatum eſſe, quando & frequenter amat conueniri, & paſſim ſuas virtutes prodit populorum conſpectibus, & multitudinis. Abrahamus litaturus filium, nil magis ſtudet, quam tantum facinus vel ipſis famulis celare: & ideo illos iubens manere, ait Gen. 22. *Sedete vos hic: ego verò & puer pertranſibimus vſque illuc, & cum adorauerimus reuertemur ad vos.* Vbi notanter D. Chryſ. *Filium tuum,* ait, *mactaturus pergis, & ais reuertemur? Dum pueros ſtudet celare, propheta efficitur.* Adeo gratus eſt Deo, qui ſuas virtutes, ab hominum oculis celare procurat. Vtinam hæc omnibus fuiſſet innata cura, vt adeas plus affecti eſſent virtutes, quæ magis ſpectantium oculos fugiunt. Niniuitiæ illi a Iona c. 3. correpti, *Prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis.* Vbi eleganter D. Hier. *Ante ieiunium & ſic ſaccus: ante quod occultum eſt & poſtea quod palam: etſi è duobus neceſſarijs vnum eſt detrahendum, magis ieiunium abſque ſacco, quam ſaccum eligam abſque ieiunio.* Securior enim eſt, & firmior virtus illa, quæ abſcondi poteſt, quam illa, quæ nequit non eſſe in ſpectantium oculis.

§. XI.

Sic ſe componere homo debet, vt etiam in loco ſolitario, in deſerto agro, vbi à nemine videtur, virtutum intimarum effulgeat radijs.

MEdio in ſecretiſſimo monte dilectiſſimis ſibi diſcipulis ſtipatus, vbi alij relaxandi animum gratia vix ſe a ſaltu, a ludo, a curſu continere poſſunt, Saluator noſter totus intimarum virtutum fulgoribus irradiatur. Sæpe homines virtutum ſtudioſi agrorum ſecreta meditantur, vbi laxatis parumper habenis honeſtis exercitijs recreantur. Quos vt cautos media in ſolitudine reddat Magiſter omnium, & Saluator, ſic in ſecreto montis interiorum virtutum habenas relaxat, vt totus lucidus; totus in ſplendorem transfiguratus appareat. O felix illa animi relaxatio, qua totus homo exterior intimarum virtutum radijs illuminatur: ſanè latet anguis in herba, & ſæpe in agro, in ſolitudine, quo minus ſibi homines cauent, eò facilius hoſtium incurrunt manus. Scite Pſaltes. *Pſal. 10.* *Quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, vt ſagittent in obſcuro rectos corde.* Ibi in

ſecreto

Digitized by Google

ſecreto montium, vbi compreſſæ diu habenæ, ſolent relaxari, inſidias hoſtis agit, latet occultus anguis. Hinc totum Euæ damnum D. Greg. Taumat. ſer. de Annuntiat. auſpicatur. *Virga Eua ſola in paradiſo chorum agens, atque tripudians, relaxata mente per incuriam ab authore omnis mali ſerpente verbum ſuſcepit, & ſic ſenſu mentis corrupta eſt.* O quantum detrimentoſa fuit nobis iſta Euæ animi relaxatio! Cum ſe in agro vidit nihil timens totam ſe fundit in gaudia, & relaxata mente, lethali vulneri exhibuit aditum. Iam ſibi omnes caueant etiam in agro, etiam in ſolitudine, etiam in media relaxatione animi ſic ſe componant, vt tunc maximè eluceant, & ſplendeant intrinſecæ virtutes, quas habent. Ecce vobis Rebecca in domo parentum circumſpecta clientum turba, interrogata, an ad virum ire velit, non moratur, vt virginem decebat, reſponſum, ſed ſtatim alacri, & gaudente animo reſpondit, vadam Gen. 24. Hiccine eſt Rebeccæ virginalis pudor? Hæccine eſt illa virgo honeſtiſſima & ſanctiſſima? Vbi pudor, quando tã feſtinus in coniugium auſus? Vbi virginalis decor, quando ſic ſeſe offert amplexui maritali? Sanè maximus erat pudor, maximus virgineus decor animo puellæ ſanctiſſimæ latens, & adeo maximus, vt in ſolitudine, vt in agro, vbi licentia maior, & occaſio vehementior, ibi ſeſe oſtenderit, clariſſimiſque ſe prodiderit radijs. Etenim cum in agro eſſet Rebecca, noto a longè ſponſo Iſaac, qui exierat ad meditandum in agro, *illa tollens cito pallium ſuũ operuit ſe.* Ad hæc eleganter Rup. lib. 6. cap. 45. *Non ergo eum diceret, vadam concupiſci, aut concupiſcere ardebat, quæ tanta feſtinatione pulcritudinem ſuam operiebat, viſo Iſaac. Non vtique, ſed ſuperno potius nutu prauenta peregrinari cum fide Abraham, & Iſaac, & futuram inquirere ciuitatem malebat.* O quam euidens teſtimoniũ præbuit ſolitudo, & ager puellæ pudori virginali! Ecce quàm in agro, in ſolitudine viſo ſponſo, ad quem alacris ſe ituram promiſit, internæ eius virtutes fulgurarunt. Sanè non laſciuiæ tædis, ſed fidei luminibus intus concremata dicebat, vadam quando in agro, in deſerto loco ſola cum petito ſponſo pudoris ſplendet ſub radijs. Sic nos intrinſecus componamus, vt dum ager, dum ſolitudo relaxandi animum, & ſenſus licentiam propinat; & ſecuritatem, tunc præcipuè quæ intus ſunt virtutum lumina foris irradient.

Gen. 24. — Rup.

Text. Et reſplenduit facies eius, ſicut Sol.

§. XII.

Strenuè, & intrepidè ſubeunda mors ab ijs, qui velint mortem ſuperare.

Moriturus Chriſtus Dominus hanc ſuæ in Thabor gloriæ præmiſit manifeſtationem, ne ex infirmitate videretur ſuccubuiſſe, qui tantæ virtutis radijs coruſcauit. Itaque ad mortales tenebras ſubeundas hanc ſibi facem prætulit claritatis. Sed cur inſtar Solis ſe ad mortem parauit? Accipite D. Zenonem hom. de Reſurrect. ſic de Sole philoſophantem. *Sol quotidie naſcitur, eademque die, qua naſcitur emoritur, nec tamen inſtantis finis ſorte terretur, vt ſuos retardet curſus: ſed fidelis ſemper intrepidus ad ſepulcrum noctis cõtendit ſciens in ipſo ſe habere quod viuat.* Igitur Chriſtus Dominus moriturus, prius totus ſplendet vt Sol innuens quam imperterritus, quàm intrepidus ad ſepulcrum mortis feſtinat, ex quo citius Zeno.

4.Reg.20 citus ſumet quod viuat. Tibi veniat
in mentem Rex ille alioquin fortis
Ezechias: incidit in lectulum, morti
appropinquat, & vel mortis odore
perterritus reuerſus ad parietem fle-
tu, & lachrymis deprecatur vitam:
Additi ſunt illi ex Iſaiæ oraculo anni
quindecim, pro cuius rei ſigno Sol
ab occaſu in Orientem retrocedit
decem lineis. Quis nunquam So-
lem ab occaſu retrocedentem vidit?
Sanè, quando maximus Regũ Chri-
ſtus in cruce occubuit, minimè re-
troceſſit Sol: ſed præproperum ſibi
induit nocturnum luctum. Quæ ra-
tio diſcriminis, quod qui retroceſſit
Cyrill. Hier. in Ezechia, in Chriſto Domino ob-
ſcurari feſtinet? Eleganter D. Cyrill.
Hier. Catech. 2. *Tunc*, ait, *propter E-
zechiam Sol reuerſus eſt, propter Chri-
ſtum autem Sol obſcuratus eſt non re-
trocedens; ſed deficiens. Atque per
hoc vtriuſque differẽtiam & Ezechiæ,
& Ieſu demonſtrauit*. Etenim Eze-
chias mortis aſpectum pauet, quam
nititur aliquandiu fugere, quod re-
trocedente Sole innuitur. At vbi na-
ctus eſt inuictiſſimum Regem Chri-
ſtum non retrocedit, imò mortis ca-
ligine obſcurari feſtinat, vt qui vidit
iuſtitiæ Solem imperterritum, & im-
pauidum cum morte confligere cru-
cis ligno ſuffixum, vnde nouit ſe ha-
bere quod uiuat. Accinit pulcher-
Euch. rimè Eucherius in 4. Reg. cap. 14. ſic
cum Elia rapto ne moreretur, com-
ponens morientem Chriſtum. *Elias
mortem diſtulit, non euaſit: Redem-
ptor autem noſter, quia non diſtulit ſu-
perauit, eamq. reſurgendo conſumpſit*.
An tu qui id curas, ut mortem diffe-
ras, ut pigreſcas in uita, ideo eius a-
mariſſimos felles fugies? imò ſemper
amariores guſtabis: ſiquidem mo-
riendum omnibus eſt. O vos feli-
ces, qui animosè mortem oppetitis,
qui feſtinanti libentes, & imperter-
riti occurritis, mortem ſine dubio

A ſuperabitis, & inde ampliſſimam e-
bibetis vitam. Glorioſæ, & immar-
ceſſibilis vitæ illius, quæ poſt mortẽ
ſupereſt, vt exemplum exponat Ter- Tert.
tullia. lib. de carn. reſurrect. ait. *Ac-
cipite pleniſſimum huius ſpei ſpecimen,
alitem Orientis alitem de ſingularitate
famoſum, de poſteritate monſtruo-
ſum, qui ſemetipſum libenter fune-
B rans renouat natali fine diſcedens*. Ex-
pendo illud, ſemetipſum libenter
funerans. Quid ſi inueniat natalem
finem ſolaris ales, qui libens, & in-
trepidè ſuo ipſe funeri occurrit? Et
Soli, & ſolari aue præſtantior Chri-
ſtus Dominus non mortem refugit,
non mortem reformidat, & differt;
ſed intrepidè libenti animo venienti
C occurit, congredientem expectat fi-
xo pede crucis in ligno. Quod Pul-
crè Athan. hom. de Paſſ. ponderat,
dum inquit. *Neque de cruce deſcen-
dendo voluit filius Dei agnoſci, ſed ex
eo quod in cruce permaneret. Certè
pendente in cruce Domino, monimenta
aperiebantur, & qui ibi ſepulti iacebãt,
viuificabantur*. O verum diuinita-
tis iubar fulgentiſſimum! O iuſti-
D tiæ vnicus Sol, eò magis ſplenden-
tis Solis aſpectum ſubis, quo ad
mortem impauidus tuis, quo mi-
nus expaues mortis caliginem! quo
magis irreuocabili greſſu mortali
vmbra obſcurari feſtinas! Iam te So-
lem experietur obſcura regio, cum
te accedente habent cuncti mortui
quo viuant.

E

§ XIII.

Chriſti Domini fulgentiſſima caro tenebroſos hominum mores condemnabit.

VBi Chriſtũ ſolẽ auſpicaris, me-
mento quod Malachias addit,
nimirum iuſtitiæ Solem; Solis induit
radios, vt omnia luſtret humana, vt
futuri Iudicis exhibeat faciem. Id D
Baſilius

Baſil. Baſilius Seleuciæ antiſtes notauit. *O miraculum, ex humana forma mittebantur radÿ diuinis operationibus Solis inſtar perſtringens oculos, ſignificãuit orbis terra futurum Iudicem.* Væ hominibus, qui cæcutiunt ſub tenebris peccati! qui caliginoſis inſudant laboribus! qui tenebrarum Principi famulantur! Quomodo ſolis trutinam ſuſtinebunt? Quomodo ad radiantem iudicis faciem ſtabunt? Facies iudicis humana eſt, fateor, oculi illius carnei, vnde neceſſe eſt, vt ſuæ carnis, & humanitatis cõgeneres miſereatur. Et quidem miſerebitur congéneres ſuæ carnis, hoc eſt carnis fulgentiſſimæ participes? qui in carne ambulantes cæleſtis luminis radijs apparebant ſignari. Id

Gen. 8. Ambr. præcauet Clem. Alexand. in adhortatoria fatus. *Vt germani lucis filÿ intueamur lucem ſurſum aſpiciamus, ne nos eſſe adulterinos deprehendat Dominus, quemadmodũ Sol Aquilas.* Non quod ore, & plumis genus referat, ideo legitima, & germana cenſetur Aquila, neceſſum eſt quod examen ſuſtineat Solis radiantis? Quod ſi ad Solis trutinam cæcutit aliquando, vt degener, & adulterinus excutitur ales. Itaque parum eſt, quod homines ore ſolum Chriſto congeneres nos exhibeamus, ad fulgentiſſimæ eius carnis trutinam accedere debemus, ſi caro noſtra cæleſti lumine conſignata irradiat, ſi operibus excluſis tenebrarum lucida progenies ſurſum aſpirauit, vt legitima, & Chriſti carnis germana probatur: ſi verum caligat, ſi Solis faciem exhibenti carni compoſita caro hominis nigricat aliquanto, væ miſeræ, quia protinus vt degener, & adulterinus filius a cõſortio fulgentiſſimi hominis Chriſti exſibilabitur. Nigricantem carnem peccato vna condemnabit filij hominis fulgentiſſima caro. Vnde Diuus

A Zeno ſerm. 3. de Natiuit. *Dei filius ideo carnem eſt dignatus aſſumere, vt nemo poſſit ſe per carnem, cum iudicij dies venerit, excuſare.* Sane potuiſſet quis nigricantes peccati maculas, vt carni proprias, & congenitas, vt lunæ ſunt congenitæ maculæ apud iudicem ſpiritum excuſare. Quid te, ò Iudex, maculæ offendent? Siccine eſt ſtulta hominis caro, quæ vt luna Zeno.

B mutatur, & lunæ inſtar quamuis millies nitro lauetur, ſemper præſefert has nigricantes maculas? ſed proh dolor! Inepta iſta excuſatio apparet, vbi iudex caro eſt, & caro non lunæ: ſed Solis tota fulgentiſſima ſub radijs. Quid iam reſpondebit nigricans caro, vbi caro in ſplendoribus ſanctorum interrogabit? Vbi caro lucidiſſimi Solis faciem præferens

C iudicabit? Videre cupis ſeueriſſimũ iſtius ſanctiſſimæ carnis iudicium in homines? Aſpice illam cruci ſuffixam, vbi totas miſericordiæ habenas laxauit, vbi radiantem faciem obtexit vſque ad ſimilitudinem carnis peccati, vbi fletu, & lacrymis inimicis ſuis veniam deprecatur. Quid plura? ibi illam iudicantem expaueſco, ibi è duobus ſupplicij ſocijs irreparabiliter condemnat alterum.

D Id ponderat Auguſt. ſerm. 45. *Poſitus in patibulo verus arbiter in medio damnatorum negantem latronem repulit; ſuſcepit confitentem: hunc deputat regno: illum relinquit inferno. Per hac ergo credamus in maieſtate iudicatorum quem iam in cruce, & miſericordiam videmus exercere, & iudicium.* Sed quale ibi iudicium exercuit? Quomodo approbandum exa- Auguſt.

E minauit? Sane quemadmodum ſol Aquilas ex viſus perſpicuitate, & claritate. Sic Chryſoſt. in Catech. de latrone bone. *Videt quidem apparens opprobriũ: ſed intuetur, latens regnum.* Igitur & nos has exteriores tenebras reſpuentes latentia cælorum regna

exqui-

exquiramur, iugum rectorem tenebrarum harum a ceruicibus excutiamus, lucida & æterna bona auidè quæramus, ne nos adulterinos, & degeneres Iudex inueniat quemadmodum Sol Aquilas.

§. XIV.

Nulla bona permanentia, & duratura poſſunt haberi; niſi in Chriſto & per Chriſtum.

CVm Sole permanſura bona extra Chriſtum nemo quærat, obtinuit nemo vſque adhuc. Conſiderate Salomonis gloriam, quis Salomone ditior? quis pulcritudine, & ſapientia præſtantior? quis omnium bonorum cumulo beatior? Sed quam eiuſdem gloria labilis? quàm horaria? nec lilium, nec flos campi illa fugacios. Quid mirum? omnia illi bona donantur, non Sole radiante, ſed nocte, & tenebris dominantibus. Ita

Greg. D. Greg. lib. 2. Moral. cap. 2. *Hinc eſt, quod Salomon, qui ſapientiam non perſeueraturus accepit, in ſomnijs hanc, & nocte accepiſſe deſcribitur.* Omnia labilia, & horaria ad lunæ tenebroſum regnum ſpectant, quicquid perpetuum eſt, quicquid æternum duraturum id diuini Solis accipitur ſub radijs. Magnus ille Iacob viſus eſt tanquam Sol Ioſephum adorare

Gen. 37. Geneſ 37. ſed & Eſter dicitur fons paruus in Solem conuerſus. An ideo Soles ambo, quia ille terrenis bonis ditiſſimus apparuit, hæc regio in culmine coruſcauit? Abſit: peritura enim bona nunquam ſolari lumine

Rup. radiant. Equidem ait Rup. lib. 7. de Victoria Verbi Dei c. 26. *Concedendum eſt, quod nullum gaudium tranſitorium meretur nuncupari Sol, aut comparari Soli, cuius lux non mutatur vt luna; ſed plena perſeuerat. Igitur neque Iacob neque Eſter propter ſuam*

A *perſonam Soli aſſimilata eſt, ſed propter Chriſtum Solem iuſtitiæ, vnum & ſolum tam ille; quàm hæc per Solem ſignatus eſt. Ille, quia tam Chriſtum habebat in promiſſione, hæc quia Chriſti genus vnde naſceretur reſeruauit.* Quicquid extra hunc diuinum Solem habent, caducum eſt, periturum eſt, ſub vno Chriſto, & ab illo habet, quod cum Solis luce ſine æternandi.

B Inſufflauit quondam Deus homini ſpitaculum vitæ, vitæ, inquam naturalis, & ſupernaturalis, mille virtutibus, mille gratijs cumulans animam. Sed heu quàm labilis in homine diuinus halitus, penè præterijt cum ipſo ſpiramine. Quid tunc? Homini in vmbra mortis ſedenti Sol diuinus Chriſtus præparatur, qui animorum æternet vitam, qui diui-

C num halitum ſubſidere, & permanere faciat noſtris animis. De illo aiebat Baptiſta apud Ioann. capite primo. Ioan. 1. *Qui poſt me venit, ante me factus eſt, de cuius plenitudine nos omnes accepimus.* Ad quæ verba Leontius ait: Leont. *Cauſam reddit eius, quod dixit, ante me factus eſt, quia prior me erat: ſubiungendo, quòd ex eius plenitudine nos omnes accepimus. Quomodo enim non*

D *antè erat prior ipſe, qui implet ipſos, qui de plenitudine acceperunt? Plenitudinem autem ipſius vocat inſpirationem, quæ fuit in Adam, quam & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionem, nempe Spiritum ſanctum. Pro gratia enim Adæ conceſſa, à qua excidimus ditiorem Chriſtus donauit nobis per lauacrum Spiritus ſancti inhabitationem.* Expendo illud, quòd pro gra-

E tia Adæ ditiorem Chriſtus donauit Spiritus ſancti inhabitationem: quippe Spiritus permanentia, omniſque boni duratio, & perſeueratio non, niſi a Chriſto Domino eſt expectanda. Qui inſtar Solis perſeueranter, & æternum duraturas diuitias per homines ſpargit.

Text.

Text. Et veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix.

§. XV.

Vera hominum ſpecies, & nobilitas non quæ ab extrinſeco; ſed ab intimis animi virtutibus ſplendet.

O Vanas hominum curas! O inanes glorias mortalium! nobiles eſſe volunt, & ſpecioſi, ſed intrinſecum animi ſplendorem, & nobilitatem deſpicientes, ab alijs externis emendicant, quo fulgeant in auro. Chriſti autem Domini gloria, & nobilitatis ſplendor non ab externis, ſed ab intimis animi virtutibus rutilauit. Sic D. Ephrem dixit, facta ſunt veſtimenta eius alba. Etenim oſtendit, quòd ex toto eius corpore eius gloria ſcaturijt, & tota eius carne reſplenduit eius facies, & ex totis eius membris reſplenduerunt radij. *Non enim ſicut Moyſi eius facies reſplenduit extrinſecus; ſed ex ipſo ſcaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipſo oriebatur lux eius, non venit ex alio oblique, & eum exornauit.* Tota veſtimentorum gloria, tota nobilitatis ſplendentis ſpecies non ab externo; ſed ab intimis effuſa oculos perſtringebat mortales. Huc ſpectent qui vera nobilitate, & ſpecioſitate ambiunt in mundo radiare. Huc crediderim ſpectaſſe Nazian. orat. 28. de reditu, in qua vt verè ſic rectè faſtidit inanes multorum gloriolas & nobilitates. *Quartum,* ait, *illud nobilitatis genus, quod in Principum diplomatibus, & edictis conſiſtit, tunc vllo in pretio habebo, cùm pictam pulcritudinem laudandam duxero, ſimiamque, ob id venerari cæpero, quò leo eſſe iuſſa ſit.* Planè rideres, & maximè irrideres, ſi ſimia ſuperbum leonis nomen præſeferens

Ephr.

Naz.

A in auro fulgeret, ſibique blandiretur de nobilitate, quòd ab hero iuſſa fuerit leo eſſe. Si intrinſecus ſimia ſis, ſi vilis, & obſcurus, quid, quòd ab auro fulgorem capias? quid quod ſcriptis, tabellis præferas nobilitatem? Pulcrè Regius Vates naturæ humanæ ſplendorem effingit & nobilitatem. Pſal. 44. *Omnis gloria eius filię Regis ab intus in fimbrijs aureis,* B *circumamicta varietate:* quaſi diceret, Regia hominis natura fulgeat, licet amictu aureo, veſtimentiſque artificioſa depictis acu; tota verò eius gloria, integra nobilitas ab intus ſit, à primis animi virtutibus, ex quibus ad veſtimenta vſque dilabatur. Vnus ſit huius loci commentator D. Gregor. Magn. in 1. Reg. lib. 6. cap. 15. vbi de virginali honore C. hæc verba facit. *Quid eſt, quod dicitur, omnis gloria filiæ Regum ab intus, ſi foris eſſe gloria veſtitus aurei precatur? Si enim foris, eſt aliqua magna aurei veſtitus gloria, intus omnis gloria videri non poteſt. Quid ergo eſt, quòd omnis gloria intus eſſe perhibetur, niſi quia & illa quæ foris eſt gloria, cum alijs innumeris intus eſſe cognoſcitur? Aurea enim virginitas* D *non eſt, ſi foris eſt, & intus non eſt. Quia ergo intus, & foris eſt, quia eadem ſplendet in corpore, eadem fulget in mente, omnis gloria intus eſſe ſentiri conuenienter poteſt.* Quid pulcrius dici potuit? Solum id age quod Sanctus de virginitatis honore, id tu de quacunque alia naturę humanæ gloria, ſpecioſitate, nobilitate dictum habe. Etenim & omnis regalis naturę nobi- E litas ab intus eſſe perhibetur, & ſimul in extrinſecis fimbrijs aureis, veſtitu variegato. Cur ergo omnis ab intus dicitur, ſi foris manet veſtis ſplendor aureus? Equidem totus internus eſt ſplendor verę glorię, & nobilitatis, quando qui extrinſecè apparet ſplendor ornamentorum cum intrinſecis cõuenit virtuti-

Pſal. 44.

Greg.

virtutibus animi. Quia ergo intus, & foris eſt, quia eadem gloria, eadem ſpecioſitas, eadem nobilitas fulget in mente, eadem ſplendet extrinſecus in corporeis ornamentis, omnis gloria intus eſſe, ſentiri conuenienter poteſt. Per hanc intrinſecam gloriam metiebatur Diuus Ennodius regium ſplendorem in Panegyr. Theodorici dicens; *Quid cultu laborent, qui cupiunt peregrinam ob tinere pulchritudinem? Italię Rector, in ira ſine comparatione fulmineus: in lętitia ſine nube formoſus. Feriato ore Legatis gentium, aut pacem blanda promittit effigies, aut bella terribilis.* Et ſanè regius ſolùm eſt ſplendor, qui ab intrinſeco eſt: adeò vt de ſanctiſſima Halena Conſtantini matre, in regium ſublata torum, hanc reddat rationem Berengoſius, libro primo de inuentione Crucis, capite ſecundo, fatus: *Quoniam internæ pietatis, & externæ pulchritudinis iſta inſtructa eſt norma, vt & Deo placeret in anima, & Conſtantio in forma.* Ennod.

§. XVI.

Chriſtus Dominus in Thabor quaſi nobilis tyro veſtem accepit albam, quam ipſe rebus egregiè factis purpuraſcenti exornet textura.

Tritus Romanorum mos nobiles iuuenes vt ad bellum initiaret: alba tunica, & ſimplici induebat, vt illam poſtea rebus egregiè factis, geſtis ſtrenuiſſimis, nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtrarent ipſi, atque depingerent. Hanc in Tabor adoleſcens ſecundus Chriſtus albentem niueamque veſtem induit, quam purpuraſcentibus mæandris exornet in bello, auro obtegeat, & gemmis ni-

A tidiſſimis illuminet. Igitur quàm fuerit hæc alba, & ſimplex veſtis illuminata à Chriſto ſuis ſtrenuiſſimis geſtis, ponderat Auguſtinus, ſermone 178. de tempore. *Aſcendebat enim cruoris rubore perfuſus à trophæis victricibus laureatus. Viderunt cęlites cuncti ſpecioſum vulneribus Chriſtum, ſpolia caſtris tyrannicis recortata, & admirantes fulgentia* B *diuinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducuntque lætantes: Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Qui cito nobilis adoleſcens Chriſtus albam exornauit veſtem! illamque adeò fecit purpuraſcere, vt regium præferret decus cæleſtibus ciuibus! Meritò Diuus Gregorius Nazianzenus C oratione 2. in Paſca, vnam hanc veſtem contendit exhiberi, quam mirentur cælites cuncti: ſic enim loquitur: *Stola corporis paſſi pulchritudinem ex aduerſo profer, quod per paſſionem exornatum, ac per diuinitatem, qua nihil pulcrius exornatum eſt.* Vna in ſtrenuo, & nobili adoleſcenti veſtis ſpectanda, dum niuea eſt, nihil præter ſpem oſtendit, D cùm purpureis iam rutilat maculis, cùm intertextis effulget mæandris, nil adoleſcenti glorioſius, nil pulcrius. Nobilem, quam in Thabor accepiſti, ô Chriſte, veſtem, niuea erat, & ſimplex tela, vnica ſpes orbis terrarum, prudenter illam in ſecreto montis induiſti, quaſi tuam virtutem dedeceret veſtis adhuc alba. Sed cùm Caluariæ montem pertranſis, ne abſcondas, ſed vel zælo ſpectanti, ſtolæ corporis paſſi pro- E fer pulchritudinem, egregiè purpuraſcenti paſſione contextam, & ambitiosè exornatam. Sanè vt Nazian. Scholiaſtes Nicetas explicat, *formoſa eſt ipſius ſtola, hoc eſt, perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſſionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem, per quam illuſtrata eſt.* Auguſt. Naz. Nic.

eſt. Et diuinitatis aurum, & paſſionis purpura verè glorioſam, & illuſtrem fecerunt ſtolam, qua indutus Chriſtus Dominus triumphauit. Hinc Abulenſ. in Matth. cap. 17. quæſt. 10. ait. *Chriſtus non transfiguratus eſt ad habendum in ſe veritatem gloriæ corporis: ſed ad oſtendendam imaginem gloriæ.* Etenim tunc ſolum veſtem induit albam, & quaſi fundamentum, ſeu primum ſtamen, aut ſimplicem telam oſtendit, in eaque gloriæ delineationem, & quaſi adumbrationem quandam, quam poſtmodum nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtratam, & verè glorioſam efficeret profuſo ſanguine. Hancque mirantes Angeli præſtupore dicunt Iſai. 63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine virtutis ſuæ?* Sic ex ſtolæ purpura multitudinem virtutis eius admirantur.

Abul.

Iſai. 63.

§. XVII.

Unus Chriſtus è ſublimi poteſtatis, & dominij culmine totus elucet, & irradiat.

QVis non in ſublimi conſtitutus labat? Quis nitido poteſtatis ſolio etiam Sole pulchrior non eclipſim patitur? Et verè, & prudenter Diuus Bernard. in procemio ad vitã Sancti Malachiæ ait. *Quem mihi oſtendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium non magis de ſublimi fumantem, quàm flãmantem?* Vnus Chriſtus in ſublimi omnium creaturarum imperio totus illuxit animo, & corpore, facie & veſtibus, ſine fumo flammauit, rutilauit. Quæuis alia creatura in ſublimi poteſtate conſtituta quantumuis illuminata, etſi mille fulgoribus conueſtita, aut corrupta, & euanida, aut ſaltem fumabit. De re nota nolim longa texere commentaria, id dixerim quod inquit Rupertus lib. 2. de victoria verbi Dei in titulo cap. 13. *Nouerat Deus, non poſſe principiatum creaturarum humiliter ſuſtineri, niſi à verbo incarnato.* Vnus Chriſtus Dominus in ſublimi creaturarũ imperio nec labauit, nec fumauit, nec euanuit. Id quod, vt experientia ipſa doceret, nobiliſſimum cæleſtium ſpirituum Luciferum præfecit Angelis, Adamum hominem Dei manibus fabricatum hominibus. Quid plura? Rupertus cap. 12. *Illum in apice celſitudinis Angelicæ conſtituit: iſtum patrem multitudinis hominum, multitudinis Sanctorum, & Dei filiorum eſſe voluit, & in paradiſo collocauit. Nimirum magna vtriſq; celſitudo, illius in principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano. Neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit, vtpotè vterque creatura.* O quot humi clari, & prælucentes viri, dum in ſublimi poteſtatis ſederunt loco, euanuerũt vt fumus! Ideò Dei verbum carnem ſubit, quia ſoli illi debebatur creaturarum imperium, in quo lucidiſſimo, ac fulgentiſſimo Sole tabernaculum fixit ſuũ vniuerſa creatura. Patriſſauit ſanè Ieſus etiam in Imperio creaturarũ, vt Deus de Deo, & lumen videretur de lumine. Aliter ille, de quo dicitur 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat Saul. Vbi Pet. Damian. epiſt. 41. *Qui tunc erat ex humilitate filius, poſtmodum per ſuperbiam factus eſt ſeruus.* At Ieſus in quouis Imperio manet ex humilitate Dei filius.

Bern.

Rup.

§. XVIII.

Igneus Prælatorum zelus, vt pietate temperandus.

IS eſt aliquando zelus legis, quo Principes, & Prælati inflammati vehe-

vehementer excandeſcant in ſubditos; at quiſquis ſapis, ſic zelo inflammeris, vt zeli ardorem, de niueo pietatis theſauro noueris temperare. Non enim vanè flammanti de Solis radijs, faciei Domini, additur veſtis vt nix candida, niſi vt diſcant Prælati, quòd inter radios, & niues temperandus ſit zelus eorum, qui velint homines gubernare. Quis Elia ardentior? Quis flammantior? Sanè zelo accenſus nubes clauſit, vt negata pluuia, vniuerſi perirent fame; neque illum ab hoc conſilio, ingens populi ſtrages reuocauit. Tandem 3. Reg. cap. 17. pauperculæ viduæ voce commotus, ſeſe flectit ad miſericordiam, viduam & filium ſaturans. Quocirca Diuus Ephrem oratione in Sanctum Eliam, ſic fatur. Reſpice, ac vide Elia, quanta hominum multitudo interierit, ſenum, ac iuuenum, infantium ſimul, & matrum. Carne lacrymas totius terrarum orbis: quo pacto lugentes concidant pluuiam depoſcentes. *Propter vnam ſolam mulierem lacrymãtem, ob cauſam filij ſui, videris velle eſſe miſericors: mundus verò lugens ac mœrens lacrymatur: tu id cernis, & omnia pateris interire. Noui quòd zelo accenſus, diſciplinam intuleris, ſcio, Elia, non eſſe tui ſimilẽ.* Vbi gubernatoris diſciplinã tradit, & niues, & ignes oſtendit. Ad gemitus pereuntis populi non flectitur; ecce ignes, quibus ardet: ad pauperculæ vocem totus abit in miſericordiam, ecce niues, quibus ardorem temperat zeli. Non placent flammantes vultus, ſine niue veſtimentorum: immensè flammabant illi, de quibus Threnor. 3. dicitur: *Manus mulierum per miſericordiam coxerunt filios ſuos.* Quæ verba ſic explicat D. Paſcaſius libro quarto. *Illi quaſi per miſericordiam filios decoquunt ſuos, qui culmine regiminis ſublimati, zeli flamma vrunt animas natorum, dum*

3. Reg. 17

D. Eph.

Threm. 3

Paſcaſ.

A *nimis iuſti ipſi videri cupiunt, & dum per tyrranicam poteſtatem eos excruciant, quaſi per miſericordiam eos zeli flamma decoquunt.* Tyrannidi proximus zelus eſt, qui pietatis niue neſcit tepeſcere, imò refrigeſcere aliquando. Apud Luc. c. 16. villicus ille à domino laudatus non ſine dominicæ facultatis iactura, debita largè agricolis remittebat, cuius æſtum tractans Theophilus Antioch. lib. 3. cóment. in Euang. ait. *Hanc comparationem Saluator villico iuſtitiæ, ideſt, Epiſcopis dedit, vt quomodo domino ſuo fraudem fecit, vt haberet vnde poſtea viueret: ita Epiſcopi non omnia peccata vlciſci debeant, ſed locum pœnitentiæ reſeruare eos conueniat, cùm præſertim ipſe Dominus dixerit: nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur à vita ſua, & viuat. Ideò autem laudauit Dominus fraudatorem domini ſui, vt eius ſequentes exemplum, non omnia debita exigamus.* Sanè Sol minutiſſima quæque manifeſtat, nix etiam magna operit ſtercora. Sic ergo ſe componat Prælatus, vt inter niues, & Soles incedat, ſic zelo accendatur, vt ſciat aliquando frigeſcere. Sic Deus poſt vindictam diluuij fatur. Geneſ. 8. *Nequaquam vltra maledicam terræ propter homines.* De quo D. Ambroſ. lib. de Noe cap. 22. ait. *Vindicauit ſemel ad timorem, pepercit in reliquũ, ne dominaretur ſemper amaritudo peccati; ſimulque ſi quis peccata cupiat ſæpius vindicare, aſper magis, quam cenſorius habetur.*

Luc. 16.

B Theop. Antio.

C

D Gen. 8.

Ambr.

§. XIX.

E *Veſtimentorum mollicies fugienda his, qui Chriſto nomen dederunt.*

VEſtimenta non croceo fulgida, nó picturis elaborata, ſed alba ſicut nix dicũtur, nec flãmãti Salua-

toris formę, aptiores adhiberi poſ-
ſent veſtes, quàm dum niueæ adhi-
bentur. Radiat Chriſti facies, arden-
tiſſimoſque vndequaque radios ful-
gurat! O fugiat qui non habeat ve-
Isidor. Pel. ſtes niueas. Ita meditabatur D. Iſid.
Peluſ. lib. 1. epiſt. 74. dicens. *Eos qui*
mollia indumenta gerunt, in Regum
domibus verſari docet Lucas. At hu-
iuſmodi veſtimenta ſpirituali illo tha-
lamo, fulguris in modum rutilante, mi-
nimè digna ſunt. Quamobrem ſi hu-
ius deſiderio teneris, vilem Dei noſtri
Ieſu veſtitum imitare. Nam molli-
cies præſentis laſcinia eſt, non celeſtis
ſplendoris. Appoſitè ac cæleſtium
ſplendores ſuſtinendos, niueis induc-
mur ornari veſtibus, hoc eſt, vilibus,
& duris amiciri, ſi Chriſti Domini
coronas æmulari volumus. Nulli nõ
ſunt damnoſę præcioſæ ueſtes; quod
Synes. animaduertit Diu. Syneſius libro de
Regno, fatus. *Ita ergo ſentio: nihil*
olim aliud tantam Romano imperio
perniciem attuliſſe, quantam in Impe-
ratore propè ſcænius ornatus, cultuſque
corporis. Quòd ſi in domibus Re-
gum exitialis fuit veſtium cultus,
quiſè ſeruis Chriſti præſumat ſecu-
rus glorioſè veſtiri? De hoc latiùs
lib. 4. c. 3. §. 20.

Text. Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes.

§. XX.

Concordia, & vnio inter antiquos & recentes Dei Miniſtros maximum emolumentum parit Reipublicæ fidelium, & ſibi ipſis.

DIuiniſſimè, & ſapientiſſimè
Dei uerbum hominum illu-
ſtraturus animos doctrinæ ſuæ ra-
A dijs, vetuſtiſſimos, & principes di-
uinæ legis Miniſtros, cum nuperis
& recentibus Apoſtolis in Thabor
coniunxit, & adunauit. O quan-
to mundi bono antiqui, & recentes
Dei Miniſtri conueniunt inter ſe,
mutuaque charitate, & communio-
ne copulantur. Hoc præuidens Re-
gius Vates aiebat: *Educent nubes* Psal. 71.
ab extremo terræ, fulgura in pluuiam
B *fecit.* Etenim nubes quandoque
coeunt, & maximè inter ſeſe den-
ſantur, tunc incenſura mundum
fulmina iaculantur. Accipite Ori- Orig.
genem homilia 5. in Hieremiam,
capite 10. pulchrè hæc Pſalmi ver-
ba ponderantem. Aiunt natura-
lium ſcrutatores, quia fulgura ex
nubium colliſione generantur, in
morem ſilicum duorum, quos cùm
C comploſeris ſibi, medius ex his e-
labitur ignis; atque ita cum fulgure
pariter, & tonitrua mugire, toni-
truo ſcilicet ſonitum indicante con-
cuſſum, & fulgure excuſſi luminis
claritatem. *Si intellexiſtis exem-*
plum, conſiderate nunc nubes rationa-
les, Moyſes nubes erat, Ieſus Naue
nubes erat, iſti ſi ſecum loquantur,
ex ſermonibus eorum fulgura micant.
D *Hieremias, & Baruch nubes erant,*
ſermocinentur inuicem, & videbitis
rutilare fulgura. Paulus, & Sil-
uanus duæ nubes in vnum conuene-
runt, & ecce totum mundum epiſto-
la eorum fulgore illuminant, Inter
ſe conueniant, conglomerentur nu-
bes Euangelicæ, & vniuerſam ter-
ram lumine rigabunt. Qui princi-
E pem, & excelſum in prædicatione
locum antiquitus tenent, conue-
niant in vnum cum nuperis, & re-
centibus, ſermones inter ſeſe con-
cordi, & vnanimi conferant ſtudio,
& mille lumina parient, quibus to-
tus ardeat orbis terrarum. Acutius
adhuc Diuus Auguſtinus examinat
illud Pſalmi. 71. *Suſcipiant montes* Psal. 71.
pacem

Digitized by Google

Pacem populo, & colles iuſtitiam. Expende diſcrimen, montes iubentur pacem vt populo perutilem adamare, colles iuſtitiam. Quare ergo, ait Auguſt. montes pacem, & colles iuſtitiam? An forte nihil intereſſet, etiam ſi ita diceretur, ſuſcipiant montes iuſtitiam populo, & colles pacem? An potius cum diſtinctione non contemnenda intelligendum eſt quod ait, montes pacem, & colles iuſtitiam? *Excellentes quippe in Eccleſia pacem debent vigilanti intentione conſidere, vt propter ſuos honores ſuperbè agendo ſchiſmata faciãt vnitatis compagne diſrupta. Ideò* Ambr. *dictum eſt, ſuſcipiant montes pacem populo. Dicant quidem, numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Illi quoque non dicant, ego ſum Pauli; ego autem Apolo: ego verò Cephæ; ſed omnes dicant, ego ſum Chriſti.* Hoc ab Eccleſiæ miniſtris vnicè exigitur, ab illis, inquam, qui celſiorem, & illuſtriorem locum tenent, vt pacem almam, & concordiam colant. Nil populo magis vtile, quam pax, quã inter ſeſe præſtare poſſunt pincipes verbi Dei miniſtri. Honorem, dignitatem, & omnia paci poſtponere iubentur, & ſumma inuigilare cura, ne cuius prætextu in populariũ animis diuiſio fiat: omnes Chriſti ſint, ſiquidem pro omnibus mortuus fuit vnus Chriſtus, non Petrus, non Paulus, non Benedictus non Auguſtinus, non Dominicus, non Franciſcus, non Ignatius. Quam pacem, & vnitatem miniſtrorum adeò celauit Rex omnium Chriſtus, vt inter rabidas Phariſæorum iras, inter furentes carnificum manus maximè hoc vnum caueret, vt corpus ſuum maneret omni ex parte integrum, ne membra myſtica ſua diuiſionis alicuius prætextum ſumerent. Id quod notauit D.

A Athanaſ. de incarnatione verbi, inquiens: Athan. *Quocirca neque Ioannis mortem Dominus ſuſtinuit, capitis truncatu, neque ſicut Iſaias ſerra diſſectus eſt, vt & in morte ſine mutilatione integrum corpus ſeruaret, & cauſa ſubderetur iis, qui Eccleſiam in partes cupiunt diſcindere.* Nulla cauſa, nullus prætextus manet, quo membrorum Dei ſit diuiſio: ſed ſumma potius il- B lorum vnio, & concordia, qua benefici erunt in vniuerſum mundum, ſibique maximum emolumentum acquirent. Etenim de tribus illis pueris in caminum ignis à Rege Babyloniæ coniectis Daniel. 3. pulchrè ait D. Zeno ſerm. 4. *Immiſſis camino ignis exeſtuans detulit, vt eos vnius* C *virtutis eſſe præſenſit.* O quantum honoris Euangelicis miniſtris deferent mortales, dum vnius virtutis nos eſſe præſentiant: dum vna nos videant ardere charitate: dum vnanimes, & conformes nos cernant proſilire in Chriſti aream.

§. XXI.

D *Nulla re magis de morte triumphabimus, quam ſi inter gaudia, & delitias de illa ſermones habeamus.*

CHriſtum Regem gloria perfuſum video, iuxta quem Moyſem, & Eliã ſimul, & Apoſtolos tres contemplor incredibili affectos gandio, & loquentes inter ſe contem- E plor: quid medijs his delitijs loquebantur? Qui inter gaudia, & delitias tantas ſermones erunt? Eos explicatius Matthæus enarrat: *Loquebantur*, ait, *de exceſſu*, nimirum de morte à Chriſto Domino ſubeunda medio in Hieroſolymitano agro. Proh Deus immortalis! Onerofi conſolatores ſunt iſti, ſiccine interrumpen-

rumpēdo gaudia ſermone triſti? Sic eine pungendus Domini animus ea hora, quam ſuæ gloriæ oſtentandæ deputauit? Sane nullum tunc ſermonem Heros inuictiſſimus acciperet gratiùs, nihil magis nos faciet de morte triumphare, quam ſi inter gaudia de illa ſermonem miſceamus. Vt cæleſtis ſponſus pulcherrimæ amaſiæ nobis præficeret imaginem, ſic ait Canticorum 1. *Equitatui meo aſſimilaui te*. Deus bone, quid cum equo commune haberet delicatiſſima ſponſa? qualis eſt hæc pulcherrimæ virginis, & equi comparatio? Elius vim, & elegantiam vt exponeret Diuus Gregorius Niſſenus, alia continuò addita verba ſponſi examinat, nimirum, *collum tuum ſicut monile*, & hæc cum primis componens ait. *Nomine monilis orbis notatur cuius figura, in equi generoſi ceruicem pulchrè incuruatis, collo commonſtrata equum ſpecioſiorem reddit. Et dum equus ceruicem ſic moliter flectit, pedum inceſſum aſpiciet, qua ratione conſequitur, vt ſine offenſione, & tutò figat veſtigia, currat, & ſaltet.* Hoc generoſis equis ſolenniſſimum eſt, & maximè ſingulare, quod vbi ſpecioſiores exultant, vbi elegantiam, & pulchritudinem ſuam ambitioſius præferunt, vbi glorioſiùs agunt, rotato crine, conuerſoque ad pectus ore, præ oculis puluerulentum pedum inceſſum habent, quo ſine offenſionis metu, tutò & feliciter curſum tranſigunt. Hæc item diuinæ ſponſæ laus maxima, quòd vbi delitioſiùs agit, vbi maiori exſuperat gaudio, inter exultandum, inter glorias præ oculis ſemper mortalis vitæ exitum habeat: quo fiet, vt tutò & intrepidè ipſius mortis præcipitium tranſeat. Rurſus de equis in certamina edomandis ait Ælianus lib. 16. de animalibus, c. 25. *Ne armorum fremitum, & gladiorum ad clypeos reſonantium crepitus equi extimeſcant, eos ad ſtrepitum, & ſonitum aſſueſcere cogunt, armataque cadauerum ſimulacra ſub ipſum fœnum ſubijciunt, vt cæſorum in bello conſpectum ferre conſueſcant, ne terribilium metu affecti ad rem militarem inutiles fiant.* Cur equus quantumuis generoſus cæſa, & ſanguine taboque manantia cadauera non expaueſceret? Cur horribilium adeò rerum conſpectum non fugeret? Sed omnis hic metus, & horror procul aberit, dum inter ipſos cibos ſimilia ſpectra, ſanguineque madentes galeas ſubijcias. O quàm ad equorum morem ſe ſe edomare debet quiſquis horrenda mortis ſpectra contemnere cupiat. Fac, vt inter cibos, inter gaudia, medijs in vitæ glorijs, & lætitijs præ oculis habeas mortale ſpectrum, voraciſſimos vermes, frigidos cineres, nigrum ſepulcrum, ſeuerum iudicium, æternum ignem, tormentorum cumulum, quo vitæ curricula tutiſſimus, & animoſus cōficies. Meritò exclamat D. Chryſoſtom. homil. 31. in epiſt. ad Rom. *Vtinam in prandijs, & balneis, imò & vbique de gehenna diſputatum eſſet, neque enim mœrore affecti eſſemus in vita huius malis, neque in bonis illius delitiati, lætatique fuiſſemus. Continuos itaque ſermones de futuris malis verſemus, non enim ſinet in gehennam incidere, gehennæ meminiſſe.* Nullus ſanè inter gaudia vtilior, & gratior ſermo, quam ſi de mortis exceſſu loquamur, vt hinc poſſimus ſtrenuè, & generoſè mortem obire. Nulla res ſic beat humana gaudia, mundiales delicias, nihil ſic frenat, & honeſtat voluptates, ne noceant, quàm vel memoria mortis, vel elaboratum medijs illis ſepulcrum. Iſaias cap. 1. ſic nociuas hortorum delicias carpit: *Erubeſcent ſuper hortis ſuis, quos concupierunt.* Heu

Cant. 1. Niſſen. Aelian. Chryſ.

Heu horti, heu florida nemora, heu paradiſi terreni, quot laqueos, quot mortes hominibus propinaſtis! Nihilominus pijſſimus religioſiſſimuſque Eccleſiaſtes ſibi de pulcherrimis hortis gratulatur, dicens: *Feci mihi hortos, & paradiſos*. Quis hoc crederet? Quis ad laudem religioſi viri delitioſa nemora, paradiſos pulcherrimos traheret? Vnde laus è

Baſil. delicijs? Id exprimit D. Baſilius ad data Iſaiæ verba, afferens modò dicta Eccleſiaſtis, fatus. *Proinde benedicitur hortus, in quo monumentũ eſt, quod temporariam excepit diſpenſationem mortis in corpore Domini*. Sit tibi inter paradiſos, inter delicias, inter voluptatum illices, infixum ſepulcrum, infixum mortui monumentum; & nullum timebis in ipſis paradiſi delicijs nocumentum, nec male-

Petr. Dam. dictum. Accinit eleganter Petrus Damianus epiſt. 114. inquiens. *Non eſt libidini diuerſorium, in qua verſatur mente ſepulcrum*. Quippe ad expugnandum totus libidinis principatum, ſeu tyrannidem adeò valet mortis memoria, vt aduerſus voluptatum idolum vnico certet Domi-

Deut. 34. nus Moyſis ſepulcro. Deut. 34. de Moyſis ſepultura dicitur: *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor*. Nõne Phogor, Priapus eſt Hebręis? Equidem Priapus eſt libidinum pater, contra quem vnum Moyſis ſepulcrum obijcitur, teſte Hieron. lib. 1. in Iouin. dicente. *Sepulchrum eius poſitum in ualle deſcribitur contra domum idoli, quod proprie libidini conſecratur*. Quaſi vel ſepulcri aſpectus valeat, ſcaturientes omnes voluptates frenare. Ideò rectè prouidit Deus quod homo, qui nudus, & inermis naſcitur, ſine vnguibus, ſine dentibus, non naſceretur ſine capillis. Quid capilli proficiunt? Niſſen. de vita Moyſis ait. *Pili mortem oſtendunt*. Ergo vbi omnia arma negantur infanti & vngues, & dentes, pro omnibus capilli adnaſcuntur, qui mortem obijcientes faſtus exurge humanos, poſſint frenare. Do D. Syneſ. in encom. Caluitij ſic dicentem. *Ne homo arrogantius inſoleſceret ſi nulla ei eſſet cum perituris rebus ſocietas; aliquot ſui partibus pilos habet. Vita ſiquidem carentibi, & viuentibus vita expertes adnaſcuntur*. Ne ante fugamus vitã, quam mortis memoriam.

Text. Reſpondens autem Petrus dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe.

§. XXII.

Propter exigua & valde parua bona æternorum bonorum ingentem magnitudinem linquimus.

Non ſolida Chriſti gloria; ſed glorię guſtus Petri animam ſic adimplet, vt præ hoc præſenti guſtu immenſas cæleſtium glorias vel linquat, vel non meminerit. Proh mortalis homo, quibus micis impletus cæleſtis menſæ dapes faſtidis. Ecce tibi ruſticus ille apud Lucam c. 14. quo ſe à cæleſtium arceat conuiuio. *Iuga boum, ait, emi, & eo probare illa*. Pulcrè Auguſt. ſer. de verbis Dom. expendit illud, eo probare, *non ait paſcere; ſed probare*. Nihil eſt in cunctis mundi bonis; niſi boni guſtus, & præ vnius boni guſtu dapifera cęlitum menſa à mortalibus linquitur. Miſerè plangebat ille terrenorum hominum Princeps Caim ſe præſentis vitæ vſura cariturum. *Omnis qui inuenerit me occidet me*, quod ſi hic ſecurè, & tutò permitteretur aliquãdiu vitam ducere, de æterna, & feliciſſima vita beatorum nihil curat.

Hinc D. Bernard. ſerm. ſuper Ecce nos. *Occidendum ſeſe cauſabatur infelix tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi, quod & factum eſt. Conſolationem miſeram obtinuit, quærebat, & oblitus eſt conſolationis maximæ, pro qua multo ſtudio ſuo ſupplicare oportebat.* Ecce tibi quàm tenui, & fragili conſolatione impletus æternarum conſola- 1. Pet. 2. tionum cumulum faſtidit. Vereor, ne ab inſcio & rudi Petro ſimilis affectus ſcatutiat dum gloriolæ corporeæ guſtu ebrius præ illa nihil aliud curat. Quid ais, Petre, bonum eſt nos hic eſſe? Cur impleris adeò tenui cibo? Hic verè non eſt aliud, niſi ſolum Dei guſtus, ita & tu aliquando fateberis, *ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Ecce ſummum Dei bonum, dum in terra communicatur, ſolum tibi conceditur, vt guſtes. De æterna ciuitate longè aliter promittitur, vt Cypr. enim loquitur Diu. Cyprian. ſerm. de Aſcenſ. *Ibi non guſtabunt quam ſuauis ſit Dominus; ſed implebuntur, & ſatiabuntur dulcedine.* Infelix, qui guttulis his terrenorum bonorum captus, torrentem illum ſummæ voluptatis, quo impleri, & ſatiari ſolet, obliuiſcitur. Et quidem malè petis ò Petre, dum diuina bona tibi hic dari procuras, non ea eſt magnitudo cæleſtium bonorum, quæ hic ſuſtineri poſſet, ideo melius reſeruatur in futurum. Ingentium bonorum promiſſionem factam priſcis patribus, inde exaggerat D. Paul. ad Heb. cap. 10. quod minimè hic data ſit illis, Quando ait. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes.* Ecce tibi commendat Paulus ſanctiſſimorum Patrum ſortes, quod exceſſerint non accipientes hic repromiſſionem. Sed cur commenda- A bile eſt, quod non acciperet repromiſſionem? nonne melius eſſet ſi accepiſſent? Planè parua ſunt quæcunque hic accipi poſſunt, vnde, quibus parantur, imò debentur magna & ingentia, non hic dantur, ſed futura in ſæcula differuntur. Qui in humanis ſtadijs victor eſt, ſimul præmium accipit, & fert ſecum, quando nimirum præmium, B vel annuli circulo clauditur, vel aliquod vas eſt parui ponderis: quod ſi accideret præmium eſſet ingens aliquod pondus auri, vel argenti, quod ab vno homine ferri non poſſit, niſi binis vel ternis boum iugis adhibitis, tunc non ſtatim ferretur, ſed abiret victor vacuus, vt poſt aliquod tempus, domi præmium accipiat. Vides vt magnitudo præmij, C neceſſariam dilationem infera? Rectè ergo Paulus gratulatur his, qui hic non potuerunt recipere repromiſſiones, quando dilatio hæc præmij magnitudinem indicat infinitam. Iam in præſenti adducendus eſt D. Chryſoſt. qui orat. in S. Iulian. ait. *Cur externis quidem, ac profanis athletis ſimul obueniunt & victoria, & corona: pietatis autem athletis non ſimul & victoria, & corona,* D *ſed tantum poſt temporis interuallum? Quod maioribus eos ornare honoribus vellet, munus diſtulit: non enim vitæ præſentis natura magnitudinem honoris illius capit; caducum eſt præſens tempus ac breue: infinitum illud immortale, & æternum.* Malè ergo nouit magnitudinem cęleſtium bonorum, qui illa modò in pręſenti obtinere amat; ſed longè peius agit qui E pręillis cęleſtibus de his, quæ in terra haberi poſſunt, procurat impleri paruitatibus. Quam paruis poculis plenus Petrus dicebat, bonum eſt nos hic eſſe, cuius imperfectionis reus ille etiam erat mendicus apud Luc. 16. *Cupiens ſaturari de micis quæ*

cadebant

Digitized by Google

cadebant de menſa diuitis. Expendo id, de quo ſaturari cupiebat, videlicet de micis. Quis ſanus de micis expectaſſet ſaturitatem? Sanè iuſtè fameſcit, qui ſolum micas nouit deſiderare. Pulcrè D. Petr. Dam. ſer. de S. Alex. ob hoc mendicum pungit aiens. *Lazarus non modò parum quid accipere, ſed & ſaturari, ſicut veritas perhibet, cupiebat; cui tamen alimenta nemo miſericorditer indulgebat*. Sic fame pereant neceſſum eſt, qui dimiſſis cæleſtibus, his micis inhiant bonorum temporalium.

§. XXIII.

Quicquid deprauata voluntas ex ſe petit excidium eſt, ruina eſt.

SVſpectũ nobis ſit quicquid creata voluntas ſibi, proprio iudicio nitens, præſumit; numquam enim aliud quærere ſciuit, quàm ſui ipſius ruinam, & excidium. Accipite Petrũ in Chriſti edoctum diſciplina ad Apoſtolatus culmen euocatũ, is ſplendenti gloriola captus inquit: bonum eſt nos hic eſſe. Ad hæc B. Ephrem orat. de Transfig. inducit reſpondentem Chriſtũ. *Si hic manſerimus, quæ dixi tibi quomodo fient? Quem ligabis? quem ſoluet? ceſſabunt omnia*. Heccine eſt creatæ voluntatis petitio, & appetitio, nullum creaturæ ma lus excidium fieri poteſt, quàm ſi id, quod ipſa ſibi petit fiat. Lucifer ille, qui manè oriebatur, qui creatus erat in delicijs Dei ſui, qui ſummum Angelorum culmen attigerat, cùm ſuæ commiſit voluntati, quid deſiderat? Iſaias cap. 14. *Dicebas in corde tuo, in cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis*. Ad hæc vt acutè, ſic verè Diuus Bernardus illud in lateribus Aquilonis expendit ſerm. 17. in Cant. *Tu tibi miſer ſedem collocas in Aquilone plaga nebuloſa, & frigida*. Quaſi diceret, vide miſer quid petas, animaduerte quod appetit voluntas tua, in ſplendoribus ſanctorum a Deo conſtitutus es, inacceſſibili diuinitatis lumini proximior creatus: & tu dignam ſanè tui ſedem petis nebuloſam, & caligine plenam Aquilonis plagam. Omnis tua ruina, omne excidium, & damnum tuum nullum eſt aliud, niſi quod petitionem tuam, & deſiderium tuum impletum habes. Poſt hunc me ſumme concutit excidium illud Hieroſolymitanum, non quod Romano militi ſuccubuerit illa florentiſſima, & inuictiſſima ciuitatum: ſed quod tanto milite cinctam extrinſecus, & duriſſimo, crebroque ariete impugnatam intrinſecus domeſtici ſeditioſi illam penitus diſſiparent. Quid mirum? obtinuit quod ipſa poſtularat? hæc fuerat eius voluntas, hæc ardens ipſius poſtulatio, cum recta Chriſti Domini pace, ſeditionum authorem Barrabam ſibi petiuerunt dari. Ita Rupert. lib. 1. in Hierem. capit. 88. *Proprijs ſeditionibus diuiſos inſeruire permiſit eos, & meritò, quia data ſibi optione ſeditionis authorem dimitti ſibi petierunt, Regem autem ſuum pacificum occiderunt*. Sibi Regem pacis habebant oblatum, at illi proprio raptati deſiderio ſeditioſum, & homicidam virum expoſtularunt, & ideo iuxta voluntaris ſuæ peritum ſeditionibus dilaniantur. Accinit D. Athanaſ. de paſſ. aiens. *Ignorabant in expetendo Barabbam, & in occidendo Dominum, quod ipſi vitam Barabbæ daturi eſſent; futurumque eſſe, vt cædes, ac ſeditiones inter ipſos magis, ac magis increbreſcerent*. Quis magis excidium miſeræ ciuitati potuiſſet cogitare, quam hoc quod ipſa ſua ſibi præoptauit voluntate? Eiuſmodi ſunt bona cuncta,

Ephr. Iſai. 14. Bern. Rup. Athan.

paratam non inuenit, quia Imperator
A *ijs iubet parari omnia hæc, qui ſequuntur, nec dextra, nec ſiniſtra declinant, meritoque non deficit, qui Imperatorẽ ſequitur ſuum.* Quid pulchrius? Quid elegantius? Quid etiã magis formidandũ ijs, qui ſuo arbitrio viuendi viam capiunt? qui eo tendeunt, quo feruntur a ſua voluntate, & voluptate? ſanè ſtultiſſimi militis, imò amẽ-
B tis prorſus eſſet, qui cum pendeat ab Imperatoris ſubſidijs, relictis illius ſignis aliò diuertat, quo neceſſe eſt omni carere Imperatoris ſubſidio, & auxilio. Nõ enim Imperator tenetur omnibus vijs a ſingulis militibus ſibi præſcriptis commeantium ſubſidia parare, ſufficiet, ſi parata ſin omnia his, qui Imperatoris ſequuntur præſcriptum itinerarium,
C qui voluntaria non captant compẽdia, qui ſe omninò committunt Imperatoris volũtati. *Hanc*, finit Amb. *legem viandi, Chriſto ducente; ſanctis commeantibus præſcriptam velim.* Ille ſolus inueniet omnia diuina auxilia parata, & preparata, incurſus mali Angeli eliminatos, praua facta indirecta, & aſpera in vias planas: qui non ſua fertur voluntate, nec ſi-
D bi ipſe compendia capta, manſiones effingit, ſed totum ſe arbitrio ſummi ſui Imperatoris tradit. O quam tutò, ò quam ſecurè is viam aget! ò quam certo perueniet in patriam!
Ioan. 6. Aiebat Dominus Ioan. 6. *Eum, qui venit ad me non eijciam foras, quia de cælo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius, qui miſit me.* Ad
Euch. E quæ verba acutiſſimè Eucherius in lib. 1. Reg. cap. 15. ait, pondera id, quod ideo dicat Dominus, ſe neminem foras eiecturum, quia non venit facere voluntatem ſuam. Quid enim ſi ſuam faceret, eos qui ad eum veniunt repuliſſet? *Quis autem neſciat, quòd voluntas filij a patris volũtate non diſcrepat? Sed quoniam pri-*

A *mus homo, qui ſuam facere voluntatẽ voluit, à paradiſi gaudio exiuit; ſecundus homo ad redemptionum hominem veniens, cum voluntatem ſe patris, & nõ ſuam facere oſtendit, permanere, nos intus docuit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubdit; viam nobis egreſſionis claudit.* Enimuerò, ſi qua in hac caliginoſa vita poteſt teri via in cælum recta, cuiuſuis ruinæ
B ſecura ea eſt, qua quis non ſuam, ſed Dei per obedientiam exequitur voluntatem. Meritò enim Eucherius proditionis, & egreſſionis a paradiſo ait clauſas eſſe omnes vias ijs, qui voluntate propria dimiſſa toto ſeſe committunt voluntati diuinæ. Hanc penſat D. Cæſarius Arelat. hom. 4. de Paſſ. Iſraelis omnimodam feli- Cæſar. Arel.
C citatem. *Dux*, inquit, *erat eis Beatus Moyſes; ſed eos in columna nubis, & lucis Filius, & Spiritus Sãctus præcedebat. Hoc loco agnoſcamus in primis, quod plebs, quæ Prepoſitos ſuos ſtudet audire, Deum ſequitur, & per Deũ hominem peruenit ad ſalutem.* Hæc ille.

Text. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi
D vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

§. XXV.

Errat quiſquis vltra propriam ſphæram proſilire vult.

VNdenam Petrus faber, qui faciendis tabernaculis operam
E promittit ſuam? Ipſe piſcator erat, da homines expiſcandos a Deo vocatus, & tamen oblitus retia ad tabernaculorum conſtructionem ignoranter proſilijt. Et quam ignorãter? Audi ite Chriſtum Dominum apud Timoth. Antioch. oratione de Cruce, & Transfig. *Quid, ait, tibi in mentem venit Petre? quæ non didiciſti facere*

re

re aggrederis? retia didiciſti contexere, num etiam tabernacula ea ædificare? Tibine parebo, an mundum ſaluabo? Hiccine maneam? Quis mundum redimet? Tuine ſolius curam geris, an non totius mundi? O quam erabit quiſquis ſutor vltra crepidam? Prudens ſanè illud antiquitus decantatum conſilium.

Ouid. *Bene qui latuit bene vixit & intra Fortunam debet quiſque manere ſuã,* B

Vtique nil magis pernicioſum creaturæ, quam extra propriam ſphęram proſilire, & ſui muneris terminos excedere, adeò, vt huc referat D. Petrus apud Clem. Rom. li. 3. Recognitionum, diaboli regni ruinam & perniciem. (Clem. Rom.) Enimuerò ſpiritus malignus pro innata malitia ſua nihil non pernicioſum molitur, nec aliquando ſciuit beneficium ſignum præſtare hominibus. C At in extremis temporibus a ſe ipſo deſciſcens aliqua præſtab.t ſigna ſalutaria, & commoda, quo ſui imperij accelerabit ruinam. Sic ille ait. *Iſta ſigna, quæ ad ſalutem hominum proſunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere non poteſt; niſi in fine mundi tantùm. Tunc enim admiſcere ei conceditur aliqua etiam de dextris ſignis, id eſt, vt vel* D *Dæmones fuget, vel ægritudines ſanet, & propter hoc tanquam qui exceſſerit terminos ſuos, deſtruetur.* Vbi bona operans extra ſphęram, & facultatem ſuam a primis vnguiculis exercitam diabolus exilire vult, nil aliud lucratur, quàm ſui imperij perniciem. Quid plura? Nec Angelo licet vltra propriam ſphæram volare ſine periculo. E D. Paul. ad Galat. cap. 1. (Ad Gal.) *Si nos, aut Angelus de cœlo euangeli zauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Proh Deus immortalis! Cur in Angelos audet homo? Meritò inquit S. Proclus Epiſt. de recta fide ad Armen. (Procl.) *Miniſtrare namque præceptum eſt Angelo, non dogma compone-* A *re. Et periculoſum nimis eſt ſingulis non in his, quibus ordinati ſunt permanere: ſed appetere velle ſupra menſuram, quę minimè naturæ conceſſa ſunt.* Quã etiam perniciem Chriſtiano imperio etſi inſcius moliebatur Petrus, dum piſcatoris munere relicto, ad fabrilia opera cupit tranſilire. Sapientior ille latro, qui cum nihil tota vita ediſceret præter latrocinia, vt Chriſti regnum acquireret, intra furandi artem ſeſe continuit. Pulcrè id notat D. Gregor. Niſſen. orat. de ſanctis 40. Mart. inquiens. (Niſſ.) *Quam quam non ſponte ſua latro ad crucem acceſſit; ſed poſtquam propè ſalutem fuit, animaduertit acutus, & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem, vitam rapuit arte furandi pulcrè, & ſolerter abuſus.* O quàm in ſui ſalutem ingenioſi lattronis expleuit munus, non equidem ad ignota voluit tranſire officia; ſed intra notiſſimæ artis regulas ſeſe continens non prætermiſſa occaſione totũ ſibi rapuit paradiſum. Vt meritò de illo dicat Aug. ſer. 110. (Auguſt.) *Quod adhuc in latrocinijs poſitus inuiſibilem Deum Angelicis iam oculis videt.* Equidem profuit illi non relinquere artem ſuam, vt abditiſſimum theſaurum reperiret. Nec aliter prudens illa peccatrix Magdalena, quæ tota inſudauerat torquendis colendiſque crinibus vnguentis conficiendis, quibus volantes animas alliceret, & amatorijs amplexibus, & oſculis irretiret, iam melior facta pulcherrimum adoleſcentem Chriſtum Dominum vt ſibi ſponſum alliciat, priſtini amoris immemor; ſed memor officij ad crines, & vnguenta, & oſcula recurrit, & oſculis, vnguentis, & crine quaſi aliter neſciret, ſibi copulat Chriſtum. *Quot in ſe habuit oblectamenta, tot in ſe inuenit holocauſta,* dixit D. Greg. Magn. in Cat. non enim (Greg.) ignota, & aliena præſumpſit officia;

ſed

ſed ex notis ſibi, & aſſuetis, quibus voluptati ſeruierat, placitura nititur ſeruire Chriſto.

§. XXV.

Miſerum eſt à Deo deficere, vt laboribus incumbas.

FAciamus, ait Petrus tria tabernacula, vide qua ſe mercede diuinis bonis, & cæleſtibus gaudijs priuet, vt operetur, vt laboret, vt plena dolore, & anxietate opera tractet. Siccine ſtultiſſimi homines a Deo deficiunt, a iucundiſſimo cælitum conſortio ſe elongant, non vt placida fruantur quiete, vt continuo perfundantur gaudio, ſed vt ſummis laboribus operam nauent. Perdita illa
Luc. 15. ouis, & penè iam deplorata Luc. 15. ab Angelorum grege cæleſtes paſcente paradiſos ſeſe eripit, & vaſtiſſimum mundi eremum ſui iuris effecta inambulat. Proh dolor! Quo te proripis ſtulta ouicula? Siquidem cælo libero gaudes, & voluptati indulges omnia pertranſiens delicioſa prata, & vna omnes florentis ætatis voluptates capis, quam tam dulcis erroris mercedem conſequeris? Prætende voluptuoſæ viæ fructus, recenſe quæſtus, an non viribus valet omni labore vacua, tota florida, tota delicijs affluens? Imò illam inuenit Paſtor omni labore confractam & pene enectam. Id ponderat acutiſſimè Tertull. lib. de pœnitentia fatus.
Tert. *Vna ouis requiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandem inuenitur, & humeris Paſtoris ipſius fertur, multum enim errando laborauerat.* Nec gradum ipſa poterat facere adeo fracta, vt humeros requireret portantis, quia multum errando laborauerat. Non vt deliciaretur, a recta in cælum via aberrauit, ſed vt laboribus maximis inſu-

A daret, hac ſe mercede errori cōdixit, vt enixe laboraret. vt improbo ſe labore cōficeret. Huic ſimilis ille alius apud Luc. 12. ditiſſimus omnibus Luc. 12.
fortunæ bonis cum noctu quieſcendum illi eſſet, ingentem, & propè infinitam ſuarum frugum copiam recordatus ſtatim de labore, & opera a ſe impendenda cœpit agere. *Deſtruam*, ait, *horrea mea & maiora ædi-*
B *ficabo.* Cui D. Baſil. *At ſi hoc impleueris, numquid deſtrues illud? Quid* Baſil.
ſtultius quam infinitum laborare. Sanè nil magis ſtultum, & execrandū eſt quàm quod homo a Deo deficiat, a beatitudinis patria ſeſe arceat, vt peregrinis laboribus incumbat, vt propè infinitis curis, & ærumnis angatur. Exod. 12. ſic diuina iuſſio cauet. Exod. 12.
Omnis, qui manducauerit fermen-
C *tum à primo die vſque in ſeptimum diē diſperiet anima eius ex Iſrael.* Ad hæc inſultat Marcion, & audet Deum crudelitatis vitio obſtringere, quando pro re adeo leui, nempe quod veſcatur homo fermentato, morte velit transgreſſorem mulctari. Sed hæreticum os claudit D. Gaud. tract. 7. Gaud.
in Exod. ſic fatus. *Si fermentum fieri iuſſiſſet, diligentia illic neceſſaria fue-*
D *rat, ne deeſſet; quod iuſſi deſidia eſt, non laboris. Negligentiam iubet, vt obedientiam probet. & non vis, vt damnet illam animam, quæ diligentiam cōmodauerit vt contemnat?* Sanè quauis pęna ſit reus homo ille, qui operi, & labori dat operā, vt a Deo ſe arceat.

§. XXVI.

E ***Generoſi, & deuoti animi eſt labori non parcere, vt Chriſti lucrum faciat.***

NOn poſſumus non recognoſcere ſtrenuitatem animi, & magnitudinem in Petro, dum etſi ignoranter, tamen animoſè labori ſeſe offert, vt Chriſti lucrum faciat. Ita D. Am-

Digitized by Google

Ambr. D. Ambr. meditatur in c.9. Luc. *Ad* A
exædificanda tabernacula tria impiger
operarius communis obſequij miniſte-
rium pollicetur. Et quamuis neſciret
quid diceret: tamen pollicebatur offi-
cium, in quo non inconſulta petulantia,
ſed præmatura deuotio fructum pieta-
tis acumulat. O quã optabat lucrari
ſibi Chriſtum, qui ſic maturat omnis
laboris pretio æſtimare illum! O quã B
ſtrenue, & generosè amabat, qui nul
li parcit labori, vt Chriſtũ acquirat.
Componite modò ardentem Petri
affectum erga Deum ipſum. Petrus
ſponte ſua cuiuſcunque laboris pre-
tiũ exhibet, vt Deum habeat: mun-
diales homines, & laceſſit, & poſt
præconia mille vix audẽt aliquid pro
Deo ſummo promittere. Grauiter id
Gull. lamentatur Gullielm. Pariſ. tract. de C
virtutibus, dum inquit, *Quidã Deum*
diligunt pro modico, & quaſi vile man
cipium illum taxãtes, & quod deterius
eſt quantum pro minori poſſunt ipſum
habere cupientes, ſemper multo cariorẽ
reputantes de pretio, pro quo eis offer-
tur totis viribus minuere conantes, ac
ſi periculum immineret in emptione ip
ſius, ne forte valeat tantum quantum
pro eo ab his exigitur. Et qui per om- D
nes nefas voluptates emunt, & ho-
norum ventos ſudoribus mille, &
cruore ipſo, quando de habẽdo Deo
paciſcendum eſt illis, toti ſunt in pre
tio minuendo, quãto pro minori poſ-
ſunt volentes illum, quaſi taxarent
vile, & inutile mancipium. *Hi ſtultiſ*
ſimi, atque inſaniſſimi mercatores ne-
ſcientes, quia quanto carius Deus ven- E
ditur, tanto maius lucrum ex eius em-
ptione reportatur. Quid plura? vanos.
& meticuloſos iſtos negotiatores ma
gnanimus, & generoſus Petrus con-
fundit, cum ipſe ingentes quæſtus
meditatus nulli parcendum labori
putat, vt vnum ſecum habeat Chri-
ſtum. Hanc Petri generoſitatem, &
deuotionem imitatæ ſunt feminæ il-
læ, quæ Matt. 26. *emerunt aromata vt*
vngerent Ieſum, quod factum pon-
derans D. Bern. ſer. 12. in Cant. ait, *e-*
munt non vnguentum, ſed aromata, &
vnctio in obſequium Domini non fa-
cta aſſumitur, ſed noua conficitur. Sa-
nè potuiſſent vnguenta doctè iam
condita emere, ne operam, & laborẽ
impenderet ipſæ conficiendis illis:
at deuotiſſimæ, & nobiliſſimæ femi
næ optant nõ labori parcere, ſed omi
nem ſuam operam, & ſtudium offer-
re Chriſto, & ideo ſimplicia aroma-
ta emunt, vt habeant quod amplius
elaborent, & efficiant.

Text. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.

§. XXVIII.

Non eſt humani laboris glorioſum tabernaculum facere, ſed illud abſque labore ſuo, non abſque opere, homo à Deo accepit.

EFficiendo a ſe tabernaculo fa-
cultatem dũ Petrus poſtularet,
ecce nubes lucida illos obumbrauit,
quaſi inde reſponſum Petrus accipe-
ret, quod non laboribus humanis
cõparari poſſit cæleſte, & glorioſum
tabernaculũ; ſed omnino gratis. Ete-
nim nolo vocare laborẽ, & ſudorem,
id quod momentaneum eſt, & leue
tribulationis noſtræ, & iuxta Apoſt.
immenſum pondus gloriæ operatur
in nobis. Quod gloriæ pondus ſic fa-
cit Chriſtianos labores in cælum leui
tare, in hoc ſenſu dicam, quod ſine

Ephr. labore euolamus in cælum. Hoc in A præſenti meditatur D. Ephrem. *Ecce ait, lucida nubes eos obumbrauit. Vides Simon tabernaculum ſine labore, tabernaculum quod arcet aſtum, & non habet tenebras?* Non enim eſt laboris humani tantum elaborare tabernaculum, quantum hominibus Deus in gloria paratū habet. De quo Deo gratias referens Moyſes Exod. 15. ait. *Introduces eos, & plantabis in* B *monte hæreditatis ſuæ firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.* Quæ verba iuxta Septuag. verOrig. ſionem, ſic expendit Origenes hom. 7. *In præparata habitatione tua, quam præparaſti, Domine. Vide clementis Domini bonitatem; non vult te inducere ad laborem; non vult, vt ipſe tibi facias habitaculum; iam te ad præparatam ducit habitationem. Audi Deum dicentem in Euang. Ioan. cap. 4 alij laborauerunt; vos in labores eorum introiſtis.* Laborent, ſudent alij; nos quos Deus bonus amauit, nullo labore, nulla noſtra difficultate elaboratum, & præparatum a Deo habemus in cælis tabernaculum. Non cupit nos Dominus operi inſudātes, vt diuinam habitationem laboribus, & ſudoribus efficiamus, adeò nobis D bonus eſt, vt omni labore leuatos ad præparatum regnum nos transferat. De felici illo mendico dicitur Luc. 16. Luc. 16. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Vbi acutè Chryſ. ponderat D. Chryſoſt. in Cat illud, & portaretur ab Angelis. *Ne ſaltem ambulans laboraret, portabatur ab Angelis.* Adeo ſine labore noſtro duci- E mur, & reducimur ad patriam, vt eo etiam labore paruo, quo afficeremur ambulantes, a Domino releuemur. Poſt diluuij excidium virens oliuæ ramus a columba portatur in arcā, vnde iuſti viri meditatus felicitatem Aug. tract. 6. in Ioan. fatur. *Ramus ille, & folia, & fructus habebat. Non ſint in te ſola verba: non ſint in te ſola follia ſit & fructus, & redis ad arca non per te ipſum, columba te reuocat.* Sic ille.. Addam illud quod a Luc. Luc. 1. dicitur de parentibus Baptiſtæ. c. 1. nimirum, *Ambo iuſti apud Deum.* Ne enim mireris duos præmiſiſſe iuſtos, facilitatem rei commendans, dixit, apud Deum, quod apud homines iuſtum eſſe tanti laboris ſit, vt vix vnum inueniretur, apud Deū autem iuſtum eſſe, adeò facile eſt, vt iuſtorum inueniantur paria. Huc accedit Chryſol. ſerm. 89. fatus. *Place-* Chryſ. *re iudicijs humanis, coram hominibus eſſe iuſtum, eſt virtutis humanæ, maximi eſt laboris, ante Deum, qui ſcrutatur corda eſſe iuſtum, humani laboris* C *non eſt, muneris eſt diuini.*

§. XXIX.

Vnus Chriſtus Ieſus fuit, qui nullum laborem Deo intulit, ſed totus gaudium, totus quies verè filius Patris.

RAdiante nube, ſplendenti monte, totus lucidus apparet Chriſtus Dominus, ideò Patre commendatus, quod in illo vno & plenum gaudium, & placidam quietam habuiſſet. Vnde meritò Rupert. colligit Chriſtum Dominum eſſe illum Rupert. ſeptimum diem, in quo poſt exantlatos labores mundi dicitur Deus requieuiſſe. *Deus ait, in illo ſic requieſcit, vt tamen numquam laborauerit, in homine, & in Angelo requieſcit Deus poſt laborem, vt ita dixerim: nullus enim Angelorum, aut hominum aliter niſi per operoſam gratiam Dei habitationi, & requiei Domini fit idoneus. Operatur namque Deus in illis, & antequam domus vel manſio perficiatur quaſi laborat, vnde ait laboraui ſuſtinens. At in filio ſuo benedicto.*

dicto ſicut non creauit; ſed genuit; ita A
nec accidentali dono bonum fecit; ſed
eſſentiali bonitate bonum ſemper ha-
buit. In cæteris laborauit, in iſto ſolo
nihil vnquam fuit, quod reſiſteret ei.
Igitur hic vnus eſt, in quo Deus re-
quieuit. In quo ſemper ſibi Pater com-
placuit, & cum peccatores labora-
re, & ſeruire Deum faciebant in de-
ſiderijs ſuis, quaſi laboris pertæſus
ad hunc ſe recipiebat diem Ieſus, in B
quo omnia placida, omnia quieta,
iucunda omnia potiebatur. Vnde
Ambr. apud D. Amb. Pſalm. 40. *dicit ei Pa-*
ter, filius meus es tu, ego hodie genui
te, hoc eſt, generationis meæ in te pri-
uilegium recognoſco, quem nulla ma-
cula potuit inquinare peccati, hodie
genui te, in quo lucem immaculatæ pro-
lis agnoſco, heri mihi & hodie ipſe es,
& in ſæculum. Nox in te nulla eſt, quia C
totus es dies. O quam filius corre-
ſpondebat Patri! O quam dies diei
verbum eructabat, & lumine coru-
ſcabat. Reuertenti filio pater opti-
Luc. 15. mus occurrit Luc. 15. ſed mutus de
filij nuditate primum ſeruis ait: *Citò*
proferte ei ſtolam primam. Non ſic
in hoc filio Chriſto Ieſu obmuteſcit
Pater, ſed vt omnia in illo integra,
omnia lucida, vt prima immaculati D
luminis ſtola conſpicit conueſtitum,
ſic relictis ſeruis vni filio verba fa-
cit, hic eſt filius meus dilectus, in
quo mihi benè complacui, in quo
vno ab omni labore, & cura liber
Iſai. 11. quieſco. Optimè de illo Iſaias 11. *&*
requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.
Rup. Ad quæ verba pulcrè Rup. lib. 12.
de vict. Verbi Dei cap. 30. *Itaque ſu-*
per hunc florem Ieſum requieſcet ſpi- E
ritus Domini, id eſt propter Chriſtum
mitigabis Deus omnem iram tuam, &
auertes ab ira indignationis tuæ. Nun-
quam enim te inquietauit flos iſte; mitis
enim es, & humilis corde. Hæc ſuffi-
ciant de munditie Chriſti adeo con-
ſpicua.

§. XXX.

Vt ſummæ bonitatis eſt, quod filius à Patre agnoſcatur, ſic ſummæ malitiæ, quod filius à Patre condemnetur.

QVid diuinus, quam quòd fi-
lius Dei Chriſtus a Patre agno
ſcitur? Quàm quòd poſt aduen-
tum in terram longinquam paternis
oculis expoſitus nihil degenerum?
ſed omnia integra exhibeat, vt Pa-
ter dicat, *Hodie genui te, in quo lucem*
immaculatæ prolis agnoſco? Non ſic
impij, non ſic, ſed quod ſummæ ma-
litiæ eſt, a Patre degeneres, a Patre
ipſo damnationis ſententiam acci-
piunt, Purpuratus ille cum eſſet in
tormentis Luc. 16. eleuatis oculis ſur- Luc. 16.
ſum aiebat. *Pater Abraham, miſere-*
re mei. O egregium crudeliſſimi filij
ad miſericordiæ Patrem confugium!
Acutè D. Pet. Chryſ. ſer. 3. ait. *Modò* Chryſol.
cognoſcis patrem, & modo tibi patrem
ſe eſſe neſcit. Infelix: quem ſic ipſa ori-
go arguit: infelix, cui in iudicio pro
magnitudine criminis non miſereri
genitor, non pater ignoſcere, non affe-
ctio potuit ſubuenire. Quid homini
miſerius euenire poterat? eò deduxit
miſerum malitia ſua, vt inuocantem
patrem, pater illum ignoret, vt cla-
mantem ad Patrem pater illum dan-
net, & degenerē arguat, neque ſciat,
nec poſſit ſubuenire. Sanè nihil mali-
tioſius excogitare potuit D. Paulin.
in illo Phariſæo, qui ad prandium
Chriſtum vocauerat, quàm quod ab
Abrahamide hoſpitio fieret adeò
in hoſpitalis. Mēſam pararat iſte, ve-
rum oſculi, & lauacri obſequium mi-
nimè pararat, hiccine filius Abra-
hę? hiccine dicet de genere timens
nos habemus patrem Abraham?
Quippe ait Paulinus ep. 4. deſine pa-
rentem Abrahamum iactare, *à quo te*
degenerem etiam iſta inhumanitas ar-
guit, qua dedignatus es lauare pedes
Domi-

Digitized by Google

Domini, cum & Abraham Angelorũ, & etiam Christi pedes lauerit, quem vnum de tribus adorauit. Cur ſe miſer iactaret, quẽ genus ipſum, & patris mores vehementer arguebant, condemnabant? Has proculdubio proles lamentabatur parens omnium

Iſai. 1. Deos apud Iſai. cap. 1. fatus, *Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me*. Ad quæ verba D. Zeno ſer. 3. de Iſaia ſic exclamat, *Deteſtabilis certè filius, quem pater ipſe pius, quem pater damnat inuitus*. Quis miſerebitur illius, quem pater ipſe condemnat? quis illum non abominabitur, qui parentum virtutibus vehementer accuſatus adhuc degeneres ſuos mores non expaueat.

Textus. Ipſum audite.

§. XXXI.

Et ſi cuiuis Prælato, & patri ſpirituali intima cordis tui ſecreta debes aperire, num tamen ab omnibus audire debes quid agas?

NIl magis cõmendatum homini virtutis ſtudioſo, quam quod Prælato ſuo, parenti ſuo ſpirituali verè, & ſyncerè animum ſuum, & ſtudium in virtutes adipiſcendas &

Leui. 23. peccata deuitanda pãdat. Leuit. 23. cauebat lex, *Feretis manipulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem*. Cur manipulos ſpicatũ? Nonne melius eſſet ſacerdoti offerre ipſa iam munda, & ſine paleis tritici grana?

Cel. Abb. Cellenſ. lib. de panib. cap. 7. *Manipulos ſpicarum ad ſacerdotẽ deferimus, cum plana, & euidenti confeſſione grana ſimul cum ariſtis, & ſtipula Prælatis noſtris humiliter pandimus*. Igitur, qui ſaluti ſuæ ſpirituali dat operam, hanc legem ſibi putet maximè obſeruandam, quod parẽti ſpirituali ſuarum virtutum grana ſi-

A mul & vitiorum ſtipulas & ariſtas pandat. Verum non à quouis, quem clarè noſcat ſpiritualis doctrinæ ignarũ, directionem ſuæ vitæ audiat: id quod egregiè effecit illa ardentiſſima Dei amatrix Cant. 3. vbi ait, Cant. 3. *per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea quæſiui illum, & non inueni, inuenerunt me vigiles, & qui cuſtodiunt ciuitatem, numquid*

B *quem diligit anima mea vidiſtis? paululum cum pertranſiſſem eos, inueni*, &c. Ecce tibi cuſtodibus, & præpoſitis ſe prodit Dei ſponſa, ex illiſque quærit de amato, curam ſuam illis manifeſtãs, & tamen non eos audit, imò nec auſcultatur, ſed nullo expectato reſponſo protinus abit, & ſponſum inuenit. Pulcrè Gillib. ſecundus Gillib.

C poſt Bernardum commentator, ſer. 6. in Cant. ait, *Videte humilem prudentiam. Neſcit cuſtodes contemnere, nec enim tutum arbitratur inconſultos præterire, quos ſcit Dominici, & conſcios ſecreti & nuncios mandati. Quid tamen ſibi vult hæc interrogatio ſub ambiguo poſita? An in hoc te admonere volens, vt non credas omni ſpiritui; ſed probes, ſi ex Deo ſit? Deu que non*

D *omnium eſt certum ſponſi præſtare iudicium, qui cuſtodis officium uel ſuſceperunt, vel arripuerunt. Multi enim ſunt, quorũ eſt oculus in vniuerſa terra. Satis quidem fideles ſunt, & ſeduli, ſed hucuſq; vt terrena coaceruent & terrena ſoruent. Propterea terrenis incraſſata curis mens, & illius menſæ ſeruiẽs, qui perit cibo. cæleſtis epuli neſcit diſpenſare viaticũ, & de ſupernis theo-*

E *riis, aliquid ſerenum diſpenſare ſubiectis*. Ab his etſi Prælati ſint, etſi cuſtodũ locum obtineant, nihil neceſſe eſt audire, imò cum illis humili confeſſione, & euidentem mentem aperueris tuam, aures obtunde, & nullo expectato reſponſo, quem audias, quem tuto & ſecurè auſcultes, cura inuenire Chriſtum. Etenim

vnus eſt Chriſtus Dominus, qui me- A
ritò debeat ab omnibus audiri nobis
Clem. Alex. à patre donatum, vt audiamus il-
lum. De quo elegãter Cl. Alex lib. 1.
pædag. c. 11. hæc inquit, *Fide dignus eſt Dominus tribus pulcherrimis rebus ornatus, ſcientia, beneuolentia, dicendi libertate: ſcientia quidem, quoniam eſt paterna ſapientia: dicendi autem fiducia quoniam Deus eſt opifex: beneuolentia, quoniam ſolus pro nobis* B
ſeipſum hoſtiam tradit.

§. XXXII.

Doctor, qui numquam ſuam, ſed ſemper aliorum ſapientiam oſtendit, an ſuſpectus ſit?

PRimò ex capite probat Clem. Alex. nuper citatus Christum C
Dominum eſſe fide dignum, quòd non ab alijs ſapientiam emendicet; ſed ſuam ipſe habeat, qui ſit ipſa ſcaturiens, & perennis ſapientia Patris. Etenim hęc prima ſapientiæ extra ædificatam domum manifeſtatio, quod *miſit ancillas ſuas, quæ vocarent*
Prou. 9. *ad arcem.* Prou. 9. non à vicinis commodatas, non ab alijs petitas; ſed ipſas ſuas protulit veritates. Ele- D
ganter aiebat Seneca epiſt. 33. *Turpe eſt ſeni, aut proſpicienti ſenectutem ex commentario ſapere. Hoc Zeno dixit, tu quid? Hoc Cleantes, tu quid? Quouſque ſub alto moueris? & impera, & dic quod memoria tradatur aliquid & de tuo profer. Omnes itaque iſtos numquam autores, ſemper interpretes, numquam auſos aliquando facere quod diu didicerant. Me-* E
moriam in alienis exercuerunt. Aliud eſt meminiſſe, aliud ſcire. Meminiſſe eſt rem commiſſam memoria cuſtodire. At contra ſcire eſt & ſua facere, nec toties ad magiſtrum reſpicere. Hoc dicit Zeno, & dicit Cleanthes, aliquid interſit inter te, & librum.

Hæc ille: vt acutè & verè, ex quibus A
illud notarim, *aliquid interſit inter te, & librum*, quandoquidem Doctoris non eſt aliorum ſolum notas prætendere, hoc facit liber, hoc facit membrana; ſed & ipſe ſuam faciat ſapientiam, quam viuida vena in alios inſtillet. Cum Ioannes Doctor Euangelicus initiaretur Apoc. Apoc. 10.
10. iubetur manducare librum, *ac-* B
cipe librum, & deuora illum. Cur deuoraret librum? Magiſtro, & Doctori nonne ſufficeret habere ſecum librum, quem legat, quem conſulat? Sanè neceſſum eſt, vt aliquid interſit inter Doctorem, & librum, liber aliorum referat doctrinam, Doctor veſcatur libro, nimirum faciat ſua. Indignum docendi munere putauit D. Ambr. illum, qui alienis totus gu- C
bernatur præſcriptis. Is erat ſacerdos quidam ſiue Epiſcopus, qui malè ab alijs perſuaſus iudicauit virginem debere inſpici. Cui D. Ambr. Ambr.
epiſt. 64. *Iam illud præclarum quod ſcripſiſti inſinuatum tibi à quibuſdã, quod nequaquam tibi communicarent, ſi eam ſine virginitatis inſpectione ſuſcipiendam crederes. Ergo iudicandi accepiſti formulam. Quales illi, qui* D
volunt preſcribere ſacerdotibus quid ſequi debeamus? liberauimus itaq; te à cognitionis grauiſſima neceſſitate, te neceſſe habere formulam mandatam exequi. Ecce tibi meritò à munere ius dicendi illum ſeparat, qui aliorum placitis, & ſentẽtijs imbutus nil ſuum efficit; ſed omnia iuxta aliorum regulas metitur. Hinc iubemur Prou. 2. quaſi theſauros effodere il- E
lam, nimirum ſapientiam. Nõ equidem ſufficit ad ſapientiam, quòd ab alijs emendices, quòd inuentas aliorum veritates ſugas; ſed id agere debes, vt in te latentem theſaurum effodias, vt effoſſa cupiditatũ humo, in te apparere facias ſapientiã ipſam tuam. Id quod in ſe effectum gloriatur

Digitized by Google

Ad Gal. 1 tur Paul. epiſt. ad Galat. c. 1. *Cum autem placuit, qui me ſegregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam: vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizem illum gentibus.* Equidem, vt a gentibus Paulus audiretur, neceſſum fuit, quòd Deus in Paulo reuelaret verbum ſuum, hoc eſt, quod in illo exiſtentem ſapientiæ theſaurum effoderet, & faceret apparere. Sic pulcrè meditatur D. Hieron. *Non eſt autem ipſum reuelare filium ſuum in me, quod ſi diceret reuelaret filium ſuum mihi. Cui enim quid reuelatur, huic illud poteſt reuelari, quod antea in eo non erat: in quo verò reuelatur illud reuelatur quod prius fuit in eo, & poſtea reuelatum eſt. Simile eſt illud Euang. Medius in vobis ſtat quem vos neſcitis. Ex quo fit natura omnibus Dei ineſſe notitiam, nec quemquã ſine Chriſto naſci, & habere ſemina in ſe ſapientiæ, & iuſtitiæ.* Itaque inſita erat Chriſti ſapientia in Paulo, ſed occulta, ſed operta caligine, vt theſaurus operitur humo: vbi autem gentibus proponendus erat qui audiretur, non aliorum emendicauit ſapientiam; ſed quaſi effoſſa humo errorum latens in eo theſaurus reuelatur, & viua ſapientiæ vena protinus ſcaturijt. Sic cum omnium mentibus ſapientiæ verbum inſitũ ſit, curet quiſque omni ſtudio, & conamine ſuam in opere, & ſermone reuelare ſapientiam, ſuſpectus alioquin erit ille, qui cùm aliena crebriùs effutiat, nihil vnquam præmonſtret ſuum.

Hier.

Ioan. 1.

§. XXXIII.

Infirmum, & ſuſpectum debet haberi conſilium illius, qui à te dependet, & ambit tua.

IN de ſecundò colligit Cl. Alex. in Chriſto Domino eam eſſe dicen-

A di fiduciam, qua poſſit, & debeat ab omnibus tutò audiri, quia eſt Deus, & opifex. Etenim vnus ille habebit fiduciam dicendi, & libertatem, qui omninò independens eſt, nulliuſque egens. Quod præcauit ipſe Deus Exod. 7. cum Moyſen mittit ad Pharaonem, & ait illi, *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Quaſi innueret, quòd niſi Deitatem induat priuatus Exod. 7.

B homo, minimè nuntiabit dura, & acerba Principi, ex quo ſperare poſſet, & timere multa. Hinc Moyſes poſtmodum Exod. 32. caſtigaturus vituli aurei idololatriam Leuitis dicit, *Ite, & redite de porta ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Cur ad munus adeò durum & acerbum, ſelegit Exod. 32.

C Moyſes Leuitas? Præclarè cauſam attigit D. Ambroſ. epiſt. 56. *Sanctiora cæteris ad hoc munus eliguntur, miniſteria Leuitarum, quorum portio Deus. Neſciunt enim parcere ſuis, qui nihil ſuum norunt, quoniam ſanctis omnia Deus eſt.* Quippe Leuitæ nullam poſſeſſionem, nullam hæreditatem in terra habere poterant; ſed eorum portio, & hæreditas vnus Ambr.

D Deus erat, ideo Leuitæ ſoli eliguntur, vt dura, & acerba inferant parentibus, & populi Principibus, & amicis. Etenim nullus ſeuerus eſſet in homines, quorum egeret opibus, quorum dependeret a conuictu. Hinc egregiè notat Alcuinus; quibus ſe titulis exornet Salomon in libris, quos ſcribit, quippe in prouerbijs adnotans, *Prouerbia Salomonis*

E *filij Dauid Regis Iſrael*: in Eccleſiaſte verò, *verba Eccleſiaſtis filij Dauid Regis Hieruſalem*: in Cantico Canticorum nec filius Dauid, nec Rex Iſrael, aut Hieruſalẽ præſcribitur: ſed tantũ Canticũ Canticorum Salomonis. Cur hic ſolum Salomon, & alibi, & filius Dauid, & Rex? An quia

in prouerbijs, & Eccleſiaſte dura populis erat annunciaturus? nudas de humanæ naturæ vilitate veritates, Principum, & potentium vitia, impiorum præcipitiam dicturus? Sane ait Alcuinus in Eccleſiaſten c.1. *Ad incipientes, & proficientes, & paternam dignitas, & regni proprij meritò indicatur authoritas: ad perfectos verò vbi non timore eruditur diſcipulus; ſed amore, proprium nomen ſufficit, & æqualis magiſter eſt, neſcit ſe eſſe Regem.* Expende illud, vbi non timore eruditur diſcipulus, neſcit ſe eſſe Regem; verum vbi timenda proponit, vbi linguæ vtitur flagello, vbi corripit, & caſtigat potentium mores, nouerit ſe regia dignitate florere, non ab alijs dependere, nec quicquam egere, vtpotè ditiſſimus Rex, & omnium ſuperior. Sic diuiniſſimus Daniel à Balthaſare muneribus delibutus, vt ſibi aperiret diuinum, & expauendum ænigma ait cap.5. iuxta D. Hier. translationem, *Munera tua tibi ſint Rex: & interpretationem eius oſtendam tibi*: quaſi ad duriſſimæ ſententiæ explanationem non eſſet aditus illi, qui proſpectat munera. Corrumpit ſanè ſeuerum iudicem munus, & ambitioſa expectatio inebriat omnes etiam cordatiſſimos. Pincernæ illi Pharaonis proſpera prædicebat Ioſeph in carcere, & ſimul petebat, vt ſui meminiſſet. Ad quæ D. Ambr. *obtuſas iam habebat aures faſtu vicina potentia*. Vtique obtendunt ſenſus proſperitates vicinæ, & quale iudicium fiet ab obtuſo? Suſpectum ergo tibi ſit conſilium illius, qui à te dependet & ambit tua, nunquam enim tali conſiliario tuta conſcientia poteris vti, quandoquidem tui fauoris indiguus non habebit dicendi fiduciam. Qualiter enim muneribus ineſcatus animus rectum poterit habere iudicium? Apud lib.1. Reg.

Dan.5.

Ambr.

A cap.8. de filijs Samuel dicitur, *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium.* Vbi Petrus Dam. epiſt. 2. dicit, *Notandum quia cum ait, acceperunt munera, protinus intulit, peruerterunt iudicium. Vicinum quippe eſt, atque contiguum, vt poſt munus acceptum peruertatur, etiam corrupto cenſore iudicium.* Minimè ſanum eſt iudicium accipiendis muneribus in- B eſcatum, inſanus eſt, qui ſimilibus vtitur conſiliarijs.

§. XXXIV.

Quam libenter accipiuntur præcepta illa quæ à benefactore mandantur quantumuis ſint dura.

C Tandem ſubdit Cl. Alex. Chriſti Domini in homines beneuolentiam, qua ſe vſq; ad mortem dimiſit, vt nos viuere poſſimus. Quis ergo tanti benefactoris non ſtabit dictis? Sanè ea eſt humana natura, quæ vt duri, & ſeueri Domini mandata etſi facilia odit, fugit, ſic à benefico dura etiam & moleſta arripit conſilia. A primordio iratus Deus hominum, D & creaturarum generi metuendus imperat, gladium igneum vibrans è regione paradiſi. Quid plura? Statim contemnitur à creaturis, quæ tonantis & fulgurantis Dei immemores ſe fictilibus idolis ſummittunt. Hæc pulcrè expendit Chryſ. ſer. 147. *Obſederat pauor omnia, timor ſoluerat vniuerſa, cuncta concuſſerat terror, in cælo diuinus ſplendor proſtrauerat Angelos, in terra tonitrua,* E *& fulmina mortalium corda quaſſabant. Sic nimius Dei pauor amorem dominantis excluſit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mundū vanis erroribus occupauit; fecit omnes creatorē fugere, colere creaturas. Mūdus perire maluit, quam timere pauore mors ipſa leuior. Denique Cain vbi* parrici-

Chryſ.

parricidali cœpit terrore vexari, mortem petijt, requiem credit ſi periret. Elias ille vbi ſenſit toto ſe timore aſpergi; repetebat quam fugerat mortem, melius exiſtimans morti ſuccumbere, quam timori: *Petrus quoq; Dominica virtutis timore turbatus Chriſtum, vt à ſe diſcederet, ſupplicabat. Diſcede à me, inquit, quia homo peccator ſum. Hoc dicebat, quia quicquid erat amoris, & fidei, pondus pauoris excluſerat,* B *ſic timor, niſi amore fuerit temperatus, quamuis deuotam ſeruitutem efficit contumacem.* Hæc ſunt ſeueri, & rigidi Domini facinora, qui quo magis timendus exhibetur, eò citius relinquitur, & contemnitur; & tunc præcipuè diabolus ſperat de quouis homine triumphum, quando illi perſuadet, non à benefico amatore, ſed à ſeuero vltore contundi. Sic Matth. 4. (*Matt. 4.*) C Dominum in deſerto famelicum, & afflictum exagitauit illis crebrò ſubiectis verbis. *ſi filius Dei es*, vt ſuſpectum, & odioſum faceret Patrem, è quo egens filius nullum reciperet auxilium; ſed potiùs, vidente patre, fame enectus periret. Hæc fuit D. Chryſ. (*Chryſ.*) excogitatio in præſenti ho. 1. ſic diſſerens, *Cur ad ſingula tentamenta proponit ac dicit, ſi filius Dei es?* D *Idipſum etiam nunc facit, quod fecit in primis, ſicut etiam tunc de Deo detrahens ait. ſcit Deus, quia quacumque hora manducaueritis aperientur oculi veſtri, per hoc oſtendere volens illos circumuentos eſſe à Deo, atq; deceptos, nullòque ab eo beneficium conſequutos. Ita hic quoque idipſum profectò ſignificat quodammodò dicens; fruſtra te nominauit filium ſuum, talique donatione decepit.* E Vna equidem erat diabolici furoris mens, qua perſuaderet cuilibet Deum non beneficum; ſed rigidum punitorē: etenim poſt hæc facilè perſuaderet à Deo ipſo defectionem, & fugam. Hinc Chriſtum Dominū vrgebat dictis, ſi filius Dei

A es, quaſi filio afflicto, & fameſcenti paternæ crudelitatis, & rigoris vellet notam infigere. Mallent homines perire, quam metuere, & vt metuendum fugiunt omninò; ſic beneficum dominum etiam dura præcipientem amplectuntur. Id notat D. Ambr. lib. 1. offic. cap. 34. (Ambr.) *Simul aduertimus etiam correptiones in amicitia gratas eſſe, quæ aculeos habent, dolorem non habent. Compungimur enim cenſorijs ſermonibus, ſed beneuolentiæ delectamur ſedulitate.* Quis non credat amico? Quis non audiat libentiſſimo animo illum, à quo mille ſe videt illigari beneficijs? Videre Dauidem prudentiſſimum virum in capitis diſcrimine vnius adoleſcentis, Ionathę ſtare dictis, adeò vt ſi Ionathas iubeat, deliteſcat Dauid, & fugiat, & etiam ſecuro animo appareat Regi infeſtiſſimo, ſi vnus Ionathas ſuggerat. Quæ rei cauſa? ſola adoleſcētis Principis in Dauid beneuolentia illū ſibi potuit ſubdere. Ita D. Amb. (Ambr.) vbi ſupra cap. 32. *Beneuolentia manet communis quædam parens omnium, quæ in conſilijs fidelis, vt vnuſquiſque beneuolentis ſe magis, quàm ſapientis credat conſilio, vt Dauid cum eſſet prudētior, Ionathæ tamen iunioris conſilijs acquieſcebat.* Hinc cæleſtis Hieruſalem plenas bello, & ſagittis turres vberibus inſeruit: ait enim Cant. 8. (*Cant. 8.*) *Ego murus, & vbera mea turres.* Audiūtur planè libēter etiam tonitrua bellica, imò & fulgura iaculata & ictus ipſi placidè excipiuntur, dū ab vberibus, ab amoris ſede, à benefico animo nouerimus deriuata. Nunquam id mihi magis perſuaſum fuit, quam ex c. 17. Num. vbi volens Deus ſanctū haberi à populo Aaronis ſacerdotium, minimè id obtinuit mille immiſſis in rebelles ſupplicijs. Ecce tibi contradicunt Aaronico ſacerdotio Dathan, & ſui, & vltore Deo viui à terra gluttiuntur. Nec tanto ſup-

in prouerbijs, & Eccleſiaſte dura populis erat annunciaturus? nudas de humanæ naturæ vilitate veritates, Principum, & potentium vitia, impiorum præcipitiam dicturus? Sane ait Alcuinus in Eccleſiaſten c. 1. *Ad incipientes, & proficientes, & paternam dignitas, & regni proprij meritò indicatur authoritas: ad perfectos verò vbi non timore eruditur diſcipulus; ſed amore, proprium nomen ſufficit, & æqualis magiſter eſt, neſcit ſe eſſe Regem.* Expende illud, vbi non ti-m[illegible] eruditur diſcipulus, neſcit ſe eſſe [illegible]gem; verum vbi timenda proponit, vbi linguæ vtitur flagello, vbi corripit, & caſtigat potentium mores, nouerit ſe regia dignitate fulgere, non ab alijs dependere, nec quicquam egere, vtpotè ditiſſimus Rex, & omnium ſuperior. Sic diui-

Dan. 5. niſſimus Daniel à Balthaſare muneribus delibutus, vt ſibi aperiret diuinum, & expauendum ænigma ait cap. 5. iuxta D. Hier. translationem, *Munera tua tibi ſint Rex: & interpretationem eius oſtendam tibi*: quaſi ad duriſſimæ ſententiæ explanationem non eſſet aditus illi, qui proſpectat munera. Corrumpit ſanè ſeuerum iudicem munus, & ambitioſa expectatio inebriat omnes etiam cordatiſſimos. Pincernæ illi Pharaonis proſpera prædicebat Ioſeph in

Ambr. carcere, & ſimul petebat, vt ſui meminiſſet. Ad quæ D. Ambr. *obtuſas iam habebat aures faſtu vicina potentia.* Vtique obtendunt ſenſus proſperitates vicinæ, & quale iudicium fiet ab obtuſo? Suſpectum ergo tibi ſit conſilium illius, qui à te dependet & ambit tua, nunquam enim tali conſiliario tuta conſcientia poteris vti, quandoquidem tui fauoris indiguus non habebit dicendi fiduciam. Qualiter enim muneribus ineſcatus animus rectum poterit habere iudicium? Apud lib. 1. Reg.

A cap. 8. de filijs Samuel dicitur, *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium.* Vbi Petrus Dam. epiſt. 2. dicit, *Notandum quia, cum ait, acceperunt munera, protinus intulit, peruerterunt iudicium. Vicinum quippe eſt, atque contiguum, vt poſt munus acceptum peruertatur, etiam corrupto cenſore iudicium.* Minimè ſanum eſt iudicium accipiendis muneribus in-

B eſcatum, inſanus eſt, qui ſimilibus vtitur conſiliatijs.

§. XXXIV.

Quam libenter accipiuntur præcepta illa quæ à benefactore mandantur quantumuis ſint dura.

C Tandem ſubdit Cl. Alex. Chriſti Domini in homines beneuolentiam, qua ſe vſq; ad mortem dimiſit, vt nos viuere poſſimus. Quis ergo tanti benefactoris non ſtabit dictis? Sanè ea eſt humana natura, quæ vt duri, & ſeueri Domini mandata etſi facilia odit, fugit, ſic à benefico dura etiam & moleſta arripit conſilia. A primordio iratus Deus hominum,

D & creaturarum generi metuendus imperat, gladium igneum vibrans è regione paradiſi. Quid plura? Statim contemnitur à creaturis, quæ tonantis & fulgurantis Dei immemores ſe fictilibus idolis ſummittunt. Hæc pulcrè expendit Chryſ. ſer. 147. Chryſo.

Obſederat pauor omnia, timor ſoluerat vniuerſa, cuncta concuſſerat terror, in cælo diuinus ſplendor proſtra-

E *uerat Angelos, in terra tonitrua, & fulmina mortalium corda quaſſabant. Sic nimius Dei pauor amorem dominantis excluſit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mundũ vanis erroribus occupauit; fecit omnes creatorẽ fugere, colere creaturas. Mũdus perire maluit, quam timere pauore mors ipſa leuior. Denique Cain vbi*

parrici-

parricidali cœpit terrore vexari, mortem petijt, requiem credit ſi periret. Elias ille vbi ſenſit toto ſe timore aſpergi; repetebat quam fugerat mortem, melius exiſtimans morti ſuccumbere, quam timori: Petrus quoq; Dominicæ virtutis timore turbatus Chriſtum, vt à ſe diſcederet, ſupplicabat. Diſcede à me, inquit, quia homo peccator ſum. Hoc dicebat, quia quicquid erat amoris, & fidei, pondus pauoris excluſerat, ſic timor, niſi amore fuerit temperatus, quamuis deuotam ſeruitutem efficit contumacem. Hæc ſunt ſeueri, & rigidi Domini facinora, qui quo magis timendus exhibetur, eò citius relinquitur, & contemnitur; & tunc præcipuè diabolus ſperat de quouis homine triumphum, quando illi perſuadet, non à benefico amatore, ſed à ſeuero vltore contundi. Sic Matth. 4. Dominum in deſerto famelicum, & afflictum exagitauit illis crebrò ſubiectis verbis. *Si filius Dei es*, vt ſuſpectum, & odioſum faceret Patrem, è quo egens filius nullum reciperet auxilium; ſed potiùs, vidente patre, fame enectus periret. Hæc fuit D. Chryſ. excogitatio in præſenti ho. 1. ſic diſſerens, *Cur ad ſingula tentamenta proponit ac dicit, ſi filius Dei es? Idipſum etiam nunc facit, quod fecit in primis, ſicut etiam tunc de Deo detrahens ait. ſcit Deus, quia quacumque hora manducaueritis aperientur oculi veſtri, per hoc oſtendere volens illos circumuentos eſſe à Deo, atq; deceptos, nulloque ab eo beneficium conſequutos. Ita hic quoque idipſum profectò ſignificat quodammodò dicens; fruſtra te nominauit filium ſuum, talique donatione decepit.* Vna equidem erat diabolici furoris mens, qua perſuaderet cuilibet Deum non beneficum; ſed rigidum punitorē: etenim poſt hæc facilè perſuaderet à Deo ipſo defectionem, & fugam. Hinc Chriſtum Dominū vrgebat dictis, ſi filius Dei

Matt. 4. — Chryſ.

A es, quaſi filio afflicto, & fameſcenti paternæ crudelitatis, & rigoris vellet notam infigere. Mallent homines perire, quam metuere, & vt metuendum fugiunt omninò; ſic beneficum dominum etiam dura præcipientem amplectuntur. Id notat D. Ambr. lib. 1. offic. cap. 34. *Simul aduertimus etiam correptiones in amicitia gratas eſſe, quæ aculeos habent, dolorem non* B *habent. Compungimur enim cenſorijs ſermonibus, ſed beneuolentiæ delectamur ſedulitate.* Quis non credat amico? Quis non audiat libentiſſimo animo illum, à quo mille ſe videt illigari beneficijs? Videte Dauidem prudentiſſimum virum in capitis diſcrimine vnius adoleſcentis, Ionathę ſtare dictis, adeò vt ſi Ionathas iubeat, deliteſcat Dauid, & fugiat, & etiam C ſecuro animo appareat Regi infeſtiſſimo, ſi vnus Ionathas ſuggerat. Quæ rei cauſa? ſola adoleſcētis Principis in Dauid beneuolentia illū ſibi potuit ſubdere. Ita D. Amb. vbi ſupra cap. 32. *Beneuolentia manet communis quædam parens omnium, quæ in conſilijs fidelis, vt vnuſquiſque beneuolentis ſe magis, quàm ſapientis credat conſilio, vt Dauid cum eſſet prudētior,* D *Ionatha tamen iunioris conſilijs acquieſcebat.* Hinc cæleſtis Hieruſalem plenas bello, & ſagittis turres vberibus inſeruit: ait enim Cant. 8. *Ego murus, & vbera mea turres.* Audiūtur planè libēter etiam tonitrua bellica, imò & fulgura iaculata & ictus ipſi placidè excipiuntur, dū ab vberibus, ab amoris ſede, à benefico animo nouerimus deriuata. Nunquam id E mihi magis perſuaſum fuit, quam ex c. 17. Num. vbi volens Deus ſanctū haberi à populo Aaronis ſacerdotium, minimè id obtinuit mille immiſſis in rebelles ſupplicijs. Ecce tibi contradicunt Aaronico ſacerdotio Dathan, & ſui, & vltore Deo, viui à terra gultiuntur. Nec tanto ſup-

Ambr. — Ambr. — Cant. 8.

plicio affecti deſiſtunt populares murmurare contra Araonem, ex qui bus Chore cęleſti igne correptus interijt. Sed adhuc murmur in Aaronem perſeuerat. Quid plura? Volens tandem Deus Aaronem recipi à populo, fecit quod Aaronis virga non feriret, ſed floreret, ſed fructificaret, dulciſſimoſq. præberet populo fructus. Quo viſo ſtatim populus acquieuit, & Aaronem ſuſcepit. Rem. ita expendit Ioſephus lib. 4. cap. 4. inquiens, *Videbant ex virga Aaronis & ramos, & germina eſſe exorta, & quod magis mirum amygdala matura. Hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitum, omiſſis odijs, quibus tam Moyſen, quàm Aaronem proſequebantur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſit.* Suppliciorum rigori reſpondebant rebelliones, ac floridis muneribus continuò obedientes extiterant.

Text. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam: & timuerunt valde.

§. XXXIV.

Non eſt humanarum virium promeritam gloriam nobis à Deo paratam ſuſtinere.

IMmenſum pondus gloriæ in nobis operatũ quis ſuſtinebit? Nullo in nomine vires ſunt, quæ poſſunt à Deo paratam gloriam ſuſtentare, quam vel in imagine videntes Apoſtoli tanti boni impares cadunt in faciem. Sic D. Greg. Mag. in 1. Reg. c. 16. *Videbat Petrus, & quia videndo cadebat, ſignificat, quòd ad id non poterat attingere quod merebatur videre.* Excedit magnitudo præmij vires humanas, non eſt vir, qui gloriæ illam penè immenſam molem, quàm

Greg.

A Deus fidelibus ſeruis parat, ſuſtinere valeat. Vnde Naz. in Apolog. felices hominum animos memorans à corporeo puluere excuſſos ad cæleſtem patriam remeantes ait, *quo ſpiritu armat in gloriam*, pulcrè innuens munus diuini ſpiritus erga beandos homines, nimirum qui illos armat, vt immenſum gloriæ pondus queant ſuſtentare. Adeò enim magnum eſt

B gloriæ pondus, quod in nobis momentanea patientia operatur, vt ſpiritus ſuſcepturos confirmet, eòſque induat armis, quibus confirmati, & fulti torrenti immergantur voluptatum. Hinc maximè commendat D. Chryſ. in 1. ad Cor. hom. Euchariſtici viatici neceſſitatem, & vtilitatem; *ſi hinc, ait, ſacrificio muniti migrabi-*

Chryſ.

C *mus, ſanctum aſcendimus veſtibulum tanquam aureis quibuſdam armis vndiq; contecti.* Sane arma requiruntur in ſtadio, vbi hoſtes laceſſunt, inimici inſidiantur, pericula metuuntur: at in regno pacis, in cæleſti Hieruſalem, vbi omnia pacata, & amica, vbi regnat pax alma, quorſum arma? Quorſum hæc ſolicitudo, vt armis vndique contecti, & confirmati ſacroſanctum cęlorum cubile ſcanda-

D mus, niſi ob gloriam immenſam, ob magnitudinem præmij, quam vt ſuſtineas neceſſum eſt armari, & roborari? Huc ſpectabat illud Sap. 4. *Videbunt finem ſapientis, & non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum.* Non intelligunt, quare munierit Deus ſapientem à vita diſcedentem, quia non

Sap. 4.

E norunt magnitudinem, & immenſitatem gloriæ, ad quam migrat, quam vt ſuſtineat, roboratur à Deo, & valde munitur. Vbi intelliges, quàm ineptè Lyra, & Cantecuzenus legãt non munierit; ſed minuerit, vt potè ignorantes quanto munimine & robore egeant beati; vt gloriæ ſuæ immenſitatem ſuſtineant.

Text.

Text. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitq. eis, ſurgite, nolite timere.

§. XXXVI.

Dei voce conſternati periſſemus homines, ni ab incarnato verbo fulciremur in vitam.

ECce loquente Deo proſternuntur Apoſtoli, ſed Ieſu auxilio
confirmati eriguntur. Quod animaduertit D. Ephr. inquiens, *Quo-*
Ephr. *modo vox Patris eos deiecit, ſic etiam*
vox filij in virtute ſua diuinitatis eos
fecit ſurgere. Quis hominum ad nudæ diuinitatis vocem ſtaret? Deut. 4.
Quid eſt omnis caro, vel quis audiuit
vocem Dei viuentis de medio ignis, &
viuet? Vtiq; ad ſonum diuini greſſus perterrefacti primi homines fugam ocyſſimi arripiunt, ait enim
Gen. 3. *Et cum audiſſent vocem Do-*
Gen. 3. *mini Dei deambulantis in paradiſo ad*
auram poſt meridiem abſcondit ſe Adam, &c. Quid tunc? Dei filius hominis naturam aſſumpſit, & factus homo proſtratos erigit, allicit & recreat fugitiuos. Vtrumque attigit D. Cyril. Hieroſol. catech. 12. acutè vt aſſolet, & in primis accipite Daniel.
Dan. 10. cap. 10. diuina apparitione perterritum, humi proſtratum viribus metu conſumptis, *tunc*, ait, *& audiui vocem ſermonum eius, & audiens iacebam conſternatus ſuper faciem meam. & vultus meus harebat terra. Et ecce manus tetigit me, & exerit me ſuper genua; & dixit ad me, noli metuere Daniel; cumq; loqueretur mihi huiuſcemodi verbis, deieci vultum meum ad terram, & tacui: & ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiens os meum loquutus ſum, &c.* In quibus ponderandum eſt, quam proſternatur, & penè enecetur Daniel Dei viſione, & loquutione, donec ſimilitudine filij hominis

A ſublcuatur. Sic Cyril. *Neque reſpon-* Cyril. Hieroſ.
dit, donec tetigit ipſum ſimilitudo manus hominis, & quando mutatus eſt in ſimilitudinem filij hominis ille, qui apparuerat; tunc dixit Daniel, &c. Multa fecerat Dominus, antea, vt Prophetam recrearet, & à terra leuaret, manu illum propria erexerat, metum ponere iuſſerat; ſed nihil cũ homine profecit, donec factus ho-
B mo humanas immiſit manus, vt hominem reuelaret. Sic quem proſternebat Dei ſonitus, filij hominis erigitur, & ſuſtentatur manu, & qui Deum ocyſſimè fugiebat impar tantæ maieſtatis, cuius timore ſoluebatur, filium hominis lætanter ſuſcipit, & ſuſtentat, ad cuius præſentiam omni metu leuatur. Nonne mare, &
C Iordanis quondam à Deo fugiebãt? ſit Pſaltes, *quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis conuerſus eſt retrorſum?* Nunc ecce tibi mare filij hominis veſtigijs exaratum, & Iordanem eiuſdem præſentia nobilitatum, & vtrumque metuo poſito, videns filium hominis exilaratur. Sic
Cyrill. vbi ſupra, *Quoniam ante car-* Cyrill.
nis aſſumptionem mare vidit illum, &
D *fugit. Iordanis conuerſus eſt retrorſum, aſſumpſit corpus Dominus, vt mare videns ſuſtineret, & Iordanis illum ſine timore ſuſciperet.* Proculdubio vniuerſi perijſſemus nudæ diuinitatis ſub indicijs, nec vocem Dei, nec ſonum greſſus eius poſſet ſuſtinere creatura; niſi homo factus humanas exhiberet manus, & humanis graderetur veſtigijs. Rectè Ba-
E ptiſta Ioan. 1. expauens cæleſtẽ ma- Ioan. 1.
ieſtatẽ dicebat, *cuius non ſum dignus corrigiam calceamentorũ ſoluere.* Non vir, non præcurſor Ioannes ſolutis humanis calceis ſuſtineret Dei veſtigia. Ita D. Gaud. tract. 5. in Exod.
Chriſtus nõ propter ſe calceatus eſt; ſed Gaud.
propter nos, quoniã terra ſuſtinere non poterat maieſtatis eius nuda veſtigia.

Igitur vt à deitatis voce proſtratos erigeret homines, induit hominis naturam filius Dei, humanaſq. nobis obtulit manus, quibus recreati vitalibus frueremur auris. Hinc Rupert. ponderans illud, *non videbit me homo, & viuet, aſcẽdam ad eum homo factus inter homines, vt in me reuiuiſcat homo, nam ſi aſcendero Deus manifeſtus, crucis vtilitas impedietur, & homo non viuet.* Non iam vocem Dei expaueſcimus, non ſonũ greſſus eius contremiſcimus, non nuda fugimus Dei veſtigia, quandoquidem Deus homo factus humanas porrigit manus plenas ſalute, plenas vita.

Rupert.

Text. Leuantes autem oculos ſuos neminem viderunt, niſi ſolũ Ieſum.

§. XXXVI.

Feliciſſimi illi, qui vnum Ieſum habent intuendum, quando cætera fugiunt creata.

NOn poſſum non inuidere Apoſtolis hãc Thaboris felicitatẽ, quòd ad terram proſtrati vnũ Ieſum liberatorem reſpiciunt. Neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum, vt quid videãt alium proſtrati? Et quis alius aderit proſtratis? Dauidi, & Regi & potentiſſimo omnia erepta ſunt, ſed ideò felix, quia deficientibus cũctis alijs vnum Ieſum habuit, quem reſpiceret. Sic ponderat D. Cyril. Hieroſ. catech. 2. *Porrò cum Abſalon aduerſus Dauid arma cœpi, quamuis multa illi via ad fugam ſuppeterent; per montes tamẽ oliuarum maluit fugere, firma inuocans mente liberatorem illum, qui iſthinc cœlos erat aſcenſurus.* Quæ maior Dauidis felicitas potuit excogitari; quando illũ relinquebant ſui, quando à filijs, à domo ipſa fugabatur, illum deſolationis ſuæ locum inuenit, vbi Ieſus ſaluator, & liberator cernebatur, in quem vnum poſſet tunc reſpicere. Necnon ille ſtrenuus luctator Iacob, vehementiſſimus Rachelis amator, vbi tantæ dilectę morte afficiendus erat, primũ naſcituri Ieſu locum permittitur tangere. Dicit enim Gen. 35. *Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.* Quando generoſus Athleta tanto amore orbatus vnum iam haberet videre Chriſtum. Huc refero D. Hieron. lib. 1. aduerſ. Iouin. vbi loquitur, *Illa quondam dilecta coniux, pro qua ſeruierat, iuxta Bethlehem, in qua erat virginitatis præco dominus naſciturus, a filio doloris cæditur.* Quippe ibi occidunt Iacobi amores, vbi vnicè amandus iam apparet Chriſtus, nec antea fugiunt humanæ delitiæ, quam ſe ſe offert conſpiciendus Chriſtus. Vt meritò in ſumma Lazari penuria dicat D. Fulg. epiſt. ad Gal. *Attende Lazarũ in vulneribus ſanũ, & quidem ſine domo, ſed non ſine Domino, ſine cibo, ſed non ſine Chriſto.* Felices illi, quibus in vniuerſali bonorum deceſſu; vnus offertur habendus, & inſpiciendus Chriſtus. Non adeò felix purpuratus alius apud Luc. 16. imò iſte derelictus à ſuis, omnibus mundi bonis ſpoliatus, cum nudus eſſet in tormentis, eleuatis oculis, Abrahamum, & Lazarum vidit, cui ait, *Pater Abrahã miſerere mei.* Ad hæc D. Chryſoſt. in Car. *Creator creaturæ miſeretur ſuæ: vnus venit medicus, qui ſanat morbos, alij ſanare non poſſunt, erras miſer.* Quid miſerius, quàm ab omnibus derelictus adhuc creaturarum valuas inſtanter percutere? Vnus eſt medicus Ieſus, vnus liberator, & ſaluator. O te infelicem, qui ab omni exutus creato bono adhuc reſpicis creaturas. Sic apud Iob c. 34. Mul-

Luc. 16.

Chryſ.

ctantur

ctantur quicumque immiſericordes A viri, de quibus lectio 70. ait, *vana eis euadent clamaſſe & orare virum; abuſi ſunt enim ex honoratis infirmis.* Ad hęc Aug. in annotationib. in Iob, *abuſi ſunt iniquè, cum excluderentur infirmi, malè vſi ſunt excluſione ſua, ex hoc illis vanè veniet, vt in neceſſitatibus ſuis clament, & rogent hominem, cum Deum rogare debuerant.* O miſera hominis conditio, a quo fu- B gientes creaturæ manent adhuc illi ob oculos, quas reſpiciat, labuntur ex manibus, & hærent pupillis, vt deludant rogantem. Feliciores illi, a quibus cum fugiunt res creatæ, vnus Ieſus apparet, vtpotè vnicus illorũ liberator, & Saluator, in quem vnum reſpicientes ſalui fiant. August.

§. XXXVII.

Chriſtus Dominus dimiſſis Prophetis damnat principes viros, qui ſe cum Apoſtolicos circumferunt homines ob inanem gloriam.

Confecto transfigurationis myſterio quàm breuiſſimè Moyſē, & Eliam continuò dimiſit Dominus, & manſit ſolus, nec ſic erubuit D ſolus, & incomitatus apparere diſcipulis, iam ex tunc condemnans morem illorum Principum, qui Apoſtolicos viros, quibus ſpiritualia ſua negotia committant, ſecum ad maiorē comitatus decorem vndequaque circumferunt. Hinc male audiuit apud Dominum Regis Saulis pœnitentia; is namque cum acriter a E Samuele argueretur, eo quod mandatis diuinis, non paruiſſet, ait, *Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua; ſed nunc porta quæſo peccatum meũ, & reuertere mecum, vt adorem Dominum.* Ecce tibi quàm malè pœniteat Saul compunctus videtur, cum ait, peccaui,

& ſimul peccata ſua fatetur grauia, veniamque petit. Vnde quæſo hæc, Saulis pœnitentia claudicat? An, quia tota illa confeſſio ideò agebatur, vt Prophetam ſecum adduceret, & circumferet regio in comitatu? Ita ſanè Ruper. dē Vict. Verbi Dei lib. 4. cap. 16. fatus. *Homo quippe ſecularis animi, totuſque deditus ambitioni etiam ad adorandum Dominum pompaticè ſolitus ingredi, hoc dolebat. ſi in tempore tali, in tãti triũphi feſtiuitate tantus Propheta ſe ſe ſubtraheret eius comitatui, & idcirco ſemel & iterum dicebat, peccaui.* Metuo, ne multorum Principum confeſſiones, & pœnitẽtiæ ideo ſint Deo abominabiles, quia ob ſecularem ſplendorem circumfertur Propheta in comitatu. Et magis vereor, ne aliqui dicant peccaui, & confiteantur C delicta, ne eorum comitatui pompatico Propheta ſubtrahatur. Rup.

CAPVT V.

Triumphalis Chriſti Domini ingreſſus in ciuitatem Hieroſolymitanam:

Inſtante morte Chriſtus Dominus Hieroſolymam ingreſſurus triumphalem, Deoque dignum ingreſſum ſibi parat. Etenim aſello vectus in ſe populares animos ſic mouet, vt turmatim egreſſi ex vrbe homines obuiam Ieſu procedant, regiam in eo Dauidis ſtirpem, & populorum ſalutem conclamantes. Reſonant nouis, & inauditis clamoribus, ſiue cantibus montes: ſcinduntur palmarum rami: operiuntur ſemitæ veſtimẽtis ſtratis, & Dauidis æmuli mille ante Chriſtũ nudantur,

vt feſtiuas choreas agant. Sic Hieroſolymis excipitur Christus Dominus, qui poſtmodum moribundus mittetur extra ciuitatem.

Ex Matth. cap. 21.

Tex. Cum approquinquaſſent Hieroſolymis, & veniſſent Bethphage ad montem Olïueti, tunc Ieſus miſit duos Diſcipulos, dicens eis. Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite, & adducite mihi.

§. I.

Miſeram, & duram ſeruitutem patitur homo à vitijs, & inferorum tyrannis, qui vnum curant, vt vinciant ſuos, & fortiter alligent.

QVid miſer homo à dæmonibus haberet, niſi laqueos? Quid poſt miſeram ſeruitutem exhibitam propè infinitis dominis maneret miſero peccatori, niſi vinculum, niſi reſtes, niſi laqueus? *Inuenietis*, ait, *aſinam alligatam*. Hoc vnum tenebrarum Principes, quibus peccator ſeruit, meditantur, vt ſua mancipia mille conſtringant laqueis. De Iuda proditore dicit Matth. c. 27. *Et abiens laqueo ſe ſuſpendit*. Quod expendens Drogo lib. 1. de Sacr. Paſſ. ait: *Iam dixerat quidem quod à Christo diſceſſerat, & auaritia laqueo ſe ſuſpẽderat; ſed quod fecerat in occulto, palàm omnibus innotuit.* Quaſi diceret, non nouus erat hic in Iuda laqueus, quo

Matt. 27

Drogo.

A apparuit ſtrangulatus; ab eo die, quo Chriſti iugum excuſſerat, ſeſeq. cupiditatum, & dæmonum dominio tradidit, fortiter illaqueatus eſt: dura vincula paſſus, tantum non videbantur; ſed illo moriẽte laqueus qui latebat, apparuit. Nullus equidem elegantior, quã D. Athanaſ. qui expendit id à D. Luca exaratum c. 19. Athan.

B nempè quod Diſcipuli Chriſti Domini mandatum exequentes, aſinã, & pullum ſoluere nituntur; ſed tũc, *Dixerunt domini eius ad Diſcipulos.* Ad hæc pulchrè Athanaſius põderat illud, dixerũt domini eius. *Qualis igitur eſt hic pullus, qui non vnum dominum habet; ſed plures? Nonne ſi mente præditus eſſet, ſufficeret ei ſi vnus dominus aſſideret? Nunc autem complures ſunt eius domini, & nullus eorum*

C *negotia obit, nemo eorum abſcedit; imò nullum illis aliud opus in manibus, omnes pariter non in aliud occupati ſunt, quàm vt aſellum in biuio alligent. Aſinus interea præſepe non habet, diuerſorium non habet non eo qui in forum deſcendat, id tantummodo agitur vt pullus vinciatur.* Hæc Athanaſius, & pulcrè, & verè meditatur de miſera hominis ſeruitute ſub poteſtate tene-

D bratum. His dum ſeruit aſinino ſtupore correptus peccator, nil à penè innumeris dominis habet; quàm laqueos, audis aſinam inueniendam ligatam, non paſtam, cum vinculis, non cum præſepe, crudelibus obſitam dominis, ſed qui nihil curent, nihil ſpectent aliud, quàm quod duris prematur laqueis peccator. De

E illo prodigo dicit Lucas capite 15. *Cupiebat implere ventrem de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.* Ad hæc argutè Chryſol. ſermone primo. *Quàm crudele miniſterium, quia neque conniuit porcis, qui viuit porcis!* Et adhuc crudelius quid ab iſtis dominis expectat D. Paulin. quum in Sanſone vicem cuiuſque pec- Luc. 15. Chryſ. Paulin.

peccatoris lamentatur epiſtol. quarta. *Stat in via peccatorum compeditus vinculis cupiditatum, & ipſe ſibi carcer eſt: obſeſſus tenebris erroris ſui in ſemetipſo priſtini ergaſtulum portat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta anima ſua fruge conficiens.* Parum eſt, quod crudeles domini paſcendi aſini immemores, illum inuoluant laqueis: ideò ligant, ideò illi vincula nectunt, vt ad priſtini ergaſtulum, vinctum & alligatum trahat, & eius ruina, & excidio paſcantur. Sed & in vinculis his eſt etiam aliquid expauendum maximè; adeò enim fortia, & indiſſolubilia ſunt, vt etiam dominorum excuſſo iugo, & erutus homo a miſera ſeruitute Diaboli adhuc laqueos in ſe iſtos experiatur. Ioan. 11. Id quod inſinuat Ioannes capit. 11. in reſurgente a ſepulcro Lazaro, qui etſi mortis excuſſerat iugum; tamen exijt *Ligatus pedes, & manus inſtitis.* Auguſt. Ad quæ Diu. Auguſt. libro 83. quæſtionum, quæſtione 65. ait. *Quod verò exiuit inſtitis obuolutus, hoc eſt, quod etiam à carnalibus recedentes, adhuc tamen in corpore conſtituti, alieni à carnalibus moleſtijs eſſe non poſſunt.* Hiccine ſunt laquei, quibus miſerè ſub poteſtate tenebrarum alligamur, quos vix excutere poſſumus etiam in libertatem filiorum Dei redacti.

§. II.

Calamitas, & afflictio peccatorum eos reddit Deo conſpicabiles.

QVum ſibi aſellum afferri iubet Dominus, notanter meminit ligaminum illius; *Inuenietis aſinam ligatam.* Ea enim ſunt, quæ maximè hominem Deo commendant, nimirum vincula, calamitates, afflictiones, miſera ſeruitus. Ecce vobis ſuperbiſſimum illum Regem

A Babylonis Nabuchodonoſor, quem ſuperbia ſua in bruti ſimilitudinem conuerrit adeò, vt pulſus Regno in agro cum feris verſaretur, vt meminit Daniel capite quarto. Dan 4. *Ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit.* Quid plura? hæc illum pœna dignum fecit, quia Domino ſuſpiceretur. Ita Diuus Pacianus Pacian. in Parænesi ad pœnitentiam. B *Rex ille Babylonius exomologeſim deſertus operatur, & ſeptenni ſqualore decoquitur. Hac tamen illum pœna Deo commendat, & in ſua quondam regna reſtituit: quem horrebant homines, Deus recipiebat ipſa illa mala tractationis calamitate felicem.* Quis iam contemnet calamitates? Quis afflictiones pauebit? quæ etiam in peccatoribus diuinos oculos trahunt, & replent C ſuauitate. Qui alioquin mille tenebroſus erroribus, & idololatria abominandus, vna calamitate, & afflictione eam acquirit decorem, quo Dei oculos oblectet, & capiat. Hinc lacrymabundus Hieremias aiebat: *Recordare paupertatis, & transgreſſionis meæ, abſinthij & fellis.* Quæ verba pulcrè examinat Diuus Paſ. Paſc. Thren. 3. haſius libro tertio in Threnos, litera D Zain. Vbi expendens illud, recordare tranſgreſſionis meæ, ſic addubitat. *Quærendum, cur tranſgreſſionis eius recordari petat, cùm non rectè tranſgreſſionem ſuam aliquis offert iudici, qua puniatur, imò rogat cum Dauid, auerte faciem tuam à peccatis meis?* Iuſtus nollet a Deo videri peccata ſua, & Hieruſalem peccatrix, E & abominabilius facta petit a Deo, quod recordetur ſuarum tranſgreſſionum. Cur non magis, quod obliuiſcatur? Cur vellet delicta ſua ob oculos Deo verſari? *Non dixit ſimpliciter, recordare tranſgreſſionis; ſed addidit abſinthij, & fellis, non quòd à Domino tranſgreſſionis ſuæ recordari vellet; ſed laborum, & certaminũ, quæ*

pro-

pro eis tolerat, id eſt, abſinthij, & fellis. Hæc Paſchaſius: quippè ſic decorant etiam nocentes afflictiones, ærumnæ, calamitates, ſic hæ miſeriæ oculos diuinos capiunt, vt afflictus quiſque peccator poſſit præſumere ſe Deo ob oculos verſari. Prodigum illum filium miſera calamitate iactatum, fame enectum pulſat memoria patris. Lucæ capite decimo quinto. *Quanti mercenarij ſunt in domo patris mei, qui abundant panibus, ego hic fame pereo.* Equidem afflicti filij, & calamitoſi memoriam ſubit cæleſtis Pater, vt illum ad ſe traheret. Sic Diuus Chryſologus ſermone ſecundo. *Fames reuocat, quem ſaturitas exularat: fames illi patrem dedit ſapere. Et ſi tãtum praſtitis vel inuita fames, probate quid voluntarium poſſet conferre ieiunium.* Proh Deus immortalis! Quis famis, quis vinculorum, quis ærumnarum bona valeat numerare? Iudicum capit. 16. dicitur de Sanſone: *Et ipſe neſciuit, quòd Dominus ab eo receſſerat.* Et quidem Deus omnino a Sanſone receſſerat? Sanè vbi video Sanſonem inermem, ad molam religatum, miſerè afflictum, non facilè adducor vt credam Deum ab illo omnino, & longè receſſiſſe. Ait Theodor. *Non eum omnino reliquit benignus & clemens Deus; ſed cum eum vidiſſet probris affectum, & contumelijs, & precantem exaudiuit.* Equidem maximè gaudet Dominus de conſortio afflictorum, eoſque ſibi in ſocietatem acquirit, qui ſciuerunt afflictiones, & fames tolerare. Nonne meminiſti Dominum in Thaboris gloria radiaſſe medium inter Moyſem, & Eliam? O bone, nonne tu es qui ſedes ſuper Cherubim? Qui Seraphinis cinctus verſaris? Cur dimiſſis cæleſtibus lateronibus, Moyſem, & Eliam adducis in gloriam oſtendendam? Iam reſpondet Hieronymus, libro ſecundo aduerſus Iouinianum, inquiens: *Obieiuniorum conſortia Moyſem, & Eliam transfiguratus in monte ſecum oſtendit in gloria.* Quaſi chariores illi eſſent afflictiones, quaſi ad gloriam magis conducerent oſtendam. Vide lib. 2. cap. 10. §. 1. & alibi.

Luc. 15. Chryſ. Iud. 16. Theod. Hier.

A B C D E (margin letters)

§. III.

Paruuli, & minimi ſummo ſtudio à Deo requiruntur, ex quorum cura fideliſſimi Dei miniſtri, quibus ſuum Deus Imperium committat, denotantur: vbi aliqua de Societate Ieſu.

NOn aſinam iubet ſolum Dominus afferri ſibi; ſed *& Pullum eius cum ea.* Curat equidem Deus maximè paruulos, quos requirere cupit. Sic D. Pacianus in Paræneſi notat. *Neminem noſtrum perire vult, etiam modici, etiã minimi requirũtur. Ecce in Euangelio drachã requiritur, & vicinis inuenta monſtratur.* Contemptibilis res eſt apud homines infantia; at Deo minimè contemptibilis; ſed valdè amabilis, vt potè qui paruulos ſummo & ſtudio requirat, & requiſitos commendet Diſcipulis. Sanè Luc. ca. 15. è duobus filijs adoleſcentior petijt a patre partem ſubſtantiæ, & pater etiam petente adoleſcentiore, *Diuiſit illis ſubſtantiam.* Vbi præclarè monet Ambroſ. *Vide, quòd diuinum patrimonium petentibus datur, nec putes culpam Patris, quòd adoleſcentiori dedit, nulla Dei Regno infirma ætas. Atque vtinam ille non receſſiſſet à patre, impedimentum neſciſſet ætatis.* Imò & recedentem requiri, & ſibi afferri iubet illum benignus pater, nil magis Deo cordi eſt, quàm quod paruuli recedentes

Luc. 15. Ambr.

per

per vniuerſos vicos requirantur, & deſpecti, & deſolati aut ſiti pereant, aut diſpereant fame. Hinc illos, qui Deo placere ambiunt, Hieremias docet, Threnorum capite ſecundo, inquiens: *Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame, & ſiti in capite omnium compitorum.* Eu quod verbi diuini fame pereunt vſque ad hæc tempora per omnium platearum capita, & quam pauci ſunt, qui miſereantur. Scatent triuia fameſcentibus. Vtinam ſint qui afferant remedium. Quæ verba & affert, & expandit Diuus Paſchaſius lib. 2. in Threnor. litera Coph, ſic inquiens.

Paſchaſ. Thren. 2.

Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur ſine dilectione proximi, leuanda ſunt manus, & cura impendenda pro paruulis, & ijs qui fame verbi periclitantur in capite omnium compitorum. Alioquin niſi in vijs, & in capite compitorum extitiſſent, non fame, vel ſiti laboraſſent. Reuocandi ſunt ergo de triuijs, & platearum exitibus ex capite omnium compitorum ad conuiuium, & prandium Domini, ne fame vſque ad finem periclitentur inedia. Enim verò vt ex vico afferri pullum ſibi Chriſtus Dominus iubet, ſic docet miniſtros ſuos qua cura, quo ſtudio ex vicis, & compitis requirendi paruuli quique, ne diſpereant fame. Quo maximè illuſtratur mos ille virorum è Societate Ieſu, quando pro paruulis, & cum paruulis in compitorum capite, in vicis & plateis verbi Dei cibo inſudant communicãdo. Atque a compitis, & vicis ſumma diligentia accipiunt paruulos, quibus vincula eripiunt, & ſatiant doctrinæ cæleſtis pabulo. Anaſtaſius Sinaita libro quarto Hexaemeron, fornacis Babylonicæ ignem aſſerit omnium manifeſtiſſimè filij Dei nobis repræſentaſſe imaginem. Quidni? Ignis

A diuinæ virtutis æmulus aſſeritur a D. Dionyſio in plus quàm quadraginta proprietatibus. At non ignis quilibet, ſed ignis, qui a Rege Babylonio accenſus eſt, vt contemptores ſuæ ſtatuæ conſumeret, ille ignis iuxta Sinaitam ſingulariſſimè filij Dei exprimebat imaginem. Quid plura? *Eſt ille ignis*, ait, *cognatus huius Solis, ſiquidem ille corporalis vim habet vrendi, & pueros cuſtodiendi, Solis qui in nobis eſt, nempè Chriſti præfigurabat imaginem.*

Sinait.

Ecce tıl ı iuſſu ſuperbi Regis tres pueros Hebræos pedibus manibuſque ligatis Daniel 3. conijciuntur in flammas, de quibus eleganter D. Chryſoſtomus ait.

Dan. 3.
Chryſ.

Pueri rego iactantur in flammas, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumuolans paſſus ſola conſumere vincula laborabat. Puellos in ſe ignis accipit, acceptos dum cuſtodit, de vinculis conſumendis laborat, quibus conſumptis expediti puerili Dei magnalia cantant. In quo ignis ille diuini Solis, qui Chriſtus eſt, præfigurabat imaginem; ſingulariter enim Chriſto Domino aſſimilantur ij, qui & puerorum curam ſuſcipiunt, & vinculis illorum rumpendis operam nauant. Hi ſunt viri è Societate Ieſu, quibus rudes pueri, & elingues commendantur, ijque ligatis pedibus & manibus; ſed Chriſtiferi, & veri Ieſuitæ Ignatij flammis igniti pueros accipiunt, quorum dum vitam informant, vincula abrumpere indefeſsè laborant. Et quos alligatos, & mutos recepere, breui tempore reddunt Domino & expeditos, & cantu cæleſtis doctrinæ ſonoros. Hoc ſtudio, & labore circa pueros Ieſuitæ adeò Deo placent, vt crediderim ideò illis conceſſum eſſe hunc maximum ſplendorem, quo lucent per vniuerſas

orbis

orbis nat'ones, & quo in maiori hæreticorum potentia ipſi pene ſoli Ieſuitæ orthodoxam ſidem integram, inuiolatamque propugnent, & cuſtodiant. Sæpiſſimè animo meditatus ſum, cur Deus Regnum ſuum ab Iſraelitis, & Iudæorum potentia ablatum Romano crediderit Imperio. Et dum recolo vltimos Iudæorum Reges, in quibus Dei Regnum ſtetit, & trâſlatum eſt ad Romanos, & primum Imperatorem, qui accepit Eccleſiæ tutelam, incidi in Herodem, & Conſtantinum: ille ſic ſæuus in pueros, vt nec proprio filio parceret, dum cum innumeris infantibus iugulet deificum puerum. Hic adeò in pueros benignus, vt mallet lepra conſumi, quàm vel vnius pueri fœdari nece, ſicque quos ad mortem alligatos vidit, ſolui præcepit, matribuſque cum muneribus reddi. Quid plura? Puerorum oſori, & interfectori eripuit Deus Eccleſiæ Regnum, & illud credidit Romanorum Imperatori, vtpotè in pueros benefico. Accinit Berengoſius Abbas libro tertio de Inuentione Crucis, capite quinto, ſic fatus. *Herodes ſempiterni Regis ortum molitus extinguere, in ceruices infantium gla'ium ſuum ſolebat cruentando diſtringere. Conſtantinus verò mitiorem ſe illi volens oſtendere, mucronem ſuum à ceruicibus infantium pia cœpit deuotione ſuſpendere. Herodes ſaluti ſuæ malè conſuluit, & malè prouidit, dum pro occiſione vnius pueri multos pueros occidit. Conſtantinus verò ſaluti ſuæ melius prouidere ſolebat, dum plurimorum ſaluti ſalutem vnius præferre nolebat.* Sic Ieſuitæ, dum nec labori, nec ſudori, nec ſaluti, nec vitæ parcunt, vt pueros confirment, & expeditos Chriſto Domino reddant, ideo ab eo eliguntur, quibus medios inter hæreticorum exercitus fidem ſuam

Bereng.

A credat, & illos cum Imperio Chriſtiano faciat florere. Alius dicet, hunc Ieſuitarum laborem præfiguratum in duobus his Diſcipulis, quibus Dominus iubet ſibi pullum afferri, quorum nomina non exprimuntur, vtique qui illos ſignificabant, qui non aliud nomen habebant, niſi nomen Ieſu, a quo mittendi erant. B Quibus ergo dicarem canticum illud quo ſe filius Dei exaltat, Pſalm. 8. nimirum. *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem tuam.* Vel vt alius transfert, *Ex ore infantium lactentium fundaſti fortitudinem.* Quaſi hoc habeat ſingulare Societas Ieſu, quod eius robur, & potentia ab infantium, & lactentium inſtructo ore præfulgeat. C Hic prçclarè addubitat D. Chryſoſt. dicens. *Quam ob cauſam alijs prætermiſſis miraculis mortuorum reſurrectione, dæmonum expulſione, nunc puerorum miraculi meminit? Quoniam illa quidem etiam ante facta ſunt, & aliquid inter ſe commune habuerunt. Suſcitatus eſt enim mortuus ſub Eliſeo, & dæmon per Dauid expulſus eſt. Chorus autem infantium, & lacten-* D *tium nunc primum loquutus eſt.* Et quidem miracula alia & clariſſima, communia ſunt omnibus ſacris ordinibus, at quod lactentium chorus ſalubriter loquatur, id ſingulare eſt, & nouum ſcholis debitum Societatis in id incumbentis ex proprio inſtituto, ideoque tota eius fortitudo omiſſis alijs in eo fundatur & ſtabi- E litur.

Chryſ.

Text. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

Qui

Digitized by Google

§. IV.

Qui Dominum præ ſe ferunt, facili negotio ad ſe omnes creaturas trahant.

O Si nos ſoli, & increato Domino penitus traderemus! ſi huius præpotentis Domini nutui obſecundaremus! Sanè ſub tanti Domini ſigno cunctas res creatas ad nos aduolare feciſſemus. Vidiſti aliquando ſapientes veneficos, qui vel verbulo facto ſegetes per aera trahunt, flumina ab alueis eliminant, lapides, domoſque ad ſe feſtinare faciunt? Sic illa apud Virgilium ecloga 8. immenſum gloriatur. Virgil.

Carmine vel cælo poſſum deducere Lunam.
His ego ſæpè lupum ſieri, & ſe condere ſyluis.
Mærim, ſæpè animas imis exire ſepulcris,
Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Monſtroſa hæc, & mēdacia, ſed quæ diuini carminis præoperatricem virtutem manifeſtant. Hoc eſt illud, dicite, *Quia Dominus his opus habet.* Sub tanti enim Domini ſigno confeſtim omnia parent. Felix ille, & beatiſſimus incantator, qui iuxta Chriſtum in ligno pendebat, hoc vnum ore reſonat verbum dicam? An carmen? nimirū; *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Et ecce tibi confeſtim adueniens illi totus paradiſus apparuit, *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quid plura? Accipite D. Athanaſ. orat. in Paraſceue ſic exclamantem. *O latro, mirum incantamentum, tibi ad theſaurum hunc mirum conciliandum excogitaſti.* Dum euocas Dominum, dum ſub Domini ſigno efflagiras, ea conficis carmina, quæ animam a peccati barathro extrahāt, quæ te de lupo Athan.

A agnum faciant, quæ tibi æternas gloriæ ſegetes, ſpiranteſque vitam paradiſos confeſtim, nulla interpoſita mora, trahant. Non aliter dux ille Iſraelitarum feliciſſimus, & ſanctiſſimus Ieſus Naue auſus eſt æternas Solis, & Lunæ leges obliterare, & concitatiſſimos cælorum axes figere. Sed vide quo carmine id faciat Ioſue 10. *Tunc loquutus eſt Ioſue Do-* Ioſue 10.
B *mino in conſpectu filiorum Iſrael, dixitq; coram eis. Sol contra Gabaon mouearis, & Luna contra vallem Ailon; ſteteruntque Sol & Luna.* Itaque dum Domino loquitur, dum ſub Domini ſigno agit, potens eſt Solem, Lunamque deducere cælo, aſtris imperare, cui omnia ſtatim ſine mo-
C ra famulantur. Sic Caietanus ait. Caietan.
Iunge prudens lector duo hic ſcripta, videlicet, quod tunc loquutus eſt Ioſue Domino, & quod in modum imperantis dixerit ſermonem ſuum ad Solem & Lunam. Ideo Petrus, qui vane tota nocte piſcibus capiendis inſudauerat, Luc. 5. viſo Domino ait, *In* Luc. 5.
verbo tuo laxabo retia. Quid tunc D. Ambr. *O non vacua præſumptio! ô* Ambroſ.
D *humilitas fructuoſa! Qui nihil ante cœperant magnam in verbo Domini concludunt piſcium multitudinem.* Vtinā hoc nobis carmen alta mente maneret infixum: vtinam hoc incantamentum noſtra ſemper lingua reſonaret, & nihil præter Dominum loqueremur, & gregatim omnia ad Math. 8.
nos videremus feſtinare. Pulcrè Romanus Centurio Matth. 8. ſic ad Chriſtum fatur. *Domine, non ſum dignus; ſed tantum dic verbo, & ſanabi-* Chryſ.
E *tur puer meus.* Ad hæc Chryſol. ſer. 5. *Et ſine verbo quid dicitur? ſed iſte poſtulat verbum non de loquendi vſu, ſed de virtute faciendi: verbum, de quo dictum eſt, miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. Quia iſte credidit in verbo omnes manere virtutes.* Felix ille, cui hoc Domini committitur ver-

Digitized by Google

verbum, ſub quo facillime cuncta A ſuo ſubiugauit imperio, ad ſeque trahet creaturas vniuerſas.

§. V.

Chriſtus Dominus in egenis egens, in laborantibus laborans amat quàm citiſſimè ſubueniri.

NOn ſolum miſericordia in ege- B nos Deo maximè probatur ex virtutis ipſius pulcritudine, ſed ex celeritate. Etenim ideò dicitur ipſe cum egenis egere, & cum laborantibus laborare, vt quam primum optet ſubleuari, quandoquidem ait, dicite, quia *Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Quis indigenti Domino opem ferre non feſtinauit? Quis laboranti Domino auxi- C lium quàm primum negauit? Planè, Cæſar. vt ait D. Cæſar. Arel. hom. 15. *Hoc ipſum quod Chriſtus in pauperibus eſurit, nobis proficit.* Proficit, inquàm, quia celerrimos auxiliatores & excitauit, & munerauit. Ecce tibi ſepulto Domino deuotiſſimas mulieres diuinum cadauer vngere feſti- Mat. 26. nãt, de quibus Mat. 26. *Maria Mag- D dalena, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde mane vna Sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam Sole.* Quis diligentior? quis feſtinior? Verum feſtinatum ſanctarum mulierum obſequium præueniens Dominus reſurrectionẽ ſuam maturarat, ne adeò feſtinum obſequium exhiberetur corpori non egẽ- E ti; ſed egenis & adhuc laborantibus membris reſeruaret. Audite dulciſ- Bernard. ſimum Bernard. ſerm. 12. in Cant. *Dominus Ieſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, vt ſeruaret viuo. Viuit enim Eccleſia quæ manducat panem viuum, qui de cælo deſcendit. Ipſi ergo* A *pretioſa vnguenta retinuit, quàm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, non recuſans obſequium, ſed reſeruans proficuum.* Expendo illud, deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, inſtruxit, inquam, dum tam feſtinum obſequium vetat exhiberi alij, quam egenti, & laboranti membro Chriſti. Adeo B cum in egenis eget, & in laborantibus laborat, amat confeſtim, & ſine mora Dominus ſubueniri, vt ſibi obſequium non exhiberi diſſimulet, dum egentibus, & laborantibus ſine mora ſubuenitur. Id quod maximè elucet in Ioſue cap. 10. Hic Ioſ. 10. namque inclytus dux nunquam inconſulto Domino, arma capere conſueuerat, verùm cum laboran- C tibus Gabaonitis ſubueniendũ fuit, non moram facit, vt Dominum conſulat, ſed confeſtim caſtra mouit. Sic ait textus. *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede citò, & libera nos.* Quid tunc? Conſuluit Ioſue Dominum de mo- D re? Expectauitne diuinũ reſpõſum? obtulit oblationes, & holocauſta? Imò ſtatim ſine mora, inconſulto Domino, *Aſcendit Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cuneo?* Quod adeò accidit gratum Deo, vt proficiſcenti Ioſue vltrò, & non vocatus Deus appareret, certioremque illum fecerit de victoria: dixitque Dominus ad Ioſue. *Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos.* Ad E hæc Auguſt. quæſtione 14. *Vbi ne-* Auguſt. *que conſultus eſt Dominus, virum eundum ad eos eſſet, ſed vltrò ſuis rectè ſubuenire volẽtibus futuram victoriã pronuntiauit.* Sic erga ſe diſſimulat Dominus obſequium, vt inſtruat & muneret eos, qui egentibus, & laborantibus citra moram ſubueniunt.

Hinc

Hinc ille prudens Abraham ſeruus placituram Domino ſuo æſtimauit puellam. Geneſ.24. *Puella, cui ego dixero inclina hydriam tuam, vt bibam, & illa reſponderit bibe, quin & camelis tuis potum dabo, ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac.* Ad quæ eleganter notat Thomas Angles, vt hominem liberet a nota leuiſſimi animi, quod nimirum, *Diſcreta illa fuit oratio, ſiquidem conditionem poſuit rationabiliter indicatiuam ſtrenuæ indolis puellæ, vtpotè actum promptæ, piæ, & largæ liberalitatis.* Et vix eſt iudicium manifeſtius animæ a Deo præparatæ in ſponſam filij, quam promptum, & feſtinum obſequium, quo egenos & laborantes quis nititur ſubleuare. Hoc maximè Deus amat, in hoc adeo ſibi complacet, vt maluerit in egenis egere, & laborare ſperans confeſtim & ſine mora ſubueniri, & adiuuari.

Gen.24.

Tho. Aug.

§. VI.

Chriſtus Dominus egenus fit, quia maximè ſibi complacet feſtinis, & certiſſimis ſuorum obſequijs.

NOn dubitat Chriſtus Dominus ſe indignum, & egenum appellare, & oſtendere, vbi citato curſu, & feſtino obſequio ſperat ab homine ſubueniri. *Dicite*, ait, *quia Dominus his opus habet.* Cur te indigentem iubes prædicari, ò Chriſte, cum ſis Dominus omnium? Decetne Dominum egenorum de more, diuitum fores pulſare? hominum bona emendicare? Sed vide quo præmio Deus emendicet, *Confeſtim dimittet eas*, vbi citiſſimos videt auxiliatores, vbi homines nouit abſque mora egenos & A indigentes ſubleuare, ipſe Dominus gaudet egere, & laborare, & oſtiatim emendicare. Ecce tibi Dominum Cantic.5. ad Amaſiæ oſtium pulſantem, & clamantem: *Aperi mihi ſoror mea, columba mea, formoſa mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Proh Deus immortalis! hominum fores pulſat Dominus pauper, & in- B dignus factus, eam præmittens cauſam, quia cincinnos guttis noctium, & rore plenos habet. Qualis eſt hæc cauſa diuinæ egeſtatis, & aſſumptæ indigentiæ? Equidem cincinni capitis Chriſti pauperes ſunt, ros eſt feſtina, & matutina pauperum recreatio. Sicut enim aurora præteritos æſtus properarante Solem placidis guttis irrorare, & recreare: ſic C multi fideles matutini, & citiſſimi miſeratores præproperis auxilijs feſtinant ſubleuare. Pulcrè, & verè id docens Diuus Paulinus epiſtol.4. pergit gaudentem Dominum ad ſponſæ fores celebrare ſic fatus. *Guttis noctis noſtra crines ſuos gaudet eſſe perfuſos, quia ipſius refrigerium, & refectio eſt illa fidelium operatio, qua vel fratres iuuantur, vel inopes refouen-* D *tur.* Hæc ſunt Chriſti Domini gaudia, hæ ſunt illius lætitiæ ſingulares, quod inopes præproperis foueantur auxilijs, quod roſcidis aurore guttis quam primum egenorum ſites expleantur. Tota ergo aſſumptæ a Deo indigentiæ cauſa eſt, quia gaudet, & lætatur in egenis a fidelibus citiſſime ſubleuatis: tota ratio, ob quam Deus factus indiguus E fores pulſat amaſiæ, hominum terit ianuas, quia, inquit, caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, nimirum, quia ſummè recreatur illa operatione fidelium, qua inopes pernici propero refouentur auxilio. Hinc licet æſtimare diuerſum illum fauorem exhibitum

Cant.5.

Paulin.

Digitized by Google

hibitum duobus hoſpitaliſſimis viris Abrahamo, & Loth Geneſ. 18. & 19. Etenim Abrahami hoſpitium lætantes ingrediuntur, & ſine cunctatione tres peregrini, in quibus filius Dei ſub peregrini habitu apparuiſſe dicitur ſiue verè, ſiue repræſentatiuè, vt fert communior Patrum ſententia. Verum Lothi hoſpitium duo ſolum Angeli, & hi cunctabundi, & renitentes aliquanto petunt. Ad hæc Auguſt. ſerm. 79. de tempore. *Attendite fratres, qualiter Deus apparuit Abrahamo, & qualiter apparuit Loth: ad Abraham tres veniunt, & ſtant ſuper eum; ad Loth duo veniunt, & ſedente in platea.* Cur ad Abraham vnus è tribus filijs Dei accedit, eiuſque hoſpitij indignus lætatur? Ad Loth decedente Deo ſoli duo Angeli migrant? Abraham, inquit Auguſtinus, occurrit obuiam eis, totus feſtinus adfuit, ait enim text. cap. 18. *Quos cum vidiſſet cucurrit in occurſum eorum.* De Loth autem cap. 19. ait. *Iuit obuiam eis.* Quod Auguſtino breuius ponderat D. Ambr. lib. 1. cap. 6. fatus. *Perfectior cucurrit obuiam; iſte exſurrexit, iuit, & adorauit in faciem.* Non ergo Dominus peregrinus, & hoſpitij indignus apud Loth; ſed apud Abrahamum, à quo præpropero curſu, perniciſſimo volatili gradu, feſtiniſſimo obſequio ſubleuatur. Ibi lætus indiget Dominus, ibi ſolum gaudet indigentiam præferre, vbi nouit celerrimum & volatile iuuamen, vbi celerem, & citum hoſpitatorem habet Deus, ipſe gaudet hoſpitium emendicare, & indigere, vbi hilarem, & præproperum datorem habet.

Gen. 18. & 19.

Aug.

Ambr.

§. VII.

Valde Dominus iraſcitur in eos, qui tardant ſubuenire indigentibus & laborantibus.

INdigenti Domino periculoſe ſubuenire tardas Matth. 21. eſurijt Chriſtus, cucurrit ad ficum; illa verò vt per tempus licebat folia obtulit exhibitura ſuo tempore fructus. Væ arbori, non enim Dominus indignus nouit expectare tardantes qua propter iratus maledicta congeſſit in arborem. Quid peccauit ficus, ſi quouis tempore ficos non habeat? Quæ arbor tale poſſet? Pulcrè D. Paulinus epiſt. 33. *Nunquid de arboribus cura eſt Deo? Propter nos vtique ſcriptum eſt, in quibus eſcam ſuam ſemper vult Deus inuenire,* Sanè non ficus peccauit; ſed homines à Deo maledicuntur, qui non præ manibus habent quod ſtatim offerant Domino laboranti. Metuo, ne corruant, qui nihil dant egenis, niſi certis, & ſtatis temporibus, niſi determinatis diebus aut hebdomadis tranſactis. Niſi fortè hoc fiat ex alia iuſta cauſa, & vtiliori communi bono, vt quando annuæ elargitiones fundantur. Iam hinc malè audit apud Deum primus hominum filius Cain, qui terræ fructus poſt plurimos expectauit offerre dies. Ait enim Geneſ. 4. *Et factum eſt poſt multos dies obtulit Cain.* Vbi D. Ambroſ. *Duplex culpa, vna quod poſt dies obtulit.* Neſcio an hoſtia Deo grata ſit, quæ poſt multos dies offertur, & hoc etiam ſi Deus illa non egeat. Verum quando Deus eget, quando laborat, non dubito quin differentem leuamen reſpuat, abominetur. Tota illa virginum parabola Matth. 25. de eleemoſyna eſt, vt inquit Theophylactus, & alij, vbi quinque

Matth. 21.

Paulin.

Geneſ. 4. Ambr.

quæ fatuæ virgines eleemoſynæ im-
memores miſericordiæ oleum non
ſecum ſumpſere. O fatuitas Deum
expectare, & ſecum non afferre ma-
teriam miſerendi, ſi interim Deus
accedit in egenis quid tibi futurum
ſperas? Ille quaſi famis, & indigen-
tiæ impatiens nõ ſtatim ſubuenienti
iratus illum maledictis proſequitur.
Ibo, ais, emam & dabo: ſic virgines
illæ prudentes monebant, ite potius
D. Hila. ad vendentes. Hoc eſt, inquit D. Hi
Chryſo. larius, D. Chryſoſt. & Hieronym.
Hieron. ite ad pauperes, ite ad indigentes:
*Dum autem irent emere, venit ſpon-
ſus & clauſa eſt ianua*, & illæ exclu-
ſæ manſerunt. O vtinam ſecum mi-
ſericordiæ oleum habuiſſent; ſed
quia ſecum non habent, etiam dum
eunt ad afferendum, tantiſper tar-
dant miſericordiam, & maledictis
ſubiacent Domini abominantis tar-
dum leuamen indigentiæ. Vnde
Cyrill. meritò S. Cyrill. Hieroſ. catecheſ. 15.
expendens illam Domini aduerſus
immiſericordes querimoniam. E-
ſuriui, & non dediſtis mihi mandu-
care, ait. *Iam igitur hac operari in-
cipe, ne ſicut ſtultæ virgines emptu-
rus oleum excludaris*. Quaſi quæuis
mora in eleemoſynis largiendis eſſet
nociua. Nouerat hoc oculatiſſimus
Abraham, & maledictum à Domi-
no diſtrictum in eos, qui non ſtatim
ſuos diſcipulos recipiebant, præſen-
Mat. 10. tiens illud nimirum Matth. 10. *Qui-
cumque non receperit vos exeuntes fo-
ras de domo, excutite puluerem de pe-
dibus veſtris. Amen dico vobis, to-
lerabilius erit terra Sodomorum in
die iudicij*. Hoc, inquam, pulueru-
lentum maledictum Abraham præ-
ſentiens peregrinanti Domino oc-
currit celer, & totus feſtinus vrget
parari prandium, ſtimulat vxorem,
& ſeruos, & in tanta feſtinatione
adhuc de mora ſuſpectus cadens ad
pedes Domini ſui ipſis manibus, &

A lauat, & tergit. Sed cur pedes ipſe
lauat? Sanè ſicut oculi ancillæ in
manibus dominæ ſuæ, vt percuſſu-
ram manum teneant, & ictum ef-
fugiant; ſic Abrahamum, etſi feſti-
nantiſſimus adhuc de mora timidus
pedes Domini tenet, vnde præſenſit
in inhoſpitales viros maledictum
eiaculandum puluerulentum. Sic
eleganter Diuus Auguſt. ſer. 69. de Auguſt.
B tempore. *Leuate peregrinantium pe-
des, ne forte in illis remaneat puluis,
quem ad iudicium veſtrum poſſint de
pedibus ſuis excutere. Sic enim in
Euangelio dixit, qui non exceperint
vos exeuntes excutite puluerem de pe-
dibus veſtris. Amen dico vobis tole-
rabilius erit terra Sodomorum in die
iudicij. Hoc ergo prouidebat Abra-
ham, & ideo volebat præuenire & la-*
C *uare pedes, ne quid fortè pulueris reſi-
deret, &c.* Adeò ſanctiſſimus vir Do-
mini ſeueritatem nouerat in caſti-
gandis illis, qui tardè, & moroſè e-
gentibus ſubueniunt, vt in ſumma
feſtinatione adhuc ſibi ab hoſpite
metuens, quaſi ſupplicij inſtrumen-
ta teneret, lauabat à puluere pedes.
Hinc totam calamitatem Regis Æ-
gypti D. Ambroſ. æſtimat lib. 1. de
D Abel, & Cain cap. 9. Etenim vniuer-
ſi Ægyptij ſummis in dies plagis af-
flicti, & pleni miſerijs anixè à tan-
tis malis liberari contendebant. Ad-
eſt mitiſſimus Moyſes Regi, & ait
Exod. 8. *Conſtitue mihi diem, quan-* Exod. 8.
*do pro te orem, & pro famulis tuis,
& pro populo tuo.* Cui Rex barbarus,
craſtina die, pulcrè D. Ambr. *Ocioſus* Ambr.
& negligens mora pœnam, Aegypti
E *ſoluturus excidio*. Sic Deus iraſcitur
in eo, qui leuamen afflictis, &
egenis tardant, ſic ſeram
miſericordiam faſti-
dit, ſic moro-
ſum dato-
rem
indignatur.

§. VIII.

Iuſtiſſimè petit ſibi munera à ſubditis Princeps, quando linguæ addit ora vulnerum, & laborum pro illis.

Zen. MEmini D. Zenonis acumen, qui ſermonem integrum conficiens de illa virtute, quæ eſt propria Principum, nempè iuſtitia, ſic fatur. *Eſt autem iuſtitia in publicum tota prominens atq; diffuſa, ſic tamen, vt ſentiri ſe magis, quã videri cupiat.* Quod ego etiam in exigendis muneribus veriſſimum puto, etenim iuſtiſſima erit exactio illa cuius iuſtitia non tam audiatur, quàm ſentiatur, non tam percipiatur ex longa peroratione Rhetorum, quam ex puluere, ex laboribus, ex anguſtijs ſubeundis à Principe pro ſubditis. Pulcrè notat Rupert. quando iubeatur Dominus omnium Chriſtus poſtulare, (Pſalm. 2.) nempè Pſalm. 2. vbi dicitur, *Poſtula me; & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Sed vide quali tunc in diſcrimine conſtitutus ſit Dominus, qui totus in ſe mundum inſurgentem conſpicatus inquit. *Quare fremuerunt gentes: & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ: & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* Quaſi diceret, cuncta in me rebellarunt furiæ: milite multo cingor, in arenam deſcendi pugnaturus, totus canus puluere, quo medio audio patrem dicentem mihi. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam,* tunc medio in puluere iã iam debellaturus hoſtem eò deductate, vt mori, & vincere deceat, tũc poſtulare iubeor. Quid plura? *Audite verbo,* inquit Rupert. *poſtula à me, modum poſtulationis debemus noſſe. Quomodo niſi moriendo poſtulauit?*

A *Humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit. Eſt igitur ſenſus. Idcircò quando fremuerunt gentes, quando aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, idcircò tacui, & ſemper ſilui. quia Dominus pater dixit ad me, poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Expendo, idcirco tacui, quia Pater di- B xit, poſtula; imò tunc debebat clauſa ora aperire, imò tunc magis loquendum erat illi, ſiquidem poſtulandi, & expoſtulandi copiam acciperet. Sed qui dominum vniuerſi accipiebat, qui mundialium omniũ regnum tenebat, non ore linguæ, ſed ore vulnerum pro ſubditis poſtulat. *Quomodo niſi moriendo poſtu-* C *lauit? humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit.* Hæc eſt digna tanto Principe poſtulatio, quæ ore vulnerum fit, quæ petitur non tam linguæ clamoribus, quàm laborum, quàm pulueris, quàm indigentiæ pro ſubditis acceptæ. Itaque Dominus omnium; & Rex Chriſtus tunc poſtulat ſibi aſinam dari, quando neceſſitas fundendi ſanguinem pro mundo vrget: quando feſtinat ad arenam dæ- D monum tyrannidem debellaturus, quando properat ſe in mortem dare, tum laborum, pulueris, indigentiæ ore poſtulat, & exigit munus à ſubditis. O exactio digna diuino Principe! O exatio, qua minimè ſubditi grauantur, imò potius quam feſtinantiſſimè, & cum magno ſui diſcrimine perſoluere procurabunt. Quæ durior res à Rege experi poſſet, E quàm aqua illa à Dauid expetita 2. Reg. 23. Infinitus penè hoſtium exercitus tenebat Bethlehem campos, quorum vires experturus erat quicumque ad ciſternarum oppidi accederet aquas, Nihilominus Dauid media in acie ſitubundus, medio (2. Re. 23.)

è pulue-

Digitized by Google

A è puluere belli ad ſuos clamat. *Quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem?* Quis ſubditus audire poſſet tam durum ſui Regis mandatum? Vbi ſecuras aquas haberet è propria domo, exigit ex medijs hoſtibus ſibi aquas portari? & quia Regis pugnantis, & puluerulenti exactio fuit, adeo grata extitit ſubditis, vt non dubitarent ſe in periculum dare, & afferre aquam. B Sic expendit Sophronius homilia de Chriſti Natiuitate. (Sophr.) *Tres fortiſſimi pugnatores Regis deſiderio comperto, ipſumque non ſine æquiſſima cauſa dicere audientes, quis daret mihi potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem, rati aqua, quæ ſenſu percipitur, deſiderio illum teneri, in manifeſtum vitæ periculum proruerunt, eximiam, &* C *admiratione dignam in Principem beneuolentiam, inuictumque erga ſalutarem eius ſermonem, ſtudium, & ardorem demonſtrare inſtituentes.* Petant ergo Reges non tã ore, quàm ſudore, quàm labore pro ſubditis exhibitio, ſi velint etiam duriſſimas quaſq; exactiones à ſubditis adamari. Nihil graue eſt ſubdito pro Domino, quem ſui cauſa videt laborantem, D & vel ſanguine ſuo regiam ſitim ſui occaſione tuendi acceptam gaudens leuabit.

Text. Hoc autem factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: E Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.

§. IX.

Solus Chriſtus verus Rex, qui nihil ſibi, ſed omnia recepit ſuis.

HOc maximè regiũ eſt, vt Rex non ſibi, ſed ſuis viuat, non ſua, ſed ſubditorum negotia petagat. Hinc D. Baſilius põderans illud (Baſilius.) Eccleſiaſtes *Salamonis Regis,* ait, *hoc differt Tyrannus à Rege, quod ille ſua commoda, quomodocumque, & vndecumque reſpicit: huic ſubditis conſulere tantum quærit.* Sed quis ita regius inuenitur, qui non ſua quærat? Quis adeò ſubditorum ſaluti inſudat, vt nihil expectet? Sanè Tertullianus, (Tertul.) forenſibus negotijs demiſſis, vni ſibi vacans, hoc vſurpabat vulgò dictitatũ lib. de pallio. *Erat olim iſta ſententia: Nemo alijs naſcitur moriturus ſibi.* Quaſi hoc ſit omnibus inſitum morituris, quod ſibi naſcantur, quod ſibi viuant. Vnde cæteris animalibus imperatura natura hominis cùm à Deo conditur, ſimulque inauguratur, vt acutã notat D. Greg. Niſſen. (Gregor. Niſſen.) libr. de creat. hom. capit. 4. *Pro purpureo velamine veſtita virtute eſt, quæ omnibus regalibus ornamentis pretioſior approbatur: pro ſceptro verò beatitudine, & immortalitate ſuſtollitur.* Etenim regium ſceptrum, quod totum ad alios eſt, non rectè fundatur in morituris manibus, adeò, vt cùm homo perdidit immortalitatem, extemplo etiã perdiderit regnũ animaliũ, quippè nemo alij naſcitur moriturus ſibi. Vnus ergo Chriſtus Dñs verus, & ſolus omnium Rex, qui nec ſibi naſcitur, nec ſibi moritur: ſed etiam moribundus venit ſuis. Ideo notanter dictum crediderim in præſenti, ecce Rex tuus venit tibi, quando Hieroſolymis occidendus accedit, quando inimicorum ſeſe offert inſidijs, quando ſe nefarijs tradit iudicijs non ſibi mortem timet; ſed nobis mortem proficuam aſſumit.

Digitized by Google

Hinc deſipientes Phariſæos, qui dicunt. *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*. Matth. 24. eleganter pungit Bernard. ſerm. 1. de Paſſ. *Imò verò*, ait, *quia Rex Iſrael eſt, titulum Regni non deſerat, virgam Imperij non deponat*. Quidni? Adeo regium eſt mori? Cur mors regni titulus dicetur. Quando ad regium culmen mors ibit? Serui moriuntur, mancipia intereunt, & mors erit regni titulus? Equidem ſerui moriuntur ſibi, vt qui ſibi etiam viuunt; verùm Chriſtus Rex omnium, & Saluator nihil accipit ſibi, etiam nobis moritur. Quocirca noluit deſcendere de cruce. Pulcrè Ambroſ. lib. 10. in Lucam. *Noluit deſcendere, ne deſcenderet ſibi; ſed moreretur mihi.* O vnicus Rex Iſrael, & verus Rex vniuerſæ creaturæ, qui nihil ſibi accipit, nihil ſibi præſumit, & mori, & viuere donat ſuis. Ad hæc ſcitè D. Athanaſius de Paſſ. & Cruc. ait. *Omnia Diabolus mouebat, & quidem præter animi ſententiam promittebat, modò efficere poſſet, ne Chriſtus Dominus moreretur, & ad inferos deſcenderet. Denuò igitur Iudæis author fuit, vt dicerent, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei. Dominus autem re verâ Seruator, qui non ſua, ſed noſtra quæreret, non in ſe ſaluando, ſed in creatura redimenda Saluatorem ſe eſſe innoteſcere volebat. Non item ſol ſuum iubar in ſe contrahens pro lumine agnoſceretur, niſi etiam orbi terrarum ſuos radios exporrigat, & tenebras illuminet*. Hinc æſtimandum eſt decus regium, quòd Rex non ſua quærat; ſed ſubditorum, quod nihil ſibi accipiat, ſed omnia, & vitam, & mortem donet ſuis. Hinc Chriſtus Rex, & Dominus omnium verus, & vnicus cenſeri voluit, ſeſe totum tradens ſubditis, nihil enim magis regium eſt, & imperatorium. Id quod in Dauidis Regis vnctione notat D. Gre-

Matt. 24. Bern. Ambr. Athan. 1 Reg. 16.

A gorius in 1. Reg. cap. 16. vbi dicitur, quod Samuel. *Vnxit eum in medio fratrum ſuorum*. Ad hæc Gregorius. *In medio vngitur, vt ſe priuato amore non diligat; ſed ex omni, quod præeminet, lucra aliorum quærat. Vnde & Saul ſolus in extrema parte ciuitatis vnctus fuiſſe perhibetur. Quid eſt ergo, quod ſolus à ſolo inungitur; niſi quia de culminis poteſtate per amorem* B *priuatum debebat intumeſcere*. Hæc ille, boni, & mali Regis inſinuans diſcrimen.

Greg.

§. X.

Regia ſublimitas, & firmitudo in eo conſiſtit, quod Rex ſubditorum periculis accurrat.

SOlemniſſimum Regibus, imò & notiſſimũ cognomẽ, quod baſes C Reipublicæ dicantur, eæq. firmiſſimæ, quibus tota nitatur moles politici ædificij. Quid baſibus magis detrimẽtoſum, quàm mobilitas? Quid Regibus periculoſius, quàm huc illùcque diſcurrere? Et ecce ait, *Rex tuus venit tibi.* Nonne magis regium eſſet, ſi non ipſe veniret? ſi domi immotus quieſceret? Vbi firmitudo, & regia ſtabilitas in Rege huc illucq. D diſcurrente? Equidem nil magis in Regibus, & Principibus firmum, & ſtabile, quam periculis ſubditorum occurrere. Huc ſpectat Theologus Nazianzenus epiſtola 92. faius. *Et firmares eſt multis benefacere, etiamſi non ſis loco firmiter affixus. Niſi etiam Solem accuſet, quod radium ſpargens circumcurrit, & omnia viuificat* E *qua accendit, Aut ſtellas non errantes laudet, planetas verò vituperet, quorum etiam error concinnus eſt.* Etenim regalis firmitas, & ſtabilitas nõ in eo ſita eſt, quod Rex vno fixus loco grauedinem potiùs marmoreã præferat, quàm imperatoriam maieſtatem oſtendat, ſed potiùs, quòd Solis inſtar ocyſſimo volatu omnia bene-

Naz.

A benefaciendo luſtret. Ecce tibi regnantis Dei effigiem Ezechieli repræſentatam, vt multi docent Doctores, teſte Origene, & D. Hieronymo, Orig. Hieron. in ea erant in primis quatuor perniciſſima, & alata animalia, quæ perpeti volatu quocumque diſcurrunt, omniaq. mundialia inſtar fulguris luſtrant. Denique quatuor volubiles rotæ, quæ non tam raptantur, quàm ipſæ vitali motu ocyſſimæ poſt animalia gradiuntur. Inſuper & animalia, & rotæ quietis expertes, nullibi ſiſtunt; ſed huc, illucque indeficienter diſcurrunt. Quid plura? Ezech. *Et ſimilitudo ſuper capita animalium, firmamenti. Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni, & ſuper ſimilitudinem throni ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.* C Nihil in tota hac celebri viſione, & repræſentatione mihi magis accidit admiraculũ, quàm quòd diſcurrentibus animalibus rapidiſſimis rotis ſuper thronum ſedentis, & regnantis firmamentum inſideat. Id quod notanter exhibuit Diuus Hieron. Hieronymus, dum inquit: *Videtur ſuper quatuor animalia, & rotas totidem ſimilitudo firmamenti.* D Et qualiter in rotis volubilibus, in euolantibus animalibus firmamentum, & id firmamentum, cui firmus thronus regnantis inſideat? Equidem quia regnantis firmamentũ eſt nunquam firmum, & ſtabile, niſi cum rapidiſſimo volatu occurit ſingulis, & ſeſe facilem præbet vnicuique. E Etenim *firma res eſt multis benefacere, etiamſi non ſis loco firmiter affixus.* Id quod in Panegyrico de ſapiente laudauit Pacatus in Theodoſio Imperatore Maximo verbis alibi dictis. Pacat. *Creber*, ait, *egreſſu expectantibus populis te fa eris: nec videri modò pateris; ſed facilis adiri è proximo accipis vota tuorum.* Quaſi nihil regalius inueniret in Principe, quàm quòd ipſe exeat ad ſuos, quorum laboribus, vt Sol præſto ſit, illoſque bonis impleat. Quod in ſe ad regium culmen videtur deſideraſſe Salomon 3. Regum 3. quando ſic ad Deum eſt loquutus. 3. Reg. 3. *Et nunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus ignorans egreſſum, & introitum meum.* B Quis Rex ignoret egredi ad ſuos? quis neſciat ſubditos conuenire? Porro omnium Dominus, & Rex Chriſtus, ipſe omnibus adeſt, ſingulis occurrit, vniuerſoſque laborantes viſitat, vt ad ſalutem perducat.

§. XI.

Magna Chriſtianorum eſt gloria, quod Regis Chriſti ſerui nominemur, & ſimus.

Mirum alicui videbitur, quòd iubeamur in præſenti exultare, cùm tanti Regis dominatum ſubimus: ait enim Zacharias cap. 9. *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, quia Rex tuus venit tibi.* Cur exultemus ſub Rege? Cur iubilemus facti ſerui ſub tributo? An ſeruitus potuit vnquam homini afferre lætitiam? Sanè Regi Deo ſeruire lætiſſimum, glorioſiſſimum eſt cunctis hominibus. Dauidem Dominus exaltare cupiẽs, & ſibi maximis beneficijs deuincire, dixit Natan 2. Regum c. 7. 2. Reg 7. *Vade, & loquere ad ſeruum meum Dauid.* Quæ examinans verba Theodoretus quæſt. 22. ait. Theod. *Primùm quidem eum delinyt appellatione ſeruitutis: Dic*, inquit, *Dauid ſeruo meo; eſt autem ſummus honor appellari ſeruum Dei.* Expende illud, eum delinijt appellatione ſeruitutis, eum, inquam, qui Regni tenebat

 clauum,

clauum, qui gloriam præferebat A
militarem, qui promiſſionem acce-
perat ſe fore patrē Verbi diuini na-
ſcituri. An non gratius Dauidi exi-
ſteret, quod à Deo Pater vocare-
tur? An non acceptius, ſi diceret,
dic parenti meo Dauid? Non equi-
dem ſic Dauidis deliniret animum
appellatio parentis, quàm appella-
tio ſeruitutis: ſummus eſt honor
appellari ſeruum Dei. Hinc ille B
Chriſti Domini conſangineus Iudas
Thadæus ſeſe maximè extollens,
conſanguinitatis diuinæ immemor,
Iud. 1. hanc meminit ſui ad Dominum ſer-
uitutem. *Iubas*, inquit, *Ieſu Chriſti*
Clem. Alex. *ſeruus, frater autem Iacob*. Vbi Cle-
mens Alexandrinus pulcrè notat.
*Cùm ſciret propinquitatem Domini,
non tamen dixit fratrem eius eſſe; ſed
quid dixit? Iudas ſeruus Ieſu Chriſti,* C
vtpotè Domini. Quid fratrem me-
moret, vbi Dominum ſciuit? noue-
rat quidem cum Chriſto eam ſe ha-
bere neceſſitudinem, ſanguiniſque
coniunctionem, qua poſſet frater
eius vocari; ſed beatius, & glorio-
ſius ſibi putauit futurum, ſi tanto
Domino ſuam præferret ſeruitu-
tem, non frater, ſed Ieſu Chriſti
ſeruus exhibitus. Hinc Maria in D
Dei matrem aſſumpta ſeſe profert
Luc. 1. ancillam. Luc. 1. *Ecce ancilla Domi-*
Ambr. *ni*. Vbi eleganter Ambr. *Ecce ancil-
la Domini, apparatus officij eſt*, quaſi
diceret, ne in ancillæ cognomine
vilitatem aliquam, & exinanitio-
nem autumes; ſed maximum, &
glorioſum apparatum, quo officioſa
Epiph. Maria Deo obuiam currit. Vnde D.
Epiphanius ait: *Virgo ſublimior An-* E
*gelis facta eſt, ſuperior ipſis Cheru-
bim, placens Chriſto Regi, à Deo in
honore habita tanquam ancilla digna*:
quaſi omnes Marianas glorias, &
excellentias, quibus ſe ſuper Che-
rubim extollit, hoc vno Regis Chri-
ſti ancillæ cognomine æſtimauiſſet.

Huius nobiliſſimæ ſeruitutis gloriā
præſenſit ille Babylonius Rex, quan
do ſeruatorum ab igne ſuo puero-
rum miraculo attonitus, ſic humilis
eos compellabat. Daniel. capit. 3. *Si-* Dan. 3.
*drach, Miſach, & Abdenago ſerui
Dei altiſſimi, egredimini, & venite.*
Expende illa, ſerui Dei, quæ ita per-
ſtringit D. Chryſoſtomus, homilia Chryſ.
octaua ad Epheſios. *Suauiſſima voce
illos appellauit: hoc ipſo illos blandien-
do venera us eſt. Nam non ita gauiſi
fuiſſent, ſi vel Reges eos, vel orbis Do-
minos vocaſſet, atque quod dixit, ſerui
Dei*. Hinc D. Cyrillus Alexādrinus, Cyril.
de Incarcatione Vnigenit. capit. 3.
Chriſtianorum glorias ponderat,
quod populus Iſraeliticus ſub Moy-
ſe ſeruilem habitum indueret, nos
Chriſtiani ſub vno Rege, & Salua-
tore Chriſto. *Dicet aliquis, ad quid
Moyſi dictus eſt populus Iſrael? Ad
hoc dicimus, quod Dei quidem populus
nominatus ſit; verùm quoniam ad de-
fectionem deductus eſt, & vitulam fe
cit, inhonoratus eſt à Deo. Non enim
ſuum nominare populum dignabatur;
ſed eum iam homini deſtinauit. At
nos non ita; nos autem populus eius, &
oues paſcua eius*. Quo extollimur glo-
ria, & honore ſummo. Sanè ad ſum-
mam Moyſis commendationem di-
citur Deuteron. capite vltim. *Mor-* Deut. vlt.
tuus eſt Moyſes ſeruus Domini. Quæ
verba expendens Diuus Gregorius Niſſen.
Niſſen. ait. *Quid igitur hiſtoria nos
hinc admonet? ad vnum eſſe nobis fi-
nem in hac vita reſpiciendum, vt ſerui
Dei nomen aſſequamur. Finem autem
dico, cuius gratia cætera ſunt. Nam vt
agricultura finis eſt frugum per-
ceptio, ædificationis ædium
eſt habitatio, certami-
nis corona; ſic
virtuoſa
vitæ finis eſt vt ſeruus
Dei ſis, & vociteris.*
Hæc ille.

Nulla

Digitized by Google

§. XII.

Nullo magis omnium ſibi animos debellat, & deuincit Princeps, quàm manſuetudine.

QVem nō expugnabit Rex Chriſtus, Rex, inquam, nullo alio ſuperbiens titulo; niſi eo, quem accipit a manſuetudine? Rex tuus venit tibi manſuetus, ex tunc nullus erit, qui non abeat poſt Chriſtū. Præcurſor ille diuinus, Ioann. cap. 1. vt homines ad Regem Chriſtum traheret, magnalia referebat de Chriſto, diuinum eius genus, ſublimitatem vitæ, excellentiam perſonæ, magnitudinem muneris: & his omnibus proficiebat nihil. Tandem quadam die videns Ieſum, ſolum dixit, *Ecce Agnus Dei: & audierūt duo Diſcipuli dicētem, & ſequuti ſunt Ieſum.* Et quidem dum Agnus proponitur Chriſtus, dum a manſuetudine commendatur Princeps, tunc omnium ſibi allicit animos, & deuincit. Id quod in præſenti ponderauit Diuus Chryſoſtomus. *Intuere*, ait, *hoc loco, quod neque cùm dixit, poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt. neque cū non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti, quemquam lucratus eſt. Verùm cū de Chriſti generatione verba habere, & in humiliorem ſermonem deſcendere cœpit, nempè ecce Agnus Dei, tunc ſecuti ſunt Diſcipuli.* Et quis reſiſteret manſuetiſſimo Principi? Quem Rex manſuetus ſuo non ſubiugaret imperio? ſibi non traheret, & deuinciret? Pulcrè D. Bernardus ſerm. 1. de Reſurrectione, Agni manſuetiſſimi fortitudinem, & potentiā expendit, illud Apoc. ca. 5. adducēs, quando flentem Ioannem ſolatur vnus de Senioribus, ait: *Ne fleueris, ecce vicit Leo de Tribu Iuda, radix Dauid, & vidi, et ecce in medio throni*

Ioan. 1. — Chryſ. — Apoc. 5.

A *Agnum ſtantem tanquàm occiſum, & veniens accepit librum de dextra ſedentis in throno, & aperuit librum.* Quem nec in cælo, nec in terra fuit, qui poſſit aperire, vnus Agnus aperuit; ſed quid non aperiret Agnus? quid non ſolueret Agnus? quid non poſſet Agnus? *Leonem Ioannes audierat*, inquit Bernardus, *& Agnum vidit, Agnus accepit librum. Agnus* Bern.
B *aperuit, & apparuit Leo. Denique dignus eſt, (aiunt Seniores) Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, non manſuetudinem amittere; ſed accipere fortitudinem, vt & Agnus maneat, & Leo ſit.* Quippè tunc Leo, tunc omnium fortiſſimus ad vincendos, & deuinciendos animos
C literatorum, quando Agnus mitiſſimus apparuit, dum Agni manſuetudinem præ ſe tulit, validiſſimum robur, incredibilem accepit, & induit fortitudinem, qua vniuerſum mundum expugnauit. De potentiſſimo hoc Agno occiſo dicebat Abacuc cap. 3. *Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Abac. 3. Ad hæc Drogo libro de Drog.
D Sacramento Paſſionis *Quæ eſt autem fortitudo tua; niſi manſuetudo tua?* Hec fortiſſimorum impetū fortior ipſa ſuſtinet, hæc robora aduerſantia emollit, ac delinit, hæc ſerpentinos furores incantat, hac præcinctus Dominus omnia ad ſe traxit, huius vi, & potentia rebelles animos principes viri detriumphabunt. Inde factum eſt, vt in Iordane declarandus Dominus, & quaſi creaturarum Princeps inaugurandus, ſupra caput
E ſuum columbam a cœlo dilapſam oſtentaret. Cuius rei myſterium ſic enucleat D. Anſelmus in Lucam cap. 3. his verbis. Anſelm. *Rectè ſicut columba Spiritus in eum deſcendit, vt eius manſuetudinem nobis intimaret, ipſe enim Iudex eſt generis humani, ſed quis eius ferret iuſtitiam, ſi prius quàm*

nos

Digitized by Google

nos per manſuetudinem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, ſed colligere. Prius voluit per manſuetudinem colligere, vt haberet quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. Etenim ad trahendum, & colligendum eſt efficaciſſima manſuetudo. Pſalm.48. ſic ad vniuerſas nationes prędicatur. *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis terram.* Poſtquam enim Dominus exercituum ad humanitatem ſeſe inclinauit, iam Iſraelitici populi anguſtias pertæſus, ad vniuerſas gentes expiſcandas euolauit. Sed quibus hamis id faciet? Sanè manſuetudinis hamo; ita elegãter Theodoretus in Iſaiæ oration. fatur. *Lex in literis inſtruebat ſolum Iſraelem ſecundum carnem: Dominus autem noſter Ieſus Chriſtus cum manſuetudinis rete explicaſſet, totam piſcatus eſt terram, quæ ſub cælo eſt.*

§. XIII.

Dei ſedes nullibi gratior, quàm in afflictis, & laborantibus paratur.

QVis bruteſcentem naturam hominis hic non lacrymatur? Sanè duo hæc bruta Chriſto Domino allata duo populi ſunt ſacris Doctoribus, nempe Gentilis, & Iudaicus: duo inquam; populi ſunt peccatorum ſarcina graues, laboribus, & ærumnis contriti, miſera ſeruitute exagitati. His tamen inſidet Dominus, cui in laborantibus, & afflictis gratiſſima ſedes paratur. Accipite Ezechielem cap.27. opulentiſſimam Tyri vrbem ad nomenclaturã nauis efformantem, vbi vrbs non vrbs dicitur; ſed nauis: turres, non turres, ſed puppes vocantur, ſapientes, gubernatores dicuntur, ſi- Ezec.27.

A ue remiges, ſiue nautæ, lineæ merces, ſericæ veſtes appellantur vela. Quid plura? Inter alia ait: *Tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico.* Quæ verba explanans Hector Pintus, putat tranſtra nauis eſſe ſedes remigum, quas Hiſpani dicunt, *bancos de crugia.* vbi flagellum reſonat, vbi gemunt ſerui coacti, vbi nocentes improbo plectuntur labore. Hæc ſunt nauis tranſtra; ſed quæ ciuitas B pars tranſtrorum nomine deſignatur? eam attigit Theodoretus, qui legit: *Templa tua ex ebore.* Quid mirabilius, quam quòd templa dicantur tranſtra nauis? Quid templum commune habet cum tranſtris? Multum, & per omnem modum: quippè templum ſedes Dei eſt, vbi ſingulari quodam modo quaſi in pro- C pria ſede adeſt Deus, vt clamantes, & orantes audiat. Rectè igitur nauis tranſtra ad templum transferuntur ſignificandum, quandoquidem in tranſtris, vbi miſeri vapulant, vbi degunt laborantes, afflicti, ærumnoſi, ibi medius inſidet Deus, ibi diuinæ ſedes eſt maieſtatis. Sedes Dei eſt, templum Dei eſt afflictorũ, & laborantium hominum animus. Huc ſpectat D. Fulg. libro ſecundo D ad Traſimundum Regem, cap.17. ſic fatus. *Solus non eſt, cui Chriſtus in fuga comes eſt: ſolus non eſt, qui templum Dei ſeruans, vbicumque fuerit, ſine Domino non eſt.* His ſolatur Fulgentius eos, qui perſecutionem patiuntur, qui afflicti ſunt in ſolitudinibus errantes, quibus adeſt fidelis comes Chriſtus in laboribus, in afflictione, quibus Deus inſidet, adeſt, E vt meritò ſedes Dei, & templum intimis habere dicantur in animis. Audito captiui, & afflicti Danielis reſponſo, c.2. *Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei.* Cur hanc amen-

Fulg. Dan.2.

Digitized by Google

mētiam ebibit Rex, vt captiuum, & A afflictum hominē adoraret? Et cur non adoraret captiuum, quando captiuus, & ſeruus templū Dei eſt? Ita Ricard. Victor. de eruditione interior. homin. par. 1. c. 36. dicens, *Illum quia verè Dei templum eſſe deprehendit, tali honore dignum iudicauit*. Et prius templi ſedē deſeret Deus, quā deſerat laborantium, & afflictorum ſedes, vnde dum Hieroſolymorum B tēplum adirent parentes Ieſu, Ieſum puerum amittunt, quem anxij requi rentes, tandem in templo ipſum inueniunt, cui ſedulam inquiſitionem obijcientes, dicunt: *Ecce pater tuus, & ego dolētes quærebamus te*. Ad hæc Ieſus apud Timotheum Hieroſolymitanum, oratione de ſancto Simeone. *Vt quid me quærebatis? Sed, & vbi me quærebatis? In cælum non aſcendi ſtis, ad infernum non deſcendiſtis, in ceto Iona non habitaſtis*. Ecce tibi qua ſi ſedes deſignat, quibus, quando in alijs omnibus nō inueniatur, ſine dubio poſſet inueniri. Nimirum in cælis, vbi glorificans beatos adeſt; in inferno, vbi mulctat nocentes, & in ceto Ionę, hoc eſt, vbicunque aliquis afflictus, & laborans ſit; etſi a malis, & calamitatibus deuoratus eſſe vi- D deatur. Ibi ſedes certiſſima Dei, ibi Deum aſſidentem inuenies, quando vel in templo amiſeris, vel nec in altari illum inuenire valeas.

Luc. 2.

Timot. Hieroſ.

C

Tex. Euntes autem Diſcipuli fecerunt ſicut pręce pit illis Ieſus: & adduxe runt aſinam, & pullum, E & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fece runt. Plurima autem tur ba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via: turbæ autem, quę præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, dicentes, Oſanna Filio Dauid.

§. XIV.

Diui Parentis mandatis obedienti meritò adeſt regius comitatus, & regia acclamatio.

Parenti Deo obediens vſque ad mortem factus Chriſtus Ieſus, dū aſinæ, & pullo eius humilis abiectus inſidet, regiam inuenit acclamationem, & comitatum. Quid mirū? hoc eſt eorum, qui parentibus obediunt, præmium ſingulare. Equidem Primus Iſraelitarum Rex Saulum 1. Reg. 9. patēti ſuo obediens, aſinas amiſſas quæſiturus cūm vanè agros lu ſtraſſet, ad Samuelem Dei Propheta peruenit. Porrò *Cum aſpexit Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo*. Eleganter Nazianzenus oratione in laudē Baſilijs. *Qui patris aſinas quærens, Regnum inuenit*. Ab aſinis ad regium feſtinauit currum, ſed ea eſt merces illorum, qui parentibus etiam in vilibus obediunt, qui parentum exequuntur mandata, hi aſinis operam nauantes, regium adipiſcūtur decus. Sic Chriſtus Ieſus de Patris obedientia aſinis inſidēs, Rex compellatur, excipiturque comitatu regio. Inſuper poſt Saulem reprobatum Rex Dauid ſtetit, cuius regnum parentum etiam munerauit obedientiam.

Digitized by Google

tiam. Sic Iudas ille Patriarcha Iudæ A tribus fundator, & erector cauit ſuo teſtamẽto, quod habetur tom.5. Biblioth. *Regnum Iuda mihi dedit Dominus in obedientia patris mei. Nunquam contriſtaui verbum patris mei Iacob, ſemper obediui ei: Abraham benedixit mihi, & Iſaac. ex me ſtabit Regnum.* Meritò inclytus vir a ſua in patrem obedientia ſumit auſpicium B feliciſſimi Regni debebatur ſanè tribui Iuda Regnum ex obedientia Iudæ exhibita parenti ſolutum fuit debitum hoc in Dauid Rege, & reliquis eiuſdem tribus Regibus, qui omnes ex Iudæ obedientia, & meritis regnarunt. Tandem tranſlatum fuit imperium ad Chriſtum, qui vt omnium obedientiſſimus Patri, ſic ipſe per ſe regio decore digniſſimus. C

Gen. 39. Etenim ait Geneſis 39. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt.* Sed dices Chriſtus Rex de Tribu Iuda natus eſt, ergo etiam regnãte Chriſto, Iuda regnat. Verùm cùm Regnum obedientia parẽtibus exhibita nitatur, quando ob Iudæ obedientiam datum eſt Regnum, regnabat Iudas. At in Chriſto D nobilius inueniens obedientiæ fundamentum, non Iudæ, ſed Chriſti eſt Regnum, Chriſti, inquam, qui omnes longè ſuperat obedientia Patri exhibenda, qui obedientiſſimus omnium, qui Patri vſque ad mortem crucis obediat. Cur non illi regnum? Cur non illi obedienti comitatus, &

Gen. 32. occurſus regius? Sanè Geneſ. 32. de Iacob ad ſuos reuertente dicitur. *Iacob quoque abijt itinere, quò cœperat, fueruntq. obuiam ei Angeli Dei.* Quæ

Rup. verba expendens Rupert lib. 8. in Geneſ. cap. 2. multis ponderat quàm magnifica exceptione obedientem virum Angeli munerarint. *Non dictum eſt, ait, quia apparuit ei Angelus, quod & multis accidit; ſed dictum eſt, quia fuerunt ei obuiã Angeli Dei, quod inſigne ſonat victoris, & emeriti, cui pro gloria triumphi pompa cæleſtis obuiam procedens feſtina exceptione lætum obſequium præbuerit. Et rectè talem habuit occurſum qui ſub obediẽtia patris ſui militauerit.* Itaque dum Chriſtus Dominus ſub Patris obediẽtia Hieroſolymam adire feſtinat, ei regia pompa obuiam procedit, feſtiniſſimaque exceptione obſequuntur ciues Hieroſolymitani. Hi deductis ramis ornant viam illi erectis palmis, inclamant, omnes gaudio exultantes canunt Oſanna filio Dauid. Et rectè talem habuit occurſum nimirum regium, qui ſub obedientia Patris ſui militauerat.

§. XX.

Nemo in Chriſto Domino poteſt triumphare ſpretis miſericordiæ operibus.

QVicumque triumphis Chriſti Domini intereſſe cupis, eiuſque de Principibus tenebrarũ triumphare victorijs, operibus miſericordiæ dato operam; tunc enim in Chriſto triumphas, quando indigentibus præſtas opem. Sic in præſenti Domini triumphali comitatu monet Drogo lib. de Sacram. Paſſ. *Sterne* Drogo. *in via ramos oliuarum, & opera miſericordiæ pedibus accommoda. Accipe frondes palmarum, vt triumphes de Principibus tenebrarũ. Nihil in te reſideat quod in occurſum Ieſu non procedat, quia nec vngula in Ægypto* E *Pharaoni relinquenda eſt.* Etenim cũ nulla arbor Palæſtinis, & Hieroſolymitani frequentior eſſet, quàm oliua, & palma, credibile ſatis eſt ab oliuis, & palmis excíſos ramos ab eis, qui Chriſti Domini triumphum celebrabãt. Vnde rectè Drogo Chriſtianorũ triomphũ exornat oliuis, & palmis,

palmis, adeò, vt ſpretis oliuis, nimirum miſericordiæ operibus, nullum Deo putet placituram victoriam: ſterne ait, oliuarum ramos, opera miſericordiæ. Accipe frondes palmarum, vt triumphes de Principibus tenebrarum, ſpreta oliua, palma ſumenda non eſt, nec eleemoſyna abiecta, decantanda victoria. Victorioſas diuinæ amaſiæ cogitatio-

Cant. 5 nes vt celebraret ſponſus Cantic. 5. ait. *Coma eius ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus.* Ecce vobis totam palmatam mentem, ecce vobis animam, quæ victricibus operibus placeat Domino. Sed quid ſibi vult illa palmati crinis commendatio, nimirum *nigræ quaſi coruus*? Pulcrè D.

Paulin. Paulinus epiſt. 4. *Bonus iſte coruus, nec ille ad arcam reuertēdi immemor, ſed ille paſcendi Prophetæ memor.* Sanè famelicum Eliam quotidie coruus paſcebat, quo opere paſcendi famelicos commendantur victrices Chriſtianorum mentes. Nulla palma nobis erit, quæ repulſa oliua veniat, nulla victoria, quæ paſcentis corui ſtudium æmulari contemnat. Id quod in omnium virtutum, & victoriarum ſeminario ieiunio

Chryſ. ponderat D. Petr. Chryſol. ſerm. 8. *Eſt ieiunium caſtitatis murus pudicitiæ propugnaculum, ciuitas ſanctitatis. Eſt ieiunium inuictus Chriſtianæ militiæ principatus. Sed in his virtutibus ieiunium tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cum duce miſericordia pugnat.* Nullum habet virtus aliqua triumphum ſine miſericordia, hæc in triumphis, in victorijs ſplendet, ſine qua ſordēt palmæ: imò quando palmatorum omnium triumphus agetur, gloria explicabitur, vna omnium miſericordia cele-

Pe. Rau. brabitur. Sic pulcrè notat Petr. Rauen. aiens. *In regno cælorum coram omnibus Angelis in conuentu reſurgentium, quod Abel paſſus ſit, quod*

A *ſeruat mundum Noë, quod Abraham fidem ſuſcepit, quod Moyſes legem tulit, quod Petrus ſuper onus Eccleſiæ aſcendit, Deus tacebit, & clamabit, quod comedit pauper.* Ecce tibi quot martyrij, quot fidei, quot virtutum excellētiū palmæ ſub vna miſericordiæ virtute notantur. Sanè palmas oliua cōmendat, victores triumphatoreſque extollit miſericordia in pauperes:

B hæc triumphos ornat: hæc victorum omnia trophæa æternat, & facinora exaltat. Nonne victores facinoribus ſuis columnas ſacrant? Sic magnus ille Simeon 1. Machab. 13. *Circumpoſuit columnas magnas, & ſuper columnas arma ad memoriam æternam.* Sic Apoc. 3. dicitur, *qui vicerit faciā illum columnam in templo Dei mei.* Hæccine ſunt victorum ornamenta?

C hæ triumphorum gloriæ columnis conſpiciuntur exaltatæ: ſed quæ palmas conſpicuas reddit miſericordia in pauperes, ſimiliter & victorum facit columnas immortales. Ita D. Cyrill. Hieroſ. catech. 3. *Cornelius erat vir iuſtus, & Angelorum viſione dignus habitus cum tamquam columnam bellam in cælo corā Deo ſuas orationes, & eleemoſynas cōſtituiſſet.*

D Nullus triumphantium virtutum trophæus poterit ſpreta miſericordia venire; ſi colūnæ erigendæ ſunt, columna eſt, & bella coram Deo miſericordia, ſi palmarum aſſumendi tibi ſunt rami, oleam debes inſerere palmis, vt de miſericordiæ colore Deo placeas, & triumphum agas. Pro coronide aſtat Petrus Damia-

E nus qui ſer. de ſancto Bonif. inquit. *Perpendite quanta Imperatricis miſericordiæ ſit maieſtas. Nonne hæc videtur velut præpotens regina inter cæteras eminere virtutes, quæ nimirum de communi plebe homines, alium ad propheticam prouehit gratiam, alij martyrij dat coronam: illi dat vt Eccleſiam Chriſti cæleſtis oraculi dapibus paſcat:*

Digitized by Google

paſcat, iſti prabet vt ad ſuperna gloria nuptiale conuiuium, poſt victoria palmam feliciter epulaturus accedat. Sic ille victoriæ palmas in miſericordiæ conſtituit arbitratu,

§. XVI.

Sub tanto Domino Chriſto Ieſu nil ſibi timent ſerui, omnia in tuto habent.

MIraris turbas, quæ certatim veſtes in via ſternunt, vt Domino viam parent. Cur non veſtes deponant, cur non ſeſe nudent, qui tanti Domini præſentia gaudent? Nil magis ſolemne apud Ethnicos, quàm quod ſacrificuli ſeſe amicirent, ne ab

Virg. hoſtibus noti inter aras occumberent. Quo ſpectat illud Æneidos,

Purpureo velare comas adopertus amictu,

Ne qua inter ſanctos ignes, in honore Deorum.

Hoſtilis facies occurrat, & omnia turbet.

Vnde inoleuit mos ille, quo capita nudemus ad illuſtrium virorum præſentiam quaſi profitentes, Plutarcho teſte, nos ad illorum præſentiam nihil timere, hoſtiles omnes inſidias facilè contemnere. Hoc eodem Sacramento ingredienti Hieroſolymas Domino turbæ veſtes ſubſternunt, ſeſeque penitus nudant, vt oſtendant, quam longè metus omnis abſit ſub tanto Domino: quam ſecura, & in tuto ſint omnia ſua, quam certi ſint, a nemine poſſe lædi nec vulnerari. Quando Iſraelitæ in Ægypto Phaſe Domini celebrabant, iubentur præcincti, & calceati mãducare Paſcha; poſtmodum verò Ioſue terram promiſſionis calcans iubetur nudare pe-

Ioſue 5. des c. 5. *Solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Sic ſimiliter iuſſu fuit Moy-

A ſes ad præſentiam rubi flammantis. Quæ huius rei ratio? Cur in Ægypto cum calceis, & nudis pedibus alibi? D. Gaudentius tract. 5. de Exod. ait. *Oſtenditur terra Aegypti ſancta non eſſe, & ideò ibi habenda mandantur calceamenta, in ſancta autem terra decernuntur eſſe ſoluenda.* Vbi quid metuant ſibi Iſraelitæ habent, & calceis & amictu operiantur, verũ vbi Deus Gaud.

B terrã ſanctificauit, nil quod metuant habent, & nudis pedibus ſine offenſione poterunt ambulare. Cur ergo, quando terram vident a Chriſti Domini ingreſſu ſanctificari non ſeſe nudent turbę ſecuri a nemine iam poſſe vulnerari? Pulcrè D. Bern. ſuper Bernard. Pſ. Qui habitat; expendit aſelli Dominum portantis felicitatem, fatus.

C *Aſello Chriſtum portare maximus honor eſt. At quam erit ſine metu luporum? quam non timebit periculum, aut præcipitiũ ſub tanto rectore?* Nullus hoſtis, nullum malum audet, vbi tantus Dominus adeſt, omnis malorum metus quàm longiſſimè abeſt. O quã ſecurus Adamus, quæ metus dedit, poteſt ficus veſtimenta deponere! quam tutus è latebris exire, obuiamque Domino procedere, cu-

D ius ſub aſpectu nil quod timeat habet. Quid plura? Audiſti ad arboribus exciſos ramos, quibus turbæ in præſenti Dominũ acclamarunt? Hi erant rami palmarum, quæ dum Domino obſequuntur ſuis ramis, eam obtinuerunt ab vniuerſis malis ſecuritatem, qua medio in Hieroſolymitano excidio, quando arſerunt

E campi, illæ incolumes, ſecuræq; perſeuerarunt. Ita D. Cyril. Hieroſol. catech. 10. ait. *Palma quæ eſt in valle teſtatur (nempè Domini diuinitatem) qua exhibuit ramos his, qui tunc benedixerunt Chriſto.* Igitur ſi aſellus, ſi arbor ſub tanto Domino malorum omnium incolumitatẽ capiunt, cur timeant homines? Cur turbæ non Cyril. Hieroſ.

nu-

audentur ante Dominum, nullũ in- A
de ſibi metuentes malũ? De Moyſe
Sic legit Niſſen. Deut. vlt. dicitur. *Mortuus eſt Moyſe ſeruus Domini, nec vllus nouit ſepulcrum eius, nec oculi eius caligauerunt, nec facies eius corrupta eſt*. Vbi maximè ponderandum eſt, quam integra ſint omnia Moyſi etiam in mortis poteſtate. Vnde mortuum Moyſem corruptio veretur? Vnde vermes non nocent? An quia mortuus B eſt ſeruus Domini? Ita planè D. Greg. Niſſ. de vita Moyſis. *Huius diuinæ ſeruitutis ſignum hiſtoria tradit, nec enim oculus caligabit, nec facies ſerui Dei corrumpetur.* Adeò in tuto ſunt ij, qui ſub tanto viuunt Domino. Tres illos pueros in fornace coniectos Dan. 3. & medijs flammis conſtruatos alloquitur Tyrannus his verbis: *Sidrach, Miſaeh, & Abdenago ſerui Dei altiſſimi egredimini, & uenite.* Circumdati cum eſſent flammis iubentur egredi; ſed quomodo per flammas venirent? Pulcrè Diu. Chryſoſt. hom. 8. ad Epheſ. ait. *Quomodo egredientur, ô Rex? vinctos in ignem abieciſti, quomodo eos vocas? Iã præueniens dixi, ſerui Dei altiſſimi; ſeruis enim Dei omnia poſſibilia ſunt. Nam ſi hominum ſerui in rebus ipſorum non parum poſſunt, dominantur, & diſponunt, multo magis ſerui Dei.* Hæc ille.

Niſſen. Dan. 3. Chryſo.

Text. Benedictis qui venit in nomine Domini, Oſanna in excelſis.

§. XVII.

Deploratt animi eſt tanti Domini aduentu non lætari.

NIl magis ſibi, & omnibus lætũ auſpicatus Dauid pœnitentiæ lacrymis adhuc madidus, quam, tanti Domini aduentum. ſic Pſalm. 4. fatur. *An nuntient in Sion nomen Domini, & laudemetus in Hieruſalẽ.* Et quidem quid tco lætius, quàm Domini ſui aduentus? Quomodo Dominus ſuis non parcet, qui ſi cadunt Domino cadunt? Hinc D. Gregor. Mag. hom. in dictum Pſ. ait. *Quid aliud eſt nomen Domini annuntiare; niſi Dei miſericordiam prædicare? Dominorũ enim eſt miſereri. Hinc namque de Chriſto dicitur. Benedictus qui venit in nomine Domini. Qui ſi veniſſet in nomine iudicis, nemo profectò foret, qui pœnam æternæ euaderet damnationis. Venit ergo in nomine Domini, qui venit, vt peccata dimitteret, non vt peccatores damnaret.* Igitur non iudicis perſonam acturus venit Deus; C ſed Domini ſibi ſubditos prouidentis, non vt perdat; ſed vt regnum acquirat. Dan. cap. 3. ſic deprecatur. *Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum.* Sed ad quod Dei nomẽ liberandus confugit? An ad Domini nomen? Ita Theod. inquitor. 3. *Multa tua bonitatis pignora habemus primum ipſum tuum nomen, quo te Dominum vocamus.* Domini eſt miſereri D ſemper, & ſuis parcere. Vt bene inquid Didymus lib. 3. de Spir. ſanct. tatus. *Vnde dictum eſt, nõ legatus neque Angelus, ſed ipſe Dominus ſaluauit eos. Non propter aliud quid. ſed propter id quod diligeret eos, & parceret eis. Parcere autem dicitur quaſi creaturis ſuis.* Quapropter ſummis excipiendus eſt gaudijs, omnia mira perfunduntur lætitia. Pſalm. 67. *Currus E Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis.* Vbi vt piè & verè D. Aug. *mirificè cum dixiſſet millia lætantium, continuò ſubiecit Dominus in eis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis.* Quis veniente Domino non lætabitur? Quis in nomine Domini non exultet? Quis amabile hoc nomen Domini ſui naturalis

Pſal. 4. Greg. Pſal. 67. Auguſt.

Digitized by Google

turalis lætis vocibus non exaltet? Sanè perditiſſimi hominis, & deplorati ſignum eſt, qui ad ſui Domini nomen non exiliat, qui vel Domini ſui vocabulum non excipiat amanter. Dicente Chriſto Domino diſcipulis Matth. 26. *Vnus veſtrum me traditurus eſt*, pauidi illi ad nomen Domini confugiunt, *Nunquid ego ſum Domine?* Vel huius nominis vocabulo ſeſe in tali triſtitia recreantes. Vnus Iudas ait. *Nunquid ego ſum Rabbi?* Id quod notat acutè Ruper. lib. 7. in Matt. ad c. 8. *Iudas impius ſic appellat, vt cæteris ſigillatim dicentibus, nunquid ego ſum Domine? ille, vt erat cordis perfidi, diceret nunquid ego ſum Rabbi? Et quidem bonum, & ſuaue eſt dicere vtrumq. Magiſter, & Domine, unde & dicit ipſe, vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis. Sed ſolum hoc dicere Magiſter, cordis eſt longè remoti à familiaritate dilectionis*. Hoc in rebelli populo querибundus lamentabatur Dominus, quod cum ipſe & beneficentiſſima in ſuos charitate, & incredibili amore ſeſe ab initio illorum oſtenderet Dominum: ipſi vel Domini ignorent cognomen. Ait enim apud Iſaiam. *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui; Iſrael autem me non cognouit*. Quando populus hic brutorum more ſolis terrenis inhiaret, quando nil aliud curaret, quàm hæc bona beſtijs communia, ſaltem ob horum cumulum a me acceptum; inquit, Deus, me Dominum debebant agnoſcere, ſi quidem bruta animalia ob eſcarum cumulum Domini ſui præſepe recognoſcunt: verum Iſtael nimirum populus rationalis, populus videns Deum, diuinis imburus legibus nec nouit nomen Domini. Pulcrè id exaggerat Clem. Alex. in Adhortat. *Quomodo non eſt indignum ſi qui nouit Deum, nõ noſcat Dominum?* Sanè indignum eſt, horrendum eſt, & perditiſſimi indicium hominis.

Rupert. Matth. 26

Cl. Alex.

§. XVIII.

Qui Deo implentur terrena faſtidientes cæleſtia anxiè procurant, de ſolis ſolliciti æternis.

NOnne vides turbas ad Dominum proſilire? nonne vides ſeſe nudantes homines, & veſtimenta ſolo ſternentes? Nonne audis clamantes, Oſanna in excelſis? Expende illud *excelſis*, hoc eſt quaſi dicerent teſte Lyra, *Salue ſalute excelſa, & æterna*. Meritò homines qui Deo pleni exultant, nihili faciunt omnia caduca, etiam veſtimenta, quibus teguntur faſtidiunt, & pro æternis & excelſis ſuſpirant. De inclyto Martyrum duce Stephano dicitur Act. 7. *Cum autem eſſet plenus Spir. S. intendens in cælum, &c.* Ad quæ verba Pet. Dam. ſerm. de illius martyrio ait, *Simul ſignanter intellige conſequutionem verborum. Plenus eſt Spiritu, & ſic intendit in cælum, quia qui ſpiritu diuinitatis afflantur, conculcatis terreſtribus, cæleſtibus inhiant, & æternis*. O quam attollit hominum animos diuinitatis conſcientia! Quam faſtidit has mundi gloriolas, qui vel ſibilio tenuiſſimæ auræ aduenientis Dei afflatur! Diuinus Legiſlator Moyſes cum iam promiſſæ telluris fines attingeret, moriturus aſcendit in montem. Sic enim habetur Deuter. vltim. *Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo.* Quæ pulcrè expedit D. Greg. Niſſ. in eius vita fatus. *Poſt hæc omnia* (nẽpè Moyſis relata facinora) *Aſcendit in montẽ requietus, non deſcendit ad inferiores terras, quò turba populi ex promiſſione reſpiciebat; nec enim illicitur terrenis, qui cæleſtibus inuigilauit*. Vana ſunt,

Act. 7.

Damia.

Deuter. vltim.

D. Greg. Niſſen.

Digitized by Google

ſunt inuiſa ſunt omnia terrena oculis, vel à longè Deum ſuſpicantibus, qui diuinitatis præſenſit plenitudinem, qui vigili mente, quę à Deo repoſita ſunt nobis, penetrauit, facilè ſe his caducis expediet, nec alia, quã cæleſtia nouit deſiderare. Feliciſſimus ille latro terrenorum bonorum etiam cum diſcrimine vitæ auidiſſimus, vt primum crucifixi virtutem ſenſit, omnia terrena faſtidiens de æternis ſollicitus inquit. *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Poſſet equidem ſalutem corporis, & incolumitatem petere ab eo, qui quatriduanum reſtituit vitæ, vel ſaltem poſſet ſperare minutionem acerbiſſimi doloris; ſed nihil horum meminit, ſolùm de excelſa. & æterna ſalute cum ſaluatore agit. Eleganter D. Auguſt. ſerm. 119. de Temp. *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum, non dixit, ſi Deus es, de preſenti ſupplicio eripe me; ſed magis, quia verè Deus eſt, de futuro iudicio libera me. Quàm citò repleuit eum Spiritus ſancti eruditio, per quam futuri examinis diem cogitans, et ſi intolerabile probat eſſe quod ſentit grauius tamen intelligit eſſe quod metuit.* Hoc norunt qui Dei ſpiritu implentur, nimirum nihil quod non ſit eternum, amandum, aut timendum, omnia debere contemni caduca, & terrena, ſiue bona, ſiue mala ſint. Quibus contemptis, & dimiſſis ſolam æternam ſalutem, & excelſam ſoli futuræ æternitatis ſanitati inhiant, illique comparandæ viriliter inſidant. In hocque maximè claret, quorum in animis Dei fides inſederit. Mirabar ego aliquando Adamũ medio in paradiſo creatum, inter delicias, inter ſcaturientes voluptates: inter odoros flores, inter ſuauiſſimos fructus. Ipſe tamen à tot illicibus ſolicitatus diu hæſit, quin vel manu prenderet mi-

August.

A nutiſſimum arborum folium. Quomodo hoc fieri potuit? Admirationem tollit Damaſc. lib. 2. cap. 11. dicens. *Nam corpore, in hoc diuino, & pluſquam pulchro loco, manens, anima in loco incomparabiliter ſuperiori, & pulchriori conuerſabatur, Deum habens domeſticum, & inhabitantem, qui & glorioſum illi erat indumentum, ſolo ſuæ contemplationis* B *dulciſſima fructu delectante*. Quid mirum, ſi Deum domeſticum habebat, ſi diuinas diuitias contemplabatur, quod faſtidiret, & reſpueret omnes paradiſi creatas voluptates?

C

CAPVT VI.

De Cœna vltima legali à Chriſto Domino celebrata.

POſtquam Chriſtus Dominus Hieroſolymam ingreſſus fuit, tres aut quatuor dies ſequentes ita diſpo- D ſuit, vt interdiu intra ciuitatem, & templum manens docendis turbis ſcripturæque explicandæ vacaret; & noctu Bethaniam peteret, vbi apud ſorores Lazari hoſpitabatur. Tandem decimaquarta die Lunæ deficiente, ſi legalem cenſum ſpectes, iam decimæquintæ feſto inchoato, nempè in primo ipſius ve- E ſpere; ſi verò naturalem ſolis diem attendas, vt crebrò pagina ſacra attendit ante diem feſtum Paſchæ, diſcipulis omnibus comitatus aſcendit Ieſus cęnaculum ambitioſè ſtratum, ibique de Hebræorum more, & Paſchalem agnum edit, & poſt hunc communibus diſcipulos impleuit dapibus.

Ex Matthæi cap.26.

Text. Veſpere autẽ facto diſcumbebat cũ duodecim Diſcipulis ſuis, & edentibus illis dixit, &c.

§. I.

Inter tribulationes, & preſſuras, etiam ſanctiſſimos viros leuamen aliquod ſumere decet.

HOſtili proximus cuſpidi Chriſtus Dominus, & penè iamiam rabidiſſima inimicorum cohorte appropinquante, effugij à ſe ipſo interclusa via pranſurus cum diſcipulis. aſcendit cœnaculum. Qui aliàs diſcipulos mittebat ſine pera, & ſine ſacculo, modò inter hoſtiles impetus, inter mortis triſtitias ad præpa-
C ratas eos adducit dapes. Nunquam ſanè magis leuamen decet viros ſanctos, quam inter preſſuras, inter hoſtium crudeliſſimorum ſaltus. Sanctiſſimus ille Daniel in Babylonis regia educatus, & ieiunijs magis, quam cibis nutritus, tandem ob Magnatum inuidiam mittitur in Leonũ lacum. Ibi inter Leones ſæuieſcentes erat vir Dei, & ecce tibi Abacuc al-
D latus ab Angelo ingreditur lacum, & Danieli obtulit prandium, *Sur-*
Dan.13. *genſque Daniel comedit.* Ad hæc pulcrè D. Zeno ſerm. de timore ait, *Leonibus obiectus Daniel, & in periculo conſtitutus prandet, qui ſolet extra periculum ieiunare.* Ecce vobis mediæ in regię delitijs ieiunatorem, ipſe in periculo conſtitutus prandet,
E qui inter dapes, inter vina, inter lautiſſima conuiuia impranſus verſabatur, rugientibus obiectus leonibus tunc cibum capit. Et quidem vtrumq; ſanctiſſimi, & fortiſſimi viri argumentum inſigne; quomodo non ſanctus, qui in regia nouerit ieiunare? quomodo non ſanctus, &

A fortis, qui hoſtilibus penè oppreſſus furoribus ſibi leuamen cibi intrepidus meditatur? Abiectiſſimus ille Achab 3. Reg. 23. à Deo vna dene- 3.Re.23.
gata ſibi vinea percutitur, vt dicatur de illo, *Turbatus eſt ſpiritus eius, & dormiuit, in lecto ſuo, & velauit faciẽ ſuam, & non manducauit panem.* Sic homunciones iſti proſternuntur in conflictu; ſic quouis aduerſante examinantur, vt toti pauidi nec man-
B ducent. Qui verò virtuti obtinendæ viriliter inſudant, alias indefeſſi ieiunatores, cum in arena ſunt, cum inter certiſſimos hoſtes agunt, cum vndique telis petuntur, tunc ſibi leuamen aliquod vel ex cibo ſumere æquiſſimo iudicio exiſtimant. Alioquin cur non ride em inuictiſſimi Dauidis ſiue gulam, ſiue animi leui-
C tatem, quandoquidem Philiſthæorum ſanguine madidus hoſtium ferociſſimorum cuneis cinctus 2.
Reg. 23. leuandæ ſitis meminerit? 2.Reg.23
Ait enim, *Quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem iuxta portam?* Siccine fortiſſimus dux ſitis impatiens erit? Siccine inter hoſtes dulciſſimos ciſternæ potus meditabitur? Idq; à Dauide pe-
D ractum, ait Sophronius de Christi Nat. non ſine æquiſſima cauſa. Quã attigit D. Ambr. in Apologia c.7. fa- Ambr.
tus, *Sitiens cum eſſet in bello quis mihi daret*, inquit, *potum aquæ?* Non enim aliàs, ſed cũ eſſet in bello, cum hoſte eſſet cinctus vndequaq; tunc ſitiens meditatur leuamen aquæ. Et meritò qui in regia cinerem tãquam
E panem manducabat, & potum cum fletu miſcebat, & in bello, inter hoſtes dulcis potus refrigerium captat. Multus eſt Hier. lib. 1. aduerſ. Iouinian. in explicandis condeſcenſibus, & permiſſionibus, quas ſanctiſſimi viri accipiebant, inter duriſſimas leges, crebroſque ſudores conſtituti, ſic tandem finit, *Si autem duas bigas*

vxorum,

Digitized by Google

A *vxorum, & concubinarum habuit Iacob, & non vult aduerſarius quieſcere, ſciat eo tempore hoc feciſſe Iacob, quando erat inter Aſſyrios, & in Meſopotamia Laban duriſſimo Domino ſeruiebat. Quid loquar de Abraham, vt ipſe aſſerit, trigamo, qui ſignum fidei in circumciſione ſuſcepit? Si mitamur vxorum eius numerum, imitemur & circumciſionem.* Honeſtum quippè
B eſt his, qui duras ſubeunt leges ærumnarum, aliquali permiſſionis, & condeſcenſus leuamine vti. Similiter paulo ante dicebat ipſe notans duriciem temporum quando eſus carnium fuit permiſſus, *Poſt diluuium autem cum datione legis, quam nullus implere poſſet, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum*. Nunquam enim non gratum fuit Deo leuamen ali-
C quale exhibendum inter laborum duricies, & aſperitates. Imò auderē dicere, quod illorum, qui in certamine ſunt, qui hoſtiles excipiunt ictus, ipſa appetentia leuaminis Deo accidit maximè grata. Sanè author
4. Reg. 21 hiſtoriæ Schol. 4. Reg. 21. de ſanctiſſimo Iſaia inquit, quod à carnificibus adductus in ſupplicij locum, & iam ad carnificinam, & laniationem
D paratus expetiuit aquam, illamque alta voce petijt ſibi dare. Quare à carnificibus negata, *Tunc Dominus de ſublimi miſit aquā in os eius*. Adeò æquum eſt, & Deo gratum, vt qui in agone ſunt, qui duris certaminibus ſunt parati, dum vndique affliguntur, ſic alacres pugnā adeant, vt non faſtidiant aliquod ſibi refrigerium, & leuamen parare. Alioquin ridicu-
E lum eſſet, vt qui ferreæ ſerræ dentes expectabat, aquæ potus meminiſſet, & qui paratus erat ad ſui corporis laniationem ſubeundam, tunc non ſuſtineret ſitim aquę. Sed voluit hoc exemplo mōſtrare, quàm ſit gratum Deo ipſum leuamen eorum, qui in hoſtium ſunt conſtituti certamine.

Text. Vnus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valdè cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum, Domine?

§. II.

Ne ſtatim traducas, & publices, quem corrigere amas.

QVibus cura eſt hominum mandata, huc veniant, & à ſummo Principe diſcant in errantes ſubditos non ſtatim excandeſcere, nō publicare peccantes, ſi fortè de ſceleris ſecreto medelam ſibi afferant. Sæpè qui ſe proditum nouit, & manifeſtum impudentior fit, & effrenior qui al oquin caueret ruborem ſceleris dū putat celari. Accipite in præſenti D. Chryſ. ſic fantem, *Chriſtus prædicabat, quod eum latere non poterat proditurus, ſed nec apertè eum omnibus publicabat ne impudentiorem faceret, & ideò frequenti admonitione clamabat, vnus ex vobis tradet me.* Equidem nouerat Dominus proditorem ſuum, & ſæpè de nefario proditionis crimine verba facit, nunquam tamen proditorem traducit, nunquam publicat, ne publicatus fieret inſolentior, ſed potius dum latere adhuc putat, correctionem capiat. Chriſtiano ſanè ſpiritu agebatur Moyſes cum Iſraelitas in bonam frugem nititur reuocare. Hinc hi Moabitarum puellarum forma decepti Num. 25. *Initiati ſunt Beelphegor*, propterea in eos animaduertens Moyſes, nullū nominatim accuſat, etſi ſciret, qui ſe nefario ſcelere macularet, ſed in communi vniuerſum populum caſtigat. Quidni? Satiuſne eſſet ſi principaliores nominatim publicatos diris afficere? Cur horrendi ſceleris duces ex crimine minimè

notat? Rem attigit Ioſephus li.4.de A Antiquit.c.6. fatus, *Aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant.* Culpa enim nondum publicata faciliorem inuenit ad correctionẽ aditum. Hac prudentia Petrus Actor.1 pretium à Iudæis exhibitum Iudæ memorans ſilentio præterijt eos, à quibus pretium fuerit acceptum, ait namque, *Hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis.* Cur Petre ſceleſtos mercatores non nominas? Pulchrè Chryſoſt. ibi, *Latenter crimen aperit, quod ita conducat ad correptionem.* Salutaris illa correptio eſt, quæ animum pungens, vultus pudori parcit.

§. III.

Suſpecti tibi ſint, & minimè in virtute ſecuri quicunque peſſimis hominibus ſociantur.

CVr proditore diſſimulato voluit Chriſtus Dominus diſcipulos omnes ſuos de proditionis crimine contriſtari? Cur deterrere voluit eos, qui nulla tanti facinoris conſcientia grauabantur? *Vnus*, ait, *veſtrum me traditurus eſt.* Quo omnes ſibi ipſis de crimine ſuſpectos reddidit, & valdè perterrefecit. Sanè vbi vnius ſocij crimẽ, & ſcelus inſtabat, meritò omnibus incutiebatur metus, meritò omnes eiuſdem criminis ſuſpicio debebat angere, ne ſimul eadem lues omnes contaminaret. E Gen.13. Gen.13. dicitur, *Loth, qui erat cum Abraham fuerunt greges ouium.* Vbi Ambr. eleganter D. Ambr. lib.2. de Abrahã c.6. expendit illud, *Loth qui ambulat cum Abraham,* quaſi alter Loth, qui non ambulabat cum eo. Suntne duo Loth, alter qui ambulabat cũ Abraham, alter qui non ambulabat cum eo? Aut cur de vno ſic loquitur Scriptura, quaſi etiam de altero: *Benedixit, Loth quia ambulabat cum Abraham, quia adhuc non elegerat Sodomam, non habitabat cum flagitiorum authoribus. Poſtea cœpit habitare cum Sodomis, ideoque quaſi à ſe ipſo mutatus velut alter accipitur non ſolùm à iuſto viro ſed à ſeipſo deſciſcens.* Proh B quam valida ad perdendos iuſtos malorum ſocietas, & habitatio! qui ſanctiſſimus eſt vbi cum ſcelerum authore cœperit habitare, ſuſpectus ſibi ipſe debet eſſe, maximoque in timore verſari, ne fiat alter, ne à ſeipſo Matt.24. penitus deſciſcat. Matth.24. de vltimis Antichriſti erroribus Dominus ſuos commonefaciens ait, *Cum videritis abominationem ſtantem in lo-* C *co ſancto, tunc qui in Iudæa eſt fugiat in montes.* Expende, quod hi maximè ſibi cauere iubentur, qui in Iudæa ſunt: at perſecutio illa non peruadet orbem terrarum? Nonne vbique terrarum error ille diſſeminabitur, & excruciabuntur ſancti? Cur de his, qui in Iudæa erunt curam tãtummodo Dominus habet? Cur illos ſolùm monet, & perterrefacit? D Pulchrè id perdocet D. Hilar. *Quia* D.Hil. *proprius*, ait, *iſte Iudeæ erit error, vt qui veritatem reſpuerunt, ſuſcipiant falſitatem, Iudæam deſeri monet, & transfugere in montes, ne admixtione plebis illius Antichriſto creditura viſa, vt contagio efferatur; ſed omnibus, qui tunc fideles erunt tutiora futura ſint deſerta loca montium, quam frequentata Iudea.* Efferueſcente Antichriſti furore, qui timeant; niſi qui vnà cum tanti ſceleris authoribus Iudæis habitant? Nullus quantumcumque fidelis ſecurus de ſe ſit, nemo tutus, nemo ſe immunem reputet à contagio, etſi nulla criminis conſcientia, ſe tamen ſuſpectum habeat, cũ Iudæis permixtus habitat.

Quare

Digitized by Google

Quare bonus Dominus Ieſus, alijs A
relictis, illos meritò deterret, & quaſi omnes periclitarentur, omnes de imminente periculo voluit contriſtari, neminemque ſecurum, & ſine metu eſſe voluit, cui ſocij erant adeo nefandi, cui proditor Iudas comes aderat. Nec hoc contentus fuit Dominus; ſed adhuc de ſuis ſollicitus nil magis curauit, quàm quod tantum ſcelus exſufflaretur ab Apoſto- B
lorum area. Nam, vt rectè monuit
Iſ. Abb. B. Iſaias Abbas orat. 22. quæ dicitur de operibus hominis noui, *Nec Dominus Ieſus prius aſcendit in crucem, quam Iudam expuliſſet è medio diſcipulorum*. Quaſi omnes perditioni obnoxios videret, dum erant tanto proditore aſſociati, nec aliter ſecuri C
remanere poſſent, nè à ſeipſis deſciſcerent, niſi Iuda exſufflato.

§. IV.

Nullus alius ſuſpectus eſt viro iuſto, niſi ipſe ſibi, quod firmitatis eſt indicium ſingulare.

Diſcipulorum Domini imitare D
virtutem ſingularem; vbi audiunt inter ſe habere proditorem, nullus de alio tam immane ſcelus ſuſpicatus, nemo alium reum fore putat, vni ſibi timet, vnuſquiſque de ſe ſolicitus agit, quaſi ſe ſolùm inter omnes ſuſpectum habeat, de cuius firmitate, & perſeuerantia poſſet dubitari. Etenim ait quiſque, *Numquid ego ſum Domine?* Ipſe primus eſt ſibi ſuſpectus, ipſe in primis ſibi omnium ſceleſtiſſimus apparet, & E
prorſus labilis. Sanctiſſimorum horum veſtigijs inhærebat ille apud Hierem. Thren. cap. 3. vbi ait, *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius: me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam*. Quibus verbis, vt lucem præferat D. Hieron. expen- Hier.
dit duo illa, *vertit*, *& conuertit*, quaſi ibi crebra felicis, & miſeri ſtatus intermixtio inſinuetur, qua quis modò ad ſupplicium trahitur, modò ad veniam, fœlicemque fortunam conuertitur, ſed nullibi fixus, nullibi manet, non labilis. Quo poſito mirare modò iuſtiſſimi moderationem animi, qui inter perditiſſimorum hominum phalanges vnam ſuam videt paupertatem, vnus ipſe ſibi miſer, & labilis apparet, *Tantum*, ait, *in me vertit*, *& conuertit manum ſuam*. Ac ſi dicat, tantum ego mutationi ſubiaceo, tantum ego elabar è manibus. Pulcrè Rup. lib. Rup.
de operibus Trinit. 1. cap. 59. *Tantum*, ait, *in me vertit*, *& conuertit manum ſuam. Quid dicam de mea cauſa propria, de propria conſcientia miſeria? cæteri viuunt, cæteri quos video homines ſunt. Et quicquid de illis ſit, tantum de me ſcio. Igitur quod ſatis eſt quod imitabile foret dicere maluit. Ego videns paupertatem meam.* Vnũ ſe inter omnes reputat vir iuſtus pauperem, & labilem, cæteros quoſque vel non reſpicit, vel fortes, & ſtabiles credit, de propriæ conſcientiæ miſeria dubitat, cui vni fidit, nec ſe credit. O ſi hanc ſugeremus omnes virtutem, imò excellentiam animi! hæc ſatis erat, quæ nos de iuſtitia commendaret, in illaque ſtabiliret & confirmaret. O vtinã huic ſemper Petrus inhæreret, nullis mihi crede machinis valuiſſet perturbari. Verum qui modò timet ſibi proditionis periculum, paulo poſt præcinente Domino omnium Apoſtolorum ſcandalum ipſe ait, *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ego non ſcandalizabor*. Ad hæc acutiſſimè D. Chryſ. in Chryſ.
Cat. *Quid ais, ò Petre? Quando dixit vnus ex vobis me traditurus eſt, timebas ne tu eſſes traditor, quamuis nihil*

A *tale conſcius eras, nunc autem manifeſte eo dicente, quia omnes ſcandalizabimini, contradicis?* Sed quanto diſcrimine? Equidem cum de te ſolo præſumebas traditionem, tunc ſecuriſſimus à tali crimine eras, cum autem de te pluſquam de cæteris ſperaſti, factus es Domini negator, vnde Orig. *Alij diſcipuli ſcandalizati ſunt in Ieſu? Petrus autem non ſolum* B *ſcandalizatur, ſed abundantius relinquitur, vt ter negaret.* Quare rectiſſimè commonemur à D. Bern. ſerm. 37. in Cant. ne vel in minimo nos ſuper alios erigamus. Quemadmodum ſi per oſtium tranſeas, cuius ſuperliminare nimium baſſum ſit, non nocet quantumcumque te inclinaueris, nocet autem ſi vel tranſuerſi digiti ſpatio pluſquam oſtij C patitur menſura, te erexeris, ita vt impingas, & capite quaſſato collidaris: *Sic in anima non eſt planè timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pauenda vel minima temerè præſumpta erectio. Quamobrem noli te homo comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni.* Te omnium miſerrimum noſcas, nulli minus fidas, quam tibi, quod D ſatis eſt, vt firmiſſimè in iuſtitia ſtabiliaris. Etenim D. Chryſoſt. in Cat. cap. Luc. 18. fatur, *Simile feras in conſcientia fæces reatuum, & hoc ſolum de te credas, quod es infimus omnium; multam obtinebis ante Deum fiduciam.* Hæc ille.

Bern.

§. V.

E *Is ad alios regendos aptatur, qui vni ſibi nouit attendere; non qui alios carpere.*

SVnt qui gubernatorum ingeniū à primis puerorum vnguiculis augurantur, ex eo quod videant eos in aliorum erroribus exardeſcere zelo; aliorum greſſus egregiè notare, aliorumque profectibus inuigilare. O erroris plenum præſagium! videant iſti, quam aliter à Chriſto Domino gubernatores ſui informentur, qui vt proditorem indagent, Rhinocerotis naſo minimè aliorum mores ſcrutantur; ſed ſibi vnuſquiſq; attentus ſe vnum optat tanti criminis immunem conſeruare. Et ideo ait cæteris prætermiſſis, *nunquid ego ſum Domine?* Cui non videretur optimi gubernatoris ingenium ſcintillaſſe ille ſanctiſſimus zelus, quo iuuenis Moyſes rixantes Iſraelitas Exod. 2. notauit? *Dixitque ei qui faciebat iniuriam, quare percutis proximum tuum?* At malè ex hoc acceptus, ſuis etiam exoſus, & ab Ægyptio Rege ad mortem petitus fugit hominum conſpectum, & diu in ſolitudine moratus aliorum oblitus, vni ſibi vacauit. Quo nunquam regno viſus fuit aptior, Deoque gratior, vt tanti populi acciperet gubernacula, Id eleganter notat D. Greg. Niſſ. in eius vita fatus, *Videmus enim Moyſen, antea quam perfectiore ſe virtute firmauerit, duos inter ſe contendentes homines conciliare nequiuiſſet poſtea verò cum ſibi ipſi longo temporum ſpatio vacauerit, à multis hominum millibus facilè in protectorem recipi.* Ecce tibi quàm malè audiat præmaturus ille zelus, qui totus proditur in alijs corrigendis, ſpuitur is vir ab hominibus, nec ad duorum gubernationem videtur aptus, nec Deo acceptus, donec longè, & diuturno ſilentio caſtigatus ſibi vni vacet, cæteros obliuiſcatur. Huic etiam excogitationi lucem addit magnus ille Ioſeph, qui puer virtutis zelo fratrum ſcelera minimè patitur; ſed eà confeſtim reuelat patri. Sic enim ait textus ſacer Gen. 39. *Accuſauit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.* Sed ex tunc fraternum in ſe

Exod. 2. Niſſen. Gen. 39.

odium

odium concitauit, qui illius regnũ exhortentes illum vendiderunt Iſmaelitis, à quibus in Ægyptũ aſportatur, vbi ſecundò venditus tandem ob adulterij falſam accuſationẽ truditur in carcerem. Ibi tacitus ſibi vacans ad aliorum crimina didicit non reſpicere, quo ſe in regnum maximè præparauit. Etenim poſſet facilè ex Ægipto fratres ſuos apud patrem etiam accuſare de venditionis ſcelere; ſed tacuit, ait Honcala, *ne patrem certiorem faceret, à fratribus ſuis ſe fuiſſe crudeliter diſtractum: & vt exitum ſomniorum expectaret*. Se ad regni culmen aſcenſurum puer ſomniauerat, & dum fratrum mores, & ſcelera carpit, miſeram inde ſeruitutem venatur. Iam ſeruitute preſſus didicit ſe inſpicere, non alios didicit ſibi vacare; non fratrum accuſationẽ agere, *vt exitum ſomniorum*, nimirum regiam dignitatem expectaret: quaſi didicerit, quòd non is, qui fratrum momordit errores; ſed is, qui ſibi vacat, & tacens aliorum ſcelera obliuiſcitur, regno ſuſcipiendo aptatur. Non ex accuſatione fratrum; ſed ex patientia, & tolerantia defectuum aliorum ſubitur regni clauus. Id quod videtur attigiſſe D. Zeno ſerm. de pat. cum ait, *Ioſeph patiens inuenitur, cùm à fratribus rapitur, patiens, cum in puteum dimittitur, patiens, dura cum haſta diſtrahitur, patiens in carcere, & patientior in regno*. Quaſi idem fuiſſet in viro ſancto patientiæ culmen attigiſſe tacendo de iniurijs, & ſceleribus fratrum, & promiſſi regni culmen intrare. Itaq; dum delicta aliorum reſpexit, illorumque fit accuſator, ſeruitutem incurrit, & cum patienter aliorum tolerat crimina, vni ſibi vacans ad regni culmen pertingit. Hinc argutè D. Anſel. in præfat. ad Matth. expendens quid ſinguli Euangeliſtæ de Chriſto Domino prædicarent, ait,

Honc. Zeno. Anſelm

A *Intentio Marci circa regnum Chriſti verſatur, vnde inchoat Euangelium ſuum à voce clamantis in deſerto* Quaſi nullius vox melius regnantis ingenium exprimeret, quã vox illius, qui omnium mores obliuiſcens in ſolitudine, & deſerto ſibi viueret.

B *Text.* Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo, Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: C bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

§. VI.

Quæ iuſtis viris magis videntur obeſſe, & contrariari, ea illis famulantur, vt citiùs ad ſibi præfinites fines vadant.

D NOnne proditoris ſcopus is erat, vt Chriſtiferum nomen penitus àb hominum memoria eraderet? Nonne ideo Dominum crudelibus hoſtibus tradidit, vt eorum rabie decerptus infamiæ æternæ latebris maneret obſcuratus? Sed vide quid ex his factum eſt, *& filius, ait, hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de eo*, E non ſanè obfuit proditoris inſania: ſed ſeruiuit Domini vijs, & inter inimicorum rabies contrariantes viam inuenit, quà citiùs pertingeret gloriam præparatam. Quis non crediderit, tunc Ionam penitus à Niniue via deflexiſſe, quando à naui inhiãti ceto fuit traditus? Sed tunc de illo pulcrè D. Zeno notauit ſerm. de Timo-

Zeno.

more. *Ionas timens Dominum ſpontaneum non timet naufragium, ceto inhianti miſerabilius ſepelitur, quam præcipitatur, & tamen littus, quo tendebat inuenit, antequam videas felix magi ſepulcro, quàm naui*. Quid pulcrius? Ionas à mari, à ceto voratus, viuido belluæ ventre ſepultus adhucad mandatum ſibi portum vadit. Qui paſſis velis, pernici naui à Niniue fugiebat, ſeſe gurgiti tradidit vorandum: ſic Niniue littus, quo Dei ferebatur imperio appulit. Nulla ſanè vis, nulla oppoſito, nulla adeò eſt contraria poteſtas, quæ iuſtis viris nō ſeruiat, vt iuxta præſcripti à Deo finis viam vadant. Regnū Ioſepho præſcriptum vt eliminarent fratres, Ioſephum vendunt, & Iſmaelitarum ſeruum faciunt. Quid Regi magis contrarium, quam ſerui & conditio, & habitus? Attamen quando ad ſeruitutem, tunc ad regnum abijt. Sic D. Greg. hom. 21. Ezechiel. *quia mutari Dei conſilium non valet, quem ideo vendiderant, ne adorarent, adorauerunt, quia vendiderunt*. Quicquid in contrarium moliaris, reſiſtente licèt vniuerſi creatura, pugnantibus tenebrarum poteſtatibus, per eas ipſas contrarietates iuſtus vir vadit ſecundum quod ſcriptum eſt de eo. Nec vlla eſt rerum contrarietas, quam ſibi ſeruire diuina ſapientia nō faciat. De maximo omnium aduerſariorum diabolo ſic apud Iob ſapientia diuina gloriatur cap. 40. *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum*? quaſi ipſa ſola aduerſariorum machinas ſibi faciat prorſus inſeruire, id quod expendit Rup. lib. 2. de oper. Spiritus ſancti lib. 1. de Sap. c. 25. ponderans quam ſeruiret diabolus Chriſti Domini ad gloriam itineribus, dum poſt multa fatur, *Intendebat Dominus facere irritam venditionem, qua ſemetipſum primus*

Greg.

Rup.

A *domo vendiderat, adiuuit & hanc intentionem bonam ſeruus nequam faciendo, vt venderet, hunc hominem traditor. Intendebat diuinitas huic hominis dare regnum, & ſubijcere poteſtati eius omnia regna mundi, adiuuit, & in hoc ſeruus iſte agendo, vt per furioſum iocum purpura veſtiretur, ſceptro, id eſt calamo donaretur, coronaretur, & regio nomine ſalutaretur.* B *Et quia cogitauerat Dominus ponere in eo (nempe Chriſto) iniquitates omnium noſtrum, ſpinea erat corona, ne poſſet negare ſeruus illuſor, quin iſte Dominus omnium ſpinas portauerit peccatorum noſtrorum*. Sic inſeruiente contrario, miniſtrantibus ipſis contradictionibus filius hominis, vadit, imò volat in ſibi præfinitam, C & præordinatam gloriam. Reſpice iterum Ionam illum, qui vt à Dei fugeret obedientia, quot ſe contrarijs commiſit? Mittebatur in Niniuem, ipſa verò ſe naui dedit, inſuper furenti mari committitur, rurſus à ceto voratur, quo penitus à via mandata videbatur impeditus. Tamen hæc omnia impedimenta illum licèt ignorantem deducunt in D Niniuem. Ita D. Greg. PP. lib. 6. Moral. cap. 22. inquit, *Ecce fugitiuum Dei tempeſtas inuenit, ſors ligat, mare ſuſcepit, bellua includit, & quia authori ſuo obedire renititur, ad locum quo miſſus fuerat, ſuo reus carcere portatur*. Sic contraria, & impedimenta Deo ſeruiunt, in deducendis ſuis placitis ad finem.

E

§. VII.

Iuſtorum ærumnæ potiores; quàm tyrannorum ſplendidiſſima gloria.

NOnne vides iuſtum ærumnis cōfectum papilionis more ad flammas euolare? Nonne vides tyrannos auro gemmiſque effulgētes, delitijs effluere? Quid tunc? Sanè potior

potior conditio eſt iuſti ad mortem
flammaſque volantis, quam tyranni
inter ipſas diuitias triumphantis.
Huc ſpectat illa Chriſti Domini
cum proditore ſuo compoſito, *filius
hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de il-
lo, væ autem homini illi, per quam tra-
detur.* Ille ad voluntariam ruit mor-
tem; hic argento æternat vitam: ille
amariſſimos expertus fluctus terræ
viſceribus ſeſe inſeret; hic princi-
pum gratiam nactus euiſcerabit ter-
ram aureas venas potius: ſed quid
proderit miſero iſta vana felicitas?
Ille æternum glorioſus exiſtet; hunc
æterna calamitas excruciabit. Pulcrè
Chryſo. D. Chryſoſt. id attigit hom. de cæco
nato componens idolorum aurea
templa cum pædoribus pleno carce-
re Martyrum. *Quid profuit idolis
etiam eorum, qui non ſunt adoratio,
templorum, inquam, amplitudo? Quid
verò Martyribus obfuit vilitas ſepul-
chrorum? Nonnè dedecus inuſtum, eſt
errori in amplitudine, & in humilita-
te res Martyrum ſunt exaltatæ?* Fuit
gentium ſplendor, fuit ingens idolo-
rum gloria, ſplenduerunt aureæ illo-
rum ſtatuæ, & nunc quid fœtidius?
Viliora ſanè ipſo ſtercore, per ſter-
quilina rotantur: quando res Mar-
tyrum aureis templis coruſcant, im-
mortalemque gloriam ſpirant vnde-
quaque. Huc conuertant animos qui
cumque ſpectaculorum vanitate
gaudent: huc reſpiciant, qui fabula-
rum varietates mirantur, quid mi-
rabilius quàm iuſtorum, & tyranno-
rum mutatio, Deo de vtriſque iudi-
Tertul. cante? Pulcrè Tertullian. huc refert
ſpectaculorum ſpectatores: ait enim
in libri calce. *Superſunt alia ſpectacu-
la, ille vltimus, & perpetuus iudicij
dies, ille nationibus inſperatus, ille
deriſus, cum tanta ſæculi vetuſtas vno
igne haurietur. Quæ tunc ſpectaculi la-
titudo? Quid admirer? quid rideam?
vbi gaudeam vbi exultem ſpectans tot*

A *ac tantos Reges, qui in cælo recepti
nunciabantur cum ipſo Ioue in imis
tenebris congemiſcentes? Quos præte-
rea ſapientes coram diſcipulis ſuis vna
conflagrantibus erubeſcentes? Cæte-
rùm qualia illa ſunt* (nimirum iuſto-
rum præmia) *quæ nec auris audiuit,
neque oculus vidit, nec in cor hominis
aſcenderunt.* Siccine finienda eſt vni-
uerſi mundi fabula, vadunt iuſti æ-
B rumnoſi ſquallentes, iniurijs onu-
ſti, degunt tyranni fulgidi in auro,
ſaturi inter dapes, triumphis pleni;
ſed illi in ſempiternam aſcendunt
felicitatem; hi deſcendent ſubito
in miſeriarum barathrum. Sic in
purpurato diuite, & paupere Lazaro
oſtendit D. Lucas cap. 15. *Mortuus* *Luc. 15.*
*eſt diues, & ſepultus eſt in inferno;
& vidit Abraham de longè, & Laza-*
C *rum in ſinu eius.* Ad hæc D. Chryſol. Chryſo.
ſerm. 124. *Immutatio quanta rerum,
quo deſcendit diues? quo pauper aſcen-
dit? Reſpicit ibi ſurſum, quem deſpexe-
rat hic deorſum.* Quid plura? Non
fortunæ alea; ſed iuſtitiæ decreto
iuſti current ad palmam; tyranni ad
ſupplicia: illi æternis gaudijs; hi
nunquam morituris inſident flam-
mis. Hinc apud Ioan. 16. Dominus *Ioan. 16.*
D ſuos monet, *mundus gaudebit, vos
autem contriſtabimini; ſed triſtitia
veſtra vertetur in gaudium.* Vbi ele-
ganter Tertull. lib. de ſpectaculis Tertul.
ait. ciuibus diſpoſita res eſt. *Nunc
illi lætantur: nos conflictamur: ſecu-
lum, inquit, gaudebit; vos triſtes eri-
tis. Lugeamus ergo, dum Ethnici
gaudent, vt cum lugere cœperint gau-
deamus.* Vnde meritò D. Paulinus Paulin.
E epiſt. 4. lugenti Magdalenę ad pedes
Chriſti inuidet, eique aſſociari ar-
dentius exoptat, quàm Phariſæo
inter vina gaudenti, imò inuitanti
Chriſtum. Ait enim loquens ad Pha
riſæum. *Interim malo peccatricis, &
pauperis noſtra diuitias in lacrymis &
affectu, quàm tuas in impietate, &
litera,*

itera. Illius ieiunium, quàm tuum conuiuiũ. Malo inter capillos illius Chriſti pedibus illigari, quàm inter dapes tuas tecum iuxta Chriſtũ ſine Chriſto diſcumbere. Sic lacrymas, ſic ieiunia, ſic paupertatem æſtimat prę gaudijs Chriſtum inuitantis, quidni æſtimaret præ lætitia Chriſtum vendentis?

§. VIII.

Horroris, & timoris plena eſt vox Chriſti Domini aliquem damnantis.

PErditiſſimi Iudæ damnationem prolaturus Dominus, quanto id præcordiorum ſuſpirio facit? Ait namque, væ homini illi, quaſi non aliter tanti iudicis vox queat audiri, niſi inter gemitus, inter lamenta, inter æternum defluentes lacrymas. Et quando damnantis Domini vox tonabit ſine ingenti orbis pauore, ſine lamento, ſine horribilium ſtridore cruciatuum? De fulminata in reprobos ſententia ſic D. Cypr. ſerm. de Aſcenſ. adſtupens fatur. *Quanta illud edictum ſequentur lamẽta? illius vltimę tubę clamor, quàm horribilis erit? Continuus erit, & ſuperfluus lacrymarum decurſus, incendia nudum corpus allambent, in proprio adipe frixę libidines ebullient, & inter ſartagines flammeas miſera corpora cremabuntur: non miſerebitur vltrà Deus, nullum ibi refrigerium, nullum remedium.* Quis tam ſeueram vocem non expauet? Quis vel primum eius ſibilum poteſt ſuſtinere? Quicquid ſonat eſt, væ, & lamentationes, quicquid ſtridet flagellum eſt, ignis, & ardenſque in æternum vorago, & non timebit creatura? Ioel. 3. Sanè Ioel ca. 3. inquit. *Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtellę retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hieruſalem dabit vocem ſuam, &* A *mouebuntur cęli, & terra.* Ad tremendam iudicantis vocem creatura omnis etiam cæleſtis, etiam inſtar ſolis fulgens tremore ingenti nutabit, quod ponderans D. Zeno ſerm. 4. de Iſaia inquit. (Zeno.) *Hinc æſtimare licet, quid ſit eis reſeruatum, quorum in cauſa funerei luctus pœnę pertulit natura ſupplicium.* Quando natura etiam cæleſtis ſine tanta ſui alteratione, B ſine tam ingenti luctu, ſine tam acri ſupplicio vocem iudicantis Dei non exaudit, quid reus ipſe patiatur? Quæ reorum pœna, quando ſolum exauditam ſententiæ vocem cæleſtia omnia pauent, & ſeſe triſti fragore quatiunt, vel nigris tenebris abdunt? Quid plura? ipſiſſima Dei hominis caro exhorruit, vbi Chriſti Domini voce manifeſtanda fuit pro- C ditoris damnatio. Sic Ioannes 13. ait. *Cum hæc dixiſſet Ieſus turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus, & dixit, Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Expende illud, quod dicturus proditionem, proditorem manifeſtaturus, turbatus eſt ſpiritu. Cur turbatur Chriſtifera caro? An quia incipit manifeſta voce proditorẽ damnare? Ita prorſus D. Cyril. (Cyril.) D Alex. lib. 6. in Ioan. (Ioan. 13.) *Vero ſimile mihi videtur, non potuiſſe carnem Chriſti motum, quo iam expreſſius, atque manifeſtius diſcipulo proditionis odium offerebatur, ita ſufferre, vt aliquantiſper non exhorruerit.* Quando ergo ipſe Dei caro non potuit ſine horrore ſufferre vocem hominis damnati manifeſtatiuam, quomodo ſufferet damnationem in ſe diſtrictam dam- E natus? Hinc æſtimare licet damnatorum penè immenſam calamitatem, tremendam Dei damnantis vocem, cuius vel halitum Chriſtifera caro exhorret, & lamentatur.

Text.

Text. Reſpondens autem Iudas qui tradidit eum. Nunquid ego sũ Rabbi. A

§. IX.

Deplorati animi eſt, vbi vniuerſi de tuo delicto timent, quod tu impauidus agas quaſi omnibus lateat. B

DE proditoris crimine omnes diſcipuli iacent conſternati, ad eius damnationẽ exhorret ipſa Dei caro, vnus proditor impauidus & ſecurus agit; adeò vt de ſe interroget, & de Domini diſco præſumat intinctum panem. Id in impudentiſſimo proditore damnat D. Leo ſerm. 7. de Paſſ. fatus. (Leo.) C *Tu autem in hac trepidatione ſanctorum abuteris Domini patientia, & abſcondi te tua credis audacia.* Proh nefas! trepidant vniuerſi, tuum peccatum cunctos perterrefacit, & tu ſecurus gaudes, quòd lateas. Vbi cælum, & terra, vbi creaturæ inſenſibiles tuam timent, & prædicant calamitatem, tu ſolus impauidus, ab omnibus quia credis ignorari, audes lætari. D Sic primus ille reproborum pater Cain lætabatur; de quo eleganter D. Zeno ſerm. de timore ait. *Miratur orbis vacuus ſe duobus anguſtum, mirantur elementa hominem, qui factus ſit ad imaginem Dei poſſe iugulari, & hoc à fratre. Erubiſcit terra rudis pio ſanguine impiata; ſolus Cain exultat infelix, quòd teſte careat, putat ſe caruiſſe facinore,* E *quem Deus videt, quem conſcientia coarguit, quem fratris ſanguis accuſat.* Siccine trepidantibus cunctis creaturis, & expauentibus ſcelus, ſceleris authores triumphant ſecuti, & impauidi, quaſi eorum flagitia omnibus lateant. Sed hoc faciet Cain,

A aut Iudas, aut eorum ſati, qui deiictorum æmuli, etiam in impudenti ſecuritatè patriſſabunt. Dum Chriſtus Dominus apud Matth. cap. 24. (Matth. 24) memorat ſub crudeliſſima perſequutione trementem orbem terrarum cunctos patientes homines, ſtatim ſubdit, *Orate, vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbatho.* Cur non in Sabbato? Pulcrè D. Athanaſ. (Athan.) B quæſt. 83. ait. *Hyemem peccata vocat, & ſabbathum ſecuritatem: dicit ergo, væ animæ in peccati ſecuritate, vel ſocordia conſtitutæ.* Et meritò væ indicitur a Deo illi, qui vbi omnia timore plena ſunt, vbi etiam cardines cæli timor quatit, vbi maximã vniuerſæ res tribulationem patiuntur, ipſe in peccatis ſecurus agit, & feſtos ſibi dies parat. Hinc meritò C Auguſt. ſerm. 120. in Phariſæos exultantes, (Auguſt.) cum vniuerſæ creaturæ in morte Domini tremunt, his verbis indignatur. *In media paſſione Domini cæleſtia, & terreſtria turbantur, lux cum nocte miſcetur, elementa quatiuntur: terra ipſa concuſſa à fundamentis ſuis tanquam ad ſcelus propriũ contremiſcit. Et quæ duritia cordis humani? Væ eis, qui inter iſta non cre-* D *dunt;* imò cum ipſi ſceleris authores ſint, trementibus alijs ipſi ſibi plaudunt omnimoda ſecuritate.

§. X.

Interna cordis malitia difficilè poteſt non extrinſecus reuelari.

E DIfficillimum ſanè eſt, reconditam pectore malitiam non euulgari: ecce præconceptum a Iuda Chriſti Domini vilipendium, qualiter vel ipſius verbis ſe prodat. Domini enim appellationem, qua cæteris vſi ſunt, indignans, ſubſannando ait, numquid ego ſum Rabbi? Vnde enim maximè volebat proditionem

ſuam

Digitized by Google

A ſuam diſſimulare, ſuperbia ſua prodere cogitur, dum Chriſtum minus quam cæteri honorificè compellat. Plenè nunquam ſe nouit occultare malitia, ſi ſemel intimis præcordijs inſederit, euulgabitur vel te renuente. Iam Iſraelitæ Ægypto exierant, iam totum mare tranſierant, iam palmarum fructibus ſaturi Moyſis imperio libertatem patriam potiebantur, B a Deoque orbis conditorem legem ſibi dari expectabant. Sed quo id animo? an ab Ægyptiorum vitijs purificata mente? Proh dolor! Tar-

Exod. 32. dante Moyſe, conflari ſibi idolum expoſcuut, offerunt aurea decora, conflatorio inijciunt, quibus iniectis inopinatus ex illis vitulus proſilit, qui ante eorum oculos ſtetit. Quæ prodigij ratio? Vnde conflatorius C ignis accepit, vt vitulum obijceret?

Tertul. Pulcrè Tertull. aduerſus Gnoſt. *Sapiens ignis effigiem vituli diffudit illis ſugillans ibi cor habentes apud Ægyptum bouis cuiuſdam conſecratricem.* Non eorum mentes deſeruerat Ægyptius error, adhuc intimis præcordijs inſederat Ægyptus, & quantumuis ipſi diſſimulare tentent, neceſſum eſt, vt tanta illorum ma- D litia euulgetur. Etſi totis viribus præconceptam malitiam celare intendas, ipſa tua verba, ipſa tua opera illam facient manifeſtam. Perfidus ille Balaam a Deo iuſſus, ne maledicta iaceret in Iſrael, ſic ſe facturum decreuerat,

Num. 22. & licet inuitus à maledicendo populo abſtinebat. Num. 22. Tandem accedunt regij nuntij pleni muneribus, quibus illum trahere E nitebantur, vt maledicta cogeret. Ipſe verò iuxta præceptum Domini renuit, affirmans ſe a Deo nunquam defecturum, nihilominus ait, *obſecro vos, vt hic maneatis etiam hac nocte, vt ſcire queam quid mihi rurſus reſpondeat Dominus.* Libentiſſimi, cùm illi remanerent, Dominum iterum conſulit Balaam, a quo tale reſponſum accepit. *Surge, vade cum eis:* ac ſi diceret, fac vt libuerit: quo accepto, ſtatim eſt profectus. Ad hæc

Auguſt. D. Auguſt. q. 47. quærit, *cur poſt iſtam permiſſionem Domini iterum non conſuluit, ſicut poſt illam prohibitionem?* Etenim cum prohibitus fuiſſet Dei oraculo adhuc inſtat, & iterum conſulit, & cum facultatem accepit, ſtatim ſine noua conſultatione nullo alio expectato oraculo arripuit viam. Quæ rei cauſa? *quia cupiditas eius apparebat, quæ metu premebatur.* Sanè prohibente Deo, nō expulerat vitioſam cupiditatem a mente; ſed ſolum Dei metu coercita manebat adhuc intimis præcordijs ſedens. Quapropter fieri non potuit, vt diu ibi lateret, quin ſtatim proderetur. Quam diſſimulauerat Achab ſcelus in iuſtiſſimum virum Naboth perpetratum, eiusinternecionem fleuerat, miroque luctu proſequutus fuerat: tamen illius vineam accipiens, cum lætanter ad domum reuerteretur, media via apparet illi Elias, & coràm eius flagitium aperuit, terribile inde ſupplicium illi imminere profeſſus. Cui perteritus Rex impius inquit 3. Reg.

Ambr. 3. Reg. 21. *num inueniſti me inimice mi?* Ad hæc Ambr. ponderat lib. de Nabuthe cap. 12. quam facilè prodatur impius. *Inuentus eſt Adam cùm lateret: Moyſi autem nequaquam inuenta eſt ſepultura: inuentus eſt Achab; non inuentus eſt Elias: culpa igitur authorem ſuum prodit. Vnde Teſbites ait, inueni, quoniam feciſti malum in conſpectu Domini.* Vanè latere præſumit qui intimè habet præconceptam malitiam, quantumuis diſſimulare velis, ipſa malitia te prodet, quæ nequit non euulgari, & foras proſilire.

CA-

CAPVT VII.

De his quæ poſt legalem cœnam, nimirum de pedum ablutione.

Cœnatus Dominus legali & communi menſa, quod ſerui efficere ſolebant, id ipſe diſcipulis ſuis voluit efficere; & aqua adhibita ſe ad diſcipulorum pedes prouoluit, vt eos lauaret. Expauit Petrus profundam humilitatẽ Dei filij, cui aliquandiu reſiſtens tandem acquieuit, & ſe permiſit lauari; a quo ſingulis deinde idem obſequium Dominus exhibuit. Igitur magnum Dei Patris incrementum Chriſtus, ſtupentibus Angelis, eiſdẽ manibus lauit diſcipulorum pedes, quibus poſtmodũ lauaturus erat pretioſo ſanguine totius mundi crimina. Lauit, inquam, & lotos inſtruit, qua alactitate inter ſe debeant Chriſtiani ſimilia exhibere officia, nullũ obſequium vile, & abiectum reputantes, quod præſtitit ſuis omnium Dominus, & Magiſter.

Ex Ioan. 13.

Text. Ante diem feſtum Paſchę ſciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexiſſet ſuos, qui erant in hoc mundo in finem dilexit eos.

§. I.

Feſtinior Dominus Ieſus currit ad mortem, quàm ipſa paratur per hoſtes infenſiſſimus.

Qvi ſcire cupit, quo deſiderio feratur Dominus in mortem, qua exæſtuet cupiditate fundendi ſanguinem pro hominibus; expendat illud, *ſciens, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo.* Veniente hora, ipſe tranſit, quaſi pigritantes carnifices ipſe ocyſſimus tranſeat. Sic Diuus Ambroſ. meditatur, & tardam hominum B cupiditatem, & feſtinatiſſimum Dei venientis ardorem. Ait enim ſermon. 6. in Pſalm. 118. *Ego ſuſcitari mihi charitatem cupio, & ad me plus charitas ipſa feſtinat, ego dixi, veni, illa ſalit, & tranſilit.* Quibus modò volatilem Dei amorem in mortem meditator, carnifices cupiunt laniare Chriſtum, & Chriſtus plus ad lanienam feſtinat, ſolicitantibus crudelibus hoſtibus mor- C tis hora venit, Dominus autem ad illam velociſſimus tranſit, carnifices præcurrit, hoſtium perniciſſimam crudelitatem tranſit, adeò vt tardantibus illis ipſe ſeſe myſticè laniet. Huc ſpectat Diuus Gregorius Niſſenus hom. 5. de Reſurrect. expendens, quòd Dominus ſeſe in præſenti edendum dederit ſub ſpe- D cie mactatæ hoſtiæ in ſanguine diuiſo a carne, cur hoc fecit? *Qui omnia pro dominica poteſtate, & authoritate adminiſtrat, non expectat Pilati iudicium, ſed per ineffabilem, & arcanum ſacrificij modum ſua diſpoſitione, & adminiſtratione præoccupat impetum violentum, ac ſeſe in oblationem, & victimam offert, pro nobis ſacerdos ſimul, & Agnus Dei.* Adeò E ad mortem currebat, ſic anxius erat de effundendo ſanguine, vt non ſuſtinens Pilati, & hoſtium tarditatem, adinuenerit modum, quo illorum rabiem præueniens ſeſe mactaret, dum ſanguinis poculum, & ſuæ carnis eſum præpararet. Hinc ortum habuit citiſſima illius in Cruce iam ſuffi-

Ambroſ.

ſuffixi mors: etenim qui cruce mulctabantur, non antea exhalabant animam, quàm a carnificibus eorum frangerentur crura; verum Christus Dominus nõ expectauit carnifices, vt animam efflaret. Id quod notans Tertul. Tertullian. aduerſus Gent. ait. *Spiritum cum verbo dimiſit, prauẽto carnificis officio.* Sanè, quod clamans expiraſſet, ſatis oſtendit non ex poteſtatis defectu morti occumbere: ſed ex ardentiſſimo deſiderio moriendi, quo pigros æſtimans carnifices, feſtinior currit ad mortem, quam ipſi traherent. Sic ipſe ad mortem currebat; & præcurrebat omnes, vt feſtinantes hoſtes tardos reputaret, & ocyſſimos adhuc ſtimularet. Vnde de illo ad mortem eunte pulcrè meditatur Diuus Athanaſ. de paſſion. Athan. aiens. *Reſumpſit autem ſimul cum tropheo veſtimenta ſua ab illis, abiturus ad mortem, vt ea ſimul cũ morte exueret, fecitque eos accelerare, qui ipſum ducebant.* Omnibus inferẽtibus mortem feſtinior Dominus illam bibit, feſtinabant hoſtes, feſtinabant carnifices, feſtinabat pater ipſe cæleſtis vt videret mactatum illum agnum, quo abolerentur peccata mundi, ſed feſtinior omnibus ipſe, omnes accelerare iubet, & cunctantes impellit, donec ſanguinem fundat. Accipite illuſtriſſimum Iephtæ prolis teſtimonium ab Ambr. libr. 3. Officior. cap. 12. decantatiſſimum. Hæc iugulanda a patre duorum menſium petijt inducias, quibus tranſactis, eadem hora currit ad victimam. Tunc Ambr. ſic Ambroſ. *Nec fletus æqualium mouit puellam, nec dolor flexit, nec gemitus retardauit, nec dies præterijt, nec fefellit hora, redijt ad patrem quaſi ad votum rediret, & voluntate propria cunctantẽ impulit.* Quid aptius Chriſto, quem nullus, diſcipulorum gemitus, nulla matris mæſtitudo feſtinantem retardauit, nec negotijs ſe-
A culorum acceptatus dies præterijt, nec fefellit hora; ſed ſciens, quia iſta venit, feſtinior illa cucurrit ad victimam, & carnifices fecit accelerare, & cunctantem patrem impulit.

§. II.

Ingentem tormentorum, & cruciatuum molem quaſi breuem, & horarium ducit dolorem humanæ ſalutis amator Dominus.

B VNus Rachelis amor ſic Iacobũ deliniebat, vel inebriabat, vt quatuordecim illi laborum anni viderentur pauci, dummodo optato potiretur coniugio. Sic Iacobæa proles Chriſtus Dominus præ humanæ ſalutis amore longiſſimos cruciatuũ fluctus quaſi horarium laborem reputabat, de quo
C dicitur, *ſciens Ieſus quia venit hora eius*, quaſi tota illa cruciatuum ſeges, longiſſimum illud tormentorum tempus illi ſoli breuiſſimum videretur, & horariũ. Hinc Diuus Paulin. ad Hebr. cap. 2. ait. *Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus eſt, videmus Ieſũ propter paſſionẽ mortis gloria, & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Vbi maximè expen-
D dendum eſt, quam paruum reputet felleum illud tormentorum poculum, quod non potum, ſed potus guſtum æſtimat, adeò vt guſtare mortem breuiſſimam, & quaſi momentaneam mortis paſſionem hic reputent Chryſ. & OEcum. Illis argutior D. Anſel. ait, *Dico quia minoratus eſt, & hoc ideo, vt guſtaret mortem, id eſt, horariã & non longũ quaſi aliquid gu-* Anſel.
E *ſtãdo tranſire pro omnibus.* Quidni? Cruciatuum illa infinita congeries, mille illæ nocendi artes, flagellorum myriades, Pontificum nocturnæ irriſiones, iudiciorum actus, non multum temporis cõſumpſerunt? Equidem longiſſimum tormẽtorum fuit

tempus

tempus patienti, ſed breue, ſed horarium amanti. O quam amabat illa A
Cant. 3. in Canticis (quæ dicebat, *in lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea*. Ecce tibi plures tribulationum noctes, plures patiendi neceſſitates, vnus lectulus videntur amaſiæ. Sic
Gillib. expendit Gillib. ſer. 2. in Cant. *Multæ noctes; ſed vnus lectulus. Multæ enim tribulationes iuſtorũ; ſed tamen quaſi non ſentientes, nec reſpicientes, vno dormiunt, & requieſcũt in lectulo*. ac ſi dicat, quòd ingentem tribulationum B multitudinem quaſi non ſentientes, vno, eoque breuiſſimo ſomno componant amantes. Verè nos Chriſtus amat, cui longiſſimæ tormentorum noctes vnus lectulus, vnus ſomnos breuiſſimus ſunt, cui tormentorum dilata, & prolixa paſſio breuis ſit, & horaria. Nullus (ſi meminit) Propheta, nullus canonicus C ſcriptor de paſſionis dominicæ acerbitate egit, qui eam vel vaſtiſſimum mare, vel caliginoſam tempeſtatem non appellaret. Quò ſpectat illud Hieremiæ: Magna eſt velut mare contricio tua, & Dauidicum aliud: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Vnus ipſe Chriſtus paſſurus intra calicis poculum D totam hanc amaritudinem anguſtauit, alijs vaſtiſſimum mare, ingens tempeſtas viſa eſt: vni Chriſti Domino nunquam mare, nunquam tempeſtas, ſemper calix, ſemper poculum
Theop. apparuit. Pulcrè Theophylact. Matth. 20. ait. *Poculum dicit Dominus ſuam mortem, ſimul oſtendens, quòd leue ſit, & declarans, quòd ipſe ſuauiter accedat ad mortem*. O maximus Chriſti amor (ſic in hominum E vtilitatem cæcutiens, vt felleum dolorum mare reputet quaſi potus calicem. Miratus Iſaias, cap. 40. Dei
Iſai. 40. penè incredibilem potentiam, ait: *Quis menſus eſt pugillo aquas?* nimirum iuxta Forerium, vna eſt, & ſola diuina potentia, cui tota aquarum moles collata tam parua eſt, vt ſunt aquæ, quas nos vola, ſeu fouea manus continere, ſeu menſurare poſſumus. Huic par immenſa vis amoris Chriſti Domini, cui oppoſita vaſtiſſima dolorum, & cruciatuum maria tam parua apparent, vt ſunt aquæ, quæ minimo ſufficerent poculo, aut manuali continentur calice. Adeò breues, adeò paruæ omnes paſſionis tribulationes viſæ ſunt Domino, vt liceat illas pro minimo æſtimare. Etenim ſic ait Matth. 5. *Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis*, Matth. 5.
nec aliud reputat minimum mandatum; niſi id quod de mortis, & de crucis ſupplicio habet. Ita D. Hilar. Hilar.
Minimum eſt omnium Domini paſſio, & crucis mors. Proh Deus immortalis! Proh ingens Dei in nos charitas! Siccine, ò Chriſte; viles creaturas amas, vt pro minimo ducas te morti dare, & immenſos crucis ſubire cruciatus.

§. III.

Chriſti Domini amor in homines finem, ſed verticem, & coronidem habuit.

CVm Chriſtus Dominus dilexiſſet ſuos, ait Ioannes, in finem dilexit eos; ſed quid eſt, in finem dilexit eos? an finem fecit amoris? an ingens ab incunabulis amor morte finitus eſt? Abſit, imò nunquam pulcriùs eluxit diuinus amor, quàm media in mortis falce. Itaque moriens Dominus dilexit in finem, quatenus non ſimplicem finem: ſed pulcherrimam fecit amoris ſui coronidem, Moyſi nitidiſſimas virtutes, quæ in eius morte ſplenduerunt, miratus Diuus Greg. Niſſ. ait. *Vt peritiſſimus ſtatuarius tota vita ſua diligenter confecta ſtatua, non finem in extremo fictionis termino; ſed verticẽ impoſuit*. Niſſen.
Hæc

Hæc ſumma perfectiſſimi operis gloria, ſi non ſimpliciter finiat; ſed pulcra, & elaborata exurgat coronide. Hæc prima Chriſti Domini amantis gloria, qui non finem in extremo: ſed verticem, ſed pulcherrimam coronidem impoſuit. His amoris flammis exarſit, ea prompſit charitatis miracula, quæ pro vertice, ſeu coronide perfectiſſimi, & diuini amatoris ſpectantium Seraphim oculos in admirationem raperent. Huc ſpectauit lex illa Exod. 12. de agno igni ardente immolando, etenim myſterio iubet, quod agnus aſſandus, eſſet maſculus anniculus. Cur anniculus? Iam explicat Pſalm. 64. dicens, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ*: quaſi perfectus annus beneficentiſſimæ Dei bonitatis verticem, & coronidem exaltet. Ita in agno anniculo, cuius ſanguis exterminatorem ab Iſraelitarum domibus arcuit, Dei Optimi Maximi benignitatis in ſuos vertex, & coronis claruit. Vnde a Theologo Nazianzeno orat. 2. Paſchæ dicitur Chriſtus Dominus, *Agnus anniculus, vt Sol iuſtitiæ, atque idem vt benignitatis corona benedicta.* Ecce tibi diuini amoris, & benignitatis verticem, & coronidē. Ecce tibi Chriſtum Dominum Agnum anniculum, qui penè in mortis acie ſuorum amore totus ſui immemor ſic ſuos armauit, ſic ſuos, qui erant in hoc mundo, qui adhuc delicijs ſeculi incubabant, & cæleſtia reſpuebant, ſic, inquam, eos muniuit, vt a nullo exterminatore poſſent expugnari. Hæc fuit ſupremi amatoris, & benigniſſimi Dei vertex, & coronis, quo legalis agni virtutem longè ſuperauit. Id attigit D. Cypr. ſerm. de paſſion. fatus: *Sanguis Chriſti efficacius, quàm ſanguis agni illius, quem in Aegypto Iſrael immolauit, contrarias abigit poteſtates, cuius hodie*

Exod. 12. Pſal. 64. Naz. Cypr.

A *tanta eſt authoritas, & poteſtas, vt non ſolum Iſraelitica limina muniat; ſed etiam ab his, qui Iſraeliticè non uiuũt, ſolum Sacramenti ſignũ expellat dæmonia.* Expende illud, *etiã ab his qui Iſraeliticè non viuũt, expellat dæmonia.* Nãq. ſanguis legalis Agni benignitatis Dei in Hebręos impoſuit coronidē, eos, qui ritè immolabãt, ab exterminatore defendens, verùm ſanguis B veri, & anniculi Agni Chriſti eò ſe extulit, vt pro sũmæ benignitatis vertice, & coronide etiam ſuos, qui erãt in hoc mundo, qui adhuc ſeculo viuebant, qui nondum ſe ad bonã frugem receperant, a dæmonum tyrannide, & exterminatione defenſaret. Sic Chriſtus Dominus in extremo vitę termino non finē; ſed amoris ſui verticem, ſed pulcherrimam egit be C nignitatis in homines coronidem. Hinc ſapiens illa Domini dilectrix vt ſummum Chriſti amorem expiſcaretur, ſeſe ad eius pedes proiecit. Cur ad pedes? Pulcrè D. Pauli. epiſt. 4. *In extremo licèt Saluatoris veſtigio caput ſuæ ſalutis inuenit*, quaſi nouerit; quòd diuini amatoris in extremis benignitatis erat coronis, & vertex, ad eius ſeſe proiecit extrema, vbi fe D lix ſummæ benignitatis offendit caput, & verticem.

Paulin.

§. IV.

Chriſtianum non agit, qui mortis venientis conſpectu ad feruentiora non ſe erigit opera.

E Ecce ipſe Filius Dei inſtantem iam meditatus mortem, amoris erga ſuos opera excitauit, & auxit, *Sciens quia venit hora eius, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Quis inde Chriſtianus, vel mortis conſpectu ſeſe auidius virtuti non tradet? Quis ſtudioſiùs animi ſui ſalutem

non

Digitized by Google

non quæret? Dicam vnde reprobus Iudas malè audit apud D. Chryſoſt. nimirùm iraſcentes Diſcipulos in Magdalenam, quòd Saluatoris caput vnguento pretioſo rigaret, ſe- Matt. 26. dans Dominus Matth. 26. inquit, vt quid moleſti eſtis huic mulieri? *bonum opus operata eſt in me, ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, qui dicebatur Iudas, &c.* Expendite modò ſacri textus ponderationem, & notam: Tunc, inquit, profectus eſt Iudas, quando? dicente Domino, ad ſepulturam meam hoc fecit, tunc Iudas in proditionem profectus eſt. Chryſo. Eleganter D. Chryſ. homil. 2. *Tunc iſtud ad quod tempus relatum eſt? quando iſta locutus eſſet, quando ad ſepulturam dixit, atq; neque hinc compunctus eſt.* O perditiſſimi hominis argumentum ſingulare (mortem audit, ſepulturam percipit, & non compungitur, & ad ſalutis montem non aduolat, & idem, & ſui ſimilis in proditione perſiſtit (Vnus id Iudas faceret, & qui eius perditiſſimos, & deploratos mores imitantur. Equidem amantiſſimus hominum Deus ab initio volens Iudam à præcipitio cuſtodire, hoc illi frænum iniecit, nimirum memoriam mortis, quam ipſius nomini indidit. Scariotis idem eſt, ac memorans mortem, vt iam immedicabilem eius videas animum, quando tanto fræno rupto, ſeſe voluit in præcipitium agere. Ita D. Paſchaſ. lib. in Matth. 6. inquit. *Porrò Scariotis, memoria mortis ſonat, vt ſit inexcuſabilis: quod non caſu, ſed ex meditatione mortis, Dominum prodiderit.* Sic priſci Iudæi delicioſiſſimi, hoſtilibus cincti Aſſyriorum phalangibus, cùm nullum eſſet euadendi ſuffugium, cùm nihil viderent præter arma mortem Iſai. 22. halantia, ſic apud Iſaiam cap. 22. loquuntur. *Comedamus, & bibamus;*

A *cras enim moriemur.* Hoc elicit ex conſpectu mortis perditiſſimus animus, vt plus inhæreat voluptati, vt ſecuriùs delicijs vacet. Pulcrè D. Cyril. Alex. ibi, *Impendens ſibi conſpicari periculum crudelitate Aſſyriorum, delicias conſectati ſunt, deſperatio; agreſti, & ſecuro animo ſibi mutuo acclamando comedamus, & bibamus.* Cyril. Et meritò deſperati, & agreſtis B animi eſſe perhibentur, qui vel ad mortis conſpectum non ſapiunt, qui vel audita morte in ſe ſigna ſalutis excitare negligunt. Huiuſmodi erant notæ Gigantes illi primæui, qui poſt diluuiū ſeſe adhortantur Geneſ. 11. Gen. 11. *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, & celebremus nomen noſtrum* C *antequam diuidamur.* Apud Philonem leguntur hæc verba, celebremus nomen noſtrum, antequam diſſipemur, quaſi ex præterita clade iam ſuæ cladis ſumpſiſſent auguriū, & ſe conſumptum, diſſipatumque iri præuiderint, tamen perditiſſimi adhuc in peccatis perſiſtunt. Vnde Philo: *Sunt etiam hodie qui valde ſi-* Phil. *bi talibus rebus placeant, putantes inde* D *ſe præclaram apud homines æſtimationem acquirere, ſed hi quamuis improbiſſimi, vltricem tamen ſcelerum ſuorum Dei iuſtitiam praſagientes, dicūt, priùs quàm diſſipemur. Cur igitur peccatis, ſi veſtra conſilia & conatus diſſipatum iri ſcitis?* Mortem noſti, & peccas? necem audis, & expectas, & vitæ æternæ proſpicere non curas? Nullum ſalutis ſignum animo tuo mors ipſa aduentans imprimit? E Inſanus es, deſperatus es, Chriſtianus non es, cùm ipſe Chriſtus mortem ſuam in proximo eſſe præſnoſcens, maiores ſui amoris, & virtutum radios faciat conſpicuos. Ea eſt equidem memoria mortis, quæ vel dæmoniaca pectora valeat cicurare. Superbiſſimus ille Sathan in Eremo vidit Ieſum, & audet dicere:

cere : *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.* Proh. temeratiã dæmonis audaciam ? Moderatior aliquando dęmoniacus apud Marc.
Marc. 5. cap. 5. *Vidit Ieſum à longe, cucurrit, & adorauit eum.* Vnde hæc tibi humilitas, ſuperbiſſimè omnium? Quæ res tibi hanc moderationem ingeſſit ? Neſcio an id oſtendat Marcaiens: *Et ſemper die, ac nocte in monumentis erat.* Quaſi cum mortuis habitatio potuiſſet & cicurare, & moderate dæmonia cum animum. Huc refero Chryſologum ſerm. 17. *Quid eſt, Diabole, quem promiſſione regni, vt te adoraret, ſubdolus ambiebas, nunc tremens prolaberis, & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloriæ, habitare fœtidis, corruptione caducarum, reperitur in tumulis.* Quid mirum ſi adoret Dominum, qui habitationem habebat iuxta mortem.

§. V.

Chriſti Domini amor in homines efficacior ex parte mediorum, quam Trinitatis homines in paradiſo creantis.

IMmortali vita potiturum hominem condidit ad ſui imaginem beata Trias in paradiſo : condidit, inquam, illum, vt perfunctus omnium animalium imperio, immortalitate candidatus glorioſa cæleſtis hæreditatis occuparet ſedilia. Sed proh dolor ! vno ſerpentis ſibilo tam ſublimi homo deuiauit à fine, hinc hominis reformator Chriſtus proſiliens in mundum ſic hominem ad paradiſum regenerat, vt reſiſtentibus aereis poteſtatibus, tamen hominem ducat in exoptatum finem : *cum enim dilexiſſet ſuos, in finem di-*
Prou. 30. *lexit eos.* Huc referã illud Prou. 30. *Tria ſunt quæ bene gradiuntur, &*

A *quartum quod incedit feliciter.* Quod ſi explicatius adhuc vis noſſe quartũ quod incedit feliciter, is eſt paulò infra, vt rectè Ianſenios dicit, *Rex cui reſiſti non poteſt.* Quid plura? Bene cum homine actum fuit, quum illum beata Trias in paradiſo condidit, quum illum ſic amauit, vt glorioſæ hæreditatis poſſeſſorem deſcriberet, vt ſupernorum bonorum hæ-
B redem diceret. Sed inefficax ex defectu voluntatis humanæ, fuit iſte beatę Triados in homines amor, cui reſiſtit ſerpens, & praua hominis voluntas. Vnde quartus aduenit Chriſtus homo Deus, quartus, inquam, quia in eo præter perſonatum diuinatum ternarium, adhuc quartum quid, nimirum in ſecunda perſona naturam hominis inuenio : quartus
C item, quia iuxta Lippo. ab Hebræis ſumptam ſupputationem, natus eſt quarto annorum millenario : quartus & Rex, qui incedit feliciter, cui reſiſti non poteſt, qui ſic homines dilexit, vt feliciſſimo greſſu vſque in ſuæ dilectionis fines perducat. Non iam huic nouo dilectori hominum reſiſtet poteſtas vlla; qui
D quos amauit ad gloriam, confractis renitentium poteſtatum viribus, feliciſſimum faciet videre finem. Id quod crediderim à Propheta Abacuc mirificè decantatum, Abac. quum ait. *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Quaſi diceret: Ecce tibi fortiſſimum illuſtriſſimum triumphatorem, cuius ſplendor lucidiſſimos ſiderum ſuperat radios,
E cuius ſtemmata nobiliſſima, vbi fortia, & glorioſa eius facinora conſpicua latent, in eius ſunt manibus. Sic Hieron. Auguſt. Euſeb. Expende tamen, quòd pro facinorum ſtemmatibus ſint cornua in manibus eius, nec vllum aptius excogitari poſſit ſtemma, vt Chriſti Domini trium-

triumphatoris exprimeret felicitatem. Etenim ſolemniſſimum fuit apud Imperatores maximos, ad oſtendendam ſuit imperij felicitatem pro ſtemmate Amalthææ cornu vſurpare. Sic in aureis Antonini Pij nummis, & Lucij Septimij Getæ, & Veſpaſiani excuſis Amalthææ cornibus hæc affulget ſubſcriptio, nimirum felicitas, vel felicitas temporum, vel felicitas publica. Ergo feliciſſimi Regis Chriſti nullum melius ſtemma, quam cornua in manibus eius, vbi qua felicitate omnia à tanto Rege ſint peracta, notanter; vbi florentes corollæ pullulant, quæ finiant hominum certamina, vbi fructus cernuntur, qui cum immortali ſtola reſtituant homini, nullo reſiſtente, Dei imaginem, vbi fortiſſimi, & efficaciſſimi amoris effulgeat valor. Sic pulcrè D. Cyprian. lib. 2. contra Iudæos hæc eadem verba faciat: ***Cornua in manibus eius, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, & conſtituit dilectionem validā***. Enimuerò dilectio, quæ apparuit in manibus Trinitatis creantis hominem originali decore exornatum, vt cæleſti potiretur regno, dilectio fuit ſufficiens quidem; ſed ex defectu voluntatis humanæ minimè eò attigit felicitatis, vt acquireret finem exoptatum in homine. Verum in fortiſſimis Saluatoris manibus ibi tota, & integra felicitas apparuit humana, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, ibi conſtituta dilectio valida, dilectio, quæ neſcit carere fine, dilectio, quam aquæ multæ nequeant extinguere, dilectio efficax, quæ debellet contrarias poteſtates, & fine potiatur. Ecce tibi noui regnatoris, & dilectoris feliciſſimos progreſſus, cuius ſpecies apud Danielem cap. 3. medijs Babylonis flāmis tres pueros illæſos conſeruans viſebatur, vbi dicitur, *Species quarti*

Cypr.

A *ſimilis filio Dei*. Ad hæc Macharius Chryſocephal. Epiſcop. Philadelphiæ, oratione de Cruce. ***Quartus quoque qui apparuit, quadripartitam crucem eius per vniuerſum orbem potentiam ſignificauit***. O quàm valida dilectio illa, quę renitentem orbem ſubiecit! O quam præpotens quarti huius apparentis robur, quod in contrarium vergentem mundum Mach.

B ad exoptatum finem reduxit, traxit. Meritò D. Aug. ſerm. 114. de tempore, ait: ***Hinc intelligamus quantum hominem diligeret ante culpam, quem ſic diligit poſt ruinam***, nimirum quo hominem in ſublime leuitantem ſubleuaret noui huius dilectoris efficacia, quem in profundum grauitantem feliciſſimo greſſu conſtituit

C in Regno immortalitatis. Huic amoris Chriſti in homines felicitati auſpicium dedit aſſumptio illa nominis Tetragrammati, quo Deus acceſſit olim ad hominem creandum, Enimuerò qui cælum, & terram, & alia creans tantùm dicitur Elohin, vt acutè notauit. Venetus Armon. tom. 5. cant. 1. cap. 17. creaturus hominem addit cognomen Tetragram

D maton, ſiue quadrilitterum; dicitur namque, ***Et formauit Iehoua Elohin hominem puluerem de terra***. Quæ rei cauſa? quid additio quadrilitteri nominis protendebat? Sanè, ait Venetus. ***Quaternarius hic illius Tetragrammi, aut quadrilitteri dum adeſt omnia felicem ſortem conſequuntur***. Quaſi iam inde notaretur felicitas humana ex nomine dilectoris Venet.

E noui, ex quadrilittero Ieſu eſſe futura. Non ab amore ſolo, qui à triade, ſed ab amore, qui à quarto hoc nempe Chriſto Ieſu eſt, homines perducendi erant in ſuæ felicitatis finem. Cui videtur conſonare apud D. Cyrill. de adoratione in ſpiritu lib. 8. illud Leuit. 19. ***Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur***

Digitized by Google

Greg. tionem refert D. Gregor. cap. 1. lib. 2. vbi ſic. *Reprobi quidem corda ſua non habent, quia ea diabolus poſſidet. Vnde & de proditore dicitur, cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes; ſi enim Iudas, & non diabolus poſſideret, ipſe potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret.* O miſeram, & deploratam conditionem illius, cuius cor diabolo occupanti ſuaque pro libito immittenti patet! Væ tibi homo, vbi diabolo licet ſine reſiſtentia in tuum cor ſua nefaria mittere, vbi tuo corde nocentiſſimas ſuas cogitationes reponit ſecuras. Quandoquidem id argumentum eſt reprobatæ mentis, & cordis prorſus poſſeſſi à diabolo. Sanè reproborum eſt non habere corda, vbi bonum reponant, quæ ſibi poſſeſſor diabolus immiſſis malis perſuaſionibus præoccupat. Huc refert D. P. Chryſol. illum diuitem auarum reprobati hominis exemplar ſingulare, apud Luc. 12. Luc. cap. 12. erat is ſegetum multitudine plenus, quas non caperent horrea fabricata: qua propter animo anxius, cum nocte ſolus eſſet, ſic ait. *Quid faciam? quod non habeo quò congregem, &c.* Ad hæc pulchrè Chryſol. Chryſ. ſol. ſerm. 104. *Quid faciam? interrogantis vox eſt: & quem putas interrogabat iſte? Erat in illo alter, quia ad eius penetralia iam diabolus poſſeſſor inſederat; & qui intrauerat in cor Iudæ, mentis eius tenebat arcanum.* Non habebat miſer, quò bona congregaret, quia cor eius poſſeſſori patebat diabolo, ſi cor ſuum poſſideret, & non diabolus, in eo bona potius quàm diabolus mala poneret. Sed cor eius non ipſi; ſed alteri, quia ad eius penetralia diabolus poſſeſſor inſederat. Quid plura? pereant quaſi neceſſum eſt, qui alienato à ſe corde non habent, quò bona congregent, cum tanquam poſſeſſioni ſuæ illi ſi-

A ne reſiſtentia immittat diabolus mala. Hæc tota reprobationis cauſa in Ephraim inſinuatur apud Oſeam, Oſeæ 7. cap. 7. *Factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor.* Enimuerò cum columba dicitur, quaſi pœnitens, & gemebundus profertur, quis enim à columba gemitum pœnitentis non ſperaret? Tamen deſperata iſtius ſalus eſt, quia eſt columba non habens cor, vbi bonos B reponat gemitus, & ex quo illos edubat. Vnde Rupert. *Columba eſſe* Rup. *debuit manendo in ſimplicitate paternæ fidei: ſed ſeducente diabolo receſſit in inopia cordis.* Quid gemitus proderunt illi, qui cordis laborat inopia? qui cor non habet, vt bonum in illo reponat; ſed magis illud diabolus poſſidet. Planè non defuerunt C Iudæ gemitus cum pœnitentia ductus retulit argenteos dicens, peccaui; ſed ſeducente, immo ducente diabolo receſſit ad laqueum in inopia cordis. Væ illis, qui adeò cor ſuum permittunt poſſideri à diabolo, vt ipſi excordes prorſus maneant.

D §. VIII.

Calamitoſum maximè homini, cuius in corde altas agit radices, peccatum.

CVm diabolus iã miſiſſet in cor, ait magna ponderatione Euangeliſta, quaſi hoc ad Iudæ calamita-E tem, & obduratum animum in necẽ Saluatoris innueret, quod diabolus in eius corde miſerit radices. Sed & illud maximè in præſenti notandum eſt, nimirum; vt reliquas imminentis mortis circunſtantias Euangeliſta diceret de ſingulis ait, ſciens Ieſus, quia venit hora eius: ſciens quia omnia dedit Pater in manus. At Iu-

dæ

dæ proditionem mente conceptam,
cum notat ſolum dicit: Cum diabo-
lus iam miſiſſet in cor. Cur non di-
cit: Sciens Ieſus, quia diabolus iam
miſiſſet in cor? Sanè non multũ hoc
præſcientiam Domini commenda-
ret: peccatum enim corde inſitum
nemini licet occultari, omnibus vul-
gatiſſimum eſt. Vt quæuis planta,
quò altius mittit radices, eò manife-
ſtius profert extrinſecus ramos: ita
peccatum vt radices agit, ſic ſeſe ex-
trinſecus prodit, & vulgatur. Quam
optimè diuinus Medicus cauit. *Sol*
non occidat ſuper iracundiam veſtram,
Theod. de quo Theodor. ait, *veretur enim*
ne noctu quieſcens cogitatio morbum
augeat: nouit namq; diaboli machinas.
Sanè ſemel admiſſus in corde dia-
bolus, nec continuò exufflatus eas
radices agit, quibus vix queat era-
dicari. Nolo vobis in præſenti debe-
Bachia. re Bachiarium Epiſtola de recipien.
lap. vbi quam difficile inueteratum
eradicetur peccatum, ponderat his
verbis. *Aſpice quod nuſquam in ſacri-*
ficijs pecora ſenio confecta iugulantur,
ſed vbique aut agnus, aut vitulus, aut
hircus, aut hædus immolatur, id eſt,
tenera adhuc, & parua, vel modica
peccata. In vno tamen loco Heliam,
bouem legimus obtuliſſe, ſed hoc ſemel
tantum. Hoc vni licuit Saluatori, qui
inueterata totius populi iugulauit. Vbi
peccata recentia ſunt, nec altas ad-
huc radices in animo egerunt, haud
difficile per Dei auxilia ordinaria
tolluntur, eorumque vulnera repa-
rantur. Væ autem illi, cuius in corde
peccatũ cõſenuit, hoc vt tollatur, ab-
ſoluta ſaluatoris poteſtate pluſquam
ordinaria opus habet. Ad Apoſtolos
Matth. 5. ſuos dicebat Dominus Matth. 5. *Vos*
eſtis ſal terræ, quippe ſal non mede-
tur putridis, & corruptis iam rebus.
Sic peccatum præ ſenio putridum in
hominis mente fugit ordinariam hõ-
Chryſo. minum medelam. Ita D. Chryſoſt.
hom. 15. in Matth. fatus. *Vos eſtis ſal*
terræ. Quid igitur? Ipſi ne putrefacta
medicati ſunt? Nequaquam: neque
enim fieri poteſt, vt ea, quæ iam cor-
rupta ſunt ſalis perfricatione reparen-
tur. Non ergo hoc fecerunt, ſed ante re-
nouata, ſibique tradita, a quæ ab illa
iã putredine liberata aſpergebant ſale,
& in ea nouitate conſeruabant, quam à
Domino ſuſceperant. Liberare quippe à
putredine peccatorũ, Chriſti virtus eſt.
Equidem ſi peccaſti, ſtatim auola, vt
medelam capias, præſentiſſimum
enim eſt apud Apoſtolicos Sacerdo-
tes recentium peccatorum remediũ.
Caue ne in pectore conſeneſcat pec-
catum, ne putreſcat, & putridum fœ-
teat, periculum tunc erit ſalutis pe-
nè deſperatæ. Vna enim eſt potentia
Saluatoris eaque maxima, & quo
nolit paſſim exerceri, in vetuſtis, &
putridis peccatis curandis.

§. IX.

Summa Dei ira eſt, quod homo ſce-
lera meditetur impunè.

CONceptam in diſcipuli animo
proditionem vidit Dominus, &
nullo illũ flagello caſtigat; ſed quaſi
non videret ad pedes ſuorum lauan-
dos ſeſe parat. O indignationis diui-
næ argumentum ſingulare; Proximi
ſui in agrum volantes aues, & ſemi-
na paſcentes ſi videat quis, & nõ di-
lapidet agrũ, ſed prętereat, inimicus
eſt, aut hoſtili indignatione poſſeſ-
ſus. Quam igitur inimicitiam, quam
indignationem in proditorem ha-
beret Dei iuſtitia, quandoquidem
illius cordi inhærentem proſpicit
funeſtam inferorum alitem; nec ver-
bera fugat; ſed deſpiciens ſe ad la-
uandos diſcipulos parat? Nil ſanè
terribilius peccatori, quam nullo ver-
bere tangi, quam impunè manere
ſub peccato. Leu. 24. hæc lex firma- *Leu. 24.*

ſuffixi mors: etenim qui cruce mul- A
ctabantur, non antea exhalabant a-
nimam, quàm a carnificibus eorum
frangerentur crura; verum Christus
Dominus nõ expectauit carnifices,
vt animam efflaret. Id quod notans
Tertul. Tertullian. aduerſus Gent. ait. *Spi-
ritum cum verbo dimiſit, præuēto car-
nificis officio.* Sanè, quod clamans ex-
piraſſet, ſatis oſtendit non ex pote-
ſtatis defectu morti occumbere: ſed
ex ardentiſſimo deſiderio moriendi, B
quo pigros æſtimans carnifices, fe-
ſtinior currit ad mortem, quam ipſi
traherent. Sic ipſe ad mortem cur-
rebat; & præcurrebat omnes, vt fe-
ſtinantes hoſtes tardos reputaret, &
ocyſſimos adhuc ſtimularet. Vnde
de illo ad mortem eunte pulcrè me-
Athan. ditatur Diuus Athanaſ. de paſſion.
aiens. *Reſumpſit autem ſimul cum tro-* C
*phæo veſtimenta ſua ab illis, abiturus
ad mortem, vt ea ſimul cũ morte exue-
ret, fecitque eos accelerare, qui ipſum
ducebant.* Omnibus inferẽtibus mor
tem feſtinior Dominus illam bibit,
feſtinabant hoſtes, feſtinabant car-
nifices, feſtinabat pater ipſe cæleſtis
vt videret mactatum illum agnum,
quo abolerentur peccata mundi, ſed
feſtinior omnibus ipſe, omnes acce-
lerare iubet, & cunctantes impellit, D
donec ſanguinem fundat. Accipite
illuſtriſſimum Iephtæ prolis teſti-
monium ab Ambr. libr. 3. Officior.
cap. 12. decantatiſſimum. Hæc iugu-
landa a patre duorum menſium pe-
tijt inducias, quibus tranſactis, ea-
dem hora currit ad victimam. Tunc
Ambr. ſic Ambroſ. *Nec fletus æqualium mo-
uit puellam, nec dolor flexit, nec gemi-
tus retardauit, nec dies præterijt, nec* E
*fefellit hora, redijt ad patrem quaſi ad
votum rediret, & voluntate propria
cunctantẽ impulit.* Quid aptius Chri-
ſto, quem nullus diſcipulorum ge-
mitus, nulla matris mæſtitudo feſti-
nantem retardauit, nec negotijs ſe-
A culorum acceptatus dies prætcrijt,
nec fefellit hora; ſed ſciens, quia iſta
venit, feſtinioꝗ illa cucurrit ad victi-
mam, & carnifices fecit accelerare,
& cunctantem patrem impulit.

§. II.

Ingentem tormentorum, & cruciatuum molem quaſi breuem, & horarium ducit dolorem humanæ ſalutis amator Dominus.

B VNus Rachelis amor ſic Iacobũ
deliniebat, vel inebriabat, vt
quatuordecim illi laborum anni vi-
derentur pauci, dummodo optato
potiretur coniugio. Sic Iacobæa pro
les Chriſtus Dominus præ humanæ
ſalutis amore longiſſimos cruciatuũ
fluctus quaſi horarium laborem re-
C putabat, de quo dicitur, *ſciens Ieſus
quia venit hora eius*, quaſi tota illa
cruciatuum ſeges, longiſſimum il-
lud tormentorum tempus illi ſoli
breuiſſimum videretur, & horariũ.
Hinc Diuus Paulin. ad Hebr. cap. 2.
ait. *Eum autem, qui modico quam An-
geli minoratus eſt, videmus Ieſũ pro-
pter paſſionẽ mortis gloria, & honore
coronatum, vt gratia Dei pro omnibus
guſtaret mortem.* Vbi maximè expen
D dendum eſt, quam paruum reputet
felleum illud tormentorum pocu-
lum, quod non potum, ſed potus gu-
ſtum æſtimat, adeò vt guſtare mor-
tem breuiſſimam, & quaſi momen-
taneam mortis paſſionem hic repu-
tent Chryſ. & OEcum. Illis argutior
D. Anſel. ait, *Dico quia minoratus eſt,* Anſel.
*& hoc ideo, vt guſtaret mortem, id eſt,
horariã & non longũ quaſi aliquid gu-
E ſtãdo tranſire pro omnibus.* Quidni?
Cruciatuum illa infinita congeries,
mille illæ nocendi artes, flagellorum
myriades, Pontificum nocturnæ ir-
riſiones, iudiciorum actus, non mul-
tum temporis cõſumpſerunt? Equi-
dem longiſſimum tormẽtorum fuit
tempus

tempus patienti, ſed breue, ſed horarium amanti. O quam amabat illa A in Canticis (quæ dicebat, *in lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Ecce tibi plures tribulationum noctes, plures patiendi neceſſitates, vnus lectulus videntur amaſiæ. Sic expendit Gillib. ſer. 2. in Cant. *Multæ noctes; ſed vnus lectulus. Multa enim tribulationes iuſtorũ; ſed tamen quaſi non ſentientes, nec reſpicientes, vno dormiunt, & requieſcũt in lectulo.* ac ſi dicat, quòd ingentem tribulationum B multitudinem quaſi non ſentientes, vno, eoque breuiſſimo ſomno componant amantes. Verè nos Chriſtus amat, cui longiſſimæ tormentorum noctes vnus lectulus, vnus ſomnos breuiſſimus ſunt, cui tormentorum dilata, & prolixa paſſio breuis fit, & horaria. Nullus (ſi memini) Propheta, nullus canonicus C ſcriptor de paſſionis dominicæ acerbitate egit, qui eam vel vaſtiſſimum mare, vel caliginoſam tempeſtatem non appellaret. Quò ſpectat illud Hieremiæ: Magna eſt velut mare contricio tua, & Dauidicum aliud: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Vnus ipſe Chriſtus paſſurus intra calicis poculum D totam hanc amaritudinem anguſtauit, alijs vaſtiſſimum mare, ingens tempeſtas viſa eſt: vni Chriſti Domino nunquam mare, nunquam tempeſtas, ſemper calix, ſemper poculum apparuit. Pulcrè Theophylact. Matth. 20. ait. *Poculum dicit Dominus ſuam mortem, ſimul oſtendens, quòd leue ſit, & declarans, quòd ipſe ſuauiter accedat ad mortem.* O maximus E Chriſti amor (ſic in hominum vtilitatem cæcutiens, vt felleum dolorum mare reputet quaſi potus calicem. Miratos Iſaias, cap. 40. Dei penè incredibilem potentiam, ait: *Quis menſus eſt pugillo aquas?* nimirum iuxta Forerium, vna eſt, & ſola diuina potentia, cui tota aquarum moles collata tam parua eſt, vt ſunt aquæ, quas nos vola, ſeu fouea manus continere, ſeu menſurare poſſumus. Huic parimmenſa vis amoris Chriſti Domini, cui oppoſita vaſtiſſima dolorum, & cruciatuum maria tam parua appatent, vt ſunt aquæ, quæ minimo ſufficerent poculo, aut manuali continentur calice. Adeò breues, adeò paruæ omnes paſſionis tribulationes viſæ ſunt Domino, vt liceat illas pro minimo æſtimare. Etenim ſic ait Matth. 5. *Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis*, nec aliud reputat minimum mandatum; niſi id quod de mortis, & de crucis ſupplicio habet. Ita D. Hilar. *Minimum eſt omnium Domini paſſio, & crucis mors.* Proh Deus immortalis (Proh ingens Dei in nos charitas (Siccine, ò Chriſte; viles creaturas amas, vt pro minimo ducas te morti dare, & immenſos crucis ſubire cruciatus.

Cant. 3. — Gillib. — Theoph. — Iſai. 40. — Matth. 5. — Hilar.

§. III.

Chriſti Domini amor in homines finem, ſed verticem, & coronidem habuit.

CVm Chriſtus Dominus dilexiſſet ſuos, ait Ioannes, in finem dilexit eos; ſed quid eſt, in finem dilexit eos? an finem fecit amoris? an ingens ab incunabulis amor morte finitus eſt? Abſit, imò nunquam pulcriùs eluxit diuinus amor, quàm media in mortis falce. Itaque moriens Dominus dilexit in finem, quatenus non ſimplicem finem: ſed pulcherrimam fecit amoris ſui coronidem, Moyſi nitidiſſimas virtutes, quæ in eius morte ſplenduerunt, miratus Diuus Greg. Niſſ. ait. *Vt perítiſſimus ſtatuarius tota vita ſua diligenter confícta ſtatua, non finem in extremo fictionis termino; ſed verticẽ impoſuit.* Nissen.

Hæc

Hæc ſumma perfectiſſimi operis gloria, ſi non ſimpliciter finiat; ſed pulcra, & elaborata exurgat coronide. Hæc prima Chriſti Domini amantis gloria, qui non finem in extremo: ſed verticem, ſed pulcherrimam coronidem impoſuit. His amoris flammis exarſit, ea prompſit charitatis miracula, quæ pro vertice, ſeu coronide perfectiſſimi, & diuini amatoris ſpectantium Seraphim oculos in admirationem raperent. Huc ſpectauit lex illa Exod. 12. de agno igni ardente immolando, etenim myſterio iubet, quod agnus aſſandus, eſſet maſculus anniculus. Cur anniculus? Iam explicat Pſalm. 64. dicens, *Benedices corona anni benignitatis tua*: quaſi perfectus annus beneficentiſſimæ Dei bonitatis verticem, & coronidem exaltet. Ita in agno anniculo, cuius ſanguis exterminatorem ab Iſraelitarum domibus arcuit, Dei Optimi Maximi benignitatis in ſuos vertex, & coronis claruit. Vnde a Theologo Nazianzeno orat. 2. Paſchæ dicitur Chriſtus Dominus, *Agnus anniculus, vt Sol iuſtitia, atque idem vt benignitatis corona benedicta.* Ecce tibi diuini amoris, & benignitatis verticem, & coronidẽ. Ecce tibi Chriſtum Dominum Agnum anniculum, qui penè in mortis acie ſuorum amore totus ſui immemor ſic ſuos armauit, ſic ſuos, qui erant in hoc mundo, qui adhuc delicijs ſeculi incubabant, & cæleſtia reſpuebant, ſic, inquam, eos muniuit, vt a nullo exterminatore poſſent expugnari. Hæc fuit ſupremi amatoris, & benignissimi Dei vertex, & coronis, quo legalis agni virtutem longè ſuperauit. Id attigit D. Cypr. ſerm. de paſſion. fatus: *Sanguis Chriſti efficacius, quàm ſanguis agni illius, quem in Aegypto Iſrael immolauit, contrarias abigit poteſtates, cuius hodie tanta eſt authoritas, & poteſtas, vt non ſolum Iſraelitica limina muniat; ſed etiam ab his, qui Iſraelitiçè non viuũt, ſolum Sacramenti ſignũ expellat dæmonia.* Expende illud, *etiã ab his qui Iſraelitice non viuũt, expellat dæmonia.* Nãq. ſanguis legalis Agni benignitatis Dei in Hebręos impoſuit coronidẽ, eos, qui ritè immolabãt, ab exterminatore defendens, verùm ſanguis veri, & anniculi Agni Chriſti eò ſe extulit, vt pro sũmæ benignitatis vertice, & coronide etiam ſuos, qui erãt in hoc mundo, qui adhuc ſeculo viuebant, qui nondum ſe ad bonã frugem receperant, a dæmonum tyrannide, & exterminatione defenſaret. Sic Chriſtus Dominus in extremo vitę termino non finẽ; ſed amoris ſui verticem, ſed pulcherrimam egit benignitatis in homines coronidem. Hinc ſapiens illa Domini dilectrix vt ſummum Chriſti amorem expiſcaretur, ſeſe ad eius pedes proiecit. Cur ad pedes? Pulcrè D. Pauli. epiſt. 4. *In extremo licèt Saluatoris veſtigio caput ſuæ ſalutis inuenit*, quaſi nouerit; quòd diuini amatoris in extremis benignitatis erat coronis, & vertex, ad eius ſeſe proiecit extrema, vbi felix ſummæ benignitatis offendit caput, & verticem.

Exod. 12. — Pſal. 64. — Naz. — Cypr. — Paulin.

A B C D E

§. IV.

Chriſtianum non agit, qui mortis venientis conſpectu ad feruentiora non ſe erigit opera.

Ecce ipſe Filius Dei inſtantem iam meditatus mortem, amoris erga ſuos opera excitauit, & auxit, *Sciens quia venit hora eius, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Quis inde Chriſtianus, vel mortis conſpectu ſeſe auidius virtuti non tradet? Quis ſtudioſiùs animi ſui ſalutem non

non quæreret? Dicam vnde reprobus Iudas malè audit apud D. Chryſoſt. nimirùm iraſcentes Diſcipulos in Magdalenam, quòd Saluatoris caput vnguento pretioſo rigaret, ſedans Dominus Matth. 26. inquit, vt quid moleſti eſtis huic mulieri? *bonum opus operata eſt in me, ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, qui dicebatur Iudas, &c.* Expendite modò ſacri textus ponderationem, & notam: Tunc, inquit, profectus eſt Iudas, quando ? dicente Domino, ad ſepulturam meam hoc fecit, tunc Iudas in proditionem profectus eſt. Eleganter D. Chryſ. homil. 2. *Tunc iſtud ad quod tempus relatum eſt? quando iſta locutus eſſet, quando ad ſepulturam dixit, atq; neque hinc compunctus eſt.* O perditiſſimi hominis argumentum ſingulare! mortem audit, ſepulturam percipit, & non compungitur, & ad ſalutis montem non aduolat, & idem, & ſui ſimilis in proditione perſiſtit! Vnus id Iudas faceret, & qui eius perditiſſimos, & deploratos mores imitantur. Equidem amantiſſimus hominum Deus ab initio volens Iudam à præcipitio cuſtodire, hoc illi frænum iniecit, nimirum memoriam mortis, quam ipſius nomini indidit. Scariotis idem eſt, ac memorans mortem, vt iam immedicabilem eius videas animum, quando tanto fræno rupto, ſeſe voluit in præcipitium agere. Ita D. Paſchaſ. lib. in Matth. 6. inquit. *Porrò Scariotis, memoria mortis ſonat, vt ſit inexcuſabilis: quod non caſu, ſed ex meditatione mortis, Dominum prodiderit.* Sic priſci Iudæi delicioſiſſimi, hoſtilibus cincti Aſſyriorum phalangibus, cùm nullum eſſet euadendi ſuffugium, cùm nihil viderent præter arma mortem halantia, ſic apud Iſaiam cap. 22. loquuntur. *Comedamus, & bibamus; cras enim moriemur.* Hoc elicit ex conſpectu mortis perditiſſimus animus, vt plus inhæreat voluptati, vt ſecuriùs delicijs vacet. Pulcrè D. Cyril. Alex. ibi, *Impendens ſibi conſpicari periculum crudelitate Aſſyriorum, delicias conſectati ſunt, deſperato; agreſti, & ſecuro animo ſibi mutuo acclamando, comedamus, & bibamus.* Et meritò deſperati, & agreſtis animi eſſe perhibentur, qui vel ad mortis conſpectum non ſapiunt, qui vel audita morte in ſe ſigna ſalutis excitare negligunt. Huiuſmodi erant notæ Gigantes illi primæui, qui poſt diluuiũ ſeſe adhortantur Geneſ. 11. *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, & celebremus nomen noſtrum antequam diuidamur.* Apud Philonem leguntur hæc verba, celebremus nomen noſtrum, antequam diſſipemur, quaſi ex præterita clade iam ſuæ cladis ſumpſiſſent auguriũ, & ſe conſumptum, diſſipatumque iri præuiderint, tamen perditiſſimi adhuc in peccatis perſiſtunt. Vnde Philo: *Sunt etiam hodie qui valde ſibi talibus rebus placeant, putantes inde ſe præclaram apud homines æſtimationem acquirere, ſed hi quamuis improbiſſimi, vltricem tamen ſcelerum ſuorum Dei iuſtitiam præſagientes, dicũt, priùs quàm diſſipemur. Cur igitur peccatis, ſi veſtra conſilia & conatus diſſipatum iri ſcitis?* Mortem noſti, & peccas? necem audis, & expectas, & vitæ æternæ proſpicere non curas? Nullum ſalutis ſignum animo tuo mors ipſa aduentans imprimit? Inſanus es, deſperatus es, Chriſtianus non es, cùm ipſe Chriſtus mortem ſuam in proximo eſſe prænoſcens, maiores ſui amoris, & virtutum radios faciat conſpicuos. Ea eſt equidem memoria mortis, quæ vel dæmoniaca pectora valeat cicurare. Superbiſſimus ille Sathan in Eremo vidit Ieſum, & audet dicere:

Matt. 26. Chryſo. Iſai. 22. Cyril. Gen. 11. Philo.

cere: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.* Proh. temerariā dæmonis audaciam? Moderatior aliquando dęmoniacus apud Marc. cap. 5. *Vidit Ieſum à longe, cucurrit, & adorauit eum.* Vnde hæc tibi humilitas, ſuperbiſſimè omnium? Quæ res tibi hanc moderationem ingeſſit? Neſcio an id oſtendat Marciens: *Et ſemper die, ac nocte in monumentis erat.* Quaſi cum mortuis habitatio potuiſſet & cicurare, & moderare dæmonia cum animum. Huc refero Chryſologum ſerm. 17. *Quid eſt, Diabole, quem promiſſione regni, vt te adoraret, ſubdolus ambiebas, nunc tremens prolaberis, & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloria, habitare fœtidis, corruptione cadauerum, reperitur in tumulis.* Quid mirum ſi adorer Dominum, qui habitationem habebat iuxta mortem.

Marc. 5.

§. V.

Chriſti Domini amor in homines efficacior ex parte mediorum, quam Trinitatis homines in paradiſo creantis.

IMmortali vita potiturum hominem condidit ad ſui imaginem beata Trias in paradiſo: condidit, inquam, illum, vt perfunctus omnium animalium imperio, immortalitate candidatus glorioſa cæleſtis hæreditatis occuparet ſedilia. Sed proh dolor! vno ſerpentis ſibilo tam ſublimi homo deuiauit à fine, hinc hominis reformator Chriſtus proſiliens in mundum ſic hominem ad paradiſum regenerat, vt reſiſtentibus aereis poteſtatibus, tamen hominem ducat in exoptatum finem: *cùm enim dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Huc referā illud Prou. 30. *Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter.* Quod ſi explicatius adhuc vis noſſe quartū quod incedit feliciter, is eſt paulò infra, vt rectè Ianſenios dicit, *Rex cui reſiſti non poteſt.* Quid plura? Bene cum homine actum fuit, quum illum beata Trias in paradiſo condidit, quum illum ſic amauit, vt glorioſæ hæreditatis poſſeſſorem deſcriberet, vt ſupernorum bonorum hæredem diceret. Sed inefficax ex defectu voluntatis humanæ, fuit iſte beatę Triados in homines amor, cui reſiſtit ſerpens, & praua hominis voluntas. Vnde quartus aduenit Chriſtus homo Deus, quartus, inquam, quia in eo præter perſonarum diuinarum ternatium, adhuc quartum quid, nimirum in ſecunda perſona naturam hominis inuenio: quartus item, quia iuxta Lippo. ab Hebræis ſumptam ſupputationem, natus eſt quarto annorum millenario: quartus & Rex, qui incedit feliciter, cui reſiſti non poteſt, qui ſic homines dilexit, vt feliciſſimo greſſu vſque in ſuæ dilectionis fines perducat. Non iam huic nouo dilectori hominum reſiſtet poteſtas vlla; qui quos amauit ad gloriam, confractis renitentium poteſtatum viribus, feliciſſimum faciet videre finem. Id quod crediderim à Propheta Abacuc mirificè decantatum, quum ait. *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Quaſi diceret: Ecce tibi fortiſſimum illuſtriſſimum triumphatorem, cuius ſplendor luicidiſſimos ſiderum ſuperat radios, cuius ſtemmata nobiliſſima, vbi forma, & glorioſi eius facinora conſpicua latent, in eius ſunt manibus. Sic Hieron. Auguſt. Euſeb. Expende tamen, quòd pro facinorum ſtemmatibus ſint cornua in manibus eius, nec vllum aptius excogitari poſſit ſtemma, vt Chriſti Domini trium-

Prou. 30. Abac.

triumphatoris exprimeret felicitatem. Etenim ſolemniſſimum fuit apud Imperatores maximos, ad oſtendendam ſui imperij felicitatem pro ſtemmate Amalthææ cornu vſurpare. Sic in aureis Antonini Pij nummis, & Lucij Septimij Getæ, & Veſpaſiani excuſis Amalthææ cornibus hæc affulget ſubſcriptio, nimirum felicitas, vel felicitas temporum, vel felicitas publica. Ergo feliciſſimi Regis Chriſti nullum melius ſtemma, quam cornua in manibus eius, vbi qua felicitate omnia à tanto Rege ſint peracta, notanter; vbi florentes corollæ pullulant, quæ finiant hominum certamina, vbi fructus cernuntur, qui cum immortali ſtola reſtituant homini, nullo reſiſtente, Dei imaginem, vbi fortiſſimi, & efficaciſſimi amoris effulgeat valor. Sic pulcrè D. Cyprian. lib. 2. contra Iudæos hæc eadem verba faciat: *Cornua in manibus eius, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, & conſtituit dilectionem validã*. Enimuerò dilectio, quæ apparuit in manibus Trinitatis creantis hominem originali decore exornatum, vt cæleſti potiretur regno, dilectio fuit ſufficiens quidem; ſed ex defectu voluntatis humanæ minimè eò attigit felicitatis, vt acquireret finem exoptatum in homine. Verum in fortiſſimis Saluatoris manibus ibi tota, & integra felicitas apparuit humana, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, ibi conſtituta dilectio valida, dilectio, quæ neſcit carere fine, dilectio, quam aquæ multæ nequeant extinguere, dilectio efficax, quæ debellet contrarias poteſtates, & fine potiatur. Ecce tibi noui regnatoris, & dilectoris feliciſſimos progreſſus, cuius ſpecies apud Danielem cap. 3. medijs Babylonis flãmis tres pueros illæſos conſeruans viſebatur, vbi dicitur, *Species quarti*

Cypr.

A *ſimilis filio Dei*. Ad hæc Macharius Chryſocephal. Epiſcop. Philadelphiæ, oratione de Cruce. *Quartus quoque qui apparuit, quadripartitam crucem eius per vniuerſum orbem potentiam ſignificauit*. O quàm valida dilectio illa, quę renitentem orbem ſubiecit! O quam præpotens quarti huius apparentis robur, quod in contrarium vergentem mundum

Mach.

B ad exoptatum finem reduxit, traxit. Meritò D. Aug. ſerm. 114. de tempore, ait: *Hinc intelligamus quantum hominem diligeret ante culpam, quem ſic diligit poſt ruinam*, nimitum quo hominem in ſublime leuitantem ſubleuaret noui huius dilectoris efficacia, quem in profundum grauitantem feliciſſimo greſſu conſtituit

C in Regno immortalitatis. Huic amoris Chriſti in homines felicitati auſpicium dedit aſſumptio illa nominis Tetragrammati, quo Deus acceſſit olim ad hominem creandum, Enimuerò qui cælum, & terram, & alia creans tantùm dicitur Elohin, vt acutè notauit. Venetus Armon. tom. 5. cant. 1. cap. 17. creaturus hominem addit cognomen Tetragram

D maton, ſiue quadrilitterum; dicitur namque, *Et formauit Iehoua Elohin hominem puluerem de terra*. Quæ rei cauſa? quid additio quadrilitteri nominis portendebat? Sanè, ait Venetus. *Quaternarius hic illius Tetragrammi, aut quadrilitteri dum adeſt omnia felicem ſortem conſequuntur*. Quaſi iam inde notaretur felicitas humana ex nomine dilectoris

Venet.

E noui, ex quadrilittero Ieſu eſſe futura. Non ab amore ſolo, qui à triade, ſed ab amore, qui à quarto hoc nempe Chriſto Ieſu eſt, homines perducendi erant in ſuæ felicitatis finem. Cui videtur conſonare apud D. Cyrill. de adoratione in ſpiritu lib. 8. illud Leuit. 19. *Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur*

laudabilis Domino, quaſi ſalutis fructus, & hominum perſeuerans ſanctificatio, ex q iarti efficacia conquirat laudem. His adde Dauidicum cantum Pſalm. 44. inquiens: *Pſal. 44.* *Indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe*. Quòd ſi ſcire cupis, quale ſit hoc fortiſſimum Dei præcinctum, conſulæ Ioannem capite 21. *Ioan. 21.* vbi ſignificans Dominus Petro, qua morte eum clarificaturus eſſet, ait. *Cum ſenueris, alius cinget te, & ducet te quo tu non vis*. Itaque mortis, crucisque præcinctum fortiſſimum induit Dominus, quo inimicos debellauit, totumque orbem terrarum æternum confirmauit. Ab hac ſtat ſententia Chryſoſtomus homil. in Geneſ. 2. quæ habetur 6. tom. aiens. *Chryſ.* *Per corpus, corporis expertes, & malignos dæmones debellauit: & per crucem de aduerſarijs poteſtatibus triumphauit. Meritò dixit, indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. Et quid eſt quod mox inducitur? Et enim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Quoniam ergo peccatum concuſſerat primum orbem terrarum, cùm veniſſet Saluator, fixit crucem, & ſtabiliuit vniuerſitatem*. Ecce vt Chriſtus ſtabiliuit dilectionem validam.

§. VI.

Chriſtus Dominus amator eximius in ſumma hominum malitia, & improbitate id ſolum reſpicit, quod ſui amoris flammas eliciat, & nihil aliud gaudet reſpici à fratribus.

MAgnum diuinæ pietatis argumentum eſt, quòd talia ac tanta ab hominibus, & hominum cauſa paſſurus Dominus, omne genus hominum non abominetur, ſed adhuc homines diligat, & diligat in gloriæ promiſſæ finem. Meritò Diuus Auguſtinus ſermone 120. de temp. *Auguſt.* miratus à crucifixo Domino paradiſum latroni polliceri, ait. *Credamus Deum vel ex ſola virtute patientiæ, qui dum ab homine crucis neci traditur, ſic quoque homini gloriam pollicetur*. Quid diuinus? Quod diuinæ pietatis indicium clarius, ab hominibus trucidari, & adhuc homines amare? Sanè non crimina, non ſcelera hominum reſpicit vis amoris; ſed id ſolùm, quo homines valeant amari. Non videt delicta, & rabiem: ſed videt opus ſuum, videt ſuos, & cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Cur Publicanum lucris inhiantem Chriſtus Dominus non reſpueret? Cur peccatorem pecuniæ deditum, nummis incubantem non abominaretur ille, qui à pecuniarum mancipio tradendus erat? Id pulcrè inſinuat Matthæus ipſe *Matt. 9.* c. 9. *Præteriens Ieſus vidit hominem ſedentem in Telonio*. Quod acutè expendens Chryſol. ſer. 30. ait. *Chryſ.* *Vidit hominem, vt peccata hominis non videret, vidit opus ſuum, vt deſpiceret opera peccatorum*. Non ad ſcelera; ſed ad id, quod ſuum erat, reſpexit Dominus, vt poſſet inde mare; non contemnere. Ita prima Martyrum fax Stephanus rabidiſſimos inter hoſtes poſitus aiebat Actorum. 7. *Act. 7.* *Viri fratres, & patres audite*. Quæ pulcrè expendit Euſebius Emiſſenus *Euſeb.* dum dicit: Ecce Martyr quo ſe muniat, vt amet perſecutores. *Memor fratrum: immemor perſecutorum, recordans, de qua radice proceſſerit*. Sanè docuerat illũ Chriſtus Dominus, dum in nefarijs hominibus genus ſuum reſpicit, non delicta, ne mulctare queat: ſed munerare. Verè in hoc & pater, & filius Dauidis, qui mittens armatos duces in parricidam Abſalonem, ait illis 2. Reg. ca. 8. *Parcite filio meo Abſalon*, non proditorem, non patricidam commemorat,

merat, ſed filium vocat, vt venia, & amore dignus exiſtimetur. Ita Amb. in Pſal. 118. ſerm. 14. verſ. 4. *Tacebat improbitatis ſcelus, pietatis autem gradum, & nomen neceſſitudinis præferebat, vt pugnaturi non aduerſarium Regis, ſed filium cogitantes, dolorem læſæ pietatis inhiberent.* Sic Dominus oculos ab hominum Deicidio auertit, & pietatis gradum, & nomen neceſſitudinis præfert ſuos vocans, opus ſuum memorans, vt ſine fine diligeret, quos diuinis ſuis manibus nouit eſſe profectos. Equidem amator hominum Deus in ſuis nihil aliud gaudet videre præter id, quod amare poſſit, quod ardentioris amoris ſit incitamentum. Id quod benè callueat Sponſa, Cant. 5. Vbi ait, *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum; vt annuncietis ei, quia amore langueo.* Expendo illud, adiuro vos; quaſi metum incutiat, ſi aliud quid de illa enunciarent, præter id quod bonum, & iuſtum in ipſa eſt. Vbi eleganter Gillib. ſerm. 46. in Cant. *Quid tu? Quid fratrum mauis vitia numerare quàm virtutes, damna, quàm dona, condemnare, quàm condonare? Si te ad commendationem adiuratum non ſentias, non iam filia Hieruſalem: ſed filia Babylonis, filia Babylonis miſera quis retribuet tibi retributionem? Deſine in ſanctis magis numerare detrimenta, quàm lucra. Noli foris nuntiare, noli prædicare ſodalibus tuis; nam ſodales ſponſi aures non accommodant, ſi deroges ſponſæ. Ipſe ſponſus ægrè audit iniurias dilectæ. cuicumque dicis illi dicit; auris enim Zeli audit omnia. Temerarium eſt dilectam condemnare dilecto; bona ſibi vult nuntiare de ſponſa, & commendationi promptiùs aurem præbet. Nouit hoc ſponſa, ideo dicit adiuro vos, ſi inueneritis dilectum, vt annuncietis ei quia amore langueo.* Id ſolum in dilectis hominibus patitur Chriſtus Dominus videre, & ſibi nuntiari, idque nititur mentibus noſtris imprimere, vt videamus, & noſcamus in fratribus, nimirum quod noſtrum, & Dei amorem conciliat, quod ad commendationem facit, & laudem. Verum errores, ſcelera, delicta à nemine vult Dominus videri; immo vehementer odit eos, qui fratrum ſolum noſcunt vitas accuſare, nihilq. notant, niſi id quod odium gignit, & ſupplicium affert. Videant iſti quam longè à Chriſti moribus abſint. Vide lib. 5. cap. 9. §. 4.

Pſal. 118

Cant. 5.

Gillib.

Text. Et cœna facta cum diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes.

§. VII.

Is reprobus apparet, cuius cor patet diabolo poſſeſſori.

IMminentis iam mortis] tempus prædictum à Domino confirmat Ioannes aduentare ex impœnitentis, & reprobi hominis audacia, qui ita ſeſe proditioni faciendæ aptauit, vt vix vllus expectandi in illo pœnitentiam locus maneat. Id quod eleganter crediderim inſinuatum illis verbis. *Cum diabolus iã miſiſſet in cor,* pulcra ſimilitudine ſumpta ab ijs, qui ſe poſſeſſores oſtendunt alicuius agri in illum mittentes, & intrantes abſque vlla reſiſtentia. Etenim tunc dicitur domus, ſeu ager alicui tanquam poſſeſſori parere, quando is à nemine impeditus in illã mittit ſua. Itaque eo deuenerat impænitentiæ & reprobationis Iudas, vt in eius cor diabolus ſine reſiſtentia mittens, inibi vt poſſeſſor, & Dominus ſibi ſedem pararet. Quam excogita-

 tionem

Greg. tionem refert D. Gregor. cap. 1. lib. 2. vbi ſic. *Reprobi quidem corda ſua non habent, quia ea diabolus poſſidet. Vnde & de proditore dicitur, cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes; ſi enim Iudas, & non diabolus poſſideret, ipſe potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret.* O miſeram, & deploratam conditionem illius, cuius B cor diabolo occupanti ſuaque pro libito immittenti patet! Væ tibi homo, vbi diabolo licet ſine reſiſtentia in tuum cor ſua nefaria mittere, vbi imo corde nocentiſſimas ſuas cogitationes reponit ſecuras! Quandoquidem id argumentum eſt reprobatæ mentis, & cordis prorſus poſſeſſi à diabolo. Sanè reproborum eſt non habere corda, vbi bonum re- C ponant, quæ ſibi poſſeſſor diabolus immiſſis malis perſuaſionibus præoccupat. Huc refert D. P. Chryſol. illum diuitem auarum reprobati hominis exemplar ſingulare, apud Luc 12. Luc. cap. 12. eratis ea ſegetum multitudine plenus, quas non caperent horrea fabricata: qua propter animo anxius, cum nocte ſolus eſſet, ſic ait. *Quid faciam? quod non habeo quò* D Chryſ. *congregem, &c.* Ad hęc pulcrè Chryſol. ſerm. 104. *Quid faciam? interrogantis vox eſt: & quem putas interrogabat iſte? Erat in illo alter, quia ad eius penetralia iam diabolus poſſeſſor inſederat; & qui intrauerat in cor Iudæ mentis eius tenebat arcanum.* Non habebat miſer, quo bona congregaret, quia cor eius poſſeſſori patebat diabolo; ſi cor ſuum poſſideret, & E non diabolus, in eo bona potius quã diabolus mala poneret. Sed cor eius non ipſi; ſed alteri, quia ad eius penetralia diabolus poſſeſſor inſederat. Quid plura? pereant quaſi neceſſium eſt, qui alienato à ſe corde non habent, quò bona congregent, cum tanquam poſſeſſioni ſuæ illi ſi-
mouc … il h

A ne reſiſtentia immittat diabolus mala. Hæc tota reprobationis cauſa in Ephraim inſinuatur apud Oſeam Oſeas 7. cap. 7. *Factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor.* Enimuerò cum columba dicitur, quaſi pœnitens, & gemebundus profertur, quis enim à columba gemitum pœnitentis non ſperaret? Tamen deſperata iſtius ſalus eſt, quia eſt co- B lumba non habens cor, vbi bonos reponat gemitus, & ex quo illos educat. Vnde Rupert. *Columba eſſe* Rup. *debuit manendo in ſimplicitate paternæ fidei: ſed ſeducente diabolo receſſit in inopia cordis.* Quid gemitus proderunt illi, qui cordis laborat inopia? qui cor non habet, vt bonum in illo reponat; ſed magis illud diabo- C lus poſſidet. Planè non defuerunt Iudæ gemitus cum pœnitentia ductus retulit argenteos dicens, peccaui; ſed ſeducente, immo ducente diabolo receſſit ad laqueum in inopia cordis. Væ illis, qui adeò cor ſuum permittunt poſſideri à diabolo, vt ipſi excordes prorſus maneant.

D

§. VIII.

Calamitoſum maximè homini, cuius in corde altas agit radices peccatum.

CVm diabolus iã miſiſſet in cor, ait magna ponderatione Euangeliſta, quaſi hoc ad Iudæ calamita- E tem, & obduratum animum in necẽ Saluatoris immeteret, quod diabolus in eius corde miſerit radices. Sed & illud maximè in preſenti notandum eſt, nimirum; vt reliquas imminentis mortis circunſtantias Euangeliſta diceret de ſingulis ait, ſciens Ieſus, quia venit hora eius: ſciens quia omnia dedit Pater in manus. At Iu-
dæ

dæ proditionem mente conceptam. A cum notat ſolum dicit: Cum diabolus iam miſiſſet in cor. Cur non dicit: Sciens Ieſus, quia diabolus iam miſiſſet in cor? Sanè non multū hoc præſcientiam Domini commendaret: peccatum enim corde inſitum nemini licet occultari, omnibus vulgatiſſimum eſt. Vt quæuis planta, quò altius mittit radices, eò manifeſtius profert extrinſecus ramos: ita B peccatum vt radices agit, ſic ſeſe extrinſecus prodit, & vulgatur. Quam optimè diuinus Medicus cauit. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram,* Theod. de quo Theodor. ait, *veretur enim ne noctu quieſcens cogitatio morbum augeat: nouit namq; diaboli machinas.* Sanè ſemel admiſſus in corde dia- C bolus, nec continuò exufflatus eas radices agit, quibus vix queat eradicari. Nolo vobis in præſenti debe- Bachia. re Bachiarium Epiſtola de recipien. lap. vbi quam difficile inueteratum eradicetur peccatum, ponderat his verbis. *Aſpice quod nuſquam in ſacrificijs pecora ſenio confecta iugulantur, ſed vbique aut agnus, aut vitulus, aut hircus, aut hædus immolatur, id eſt,* D *tenera adhuc, & parua, vel modica peccata. In vno tamen loco Heliam, bouem legimus obtuliſſe, ſed hoc ſemel tantum. Hoc vni licuit Saluatori, qui inueterata totius populi iugulauit.* Vbi peccata recentia ſunt, nec altas adhuc radices in animo egerunt, haud difficile per Dei auxilia ordinaria tolluntur, eorumque vulnera reparantur. Væ autem illi, cuius in corde peccatū cōſenuit, hoc vt tollatur, ab- E ſoluta ſaluatoris poteſtate pluſquam ordinaria opus habet. Ad Apoſtolos Matth. 5. ſuos dicebat Dominus Matth. 5. *Vos eſtis ſal terræ*, quippe ſal non medetur putridis, & corruptis iam rebus. Sic peccatum præ ſenio putridum in hominis mente fugit ordinariam hominum medelam. Ita D. Chryſoſt. Chryſo.

A hom. 15. in Matth. fatus. *Vos eſtis ſal terræ. Quid igitur? Ipſi ne putrefacta medicati ſunt? Nequaquam: neque enim fieri poteſt, vt ea, quæ iam corrupta ſunt ſalis perfricatione reparentur. Non ergo hoc fecerunt, ſed ante renouata, ſibique tradita, ac quæ ab illa iā putredine liberata aſpergebant ſale, & in ea nouitate conſeruabant, quam à Domino ſuſceperant. Liberare quippe à* B *putredine peccatorū, Chriſti virtus eſt.* Equidem ſi peccaſti, ſtatim auola, vt medelam capias, præſentiſſimum enim eſt apud Apoſtolicos Sacerdotes recentium peccatorum remediū. Caue, ne in pectore conſeneſcat peccatum, ne putreſcat, & putridum fœteat, periculum tunc erit ſalutis pe- C nè deſperatæ. Vna enim eſt potentia Saluatoris eaque maxima, & quā nolit paſſim exerceri, in vetuſtis, & putridis peccatis curandis.

§. IX.

Summa Dei ira eſt, quod homo ſcelera meditetur impunè.

D CONceptam in diſcipuli animo proditionem vidit Dominus, & nullo illū flagello caſtigat; ſed quaſi non videret ad pedes ſuorum lauandos ſeſe parat. O indignationis diuinæ argumentum ſingulare; Proximi ſui in agrum volantes aues, & ſemina paſcentes ſi videat quis, & nō dilapidet agrū, ſed prętereat, inimicus eſt, aut hoſtili indignatione poſſeſſus. Quam igitur inimicitiam, quam indignationem in proditorem ha- E beret Dei iuſtitia, quandoquidem illius cordi inhærentem proſpiciet funeſtam inferorum alitem; nec verbera fugat; ſed deſpiciens ſe ad lauandos diſcipulos parat? Nil ſanè terribilius peccatori, quam nullo verbere tangi, quam impunè manere ſub peccato. Leu. 24. hæc lex firma- Leu. 24.

 tur.

A tur. *Si homo maledixerit Deum, peccatum accipiet: qui autem nominat nomen Domini, morte moriatur.* Quis non miretur huius legis ſententiam? eum qui vanè aſſumit nomen Domini morte perimit, & blaſphemum iubet tantum manere ſub peccato. Pul-
Cyril. crè ad illam D. Cyril. Alex. l. 14. ait. *Quid eſt quod qui maledixerit Deum nō habet pœnam mortis; ſed qui nominauerit nomen Domini? Nenne multo*
B *grauius eſt maledicere Deũ, quam nominare, quamuis in vanum nominaſſe dicatur?* In quem ergo iuſtius mitteretur mors, quam in tantæ blaſphemiæ authorem? Quem dignius vorarent flammæ, quam illum, qui audet Deũ maledicere? Et tamen huic nulla pœna decernitur alia, præterquam quod habeat, & accipiat peccatum. Quæ hæc pœna? Sanè *multò*
C *eſt grauius accipere peccatum, & habere ſecum, quam morte mulctari. Mors purgatio eſt peccati ipſius, pro quo iubetur inferri. Vbi verò quis accipit peccatum, & permanent cũ ipſo, nec aliquo ſupplicio, pœnaque diluitur, tranſit cum ipſo etiam poſt mortem, & quia temporalia hic non perſoluit, ibi expendit æterna ſupplicia.* Nō fauor miſeri-
D cordiæ, ſed ſummus rigor eſt iuſtitiæ, quod peccator impunè accipiat peccatum, & ſub illo maneat. Ita eſt hæc ſumma Dei dignè eiaculata in peccatores maximos; cuius ad aſpectum pauent, & pertimeſcunt An-
Iſai. 26. geli. Hinc apud Iſaiam cap. 26. vehementer excandeſcens Deus in impios ſic fatur. *Miſereamur impio, &*
E *nō diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.* Dixiſſet iratus, affligamus, laniemus, perimamus impium; ſed grauior, & ſeuerior ira Dei ait, miſereamur, quod genus vindictæ per-
Bern. terrefacit Angelos. Ita D. Bernard. ſerm. 23. in Cantic. ad Angelos ſuos Deus ſic ait. *Miſereamur impio. Qui-*

A *bus pauentibus, atque quærentibus; non ergo diſcet facere iuſtitiam? non, inquit, ſubdenſque cauſam, in terra, ait, ſanctorum iniqua geſſit, & nō videbit gloriam Domini.* Expende illud, *quibus pauentibus,* quippe expauent Angeli Deum adeo iratum, vt minimè vellet in præſenti caſtigari impium, nec vlla in rerum natura magis expauenda eſt vindicta, quam impio-
B rum impunitas. Id quod egregiè edixit Salamon apud Ioſephum ma- Ioſeph.
ledicto Semei: is enim Dauidem à regia expulſum audenter afflixit, horrendaque maledicta in illum congeſſit, à quo ſcelere liber, & immunis euadens, auſus eſt iuratum exilium Salomoni frangere. Tunc Salamon ad illum. *Non euades pœnas periurij vir peſſime; ſed lues etiam il-*
C *la, quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum debacchatus es, vt ſcias, quod nil lucrentur nocentes, etiamſi non ſtatim poſt peccatum puniantur, ſed per omne tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe videntur, creſcit illorum pœna, quam iamdudum ſunt promeriti.* Non lucrum, ſed damnum, ſed detrimentum, ſed ruinam maximam affert nocentibus
D impunitas, quo magis ſecurè agunt in delictis, eo expauenda magis, & horribilior eorum vindicta. Sanè cum populum ſuum Deus ſeruare ſibi vellet, eum peccatis fœdatum vt expurgaret, Babyloniorum carnificinæ tradidit. De quo Hiere. cap. 1. *Hier. 1.*
Ollam ſuccenſam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis, Quaſi diceret
E iuxta D. Hieron. D. Thom. & Theodoret. Vide Hieruſalem furenti Babylonio milite cinctam ſic affici, vt ſit mihi inſtar ollæ ardentibus vndique circumuallatæ prunis. Longè aliter Dauid omninò exterminandas gentes meditatur Pſalmus 57. *Pſal. 57.*
Vbi iuxta proprietatem originalem ait. *Antequam intelligant olæ ve-*

ſtra

A *ſtra rhanum ſic viuentē, ſic in ira turbine abſorbebit eum*. Pulcrè vt innueret indemnitatem impiorum ait, antequam intelligent ollæ veſtræ rhamnum; petita ſimilitudine ex olla carnibus plena, cui paucæ paleæ, vel leuiſſimi rami ruborum adhibentur, quibus inſtantaneè conſumptis ſic manet olla quaſi nec ignis odorem acciperet. Ita Pagninus, Felix, & Iſidorus Clarius; ex quorum ſententia B componamus modò Hieremiam, & Dauidem, vterque peccatorum ſupplicia præuidit, vterque ollam ſpeculatus eſt: Hieremias ollam ſuccenſam vndique ardentibus prunis vallatam; Dauid ollam, quæ nec ignis odorem ſentiebat, ſed tantum à foris leuiſſimo quaſi fulgetro tangebatur. Quæ tanti diſcriminis ratio? Sane ille C ſeruandam ſupplicijs videbat ciuitatem: hic omninò extirpandam, *ſic viuens, ſic iure turbine abſorbebit eum*. Non ob aliud impunitas impio datur: niſi vt diſpoſitus, & crudus iræ turbine abſorberi penitus poſſit. Etenim dum ignis flammans ollam affligit: non ira, ſed peccatorum purgatio: vbi olla nec ignis odorem nouit, ibi iræ turbo indiſpoſitos, & D crudos vorat.

Pag. Fel. Iſi. Cla.

Text. Et ſciens Ieſus quia omnia dedit Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit.

§. X.

Humanæ voluntati Chriſti Domini debemus largiſſimam effuſionem ſanguinis noſtræ ſalutis gratia.

Mal. CErtiſſimæ iam mortis argumentum, idq. euidentiſſimum proponit Ioannes, eò quod ſciat Dominus ſe ex Deo exiuiſſe, à quo etiã liberam haberet poteſtatem ſe pro mundi amore mactandi. Huc enim ſemper ſpectabat humana Chriſti voluntas, vt homines vſque ad ſanguinis largiſſimam effuſionem amaret, nõ licebat id antea, quia tempus à Patre conſtitutum nondum aduenerat, modò uidet iam veniſſe tempus, iam omnia ſibi à Patre tradita, nimirum facultatem, qua omnibus expetitis modis ſeſe morti tradat, quid nunc cum liceat mori, cunctabūdus hærebit? Neceſſum erit quod ad mortem Patris imperio ſolo impellatur? Abſit, non eſt hoc illius voluntatis, quæ ſciuit à Deo ſummo genus ſuum, & originem eſſe: non eſt hoc voluntatis Chriſti feræ, quæ tota in effuſionem ſanguinis propendebat. Pulcrè D. Zeno, ſerm. de Spe. Fide, & Charitate, nos in proximorum amorem nititur obligare hac ſola ratione, quod ſimus filij cæleſtis, & æterni Patris. Ecce illius verba. *Nonne pater vnus eſt omnium veſtrum? Quiſquis igitur nobilitatis ſuæ conſcientiam retinet, diligat fratrem, neque aliud audire ſpectet ex lege, ne admonitione pietati aliquid derogetur.* Mille ſunt Dei præcepta, mille leges, quibus quiſque tenetur proximum, & fratrem amare: ſed his ſolis feruntur non adeò perfecti homines; at illi viri, qui nobilitatis ſuæ, qua à cæleſti parenti genus ducunt, conſcientiam retinent, hi protinus effunduntur in amorem fratrum, ſuæq; ingenuitati exiſtimant derogari, ſi credantur, cùm liceat amare, alterius legis admonitionem E ſpectare. Hinc iam pater Aquilini Ioannis acumen, qui certiſſimæ per ſanguinem redemptionis humanæ iam inſtantis hoc poſuit argumentum ſingulare: quòd ſciuerit Dominus Ieſus ſe à Deo exijſſe, & ſe moriendi liberam habere poteſtatem. Etenim dũ à cæleſti Parente nobilitatis

Zeno.

tatis

Digitized by Google

tatis ortæ conſcientiam retinet, ò quàm fratres amabit! O quàm largè pro fratribus effundet ſanguinem, nec aliud quid ſpectat audire ex lege, ne admonitione ſuæ in homines amatrici voluntati aliquid derogetur? Sanè præceptũ fuit Chriſto Domino a Patre, vt moreretur, ſed ea erat illi in homines voluntas, vt nullius legis admonitionem requireret, ac expectaret: ſed ipſa ſeſe vltrò, & ſpontanee mille modis, mille cruciatuum inuentis, mille pœnarum cogitationibus mortem ad acerbiſſimam pararet, & quùm omnia perficere licuit non tardauit. Id quod

Gerard.

expendens Diu. Gerard. lib. de ſpiritualib. Aſcenſionib. cap. 32. fatur. *Chriſtus patiebatur tantum quantum voluit.* Quaſi diceret, voluntas Chriſti fuit regula immenſæ magnitudinis pœnarum, voluntati humanæ Chriſti Domini potuit reſpondere vaſtiſſimum illud paſſionum mare. Non id poſtularet iuſtitiæ rigor, non æquitas diuini Patris, non hominum neceſſitas quantumuis maxima: ſed Chriſti voluntas humana his omnibus inhiabat. Quò crediderim ſpectaſſe portentum illud quando ſanguis ipſe effuſus humanam in Chriſto Domino volũtatem aduerſus hæreticos confirmauit. Etenim vbi Pyrrhus, & alij humanam Chriſti Domini voluntatem negarent, Eucharisticus ſanguis miro modo atramentum effecit, quo viri impij excommunicarentur, quaſi profuſi ſanguinis eſſet voluntatem Chriſti humanam, a quo profluit, teſtificati. Rem narrat Theophanes tom. 2.

Theod.

conc. in vita Theodori Papæ, ita fatus. *Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Eccleſiæ ad ſepulcrum verticis Apoſtolorum acceſſit, & diuino calice expoſtulato ex viuifico ſanguine in atramentum ſtillauit, & ita propria manu depoſitionem*

A *Pyrrhi excommunicati facit.* Sanè intereat effuſi ſanguinis diuini, Chriſtiferæ voluntati humanæ teſtificatio, a qua habuit ſic in immenſum effundit pro hominum ſalute, & libertate. Hęc enim ſola voluntas poſſet ſeſe in omnia cruciatuum genera parare quæ effrens inimicorum rabies paſſionis tempore excogitauit.

B Vnde cùm ſumma dolorum, & conuitiorum tempeſtate lignum crucis immineret, ibique quicquid humanum in Chriſto erat? manifeſtum extaret, ait, Matth. cap. 27. *Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam, Hic eſt Ieſus Rex Iudæorũ.* Matt. 27

Quæ eſt iſta tantorum cruciatuum cauſa? An quòd Rex eſſet Iudæorũ? An quòd Regnum ambiens in Cæ-

C ſarẽ rebellaret? An quòd aliud crimẽ putaſſet? Abſit, his enim omnibus a Iudice examinatis aiebat: *Non inuenio in eo cauſam,* nec vllum ſecus humanũ tam immenſæ dolorum ſegetis poſſet eſſe cauſa. Ea ergo erat vnica, & conſpicua cauſa dolorum immenſitatis, nempe voluntas humanæ ſaluantis: & gratioſus in homines amor. Accipite D. Cyprian. Cypr.

D ſerm. de Paſſion. ſic fantem. *Cauſam mortis in te non eſſe Pilatus ipſe prædixerat, & Cayphas mortem tuã pro inimico populo ſatisfacturam, cum eſſet Pontifex anni illius prophetauerat. Tu de morte non agis, de opprobrijs non contendis: ſed hoc vis intelligi, qua ſit cauſa mortis, quis, quæſtus; vt vtraque recognita peccatum appareat, & gratia.* Et quidem tunc

E maximè gratia, & beneficentia Saluatoris commendatur, cum nulla alia in eo terribilium, & innumerabilium tormentorum cauſa inueniatur, quàm eius libera voluntas hominum amatrix. Quapropter in eo quòd Pilatus nullam aliam inueniat, neque apponat cauſam, & Pontifex inſinuet eam debere eſſe

homi-

hominibus ſalutatem cogit, ipſe Saluator mentes creatas, vt putent vnicam cruciatuum cauſam in Domini patientis refundendam eſſe in arbitrium, & voluntatem, quæ ſuæ memor ingenuitatis, omnia tormentorum genera pro hominum ſalute vltrò fuit amplexata.

§. XI.

Mundi Principibus omnia fugiunt è manibus, ſolius Chriſti ſingulare fuit vniuerſa ſuo habere ſemper imperio ſubiecta.

OMnibus hæc miſeria eſt Principibus mundi, quòd audi ab vtero matris naſcantur, & nudi illuc
Eccl.14. reuertantur. Sic Eccl.c.14. Omnia licèt ſuæ ditioni ſubijciant, omnia tandem illorum elabentur manibus. Vnde
Iob.21. Iob c.21. poſt infinitas propè felicitates mundialium hominum enumeratas finit tamen. *Veruntamē quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.* Vnus fuit, & omnium celeberrimus Heliogabalus, qui eo totam mentem ſuam contulit, vt de bonis ſuis haberet in manu, quando neceſſum fuerit animam halare, feliciſſimum iudicabat, ſi diuitijs ſuis immorere-
Lampr. rur. Sed accipite Lampr. de illo fantem. *Parauerat funes blatta, & ſerico, & cocco intortos, quibus ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret. Parauerat & gladios aureos, quibus ſe occideret, ſi qua vis vrgeret. Parauerat & hyacinthis, & ſmaragdis venena, quibus ſe interimeret, ſi quid grauius immineret. Fecerat & altiſſimam turrim ſubſtratis aureis gemmatiſque an è tabulis ex qua ſe præcipitaret, dicens etiam mortem ſuam pretioſam eſſe debere: ſed nihil iſta valuerunt, nam & occiſus eſt per ſcurras, per cloacas ductus, & in Tyberim ſubmiſſus eſt.* Hæc Lāprid. Quippe ex tantis paratis, & ſtudio

A comparatis, vt mortem pretioſam faceret, nihil tempore mortis habuit ad manum. Quid plura? Nec tunc temporis habent manus. Sic Dauid Pſal.75. Aſſyriorum ferocientem ſuperbiam ridet: Pſal.75. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Id quod ſignificātius adhuc D.Hier. Hieron. explanat, fatus. *Non inuenerunt omnes*
B *viri exercitus manus ſuas.* Fidem huius rei facit ille purpuratus diues, qui Luc.15. clamabat ad Abraham. Luc.15. *Mitte Lazarū, vt intingat extremum digiti in aqua, &c.* De quo, vt acutè, & eleganter Chryſ.ſerm.3. Chryſ. *Quid eſt quod dicis, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aquam? Ergo iuxta te eſt aqua? Si iuxta te eſt, quare de proximo non ſumis? Quare? quia vin-*
C *ctæ ſunt manus tuæ.* Sanè hæc eſt omnium purpuratorum extrema miſeria, quòd non habeant in manu bona ſua ꝙ nihil ad manum inueniant, quod neque inueniāt manus. Omnes vt nudi naſcuntur, nudi in morte manent: vnus Chriſtus Dominus vt natus eſt Rex, ſic regio ſtēmate mortem adit, cui omnia mundi bona e-
D tiam ad mortē famulantur, nec quid elapſum manibus eius ſe eripuit poteſtati. Id quod eleganter attigit D. Cyril.Hier.Catec.3. ſic fatus. Cyril. Hieroſ. *Omnes Reges cum moriuntur, vnà cum vita exuuntur omni poteſtate. Chriſtus autem crucifixus nunc ab vniuerſo orbe adoratur, crucifixū hunc annūtiamus, & tremunt dæmones, non pudeat itaque nos crucis Chriſti.* Cur pudeat il-
E lius mortis, qui medijs mortis faucibus omnia habet in manibus? Cur nos illi eripiemus, cui nihil in morte ſurreptum eſt, imò ibi imperio ſuo, & arbitrio omnia moderatur? Hunc ſolum Dominum cūcta creata bona, & in ortu, & in occaſu comitantur: felices vos, qui huius Domini ſubdimini poteſtati omnia.

Hugo Vict. omnia bona ſua habet ad manus, quibus reficiamini. Vnde Hug. Vict. li. 1. Miſcel. tit. 84. hanc reddit rationem, cur Deus homo factus ſit, nimirum. *Vt ſiue ingrederetur, ſiue egrederetur, in ipſo paſcua inueniret natura condita ab ipſo.* Semper illi ſiue in exortu, ſiue in interitu omnia erunt præ manibus, nunquam adeò nudabitur, quòd plenis manibus te non poſſit paſcere.

Text. Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

§. XII.

Ad prælaturam aſcenſuri, ſeruire diſcant.

Ecce vobis vnigenitus Patris ſummi imperij hæres, depoſitis veſtibus, præcinctus adeſt pauperibus hominibus ſeruiturus, an quia hæreditariæ dignitatis, & habiti regni oblitus eſt? Imò quia ſe rerum creatarum præuouit hæredem. Ita Rup. ſingulis humiliantis ſe Domini circunſtantijs ſingula magnalia ab Euangeliſta præfata componens, ait: *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit veſtimenta ſua*, quaſi nulla res magis deceat eos, qui ad imperium nati ſunt, quàm ſeruilis habitus, & conditio præſumpta. Hinc Naz. in laudẽ Baſ. fatur. *Nauticam legem præclaram cenſeo, quæ gubernatori futuro primum remos committit, deinde ad proram collocat. Eadem rei militaris eſt ratio, miles, primùm, deinde centurio, tum Imperator.* O præclaram Imperatorum philoſophiam, non in libris inuentam, non auribus hauſtam, ſed in ipſa ſeruiendi, & obtemperandi, experientia repertam! Sanè Deus cum primum mundialium rerum Imperatorẽ creauit Adamum, non illi priùs regni tradidit clauum, quàm præceptum poſuit cui ſeruiret & obtemperaret. Cuius rei cauſa? Pulcrè D. Cyrill. Alex. lib. de Adorat. in ſpiritu. *Quoniam tam præclaris dotibus ornamẽtum oportebat non ſinere in arrogantiã facilè prolabi, præſertim ignorantẽ ſeruitutem, & conditionem mancipiorũ.* Detrimentoſa quidem, & plurimum detrimentoſa gubernatoribus ſeruitutis ignorantia, & qui neſcit mancipiorum conditionem per ſeruitutis experientiã, miror, ſi ſubditis exiſtat ſalutaris. Quis ſapientior, quàm ipſa Dei ſapientia Chriſtus? De hoc D. Paul. ad Heb. c. 5. *Et quidem cùm eſſet Dei filius, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiã. Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis.* Expende, quo medio filius Dei ſapientia diuina ſalutaris factus ſit ſibi obtemperantibus, an quia innata ingenuitate, & nobilitate pollebat? an quia omnium hæres naturalis? an quia diuina imbutus ſapientia cũcta percallebat? Sufficerent forſan hæc gubernatori maximo; ſed qui ſalutatis voluit fieri gubernator, omnia hæc poſt habita aliam didicit philoſophiam gubernandi, nimirum cùm eſſet filius Dei, didicit obedientiam. Hinc Anſel. *Expertus eſt in ſe ipſo laborem obedientiæ. Non enim ſcire poteſt afflictorum labores, qui afflictionis experimentum non habuit.* Quis iam ad prælaturæ clauum accedat, nulla ſeruitute prælibata, cùm ipſe Dei filius non alio factus ſit ſibi ſubditis ſalutaris, niſi priùs ſeruitutis, & obedientiæ præcinctus habitu? Deponat oportet herilem habitum, & ſeruorum laborantium fiat ſocius, qui regio dignitatis ſplendore prælucere præoptat. Nunquam enim patientior, & clarior regius ſplendor, quam in ſocietate laborantium ſeruorum. Crucifixorum ſeruorum ſocius erat Domi-

Marginalia: Naz. — Cyrill. Alex. — Ad Heb. 5. — Anſel.

Dominus, & media hac ſocietate regia eius maieſtas clariſſima innotuit. Auguſt. Id quod meditatus D. Auguſt. ait ſer. 120. de temp. loquens de ſancto Latrone. *Apoſtolis poſt diuina miracula deſperantibus, ſolus hic non acquieuit ſcandalo crucis, & mortis, ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius probatur doloris.* Expende illud, *ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius eſt doloris*, quippe nullum teſtimonium euidentius regiæ, & beneficentiſſimæ Christi maieſtatis apparuit, quàm cùm medius ipſe inter laborantes ſtetit ſocios: in ſeruitutis, in dolorum, & afflictionis ſocietate, ibi conſpicua creuit noſtri dignitas Imperatoris.

§. XIII.

Christus Dominus omnium bonorum abnegationem, & nuditatem perſuadet homini, vt illum in filiorum Dei libertatem reſtituat, & in paradiſo aſſerat.

O! Præ omnibus diuitijs feliciorem, & glorioſiorem nuditatem! Tecum filiorum Dei libertatē, & hæreditatem paradiſi, & Dei amicitiam habebamus, à quibus omnibus excidimus, te vna amiſſa. Meritò Christus Dominus iuxta præfatam Ruperti ponderationem, *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit veſtimenta ſua*, vna enim eſt filiorum Dei gloria, quæ Patri placet, nempe nuditas, ſtultus factus Adam à Deo fugiebat conditore, cur fugis Adam? cur parentis optimi conſpectum vitas? At Gen. 2. ipſe, Geneſ. 2. *Eò quòd nudus eſſem.* O ſtultam fugiendi Deum ratio- Euch. nem, inquit Eucherius in Catena, *quaſi ideò poſſet diſplicere, quòd nudus eſſet, cùm vtique meliùs Deo placeret, ſi ſic maneret, ſicut eum ipſe fecerat.*

A Vtinam ab innata nuditate non ipſe deſciſceret, vtinam vt à progenitore Deo fuit ortus, ſic nudus permaneret, nulla alia re meliùs progenitorem referret. Proh dolor! ignarus nuditatis bonæ, primas emendauit veſtes à ficu, & quis numeret mala, quæ nuditate exploſa, cum veſtibus aduenerunt hominibus? Ecce in vno Ioſeph quanta prædicat D. Gregor. B Niſſenus in illud 1. ad Cor. 6. Omne Niſſ. peccatum, quod fecerit homo, &c. *Rurſus*, ait, *Ioſeph per veſtem appetitur, calumnia fratres priùs accepta eius veſte per illam improbè calumniabantur fuiſſe eum à beſtia deuoratum. Nunc autem tunica eius accepta, mulier accuſat tanquam fornicatorem Ioſepho conuenit vox Domini, diuiſerunt ſibi veſtimenta mea; & ſuper ve- C ſtem meam miſerunt mendacium.* E veſtibus proſiliere calumniæ, proditiones, mendacia, è veſtibus ſeruitus, captiuitas, vincula, & vix eſt vllum in orbe malum, quod cum veſte non acciderit naturæ humanę. Hinc Ioſeph Putipharis ſeruus, relicta veſte, aufugit, tunc primum amiſſi cum veſte regni prætendens præſagium. Id quod elucidat D. Nilus in Aſce- Nilus. D tico hæc verba fatus. *Relicto in manu eius pallio, aufugit, & egreſſus eſt foras, tanquam in virtutis paradiſo nudus ambulans, primum illum parentem noſtrum imitatus, qui præclarum nuditatis munus à Deo obtinuit, quoad per contumaciam in veſtimentorum neceſſitatem incurrit. Quandiu enim reſtitit aduerſarijs ſuadentibus, vt Dei mandatum violaret, nudus vt lucta- E tor in ſtadio ſtetit, victus verò, & ſeruus effectus, depoſita ſimul cum certandi habitu nuditate, induitur.* Rectiſſimè ſanctus vir memorans regiam, & victricem Ioſephi nuditatem, qua auitæ, & primæuæ hæreditatis referebat gloriam, ſimul deflet ab Adamo veſtes fuiſſe excogitatas, nudi-

Digitized by Google

nuditas enim & paradiſum, & Deũ, A & libertatem nobis donabat, veſtes parturiere à paradiſo exilium, cum Deo inimicitiam, ſeruitutem, & innumera mala. Hinc reformator noſter totus in veſtes ſcandet, etſi nuditatem iterum perſuadeat, hominem in amicitiam Dei, in Dei filiorum libertatem, in paradiſum facilè reuocandum cernens, in veſtes malorum cauſatrices iraſcitur. Vnde B Hieroſolymam appropinquans viſa ficu acceſſit, vt veſceretur fructibus, cùm non eſſet ficorum tempus, vt *Marc.11* Marc. cap. 11. notauit, & nihilominus maledictione percuſſit arborẽ, eam iubens exſiccari? Quis non miratur Deum iraſcentem, quòd ficus ante tempus fructum non habeat? Quæ eſt hæc cauſa diuinarum irarum? Cur in arborem tam intempe- C ſtatiuè Dominus iraſcitur? Sanè non defectus ficorum, quorum tempus non aderat; ſed folia ficus, quæ primas induxerũt veſtes, & nuditatem hominis eliminarunt, iraſcenti Domino dederunt cauſam: Quod attigit D.Cyrillus Hieroſolymitan. *Cyrill. Hieroſ.* Cate.13.aiens: *Tempore peccatis folijs ficus circundabantur, ideò Ieſus finem ſignorum dedit ficum, iturus enim ad* D *paſſionem maledicit ficum dicens, non ampliùs quiſque de te comedat, diſſoluta eſt damnatio, cùm tantùm folia ficus circumfuſa eſſent; venit in tempore, in quo cibus non inueniebatur, ſed venit ſciens, quaſiqſt non ignorans, quod non eſſet inuenturus, ſed figuram maledictionis vſque ad folia tantùm faciens.* Expende prima illa verba, tempore peccati folijs ficus circunda- E bantur, & hæc vltima, figuram maleditionis vſque ad folia tantùm faciens quippe in ſolas veſtes iraſcitur Dominus, & totum putat ſalutis noſtræ negotium feliciſſimum, ſi tantũ exſufflatis è medio veſtibus, antiquam induamus innocentiæ nuditatem. Quocirca aſcenſurus crucem nudus apparuit, vt nobis exemplar oſtenderet illorum, qui paternam obtinebunt hæreditatem. Sic Diuus Athanaſ. orat. de paſſione, & Cruce. *Athanaſ.* *Exuebat veſtimenta ſua, decebat enim cùm hominem introduceret in paradiſum, exuere tunicas, quas Adam accepit, cùm e paradiſo eijceretur.* Porro nudi egreſſi ſumus in paradiſo, obſtetricante manu Domini, vnde neceſſum eſt, vt illuc nudi reuertamur.

Tex. Deinde miſit aquam in peluim, & cępit lauare pedes Diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

§. XIV.

Mundities Chriſtiana facilè obtinetur per compendium humilitatis.

IAm vt munderis, Chriſtiane, non tibi mare æneum tranandũ, quod vel duodecim boum humeros premat. Totum Chriſtianorũ lauacrum pelui clauditur parua, quę vel manu hominis poſſit portari. Aquã in peluim Dominus mittit, & ipſe eam priùs tollit, vt te lauet, non enim tibi lauacrum offerre voluit, niſi facile, & cuius ipſe priùs grauedinis experientiam faceret. Heliſ. 4. Reg. 4. aie- *4. Reg. 4.* bat puero ſuo. *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri.* Vbi acutè notat Ioannes Hieroſol. de inſtitut. *Ioan. Hier.* Monach. cap. 14. Prophetæ facilitatem aiens. *Baculum vtique non dediſſet ei Propheta geſtandum, niſi eum manu ſua ſolitus eſſet portare.* Priùs ipſe baculi pondus, & virtutem præſenſit, ponderauit, & ſic illum puero tradidit, vt miracula faciat.

Longè

A Longè facilior Dominus, quod paſſionis lauactum inſtituit, vt mundaret genus humanum, prius ipſe ſuſtinuit, prius ipſe ponderauit, & ſic facilitatem expertus, illud nobis tradidit. Tradidit nobis, inquam, lauacrum non de ærei maris pondere duodena iuga boum premente, ſed de facili pelui hominis ad manum

Irenæus. data commendatum. Pulcrè D. Iren. lib. 3. c. 20. Dei aduenientis cōmoda B ſic expendit. *Quando incarnatus, & homo factus, longam hominum expoſitionem in ſe ipſo recapitulauit, in compendium nobis ſalutem præſtans.* Quis prolixas legis antiquæ obſeruationes ſuſtineat? Quis tot illa vmbratilia, & inania lauacra ferat? Igitur placeat nobis Saluator Ieſus, qui prius in ſe ponderauit onus, quod ſuis impoſuit, qui mundiciem & ſa- C lutem in compendio dedit, qui totum mare æneum ad facile, & manuale reduxit lauacrum. Naaman

4. Reg. 5. Syro leproſo 4 Reg. 5. dixit Eliſeus: *Lauare ſepties in Iordane.* Cur ſepties? cur nō ſufficeret ſemel lauari? Adhuc tunc per longas ambages dabatur mundicies, nondum Chriſtus Dominus venerat, cui ſoli reſeruatum manebat, vt in compendio D ſalutem propinaret, & breui lauacro antiquas omnes comprehenderet lotiones. Iubetur Naamā ſepties

Tertull. lauari, ait Tertull. lib. 4. in Marc. *Quia vnius lauacri vis, & plenitudo Chriſto ſoli dicabatur, facturo in terris ſicut ſermonem compendiatum, ita & lauacrū.* Solius Chriſti erat mare æneum, ad paruæ peluis facilitatem E redigere, & animarum mundiciem in compendio præſtare. Hoc a Chriſto Domino datum ſalutis compendium notabat D. Paulus ad Hebr. fatus: *Habemus fiduciam fratres in*

Ad Heb. 10. *introitum Sanctorū, in ſanguine Chriſti quem initiauit nobis viam nouam, & viuentem.* Quibus expendo, quòd ſanguis Chriſti dicatur nobis eſſe initium viæ nouæ, & viuētis, ex quo fiduciam habemus intrare cum Sanctis. Sanè poſt initium viæ cuiuſuis multæ ſeſe offerre ſolent hinc inde ſemitæ, & longiſſimæ ambages, quæ dubiam viam faciunt. At initium viæ nobis a Chriſti ſanguine oblatum ſine ambagibus, quam citiſſimè nobis introitum Sanctorum pandit, quaſi per nouum compendium initium ſibi finem coniunctum habeat. Vt meritò dicat D. Aug. lib. 9. Auguſt.

de ciuit. cap. 15. *Beatus, ac beatificus Deus, particeps humilitatis noſtræ compendium præbuit participandæ diuinitatis ſuæ.* Quiſquis in vijs compendia captas, Chriſtum ama, qui ſalutis viam tibi in compendio præſtauit. Sed ſcire cupis, in quo ſitum ſit compendium iſtud. Equidem præclarè Auguſt. ait. *Particeps humilitatis noſtræ compendium præbuit.* Compendium habet, qui humilitatis Chriſtianæ ſumit documentum ſingulare. Quot opera fecerat Phariſæus ille apud Luc. c. 18. Quas virtutum vias non preſſerat? Ieiunia peregerat bis in Sabbatho, decimas ſoluerat, & alia plura? publicanus homo verbulum ſolum fecerat dicens: *Domine propitius eſto mihi peccatori,* & iuſtificationis viam inuenit deſcendens iuſtificatus præ illo. O præclarum humilitatis compendiū! Id ponderat D. Chryſoſt. hom. 4. in Chryſ.

Iſaiam dicens. *Phariſæus opera iuſtitiæ præſtabat, publicanus verba dicebat modeſtiæ: & verba plus potuerunt, quàm facta, tantuſq. theſaurus cum contumelia reijcitur, & tanta inopia in diuitias commutata eſt.* Diſce humilitatem, & ſalutis compendium habes, & vel verbulo humili cæleſtes ad te trahes theſauros. Dignè ſtupet Saluatoris ingenium Cellenſis Abb. lib. de Panibus, c. 12. quod in lacry- Cell.

ma humili fecerit adeò cōpēdioſum

laua-

lauacrum, quo non ſepties, ſed vel A ſemel lauari ſalutem adipiſcamur. *Mirum*, ait, *in hoc artificis Dei ingenium, vt lacryma de venis erumpens peccatorum, profuſa humiliter abſorbere omne peccatum*. Non de mari, ſed de peluis, vel de oculi gutta ad animorum munditiem fecit lauactũ compendiarium. Et quàm compendiatũ: Chryſ. D. Chryſ. hom. de cæco nato, B ait, *Peccaſti? Luxiſti? Peccatum ſoluiſti*. Hoc compendium ſciuerat illa in ciuitate peccatrix, dum ſtans retrò lacrymis cœpit rigare Chriſti pe- Chryſ. des. De illa idem Chryſoſt. orat. 2. de Prec. vbi ſic. *Mulier quæ intemperantia & meretricio quæſtu omnem anteactæ vitæ curſum confecerat, ſimul atque ſe ad Chriſti pedes abiecit, ſalutem conſecuta eſt*. Adeò compendioſa eſt C via ſalutis, quæ per humiles lacrymas fit Chriſtianis.

§. XV.

In paruis priùs exercendus eſt, qui velit facilè magna ſuperare.

NOnne vides qualiter Dominus D antequam è cruce pretioſo ſanguinis ſui lauacro integrum hominem aggrediatur mundare, aquam in pelui accipit, vt Diſcipulorum pedes lauet? Sic, ſic ſe præparat, & exercet in paruis, vt facili negotio exi- *Ad Heb. 2* ſtat victor in magnis. Paul. ad Heb. 2. iuxta D. Thom. & Gloſſæ conſtructionem, ſic de Ieſu dicit. *Eum qui modico, quàm Angeli minoratus eſt, vt gratia Dei guſtaret pro omnibus* E *mortem: videmus Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*. Ecce tibi de morte triumphaturus, non priùs aggreditur humiliationem mortis, quàm ſeſe antea in alijs humiliet, & minoret. Summam Dei humiliationem, & abiectionem mors habebat, quam vt facilem, & A breuem redderet Dominus, priùs alias ſubiuit humiliationes, ſe ad pedes Diſcipulorum abijciens, eoſque aqua lauans. Id quod notauit D. An- Anſel. ſelmus, cùm ait: *Dico quia minoratus eſt, & hoc ideò vt guſtaret mortem, id eſt, horariã, & non longã, quaſi aliquid guſtando tranſiret*. Si enim quæreres, cur Deus minoratus ſit vſque ad Di- B ſcipulorum pedes? vſque ad peluim? vſq; ad ſordiũ lauacra? Verè reſpondet Anſelmus, quòd illæ humiliationes factæ ſunt ideò, vt breuior, & facilior redderetur penè incredibilis mortis humiliatio. Animus enim in paruis exercitatus, facili negotio ſuperat magna. Quot item deſcenſibus, & condeſcenſibus, ſe exercitauit Dei verbum antequam homi- C nem aſſumpturus deſcenderit? Quippe tunc verbum ſummè deſcendit, quando homo inter homines apparuit. Quod verè notat D. Chry- Chryſ. ſoſtomus, oratione in B. Philogon. aiens: *Quòd Chriſtus homo factus mortuus eſt, cùm nullum omninò peccatum perpetraſſet, quid huic amplius adiungi potuit miraculo? Sed mortale corpus aſſumpſit. Erat quidem & hoc ad-* D *mirandum. Cæterum quod Deus cùm eſſet, voluerit homo fieri, tantumque ſeſe dimittere ſuſtinuerit, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc eſt omnium maximè reuerendum, ſtuporiſque plenum*. Summa Dei exinanitio, profundiſſimus deſcenſus, quòd homo ad homines deſcenderet, quocirca pluribus antè deſcenſibus minoris notæ ſe voluit exercere. E Exod. 3. ait: *Vidi afflictionem populi* *Exod. 3.* *mei in Aegypto & clamorem eius audiui propter duritiam eorum qui præſunt operibus, & ſciens dolorem eius, deſcendi vt liberarem eum*. Cur Domine deſcendis? An non poſſes liberare populum tuum manens in excelſis cælorum? An quia deſcendis, faciliùs vincens tyrannum?

Equi-

Digitized by Google

Equidem ex tunc deſcendit. Verbũ A liberare populum, vt his minoris notæ deſcenſibus ſe aſſueſcat & exerceat ad maximum illum, quando hõ inter homines apparebit, præbens humanis infirmitatibus remedium.

Iren. Ita D. Iren. lib. 4. c. 26. vbi dicit. *Vidit vexationem populi ſui, qui eſt in Aegypto, & deſcendit vt eruat eos ab initio aſſuetus verbũ Dei aſcendere, & deſcendere propter ſalutem eorum qui malè* B *haberent*. Planè potens eſt in paruis exercitatio, vt te facili negotio deducat ad magna. Quod in virtutũ vitijs contrarijs adhuc euidentius paret, vbi enim quis non cauit parua, ſed in illis exercetur, inauditum erit, ſi non ſe videat ſtatim fœdari magnis. Nefarius ille iudex Pilatus enixè curauit Ieſum à nece per Iudæos procuratam liberare: quod vt obtine- C ret, permiſit Iudæos aliquibus illuſionibus in Ieſum deſæuire, ratus illos his paruis illuſionibus contentos non vſque ad mortẽ ſæuituros. Proh nefas! Proh crudelis permiſſio! Neceſſũ enim erat, quòd mens aſſueta, imò ineſcata paruis vſque ad mortẽ

Leo. eſſet ſæuitura. Accipite D. Leonem ſerm. 10. de Paſſ. ſentem. *Ideò Pilatus Dominũ Ieſum diuerſis cõtumelijs affici aut iuſſit, aut permiſit, vt ſatiata iniquitas de innocentis iniurijs vlterius nõ ſæuiret. Sed pertinax malitia proprijs creſcebat augmẽtis, & in quem obtinuerat iniuſionis, exigebat & mortis.* Creſcit ſemper ex vſu humanus affectus & ægrè, & difficulter ſiſtitur in paruis, vbi ad magna aſcendere ſeſe offert occaſio. Miſſis in caminũ pueris ligatis, Dan. 3. permiſit Deus igni

Dan. 3. voraci, vt ſola conſumeret ligamina.

Chryſ. Tum pulcrè Chryſoſt. *Pueri ergo iactantur in flammã, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumuolans paſſus, ſola conſumere vincula laborauit.* Quippe quòd vorax flammarum vis contenta ſit ſola conſumere vincula, nec vlteriùs progredi, hic opus, hic labor eſt. Laborauit ignis, & ſummo labore ſuo, ligaminibus ſolis conſumptis ſtetit. Quando, vt dixi, potentiſſima eſt exercitatio in paruis ſiue virtutũ, ſiue vitiorum, vt tandem deducat ad magna.

§. XVI.

Mirum diuini amoris artificium, quo nefarium carnificum ſcelus in ſacrificium & lauacrum generis humani mutauit.

Aiebat D. Ambr. Pſalm. 48. quod *Dominus Diſcipulis pedes lauit, vt lauaret venena ſerpentis*, & quidem C illud hæc lotio ſignificabat, nempe ſacrificium, ſeu lauacrum ſanguinis, quo genus humanum à primæuo veneno mundauit. Vnde ergo hoc lauacrum Dominus effecit; an ex nefario proditoris & carnificum ſcelere? Sanè id notabat Rupert. *Sciens quia omnia dedit eis Pater in manus, idcirco pedes Diſcipulorum lauat.* Expendo vnde lauacrum hominũ per- D ficiatur, nimirum ex eo, quòd omnia dedit Pater in manus Chriſto Domino, ſed quæ omnia? Ea exponit D. Greg. hom. 40. *Sciebat quia omnia dedit ei Pater in manus inter quæ omnia, & ipſum traditorem, & eos, quibus tradendus erat, vt de his omnibus quæ vellet, faceret, malũque eorum ſua potẽtia conuerteret in bonum.* Miror, quòd nefariam adeò, & cæleſtem materiem E accipiens Saluator in manus, ex illa tantorum bonorum fontem fabricaret; ſed ea eſt ars & potentia amantis animi, diligebat, & vehementer diligebat ſuos Saluator. Quid non faceret actiuiſſimus amor? da ei in manus ſacrilegia, efficiet ſacrificia;

Ambr. Rup. Greg.

da pœnas, educet glorias, da proditorem, carnifices, opprobria, crucẽ, faciet lauacrum totius generis humani. O ingens amoris efficacia! O inauditum artificiũ! Pulchrè de illa

Dam. fortiſſima Iudith. fatus. Petrus Damianus lib. 8. epiſt. 14. dixit, *de domo communi recluſoriũ fecerat, & in populoſa vrbe amor artifex ſolitudinem reperit.* Vbi in vaſtiſſimis eremis in præruptis montium vix alij ſolitudinem inueniunt, amor diuinus ardens in fœminæ pectore, populoſam vrbẽ & frequentẽ accipit, & in illa ſolitudinẽ facit. Quid non poteſt amor artifex? Hæſitãs Virgo Maria dixit An-

Luc 2. gelo Luc. 2. *quomodo fiet iſtud, quoniam virum nõ cognoſco?* Quod fœmina circundet virum, quod virgo cõcipiat Deum quomodo fiet? Ad hæc

Ildeph. D. Ildeph. ſerm. 7. de Aſſumptione paucis reſpõdet, *ama & peperiſti*, nil impoſſibile eſt amanti, ardeat in te Dei amor, qui ea eſt arte, qua faciat Virginem matrem, creaturã creatoris opificẽ. Igitur vnus Dei in homines artifex amor, ſceleſtã & ſacrilegã materiã accepit in manus, & lauacrum & ſacrificium fecit, quod eſſet generis humani expiatio. Sic de illa Iepte filia, quæ honeſtatis amore parricidali cultro guttur obtulit

Iud. 11. Iud. 11. loquens Ambr. 3. officior. c.

Ambr. 12. ait; *facit arbitratu ſpontaneo, vt quod erat impietatis fortuito fieret pietatis ſacrificium.* Hæc eſt vis & poteſtas amantis animi, hæc fuit diuini amoris erga homines, & artificium ſingulare, quod impietatis materiam fecit eſſe pietatis ſacrificiũ, & lauacrũ labis humanæ, adeo vt qui antea ſub duriſſima peccati ſeruitute putreſcebant: iã poſt Chriſti Domini lotionem in mundiſſima Chriſtiferi corporis membra coaleſcant. Quod

Cæſar. Arel. miratus D. Cæſarius Arelat. hom. 7. ſic negantes Euchariſticã transmutationem coarguit; *Nec dubitet quiſquam primarias creaturas nutu potentiæ, præſentia maieſtatis in Dominici corporis tranſire poſſe naturam, cum ipſum hominem videat artificio cæleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectũ.* Vbi amoris cæleſtis artificium accedit, nulla eſt impoſſibilis transmutatio, mutabuntur panes in Deificam ſubſtantiam, vt nefaria ſcelera in ſacrificia expiatoria mutentur, & meretricum membra in nitidiſſimum Chriſti corpus transformantur.

§. VII.

Bona à Deo data nobis, iure potunt à nobis proximis dari.

ADhuc expendo Ruperti ponderationem, nimirum, *Quia omnia dedit ei Pater in manus, ſuccinctus pedes diſcipulorum lauit.* Quaſi diceret iuxta Chryſoſt. hom. 69. & Orig. tom. 32. in Ioan. quia ſalutẽ, & munditiem generis humani dedit ei Pater in manus, idcirco communicaturus illam, diſcipulorum pedes lauit. Pro quo ex Theologorum penu notabis, in Chriſto Domino multa bona eſſe illi prorſus debita, ex vi enim vnionis hypoſtaticæ debebatur homini illi cumulus gratiarum, virtutũ, & ſcientiarũ quem habuit; inſuper debebatur illi viſio beata cũ omnibus gloriæ dotibus; præterea imperium rerum creatarũ, & alia huiuſmodi. Verum mundicies, & ſalus generis humani nõ debebatur Chriſto præciſè ex vi vnionis hypoſtaticæ. Sed ibi claruit Dei donũ & liberalitas acceptantis condigniſſima, & pretioſiſſima Chriſti merita pro debito generis humani. Igitur Chriſto homini Deifico dedit Deus gratioſè ſalutẽ, & mundiciem hominum: ſiquidem eius merita gratioſè pro homini-

hominibus acceptauit, qua propter (A) ipſe ſtatim illam nititur hominibus communicare, eorum pedes lauando aqua, & animam pretioſo ſanguine. Habent enim hoc bona quæ dantur à Deo, quod exigant ipſa, & proximis communicari, & dari. Hinc

Matt 5. vrget D. Hilar. illud Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu*, expendens, quod beatitudo pauperibus ſpiritu promittatur, pauperibus, inquam, ſpiri- (B) tu, qui nihil ſuum ſe habere putent, qui omnia Deo referãt accepta. Cur his gaudet hominibus Deus? Id Hilarius: *Quia conſcij ſibi ex ſordentibus, ac tenuiſſimis ſe principijs coalitos in hanc formam perfecti corporis procreari, nihil quicquam ſuum eſſe, nihil proprium; ſed cuncta dono parentis vnius tribui. Et nos optimi illius, qui nobis ſit iſta largitus exemplo perfuncta in nos* (C) *bonitatis eſſe æmulos oportere, vt boni omnibus ſimus communia oia omnibus exiſtimemus.* Sanè vbi quis ſe ita componit, vt pro certo habeat, nihil ſibi propriũ habere, nulla eſſe bona ſua; ſed cuncta ſibi ab vno parente Deo in manus data, neſcio quomodo poſſit non largus eſſe, & liberalis cũ proximis. Qui nihil videt in domo (D) ſua, ſiue in manibus ſuis, quod non ſit donum diuinum à Deo datũ, quo modo, & ipſe nõ dabit? Data omnia bona, & dona accepta vbicumque fuerint id ſemper expoſcunt, quòd donentur, quòd tribuantur, & quantumuis ſurdeſcat qui habet, tamen iure ipſe in elargitionẽ excitabitur. Huc ſpectant verba diuitem in eleemoſynã exhortantia apud D. Anton.

Anton. in Meliſſa, cap. 7 ea ſunt, *Quid, cum* (E) *pauperes aliquid a te petũt indignaris? paterna requirunt, non tua. Tibi in manus propter illos tradita ſunt, non tecum procreata.* Etenim dum nihil tuum noueris, dum quæcumque habes tibi ſunt data ipſa, ipſa clamant, & ex- (A) poſcunt iure, ſimiliter à te proximis dari, & cõmunicari. Alioquin nimia eſſet Origenis audacia, qua ho. 6. in Iſaiam ita loquitur, *Quis me mundat? Quis lauat pedes meos? Ieſu veni ſordidos habeo pedes. propter me fias ſeruus, mitte aquam in peluim tuam, veni, & laua pedes meos.* Proh Deus immortalis! Vnde Origeni pauperi nomini hæc imperioſa in Ieſum exactio? Sa- (B) nè, dum munditiem petit, paterna bona requirit, non debita Chriſto Domino, vt explicaui, illi tamen in manus tradita à Patre, non innata, data, non debita, quare hoc eſt donorum proprium, quod iure ſuo exigãt donari, & dari. Quo circa apud Mat. 10. ait Dominus *gratis accepiſtis, gratis date.* Solent enim quæ gratis accipiuntur, largè, & copioſè dari. (C)

§. XVIII.

Qui gubernandi munus ſubeunt, nouerint ſubditorum ſordes portare, vt Chriſtus portauit.

PRælatorum officium ſpectauit ne Sanctus Iob, c. 20. cum ait, *Gigantes gemunt ſub aquis?* Equidem tunc (D) muneri ſuo ſatisfacit qui Gigas eſt, qui cæteros dignitate, & imperio excedit quando gemit, & laborat ſub aquis: ſubditorum ſordes ipſe reportans. Huc refero duodecim illos æneos boues in templo Salomonis æneum mare humeris ſuſtentantes, quo lauabantur Sacerdotes, de quibus ſic D. Nilus in Aſcetico, *Bo-* Nilus. (E) *ues ſub pelui declarant eos qui ſubeunt onus Rectorum nihil reſpuere, aut auerſari debere, ſed & onera, & ſordes inferiorũ perferre, quoad ſine periculo fieri poſſet.* O quam Gigas ille diuinus qui exultauit ad currendam viam ſuam, laborat gemens ſub aquis, quandoquidem, & Gigas factus, & vitulus

nouellus peluim ſuſtētaret & linteū, quod hominū portat ſordes, & peccata. Nec mirū, quod ſuſtētet peluim ſordenti ſqualore plenam qui viſus aliquando fuit ſuſtentare ſcalam aſcendentibus, & deſcendentibus hominibus grauitatem. Id accidit
Gen. 28. Geneſ. 28. quando Iacob adhibito lapidi vidit hærere ſcalam, & cacumen illius, *tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam.* Dixi lapidi hærere ſca-
Anſel. lam, vt Diu. Anſelmi menti locum darem, qui explicans illud Luc. 3. factum eſt, cùm baptizaretur omnis populus ſic ait, *Lapis capitis ſuppoſitis, & velut fundamentum ſcalæ factus Chriſtus eſt, qui ſeipſum humiliauit, vt omnes ſuos exaltaret, qui ſicut fundamentum omnes portat, & per hanc ſcalam aſcendunt, qui proficiunt, & deſcendunt qui deficiunt.* Quid dignius de tanto Domino poſſet excogitari? Ipſe ſuis ſubijcitur, ipſe ſordentes, & ſqualentes homines ſolus portat, non ſolum eos qui cœleſtia ſcandunt, ſed eos qui in ima grauitant, & deſcendunt in tartara, nō ſolum puluerulentos Apoſtolos, ſed fætidum, & ſqualentem Iudam. Nōne omnes portat qui Iudę proditoris pedes lauans ſordes eius portaret? Sed cur reprobati hominis ſordes portat
Euth. eumque lauat? Pulchrè Euthymi. ait, *Simul compungi volens illum, qui talia aduerſus talē gubernatorem cogitaret.* Notáter dixit aduerſus talem gubernatorem; qui ſcilicet ſceleſtiſſimos etiam ſubditos patienter ſuſtētabat; qui proditorum ſordes perferebat, qui non ſolum ouiculam reducendā ad caules humeris portat; ſed etiam hædos ſqualentes à morte depaſcendos ſuſtinet, & pro omnium ſordibus lauacrum parat. Quis ſubditus non compungeretur conſpectu gubernatoris talis.

Text. Venit ergo ad Simonem Petrum. & dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

§. XIX.

Chriſtus Dominus dum humilis diſcipulorum pedes lauat, ſummam ſui exaltationem oſtendit, & ſublimitatem.

DIgne æſtimauit hanc Domini dignationem Niceph. lib. 1. c. 28. quandoquidem ait; ideo ſe Saluatorem ad pedes diſcipulorum deieciſſe, *vt ſimul, & nouam ſubmiſſionis atque humanitatis oſtenderet ſublimationem.* Nullibi enim ſublimior apparuit Dominus, quam dum lauaturus pedes, aquas ipſe portans ſe ſubdidit Apoſtolis. Etenim eam tunc ſublimitatem oſtendit, tam nouam, tam miram, vt eam aſtuperet Petrus, quùm ſe iuxta Deum humiliatum cōſiderans ait, *Domine, tu mihi lauas pedes?* Tu qui alto dominio excellis cunctos, qui volas ſuper Cherubin mihi homuncioni humi reptanti? Siccine paruitati meæ accedit magnitudo tua? O meritò nouam Dei hominis ſublimationem de qua ſola creditur gloriata fuiſſe ſapientia incarnata quum inquit Eccl. 4. *Quaſi* Eccl. 24
palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plātatio roſa in Hierico; quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquas. Non alia magis optat exaltationem, quàm iam qua pollet platanus appoſita aquas, hanc vt ponderat, & expēdit D. Anſel. ait, Anſel.
Cùm platanus per ſe ipſam ſit ſublimis, & amœna reſpectu tamen proxima inferioris aquæ ſublimior apparet, & iocundior. Hoc quæuis arbor habet, quod poſita iuxta aquas, in illis velut in ſpeculo, repręſantata maior venienti, & frondoſior appareat. Vn-

de

de neceſſe eſt, quòd platanus, quæ ex ſe cæteris lõgè eſt ſublimior, & præſtantior, vbi iuxta aquas cernitur, incredibilem præſeferat magnitudinẽ & ſublimitatem. Ea eſt incarnata ſapientia in ſe quidem arbor vitæ in
Ioach medio paradiſi longe vniuerſas pulchritudines excedens, at vbi iuxta aquas apparet, mundantes Apoſtolorum pedes quaſi platanus exaltata eſt iuxta aquas, nouam quandam, & inenarrabilem ſubmiſſionis ſublimitatem præſefert. Iampridẽ nouerat humilis ſubmiſſio, & paruitas eximias ſublimitates, & exaltationes
1 *Reg.* 16 præſeferre: etenim. 1. Reg 16. exploſis maioribus filiis Iſai a Propheta, reſtabat adhuc paruulus Dauid, qui cùm poſtmodum accederet, ait Dominus ad Samuelem: *Surge & vnge eũ, ipſe eſt enim.* Vbi pulcrè D. Greg.
Greg. *Quid eſt ſurge, & vnge eum? an tantus erat paruulus, vt ſedendo vngi non poſſet? Sedendo quippe tangere alta nõ poſſumus. Magna eſt virtus, magna celſitudo humilium, ſi ad eorum ſumma, nec Propheta pertingũt.* Humilis dũ ſis, eã attingis magnitudinem, & ſublimitatem, vt quamuis alia virtute conſpicui & clari, vix tecum valeant comparari. Cunctos excedit humilitas, quę neſcit niſi a magnitudine exiſtere, & procreari. Id quod expen-
Remig. dit Remigius Altiſiodorenſis ad caput primũ Sophon ę, põderãs illud: *Verbum Domini quod factũ eſt ad Sophoniã filium Chuſi filia Godoliæ.* Vbi ille ſic fatur. *Hic ergo ſpeculator filius Chuſi, qui ĩterpretatur humilitas habebat auũ Godoliã, qui dicitur magnitudo Domini, de magnitudine Domini generatur humilitas. Hic talis ac tantus benedicitur fuiſſe in diebus Ioſię Regis sãctiſſimi qui ĩterpretatur eleuatio Domini; tempore ergo eleuationis extitit filius humilitatis, quia per humilitatẽ eleuamur ad cæleſtẽ eleuationem.* Nũquam
A humilitas ſine eleuatione, & celſitudine apparet, vt vel hinc conijcias, quam meritò Petrus Dei ad piſcatorum pedes humilitatis tũc primum magnitudinẽ & ſublimitatem fuerit miratus, & expauerit. Adeo enim eſt noua, & inaudita magnitudo humilium, vt ad eorum ſumma, nec Prophetæ, nec Apoſtoli pertingant. Merito vni humilitati attribuit Dauid,
B regalem ſuã exaltationẽ, & poteſtatem. Etenim ait 2. Reg. 7. *Ego minimus fui in tribu mea, & elegiſti me ex omibus, & aſſumpſiſti me.* Vbi D. Chryſoſt. peculiari hom. ſic loquitur. *Videtis quanta culmina procedant de radice humilitatis, quã vberem fructum Deo offerat? Inde omnes virtutes, inde oẽs bonæ actiones, inde cunctæ potentiæ aſcendunt, id eſt totum poſſe.* Et quidẽ
C humilis animi virtus eſt in ipſa humiliatione minimè deprimi, & quaſi obrui, ſed ſupernatare & extolli. Pſ. 136. dicit. *Super flumina Babylonis illic ſedimus.* Vbi ponderandum eſt, quod humiliati, & captiui ſedẽ fixerit ſuper ipſa flumina, minime paſſi obrui. Vnde D. Aug ait. *Humiliati in captiuitate noſtra ſedemus ſuper flumina Babylonis nõ infra flumina, talis ſit*
D *humilitas noſtra, vt nos non demergat. Sede ſuper flumina, noli ĩ flumine, noli ſub flumine: ſed tamen ſede humilis.* Felix qui ſic humilis eſt, vt non ſe ſinat obrui & conculcari.

Text. Nõ lauabis mihi pedes in ęternũ. Reſpõdit ei Ieſus, ſi non lauero te,
E nõ habebis partẽ mecũ.

§. XX.

Qui perfectionis culmen, ad quòd vocati ſunt, ſpernunt, qualibet alia mediocritate periclitabuntur.

ECce qua culpa obſtrictos deſplicit Dominꝰ diſcipulos illos alio

quia ſibi dilectiſſimos à ſe inter millia electos, nimirum ſi pedum hanc lotionem non admittant, an quia alioquin erât mortiferis infecti peccatis? Abſit, immò præter Iudā omnes gratioſi erant Deo & valde amici. Sed hoc ſibi perſuadeant quicumque Dei aguntur ſpiritu, quod niſi integram ſuæ vocationis eſſentialis

Mat.5. menſurā adimpleant, *ad nihilum valent vltra, niſi vt mittantur foras.* Huc

Baſil. refero D. Baſil. in Regul. breu. reſpōſione 232. ita fantem: *Petrus cum eiuſmodi talium ac tantorum rectè factorum teſtimoniū à Domino fuiſſet datum, atque eo modo appellatus & beatus laudatus, vbi vna tantū in re, ab obediētia viſus eſt diſcedere, atque hoc ipſum non ex negligentia, ſuperbiave; ſed ex reuerentia, honoreq; erga Dominum ſuum, propter hoc ipſum tantum ei dicitur, ſi non lauero te, nō habebis partem mecum.* Quaſcūque virtutes habeas, etiam ſi beata videaris cādidatus vita, dum deficis à vocationis eſſentialis menſura, deſpicieris à Deo vt prorſus ſibi inutilis. Sanè apud Ioan. c. 4. dicitur *erat*

Ioan.4. *quidam regulus*, vbi in huius capite deflens D. Anſel. excluſionē à paradiſo generis humani ſic pōderat nomen illud *regulus*: *Homo in eo quod amiſit rex eſſe deſiit; in eo au.ē quod præ ceteris aīalibus ſibi relictū eſt quaſi regulus vitelitauit. Idcirco nomē iſtius Spiritus S. vilueraт, quia peccator erat, quia infirmus, quia regulus.* Expendo vnde viluerat Deo, quia regulus, quippe eum à Deo fuerat creatus in Regem, vbi Regalem non adimplet thronū, & ſi alioquin nobilis, & ſi Princeps maneat, tamen ex hoc capite merito dignus eſt, qui à paradiſo arceatur. Lamentabilis excidij ſui tūc dedit manifeſtum ſignum fortiſſimus ille Samſon, cum Amaſiæ inquit Iud.

Iud.16. 16. *Si ſeptem crines capitis mei cum liſio plexueris*, &c. Enimuero illi virtus & fortitudo diuina inerat alligata integris ſui capitis crinibus, quod ſecretum ipſe celans ſeptem ſolum capillos ſcindi permittit; quaſi paruipendens ſeptē capillos reſpectu totius integræ comæ. Ad hæc tamen egregiè Abbas Ioachimus 1. p. expoſ.

in Apoc. ait, *agere iā fortiter, vt primo* Ioach. *et ſecūdo nō poterit, quia veluit caſis crinibus ex parte illi ſpiritus, et non ex toto aſſiſtit.* Etenim vbi integram totius obſequij menſuram non ſeruat, timeat ſibi partem cum Deo non habiturum qui firmiter ex parte nequit aſſiſtere. Melioris conditionis erat illa cui Cant. dicitur. *Vulneraſti cor meum in vno crine colli tui*, nimirum in integra crinium tuorum dedicatione. Vbi Gullielmus apud Delriū. Guill. *Pluſquā Samſon hæc; nam ſeptem illis crinibus nouaculam Dalilæ non timuit.* Equidem timuiſſet, ſi vel à menſura vocationis vno tranſuerſo crine defeciſſet. Huc retulerim pulcrū Iſaiæ Iſai.18. locum cap. 18. Vbi ſic. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem et conculcatam. Sept. ad gentem ſine ſpe, & conculcatam.* Forerius, & Arias Mōt. *gentē lineæ linea, & conculcationis.* Sed quæ eſt hæc gēs lineæ lineæ, quæ tandem exponitur conculcationi? Vidi aliquando opificem pulcris ex lapidibus templi coronidem ædificantē, qui cæteris ad amuſſim, & perpendiculum locatis, deſiderat adhuc certæ, & determinatæ menſuræ lapidem. In officinam pergit, reſpicit ſingulos qui poliuntur lapides, inter quos lapis vnus apparet affabrè politus, & qui videtur optatam menſuram attingere. Hunc conuenit artifex, & in coronidem ſignat lætus quod inueniſſet, verùm attentè immiſſa regula inuenitur minus habens, ſed adeò paruus eſt defectus, vt non deſperet artifex ſe lapidē habere, quare illum huc illucque vertens,

rens,& connectens bis & ter lineam A
applicat, ſemper paruulus ille defe-
ctus deprehenditur. Proh dolor cogi
tur artifex illum relinquere, relin-
quit, inſpicit alios, ſingulos luſtrat,
inter quos iterum proſpicis, quem re
liquerat, iterum eius viſu capitur, ite
rum defectus paruitate deluſus acce
dit, & regulam & perpendiculum,
mille modis applicat. Tandem deſ-
perans alium expoliens hunc toties B
examinatum, & ad regulam dedu-
ctum dimitti ante ædificij oſtium cõ
culcandum. O gentem lineæ lineæ,
& conculcationis, quæ nimirum ita
expolita eſt, & pulcris flexuris cęlata,
vt diuino artifici amabilis & grata,
ab eo in cæleſtis ædificij coronidem
eligatur, cui non ſemel, ſed bis, & ter
regula & perpendiculum additur,
cuius menſura ſæpè ſępiùs luſtrata, C
tandem vt quę minus habeat concul
cationi relicte. O quoties pulcherri-
mos lapides ob paruum defectum à
coronide excluſos ad nihilum valent
vltra; niſi vt foras relicti omnium cõ
culcationi ſubiaceãt! O quoties pro-
pter paruiſſimos defectus ij, qui vo-
cati erant in caput anguli ab artifice
deſpiciuntur. O quoties qui mille cir
cinos experti erant, mille flexuras ſu D
ſtinuerant, millies artifici placuerant
ad lineam & regulam perſpecti, ob
paruum defectum conculcandi ma-
nent! Sed vt plenius explicem quam
parui defectus maximè officiant ad
perfectionem vocatis; accipite quod
de ſe narrat D. Pauli diſcipulus fami-
Herm. liaris Hermas, & habetur 5. tomo
Biblioth. nouitię prima in pagina.
Qui enutrierat me, ait, [vendidit E
quandam puellam Romæ; poſt mul-
tos autẽ annos hanc viſam ego reco-
gnoui, & cępi eam diligere vt ſororẽ.
Ex ĉto autem tempore aliquo lauari
eã in flumine Tyberi vidi, & porrexi
ei manũ, & eduxi eam è flumine, vi-
ſaque ea cogitabã intra me dicens: fe
lix eſſem, ſi talem vxorẽ, & ſpecie, &
motibus ſortitus eſsẽ. Hoc ſolũ nec
vltra quicquã cogitaui. Poſt tempus
autẽ aliquod cũ his cogitationibus ꝓ-
ficiſcens, honorificabã creaturã Dei,
cogitans quã magnifica & pulcra ſit:
& dũ ambulaſsẽ obdormiui. Et ſpi-
ritus me rapuit, & tulit me per quen-
dam locum ad dexterã, per quẽ non
poterat homo iter facere: erat autem
locus ille in rupibus, & abruptus &
inuius ab aquis: cumque tranſiſsẽ lo-
cum illũ veni ad planiciẽ, & genibus
poſitis cæpi orare dominũ & cõfiteri
peccata mea. Et orante me apertum
eſt cælum, & video mulierem quam
concupiuerã ſalutantẽ me de cęlo, &
dicentem, Herma, Aue, & ego pro-
ſpiciens illam dico ei. Domina, quid
tu hic facis? At illa, recepta ſum, huc,
vt peccata tua arguam apud Domi-
num; Domina, inquam, num tu me
argues? Audi, inquit illa, quæ tibi di-
ctura ſum, Deus qui in cælis habitat
iraſcitur tibi, quoniã peccaſti in me.
Reſpõdẽs dico ei, Domina ſi ĩ te ego
peccaui, vbi, aut quo loco, quando ti-
bi turpe aliquod verbum locutus ſũ?
Nonne ſemper te reueritus ſũ velut
ſororẽ? Quid in me comminiſceris
hæc nefanda? Tunc illa: in corde tuo
aſcendit concupiſcẽtia nequitiæ. An
non videtur tibi viro iuſto iniquã rẽ
eſſe, ſi aſcenderit in corde illius mala
concupiſcẽtia? Peccatũ ei eſt, & qui-
dẽ grande. Iuſtus. n. vir iuſta cogitat.
Et ego totus erã in mærore, & metu,
& dicebam intra me: ſi hoc mihi pec
catũ adſcribitur quomodo potero ſal
uus eſſe? Hęc magni Pauli diſcipu-
lus Hermas.

Text. dixit ei Simõ Petrus,
Domine, nõ tãtũ pedes,
ſed & manus, & caput.

§. XXI.

Male apud Deum accipiuntur qui diuiſim, & per partes obſequium ſuum præſtant.

EXpendens Gloſa hoc à D. Petro obſequium Deo exhibitum, cum ait, non tantum pedes; ſed & manus & caput, exiſtimat hic Petrum ipſum fuiſſe. *Errauit*, inquit, *quum ſe totum lauãdum Deo obtulit;* ſed quo errauit? An quia ſe diuiſim, & per partes quaſi mẽſurans & enumerans obſequium oblatus eſt? Equidem minime Deo placent illi qui ſic dimenſum & enumeratum partitumque munus præſtant. Etenim ſi Ruperto credimus, Caini munus oblatum æquè pulcrum æquè bonũ fuit in ſubſtantia, ac munus Abelis fratris; nihilominus Caini munus à Deo fuit reprobatum. Accipite cauſam ex ca. 4. Geneſ. iuxta lectionem Græcam, quę inuenitur apud Hier. in lib. trad. Hebr. Ambr. Chryſoſt. & Auguſt. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Nonne ſi recte offeras, non recte autem diuidas, peccaſti?* Ecce munus oblatum bonum, & rectum ex diuiſione, & partitione taxatur. Plurimi enim ſunt adeò auari datores, vt ſi aliquando animũ adducant, vt vel nummos dent, vel donariolum aliud, non valeant præ paruitate animi ſemel & ſimul totum dare, ſed diuiſum & per partes ſingulas enumerando, & ponderando munera donant. Hi ſanè ipſis ſuis donis offendunt accipientes homines, cur non offendant Deum? Hinc penſare licet reprobatam orationem, & oblationem Phariſæi illius Luc. 18. Is ſtans in templo Deo gratias agẽs ſingula ſua opera recte facta incipit numerare & percẽſere: è contra quidem Publicanus illo ſanctior humi ſtratus ſeſe Deo accuſans miſericordiam obtenturus poſtulabat. Pulcre de vtroque D. Zeno in Pſalm. 129. *Phariſęus inſulſe manus tendit in cęlum, oculos impudenter extollit, intonat lingua, & quod omni eſt maius inſania Deo ſe laudat. Publicanus autem non membratim Deum, ſed totus exorat quia timore totus eſt humilis, a quo procedunt vniuerſa genera peccatorum pectus crebro percutiens, quodammodo cor ſuũ manu verecunde caſtigat.* Expendo illud, non mẽbratim Deũ; ſed totus exorat, quaſi auaram & parcam illorum mentem condemnans, qui niſi per partem diuiſim & moroſo cenſu non ſe offerunt. His ſimilem faciebat D. Hilarius Synagogam, qui expendens illud Mat. 5. *Nemo accendit lucernam, & ponit eã ſub modio,* inquit *Synagogam recte Dominus modio comparat, quę ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimẽſa obſequiis continebat.* O quam errat qui ſic diuiſis menſoratis, partitiſque obſequiis Deo nititur placere! Ille placat qui non membratim, non dimenſo & enumerato munere, ſed ſimul integre, & totus ſeſe offert. Ex quo crediderim placuiſſe Domino alienigenam leproſum, qui ob redditam ſibi ſanitatem gratias agebat: De quo Luc. cap. 17. *Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt; regreſſus eſt cũ magna voce magnificans Deũ.* Vbi D. Anſelm. expendit verbum illud, *vnus ex illis*, quaſi minime diuiſus, minime ſe partiens, *quod dicitur*, ait, *vnus, intelligendum eſt, nõ diuerſis voluntatibus ſe varians, ſed in vna perdurans.* Ac ſi dicat non membratim, non diuiſim, ſed vnus integer & totus, vt hilarem decet datorem, ſeſe præſentet Deo

Margin notes: Rup. — Gen. 4. — Luc 18. — Zeno. — Matt. 5. — Anſelm.

§. XXII.

Digitized by Google

§. XXII.

In primis dandum eſt Deo cor.

RVrſus voto in examen Gloſſam illam aſſerentem, quod *Petrus errauit cum ſe totum lauandum Deo obtulit.* Qui fuit error Petri? Sane dum ait, non ſolum pedes, ſed & manus, & caput, de corde tacet, quod alijs dimiſſis debebat in primis Deo offerre. Poſt reprobatum B munus contriſtato Caino loquitur Dominus Gen. 4. dicens iuxta Sept. *Nonne ſi rectè offeras, non rectè autem diuidas, peccaſti?* Hæc tota radix peccati in oblatione notati, non quod non bona, & pinguia Deoque digna obtulerit, ſed quod male diuiſerit dum bona ſua Deo offerens, de corde tacet illud ſibi reſeruans. C Ita Rupert. lib. 4. in Gen. cap. 2. ait, *Cum Deo offerret ſua, ſeipſum ſibi retinebat. Huiuſmodi portionem Deus non accipit, ſed præbe, inquit, fili cor tuum mihi. At ille cor ſuum retinuit ſibi, & fructus terræ Deo obtulit.* Erras quicumque alia Deo offers, & de corde taces, quo ſolo poſſes Deum placare. Digne Anſelmus in meditat. ad Deum loquitur. *Aufer Domine à me ſi velis ſubſtantiam, manus,* D *pedes, oculos, ſolum relinque cor, quo te diligam: hoc enim ſolo tibi placebo.* Vbi cor Deo non dederis, parum eſt ſi te membratim findas propter illum, nil das etſi offeras pedes, manus, oculos, & caput. Non his capitur Dei filius, qui mūdiſſimi cordis ſpatia amat. Verba ſunt æterni patris illa Pſal. 44 *Eructauit cor meum* E *verbum bonum.* Et quod verbus eructatur à corde Patris, niſi Verbum quod erat in principio, & Verbum apud Deum? Diuinum equidem Verbum, vt à corde patris producitur, ſic amat humana corda, ſic nequit viuere extra corda. Vnde D. A Paſcaſ. ibi ſic loquitur. *Neceſſe eſt quod de corde refulſit, vt ibi cum ſuſcipit ſponſa. Quia quod de corde procedit, non niſi corde tenetur, vel capitur.* Hoc in primis Deo præbe quiſquis Deo placere cupis, capitur ille corde, & corde trahitur, quando vere cor mundum habes.

B *Text.* Dicit ei Ieſus, qui lotus eſt non indiget, niſi vt lauet pedes, ſed eſt mūdus totus.

§. XXIII.

Sanctiſſimi viri huc referant cæleſtis gratiæ irrorationem, vt ſuam vilitatem cognoſcant.

C ECce Deum ſuos amantem adeò, vt eorum pedes lauet, ſic ſummam Dei in diſcipulos dilectionem cum lotione pedum coniungit Euthymius. *Quia iam eos erat relicturus dilectionem intendit; ſignum verò intentionis fuit lotio pedum illorum; nam qui aliquam feruenter amat, nec extremum quidem eius miniſterium* D *deuitat.* Ardens in pectore Domini ſuorum amor, hanc per aquam eduxit lotionem, non enim aquæ multæ extinguunt charitatem, immo vehementius charitas dum ardet cum aquis, ſimul ad ſuorum currit profectum. Sed cur ſolum ad pedes? Sane floridiſſimæ plantę hoc petunt, vt per pedes accipiant irrigationes: ſic Sancti viri qui virtutum, E & gratiæ odore pollent & flore, huc referunt cæleſtes omnes irrigationes, vt ſordidos pedes, nimirum propriæ vilitatis puluerea extrema habeant pręoculis. Haud fallar, ſi pulcherrima Chryſol. verba iuxta hunc ſenſum expendam. Etenim

Euth.

Luc. 12. dixerat Dominus Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi vt accendatur? ſed & baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur.* Ecce tibi Deus ſimul incendens amoris igne, & baptizans humanam naturam. Quid plura? Chryſ. Chryſoſ. ſerm. 164. id expēdit. *Vrget aqua ignem: cogitanda eſt talis tam diuiſa coniunctio, vrget vnda flammam multiplicat flamma vndam. Quæ eſt talis tam concors iſta diſcordia? Geritur hic agricolę diuini ſpecies, plena omnia calore germinant, humore nutriuntur. Vnde parens Deus ignis, & aqua commercio nos germinat, nos enutrit, quorum tanto ardet, calet, exaſtuat affectu.* Numquam ſanè tam proceræ, tam ſublimes, tam pulcrę, tam floridæ, tam odoriferæ plantæ in Eccleſia fiſtent, ſine iſto aquæ, & ignis commercio, ſine igneſcente Dei in homines amore, & ab illo profluente gratiarum irrigatione. Sed ponderandum illud quod in hoc geritur agricolæ diuini ſpecies, non enim fit ſine ſcientia agriculturæ, quæ cauet, ne odoriferæ herbę, floridæ plantæ pulcreſcenti coma recipiant irrorationem aquarum, alioqui æſtu caloris marceſcerent; ſed ad huiuſmodi pedes fit vtilis, & fœcundata rigatio qua mirifice nutriuntur, & florent. Numquā coma odorifera plantæ aquis aſperſa ſuſtinet ſine offenſione vim æſtus, nec vir iuſtus cæleſti irroratur aſpergine ſine ruinæ metu, niſi quando de agriculturæ lege, gratiarum fluentum educit puluerulentos ſuæ fragilitatis pedes. O quam neceſſaria, & vtilis viro iuſto, quæ per pedes fit rigatio! Deduc per luteos pedes fluenta gratiarum, & floridus & aureus eſto. Equidem Iob 28. Iob. 28. dictum eſt *glebę illius aurum*, quod Paſch. premēs D. Paſchaſius lib. 4. in Threnos, ait. *Gleba ex humore, & puluere con-*

A *ſtringuntur. Omnes, ergo qui rore gratię infuſi ex mortis debito ſe puluerem eſſe veraci cognitione confitentur, dum vitæ virtutibus clareſcunt quaſi aurea gleba in Eccleſia reniteſcunt.* Ecce q̄d faciat ros gratiæ iunctus puluerulenti finis cogitationi, aſperſus per luteos pedes, facit ſane quod Eccleſiæ ſata aureis fructibus reniteſcant, quod humiles myricæ Heſperidum paradi-

B ſos aureis frondibus antecellāt. Huc deducant cæleſtes irrorationes quicumque iuſtitiæ nitore floreſcunt, hoc nempe ad luteos pedes reſpiciant, ſi tuti, & glorioſi vitæ curſum cōficere velint. Iſaias poſt ingentem illam viſionem gloriæ, hæc intra ſe ruminabat cap. 6. *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum.* Vbi

C Chryſoſt. *Viſio hęc, vt vilitatem proprię materiæ agnoſceret, effecit. Etenim tales ſunt ſancti omnes, ſi quando quopiā cumulatiore potiuntur honore, tunc dimiſſus ſe deijciunt.* Papæ! diſcipulis ſuis aiebat Dominus Mat. 5. *Vos eſtis* Matth. 5. *ſal terrę.* Simul illos ad orbis magiſterium extollens, & eis terreos pedes oſtendens, vt de pedum puluere aureum caput diſcant ſuſtinere.

D Vbi D. Hilarius ait. *Ideo eos ſal terrę* Hilar. *nuncupatos monet tradita ſibi potātis virtute perſiſtere.* Quaſi Apoſtolicarum virtutum firmitudo in eo ſit ſita, quod præ oculis habeatur vilitas humanę terræ. Pſalm. 103. dicitur. Pſalm. 103. *Emittit fontes in cōuallibus.* Ecce qua diuinæ irrigationes dirigantur, nimirum per conualles, non per cacumina montium, non per altrinſe-

E cus viridantes arborum comas. Ita D. Auguſt. meditatur. *Audi pro-* Auguſt. *phetam, ſuper quem requieſcit ſpiritus* Iſai. 66. *meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem verba mea? Quid eſt ſuper quem requieſcit ſpiritus meus? Super humile, & quietum. Quis habebit fontem meum? Conualles.* Itaque cæ-

leſtis

Digitized by Google

leſtis rigatio per deiectam fragilitatis humum tranſeat, vt ex illa profectum capiat.

Text. Poſtquam vero lauit pedes corũ, accepit veſtimẽta ſua, & cum recubuiſſet iterũ dicit eis, ſcitis quid fecerim vobis.

§. XXVI.

Humilitas mentem illuminat.

HVmilitatẽ docti diſcipuli poſt pedum ablutionem debite interrogantur an ſciant, quod factum eſt? Parens enim eſt ſapientię humilitas, & humanarum mentium illuminatrix, ſicut è contra nullo magis hebeſcit mens hominis quam fumo vanitatis. Magnus ille Elias & Seraphinorum, & Dei gloriæ ſpectator, 3. Reg. 19. ſic ad Dominum precatur. *Domine prophetas tuos occiderunt, & ego relictus ſum ſolus.* Sanè falſus hic fuit propheta, cum enim Deus ſibi reliquerat ſeptem millia virorum qui non curuauerãt genua ante Baal, ille ſe ſolum nouerat, illos neſciuerat. Quæ rei cauſa? Vnde tãtus videns æcatur, ne videat tot myriades ſanctorum; Metuo ne illius oculos teneat aliqua elationis nebula, qua hebeſcere acutiſſimi ſolent, & excæcari. Petrus Dam. ſerm. 2. de ſancto Vitali, ait *Propheta erat Elias & ſepe myſteria ſuperna cognouerat, quid ergo difficile fuit agnoſcere in mũdo fideles Deo famulos remanſiſſe? Sed hinc ſoleter intuendum eſt oculum cordis elatio quam nequiter claudat; quia qui humilis & occulta Dei nouerat, elatus & aperta neſciebat.* Nulla res ſic intelligentiam acuit, ſic mentem illuminat vt humilitas, pro quo lõga alij texuerint commentaria, ego vnicum locum ſacri textus prælibabo,

A Is eſt ex Num. 24. vbi dicitur. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem oĩpotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius.* Ecce quo aperiantur oculi collyrio, nimirum humilitatis caſu, nondum ſcientiæ fructus captas, nõdum ad diuinitatem vane eleuaris, ſed dum cadis, tui aperiuntur oculi vt videas. Cellenſis lib. de Panibus cap. 13. inquit. *Viſum non*
B *recipit, qui non cadit, humilitas in caſu, in viſu intelligentia. Eius vero qui ita cadit aperiuntur oculi, nõ quomodo primis hominibus per præuaricationem, ſed quomodo cæco nato per Chriſti illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiſcendum, Chriſtus ad cognoſcendum, & glorificandum Deum; ſerpens aperit vt rapiat, Chriſtus vt eripiat. Procidẽs itaq; ad virtutũ veſtigia, recipit lumen*
C *oculorum.* Iã nimis ſuperbus erit qui cæcutiat, cum in promptu ſit humilitas, vnde poſſint aperiri eius oculi.

§. XXV.

Ad Chriſtianam ſapientiam alliciuntur Apoſtoli qua nullis periculis timeant.

PEdibus diſcipulorum lauatis, eos ad Chriſtianam ſapientiam alliciens Dominus ait, ſcitis quid fece-
D rim vobis? vt iuxta Origenem, *mentem eorum excitet, & rei attẽtione eius cognitionem hauriãt, & arripiãt.* Nec poſt omnimodam mundiciam melius illos aduerſus omnes contrarias poteſtates poſſet munire, quam Chriſtiani myſterij cognitione, & notitia. Etenim Matt. 16. Petro Dei hominis publicãti notitiã & dicenti. *Tu es Chriſtus filius Dei viui? Reſpon-* Orig.
E *det Ieſus dicens, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Aduerſus quam eam? an non præualebunt aduerſus Eccleſiam, an aduerſus petram, quæ eſt Petrus? D. Chryſoſt. in Catena ait. *Manifeſtum eſt,*

Matt. 16.

Chryſ.

eſt, quia neque aduerſus petram, neque A
aduerſus Eccleſiam porta inferi præua-
lebunt. Quaſi hęc ſit præcipua dos
illius qui ſitæ Chriſti eſt imbutus ſa-
pientia, vt nulla illum expugnent
tormenta, vt vel inferorum pote-
ſtates illum vereantur, & vene-
rentur. Accipite pulcram iſtius rei
Paulin. à Diuus Paulin. Epiſtol. 9. excogitationem, ait enim. *Sapientia*
ædificauit ſibi domum in qua ſi habite- B
mus his operibus, quibus ciues ſancto-
rum fieri mereamur, non ardebit opus
noſtrum & ignis ille ſapiens tranſeun-
tes nos per examen ſuum non ſenero ar-
dore ambiet puniendos, ſed vt commen-
datos ſuſcipiens blando lambet attactu.
O inenarrabilem vim Chriſtianæ
ſapientiæ quam etiam apud inferos
purgatorii ignes verentur, & qui
rodendas, & cruciandas accipiunt C
ſanctorum animas, illas, quæ Chri-
ſtiana florent ſapientia, ſibi com-
mendatas accipiunt, non vt mor-
deant, non vt acuto rodant dente;
ſed vt blando lambant attactu lin-
guæ. Cur ergo qui ſapientiæ Chri-
ſtianæ operam nauat, non melius
habebit apud purgatorios ignes
quando id ſperatur pie ab his qui D
Carmeli habitus geſtat inſigne? Nil
durum, nil non blandum, non ſua-
uitate plenum his qui hac Chriſti
præcellũt ſapientia. Id quod notauit
Ruffinus libr. 2. de Benedictionibus
Gen. 49. Patriarc. vbi efferuntur illa Geneſ. 49
Aſer pinguis panis eius, pinguis ſanè
panis & delicioſus ſit Chriſtus Do-
minus, ſed quibus? iis, cui alta il-
lius ſapiunt myſteria. Ita Ruffin. *Illi*
qui nihil amplius in Chriſto intelligũt, E
niſi Chriſtum Ieſum hunc crucifixum,
edunt quidem & ipſi panem de cælo, ſed
aridum, ſed exſlem: qui vero digni
ſunt vt eis theſauri ſapientiæ & ſcientię
reuelentur Chriſti, ſunt quibus pinguis
eſt panis. Proſpera omnia ſunt & ple-

na deliciis viris illis, qui digni ſunt, A
vt eius theſauri ſapientiæ Chriſti re-
uelentur, qui alta Chriſti Domini
decora norunt, qui hominem, &
Deum, & mortuum victorem ſapien-
ter ſpeculati ſunt. Hi omnia in tuto
habent, habent, inquam, Chriſtum
panem pinguem dulcedine manan-
tem. Quid tunc? portæ inferi non
præualebunt aduerſus eos. Antiquiſ-
ſimum namque eſt, quod portæ in- B
feri vereantur habentem mellitum
panem. Lege apud Virgilium libr. 6.
Æneid. quo aſtu Sybilla inferorum
portas expugnarit, quippe ad illas
excubabat triceps ille canis.

Cui vates horrere videns iam colla
colubris.
Melle ſoporatam & medicatis fru-
gibus offam
C *Obiicit ille fame rabida tria guttura*
pandens
Corripit obiectam, atque immania
terga reſoluit
Fuſus humi

Ecce tibi quam infirmę ſunt portæ
inferi aduerſus eos; quibus ſuppe-
ditat pinguis & mellitus panis, qui-
bus Chriſtianæ ſapientię reuelantur
theſauri: hos ſanè etiam immiſſos
D inferorum faucibus non mordebit
ignis purgatorius dente rabido, ſed
velut mellitam offam blando linguę
lambet attactu. Qui enim digni
ſunt, vt eis theſauri ſapientię reue-
lentur Chriſti, ſunt quibus pinguis
eſt panis, quo inferorum poteſtates
ſoporare valeant. Hinc tribulatus
Dauid multiſque calamitatibus cin-
E ctus, vt pene iam ad inferorum por-
tas ſtaret, iure incipit expoſtulare,
Pſalm. 68. *Exaudi me, Domine: quo-* Pſal. 68
niam ſuauis eſt miſericordia tua, in-
de petit exaudiri, & liberari à malis,
quia ſibi miſericors Deus erat ſua-
uis nimirum quaſi pinguis, & ſapo-
ratus panis. Quaſi diceret ait Diuus
Auguſti-

Digitized by Google

August. Auguſtinus. *Ad hoc ſubuenire differebas, vt mihi dulce eſſet quod ſubueniebas. Iam ergo vltra non eſt quod differas.* Iam mihi dulcis es panis, iam mihi ſuauis & ſaporatus factus, vt poſtea cui vexatio dedit intellectum, & ſapientiæ reuelauit theſauros, iam non eſt cur me premant hæc mala qui habeo Deum mellitum, & ſaporatum panem. Igitur diuiniſſime Christus Dominus Diſcipulos ſuos poſt lotionem manducaturos cæleſtem panem ad cogitationem, & ſapientiam diuinorum allicit inquiens, ſcitis quid fecerim vobis; Vt ex ſui ſapientia, mellito, & pinguiſſimo pane illos aduerſus omnia muniret mala. Huc refero pueros illos, qui à Babylonia fornace fuerunt liberati. De quibus Daniel cap. 3. *Dedit eius Deus ingenij acumen, & prudentiam.* Quæ hæc prudentia? Sane rerum diuinarum ſcientia. Quod aſtruens Diuus Iſidor. Peluſ. lib. 4. Epiſtol. 139. ſic arguit. *Quod autem ita ſit, etiam hinc liquet, quod Leonibus illi autem igni venerationi fuerunt.* Ecce vt mala ... ros a Danielem diuinâ pollentes ſapientia venerantur.

Text. Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis: ſum etenim.

§. XXVI.

Perfectus Magiſter ſolus eſt, qui Dominus etiam eſt, vt potè qui doctrinam Diſcipulis imprimat; quam non contemnant, & vltra quam ipſi non addant.

Ille perfectus Magiſter ſolus eſt, qui poteſtatem habet Diſcipulo-

A rum mentibus doctrinã imprimere, cuius dictis nihil quod addant habent auditores, nec illis imbui non poſſint. Quare non abs re comparat D. Nilus in Aſcet. Diſcipulum ad verum Magiſtrum eadem comparatione qua Iſaias comparat creaturam ad ſuum conditorem & verum Dominum. Etenim Ezechiel 4. ait. *Ezec. 4* Dominus, *Fili hominis ſume tibi la-*
B *terem & pones illum ante faciem tuam, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem.* Quæ verba premens Nilus ait, Nilus. quod illis *declarat opus eſſe, vt magiſter ex luto diſcipulos faciat Dei:* Hic labor, hoc opus magiſtri veri eſt, nimirum diſcipulos efformare, vt templa ſint Dei ea poteſtate, & facilitate qua figulus argillam format, vt ſit quodlibet vas. Sed quis ſic
C diſcipulorum mentes valet conuertere & figurare? Equidem hoc vno exprimit Iſaias 45. ſummam Dei in *Iſai. 45* homines dominationem, dicens, *Væ qui contradicit fictori ſuo teſta de ſamijs terræ: Numquid dicit lutum figulo ſuo quid facis, opus tuum abſque manibus eſt?* lutum & teſta eſt homo conditori ſuo, domino ſuo, à quo ſine vlla reſiſtentia & contradictio-
D ne ſpectat efformari & figurari. Expendo modo ſententiam. Nili ponentis diſcipulum in manus magiſtri, vt lutũ, vt teſtam in manu fictoris, & opificis, quaſi innuat, quod is ſit verè magiſter qui diſcipulos tractet vt figulus lutum, vt conditor, & Dominus creaturas ſibi ſubditas illis ſine reſiſtentia, & contradictione imprimens Deificas ſapientiæ, & do-
E ctrinæ figuras. Hinc Tertull. aduerſus Gent. educit quam neceſſario Tert. ſint Chriſtiani ſapientes, & innocentiæ diſciplinis imbuti. *Nos ergo ſoli innocentes: quid mirum, ſi neceſſe eſt? Enim vero neceſſe eſt, innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam nouimus,*

vt

ut a perfecto magiſtro reuelatam, et fideliter cuſtodimus ut ab incontemptibili diſpenſatore mandatam. Suos habuerunt præceptores Ethnici, Platones, Ariſtoteles, Senecas, & alios innumeros qui largis commentariis tractarunt virtutes morales, regulas rectè dirigendæ vitæ. Sed nihil virtutis hæſit eorum diſcipulis, quorum cum domini non eſſent, non præualuere magiſtri. Soli nos veram ebibimus diſciplinam, qui ſortiti fuimus Dominum magiſtrum, qui nos lutum ita efformauit, vt ſimus Dei templa abſque eo quod teſta contra dicat fictori ſuo, nec lutum dicat figulo ſuo, quid facis? Vnus perfectus & incontemptibilis magiſter eſt Dominus, qui vt cordibus dominatur, ſic diſciplinas ſine reſiſtentia imprimit, nec eius præcepta poſſunt omnino contemnere creaturæ. Vnus Origenes libr. 2. contra Celſum, Chriſti Domini doctrinæ efficaciam in Iuda ponderat, qui in ſummo crimine adhuc magiſtri diſciplinam non potuit omnino contemnere. *Habuit*, inquit, *Iudas vna cum auaritia perdendique Domini mala voluntate admiſtā in anima innatam ex Ieſu verbis quandam (vt ita loquar) bonitatis ſpeciem, quod ita ſcriptum eſt, Iudas proditor videns eum damnatum pœnitentia ductus eſt, &c. Quòd ſi auarus ille Iudas furari ſolitus reſtituit triginta argenteos, ſati apparet diſciplinam Chriſti efficacem in eo fuiſſe ad momentaneam pœnitentiam, quæ non omnino contempta & conculcata proditori fuit: ſed & ipſa verba (Peccaui tradens ſanguinem iuſti) confitentis erant. Vide quam flagrans & vehemens pœnitentiæ dolor eum corripuerit, vt nec viuere ſuſtineret amplius ipſe ſui condemnator et carnifex oſtendens quātum potuerit Ieſu doctrina etiam in peccatore fure & proditore non valente in eorum contemnere quæ a Ieſu didicerat.*

Orig.

V Hæc Origenes, qui & verè & eleganter facit Dominum magiſtrum incontemptibilem, cuius doctrinæ neceſſum ſit parere, vltra quam aliud addere piaculum eſt. Hinc Seneca pungit naſutos quoſdam cenſores, quia piaculum putabant, ſi quis præter ea quæ ab antiquis Philoſophis tradita erant, aliqua comminiſcebatur ex ſuo. Ait enim 2. li. epiſt. 35. *Qui*

Senec.

B *ante nos iſta docuerunt non Domini noſtri, ſed duces ſunt patet omnibus veritas, nondum eſt occupata. Multum ex illa futuris relictum eſt*, expendo illud, *non Domini*, ea eſt vnius magiſtri & Domini commendatio, cuius ſolius doctrinam ſic ſibi perſuadeant diſcipuli, vt nec plus nec minus euulgare audeant. Vt meritò dicat Salomon Prouerb. 3. *Stultiſſimus ſum omnium hominum, nec prudentia hominis*

C *mecum eſt.* Quem locum ſic in tam præſentem exponit Nazianzenus orat. de ſtatu Epiſcop. *Qui fit igitur vt vir vſque adeò ſapiens atque huiuſmodi beneficium conſequutus ſtultiſſimum ſe dicat? Hoc vult nimirum, propriam ſe nullam prudentiam habere; ſed diuina & perfectiori ſapientia afflari. Siquidem & Paulus quum aiebat. Viuo ego,*

Nazia.

ad Gal. 2.

D *non iam ego; viuit autem in me Chriſtus, non vtique de ſeipſo tāquam de mortuo loquebatur, ſed tanquam præſtantiorem, quam vulgus mortaliū ſoleat, vitā agente, vtpote qui veræ vitæ, nulloque mortis fine circumſcriptæ particeps eſſet.* Sic magiſter & Dominus ſuos potēs eſt figurare diſcipulos, vt nihil aliud ſciant præter Ieſum Chriſtum,

E nihil norint præter ea, quæ à Magiſtro & Domino ſunt tradita.

Text.

Text. Si ergo laui pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.

§. XXVII.

Efficax eſt exemplum.

QVorum nō trahit corda exemplum? Videtis iuuenes medio in ætatis flore, proſiliente adoleſcentia in gaudia, in voluptates, mundo ad glorias inuitante, vnius ſenis exemplo ad mortem aduolare & cruciatus. Pulcrè ridet D. Ambroſ. lib. de Iacob, & vita beata Antiochū crudeliſſimum Tyrannum, qui vt ſeptem iuuenes Machabæos deterreret, ſupplicio in primis afficit ſenem patrem. O ſtultiſſimā hominis cogitationē! *inſultare, ait, licet tyranno, qui cum callidè aſſens, incipiendum putat, magiſtrum eligit, quo diſcipulos faceret fortiores qui nō degeneres tanto duci reſpondent. Quid eos terrores vel circumſcribis vt pueros? Sed fides cana eſt, ſed valida diſciplina, ſuoque quibus placet penes nō iuuenes corda puerilia.* Neſcierat ſacrilegus quantum valeret exemplum, & dum frænare iuuenes præoptaret, malè callidus adhibuit exempli calcaria, & cuptione a religione auertere, ſenis exemplo propoſito in religionem iuuenes ſtimulauit. O exempli vim maximam, qua breues iuuentutis anni audent in æternitatem! qua aliquo modo quo ad nos mouet Deus ipſe gloriatur. Huc retulerim illud Lyppomani in Catena ponderantis, Deum tunc decreuiſſe filiū ſuum pro mundi ſalute mactari, quum vidit Abra- Lyppo.

A hamum gladium ſtringere in Iſaacum ſ. illo: *Quia Abraham non pepercisti filio tuo propter me, vicißim tibi tradā, ait Dominus filium vnigenitum meum propter te, & non parcam ei, vt enim melior ſum; ſic tibi amoris ſignum maius præſtabo.* Quaſi recuſans Deus vinci ab hominis liberalitate, ſic viſo Abrahami facinore, quo filium iugularet, ad ſimile etſi præſtantius B facinus in executione ſeſe accinxit diuinus Pater. Hinc Clemens Alexandr. 1. Pæd. cap. 6. moribundum Abelem putat filij Dei pectus in mortem ſolicitare; ait enim, *vetus iuſtus typus noui iuſti eſt, & ſanguis vetus qui interpellat, pro nouo ſanguine interpellat. Deum autem alloquitur ſanguis, qui eſt verbum, quoniam ſignificauit verbum qui erat paſſurus.* Dictus C erat ſanguis Abel loquutus fuiſſe ad Deum, ſed quid loquebatur? ſane loquebatur quaſi exemplo, quatenus Dei verbum ſolicitabat, & vocabat in ſimilem effuſionē ſanguinis. Nec fruſtrà, adeò enim quaſi per motum ſeſe oſtendit Dei filius innocentis ſanguine, vt ex tunc ſeſe non morti oppignoraret, vt notauit alter Cyril. D in fragment. Euang. aiens: *In Abelis innocentia mors oppignorata eſt, quaſi tranſmittenda foret in eum qui poſtea ſine culpa moreretur.* Sic vt honorarēt exempli efficaciam ſeſe comparant diuinæ perſonæ ad ſequēda illuſtria creaturarum facta. Nec poſt Patrē, & Filium prætereūt Spiritū ſanctum exempli vis, quem in ſpecie columbæ ad Iordanem vſque traxit, vt habes Luc. 3. c. vbi D. Anſel. ſic fatur: E *Rectè Spiritus ſanctus corporali ſpecie apparet, quia filius aſſumendo corporis veritatem iam deſcenderat.* Hæccine ſimilitudinis apparet efficacia, quā non ſolum homines, ſed increatæ & diuinæ perſonæ oſtendunt. Vide ſupra c. 1. §. 5. Ioannem Baptiſtam expaue-

Clem. Alex.

Cyril.

Luc. 3. Anſel.

panem pro pane. Sed proh Deus immortalis! à nobis accipit corruptibilem, & reddit eum, qui reficiat immortaliter, accipit micam; & reddit ſegetem vitarum, vt par erat referre prædiuitem Dominum, & omnipotentem. Sanè non multum abſimile factum eſt à Rege Dauid viro, vel in hoc ſecundùm cor Dei, namque
2. Reg. 17. fugiebat Dauid & Abſalon, 2. Reg. c. 17. cui fugienti, & famelico obuiauerunt filij Bercellai Galaaditis, & *obtulerunt ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum, hordeum, & farinā & polentam, & fabā, & mel, & butyrum, oues, & pingues vitulos. Dederuntque Dauid, & populo, qui cum eo erat ad veſcendum.* Itaque pij viri fugientem Regem cibo, & potu affatim recrearunt; neque id illis vanum fuit, immo vtiliſsimum, & quæſtus plenum, quandoquidem Rex tanto obſequio conſtrictus, & viuens ſemper illis beneficentiſſimus ſtetit; & moriens illos in primis filio regnaturo
3. Reg. 2 commendauit. Sic enim ait 3. Reg. 2. Rex iamiam animam agens, *ſed & filijs Bercellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua.* Quod pulcrè expēdit paraphraſi Ioſephus lib. 7. cap. 12. quum ait, *commendo tibi Bercellai Galaaditis filios, quos mea cauſa omni ſtudio & honore proſequeris, non conferens in eos beneficium, ſed referens pro officijs, quę pater eorum in me exulem liberaliter congeſſit.* Quibus duo ſe ſtatim conſiderantis obijciunt. Alterum, quod moribundus Rex menſa regia muneret eos, à quibus egens accepit panem: alterum quod hoc non videatur Ioſepho eſſe beneficium conferre, ſed referre non gratiam, ſed debiti exſolutionem. O verè Dauid filius, immò ſummi Regis Dei filius, Chriſtus Dominus, quam ab hominibus in mundo famelicus & peregrinus

A paſceris, adeò obligaris, vt relicturus mundum iā moribundus regias, & diuinas dapes hominibus pares. Quod neſcio an gratiam putem, an debitum, an conferre, an referre beneficium, gratia eſt, & maxima gratia. Si noſtri muneris video exiguitatem, ſi te ſummum Imperatorem cōſidero, & Deum maximum, debitum eſt, debent enim maximi pro paruis
B obligari, & pro micis regia referre munera & maxima.

§. II.

Regalem Chriſtus Dominus in Euchariſtia prætendit magnificentiam.

Vidiſti in modo dictis, Dauidem moribundum menſa regia mu
C neraſſe Bercellai filios; neutro parente degener Chriſtus Dominus tunc regiam oſtendit magnificentiam, quum moriturus viuifico fameſcentes homines replet epulo. Quo ſpectant illa D. Petri 1. Ep. c. 2. 1. Pet. 2.
ut leguntur & referuntur à Clemen. Alex 1. Pędag. c. 6. *Quaſi modo geniti infantes verbale lac concupiſcite, vt in ipſo creſcatis in ſalutem ſi guſtaſtis quod*
D *Chriſtus Dominus.* Non dubito quod de Euchariſtico epulo loquatur; ſed ſolum expendo illud, *ſi guſtatis quod Chriſtus Dominus*, quaſi regiam Chriſti Domini gloriam tunc maximè experiamur quum illum guſtu percipimus. Ecce in guſtu apparet Chriſtus Dominus in guſtu claret eius regia magnificentia, & imperatoria maieſtas. Fallor, ſi ob hoc non dica-
E tur in benedictione Aſer Geneſ. 49. Gen. 49.
Panis pinguis, & præbebit delicias Regibus, has enim regias delicias condidit viuifico pane, quæ poſſint in admirationem rapere ipſos Reges. O quam id experta fuit felix ſponſa Cant. 2. Vbi inquit. *Introduxit me* Cant. 2.

Rex in cellā vinariam, Nota vbi Regem vocat, vbi Regem experitur dilectum, nempe vbi in cellam vinariam introducitur. Ad hæc pulcrè
Hieron. Hier. *Non mihi vacuum videtur quod cum potuiſſet dicere ſponſa, introduxit me Spōſus, aut frater meus, aut aliquid huiuſmodi, nunc quia cubiculum diſtincta erat, Regis dixerit cubiculum, neque aliud nomen poſuerit. Propterea arbitror in his Regem Chriſtum nominatum*
B *fuiſſe; vt hoc nomine oſtendatur præ diues eius cubiculum vtpote regium, multiſque opibus refertum.* Vbi Deus oſculo ſuauiatur dilectum, meritò ſponſus vocetur, vbi generi humano inſeritur, vocetur frater, aut patruelis: verum quum vinariā aperit cellam, quum miſcet vinum, cum panem prætendit, Rex ipſe tunc claret ex
C delicijs prælibatis regijs. Id tunc maximè guſtatur, quod Chriſtus Dominus; vbi maximè notandum illud à
Ioan 20 Thoma Ioan. 20. prædicatum, qui vt Chriſti latus attigit apertum, ſtatim exclamauit, *Dominus meus, & Deus meus*. Quid in Chriſti latere inuenit, ex quo Dominum, & Deum confeſſus eſt? An non fidei apertius, ſi Petro conſentientes diceret, Tu es
D Chriſtus filius Dei viui? Cur nouo ſtilo ait, *Dominus meus, & Deus meus*? Crediderim in latere aperto, guſtum eſſe huius diuini epuli, quo non potuerunt regiæ illius deliciæ non præſentiri. Quocirca D. Chryſ. hom. in
Chryſ. Dominicam nouam ſic inquit. *Ipſe hortatur & dicit accipite, & edite, adhibite manus veſtras, & mittite in latus meum, & omnes mea membra tenete, quodcum-*
E *que enim meum membrum ceperitis, in eo ſum totus, qui à Thoma contrectatus ſum*. Ecce vobis Thomæ attrectationem cum Euchariſtiæ guſtu componit, quaſi innueret vnde regius ille ſplendor profiliret, quo Chriſtus Deus præmōſtraretur, & Dominus.

A Aſſtipulatur D. Cyrill. Hieron. cate- Cyrill.
cheſi 5. fideles ad Chriſtiferas ſumēdas ſpecies commonens. nimirum, *accedens ad communionem non expanſis manuum volis accede, nec disiunctis digitis* (ſumebatur tunc temporis Euchariſticus panis in manibus) *ſed ſiniſtram veluti ſedem quandam ſubiicias dextræ, quę tantum Regem ſuſceptura eſt*. Nunquam enim magis regalis Domini
B maieſtatis panditur, nunquam Regius Chriſti ſplendor patentior, nunquam eius diuinę, & delicię cumulatiores, quam in Chriſtifera hac & Regia menſa.

§. III.

C *Nulla res data eſt homini integra & tota, niſi Chriſtus, qui integer, & totus datur nobis in Euchariſtia.*

VIdes, panem frangi à Domino, & quod fragmina porrigens dicat, Hoc eſt Corpus meum, quod ad creaturam panis pertinet traditur diuiſum, qui ibi latet Chriſtus *non confractus, non diuiſus, integer accipitur*. Hoc ſibi amoris deberi ab
D hominibus voluit Dominus, quod inter omnia bona ipſe ſolus totus & integer tradatur nobis. Pulcrè Ec- Eccl. 5.
cleſiaſtes ca. 5. humanam commendans felicitatem inter alia inquit, *& omni homini, cui dedit Dominus diuitias atque ſubſtantiam, poteſtatemq; ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua*. Expendo illud & fruatur parte
E ſua; quaſi nihil integrum & totum liceat homini accipere ex mundi Diony.
creatura. Hinc D. Diony. Alex. Epiſt. Alex.
aduerſus Samoſatenū acutè expen- Exod.
dens duo illa Exod. 12. de agno Paſchali præſcripta. Alterum eſt, quòd ſic integer deberet māducari agnus, vt dicat *caput cum pedibus eius, &*

inte-

inteſtinis vorabitur: alterum eſt; quo A ita cauet, *nec os illius confringetis*, ſiue Ioan.20 vt eſt apud Ioan. 20. *os non comminuetis ex eo*. Si os agni non comminui licebat, quomodo integer cum capite, & pedibus vorandus? Quis ſine fractione oſſis voraret caput, & pedes integri agni? Non hoc eſt agni creati, cui tam repugnat integrè cõmunicari, quam ſine oſſium fractione totum manducari, vnus eſt is diuinus agnus, qui ſolus, totus, & integer conceditur à ſuis vorari. Ita Dionyſ. *At qui prohibebatur illis hoc* (nempe oſſiũ fractio) *vt nec toto irrationali veſci eis permitteretur. At verò qui ſeipſum exinaniuit Chriſtus Ieſus habens in ſe caput Patrem, fecit potẽtiam in brachio ſuo, et exaltauit humiles, ut in eis capi poſſit altiſſimus, & habitare in nobis propter ſuam, qua nos dilexit, benignitatem, ac bonitatem*. Non ad creati agni legem pertinebat; quod totus, quod integer voraretur; non enim permittitur homini veſci toto irrationali, frui tota & integra creatura. Id ſibi ſolus diuinus reſeruauit agnus, qui vnus & ſolus ſe totum, & integrum capiendum hominibus Gen.18. communicauit. Sic vbi Gen. 18. dicitur, *tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero*. id ad Chriſti Amb. myſteria referens D. Amb. expendit illud *tenerrimum*, & ait, *Tener, quia non dura ceruice, ſed molle iugum legis agnouit, crucis patibulum non recuſauit, & merito tener, de cuius capite, & pedibus, & inteſtinis nihil relictum eſt, & os non eſt contritum ab eo, ſed totus epulantium cibo ceſſit*. Ex quo manifeſtè apparet myſterium de Chriſti Domini veſtibus decantatiſſimum à Patribus. Etenim exaltato Domino in cruce, iuxta id Pſal. diuiſerunt ſibi veſtimenta mea; & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem, carnifices exteriores Domini veſtes inter ſe di-

A uidunt & partiuntur: tunicam verò inconſutilem ſibi integram quiſque procurat reſeruare. Quæ huius rei cauſa? Cur tunica inconſutilis, non aliarũ veſtium intrat diuiſionẽ? Cur ſola ipſa integra & tota datur? An quia Virgineam verbi carnem hominibus communicandam præfigurabat? Ita affirmat D. Athan. de Paſ- Athan. ſione; verum pręſtat audire Cyril. ad B hæc fantem: *in quatuor partes veſtimenta diuiſa ſunt; tunica ſolum indiuiſa remanſit, in ſingulos enim tranſiens vnigenitus, et animam atque corpus eorum per carnem ſuã ſanctificans impartibiliter atq; integre in omnibus eſt, cũ vnus vbiq; ſit nullo modo diuiſus*. Hæc ſit Chriſti teræ in homines magnificentiæ præconium ſingulare, quod ipſe ſolus præ omnibus bonis impar C tibiliter & integer tradatur, iam iam qui Chriſtum non recipiunt, nil integrũ recipiunt, imò neque id audẽt ſperare. Ita ille Diues epulo apud Luc. 14. à tormentis aiebat, *Pater* Luc.14 *Abrahã, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquã, et refrigeret linguam meam*, Vbi acumẽ Chry- Chryſ. ſoſt. expendit. *Vide conſcientiam peccatoris, non totũ audet poſcere digitum*. D Sanè quia conſcientia hoc ex bonis didicerat creatis, nihil integrum & totum extra Chriſtum hominibus poſſe dari. Id quod in illa fideli muliere Chananęa D. Hieron. nota- Hiero. uit, quæ vt bonum creatum expoſtulabat ſolum, nimirum filiæ ſanitatẽ, ſic ait Matth. 15. *Etiam Domine, nam* Matth. *et catelli edunt de micis*, quaſi dicat, 15. E ait ille, *ſcio me filiorum panem non mereri, nec integros capere poſſe cibos, ſed contenta ſum reliquijs catulorum*. O mulieris inaudita perſpicacia! dum tantum humana & creata optas, bene dicis te integros non poſſe capere cibos, ſolus Chriſtus datur integer reliqua omnia diuiduntur in fruſta,

extenuantur in micas. Vnde pulcrè
D. Paſchaſius de Corpore, & ſangui
ne Chriſti cap. 17. ait, *dum communi-
cas, dilata ſinum mentis tuæ, emunda
conſcientiam, & percipe non quantum
mica exhibet, ſed quantum fides capit.*
Etenim panis ſpecies ad illa bona
pertinet quæ fruſtulatim accipiun-
tur, quod fides capit, ibi Chriſtus eſt
qui totus, & integer communicatur
hominibus.

Text. Et accipiens Calicē
gratias egit, & dedit il-
lis dicens: Bibite ex hoc
oēs: hic eſt enim ſanguis
meus noui teſtamēti, qui
pro multis effundetur in
remiſſionem peccatorū.

§. IV.

*Non omnium eſt crebrius accedere ad
Euchariſtiam.*

QVum calicem audio, iam inde
nimiam frequentationem ſu-
ſpectam fore credo. Qui ſobrius
non tardè & moroſè ad calicem ac-
cedit? liceat in præſenti conſuetudi-
nem illam ex profanis recenſere,
quam in Iſraelites Iſaias cap. 66. ſuc-
cenſet. Qui nimirum bonæ fortunæ
libantes dapifera conuiuia ſtatue-
bant, vbi finitis epulis poculum ſa-
crificij ergo circumferebatur; de quo
Theop. ſic Theophraſtus lib. de temulentia:
*Illud de menſis dum ſumunt, Deum ado
rant, tanquam ſupplices rogent, ne quic-
quam agant turpiter, ne huius potionis
appetitiores ſiant æquo, ſed ex ea perci-
piant quod honeſtum ſit & vtile.* Nota
verba ab illis, *ne huius potionis appe-
titiores ſint*, &c. Nihil tale petiuerant
inter epulas, ſed cùm primum ſacri-
ficalem calicem accipiunt, id ſtatim
A illis venit in mentem, nimirùm ora-
re ne appetitiores æquo fiant. Quod
vt perſuadeat ſuis, Chriſtum Domi-
num crediderim porrexiſſe pocu-
lum hoc viuificum, quaſi innuat Eu-
chariſtiæ bonum, non ab exuberanti
appetentia quæ ſuper æquum fiat,
nec à frequentia nimia; ſed à ſobria
& prudenti participatione ſumen- Cle. Al.
dum fore. Cui conſonat S. Clemens
B Alex inquiēs. *O admirabile myſterium!
veterem, & carnalem nos iubet exuere
corruptionem, quemadmodum & vetus
nutrimentum. Alit autem nouæ Chriſti
dietæ effectos participes.* Expēde nouæ
Chriſti dietæ, quaſi velit ea mode-
ratione, & parcitate nos ad Eucha-
riſtiam accedere, qua ijs, qui dieta cu
rantur, accedunt ad cibos, vt fructus
diuini epuli poſſimus præſentire. In-
C de ponderandum eſt diſcrimen in
miraculo panum bis peracto à Chri
ſto Domino, tunc ſatiante quinque
millia hominum, tum quatuor mil-
lia. Verùm quinque millia ita pane
ſatiantur, vt ſuperfuerint duodecim
cophini fragmentorum: at quùm ſa-
tiantur quatuor millia, non tot fue-
runt fragmenta reſidua. Cur ita? Amb.
D Eleganter D. Ambroſius, ad Luc. 9.
*Cur quinque millibus hominum plus
redundat: quatuor millibus minus? quia
quatuor millia iſta triduò cum Chriſto
fuerunt, & ideò ampliorem cæleſtis pa-
buli alimoniam receperunt.* Meritò qui
triduò inediam ſuſtinent, qui cum
Chriſto triduum conſumunt, pran-
dij immemores ampliorem cæleſtis
pabuli alimoniam recipiūt. O quàm
E per illud, triduum vrgerent Domi-
num huius æui ſacrificuli, & ni-
mium deuotæ feminæ, vt de Chriſti
manibus reficerentur. Et ſanè cum
paruo fœnore ſpiritus! Hos præmo-
nuit Dominus in Cana nuptijs, vbi
deficiente vino Maria Ieſu feſtina-
uit ad filium, vt ſubueniret: cui ille.
Quid

Quid mihi, & tibi mulier? nōdum venit A
hora mea. Ad hæc Diuus Irenęus ali-
Iren. bi doctus, ait: *Properante Maria ad*
admirabile vini ſignum, Dominus re-
pellens feſtinationem dixit, Quid mihi,
& tibi mulier, nondum venit hora mea.
Expendo illud, properente ad admi-
rabile ſignum vini, vt hinc diſcas
quàm ſuſpecta debet eſſe nimia feſti
natio ad viuifici ſignum calicis, quan
doquidem ſanctiſſima Virgo ſemper B
gratiſſima, ſemper Deo maximè pla
cens, quaſi repellentibus excipitur
verbis, quando ad admirabile vini ſi-
gnum properauit.

§. V.

Oportuit totius Chriſtiferi ſanguinis la-
uari, & baptizari pelago, vt digna
puritate ad diuiniſſimum epulum ac-
cedamus. C

QVis non miretur quanta ſuſti-
nuerunt veteres illi Iudæi, an-
tequam ad cæleſte epulum peruenis-
ſent? Omnes, ait D. Paulus, in mari
baptizati ſunt, niſi enim poſt inte-
gri rubri maris lauacrum minimè
A manna veſcerentur, nec nos Chri-
ſtiani ea puritate niteremus, quo di-
gnè accederemus ad Chriſtiferum D
conuiuiū, niſi priùs lauati fuiſſemus
vaſtiſſimo illo ſanguinis & dolorum
pelago, quo demerſus fuit Chriſtus.
1. Cor. 5. Vnde Paul. 1. ad Cor. c. 5. *Paſcha no-*
ſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque e-
pulemur. Nota, quòd priùs diuini A-
gni internecionem memorat, priùs
ſanguineos paſſionis fluctus, procel-
loſa illa maria dolorum proponit,
quibus vniuerſi homines immerſi E
ſunt, vt AEgyptiis enectis, noua con-
ſperſio pullularet. Et tunc ad epulas
adhortatur, quaſi dicat, ſiquidem ru-
bentes paſſionis vndas excepimus,
iam ergo poſſumus dignè epulari,
iam ſequelam euidentiùs educit D.

A Anſelm. fatus. *Epulemur ergo, id eſt,* Anſel.
epulis corporis & ſanguinis, eius reficia-
mur. Siquidem ſtolas noſtras ſangui-
neus Agni torrens mundauit, ſiqui-
dem rubras vaſtiſſimi maris paſſio-
nes vndas ſuſtinuimus, iam non mo-
remur ad epulas, iam cæleſti pane
reficiamur. Fallor, ſi huc nō reſpexit
Abbas Cellenſis lib. de Panib. ca. 13. Cell.
vbi hæc dicit. *Tranſeundum igitur ma*
B *re rubrum, vt comedas panem mūdum.*
Hoc enim oſtenſum eſt in Apoc. ab An- Apo. 27
gelo Ioanni, quùm dicit, Hi ſunt qui ve-
nerunt ex magna tribulatione, & laue-
runt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in
ſanguine Agni, ideò ſunt ante thronum
Dei. Hæc ille; ſolos eos dignos repu-
tans cęleſti, & mundiſſimo pane, qui
paſſionis maribus, hoc eſt, Agni ſan-
guine fuerint abluti & dealbati. Vn-
C de Theophil. Alex. Epiſt. 2. Paſchali Theop. Alex.
ideò ſolùm dęmones ab hac Eucha-
riſtica menſa arcet, quòd pro illis
non fuerit mortuus diuinus Agnus.
Si enim, ait, pro dæmonibus crucifixus
eſt, quod erit priuilegium, atque ratio,
vt ſoli homines corpori eius, ſangui-
que communicent, & non dęmones quo-
que pro quibus in paſſione ſanguinem
fuderit? Sed neq; dæmones audient, ac-
D *cipite, & edite: Hoc eſt corpus meum,*
quod pro vobis traderetur; neque Deus
ſua præcepta ſoluet, qui Diſcipulis, ait,
ne mittatis margaritas veſtras ante por
cos. Ex quibus omnibus approba-
tur, Chriſtum pro dæmonibus non
poſſe crucifigi: ne dæmones corpo-
ris, & ſanguinis eius participes fiant.
Itaque nemo, qui rubri paſſionis
maris non ſuſtinuit lauacrum, po-
E teſt cæleſtis panis, & calicis menſæ
appropinquare. Totus ille ruben-
tium fluctuum pelagus nobis fuit
opus, vt Chriſtiferis reficeremur da-
pibus. Quocirca, vt acutè, & ve-
rè Diuus Paſchaſius, de corpore, &
ſanguine Chriſti, capit. 11. notat

aqua quæ fidelium populum ſignificat, Euchariſtico calici additur, quia priùs à Chriſti latere percuſſo cum ſanguine coniunctim effluxit. *Et ideo, ait, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine fluxit, vt hoc in myſterio admiſceatur. Quatenus & nos in illo ſimus, vt per hoc ſalutis Sacramentum diuinis obtutibus illico vnici myſticè offeramur. Nam ſi vinum ſine aqua offeratur, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* Quibus pondero illud, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine, &c. Vbi innuit rationem & cauſam, qua aqua, nempe Eccleſia fidelium in illa ſignificata Euchariſtiam ingrediatur ſub tantoque offeratur Deo epuli ſacrificio, nimirùm quia priùs cum ſanguine à latere manauit, quia ſanguineis paſſionis fluctibus fuerit immixta. Non aliter reficeremur diuino hoc conuiuio; niſi toto ſanguine Agni ſtolas priùs dealbauerimus.

§. VI.

Sanguis Euchariſticus veniam, & tolerantiam clamat peccatorum.

CVm ſeſe diuinus ſanguis ob veniam peccatorũ effuderit, tam diuino, & præcellenti munere vbique fungitur, vbique clamãs veniã, vbique miſericordiæ viſcera contundens. Inde Diu. Cyprian. Chriſtiferum ſanguinem Abeli præfert, quia ille clamabat vindictam. Cypr. *At Chriſti ſanguis de cruce clamans, pacẽ loquitur, et recõciliationem. Quin idem ſanguis quoniam à nobis bibitur, ſi modò dignè bibitur, clamat in corporibus noſtris verba pacifica.* Expendo illud, ſi modò dignè bibitur, quo Cyprianum ibi non adeò æſtimatorem Euchariſtici ſanguinis crediderim. Qui magnum aſt, quòd ſanguis iis

A clamat veniam & pacem in illorum cordibus, à quibus dignè bibitur? Imò cùm indignè bibitur, cùm nefariè tractatur, tunc etiam clamat verba pacifica. Quod innuit D. Paulus ad Hebr 12. fatus: *Acceſſiſtis ad teſtamentis noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel.* Notabis illum, *teſtamenti noui mediatorem*. Vbi enim te- ad Heb. 12.
B ſtamentum nouum, & hæres nouus eſt, ſiquidem teſtamentum ſine hærede reſcinditur. Quid plura? Accipite pulchram hiſtoriam, ex 2. Machab. petitam. Inclytus & fortis Eleazarus aduerſus infenſiſſimum 2. Mac. hoſtem pugnans Antiochum cùm turritum elephantum cerneret totius fidelis exercitus vaſtatorem, vitæ ſuæ immemor imperterritus be-
C ſtiæ occurrit, & ſuppoſitus illius vẽtrem percutiens eo ictu & ſibi glorioſũ Mauſolæum, & ſuis inſperatã victoriã obtinuit. Quo ſtupefactus facinore hoſtis Antiochus etſi multo milite, & pene innumerabili cinctus, *vnius territus fortitudine pacem rogauit.* Ad hæc eleganter D. Ambr. 1. offic. c. 40. concludit. *Igitur Eleazarus hæredem ſuæ virtutis pacem reliquit.* Ambr.
D Ecce noui teſtamenti nouus & inauditus hæres inſtituitur, hæres, inquam, quæ ſit pax cum hoſtibus infenſiſſimis. Hinc iam Paulus Chriſti teſtatoris gloriam metitur, qui ve moriens reportat triumphum, ſic ſui ſanguinis nouum teſtamentum reliquit, non quale antiquitùs condidit ſanguis Abelis effuſus; ſed cuius ſit
E nouus hæres pax cum ipſis hoſtibus, & inimicis. Itaque ſanguis Euchariſticus ſanguis noui teſtamenti eſt, qui etſi hoſtili petatur animo, nihil interea loquitur, nil dicit, niſi veniã & miſericordiam largiendam quantum ex ſe eſt ipſis inimicis Quod cõſiderans D. Cyril. lib. 4. in Ioan. c. 17. Cyrill.

aiebat.

aiebat. *Quum in nobis manet Chriſtus; neque in quibus ſumus peccatis conſiderat; ſed ægrotos curat, colliſos redintegrat.* Ad hoſtiles animos cæcutiens (ſi attendas miſericordię effectū quo ibi eſt) hoc curat, vt vulneribus medelam inferat, pacemque omnium mentibus æternam inferat. Neſcio, an huius diuini poculi beneficentiſſimum morem adumbrauit D. Paul. 1. ad Cor. 10. vbi de Iſraelitis apud deſertum ait: *Bibebant de ſpirituali cōſequente eos petra; petra autē erat Chriſtus.* Nempe cum ſemel profluentem aquam biberunt, eos inſequebatur petra innuēs diuino poculo refectos, quos etſi fugientes, etſi reluctantes, inſequitur tamen Chriſtus quaſi à tergo pacem offerens, & cum venia inuitās. Ita D. Cæſar. Arelat. ho. 7. de Paſ. *Bibebam autem*, inquit, *de conſequenti eos petra. Vides, quòd qui de Chriſti gratia biberit, ſequitur eum Chriſti miſericordia.* Nec miſericordia, quæ omnes noſtros cogitatus antecedit, refectos diuino poculo ſequeretur, niſi illi fugiſſent, vnde ſemel potos refugas ſequitur miſericordia Chriſti, vt conuertat, vt pacem exhibeat, vt venia ditet. Vide inf. §. 9. & 28.

1. ad Cor. 10.

Cæſar. Arel.

§. VII.

Exactiſſimā rationem reddere debent, qui corpus, & ſanguinem Domini participant.

ADhuc hæreo illis verbis, *Sanguis noui teſtamenti, qui pro multis effundetur:* & ſanè quod ex teſtamento pro multis habetur, nunquam niſi præmiſſo cenſu, & cum obligatione rationis reddendæ apud iudicē accipitur. Quod tibi in primis, ò Chriſtiane, innuitur; qui non vtcumque accipis ſanguinem Chriſti pro multis effuſum, ſed cum ex teſtamento acquiris, vt iam tantorum bonorum rationem reddendam extimeſcas. Reſurgente Domino ex ſepulcro, ait Matth. 28. quòd *terræmotus magnus factus eſt*: de quo pulchrè Diuus Chryſoſt. in Pſalm. 2. dicit. *Sepulcrum accepto corpore depoſito territum quid patris theſaurum accepiſſet, depoſitum eum tremore reddidit.* O quā iuſtè tremit ſepulcrum, vbi depoſitum tantum theſaurum cogitur reddere! O quàm potiori iure nos extimeſcere debemus, qui theſaurum eundem, nempe corpus Chriſti accepimus, cùm neceſſum ſit illius rationem reddere. Audiſti, Mariam puriſſimam, innocentiſſimam totā conturbari ad vocem Angeli? Sic Luc. c. 2. *Turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Vnde, o Puella ſanctiſſima, turbaris? Quæ in te cauſa turbationis, vbi regnum pacis incipit pullulare? Inter alias hanc addit D. Cryſol. ſerm. 142. cauſam. *Quid plura? Mox ſentit in ſe ſuprem ū ſuſcipi iudicem.* Et quæ nullum reatum nec ab origine traxit, quæ totius culpæ libera erat, non ſentiret iudicem, niſi noui teſtamenti cōmune bonum ipſa caperet. Nil habet iudex cum Maria, niſi quia noui teſtamenti eſt arca, vbi mundi hæreditatem ex teſtamēto capit, non ſine metu iudicis, ſine tremore reddendę rationis, etiam ipſa innocentiſſima Virgo non ſpectabitur. Sic illa ardentiſſima Dei amatrix Cant. 5. inquit. *Dilectus meus miſit ī manum ſuam per foramen.* Quaſi diceret, iuxta explicationem Pſelli: *Totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſpōſum meū ſuſciperem, tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt.* O ingentem Dei magnitudinem! o ſublimiorem palmis ſtaturam dilecti; illum totum excipere mentis meę tēplo curabam, &

Matt. 28.

Chryſ.

Luc. 2.

Chryſ.

Cant. 5.

Pſelius.

Digitized by Google

& apertis, vel ſublatis valuis vnam eius ſolam excepi manum, & cum manus Dei accepta ecce timor, ecce tremor ſuperuenit, quippe *venter meus intremuit*. Vnde ò Virgo, vel ſola manu dilecti accepta tremis? Iam id explicant tres Patres, nempe, *Pariente me initium ſapientiæ, timorem dilecti mei tanquam iudicis*. Proh dolor! Nec ſanctiſſima Spóſa capit Dei manum abſque terrore iudicis, abſque iudicialí proceſſu & cenſu. Quis iam integrum teſtamẽti ſanguinem accipiens non timeat rationem reddendam? non contremiſcat Iudicem depoſitum repetentem. Tres Patr.

Ex *Luc* 22. *Text*. Hoc facite in meam commemorationem.

§. VIII.

In Euchariſtia Chriſtus Dominus omnino ſui ſimilis exiſtit, prout in Cruce pendebat.

QVid aliud putas Euchariſtiam eſſe, quàm pulchram totius cruenti myſterij commemorationẽ, quàm memoriam, & nouam repræſentationem crucis? Sanè altari acceſſit Chriſtus, vt acceſſit cruci mactandus. Vnde in B. Iacobi liturgia lector admonet. *Taceant mortales, & ſtẽt cum metu et tremore, nihil terreni cogitantes. Rex enim Regum Chriſtus Deꝰ noſter exiſtit vt mactetur, et detur in cibum fidelibus*. Quam in cruce ſuſtinuit mactationem, hanc in myſtica ſanguis, & carnis ſeparatione oſtendit, dum ait: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Quid aliud in Euchariſtia audimus, quàm effuſionem ſanguinis, quàm traditionem carnis? Accipite Diuus Damaſcen. in libello de Corpore Chriſti ſic fantem. *Eleuatur in manibus Sacerdotis in crucem, & fran*A*gitur & diſtribuitur, & in nobis ſepellitur, & facit nos ſecum à corruptione liberos*. Adeò paſſionis, cruciſque myſteria hoc in epulo repræſentatur, vt meritò dicat Diuus Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Dom. capit. 11. quòd *nihil defuit in hoc Sacramento ad commemorationem paſſionis, quod tunc extitit in cruce in cõſummationem noſtræ redemptionis*. Quo Paſch. B circa de ſingulis ſigillatim nobis erit agendum.

§. IX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia, vt in cruce inimicis veniam largitur, & miſericordiam.

G ECce tibi apud Ezechielem cap. 9. altari adeſt vir quidam veſtitus lineis, cuius ſunt laterones ſex alij adoleſcentes fortiſſimi, & ad bella doctiſſimi, habentes acutiſſimos & diſtrictos gladios, vt iuſſi omnes appropinquantes interficiant. Hoc cernẽs Propheta exclamat: *Heu, heu, heu Domine Deꝰ, ergo ne diſperdes omnes reliquias Iſrael?* O quam aliter ego exclamarim! non Deum; ſed adoleſcentes D illos belligeros; ſed armatos Angelos cõpellarim, Heus vos cæleſtis militiæ magna pars, ſiquidẽ adeſtis ſacro altari, adeſtis, inquam, ſplẽdenti diſtricto gladio, cur ex innumeris, qui altare Dominicũ fędãt, nullũ interficitis? Cur cùm tot lupi quotidie diuinũ Agnum vorent, nullus transfoſſus occumbit? Cur non repletis interfectis aras? Cur enectorum non ſudant ſan- E guine templa? Sed accipite quid reſpondeat D. Paſchaſ. cap. 8. *Certus ſit, quia vltores Angeli, nec ſemel indignè communicanti parcerent; niſi bonitas Chriſti, in cuius iudicio pendent omnia, & cui commiſſum eſt, vt ſignũ ponat in fron-* Paſch.

frontibus ſuorum gladium ſuſpenderet, & remoueret momentaneam mortem. Chriſto totum debemus adſcribere, qui ſuas etiam iniurias libenter remittit, & pro delinquentibus in ſe ſicut prius in cruce fecerat, etiam ſe Patri offerendo idoneus exorator interuenit. Non ſui diſſimilis adeſt Dominus epulis diuinis, ibi vt in cruce veniam meditatur hoſtibus impertiri, non enim Angeli qui adſunt, B indignos ſinerent accedere impunè. Sed quando ij aduolant transfoſſuri indignos, ipſe qui editur & voratur Agnus remouet gladios dignus exorator pro voracibus lupis. O ingentem Dei miſericordiam: ò ſummam Chriſti pietatem! Chriſto Domino debes, ò maxime peccatorum, quòd indignè accedens ad epulum diuinum non ab Angelis G trucideris; adſunt illi armati gladijs, & irati irruunt; ſed detinentur à Chriſto, qui & in cruce, & ferculo non ceſſat indulgere inimicis. A quibus venditus erat fratres cùm poſſit occidere, pauit charitatis pleno conuiuio magnus ille Ioſeph Geneſ. 43. De quo pulcra, & Chriſtum Dominum adumbrantia dicit Abbas Callenſ. de Panibus cap. 1. D *Vbique, ait, gratioſus Ioſeph; ſed in conuiuio magis, multoque amplius iucundus in conuiuio etiam venditoribus ſuis non negat negatam ſibi germanitatem, in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam in cõuiuio iuxta ſcripturam cibandi inimicum, extinguit inuidiam ſanat maleuolentiam* Quid pulcrius? Quid Chriſto Domino accõmodatius? Sanè in hoc conuiuio etiam venditori ſuo Iu- E dæ non negat pacem, non retinet iniurias inimicos etiam, & ſibi infenſiſſimos hoſtes cibat, & prohibet ne miſerè ab Angelis vltoribus perimantur.

A §. X.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia, vt in Cruce paradiſi hæreditatem exhibet.

O Quàm à ſanctiſſimis viris decantatum, quòd in cruce damnato altero, Latroni digno paradiſi perditam reddat Dominus hæreditatem. Sed eam nullibi meliùs exhi- B bet Dominus, quam vbi ſeſe præbet in Euchariſtia manducãdum. Quid eſt in toto hoc diuino conuiuio quod non oleat paradiſum? quod vitæ arborem non præferet? quod innocentiæ amictum non prætendat? Pulcrè Antipater Epiſc. Boſtorum, orat. de Ioan. Baptiſt. Mariã fatur. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: ex quo cùm comederit* G *Adam, vicit inimicum. Benedictus fructus qui fuit mundi cibus, & amictus.* Sanè is erat innocentiæ feliciſſimus ſtatus, in quo Adam vnico vitæ arboris fructu guſtato, nec cibũ alium, nec amictum deſideraret. Sed proh dolor! acceſſit ad vetita, & famem incurrit, & nuditatem. Ecce homo famelicus, & nudus exilij ſui præfe- D rens ſigna, iterum amiſſam recuperat hæreditatem, dum ſeſe infert menſæ diuinę, quæ cibus mundi eſt ſimul & amictus, ſimul ſatians, & exornãs animas Hoc fuit priuilegiũ cæleſtis pabuli, quo dum Iſraelitæ in deſerto veſcebantur, nullam in veſtibus attritionem, neque vetuſtatem ſentiebant, quod ſpectans Dominus apud Oſeam cap. 11. ait. *In funi-* E *culis Adam traham eos.* Qui funiculi Adam: niſi paradiſi hæreditas? Ita Rufinus hunc locum interpretatur: *Funiculus eius, id eſt, ſortitio Adæ primi hominis, antequam peccato è felicitate decidiſſet, qui paradiſi fuerat habitator effectus, vt nõ laboratis, ſed ſponte naſcentibus fructibus veſceretur.* Ita iſte

Antip.

Oſea. 1

Ruf.

iſte populus ſolis miraculis comparat pabula ſuſcepit. Hæc erat feliciſſimi Adami paradiſus, vbi omnia ille ſine labore eueniebant, cui ſortioni & paradiſo ſimilis aſſeritur, quam habuit Hæbreus in deſerto, vbi manna veſcebatur, vbi cæleſtis panis miraculis comparatus, & cibus, & amictus erat. Felicior illis Chriſtianus, qui veram paradiſi ſortitionem adeptus eſt, quandoquidem miraculis comparatus cæleſtis panis Chriſtus Dominus viuentis arboris fructus, & cibus illis eſt & amictus. Hinc maximè ponderanda ratio eſt, cur Euchariſticæ dapes ſingulari, & proprio iure in Chriſti percuſſo latere ſedem

Chryſ. habeant. Sic enim ait D. Chryſoſt. Ioan. 19. *Quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens accedas*. Cur Euchariſtia in latere? an non potiores eſſent eius ſedes Domini manus? Quid cum latere diuinũ epulũ? Sanè Adami latus, nempe mulier ex latere prosiliẽs, Adamum ex paradiſo eiecit, occaſionẽque dedit, vt Deus poneret igneũ gladium verſatilem ante paradiſum, ne vllus homo ingrederetur. Vt ergo cæleſtis cibus paradiſi hæreditatis reſtitutio erat: ſic docuit à noui Adami latere etiam procedere. Id

Proco. quod notauit Procopius in Gen. c. 2. his verbis *Sic Chriſtus proprium latus, ſeu firmamẽtum aliquod haſtæ oppoſuit, paradiſum aperiens, qui propter latus, nempe mulierẽ fuerat obſtructus*. Ecce tibi vt mulier à latere egrediens per cibum occluſit paradiſum, ſic à latere Chriſti profluens eſca paradiſum aperuit, vbi latus ſeu firmamentum haſtæ opponitur. Fallor ſi huc non

Pſal. 71 reſpiciat illud Pſal. 71. quo Dauid in omnium ſententia celebrat diuinum Euchariſtiæ epulum ſic fatus, *erit firmamentũ in terra in ſummis mõtium*. Ij, qui Hebraicas notas norunt, adeo perſpicue putant ſcriptum eſſe, erit memoriale tritici, aut placenta tritici, aut frumentum, vt mendoſe dicãt inſertum eſſe, illud erit firmamentũ. Verùm non mendacio; ſed myſterio dictum eſt hoc viuidum frumẽtum firmamentum, firmamẽtum, inquã, haſtæ, ſiue verſali gladio oppoſitum & paradiſum nobis aperiens. Hinc merito Paſchaſ. Epiſt. ad Frudegar. Paſc. dum, ait *Facit corpus & ſanguis quod ipſum feciſſe Chriſtũ in cruce legimus, dum vni eorum, qui erant cum eo in patibulo confitenti paradiſi præſtitit regnũ: alteri vero blaſphemanti iudicium determinauit*. Sic ille.

§. XI.

Qui à Chriſto manducando abſtinent in dicium damnationis metuant incurrere, vt latro à Cruce.

VIdiſti in modo dictis ex Paſchaſio, qualiter ab Euchariſtia vt à cruce & paradiſus & damnatio veniat. Paradiſus obrigit confitenti; in damnationẽ ille latro venit qui ſeſe à Chriſti corpore ſegregat. Enimuero iuſtiſſimè pereunt illi, vt docet noſter perdoctus Salmeron, qui latronis iſtius inſtar habentes præ oculis ſalutiferum Chriſti corpus, & ſãguinem, illo veſci fugiunt & refici. Væ tibi, ò miſer, qui his abſtines epulis, neceſſum enim eſt, vt fame pereas. Horũ voce aiebat Pſ. 8. *Omnem eſcã abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſque ad portas mortis*. Pſal. 8.

Quæ omnis eſca dicitur? Sanè vt id explicet D. Greg. Niſſ. tractatu 1. in Pſ. c. 8. premittit illud Gen. 2. vbi dicit, *ab omnis ligni, quod eſt in paradiſo, eſca comedes*. Ex quo ſic loquitur Niſſ. *vt ibi omne lignũ vocat plenitudinem omnis boni, ita & hic verum illum & omnipotentem cibũ appellat omnem eſcã, m[e]cuius* Niſſ. Gen. 2.

cuius fuga eam, quæ ad mortem ducit, imbecillitatem conciliat. Adeo, vt memorato tantam generis humani infirmitatem & ruinam eo retulit D. Chryſoſt. quod Adamus à Chriſtifero cibo abſtinuerit.

Chryſo.

Etenim ponderet Adamum creatum in medio paradiſi habentem præ oculis vitæ arborẽ tot illicibus plenum, quot ſcatebat pulcherrimis & viuificis fructibus. Odor, pulchritudo fructus alliciebat oculos, inuitabat viuendi appetitus, inſtabat tẽpus prope meridianũ. Et tanto tempore, tot illicibus non adductus fuit Adamus, vt vitales fructus guſtaret? Proh hominis dementia! Quid plura? hinc in totius generis humani caſum venit. Sic Chryſoſt. in Pſ. 1. *Huius ligni eſum cum recuſaret in contrarium incidit.* Ne mireris; homo, ſi tanti cibi abſtemius pereas, ſi habens ob oculos quotidie viuificum epulũ, ad quod tot ac tantæ vtilitates te inuitant, tot Prædicatorum voces te monent, & tamen abſtines, quod fame enectus in æternã incidas miſeriam. Miror quod Rupert. etiam Angelorum ruinam putet ortam ab huius diuini epuli abſtinentia. Sic enim ait in Exod. c. 16. *Hic panis victus, & vita Angelicæ ſubſtantiæ eſt, nã in eum deſiderant Angeli proſpicere, quod quia contempſit facere Angelus, cecidit & factus eſt diabolus, qui & huius panis ſempiternam patiens inediã eſt pallidus & mors illum ſequitur.* Igitur ſi fortiſſimos ſpiritus ſic contriuit tanti epuli inedia, qualiter conterentur infirmi homines, ſi ſeſe diuinis priuent epulis. Videre apud Luc. 16. illius aſtum, quem villicum putat D. Gaudentius fuiſſe diabolum, dum totis viribus nititur ne debita ſua ſerui Domino integra reddant. Is igitur illis, qui oleũ reddere debebant, ex centum cadis perſuadet quinquaginta fraudare, illis

A autem qui triticum debebant, ex centum coris; ſufficiens putat, ſi viginti fraudent. Quid ni? minoris numeri fraus in tritico putatur magis ſeruis exitialis. Etſi enim aliarum virtutum dimidiã tibi tollat partẽ diabolus, nõ tanti æſtimat quanti cum paucis vicibus, te à diuino altaris tritico fraudat. Vnde notanter D. Gaud. ibi ait. *Nec illud ocioſũ eſt quod maior nume-*
B *rus deperijt Domino cui debitores ſunt, ex operibus à Deo figuratis, quã ex tritico ad vitalis fidei ſpecimen cõparato.* Pauciores dies abſtinantiæ, ex his qui deſtinati erant diuino epulo, maius diabolo negocium faceſſunt, quam ſi ab alijs virtutum operibus te fere penitus faceret ceſſare. Hic luge illos qui ægrè & difficulter ſemel in anno ſeſe ad tantum epulum
C norũt præparare. Pulcherrimi illius, & Regij adoleſcentis Abſalon quis memoret tragœdiã? De hoc dicitur 2. Reg. 14. *Semel autem in anno tõdebatur, quia grauabat eum cæſaries.* Id q̃d notans Drogo libr. de Sacramento Paſſ. inquit. *Propterea lucis beatæ viſionem perdidit Abſalon, quia grauabat eum cæſaries, & non niſi ſemel in anno*
D *tondebatur.* Eu quot nunc Abſalones qui criminibus grauatur, & non niſi ſemel in anno tondentur, vt nuptiali conuiuio aſtent. Metuo ne lucis perdant viſionem beatæ.

§ XII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſe matrem noſtram, & filium noſtrum exhibet.

E

Pergo ad alia crucis facinora, quibus Deus erga matrem, & erga Ioannem ſe pientiſſimum oſtendit, alteri enim de altero dixit. *Ecce filius tuus, ecce mater tua.* Quas voces quotidie in Euchariſtia reperit, & ſingulis hominibus dum

ſe

ſe præbet manducandum dicit, ecce filius tuus. Id quod eleganter confirmat Rupert.c.32.ſuper Geneſ.dicens. (Rup.) *Quemcumque ad ſanctum altare diuina vocat gratia, profectò iubetur illi, vt tollat filium ſuum Iſaac, eumque Domino in terra viſionis in holocauſtū offerat*. Hoc tibi Dominus ſilenter ab altari innuit, ecce filius tuus, tolle hunc filium tuum, placa Deum holocauſto tanti filij tui. Ad hæc D. Paſchaſ.ſup.c.11. (Paſch.) Euchariſticū epulum vocat *natalem calicis*, quaſi tunc noua natiuitate Dominus naſcatur noſter filius, quum ſub ſpeciebus ponitur panis, & vini.

Nec ſolum filius noſter fit in Euchariſtia, ſed & mater omniū exhibetur cariſſima, ibi ſub epuli ſpeciebus totus lactens, totus mãmaus factus clamat & dicit, *Ecce mater tua*. Accinit Clem. Alex.1. Pædag.cap 6. (Cl.Ale.) aiens. *Verbum eſt omnia infanti, & pater & mater & altor, comedite, inquit, carnes meas*, quaſi dicat, dum ſe manducandum, dum ſe ſugendum hominibus proponit, mammeus Deus fit, mater omnium eſt. Quapropter alegãter D.Iren.lib.3.c.40. (Iren.) notans detrimentum quod faciunt, qui ab Eccleſia recadūt carentes his diuiniſſimis dapibus, ait, *Vbi Eccleſia, ibi ſpiritus Dei, & vbi ſpiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia, ſpiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neque à mammillis matris nutriuntur in vitã, neq; percipiunt de corpore Chriſti procedentem nitidiſſimum fõtem*. Ecce tibi totius Chriſtiani augmēti cauſa menſa diuina, quæ & mammillas matris exhibat filijs Eccleſiæ, nitidiſſimum fontem procedentem de Chriſti corpore. Sanè qui Dei ſpiritum participant, & Chriſti ſerum fontem, & matrem habēt in Euchariſtia. Vnde D.Chryſoſt.hom.83.ait, *Non videtis quãta infantes alacritate* A *mammillas arripiunt, quæ preſſione papillis infigunt labia? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc mēsã, & ad huius calicis ſpiritualem accedamus papillam, immo vero deſiderio quaſi lactētes pueri gratiam ſugamus*. Hæc Chryſoſt. adducens. vt materna charitate exhibita nobis à Deo in Euchariſtia fruamur. Quæ materna viſcera in hoc conuiuio cæleſti agnouit etiam B Cellenſis Abbas de panibus c. 2. dicens. *Hac menſa plena viſceribus miſericordię, chariſmatibus referta gratia edentium penetralia mirabiliter in plēdo non explet, appetitus reſidentium ſatiado acrius, ſed ſacratius vrget*. Expēdo illud plena miſericordiæ viſceribus, & ſatiando vrget, omnia enim ſunt de matris more excogitata. Quippe mater quæ in filios eſt affe- C ctione paſcit, & ſaturos adhuc adeſcas vrgat & allicit, quaſi velit ſēpar illos in delitijs eſſe, adipeque ſudare. Ita Dominus in menſa hac cęleſti totus fit viſcera matris, totus eſt in filijs nutriendis, & ſaturandis adeo, vt etiã dum exſatiat, dum replet, acrius vrget, & allicit, vt edant amplius. Quo circa D Chryſoſt.ho.28. (Chryſ.) in Matth. ita Chriſtum Dominū cõ- D parat cum matribus. *Multę, ait, matres poſt partum alijs nutricibus infãtes dederunt: quod ipſe facere noluit; ſed proprio corpore nos alit, & ſibi cõiungit atque conglutinat*. O amor Dei in nos ſuper amorem matrum!

§. XIII.

Vt in Cruce, ſic in Euchariſtia derelictorum curam agit. E

DErelictum ſe in Cruce quæritur Dominus derelictorum numinum negotium agens, vt loquitur D Cypr.de Cęna Domini. (Cypr.) *Derelictorum perſonam gerens in Cruce ſe quæritur*

tur

Digitized by Google

lur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutoriũ illico adeſt latroni. Ecce tibi quam pro derelictis ſollicitus in cruce ſit; iam inde ſe prodens, pro derelictorum pabulum. Quid plura? aiebat Dominus, *Eli Eli lamazabatani*. Et nomine Iudantes carnifices per ludibrium dicebant, *Eliam vocat iſte*. Quaſi velit Deus vt omnibus innoteſceret tunc, quam nouerat ipſe paſcere derelictos, & quod pro derelictis hominibus faciendus erat cæleſtis panis, qui modo vt frumenti granum in crucis mola tundebatur. Enimuero Eliam 3. Reg. c. à Iezabel fugientem ab omnibus auxiliatoribus derelictum, morti inhiantem, non ſemel cęleſti cibo Dominus pauit, quocirca vbi derelictorum negotia in cruce tractat, non abſque myſterio Eliæ mentionem patitur intromitti, vt derelictis omnibus cæleſte parari oſtendat pabulum, fructuſque paradiſi vitales eiſdē reſeruari. Non latuit Dauidem diuinas Christi dapes pro derelictis

Pſ. 146. conditi, quandoquidē Pſ. 146. dicit, *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eũ.* Etenim, vt bene hicà Caſſiodoro notatur, coruorum pulli à parentibus deſtituti, & derelicti cæleſti rore nouerunt ali. Vnde Propheta vt diligentiam Dei in derelictis nutriendis nobis commendaret, prædicat illum pullis cor-

Nu. 11. uorum inuigilare. Vnde Numeror. c. 11. de cæleſti cibo Iſraelitis exhibito dicitur; *cùm deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna*, nunquam enim manna ſine rore; quia nunquam diuinum concederetur epulum, niſi coruorum pulli, nimirum derelicti homines reficiendi

Drog. eſſent cum illo. Hinc merito Drogo libro de Sacramento Paſſionis, ait, *Paſce, Domine, pullum coruorum, filiũ peccatorum clamantem ad te, quoniam*

A *pater meus, & mater mea dereliquerunt me; tu autem non relinquis ſperantem in te.* Ita Drogo.

§. XIV.

Christus Dominus vt in Cruce; ſic in Eucharistia ſitit: & non vult bibere, omnia concedens nobis bona, nihil reſumens ſibi.

B

Arnol. Miratur valde Arnoldus Carnotenſis, quod Dominus actus in cruce inter ſupplicia ſitiat; ſed id miratur magis, quod limpidiſſimis manãs aquis moleſtetur ſiti. *Mirum, ait, dictu, tremendum relatu: profluentibus de ſacro latere aquis viuentibus, & emanãtibus de fonte vberis ſacris liquoribus, Christus ſitire ſe perhibet.* Sitit ĩ-

C ter aquas Christus, quid mirũ? inter epulas, medio in dapifero conuiuio, totus manans nectareis Euchariſtiæ poculis, adhuc ſitit, vbi non ſitiat Dominus, qui factus vinum ſitit, & potum rogat ex participibus? Ac-

Chryſ. cipite, Chryſoſt. hom. 2. in Epiphan. *Ex hac menſa ſpiritualium fons emanat bonorum, & hanc tamen ſtatim relinquis, & curris ad theatrum, vt iſtud*

D *aſpicias, ſedentem iuxta donorum cęleſtium Christum relinquis; nam et modo ſupra fontem ſedet non vnam Samaritanam; ſed vniuerſam alloquens Eccleſiam.* Nec aliud loquitur quam, da mihi bibere, vt vel ſic ſui ipſius in cruce præferat ſimilitudinem. Etenim vtrobique ſitit; nec vtrobique vult bibere, ait enim, *& cum guſtaſſet noluit bibere*, & quidem à nulla crea-

E tura indiget accipere, cùm ille ſit, qui omnia ſiat creaturis. Id quod pulcherrime explicatum eſt diuinorum ſponſorum colloquio. Vbi

Cant. 2. ſic, *ſicut Roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias, ſicut pomum in lignis ſyluæ, ſic patruelis meus in filiis.* Ecce tibi ſponſus

ſponſus eſt ſponſæ pomum, quo veſci & recreari poſſit aſpectu, & odoratu illius, verum ſponſa ſponſo roſa eſt, & quis roſam manducet aut bibat? Ita verba dicta proponit D.
Niſſ. Greg. Niſſ. hom. 4. in Cant. pro quibus dicit, *Recte vidit ſponſa quia ſit ſui à Domino differentia, quoniã ille quidẽ & nobis fit lætitia oculorum, vt qui eis ſit lux, & vnguentum odoratui, & vita comedentibus; nam qui eum comedit viuit vt dicit Ioan. 6. Humana autem natura perfecta per virtutes ſolum fit flos non agricolã nutriens: ſed ſe ipſam exornans, ille enim non eſt bonorũ noſtrorũ egens ſed nos illius bonis egemus.* Expẽdo illud, quod vbi Deus omnia nobis fit, & lux oculis, & odor naribus, & eſca guſtui, qua veſcamur in vitã, natura noſtra quantumuis plena virtutibus tantum illi fit flos, non agricolam nutriens, nullo modo paſcens Chriſtum, adeo, vt inter dapiferas menſas, inter crateras pleniſſimos ipſe eſuriat & ſitiat, cũ nihil à nobis accipiat. Sed quis credat, quod nihil à nobis Dominus accipiat? Quod tanto exhibito hominibus conuiuio nullum ſibi emolumentum acquirat? hominibus, inquã, qui florentes virtutibus qui puritate candidi ſeſe in diuinũ obſequium effundunt? Sane cibus ipſe qui datur oſtendit omnia bona ſic dari ſuſcipienti, vt nihil ſibi dator ipſe relinquat. Ioſeph ille Aegypti Protex fratres audit ementes triticum de pretio paciſcitur cũ illis quod etiam videtur accipere, ſed exhibitum ab illo triticum ſi inſpicias & triticũ & ibi latens totum pretium inuenies, vt pateat, nihil ex venditione illa apud venditorem relinqui. Id quod expendit & compo-
Gell. nit cum Chriſtifero tritico Abb. Cellenſ. de panibus c. 1. dum inquit, *Liberalitatis opus cum ſagacitate venditionis fratribus ſuis Ioſeph exhibet. Sed libet in menſa cœna Domini, & in conuiuio Ioſeph lucem et vmbra præ oculis ponere. Larga manu Ioſeph quorũ ventres ſuis impleuerat bonis, ſaccos nihilominus quantũ poſſunt capere frumento replet, & pecunia propria in ore ſacculorũ ligat latenter, &c.* Ecce vobis lucem & vmbram, Ioſephum, & Chriſtum: ille inter frumenti menſuras expetit, & petit nummos: hic inter creatares pleniſſimos ſitit, & petit, da mihi bibere. Sed ille cum ſagacitate venditionis largitatem oſtendit ſuã exhibens planos ſaccos frumento, in quo latens integrum pretium reſtituitur, nihil ipſe reſeruans ſibi. Hic nimirum Chriſtus Dominus, cũ ſagacitate ſitis & famis longe liberalior eſt in frumenti & vini tribuit plenitudinem qua impleantur fideles cuncti. Quod ſi hoc diuinũ euolueris triticum, inibi inuenies latens pretium omne quod pro illos dediſti, adeò, conſtet omnis in tuum cedere emolumentum, nihilque à Chriſto Domino receptum ſibi.

§. XV.

In Euchariſtia, ſicut in cruce cõſummationem ponit ſuorum facinorum.

PRetio ſanguinis ſui pro mundi redemptione exſoluto, dixit Dominus in cruce, *Conſummatum eſt*, quaſi ibi iã ex parte redemptoris conſummata fuerit humana felicitas: ſed potentiùs crediderim hanc factam eſſe in Euchariſtia conſummationem noſtræ ſalutis, per ſingularem applicationem Annon aiebat
ille Gen. 27 *Frumento, & vino ſtabiliui eũm, tibi vltra quid faciam?* quaſi in frumento, & vino ſit omnis conſummata benedictio. Ad quæ D. Paſchaſ. de corpore, & ſanguine Gen. 27. Paſc.

Chriſti,

A Chriſti, c. 21. inquit, *Hoc eſt aperrè di-certè firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis; tibi autem filio vltra quid faciã? Putas ne ſi fueris indignus tãta gratia, vllis quod polleas bonis, vltra quam nihil amplius in hac vita præſtatur?* Ecce bonorum omnium cõſummatio corporis, & ſanguinis Chriſti frumento, & vino clauditur, exhibito namque hoc diuino epulo, nullum vltra bonũ reſtat homini-
B bus cõmunicandum. Hinc duo loca lucem accipiunt. Alterum ex 1. ad
1. ad Cor. 3. Cor. 3. vbi ſic, *Lac vobis potum dedi tanquam infantibus:* alterum ſumitur ex Exod. c. 3. alterius, *Ducam vos in terram lacte & melle manantem.* Quæ
Cl.Ale. duo loca expendens D. Cl. Alex. 1. Pædag. c. 6. meritò dubitat, cur cùm lac à natura, & à Paulo promittatur
C paruulis infantibus vt in eo creſcãt, & alantur; rurſus fortiſſimis viris viuentium terram ingreſſis, poſt bellorum puluerem, poſt mille victorias partas lac ipſum exhibeatur? Et hic vbi pueritia, vbi hominum alitur infantia, lac datur, & ibi vbi vincentium coronæ & præmia ſunt, iterum lac, cur ita? Pulcrè reſpondit Clemẽs. *Iure iuſtis rurſus lac Dominus pollicetur, vt apertè verbũ eſſe vtrũ-
D que oſtendatur, Alpha, & Omega, principium, & finis.* Etenim vbi hic datur lacteum hoc conuiuium, verbale hoc Euchariſtiæ lac, ibi omnium bonorum datur finis & conſummatio, nil amplius reſtat, quod Deus poſſit dare. Poſt prælia mille, poſt victorias celebratas nil aliud obtinebis, quã hoc ipſum quod puerulus
E & infirmus in Euchariſtia capis. Ibi eſt Alpha, & Omega, principium, & finis omnium bonorũ, ibi capis, quod hic ſaginantur paruuli, & quo veſcuntur in Sanctorum terra victrices poteſtates. Hinc ſummã ho-
Eccl. 5. minis felicitatẽ miratus in Eccl. c. 5.

A ait, *Cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſtatẽq; ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua.* Ecce tibi feliciſſimus homo eſt, cui id obtigit conuiuiũ, in quo ſuam partem, hoc eſt, integram comedat ſuam hæreditatem, vltra quod nulla ei remaneat pars alia hæreditanda. Sed quod conuiuiũ eſt hoc? O ympiod. O'ym.
B id explicat a ehs. *Qui manducat carnẽ filij hominis, & bibit eius ſanguinẽ, futuræ felicitatis partem hic aliquam fruitionemq; accipit.* Quod in vltima hominũ felicitate a nobilibus triumphatoribus manducatur, id in præſenti conuiuio manducamus.

§. XVI.

Chriſtus in Euchariſtia manibus puriſſimis inſtar Dei Patris manuum amat tractari.

C SAcrilegas carnificum expertus manus Chriſtus Dominus; paternas iam appetens vinas moribundus dicit: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*, quaſi ex tunc inſinuans quibus velit haberi manibus, nempe manibus Patris diuini.
D Non iam panis hic viuus conterendus traditur impijs manibus; ſed ſolis paternis manibus exhibẽdus eſt, vt refectionem, & ſaturitatem afferat. Monebat Diuus Bernardus ſermone de Natiuit. Mariæ nullũ opus Bern. offerri Deo, niſi per manus matris. Etenim ait. O homo, quidquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, vt eodem alueo ad largitorem gratiæ gratia redeat,
E quod influxit. Nec enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæductu impendere gratiam prout vellet; ſed ſibi vehiculũ prouidere voluit. *Fortè enim manus tuæ ſanguine plenę sũt, & ideò modicum iſtud quod offerre paras, gratiſſimis illis Mariæ manibus* offe-

offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Sic ille, & tu ſimiliter Euchariſtiæ ſacrificium gratiſſimis ſiue Matris, ſiue Dei Patris manibus offerendum trade, ne patiaris repulſam. Hoc ſciuerant cæleſtes illi ſpiritus, qui apud Ezech. cap. 1. viſi ſunt tanto Domino miniſtrare, *ſed manus hominis ſub pennis eorum*, hoc eſt, vt inquit Theod. *manus ſub alis erant abſconditæ*, quãdoquidem nullam manum Dominus patiebatur; niſi paternam manum. Sic Abbas

Cellenſ. Cellenſ. libr. de Panib. c. 1. *Procul abſiſtat creatura omnis abhac adminiſtratione, quia beſtia, quę tetigerit montem, lapidabitur. Manum ſubtrahat Seraphin, quia munus huiuſmodi manum aliam nõ admittit, quam ſolius dextera Dei, nempe Patris*. Iam nullus Oza audeat noui teſtamenti arcæ prætendere manus, ſiquidem & Seraphim ipſi charitate feruidi, puritate conſpicui puriſſimas ſuas ſubtrahũt manus. A ſolis æterni Patris manibus ſpectet hunc viuidum panem quicumque ſapiens eſt, quicumque illo cupit exſaturari. Sic iam ſibi redditus prodigus ille alter, Lucæ

Luc. 15. 15. memor cæleſtis panis, quo licet veſci etiam mercenarijs, ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Pater peccaui in cælum, & coram te*. O quàm ſapit, qui nullas alias, niſi Patris manus memorat, ex quibus ſperat ſe poſſe accipere diuini epuli ſaturitatem! Pulcrè Tertul. libr. de Pu-

Tert. dicitia, c. 9. *Recordatur Patris Dei, ſatisfacto redit, veſtem priſtinam recipit, annulum quoq; accipit, atq; ita exinde opimitate Dominici corporis veſcitur*. Expende illud, recordatur Patris Dei, nullus illi alius venit in mentem, niſi cæleſtis Pater, de cuius ſolius manibus potuit hoc viuifico epulo ſaginari. Ad omnes fameſcen-

Cl. Ale. tes locutus Cl. Al. in adhortat. indu-

A cit diuinum verbum ſic alloquens, *Solummodo, ò Fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtendetur, dat tibi & volatilia, & natatilia, & terreſtria. Hęc tuis alimẽtis fabricatus eſt Pater*. Nullum alimentum, nullum epulum expectandum niſi à Patre cæleſti, ipſe ſolus hominum alimoniam curat, ipſe ſuis manibus traditum habet panem viuum, & vinum germinans virgi-

B nes. Quocirca ſolummodo Patrem ſitiant, ſolummodo Patrem eſuriãt, qui de opimitate Domini corporis ſaturari cupiunt. Elię quum miniſtrabat coruus epulum quotidie comedebat, & quotidie fameſcebat; nec extra ſpeluncam ambulabat; verùm cùm eidem panem attulit Angelus, adeò reficitur, vt quadraginta diebus ambulauerit in forti-

C tudine cibi illius. Vnde meritò verbum diuinum qui non temporalem refectionem; ſed æternam hominibus meditatur, cauit, ne animal, ne Angelus; ſed ipſe Deus acciperet hunc panem communicandum, vt ex diuinis manibus guſtarent vniuerſi tanti epuli fortitudinem, & opimitatem. Id quod videtur attigiſſe D. Paſchaſ. lib. de corp. Chriſti.

D c. 15. vbi premittit illud Num. Aaroni à Deo dictũ: *Inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael & ego benedicam eos*. Num. 6

Ad hęc Paſch. *Sacerdos ergo inuocat; ſed Deus ipſe benedicit, & frangit: quia niſi Deus frangeret hunc panẽ, paruuli omnes ieiuni remanerent*. Ecce tibi quàm in hominum commoditatem panis viuus ſe tradat in diuini Patris manus, vt inde ſumant vniuerſi Paſch.

E paruuli maiorem tanti cibi ſaturitatem. Ecce quam vtiliter acceſſurus ad altare ſolius cæleſtis Patris mentionem facis, ſolum Deum Patrem ſitis, & eſuris, de cuius manibus Domini corporis opimitate ſaturaberis.

Dionyſ. Rem finit Diuus Dionyſius Alexādrinus epiſtola ad Samoſatenum, vbi adducens illud D. Pauli, *Exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens*, ita fatur Dionyſius: *Seipſum exinaniuit, non relinquens Patrem, vt à nobis capiatur, abſit; imo ego, inquit & Pater ad eum veniemus, & manſionem dicit factam apud nos ad capiendū ſacramentum vita per puras, & incorruptibiles, & diuinas ipſius manus, vt poſſimus fideles capere ipſum, ac fieri manſio Dei, accipientes eum totum.* Itaque Chriſtus Dominus non diuiſus à Patre, ſed cum Patre exinanitus in Euchariſtia venit ad nos, vt nos illum capiamus per puras & diuinas Patris manus; & ſic Patris, & filij manſio fiamus.

§. XVII.

A Chriſti Domini latere in cruce aqua in Euchariſtiam manauit, vt homines alites faceret.

Solemniſſimum omnibus eſt, Euchariſtiam à Chriſti Domini manaſſe percuſſo latere; ſed mirandum, quòd inde manet aqua. Vbi Euchariſtia in aqua? Vbi tantus potus adeò nectareus dicitur aqua? Sanè Iſaias

Iſai.49. 49. de fidelibus dicebat: *Non eſurient, neque ſitient*: quod referens Diuus

Cyril. Cyril. Alexandr. ad cibum, & potum Euchariſticum fatur: *Poſtquam conſecuti ſumus miſericordiam, habuimus cibum vtilem anima. Comedimus enim panem de cęlo, & bibimus aquam viuam; de qua Dominus dixit Samaritanę: Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in ęternum.* Cur Euchariſtia aqua? an quia ex illa, incubante ſpiritu, euolant homines in cælum alites regenerati? Planè aqua in principio repleuit pennatis alitibus cælum, ita modò hic viuificus A potus, nimirum Euchariſtica aqua cælum replet volucribus pennatis. Dicebat Dominus apud Matth. 24: *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, vt ſic pennatos fideles ad cælum vſque euolaturos effingeret. Sed vide quo è nido volaturæ hę alites, nimirum vbi fuerit corpus Domini, ibi nidus, vbi pręperes exſurgunt alites. Sic D. Ambr. lib. 4. de Sacramentis, cap. 2. *Bonę aquila circa altare, vbi enim corpus, ibi & aquilę. Forma corporis altare eſt; & corpus Chriſti eſt in altari, aquila vos eſtis.* Ecce altare, ecce corporis Chriſti nidus, vbi qui quondam reptilium indulſimus naturam, iam volucres facti cælum replemus volatu. Ex quo in altari corpus Chriſti Domini apparuit, ex quo altare manauit viuificante Euchariſtiæ aqua, plumeſcunt fideles, & euolant facti alites. Vt meritò dicat D. Anaſtaſius Sinaita in Hexaem. lib. 7. *Hæ ſunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Chriſto; de quibus etiam dicebat, vbi eſt corpus, congregabuntur & aquilæ, quæ ſupplantatorem noſtrum ſerpentem ſuffocarunt.* Sanè alitem carnem, qua in regeneratione Chriſto per aera ibimus obuiam, hic diuinus cibus, & potus in nobis parturit: hic effectus eſt, quòd volucres ex ſepulcro renaſcamur, quòd reptantis ſerpentis cōtrito capite aquilinos præpetes imitemur volatus. Huc reſpiciebat Diu. Paul. ep. 9 quādo dicit: *Cùm hoc pane ſaginamur, ſerpens tabeſcit cuius fames & pœna eſt cibus vitę noſtrę Chriſtus Ieſus, qui factus eſt nobis in eſcam.* Intuere modò homines qualiter, cùm manducant hunc panem, quicquid in ſe ſerpentinū eſt, tabeſcere faciāt, & adnatis alis, aera præpeti tranent volatu, vt Chriſto obuiam procedāt. Vah, quàm maleſuadus tabeſcit, ſerpens; cùm à Chriſti corpore videat tot

Mat. 24

Amb.

Sinai.

Paulin.

tot aquilarum alis euolare! Hinc A
iam colligere licet, quantus ſit eorũ
pudor, qui vbi alij fiant aquilę, ipſi
nec dum plumeſcant. Equidem D.
Chryſ. Chryſoſtom. hom. de ſacra & diuina
menſa, conſiderans beatiſſimos illos
Seraphinorum choros ante Domi-
num obuelare faciem, ſic fatur: *O mi-*
raculum! menſa tã magnificè inſtructa,
in qua Agnus Dei pro te mactatur. ad
quam aſſiſtunt Cherubini, deſcendunt B
Seraphini, qui ſenis præditi alis vultus
demittunt. Proh hominum nefas! Se-
raphinos ſenis præditos alis adhuc
pudet huic menſæ aſtare, & nos im-
plumes omnino, elata ceruice, am-
babus buccis manducabimus? O
Athan. quàm id pungebat D. Athanaſ. o-
rat. in Paraſceuen, vbi inquit: *Oc-*
ciſa eſt hæc hoſtia propter te, & tu de-
ſeris illam ipſam immolatam aſpiciens. C
Vbi cadauer, inquit, ibi & aquilæ; ſed
vt canes accedimus, tanta noſtra eſt im-
pudentia. Quid dolendum magis? V-
bi volandum erat, ibi reptare? Vbi
dulciſſimæ vocis modulamina, ibi
latratus? Vbi aquilę eſſe debeba-
mus, ibi canes? Sed qualiter canes?
Id explicat D. Anaſt. Sinait. de ſacra
Synaxi, dum ait: *Alij non dignantur*
vſque ad finem adeſſe, ſed per alios in- D
terrogãt, quidnam in Synaxi agatur, &
num tempus communionis adſit: et tunc
præproperè canum inſtar inſiliunt, &
Sinait. *pane myſtico rapto, exeunt.* Hæc Sinai-
ta, & rectè multorum accedentium
ad altare mores effigiauit.

§. XVIII.

E

Vt in cruce, ſic in Euchariſtia à ſuorum
pectoribus expellit ſeruilem timorẽ.

DEfuncto in cruce Domino, Io-
ſeph ab Arimathia, qui antea
murmur populi metuebat, ne Chri-

A ſti Domini ſe Diſcipulum profiterē-
tur, modò, vt ait Marc. cap. 15. *au-* Mar. 15
dacter introiuit ad Pilatum, & petiit
corpus Ieſu. O quàm impauidi red-
duntur, qui diuino madent ſangui-
ne! Non ſinit ſanguis diuinus, vbi-
cumque accipitur, ingeſſa timorem,
ſemper ſui ſimilis eſt, ſiue in cruce,
ſiue in calice, ſuos audere facit. Hoc
habet ſingulare volucrum ſanguis,
B quod ſi à rapacibus alitibus bibatur,
eas facit, omni metu poſito, in præ-
dam audere. Ex quo eleganter notat
Imperfectus, Pſalm. 109. quàm va-
lidi, quàm intrepidi fiant quicum-
que de Chriſti Domini ſanguine ſa-
ginantur. Etenim Iſaias 49. aiebat:
Vocans ab Oriente auem virum vo-
luntatis meæ. Circa quod Imperfectus Iſai. 49.
fatur: *Auis iſta re vera in Euchariſtia*
C *ſumitur. & ideò ſanguis eius magnam*
audaciam ſerenè ſuam prædam capien-
di confert. Quid non audeat ille, qui
ſanguine hoc pretioſo viuit? Sanè v-
bi tanto ſanguine aluntur Chriſtia-
ni, eam imbibunt audaciam, qua v-
niuerſas poteſtates contrarias ri-
deant, & omni timore liberi in ar-
dua virtutum cacumina proſiliant.
Pulcrè D. Auguſtin. ſerm. 122. hoc Augu.
D ſanguine armatus venenatas dæmo-
num ſagittas ſic exſufflat: *Ille ſan-*
guis, quem effudiſti, ò dæmon, te vicit;
me redemit. Denique illum bibo, &
veneni tui perniciem vltra non timeo.
Nil nos timere ſinit diuinus sãguis,
vt perfectæ charitatis eſt ſignum, ſic
foras expellit vniuerſos timores, non
crudi, indigeſti que pomi venenum
timendum eſt: vbi accipitur potus
E iſte ſuauis, non venenatę dæmonum
ſagittę, non hoſtiles incurſus. Quid
plura? nec peccatorum ſupplicia
permittit vt timeamus. Ita D. Cyril. Cyril.
ad c. 65. Iſaiæ ait: *Qui quidem potus*
cœleſtis lætitiæ participes nos efficere po-
teſt: purgat enim peccata, & extrahit
quod

A quod mærore afficit, nec patitur, vt metus ſupplicij animas noſtras perterreat. Euge, euge! vos tali pabulo reficimini, ô quàm omni metu liberamini! ô quàm impauidi vitam agitis! ô quàm audacter poteſtis petere corpus Ieſu! quanta audacia à valle hac lacrymarum in æterna gaudia poteſtis anhelare! Ille dicebat Pſal. 68. *Pauper, & dolens ego ſum: ſalus tua Deus ſuſcepit me: laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eũ in laude.* Quid pauper & dolens cum cantico? Modò in paupertate & dolore, & ſtatim in cantilenam audet? Vnde hoc illi aduenit? D. Auguſt. *Iam dictum eſt, quòd pauper iſte laudat nomen Dei cum cantico, magnificat eum in laude. Quando auderet cantare, niſi recreatus eſſet à fame?* Vbi cæleſti recreatus fuit adipe, vbi menſę diuinæ adfuit, iam nihil timet, nihil dolet, non paupertatem, non miſeriam luget, ſed excuſſo cum fame timore, & lacrymis, in cęleſtia gaudia audet euolare, immò ad ſe cæleſtes cantus trahere audet.

Pſal. 68.

§. XIX.

Cibus Euchariſticus in cruce commendatur, vt ſit verus cibus ſcientię boni & mali.

Ecce tibi noxia illa in paradiſo arbor, in Caluario & vtilis, & neceſſaria nobis apparet. Arborē ſcientiæ boni & mali, aſcendit in hortis voluptatis ſerpens, & inde eſum perſuaſit cum promiſſo fallaci de apertione oculorum, ſed iam prudentiſſimus hominum Dei filius factus pec catum, factus ſerpens, arborem crucis ſcandit in Caluario, & inde veriſſimè nobis cibum commendat, quo veram ſcientiam & illuminationem oculorum acquiramus. Accinit D. Auguſtinus concione 1. in Pſalm. 33. fatus: *Verbum illud, quo paſcuntur Angeli, ſempiternum manducabis homo: ſaginantur ille Angeli: ſed ſemetipſum exinaniuit, vt manducaret panem Angelorum homo. Humiliauit ſe factus obediens vſque ad mortem: mortem autem crucis, vt iam de cruce commendaretur nobis caro, & ſanguis Domini.* Expende illud, vt iam de cruce commendaretur nobis caro & ſanguis Domini.

Auguſ.

B Et quidem ſcientia boni & mali ſuſpecta deberet eſſe ſenſato homini; quid neceſſum erat ſcire malum, maximè illi, qui creatus erat in delicijs paradiſi Dei ſui, cui omnia bona patebant? & ſolum malum tanquam primçuæ felicitati contrarium erat vetitum. Sanè nunquam in paradiſo cibus ſcientiæ boni & mali commen C daretur, niſi à ſerpente ſeductore; verùm in Caluario, in loco morte punitorum, in cruce iam à prudentiſſimo verbo Dei commendabilis eſt cibus, qui verè per experientiam mali præſtabit nobis fruitionem ſummi & inamiſſibilis boni. Vbi arbor crucis in Caluario apparuit, oſtenſum eſt, quantùm mala & ærumnę poſſent prodeſſe homini. Vnde Dominus ad D ſuos ait, Matth. 10. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* quod explicans D. Remig. ait: *Serpens decepit primum hominem callidus fuit hoſtis ad decipiendũ, vos ſitis prudentes ad laudandum Laudauit ille lignum: vos laudate crucis virtutem.* Iam non obeſt homini notitia mali; immò multùm prodeſt malorum & ærumnarum tolerantia. Itaque crucis arbor, in qua vera mali, & boni ſcientia ſugitur, iam adeſt commendabilis. Et verbum ipſum Patris, ſicut ſerpens iſti inſertus arbori eſum ſui corporis nobis enixè commendat, & perſuadet, quo per ærumnarum & malorum tolerantiam ſciamus ſummum cæleſtis gloriæ bonũ

Rem.

Sinait. expiſcari. Hinc D. Anaſtaſ. Sinaita in A
Hexaem. libr. 3. ait *Eccleſia germinat*
lignum crucis, ſed nobis ſolis fertile: fa-
ciés autem fructum & aſpectu pulcrum,
& bonum ad veſcendum, nempe Chri-
ſtum crucifixũ, quem colligimus ex par-
te iuſti latronis. Noſti ex ſignis fru-
ctum arboris, quippe is erat fructus
Gen. 3. ſcientiæ boni & mali: de quo Gen. 3.
Vidit mulier, quòd bonum eſſet lignum
ad veſcendum, & pulcrum oculis, aſpe B
ctuque delectabile. Itaque vna Eccleſia
verè parturit hanc arborem ſcien-
tiæ boni & mali, arborem, inquam,
crucis, quæ facit fructum bonum ad
veſcendum, & aſpectu pulcrum.
Sed expende, qua ex parte poſſis hũc
fructum decerpere, nimirum, *quem*
colligimus ex parte boni latronis. Non
ex loco voluptatum, non ex delicia-
rum hortis: ibi & vetitus, & detri- C
mentoſus fuit homini cibus ſcientiæ
boni & mali; ſed ex cruce, ex malo-
rum & ærumnarum tolerantia, ex
crucifixi ſimilitudine licet hunc ci-
bum corporis Chriſti decerpere, vt
in paradiſi bona per illum reſtitua-
Gregor. mur. Sic monet Gregor. Rom. lib. 4.
Dialogorum, cap. 39. *Neceſſe eſt,*
vt cùm hæc agimus, noſmetipſos Deo in
cordis cõtritione mactemus; quia qui paſ D
ſionis Dominicę myſteria celebram⁹, de
bemus imitari quod agimus. Si ex par-
te boni latronis, nimirum mactati,
in crucem acti, tutò decerpimus fru-
ctum, quo per malorum tolerantiam
in æterna bona euolabimus.

§. XX.

Cibus Euchariſtia vt in arbore ſcientiæ E
boni & mali, nempe cruce, decerpi-
tur, ſic hominum oculos illuminat, &
aperit.

O Verè panem vitæ, & intelle-
ctus! verè fructum ſcientiæ
boni, & mali! Dulciſſimum ſanè
fauum, quo hominum oculi illumi-
nantur. Vis videre, quàm verè ſit
hic cibus fructus ſcientiæ, quàm
verè oculos aperiat, accipe à D.
Luca capit. 24. hiſtoriam Diſcipulo- Luc. 24.
rum, qui ad Emaus pergebant, enar-
ratam: *Factum eſt, dum ipſe re-*
cumberet cum eis, accepit panem: be-
nedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoue-
runt eum. Ad hæc Diu. Anaſtaſ. Si-
naita in Hexaem. libr. 10. *Ecce ha-* Sinait.
bes eſcam, habes etiam per eſcam viſus
recuperationem, & Dei agnitionem,
quam per eſcam ignorauerunt Protopla
ſti. Is ſolum cibus qui Domini ma-
nibus diuiſus, & nobis traditus ve-
rè oculos aperit; ipſe ſolus mentem
illuminat; ipſe verè ſcientiam boni
& mali communicat mortalibus.
Hinc B. Ephrem ſermon. de iudicio, Ephr.
premens miraculum illud, quo cæ-
cus à natiuitate in Siloa miſſus illu-
minatus fuit, ſic in rem propoſitam
exultat; *Si procul à nobis eſt Siloa, ad*
quã miſſus eſt cęcus; ſed pretioſus calix
ſanguinis tui plenus vita & lumine in
proximo eſt, tantò propinquior, quantò
qui acceſſerit purior fuerit. Ecce tibi
calix, qui & enutrit, & aperit ocu-
los, & illuminat mentem, qui ſimul
vitam prębet, & illuminationem,
qua per tolerantiam ærumnarum,
per ipſum lutum mortalitatis & fra-
gilitatis noſtrę obtinemus cęleſtium
bonorum cognitionem. Fateor, niſi
hoc præſenſit Dauid Pſalm. 35. vbi
ait: *Quoniam apud te eſt fons vitæ, &* Pſal. 35
in lumine tuo videbimus lumen. Equi-
dem ſiquidẽ fons vitæ erat illi Deus,
nõnè meliùs dixiſſet, & in poculo tuo
nutriemur in vitam? Quid eſt quod
dicit fonti, & in lumine tuo vide-
bimus lumen? Vnus id Auguſtinus Auguſ.
dulci & eleganti ſermone pertractat:
Hic, ait, eſt aliud fons, aliud lumen;
ibi

Digitized by Google

ibi non ita, quod enim eſt fons, hoc eſt & lumen. Si diceres, quod lumen eſt ſolùm; diceretur tibi, ſine cauſa ergo mihi dictum eſt, vt eſuriam, & ſitiam. Quis enim eſt qui manducet lumen? Si lumẽ eſt, oculis meis paret, paret & faucibus, quia illud quod lumen eſt, & fons eſt: fons, quia ſatiat ſitientes: lux, quia illuminat cæcos. Hic aliquando alibi lumen, alibi fons, aliquando enim currunt fontes in tenebris, & aliquando in eremo patieris Solem, & non inuenies fontem. Hic ergo poſſunt iſta vno eſſe ſeparata, ibi non fatigaberis, quia fons eſt; non tenebraberis, quia lumen eſt. Quid dulcius? Sanè vnus Chriſtus in arbore crucis cibum hunc inuenit, qui cibus ſcientiæ ſit, qui cibet, & illuminet, qui os impleat, & oculos aperiat. O Dei ſapientiam! O cibum ſcientificum! O panem Angelorum! Etenim innatum eſt Angelis vel inuiſibili cibo, nempe quibus cibus eſt viſio Dei, diuinarum virtutũ cognitio. Sed iam panem Angelorũ manducauit homo, quando illi exhibitus eſt cibus, qui & oculos aperit, & illuminat. Ita D. Hilarius Homilia 5. de Paſchat. *Ecquis panis Angelorum niſi Chriſtus, qui eos cibo ſuæ claritatis, & lumine ſuæ claritatis exſatiat?* Hæc ille.

§. XXI.

Corpus Chriſti vt in ſepulcro, ſic in corporibus noſtris curandum eſt virtutum odoramentis, maximè mortificationis, & pœnitentiæ.

A Cruce deſcendit frumenti granum in terram ſepulcri, à quo integrum Chriſti corpus inter odoramentorum fragrantias ſuſcipitur. Etenim gaudet Dominus vbique in odoribus deponi: qui mos illi innatus eſt ab vtero Virginis; de quo ait

A tus eſt ab vtero Virginis; de quo ait
Cantic. 7. *Venter tuus aceruus tritici* Cant. 7.
vallatus lilijs, quaſi ex tunc innueret, qua penſione ſe Dominus manducandum præbeat ſub ſpeciebus tritici, nempe quòd mille condatur, & condiatur odoramentis vir- Gen. 27.
tutum. Memorat Iſaac Geneſ. 27. ſe muniuiſſe Iacobum *frumento, & vino*, quod idem fuit, ac ſi diceret,
B iuxta D. Paſchaſium, lib. de corpore Paſch.
Chriſti cap. 21. *Firmaui eum pane corporis Chriſti, & ſanguinis vino.* Sed libet notare, quando Iacob accepit à fratre tam ingentem benedictionem panis & vini Chriſtiferi. Etenim dicitur: *Statimque vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait, ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.*
C *Det tibi Deus de rore cœli; & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini.* O quàm benè frumentum & vinum Chriſtiferum non conceditur, niſi odoramentis pleno filio! Vbi Iacob veſtimentorum odores exhalat; vbi odoribus patrem recreat: dignus ſit qui frumenti & vini benedictionem recipiat. Frumenti, inquam, illius, quod neſcit eſſe niſi
D valletum odoriferis virtutibus. Quo
circa Droge libr. de Sacramento Drog.
Paſſionis hortatur participantes cæleſtem cibum. *Eſto apis virginea, collige de floſculis Man* Hinc Euthy. no- Euthy.
tans, corpus Chriſti odoribus in ſepulcro condiri, ait: *Et nos Domini corpus in altari accipientes, odoramentis illud vnguamus, ſuauibus videlicet virtutũ operibus.* Et quidem omnium
E virtutum odores multùm conducunt, vt Chriſti corpus in pectore debito honore condiamus; verùm myrrheus odor, nimirum mortificationis & macerationis virtus ea eſt, quæ locum Chriſto excipiendo maximè aptat. Etenim quantum de

maceratione habueris, tantum de Chriſti corporis virtute haurïes. Nouit hoc experientia ipſa cœleſtis ſponſa, quæ, dum in lectulo quieta ſponſum expectabat, exiſtimans ſe oſtium habere apertum, quo ſponſus intrarer; didicit non fuiſſe apertam, niſi paruam feneſtram, quæ vix caperet ſponſi manum. Ait enim: *Dilectus meus miſit manum per foramen*. Cur per foramen? Pſellus apud Theodoretum dicit: *Etſi totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſponſũ meum ſuſciperem; tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt: itaque magnitudinem ipſius magnopere ſum admirata.* Quid plura? vt ſeſe ad totum ſpõſum excipiendum accingeret, vt id oſtium aperiret, quod integrum ſpõſum caperet, ait: *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus mea diſtillauerunt myrrham!* Quaſi diceret, iuxta Pſellum: *Ego, vt ſponſum exciperem, aperui: at ille penetrabilibus meis capi non poterat. Surrexi ad laborioſum, & magis diuinum ordinem, vt quem antea nõ potueram capere laboribus multis, & carnis mortificatione, latiorem portam patefaciẽs ſponſum comprehenderem. Vnde manus meæ cum digitis continentes myrrham diſtillarunt.* Equidem vbi myrrhæus odor eſt, vbi mortificatio, & carnis maceratio, ibi conditur & requieſcit Chriſtus: & quò maceratio creuerit, eò latior aptatur locus, qui plus de Chriſti virtute capiat. Quo circa ſic monet D. Paſchaſ. ſæpè dictus cap. 17 *Ideò, Fili, hoc myſteriũ dum communicas, dilata ſinum mentis tuæ, emenda conſcientiam, & percipe nõ quantum mica exhibet, ſed quantum fides capit; quia in Chriſto plenitudo diuinitatis manet, in te autem de plenitudine non quanta eſt, ſed quantum idoneus fueris, præſtatur.* Hæc ille. Paſch.

§. XXII.

Nõ ſolùm mortis, ſed & reſurrectionis Dominicæ memoria fit in Euchariſtia, dum per illam quicquid animale eſt deponimus, & ſpirituales euadimus.

VIs Chriſtiferæ reſurrectionis imaginem in Euchariſtiam effigiatã? Accipe D. Paulum 1. ad Corinth. 15. de reſurrectione loquentem: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute, ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale.* Quid plura? Omnia hæc nobis præſtat Euchariſtia, qua ſimus incorrupti, glorioſi, validi, ſpirituales, depoſita prorſus corruptione, ignominia, infirmitate, corpore animali. Primò enim incorruptionem prætendimus, cùm igneis paſti Euchariſtiæ flammis, medijs his flammis illæſi conſeruamur. Id quod vſquemodò miratur D. Ephrem lib. de natura Dei non ſcrutanda, cap. 5. fatus. *Hoc ſanè excedit omnem admirationem, quod fecit nobis vnigenitus filius Chriſtus Saluator noſter, ignem & ſpiritum manducandum, & bibendum præſtitit nobis carne veſtitis, corpus ſcilicet & ſanguinem ſuum.* Rectè ignem vocat cibum Euchariſticum, ignis enim eſt Deus, qui à principio dicit præſtare, quòd vigeat rubus incorruptus medijs flammis, viget rubus in igne, & corpora noſtra ipſo ab igne ſatura, incorruptionem præſeferunt, & immortalitatem. Vt dicat D. Irenæus, lib. 3 cap. 33. *Corpora noſtra percipientia Euchariſtiam iam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.* 1.Co.15 Ephr. Iren.

Deinde ex hac menſa, ignobilitate depoſita, ſurgimus in gloriam, hoc eſt, gloria, & honore fulgemus

candi-

Ignat. candidati. Vnde D. Ignatius Martyr A
epiſtola ad Epheſios, ſic fideles vr-
get: *Feſtinate ergò frequenter accedere
ad Euchariſtiam, & gloriam Dei*. O
vos, qui tenebroſi & abiecti originis
maculis fœdamini, ecce gloriam, ec-
ce decorem & nobilitatem in Eu-
chariſtia, qua inter glorioſiſſimos
quoſque poteritis verſari. Panis ille
Nu.11. cæleſtis manna Nu. 11. dicitur fuiſ-
ſe *coloris bdellij*, ſiue vt alij codices B
habent, *ſimilis Margarita*. Et quidem
Ephr. de Margarita ſic fatur D. Ephrem
ſerm. de illa: *Margarita pretioſa è ma
ri eſt magna æſtimationis; non tamen
cibum præbet, ſed gloriam; neque potus
oblectamentum, ſed claritatem nomi-
nis*. Nec Regnum Dei eſt eſca & po-
tus, nec cæleſtis panis inuentus, vt
corpora præcipuè ſaginet, ſed vt il-
la veſtiat gloria; non vt corruptibi- C
lem nutritionem exhibeat, ſed vt
nominis claritatem, nobileque præ-
beat ſtemma. Huc reſpexit Zache-
rias cap. 9. Quid bonum eius, & quid
pulcrum eius, niſi frumentum ele-
ctorum, & vinum germinans Virgi-
Paſch. nes? Quod D. Paſch. cap. 21. ſic ex-
tendit, *non niſi electorum eſt cibus, ex
quo bonum ſalutis Eccleſiæ, & pulcritu
do decoris præſtatur. Bonum quippe, vt* D
*ad vitam æternam proficiamus. Pul-
crum verò, dum immortalitatis gloria
veſtimur, & vt interius fruamur vita
dulcedine, & exterius fulgeamus niti-
dius de tanti beneficij gratia*. Ecce ti-
bi, quam per Euchariſtiam depoſita
ignobilitate ſurgamus in decoris &
nobilitatis gloriam. Meritò de Eu-
chariſtico poculo loquutus ait D.
Chryſoſt. Hom. 61. ad Pop. *Hic terra* E
*rum orbis eſt pretium, hoc Chriſtus emit
Eccleſiam, hoc eam adornauit; ſicut
enim homo ſeruos emens aurum erogat,
& rurſus eos ornare volens, id auro fa-
cit; ſic & Chriſtus & ſanguine nos e-
mit, & ornauit ſanguine*.

A Rurſus poſita infirmitate ſurgi-
mus in virtute. Nullibi enim magis
homines confirmantur, quàm in hac
menſa, à qua poteſtates debellant
inimicas. Iſaias 21. *Pone menſam, con-
templare in ſpecula comedentes & bi-
bentes, ſurgite Principes, arripite cly-
peum*. Sane à menſa adeò in virtute
ſurgunt, adeò validi & fortes, vt me-
ritò iubeantur arma capeſſere vt ho-
B ſtilibus incurſibus reſiſtãt. Ita D. Hie Hiero.
ron. ad hunc locum: *Vt comedentes
& bibentes corpus & ſanguinem Chri-
ſti, vertantur in Principes Eccleſiæ, ar-
ripiantque clypeum fidei, in quo poſ-
ſint ignita diaboli iacula extinguere*.
Expende illud, vt comedentes, & bi-
bentes, corpus & ſanguinem Chri-
ſti, quid mirum, quod comedentes
confirmentur? Altius quid excogi-
C tauit diuina Sapientia de præſtantiſ-
ſimo hoc cibo, dum putat illum, non
ſolum cùm manducatur; ſed etiam
cùm ſolum oſtenditur & appetitur,
poſſe proficere ad excitandas vires.
Enimverò Prouerb. cap. 9. dicitur. *Prou. 9.*
*Sapientia ædificauit ſibi domum, ex-
cidit columnas ſeptem, poſuit menſam,
miſcuit vinum, & miſit ancillas ſuas,
vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ci-*
D *uitatis*. Ecce tibi cùm primum men-
ſam proponit, claſſicum canit, &
ad ſuperanda mœnia, arcemque ex-
pugnandam inducit. Memini ali-
quando Dauidem ſitibundo exerci-
tui potum denegaſſe, donec belli
eſſet finis. Cur ita? Pulcrè Ioſe- Ioſeph.
phus de Machabæis dicit, *vt & ma-
ior bellantium eſſet inſtantia, ſi non
pro victoria tantum; ſed & pro po-*
E *culis propugnaretur*. Quaſi poculo-
rum appetitus validiores reddere
poſſet milites. Eo aſtu Sapientia
ponit menſam, & miſcet vinum;
ſed ad bellum ante cibum vocat, vt
ſuperentur muri. Gnara quantum
valeat diuini cibi appetitus ſolus ad

ſcuendas pugnantium vires; vbi & pro victoria, & pro poculo hoc diuino bellum ſuſcipitur. Huc refert D. Paulinus epiſt. 4. ingentem Magdalenæ virtutem, qua mulier ante infirma, ruptis conſuetudinis vinculis, victa & victrix ſeſe proiecit ad pedes Chriſti. Vnde fœminæ infirmæ audacia tanta? Vnde adeò ingentes vires? Vnde animi illa inaudita fortitudo? Audite Paulinum:

B Paulin. *Ipſum viuificum panem manibus, & ore præſumpſit; ſanguinem quoque calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit:* ibi in domo Phariſæi, vbi ad pedes iacet Chriſti, odorata eſt illum cæleſtem cibum, potumque ſanguinis viuificum, antequam fieret, & eo ſolo valuit, infirmitate poſita, poteſtates ſuperare inimicas, ſurgens ab hac menſa in virtute.

C Tandem ſeminatur corpus animale, ſurgit ſpirituale. Et quidem hoc in primis experiuntur, quicumque hunc cæleſtem panem manducant, pro quo quicquid animale eſt meritò derelinquunt. Cùm Ægyptijs defeciſſent pecuniæ, vt emerent a Ioſeph panem, quo viuerent, ait illis ſapiens Prorex Gen 47.

D Gen 47. *Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos.* Quod iam Chriſtiani accipiamus dictum. Enimvero, qui accipit cæleſtem cibum, qui illo exſatiatur, neceſſum eſt, vt pecora, nimirum animale corpus relinquat. Ita eleganter Cellenſis Abbas de panibus

Cellen. cap. 13. *Quid dabo, vt ad te veniam, & me reficiam? Argentum & aurum*

E *non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi pro te do. Quid, palatum apertum, fauces eſurientes, oculos præ inopia languentes, manus patentes, pedes veloces. Tantum paſce, & ſint tua iſta pecora mea.* Sane poſt diuini epuli paſcuam nil in nobis remanere debet animale; omnia pecora, omnia in nobis bruteſcentia alienantur. Pro tanto cibo iure pecora noſtra damus, pecuinum, & animale corpus exuimus, vt ſpiritualis in nobis effulgeat vita. Id quod eleganti ſimilitudine aſſerebat D. Clem. Alexand. 1. Pædag.

Clem. Alex. ſatus: *Sciendum eſt, quòd panis in vinum temperatum minutatim coniectus vinum arripit, quod eſt autem aqueum relinquit. Ita etiam caro Domini, quæ eſt panis cælorum, ebibit ſanguinem, eos qui ex hominibus ſunt cæleſtes, ad incorruptionem enutriens; ſolas autem illas carnales cupiditates ad corruptionem relinquens.* Siccine panis iſte diuinus ſeparat, & abſumit in nobis carnale & pecuinum corpus, & id excitet quod cæleſte, & ſpirituale inuenitur? O ſi tantis reficeremur epulis! O quàm citò bruteſcentem naturam in nobis exturbaret! De illo ſic D. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſal. 118. verſ. 1. accinit:

Ambr. *Bona paſcua diuina ſacramenta. Carpis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit reſurrectionis: carpis lilium, in quo ſit ſplendor æternitatis: carpis roſam, hoc eſt, corporis ſanguinem.* Et quid innuit Ambroſ. cum totum hunc cibum floridum facit? cum in Euchariſtico ſanguine dicit roſam manducari? Sane id ſciet, qui Apulei Philoſophiam nouerit. Ibi enim adoleſcens medicatis vnguentis in aſinum transformatus, non prius pecuinam exuit formam, quam roſas manducauit. Hinc iam vos omnes compello, qui bruteſcentes mores ſequimini, qui pecuinis conditionibus fœdamini, quibus vna tantum reſtat via ſalutis, ſi roſas edatis. Ecce in altari carpitis flores, ecce roſam carpitis, hoc eſt, Dominici corporis ſanguinem, qua pecuina forma exuta, ſpirituali decore niteatis. Cum ſepulchrum nobis dedit rediuiuum Saluatorem, nimio terrore

cuſtodes

custodes effecit & eliminauit, illiſque A
egreſſis, mille apparent inibi Angelo-
rum examina. Sed à ſepulcro pellun-
Chryſ. tur feri homines? Cur ibi cernuntur
ſoli Angeli? Chryſoſt. in Pſalm. 2. *Vt
oſtenderent Angeli Deum ibi fuiſſe ſe-
pultum, ad ſepulcrum tanquam apud cæ-
lum manebant.* Et quidem ex hoc eui-
denter patet, in hominum pectori-
bus corpus Domini condi, quod ex
ſuffrato inde animali, ſolum cæleſte,
Angelicum, & ſpirituale inde appa-
ret. His manifeſtè conſtat, quàm cla-
rè in Euchariſtia mortis & reſurre-
ctionis Chriſti Domini inueniatur re-
præſentatio. Vnde pergo ad alia.

Ad illud *Ioan. 6.* Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.

§. XXIII.

Cur Euchariſtia fuit ſub ſpecie hoſtiæ mactatæ?

IN eſcam hominibus parandus Chriſtus Dominus ſeſe priùs myſticè iugulauit, potum nobis conſtituens ſub ſpecie ſanguinis à carne ſeparati, & effuſi. Quod eleganter notauit Niſſenus Hom. 1. de Reſurrect. his verbis: *Cuilibet perſpicuum eſt, quod oue veſci homo non poteſt, niſi comeſtionem mactatio præceſſerit. Cum igitur dedit diſcipulis ſuis corpus ad comedendum, apertè demonſtrauit, iam fuiſſe perfectam & abſolutam immolationem.* Immolationem vocat ſacrificalem iugulationem, & ſanguinis E effuſionem myſticè à diuino & agno & ſacerdote Chriſto peractam. Sed quæ ratio Deum impulit, ut manentem nectare cibum ſanguinis effuſi myſterio fecerit purpureſcere? Hanc attingit Cyprian. ſerm. de Paſch. hæc de ſanguine à latere ſcatente latus: *Tu, Domine, ſacerdos in æternum, qui in tempore iracundiæ factus es reconciliatio, ſancti huius ſanguinis permanentem plenitudinem reliquiſti, & beneficium huius ſancti liquoris in perpetuum tradidiſti, & conſtituiſti nobis inconſumptibiliter potum viuificum, crucis ſignum, & mortificationis exemplum.* Itaque ideò ſub ſanguinis ef-
B fuſi ſpecie nobis Chriſtus Dominus eſcam parauit, vt ſanguineum calicem, crucis ſignum, mortificationis exemplar, propinaret.

Niſſen. Cyprian.

§. XXIV.

Sanguinei calicis exhibitione ſummam Deus munditiem commendat, his qui calici communicant. C

CVm calicem ſanguine plenum ab immaculata diuini agni carne deciſum potaturus aſpicio, ſtatim ſeſe mihi obijciunt mille illæ lotiones, mille illa maria, quibus veteris legis ſacrificuli tingebantur, vt ſanctè & purè hircorum vitulorumque ſan-
D guines tractarent. Statim auribus tinnit illud propheticum, *Lauamini, & mundi eſtote, qui affertis vaſa Domini.* Cur non lauer magis, qui ſanguine hunc calicem pertracto? qui diuini & immaculati Agni accedo potaturus ſanguinem?

Adeo neceſſaria viſa eſt lotio his, qui communicant Domini ſanguini, vt cum primum Chriſti ſanguis nobis bibendus manauit, ſimul ſecum aquæ fontem fecerit in lauacrum manare; ſic ex percuſſo Dei latere, vnde hic calix, *continuo exiuit ſanguis & aqua*: non ſeſe priùs ſanguis diuinus propinauit, quam ſimul porrigeret aquã, ne potaremus niſi

Digitized by Google

Tertul. niſi lauati. Pulcrè Tertul. libro de Ba- A
pt. cap. 16. ideo continuo exiuit ſan-
guis & aqua, *quia, ait, qui ſanguinem*
crederent, aqua lauarentur, qui aqua ſe
lauiſſent, etiam ſanguinem potarent. Sã-
guinem es potaturus? lauare prius, la-
uare ſepties in Iordane, ne illotus po-
tes, nunquam ſanguis dominus exiuit
à cruce ſine aqua. Paſturus Chriſtus
Dominus ingentem hominum tur-
bam, non præacquiſiuit materiam a- B
liquam, quam converteret in toti-
dem panes, ſed nulla ſuppoſita mate-
ria panes multiplicauit. Longè aliter
paucos conuiuas nuptiarum, vt vino
recrearet, iuſſit priùs afferri ingentem
vim aquę, eamque in vinum commu-
tauit. An quia vinum facere non poſ-
ſet ſine aqua, qui panes fecit nulla re-
quiſita alia materia? Abſit, inquit
Chryſ. Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. [qui pa- C
nes quinque fragmento profuſo, &
furtiuo incremento ad quinq; millia
hominum tetendit & dilatauit ſagi-
nam, potuit augmentis creſcentibus
ad nuptiarum feſta vini ampliare &
perpetuare menſuras. Sed aque in sã-
guinis erat conuertenda myſterium,
vt mera pocula de vaſe corporis ſui
Chriſtus bibentibus propinaret.]
Itaq. vbi myſterium ſanguinei pocu- D
li pandebatur, intromittenda erat a-
qua, vt ex illa conſtaret quam lauati,
quam mundi pręrequirimur, qui
ſãguineo Domini liquore initiamur.
Ad eos qui cœnam Paſchæ erant pa-
raturi, in qua primo porrigendus hic
noui teſtamenti calix, dicitur Lucæ
Luc. 22. 22. *Ecce introeuntibus ciuitatem occur-*
ret vobis homo quidam amphorã aquę
portans, ſequimini eum. De quo in
Bed. rem pręſentem Beda animaduertit
eleganter, *parent Paſcha, vbi amphora*
infertur aquę. Conſunt ſanè Chriſti
ſanguis & aqua, ne illotus bibas; ſed
ſancta mundicie nitens & puritate
tunc ſolum immaculati agni ſangui-
nem adeas. Zacharias 9. dicit. *Quid* Zach. 9.
bonum eius, & quid pulcrum eius, niſi
frumentum electorum? Hinc pergit
P. ſch. libro de Corp. & Sang. Chriſti Paſch.
cap. 21. *Pulcrum eius eſt corpus, ea quo*
tam ſpecioſa (nempe anima) per laua-
crum amplius pulchreſcit, vt candore li-
lij, & rubore ſanguinis in hoc myſterio
decoretur. Porro formoſa ſponſa, vt
mundum muliebrem adhibeat, vt
B pulcritudinis condiet, prius lauet fa-
ciem, & præmiſſo lauacro rubeum
ſuffundit minium genis, ſplendorem
vnguenticuli addit, quo eius pulcri-
tudo vehementer excutitur. Sic me-
ditatur Paſchaſ. in corpore, & ſangui-
ne Chriſti omnem pulcritudinem
immorari, ibi liliorum ſplendor, &
candor adeſt, ibi minium rubeſcit;
ſed prius lauetur ille, qui tantam hãc
C pulcritudinem cupit participare.
Nec dicat, mundus ſum, non indigeo
lauacro. Etenim veritas ait Ioann.
cap. 13. *Qui mundus eſt, non indiget,* Ioan. 13
niſi vt pedes lauet. Igitur etiam mun-
dus & mundiſſimus debet amplius
lauari, nec ſine lauacro attingere tan-
tum ſacrificium. Num. 19. de ruſa bo-
ue incinerata Deus cauet. [Colliget Num. 19
autẽ vir mundus cineres vaccę & ef-
D fundet eos extra caſtra in loco puriſ-
ſimo: cumque lauerit qui vaccę porta-
uerit cineres, immundus erit vſq; ad
veſperam.] Cur immundus erit? Nõ-
ne mundus acceſſit? nõne ſeſe lauit?
an ſacrificio pollutus eſt? Minimè;
immo qui hanc exagitat quęſtionem
Rodulphus reſpondet, quòd omnis Rodul.
qui ſancta tractat, non ex inde pollui-
tur, ſed quia ſe mundum reputat,
cùm Deo approximat, inter immun-
dos & ſuperbos reputatur.] Etenim
quantumuis mundi ſimus, debemus
lauacrum ſacrificaturi deſiderare.

§. XXV.

§. XXV.

Deificæ mortis meditatio eſcam Euchariſticam maximè adauget.

PRæter potum viuificum dedit no
bis Dominus in Euchariſtici ſan-
guinis effuſione, iuxta Cyprianum,
Crucis ſignum Nunquam enim Eu-
chariſtia fructuoſius accipitur, quam
cùm in ea recolitur memoria paſſio-
nis Deificæ. Quando Chriſtus Do-
minus hanc Euchariſtiæ menſam pa
tefecit ſuis dicens: *Ego ſum panis*
viuus, ſtatim rebelles quidem (vt me
minit Carthuſianus) protulerunt illa
Hiere. 11. cap. 11. Hieremiæ verba: *Mittamus*
lignum in panem eius, & eradamus eũ
de terra viuentium, quaſi dicerent ſeſe
mutuo in Chriſtum hortantes: Eia
agite, panis eſt, immiſſio ligno exſuf- C
fietur ab area. Sic illi. Verum lignum
immiſſum pani vehementer nobis
Orig. panem auxit, & cæleſtes condiuit
dapes. Eleganter Orig. ad hæc Hie-
rem. verba Homil. 8. *Ego*, inquit, *ad-*
mirabile quiddam inferam: lignum miſ
ſum in panem eius panem fecit melio
rem Tunc ſapidior, tunc cumulatior
hæc diuina eſca, quando accipitur ex
ligneis crucis brachijs.
Prou. 14 Hæc crediderim ſpectaſſe illud
Prouerb. 14. *Vbi plurimæ ſegetes mani*
feſta eſt fortitudo bouis, ſeu *iuuenci*,
iuxta Aquilam, ſeu *tauri*, iuxta Sym
machum. Nihil enim magis fecit
patere fortitudinem primogeniti tau
ri, quam ſegetum multiplicatio. Ec-
Abac. 3. ce tibi a Propheta Abacuch iuuencus
deſcribitur diuinus ventilans natio- E
nes, dicit enim: *cornua ĩ manibus eius,*
ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Adeſt,
adeſt taurus primogenitus mundum
ventilaturus; duo fortiſſima cornua,
nimirum crucis brachia, præ mani-
bus habet mira illis facinora patrat;
vectes mortis ferreos confregit,

A æneas inferni portas labefactauit;
ſed tamen *ibi abſcondita eſt fortitudo*
eius, nondum quod poteſt declarat.
Vbi ergo manifeſtabitur? *Vbi pluri-*
mæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo
tauri. Hæc in hac Euchariſtiæ menſa
patentiſſimè oſtenditur & crucis feri
atarii, & diuini tauri labor & effica
cia. Adeò ſub crucis & paſſionis me
moria multiplicantur gratiæ Eucha-
B riſtici panis, adeò illius ſegetes cre-
ſcunt, adeò candicant Eccleſiæ areæ,
feruent que calicis muſto rumpun-
tur torcularia, vt vel hinc manifeſte
tur patentiſſima crucis poteſtas &
fortitudo tauri.
Hoc mirum Euchariſticæ ſegetis
augmentum à Cruce & paſſione pro
fectũ eleganter venatur D. Chryſoſt. Chry
orat. in Paraſceue his verbis (Paſti
ſunt quinque millia. Vbi igitur ſunt
cibi reliquiæ? Duodecim ſuperfuerũt
fragmentorũ cophini, quibus reſpõ-
det par gratia Crucifixus eſt Dñs, &
ſẽper paſcimur, ac ſaturi rurſus quæ-
rimus, & plus reliquũ eſt; inexhauſta
eſt gratia.) Quibus verbis id maxi-
me expendendum eſt, quod ante
Crucem quinque millia hominum
ſaturarunt pane diuinæ manus, pau
D cis reliquijs manentibus. Verum vni
uerſalis iſta omnium hominum ſatu
ratio, hic adipeus & pinguiſſimus pa
nis, quo & ſaturamur, & nec cali-
cem, nec panem exhaurimus quoti-
die ſaturi, cruci & paſſioni debetur
Dominicæ, à qua ſegetes adeò largæ
dimanarunt. Hinc acutiſſimè Ab-
bas Cellenſ libr. de panibus capit. 1. Cellen.
Hanc, quæ poſſit totum mundum
ſatiare, indigitat paſſionis officinã.
Chriſto Domino Philippum interro
ganti, *Vnde ememus panem, vt mandu* Ioan. 6.
cent? Ecce, ait Cellenſis, (dicit Domi
nus ad Philippum, vnde ememus pa
nẽ, vt manducẽt hi? Domine Ieſu, nõ
quæras a Philippo, quære à proditore
tuo,

tuo, hic habet marſupium vnum cũ Scribis, & Phariſęis, hic inſidiatur ſanguini tuo, hic habet denarios triginta, vnde panes emuntur ad ſatietatem omnis carnis.] Etenim non aliunde maius augmentum potaſt recipere panis Chriſtiferus, quàm ex diræ paſſionis cruciatibus: hæc vna crucis & mortis excogitatio eas diuini panis ſegetes dabit, quibus poſſint obtundi vniuerſæ fames, quibus cunćti ſatiat mortales, vanas mundi eſcas valeant aſparnari.

Denique huic meditationi haud obſcurè ſuffragatur D. Paulus ad Hebr. 10. Vbi de ſacrificio Abelis, quod viuificum Euchariſtiæ cibum repręſentauit, hęc verba facit: *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* Expendo, fide plurimam. Vnde ſacrificium vna fide multiplicatum commendat, alioquin omnino æquale ſacrificio fratris. Hec notauit Rupert. lib. 4. in Geneſ. c. 2. *Fide, inquit, plurimam, nam cultu vel religione parẽ vterque obtulit hoſtiam.* Vna fides ſacrificium Abelis diſcernit, vna fides illud auxit, multiplicauit; ſed quæ fides? Pergit Rupert. *In fide paſſionis eiuſdem filij Dei, quem tali ſacrificio prę ſignari condecuit.* Ecce fides paſſionis plurimam fecit hoſtiam alioquin æqualem, communem hoſtiam Euchariſtiæ qui ſine paſſionis memoria mandunt, paruam ſanè hoſtiolam mandunt. At paſſionis memores qui crucis myſteria recolentes accedunt, plurimam hoſtiam faciunt, maximè ſibi multiplicant gratiarum in Euchariſtia abundantiam.

ad Heb. 10.

Rupert.

§. XXVI.

Euchariſtiam ſumpturi crucis mortificationem debemus adamare.

Decorticatas virgas ideò Iacob ouibus bibentibus obiecit, vt A natæ ſimilem in ſe varietatem effigiarent. Eodem prorſus aſtu ſummus diuinuſque Paſtor Chriſtus ſub crucis mortiſque ſuæ memoria porrigit nobis potum viuifici calicis, vt ſimilem in membris noſtris mortificationem mundo & vitiis exhibeamus. Etenim vt ait tertio loco Cyprianus: Sanguis, qui in calice propinatur, *mortificationis exemplar* teſtatur. B Vnde Origen. Hom. de Baptiſ. primo ſic huic cõmunicaturos menſæ adhortatur: *Oportet accedentem ad corpus & ſanguinem Domini non ſolum purum eſſe, ne ad iudicium edat & bibat; ſed oſtendere in vita memoriam eius, qui pro nobis mortuus eſt, in eo quod mortificatus eſt peccato & mundo, ac ſibi ipſi & Deo viuit.* Hanc iuſte exigit in vita noſtra mortificationem, C qui à nobis bibitur effuſus ſanguis; hanc rabus omnibus mundialibus mortem ſuggerit panis ſub crucis memoria manducandus. Huc apprimè ſpectant verba illa mulieris Sareptanæ Eliæ data 3. Reg. 17. cap. *Viuit Dominus Deus tuus*, inquit, *quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farina in hydria. En colligo duo ligna, vt ingrediar, & D faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* O ſanctitatis plena illatio! farina accepta duo ligna colligo, vt comedamus, & moriamur. Vnde locus? An farinam duobus lignis præparatam ſequitur mors neceſſariò? Eleganter id attigit Teophanes Ceramens orat. de Cruca, dum ait: *Cæterum farina carnis Dominicę, qua nutrimur, typum geſſit. Duo ligna indicant illa duo ligna,* E *ex quibus crux.* Quum ergo farinulam hanc dominicæ carnis ſub crucis myſterio paratam mandimus, nil aliud nobis reſtat accommodatius, quàm manducemus, & moriamur. Hanc à nobis petit mortem, mors ipſa

Cypria.

Origen.

3. Reg. 17.

Apud Gretſ. de Cruce to. 2.

ipſa Saluatoris Euchariſtico epulo repræſentata. Prouerb. 23. ſic monet. *Accedens ad menſam potentis, conſidera quę ibi apponuntur tibi, ſciens quia & talia te oportet parare.* De quo Chryſoſt. Pſalm. 22. ait: *Quid eſt talia te oportet præparare, niſi ſanguinem & corpus quod accipis?* Accipis effuſum ſanguinem Saluatoris, & tu para proprium effundendum ſanguinem. Accipis corpus morti pro te datum, ſimiliter te ad mortificationem ſubeundam para. Sanè D. Paulus 1. ad Corinth. 11. ſic præcauet: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* Ecquis mortem annuntiat, niſi moriens? niſi veterem exuens vitam, noua exurgat vita reparatus? Pulchrè Paſchaſ. de Corp. & ſang. Chriſti cap. 21. *Quem calicem quando bibimus, quid aliud quā mortem Domini annuntiamus? Idcirco neceſſe eſt, vt vnuſquiſque prior moriatur huic ſęculo, quia ſicut nemo niſi ſepultus mortem nuntiat; ita nemo exinde vitam ſumit, niſi reſurgens in nouitate vitæ ambulet, & iam in Chriſto maneat.* Moriamur prorſus mundo & voluptati, qui tanto Dominicæ mortis ſacramento paſcimur, hac myſtica enutriti morte, mortem in membris noſtris exhibeamus omninò mortui carni & ſanguini. Ob hanc cauſam ait Gregor. Nyſſen. *Eſculentum ſe nobis proponit is, qui ſemper eſt, vt accipientes illum in nobis, illud efficiamur quod ipſe eſt. Ait enim, caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Quare qui hanc carnem amat, non eſt ſuæ carnis amicus, & qui hunc ſanguinem, à ſanguine ſub ſenſum cadente purus eſt.* Vehementer inimicatur ſanguis hic & caro, carni, & ſanguini. Dominico paſtus ſanguine & carne, omnibus immori debet carnalibus voluptatibus, omnes has

A reſpuat ſanguine plenas delicias mundiales, totus fiat ſpiritus, totus exanguis. Vni mortificatæ Saluatoris carni ſeſe debet aſſimilare. Id quod egregie meditatur Paſchaſ. cap. 10. examinans illud Apoſtolicum dictum, Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Quid quod immolatus ſit Paſcha? *Sanè*, ait, *Paſcha tranſitus appellatur, ad quod*
B *qui vult venire, ipſe tranſeat, ſicut & Chriſtus tranſiuit de hoc ſęculo, vt totus iam ſpiritualis ſpiritualia iſta digne percipiat.*

Væ autem homini illi, qui veterem nondum exuens vitam, ſed carnalibus acquieſcens voluptatibus acceſſerit pranſurus hunc panem, æquidem à vita exſufflabitur. Vnus id in Iuda proditore animaduertit
C Cyprianus ſerm. de Cœna Domini his verbis: *Quamdiu cibi illi, qui ad diem feſtum erant parati, à conueſcentibus Apoſtolis ſumebantur, veteris Paſchę agebatur memoria, nec dum Iudas ad veterem vitam pertinens, diabolo inuadente & occupante eius animum, egredi cogebatur. Sed vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & ſceleratum os panis ſanctificatus intrauit, parricidia-*
D *lis animus vim tanti Sacramenti non ſuſtinēs, quaſi palea de area exſufflatus eſt, & pręceps cucurrit ad proditionem, & pretium, ad deſperationem & laqueum.* Quibus pondero illud, nimirum, quod Iudas ad veterem vitam pertinens, quietus in Cœna legali, vbi ſacrum hunc cibum tetigit, mox quaſi palea exſufflatus præceps cucurrit ad laqueum. O miſe-
E rum hominem! tu qui veteri incubas vitæ, inueteratiſque vetuſti hominis vitijs hærens ſacris communicas altaribus, caue tibi ab epulo diuino, exſufflaberis ſine dubio ab electorum area, & inter paleas conſtitutus æternis daberis flammis. Ille

ſolum ſecure hunc cibum attingit, qui ſalutari accedit contritione, & mundo & vitijs, viuificante pœnitudine, mortificatus. Etenim, vt de Euchariſtico cibo ait Origen. *Hic eſt vitulus ſaginatus, quem pro recepto pœnitente filio iugulat pater.* Iugulatur quidem hoc in ſacrificio, ſed pro filio pœnitente iugulatur, qui pœnitentiæ, & mortificationis expers accedit, non cibum præſumere audeat. *Taceant ergo mortales*, ait D. Iacobus in liturg. *& ſtent cum metu & tremore, nihil terrenum cogitantes. Rex enim Regum Chriſtus Deus noſter exiſtit, vt mactetur, & detur in cibum fidelibus.* Quis cum occiſo Chriſto non ſeſe dabit mactandum? Origen

Text. Qui manducat meã carnem, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

§. XXVII.

Maximum emolumentum accreſcit ex coniunctione Chriſti, hominis, qua fit per Euchariſtiam.

HOc ſummũ Euchariſticæ eſcæ commodum eſt, quod homo maneat in Chriſto, & Chriſtus in homine, nempè, quod eo vinculo ſocietatis arctentur homo, & Chriſtus, quo ſeparentur nunquam. Huc reſpiciens Eccleſiaſticus, cap 4. aiebat: *Melius eſt eſſe duos, quam vnum, habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ, ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur; ſi dormierint duo, fouebuntur mutuo; et ſi quiſpiam præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei.* Hæc in qualibet ſocietate hominum commoda repetiuntur? Huiuſmodi eſſe poteſt ſocietas humana? Potiori iure crediderim, hæc eſſe emolumenta, quæ Eccl 4.

A percipit homo ex intima vnione, & ſocietate cum Chriſto Domino, qua iis fit per Euchariſtiam. Me in hanc mentem adduxit D. Hieron. huius loci in rem præſentem commentator, ait enim: *Melius eſt labentem in ſe habere Chriſtum, quam ſolum patere inſidijs aduerſarij; ſi enim vnus ceciderit, Chriſtus erigit participem ſuum. Væ quippè ei, qui cum ruerit, Chriſtum in* Hier.

B *ſe non habet erigentem. Quod ſi etiam vnus dormieris, hoc eſt, ſi morte diſſolutus fueris, & ſecum Chriſtum habueris, calefactus & viuificatus citius reuiniſcit. Et ſi aduerſus hominem robuſtior in expugnando diabolus ſteterit, ſtabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine, pro ſodali ſuo.* Hæc D. Hieronym. vt pulchrè & verè commentus eſt: modo libet ſingula perpẽdere & illuſtrare.

C

§. XXVIII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumptus quam citiſſime erigit hominem ab humana fragilitatis lapſibus.

O Vos, qui frequentibus ruinis fracti, præcipitium æternæ

D damnationis expaueſcitis, hunc fidelisſimum procurate ſodalem Chriſtum, qui ſemper vobiſcum maneat, cuius in Euchariſtia ſumpti imos eſt in homine arcto ſocietatis vinculo manere. Ex quo in primis hoc iuxta Hieronymum ſurget emolumentum, nimirum ſi vnus ceciderit, Chriſtus eriget participem ſuum. Semel Euchariſtico nexu ſociatus hó

E mini Chriſtus, etſi homo offendat, etſi miſere cadat, eriget tamen participem ſuum, nec illum labi in præcipitium ſinet.

Cuius fuit maior vnquam caſus, quàm Iudæ, qui ſeſe temerariè in profundum conieciit malitiæ barathrum,

A ſtrum: tamen adeò ſperauit de Eucharistico nexu D. Leo, vt crediderit illo ſuo à ad ium Iudam in meliorem fugem. Vnde ſerm. 3. de Paſſione, proditorem ad laqueum euolantem alloquens inquit: *Informis lethi ſuſpendium distuliſſes: illa ſaltem à præcipitio tuo ſacramenta te reuocaſſent, quæ in Paſchali cœna acceperas.* Quid miſer ad laqueum festinas, cum particeps fueris cœnæ Euchariſticæ? B Vides te lapſum, vides te mortifero caſu decidiſſe? Quidni? Expecta paulisper, poterit ſeſt Euchariſtica cœna præſumpta te reuocare à tanto præcipitio. O quàm nouerat id ſeductor diabolus, qui vt impulit in caſum, ſic vt vidit tanta cœna refectum Iudam, facit illum festinare ad præcipitium; C & ideò Ioann. 13. *Cum accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò.* Quæ tanta feſtinationis ratio? Egregiè D. Cyrill. lib. 6. Ioan. cap. 19. *Tum moram, tum benedictionis virtutem timens, ne ſcintillam in animo eius accenderit, ac deinde illuminauerit, magna præcipitem agit diabolus celeritate.* Ea enim eſt Euchariſticæ cœnæ virtus & efficacia, de qua ſperari poſſet, quod etiam lapſum Iudam reuocaret à D præcipitio. Hæc pulcherrima vſus metaphora Oſeas, lapſi populi erectionem præſagiens ait cap. 11. *Ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum, & declinaui ad eum, vt veſceretur.* Symmachus legit, *& declinaui ad eos cibos.* Itaque labentem populum, immo præcipitem ferri videns Deus, vt tanto malo medelam afferat, appoſitum remedium excogitauit, E nimirum illi frænum inijcere, quo optimi equitis de more & lapſum erigeret, & labentem reuocaret. Nonne vidiſti aliquando, qualiter ſtrenuus eques, vel fragilem, vel indomitum equum agat? Inſilit equo, qui ob fragilitatem crurum

Ioan. 13

D. Leo.

Chril.

Oſeæ 11

A paſſim labitur, vel ob ferociã in præcipitium ruit; eius tamen ora ſic fræno conſtringit eques, vt paulò compreſſis, & eius ſis habens ſine offenſione currat & ſaltet. Sic ait Dominus, non te moueat, quod ſicut equus & mulus populus offendat paſſim, in præcipitium feratur, ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas, more equitis eorum medebor ori, his conB ſtrigam eorum ora lupatis, vt vel leui manus exaltatione illos ſine offenſione vitæ curſum faciam conſummare. Sed quid eſt, quod tam vtiliter ora conſtringit? Iam explicat, dum ait iuxta Symmachum: *Declinaui ad eos cibos*, nimirum ait D. Hier. *Dedi eis eſum corporis mei.* Hunc ſi ſemel ore ſuſcipias, ô quàm leui duceris moderamine! ô quàm facili motu ab offenC diculis, à caſibus liberaberis! Te ergo compello hominem, non qui pennata mente ſpecierum vmbras tranſuolans, diuini Solis ibi occultati potiris ſecurus radios; ſed qui ſicut equus, & mulus à vitijs tuis raptatis, qui crebris ruinis frangeris, his conſtringito ora lupatis, hũc eſum diuini corporis ſume ore, quo ſine dubio reuocatus D à caſibus feliciter vitæ curſum ages.

Ambr.

§. XXIX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumptus reſurrectionem mortuorum etiam facit.

ADdit Hieronym. conſociati Chriſti in nobis emolumentum aliud, nempè. *Quod ſi etiam vnus* E *dormierit, hoc eſt, ſi morte diſſolutus fuerit, & ſecum Chriſtum habuerit, calefactus & reſuſcitatus citius reuiniſcet.* Quid plura? Hoc debes homo Euchariſticæ cœnæ, quod mortis ſomno minimè æternũ ſepultus maneas. Quis alto mortis ſopore correptum homi-

hominem excitaret? Quis in frige-
ſcentibus cineribus viuificum ger-
men inueniret? Quis arborem hu-
manam à terra viuentium abſciſſam
ad virorem reuocaret? Sanè Eucha-
Paſc. riſticus panis. Hinc D. Paſch. lib. de
Corp. & Sang. Chriſt. cap. 22. hos di-
uinos memorans panes ait: *Hæc ſunt
vitæ ſemina*. Cuius acumen vt perci-
pias, reuoca in memoriam agricul-
turæ artem, ea eſt enim agricultura,
vt plãtas abſciſſas iterum & ſumma
celeritate reuiuiſcere faciat ſolo tri-
ticei, vel hordeacei grani iuuamine.
Etenim cum reciſam vitem terræ
mandat, illi addit aliqua triticea,
vel hordeacea grana, quibus he-
betata vitis virtus acuitur, & radices
agit, & fructiferos creſcit in ramos.
Quæ ergo arbor emortua magis,
quàm homo à regione viuentium
reciſus? Quis in hominis frigido &
languido cadauere virorem inue-
niet excitandum? Sed vbi natura de-
fecit, ibi claret ars cæleſtis hortula-
ni, qui reciſo homini triticea hæc
grana adſeminauit, quibus ſic viror
emortuus excitatur, vt inde ſurgat
vita candidatus immortali: vt meri-
tò dicat Paſchaſ. *Hæc ſunt vitæ ſemi-*
Oſea 14. *na*. Nec credo aliud ab Oſea ſigni-
ficari c. 14. vbi populati Iſraelis poſt
ruinam ſubito fatur: *Radix eius, vt
Libani, ibunt rami eius, & erit quaſi
oliua gloria eius*. Sed quæ tam ſubitę
reparationis ratio? Quis fieri poteſt
quod homines adeò fracti, adeò enec-
ti, inſtar oliuę viridantis repuera-
ſcant? Ea eſt cauſa, nempè *Viuent tri-
tico, & germinabunt quaſi vinea*. Sanè
vbi reſecatis & enectis ramis triticea
grana adduntur, ſemina hæc appo-
nuntur vitalia, certum eſt, quòd re-
uiuiſcent, quòd fructu & pulchritu-
dine plenam comam alent. Hinc me-
D. Iren. ritò ponderauit D. Irenæus circum-
ſtantiam à Luca in Euchariſtiæ inſti-

A tutione euulgatam; ait enim, quod
Chriſtus Dominus *Diſcubuit, & duo-
decim Apoſtoli cum eo*. Stantibus ſo-
lebat Paſcha communicari, cur Eu-
chariſtica cæna non niſi diſcumben-
tibus datur? Irenæus lib. 4. cap. 39.
*Recumbentibus eis miniſtrabat eſcam,
ſignificans eos, qui in terra recumbe-*
B *bant, qui venit miniſtrare vitam*. Ete-
nim vitalia grana vitę immortalis ſe-
minaria recumbentibus in terra ap-
ponenda erant, quę hinc illos ad vi-
tam ſuſcitare valeant.

Sed adhuc ſto ad D. Hieronymi
verba initio allata, qui mortuo-
rum excitationem non quamlibet
fieri inſinuat vi Euchariſticæ ſocie-
tatis; ſed illam, quæ per calefactio-
nem fit. Ait enim: *Quòd calefactus
citius reuiuiſcit*. Et ſanè miror quàm
C argute Clem. Alexand. huic Eucha- Cl. Alex.
riſticæ communioni tribuerit, quod
per natiuam calefactionem faciat
homines ad vitam immortalem re-
naſci. Sic enim inquit lib. 1. in Pæ-
dag. cap. 6. *Corpus Chriſti nouum ca-
tum verbo nutrit, quem ipſe Dominus
carnali labore peperit, quem ipſe faſcijs
illigauit Dominus pretioſo ſanguine. O
partum ſanctum! O ſanctas faſcias!*
D Ecce tibi vt pueri recenter nati fa-
ſcijs inuoluuntur, quibus calefiant,
& calefacti in vitam nutriantur, ſic
regenerato populo, datur ſanguis
Chriſti pro faſcijs, quibus calefactus
citius creſcat in vitam immortalem.
Sic moribundis hominibus conce-
duntur hæ Euchariſtici ſanguinis fa-
ſciæ, quaſi ex tunc præparentur, quę
opus habet futura natiuitas immor-
E talitatis. Nil iam timeas, etſi ab ar-
bore vitę reſecatus cadas, adſunt ti-
bi hæc viuida ſemina, quibus rediui-
uus pullulabis; etſi gelido mortis
ſopore corripiaris, alligatus es faſcijs
pretioſi ſanguinis, cuius vitali calore
confotus excitaberis. Meritò Dauid
plectẽ-

pleƈtendus à Deo, aut fama, aut bellis, aut morte, his terribilius malum mortem eligit. Sed cur mortem eligit? Notanter ait textus 2. Reg. 24. *Elegit ſibi Dauid mortem: erant autem dies meſſis tritici, & dedit Dominus mortem in Iſrael à manè vſque ad horam prandij.* Expende tempus, quod erat meſſis tritici, & videbis quàm benè his diebus Dauid elegerit mortem, quæ vel inter odores diuini pabuli non poterat iam durare. Sic D. Cyrill. Alexand. lib. 3. de Iuſtificat. in Chriſt. ait: *A mane igitur, hoc eſt, à primis huius ſæculi temporibus mors depaſta eſt eos, qui in terra erant; vſque ad horam prandij: hoc eſt, vſque ad menſæ tempus: vbi enim aduenit nobis ſanƈta menſæ tempus, nimirùm illius in Chriſto, ac myſtica, in qua pane veſcimur illo, cœlitus dato, quæ prius terribilis erat, mors ceſſauit.* Hinc naſcebatur cura illa, qua Patres antiqui morituri, Hieroſolymorum ſepulchra ambiebant. Iacob aiebat Geneſ. 47. *Ne ſepelias me in AEgypto, ſed dormiam cum patribus meis.* Cur ea cura in morituris? Petrus Damaſc. ſermon. de Tranſl. S. Hilar. ait: *Illis terræ finibus beati viri iam medullitus aggliſcebant, quam interioribus oculis iam videbant pretioſi Dominici corporis ſanguine purpurari.* Nec credebant oſſa rigauda Diuino ſanguine, non eſſe in vitam & reſurreƈtionē fouenda. Quippè ariđiſſimum crucis lignum, vt ſanguine Saluatoris madium, eam virtutem imbibit, qua in partes quotidie ſciſſum redintegrabatur. Sic Diu. Paulin. Epiſt. 11. loquitur de cruce: *Quotidie lignum ſuum cōmodat, vt detrimenta non ſentiat, & quaſi intaƈta permaneat. Sed iam imputribilem virtutem, & indetribilem ſoliditatem de illius carnis ſanguine bibit, quę paſſa mortem non vidit corruptionem.* De qua etiam ſanguine diuino dum bibant oſſa aridæ, reuiuiſcent in vitam immortalem.

§. XXX.

Chriſtus Dominus, in Euchariſtia ſumptus pro nobis, ſtat aduerſus tenebroſas & mundiales poteſtates.

O Quàm à fideli ſodale munitur homo? Sanè cum per diuini cibi ſumptionem homo in Chriſto maneat, & Chriſtus in homine, ſi quiſpiam præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei. Nimirum ſi quis aduerſarius aduerſus hominem inſurrexerit, ait Hierony. *Stabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine ſuo, pro ſodale ſuo.* Non iam ſolus homo reſiſtet contrarijs poteſtatibus; ſed tanto ſodale armatus, vniuerſas vincet, & de triumphabit. Antequam exterminator ille Angelus vna noƈte totam penè percuteret AEgyptum, iubentur Iſraelitę eſcis immaculati agni communiri, Exod. 11. Sed cur inter vicinorum interneciones ipſi vacabant epulis & conuiuijs. Id attigit D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 8. dicens, *Ne inermes & vacuos ſpiritalis alimenti noƈturna ſpicula tenebroſi hoſtis opprimerent.* O quàm timet tenebroſus hoſtis oculos, qui tanto cibo illuminati claritatis radios emittunt! O quàm ſecuri & tuti degunt illi media in omnium vaſtitate, quos diuinę alimoniæ & poculi defendit murus! Hoc ſuis poſtulabat ſcutum Chriſtus Dominus, quū ait: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Etenim paulò ante ſanguinis ſui pretioſi calicem cum effeciſſet, cō ferociſſimoſque hoſtes appropinquare iam cerneret, & tenebrarum poteſtates cum illis, nullo ipſe egens munimine, id poſtulat transferri ad ſuos,

Exod. 11

Ambr.

ſuos, quo poſſint manus euadere hoſtiles. Fallor, ſi huc non reſpexit
Cæſar. D. Cæſarius Nazianzeni frater dialogo 4. quum inquit: *Illudit incarnatus Pharaoni cum toto exercitu Ægyptiorũ dæmonum, inuiſibiliter ſummerſo ipſo per id, quod inquit, Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me poculum hoc. O poculum diabolos vulnerans, dæmones fugans peccata ventilans, æternam vitam operans.* O vtinam ad nos tranſiret poculum hoc, & in nobis maneret, quo facilè vniuerſas tenebrarum poteſtates, vel ſummergere poſſemus, vel abigere. Hinc meritò D. Paſchaſ.
Paſc. lib. de Corp. & Sang. Chriſti, præponit poculum hoc arbori vitali paradiſi. *Quantò magis ex hoc præſtatur, ne homo moriatur in carne, ſed ne lædatur à diabolo, dum eum virtus ſanguinis defenderet?* Vitalis illa arbor erat, fructuſque vitæ nouerat parturire, ſed miror, quod tanta arbos eſſet ſine ſepe, ſine muro, patens ipſis inimicis adeò, vt illa elapſus hoſtis genus hominum feriret. Felicius poculum hoc non ſolùm vitam propinans; ſed ea medicatum virtute, quæ propellens hoſtes, hominem conſeruat ſecurum ab eorum ictibus. Id crediderim inſinuatum eſſe verbis illis: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi*, quibus compertum eſt ſignificari præſentiam & aſſiſtentiam Domini in Euchariſtia. Sed quam præſentiam? An ſolam, quam habet nobiſcum inhabitando? Sane nunquam Deus ſciuit cum hominibus eſſe & inhabitare, niſi vt ſtrenuus miles, vt homines propugnet. Ioan. 1. dicitur:
Ioann. 1. *Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Vbi eleganter Chryſoſt. *Quid inquit: & habitauit in nobis, tentoria fixit in nobis, ſignificat inhabitationem, & quaſi in tabernaculo manſionem.* Non aliter in nobis ſciuit Deus habitare, niſi vt in militari tentorio,

A & tabernaculo, nõ tam habitat, quàm excubat pugnaturus & debellaturus quaſcumque poteſtates hoſtiles, quæ in nos inſurgant. O vos felices, qui tanti pabuli eſtis participes, cuius communione cum ſocium acquiritis, à quo reuocemini à præcipitio, per quem cæleſtis in immortalem vitam, qui vos tutos & ſecuros reddat ab inimicis! Sic D. Chryſoſt. Hom. 6.
Chryſ. B ad Pop. fatus: *Hic myſticus ſanguis dæmones expellit, & procul eſſe facit, ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi namque Dominicum viderint ſanguinem dæmones quidem fugiunt, concurrunt Angeli.*

C *Text.* Sicut miſit me viuẽs Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuit propter me.

§. XXXI.

Qui Euchariſtico reficitur cibo, nouam & diuinam inſtituat vitam, caueat ne veteri inſiſtat.

D HIc eſt germanus ſenſus ſimilitudinis in textu propoſitæ, nimirum, quod ſicut Chriſti Domini humanitas, Deo vnita, vitam Dei participat; ſic, qui Chriſti carnem manducat, ex hac communione & vnione, vitam Chriſti induat, veteri prætermiſſa. Et ſanè panis hic Chriſtiferus non ſumendus eſt, vt veteri inſiſtamus vitę; ſed vt ad nouam tranſeamus & diuinam. Id quod ſa-
E tis demonſtratum eſt in illo pane oblato Eliæ 3. Reg. c. 19. Longo enim 3. Reg. 19
itinere fatigatus Propheta ſe ſub vmbra arboris, & ſomno commendauit: & ecce Angelus ſoporatum excitans panem obtulit illi, vorat ipſe panem, & paruis fruſtis relictis,

ſe iterum inclinat, & rurſus obdormiuit. Vix oculos clauſerat, & Angelus inſtat, Haus Elia, *Surge grandis tibi reſtat via*: Eia age, viā arripe, cape iter. Quorſum hæc à Nonne ſalutare eſt viatori poſt prādium dormire? Fatigatus nimium eſt Elias, dormiuit aliquantulum, comedit, & iterum ſomno indulget, ſine modo Angele Dei illum rurſus dormire, ne illum excitare feſtines, aut dic cur excitas? Sanè is erat panis, poſt quem priſtino ſomno incumbere lethale eſſet cuique. Accipite modo D. Paſch. lib. de Corp. & Sang. Domini cap. 10. *Idcircò & noſtra ad accipiendum parāda ſunt corda, vt tali epulo refecti ad altiora fortitudine tranſeamus. Nemo igitur digne accipit, niſi qui tranſit.* Nemo, qui priſtinę inhæret vitę, nemo eiſdem ſe occaſionibus tradit, nemo, qui altiora non meditatur, qui ad ſuperiorem viuendi modum non contendit, dignè accipit. O quoties te vitiorum ſomno ſepultum Angelicę voces excitarunt, excitatoque paulliſper obtulerunt hunc diuiniſſimum panem, quem tu auide arripis; ſed vix à ſacro ferculo diſcedis, & rurſum obdormis vt antea. O lethale malum! tranſeundum erat ad altiora: nemo enim digne accipit, niſi qui tranſit. Poſt panem Euchariſticum exhibitum diſcipulis ait Dominus ſecundum Marc. 14. *Vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum*. Quæ verba premens Victor Antiochenus in Iudam vehementer excandeſcens ait. *Iudas tametſi diuinorum particeps effectus ſui ſemper ſimilis manſit, hoc eſt, tremenda illius menſa refectus cibo nihil prorſus mutatus, aut emendatus eſt.* Proh Iudæ digna communio! Proditor erat ante, & proditor manſit poſt diuinum panē manducatum, nullo modo ſimilis Chriſto, quem ſibi incorporatum habebat; ſed ſui ipſius ſi-

Paſch.

Mar c. 14.

Victor Antioc

A milis in nullo emendatus erat. Quā ille viuendi ſpem haberet? Cur præceps ad mortem non feſtinaret? Rectè inde cauet D. Paſchaſ. vbi ſupra cap. 22. *In ſeculi actibus remorantes non dignè comedunt Paſcha, videlicet carnes Agni, & ideò ſatis timendum talibus, ne cum AEgyptijs nocte perimantur, dum ſopore peccati premuntur.* Cuius ſententiæ vim vt percalleas, B memorare totum id, quod apud Aegyptum nocte liberationis Iſraeliticę accidit. Enimuero Iſraelitę, pręcincti ad tranſeundum, comedebant Paſcha, AEgyptij iacebant, vt heri, & nudiuſtertius. Hinc exterminator, præcinctis & manducantibus parcens, dormientes iugulabat. Caue ergo, ne priſtinos vitiorum actus habeas, dū manducas carnes Agni, caue, ne in C ſæculo moreris, vt antea, & ſi nolis nocturnis peccati tenebris interimi, tanto epulo refectus ad altiora tranſi, nil in te appareat, quod Chriſtum non oleat, Chriſtum non ſapiat. Ita D. Cyprian. de Cœna Domini: *Cum ſaturati fuerint, vide quid agant, intellige quæ loquantur, quam ſancti odoris ſit quicquid illa eructat plenitudo, verbum, mores compoſitos, affe-* D *ctus pudicos, ſenſus pacificos illa interior ſynceritas vbique diffundit.* Sic, qui manducat Chriſtum, Chriſtum eructat, vitam moreſque induit Chriſtianos, nec aliud nouit loqui, niſi Chriſtum, vt Abbas Cellenſ. lib. de Panib. cap. 1 ait: *Ad hanc menſam verbi caro facti & carnes agni ſumuntur, & verba, quę ſunt ſpiritus & vita in lin-* E *gua Ieſu reſonantia vberrimè poſt cænam inueniuntur.* Hæc ille.

Paſch.

Cypria.

Cellen.

§. XXXII.

Christus Dominus in Euchariſtia traditur, vt ſanctorum Eccleſia parturiat examina.

VErius forſan textus verba explicarim, retenta rigoroſa notione Patris, qui eſt prima in diuinis perſona, eaque fœcunda, adeò, vt producat filium ſui characterem & B imaginem. Hinc Chriſtus Dominus Euchariſticæ inſtitutionis rationem reddit, vt nimirum, ſicut Pater diuinus producit filium ſui imaginem, eſtque filij principium: ſic filius ipſe manducatus in Euchariſtia, principium eſt producens & progignens iſtorum, qui Dei ſeruant imaginem Paſc. immaculatam. Accinit D. Paſchaſ. de carne & Sanguin. Chriſt. cap. 22. aiẽs. C *Hæc ſunt vitæ ſemina, quibus virgines generantur.* quaſi rationem redderet, ob quam ſub triticeis ſpeciebus tradatur caro Chriſti Domini, eaque eſt ſumpta ex fine Euchariſticæ inſtitutionis, quæ ideo inuenta fuit, vt ſicut propter patrem progignitur patris imago, nempe filius, ita propter filium Eccleſiæ arua virginum germinarent examina. D

Quorum principium & ſemina fœcundiſſima exiſtunt calix & panis conſecratus. Itaque dum ſemina vocat, id interim facit, vt fœcundiſſimi, ac præſtantiſſimi ſeminis rationem meditantes Chriſti Domini ſe ad Euchariſtiam præparantis facinus prænoſcamus. Etenim de præſtantiſſimo ſemine Plinius libr. 18. Plin. cap. 24. ſic fatur; E *Quod in ima area ſubſedit ad ſemen reſeruandum eſt: id enim optimum, quoniam grauiſſimum, neque alio modo vtilius diſcernitur.* Ecce modo Chriſtus, dum ſeſe comedendum parat, in imo Eccleſiaſticæ areæ ſubſedit, nimirum ad pe-

A des Apoſtolorum accubit, quo ad Euchariſtiam proceſſit ſemen adeò viuidum & fœcundum, vt virgineis choris progenitis ſteriles Eccleſiæ campos faceret diteſcere. Ad hæc eleganter D. Methodius in Sympoſio decem Virginum inquit, Meth. *Excepit autem illud ipſum ſemen, & fert nunc Eccleſia ad generandam virtutem & alendam. Non enim poteſt aliter Eccleſia concipere credentes & regenerare per lauacrum; niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſit ſecundum commemorationem paſſionis, iterum moriatur, è cœlo deſcendens.* Expendo verba ab his; niſi & Chriſtus, &c. quibus ſeminis fœcunditatem attigit. Etenim, vt videre eſt apud Ioan. cap. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; & ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et quidem, vt Eccleſiæ ſata germinent, multoque diteſcant ſanctorum fructu, neceſſum eſt, vt granum frumenti, Chriſtus Dominus, iterum & iterum à cœlo in terram deſcendat, & moriatur ſecundum commemorationem paſſionis, quod accidit per Euchariſtiam, vbi ſe adeò exinaniens, vt capi poſſit, caſta iuſtorum prole replet Eccleſiæ ſata. Id quod Chriſti corpori adſcribit alias datus Clemens Alexandrin. 1. Pædag. part. 6. Clem. Alex. aiens *Corpus Chriſti nouum cœtũ verbo nutrit, quem ipſe Dominus carnali labore peperit, quem ipſe faſciis illigauit Dominus pretioſo ſanguine. O partum ſanctum. Verbum eſt omnis infantis & pater, & mater, & altor, comedite, inquit, carnes meas.* Ecce tibi cum ſe Chriſtus Dominus tradit manducandũ noui cœtus, nouorum examinũ fit pater, & mater, & altor. Hinc D. Cæſarius Arel. hom. 7. ponderans, quod in ſacris aqua vino miſceatur, adducit illud Ioan. 2. Ioan. 2.

Vbi, deficiente vino in nuptijs, aquã A
Dominus in vinum conuertit. Quid
ni? deficiente fide in Iſrael, Dominus
Sacramento ſanguinis ſui populos fi-
Cæſar. deles effecit. Ita Cæſarius: *Expectauit*
Arel. *Dominus, vt faceret vuas, fecit autem*
ſpinas, vnde ſertum ſpineum capiti Re-
demptoris impoſuit, quando Dominus
nuptiali tempore aquas in vina conuer-
tit, manifeſtè præfigurans multitudinẽ
gentium de ſanguinis ſui gratia eſſe ven B
turam. Quod iam facit, dum cæleſte
poculum populis reliquit bibẽdum:
ſicut enim in principio ſpiritus Do-
mini incubabat ſuper aquas, vt va-
riæ creaturarum ſpecies gigneren-
tur; ſic modo ſanguis Domini mi-
ſcetur aquis populorum, vt inde fi-
delium alium examina generet. Vn-
Exo.16. de Exod. 16. vbi manna deſcenſus
ponitur, ex Hebræo legi debet, *man-* C
na fuit cubatio. Rem tandem finit il-
Drog. la Drogonis libr. de Sacrament. Paſ.
obſeruatio, nimirum, quod memo-
rans textus Gen. Liæ partus de illa
dicat, quod *parere ceſſauit;* non au-
tem id dicat de Rachel. Cur ergo de
Rachel non dicitur; parere ceſſauit?
Rachel iuxta Bethlehem ſubter ſilicem
crucis ſuperpoſita eſt, nimirum ſedet ad
pedes Ieſu, vt de domo panis ſemper fę- D
cunda pariat. Hæc Droge, Eccleſiæ
fœcundos partus ex cæleſti pabulo
auſpicatus. Hic tandem ponderan-
da ſunt verba D. Baſil. data in Miſ-
ſa, vbi ait: *Quam reuerenda eſt hora*
iſta dilectiſſimi; cum ſpiritus viuus &
ſanctus è ſupernis cęlorum ſedibus de-
ſcendit, atque incubat, manetque ſuper
hanc Euchariſtiam propoſitam. Expen
do illud, *incubat*, ſicut enim in princi- E
pio Gen. dicitur ſpiritus, iuxta Sept.
quod incubabat ſuper aquas, fouens
& fęcundans eas ad cæleſtium corpo
rum partus; ſic in pręſenti Spiritus sã
ctus incubat ſuper Euchariſtiam, vt
multitudinem cælitum etiam pariat.
Baeza in Euang. Tom. I.

§. XXXIII.

Chriſtus Dominus, in Euchariſtia ſum-
ptus ſic implet hominem, vt illum a-
lijs faciat præſtare de abundantia.

SEd inſtabis ſcire rationem, qua
Pater diuinus dicatur verè & ri-
goroſè filium generare, vt ſic plenã
textus cognitionem habeas. Ea autẽ
ratio perſpicuè ponitur à Richardo Richar.
de Sancto Victore libr. 6. de Trinit.
cap. 18. 19. 20. 21. quæ in eo ſita eſt,
quòd Pater diuinus communicat fi-
lio diuinam naturam adeò fæcundã,
vt illam etiam filius cõmunicet alte-
ri perſonæ diuinæ, nimirum Spiritui
ſancto. Quam modum exactè æmu-
latur Chriſtus, dum à fidelibus man
ducatur: ſic enim implet mentes mã
ducantium, vt ipſi de ſua plenitudine
& ſuperabundantia communicent
alijs, vt plenè dici poſſit, ſicut me mi-
ſit Pater, & ego viuo propter Patrẽ,
hoc eſt, quam ab illo ſumo vitam, nõ
mihi ſoli reſeruo, ſed alteri eam tra-
do; ſic, qui manducat me, & ipſe vi-
uet propter me, ea ſuperabundans
gratia, quam alijs tradat. Exod. 12. *Exod.12*
monentur paruæ Iſraelitarum fami-
liæ, quod ſi pauciores fuerint, quam
par eſt ad integri agni eſum, *aſſumãt*
vicinum. Cur hæc? Nonne quod ſu-
pereſſet poterat igne conſumi, vt
moris etiam erat? Sanè lex illa non il
lius agni, ſed cæleſtis & diuini eſum
reſpiciebat, quo ita implendi erant
fideles vt alius communicare de ple-
nitudine cogerentur. Scrib. Rupert. Ruper.
Agnum immolamus, rectè paucitatem
noſtram confitentes, aſſumimus vicinũ,
qui coniunctus eſt domui noſtræ ſãctum
Apoſtolorum & Martyrum chorũ, qui
per eandem fidem coniuncti nobis ſunt,
& ſine illorum inuitatione nunquam e-
dere præſumimus. Dicimus enim cõmu-

nicantes, & memoriam celebrantes, in A *primis glorioſæ ſemper Virginis genitricis Dei, & beatorum Apoſtolorum, ac Martyrum, &c.* Hæc ille, quibus acutè notat & explicat rationem, cur in Euchariſtico ſacrificio conſecraturi euocent Sanctorum chorum; nimirum, quia ſine illorum inuitatione non ſumere præſumimus tantum epulum, cuius tanta eſt plenitudo bonorum, vt cogamur vicinos aſſume- B re, qui nobiſcum tantum poſſint ſuſtentare cumulum gratiarum. Nec ſolùm ij, qui in cęlo triumphant, euocādi à nobis ſunt in communionem tanti ſacrificij, ſed qui propiores nobis adſunt, pauperioreſque ſunt, nimirum, qui in Purgatorio degunt. His etiam de plenitudine huius conuiuij præſtare debemus, vt ſic plenè eius abundantia poſſit exhauriri. Quò C ſpectauit Euſebius Alex. dū inquit: *Memento in oblatione ſanctæ Euchariſtiæ parentum ac fratrum, qui iam de vita deceſſerunt: hoc ſi feceris, magnam eis requiem præbes, comples preces tuas.* Quę verba grauiter ponderans noſter Turrianus, expendit illa, *comples preces tuas*, quaſi Euchariſticum ſacrificium, eiuſq; bona non integrè queant capi ab vno fidelium; ſed neceſ- D ſum ſit viciniorum, ſiue in Purgatorio, ſiue in cęlo degentium animas euocari, vt ſic integrè & completè participetur. Hinc creuit ille mos, receptus in ſacris, quo hoſtia à Sacerdote in tres partes diuiditur, quaſi ipſe non poſſit totam diuini epuli virtutem ſuſtinere, niſi cum vicinis diuidat, quibus duas partes tribuat. Id quod cecinit quingentis abhinc an- E nis Hildebertus Epiſcopus Genomanenſis.

Euſeb.

Hild.

Inde fit, vt quoties ſacras accedimus aras,
Particulis cedat hoſtia fracta tribus.
Pars intincta mero pro viuis orat, opuſque
Sanguinis & carnis expiat ipſa caro.
Pro bene defunctis (offerimus tibi Chriſte duas, ſed propter eoſdem)
Oblata pariter non operantur idem.
Hoſtia pro iuſtis laus eſt, pro iuſtificandis
Mentio pro reliquis cauſam agit alterius.

Ecce tibi non vnus homo ſufficit haurire bona Agni Euchariſtici; ſed eo ipſe impletus vicinis ſanctis, ſiue qui glorioſa iuſtitia in cœlo fulgent, ſiue qui in Purgatorio expectant, partes cogitur impertiri. Vnde in D. Chryſoſt. liturgia dicitur: *Diuiſurus Sacerdos panem, dicit, diuiditur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Deus meliora! An Chriſtus per fractionem hoſtiæ poteſt diuidi? Nonne totus in tota, & totus in qualibet parte? Ita planè, ſed dum integer accipitur, his cumulat bonis accipientem, vt ipſe plenus ea debeat cum vicinis partiri, ne vana ſuperſint plura. Hinc expendendum eſt illud Diu. Pauli 1 ad Corinth. c. 10. *Et panis, quem frangimus nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* Expende illud, *quem frangimus*, quaſi hoc innatum Euchariſticę hoſtiæ ſit, quod non integram illā nobis retineamus, ſed partem illius vicinis & amicis porrigamus. Sic acutè & grauiter Chryſoſt. Hom. 24. *Quare addidit, quem frangimus? hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce autē minime, ſed omninò cōtrarium; os enim, ait, non comminuetis ex eo, ſed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Sanè in cruce cauit, ne frangerentur eius oſſa, vt ſic vnitum & integrum pretium redderet exactori patri. In Euchariſtia fidelibus ſingulis.

Chryſ.

1. Co 10.

Chryſ.

lis merita ſua applicet eà abundantia, vt non vnus aut alter; ſed omnes poſſint exſatiari, & teneantur ſinguli alijs de hoſtia præſtare.

§. XXXIV.

Euchariſtiæ ſumptio facit homines diuina correſpondere origini per miſericordiam in pauperes.

IN hoc maximè filij diuini notio explicatur à pluribus Theologis, à quibus ſtat Vaſquez 1. par. diſp. 13. cap. 7. quod filius referat Patrem, vt eius viuida & expreſſa imago. Igitur ait Dominus, & ego viuo propter Patrem; nimirum, vt ego Patris filius exiſtens, viuida illius ſum imago, qua fontem & originem meam exprimo & repræſento, ſic, dum manducor, facio manducãtes me viuidas eſſe Patris imagines, diuinumque genus, in quo conditi fuere, repræſentare. Hùc ſpectatat D. Chryſ. Ho. 45. in Ioan. fatus: *Hic ſãguis facit, vt imago in nobis regia floreat, hic pulchritudinem ac nobilitatem aĩa langueſcere nõ ſinit.* O quã diuini generis ſplendorẽ in nobis excitat & acuit diuinus hic ſãguis! Quæ obtenebrata erat origo, quæ obnubilata nobilitas, diuino ebibito ſanguine reparatur. Qui referebatur diuinus Pater, eius noſtris animis impreſſa imagine obſoleuerat peccato, ſed modo generoſus Dei ſãguis, humano in pectore bulliens iterum dat homini cœleſtem repræſentare patrem, veramque Dei in ſe prætendere imaginẽ. *Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat.* Aſt qua imagine referimus cœleſtem Patrẽ? Vidus D. Doroth. doctrina 12. eam explicabit: *Eſtote*, ait Dominus, *miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt; non dixit, ieiunate vt Pater cæleſtis ieiunat; neque dixit, Pauperes eſtote, vt Pater cæleſtis inops eſt; ſed quid ait? Eſtote miſericordes, ſicut Pater cæleſtis miſericors eſt. Propriè enim virtus iſta imitatur Deum, ipſum exprimit & ſignificat.* Vna miſericordia referimus Patrem cæleſtem, noſque ab illo genus ducere teſtamur, & diuino concreti ſanguine paternam imaginem oſtentamus. Hinc Prou. 20. *Grãde homo, & pretioſum vir miſericors.* Cur pretium & valor hominis vni miſericordiæ tribuitur? Pulchrè D. Amb. Pſa. 118. ſer. 10. *Diſce homo, vbi grandis & pretioſus ſis: vilem te terra demonſtrat, ſed glorioſum virtus facit, fides rerum imago pretioſum.* A quo vilis materia pecuniæ fit pretioſa, niſi ab impreſſa imagine Regis? Imago itaq; dat pretium rebus; ſic miſericordia homines pretioſos facit, vtpote, regia imago. Igitur, diuinus ſanguis humanis efferueſcens fibris, hanc ſtatim diuini generis imaginem efflore ſcere facit. Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat, hic nobilitatem animæ langueſcere non ſinit, dum iuxta diuinũ genus ſuum docet homines miſereri pauperum. Quod agnus ille legalis huius conuiuij vmbra etiã præſtabat, dum vt illum manducarent, iubebantur Iſraelitæ aſſumere vicinos. Vbi Theodor. *Aſſument vicinum hoc præcipit Deus, vt fraternũ amorem, atque erga pauperes miſericordiam illos doceret*, qua ſi neque vmbra Euchariſticæ menſæ eſſe poſſit, quin ab illa diuini germinis imago miſericordia non pullularet. Inde grauiter Diu. Chryſol. ſer. 103. *Doleo certè, doleo, quando lego Chriſti cunabula Magos irigaſſe auro, & video altare Corporis Chriſti vacuum reliquiſſe Chriſtianos, hoc præſertim tempore, quando ſe pauperũ fames vaſtat, quando ſe fundit turba lamentabilis captiuorũ.* Et quid dolendum in homine magis, quã quod regio concretus ſanguine, nullam

Marginalia: A; B; C; D; E; Chryſ.; Dorot.; Prou. 20; Ambr.; Theod.; Chryſ.

in factis referat virtutem regalem, nec generis oſtendat nobilitatem: Sic valde miſerandum eſt, quòd homines, diuino imbuti ſanguine, paternam imaginem & nobilitatem non præ ſe ferãt per miſericordiam in pauperes. Hinc D. Chryſoſt. Hom. 51. ad Pop. monebat eos, qui pulcris taperibus Chriſti altaria gaudent ditare. *Vis Chriſti corpus honorare, ne nudum eum deſpicias; nec eum hic quidem ſericis honores veſtibus, extra vero gelu & nuditate pereuntem contemnas. Qui namque dixit, hoc eſt corpus meum, & verbo factum confirmauit: hic & dixit, eſurientem me vidiſtis, & non pauiſtis me. Et in quantum non feciſtis huic ex minimis, mihi non feciſtis.* Hæc ille.

Text. Hic eſt panis, qui de cęlo deſcendit.

§. XXXV.

Non otio torpentes, ſed laborantes Euchariſtia refici debent.

O Vtinam Deus auerruncaſſet conſuetudinem illam, quæ noſtro æuo in pluribus adoleuit, qui prætextu deuotionis, & religionis ergo tota die in templis & ſactis degentes, nil magis oderunt, quàm laborare. Deuoti & pij iſti otio languidi, diuinum panem non timent frequenter manducare. Abſit à veris deuotis tantus error, non enim hic panis inuentus fuit otioſis, ſed laborantibus. Quod prę ſicat ipſa ſpecies panis: etenim à principio dicitur homini: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Id quod apertè de Euchariſtico pane præmonuit Iſaias, vbi dixit: *Dabit vobis Dominus panem afflictorum*, quaſi nullis alijs aptetur hic panis, niſi his, qui incumbunt laboribus, qui otio exſuffiato inſu-

A dant, vt victum meritò naciſcantur! Ita D. Cyril. lib. 2. tom. 2. fatus: *Panis igitur Chriſtus eſt, ſed cum labore & ſudore inuenitur.* Quo reſpexit Dominus, cùm Iſraelitis in deſerto pluit manna, quippe ſingulis diebus pluebat quãtum ſatis erat ad cibos parandos, ſeptimo ſolũ die non dabatur ex cælo manna. Cur ita? Septimus dies Sabbathum erat, quo ab omni labo-

B re Iſraelitæ vacabant. Cur ergo eo die cœleſtis panis pluuiam non recipiebant? An quia otioſus dies & ab omni labore feriatus carere deberet cæleſtis panis pluuia? Id maximè innuit D. Cæſarius Arelat. Hom. 7. de Paſch. ſic fando: *Dies iſte, ideſt, dies ſeptimus, cęleſtis panis fraude mutilatur.* Ecce tibi quando otium à Deo imperatum erat, quando non labo- Cęſar. Arel.

C rare religio erat? tamen otioſus dies, etſi religioſus, cæleſtis panis pluuia priuabatur, tanti boni fraude mulctabatur. Ne ex tunc otio torpentes homines, vllo religionis prętextu, cæleſtem panem præſumant manducare. Cum Dominus turbam pane exaturare vellet, nullo eorum labore expoſtulato, totam multitudinem fecit in fœno agri ſedere & quieſcere, at cùm in nuptiis vino

D potare conuiuas pateret, ad laborẽ vocat vniuerſos famulos, & ait illis: *Implete hydrias aqua.* Cur ita? Pulcrè D. Chryſoſ. ſerm. 5. de Epiphan. *Sed aqua in ſanguinis erat conuertenda myſterium, vt mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret.* Et ſanè vbi Euchariſticum poculum adumbratur, neceſſum eſt, vt præ- *Ioan. 2.* Chryſ.

E mittantur homines laborantes, non tota die ſedentes, non otio vacantes. Hinc eleganter D. Paſchaſ. libr. de Corpor. & Sang. Chriſti cap. 8. vocat Euchariſtiam *ſtipendium*. Dicit enim Ezechiel, cap. 9. *Ecce ſex viri veniebãt de via portę ſuperioris, & vniuſ-* Paſch Ezech.

cuius.

cuiuſq; vas interitus in manu eius: Vir quoq; vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare. Cur ſcriptor hic cum atramentario iuxta altara ſtetit? D. Paſch. *Ideo bene iuxta altare perhibetur, vt milites ad ſtipendia vitæ percipienda accedentes diuinus diſcernat.* Solum expendo illud, ad ſtipẽdia vitæ accipienda, vt videant, qui laborem fugiunt, quàm temere ad altare accedant, vbi, quicquid datur ſtipendium eſt, & hoc cẽſoris manu, prius recenſitis per ſcripturam laboribus exhibendum.

§. XXXVI.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia datur ſub ſpeciebus panis, vt ſe ab hominibus adorandum perſuadeat.

IAm impiorum hæreticorum os obſtruendum erat, qui in Euchariſtia Chriſtum Dominum adeſſe fatentur, & tamen ibi ſceleſtiſſimi negant adorãdum. Etenim datur, aiũt, vt cibus panis, nõ datur adorandus. O perfidiam! O ſtultitiam! Sane vt cibus panis datur, eo ipſo ſe hominibus proponit adorandum, & quid magis adorandum hominibus, quorum Deus venter eſt, quàm Deus, qui fit illis cibus panis? Vt brutescentes caperet, & ad ſe traheret, in præſepio apparuit. Sic ait Theodoretus orat. de Chriſti Natiuit. *In præſepio namque Dei ponitur Verbum per medium corpus, vt licentiam habeat rationalis & irrationalis participari cibo ſalutis.* Sic vt illos, quorum Deus venter eſt, ſollicitaret, fit illis cibus panis, vt vel ex odore cibi meminerint Deum latentem adorare. Hinc David Pſalm. 2. aiebat, apprehendite diſciplinam. Quæ verba alijs ſonant longè aliter; ſed cum myſterio grandi. Eugub. & Geneb. legunt, *oſculamini filium.* Tiroboſcus aliter, nimirum, *adorate frumentum,* cui penè accinit Galatin. legens, *adorate faſciculum ſpicarum.* Quibus id ego maximè pondero, nempe, quocum de diſciplina agitur, ſolum dicitur, *apprehendite.* Vbi autem filius innuitur, relicto verbo apprehendo, vſurpatur, *oſculamini.* Verum cum frumentum, ſeu faſciculus ſpicarum dicitur, relictis alijs, ſubijcitur, *adorate,* quaſi adoratio neceſſariò ſequatur eum, qui potens eſt nos cibis ſaturare. Id quod attigit D. Auguſt. ſer. 81. de tempore. Vbi memorans, quòd Ioſephi manipulum ſpicarum cæteri fratrum manipuli adorarint, ſic fatur: *Non incõgruè coacti ſunt ſteriles manipuli fructuoſũ manipulum adorare, per quem de famis periculo liberandi erant.* Sanè vbi tot miſericordiarum ſegetes à Deo metimus, debemus Deum adorare; ſed quando ſe nobis cibum proponit, tunc adeo cogimur adorationem exhibere, vt vix aliud poſſimus facere. Adeò beneficus Deus in homines apparet, quicũque illos cibo ſatiat, vt vel hinc nefas eſſet execrandum Deum noſtrum, à quo in Euchariſtia ſaturamur, non adorare. Ecquis ſaturatorem ſuũ nõ adoraret? Sanè Pſ. 21. dicitur: *Mãducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ.* Quod ſic expendit Euſeb. Cæſar. *Fideles alimẽtum ſanctum, corpuſq; ſalutare in cõmunione capiunt: & poſtquam comederunt Saluatorẽ, & viuifici cibi datorem venerãtur.* Ibi ſingulariter exhibenda adoratio, vbi Deus ſeſe præbet deuorandum, factus cæleſtis & viuificus panis. Vt meritò D. Athan. or. in Paraſc. reprehẽdat eos, qui irreuerenter tantum epulum tractant: *An neſcitis quomodo Angeli aſtiterint ſepulcro corporis experti, ſepulcro*

[Randnoten / margin notes: Theod. — Pſal. 2. — Aug. — Pſal. 21. — Apud Turriã. de Euc. c. 1. 228. — Athan.; Abschnittsbuchstaben A, B, C, D, E]

va-

vacuo? Attamen, cum ſemel totum cor- A
pus Domini recepiſſet, multum honoris
etiam ipſi loco exhibent Angeli. Nos nō
ad ſepulcrum inane, ſed ad ipſam men
ſam in qua Agnus poſitus eſt, adituri cū
tumultu accedimus. Hæc ille.

§. XXXVII.

Cibus Euchariſticus homines in cœleſtia & ſuperiora agit. B

O Quanta eſt cæleſtis panis effi-
cacia, vt homines in cæleſtia
& ſuperiora eudere faciat! Ouum v-
bi cæleſti rore plenum Soli radianti
exponitur, viſum eſt beneficio roris
in cæleſtia leuari, imò aſcendere.
Sic à cælo deſcendens viuus panis,
hominum corda replens illos, in ſu-
periora impellit, & facit auolare. C
Richar. Hinc claret pulcra illa Richardi. Vi-
ctorini annotatio circa Domini in
cælos aſcenſum, qui celebratus fuit
poſt epulum. Sic enim ait lib. 1. de
Emmanuele c. 16. *Attende quid dici-*
tur, quomodo ibi legitur: & conueſcens
præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcede
rent, & paucis interiectis additur: Vi-
dentibus illis eleuatus eſt. Ecce quia co-
medit, & aſcendit. O diuiniſſimum D
epulum! O conuiuium ſalutare! Vbi
huic accumbimus menſæ ad cœleſtia
euolamus: non poſſunt non alta ſa-
pere, & ſurſum efferri qui nutriun-
tur cæleſti hoc pane. Fallor, ſi deli-
Num. 21 rij illi Hebræi, Numer 21. ſumma ſui
erroris inſania hanc cæleſtis pabuli
virtutem non indigitarunt. Etenim
aiūt: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo*
iſto leuiſſimo. Ecce errorem & inſa-
niam, quod nauſeant, quòd faſtidiūt
cæleſti epulo recreari, ſed ſapiunt,
quum dicunt cæleſtem panem eſſe,
cibus eſt, qui, vt de cœlo venit, ſic in
cælum nos facit euolare. Similiter
Paulin. D. Paulinus epiſt. 4. ponderans illud

A Chriſti Domini pronunciatum, ni-
mirū; *Iugum meum ſuaue eſt, & onus*
meum leue, ſic fatur: *Iugum & coma*
Chriſti leuis eſt, quia ſeruientes Chri-
ſto operamur bona, quibus pennati in al-
ta prouehimur. Vt iugum, ſeu onus
Chriſti leue eſt: ſic verè leuiſſimus
eſt Chriſtiferus, & cæleſtis panis,
quo ſaturi & repleti in alta & ſupe-
riora prouehuntur, cæleſtia ſolùm &
B diuina quæritantes. Vnde D Chryſ. Chryſ.
Hom. 24. in 1. ad Corinth. ait: *Ad*
hoc nos inducit ſacrificium illud formi-
dandum & admirabile, quod iubet no-
bis, vt aquila in hac vita facti ad ip-
ſum cælum euolemus, vel potiùs ſupra
cælum. Vbi enim cadauer, inquit, illic
aquila. Aquilas autem appellat, vt o- Mat. 24
ſtendat ad alta eum oportere contende-
re, qui ad hoc corpus accedit, & nihil
C *cum terra debere ei eſſe commune, neque*
ad inferiora trahi & repere, ſed ad ſu-
periora ſemper volare, & in Solem iuſti
tia intueri. Hæc Chryſ. vt videas qua-
les naſci debeant pennæ manducan-
tibus cibum cæleſtem, quibus ad cæ-
lorum alta perueniant, deque ſolo
Deo ſaginentur, vt ait Tertullianus Tertul
libro de Reſurrectione carnis: *Caro*
corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt
D *anima Deo ſaginetur*, vt terrena faſti-
diens apperat cæleſtia. Hoc fecit in
filio prodigo vel odor cæleſtis panis,
etenim ait Luc. 15. *Quanti mercenarij*
in domo patris mei abundant panibus.
Hæc dum mēte reuoluit, ſtatim ſub-
dit: *Surgam, & ibo.* Vix panem me-
minit, & ſeſe erigit ſtatim. Aug. 1. ſal.
138. *Surgam, dicit; ſed erat enim, ſed in*
egeſtate Surrexit in deſiderio panis ſui.

§. XXXVIII.

Vnus cæleſtis hic panis humanam va-cuitatem explet.

NIſi homo à cælo hunc cibum
accepiſſet, nullis alijs potuiſſet
exple-

expleri; cùm cæteris omnibus & a- A ridus, & vacuus remaneret. Id, quod elegant obſeruatione notauit D. A- Sinait. naſtaſ. Sinaita in Hexaem lib. 1. dicit enim Geneſis: *In principio creauit Deus cælum, & terram*, & paucis interiectis, poſtquam terram oſtendiſſet immerſam aquis, pergit textus: *Dixit verò Deus; congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum, & appareat arida*. Ad hæc D. Anaſtaſius: B *Oportet hoc loco adnotare, quòd, quando Deus fecit terram cum cælo non appellabatur arida, quando autem fuit ſuffocata a tenebris, quæ ſuper eam erant, & aquis, tunc facta eſt arida*. Enimuerò vbi terra à cælo ſeparatim exhibetur, etſi ſubmerſa aquis, arida eſt & vacua, quandoquidem ex cælo solùm poteſt accipere plenitudinem & decorem. Quaſi iam inde innueret, C hominum aſiditatem & vacuitatem vnico explendam eſſe à cælò deſcen- Deut. 15. denti pane. Sic Deuter. cap. 15. cauebat lex de ſeruis Hebræis manumittendis: *Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum; & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris; ſed dabis viaticum de gregibus de area, & D de torculari tuo, quibus Dominus Deus benedixerit tib*. Ita lex libertinorum curam agebat, ne vacui remitterentur & aridi: ſed quæ area, aut torcular terrenum hominum poſſet expellere vacuitatem? quo viatico impleretur libertinorum fames? Equidem vbi vacuitas adimplenda erat, vnus cæleſtis odorabatur, & annun- E Apud Turrian tract. 2. c. 15. tiabatur panis. Pulcrè D. Cyril. lib. 7. de adoratione in ſpiritu hæc verba facit: *Vides vim myſterij Christi in his elucere? Liberauit enim nos gratis Dominus, nō enim ex operibus iuſtitia, qua fecimus nos; ſed ſecundum magnam miſericordiam ſuam, tantam iſtam clementiam participauimus. Poſtquam verò liberos nos fecit, adiecit ſe ipſum viaticum, tanquam victima omnis macula expers, & ouis pro nobis mactata, concedens, vt viuificam benedictionem participaremus, ſanctam dico carnem & ſanguinem. Hoc exiſtimo eſſe quod ait lex oportere ſuppeditari viaticum de ouibus, & de frumento, & de vino* Hactenus Cyril. quaſi libertinorum hominum vacuitatem nullo expleri poſſet, niſi cæleſti viatico, ſic legem de vacuitate explenda, de elargitione æ eſt viatici fuit interpretatus. Vbi iam ponderanda nobis ſunt verba illa legis [Dabis viaticum de gregibus, & de area, & de torculari.] Enim verò poſtquā meſſis facta eſt, triticumque & vinum ab area & torculari domi eſſeruantur, non adeò largus eſt quis in elargiendo, verùm de plena area, de ſuperfluenti torculari, de ditiſſimis gregum ſpolijs quis non large & liberal ter erogat, dum medius inter hæc verſatur? Hinc Dei in nos munificentia & liberalitas; panditur, qui vt vacuitatem expleret humanam, medius ſtat inter pleniſſimas areas, inter ſuperfluentia torcularia, & ab area, à torculari, à gregibus nobis frumentum, & vinum, & agnum parat. O quam expleantur libertinorum hominum vacuitates tanto illis præparato viatico! Iam ab epulo nil habet homo, quod deſideret ampliùs, ibi omniū bonorum fontem & authorem habet. Huic diuino conuiuio meritò Cant. 1 refert Dionyſius Carth. illud Cant. 1. vbi Dei amatrix anima fatur: *Botrus Cypri dilectus meus*. Et quis botrus? Sanè ex quo Chriſtiferi conuiuij licet conijcere ſummam abundantiam, incredibilemque opimitatem, qua ſaginantur & implentur Gaud. animæ. Cùm enim D. Gaudentius, tract. 16. dicat, quod *promiſſionis terra*

terra Chriſti caro eſt, cuius vbertate cre A
dentium corda pingueſcunt. Pulcrè in
Euchariſtia botrus vocatur, nimi-
rum, botrus ille, qui promiſſionis ter
ræ vbertatem indigitet magnitudine
ſua incredibili. Verùm ſi de Hebræo-
rum penu aliquid accipere licet, ac-
cipite myſterium, eiſdem incluſum
verbis, quæ ſic tripliciter transferun-
tur à Rabbi Barachias, Rab. Benſi-
rem, Rab. Ananias, nimirum: *Vir o-* B
mnia pariens dilectus meus, vir omnia
propitians, vir omnia ſatisfaciens Ecce
quanta habeas in hôc botro, quo te
Chriſtus de torculari ſuo ſaginat. Si
agricola es, in illo habes omnium
parentem, qui terram, qui ſegetes fa-
cit parturire. Si reus es, iraſque ex-
timeſcis diuinas, ibi habes à quo ti-
bi Deus reddetur propitius. Si debi-
tor es, multoque ære alieno preſſus, C
botrus hic diuinus eſt omnia adim-
plens, omnia ſatisfaciens, quo vno
nullam experieris vacuitatē, ſed om-
nium plenitudinē & abundantiam.

Text. Nō ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

§. XXXIX.

Caueat, qui ad Euchariſtiā accedit, ne iram, & damnationem incurrat.

EVchariſtiam meditatus, quis
manna non meminit? Sed vide
qua nobis figura manna proponitur. E
Non ſicut manducauerunt patres veſtri
manna, & mortui ſunt. Latet in man-
na mors, latet in cæleſti pabulo
ſtrictum iudicium. Vide, manduces
eo modo, quo mortem non incur-
ras. Monet igitur tremendum eſ-

A ſe ſumentibus cæleſtem cibum; vt
qui non ſine gladio iudicij, ſine
flammanti fulmine porrigitur. Sic
D. Gaudent. tract. 10. de manducat. Gaud.
agni proponit nobis Deum manna
pluentem: *Ipſe pluit manna cibum*
ſuis cultoribus in eremo, qui ignem plue-
rat nefando ſacrilegio criminoſis; ipſe
pluit manna placidus, qui flammam
pluerat indignatus. Ecce tibi eadem
B Dei manus manna pluit & ignem;
eadem cæleſtem porrigit cibum, &
fulmina mundum populantia mit-
tit, quaſi cæleſtis cibus eodem, quo
fulmina erumpat nixu. Quo ſpecta-
uit D. Epiph. vbi Deiparam laudi- Epiph.
bus extollens inquit: *Ipſa nubes to-*
nitrui formis quæ fulgur interius in v-
tero geſtat; ſermoniq; meo atteſtatur di
uina ſcriptura, dum ait: Venter tuus a-
C *ceruus frumenti vallatus lilijs.* Et qui-
dem elegantiſſimè, vt probet nubium
fulmen in virgineo exiſtere vtero,
teſtimonium affert, quo vterus pro-
babatur plenus tritico, neſcit enim
panis viuus Chriſtus eſſe ſine fulmi-
ne; vbicumque cæleſtem hunc pa-
nem videris, meditare ibi flamman-
tes ignes, ardentia fulmina. Vt me-
ritò dicat Chryſoſtom. in præſenti: Chryſ.
D *Quēadmodum fontes aqua ſcaturiunt,*
ſic & hæc menſa flammam quandam
ineffabilem fouet. Caue igitur accedas
cum ſtipula, lignis, & fæno, ne maius ef
ficiat incendium, & animum, qui ſit e-
ius particeps, exuras. Non longè ab
hoc aberat illa apud Heliopolim
Apollinis ſtatua, quæ eadem manu
ſpicarum manipulum tenebat, &
inter ſpicas fulmen horrificum viſe-
batur.

At ſi quidem plenus eſt panis cæ-
leſtis igne & fulmina eructat, cur
ex tot millibus, qui malè accedit, &
accipit pane, nullum videmus cre-
mari. Sanè nō ignis eſt, q̄ oculis cer-
natur, ſed ignis, qui ęternū excruciet
animas.

Digitized by Google

Tertul. animas. Pulcrè Tertul. aduerſus Gentes, reddens rationem, cur Chriſtiani non deberent ſe à perſecutoribus Romanis vendicare, ait: *Vna nox pauculis facibus largiter vltionis poſſet operari, ſi malum malo diſpungi penes nos liceret; ſed abſit, vt igne humano vindicetur diuina ſecta.* Id, quod dictũ accipe in Euchariſtia, quippe facilè eructaret ignem, qui malè accipientes conſumeret; ſed abſit, quòd igne humano vindicetur diuinus panis, non ſanè vindicat ſe igne viſibili & humano; ſed alio igne, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius, igne, in quẽ dæmoniaci, & æterno multãtur malè communicantes. Hinc D. Anaſt. Sinait. de ſancta Synaxi, ponderat illud Ioan. 13. *Et poſt buccellam introiuit in eum Sathanas.* Cur Sathanas auſus eſt poſt buccellam diuini & cæleſtis epuli intrare? An contẽpſit buccellæ virtutem? *Abſit,* inquit Sinaita, *nunquid Diabolus panem illum deſpiceret? ſed, vt eum, qui ſumpſerat, redargueret; in iudicium enim ſuum ſumpſerat.* Et quidem vbi iudicium fit, neceſſarius accuſator adeſt, & carnifex, & ſupplicium. Vide ergo quale iudicium manducent, qui indignè corpus Domini manducant; non humanum iudicium; ſed dæmoniorũ iudicium, & ſupplicium, & ideò poſt buccellam intrat Sathanas, nam qui malè ſumpſit, mactetur humano, ſed diabolico iudicio, & igne.

Ioa. 13.

Sinait.

§. XL.

In Euchariſtia vnitas, & concordia fratrum.

APud Numeros cap. 11. dicitur manna eſſe *coloris Habbe dolach.* Cuius verbi ſignificatio haud facilè percipitur. Vnde nata eſt dictionum varietas, quam Pagninus legit, *ſimilis margaritæ,* vt vidimus ſupra §. 22. Alij habẽt, quod ſit Man, *ſimilis lapidi onychino,* quocirca, vt notat Abul. onyx ſignificat vnguem, & dicitur onyx ille pretioſus lapis, qui colorem, & penè formam vnguis ſuper carnem exprimit. Quo innuitur intima & ſumma vnitio, qualis eſt illa, quæ intercedit inter vnguẽ
B
& carnem, prouerbialiter aſſumpta ab Hiſpanis ad maximã amicitiam ſignificandam. Ergo, qui cæleſtem panem amatis, qui manna vaſci præſumitis, vel in eius colore diſcite, quanto vnionis & concordiæ vinculo obſtringi debeatis. Multa congerunt alij in hanc ſententiam, nobis ſufficiat notare id, quod dicitur Exod. 16 de manna pluuia. Ait enim Exo. 16
C
textus; *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra; mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum.* Itaque vbi carnibus pluit, illæ, vt omnis deſidiæ cauſa, intra ipſa arma, medijs ipſis ceciderunt phalangibus, at cæleſtis ros, vt omnimodæ vnionis amator, ſic extra caſtra cecidit, relinquere enim debet
D
pugnarum locum, qui cupiat de cæleſti pabulo ſatiari. Sic Rupert. lib. 3. Rupert.
in Exod. capit. 15. fatur: *De caſtris igitur illis exeundum tibi eſt, quicumque hoc minutum, quod detulit ros iſte, colligere contendis.* Amat prorſus diuinum manna pacificos, & vnitos vinculo pacis collectores. Quidquid hoſtile eſt, intimis infixum medullis cæleſti hoc pabulo debet omninò
E
eradicari. Fallor, ſi non mirabaris, cum filios Iob ſingulis diebus audiſti conuiuijs vacaſſe? Qualis enim erat Sanctorum vita inter dapes, inter calentia vina, ritè quotidiana conuiuia? Id uſibus pater permittebat filijs, quod de æterno conuiuio in dies ructarent? Quæ vtilitas tam

ſta.

ſuos, quo poſſint manus euadere hoſtiles. Fallor, ſi huc non reſpexit
Cæſar. D. Cæſarius Nazianzeni frater dialogo 4. quum inquit: *Illudit incarnatus Pharaoni cum toto exercitu Ægyptiorũ dæmonum, inuiſibiliter ſummerſo ipſo per id, quod inquit, Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me poculum hoc. O poculum diabolos vulnerans, dæmones fugans peccata ventilans, æternam vitam operans.* O vtinam ad nos tranſiret
B poculum hoc, & in nobis maneret, quo facilè vniuerſas tenebrarum poteſtates, vel ſummergere poſſemus, vel abigere. Hinc meritò D. Paſchaſ.
Paſc. lib. de Corp. & Sang. Chriſti, præponit poculum hoc arbori vitali paradiſi. *Quantò magis ex hoc præſtatur, ne homo moriatur in carne, ſed ne lædatur à diabolo, dum eum virtus ſanguinis defenderet?* Vitalis illa arbor erat, fru-
C ctuſque vitæ nouerat parturire, ſed miror, quod tanta arbos eſſet ſine ſepe, ſine muro, patens ipſis inimicis adeò, vt illa elapſus hoſtis genus hominum feriret. Felicius poculum hoc non ſolùm vitam propinans; ſed ea medicatum virtute, quæ propellens hoſtes, hominem conſeruat ſecurum ab eorum ictibus. Id crediderim inſinuatum eſſe verbis illis: *Ecce ego vo-*
D *biſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*, quibus compertum eſt ſignificari præſentiam & aſſiſtentiam Domini in Euchariſtia. Sed quam præſentiam? An ſolam, quam habet nobiſcum inhabitando? Sanè nunquam Deus ſciuit cum hominibus eſſe & inhabitare, niſi vt ſtrenuus miles, vt
Ioann. 1. homines propugnet. Ioan. 1. dicitur: *Et verbum caro factum eſt, & habita-*
E *uit in nobis.* Vbi eleganter Chryſoſt. *Quid innuit: & habitauit in nobis, tentoria fixit in nobis, ſignificat inhabitationem, & quaſi in tabernaculo manſionem.* Non aliter in nobis ſciuit Deus habitare, niſi vt in militari tentorio,

A & tabernaculo, nõ tam habitat, quàm excubat pugnaturus & debellaturus quaſcumque poteſtates hoſtiles, quæ in nos inſurgant. O vos felices, qui tanti pabuli eſtis participes, cuius communione cum ſocium acquiritis, à quo reuocemini à præcipitio, per quem caleſitis in immortalem vitam, qui vos tutos & ſecures reddat ab inimicis! Sic D. Chryſoſt. Hom. 6. Chryſ.
B ad Pop. fatus: *Hic myſticus ſanguis dæmones expellit, & procul eſſe facit, ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi namque Dominicum viderint ſanguinem dæmones quidem fugiunt, concurrunt Angeli.*

Text. Sicut miſit me viuẽs Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuit propter me.

§. XXXI.

Qui Euchariſtico reficitur cibo, nouam & diuinam induitur vitam, caueat ne veteri inſiſtat.

D HIc eſt germanus ſenſus ſimilitudinis in textu propoſitæ, nimirum, quod ſicut Chriſti Domini humanitas, Deo vnita, vitam Dei participat; ſic, qui Chriſti carnem manducat, ex hac communione & vnione, vitam Chriſti induit, veteri prætermiſſa. Et ſanè panis hic Chriſtiferus non ſumendus eſt, vt veteri inſiſtamus vitæ; ſed vt ad nouam tranſeamus & diuinam. Id quod ſa-
E tis demonſtratum eſt in illo pane oblato Eliæ 3. Reg. c. 19. Longo enim 3. Reg. 19
itinere fatigatus Propheta ſe & vmbræ arboris, & ſomno commendauit: & ecce Angelus ſoporatum excitans panem obtulit illi, vorat ipſe panem, & paruis fruſtis relictis,

ſe

A ſe iterum inclinat, & rurſus obdormiuit. Vix oculos clauſerat, & Angelus inſtat, Heus Elia, *Surge grandis tibi reſtat via*: E'a age, viā arripe, cape iter. Quorſum hæc? Nonne ſalutare eſt viatori poſt prandium dormire? Fatigatus nimium eſt Elias, dormiuit aliquantulum, comedit, & iterum ſomno indulget, ſine modo Angele Dei illum rurſus dormire, ne illum excitare feſtines, aut dic cur ex

B citas? Sanè is erat panis, poſt quem priſtino ſomno incumbere lethale eſſet cuique. Accipite modo D. Paſch. lib. de Corp. & Sang. Domini cap. 10. *Idcircò & noſtra ad accipiendum parāda ſunt corda, vt tali epulo refecti ad altiora fortitudine tranſeamus. Nemo igitur digne accipit, niſi qui tranſit*. Nemo, qui priſtinę inhæret vitæ, nemo

Paſch.

C eiſdem ſe occaſionibus tradit, nemo, qui altiora non meditatur, qui ad ſuperiorem viuendi modum non contendit, dignè accipit. O quoties te vitiorum ſomno ſepultum Angelicę voces excitarunt, excitatoque paulliſper obtulerunt hunc diuiniſſimum panem, quem tu auide arripis; ſed vix à ſacro ferculo diſcedis, & rurſum obdormis vt antea. O lethale malum!

D tranſeundum erat ad altiora: nemo enim digne accipit, niſi qui tranſit. Poſt panem Eucharisticum exhibitum diſcipulis ait Dominus ſecundum Marc. 14. *Vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum*. Quæ verba premens Victor Antiochenus in Iudam vehementer excandeſcens ait.

Mar c. 14.

Victor Antioc

E *Iudas tametſi diuinorum particeps effectus ſui ſemper ſimilis manſit, hoc eſt, tremenda illius menſa refectus cibo nihil prorſus mutatus, aut emendatus eſt*. Proh Iudæ digna communio! Proditor erat ante, & proditor manſit poſt diuinum panē manducatum, nullo modo ſimilis Chriſto, quem ſibi incorporatum habebat; ſed ſui ipſius ſi-

A milis in nullo emendatus erat. Quā ille viuendi ſpem haberet? Cur præceps ad mortem non feſtinaret? Rectè inde cauet D. Paſchaſ. vbi ſupra cap. 22. *In ſeculi actibus remorantes non dignè comedunt Paſcha, videlicet carnes Agni, & ideò ſatis timendum talibus, ne cum AEgyptijs nocte perimantur, dum ſopore peccati premuntur*. Cuius ſententiæ vim vt percalleas,

Paſch.

B memorare totum id, quod apud Aegyptum nocte liberationis Iſraeliticę accidit. Enimuero Iſraelitę, pręcincti ad tranſeundum, comedebant Paſcha, AEgyptij iacebant, vt heri, & nudiuſtertius. Hic exterminator, præcinctis & manducantibus parcens, dormientes iugulabat. Caue ergo, ne priſtinos vitiorum actus habeas, dū

C manducas carnes Agni, caue, ne in ſæculo moreris, vt antea, & ſi nolis nocturnis peccati tenebris interimi, tanto epulo refectus ad altiora tranſi, nil in te appareat, quod Chriſtum non oleat, Chriſtum non ſapiat. Ita D. Cyprian. de Cœna Domini: *Cum ſaturati fuerint, vide quid agant, intellige quæ loquantur, quam ſancti odoris ſit quicquid illa eructat plenitudo, verbum, mores compoſitos, affe-*

Cypria.

D *ctus pudicos, ſenſus pacificos illa interior ſynceritas vbique diffundit*. Sic, qui manducat Chriſtum, Chriſtum eructat, vitam moreſque induit Chriſtianos, nec aliud nouit loqui, niſi Chriſtum, vt Abbas Cellenſ. lib. de Panib. cap. 1 ait: *Ad hanc menſam verbi caro facti & carnes agni ſumuntur, & verba, quę ſunt ſpiritus & vita in lin-*

Cellen.

E *gua Ieſu reſonantia vberrimè poſt cœnam inueniuntur*. Hæc ille.

§. XXXII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia traditur, vt ſanctorum Eccleſia parturiat examina.

VErius forſan textus verba explicarim, retenta rigoroſa notione Patris, qui eſt prima in diuinis perſona, eaque fœcunda, adeò, vt producat filium ſui characterem & B imaginem. Hinc Chriſtus Dominus Euchariſticæ institutionis rationem reddit, vt nimirum, ſicut Pater diuinus producit filium ſui imaginem, eſtque filij principium: ſic filius ipſe manducatus in Euchariſtia, principium eſt producens & progignens iſtorum, qui Dei ſeruant imaginem immaculatam. Accinit D. Paſchaſ. de carne & Sanguin. Chriſt. cap. 22. aiens. C *Hęc ſunt vitę ſemina, quibus virgines generantur.* quaſi rationem redderet, ob quam ſub triticeis ſpeciebus tradatur caro Chriſti Domini, eaque eſt ſumpta ex fine Euchariſticæ inſtitutionis, quæ ideo inuenta fuit, vt ſicut propter patrem progignitur patris imago, nempe filius, ita propter filium Eccleſiæ arua virginum germinarent examina. D

(Paſc.)

Quorum principium & ſemina fœcundiſſima exiſtunt calix & panis conſecratus. Itaque dum ſemina vocat, id interim facit, vt fœcundiſſimi, ac præſtantiſſimi ſeminis rationem meditantes Chriſti Domini ſe ad Euchariſtiam præparantis facinus præenoſcamus. Etenim de præſtantiſſimo ſemine Plinius libr. 18. E cap. 24. ſic ait; *Quod in ima area ſubſedit ad ſemen reſeruandum eſt: id enim optimum, quoniam grauiſſimum, neque alio modo vtilius diſcernitur.* Ecce modo Chriſtus, dum ſeſe comedendum parat, in imo Eccleſiaſticæ areæ ſubſedit, nimirum ad pe-

(Plin.)

A des Apoſtolorum ſedit, quo ad Euchariſtiam proceſſit ſemen adeò viuidum & fœcundum, vt virgineis choris progenitis ſteriles Eccleſiæ campos faceret diteſcere. Ad hæc eleganter D. Methodius in Sympoſio decem Virginum inquit: *Excipit autem illud ipſum ſemen, & format Eccleſia ad generandam virtutem & alendam. Non enim poteſt aliter Eccleſia concipere credentes & regenerare per lauacrum; niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſit ſecundum commemorationem paſſionis, iterum moriatur, è cœlo deſcendens.* Expendo verba ab his; niſi & Chriſtus, &c. quibus ſeminis fœcunditatem attigit. Etenim, vt videre eſt apud Ioan. cap. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; & ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et quidem, vt Eccleſiæ ſata germinent, multoque diteſcant ſanctorum fructu, neceſſum eſt, vt granum frumenti, Chriſtus Dominus, iterum & iterum à cœlo in terram deſcendat, & moriatur ſecundum commemorationem paſſionis, quod accidit per Euchariſtiam, vbi ſe adeò exinaniens, vt capi poſſit, caſta iuſtorum prole replet Eccleſiæ ſata. Id quod Chriſti corpori adſcribit altus datus Clemens Alexandrin. 1. Pædag. part. 6. aiens. *Corpus Chriſti nouum cœtũ verbo nutrit, quem ipſe Dominus carnali labore peperit, quem ipſe faſciis illigauit Dominus pretioſo ſanguine. O partum ſanctum. Verbum eſt omnia infanti, & pater, & mater, & altor, comedite,* inquit, *carnes meas.* Ecce tibi cum ſe Chriſtus Dominus tradit manducandũ noui cœtus, nouorum examinũ fit pater, & mater, & altor. Hinc D. Cæſarius Arel. hom. 7. ponderans, quod in ſacris aqua vino miſceatur, adducit illud Ioan. 2.

(Meth. — Clem. Alex. — *Ioan. 2.*)

Vbi

A Vbi, deficiente vino in nuptijs, aquã Dominus in vinum conuertit. Quid ni? deficiente fide in Iſrael, Dominus Sacramento ſanguinis ſui populos fideles effecit. (Cæſar. Arel.) Ita Cæſarius: *Expectauit Dominus, vt faceret vuas, fecit autem ſpinas, vnde fertum ſpineum capiti Redemptoris impoſuit, quando Dominus nuptiali tempore aquas in vina conuertit, manifeſtè præfigurans multitudinẽ gentium de ſanguinis ſui gratia eſſe venturam.* B Quod iam facit, dum cæleſte poculum populis relinquit bibẽdum: ſicut enim in principio ſpiritus Domini incubabat ſuper aquas, vt variæ creaturarum ſpecies gignerentur; ſic modo ſanguis Domini miſcetur aquis populorum, vt inde fidelium alium examina generet. (Exo. 16.) Vnde Exod. 16. vbi manna deſcenſus ponitur, ex Hebræo legi debet, *manna fuit cubatio*. C Rem tandem finit illa (Drog.) Drogonis libr. de Sacrament. Paſ. obſeruatio, nimirum, quod memorans textus Gen. Liæ partus de illa dicat, quod *parere ceſſauit*; non autem id dicat de Rachel. Cur ergo de Rachel non dicitur; parere ceſſauit? *Rachel iuxta Bethlehem ſubter ſilicem crucis ſuperpoſita eſt, nimirum ſedet ad pedes Ieſu, vt de domo panis ſemper fecunda pariat.* D Hæc Drogo, Eccleſiæ fœcundos partus ex cæleſti pabulo auſpicatus. Hic tandem ponderanda ſunt verba D. Baſil. data in Miſſa, vbi ait: *Quam reuerenda eſt hora iſta dilectiſſimi; cum ſpiritus viuus & ſanctus è ſupernis cælorum ſedibus deſcendit, atque incubat, manetque ſuper hanc Euchariſtiam propoſitam.* Expendo illud, *incubat*, E ſicut enim in principio Gen. dicitur ſpiritus, iuxta Sept. quod incubabat ſuper aquas, fouens & fecundans eas ad cæleſtium corporum partus; ſic in præſenti Spiritus ſanctus incubat ſuper Euchariſtiam, vt multitudinem cælium etiam pariat.

, *Baeza in Euang. Tom. I.*

§. XXXIII.

Chriſtus Dominus, in Euchariſtia ſumptus ſic implet hominem, vt illum alijs faciat præſtare de abundantia.

SEd inſtabis ſcire rationem, qua Pater diuinus dicatur verè & rigoroſè filium generare, vt ſic plenã textus cognitionem habeas. Ea autẽ ratio perſpicuè ponitur à Richardo de Sancto Victore libr. 6. de Trinit. cap 18. 19. 20. 21. (Richar.) quæ in eo ſita eſt, quòd Pater diuinus communicat filio diuinam naturam adeò fæcundã, vt illam etiam filius cõmunicet alteri perſonæ diuinæ, nimirum Spiritui ſancto. Quam modum exactè æmulatur Chriſtus, dum à fidelibus manducatur: ſic enim implet mentes mãducantium, vt ipſi de ſua plenitudine & ſuperabundantia communicent alijs, vt plenè dici poſſit, ſicut me miſit Pater, & ego viuo propter Patrẽ, hoc eſt, quam ab illo ſumo vitam, nõ mihi ſoli reſeruo, ſed alteri eam trado; ſic, qui manducat me, & ipſe viuet propter me, ea ſuperabundans gratia, quam alijs tradit. Exod. 12. (Exod. 12.) monentur paruæ Iſraelitarum familiæ, quod ſi pauciores fuerint, quam par eſt ad integri agni eſum, *aſſumãt vicinum*. Cur hæc? Nonne quod ſupereſſet poterat igne conſumi, vt moris etiam erat? Sanè lex illa non illius agni, ſed cæleſtis & diuini eſum reſpiciebat, quo ita implendi erant fideles vt alius communicare de plenitud ne cogerentur. Sic ib. Rupert. (Ruper.) *Agnum immolamus, rectè paucitatem noſtram confitentes, aſſumimus vicinũ, qui coniunctus eſt domui noſtræ ſanctum Apoſtolorum, & Martyrum chorũ, qui per eandem fidem coniuncti nobis ſunt, & ſine illorum inuitatione nunquam edere præſumimus. Dicimus enim cõmuni-*

nicantes, & memoriam celebrantes, in primis glorioſa ſemper Virginis genitricis Dei, & beatorum Apoſtolorum, ac Martyrum, &c. Hæc ille, quibus acutè notat & explicat rationem, cur in Euchariſtico ſacrificio conſecraturi euocent Sanctorum chorum; nimirum, quia ſine illorum imitatione non ſumere præſumimus tantum epulum, cuius tanta eſt plenitudo bonorum, vt cogamur vicinos aſſumere, qui nobiſcum tantum poſſint ſuſtentare cumulum gratiarum. Nec ſolùm ij, qui in cœlo triumphant, euocãdi à nobis ſunt in communionem tanti ſacrificij, ſed qui propiores nobis adſunt, paupérioreſque ſunt, nimirum, qui in Purgatorio degunt. His etiam de plenitudine huius conuiuij præſtare debemus, vt ſic plenè eius abũdantia poſſit exhauriri. Quò ſpectauit Euſebius Alex. dũ inquit: *Memento in oblatione ſancta Euchariſtiæ parentum ac fratrum, qui iam de vita deceſſerunt: hoc ſi feceris, magnam eis requiem præbes, comples preces tuas.* Quę verba grauiter ponderans noſter Turrianus, expendit illa, *comples preces tuas*, quaſi Euchariſticum ſacrificium, eiuſq; bona non integrè queant capi ab vno fidelium; ſed neceſſum ſit viciniorum, ſiue in Purgatorio, ſiue in cęlo degentium animas euocari, vt ſic integrè & completè participetur. Hinc creuit ille mos, receptus in ſacris, quo hoſtia à Sacerdote in tres partes diuiditur, quaſi ipſe non poſſit totam diuini epuli virtutem ſuſtinere, niſi cum vicinis diuidat, quibus duas partes tribuat. Id quod cecinit quingentis abhinc annis Hildebertus Epiſcopus Genomanenſis.

A — B — C — D — E

Euſeb.

Hild.

Inde fit, vt quoties ſacras accedimus aras,
Particulis cedat hoſtia fracta tribus.
Pars intincta mero pro viuis orat, opuſque
Sanguinis & carnis expiat ipſa caro.
Pro bene defunctis (offerimus tibi Chriſte duas, ſed propter eoſdem)
Oblata pariter non operantur idem.
Hoſtia pro iuſtis laus eſt, pro iuſtificandis
Mentio pro reliquis cauſam agit alterius.

Ecce tibi non vnus homo ſufficit haurire bona Agni Euchariſtici; ſed eo ipſe impletus vicinis ſanctis, ſiue qui glorioſa iuſtitia in cœlo fulgent, ſiue qui in Purgatorio expectant, partes cogitur impertiri. Vnde in D. Chryſoſt. liturgia dicitur: *Diuiſurus Sacerdos panem, dicit, diuiditur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Deus meliora! An Chriſtus per fractionem hoſtiæ poteſt diuidi? Nonne totus in tota, & totus in qualibet parte? Ita planè, ſed dum integer accipitur, his cumulat bonis accipientem, vt ipſe plenus ea debeat cum vicinis partiri, ne vana ſuperſint plura. Hinc expendendum eſt illud Diu. Pauli 1. ad Corinth. c. 10. *Et panis, quem frangimus nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* Expende illud, *quem frangimus*, quaſi hoc innatum Euchariſticę hoſtiæ ſit, quod non integram illã nobis retineamus, ſed partem illius vicinis & amicis porrigamus. Sic acutè & grauiter Chryſoſt. Hom. 24. *Quare addidit, quem frangimus? hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce autẽ minime, ſed omnino contrarium; os enim, ait, non comminuetis ex eo, ſed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Sanè in cruce cauit, ne frangerentur eius oſſa, vt ſic vnitum & integrum pretium redderet exactori patri. In Euchariſtia fidelibus ſingulis.

Chryſ.

1. Co. 10.

Chryſ.

lis merita ſua applicat ea abundantia, vt non vnus aut alter; ſed omnes poſſint exſatiari, & teneantur ſinguli alijs de hoſtia præſtare.

§. XXXIV.

Euchariſtiæ ſumptio facit homines diuinæ correſpondere origini per miſericordiam in pauperes.

IN hoc maximè filij diuini notio explicatur à pluribus Theologis, à quibus ſtat Vaſquez 1. par. diſp. 13. cap. 7. quod filius referat Patrem, vt eius viuida & expreſſa imago. Igitur ait Dominus, & ego viuo propter Patrem; nimirum, vt ego Patris filius exiſtens, viuida illius ſum imago, qua fontem & originem meam exprimo & repræſento, ſic, dum manducor, facio manducãtes me viuidas eſſe Patris imagines, diuinumque genus, in quo conditi fuere, repræſentare. Huc ſpectarat D. Chryſ. Ho. 45. in Ioan. fatus: *Hic sãguis facit, vt imago in nobis regia floreat, hic pulchritudinem ac nobilitatem aĩæ laugueſcere nõ ſinit.* O quã diuini generis ſplendorẽ in nobis excitat & acuit diuinus hic sãguis! Quæ obtenebrata erat origo, quæ obnubilata nobilitas, diuino ebibito ſanguine reparatur. Qui referebatur diuinus Pater, eius noſtris animis impreſſa imagine obſoleuerat peccato, ſed modo generoſus Dei sãguis, humano in pectore bulliens iterum dat homini cæleſtem repræſentare patrem, veramque Dei in ſe prætendere imaginẽ. *Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat.* Aſt qua imagine referimus cæleſtem Patrẽ? V[illegible]us D. Doroth. doctrina 12. eam explicabit: *Eſtote, ait Dominus, miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt; non dixit, ieiunate vt Pater cæleſtis ieiunat; neque dixit, Pauperes eſtote, vt Pater cæleſtis inops eſt; ſed quid ait? Eſtote miſericordes, ſicut Pater cæleſtis miſericors eſt. Propriè enim virtus iſta imitatur Deum, ipſum exprimit & ſignificat.* Vna miſericordia referimus Patrem cæleſtem, noſque ab illo genus ducere teſtamur, & diuino concreti ſanguine paternam imaginem oſtentamus. Hinc Prou. 20. *Grãde homo, & pretioſum vir miſericors.* Cur pretium & valor hominis vni miſericordiæ tribuitur? Pulchrè D. Amb. Pſa. 118. ſer. 10. *Diſce homo, vbi grandis & pretioſus ſis: vilem te terra demonſtrat, ſed glorioſum virtus facit, fides rerum imago pretioſum.* A quo vilis materia pecuniæ ſit pretioſa, niſi ab impreſſa imagine Regis? Imago itaq; dat pretium rebus; ſic miſericordia homines pretioſos facit, vtpote, regia imago. Igitur, diuinus ſanguis humanis efferueſcens fibris, hanc ſtatim diuini generis imaginem efflorèſcere facit. Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat, hic nobilitatem animæ langueſcere non ſinit, dum iuxta diuinũ genus ſuum docet homines miſereri pauperum. Quod agnus ille legalis huius conuiuij vmbra etiã præſtabat, dum vt illum manducarent, iubebantur Iſraelitæ aſſumere vicinos. Vbi Theodor. *Aſſument vicinum hoc præcipit Deus, vt fraternũ amorem, atque erga pauperes miſericordiam illos doceret*, qua ſi neque vmbra Euchariſticæ menſæ eſſe poſſit, quin ab illa diuini germinis imago miſericordia non pullularet. Inde grauiter Diu. Chryſol. ſer. 103. *Doleo certè, doleo, quando lego Chriſti cunabula Magos fricaſſe auro, & video altare Corporis Chriſti vacuum reliquiſſe Chriſtianos, hoc præſertim tempore, quando ſe pauperũ fames vaſtat, quando ſe fundit turba lamentabilis captiuorũ.* Et quid dolendum in homine magis, quã quod regio concretus ſanguine, nullam

Margin notes: Chryſ. — Dorot. — Prou. 20 — Ambr. — Theod. — Chryſ.

In factis referat virtutem regalem, nec generis oſtendat nobilitatem? Sic valde miſerandum eſt, quòd homines, diuino imbuti ſanguine, paternam imaginem & nobilitatem non præ ſe ferãt per miſericordiam in pauperes. Hinc D. Chryſoſt. Hom. 51. ad Pop. monebat eos, qui pulcris taperibus Chriſti altaria gaudent ditare. *Vis Chriſti corpus honorare, ne nudum eum deſpicias; nec eum hic quidem ſericis honores veſtibus, extra vero gelu & nuditate pereuntem contemnas. Qui namque dixit, hoc eſt corpus meum, & verbo factum confirmauit: hic & dixit, eſurientem me vidiſtis, & non paviſtis me. Et in quantum non feciſtis huic ex minimis, mihi non feciſtis.* Hæc ille.

Text. Hic eſt panis, qui de cęlo deſcendit.

§. XXXV.

Non otio torpentes, ſed laborantes Euchariſtia refici debent.

OVtinam Deus auerruncaſſet conſuetudinem illam, quæ noſtro æuo in pluribus adoleuit, qui prætextu deuotionis, & religionis ergo tota die in templis & ſacris degentes, nil magis oderunt, quàm laborare. Deuoti & pij iſti otio languidi, diuinum panem non timent frequenter manducare. Abſit à veris deuotis tantus error, non enim hic panis inuentus fuit otioſis, ſed laborantibus. Quod prędicat ipſa ſpecies panis: etenim à principio dicitur homini: *In ſudore vultus tui veſcere pane tuo.* Id quod apertè de Euchariſtico pane præmonuit Iſaias, vbi dixit: *Dabit vobis Dominus panem afflictorum*, quaſi nullis alijs aptetur hic panis, niſi his, qui incumbunt laboribus, qui otio exſufflato inſudant, vt victum meritò naciſcantur! Ita D. Cyril. lib. 2. tom. 2 fatus: *Panis igitur Chriſtus eſt, ſed cum labore & ſudore inuenitur.* Quo reſpexit Dominus, cùm Iſraelitis in deſerto pluit manna, quippe ſingulis diebus pluebat quãtum ſatis erat ad cibos parandos, ſeptimo ſolũ die non dabatur ex cælo manna. Cur ita? Septimus dies Sabbathum erat, quo ab omni labore Iſraelitæ vacabant. Cur ergo eo die cœleſtis panis pluuiam non recipiebant? An quia otioſus dies & ab omni labore feriatus carere deberet cæleſtis panis pluuia? Id maximè innuit D. Cæſarius Arelat. Hom. 7. de Paſch. ſic fando: *Dies iſte, ideſt, dies ſeptimus, cęleſtis panis fraude mutilatur.* Ecce tibi quando otium à Deo imperatum erat, quando non laborare religio erat? tamen otioſus dies, etſi religioſus, cæleſtis panis pluuia priuabatur, tanti boni fraude mulctabatur. Nec ex tunc otio torpentes homines, vllo religionis prętextu, cæleſtem panem præſumant manducare. Cum Dominus turbam pane exaturare vellet, nullo eorum labore expoſtulato, totam multitudinem fecit in fœno agri ſedere & quieſcere, at cùm in nuptiis vino potare conuiuas parat, ad laborẽ vocat vniuerſos famulos, & ait illis: *Implete hydrias aqua.* Cur ita? Polerè D. Chryſoſt. ſerm. 5. de Epiphan. *Sed aqua iñ ſanguinis erat conuertenda myſterium, vt mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret.* Et ſanè vbi Euchariſticum poculum adumbratur, neceſſum eſt, vt præmittantur homines laborantes, non tota die ſedentes, non otio vacantes. Hinc eleganter D. Paſchaſ. libr. de Corpor. & Sang. Chriſti cap. 8. vocat Euchariſtiam *ſtipendium.* Dicit enim Ezechiel, cap. 9. *Ecce ſex viri veniebãt de via portę ſuperioris, & vniuſ-* *cuius.*

Cęſar. Arel.

Ioan. 2. Chryſ.

Paſch

Ezech.

cuiuſq; vas interitus in manu eius: Vir quoq; vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare. Cur ſcriptor hic cum atramentario iuxta altare ſtetit? D. Paſch. Ideo bene iuxta altare perhibetur, vt milites ad ſtipendia vitæ percipienda accedentes diuinus diſcernat. Solum expendo illud, ad ſtipēdia vitæ accipienda, vt videant, qui laborem fugiunt, quàm temere ad altare accedant, vbi, quicquid datur ſtipendium eſt, & hoc cēſoris manu, prius recenſitis per ſcripturam laboribus exhibendum.

§. XXXVI.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia datur ſub ſpeciebus panis, vt ſe ab hominibus adorandum perſuadeat.

Iam impiorum hæreticorum os obſtruendum erat, qui in Euchariſtia Chriſtum Dominum adeſſe fatentur, & tamen ibi ſceleſtiſſimi negant adorādum. Etenim datur, aiūt, vt cibus panis, nō datur adorandus. O perfidiam, O ſtultitiam! Sane vt cibus panis datur, eo ipſo ſe hominibus proponit adorandum, & quid magis adorandum hominibus, quorum Deus venter eſt, quàm Deus, qui fit illis cibus panis? Vt bruteſcentes caperet, & ad ſe traheret, in

Theod. præſepio apparuit. Sic ait Theodoretus orat. de Chriſti Natiuit. *In præſepio namque Dei ponitur Verbum per medium corpus, vt licentiam habeat rationalis & irrationalis participari cibo ſalutis.* Sic vt illos, quorum Deus venter eſt, ſolicitaret, fit illis cibus panis, vt vel ex odore cibi meminerint Deum latentem adorare. Hinc

Pſal. 2. Dauid Pſalm. 2. aiebat, apprehendite diſciplinam. Quæ verba alijs ſonant longè aliter; ſed cum myſterio grandi. Eugub. & Geneb. legunt, *oſculamini filium.* Tiroboſcus aliter, nī mirum, *adorate frumentum,* cui penè accinit Galatin. legens, *adorate faſciculum ſpicarum.* Quibus id ego maximè pondero, nempe, quo cum de diſciplina agitur, ſolum dicitur, *apprehendite.* Vbi autem filius innuitur, relicto verbo apprehendo, vſurpatur, *oſculamini.* Verum cum frumentum, ſeu faſciculus ſpicarum dicitur, relictis alijs, ſubijcitur, *adorate,* quaſi adoratio neceſſariò ſequatur eum, qui potens eſt nos cibis ſaturare. Id quod attigit D. Auguſt. ſer. 81.

Aug. de tempore. Vbi memorans, quòd Ioſephi manipulum ſpicarum cæterì fratrum manipuli adorarint, ſic fatur: *Non incōgruè coacti ſunt ſteriles manipuli fructuoſū manipulum adorare, per quem de famis periculo liberandi erant.* Sanè vbi tot miſericordiarum ſegetes à Deo metimus, debemus Deum adorare; ſed quando ſe nobis cibum proponit, tunc adeo cogimur adorationem exhibere, vt vix aliud poſſimus facere. Adeò beneficus Deus in homines apparet, quicūque illos cibo ſatiat, vt vel hinc nefas eſſet execrandum Deum noſtrum, à quo in Euchariſtia ſaturamur, non adorare. Ecquis ſaturatorem ſuū nō adoraret? Sanè Pſ. 22. dicitur: *Mādu-* Pſal. 21.

cauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ. Quod ſic expendit Euſeb. Cæſar. *Fideles alimētum ſanctum, corpuſq;* Apud Turriā. *ſalutare in cōmunione capiunt: & poſtquam comederunt Saluatorē, & viuifi-* de Euc. fc1. 228. *ci cibi datorem venerātur.* Ibi ſingulariter exhibenda adoratio, vbi Deus ſeſe præbet deuorandum, factus cæleſtis & viuificus panis. Vt meritò D.

Athan. Athan. or. in Paraſc. reprehēdat eos, qui irreuerenter tantum epulum tractant: *An neſcitis quomodo Angeli aſtiterint ſepulcro corporis experti, ſepulcro* vi-

vacuo? Attamen, cum ſemel totum corpus Domini recepiſſet, multum honoris etiam ipſi loco exhibent Angeli. Nos nō ad ſepulcrum inane, ſed ad ipſam menſam in qua Agnus poſitus eſt, adituri cū tumultu accedimus. Hæc ille.

§. XXXVII.

Cibus Euchariſticus homines in cęleſtia & ſuperiora agit.

O Quanta eſt cæleſtis panis efficacia, vt homines in cæleſtia & ſuperiora eudere faciat! Ouum vbi cæleſti rore plenum Soli radianti exponitur, viſum eſt beneficio roris in cæleſtia leuari, imò aſcendere. Sic à cælo deſcendens viuus panis, hominum corda replens illos, in ſuperiora impellit, & facit auolare. C

Richar. Hinc claret pulcra illa Richardi. Victorini annotatio circa Domini in cælos aſcenſum, qui celebratus fuit poſt epulum. Sic enim ait lib. 1. de Emmanuele c. 16. *Attende quid dicitur, quomodo ibi legitur: & conueſcens pręcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent, & paucis interiectis additur: Videntibus illis eleuatus eſt. Ecce quia comedit, & aſcendit*. O diuiniſſimum epulum! O conuiuium ſalutare! Vbi huic accumbimus menſæ ad cęleſtia euolamus: non poſſunt non alta ſapere, & ſurſum efferri qui nutriuntur cæleſti hoc pane. Fallor, ſi delirii illi Hebræi, Numer 21. ſumma ſui D

Num. 21 erroris inſania hanc cæleſtis pabuli virtutem non indigitarunt. Etenim aiūt: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo*. Ecce errorem & inſaniam, quod nauſeant, quòd faſtidiūt cæleſti epulo recreari, ſed ſapiunt, quum dicunt cæleſtem panem eſſe, cibus eſt, qui, vt de cęlo venit, ſic in cælum nos facit euolare. Similiter

Paulin. D. Paulinus epiſt. 4. ponderans illud

A Chriſti Domini pronunciatum, admirū; *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, ſic fatur: *Iugum & coma Chriſti leuis eſt, quia ſeruientes Chriſto operamur bona, quibus pennati in alta prouehimur*. Vt iugum, ſeu onus Chriſti leue eſt: ſic verè leuiſſimus eſt Chriſtiferus, & cæleſtis panis, quo ſaturi & repleti in alta & ſuperiora prouehuntur, cæleſtia ſolùm & B diuina quæritantes. Vnde D Chryſ. Chryſ. Hom. 24. in 1. ad Corinth. ait: *Ad hoc nos inducit ſacrificium illud formidandum & admirabile, quod iubet nobis, vt aquila in hac vita facti ad ipſum cælum euolemus, vel potiùs ſupra cęlum. Vbi enim cadauer, inquit, illic aquila. Aquilas autem appellat, vt oſtendat ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil* Mat. 24 C *cum terra debere ei eſſe commune, neque ad inferiora trahi & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in Solem iuſtitia intueri*. Hæc Chryſ. vt videas quales naſci debeant pennæ manducantibus cibum cæleſtem, quibus ad cælorum alta perueniant, deque ſolo Deo ſaginentur, vt ait Tertullianus Tertul. libro de Reſurrectione carnis: *Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt* D *anima Deo ſaginetur*, vt terrena faſtidiens appetat cæleſtia. Hoc fecit in filio prodigo vel odor cæleſtis panis, etenim ait Luc. 15. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus*. Hæc dum mēte reuoluit, ſtatim ſubdit: *Surgam, & ibo*. Vix panem meminit, & ſeſe erigit ſtatim. Aug. in ſal. 138. *Surgam, dicit; ſed erat enim, ſed in egeſtate Surrexit in deſiderio panis ſui.*

§. XXXVIII.

Vnus cæleſtis hic panis humanam vacuitatem explet.

NIſi homo à cælo hunc cibum accepiſſet, nullis alijs potuiſſet exple-

expleri; cùm cæteris omnibus & a-
ridus, & vacuus remaneret. Id, quod
eleganti obſeruatione notauit D. A-
Sinait. naſtaſ. Sinaita in Hexaem. lib. 1. di-
cit enim Geneſis: *In principio creauit
Deus cœlum, & terram*, & paucis in-
teriectis, poſtquam terram oſtendiſ-
ſet immerſam aquis, pergit textus:
*Dixit verò Deus; congregentur aquæ,
quæ ſub cœlo ſunt, in locum vnum, & ap-
pareat arida.* Ad hæc D. Anaſtaſius:
B *Oportet hoc loco adnotare, quòd, quando
Deus fecit terram cum cœlo non appella-
batur arida, quando autem fuit ſuffoca-
ta à tenebris, quæ ſuper eam erant, & a-
quis, tunc facta eſt arida.* Enimuerò
vbi terra à cœlo ſeparatim exhibetur,
etſi ſubmerſa aquis, arida eſt & va-
cua, quandoquidem ex cœlo solùm
poteſt accipere plenitudinem & de-
C corem. Quaſi tam inde innueret,
hominum ariditatem & vacuitatem
vnico explendam eſſe à cœlò deſcen-
Deut. 15. denti pane. Sic Deuter. cap. 15. ca-
uebat lex de ſeruis Hebræis manu-
mittendis: *Cùm tibi venditus fuerit
frater tuus Hebræus, & ſex annis ſer-
uierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum
liberum; & quem libertate donaueris,
nequaquam vacuum abire patieris; ſed
D dabis viaticum de gregibus de area, &
de torculari tuo, quibus Dominus Deus
benedixerit tibi.* Ita lex libertinorum
curam agebat, ne vacui remitteren-
tur & aridi: ſed quæ area, aut torcu-
lar terrenum hominum poſſet ex-
pellere vacuitatem? quo viatico im-
pleretur libertinorum fames? Equi-
dem vbi vacuitas adimplenda erat,
vnus cæleſtis odorabatur, & ennun-
Apud Turrian tract. 2. c. 15. E tiabatur panis. Pulcrè D. Cyril. lib. 7.
de adoratione in ſpiritu hæc verba
facit: *Vides vim myſterij Chriſti in his
elucere? Liberauit enim nos gratis Do-
minus, nō enim ex operibus iuſtitiæ, quæ
fecimus nos; ſed ſecundum magnam
miſericordiam ſuam, tantam iſtam cle-*
A *mentiam participauimus. Poſtquam ve-
rò liberos nos fecit, adiecit ſe ipſum via-
ticum, tanquam victima omnis macula
expers, & ouis pro nobis mactata, con-
cedens, vt viuificam benedictionem par-
ticipantemus, ſanctam dico carnem &
ſanguinem. Hoc exiſtimo eſſe quod ait
lex oportere ſuppeditari viaticum de o-
uibus, & de frumento, & de vino.* Hæc
dixit Cyril. quaſi libertinorum ho-
B minum vacuitatem nullo expleri
poſſet, niſi cæleſti viatico, ſic legem
de vacuitate explende, de elargi-
tione cæleſtis viatici fuit interpreta-
tus. Vbi iam ponderanda nobis ſunt
verba illa legis [Dabis viaticum de
gregibus, & de area, & de torculari.]
Enim verò poſtquā meſſis facta eſt,
triticumque & vinum ab area & tor
culari domi aſſeruantur, non adeò
C largus eſt quis in elargiendo, verùm
de plena area, de ſuperfluenti torcu-
lari, de ditiſſimis gregum ſpolijs
quis non largè & liberal ter erogat,
dum medius inter hæc verſatur?
Hinc Dei in nos munificentia & li-
beralitas panditur, qui vt vacuita-
tem expleret humanam, medius ſtat
inter pleniſſimas areas, inter ſuper-
fluentia torcularia, & ab area, à tor-
D culari, à gregibus nobis frumentum,
& vinum, & agnum parat. O quam
explentur libertinorum hominum
vacuitates tanto illis præparato via-
tico! Iam ab epulo nil habet homo,
quod deſideret ampliùs, ibi omniū
bonorum fontem & authorem ha-
bet. Huic diuino conuiuio meritò Cant. 1
refert Dionyſius Carth. illud Cant.
1. vbi Dei amatrix anima fatur: *Bo-
E trus Cypri dilectus meus.* Et quis bo-
trus? Sanè ex quo Chriſti ſeri con-
uiuij licet conijcere ſummam abun-
dantiam, incredibilemque opimi-
tatem, qua ſaginantur & implentur
animæ. Cùm enim D. Gaudentius, Gaud.
tract. 16. dicat, quod *promiſſionis
terra*

Tertul. nimus? Pulcrè Tertul. aduerſus Gentes, reddens rationem, cur Chriſtiani non deberent ſe à perſecutoribus Romanis vendicare, ait: *Vna nox pau cullis faucibus largitatem vltionis poſſet operari, ſi malum malo diſpungi penes nos liceret: ſed abſit vt igne humano vindicetur diuina ſecta.* Id, quod dictũ accipe in Euchariſtia, quippe facilè erudiebat ignem, qui malè accipiẽtes conſumeret, ſed abſit, quòd igne hu- B mano vindicetur diuinus panis, non ſanè vindicat ſe igne viſibili & humano, ſed illo alio igne, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius, igne, in quã, dęmoniaco, & æterno multãtur malè communicantes. Hinc D. Anaſt. Sinait. de ſancta Synaxi, ponderat illud Ioan. 13. *Et poſt bucellam introi-* Ioa. 13. *uit in eum Sathanas.* Cur Sathanas auſus eſt poſt buccellam diuini & cæleſtis epuli intrare? An contẽpſit buc- C cellæ virtutem? *Abſit,* inquit Sinai- Sinait. ta, *non quòd Diabolus panem illum deſpiceret, ſed, vt eum, qui ſumpſerat, redargueret, in iudicium enim ſuum ſumpſerat.* Et quidem vbi iudicium fit, neceſſarius accuſator adeſt, & carnifex, & ſupplicium. Vide ergo quale iudicium manducent, qui indignè D corpus Domini manducant, non humanum iudicium; ſed dæmoniorũ iudicium, & ſupplicium, & ideò poſt buccellam intrat Sathanas, ne, qui malè ſumpſit, mactetur humano, ſed diabolico iudicio, & igne.

§. XL.

In Euchariſtia vnitas, & concordia fratrum.

APud Numeros cap. 11. dicitur manna eſſe *coloris Habbe dolach.* Cuius verbi ſignificatio haud facile percipitur. Vnde nata eſt dictionum varietas, nam Pagninus legit, *ſimilis margaritę*, vt vidimus ſupra §. 22. Alij habẽt, quod ſit Man, *ſimilis lapidi onychino*, quocirca, vt notat Abul. onyx ſignificat vnguem, & dicitur onyx ille pretioſus lapis, qui colorem, & penè formam vnguis ſuper carnem exprimit. Quo innuitur intima & ſumma vnitio, qualis eſt illa, quę intercedit inter vnguẽ B & carnem, prouerbialiter aſſumpta ab Hiſpanis ad maximã amicitiam ſignificandam. Ergo, qui cæleſtem panem amatis, qui manna veſci pręſumitis, vel in eius colore diſcite, quanto vnionis & concordiæ vinculo obſtringi debeatis. Multa congerunt alij in hanc ſententiam, nobis ſufficiat notata id, quod dicitur Exod. 16 de manna pluuia. Ait enim Exo. 16 C textus; *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circulum caſtrorum.* Itaque vbi carnibus pluit, illæ, vt omnis deſidiæ cauſa, intra ipſa arma, medijs ipſis ceciderunt phalangibus, at cæleſtis ros, vt omnimodæ vnionis amator, ſic extra caſtra cecidit, relinquere enim debet D pugnatum locum, qui cupiat de cæleſti pabulo ſatiari. Sic Rupert. lib. 3. Rupert. in Exod. capit. 15. fatur: *De caſtris igitur illis, excundum tibi eſt, quicumque hoc minutum, quod detulit ros iſte, colligere contendis.* Amat prorſus diuinum manna pacificos, & vnitos vinculo pacis collectores. Quidquid hoſtile eſt, intimis infixum medullis cæleſti hoc pabulo debet omninò E eradicari. Fallor, ſi non mirabaris, cum filios Iob ſingulis diebus audiſti conuiuijs vacaſſe. Qualis enim erat Sanctorum vita inter dapes, inter calentia vina, & inter quotidiana conuiuia? Iuſtus pater permittebat filijs, quod diuturno conuiuio in dies ructarent? Quæ vtilitas tam

ſta.

Chryſ. frequentis menſæ? Polcrè D.Chryſ. A hom.2.rationē venatur, aiens: *Quandoquidem progenitores Eſau, & Iacob viciſſim ſe expugnabant, non Iacobe in malitiam conſentiente, ſed Eſau primū ad malitiam inueЄto: progenitorum diſcordiam menſa conſilio ſoluit, liberoſq; facit per ſingulos dies conuiuari, quo aſſueta menſura reſoluit malitia virus.* O viri pijſſimi ſanctiſſimum excogitatum! aduerſus odia à progenitori- B bus Iacob, & Eſau diſſeminata, mēſam inſtituit, & conuiuia quotidiana parauit. Sic Dominus antiqua hominum odia, cum homine primo nata, quibus frater fertur aduerſus fratrem, vt penitus eliminet, diuinū parat pabulum, myſticam inſtituit menſam, in qua vnio & concordia

Hiero. fratrum firmatur. Hinc præclarè D. C Hieronym. in Abdiam, memorans felicitatem animæ, à peccato recens conuerſæ, & Deum ſuſpirantis, ait: *Dicetque cum ſponſa penitēs, vbi paſcis, vbi cubas in meridie? Et cum Ioſeph in antiquam germanitatem recepta, inebriabitur ſanguine Paſtoris, & Principis.* Itaque non antea pabulum, quam germanitatem antiquam recipiat, ſed depoſito omni odio & D ſimultate, inter fratres, vt Ioſeph, agat conuiuium, ſanguineque inebrietur diuini Paſtoris, & Principis.

§. XLI.

Bonorum terreſtrium affectum exuat, qui diuina paſcitur Euchariſtia.

VEnio ad vulgatam lectionem Numeror.11. vbi Manna dicitur ſimile Bdellio. Quid eſt Bdellium? Abulenſis putat eſſe lapidem Berillū. Igitur de Berillo vacat trans-

Plin. ferre huc verba Plinij data ſuprà lib.2.cap.5.paragr.2. vbi ſic de Berillis loquitur, quòd ſint *Chryſtallis ferè ſimiles, capillamenta habent, ſordeſque, alioqui euanidi. Indi ſolos gemmarum eſſe prędicant, qui auro carere malunt.* Vide modò quàm aptè Manna ſub Berilli proferatur ſpecie, auri, bonorumque omnium terreſtrium contemptum hominibus perſuadēs. Humanos tepiens ſplendores, humana contemnat bona aurea, qui velit de tanta Euchariſtiæ gemma & ditari, & berillare. Abrahamus, Gen.14. Gen.14. hoſtium deuictorum gazas, aureaque ſpolia deſpiciens, ait: *Da mihi animas, cętera tolle tibi.* Et exinde à Melchiſedech panis & vini benedictionem accipit. Quid tunc? Sanè panis ille cæleſtis, quem Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech offert, illis datur qui ſciunt antea ſæculi ornamenta contemnere, & ſpoliorum mundialium theſauros. Etenim ait D.Cyril.Alexand.in Cyril. Collect.cap.6.de Abrahamo: *Ei quidem benedixit Melchiſedech, qui erat figura Chriſti, ſicut docuit Paulus, & cum nullum accepiſſet ſpolium, pane & vino eum aluit.* Spue mundi ſpolia, humanas & mundiales gazas, aurea omnia ornamenta contemne, & de pane & vino Euchariſtico incipis berillare. Neſcio an Iſaac calluerat hanc Euchariſticæ gemmæ gloriam, quando inter benedictionis filij ait, Geneſ.27. *Ecce odor filij mei, ſic odor agri pleni.* qualiſnam ager potuiſſet ſubolere tanto patri, niſi ille, in quo gemma theſaurizatur, cuius amore ſapientiſſimè mercatores ſciant contemnere omnia bona mundialia? Ita D.Paſchaſius lib. de Paſch. corpore & ſanguine Domini, ait: *In iſto agro corporis Chriſti theſaurus abſconditus vernat floribus immarceſcibilibus, & redolet ſuauitate odoris. Quem, qui inuenit homo, vadit, &*

vendit

vendit omnia, quæ habet, & emit agrum illum. Et meritò vendit priùs omnia; quia Euchariſtiæ gemma theſaurus tunc dignè habetur, cùm omnia mũdialia bona contemnuntur. Bene Hieremias monebat, Thren. 3. dicens *Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nudaberis.* Non bene conueniunt in corde humano mundiales gazæ, & calix Domini; ea tanto calice pectora parantur, quæ ſeſe nudare nouerint, & à ſe pellere affectum bonorum temporalium. Huc reſpicit D. Cypr. ſerm. de Cæna Dñi, fatus. *Vident hæc ſacramenta pauperes ſpiritu, & hoc uno contenti ferculo, omnes mundi huius delicias aſpernantur: & poſſidentes Chriſtum, aliquam huius mundi poſſidere ſupellectilem dedignantur*: Nec vacat myſterio, quòd calix hic inebrians, & denudans dicatur apud Lucam, cap. 22. *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine*: quando per teſtamentum mundialia omnia bona dimittuntur, & tranſmittuntur ad alios. Sic qui calicis cupit obtinere virtutem, de mundialibus bonis teſtamentum faciat, illa à ſuo affectu penitus arcẽ. Et tunc ait Ambroſ. ſerm. 51. *Chriſtianus qui mundum non poſſidet, hic totum poſſidet Saluatorem.*

Thren. 33. | Cypr. | A | B | C | D

§. XLII.

Euchariſtia efficaciſſima ad immortalitatem donandam.

E

ANtequàm à Beryilli Euchariſtica gemma diſcedam, illud etiam aduerto, quod de Beryllis Plinius fatur, nimirum cryſtallis eſſe penè ſimiles, nec immeritò Euchariſticus panis exprimitur per ſpeciẽ cryſtalli. De Chriſto Domino reſurgente dicit D. Chryſoſt. ſerm. 4. *Hodie ... ceſſit panis in veritate qui ſicut cryſtallum mittebatur de nubibus prophetæ. Clamat enim Dauid in voce Pſalmi dicens: Qui mittit cryſtallum ſuam ſicut fruſta panis.* Ecce cæleſtis panis datur nobis, vt cryſtallus. Cur, vt cryſtallus? Equidem, vt homines vitam habeant, & abundantiùs habeant, quia, qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Sol enim vbi immittit ſuos radios in cryſtallum, eas vires colligit ibi, quibus ingentem ſuam virtutem exhibet confirmatam. Ita candor, & lux vitæ æternæ in pane cæleſti, quaſi in limpidiſſima collecta cryſtallo, efficaciùs & fortiùs ſuam virtutem hominibus nouit communicare. Nolo ampliùs debere pulcherrima verba D. Irenæi, lib. 4. cap. 37. quibus reddit rationem aduentus filij Dei in carnem, dicens: *Verbum caro factum eſt, vt in carnem Domini occurrat paterna lux, & à carne eius rutila veniat in nos, & ſic homo deueniat in incorruptelam, circumdatus paterno lumine.* Itaque Chriſti Domini caro, inſtar cryſtallini corporis, lucem vitæ æternæ receptat, vnde ipſa lux reſiliens rutila in nos veniat, efficaciùs nobis donans incorruptibilitatem. Hinc patet, quam verè dicatur cibus, Euchariſticus panis, ait enim Dominus, Ioann. 6. *Caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus verè eſt potus.* Cur verè cibus eſt? Cùm ideo ſit inuentus cibus, vt abſumptas animalis vires perfectè reſtauret, mortemque ableget, vnus cibus Euchariſticus verè muneri ſuo ſatisfacit, quia vnus perfectam reſtaurationem donat, & mortem penitus exſufflat, introducta immortalitate. Sic D. Paſchaſ. lib. de Sacramento Corp. Chriſt. cap. 19. fatus: *Generaliter homines cibum & potum*

Chryſ. | Pſ. 147. | D. Irẽ. | Ioan 6. | Paſc.

potum permaximè appetunt, vt non eſu- A
riant, neque ſitiant, et ne moriantur! hoc
vtique communis iſte non præſtat cibus,
nec potus, ſed caro Chriſti, & ſanguis,
qui immortales & incorruptibiles facit,
ideò verè cibus & potus nominantur. O
quàm reficientur hoc diuino epulo
corpora noſtra! quàm reuireſcent
membra marcida, quàm florebunt
immarceſcibili vita obtenta de lumi-
ne Euchariſtico nata! Putant aliqui, B
poſt mundi finem adhuc terram in
paradiſos ituram; adhuc viridanti-
bus pratis, immarceſcibilibus flori-
bus exultaturam, neque id alio, niſi
Anſel. quia ſemel ſanguine fuit rigata Chri-
ſtiano. Sic D. Anſelm. in Elucid. fa-
tur: *Terra, quæ in gremio ſuo corpus Do-*
mini confouit, tota erit vt paradiſus; &
quia Sanctorum ſanguine eſt rigata, odo-
riferis floribus, roſis, violis, immarceſci- C
biliter erit perpetuò decorata. Quis id
audeat negare humanis corporibus,
dum illa toties de Euchariſtico ſan-
guine videat rigari & fœcundari?
Germinabunt equidem, iuxta Oſe-
am, ſicut lilium, immarceſcibilibus il-
luſtrata corollis, & viuent tritico,
quando de cryſtallino frumento lu-
cem haurient immortalem. Quam
vitæ perennitatem, ab hoc diuino e- D
Ioel. 1. pulo datam non obſcurè inſinuat Io-
el cap. 1. dicens: *Ecce ego mitto vobis*
frumentum, vinum, & oleum, & reple-
bimini in eo. Addit frumento, & vino,
quo ſtabilimur, oleum, vt illis indu-
cat coniunctam perennitatē. Quod
iure capies, ex Phidiæ arte, qua ſuas
æternare cupiebat imagines. De illo
Epiph. ita loquitur D. Epiph. libr. 2. contra
hæret. tomo 1. aiens: *Hic vbi Piſæum* E
ſimulacrum fabricaſſet, ex ebore autem
id ipſum erat, oleum effundi iuſſit cir-
cum pedes coram ipſa ſtatua, vt pro vi-
ribus ipſam immortalem conſeruaret.
Ergo frumentum & vinum Eucha-
riſticum, vt participantur, oleum af-

A ferunt ſuis participibus, quo mirificè
perſeuerant æternandi.

§. XLIII.

Vt præcedere debet præparatio ad Eu-
chariſtiam.

B DE Manna pluuia illud notat A-
bul. ad cap. 16. Exodi, quod in
primis antecedebat ventus deſiccans
terram & aptans eam, vt cum omni
mūdicie reciperet cæleſtem panem.
Quo neceſſaria nobis monſtrabatur
antecedens præparatio, vt de diuina
menſa reficiamur; cuius ille dignus
efficitur particeps, qui antecedenti
cura ſeſe nouerit præparare. Equi-
C dem ſemel cæli recepturi erant in ſe
dominicam carnem, & pluſquam tri-
ginta annis ante ſe incipiunt præpara-
re. Nonne vides in Chriſti Natiuita-
te ſtellam in Bethlehem feſtinare, ibi-
que vagienti puero inſeruire, Reges
in eius obſequio ductare? Quod pu-
tas fuiſſe huius ſtellæ miniſterium &
myſterium? Sanè per illam cæli, qui
virum poſtea recepturi erant, matu-
D rabāt receptionem in paruulo. Ita D.
Athanaſ. orat. in Aſcenſ. fatur: *Quid* Athan.
cum ad eum partum, cum in lucem ede-
retur, per ſtellam reſpiciebat cælum, qua-
ſi ante tempus maturaret cōplecti eum,
qui in ſpelunca latebat; ſed & diſpoſi-
tionis opportunitatem obſeruari opor-
tebat. O quam decet viros etiam
cæleſtes ante corporis Domini ſu-
ſceptionem, ſeſe in illam accingere,
E ſeſe ad illam excitare, & maturare
complecti eum, qui poſtea eſt inti-
mis excipiendus viſceribus. Matth. Matth.
26. accedentes diſcipuli dicebant ad 26.
Dominum: *Vbi vis paremus tibi Pa-*
ſcha? Ex quo & proditoris & diſci-
pulorum diſcrimen notat Chryſoſt. Chryſ.
fatus:

fatus. *Tunc aduenerunt diſcipuli; tunc hæc gerebantur; quando Iudas de proditione tractabat, proximant diſcipuli eius & dicunt: vbi vis, vt paremus tibi Paſcha? Vide diſcipulos, vide diſcipulum. Iſti ſunt de præparatione ſoliciti, ille Dominici ſaguinis mercator exiſtit.* Verè Chriſti diſcipuli, qui de præparatione ſoliciti ſunt ad manducandū Paſcha, qui & reſpiciūt, vt ſeſe manducaturi præparent, vt ſemel cæleſtem cibum accepturi, ſæpius antea ſe aptent, ſe tentent, ſe exerceant ad tantum patuulum. Docet præparationem Magdalena, cum ſtans retro cœpit lauare Dominicas plantas; de qua eleganter D. Paulinus Epiſt. 4. ait, *Quæ ipſum vinum viuificumque panem manibus & ore præſumpſit, ſanguinem quoque calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit.* Antequam fiat menſa, antequam panis cæleſtis cōdiatur, iam de eius exceptione ſolicitus te debes aptare & dignum facere. Sordenti illi, qui nuptiali conuiuio aſſidebat, vide quid dicat Dominus, Matth. 22. *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Dixiſſet alius: cur ſordidus inter candidatos vitæ æternæ diſcumbis? cur fœtidas diuino epulo prætendis manus? Cur accumbis? Cur edis? Nil horum Dominus, ſed quomodo huc intraſti, dignatus quod ante ingreſſum non ſeſe inſpiceret, & pararet tāto prandio. Sic Chryſoſt. hom. 61. ad Pop. *Non dixit quare diſcubuiſti? Sed ante reclinationē & ingreſſum, ſemetipſum indignum eſſe fatetur. Non enim dixit, quare recubuiſti? Sed cur intraſti?* Non quod peccat in ipſo conuiuio, ſed defectus præparationis antecedentis & notantur, & ſeueriſſime muſctantur. Caue quiſquis diuino epulo accedis, & prius te prępara, te exorna eis virtutibus, quibus nitidus aſſiſtas nuptiali prandio. In pri-

Paulin. — Matt. 22. — Chryſ.

A ma rerum Geneſi id maximè notandum, quod prius terra veſtiatur floribus & frugibus illuſtretur, quam cæli ſtellis & aſtris expoliantur. Cur id? Pulchrè Anaſt. Sinaita li. 4. Hexaem. ait. *Ante Deus ornauit terram, quam cælum: tamque ſi terra ante cælum ditata ſit Chriſti myſterio & aduentu.* Vbi B terra ante cęlum receptura erat in ſe Dominicam carnem, iure optimo maturat ornatum, & feſtinat ſeſe floribus veſtire & decorare.

Sinaita

§. XLIV.

C *Spiritus ſanctus homines in Euchariſtia patrocinatur.*

VIdiſti præparationem ad Euchariſtiam recipiendam, ex eo deductam, quod ventus manna pluuiam antecedens præparet & diſponat terram. Iam modo animaduerte cui committitur diſpoſitio hæc, nimirum vento, quaſi innuat, quod D nunquam cæleſtis panis fructus percipietur, quin diuini ſpiritus afflatus præueniat. Ideò Diuus Chryſoſtom. orat. in B. Philogon. ait de Euchariſtica menſa. *Hæc menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur corpus Domini, non quidem faſcijs inuolutum ſicuti tunc, ſed vndequaque Spiritu ſancto conueſtitum.* Non poteris tantam menſam attingere niſi E in Spiritu ſancto, nec tanta hæc menſa hominibus ſalutaris exiſteret, niſi ibi Spiritus ſancti patrocinium intercederet. Peccatori communicanti dicebat Paulus, *Quod iudicium ſibi mãducat & bibit:* quippe poſitum eſt in hac menſa totum ſeueriſſimæ iuſtitiæ tribunal; ibi Iudex, ibi lex, ibi accuſator interuenit. Quis ergo non fugeret menſam, quæ iudicem,

Chryſ.

& accuſatorē præfecerit? Fugientem Dauidem à facie Abſalonis, comitabantur Sacerdotes, portātes Arcam
2. *Reg.* 15. ſceleris, 2. Reg. 15. Tunc Dauid ait ſummo Sacerdoti. *Reduc arcam Dei in ciuitatem, & ſedeat in loco ſuo.* Cur Dauid, in tanta neceſſitate conſtitutus Arcam Dei à ſe remouet? Bene
Theod. reſpondet Theodor. quæſt. 30. *Non poſſum mecum circumferre accuſatorem. Hinc audio non mœchaberis, non occides: ego venerandam conculcaui legem.* Et ſanè vbi in Arca rem iudicij animaduertit, nō miror quod illam a ſe cuperet remoueri. Simili modo, ſi tota iudicij res in diuina adeſt menſa, ſi ibi iudex, ſi accuſator, quis non paueſcit? Ideo qui videtit menſam hanc, vndequaque Spiritu ſancto conueſtitam, qui vbi iudicij rem in Euchariſtia videt non poteſt, qua hominum aduocatus eſt, aliquando abeſſe. Accipite D. Irenæum lib. 3. cap. 19 ſic de Spiritu ſancto loquentem.
D.Iren. tem. Quem ipſum iterum dedit Eccleſiæ, in omnem terram mittens è cœlis paracletum, vbi & diabolum, tanquam fulgur proiectum, ait Dominus: Quapropter neceſſarius nobis eſt ros Dei, vt nō comburamur, neque infructuoſi efficiamur. *Et vbi accuſatorem habemus, illic habeamus & paracletum: commendante Domino, Spiritui ſancto ſuum hominem.* Itaque vbi in Euchariſtia iudicium & accuſatorem timemus, neceſſum fuit aduocatum intereſſe, qui nobis fiduciam ſuppeditet. Id, quod promittebat
Ioel. 2. bat Ioel cap. 2. fatus. *Ecce ego mittam vobis frumentum, vinum, & oleum, & replebimini in eo:* Quid ſignificat oleum cum frumento, & vino, niſi Spiritus ſancti fauorem, qui nos roborat ad Euchariſtiam? Ait Paſchaſ.
Paſc. libr. de Sacramento Corp. & Sang. Chriſt. cap. 15. *In eo vtique replebimini, quia caro & ſanguis per eundem*

A *Spiritum ſanctum conſecratur. Neque caro aut ſanguis ſine oleo Spiritus ſancti prodeſt nobis, immò magis officit. Ideo quiſquis rectè vult communicare, ſic unumque neceſſe eſt, vt templum Spiritus ſancti ſemper eſſe queat.* Expende illud: immò magis officit, quippè iudicij res plurimum officeret, ni tantus aduocatus interceſſerit.

B

§. XLV.

Tota Dei præſentia in Euchariſtia ad caſtitatem ſeruandam.

Finiam totam de manna conſiderationem, vbi expendo illud Numer. 11. *Cum deſcenderet nocte ſupra caſtra ros, deſcendebat pariter & manna.* Itaque ſimul terra albicabat
C de pruinæ gelu, & ditabatur de cæleſti pane: quaſi vnus cæleſtis panis neceſſarius eſſet, vt luxuriātē terram de glaciali puritate faceret radiare. Nec immeritò à Zacharia Euchariſtico poculo tribuitur, quòd virgines poſſet generare, quando tota Dei potentia requiritur, vt humanum lutum albicet virtute caſtitatis. Sapiens illa Chananæa, quibus dæmonia à filia arceret, micas de menſa
D Domini requirebat aiens. *Etenim Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Non Dei potentiam abſolutam expoſcit, ſed vel micam ambit, qua ſcit ſe poſſe infernum debellare. At Magdalena conuiuantem Dominum nacta, non micas ſperat, quibus fiat ſana, ſed Salvato-
E ris amplectens plantas, ibi manebat alligata. Cur Maria, ſi vis ſaluari, Saluatorem inuadis? Cur vel mica ab eius ferculo proſiliente non es content. a, ſed ipſum fontem ſalutis arripis? Equidem ad expugnandum infernum mica Dei ſufficit; verum ad

ad firmandam caſtitatem totus & A integer Deus videtur neceſſarius, Chryſ. Accipite D. Chryſoſtom. ſerm. in peccatricem & Phariſ. vbi ait. *Cernens in menſa Dominum, non quæſiuit ſicut Chananæa micas, ſed ipſum panem integrum amplexa eſt, Chananæa enim, pro filia à dæmonio vexata, interpellabat, & dum ſe ipſa canis nomine interpellari audiret, micas de menſa cadentes petijt. Hæc verò non filiam dæmonio vexatam habebat, ſed totum corpus laſciuiæ dæmoniacæ deditum.* Vt diuerſa erat neceſſitas harum feminarum, ſic diuerſa erat illarum expoſtulatio, quæ dæmonem expugnare volebat, de mica, à Dei menſa cadente, arma parabat, quæ caſtitatem menti inſerere volebat, totum integrum panem viuum ſibi præſumere curabat. Ea enim eſt caſtitatis virtus, quæ C niſi ab omnipotenti Deo nequeat confirmari. Notanda eſt connexio diuinorũ nominum, quæ Iſaias meminit cap. 9. fatus. Iſaia 9. *Et vocabitur nomẽ eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, &c.* Ecce tibi immediatè poſt cõſiliarium ſubijcitur Deus fortis. Cur non potius poſt admirabilem? An miraculorũ poteſtas non aptius iungeretur fortitudini diuinæ, quàm D nomen conſiliarij? Quid eſt in conſiliario, quod ſibi totam Dei fortitudinem vendicet? Reſpondet Paulus, vbi ait. *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* Itaque puritas virginalis clauditur intra conſiliorum diuinorum fines, vnde neceſſum eſt, quòd conſiliario tota diuina fortitudo aſſet, qua ſola virginalis pudicitia confirmabitur. E Hanc excogitationem ſic finit D. Cypri. Cyprianus homil. de Natiuit. *Quod ſi diuinis conſilijs obuiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales reuocauerint appetitus, adſit Deus fortis.* Ibi eſt tota fortitudo Dei, vbi neceſſum eſt carnales expugnare appetitus, & mentis confirmare caſtitatem. Omnem mundi machinam Deus ſolo verbo effecit, verùm cum ad terram, ex qua homo, ventum eſt; ibi ait, faciamus hominem ad imaginem noſtram. Quocirca Tertull. Tertul. lib de carn. reſurrect. fatur. *Recogita totum Deum, illic occupatũ ac dedicatum, manu, ſenſu, opere, conſilio, B ſapientia, prouidentia, & ipſa in primis affectione.* Cur ibi totus Deus? Sanè aurifex in efficiendo vaſe aureo totus occupatur manu, oculis, cogitatione, quia auri fruſtulum non cadet ſine detrimento rei familiaris; verùm figulus ſic argillam tractat quaſi nihil agat, cum omnibus ſermones miſcens. Cur Deus in argilla humana totus occupatur manu, ſenſu, conſilio, prouidentia, ſapientia? Pulcrè Diuus Irenæus lib 3. cap. Iren. 31. inſinuat cauſam fatus. *Adam de rudi terra, & de adhuc virgine habuit ſubſtantiam.* Ne miremur quòd vbi à virginitate homo initiabatur, ibi neceſſum fuerit totam Deum occupari. Proh virginalis caſtitas, quanta virtutum vi eges, vt poſſis ſplendeſcere in luto humano? Ad Hieremiam dicit Dominus cap. 1. *Prius quàm te formarem in vtero, noui te: & antequam exires de vulua, ſanctificaui te.* Cur tenello infanti necdum nato, tanta gratiarum moles datur, tam properæ ſanctitatis additur culmen? Hieronym. lib. aduerſ. Iouinian. ait. *Hieremias, qui in vtero ſanctificatus eſt, & cognitus in vulua matris, ideo hoc priuilegio fruitur, quia virginitatis erat beatitudini deſtinatus.* Tota illa sãctificatio antelucana, & ingens virtutum moles conueniebat ei, qui floridam culturus erat caſtitatem.

CAPVT LX.

De proditoris inter epulas manifeſtatione.

ANTE finitam cœnã duo Chriſtus Dominus facit, ambo præſcientiæ ſuæ manifeſtatiua, diſcipulorum i fide munimina ſingularia. Obſecranti humiliter Ioanni proditorẽ apertè manifeſtat per exhibitionem intincti panis, & Petro ſuam firmitatem iactanti miſerum trinæ negationis caſum declarat. De vtroque hæc nobis maxime ſunt notanda.

Ioan. 13. Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

§. I.

Ioannes in ſinu Ieſu recumbens ſeſe filium Dei oſtendebat.

NOn me tempero, quia in præſenti notem hanc maximam, Ioannis Euangeliſtæ præcellentiam, quòd in ſinu fuerit Ieſu. Sane Na-
2.Re.12 than 2.Reg. 12. de pauperis hominis dilecta ouicula ſic ait. *Simul de pane illius comedens, & de calice bibens, & in ſinu eius dormiens, eratque illi ſicut filio.* Quid horum defuit Ioanni, vt haberetur Dei filius? In ſinus eius vnus recumbebat, quo inter omnes diſcipulos ſingulariter Dei filius putaretur ipſe. Accipite D.Chryſoſ.hom.
Chryſ. 14. ponderationem de verbo æterno illa, *qui eſt in ſinu Patris*, quibus ſic inquit, *non diuerſam ſubſtantiam in ſinu haberet pater, ſed neque ipſe auderet, ſi ſeruus eſſet, ſi vnus ex multitudine eſſet, in ſinu Domini verſari, hoc nam que filij*
A *eſt, qui multum genitori confidit.* Quid glorioſius Ioanni Euangeliſtę recumbenti in ſinu Ieſu poſſet effingi? Equidem non abſimilis erat vitæ, etenim abſimilem non haberet Ieſu in ſinu, neque ipſe auderet, ſi ſeruus eſſet, ſi multitudini non ſe eximeret in ſinu Domini recumbere: hoc namq; pri-
B uilegium filij fuit, genitori ſuo maxime confidit, Luc.c.3. vt Chriſti Domini natalia euulgaret, primùm conſtituit Ieſum, deinde aſcendendo omnes veteres Patres edixit. Quò ſpectans D.Irenæus 3. contra Hær. in- Iren.
quit. *Primogenitus mortuorum natus Dominus, & in ſinum ſuum recipiens priſtinos patres regenerauit eos in vitam Dei.* Similiter ipſe Dei verbũ recipiens in ſinum ſuum Ioannem Euangeliſtam, regenerauit illum in vi-
C tam Dei, fecitque illũ apparere quaſi alterum Dei filium, adeò vt poſſet poſtmodum à cruce dicere Ioan. 19. Ecce filius tuus, quandoquidem filio Dei Ioannes erat ſimillimus. Eliã curru ſublatum in aera, & Eliſæum duplici Eliæ ſpiritu donatum in terra conſiderans Chryſoſt. hom. 2. ad popul. ait. *Et erat duplex Elias ille, & ſurſum Elias. & deorſum Elias.* Id quod
D dixerim de Ioanne & Ieſu, & erat duplex Ieſus ille, & ſurſum Ieſus euolans ad Patrem, & deorſum Ieſus manens in Ioanne. Vt iam merito dicat Orig.
Origenes *Ioannes ille Theologus Dei viduus omnem viſibilem, & inuiſibilem creaturam ſuperans, et deificatus in Deum intra ſe deificantem. Sed quomodo illud Pauli audiuit arcana verba, quę non licet homini loqui? Non ergo Ioan-
E nes erat homo, ſed pluſquam homo, quando & ſe ipſum, & omnia, quæ ſunt, ſuperauit: non enim aliter potuit aſcendere in Deum; niſi & ipſe fieret Deus.* Hæc ille.

Text. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei; Quis eſt, de quo dicit?

§. II.

Inuiſus Deo eſt, qui ſolus in fauoribus eſſe cupit.

A

O Quàm oderit Dominus hominem illum, qui eò tendit, B vt ipſe ſolus in bonis appareat! Is erat nequam ille Phariſæus, Luc. 18. qui has Deo agebat gratias, *Gratias ago tibi, quia non ſum, ſicut cæteri homines.* Proh nefas! ſeſe ab hominum arcet ſocietate, vt ſolus ipſe inter omnes appareat. Ita D. Bernard. tract. de gradib. humilitat. *Gratias*, inquit, *agit non quia bonus; ſed quia ſolus.* Quid mirum, ſi male C apud Deum audiat? Cui ille placet, qui ſtudet ſocietati, qui nihil ſibi ſoli præſumit. Huc ſpectabat Diuus Gregor. Nazianz. orat. de moderatione ſeruanda, quando Philippi, & Petri in Magiſtro interrogando ponderat comitatem. *Iam illud quale tibi videtur? Philippus quiddam dicere geſtit, nec ſolus audet, verum Andream quoque aſſumit. Petrus aliquid D percontari cupit, & Ioannem capitis nutu protendit.* O quàm didicerant diuini conſuetudinem Præceptoris, qui nulli ſoli arridet, nihilque magis cauet, quàm, ne vnus ſolus bona accipiat à diuinis manibus, adeò vt nec Philippus, nec Petrus ipſe Apoſtolorum Princeps audeat ſolus accedere ſine Ioanne. Sanè diuinum eſt, & maximè regale hominum proſpicere E re communitati, nec vnius ſolius commodis indulgere. Id quod animaduertit D. Hieronymus, epiſtola ad Saluianum, in Nebridio viro & præſtantiſſimo, & maximè Imperatoribus accepto. *Quicquid*, ait, *ab Imperatore poſcebat, eleemoſyna in pauperes, pretium captiuorum, miſericordia in afflictos erat. Vnde & ipſi Principes libenter præſtabant, quod ſciebant non vni, ſed pluribus indulgeri.* Vtinam hanc omnes Principes Christi virtutem biberent, qua & munera, & fauores ſic omnium ſubditorum præberent communitati, & ſocietati, vt nullus ſolus ſibi auderet ea ſpectare, vt nunquam vni; ſed plurimis largirentur. Hinc verus Deus, & Rex omnium Chriſtus Iacobi, & Ioannis repellebat quondam poſtulata: *Non eſt meum dare vobis*, inquam, qui ſinguli, qui ſoli ſeparatim ab aliis vultis regia decora, facinorum præmia ingurgitare, nihil ego Rex, & Dominus omnium elargior. Sic D. Cyrillus Alexand. libro 16. Theſauri, cap. 5. *Iuſtus*, ait, *ſum munerum declarator in certaminibus poſitis, ac ideò non potentibus ſimpliciter largiri debeo, nec per iniuriam certantium omnium ad duos ſolum honores traducere.* Expende, quàm paucis proponat Dominus totam Imperatoris œconomiam, nimirum nec ad duos ſolùm honores traducere. O quàm felix eſſet Reſpublica, ſi nihil deretur vni ſoli! O quàm ſe fouerent ciues, mutuiſque commodis inuigilarent, dum ſciuerint ſinguli nihil accepturi, niſi omnium ſocietati profuerint. Vnde Auguſt. conc. 4. in Pſalm. 103. ait. *Quia ergo nos? Ad patriam qua iituri? Per ipſum mare, ſed in ligno. Noli timere periculum; lignum te portat, quod continet ſæculum.* Vbi ponderò, non nos ſingulariter, ſed à continenti ſæculum ligno portari. De hoc pluries alibi.

Luc. 18.

Bern.

Naz.

Cyrill.

Text. Itaq; enim recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

§. III.

Nulla florentior Reſpublica, quam vbi fauoris a Principe vni exhibiti in alijs datur aliqualis recompenſatio.

PRudentiſſimus ille Princeps eſt, immò & Pater, qui non totus exſurgit in vnius, ſiue filij, ſiue ſubditi exaltationem, reliquis omnino poſthabitis. Sed ita ſe ad omnes componit, vt ſingulis inueniatur fauoris & muneris compenſatio. Accipite pulcram parentum œconomiam in ſan-
Gen. 25. ctiſſimis Iacob parentibus. Geneſ. 25. ait enim: *Iſaac amabat Eſau, eò quòd de venationibus illius veſceretur; & Rebecca diligebat Iacob*. Ecce vobis parentum fauoribus duos filios diſtributus ea prudentia, vt quandoquidē pater maiori & fortiori omnia ſua parabat; minor gauderet ſtrictiore am-
Ambr. plexus matris. Vnde D. Ambroſius, libro 2. de Iacob, cap. 2. *Accipite*, inquit, *bonum certamen inter parentes, mater deferat affectum, pater iudicium; mater circa iuniorem teneræ pietate pretendat; pater circa ſeniorem naturam honorificentia ſeruet. Hic magis honoret, illa plus diligat, dum ſinguli ſingulos foueant, non in vnum vterque conſpiret*. Hæc ſit gubernatorum omnium diſciplina, nō omnia in vnum conglomerent, non affectus, & iudicia, & honores, & fauores, & ſubſtantiam vni affluent. Vbi manus vni tenditur, pateant alijs amoris & beneuolentiæ vbera. Sic maximus Principum Magiſter Chriſtus Dominus

A Petro Eccleſiæ principatum attribuens, non omnia in illum conglomerauit; immo Ioanni, & in nobis reliquit paterni amoris vbera, quippe dicitur; *cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu*. Id quod in Petro, & Ioanne eleganter expendens D. Gregorius Nazianzenus, oratione de Moderatione ſeruanda, inquit. *Vides quemad-* Naz.
modum ex Chriſti Diſcipulis hic Petra
B *vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habeat, ille impenſius ametur, & ſupra pectus Ieſu requieſcat.* O vtinam ſic omnes Prælati, omnes Principes, omnes patres ſe ad ſubditos conformarent, vt nunquam in vnum omnes fauores & ſubſtantias conferrent, ſed & maiorem, & præſtantiorem ditantes, amoris plenum reliquis remittant affectum. Nil ſic
C Rempublicam turbat, quàm ſi vnus cæteris in omnibus præferatur, quamtumuis id fiat prætextu obligationis, & pietatis. Quod meditatus Diuus Ambroſius in Pſalmum 118. ſermone 14. in hiſtoria filiorum Iacob, qui Ambr.
dutiſſimè ferebant Ioſephum plus à patre adamari; ſic fatur. *Etiam pius amor miſeriam prælationis inuenit*. Enim vero etſi Iacob ſanctiſſimè, & iu-
D ſtiſſimè præferret Ioſephum fratribus, tamen hæc prælatio fratres armauit, & domum repleuit turbatione & lacrymis. Vnde diuinius Chriſtus Dominus in ſua familia oſtendit formam familiarum florentiſſimarum, in quibus ſic fauorum & prælationum ſit per ſingulos recompenſatio, vt non vnus omnia ferat, ſed ſingulis amor & benignitas Princi-
E pis pateat. Ita de Chriſti Domini familia Nazianzenus, vbi ſuprà, fatur. Naz.
[Aliud Petrus interrogat, aliud Philippus, aliud Iudas, aliud Thomas, aliud alius quiſpiam, neque aut idem omnes, aut vnus omnia.] Expende quàm odioſum ſemper ſit, quòd vnus

Digitized by Google

A vnus omnia ? etenim neceſſum eſt, vt aliquid Principes, & Prælati ſinguli capiant. Sic Iob cap. 31. ad com-
Iob. 31. mendationem ſui principatus illud affert: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur?* Quaſi nullus fuerit in toto Iobi principatu, qui ſolus integrum dominium vellet vorare. Sed ſinguli partiti inter ſe dominũ
B de illius participatione voluerint ſaturari. Ex quo lucem aff ro acutæ &
Chryſ. ingenioſe meditationi D. Chryſoſtom. aliter ſuprà dati, qui hom.
1. Cor. 10. 24. in 1. ad Corinth. expendit illud cap. 10. *Et panem, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi eſt?* Ad hæc ille. *Quare addit: quem frangimus? Hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce autem minimè; ſed om-*
C *nino contra: os enim, inquit, non comminuetur ex eo. Sed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Expende illud, nimirum, quam in cruce non pertulit fractionem, hanc patitur in Euchariſtia propter te, vt te ſatiet. Cur magis in Euchariſtia propter te, & propter ex ſatiandas oues frangitur? Sanè in cruce perſonam
D ſubditorum agebat, pro quibus paternæ iuſtitię ſaciebat ſatis, & ſic in pretium integer ſoluebatur. Verùm in Euchariſtia perſonam agebat Patris, & Regis, pauentis & gubernantis ſubditos; & tunc frangitur, & in fruſta diuiditur, ne aliquis ſibi ſoli integrum Dominum præſumeret capere; ſed ſinguli de carnibus eius, de
E participatione eius vellent ſatiari. *Et frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Tunc enim ſubditi ſaturi & validi agunt, cùm ſinguli de Domino partem capiunt, non vnus omnia ſibi exp ſcatur.

A *Text.* Reſpondit Ieſus: ille eſt, cui ego intinctũ panẽ porrexero. Et cũ intinxiſſet panẽ, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.

§. IV.

Perditiſſimos homines beneficijs Dominus affligit aliquando, illos
B *tunc caſtigans.*

ECce vobis Dominus è tot amantiſſimis Diſcipulis vni Iudæ fauorem intincti panis miniſtrat. Ideò meliùs agitur cum proditore? Ideò Iudas felicior? Immò nunquã homo perditus maiori verbere affligitur, quàm dum à Deo fauoribus ingra-
C tus, & beneficijs delinitur. De reprobis Iudæis agens D. Gaudent. Gaud.
ſerm. 9. ad Neoph. reddit rationem, cur toties Deus illos ingratos, & omnino perdendos beneficiis affecit, & ſic ait. *Nolebat ſe panem cæleſtem vitę Principem Iudęis citò ſubtrahere, donec ipſe in carne adueniens doceret eos, & inſtrueret, verberaret curationum beneficijs eos, qui in-*
D *grati exiſterent.* Itaque tunc maximè perfidi Iudęi verberabantur, cum pane vino de cælo ditabantur ingrati; putabantur miſeri à Deo amari, à Deo foueri, dum ſumma ab illo beneficia recipiebant in dies. At nunquã miſerabiliores erant, nullo duriori verbere affligi poterant, quàm dum ſic ingrati & ſceleſti beneficia & fauores capiebant ex diui-
E nis manibus. Sapiens illa & prudentiſſima Eſther capit. 5. interemptura Eſth. 5.
Hebræorum hoſtem Aman, illum inuitat ad regium prandium: ait enim: *Si Regi placet, obſecro vt venias ad me hodie & Aman tecum ad conuiuium, quod paraui.* Cur hæc Regina

Text. Itaq; enim recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

§. III.

Nulla florentior Reſpublica, quam vbi fauoris a Principe vni exhibiti, in alijs datur aliqualis recompenſatio.

PRudentiſſimus ille Princeps eſt, immò & Pater, qui non totus exſurgit in vnius, ſiue filij, ſiue ſubditi exaltationem, reliquis omnino poſthabitis. Sed ita ſe ad omnes componit, vt ſingulis inueniatur fauoris & muneris compenſatio. Accipite pulcram parentum œconomiam in ſanctiſſimis Iacob parentibus. Geneſ. 25. ait enim: *Iſaac amabat Eſau, eò quòd de venationibus illius veſceretur; & Rebecca diligebat Iacob.* Ecce vobis parentum fauor in duos filios diſtributus ea prudentia, vt quandoquidē pater maiori & fortiori omnia ſua parabat; minor gauderet inter amplexus matris. Vnde D. Ambroſius, libro 2. de Iacob, cap. 2. *Accipite*, inquit, *bonum certamen inter parentes, mater deferat affectum, pater iudicium; mater circa iuniorem teneram pietate protendat; pater circa ſeniorem naturam honorificentia ſeruet: Hic magis honoret, illa plus diligat, dum ſinguli ſingulos foueant, non in vnum vterque conſpiret.* Hæc ſit gubernatorum omnium diſciplina, nō omnia in vnum conglomerent, non affectus, & iudicia, & honores, & fauores, & ſubſtantiam vni afferuent. Vbi manus vni tenditur, pateant alijs amoris & beneuolentiæ vbera. Sic maximus Principum Magiſter Chriſtus Dominus

Gen. 25.

Ambr.

A Petro Eccleſiæ principatum attribuens, non omnia in illum conglomerauit; immò Ioanni, & nobis reliquit patentia amoris vbera, quippe dicitur; *cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu.* Id quod in Petro, & Ioanne eleganter expendens D. Gregorius Nazianzenus, oratione de Moderatione ſeruanda, inquit. *Vides quemadmodum ex Chriſti Diſcipulis hic Petra* B *vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habeat, ille impenſius ametur, & ſupra pectus Ieſu requieſcat.* O vtinam ſic omnes Prælati, omnes Principes, omnes patres ſe ad ſubditos conformarent, vt nunquam in vnum omnes fauores & ſubſtantias conferrent, ſed & maiorem, & præſtantiorem ditantes, amoris plenum reliquis remittant affectum. Nil ſic C Rempublicam turbat, quàm ſi vnus cæteris in omnibus præferatur, quantumuis id fiat prætextu obligationis, & pietatis. Quod meditatus Diuus Ambroſius in Pſalmum 118. ſermone 14. in hiſtoria filiorum Iacob, qui duriſſimè ferebant Ioſephum plus à patre adamari; ſic fatur. *Etiam pius amor miſeriam prælationis inuenit.* Enim verò etſi Iacob ſanctiſſimè, & iu D ſtiſſimè præferret Ioſephum fratribus, tamen hæc prælatio fratres armauit, & domum repleuit turbatione & lacrymis. Vnde diuinius Chriſtus Dominus in ſua familia oſtendit formam familiarum florentiſſimarum, in quibus ſic fauorum & prælationum fit per ſingulos recompenſatio, vt non vnus omnia ferat, ſed ſingulis amor & benignitas Princi- E pis pateat. Ita de Chriſti Domini familia Nazianzenus, vbi ſuprà, fatur. [Aliud Petrus interrogat, aliud Philippus, aliud Iudas, aliud Thomas, aliud alius quiſpiam, neque aut idem omnes, aut vnus omnia.] Expende, quàm odioſum ſemper ſit, quòd

Naz.

Ambr.

Naz.

vnus

vnus omnia? etenim neceſſum eſt, vt aliquid Principes, & Prælati ſinguli capiant. Sic Iob cap. 31. ad commendationem ſui principatus illud affert: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur?* Quaſi nullus fuerit in toto Iobi principatu, qui ſolus integrum dominium vellet vorare. Sed ſinguli partiti inter ſe dominũ de illius participatione voluerint ſaturari. Ex quo lucem aff o acutæ & ingenioſe meditationi D. Chryſoſtom. aliter ſuprà dari, qui hom. 24. in 1. ad Corinth. expendit illud cap. 10. *Et panem, quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* Ad hæc ille. *Quare addit: quem frangimus? Hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce autem minimè; ſed omnino contra: os enim, inquit, non comminuetur ex eo. Sed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Expende illud, nimirum, quam in cruce non pertulit fractionem, hanc patitur in Euchariſtia propter te, vt te ſatiet. Cur magis in Euchariſtia propter te, & propter ex ſatiandas oues frangitur? Sanè in cruce perſonam ſubditorum agebat, pro quibus paternæ iuſtitię ſaciebat ſatis, & ſic in pretium integer ſoluebatur. Verùm in Euchariſtia perſonam agebat Patris, & Regis, pauentis & gubernantis ſubditos; & tunc frangitur, & in fruſta diuiditur, ne aliquis ſibi ſoli integrum Dominum pręſumeret capere; ſed ſinguli de carnibus eius, de participatione eius vellent ſatiari. *Et frangi ſuſtinet, vt oues ſatiet.* Tunc enim ſubditi ſaturi & validi agunt, cùm ſinguli de Domino partem capiunt, non vnus omnia ſibi exp ſcatur.

Iob. 31.

Chryſ.

1. Cor. 10.

Text. Reſpondit Ieſus: ille eſt, cui ego intinctũ panẽ porrexero. Et cũ intinxiſſet panẽ, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.

§. IV.

Perditiſſimos homines beneficijs Dominus affligit aliquando, illos tunc caſtigans.

Ecce vobis Dominus è tot amantiſſimis Diſcipulis vni Iudæ fauorem intincti panis miniſtrat. Ideò malitiùs agitur cum proditore? Ideò Iudas felicior? Immò nunquã homo perditus maiori verbera affligitur, quàm dum à Deo fauoribus ingratus, & beneficijs delinitur. De reprobis Iudæis agens D. Gaudent. ſerm. 9. ad Neoph. reddit rationem, cur toties Deus illos ingratos, & omnino perdendos beneficiis affecit, & ſic ait. *Nolebat ſe panem celeſtem vitę Principem Iudęis citò ſubtrahere, donec ipſe in carne adueniens doceret eos, & inſtrueret, verberaret curationum beneficijs eos, qui ingrati exiſterent.* Itaque tunc maximè perfidi Iudęi verberabantur, cum pane viuo de cæ'o ditabantur ingrati; putabantur miſeri à Deo amati, à Deo foueri, dum ſumma ab illo beneficia recipiebant in dies. At nunquã miſerabilius erant, nullo duriori verbere affligi poterant, quàm dum ſic ingrati & ſceleſti beneficia & fauores capiebant ex diuinis manibus. Sapiens illa & prudentiſſima Eſther capit. 5. interemptura Hebræorum hoſtem Aman, illum inuitat ad regium prandium: ait enim: *Si Regi places, obſecro vt veniat ad me hodie & Aman tecum ad conuiuium, quod paraui.* Cur hæc Regina

Gaud.

Eſth. 5.

facis? Populi tui hoſtem vis paſcere? Regium accepiſti diadema, vt gentem tuam redimeres; & tu eius hoſtem excipis conuiuio? Oratis à patruo, & nutritio tuo Mardochæo, vt Regem adeas conqueſtura de Aman, & illi regias paras dapes? Sanè nunquam in Aman ſęuior, quàm cùm illum excipit conuiuio, ineſcat, vt capiat; impinguat illū, vt mactat. Rup. Pulchrè Rupert. lib. 8. de V. &. verbi Dei ponderans Reginæ factum. *Non ſtatim*, ait, *dixit petitionem ſuam, non confeſtim aperuit voluntatē ſuam; ſed ad conuiuium vtrumque vocauit amicum, & inimicum, Regem, & Aman Prudenter prouidebat illic aperire inimicitias, vnde effugere non poſſet hoſtis homicida. Veniat, inquit, Rex, & Aman ad conuiuium, quod paraui eis. Feram immanem, vrſum ferocem; vt tradat ad ſupplicium; allicit ad edulium, ne prius audiat famam, quàm ſubeat pœnam; ne prius videat foueam, quàm incidat in eam: prudens & ſciens commodius eſſe feram comprehenſam intus opprimi, quàm exterritā, & per ſaltus fugientem cum canibus dubio euentus inſequi.* Sic Iudam, ſic perditos homines Deus cibat, & efficit beneficijs ingratos, quibus ipſi abutentes pro beneficijs metunt dira ſupplicia.

Text. Et poſt buccellā introiuit in eum Sathanas.

§. V.

Vt magna Dei miſericordia eſt cordis malitiæ propalare exterius: ſic quaſi deploratus eſt ille homo, qui hunc ſalutis fontem contemnit.

IAm iam in damnationis conſtitutum extremis Iudam, nec aduertentē in manū ſuū beneficentiſſimus A Dominus vltimo & efficaciſſimo curet remedio. Deſperato penè applicat Dominus corporis ſui eſum, vt vel tanto antidoto morbus appareret, & miſer aliquandiu cōualeſceret. *Sed poſt buccellā introiuit in eum Sathanas.* An quòd malum maius cauſaret eſus diuinæ buccellæ? Cur B ergo dabatur a Domino nocitura buccella? Equidem buccella illa efficaciſſima cauſa ſalutis erat, nec vllum malum ex ſe, immò maximum bonum attulit, vel ex hoc Sathanæ ingreſſu ab ipſa buccellæ praua ſumptione occaſionato. Etenim iam diu Sathanas in eius corde inerat, & alibi dictum, *Cum Diabolus miſiſſet in cor:* latebat tamen in viſceribus, nec latebat Diabolus, quo latēte, nec æger ipſe, nec alij ingentem & deſperatum C morbum præſentiebant. Nunc autem poſt buccellam dicitur Sathanas ingreſſus, non quòd denuò ingrederetur; ſed quod iam manifeſtè pateret, & declararetur eius ingreſſus; quod ſummam virtutem, & beneficentiam buccellæ in tanto impio protendit. Id quod in præſenti attigit Theophilus Alexandrinus, lib. 4. Allegoriarum, his pulchris ver- D bis. *Ideò, accepta buccella legitur, quòd Sathanas in Iudæ pectus intrauit, quia ſicut antidoto fugatur venenum; ita daſo pane, apparuit Sathanas in Iuda, in quo dum furaretur, latebat.* Nonne ſæpiſſimè viſus eſt æger flammanti febri corripi, & nihilominus totum febris venenum Medicis latere? Tunc, adhibito igne, medijs vitreis vaſculis latens venenum per E nigricantes cutis maculas apparet exterius, & morbus incipit timeri, & æger ſibi prouidere. O Chriſtiferæ buccellę etiam in deſperato homine beneficentiam! Non ſanauit hominem, ſed quod ſummum bonum erat, vt ſibi æger proſpiceret,

vt morbum timeret, in corde occultè latens extraxit ad exteriora venenum, & fecit latentes Sathanæ furias apparere. Fallor, ſi hanc efficaciſſimam medicinam non expoſtulabat prudens ille agricola, Luc. 13. orat enim, vt antequam ficum ſterilem eradicet, mittatque in ignem, permittatur circumponere exteriùs ſtercora. De quo ita Diuus Grego-
Naz. rius Nazianzenus, oratione de Moderatione ſeruandæ fatur. *Benignum illum, & humanitate præditum agricolam imitare, Dominum adhuc precare, ne infructuoſam ficum excidat, atque odio habeat, verùm conuertat, & curet, & ſtercus iniiciat, hoc eſt, eã correctionem, qua manifeſta pudefactione, atque ignominioſiori vitę ratione conſtat.* Ecce tibi qua benignitate agricola remedium illud ficui poſtulabat, quo manifeſtaretur eius ignominia, quo præ oculis poneretur pudefactionis plena materies. Ecce quanta etiam miſericordia Dominus antidotum præbet, quo venenum latens appareat, dedecoris & ignominiæ maculis æger affectus timeat ſibi, & extremum periculum caueat. Sed quò hæc medicina efficacior eſt, ſummique amoris & benignitatis argumentum, eò deploratior infirmus, qui illam contemnit. Sanè dum alijs medicinis æger curatur, quibus non extrinſecùs apparet venenum, nunquam eius deſperatur ſalus, quia morbus non plenè patet; at, vbi adhibito efficaci remedio, nigræ veneni maculæ exteriùs apparent, tunc omninò ſalus deſperatur. In alijs ſceleribus, quibus homo inficitur, latente Sathana, non apparet hominis perditio neceſſaria: at vbi ſacris ſalutis fontibus initiatus maiores peccati facit maculas, tũc pręcipuè perditio explicatur. *Ita, dato pane, apparuit Sathanas in Iuda, in quo*

A *dum furaretur, latebat.* Hinc duo hominum genera diſtinguit Diuus Iſidorus Peluſiota, lib. 3. epiſt. 364. Alij
ſunt, qui peccent; ſed & pudet illos Iſi. Pel.
peccati, & venerationem habent ſacris. Alij omnino impudentes nullũ vitij manifeſti timorem habent. *Primos quidem Diabolus haud valdè aggreditur, quod ſcilicet exploratum habeat eos quãuis peccent, tamen id agno-*
B *ſcentes diuinis rebus venerationem conſeruare. At verò in ſecundos, hoc eſt, in eos qui peccãt, nec peccatum agnoſcunt: aut licet agnoſcãt, contemnunt, ac ſacroſancta myſteria minimè contingere verentur, totus ſe inſinuat: illud nempe perfectæ ſtupiditatis, & corruptionis argumentum eſt. Quod in proditore fecit.* Hæc Iſidorus, quibus patet dę nonẽ alijs vitijs latentem, tunc maximè in
C homine apparere, quando is ſacris rebus venerationem debitam dimittit.

§. XI.

Tex. Et dixit ei Ieſus, quod facis, fac citiùs.

Impius feſtinatiſſimam ſibi mortem acciſcit.
D

NOn præcepit facinus, ait Auguſtinus tract. 62. in Ioannẽ; *ſed prædixit Iudæ malum.* Et quid impio magis ſolemne, quam feſt nata ruina: Hęc illorum naturę, hic mos, vt rapidiſſimum ſui moliantur finẽ. Pulcrè ſceleſtos Iudæos pernici interitu conformi adnotens Hieremias Thr. 2.
E dicebat. *Magna eſt velut mare cõtritio tua,* quippe mare, tempeſtate agitatum dici nequit, quam rapidis fluctuum incurſibus vapulet. Hinc inde volant vndę, concurrunt, & in horę momẽto innumeris vndarum flagellis aquæ moles ſinduntur. Sic

Paſch. de impijs loquitur D. Paſchaſ. in præſenti libro. *Sicut mare magis vndarum ſuarum fluctibus indeſinenter alliditur, ita & iſti poſt quam in manibus inimicorum peruenerunt ruinis, & tentationibus fractis conteruntur, & à feruore peccati non quieſcant, donec gehennaeos excipiat*. Vidiſti quàm rapidis fluctibus conteratur mare? Sanè nõ aliter raptantur impij ad ruinam, vt fluctus in mari, ſic in impio interitum afferentia mala cõcurrunt. Quibus tanta celebritate finiuntur, vt

Ambr. meritò de illis dicat D. Ambr. epiſt. 6 ad Iranæum. *Verè ſunt ſicut cicadæ, quia de die in diem viuunt, qua ſuque rumpuntur ſuo. Quid enim aliud ſunt homines nullius ponderis, niſi videatur ſicut cicada ad mortem nati diurnam? Qui ſub ardore feruẽtium cupiditatum ſe mulceant cantu ſtatim occidant?* Putarat enim Sanctus, cicadas quotidie naſci, dumque ſe crebro ictu percutiunt, & canere, & diſrumpi; quod ſaltim veriſſimum eſt in impijs, qui dum maiori impetu à ſuis cupiditatibus feruntur, rapidiorem, & feſtinantiorem ſibi interitum adeiſcunt:

Pſal. 1. Et quidem Dauid Pſalm. 1 dicebat: *Non ſic impij, non ſic. ſed tanquam puluis quem proijcit ventus a facie terræ.* Ecce quam celerem impiorum finem! Vt puluis, quem proijcit ventus. Sic Clemens Alexand. cap. 10.

Clem. Alex. *facilem, & tanquam ventis perflabilem eorum diſſipationem oſtendit*. In ventorum alis venit impiorum diſſipatio rapidiſſimum, feſtinantiſſimu o interitum habent impij, cupiditatum quæſtu rumpuntur, quaſi ad vitam nati diurnam. Id, quod eleganter expendit Drogo de Sacram.

Drog. Pſal. 77 Paſſion. verbis illis. *Talis eſt omnium voluptatum carnaliũ finis: & ſicut arena maris volatilia pennata, gaudet edacitas, pẽnulas mouet, ſed mox in arenam maris conuertitur: gaudet luxuria: mo-*

A *dicam volitat, ſed mox in arenam maris tranſit: omnis dulcedo carnis in amaritudinem finit, modicum leuant infelicem animam, ſed mox aggrauãt in arenam.* Væ tibi, qui effrænibus cupiditatibus raperis, volas in puluerem, in arenam. Sic Iudæ impio prædicit Dominus, feſtinans excidiũ, ad quod ipſe volabat. Nec mireris, quòd dixerim perditiſſimos homines feſti-

B nare in ſui perniciam, quãdo & ipſæ ſcelarum pœnæ, & tormenta ipſa quantum eſt ex ſe in malorum euolare nituntur excidium. Sic peſſimus ille Flaccus Iudæorum peſtis apud Philonem aiebat. *Horum facinorum pœnæ me manent, ſat ſcio, & diræ ſtant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem.* Sic malorum pœnæ in malos propendent,

C vt quaſi per vim in carceribus detineãtur, vt vel ſi obex tollatur, quàm citiſſimè aſũpant. Nec ad impij excidiũ relinquitur aliud, quàm ſi vel nomen, vel ſonus pœnæ, vel vmbra tangat illum. Ideò falſi illi teſtes cõtra Naboth apud impium Regẽ dicturi, ſtudio dicunt, quòd *Deum benedixit, & Regem*. Non audent equidẽ dicere, *maledixit*, ne impius Rex

D maledictionis vocabulo caderet percuſſus. Id pulchrè notauit D. Ambr. libr. de Nabuthe, cap. 11. inquiens: Ambr. *Benedixit, inquit, ne diuitem maledicti nomen offendat, & ſermonis ipſo lædatur ſono, benedictum pro maledicto vocatur*. Adeò facilè impij pereunt, vt vel cadant ipſa voce, & ſono ruinæ.

E

§. VII.

Maximum ſolet eſſe reprobo beneficiũ, quod breui finiatur.

Celerem proditori internecionem prædicit Dominus verbis allatis iuxta D. Cyril. excogitatum, nec reprobo homini aliquid meliùs

optari

optari poſſet, quàm cita & feſtinata mors. [Cl. Alex.] Sanè id docebat Clem. Alex. lib. 3. Pædag. cap. 2. fatus: *Mens à voluptate abducitur, & rationis integritas, quæ verbo pædagogo non vtitur, labitur in libidinem, lapſus que tam mercedem recipit, quòd excidat.* Expendo illud, mercedem recipit, quòd excidat. Mercedis enim loco, & beneficij maximi habetur ab impio excidiū breue, & celer interitus. Hinc Tertull. l. 2. in Marcion. Deum maximè iratum in Cain commemorat, quandoquidem illi ſignum poſuit, ne ab vllo interficeretur. *Cain inquit, maledixit Deus, & cupidum morte diluere delictū, mori interim vetuit, vt præter admiſſum etiam negotiationis eius oneratum.* Quippe indignus erat tantus reus beneficio mortis à Deo munerari, qui mortem, quatenus peccati remedium adinuenit, vt peccatoribus mercedem aliquā, & beneficium in pœna pararet. Quod meditatus fuit D. Greg. Nazianz. [Naz.] orat. in Chriſt. Natiuit. Adami lucrum ex mortis ſententia magnificans fatus: *Mortem in paradiſo elucratur homo, et peccati præciſionem, ne malum immortale foret, ita pœna ipſa ſit miſericordia ceſſit.* Hinc maximè ponderanda eſt celeritas diuina, & feſtinatio, qua ſtatim venit Deus poſt peccatum, vt hominem à paradiſo arceat, illā reddens expulſionis celeberrimæ cauſam, *ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.* Dixit, ne fortè, quaſi dicat, ne inſcius & fortuitò quaſi aliud agens, de vitæ arbore edat. Ex quo Rupert. [Ruper.] libr. 3. in Geneſ. cap. 30. ſibi perſuadet, quòd neque Adamus, neque Diabolus vitæ arborem nouerint. Immò diabolicæ ignorantiæ circa vitalem cibum hanc affert ſingularem congruentiam, nimirum: *Si enim vel ille ſciſſet, nūquam conſilium ſua malignitatis ita dimidiaſſet; ſed ſicut illud lignū temere perſuaſit, vt miſeros faceret, ſic & iſtud præripere ſuaſiſſet, vt æternaliter miſeros & miſere æternos efficeret.* Nil magis Diabolus curat, quàm à peccatore homine arcere mortem, vt illius miſeriam æternaret. Etenim, vt rectè argumentatur Boetius [Boet.] lib. 4. de conſolatione, proſa 4. *Si nequitia miſeros facit, miſerior ſit neceſſe eſt diuturnior nequam: quos infeliciſſimos iudicarem, ſi non eorum malitiā ſaltem mors extrema finiret.* Vnde abſoluté Eccleſiaſtes cap. 7. pronuntiauit, quòd melior ſit *dies mortis die natiuitatis:* enim verò à natiuitatis die omnes aperiūtur fores malis vniuerſis, quorum maiora, nimirum mala culpæ morte ſaltem finiuntur. [Eccl. 7.] Sic Olympiodorus: [Olym.] *Tranſitus dies è ſtadio nos abducit; & ſiquidem peccator eſt, qui decedit, peccare vltrà iam deſinet; qui verò fuerit iuſtus, vita perfruetur æterna.* Ecce modò Chriſti Domini beneficentiam cum proditore ſuo, cui tanti criminis reo ſaltē hoc optat citiſſimæ internecionis beneficium. Quandoquidem ait, quod facis, fac citiùs, quaſi citam illi, ac properam mortem iudiceret... Cyrilli excogitatum, nec vltum illi deſit Saluatoris beneficium ma...

Textus. Hoc autē nemo ſciuit diſcūbentiū ad quid dixerit ei. Quidam enim putabāt, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis, vt aliquid daret.

§. VIII.

§. VIII.

Proximorum errores & peccata non ſũt euulganda.

O Vtinam hinc omnes ediſceremus proximorum, etſi conſpicuos & notos, errores ſilentio tegere. Manifeſtatus fuerat à Domino proditor Ioãni; ipſe verò adeò ſiluit, adeò ſe tacitè geſſit, vt, vel Ieſu loquente ad Iudam, nihil indigitaret, quo nequem hominem cognoſcerent condiſcipuli. Hæc erat primitiuorum ſingularis religio, qui nec de euidentiſſimis proximorum delictis faciebant verbum vllũ. Nonne euidentiſſima fuit tremenda illa Ananiæ mors, Actorum 5. Sed vide quod ſcriptura dicat: *Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & vxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introiuit.* O ſingularem priſtini temporis modeſtiam! Sanè, ſi modò accideret quid ſimile, in momento temporis totam impleret vrbem, nec vllus eſſet, qui famam eius non audiret. Et tunc horrendum facinus, in multorum frequentia viſum per tres horas ignoratum eſt à Saphira? Id eleganter ponderat D. Theodorus

Act. 5.

Studita. Studita, ſerm. 117. *Quin habeo, chariſſimi, quod accuſem vos quoque. Quid ita? Scriptum eſt in Actis Apoſtolorum factum eſt quaſi horarum trium ſpatiũ, & Saphira vxor ipſius neſciebat quod factum fuerat. Certe in publico acta fabula eſt, & frequenti vulgi corona; ſed erat ibidem, nimirum circumſpectio, modeſtia, Dei reuerentia.* O tempora! o mores! Modò quod in abditiſſimis Eccleſiæ penetralibus, quod intra religioſorum ſepta ab humana infirmitate ſentitur, per ſæcularium prophanorum volitat ora, magna cum pietatis & religionis iactura. Quocirca gemebundus Nazianzenus, Apol. 1. com-

Naz.

A miniſcitur multa, & tandem hęc inquit. *Omnes vno hoc nomine pij ſumus quia alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur ijs, qui à Dei fide caltu quę abhorrẽt, ſanctaſque res ſanctas proijcimus, atque ad porcorum pedes margaritas iacimus, prophanisque auribus & animis diuinam doctrinam euulgantes,* B *atque hoſtiam vota miſeri ſedulò explemus. Quin etiam Moabitę, & Ammanitę, quibus ne Domini quidem Eccleſiã ingredi licebat, in ſanctiſſima noſtra myſteria erumpunt.* Sic Nazianzenus pũgit illos, qui Chriſtianorum errores inter Ethnicos euulgabant: ſic meritò pungendi eſſent illi, qui quod humanæ fragilitatis eſt in Eccleſiaſticis, in Religioſis, in piis hominibus, C ad profanos & ſeculares homines deferunt, eò intenti, vt fratrum errores publicent, & patefaciant. Quã aliter primęui illi Chriſtiani? Quam aliter ſancti viri ſunt, qui expendẽtes illud Exodi, cap. 7. *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis*, putent ideò Moyſem Deum Pharaonis fieri, vt eius diſſimularet, & tegeret ſilentio ſcelera, D quantumuis maxima? Et quidem diuiniſſima hæc virtus eſt, quòd fratrũ errores tegas, & taceas. In vitis Patrum, vbi de ſententijs illorum agitur, ſent. 17. hęc ſcribuntur de Sãcto Machario. *Dicebant de Sancto Abbate Machario maiores, quia ſicut Deus protegit mundum totum, & portat peccata hominum: ita & ille, quaſi quidam Deus terrenus, fuit in fratribus, operiens* E *delicta illorum, & ea, quę videbat, vel audiebat, quaſi nõ videns, & nõ audiẽs.* O vtinam, hæc virtus noſtris inſeratur animis, vt delicta fratrum & proximorum operiamus, itavt ò nec videamus, nec audiamus, & Dij erimus, & appellabimur.

Exod. 7.

§. IX.

§. IX.

Occultiſſimum eſt iudicium Dei, quo, qui diu virtuti adhaſerunt, tandem decidant, & repellantur.

HÆreo adhuc illis verbis. *Hoc autē nemo intellexit diſcumbentium.* Et quidem ſuperat intelligentiam creatam, quod diſcipulus, diu B bonus, diu Deo adhærens, diu virtuti incumbens, à Deo tandem repelleretur.

Deu. 25

Deut. 25. Iſraelis caſum & repulſam prædicens, Moyſes ait: *eris perditus in prouerbium & fabulam omnibus populis*: ſignificantiùs & pulcriùs Sep. vertunt, *eris perditus in ænigma.* Sanè ſceleratiſſimorum hominum ruina ſpeculum eſt Dei punientis & vindicantis; verum iuſtorum C hominum, nimirum illorum, qui viam ſalutis ingreſſi multum profecerunt, caſus & perditio occultiſſimum Dei iudicium, ænigma eſt nulli notum mortalium. Huc Ezechiel cap. 3. *Factum eſt verbum Domini ad me dicens, fili hominis propone ænigma ad populum Iſrael*; ſed quod ænigma proponendum eſt? Ecce tibi ęnigma: *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad libanum; & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam in terra Canaam, in vrbe negotiatorum poſuit illam.*

Ezech. 3.

Quod rapax iſta aquila Synagogæ quercetum adiret, indeque maximos ſacerdotum in ignem raperet, ſpecu ū fuiſſet patens iuſtitiæ diuinæ in impios & ſceleratos ſęuientis hominis, at Synagogam pręterit, Ethnicorum tranſilit vaſtiſſimam ſyluam, & ad libanum venit, ad candidiſſimum Apoſtolorum cętum, ex illoque rapit medullam cedri, electum & dilectum quondam diſcipulum, & in vr-

A be negotiorum ponit illum, vt vendat magiſtrum. Hoc ænigma eſt, idque creatæ ſapientiæ occultiſſimum. Vnum ego notarim, quod vbi diabolus inſigne aliquod ſcelus meditatur, tunc accedit ad libanū. Quod attigit D. Paſchaſ. lib. de Sacr. ca. 21. dicens: *ſicut nihil in hac vita felicius homini Chriſtiano; ita nihil periculoſius, ſi deſertus à tanta gratia, fiat membrum* B *meretricis.* Vbi virtutum ſummitas, inde extremum vitiorum egreditur. Qui tantum Dominum venderet & nefariè traderet, non niſi è libano virtutis eligitur. Cauete ò vos, qui libani eſtis incolę qui virtuti acquirendę operam nauatis, illac rapax Aquila reuolabit, cùm ingens aliquod crimen mundo introducere fuerit molita.

Paſch.

Text: Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit cōtinuò: erat autem nox.

§. X.

Pereunt qui diuina bona ſuo volunt permitti arbitrio.

D O Quoties in pręſenti memini illorum hominum, qui triſtātur, cùm audiunt, minime ſuis ſolis manibus permiſſam eſſe æternam ſalutem, ſi in mea, inquiunt, manu fuiſſet, ſi meo arbitrio daretur, ſi prædeſtinatio poteſtati meæ relinqueretur. Quid inde? prorſus quam citiſſimè periret. Ecce tibi Iudę manibus permittitur totius pretium mundi, & quid fecit? an gloriā merE catus eſt! an cęlorum ſedes, vt facile poſſet, emit? Imò cum primum permittitur eius manibus Chriſtus, à ſe abdicat & vendit illum. Crede mihi, ſi id obtineres quod poſtulas, ſi tuis manibus ſalus permitteretur, tuoque relinqueretur arbitrio, ſtatim

tim

menſ in aliquo & obtenebratur, & omnia præterita facinora obſcurat.
Athan. Fallor, ſi hucnon reſpexit D. Athanaſ. in vita Antonij dicens, *infelix Iudas propter vnius noctis impietatem omni præteriti temporis labore priuatus eſt.* O quàm valet vna nox, vna mentis obcæcatio ad perdendos multorum dierum fructus. Hinc meritò cauit Dominus apud Matth. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram* Sed quid, quòd ſol occidat ſuper iracundiam? Theodoretus id explicat dicens.
Theod. *Veretur enim, nè noctu quieſcens cogitatio morbum augeat.* Et quidem vna ſola mala cogitatio, ſi tenebroſa mentis iuuatur caligine, innumeros virtutum & laborum ſoles faciet in momento perire. Quocirca Prouerb. 24. dicitur notanter.
Prou. 24 *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit.* Quæ verba, vt aſſolet, acutè & ſcitè D. Bernard. ſerm. 17. in Cantic. enucleat ita.
Bern. *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit, ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adiuuantis, & dicat, Domine præſtitiſti decori meo virtutem, auertiſti manum tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Expende illud, ſi tamen cadat in die; quicumque enim ſit caſus, ſi clara luce accidat, ſi oculis apertis cernatur, nullum ruinæ timorem affert. Verum caue ne noctu cadas, quia vna nox, vna mentis obcæcatio potens eſt, te in ineuitabile præcipitium dare. Quod crediderim ſubuoluiſſe D. Greg. Nazianz. in c. 19. Matth. vbi ſic
Naz. fatur. *Ne oculus oculum trahat, ne riſus riſum, conſuetudo noctem, ne nox perditionem. Quod enim particulatim ſubtrahitur & furto ſubripitur, inſenſibile ad præſens damnum habet, ſed ad ſummam malitiæ erum.* Cauit grauiſſimus Doctor, ne errores erroribus addamus, alioquin incidemus in noctem, quæ nox ineuitabilem perditionem afferat; conſuetudo enim noctem cauſat & cæcitatem mentis; nox autem perditionem cauſet neceſſum eſt. Ad hæc adduci poſſet illud Matth. 27.
Matth. 27. *Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, &c.* Nondum Sol orbem radiarat, vix dies erat, adhuc de noctis tenebris reſidebat & mundo, & Iudæorum mentibus, quo omnia antiqua decora deturparunt. Pulcrè D. Leo ſerm. 3. de
Leo. Paſſion. ait. *Hoc mane Iudæi vocis templum & altaria diruit, legem & Prophetas ademit, Regnum & Sacerdotium ſuſtulit, in luctum æternum omnia feſta conuertit.* Eu quam breui aurea perduntur ſæcula!

§. I.

Labores & preſſuræ tutiſſima hominis præſidia ſunt.

ECce ſecundus Adam ponitur in hortis, in hortis, inquam, non voluptatis & delitiarum; ſed in hortis vbi lacrymarum ſemina, vbi ſanguineus ſudor, vbi laquei & rudentes inueniuntur mortis. Tanto in his hortis ſecurior, quanto à delitijs alienior, & tentationibus, & preſſuris magis proximus. His ſeruabatur Paulus, qui poſt luſtratum cæleſtem paradiſum inquit 2. ad Cor. 12. *datus eſt ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui.* Quę verba eleganter expendens D. Ambroſ. & Pauli ſecuritatem inter ſtimulos, & eiuſdem periculum ſine illis ponderat ſerm. 3. in Pſalm. 118. inquiens. *Paulũ Sathanas inflare volebat. Quẽ Paulum? Illum vtique Apoſtolum non ab hominibus factum; ſed per Ieſum Chriſtũ. Et penè deceperat, ita, vt ſtimulum carnis ſuę qui ſe humiliauerat, rogaret auferre.* Quid grauius? expẽde ab illis; *& penè deceperat*, quibus videbis cęleſtis paradiſi habitatorem penè deceptum à diabolo, eo ipſo quod roget ſibi tentationes & preſſuras auferri. Quaſi nullum homini pręſidium, nulla cuſtodia tutior, & ſecurior poſſit parari, de extrinſecis ijs & humanis adiutoribus, quam ærumnæ, quam labores, quam lacrymæ. Conſidera modo tibi puerulũ Moyſen à parentibus derelictum, fluminis vndis creditum huc illucque iactatum. Quæ res illum in tanto diſcrimine valuit tutari & cuſtodire incolumem? Exod. cap. 2. ſic habet. *Ecce deſcendebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine. Quæ cum vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit vnam è famulabus ſuis, & allatam aperiens cernenſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius, &c.* Sanè lacrymæ & vagitus tutati ſunt infantulum, & quem parentes aut cognati minimè à morte cuſtodirent, illum cuſtodit planctus. Accipite D. Greg. Niſſ. de vita Moyſi ita philoſophantem. *Videmus re ipſa, ſi quis turbini ac procellis humanę vitę reſiſtit, nec ſe obrui patitur, eum à corrupta hominum ſocietate, ac vita tanquam onus graue reyci atque repelli, quam qui effugit, vagitum imitetur Moyſis, nec lacrymis parcat. Lacryma enim fidelis quadam cuſtos eſt eorum, qui veram quærunt virtutem.* Nunquam magis incolumis puerulus Moyſes ſeruatur, nunquam certius à morte eripitur, nunquam ſecurior & tutior redditur, quàm fluminis vndis, quàm ærũnis & lacrymis creditus. Hę illum cuſtodierunt & certo certius incolumem ſeruarunt. Quam cuſtodiam vt fideliſſimam, ſic crediderim exoptatam à prudenti fœmina Abigail Regi Dauid, quandoquidem ait 1. Reg. 25. *Si ſurrexerit aliquando homo perſequẽs te, & quærens animam tuam, erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.* Hiſtoriæ ſcholaſticæ author putat expungendum eſſe illud verbum *viuentium*, & eius loco ponendum hoc *vitium*, vt dicat *erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo vitium.* Sed quæ mulieris fatuitas, quæ tanto Regi ſarmentitium optat præſidium? An diuina ibi elucet preſcientia aliquid de fidelium ærumnis & laboribus commiſcens? Equidem primitiuorũ Chriſtianorum hic fuit labor communis, ligabatur Chriſtianus medius inter vitium faſciculos, & ſic exurebatur: vnde percrebuit apud Ethnicos mos quo Chriſtianos vocabãt *ſarmentitios.* De quo eleganter Tertull. Apolog. cap. 50. *Licet nunc nos Sarmentitios appelletis,*

Margin notes: 2. ad Cor. 12. — Ambr. — Exod. 2. — Niſſ. — 1. Reg. 25. — Tertul.

Column markers: A B C D E

quia ad ſtipitem dimidij axis deuincti, ſarmentorum ambitu exurimur. Hic eſt habitus victoriæ noſtræ, hæc palmata veſtis, tali curru triumphamus. Ecce quibus tædis primitiuæ Eccleſiæ agebantur nuptiæ, ecce vnde Chriſtianorum aucta eſt propago, nimirum ex vitium faſciculis. Addebantur vites, vt Chriſtiani perirent, & B illi ex ardentibus vitium faſciculis nouum incrementum accipiebãt & ſeruabantur in immortalem triumphum. Nulla ergo, melior cuſtodia potuit optari Dauidi, quam ea quæ ſiebat Chriſtianis ab his ſarmentorum faſciculis. Erit anima tua cuſtodita ſicut in faſciculo vitium, ò quàm cuſtodiunt vites illæ! ò quam tutantur ærumnæ, & labores! ò quam de- C fendunt preſſuræ & tẽtationes ipſæ. Meritò D. Cyprian. de laude Mart. dicit. *Et enim quantum hoc ſit quis ignorat ſtare hominem nec moueri torqueri, nec tamen vinci; ſed pœna ipſa potius, qua cruciatur armari.* Expende, pœna qua cruciatur, armari, quippe primum vulnus nos munit & armat aduerſus ſecundum. Hinc D. Leo ſerm. 10. de Paſch. Chriſtum in tor- D mentis, quaſi in munitiſſima arce meditatur; dicens: *Cum ergo Dominus crucifixi corporis eleuatione ſublimis, reconciliationẽ mũdi exequeretur, in quadam arce ſupplicij,* &c. Quaſi, ex tormentis & ſupplicijs, arx quædã firmaretur inſuperabili.

§. II.

Impoſſibile eſt ardua virtutum facinora ſine oratione vincere & ſuperare.

IGnorantis prorſus vox illa fuit,
Luc. 10. qua Martha apud Lucam cap. 10. inquiebat. *Quod ſoror relinquit me ſolam miniſtrare.* Quomodo ſola, quæ ſororẽ ſecus pedes Domini orantem

A & contemplantem habebat? Sanè quod ipſa miniſtraret, hoc eſt, quod actiuæ vitæ feliciter incumberet, ſororis orationis & contemplationi debebat. Pulcre D. Paſch. li. 1. in Threnos ait. *Prodeſt Martha laboranti. Quicquid Maria ſecus pedes Domini deplorat.* Paſch. Infirma eſt omnis actio ſine B oratione, nec ſecurum eſt homini ſororem hanc ſecus pedes Domini quieſcentem ad labores, & negotia vocare, & ſine oratione comite virtutum ardua itinera aggredi. Inutiles & infœcundæ videbantur Sara & Rachel, quæ tamen vbi ſemel peperarunt, nunquam ceſſaſſe parere dicuntur: è contra Lia plena filijs & fœcundiſſima erat, nihilominus de C illa dicitur Geneſ. 19. *Ceſſauitque parere.* Id quod acutè obſeruans Drogo lib. de Sacram. paſſ. inquit. Drog. *Ergo Sara & Rachel nunquam parere ceſſabunt; Lia vero poſt ſex filios aut omnino parere ceſſat, aut filiam parit, ipſa eſt carnalis voluptas, quæ ſub ſpecie diſcretionis nõnunquam ſubrepit actiuæ.* O quoties qui actiuiſſimi erant homines pleni laborũ fructibus, vbi ocu- D lorum lippitudine laborarunt, hoc eſt, vbi meditationis & orationis lumine deſtituti ſunt, vel euanuerunt in laboribus ſuis, vel in turpitudinis barathrum deuenerunt. Ne fallaris quod ſis vtiliſſimus in Republica, quod mille virtutũ facinora in dies paras, quod fœcundas laborum tuorum videas albere ſegetes. Quid plura? ſi tantũ Lia es, ſi totus operationi E deditus, ſi nihil de oratione habes, & tibi fœcunditas iſta ceſſabit, & tandem in carnales voluptates diſſoluaris. Vidiſti fortiſſimum Sanſonẽ? quæ illa facinora non egit? Quos hoſtes non cõtriuit? Sed hæc omnia quando criſpantes illi crines rutilabant ex capite. Verum quando abraſum ſine coma præ ſe tulit caput,

quis

quis eius miſerias ſufficit enarrare? Huius meditabatur tragœdiam Ioachimus Abbas 1. par. expoſ. in Apoc. fatus. *Neceſſe eſt, vt mens fortis viri ſanctis, & Deo dignis meditationibus implicetur; alioquin vt ruat neceſſum eſt, qui abraſo interiori capite fortiter ſe poſſe agere & in toto ſtare præſumit.* Quippe neceſſum eſt, vt ruat, qui coma ſanctorum meditationum & orationum non effulget, his pulcris crinibus creditus eſt, fortitudinis ſpiritus, væ qui abraſus præliabitur, væ qui ſine oratione in arenam proſiliet. Hanc orationis armaturam tollere cupiebant Babylonici Satrapæ Danielem perdituri, Dan. cap 6. cum id à Rege dictum impetrarunt, *vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocunque Deo & homine vſque ad triginta dies, niſi à te Rex mittatur in lacum Leonum.* Sed quid obtinerent, ſi Daniel cautus per triginta dies diſſimularet orare? An diaboli malignitas de Daniele triumpharet, quod ipſe ab oratione ceſſaret per breue tempus? Sanè id periculi animaduertit vir ſanctus, quo minus timuit Leones, quam orationis ceſſationem. Ita Tert. lib. de Idol. aiens. *Daniel cetera Dario ſubnixus, tam diu fuit in officio, quam diu à periculo diſciplinæ vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis Leones regios timuit, quam pueri Hebræi regios ignes.* Rectè totius diſciplinæ periculum cauit in vna orationis ceſſatione Moyſes Exod. 17. & milites in arena habebat, & manus in oratione leuabat, quæ ſi remitterentur, hoſtilis ſuperabat manus. Quo circa D. Chryſoſt. hom. de Moyſe ait *Orat Moyſes & vincit, ceſſat & vincitur, nec quiſquam poterit excuſari, qui hoſtem vincere noluit, dum orando ceſſauit. Et tamen in Moyſe corpus deficiebat: non voluntas aliquando ceſſabat: ſi ergo fragilitatis*

Exod. 17.

Chryſ.

A *cauſæ in Moyſi excuſari non poterat, quemadmodum in nobis voluntas poterit excuſari.* Hæc ille. O vtinam à cæleſti magiſtro ſic edoceamur, vt & ſimul orationi & hominum ſaluti non dederimus, vt de ſingulis dicatur, quod de Chriſto Domino potuit dici, & de ſanctiſſimo Malachia in eius feſto D. Bernard. edixit. *Totus ſuus, & totus omnium erat, vt nec* Bern. B *charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab vtilitate cõmuni eum impedire, vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem ſolum & ſecum habitantem putares ſoli viuere Deo & ſibi. Si videres hominem medijs immerſum turbis & implicitum curis, diceres patriæ natum, non ſibi.* Et equidem inde totus ſecuro immergebatur turbis, quia ſciuerat, prius totus vacare Deo C & ſibi. Sed præſtat hæc meditari in cæleſti Magiſtro Ieſu, quem ſi videres à ſuis auulſum, medio in horti ligno ſolum & ſecum habitantem merito putares ibi ſoli Deo viuere, ſi ipſum poſtmodum videres medijs immerſum turbis, manibus deditũ prorſus inimicis, prędicares hominibus natum, non ſibi.

D *Text.* Et aſſumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi cœpit contriſtari & mœſtus eſſe; tũc ait illis; Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Suſtinete E hic & vigilate mecum.

§. III.

Mille ſubiacet mœſtitudinibus & triſtitijs qui bonum ſubijt curã, quib. orationes ſuas facit Deo acceptas et gratas.

Ecce tibi quod hominum procuratio negotium pariat etiam in

Deo, nimirum triſtitiam, mœſtitu-
dinem multam. Quo enim amore
Chriſtus Dominus homines curan-
dos ſuſcepit, eo eorum proprias tri-
Cant. 5. ſtitiæ acquiſiuit meſſes. Ait Cant. 5.
Veni in hortum meū ſoror mea ſponſa,
meſſui myrrhā meam cum aromatibus
meis. Nil aliud humanus & mundia-
lis hortus, quam myrrham promitti
Domino, vbi virgineum incoluit
Dominus hortum, iam myrrham
aſſumpti hominis inſitam tenuit, mo
do hortum Gethſemani ingrediens
myrrham meſſuit, triſtitiam & mæ-
ſtitudinem hominum metens. Hinc
Hil. pulcrè D. Hilar. Cant. 31. in Matth.
Dominicæ triſtitiæ ortum expendit
ab illis verbis: *Aſſumpto Petro, & duo-*
bus cœpit triſtari. Etenim inquit, *aſ-*
ſumpto Petro, & Ioanne, & Iacobo cœ-
pit triſtis eſſe. Ergo non ante triſtis eſt,
quam aſſumit, & omnis metus illis eſse
cœpit aſſumptis: non de eo orta eſt: ſed
de ijs, quos aſſūpſerat meſtitudo. Quid
aliud hominis aſſumptio Domino
parturiret? qui ſolus lætitiam vniuer
ſis infundebat creaturis, qui gaudio
exundans cæleſtia omnia replebat,
vbi homines aſſumit & metu & mæ-
ſtitudine repletur. Huic ſimile vi-
dere licet in maximo gubernatore
Moyſe, qui ducens populum vſque
ad radices montis Sinai, Exod. 19. ex
montis fulgurantis cōſpectu magnū
cum popularibus timorem percepit;
medijs autē fulguribus & tonitruis
ſolus ſtans nullo afficitur metu. Id
Niſſ. quod notat Greg. Niſſen. his verbis,
Moyſes vero ſolus in monte relictus,
cōtra quam cæteri homines pati ſolent,
affectus eſt, nam cum cæteri omnes de-
ſolati magis, in ſocietate minus timeant,
ipſe derelictus ſolus audacior factus eſt.
Vnde patuit non vt timidum quemdam
perterritum in principio fuiſse; ſed cha-
ritate timentis populi fuiſse commotum.
Qui ſolus non timet inter homines

A degens, eorum afficitur non ſuo ti-
more, timendam rem popularibus
ipſe eorum pauens timore ſubit,
quam nullo metu ſuſciperet ſolus.
Vnde Chriſto Domino metus? Vn-
de Angelorum lætitiæ mœſtitudo?
Vnde omnipotenti pauor? Vnde de-
litiarum omnium origini tædium?
B Sanè cum ſolus ipſe relinquebatur,
deſiderio deſiderabat pro homini-
bus mori; vnde cum timet, cum pa-
uet, cum triſtatur, patet non vt timi-
dum quemdam perterritum fuiſſe,
ſed charitate timentium hominum
fuiſſe commotum. Nec gratiorem
Deo habitum induere poſſet oratu-
rus ad Patrem, quam ſuorum in ſe
labores repræſentando dolentium
hominum mœſtitudine triſtatus.
Enim verò Ioannis 11. mortuo La- Ioan. 11
C zaro, acceſſit Dominus Bethaniam,
& oraturus pro reſuſcitando videns
ſorores lacrymantes, ipſe Ieſus *la-*
crymatus eſt. Ad quod ſcitè D. Zeno Zeno.
Flebat Deus non quod ante ſe mortuum
periſſe cognoſceret; ſed quod ſororum
fletibus temperaret. Et quia ipſe ſoro-
rum fletibus mouebatur, lacrymis filij
ſui Saluatoris noſtri inter ipſos cælos
pater flectebatur. Ecce vnde Chriſti
D Domini gratiores & acceptabiliores
Deo redduntur lacrymæ, quia non
tam Chriſti, quam ſororum Lazari
erant lacrymæ, quia ex compaſſione
flentium dimanabant. O felix ille,
qui ſic proximorum ſuorum ſubit
ex compaſſione affectus, vt eorum
metus, triſtitias & lacrymas capiat,
maximam inde commendationem
apud Deum habebit. Quod ſi, quia
E ſororum lacrymis, motus filius Dei
fudit lacrymas, in cælis flectit, & de-
linit patrem, vbi omnium homi-
num triſtitiam, mæſtitudinem, pa-
uorem, tædium ſuſcipit, qualem ha-
bebit ſuis orationibus cœleſtem pa-
trem? Sane, quia aſſumptorum
homi-

Digitized by Google

hominum metu, pauore, & triſtitia ipſe Dominus mouebatur, mœſtitudine & pauore filij ſui Saluatoris noſtri in cæleſtibus pater flectebatur, vt nihil orationi illius denegaret.

§. IV.

Maximo Deo commẽdabilis eſt qui inter metus & timoris occaſionem adhuc expectat & ſuſtinet Dominum.

NEſcio, an ſit violentior tyrannus aliquis, quam pauor, quam metus. Merito D. Chryſ. ſermo 147. (Chryſ.) dixit. *Pauore mors ipſa leuior: Cain vbi parricidali cœpit terrore vexari, mortem petiit, requiem credidit ſi periret. Elias vbi ſenſit toto ſe timore aſpergi, repetebat quam fugerat mortem, melius exiſtimans morti ſuccumbere, quam timori.* Hinc æſtimare licet, tu ũ Chriſti Domini diſcipulorum virtutem, & fortitudinem, qui ſub triſtiſſimæ noctis ſilentio medijs multis tremendis ſignis, quando timor & pauor ipſum Dominum replet, iubentur ſuſtinere & expectare Dominum. Ait enim *ſuſtinete hic & vigilate mecum.* Sane ex hoc ſolum gratiſſimi Deo homines cenſentur. Et (Matt. 26.) quidem D. Anſelm. in caput Matth. 26. hinc maxime extollit Petrum, quandoquidem turbato noctis ſilentio carnificum tumultu, ligato Domino, ſparſis diſcipulis & perterritis, ipſe ſequebatur eum à longe. Vbi (Anſel.) Anſelm. *in hoc maxime eſt admirandus Petrus, quod Dominum non reliquit etiam cum timeret.* O ſingularis Petri animi magnitudo, qua morte ipſa violentiorem tyrannum ſuſtinuit, nempe metum, & in magno timoris impetu adhuc ſuſtinet, & expectat Dominum, imo & ſequitur. (Zeno.) Sed age, accedat in præſenti D. Zeno ſerm. de Patien. vbi Noemi meri-

A ta maxima ex hac expectatione perpendit. Noe diluuium, ait, quo omnis caro funditus deleretur, denuntiante Deo, imminere per momenta credidit, & timet, arcamque cum ſuis, vt saluus foret, quam iuſſus eſt facere, non præcipiti feſtinatione compingit, nec tantum munus quaſi præſumptor aut de mẽs rapit; ſed patienter ædificat, patienter exB ornat, patienter varijs animantibus replet. Quando ingredi iubetur, quãdo ianuam claudere patienter expectat. *Dignus euadere qui tãto orbis metu non feſtinauit euadere.* Sæpe vidit cælum obduci nubibus, ſæpe magnarum imbrium apparatum perſpexit, quibus crebra illum ſuſpicio diluuij pungebat, nec ideo opus accelerauit, nec præpropera feſtinatione ſe in arC cam recepit, imò, in tanto orbis metu ſuſtinuit, & expectauit Dominum, quo ſeſe Deo gratiſſimum oſtendit. O quam alij præcurrerint ad arcam! o quã viſa quauis nube, perterriti feſtinarent opus. Meritò Noe dignus euadere, qui in tanto orbis metu non feſtinauit euadere; ſed Dominum ſuſtinuit & expectauit. Quam longanimitatem in meD tu & pauore Dominus diſcipulis perſuadet, vt & ipſi à diluuio paſſionis liberi euadant. Ait enim *ſuſtinete hic, vigilate & orate mecum, ne intretis in tentationem.*

Tex. Et progreſſus puſillũ procidit in faciem ſuam E orans & dicẽs, Pater mi, ſi poſſibile eſt, trãſeat à calix iſte, verum tamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

§. V.

Adeò pretioſę ſunt tribulationes & ærumnæ, adeò anguſtæ & diuinitatis plenæ, vt excipiendæ ſint à nobis non multum abſimili animi humilitate, & reuerentia, qua ſacramenta.

O AErumnas! O dolores & cruciatus! O vniuerſos huius vitæ labores, labores dicam, en gloriæ ſemina? an omnium felicitatum ſeminarium? an diuinitatis & deitatis ſedes? Et quidem ſi ſapis, cum ad labores & dolores accedis, ſic te compara, quaſi diuiniſſima quædem & ſanctiſſime contrectes, Exod. 3. imaginem laborum & ærumnarum populi Iſraelis in Aegypto vt ait. Philo & Theodoretus, ſiue vt mauult D. Hier. cruciatuum & tormentorum Eccleſiæ naſcentis protendens Dominus flammentem rubum oſtēdit. Rem vt propius videret Moyſes accadebat, & ecce vox illum commonefecit. *Ne appropies huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Cur vt afflictorum & laborantium repræſentationem videat & meditetur, Moyſi iubet diuina vox, quod calceos tollat? Merito, inquit Theodoretus quæſt. 7. *vt religioſiorem hac ratione Moyſem redderet*, quandoquidem ea pollent diuinitate, ſpinæ, ignes, crux, & vniuerſi dolores, qui debeat tanta penè reuerentię & religione excipi, quāta diuiniſſima, & auguſtiſſima excipiūtur ſacramēta. Id quod meditabatur Diu. Anſelm. vbi ex Matth. ſic Chriſtum Dominum orātem proponit. *Progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam, vt humilitatem mentis oſtenderet habitu corporis, & parem humiliationem eos doceret, qui-*

Exod. 3.

Theod.

A *bus eadem paſſio immineret.* Diſce modo, quo te compones affectu ad paſſiones & ærumnas excipiendas: an ea deſperatione, qua igneul imminentię mala paueſcunt? an veluti nocentiſſimi rei, ſuppliciorum acerbitates deprecentes? an vt homunciones & leues fœminæ eiulando laboris à conſpectu?

B an vt Philoſophus forti & impatibili animo fortunæ vices vel tolerādo vel ridendo? Imo vero vt fidelis homo proſtratus humi reuerenter & humiliter excipit ſancta & diuine ſacramenta, ſic tu paſſiones & acerba omnia ſuſcipias; ſic Chriſtus Dominus proſtratus humi & orans accepit, & parem reuerentiam & humilitatem eos docuit, quibus eadē paſſio immineret. Hinc ſubtiliſſimus Rupert. lib. 12. de Vict. Verbi Dei capit. 20. tractans illud Cant. 3. *Videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua.* Sic de cruciatibus & opprobrijs agit quaſi de diuiniſſimis ſanctiſſimiſque ſacramentis. Etenim ait. *Videte hunc Regem coronatum, videte in manu eius ſceptrum. Nolite hoc ſolum videre in corona eius, quod ſpinea ſit. Videte non ſolum calamum pro*

C (marginal letter beside "Verbi Dei capit. 20.")

D *ſceptro; ſed videte rem veram, ſcilicet ſummum cæli, et terrę Imperium, quia cum calamo illo, propter calamum illū die ipſa data eſt illi omnis poteſtas in cęlo et in terra.* Expendo illud; ſed, videte rem veram, quippe proprium eſt ſacramentis aliud exterius apparere, aliud in rei veritate eſſe. Apparet in Euchariſtię panis & vini ſpecies; ſed reuera eſt Chriſti corpus &

E ſanguis. Sic cruciatus, ſic opprobria apparent ſub accidētibus malorum; ſed in illis non accidentia horrenda, extrinſecus apperentia, ſed videte rem veram, gloriam illorum veram quæ ſacramentorū referat ſpeciem. Hinc Nazianz. oratione in ſanctum

Rup.

Cant. 3.

Baptiſ.

Baptiſm. aiabat; *Prǽclare etiam nobiſcum ageretur, ſi humeros ſanctitate imbuerimus ac purgauerimus, vt Chriſti crucem tollere queant non quibuslibet humeris facile tollendam. Vt pectus, animuſque mundari & ſanctitate parari iuuetur*, ad corporis & ſanguinis Domini Sacramentum excipiẽdum ſic humeri parentur neceſſe, vt laboris cruciformis & ærumnarum excipiat ſacramanta.

§. VI.

Hoſtiles omnes poteſtates deuaſtat oratio illius, qui ſe à ſuis arcet & exuit bonis, vt oret.

SOlus Dominus omni ſuorum, & mundialium rerum deſtitutus ſolatio, orationi inſtat, qua omnes C aereas proſternit poteſtates. Vt merito dicat D. Cæſarius Nazianzæ frater dialogo 4. *Illudit Dominus intellectili Pharaoni cum toto exercitu ſuo, Ægyptiorum dæmonum inuiſibiliter flagellato, & ſubmerſo ipſo, per id quod dicit, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat a me poculũ hoc.* O efficax orationis vis! orat Dei filius, vt à ſe in hoſtes humani generis eiaculetur calix[ſui ſan D guinis, & cum primum orat, omnes perimit & ſubmergit Pharaonis poteſtates, diabolicos exercitus deuaſtat. Sed quæ non deuaſtaret, qui eo ſe accingit oraturus habitu? Enim vero, cum relinqueret ſuos, vt omni ſe exueret ſolatio, ait Lucas, quod *auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus orabat.* Expende quod oraturus à ſuis auel- E litur, & auellitur quantum iactus eſt lapidis, ex eo enim quod à ſuis auellatur, fulgurantis lapidis ictus aduerſus hoſtiles poteſtates æmulatur, illaſque omnino conterit & exſufflat. Nullus in orbe nocentior & violen- A tior iactus lapidis, quam ille qui fit in fulminum iaculatione, ibi enim ignaus lapis à ſuis regionibus, & ſphæris exire coactus, eo violentior accedit terris, quo à ſuis ſeparatior. Hinc Chriſti orationis vim maximã meditare, inſtar fulgurei lapidis à ſuis auulſi in contrarios eiaculari. Ita elegenter Drogo fatur. *Longè auulſus eſt à nobis, quia lapis eſt abſciſ- B ſus ſine manibus, & iactus eſt lapis, & percuſſit Goliam in fronte, & ſtatuã in pedibus. Iſte eſt iactus tuus longè a nobis.* Quid clarius? iſte, inquit, eſt iactus tuus longe à nobis. Qualis? iſte, quo auulſus à tuis, quo longè à diſcipulis factus eo violentior, quo ſeparatior, inſtar fulgurei lapidis quæcumqua contraria proſternis. Sanè amabat Chriſtus Dominus ſuos, a- C mabat diſcipulos, amabat Petrum, Ioannem, Iacobum, inter illos quaſi in propria verſabatur regiona. Nunc oraturus ab hoc etiam ſe arcet charorum cõuentu, quam expertus violentiam ſic orationi incumbit quaſi eiaculatus lapis, qui vniuerſa contraria proſternit. O vtinam oraturi omnas ſic ſe ab omnibus in vita charis ſeparent, ſic ſe à ſuis auallant. O quã D facilè omnia ſuperarent ac contererẽt! Fallor, niſi huc ſpectat illud Matth. 11. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Cur violẽti? Sanè quo violentior iactus eſt, eo efficacior & potẽtior ad vaſtandum. Sic qui à ſuis, qui à charis omnibus ſeſe arceat, vt violentiores, ita efficaciores & potẽtiores. Quam vim & efficaciam orationis oſtendunt Petrus E & Ioan. Act. 3. qui à ſuis ſeparati contendunt in tẽplum orara. Quid plura? Vt ſoli & à ſuis ſeparari ad orationem tendunt, ſic ſtatim in templi limine claudum ſanãt. De quo Chryſ. in illud Sap. 3. nimirum, iuſtorum anima, ſic fatur. *O glorioſum myſterium*

Cæſar. Drog. Matth. 11.

Apoſtolorum? Ante in templo operantur, quam ipſi dominum deprecentur. Ante virtus oſtenditur quam oratio ad Dominum præmittatur, effectus preces præueniunt. Ea eſt orationis efficacia, id robur inuenitur in oratione eius qui à ſuis ſeparatur. Seruus ille Abrahami Geneſ. 24. quæſiturus ſponſam Iſaaco, à patria, à ſuis exul, dum medio in agro orationem fundit & Deo petens ſponſam ſibi Iſaaci reuelari. *Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca.* De quo Chryſoſtom. hom. quales vxores ſint ducendæ, ait. *Impletum eſt illud Iſaiæ 58. adhuc loquente te, dicam ecce præſto ſum. Tales ſunt bonorum preces, ante finem earum ſentiunt annuiſſe numen propitium.* Quocirca quo tunc à ſuis ſeparatus fuit Chriſtus Dominus, eo violentior & potentior aduerſus poteſtates contrarias, quas omnes oratione contriuit. *Iſte enim eſt tactus illius longe à nobis.* Hinc patet quam conuenienter in ipſa oratione appareat Angelus *confortans eum*, hoc eſt, robur & fortitudinem ingentem illius, qua Regnum tenebrarum contriuerat miratus, celebrans & decantans. Ita D. Epiph. hær. 69. fatus. *Non indigebat Angelorum confortatione; ſed confortent illum, hoc eſt, cõfitendo proprium ipſius robur illi attribuunt.* Et præmittens quod acceſſerit Angelus ad Dominum, quod viderit eius res in oratione geſtas, contritum Regnum peccati, ſubdit ſtatim. *Quapropter admiratione ductus Angelus dicebat ad ipſum glorificans, ac benedicens proprium Dominum in tali ſtadio ac miraculoſa actione conſiſtentem: Tua eſt adoratio, tuum eſt dominium, tua eſt potentia, tua eſt fortitudo.* Sic robur & efficaciam diuini oratoris Angelus decantabat, vbi expende illud in miraculoſa actione conſiſtentem, mirabiles enim & portentoſos effectus cauſant motus actiuiſſimi violentorum.

A B C D E

§. VII.

Oratio, vt exaudiri à Domino gratius valeat fiat quietiſſimo, & humiliſſimo, & aliquo modo pœnali corporis habitu.

QVid eſt quod oraturus Dominus humi proſternitur? an exaudiendæ apud ſuperos orationis præſefert habitum? Ita eleganti breuique ſerm. explicat D. Cæſ. Arel. hom. 34. *In Euangelio ſcriptum eſt, quod procidens in terram orauerit. Quid enim indigebat Chriſtus, vt taliter oraret? Orat iudex & deſiderat parcere.* Equidem, quia iudex futurus erat, hunc proſtratus orans addiſcebat quorum orationes dignæ sũt quæ gratius exaudiantur. Explico rem ex illo Gen. 45. vbi manifeſtatus fratribus Ioſeph, ſic pauentes illos de ſcelere conſolatur apud Philonem. *Hunc caſum non vobis imputo; ſed Deo, qui me ſuorum beneficiorum difficillimis tẽporibus humano generi exhibendorum miniſtrum executoremq; eſſe voluit.* Itaque non fratrum ſcelere; ſed alta Dei prouidentia affectum putat, vt qui difficillimis temporibus miniſter Regius & diſtributor bonorum erat creandus, humilis & afflictus in carcere, vinculis & egeſtate oppreſſus degeret, vt afflictorum preces notaret & prænoſceret, quibus poſtmodum ex Regni ſolio præberet attentas aures. Sic diuinè actum eſt vt iudex futurus omnium oret humi proſtratus, vt poſtea difficillimis tẽporibus tam ſciat quorum preces & orationes gratius exaudiet. Etenim ea eſt difficillimis temporibus efficax oratio, quæ cum dura corporis excru-

Cæſar. Gen 45 Phil.

Digitized by Google

Iſai. Ab excruciatione coniungitur. Sic B. I- A ſaias Abbas orat. 5. de Moyſe orante fatus. *Moyſes in montis vertice conſtitit, & manus eius ab Aaron, & Or ſuſtinebantur, ne ex crucis ſpecie, in qua erant conſtitutæ, decidérent:* quaſi inde oratio ſumeret efficaciam, quod ex fatigatione, ex pœnis, ex cruce oritur. Bene Dauid de paſſionis calice ſuas orationes commendabat. Pſal. 115. aiens: *calicem ſalutaris accipiam,* B *& nomen Domini inuocabo.* De quo Paſchaſ. lib. 8. in Matth. ait: *Quia nec crux aut calix paſſionis ſine inuocatione Domini, nec inuocatio Dei ſine cruce quæ tollenda eſt ad ſalutem, aliquid valet.* Hinc ſuſpectum tibi ſit quicquid deambulando irreuerenter oras, talis enim oratio incognita eſt & noua iudici, qui humi proſtratus & magna cum reuerentia orabat. Apud C

Luc. 19. Lucam Phariſæus quidam ſtans in templo gratias agebat Deo; ſed vide quas ille Deus referat. *Deſcendit,* ait, *Publicanus iuſtificatus magis, quā ille*

Cæſar. *Phariſæus.* Ad hæc Cœſarius. Arel. vbi ſupra. *Exemplum iſtius Phariſæi conſiderandum eſt & timendum, ne pro eo quod ſtans oraret, ideo non meruerit exaudiri.* Quippe deambulantium oratio non inter eas eſt, quas D Deus difficillimis temporibus adeo gratè exaudit. Nonne diſcipulos ſuos monebat Dominus inquiens, *neminem per viam ſalutaueritis?* An ſuſpecta erat viatorum ſalutatio? Pulcrè D.

Greg. Greg. hom. 17. in Euang. reddit cauſam. *Omnis, qui ſalutat in via, ex occaſione ſalutat itineris, non ex ſtudio optāda eiuſdem ſalutis.* Id quod plenius elucet in iis, qui irreuerenter orant E deambulando, non ex ſtudio orandi, ſalutiſque optandæ manat talis oratio; ſed quaſi ex fortuito quodam caſu; quid mirum, ſi non exaudiantur?

§. VIII.

Quo magis quaſi repellimur à Deo, vt filioli maternis illius vberibus hereamus.

QVis pater durior in filios apparuit, quam Deus pater filio ſuo apparat in horto? Illum quaſi à ſe repulſum & obdicatum relinquit B laniandum hoſtilibus manibus, trementem, ad amariſſimi calicis conſpectum, dimittit. Verum inter hæc filius non ſe arcet à patre, imò quo magis repelli videbatur, magis inſtabat patri & affectuoſius clamabat, vt ait Marc. 14. *Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc a me.* Myſterio poſitum eſt in* Mar. 14 præſenti illud Hebraicum Abba, C quod ſignificat iuxta D. Chryſoſt. & Theodoret. in epiſt. ad Rom. c. 8. idē quod Latinus Papæus, ſiue Papus, nimirum patrem infantium ore & linguis appellatum. Ecce ergo tibi filius Dei cum durius à diuino parente videbatur tractari, tunc clamat Abba pater, quaſi tenellus infans vehementius adhærens vberibus matris. Sic vt veri qui ſpiritum filiorū D Dei habent, quo magis à Deo repellantur; inſtent magis, & more infantium diuinis vberibus configant labra, Pſalm. 130. *Sicut ablactatus coram matre ſua ita retributio in aīam meam.* Pſ. 130. Expende illud, ſicut ablactatus, de quo D. Chryſ. fatur. *Quemadmodum* Chryſ. *puellus qui ablactatur, qui nuper ab vbere auulſus eſt, nec ſic quidem a matre recedit; ſed flens, gemēs, lugens, ægrè ferens & ſe affligens parenti ſemper adhæret, nec ab ea recedit: ita ego cū eſſem ī afflictione, anguſtiis & calamitatibus Deo ſemper adhæſi.* Et quo magis amaricantibus & felleis calicibus potabat, eo auidior diuinis vberibus inhiabam. O filiorum Dei ſpecimen

ſingu-

ſingulare! putarim hoc Deo accide-
re iucundiſſimum, imò vt hoc in fi-
liolis videat diuinus parens illos a-
mantes repellit, & duriuſcule tra-
ctat, vt inter felles illos ad vbera cer-
Guar. nat aduolare. Accipite Guarricum
Abb. ſerm. in Baptiſtam. *An non ti-
bi cum Angelo, imò cum Deo ipſo lucta-
ri videris, quando quotidie præproperis
tuis reſiſtit votis? Laueris velut aquis
niuis, mundus ſis corde & corpore, & ip-
ſe ſordibus intingit te. Dicis, ſapiens ef-
ficiar, & ipſa longius recedit à te. Cla-
mas ad Deum, neque exaudit te, vis ac-
cedere ad eum & repellit te. Decernis
rem, & in contrarium tibi cedit, & per
omnia ferè in duritia manus ſua aduer-
ſatur tibi. O diſſimulatrix clemētia, quę
duritiam te ſimulas! quanta pietate pu-
gnas aduerſus eos, pro quibus pugnas!*
Quid dulcius? quid amantius? Ab-
lactat, repellit Dominus ſuos diſſi-
mulanter, quia magnam capit volu-
ptatē ex eo, quo ablactati & repulſi
inter felles, inter afflictiones & re-
pulſas magis inſtent & hæreant ma-
ternis Dei vberibus. Sic ille Iacob,
cuius facinoris videtur Guarricus
commentator, cum ſolus nocturnis
Gen. 32. tenebris remanet Geneſ. 32. mille lu-
ctas, mille certamina à Domino fuit
paſſus, ait enim. *Ecce vir luctabatur
cum eo*, nihilque aliud meditatus fuit
Deus per totam noctem, quam dura
bella aduerſus Iacob, adeò, vt illum
in fœmore vulneraret. *Tunc ait, di-
mitte me, iam enim aſcendit aurora.* Sa-
nè meritò optaſſet Iacob diſceſſum
tanti hoſtis, & vix illi fugam medi-
tanti ampliſſimum effugium pande-
ret; ſed è contra percuſſus & vulne-
ratus Iacob ait. *Non dimittā te, niſi be-
nedixeris mihi.* Quid ſibi vult hæc Ia-
cobi expoſtulatio? acerrimum hoſtē
detines? percuſſori, imò interempto-
ri tuo adhæres? Adhæreo, inquiet, v-
beribus matris, nec me vulnerum &

A afflictionum felles mouent, quo mi-
nus inſtem à Deo benedictionem ca-
pere, & vt magis repellor, auidior
tanti parenti aſto. Hinc iam meri-
tò Guarricus educit quod ſuprà po-
ſuimus, nimirum ſimiles luctas cum
ſingulis à Deo inſtaurari, vt ſimiliter
Deo inſtemus & hæreamus. Com-
B pone modo tibi ex vna parte à Deo
calicem amaricantem filio propina-
tum, ex alia filium Dei ſicuti abla-
ctatum felleo inhiantem calici, pa-
trique inclamantem; & expaueſce in
tanti doloris imaginem.

C *Luc. cap. 22.* Et factus in a-
gonia prolixius orabat.
Et factus eſt ſudor eius,
ſicut guttæ ſanguinis de-
currentis in terram.

§. IX.

D *Non ſanguini parcendum, vt diuina pa-
reamus voluntati: vbi Chriſti Domi-
ni ſanguineus ſudor expenditur.*

NOuum & à ſæculo minimè au-
ditum pugnādi genus diuinus
agoniſta Chriſtus nobis oſtendit, vbi
victrice Dei voluntate, ſolo ſterni-
tur caro & ſanguis. Sanguinis & car-
nis infirmitas ſeſe Chriſtifero obij-
ciebāt animo, ne ad ſalutem mundi
per mortem properaret: vidit ſupe-
E rior portio inſtantem voluntatem
patris, vidit obiectum ſanguineum
infirmitatis mare. Quid plura? per-
calcata carne, effuſo ſanguine ſeſe
paternæ ſubijcit voluntati. Aiebat
Paul. ad Galat. cap. 1. *Cum autem pla-* ad Gal.
cuit ei, qui me ſegregauit ex vtero ma- 1.
*tris meę, vt reuelarem filium ſuum in
me, & euangelizarē illum in gentibus,
continuò non acquieui carni & sāguini.*

Sic

A Sic promptiſſimam ſuam obedientiam prætendit ille, ſed diuinior & (Mach.) præſtantior omnibus Chriſtus Dominus, vt carnis & ſanguinis oſtendit infirmitatem detrectans paſſionis calicem, ſic cognita voluntate patris non ſolum non acquieuit carni & ſanguini; ſed quid diuinius cogitans, concuſſa carne in fugam vertit & ſanguinem, qui gladium diuini ſpiritus expaueſcens ad terram

B vſque profundebatur. Ingredienti populo Iſraelitico mare rubrum oppoſitum ſtatim ceſſit & aufugit. Id quod ſpeculatus D. Cæſar. Arel. ho. (Cæſar. Arel.) 4. de Paſch. inquit. *Nec immeritò eos hoſtis nõ attigit, lux præceſſit, fluctus expauit. Sic Propheta teſtatur, & increpuit mari rubro & receſſit, & iterum mare vidit & fugit. Quid vidit? ſine*

C *dubio illud terribile profundum, aſſiſtentis inhorruit maieſtatem, & ad præſentiam ſui ceſſit authoris.* Impediens quidem aditum rubrum mare, ne Iſrael ſalutem obtineret diuina poteſtas & fortitudo increpuit, quam rubet fluctus expauens ſeſe protinus fugæ dedit. Non abſimili modo caro & ſanguis in Chriſto Domino infirmitatem mare obijciebat, quo diuinus agoniſta ab hominum ſalute

D per mortẽ obtinẽda detineretur. Verum adiuncta diuinitas in ſuperioris rationis domicilio apparens increpuit mare rubrum, & fluctus ſanguineus expauit, & largè profuſus aufugit vſque in terram. Ad hæc ſpectabat Titus Boſtrorum Epiſc. quando (Titus.) ſangineum ſudorem in Chriſto Domino fuiſſe dicit. *Quo timiditatis fons*

E *pauoriſque fluxus qui naturæ noſtræ cohærebat hoc modo abſtergeretur, penituſq; ex illa profligaretur.* Ecce increpuit mare rubrum, & fons timoris, (Thren. 2) fius totius metus, & pauoris ſanguineum pelagus in fugam conuertitur & profligatur. Hinc totus gemebun-

A dus ciebat Ieremias. *Magna eſt velut mare contritio tua.* In te, ô Chriſte, antiquam videmus reformari maris contritionem, quandoquidem mare à ſuis ſedibus fugiens ingentem ſuis fluctibus violentiam præferebat, ſic in te ſanguinei fluctus non ſine violentia naturæ fugam vltrò meditantes ſeſe in terram emittebant. Sed & melius hanc maris ſimilitudinem D.

B Zeno proſequitur ſerm. de patient. (Zeno.) *Mare ventis laceſſitum cum iraſcitur, quamuis reciproca viciſſitudine, nunc pulſantibus cœlum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminũ, quaſi ius terra cognoſcens ac violare deuitans, in ſe frãgitur.* Vnum

C & aliud verbum ſi mutes, pulcrè in præſenti habes effigiatum Chriſtiferi agoniſtæ diſcrimen. Quippe inſtar fluctuantis & ſæuientis maris Chriſti Domini pectus validiſſimis efferueſcebat affectibus. Hinc Deum vindicandi zelus, illinc ſcelerum & peccatorum odium, iam conſcientia humanæ ingratitudinis, tunc Iſraeliticæ ruinæ dolor, inſuper carnis & ſã-

D guinis erga mortem horror & metus, validi omnes affectus, ceu fluctus feri maris totum corpus vndequaque quatiebant, tamen ius diuinæ voluntatis cognoſcentes, & violare deuitantes, in ſe ipſis franguntur, pallido timoriſque pleno recurſu, ſanguineis vndis profluentibus in terram. Huc ſpectet Chriſtianus, &

E ab vtraque mari diſcat & ſeſe frangere, & duro concuti verbere vſque ad ſanguinis effuſionem, ne ius violet alienum, ne præſcriptam diuinæ voluntatis metam excedat.

§. X.

§. X.

Chriſtus Dominus ſub ingenti ſanguinis ſui mole premitur, dum eius fructus non participatur ab homine.

GEmunt gigantes ſub aquis, aiebat quondam diuinus Iob, cur non gemat ſub ſanguine gigas ille cæleſtis, qui exultauit ad currendam viam ſuam? Sanè maximus hic (B) & diuiniſſimus gigas gemebundus ſub ſanguineis vndis proſternitur, *factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis, &c.* Huc refert Euſebius apud Leonem illius Iſaiæ 7. iuxta Septuaginta, nimirum. *Numquid parum vobis agonem exhibere hominibus, & quomodo Domino exhibetis agonem?* Quaſi nihil à Deo petentes reprehédat, quòd (C) Deo inferant agonem, hoc eſt in Domino intractam ſanguinis, nihil petendo, relinquant molem, ſub qua ipſe gemebundus prematur. Sic enim explicant agonem, quaſi dicat anguſtias, quibus quis premitur ſub maximo onere. Cui ſenſui aſtipulatur (Iren.) D. Irenæus lib. 3. c. 32. vbi dixit Chriſtum Dominũ ſudaſſe *globos ſanguinis*. Etenim quot guttæ ſanguinis ma- (D) nabant, tot globorum premebatur ſub pondere Dominus Ecce ergo tibi diuiniſſimus Athlas non cæleſtibus, ſed ſanguineis onuſtus globis, totus gemens, totus madens ſudore. Fallor ſi Chriſtianus eſt, qui Dominum ſuum non curat liberare tanto pondere, vel ſibi acquirens Saluatoris ſudores. Sanè ſapiens illa Magdalena (E) Luc. 9. pedes Chriſti lauabat, & (Luc 9.) comis tergebat. De quo D Ambr. (Ambr.) in Cat. dixit, *lauit maculas proprias, terſit comis, vt per eas ſibi aſſumeret ſacros ſudores.* O felices nos, ſi à ceruice Saluatoris pretioſi ſanguinis moles tolleremus, Dominum quidem &

(A) maximo pondere liberaremus, & ſacros nobis ſugeremus ſudores! Paralyticus ille Ioan. 6. dicebat dolens, (Ioann. 6) *hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã.* Quid miſer expectas ab Angelo motam aquam; vt ſaneris, ecce habes poſt aduentum Angeli totum miſericordiæ pelagus cõmotum, cuius vndæ currentes in terram te quærunt, te ex- (B) poſcunt? Dulciter D. Bern. ſermon. de vite. *Stulte, ecce oleum ſalutiferi Ieſu, cuius nomẽ eſt oleum effuſum. Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatẽ, ecce fons olei miſericordiæ in quo te nullus prohibet baptiZari?* Sumamus oleum hoc ſcaturiens, vt fons Chriſtiferus recreetur; nunquam enim gratiores Chriſto Domino exiſtemur, quam ſi eius ſanguinem & ſu- (C) dores nobis ſugamus.

Matt. 26. Adhuc eo loquẽte ecce Iudas vnus è duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs & fuſtibus miſſi à Princi- (D) pibus Sacerdotum ſenioribus populi.

§. XI.

Iudas è Chriſti corporis membro factus eſt omnium perditorum caput, quod in ſingulis peccatoribus exoptat diabolus efficere.

(E) QVi Chriſti Domino ebiberat doctrinam, qui eiuſdem diſciplina educatus miracula patrarat, qui inter duodecim fulgentiſſimas Apoſtolorum ſtellas & Apoſtolus & ſtella refulſit, hic idem Iudas factus eſt malitiæ dux, peſſimorũ hominũ & carnificum, quando ad hortum

præſtat

Digitized by Google

præſtat ducatum. Non aliter ſatiatur A
diaboli crudelitas; niſi cum è mem-
bris Chriſti facit ſceleratorum duces
& capita. Prodigus ille filius à patre
ſeparatus miſſus eſt à Domino ſuo, vt
porcos regeret & cuſtodiret. Sic dicit
Luc.15. D. Lucas cap. 15. Vbi Chryſol. ſerm.
2. fatur. *Quod autem mercenarios ſuos
mittat diabolus ad porcos, facit hoc in-
ſatiata crudelitas, quæ contenta non eſt
homines crimino ſos fieri; niſi eos duces* B
criminum faciat et magiſtros. Id quod
præ omnibus adimpleuit nefarius Iu
das. Miraberis, quod peccatorũ dux
factus comprehenſurus Dominum
adueniat? Quidni? & factus eſt om-
nium proditorum caput. Quocirca
diuinitus crediderim factum eſſe,
quod celebre illud Mauſolæum ab
Abſalone in ſui memoriam erectum
2.Reg. 18. vocetur *Abſalonis manus* 2. Reg. cap. C
18. Id quod notans D. Athana. hom.
de ſemente ſic in rem præſentem fa
tur. *Locus ille, vbi ſublatus eſt Abſa-
lon, manus Abſalon in hodiernum diem
nuncupatur. En quam exactè imagines
inter ſe congruunt, ſi quidem locus ille
non vocatus eſt pes Abſalonis, ſed ma-
nus; neque item caput Abſalonis. Prior
enim fuit capite manus, quæ proditionẽ
exercuit ſecundum exemplar iſtius rei.* D
Athan. Hæc Athanaſius Abſalonem cum Iu
da proditore componens tanquam
manum cum ſuo capite, quippe Abſa
lon, & qui ante proditores fuerunt,
manus erant tantum, & qui poſtea
pedes vnus Iudas proditorum, peſſi-
morumque hominũ factus eſt caput.

V. pudeat iam religioſos viros
ſe nequitiæ tradere, ne ſal-
tem fiant membra
fœdiſſimi ca-
pitis.

Text. Qui autẽ tradidit eũ,
dedit illis ſignum, dicẽs,
Quẽcumq; oſculatus fue
ro, ipſe eſt, tenete eum, et
confeſtim accedens ad
Ieſum dixit, Aue Rabbi,
& oſculatus eſt eum.

§. XII.

*Nullus adeò ferox & obduratus pecca-
tor eſt, cui Deus non offerat adipiſcẽ-
dam veniam & pacem.*

NOn miror, quòd Chriſtus Do-
minus tenebrarum tradatur in
manibus, quod proditoris ſuſtineat
temulentiam & temeritatem. Id mi
hi ad miraculum accidit, quod ſce-
leſtus & nefarius Iudas ſpirans cæ-
des & bella pacificum adeò inueniat
Saluatorem, vt ab illo accipiat pa-
cem! Id quod meritò Eucherius ex- Euch.
pauet ſic fatus. *Quod in ipſa traditione
oſculum accepit, bene intelligitur Chri-
ſtus pacem exhibuiſſe traditori ſuo, quã-
uis ille tam ſcelerata cogitationis inter-
no bello vaſtaretur.* Quis iam deſpe-
ret de tanto Domino, qui nec cru-
deliſſimo hoſti denegat pacem? Qui
pacem & veniam & miſericordiam
ſic omnibus approximat, vt nocen-
tiſſimi & obduratiſſimi in malo il-
lam habeant præ manibus? Quan-
do oraturus Dominus ſe ab homi-
nibus ſeparat, diuiniſſimè Lucas
notauit, quod *auulſus eſt ab eis quan-
tum iactus eſt lapidis*. Cur intra ia-
E ctum lapidis ſe continet omnium
Saluator? an vt à lapideis & obdu-
ratiſſimis etiam cordibus poſſit eius
pax & miſericordia capi? Ita ele-
ganter & acutè Simon de Caſſia in Simon
Matth. cap. 30. *Progreſſus, ait, puſil-* Caſſ.
lum, ſcilicet quantum iactus eſt lapidis,
vt

vt nunquam ita ab aliquo elongetur Chriſtus, quam cor lapideum hominis ad ipſum non poſſit, ſi velit, conuerti. Quantumuis peccatorum molibus grauetur homo, quantumuis ſcelerum obduratione lapideſcat, tamen intra iactum lapidis, hoc eſt intra id, quod grauiſſimus & obduratiſſimus homo poteſt facere, ſe continet diuina miſericordia & gratia. Tuncque iuſtiſſime iraſcitur in hominem rebellem, cui eam habuit gratiam qua vel lapideum cor poſſit emendari. Quippe 3. Reg. 13. verba fecit Propheta ad lapideum altare, quibus illud contritum eſt, verum Rex prophanus magis obduratus contra legem Dei extendit manum vt ſacrificaret, tunc *exaruit manus eius.* Non enim antea vindicta diuina proceſſit, quam probauit etiam lapides potuiſſe tegi diuina gratia. Ita D. Chryſoſt. procem. in Iſaiam fatur. *Qua ex cauſa non initio ſtatim eius areſecit manum? vt reſipiſceret lapide in fruſta diſciſſo. Lapis enim ſi in fiſſuras non foret cōciſſus, vtiq; tibi pepercissem. Nūc quando lapis conciſſus eſt fruſtillatim, nec ſic quidem tu ad correctionem emendatus es, ob id ira aduerſum te incandeſco.* Nunquam adeò elongatur Chriſtus Dominus, qui non poſſit haberi à lapideſcētibus etiam animis. Summam perditionem & vaſtitatem animæ lacrymatus Ieremias fatur. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo facta est quaſi vidua domina gentium?* Vbi illud maximè ponderādum eſt, nimirum facta eſt, quaſi vidua, quippe in ſumma hoſtiū vaſtitate, quando omnibus bonis & ſi ab ipſo ſpoliata eſt, adhuc non vocatur vidua; ſed quaſi vidua. Quod ponderans D. Paſchaſ. lib. 1. in Threnos ait. Paſch. Thren. 1 *Quaſi vidua & non verè vidua, quoniam & ſi ab ſponſo deſpicitur, ſponſalitatis tamen eius iura manent, vt ſi*

A *redierit, prioraque dilectionis opera impleuerit, ſponſum ſaltem per pœnitentiam reſpiciat.* Numquam diuinus hic ſponſus Chriſtus ſic moritur noſtris in animis, vt neceſſarius ſit luctus æternæ viduitatis, nullis hoſtiū incurſibus, nullis rapinis, nulla ſcelerum deſolatione ſic viduamur, vt nō proximus ſit diuinus ſponſus, faciliimè ſi velimus recuperandus.

B

§. XIII.

Creatura omnes in peccatores armata Iuda fœdera pacis ſeruarunt ne illum laniarent.

VBi ſunt creaturarum illæ armatæ phalanges, quæ vlciſcendis iniurijs diuinis parantur, cur Iu- C dam ſuſtinent adeo in Dei faciem iniurium & procacem? Vbi marini illi fluctus, qui Pharaonis exercitus à tergo perſequentes Iſraelem vorarunt, cur patiuntur Iudam ore ad os Magiſtrum inſectantem? Vbi ſulphurea tela, quibus cælum nefaria quondam oſcula caſtigauit, cur Iudam permittunt abuti oſculis ſanctis, & oſculo Deum morti tradere? D Nonne creaturæ omnes tantum ſcelus diſcerperent, laniarent? Verùm dederat traditor eis ſignum, & id ſignum, quo à nulla creatura læderetur. Ita D. Hieron. fatur, *tradidit perſecutoribus per ſignum oſculi. Hoc eſt ſignum quod poſuit Deus in Cain, ne quicumque inueniſſet, occideret eum.* Hier. Equidem Cain cum primum ſe in Deum & fratrem, ſceleſtum cognouit, E creaturarum omnium ſupra ſe pertimuit phalanges, iam ſe à ſingulis creaturis credidit dilaniandum: à Deo tamen ſignum accepit, quod veritæ creaturę Caino parcerent. Sic putat Hieron. Caini ſignum in Iuda fuiſſe inſtauratum, etenim vbi Chriſtus

ſtus Dominus illi oſculum pacis exhibuit; A ſignum in illo poſuit & eleuauit, ne creatura auderet proditori inferre manus. Nec vane id ſignum à Deo poſitum fuit, imò adeò pacem à Chriſto Rege iuratā & ſtabilitam cum proditore creaturæ vniuerſæ obſeruarunt, vt ni ipſe ſe interficeret, à nemine læderetur. Hinc manarunt prodigia illa, quibus ſe ab eius morte arcebant creaturæ; quippe au- B thor eſt Theophylactus, quod arbor ad ſuſpendium electa ſeſe ad ſolum inclinaret, ne ſtrangulationi inſeruiret. Euthymius addit, quod ſemiuiuus ab hominibus ſeruatus ſit. Oecumenius, Papias, & Comeſtor, dicunt, ſuſpendij funem ſeſe rupiſſe, & laceraſſe, nulla enim creatura auſa eſt homini illi officere, cui Chriſtus Dominus tantum exhibuerat ſignū C pacis. Quocirca D. Leo ſerm. 16 de Paſſione ait: *Tibi, ô Iudæa, tua pœna commiſſa eſt*, vnus proditor diuina ſigna non veretur, vnus Dei pacem cōtemnit, vnus potuit ſibi inferre manus, cæteris omnibus pacē illi à Deo exhibitam obſeruantibus.

Leo.

§. XIV.

Durior Dei miſericordia & benignitas aduerſus ingratos peccatores exhibetur aliquando, quam ipſa iuſtitia.

MAgnum illud, & tremendum eſt, quod de clementia diuina obſeruauit D. Chryſoſt. homilia de cæco nato. Licet, inquit, *clementer* E *agere ſoleat Deus, non tamen hoc pacto ſua herilem authoritatem prodit.* Imò & ipſa clementia implacabilior ſolet eſſe, quàm iuſtitia ijs, qui diuina abutuntur benignitate, vt habenas ſuis ſceleribus ſoluant. Hinc eleganter D. Ambroſ. expendit, quam ſeuè (ſi ita loqui licet) diuina benignitas Iudæ ſubſtituit oſculum. *Nec immeritò*, ait, *grauiori telo tantæ dignationis percuſſus eſt, quàm ſi eum fulmine percuſſiſſet. Denique patientiam Domini ferre non potuit, qui maieſtatem prodidit. Itaque abijt pecuniam refudit, laqueo ſe ſuſpendit.* Ecce tibi quam illum Dei benignitas in mortem permiſit, quàm exſufflatus eſt à diuinæ tolerantiæ & benignitatis abuſu in perditionem. Sanè implacabiliorem habuit Dei clementiam, quàm forſan offendiſſet iuſtitiæ rigorem, & qui alioquin iuſtitiam flexiſſet, ac deliniſſet, vbi abutitur miſericordia & benignitate adeò ſe rapi in damnationem pręſenſit, vt ad laqueum feſtinarit quantocius. Neceſſarium Iudæorum exitū C oſtendens Dominus aiebat apud Iſaiam: *Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Vbi D. Zeno ſerm. 15. de Iſaia dicit: *Iudaicum populum vniuerſum ſalutis ſuæ præſidium omiſiſſe textus diuini carminis oſtendit, in quo eum non ſeueritas condemnat, ſed pietas.* O quàm intolerabilis damnatio, quę à Dei abuſu pietatis quam intercluditur effugij aditus omnis illi, quem D Dei benignitas repellit ingratum! Sanè proditor Dei benignitate abutēs, oſculatus eſt eum, nec benigni oſculi initauit ſententiam à Chriſti Domini pietate (ſi fas eſt dici) damnatus. Quam aliter felix illa peccatrix Luc. 9 *oſculabatur pedes Domini*: & quidē ideò ſanctificata, quia pedes Domini oſculabatur. De quo D. Bernard. *Pedes iſti ſunt miſericordia & iudicium, quorum alterum ſine altero oſculari, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda.* Eu caueant qui miſericordiæ indulgent ſine iudicij timore, abuſus iſte eſt, miſericordiæ, qui omnino temerarios, & deſperatos facit. Huc referam Euriali Aſculani argutum

Chryſ. Ambr. *Iſai. 1.* Zeno. *Luc. 5.*

tum epigrammma, quo in olea cubantem araneã interfectam depingit à leuiſſima muſca.

Palladis arbor erat, fragiles vbi aranea telas
Texuit, heu miſeram muſca volando necat.
Cur mirum, ſi muſca leuis deuincit arachnem?
Arboris heu victrix Palladis auxilio eſt.

Sic quicũque venenatus homo oleæ diuinæ benignitatis cubarit, ibique malignitatis ordiatur telas, miſerrimè interibit ab ipſa peremptus Dei benignitate.

*Ioan.*18. Dixit eis Ieſus, quem quæritis? Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit ei Ieſus, Ego ſum. Vt ergo dixit eis, ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram: iterum ergo interrogauit eos, quem quæritis? illi dixerunt, Ieſum Nazarenum. Reſpondit Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quæritis, finite hos abire.

§. XV.

Quos percuſſio non emendat, relinquit Dominus in peccati, & perditionis barathrum aliquando incidere.

Vide maximam Dei clementiã, & bonitatem, furentes hoſtes verbi flagello percutit, & ſternit in terram, vt vel hoc caſu reſipiſcant, & ſtatim poſt ruinam quaſi leniores factos iterum interrogat. Verùm

A quos caſu non terret, nec meliorat, in imo peccati, & deſperationis barathro relinquit dicens. *Si ergo me quæritis, ſinite hos.* Quaſi diceret, vt comminiſcitur Rupert. *Ergo ſi adhuc me quæritis, & ſic percuſſi non doluiſtis, me quidem comprehendite.* Pereat, timendum eſt, qui viſo & experto ſup- Ruper.

B plicio non ſibi conſulit, qui adeò inſanus eſt, vt nec verbere ſanitatem recipiat. Componite vobis duos Babylonis Reges apud Danielem celebratos, patrem, & filium, Nabuchodonoſor, & Balthaſarem, ambo idololatræ erant, ambo ſuperbiſſimi, Iſraelitiſque infenſiſſimi, tamen Nabuchodonoſor temporali ſupplicio per ſeptennium afflictus à Deo

C fuit. Verum Balthaſar nocte vna penitus deſtructus & diſceptus eſt. Quę huius rei cauſa? Cur ſimiles peccatores non ſimilis angit pœna? Cur filium tam crudum, & immiſericorde flagellum enecat? Pulcrè Theodoret. ait: *Balthaſar iſte ſummum Patris ſupplicium ſuſpicatus, nihil inde percipit vtilitatis: iure itaque iuſtus Iudex illum nulla venia dignum cenſuit.* Theod.

D Papæ! Nabuchodonoſor nullum fuerat antea expertus ſupplicium, quid mirum quòd felicitatum cumulo elatus ſuperbiret? Inde eius pœna extitit veniabilis. At Balthaſar, qui intra domum ſuam verber diuinum audierat, qui patrem duriter a Deo caſtigatum viderat, nec inde ipſe ſibi conſuluit, nec melior factus eſt,

E meritò in æternum perditionis barathrum eſt delapſus. Hinc Oſeas c. 7. populi ſui neceſſariam ruinã lamẽtatur fatus. *Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui nõ reuerſatur.* Quid ſibi vult ſubcinericius panis? Sanè ſubcinericius panis, cùm ex vna parte habeat ſuperpoſitas prunas, reuerſari debet, vt vndique concoquatur, alioquin & carbonũ ardentium Oſeas 7.

vim

vim ſuſtinebit, & crudus adhuc nulli vſui erit aptus, niſi vt perdatur. Ita de populo illo nequam Ruffinus meditatur. *Cum vires illius frequens percuſſiſſet afflictio, nihilominus in impietatis ſtudijs permanebat, vt ſimul & crudus, quia indomitus, & exuſtus appelletur, qui tabe ſegnebat afflictum.* Quid miſerabilius? & vim ardentis ignis ſuſtineri, & cruditatem non deſeri? & ſuppliciorum rigorem perpeti & experiri, & adhuc perſeuerare in malitia? Meritò Gilibertus expendens illud Iſaiæ 53. *Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum*, addit ipſe, *ò miſera, & grauis diſciplina ſuper filios Adam conterens, ſed non protegens; puniens, & non purgans; conſumens, & non concilians.* Hæc deſperatorum penè hominum eſt diſciplina & caſtigatio, perditiſſimi namque ſunt, qui nec ſupplicie meliores fiunt, qui lacrymarum & dolorum ſemina mittunt, nullumque fructum inde percipiunt, qui calamitates & miſerias experti, ſciſſiones, & amaritudines perpeſſi, nullum ſanitatis prætendunt indicium.

Ruffin. Gilib. Iſai. 53.

§. XVI.

Tunc ſerui Dei maximè protegi debent, quando clade aliqua percutitur regnum peccati.

QVicumque Dei virtutem ſtrictam aduerſus antiquum ſerpentem cernis, vel quicumque illum percuti aliqua clade vides, caue tibi ſub ſcuto fidei ocyor protegere, ſæuit enim beſtia illa percuſſa, & iraſcitur vehementer in Dei ſeruos. Cùm Dei omnipotens ſermo vaſtaturus AEgyptum proſiliuit in exterminij terram, admonuit amicos & ſeruos ſuos Hebræos, quòd limina

A ſua agniculi ſanguine inſignirent. Ait enim Exod. 12. *Et videbo ſanguinem; & protegam vos.* Vbi ponderandum eſt illud, protegam vos, non enim videbantur Hebræi protectore vllo egere, quandoquidem percuſſor & exterminator, Deus amicus erat, eorumque negotium agebat AEgyptios perimens. Si ergo, ò bone Deus, tu ipſe es qui AEgyptios
B percutis, à quo ſpondes Hebræos protegere? Sanè is eſt ſerpens ille antiquus, qui ſuorum cladem non patitur inultam, qui ſuum imperium cùm ſentit labefactari, vehementer iraſcitur, & deſæuit in Dei imperium. Quapropter vbi percutiendus eſt Leuiathan, caueant ſibi ſerui Dei, illiuſque protectionem expectent. Accipite D. Gaudent. tract. 5. in
C Exod. ſic fantem. *Protegam vos quaſi ab alio exterminatore. Vtique percutere vult exterminator Diabolus Hebræos, Deo percutiente AEgyptios, nam retributionem molitur in ſeruos Dei, ſatellites ſuos à Deo percuſſos indignans. Quoniam Diabolus tunc maximè accenditur, cùm extinguitur. Tunc enim ſæuit in Dei famulos, quando prima virtus eius in primogenitis occiditur,
D dum vel idololatriam, vel cæteros principales errores Deus diſperdet ex nobis.* Ecce tibi quàm ſui ſimilis diuinus ſermo Chriſtus Dominus exiſtit, non gladium ſtringit aduerſus AEgyptios, quin diabolicos præueniens conatus, ſuos protegat ſeruos ab exterminio. Nec modò æreas poteſtates debellandas accedit, quin prius protegat ſuos Diſcipulos. O
E quàm ſæuitura erat bellua, cùm ſuum imperium videret confringi, cùm ſe à crucifixo, enecari ſentiret; ſanè cribro ventilare Apoſtolos concupiſcet, in illoſque omnes conuertet vires ſuas: quod præcauens diuinus Athleta Chriſti, nō priùs cōſerit

Exo. 12. Gaud.

Digitized by Google

manus cum hoſte, quam ſua omnipotenti virtute protegat ſuos, quo dicit, *Sinite hos abire*. Huic protectioni Diſcipulorum accommodat D. Auguſt. ſerm. 121. de tempore ſolicitudinem illam, qua Saluator ter orationem interrupit, vt ſuis proſpiceret. *Orat*, inquit, *ſemel, orat & iterum, tertioque peccatur. Tanquam aquila tegebat nidum ſuum velamento pennarum, & ſollicitus cum orat, ad pullos reuertebatur, propter quos triſtitiam patiebatur.* Sanè iam tum bellum incipiebat, iam peccati regnum, orante Domino, viſebatur concuti, iam ſerpentis antiqui parabatur percuſſio, quapropter nobilis & diuinus percuſſor Chriſtus Dominus ſollicitè protegebat ſuos, & teſtabatur, ne quid liceret aduerſus eos inimico. — Auguſt.

Tex. Vt impleretur ſermo, quē dixit, quia quos dediſti mihi non perdidi ex ijs quemquam.

§ XVII.

Vnus Chriſti manibus ſecurus & tutus homo.

O Felicem illum, quem ſuis manibus tutatur Chriſtus Dominus, nequit fieri, vt perditionem videat. Elegans & acuta eſt D. Gregor. Niſſen. notatio, quam eius verbis tranſcribo. Etenim hom. 6. in Cant. dicit. *Duodecim virge pro numero filiorum Iſrael ex precepto diuino accipiuntur à Moyſe; ſed vna omnibus antelata eſt que ſola pre ceteris floruerat. Rurſus ab Ieſu Naue pares numero tribubus Iſrael lapides aſſumuntur ex Iordane; quorum omnium nullus reijcitur.* Iam inde videre licet quid Ieſu manus poſſint, quid Moyſis, vel alterius creaturæ, quandoquidem ex — N I.

A duodecim virgis vndecim perditioni remiſit: Ieſus autem duodecim lapides integros ſeruat, quorum nullus reijcitur. Vnde meritò ille apud Iſaiam, capite 21. clamabat ad Saluatorem. *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte?* Quæ verba examinans Ricardus de Sancto Victore, libro 2. de Emmanuele, cap. 21. fatur. — *Iſai. 21.* — Ricard

B *Quis quæſo cui loquitur? creatura quidem creatori ſuo, cur igitur creatorem inuocando non dicit, Creator, Creator? Quis inquam hoc audit, vel a quo? Dominus a ſeruo, cur ergo ei non dicitur, Domine, Domine? Certè quòd cum Creatorem, Deum, Dominum habebant, commune cum omnibus erat. Sed quod latam perditionis viam cum ceteris non incedebant eis pre ceteris ex cuſtodia Emmanuelis erat.* Enimuerò

C quorum Chriſtus Ieſus Paſtor, & Cuſtos erat, ij inter omnes eminebant, cuſtodiæque ſuæ clarum præferebant ſpecimen, nullam ruinam, & perditionem timentes. Exod. 28. Imperauerat Dominus, quòd nomina Patriarcharum duobus lapidibus ſcripta portaret Pontifex dextero & ſiniſtro humero. Id quod ruminans Arnold. Carnot. — *Exod. 28.*

D tract. 7. de verbis Domini in cruce, inquit. *Ideò à dextris, & à ſiniſtris locantur, quia fundatus in petra nec altum concutit, nec profundum, quia per arma iuſtitie in proſperis & aduerſis gradiuntur inuicti.* Vtinam in petra hac, nimirum Chriſto, fundemur, nulla nos tempeſtas opprimet, nulla nos pernicies concutiet. Quod D. Ambroſ. meditatur — Arno

E in arundine ob ludibrium poſita in manibus Ieſu. Attenim; *Arundo comprehenditur manu Ieſu, vt humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur a vento, ſed operibus Chriſti corroborata fundetur.* De quo iterum infrà cap. 6. §. 7. & alibi.

Text.

Digitized by Google

Text. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, &c.

§. XVIII.

Non datur à Domino gladius aduerſus homines, niſi ijs qui excellant ſapientia diuina.

PEriculoſus eſt gladius in manu hominis cæci, & ignorantis, ſæpiſſimè occidet ques oportebat viuere, & vulnerabit partem, quam mille vigilijs deberet cuſtodire. Ecce vobis Petrus gladio vtens auriculam Malci abſcindit; primum fundamen fidei vulnus inf igit hominis auriculæ? Igitur quomodo credent, ſi non audient? Nonne fides ex auditu? Nil ſanè magis debebat fidei Magiſter cuſtodire, quàm hominum auriculas, & Petrus auriculam ſcindit. Meritò rudi & ignaro Patre gladius à Domino non permittitur, ſed iubetur recondi in vaginam; Acutiſſimè obſeruauit ille, qui Petro rudi & ignaro ſolùm paſcendas oues permitti notat Ioannes cap. 21. vbi dicitur illi, *Paſce oues meas*, quaſi diceret, non tibi gladium; ſed paſtoris baculum permitto. Verum poſt aduentum Spiritus ſancti epotus Petrus plenitudinem ſapientiæ diuinæ Actor 10. vidit linteum plenum reptilibus, & ſimul audit, *Occide, & manduca*. Iam plenus ſapientia na gladium recondas; ſed ſtringe, & occide; ſolis enim ſapientibus gladius aduerſus homines porrigitur. Hinc meritò qui primus gladium aduerſus hominem accepit, in paradiſi limine Cherub dicitur, nimirū ſcientiæ plenitudo. Quòd etiam ſpectauit ethnica ruſticitas, quandoquidē apud Aeſchillē ſic Pallas gloriat.

Ioan. 21

Act. 10.

A *Deorum ſola ego claues domorum ſcio*
Vbi aſſeruatur fulmen.

Nec alias D. Paulus reprehenſionis gladium concedit Diſcipulis; niſi certus quòd omni ſapientia abundent. Sic ad Roman. 5 *Certus ſum de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, vt poſſitis alterutrum monere*. Expende illud, repleti omni ſcientia, quaſi non aliter aptus quis ſit, vt cæteros pungat, & caſtiget. Quid plura? Promiſſus fuit à Domino paracletus Spiritus, Ioannis cap. 16. cuius aduentus munus erat, *Et arguet mundum de peccato*. Arguiturus ergo mundum veniens diuinus Spiritus, non aliter venit, quàm ſplendentibus igneis linguis, nimirum omnigenum ſapientiæ ſplendorem præmittēs. Id quod attigit D. Bernardus, ſerm. 4. de Pentecoſta, vbi hæc fatur: *Spiritus ſanctus qui ſcrutatur profunda peccatorum noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere; ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exurit*. Expendo illud, igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis; non igne populatim ſæuienta, ſed igna, qui facem præferat, & ſubtiliter, & circumſpectè noſcēs & videns exurendum exurat. Sanè vt ignis ad mótem vorandū applicetur, a rudibus agreſtibuſque hominibus fieri ſolet. Verùm, vt putridū hominis membrum abſumat, non niſi ſapienti manui permittitur, quæ cautè, & ſubtiliſſima circumſpectiona remedium applicat ignis. Ita qui homines eff igit, ignis ſubtiliſſimæ ſapientiæ circumſpectione nitet, adeò, vt etiam ignis ille, quo fidelium animæ purgantur, ſit ſapientia inſignis. De quo alibi datus D. Paulinus, epiſt. 9. inquit. *Ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per* Paulin.

Ad Rō. 5

Ioan. 16

B. mar.

examen ſuum non ſeuero ardore ambiet puniendos; ſed vt commendatos ſuſcipiens blando lambet attactu. Adeò curæ Deus gladium aduerſus homines non niſi ſapientibus committere. Huc referam illud Dei ad Ioſue præceptum, cap. 5. vbi ſic habet iuxta D. Hieron. de vera Circumciſ. *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos.* Etenim cauet, quòd nimis acuti ſint cultelli: quia in reſcindendis vitijs, ea placent ſollicita cura, vt quo minori dolore & pœna poſſit, curetur

Hier. animus. Ita Hieron. *Quid eſt quod tantoperè cauet, ne habeantur obtuſi? Nimis ait, acutos; vt videlicet non qui particulam corporis ſui ſenſu doloris abſcindant; ſed multa lima, atque vſu cotis aſſiduo tenui acie, mortiferos mentis ſenſus ſubtiliter diſcriment.* Vt verbum durum aduerſus fratres pro ferendum ob illorum correctionem, bis, & ter ad limam antequàm ſemel ad linguã perueniat. Quæ enim laudatur in carnifice dexteritas quãdo indolenter penè caput rei abſcindit, ea procuranda eſt cuiuis, qui velit tollere animorum vitia.

§. XIX.

Dum ſanus ſit auditus, quo Dei verbum percipiatur, nullius deſperanda ſalus.

PErcuſſam Malci auriculã ocyor Saluator ſanat; ſalutem hominis meditans, dum ipſe audiendi verbum Dei habeat aures. Notum illud

Amos 3. Amos cap. 3. nimirum. *Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, ſic eruentur filij Iſrael.* Id ſolùm diuinus Paſtor in illo populo deſiderabat, quòd ſaltim auriculas haberet ſanas, quibus exceptum verbum ſalutem efficeret & libertatem. Hinc manauit

A ſollicitudo illa, qua hoſti auriculam curauit; & huius rei cauſa mortem crucis amauit. Etenim cùm ſemel, & bis lapidibus peteretur, nouit inter lapidatorum manus agere animam. Quare? Pulcrè id docet D. Chryſoſtomus aiens: *Tumultuarium genus necis eſt lapidatio, & inter lapidum fragorem non poterant exaudiri vltima Christi mandata.* Sic bonus Chryſ.

B Paſtor curabat ouicularum auriculas capere, quæ ſi caperentur, nulla lues illarum ſalutem redderet deſperatam. Sanè vna eſt hominis infirmitas, quæ de illius facit ſalute deſperare, nimirum, ſi aures habeat, vel foſſas, vel obturatas. Sic vt incurabilem lamentabatur filium habentem ſpiritum ſurdum, homo quidam apud Marcum cap. 9. ait Marc. 9.

C enim ad Ieſum: *Magiſter, attuli filium meum habentem ſpiritum ſurdũ, & mutum, & dixit Diſcipulis ſuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt.* Id quod eleganter premens D. Chryſologus ſerm. 52. ita fatur. *Antiquus refuga vbi Deum terris reperit aduenisse, obſtruxit aures hominum, vinxit linguam, & obſeratis humani ſenſus* Chryſ.

D *foribus ſpeluncæ ſuæ latebram pectus fecit, & parauit humanum, æſtimans quòd illuc auditus verbi virtus diuini nominis non veniret. Simul vt eſt doloſus patrem capere, parentesque taliſe credidit decipere figmento, vt deſperarent curari poſſe eum, qui audire non poterat.* Et quidem nullo alio deſperatam hominis ſalutem Diabolus facit; niſi obturaris eius auribus,

E quæcumque vincula alia etſi multa, etſi fortia injiciat, non ſecurus eſt de præda, quamuis ferreis catenis manus pedeſque habeat cõſtrictos, perdet homines, ſi vel pars ſit, qua vox diuina attentas pertingat aures. Vis ſcire quàm parua impedimenta ſint cætera vincula, vbi non eſt

mentio

mẽtio de obturatione aurium?[Con- A ſidera] Lazarum vocanti [Deo]ex ſepulcro reſpondentem, quaſi habitu proſiliat reſuſcitatus? Enimuerò Ioan. 11. dicitur exiſſe *ligatus pedes & manus inſtitis*, non equidem vincula pedum & manus impediebant, quominus in vitam ambularet, vbi diuinum Verbum exceperat aure. Pulcrè Rupert. de Victoria Verbi Dei lib. 13. cap. 18. ait. *Opportune Euangeliſtę* B *hoc praſcripſit; quia videlicet conſequitur in illius vocante voce vim facillimam extitiſſe, qua illum pariter & viuificauit & de monumento expulit, qui cum eſſet ligatus pedes & manus inſtitis, nec pedibus nec manibus prorepere potuit.* Vni diuino verbo auribus excepto debebat quod non ſentiret impedimenta ligaminum, dum ligatus proſilit in vitam & ſanitatẽ. O vti- C nam ſanas diuino Verbo prębeamus aures, & à nullis metuemus peccatorum ligaminum, & quamuis mortis vorati faucibus, quamuis mille alijs vinculis præpediti, ſperabimus in vitam ſuſcitari. Ille timeat, & vehemẽter timeat, qui à Verbo Dei audiendo longe abeſt. Concionanti Domino apud Matth. 12. cap. 2. dicitur. *Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant.* D Quibus ſtatim Dominus quaſi matrem ignoraret, ait. *Quę eſt mater mea & qui ſunt fratres mei?* Proh bone Domine! ſic matrem ignoras, & eã matrem quæ tibi prę cunctis creaturis gratior extitit? Quæ te numquam offendit? Quid nunc egit ob quod, ſaltem typicè, à te ignoratur? Sane quia cõcionante Domino, ipſa foris dicitur ſtare. Id ponderat D. Hieron. de E Vera Circ. fatus. *O myſterium! Matrem Mariam ſibi Dominus abiurat, cum extra verbi audientiam eſſet cõſtituta, eo potiſſimum tempore quo verbum prædicaretur à verbo.* Eu qui à verbo audiendo abſunt, metuo ne in æternum ignorentur à verbo. Hinc licet A videre quam prudenter faciunt, qui aures ſuas Verbo diuino, incredibili ſolicitudine cõparant. Paulus & Barnab. Act. 16. Clamanti imo laudanti dæmonio ſilentium indixerunt. De quo D. Ephrem de ling. malo ait. *Cur Apoſtoli dæmonem à quo laudabantur audire renuerunt? Nonne ideo ne munda ac caſtę eorum aures, impuris vocibus contaminarentur.* Sic de B aurium mundicia curabant, qui per Verbum Dei ſalutem ſperabant.

Ioan. 11.

Matt. 12.

Luc. 22. Dixit autem ad eos, qui venerant ad ſe Principes Sacerdotum, & Magiſtratus templi, & ſeniores, quaſi ad C latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus: cum quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ.

§. XX.

D

Exilis & infirma eſt diaboli potentia aliquando, ad homines perdendos, niſi ab aliorum hominum malitia adiuuetur.

TEt in Eremo diabolus Ieſum eggreſſus fuit, nec minimum illi valuit inferre damnum. Quid mirum? Solus tunc erat diabolus, ſo- E lus deſcendebat in certamen, nulli hominis in Ieſum acciuerat ſocietatam, & ideo eius poteſtas fragilis, eius vis nulla, languet aliquando poteſtas diaboli, vbi hominęs malitiæ ſocios non habet. Arguite ſatis. Rupert. libro tertio, de Victoria Verbi Rup.

Digitized by Google

ſingulare! putarim hoc Deo accidere iucundiſſimum, imò vt hoc in filiolis videat diuinus parens illos amantes repellit, & duriuſcule tractat, vt inter felles illos ad vbera cernat aduolare. Accipiſe Guarricum Abb. ſerm. in Baptiſtam. *An non tibi cum Angelo, imò cum Deo ipſo luctari videris, quando quotidie præproperis tuis reſiſtit votis? Laueris velut aquis niuis, mundus ſis corde & corpore, & ipſe ſordibus intingit te. Dicis, ſapiens efficiar, & ipſa longius recedit à te. Clamas ad Deum, neque exaudit te, vis accedere ad eum & repellit te. Decernis rem, & in contrarium tibi cedit, & per omnia ferè in duritia manus ſua aduerſatur tibi. O diſſimulatrix clemētia, quæ duritiam te ſimulas! quanta pietate pugnas aduerſus eos, pro quibus pugnas!* Quid dulcius? quid amantius? Ablactat, repellit Dominus ſuos diſſimulanter, quia magnam capit voluptatē ex eo, quo ablactati & repulſi inter felles, inter afflictiones & repulſas magis inſtent & hæreant maternis Dei vberibus. Sic ille Iacob, cuius facinoris videtur Guarricus commentator, cum ſolus nocturnis tenebris remanet Geneſ. 32. mille luctas, mille certamina à Domino fuit paſſus, ait enim. *Ecce vir luctabatur cum eo*, nihilque aliud meditatus fuit Deus per totam noctem, quam dura bella aduerſus Iacob, adeò, vt illum in fœmore vulneraret. *Tunc ait, dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Sanè meritò optaſſet Iacob diſceſſum tanti hoſtis, & vix illi fugam meditanti ampliſſimum effugium panderet; ſed è contra percuſſus & vulneratus Iacob ait. *Non dimittā te, niſi benedixeris mihi.* Quid ſibi vult hæc Iacobi expoſtulatio? acerrimum hoſtē detines? percuſſori, imò interemptori tuo adhæres? Adhæreo, inquiet, vberibus matris, nec me vulnerum & afflictionum felles mouent, quo minus inſtem à Deo benedictionem capere, & vt magis repellor, auidior tanti parenti aſto. Hinc iam meritò Guarricus educit quod ſuprà poſuimus, nimirum ſimiles luctas cum ſingulis à Deo inſtaurari, vt ſimiliter Deo inſtemus & hæreamus. Compone modo tibi ex vna parte à Deo calicem amaricantem filio propinatum, ex alia filium Dei ſicuti ablactatum felleo inhiantem calici, patrique inclamantem; & expaueſce in tanti doloris imaginem.

Guar.

Gen. 32.

Luc. cap. 22. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

§. IX.

Non ſanguini parcendum, vt diuina pareamus voluntati: vbi Chriſti Domini ſanguineus ſudor expenditur.

NOuum & à ſæculo minimè auditum pugnādi genus diuinus agoniſta Chriſtus nobis oſtendit, vbi victrice Dei voluntate, ſolo ſternitur caro & ſanguis. Sanguinis & carnis infirmitas ſeſe Chriſtifero obijciebāt animo, ne ad ſalutem mundi per mortem properaret: vidit ſuperior portio inſtantem voluntatem patris, vidit obiectum ſanguineum infirmitatis mare. Quid plura? percalcata carne, effuſo ſanguine ſeſe paternæ ſubijcit voluntati. Aiebat Paul. ad Galat. cap. 1. *Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, vt reuelarem filium ſuum in me, & euangelizarē illum in gentibus, continuò non acquieui carni & sāguini.*

ad Gal. 1.

Sic

Mach. Sic promptiſſimam ſuam obedientiam prætendit ille, ſed diuinior & præſtantior omnibus Chriſtus Dominus, vt carnis & ſanguinis oſtendit infirmitatem detrectans paſſionis calicem, ſic cognita voluntate patris non ſolum non acquieuit carni & ſanguini; ſed quid diuinius cogitans, concuſſa carne in fugam vertit & ſanguinem, qui gladium diuini ſpiritus expaueſcens ad terram vſque profundebatur. Ingredienti populo Iſraelitico mare rubrum oppoſitum ſtatim ceſſit & aufugit. Id quod ſpeculatus D. Cæſar. Arel. ho. 4. de Paſch. inquit. *Nec immeritò eos hoſtis nõ attigit, lux præceſſit, fluctus expauit. Sic Propheta teſtatur, & increpuit mare rubro & receſſit, & iterum mare vidit & fugit. Quid vidit? ſine dubio illud terribile profundum, aſſiſtentis inhorruit maieſtatem, & ad pręſentiam ſui ceſſit authoris.* Impediens quidem aditum rubrum mare, ne Iſrael ſalutem obtineret diuina poteſtas & fortitudo increpuit, quam ruber fluctus expauens ſeſe protinus fugæ dedit: Non abſimili modo caro & ſanguis in Chriſto Domino infirmitatum mare obijciebat, quo diuinus agoniſta ab hominum ſalute per mortẽ obtinẽda detineretur. Verum adiuncta diuinitas in ſuperioris rationis domicilio apparens increpuit mare rubrum, & fluctus ſanguineus expauit, & largè profuſus aufugit vſque in terram. Ad hæc ſpectabat Titus Boſtrorum Epiſc. quando ſangineum ſudorem in Chriſto Domino fuiſſe dicit. *Quo timiditatis fons pauoriſque fluxus qui naturę noſtræ cohęrebat hoc modo abſtergeretur, penituſq; ex illa profligaretur.* Ecce increpuit mare rubrum, & fons timoris, ſiue totius metus, & pauoris ſanguineum pelagus in fugam conuertitur & profligatur. Hinc totus gemebundus aiebat Ieremias. *Magna eſt velut mare contritio tua.* In te, ò Chriſte, antiquam videmus reformari maris contritionem, quandoquidem mare à ſuis ſedibus fugiens ingentem ſuis fluctibus violentiam præferebat, ſic in te ſanguinei fluctus non ſine violentia naturæ fugam vltrò meditantes ſeſe in terram emittebant. Sed & melius hanc maris ſimilitudinem D. Zeno proſequitur ſerm. de patient. *Mare ventis laceſſitum cum iraſcitur, quamuis reciproca viciſſitudine, nunc pulſantibus cęlum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminũ, quaſi ius terræ cognoſcens ac violare deuitans, in ſe frãgitur.* Vnum & aliud verbum ſi mutes, pulcrè in præſenti habes effigiatum Chriſtiferi agoniſtæ diſcrimen. Quippe inſtar fluctuantis & ſæuientis maris Chriſti Domini pectus validiſſimis efferueſcebat affectibus. Hinc Deum vindicandi zelus, illinc ſcelerum & peccatorum odium, iam conſcientia humanæ ingratitudinis, tunc Iſraeliticæ ruinæ dolor, inſuper carnis & ſãguinis erga mortem horror & metus, validiores affectus, ceu fluctus feri maris totum corpus vndequaque quatiebant, tamen ius diuinæ voluntatis cognoſcentes, & violare deuitantes, in ſe ipſis franguntur, pallido timoriſque pleno recurſu, ſanguineis vndis profluentibus in terram. Huc ſpectet Chriſtianus, & ab vtroque mari diſcat & ſeſe frangere, & duro concuti verbere vſque ad ſanguinis effuſionem, ne ius violet alienum, ne præſcriptam diuinæ voluntatis metam excedat.

Margin notes: Cæſar. Arel. — Titus. — Thren. 2 — Zeno.

§. X.

§. X.

Chriſtus Dominus ſub ingenti ſanguinis ſui mole premitur, dum eius fructus non participatur ab homine.

GEmunt gigantes ſub aquis, aiebat quondam diuinus Iob, cur non gemat ſub ſenguine gigas illo cæleſtis, qui exultauit ad currendam uiam ſuam? Sanè maximus hic
& diuiniſſimus gigas gemebundus ſub ſanguineis vndis proſternitur, *factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis, &c.* Huc refert Euſebius apud Leonem illius Iſaię 7. iuxta Septuaginta, nimirum. *Numquid parum vobis agonem exhibere hominibus, & quomodo Domino exhibetis agonem?* Quaſi nihil à Deo petentes reprehédat, quòd
Deo inferant agonem, hoc eſt in Domino intactam ſanguinis, nihil petendo, relinquant molem, ſub qua ipſe gemebundus premitur. Sic enim explicant agonem, quaſi dicat anguſtias, quibus quis premitur ſub ma-
Iren. ximo onere. Cui ſenſui aſtipulatur D. Irenæus lib. 3. c. 32. vbi dixit Chriſtum Dominũ ſudaſſe *globos ſanguinis.* Etenim quot guttæ ſanguinis ma-
nabant, tot globorum premebatur ſub pondere Dominus Ecce ergo tibi diuiniſſimus Athlas non cæ ſtibus, ſed ſanguineis onuſtus globis, totus gemens, totus madens ſudore. Fallor ſi Chriſtianus eſt, qui Dominum ſuum non curat liberare tanto pondere, vel ſibi acquirens Saluatoris ſudores. Sanè ſapiens illa Magda-
Luc 9. lena Luc. 9. pedes Chriſti lauabat, &
Ambr. capillis tergebat. De quo D. Ambr. in Cat. dixit, *lauit maculas proprias, terſit comis, vt per eas ſibi aſſumeret ſacros ſudores.* O felices nos, ſi à ceruice Saluatoris pretioſi ſanguinis moles tolleremus, Dominum quidem &
A maximo pondere liberaremus, & ſacros nobis ſugeremus ſudores! Paralyticus ille Ioan. 6. dicebat dolens, *Ioann. 6*
hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã. Quid miſer expectas ab Angelo motam aquam; vt ſaneris, ecce habes poſt aduentum Angeli totum miſericordiæ pelagus cõmotum, cuius vndæ currentes in terram te quærunt, te ex-
B poſcunt? Dulciter D. Bern. ſermon. de vite. *Stulte, ecce oleum ſalutiferi Ieſu, cuius nomẽ eſt oleum effuſum. Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatẽ, ecce fons olei miſericordiæ in quo te nullus prohibet baptizari?* Sumamus oleum hoc ſcaturiens, vt fons Chriſtiferus recreetur; nunquam enim gratiores Chriſto Domino exiſtemur, quam ſi eius ſanguinem & ſu-
C dores nobis ſugamus.

Matt. 26. Adhuc eo loquẽte ecce Iudas vnus è duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs & fuſtibus miſſi à Principibus Sacerdotum ſenio-
D ribus populi.

§. XI.

Iudas è Chriſti corporis membro factus eſt omnium perditorum caput, quod in ſingulis peccatoribus exoptat diabolus efficere.

E QVi Chriſti Domino ebiberat doctrinam, qui eiuſdem diſciplina educatus miracula patrarat, qui inter duodecim fulgentiſſimas Apoſtolorum ſtellas & Apoſtolus & ſtella refulſit, hic idem Iudas factus eſt malitię dux, peſſimorũ hominũ & carnificum, quando ad hortum

præ lat

præſtat ducatum. Non aliter ſatiatur diaboli crudelitas; niſi cum è membris Chriſti facit ſceleratorum duces & capita. Prodigus ille filius à patre ſeparatus miſſus eſt à Domino ſuo, vt porcos regeret & cuſtodiret. Sic dicit
Luc. 15. D. Lucas cap. 15. Vbi Chryſol. ſerm. 2. fatur. *Quod autem mercenarios ſuos mittat diabolus ad porcos, facit hoc inſatiata crudelitas, quæ contenta non eſt homines criminoſos fieri; niſi eos duces criminum faciat et magiſtros.* Id quod præ omnibus adimpleuit nefarius Iudas. Miraberis, quod peccatorũ dux factus comprehenſurus Dominum adueniat? Quidni? & factus eſt omnium proditorum caput. Quocirca diuinitus crediderim factum eſſe, quod celebre illud Mauſolæum ab Abſalone in ſui memoriam erectum
2. Reg. 18. vocetur *Abſalonis manus* 2. Reg. cap. 18. Id quod notans D. Athana. hom. de ſemente ſic in rem præſentem fatur. *Locus ille, vbi ſublatus eſt Abſalon, manus Abſalon in hodiernum diem nuncupatur. En quam exactè imagines inter ſe congruunt, ſi quidem locus ille non vocatus eſt pes Abſalonis, ſed manus; neque item caput Abſalonis. Prior enim fuit capite manus, quæ proditionẽ exercuit ſecundum exemplar iſtius rei.*
Athan. Hæc Athanaſius Abſalonem cum Iuda proditore componens tanquam manum cum ſuo capite, quippe Abſalon, & qui ante proditores fuerunt, manus erant tantum, & qui poſtea pedes, vnus Iudas proditorum, peſſimorumque hominũ factus eſt caput.

Vt pudeat iam religioſos viros
ſe nequitiæ tradere, ne ſaltem fiant membra
fœdiſſimi capitis.

A *Text.* Qui aũt tradidit eũ, dedit illis ſignum, dicẽs, Quẽcumq; oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, et confeſtim accedens ad Ieſum dixit, Aue Rabbi,
B & oſculatus eſt eum.

§. XII.

Nullus adeò ferox & obduratus peccator eſt, cui Deus non offerat adipiſcẽdam veniam & pacem.

NOn miror, quòd Chriſtus Dominus tenebrarum tradatur in manibus, quod proditoris ſuſtineat temulentiam & temeritatem. Id mi-
C hi ad miraculum accidit, quod ſceleſtus & nefarius Iudas ſpirans cædes & bella pacificum adeò inueniat Saluatorem, vt ab illo accipiat pacem! Id quod meritò Eucherius ex- Euch.
pauet ſic fatus. *Quod in ipſa traditione oſculum accepit, bene intelligitur Chriſtus pacem exhibuiſſe traditori ſuo, quãuis ille tam ſcelerata cogitationis interno bello vaſtaretur.* Quis iam deſpe-
D ret de tanto Domino, qui nec crudeliſſimo hoſti denegat pacem? Qui pacem & veniam & miſericordiam ſic omnibus approximat, vt nocentiſſimi & obduratiſſimi in malo illam habeant præ manibus? Quando oraturus Dominus ſe ab hominibus ſeparat, diuiniſſimè Lucas notauit, quod *auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis*. Cur intra ia-
E ctum lapidis ſe continet omnium Saluator? an vt à lapideis & obduratiſſimis etiam cordibus poſſit eius pax & miſericordia capi? Ita eleganter & acutè Simon de Caſſia in Simon Caſſ.
Matth. cap. 30. *Progreſſus, ait, puſillum, ſcilicet quantum iactus eſt lapidis,*

vt

vt nunquam ita ab aliquo elongetur Chriſtus, quam cor lapideum hominis ad ipſum non poſſit, ſi velit, conuerti. Quantumuis peccatorum molibus grauetur homo, quantumuis ſcelerum obduratione lapideſcat, tamen intra iactum lapidis, hoc eſt intra id, quod grauiſſimus & obduratiſſimus homo poteſt facere, ſe continet diuina miſericordia & gratia. Tuncque iuſtiſſime iraſcitur in hominem rebellem, cui iam habuit gratiam qua vel lapideum cor poſſit emendari. Quippe 3. Reg. 13. verba fecit Propheta ad lapideum altare, quibus illud contritum eſt, verum Rex prophanus magis obduratus contra legem Dei extendit manum vt ſacrificaret, tunc *exaruit manus eius*. Non enim antea vindicta diuina proceſſit, quam probauit etiam lapides potuiſſe tãgi diuina gratia. Ita D. Chryſoſt. proœm. in Iſaiam fatur. *Qua ex cauſa non initio ſtatim eius areficit manum? vt reſipiſceret lapide in fruſta diſciſſo. Lapis enim ſi in fiſſuras non foret cõciſſus, vtiq; tibi peperciſſem. Nũc quando lapis conciſſus eſt fruſtillatim, nec ſic quidem tu ad correctionem emendatus es, ob id ira aduerſum te incandeſco.* Nunquam adeò elongatur Chriſtus Dominus, qui non poſſit haberi à lapideſcẽtibus etiam animis. Summam perditionem & vaſtitatem animæ lacrymatus Ieremias fatur. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo facta est quaſi vidua domina gentium?* Vbi illud maximè ponderãdum eſt, nimirum facta eſt, quaſi vidua, quippe in ſumma hoſtiũ vaſtitata, quando omnibus bonis & ſi ab ipſo ſpoliata eſt, adhuc non vocatur vidua; ſed quaſi vidua. Quod ponderans

Paſch. Thren. 1. D. Paſchaſ. lib. 1. in Thranos ait. *Quaſi vidua & non verè vidua, quoniam & ſi abſponſo deſpicitur, ſponſalitatis tamen eius iura manent, vt ſi*

A *redierit, prioraque dilectionis opera impleuerit, ſponſum ſaltem per pœnitentiam reſpiciat.* Nunquam diuinus hic ſponſus Chriſtus ſic moritur noſtris in animis, vt neceſſarius ſit luctus æternæ viduitatis, nullis hoſtiũ incurſibus, nullis rapinis, nulla ſcelerum deſolatione ſic viduamur, vt nõ proximus ſit diuinus ſponſus, faciliimè ſi velimus recuperandus.

B

§. XIII.

Creatura omnes in peccatores armata Iuda fœdera pacis ſeruarunt ne illum laniarent.

VBi ſunt creaturarum illæ armatæ phalanges, quæ vlciſcendis iniurijs diuinis parantur, cur Iu- C dam ſuſtinant adeo in Dei faciem iniurium & procacem? Vbi marini illi fluctus, qui Pharaonis exercitus à tergo perſequentes Iſraelem vorarunt, cur patiuntur Iudam ore ad os Magiſtrum inſectantem? Vbi ſulphurea tela, quibus cælum nefaria quondam oſcula caſtigauit, cur Iudam permittunt abuti oſculis ſanctis, & oſculo Deum morti tradere? D Nonne creaturæ omnes tantum ſcelus diſcerperent, laniarent? Verùm dederat traditor eis ſignum, & id ſignum, quo à nulla creatura læderetur. Ita D. Hieron. fatur, *tradidit perſecutoribus per ſignum oſculi. Hoc eſt ſignum quod poſuit Deus in Cain, ne quicumque inueniſſet, occideret eum.* Hier. Equidem Cain cum primum ſe in Deum & fratrem, ſceleſtum cognouit, E creaturarum omnium ſupra ſe pertimuit phalanges, iam ſe à ſingulis creaturis credidit dilaniandum: à Deo tamen ſignum accepit, quod veritæ creaturę Caino parcerent. Sic putat Hieron. Caini ſignum in Iuda fuiſſe inſtauratum, etenim vb Chriſtus

ſtus Dominus illi oſculum pacis ex- A
hibuit; ſignum in illo poſuit & ele-
uauit, ne creatura auderet proditori
inferre manus. Nec vane id ſignum
à Deo poſitum fuit, imò adeò pacem
à Chriſto Rege iuratã & ſtabilitam
cum proditore creaturæ vniuerſæ
obſeruarunt, vt ubi ipſe ſe interfice-
ret, à nemine læderetur. Hinc mana-
runt prodigia illa, quibus ſe ab eius
morte arcebant creaturæ; quippe au- B
thor eſt Theophylactus, quod arbor
ad ſuſpendium electa ſeſe ad ſolum
inclinaret, ne ſtrangulationi inſerui-
ret. Euthymius addit, quod ſemiui-
uus ab hominibus ſeruatus ſit. Oe-
cumenius, Papias, & Comeſtor, di-
cunt, ſuſpendij finem ſeſe rupiſſe, &
laceraſſe, nulla enim creatura auſa
eſt homini illi officere, cui Chriſtus
Dominus tantum exhibuerat ſignũ
pacis. Quocirca D. Leo ſerm. 16 de Leo.
Paſſione ait: *Tibi, ô Iudæa tua pœna
commiſſa eſt*, vnus proditor diuina ſi-
gna non veretur, vnus Dei pacem cõ
temnit, vnus potuit ſibi inferre ma-
nus, cæteris omnibus pacẽ illi à Deo
exhibitam obſeruantibus.

§. XIV.

Durior Dei miſericordia & benignitas aduerſus ingratos peccatores exhibetur aliquando, quam ipſa iuſtitia.

MAgnum illud, & tremendum
eſt, quod de clementia diuina
obſeruauit D. Chryſoſt. homilia de Chryſ.
cæco nato. Licet, inquit, *clementer* E
*agere ſoleat Deus, non tamen hoc pacto
ſua herilem authoritatem prodit.* Imò
& ipſa clementia implacabilior ſo-
let eſſe, quàm iuſtitia ijs, qui diuina
abutuntur benignitate, vt habenas
ſuis ſceleribus ſoluant. Hinc elegan-
A ter D. Ambroſ. expendit, quam ſeuè Ambr.
(ſi ita loqui licet) diuina benignitas
Iudæ ſubſtituit oſculum. *Nec immeri
tò*, ait, *grauiori telo tantæ dignationis
percuſſus eſt, quàm ſi eum fulmine per-
cuſſiſſet. Denique patientiam Domini
ferre non potuit, qui maieſtatem prodi-
dit. Itaque abijt pecuniam refudit, la-
queo ſe ſuſpendit.* Ecce tibi quam illum
Dei benignitas in mortem permiſit,
B quàm exſufflatus eſt à diuinæ toleran
tiæ & benignitatis abuſu in perditio
nem. Sanè implacabiliorem habuit
Dei clementiam, quàm forſan offen-
diſſet iuſtitiæ rigorem, & qui alioquin
iuſtitiam flexiſſet, ac deliniſſet, vbi a-
butitur miſericordia & benignitate
adeò ſe rapi in damnationem præſen
ſit, vt ad laqueum feſtinarit quanto-
cius. Neceſſarium Iudæorum exitũ
C oſtendens Dominus aiebat apud Iſa Iſai. 1.
iam: *Filios enutriui, & exaltaui, ipſi au
tem ſpreuerunt me.* Vbi D. Zeno ſerm. Zeno.
15. de Iſaia dicit: *Iudaicum populum
vniuerſum ſalutis ſuæ præſidium omiſiſ-
ſe textus diuini carminis oſtendit, in quo
eum non ſeueritas condemnat ſed pietas.*
O quàm intolerabilis damnatio, quę
à Dei abuſu pietatis quam interclu-
ditur effugij aditus omnis illi, quem
D Dei benignitas repellit ingratum! Sa
nè proditor Dei benignitate abutẽs,
oſculatus eſt eum, nec benigni oſculi
imitauit ſententiam à Chriſti Domi-
ni pietate (ſi fas eſt dici) damnatus.
Quam aliter felix illa peccatrix Luc. Luc 5.
9 *oſculabatur pedes Domini*: & quidẽ
ideò ſanctificata, quia pedes Domi-
ni oſculabatur. De quo D. Bernard.
Pedes iſti ſunt miſericordia & iudici-
E *um, quorum alterum ſine altero oſcula-
ri, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſpe-
ratio fugienda.* Eu caueant qui miſeri-
cordiæ indulgent ſine iudicij timore,
abuſus iſte eſt, miſericordiæ, qui om-
nino temerarios, & deſperatos facit.
Huc referam Euriali Aſculani argu-
tum

tum epigramma, quo in olea cubantem araneã interfectam depingit à leuiſſima muſca.

> *Palladis arbor erat, fragiles vbi aranea telas*
> *Texuit, heu miſeram muſca volando necat.*
> *Cur mirum, ſi muſca leuis deuincit arachnem?*
> *Arboris heu victrix Palladis auxilio eſt.*

Sic quicũque venenatus homo oleæ diuinæ benignitatis cubarit, ibique malignitatis ordiatur telas, miſerrimè interibit ab ipſa peremptus Dei benignitate.

Ioan. 18. Dixit eis Ieſus, quem quæritis? Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit ei Ieſus, Ego ſum. Vt ergo dixit eis, ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram: iterum ergo interrogauit eos, quem quæritis? illi dixerunt, Ieſum Nazarenum. Reſpondit Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

§. XV.

Quos percuſſio non emendat, relinquit Dominus in peccati, & perditionis barathrum aliquando incidere.

Vide maximam Dei clementiã, & bonitatem, furentes hoſtes verbi flagello percutit, & ſternit in terram, vt vel hoc caſu reſipiſcant, & ſtatim poſt ruinam quaſi leniores factos iterum interrogat. Verùm
A quos caſu non terret, nec meliorat, in immo peccati, & deſperationis barathro relinquit dicens. *Si ergo me quæritis, ſinite hos.* Quaſi diceret, vt comminiſcitur Rupert. *Ergo ſi adhuc me quæritis, & ſic percuſſi non doluiſtis, me quidem comprehendite.* Pereat, timendum eſt, qui viſo & experto ſup- Ruper.
B plicio non ſibi conſulit, qui adeò inſanus eſt, vt nec verbere ſanitatem recipiat. Componite vobis duos Babylonis Reges apud Danielem celebratos, patrem, & filium, Nabuchodonoſor, & Balthaſarem, ambo idololatræ erant, ambo ſuperbiſſimi, Iſraelitiſque infenſiſſimi, tamen Nabuchodonoſor temporali ſupplicio per ſeptennium afflictus à Deo
C fuit. Verum Balthaſar nocte vna penitus deſtructus & diſceptus eſt. Quę huius rei cauſa? Cur ſimiles peccatores non ſimilis angit pœna? Cur filium tam crudum, & immiſericorde flagellum enecat? Pulcrè Theodoret. ait: *Balthaſar iſte ſummum Patris ſupplicium ſuſpicatus, nihil inde percipit vtilitatis: iure itaque iuſtus Iudex illum nulla venia dignum cenſuit.* Theod.
D Papæ! Nabuchodonoſor nullum fuerat antea expertus ſupplicium, quid mirum quòd felicitatum cumulo elatus ſuperbiret? Inde eius pœna extitit veniabilis. At Balthaſar, qui intra domum ſuam verber diuinum audierat, qui patrem duriter a Deo caſtigatum viderat, nec inde ipſe ſibi conſuluit, nec melior factus eſt,
E meritò in æternum perditionis barathrum eſt delapſus. Hinc Oſees c. 7. populi ſui neceſſariam ruinã lamẽtatur fatus. *Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui nõ reuerſatur.* Quid ſibi vult ſubcinericius panis? Sanè ſubcinericius panis, cùm ex vna parte habeat ſuperpoſitas prunas, reuerſari debet, vt vndique concoquatur, alioquin & carbonũ ardentium *Oſeas 7.*

vim

vim ſuſtinebit, & crudus adhuc nul-
li vſui erit aptus, niſi vt perdatur. Ita
Ruffin. de populo illo nequem Ruffinus me-
ditatur. *Cùm vires illius frequens per-
cuſſiſſet afflictio, nihilominus in impie-
tatis ſtudijs permanebat, vt ſimul & cru-
dus, quia indomitus, & exuſtus appelle-
tur, qui tabe ſegemebat afflictum.* Quid
miſerabilius? & vim ardentis ignis
ſuſtineri, & cruditatem non deſeri?
& ſuppliciorum rigorem perpeti &
experiri, & adhuc perſeuerere in ma-
Gilib. litia? Meritò Gilibertus expendens
Iſai. 53. illud Iſaiæ 53. *Diſciplina pacis noſtræ
ſuper eum*, addit ipſe, *ò miſera, & gra-
uis diſciplina ſuper filios Adam conte-
rens, ſed non protegens; puniens, & non
purgans; conſumens, & non concilians.*
Hæc deſperatorum penè hominum
eſt diſciplina & caſtigatio, perdi-
tiſſimi nemque ſunt, qui nec ſuppli-
cio meliores fiunt, qui lacrymarum
& dolorum ſemina mittunt, nul-
lumque fructum inde percipiunt,
qui calamitates & miſerias experti,
ſciſſiones, & amaritudines perpeſ-
ſi, nullum ſanitatis prætendunt indi-
cium.

§. XVI.

Tunc ſerui Dei maximè protegi debent, quando clade aliqua percutitur regnum peccati.

QVicumque Dei virtutem ſtri-
ctam aduerſus antiquum ſer-
pentem cernis, vel quicumque il-
lum percuti aliqua clade vides, caue
tibi ſub ſcuto fidei ocyor protegere,
ſæuit enim beſtia illa percuſſa, &
iraſcitur vehementer in Dei ſeruos.
Cùm Dei omnipotens ſermo vaſta-
turus AEgyptum preſiliuit in exter-
minij terram, admonuit amicos &
ſeruos ſuos Hebræos, quòd limina

A ſua agniculi ſanguine inſignirent.
Ait enim Exod. 12. *Et videbo ſangui-* *Exo. 12.*
nem; & protegam vos. Vbi ponderen-
dum eſt illud, protegam vos, non
enim videbantur Hebræi protecto-
re vllo egere, quandoquidem per-
cuſſor & exterminator, Deus ami-
cus erat, eorumque negotium age-
bat AEgyptios perimens. Si ergo, ò
bone Deus, tu ipſe es qui AEgyptios
B percutis, à quo ſpondes Hebræos
protegere? Sanè is eſt ſerpens ille an-
tiquus, qui ſuorum cladem non pa-
titur inultam, qui ſuum imperium
cùm ſentit labefactari, vehementer
iraſcitur, & deſæuit in Dei impe-
rium. Quapropter vbi percutiendus
eſt Leuiathen, caueant ſibi ſerui Dei,
illiuſque protectionem expectent.
Accipite D. Gaudent. tract. 5. in Gaud.
C Exod. ſic fantem. *Protegam vos quaſi
ab alio extermina tore. Vtique percute-
re vult exterminator Diabolus Hebræ-
os, Deo percutiente AEgyptios, nam re-
tributionem molitur in ſeruos Dei, ſatel
lites ſuos à Deo percuſſos indignans.
Quoniam Diabolus tunc maximè ac-
cenditur, cùm extinguitur. Tunc enim
ſæuit in Dei famulos, quando prima
virtus eius in primogenitis occiditur,
D dum vel idololatriam, vel cæteros prin-
cipales errores Deus diſperdet ex nobis.*
Ecce tibi quàm ſui ſimilis diuinus
ſermo Chriſtus Dominus exiſtit,
non gladium ſtringit aduerſus
AEgyptios, quin diabolicos præue-
niens conatus, ſuos protegat ſeruos
ab exterminio. Nec modò aereas
poteſtates debellandas accedit, quin
prius protegat ſuos Diſcipulos. O
E quàm ſæuitura erat belluæ, cùm
ſuum imperium videret confringi,
cùm ſe à crucifixo enecari ſentiret:
ſanè crebro ventilare Apoſtolos con-
cupiſcet, in illoſque omnes conuer-
tet vires ſuas: quod præcauens diui-
nus Athleta Chriſtus, nó priùs cóſerit

manus cum hoſte, quam ſua omnipotenti virtute protegat ſuos, quo dicit, *Sinite hos abire.* Huic prote- Auguſt. ctioni Diſcipulorum accommodat D. Auguſt. ſerm. 121. de tempore ſolicitudinem illam, qua Saluator ter orationem interrupit, vt ſuis proſpiceret. *Orat*, inquit, *ſemel, orat & iterum, tertioque peccatur. Tanquam aquila tegebat nidum ſuum velamento pēnarum, & ſollicitus cum orat, ad pullos reuertebatur, propter quos triſtitiam patiebatur.* Sanè iam tum bellum incipiebat, iam peccati regnum, orante Domino, viſebatur concuti, iam ſerpentis antiqui parabatur percuſſio, quapropter nobilis & diuinus percuſſor Chriſtus Dominus ſollicitè protegebat ſuos, & teſtabatur, ne quid liceret aduerſus eos inimico.

Tex. Vt impleretur ſermo, quē dixit, quia quos dediſti mihi non perdidi ex ijs quemquam.

§ XVII.

Vnius Chriſti manibus ſecurus & tutus homo.

O Felicem illum, quem ſuis manibus tutatur Chriſtus Dominus, nequit fieri, vt perditionem videat. Elegans & acuta eſt D. Gre- N.ſ. gor. Niſſen. notatio, quam eius verbis tranſcribo. Etenim hom. 6. in Cant. dicit. *Duodecim virgę pro numero filiorum Iſrael ex pręcepto diuino accipiuntur à Moyſe; ſed vna omnibus antelata eſt quę ſola pre cæteris floruerat. Rurſus ab Ieſu Naue pares numero tribubus Iſrael lapides aſſumuntur ex Iordane; quorum omnium nullus reijcitur.* Iam inde videre licet quid Ieſu manus poſſint, quid Moyſis, vel alterius creaturæ, quandoquidem ex

A duodecim virgis vndecim perditioni remiſit: Ieſus autem duodecim lapides integros ſeruat, quorum nullus reijcitur. Vnde meritò ille apud Iſaiam, capite 21. clamabat ad Sal- Iſai. 21. uatorem. *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte?* Quæ verba examinans Ricardus de Sancto Victore, libro Ricard 2. de Emmanuele, cap. 21. fatur. *Quis quaſo cui loquitur? creatura qui-* B *dem creatori ſuo, cur igitur creatorem inuocando non dicit, Creator, Creator? Quis inquam hoc audit, vel a quo? Dominus à ſeruo, cur ergo ei non dicitur, Domine, Domine? Certè quòd cum Creatorem, Deum, Dominum habebant, commune cum omnibus erat. Sed quod latam perditionis viam cum cæteris non incedebant eis pra cæteris ex cuſtodia Emmanuelis erat.* Enimuerò C quorum Chriſtus Ieſus Paſtor, & Cuſtos erat, ij inter omnes eminebant, cuſtodiæque ſuæ clarum præſeferebant ſpecimen, nullam ruinam, & perditionem timentes. Exod. 28. Imperauerat Dominus, Exod. 28. quòd nomina Patriarcharum duobus lapidibus ſcripta portaret Pontifex dextero & ſiniſtro humero. Id quod ruminans Arnold. Carnot. Arno D tract. 7. de verbis Domini in cruce, inquit. *Ideò à dextris, & à ſiniſtris locantur, quia fundatus in petra nec altum concutit, nec profundum, quia per arma iuſtitię in proſperis & aduerſis gradiuntur inuicti.* Vtinam in petra hac, nimirum Chriſto, fundemur, nulla nos tempeſtas opprimet, nulla nos pernicies concutiet. Quod D. Ambroſ. meditatur E in arundine ob ludibrium poſita in manibus Ieſu. Attenim; *Arundo comprehenditur manu Ieſu, vt humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur a vento, ſed operibus Chriſti corroborata fundetur.* De quo iterum infrà cap. 6. § 7. & alibi.

Text.

Text. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, &c.

§. XVIII.

Non datur à Domino gladius aduerſus homines, niſi ijs qui excellant ſapientia diuina.

PEriculoſus eſt gladius in manu
hominis cæci, & ignorantis, ſæ-
piſſimè occidet quos oportebat, vi-
uere, & vulnerabit partem, quam
mille vigilijs deberet cuſtodire. Ecce
vobis Petrus gladio vtens auricu-
lam Malci abſcindit; primum fun-
damen fidei vulnus infligit hominis
auriculæ? Igitur quomodo credent,
ſi non audient? Nonne fides ex au- C
ditu? Nil ſanè magis debebat fidei
Magiſter cuſtodire, quàm hominum
auriculas, & Petrus auriculam ſcin-
dit. Meritò rudi & ignaro Petro gla-
dius à Domino non permittitur, ſed
iubetur recondi in vaginam; Acutiſ-
ſimè obſeruauit ille, qui Petro rudi
& ignaro ſolùm paſcendas oues per-
Ioan.21 mitti notat Ioannes cap.21. vbi dici-
tur illi, *Paſce oues meas*, quaſi diceret, D
non tibi gladium; ſed paſtoris bacu-
lum permitto. Verum poſt aduen-
tum Spiritus ſancti epotus Petrus
plenitudinem ſapientiæ diuinæ A-
Act.10. ctor. 10. vidit linteum plenum re-
ptilibus, & ſimul audit, *Occide, &
manduca.* Iam plenus ſapientia ne
gladium recondas; ſed ſtringe, &
occide; ſolis enim ſapientibus gla-
dius aduerſus homines porrigitur. E
Hinc meritò qui primus gladium
aduerſos hominem accepit, in para-
diſi limine Cherub dicitur, nimirū
ſcientiæ plenitudo. Quòd etiam ſpe-
ctauit ethnica ruſticitas, quandoqui-
dē apud Aeſchillē ſic Pallas gloriat.

A *Deorum ſola ego claues domorum ſcio
Vbi aſſeruatur fulmen.*
Nec alias D. Paulus reprehenſionis
gladium concedit Diſcipulis; niſi
certus quòd omni ſapientia abun- ad Rō.5
dent. Sic ad Roman.5 *Certus ſum
de vobis; quoniam & ipſi pleni eſtis di-
lectione, repleti omni ſcientia, vt poſſi-
tis alterutrum monere.* Expende illud,
repleti omni ſcientia, quaſi non ali-
B ter aptus quis ſit, vt cæteros pungat,
& caſtiget. Quid plura? Promiſſus
fuit à Domino paracletus Spiritus,
Ioannis cap.16. cuius aduentus mu- Ioan.16
nus erat, *Et arguet mundum de pec-
cato.* Arguiturus ergo mundum ve-
niens diuinus Spiritus, non aliter ve
nit, quàm ſplendentibus igneis lin-
guis, nimirum omnigenum ſapien-
tiæ ſplendorem præmittēs. Id quod
C attigit D. Bernardus, ſerm.4. de Pen- Bernar.
tecoſte, vbi hæc fatur: *Spiritus ſan-
ctus qui ſcrutatur profunda peccatorum
noſtrorum, diſcretor cogitationum &
intentionum cordis, qui nec minimam
paleam intra cordis, quod poſſidet, ha-
bitaculum patitur reſidere; ſed ſtatim
igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exu-
rit.* Expende illud, igne ſubtiliſſi-
mæ circumſpectionis; non igne po-
D pulatim ſæuiente, ſed igne, qui fa-
cem præferat, & ſubtiliter, & cir-
cumſpectè noſcēs & videns exuren-
dum exurat. Sanè vt ignis ad mōtem
vorandū applicatur, a rudibus agre-
ſtibuſque hominibus fieri ſolet. Ve-
rùm, vt putridū hominis membrum
abſumat, non niſi ſapienti manui
permittitur, quæ cautè, & ſubtiliſſi-
ma circumſpectione remedium ap-
E plicat ignis. Ita qui homines eff.igit,
ignis ſubtiliſſimæ ſapientiæ circum-
ſpectione nitet, adeò, vt etiam ignis
ille, quo fidelium animæ purgantur,
ſit ſapientia inſignis. De quo alibi
datus D. Paulinus, epiſt.9. inquit.
Ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per Paulin.

mētio de obturatione aurium? [Con- A
ſidere] Lazarum vocanti [Deo] ex ſe-
pulcro reſpondentem, quali habitu
proſiliat reſuſcitatus? Enimuerò Io-
onais. an. 11. dicitur exiſſe *ligatus pedes &*
manus inſtitis, non equidem vincula
pedum & manus impediebant, quo-
minus in vitam ambularet, vbi diui-
num Verbum excepit aure. Pulcrè
Rupert. de Victoria Verbi Dei lib.
13. cap. 18. ait. *Opportune Euangeliſtę* B
hoc præſcripſit, quia videlicet conſequi-
tur in illius vocante voce vim facilli-
mam extitiſſe, quæ illum pariter & viui
ficauit & de monumento expulit, qui
cum eſſet ligatus pedes & manus inſti-
tis, nec pedibus nec manibus prorepere po
tuit. Vni diuino verbo auribus exce-
pto debebat quod non ſentiret impe
dimenta ligaminum, dum ligatus
proſilit in vitam & ſanitatē. O vti- C
nam ſanas diuino Verbo prębeamus
aures, & à nullis metuemus peccato-
rum ligaminum, & quamuis mortis
vorati faucibus, quamuis mille alijs
vinculis præpediti, ſperabimus in vi-
tam ſuſcitari. Ille timeat, & vehemē-
ter timeat, qui à Verbo Dei audien-
do longe abeſt: Concionanti Domi-
Matt. 12. no apud Matth. 12. cap. 2. dicitur. *Ec-*
ce mater tua & fratres tui foris ſtant. D
Quibus ſtatim Dominus quaſi ma-
trem ignoraret, ait. *Quę eſt mater mea*
& qui ſunt fratres mei? Proh bone Do
mine! ſic matrem ignoras, & eā ma-
trem quæ tibi prę cunctis creaturis
gratior extitit? Quæ te numquam of
fendit? Quid nunc egit ob quod, ſal-
tem typicè, à te ignoratur? Sane quia
cōcionante Domino, ipſa foris dici-
tur ſtare. Id ponderat D. Hieron. de E
Vera Circ. fatus. *O myſterium! Ma-*
trem Mariam ſibi Dominus abiurat,
cum extra verbi audientiam eſſet cōſti-
tuta, eo potiſſimum tempore quo verbum
prædicaretur à verbo. Eu qui à verbo
audiendo abſunt, metuo ne in æter-
num ignorentur à verbo. Hinc licet
videre quam prudenter faciunt, qui
aures ſuas Verbo diuino, incredibili
ſolicitudine cōparant. Paulus & Bar-
nab. Act. 16. Clamanti imo laudanti
dæmonio ſilentium indixerunt. De
quo D. Ephrem de ling. malo ait.
Cur Apoſtoli dæmonem à quo lauda-
bantur audire renuerunt? Nonne ideo
ne munda ac caſtę eorum aures, impu-
ris vocibus contaminarentur. Sic de
aurium mundicia curabant, qui per
Verbum Dei ſalutem ſperabant.

Luc. 22. Dixit autem ad eos, qui venerant ad ſe Principes Sacerdotum, & Magiſtratus templi, & ſeniores, quaſi ad latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus: cum quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarū.

§. XX.

Exilis & infirma eſt diaboli potentia aliquando, ad homines perdendos, niſi ab aliorum bonum malitia adiuuetur.

ET in Eremo diabolus Ieſum aggreſſus fuit, nec minimum illi valuit inferre damnum. Quid mirum? Solus tunc erat diabolus, ſolus deſcendebat in certamen, nulli hominis in Ieſum acciuerat ſocietatem, & ideo eius poteſtas fragilis, eius vis nulla, languet aliquando poteſtas diaboli, vbi hominęs malitiæ ſocios non habet. Argute ſatis. Rupert. libro tertio, de Victoria Verbi Rup.

Dei cap. 5. Abraham à diabolo medi A
tatur immunitatem, Iobum, inquit,
conſiderans Satan circumeundo ter
ram, quomodo etiam non conſidera
uit Abraham, Iſaac, & Iacob, fidem
promiſſionis habentes, O propter illā
ſpem peregrinando de gente in gen-
tem, & de Regno ad populum alte-
rum pertranſeuntes? *Plane conſidera-
uit & iſtos & de ipſis ſemen mulieris
naſciturum, ſed quid ageret? Quomodo* B
*bonam radicem illam corrumperet? aut
quorum per manus extirparet? Verbum
Dei hominem nocere eis relinquebat.*
Vbi autem non licebat dęmoni ſocijs
hominibus vti quaſi impotens erat et
infirmus prohibente Deo, ad inferē-
dum alicui malum. V s huius rei ex-
emplum ſingulare? Expende in pri-
morum parentum ruina quantum
ſerpens antiquus laborauit, vt fragi- C
lem feminam proſterneret, quam fa-
cile deuicit Adamum. Adoritur femi
nam, obiicit pomum, pręfert menda
cia, longoſque init ſermones, reſiſtit
in primis Eua meminit diuini pręce
pti, detegit ſerpentis mendacium, &
poſt multa comedit. Hinc pergit ad
virum mulier iam ſocia ſerpentis fa-
cta, porrigit pomum, *deditque viro ſuo* D
& comedit. Expende tranſgreſſoris fa
cilitatem, nihil dicit, nihil reſiſtit; ſed
cum primum videt cibum, tranſgreſ
ſionem facit. Proh dolor! adeò po-
tens eſt diaboli vis, vbi ſocia muliere
armatur: qui ſolus reſiſtentiam à fe-
mina patitur, modo virum ſine reſi-
ſtentia proſtrauit. Id quod notauit D.
Anaſtaſius Sinaita li. 10. in Hexaem.
aiens. *Virilior Eua apparuit in tranſ-* E
*greſſione mandati: ipſa enim & ſola re-
ſiſtit ſerpenti, et cum quadam obiectione,
& contentione, (calliditate ſuperata)
comedit ex ligno. Adam autem cum ni-
hil omnino depugnaſſet aut contradixiſ-
ſet fructus fuit particeps dati à muliere.*
Vnde magis virilis. Eua & reſiſtit
magis niſi quia infirmiorem hoſtem
fuit nacta, nimirū ſolum diabolum,
hui tunc potens fit ad perdendum,
cum ſocium malitiæ ſuæ hominem
habet. Hinc Chriſtus Dominus in ſe
armatam dæmonū æſtimat poteſta-
tem Iudæis dicens. *Nunc eſt hora ve-
ſtra & poteſtas tenebrarum.* Vbi notan
ter D. Cyrill. in Cat. ait. *Dicit, quod
hæc poteſtas eſt tenebris data, ideſt, Dia* Cyril.
bolo, & Iudeis inſurgendi in Chriſtum.
Quaſi vbi diabolus non habebat Iu-
dæos, non haberet potentiam quæ
ſufficeret Chriſtum Dominum ene-
care. Heu quanta erit dæmonum in
Dominum poteſtas, quandoquidem
tales ſocios ſunt nacti! Quid mirum,
quod ad illius perditionem noua &
inaudita inueniantur genera pœna-
rum. Hinc D. Chryſoſt. hom. de Paſſ. Chryſ.
ait. *Accedit tamen confœderata Iudai-
co mors furori volens potius ſe perire to-
tam, quam tantam perdere predā.* Q a
ſi mors ſola non auderet, ſed vbi ini-
to fędere Iudæus ſocios obtinet. Heu
quam ſit temeraria & audax.

Matth. 26. Tunc diſcipuli relicto eo fugerunt, at illi tenentes Ieſum.

§. XXI.

Qui Dei ſocietatem relinquunt, nuſquā non fugitiui, & miſeri errores.

EXpende vim & conſequentiam
verborum, relicto Deo fuge-
runt, non certam patriam, non fir-
mum ſolum habent, qui Deum re-
linquunt, imo eo ipſo & errones &
refugæ omnia in timore tranſcur-
runt. Ita in pręſenti meditatus eſt. Si
mon de Caſſia in Matthęi cap. 17 in-
quiens. *Quia reliquerunt, fugerunt,
quia relinquens Deum relinquit ſecuri-*
tatem

tatẽ: ideo agitur in timorem, ideo fugit, & relinquens vitam fugit in mortem; relinquit dulcedinẽ, & intrat amaritudinem, relinquit fidũ amicũ, & inuenit hoſtem. Nil aliud habet qui Deum relinquit, quã meditari fugam, quam errare per omnia, vitamque exulis agere & fugitiui. Ita Dan. 4. Superbiſſimus ille Nabuchodonoſor, vbi ſeſe à Deo alienauit, & ciuitatem & domum & hominum ſocietatẽ amiſit, factus belua fœnum manducans. Paulin. De quo pulcre Diu. Paulin. Epiſt. 4. ait: *Non ſolum à regnis ſuis; ſed etiam à ſenſibus exulabat humanis: coma triſti Leonem, vncis vnguibus vulturem, ſenſu & pabulo bouem referens.* Adeo miſer erat, adeo errantem agebat vitam ab omnibus proprijs exul, in omnibus peregrinus. Nec feliciori auſu prodigus ille filius apud Luc. Luc. 15. cap. 15. relicto patre, cum ſubſtantiæ ſuæ parte abijt in regionem longinquam. Chryſol. Quod expendens Chryſol. fatur. *Ecce quemadmodum ſine patre cenſus, ciuem in peregrinum, filium in mercenarium, liberum mutauit in ſeruũ.* O miſera hominis conditio, cui à patre ſeparato vnum reſtat exilium, & peregrinatio continua. Quid plura? fame pene enectus, *adhæſit vni ciuium regionis illius, & miſit illum in villam* Chryſ. *ſuam, vt paſceret porcos.* Vbi gemebundus D. Chryſol. ait. *Affectionis deſertor, pietatis refuga inqueti gregis teritur & maculatur ex curſu: porcorũ lutulenta paſcua percurrit, vt ſentiat, quam miſerum ſit quietis paterna beatitudinem perdidiſſe.* Ecce tibi quam inquietem, quam erraticam vitam qui Deum relinquunt crebris agitati excurſibus & fugis, nil habentes, quo quiete fruantur. De illo reproborum primate Caino dicitur Gen. Gen 4. 4. *Egreſſuſque Cain à facie Domini & habitauit in terra Naid.* Expendit verbum Naid Philo libr. de Cheru-

A bim, cui ſonat cõmotio, vnde fatur. *Neceſſe eſt, vt ab imaginatione Dei digreſſa cogitatio, nauis in ſalo iactata more, ventis inter ſe confluentibus vltro citroque feratur patriam domumque nacta agitationem.* O egregiam patriam & domum eorum, qui à Deo ſeparãtur; ea eſt commotio & agitatio, nullibi firmi & ſtabiles; ſed in omnibus fugitiui & peregrini. Hinc acute Paulin. B notat D. Paulinus Epiſ. 2. de Chriſto Domino oſculante Iudam. *Oſculum, ait, non ideo ſuſcepit, vt pacem proditoris acciperet: ſed vt ſuam ab alienato reciperet.* Etenim qui à Deo ſe alienãt, eo ipſo alieni ſũt à pacẽ trãquillitate.

§. XXII.

C *Chriſtus Dominus comprehenſus & captus eſt non alio, quam amicitia illice.*

NOn fidit proditor carnificum phalangi, non fuſtibus & armis, vt Dominum capiat, vni oſculi & amicitiæ ſigno plus omnibus cõfidebat, quo illice beneficentiſſimũ Deum traxit ad laqueos. Sic ipſe Dominus queribundus apud Hieremiã Thre. 3. D dicebat. *Venatione ceperũt me quaſi auem inimici mei.* Et quidem vt capiantur aues: præter laqueos, illices & eiuſdem vocis parentur aliæ, à quibus tracta auicula, dum conſortium, ora & ſocietatem quęrit, incurrit mortis laqueos. Quomodo aliter capiendus foret diuinus ales? Et oſculi & congeneris vocis illice illaqueatus eſt. In fandam Abneri mortem ſic Dauid E 2. Reg. 3. lamentabatur. 2. Reg. 3 *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in cõpedibus, coram viro iniquitatis cecidiſti.* Quæ verba melius in rem præſentẽ expendit Theodoret. q. 13. inquiens. Theod. *Non in acies ſuperatus, & tanquam bello captus es ligatus; ſed ſimulatio amici-*

citia tibi vulnus intulit. O ſumme & fortiſſime Rex Chriſte, ecce quali aſtu caperis, eo nimirum quo perpetes & velociſſimæ caperentur aues, caperis non aperto Marte, non in bello, non viribus creaturarum; ſed conſortis ore, ſed amicitiæ illice, ſed

Paſc.

beneuolentiæ ſigno: Huc ſpectauit D. Paſch. lib. tertio in Threnos fatus. *Ergo ipſe eſt Aquila quæ dum prouocat pullos ſuos, ſcilicet Iudęos ad volandum, expandit alas ſuas ſuper eos, & aſſumpſit atque portauit in humeris ſuis, laqueo eorum captus eſt in inſidijs*. Quando caperetur perpes & diuiniſſimus ales; niſi vt quando filijs proſpiceret, ad illos ſupportādos ſeſe inclinaret? Quomodo capi potuiſſet aquila grādis, niſi filiorum infirmantium inſidijs? niſi efficto chariſſimorum pullorum modulamine, vt dum in oſcula & amplexus filiorum ruit, teneatur inimicorum laqueis? Rectè D. Ambroſ. tract. de Interpellatione Dauid Chriſto Domino retulit, id quo

Prou. 5.

Prou. 5. iuxta Sept. vocatur, nimirū

Ambr.

ceruus amicitiæ. Vbi ſic pergit Ambroſ. Fertur huiuſmodi ceruorum eſſe ſimplicitas, vt cum his nonnumquam ſocietatem ineant, qui ipſos inſectantur. Nam cum ſe exagitari viderint his ſe equitibus annectūt, qui miniſterio fraudis appoſiti fugæ ſimulatione, ſpe ſocietatis inductos ad retia vſque deducunt. *Ita ergo Dominus Iudæis dolum ſibi aſtruentibus miſerebatur, & ſocietatem oſculumque Iudę proditoris aſcruit, cuius ſimulatione funeſta vſque ad crucis laqueos, & paſſionis retia acceſſit*. Hæreo in illo, quod ſępe repeto, nimirum Dominum inſidijs ſimulatæ amicitiæ captum eſſe, an ipſe ſimulationis & fraudis inſcius? Abſit, imo hoſtiles eius fraudeſque optime norat & peruallerat, verum ſic hominum coluit amicitiam, vt ne illius ſignū prętetiret, eligeret incidere in fraudes & trucidari. An non audiſti canoras illas & crudeliſſimas Sirenes? ea canebant dulcedine, quam ne præterirent homines, eligebant naufragia & laniationem miſerabilem. De quo accipite Caſſiodorum libro 2. Variar. Epiſt. 40. ſic

Caſſio.

fantem. *Sirenas in miraculum cantaſſe, curioſa prodit antiquitas, & quamuis nauigantes fluctus abduceret, carbaſa ventus inflaret, eligebant ſuauiter decerpi, in ſcopulos incurrere, ne tantam paterentur dulcedinem præterire*. Et quidem nouerat Dominus crudeliſſimæ fraudis oſcula, & amicitiæ ſimulationem, tamen adeo illi dulcis erat amicitia cum hominibus, vt prudens eligeret diſcerpi, ne illius vel ſignum præteriret. Et heu quam miſere captus illo crudeli ſigno amicitiæ! quam crudeliter raptatus fertur! ad quos ſcopulos non alliditur? per quos tribulos actus non cogitur & crudeliſſimam lanienam ire?

CAPVT II.

De Caipha.

CAPTVM Dominum tumultuariè raptāt nefarij carnifices, & ciuitatem cum præda ingrediētes ad viciniorē Annæ domum appropinquarunt. Is erat Caiphæ Pontificis ſocer, qui maxime lætatus iuber vinctū Ieſum cum primū Pontifici genero transferri. Ecce tibi in domo Caiphæ aderat Pontificius cōuentus ſeniorum omniū Phariſæorum, & Scribarum medius ſedebat

ipſa

ipſe Caiphas, penes quem erat ſacer apex illo anno. Huc Dominus plenus clamoribus probroſis, plenus iniurijs & irriſionibus, rudentibus ligatus approximauit. Stetit reus ipſa ſanctitas coram nequitia iudicante, interrogatur de doctrina, & reſpondens ſeruo ſuſtinet indigniſſimam alapam. Quando Dominum feri hominas verberant, diabolus diſcipulũ Petrũ vehementer colaphizabat, viſque dum, ancillula terrefaciente, tantum Magiſtrum abnegaret. Intereà falſorum teſtium teſtimonia trutinãtur, adeò falſa, vt vel ab iniquiſſimo iudice fuerint reprobata. Qui ab illis ſuperſedens Ieſum adiurat in nomine Domini, an filius Dei ſit: cui accinente Domino Pontifex furia percitus veſtem ſcindit, Ieſum blaſphemum pronuntiat, & reum mortis omnium ſuffragio declarat. Quis numerat quæ hinc aduerſus Saluatorem effunduntur iniuriæ? Nulli non licet eius fulgentiſſimam ſputis commaculare faciem, maxillas percutere, capillos vellere, milleque modis in illum inſultare. Medium conſtituunt in atrio: oculos diuiniſſimos panno operiunt, percutiunt fuſte & pugno venerandum caput, præmiſſa ſalutatione regali. His tranſigitur nox, & ſummo mane ſeniorum iterum initur concilium, iterum Ieſus examinatur, & pronuntiante Caipha remittitur ad Præſidem Pilatum, vt eius ſententia cruci ſuffigatur. Hoc concilij decretum proditoris Iudæ malitia ſuſtinere non valens, male & ſero pœnitens refuſa in templo pecunia periturus volauit ad laqueum.

A *Joan.* 18. Et adduxerũt eũ ad Annam primũ: erat enim ſocer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui conſiliũ dederat Iudæis: B quia expedit vnũ hominem mori pro populo.

§. I.

Pulchra & elegans Christi Domini patientis ponderatio.

IAm habes quod ſtupore plenus expaueſcas, nimirum Deum nocentem, viliũmque hominum manibus traditum, cuius illi virtutum C cumulo abutantur. Quod eleganti & ponderoſa antitheſi demiratus D. Theodotus Studita ſermon. de Do- Studit. mini ſupplicio fatur. *Cogitemus, fratres, ingens hoc atque ineffabile arcanum. Qui animorum conſilia retegit Deus, omneque perſpicit humanum cogitatum, hic ille eſt, qui capitis ſiſtitur iudicio; qui prępotenti iuſſu vniuerſa* D *librat, hic ille eſt, qui in ſceleratorum manibus deditur; qui obligatam in nubibus vndam ex ęquo tempeſtiuè inſerit ſolo; hic ille eſt, qui colligatus rapitur. Qui cęlum palmo ac terram menſus pugillo eſt, lanceque montes librauit; hic ille eſt, qui ſerui pulſatur dextra: qui florum varietate vber imbuit terrę: hic ille eſt, qui ſpinis inglo-riè coronatur; qui in pomario vitalem* E *arborem conſeuit: hic ille eſt, qui ligno infelix pendet. O immania & inaudita miracula, quę tunc intuitus Sol defecit, & Luna contenebrauit.* Equidem hoc innatum hominibus eſt, vt magis doleamus, & expaueſcamus illius vicem, qui à florentiſſimo ſtatu in abiectiſſimam fortunæ miſeriam

deue-

deuenit, à puppi ad ſentinam deſcē- A dit, à gloria cecidit in infamiā. Quis igitur non doleat, non expaueat in Chriſto Ieſu, hanc viciſſitudinem rerum immanium? Quis non lacrymetur ad hanc miſerandam Chriſtiferæ maieſtatis mutationem? Quis tantæ gloriæ & Imperio natum ſiccis oculis videat, humo à Ganeonibus raptari, ſputis fœdari? Sic quæ non rapuit bonus Ieſus, exſoluit; ſic B Adami pœnas ipſa ſuſcipit miſerabūdus. Id quod eleganter perſtringit

Cæſar. D. Cæſarius Naz. frater, libro quæſtionum aiens, omnia debita primi parentis Chriſtus pro illo ſubiuit, pro illius obedientia abiecta factus obediens vſque ad crucem: ille per Euam tentatus comedit, hic tentatus à Diabolo non comedit; ſed ieiunus fuit quadraginta diebus. Ille C voluit fieri Deus: hic cum eſſet Deus, pro illo factus eſt mortalis. Ille ex paradiſo in hunc locum laborioſum relegatus eſt: *hic pro illo è cęlo dilapſus illius vitam ſuſcepit, pro luce inacceſſibili habitans antrum huius mundi tenebricoſum, pro Angelis circumdatus à beſtiis, pro hymnis, & cantilenis caleſtibus audiens calumnias, & contumelias.* D Huc vſque Cæſarius.

§. II.

Illi tribuuntur omnium crimina, & flagitia, qui author erroris fuit.

COmprehenſus Chriſtus, nullus Euangeliſta meminit, quòd fuerit ad Annam deductus, niſi E Ioannes: ſed potiùs omnes Caiphæ tyrannidem, & ſcelus enucleare feſtinant. Imò ipſe Ioannes vix aliquid notat in deductione ad Annam, totus poſitus in præferendo Caipha. Quid plura? Meritò vnus

A Caiphas pungitur, & ſugillatur à cunctis, ipſe enim primus fuit author funeſtæ paſſionis, & crucis. Sic notat Ioannes dicens. *Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, quia expedit vnum hominem mori pro populo.* Memini ex Geneſ. 10. in AE- *Gen. 10.* gypto Pharaonem vehementer percuſſum à Domino, quòd Saram vxorem Abrahami ſibi raperet; ſed & B poſtmodum cap. 20. dicitur Abimelech Rex Geraræ eamdem Saram ſibi vſurpaſſe, adeò impunè, vt ſolùm in ſomnis admonitus fuerit illam viro ſuo reſtituere. Quæ rei cauſa? Cur ambo eiuſdem rei criminis cùm exiſtunt, alter duriſſimè caſtigatur; alter nullum accipit ſupplicium? Rationem reddit D. Am- Ambr. broſius de Abraham, cap. 1. dicens: C *Fortaſſis te moueat, qua ratione Pharao ab omnipotenti Deo ſit afflictus, cùm & ipſe ignoraret, vxorē eſſe Abrahe Saram, quam ſororē audierat: Abimelech autem nullam pœnam receperit. Verùm AEgypti Regem noueris ducem fuiſſe vitiorum.* Meritò Deus in duces, & authores vitiorum iraſcēs, reliquos quaſi prætērit, nec aliorum meminit iniurias in comparatione D eorum qui principes in malitia extiterunt. Huc ſpectat illud 4. Reg. *4 Reg. 3* cap 3. quando Rex Moab Iſraelitico exercitu cinctus, & penè oppreſſus filium ſuum iugulauit in muro: ſic enim ait textus: *Cùm vidiſſet Rex Moab præualuiſſe hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladios, vt irrumperent ad Regem Edom, & non potuerunt.* E *Arripienſque filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo.* Burgenſis, & Lyra expendunt illud, & facta eſt magna indignatio in Iſrael, & Deū aſſerunt authorem indignationis illius,

lius, quaſi Deus videns nefarium Regis facinus ſacrificantis, filium maxima excandeſcens ira in Iſraelitas deſæuierit, illoſque vehementer calamitata cōtriuerit. Sed cur nefaria Moabitarum videns, illa quaſi inulta præteriens & obliuiſcens deſęuit in Iſraelitas? Iam id exponebat Pſaltes 105. (Pſ. 105.) vbi de Iſraelitis inquit *Immolauerunt filios ſuos dæmonibus*. Fuit ſanè hic mos Iſraelitis nefariſſimus, qui filios ſuos dęmonibus iugulabant, ab hiſque Rex Moabita nefarium facinus didicit. Quocirca Deus ſapientiſſimus iniquitatum viros pręteriens Moab, Iſraelem meritò conterit & affligit, vtpote authorem & ducem tanti criminis. Quo ſpiritu Ioannes nefaria Annæ ſubſilens, totus eſt in prodenda Caiphę malitia, quia ipſe erat primus, qui dederat conſilium de enecando Domino Chriſto.

Textus. Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius Diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici, & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis: Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo Diſcipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.

§. III.

Suſpectus amor in Deum ſit qui ſine vllo metu & timore eſt.

HEu quàm incautè Petrus amoris in Deum adeò laxauit habenas, vt nihil ſibi timeret. Accipite (Auguſ.) A Diu. Auguſt. in Pſalm. 96. *Petrus, qui audaci dilectione ſequebatur, timida trepidatione ter negauit*, vt vel hinc tibi amor ſuſpectus ſit, cum quo non venit Dei metus, propriæ infirmitatis timor. Vtinam tantus amator diſceret & timere, minimè ab hoſtilibus incurſibus vinceretur. Quādoquidem S. Theophilus Alexandrin. epiſt. Paſ. (Theop.) 3. à ſanctis pueris Machabæ B ſimmania videns ſuperata tormenta, hanc cauſam inuictę fortitudinis inuenit, quod Dei timore armarentur. Etenim poſt recenſitas ſartagines, & alia cruciatum innumera tormenta ſic pergit. *Et tamen inter hæc omnia paradiſum deambulantes, non ſentiebant quod patiebantur; ſed quod videre cupiebant. Mens enim Dei timore vallata flammas ſuperat, varios tormentorum* C *ſpreuit dolores*. Equidem valdè amabant, qui ſe pro Deo atrocibus obtulerant tormentis; ſed & timebant, quo timore muniti & confirmati tyrannorum rabies, cruciatuum dolores inuicti premebant. O time, & tima vehemēter quiſquis amator Dei es, ſuſpectus amor tibi ſit ſine timore. Nonne apud Iſaiam cap. 6. Sera- (Iſai 6.) D phin ipſa timebant? Equidem velabant faciem, & ſupra Dominum volitabant, inſtar auis, quę ſummo deſiderio prę ſe circumuolitat: ſed metu aliquo retardatur, pugnatque in ea cum timore deſiderium. Elegantèr Forerius ait: (Forer.) *In facie velata reuerentiam tantę maieſtatis cogita, coniunctam tamen ſummo videndi deſiderio: neq; prætereas, quòd cùm igniti ſint, & toti amore ardeant, adhuc tamen vere-* E *cundè, & reuerenter ſe erga Dominum gerant*. Hunc affectum timoris & metus amantium pectoribus īſerere cupiebat ſummus hominum amator Chriſtus Dominus, qui vt ſuos amabat, ſic in paſſione nihil tam timebat, quam eorum periculum.

Quo refert D. Hilarius illud, *Cœpit pauere, & mœſtus eſſe, & triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Non mortem adeo expauet Dominus, non ingentia tormenta, non rabiem inimicorum timet. Quid ergo? *Metuit ne ſe Deum abnegent Diſcipuli; quem cæſum, & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi.* Neſcit diuinus Amator eſſe ſine metu, neſcit amare ſuos, & non timere, vt iam tu non ames ſine metu. Id quod attigit D. Iſidorus Peluſiota, vbi ait. *Sponſa Dei es, amaris cum timore, ama & time*, quandoquidem amatorem tuum cernis timere de tua infirmitate, cur tu audes amare ſine metu? ama quidem, ſed & diſce timere. Quippe timor reliquas omnes virtutes confirmat, & vitijs aditum obcæcat. Iſai. 11 *Et requieſcit ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientia & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ et pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris Domini.* Expendo quod de ſpiritu timoris dicit, nimirũ repleuit eũ. De quo acute D. Paſchaſius lib. 3. in Matthæum. *Nouiſſimè autem velut quiddam ſpecialius, ac ſi municipium diſcretionis ab omni labe peccati, intulit dicens, et repleuit eum ſpiritus timoris Domini. Non enim quoſcumque repleuerit capaces alterius rei eſſe plenitudo timoris ſinit.* Hæc ille.

Peluſ.

Iſai. 11.

§. IV.

Maximo detrimento ſui cordis intima non luſtrat penetralia.

Ecce tibi primum D. Petro præcipitium obiectum, quod ſtaret ad oſtium foris. De quo Drogo lib. de paſſione loquitur. *Propterea negabat, quia intus eſſe nolebat.* Heu quanto ſe opponant periculo, qui ſui cordis arcana non luſtrant, qui intra ſe, aut nũquam, aut ſerò volunt eſſe. Et quidem maior ille filius, qui Luc. 15. apud Patrem remanſerat, reuertentis iunioris feſtum cùm ex agro rediens perciperet, noluit intra domum paternam ingredi, ſic ait. *Erat autem filius eius ſenior in agro, & cum veniret, & propinquaret domui, audiuit ſymphoniam, & chorum: et vocauit vnum de ſeruis, et interrogauit quid hæc eſſent. Iſque dixit illi: frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt autem, et nolebat introire.* Quid plura? hoc vnum illius ruinam & perditionem oſtẽdebat, vbi introire recuſat, vbi intus eſſe non vult, paternis epulis indignus cenſetur, & meritò à paterno excluditur conuiuio. Accipite D. Paſchaſ. de corp. & ſang. Domini c. 22. iſtius ſic elucidantem querelam. *Tot annis ſeruio tibi, nũquã mandatum tuum præteriens, et non dediſti mihi hœdum ſaltem vt cum amicis meis epularer. Et quã iuſte: quia profectò cæcatus mente, noluit intrare intus, nec corde reſipiſcere. Idcirco prorſus ex omnibus bonis paternis nec hœdum indulgentiarum meruit acquirere.* O vtinam hinc omnes diſceremus, quantum ſit malũ intus cordis noſtri habitaculo non morari. Heu quoties ſeniores in Dei ſeruitio, quia intus ſecũ eſſe negligunt, foris manẽtes à bonis paternis excludũtur! & minimis offenſi in irreparabile damnum incidunt. Id vt probet Petrus Damian. in Apolog. de contemptu ſæculi, cap. 21. inquit. Quod profectò Eſau paiẽter inſinuat, qui cũ de agro redẽs ſe queritur laſsũ, damneſũ valde cũ fratre pepigit commerciũ. Et adeò damnoſum commercium pepigit, vt illo hæreditario primogenio ſe priuaret. Quid nõ amitteret qui totus foris in agro, & nũquam intus iueniebatur? Vnde

Luc. 15

Paſch.

Dam.

Nil. Vnde prudenter D. Nilus in Aſcetico cauet. *Si quis nondum aptus eſt ad pugnam, domi ſine detrimento maneat, & ſalutem in quiete ſine periculo tueatur. Talis erat Ieſus Naue, de quo ſcriptum eſt: Seruus autem Ieſus cum ſit adoleſcens, è tabernaculo non egrediebatur. Nouerat enim eos, qui ad campum, ad pugnam praepropera egrediuntur, à fratribus carnis, & corporis amicis occidi ex hiſtoria Abel admonitus.* Non eſt in Ioſ. fratribus, in amicis, ſecuritas in agro, væ tibi ſi præ properè egredi foras coegeris, etiam ab amicis, à fratribus, à tua ipſius carne cortues trucidatus. Nô properaſſet Petrus egredi in certamen, & ſeſe incolumem ſeruaſſet.

§. V.

Suſpecta ſit ipſa ſalus, quæ per mulieres fiat.

DIſcipulus ille Pontifici notus dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum: & quidem non poterit Petro non eſſe damnoſa hæc introductio ad Chriſtum, quandoquidem per fœminam introducitur. Hinc Ambroſ. Ambr. *Vbi negat Petrus? In prætorio Iudæorum, ibi negat, vbi Chriſtus captus, vbi Chriſtus ligatus eſt; quomodo enim erraret, quem intromiſit oſtiaria, & interrogauit oſtiaria?* Non bona ſæpè ductrix femina, etiam ſi ſemel ad Chriſtum ducat, te faciet alias errare, non ſe illi committat ſine metu quiſquis recta via ad Deum pergere ſtatuit. Matt. ca. 20. Fratres illi duo Zebedæi, filij Chriſti in regno cupiebant primas obtinere, cômittunt rem matri, illa Magiſtrû adit, cui ait: *Dic, vt duo filij mei ſedeant in regno tuo, vnus à dextris, alius à ſiniſtris.* Expende, qui petat mulier, vt filius ſedeat à ſiniſtris Dei. Proh feminę ſtultitia! ſiniſtram petis tuis filijs! Pulcrè Diu. Chryſoſtomus Chryſ. A in Catena ſic Domini voce reſpondet. *Neſcitis quid petatis. Ego vos vocaui ad partem dexteram de ſiniſtra, vos veſtro cõſilio curritis ad ſiniſtram: ideò forſitã per mulierem res agebatur.* Quid mirum, quòd homines ad ſiniſtram currant, ducente femina? Vbi mulier dux eſt, caue ruinam & perditionem. Huc ſpectabat Alcuinus, Alcui. quando totam primi pomi malitiam in eo ponit, quòd à femina B fuerit acceptum. Sic enim ſermone de Natiuitate Virginis, alloquitur Mariam. *Exurge, Domina, virus hoc mortiferum, quod de pomi ſui reliquijs Eua nobis propinauit.* Vbi pondero illud, de pomi ſui reliquiis, quaſi totum illius venenum huc referat, quod fuerit à femina nobis relictum & propinatum. Quocirca non prætereunda C Diu. Chryſoſtom. ponderatio hom. 9. in 1. epiſt. ad Timoth. Chryſ. vbi primos parentes immediatè poſt peccatum in iudicium vocatos animaduertit, & illorum excuſationem notat his verbis. *Mulier quidem crimen excuſans ait, ſerpens decepit me: Adam verò non ait, mulier decepit me; ſed mulier dedit mihi de ligno, & comedi.* Enimuerò ſatis credidit ſe excuD ſatum à crimine, ſi tantùm oſtenderet ibi interceſſiſſe mulierem, qua duce facilis futurus erat error. Vnde meritò expendens Chryſoſtomus vbi ſuprà, illud Paulianum 1. ad Timot. 2. *Mulieri docere non permitto,* 1. ad Timot. 2. ſic rem conficit: *Semel docuit mulier, & cuncta peruertit, idcirco inquit Paulus, vltra nõ doceat.* Quod ego in præſenti aliter dixerim, nempe millies E negotia hominum aggreſſa eſt mulier, & ſæpe omnia peruertit; ſtultus erit, & mentis inops, qui iam illarum communicationem non fugiat.

Text.

Digitized by Google

Text. Pontifex ergo interrogauit Ieſum de Diſcipulis, & de doctrina eius. Reſpondit ei Ieſus: Ego palàm locutus ſum,&c. Hæc cum audiſſet vnus aſſiſtens miniſtrorum, dedit alapam Ieſu dicens, ſic reſpondens Pontifici?

§. VI.

Alapa Chriſto Domino inflicta adeò illi probroſa extitit, vt auidiſſimum eius patiendi animum poſſet quoad nos ſatiare.

VIdiſti aliquando eſurientium conuiuarum acies primo à ferculo habetari? Equidam ſolet adeò C pinguis & adipaus cibus in principio conuiuij miniſtrari, qui auidiſſimos quoſque expiet & exſatiat. Auidiſſi-
Luc.21. mus ærumnarum Dominus ad paſſionam accedabat dicẽs: *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobi-*
Tertul. *ſcum*, nimirum, iuxta Tertullian. aduerſus Marcion. *Figuram ſãguinis ſui ſalutaris implere concupiſcebat.* Hoc erat illi maximè in optatis, ſi paſſionis D calicem exhauriret, ſi dolorum vaſceretur pana. Ecce tibi Miniſtri manu in principio accepit alapam, quia ingans patiendi auiditas quoad nos ax-
Rup. pletur, & exſaturatur. Accipita Rup.
Hier.2. illud Hier.2. expendẽtem, nimirum: *Poſt gloriam miſit me ad gentes.* Vbi ſic fatur: *Quàm bonus eſt vnigenitus, qui cùm in forma Dei eſſet, propter nos ac-* E *cepit formam ſerui, atque poſt gloriam charitatis, quam habuit apud Deum, priùs quàm mundus fieret, ſaturatus eſt opprobrijs, dans percutienti ſe maxillam.* Proh immaniſſima ſerui manus, quę ingenti Chriſti patiendi fami prætendis ſatietatem! quę exples inex-
A plebilem opprobriorum ſitim! quæ ſummam tormẽtorum appatentiam exſaturas! Sanè vt primum, ſic maximum fuit hoc Chriſti Domini opprobrium, quòd diuiniſſima eius facies à vili curra in Principum conſpectu, arridentibus cunctis fuerit verberata. Cuius dedecus inde ponderat Hiar. Thren.3. quòd illo propè infinita patiandi auiditas in Chri-
B ſto fuerit exſatiata. Vnda poſt Rup. eleganter Hieremi. verba ponderans D. Paſch. lib.3. in Thren. ait: *Oſtendi-* Paſc.
tur auiditas deſideriorum, cum dicitur, Dabit percutienti ſe maxillam. & ſaturabitur opprobriis, quoniã omnis ſaturitas ex auiditate ſumẽdi naſcitur. Quaſi innuat, quod minimè Deus faciem ſuã alapæ obijceret; niſi auidiſſimus aſſet opprobriorum, auenit varò illi,
C quod famaſcanti, & auidiſſimo in conuiuio accidit. Is qua eſt auiditate prima fercula non tam mãdit, quàm vorat, quàm glutit, quæ aliquando vt pinguia & adipea ſunt, ſic auiditatis acies hebetãt, & exſatiant. Cuiuſmodi erat inflictæ Domino opprobrium alapæ, potens auidiſſimã, imò rabidiſſimam famem exſaturare. Ecce vobis diuinus Iob. c. 16. rabidiſſi-
D mos hoſtes in opprobria & contume- Iob.16.
lias inhiantes, alapa accapta exſatiat, ait enim: *Aperuerũt ſuper me ora ſua*, nimirum more canum fama rabida prædæ inhiantes, *Et exprobrantes percuſſerunt maxillam meam: ſatiati ſunt pœnis meis.* Vbi D. Greg ſic animad-
uertit. *Poſt percuſſionem maxillæ aptè* Greg.
ſubiungitur, ſatiati ſunt pœnis meis. Quomodo aliter exſatiari poſsẽt ra-
E bidiſſimæ fames? Quomodo qui opprobrijs immittendis inhiabant, inuenirentur ſaturi, niſi alapis percutientibus faciem? Et hoc Iobo non accidit; ſed Chriſto Domino, cui inflicta alapa poſſet immenſam & infinitam patiendi auiditatem. quo-

ad

ad nos exſatiare. Fallor, ſi hic nata non fuit illa nouorum tormẽtorum excogitatio in Dominum, quandoquidem qui ſatur eſt, nota fercula faſtidit, nouaſque ciborum formas meditatur, quibus auiditatem acuat. Sic dominus primo alapæ opprobrio exſatiatus, iam faſtidit communia mortis, nouis & inauditis opprobriorum generibus inhiat, nouas patiendi formas tractat, ſi tradatur ſpinis coronandus, conſpuendus, poſthabendus Barabbæ, & ſic noua & inaudita ſuſtineat alia. De quibus propter nouitatem inauditam dicat apud Lucam, *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare*, nimirum, vt explicat Leontius A Etolius, quaſi dixiſſet, *hoc paſcha vobis tradere deſidero, nouas ſcilicet res.* Antiquas Paſchæ iugulationes, veteres effuſiones ſanguinis prorſus faſtidio, noua dolorum genera meditanda ſunt, vt illa auidè ſuſtineã, qui in primis alapam ſeru ſuſtinui adeò indecoram & probroſam, vt nullum commune dedecus eminere poſſet præ illa. Huc Cęſar. Naz. frater dialogo quarto, vbi inquit. *Eũ qui vnam percuſſus maxillam, etiam alteram prębet, deſinit, qui pondus diei, & ęſtum in eo tẽtationum ferat, Dominus, tanquam omne opus laborioſum ſui mandati promptè impleuerit.* Ecce tibi qui patienter alapam ſuſtinet, omne laborioſum opum impleuit, ſummo labore adimpletus reliqua contemnit, & reputat leuia.

Cæſar.

§. VII.

Ea eſt hominum temeritas, & rabies, vt diuinam faciem audeant.

QVam vereciidi & tremuli Cherubini vix intueri audent Domini faciem, non refugit temeraria homuncionis manus vulnerare. O effrænem hominum rabiem! quo peruenire putas, quandoquidem deiſicam contẽnis, & proculcas faciem? Premebat Diuus Cyrillus, Hieroſolym. Illud Iſaiæ Iudæorum populo dictum, nimirum: *Ecce Saluator tibi aderit*: & merito quærit cur vates cauerit Saluatoris nomen proprium prædicere: de quo Catech. 10. ſic fatur. *Saluator apud Iudęos Ieſus dicitur; prophetica n. gratia Dominicidas Iudęos pręuidens occultauit appellationem, ne ſi apertè praſciuiſſent, promptiùs illi inſidiarentur.* Proh Deus immortalis! immenſa Dei pulchritudo, quæ beatorum intuentium ad ſe rapit affectus neceſſario, ſibi à miſeris hominibus cauet, & non vult noſci, ne auidiùs ab illis contemnatur. Meritò huc rauocandus Diuus Irenæus, libro quarto, contra hær. capite 37. Vbi hanc reddit rationem, cur diuinitas lateat ſub carne, nimirum, *Deus, ait, hominibus oſtendens Deum, Deum autem exhibens hominem, & inuiſibilitatem quidem Patris cuſtodiens, ne quando homo fieret contemptor Dei, &c.* Quid in homine miſerabilius cogitari poſſet, quàm quòd is eſſet, qui patẽtem Dei ſpueret, & contemeraret faciem? Vos omnes compello Theologos, qui indignamini Scotum, quòd dixerit, ſuſpẽdi poſſe amoris affectum, ne feratur in Dei clarè viſam faciẽ. Ecce quid longè miſerabilius in homine Irenæus meditatur, cuius tantã putat eſſe temeritatẽ, vt diuiniſſimã Dei apertè viſam faciẽ auderet contemerare. Heu temerarios hominũ auſus! Heu effręnẽ pulueris humani rabiem! Nec te moueat, quòd dicat Irænæus, diuinam faciem clarè viſã poſſe à peccatore contemni; poſſe quidem non de lege ordinaria, ſed

Iſai 61.
Cyril. Hieroſ.
Iren:

in

Digitized by Google

in eo caſu, quo Deus liberum hominis arbitriũ relinquerat, nec extrinſecùs efficaci prouidẽtia protegeret. Id quod aperte docet Scotus in 4. diſt. 49. q. 4. § *dico ergo*. Quam ſentẽtiam Scoti refert, & explicat in dicto ſenſu Vaſquez 1. 2. qu. 4. art. 3. diſput. 18. cap. 1.

Scot. Vaſq.

Text. Reſpõdit ei Ieſus: Si malè locutus sũ, teſtimoniũ perhibe de malo; ſi aũt benè, quid me cędis.

§. VIII.

Nullum tempus intempeſtiuum, vt animę negotietur ſalus.

VInctus Dominus, & crudeliter à Miniſtro percuſſus non iraſcitur; ſed blandis verbis percuſſorem ad ſalutem allicit. Nunquam nõ tempeſtiuus eſt Dominus, vt ſalutẽ ſuggerat, nunquam non tempeſtiuè à Domino petitur ſalus. Id quod eleganter docet D. Chryſoſt. hom. 1. in Act. fatus. *Ne quis arbitretur intempeſtiuum eſſe de ſalute ſermonẽ, eo quod nunc non eſt dies quadrageſimus. Nam hoc eſt quod vrit animum meum in huiuſmodi rebus, obſeruari tempus. Atqui Eunuchus ille cum eſſet barbarus & iter faceret eſſetque in via publica, non exquiſiuit oportunitatem: ſed ne carcerarius quidem ille cùm eſſet inter vinctos, conſpiceretque Doctorem cæcum ac vinctum, pręſertim cùm id temporis crederet illum in carcere manſurum. Hic autem plerique qui nec in carcere ſunt, nec itinere, proferunt ſalutis ſuæ negotium.* Hæc Chryſoſtomus, quibus attigit duas hiſtorias. Altera eſt Eunuchi, qui 8. Act. cùm eſſet in via videns aquam continuo proſiliuit, vt à Philippo batizaretur: altera eſt carcerarij, qui Act. 16. aperto carcere inueniens Paulum inter vinctos vinctum, & cæſum, ſtatim conſternatus ait: *Domine, quid me oportet facere, vt ſaluus fiam?* Intempeſtiuum fortè putaretur tempus, vt carcerarius iſte de ſalute ageret, quando Doctor vinctus, & cæſus in carcere tenebatur. Expectaſſet occaſionem aliam tempeſtiuiorem; ſed nulla non eſt tempeſtiua occaſio, vbi ſalus animorum procuratur. Vnde prudens ille carcerarius non exquiſiuit aliam opportunitatem, quamuis eſſet inter vinctos, conſpiceretque Doctorem cæſum, & vinctũ. Miratus Iſaias c. 52. pulchritudinem illorum, qui ſaluti animarum operam nauabant, dixit. *Quam pulchri pedes euangelizantium pacem.* Quę verba ponderans & expendens Tertul. lib. 5. contra Marc. cap. 5. ſic transfert. *Quam maturi pedes euangelizantium pacem.* Et meritò, nunquam enim non tempeſtiua, & matura, & temporanea euangelizatio, & pacis annuntiatio, etiam inter vincula, inter vulnera, inter contumelias, vel acceptas, vel datas.

Chryſ. Act. 8. Act. 8. Iſai. 52.

§. IX.

Chriſtianus parili affectu omnes proſequatur, etiam hoſtes.

NVlli pacifica magis verba daret Dominus, quam crudeliſſimo percuſſori dedit; *Si autem bene*, inquit, *cur me cędis?* Vnde D. Ambroſ. Pſalm. 37. hæc verba ponderans ait. *Vide quemadmodum quaſi vir iuſtiſſimus, & quaſi is ſe vindicare poſſet puerili quodam loquebatur affectu.* Et quidem notanter dixit, puerili loquutum fuiſſe Dominum affectu, quaſi puerulus, qui amica & inimica, noxia & ſalutaria affectu parili præſumit. Sic Dominus placidè & ami-

Ambr.

cè

Mach. te tractat nocentiſſimos etiam percuſſores. Hæc ſpectabat D. Macharius homil. 8. ſic æſtimans Chriſtianam gratiam. *Gratia omnia membra, & cor ſedat, ita vt anima præ nimio gaudio videatur eſſe velut puellus mali neſcius. Nec in poſterum homo condemnat Græcum, aut Iudæum, peccatorem vel mundo deditum, ſed interior homo oculo puro omnes reſpicit, gaudetq. de vniuerſo mundo, planeque expetit venerari ac diligere tã Græcos, quam Iudæos.* Fœlix qui hanc repuerāſcerit infantia, quæ omnibus dulcis & pacificus, nulla nouerit perturbatione cõmoueri & affli… Cant. 2. Viſi fuerãt ſponſæ, Cant. 2. ſexaginta viri bellatores ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladium, qui æternæ quietis pacifici Salomonis ambiebant cubile. De Luc. 11 quibus verba faciens Dominus, Luc. 11. aiebat: *Oſtium clauſum eſt, & pueri mecum ſunt in cubili.* Idem ab ſponſa viri debellatores & fortiſſimi habentur, & à Deo pueri vocãtur. Cur ita? An quia tota Chriſtiani duelli militia in eo ſita eſt, vt omnis pertur-Niſſen. bationis expertes, per infantilem ſimplicitatem quieti, & pacifici pacis regnum potiamur. Ita planè D. Greg. Niſſ. hom. 6. in Cant. hæc duo loca componit, & explanat fatus. *Quando enim qui femori accinxit enſem attendendo vigeex virtute agendę, expulit animi perturbationem, tunc infans ætate eſt expers animi eiuſdem perturbationis. Non enim ea ętas immatura capax eſt eiuſmodi perturbationis. Idem ergo eſt dicere armatos eſſe circa lectum, & infantes, vna quippe eſt impatibilitas, quandoquidem hi non admiſerunt; illi verò eiecerunt animi perturbationem.* Ecce vobis Chriſtianorum heroum fortitudinem, & arma, non vt hoſtes hoſtiliter depellant; ſed vt amputata in ſe omnis perturbationis cauſa, quaſi modo geniti infantes pa-

cifici, & dulces omnibus exhibeantur. Huiuſmodi puerum agebat Dominus omnipotens, quando percuſſus à ſeruo nullam animi perturbationem patitur, ſed manſuetus reſpõdit & blandus. Meritò Iſaias cap. 9. Iſai. 9. ait. *Ecce puer natus eſt nobis*, de quo Clemens Alexand. 1. Pædag. cap. 6. *Quid eſt ergo puer? infans, ad cuius imaginem nos infantes ſumus. O magnum Deum! ò perfectum puerum!* Planè perfectus puer, vtpote perfectè imperturbabilis, qui mediis perturbationũ cauſis parili omnes affectu, eoque manſueto & blando inimicos etiam amplexatur.

Text. Matth. 28. Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebat falſum teſtimonium aduerſus eum, &c.

§. X.

Summæ diuinæque virtutis argumentũ mediis obiurgantium, teſtimoniis & calumniis patienter tacere.

VIde totum Iudæorum concilium occupatum in inueniendis falſis teſtimoniis & calumniis aduerſus Ieſum: ipſe autem medius ſtabat omnia audiens; ſed tacens inaudito & diuino ſilentio. Sic ponderas D. Leo ſerm. 6. de Paſ. in domo Caiphę, *falſa aduerſus Dominum teſtimonia quærebant, ſed inter inconditas voces & diſſonans hoc Ieſus mirabiliter elegit, vt taceret.* Expende illud *mirabiliter*, quippe non fragilitatis humanæ erat mediis falſiſſimis calumniis conticere; mirabilis & diuiniſſimæ virtutis id fuit ſingulare argumentum. Laudatiſſimi vir ſeſe

ſupra ſe leuantis proponens Iere-miam Threnor. 3. imaginem ſic in- (Thren.) quit, *ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes*. Quæ verba & D. Paſchaſ. & D. Ambr. argutius in rem præſentem explanant, nimirum, *dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum: ſi forte ſit ſpes patientiæ*. Sed quid eſt quod dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum? Pulchrè D. Ambr. ſerm. 10 in Pſalm. 118. inquit, (B) *Quod autem ait, dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum; oſtendit quandam ſupra modum taciturnitatem patientiæ, vt tanquam ſepeliat os proprium, & velut quodam aggere virtutum obſtruat, ne vocem doloris emittat*. Id quod maximè notandum & expendendum eſt, quandoquidem nō ſufficit quodlibet oſtium apponi labijs, vbi homo petitur calumnijs, (C) nec ſufficit claudere os, ſed quaſi profunda foſſa illud ſepelire debet quiſquis tacere cupit, inſuper & magnarum virtutum aggerem inſtar buſti cuiuſdam ac tumuli addere & ſuperinducere. Vidiſti cadauer feſſæ tradi? Vidiſti quantus illi agger terræ immittatur, quanti ſuperponantur lapides? Ita quiſquis ſe patienter inter calumnias gerere cupit, os (D) ſepeliat, cui ſuperaddat non terræ molem, ſed magnarum aggerem virtutum, ſine quibus impoſſibile erit, quod teneatur lingua. Huic affulget elegans D. Chryſoſt. ponderatio (Matt. 5) homil. 15. in Matth. vbi proponit Dominum in monte ad turbas ſermocinantem per hoc quod dicit, Beati pauperes ſpiritu: beati mites: beati qui lugent: beati qui perſecu- (E) tionem patiuntur. Hæc & alia Dominus ad turbas: & ſtatim conuerſus ad diſcipulos ſuos ait illis. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos, mentientes propter me*. Expende modo diſcrimen,

(A) vbi beatitudo fame, ſiti, lacrymis, morte comparanda eſt, ſic proponitur omnibus turbis, verum vbi comparari debet per falſa teſtimonia & calumnias, non turbis, ſed Apoſtolis dicitur. Quid plura? inquit Chryſoſt. (Chryſ.) *Oſtendit ipſorum hoc eſſe præcipuum ſuper alios omnes: iſtud dictum eſſe proprium; & quod niſi quis illis, quas ſuperius poſuit armatus fuerit virtuti-* (B) *bus, ad hæc nequaquam prodire poſſit certamina*. Tantarum virtutum eſt, quod tacens & ſilens audias falſa teſtimonia & calumnias.

Text. Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, ſi tu es Chriſtus Dei. Dicit illi Ieſus, &c. (C)

§. XI.

Chriſti Domini aſpectus, & virtutes diuinitatis odorem halabant.

LIppis ipſis, imò obcæcatis Iudæis Chriſti Domini diuinitas aliquando innoteſcebat, & vt medijs nubibus quandoque fulgurat rutilus Solis radius, ſic tenebroſis in- (D) uidiæ Phariſaicæ nebulis ſeſe Chriſti Domini deitas inſinuabat. Nam, vt rectè notat Victor. Antioch. Mar. 14. (Vict.) *Quorſum hunc ſolum, ipſe ne Chriſtus Dei benedicti filius eſſet, interrogare attinebat, niſi eum id eſſe ſuſpicati fuiſſent, neque enim ex alijs reis tale quippiam interrogare ſoliciti eſſent?* Et opere, & ſermone, & patientia, & (E) virtute, & alijs innumeris vijs eminebat in homine illo Ieſu deitas clauſa, & ita omnium oculos perſtringebat, vt obcæcatiſſimi etiam cogerentur de illa ſuſpicari. Simile quid animaduertit D. Hilar. in Satana tentante Dominum illis verbis, *ſi filius Dei es?* Vnde Satana hanc

ſilij

filij Dei ebibit ſuſpicionem, niſi ex Ieſu virtutibus diuinitatem halantibus? Hilar. *Satanas*, ait Hilar. *tantis ſuſpicionibus anxius vſque ad tentandi erupit audaciam: ingens ad Ieſu pertimeſcens cæleſtis molitionis arcanum.* Quod de Phariſæis dictum maximè etiam quadrat, quippe ſuſpicionibus anxij, ingens in Ieſu pertimeſcentes diuinæ molitionis arcanum, alijs calũnijs, & quæſitis & ſtudio inuentis contemptis hoc vnum quærunt, an ſit filius Dei benedicti.

§. XII.

Væ illi homini, quem iudicij extremi commemoratio non pungit, nec immutat animum.

DEſperatiſſimis hominibus vltimam medicinam clementiſſimus Medicus applicat, eamque efficaciſſimam, nimirum iudicij extremi commemorationem. *videbitis*, ait, *filium hominis venientem in nubibus cæli*, quo alias eremi ſyluas hominibus repleuit, & homines traxit ad virtutum aſpera. Nec ſperatur ſalus, in quo remedium hoc inefficax manet & inane. Pſal. 9. Auguſt. Vnde D. Auguſt. ſerm. 120. de tempore fatur. *Caueamus ita in criminibus pollui, vt ad nos reſpiciat prophetia illa terribilis. Non eſt Deus in conſpectu eius, polluuntur viæ eius omni tempore, auferuntur iudicia tua a facie eius. Irremediabile periculũ eſt ſic aliquem uitij, & cupiditatis frena laxare ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum.* Hoc eſt vltimũ deplorati hominis argumentum, hoc damnum irreparabile, ſi ad iudicij memoriam non expaueſcat, ſi quaſi nihil audiens pertranſeat. Hoc efficit ſummum malitiæ barathrum, vt tremendus hic dies à memoria abſit: Cæſar. cui accinit D. Cæſar. Arel. homil. 29. *Habet hoc infelix conſuetudo peccandi, ut quantò amplius unuſquiſque pecca-* A *uerit, tanto minus peccata ipſa intelligat, & tanto eum plus peccare delectet, & ueniat ad illud quod propheta peccatoribus clamat, non eſt Deus in conſpectu eius, auferuntur iudicia tua a facie eius. Etenim quãdo ſubrepſit peccãdi delectatio, ſtatim futuri iudicij diẽ abſcondit obliuio.* Nil magis cõmune peccatoribus deſperatis, quam de venturo iudicio non curare, ſimul inuenire B licet in illorum corde, & ſummam peccatis adhæſionẽ, & extremã iudicij impatibilitatem. Quo malo irremediabili affectum populum lacrymis proſequebatur Ieſus Luc. 19. Luc. 19 quando ſuper Hieruſalẽ fatur. *Si cognouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, quę ad pacem tibi.* Expendit & ponderat illud, in hac die tua. D. Paſchaſ. Paſch. libr. 2. in Threnos his verbis. *Suam* C *ergo diẽ habet anima peruerſa quæ tranſitorijs lætatur bonis. Cui ea quę ſunt, ad pacem ſunt, quia dum rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate reſoluitur; dum nulla formidine venturæ pœnę terretur, pacem habet in die ſua, quæ graue damnationis habebit in die aliena.* Diem alienam vocat diem Domini, diem iudicij, quando iudex D omnium accepto ſibi tempora iudicaturus eſt viuos & mortuos. Plangenda eſt ergo illa anima, imò deplorata iam eſt, quæ in die ſua eſt tota, nec meminit diei alienæ. Præclarè Pſalm. 9. dicitur: *Propter quod irritauit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo non requiret.* Quæ verba tractans D. Bernar. ſer. ad illud, ecce nos reliquimus: ita fatur. *Propter quid irritauit impius Deũ exacerbauit dominũ peccator, ut ſecũdum multitudinem iræ ſuę non quęrat? Nũ propter fornicationes, inceſtus, an ſacrilegia? Nil horũ Propheta memorat, ſed quod in corde ſuo dixerit, nõ requiret.* Ecce quam irritat dominũ extremi examinis obliuio.

Text. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemauit, quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nũc audiſtis blaſphemiã, quid vobis videtur? At illi reſpondẽtes dixerunt. Reus eſt mortis.

§ XIII.

Extrema diuina prouidentia, omniſque boni nuditas conſequitur indignum ſacerdotem.

EXtremam ſui populi miſeriam exaggerans Dominus apud Oſeam 4. iuxta Theodoreti lectionem Oſea 4 ait. *Erit populus meus tanquam ſacerdos, cui contradicitur*, nimirum tanquã ſacerdos indignus apice. Quod
Theod. amplius explenans ipſe Theodoretus ait. *Sacerdoti reprobato, & qui ex ſua dignitate excidit ſimiles eritis, mea prouidentia deſerti ac denudati*; Expende illud denudati quippe omnibus peccatoribus commune eſt criminibus fœdari & conſpurcari, non tamen ideo penitus a Dei prouidentia, virtutibuſque omnibus nudantur. Grauius quid eſt in homine nudatio iſta, quam criminum labes, adeò, vt prodigo illi & diſſipatori ſubſtantiæ nihil prius effert diuinus
Luc. 15 pater, quam veſtem. Ait enim Luc. 15. *Citò afferte ei ſtolam primam.* Quo
Chryſ. circa eleganter D. P. Chryſol. ſerm. 3. fatur. *Suſtulit filij crimina, qui non ſuſtulit nuditatem.* Sanè non tam perniciosa crimina, quam pernicioſa erat nuditas; & ideo in primis hæc tollenda erat a beneficentiſſimo patre. Quam ergo in perditiſſimo filio non ſuſtinet Dominus nuditatem hanc propriam & quaſi connaturalẽ habet ſacerdos indignus, eo enim ipſo omni diuina gratia, & prouidẽtia & virtute cũ apice nudatur. Hinc pater, quam naturali & debito motu Princeps Sacerdotum calumniatus Deum, ſcidit veſtimenta ſua, etenim neceſſariò poſt tam indignum ſacerdotis facinus, ſequenda erat omnis boni miſera extremaque nudatio. Accipite D. Leonem ſerm. 6. ſic obij- Leo.
cientem Caiphæ. *Neſciens quid hac ſignificaret inſania ſacerdotali ſe honore priuauit. Vbi eſt, Caipha, rationale pectoris tui vbi continentia cingulum? vbi ſuper humerale virtutum myſtico illo ſacratoq; amictu ipſe te ſpolias.* Nil iam manere debebat ornamenti in ſacerdote indigno, ideo omnis boni, & prouidentiæ nudato. Rectiſſimè de mercenario paſtore loquens Do-
minus Ioan. 10. ait, quod veniente lu- Ioan. 10
po, *dimittit oues, & lupus rapit.* Quid plura? Ibi D. Anſelm. ait. *Lupus rapit,*
quia Diabolus ea meritorum bona, quæ Anſel.
videbãtur habere, tollit. Nihil boni in malo paſtore permittit habere diabolus, & qui in alijs permittit aliqua virtutũ fila permanere, quibus non prorſus perditi, ſed & virtuoſi videãtur, in ſacerdote indigno nec hæc permittit eſſe, omne boni ſpecimen tollit, vt prorſus nudi & ſpoliati maneant.

§. XIV.

Vnica Principis ſeu prælati malitia omnis perditur ſubditorum ſtatus.

NVnc primum Iudæorum turbæ Chriſtum Dominum ad mortem expoſtularunt, nunc primum plebis illa intonuit vox, *reus eſt mortis.* Antea dicebant omnes, numquã ſic loquutus eſt homo, benedictus qui venit in nomine Domini, modo clamant, reus eſt mortis. Quid mirum! Princeps Sacerdotum ducebat lethalem choream, & Principis

malitia

13. Pſal. malitia omnem corrumpit & perdit ſubditorum ſtatum. Quis non expauet perniciem illam filiorum Iob? omnes vno impetu ventorum interempti ac ſepulti ſunt, de quorum ruina ſic nuncius narrabat patri: cap. *Filijs tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, &c.* Expende quando illorũ perditio aduenit, nimirum, quando in domo maioris natu conuiuium agebant. Ibi D. Gregor. lib. 2. cap. 16.
Greg. *Sed neque hoc negligenter prætereundum puto, quod filij in maioris fratris domo conuiuantur dum pereunt.* Quidni? peccabant fratres in domo maioris fratris? Abſit, ſed figura fuit illorum perditionis, quæ ſubditis accidit ex principum & prælatorum piaculis. *Dum ergo in maioris fratris domo conuiuantur pereunt, quia tunc contra nos hoſtis vehementius vires accipit, quando & ipſi qui pro cuſtodia & diſciplina prælati ſunt ventris ſeruire cognoſcit.* Et quidem nulla res ſic funditus perdit ſubditos, quam Principis vel prælati malitia, non Amalech, ſed a Moyſi dimiſſis manibus Iſraelitæ perdebantur. Vnde Chriſtus Dominus vt diſcipulos omnes incolumes ſeruaret, pro Petri fide enixius eſt deprecatus. Sic enim ait Luc. 22.
Luc. 22. *Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua.* Vbi omnes à Satana petuntur & expetuntur diſcipuli, pro ſolo Petro exorat Dominus, etenim ſaluo & incolumi Principe, omnes reliqui ſalui exſtant neceſſe eſt. Ita D. Leo. ſerm. 3 in anniu. dicens.
Leo. *Commune erat Apoſtolis omnibus periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen ſpecialis à Domino cura Petri ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit.* Adeò efficax eſt principis exemplum ſiue ad perdendum, ſiue ad conſeruandum ſubditorum ſtatum, infra cap. 3 §. 20.

Baeza in Euang. Tom. 1.

Text Luc. 22. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei cædentes, & velauerunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit.

§. XV.

Malitia exuberans oculos diuinos non patitur, illis clauſis quo ad nos vehementer effrenatur.

IEſu faciem perfidi Iudæi velabant, vt in illum audacior eorum malitia inſultaret, adhuc diuinos illos oculos verebantur, & quando non ſcelerata mens diuinos oculos expauit? D. Cyrill. Hieroſ. catech. 5. acutè notat quam pertimeſcerent Ethnici Dei viuere ſub aſpectu, adeò enim hoc illis exoſum erat, quod *alii ſolẽ ponebant, vt occidente ſole, ſine Deo eſſent: alij verò lunam: vt in die Deum non haberent.* Hæc vna ſceleratiſſimis hominibus erat cura, ne Deum haberent ſemper inſpectorem, ne ſub oculis diuinis ſemper viuerent: ſed aliquando è diuinis obtutibus remoti malitiæ arua excolerent, & ingentes facerent meſſes peccati. Equidem tunc humana mens tota in malitia effunditur, tunc propè in immenſum excreſcunt malitiæ arua, cũ diuinus oculus quo ad nos alios aſpicit. Dixerat Dominus apud Amos c. 4. *Auertam faciem meã ab ipſis.* Ex quo Clem. Alex. 1 Pædag. c 8. malitiæ ſegetem nimium adultu-

Cyrill. Hieroſ. Amos 4. Clem. Alex.

tam præſagit his verbis. *Vbi facies Domini reſpicit, ibi eſt pax & exultatio, vbi autem faciem auertit, ingreditur vitium. Non vult ergo mala intueri, bonus enim eſt; ſed cum ipſe oculos auertit ſua ſponte propter humanam infidelitatem ortum habet vitium.* Heu quam effunditur malitia, vbi Dei oculos fugit! quam efferueſcit peccati mare, vbi nubibus obducitur cælum! numquã ſanè niſi obducto cælo, & retectis luminaribus, tempeſtas effrænatur, nec malitia proſilire audet, quin prius oculis diuinis ementiatur velamen. In prodigo illo filio. Luc. 15. prius fuit ab oculis parentum fuga, & ſtatim luxuriei ſeſe protulit ſtreges, vbi Chryſol. ſerm. 1. ſic cenſet. *Sepiat nos patris reuerentia, matris componat affectio, cognatorum componamur affectibus, inter propinquorum lumina non valent delicta verſari. Propinquorum quot oculi, tot lucernæ, dies eſt aſpectus matris; Sol patris rutilat in vultu, unde viuentes inter tot virtutum duces, criminum tenebræ propinquare non poſſunt.* Quid ſi inter diuina lumine viuatur? quid ſi iuſtitiæ Sol rutilaret? Dei oculi nobis præ lucerent? Nullus maneret effrænatæ malitiæ aditus. Igitur ſceleſti diuinos verentes oculos Chriſti velant faciem; velant, inquam, panno, velant nubibus fœdis ſputaminum, velant colaphizantibus manibus. Quo non ſe proripiat malitia, vbi Dei oculi quo ad nos velantur? Vbi ſerenum illud cælum cæleſtibuſque præſtantiora luminaria atris nubibus obducuntur, tempeſtas furiat neceſſum eſt, ventorum irritantur flabra, auteæ, cæſariei eradicantur arbores fluctuum flagella ad petram collidentia reſonant; petra autem erat Chriſtus, quem hæc ſæue demergit tempeſtas. Sanè hoc ſæuiſſimum malum expetebat Pſal. 82. inimicis Dei: *Ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos: imple facies eorum ignominia.* Ecce tibi non Dei inimicis: ſed amantiſſimo filio hoc modo crudele obuenit malum, valida enim & ſæuiſſima tempeſtate circumactus ſputis & colaphizatus ignominia repletur in facie.

Chryſ.

Pſal. 82.

§. XVI.

Plurima dolorum, & ærumnarum ſæcula Chriſtus Dominus vna nocte apud Caipham expleuit.

QVis caliginoſæ noctis labores numeret? quos Saluator apud Caipham pertulit. Sanè rabidiſſima ſacerdotum & Phariſæorum fames ſeſe infandis opprobriis exſatiabat, vt diceat illud Sap. 4. aſſumere, nimirum, quod Ieſus patiens, *in breui expleuit tempora multa*, quandoquidem breui noctis tempora ſæculorum opprobria & ærumnas exantlauit. Adeſte huc vos qui florentiſſimum iuuenem Ieſum paulò ante ex horto decerpſiſtis, & videte qualiter breuiſſimo noctis interuallo dolorũ & opprobriorum egerit annos, quibus longiſſima pulueris ſenectute functus videatur. Medio flore iuuentæ nocturnis Caiphæ lucernis capitur; ſed ecce qualis apparet Ioanni Apoc. 1. medius inter candelabra. Et enim ait: *Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea; & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis: caput autẽ eius, & capilli erãt candidi tanquã lana alba.* Iam candelabra nocturnas tenebras deſignent, nec aliter caneſceret florentiſſimus iuuenis Ieſus; niſi a tenebroſa Caiphæ nocte, candelabrorum eius lumine plurima ærumnarũ ſæcula exantlaſſet,

Sap. 4.

Apoc. 1.

laſſet. O quam plurima confluunt
tempora, vbi de puluere albicāt tem-
pora. O quot ſæcula pœnarum ſubiit,
qui iuuenis accedit, & intra vnius
noctis ſpatium, intra ipſa cādelabra,
Caſſio. ante diei lucem totus canus apparuit.
Hinc grauiſſime Caſſiodorus ait.
Quando princeps tanta afflictione plan
gebat, quis illo flente non fleret, quis illo
dolente non gemeret? Quando pro gem-
mato diademate cinerem geſtabat in ca
pite, canus puluere, non ætate. Nō equi-
dem annorū ſiue ætatis longæuitas,
ſed luctæ, ſed ærumnæ propè infini-
ta ſæcula Dominum in vna nocte ſe-
neſcere faciunt. Canus eſt Dominus
non annorum numero, computata
ætate; ſed ætas ſenectutis eſt corpus
ſputis conſpurcatū, facies alapis ma-
culata, caluitium furioſe crinium re-
uulſione peractum. Adeo, vt dicat
Rup. in Gen. lib. 7. cap. 15. *Senuit nam*
que verus Iſaac ſcilicet Dei filius, & ca
ligauerunt oculi, quando vetuſtate, & ſe
nio noſtra natura indutus, morte quoq;
corporea fuit obſcuratus. Quomodo nō
ſeneſceret, vbi tot ærumnarum tem-
pora currit? vbi facies ei atatur? vbi
oculi caligina obnubilantur? vbi to-
tus puluerulentus, & puluere diri
luctaminis canus? De ſe aiebat ille
apud Pſalm. 6. *inueteraui inter omnes*
inimicos meos. De quo Theodoretus
in Cat. Græc. ait. *Malis omnibus gra-*
uiora ſunt, inimicorum conuicia: hæc e-
nim conſumunt & liquefaciunt, & im-
maturam ſenectutem inducunt.

§. XVII.

Summus Chriſti dolor acuebatur à dicen
tibus: Prophetiza quis eſt qui te per-
cuſſit.

DVriſſimum fuit Chriſti carni,
non ſolum quod a carnificibus
diſcerperetur; ſed quod id fieret ſuo-
rū manibus. Ex hoc vno maximum
dolorē percipiebat & triſtitiam ma-
ximam, hoc enixe in orationibus ſuis
A deprecabatur dicens. *Tranſeat a me*
calix iſte. Quid o bone Ieſu refugis
iſtū calicem? quid in illo totus treme
bundus expaues? quid a tua morte
remouere anxius curas? Id attigit D.
Paſch. li. de corp. & ſang. Dom. c. 21.
nimirū, *ne per manus Iudæorum fiat.*
Hoc maxime exhorreſcebat Domi-
nus, quod a ſuis tam nefarium ſcelus
eſſet patrādum, vt hinc videas quam
B acerbe torqueretur diuinū cor, quo-
ties iubebatur Iudæorum meminiſſe
piaculum. Quoties dicebant, prophe
tiza, Chriſte, quis eſt qui te percuſ-
ſit? toties renouata popularis perdi-
tionis memoria amātiſſimus ille Do
minus immenſum cruciabatur. Hu-
ius acerbiſſimi doloris prætulit ima-
ginem Ionas, vbi gemabundus vidit
hederā areſactam. De quo dicitur c.
C 4. *Et afflictus eſt Iona afflictione maxi*
ma, & iratus eſt. Vbi Remigius Alti-
ſiodorenſis ſic afflictionem illā Chri Ion. 4.
ſto Domino aptat. *Sed & Dominus*
noſter fleuit ſuper pereuntem Ieruſalem
orauit ad Dominum, & dixit, obſecro
Domine, numquid non eſt hoc verbum
meum, cum adhuc eſſem in terra mea?
Numquid non ſciebā periturum Iſrael;
videlicet cum adhuc tecum eſſem pater.
D *Tolle igitur animā meā à me, in manus*
tuas eā cōmendo, melior eſt mihi mors,
quam vita, quia unam gentem Iſrael ſal
uare nō potui. Et quidem grauius ipſa
morte Domino erat meminiſſe per-
ditionis iudaicæ. Acerbe pungebat
diuinum illius animum hæc recorda
tio, qua ſine dubio viſcera miſericor-
diæ intrinſecus exedebantur.

Luc. 22. Petrus verò ſequebatur
E à longe: accenſo autem igne
in medio atrij, & circumſe-
dentibus illis, erat Petrus in
medio eorum: quem cum
vidiſſet ancilla quædā, &c.

§. XVIII.

Non inglorius eſt lapſus, qui media in arena accidit.

FAteor, cecidiſſe Petrum; ſed cecidit vbi nullus Apoſtolorum auſus eſt intrare, vbi ipſe lapſus (ſi fas eſt ita loqui) glorioſus erat. Dominum ſecutus vſque in Phariſæorum atrium, inter arma inter furentes hoſtes, ibi percuſſus labitur. Equidem, pene ait Bachiarius Epiſt. de recipiendis lapſis. Pach. *Require primum, frater, vtrum qui cecidit in pugna inueniatur, an in domo fuerit vulneratus; quia plus miſericordiæ meretur, quem in certamine hoſtis percuſſerit, quam ille, quem dormientem latro confodit. Ego illum certè in prelio vidi conſtitutum, pugnabat cum ſcuto, idemq; aduerſus illecebris grata pugnabat cum thorace, loricæ contra detrectationis iacula: ſed in eo loco, in quo ſecuriorē ſe arbitrabatur eſſe, percuſſus eſt.* Iam qui in acie, qui in* G
prælio, mediaque arena percutitur, non inglorius cadit, imò glorioſius vulneratur, quia ideo vulneratur, quia manus cum hoſte conſligit, quā qui ſine vulnere domi concluſus manet. Nonne, ſanctiſſimi monachi à ſæcularium curis remoti aliquando videbant illorum vulnera & lapſus qui ſaluti animarum operā nauabant? Sed videte quid illis reſponderit D. Bern. ſerm. 12. in Cant. B. Bnar. *Temerariè obiurgat virum de prælio reuertentem mulier nens in domo. Dico enim ſi is, qui de clauſtro eſt eum qui verſatur in populo, minus cirium ſpectè ſeſe agere deprehenderit, non ad iudicandum conſeſtim proſiliat: ſed meminerit ſcriptū, melior eſt iniquitas viri, quam benefaciēs mulier. Nā tu quidem in tui cuſtodia vigilas, & benefacis: ſed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod ſi implere nō ſufficit abſq; aliqua iniquitate, memento quia charitas operit multitudinē* D
A *peccatorum.* Minimè audiendi illi ſunt, qui timore lapſus ſeſe à perfectiori vitæ ſemita arcent, & ne labantur, numquam curant aſcendere virtutū cacumina: & quoſcumque ſtrenuæ virtutis actus ſuſpectos habent ſiue inuiſos. Proh fœmineus pauor, & homine Chriſtiano indignus! Sanè vt Tertull. ait de Fuga in perſ. Ter. *Pulcrior eſt miles in pugna prælio amiſſus, quā in* B
fuga ſaluus. Audeamus igitur, ne fortior ſit in nobis lapſus timor, quam Chriſti amor, & vel reptantes adhæreamus Chriſto, in hoc maximè D. Petrus commendabilis eſt, quem hoſtis percuſſit, ſed amantem Dominū, ſed ſequentem; ſed medijs prælij tumultibus conſtitutum. Vnde rectè Theodoretus ſerm. de Char. ait. Theod. *Hoc magnus Petrus ſauciatus deſiderio nec* G
cùm prius didiciſſet futuram negationē latere voluit, ſed ſatius duxit ſequens negare quàm fugiēs confiteri. Quod enim ab amore, & non à temeritate proficiſceretur hæc conſtitutio, res ipſa teſtatur. Nec enim poſt negationem in animum induxit, vt magiſtrum relinqueret; ſed fleuit quidem amarè, vt docet hiſtoria: & quod victus eſſet ſuam defleuit imbecillitatem, aſſedit tamen in vinculis amoris D
irretitus. Quæ vulnera non operiret hic amor? quos lapſus non honeſtaret tanta amoris fortitudo? Nam attendit ad pericula vi amoris, & deiectus fuſt imore Chriſti ſecutus, vbi ſecuriorem eſſe arbitratus eſt, ibi accepit vulnus, non domi ſedens; ſed medijs confertiſſimis hoſtibus pugnans.

§. XIX.

B *Ancilla oſtiaria carnifice crudelior in Chriſtum Dominum.*

EVenit Domino quod maximè formidabat, illiq; accidit, quod tremebundus verebatur. Etenim nihil pene magis in paſſione ſua exhor

rescebat

reſcebat Ieſus quam ſi negandus à ſuis diſcipulis erat , non tam illi timori erant opprobria, non verbera, non ſpinæ, non crux; ſed ſola negatio à diſcipulis peragenda. Hinc adeo expauerat, vt vel illius cogitatione prope in immenſum triſtaretur, cum dixit *triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Vbi alibi datus Hilar. Hilar. inquit, quod Dominus, *metuit ne ſe Deum abnegent diſcipuli, quem cæſum & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi non itaq; mors, ſed tempus mortis in metu eſt*. Quippe vna negationis occaſio inter infinitas, cruciatuum ſegetes timebatur: & hæc in primis Domino accidit, negotiante fœmina. Proh dolor! Ancillula oſtiaria Petrũ aggreditur, a qua bis & ſemel facto impetus, in negationis barathrum mittitur Petrus. Heû crudele ancillæ genus nullus carnifex ſic Dominum excruciauit, ſic amantiſſimi paſtoris viſcera lanauit. Pulchrè D. Anſel. *Quid eſt quod primo prodit eum ancilla, cum viri magis poterant eum cognoſcere? niſi vt iſte ſexus peccaſſe in mortem Domini videretur*. Et quidam viri recentes Petrum in Horto videbant, plus illum cognoſcebant: nemo tamen illorum in primis reſpicit Petrum. Vna femina proijcit telum, quo Dominus acerbius erat dilacerandus, vt pateat quod grauiſſimum paſſionis vulnus a femina fuerit occaſionaliter peractum. Vnde meritò Drog. Drogo Chriſti paſſi dolorem ex Petri negatione vehementer exaggerat, ſic fando, *In domo Caiphæ colaphizatus eſt Chriſtus quia in domo Caiphæ colaphizatus Petrus, & quod Petrus a Satana intus paſſus eſt hoc Chriſtus a miniſtris Satanæ foris pertulit. Attende & vide, ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Quaſi ex negatione Petri ſic Chriſti Domini dolor augeatur & creſcat, vt ſummum inter dolores creaturarũ

Anſelm.

non habeat, vt conſtet quam omnium crudeliſſime fœmineus ſexus Chriſtum Dominũ in Petro colaphizarit.

§. XX.

Difficillimum eſt homini conſortium mores non induere.

CVr Petrus non negaret & abnegaret Chriſtũ medios inter nocentiſſimos carnifices? Sane nullos vnquam aut raros adeo ſibi proſpexit, vt conſortium mores a ſe vel inſenſibiliter indutos non videat. Lot quamdiu apud Sodomiticos luxuria æſtuantes vixit, purus videbatur nefaria labe vitiorum & mundus. At inde omnino non egreditur mundus, vino enim madidus apud montem filiarum maculatus eſt concubitu. Quæ in ſanctiſſimo viro fuit hæc labes penitus inuoluntaria? Rectè dixit Abbas ... in Gen. *Erat Lot arte nō voluntate deceptus, ideo medius quidē inter peccatores & iuſtos, quippe qui ex Abrahæ cognatione diſcenderat, in Sodomis tamen habitauerit*. Ex qua parte inter nefarios homines habitauit etſi oculatiſſimus, non potuit omnino a ſe depellere labem luxuriæ. Inuoluntarius fuit & neſcius vicinorũ & conſortium, morē geſſit libidini. Hanc penſat D. Syneſ. ep. 57. Syneſ. neceſſitatem Dominicæ Incarnationis, vt qui ſolus Dominus inter peccatores, innocentem vitã ageret. Ait enim, *Si Angelus poſſet ſupra triginta annos cum hominibus ita conſueſcere, nulla, vt ex infima fece, rerum contage affectus inficeretur, quid neceſſe eſt deſcendere filium Dei? Sed eſt mirũ abundantia ac copia, inter deteriora verſari, vt in natura ſua conſiſtat, nec vllo modo inficiatur Hæc Dei laus, ac prædicatio eſt*. Adeo efficax eſt ſocietas & conſuetudo, eius tamen vires nullibi magis

magis patent, quàm in Chriſto Domino, cuius ſanguis vt ex ſe Iudæis, veniam deprecabatur, ſic vbi terræ fuit immiſtus in Iudæos clamabat diram & crudelem vindictam. Quid plura? Terra ex die qua recepit Abelis ſanguinem, vindictam clamare

Gen.4. ſolita eſt aduerſus fratricidas iuxta illud, *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, adeo, vt etiam pientiſſimus Chriſti ſangui, qui nihil præter veniam & miſericordiam didicit, ex conſortio terræ in illam deciſus etiam clamet vindictam. Accipite ſingularem doctrinam & explica-

Rup. tionem Rup. lib. 12. de Victor. Verb. cap. 21. Vbi ponderat, quod ſanguineus Chriſti Domini ſudor in horto vſque in terram deciderit, & ſic ait, *Quod illi Cain pro illo Abel dixit, non diceret idem Deus Iudæis pro filio ſuo, videns ſanguinem eius agonizantis? Sanguinem melius clamantem, melius loquentem, quam Abel? Vere igitur tantum miraculum ſudoris non otioſum fuit, quia contra infelices & impios homicidas Iudęos in prę ſagiũ iudicii terribilis & vindictæ horribilis in terram decurrit.* Ecce tibi ſanguis diuinus, qui in cruce carnificibus veniam clamat, qui ex ſe totus miſericordiam & redemptionem exhalat decidens in terram, & illi aſſociatus terrę, quę ex ſanguine Abel vindictam clamitat, & ipſe quaſi ſui oblitus vindictam horribilẽ perfidis Iudæis minitatur. Adeo potens eſt conſortiũ & cõſuetudo exiſtendi ad mores variandos.

Text. Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras fleuit amare.

A

§. XXII.

Summa peccatoris felicitas, quod deprehendatur in peccato.

FElix Petrus, qui medio in delicto deprehenſus & viſus fuit à Domino & Magiſtro. O vtinam depre-

B hendaris & videaris cũ peccas nulla tibi res vtilior, vt fugias delictum. Quot à perditionis via abſtinuerũt, quot primo in limine fuerunt viſi & deprehenſi? Quot ab ipſa perditione reuocati in bonam frugem, eo ipſo quod viderunt ſe manifeſte deprehenſos? Sponſa Chriſti a propria domo remota tota & vaga per vrbẽ, ſic inuentæ felicitatis ſuæ prætendit auſpicium. *Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis*; & forſan ſeſe daret in præ-

C cipitium, ſi deprehenſa à cuſtodibus non fuiſſet. Pulcrè ad hæc Gillib. ſer. 6. in Cant. *Quis ficti & fallaces ſunt, nihil tam refugiunt, quam ab his inueniri cuſtodibus, & ſi deprehenduntur, nõ facile conuincuntur. Cain factus vagus & profugus ſuper terram inueniri formidãs omnis, inquit, qui inuenerit me,* Gilib.

D *occidit me. Non vult peccatum occidi, non vult pati ſalutarem in confeſſione verecũdiam, medicinalem caſtigationẽ Magiſtri: non vult inueniri qui nõ vult mori.* Nulla res ſic ſecat vitia, quam oculus Magiſtri, optet videri & comprehendi in crimine qui metuit in æternum perire, & in nouam cupit erigi ſpem ſalutis. Ille ſolui deprehenſum ſe quæritur qui totus

E in crimine nullum ſui pectoris ſcelus vult deficere. Ille perfidus Achab 2. Reg. 17 Nabuthæ ſanguine madidus ipſo in ſcelere ab Elia Propheta viſus & deprehenſus vehementer queritur iuxta Sept. *Inueniſti*, ait, *me, inimicus meus*. Vbi D Ambr. c. 12. ait, Ambr.

Quam

Quàm miſera conſcientia quæ ſe prodi-tam doluit? Et quidem nihil miſerius, quàm exoſum habere remedium omniū efficaciſſimū, vel inde quòd deprehenſum ſe videat, à crimine deberet abſtinere, ſeſeque recipere in bonam frugem. Ita Petrus cum ertori dat operam, in oculos Chriſti Domini incidit, & deprehenſus à Magiſtro cum primum a perditionis via ſe continuit; non ſe deprehenſum, (B) ſed ſe ipſum amaro proſequens luctu.

§. XXII.

Chriſti Domini oculos inſtar reguli perimit quos videt.

SCitum illud Iſaiæ 14. *Ex radice colubri egredietur regulus, & ſemen abſorbens volucrem.* Vbi Arias putat fieri verba de Chriſto Domino, qui regulus dicitur. Sic Chald. Paraphr. *de filijs filiorum Ieſſe egredietur Chriſtus.* Et ecce quam bene Chriſtus Dominus reguli ſiue Baſiliſci morem (D) præferat: apud Abacuc in Cant. *Aſpexit & diſſoluit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi.* Quis regulus oculos habuit magis peremptores? Cuius magis efficaces oculi, quam oculi Chriſti? Eleganter D. Auguſt. ſerm. 18. de Ciuit. c. 32 *Reſpexit, & tabuerunt gentes, hoc eſt, fecit populos pœniteſcentes, contriti ſunt montes violentia, hoc eſt electorum cōtrita eſt ſuperbia. Defluxe-* (E) *runt colles æternales, hoc eſt, humiliati ſunt ad tempus, vt erigerentur in æternum.* Hæc eſt in oculis Domini diuina vis quæ vitia enecat, pullulantia peccata perimit, peccatores iugulat, et pœnitentes faciat, vt in æternam

Aug.

(A) erigat vitam. O diuiniſſimus regulus, vtinam tuis adſpicias oculis, & in me pereat omne morticinium, intereat vitiorum omnium ſcaturigo & peccati fomes maneat vel interfectus, vel conſopitus. Matth. 9. dicitur *Vidit Ieſus hominem ſedētem in telonio.* Et vt vidit, in quo carnale omnium deſiderium fecit interire. Pulcre D. Chriſol. ſerm. *Vidit illum Deus, vt ille* (B) *videret Deum.* At qui Deum quis videat? Quis illā pulcritudinem abyſſum quibit intueri? Ait enim: *non videbit me homo & viuet.* Quocirca D. Greg. lib. Mor. cap. 8. *Nullum Deum ſpiritualiter videt qui carnaliter viuat, qui enim Deum videt eo ipſo moritur ab huius vitæ delectationibus tota mente ſeparatus.* Rectè igitur dicitur Deus hominem vidiſſe, vt homo Deum vi- (C) deat, nam videntes Dei oculi ſic enecant hominem, ſic in illo voluptates perimunt, ſic omnia vitia ſecant, ſic totam humanam vitam mortificant, vt ſæculo & peccatis mortuus homo a Deo viſus nullum impedimentum habeat, quominus Deum videat. Hanc oculorum Dei aciem, imò diuinum virus meditabatur Tertullia. aduerſus Gnoſt. ex Prouerb. penu ſic (D) edifſeteans. *Sophia iugulauit filios ſuos. Sophia ſapientia eſt, ſapienter vtique iugulauit dum in vitam, & rationaliter dum in gloriam. O parricidij ingentium! o ſceleris artificium! o argumentum crudelitatis, quæ idcirco occidit ne moriatur quem occidit. O bonam matrem opto, & ipſe in filios eius redigi, vt ab ea occidar, opto occidi, vt filios fiam, ſolum autem iugulat filios.* (E) Hoc eſt beneficentiſſimum virus diuinorum luminum, hoc madent medicamine Dei oculi, hanc eiaculat mortem diuinus obitus, à qua interfectis interficiendis ſobria mens viuit, & à peccati ſeruitute fit Dei filia, & diuinorum oculorum

Chryſ.

Greg.

Tert.

pupil-

pupillo. Sic de negatore Petro ab oculis Saluatoris iam viſo ait D. Hie- (Hie.) ron. *Poſt negationem, & galli cantum reſpexit Saluator Petrum, & intuitu ſuo eum ad amaras lacrymas prouocauit. Nec fieri poterat, vt in negationis tenebris permaneret, quem lux reſpexerat mundi.* Adeò efficax eſt diuinus obtutus regulo lethalior, vt occidat vitia, ſole præſtantior, vt excitet in vitam. Quid ſimile meditatus eſt S. Laur. Nouar. ho. 1. de pœnit. in Zachæo qui publicanus cum foret, & peccator aſcendit arborem vt videret Ieſum (Luc. 19.) Luc. 19. & viſus a Ieſu audit, *Zachæe deſcende, hodie namq. in domo tua manere me oportet.* Ad hæc D. Lau. (Laur. Nou.) *Deſcendit confeſtim de arbore iam verbo Domini emendatior. Aſpectus enim Domini emendauit prædonem.* O vtinam diuinis oculis aſpiciamur, vt prorſus vitijs & peccatis moriemur.

§. XXIII.

Oculi diuini inſtar ſolis & nimbos pariunt, & ſerenitatem efficiunt.

IS eſt Sol, qui pro terrarum varietate varios effectus parturiat, vbi floridam & bene temperatam terram nanciſcitur, ſerenus & lucidus omnia luſtrat, luceque & ebullienti replet lætitia. Verum humidam, lacunoſam & male affectam terram nactus nubes trahit, nimbos efficit, mæſtitudinem inducit. Itaque eodem vapores mane alibi Sol rutilus odores parit, alibi flores imbuit vel candore vel purpura, alibi conglomeratis nubibus, nil efficit niſi aquarū decurſus. Hoc ipſum in diuinis oculis meditatus D. (Bern.) Bern. ſerm. 57. in Cant. dicit, *Reſpicit terram, & facit eam tremere, cum è regione reſpexerit Mariam & infuderit*

A *gratiam; reſpexit, aio, humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Idem Dei obtutus, videre quam varios effectus pariat, vbi Marianam reſpicit paradiſum, omnia fulgere facit, omnia rutilant claritate; verum terrenam mentem nactus vitioſitate infectam, nactus lſ nequam. Petrum negātem, quas nubes non excitat? quos nimbos non B petit? quanta mæſtitudine & timore omnia replet? Eleganter D. Proſper. (Proſp.) 2. de vocat. gent. c. 28. *Deus ergo tunc conturbatum cor Apoſtoli non humanis, ſed diuinis oculis conuenit, & ad largos pœnitudinis fletus potētiſ incitauit aſpectu.* Expēde illud *conturbatum cor Apoſtolis*, quippe vbi cor erat male affectum, peccati intemperie turbatū, diuini Solis aſpectus nil præter nim- C bos & mæſtitudinem petit. Iam meritò dicat Diu. Laur. Iuſtin. de triumph. Chriſt. agone cap. 8. (Laur. Iuſti.) *Eodem quippe modo reſpexit Dominus Petrum, quo reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ſed non pari effectu.* Etenim floridam Mariæ nerdus dedit ſuauitatem odoris, lacunoſum & luteum Petri cor nimbos protulit lacrymarum. Sed ò nimbos ſalutares! ò mæſtitudinem pretio- D ſam! Nimbos inquam, & mæſtitudinem, quam diuini cæleſtiſque ſyderis aſpectus cauſat. Hanc requirebat in peccatores Hieremias Thren. 2. fatus, (Thrē. 2.) *Deduc quaſi torrentem lacrymas.* Cur quaſi torrentem, non quaſi flumen, non quaſi mare? Id attigit Diu. Paſchaſ. lib. 2. dicens. *Torrentium curſus non ſemper vno eodemque impetu* E *fluit: ſed iuxta quod inundatio pluuiarum de cælo venerit ita & lacrymæ non, niſi ex diuina inſpiratione & compunctione cordis. &c.* Fugienda mæſtitudo, fugiendæ lacrymæ ſunt, quæ à terrenis cupiditatibus & infortunijs ſcaturiunt, decurrat ab oculis noſtris fluuius lacrymarum; ſed torrens,

quem

quem nimbi ex cæleſti aſpectu orti
parturiant. Hic ſolum eſt luctus ſalu
taris, vt dicat Pſal. *De torrente in via
bibet, propterea exaltabit caput.* Na mi
ramur, quod Petrus exaltatus ſit in
Eccleſiæ caput, qui adeo bibit de tor
rente iſto orto ex diuini obtutus ſalu
tari.

§. XXIV.

*Durissime exilio Petrus negationem
ſuam mulctauit, ſummumque doloris
argumentum tradidit in eo quod fo-
ras egreſſus eſt.*

O Quantus ille doloris gladius e-
rat in Petro, quæ tales amoris
rudentes potuit ſcindere? Amabat &
vehementer amabat Petrus Chriſtũ
Dominum, nec in tam nubilo & ca-
lamitoſo tempore ab illo ſeparari
corpore per amorem licuit, imò, vt
ſuperius notauit Theodoretus, in
atrio erat Caiphæ. & ibi *aſſidebat vin
culis amoris irretitus.* At vbi ſe nega-
toré animaduertit, ſic doluit, vt ru-
ptis vehementis amoris vinculis fo-
ras egrederetur, crudeliſſimo amãtis
viſcera confodiens exilio. Proh acu-
tiſſimus dolor! quem nõ ſepararunt
hoſtiles cruenti carnificũ manus, mor
tis immaniſſimæ timores conceptus
de negatione dolor omnium poten-
tiſſimus ſeparat, & corporaliter à
Chriſto Domino diuidit. Equidem
ſanguis & aqua, quæ intra Chriſti
Domini pectus ſeruabatur, vt immẽ
ſum dolorem de Saluatoris morte
Naz. oſtenderet, per confoſſum latus ſe
ab ipſo Chriſto ſeparauit. Ita D. Naz.
apud Niſſ. in teſtimonijs de Aduent.
Dom. *Oportebat*, ait, *etiam creaturas
vna cum creatore pati atque condolere
velũ, quod ſcindebatur, ſanguis & aqua
quę ex latere effundebantur.* Vbi velum
præ dolore ſcinditur, ſanguis &

A aqua, omnium maximè dolens ſum
mos præ ſe ferens dolores à Chriſti la
tere profuſa elongatur. Non abſimi-
li dolore punctus de ſuo ſcelere Pe-
trus acerbiſſimũ ſibi & lacrymis ple-
num à Chriſti latere & pręſentia exi
tum meditatur. *Egreſſus*, ait, *foras fle-
uit amare*; & quam non haberet ama
ritudinẽ, quem nõ excitaret planctũ,
cum in ſummi doloris argumentum
B ſe ab amabiliſſimo Magiſtro arcuit?
Ieroſolymam à Chriſto Domino ſe-
paratam ingẽti dolorum mole preſ-
ſam æſtimat Hierem. Thren. 1. ſic fa Thrẽ. 1
tus. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena po
pulo?* Ad hæc D. Paſch. lib. 1. *Niſi ſola* Paſch.
*eſſet plangenda non eſſet, quia non poſ-
ſunt lugere filij ſponſi, quamdiu cũ illis
eſt ſponſus.* Nunquam igitur magis
dolendus Petrus proponitur, nun-
C quam maiore dolore confoſſus appa
rat, quam dum ab amantiſſimi Do-
mini latere ſeparatur. Eo enim ipſo,
& ſummæ deſolationi & incredibili
męſtitudini, & propè infinitis lacry-
marum fluctibus ſeſe tradit.

§. XXV.

*Occaſiones peccatorum prorſus
D effugiendæ.*

TVnc ille verè dolet, cũ ita occa-
ſiones etiã peccati fugit, vt vel
a minima illarum longè videatur
egreſſus. Nil enim iuuat pœnituiſſe
& peccati tędere, niſi & peccati odo-
rem & memoriam expurges & com
peſcas. Meritò S. Nilus aiebat in A- Nil.
ſcetico. *Quid prodeſt ſi cum à negotijs
E receſſerimus, eorũ tumoribus interpelle-
mur? et relicta ciuitati adminiſtratione
ad portã vt Lot ſedeam? vt tumultu ex
ea proficiſcẽte repleamur? Foras cũ ma-
gno egrediẽdum eſt Moyſi, vt nõ ſolum
opera; ſed etiã cogitationes de illis ceſſẽt.*
O quam prorſus egrediẽdum eſt ab
omni

omni ſcandalizāte loco, illi, qui pœ- A
nas debitas cupit pro peccatis dare!
Sanè Sodomiticæ vrbis nefaria fla-
gitia horrebat, & fugiebat ſanctus
Lot, nec interiora perferebat videre
peccata, verū ſedebat ad portā, quo
ſine dubio periret; niſi ab Angelo
extra terminos extraheretur ciuita-
tis. Sic multi ſunt; qui vitiū fugiētes
adhuc in limine hærent, vel in porta
ſedent perituri ſine dubio, niſi mēte B
& corpore ab occaſione longiſſimè
egrediantur. Infelix Eua ſemel collo-
quij ſerpentini experta damnum
quam longiſſimè à ſerpentiū omniū
genere abfuit, quod ponderauit D.
Sinaita. Anaſtaſ. Sinait. lib. 11. in Hexaem. fa-
tus, *Cū comediſſet mulier ſtās propè ſer-
pentē tāquam eſſet eius vxor. Deinde ei
renuntiaſſet & ad maritū eſſet reuerſa,
non inuenimus eam amplius appropin-
quaſſe, aut cū ſerpēte fuiſſe locuta*: Imò
inde, prouidente Deo, eā inimicitiā C
concepit & odiū aduerſus ſerpentiū
genus, qua nihil ſibi magis fugiendū
& expauendum præſumat. Dixi, *Pro-
uidente Deo*, quia illi acceptum refe-
rimus, quod irreconciliabiles inimi-
citias cū ſerpente habeamus. Cuius
Baſil. rei vtilitatē ſic expendit D. Baſ. hom.
quod Deus, non ſit cauſa malorum. D
Vbi hæc dicit, *Quemadmodum in pe-
ſtilentibus locis ſenſim attractus aer la-
tentē corporibus morbum inijcit, ſic etiā
in praua conſuetudine ac conuerſatione
maxima nobis mala hauriūtur, etiamſi
ſtatim incōmodum non ſentiatur: idcir-
co nobis aduerſus ſerpentē irreconciliabi-
lis indita eſt inimicitia*. Qua illius cō-
greſſum exhorreſcimus, nihilque
magis fugimus & euitamus, vt vel E
hinc pateat qua cura nobis fugiendū
ſit ab ijs, quæ ſemel extitere tūi ſcande-
lū ad peccatū. Igitur qui peccaſti, ne
in limine, ne in porta maneas, egre-
dere omnino foras cum magno Pe-
tro, & lacrymis ſubmerge peccatū.

§. XXVI.

*Igneus Petri amor erga Chriſtum vehe-
mentior & fortior extitit à
lacrymis.*

QVi ancillulæ voce proſternitur
Petrus, amare ſuum caſum la-
mentatur, profuſoque lacrymarum
fluento, vt ait D. Leo ſer. 9. *cito in ſoli-* Leo.
B *ditatem ſuam redijt petra*. Sed quam
ſoliditatem ex lacrymis fuit nactus?
Sanè D. Gregor. Naz. orat. 14 notat Naz.
quod *impenetrabiles thoraces ferreę,
quę ictibus hoſtiū ferreisque globulis de-
bent obſiſtere, aqua frigida aſperſa, in
ipſa fabricatione obduratur*. Nec non
& ardentes carbones maximè in con
flatorio acuuntur aliquantule irro-
ratione aquæ. Papę! diuinus Petrus
poſt lacrymas, quàm inexpugnabilis
ſit, quanto ardentior in Dominum
C creuit eius ignitus amor? De beata
illa peccatrice, quæ ad Domini pe-
des longos profudit nimbos lacry-
marū, ſic Diogo fatur. Intrauit inter
epulas diſcumbentiū, cucurrit ad pe-
des Ieſu, effundebat ſuper eos torren
tes lacrymarum, ad lauanda ſui Do-
mini veſtigie, non alias quam ocu-
D lorum ſuorum vndas attulit, capillis
ſuis pro linceis vſa eſt, *tum verò vbi
affectus incanduit & vberauit, carbo la
crimarum imbre reſperſus fortius incā-
duit*. Hæc ille, & quicē quantūuis il-
la amabat, æſtuantibus amoris car-
bonibus licèt arderet, tamen illi eue-
nit quod carbonibus in conflatorio
accidit, nimirū quod carbo lacryma-
rū imbra reſperſus fortius incanduit
E viuidiorique igne micauit. Idem
prorſus accidit Petro, cuius amor in
Chriſtū in conflatorio cordis arde-
bat ſplendenteſque emittebat flam-
mas, ſed eas flāmas, quę ad ancillulæ
extinguerētur flabra. Verū vbi igni-
tus amoris carbo, lacrymarum igne
reſper-

reſperſus eſt, ò quam inualuit! me-dios inter hoſtiles impetu ſic radia-bat, vt omnium ad ſe oculos raperet. Nonne plenus Spiritu ſancto Petrus cum ſocijs intrepidus ad turbas Ie-ſum prædicabat Act. 2. Et quidem ex luminum fulguratione, qua ebrius habebatur. *Alij enim irredentes dice-bant, quia muſto pleni ſunt iſti.* Qua-Bernar circa D. Bern. cap. 46. de fructu vitis prope finem ait. *Muſto, inquiunt, pleni ſunt; mentientes & ignorantes verum dixerunt. Muſto quippe illo nobiliſſimo charitatis Dei, imò charitate Deo reple-ti erunt inflammante ad mortē, & con-fortante ipſos contra timorem.* Verè in Petro tunc muſtum efferueſcebat charitatis, & robur addebat, quo nimicas contemneret poteſtates. Sed vide muſtum hoc feruens & confortans, vnde aliqualem ortum habeat, nimirum à cultura lacryma-rum. Quo ſpectauit D. Zeno in Pſal. 79 hæc inter alia memorans pro-pria fructuoſæ & rationalis vitis. *Tū ſolemniter plorans clementer imbre ſuo rorat conceptaque muſti felicibus lacry-mis fluenta denuntiat.* Expende ab il-lis; conceptaque muſti, vbi à lacry-mis efferueſcentis, & roboris pleni muſti prouentura fluenta præſumit. Quippe cum palmes ille Chriſti D. Petrus præſentia reſecatus Magiſtri, totus lacrymis perfunditur, tunc ma-ximè ea decoquit muſti illius diuini fluenta, quo poſtea omnium feruen-tiſſimus & robuſtiſſimus inimico-rum contemnat & depellat calum-Chryſ. nias. Id quod videtur D. Chryſoſt. meditatus ho. 5. ad Rom. vbi inquit, *Audi igitur, vt Petrus amore Chriſti victus ardeat & anima & vita & om-nibus rebus illum anteponens, quē dum abnegaſſet, non ob ſupplicium lux it, ſed quod quem amabat, eum negaſſe ſe vide ret.* Sanè in lacrymis amore vritur, & ardet ampliùs, nec alio lacrymæ

A tendunt, quam vt amorem exco-quant, & maximè aduerſus robo-rent pericula.

CAPVT III.

De Pilato Præſide Romano.

PRima illuſcente mane con-cilium cogerunt Princi-B pes Sacerdotum, & Senio-res populi, quo vinctum ca-tenis Dominum remittunt profano Iudicioinimicum Pilato Præſidi Ro-mano. Contemplare modo, ò Chri-ſtiane, Regem cælorum, inſultanti-bus carnificibus per calles ad Pilatū traduci, ſic iam facie deturpatum, ſic mortis caligine circumfuſum, vt vi-C de ſilium proditor ipſe expauerit, & nimio turbatus dolore ſui criminis fœditatē non ſuſtinens, refuſa pe-cunia, & funeſto ſuſpendio ſeſe ipſe ſui carnifex caſtigaret. Interea vin-ctus Ieſu Pilato, ſiſtitur, Pilato eius innocentia clarut, qui poſt mille ac-cuſationes auditas poſt Principum Iudæorum vehemētes in Ieſum que-rela hæc verè fatur, *nullam inuenio* D *in eo cauſam.* Reum iudex timebat, Nullumque non mouet lapidem, vt ſe à nefaria cauſa ſubtrahat, temittit illum Herodi fruſtra, componit cū ſceleſtiſſimo Barraba, vt præ hoc Ie-ſum viuere Iudæi mallent. Inſuper addit duriſſima flagella, & flagris la-cerum ſpinis coronatum purpura il-luſum ſanguine madidū, reclaman-tibus Iudæis prefert, vt vel ſic eorum E rabiem exſatiet. Tandem Iudæorum veritus calumnias, licet inuitus addu citur, & Ieſu innocentiam ſæpius pro teſtatus, ſanguinolentas manus aqua lauans ligno ſuffigendum mundi, & Iudæorum Regem tradit.

Matth. 27.

Matth. 27. Mane autem facto conſilium inierunt omnes Principes ſacerdotum, & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi.

§. I.

Quem ſceleri aditum quærit peccator, eumdem parat ſupplicio.

ROmano Præſidi tradit Ieſum vinctum Iudæorum immanitas à Romano exercitu poſtmodum ipſi populandi. Sic D. Cyril. ex pſalm. *redde retributionem eorum eis:* nam quemadmodum ipſi Saluatorē omnium Romanis tradiderunt, ſic paulò poſt Romanis traditi perierunt. Nil ſolennius in omnium vindicta peccatorum, quà parte ſceleri viam aperis, eadem crudele aduerſus te ſupplicium intrabit. Abominatio-
Ezec. 8. nes populi ſpeculatur. Ezechiel c. 8. *Et ecce ab aquilone portæ altaris idolum Zeli in ipſo introitu:* nec ſolum erat idolum; ſed illi aderant innumeræ fœminæ mortem Adonidis lamentatæ. Hæc ſtupebat Propheta, quando leuatis oculis animaduertit ab aquilone exſurgere Angelicum exercitum, qui populum vaſtaturus euolabat. Sed cur ab aquilone panditur tantum malum? Nonne Dei amaſia dicebat aliquando: *Surge aquilo, perfla hortum meum?* Et modo ab Aquilone pernicies & vaſtatio? Præclarè Theodoretus fatur: *Cum ab aquilone & idolum poſitum eſſet, & mulieres Thammum lugerēt, neceſſario inde ſupplicium reperit aditum.* Ea ipſa res, quæ miniſtrat ſceleri, & ſupplicium illius debet repræſentare, nec fieri

A poteſt, quòd ſupplicium nō inueniat aditū, quà parte ſcelus intrauit. Vnde acutiſſimè notauit D. Auguſtin. Auguſ.
id quod vnis ſerpentibus eſt familiare, nimirum hominum verbis teneri & incantari, quia ſerpens ille antiquus colloquio hominum hominē impulit in peccatum. Etenim ait lib. 11. de Gen. ad lit. *Diuino conſilio fit,*
B *vt hoc magis habeat vſus, ſerpentes moueri carminibus potius quam aliud vllum genus animalium. Etenim hoc non parua teſtificatio eſt, naturam humanā primitus ſerpentis ſeductā eſſe colloquio.* Colloquio vſus eſt ſerpēs antiquus, & colloquio humano ad hominum genus labefactandum, & ideo ab hominum verbis incantatus ingentia ex colloquio recipit mala. Neceſſe enim eſt, quod ſupplicium inueniat aditum quà parte delictum coaluit.
C Vndè meritò Ioannes Antiochenus Ant.
hom. in Pſal. 4. Dauidici regni vaſtationem ab Abſalone intentatam eo retulit, quòd Dauid Vriæ regnum, nempe vxorem præoccupaſſet. Etenim ait, *Quoniam Dauid mulierem, quæ erat in viri poteſtate tanquam alienum regnū occupauerat. Propterea qui ex vxore natus ei erat filius inſurrexit*
D *tyrannus volens abripere regnum patris: vi rapuit ipſe regnum alienum, & vim paſſus eſt circa proprium, & qui clanculum peccauerat de eo triumphus palam actus eſt.* Ecce tibi ſupplicium iiſdem infertur, quibus graſſatum fuit peccatum: qui alieno abuſus fuit regno ad vitium, in regnio acerbiſſimum ſuſtinuit flagellum. Qui Ro-
E manum Præſidem in Deum exacerbabant, infeſtiſſimos ſibi præparabant Romanos exercitus, quorum armis vaſtati, & conſumpti aliquale ſupplicium recepere, integras daturi pœnas igne æterno. Hinc quamuis Philiſtæus ille totus æreus veniſſet, tamen in fronte eius lapis morti

viam

Digitized by Google

viam inuenit, quia in eadem fronte ſuperbia domicilium habebat. Ita D. Auguſtin. hom. 31. ex 50. vbi inquit. *Quia omnis ſuperbia habet impudentiã frontis, in ipſa fronte lapide veniente deiectus eſt*. Similiter 2. Reg. 18. Abſalon paterno bello fractus, à coma ex arbore ſuſpenſus interiit, de quo Chryſoſtom. homil. in Pſalm 3. ait. *Expilorum coma. à coma arboris tenebatur, & coma tenebat coma tyrannũ,* (B) *illuc eum contundens vbi diadema paternum geſtare contendebat.*

Text. Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quod damnatus eſſet pœnitentia ductus retulit triginta argẽteos Principibus (C) ſacerdotũ, & ſenioribus, dicens. Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.

§. II.

Paruo & vili pretio ſuſtinet Chriſtus Dominus æſtimari, ut nemo ſit qui illum habere negligat.

CVm nullus ſit qui Deum eiuſ- (D) que bona percipere nõ cupiat, vix eſt qui non conetur quanto viliori poſſet ipſum habere. Deum omnes cupiũt; ſed tum maximè cum paruo ſtat, cum vilibus rebus emetur. Id quod lacrymatur Guillelmus Pariſienſ. tract. de virtutib. his verbis. *Vix inuenitur atque rariſſimè qui non pro leuiori pretio quam ei offeratur velit Deum habere, ac ſi Deus minus ua-* (E) *leret omni eo, quòd pro eo habendo exigitur, ac ſi periculum eis immineret in emptione ipſius, ne fortè non valeat tantum quãtum pro eo ab eis exigitur.* Huc vſque humana miſeria & imbecillitas, cui morem gerens miſericordia

Guil.

(A) diuina tam vili pretio permittit Dei in venditione taxari, vt nullus ſit, qui eum habere refugiat. Quis paruis nummis Deum cæteraque bona non emat? Quis nolit habere Chriſtum, quem ſcit vilibus & paruis taxari, vt comparetur à pluribus? Sic diuinè D. Paulinus Epiſt. 4. expendens, quod triginta argenteis vendatur Chriſtus Dominus, inquit. (B) *Nos ille vult pretioſos facere ſui muneris vilitate. Ipſe nobis hac pietate pretioſior quòd ſe vilis vult æſtimari, vt ab omnibus ematur.* Iam non vereatis pretium, vt Deum habeas, quandoquidẽ ipſe viliſſimo traditur pretio etiam inimicis. Quantumcumque exiguum ſit quod offeras, ſi bene offeras, Deum habes qui paruo & vili pretio amat comparari. Nonne au- (C) dis quod Iſaias dicat. *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis?* Cur paruulus natus, niſi vt paruis & vilibus habeatur? Sic D. Bern. c. 2 de præciſ. vitis. *Puer natus eſt nobis, vt paruulis munuſculis cõſoletur, quia paruũ parua decent.* Nullus erat puer qui non ſe pro vili pomo dedat, & pretioſiſſima quæque pro obolo vendat, quo circa Deus paruulus factus monet quam (D) paruis & vilibus poſſit comparari. Huc ſpectabat D. Chryſ. hom. 5. de Pœnit. faius: *Nundinæ profectò nobis mirabiles ſunt, harum nulla alia eſt profeſſio, & negotiatio, non alia intentio quam paruo quidem emere & magno vendere* O quam magno caduca vẽdimus, cum pro illis recipimus æterna! ò quam paruo emimus qui vel fruſto panis Deum habemus Nun- (E) dinæ ſunt in hoc ſæculo, quibus pro paucitate emptorum cæleſtia vileſcunt, & paruo comparatur cælum. Sanè Prou. 20. dicitur *Malum malũ eſt dicit omnis, omnis emptor, & cum receſſerit tunc gloriabitur.* Etenim cũ ruſticanus ad nundinas accedit em-

Paulin.

B. rnar.

Chryſ.

Prou. 20

ptutus v. g. pallium, quodcumque A exigatur pretium exhorret, & totis viribus nititur de illo minuere, multam pallij malitiam exaggerans næuoſque ponderans. Tandem minori quo potuit emit, & vix à venditore diſcedit, cum de bono emptionis gloriatur. Ita B. Salonius

Salon. interpretatur inquiens *Ille veraciter eſt emptor, qui ſibi æterna in cælis præmia comparare deſiderat, ipſe nimi-* B *rum emere ſtudet terrenis cœleſtia. Talis ergo emptor quicquid patitur in præſenti malum eſſe dicit, quia malum eſſe intelligit. Attamen quia omnia aduerſa pro Deo patienter ſuſtinet, cum deceſſerit de mundo tunc gloriatur, quia peruenit ad beatitudinem.* O quam vile reputabit tunc pretium pro Deo exhibitum! ò quanta gloria plenus paruis ſe emiſſe videbit æternita- C tem.

§. III.

Rerum mundanarum exiguitatem permagni æſtimant homines, milleque incommodis eam comparãt. qui cœleſtium magnitudinem paruo & vili pretio taxant. D

MIraberis Chriſtum Dominum triginta argenteis æſtimatum, & præ illis contemptum; ſed inde habes, quod mireris magis cum ſcineris vnguentum à muliere profuſum apud Bethan. Marc. 14. trecentis taxatum fuiſſe argenteis ab ipſo

Marc. 14. proditore: ait enim *poſſet vnguentum iſtud venundari pluſquam trecentis de-* E *narijs.* O ſtultiſſimus imo inſaniſſimus æſtimator! Merito de illo Diu. Paulin. Epiſt. 4. fatur. *Suo ipſius damnandus iudicio, quo triginta aureis vendidit eum quem mulier vt ipſe taxauerat vnxit trecentis: ſed in hoc peruerſus* A *quod ipſum vili æſtimans Dominũ, vnguentum illud caro æſtimauit.* Sic nimirum, ita fere omnes adeo magni æſtimant temporalia, vt omni auro putent emi debere voluptatem, & omni dolore comparari aurum; cœleſtia autem & æterna vel prorſus ſpuunt, vel paruo aut nihilo pendunt. Quam aliter veri æſtimatores faciunt: equidem Chriſtus Do- B minus temporalia omnia & ſi ſplendida gratis omnibus largitur, quaſi nihili ea æſtimaret, verum cœleſtia non aliter tribuit quam magnam exigens pro illis penſionem, magnoſque labores. Id quod eleganter inductione expendit D. Baſil. Seleu. orat. Baſil.

24. vbi ſic fatur. *Si leproſus curationem quærit, virtutem, ait Dominus, exero, volo mũdare. Si mortuum è tumulo* C *reſurgere neceſſum eſt, poteſtatem exprimo: Lazare veni foras. Si cæcus orbitatem hominis gemit, ſecundum fidem veſtram fiat vobis. Quod ſi thronum vero quis petat, & Regiã poteſtatem quærat, & ſedere ad dexteram affectat, tũc quid poſſit curioſe deſpicio. fuſi pro pietate ſudoris teſtes repoſco, nã eorum merces eſt in meo verſari conſeſſu.* Ecce tibi quam magni æſtimat Deus cœle- D ſtes, atque ad ſuam dexteram conſeſſum, quandoquidem id petentibus & expoſtulantibus Apoſtolis, ſtatim reſpondet, *poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* Nec aliter exaudit petitionem de obtinendo cœlo, niſi prius pacto pretio, requiſitoque ſudore & labore, cùm alias & oculos & pedes & ſanitatem, & vitam ipſam liberaliter largiatur E omnibus volentibus & petentibus, nulla expoſtulata ab illis mercede. Væ nobis qui cæcitatem proditoris ſequentes æterna vili, caduca magno æſtimamus pretio, imò prorſus contemptis cœleſtibus, quod D. Cypr. la- Cypr. mentatur: *per omne nefas voluptates*

emun-

emuntur, & per omne ſcelus copioſa libidines exquiruntur. Nihilque æſtimatione dignũ habemus niſi quod momentaneè delectat.

§. IV.

Dubia, pænitentia eſt, quæ inter ſceleſtos homines fit & apud peſſimos ſacerdotes.

NOn ſemel cæleſte granũ ſecus viã cadens ab auibus deuoratum fuit, nec ſemel qui inter malignantium choros pœnitentiæ prætulit compunctionem in perditionẽ impulſus fuit. Id ſolum mihi ſuffeciſſet in Iuda, vt eius funeſtum exitum præſagirem, nimirum quod inter ſceleſtiſſimos Phariſæos pœnituerit, & pœnitentiam ageret, apud nefarios ſacerdotũ Principes. Quàm aliter D. Petrus vt in domo Caiphæ commiſſum ſcelus aduertit, & de peccato illum pœnituit, ſtatim *egreſſus foras fleuit amare*. Quod notans Victor. Antioch. inquit. *Petrus Chriſti obtutu peccati ſui admonitus lacrymas profudit. At non palàm illud auſus eſt facere, quocirca egreſſus eſt foras, ibidemque amare plorauit.* Expende quanta prudẽtia Petrus in domo nefariſſimi ſacerdotis, in oculiſque ſceleratiſſimorum hominum noluit animi ſui pœnitudinem propalare. Nõ inficior à nefario ſacerdote poſſe verum miniſtrari Sacramẽtum; ſed metuo ne peſſimi miniſtri omnia corrumpant. Meritò D. Cypr. de nefario ſacerdotum genere, apud quos primitiui lapſi ſcelera fatebãtur, ait. *Hoc ſunt eiuſmodi lapſis, quod grando frugibus quod turbidum ſydus arboribus, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod nauigijs ſæua tempeſtas*. Quæ coaleſcunt arbores inter grandines? Quod viuit armentum inter peſtilentes auras? Quod nauigium tempeſtati commiſſum ſæuienti non periclitatur? Sed & arbor inter grandinem, & armentum inter peſtes, & nauigium medijs tempeſtatibus ſecurum erit, & pœnitens inter ſceleſtos homines, apud malos ſacerdotes nullam ſecuritatem; ſed ruinam, ſed excidium inueniet. Hinc vbi tota Ieroſolyma corrupta erat, vbi omnia plena lucis, aris, idolis, ſacrificulis erant, rectè conijcit Bachiarius perfectam Salomonis pœnitẽtiam ex eo quod occulta in veri Dei oculis fuerit. Ait enim Salomon ille mirabilis qui vinculis libidinis illaqueatus etiam ſacrilegij errore ſe polluit, qui per Prophetas culpas erroris agnouit. Nũquid miſericordiæ cæleſtis extorris fuit? An forte an dicas: nunquam eum in canone lego pœnituiſſe, neque miſericordiam conſequutum. *Audi ergo frater, pænitẽtia eius quæ nõ inſcribitur publicis legibus, fortaſſe à Deo acceptabilior iudicatur, qui non ad faciem populi, ſed in ſecreto conſciẽtiæ teſte Deo pænituit.* Et ſanè vbi omnes ſacerdotes idolorũ victimis madebãt, & vniuerſa ciuitas plena erat funeſtis ſacrilegijſque aris, conſultè eorum fugeret conſpectum qui verè pœnitere exoptabat.

§. V.

Summa Dei ira eſt, quod peccator ad ignorantes, maloſque occurrat miniſtros.

VIde miſeri proditoris extremã miſeriam, pœnitentia ductus Apoſtolos debuiſſet perquirere, ab hiſque in dolore ſolatium quærere; ſed ad ſacerdotũ Principes & ſeniores confugit, illis ſuum aperit dolorem, quaſi ab eiſdem aliqualem medelam ſperans. Nefarius ille Balaam Num. 22. Angelico gladio in via impeditus ab aſina vocem & monitum *Nu. 22.*

A accepit, vbi peccantium miſeriam
Niſſen. acutè obſeruans D. Greg. Niſſ. in vita
Moyſi ſic inquit. *Oſtendit ad hoc vanitatis ſeductos à dæmonibus deueniſſe, vt modum vocis brutorum obſeruent, ac inde ſignificantis doctrinam vocis accipere arbitrentur.* Eò deueniunt malitiæ peccatores, vt in animæ periculo
non ad ſapientes & cordatos viros;
ſed ad cæcos & obturatæ mentis erxones confugiant,
B & accerſant ſibi ſtupidos ōſiliarios, vitioſos & ignorantes homunciones, quibus grauiſſima animæ ſuæ committant pericula. Erroneus ille Saul verè in hac re ſapiens hoſtilibus cùm pateret in-
1. Reg. 14. curſibus 1. Reg. 14. ait ad Achiam.
Applica arcam Dei: erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael. Nouit in ſtultorum conſilio præcipitium,
C non ſortilegium fecit, non brutorum obſeruauit voces, non halantes pecudum fibras inſpexit; ſed de ſapiente Sacerdote, apud quem ſapientiæ ſeruabatur arca, conſilium expectauit. Id in præſenti meditatur D.
Gregor. Gregor. libr. 5. dum fatur. *Hoc applicare præcepit, quod eſſe cognouit. Ab irreligioſis quidē religionis conſilium, aut ſapientia ab ſtultis petere, non eſt*
D *conſilium accipre; ſed præcipitare.* Erant Ieroſolymeis Apoſtoli, erat Petrus diuinę arcis clauiger & cuſtos, & miſer Iudas relictis notis doctrinę apicibus abijt ad pecuinos Phariſæorum mores, à quibus in laqueum fuit præcipitatus. O quàm ſeuerus Deus in populum, aiebat Zachar.
Zac. 11. 11. *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti*, nec
E tantum pauorem incuterat, ſi mortis vaſa iuberet agitari, nec tam irremediabile damnum minaretur, ſi Aſſyrios bis & iterum armaret, nec tam vniuerſalem interitum immitteret ſi cataractis cœli ruptis, mundum iuberet ſubmergi aquis. Vnum imperas efferri vas paſtoris ſtulti, & inde

A vniuerſi Doctores, duce D. Hieronymo, vltimam, & omnium truculentiſſimam mundi calamitatem augurantur. Quocirca finit Remigius Altiſiodorenſis his verbis. *Tunc ſtultum* Remig.
paſtorem ſuſcipient Iudæi iuſto iudicio, vt quia noluerunt credere veritati, credant mendacio. Et ſanè in Iudæis miſeris elucet præcipuè hæc ira Dei maxima, hoc iuſtiſſimum Dei iudi-
B cium, quo ſtultiſſimis omnium ducibus in ſua perfidia præcipitentur.
Vidi ego viros Iudæos prudentes alioquin, & iuriſconſultos ſuam ebibiſſe perfidiam edoctos ab anicularum feminarum colloquio. Hæque ſunt vbique gentium huius antiquatæ perfidię conſeruatrices, quarum nęnias auſcultant illi diuinorum quondam oraculorum auditores, &
C ſic miſerè præcipitantur. Vtinam peſtis hæc ſeu diuina vltio non excederet Synagogę terminos, & attingeret ad illos etiam Chriſtianos, qui relictis ſapientiæ fontibus fodiunt ſibi ciſternas diſſipatas, confeſſarios ſtultos, obliuioſos, nullius pretij & authoritatis. *Feliciores nos*, ait Nazianzen. *qui in ſapientia ſumus intelligentes, qui gregis ſumus & paſto-*
D *ris manſueti. Non paſtoris, qui nos in vaſis paſcit imperitis, nec qui corrumpit pecora, ſed qui ea valde peritè amplectitur.*

§. VI.

Suſpecta ſalus illius eſt, qui iniuſtè acceptam pecuniam non in præſenti reſtituit, ſed protrahit vſque dum
E *mortuus ſit.*

VIdi plurimos iniuſtè acceptis plenos, qui mortis metu adducuntur, vt reſtituant, teſtamentoque cauēt reſtitutionem fieri, eoque conſenti nūquam in vita ſuo reſtituunt.

Heu

Digitized by Google

Heu quam miſerè falluntur, cùm ab A ipſo Iuda omnium auariſſimo condemnentur, qui nihil prius ante mortem ſtatuit, quam pecuniam refundere. Hoc ſimul in proditoris corde apparuit, & dolor de commiſſis, & pecuniæ efficax & integra reſtitutio nullo dilata momento. De Chryſ. quo D. Chryſoſt. hom. 68. in Matth. fatur. *Quoniam condemnauit ſe ipſum, & argenteos proiecit, omnia hæc laudabilia ſunt.* B Huc vſque fecit Iudas quod debuit, & protrahendæ reſtitutioni aditum interclufit, ne quis ſeruato ære alieno de ſalute præſumat, quando & Iudæ pœnitentia nõ ſtetit abſque iniuſti pretij exhibitione. Zacheus ille publicanus, & ære grauis alieno, vt primùm Chriſtum adiuit, iam pœnitens ſcelerum ait Luc. 19. Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quid alicui defraudaui, reddo quadruplum.* G Vbi eleganter ponderat D. Laurent. Nouar. Laur. Nouar. hom. de pœnitentia ait: *Audiſti quid dixit? Ecce dimidium bonorum meorum diſpergo pauperibus. Tanquam ſi ita diceret, modò vidi, modò cognoui, Saluator, non ex me; ſed ex te facta eſt correctio mea, perſenſi pœnas meas, penſaui actus peſtiferos, quos in auaritia* D *perpetraui. Oro adiuua me miſerum & peccatorem. Ecce erogo quod abſtuli: reficio indigentes quos læſi: inſtat adhuc dicendo, adeſto Domine, ego in quadruplo reddo quæ iniquè abſtuli.* Quibus expendendum duxi illum verè pœnitentis actum, nimirum modò vidi, modò cognoui, modò meæ auaritiæ periculum feci, ecce ergo, ecce do, non in longa tempora eroga- E tionem differo, non ad teſtamentum remitto; ſed iam ſoluo & reſtituo. Id quod notauit Theophylactus in Cat. *Nec ſolùm, ait, hoc promittebat; ſed faciebat: non enim ait, dabo medietatem, & reſtituam quadruplum, ſed do & reddo.* A O vtinam ſic omnes iam rapinarum pœniteret, vt reſtitutionem hæredibus non remittant faciendam; ſed ipſi dum viuunt, & ore peccata aperiant, & manu iniuſtè acceptam pecuniam refundant, ne vel Iudæ damnentur iudicio.

Textus. At illi dixerunt, B Quid ad nos, tu videris, & proiectis argenteis in templo receſſit, & abiẽs, laqueo ſe ſuſpendit.

§. VII.

Perditiſſimi illi ſunt, qui nec in morte bonis vtuntur in anima ſua ſalutem, G *ſed mundanis, & ſæcularibus ea integra relinquunt.*

SVmmo verborum pondere Ecclesiaſtes cap. 6. aiebat. *Si genuerit* Eccl. 6. *quiſpiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, de hoc ego pronũtio, quòd melior illo ſit* D *abortiuus.* Expendo hominis auaritiam, quòd non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, hoc eſt, adeò abſtineat à bonis ſuis, vt neque moriens illis proprio funeri vti audeat. Ita D. Hieronymus Hieron. inquit. *Significat, quòd diues de ſua morte non cogitet, & cùm omnia poſſideat, etiã in extructione ſepulchri auarus ſit.* Hæc extrema miſeria homi- E nis auariſſimi & perditiſſimi, quòd plenus pecunia, & moriens, nihil funereis impendat ſuffragijs, vel pro anima ſua, vel pro honeſtate ſepulturæ. Accipite iſtorum exemplar & ducem Iudam, qui diues pecunia accepta, & ſeſe funeſto parans excidio,

hòc vnum curat in morte, vt nul- A lum capiat fructum ex pecunijs; ſed illas integras in Phariſæorum hæreditatem relinquat. Id quod eleganter Drogo notauit, libr. de Sacrament. Paſſion. fatus. *Denarios templo ſe ipſum laqueo addixit; amabat hæredes ſuos, qui eoſdem denarios exinde colligerēt, qui etiam nunc reſeruāt in ſua corbona.* Sic Drogo de hoc facto Iudæ exiſtimat, aliter alij, vt præce- B denti §. vidimus. O peſtilens animarum lucelò ſæua & crudelis humanæ mentis auaritia, quæ malis, & ingratis, & indignis hæredibus bona relinquere, quam in animæ vtilitatem aliquid inſumere, viuens nihil largiris, vt omnia integra retineas, & moriens ſic omnia projcis, vt nihil habeas, nihilque tecum adducas, ſic nunquam tibi bona tua erunt proficua. Hac ſe peſte mundauit publicanus ille Zacchæus Luc. 19. dicans ad Chriſtum: *Domine ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus.* Vnde rectè monet D. Laur. Nouar. homil. de pœnitentia, *Sufficit tibi exemplum publicani iſtius, qui miſerabiles actus tranſacti tēporis per eleemoſynam, quaſi per flumē indulgentiā traxit, ſeque auaritia laqueo per erogationem eripuit.* Auariſſimus Iudas denario Phariſæis ſe ipſum laqueo addixit, cuius imitatores mundi diuites, qui bona integra ingratis hæredibus relinquentes, ſe ipſos inferni rudentibus addicunt. At prudens Zacchæus bona ſua diuidens cum pauperibus, confractis peccatorum laqueis diuas ſubſtantia ſua euolauit ad Chriſtum. Sanè Iſraelitæ, qui AEgyptijs operibus diu inſudarunt, abituri in terram ſuam iubentur Exod. 3. petere vaſa aurea & argentea, quo aſtu nihil relinquant AEgypto, ſed ſecum portent omnia bona ſua. Ex quo D. Greg. Nazianz. oratio. 2. in Paſc. ſic

Drog.

Luc. 19.

Laur. Nouar.

Exod. 3.

Naz.

A monet proficiſcentes ab hoc tenebroſo mūdo, vaſa aurea & argentea ab AEgyptijs commodato pete, cum his te itineri committe, ex alienis facultatibus viaticum tibi para, imò ex tuis potiùs. Seruitutis merces tibi debetur, callidè aliquid circa mercedis flagitationem expoſce, præclarè extorque. Eſto ſanè, grauibus hic laboribus vexatus es cum luto col- B luctans, id eſt, cum ærumnoſo, & ſordido corpore, ac domos alienas atque incertas extruens. *Quid? Gratiſne, & abſque mercede egredieris? Quid AEgypto atque aduerſarijs poteſtatibus ea relinques, quæ ſcelerate quæſita ſceleratius conſument? Hodie ea tibi Dominus porrigit præclarè, & ad ſalutem vſuro. Amicos nobis de mammona iniquitatis faciamus, vt cum de- C fecerimus, in iudicij tempore recipiamur.* O vtinam vel ſaltem egrediens mundum animaduertas quantis ſudoribus, & laboribus ab illo emiſti bona tua, quantis ſordibus ſplendentes gazas acquiſiuiſti, ne ſine illis diſcedere velis à mundo, ne ſicut Iudas ingratiſſimis hæredibus labores tuos, partaſque cum maximo ſalutis diſpēdio diuitias projcias. Enim- D verò, vt Nazianzeni Scholiaſtes Niceta finit. *Quandoquidem miſera ſeruitute afflictus es, cur gratis, & ſine quæſtu egredieris? Cur dæmonibus ea relinquis, in quibus nihil illis iuris eſt?* Iam pauperibus tribue, qui tibi omnia fideliter in cæleſtia tabernacula tranſmittent. Omnium elegantiſſimè D. Saluianus, libro primo de E prouidentia monet eos, qui à Deo in hoc mundo receperunt diuitias. *Denique egredientibus de hoc mundo velimus nolimus, hic cuncta relinquimus. Cur ergo cum poſſeſſores tantum vſufructuarij ſumus, quod nobiſcum auferre non poſſumus, auertere à proprietate domini atque abalienare tētamus?* Cur

Nicet.

Cur non bona fide datis à Deo reculis vtimur? Tenuimus quoad licuit; tenuimus quoad permiſit ille, qui præſtitit. Quid rectius? Quid honeſtius? quam vt vbi res ab eo diſcedit, qui vſum habuit, reuertatur ad eum poſſeſſio, qui vtendam conceſſit. Hæc ille. Quàm ſanctè diuiniſſimus ille Iob, hanc nobis teſtatam reliquit doctrinam! Iob. Is cùm Sathanæ præſenſit bellum, cap. 1. *Surrexit, & ſcidit veſtimenta ſua.* Cur veſtimenta ſcidit vir egregius? Do facti Commentatorem Origenem, libro primo; vbi Orig. ſic habet. *Ac ſi diceret. O maligni, mortuum me, vt vos putatis. Si ergo me mortuum exiſtimatis, ò inimici, anticipem in pretioſam meam ſepulturam conſcindere pretioſas; atque regales meas veſtes; vt nec poſt mortem gaudeatis illas poſſidere.*

§. VIII.

Pœnitentia feſtinanter, & præproperè ſumpta haud ſecura eſt.

QVæ res vtiliter, & fructuosè perficitur, ſi præproperè & feſtinanter agatur? Sanè ridendi illi ſunt, qui totum vitę tempus prætereuntes, integram pœnitentiam remittunt in poſtremæ infirmitatis anguſtias. Omnia tunc feſtinatiſſimè fiunt, ad teſtamentum curritur, morbus inſtat, Medicus vrget, remedia horas conſumunt, ſacramenta concitatiſſimo afferuntur paſſu. Confitentem retrahunt teſtamenti teſtes; vocat medicina, omniaque & ſacra, & prophana medicamina ſeſe inuicem excipiunt; & impediunt. Væ miſero, qui tam feſtinanter inter ſacrum, & ſaxum currit! Siccine pœnituit Iudas, nimirum totus feſtinus peccatum fatetur, ad Principes Sacerdotum currit, ad laqueum

A recurrit. Proh feſtinatio damnoſiſſima! Benè monebat D. Leo ſermone 3. de paſſion. *Expectaſſes conſummationem criminis tui, & informis lethi ſuſpendium diſtuliſſes. Cumque conſcientiam tuam tot Domini miracula, tot dona torquerent, illa ſaltem ſacrificia te à præcipitio tuo reuocaſſent, quæ in Paſchali cœna ſigno diuinæ preſcientię detectus acceperas.* Hoc maximè pœniten-

B tię ſacra medicamina regulariter exigunt, vt ſuam exerant virtutem, nimirum vt per tempus liceat, vt quiete, & cum debito mentis pondere perficiantur, non fructuosè curatur, qui feſtinus præterit medicinam, periculosè pœnitet, qui præproperè abſumit ſalutis officia. Accinit D. Chryſoſtom. dum inquit. *Dixit, peccaui tradens ſanguinem iuſti; ſed non potuit* Chryſ.

C *vitare peccatum, ſic enim de eo ait Spiritus ſanctus, & oratio eius fiat in peccatis, vt in eo quod pœnitentia feſtinauerit ad portum, ibi incideret in æternum, & ſine reparatione malum.* Mille ſunt in portubus pericula, mille anguſtię, mille ſcopuli, quare naues, quæ toto impetu in alto maris feruntur, portus pedetentim & morosè attingunt, lethalis enim eſſet inter ſco-

D pulos & anguſtias properatio. Heu vos miſeri, qui portum pœnitentiæ præproperi & feſtini nimis aditis, mirum erit, ſi æternæ ſalutis naufragium fugitis. Huc ſpectat illud Nazianzeni, carmine 3. ad Virgines monitum.

Æquora nec celeri ſulcans infida carina,
Dũ tibi flat Zephyrus, nec magnas
E *excitat vndas,*
Committe, vt curſum ratis anchora iacta retardet.
Non etiam à tellure trahe hanc, ſegnemque per vndas
Carpe viam æquoreę ſimilem, ſimilemque pedeſtri.

Quibus placatè boni viri vias cũ nautarum componit vijs: nauta enim dum habet Zephyrum, celeritatem commendat, minime permittitur anchoris impediri. Verùm media in tempeſtate vndis concitatis, ventiſque furentibus ſegnem viam arripit; omnemque celeritatem exitialem putat. Sic qui diuini ſpiritus aura nauigauit, ipſe vel morte feſtinat, vel ad pœnitentiæ portum celer accedat, verum ſi media peccatorũ tempeſtate ſit, ſi vitiorum agatur vndis, caueat, & ad pœnitentiæ portum lento, ſegnique greſſu accedat, illi enim ſuſpecta quæuis per pœnitentiam feſtinatio fiet.

§. IX.

Pœnitentia in impoſſibilitate peccandi ſuſpecta tibi ſit.

IVdæ pœnitentiam putat Rupertus ad caput Matth. 26. natam fuiſſe tunc, cum ipſe conſilium ſuum irritum iri cognouit. Etenim memoriam Ieſu omnino extinguere concupierat, cùm autem illum ſolum, relictis in mundo diſcipulis ad mortem duci vidit, prorſus deſperauit, quòd impleri poſſet cõſilium ſuum, & facti intentari pœnituit; ſed ea pœnitentia, qua vſque in ſuſpẽdium fuit deductus. Metuo, ne huic ſimilis pœnitentia ſit eorum, qui tunc pœnitent, cùm impotentes facti ſunt ad ſectanda vitia. Hanc vehementer cauit Magdalena, quæ medio iuuentutis flore lacrymis curauit tergere vitam; ait enim Lucas cap. 9. *Vt cognouit quia Ieſus eſſet*, &c. Quæ verba expendens D. Cæſarius Arel. hom. 7. inquit: *Nec ipſa ſe reſeruauit, vt in fine vitæ ſuæ pœnitentiam ageret; ſed dum adhuc poterat peccare, ſic voluit peccata deſerere, vt illa in de adul-* Luc. 9.

A *terijs ſuis nõ impoſſibilitas ſubtraheret, ſed voluntas.* Iam hinc cenſenda eſt optima & fructuoſa pœnitentia, nimirum quæ fundatur nõ in impoſſibilitate peccandi; ſed in voluntate ſeruiendi Deo. Quæ item fit ab eo, qui adhuc potens eſt, & viribus pollens. Vnde aliquo modo ponderatur cõmoditas Nabuchodonoſori oblata ad bene pœnitendum. Etenim ait

B Daniel cap. 4. *Deus magnus oſtendit Regi quæ ventura ſunt poſtea.* Vbi eleganter & acutè Richardus V. ctorinus, lib. 1. de eruditione inter homin. c. 5. fatur. *O quanta Dei pietate agitur, vt cum adhuc futura eſt, dũ adhuc præcaueri poteſt, ſua homini ruina reueletur: vt tanta ſollicitudine præuideat & agnoſcat quid timere, quid cauere, cui periculo repugnare debeat. Tarda quidẽ* Rich. V. ct.

C *& nimis ſera prouidentia eſt, cùm iam imminens periculum vitari non poteſt, Deus magnus oſtendit Regi quæ futura ſunt poſtea. Felix ille qui imminentem ruinam præuidere poteſt, dum adhuc Rex eſt, & paſſionibus ſuis dominatur.* Tunc equidem ille fructuosè præcauet periculum, cùm adhuc affectus habet, quos regere poſſit, & ſui dominus eſt, vt liberè poſſet ſeſe vel

D in hanc, vel in illam partem inclinare. Cùm non corroſa oſſa, ſed vegetam ætatem cõmendat virtuti. Cum ſolemniſſimus ſit in pſalmis ille titulus, nimirum, *In finem*, neſcio quo myſterio in pſalmo 14. ſolùm dicitur: *Pſalmus David*, omnino dimiſſo illo, *in finem*. Cuius rei rationem dum examinat Chryſoſtomus, ait:

E *Et cur non complectitur in finem? Quoniam docet de iuſtitia, & reliquis virtutibus: propterea non complectitur, in finem; ne cum iuuentutem peccato hauſerit, languidam & eneruatam ſenectutem virtuti reſeruet: & vitæ fæcem temperet ſapientia.* Et quidem multi ſunt, qui conſumptis

omnino

Digitized by Google

omnino viribus, quando malum facere minimè poſſunt, tunc à peccatis abſtinent, vereor ne illis accidat, quod Prometheo accidiſſe narrat fabula. Is enim, vt ex Higinio refert Ludouicus Viues, libr. 10. de Ciuit. Dei, cap. 8. ſacrificaturus duos boues mactat, vtriuſque oſſa vnius corio retegit, carnes verò corio alterius; tunc oſſeam, illam molem corio tectam altari approximat, carneam aliquanto ſeparatam reſeruans; & Iupiter doli neſcius ſibi proximiorem in ſacrificium delegit. Quid plura? Ablato tegmine inuenit ſola inutilia oſſa, quo iratus ignem homini abſtulit, ne vllum valeret offerre ſacrificium, quo placeat Deus. Sic multi ætatis florem cum dederint peccatis, oſſa arida Deo vouent; ſed timeant ne Deus iratus illis abſtulerit ignem diuinum, ſine quo nihil Deo gratum perficient.

§. X.

Lugendi ſunt, & pauendi nobis cuiuſcumque lapſus.

CVm Apoſtolum vides in profundiſſimum deſperationis barathrum decidiſſe, peſſimus es, ſi abſtines à luctu. Sanè Ezechielis cap. 27. dicitur. *Fili hominis, leua planctum tuum ſuper Regem Tyri.* Id quod conſiderans Rupertus libro ſecundo de Victoria verbi Dei, capite tertio, & intelligens in Rege Tyri Diabolum: meritò miratur, quo homo iuſtus iubeatur plangere in Diaboli ruina. Cur plangat vates de Luciferi caſu? *Ille reuera vtiliter plangit, ille planctum leuat rationabilem ſuper Regem Tyri, qui contrito corde, & humili ſpiritu ſcrutatur, & perpendit quid ſibi faciendum ſit pulueri & cineri, cum ille ſummus Angelus tam magnus, tam ſapiens ita terribiliter proiectus ſit.* Quis non lacrymetur infirmitatem ſuam, viſa fortiſſimorum ruina? Quis videns Angelum, videns Apoſtolum in Chriſti Domini ſchola nutritum, miraculis clarum, ad damnatorum tenebras detrufum, non expaueat propriam debilitatem, & largis lacrymarum riuulis lugeat? Si Apoſtolus periit, peccator qualiter ſubſiſtet? Si inter Chriſti vbera nutritus corruit, quomodo ſtabit à peccatoribus lactatus? Hoc præclare monet Bachiarius, epiſtola de recipiendis lapſis. *Ecce iacet frater ab hoſte percuſſus, adhuc forſitan palpitat, & vos qui ſine vulnere eſtis, conuertimini, & non ſolatiantem plaga ipſius deferre tentatio. Nolite eſſe ſine formidine fratres, fortiorē percuſſit inimicus, vt certior ei poſt modum fieret aditus ad reliquos.* Non licet religioſis viris in bonorum lapſibus inſultare; ſed ſi ſapiūt, ſe debent vehementer plangere, & ſibi à ruina timere, quandoquidem fortiſſimi quique iacent hoſtili telo proſtrati.

Ez. 27

Rup.

Bach.

Text. Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, &c.

§. XI.

Principes Eccleſiaſtici, & qui Chriſti Domini patrimonium adminiſtrant, omnibus erogent ſine diſcrimine & exteris & aduenis, & peregrinis.

NOtanter ſanguinis Chriſti pretium non ſolum in pauperum;

ſed

ſed in peregrinorum ſepulturam voluit impendi; vt hinc Eccleſiaſtici diſcant bona Eccleſiæ, quæ pretium ſunt Dominici ſanguinis, non elargienda eſſe cum limite inter pauperes ſolum domeſticos; ſed eodem modo inter aduenas, & exteros peregrinos. Quomodo elegans Tertull. obſeruatio aduerſus Hermog. vbi de primis Eccleſiæ principibus ita fatur. *Dextras Paulo dederunt Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & de officij diſtributione pepigerunt, vt Paulus in nationes, illi in circumciſionem, tātum vt meminiſſent egenorum.* Ecce tibi Apoſtoli inter ſe diœceſes diuidunt, prædicationiſque terminos ſibi diſtinguūt ne vnus falcē in meſſem aliorū mittat; ſed ſinguli ſingulis nationibus incumbant. Tamen in hac prædicationis diuiſione pauperū ſubleuatio manet indiuiſa, & omnium ſingulis mandatur cura, & quātumuis diſtinctus eſt prædicationis doctrinæque & aliorum terminus, vna eleemoſynarum largitio excipitur communis. Iam ex tunc iudicabant Apoſtoli patrimonium Chriſti ſine diſcrimine ad omnes etiam exteros debere pertingere. De pijs mulieribus dicitur Matth. 16. *Quod emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum,* quæ verba premens D. Bern. ſerm. 12. in Cant. ait. *Non ad vngendam tantum aliquā corporis partem, v.g pedes, aut caput; ſed vt venientes vngerēt Ieſum, quod eſt totius cōplexio. Tu quoque, ſi te induas viſcera miſericordię, liberalem benignumque te exhibeas ad omnes.* Nullo diſcrimine, nullo termino eroganda eleemoſyna eſt, præcipuè ab ijs, qui ſanguinis Dominici pretium, nimirum Eccleſię bona exſugunt, quandoquidem ſic illud Eccleſiaſtis videbatur præſcribere. *Da partem ſeptem, necnon & octo;* enimuero, vt refert Caiet. veteres Iudæi

Tert.

Bern.

Eccleſ. 11

A in honorem ſeptem primitiuorum dierum ſeptem pauperibus eleemoſynam erogabant hoc numero contenti. Itaq; eos monens Dominus ait da partem ſeptem; nec non & octo, quaſi dicat, non eos faciendæ eleemoſynæ terminos conſtituas, vltra quos, vt neceſſitas poſtulauerit, non prætereas. Ad omnes largitas extendatur tua, ſine diſcrimine, ſine termi-
B no. Iuxta quod Parentē Epiſcopum laudat D. Greg. Naz. orat. 16 his verbis. {Pauperū inopiam quā maximè pateret ſubleuās, partēq; dans nō ſeptē dumtaxat, veluti Salomonis lex prę̨ſcribit; verum ſi octauus etiā accederet, ibi ētiā ſua profundēs quā alij acquirant. O præclarum Chriſtiferi patrimonij diſpenſatorem, eum conuenit quicumq; Dominici ſangui-
C nis pretio viuunt, quorum eſt benignitatem ſuam intra anguſtos & domeſticos terminos non finire; ſed illam ad omnes exteros etiam & aduenas & peregrinos extendere. Id quod Chriſtianis adeo inuidit Iulianus, vt Præfecto ſuo indixerit ea Xenodochia extruere, quibus indiſcriminatim omnes etiam ſibi odioſi Chriſtiani curentur. Hac enim mi-
D ſericordiæ largitate dicit, Ieſu diſcipuli vniuerſorum oculos, & corda rapuerunt.

Naz.

§. XII.

Eccleſiaſtica bona, quæ Dominici ſāguinis pretium ſunt, non in corbona, ſiue in theſauris concludi ſuſtinent.

E NOn licet tibi, ò auariſſime, bona Eccleſiæ theſaurizare, nigriſque loculis recludere, quod vel Phariſaica auaritia pertimuit facere, cū dicit, *nō licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Quod a ſacerdotibus Chriſtianis factum ſtupet,

Bern. pet, & lacrymatur D. Bern. ſerm. in Cant. dú fatur. Quod ſine miſerabili gemitu dicendú non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceā, crucē, & mortē, hęc omnia in fornace auaritię cōf... & profligāt i acquiſitionē turpis quæſtus, & pretiū vniuerſitatis ſuis marſupijs includere feſtināt, Phariſæis nequiores qui Dominici cruoris vim in argenteis præſentientes diſcunt eos non in corbona aſſeruandos; ſed in egenorum ſubſidia profundēdos. Nil violentius Dominici ſanguinis pretio, quem ſi recondatur, quam ſi nigris occludatur crumenis: etenim hoc habet aurum à Domini ſanguine acceptum, quod pro miſeris effundi velit. Accipite D. Ambr. libr. 2. Officior. c. 28.

Amb. ſic eleganter de bonis Eccleſiæ, de ipſis vaſis aure altari ſeruientibus diſſerentem: Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet; ſed vt eroget, vt ſubueniat in neceſſitatibus. Et vere illa ſūt vaſa pretioſa, quæ redimūt animas à morte. Ille verus eſt theſaurus Dñi, q operatur, quod ſanguis eius eſt operatus. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſcitur, cum ū vtroque videt redēptionē, vt calix ab hoſte redimat, quos ſanguis à peccato redemit. Sic bona Eccleſiæ, ſic vaſa ipſa altaris animā impēdi i captiuorū redemptionem, in miſerorum ſubleuationem, vt quæ ſunt diuino ſanguini famulantia, virtutes æmulentur diuini ſanguinis. Quod pulchrius adhuc confirmant ſequentia verba: Agnoſco in fuſū auro ſanguinē Chriſti nō ſolum irrutilaſſe, verū etiā diuinæ operationis impreſſiſſe virtutē redēptionis munere. Expende maxime hoc; quod diuinus ſanguis ſuis aureis argenteiſue, ſui ſimilem imprimat virtutem, quā nō ſuſtineant claudi: ſed in redemptionem captiuorum, & pauperum alimoniam efferri & pro-

A fundi contendant. Vnde primitiuæ Eccleſiæ bona non ad manus, nec ad crumenas, ſed ad Apoſtolorū pedes committebantur. Act. 4. vt oſtenderent quā amabant tranſmitti in pauperes. Vnū enim in ſacerdote requirit ſacrum aurum, nimirum pedes, quibus feſtinet erogari. Id quod inſinuans interlinealis, vbi Textus dicit, *ponebant ante pedes*, ſuperfixit ipſa *ad* Act. 4.

B *greſſum*. Non enim ſuſtinebāt oblata Eccleſiæ bona in crumenis ſtannari, quæ pedes petebant ad greſſum, vt poſſent ad egentes tranſmeare. Hinc Petrus claudo illi ad ſpecioſam ſedenti ait, *aurum & argentum non eſt mihi*. Quæ verba ſic premit D. Chryſoſt. *Argentum, ait, & aurum non eſt mihi, non dixit nō habeo hic, qualia nos dicimus; ſed prorſus non habeo*. Quaſi Chryſ.

C piaculum foret Principi Eccleſiæ aurum habere reclusum & aſſeruatum alibi, diuitium mundialium reſponſionem cam...; ſi enim haberet, aurum, ibi haberet quod eius pedes ſequebatur, vt cuilibet poſſet erogari. Et ſiquidē ingreſſus non habet, nullibi habet, quandoquidem Eccleſiæ aurū non ſuſtinet claudi: ſed ingreſſu amat eſſe, vt omnibus faueat.

D § XIII.

Bona Eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti.

NEfariſſimi quique ſacerdotum pretium Dominici cruoris expauent in arcarijs ſuis poſſidere, vt dicat D. Aug. ſerm. 128. de Temp. Vide quanta vis Dñicæ ſit pecunię, quā inde Iudas reiicit, hinc Phariſæi in loculos nō recludūt. Iuſti enim ſā- Aug.

E guinis pretiū primeſcit iniquitas poſſidere. Nec nouum hoc, imo à principio Chriſti feri ſanguinis pretium ſuſpectū fuit hominibus iniquis. Perfidus ille Hebræorū hoſtis Amā, qui erat rabie percitus ingentē vim auri & argēti obtulit Aſſuero Regi, vt Iu-

daicus

daicus populus eliminaretur è viuis. Cui Rex ait Eſther cap. 3. *Argentum quod tu polliceris tuũ ſit: de populo age quod tibi placet.* Mirandum valde eſt quod Rex argenti poſſeſſionem refugiat, illamque offerenti remittat: ſed argento illo Chriſti fera ſtirps prodebatur, quod iam Dominici ſanguinis pretium pertimeſcebant poſſidere homines iniqui. Id inſinuare
Rup. videtur Rup. li. 6. de Victoria Verbi Dei c. 17. vbi inquit. *Non paruæ conſiderationis eſt, aut eſſe debet quod oblatum fuit ad Iudaicæ gentis vniuerſale exterminium contra propoſitum Dei, contra verbum promiſſionis.* Ecce tibi argentum illud pretium erat Dominici ſanguinis, quo genus Chriſtiferum extinguendum erat, & paternis lumbis interficiendus ipſe Chriſtus, ne mireris, quod Rex impius vim præſentiat Dominicæ pecuniæ, nec eam in arcarijs regijs velit includere. Enimuero aurum & argentum ex Domini ſanguine acquiſitum exitiale eſt, vbi recluſum poſſidetur ab
Ambr. hominibus iniquis. Quod D. Ambr. ſupra datus aduertens ſic finit. *Itaque Ioachim, qui aurum in obſidione ſeruabat, nec diſpenſabat alimoniæ comparandæ, & aurum vidit diripi, & ſe in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum Eccleſiæ maluit erogare pauperibus, ſacram martyrij accepit coronã.* Adeo vtile eſt aurum Eccleſiæ probis diſpenſatoribus; adeo ærumnoſum & exitiale eſt ijs, qui inique illud obſeratum ſeruant & incluſum. Vix ſecum in crumena Dominicam retinuerat Iudas pecuniam per triduum, & illorum virtute in perniciem æterno duraturam ruit, vt dicat Olympiodorus
Olymp. Eccleſiaſticis cap 7. *Pecunia Iudam ad laqueum compulerunt.* Væ illis, qui Dominicam ſibi recluſam ſeruant pecuniam, hoc eſt, qui auare & iniuſte retinent Eccleſiæ bona, mirum erit ſi illorum virtuti reſiſtant, quominus ad laqueum & perniciem cõpellantur ire.

Ioan. 18. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, quam accuſationẽ affertis aduerſum hominem hunc, &c.

§. XIV.

Iudex nullo diſcrimine adduci debet ad alicuius condemnationem, quin prius cauſã attente examinet et perquirat.

FVrentium Sacerdotum voces, vniuerſæ turbæ clamores ſemel & bis Præſes Pilatus videns minime adducitur, vt Ieſum mortis ſententia afficiat. Imo & plus credit Dominico ſilentio quam Principum & populi clamoribus vehementer accuſantibus, & vt ſeditioſum & Regni affectatorem proclamantibus, & inter feſtinatas accuſationes & præproperas accuſatorum furias ipſe lentus & blandus ſemel atque iterum Ieſum alloquitur, eius cauſam examinat, & frequentibus interrogationibus perquirit: Rectè
Euth. Euthymius. *Illi tradiderant eum Pilato ad interficiendum, non ad inquirendum. At ille non tulit, vt prius quam perquireret, occideretur, ideo diſcere vult qua ſit accuſatio.* O vtinã vt boni iudicis ſpecimen in primis dedit Pilatus, ſic perſeueraſſet in finẽ! Sane optimus iudex ille eſt, qui nullo Principum fauore, ſeu furore, nullaq; populari ſeditione mouetur, vt conſuetas iuris formas cõtemnat, & inexaminatum, & inauditum hominem mittat ad ſupplicium. Id quod monet eleganter Chryſoſt. homil. in Ionam. Etenim fugitiuus

Ionas

A Ionas vbi in Tarſum nauigat, ecce venti furiunt. mare deſæuit, oborta que crudelis tempeſtas miſerum fugitiuum expoſcunt ad pœnam. Turbati Nautæ ſortibus exquirunt tanti periculi reum, inuenitur Propheta ſomno ſepultus, adducitur in conſpectu omnium. Quæ tunc facies viri? Qui nautarum pauor? Crediderim ab illis feſtinatiſſime B præcipitandum eſſe in mare, non tamen id factum eſt, imo furentis tempeſtatis immemores ab illo exquirunt. *Indica nobis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tu? quę terra tua! & quo vadis? vel ex quo populo es tu?* Mare feruet, tempeſtas deſæuit, & nautæ longiſſimam vitæ Ionæ exquiſitionem inſtituunt. O boni & præclari iudices C quando nullo diſcrimine adducimini, vt inexaminatum damnetis & inauditum. *Nautæ*, ait Chryſoſt. *vt in ſumma tranquillitate poſiti, vt ſerenis flatibus nauigantes non eum illico præcipitare feſtinant. Audi namque eos interrogantes. Vnde tibi profectio, quo feſtinas? de qua plebe productus es? Accuſant maria fluctibus inquieta ſortis at. eſtatur incertum, reus omnibus* D *declaratur, & hi diſſimulata inquietudine procellarum, ſeruant iudiciariam diſciplinam.* Hoc capite laudandus videtur Pilatus, qui accuſantibus Ieſum Principibus Sacerdotum, vniuerſa concitata plebe, furente Hieroſolyma, ipſe diſſimulata inquietudine, & rabidorum hominum accuſation tranquillus & placidus Ieſum alloquitur, necandi odij occaſionem quęrit & an ſit Iudęorum E Rex, an aliquid aliud in Iudæos commiſerit? Adeo enim grata Deo eſt ea Iudicum conſtantia, qua nullum damnent niſi longo præmiſſo examine & iudicio, vt damnaturus Abſalonem, eum tandiu ſuſpenſum

Ion. 1.

Chryſ.

A tenuit, quandiu daretur locus iudicio & examini. Ita D. Chryſoſtom. in Pſalm. 7. fatur. *Abſalon ante me inuitus pependit, & non ſtatim ſublatus eſt, ſed tanquam in iudicio prius ſuſpenſus eſt, ligno affixus, & Deo è ſuperis ferente ſententiam longo tempore pependit, a conſcientia deinde flagellatus.* Sic æquiſſimus Iudex Deus etiam deplorato homini lon- B gum iudicij tempus præſtat, vt locus ſit & defenſioni & examini. Item Ieſus Marc. 5. nactus ſpiritum immundum crudeliſſimum in hominem quem vexabat. *Interrogabat eum Ieſus, quod tibi nomen eſt.* Recte nouerat Dominus & nomen & perſonam & crimina, adhuc tamen interrogat, ſed cur ita? Chryſol. ſerm. 17. *Interrogat, non ignorat, ſed implet* C *iudicem, ſeruat ordinem cognitoris.* Nulla iam occaſio ſit, quæ iudices præſcriptum iudicãdi ordinem prętermittere compellat.

§. XV.

Chriſtus Dominus dum a Iudæis in mortem expetebatur, à gentibus in vitam D *amabatur.*

FVrentum Phariſæorum voces, plebis clamores aduerſum Ieſum Romani Præſidis beneuolum animum vt maditere, propone tibi ante oculos naufragi Ionæ imaginem, maris tempeſtas furit, fluctus diro verbere ſtrident, venti irrugiunt, Ionas medius petit mitti in E mare, nautæ reluctantur, & illum ſaluare optantes, *remigabant viri vt reuerterentur in aridam.* Ionæ cap. 1. Nonne Chriſti Domini inter Iudæos, & Præſidem Romanum conſtituti vera eſt imago? Ita Remigius Altiſiodorenſis fatur. *Iudæis, qui populus*

Ion. 1.

Rem.

Digitized by Google

populus Dei fuerant, *Chriſti mortem expetentibus, gentes etiam pro eo mori voluerunt, quaſi enim ad aridam remigabant*. Ecce tibi verus Ionas Chriſtus Dominus ſæuiſſima medius tempeſtate, clamant Iudæi, reſ antibus Principibus populi ad mortem petebatur, ipſe libens ſeſe offerebat, ideo enim nihil reſpondere voluit, vt ait D. Hieron. ne crimen diluens a præſide dimitteretur, & crucis vtilitas differretur. Quam citiſſime amat a tempeſtate vorari, è contra nauclerus gentilis, nimirum Pilatus illum liberare curabat, & quaſi remigans a ſæuientibus Phariſæorum vndis in aridam trahebat. Iam tunc gentilitas ſibi in vitam ſeruare Dominum procurabat. Iam tunc cui mortem Iudæi inferebant, in ipſo gentes vitam meditabantur, & vt loquitur D. Chryſoſt. hom. 20. in Ioan. *Iudæi ad ſe venientem expulerunt, gentiles alio proficientem ad ſe trahunt; illi inuidebant, hi credunt, illi indignabantur, hi admirantur*. Sæuiebant Iudæorum animi, & inſtar marinorum fluctuum tumeſcentes immerentem Ieſum amaricanti voragine ſepelire nitebantur; patientiam tamen eius admirans Pilatus, in contrarium remigabat, indignum iudicans immerentem, & voluntarium vitum morti tradere. Hinc D. Laur. Iuſt. cap. 13. de triump. Chriſti agone loquitur. *Proh dolor, alienigenarum principes innocentiæ Chriſti defenſores erant, & Hebræi ipſi de quorum patribus ſecundum carnem fuerat natus, & ad quos venerat redimendos, morti illum tradere ſatagebant. Quem iſti perdere inſiſtebant, Gentilis Præſes abſoluere conabatur.* Nec miremur gentium eo tunc amore affici Dominum, & ingratos Iudæos deteſtari. Quid mirum, quod Dominus gentes amet? quòd relicto Iudaico

A populo ſeſe in gentium amorem transferat; Equidem quicquid Iudæis præſtabat antiquitus, id gentibus præputabat. D. Paulus ad Heb. ait: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & mari*. Quæ verba verborum illud, baptizati ſunt, expendens D. Cæſar. homil. 42. de Paſch. ait, *Noſtris ergo iam tunc ſub illius populi*

B *ducatu, noſtris commodis militabat diuina virtus prædiues in beneficijs*. Sic omnia Hebræorum componebat, quaſi iam meditaretur relictis illis, confugere ad meliores gentes. Hinc duo Chriſti miracula ponderanda ſunt, alterum quo quinque panibus; alterum quo ſeptem hominum ingentem multitudinem ſatiat. Sed primò vix vnius diei fames

C erat, & Apoſtoli ſollicitabant diſſimulantem Chriſtum; at ſecundò poſt triduam famem tacentibus Apoſtolis, ait Dominus, Matth. 15. *Miſereor ſuper turbam, quia iam triduo ſuſtinent me*. Cur hic ſolus Dominus de turba ſollicitus; Sanè per hanc turbam gentes ſignificabantur, quorum deſiderio, & cura ipſe per ſe Dominus efficiebatur. Id attin-

D git Diuus Paſcaſius, libro ſeptimo in Matthæum, aiens. *Miror quid ſit, quod Apoſtoli ſupra ſolliciti eſſe dicuntur, poſt ieiunium vnius diei de refectione plebis. Hic autem iam triduo perdurante populo cum domino nil tale dicunt. Videtur mihi, quòd refectio illa ſalutem Iſraeliticæ plebis ſignificabat. Ideò fauor fuerit Apoſtolorum, vt ſalutem gentis ſuæ quærerent. Cæterùm* Paſc.

E *gentibus nulla ſalus ex Prophetis, ſed per ſolam Chriſti gratiam*. Vnus eſt Ieſus, qui gentium ſtudeat ſaluti, eorum amore deuinctus.

Lux.

*Luc.*23. Vt cognouit, quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Hieroſolymis erat illis diebus. Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum,&c.

§. XVI.

Non erubeſcat ſubditus vili & improbo ſubdi Prælato.

DE Herodis poteſtate dicitur eſſe Ieſus Herodis, inquam, hominis improbi, adulteri, inceſtuoſi, homicidæ, vt hinc nemo religioſus Prælati indigni poteſtatem erubeat.
*Nu.*16. Aaronis prælationem in ſacerdotio qui erubuerunt, Num. 16. à terra miſerè deuorati ſunt. Id quod ponde-
Chryſ. rans Chryſoſtom. hom. 2. in epiſt. 2. ad Timoth. ait. *Inſurrexerunt aduerſus Aaron poſt vituli formatam effigiẽ Core, Dathan, & Abiron. Quid ergo? Nõne illi periere?* Pulchrè addit temporis notam, quando rebellio incepit, nimirum poſtquam Aaron vitulum conflauerat, poſtquam idololatriæ caput erexerat, vnde excuſandi imo laudandi viderentur, qui prælationem viri adeo nefaria facientis non ſuſtinuerint. Quid ergo? nonne illi periere? Equidem periere, ne quis contemnat Prælatum, etſi improbus ſit, etſi quauis alia vilitate deturpatus exiſtat. Et nondum natus erat Ieſus, & nondum Dominus adulteri & inceſtuoſi Regis ſubierat poteſtatem. Sanè arca teſtamenti humeris impoſita Sacerdotum victorias mille parturiebat, mille miracula patrabat; præcedebant populum Sacerdotes portantes arcam, cuius motum diligenter populus obſeruabat:

A excluſit tandem Deus Sacerdotes, & eligit vaccas, quæ arcam portarent, & Iſraelis nationem ſaluã facerent. 1. Reg 6. Quid plura? Chryſoſtomus vbi ſuprà inquit. *Per vaccas in arca operatus eſt Deus, cùm populum ſaluare vellet: num Sacerdotis vita, num Sacerdotis virtus tantum conferre potuiſſet?* Vbi enim Dei ſequeris nutum & oraculum, nil cures de illius Chryſ.
B præſtantia, qui præſtat ducatum, ſit pius, vel impius; ſit ſapiens, vel fatuus; ſit homo, vel bos, per bouem operabitur Deus ſalutẽ tuam, nec vllius hominis ſapientia tibi conferet tantum, quantũ bos, quantum fatuus, penes quem ſit Dominici teſtamenti arca. Solet diuinum oraculum, nimirum præfectura aliquando impuriſſimis, & bruteſcentibus
C hominibus tradi, ne horum erubeſcas ducatum, reſpicie non ad pecuinos & beſtiales mores Prælati, non ad vilem eius conditionem; ſed ad teſtamenti arcam, ad munus, quo fungitur, inde tibi manabit ſalus, quandoquidem per vaccas in arca operatus eſt Dominus, cum populum ſaluare vellet. O quàm præclarum huius obedientiæ exemplum
D exhibuerunt & Paulus & tres Babylonij pueri: enimuerò Paulus in carcerem detruſus à nefario cuſtode, cùm diuina virtute fores paterent, & vincula eſſent diſrupta, tamen ipſius cuſtodis iuſſum expectauit, vt egrederetur è carcere. Similiter tres pueri generoſi, Daniel 3. à Babylonis tyranno in ardentem fornacem immiſſi, illic liberi & expediti non an- *Dan.* 3.
E tea egrediuntur, quàm iubeantur. Ita D. Chryſoſtomus homil 8. ad Epheſios. *Quemadmodum Paulus carcerem non egrediebatur, tametſi potuiſſet, donec qui in illum coniecerat, ipſum euocaret: ita neque hi tres pueri caminum egreſſi ſunt, donec qui iniecerat,* Chryſ.

egredi

egredi quoque iuſſiſſet. Ecce quorum dictis & iuſſionibus ſtant ſanctiſſimi viri, nimirum etiam poſt diuinam expertam virtutem gaudent expectare imperium nefarij tyranni. Dan. 3. Tunc Rex, Daniel. 3. ad fornacem accedens ait. *Serui Dei altiſſimi egredimini, & venite*, nec moram, ſtatim parent. Ita Chryſoſtomus. *Obſerua igitur pietatē puerorum, nec indignati ſunt, nec quicquam contradixerunt; ſed mox egreſſi ſunt*. Erubeſcat iā qui Prælati vel ſtulti, vel impij refugit imperium, & diſcat hinc nocentiſſimis & ſtultiſſimis ſubdi Prælatis.

§. XVII.

Tunc deſideria bona, Deoque acceptabilia quando ſi facultas eſt, cum exhibito opere coniunguntur.

QVis ſibi bonum cæleſte non cupiat? Quis Deum videre non expetat? Sanè & nocentiſſimus Herodes exoptabat videre Chriſtū, ſed nunquam illum quæſiuit, nec ad illum miſit, nec cùm eſſet in eadem ciuitate aliquam dedit operam, vt Ieſum acciſceret. Huic ſimiles deplorabat Bernard. ſerm. 21. in Cantica, quando dixit. *Quàm pauci poſt te, ò Domine Ieſu, ire volunt, cùm tamen ad te peruenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua vſque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari conregnare cupiunt, ſed non compati. Ex his erat ille qui dicebat, moriatur anima mea morte iuſtorū, & fiant nouiſſima mea horū ſimilia. Optabat ſibi extrema iuſtorum; ſed non ita principia. Non curant quærere quem tam deſiderant inuenire, cupientes conſequi; ſed non ſequi*. Hæc ſunt peſſimorum hominum deſideria, quibus ſic diuina expetunt, vt nullam illis

Bern.

A acquirendis diligentiam adhibeant. Imò deſidia torpentes habent fiduciā, quò influat Iordanis in os ſuum & manibus in ſinu compoſitis vellent, vt eſca ipſa ad os perueniret. Hi ſanè numquam beatitudinem illorum attingent, *qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam*. Non enim beata hæc & ſaturanda eſuries conſiſtit niſi in ardenti & auidiſſimo appetitu, qui fami & ſiti extinguendæ operam adhi B beat. Huiuſmodi erat appetitus & deſideriū in Publicano illo Zachæo, de quo Luc. c. 19 *Et quærebat videre Ieſum quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret eum, quia inde erat tranſiturus.* Compone modò iſtius deſiderium cū deſiderio Herodis, ambo audie- C bant videre Ieſum, verùm Herodes nō tam cupiebat, quàm expectabat, cōtentus deſiderio nil aliud curabat; Zachæus autē ſic cupiebat videre, vt non ſibi temperaret, quin præcucurrerit, & aſcenderit arborē, vt frueretur optatis. Vnde meritò D. Laurent. Nouar. homil. de pœnit. dicit [bene feſtinauit, optimè aſcēdit, qui dū auidus cupit videre Saluatorem, ſalutē D ipſā quā ignorauit, inuenit.] Expendo illud, dum auidus cupit, quippe non ſufficit cupere, non ſufficit deſiderare, quandoquidem multos ſua deſideria torquent in æternum; ſed beati qui auidè cupiunt, nimirū qui ea fame & ſiti feruntur, quamopere adhibito prætendant, & cui depellendæ diligentiam adhibeant. Pulcrè in rem præſentem dicebat Gilli- E bertus ſerm. 6. *Sitiuit quem diligit anima mea*: nimirum, in Cant. expendens illud, [per noctes quæ lāguidus & remiſſus animus culpabili quadam patientia non tam optat, quàm expectat futura bona. Qui verò feruentior eſt, ardenti fertur deſiderio repoſitam

Luc. 19.

Laur. Nou.

Gilib. Cant. 3.

Digitized by Google

repoſitam plenitudinem furtim, & ex parte deflorare tentat. Equidem vidiſti ſæpè hominem ſic cibi auidum, vt ſemel appoſitas in menſa eſcas videns non ſe temperet, quin accurrat ſtatim, & vel furtim fruſtula rapiat, quibus pleniorem ſaturitatem expectet. Sic feruens deſiderium, ſic bonorum cæleſtium auiditas neſcit quieſcere, ſed quibus modis poteſt, repoſitam plenitudinem ſaltim furtim deflorere tentat. Aſt qui languidus eſt, non tam optat, quàm culpabili patientia expectat, vt influant in os eius bona cæleſtia, & ſic in ſuo deſiderio miſerè perit. De forti fæmina aiebat, Prouerb. 31. *Digiti eius apprehenderunt fuſum.* Quæ verba ſic in rem præſentem ponderat Auguſtinus, ſermone 117. de tempore. *Diligenter attende in lanificio duo inſtrumenta colum & fuſum, in colo quidem lana inuoluta eſt, quæ filo ducenda tranſeat in fuſum. Quod in colo inuolutum eſt adhuc in ſiniſtra eſt, & nondum in fuſo, quod in fuſum collectum eſt, iam præteritum eſt. Opus ergo tuum in fuſo ſit, non in colo, in colo enim eſt quod facturus es, in fuſo quod feciſti.* Itaque non in ſolo propoſito maneas, ſi potes, ſed in opus exire procura.

Text. **Interrogabat autem eum multis ſermonibus: at ipſe nihil illi reſpondebat: ſtabant autem Principes Sacerdotum, & Scribæ conſtanter accuſantes eum.**

§. XVIII.

Maxima & diuiniſſima Chriſti Domini virtus aduerſus inimicos, quòd inter calumnias taceat, nec proferat ſignum ſuę diuinitatis.

Baeza in Euang. Tomo I.

A Calumnijs mille à rabidiſſimis hoſtibus petitus Dominus apud nefarios iudices tacet, nec petita, & expetita diuinitatis ſigna profert. Quidni? tacens conſentire videtur? Abſit, imò vt rectè D. Ambroſ. ſerm. Ambr.
49. *Non planè accuſationem ſuam tacendo Dominus confirmat, ſed deſpicit non repellendo.* Expendo illud, deſpicit, enim verò aliquando nocturnis
B tenebris, popularique diſſimulatus habitu Rex perambulabat ciuitatē, inuenitur à cuſtodibus, ſiue à militibus, irruūt in hominem omnes, pugnant aduerſus illum. Ipſe verò è contrà tacitus, nullumque præbens ſignum, quo poſſit cognoſci ſtrenuè in illos verſat gladium, catenuſque tacet, & ignotus agit, & quatenus nihil ſibi ab illis timet; ſed omnia illo-
C rum arma contemnit. Qui infirmus eſt, ne lædatur ſtatim vel voce, vel alio ſigno ſe prodit: atqui fortior & ſuperior eſt, nil magis inter pugnas ſatagit, quàm tacere, ne ſigno aliquo cognoſcatur. Papæ! ibi ſilentiū, non argumentum infirmitatis eſt; ſed virtutis, ſed fortitudinis, quæ omnium deſpicit pugnātium arma. His apud Iob c. 31. gloriatur Chriſtus Domi- Iob. 31.
D nus. *Si expaui ad multitudinem nimiā, & deſpectio propinquorum deterruit me; ſed non magis tacui, neque egreſſus ſum oſtium.* Ecce vobis Princeps pacis habitu inuentus vt homo, diſſimulatus forma ſeruitutis, à ſuis, à domeſticis, à feris hoſtibus inuaditur, venenatæ gladijs linguæ; at ipſe medius inter ſpicula, inter calumnias hoc curat, ne voce, aliove ſigno
E ſe prodat, nil ſibi à tantorum exercitu inimicorum timens. Hinc D. Gre- Greg.
gorius Moral. libr. 22. c. 16 expendens illud, neque egreſſus ſum oſtium, inquit. *Non eſt egreſſus Dominus oſtium, quia requiſitus à Pilato tacuit, atque inter perſecutorum manus, & corpus*

paſſioni obtulit, & reſiſtentibus noluit demonſtrare quod erat. Vnde etiam per Pſalmum, poſuerunt me abominationem ſibi: traditus ſum, & non egrediebar. Egreſſus eſſet, ſi occultam maieſtatem ſuam oſtentare voluiſſet, ſed quia infirmitatem perdidit, potentiam abſcondit in eo, quod perſecutoribus incognitus manſit, ad eos minime exiuit. Eorum rabiem parui pendit, & deſpexit, qua nec adductus fuit, vt timeret ſibi, & ſeſe proderet, vel voce, vel diuinitatis, alio ſigno. Non humana hæc virtus & fortitudo: ſed

Tertul. prorſus diuina, vt meritò dicat Tertull. lib. de patient. *Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt, hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis; patientiam huiuſmodi nemo hominum perpetraret.* Quis homo tantis inuaſus ſtrijs non proderet ſeſe, & ecce tibi Dei filius ſub carne hominis latet; nec inde potuit adduci mille calumnijs, mille ſputis, mille doloribus, vt ſe prodat, ſatis profectò proditus, quandoquidem ſolus Deus id potuiſſet.

Text. Spreuit autem illum Herodes cũ exercitu ſuo & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatũ.

§. XIX.

Maximum in creatis miraculum eſt, quòd ambitioſi homines non gerant morem Regi, etiam aduerſus Deum.

CVr non ſpreuiſſet exercitus, quem Rex ſpreuerat? Equidem vbi Dominus nullum virtutis ſuæ ſignum dare, nullum ſtatuerat miraculum efficere, neceſſum erat vt vniuerſus exercitus morem Herodi gereret, & ſperneret Chriſtum. Equidem Ariolus ille Balaam, Num. 24. vocatus à Balaco Rege Aſſyrio contra Iſraelem, monitus à Deo fuit, ne dicto populo malediceret. Is verò cùm Deum noſceret ſibi interdicentem Iſraelis maledictionem, & Regem etiam videret, ad eam hortantem, non maledicere auſus, dedit Regi peſtiferum in Iſraelem conſilium, quod cùm præſtaret, ſic Regi Principibus dicit apud Ioſephum, lib. 9. Antiquit. *Balace Rex, voſque Madianitæ, quandoquidem neceſſum eſt, vt vel præter Dei voluntatem vobis obſequar*, &c. En peſſimus homo, & verus tenebratum Principũ Propheta, ſiccine neceſſarium prædices coli Reges à ſuis etiam aduerſus Deum? Meritò enim Babylonius ille Imperator, Daniel. cap. 3. non tam ſtupebat ardentem fornacem tribus pueris pepercisse, quàm mirabatur, quòd tres pueri à regia voluntate deſciſcerent, quaſi maius miraculum eſſet, quòd homo à Regis voluntate, quàm quòd ignis à natura ipſa deficeret. Sic enim totus ſtupefactus inquit: *Benedictus Deus eorum, Sidrach, Miſach, & Abdenago qui miſit Angelum ſuum & eripuit ſeruos ſuos qui crediderũt in eum, & verbum Regis immutauerunt.* Expende illud, & verbum Regis immutauerunt, non enim glorificat Deũ quod pueri media in fornace viuerent, quòd ipſi incolumes cinerent, dum combuſti Chaldæi lugerent, id ſolum ſtupet, id miratur, pro eo Deum glorificat, nimirùm quòd pueri in curia verſati, & in regia nutriti verbum Regis immutauerunt propter Deum. Ad hæc D. Chryſoſtomus homilia 18. ad Corinth. 1. *Quid dicis Rex? contemptus es, & admiraris, qui te contemnunt? Certè, inquit, ex contemptu mei ad mirationem capio. Itaque non propter ſignum tunc Deus*

tuntùm glorificatus eſt : ſed propter eorum , qui in fornace miſſi ſunt, propoſitum . Id ſupra omne miraculum excreuit, ſupra omne ſignum apparuit maximum , non quod flammæ mutarint naturam , ſed quòd regiæ nutritij Regis verbum immutarint, & verum Deum laudarint . Sed huiuſmodi miracula non apparent in domo Herodis , vbi Chriſtus Dominus ſuæ potētiæ noluit exhibere ſignum . Ideò ſpernente Rege , nemo fuit in toto exercitu , qui à Rege deſciuerit, qui non ſperneret Chriſtum . Vt enim monet Nazianz. Apolog. 1. *Neque vel pannus tincturam ita facilè contrahit , vel is qui fœtido odori propius ſeſe adiungit, eius particeps fit, vel vapor morbidus & noxius pari facilitate in aerem diffunditur, ac per aerem animantibus impertitur (quam nos peſtē dicimus) vt ſubditi perfectorum vitio celerrime imbui, atque impleri ſolent.* Hęc ille. Supra cap. 2. §. 14.

§. XX.

Prophanis Eccleſiaſticorum veſtibus maximè illuditur Chriſtus Dominus.

QVas illuſiones nō patitur Chriſtus Dominus à viris impijs? Illuditur ſputis, illuditur contumelioſis verbis, illuditur veſtibus. Sed vt rectè notat D. Anſelmus , *In ſuis veſtibus non illuditur ; ſed in his, quæ propter peccata noſtra portat.* Nimirum in veſtibus, quas ab Herodis regia ſumit, in his maximam illuſionē ſuſtinet. Quid plura? Toties in veſte illuditur Chriſtus Dominus, quoties Eccleſiæ alumnus à curialibus, ſiue regiis veſtium ediſcunt lenocinia . Equidem

Anſel.

Laur. Iuſt.

A vnus D. Laurentius Iuſtin. id modò lamentatur de triumphali Chriſti agone, cap. 5 dum inquit . *In veſte tuties illuditur Chriſtus , quoties qui præſunt in Eccleſia pretioſarum veſtium apparatu nitent , & tranſitorijs proſperitatibus delectantur . Nempe Domino teſte qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt, vbi, oro, mutato habitu, illuſus eſt Chriſtus? Nonne in domo Re-*
B *gis Herodis, & Pilati Præſidis? Iam attende palatia præſulum : ponunt ſigna ſua, ſigna ſericis apparatibus ornantur, pretioſis veſtimentis induuntur, famulorum vallantur multitudine , & quod ſine mœrore dici non poteſt, domus, quæ egenorum eſſe receptacula debent, Imperatorum palatia iudicantur .* Proh ſæculorum omnium lues! quando non illuditur & ſpernitur Chriſtus his ve-
C ſtimentorum luxibus ? Ecce hodie à domibus Regum , à prophaniſſimis hominibus ſumunt Eccleſiaſtici viri, quo in veſte illudant , & ſpernant Dominum Chriſtum. Illuſus fuit, & contemptus , & ſpretus Dominus in veſte accepta & de domo Herodis, modò contemptus eſt in veſtibus Eccleſiaſticorum peregrinis. Tunc contēnebat exercitus rabidiſſimorū ho-
D ſtiū, nunc contemnunt pacifici & familiares viri , & vt loquitur Iſaias cap. 38 *In pace amaritudo mea amariſſima.* Ad quęlibet audire Diu. Bernardum aliàs mellifluum, ſed modò totus felleus inquit ſerm. 33. in Cantica. *Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto, honorati incedunt de bonis Domini , qui Domino honorem non de-*
E *ferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus, inde aurum in frænis , ſellis & calcaribus , & plus calcaria , quàm altaria fulgent .* Hæc ſuffeciſſent dicta , vt nullus dehinc incumberet veſtium luxibus, vt prudens quilibet ornatum fugeret, quo adeo offendit

Iſai. 38.

Bernar.

Chriſtum, vt videatur deſeruire Antichriſto. Sed acrior Bernardus pergit dicere. *Idem.* *Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt, ita inualuerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerũ. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ, & ideò in pace amaritudo eius amariſſima. Vox plangentis in tempore iſto. Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me.* Ecce tibi non ſolum Herodiani ſpernunt Ieſum veſte alba indutum; ſed & Eccleſiæ Miniſtri, qui à regijs, ab hiſtrionibus, à meretricibus ediſcunt prophanam veſtium voluptatem & luxum. Verè ſola illa Chriſti Sponſa grata & commendabilis eſt, quæ etſi bonorum cumulo diues, nil tamen in veſte habet, quæ prophanorum redoleat fucum. *Cant. 3.* De hac Cantic. 3. dicitur. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Nullum pretioſum aroma, nullus odorus puluis eſt, quem non habeat Sponſa fidelis Chriſti; ſed de illius veſtibus dicitur, cap. 4. *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.*

Quid ſibi vult hic veſtimentorum tam nouus & ſingularis odor? Nonne prædiuitis Sponſæ veſtes exhalaſſent pretioſa aromata? Cur vnum exhibent odorem thuris? Hic diuitis, an pauperculi hæditui odor eſt? *Niſſ.* Sanè, inquit Niſſen. homil. 9. in Cant. hinc ſpecioſitas Sponſæ Chriſti clariùs effulget. *Talis enim eſt odor tuorum veſtimentorum, vt ſit ſimilis thuri, quod Dei honori eſt dedicatum.* Nihil in veſte prophanum, nihil à regijs, nec à meretricibus acceptum

A olet, oĩa honeſta, omnia Eccleſiaſtica, & digna Dei miniſtro ornamenta ſunt Cant. 6. *Pulcra amica mea, ſuauis & decora ſicut Hieruſalem.* Quæ verba meditans Petrus Damianus epiſt. 102. ait *Sicut Hieruſalem*, inquit, *non ſicut Babylon, quam vidit Ioannes ornatam purpura & cocco, & inauratam auro, & lapide pretioſo, & margaritis. Babylonem ſanè Diabolus Hie-* B *ruſalem inhabitat Chriſtus. Ille luxuriantis amictus varietate reficitur, hic aſperis & humilibus.*

Nec velim nimis ſcrupuloſus haberi, cùm ſic veſtium cultus in religioſis viris abominor, quando vel purpuræ ſplendor regibus turbas mendacium ſpirituum allicit. *Naz.* Sanè 3. Regum 2. dicitur: *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat Rex Iudæ, ſedebat vnuſquiſq; in* C *ſolio ſuo veſtiti cultu regio in arce iuxta oſtium portæ Samariæ & vniuerſi Prophetæ prophetabant.* Et quid prophetabant? prophetabant, inquam, ingentia mendacia, vt paulò inferiùs affirmatur. Etenim regalium veſtium cultus in ſuos Prophetas ſpiritus mendaces traxit. Sic Petrus Damianus, vbi ſupra, fatur. *Auctor quippe mendacii fucati cultus delectabatur illecebris, & a-* D *dumbrati decoris aſpectu per ora prophetantium officinas fabricauerat falſitatis.* Hęc delicta veſtis i Regibus, quid in viris Religioſis faceret?

Sed eſto ſplendidas veſtes relinqueris, humilem & abiectum induas pro Chriſto Domino habitum, caueneçin vili tunica & indecora Dominum illudas ampliùs, quàm ſi ornamentis efferatis aureis. Et quidem E ſunt qui in ſordentibus veſtibus maximè Chriſtum offendunt nimia & vanitate, & curioſitate. Sic Diu. Chryſoſtomus homilia 8. 1. ad Timotheum inquit. *Chryſ.* *Tanta eſt tenuis habitus cura, tantaque exquiſita diligentia, vt omnem aureum cultum facilè tranſcen-*

tranſcendere videatur. Vbi enim pulla A
tunica fuerit, & pectori cingulo dili-
genter adſtricta; vt neque nimium tu-
gens in latum excedat, neque tenue ad-
ſtrictumque immodicè contrahatur; ve-
rùm ſeruato medio inter vtrumque mo-
dò rugas circa pectus immendant pariles,
quam ſerica veſtis illecebram hac arte
non ſuperes? Minùs forſan illuderes
aliquando Chriſtum Dominum ve-
ſte quauis alia, etſi ſplendida, etſi B
peragrina. Heu quàm ſerpit hæc
lues, & intra clauſtrorum ſepta graſ-
ſatur, vbi in pullis tunicis, in ſorden-
ti veſte tam exquiſita cura & diligen-
tia eſt; vt quemuis tranſcendat au-
reum cultum. Vtinam hi ſericis vte-
rentur, magna enim Domini illuſio
eſt, ſordentem miniſterij habitum
præferre, virginalem oſtentare tuni-
Hier. cam, & ſponſorum curis incumbere. C
De quibus meritò D. Hieron. ad Eu-
ſtochium. *Omnis*, inquit, *his cura de*
veſtibus ſi bene oleant, vt pes laxa pelle
non folleat, crines calamiſtri veſtigio
rotantur, & ne plantas humidior via
ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia.
Tales cum videris ſponſus magis exiſti-
Bernar. *mato quam clericos.* Sic ille. Tandem
dictis accedat D. Bernardi ſententia,
quæ omnes vniuerſim Eccleſiaſticos D
nitore veſtium conſpicuos ſic pun-
git lib. 3. de conſideratione. *Forma*
hæc veſtium deformitatis mentiũ indi-
cium eſt. Quid ſibi vult, quòd Clerici a-
liud eſſe, aliud videri volũt, nempe ha-
bitu milites, quæſtu clericos, actu neu-
trum exhibent. Cuius ordinis ſunt? cum
vtriuſque eſſe cupiunt, vtrumque deſe-
runt. Vnuſquiſque, inquit, *in ſuo ordi-* E
ne reſurget. Iſti in quo? an qui ſine ordi-
ne peccauerunt, ſine ordine peribunt?
Aut ſi Deus creditur nihil inordina-
tum relinquere, vereor non alibi ordi-
nandos quam vbi nullus ordo, ſed ſem-
piternus horror inhabitat. Sane & pul-
crè, & acutè, & verè dictum.

A

§. XXI.

Et ſi parentes, bona temporalia, nomi-
nis claritatem propter Deum relique-
ris, nihil Deo dediſti, ſi vel acuminis,
vel acquiſitæ ſapientiæ celebritatem
non contemnis.

B EXpectabant Herodiani auream
Domini orationem audire, eiuſ-
que exquiſitæ ſapientiæ exhaurire
theſauros, ſed placuit Deo non per
ſapientiam, ſed per ſtultitiam prædi-
cationis trahere mundum. Meritò
apud Herodem tacet Sapientia in-
carnata, & fatui & ſtulti hominis
præferens habitum, inanem erudi-
tionis oſtentationem eliminat. Et
C quidem Chriſtianus erat ille ſpiritus
Prou. c. 30. de quo dicitur. *Viſio, quam* Prou. 30
loquutus eſt vir, cum quo eſt Deus, &
qui Deo ſecum morante cõfortatus ait:
Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia
hominum non eſt mecum. Non didici ſa-
pientiam, & non noui ſcientiam Sancto-
rum. Hoc eſt præcipuum & maximũ
in viro, cui ineſt Deus, ne ſibi de ſa-
pientia blãdiatur, ſed vbi ſapiens ex-
D pectatur, ſeſe vt ſtultum contemnat.
Hanc præ omnibus alijs populo Iſ-
raelitico ſuggerebat virtutem. Oſeas
c. 9 dicens. *Scitote Iſrael ſtultum.* Vbi Oſe. 9.
elaganter Rup. libr. 4. in [Ad magnã Rup.
viſionẽ illum excitare incẽdit ac hoc
tãdo, vt ſciat ſe eſſe ſtultũ, quia vide-
licet hæc eſt viſio, quã locutus eſt vir
cũ quo eſt Deus] Hic arguit magnũ
E eſſe, quòd quis ſe nouerit ſtultũ, quod
populus littera legis eruditus ſuam
ſtultitiam præferat quia vir, cũ quo
eſt Deus, nihil magis præ oculis ha-
bet, quam ſtultitiæ prædicationem.
Vir in ſe diuinitatem inhabitantem
claudens, nihil inde præſtantius, nil
maius præfert, quam ſe ſtultum, fa-

tuum, & omnis eruditionis expertem profiteri. Quò ſpectauit Naz. Apolog. 1. ſic aiens. *Omnia ei qui me in ſortem accepit, atque ſeruauit, dono dedi, opes, famam, nominiſque ſplendorem, bonam valetudinem, litteras ipſas, ex quibus dumtaxat hoc commodi tuli, vt eas aſpernarer, atque aliquid haberem cui Chriſtum anteferrem.* Expẽdo quod ſibi ex litteris præ omnib. alijs rebus commodum prætendat, nimirũ, quòd ſpretis ipſis aliquid habeat, cui Chriſtũ anteferat, quaſi in cæterum rerum aliarum abdicatione & aſpernatione nil ageret, pro minimoq; ducat opes, bonam valetudinem, generis ſplendorem, & alia huiuſmodi contemnere, ſi ingenij dotes, litteras, ſapientiamque non item aſpernatur, ex cuius ſolius contemptu aliquid habet, cui Chriſtum Dominum glorietur anteferre. Tũc enim ſcientia ſalutaris eſt, & minimè nociua, quando non ſola oſtentatur, ſed cum omnibus alijs virtutibus poſſidetur. Huc retulerim illud Dominicũ præceptum Gen. 2. *Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno ſcientiæ ne comedas.* Vbi duo inter ſe contraria videntur præcipi, nimirum quod non comedat de ligno Paradiſi, & quod de omni comedat. Qualiter de omni poteſt comedere, ſi de ligno ſcientiæ non comedit? Pulcrè D. Ambr. libr. de Parad. cap. 12. *Plerique putauerunt poſſe illud intelligi, vt videatur Deus id inhibuiſſe, ne abſq; cæteris ſolum lignũ ſcientiæ guſtaret, non prohibuiſſe cũ cæteris. Scientia enim boni et mali, ſi quis cætera virtutum genera conſequatur, nequaquam inutilis æſtimatur.* Iam videre licet, quantum extollat Baſilium ſuum Nazianz. aiens *Hic præceptum accepit & conſeruauit, nec a ſcientiæ ligno notam contraxit.* Quippe qui ſcientiam ingenti aliarum virtutum mole obnubilabat. Pernicioſa ſine dubio eſt ſcientia ſine virtute, imò ipſa ſola perſuadetur, vt omnium vitiorum parens. Ab hac enim incipit vitiorum inuentor ſerpens aiens *Eritis ſicut dij ſcientes bonum & malum.* Quocirca Petr. Damian. Epiſt. 105. dicit. *Porro qui vitiorum omnium cateruas moliebatur inducere, cupiditatẽ ſcientiæ quaſi ducem exercitus poſuit, ſicque poſt eam infelici mundo cunctas iniquitatum turmas inuexit.* Quod ſi adhuc cupis videre quid ſciẽtia ſine virtute, & quid cum virtute efficiat, pergit paulo inferius ipſe Damian. *Iulianus Cæſar, & Donatus Martyr, vno tempore didicerunt. Et ille quidem permanſit in ſtudijs; hic ſequutus eſt veſtigia veritatis. Sed ille in ſapientia ſua tam feliciter floruit, vt octo libros cõtra Galilæos (ſic enim Chriſtianos vocat) et Euangelium ſcriberet; Donatus autem iſta deſipuit, vt cæleſte faſtigium cum triumphalis martyrij gloria penetraret.* Hæc ille.

Text. Pilatus autem conuocatis Principibus ſacerdotum, & Magiſtratibus, & plebe dixit ad illos: Obtuliſtis mihi huc hominem quaſi auertẽtem populũ, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam inueni in homine iſto ex ijs, in quibus eum accuſatis. Sed neque Herodes; nam remiſi vos ad illũ: & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

§. XXII.

Vita innocens et immaculata nullis maleuolorum incurſibus lauat, furentibus cincta hoſtibus triumphat.

O Quam efficax Pilati argumentum pro Chriſti Domini innocentia!

centia! Ecce ait hic homo & vobis
Iudæis, & mihi & Herodi vt reus ſi-
ſtitur, & nihil dignum morte actum
eſt ei. Quis non innocens his in iu-
dicijs liber adſtaret? Quis tantorum
hoſtium incurſibus cinctus inexpu-
gnabilis euaderet? imperterritus vi-
Iob. 3. ueret? Beatiſſimus Iob hoc vno vti-
tur argumento, vt ſuam innocentiã
conuincat, ait enim c. 3. *Si expaui ad*
Greg. *multitudinem nimiã.* Vbi grauiter põ-
derans D. Gregor. lib. 21. cap. 16. in-
quit. *Bene vt cuius conſtantię fuerit co-*
gnoſcatur, quia videlicet nequaquam
terret exterius numerus hoſtium, quem
non deuaſtat interius turba vitiorum.
Quid proſint hoſtiles Phariſæorum
cunei? Quid Herodiani exercitus?
Quid Pilati carnifices? Medijs his
aſtat imperterritus, & inexpugnabilis
Chriſtus Dominus, & tot tantiſque
circumcinctus cum ſit inimicis, ni-
hil morte dignum actum eſt ei. Sic
exſufflat & cõtemnit hoſtes, qui nul-
li ſuccumbit vitio, qui omnino pu-
rus, & innocens eſt Machabæorum
adoleſcentium vnus pro religione
patria ab Antiochi exercitu vallatus,
cum crudeli religaretur rotæ, cuius
diris laniaretur voluminibus, ſic in-
Ambr. quit apud D. Ambr. lib. 11. de Iacob
c. 11. *Nunc manifeſtius recognoſco, quia*
rota intra rotam currit, nec impeditur.
Teres enim vita ſine vlla offenſione in
quauis paſſione verſatur, & intra hanc
quoque rotam currit. Venuſtè & ele-
ganter rotæ machina alludit, & in
Ezechielis curru illud exprimit my-
ſterij; quod rota ibi in medio rotæ
viſebatur. Quidni? rota eſt teres &
immaculata vita, quæ medijs hoſti-
libus curriculis, medijs furentium i-
nimicorũ circis inoffenſo pede cur-
rit, Dei gloria deſuper ſplendenti, o-
Ennod. nuſta. Vnde præclare B. Ennod. com-
miniſcebatur lib. Epiſt. 4. fatus. *Nec*
bonorum facem meritorũ, maledicentis

A *credendum eſt extingui poſſe conflatu.*
Quomodo & ſi dente tangatur inuidi,
ſplendor vitæ umbrã venenata oblocu-
tionis excludit; actorem repetunt tene-
bræ quę ad inuoluendum iubar aptan-
tur, nitorem ſiderum nox infuſa non ob
ruit; ad genium claritatis proficit cum
obſcuritate conflictus. Quid argutius?
Non ſic impij, non ſic; ſed tanquam
puluis, quem proijcit ventus à facie
B terræ, adeò infirma nequitia, vt vel
ſibilo auræ tenuis corruat. Nonne
Ierico munitiſſima olim ſtetit ciui-
tas? Verum vbi vitiorum corruptelę
ſuccumbit, ad vocẽ ſiſtulę [illegible] eius
muri expugnati miſerè corruunt. Ita
enim legitur Ioſue 6. *Clangentibus tu-* Ioſue 6.
bis, poſtquam in aures multitudinis vox
ſonituſque increpuit, muri illicò corrue-
runt. Vociferantium circulos non ſu-
C ſtinuit iniquitas ciuitatis; ſed vel ad
vocem fiſtularum proſtrata eſt, vt in-
nuit Aug. ſer. 16. de tempo. *Expugna-* Aug.
batur forinſecus ſono iuſtorũ, intrinſe-
cus habitaculis peccatorũ. Et ſane pec-
catorum interna malitia iã antiqui-
tus expauet clamantium voces, quã-
doquidem primus peccator dicebat
Gen. 3. *Audiui vocem tuam in paradi-* Gen. 3.
ſo & timui, & abſcõdi me. Sed cur ad
D vocem timet? cur intrinſecus adue-
nientes clamores expauet? Pulcrè id
attingit D. Chryſ. ho. 17. ibi. *Propte-*
rea protoplaſtus aduentũ Domini ſecũ
cogitãs, ſtatim ſe occultauit. Quare dic
oro? quoniã videbat ſibi trucem adſtare
accuſatorem, conſcientiã dico. Id facie-
bat interna cõſcientia peccati, vt vel
ſonum auræ, vel ſibilum deambulã-
tis expauerit, vt hinc pateat quanta
E erat illius innocentia, quę ad multi-
tudinem nimiam clamantium non
expauit, imò furentium accuſatorũ
calumnias, nequiſſimorum præſidũ
iudicia imperterrita & inexpugnata
ſuſtinuit.

Ioan. 18. Eſt aũt conſuetudo vobis, vt vnũ dimittã vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regẽ Iudęorũ? Clamauerũt ergo rurſus oẽs dicentes: Non hunc, ſed Barabbã: erat aũt Barabbas latro.

§ XXIII.

Pericu'osè homo ſe alicui etiam viliſſimo præfert latroni.

O Vanas hominum prælationes! O vaniſſimas hominum præcellentias! Ecce vnigenitus patris ſibi ſceleſtum & nefarium hominẽ præferri ſuſtinet, & tacet. Vbi Deus Opt. & Max. permittit poſtponi & viliſſimo & nocentiſſimo Barabbæ, quis non timeat ſe vel culici præferre? Ieiunator ille & tantarum virtu-
Luc. 18. tum patrator Phariſæus Luc. 18. hoc vno vitio reus deſpicitur à Deo, quod ſe latroni præferret, dum ait, *non ſum ſicut hic publicanus.* Id quod ex-
Chryſ. pendit D. Chryſoſtom. hom. 12. in Epiſt. ad Timoth. 2. *Quid oro publicano deterius? At cum eſſet innumeris peccatis obnoxius, Phariſæusq; id ſolum diceret, non ſum ſicut publicanus iſte, omnia perdidit.* Non quidem ſuper aſtra ſe exaltauit, non ſuper ſolium deitatis, nõ ſuper diuiniſſimos thronos, non Dei ſimilitudinem ambiuit, vnt ſe prætulit publicano viliſſimo homini, rapinis dedito, & tamen omnia perdidit. Bene monet D. Bern. ſerm. 87. in Cant. *Propterea non*
Bernar. *mediocrem, non penultimum, non ipſum ſaltẽ inter nouiſſimos eligere locum nos voluit Dominus, ſed recumbe, inquit, in nouiſſimo loco, vt ſolus videlicet oĩum nouiſſimus ſedeas, & eque nemini non dico*

A *præponas, ſed nec comparare præſumas.* Rex erat & maximus Dauid, quãdo vnus è plebe factus ante Dei arcam ſaltans Micholis faſtum contempſit dicens, *ludam & vilior fiam plus quã factus ſum.* O verè Chriſti Pater! hoc dolebat, quod etiam ſaltantium choros duxerit, & hoc meditabatur, ni-
B mirum non cum ſcurris; ſed multo infra ſcurras populi vileſcere. Vilior inquit, fiam, non ſatis eſt, quod mecum ſcurris comparauerim, adhuc neceſſum eſt, vt amplius vileſcam, & omnium nouiſſimus conſtituer. Id quod eleganter ponderans D. Greg. Greg.
Moral. lib 27. c. 27 ait. Quid alij ſentiant ignoro, ego Dauid plus ſtupeo ſaltãtẽ quã pugnantẽ pugnando ho-
C ſtem ſubduxit, ſaltãdo corã Domino ſeipsũ vicit, & cũ deſpiceretur dixit, Ludã & vilior fiam plus quam factus ſũ. Quaſi diceret vileſcere coram hominibus appeto. Vtinã hic nobis inſereretur appetitus, quandoquidem Dominus adeo apud homines viluit, vt nocentiſſimo homini poſtponeretur. An ominoſum erat in Saule, quod omnes populares excederet *ab*
D *humero & ſurſum?* Sane de Ioanne apud Matth. 11. dicitur, *nõ ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Sed ne ſuper omnes extolleret caput, ideo capitis pręciſſionẽ paſſus eſt, quaſi notans quod non per prælationem; ſed par humilem ęqualitatem ad cæleſtia ſit euolandũ. Id attigit D. Iſidor. Peluſ. libr. 1. Epiſt. 68. [Qm̃ igitur maior quidẽ omnibus qui ex mulieribus nati fue-
E rant, erat Ioãnes, caput ipſi ante donatum cælorũ Regnũ præciſsũ fuit.] Hinc totius perfectionis culmẽ oſtẽdit D. Athan. i exhort. ad Monachos dicens.] Singuli vobis poteſtis omnium bonorũ ſũmã præſumere, ſi nullus ſe īcipiat, ĩ eo, quo alios pręcellit efferre.] Numquã non detrimentoſa hominibus prælatio, etiã ſomniata,

vt bene monet ſomniator ille Ioſeph, de quo D. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſal. 118. (Ambr.) *Quid fuiſſet Ioſeph, ſi humilis non fuiſſet? ſcimus ſibi ipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus. Prælatio armauit fratres, humilitas conciliauit extraneos. Prælatio concitauit germanos, humilitas Regem ſubditum fecit, vt vere quaſi ex perſona Ioſeph, dictum putemus humiliatus ſum, & ſaluum me fecit.* Hæc ille.

§. XXIV.

Paſſionis Dominicæ efficacia maxima in peccatoribus à vinculis vitiorum liberandis.

CONfide homo, nulla vitiorum vincula expaueſcas, etſi ferreis conſtrictus ſis catenis, etſi rudentibus inferni alligatus, etſi nigro peccatorum præpeditus compede, liberaberis, & rupto laqueo ſicut paſſer liberas obtinebis auras. Ecce tibi Dominus Ieſus vincula & damnationem ingreditur, & omnium peſſimus latro vinculis abſoluitur, quod pulcrè ſatis notauit D. Athanaſ. hom. in Paraſc. (Athan.) *Non mihi*, inquit, *in Iudæorum improbitatem reſpice, neque quòd benefactorem ſuum condemnarunt, maiorem homicida rationem habentes: ſed id potius intuere quod condemnationis ingreſſus, liberationis condemnatorum quidam ingreſſus fuit.* Vx Saluator omnium condemnationis limina terit, & ſtatim datur largiſſima venia peſſimo condemnato. Non potuerunt ferrea latronum vincula vim maximã Chriſti, vincti & condemnati ſuſtinere, niger aperitur carcer, ſoluuntur vincula nocentium, & patet damnatis liber exitus; vbi Chriſtus Ieſus vinctus & condemnatus cernitur. Vincto Chriſti ſeruo Paulo Act. 16. (Act. 16.) *Subitò terræ motus factus eſt magnus, et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, et vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.* Vnde D. Chryſoſt. hom. 8. ad Epheſ. (Chryſ.) *Vides naturam vinculorum, vincula ſoluentem? Nam quẽ admodum mortem interemit mors Dñi, ita ligatos ſoluerunt vincula Pauli, carceremque concuſſerunt, ac ianuas illius aperuerunt.* Hæc faciunt ſerui Chriſti, vbi ingrediuntur vincula, vbi carcere tenentur damnati, nocentium omnium vincula ſoluunt, vtpotè illius ſerui cuius condẽnationis ingreſſus liberationis quidam ingreſſus fuit. Quo vincto & condemnato latrones abſoluuntur, & vincula ferrea ſoluta iacẽt. Id præcinebat diuina amaſia Cant. 2. (Cant. 2.) iuxta D. Ambr. lectionem. *Ecce hic ſtat poſt parietem noſtrũ reſpiciens per feneſtras, eminens per retia. Et dicit mihi ſurge, veni proxima mea, formoſa mea, quia ecce hyems præterijt.* Illa per retia eminebat carceris, ariete detentus & hinc mihi dicebat vt ſurgerẽ, vt hyemales brumas non timerem. Etenim vbi vnigenitus Dei medijs apparet retibus, nullus iam vinctus maneat qui ruptis laqueis liber non exeat. Ita D. Amb. ſer. 6. in Pſ. 118. (Ambr.) *Hic ergo venit ad laqueos, ſed voluntarius, venit ad retia, ſed ſecurus: venit ad laqueos Ieſus, vt Adã ſolueret, venit liberare quod perierat.* Ieſu laquei Adami liberatio fuerẽ, Ieſu damnatio nocentium hominum libertas, qua Ieſus carcerem, & vincula intrat, omnes inferni rudentibus vincti, omnes peccatorũ compedibus præpediti liberi egredimur.

Matt. 20. Sedente autẽ eo pro tribunali, miſit ad eũ vxor eius, dicens; Nil tibi, & iuſto illi; multa enim paſſa sũ hodie per viſum propter eum.

§. XXV.

Digitized by Google

§. XXV.

Maxima iudicum corruptela per vxores.

REbellis Angelus iam ipſe pertimeſcebat Pilati iudicium, iam non tam Ieſum, quam aereas poteſtates damnandas eſſe metuebat, & vt iudicis ſententiam flecteret, iudicis vxorem inuadit. Antiqua eſt iudicum corruptela vxor, quid ſi iudex incorruptus eſt? ſi inflexibilis? ſi ſententiæ tenax? Sanè iudicem præteri, eius adi vxorem; munera infunde, & puta totam iudicis ſeueritatem corruptam. O vxores vniuerſi iudicij corruptelæ, iudicum peſtes & lues! Vnus è iudicibus populi Samſon quam miſerè vxoris laqueos fuit expertus? Ipſa pecuniam accipiens à Philiſtijm Samſonem & crine & robore priuauit, vt eleganter **Ambr.** dicat D. Ambr. 2. Officior. c. 26. *Influxit pecunia in gremium mulieris, & a viro diſceſſit gratia*. Hæc ſunt quotidiana in iudicijs damna, influunt munera in gremium vxorum, & a viri diſcedit gratia, diſcedit robur, diſcedit iuſtitia. Nemo iudex ſibi de iuſtitia blandiatur, vbi habet vxorem acceptis muneribus grauem. **Max.** Nec aliter D. Maximus præſagijt innocentiam Suſannæ in iudicio probandam, niſi quod iudicem innubilem fuerit nacta. Sic enim hom. 1. de Ieſu accuſato inquit, *Iudicem meretur caſtitas Danielem puerũ iuniorem necdum pubeſcentis ætatis. Multum igitur de Deo pudicitia conſequitur, cum iudicem virginem promeretur*. Etenim tũc ſecura expectauit iuſti iudicij integritatem, tunc non ſibi timet à iudice innocentia. Expende myſterium quo Dominus daturus Petro Orbis clauum, infirmanti eiuſdem ſocrui adeſt vt ſanaret illam, & ait Matt. 8 *Tenuit manum eius & dimiſit* **A** *eam febris*. Cur tangit qui verbo poſſet ſanare? ſed cur manum eius arripit? ſane vt Iudicis familia conualeat, fœmineæ manus a Deo ſunt in accipiendis muneribus caſtigandæ. Huc ſpectat Chryſolog. ſer. 18. aiens, *Tenuit manum eius, vt quod manus præſumentis amiſerat manus repararet authoris*. Ab antiquo fœminea manus dum præſumere properat oblata, to- **B** tam viri corrupit integritatẽ. Quod præueniens Saluator in familia Eccleſiæ, & Orbis Principis, nil prius curat, quam fœmineas manus, quarum ſi caueatur infirmitas, & Principis, & Reipublicæ florebit ſtatus. Do in præſenti poticiũm ſingulare: ex quo Claudianus cecinit Romanam felicitatem. Etenim dum Alaricus Ro- **C** mam minatur, & Roma triſtiſſimã ſpectat ruinam, ait ille libro de bello Ger.

—— Duo quippe lupi ſub Principis ora
Dum campis exercet equos, violenter adorti
Agmen, & exceptis telis immane relatu
Prodigium, miramque notam duxere futuri.
D *Nam ſimul humani geminas de corpore palmas.*
Vtraq; perfoſſis emiſis bellua coſtis.
Vtque manus vtero virides patuere reſecto,
Romula poſt ruptas virtus ſic emicat Alpes.

Quando enim occultæ manus ventri ſtudentes Romæ ſeruabantur, quis **E** quis eius referat mala? vt autẽ manibæ auariſſimæ patuere & caſtigatæ ſunt, cœpit emicare gloria Romana.

Ioan. 19. Tunc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit.

§. XXVI.

§. XXVI.

Nuditas in virtutis ſtadio & innocentiæ & gloriæ argumentum ſingulare.

HAbes, homo, Dominum tuum in ſtadio, vt poſt mille luctas, glorioſas hominibus coronas nanciſcatur. Et vt in ſtadio ingreſſus eſt, ſic de agoniſtarũ more ab omnibus ſe abſtinet, veſtes abijcit, & nudus Adam nouus crudeliſſimis flagellis
2.Reg.6 aptatur. Aiebat illa 2.Reg.6. *quam glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe, & nudatus eſt quaſi vnus de ſcurris.* Et quidem ironia hæc verſa eſt in verum, quandoquidem Rex & Saluator Iſrael quaſi vnus de ſcurris nudatus & diſcoopertus glorioſam prætulit innocentiæ veſtem. Papæ!
Cypr. de Ioſeph, qui relicto pallio aufugiebat peccatum, dixit D. Cypr. libr. de bono pudicitię, *Propter tanti ſceleris audaciam ipſas veſtes reliquit, & corporis nudi ſinceritatem habiturus innocentię teſtem.* O quoties nudi corporis ſinceritas animi munditiem teſtatur; in virtutis ſtadio, in vitiorum conflictu non purpureæ, non ſericę, non aureæ veſtes; ſed nuditas innocentiæ eſt argumentum ſingulare. Ridiculus fuit Adamus Lippomano, quod nudus erubeſceret apparere Deo, cur nuditate offenderet illum a quo nudus fuerat creatus? Vtinam & nudus perſeueraſſet, vtinam innocens ipſe eſſet, & illi præ aureis veſtibus nuditas glorioſior
Chryſ. accideret. Rectè D. Chryſoſt. hom. de Cæco nato duas componit fœminas, fulgentem alteram aureis tapetibus, nudam alteram in theatro. *Quid, inquit laſciua profuit Aegyptię adulterium in cubiculo? Quid primæ martyri Thecla nocuit nudam in theatro certare? non peccauit denudata, non*
A *afficitur ignominia; ſed coronatur ſancta.* Sic athleticę nuditas Chriſtiani non infamat, ſed ornat, ſed gloria & honore coronat. Anaſt. Nicæ. quæſt. Anaſt.
38. hoc miratur, quod Deus Optim. Max. tantam adhibuerit curam, vt Aaronem veſtibus ſacris ornaret, cum Moyſi, & præſtantiori viro, & totius populi Principi nihil veſtitus attribuerit. Cur ita? *Erat quidem*
B *Moyſes illa veſte nudatus ipſe induens ſacerdotes. Moyſes enim non fuit aqua lotus, ſed lauit; non fuit vnctus oleo, ſed vnxit; non geſtauit veſtem ſacerdotalē, ſed induit ſacerdotes; vt diſcas quod ei qui eſt ſecundum Deum perfectus, ornamentum ſufficit virtutis.* Sic verus Saluator & dux noſter Ieſus in Pręto rio nudatus ipſe tunc veſtit Angelos honore, homines gloria, filijs perdi-
C tis ſtolam iubet afferri immortalitatis. Non hæc nuditas tibi, ò bone Ieſu, probroſa eſt, quandoquidē innocentia es candidatus pię tantius omni lapide pretioſo, & mihi glorioſiſſima es, & immortalitatis indumenti cauſa.

§. XXVII.

D *Chriſtus nudus flagellis obijcitur, noſtrum indumentum ſingulare factus.*

VEſte exuit nouus Adamus verberandus, vt alium nobis lõge pręſtantiorem mediteur amictum, nempe ſcapulas ſuas, quibus ignita hoſtium tela obtunduntur, ne nos feriamur: Ait enim Pſal. 90. *Scapulis* Pſal 90
E *ſuis obumbrauit tibi*; & vere Saluatoris ſcapulę nos obumbrant & obtegunt, quando flagellis obiectę pro nobis duriſſime vapulant. Nonne multa flagella peccatoris? Cur modo vix attingit flagellum eius tabernaculum? Defenditurne ficulnea

veſte

veſtes ab Adamo excogitata, vt Dei fugeret flagellum? Abſit; ſed Ieſu Domini noſtri ſuper ſcapulas omnia deſcenderunt flagella, quæ peccator non ſentiet veſtitus & obumbratus diuinis ſcapulis. Marci c. 11. veniens Dominus Ieroſolymas mundum redempturus vidit ficum, & cum non eſſet tempus ficorum, acceſſit tamen ad illam. Cur, Domine, accedis ad vacuam arborem? Quid negotij cū ficu vacua? Eleganter & ſcienter D. Chryſol. ſerm. 106. inquit. *Ad ſiculneam venit Chriſtus, ad quam legitur Adam nudus confugiſſe poſt culpam. Venit ergo ad ficum Chriſtus, vt inueniret Adam vt nudū obtegeret pio ſui corporis indumēto. Cuius ficus iſta non velabat, ſed ſtimulabat pudorem.* Ecce ex tunc latitanti peccator, & à ficu folia emendicanti acceſſit Dominus offerens præſtantius ſui corporis indumentum, & iubens foliorum veſtes abijcere, ſuas pro indumento offerebat ſcapulas. Linque peccator, folia, & ſuper diuinis abſcondere ſcapulis, quæ omnia in ſe recipient flagella, ne tu vapules. Abeſte hinc veſtes, non iam tegar folijs; quando me tegunt & defendunt Chriſti Domini ſcapulæ. Bene Chryſoſt. dicebat videns Ieſum à Maria natum, *non amplius metuimus morſus ſerpentis, non amplius à ficu accipimus folia, non amplius greſſus Dei extimeſcimus.* Sunt ſane Chriſti Domini ſcapulæ peccatorum indumētum ſingulare. Sed proh dolor! quam manifeſte ſeſe oſtendunt peccatorum indumentum diuinæ ſcapulæ! ea ſuſtinent tela, his verberibus vapulant, adeo contritæ ſunt & laceræ, vt nemine fugiat ſub illis peccatores omnes contegi & obumbrari.

Chryſ.

Chryſ.

§. XXVIII.

Summum diuinæ in nos charitatis argumentum præfert Chriſti Domini flagellatio.

QVis Deum adduceret, vt flagellis dorſum offerret, niſi ſummus amor hominum? Eo extulerat Dei charitatem D. Zeno ſermo. de F.S.P & C. inquiens; *O charitas quā potens, nihil habet qui te non habet. Tu Deum in hominem demutare valuiſti; tu virginalis carceris nouem menſibus religaſti.* Et columnæ dic quis Dominum religare valuit? Quis laqueis conſtrictum tenuit diutoum Sanſonem, incudem factum cyclopum infernalium? An taurini neruit An ferreæ catenæ? Abſit. Rumperentur omnia hæc, vt rumpi ſolent fili ſputamina: Vna charitas, vnus Dei in homines amor & illū virgineo carceri nouem menſibus religauit, & quod amplius eſt, columnæ adſtrinxit verberādum. Ita Rupert. meditatus Iſaacum à patre in ſacrificiū colligatum inquit, *Colligauit planè Deus pater filium ſuum non imbecillitatis vinculo ſed magis charitatis imperio, ne oblatum calicem paſſionis mori dedignatus abigeret.* Infirma tua vincula, ò Iudæe, quæ minime poſſēt Dominū ad columnā tenere; ſed nec tota creaturarum vis poſſet aliquid. Sane non vincula; ſed ſponſæ amor ligauit Sanſonē; nec vincula; ſed hominū amor tenuit fortiſſimum Dominum ad columnam ligatum, vt dicat D. Laur. Iuſt. lib. de ligno vitæ c.4. *O charitas quā magnum eſt vinculum tuum, quo Deus ligari potuit; nullū vinculum filium Dei ad columnam teneri poſſet, ſi charitatis vinculum defuiſſet.* Sed prius hoſtes deficerent, prius omnia flagella mundi ceſſarent, & non defeciſſet Dei homines amans

Zeno.

Rup.

Laur. Iuſt.

charitas

Theop. charitas. Theophilus Alex. Epiſt. 3. Paſchali Machabæorum demirans ſub flagellis conſtantiam ait, *quod ira perſecutorum inuenerat, patientiæ fortitudo ſuperauit inter pœnas magis paternæ legis, quã dolores memores, laſſabantur tortores, & non laſſabatur fides*. Liceat parua magnis comparare, quippe Ieſus inaudito flagellorum numero cũ quateretur, iam exſanguis erat iam pene laceratus, iam munda oſſa inter contuſas carnes albicabant, & quicquid ferocia hoſtium inueniebat, inuicta patientia ſuſtinebat, inter dira tormenta magis paternas leges, quam dolores memorat, tortores laſſabantur, & non laſſabatur Dei in homines amor.

§. XXIX.

Chriſti Domini dorſum flagellis arabatur, vt hominis terra excoleretur ad fructus immortales.

CHriſtus Dominus ad columnã religatus à planta pedis vſque ad uerticem capitis duri flagris hinc Pſ. 128. inde contundebatur. Equidem Pſal. 128. *Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam* Quæ verba ſic in rem præſentem Hebraice tinniunt, *Dorſum meum arauerunt aratores, & produxerunt ſulcum ſuum*. Vidiſti arua arari ab agricolis? milleque ſulcis findi ab aratoribus terram notaſti aliquando? Plane ſic a crudeliſſimis agricolis Chriſti Domini caro ſcindebatur verberum vngulis, vt dicatur eius mater E Brig. apud S. Brigittam libr. 1. ca. 10. *Quod amarius erat, cum retraherentur flagella, carnes ipſi flagellis ſulcabantur.* Ecce ſulcis ſciſſas Chriſti carnes, ecce totum diuiniſſimum dorſum intime exaratum. D. Baſil. ſancti Gor-

A diani paſſionem tractans, dum illum Baſil. flagellis arari depingit, ſic inter flagella loquentem facit, *Lanietur corpus, torqueantur membra, ſeminate multa in me, vt multiplicem fructum metam*. Recte vbi ſe flagris arari ſentit, de his ſeminandis cogitat, quæ immortalitatis fructus pariant. Sed ager ille plenus Dei filius quid aliud inter verbera meditabatur? carnis B crudeliſſima fiebat laniena totum corpus ſcindebatur, longiſſimi ſulci per lacerum apparebant dorſũ, quando ipſe iacens loquebatur, arate mei corporis agrum, ſcindite virginem hanc terram, & ſeminate multa in me, vt multiplicem fructum mundo afferam. De Iſſachar dicitur Gen. 49. Gen. 49 *accubans inter terminos*. Ad quæ verba Rufinus ſic ait deſcribens Ioannẽ Rufin. C ſuper Chriſti pectus accubantem, *Requieſcet in medio fortium, ideſt, in medio terra bona, terra fluentis lac et mel, in medio ipſius requieſcunt, qua terra erat Ieſus fluens lac et mel, ſuper cuius pectus non ſolum Ioannes; ſed in Ioanne omnes diſcipuli recumbebant, & facti ſunt agricolæ*. O felices agricolæ, quibus adeo frugifera obuenit tellus! Lactea & melliflua terra Chriſtus Ieſus, in D qua ſancti vniuerſi recumbant, & eius fructibus in æternum ditantur. Sed tunc quando terra hæc ab aratoribus profunde ſulcatur. Namquam Chriſti pectus prædiuitem accubitũ diſcipulis miniſtraret, niſi dorſum eius diris fuiſſet verberibus exaratum. Iam tunc à flagellis ſulci protendebantur in Chriſti Domini dorſo, & ager plenus æternitatis fructibus, hominibus parabatur.

§. XXX.

Christi Domini verbera ſummi dedecoris interitum Diabolo pariunt.

MIraberis Regem ſæculorum in prætorio nudũ a vilibus hominibus, vitiorum vernulis, Dęmoniorum mancipijs crudeliter verberari. Talium ſane carnificum manibus decebat tenebrarum Principem caſtigari, vt magis illi probroſus exiſteret interitus, quando iam non Michaelis lancea, diuini Verbi gladio, ſed ſui ipſius mancipiorum manibus B t. a ſuerberatur. Pulchre D. Leo ſerm.
Leo: 11. de Paſſ. *Admiſit in ſe Dominus impias manus furentum, quæ dum proprio incumbunt ſceleri, famulatæ ſunt Saluatori.* O Christi Ieſu omnipotens ſapientia! Nudus ipſe in ſe furentium ſuſcipit flagella carnificum, vt illis Principes tenebrarum vapulent, flagra carnificum Christianum dorſum dum ſcindunt, Saluatori famulantur, & rebellium Angelorum, quibus
Athan. ſeruiunt, faciunt carnificinam. Vt dicat D. Athan. de Paſſ. *Immortali mortem intendens dæmon, ipſe in mortem rapiebatur, & quod peſſimum erat, à ſuis ipſius membris hoc mali illi infligebatur quod verſu iſſimo illi in ſummum vituperium ceſſit. Omnino enim ſi a Diuino vapulaſſet, gloriari poterat, nunc ab illis percuſſ quos in ſeruitutem redegerat, id omne dedecus probrumque tranſcendit.* Cę eſtia diabolus turbarat, & cum pœ as dat, accepit Michaelem vitorem, vt aliquo modo honoratus diſcederet à cæio in ſupplicium; commouet iterum terram aduerſus Dominum, & omnino luit pęnas inglorius, non enim ab Angelo, non ab ipſo ſæculorum Rege, ſed a manibus ſuorum miniſtrorum verborum ſuſtinet infame ſupplicium. Q ii dum A eius parent imperio, Saluatori famulantur, & miſere Dominum ſuum diabolum caſtigant, ſummoque probro afficiunt. Superbiſſimum Babyloniorum exercitum nocte vna Angelus Domini perimit 4. Reg. 19. vnus a ruina euaſit Sennacheribus ſceleſtiſſimus & blaſphemus Rex, qui poſtmodum filiorum ſuorum gladijs interemptus occubuit, ait enim: *Filij eius percuſſerunt eum gladio.* Sed cur a gladio Angeli eripitur moriturus gladio parricidali filiorum? Id inſinuat Eucherius dicens: *Nec Angeli perijt gladio, quod erat commune cum pluribus, ſed parricidio filiorũ.* Etenim decedat blaſphemum Regem duriori & infamiori mortis genere perire, vt non Angelicis manibus, ſed ſceleratiſſimo & nequiſſimo gladio occũ C beret. Dauidi præliaturo arma dabãtur regia, quæ repellit ille lapide contentus. Cur lapidẽ præfert armis regijs? Chryſoſt. *Quia Goliath his armis non meruit interire.* Sic diabolus ſuorum manibus perijt, quia alijs interire non meruit. 4. Reg. 19.

Text. Et milites plectentes coronam de ſpinis impo D ſuerũt capiti eius, & veſte purpurea circundederũt eum. Et veniebãt ad eũ & dicebant, Aue Rex Iudæorum.

§. XXXI.

E *Glorioſa homini eſt tolerantia pœnæ propter peccata inflicta.*

CVr inter tot cruciatuum inſtrumenta, inter clauos, inter lanceas, inter crucem, inter dura lora verberum ad coronam eliguntur ſpinæ? An quia ſpinas fuit primi pec- catoris

catoris item pœnitentis mulcta? Sane A de ſpinis Chryſoſt. loquutur hom. 17. (Chryſ.) in Gen. *Ecce maledictis monimẽta, ſpinas & tribulos pferet terra.* Spinas & tribulos poſuit Deus caſtigati & contriti hominis monimentum; monimentum inquam, ingloriũ & contumelioſum carneis oculis. Verum quod in veritate mille hominibus pareuerat coronas. Equidem coronę eſt noſtra quæcumque pro peccatis B accipitur pœna, & quodcumque caſtigati peccati monimentum etſi ſordidum non tam fœdat quam illuſtrat, quam coronat peccatorem Immenſas in ſeptenario numero conclaſas glorias dum expendit Naz. Theologus, incidit in illud Geneſ. 4. (Gen. 4.) vbi de caſtigando Caini ſcelere dicitur, *Septuplum vltio dabitur de Cain.* Quid tunc? Septenarius numerus calamitoſus erit? Cur pœnam, cur ſupplicium in numero ſeptenario concludit Textus? Pulchre reſpondit Naz. ora. in Pentecoſt. (Naz.) *Nam ſcelerum quoque pena laudanda eſt, facinus Cain ſepties vindicatur.* Ideò parricidæ ſupplicium ſeptenario numero denotatur, quia multum laude & gloria dignum caſtigati ſceleris habet pœna. Sic Nazanzenũ explicat Niceta in- D quiens. *Quoniam autem ſcelerum quoque pœna laudãda eſt audi quid in Gen. libro habeatur, ſepties animaduertetur de Cain, hoc eſt ſeptuplum cruciabitur pro eo quod fraternæ cedis crimine ſeipſum conſtrinxit.* Et à in Cain, in homine ſceleratiſſimo peccati pœna apparet illuſtris, glorioſoque numero exornanda, vtpote quæ etſi affligit, dum tamen peccatum caſtigat, E neceſſum eſt, vt mille honoris & gloriæ coronas pariat. Vnde prudenter monet Rup. de Vict. Verbi Dei (Rup.) libr. 12 c. 20. eos qui verum Salomonem aſpiciunt in corona, qua eum coronauit mater ſua in die paſſionis A ſuæ. [Nolite hoc ſolũ videre i coronã eius ꝙ ſpinea ſit, videte in ſpinis titũ illud, cuius ꝓparatoriæ ſpinæ ſũt. coronã gloriæ & honoris, ſicut Pſalmiſta cecinit, gloria & honore coronaſti eũ, à ſpinæ nil prius præſeferrent quam coronam. Vbi peccatori homini in pœnã, vbi veteris peccatorũ ſupplicij monimentum ſunt, pro coronis, pro gloria ſubijciuntur, glo- B riæ & honoris referunt coronas. Sane Dauid peccati reus 1. Reg. 12. regales veſtes exuit, lugubrem accepit amictum, ieiunijs, vigilijs, ſqualore ſeſe mulctauit acriter. Quidni? Sub ſqualore & luctu ſordidus regium ſplendorem amiſit? Imo nunquam magis glorioſus in regni ambitu claruit. Accipite Diuum Saluianum (Saluia.) de Gubernat. Dei li. ſecũdo, [Dauid C purpura exuitur, diademate exhonoratur, totum Regẽ cũ ornatibus ſuis abijcit, prouidũ pęnitẽtem cũ patrocinio ambitioſi ſqualoris aſſumit] Expende illud cũ patrocinio ambitioſi ſqualoris, quippe ambitio, exuberans quædam gloria eſt & honor excedens, nec aliter melius explicari poſſet luctus, & ſqualoris præſtantia, quam per exuberantiam honoris, & D gloriæ. Abijcit Dauid peccator Regiũ diadema, regales purpuras: ſed ambitioſo, hoc eſt, glorioſo nimis fulget ſqualore, quando quidem id regale, & glorioſum eſt, quod in peccatorũ caſtigationẽ ſubitur. Hinc æſtimauerat Bachiarius pœnitentiã, (Bach.) qñ epiſt. de recip. lapſ. premit. ſignificationem illius ciuitatis refugij, quæ in ſorte Galaad dicebatur Ramoth. E Deut. 4 nimirum *excelſa mors.* Quocirca inquit ille:] Vere excelſa mors, pęnitentia eſſe dicẽda eſt, qũ mortificatis mẽbris deducatur homo ad excelſa cęlorum. Rationabiliter excelſa nominatur, qa multo nobilius eſt per pęnitentiã mori.] Quod ſi ſuppliciũ

infama?

Digitized by Google

Infame? Quo dedecoris monimentum horribile? Sane ſi ſupplicium pro peccatis acceptatur, ſi dolor, ſqueller, ſi ſpinæ, ſi mors ipſa animo ſe in ſcelerum pœnam ſubitur, de his præſtantius quoddem nobilitatis, & gloriæ ſtemma poteſt effingi. Sane peccati & maledictionis cruci-

Athan. fixæ poteſtati tribuit D. Athan. de diuin. Chr. vocem illam, *Hodie mecum eris in paradiſo*. De qua ſic ille, *O miraculum ingens maledictionis crucifixæ aperuit paradiſum in promiſſione latronis*. Adeo excellens eſt culpa caſtigata, & maledictio crucifixa, vt ſub eius habitu filius Dei patefaciat paradiſum.

§. XXXII.

Chriſtus Dominus ſpinis coronatus ſuos protegit & aduerſarios expungit.

O Quam cuſtodit diuinus agricola vineam ſuam; horribiles pro ſepa circumcidit ſpinas, quibus & Domini Sabaoth vineam vallat, eamque aduerſarijs facit inacceſſibilem. Merito D. Hieronym. tribuit

Oseæ.14 Chriſto Domino illud Oſeæ 14. ex lect. Sept. nimirũ, *Ego quaſi iuniperus cooperiens*. Etenim, vt ait Theodoretus, iuniperus ſemper viridis eſt, & coma redimitur aculeata, ſic Chriſtus Dominus dum ſpinarum aculeis redimitur, iuniperus eſt nobis,

Theod. *Ego*, inquit, *quaſi iuniperus aperiens*, quaſi diceret, iuxta Theodoreti verba, *Omni ſtudio te curabo, ab omnique pernicie tutum efficiam, & inuadentem quaſi quibuſdam aculeis perterrefaciam* O ſemper viride lignum Chriſtus Dominus vera iuniperi arbos, coma aculeata redimitus, ſpinis duriſſimis coronatus, nunquam ſanè à pernicie tutior humana vinea, quàm

A dum his aculeatis Chriſti comis obumbratur. Hæ nos tutantur ſpinæ, & aduerſarios noſtros inuadentes perterrefaciunt. Et quidem aculeatus, & ſpinoſus ille rubus, qui Moyſi inter flammas vireſcebat, ſimilem aduerſariorum minabatur perniciem. De quo pulcrè Philo exiſtimans per rubum intelligi populum afflictam, ſic pergit, *Eminus verò* Phil.

B *rò rubus frutex debilis eſt, & ſenticoſus, & ſe tangentes vulnerat. Hic ſignabat exhortationem quandam, tantum non ſic inclamantem preſſis calamitate. Nolite ſuccumbere, hæc veſtra infirmitas eſt potentia quæ punget & verberabit plurimos.* Hæc clamabat Philon. rubus ſenticoſus medijs vireſcens flammis diuinis: ſed altiori voce id clamant ſpinea & ſenticoſa Chriſti

C Domini tempora, quorum infirmitas dum diris tranſuerberatur aculeis, vera potentia eſt, quæ punget & verberabit inimicos. Vnde elegãter Clemens Alexand. 2. Pædag. cap. 8. Cl. Ale. notat & rubum in flammis vireſcentem, & ſpinam in Chriſtifero capite eandem potentiam & efficaciam protendiſſe, ſic enim ait, *Quod primum per rubum viſum fuerat*

D *verbum, per ſpinam rurſus aſſumptam oſtendit omnia eſſe eiuſdem potentiæ.* O quam bene reſpondent poſtrema primis? in principio rubus in diuinis flammis viſebatur, modo in diuino capite apparet ſpina infixa, ibi per rubum patris verbum ſui populi aduerſarios deuaſtandos contarendoſque oſtendit, hic per ſpinam infenſiſſimorum hoſtium vulnera-

E tionem inſinuat, vt pateat quod & rubus ille, & ſpina hæc eiuſdem ſint efficaciæ, & poteſtatis indices. Fallor niſi huc reſpiciunt illæ Gedeonis ad viros Socoth factæ minæ Iudicum capite octauo. *Conteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.*

Digitized by Google

ſerui. Vbi n. ſpineus apparuit Deus,
quid aliud, quam perniciem & con-
tritionem protendit hoſtibus.

§. XXXIII.

Humana omnia decora, Regios titulos;
coronas, ſplendida ornamenta vt res
ludicras, ſummique ſqualoris & an-
guſtiæ plenas in ſe oſtendit Chriſtus
Dominus.

NOn caſu Ieſus in ſpineam coro
nam incidit; ſed vt Iudæus nil
aliud in Maſſia expectātes quam tē-
porale Regnū, & ſimul omnes gen-
tes Regum ſplendorem, iam ū non
adorantes edoceat, quàm ſint ca-
duca omnia, quam ludicra, quam
vana, quam plena anguſtijs. Ale-
xandriæ ciues, Agrippæ Herodis
nepti regiam nomen & decus à Cæ-
ſare acceptum inuidentes, vt tantam
dignitatem ludicram oſtenderent &
fœdarent ludibrijs, quid non au-
dent? Accipite Philonem libro in
Flaccum ſic ſui Regis deplorantem
ludibria. *Erat quiddam puerorum ado-*
leſcentumque ludibrium. Hunc miſe-
rum propulſum ad gymnaſium in ſupe-
riori loco ſtatuunt, vt aſpectari poſſit ab
omnibus Moxque capiti diadema impo
nunt papyraceum. (nimirum ex iuncis
marinis contextum, eſt enim papyrus
idem quod marinus iuncus Plinio
libr. 13. cap. 11. *Pro paludamento cor-*
poris ſtoream induunt, pro ſceptro fru-
ſtum arundinis quidam ei dedit in ma-
num; tam alij ſalutatum accedebant,
&c. Sic illi regiam Iudæorum digni-
tatem ridebant, ſic regium omnem
ſplendorē ludicrum, ſenticoſum, &
vanum proclamabant. Vtinam iam
inde Iudæi animo ebiberent vniuer-

A ſi regni temporalis cōtemptum, vel-
nam iam inde humana decora, co-
rona, ſceptrum, omniaque ſplen-
dida ſuſpecta & inuiſa manerent
mortalibus. Sed quod inſenſati ho-
minis ſpectrum non potuit, hoc om-
niſcia Dei ſapientia perficiat. Ecce
tibi Deus ipſe immortalis, homo fa-
ctus, imò hō homo; ſed opprobrium
& ludibrium hominum, papyraceo,
B hoc eſt, ſenticoſo, & ſpineo diade-
mate coronatus, arundine pro ſce-
ptro donatus, Rex ſalutatur, vt re-
gias omnes glorias mundiales dedu
cat in ludibrium. Rectè D. Laurent.
Iuſt. de Triumph. Chr. agone ca. 14 Laur. Iuſt.
inquit. *Hoc iudicauit mediator, qui il-*
ludi voluit ſicut in corona ſpinea, ita &
ī ſceptro arundineo. Meritò terrena di-
gnitas arundini comparatur, quæ exte-
C *rius viret, & tamen infructuoſa, in'uſ-*
que inanis eſt & vacua. Quis in aſpe-
ctu primo potentum ſæculi nō appeteret
factum? quicquid in ipſo eſt arridere &
vireſcere creditur. Accede autem pro-
piùs, diligenter conſidera quantis intus
agitetur curis, quale etiam foris præfe-
rat germen vtique inutile & cito peri-
turum. Spinea proculdubio eſt vni-
uerſi orbis corona, arundineum ſce-
D ptrum, ludicra humana decora; hāc
omnium mundialium gloriam præ-
fert ideam qui veram eſt, qui falli ne
quit, qui omnia ſuis proprijs vocat
nominibus. Hinc æſtimat humana
omnia etſi ſplendida & regia, Na- Naz.
zianzenus agens de externi homi-
nis vtilitate dum inquit. *Audacius*
quidem fortaſſe, ſed verè tamen hoc di-
cam: Deo ludus eſt homo, ludus, inquam
E *non abſimilis eorum, qui in vrbibus*
ſpectari ſolent: larua quadam manu at-
que arte fabricata externè conſpicitur,
&c. Papæ! ſolemniſſimus ille ludus
eſt, in quo in primis larua quædam
confingitur aureis illuſtris armis, pa-
ludamento conſpicua, criſtato ſu-

perba pileo. Huic latere aes addun-tur, hinc inde aurei iuuenes, igneos agitantes equos, antecedit innumera tibicinum turba: ſonat fiſtularum clamor ſuauis, perſtrepunt calcibus equorum arenæ, comitatus ordinatur pulcherrimus, ruit vulgus affuſus ingentem gloriam miratus. Tandem in arenam venitur, ibi confixa firmiter larua, diſcedunt cuncti iuuenes, acceptiſque lanceis, ad laruam recurrunt ſinguli, crebriſque ictibus tandiu inuadunt illam, donec lacera & priuata illa efficta exterius pulcritudine, apparent viles calami, rudes arbuſti, iuncea & papyracea, quibus latenter tota illa conſtabat efficta: & quæ regio venerat comitatu, in platea linquitur ad puerorum ludibrium. Huic non abſimilis ludus eſt homo, eſt inquam, Dei ludus humana felicitas, ludus laruæ illi non abſimilis. Splendet totus aureus, diues, fulgurat Rex ſuperbus, arduus corona, poteſtate diuinus, illi vniuerſæ patent creaturæ, Regis ad Imperium totus componitur orbis: aſt breui tota hæc pompa finitur, & qui ſplendenti cingebatur comitatu, nil circum ſe aliud videt quam ſpicula, quam lancearum mucrones; quibus efficta illa maleſtis ludibrium fit, & in corona, ſceptroque tantum apparet fragilis arundo, diraque ſpinæ. Proh humanarum felicitatum ludus! Meritò Abacuc cap. 1. aureos mundi Reges Satanæ, appellat ludibria, ait enim. *Tyranni ridiculi eius.* Vbi legit Theodoret: *Tyranni ludibria eius*. Et ſubdens ſtatim rationem inquit, quia *per luſum magis, quam dedita opera & ſeriò etiam maxima regna deleuit.* Quaſi dicat in ruina imperiorum non obſtupeſcas Satanæ crudelitatem ingentem; ſed noſce luſus ridiculos, non enim aliter accedit ad humanas ſplendores, euertendos, quam accedunt homi-

Abac 1.

Theod.

A nes ad res ludicras, ad laruarũ inſtituendos ludos, quando inter lancearum ictus, exteriori decuſſo fuco, apparent calami, & papyraceæ arundines machinæ illius afficte.

§. XXXIV.

B *Diuitię vt intrà cordis ſepem detrimentoſę ſunt, ſi extra poſitę fructuoſæ & vtiliſſimę.*

AVdiſti ſæpius verbum Dei inter ſpinas deciſum velut ſemen ſuffocari nullumque in fructum exſurgere, & modo diuino verbo fæces ſuperponuntur ſpinarum, an vt ſterileſcat & ſuffocetur inter ſpinas? C Hoc crediderim intentum eſſe à reprobis agricolis, dum ſpinas conglomerant ſuper caput diuiniſſimum, at ſua illos fefellit temeritas, non enim ſpinę, quę áream coronãt, damnoſæ ſunt, ſed quæ in areæ corde naſcuntur, hæ perdunt ſemina. Pulcrè D. Athan. de Paſſ. *Spineam coronam geſtat Domin⁹, vt ſollicitudines noſtra vita extirparet. Quo & ſementẽ verbi* D *à ſpinis depurgatã haberemus*. O nouã purgãdę à ſpinis verbi areæ rationẽ! Spinæ ſemen verbi Dei ſuffocant, & ſpinæ verbũ Dei coronãt, vt ſementem verbi fœcundam conſeruent? à percipies miſterium, ſi in ſpinis illud manifeſtiſſimum oculis notes: quando enim ſpinę in intimis areæ naſcuntur, tunc & areã fœdant & vniuerſa ſemina ſuffocant, verũ ſi nõ ſin-E terius: ſed exterius areã cingãt & coronent, ſic pro vallo & ſepe ſũt fortiſſima, quæ areã cuſtodiãt, & ſemẽtem tutã & fœcundã conſeruent. Sic ſollicitudines vitę noſtrę, ſic ſpinoſæ diuitię, ſi intimis radices agant prę-cordijs, venena ſunt, peſtes ſunt animorum

Athan.

morum

morum noſtrorum populatrices, in
nobiſque diuini verbi ſemen vt ſpi-
næ ſuffocant, lacerantque, at ſi non
in corde, ſed extra habeantur, tunc
validiſſimæ ſunt, quas nulla bellua
nocitura pextrenſiet. Accipe modo
Iob.1. Satanam maximè querulum, quod
nequiret Iobũ expugnare, ait enim.
Numquid Iob fruſtra timet Deum? nõ-
ne vallaſti eum ac domum eius vniuer-
ſamque ſubſtantiam per circuitum, o-
peribus manuum eius benedixiſti, & poſ-
ſeſſio eius creuit in terra? Ecce tibi di-
uitiæ ſpinæ ſunt, & promptiſſima
Inſtrumenta Satanæ ad perdendas
animas, quis diues ſaluabitur? nõne
faciliùs camelus acus foramen, quã
diues cęlum intrabit? Et tamen Sa-
tanas queritur ſe impeditum à diui-
tijs Iob, cur ita? Expẽde illius verba,
& rationem attinges, nimirũ inquit,
vallaſti eum vniuerſamque ſubſtantiã
per circuitum. Etenim non in corde,
non intimis præcordijs infixæ erant
diuitiæ, ſed exterius pro vallo, pro
ſepe, non intima fœdabant: ſed exte-
riora coronabant & circumcingebãt
eo vallo, quem nulla bellua tranſili-
Aug. re potuiſſet. Huc reſpexit D. Auguſt.
Pſalm. 103. conc. 4. dicens de Iob.
Repulſus eſt tentator, obſeruatum eſt ca-
put eius, penetrare non potuit ad cor.
Eccl.7. *Muratã ciuitatem forinſecus oppugna-*
uit, ſed non expugnauit. Sanè Eccleſ. 7.
Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, & ma-
gis prodeſt videntibus ſolem. Sed iam
ſcire cupis qualiter ſapientia ſibi v-
tiles reddat diuitias, & facere poſſit,
quod res adeò exitiales ſint profi-
cuæ. Id quod inſinuauit Salomon in
Pro.14. Prou. 14. dicens. *Sapientum corona di-*
uitiæ eorum. Quaſi diceret, non cordis
intimo theſaurizatæ & occultatæ: ſed
exterius coronantes per circuitum
vallantes diuitiæ vtiliſſimæ ſunt &
valde proficuę.

A

§. XXXV.

Anguſta via ſpinis & tribulis plena
omni homini & vtilis & ar-
ripienda.

SErpentines morſus vt curaret
ſerpẽs factus Dominus in ligno
exaltatur, ſerpens, inquã ſit qui anti-
qui ſerpẽtis malo medicinam appo-
B nat, ſerpens veteris antidotus & ho-
minum generi in primis ſalutaris.
Illè vt homines à recto deuiaret, ad
fructus pulcherrimos allexit, hic vt
recta homines aſſereret in via, ad
horrentes ſpinas & tribulos traxit.
Pulchrè alibi dat⁹ Naz. aiebat. *Papæ* Naz.
quã magnus eſt homo, ſi ſerpẽtis in mo-
rẽ exuta ſenectute hic ſeſe in altũ extule-
rit. Expẽdo illud, ſerpentis in morẽ:
C etenim decantatiſſimus hic mos eſt
in Aquilis, quæ ſeſe exuta ſenectute
renouãt, cum ergo Theologus nobis
non Aquilas poſuit in renouationis
exemplum, ſed ſerpentes? An quia
ſerpenti modus eſt ſingularis, quo ſe
renouat, & hominibus præ cæteris
accommodatior? Ita ſanè: Serpens
enim vt ſenectutem exuat, ſibique
D nouã acquirat iuuentam, vias quęrit
cauernarũ arctiſſimas, vepribus ſpi-
niſque anguſtas, & inter vepres an-
guſtiaſque primi ortus operculũ (vt
ait Naz. Scholiaſtes) exuit & noua
ſe iuuentute condecorat. Hinc diui-
niſſimus ſerpens IESVS vt primi
ortus operculum diſcuteret, vt vete-
rem hominẽ ab homine exueret, vt
in cęleſtis vitæ nouitatem homines
E aſſereret, caput ſpinis, tribuliſque
dedit, & ab ſpinarum tribulorumq;
anguſtijs docuit nouitatem vitæ ex-
hauriendam. Hac item gradiẽdum
eſt homini illi, qui & ſenectutẽ exue-
re, & iuuentutem induere ve-
lit, vna hæc tibi reſtat via, qua re-
noueris, nimirum per ſpinarum tri-

bulorumque anguſtias. Scite pronũtiauit Pſaltes ſuam per ſpinas renouationem, quando dixit Pſal. 31. *Conuerſus ſum in ærumna mea: dum configitur ſpina.* Expende quando accidit

Aug. interioris hominis renouatio, quippe dum configitur ſpina, hæc vetuſtatem vitæ delenit & nouitatē ſuggeſſit. Ibi D. Auguſt. *Quid factum eſt cum configeretur ſpina? Datus ei ſenſus doloris, inuenit infirmitatē ſuam. Et ille qui tacuerat confeſſionem peccati ſui, vt clamando in defenſione peccati ſui inueteraſceret virtus eius, id eſt, oſſa eius conuerterentur in vetuſtatem, modo quid fecit confixa ſpina? Peccatum meum cognoui, ſi ille cognoſcit, & ille ignoſcit.* Sanè nunquam inutilis ſpina, nulli non cõmodæ anguſtiæ ſunt. Vanus eſt qui in nouitatem vitæ ambulare nititur ſine ſpinarum tribulorũque anguſtio. Permebat aliquando Naz. illud à Domino dictum. *In domo patris mei manſiones multa ſunt*, ſimulq; numerabat plurimas ad cœlum vias, quorum omnes nõn omnibus erant: non enim omnibus placet vita eremitica, nõ omnibus apta eſt diuinarum rerum contemplatio, paucis arridet itineribus, ideo plurimæ ſunt viæ, vt quiſque ſibi magis conſentaneam teneat. Hoc ille monet. *Quocirca ad quod quiſq; vitæ genus natura*

de diuerſorũ vitæ generũ beatit.

ſua proclivior eſt, hoc ſanè ſuſcipiat, modo hoc omnibus cura ſit; vt anguſtũ capeſſant. Vt enim non omnibus idem cibi genus arridet ita nec Chriſtianis omnibus vnum idemque vitæ inſtitutum cõuenit. Quæque oibus in vniuerſum optima vtiliſſimaque ſunt lacrymæ, vigiliæ, labores: optimum itẽ affectuum rabiem coercere, ingluuiẽ profligare, ſub potẽti Chriſti manu humiles aio gerere, diemque aduentantem extimeſcere. Hæc ille, vbi vna ſola ſpinarum anguſta via omnibus conueniens eſt, omnibuſque capeſſenda, qui vetuſtate depo-

A ſita certum beatæ vitæ tramitem ſequi velint.

§. XXXVI.

Chriſti ſpinę mentem in oratione coercent, vbi de dono orationis.

QVis eſt ille, qui mentem in o-

B rationē diu quietam poſſit tenere? Audiuit Drogo Dominicam Drog.

querelam, qua diſcipulos ſuos pungit dicens. *Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* Vnius horę vigilias à nobis expectat Deus, & queritur quòd non ſit qui mentem vna hora quietã teneat. Vnde ille. *Quis autem eſt Domine, qui tecum una hora uigilet? Etiam in cœlo nõ eſt factum ſilentium:*

C *niſi quaſi dimidia hora, quãto minùs in terra una hora vigilabimus tecum?* Sanè difficillimè humana mens quietã ſilet, vix cum multo labore intra ſe coercita quieſcit; vt meritò addat Petrus Dam. ſerm. in Vig. Nat. *Non puto quod ille qui clauſit oculũ oratione, clauſerit animum à cogitatione, vt facilius ſit cœlum obſerare quàm animum.* Huic tamē Dominus eum ſpinarũ val-

D lum per circuitum oppoſuit, quem minimè trãſilire queat. Ita D. Atha. Athan.

inquit. *Spineam coronam geſtat Dominus, vt omnes in ſecuritatē aſſereret, qui in precibus mentem inconuulſam poſſiderent.* Tanto opus fuit vallo, vt mens humana ſeſe quieta in precibus contineret, ſpinis Dominicis debet quicumque vagationem non patitur mentis. Iam hoc præmonſtrauerat

E Gen. 22. aries ille, quem ſacrificaturus Abrahã vidit *hærentem cornibus inter vepres.* Gen. 22.

Alioquin vagaretur aries, nec facilè ſacrificio ſiſteretur, ni vepres illũ prehẽderent, & ne aufugeret detinerẽt, quia ſimiliter Dominicę ſpinæ mẽtē humanã coercitura

erant

erant, ne in oratione vagetur inquieta. Quod Christo Domino tribuit D. Ambr. lib. 1. epiſt. 5. ſic loquutus. *Aaron quidem ſemel ſtetit in medio eorum, obiiciens ſe, ne mors tranſiret ad viuentium agmina à funeribus mortuorum,* (Quod factum eſt Numer. 16. vbi ignis vorabat rebellem populū.) *Hic autem* IESVS *quaſi verbum ſemper ſtat in ſingulis, quem nos non videmus; intra nos ſeparans rationabiles virtutes a cadaueribus paſſionum lethaliū, & peſtilentium cogitationum.* Ni enim Ieſus non cuſtodiret, imo inſuperabili ſepiret vallo, peſtilentes cogitationes, virtutem animæ citius inficerent. Nonne hoc putas maximū a Ieſu beneficium? Sane Paul. 1. ad Cor. 7. eam virginibus tribuit gloriam, nimirum *Virgo cogitat quę Domini ſunt.* Adeo magnum eſt quod cogitatio noſtra in Deum tranquille feratur, vt id ſolum ſufficiens eſſet præmium virginitatis. Ita D. Hieronym. lib. 1 aduerſ. Iouin. aiens. *Vt nihil aliud eſſet, vt nulla merces virginē amplior ſequeretur, ſufficeret ei hęc ſola prælatio, cogitare quę domini ſunt.* Quaſi intenta ad Deum cogitatio, arduæ virginitatis ſit & præmium, & gloria ſingularis. Cum enim dicit Pſaltes 5. *Mane aſtabo tibi.* Sic Cyril. in cat. Græc. addit. *Tanquam ingens gloria de caſtitate adducitur, quod ſtatim a cubili Deo & Regi aſtet: & ſolē in agendis gratijs pręcurrat.*

Text. Ioan. 19. Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoſcatis, quia nullum inuenio in eo cauſam. Exiuit ergo Ieſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum, & dicit eis: Ecce homo.

§. XXXVII.

Humanum deliciarum & bonorum inſigne eſt Dominus ſpinis, & vulneribus obſitus.

SIſte homo, & vide quibus accubes delitijs, perpende quę te circundant bona, quippe ſpinę ſunt, tribuli ſunt quę te in mundo tenēt, ſpinę ſunt tibi in amore, in voluptate, & nihil aliud circa te inuenies pręter ſpinas. Huius rei manifeſtum exemplar aſſeritur in capite Domini ſpinis vndequaque vulnerato, quo oculis ſe pādit mortalibus. Pulcro id exemplo proſequitur Hugo Card. in cap. 2. Cant. inquiens. *Fecit Dominus ſicut canis venaticus qui ferā inſequens caput intra ſpinarum aculeos immittit, nō timens exulcerationem, vt feram capiat. Eccleſiam quaſi ferā intra ſpinas latitantem extraxit: ſed punctiones ſpinarum vſq; ad ſanguinis effuſionem ſuſtinuit, in cuius ſignum ſpineam coronam portauit in capite.* Hæc ille; & ſanè nulla res ſic exprimit aſperas ferarū latebras, ſicut venaticus canis cum illis ſpinis obſitus, & totus laceratus apparet. Is optimè demonſtrat quibus lateant feris cubiculis, quā ſpinoſis, quāta aſperitate & malitia plenis. Vis homo videre mundialium voluptates & gloriæ quàm ſcatēāt tribulis? quam aculeatis cingantur ſtimulis? Ecce diuinus canis à cęlo dimiſſus, vt homines a voluptatum tyrannide, a mundialium gloriarū vanitate abſtraheret, foras exiit totus ſpinis obſitus, totus dilaceratus, infixiſq; cruētatus vepribus tibi ſiſtitur. Quid plura? D. Ambroſ. lib. 1. de Cain & Abel c. 4 voluptatis domum ſeu latebram definit *Nitebat autem regio luxu ſplendida, tabulatis parietibus, & ſolo humido natabant pauimenta vino. Flagrabat unguentis* Ambr.

humus,ſpinis coopertæ, & marcentibus A
iam floribus lubrica. Illic comeſſantiũ
tumultus, concertantium clamor, liti-
gantium cędes, ridentium cachinnus,
laſciuientium plauſus,confuſa omnia ni
hil naturę ordine. Ipſa in medio ſtans
voluptas. Bibite,inquit,& inebriamini,
vt cadat vnusquiſque & non reſurgat.
Hoc in confeſſionis chao, hoc in ni-
gro entro, vbi nullus ordo: ſed ſem-
piternus horror habitat, vbi cædes, B
contentiones, ceſus, & ruinæ pullu-
lant,vbi marcẽtes flores, vbi omnia
operiunt ſpinæ, & tribuli, latitant
mundieles gloriæ & delitiæ. Vt me-
rito dicat Bern.ſer.48.in Cãt. *Plenus*
eſt mundus ſpinis: in terra ſunt,in aere
ſunt,in carne tua ſunt.Verſari in his &
minimè lædi diuina potentia eſt,nõ vir-
tutis tuę. Sed & diuina virtus dum
hominum ferales mores inſequitur, C
dum nos à vitiorum latebris in fi-
liorum adoptionis lucem extrahere
nititur, ſpinarum punctiones non
deuitat,imo totus ſpinis irretitus, &
laceratus manifeſtè indicat, qualia
ſint peccatorũ ſuffragia, & latibula.
In voluptatis loco, in medio ligni
paradiſi latitãtes primos peccatores
inſequitur Deus quaſi à longe cla-
mans. *Adam vbi es?* Iam ex tunc late- D
brarum anguſtias, & latentis, inter
ligna voluptatum, extremam notans
Greg. miſeriam. Sic D.Greg. Pap.in j Reg.
c.9.dicit. *Adã vbi es? quaſi dicat,quia*
te in luce qua poſui non inuenio, demon-
ſtra te vbi poſuiſti. Dic quibus volu-
ptatis tuæ lignis tegeris, quibus an-
guſtijs premeris,quem in vepretum
decideris. Sic hominis inter ligna E
paradiſi aſperum & aculeatum, mi-
ſeriarumque plenũ ſuffragium Deus
verbis notabat, cum latentem inſe-
quitur. Et nunc homine iam appre-
henſo,non in condenſe ligni,ſed fo-
ras egrediẽs ſpinis transfoſſum oſtẽ-
dit caput,totumque lacerum corpus

ipſo ſpectaculo clamans: *Ecce homo,*
Ecce vbi ſe homo coniecit, ecce vo-
luptuoſi horti ligna, quibus medius
homo à principio latitat: ecce in qui-
bus fugitiuus a Deo cubat peccator,
quos illi voluptates parant accubitus
nimirum,ſpinas, tribulos,lanienas,
quibus miſerè perit.

§. XXXVIII.

Glorioſiſſimum Chriſto Domino quod
homo prędicetur in pręſenti, quando
quidem glorioſum hominem patien-
tia facit.

ATtende verborum Præſidis in-
gens myſterium, *vt cognoſcatis,*
ait, *quòd nullam in eo inuenio cauſam:*
Ecce homo. Dixiſſet nefarius index, ec-
ce Deus, ecce vnigenitus patris, ecce
patrator miraculorum, ecce mortuo-
rum vita, & ſic viri illius clarius oſtẽ-
deret innocentiam. At omnibus his
prętermiſſis, vt oſtendat, nullam in
tali viro culpam inueniri poſſe ſpina-
rum diris vepribus, crudelibus ver-
beratum flagris, & totum dilaceratũ
vulneribus tacentem Ieſum adducit,
& dicit: Ecce homo. Et ſanè nullo tũc
nomine amplius honeſtaret Ieſum,
eiuſque neceſſariã & diuinam mun-
ditiem oſtenderet oculis Iudæorum
rebellium. Argutè Tert.li.de Patient. Tert.
ait de Chriſto Domino. *Qui in homi-*
nis figura propoſuerat latere, nihil de im-
patientia hominis imitatus eſt, hinc vel
maximè Phariſai Dominũ agnoſcere de-
buiſtis. Qui illuſtrius in Chriſto Ieſu?
Quod ingentę præſtantię argumen-
tum clarius? In figura hominis latet,
homo eſt, inter verbera, inter ſpinas,
inter contumelias, inter lanienam to-
tius corporis nihil de impatientia ho-
minis imitatur. Ecce homo, qui inter
inaudita tormentorum genera nihil
exhibuit humanæ infirmitatis, quo

nihil

nihil innoxius, nihil purius quiuit excogitari. Meritò Ioan. 12. dicebat Dominus paſſionem ingreſſurus, *nunc glorificabitur filius hominis.* Et qualiter nunc glorificabitur? an ſuæ diuinitatis gloriam antiquam manifeſtans? an vt in Thabor rutilans ſplendenti facie? Id explicat Cyril. Hieroſ. Catecheſi 13. dum ait, *non quòd prius non habeat gloriam, glorificatus enim erat ante mundi conſtitutionem, ſed glorificabatur tanquam Deus ſemper, nunc verò glorificatus eſt patientiæ ferens coronam.* Etenim hæc maxima & ſingularis hominis gloria, quòd patientiæ corona redimatur, hoc humanę excellentiæ præconium prę ſtantiſſimum Deus æternum glorioſus apparet, verum filius hominis tunc in primis glorificatus eſt, quando homo nihil de impatientia hominis exhibet: ſed patientię in ſe refert coronam. Hinc præſes ſtupet Ieſum, & prorſus innoxium, imò ſanctum & glorioſum putat hominem quem nec ęrumna commouet, nec flectit iniuria, nec dolor concutit. Sic viros illos Abraham & Iſaac ſtupebat gladius, de quibus ſub incredibili patientia gaudentibus ſic D. Zeno ſerm. de Patient. loquitur. *Sub tanto non dicam humanitatis, ſed ipſius naturæ metu læti ſunt. Soli cedit affectus pietati, pietas religioni, fauet vtriſque religio. Medius ſtupet gladius nullo impedimento ſuſpenſus, mactatione terribili gloriam ſe præſtitiſſe, non crimen.* Ecce modo Ieſus in tanto naturæ metu imperturbatus, media in ſui corporis lanięna inuincibilis, ſtupet Pręſes, ſtupent cruciatus nullo impedimento ſuſpenſi, mactatione terribili gloriam ſe præſtitiſſe, non crimen extorſiſſe. Cur, Pilate, inceptam Domini non cōſummas lanienam? lacerum innocens corpus verberibus, confoſſum vndique ſpinis venerandum caput, conſcißa membra omnia cur ſeruata tentas? à quo impediris ne proſequaris pœnas? Sanè ſtupent tormenta nullo impedimento ſuſpenſa ſe gloriam præſtitiſſe nō crimen, gloriam, inquam, qua maximè prædicatur filius hominis.

§. XXXIX.

Humaniſſimum eſt pro alijs pericula ſubire: quibus nos Deo generans Dominus verum hominem ſe manifeſtat.

NOn Pilati ſolius erat hęc vox, Ecce homo, ſed ſpinę, ſed flagra, ſed vulnera omnia ſanctiſſimi corporis id clamabant, nimirum verum hominem eum eſſe, qui talia aliorum cauſa ſubibat diſcrimina. De homine vero Ieſu aſcendente in cælum dicebant Angeli Actor. 1. *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet.* Quæ verba elucidans Auguſtin. ſerm. 179. de Temp. inquit. *Sic veniet clauorum vulnera ipſa demonſtrans, & foraminum cruenta monilia vobis filijs ſponſi cum coronam exhibebit cæleſtis imperij, crucis vulnera non mutabit, quia ſignum filij hominis fulgebat.* Ecce vobis filius hominis publicandus eſt & dignoſcendus, vulnera eius reſeruantur quę clament, quę clara voce, euidentique præconio aſſerant hominem illum, qui in alienę ſalutis cauſa talia accepit. O quàm verus homo, qui etiam diſpendio ſui hominibus afferebat medeſam! Quā verus homo, qui ſui ſanguinis largiſſima effuſione bruteſcentia corda in hominum humanitatem afferebat! Quam verus homo, qui inter homines vni ſibi aſperam & aculeatā, alijs glorioſam geſtabat coronā! Quàm verus homo, qui ſic beſtijs terræ imperabat, vt totus laceratus à feris

perſequutoribus timeretur! O quàm verus homo, qui primus in mundo veros homines inuexit! Hinc ſanè veros homines æſtimabat huius diſcipulos Tert. quod hominum cauſa nullis non traderentur tormentis. Sic enim aiebat Pſaltes, *aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem; dedit dona hominibus*. Vbi ille lib. 5. in Marcion. c. 8. legit dedit dona *filijs hominum*, & ſubdit ſtatim, *eleganter filijs hominum*, ait, *non paſſim hominibus, non oſtendens filios hominum, id eſt, verè hominum Apoſtolorum*. Illi verè homines erant, qui incredibilibus doloribus ſuis, nos Deo parturierũt. Eramus tenebrarum filij, iræ filij, diaboli filij, acceſſerunt Apoſtoli veri homines, quorũ doloribus & cruciatibus facti ſumus non homines paſſim, ſed filij verè hominum. O quàm veri homines Apoſtoli, qui homines veros in mundo ſuis doloribus pepererũt, homo enim generat hominem, vt ait Philoſophus! Sed verior homo Ieſus, qui vnus omniũ dolores accipiens vniuerſos veros homines mundo dedit. Paulus carcere detẽtus, vinculis alligatus. Act. 16. multam carcerarij familiam parturiuit Deo. Vnde D. Chryſoſtom. hom. 8. ad Epheſ. *O beatam catenam! Quibus doloribus illa nocte parturijt? Quos filios peperit?* Ecce ubi vt dolores, vt vincula verum hominem Paulum efficiunt generatione numeroſi examinis Chriſtianorum: Vbi vinculis irretitus, doloribus preſſus apparuerunt filij verè hominis, & ipſe verus homo homines veros Deo genuit. Ecce ergo homo Ieſus vinculis alligatur, ſpinis & tribulis obſitus! O beata vincula Ieſu! ô felices ſaques! Quibus doloribus nos generarunt? quos filios pepererunt? Attendite ad petram, vnde excisi eſtis, vnde qui eratis bruti, qui eratis lapides, filij hominũ, & verè homines facti eſtis. Ecce homo, qui mille ſui corporis lanienis generat mũdo, & Deo veros homines, à quo filij verè hominis effecti accipimus cæleſtia dona.

Tert.

Chryſ.

§. XL.

Homo ſeueriſſimus vltor iniuriarum, vnde maximè timendus Ieſus verè homo.

Diuina prouidentia actum eſt vt eſſet prætermiſſo quod Dei erat in Ieſu, id ſolum perfidis Iudæis panderetur, quod hominis eſſe videbatur. Ait enim, *Ecce homo*: quid perniciosius miſeris oſtendi potuit, quàm homo. Naturã hominis ideò à Verbi diuini pſona aſsũptã putat Theodotus, vt perſona diuinæ humanæ naturæ rigorem temperaret: ſic enim ait hom. de Natiuit. *Non enim per aſſumptam naturam hominis peccatores abſterret: ſed perſonæ humilitate ad familiaritatem & amicitiam prouocat.* Quippe in Chriſto Domino erat perſona diuina, & natura humana, hæc abſterret peccatorem, quæ eſt in vindicandis iniurijs ſeueritate: ideò perſona diuina illi admiſcetur, ne deterriti à natura hominis peccatores caderẽt; ſed diuinæ perſonę affabilitate illecti ſtarent. Sola enim hominis natura ex ſe horrẽda eſt, & ſũmopere metuenda in caſtigando. Id quod in vno Elia perſpicuè cernitur qui populi peccatis offenſus ait, 3. Reg. c. 17. *Viuit Dñs Deus Iſrael, ĩ cuius conſpectu ſto: ſi erit annis his ros & pluuia: niſi iuxta oris mei verba.* Hęc inprimis cõminatus eſt ſibi vindictã peccatorũ reſeruans, quos extrema fame ſeueriſſimo iudicio premebat. Tandẽ fame ipſe afflictus ad viduã, à qua panẽ accepit, dicebat. *Hydria farinæ nõ deficiet vſque ad diem in quo*

Theod.

3. Re.

Deus

Deus daturus eſt pluuiam ſuper faciem A
terræ. Ad hęc elegāti ſerm. D. Chryſ.
inquit. *Incipit miteſcere, & intra ſe mi*
ſericordiam exercere. Dicit enim, non
deficiat oleum, donec det Dominus plu-
uiam. Antequam fame domaretur, mi-
ſericordiam in danda pluuia Deo per-
mittere nolebat dicens, non erit pluuia
ſuper terrā iuxta verba orbis mei: nunc
autem permittit Deo. Et quidem vbi
Deo permittitur vindicta, ſtatim mi B
ſericordia incipit clareſcere, cùm au
tem totum ſupplicij ius penes homi-
nem, iuxta Eliæ verba, erat, nil ſeue-
rius, nil diſtrictius, nulla penitus mi-
ſericordiæ ſcintilla apparebat. Quo
patet ſeueriſſimum in Iudæos, &
peccatores iudicium, quando diſſi-
mulata omnino diuinitate, ſolum id
quod hominis erat, exhibetur. Ait
enim. *Ecce homo*. Heu, heu vos mi- G
ſeri, quibus non Deus; ſed homo
monſtratur. O quam longè à diuina
miſeratione eſtis, ſi iuxta verba ho-
minis affligendi eſtis. Quis non de-
terretur hoc ſpectaculo, in quo Deus
Mat. 19 ſub offenſi hominis figura totus la-
tet? Equidem apud Matt. c. 19. dicit
quidam ad Ieſū. *Magiſter bone, quid*
faciam, vt habeam vitā æternam? Qui
dixit ei: Quid me interrogas de bono? D
Vnus eſt bonus Deus. Quaſi diceret,
non ab hoīe iniuria affecto expectes
bonitatem, ſed rigorem: vnus Deus
eſt, qui inter iniurias nouit bonus in-
Auguſ. iuriantibus eſſe. Ita D. Aug. libr. 1. de
Trin c. 13. fatus. *Quid me interrogas,*
inquit, de bono? Id eſt, iſtam formam
quam vides, quid interrogas de bono, &
vocas me ſecundum quod vides magi-
ſtrum bonum? Hæc forma filij hominis E
eſt, hæc forma apparebit in iudicio non
tātum iuſtis, ſed impijs, & huius formę
viſæ non erit in bonum eis qui male a-
gunt. minùs enim ſcit homo miſere-
ri, quàm Deus, vt uel ex hoc capi-
te maximè timere debeat homo in-
iuria tactus. Et quidem illud maxi-
mè expendo, nimirum, *huius formæ*
viſio non erit in bonum eis qui malè a-
gunt. Quippe hæc ipſa humana Sal-
uatoris figura maximè in iudicio tor-
quebit malos. Alij expauent Abſalo-
nem à quercu ſuſpenſum, & lanceis
tranſuerberatum: ego adſtupeo ma-
gis, quòd in illum lanceam contor-
ſerit Ioab; Ioab, inquam, ille ami-
ciſſimus, ille qui toties pro illo inter-
ceſſerat apud Dauidem patrem. 2.
Reg. 18. Id quod pōderans D. Chry-
ſoſtom. in Pſalm. 7. fatur. *Quod eſt*
admirabilius, qui patrem ei reconcilia-
uit, is ipſum interficit, prope modum in-
ſtans vehemens accuſator. Planè ea ip-
ſa Saluatoris figura, quæ nobis Pa-
trem reconciliauit, nos in iudicio &
accuſabit, & damnabit, & tradet
flammis.

CAPVT IV.

De ijs quę a Cruce exhibita.

LATA Præſidis ſententia in Ieſū
fuit, nec mora, omnia ad ſuppli-
cium neceſſaria confeſtim parantur,
militum adeſt cohors, triſtia æra ſo-
nāt, feralis à prætorio procedit pom-
pa, altè boant Præconum clamores,
viſuntur expediti carnifices, & tan-
dem poſt duos latrones apparet Ie-
ſus grauiſſimo ligni compreſſus pon
dere. Procedit ouans ſummus crea-
turarum Imperator, verus Iſaac li-
gna ſacrificij reportans, Iacobo præ-
ſtantior ſcalam præferens, qua de-
ſcendente nullo, omnes ad cæle-
ſtia aſcendere poſſint, alter San-
ſon cæleſtis ciuitatis portas tollens
in montem. Quid plura? Compreſſis
lugentium lacrymis, cruce ad tem-
pus Simoni Cyrenenſi tradita venit
In

in Caluariæ locum, vbi nudus in li-
gno diris clauis ſuffigitur ſtratus ſo-
lo. Dein cruce in altum ſublata me-
dius viſitur inter latrones, furentium
hominum, procaciumque linguarũ
factus ſcopus.

Ioan. 19. Susceperunt autẽ Ieſũ, & eduxerunt, & baiulans ſibi crucẽ exiuit.

§. I.

Animosè & intrepidè pericula oblata, etſi grauiſſima amplexanda ſunt.

ECce qui ad calicis poculum tre-
pidabat, modò ingentem dolo-
rum canalem, nempe crucẽ ſibi ani-
mosè, & abſq; trepidatione baiulat
Crucem, inquam, baiulat ſibi Domi
nus que preſſus mons ipſe Caluariæ
quatiebatur. Nonne legis, quòd ſu-
blata in altũ cruce terra tremuit, &
petræ ſciſſæ ſunt? Quæ tantę commo
tionis cauſa? En D. Aug. inſinuat ſer. Auguſt.
119. de temp. aiẽs *Terra ipſa cõcuſſa à
fundamentis ſuis, quaſi qua crucem do-
mini vix ſuſtineat*. Tantæ molis crux
erat, vt eam vix magnus mons ſuſtẽ-
taret, quam tamen infirmi flagris
Chriſti humeri ſibi baiulent. Quan-
do terra, quando montes ſub ponde-
re crucis tremũt, quid ſub illa petere-
tur contrita & lacerata Chriſti Do-
mini caro? O diuinus Cypri botrus,
quam exprimebaris ſub ingentis li-
gni grauedine! Nec tamen dubitat
tam impar ſubire pondus; ſed ani-
mosè & intrepidè illud amplexatur.
Vt eleganter dicat D. Cæſar. dialog.
3. *Deprecabatur poculum nos inſtruens
in pericula non inſiliendum eſſe; ſed ad-
uentantia fortiter ac viriliter eſſe ſuſci-
pienda. Ideo crucem per meditationem
æſtimatã certo cõſilio deprecatur quidẽ,
exhibitam verò ſuper humeros taquam*
A *victor tollens ibat ſponte in ea clauis ſuf-
figendus*. Quis filium hominis in hor
to contremiſcentem videns vel ad
crucis odorem, crediderit in ſtadio
animosè ab illo terribile lignum aſ-
portãdum? Quis calicem à Domino
faſtiditum & recuſatum videns pu-
terit immenſum doloris pelagus ab
B illo ſuperandum? Sed hæc eſt vali-
diſſimi pectoris fortitudo, quæ non
inſilit in pericula, imò quoad poteſt
pericula refugit, verùm periculis ex-
poſita intrepide & animosè omnia
nititur ſuperare. Non ſic vaniſſimi
homunciones, ſed vt ait Pſal. 77. *Filij
Ephrem ĩtendentes, & emittentes arcũ,
cõuerſi ſunt in die belli*, domi crucem
cędeſque minitantur, in arena verò
C dama, ceruoque fugaciores exiſtunt.
De quodam, qui Leo dicebatur, pul-
crè admodum Claudianus libr. 2. in
Eutropium ait illius voce. Claud.

Me petit hic ſudor, nunquam mea dextera ſegnis
Ad ferrum: faueat tantùm Tritonia coeptis.
Inceptum peragetur opus, iam cuncta furore
D *Qui grauat, efficiam leniorem pondere lana*
Tragibilum tumidum: deſertoreſque Gothunos
Vt miſeras populabor oues.
Interee. *Ecce leuis frondes à terge concutit vmbra.*
Credit tela Leo, valuit pro vulnere terror,
E *Impleuitque vicem iaculi, vitamque nocentem*
Integer, & ſola formidine ſaucius efflat.

Huc adſint vaniſſimi iſti promiſſo-
res, & videãt ſummum Imperatore
Chriſtum in horto trementem, &
refugientem lignum mortale; ſed in
arena factus intrepidus lignum tol-
lit,

ſit, humeris imponit, & fatigat, ſed non ſatiatus cruciatibus montem aſcendit enecandus. Iſid. Pe. Sic Iſidorus Peluſio. libr. 1. epiſt. 289. *Etenim Ieſus crucem, cùm adhuc in eo pararetur, detrectabat: at idem iudicis ſententia cruce damnatus eam tanquam victor humeris tollens incedebat.* Sic ille.

§. II.

Errantem, & infirmum Adami ouem reducturus humeris ad caulas Ieſus, immenſum crucis pondus prius ſuſtinet.

QVi grauiſſimo ligno crucis humeros ſupponit, quod deinceps onus recuſabit? Grauabitne errabunda ouis humeros illos, qui crucis ſuſtinent pôdera? Imò crediderim pro paruo eſſe à Domino reportandam Adami ouem, ex quo lignum crucis portauit. Naz. Id inſinuabat Nazianzen. orat. 21. in Paſch. vbi ſic ad humani generis ouem loquitur. *Venit Dominus ad montes & colles ubi ſacrificabas, & palantem inuenit, inuentam iiſdem humeris, quibus & crucis lignum ſuſtulit.* Solent leuiſſimi curſores, ne in curſu calceorum grauedinem ſentiant, plûbeis laminis grauare pedes, quàm de more ambulant. Item ingenti & rudi ligno, ſiue arenariû ſacco donantur dorſa, quæ facili negotio, & ſine reluctantia quotidianis oneribus raptantur. Nonne infamia crucis à Ieſu ſublata, maius pondus habuit in diuina ſtatera, quàm vniuerſa hominû peccata? Nonne laborioſius Deo facinus, obedire vſq; ad mortẽ, mortẽ aût crucis, quàm peccatori parcere? Quid ergo facilius, & leuius humeris grauiſſimo crucis ligno domitis, quàm infirmam & palantẽm ouem reportare? Imò à cruce lætus & gaudens ibit Dominus

A ad ouem, etſi languidam, etſi mille vulneribus effoſſam, etſi graue olentem. Homo quidam incidit in latrones, Luc. cap. 10. à quibus grauiter percuſſus, & cruore, & puluere fœdatus in via relictus eſt. Illum Samaritanus offendit, & miſericordia motus curauit vulneratum, & in ſtabulum portauit. Quid plura? Ait B Diuus Anaſtaſius Sinaita, libr. 1. Hexaem. S'nait. *Homo ille, qui incidit in latrones, fuit protoplaſtus Adam, neque cum ullis minis eum curauit et geſtauit humeris, quibus Ieſus crucem.* Expendo illud, neque cum vllis minis, vidi ſæpè pueros vulneratos & curari à parentibus, & ſimul reprehendi, & minis angi, tunc maximè cum C propria malitia in pericula inciderunt. Cuiuſmodi erat homo iſte ſenſu paruulus, qui propria malitia ſe latronibus confodiendum dedit, & confoſſus tabo & ſanguine volutabatur. Dignus ſanè qui & reprehenderetur ſimul & curaretur: at nouus & diuinus Medicus Ieſus omnino tacens ſine vilis minis, nullis terrentibus vocibus vulneratum ſuſcipit D humeris, vbi crucem. Etenim vbi crucem accepit, non indignatur ſubire oues palantes & vulneratas earumque facilè ſuſtinet infirmitatem lætus & placidus. Fallor niſi huc reſpiciat D. Pacian. in Parænesi ad pœnitent. aiens. Pacian. *Propter vnius ouiculæ detrimẽtum ceruicibus ſuis & humeris Dominus non pepercit, integrato gregi referens peccatricem delicatam.* Quid E illud, peccatricem delicatam? peccatrix delicate eſt anima, quæ mille vulneribus confoſſa, remedia faſtidit auſtera, ieiunia longe refugit, à flagello abhorret, grauatur oratione, pigritat in eleemoſyna, at omnem aſperamque medelam tremit. Hâc à ſalute expellerẽt Medici vniuerſi, quis peccatricem & delicatam ſuſti-

ſuſtineret, niſi qui ſuſtinuit crucem? Hic vnus ex quo humeros vaſto crucis ligno edomuit, non pepercit illis propter vnius ouiculæ detrimẽtum; ſed integrato gregi etiam delicatam peccatricem retulit. Hinc Drogo aiebat libro de Sacram. Paſſion. [Drog.] *Vnde iam ſecura ouis Ioſeph, Chriſtus te portat ſuper humerum ſuum. Fortis eſt humerus eius, noli timere.* Cur non fortis humerus, qui graue crucis pondus ſuſtinuit? Qui tanto põderi non ſuccubuit? Sanè ab illo omnia reliqua parui ducit.

§. III.

Perfectiſſimi viri crucem tollunt, cæteri illam reptant.

NOn omnium eſt crucem tollere; ſed plurimi illam reptant, qui non Chriſti amore; ſed neceſſitatis, vel timoris vi pœnas dant innumeris ſuis peccatis. Hinc viſa Domini gloria in Thabor, Matth. 17. [Matth. 17.] timore perculſos & humi deiectos Diſcipulos videbis, quando *acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitq; eis, ſurgite, & nolite timere.* Quicumque ſuum amore eſt, humi reptat, & proſtratus iacet, qui iubetur timore excuſſo ſeſe in altum tollere, vt placiturus Deo non timeat; ſed amet. Ita modò D. Anſel. prædicta premens verba. [Anſel.] *Cum nos infirmitatem noſtram agnoſcentes humiliter iacemus, tũc virtute Spiritus ſancti tangimur, & ad robuſta opera ſurgere præcipimur, quæ nõ per timorẽ: ſed per charitatem faciamus.* Ille ſeſe maximè tollit, qui per amorem & charitatẽ operatur, qui amore Chriſti cruentam eius crucem amplexatur. Fælices illi, quorum in manibus crux Chriſti non humi reptatur, & quaſi per vim ægrè & difficulter trahitur: ſed ſublimis effertur, hoc eſt,

A per charitatem & amorem amplexata, quaſi in altũ ſublata præeminet. Pulcrè Nazian. *Beatus qui facultatibus omnibus, copiiſque ſuis Chriſtum emit, ac pro omnibus opibus crucem habet, eaque ſublimiter geſtat.* Huc ades tu, qui cruciformium dolorum pondere preſſus humi reptas, qui & ſub
B aquis americantibus mũdi huius & ſub cruce proſtratus crebra mittis & triſtia ſuſpiria. O quam beatus eris, ſi decideris qualiter crux ſit tollenda. Non ſtatim ille beatus qui crucem habet; ſed qui crucem ſublimiter tollit. Crux per vim & metum raptata multum erit, ſi proſit: tunc beat portantes, & erigit, quando ipſa ſublimiter per amorem &
C charitatem extollitur. O quàm ſublimiter portabatur crux à Domino, quando eam illi non vis, non neceſſitas, non metus; ſed ſummus Patris, & hominum amor impoſuit! Vis ſcire quàm ſublimiter à Domino tollebantur? Audi Drogonem ſic cum Ieſu crucifero loquentem. [Drog.] *O maxime Imperator! quomodo, aut quò portas imperium tuum*
D *ſuper humerum tuum? Humerus tuus altus eſt, & pertingit vſque ad Patris conſeſſum ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem.* Ecce tibi quàm ſublimiter, quàm altè crucem portabat Chriſtus Dominus, quando illam non tam ex Pilati prætorio, quam ex amantiſſimi Patris ſubibat præſcripto, quando eam
E non humero timore ad terram proſtrato; ſed ſuper omni creata erecto, & ad Patrem vſque eleuato portabat. Sic alto in Deum humero, ſic amore ſublimi crucem tollimus, & prorſus inimicos ſuperamus. Sic ille qui dicebat ad Galat 6. [ad Gal. 6.] *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini.* Quæ verba ſic expendens Bernardinus. [Bernar.] *Quid nos ad iſta dicemus, quòd non*

ſapis

ſapit etiam nobis quæ pro Chriſto eſt tri- A
bulatio, quòd non gloriamur in cruce, quòd non guſtamus manna abſconditum? Sit gaudium in tribulatione, & non habet malignus unde iam illiciat, unde dejiciebat. Nihil enim proficiet inimicus in eo, quem Chriſti crux delectat. Ita Bern.

§. IV.

B

Crux Chriſti eleuat, & ſuſtentat portantes.

Mirabar contritam Chriſti Domini carnem, diriſque vulneribuſque confoſſam ſub tanto crucis ligno vel gradum poſſe facere. Etenim poſt tot millia verberum, poſt ſpineæ coronæ cruciatum, poſt vigilias funeſtiſſimæ noctis audio, C
quòd Ieſus baiulans ſibi crucem exiuit. Quidni? Erat crucem baiu-
Drog. lans ſibi, à qua ſuſtentabatur, & eleuabatur infirmiſſima tunc Chriſti Domini caro. Id quod notauit Drogo libr. de Sacram. Paſch. his verbis. *Crux gloria tua eſt, crux imperium tuum eſt ſuper humerum tuum, portas portantem te.* Ea eſt virtus crucis poſt-
quam Dei carnem preſſit, qua eleuat D
& ſuſtentat portantes. Audiſti ferrum magneti applicatum illam induere a magnete virtutem, qua & magnetem eleuat, & ferreos alios clauos? Sic crux cæleſti impoſita carni illam eleuat & ſuſtentat, & ſimul omnes alios, à quibus portatur, facit in cæleſtia reuolare. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, aiebat Do-
minus, vbi expendendum illud, leue E
eſt, quandoquidem quod leue eſt, ſemper in ſuperiora facit leuitare, ſic iugum Chriſti, ſic onus in cæle-
Paulin. ſtia nos leuitare facit. Vt pulcrè D. Paulinus epiſt. 4. dicat. *Iugum Chriſti leue eſt, quia ſeruientes Chriſto opera-*

A *mur bona, quibus pennati in altum prouehimur.* Hæ ſunt Chriſtianæ cruces, Chriſtianæ tribulationes, quæ non pondera donant: ſed alas addant, & in cæleſtia à terrenis faciant euolare. Scriptum eſt Geneſ. 7 de Gen 7.
aquis diluuij, *Vehementer inundarunt, & leuauerunt arcam in ſublime a*
terra. Ad quæ Diu. Anſelm. ſerm. in Anſel.
cap. 14 Luc. ſic fatur. *Quid enim per*
B *aquas niſi tribulationes, & quid per arcam, niſi Eccleſia figuratur? Aquis ergo inundantibus leuatur arca in ſublime a terra quoniam aduerſis irruentibus ſeparatur a terrenis cupiditatibus fidelis anima, & cælo fit proxima.* Non nouum eſt ab aquis naſci alites, quæ quidem in principio ex aquis ortum habent, ne miremur quòd ab aquis tribulationum & cruciatuum fide-
C les pennati fiant, vt cæleſtia ſcandant: & quando gigantes illi prophani gemunt ſub aquis, nos acceptis alis ab aquis reuolemus in aſtra. Huc referam D. u. Anaſtaſium Sinaitam lib. 7. Hexaem. ſic loquentem. *Quas exeuntes de aquis volucres ſtupens Iſaias clamabat, quoniam ſunt* Ad
hi, qui vt nubes volant? Hæ ſunt vo- Theſ.
lucres, quæ rapiuntur in nubibus ob- c 4.
D *uiam Domino in aerem.* Nimirum qui à cruciformi tribulationem mari plumeſcunt, non humi reptant: ſed pennati venturo in nubibus cœli Domino cum poteſtate magna ipſi in aere obuiam procedent coronandi. Vnde Chryſoſtomus homil. 62. ad populum ſic fatur. *Te vellem occurrere homini de theatro redeunti, &*
E *alteri de carcere egreſſo: videres vtique illius animam pauidam, tumultuantem & vere ligatam, huius autem liberam, ſolutam, & pennatam.* Etenim cruces & tribulationes pennas addunt humanis animis.

§. V.

§. V.

Nunquam Dominus ſpectabilior quàm ſub Cruce.

HVmeris accepte cruce non iam
in domus ſecreto teneri vult
Dominus; ſed continuò exiuit oculis
conſpicuis creaturarum. Non ſic quā
do decorem indutus eſt, quando ſplē
dentibus veſtibus in Thabor radia-
uit, tunc oculos fugit hominum, &
paucis teſtibus ſecretum mandauit;
Hæc omnium Regum cura eſt maxi-
ma, quod auro fulgidi obtenebrētur
domorum latebris, verùm ferro in-
duti, haſta graues medium proſiliunt
Chryſ. in campum ab omnibus ſpectandi.
Id quod eleganter notat D. Chryſoſ.
ſer 6. de Paſſ. his verbis. *Rex quando
glorioſior, quando indutus purpura, dia-
demate decorus, aſperſus auro ad pom-
pā non parat ire: ſed hac in ſecreto fiunt.
Nno ſic quando in campum conuuens
vultu, honore vltimus, periculis primus,
onuſtus ferro grauis armis, pro patria,
pro ciuibus, pro uita omnium premit ho-
ſtem.* O quam tunc amat videri! ò
quam longè ſpectabilior ſub ferro, et
ſub haſte nitet! Ecce modò tibi Rex
Regum, & Dominus dominantium
Ieſus, quando ſe veſtit luce, quando
glorioſus apparet, quando circunda-
tur auro, hæc omnia in ſecreto facit,
nunc honore vltimus, periculis pri-
mus, onuſtus graui pondere, haſta
horridus crucis, pro omniū vita pre-
mens, hoſtem in lucem exiuit; & con
ſpiciendus & conſpecturus: & quidē
numquam magis eius ſplendor re-
Barn. gius apperuit, numquam ſpectabi-
lior, quam ſub armis crucis. Vt me-
ritò dicat Bernardus ſermone 45. in
Cant. *Quam pulchre es Angelis tuis,
Domine mi Ieſu, in forma Dei, in die
æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſan-*

A *ctorum ante Luciferum genitus. Quam
mihi dedecorus es Domine mi in ipſa hu
ius poſitione decoris. Etenim vbi te exi-
naniuiſti, vbi naturalibus radijs lumen
indeficiens exuiſti, ibi pietas magis eni-
tuit, ibi charitas plus effulſit, ibi am-
plius gratia radiauit.* Quid mirum,
quod tanto armorum pondere onu-
ſtus emet Dominus ſpectari, vbi ſic
regales omnes effulgent virtutes?
B Quod tanta crucis haſta grauis ne-
queat domi teneri: ſed in campum
proſiliat, quandoquidem nunquam
liberandum oculis apparuit ſpecta-
bilior & pulcrior? Arnold. Carnot. Arnol.
tract. de ſeptem verbis domini in cru
ce, Chriſti Domini charitatē ſic com
mendet. *Ad portanda aliena onera vr-
getur, vltro demiſſo poplite curuat ſca-
pulas, nec graue iudicat eos pati, qui ſe-
C ipſos ferre non poſſunt: ſed de alterius
miſeria beneficium ordinat & liberali-
tatem exornāt.* Quippe nunquam or-
natior & pulcrior diuina beneficen-
tia & liberalitas, quam vbi ſub alie-
nis oneribus apparet. Hanc vnā Do-
mini ſub cruce pulcritudinem oſten
tebat illa quæ dixit Cant. 1. *Nigra* Cant. 1.
*ſum; ſed formoſa ſicut tabernacula Ce-
dar, ſicut pellis Salomonis.* An Salomo
D nis illius aurei, qui eburneo è ſolio
ſtuporem Sabæ Reginæ indidit?
Minime; vana enim erat illius glo-
ria, & pulcritudo, & vincenda a quo-
ues aruorum lilio. Hinc D. Paſchaſ. Paſc.
lib. 3. in Threnos inquit. *Non de Sa-
lomone illo; ſed de Chriſto, cuius pelles
ſunt omnes ſancti qui ſe mortificauerunt
crucificendo cum Chriſto carnem ſuam
ad inſtar pellium mortuorum, quatenus
E poſſint in ſe Chriſti portare ſimilitudi-
nem paſſionis.* Quaſi nulla ſit pulchri-
tudo ſpectabilis: niſi quæ Chriſti ſub
cruce ſe conformat pulcritudini. Illi
conſpicui ſunt, illi nitidiſſimi efful-
gent, qui crucis diuinæ in ſe expri-
munt ſimilitudinem, & ad inſtar

Chri-

Chriſtianæ pellis extenſæ in crucem ſuam conformant & effingent vitam. Vnde de fratra exilio multato verba faciens Nazianz. orat.7. ait. *Ideoque beatus ille exul ad nos eſt regreſſus ſine ſanguine victor, & magis ignominia quam ſplendore clarior.*

Text. *Matth.* 27. Exeuntes aũt inuenerunt hominẽ Cyreneũ, nomine Simonẽ: hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius.

§. VI.

Pauperes eleemoſynis conducat, qui crucis pondus cupit à ſe excutere.

OPerarius Simon à villa veniens inducitur, vt ipſe à grauedine crucis releuet Dominum Ieſũ. Qui ergo in tollẽnda cruce leuaman cupit, qui pondus laborum minuere deſiderat, conducat operarios, qui leuent, adhibitis ſuis humeris. Sed iam cupis ſcire qui ſint iſti operarij? Accipe D. Laur. Iuſt. Nou. hom. de Eleemoſyna, ibi notat patrem familias, qui exijt primo mane conducere operarios, & ſic inquit. *Ille adiutores ſibi adiũgit operarios, & multiplicat in terrena cultura; & tu agrum cordis tui dum ſolus colere vis, relinquis deſertũ? Homo aduerte quod dicitur, ſpiritualis eſt, non carnalis iſta cultura, de eleemoſyna conduc operarios. Quos? Cæcos, claudos, debiles, & alios his ſimiles, hi ſunt operarij, parua mercede conducti.* Hos ſi conduxeris, vide quid dicant, *nos portauimus pondus diei, & æſtus, &* vere conducti eleemoſyna pauperes totum portant pondus tuum, & tibi maximũ leuamen inducũt. O quam leuem crucem experieris, ſi operarios conducas pauperes! Huc referre libet Nazianzeni ſententiã, qui orat. [Naz.]

A 2. in Paſc. dicit. *At tu libenti animo iuſtis etiam rationibus, quæſitas opes excutias, atque in pauperum ſubſidiũ ſpoliaberis, vt leuiter crucem tollas.* Hac maxime ratione te ad facile & leuiter ferendam crucem poteris comparare, ſi pauperes adhibeas, quos eleemoſynis foueas. Nullum inde crucis grauamen ſentias, imo talibus cõductis operarijs, excuſſo pondere placidè et

B quiete quieſces, & vel quieſcens, vel etiam dormiens alalum leuitatem acquires, qua in æthera voles. Pſal. 67. dicens. *Si dormiatis inter medios cleros,* vel (iuxta aliorum lectionem) inter medias ollas, inter medios cacabos, inter labia, *erunt pennæ columbæ deargentatæ.* Is inter medias ſortes: inter medias ollas ſeu labia degit, qui erogaturus eleemoſynam pauperum

C adeſt intentus petitionibus. Is ergo ſi inter pauperum exſatiata dormiat ora, erunt illi pennæ columbæ deargentatæ. Quid hoc? Pulcrè D. Ambr. ſer. 14. in Pſa. 118. ibi: *Etſi dormias exurgent tamen pennæ tuæ.* Tu qui pauperes operarios tecum habes, dormi iã ſecure, non portabis pondus diei, ne longas inſtituas vigilias, quibus te exoneres, crucisque ſarcinã deponas,

D & ſi dormias, etſi ſomno indulgeas, te expeditum & pennatum inuenies, vt ſublimia quæque tranare poſſis.

§. VII.

Maximi amoris ſignum quod Deus aliquem ad crucis ſocietatem accipiat.

E ECce tibi repudiata Synagoga, nouæ ſponſæ exigentibus amores panduntur diuini, quãdo Simon Cyreneus præeligitur, qui Dominicam accipiat crucem. Meritò D. Leo ſermo. de Paſſ. 8. *Non fortuitum; ſed myſticum fuit, vt Iudæis in Chriſtum ſauien-*

Marginal notes: Laur. Iuſt. — Naz. — Pſal. 67. — Ambr. — Leo.

ſementibus, ad compatiendum ei peregrinus occurrerit, dicente Apoſtolo, ſi cõpatimur & conregnabimus, vt ſacratiſſimo Saluatoris opprobrio non Hebræus quiſquam, nec Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Paganam gentes Dominus amabat, iam diuini amoris in nationes argumentum clarebat, quando illas ad crucem ſuam euocabat ferendam. Non ſic amat Deus illos qui vocantur ad regna, quibus integrum voluptatum paradiſum præſtat, quã cui vnam ſuæ crucis arborem credit.

Matth. 16. Nonne Matt. 16. dixerat. *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam?* Nec id diceret niſi maximè ſuos aſſeclas amaret, niſi hominum amoris

Baſil. flammis ardeſceret. Hinc D. Baſil. Seleu. orat. de Transfigurat. *Dixit Dominus, ſi quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Affectionem enim probat crucis ſocietas.* Datur crucis ſocietas tunc ſolum, quando viget amor, vbi mutui amoris flammæ explicandæ ſunt, Dominicæ crucis ſocietas claret. Crucis enim morte Dominus honoraturus Petrum prius de amore longum interſerit examen, adeo, vt

Ioan. 21. dicat Ioan. c. 21. *Quod contriſtatus eſt Petrus quia dixit ei tertio amas me.* Et poſt iam longum amoris examen, poſt trinam de amore interrogationem hoc innuit ſtatim. *Cum ſeneſceris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.* Tunc iam promittitur illi crucis mors, tunc admittitur Petrus ad crucis ſocietatem, cum amore ſuo oſtendit quam dignus ſit qui à Deo ametur vſque ad crucis participationem. Sic Diu. Fulg. libr. 3. ad Tranſimundum Regem cap. 14. inquit. *Cum ille tertio interroganti trinum amoris ſui teſtimonium reddidiſſet, ſtatim Dominus Petro ponendi pro ſe animam largitus eſt facultatem dicens, cum autem ſeneſceris extendes manus tuas, & alius cinget te.* Hoc reportant præmium quos æquus amauit Dominus, qui nati ſunt ad amorem, ſolos quos diuinus tenet amor, tenet crux, quę ab Iudæis odioſis tollitur, & amatæ gentilitati porrigitur. Iam venit meditandum adumbratũ illud Ioſeph facinus Gen. 44. vbi præcipiens ſeruo ſuo ait. *Imple ſaccos eorum frumento quantum poſſunt capere. et pone pretium ſingulorum in ſummitate ſacci, ſcyphum autem meũ argenteum & precium quod dedit tritici pone in ore ſacci iunioris.* Itaque triticum & precium omnibus dari iubet fratribus, verum calix quo ipſe bibebat, vbi Beniamin prę omnibus dilecto apponitur. Sic Dominus beneficia & paſſionis ſuæ pretium omnibus communicat affluenter, at calicem ſuum, quem ipſe in cruce hauſit, non niſi dilectiſſimis tradit. Huc ſpectat Ambroſ. libro de Ioſeph, cap. 11. fatus. *Triticum multis datur, ſcyphus vni. Non enim omnes, ſed Propheta dicit, calicem ſalutaris accipiam & nomen Domini inuocabo.* Iam Petro tradiderat Dominus cæli claues, & mundi clauum, vbi autem ad crucem veniebatur ait Ioan. 13. *Quo ego vado non potes me modo ſequi.* Quod D. Ambro. lib. de Iſaac cap. 3. ſic expandit. *Claues ei commiſerat regni cælorum, & ſequendo ſe imparem iudicauit.*

Luc. 23. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eũ. Conuerſus autem ad illas Ieſus dixit: Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

§. VIII.

Solus Ieſus ante mortem canere poteſt victoriam.

Minimè decent lacrymæ triumphum, nec lamenta iocunda ſunt triumphatori; vbi triumphus peragitur, lamentatio, & væ depellitur, carmen, & io ſonat. Et quidem iubentur merito à Domino tacere lamentatrices, quando cantu & plauſibus celebrãdus iam viſebatur Dominus. Hinc pulcrè Titus Boſtrenſ. ait. *Quia ergo illa moleſta afflictæque eum lugebant, quem æquius erat planſu lętaque acclamatione excipere: quippe qui mortem iam tunc extinctam, diabolum debellatum, & infernum euerſum & conculcatum obibat.* Sanè in tentationum duello hoc omnibus hominibus innatum eſt, vt Bellum, & obluctationem non euadant, antequam perfungantur vita. Quis enim in virtute confirmatior, quam Petrus poſt ruinam? Quis ſic mortem poteſtatoſque omnes euicerat, ac illa? Et tamen in crucis ſtadio erat, & adhuc ibi luctam, & carnis bellum ſentiebat. Sic illi Dominus Ioann. 21 *Cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis.* Expende illud, *quo tu non vis*, ea enim erat obluctatio, non illi ſuffecerat conſenuiſſe in præſ{ijs}, viciſſe flagella, triumphaſſe de tormentis, anxie expectauiſſe martyrium, adhuc tamen illi, dum viueret, lucta erat & certamen. Id quod eleganter ponderat Diuus Proſp. libro 2. de vocat Gent. capite 8. Quam compugnantiam idẽ Beatiſſimus Petrus etiam in ipſa palmarum omniũ conſũmatione perpeſſus eſt, ſiquidẽ hoc Dominus proteſtatur, & dicit, cum ſenueris extẽdes manus tuas, & alius cĩget te, & ducet quo tu nõ vis.

A Quis ergo ambigat, quis ignoret hãc fortiſſimam petram, hoc deſiderium ſemper habuiſſe, vt ei moriendi pro Christo conſtantia donaretur? Verũ ita ineuitabilis erat obluctatio trepidationis, vt vir martyrij auidiſſimus, adepturus quidẽ denũciaretur victor â paſſionis; ſed nõ ſine tẽtatione formidinis. Nec prius finienda erat lucta, quam vita. Solus Ieſus luctuoſas conficit luctas, ante quã mor-

B ti ſuccumbat, vix arma capeſſit, & omnes proſternit inimicorum inſultus. Cum primum in arenam deſcendit, & arma exerit crucis, lacrymas fugat, & debellata morte victor exultat. Vt dicat Diu. Leo ſerm. 10. *Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, manifeſtabatur fidelibus grande myſterium, quia glorioſiſſimus dia-*

C *boli victor, & inimicarum virtutum potentiſſimus debellator, pulcra ſpecie triumphi ſui portabat trophæum, & inuictæ patientię humeris ſignum ſalutis adorandum regnis omnibus inferebat.* Cum primum ſtadium ingreditur, & crucem amplexatur, debellatæ omnes rebelles poteſtates ſilent, & conſopitis luctis, imo extinctis vniuerſorum viribus victor procedit,

D poſita iam quacumque formidine. Huc refero illud quod notauit Matth. cap. 26. nimirum quod initiaturus paſſionem, hortum ingreditur Dominus, *& progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans.* Sane dũ ſe proſternit deuictis hoſtibus, accipiendæ coronæ ſeſe aptabat. Vbi enim ſe Iob appeti ab hoſte vidit cap. 1. *corruens in terra adorauit.*

E Sed quæ fuit hæc nobilis athletę ad terram inclinatio? Pulcrè Orig. lib. 1. inquit. *Imperatores qui victores extiterunt non ſtantes, ſed deorſum adorantes coronam accipiunt, ſic Iobin prima tentatione ad orationem ſe proſtrauit, vt perfectas tolerantia ſua a Deo*

Chry. | Titus. | Ioan. 21 | Proſp. | Leo.

acciperet coronas. Potiori iure hoc meditor in Ieſu qui primo in limine certaminum ſeſe proſternit, vt certas iuſtitiæ accipiat coronas.

§ IX.

Paſſio et crux Chriſti Domini omnes in ſe dolores ebibit, vt nobis inferat lætitiam.

PLangentes mulierculas dedignatur Dominus, non quia ipſe non erat in luctu; ſed quia accipiens ipſe omnium noſtrum lacrymas & dolores, exhibiturus omnibus erat gaudium & lætitiam. Ita in præſenti D. Ambroſ. inquit. *Ablaturus omnes lacrymas ſua beneficio crucis in paſſione propria futuræ inſtar beatitudinis lætitiam exhibebat*. Expendo illud; ſuæ beneficio crucis, vbi neſcio quid ſub oleo agriculturæ. Enim uero quæuis planta terræ humorem ipſa exſugit, quo in ſe decocto, pro illo exhibet dulcem & maturum fructum, & ſic beneficio arborum, amari & lutei terræ ſuccus & inſipidæ pluuiæ in dulcedines commutantur hominũ ſaluti commodiſſimas. Ita Dominica crux dum in ſe lacrymas peccatorum & luctus exſugit, ſuæ beneficio virtutis inde nobis ſalutares calices lætantiaque vina propinat. Huc ſpectauit acumẽ D. Anaſtaſij Sinait. lib 3. Hexaem. vbi inquit. *Primum miraculum Chriſtus fecit in aqua, quoniam tertiò die aquam gentium congregauit in vnam congregationem, cum eam transfmutaſſet vera vitis ob aqua in vinum lætitiæ*. Ecce tibi vera vitis, nimirum crux Dominica omnium peccatorum aquas amaras in ſe ebibit & tranſmutat in vinum lætitiæ, quando beneficio crucis, ablatis amaris lacrymis, cæleſti inebriamur lætitia. Quam ex cruce lætitiam innuebat Paulus 1. ad Corinth. 5. dicens. *Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur non in fermento veteri, ſed in azymis ſinceritatis*. Quaſi diceret, quandoquidem crux Dominica apparuit arbor bona bonos fructus faciet, non iam veteres amaritudines germinabunt, omnia plena dulcedine erunt, plena lætitiæ, plena epulis. Ita D. Chryſoſt. hom. de Cruce & latrone. *Paulus præcepit propter crucem feſtiuitatem celebrari, Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque diem feſtum celebremus. Adiunxit cauſam, quia Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Vides crucis intuitu perceptam lætitiam?* Hoc eſt maximum beneficium crucifixi amaritudines noſtras in gaudia tranſmutare, amaros peccatorum luctus ipſe ſibi exſugere, & mortalium corda cæleſti perfundere lætitia. Id quod percaluerat D. Zeno in Abrahæ decantatiſſimo ſacrificio, vbi in ſummo vitæ diſcrimine Iſaacũ, & Abrahamũ lætiſſimos ſic depingit. Lætatus eſt puer patre fideli, ipſe quoq; fidelior. Lætatur pater filio quoq; gaudente, & cũ gaudio vnici pignoris alligat manus, quas ille vinciẽdas libẽtius offert. Quis talia crederet in vnici filij funere? Qui pater, defuncto herede, domum non replet ſuſpirijs? Qui filius vnicus moriens domeſticus non afficit triſti luctu? Et hic filius occiditur à patre, & omnia læta ſunt, omnia ſuffunduntur gaudijs? ſed non omnia ſunt læta, ait Zeno, nimirum. *In illo ſacrificio ſolus Deus doluit, qui aliam victimam procurauit*. Quidni? Deus ipſe immolandus ex tunc omnes lacrymas & luctus hominum ſibi ſoli aſſumebat vt hominibus lætitiam præſtaret. Pater, & filius lætabantur, quia ſolus Deus dolebat, & victimam aliam procurabat, vt lætitiam illorum ex crucis & paſſionis Dominicæ intuitu perceptam eſſe conſtaret.

[Margin notes: Ambr. — 1. ad Corin. 5 — Chryſ. — Zeno.]

Text.

Text. Quoniã ecce veniet dies, ĩ quibus dicẽt· Beatæ ſteriles, & vẽtres quæ non genuerunt, & vbera quæ non lactauerũt, tũc incipiẽt dicere mõtibus, cadite ſuper nos, & collibus, operite nos: quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?

§. X.

Periculoſè degit peccator poſt Chriſti Domini damnationem.

VÆ peccatori, vbi damnatur ſanctitas, vbi tã cruenta pompa ducitur Ieſus viride lignũ ad ſupplicium. Ne putes fortuitum eſſe dictũ illud, *Si in viridi ligno hæc fiunt,* ſed magno põdere, & ſingulari ſupplicij exaggeratione. Quod ut teneas propone tibi ante oculos formam ſeueriſſimi tribunalis, quod in Hiſpania hæreticã prauitatem perſequitur. Ibi ſæpè quãdo reus abeſt, ſiſtitur figura eius lignea affabrè compoſita, huius in cõſpectu crimina proponũtur abſẽtis, quaſi ibi in ſtatua lignea adſit, fertur ſententia, dãnatur: iãdẽ infami præconio traducitur ſtatua, & carnificis manu immittitur ardẽti rogo. An ex tunc reus liber euadit? an cõbuſta lignea illa ſtatua, perſona per illam repræſentata, quæ verè mala fecit poterit iã ſecurè agere? Imò nunquã periculoſius, nunquam euidentiori ſuæ ruinæ periculo manifeſtabitur, vbi enim lignea eius figura flãmis tradita eſt, ſolùm, vt iuſtitiæ tenor ſeruetur, auidiùs conijcietur perſona, ſi ſemel teneatur. Ecce tibi, ò homo peccator, Chriſtus Dominus non peccator eſt; ſed lignum A viride; ſed lignea ſtatua peccatoris, hæc iudicio ſiſtitur; hæc de proditione, de ſacrilegio, de blaſphemia accuſatur, & barbarus Iudex ait: *Non inuenio cauſam in eo.* O dementia Iudicis, in ligno quærebat cauſam mortis! Ego ſum qui feci, homo eſt peccator & proditor, Ieſus lignum, Ieſus peccatoris lignea ſtatua, quæ crudeli damnatur ſententia, B milleque ludibrijs & tormentis decerpitur. Fallor, niſi huc reſpexit Sap. cap. 14. dicens: *Benedictum eſt lignum per quod fit iuſtitia,* Vel vt D. Chryſoſtom. oratione de Feſto Crucis ait: *Benedicite lignum, per quod fit iuſtitia.* Sanè lignum viride eſt Ieſus, in quo diuina iuſtitia totum ſuum rigorem exercet, in quo de omni hominum crimine vindicta C ſumitur, iuxta rigoroſiſſimas iuſtitiæ leges. Cùm Ieſum ligno comparo, ſcio latiſſimum diſcrimen: etenim lignum non propriè ſatisfacit iuſtitiæ, nec reum liberat vllo modo: verùm Ieſus verè & propriè fecit iuſtitiæ ſatis, & hominem verè liberauit, ſi ipſe ſapiat. Eſt tamen inter lignum, & Ieſum ſimilitudo in eo quòd in vtroque exhibetur pœna D debita peccatis.

Sap 14.

Dicet aliquis mentis inops, Ieſus de hominum criminibus iuſtitiæ diuinæ ſatisfecit: ergo ſecuri & quieti iam viuant peccatores. Abſit à viro Chriſtiano tantum piaculum: Ieſus equidem ſatisfecit iuſtitiæ, vt ſatisfacit lignum, quo iuſtitiæ lege combuſto inſinuatur quantum maneat ſupplicium peccatori. Niſi velis, E quod ille, cuius lignea ſtatua combuſta eſt, ſe iam liberum putet. Imò nunquam periculoſiùs viuit, nunquam magis illi deſperata eſt res, vtpotè quia ſcit totum illum iuſtitiæ rigorem ſibi parari, qui in ligneam ſtatuam fuit effuſus. Hinc Abacuc cap. 3. ait. *Domine, audiui auditionem* *Abac. 3*

tiam, & timui, conſideraui opera tua, A
& expaui. Cur expauet Propheta, &
timet ſole conſideratione operum
Dei. Sanè viderat Ieſum lignum vi-
ride in ſimilitudinem carnis peccati
efformatum, medium inter latrones,
prophano iudici commiſſum, tra-
duci in locum Caluarij. Vbi elegan-
Rup. ter Rupertus ait. *Quiſquis ſeruorum
eius hæc audiuit, & conſiderauit, quo-
modo non timuit, quomodo non expa-* B
*uit? Puta quòd attonitus dixerit: Heu
quid erit de nobis ſeruis malis, quorum
propter ſcelus talem tantumque Domi-
num tam malè tractari oportuit?* Pru-
dentiſſimus ille Latro hanc ſumã
mam inſaniam obijciebat Latroni
Chriſtum Dominum blaſphemãti.
*Neque tu times Deum, qui in eadem
damnatione es.* Iam ſumma eſt noſtra
malitia & inſania non timere, non C
expaueſcere ad iuſtitiæ rigorem, vi-
demus ligneam peccatorum imagi-
nem, nempe Ieſum tormentorum
flammis comburi. Quare nõ magis
timemus qui in eadem damnatione
ſumus? Quare non magis noſtrum
expaueſcimus periculum, vbi in vi-
ridi ligno ſic cernimus noſtra caſti-
gari delicta? Prudenter admodum
Athan. D. Athanaſ. hom. in Paraſc. ait. *Non* D
*mihi in Iudeorum impietatem reſpice,
neque quòd benefactorem ſuum condem
narunt, maiorem homicidæ rationem
habentes. Id ſolum intuere, quod reo-
rum pœnam præter meritum Chriſtus
ſubijt.* Id ſanè & horrendum, & me-
tuendum peccatori, ſi conſideret, ni-
mirum omnes Chriſti cruciatus, cla
uos, ſpinas, opprobria, maledicta, de
relictionem, & maximorum dolo- E
rum ſegetem ſine adiutorio, ſine le-
namine pœnas eſſe, a iuſtitiæ ſenten-
tia in peccatores præſcriptas. Non
lignum viride: ſed me vocant pœnæ
iſtę, me petit damnatio hæc, ab his
tormentis expector, niſi reſipiſcam.

A O vtinam hunc à Chriſti ſupplicio
excipiemus fructum; quòd à rigore
iuſtitiæ caueamus nobis, quando-
quidem qui inſanus non eſt, hoc ex
lignea ſtatua combuſta percipit com
modum, quod cauet ſibi. De Chriſto
Ieſu cruci affixo iuxta D. Auguſtin.
& D. Hieronym. ſenſum dicebat
Sponſa, Cant. 1. *Botrus Cypri dilectus
meus in vineis Engaddi.* Vbi illud, En- Cant. 1.
B gaddi, ſignificat Carthuſiano ocu-
lum hædi: eſt ergo Dominica crux
vitis plantata ad hędorum oculos.
Nil magis notandum in horum ani-
malium genere, quàm prudens quę-
dam cautela eſt, qua ſibi in alienis
periculis cauent. Accidit enim, vt ſi
capram vnam ex grege per mentum
apprehenderis, ſicque reliquis obie-
ceris, cæteræ ſtent veluti ſtupidæ
C ſuos in illam vnam oculos conijcien-
tes. Vnde Plinius lib. 8. capite 50. in- Plin.
quit. *Capra mira prudentia, canent
ſibi in aliorum periculis.* His caprarũ
oculis amat Ieſus in cruce ſua vide-
ri, nimirum vt omnes eius paſſionẽ
ſtupentes caueamus nobis, & viam,
qua tantam euadere periculum poſ-
ſemus, meditemur.

D *Text.* Et poſtquã venerũt i
locũ, qui vocatur Calua-
riæ, ibi crucifixerũt eum
& Latronem vnũ à dex-
tris, & alterũ à ſiniſtris.

§. XI.

*Dominica paſſio totum paradiſi malum
extinxit.*

E VOluptatis locus, comata & pul
cra arbor, ſerpẽs fulgidus ho-
minum generi exitium attulere: pro
his modò parantur horridus locus
Caluariæ, id eſt, morte punitorum,
cruen-

crucem lignum, quod nudus filius Dei, ſeu ſerpens ſcandit, vt deſtructa antiqua fallacia, veram & immortalem vitam hominibus perſuadeat. O diuiniſſimi, & prudentiſſimi Serpentis aſtum! Sanè lignea virga verſa fuit Moyſi in ſerpentem, qui magicos ſerpentes deuorauit, Exod. 2. Cuius rei myſterium vt explicaret

Sinai. Diu. Anaſtaſius Sinaita, libr. 10. Hexaemar. inquit. *Nunc quidem virgam Moyſis transmutans in ſerpentem, deinde ſerpentem mortificans in ligno. Prius deſcribit, quod per lignum crucis perdet, & morte afficiet paradiſi ligni conſultorem ſerpentem. Propter quem virga Aaronica ex ligno animata ſerpſit ſerpens, & falſas magicas in ligno ſerpentis operationes conſumpſit.* Ecce tibi ex Caluariæ latebris, ex crucis ligno prudentior ſerpens proſilit Ieſus, qui conſultorem illum paradiſi arboris conſumit, omneſque eius fallacias, & magicas præſtigias vorat & deglutit. Nullum equidem præſtantius remedium potuit hominum generi inueniri, quam hoc quod diuini ſerpentis aſtus præmeditatur ex ligno crucis. Hinc miſſurus Diſcipulos ad ſanandum orbem

Matth. 10. ait illis, Matt. 10. *Eſtote prudētes ſicut ſerpentes.* Cur ſicut ſerpentes cum apud homines nomen ſerpentis & ſuſpectum eſſet & inuiſum: ibi D.

Remig. Remigius. *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum, vos ſitis prudentes ad laudandum, laudauit ille lignum; vos laudate crucis virtutem.* Vnus qui ex ligno crucis ſerpens eſt, ſerpentium deſtruet conſilium, antiqua fugabit toxica morſus, & ſalutarem hominibus inſtillabit vitam. Eia agite quicumque veteris nocumentum in natura medullis, paradiſi venenum vultis expungere, & ligno crucis ſerpentes proſilite, ex cuius ligni

A rigore ſerpſit ſerpens Chriſtus, qui ex ſuffiato deliciarum paradiſi toxico, nobis vitam reſtituit. Quò referā illud Claudiani ī victoria Stiliconis, vbi delitijs enectum Glaucum memorās vitæ fuiſſe reſtitutū beneficio herbæ deductæ ex ſerpentis ore ait:

——Mirę nam munere ſortis
Dulcia mella necem, vitam dedit
B *horridus anguis.*

Sanè horridus ex crucis ligno Anguis Chriſtus Dominus & mortem, & venena conſumpſit, quæ nobis intulerant voluptatis locus, amœna arbor, ſerpens fulgidus. Ieroboamus 3. Reg. 3. in Prophetam excandeſcens. *Extendit manum ſuam de altari dicens: apprehendite eum. Et*

C *exaruit manus eius.* De quo in rem præſentem Chryſoſtomus oratione de S. Hier. fatur. [Extendit manum ſuam Rex & exaruit. Quando arida facta eſt, tunc fructū tulit. Cōſidera mihi exēplū quod occurrit in ligno, quod in paradiſo fuit, & in ligno ꝙ fuit in cruce: Quēmadmodū enim lignū illud cū eſſet viride mortē peperit, lignū verò crucis cū eſſet aridum

D vitā genuit, ſic manus Regis quando viridis erat, impietatē peperit, quando arida facta eſt, tunc obedientiam produxit.] Sic de crucis ariditate correxit mala, quæ produxerat viridis & amœna arbor paradiſi, adeo efficax aduerſus hæc ea crucis lignum extitit, vt meritò defleat D. Paulinus epiſt. 8. hominis poſthac infirmi Paulin.

E vicem dicens. *Infelix ego qui venena rum inimicę arboris guſtum nec crucis ligno digeſſi.* Quæ voluptatum toxicā non digeruntur, immiſtaque ſudori ab intimis expelluntur medullis, vbi hoc Eoum ſenticoſum crucis lignum apparuit? Quæ ſerpentinæ iræ? Quis aſtus? Quæ fallaciæ

Vu 3 non

Digitized by Google

tium tuum, quia repleti ſunt, quia obſcurati ſũt terræ domibus iniquitatis. Quæ verba ſic apud Symmachum in rem præſentem explicantur. *Reſpice in teſtamentum tuum, quoniam repleta ſunt tenebroſa terræ ſpecioſis & pulcris, vel inſignibus modis iniquitatis.* Quaſi dicat, ò Deus immortalis! quando quidem terrenorum hominum ſcelera & peccata auro cooperta fulgent, pulcris & ſpecioſis obteguntur prætextibus, auerte ab illis oculos, ne fortè conciteris ad iram; & noua ſubmerſura orbē ſpuas diluuia. Reſpice in teſtamentum tuum, reſpice in ſignum fœderis tui, nimirum in ſanctã crucem, ibi mundi peccatum viſitur omni decore & prætextu nudatum, ibi horroris & fœditatis plenam conſpicies ſimilitudinem peccati in Dominica carne, quò humana obtinebitur ſalus. Vtinam id cum mortalibus omnibus actum eſſet, vt ablato auro, pallida, horroriſq; plena illis proponeretur facies peccati.

Tob. 11. De interfecto piſce fel ſeruauit Tobias, domum adit, cap 11. *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patri ſuo.* Inde Petrus Dam. epiſt. 12. *Cæcus itaq; felle piſcis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur, quia cùm amaritudo diabolicæ verſutiæ, noſtris oculis oſtenſa proponitur, tenebrarum mox caligo propellitur: & lux interior, quæ velut eclipſim paſſa eſt, reformatur.* Nudetur amaritudo, & fœditas peccati, & fugies illud.

§. XIII.

Chriſtus Dominus cruci affixus mortificationem, & rigorem pænitentiæ omnibus perſuadet.

Hieron. STantis iuxta crucem Magdalenæ virtutem & miratur D. Hier. & illam his verbis cõmendat. *Sacerdotes, & Pharifæi crucifigunt filium Dei; & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat. Verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris ad ſacci pænitentiam prouocantem.* Dabo hæc verba alibi explicanda, modò ſolùm expendo ab his quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem: quibus hæſit Hieron. in verbo illo, Damaſci. Enimuerò Damaſcus idē eſt ac *propinans ſanguinem*, vt teſtatur Georgius Venetus in Armon. Cantic. 3. tom. 7. cap. 13. Facies ergo Damaſci à Magdalena reſpecta D. Hieronimo eſt crucifixi Domini facies, quæ crebro confoſſa vulnere, hominibus cunctis propinat effuſionem ſanguinis, nimirum mortificationem, & dolorum tolerantiam. Iniuſtè interfectus Teremanes à Critio tyrãno cùm vas veneno plenum acciperet, totumque hauſiſſet, relictam partem profudit in terram dicens, *Propino Critiæ.* Id quod memorans Cicero Tuſculanar. 1. ait. *Luſit vir egregius extremo ſpiritu, verèq; ei, qui ſibi venenum præbuerat, mortem eſt eā auguratus, quæ breui cõſequuta eſt.* Cicero. Sic Dominus ſuffixus ligno, paſſionis & dolorum calice epoto, ſanguinem vſque ad terram profundens hominum generi propinat, verèque mortificationē & ſimilem dolorum tolerantiam exquirit ab omnibus illis, quorum cauſa ipſe mortuus eſt. Quicumq; peccaſti, à crucifixo Domino dolorũ & pœnarũ calicem tibi propinatũ exiſtima, cuius propinationis lege vſque ad ſanguinis effuſionem obligaris Chriſto. Huc refert Tertullianus illud Euangelij, nimirum: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Quæ sũt Dei, quæ Deo reddi debent? Pulcrè ille de Fuga in Perſ. inquit *Quomodo reddam quæ ſunt Dei, Deo? Vtique perinde imaginem & monetam ipſius inſcriptam nomine eius, id eſt hominem* Tert.

Chriſtianũ? Quid autẽ debeo Deo ſicut denarium Cæſari, niſi ſanguinem, quem pro me filius fudit ipſius. Hoc à me expoſtulatur, hoc exigitur, vt macter, vt ſanguinem fundam, vt propinãti Domino ſanguineum poculum, correſpondeam ſimile bibens. Sanè, vt meritò fatur Apollinaris libr. 4 epiſtol. *Quantam licet nobis anxietatem vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordemur, qui biberit Dominus ad patibulum.* Vbi te, Domine, in ligno crucis video felleum mare bibentem, cur propinatas non bibam mundi amaritudines? Vbi diuiniſſimum os ad incredibile tormentorum pelagus applicari conſpicio, parua mihi ſunt quæcumque mihi pœnitentia propinat. Propinantem Regem periculosè contemnit miles, qui crucifixum propinantem refugit, metuo ne excludatur à bonis crucifixi. Id grauiter Tertullian. vbi ſuprà edixit. *Non poteſt qui pati timet eius eſſe qui paſſus eſt. At qui pati non timet, iſte profectò erit in dilectione vtique Dei.* Sic ille. Vanus eſt qui in præſenti à Chriſto petit delicias; etenim ſaginaturus turbam, Ioan. 6. iuſſit homines ſedere ſuper fœnum, at eundem impleturus, Matth. 15. *Præcipit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Sanè ij qui ſuper duram terram ſedent, Chriſtianos agebant. Vnde ait D. Paſchaſius libro 7. in Matthæum. *Tanquam in ipſius montis Chriſti ſoliditate locati, nullo fœno interpoſito emolliebantur.* Non enim ſub Chriſto mollities, ſed dura & acerba vita commendatur.

Apoll. — Tert.

A B C D E

§. XIV.

Amatorii ludi ſunt Deo crucis vehementiſſimi dolores.

QVis ardentiſſimi amoris flammas Ieſu lambentes pectora explicare queat? Hic vos adeſtote ardentiſſimi Seraphim, & alijs obnubilate veſtrum pectus, vt quod frigidum ſit, & niuali rigidum gelu, ſi ignifero Chriſti pectori comparatur. Iam cernite nouum amatorem Ieſum, cui horrendũ crucis lignum eſt pro nuptialibus tædis, ſpinarum ſpicula pro roſeis fertis, clauorum lanceæque ictus pro oſculis. Nonne hæc erat Sponſæ vox, Cant. 8. *Quis mihi det te fratrem meum, vt inueniam te foris, & deoſculer?* Quæ hæc ſponſæ cupiditas? an expectabat Dominum extra vrbem actum, & ductum in Caluariæ locum? Sic putat Rupert. Proh Deos immortales! Hæccine ſunt Sponſæ oſcula? Perforantur manus, tranſuerberatur pectus, totum quatitur corpus, & hæc tam dira, tam inhumana vulnera habentur à diuino Amatore pro oſculis. Id quod exprimit S. Philo Carpat. his verbis! Tunc foris inuentus eſt Spõſus, & oſculatus à Sponſa cum humanitate veſtitus, & extra Hieroſolymã crucifixus eã ipſam à ſempiterna morte redemit, & per ineffabilẽ charitatẽ ſoluto oĩ debito ſibimet amantiſſimè reconciliauit. Quid diuinius, Quid ardentius? Sic accipit Dominus vulnera, quaſi oſcula acciperet, extremam ſuſtinet lanienam, & ſuauia ducit: totus ſanguine madet, cruciatibus perimitur, opprobriis appetitur, & inter hæc ſic deliciatur, quaſi inter chariſſimorum amplexus, & oſcula exiſteret. Vt dicat apud D. Chryſolog. ſer. 108. Claui iſti nõ mihi infigunt dolorem, ſed veſtrã mihi infigũt altiùs charitatẽ; vulnera hęc nõ educũt gemitus meos, ſed magis vos meis viſceribus itroducũt. Extenſio corporis mei vos dilatat in gremiũ. Venite ergo, redite. Ecce tota Dominici corporis laniena ĩ amatoria conuertitur officia: cruentum

Cant. 5. — Philo. — Chryſ.

ſuppli-

ſupplicium, compagnum diſruptio membrorum diſieceratio nuptiales Zeno. reputantur lætitiæ. Extulerat D. Zeno diuina charitatis præconium, id dicens: *Tuum eſt, quod cum occiditur ab hominibus, Deus omnipotentis Dei filius nullus iraſcitur de duobus.* Et ſanè maximum erat, quòd tam ferè tractatus, tam diriter percuſſus filius Dei non iraſceretur in hominum genus: at maior eſt illius charitatis altitudo, quàm non ſolùm non iraſcitur Ieſus, ſed vulnera ipſa reputat delitias, & quod eſt crudelitatis inſigne, id lætiſſimarum nuptiarum facit teſtimonium. Sic auſus prædicare D. Bernardus ſermone de Paſſione, inquiens. *Sedes ſponſalis crux eſt, in qua verus Sponſus Sponſam ſuam Eccleſiam ſibi copulaui, ipſam ſibi proprij ſanguinis* Bernar. *affuſione ſubarrans* Cur Bernardus hæc diceret; niſi ardentiſſimum Dei amorem prænoſceret, quo tormenta reputabat delitias? Huc retulerim vocem illam Ieſu, qua labores & tormenta ſua pro muneribus Ioan. 17 reputabat. Ait enim Ioann. 17 *Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſũ, & ibi ſint mecum.* Quos dediſti ait, dicturus verè, quos ſummis cruciatibus emi: at tantus erat amor, vt crudele pretium exhibitum, putaret munus acceptum. Sic Richard. Victorin. part. 2. in Cantic. capi. 10. inquiens. *Ita tunc de ipſorum redemptione exultat, vt non reputaret magnum id quod pro eis obtulit, ſed videatur eos, quos accepit, datos ſibi potiùs in munere, quam emptos pretio ſui ſanguinis, & compenſatione.* Pro Chriſti in ſuos charitatem!

§. XV.

Crux Domini durior, & acerbior, quam qua ab hominibus ſuſtineri queat.

MEdius inter latrones crucifixus eſt Dominus, præter ſuã, alias præſeferens hominibus cruces, quibus ad cælum teuolare poſſint, intolerabilis enim eſſet generi hominum crux Chriſti. Hinc adhuc viuens monebat: *Si quis vult venire* Matth. 16. *poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Non ait tollat crucem meam; ſed ſuam, quaſi ſciret Dominicam crucem eſſe hominibus intolerabilem. Enimuerò ea eſt crux Chriſti, quæ ſumma innocentia toleratur; & nihil amarius homini, quàm ſi immeritus mulctetur ſupplicio. Iob. 2. aiebat Dominus Iob. 2. ad Sathan: *Animaduertiſti famulum meum Iob? homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans innocentia ſua.* Notanter dixit illud, & adhuc perſeuerans, vtpote maximum erat, quòd vir innocens ſub tam diris ſuppliciis non labaret. Id quod notat D. Hier. Hier. Epiſt. 34 ad Iulian. his verbis. *Pulcrè addidit, & adhuc perſeuerans in innocentia, quia difficile eſt preſſam malis innocentiam non dolere, & hoc ipſo fide non periclitari, quòd ſe videat iniuſte ſuſtinere quod patitur.* Expende vbi hominum fides periclitetur, vbi iniuſtas pœnas dat, hoc eſt, omnibus hominibus commune ſolatium in pœnis, quo ſe tres illi pueri Babylonici ad fortiter ſubeundas altiſſimas fornacis flammas comparabant dicentes Daniel. 3 *Peccauimus, iniquitatem fecimus.* Da. 3. Verùm vbi nullus peccati conſcius homo pœnas dat, heu quanto in fidei illius periculo ſit, mirum erit, ſi ſuſtineat, ſi onerã

tanto

A tanto non ſuccumbat. Id quod meritò lamentatur Hugo de Sancto Victore, qui dum expendit illud Paulianum ad Galatas, *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce*, triplicem differentiam crucis conſtituit iuxta numerum trium, qui in Caluariæ loco crucibus ſuffixi viſebantur. Tunc ſic Hug. ait. *Dicunt homines quando pœnam ſuſtinent, ſi meruiſſemus, non erubeſcere-* B *mus, nunc autem iniuſtè pati ignominioſum eſt nobis. Obloquium videtur, imò ſi culpa pateris, erubeſce ſi ſine culpa gloriare; latro magis eſſe vis, quàm Chriſtus?* Tanta eſt noſtra malitia, tanta infirmitas, vt Chriſti Domini crucem pertimeſcentes, latronis crucē magis excipiamus.

§. XVI.

Nullus homo ſecurus à Cruce.

QVis in hunc mundum ingrediens fugit à cruce? An qui ampiam perditionis terit viam? an qui vitijs ſuis & voluptatibus indulget? Proh dolor! Vide quid Lucas dicit: *Ibi crucifixerunt Ieſum latrones, vnum à dextris, & alium à ſiniſtris.* Nec ad ſiniſtram declinare licet ſine D cruce, ſine labore, ſiniſtram reproborum ſemitam qui ſequitur, ibi habet crucem, ibi laborum mille cru- Prou. 26 ciatus ſubit. Prou. 26. *Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua & laborat, ſi ad os ſuum conuerterit:* Expende illud, & laborat; etiam qui labores fugit, qui manus ab omni opere otioſas cuſtodiebat, ne minimo licet labori incumbat, is laborat, & dum indul- E gens otio ab omni opere feriatur, tunc illum labor improbus cruciat. Athan. Fallor, niſi huc reſpexit D. Athanaſ. orat. contra idola dicens. *Mens humana clauſis oculis effictis ſua imaginatione malis in his ſe exagitat ac mouet,* A *inſcia interim ſe nihil agere dum ſe maximè negotioſam præbet.* Ecce in nihil agendo ſeſe mens humana excruciat, oculos habet clauſos, vt quietis otio indulgeat, & ſic diris exagitata curis laborioſior exiſtit. Non me tempero, quin hic transferam figuram illam impiorum, quam D. Paulin. epiſt. 4. in Sanſone obcæcato, & Paullo. inimicorum farinam molente de- B pingit. *Conſidera, inquit, huiuſmodi mortalium vitam, & tota tibi ſpecies iumenti molentis occurrat, ille pannis oculos corporis, ſit iſte ſordibus vitæ ſuæ oculos mentis obſitus, per errores ſuorum ſēſuum, quaſi per ambages malorum laborioſa miſer ſtatione verſaturus, viſu ſuo vacuus & operoſus alieno ſtat in via peccatorum compeditus vinculis cupiditatum ſuarum. & ipſe ſibi carcer eſt,* C *in ſemetipſo, piſtrini ergaſtulum patitur, ſaxum cordis ſui pertinacia iniquitatis induratum quaſi molam verſat, ſ farinam hoſtibus ſuis de corrupta animæ ſuæ fruge conficiens.* Hæc ille, quibus vides proprijs coloribus impiorum vitam effigiatam; nō enim per viam latam vitiorum cruces fugiunt, imò ibi labor, & dolor, & ærumna, & gemitus, & lacryma inhabitat. Habent ſuas cruces vitia, vel quod omni miſeria maius eſt, habent piſtrini ergaſtula, habent ſaxea molam, ad quam religati miſeri ſeſe conferunt, vt ſuorum rabidiſſimorum hoſtium fiant pabulum. Et quidem is eſt mundus, eæ ſunt ſæculi omnes, & voluptates, & dignitates, quæ non minores habeant cruces, his, quos honorare quàm his quos onerare deſiderant. E Quos magis honorarent Ethnici, quàm Deos ſuos? quos magis cruciarent, quam nouellos tunc Chriſtianos. Accipit modo Tertull. in Apol. Tert. cap. 12. Pulcrè componentem Chriſtianas cruces cum Gentilium Deorū crucibus: Ait enim. *Re vera nobis,*

maximè

maximè qui propter Deos veſtros ple- A
ctimur, ſolatiũ pœnarum eſſe poſſit, quod
eadem & ipſi patiuntur, vt ſiunt. Cru-
cibus, & ſtipitibus imponitis Chriſtia-
nos. Quod ſimulacrum non prius argilla
deformat, cruci & ſtipiti ſuperſtructũ?
In patibulo prius corpus Dei veſtri dedi-
catur. Vngulis deraditis latera Chri-
ſtianorum. At in Deos veſtros per om-
nia membra validius incumbunt aſcia
& rũcina, & ſcobina. Ignibus vrimur. B
Hoc et illi a prima quidem maſſa. Per-
git iſte in plura, nobis ſufficiat ſemel
vidiſſe, quod mundiales & cultrum,
& ſupplicium parant per cruces, nec
ſine labore aliquis honor paratur ab
illis, quando & idola non ſcandunt
altaria, niſi per aſciam, per ignem,
Chryſ. vel crucem. Hinc rectè monet D.
Chryſoſtom. hom. 4 ad popul. *Nam*
etiam ſi pulcherrimum hunc laborem G
non deſudes, qui circa penitentiam vir-
tutũ eſt, et in mundo omnino vel aliter
laborabis. Sed ſi labor & hic, & illic,
quare non hunc colligimus multum ha-
bentem fructum? Vbique tibi cruces
occurrunt, vbique labores & dolo-
res, gemitus, & lacrymæ, ſiue ad dex-
teram, ſiue ad ſiniſtram declines. Fu-
ge ergo ſiniſtræ labores, quibus cru-
ciaris, quibus cæ...us te contcris, vt
hoſtes tuos ſat...es, & cape labores
dexteræ, labores pœnitentiæ, dolo-
res Chriſtiferæ crucis, quibus & ho-
ſtes profliges & immarceſcibiles co-
ronas capias. Sanè inclita illa fœmi-
na Iahel de qua in libro Iudic. cap. 4.
Iſraelitarum hoſtem Siſaram domi
excepit, lacteoque poculo pauit, quo
ipſe ſecurus ſe ſomno tradidit, dor-
mientem Iahel aggreditur: & clauo E
ligneo transfodit tempora eius, &
miſerè mactat. Quid plura? ex quo
Dam. facto pulchrè Card. Pet. Dam. ſerm.
43. monet, quid fidelis Chriſtianus
faciat. *Quamdiu gentilis populus iuxta*
legem carnis voluptuoſe viuebat, tan-

A *quam lac, ita vita ſua mollitiem ſitien-*
ti mortem noſtram diabolo propinabat.
At poſtquam ſub ſpiritus ſe diſciplina
conſtrixit, inuicta mox crucis arma cor-
ripuit, hoſtemque ſalutis humanæ quẽ
dudum voluptatis lacte potauerat, nunc
penitentia munita præſidio ligno trans-
fixit. Nemo iam Chriſtianus patia-
tur hoſtes ſuos paſcere; nemo de la-
bore ſuo, de dolore, de lacrymis, de
B gemitu lactet diabolum; ſed ſiqui-
dem vbi laborandum eſſe, gemendũ
eſt, non laboret, nec gemat ſub ſini-
ſtra cruce, ſub piſtrini ergaſtulo; ſed
ſub cruce Chriſti, qua transfigat ho-
ſtes, & ſempiternis potiatur gaudijs.

§. XVII.

G *Vt iuſtitia diuina non in vindicando,*
ſed etiam in parcendo conſi-
ſtit.

ECce tibi vt diuinæ iuſtitiæ ſatis-
faciat Dominus ab Hieroſoly-
mis in Caluariæ montẽ feſtinat, vbi
ſeſe iuſtitia Dei aduerſus peccato-
res oſtendit. Sed cur iuſtitiæ actio in
monte extra ciuitatẽ peragitur? Cre-
diderim, humanæ iuſtitiæ rigores,
D qui in vlciſcendis iniurijs exercen-
tur, ſuſpectos eſſe diuinæ iuſtitiæ, vt
quæ etiam in parcendo conſiſtit. Ita
Oſeæ 11. ait iuſtiſſimus Dominus, Oſea 11
{Non faciã furorem iræ meæ nõ cõ-
uertar, vt diſperdam Ephraim, quia
Deus ego ſũ & nõ homo, ĩ medio tui
ſanctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ. Ex-
pendo quid à Deo caueatur, nimi-
rum nõ ingrediar ciuitatẽ, quaſi di-
E xerit, alius ero ab ijs, qui iuſtitiæ ſer-
uandæ inuigilant in ciuitatibus. Ibi
iuſtitia vindex eſt iniquitatum, mea
iuſtitia eſt iniquis parcere. Sic apud
D. Hieron. *Non ſum, ait, vnus de ijs* Hieron
qui in vrbibus habitãt, qui humanis le-
gibus viuunt, quibus ius ſumma malitia
eſt,

eſt; mea autem lex, mea iuſtitia eſt ſaluare correctos. Proh præclari iudicis ingenium. Tunc iuſtiſſimus iuſtitiæ ſatisfecit Deus, quando reis ſalutis pandit theſauros, non ſolum quãdo mundum ſubmergit, non quando populos comburit, ſed quando pro hominũ ſalute profudit ſanguinem.
Pſ.117. Ea eſt diuina iuſtitia, quæ correctos ſaluet. Puſeré Dauid Pſal.84 *Miſericordia et veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia et pax oſculatæ ſunt*. Iuſtitia, quę gladios ſtringit, quæ ignes vomit, quæ profundit diluuia, tota oſculis vacat, & nihil reis prius parat quam pacem, quam ſalutem, & incolumitatem. Sed quæ hęc iuſtitia eſt? Sane iuſtitia pientiſſimi Dei, qui tunc iuſtitiam exercet, quando in reos fon-
Andr. tes aperit pietatis. Sic loquitur And.
Cret. Cretenſ. ſerm de Annunc. Dei iuſtitiam commendans. *Iuxta quem*, inquit, *qui natura ſua benigniſſima eſt, iuſtiſſimè decreuit, ut filius eius prius in noſtra ſimili comparens forma aduerſarium noſtrum condemnaret*. Non enim in fonte pietatis & benignitatis alia iuſtitia inueniri poſſet, niſi qua ſciret iuſtiſſimis ſeueriſſimiſque legibus per miſericordiam ſatisfa-
Pſ.117. cere. Hinc etiam Pſal.117. ait Chriſtus Dominus. *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt velut ignis in ſpinis: & in nomine Domini, quia vltus ſum in eo*. Sed ò Domine quam egiſti vltionem tantorum hoſtium? Qualem de interfectoribus tuis ſumpſiſti vindictam? Sanè qualis decebat omnium Dominum illos à peccatis in gratiam ſuam transferendo. Ita D. Auguſt. ibi. *Vltus ſum in eos, quia &*
Auguſt. *ipſa malitia, quę in eis iuſtos perſequebatur, extincta, Chriſtiano populo ſociati ſunt*. O nouum vindictæ genus! Tunc ſcelera Dominus ſe putat vindicare, non quando perdit ſceleratos; ſed quando correctos ſaluat. Id notum habebat D. Leo ſerm. 3. de Leo.
Paſſ. exclamans. *O admirabilis potentia crucis! o ineffabilis gloria paſſionis, in qua & tribunal Domini, et iudicium mundi, et poteſtas eſt crucifixi! Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, confitendæ maieſtatis tuę ſenſum totus mundus accepit*. Ecce vbi
B tribunal exhibetur Dei, nimirum in cruce, in qua miſericordiæ fontes aperiuntur, ecce vbi iudicium a Domino exercetur de mundo, vbi confitendę maieſtatis ſenſum totus mũdus accepit, quippe Dei iuſtitia eſt ſaluare correctos. Necnon Pſalm.71. dicitur. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis*. Quaſi iuſtitia eius eo ſpectet, vt correctis propinet
C pacis abundantiam. Quare eleganter Chryſo. ibi ait. [Orta eſt ergo in Chryſ.
diebus eius iuſtitia. Qualis eſt iſta iuſtitia, niſi vt Dominus carne indutus, & hominẽ oculis humanis demonſtraret, & diuinitatẽ occultaret? Quãta iuſtitia, vt traderet ſe pro cunctis hominibus, & pro Eccleſia vbiq; diffuſa? Quanta iuſtitia niſi vt etiã toleraret iniuſta, ex improbitate Iudæorũ,
D & ſuã iuſtitiã demõſtraret ferocitati eorũ? Ecce orta eſt in diebus iuſtitia. Quæ iuſtitia, pietati coniũcta eſt, tolerantię cõglutinata. Nulli malũ pro malo reddere, cũ omnibus pacẽ habere, pro inimicis orare?] Plane huc etiam ſpectabat Pſalm.30. vbi hæc verba à Dauide dantũr. *Muta fiant labia doloſa. Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem*. Iuſtus enim
E reputatur quatenus obloquentibus doloſis labijs parcit. Ita Nicephor. in cat. Græc. ait. *Iuſtum ſe ipſum appellat, eo quod hoſtes ſuos nunquam affecerit iniuria*.

Ioan.

Ioann. 19. Scripſit autem titulũ Pilatus, & poſuit ſuper Crucem: erat aũt ſcriptum, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum.

§. XVIII.

Crux Chriſti corona & diadema Imperij duraturi, & ſtabilis.

CRucifixo Domino regius titulus additur, quem nõ tollet Iudæorum malitia, quæ enim a cruce & ærumnis exſurgunt diademata, nullis inuidiç & malitiæ calumnijs ſubiacent. Etenim verò cum adoleſcens Ioſeph in Regnum ſubleuandus eſt, ne inuidorum maledictis daretur locus, ex carceris neruo ad diadema ſumitur. Id quod expendens D.Gregor. Niſſen. in cap. 6. in ad Cor inquit. (Niſſ.) *Permiſit Deus tentationibus probari adoleſcentem, aures occludens ijs qui delectantur probris & maledictis. Si enim non dediſſet Ioſepho probationem, dixiſſent maledici a ceca fortuna hec fieri. Inter Aegyptios regnat Ioſeph barbaris dominatur adoleſcentulus quamnam oſtendis virtutem pro qua virtute hoc eſt aſſecutus? Ne ergo hęc de Ioſeph dicerentur, in eum permiſit tentationes, vt hæ iuſto viro ferrent teſtimoniũ, obſtruerent ora maledicorum.* Adeò firmæ & fixæ sũt coronæ, quæ a cruce & neruo naſcuntur, quę non fortuito, non caſu uenire, vel ab inuidis hominibus credũtur. Hac prouidentia Regium Chriſti trophæum cruci adſcribitur, vt crux ipſa ferret teſtimonium iuſto viro, & obſtrueret maledicorum ora. Sic Chryſoſtom. 84. in Ioann. (Chryſ.) *Vt calumniantium os obſtrueret tãquã tropheo cuipia litteras inſculpſit.* Quid proderunt, o Iudæe calumniæ tuæ? Ecce a cruce fulgent regia ſtemmata Chriſti, ibi regius eius ſplendor A micat, vbi non cæca fortuna; ſed clara virtus, & ſtabilis, & fixa coronas parturit. Sanè crux ipſa corona eſt immarceſcibilis, vt pulcre dicat Gilibert. ſerm. 20. in Cant. (Gilib.) *Mihi, inquit Paulus, abſit gloriari; niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: & quid vultis audire? Crux ipſa corona eſt glorię, diadema regni.* Nil magis conſpicuum in cruce, quam Regnum, B totum crucis negotium Regiam prçfert gloriam, inter vulnera, inter sãguinem, inter tormenta ipſa crux nõ potuit nõ prçferre Regium titulum. O quam percalluerat crucis gloriam Angelus ille, qui poſt glorioſam Chriſti Reſurrectionem mulieribus apparens ait illis Marc. 16 (Marc. 6.) *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic.* Sic inter reſurgentis glorias C non pudet crucis meminiſſe, quaſi in illa eſſet prçcipua Regni Chriſti immortalis corona. Id pulcre notat D. Cyril Hieroſol. Catech. 13. hæc verba proferens. (Cyril. Hier.) *Non pudeat crucem Domini confiteri: Angeli gloriantur dicentes: Ieſum quæritis crucifixum: non potuiſti Angelo dicere, ſcio quem quęritis, meum Dominum? Sed confidenter dicit; ſcio quod crucifixum, corona enim* D *eſt crux, & non ignominia* Meritò Ieſus, qui alia ſui corporis decora occultabat vſque in reſurrectionis diẽ, vnum regi titulũ manifeſtè propalauit ĩ cruce, quippe & crux & Regius titulus prædicabat Regnum Chriſti ſtabile & permanſurum, obtumeſcente ipſa inuidia.

§. XIX.

E

Chriſti regię virtutes adeò magnæ, vt ſuperent omnem facundiam creatam.

AB alienigena, & hoſte ſummus Imperator creaturarum glorię ſuæ

ſuæ titulos patitur exarari; ea enim eſt Regis noſtri magnitudo virtutum, quæ non egeat oratorum floribus venuſtari; ſed ipſa per ſe euidentiſſimè pateat. Quod ſi magnis conferenda ſuatim parua, iam mihi in præſentia intonuiſſent verba à B.
Ennod. Ennodio in Panegyrico Theodorici data, dum ſic faiur. *Eat nunc & cothurnatis relationibus Alexandrum iactet antiquitas, cui famę opulentiam peperit dos loquentium, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio. Regis noſtri merita ſolatium non poſtulant aſſerentis, mira ſunt eius veris actibus; quamuis aucta ſint veterum geſta mendaciis. Simulaſtis poetæ grandia; ſed fateri vos conuenit præſentem Dominum geſſiſſe potiora:* Veriùs de ſummo Imperatore Ieſu hæc dicta capio, cuius merita & ingentes virtutes ſolatium non poſtulant aſſerentis, pulcriores ſunt omnibus Rhetorum floribus, maiores omni facundia creata. Quid magis ſolemne in Principum funere, quam ſonantibus æribus, buccinis tonantibus, largiſque oratorum acclamationibus defuncti Principis magnalia celebrari, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mandica laudatio? At in Ieſu funere non clamoſa æra, non loquacia pulpita, ſed petræ ſciſſæ ſonant Matth. 27. Petræ ſonus humilis eſt, abiectus eſt; ſed qui incredibilem prædicet morientis magnitudinem, quæ non egeat aſſerentis ſolatium, Da-
Pſ.103. uid Pſalm. 103. diuina laudis cantores notat aiens. *Super ipſas volatilia cæli habitabũt, de medio petrarum dabunt vocus.* Non de floridis rhetorum, nec cothurnatis orationibus; ſed de petris reſonãt diuinæ laudes.
Aug. Id quod perpendens Auguſtin. fatur. *Modo ſi dicam vobis credite; hoc dixit Plato, hoc dixit Pythagoras,*
A *hoc dixit Cicero, quis veſtrum non irridebit me? Ero enim auis, quę non de petra emitto vocem meam. Quid mihi dicis de Platone, & de Cicerone, & de Virgilio? Habes ante te petras montium, de medio petrarum mihi da vocem tuam. Audiantur quia petra audiuntur, quia in illis multis petris petra auditur, petra autem erat Chriſtus.* Vbi audiendus eſt, vbi celebrandus
B eſt Chriſtus, non Rhatorum bombos, nec Poetarum empullas requiras, ſed de facili humilique ſono eius extollitur gloria, & ſuper omnes Imperatorum fabulas eius veritas illuſtrior percipitur. Vnus pro mille hic ſupponendus eſt Cyril. Alexand. libr. 3. in Iſaiam tom. 5. vbi ſic loquitur[Non propter nudam & ſolã poematum magnificentiam, admi-
C rari debet vniuarſorũ Dominatorẽ Deũ, ſed propter ea quibus nos affecit beneficia, ſuæ ſerenitatis & placabilitatis dãs ſpeciem. Seruauit enim mortales, genuſq; humanũ omnino perditũ a morte, a corruptione, a diaboli tyrannide aſſeruit.] Vbi hæc clamant virtutes, ſileant poemata, taceant rhetores.

D §. XX.

Lectio ſacra efficaciſſima ad conuertendos animos.

BReuis ſanè ſcriptura fuit titulo crucis exarata, ſed cuius vim effugere non potuit rebellis in primis latro: qui enim conſortio Ieſu ab
E Hieroſolymis in Caluariam reſtiterat, vbi tituli litteras conſpexit à lectionis efficacia clamauit, *Domine,* Luc.23.
memento mei, dum veneris in Regnum tuum. Sanè tituli lectio Regnum ſuggeſſerat, & vilem latronem in regios ſpiritus tranſmutabat. Quòd acutè notauit Arnold. Carnot. de 7. verbis Arnol.
Domi-

Domini, vbi fatur. *Licet tam inſignẽ titulum deleri perfidia Iudæorum clamoſe expeteret; obtinere nullo modo prænaluit. Iam ad hanc ſcripturam pertinebat latro crucifixus, et cum intra ſe illa litteræ colligebant.* Proh litteratũ efficaciam! Paucæ litteræ rudem & rebellem latronem ad Regnum trahunt; valent equidem litteræ in ſe colligere, & ſibi aſſimilare cuiuſcumque animum. Sic de B. Epiphan. lectioni ſacræ incumbente ſcribit D.

Ennod. Ennod. in eius vita aiens. *Pingebat actibus ſuis paginam, quam legiſſet; ſi Propheta fuiſſet in manibus prophetantem videres; codice amiſſo lectorem: ſi teſtamẽti veteris recẽſuiſſet volumina, Moyſi dignus æmulator incedebat.* Adeò litteræ in ſe colligunt, & transformant animos legentium. Meritò

Iſi. Pel. miratur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt. 27. quod homo lectioni ſacræ deditus, adhuc exiſteret profan? *Etenim & mihi valde mirari ſubijt, quin factũ ſit, vt diuinus amor te minime ſauciarit, neque ex aſſidua lectione voluntatis atque inſtituti mutationẽ effecerit, qui non modo aliena concupiſcere vetat, ſed etiam propria ſpargere monet; Quare aut legens agnoſce, aut nõ agnoſcens lege.* Hoc ſimiliter ego conſulam omnibus, qui ſuæ cupiunt infirmitati mederi, nimirum quod legant, præſentiſſimum remedium eſt lectio ſacra ad omne malum depellendum. Filios Iob ruina domus Dæmon oppreſſit, quid mirum? Ait enim nuncius c. 1. *filijs tuis & filiabus comedentibus, &c.* Vbi Orig. in Cat. dicit, *eos ſi offendiſſet legentes & domum non attigiſſet, & ad interficiendum locus defuiſſet.* Omni incurſui malo occludit aditum ſacra lectio, non poteſt malum aduerſus eum, qui ſacris libris eſt deditus. Id quod nouerat Io-

1. *Mac.* 12. nathas ille Machabæus lib. 1. ca. 12. Vbi in epiſtola ad Spartiatas ait. *Nos autem cum nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris, maluimus mittere ad vos.* Etenim ſuperioribus temporibus aduerſo Marte fracti Spartiatæ Iudæorum auxilium egentes, ad Iudæos amicitiæ gratia miſerunt. Quocirca ait Ionathas; vos ad nos miſiſtis auxilij egentes; nos autem mittimus ad vos nullo egentes, vtpote qui habemus ſolatio libros ſacros, quorum lectioni quotidie ſtudemus. Puer ille Eliſæi 4. Reg. 6. à Propheta docetur nõ timere hoſtes, nec requirere auxilium externum, cui Angelorum exercitus præſto erat. Ex quo D. Ambr. ſerm. 1. in Pſalm. 118. ſic loquitur. [Et tu lege Prophetã, vt videas, lege, vt aperiat oculos tuos, nec te hoſtilis legio perterreat, & obſeſſum eſſet credas quod liberes, qui munitus es ſpiritualibus turmis, ſi Prophetã nõ derelinquis. Nullũ nõ munimen inuenies in ſacrorum librorum lectione hac munitus, nullo egebis, vt hoſtes deuincas, vt auxiliante Dei gratia viam ſalutis curras inoffenſo pede David Pſalm. 118. *Beati immaculati in via qui ambulant in lege Domini.* Sanè beatitudinis radix immaculata vita eſt, & cum diuina lege conformatio, qui vita immaculatus fuerit iam totum habet quo ſit beatus. Addit tamen Dauid aliud, nimirum. *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius.* Vbi D. Auguſt. Non mihi videtur aliud his verbis beatitudinis genus cõmemoratũ, quã illud, quod antea dictum eſt: nã ſcrutari teſtimonia Domini, & eum in toto corde exquirere, hoc eſt, immaculatum ĩ via & in lege Domini ambulare,] Itaque ſcrutator ſacrorum voluminum is immaculatus in via & beatus eſt.

4. *Reg.* 6

Ambr.

Pſ. 118.

Aug.

§. XXI.

§. XXI.

Ne ampliſſimos titulos, ſed ſimplicem virtutis veritatem amplexare.

QVam paucis diuini Regis abſoluuntur tituli, ait enim, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum! Nonne Iſaias copioſus fuit agnominum, & titulorum eius enumerator? [B] Vbi ſũt illa & vocabitur nomen eius, *Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, pater futuri ſæculi*? Cur de nullo iſto titulo Rex noſter agnominatur? Sanè qui veritatem habebat, non curat vocabula. Nil magis tritum, quam quod Romani Cæſares Diui vocarentur, vt paſſim habes inter legiſlatores Diuum Iuſtinianum, à quo [C] titulo primus abſtinuit Rex Theodoricus Italiam nactus. De quo pulcrè differens B Ennodius in eius Panegyr. ait. [Ennod.] *Maiores noſtri Diuos vocauerunt, quibus ſceptra collata ſunt: ſingulare eſt actibus implere ſanctiſſimum, & veneranda nomina non habere. Rex meus iure dicatur alienus, vt Diuus vitam agat ex fructu conſcientiæ, nec requirat pompoſa vocabula* [D] *nuda iactantia, in cuius moribus veritati militant blandimenta maiorum.* Non de nomine, ſed de veritate curandũ, noſter enim Rex Chriſtus Dominus ampullatos titulos vitans, venerandaque nomina diſſimulans hoc egit, vt de diuinitatis gloriaretur veritate, non requiſiuit pompoſos titulos; ſed vt Diuus agebat ex fructu conſcientiæ referens in ſe veram diuini- [E] tatem. [Orig.] Accinit Origen. homil. in Matth. 35. Vbi ponderans, quòd Summus veteris legis Pontifex ineffabilis Dei nominis inſcriptione nobilitabatur; ac Chriſtus nominis magni litteras diſſimulans habebat in ſe paternæ ſubſtantiæ veritatem, [A] diuini Patris effectus receptaculum: ita fatur. *Princeps quidem Sacerdotum ſecundum litteram legis portabat in capite ſuo ſanctificationem Domini ſcriptam in metallo.* (Sic pompoſi Regum tituli, & glorioſa agnomina inſcribuntur auro, vt clarius Principum ſplendeſcant de cognominibus magnalia:) *Verus autem Princeps Sacerdotum, & Rex Ieſus in cruce qui-* [B] *dem habet ſcriptum. Hic eſt Rex Iudæorum; ſuſcipiens Patrem in ſe pro litteris & pro nomine, qui nominatur, & habet eum coronam, et dignus eo effectus. & ſolus ſufficienter patrem capere poteſt.* Contempto Regis Iudæorum titulo gaudet, dimiſſis diuinitatis agnominibus, habens loco ipſorum veram ipſam patris diuinitatẽ, nec requirit tituli pompoſa vocabu- [C] la in cuius moribus veritati militant diuini patris magnalia. Suſpecti ĩde ſint omnes creati ſplendores, omnes tituli nobilitatis; vna veritas virtutis firma & conſtans eſt adamanda, præ alijs. Nonne ſuſcepturus Dominus baptiſmum in Iordane omnia natiuitatis ſuæ decora demonſtrauit? Quid tunc ſupra eius caput effulſit? [D] Lucas cap. 13. ait. *Deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba ĩ ipſum.* [Luc.13.] Expendo illud, *ſicut columba*, vbi quam plures expoſitores non veram columbam; ſed adumbratam interfuiſſe aiunt. Sed cur cum diuini Regis ſtemmata pandebantur, nõ adfuiſſet vera colũba, nouerat enim mũdiales Principes de auibus ſtemmata ſua nobilitare? Equidem Do- [E] minus non titulos, ſed veritatem ſolidam amat. Sic Ambr. libr. de ijs, [Ambr.] qui myſterijs initiantur cap. 4. rationem reddens cur columba nõ interfuerit, ait. *Quid tam verum, quam diuinitas, quæ manet ſemper? Creatura autem nõ poteſt veritas eſſe, ſed ſpecies quæ facilè ſoluitur, & mutatur: ſimul*

quia rerum, qui baptizantur, non in
ſpecie eſſe debeat; ſed vera ſimplicitas.
Procul eſtote à filij Dei ſtemmatibus
creata decora, perpetes alites, colum
bæ deargentatæ, nutrimenta men-
daciorum præclara, qui enim de ve-
ritate gaudet, ſolam amat diuinita-
tem, de ſolo diuini ſpiritus halitu
gloriatur. Sic à filiorum Dei oculis
creaturæ amouentur & vna Spiritus
ſancti maieſtas manet, vt doceamur,
non adumbratas gloriæ imagines;
ſed veritatem virtutum adamare.

§. XXII.

Spectantium oculi leuamen afferunt pa
tienti maximum.

EXpendo tandem inſcriptionem
tituli, nimirum Ieſus Nazarenus
Rex Iudæorum: quam inſcriptionē,
Euthy. ait Euthym. Matt. 27. *Pilatus ſcripſit*
in patrocinium Chriſti. Sed vnde ex
hac inſcriptione patrocinium Chri-
ſti? An, quia regius ſplendor leuamē
aliquod inter tot iniurias poſſet af-
ferret? Imò maximam dolorum par-
tem regia Chriſti dignitas abſume-
bat. Audite quid prædicet D. Syne-
Syneſ. ſius libro de regno dicens, *Mihi cre-*
de regium corpus minime labore tenta-
tur, quiſquis enim palam laborem capeſ
ſit, nequaquā labore vincitur. Rege au-
tē corpus exercente, atque in ſtatiuis &
ſub diu agente, & in armis ætatem con-
terente, omnes vbi vis homines quaſi in
theatro ſpectatores ſūt. Ecce vnde regi
labores quantumuis maximi abſu-
muntur, nimirum ab ſpectatorum
oculis, quando Rex in omnium
oculis verſatur, nullis cedit labori-
bus, nullis ærumnis frangitur. Ergo
Dominus non paruum patrocinium
ex regia dignitate capit aduerſus do
lores, quos innumeris ſpectantibus
oculis patitur. Sane hęc dolorum le-

A uamen perquirebat Rex ille patien-
tiſſimus Iob, quando à domus pene-
tralibus egreſſus in patenti ſterquili-
nij ſe poſuit loco, ibique dicebat cap.
16. *Terra ne operias ſanguinem meū,* Iob. 16.
nec habeat locum latendi clamor meus:
quaſi nihil tam timeret in ruina,
quam dolorum ſuorum latebras, eo
oblectandus fauore, quod eius mala
& dolores noſcantur. Ita D. Chryſo
B ſtom. in Caten. Græca, *Mos eſt eo-* Chryſ.
rum, qui in ærumnis verſantur, vt no-
lint ſua mala celare. Nec aberrauerit,
qui infinitam illam Iudæorum mul
titudinem Hieroſolymis, illis die-
bus manentem ad celebrandum Pa
ſcha, putet à Deo fuiſſe coactam, vt
triumphatoris filij facinus ſpectato-
res haberet. Danielis cap. 3. dicitur,
Nabuchodonoſor Rex, miſit ad congre-
C *gandos ſatrapas, magiſtratus et iudices,*
duces, & tyrannos, & pręfectos, omneſ-
que Principes regionum vt conuenirent
ad dedicationem ſtatuæ. Hoc Rex per
fidos intendebat, verum Dei proui-
dentia omnes hos congregabat, vt
trium puerorum agon, omnibus his
fieret ſpectaculum. Ita D. Chryſo-
ſtom. oratione de Sanct. Meletio, di-
D cens, *Quando tres pueri erant publico*
pręconio renuntiandi, & celebrandi, ex-
tincta vi ignis, faſtu tyranni conculca-
to, confutato omni genere impietatis: ex
vniuerſo orbe terra erant eis congregati
ſpectatores: nam qui vbique terrarum e-
rant ſatrapæ, & toparchę vocati, qui-
dem erant ob aliam cauſam, illos autem
ſpectauerunt Athletas. Sic etſi ex toto
orbe viderentur Iudæi Hieroſoly-
E mis congregati ob aliam cauſam,
tamen à Deo congregabantur, vt
maximum Chriſti agonem ſpecta-
rent.

Text. Milites ergo cum cruciſixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fecerunt quatuor partes, vnicuique militum partem) & tunicā, erat autem tunica inconſutilis deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem, non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit, &c.

§. XXIII.

Nihil Eccleſiæ fidelium magis proprium, quam vnitas, ſiue charitatis vnio ſine qua periclitabitur eius ſalus.

HOc cauent carnifices, ne ſcindatur inconſutilis tunica Chriſti, quod non caſu; ſed myſterio accidiſſe crediderim. Id quod docet D. Cypr. de vnitate Eccleſiæ inquiens, *Hoc vnitatis ſacramentum, hoc vinculū concordiæ inſeparabiliter cohærentis oſtenditur quando tunica Ieſu non diuiditur nec ſcinditur.* Abſit ab animis fidelium qualiſcumque diuiſio, laceṙationem & dilacerationem in ſe patienter ſuſtinet Dominus; in fidelibus vero quibus ipſe velut ornamento veſtitur, omnimodam diuiſionē cauet, vt qui tunc Deificam ſpeciem à mediatore reparatam præferant, quando arctiſſimo dilectionis vinculo apparent coadunati. Hinc D. Greg. Niſſ. lib. de Creat. hom. c. 5. naturam Dei in ſapientia, & amore conſiſtere ſupponens ita loquitur cum homine. *In te & verbum eſt & intelligentia eſt, quę imitatur mentem diuinam. Item charitas fonſque charitatis, hoc enim ait Ioan. charitas ex Deo eſt. Hanc autem nobis veluti perſonam Chriſtus formatur noſtra ſubſtantię cō*

Cypr.

N. ſſ.

A *ferens ait, in hoc cognoſcent oēs, quod diſcipuli mei eſtis ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Quod ſi dilectio nobis iſta defuerit, totius imaginis ſpecies et figura ſoluetur.* Hanc Dei imaginem peccato in nobis delatam, Dei filius patris imago in nobis reparauit, reparauit inquam, cū in arctiſſimā amoris vnionem vocauit. Nullo enim

B magis Redemptoris opus elucet, quam in vnione & charitate fidelium: quantum ab iſta diſtamus, vnione tātum à reparatoris elongamur mercede. Stultus ille qui apud Lucam 12. adiit Ieſum dicēs: *Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.* Quod vt maxime à ſe alienum, ſic repellit Dominus dicēs, *Quis me conſtituit iudicē, aut diuiſorem ſuper nos?* De quo

C eleganter P. Dam. Epiſt. 16. ait, *Vis ergo diuidere? Non habebis Ieſum iudicem, aut diuiſorem, ſed potius diuiſionis vltorem.* V. pote qui tota in diu. ſup. & vnitas inter fratres placere poteſt. Haud multum ab ſcopo aberraret, qui dixerit etiam in hoſtibus ſuis quandam ſpeciem vnitatis dilexiſſe Dominum. Etenim Pſal. 2. dicitur,

Pſal. 2.

D *Quare fremuerunt gentes, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum & aduerſum Chriſtum eius?* Ecce in quantum hi eius adunantur. Sed etiā tam nefaria adunatio, quia adunatio eſt, aliquo modo diuinos oculos trahit. Id quod forte attigit D. Leo ſer. 1. de Paſſ. vbi ait, *Furit in vnum populus, & miſeretur omnium Chriſtus.* Proh Deum amatorē vnitatis, quando in nefariſſimis hoſtibus vnitatē

Leo

E etiam nefariam notat, vt ad vnitatem fidelium traducat eos qui in delictis norunt aliquam præ ſe ferre notam vnitatis. Nec vnquā lōgius à ſalute fuit populus ille nequā quàm ex quo tempore illorum vnitas diuiſa eſt, & ipſi diſperſi erant per totum orbem terrarum. Quocirca eleganter

Zeno. ter D. Zeno ſerm. 11. de Iudæis fatur, *Sane vultis ſcire quāta ſit populus Iudaicus ſanctitatis? Quemamare iuſtitiæ adunatum, non poteſt extra bauli ts diſperſam*; Quippe vt ab vnitate, progreſſus maximus in virtutis curriculo facimus; ſic à diuiſione grauamur, & impedimur, ne iuſtitiam conſequamur. De ſanctiſſimis Præcurſoris parentibus dicitur Luc. 1. *Erant ambo iuſti apud Deum*: quę verba meditatus D. P. Chryſ. ſerm. 91. ait: *Ambo iuſti, quia in ambobus erat vna iuſtitia*; quaſi nequiſſent iuſtitiā pertingere, niſi eiuſdem iuſtitiæ florerent vnitate. Ergo fuge ſciſſionem quicumque in regnum Chriſti cupis cooptari, āma ſanctiſſimam in omnibus vnitatem, coronam capies! Meritò D. Paulus ad Corinth cap. 9. aiebat; *Multi quidem currūt; ſed vnus accipit brauium*. Cur vbi multi currunt, vnus brauium accipit? An quia ſola fidelium vnitas Redemptoris ſui mercedem adipiſcitur? Ita plane
Anſel. D. Anſel. in 18. cap. Luc. inquiens, *Omnes quidē Chriſtiani, & boni & mali pro modo ſuo quiſque, currunt ad brauium ſed vnus qui legitime currit, id eſt vnitas electorum percepit illud*. Heu quam fallitur qui ſeparatus à fratribus ſalutem obtinere meditatur! Quomodo ſalutem attingit qui Saluatoris contemnit impreſſam imaginem? Vbi dilectio nō eſt, vbi vnio non eſt, totius imaginis Saluatoris ſpecies & figura deeſt, ſola vnitas brauium accipit, adeò, vt vel corporalis & inuoluntaria ſeparatio & diuiſio à fratribus ſuſpecta ſit, & aliquo modo reputetur exitialis. Id
Gaud. quod D. Gaud. attingit in orat. de Martyr. 40. vbi animaduertens carnificum aſtum, quo ſemiuiuum vnū ſepararunt à reliquis ſic ait; *Relinquebant vnum qui adhuc viuere putabatur. ſi forte mutaret in peius ipſa ſoli-*

A *tudine voluntatem*. Adeò pernitioſa, & exitialis ſeparatio à fratribus, vt hæc ſperaretur poſſe deflectere voluntatem, quam rigidiſſimum lacunæ gelu inuincibilem probauerat. Vide lib. 5. cap. 9. § 2. & ſupra libr. 3. cap. 8 § 40. & alibi.

Matth. 27. Prætereūtes aūt blaſphemabant eum, mouentes
B capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo reędificas. Salua temetipſum, ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Se-
C nioribus dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce & credimus ei, &c.

§. XXIV.

Qui Chriſtianæ virtuti inſiſtunt, nullis hominum clamoribus, nullo prætex-
D *tu moueantur, vt in afflictionibus etiam liberari praproperent, ac feſtinent, ſed longanimi expectent à Deo finem.*

IAm crucem ſubierat Chriſtus, iā dolores inferni ſuſtinuerat, contenti erant Iudæi, vt crederent, ſi tunc deſcenderet à cruce, imo illudebant & blaſphemabant, ſi non deſcenderet. Quis non deſcenderet niſi
E ille, qui ſummam virtutis & perfectionis in ſe habebat, qui vt de Eleazaro ait Ambr. *In moriendo tor-* Ambr.
mentis factus eſt reliquis perſeuerantiæ, & longanimitatis magiſterium. Liceat in præſenti efferre verba ſtrenui Ducis Quinti Fabij, qui cum à militibus

reprehenderetur, imo ignauiæ & pusillanimitatis notaretur frequentibus vulgi clamoribus, quod non ſtatim proſiliret in hoſtem, hæc verba dedit apud Silium Italicum lib. 7. (A) Silius.

Feruida ſi nobis corda, abruptumque putaſſent.
Ingenium Patres; etſi clamoribus inquit.
Turbari facilem mentem, non vltima rerum
Et deplorati mandaſſent Martis habenas. (B)

Nec ſane diuinus Pater deplorati hominis ſalutem mandaſſet Christo Domino, ſi eius mentem clamoribus turbari facilem noſceret, ſi abruptum ingenium & feruida illi corda eſſent. At quantumuis turbæ, & Principes clament, quantumuis blaſphement, etſi fidē ſpondeant, in (C) cruce tamen ducit longanimus perſiſtendum: nec antea deſcēdet, mortaleſque euadet laqueos, quam à patre, cuius iuſſu in mortem venit, ad vitam euocetur. Sic tu compara quicumque Christianæ virtutis ſtudioſus es, eam longanimitatem indue, qua non feſtines pro Deo periculis acceptis expediri; ſed medijs illis virtutis conſummationē expectes. Sanè (D) Act. 16. Actor. 16. Paulus in carcere agens vinculis præpeditus media nocte ſanſit vincula confringi, portaſque carceris diuina virtute aperiri, Quid tunc? Feſtinauit egredi? imo ibi quietus perſeuerauit, donec carcerarius accedens, *& tremefactus precidit Paulo, & Silæ ad pedes, & producēs eos foras ait, &c.* Hæc noua recentiaque (E) ſunt, accipe etiam vetera ex Daniel. cap. 3. vbi conſpicui ſunt tres illi adoleſcentes, qui pedibus & manibus colligati in ardentem fornacē miſſi ſunt; ſed ab igne blanditer accepti, conſumptis vinculis, medias inter flammas fornacis illæſi deambulabant. Liberi ſunt in fornace, ibique (A) Deum laudantes degunt, nec egredi tentant. Tunc accedens Nabuchodonoſor ait, *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi egredimini & venite, ſtatimque egreſſi ſunt.* Iam nolo amplius debere D. Chryſoſt. ponderationem, qui hom. 8. ad Epheſ. hoc Chryſ. Pauli & puerorum facinus ſic exaltat, *Quemadmodum itaque carcerem* (B) *Paulus nō egrediebatur, tametſi potuiſſet, donec qui illū coniecerat, ipſum euocaret & educeret: ita neq; hi tres pueri caminum egreſſi ſunt, donec qui iniecerat, egredi quoque iuſſiſſet. Quid hic decemus? ne videlicet i afflictionibus liberari anxie feſtinemus* Ne vllo prætextu, vlla ipſe feſtines tuam liberationem ab his periculis, quæ pro Deo virtuteque ſubijſti, ne te fallant dif(C)ficultates obedientiæ; ſed in omnibus longanimus expectes finem à Deo præſcriptum. Huius virtutis vir erat Dauid, quia Saule mille calamitatibus affectus errans in montibus, in ſpeluncis, ibi crudelem hoſtem habuit in manus 1 Reg. 24. quē ſi occidiſſet periculis liberatus regni hæreditabat inſignia. Maluit tamen in calamitatibus, & ærumnis (D) expectare à Deo finem, quam hoſte perempto feſtinare liberationem ſuam. Ita D. Amb. in Apol. Dauid c. 6. inquit, *Debitum ſibi imperium diu* Ambr. *diſtulit, quod ſciebat Deo authore ſibi deberi.* Merito cui Deus author imperij futurus erat, hoc non feſtinabat præripere; ſed diu in calamitatibus & ærumnis exiſtens expectabat (E) à Deo mittendum calamitatum finem. Fameſcētibus turbis poſt vnius diei ieiunium Apoſtoli alimoniam procurant, at vbi triduanam ſuſtinēs inediam, tunc ipſe Dominus ait Matt. 15. *Miſereor ſuper turbam quid iam triduo ſuſtinent me.* O ingentem expectationis virtutem, quæ Deum

allicis,

aſſiciſ, vt tibi proſpiciat! Accipite D. Paſchaſ. lib. 7. in Matth. fautem, *Non ipſe dominus recordatur in vno ſaltem laborantes die, ſed diſcipuli. Hic autem ipſe. Dominus recordatur eorum & miſereri dicitur, cauſaſque miſerationis exponit, quia triduo*, inquit, *perſeuerant mecum.* Expectemus ergo & perſeuremus ſuſtinentes calamitates & ærumnas, dabit Deus his quoque finem. Sic adumbrabãtur Chriſtianæ virtutes, ſic Summi Imperatoris Chriſti explicabãtur œconomia, qui vt ex Patris mandato libere & ſpontaneè ad mortem fuit factus obediẽs vſque ad mortem, mortem autem crucis, ſcians ſibi, patre authore, deberi hominus fidem, in cruce perſiſtens, nullo prætextu, nullis clamoribus mouetur, vt feſtinat deſcenſum a cruce; ſed diu ſuam liberationem differt vſque a patre accipiat omniũ malorum finem. Huc ſpectet qui popularibus mouetur ludibrijs, vt ab incepta virtutis via deſiſtat, & huic fixus Dominicæ cruci, facile ſuperabit omnia ludibria. Pſalm. 51. aiebat *dilexiſti omnia verba præcipitationis*, & quidam ea ſunt opprobria, & contumeliæ, quæ valeant homines præcipitare & deturbare a recta via. Tamen D. Auguſt. poſuit, *omnia verba ſubuerſionis*, & ſtatim addit remedium aduerſus illam dicens, *Si non vis mergi tabulam apprehende, ligno portare, crux te perducat*. Vbi enim Chriſti ſeræ cruci arcte ligatus fueris, nullis dimoueberis a virtute hominum maledictis.

Pſal. 51.

§. XXV.

Præpropera & efficax crucis virtus in liberandis hominibus.

O Ingentem Dominicæ crucis efficaciam, vix Dominus crucem aſcenderat, & iam humani generis hoſtes aereæ poteſtates crucis virtutem expauent, & in deſtructionem crucis armantur. Huc ſpectabat illa popularis & Phariſaicus clamor, *deſcẽdat de cruce, & credimus ei.* Quòd dę nouum ſtratagema ſubodoratus D. Hilar ait, *Dęmones hoc eis immiſeſerunt, qui velent vt deſcenderet, ſtatim enim crucis virtutem ſenſerũt & vires ſuas confractas.* Non vox illa erat crudeliſſimorum hominum, ſed meticuloſi & percuſſi dæmonis, qui iam crucis acumina expertus, nullum non mouet lapidem, vt illius haberet efficaciam. Nec tunc primum; ſed ex eo tempore quo crucis audiuit vocabulum, territus fuit illius efficacia, & totis viribus curabat crucem de medio tollere. Quod in Iudæ pœnitentia, & in ſomnijs vxoris Pilati animaduertit D. Ignatius epiſt. ad Polycarp. fatus, *Cum parũda eſſet crux, diabolus tumultuabatur & pęnitentiam immiſit proditori, & mulierculam turbans in ſomnijs, vt a crucifixione ceſſarent, inducere moliebatur, ſuam ipſius perniciem ſentiebat*. Hæc crucis virtus erat, quæ ex tunc pungeret & torqueret diabolos, non expectat crucis erectionem in Caluaria, iam vel ex notione vocabuli dæmon territatur, & perniciem ſuam, & hominum trophęa pręſagit. Ad hæc notanda illa Domini verba ſuos monentis, cum adhuc viueret, *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam*. Quæ ponderans D. Timotheus Antioch. orat. de Cruce & Transfigur. ait, *O rem admirabilem, nondum crux à Iudęis fabricabatur, & crucis trophęum fidelibus monſtrabatur!* O admiram crucis vim & efficacitatem! Quid mirum ſi dæmones Iudæis iam clamantibus crucem, crucis virtutem pręſentiant, ſi antequam crux in mentem Iudæo-

Hilar. Ignat. Mat. 16. Timot.

tum veniſſet, iam ſub illius trophęis fideles inaugurabantur? De antelucana crucis efficacia pulcrè Nazian. Apol. 1. fatur, *Quibus armis aduerſus diaboli inſidias inſt. uar? Quis hanc profligauit? Moſes manus in monte extendens, vt crux adumbrata & ante iudicata victoriam ferat.* Quandoquidem crucis non ſum fabricatæ virtus armabat fideles; quam modo cruce exiſtente illa Chriſtiana Eccleſia armabitur? Accipite D. Anaſtaſ. Sinait. lib. 11. Hexaem. Vo ſic depingit Eccleſiam armatam, *Non vides infracta & inuicta arma, in quibus Eccleſia Dei conterit, & aufert caput ſerpentis? Crucem inquam, & corpus & ſanguinem Ieſu.* Hęc ſunt arma, quæ vel à ſerpente adorata totum eius Imperium labefactantur, quibus munitus Chriſtianus vbiq; ſe ab hoſte timeri facit. Sanè de Mitmilli ſeuto pulcre aiebat Alciatus.

Naz.

Sinait.

Bina pericla vnis effugi ſedulus armis,
Cum premererque ſolo, cùm premererque ſalo.
Incolumen ex acie clypeus me præſtitit idem
Naufragum & appenſus littora ad vſque tulit.

Quæ melius & veriùs de cruce Dominica aſſerit Sophronius his verbis. *Habeant crucem in terra ſimul grадientem in mari ſimul nauigantem comitem tanquam ſalutis vtique largitricem omniumque incommodorum profligatricem.* Hęc ille: quibus addere licet illud Pſal. 103 nimirum, *Hoc mare magnum & ſpatioſum; ibi repentia quorum non eſt numerus.* Vbi D. Aug. ſic loquitur, *Repentes tentationes quis numeret? Repunt, ſed caue ne ſurripiãt. Vigiletur in ligno, etiã in aquis, in cruce nauigamus, etiam in fluctibus tuti ſumus.* Et vbi non tuti, ſi a cruce portamur? Habet equidem crux eam vim, qua nullis periculis parcat.

Sophr.

Pſ. 103.

A Quid plura? Et lignum quodlibet, ob crucis cognationem, beneficta-ros Dei oculos à ſe parit. Nonne inter multam turbam, vnus Zachæus Deum ſibi deuinxit? Cur is? Sanè in arborem aſcendit & de cognatione crucis, non potuit non placere crucifigendo. Ita D. Hiero de vera Circumc. fatur, *Sycomorũ quã Dominus erat tranſiturus aſcẽdit; tunc velut de*

B *cognata neceſſitate à crucifigendo conſpectus in arbore cognoſcitur, & filius dicitur Abrahe.* Equidem ſola Chriſti feræ crucis ſimilitudo potis eſt oculos diu nos rapere, vniuerſaque mala profligare. Id prænotabat Moyſes Exod. 17. de quo dicitur, *Cumque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael; ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech.* Quod medi-

C tatus D. Cyrill. Alexand. lib. 3. de iuſtificatio Chriſto, ait: Attollente manus Moyſe, fortior erat Iſrael; remittente languebat & ſuperabat Amalech: neque enim à diabolo, neq; a quouis alio hoſte quãuis expugnantiſſimo, vinci vllo modo poteſt non modo vniuerſus Iſrael, ſed quicumque Chriſto conformes eſſe præclarum duxerunt, eius oppro-

D brium, id eſt, crucem illius venerandam perferendo. Cæterum quicumque non acceperunt crucem, ij quod auxiliatore carerent, hoſtium incurſionibus patuerunt.

CAPVT V.

E *De verbis à Chriſto Domino factis, & alijs circa crucem geſtis.*

SVffixus Dominus cruci ſepties verba dedit, verba, inquã virtute & myſterijs plena. Itaq; deficiẽte ſolis

ſis luce, tenebræ operuerunt terram, impiaque æternam timuerunt ſecula noctem. Iuſtum enim erat, quòd cæli lumina, & luminum patrem occiſum parentarent, & occiſores funeſti noctis terrore concurrerent.

Ex Luc. 23. Ieſus autẽ dicebat, Pater dimitte illis; non enim ſciunt quid faciunt.

§. I.

Chriſtiani ſanguinis propria virtus hoſtilibus animis inimicorum veniam largiri.

HÆ: propria Chriſti Domini vox *Ignoſce illis*, etiam hoſtibus, etiam diris inimicis ſub maximo iniuriarum inimicitiæ ardore. Hic ſanguis noui Teſtamenti melius loquens, quam Abel, vt potè qui non vindictam, ſed veniam, ſed miſericordiam, ſed omnimodam indulgentiam clamet. Pulcrè Arnoldus Carnot. *Nullus omnino ſeueritati locus ibi eſſe poterat, vbi vulneratus Chriſtus proprij mercedem ſanguinis exigebat*. Hæc erat merces debita ſanguini diuino, quòd profuſoribus parceretur, quo nullus manebat locus, nec dabatur actio, vt tanti facinoris patratores ſeuerè plecti poſſent. Hinc lucem capit locus Matth. 23. vbi rebelles Iudæis minatur Dominus dicens, *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram a ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ quem occidiſtis inter templum, & altare*. Quibus certum eſt commonefactos miſeres Iudæos de excidio & pernicie illius populi poſt Chriſti Domini mortem facta ſub Tito, & Veſpaſiano, quia in eis vindicandum minatur omnem ſanguinem iuſtum ab Abel vſque ad Zachariam; quorum alter primus, alter nouiſſimus eſt de interfectis ante aduentum Domini. Sed poſt Zachariam occiſus eſt Ieſus, occiſus eſt Stephanus, & Iacobus minor, & alij, cur ergo de ſanguine iſtorum vindicando tacet? An Chriſtianus ſanguis non exquiritur, non vindicatur? An non perditus eſt ille populus ob facinus in Ieſum admiſſum? Hoc teſtantur ſcripturæ, hoc clamant patres, hoc vniuerſa Eccleſia pro certo habet, & quidem extincti ſunt Iudæi ob profuſum Chriſti ſanguinem; ſed non petente ſanguine; imò reclamante, imo exigente contrarium, adeo vt ex ſolius ſanguinis Chriſtiani prece, nulla daretur actio, nec locus ſeueritati in inimicos caſtigandos. Explico rem exemplo quotidiano. Eſt in populo homo nequam, ſicarius multorum homicidorum reus, qui tamen Principum fauore ſæpè ſæpiùs à iudicum manibus ereptus eſt ante ſententiam latam. Tandem quia eſt homo feritate aggreditur nobilem & ſpectatiſſimum adoleſcentem, tunc iudex ſummè iratus hominem arripit nefarium, proteſtans & iurans illum ſine vlla indulgentiæ ſpe fore trucidandum. Rogant veniam nefariſſimi hominis patroni, ſed repelluntur, cuius rei conſcius adoleſcens ipſe male percuſſus iudici adeſt, & iuridice percuſſoris ſui poſtulat incolumitatem, liberalitatque admiſſum in ſe facinus condonat. Hinc patroni rei vrgent iudicem, vt ſeueritatem deponat, læſa ipſa parte condonante, & parsi, ſa læſa etiam inſtat veniam percuſſori flagitans. Nec his iudex à

Arnold.

Mat. 23

eſt; mea autem lex, mea iuſtitia eſt ſaluare correctos. Proh præclari iudicis ingenium. Tunc iuſtiſſimus iuſtitiæ ſatisfecit Deus, quando reis ſalutis pandit theſauros, non ſolum quãdo mundum ſubmergit, non quando populos comburit, ſed quando pro hominũ ſalute profudit ſanguinem:
Pſ.117. Ea eſt diuina iuſtitia, quæ correctos ſaluet. Pulcrè Dauid Pſal.84 *Miſericordia et veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia et pax oſculatæ ſunt*. Iuſtitia, quę gladios ſtringit, quæ ignes euomit, quæ profundit diluuia, tota oſculis vacat, & nihil reis prius parat quam pacem, quam ſalutem, & incolumitatem. Sed quæ hęc iuſtitia eſt? Sane iuſtitia pientiſſimi Dei, qui tunc iuſtitiam exercet, quando in reos fon-
Andr. Cret. tes aperit pietatis. Sic loquitur And. Cretenſ. ſerm. de Annunc. Dei iuſtitiam commendans. *Iuxta quam*, inquit, *qui natura ſua benigniſſima eſt, iuſtiſſimè decreuit, ut filius eius primùs in noſtra ſimili comparens forma aduerſarium noſtrum condemnaret*. Non enim in fonte pietatis & benignitatis alia iuſtitia inueniri poſſet, niſi qua ſciret iuſtiſſimis ſeueriſſimiſque legibus per miſericordiam ſatisfa-
Pſ.117. cere. Hinc etiam Pſal.117. ait Chriſtus Dominus. *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt velut ignis in ſpinis. & in nomine Domini, quia vltus ſum in eo*. Sed ò Domine quam egiſti vltionem tantorum hoſtium? Qualem de interfectoribus tuis ſumpſiſti vindictam? Sanè qualis decebat omnium Dominum illos à peccatis in gratiam ſuam transferendo. Ita D. Auguſt. ibi. *Vltus ſum in eos, quia &*
Auguſt. *ipſi malitia, quę in eis iuſtos perſequebatur, extincta, Chriſtiano populo ſociati ſunt*. O nouum vindictæ genus! Tunc ſcelera Dominus ſe putat vindicare, non quando perdit ſceleratos; ſed quando correctos ſaluat. Id notum habebat D. Leo ſerm. 8. de Paſſ. exclamans. *O admirabilis potentia crucis! o ineffabilis gloria paſſionis, in qua & tribunal Domini, et iudicium mundi, et poteſtas eſt crucifixi! Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, confitendæ maieſtatis tuę ſenſum totus mundus accepit*. Ecce vbi Leo.
B tribunal exhibetur Dei, nimirum in cruce, in qua miſericordiæ fontes aperiuntur, ecce vbi iudicium a Domino exercetur de mundo, vbi confitendę maieſtatis ſenſum totus mũdus accepit, quippe Dei iuſtitia eſt ſaluare correctos. Necnon Pſalm.71. dicitur. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis*. Quaſi iuſtitia eius eo ſpectet, vt correctis propinet
C pacis abundantiam. Quare eleganter Chryſo. ibi ait. [Orta eſt ergo in Chryſ.
diebus eius iuſtitia. Qualis eſt iſta iuſtitia, niſi vt Dominus carne indutus, & hominẽ oculis humanis demonſtraret, & diuinitatẽ occultaret? Quãta iuſtitia, vt traderet ſe pro oĩb⁹ hominibus, & pro Eccleſia vbiq; diffuſa? Quanta iuſtitia niſi vt õĩa toleraret iniuſta, ex improbitate Iudæorũ,
D & ſuã iuſtitiã demõſtraret ferocitati eorũ? Ecce orta eſt in diebus iuſtitia. Quæ iuſtitia, pietati coniuncta eſt, tolerantię cõglutinata. Nulli malũ pro malo reddere, cũ omnibus pacẽ habere, pro inimicis orare?] Plane huc etiam ſpectabat Pſalm.30. vbi hæc verba à Dauide dantũr. *Muta fiant labia doloſa. Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem*. Iuſtus enim
E reputatur quatenus obloquentibus doloſis labijs parcit. Ita Nicephor. in cat. Græc. ait. *Iuſtum ſe ipſum appellat, eo quod hoſtes ſuos nunquam affecerit iniuria.*

Ioan.

Ioann. 19. **Scripſit autem titulũ Pilatus; & poſuit ſuper Crucem: erat aũt ſcriptum, Ieſus Nazarenus Rex Iudęorum.**

§. XVIII.

Crux Chriſti corona & diadema Imperij daturi, & ſtabilis.

CRucifixo Domino regius titulus additur, quem nó tollet Iudæorum malitia, quæ enim a cruce & ærumnis exſurgunt diademata, nullis inuidię & malitiæ calumnijs ſobiacent. Enim verò cum adoleſcens Ioſeph in Regnum ſubleuandus eſt, ne inuidorum maledictis daretur locus, ex carceris neruo ad diadema ſumitur. Id quod expendant D. Gregor. Niſſen. in cap. 6. in ad Cor. inquit. Niſſ. *Permiſit Deus tentationibus probari adoleſcentem, aures occludens ijs qui delectãtur probris & maledictis. Si enim non dediſſet Ioſepho probationem dixiſſent maledici a oęca fortuna hęc fieri. Inter Aegyptios regnat Ioſeph barbaris dominatur adoleſcentulus quamnam oſtendis virtutem pro qua virtute hoc eſt aſſecutus? Ne ergo hęc de Ioſeph dicerentur, in eum permiſit tentationes, vt hæ iuſto viro ferrent teſtimoniũ, obſtruerent ora maledicorum.* Adcò firmæ & fixæ sũt coronæ, quæ a cruce & neruo naſcuntur, quę non fortuitò, non caſu venire, vel ab iniquis hominibus credũtur. Hac prouidentia Regium Chriſti trophæum cruci adſcribitur, vt crux ipſa ferret teſtimonium iuſto viro, & obſtrueret maledicorum ora. Sic Chryſoſtom. 84. in Ioann. Chryſ. *Vt calumniantium os obſtrueret tãquã trophęo cuſpia litteras inſculpſit.* Quid proderunt, o Iudææ calumniæ tuæ? Ecce a cruce fulgent regia ſtemmata Chriſti, ibi regius eius ſplendor

A micat, vbi non cæca fortuna; ſed clara virtus, & ſtabilis, & fixa coronas parturit. Sanè crux ipſa corona eſt immarceſcibilis, vt pulcre dicat Gilibert. ſerm. 20. in Cant. Gilib. *Mihi, inquit Paulus, abſit gloriari; niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: & quid vultis audire? Crux ipſa corona eſt glorię, diadema regni.* Nil magis conſpicuum in cruce, quam Regnum,

B totum crucis negotium Regiam pręfert gloriam, inter vulnera, inter sãguinem, inter tormenta ipſa crux nó potuit nó prçferre Regium titulum. O quam percalluerat crucis gloriam Angelus ille, qui poſt glorioſam Chriſti Reſurrectionem mulieribus apparens ait illis Marc. 16. Marc. 6. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic.* Sic inter reſurgentis glorias

C non pudet crucis meminiſſe, quaſi in illa eſſet pręcipua Regni Chriſti immortalis corona. Id pulcre notat D. Cyril. Hieroſol. Catech. 13. hæc verba proferens. Cyril. Hier. *Non pudeat crucem Domini confiteri: Angeli gloriantur dicentes: Ieſum quæritis crucifixum: non potuiſti Angelo dicere, ſcio quem quęritis, meum Dominum? Sed confidenter dicit; ſcio quod crucifixum, corona enim*

D *eſt crux, & non ignominia.* Meritò Ieſus, qui alia ſui corporis decora occultabat vſque in reſurrectionis diẽ, vnum regi titulũ manifeſtè propalauit ĩ cruce, quippe & crux & Regius titulus prædicabat Regnum Chriſti ſtabile & permanſurum, obtumeſcente ipſa inuidia.

§. XIX.

E

Chriſti regię virtutes adeò magnæ, vt ſuperent omnem facundiam creatam.

AB alienigena, & hoſte ſummus Imperator creaturarum glorię ſuæ

ſuæ titulos patitur exarari; ea enim eſt Regis noſtri magnitudo virtutum, quæ non egeat oratorum floribus venuſtari; ſed ipſa per ſe euidentiſſimè pateat. Quod ſi magnis conferenda fuerint parua, iam mihi in præſentia intonuiſſent verba à B. Ennod. Ennodio in Panegyrico Theodorici data, dum ſic fatur. *Eat nunc & cothurnatis relationibus Alexandrum iactet antiquitas, cui famæ opulentiam peperit dos loquentium, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio. Regis noſtri merita ſolatium non poſtulant aſſerentis, minora ſunt eius veris actibus; quamuis aucta ſint veterum geſta mendaciis. Simulaſtis poetæ grandia; ſed fateri vos conuenit præſentem Dominum geſſiſſe potiora:* Verius de ſummo Imperatore Ieſu hæc dicta capio, cuius merita & ingentes virtutes ſolatium non poſtulant aſſerentis, pulcriores ſunt omnibus Rhetorum floribus, maiores omni facundia creata. Quid magis ſolemna in Principum funere, quam ſonantibus æribus, buccinis tonantibus, largiſque oratorum acclamationibus defuncti Principis magnalia celebrari, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio? At in Ieſu funere non clamoſa æra, non loquacia pulpita, ſed petræ ſciſſæ ſonant Matth. 27. Petræ ſonus humilis eſt, abiectus eſt; ſed qui incredibilem piæ dicet morientis magnitudinem, quæ non egeat aſſerentis ſolatium, Dauid *Pſ.103.* Pſalm. 103. diuinæ laudis cantores notat aiens. *Super ipſas volatilia cæli habitabūt, de medio petrarum dabunt voces.* Non de floridis rhetorum, nec cothurnatis orationibus; ſed de petris reſonāt diuinæ laudes. Aug. Id quod perpendens Auguſtin. fatur *Modo ſi dicam vobis credite; hoc enim dixit Plato, hoc dixit Pythagoras,* A *hoc dixit Cicero, quis veſtrum non irridebit me? Ero enim auis, quæ non de petra emitto vocem meam. Quid mihi dicis de Platone, & de Cicerone, & de Virgilio? Habes ante te petras montium, de medio petrarum mihi da vocem tuam. Audiantur quia petræ audiuntur, quia in illis multis petris petra auditur, petra autem erat Chriſtus.* Vbi audiendus eſt, vbi celebrandus B eſt Chriſtus, non Rhetorum bombos, nec Poetarum ampullas ſequiras, ſed de facili humilique ſono eius extollitur gloria, & ſuper omnes Imperatorum fabulas eius veritas illuſtrior percipitur. Vnus pro mille hic ſupponendus eſt Cyril. Alexand. libr. 3. in Iſaiam tom. 5. vbi ſic loquitur[Non propter nudam & ſolā poematum magnificentiam, admi- C rari decet vniuerſorū Dominatorē Deū, ſed propter ea quibus nos affecit beneficia, ſuæ ſerenitatis & placabilitatis dās ſpeciem. Seruauit enim mortales, genuſq; humanū omnino perditū a morte, a corruptione, a diaboli tyrannide aſſeruit.] Vbi hæc clamant virtutes, ſileant poemata, taceant rhetores.

D

§. XX.

Lectio ſacra efficaciſſima ad conuertendos animos.

BReuis ſanè ſcriptura fuit titulo crucis exarata, ſed cuius vim affugere non potuit rebellis in primis latro: qui enim conſortio Ieſu ab E Hieroſolymis in Caluariam reſtiterat, vbi tituli litteras conſpexit à lectionis efficacia clamauit, *Domine, memento mei, dum veneris in Regnum tuum.* *Luc.23.* Sanè tituli lectio Regnum ſuggeſſerat, & vilem latronem in regios ſpiritus tranſmutabat. Quòd acutè notauit Arnold. Carnot. de 7. verbis Arnol. Domi-

Domini, vbi fatur. *Licet tam inſignẽ* A *titulum deleri perfidia Iudæorum clamoſe expeteret; obtinere nullo modo prævaluit. Iam ad hanc ſcripturam pertinebat latro crucifixus, et cum intra ſe illa littera colligebant.* Proh litterarum efficaciam; Paucæ litteræ rudem & rebellem latronem ad Regnum trahunt, valent equidem litteræ in ſe colligere, & ſibi aſſimilare cuiuſcumque animum. Sic de B. Epiphan. B lectioni ſacræ incumbente ſcribit D.

Ennod. Ennod. in eius vita aiens. *Pingebat actibus ſuis paginam, quam legiſſet; ſi Propheta fuiſſet in manibus prophetantem videres, codice amiſſo, lectorem: ſi teſtamẽti veteris recẽſuiſſet volumina, Moyſi dignus emulator incedebat.* Adeò litteræ in ſe colligunt & transformant animos legentium. Meritò

Iſi. Pel. miratur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt. C 27. quod homo lectioni ſacræ deditus, adhuc exiſteret profan? *Etenim ait mihi valde mirari ſubijt quin factũ ſit, vt diuinus amor te minime ſauciarit, neque ex aſſidua lectione voluntatis atque inſtituti mutationẽ effecerit, qui non modo aliena concupiſcere vetat, ſed etiam propria ſpargere monet; Quare aut legens agnoſce, aut nõ agnoſcens lege.* Hoc ſimiliter ego conſulam om- D nibus, qui ſuæ cupiunt infirmitati mederi, nimirum quod legant, præſentiſſimum remedium eſt lectio ſacra ad omne malum depellendum. Filios Iob ruina domus Dæmon oppreſſit, quid mirum? Ait enim nuncius c. 1. *filijs tuis & filiabus comedentibus, &c* Vn. Orig. in Cat. dicit, *eos ſi offendiſſet legentes & domum non attigiſſet, & ad interficiendum locus* E *de[…]ſiſſet.* Omni incurſui malo occludit aditum ſacra lectio, non poteſt malum aduerſus eum, qui ſacris libris eſt deditus. Id quod nouerat Io-

1. *Mac.* nathas ille Machabæus lib. 1. ca. 12.
12. Vbi in epiſtola ad Spartiatas ait. *Nos autem cum nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris, maluimus mittere ad vos.* Etenim ſuperioribus temporibus aduerſo Marte fracti Spartiatæ Iudæorum auxilium egentes, ad Iudæos amicitiæ gratia miſerunt. Quocirca ait Ionathas; vos ad nos miſiſtis auxilij egentes; nos autem mittimus ad vos nullo egentes, vtpote qui habemus ſolatio libros ſacros, quorum lectioni quotidie ſtudemus. Puer ille Eliſæi 4. Reg. 6. à Propheta docetur nõ timere hoſtes, nec requirere auxilium externum, cui Angelorum exercitus præſto erat. Ex quo D. Ambr. ſerm. 1. in Pſalm. 118. ſic loquitur. [Et tu lege Prophetã, vt videas, lege, vt aperiat oculos tuos, nec te hoſtilis legio perterreat, & obſeſſum eſſe credas, quem liberes, qui munitus es ſpiritualibus turmis, ſi Prophetã nõ dereliquis. Nullũ nõ munimen inuenies in ſacrorum librorum lectione hac munitus, nullo egebis, vt hoſtes deuincas, vt auxiliante Dei gratia viam ſalutis curras inoffenſo pede David Pſalm. 118. *Beati immaculati in via qui ambulant in lege Domini.* Sanè beatitudinis radix immaculata vita eſt, & cum diuina lege conformatio, qui vita immaculatus fuerit iam totum habet quo ſit beatus. Addit tamen Dauid aliud, nimirum. *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius.* Vbi D. Auguſt. Non mihi videtur aliud his verbis beatitudinis genus cõmemoratũ quã illud, quod antea dictum eſt: nã ſcrutari teſtimonia Domini, & eum in toto corde exquirere, hoc eſt, immaculatum ĩ via & in lege Domini ambulare,] Itaque ſcrutator ſacrorum voluminum is immaculatus in via & beatus eſt.

4. *Reg.* 6

Ambr.

Pſ. 118.

Aug.

§. XXI.

§. XXI.

Ne ampliſſimos titulos, ſed ſimplicem virtutis veritatem amplexare.

QVam paucis diuini Regis abſoluuntur tituli, ait enim, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum! Nonne Iſaias copioſus fuit agnominum, & titulorum eius enumerator? Vbi ſunt illa & vocabitur nomen eius, *Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, pater futuri ſæculi*? Cur de nullo iſto titulo Rex noſter agnominatur? Sanè qui veritatem habebat, non curat vocabula. Nil magis tritum, quam quod Romani Cæſares Diui vocarentur, vt paſſim habes inter legiſlatores Diuum Iuſtinianum, à quo titulo primus abſtinuit Rex Theodoricus Italiam nactus. De quo pulcrè diſſerens B. Ennodius in eius Panegyr. ait. *Maiores noſtri Diuos vocauerunt, quibus ſceptra collata ſunt: ſingulare eſt actibus implere ſanctiſſimum, & veneranda nomina non habere. Rex meus iure dicatur alienus, vt Diuus vitam agat ex fructu conſcientię, nec requirat pompoſa vocabula nuda iactantia, in cuius moribus veritati militant blandimenta maiorum.* Non de nomine, ſed de veritate curandũ, noſter enim Rex Chriſtus Dominus ampullatos titulos vitans, venerandaque nomina diſſimulans hoc egit, vt de diuinitatis gloriaretur veritate, non requiſiuit pompoſos titulos; ſed vt Diuus agebat ex fructu conſcientiæ referens in ſe veram diuinitatem. Accinit Origen. homil. in Matth. 35. Vbi ponderans, quòd Summus veteris legis Pontifex ineffabilis Dei nominis inſcriptione nobilitabatur; ac Chriſtus nominis magni litteras diſſimulans habebat in ſe paternæ ſubſtantiæ veritatem, diuini Patris effectus receptaculum: ita fatur. *Princeps quidem Sacerdotum ſecundum litteram legis portabat in capite ſuo ſanctificationem Domini ſcriptam in metallo.* (Sic pompoſi Regum tituli, & glorioſa agnomina inſcribuntur auro, vt clarius Principum ſplendeſcant de cognominibus magnalia:) *Verus autem Princeps Sacerdotum, & Rex Ieſus in cruce quidem habet ſcriptum. Hic eſt Rex Iudæorum; ſuſcipiens Patrem in ſe pro litteris & pro nomine, qui nominatur, & habet eum coronam, et dignus eo effectus, & ſolus ſufficienter patrem capere poteſt.* Contempto Regis Iudæorum titulo gaudet, dimiſſis diuinitatis agnominibus, habens loco ipſorum veram ipſam patris diuinitatẽ, nec requirit tituli pompoſa vocabula in cuius moribus veritati militant diuini patris magnalia. Suſpecti ĩde ſint omnes creati ſplendores, omnes tituli nobilitatis, vna veritas virtutis firma & conſtans eſt adamanda, pręalijs. Nonne ſuſcepturus Dominus baptiſmum in Iordane omnia natiuitatis ſuæ decora demonſtrauit? Quid tunc ſupra eius caput effulſit? Lucas cap. 13. ait. *Deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba ĩ ipſum.* Expendo illud, *ſicut columba,* vbi quam plures expoſitores non veram columbam; ſed adumbratam interfuiſſe aiunt. Sed cur cum diuini Regis ſtemmata pandebantur, nõ adfuiſſet vera colũba; nouerat enim mũdiales Principes de alitibus ſtemmata ſua nobilitare? Equidem Dominus non titulos, ſed veritatem ſolidam amat. Sic Ambr. libr. de ijs, qui myſterijs initiantur cap. 4. rationem reddens cur columba nõ interfuerit, ait. *Quid tam verum, quam diuinitas, quæ manet ſemper? Creatura autem nõ poteſt veritas eſſe, ſed ſpecies quæ facilè ſoluitur, & mutatur: ſimul*

Marginal notes: Ennod. — Orig. — Luc. 13. — Ambr.

quia

quia terum; qui baptizantur, non in
ſpecie eſſe debeat; ſed vera ſimplicitas.
Procul eſtote à filij Dei ſtemmatibus
creata decora, perpetes alites, colum
bæ deargentatæ, nutrimenta men-
daciorum præclara, qui enim de ve-
ritate gaudet, ſolam amat diuinita-
tem, de ſolo diuini ſpiritus halitu
gloriatur. Sic à filiorum Dei oculis
creaturæ amouentur & vna Spiritus
ſancti maieſtas manet, vt doceamur,
non adumbratas gloriæ imagines;
ſed veritatem virtutum adamare.

§. XXII.

Spectantium oculi leuamen afferunt pa-
tienti maximum.

EXpendo tandem inſcriptionem
tituli, nimirum Ieſus Nazarenus
Rex Iudæorum: quam inſcriptionē,
Euthy. ait Euthym. Matt. 27. *Pilatus ſcripſit*
in patrocinium Chriſti. Sed vnde ex
hac inſcriptione patrocinium Chri-
ſti? An, quia regius ſplendor leuamē
aliquod inter tot iniurias poſſet af-
ferre? Imò maximam dolorum par-
tem regia Chriſti dignitas abſume-
bat. Audite quid prædicet D. Syne-
Syneſ. ſius libro de regno dicens, *Mihi cre-*
de regium corpus minime labore tenta-
tur, quiſquis enim palam laborem capeſ
ſit, nequaquā labore vincitur. Rege au-
tē corpus exercente, atque in ſtatiuis &
ſub diu agente, & in armis ætatem con-
terente, omnes vbi vis homines quaſi in
theatro ſpectatores ſūt. Ecce vnde regi
labores quantumuis maximi abſu-
muntur, nimirum ab ſpectatorum
oculis, quando Rex in omnium
oculis verſatur, nullis cedit labori-
bus, nullis ærumnis frangitur. Ergo
Dominus non paruum patrocinium
ex regia dignitate capit aduerſus do
lores, quos innumeris ſpectantibus
oculis patitur. Sane hæc dolorum le-

A uamen perquirebat Rex ille patien-
tiſſimus Iob, quando à domus pene-
tralibus egreſſus in patenti ſterquili-
nij ſe poſuit loco, ibique dicebat cap.
16. *Terra ne operias ſanguinem meū,* Iob. 16.
nec habeat locum latendi clamor meus:
quaſi nihil tam timeret in ruina,
quam dolorum ſuorum latebras, eo
oblectandus fauore, quod eius mala
& dolores noſcantur. Ita D. Chryſo
B ſtom. in Caten. Græca, *Mos eſt eo-* Chryſ.
rum, qui in ærumnis verſantur, vt no-
lint ſua mala celare. Nec aberrauerit,
qui infinitam illam Iudæorum mul
titudinem Hieroſolymis, illis die-
bus manentem ad celebrandum Pa
ſcha, putet à Deo fuiſſe coactam, vt
triumphatoris filij facinus ſpectato-
res haberet. Danielis cap. 3. dicitur,
Nabuchodonoſor Rex, miſit ad congre-
C *gandos ſatrapas, magiſtratus et iudices,*
duces, & tyrannos, & præfectos, omneſ-
que Principes regionum vt conuenirent
ad dedicationem ſtatuæ. Hoc Rex per
fidus intendebat, verum Dei proui-
dentia omnes hos congregabat, vt
trium puerorum agon, omnibus his
fieret ſpectaculum. Ita D. Chryſo-
ſtom. oratione de Sanct. Meletio, di-
D cens, *Quando tres pueri erant publico*
præconio renuntiandi, & celebrandi, ex-
tincta vi ignis, faſtu tyranni conculca-
to, confutato omni genere impietatis: ex
vniuerſo orbe terra erant eis congregati
ſpectatores: nam qui vbique terrarum e-
rant ſatrapæ, & toparchæ vocati, qui-
dem erant ob aliam cauſam, illos autem
ſpectauerunt Athletas. Sic etſi ex toto
orbe viderentur Iudæi Hieroſoly-
E mis congregati ob aliam cauſam,
tamen à Deo congregabantur, vt
maximum Chriſti agonem ſpecta-
rent.

Text. Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fecerunt quatuor partes, vnicuique militum partem) & tunicā; erat autem tunica inconſutilis deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem, non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit, &c.

§. XXIII.

Nihil Eccleſiæ fidelium magis proprium quam vnitas, ſiue charitatis vnio ſine qua periclitabitur eius ſalus.

HOc cauent carnifices, ne ſcindatur inconſutilis tunica Chriſti, quod non caſu; ſed myſterio accidiſſe crediderim. Id quod docet D.
Cypr. Cypr. de vnitate Eccleſiæ inquiens, *Hoc vnitatis ſacramentum, hoc vinculū concordiæ inſeparabiliter cohærentis oſtenditur quando tunica Ieſu non diuiditur nec ſcinditur.* Abſit ab animis fidelium qualiſcumque diuiſio, lacerationem & dilacerationem in ſe patienter ſuſtinet Dominus; in fidelibus vero quibus ipſe velut ornamento veſtitur, omnimodam diuiſionē cauet, vt qui tunc Deificam ſpeciem à mediatore reparatam præferant, quando arctiſſimo dilectionis vinculo appareant coadunati. Hinc D.
N.ſſ. Greg. Niſſ. lib. de Creat. hom. c. 5. naturam Dei in ſapientia, & amore conſiſtere ſupponens ita loquitur cum homine. *In te & verbum eſt & intelligentia eſt, quæ imitatur mentem diuinam. Item charitas fonſque charitatis, hoc enim ait Ioan. charitas ex Deo eſt. Hanc autem nobis veluti perſonam Chriſtus formatur noſtræ ſubſtantiæ cō-*

A *ferens ait, in hoc cognoſcent oēs, quod diſcipuli mei eſtis ſi dilectionem habueritis adinuicem. Quod ſi dilectio nobis iſta defuerit, totius imaginis ſpecies et figura ſoluetur.* Hanc Dei imaginem peccato in nobis delatam, Dei filius patris imago in nobis reparauit, reparauit inquam, cū in arctiſſimā amoris vnionem vocauit. Nullo enim
B magis Redemptoris opus elucet, quam in vnione & charitate fidelium; quantum ab iſta diſtamus, vnione tātum à reparatoris elongamur mercede. Stultus ille qui apud Lucam 12. adiit Ieſum dicēs: *Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.* Quod vt maxime à ſe alienum, ſic repellit Dominus dicēs, *Quis me conſtituit iudicē, aut diuiſorem ſuper nos?* De quo
C eleganter P. Dam. Epiſt. 16. ait, *Vis ergo diuidere? Non habebis Ieſum iudicem, aut diuiſorem, ſed potius diuiſionis vltorem.* Vt pote qui tota in diuiſione, & vnitas inter fratres placere poteſt. Haud multum ab ſcopo aberraret, qui dixerit etiam in hoſtibus ſuis quandam ſpeciem vnitatis dilexiſſe Dominum. Etenim Pſal. 2. dicitur, Pſal. 2.
D *Quare fremuerunt gentes, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum & aduerſum Chriſtum eius?* Ecce in quantum hi eius adunantur. Sed etiā tam nefaria adunatio, quia adunatio eſt, aliquo modo diuinos oculos trahit. Id quod forte attigit D. Leo ſer. Leo
11. de Paſſ. vbi ait, *Facti in vnum populus, & miſeretur omnium Chriſtus.* Proh Deum amatorē vnitatis, quando in nefariſſimis hoſtibus vnitatē
E etiam nefariam notat, vt ad vnitatem fidelium traducat eos qui in delictis notunt aliquam præ ſe ferre notam vnitatis. Nec vnquā lōgius à ſalute fuit populus ille nequā quàm ex quo tempore illorum vnitas diuiſa eſt, & ipſi diſperſi erant per totum orbem terrarum. Quocirca eleganter

Digitized by Google

Zeno. ter D. Zeno ſerm. 11. de Iudæis fa- A tur, *Sane vultis ſcire quāta ſit populus Iudaicus ſanctitatis? Quem mare iuſtitiæ adunatum, non poteſt extra bandā vt diſperſum;* Quippe vt ab vnitate, progreſſus maximus in virtutis curriculis facimus; ſic à diuiſione grauamur, & impedimur, ne iuſtitiam conſequamur. De ſanctiſſimis Præcurſoris parentibus dicitur Luc. 1. *Erant ambo iuſti apud Deum:* quę verba meditatus D. P. Chryſ. ſerm. 91. B ait: *Ambo iuſti, quia in ambobus erat vna iuſtitia;* quaſi nequirent iuſtitiā pertingere, niſi eiuſdem iuſtitiæ florerent vnitate. Ergo fuge ſciſſionem quicumque in regnum Chriſti cupis cooptari, ama ſanctiſſimam in omnibus vnitatem, coronam capies! Meritò D. Paulus ad Corinth. cap. 9. C aiebat; *Multi quidem currūt: ſed vnus accipit brauium.* Cur vbi multi currunt, vnus brauium accipit? An quia ſola fidelium vnitas Redemptoris ſui mercedem adipiſcitur? Ita planè Anſel. D. Anſel. in 18. cap. Luc. inquiens; *Omnes quidē Chriſtiani, & boni & mali pro modo ſuo quiſque, currunt ad brauium ſed vnus qui legitime currit, id eſt vnitas electorum percepit illud.* Heu quam fallitur qui ſeparatus à fratri- D bus ſalutem obtinere meditatur! Quomodo ſalutem attingit qui Saluatoris contemnit impreſſam imaginem? Vbi dilectio nō eſt, vbi vnio non eſt, totius imaginis Saluatoris ſpecies & figura deeſt, ſola vnitas brauium accipit, adeò, vt vel corporalis & inuoluntaria ſeparatio & diuiſio à fratribus ſuſpecta ſit; & aliquo modo reputetur exitialis. Id E quod D. Gaud. attingit in orat. de Gaud. Martyr. 40. vbi animaduertens carnificum actum, quo ſemiuiuum vnū ſepararunt à reliquis ſic ait; *Relinquebant vnum qui adhuc viuere putabatur, ſi forte mutaret in peius ipſa ſolitudine voluntatem.* Adeò pernitioſa, & exitialis ſeparatio à fratribus, vt hæc ſperaretur poſſe deflectere voluntatem, quam rigidiſſimum lacunæ gelu inuincibilem probauerat. Vide lib. 5. cap. 9. § 2. & ſupra libr. 3. cap. 8 § 40. & alibi.

Matth. 27. Prætereūtes aūt blaſphemabant eum, mouentes capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo reędificas. Salua temetipſum, ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Senioribus dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce & credimus ei, &c.

§. XXIV.

Qui Chriſtianæ virtuti inſiſtunt, nullis hominum clamoribus, nullo prætextu moueantur, vt in afflictionibus etiam liberari praproperent, ac feſtinent, ſed longanimi expectent à Deo finem.

IAm crucem ſubierat Chriſtus, ſæ dolores inferni ſuſtinuerat, contenti erant Iudæi, vt crederent, ſi tunc deſcenderet à cruce, imo illudebant & blaſphemabant, ſi non deſcenderet. Quis non deſcenderet niſi ille, qui ſummam virtutis & perfectionis in ſe habebat, qui vt de Eleazaro ait Ambr. *Vt moriendo tormentis factus eſt reliquis perſeuerantię, & lōganimitatis magiſterium?* Liceat præſenti efferre verba ſtrenui Ducis Quinti Fabij, qui cum à militibus Ambr.

reprehenderetur, imo ignauiæ & A pusillanimitatis notaretur frequentibus vulgi clamoribus, quod non ſtatim proſiliret in hoſtem, hæc verba dedit apud Silium Italicum lib.7. Silius.

Feruida ſi nobis corda, abruptumque putaſſent.
Ingenium Patres; etſi clamoribus inquit.
Turbari facilem mentem, non vltima rerum
Et deplorati mandaſſent Martis *habenas.*

Nec ſane diuinus Pater deplorati hominis ſalutem mandaſſet Chriſto Domino, ſi eius mentem clamoribus turbari facilem noſceret, ſi abruptum ingenium & feruida illi corda eſſent. At quantumuis turbæ, & Principes clament, quantumuis blaſphement, etſi fidē ſpondeant, in cruce tamen ducit longanimus perſiſtendum: nec antea deſcēdet, mortaleſque euadet laqueos, quam à patre, cuius iuſſu in mortem venit, ad vitam euocetur. Sic te compara quicumque Chriſtianæ virtutis ſtudioſus es, eam longanimitatem indue, qua non feſtines pro Deo periculis acceptis expediri; ſed medijs illis virtutis conſummationē expectes. Sanè D Actor. 16. Paulus in carcere agens vinculis præpeditus media nocte ſenſit vincula confringi, portaſque carceris diuina virtute aperiri, Quid tunc? Feſtinauit egredi? imo ibi quietus perſeuerauit, donec carcerarius accedens, *& tremefactus procidit Paulo, & Sila ad pedes, & producēs eos foras ait, &c.* Hæc noua recentiaque E ſunt, accipe etiam vetera ex Daniel. cap.3. vbi conſpicui ſunt tres illi adoleſcentes, qui pedibus & manibus colligati in ardentem fornacē miſſi ſunt; ſed ab igne blanditer accepti, conſumptis vinculis, medias inter flammas fornacis illæſi deambulabant. Act.16.

Liberi ſunt in fornace, ibique Deum laudantes degunt, nec egredi tentant. Tunc accedens Nabuchodonoſor ait, *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi egredimini & venite, ſtatimque egreſſi ſunt.* Iam nolo amplius deberi D. Chryſoſt. ponderationem, qui hom.8. ad Epheſ. hoc Pauli & puerorum facinus ſic exaltat, *Quemadmodum itaque carcerem* B *Paulus nō egrediebatur, tametſi potuiſſet, donec qui illū coniecerat, ipſum euocaret & educeret: ita neq; hi tres pueri caminum egreſſi ſunt, donec qui immiſerat, egredi quoque iuſſiſſet. Quid hic docemur? nec videlicet ī afflictionibus liberari anxie feſtinemus* Ne vllo prætextu, vlla ſpe feſtines tuam liberationem ab his periculis, quæ pro Deo virtuteque ſubijſti, ne te fallant difficultates obedientiæ; ſed in omnibus C longanimus expectes finem à Deo præſcriptum. Huius virtutis vir erat Dauid, quia Saule mille calamitatibus affectus errans in montibus, in ſpeluncis, ibi crudelem hoſtem habuit in manus 1 Reg.24. quē ſi occidiſſet periculis liberatus regni hæreditabat inſignia. Maluit tamen in calamitatibus, & ærumnis expectare à Deo finem, quam hoſte perempto feſtinare liberationem ſuam. Ita D. Amb. in Apol. Dauid c. 6. inquit, *Debitum ſibi imperium diu diſtulit, quod ſciebat Deo authore ſibi deberi.* Merito cui Deus author imperij futurus erat, hoc non feſtinabat præripere; ſed diu in calamitatibus & ærumnis exiſtens expectabat à Deo mittendum calamitatum finem. Fameſcētibus turbis poſt vnius diei ieiunium Apoſtoli alimoniam procurant, at vbi triduanam ſuſtinēs inediam, tunc ipſe Dominus ait Matt. 15. *Miſereor ſuper turbam quid iam triduo ſuſtinent me.* O ingentem expectationis virtutem, quæ Deum allicit, Chryſ. Ambr.

Digitized by Google

allicis, vt tibi proſpiciat! Accipite D. Paſchaſ. lib. 7. in Matth. ſantem, *Non ipſe dominus recordatur in vno ſaltem laborantes die, ſed diſcipuli. Hic autem ipſe Dominus recordatur eorum & miſereri dicitur, cauſaſque miſerationis exponit, quia triduo*, inquit, *perſeuerant mecum*. Expectemus ergo & perſeueremus ſuſtinentes calamitates & ærumnas, dabit Deus his quoque finem. Sic adumbrabãtur Chriſtianæ virtutes, ſic Summi Imperatoris Chriſti explicabãtur œconomiæ, qui vt ex Patris mandato libere & ſpontaneè ad mortem iuit factus obediẽs vſque ad mortem, mortem autem crucis, ſciens ſibi, patre authore, deberi hominibus fidem, in cruce perſiſtens, nullo prætextu, nullis clamoribus mouetur, vt feſtinet deſcenſum a cruce; ſed diu ſuam liberationem differt vſque a patre accipiat omniũ malorum finem. Huc ſpectet qui popularibus mouetur ludibrijs, vt ab incepta virtutis via deſiſtat, & huic fixus Dominicæ cruci, facile ſuperabit omnia ludibria. *Pſal. 51.* Pſalm. 51. aiebat *dilexiſti omnia verba præcipitationis*, & quidem eæ ſunt opprobria, & contumeliæ, quæ valeant homines præcipitare & deturbare a recta via. Tamen D. Auguſt poſuit, *omnia verba ſubuerſionis*, & ſtatim addit remedium aduerſus illam dicens, *Si non vis mergi tabulam apprehende, ligno portare, crux te perducat*. Vbi enim Chriſti feræ cruci arcte ligatus fueris, nullis dimoueberis a virtute hominum maledictis.

§. XXV.

Præpropera & efficax crucis virtus in liberandis hominibus.

O Ingentem Dominicæ crucis efficaciam, vix Dominus cru-

A cem aſcenderat, & iam humani generis hoſtes aereæ poteſtates crucis virtutem expauent, & in deſtructionem crucis armantur. Huc ſpectabat ille popularis & Phariſaicus clamor, *deſcẽdat de cruce, & credimus ei*. Quòd dę nonum ſtratagema ſubodoratus D. Hilar ait, *Dęmones hoc eis immiſeſerunt, qui velent vt deſcenderet, ſtatim enim crucis virtutem ſenſerũt & vires* Hilar.

B *ſuas confractas*. Non vox ille erat crudeliſſimorum hominum, ſed meticuloſi & percuſſi dæmonis, qui iam crucis acumina expertus, nullum non mouet lapidem, vt illius haberet efficaciam. Nec tunc primum; ſed ex eo tempore quo crucis audiuit vocabulum, territus fuit illius efficacia, & totis viribus curabat crucem de medio tollere. Quod in Iu-

C dæ pœnitentia, & in ſomnijs vxoris Pilati animaduertit D. Ignatius Ignat.
epiſt. ad Polycarp. fatus, *Cum parãda eſſet crux, diabolus tumultuabatur & pęnitentiam immiſit proditori, & mulierculam turbans in ſomnijs, vt a crucifixione ceſſarent, inducere moliebatur, ſuam ipſius perniciem ſentiebat*. Hæc crucis virtus erat, quæ ex tunc pungeret & torqueret diabolos, non ex-

D pectat crucis erectionem in Caluaria, iam vel ex notione vocabuli dæmon territatur, & perniciem ſuam, & hominum trophęa pręſagit. Ad hæc notanda illa Domini verba ſuos monentis, cum adhuc viueret, *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam*. Quæ ponderans D. Ti- Mat. 16.
motheus Antioch. orat. de Cruce & Transfigur. ait, *O rem admirabi-* Timot.

E *lem, nondum crux à Iudęis fabricabatur, & crucis trophęum fidelibus monſtrabatur!* O admirandam crucis vim & efficacitatem! Quid mirum ſi dæmones Iudæis iam clamantibus crucem, crucis virtutem pręſentiant, ſi antequam crux in mentem Iudæo-

lis luce, tenebræ operuerunt terram, impiaque æternam timuerunt ſecula noctem. Iuſtum anim erat, quòd cœli lumina, & luminum patrem occiſum parentarent, & occiſores funeſti noctis terrore concurrerent.

Ex Luc. 23. **Ieſus auté dicebat, Pater, dimitte illis; non enim ſciunt quid faciunt.**

§. I.

Chriſtiani ſanguinis propria virtus hoſtilibus animis inimicorum veniam largiri.

HÆ: propria Chriſti Domini vox *Ignoſce illis*; etiam hoſtibus, etiam diris inimicis ſub maximo iniuriarum inimicitiæ ardore. Hic ſanguis noui Teſtamenti melius loquens, quam Abel; vt potè qui non vindictam; ſed veniam, ſed miſericordiam, ſed omni modam indulgentiam clamet. Pulcrè Arnol-

Arnold. dus Carnot. *Nullus omnino ſeueritati locus ibi eſſe poterat, vbi vulneratus Chriſtus proprij mercedem ſanguinis exigebat*. Hæc erat merces debita ſanguini diuino; quòd profuſoribus parceretur, quo nullus manebat locus, nec dabatur actio, vt tanti facinoris patratores ſeuerè plecti poſſent. Hinc lucem capit lo-

Mat. 23 cus Matth. 23. vbi rebelles Iudæis minatur Dominus dicens, *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram a ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ quem occidiſtis inter templum, & altare*. Quibus certum eſt commonefactos miſeros Iudæos de excidio & pernicie illius po-

A puli poſt Chriſti Domini mortem facta ſub Tito, & Veſpaſiano, quæ in eis vindicanoum minatur omnem ſanguinem iuſtum ab Abel vſque ad Zachariam; quorum alter primus; alter nouiſſimus eſt de interfectis ante aduentum Domini. Sed poſt Zachariam occiſus eſt Ieſus, occiſus eſt Stephanus, & Iacobus minor, & alij, cur ergo de ſangui-

B ne iſtorum vindicando tacet? An Chriſtianus ſanguis non exquiritur, non vindicatur? An non perditus eſt ille populus ob facinus in Ieſum admiſſum? Hoc teſtantur ſcripturæ; hoc clamant patres, hoc vniuerſa Eccleſia pro certo habet, & quidam extincti ſunt Iudæi ob profuſum Chriſti ſanguinem; ſed non petente ſanguine; imò reclamante, imo exigen-

C te contrarium, adeo vt ex ſolius ſanguinis Chriſtiani praca, nulla daretur actio, nec locus ſeueritati in inimicos caſtigandos. Explico rem exemplo quotidiano. Eſt in populo homo nequam, ſi carius multorum homicidiorum reus, qui tamen Principum fauore ſæpè ſæpiùs à iudicum manibus ereptus eſt ante ſententiam latam. Tandem quia eſt

D homo feritate aggreditur nobilem & ſpectatiſſimum adoleſcentem, tunc iudex ſummè iratus hominem arripit nefarium, proteſtans & iurans illum ſine vlla indulgentiæ ſpe fore trucidandum. Rogant veniam nefariſſimi hominis patroni, ſed repelluntur, cuius rei conſcius adoleſcens ipſe male percuſſus iudici adeſt, & iuridica percuſ-

E ſoris ſui poſtulat incolumitatem, liberaliterque admiſſum in ſe facinus condonat. Hinc patroni rei vrgent iudicem, vt ſeueritatem deponat, læſa ipſa parte condonante, & pars i, ſa læſa etiam inſtat veniam percuſſoris flagitans. Nec his iudex à

Xx 4 ſenten-

ſententia dimoueri poteſt, & dum ſe A videt conueniri à patre condonante, ne à decreto deſiſtat, & tantus reus liber euadat, confugit ad vetera alia eiuſdem ſcelera, propter quæ illum, ait, ſumma ſeueritate caſtigandum, quicquid alij expoſtulent, & reclament. Sic in præſenti Iudaicus populus multos occiderat Prophetas, innumera flagitia in ſanctos perpetrarat; ſed ſemper à ſeueri iudicis B Dei manibus iuſtorum oratione eripiebatur. Donec auſus eſt in Ieſum adoleſcentem ſecundum, & in delitijs æterno Patri: tunc iuſtitia diuina excãdeſcens in Iudæos ſummam nefarij populi per Romanos decernit ſtragem. Verùm ipſe Ieſus percuſſus iuſtitiæ aſtat, propriaſque iniurias condonans, homicidis exorat incolumitatem, eaque inſtantia vr- C get iudicem, vt ipſe decreto firmus condonantem videns læſam partem ad antiqua etiam ſcelera confugiat, proteſtans tunc ſaltem vindicandum ſumma ſeueritate veterum interfectorum profuſum ſãguinem. Dabit nunc, ait, ſeuerus iudex, pœnas populus nequam, nunc ſine miſeratione vindicandus eſt, in illis ſanguis omnis profuſus à ſanguine Abel vſ- D que ad ſanguinem Zachariæ. Id pulcrè attigit D. Hilar. Canon. 24. dicens, *Idcirco ſanguis Abelis, & Zachariæ ſuper Iudæos veniet, quia iam in illis habitans Chriſtus, & prædicans paſſus fuerat.* Expende illud, quod idcirco caſtigatur populus, propter veterum ſanguinem effuſum, quia Chriſti ſanguinem profuderunt nouiter, quia ex hac effuſione ſangui- E nis Ieſu irata iuſtitia, & fixo decreto determinata ad perdendum tam nefarium populum, cum ex nouo Teſtamento ſanguis Chriſtianus condonans perſequutores, clamet condonationem, vt firmum maneat

A ſeueritatis decretum, ne euadat liber reus; ad vetera confugit, veterumque iniuriæ expoſtulantur, quæ vindictam clamant ſine miſericordia. O ſeuera & rigida vetuſtas ad perdendum homines nocuos! O benigna & mitis nouitas, quæ crudeliſſimos quoſque hoſtes condonas! Pulcre D. Chryſoſtom. hanc noui & veteris teſtamenti differen- Chryſ.
B tiam notat homil. 8. ad Epheſ. in tribus pueris fornace Babylonica incluſis, & in Paulo & Syla nigrum in carcerem coniectis. *Pſallentibus his motus eſt carcere, apertaq; ſunt illius ianua, & illis quoque pſallentibus ſoluta ſunt vincula, & pedum & manuum. Hic apertus eſt carcer, & illic aperta ſunt ianua camini ardentis. Hic ſoluebantur qui ſimul vincti*
C *erant; ſed dormiebant, illic vero aliud quid ab illis accidit. Combuſti ſunt miniſtri, qui in caminum pueros iſtos iniecerant.* Ecce vobis ſanctos viros in iuſtitia, patientia, & tolerantia perſimiles quam diſſimiles ſint in vindicandis illatis pœnis, qui nouum Teſtamentum Chriſti ſunt ſequuti, omnibus proſunt; etiam inimicis, etiam hoſtibus, à quibus in
D carcerem miſſi ſunt, ſolutionem vincti s, & carceratio ipſi vitam largientes: qui vero ſub veteri viuunt teſtamento pœnas ſuas in perſequutores retorquent, & tormentorum miniſtros flammis ardentibus torrent. Non ſic noui Teſtamenti mediator Dominus, imò in necis ſuæ miniſtros veniam clamat & miſericordiam. Adeò vt nec Chriſti Domini vm-
E bra inueniri queat, quæ amorem & charitatem in fratres non parturiat. De Ioſephi fratribus dicitur Geneſ. *Gen. 37.* 37. *Qui cum vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt eũ occidere.* Etenim non ſinunt eum appropinquare, ſed adhuc longe

agentem

Digitized by Google

ingentem volunt interimere, cur in proculſtantem inſæuiunt? Pulcrè D. Ambroſ. libr. de Ioſeph, cap. 3. *Ideo inſaniebant quia non appropinquauerat eis Chriſtus. Nam ſi appropinquaret his typus Chriſti, fratrem vtique dilexiſſent.*

§. II.

Sanguinis profuſionem decorat, & coronat inimicorum amor, & dilectio.

MAiorem charitatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, aiebat Dominus aliquando; ſed dum cruci ſuffigitur animam ponens nouam, addidit ſuæ charitati pulcritudinem, nimirum inimicis miſericordiam illargiens. Enimuero excitante Domino ſuos ad iracundiæ depoſitionem iniuriarumque obliuionem Matth. 5. inquit D. Hilar. *Pulcherrimo ingreſſu opus legis capit excedere Dominus.* Quaſi nil magis pulcrum Chriſtiano eſſe poſſit, quam dimiſſis iniurijs, firma inimicos amplecti charitate. Hinc D. Auguſtin. ſerm. 50. de verbis Domini ait. *In hoc maximè innotuit Iudæorũ cæcitas, dum ipſum pulcherrimum pro inimicis orantem non cognouerunt.* Eum illi decorem tribuebat oratio pro inimicis, ea pulcritudine illum exornabat etiam in paſſione deturpatum, vt vel ex tanta pulcritudine deberet Deus agnoſci. Hinc Dominus medijs in cruciatibus poſitus dicitur Pſalm. 44. *Speciosus forma præ filijs hominum.* Cur enim in cruce ſpecioſus diceretur, niſi ob ingentem eius in inimicos miſericordiam? Ita D. Paſchaſ. ibi ait. *Humanitas etiam in ijſdem paſſionibus, & iniurijs, miſericordiarum virtus eſſe commendatur, &* A *ideo iure pulcher in cruce, pulcher in flagellis, pulcher in omnibus ab omnibus prædicatur.* Hoc pulcherrimum eſt, maximeque decorum ſuper illam charitatem qua effudit & profudit ſanguinem. Vt merito de S. Stephano dicat Euſeb. Emiſſ. *Deum pro impijs, Deo plenus exorat, etiam de alieno peccato iuſtitiam ſuam cumulat. & coronam ſuam perfecta Chriſti hu-* B *militate multiplicat. Intelligamus quantum bonum ſit dilectionis, quantæque res illa virtutis, quæ commendare adhuc poteſt paſſionem.* Quibus in verbis duo ſunt maximè notãda. Alterum, quod inimicorum amor martyrij coronam multiplicet: alterum quod etiam martyriũ & profuſio ſanguinis commendetur & pulcreſcat ex affectu pro inimicis exorante. Ita- C que charitas illa, qua maior nulla eſt, nimirum qua homo ſuum profudit ſãguinem, ſuamque ponit animam, hæc, inquam, charitas coronas multiplicat, commendabilior redditur ex inimicorum indulgentia. Hinc D. Chryſoſtom. illud tractans 1. Reg. 24. quando Dauid inſenſiſſimum & valde iniurium Saulem indemnem dimittens ab ſpelun- D ca proſilijt, hæc inquit *Egreſſus eſt igitur Dauid, dextram illam totius orbis pretio parem, ſimul cum capite coronatam geſtans.* Ecce tibi ex dimiſſo inimico Dauidis coronas adeò multiplicatas, vt non ſolum caput; ſed & dextera quæ ſeſe ab inimici temperauit cæde coronis redimita appareat. Quid plura? Dextera hæc par E totius orbis pretio reputatur. Ecce quod totius orbis pretium? An Chriſti Domini ſanguis? Planè ſolus ſanguis Dominicus totius orbis extitit pretium, quo redemptus eſt mundus. Igitur vnius hominis dextera inimico parcens adeo par extitit Chriſti Domini ſanguini, mundi pretio,

Hilar.

Pſal. 44

Euſeb. Emiſſ.

Chryſ. 1. Reg. 24.

eſſe arbitramur, quod ſemen vel caro eius aſſumenda eſſet in filium Dei, quia maximè cauſa iſta facit filios Dei ſicut teſtatur Dominus cùm dicit, diligite inimicos veſtros, vt ſitis filij patris veſtri, &c. Hoc maximè filij Dei patriſsât, nec in vlla re magis filius Dei claruit, quam benigniter & manſuetè inimicos tractando. Quis magis inimicus Dei, & hominum quam diabolus? Hunc tentatorem Ieſus in monte ſuſtinuit tanta benignitate, tanta manſuetudine, vt inde ille benignitatem in hoſtes quaſi filiationis diuinæ latibulum expaueat. Id eleganter docuit Diu. Chryſoſtom. hom. l. 12. ad Pop. ſic monens. *Hæc itaque reputans Domino fias pro tuis viribus ſimilis. Te iam talem effectum diabolus ne contra quidem reſpicere poteſt Regiam enim impreſſionem agnoſcit, Chriſti nouit arma, quibus fuit ſuperatus. Quę verò ſunt hęc? Benignitas & manſuetudo. Etenim cum in monte eum irruentem confregit ac profligauit, non innoteſcens quod eſſet Chriſtus, manſuetudine cepit, benignitate fugauit.* Et tunc vbi videt hominẽ in hoſtes benignos, Regiam impreſſionem agnoſcens, latentem filiationem diuinam timet & expauet.

Chryſ.

§. IV.

In ore tuo etiam inimicus ſe honoratum videat.

QVis inimicum meminit, qui illum fœdis cognominibus non ſtudeat fœdare? Ille proditor, ais, ille ſceleſtus me offendit, nec vnquam inimicum recordaris, quem fœdis cognominibus non deturpes. Non ſic Dominus, imo fœdis & iniurijs omnibus vocabulis dimiſſis tantum ait. *Pater ignoſce illis.* Non parum honorans inimicos, cum illos meminit vt excuſet. O vtinam diſcamus omnes à tanto Magiſtro, & inimicorum nomen reuerenter & magno cum honore tractemus. Sanè reprobus Saul 1. Reg. 20. Dauidem requirens, vt humilem & proſapia vilem notaret, dicebat, *Vbi eſt filius Iſai?* quaſi dedignans eum nominare. Atqui Dauid cum tantum hoſtem interimere poſſet, illi generosè parcens cap. 24. rationem reddit. *Quoniam Chriſtus Domini eſt:* ſic hoſtem meminit, vt illum honoratiori & præſtantiori titulo nominaret. De quo eleganter Diu. Chryſoſt. ait. *Neque enim patris cognomento vocauit illum, quamquam is quoque fuit humilis & contemptus, neque nudo ſimplicique nomine deſignauit; ſed dignitatis & principatus titulo. Proinde tu quoq; chariſſime, ne vnquã inimicum famoſis nominibus; ſed honorificis potius appelles. Etenim ſi os aſſueuerit eum, qui ipſit honoris obſequijque nominibus appellare et animus hac audiens à lingua doctus non refugiet cum illo redire in gratiã.* Aſſueſcamus ergo omnes hanc inſignem virtutẽ exercere, & ſi ex animo inimicos diligere nõ valemus, ſaltem illos honoremus labijs; nunquam hoſtem meminerimus hoſtiliter & iniurioſè, ſed cum honorificis cognominibus nomina eorum & memoriam proſequamur, vt vel ſic à lingua mens edoceatur & inclinetur ad habendam facilius illis gratiam. Hinc Sponſa Cant. 2. maximè placebat ſponſo dicenti: *Sicut liliũ inter ſpinas ſic amica mea inter filias.* Spinæ quid aliud facerent, quã pũgere, quàm lacerare teneram roſam? E contra vero roſa ſeu lilium neſcit non illuſtrare & decorare ſpinas, vt meritò dicat Bernard. ſermon. 48. in Cant. *Lilium vtique pungentes ſe ſpinas illuſtrare & venuſtare non ceſſas candore proprio.*

1. Reg. 20.

Chryſ.

Cant. 2.

Bernar.

An

An non proinde lilium tibi videtur implere quodammodo Euãgelij perfectionem, qua iubemur benefacere iis, qui oderũt nos? Equidem lilium a quibus pungitur ſpinas non ceſſat illuſtrare & venuſtare: felix illa anima, quę ſic inter inimicos vixerit: vt illos verbis non ceſſet illuſtrare & venuſtare, vt ſic Deo Opt. Max. ſicut lilium inter

Ambr. ſpinas appareat. Hinc D. Ambroſius lib. 1. Officior. cap. 29. à fidelium vſu docet percrebuiſſe morem, quo inimici quique molliori vocabulo nominabantur. *Denique etiam aduerſarios molli veteres appellatione nominabant, vt peregrinos vocarent. Hoſtes enim antiquo ritu peregrini dicebantur. Quod de noſtris aſſumptum dicere poſſumus. Aduerſarios enim ſuos Hebrei Allophilos, hoc eſt, alienigenas vocabant. Sic in lib. Reg. 1. cap 4. Et factum eſt in diebus illis, conuenerunt alienigenæ in pugnam ad Iſrael.* Huc vſque Ambr. perget D. Chryſoſtomus ſerm. de prod. Iudæ vbi ponderat illud Diui Matth 25. *Tunc abijt*

Matth. 25. *vnus ex duodecim Iudas qui dicitur Iſcariotes.* Cur ex patriæ vocabulo nominat proditorem & non ex crimine? Equidem vt illum aliquali honore afficeret. Ibi Chryſoſtom. *Quid mihi eius patriam dicis? vtinam ipſum quoque neſcire licuiſſet. Alter erat diſcipulus qui Iudas Zelotes dicebatur, & ne appellatione cognominis fiat confuſio perſonarum: nec errore nominum proditor protegatur, hunc ab illo ſeparauit, et illum quidem de animi ſui virtute nuncupauit, iſtius malitiæ nomẽ abſcondit.* Inſuper Dauid 2. Reg. 15. dum monebat Ethai, vt maneret cum rebelle Abſalon ſic ait, *Reuertere & habita cum Rege.* Vbi Theodoretus, quæſt. 19. *Quem cum perſequeretur & bello inuaderet execrandus filius, non eum nominauit parricidam, non fratricidam, ſed Regem.*

A §. V.

Beneficentia in inimicos efficaciſſima eſt ad depellenda omnia inimicitię mala.

PVtas, hanc Chriſti Domini orationem extitiſſe caſſam? Abſit. Vide quid dicat Gloſſa ad illud Iſaię 25. *& pro tranſgreſſoribus rogauit.* Vbi Iſai. 25.

B illa inquit, *Pater ignoſce illis: ad hanc vocem ſecundum Euangelium Nazaraeorum multa millia Iudaeorum aſtantium circa crucem crediderunt.* Proh Deus immortalis! quos miraculorum virtus non mouit, quos lingua illa lacte & melle manans non tetigit, vox vna inimicis bona precata in lacrymas & compunctionem traxit? O benignitatis & beneficentiæ

C in inimicos efficacia! Propone tibi ob oculos illud Dauidis facinus; quando hoſtem Regem in ſpelunca liberum dimiſit 1 Reg. 24. Cuius 1. Reg. 24.
Dauidis parcentem hoſti vocem audiens ipſe Saul paulò ab ſpelunca egreſſus ait. *Numquid vox tua fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam & fleuit.* Non hic deberi auream Diui Chryſoſtomi orationem ſic fa- Chryſ.

D cinus hoc decantantis. *Non iam ſuſtinuit Saul hanc vocem audire ſine lacrymis; ſed plorauit amarius. Quid Dauide beatius, qui breui temporis momento ſic hoſtem è furore ad ſobrietatẽ conuertit & animũ nactus ſanguinis ac cædis ſitientem repentè ad lamenta & eiulatus compulit? Non perinde mirer Moſem, quod ex ſaxo prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidem,*

E *quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum. Ille vicit naturam, hic vicit animi decretum. Ille virga percuſſit lapidem, hic ſermone pepulit cor, vt purum manſuetumque redderet.* Huc vſque aureum Chryſoſtomi os, vt inde tu Chriſti Domini pro inimicis

rogan-

Digitized by Google

rogantis ſtupeas efficaciam; vtpote qui momento temporis rabidiſſimos fruentéſque hoſtes ad ſobriatatem tranſtulit, & nactus ſæuientem populum cruces cædeſque ſpirantem ad compunctionem & lacrymarum lamenta traxit. Quippe inſuratorum animorum dacreta mutauit, oleumque hauſit de duriſſimis ſaxis. Validiſſima ſanè eſt beneficentia in inimicos, docta emollire adamantes; odia conſumere, inimicitiarumque damna penitus extirpare. Sæpiſſimè Iſrael Syrorum militum ſuſtinuerat impetus, crebrò per ſingulos annos doluerat inimicorum ſub haſtis. Tandam ſanctus

4. Reg 4 Eliſæus 4. Reg. 4. vniuerſum exercitum Syriæ virtute diuina in manus Iſraelitæ Regis tradidit, occidiſſet omnes iratus Rex, ſad a Propheta cohibitus eſt, & iuſſus, vt potius iniurios hoſtes larga liberalitate paſcaret. Quid plura? Rem ponderat

Ambr. D. Ambroſ. libr. 3. Officior. cap. 14. inquiens: *Epularibus refecti copiis nunquam poſtea in terram Iſrael piratæ Syriæ reuertendum putarunt, vnde Elyſæus glorioſius ignouit, quàm perculit, & vtilius reſeruauit hoſtes, quam ceperat*. O victrix beneficentia! O manſuetudo omnium ſimultatum populatrix! huc adſit, qui hoſtiles manus ſibi velit eſſe ſubiectas, qui ſaxea inimicorum corde cupit ſibi manare riuos olei, qui glorioſè nititur triumphare, paſcat hoſtes, beneficus ſit inimicos, & felix, & ſecurus gaudeat.

§. VI.

Beneficentia in hoſtes regnum homini parat.

NOn paruæ conſiderationis eſt, quod multi dicunt, nimirum conuerſionem Latronis natam fuiſ-

A ſe ex hac Chriſti Domini oratione pro inimicis facta. Ita doctiſſimus Pater Salmeron in præſenti tract. 39. Enim verò orat. Dominus pro inimicis; & hac oratione emolitus Latro huc vſque conuitiator ait. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum*. Meritò regnum manare Chriſto Domino tam humanè inimicos tractanti præſagit, quan-

B doquidam beneficentia in hoſtes regia eſt virtus, milleque ragna parturit. An non ſimile huic euanit inter Saulem, & Dauidam, 1. Regum 24. Sanè egreſſus Saul hoſtis acerrimus Dauidis ab ſpelunca, in qua facilè potuit a Dauida necari, vbi periculum ſuum agnouit, vbi ſe ab illo ipſo, quem perſequabetur, vidit liberatum a morte, vehementer 1. Reg. 24.

C commotus Dauidis charitate inter multa alia hęc illi ait. *Ecce agnoſco quòd regnans regnabis, quòd regnum Iſrael conſtitueretur in manu tua. Et nunc iura mihi per Dominum, quòd nõ aboliturus ſis ſemen meum poſt me, nec extingues nomen de domo patris mei*. Ecoe tibi ex beneficentia in hoſtes cognouit Saul Dauidi regnum parari, & illum etſi priuatè agantam, vt

D Regem deprecatur, & orat. Quæ eleganter attigit D. Chryſoſtomus aiens *Sed dic, obſecro, vnde iſtuc ſcis? penes te ſunt exercitus, penes te ſunt pecunia, arma ciuitates, equi, milites, breuiter vniuerſa vis apparatus regij, hic contra deſertus, ac nudus, nec ciuitatem nec domum nec familiam habẽs. Vnde igitur, te quęſo, iſta loqueris? nimirum ex ipſis Dauidis moribus.* Equi- Chryſ.

E dem is erat Dauid, qui hoſtem in manibus ſuis habitum dimittit, qui cum ſa vindicare poſſet ab inimico potenti, illi benignitar parcit, Dauidi argo etſi nudo, etſi deſerto, rectè Saul regnum præſagit, & vt Regem deprecatur, quandoquidem

fieri

fieri nequit, vt tanta hoſtium charitas regno vacet. Et quod regnum? Sanè quod ipſæ inanimæ creaturæ
Nu.16. reparantur. Numerorum capit. 16. quos ſubditos habebant Moyſes, & Aaron, ſubitò hoſtes experti ſunt, quorum rabiem dum fugiunt ſub nebula tabernaculi, ecce tibi ignis à cælo miſſus miſeros perſecutores miſerè vexabat, ſerpit ignis, creſcit flamma, ardent ante Moyſen, & Aaronem hoſtes: tunc Aaron de mandato Moyſis, accepto thuribulo feruenter flammis confert, vt perſecutoribus faueat, ſtetit ignis, & quaſi regales veritus leges, non auſus eſt vltra cremare. Id quod ele-
Auguſt. ganter notat Diuus Auguſtinus libro 1. de Mirab. cap. 30. dicens. *Et qui in cor de proximorum culpas venialiter dimiſerat, eius veſtigio defenſos ignis de cælo miſſus vrere non audebat.* Vbi Aaronem vidit erga hoſtes benignum, nouit ignis eius regiam poteſtatem, ſe ſubditum recognouit, nec auſus eſt vlterius ſuam vim ad præſentiam Aaronis demonſtrare. Per hanc virtutem ipſe Moyſes principatus ſui dedit auſpicium, de
ad Heb. quo dicitur ad Hebræos, cap. 11.
11. *Fide Moyſes occultatus eſt, eò quod vidiſſent elegantem puerum, &c.* Quæ
Theophyl. hæc elegantia? Theophylactus refert quòd recens natum parentes dum arripiunt, vt morti traderent, ipſe placidè parentes occiſores aſpiciens riſit, tunc illi placidum pueri vultum erga interemptores notantes, illum ſeruare curant, *adeo in ipſo omnia diuina erant,* tam inde magna & regalia puero præſagientes.

A *Text.* Vnus autè de his qui pedebant Latronibus blaſphemabat eũ, dicens: Si tu es Chriſtus ſalua temetipſum, & nos. Reſpõdes
B autem alter, increpabat eũ dicens: neq; tu times Deum, quod in eadem dãnatione es? Et nos qui de iuſtè, nã digna factis recipimus, hic verò nihil mali geſſit. § VII.

C *Quem non erudiat miſerum ſtipendium à ſeruitute vitiorum perceptum?*

IAm diu gentium Doctor ſeruitutis humanæ vitijs exhibitæ declarat mercedẽ inquiens, *Stipendium peccati mors.* Etſi totum te vitiis de- *Rom. 6.* uoueas, nihilque magis ante oculos habeas ab ineunte ætate, quàm dæmonum extendere dominatum,
D huicque ſoli rei inuigiles, hoc vnum ſtipendij & mercedis loco accipies, nimirum mortis crucisque ruinam. Nonne Sacerdotes illi Baal deuotiſſimi erant ſui idoli miniſtri? Igitur hi poſt obſequia, poſt ſeruitia multa exhibita feruentes Dei falſi adoratores pactum ineunt cum Elia, quòd ille habeatur Deus, qui ſuorum preces exaudierit per ignem.
E illuſceſcit iam ſtatutæ fœderis dies, & miniſtri Baal antelucani de Eliæ licentia ſacrificium inſtituunt: paratur magna ſtrues lignorum: petitur à Baal ignis; ita ſacrificulorum clamor irritus: addunt macerationes, venas nouaculis ſcindunt. Quid plura? Totum fermè conſumunt diem, nec antè deſiſtunt importuni,

portuni, quàm Sol occubuiſſet. Tandem Elias poſt illos in occaſu Solis accedit, & ignem de cælo impetrat, quo miſerè miniſtri Baal interficiuntur. Ad hæc non parui momenti excitari ſolet quæſtio, cur Elias veri Dei vates permiſerit, quod primi illi Baal ſacrificuli litarent Deo ſuo, & in his fermè totum cõſumerent diem? Pulchrè reſpondet Theodoretus. *Ne pudore affecti miniſtri mendacijq; dicerent ægrè ferre Baal, quod non in primis acceperit munus, eis conceſſit primas partibus: & cedendo primas partibus, & totum ferè diem concedendo eis, circa occaſum coëgit populum, &c.* O ſummam Prophetæ ſapientiam! Fortaſſe miſeri ſacrificuli ſi non primi, ſi non antelucani accederent, ſi integrum diem non conſumerent, crederent ideò à ſuo Deo derelictos, & malè tractatos fuiſſe. Hinc prudenter ſatis Elias cedit eis primas, permittitque, vt integrum diem conſumant in ſuis precibus, ne vllum prætextum ſuæ habeant calamitatis, ſed clarè videant falſorum Deorum mercedem eſſe nullam præter extremam perniciem. O quoties id ipſum accidere videmus in mundo! multi enim ſunt qui à Deo relinquuntur ſuis vitijs ſeruire, qui ab ineunte ætate ſe totos tradiderunt, vel Mercurio comparandi auri cauſa, vel Veneri ob voluptates, vel alijs idolis, in quorum cultu integram conſumpſere vitam, poſtque maximos labores, poſt curas multas iam in occaſu conſtituti nullum aliud ſtipendium tenent, quàm mortem, quàm ruinam. Vt vel tunc cogantur confiteri vitæ tranſactæ vanitatem, vitiorum impoſturam, idolorum mendacia, & amaritudinibus repleti ad Deum verum orationem fundere. Nonne Paulus ad Epheſ. 6. vocat diabolos, mundi

Theod.

Eph. 6.

A Rectores? Et cur mundus traderetur regendus Diabolo, niſi vt eius malignitate caſtigati mundani ad Deum confugiant? Sic apud Lucam 6. introducitur villicus, penes quem mundialium rerum ſit adminiſtratio, de quo D. Gaudentius fatur. *Iniquitatis villicum Diabolum puto eſſe, qui idcirco correctionem generis humani huic ſæculo dimiſſus eſt, vt iniquitatem crudeliſſimi huius villici fugientes ad pietatem Dei ſuppliciter curramus.* B Sanè permittit nos Deus ſub vitiorum, & dæmonum tyrannide premi, vt vel malis in bonum erudiamur. 3. Reg. 13. Hieroſolymitæ obſeſſi enixè à Deo liberari contendebant. Tunc Ioſephus lib. 8. cap. 4. ait. C *Deus autem videns eos ſic affectos, & peccata ſua confitentes, per Prophetam denuntiat nolle ſe eos perdere: ſubditurum tamen Ægyptijs, vt experiantur vtrum commodius ſit Deo ſeruire, an homini.* Quando nemo eſt, cui exhibiti creaturis ſeruitij ſtipendium, non ſit mors, ærumnæ, ingentes cruciatus & tormenta. Huiuſmodi erat D Latro iſte à primis vnguiculis furtis deditus, poſt tranſactam vitam iam in occaſu conſtitutus, vitiorum ſuorum ſtipendium, mortem, crucemque recipiens ad veritatis accedit notitiam, & veri Dei prædicator efficitur, dum ſocium increpat, & dicit: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* quaſi innuat, E quod tantæ damnationis merces illi oculos aperiret. Et quem non erudiret poſt longã ſeruitutẽ, poſt vigilias, poſt matutinas curas, in adorandis idolis tam cruentum ſtipendiũ præceptum ex vitijs? Pulchrè D. Zeno de Iona dicebat, quando illum audit à ceto deuoratum, & medijs ceti viſceribus orantem. *Vigilat in ceto, qui in naui ſtertebat.* Sanè nauis tabulis ſecurus Deo poſt tergum relicto

Luc. 16

Zeno.

felicto fugiebat adeo ſecurus, vt ſo- A
mno ſepultus ſterteret, verùm cum
ſe in ceti faucibus ſentit, ò quàm
ſomnum excutit, & totus Argus, &
totus vigil apertis oculis orationem
ad Deum fundit, promittitque ſe
pœnitentiam prædicaturum. Noue-
rat hoc agricola, qui in Euangelio ro-
gabat Dominum, vt ſibi permitteret
ſterilem ficum vltimo excolere, fa-
cta fouea, immiſſoque ſtercore per
circuitum. Cuius rei ſenſum expri-
Athan. mens D. Athan. qu. 35. dicit. *Multi
enim demum reſipuere, qui per afflictio-
nes foſſi, & per tentationes recepto ſter-
core fructiferi facti pretulerunt virtu-
tem.* Quis tanto labore accepto non
fructificaret? Quis tranſactis annis
nullo dato, vel accepto fructu, tan-
dem afflictionibus foſſus non reſipi-
ſcit? Quis penè iam in mortis fauci-
bus non euigilet, non noſcit vitiorũ
impoſturam? Quis poſt longam ſer-
uitutem à vitijs mortis ſtipendium
accipiens non currit ad fontem vitæ
Chriſtum? Sanè Elias, vt in princi-
pio vidimus, ad occaſũ Solis coegit
populum, & ſtruem lignorum mul-
ta aqua perfundens ignem à cælo
obtinuit, qui incendit ſacrificium,
& inanes Baal ſacrificulos gladio
dimiſit. Ita Chriſtus Dominus in
occaſu conſtitutus inter Latrones
oculorum ſuorum aquis perfunde-
bat ſtruem lignorum, vt dicit D.
Ambr. Ambroſ. ſermon. 3. in Pſalm. 118.
*Chriſtus in illo tentationis ligno conſti
tutus illacrymat populum dicens, Pa-
ter ignoſce illis.* Quo ignis de cæ-
lo deſcendit, inflammauit dextri
Latronis lignum, relinquens
ſiniſtrum enecandum
gladio diuinæ
iuſtitiæ.

§. VIII.

*Extrema hominis miſeria, quem nec ca-
lamitates cogunt in vitam.*

MEritò increpat Latro Latro-
nem, *Neq; tu times Deum, qui
B in eadem damnatione es?* Nec damna-
tio, nec mortis duriſſimæ periculum
te ad Deum cogunt recurrere? Nil
magis monſtroſum poteſt inueniri,
nullum extremæ perditionis clarius
iudicium, nihil maioris terroris &
horroris dignum. Sic Clemens A- Cl. Ale.
lexandrin. in adhort. gentium ma-
lum exaggerabat dicens. *Non autem
ex his, qui hic ſunt, carceribus fugien-
C tes, confugietis ad eam, quæ ex cælis eſt,
miſericordiã.* Ex carcere, ex vinculis,
ex cruce, & damnatione non confu-
gere ad cælitũ miſericordiam, ſum-
mi doloris eſt, quandoquidem ea
ſunt tormenta, & mundanę affli-
ctiones, quæ nos in cæleſtem vitam
compellant. Lucæ cap. 14. dicebat Luc. 14.
pater familias miniſtro: *Exi in vias,
& ſepes, & compelle intrare, vt im-
D pleatur domus.* Et quæ res tantæ po-
teſt eſſe virtutis, quæ homines in
cælum compellat? Vt verè ſic ſa-
pienter Diuus Anſelmus ait. *Sunt* Anſel.
*qui in hoc mundo proſpera quærunt, &
aduerſa inueniunt, & quo magis volu-
ptates, & opes, & honores appetunt, eò
punctiones, & ærumnas & abiectiones
ſentiunt. Hos igitur aduerſa compel-
lunt, vt ad Dei cœnam veniant.* Mira-
E beris, tam potentes eſſe calamitates,
vt per vim trahant homines ad cæ-
lum, vt eos compellant in Domini-
cam cœnam? Et fallor niſi idem
promiſerit Oſeas, cap. 6. populo Iſ- Oſeas 6.
raelitico dicens: *Paſcet eos Domi-
nus, ſicut agnum in latitudine*, quaſi
diceret, vidiſti aliquando, diſſipato
& per-

& perempto ouium grege, vnum agniculum remanere, qui triſti vlulatu montis vaſtitatē peretrans, priuatus maternis vberibus cogitur paſcere herbas. Ita cum populo nequā aget Dominus, ea illum calamitate afficiet, qua vndique repulſus compellatur perquirere paſcua Dei. Ita præter Theodoretū, & D. Hieronymum explicat Ruffinus his verbis.
Ruf.
Gens ſubiecta hoſtibus truculentis per ſolitudinem ingredi cogetur, quam tamen nō vſquequaq; prouidentia diuina deſtituit, propter quod dicit; nunc paſcet eos Deus; ſed vt impoſita calamitatis magiſterio intelligat. Quam calamitatum potentiam ille noſcet, qui viderit latronem furtis deditum, vitiis innutritū ſic calamitatibus cicurari, ſic perfici, vt media in tempeſtate paſſionis, ſuæ felicitatis ſydus præuiderit, & ab arbore crucis ad manus reuolarit diuinas, vt meritò hāc ęrumnarum vim ponderas dicat D. Auguſt. ſerm. 110. de iuſto latrone verba faciens.
Aug.
Quem ſaluti culpa perdiderat, perditio inuenit, cruciatus abſoluit, damnatio cōſecrauit. Hinc vide quantæ malitię ſit huic ærumnarum virtuti reſiſtere, & contra tantos ſtimulos calcitrare, & medijs cruciatibus, tormentorūque fluctibus vſque in cælum tollentibus perire hærens in limo profundi.

§. IX.

Omnibus hęc uirtus Christianis innaſci debet, qua in aliorum ſalutem aſpirent.

QVam citò nouella hæc paradiſi plantatio Chriſti ſpiritum ebibit ſciens nil magis Chriſtianum, quàm proximorum perquirere ſalutem. De illo pulcrè D. Chryſoſt.
Chryſ.
Non ſolùm intra ſe fuit: ſed & ſuas neceſſitates præmittens aliorum vtilitatem cogitabat, & Magiſter pendebat in cruce, & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam dicens, neque tu times Deum. Hæc prima Chriſtianorum virtus, ſi filios Chriſto pariat, ſi oues tanto paſtori acquirat, ſi labore ſuo animarum ſegetem adaugeat. Nonne D. Petrus 1. epiſt. cap. 2. Chriſtianos alloquitur illis verbis:
1. Pet. 2.
Vos autem genus electum regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Vbi Grēcè habetur, *populus in acquiſitionem.* Enimuerò is cenſetur vnus è populo Chriſtiano, qui anxiè curat acquirere Chriſti animas. Vnde D. Bernard. in ſerm. de S. Ioann. Baptiſt. ponderans præcurſoris ardentem zelum, quo Herodem à vitiis nitebatur liberare ſic infert.
Bern.
Ferueat etiam in nobis zelus iſte, chariſſimi, ferueat amor iuſtitię, odium iniquitatis. Nemo, fratres, vitia palpet peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat, nunquid cuſtos ſum fratris mei? Nemo quod in ſe eſt ęquanimiter ferat, cum viderit ordinem deperire, minui diſciplinam. Fallor, ſi Chriſtiani ſaporem habet, qui hoc zelo non angitur, qui totis viribus non curat fratres cuſtodire à peccatis, qui in vitia nō excandeſcit, quis nouas oues Chriſtiano gregi nō curat addere. Sanè Dauid omnes inuitat Pſalm. 28. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.*
Pſal. 28
Ex quo dulciter Diuus Petrus Chryſologus ſermone 10. ait.
Chryſolog.
Afferte, afferte filios arietum, quos ſponte venire aut neceſſitas vetat, aut ætas impedit, aut tenent vitia, aut delicta morantur. Adducite volentes, trahite nolentes facite vobis de aliena neceſſitate mercedem. Seruum dominus adducat, filium pater offerat, non retardet. Vir coniugem deducat ad fidem. Amicus amicū attrahat ad ſalutem, vt de gratia diuina humanam comprobet charitatem.

Peregrinum ciuis, poſſeſſor hoſpitem Dei ad menſam deducat. Nemo dicat, non vult, quia Abraham vt filium offerret, colligauit; & Lot Angeli vt ſubtraherent flammis ſubſtractũ manibus ſuſtulerunt. Hęc uſque Chryſoſt. O quam tangebatur Paulus hac fratrum cura, cùm 1. ad Theſſalon. cap. 3. ait. *Nunc viuimus; ſi vos ſtatis in Domino.* Vbi Chryſoſtom. homil. 1. de S. Romano fatur. *Vide quantopere ſtudebat, vt res fratrum rectè ſe haberent, qui nec ſe viuere exiſtimabat, ſi illi ſalui non eſſent. Homo qui ad tertium cælum raptus fuerat, atque in paradiſum delatus, tantamque apud Deum fiduciam fuerat aſſecutus, illorũ bonorũ ſenſum nõ accipiebat, niſi etiam fratres ſecum ſaluos eſſe vidiſſet.*

Text. Et nos quidem iuſtè nam digna factis recipimus: hic verò nil mali geſſit.

§. X.

Peccatorum confeſſio ad ſalutem neceſſaria.

NVllam magnam gratiam in Latronem mirabor: vbi ſic audio illum ſua peccata confitentẽ, & publicantem, non enim aliter ad Chriſtum ſpectare audet; niſi Chriſtiano more prius humili confeſſione manifeſtet peccata. Id quod notauit

Chryſo. D. Chryſoſtom. dum ait, *ſponte ſua peccata publicabat dicens, nos quidem iuſtè. Nõ eſt auſus dicere, memẽto mei; niſi confeſſione peccati ſarcinam remiſſet.* O bonus Latro, nondum ad Chriſtum locutus, & iam Chriſtianum agis, & vel ex Chriſti conſpectu diſcis, à nemine poſſe ſperari veniam, qui non præmittat confeſſionem peccati. Sed forſan non mouet peccatores iſta Latronis con-

A feſſio, quandoquidem ille Prætonis ypſe ſua delicta publicata nouerat, quorum pœnas in crucis ſupplicio dabat, cur non confiteretur peccata adeò note? Igitur accipe ſanctiſſimum Iob. cap. 32. *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Hoc erat ſanctiſſimi viri aſylum in omnibus peccatis; nimirum illo-

B rum confeſſio & publicatio, aliquando culpa obrepebat eius animo; ſed ſtatim prodita confeſſione excludebatur: Ibi eleganter Diuus Gregor. Gregor. libr. 22. Moral. cap. 14. *Qui ſe inter aduerſarios nouerat viuere, & tamen non verebatur culpas voce confeſſionis aperire. Vnde certiſſimè quanta munditiæ in omnipotentis oculis fuerit, qui & vitauit mala, ne committe-*

C *ret, & tamen quę eum committere contigit hominibus non abſcondit: quatenus ei & iuſtitia ſit gloria declinaſſe peccatum, & iuſtitiæ cuſtodia, quod non potuit declinare, prodidiſſe. Videatur vir iſte cuilibet magnus in virtutibus, mihi certè ſublimis apparet etiã in peccatis ſuis. Mirentur in eo qui volunt continentiam, integritatem iuſtitię, viſcera pietatis: ego in eo non mi-*

D *nus admiror cõfeſſionem humillimam peccatorum, quam tot ſublimia virtutum.* Nec qui peccator eſt, aliter veniam obtinebit, nec Deo placebit, niſi facinora omnia ſua humili confeſſione patefecerit. Sæpiſſimè miratus ſum vltionem illam in Si-

E chimitis factam, ob Dinę filię Iacob raptum: ſanè Princeps Sichem rapuit Dinam, ſed poſt raptum ſtatim adit puellæ parentes, & fratres, illãque in vxorem expoſtulat, ingentemque dotem promittit, & quod maioris momenti eſt, circumciſo præputio, Iſraeliticam religionem profitetur. Interea Simon, & Leui puellæ fratres, arreptis gladiis reli-

religioſum,

gioſum ; & improuiſum cognatum interficiunt, facta etiam in populo magna ſtrage. Et vt miteris magis, recordata Iudith.cap.9. hoc Simeo-
Iudith.9 nis facinus, inquit: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladiũ in defenſionem alienigenarum*, putà in offenſionem & perniciem Sichem, à Deo accepit Simeon gladium. Cur ita? Nône Princeps Sichem plenam facinoris ſui ſatisfactionem fecerat? Quæ maior ſatisfactio debebatur puellæ raptæ, quàm ea? Raptor homo nobilis, & Princeps regni illam petijt in vxorem, diuiti dote coemit, etus amore rigidam & auſteram religionem accepit. Quid amplius debuit facere? Cur adhuc ſæuiens ira Dei in illum tradidit Simeoni gladium in vltionem? Dionyſius Carthuſianus hanc reddit cauſam, nimirum quod Princeps ille nũquam inueniatur confeſſus fuiſſe ſuum facinus, nec ſe crimis reum appellaſſe, & ideo nulla alia ſatisfactione, nec regalibus nuptijs, nec ingenti dote, nec fędere inito cum ſanctis, nec religione ſuſcepta potuit Deum placare, & ſe ab eius ira liberare. Veniat modo nobis in mentem Deus peccata caſtigans duorum hominũ, patris & filij, Adami, & Caini: ad Adam inquit Dominus. *In operibus tuis maledicta ſit terra*, non tu maledictus; ſed terra, ad Cain verò, *ma-*
Gen.3. *ledictus tu ſuper terram*. Et ſane grauius fuerat Adami facinus, pernicioſius peccauerat, & multo minus punitur quam filius, & à maledictione liber euaſit. Pulchre rem attigit D.
Athan. Athan. quęſt.72. veteris teſtamenti, dicens *Eo quod Cain negauit, & a Deo abſcondit peccatum ſuum, maiorẽ in ſe pœnam deriuauit. Adam vero, quia cõfeſſus eſt magnum illud a ſe ſupplicium depulit.* Vide Adamum confitentem mulier dedit mihi & comedi, vide

A Cainum negantem, nunquid cuſtos fratris mei ſum; quod mirum ſi confeſſus fugiat diuinã maledictionem, qua velit diploide veſtiatur qui noluit confiteri peccata? Illud etiam oſtendit, quam Deo grata ſit peccatorum confeſſio, nimirũ quod Deus ad hoc ſignificandum relictis alijs Iacob filijs prioribus, ex Iuda carnẽ
B ſumpſerit, cuius nomen confeſſionem ſonat. Ita D. Paſchaſ. libr. 1. in Matth. fatur. *Forſitan ergo Chriſtus de Iuda, qui eſt quartus ab Abrahã, idcirco naſci voluit, & tribus prætermiſſis fratribus de quo veniret per carnem hunc elegit, vt mox percepta gratia fidei, ſpei, ac charitatis ex noſtra Chriſtus confeſſione naſceretur.*

G

§. XI.

Vtiliſſimum homini eſt, quod cognoſcat pęnas à flagitijs ſuis in ſe profectas.

O Latronis vox plena ſalutis, aic enim, *nos quidem digna factis*
D *recipimus*; prudenter noſcens hos ſibi cruciatus veniſſe à Deo vlciſcente peccata. Quoties homines mala patiuntur, & illa vel temporis intemperiei tribuunt, vel inimico homini, vel alijs cauſis, nec cogitant illa ſibi immiſsa a Deo in vltionem peccatorum. Matth. 17. aiebat ille ad Ieſum ibi obijciens filium à dæmone vexa- Math.
E tum. *Domine miſerere mei, quia lunaticus eſt & male torquetur*. De quo eleganter D. Petrus Chryſol. notans Chryſol. malitiam & aſtutiam diaboli ſerm. 52. his verbis. *Aut humanę naturæ, aut celeſtis elementi, quod ſuę artis erat voluit Dæmon tunc videri, aptans lunæ curſibus hominis paſſiones, vt eſſe lunæ crederent, quod erat diabolici criminis & furoris*. Hic quotidianus Dæmonis aſtus, qui totis viribus

curat, vt homines ſua mala cauſis tribuant naturalibus, vel fortunæ ſucceſſibus vel improuidentiæ ſuæ, ne attendentes ea eſſe ſtipendia criminum & diaboli, quærant a Deo ſanitatem. Vnde nil magis vtile hominibus, quã ſi noſcãt mala omnia à peccatis ſuis parturiri, vlciſcente illa Deo.

Nu. 22. Num. 22. curabat Iſraelitarum hoſtis, vt Balaam ſacrificulus idolorum, & celebris veneficus malediceret populo Dei, ſed Deus territans veneficum ait illi. *Non proficiſceris, neque execraberis.* Et quidẽ ego non parũ mirabar, quod Deus Opt. Max. venefici maledictionẽ populo ſuo mereret, & illã curarit auertere. Quidni, quod veneficus maledicat populo ſancto? ideo maledictus erit? ideo dabit maledicto pœnas? C Cur ergo Deus iam anxie nititur ne maledicat? Quid ex illa maledictione metuit? Rem attigit Anaſtaſ. Nicænus quæſt. 32. his verbis. *Quã vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat ne execraretur? Nullam quidem vim habebat, falſa enim tenebatur opinione. Sed quoniam populus continenter inique agẽs ſuſtinebat plagas à Deo immiſſas, ad eorum imbecillitatem hac diſpenſauit. Nam ne a Deo caſtigati exiſtimarent ſe per vatis execrationem incidiſſe in calamitates, nõ ſinit vatẽ vti execratione.* Adeo detrimentoſum eſt homini ſua mala alijs tribuere cauſis, adeo vtiliter quiſque moleſtas ſuas afflictiones, ægritudines, pericula, noſcit eſſe ſuorum criminum fructus vlciſcente Deo patrata delicta. Huc refert illud Dã. 5. vbi iamiã caſtigandus Rex Balthaſar inter pocula, vidit manum altrinſecus in pariete ſcribentem, ait enim: *in eadem hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribẽtis.* Cuius rei rationem hanc elegantem excogitauit D. Iſid. Peluſ. libr. 3. Epiſt. 161. dicens. *Vt enim pictores rebus his quę corporis expertes ſunt, corpus tribuentes, manum ſolam pingere conantur, terrenorum capita corona redimientem, quo imperium ipſis cęlitus datum fuiſſe demonſtrent. Sic etiam illic Dei per indulgentiam ſe dimittentis conſilio, manus viſa eſt, vt illud oſtenderetur, omnium Regem, calculum aduerſus tyrannum efferre, ac ſententiam ſubſcribere.*

Anaſt. N. cæn.

B

Text. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dicit illi Ieſus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.

C

§. XII.

Per Crucem & labores ſecuriſſime, & certiſſime ad Paradiſum itur.

MVltum debemus peccatores ærumnis, multum debemus crucis doloribus, illi nos ſecuriſſime & citiſſime per turbulentum ſeculi mare ad ſalutis portum appellere faciunt. D Vt merito dicat D. Ambroſ. ſerm. 55. *Vtique latro diu oberrans & naufragus aliter ad patriam redire non poterat, niſi fuerit arbori religatus.* Ambr. Naufragus errabat miſer vbique ſubmergendus, vbique à fluctibus ſæculi vorandus, incidit tandem in Crucis dolores, & nullum metuit amplius naufragium. Sane in huius latronis capite contemplatur Drogo lib. de Paſſ. totius generis humani & perditionem & felicitatem. Drog. Sic enim ait. *Quis latro ille fuit niſi Adã? Qui ex quo in paradiſo ſui ipſius homicidium perpetrauit, tamdiu a Chriſto fugit reus, & abſcondit ſe, donec in Crucis articulo nouiſſime conſumptus*

&

& comprehenſus fugere & latere amplius non poteſt. Heu quam erraticus homo latitabat: quem erroneus mũdi delitias percurrebat, omnia moliebatur, vt Dei oblitus mundi creatura frueretur. Vagus & profugus perijſſet, niſi crucis laqueis fuiſſet religatus; incidit in cruciatus, in gemitus, in dolores, & vniuerſi illius errores medelam fuerunt nacti. In crucis, inquit, articulo comprehenſus fugere, & latere amplius non poteſt, crux nos Deo prodidit, crux nos educit è latebris, crux nos paradiſo reſtaurat. Id quod eleganter ponderat D. Chryſoſtom. hom. de diuite (Chryſ.) inquiens. *Crux clauis paradiſi eſt, crux Chriſti aperuit paradiſum. Nonne nobis dixit quod regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce eſt nõ vim facit, nil mediũ eſt, & crux & ſtatim paradiſus.* Equidem paradiſus patet excruciatis, laborantibus, ærumnoſis, quiſquis paradiſum appetis non in ædem confugias, ſed crucis anguſtias intrato, & continuo inuenies paradiſum. Quiſquis Deũ quæris, ne lõgis ambages inſtituas, arborem aſcende crucis, & omnia tenes. Pulcrè Zachæi ponderans felicitatem D. Laurent. Nouar. hom. de pœnitentia inquit. (Laur.) *Zachæus puſillus corpore factꝰ eſt præclarus opere, flagitioſus tont. ptus, felix ſubito naſcitur Modicus aſcendit arborẽ, vt videretur à Chriſto & publicaretur in mundo. Arbor optabilis ſalubri medicamine plena, quæ in ſolo aſpectu ſubuenit peccatori, & ſanctificauit prophanum.* Neſcit tarda ſi fructus, quia cruce perquiritur, neſcit perdi felicitas, quæ per cruce comparatur. Vbi cruces amplecteris tormenta, nõ amplius aberrabis; nõ erroneus & vagus traheris; ſed ſecuriſſimè & citiſſimè optatos paradiſi fines tangẽs. Celebris ille aſtus erat, quod apud Diodorum Sicul. libr. 6.

A pueri ita certo lapidem mittere docebantur, vt numquam ab ſcopo aberrarent. *Imponunt;* ait, *ſupra erectum lignum panem, ſignum quod iactu petãt nec ante cibum capiunt, quam panẽ lapide eiectum pro cibo ſumant permiſſu matris.* Idem etiam Dominus, vt nos doceat ab ſcopo non aberrare; ſed certo optatos gloriæ fines attingere, omnia nobis bona ſuper crucis B erectum lignum poſuit. An Moyſi faciem Domini deſideranti non dicitur Exod. cap. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, poſteriora mea videbis?* (Exod. 33) Sane poſteriora Domini crux tenet, in qua omne bonum ponitur, vt dicat Chryſoſt. *Hęc omnium bonorum abũda largitio.* (Chryſo.) Felix qui omnia bona per crucem, per labores quærit, ſane non ab ſcopo aberrabit, ſed certiſſi- C me Deum inueniet. Enimuerò ait Drog. lib. de Paſſ. *Circuire poſſum, Domine, cęlum, & terram, & aridam, & mare, & numquam te inueniam, niſi tantum in cruce, ibi dormis, ibi paſcis, ibi cubas in meridie.* (Drog.)

§. XIII.

D *Oblata occaſione ſalutis acquirẽde ſine vlla mora arripienda.*

NEmini auſterum illud Domini ad diſcipulos præceptum datum Luc. 10. nimirum. *Neminem per viam ſalutaueritis.* Quod non ſine ſapore adagij ſonat Abulenſi, & Caietanus ſummam diligentiam in ſalutis negotijs agendis notet. Ete- E nim qui ſummi diſcriminis negotiũ egit, non multum temporis terit in ſalutationibus ciuilibus; ſed omnibus pretermiſſis rem aggreditur, ne mora interpoſita ſtatus rei peior fiat. Matth. 11. dicitur. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt* (Mat. 11)

A *illud.* Expende illud violenti rapiunt quippe nec milites vim inferendo de ſalutationum comitate curant, nec raptores conſumunt tempus, ſed quam citiſſimè poſſunt prædam arripiunt. Vnde D. Ambroſ. (Ambr.) *Rapiamus ergo, feſtinemus, nam paſcha non manducatur niſi feſtinanter.* Vidi aliquando rapaces iuuenes medijs plateis ciuitatis attente ſpeculari, an mulierculæ venditrice frugum dormitent, & vix oculis conniuere ſentiuntur, & ecce tibi rapax manus caniſtrum arripit, & ocyor ventis ſecuritatem quærit. Quis medio hoc raptoris velociſſimo curſu ſalutationé ab illo exquireret, vbi vel parua mora eſſet maximè nociua? Sic nos comparare debemus ad ſalutem obtinendam, quaſi ex raptu habẽda nobis ſit, vbi nulla occaſio prætermittitur, nec moroſè, ſed feſtinatiſſimè arripitur. Hãc philoſophiam docuit ſanctiſſimus Latro, de quo D. Greg. Niſſ. orat. de 40. Martyr. inquit, (Niſſen.) *Animaduertit acutus & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitã rapuit arte curandi pulcre, & ſolerter abuſus?* Non moram fecit, non lõgis ſalutationibus tempus conſumpſit; ſed cum primum occaſionem nanciſcitur more furum feſtinatiſſimè arripit vitã. Vbi modo ueniat in mentem regulus ille, cuius filia infirmabatur Luc. 8. Is Dominum adit, narrat filiæ periculum, longis ſalutationibus exquirit, vt veniat Dominus in domũ ſuam, annuit Ieſus, arripit iter. Sed dum iret; mulier hæmorrhoiſſa ſecum tacens accedit, tangit fimbriam, & recepit ſalutẽ. O ſapiẽs & prudens negotiatrix cum Chriſto. (Ambr.) S. Ambr. lib. 5. i Luc. c. 17. *Dum Ieſus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, furtiuo quodam tactu ſanitatis remediũ prælibauit.* Ille dum ſalutationibus moratur, Chriſtum, dum longam viam perquirit, audit mortuã puellam, antequam accederet Chriſtus, hæc ſapientior, depoſita mora, dum nacta eſt occaſionem adeundi Chriſtum more furis rapit ſibi ſalutem. Hinc D. Paulinus epiſt. 4. notans Dominum in domo Phariſæi recumbẽtem à peccatrice Magdalena fuiſſe quæſitum quæ præ Phariſæo ſalutem obtinuit, ait. (Paulin.) *Quoniam ſpiritus* B *vbi vult ſpirat, & audio vocem eius, & neſcio vnde veniat, igitur vbicunque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam: vel in digni vel in domo Phariſæi audiam Dominũ veniſſe, contendam præripere hoſpitis gratiam, præripere ſi poſſem regnũ cælorum.* Sanè in cæleſti via etiam verũ eſt illud quod viuitur ex rapto, nõ hoſpes ad hoſpite tutus & qui diligens eſt nullã oc- C caſionem prætermittat; ſed attente ſuſpiciat vbi cæleſtis theſaurus hoſpitatur, & omni mora excluſa, hoſpitis gratiam, & regnum cælorum præripiet. Huc ſpectabat illud Naz. conſilium ad Virgines carm. 3.

Aequora nec celeri ſulcans infida carina
(Dũ tibi ſtat Zephyrus, nec magnas excitat vndas)
D *Committe, vt cui ſum ratis anchora iacta retardet.*

Imo dum ſpiritus diuini ſpiratio inſtat continuo abſque mora omni dimiſſa detentione cæleſti arripienda eſt via.

§. XIV.

E *Væ qui in finem vitæ pænitentiam protrahit poſt Latronem.*

QVis poſt ſpoliatam domum à latronibus accedit eodem ſecutus? Sanè pater familias qui ſibi factum præſentiet furtum, vigilabit inde,

inde, nec ſecundo ſe ſpoliari permit- A
teret. De muliere Hæmorrhoiſſa
paulo ante dicebamus quod furtiuo
attactu ſalutem obtinuerit. Ex quo
Naz. prudenter monet Naz. orat. in ſan-
ctum Baptiſm. his verbis. *Ne alioquin*
ſanguinis defluuio labores, Chriſtumq;
iam ſuffuranda ſalutis cauſa prehende-
re nequeas. Neque enim furto ſæpius cir-
cumueniri Chriſtus amat, tametſi cle- B
mẽs & mirè facilis ſit. Quid pulcrius?
Quid verius? Sanè latro ille felix fu
randi arte diligenter abuſus rapuit à
Saluatore vitam, caue tu deinde ne
illas anguſtias expectes, ne te ad il-
lud tempus ſerues, nec ſperes te ſi-
mili modo furatũ ire ſalutem. Quã-
doquidem Chriſtus clementiſſimus
eſt, & facilis ad ignoſcendum, tamẽ C
ſe furto circumueniri ſæpius non
amat. Fallor niſi huc reſpexit D. A-
than. dum inquit. *Vides latrones; ſed*
Athan. *non ambo in eiſdem. Alter regnum he-*
reditauit; alter in gehẽnã dimiſſus eſt.
Quippe non ſæpius, furto circumue
niri Deus amat, vbi vnus latro ſalu-
tem furatus eſt, iam cæteri caueant
ſibi, ne ceas temporis expectent an- D
guſtias, quibus niſi furtim ſaluari
nequeant. Hoc enim periculoſum
valde eſt, vt merito Dominus dicat,
Matth. 16. *Quam dabit homo commu-*
tationem pro anima ſua? quaſi innue-
ret, quod nullo poſſet anima redimi
à tanto periculo. Vnde eleganter Ioã-
Xiphil. nes Xiphilinus Patriarcha Conſtan-
tinop. orat. de Cruce ait. *Aduerte* E
quemadmodum non dixerit quam det
homo commutationem pro anima ſua?
Sed quam dabit? Tunc enim non habe-
bit quod det cuius rei non neſcius dolo-
ſus hoſtis noſter ſemper mulcet nos uita
ſuauitatibus, tempuſque paulatim pro-
craſtinando ſuffuratur. Mihi, inquit,
diem da hodiernum, Deo craſtinũ; mihi
tempus præſens, Deo futurum: ut ita
tardantes ad pœnitentiam abripiat nos

A *ſuperueniens, quãdo nõ eſt qui redimat*
neque qui ſaluum faciat. Ergo dum tẽ-
pus habemus, operemur bonum, neq;
uobis maiorem ſecuritatem inferat
vnius fortuna quam frequens & cõ-
tinuum fere omnium infortunium,
quo procraſtinantes pœnitentiam
miſere diſpereunt. Legenda in præ-
ſenti eſt D. Cyril. A exand. ſententia, Cyril.
B qui orat. de Exitu animæ ſic loqui-
tur. *Qui dicunt peccemus in iuuentute,*
& in ſenectute ad meliorem ſenſũ redi-
bimus, hi a dæmonibus illuduntur, ac de-
ridentur: quoniam qui vltro peccant, eis
ad ſanitatem redire non datur, ſed in iu
uentute mortis falce demetũtur: vt Am
mon Iſraelitarum Rex. Huius pater
fuit Manaſſes impijſſimus & ſcele-
C ſtiſſimus adoleſcens, qui vbi canos
pexuit, vitia exuit, & pietate clarus
diem clauſit extremum. Talem pa-
trem & exemplum nactus Ammon,
dum iuuentutem ſuam peccatis &
ſceleribus implicat, forſan de patris
exemplo, ſenectutem ſanctam medi
tans, ipſo iuuentutis flore im pœni-
tens decerpitur è viuis. Omnia tẽpus
D habent, ſicque pœnitentia etiã habet
tẽpus ſuũ, quo dignos exhibeat fru-
ctus, nec amat vltimis arctari angu-
ſtijs. Malè aſtutus ille apud Matth.
cap. 25. vt libere & securè iuuentu-
tem agere poſſit, talentum quo vi-
tam negotiaturus erat, in effoſſam
iam humum remiſit. O miſeram in-
ſipientium hominum cõditionem?
E tempus negociandi prætereunt, &
remedium peccatorum tunc quæ-
runt cum iam ſepultura effoditur, vt
ſic pœnitentiæ talentum terra obru-
tum, nihil parturiat fructus. Hinc
pungebat Nazianzenus eos, qui
Baptiſmum differebant in finem vi
tæ, dicens oratione in ſanctũ Baptiſ-
ma. *Latè atque hilariter Baptiſmus ce-*
lebretur, ac non defleatur: negociatione
creſcat talentum, ac nõ terra obruatur.

Inter gratiam, & mortem tempori, ali quid intercedat. Id quod tibi de Pœnitentia dictum cape, ne defoſſa iam humo ſepultura talentum pœnitentiæ obruendum expectes, quando, cum illo tibi eſt vita negocianda. Scitum illud D. Auguſt. lib. de vera, & falſa pœnit. vbi ait. *Oportet vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitam impetret*, Vide ſupra. c. 3. §. 9.

Tex. Joan. 19. Stabant autẽ iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophę, & Maria Magdalenæ.

§ XV.

Maxima virtutis inſigne, quòd in communi omnium lapſu infirmus ſteteris.

QVis vbi omnes decidunt, ipſe immobilis ſtabit? Quem non trahet labentium omnium multitudo? Pulcrè Tullius 3. Tuſc. humani (Tuſ.) caſus numerans cauſam ſic poſtremò fatur. *Cum verò accedit eodẽ quaſi maximus quidam magiſter populus atque omnis ad vitia conſentiens multitudo, tum planè inficimur opinionum prauitate, à naturaque ipſa deſciſcimus.* Adeò potens eſt labens multitudo, vt omnes ſecum trahat; ſed interea nõ ſolùm non trahi, ſed firmiter ſtare, maximę vtique virtutis eſt teſtimonium. Superbiſſimus ille Nabuchodonoſor, Dan. 3. (Dan. 3.) erexit auream ſtatuam, cui omnes Chaldæi honorem diuinum exhiberent: vt autem viſa eſt ſtatua, muſicorumque inſtrumẽta perſonuere. *Cadentes omnes populi, tribus, & lingua adorauerunt ſtatuam auream. Statimque in ipſo tempore accedẽtes viri Chaldęi accuſauerũt Iudæos, dixeruntque, ſunt viri Iudæi Sidrach,*

A *Miſach, & Abdenago, viri iſti contempſerunt decretum tuum, Deos tuos non colunt.* Quibus illud ponderandum accipe, quod horum puerorum virtutem maximè extollit, nimirum quòd poſtquã omnes populi, & tribus, & linguæ cadentes adorauerũt ſtatuam, ipſi ſoli in fide ſtabiles & firmi adducantur. Id quod pulcrè notauit D. Chryſoſt. hom. 4. de pa- (Chryſ.)
B tient. ad pop. his verbis. *Poſtquã ceciderunt omnes, & victi ſunt, tunc in mediũ pueri ſoli aguntur, vt ſic quoque victoria fiat clarior, cùm in tanta multitudine ipſi vincant, & prędicẽtur. Hoc autẽ maximũ & mirabile eſt, quod cadentium multitudo ipſos non terruit, nõ ſoluit.* O maximam adoleſcentũ fortitudinem, vbi omnes ceciderũt, vos inuicti ſtetiſtis, nec ruentium infini-
C ta multitudo, nec populi ad vitia cõſentientes à firma & ſtabili fide vos deturbauit, nec labare fecit. Hinc iã penſare licet magnũ trium fœminarum præconium, nimirum Mariæ matris Ieſu, Mariæ Cleophæ, Mariæ Magdalenæ, quæ vbi vniuerſus Iudæorum populus à paruo vſque ad maximum in lapidem angularem Chriſtum offendebant, ipſæ fideles
D cruci adſtabant. Meritò D. Hieron. (Hier.) Magdalenæ vocabulo ludens, quod turrim ſignificat, ait. *Sacerdotes, & Phariſęi crucifigunt filium Dei, & Maria Magdalena plorat crucem, vnguenta parat, verè turris Libani, quę reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris.* Verè, inquit, Magdalena turris nomen adimplebat, verè
E ipſa fortiſſima inuictiſſimaque turris, quandoquidem vbi omnes Hieroſolymitani, vbi Principes, & vniuerſus populus coꝛruens Dominicæ morti conſentiebat, ipſa inter omnes ſtabat firma, & minimè perterſita à labentium multitudine. Meminerat Tertul. lib. de cultu fœm. quòd

Domi-

Digitized by Google

Dominus in Euangelio ſuo aſſeclas
comparat ciuitati ſupra montem
poſitæ, ait enim: *Non poteſt ciuitas*
abſcondi ſupra montem poſita. Ex qua
comparatione ſic ille argumentatus
in eos, qui cadentium multitudine
trahuntur ad vitia. *Quid nos Domi-*
nus ciuitati ſupra montem poſitæ compa-
rauit, ſi nō ſtamus inter demerſos? Hāc
quidem à nobis exigebat virtutem,
quando ciuitati ſupra montem poſi-
tæ comparauit, vt cadentibus alijs o-
mnibus nos firmi & imperterriti ſta-
remus. O quàm verè ſanctiſſimæ hę
fœminę, & turrium, & ciuitatum
fortiſſimarum implebant cognomē-
ta, quando inter cadentium multitu-
dines ipſę cruci adſtabant immobi-
Chryſ. les. Bene enim aiebat Chryſol. ſerm.
107. *Difficile quidem eſt, ſed glorioſius*
mundo præſenti luctari, & aduerſus in-
ſtructas delinquentes turbas aciē quan-
dam diſponere ſanctitatis.

§. XVI.

Muliebris eſt martyrum omnium forti-
tudo ad Chriſti Domini comparata
fortitudinem.

Ecce tibi quæ proximæ notan-
tur cruci fœminæ ſūt, quaſi nul-
lius virtus in tormētis appareat, quæ
fœminea non ſit, dum inuicta pa-
tientis Chriſti robori comparetur.
Nonne aiebat ille apud Iſai. cap. 63.
Torcular calcaui ſolus, & de gentibus
non eſt vir mecum? Quippe nō eſt vir
in preſſura paſſionis, fœminea ibi
martyrum robora, vnus eſt ſolus in-
ter omnes vir Ieſus. Ille patiētiæ mi-
raculum Iob, deuictis tormentis Sa-
thanę ſuperior expertus ait c. 3. *Pe-*
reat dies, & in qua natus ſum, & nox ī
qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Ex-
preſſius in Caten. Græc. dicitur, *&*
nox in qua dixerunt, ecce maſculus.

A Quaſi oſtenderetur nobilis & inui-
ctus athleta maſculus vocari: ſed cur
nō diceretur maſculus, qui inuictus
inter tot preſſuras ſtetit? qui Satanæ
tela ſuſtinuit? qui amariſſimos ruina-
rum fluctus in ſeipſo confregit? Prę-
uidit vir egregius Chriſti Domini
paſſionem & fortitudinem, cui ſua
comparans certamina virilem appel-
latione erubuit, vtpotè cuius robur
B fęmineum appareret in comparatio-
ne patientis Chriſti, qui ſolus vir &
maſculus debebat dici. Sic Olymp.
in Cat. fatur. *Deteſtatur etiam eos, qui*
eum marem nuncuparūt, quòd crederet
eiuſmodi Dominum ſolum fuiſſe, eique
maris nomina propriè conuenire. Vbi
Ieſus in arenā proſiliuit, & aduerſus
principes tenebrarū decertauit, ipſe
ſolus de maſcula & virili virtute po-
C tuit gloriari; cæteri omnes etſi inui-
ctiſſimi athletæ, etiā Iob ipſe, robur
potiùs prætulerunt fœmineū. Et cur
non fœminæ dicerentur illi, qui ſtra-
ges ſuorū flere nouerunt, non tamē
in defenſionem principes tenebrarū
edīſcunt omnino debellare? Etenim
ex hoc capite acutè pungit D. Syneſ. Syneſ.
Ptolemaides muliebres animos, dū
Epiſt. 131. fatur. *Mulieres quidem vo-*
D *ciferari, ac pectus plangere, & comam*
vellere, viſis aut minatis hoſtibus tole-
rabilius videri poteſt. Quāquā ne tole-
randum quidem exiſtimat Plato, quòd
inſtar gallinarum ad pullos tegēdos cui-
cumque etiam validiſſimo ſeſe nolint op-
ponere. Hanc mulierum infirmitatē
vnus Ieſus deuitauit, qui ſolus non
ſui cauſa; ſed vt pullos ſuos, nempe
homines protegeret, ſeſe validiſſi-
E mo hoſti oppoſuit & vſque ad ſan-
guinis effuſionē in arena pugnauit,
ideoque ſolus viri nomine debuit
decorari. Hinc Prou. c. 8. conſtructa Prou. 8.
Eccleſiæ domo, *miſit ancillas ſuas, vt*
vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuita-
tis. Ancillas, inquam, miſit, vt cuius

omnes

Digitized by Google

omnes miniſtri, etiam duces, qui A mœnia ſcanderent, fœminei eſſent roboris, & infirmi ad Saluatoris patientiæ facinora comparati. Inde in Sponſæ genis martyrum robur meCant. 4. dijatus Dominus ait Cant. 4. *Sicut fragmē mali punici genæ tuę.* Ecce tibi cui comparatur nobilis athletarum virtus, nimirum fœmineæ genæ; & huic ſub figura fragminis mali, vt ſic Chriſto patienti comparati infirmi B apparcāt. Id notat Rich. Vict. p. 2. in Rich. Vict. Cant. c. 20. fatus. *Chriſtus totus in pœna rubuit, quia non parua pro nobis ſuſtinuit; ſed tanta & tam grauia, vt nullus vnquā dolor fuerit ſicut dolor eius. Quia ergo tam grauiter & multipliciter paſſus eſt Chriſtus, ideò omnis electorum afflictio, quàm pro Chriſto pertulerunt, fragmini ſātum poteſt comparari, quia reſpectu eorum, quæ pertulit ille,* C *parua erant quę pati potuerunt, & parua pars eorum.* Hæc ille.

Text. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulū ſtātem quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce filius tuus. Deinde D dixit diſcipulo, Ecce mater tua.

§. XVII.

D. Ioānis ſuper omnes lucra, eò quòd nū quam a Ieſu latere diſceſſerit, vbi quàm ſit vtile bonis inhærere.

QVicquid Marianum eſt latè expendimus li. 1. modò non poſſum non mirari ſanctiſſimi Ioannis E præcellentiam ſuper omnes Chriſti Diſcipulos. Ille in primis cæleſtis theſauri inſtituitur hæres vnicus, vt Arnold. dicat Arnold. Carnot. *Ecce Ioannes piæ hæreditatis ſuſcipis teſtamētum, eligeris, & in hoc pręponeris omnibus.* Et A quidem ipſe è Diſcipulis vnus nunquam à Magiſtri latere abſceſſit, vnus aſtitit Domino moribūdo, quid mirum ſi hæreditatis ſuſcipiat teſtamentum, ſi præponatur omnibus? Nolo in præſenti debere integrum D. Ambr. locum, qui lib. 2. offic. c. 20. Ambr. inde exaltat Ieſū Naue, quòd Moyſis fuerit perpetuus, & inſeparabilis B comes, ſic enim ait. *Vbique igitur inter admiranda opera, & reuerenda ſecreta ſancto Moyſi indiuiduus adhærebat. Vnde ſanctū eſt, vt qui fuerat ſocius cōuerſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis. Merito vir huiuſmodi euaſit, vt ſiſteret fluminum curſus, noctem differret, diē produceret. Quod quidem Moyſi negatum eſt, ſolus eligeretur, vt populū introduceret in terrā promiſſionis. Magnus* C *vir fidei miraculis, magnus triumphis. Illius auguſtiora opera, huius proſperiora. Vterque vltra humanam proceſſit cōditionem, ille mari, hic cælo imperauit.* Hæc ille quibus non minori elegantia Ioannis notantur prærogatiuæ, qui vt inter admiranda opera, & inter reuerenda ſecreta, imò & inter cruenta crucis myſteria Chriſto Domino ſemper adhæſit, ſic eiuſdem D meruit declarari ſucceſſor, & præ omnibus eligi, vt piæ hæreditatis ſuſciperet teſtamentum. Magnus ſanè vir, & operibus & miraculis, & fauoribus. Si Chriſti Domini opera ſpectemus, auguſtiora quidem fuerunt, ſed Ioānis opera apud homines proſperiora, vtpotè qui vitę ſuę dies longiùs protraxit. Chriſtus Dominus nec Iudæis petentibus ſignum de cę- E lo dedit; ſed ſignum de mari ſignum Ionæ Prophetæ, verùm Ioannes vbi in Pathmos relegatus fuit, cæleſtem ciuitatem in terras traxit, milleque cæleſtia miracula nobis propinauit. Quid plura? Procopium addam, qui Procop. etiam de Ioſue fatus ait: *Ioſue quidem*

con.

conſuetudine Moyſis initiatus ab eo ac cepit ſpiritum regalem, vt domeſticam eius adminiſtrationẽ obtinere poſſet. Sic qui bonis viris iunguntur, ebibunt eorum virtutes, vt vel ex conſuetudine habita cum Moyſe, commẽdetur Ioſue, quaſi regalem ſpiritum nactus. Quo crediderim reſpexiſſe Ar-

Arnold. nold. Carnot. ponderantem illa verba Domini ad Ioannem, *Ecce mater tua*; ſic enim inquit. *Vices filij naturalis filius accepit adoptiuus, & transfunditur in miniſtrum filialis affectus, firmaturque, & formatur in ambobus pietatis vnice gratus concorſque complexus non ex traduce naturæ; ſed ex gratia*. Ecce indiuiduus Chriſti comes Ioannes ab illo accipit transfuſum affectum filialem, vt ſic matris Dei domeſticam adminiſtrationem obtinere poſſet.

§. XVIII.

B. Ioannes præ omnibus ſuperior tormentis & cruciatibus manſit.

IOannes inter crucis pericula nouus Mariæ filius natus omnibus manſit ſuperior cruciatibus, vt inde nil iam quod timeat, habeat; ſed potiùs in tormentis gaudeat, & exultet

Act. 16. in ſupplicijs illatis. Act. 16. vinctus Paulus inter vincula & dolores carceris peperit Chriſto Domino carcerarium, qui per Bapt. renatus, *lætatus eſt cum omni domo ſua*. Id quod pon-

Chryſ. derans D. Chryſ. ho. 8. ad Epheſ. inquit. *Vides quam exuberans ſit vinculorum gloria, quandoquidem non ſolum vinctum Paulum; ſed & eos, qui captiuitatis tempore ab illo naſcebantur illuſtres faciunt? Habent quidem præ cæteris aliquid qui in vinculis Pauli naſcebantur, quod mox ab ipſis cunabulis, fidei ſcilicet initijs ad hoc imbuebantur, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gau*A *derent, & exultarent*. Equidem hoc præ cæteris habuit diuinus Ioannes, qui vt inter crucis Dominicæ tormenta progenitus eſt, & natus Mariæ filius, ſic ab ipſis cunabulis imbutus manſit, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gauderet, & exultaret vt nullis iam angi poſſet cruciatibus, ſed omnibus mortus angoribus ſuperior factus in feruenti dolio ſecurus, B & ſine dolore lætus ageret. De amaricato paſſionis calice orabat Dominus dicẽs, *trãſeat à me calix iſte*. Quid ni, volebat ſe à paſſione excuſare? Abſit: accipito in ſenſu bono D. Hil.

Hilar. canon. 31. in Matth. *Qui*, inquit, *a ſe tranſeat, rogat, non vt ipſe prætereatur, orat, ſed vt in alterum id quod a ſe tranſit, e. cedat: tranſeat calix a me, id eſt,* C *quomodo a me bibitur, ita ab his bibatur, ſine ſpei diffidentia ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis*. Expende illud Dominicæ orationis, nimirum quòd paſſionis calix, qui a Chriſto Ieſu bibitur, tranſeat ad alterum, à quo bibatur ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis. Et quis hic niſi Ioannes? Hic vnus calicem Domini bibit ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis, hic cruci adſtans morientem Dominum vi-D dens ſic affectus eſt, vt nullos iam ſentire poſſet dolores, nec mortem pertimeſcere. Vnde meritò illi Dionyſius Areopag. ſcripſit Epiſt. 10. *Et*

Areop. *ſe quidem non adeò ſum inſanus, ut arbitrer aliquid pati*. Papæ! Epiſcopus Chriſtop. in Magnificat, putat Ioannem, ex eo quod cruci adſtaret, tyrannorum cruciatibus non occubuiſſe, ſic enim Dominicus calix il-E lum inebriauerat, vt quæcumque alia tormẽta potiùs reputarentur voluptates & delitiæ. Memini apud Li-

Liu. uium lib. 26. Annal. legiſſe de Leſio vltimo Campanorũ magiſtratu, qui ſuis conſuluns, vt poſt lethalem calicem hauſiſſent, hæc dixit: *Poculũ quod*

mihi

mihi datum eſt, vobis circumfertur, eâ potio corpus a cruciatu, animum a contumelijs, oculos, aures a videndis audiendiſque omnibus acerbis vindicabit. Quæ verba ſpiritualiter ſumpta licebit cuique aptare Ioanni aſtanti cruci, ibi enim Dominicum poculũ amariſſimę paſſionis Ioãni defertur etiam & propinatur; ſed tali potione madidus Ioãnes cruciatus omnes exceſſit, & ſuperauit. Adeò vt ipſe de ſe caueret, c. 21. quod *non dixit ei Ieſus, non moritur*, quaſi ob miras ſuas excellẽtias iam vereretur haberi impaſſibilis, & immortalis. De Moyſi ſcriptum eſt, Deuter. 33. *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini.* Id quod notans Ioſephus lib. 4. ca. 8. ait. *In ſacris autem voluminibus ſcripſit ſe mortuum, veritus ne propter excellentẽ eius virtutem a Deo raptum prędicarent.* Potiori iure id verebatur de ſe Ioannes, qui etſi morti ſuccubuit, tamen omnes mortis horrores longè à ſe fecit. Imò ſic gaudẽs acceſſit ad mortem, vt de illo mirentur Angeli, Cant. 8. dicentes. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, innixa ſupra dilectum ſuum?* Quæ ne dubites dicta de Ioanne, clariùs illi ea aptat Origen. hom. 1. in Cant. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, ſupra pectus recumbens dilecti ſui?* Sic à cruce Domini per mortis deſertum ibat Ioannes exultans & gaudens.

Cant. 8.

Orig.

§. XIX.

Crux Chriſti qualem pietatem commẽdat in parentes.

NEmo Chriſtianus parentũ curam aſpernabitur, nemo de parentum debita pietate dimittet vllo prætextu; etſi crux tollenda illi ſit poſt Chriſtum, etſi mundo & carni crucifigatur. Enim verò Chriſtiana crux nil potiùs commẽdat, quam in parentes pietatem. Sic in præſenti D. Cyprian. fatur. *Conſidero te Domine, in cruce de matre ſolicitum; qui volenti loqui tecum cum euangelizares, negaueras colloquiũ, & prætuleras matri auditores verbi, dicens eos eſſe tibi pro matre, & fratribus; qui voluntati patris obtemperant; nunc materno muneris affectu.* Qui aliquando auſterus viſus fuit matri, illi auditores verbi diuini præferens, vbi crucis ſubijt patibulum, ſolicitum ſe oſtendit de matre, ut occaſionẽ auferat his, qui vt Chriſti adhæreant cruci, obliuioni putant tradendos parentes extremè egentes & deſolatos. Abſit hoc à viro Chriſtiano, imò nil magis proprium & natiuum Chriſtiferę crucis eſſe putent, quàm ſolicitam in parentes pietatem. Et quomodo crux pietatem non commendaret, quæ & ſummi Patris notitiam exerebat, & perfectiſſimæ obedientiæ palæſtra erat? Nonne impij hominis illa vox, Geneſ. 4. *Numquid cuſtos fratris mei ſum?* Illam ſic Ambroſ. exagitat fatus. *Quemnam magis ſeruare debuerat, quam fratrem minorem? ſed quomodo naturæ obedientiam deferret, qui Deo obedientiam non exhibuit? Recuſat fraternæ munus cuſtodię quaſi exors naturæ. Quid miraris, ſi pietatem non agnoſcat, qui non agnouit authorem?* Ergo crux, quæ obedientiam & religionem præſefert, neceſſariò debuit docere erga cognatos pietatem. Noui plurimos meritò requirentes in Euangelio Ioannis omnia Chriſti Domini verba à cruce facta. Et quidem quandoquidem Ioannes cruci aſtitit, cur ſingula ibi facta verba literis non mandauit? cur imperatorias illas præterit voces, quibus Saluator pro inimicis rogauit, & paradiſo latronem donauit?

Cyp.

Cur

cur ipſe qui hæc audiuit, nullam il-
lorum mentionem facit, & ſolus de
verbis Domini in cruce ad matrem
factis, quę alij reliquerunt, ipſe agit?
Ambr. Pulcrè id attigit D. Ambroſ. in Luc.
libr. 23. his verbis: *Solui ergo me do-
cet Ioannes, quod alij non docuerunt,
pluris ęſtimans, quòd victor ſupplicio-
rum, victor Diaboli pietatis officia di-
uidebat, quam quòd regnum cęleſte do-
nabat, nam ſi religioſum eſt, quod La-
troni venia donatur, multo religioſius
quòd mater honoratur a filio.* Equidem
Ioannes id quod præſtantiſſimum
erat in cruce attendit, vt ſcriptis
mandaret, nihilque tam dignum,
tam illuſtre, tam decorum, & glo-
rioſum crucifixo inuenit, quàm ſo-
licitam illam pietatem in matrem.
Sed vide quàm ſanctus hic affectus
Ieſu in matrem extitit, ait enim,
Mulier ecce filius tuus. Cur mulier;
cur non potiùs, mater mea? Sanè, vt
pietas in parentes ſancta eſt, ſic te-
nera quædam, & mollis in paren-
tes affectio, qua vel de cognati no-
mine molleſcunt animi, damnoſa
eſt his qui currunt perfectionis ſta-
dio. Strenuus ille adoleſcens Ioſaph,
Geneſ. 37. per agros huc illucque er-
rabundus obambulat, a quo ſi quæ-
ras cauſam, ait: *Fratres meos quæro.*
Ecce efficax cauſa viris religioſis
errandi, nimirum tenera & mollis
affectio in cognatos. Ita meditatur
D. Nilus in Aſcetico dicens. *Ob id
etiam fortaſſe Ioſeph errat in ſolitudi-
ne, dum in fratrum nominibus perfe-
ctionis terminum quærit.* Hinc Ieſus
diſſimulans nomen matris, eam
in parentes pietatem oſten-
dit, quę deceat crucifi-
xos, & doceat mol-
les alios affectus
aſpernari.

A *Textus.* Et ex illa hora ac-
cepit eam Diſcipulus in
ſuam.

§. XX.

*Ioannes poſt Mariam Virginem in ma-
trem acceptam prę omnibus
matriſſauit.*

REferant filij parentes neceſſum
B eſt, & naturæ in primis fami-
liare, quòd filij imaginem præfe-
rant matribus. Hinc Ioannes, vt fi-
lius Mariæ ſic tantam matrem in
ſuam referre curauit, in ſuam, in-
quam, accepit Mariam, quia quæ
propriæ erant Ioannis virtutes, quæ
dona ſpiritualia, quæ diuinæ gratiæ,
omnia Mariam Virginem matrem
ſpirabant. Huc D. Ambr. ſpectauit Ambr.
C in exhortat. ad Virg. fatus. *Quę ſua
habebat Ioannes, qui mundana, & ſæ-
cularia non habebat, quia de mundo
non erat? Bonus verbi ſapientiaque poſ-
ſeſſor, bonus receptor gratiæ.* Hæc ſanè
erant Ioannis propria, nimirum vir-
tutes, gratia, verbi, ſapientiæque
poſſeſſio, hæc inter ſua Mariam ha-
bebat quatenus in his prę omnibus
referebat matrem, & iuxta matrem
D Virginem matriſſabat. Illud quidem
eſt maximè ponderandum, videli-
cet, quòd dicitur, *Bonus verbi ſapien-
tiaque poſſeſſor*, quaſi hinc exprimeret
proprium Mariæ matris characte-
rem, cuius virgineo aluo diuinum
verbum creditum eſt. Vnde Rupert. Rup.
prolog. in Ioan. ſic fatur de Ioannis
virginitate & puritate. *Hanc mar-
garitam dilector animarum Deus, dile-
E cta Ioannis anima pro monimento di-
lectionis pręcipua fixit in pectore, vt
verbum, quod Maria Virgo ſola protu-
lit in carne, ipſum huius ſocia virgini-
tas præ omnibus ſanctis viua mortali-
bus promeret voce.* In hoc maximè
Mariæ enituit virginitas, quæ me-
ruerit

Digitized by Google

fuerit à ſinu Patris. Verbũ diuinum
excipere; ſed & Ioannes filius Mariæ
Virginis adeò in hac virtute matriſ-
ſauit, vt qua erat virginitate, ver-
bum ipſum diuinum attingeret, il-
ludque mundo ediceret. Quid Ma-
riæ virginitati propinquius, quam
Ioãnis virginitas? Vtraque verbum
diuinum parturiens, vtraque ſuper
Apoc. 14 omnes excellentiſſima Apoc. 14. di-
citur. *Audiui vocem de cęlo tanquam
vocem aquarum multarum, & tãquam
vocem tonitrui magni.* Porrò Panno-
nius hanc vocem credit factam fuiſ-
ſe à Virginum cæleſtium choreis
paulò antea deſcriptis, vbi illud no-
tatum venit, quòd inter promiſcuas
omnium virginum voces, quæ aqua-
rum inſtar ſonant, vna tonitrui ma-
gni vox ſuper omnes ſe extollat,
quia nimirum Ioannes Boanerges
dictus, hoc eſt, tonitrui filius ſuper
omnes excellit virgines, & vnus ma-
tri diuini verbi appropinquat.

Luc. 23. Erat autem ferè horã
ſexta, & tenebræ factæ ſunt
in vniuerſam terram vſque
in horam nonam: & obſcu-
ratus eſt Sol.

§. XXI.

*Crux Chriſti Domini lucidior Sole ad
te terras illuminandas.*

APparẽte Cruce dominica, me-
ritò omnia mundi lumina ob-
Baſil. Seleu. tenebrantur, vt dicat D. Baſil. Seleu.
ſermo. de Transfig. *Vidit Sol quæ non
prius didicit, vt qui doctus ſit abſcondi
alterius luminis illuſtratione.* Iãm cru-
cis lumen radiabat, iam crucifixi
lampades rabidiſſimæ perſecutionis
flabris excitatæ vniuerſam terram
illuſtrabant, quo factum eſt, vt ſicut
A ſtellæ clauduntur ad Solis præſen-
tiam, ſic ad crucis conſpectum clau-
derentur magna mundi luminaria.
In nouiſſimo die etiam Sol obſcu-
rabitur, & Luna non dabit lumen
ſuum, & ſtellæ de cælo cadent. Cur
ita? Matth. 24. *Tunc parebit ſignum fi-* *Matth.*
lij hominis, & præſente cruce quæ- 24
cumque alia lumina obſcurantur.
B Præclarè D. Laur. Iuſt. in ligno vitæ, *Laur.*
c. 4. fatus. *Conſidera quanta ſit virtus* *Iuſt.*
*crucis, in die namque iudicij Sol obſcu-
rabitur, & Luna non dabit lumẽ ſuum,
vt diſcas quantum crux Luna lucidior,
& Sole ſplendidor ſit, apparebit tunc
crux.* O lumen crucis deficiens? Sa-
nè homo medijs cæli luminaribus
cæcutiebat, milleque tenebris erro-
C rum ſepultus huc illuc errans à ve-
ritatis tramite deuiarat. Verum cru-
ce apparente, ſic illuminatus eſt, ſic
luce perfuſus, ut videat quæ non vi- *Naz.*
derat medio Sole, & vitæ ſemitam
manifeſto indiget. Vnde Theologus
Nazianzen. de externa hominis vi-
litate agens ſic fatur. *Ego relictis om-
nibus rebus, crucem vnam habeo, quæ
D tanquam clariſſima quædam columna
vitę meæ prçluceat.* Quas non ſubeãt
homines peccatores cruces? Quibus
non ſcatent crucibus vitia? & multæ
ſunt tenebroſæ, & graues cruces fi-
liorum Adam. Verùm Chriſtianus
vnam Chriſti crucem habet, eam-
que clariſſimam ſplendidiſſimam-
que noctu diuque præluceat, & nos
E in viam paradiſi deducat. Geneſ. 32. *Gen* 32.
Iacob cum Angelo manus conſe-
ruit, à quo vulnus in fęmore acce-
pit, vulneris autem accepti nota cru-
cem ſignificari ait Ambr. Quid plu-
ra? poſt nocturnam luctam, poſt vul-
nus cruciforme, *Ortus eſt ei ſtatim
Sol.* Quocirca ille lib. 2. cap. 7. fatur.
*Vnde non immeritò ortus eſt Sol ſancto
Iacob, cuius generis crux Domini Sal-
uatoris illuxit.* Ecce tibi vbi ſaluan-
dorum

Digitized by Google

dorum per crucē progenies deſignatur, ſolaribus ſtatim perfunditur radijs, quādoquidem crux Saluatoris omni lumine ſplendidior & clarior erat prædicanda. Bene Dauid dicebat Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*. De quo Heſychius in Cat. fatur. *Lumen autem Chriſti crux eſt, quod orbem illuminauit, quo nos in frontibus ſignauit.*

§. XXII.

Nil nocentius, quam peſſimum à præſtantioribus exhibitum exemplum.

QVem non moueat peſſimum maiorum exemplum? Mouet cælum, & cæleſtia omnia à diuinæ legis dimouet obſeruatione. Sic D. Athanaſius de Paſſion. ponderat, quòd nunc primùm cæleſtia luminaria audent à lege illuminandi deficere, cùm vident homines tantum perpetrare nefas, vt mortem inferant Deo rectori cæli. Ait enim: *Nec ipſe Sol hoc ſpectaculum tulit; ſed totus obtenebratus eſt, negligens iam præceptum de hominibus illuminandis, & nunc demum præuaricandus, cùm videret Dominum ſuum, qui hoc illi præceperat, ab hominibus excruciari.* Expende illud, & nunc demum præuaricari audens, adeò enim eſt magna vis mali exempli tangens etiam

Oſeas 4. cæleſtia. Porrò Oſeas cap. 4. acriter pungebat tribum Iuda, quòd malo ſuo exemplo impellebat Iſraelem: dicit enim iuxta Septuagint. tranſlatio. in Biblia Regia. *Turbo ſpiritus tu es in alis eius*. Id quod exprimens Diu. Cyrillus ait. *Aues cum ventus* E *non ſolùm impellit; ſed velut violentia ſua cogit, celeriùs velant, ſic videbat Iſrael Iudam lege eruditum eodem idololatriæ crimine teneri; ita factum eſt, vt celeriùs diſcederet à Deo Iſrael*. Non ſic ventorum turbo volantes aues impellit, vt prælati maioris malum exemplum alios rapit ad ſcelera. Hinc pēſanda eſt grauis illa exaggeratio Petri Damiani, qui iniqui Prælati depoſitionem ſuggerens Gregor. 6 Papæ ait Epiſt. 1. *Niſi enim prædicta Eccleſia de manu illius adulterij, inceſtuoſi, periurij, atque raptoris auferatur: omnis populorum ſpes,* B *quæ de reparatione mundi erecta fuerat funditùs eneruatur.* Quaſi vnius Prælati malum exemplum totum inficeret orbem terrarum. Ne miremur id quod dicit Diu. Cyprianus, libr. de ſingul. cleric. nimirum. *Non inuenient in iudicio Domini vllum ſolatium, qui alienigenis & fratribus peccandi fomitem miniſtrarunt*. Et ſanè G Moyſis percuſſurus petram, vt aquā hauriret, aliquanto dubitans populo aiebat. Numer. 20. *Numquid de petra hac vobis aquam poterimus ſeruare?* Num. 20. Hinc dubiæ fidei reus tam malè apud Deum audit, vt ab ingreſſu terræ promiſſionis arceatur, ſed cur ob tam leue crimen tantum ſupplicium tantus vir patitur? Id explicat Diu. Chryſoſtomus, homil. 3. in Acta, his verbis. *Eius incredulitas multorum* D *iactura fuit, quia excuſare poterant incredulitates ſuas*. Quid enim non auderet populus contra fidem, quādo viderint Moyſen ipſum aliquanto in fide nutaſſe? Ideò à Deo exilio damnatus nullum habet in iudicio illo Dei ſolatium, imò ipſe ait Deuteronom. 3. *Iratus eſt mihi Dominus, & dixit ſufficiat tibi, nequaquam vltra loquaris de hac re ad me.*

Matth.

Matth. 27. Circa horã no-
nã exclamauit eius voce
magna dicẽs: Heli, Heli,
Lamaſabathani: quod ẽ
ĩterpretatũ: Deus meus,
Deus meus, vt quid dere
liquiſti me?

§. XXIII.

*Maximè hinc panditur virtus, et forti
tudo Chriſti Domini, quòd ab omni-
bus in arena derelictus infinitas ho-
ſtium turmas deiecerit.*

IEſus Dominus derelictus à ſuis,
& à Patre vſque ad querelam de-
relictus ſuam virtutem & potentiã
maximè confirmat, dum adeò dere
lictus innumeros penè hoſtes pro-
ſternit. Sanè aereas poteſtates vt à
cælo deturbaret, proſiliuit Michael
cum integro Angelorum exercitu,
verùm vt tenebrarum regna popu-
laretur, & æreas mortis portas con-
fringeret, vt mundi principatus in-
terimeret, vt cæleſtes reſeraret feras,
vnus Ieſus à ſuis, & à Patre ipſo de-
relictus in arenam deſcendit. Pulcrè
Simon de Caſſia c. 57. in Matth. ce- Sim. Caſſ.
lebrat triumphum Chriſti Domini
his verbis. *Nullum fuit ab orbe gra-
uius bellum, quam in quo Chriſtus ca-
ptus eſt, nec vllus illuſtrius triumpha-
uit, quam vbi ille relictus ſolus ſuos ho-
ſtes proſtrauit.* Hæc ille meritò pon-
derans virtutem Domini in proſter
nendis inimicis, quando à ſuis dere
lictus in horto captus fuit. Sanè non
is erat, qui magna egeret exercitus
manu, qui ſpectabilia adiutoria re-
quireret, ipſe ſolus quouis ſenſibili
auxilio deſtitutus, relictus à diſcipu-
lis, ab Angelis, à patre hoſtium tur-

A mas fugauit, cæli clauſtra reſerauit.
Vt dicat D. Cyprian. *Conſidero te Do
mine in illo patibulo, vbi videbaris ſine
adiutorio, quomodo Imperatoria maie-
ſtate latronem præmittis ad Regnum.*
Solus deſtitutus, omni viduatus ad-
iutorio, medius inter confortiſſimos
hoſtes Imperatorem agis, & præmiſ
ſis inimicorum ſpolis, nimirum la-
trone, regnum petis. Iam de matre
B Virgine cruci aſtante fatur Ambr. Ambr.
lib. de Iuſtit. Virg. c. 7. *Preſtolabatur
ſi fortè etiam ſua morte publico muneri
aliquid adderetur. Sed Chriſti paſſio
adiutore non eguit, ſicut ipſe Dominus
longè ante prædixit, & reſpexit, & non
erat adiutor.* Qui triumphus vnquam
talis? Quæ victoria huic poteſt
æquari? An Sanſon ille Philiſthæo-
rum terror & ruina ſic hoſtes ſuos
C proſtrauit? Is captus erat, & medius
inter hoſtes mille patiebatur ludi-
bria, & amplexatus columnas do-
mus perditurus hoſtes aiebat apud
D. Ambr. epiſt. 70. *Moriatur anima
mea cum Philiſtijm, vt cognoſcant ſibi* Ambr.
*infirmitatem meam non minus quã vir
tutem fuiſſe exitialem.* Sic Sanſon ca-
ptus & infirmatus hoſtes perdidit
ſuos, vt non erat ſolus, *qui dixit pue-
D ro regenti greſſus ſuos, dimitte me, vt tã
gã colũnas.* Iud. 16. Verum Dominus Iud. 16.
omni deſtitutus adiutorio etiã à pue
ris ſuis, imò à patre derelictus ſolus
manus cum hoſte conflixit, exitioq;
dedit cunctas hoſtium phalanges.
Non ſic fugati ſunt ſuperbiſſimi Ba-
belis ædificatores, ibi ait Pater ad
Filium & Spiritum ſanctum *venite,
E confundamus linguam eorum.* Non ſic
perditi ſunt laſciui Sodomæ habita-
tores, etenim ibi *pluit Dominus à
Domino,* & Pater & Filius intulerunt
populo nequam ſtragem. At in cru-
cis palæſtra, dũ clamat ſe derelictum
à Patre eiaculato ſanguine hoſtium
prope infinitas turmas debellauit.

§. XXIV.

Digitized by Google

§. XXIV.

Afflicti homines nec ad momentum deferendi; ſed citiſſimè ſubueniendi ſũt.

DVriſſimum eſt homini cum doloribus, cum tormentis certare, & multó durius, ſi nullum ibi leuamen ſperat, nullum ſuffugium reſpiciat auxilij. Nouit certamen Dominus, & ideo afflictis & vexatis B hominibus exemplo docet quam Cypr. maturandum ſit auxilium. Ita D. Cyprian. ſermon. de Cœna Domini componens præſentem Ieſu querelam cum cito auxilio latroni exhibito inquit, *Derelictorũ perſonam gerens in cruce ſe queritur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti feſtinans in adiutorium illico adeſt, & re in arctò poſita non differt beneficiũ; ſed repente indulgentię celeris documentũ eiuſdem ſtatuit & exemplum; latroni inquiens, hodie mecum eris in Paradiſo.* Duas in præſenti perſonas agit Dominus, vt omnes inſtruat, in primis afflicti & derelicti hominis perſonam ſubit, qui tormentis preſſus, & derelictione afflictus in querelam effunditur. Tunc optimi auxiliatoris ſiue parentis, ſiue domini, ſiue amici perſonam induens, vbi derelicti & afflicti hominis querelam nouit, illicò ad auxiliandum accurrit, nec putat his iure differri poſſe beneficium, quin deſperationis periculum ſubeant. Ideò quam citò ſubuenit, nec moram facit, ſed afflicto inquit, hodie mecum eris in Paradiſo. Hac eadem animi benignitate in afflictos E cum triduum ſtatuiſſet in ſepulcro iacere, vbi ſuos maxima vidit afflictione vexari, orphanoſque ac derelictos in pœnis vidit, ſic reſurrectionẽ maturauit, vt cum primum dies tertius illuxerit è ſepulcro euolarit.

Baeza in Euang Tomo 1.

Id quod notãs D. Leo ſer. 1. de Reſurrect. ait, *Vnde ne turbatos diſcipulorum* Leo. *animos longa mæſtitudo cruciaret, denũtiatam tridui morã tam mira celeritate breuiauit, vt dum ad integrum ſecundum diem pars primi nouiſſima, et pars tertij prima concurrit, & aliquantulũ temporis ſpatio decideret, et nihil dierũ numero deperiret.* Sic tres illos dies circinauit, vt quam citiſſimè ſolatiũ afferret afflictis; adeò detrimentoſa B eſt quælibet mora, quælibet adiutorij auxilijque dilatio ijs, qui cum tormentis, mærore, & deſolatione confligunt. Quid plura? Totius dies vniuerſi breuiabit Dominus, ne diu ſuos cruciari ab Antichriſto relinquat. Ait enim Matt. 24 *Niſi breuiati* Mat. 24 *fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro; ſed propter electos breuiabuntur dies illi.* Dilatio enim afflictionum & deſolationum etiam in electis metuenda, quapropter vt electis proſpiciat Dominus vbi perſequutionẽ ſæuire viderit, leuamen maturabit, & dies ipſos orbis breuiabit. Hinc ad rẽ præſentẽ Arnol. Carnot. ait, *Quod autem derelictum ſe filius cõmemorat, mercedem obediẽtia poſtulare videtur, nec diu beneficium differri tolerat. Et* D *ſanè pſalmus ille, cuius titulus eſt: in finẽ pro ſuſceptione matutina, ex perſona Chriſti ſic incipit; Deus Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Quaſi enim proprio iure celeritatem auxilij expoſtulat, cui cum tormentis, & deſolationibus conſeruit manus.

§. XXV.

E *Perfectiſſimi parentis eſt ſceleſtos filios obliuiſci.*

PEccatorum & prodigorum filiorum agens Dominus perſonam diuinè cauet patrem nominare, ſed Deum: non enim eſt boni parentis

Quod mulieris facinus extollens Petrus Damianus epiſt. 34. inquit, *Quæ videlicet ad imitationem Dei, Saul tam bene tractauit, nō modo regio iam culmine deſperatum, ſed & in craſtino Philiſtinorum gladijs perimendū, & tanquam prudens iuxta Euangeliū ſerpens illi præſtitit beneficium, à quo nullum ſe conſequi ſperabat emolumentum*. Expende illud, *ad imitationem Dei*: etenim qui deprobato & reiecto viro velit fauere, non habebit homines, non creaturas quas imitetur, ſed vnum Deum, qui ſolus à culmine deiectis adeſt, imitatur. Ab hominibus id ego fieri notabam, quod ſeueriſſimi, imò crudeliſſimi vltores ſint culparum, eius qui decidit à clauo, qui deprobatus à fauore Principis & reiectus eſt. Quod præcauens Dominus vt Petrum amauerat, ſic poſt Reſurrectionem ſtatim feſtinauit illi claues Regni tradere. Sed cur adeo feſtinauit? Equidem per negationem deciderat Petrus à culmine, deciderat à fauore magiſtri, quod ſi cæteri illum ſic deiectum & deprobatum inueniſſent, procul dubio ſeueriſſime in illum animaduertèrent, quapropter illum ab hoc periculo eripere clauiū traditione Dominus feſtinauit. Id quod D. Optatus Mileu. libr. 7. aduerſus Parmen. ait *Intelligitur omnia ordinata eſſe diuina prouidentia Saluatoris vt ipſe acciperet claues. Interclusa eſt malitia ne Apoſtoli animo licentiam iudicandi conciperent, & ſeuere contemnerem eum qui negauerat Christum*. Væ tibi quia culmine cadis, qui deprobatus es & reiectitius heu quam ſeuere plectentur errores, quos vel nolens commiſeris. Cuncti homines, totus mundus, amiciſſimi quique in te inſurgent, vnus Deus eſt qui noluit proſpicere deprobatis ac reiectis viris.

A *Ioan.* 18. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia iā conſummata ſunt, vt conſummaretur ſcriptura dixit, Sitio.

§. XXVII.

Poſtquam Deus homines tot doloribus comparauit, eorum anxiè cupit ſalutem.

B IDomnibus ſolemniſſimum eſt & maximè familiare, vt propter quē laboramus, is proſpere & feliciter agat. Ideo eleganter notans Tertull. libr. de Patient. quòd Chriſtus Dominus inter furentium arma, inter laqueos Phariſæorum cum ſe propter hominum ſalutem morti exponeret, percuſſi Malchi auriculam curarit; inquit, *Sanitatis reſtitutione ei, quem non ipſe vexauerat, ſatisfecit, per patientiam miſericordiæ matrem*. Pulcrè vocat patientiam miſericordię matrem, quandoquidem tunc magis alterius miſeremur, tūc maiora bona exoptamus alicui, quando eius gratia ſuſtinemus mala. Et ſanè nunquam Deus ſalutis humanæ auidior extitit, quam vbi noſtri cauſa dolores pertulit, & ſummos labores exantlauit. Ecce tibi Chriſtus Dominus triginta annis latuit in mundo quaſi obliuiſcens ſalutem generis humani. Tandem in deſertum abijt, de quo inquit Matt. c. 4. *Et cum ieiunaſſet quadraginta noctibus poſtea eſurijt*. Sed quam famem in cauſaret tam longa inedia? Num quadraginta dierum ieiunia fecerūt Dominum eſurientē panis? Equidem vera inedia cogere poſſet Dominum, vt cibum corruptibilem eſuriret, eſurijt tamē Dominus inedia doctus ſalutem animarum. Id quod eleganter aſſerit Ambroſ. Ambr.

Tert.

C D E Matt. 4

Chryſ. nit? Cur iſti? Pulcre D. Chryſoſtom. A inſinuat cauſam dicens, *Vide ſerui prudentiam. Nam quia ſciebat Patriarcha hoſpitalitatem, & quia virginem inde ducendam conueniens erat eiſdem eſſe praditam moribus quibus Dominus ſuus, nullā aliam quærit coniecturā; ſed characterem virginalis animi ex hoſpitalitate vult agnoſcere.* Porrò nil magis diuinum quàm beneficentia, quā charitas, quàm miſericordia, his in B primis elucet Deus virtutibus, his diuinum ingenium claret, & cum conueniens ſit, vt ſponſa eiſdem prædita ſit moribus, quibus ſponſus, nulla melior quæritur coniectura, quam ex beneficētiæ charactere per exhibitionē vel calicis frigidæ aquæ.

Leo. Ad hæc D. Leo ſer. 4. de collectis miratus, quòd calicem aquæ frigidæ tāti æſtimet Deus inquit; *Vnde exigua iſta impendia tanta æſtimari taxatione meruerūt? Cū amatur ab homine, quod à Deo diligitur, meritò in eius aſcēditur Regnū, in cuius trāſit affectū.* Quid magis ſpectabile in coniuge, quam paritas affectus & amoris? Sanè ſapiens coniux hoc in primis exquirit, vt faciat habitare ſecum vnius moris in domo. Hinc non aliunde ſponſā vult dignoſci Dominus: niſi eo quod exhibet ſitibundo pauperi calicem aquæ. Fallor niſi huc reſpiciat aqua illa exhibita à Domini percuſſo latere, transfodit enim latus Dominicum militis lancea, & *continuò exiuit*

Ioan. 18. *ſanguis & aqua*, Ioan. 18. De quo in

Cypr. rem præſentem loquitur D. Cypr. lib. de monte Sina & Sion. *Sanguis, & aqua fluebat vnde ſibi Eccleſia ſanctam fabricaret*, quaſi innueret quod non eligenda ſit ſponſa quę ſtet in dextero Domini latere; niſi quæ ſitibundos adaquet. Vt enim optimè

Cæſ. notat D. Cæſarius Arelat. hom. 30. *Illos, qui ad dexteram futuri ſunt, ſola miſericordia liberabit.* Equidē ſtabit Regina, ò Chriſte, à latere tuo in veſtitu deaurato: ſed quam miſericordia poſuerit, ſed quæ vel frigidum calicem aquæ porrexerit ſitienti Domino in paupere.

Text. Vas ergo erat poſitum aceto plenum, illi autē ſpongiam aceto plenam hyſſopo circumponētes obtulerunt ori eius. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum.

§. XXIX.

Marianum lac ſic Chriſti Domini palatum indulcorauit, vt illi etiam amaritudines, & felles eſſent dulces.

C Accipio modo Card. Tol. & aliorum interpretationem, qui ideo aſſerunt à Domino dictum eſſe *ſitio*, vt ſcriptura de felle dādo adimpleretur. Sitiebat ergo Dominus felles, & auidè amaritudines ipſas cōcupiebat perferre, labia enim Mariæ no lacte rigata & ſaporata etiā felles dulces reputabat, & concupiebat. Quo ſpectabat D. Cypr. ora. de Nat. Cypr.

D Chr. aiens de illo, *Puer ſugens vbera, & ſuſtinens conuitia.* Ecce vobis vnde conuitiorum tolerantia manauit, ex cę eſtis irroratione ſucci, vbi Maria vbera hauſit, ea profuſum dulcedine manſit palatum, vt felles quaſi fauos voraret. Et quidem Cant. 5. dicebat Dominus, *Vinum bibi cum lacte meo.* Id quod acutè ponderat D. Cant. 5. Antonius de Padua Dom. 3. in

E Quadrag. dicens, *Quare non dixiſti Domine Ieſu, bibi acetum mixtū cū lacte meo? Virginalibus enim vberibus lactatur.* Ant. Quippe vbi lac Virginum accepit, vbi ab vbere de cælo pleno lactatus fuit Dominus, nihil amarum reputat, dulceſcunt illi felles, & acetum optimi vini ſaporem refert.

Text. Et dixit, Conſummatum eſt.

§. XXX.

Non decet mediocritas diuinum virum, ſed perfecta conſummatio.

IAm diu diuina virtus mediocritatem odit, *attingens a fine vſque ad finem fortiter*, neſcit cadere inceptis, neſcit media ſiſtere via, nec deſiſtit a cœptis, donec extrema perfectiſſime attingat. Sic eos, qui deſcenſum crucis petebant, vt diuinam prolē agnoſcerent, vt fatuos repellit, & vt ait D.
Athan. Athanaſ. *Neque deſcendendo de cruce voluit filius Dei agnoſci: ſed ex eo quod in Cruce permaneret*. Equidem nunquam filio Dei mediocritas decuit: ſed conſummata in omnibus auſis perfectio. Alij ſunt & multi, qui incipiunt ædificare hoc ſolum contenti ſi excidant magnis auſis: atqui diuino aguntur ſpiritu, nulla gaudent gloria niſi conſumment, & perficiāt optata. Pulcre de Saluatore, & con-
Anaſt. ſummatore Ieſu loquitur D. Anaſt. Sinaita lib 4. de rectis fidei dogmatibus fatus, *Quando enim egreſſus eſt in ſalutē populi ſui: relicta quam apud patrē habebat ante mundi conſtitutionem gloria, hanc ſalutem expenſam & libratam oportebat per paſſiones perfici in eo, qui author vitę noſtrę eſt, quemadmodū docet Paulus dicens eum vitæ authorem per paſſiones eſſe cōſummatū: ſalus enim cœpti operis erat cōſummatio*. Quippe non qui a cruce deſcenderet: ſed qui omnes paſſiones a malitia excogitatas patiendo conſummaret: is erit humani generis Saluator, nec qui aliqua mediocri dolorum tolerantia contentus erat: ſed qui vel extremū patiendi apicem pertingeret, s filius Dei humanæque iuſtitiæ author declarabatur. De quolibet iuſto aiebat
Pſalm 7. *quod iuſtus vt palma florebit*. *Pſal. 71.*
Cur vt palma? [illegible] Hug. Victor. Hug.
lib 2. Miſcell. tit. 95. fatus. *Iuſti conuerſatio tanquam palma, plus finiendo peragit, quam inchoando proponit*. Hoc habet iuſtitiæ æmulus, quo plus creſcit, plus laboribus inſtat, donec omnes iuſtitiæ apices percurrat, nullum alium ſui profectus finem præſcribit,
B quam conſummationē ipſam. Equidē miſerere falluntur, qui opus iuſtitię aggreſſi putant licere ſibi aliqua inacceſſa prætermittere. O vana hominum cogitatio: merito D. Ambr. Ambr.
ſerm. 1. in Pſal. 67. ponderans quod Deus mandauerit mandata ſua cuſtodiri nimis, eo refert perditionem hominum, quod aliqua prætermittant. Sic enim inquit, *In Paradiſo mandauit Adæ vt cuſtodiret mandata; ſed fortaſſe non mandauerat cuſtodire nimis, & ideo lapſus eſt, ideo deceptus erat a ſerpente putans, quod ſi in parte aliqua recederet a mandato non penitus erraret, ſed quia a ſemita mandatorum receſſit, totā deſeruit viā*. Heu miſerā hominum fallaciam, qua ſemper de virtutis operationibus conantur mi-
D nuere, & aliquid promiſſis ſurripere! Aliter æmulus iuſtitiæ plus finiē do peragit, quam inchoando proponit, omnia media odit, dum virtutū ſumma non attingit. Sic iuſtitiæ Sol non antea occidit, quam voti ſui apices conſummet, vt dicat moriturus, conſummatum eſt. nimirum, vt ait
D. Leo ſerm. 4. de Paſſ. *Nil minus pertuli, quam ne paſſurum eſſe prædixi*. Leo.
E Hinc D. Gaud. tract. 10. de manducatione agni affert illa Gen. 2. verba, Gaud.
nimirum, *Requieuit ab omnibus operibus ſuis, quę cœperat Deus facere*: quæ ipſe ſic legit, & ſtatim expendit aiens, *Caute loquitur ſcriptura non abſolute dicens requieuiſſe Deum ab operibus*

bus ſuis ; ſed ab operibus, quæ cœperat
Deus facere. Requies igitur Dei non la
boris remedium ; ſed captorum finis eſt
operum. Nõ enim Deo digna requies
vbi non omnia quæ incœpit facere
cõſummauit, ſic odit mediocritates.
Sane ſtrenue & impigre vitę curſum
incepit Zaras dum præueniens fra-
trem ab vtero prætendit manũ, qua
purpurei pallij filium attigit, & in-
ter progenitores Dei obtinuit nu-
merari. Ait enim Mat. 1. *Iudas genuit*
Phares & Zarã de Thamar. Sed cur
à ſtrenuo inceptore Zara genus nõ
duxit Saluator? An quia tandem pri-
mogenitus non fuit? Sed nec Iacob
fuit primogenitus, & tamen ab illo
genus duxit Dominus Iacob, & Za-
ra neuter primogenitus. vterque ta-
men ab vtero nititur primas rapere,
vterque fratrem aggreditur; ſed Za-
ra quam præmiſit manum iterum
reuocauit, & liberum naſcendi locũ
reliquit fratri. Iacob autem quam ſe
mel conſeruit manum cum fratre,
nunquam remiſit, imo & naſcens il
lum manu apprehenſum retinere
conatur non dimittens, ſed conſum
mans certamen. Ita pulcre notat
Chryſ. Chryſoſt. hom. de Iacob & Eſau, di
cens, *Interea certamen nec naſcentibus*
defuit, dum maioris planta innixus Ia-
cob aut prior naſci deſiderat, aut ſe vi-
ctorem tali geſtu demonſtrat. Non qui
nouit incipere, ſed qui nullo certa-
mine, nullis periculis retrotrahitur
naſcituro Deo prætendit certamen.
Iſai. 26. Hinc Iſaias c. 26. *Emitte Dñe agnum*
dominatorem terræ de petra deſerti. In
petra deſerti, teſte Hier. Lyra, & alijs
deſignatur Ruth Moabitis; ſed cur
tam anxie Propheta petit, vt naſca-
tur Chriſtus ex Ruth? Nonne aliæ
illuſtriſſimæ erant feminæ in Salua-
toris propagine, cur vnius Ruth me-
minit, illaque anxie expoſtulat in
Dei matrem? Fallor, niſi huius rei

A rationem innuat Rupert. libr. 2. in Rup.
libro Reg. cap. 4. inquiens, *Orpha, &*
Ruth vtraque nurus fuerat Noemi:
nã Orpha oſculata eſt ſocrum ac reuer-
ſa, Ruth adhæſit ſocrui ſuæ: de cuius ra-
dice germinauit Dauid. Quippe am-
bæ nurus ſocrum cæperunt ſequi;
ſed Ruth ita cæptis adhæſit, vt nul-
lis timoribus obiectis, nullis difficul
B tatibus, nullis ærumnis, nec obiecta
morte potuerit dimoueri. O quam
præſtans hæc virtus in Saluatore! O
quam decens quod Saluator huius
ſanguinem & mores referat; nullis
periculis impeditus, quominus con-
ſummet ſalutem cęptam. Hinc Sene Sen.
ca de Conſol. ad Marcian c. 6. *Turpis*
eſt nauigij rector, cũ gubernacula flu-
ctus eripuit, qui fluctuantia vela deſe-
C *ruit, permiſit tempeſtati ratem. At ille,*
vel in naufragio laudandus, quem ob-
ruit mare clauum tenentem & obni-
xum. Præconium nulli conueniens;
niſi conſummatori Chriſto.

Luc. 23. Et clamans voce magna Ieſus ait Pater in D manus tuas commendo ſpiritum meum.

§. XXXI.

Is Patrem Deum inuocare audeat, qui operoſis illum obligat obſequijs.

NObilis operarius Ieſus poſt
portatum pondus diei & ęſtus
in vinea Domini excolenda, Patrem
E Deum confidenter inuocat, ne quis
otioſus & vagus homo de patre glo-
rietur diuino. Prodigus ille filius *Luc. 15.*
Luc. 15. in ſe reuerſus ad patrem de-
creuit recurrere. *Surgã, & ibo ad pa-*
trem meum: ſed quibus intẽdit patrẽ
delinire, vt perditũ filium admittat?
Sane verbis illis, *fac me vnũ ex mer-*
cenarijs tuis, quandoquidem tunc

filius Deo patri maximè placebit, ſi A mercenariorum & operariorũ more viriliter deſudet, operoſiſque laboribus emat dici Dei filium. Ioan. 1. dicebat, *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Vbi eleganter Chryſoſt. *Cur non dixit faciet eos filios Dei fieri? Vt oſtẽderet multa nobis opus eſſe diligẽtia.* Non qui otio indulget, non qui pigritans manus ſub aſcela abſcondit, is filius Dei, is confidenter cæleſtem patrem inuocat, ſed qui in arena viriliter pugnat, qui manus ſpolijs inimicorũ refert plenas. Idem Pſalm. 28. clamabat vates, *afferte Domino filij Dei.* Quibus expende quod non liceat filijs Dei accedere quin manus donis efferant onuſtas. Sic ibi pulcrè D. Chryſol. ſer. 10. *Videtis quia celeſtis pater ſẽtit amorem donis, datis affectũ. Et re vera, fratres, filium ſe eſſe neſcit, qui authorem vitæ ſuæ nõ obſequijs placat, non deuincit cultu, muneribus non honorat.* Merito ficus illa apud Mar. cap. 10. areſit, quæ ad eundem Dominum nullo fructu valuit recreare. Sed nec erat tempus ficorum, vt videant filij Dei, quam reprobentur ſi quo tempore exhib tis fructibus & operibus non honorent patrem. Ita Orig. homil. 16. in Matth. *Propter quod hominibus dicis, quoſcumque ad beatitudinem vócat: egó dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes, arguens eos qui nolunt eſſe Dij, nec filij excelſi: vos autem ſicut homines moriemini, quando enim ſecundum hominem ambulamus, nihil operâmur niſi vt moriamur.* Et quidem patentiſſimum hoc diſcrimen inter filios Dei, & filios hominum, quod filij hominum nihil operantes moriuntur, atque eam ſubeunt mortem, qua nullum opus bonum appareat: verũ Dei filij, quùm moriuntur, tunc operum illuſtrium fructus referunt patri.

Ioan. 1.
Chryſ.
Pſal. 28
Chryſ.
Mar. 10
Orig.

§. XXXII.

Moribundus meminerit Deum nõ tam iudicem quàm patrem ſuum, quo ſecure & tute migrauit.

Ecce Magiſter noſter in vltimis conſtitutus, quem docet à nobis inuocandum, vt facile & ſecure viã intremus vniuerſæ carnis, ad cęlumque pernici euolemus volatu. *Pater*, inquit, *in manus tuas cõmendo ſpiritum meũ*; amat enim Deus vocari pater, non iudex formidari. Prodigo illi ad patrem reuertenti, & intimis præcordijs dicenti, *Ibo ad patrẽ meũ*, Luc. 15. occurrit feſtinus pater, in collumque eius incidit, & oſculatus eſt eum. Vbi acutè Chryſol. ſerm. 2. *Pater viſo filio cooperit mox reatũ: diſſimulat iudicem, quo magis vult implere genitorem.* Hoc Deus erga homines ambit, vt indulgentiſſimus pater habeatur, vt inuocetur pater: quo circa etiam cum prodigo & cũ ſubſtantiæ diſſipatore diſſimulat iudicem, faciaque iudicis occultata totus effunditur in oſcula & amplexus patris. Id quod teſtatur D. Chryſoſt. homil. 16. ex varijs in Matth. locis ſic aiens. *Si conceperimus ab initio creati hominis cauſam, ĩtelligemus, quia nimirũ Deus ſe magis patrẽ voluit eſſe hominũ, quã Dominum. Non enim dixit cũ ũ modo faciamus hominẽ; ſed faciamus hominẽ ad imaginem et ſimilitudinem noſtrã: ſimilari autem conuenit filijs ad patres ſuos, non autem ſeruis ad dominos ſuos.* Sic innatum voluit eſſe hominibus, vt Deum haberent patrem, ſic curabit, vt homines in factore ſuo & Dominum & iudicem præterirent, ſolumque patrem agnoſcerent, & patrem inuocarent, quaſi vel meminiſſe patris Dei ſufficeret, vt ſecure & tute reuolaremus in patriam.

B
C Chryſ.
D Chryſ.
E

Nonne

Digitized by Google

Nonne ille iam allatus prodigus dicebat, *ibo ad patrem meum?* Et quãta in illo bona cauſauit ſolà hæc memoria diuini Patris? Ea expendit Thom. Diu. Thom. in Cat. *Qui poſtquam dixit, ibo ad Patrem meum, quod ei attulit cuncta bona, non manſit, ſed totum iter tranſiuit Sequitur enim, & ſurgens venit ad patrem ſuum.* O vos felices qui tantum obtinetis patrem! cuius vel ſola memoria, vel ſola inuocatio ponit alas, vt ſecure & feſtine quod ad illum eſt iter conficiatur. Patrem dixit, & innumera excepit bona, & non amplius in malis manſit; ſed totum iter ocyor pertranſiit. Niſſ. D. Gregor. Niſſ. de orat. Dom. orat. 2. expendens quod Deus Pater noſter eſſe in cælis dicatur ait. *Licebat tibi ſtatim eſſe in cælo, vbi Deum patrem in mente ſumpſeris.* Praeteri Dominum, præteri iudicem, voca Patrem Deum, & te iam reputa cæleſtem ingredi aulam. Fallor niſi diuinus pater inuocatus nos faciat in cæleſtia leuitare; quippe inuocatus pater à filio prodigo, illi occurrit, *& cecidit ſuper collum eius.* Proh Deus immortalis! Pater filij collum grauas? Acute Diu. Petrus Chryſ. Chryſol. ſerm. 3. inquit. *Cecidit ſuper collum, vt amoris onere onus tolleret peccatorum. Venite ad me, inquit, omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Tollite onus meum ſuper vos, quia leue eſt. Videtis quia filius iuuatur, iſtius patris onere non grauatur.* Expendo illud? nimirum quia leue eſt, filius iuuatur iſtius patris onere, non grauatur, quandoquidem cæleſtis patris onus quia laue, leuitare facit filios & in alta euolare. Vtinam cæleſtem hunc parentem ſuſtineamus, quo grauedine peccatorum dimiſſa, in bona cæleſtia ſalubri, & ſecura leuitate euolabimus.

A *Matth. 27.* Ieſus autem iterũ clamans voce magna emiſit ſpiritum.

§. XXXIII.

Chriſtus moriens in mortem victor inſultauit.

IAm diu inimica mors Saluatoris B potẽtiam expauerat, iam ad ipſius vocẽ tremefacta diffugerat, quippe vbi aggreſſa fuit Lazarum, ſuſtinuit pauens Dominum increpantem, & minantem, ait Ioan. c. 11. *Ieſus infremuit ſpiritu.* De quo D. Cyrill. libr. 9. Cyrill. c. 18. fatur. Minas *aduerſum mortem fremitũ appellauit.* Enimuero, vt Ieſus vidit ſuccubuiſſe amicum morti, vbi aſpexit Lazarum à morte deuora- C tum, inexarſit aduerſus mortem, & fremens & clamans illam minis proſecutus eſt. Quid plura? Non ſolum Chriſtus Dominus; ſed vel vmbra eius ſanguinis Iſraeliticis liminibus perfuſi accedentem mortem vehementer minitãs increpauit. Id quod Arnol. expendit Arnoldus Carnot. tract. 7. de verbis Domini in Cruce ſic aiens. *Hinc eſt, quod exterminator Angelus* D *primogenita queque Aegyptiorum percutiens, viſo hoc ſigno a liminibus ſanguine illitis quaſi increpatus ſe cohibet, enecatiſque AEgyptijs illæſi incolumeſque manent, quorum latera frontemque cruoris huius conſperſio rubricauerat.* Expendo illud; quaſi increpatus ſe cohibet. Etenim vmbra ſanguinis Chriſti habet voces, quibus non ceſ- E ſat minis & increpationibus mortem inſectari. Vnde cum ad extremum certamen ventum eſt, vbi cum morte conferendæ erant manus, iterum clamans voce magna expirauit, quaſi iam diu morti minas factas tunc impleret mortem euiſcerando. Sanè qui iratus in hoſtes dux

illis

illis inſidias parauerat, cum inſidiarum beneficio hoſtem habet in laqueis, tunc clamans irruit in trementes & pauidos. Sic Dominus inſidias dum morti parat, apud iudices tacet, & ſilentio tegit ſuam fortitudinem, at vbi mortem habet in manibus, aperto iam Marte præliaturus, clamat inſecuturus illam trementem & pauidam. Fallor niſi huc

Athan. reſpexit D. Athan. dum ſic depingit Dæmonem morienti Domino aſtantem. *Cedere igitur iam inde parabat, & tergum dare fugæ. Cernens enim Dominum, & in cruce pendentem, & mortem perſequentem, in metu fuit.* Et quando viſus eſt Dominus mortem perſequi; niſi quando iam iam animam agens clamabat voce magna? Equidem vt clamare ſolent victores ab inſidijs hoſtes pauidos, & victos

Euſeb. inſectantes. Ita Euſeb. lib. 4. de demonſt. cap. 12. *Cum altius vocem emiſiſſet ſolutus à corpore obijt, neuſquam expectans dum mors ad illum accederet: ſed illam cunctantem & fugitantem ipſe à tergo inſequitur.* Sanè & mors, & omnes aduerſariæ poteſtates, & idololatria, & peccatum à primo cum Chriſto Domino congreſſu terga verterunt, & ſeſe fugæ dabant, quæ ex tunc ipſe Dominus victor inſequebatur. Nonne de cohortibus Chriſtum capturis dictum eſt, quòd ad vocem illius, *ceciderunt retrorſum.* Ioann. 19 Sed quid eſt quod retrorſum ceciderint, & in dorſis malè haberent? An quia fugiētes hoſtes iam victor Dominus inſequebatur? Ita

Aug. D. Aug. lib. 2. de Mirab. ſcrip. cap. 7. pōderans, quod Dagon ante arcam Domini iaceret dorſo vulneratus ex 1. Reg. cap. 5. ait. *Spina dorſi eius truncata reperitur Quod fugeret idololatria in aduentu Dominica legis monſtrabat. Qui enim fugiunt percutienti dorſum dant.* Ita retrorſum percutiū-

A tur Chriſti hoſtes, quod fugeret idololatria, & mors, quas victor inſequebatur. Quod item ſic clamans ſe filium Dei oſtēderit vide infra §. 6.

Text. Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes a ſummo vſque ad deorſum.

B Et terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & multa corpora ſanctorum quæ dormierant ſurrexerunt, &c.

§. XXXIV.

Creaturæ omnes vehementer commouebantur in Deicidas.

C CVr innocentiſſimos viros, & Deicidas vniuerſæ creaturæ nō inferret bellum? Credo quòd à Deo ipſo compeditæ creaturæ intra ipſos naturæ carceres commouebantur, perditionem minitantes hominibus ſceleſtis. Equidem Flaccus ille Iſraelitarū interfector iam ſcelerum pœnas dās, his ſolitarius diſcruciabatur

D mœſtiſſimis vocibus apud Philonē. Phil. *Horum facinorū pęnæ me manent ſat ſcio, & diræ ſtant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem.* Equidem ſapienter & verè ſceleſtus homo meditabatur. flagitioſū vindices pęnas ſtate tanquā in carceribus, ibique commoueri, & violentis motibus monſtrare quam

E ſint promptæ ad properandum, quam anxiè feſtinarent, ſi vel obex rumperetur. Proh dolor! quales pœnæ vos manent, ò ſceleſtiſſimi Deicidæ! Nōne videris quam diræ ſtant tāquam in carceribus creaturæ? quam intra carceres ipſos mouentur, vt obice rupto properent in perniciem veſtram? Papę rebellarat in patre Abſalon ille, & fugitiuū è bello terra à ſe 3. Reg. depellit, mulus deſerit, arbor deti- 17. 18.

net,

nat, vt necetur. Id quod expendens A
Chryſ. D. Chryſoſt. inquit *O nefandum meritum parricidæ. Iniuriam patris non pugnamus gladius, non hoſtiles manus, non iaculantis ictus defendit, ſed vindicant ligna, arbor vlciſcitur, rami defendunt. Nec eſt vlla creatura, quæ nō mota fuerit, cum ipſum ſenſerit moueri in authorem.* Iam nunc vide parricidæ Iſraelis nefandum meritum, nō gladius exercitur ad ſcelus vindicādum, B adhuc ſilet miles & arma vacant, & fames non exit à triſtibus cauernis; ſed terra, ſed lapides, ſed cælum; ſed mortis ipſius vectes vindicāt tātum ſcelus, & non eſt creatura, quæ mota nō fuerit vt vidit parricidas Iudæos in authorem ſuum commoueri. Vnde meritò D. Leo ſerm. 4. c. 4. hæc in
Leo. Iudæos dicit. *Cum ad tantam diuinæ Maieſtatis inclinationem totius mundi* C *compago quateretur. Cum facinus impium omnis ſui cōfuſione creatura damnaret, & manifeſtabit in reos ſentētiam elementa proferrent. Quis vobis animus Iudæi, quæ conſcientia fuit, quando & vos iudicium vniuerſitatis vrgebat, & reuocari ad ſe conſummato ſcelere impietas veſtra non poterat? Qualis confuſio vos operuit? qua cor veſtrum pæna ſuſcepit?* Libenter ſanctæ Brigittæ D aſſentior, quæ ex Dei reuelatione affirmat, inter hæc, ipſa Iudæorum & carnificum præcordia vehementi & amatiſſima triſtitia fuiſſe afflicta. Vt liceat huc transferre verba à B. Chryſoſt. data in ſanctiſſimum Miletium moribundum. *Quis ait, ſuſtinuiſſet videre Beatum illum, extremū emittentem ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet videre illa ſupercilia oculorū depremi,* E *vſque claudi, & mandata edere nouiſſima? Quis hæc aſpiciens non a ſe diſceſſet magnitudine calamitatis?* Orbis vidit vniuerſus, ipſi viderunt hoſtes, & omnes a ſe diſceſſerunt propter doloris magnitudinem.

§. XXXV.

A morte Domini mors deſpicitur, & contemnitur ab omnibus.

VT creaturæ viderunt Dominum in Cruce morientē, iam pro minimo ducunt, ſi & ipſi morti dentur, & deſpecta morte ſeſe continuis & violentis motibus finire Leo. contendunt. Ita alibi datus Leo B ſerm. 6. de Paſ. inquiens. *Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus authori, vt in occaſu conditoris ſui vellent vniuerſa finiri.* Iam qui omnibus tremendus erat finis & horribilis ab omnibus deſpicitur & contemnitur, vt vident filium Dei in Cruce finiri. Nulla eſt creatura, quę nō audeat in mortem, Baſil. vt dicat D. Baſil. *Deuorauit ipſū mors* C *ignorans, quapropter etiā vt vilis mors contemnitur, eam nō amplius vt leonē timemus; ſed veluti leonis pellem conculcamus.* Perterrefaciebat quō iam mors gigantes ſæculi, & ante illius horrorem ferrea pectora ſoluebantur: at nunc vniuerſæ creaturę cupiunt finiri, & totius mundi compagines amant diſſolui & eſſe cum Chriſto. Infirmi pueruli tenellæ virgines, quę D vel ad lacertę aſpectū diffugiunt pauidæ, tremendas mortis derident fauces. Hinc D. Athan. de glorioſo mor- Athan. tis Chriſti triumpho agens mortis prædicat infirmitatē. *Quis enim cum leonem videt ludibrijs exagitari a pueris ignorat, vel mortuum eſſe, vel ſaltē omnibus viribus deſtitutum: Ita quoque à nemine ambigendum mortem, quæ à Chriſti fidelib. ludibrio habetur à Chri-* E *ſto prædomitā eſſe eiuſque luem: ac vim corrūpendi extinctā.* Quibus maximè ponderādum quod dicat mortem à pueris, à fidelibus Chriſti ludibrio haberi. Nec hoc nouū nec mirandū, quandoquidem vel ſola Dominicæ mortis ſuſpicio dedit antiquitus

mor-

mortem pueris conculcãdam. Nonne tres pueri erant, qui Daniel. 3. ob
Dan. 3. patriam Iſraelitarum religionẽ coniecti ſunt in ardẽtem fornacem? Sed cur pueri ex tunc ſic mortem contemnunt, cur mors pueros veritas fuit, illoſque non auſa tangere, vehementer exhorruit? Pulcrè admodum
Chryſ. Chryſoſt. hom. 18. in 1. ad Cor. *Iam enim mors contemptui habebatur, & cum Chriſtus eſſet venturus, & quemadmodum cum ſol oriturus eſt, priuſquã radij erumpant; clara diei lux efficitur, iam cum Sol iuſtitiæ venturus eſſet, mors ceſſit. Quid hoc ſpectaculo eſſe poſſet illuſtrius? Quid hac victoria præſtantius?* Tãtũ Dominica mors odorabatur, & iã inimica mors à pueris exſibilabatur, iam contemptui & deſpectui habebatur. Adhuc ipſe Chryſ. orat. de SS. Bernice & Proſ. doce memorans Iacobũ & Heliam ad mortis periculum pertimeſcẽtes; deinde Paul. ad Philip. 1. dicentem: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*, ſic loquitur. *Illis formidabile, huic melius: ac merito ſanè, olim enim mors ad inferos ducebat, nunc autem ad Chriſtum mors tranſmittit.*

§. XXXVI.

A Cruce Domini mortificatio & mors ipſa amabilis & appetibilis.

NOn miror quod vniuerſæ creaturæ amẽt finiri, ſeſeque mille conficiant ictibus, cum viderint in cruce defunctum authorem vitæ. Nonne Elias mortem ab Iezabel inferendam expaueſcens per vaſtiſſimos errabat montes? Sic de illo 3.
3. Re. 19 Reg. c. 19. dicitur. *Timuit ergo Elias & ſurgens abijt.* Quid plura? Poſt mille exantlatos labores, poſt largos decurſus ad iuniperi radices deiectus *petiuit animæ ſuæ vt moreretur.*

A O præclarum virum! mortem fugis, & vt iuniperi vmbrã nactus es mortem expetis? Quid modo in morte tibi placere potuit? Equidem elegãter Rup. li. 5. in Reg. c. 10. ex arbore, ad quam Elias recurrit, venatur cau-
Rup. ſam cur mortem appetiuerit mortis fugitiuus. *Confugit, ait, ad viuificum crucis lignum. Illic ambit mortem, illic feſtinat commori Chriſto.* Adeo vel
B vmbra crucis reddit amabilem & expetibilem mortem vt poſſit ipſi placere illi, qui vehementer ab illa abhorrebat. Multi ſunt Patres, qui in arcu illo ſmaragdino, qui in Apoc. Deum vallabat, crucẽ, paſſionemque Domini cognoſcunt, quod eo mihi potius arridet, quo ſciam res horribiles & metuendas ab ſmaragdo reddit pulcras aſpectuque dele-
C ctabiles. Vnde vt fœdiſſimæ gladiatorum ſtrages, vulnera tabo purulenteque deturpata aſpici poſſent ab Imperatoribus Romanis, hæc illi horrenda faſta videbãt ſmaragdinis ſpeculis interpoſitis, vt author eſt Plinius. O vtinam Chriſtiani Principes ob oculos ſibi ponerent ſmaragdinum ſpeculum, nimirũ paſſionem Chriſti vel crucem. Equidem amaſ-
D ſent mortem, & gratiſſimè aſpicerẽt quamlibet mortificationem & abiectionem humilem. A D. Chryſ. non ſine ingenij acumine vocatur crux *Philoſophia Imperatorum.* Et quid hoc innuit? Eſt communiſſimum apud omnes triãgulare vitrum ſmaragdi æmulum, quod vocant lapidem philoſophalem, quia ea Philoſophiæ
E arte fabricatus eſt, quaſi ob oculos ponatur, ſtercora & fœtida loca tali pulcritudine facit apparere veſtita, vt inſtar paradiſi oculos ſpectantium alliciant. Ea eſt crucis philoſophia, quæ humillima quæque & horrida & ſqualentia, nimirum pœnitentiæ ſaccus, cinis, ieiunium,

dolor,

dolor, lacrymæ, & ſimilis ſic aſſiciunt videntes, vt Imperatorum etiam animos ad ſe alliciant. Nec vllus erit, qui crucem Domini, & paſſionem videat, cui dolor, abiectio, & mors ipſa non videatur amabilis, & expetibilis. An huc reuocari poſſet Dauid in pſalmis, dum meminit. *Benefici incantantis ſapienter?* Sanè ſapientiſſime quis vtitur Dominica paſſione, ad omnes ſęculi ærumnas, quas tortuoſus peperit coluber, excantandas, vt faciles captu videantur. Sic D. Iſid. Peluſ. lib. 4. epiſt. 79. de Domini doloribꝰ loquitur. *Hiſce quaſi incantamentis quibuſdam illatas vobis iniurias lenire atque cicurare; facile namque cedent ijs, qui hac aduerſus eas occinent.* Vt enim ſerpentum feritas ſapienti incantamento cicuratur, ſic de dolorum Domini ſegete, omnes alios dolores excantabis, ſuperabis. De hoc latius lib. 2. c. 4. § 5.

Text. Centurio autem, & qui cum eo erant cuſtodientes Ieſum viſo terræ motu, & ijs quæ fiebant timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat ille.

§. XXXVII.

Summa omnium rerum poteſtas, quæ filium Dei decebat penes crucifixum Ieſum apparuit.

CVr velum templi ſcinditur? Cur cæli luminaria recedunt? Cur omnia tenebris ſuffunduntur? Equidem in Thabor glorioſus dum appareret Dominus inter Moyſen, & Eliā ad vocem patris dicētis. *Hic eſt filius meus dilectus?* diffugiunt Moyſes, & Elias, & diſcipuli timore quatiūtur. Cur id accidit? Prudenter D. Ambr. lib. 1. de Fide c. 5. hanc excogitat cāuſam, nimirum ait. *Receſſerunt ſeruuli,* Ambr.

A *vt ſolus Dominus qui ſolus deſignabatur filius videretur.* Modo itē in cruce exiſtens Dominus Filius Dei publicatur à Centurione, & militibus aſtantibus; ſed tunc filius Dei dicitur, cum velum ſcinditur, cum luminaria clauduntur, cum omnis terrena decora nigris tenebris ſe abdunt, nam & hic quoque diffugiunt ſeruuli, vt

B ſolus filius Dei Ieſus appareat. Vt

& merito dicat D. Ath. de Incarn. Verbi Chriſti Domini crucifixi gloriā ex pendens. *Corpus in crucem exaltauit, non tamen per hoc obſcurus: ſed illuſtris permanens in ſe ipſo. & talia opera patrans, eaque ſigna edens, quæ cum etiam eo tempore non hominem; ſed Dei verbum declararunt.* In cruce erat Domi Athan.

C nus, & tremore correptis ſeruulis, clariùs & patentiùs ipſe filius videbatur, & prædicabatur. Non enim à cruce ignominiā, ſed eām rerum capiebat poteſtatē, quæ vnum decebat vnigenitum patris. Nonne dicebat Dominus ad ſuos, *data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & i terra?* Sed quibus brachijs accepit hāc tantam poteſta-

D tem? Sanè à crucis brachijs, ibi enim & cęleſtia, & terreſtria omnia alte- Sinaita.

tabat. Sic Anaſt. Sinaita de rect. ſ fidei dog. lib. 4. fatus *Data eſt mihi omnis poteſtas in cęlo, & in terra, ac ſi manifeſtè diceret, authorē glorię iſtius crucem eſſe, & per crucē irrogatam mortē.* Deum clauis manus eius crucifigun tur, dū ligno adhæret ipſe totus ſau-

E cius, eam præfefert poteſtatē in cælo & in terra, qua merito filius Dei habeatur. Curiam nō exclamet D. Leo Leo.

ſer. 8. de Paſ. dicatque? *O admirabilis potētia crucis ò ineffabilis gloria Paſſionis, in qua & Tribunal Domini, & iudicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi!* Quādo crucifixus poteſtatē in cælo, & in terra habuit? Quando homo a cruce cæli luminaribꝰ eripuit lumē? Quādo valuit elemēta turbare? Hęc

ſanè

patrem, inquam, inuocat eo clamore magno, quo pro inimicis orauit, quo derelictorum cauſas egit, quo paradiſum largitus eſt, & inde ex vocis ſigno manifeſtè pater eius cæleſtis aſtantibus claruit. Sic ex voce diuinam in Ieſu filiationem explorabat antiquus tentator, apud Matth. cap. 4. dicens. *Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant*. Expende illud, *dic ut fiant*. Etenim vbi Pater per filium, terrarum orbem condebat, ait textus, *dixitque Deus, fiat lux, &c.* vt per verbum *fiat*, à Deo ore procedés vniuerſa conderentur. Quo notato, Satanas ſimilia ſuggerit verba Ieſu, vt ex ſimili vocis ſono, an filius diuini Patris ſit exploret. Id callute D. Paſcaſ. lib. 3. inquiens *Nouerat cæcus ſcripturarum inſpector, Deum in principio dixiſſe, fiat, et ſic omnia feciſſe ex nihilo. Nec tamen intellexerat, quod hic eſſet illud verbum per quod pater cuncta crearat. Quod volens formidoloſus explorare perſuaſit eo tenore dicendum vt lapides panes fierent, quo didicerat Moyſem literis mandaſſe, Deum vniuerſa creaſſe.*

Matt. 4.

B C

CAPVT VI.

Lancea transfigitur, & ſepelitur Dominus.

D MORIS erat in occaſu diei crucifixorum crura confringere, vt ... animam efflantes ſepelirentur eodem die. Sed propter honorem tanti Sabbati, in quo Dominus paſſus eſt, crediderim aliquanto acceleratum fuiſſe cruci fragium, vt citiùs deponerentur illo die. At diuini agni nullum erat os comminuendum, & quia inuenerunt mortuum, miles lancea latus eius tranſuerberauit, quo vulnere ſanguis & aqua diſtinctim exiuit, vt videretur & nota-

A retur ab Euangeliſta. Hinc Ioſeph ab Arimathia adit Pilatum, quouis timore depoſito, petit diuinum illud cadauer, quod ipſe Ioſeph, & Nicodemus deponentes de cruce inuolutum ſindone, curatumque aromatibus more gentium, nouo Sepulcro, lapide exciſo cōdunt. Interea Iudæi de licentia Præſidijs cuſtodes adhibent Sepulcro præcauentes reſurrectionis myſterium, adeò nota erat omnibus reſurrectionis prædictio.

B *Ioan.* 19. Ad Ieſum autē cū veniſſent, vt viderunt iā mortuum, non fregerūt eius crura, ſed vnus militū lācea latus eius aperuit.

C

§. I.

Ieſum mortuum etiam impij reuerentur.

PLacet quod noſter Barradas eſſerit in præſenti, nimirum quod Ethnici milites Dominum crucifixum reuerentes non fregerunt eius crura, contenti lateris tranſuerberatione, ne fortè viuus deponeretur.

D Etenim quamuis eum mortuum putabant, non euidens erat eum penitus eſſe exanimis. O efficex effuſi ſanguinis teſtimonium. Cuius vita ſuſpecta & inuiſa fuit impijs, eiuſdem mors honorata & reuerita. Quem viuētem illuſerunt, colaphis, ſputis, opprobrijs repleuerunt, nouis cruciatuum generibus affecerunt, eundem mortuum veneranter & honorant impijſſimi carnifices.

E Et tempeſtas illa furētium quæ viuenti caput operuit & ſubmerſit, mo qui talos attingere veretur. Id quod meditatur Diuus Cyprianus libro de duplici mart. ſanguinis clariſſimum teſtimonium expendens his verbis. Cypri.

Vita

Vita Domini plurimis fuit offendiculo, ipſis etiam cognatis ac fratribus fuit deteſtabilis, cum dicerent illum in furorē verſum, ſed mors illius non ſolum pijs, ſed etiam impijs fuit admirabilis: nec alibi magis verum fuit, quod Dei virtus ī infirmitate perficitur. Proh Deus immortalis! Ea erat mortui Domini facies, eæ virtutes media in mortis caligine radiabant, quæ obcœcatum quemque illuminarent. Ea vnguenta percuſſa Saluatoris arbor ſudabat, quæ ferocientium hominum, imò tigridum lenirent animos. Matth. 26. comprehenſus ſuit Ieſus, tunc diſcipuli *relicto eo fugerunt*. De quo D. Athan. hom. de ſemente ait. *Fugerunt quidem à viuo, ſed ita vt pro eodē crucifixo mortem oppetant.* Adeo venerabilis fuit mors Chriſti omnibus, vt qui propter metum, eius viui ſocietatem contempſerunt; eiuſdem mortui curent fieri ſocij omni pauore contempto. Vnde rectè monet Chriſtianos D. Fulg. lib. 3. ad Traſimund. Regem c. 1. fatus. *Cū increduli milites detrahere auſi nō fuerint morienti, quidam nunc ſub Chriſtiani nominis fuco nō metuunt derogare regnāti.* Proh nefas Chriſtianorum, qui nec mortuo nec viuo Domino parcunt, nec regnantem in cælo pertimeſcunt, nec in Cruce reuerentur exanimem. **Fulg.**

§. II.

Chriſtus Dominus promptius, & auidius ſanguinem fudit, quam rabidiſſimi hoſtes exquirebant.

Miratus ſum rabiem Iudæorū Chriſtum Dominum perſequentium, qui mille excogitatis vulneribus ſanguinem exquirunt diuinum. Bis & ter Pilati prætorium Dominico ſanguine rigāt, dum flagellis totum candidiſſimi iuuenis corpuſ deturpant, dum ſpinis venerandum caput effodiūt. Et adhuc clamant, & repoſcunt crucem, vt largiores ſint ſanguinis fontes, & totius corporis excitentur fibræ. Qui tamen ſanguis diuini cordis intrauerat arcem vltimo in ſpiritu vitæ, hūc ipſe ex ſe Dominus propria & ſupernaturali virtute vſus, poſt mortem per aperti lateris vulnus emittit, & quem crudelitas non exquireret, ipſe liberalior effudit. Id graui pōderatione D. Cyp. notat de duplici mart. inquiēs. *Quicquid reſederat in corde ſāguinis, Dominus emiſit.* Equidē nulla rabies à mortuo ſanguinem educeret, & quē non eduxiſſet rabies, ipſe potēs Dominus libens emiſit hoſtilem rabiem confundens. **Cypr.** Huc voco illud ſanctiſſimi Iobi facinus, quem cùm inferorum perſequerentur furiæ, cū hoſtis filios eius perimeret, ſubſtantiamq; totā euerteret, ipſe *ſcidit veſtimēta ſua.* Sed cur ſcidit? An vt homūciones faciūt in luctu? Abſit hoc à ſāctiſſimo viro. Accipite facinoris rationem ex Diu. Chryſ. ho. de Iob. & Abr. vbi inquit: *Diſrupit veſtem non ingratus, neque indignā vocem emittens; ſed inſultās diabolo, & inexplebilem eius, qui omnia abſtulerat, rapacitatem confundens. Vnā quā habebat veſtem, & qua indutus erat diſrupit ac deponit, gloriaturque cōtra tentātem eí oſtendens, quòd maiora illis ſuſtinere queat.* **Chryſo. Iob. 1.** Liceat modo parua cōponere magnis & ſtrenui militis ex facinore, Summi Imperatoris glorioſā cātare virtutem. Is diabolico furori inſultans inexplebilem eorū, qui omnem ſanguinē hauſerant, rabiem confundit, dum paucas, quę in cordis intimo remanſerūt, guttas emiſit gloriatus contra hoſtes, eis oſtendens quā longè illis auidior eſſet & promptior ad effundendū ſanguinē pro hominibus, ne tota gens periret?

§. III.

§. III.

Puræ miſericordiæ venæ ſeſe per lateris apertionem effundunt.

Vigilanti verbo putat D. Aug. dictum eſſe, quod lancea latus Aug. eius aperuit, non percuſſit; ſed aperuit. *Vt illic quodammodo vitæ oſtium panderetur.* Sed cur neceſſum eſt nouum vitæ oſtium aperiri? Nonne patebat os illud diuinum, ex quo verba vitæ æternæ ſcaturierunt? Ex quo Magdalena miſericordiæ pelagus ebibit? ex quo fauos Chriſtiani Samſones perciperent? Sed proh dolor! felleum erat iam os illud, vos, ò Iudæi tantorum bonorum fontem amaro in peccatores toxico repleuiſtis. Accipite Arnol. Carnot. de ſeptem verbis Domini, vbi ponderat Arnol. quod Iudæi ſitienti Domino felleum acetum porrigerent, ſic inquiens. *Peruerſa mens carnalium ſitis huius non intelligens Sacramentum, ſacro ori amaritudinem applicat in calamo, & fonti miſericordiæ venena propinat.* Tale quid faciunt rabidiſſimi hoſtes generis humani, fontibus venena diffundunt vt populentur vrbes. Crudeliores Iudæi vnum, qui patebat mundo, miſericordię fontem felleo veneno inficiunt. At viuidus vitæ fons, vt oris felles guſtauit, alio diuertit melliſluos miſericordię fluctus, & per oſtium lateris tota pientiſſima viſcera diffundit. Non poteris ò Iudæe felle, vel amaritudine vincere dulcedinis fõtem, nimirum os Chriſti: ſed eſto illam venam pietatis amaricares & veneno inficeres, aliæ innumeræ aperientur, vnde puræ miſericordiæ manẽt. Idcirco magnum os in latere lancea demonſtratur: de quo D. Ber. ſer. 7. in Pſal. *Qui* Bernar. *habitat*, ita loquutus eſt. *Dominus meus Ieſus poſt cętera inæſtimabilis ſuę erga me beneficia pietatis, etiam dextrũ* A *ſibi propter me paſſus eſt latus fodi, quod videlicet non niſi de dextra mihi propinare vellet, non niſi in dextra locum parare refugij.* Hinc D. u. Iſid. Peluſ. lib. 1. ep. 193. ponderans illud Iacobi, qui vt paternam benedictionẽ obtineret, hædinis pellibus manus, & colli nuda contexit, ſic de Chriſto loquitur. *Nihil tã hædinum ac ſiniſtræ lat re dignum in natura reliquit, verũ* B *terrenis ipſius membris morte affectis, Patri perpetuæ ſalutis noſtræ fame flagranti, gratum cibum obtulit; nobiſque in ſeipſo nunquam eripiendam benedictionem fontis in more protulit.* Vbi puras miſericordiæ porrigit venas diſſimulatis felleis verbis, lateris apertionem pãdit, qua omnes proſiliunt ſcaturigines pietatis. Fallor ſi huc non reſpexit D. Cypr. ſer. de Reſur. C Chriſti inquiens. *Ex hoc fonte lateris nõ ſolum abſolutionis primæ vndas haurimus; ſed & compunctionis et lacrymarum perennes effluunt riui, miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus.* Ecce tibi ex ore diuino felle amariora verba in peccatores proſilient, infectum eſt os illud veneno, quis iam ſibi non cauebit, vel à verbo aſpero, nimirum *ite maledicti in ignem* D *æternum*, ſed ex fonte lateris, nil felleum, nil amarum manat; ſed miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus. Quicquid ab hoc fonte ſcaturit dulce eſt, purum eſt, ſalubre eſt, vt dicat D. Ambr. ſerm. 3. in Pſ. 118 *Tunc in ligno cõpunctus eſt lancea, & exiuit de eo ſanguis, & aqua omni vnguento ſuauior accepta Deo hoſtia* Ambr. *per totum mundum odorem ſanctificationis effundens* E O quàm puri miſericordiarum riui ex apertione lateris dimanant! quàm dulces; quàm ſuaues. O felix qui ſe paululo huic fonti immerſerit, nil felleum; ſed ſuauiſſima quæque ſecurus prægustabit. Vnde D. Auguſt. in Manual.

Digitized by Google

cap. 23. inquit. *Longinus aperuit mihi*
latus Chriſti lancea, & ego intraui,
& ibi requieſco ſecurus. Nil quod ti-
meam habeo vbi per apertũ latus to
ta ſe effundũt viſcera miſericordia-
rum. O quãta cum inuidia patentem
hunc miſericordiarum fontẽ reſpi-
Iſai. 6. cit diabolus ſanè Iſaiæ 6. Seraphin
ſenis præditi alis Deo adſtabant qui
vt ille alius igneo gladio paradiſum
B cuſtodiebat, ita extentis alis Deum
occultabant ne videretur à diabolo.
Sed quid Dei occultabãt? *Duabus, in-*
quit, velabant faciẽ eius, & duabus ve-
labant pedes, & duabus volabant. Oc-
cultant Dei pedes, occultant diui-
niſſimum caput, pectoris nihilomi-
nus fontem, ex quo ſcaturigines mi-
ſericordiarum, manifeſtum relin-
quunt & patulum, quo dæmonis in-
C uidia in immẽſum augeatur. Sic ſen
Bern. tentiam finit D. Bern. ſerm. 5. in lo-
cum allatum. Porro duabus volãt &
mediam quaſi quandam longitudi-
nem nudam, viſibilemq; relinquũt.
Longanimitatem dico Dei, & beni-
gnitatem ad pœnitentiam homines
inuitantis. *Interim velatur caput, ve-*
lantur pedes, vt medium eidem impio
videndũ, ſed ad inuidendum relinqui-
D *tur.* En quam inuidit diabolus homi
nibus è medio pectore diuino, ſca-
turiginẽ & dulceſcentẽ & ſanãtem.

§. IV.

Triumphatori maximo Ieſu de ſpolijs comparatis pulcherrima adoleſcentula in ſponſam ſeligitur.

E Igneo tabernaculi clauo trans-
foſſus Siſara dux fortiſſimus ſuo
ſanguine obuolutus iacebat in Iahe-
Iud. 5. lis domo Iud. c. 5. Quid interea do-
meſtici eius dicebant? Pulchrè vates
Debora illorum meditationes ridet,
dum ĩquit. *Per feneſtrã reſpiciens vlu*

A *labat mater eius, & de cœnaculo loque-*
batur: cur moratur regredi currus eius?
quare tardauerunt pedes quadrigarũ il
lius? Vna ſapiẽtior cæteris vxoribus eius
hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitã nunc
diuidit ſpolia, & pulcherrima famina-
rũ eligitur ei, &c. Sic in Siſara duce
vanè effutiunt, ac veriſſimè hæc ea-
dem impleũtur in Chriſto Ieſu ligno
ſuffiſo. Planè iacebat Summus Impe
B rator in Cruce defunctus transfoſ-
ſi lancea lateris oſtium patulum pre-
ſeferens: interea per hãc lateris aper
tam feneſtram reſpiciens, o quã vlu-
labat mater eius! quæ halabat ſuſpi-
ria, quos gemitus! iam dolorum finẽ
exoptans, rediuiuum Ieſum ſperans
anxia dicebat, cur moratur regredi
currus eius? Quare retardauerũt pe-
des quadrigarum illius? Cur tã lon-
C ga datur nocendi licentia? Cur adeo
protrahitur vulnerum dies? Sed ma-
trem anxiã ſapientiæ plena vox per-
docebat inquiens. *Nũc diuidit ſpolia,*
& pulcherrima feminarum eligitur ei.
Hæc per lateris feneſtram vide, hæc
inde meditare ligno ſuffixi, & lãcea
trãsfixi Imperatoris facinora, quòd
tunc diuidat ſpolia, quòd pulcherri-
mam fœmmarũ ſibi in ſponſam ex-
D quirat. Huc ſpectat Rup. li. 2. de ope- Rup.
ribus Spiritus ſancti, cap. 19. dicens.
De patefacto Chriſti latere ſanguis, &
aquæ ſacramẽtũ productum eſt, & exin
de ſtatim Eccleſia reformata. Nam ſta
tim vniuerſa priſcorum electorum, quã-
tacũque ab origine mũdi collecta fuerit
apud inferos redemptionem ſuam ſpe-
ctãs illã ſanguine, & illam aqua emun-
data, atque huic viro copulata eſt. Ecce
E verè qui lancea trãsfigitur in cruce,
dum ſic transfigitur victor ſpolia di-
uidens, tenebrarum poteſtates ſpo-
lians, ſibi electorum Eccleſiã ſponſa-
rũ omnium pulcherrimã ſumit. Vt
dicat Tert. lib. de anima c. 43. *De in-*
iuria perinde lateris vera mater viuen-
tium

tiũ figuratur Eccleſia. O maxima Im-
peratorum triũphantiũ gloria Chri-
ſtus! Siſte parumper triumphãtium
quadrigarũ curſus, morulã in mor-
te age, dũ ſpolia à tartaro eripis, dũ
pulcherrima fœminarũ Eccleſia à la-
tere tibi ſiſtitur. Pulcriùs hoc depin-
gat Aug. *In habitu,* inquit, *iacentis, &*
Tert. *dormiẽtis is ſecũdus Adã inclinato capi-*
te in cruce dormiuit, & vnde ei forma-
retur coniux, quod de latere dormientis
effluxit. O mors vnde mortui reuiuiſcũt!
Quid iſto ſanguine mundius? Quid vul-
nere iſto ſalubrius?

§. V.

Vę qui leui diligentia ſine carnis mace-
ratione volunt de magni lauari
criminibus.

Ecce tibi fons patulus miſericor-
diarum, nimirum diuinum la-
tus, quo pientiſſima Dei viſcera ſeſe
in homines diffundunt. Fons inquã,
manãs ſanguine, & aqua nobis pro-
ponitur ad lauacrum, vt iam diſca-
mus noſtra lauare peccata. Sũt enim
qui vt decidia lauant, aqua, vt Pila-
tus, perfundant manus, hoc eſt le-
uem & facilè diligẽtiam adhibeant,
omni cõtempta maceratione carnis,
omni dimiſſa vitæ aſperitate. Neſcio
an hi ad Moyſis tempora pertinere
poſſent, quandoquidem Chriſtiana
non agunt? Sanè de Chriſto Ieſu
Ioan. 1 ep. 5. ità loquitur Ioan. epiſt. 1. c. 5. *Hic eſt*
qui venit per aquam & ſanguinem Ie-
ſus Chriſtus, non in aqua ſolum; ſed in
aqua & ſanguine. Vanus eſt qui aqua
ſolùm inuetaratas cupit peccatorum
abſtergere maculas, addat & ſan-
guinem, nimirum vitæ aſperitatem,
carnis macerationem, & ſic ſtolam
ſuam dealbauit in ſanguine agni.
Pulcrè Rup. lib. 2. de operib. Spiritus
ſanct. cap. 11. efficax ſanguinis teſti-
monium exaggerat aiens. *Quæ de la-*
tere Ieſu fluxit aqua lauit nos, ſed de ſo-
A *cio ſanguine aqua hãc virtutẽ obtinuit,*
vt poſſet lauare nos: nam ſine ſanguine
aqua prodeſſe non poterat. Nõ pro leui
ducas à peccatis lauare, quando nec
aqua à Chriſto adhibita ſine ſangui-
ne nos lauaret. Ipſe Ieſus venit in sã-
guine & aqua lauans peccata, & tu
quicquid sãguinis, quicquid doloris
B & pœnæ obliuiſcẽs ſic vis dalere pec-
cata quaſi aqua dalet puluerẽ manꝰ?
Heu periculoſa hominũ fallacia. Hu-
iuſmodi erat ille diues purpuratus,
qui iã erat in tormentis, & ſcelerum
ſuorum pœnas vt deuitaret, has vo-
ces Abrahamo dabat. *Pater Abra-*
ham, mitte Lazarũ, vt intingat extre- Luc. 15.
mum digiti ſui in aquam, vt refrigeret
lĩguã meã. Quid miſer expoſtulas ad
C tantam pœnam euitãdam? Memini
ego legiſſe in Vitis Patrum, quod
quidam dæmon aereus ne ad infer-
nũ deſcẽderet, promiſerat ſe cõtinuo
motu aſcẽſurum ſcalã igneam à ter-
ra in cœlũ pertingẽtem vſq; in iudi-
cij diẽ. Et tu pro tãtotũ tormentorũ
cõpẽſatione digito pura aqua madi- Cellen.
do petis lauari? Præclarè Abbas Cel-
lẽſ. li. de Panib. c. 15. de huius diuitis
D ſtoliditate fatur. *Sed parum petijt, &*
ideo fortè non impetrauit. Parũ inquã pe-
tijt, quia nõ in aqua; ſed in ſanguine flã-
ma infernalis extĩguitur. Nõ enim leui
& momẽtanea cõpunctione grauis cul-
pa detegitur; ſed eo vſq; penetrare debet
vis doloris, quo vſque penetrauit iniqui-
tas. Plenã itaque manum ſanguine Re-
demptoris nõ extremũ digitum in aqua
tinctum expoſcat conſcientia de graui-
E *bus conſitentis tingat digitum in locum*
clauorum, & mittat manum ſuam in
latus Saluatoris, vt ſicut animam ſuam
pro nobis poſuit moriẽdo ipſe Dominus:
ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat
confitendo, & pœnitendo. Fugiamus, ô
Chriſti fideles, leuibus velle lauari,
ſuſpectã habeamus pœnitentiã; quæ
inſtar aquæ leuiter & momentaneè

lauat. Sanguineas Chriſti flexuras, qui ſuo corpori inſculpi per aſperitatem vidit, is Deo probatur, quandoquidẽ, vt acutè notat Tertul. libr. de Pœnitentia. *Si qui vendunt prius nummum quo paciſcuntur, examinant, ſcalptus, ne ve raſus, ne adulter etiam: Dominum credimus pœnitentiæ probationem prius inire tantam nobis mercedem perennis vitæ conceſſurum.* Qui ergo ſine vlla ſciſſura raſus acceſſerit, vt Deo probabitur? Quam alius ille ſanctiſſimus Iob, dum ait: *Peccaui. Quid faciã tibi?* De quo D. Aug li. de vera & falſa pœnit. fatur *Quaſi dicat: Ideo doleo peccaſſe, quod non velim contra me te nõ vindicare. Quaro enim in me quid ſupplicij poſſum excogitare, quod tibi poſſit ſufficere.* Verè pœnitẽs, qui non leuibus aquæ guttulis volebat lauari, ſed & ſciſſuras, & aſperitates meditabatur. De hoc ſæpè alias.

Tert.

Auguſt.

Marc. 15. Venit Ioſeph ab Arimathia nobilis Decurio, qui & ipſe erat expectãs Regnũ Dei, & audacter introiuit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu, &c.

§. VI.

Nulli non ſalutaris mors Chriſti, vt decebat tanti Imperatoris natalitium.

QVantis gaudijs natalitia ſua celebrant Imperatores? Quot populares ludi? Quæ publicæ lætitiæ? Quam ſolemnes reorũ indulgentiæ? Nec damnati ipſi carebant his diebus aliquali beneficio, quorum cadauera à crucibus depoſita mandabantur ſepulturæ. Meminit id Philo aduerſus Flaccum Iudæorum ruinam, ſic inquiens. *Atqui noui queſdam iam*

Phil.

A *crucifixos, inſtant tali feſto, de cruce depoſitos, & ad ſepulturam ex more cognatis redditos, quandoquidem decebat, vel ad mortuos redire aliquem fructuum ex Imperatoris natalibus.* Hæc ille & verè, & pulcrè, ſi ſummi Imperatoris Chriſti natalitia nouiſſet, quæ celebrata fuere in Cruce. Quorum fructus ad mortuos vſque pertingit, imò & ſanctorum animas apud inferos degentes exhilarauit, & damna-

B torum corpora aliquo affecit beneficio. Sic enim cauebat lex Deuter. 21. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt, & adiudicatus mortis appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed in eadem die ſepelietur.* Cur quos fœdauerat cruce, honorabat ſepulcro? Nonne ibi reſpiciebatur Chriſtus? Equidem

Deut. 21

C quia omnium Imperator Chriſtus deponendus à cruce, & glorioſo honorãdus erat ſepulcro, ideo decuit, ad omnes crucifixos rediret aliquis fructus ex tanti Imperatoris natalitijs. Hinc Rupert. li. 13. in Ioan. cap. 19. inquit. *O mirabile, & antiquum crucifixi huius conſilium, qui tãto ante quam veniret, ita de ſepeliendo corpore*

D *ſuo dedit præceptum, vt profuerit omnibus crucifixus. ſcriptum pro ſe vno legis mandatum.* Quis à fructu Dominicæ mortis, & ſepulturæ vacuus exiſtet, vbi damnatorum corpora propterea honorantur?

§. VII.

In Chriſto Domino fundati quàm impauidi, & ſecuri aduerſus omnes mũdi tempeſtates.

E

NOn mediocris ponderationis eſt id quod D. Aug. l. 9. de Cõſilijs, c. 22. notat de Ioſeph, qui à Ioã. dicitur Diſcipulus occultus Ieſu propter metum Iudæorum, & à Marco indu-

inducitur adſò fortis & audax, vt furentium Iudæorum rabiem contemnẽs a Præſide diuinum expetierit cadauer. Ecce quem Iudæorum murmur paulò antè turbauerat, modò nec ipſorum furiæ exagitatæ tangunt. Vnde hoc infirmitatis, & fortitudinis diſcrimen manauit? Fallor, ſi id non explicat D. Maximus ſerm. 6. de Paſſione, inquiẽs. *Legimus in Propheta, ſepulcrum patens eſt guttur eorũ, ſi ergo ſepulcrum patens eſt guttur hominum, vide ne fortè Dominum Ioſeph nõ tum in ſepultura terrena poſuerit, quam in monumento ſui pectoris collocarit.* Equidem iuſtus & nobilis vir Ieſum in ſuo pectore collocarat, quo fundatus firmiſſimo & ſtabili lapide, cur timeat furentes tẽpeſtates? Cur fortis & audax aduerſus omnes hoſtiles impetus nõ ſtabit? Non perdunt hominem tẽpeſtates: hoſtiles incurſus; ſed defectus fundamẽti firmi, & ſtabilis, vbi enim firmum tuo pectori inieceris fundamentum, nimirum lapidem Ieſum, omnia aude, mũdiales omnes deride tẽpeſtates. Id quod apud Mat. Dominus declarat duorũ hominum ædificantium exemplo. Etenim ait c. 7. de altero. *Qui ædificauit domum ſuam ſupra petrã, & deſcẽdit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illã, & non cecidit.* Non ita feliciter euenit alteri, *Qui ædificauit domum ſuã ſuper arenam, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt vẽti, & irruerunt in domũ illam, & cecidit, & erit ruina eius magna.* Quid ſapiẽtius excogitari potuit, vt pateat, quòd detrimentoſus ſit vnus defectus fundamẽti? Heu vbi arenarũ theſauros reſpicis, quam te aduerſitates omnes turbabunt; verùm ſi fundamentum ipſum angularem lapidẽ Ieſum habeas, quàm deſpicies mundiales tẽpeſtates! Pulcrè D. Chryſ. hom. quar-

Max.

Mat. 7.

Chryſ.

A ta ad populum ait. *Vides quod non tentationem inflictus; ſed ædificantium ſtultitia ruinam fecit? Etenim illic pluuia, & hic pluuia, & illic flumina, & hic flumina. & illic ventorum incurſus, & hic idem, & ille ædificauit, & hic ædificauit, & eadem ædificatio, & eadem tentationes: ſed nõ idem finis, quia nõ idem*

B *fundamentum.* Tota ergo humanæ felicitatis ratio eſt fundamẽtum. Caue tibi a terra, caue ab arena, caue ne ſis labilibus his terrenorũ bonis multũ fidens, quia etſi in cęlum vſque pertingat tua ædificatio, vel impiorum Iudęorũ metu paucbis, vel ingruente tempeſtate lababis. Verùm vbi firmiſſimum Ieſus fundamentum intimis præcordijs collocaueris, om-

C nia in tuto ſunt, in tempeſtates, in flumina, in ignem euda. Accipite D. Paulum epiſt. 1. ad Corinth. cap. 3. de Ieſu fundamento ponendo ſic verba facientem. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum lapides pretioſos, ligna, fænũ ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque o-*

1. Cor. 3

D *pus quale ſit, ignis probabit.* Proh dolor! Vbi ignis probauit opera, qui ſuper fundamentum, & angularem lapidem Ieſum ſuperædificat ligna, fœnum, ſtipulas, peribit prorſus! Quid illi prodarit tantum poſuiſſe fundamentum? Nonne ab ipſis fundamentis inflãmabitur? Abſit, imò rectè addidit Paulus. *Si cuius opus*

E *manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimẽtum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Expende illud, ipſe autem ſaluus erit, quippe fundamentum hoc ſemel intimis præcordijs poſitum, & ibi manens omnem arcebit ruinam, te in bonis operibus charitatis confirmans. Id acutè perdocet Arnoldus Carno-

Arnol.

 tius,

tius, tractatu de ſeptem verbis Domini, ſic inquiens *Etiam ipſos ſacramenta, & fidei muniunt ſigna, quos conſtat non quãtum expedit caſtis moribus conformari: ſed ſolius fundamenti obtuitu, cui quoquomodo inhærent: nec ſtatim propter ligna, & fœnum, quę ſuperponi à negligẽtibus vident: irruunt dęmones in quoſcumque carnales; ſed reuerentur fundamentum, & diſparent ad viuificũ ſignum, nec temere accedunt ad conſecratam ſanguinis balſamo domum.* Nota in primis illud, ſed reuerenter fũdamentum, fundamẽtum, inquam, fœno, & ſtipulis ſubiacens hoſtes etiam verentur, & fugiunt. Vtinam hinc diſceremus ſummopere curare, hoc fundamentum, nẽpe Ieſum, noſtro pectore ſepelire, quo nullam metuemus ruinam: nec ad vllos expauēſcemus incurſus, ſed religioſa audacia cuncta contemnemus pericula. Quam firmitatem nobis per Chriſtum Dominum datam forſam

Cant. 1. notabat Sponſa, Cant. 1. dicens: *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi.* Papæ Engaddi ortũ eſt à Gad, quæ vox plurimis ſignificat. Fortunam; quaſi vellet Sponſa, quòd ideò veneriit dilectus ſuus, vt volubiles humanæ fortunæ firmaret rotatus. Hinc monebat Dominus: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*, vt ſicut ſerpens caput ſic nos Chriſtum Dominum cuſtodiamus, quo ſolo mundialium bonorũ volatiles orbes firmabimus. Pulcrè Paſc. 4. in Threnos ait: *Coluber cùm vrgetur, periculis caput abſcõ-*

Paſc. *dit, & in orbem ſe colligit, obiecta reliqua parte corporis. Ita & membra Chriſti caput, quod Chriſtus eſt, cuſtodiũt, et primatum obſeruant.* Nota ſimilitudinis elegantiam in illis verbis; *caput abſcõdit, & in orbem ſe colligit.* Capite enim ſuppoſito, cui innititur, reliquum corporis in orbes notans, non metuit ictum in orbibus, dum caput

A illæſum maneat. Sic nos ſupponemus noſtrum caput, nempe Chriſtũ, huicque firmiter innitamur, ſupra quo nulli humanæ fortunæ orbes, non firmantur, non exponi poſſunt ſine timore aliquo. Vide ſupra cap. 1. §. 7.

§. XI.

B *Felix, cui frui datur communi theſauro ſalutis.*

NOn ſat eſt verbum diuinũ mortem pro omnibus appetiuiſſe, vt tu adipiſcaris ſalutem, niſi quod omniũ commune eſt, tibi acquiras. Enimuerò publicũ & commune ærariũ etſi pro omnibus ciuibus ſtet, illis tamen ſolis proficuum eſt, à

C quibus accipitur in proprios vſus. Hinc elegãter monet Nazianz. orat. 2. in Paſch. *Sic Ioſeph Arimathæus ſis ab eo, qui in crucem ſuſtulit, corpus pete tuum. fiat mundi piaculum.* Ne fidas in eo, quod communis eſt theſaurus, quòd in medio terræ poſitus; vt omnibus eſſe poſſit proficuus, adhuc cura, vt quod omnibus ſtat, tuum fiat, & tibi in particulari detur eo frui. Naz.

D Hierem. cap. 11. ſic dicitur *Sermo qui factus eſt ad Hieremiã à Domino.* Quæ verba tractans Orig. hom. 6. inquit. *Hoc autem ſcire debemus, quia hæc eſt vtilitas credentium, ſi ſermo ad ſingulos quoſque fiat. Quid enim mihi prodeſt, ſi deſcendat in mundum, & ego ipſum nõ habeam? E diuerſo autẽ etſi ad vniuerſum mundum non veniat, & ego fuero ſimilis Prophetarum, habeo illud.* Quocirca vnus ille homo erit felix, qui ſibi ipſe nouerit exquirere theſaurũ mundi, qui quod commune omnibus eſt, fecerit ſuum, vt licet ex communi mundi ærario viuere. Iam de noſtro Ioſeph aiebat Matth. cap. 27. *Venit homo diues nomine Ioſeph ab Arima-* Hier. 11. Mat. 27

Epiph. *mathia*. de quo B. Epiph. oratione in rē præſentē elegāter diſſerit his ver-bis *Verè diues, vtramque enim Chriſti ſubſtantiā à Pilato dono acceperat. Verè diues. ſiquidem margaritā illam, quæ omnem pretij æſtimationē excedit, ſecū aſportare promeruerat. Verè diues, ſacculum enim plenum geſtabat, nempe ipſummet diuinitatis theſaurū. Quomodo enim is diues non dicatur, qui mundi vitam, et ſalutē adeptus fuerat? Quomodo* B *Ioſeph verè diues nō erat, qui illud dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumque abſoluto īperio dominatur?* Ecce vnde felicitates & diuitias Ioſeph enumerat, nimirum, quod ipſe mundi vitā & ſalutem adeptus ſit, quod cōmune diuinitatis ærarium ſibi exquiſierit. O felix & diues ille, qui communes mundi theſauros faciat ſuos, theſauros, inquam, in quibus diuitiæ aſſer- C uantur æternæ ſalutis.

Text. Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito Centurione, interrogauit eū ſi iam mortuus eſſet. Et cum cognouiſſet à Centurione, donauit corpus Ioſeph: Io- D ſeph autem mercatus ſindonem, & deponēs eum inuoluit ſindone, & poſuit eum in monumēto, quod erat exciſum de petra, & aduoluit lapidem ad oſtiū monumenti.

§. IX.

Chriſto Domino in ſepulcro dormiente, & quieſcente inimicæ omnes poteſtates deuaſtantur perduntur.

PVlcrè D. Aug. ſepultum Ieſum cū dormiente componit, nec enim impigrior à ſepulcro exurget, quàm dormiēs à lecto, nec ſepultus ſomno A diſſolutus & deſidioſus ſtetit; ſed nunc mira patrat facinora, inferni clauſtra penetrat, dormientes à ſæculo illuminat, & ad vitā euocat. Sanè D. Ambr. epiſt 66. vbi agit de ſancto Ambr. inquit. *Eſt etiam Sanctorum ſumnus operarius, ſecundū quod ſcriptū eſt, ego dormio et cor meum vigilat, ſecundū quod Iacob ſanctus diuina dormiēs myſteria, quæ vigilans nō videbat, de cælo ad ter-* B *ras aerem plenum Sanctis, reſpicientē Dominum, & pollicentē terra eius poſſeſſionē. Itaque breui ſōno dormiēs impetrauit, quod magno labore poſtea acquiſiuit.* Quid pulchrius in ſōno Ieſu excogitari potuit? Erat quies illius, & ſomnus in ſepulcro maximè operarius. Tunc diuina perſi.tebat myſteria quę per totam vitam largis initiauerāt vigilijs De cælo ad terras, imò C ad tartara aerem replebat Angelis, electorū animas inmiſcebat, & viuentium terrę poſſeſſionē non pollicebatur, ſed dabat; adeò, vt breui ſomno dormiēs perfecerit, quod magno labore acquiſiuerat. Hūc ſpectauit D. Gaud ſerm. 10. vbi probans Deū neſcire à magnis facinoribus ceſſare, & Gaud. requieſcere, inquit. *Requieuit planè Dei filius ab omnibus operibus ſuis, quæ* D *cœperat Deus facere. quādo cōſummatis mirabilibꝰ vniuerſis. et īpleto ſexto die, oī opere paſſionis, die ſeptimo, id eſt, die Sabbati requieuit ſepultus. Sed quoniam Dei operoſa quies eſt, ipſa quies otioſa eſſe nō potuit, nā corpore in ſepulcro depoſito, diuinitas cum aīa hominis ad īferna deſcendens vocauit de locis ſuis animas Sāctorū.* Quis ſomnus operoſior? Quę E quies inquietior? in quā Dominus, omni feriatus opere, mortali ſepultus ſōno æreos muros expugnat, ferreos vectes confringit, & ſęcularium carcerū portas, vbi aſſeruabātur fideles, prorſus euertit? Pulcrè D. Epiph. Epiph. in præſenti expēdit illa Pſal. 23. ver- *Pſal. 23.* ba, quibus putat turbari inferorum

Digitized by Google

poteſtates à ſepulto, & quieſcente Domino, nimirū. *Tollite portas, principes veſtras.* Ipſi, ipſi refugi ſpiritus, ipſi rebelles iubentur ſuam perniciē negotiari, Domino quieſcente. *Non*
Epiph. *quaſi Dominus* (ait Epiph.) *qui hic preſto eſt clauſis ianuis ſi vellet ingredi nō queat, verum, quia vobis fugitiuis æternarum portarum ſublationem, comminutionem imperare mauult, quàm per*
B *ſe ipſum eas aperire.* O verè potens quies Dominica! ò ceſſatio operis facinoribus plena! Quieſcit ſanè Dominus ab omni opere quod patrarat, & qui lutum fecit, vt viſum reſtitueret cæco, qui manus & pedes clauis perterebrantibus dedit, modo manus denegans mortis confringendis portis ſic dormit, ſic quieſcit, ſic ab opere ceſſat, vt hoſtiles poteſtates propriam ipſarum ruinā & ſtragem efficere cōpellat. Memini, Sanſonem, qui dum morti occumbit ho-
Ambr. ſtes perimit: de quo Ambr epiſt. 70. *Videtur*, inquit, *ad aduerſariorum exitium magis captus, quam quo ipſe deiectior fieret aut minor eſſet. Non eſt enim ſe expertus inferiorem, cuius ſepultura præſtantior, quā potētia fuit.* Sane hoc Chriſto Domino optimo conuenit, cuius abſque dubio ſepultura præſtantior, quam potentia brachij carnei eius videbatur, quandoquidem eius brachij poteſtas in miraculis patrandis ipſa operabatur, ipſa lutum faciebat, ipſa peregrinabatur, ipſa crucem ſubibat, doloreſque vt vinceret accipiebat. Verum ipſius ſepultura adeo præſtans oſtenditur quoad nos, vt quieſcēte Domino, imo dormiente ab omnique feriato opere hoſtiles muri quaterentur, clauſtra inferni patefierent, ipſique rebelles hoſtes illius victorias & triumphos
.Max. meditarē ur. Quod miratus D Max. hom. 1. de Reſurr. inquit. *Quis eſt iſte qui intra auidos rictus aſſumi poteſt, con*
A *ſumi non poteſt? Cibus eſt, corruptio non eſt? Traditur perditionis profundo, & ſeruatur ipſius mortis beneficio?* Mors ipſa, & trucisſimi hoſtes occupantur in parando Chriſti triumpho dum ipſe dormit, & quieſcit in ſepulcro.

§. X:

Iuſtorum quies & ſomnus magnis facinoribus plenus.

QVietem & dormitionē Chriſti Domini adhuc ſequitur myrrha & aloes, & ſepultū Ieſum adhuc tenent lignamina. Sic enim ait Ioan. *Ioan. 19.*
c. 19. *Ligauerunt eum linteis cū aromatibus*, vt innuerent qualis futura erat Chriſtianorum quies, nimirum quæ laborum Chriſti odorem exhalat. Ita
G D. Amb. monet in exhortat. ad Virg. Ambr.
Dormiat caro tua, vigilet fides, dormiat illecebra corporis, vigilet cordis prudentia, membra tua redoleant crucem Chriſti, & ſepulturæ odorem. Multi quietē exoptant, & cupiunt in Domino obdormire; ſed nollent ſe in hanc quietem & dormitionem condire. Delectamentum ſancti ſomni expetunt quo audiunt iuſtos viros frui, ſed
D reſpuunt mortificationis myrrham. Igitur qui ſapiens eſt dormiat quidē & requieſcat; ſed ita vt in quiete æmuletur Dominicam ſepulturā, madeat myrrhæ amaritudinibus, perfūdatur mortificationis vnguentis, nō enim aliter quies & ſomnus ſanctorum obtinetur. De Apoſtolis in Thabor cum Domino exiſtentibus dicit
Luc. c. 21. *Quod grauati erant ſomno.* *Luc. 21.*
E Vbi D. Anſel. inquit. *Non ſimpliciter* Anſel.
dormire; ſed ſōno grauari dicūtur, quia non ſine pondere laboris agitur huiuſmodi dormitio. Sancti enim viri, qui à mundi operibus non torpere, ſed virtute ſopiuntur laborioſius dormiunt quā vigilare potuerunt, quia ī eo quod actiones
huius

Digitized by Google

Huius ſæculi deſerentes ſuperant, robuſto conflictu quotidie contra ſe ipſos pugnant. Hæc eſt in ſanctis viris quies & ſomnus, non in quo ſtertant; ſed in quo pugnent, in quo ſepulcrali Chriſti Domini vnguento perfuſi luctas ſubeant, & victorias obtineant.

§. XI.

Humilitate Dominus contrarias poteſtates debellauit.

SCandunt Imperatores mœnia, vt triumphis coruſcent, bellicoque ardore correpti erubeſcunt videri alio, quam inter hoſtilium murorum pinnas in eminentium turrium cacuminibus. Quam aliter Summus Imperator Ieſus ſuos inſtituit triumphos, non per mœnium altiſſima conſpicuus, ſed per ſubterraneos cuniculos obſcuros, non arduus & ſublimis, ſed humilis vſque ad inferos penetrans, & tenebroſa loca ſua præſentia illuſtrans. Proh Chriſtiana humilitas vnica principum tenebrarum deuaſtatrix. Apud Matth. Dæmoniaci illi, qui ſepulchra mortuorum incolebant, hanc vnam Ieſu humilitatem, & expauebant maximam, & deprecabantur vt ſibi exitialem, dum dicunt. *Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? veniſti ante tempus torquere nos.* Quæ verba acute penſat Chryſol. ſerm. 16 *Quid Dæmones clamauerint audiamus. Quid nobis, & tibi fili Dei? hoc eſt dicere, vitæ author, quid tibi cum mortuis? Habitator cæli, quid tibi cum ſepulchris? Odor paradiſi, quid tibi cum fœtore? Quos cælo deieciſti permitte inhabitare nos vel ſepulchra, et ſi nos perſecutione tanta digni ſumus, tu tanta non es dignus iniuria.* Sane humilitas ſumma erat quod habitator cæli, Chryſ.

A quod author vitæ, quod odor paradiſi horrenda mortis limina intraret, quod ſepulchralia, quod nigros inferorum carceres luſtraret; ſed qui poſſet cæleſtibus de muris conſpicuus hoſtes conterere, captiuos eripere, maluit humilis deſcenſus virtute triumphos cumulare. Sic cum illum

B adoritur hoſtis in deſerto, auerſus ſuperbientis Angeli telum humilitatem in primis obijcit hominis. Etenim vbi ille ait, *dic vt lapides iſti panes fiant*, continuo reſpondit, *non in ſolo pane viuit homo*. Cur hominis meminit infirmitatem? Cur non magis exerta diuinitatis potentia hoſtem confundit faciens ex lapidibus panem? Grauiſſime D. Leo ſerm. 2. de Quadrag. ait, Poterat quidem iſtud omnipotens, & facile erat, vt ad crea- Leo.

C toris imperium, in quam iuberetur ſpeciem cuiuslibet generis creatura tranſiret; ſicut quum voluit in conuiuio nuptiali aquam mutauit in vinũ. *Sed hoc magis ſalutiferis diſpenſationibus congruebat, vt nequiſſimi hoſtis aſtutia, non potentia deitatis, ſed humilitatis myſterio vinceretur*. Totum Chriſti duellum, tota Chriſtiana victoria, vnis humilitatis armis peragitur, quid magis humile & abie-

D ctum conditori cæli, quam obſcuros tyrannorum carceres viſitare? ſed ſuperbiæ princeps hac triumphatoris humilitate penitus deuaſtatur, eiuſque carceres vacuantur. Inuincibilis ille Dei athleta Iob videre, qualiter ſe in prælium accinxerit cap. 1. *Tonſo capite corruens in terram adorauit*. Ibi eleganter Ori- Iob. 1.

E gen. lib. 1. *Proſtratus*, inquit, *orauit Dominum Iob, proſtratus deiicit Diabolum, altum humiliauit, exaltatum ſupplantauit, confundit fortem, deformauit elatum. Super hæc autem omnia formam oſtendit eius qui de cælo venit, ut granum tritici in terram cadens*

Dia-

Diabolum deiecit, & fortem alligauit. A Hinc eſt, quod Saluator hanc in primis virtutem cupit addiſci, dum
Matth. 11. Matth. 11. ait. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Vbi Diuus Leo
Leo. ſerm. 3. de Nat. dicit. *Formam nobis ſuæ manſuetudinis inſinuans ea nos virtute imbuit, qua redemit*. Quod ſi Deus per humilitatem triũphauit; quæ eſt hominum vanitas, qui abiecta humilitate volunt ad gloriam B peruenire? Denique ſtultus erit, qui iam voluerit in magnis ambulare, cum ſummus Rex inferorum ima perambulet, eum ſane liberaturus, qui humilitatis nota fuerit decoratus. Vnde Paulus ad Philip. 3. ait. *Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Expende quod corpus expectat reformatoris C manus, videlicet, *corpus humilitatis noſtræ*. Quocirca D. Bernard. ſerm.
Bernar. 2. in cap. 6. Iſaiæ fatur. *Te ſi fueris corpus humilitatis, reformabit idem artifex qui formauit. Illam ſi non deſipis præſtolaberis manum, vt quod fecit ipſa reficiat*. Sic humilitas conciliat Saluatoris manum, ſic Saluator humilitate ætereas detriumphat poteſtates, & captiuos homines in libertatem D filiorum Dei aſſerit. Hinc non abire puto id quod Petrus Dam. obſeruauit de humilitatis præſtantia, & ſuperbiæ damnis. Is enim Epiſt. 114. ſic fatur. *Nonnulli à pueris in religionis ordine conſtituti, ſola in obedientia ſuperbia mixta depereunt, cum in ſeculo plurimi poſt immanium criminum perpetrata flagitia per humilitatis ſtudium indulgentiam promereantur*. E Quod vt exemplis fiat manifeſtum proponit ob oculos Dauidis, & Saulis pœnitentiam poſt peccatum. Saul namque totam confeſſus eſt culpam, dum ait, *peccaui*. Inſuper Samuelis orationes pro ſe exquiſiuit, illumque valde obſecrauit, A vt pro ſe oraret? Dauid ſolum dixit; peccaui, & ſtatim hic Deo acceptus eſt; ille repulſus manſit. Quæ diſcriminis ratio? *Ille ſcelus inobedientia ſpiritu ſuperbia paruipendens nequaquam pleno corde pœnituit: hic autem pauca quidem protulit, ſed eius viſcera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit*. En ſuperbiæ B ſpiritus quos triumphos fœdas! O humilitas victoriarum mater egregia.

§. XII.

Ad Christi Domini præſentiam res hominem aduerſus Dæmones potenter promouentur.

C Nouiſti Diaboli tyrannidem in vniuerſos filios Adam, nemo erat licet ſanctiſſimus, licet omni præditus virtute, qui egreſſus de mundo nigro in carcere non teneretur captiuus. Ibi vniuerſus ſanctorum Patrum exercitus claudebatur, ibi captiuitatem ſuam in principum tenebrarum ditione experiebantur. D Sed ecce tibi vbi Chriſti Domini anima triumphatrix cæca illa penetrauit loca, captiuitas euanuit, tyranni terrore franguntur, & hominum piæ mentes victrici voce incipiunt exſibilare tyrannos. Quid? Ingreſſus Dominus ſanctos ſtatim à carcere eduxit? Illone à loco in Sionis arcem tranſmiſit? Minimè gentium, eodem manentes in loco, eiſ- E dem terræ parietibus clauſi, ſub eiſdem inferorum repagulis manentes per integrum triduum mortis ad ſolam præſentiam Chriſti, ſic eorum res mutantur, vt non vincti; ſed carcerarij, non captiui, ſed victores exiſtant nigrarum poteſtatum. O quam

quam promoueantur res humanę vel A
Matth. ſola Ieſu præſentia ſalutari! Matth.
8. cap. 8. dicit. *Et cum veniſſet Ieſus trans*
fretum in regionem Geraſenorum, occur-
rerunt ei duo habẽtes Dæmonia de monu-
mentis exeuntes. Ea erat Dæmonij in
miſeros homines tyrannis & crudeli-
tas, vt viuos in ſepulcris recondere,
& inter fœtentia cadauera opprime-
ret. At vix Dominus regionem illam
ſua præſentia decorat, & exeunt mo- B
numentis duo Dæmonia habentes,
& occurrunt Ieſu. Sed cur ad Ieſum
veniunt hoſtes Ieſu? Cur ad vitam re-
currũt, quorũ cum mortuis amica e-
rat conuerſatio? Notanter dixit, *duo*
habentes Dæmonia, nõ iam Dæmonia
habebant hominem, ſed habebãtur.
Habitabat paulo ante Dæmon in ho-
minibus illis tanquam poſſeſſor; ſed
vbi Chriſtus Dominus regionẽ atti- C
git, vt captiuus habitabat, & qui ſe-
pulcris clauſi à tanto habebãtur tyrã-
no, iam de præſentia Saluatoris fulti
egreſſi è ſepulcro Dæmonia habẽtes,
illa ad Chriſti pedes præſentabant.
Rẽ attigit pulcris verbis D. nus Pe-
trus Chryſol. ſerm. 16 fatus. *Ad præ-*
Chryſ. *ſentiam Chriſti homines exeunt de mo-*
numentis, & verſa vice captiuos ferũt,
à quibus fuerant captiuati, ſiſtunt pœ- D
nis quorum cruciatibus torquebantur,
aptant ad ſententiam, à quibus addicti
fuerant ſepulcris. Vidiſti aliquando
hinc inde duos luctaturos concurre-
re, ſeſe hoſtiliter amplexantur, ſeſe
rotant, tandem ambo in terra pro-
ſternuntur, qui ſuperior exiſtit alte-
rum inter brachia habitum miſere
comprimit & affligit: interea affli-
cto accedit familiaris, cuius præ- E
ſentia confirmatus hoſtem ſibi ſupe-
riorem vehementer brachijs ſtrin-
git, & ad terram deijcit, quo ipſe ſu-

A perior exiſtit & victoriam canit. Res
eadem videtur ſpectari in arena, am-
bo apparent, ambo inter ſe implica-
ti, & vterque alterius inter brachia:
ſed qui habebat habetur, qui tene-
bat tenebatur, & ille qui opprime-
batur, habet oppreſſorem oppreſ-
ſum, & tyrannum captiuum. Id Di- *Syneſ.*
uus Syneſius in elogio Anyſij me-
ditatur, cum tanti ducis victoriam
B à Barbaris reportatam ſic memorat.
Celeriter vbique locorum Anyſius eſt,
vincit autem quocunque adfuerit. Vti-
nam poſſem videre ſpoliorum aceruum,
& prædam mancipiorum Barbaricorũ,
atque eum, qui nuper Dominus erat vi-
ciſſim alijs ſeruientem. Sed procul ſint
Imperatorũ victoriæ, vnus Chriſtus
Dominus inter omnes victor appa-
ret, qui vbique locorum celeriter eſt,
C ſiue in cælis, ſiue in terris, ſiue apud
inferos, & quocũque aſtat vincit, cu-
ius ad præſentiam ſic militaris muta-
tur alea vt eodẽ in loco, eodem in cõ-
greſſu ſiue amplexu, qui modo capti-
uus foret Domino tenebatur, iã ipſe
Dominus teneat ipſos captiuos ty-
rannos, & qui nuper Dominus erat,
& rector tenebrarum, iam miſerum
mãcipium eodem ſub ſtabulo agat.
D Plane id nouerat Dauid Pſalmo 30.
cum ait: *Eripe me de manu inimico-*
rum meorum, & à perſequentibus me.
Et quibus armis petit liberari? *Oſten-*
de faciem tuam ſuper ſeruum tuum. V-
na Dei facialis præſentia ſufficit pro
mille armatorum phalangibus, vt
res hominum promoueantur. Atha-
naſ. in Gat. Græ. *Poſtulo vt in præſenti*
quoque ab hoſtibus eripiar. Hic autem
E *mihi ſolus ſalutis modus eſt, ſi mihi fa-*
ciem oſtenderis. Ad faciem enim tanti
redemptoris non poſſunt non melio-
rari res humanæ.

R. P.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Hiſtoriam.

LIBER QVINTVS.

De Glorioſæ Reſurrectionis Domini Myſterijs.

IAM Crucis tabula nos in ſalutis portum deducit, vbi poſt labiles fluctus auditur vox ſuper firmamentum, poſt ventorum rabiem zephyrus ſuaue quid immurmurat, poſt bellum pax alma ſonat, poſt luctum iubilũ, poſt mortem vita iterum introducitur. Iã genus humanũ profundiſſimo mortis abyſſu immerſum caput extollit, dum noſtrum caput Chriſtus Ieſus à morte in vitam, ab ignominia in gloriam, ab inferis euolat in ſublime. Iã luminare omnium maximum Deus de Deo, & lumen de lumine datum nobis eſt, in tempora, & annos, & dies, in dies, inquam, qui vt à nouo lumine facti ſunt, ſic noua nos perfundunt lętitia.

CAPVT I.

De Chriſto Domino reſurgente.

QVamlibet noctem artificialem cõmuniter in duas diuidimus naturales; ita vt nox quæ incipit à veſpera vſque ad mediam noctem, ſit nox vnius diei, & à media nocte vſque ad mane ſit nox alterius. Què A facilè intelligitur, quòd Dominus fuerit in ſepulcro tribus diebus, & tribus noctibus, cùm ibi fuerit nocte feriæ ſextæ, quæ eſt à veſpera vſq; ad mediam noctẽ, & tota nocte Sabbati, nocte Dominici diei; nimirum à media nocte vſque ad mane. Que illuceſcente, glorioſo fideliũ, & Angelorũ conſpectu ſtipatus exercitu, egreditur viuus Domin⁹ è ſepulcro, B matrique amantiſſimæ ſiſtitur. Interea ſtupefaciẽs Angelus ſepulcri cuſtodias, terræ motu præmiſſo, ingentem lapidem reuoluit, vt matutinas exploratrices feminas certiores redderet de Crucifixi vita. It fama ad Diſcipulos: accurrũt Petrus, & Ioannes vidẽt inane ſepulcrũ, & linteamina poſita in ſignũ rediuiui Magiſtri.

C *Marc. 16.* Et cùm trãſiſſet Sabbatum, Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt veniẽtes vngerent Ieſum: & valde mane vna Sabbatorum veniunt ad monumẽtum, orto iam Sole.

§. I.

§. I.

Æternum duraturam vitam aſſumẽs Dominus in luce diei exſurgit à tumulo.

REctè Marcus hiſtoriam Reſurgentis aggreſſus incipit ab aurora diei, quæ prima erat Sabbati, quaſi ſimul notaret, quòd ex tunc, & non antea totum reſurrectionis peractum fuerit negotium. Etenim quando mortalem hanc, & defectibilẽ vitam Dominus ſubiuit, natus fuit nocte, vt vel à temporis obſcuritate properantis mortis caliginem præſagiret. Verùm nunc minimè perituram vitam reſumens, illuceſcente aurora rediuiuus coruſcat. Potuit namque nobilis ille luctator Iacob apud ſe nocturnis tenebris detinere liberatorem ſuum; ſed aſcendente aurora, confecta lucta radians exſurgit Dominus, & liberator noſter ex ſepulcro nunquam deinceps moriturus. Equidem rectè monebat D. Gregor. lib. 2. Moral. cap. 1. dicens: *A qualitate temporis finis actionis exprimitur. Hinc eſt quod Salomon, qui ſapientiam non perſeueraturus accepit, in ſomnis hanc, & nocte accepiſſe deſcribitur.* Plus quam Salomon hic, vbi æternum duraturam gloriam induit, non tenebris nocturnis, ſed lucido, & coruſco mane regionem viuentium intrat. Hinc meritò ſponſa illa felix, quæ indiſſolubili vinculo copulabatur Deo, illum noctu quærens non inuenit. *Quæſiuit*, ait, *per noctes, & non inuenit*. Cur noctu quærens inueniret, quem ſibi inſolubili copularat vinculo? Rectè Aponius lib. 5. in Cantic. inquit. *Licèt laborem quærendo impendat, non tamen inuenit quem requirit, niſi illuxerit dies. Nihil enim legimus in principio dum ornatur fabrica mundi, Dominum operatum in nocte, ſed lux per lucem, in luce diei omnia condidiſſe monſtratur.* Et ſanè quando nondum mors introierat in mundum, quando duratura ſæculi fundamenta faciebantur, quando Deus nihil non immortale meditabatur, omnia in luce fiebant, & in tenebris factum eſt nihil. An Deus in principio interitum, & corruptionem intendebat? Pulcrè reſpondet D. Gregor. Niſſen. oratio. 3. de reſurr. *At vanum id conſilium, ineptum propoſitum, & abſurda fuiſſet intentio, ac vehementer ſane indigna res eſt, talem cogitationem ad Deum referre. Puerulis enim hac ratione aſſimilatur ſtudioſè ædificantibus, & celeriter ſtructuram ſoluentibus. Contrarium autem prorſus edocti ſumus, quoniam eum, quem primũ finxit, immortalem creauit.* Hinc meritò fecit nihil in tenebris; ſed omnia in luce parturire, vtpotè qui nihil mortale meditabatur. Vnde magno myſterij põdere eadem dies, quæ mundum naſcentem ſuſcepit, electa eſt, vt videret reſurgentem, ſic canente Sedulio lib. 4. carm.

Greg. · Niſſ.

A · B · C · D

Cœperat interea poſt triſtia Sabbata felix
Irradiare dies, culmen qui numinis alti
A Domino dominante trahit, primuſque videre
Promeruit naſci mundum, atque reſurgere Chriſtum.

Vt eadem lux eandem naſcentium primò, & iterum per Chriſtum renaſcentium immortalitatem declararet, & primi Dei conſilij immortale quid meditantis, nunc in reſurrectione inſtaurati teſtis fieret. Huc ſpectat Chryſolog. ſerm. 79. expendens illud, nimirum, *Valde mane vna Sabbatorum*. Quid vna Sabbatorum

E · Chryſ.

torum

totum valde mane? *Bene vna*, ait ille, *quia reſurrectionis dies alteram neſcit, reſurgentium lux mori non poteſt, lux, quæ mortem delet, neſcit extingui.* Ecce tibi a luceſcenti die, & clara luce præſagium perpetuitatis deſumitur. O felix, qui in luce vitam inſtituerit ſuam! illum monet Apoſtolus ad Epheſ 5 *Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus* Vbi eleganter Nazianzen. oratione in ſanctum Baptiſt. explicat. *Et illuceſcet tibi Chriſtus peccati noctem diſcutiens quandoquidem in nocte ſpes mala, vt teſtatur Iſaias, ac mane accipi conducibilius eſt.* Quocirca mane exurgit Ieſus, vt bonas ſuorum ſpes impleat, vt æternum duraturam vitam poſt reſurrectionem præfiguret. Nõ me tempero quin hic adſcribam illud Pſalm. 91. nimirum. *Dominus regnauit, decorem indutus eſt, induit Dominus fortitudinem, et præcinxit ſe.* Bis ibi dicitur Dominus indutus fuiſſe, nimirum primò vbi decoris plenam virgineam induit carnem in Maria: ſecundò vbi fortiter è ſepulcro rediuiuus ſurrexit. At in primis indumento non dicitur ſe præcinxiſſe; ſolent enim qui ſtatim deponendas veſtes induunt, minimè illas præcingere: verùm qui veſtes induunt, non vt deponant, ſed vt illis conſpicui integrum faciant diem, illas & diligenter aptant, & curioſè, & fortiter præcingunt. Ita Dominus ſic a ſepulcro indutus eſt, vt iam non exuendus ſit, ideò ex tunc & indutus dicitur, & præcinctus. Totam hanc excogitationem ſic finit Diu. Epiphan. lib. 2. aduerſ. Hæreſ. tõ. 2. inquiens. *Quemadmodum enim is, qui ſuper lumbos præcinctus eſt, adſtringit indumentum ad lumbos, ſuperfluam ſpeciem firmans: ſic primum decorem propter aduentum in carne. deinde fortitudinem induit; vbi reſurrexit ex mortuis, non amplius ad* A *paſſionem humanitas ipſius venit, non amplius ad flagella, non amplius crucifigitur.* Quippe ex tunc & indutus erat, & præcinctus.

Ad Epheſ. 5.
Naz.

B C D E

§. II.

Magnum Chriſti Domini præconium, quod ſolis amoris vinculis trahat hominum corda.

Qvid Deo glorioſius, quàm quod dum in morte, & in ſepulcro videtur inutilis iacere, & infructuoſus, ibi etiam quæratur, & ſummo mane, & medijs tenebris inquiratur? Accipite ſingulare Chriſti Domini præconium à Ioſepho lib. 18. de antiq. cap. 4. exaratum *Chriſtus hic erat, quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus, cum addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere, qui ab initio ceperunt* Mundiales diſparent amici, vbi ſunt nubila tempora; vbi nil vtilitatis ex amicitia ſperant, at hoc ſingulariſſimum in Chriſto Domino, quem cruci addictum, & inutile pondus iuxta infirmorum opinionem, clauſum ſepulcro adhuc exquirunt deuotæ illæ amatrices. Nullum aliud ab illis excogitabatur lucrum, quo adeò matutinæ ſalutatrices accederent ad ſepulcrum, niſi vt vngerent Ieſum; niſi vt priſtini amoris conſeruarent inſignia. Sanè Dauid Pſalm. 76. aiebat, *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis.* Grauior diuina ſponſa erat, quę Cantic. 3. dixit. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Quæ duo meditatus Gillibertus ſermon. 2. in Cantic. merito expendit quàm glorioſus Deus quæritur ab ſponſa,

Ioſeph.
Pſal. 76
Cant. 3.
Gillib.

Digitized by Google

ſponſa, quam à Dauide, quia nimirum ille quærebat quo egebat, cuius brachio cupiebat à tribulatione liberari: hæc quærebat quem ſolùm amabat. *Longè differentior ratio quærendi nunc ab ſponſa proponitur. Illam non compellit afflictio, ſed trahit affectio. Ille in Pſalm quærit aduerſus tribulationem; iſta ad amoris vſum, & oblectationem: ergo multò potior in diligente, quàm in indigente quærendi ratio.* B Quod nocturnas tenebras interrumpat infirmus, vt quærat Medicum, nil magnum eſt, etenim impellit afflictio, vt quærat ſalutem. Potior ratio quærendi eſt in diligente, quã in indigente, vt hinc pateat ſanctarum feminarum affectus, & gloria Chriſti. Dominum quærunt illæ ſatis matutinæ, imò antelucanæ, C quas non impellit, imò repellit afflictio; ſed trahit affectio, non aduerſus tribulationem; ſed contempta tribulatione ardẽtiſſimi amoris vinculis feruntur ad Chriſtum, à quo nihil recipiant; ſed ſuum officium, & obſequium impendant defuncto. Sanè glorioſiſſimum hoc Chriſto Domino tales dilectores habere, qui eum ſolum quærant ſine ſpe & metu, vt aiunt vulgò. D Qui vt Deo honorificentiores, ſic de raritate commendabiliores eſſe voluit. Thren. 3. ait vates. *Bonus es Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te.* Vbi qui bonorum ſpe ad Deum currunt, pluraliter dicuntur per illa verba, *ſperantibus in te.* Qui ſine ſpe aliorum bonorum ſolum Deum diligat, & quærat, is ſingularis eſt, rarus eſt, E ideò ait, *Animæ quærenti te.* Id notauit D Bernard. ſerm. 9. in Pſal. *Qui habitat*, vbi inquit. *Ipſam numeri deſcriptionem aduerte, quod ſperãtes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum. quærentem verò eum ſingulariter, quòd ſingu-* Bern.

A *laris ſit puritatis, ſingularis perfectionis non modò nihil ſperare niſi ab eo, ſed nihil quærere niſi eum.*

Text. Et dicebãt ad inuicẽ; quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio monumenti?

§. III.

Imperfecti non ad Dei magnalia ſtatim ferantur, ſed humiliora mortis, iudicii, & peccatorum meditentur, ruminentur.

O Præclaras Chriſtianæ perfectionis æmulatrices! Deum totis nimis quærunt; ſed imperfectæ adhuc, nihil meditantur niſi ſepul- C crum, niſi quod proprium huminanæ infirmitatis eſt, quod peperit hominum culpa. De illis notanter Matthæus dixerat, quòd iuerint videre ſepulchrum: de quo eleganter & acutè, vt aſſolet, Chryſolog. ſerm. 77. inquit. *Veniunt: quare? videre ſepulcrum, & non Chriſtum quærere: tantum videre ſepulcrum: reatus ſui titulum, facinoris ſui triſte documentum, ſuæ cum Dia-* Chryſ. D *bolo præſumptionis, ſui quæſtus ferale commercium, vt inde recuperarent fidẽ, vnde perpetuum ſuæ prævaricationis ſuſtinebant opprobriũ.* O doctæ cæleſtis Magiſtræ diſcipulæ! O magnum piorum hominum magiſterium! ſunt profectò in via ſpirituali tyrunculi, qui de Myſtica oratione dedignantur niſi faciẽ Dei videre, qui nimis properè pygmæi adhuc ad magnalia E Dei contemplanda feſtinant. O quàm ſapit, ò quã tutus ille eſt, qui in primis optat videre ſepulcrum, non Maieſtatem ſcrutari; ſed reatuũ ſuorũ titulos, & amaritudines, & feralia commercia cum vitijs proſpicere, vt inde recuperet gratiam, vnde

pigua-

A ręuoluet nobis lapidem? Vt vitium naſcatur, omnes obſtetricantur creaturæ; vt virtus vel concipiatur, hoc opus, hic labor eſt. Vt caderet homo à felici ſtatu ſerpens inuitat, paradiſus allicit, pomum lenocinatur, auræ, tellus, & omnia placido ſeſe oſtendunt aſpectu: vt homo rediuiuus reſurgat à tumulo quantus terræ tremor? quantæ difficultates? Nonne

Mat. 28 B Matth. c. 28 īquit, *Et ecce terremotus factus eſt magnus?* Accipite Chryſol. ſerm. 74. luculentiſſimè, & eleganter ponderantem in hæc verba. *Modò terræ motus magnus. O ſi tunc vel lèuis turbo arborem mortiferā deieciſſet. O ſi nebula fumus mulieris illius tenebraſſet aſpectum. O ſi terra nubes lethalis pomi ſpeciē caligaſſet. O ſi peccati diem tenebraſſet nox iniuſta, & lamēta mundi, et* C *incrementa mortis, & creatoris iniuriā tunc tuliſſet; ſed vitiis ſemper ſeruiunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis; virtutibus verò auſtera & fortia ſunt amica.* Quantis comparatur virtus tremoribus! quam metuendis circumcingitur ſpectris! Hoc ſibi perſuadeant, quicumque virtuti ſtudēt, quòd in arduis poſuit nidum ſuum, nec aliter guſtandus eius fructus, quàm mille luctis, mille difficultati- D bus deuictis.

Chryſ.

Naz. Naz. carm. de virtute humana pulcrè dicebat. *Virtus difficilis, ardua, profunda, incantata.* Equidem vir egregius luſit vocabulo illo, *incantata*, de prophanorum fontibus virtutis difficultates propinās. Quippe ſolemniſſimi ſunt apud prophanos incantati theſauri, quos abruptis circumcinctos rupibus cuſtodiebant ignipedes tauri, horribiles dracones. Heu ſi quis audax homo accederet, machæris hic inde proſilientibus ſepeti videt, montium, rupiumque tremoribus quatitur, horribilium cuſtodum incurſibus affligitur: quę omnia ſuperare debet, ſi incantato

Baeza in Euang Tom. 1.

A theſauro frui cupit. Sic virtus incantata res eſt, nec aliter quam per mille terrores, per difficiles horribiliū cuſtodū aditus, eius quibit obtineri fructus. Vt eleganter D. Ambroſ. dicat lib. 5. in Lucam, cap 7. *Rapimus ex hoc mundo palmam ſalutis, & quaſi excubantibus obſeſſos ſerpentibus fructus peruigili labore decerpimus.* Quid diutius? Vigilandum quidem eſt virtu- B tis ſtudioſis, ſuperandæ ſunt illis rupes, & ſaxorum moles incredibiles, ſopiendæ draconum excubiæ, vt mediis his obtineri poſſit ſalutis fructus. An aliter illum obtinuit Chriſtus? Accipite Tert. Apol. ad Gent. cap. 21. ſic reſurgentis victoriam edilſerens. *Die tertia concuſſa repentè terra, & mole reuoluta, quæ oecluſerat ſepulcrum, & cuſtodia pauore diſiecta, nihil in ſepulcro* C *repertum eſt, præterquam exuuiæ ſepulti.* Ecce tibi quantis tremoribus, quantis ſaxis ſuperatis, quantis draconū excubiis deuictis, palmam prætulit nobis ſalutis.

Ambr.

Tertul.

Text. Et reſpicientes viderūt reuolutū lapidē, erat D quippe magnus valde.

§. V.

Quicquid nobis virtutis inſpirat, Deus, ipſe in nobis perficit.

Diuino inſtinctu mulieres ad ſepulcrum Domini trahuntur, vt diuinum inungant cadauer, ad ſepulcrum, inquam, ingenti occultum lapide, cuius impar pondus fœminæ noſcunt, non tamen deſiſtunt, & dum pergunt obſequium præſtare, ſaxi molem inueniunt reuolutam. Is enim eſt Deus Optim. & Max. qui magna à nobis petit, vt audentibus nobis, ipſe perficiat. Accipite diuina in primordio pręcepta. *Fiat lux, &*

lunarium facile princeps ſepulcra- A
li clauderetur caligine q:& inter ci-
neres iaceret,cui famulantur omnia
cęli lumina. Sed iam ex reſurrectio-
ne Dominica nil glorioſius homini,
quàm ſepulcrum, non terreſtris pa-
radiſus,non regius thronus, non cæ-
Chryſ. lum ipſum. Ad hæc D.Chryſ.in Pſa.
2.ponderat ſepulcrum dignã & glo-
rioſam ſedem etiam Angelis dediſ-
ſe, his verbis. *Vt oſtenderent Angeli,* B
Deum fuiſſe ſepultum,ad ſepulcrum tã-
quam apud cęlum manebant. Non glo-
rioſius in cœlo nitet, quam ſedens
Angelus in ſepulcro, ex quo Domi-
nus ſurrexit in vitam,adeo vt quæli-
bet creatura etiam Angelis in di-
gnitate ſuperior gloriari poſſit,quòd
quietem intrauerit ſepulcri. Accipi-
Ambr, te D.Ambr.libr.10.in Luc.c.96.pul-
crè in rem pręſentem differentẽ, ibi C
enim cum Principe Apoſtolorũ lo-
cutus inquit.*Vnde te euocem,Petre? vt*
doceas me quid flens cogitaueris. Vnde
inquam,te euocem? De calo, ubi iã cho-
ro inſertus Angelorum, an etiam de tu-
mulo? Quia non putas iniuriam & ibi
eſſe unde Dominus reſurrexit. Vbi ſe-
pulcrum,Chriſto reſurgente, radia-
uit,non horror, ſed honor eſt ſepul-
cri, non dedecet ſanctitatum Prin- D
cipes & Angelorum choris inſeri,&
ſeri ſepulcra,nec magnus Petrus eru
beſcit inter ſepulcrales fauillas de-
gere, quandoquidem Angelicæ na-
turæ neſciæ mori, relictis cæleſtibus
ſedibus, ambiunt ſedes ſepulcri. Vt
meritò dicat D Chryſol.ſer.75. *Fa-*
Chryſ. *ctus eſt lapis uas Angelicę ſeſſionis ſcho*
la uitę, qui à Iudæis ad mortis ianuam,
ad cineris ſeruitium,ad triſte ſilentium E
fuerat conſtitutus. Quidni? Quod pro
broſa hominum dãnatio inuenerat
ſepulcrum,quòd vindex Dei iuſtitia
minata erat, hoc factum eſt vas An-
gelicæ ſeſſionis, hoc ſedes eſt vbi am
bitiosè requieſcũt cælorũ Principes,

§. VII.

Chriſtus Dominus clauſo egreſsus ſepul
cro fecit,ut uincula,& clau-
ſura ſuis deinde fidelibus
eſſent nulla.

ANgelus apparuit ſepulcri ſa-
xum reuoluens mulieribus in-
troeuntibus, non Chriſto Domino
exeunti, vt rectè notat D. Gregor.
Niſſen. orat. 1. Imò Dominus clau-
ſo egredieris ſepulcro oſtendit nihil
eſſe ſigillum, nulla eſſe mortis repa-
gula ijs, qui in Domino moriuntur.
Eleganter quærebat Epiphan.hom.
de ſepult.Domin. *Quomodo homini-* Epiph.
bus cęleſtis regni oſtia patefecit,qui clau
ſis ianuis ad Diſcipulos introiuit? Quo-
modo inferorũ portas confregit,qui mo-
numẽti ſignacula inuiolata cõſeruauit.
Sanè ſi ipſe ſibi non aperuit; ſed &
ſignaculis, & ianuis clauſis egredie-
batur, & ingrediebatur, quomodo
credẽdus eſt nobis aperuiſſe ianuas?
Nõ fecit portas eſſe apertas; ſed eſſe
cõminutas,eſſe nullas:qui enim por-
tas aperit, clauſarum noſcit impedi-
mẽtum portarum, at qui illi clauſis
egreditur,ſic portis vtitur,quaſi non
ſint,ſic relinquit ſignacula, quaſi nul
la eſſent. Vnde D.Chryſ.hom.in Cæ Chryſ.
ment.& crucem fatur. *Hodie portas*
areas confregit Dominus, hodie vectes
ferreos cõtriuit. Non dixit,aperuit por-
tas areas; ſed confregit, vt inutilis dein-
de carcer fiat. Non abſtulit vectes; ſed
comminuit, ut cuſtodia deinceps fragilis,
& infirma reddatur, ubi neque ianua
neque uectis; & licet quis intret non te-
netur. Ecce vbi Dominus,nec portas,
nec ſigilla ſepulcri aperit,& portas
& ſigilla nulla eſſe facit. Sic reddit
portas inutiles,ſic vectas ferreos affi
cit,vt nullũ inde ſigillũ,nullus vectis,
nulla ianua maneat, quæ detinere

Digitized by Google

Text. Qui dicit illis; Nolite expauefcere, Ieſũ quęritis Nazarenũ crucifixũ ſurrexit, non eſt hic.

§. IX.

In Chriſti Domini Reſurrectione tanquam in flore ſunt omnium hominum Reſurrectiones.

Ecce tibi arbor vitæ Chriſtus introducitur ab Angelo totus floridus iuxta communionem nominis Nazareni explicationem. Enim verò flores apparent in terra noſtra ex quibus æternæ vitæ fructus nanciſcentur homines. Hinc Eccleſiaſticus
Eccl. 39
cap. 39. inquit: *Laudate medium fructus, florete flores quaſi lilium: & date odorem.* Vbi maximè ponderandum eſt, quòd fructus iubeatur florere, nonne fructus naſcuntur poſt flores? nonne cum fructus accedit, euanent marcidi flores? Qui ergo iſti fructus tam noui, tam inauditi qui non conſumunt, ſed parturiũt flores? Id ipſe ſapiens ediſſerit illis verbis *diuini fructus*, nõ enim fructus qui à mundialibus arboris; ſed fructos qui à viuida arbore Chriſti, nempe eius reſurrectio, & fructus eſt ſalutiferæ mortis, & ſimul flores explicat, quibus promittuntur hominum Reſurrectiones. Fallor niſi huc ſpectant
Ambr.
verba illa D. Ambroſij oratione de fide Reſurrect. nimirum: *Quid dubitas de corpore corpus reſurgere? Granum ſeritur, granum reſurgit; ſed flore granum induitur. Et hoc mortale oportet induere immortalitatem.* Et quod granum verius dici poteſt reſurgere flore indutum, quàm granum illud frumenti, nimirum verbum diuinum cadens in terram, & inde totum floridum exſurgens? Hoc diuinum granum cecidit in terram, & mortuum fuit, ſed granum reſurrexit, flore granum induitur, vt mortales homines induãt incorruptionem. Sanè Iſaias cap. 11. floris in modum erumpentem præcinit Ieſum inquiens, *& flos de radice eius aſcendet*: ex quo hominum glorias rectè præſagit Richar- Iſai. 11.
B
dus Victorinus de comparatione Chriſti ad florem, his verbis: *Quid flore formoſius? Quid flore fragantius? Quid flore fructuoſius? In flore mellificatio, ex flore fructificatio. Ex flore itaque fauus, & fructus: in fauo mel, & cera, in fructu potus & eſca. ſi parùm ſunt iſta addo, quòd in flore eſt medicina. Hic flos Ieſus factus eſt nobis medicina: ex illo mel, & cera, in ipſo potus* R char. Vict.
C
& eſca: medicina in redemptione, potus & eſca in iuſtificatione; mel & cera in glorificatione. Ex hac medicina, ſanitas incorruptibilitatis: ex eius eſca refectio interna ſatietatis, ex eiuſmodi potu ebrietas æternæ ſecuritatis, de eius cera ſplendor ſumma claritatis, in eius melle dulcor indeficientis felicitatis. Ecce tibi è pulcherrimo Ieſu flore, & incorruptibilitas, & claritas, & ſaturitas, & felicitas hominum erumpit.
D
Nec longè à Ricardi mente abeſt Rupert. ad c. 4. Cant. Vbi expendit, quòd reſurgenti Chriſto per reſurrectionem ei obtulerint Diſcipuli Luc. 24. partem piſcis aſſi & fauum mellis, quorum reliquias Dominus dedit diſcipulis edocens, *poſtea ſecum conſurgentes fauo ſatiandos*. Sic totus floridus Ieſus dulciſſimos immortalitatis fauos nobis propinat, & fructus noſtræ Reſurrectionis præſagit, E
vt dicat D. Max. ſerm. de Reſurr. *Refloruit caro Domini, cum rediuiua de ſepulcro germinauit, & in floris modũ cunctis hominibus immortalitatis afflauit odorem.* Quò ergo vadis homo? Mundi voluptates, quæ plenæ ſunt ſpinis, plenæ mortis, plenæ amaritudinibus, ſeminarum ſanctarum modo Rup.
Max.

veſtigia ſequere; quære Ieſum Nazarenum, Ieſum floridum, in quo vno inuenies, dulcem gloriæ guſtum immortalitatis odorem. Meritò D. Bernard. ſerm. de vita aït: *Dabit Ieſus ſalutem quia ſalutaris eſt, dabit Chriſtus regnum, in quo gloria cum diuitijs habetur, quia vnctus eſt. Dabit Nazarenus delitias, quia florens eſt.* Sic illa. Ex florenti Ieſu delitiarum Paradiſi fructibus hominibus auſpicatur; tamen omnium elegantiſſimè rem finit D. Gregor. N. ſſ. orat. 3. de Reſurrect. Chriſti aiens. *Effloreſcat & emiSo niat in omnibus ſicut flos; decor diei feſti. Nam ſi natalis dies hominis Regis carcerem aperit; dies victoria celebris & illuſtris Chriſtus reſurgens afflictos, oppreſſos, & conſtrictos non dimittet? Pauperes amplectimini veſtram nutricem, qui corrupta habetis curatricem veſtrarum calamitatum diem ſalutate.* Ecce tibi iubetur effloreſcere paſchalis dies, vt inde felicitatis humani fructus naſcantur.

Bern.

N. ſſ.

§. X.

Chriſtus Dominus in Reſurrectione omnium, hominum, & Angelorum inducit coronas.

VEre Nazarenus, hoc eſt, verè floridus è ſepulcro Dominus emergit, quandoquidem non ſuæ vnius reſurrectionis floridam præfert coronam, ſed in ſe vno omnium cæleſtium Principum oſtendit coronas. An hæreticorum in ſomnijs poteſt aliquid ſubeſſe verum? Sanè veritatis radijs obcæcabantur illi, qui neſcio quem alium à vero Saluatore effingentes illum pulcraſcere dicebant, accepto ore à ſingulis cælitibus. Ita refert D. Iræneus fatus. *Quod autem Saluatorem dicūt ex omnibus AEonibus factum eſſe*

Iren.

A *omnibus in eum deponentibus florem ſuum, non extra Heſiodi Pandorum nouum aliquid afferunt.* Ecce tibi inimici veritatis lumen aliquod præbent veritati, quatenus illum credunt futurum ſaluatorem, qui omnium cæleſtium Principum floribus eniteat, in quo vno ſingulorum omnium effulgeant flores. Talis profiluit à Sepulcro verus & vnicus Saluator Ieſus, nimirum Nazarenus, totus flo-

B ridus in ſe vno omnium triumphatorum flores præmonſtrans illi à ſepulcro emergenti dicebat cæleſtis pater, Pſal. 131. *Inimicos eius induam confuſione, ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea,* vel ſi mauis iuxta lectionem Hebraicam. *Super ipſum efflorebit corona mea.* Quam floridam coronam premens S. Ambr. ſer. 15.

C in Pſal. 118. aït. *Quæ eſt corona, qua coronatur Chriſtus, niſi corona gloriæ? Ioſeph coronam habuit Caſtitatis, Paulus Iuſtitiæ, Petrus fidei, ſingularum virtutum coronæ ſunt; ſolus Chriſtus habet coronam gloriæ. In hac corona omnes coronæ ſunt, quia gloria non portio vnius coronæ, ſed premium omnium coronarum eſt.* O quam floridus proſilit Domi-

D nus à ſepulcro, vbi non vnum, aut aliū virtutis florem exhibet in corona; ſed omnium cæleſtium Principū floribus, & coronis effulget candidatus. Vedicat D. Bernard tract. de Paſſ. *Floruit mirabiliter, & valde ſingulariter, & excellenter virtus hac Ieſus, non florum genere ſicut alij, ſed omnium florum ſpeciem in ſe continebat.* Sic ille.

Ambr.

Bern.

E

§. XI.

Mors Chriſti omnē eiuſdem gloriæ ambitionem in Reſurrectione oſtēdit.

NOn inſcius Angelus rediuiuum Dominum prædicaturus eiuſdem

dem paſſionem & crucem prætulit dicens, Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit: ſurrexit quidem Nazarenus, ſurrexit floridus, qui mortis crucíſq; ſuſtinuerat marcorem. Pulcrè Nicolaus D. Bernardi notarius epiſt. 53. inquit. *Sic Ieſus de ſpina Paſſionis roſam protulit redemptionis.* Etenim ſuæ virtutis, ſuæ efficacitatis, ſuæ gloriæ roſam à cruce & morte reſurgens Dominus explicuit, & manifeſtam propoſuit. Immaturam adoleſcentis mortem ſic depingit D. Hieron. epiſt. 26. ad Pammach. *Quis parturientem roſam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium filiorum pandatur ambitio, immaturè demeſſum æquis oculis marceſcere videat?* Sic pallida mors floridos adoleſcentes, rubentes iuuentutis roſas demetit, antequam tota roſarum pandatur ambitio. Siccine demetit mors Ieſum Nazarenum? Abſit: imo roſei Domini nunquam patentior gloria, quam à morte, à ſepulcro refloruit, & dum in cruce moritur, qui ſic moritur, totius roſei decoris & ſplendoris pandit ambitionem. Accipite Diu. Bernard. libro de Paſch. cap. 41. hæc de florenti Ieſu verba facientem. *Sicut roſa frigus noctis clauſa, Solis ardore ſurgente, tota aperitur, & foliis expanſis in rubore demonſtrat ardorem iucundum; ita flos cæli delitioſus optimus Ieſus, qui multo tempore a peccato homines quaſi in frigore noctis clauſus fuit peccatoribus; tandem radys ardentis charitatis in omni ſui corporis parte apertus eſt. & roſæ ardor in rubore ſanguinis effuſi refulſit. Vide ergo quòmodo hoc flore roſa floruerit rubicundus Ieſus: Vide totum corpus ſicubi roſæ ſanguinea florem non inueniat.* Non demetitur a morte diuinus flos Ieſus, antequam in calathum funderetur, orbis antequam tota ſupernæ pulchritudinis panderetur ambitio. Quin imò ſic Ieſus flos in morte apertus eſt, vt totam gloriæ ſuæ ambitionem per aperturas vinculans, cælitum oculos obſtupefaceret, qui mirabundi dicebant. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Id quod D. Augu. ſerm. 178. perſpicuè attigit fatus. *Viderunt cælites cuncti ſpecioſum vulneribus Christum, & admirantis fulgentia diuinæ virtutis vexilla talibus concrepant hymnis. Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Quanta gloria ex apertis roſeis vulneribus Ieſu radiabat; quando Angelos in admirationem rapiebat! Sanè viderant Angeli ab antiquo florem illum, ſed viderant parturientem in ſinu patris, & quaſi papillatum corymbum, antequam in calathum funderetur orbis, & tota rubentium foliorum pâderetur ambitio. Ad modo cum apertum illum videntes, totamque foliorum rubentium ambitionem patentem; ingentem inde pulchritudinis gloriam mirantur & ſtupent. Sic refloreſcentis Ieſu gloriam vulnera crucis exaltant. Vnde elegantiſſimè D. Athanaſ. crucis fructus in Domino opponit Iudæorum perfidiæ, dum inquit orat. de Paſch. & Cruce, *Saluatoris mors orbem terrarum in libertatem aſſeruit, cauſamque dedit, vt gentes Deum glorificent. Iudæorum furor Iudaos cum ipſa ciuitate deluit, & in Dei cognitione obcæcauit. Mors Christi mortuos viuificauit, Iudaoſque ſuamet inſidia vita ſpoliarunt. Crux Saluatoris Eccleſiam gentium cum deſerta eſſet, habitatoribus frequentauit: Iudæi contra malitia ſua orbem terrarum ſibi intercluſerũt inhabitabilẽque reddiderunt, vt qui nec ciuitatẽ vllam habeãt.*

Mors Saluatoris Regnum cælorum oſtendit, Iudai ſuo furore ſuos Reges perdiderunt, & Magnates amiſerunt.

Crux Domini Angelos hominibus conſotiauit, & interpres conciliatrixque eorũ amicitiæ fuit. Iudæi contra inſidiando contubernium, ſocietatemque domicilij cum dæmonibus [illegible] ſunt. Hic vſque Aman. glorioſos crucis partus manifeſtat, & Angeli mentem explicat, qua glorioſum Dominum dicit [illegible] crucifixum, vt ex cauſa ingentem Chriſti gloriam, & generis humani reparationem, & magnalia omnia Chriſtiani Imperij cognoſcerent.

§. XII.

Reſurgens Dominus egenorum hominũ curam habuit.

REctè ex verbis Angeli D. Greg. Niſſ. deducit præproperā Chriſti Domini Reſurrectionem; non enim dicit, accedentibus fœminis modo reſurgit, ſed iam antea ſurrexit. Et cur qui pias fœminas in aromatum obſequium impulit, earum officium non expectauit in Sepulcro? An fugit exhibendam ſibi tantam olei impenſam, vt reſeruaretur in vſus pauperum? Putarē. D. Bern. ſerm. 12. in Cant. inquit. *Prouidè ob hoc Dominus Ieſus pretioſam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, vt ſeruaret viuo; cum anticipans horam, & accelerans gloriam mulierum deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, non recuſans obſequium, ſed reſeruans profectum. In iſto ergo pepercit magiſter pietatis vnguentis optimis, quæ membris ſuis indigentibus cuperet exhiberi.* Inſtruebat, inquam, Dominus, quibus impendendum erat obſequium à fidelibus, nimirum membris viuis, egenis paupertate preſſis; in horum vſus quicquid impendatur gratiſſimum accidet Redemptori Chriſto. Hæc illa ſub bono corde erat vt pauperum curam haberet; ob hoc gloriam Reſurrectionis anticipat, vt doceat pauperibus ſeruari ſubſtātiam, & illis impendi ſeruitia. Hinc Diu. Gregor. Niſſ. orat. 3. de Reſurr. ait, *Chriſtus reſurgēs afflictos, & oppreſſos & conſtrictos non dimittet? Pauperes amplectimini veſtram nutricem.* Quā diuinè Reſurrectionem Dominicā vocat nutricem pauperum, vtpote quæ ſibi impendenda docuit pauperibus reſeruari; ideò enim maturata eſt reſurrectio, non vt obſequium refugeret fœminarum; ſed vt matutinas refectiones egenis reſeruaret. Huc ſpectabat Diu. Hilar. hom. 6. de Paſch. aiens *Reſurrectionis celebrantes triumphum fidem conuerſatione decoremus, miſericordiam in pauperes faciamus, imitemur Deum.* Hoc eſt fidei noſtræ decus, ſummi Dei imitatio, Dominicæ reſurrectionis documentum, quòd miſericordiā in pauperes faciamus. Etenim in regeneratione, hoc eſt, in communi reſurrectione omnium cum ſederit filius hominis in ſede Maieſtatis ſuæ, vanè ſibi quis miſericordiam ſtillabit, qui extitit crudelis in pauperes. Diues ille qui ad præſentiam Lazari epulabatur quotidie Luc. 15. cum eſſet in tormētis vnam tantum aquæ guttam refrigerij cauſa implorabat, & vel vna gutta aquæ fuit illi negata. Id quod expendens D. Greg. Niſſ. hom. de beatitudinibus, ait *Diues ille diffluens delitijs mendici ad veſtibulum afflicti miſertus non eſt. Idcirco miſericordiam ſibi præcidit, miſericordia implorata non exauditur. Non quod vna gutta de magno Paradiſi fonte dempta damnoſa eſſet, ſed quia miſericordiæ ſtilla commiſceri atque communicari cum humanitate non poteſt.* Ecce tibi regenerationis ſtatus & exēplar, in regeneratione corporum, nec miſericordiæ ſtilla cum inhumanitate com-

commiſcebitur. In vbi reſurrectio mortuorum fuerit, ille miſericordiam accipiet, qui pauperum miſertus fuerit. Enimuerò reſurrectionis renouationem, vt Bapiiſma ſic eleemoſynæ æmulatur lauacrum, Vt meritò dicat D. Laur. Nouar. hom.de Pœnit. hom. 1. *Prouidentia diuina aperuit nobis medicinę armarium, vt faceret & diuites, & pauperes, vt quoniam diuites per exuberantiam rerum proni ſunt ad vitia, haberent coniunctas ſibi indigentes tanquam fontem lauacri: vt plus dicam, tanquam flumē Iordanis, vbi Christus tinctus eſt.* Non guttatim, ſed flumine pleno eleemoſynæ miſericordiam inſtillat; & expendo illud *tanquam flumen Iordanis*; quo non ſolum ablutionem; ſed & renouationem, quæ in regeneratione innoſcant iuſti, ſignificat.

Laur. Nouar.

Text. Non eſt hic. Ecce locus vbi poſuerunt.

§. XIII.

Christus Dominus Wens & alieno loculo teneri non potest.

NOn equidem teneri poterat magnus ille cœli terræque Dominus arcto, & anguſto hominum ſepulcro, quis enim magnū in paruo omnium Dominum in alienis quæ- rat? Ad dolentes parentes iamdudum dixerat Ieſus Luc. 2. *Neſciebatis quòd in ijs, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Quaſi innueret ſe minimè in alienis inueniendum, doleat licet quiſquis Ieſum quærit, non inueniet in paruis, non inueniet in alienis. Dicebat illa Dei amatrix, *In lectulo meo per noctes quęſiui quem diligit anima mea.* Quærebat illa dolens & non inueniebat, quia ſolum quærebat in lectulo ſuo. Id quod expendens D. Bern. ſerm. ad illud Prouerb. 3. Beatus homo qui inuenit ſapientiam, ſic inquit, *Fruſtra quærit qui in lectulo ſuo quærit, lectulus eſt, & ibi gigantem quæris? Tuus eſt, & ibi ſperas inuenire eum qui diuerſoria ſemper ignorat?* Non in lectulo, non in alieno loculo tenetur magnus ille Dominus. Moyſi rectè promittebat Deus in Exod. 33. *Ponam te in foramine petræ,* quaſi diceret iuxta Cyril. Hieroſ. Cat. 10. *Dum exiguus ſis in paruo circumſcriptus eris.* Conueniunt enim exigua exiguis, aliena ſeruis, atqui magnus Dominus eſt, fruſtra in alienæ petræ foramine quæritur. Hinc D. Cyprian. præproperam Ieſu à ſepulcro reſurrectionem meditatus inquit, *Egreſſus de ſepulcro vacuum locum reliquerat, apertoque oſtio ingredi volentibus liberum dederat aditum: & quaſi monebat ſe alias quæri, quem illis anguſtijs non poterat occultari.* Non loculis clauditur immenſus, nec aliena gaudet occupare mūdi Dominus. Vnde Angelus, qui reſurgentibus gloriam nuntiabat ſepulcri, reuoluens lapidem ſedebat ſuper eum; ne crederetur poſſe manere Dominum in loco, cuius erat ſeruus poſſeſſor. Id docuit Chryſoſtom. homil. de Ioan. Bapt. fatus, *Angelus ille, qui reuoluebat lapidem, & ſedebat ſuper lapidem, quid oſtendebat? Lapis, cui ego inſideo, qui ſeruus ſum illius, non poteſt includere Dominum meum, cum premitur à ſeruo ſuo.* Non moratur Dominus in ijs, quæ ſunt ſeruorum, ſed in ijs, quæ patris eius ſunt. Hanc ſibi beatitudinem verè attribuebat Dei filius, quàm Aglao cuidam tribuit. Solinus cap. 6. fatus, *Solum certè beatum Aglaum quis iudicauit, qui in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo pauperis ſoli Dominus, nunquam egreſſus paterni ceſpitis terminos inuenitur.* Sanè Beatiſſimus Ieſus terræ

Luc. 2. Cant. 3. Bern. Exo. 33. Cyrill. Cypri. Chryſ.

terræ cælique Dominus in his ſolum adeſt quæ patris ſui ſunt. O te felicem, qui ad Dei pertines poſſeſſionem, ſane habebis Ieſum, & in te

Orig. Luc. 2. morabitur Ieſus. Sic Orig. hom. 20. in Luc. expendit, *In iis quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe. Vnuſquiſque noſtrũ ſi bonus fuerit atque perfectus, poſſeſſio Dei patris eſt, habet in medio ſui Ieſum.* Hæc illa.

§. XIV.

Reſurrectio glorioſa mortis ſepulcrique euacuat horrorem.

FEſtinus Angelus intra reſurrectionis gaudia, totet ſplendidas glorias inuitat fœminas ad ſepulcrum videndum: nulla enim infirmitas mortem expaueſcet, vbi inde reſurrectionis ſplendorem meditetur. Id quod D. Zeno ſer. de Reſurrect. exemplo ſolis, ſic demonſtrat. *Sol quotidie naſcitur, eademque die, qua naſcitur moritur, nec tamen inſtantis finis ſorte terretur, ſuos vt repigret curſus, ut horas ac momenta producat, vt ſaltem paulo diutius diei ſui demoretur ĩ uita; ſed fidelis ſemper, ſemper intrepidus ad ſepulcrum noctis cõtendit, ſciens in ipſo ſe habere quod viuit.* Cur timeat mori qui à morte viuet? Cur expaueat ſepulcrum, qui ex illo pulchrior renaſcitur? Sane ſol vbi nocturnis tenebris appropinquat, repigreſceret, curſus tardaret; niſi in tenebris ſciret ſe habere quod viuat. At dum futuram vitam è tenebris auſpicatur intrepidus, nulla facta mora noctis ſepulcrum amat intrare. Sic de ſole altero & præſtantiori & diuiniori Ieſu loquitur D. Paul. ad Hebr. c. 13.

Ad Heb. 13. *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta.* Quo circa D.

Niſſ. Gregor. Niſſen. orat. 3. de Reſurrect. fatur, *Prius quam de cœlo deſcenderet,*

A *vidit gentium perturbationem, duritiã Iſraelis, Pilatum pro tribunali ſedere, Caipham veſtem ſibi diſcindere, & ſeditioſam plebem ira inflammari, & Iudam prodere, & Petrum propugnare, & paulo poſt ſeipſum per reſurrectionem ad gloriam immortalitatis transformare, ac quicquid futurum erat cognitione præſcriptum habens, non diſtulit beneficium homini præſtare, nec in longiorem*

B *diem contulit earum rerum adminiſtrationem.* Enimuero vbi mortem reſurrectionis gloria ſoluendam nouit, non diſtulit diem mortis, non repigruit mori; ſed intrepidus ad mortem euolauit. Fallor niſi Iob cap. 8. huc reſpiciat, quando iuſti lætiſſimam mortem deſcribit ſub metaphora arboris ſiue vitis, cuius palmes amat ſepeliri & vorari à terra,

C vt viuidior, & vegetior alibi repullulet. Sic enim ait, *Super acerbum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur. Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet, non noui te. Hæc eſt enim lætitia uiæ eius, vt rurſus de terra alij germinentur.* Sub foſſa humo, negato primo loco, abit vitis lætans & gaudens, quia inde feracior ſurrectura. Sic

D Ieſu veræ vitis qui veri fuerint palmites, non horreſcent à terra abſorberi, imo cùm foſſe mandentur humo, hæc erit lætitia viæ illorum, qua viuidiores & feliciores reſurgent. Vnde D. Ambr. orat. de obitu Valent. ex Iud. c. 11. Chriſtianorum luctus cupiens abſtergere ſic

Ambr. inquit, *Ad deflendum ſuæ virginitatis florẽ duos ſaneſſe menſes Iephtæ filia iu-*

E *dicauit, & adhuc non venerat reſurrectio.* Etenim quando creditur reſurrectio, nullus in morte lloquitur doloris locus, piaculum eſt lætas non aſpicere mortem oculis Dei. Iob c. 2. notanter dicitur, *Sedens in ſterquilinio.* Vbi illo verbo ſedens Iob 2.

quædam

quædam alacritas animi exprimitur, qua ſanctiſſimus vir in putredine ſua de reſurrectione inſtante lætabatur. Ita Orig. lib. 2. fatus, *Ipſe ſedebat ſuper acerbū ſtercoris plus ſibi de ipſis vermibus, atque putredine quāſi olim de regni gloria complacens. Nā omnium illorum finem poſt hęc omnia, quæ glorioſa ſunt, carnis mors expectat, & poſt omnem putredinem atque vermem, reſurrectionē carnis ſperat.* Hæc ille. Quibus vides reſurrectionis memoria quam ſaperet mortem. Quid plura? finiat Athana. orat. in Chriſt. aſcens. fatus, *Reſurrectionis memoria contra mortem arma hominibus ad victoriam obtinendam ſuppeditat.*

Text. Sed ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæā; ibi enim videbitis ſicut dixi vobis. At illæ exeuntes fugerunt de monumento, inuaſerat enim eas tremor & pauor.

§. XV.

Iniurias tibi illatas non ſtatim plectas, ſed locum dato iræ.

REdiuiuus à ſepulcro Dominus Galilęā reſpicit, quaſi Iudęæ immemor, Iudæos iniurios ſibi ſilentio præterit, ſeſeque Galileæ regioni cōmittit. Cur Domine ad Galileā ibis victor? Cur potius Hieroſolymis in hoſtes nō deſæuis? Cur triūphū nō agis de crudeliſſimis inimicis? Pulcre Rupert. lib. 2. de Oper. Spirit. Sanct. cap. 17. inquit, *Non continuo peremptoribus ſuis manifeſtus efflagrans inſultauit, aut meritas vindictæ pœnas exegit, quod facere interdum minus prudentium hominum eſt. Non eſt moris vel diſciplinæ eius contentioſa inuectione ſeu inſultatione feſtinatam rapere gloriam victorię de hoſtibus.* Diſſimulat iniurias, hoſtes obliuiſcitur aliquandiu, & alio pergit, nec cum primum vacat ſe vlciſcitur, vt ſic vltio iuſtior appareat & diuinior. Et tu quiſquis iniuriam pateris, ne te vlciſcaris cum primū poteſ, da, iuxta Apoſtoli præſcriptum, locum iræ, vindictam differ, ne iræ feruore regulas excedas iuſtæ vindictæ. Sane Dauid homines illos, qui Miſphiboſeth occiderant, ſtatim occidi iuſſit, verum Abneris interfectorem Ioabum liberum reliquit, & poſt multum temporis à filio ſuo Salomone iubet occidi. Cur qui adeo feſtinus in caſtigandis nocentibus, adeo extitit tardus, vt trucidaret perfidum homicidam? Rationem reddit Theodoretus quæſt. 14 inquiens, *ipſe id in verbis oſtendit. Iſti, inquit, viri filij Seruię sūt mihi duriores. Vnde eos tradidit Deo. Reddat inquit, Dominus facienti mala ſecundum malitiam ſuam. Nam vbi eſt ei facile iuſta vti ira, nulla vtitur dilatione, neq; quicquam reueretur. Eos enim, qui Miſphiboſeth occiderant, & eius caput abſtulerat extremis membris mutilatos egit in crucem.* Etenim ſibi in durum & iniurium hominem non audet ſtatim inſurgere, veritus ne iuſtam excedat iram, ideoque vindictam differt, vt dilatione iuſtificetur vindicta. Hanc tenebat regulam ſponſus Mariæ Ioſeph, qui prægnantem animaduertens vxorem, cum eſſet iuſtus, locum voluit dare iræ, eius ſocietatem fugiens. Ait enim c. 1. *Ioſeph cum eſſet iuſtus & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.* Quocirca eleganter Chryſol. ſermon. 145. inquit. *Ioſeph merito iuſtus, quia pius, dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam temperat, iudi-*

Rup. Theod. Mat. 1 Chryſ.

Forſitan & ficulneam illam ſterilem, quam Dominus iuſſit ſubcidi, fertiles de vicino vineæ condemnabant. Caueat quiſque fructu vacuus inter florentes & diuites fructibus vitam inſtituere conatur.

Ex Ioan. 20. Cucurrit ergo & venit ad Simonem Petrũ, & ad alium diſcipulum, quẽ amabat Ieſus, & dicit illis: Tulerũt Dominum de monumento & neſcimus vbi poſuerunt eum. Exijt ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum, currebant autem duo ſimul.

§. XVII.

Qui fide nititur, in quauis rerum temporali iactura impauidus, & lętus agit.

O Quam alij ſunt fidei oculi, quam oculi carnei! qui carneis oculis vidit, quam inquietatur iacturis, quantis lacrymis proſequitur charorum amiſſionẽ! At qui viuida illuminatus eſt fide, tunc gaudet ſe inueniſſe æterna, cum vidit amitti temporalia. Accipite D. Aug. ſerm. 132. de Temp. pulcre prædicta Ioannis verba enucleantem dum fatur, *Cur Maria Magdalena veniſſet ad monumentum, quam merorum Saluatoris, amiſſa fide, deuotio in lacrymas impellebat, videns reuolutum a foris lapidem, cum non inueniſset in ſepulcro Dominum, cœpit acrius dolere, quod perdiderit & defunctum. Mox autem ad Petrum peruolat, nuntiat inane ſepulcrum, queritur corpus ablatum. Petrus autem* (Aug.)

reſurrectionis filij Dei, & ante crucem conſcius, quam prędixerat ipſe paſſurus ſub tali nuntio non fleuit aut doluit. Ad ſepulcrum celeri curſu feſtinat lętior rediturus, ſi non inueniret quem quęrebat. O viuidæ fidei fulcimentum ſingulare! Credentem Petrum non tangit amiſſio tanti defuncti, imo quia credebat futuram eius vitam, lætior agit, cum nõ inuenit ſanctum quod quærebat cadauer. O te felicem, qui oculis apertis fueris fidei, hac fundatus nulla cades temporali iactura, deficiat humana ſubſtantia, euaneat ſalus, labet vita, ibi lætior ages, lætior viues. Pulcre D. Dionyſ. Areop. cap. 7. de diuinis nominibus nobis obijcit fidelis mentis robur & fortitudinem, tot myriades puerorum, adoleſcentularum, quę tenero in corpore dura tormenta, ferreos tyrannos ſuperarunt. Vnde tanta teneris puellis in tormentis lætitia? Ait ille, *Etenim ſcit ad veritatem vnitus, vbi bene habet etſi multi corripiant eum tanquam mente excedentem.* Scit qui fidei veritate fulcitur, vbi bene habet, ſcit quanta illi gaudia in futuro ſæculo maneant! quam æterna tranquillitas! quam felix beatorum ſocietas. Hinc quamcunque iacturã temporalem Ieſus aſpicit, & quo vidit temporalia perdi, eo lætior ventura bona aſſumat. Hinc inclyti illi Machabæi apud Antiochum eius ſpernunt promiſſa, quorum ab ore aurea hæc prompſit D. Gregor. Naz. *Alius mundus nobis eſt omnibus rebus, quę oculis cernuntur, longe ſublimior ac diuturnior. Patria autem cęleſtis Hieruſalem, quam nullus Antiochus obſidione cinget, quocirca res paruas nobis polliceri deſine.* Sic humana decora deſpiciunt, ſic amant terreno ſplendore nudari, qui fidei oculis manantia bona perquirunt. Nec minus gaudent in omnium temporalium iactura,

(Dionyſ) (Nazi)

Theop. ctura, qua gaudet ille qui induturus
regias & ſplendentes veſtes ſeſe ſpo-
liati ſordidis & pannoſis videt. De
eiſdem Machabæis in mortali ſtrage
lætantibus, pulchrè Theophylus
Alexandrin. Epiſt. Paſc. 3. inquit. *Et
tamen inter hæc omnia* (tormentorum
genera) *Paradiſum animo deambulan-
tes non ſentiebant quod patiebantur; ſed
quod videre cupiebant.* Eo anheli aſpi-
ciebant, quo fidei alis ferebantur, læ-
tiores extituri, ſi trucioribus adhibe-
rentur rotis. Iſaiæ 13. minatur, *Ecce
venit Dominus diſperdere orbem terra-
rum.* De quo Ambr. libr. de Helia
cap. 21. ait? *Qui anguſti eſt animi, illa
non cernẽs, dolet, quod diſperdas orbem.
Sed qui nouit expectare quę inuiſibilia
ſunt, gaudet vt venias, & omnes liberes.*

Text. Et ille alius Diſcipu-
lus præcucurrit citius Pe-
tro, & venit primus ad
monumentum. Et cum
ſe inclinaret vidit poſita
linteamina, non tamen
introiuit.

§. XVIII.

*Honeſtiſſima eſt de virtute æmu-
latio & contentio.*

O Vtinam ſic omnes virtutis
amore exardeſcerent, vt indi-
gnè ferrent, ſe ab alijs præueniri,
imò toto mentis conamine alios
vincere & ſuperare contenderent.
Naz. Id quod monebat Nazianz. orat. 2.
de Paſch. præſentem Ioannis locum
premens his verbis, *Petrum, &
Ioannem imitare, ad ſepulchrum pro-
pera ſimul ac certatim currens, ac hone-
ſta æmulatione contendens.* Honeſtum
eſt, glorioſum eſt, ſi non patiare in
virtutis ſtudio vinci, imò ſi omnibus

A præferri ſtudeas. Nonne hanc æmu-
lationem Dominus commendabat,
cum Apoc. c. 3. dixit, *caue ne alius ac- Apoc. 3.
cipiat coronam tuam?* dixiſſet etiam
conare alterius coronas præripere,
dum omnes virtutis ſtudio ames ſu-
perare. Quis non frontoſum illum
Magdalenæ affectum miretur, quo
in domum Simonis ingreditur, vt ſi-
bi Chriſtum Dominum ibi diſcum-
B bentem acquirat? Fœmina ſic audet
intrare Phariſæi domum? Nonne
expectaſſet, vt egreſſum Dominum
conueniret? ſed inerat illi æmulatio,
nec patiebatur Dominum ab alio
preſſius poſſideri; ſed contendit il-
lum ſibi præripere. Eleganter id at- Paulin.
tigit D. Paulin. epiſt. 4. ſic monens ex
facto illo, *Quoniam ſpiritus vbi vult
ſpirat, & audio vocem eius, & neſcis
C vnde veniat, igitur ubicumque auram
captabo, undecumque uel tenuem ha-
litum legam, uel indigni, uel in domo
Phariſæi audiam iuſtum ueniſſe, conten
dam præripere hoſpitis gratiam, præri-
pere ſi poſſem Regnum cælorum.* Felix
contentio & æmulatio! O quoties
ſancta obtinet æmulatio, coronas,
quas pene longa deſidia eripuerat.
D Nouit hoc, qui pigros & deſidioſos
Iudæos, repellens præfecit illis po-
pulum Gentilem. Proh Deus im-
mortalis! Sic præ dilecto populo
pluris æſtimas gentes? Cur magis
idololatras vocas ad coronas Abra-
hamidum? Sic Abrahamides odiſti?
Imo quia Abrahamides amabat, gẽ-
tes vocauit, quas æmulatos traheret
Hebræos efficacius ad gloriam, alio-
E quin perituros. Sic D. Leo ſerm. 5 in
Epiph. loquutus: Optandum nobis
eſt, & ſtudendum vt & hic populus
qui ab illa ſpirituali patrum nobili-
tate deficit, ramis ſuæ arboris inſera-
tur. Multum enim nos Deo beneuo-
lentia iſta commendat: *Quia ideo
delictũ illorum nobis miſericordię locũ
fecit,*

Digitized by Google

fecit, vt eos ad æmulationem ſalutis reci A
piendo, fides noſtra reuocaret. En tibi
quantum valet æmulatio. Immo tam
potens eſt, vt eius vi Chriſtus Domi-
nus duriſſimos Iudæorum animos ad
aliqualem virtutem emollierit. Licet
enim modo perfidi & obſtinati inue-
niantur Iudæi, longe tamen à priſti-
nis gentis ſceleribus abſunt. Non e-
nim ſacrificant filios ſuos dæmonijs,
nec idola colunt, quod in eis perfecit B
Chriſtus, mediante ſua illorum, no-
ſtri æmulatione. Ita D. Chryſoſtom.
in Pſal. 8. dicens, *Quod vos lex non de-
cuit, hoc ex redundanti copia fecit Chri-
ſti potentia. Quandiu enim legem ha-
buiſti, & occidebatis, & filios mactaba-
tis, & adulterabatis: poſtquam autem il-
luxit. Sol iuſtitiæ de veſtris malis mul-
tum deceſſit, & moderatius vitam inſti-
tuitis, correcti per veſtram in nos æmula* C
tionem. Vtinam noſtris animis hæreat
hoc calcar, à nemine in virtute patia-
mur ſuperari. Sic omnes contenda-
mus, ſic pugnemus vniuerſos antece-
dere, & gloriæ coronas alijs præripe-
re è manibus. Sanè hoc cauebat Abra-
Gen. 18. ham Gen. 18. quando in ipſo feruore
diei excubabat ad oſtium tabernacu-
li, vt peregrinos tranſeuntes ſuo in-
ferret hoſpitio. Quorum tribus viſis, D
cucurrit obuiam illis. Et cur cucurrit?
ne quidem ſibi hoſpitalitatis fructus
ab aliquo alio præriperetur. Vnde me-
Ambr. rito D. Ambr. lib. 1. c. 5. inquit, *Diſce
quam impiger eſſe debeas, vt poſſis præ-
uenire hoſpitem, ne quis præueniat & te
boni muneris defraudet*. Sunt boni æ-
mulatores, qui diuini obſequij occa-
ſiones nituntur præoccupare, qui vir- E
tutum palmas & coronas etiam alio-
rum è manibus contendunt præripe-
re, quare vigilandum eſt, pugnandū
eſt, currendum eſt illi, qui cupit coro-
na ſua non fraudari. De caſu & occur-
ſu Abraham pulcre D. Chryſoſt. ait,
Currit & volat ſenex, vidit enim præ-
A *dam, quam venebatur. Non vocauit fa-* Chryſ.
*mulos, quaſi diceret. Magnus theſaurus
eſt, magna negotiatio, per me ipſum hanc
mercedem inferre debeo, ne elabatur tan-
tum lucrum*. Neminem expectare de-
bes, ſi brauium rapere concupiſcis.
An qui in ſtadio currunt expectant
ſeſe, an ſinguli eo ſpectant, vt cæteros
anteuertant, & brauium præripiant?
Et hi quidem, vt corruptibilem co-
B ronam accipiant, nos autem incor-
ruptam.

§. XXI.

Væ qui in virtutis curriculo breuem & determinatum finem ſibi præfigunt, in quo ſemper progredi deberent.

C

Ecce tibi in Ioanne currente, &
non introeunte ſepulcrū, illi no-
tantur, qui in virtutum proſequutio-
ne currunt quidem & fatigantur, nū-
quam tamen virtutis recreantur fru-
ctibus, quia certos ſibi fines præfigūt,
quos dum nolunt præterire, quaſi in
D gyrum currentes nunquam profi-
ciunt. Meritò iſto Ioannis exemplo Naz.
monebat illos Nazianz. orat. 2. de Pa-
ſch. inquiēs *Quòd ſi celeritate anteuer-
taris, ſtudio vince, non circumflexo cor-
pore, in monumētū proſpiciens, ſed in ip-
ſū ingrediens*. Sanè Ioannes præcurrēs
Petrum vbi ſepulcrum attigit, non
proceſſit; ſed corpus rotauit, & cir-
cumflexit, vt de foris proſpiceret.
E Proh inanis curſus, qui in orbem de-
ficit! is quidem curſus & te vexat,
& frangit, nihilominus tamen nul-
lum in ſtadio profectum acquirit. De
his ſepulcta ſimilitudine D. Baſil. in Baſil.
conſt. cap. 9. *Multi ſerpunt, nihil pro-
mouent, ſimiles iumentis, quæ ad molas*
deligata

magis beat hominem, quam in ea manere vita, qua ſemper & indeſinenter creſcat, nec deſinat progreſſus facere. Hanc ſpiritualem infantiam ſenibus Baptiſtæ parentibus tribuit Lucas capit. 1. dicens. *Ambo iuſti ante Deum incedentes in omnibus mandatis.* Vbi eleganter Chryſol. ſerm. 91. *Incedentes dixit, vt eos oſtenderet succurriſſe, virtutibus non ſtetiſſe & ambulaſſe in via iuſtitiæ: nec remanſiſſe in itinere mandatorum ſed ad mandatorum plenitudinem perueniſſe.*

Tex. Venit ergo Simō Petrus ſequēſ eū Et introiuit in monumentū, & vidit lĩteamina poſita, &c.

§. XX.

Contemplatio addit alas; ſed actio coronat opus.

COmmuniter in hoc Ioannis facto notant myſtæ contemplationis & actionis efficaciam; volant quidem & præcurrunt contemplatiui, at qui feruentes in actione viuunt, in requiem Domini felicius ingrediuntur. Ita Nazian Scholiaſtes orat. 2. in Pasch. *Studio autem contemplationis alumnum ſuperat, qui actiua virtute inſtructus eſt, vtpotè laborioſior.* Quam volauit Paulus cum contemplationi inſtitit? nonne raptus dicitur vſque ad tertium cælū, & inde gloriam Dei rimatus eſt? Ad tertium vſque cælum peruenit, ſed nō cæleſtia penetralia intrauit, quin iuberetur operi & labori incumbere, & viriliter in ſtadio decertare. Id quod attigit D. Cyril. Hier. catech. 14. fatus. *Imo deſcendit Paulus iterū; non quod dignus non eſſet conuerſatione cœleſti; ſed vt guſtatis ſuper cæleſtibus, honoratus deſcendens Chriſtum prædicaret, & pro ipſo moriens corona martyrij potiretur.*

Naz.

Cyril. Hieroſ.

Potuit contemplatiuus perpeti volatu cæleſtia attingere; ſed non admittitur ad coronam, niſi qui in ſtadio deſudauerit. Quippe perfectionis coronæ laborātibus, & deſudantibus offeruntur. Id quod eleganter notauit B. Iſaias Abbas orat. 5. dum enim in Rachele contemplationem, & in Lia actionem conſtituit, ſic inquit. *Cæterum Rachel filios non genuit, antequam pareret Lia, & Iacob ipſe ſeruiret. Ex quo intelligimus hominem, niſi prius labores in excolendis virtutibus pertulerit, non poſſe ad veræ perfectionis libertatē aſpirare.* Ille intret in gaudia Domini, ille intima perfectionis penetralia luſtret, qui laboribus pro virtute acquirenda innutritur, qui actiuæ ſollicitudini indefeſsè & ſtrenuè incumbit. Nonne dicebat Paulus 1. Corint. 12. *Non poteſt oculus manui dicere, opera tua non indigeo?* Nunquam ſanè oculus immarceſcibilem coronam attinget; niſi laborantes præmittantur manus. Rectè D. Greg. Niſſ. hom. 14. in Cant. *Non poteſt oculus manui dicere non mihi te opus eſt: nam tunc maximè vis oculorum cōſpicitur, cum ipſa opera teſtimonium oculorum acumini perhibent, per ſtudium præclararum rerum egregiè ſe duci declarantia.* Sanè Petrus teſtimonium Ioāni perhibet, ipſe intra ſepulcrum introians, ſic actiua, ſic operum labor teſtimoniū dant ſpeculationi; dum per egregia facta coronas prętendunt immortales. Nonne Moyſes in monte orationi inſtabat? tamen victoria ex Amalech, illius reſpondebat manibus. Rem ponderat D. Baſil. in 1. Iſaiæ fatus. *Moyſi manus dimittente prævalebat Amalech; hoc eſt noſtra operatoria & actiua facultas, ſi quādo fatiſcet, ac proſternetur; aduerſus nos præualent aduerſaria poteſtates. E diuerſo,*

Iſ. Abb.

1. Co. 12.

Niſſ.

B. Baſil.

uerſo, cum manus fuerit in ſublime expanſa per diſcretam operum diſtinctionem, tunc mentis noſtrę perſpicacitas acriores reſumit vires. Itaque non oculos, non mentem, ſed manus, nimirum actiuas victoria comitatur.

CAPVT II.

Chriſtus Dominus reſurgens Matri, & Magdalenæ apparet.

OCEANI amarulentos fluctus Sol roſeus Chriſtus relinquẽs, altiſſimum perfectionis momẽ Mariã lætis radijs illuſtrat. Deinde cryſtallinis lacrymãtibus fontibus præſentatus matutinum almæ Veneris ſydus Magdalenam præmittit noui ſplendoris nouique ortus nuntiam.

§. I.

Virgo Maria prima triumphatoris filij gloriam ſpectauit.

QVos oculos prius requireret nobilis, & diuinus triumphator, quam & matris & Reginæ creaturarum oculos? Equidem eleganter D. Chryſoſt. hom. 3. in cap. 2. (Chryſ.) *Non vides aurigas, qui pracurrentes totã illam ſtadij partem, qua vniuerſa ciuitas è ſublimi ſpectat ſedes in equeſtri certamine: ibi cõtendunt concertatorũ currus ſubuertere, vbi Cæſarem viderint ſedentem, & vnum oculum digniorem, cui fidant, ducunt, quam tot hominum vultus?* Quippe ea omniũ hominum eſt natura, qua in facinoribus ſuis ſpectari gaudent à regalibus oculis; & vnum aſpicientis Regis oculum digniorem, cui fidant, habent, quam multitudinis conſpectum. Nec crediderim triumphatorem. Orci aliò prius ſpectaſſe, quam vt ſeſe creaturarum Imperatrici præſentaret; eo primo contendit triumphalem omnem gloriæ ſuæ pompam conuertere, vbi Mariam nouit ſedentem, vtpotè oculos digniores, quibus placeret, ducebat, quam omnium creaturarum etiam Angelicarum vultus. Vnde Rupert. libr. 7 de diuin. Officijs cap. 25. aſſerit. (Ruper.) *Rediuiuus filius, illi ante omnes mortales, materno Virginẽ non defraudans honore, victoriam ſuã annunciauit.* Quibus in verbis illud eſt ſingulare, nimirum, materno virginem non defraudans honore, etenim apud prophanos vbi ſeuera lege à triumphis & certaminibus olympiacis conſpiciendis fœminæ vniuerſæ arcebantur, vna tamẽ Phęrenices admiſſa eſt, cuius oculis ſeſe Olympiones præſentarent. De quo Alex. ab Alex lib. 5. Genial. cap. 8. dicit. (Alex. ab Alex.) *Neque adſpectandum mulieres admitti lex cauet, præter vnã Pherenicẽ, quę mater, & filia, & ſoror Olympionicarum fuit.* Vbi ergo Maria, & filia, & ſoror, & mater triumphatorum extitit, ne materno fraudaretur honore, admitti prima debuit ad glorioſum, & filij, & parentis, & fratris triumphum, & ſpectaculum. Pręterquam quod cæleſtibus hoc eſt innatum corporibus, vt matri, à qua originem ducunt, primas cedant, & maximo in honore habeant. Quod ſubtiliter obſeruatum inueni in corporibus cęleſtibus, quandoquidem terrena corpora à terra nata matrẽ ſub pedibus calcant, infimoque loco habent; verum cęleſtia, vt ab aquis originem ducunt, ſic matrem extollunt, eique primas cedentia aquas ſuper cęlos collocatas habent. Hinc rediuiuus Saluator, totuſque cæleſtis factus ante omnes mortales matrẽ honorans illi primas ſui triũ-

phi

phi glorias dedicauit. Fallor, niſi A huc reſpexit illa Methodij ad Virginem ſalutatio, nimirum. *Salue humanitatis filij fons, ſalue Spiritus ſancti vmbroſe mons.* Vt autem pateat, quo ſale dicatur. Virgo humanitatis filij fons, videndum eſt quam aptè dicatur Spiritus ſancti mons. Enimuerò vbi Maria Apoſtolicis omnib. comitata viris Spiritum ſanctum ex B pectabat, tunc quaſi mater terrenarum & mortalium, ſic præpoſitis filijs ipſa vltimo & infimo conſidebat loco. Ait enim Lucas Act. 1. ſingulis percenſitis Apoſtolis. *Hi omnes erant perſeuerantes in oratione cum mulieribus, & Maria Mater Ieſu.* Quod miratus D Bern. ait. *Itane et mulierũ ſeſe vltimam exhibebat, vt nouiſſima poneretur?* Quidni? Tunc terrenorum matrem agebat in infimis filiorum conſtituenda. Vnde præclarè tũc à Methodio dicitur mõs: at vero in Saluatoris glorijs non mons; ſed fons notanter appellatur, vt cæleſtis filij erga matrẽ comitas notaretur. Sicut enim aquæ eo ſunt in honore filijs ſuis cæleſtibus, quo primas inter illos habent, ſic Maria aquarum æmulata glorias cũ filium protulit, à quo præ omnibus ipſa extolleretur.

Orat. in hypop. Domini

Act. 1.

Bern.

Ex Ioan. 20. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret ĩclinauit ſe, & proſpexit in monumentũ. Et vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnũ ad pedes, vbi poſitũ fuerat corpus Ieſu.

§. II.

Qui externis acquirendis bonis ſtudet, non expers erit fletus.

A PVlcrè vocauit Caſſiodorus magna externorũ bonorum ornamenta *& timida, & tremula,* neceſſarii enim illorum caſus nil poſſidenti certius pariũt, quam timores, quam lacrymas, quam lamenta. Deinc ynclyta illa Prouinciarum Princeps Ieroſolyma, ſic Ieremiæ dixit flebilis camœna. Thren. 1. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui: depoſita* B *eſt vehementer non habens conſolatorẽ.* Ecce ibi tota ciuitas luctibus, tota fletibus tradita abſque conſolatore; ſed vnde fletus hi euenerũt? Cur & conſolatorem in luctu perdidit? An lamenti cauſam inſinuat dum ait, ſordes eius in pedibus eius? O vtinã gloria eius filiæ Regis eſſet ab intus, non ad terrena & lutea bona egrederetur; ſed intima & cæleſtia bona C deſpiciens pedes in acquirendis bonis externis ſordidauit & exinde nõ potuit effugere lamẽta, ſeſe luctibus & lacrymis dedit. Accipite Rup. lib. 1. in Ierem. cap 21. *Sordes inquit, eius in pedibus eius. Qua recordari debuiſſet finis ſui, vt terram ſordidam non tangeret pedibus, non ambiret terrena; ſed corpore hic exulans mẽte conuerſaretur in cœlis. Non ſic fecit; ſed depoſita eſt* D *vehemẽter amando terram, & obliuioni tradendo altitudinem cœli, non habẽs conſolatorem.* Sanè ſcaturiunt lamenta ex puluere pedum, vbi pedes affectuum domi ſe continent, intimis animi bonis figuntur, intrinſecus ſtant aſpicientes in cælum, ibi exſiccata eſt lacrymarum vena. At cum primum pedum ſordes eorum egreſſum ad exteriora notare cœpe- E rint, tunc patulo ſeſe ore promunt ea lacrymarum fluenta, quæ nullo conſolatore impediri queant. Hinc eleganter D. Ambroſ. libr. 3. de Virginib. premit illa Ioannis verba, nimirum. *Maria ſtabat ad monumẽtum foris plorans,* quaſi inde fleret, quod

Thren. 1

Rup.

tota inhiaret externis bonis, ait enim. *Quæ foris eſt plorat, nam quæ intus eſt, plorare non nouit.* Neſcit lacrymas qui internis animi bonis dat operam, verum Maria hæc ſolum corporalia & exteriora bona requirens fletibus & lamentis immergitur. Sic

Luc 13. ex Luc. 13. ait. Tertul. libr. 4. in Marcion. *Illic erit fletus & frendor dentiũ. Vbi? foris ſcilicet*, quippe forenſia bona omnigenis fletibus ſudant Hanc in mundialibus bonis fletuũ ſcaturiginem nouit qui dixit Pſal. 101: *Dies*

Pſ. 101. *mei ſicut fumus trãſierunt.* Quæ verba ſic in rem præſentem tractat Diuus

Chryſ. Chryſ. ſt. hom. 2. in Matt. fatus. *Nõne vides etiam corporis oculos, cũ in fumo remorantur, lacrymas ſemper effundere, ſi verò potiantur florẽtibus pratis, & hortis virentibus multo maiore aciei fulgore rutilare? Talis pfectò eſt & mẽtis oculus. ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquij, erit totus purus & lucidus; ſi vero in fumum ſæcularium negotiorũ fuerit ingreſſus, ad innumera prorſus mala lacrymabitur ac flebit.* Fumus cũ ſint externa omnia decora corporalia quæque ornamenta, procul ſepara ab illis oculos tuos, ni velis lacrymis & lamentis moueri. Quippe externis bonis opulentiſſimi hominis meminit D. Lucas his verbis. *Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat apud ſemetipſum quid faciam?* Spectarentur forſan in diuite meſſe cantilenæ, verba lætitiæ & iubili plena, at non hæc; ſed quæ anxietates & moleſtias curas ſonabant, ait enim totus anxius & miſerabilis. *Quid faciã?* Quocirca D. Zeno ſerm. de duplici ſerat. gen. ait. *Quid inquit faciam? Quis non talem miſeretur? Quis nõ infelicitatem eius doleat? Anguſtiatur ex abundantia conſtringitur ex opulentia, infelix in præſentibus bonis, infelicior in futuris. Et, vt video, ager ei non tam redditus largiores, quam gemitus attullit grauiores.* Hes parturiunt fructus agri omnes terrent, hæ metuntur ſegetes ex præſentis temporis bonis, & ſemen, & meſſis plena lacrymis, plena lamentis.

Text. Dicũt ei illi. Mulier q̃d ploras? Dicit eis: quia tulerũt Dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerunt eũ.

§. III.

Cum Deus nobis per peccatum auferetur, maximè timendum, eo quod ignoremus, an in æternum auferatur.

HAec iuſti in Magdalena plãctus cauſa, non ſolum, quod ablatus ſit Dominus; ſed quod ignoret vbi poſitus accubet, & *neſcio, an vbi poſuerunt eum.* Diuini ſpiritus mores

Ioan. 3. hi ſunt apud Ioan. 3. *Spiritus vbi vult ſpirat, & neſcis vnde venit, aut quo vadit.* Ex quibus verbis meritò nobis magnum timorem de abſentia Dei

Alfred. innuit Alfredus dum inquit. *Neſcis vnde veniat, cum neſcis, vtrum amore an odio dignus ſis, & vtrum miſericordiam prorogat, an mercedem reſtituat, an exerceat iudicium ſcire non poſſis. Neſcis & quo vadat, vtrum videlicet è vicino ſubſiſtat poſtmodũ reuerſurus, an longius eat poſt multum temporis rediturus, an offenſus recedat nunquam denuo reuerſurus.* Timenda res & maximis fletibus digna, quando abeunte Domino, neſcitur vbi ſubſiſtat, & redeundi voluntate ſit. Sæpius Magdalena abſentem habuit Dominum; ſed quem facilè litteris repetebat, vt Lazarum fratrem ſuſcitaret; etenim ſciebat quæ loca Saluatorem tenerent. Modò tremẽs abſentem plorat, quia neſcit vbi

poſitus

[A] poſitus requieſcat, an eo migrauit, quo rurſus venire poſſet. O quam ſapienter monebat Naz. oratio. in S. Baptiſ. ſuſcitatum Lazarum cernẽs, his verbis. *Caue ne rurſus emoriaris, funibuſque peccatorum conſtringaris, incertum eſt enim, an rurſus ad vitam excitandus ſis.* Quaſi diceret, dum ſcis facilè Dominum è vicino reuocari poſſe; ne animum mortuum expaneas, ad vitam proculdubio reuocaberis. Sed caue iterum peccatis vitalem Chriſti ſpiritum abigere, incertum eſt enim quo abeat, vbi ſubſiſtat, an venire iterum ad te vellet, per congruam cogitationem, vel in æternum te derelinquet. Ponite vobis ob oculos fallax illud conſilium, quo niſus Samſon miſere in hoſtium manus deuenit. Iudic. cap. 16. qui Dalidæ lenocinijs captus, in eius gremio, & ſomno, & laqueis ſecure ſemel, & bis, & ter ſe dedit, & toties incumbante crinibus ſuis ſpiritu à ſomno, & laqueis facilè ſe expediebat. Factum tandem eſt, quòd dum iterum fallaci gremio ſe dormiturus committeret eius dormientis crines abraderentur, tunc inimicorum clangore excitatus *de ſomno conſurgẽs dicebat in animo ſuo, egrediar, ſicut antea feci, & me excutiam; neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.* Duo in his verbis expende. Alterum, quod neſciret abſentiam irreuocabilem Domini, alterum quod ſic neſciens diceret, egrediar ſicut antea feci. O communis hominum perditio, eo quod aliquoties ſe à laqueis mortis liberauerint, dante Domino, non dubitant iterum allaqueari neſcientes quod Dominus receſſerit, & an vellet iterũ reuertere per congruam cogitationem. Sic pulchrè de Samſone fatur D. Ambroſ. epiſt. 70 *Ex ſomno experrectus faciam, inquit, ſicut ſoleo, & excutiam me ſuper aduerſarios, neque*

Naz.

Iud. 16.

Oportet

Ambr.

[A] *animi ſui alacritatem, nec virtutem agnouit, nec vigor erat, nec gratia manebat.* Vtinam nemo Samſonem æmuletur, & ſine conſcientia aſſiſtentis gratiæ Dei, qua ſe ab hoſtibus poſſit excutere, ſe committat ſomno, & peccatorum retibus. Monebat Dominus, *orate ne fuga veſtra fiat hyeme vel ſabbato.* Quod premens D. Cæſar. Arelat. homil. 42. inquit. *Quaſi* [B] *apertè dicat, videte ne tunc quæratis peccata fugere, quando iam non licet ambulare.* Sed potius omnes Magdalenam æmulemur, quæ dum neſcit vbi quære ſcit ablatus Dominus, nil aliud ſibi faciendum putat quam lugere.

Matt. 24.

Cæſar.

Text. Hæc cum dixiſſet conuerſa eſt retrorſum: & vidit [C] Ieſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus; mulier quid ploras?

§. IV.

Humilitas carnis noſtra Deum glorioſiorem Angelis reddidit.

[D] VNde nouit Maria retrorſum aliquem venire, ad quem videndum conuerſa eſt? Iuxta D. Thom. in Cat. vidit Maria Angelos aſſurgentes, & figura, & inſpectione, & motu nouum alicuius ingreſſum notantes. Porrò Angeli dum ad ſepulcrum ſederent, Deum claro intuitu videbãt, & tamen ſedebant, & cùm primùm Ieſum accedentem vident, ſtatim aſ- [E] ſurgunt, & figura, & motu corporis nouam animi reuerentiam notãtes. Cur hoc? An humilitas Saluatoris, & vilitas noſtræ carnis Deum venerabiliorem, & glorioſiorem reddebant Angelis? Ita planè Iſaias cap. 6 vidit Dominum Angelicis ſpiritibus ſtipatum, etenim illi aderant Cherubin

ſenis condecorata alis, *duabus vela-bant faciem*. Et ante Dominum, ante filium hominis Cherubim aſtantia velant facies alis, à Deo viſi carne induto ſplendidiores gloriæ radios fulguratus minimè ferentes. Accipite D. Chryſoſt. homil. 2. ibi ſic ſantem; *Alas vice murorum obijciunt non ferentes radios illinc proficiſcentes, & tamen id quod apparebat ad noſtram imbecillitatem ſeſe dimittebat. Quid ais, dimiſſus erat quod videbatur? Erat, ſed Dei.* Etenim Deus humilitate radians intolerabilem protendebat gloriam oculis creatis. Ea eſt humilitatis & ſubmiſſionis vis, quæ ſupra modum cæteras glorias extollit, & radiare facit. Miraberis? Sed ecce tibi apud Danielem capit. 8 Angelus hominis indutus habitu vati apparuit, quo viſo, ait: *Cumque veniſſet, pauens corrui in faciem meam*. Itaque apparente Angelo in figura hominis, Daniel pauidus ad terram dimittit faciem. Vnde eleganter Chryſoſtomus vbi ſupra. *Etenim ſi Daniel non ſuſtinuit Angelum ſeſe ipſi dimittentem videre; ſed pronus iacuit, quid mirum ſi Seraphin expauefacti ſunt non ſuſtinentes maieſtatem illam intueri*, nimirum dimiſſam & humiliatam. Humilitas innexa Angelicis perfectionibus ſic extollit, ſic illuſtrat Angelum, vt eius gloria oculos opprimat humanos. Humilitas ergo, & vilitas noſtri habitus iuncta Deo ſic deitatis acuit gloriam, vt eam venerabiliorem, & fulgentiorem oculis Angelicis faciat apparere. Hinc Paulus ad Philip. 2. *Humiliauit ſemetipſum*, inquit, *factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Quæ verba premens D. Ambr. ſer. 20. Pſalm. 118. ait. *Laborauit Apoſtolus demonſtrare, quanta ſit humilitatis gratia, quantus eius profectus. Accipe ergo arguti auribus ſi putas, quòd Chriſto profuit humilitas ſua, cui ergo non proderit? Si illum exaltauit, quem non augebit?* Ambiamus igitur nos hanc humilitatem, & demiſſionem, quæ ipſum Deum Angelorum oculis venerabiliorem facit.

Text. Illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam.

§. V.

Vnus ille verè dolet abſentiam Domini, qui propriis operibus inuenire laborat, vbi verus dolor de peccatis oſtenditur.

O Quàm verè dolebat de ablato Domino, quæ nulli parcit labore, vt inueniat, quæ nullum locum expauet, ſed ait, *Dicito mihi, & ego eum tollam*. Vbi eleganter Orig. *O ineffabilis mulieris audacia, nullum locum excipit, nullum anteponit, ſine timore dicit, abſolutè promittit, dicito mihi, & ego eum tollam!* Sic ſic ſunt affecti, qui verè amiſſum per peccata Dominum dolent, imò hinc elucet quantus ſit in animo dolor, ſi ad paruum laborem ſubeundum expauet, ſi ad operis exhibitionem pigreſcit, ſi diligentiam recuſat adhibere. Multi dicunt, ſe de amiſſo Deo dolere, & maximè dolere, a quibus ſi quæras quam diligentiam adhibuerint, quem laborem inſumpſerint, vt perditioni ſuæ inferrent medelam, nihil prorſus ab illis inuenies factum; ſed nec facere intendunt. His ſeſe ipſos fallunt, dum ſe verè de peccatis credunt dolere. Ecce tibi Abraham iuſſus iugulare filium, gla-

dium

A ſidium exesit, & Iſaac iugulandus cer-
uicem animoſus præstendit, in quo
conſ ictu Deus arietem obiecit, & A-
brahami dexteram, & Iſaaci ceruí-
cem auertit. Quem horum imminen-
tem iam Iſaaci mortem magis verè
Gen. 22. doluiſſe credis? Sanè Abraham pater
erat, nec dubito, quin in tristi pigno-
ris sui retractione vehementer affi ge-
retur; ſed & Iſaac iuuenis ſub gladij
acie doleret. Quid plura? Accipite
Zeno. Diuum Zenonem pulchrè rem defi-
nientem his verbis. *Solus Deus do-
luit, qui aliam victimam procurauit.* V-
bi expendo vnde concludat, Deum
ſolum doluiſſe, nimirum qui aliam
victimam procurauit. Sanè etſi pa-
tris & filij viſcera ſub gladio transfi-
gerentur, nullum eorum dolor puta-
tur, qui nullam fecere diligentiam, vt
funestum illud ſacrificium auerterent.
Ille ſolus, nimirum Deus doluit, qui
vt vidit periculum appropinquare, a-
riete oblato, illud procurauit auerte-
re. Non verè de peccatis dolet, qui re-
medium non procurat peccatis, qui
ſeſe non offert labori & ſudori, vt
tentum manu abigat, & ſibi Dei gra-
tiam quibuſcumque periculis colligat.
Proh quàm ſerò dolebat de ſceleri-
bus ille diues epulo cum iam poſitus
in tormentis aiebat Lucæ 16: *Pater
Luc. 16. Abrahã miſerere mei, & mitte Laza-
rum, vt intingat extremum digiti ſui a-
qua, & refrigeret linguam meam.* Quid
miſerabilius; nec vt à tantis tormen-
tis liberaretur, ipſe ſanè ſuppetere volebat,
nec digitum intingere aquæ?
Callen. Hinc grauiter monet Abbas Callenſ.
de pan. bl. cap. 15. *Plenam namque ma-
num ſanguine Redemptoris non extre-
mum digitum in aqua tinctum expo-
ſcat conſcientia de grauibus conſitenti*s*:
nec alterius tamen, ſed proprio digito ve-
lit mouere, & amouere pœnam; quam
malè animum mouendo ſibi admouit.*
Expendo illud, nec alterius, ſed pro-
prio digito velit amouere pœnam;
quippe dolor confitentis peccata ſua,
nec laborantis, nec ſatisfacientis pro-
prio labore, vbi facultas eſt, nec in-
gens difficultas, is dolor futilis eſt, fal-
ſus eſt, epulonis impœnitentis eſt; ac
veræ pœnitentiæ dolor & digitum &
manum, & pedes proprios adhibet,
vt pœnam debitam peccatis amoueat.
Solus enim ille dolere cenſetur, qui
B aliam victimam pro anima ſua pro-
curat, nimirum mactationem affe-
ctuum animalium, qui nulli labori
parcit, vt Deum ſibi acquirat. Qui ex
toto animo ait, dicito mihi, vbi poſui-
ſti eum, & ego eum tollam, id eſt, dici-
to modum inueniendi Deum; non re-
fugio laborem, non expaueſco dolo-
res vndecumque eum quæram, & tol-
lam. Ita Magdalenæ voce D. Chry-
Chryſ. C ſoſt. *Si tuliſti eum, tantum peruæ oſten-
de locum; ego paro humeros meos, & tol-
lo tecum.* O verè pœnitentis præpara-
tio, ego paro humeros meos. Vide ve-
rum dolorem, & pœnitudinem illo-
rum, qui adeò miſericordiam am-
biunt, vt pœnæ impoſitæ ipſi addant
maiorem. Apud Ionam cap. 3. dici-
Ioan. 3. tur *Crediderunt viri Niniuitæ in Deũ,
D & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti
ſunt ſaccis à maiori vſque ad minorem.*
Quod meditatus D. Hieron. ait. *Viri
non prædicant ſaccum, ſed ieiunium tan-
tum: at vero ij quibus pœnitentia indici-
tur, conſequenter ad ieiunium, ſaccum
copulant, vt ambitioſius Dominum de-
precentur.*

E §. VI.

*Vbi Ieſus adeſt, omnia virent,
& florent.*

VIſus fuit Magdalenæ Ieſus hor-
tulanus & meritò, quando-

quidem ad Ieſu præſentiam marcidæ virtutes florent, & ſterilis terra humani cordis virenti honore veſtitur, & mille frugum partus concipit. Greg. Pulchrè D. Gregor. ait. *Forſitan nec errando hæc mulier erauit, quæ Ieſum hortulanum credidit; an non ei ſpiritualiter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris ſui vim ſumma virtutum virentia plantabat?* Vnde marceſcens fides Magdalenæ vireſceret, B ni diuini ſenſiſſet culturam hortulani? Hortulanus eſt Ieſus, qui vt accedit ſterile ſolum fœcundat, floribus condecorat, ditat fructibus. Quid magis ſterile, quàm peccatori cor? Et tamen ad præſentiam Ieſu terrena corda peccatorum ſalſugine deturpata, florenti fœtuum ſpe pingueſcunt. Allata fuit mulier adultera ad Ieſum, Ioan. cap. 8. Ioan. 8. C imò vehementer à legis Doctoribus accuſata; Ieſus autem accuſationem audiens inclinauit ſe, *& digito ſcribebat in terra.* Cur Domine in terra ſcribis? iudex tantum criminis ſtatueris, & tu dimiſſo iudice terram aras? An videri magis optas hortulanus terram ſterilem excolendo, fœcundando, quàm iudex damnando, populando? Aug. D Accipite D. Auguſt. ſerm. 37. de verb. Dom. ita fantem. *Quid aliud vobis ſignificat, ò Phariſæi, cum digito ſcribit in terram? Digito enim Dei lex ſcripta eſt; ſed propter duros in lapidem ſcripta eſt. Nunc Dominus ĩ terra ſcribebat, quia fructũ requirebat.* Quaſi diceret Ieſus, quid cauſamini legem adulterio ſe latam? lapidea ſunt humana corda, quibus E ſeuerus Deus legem ſuam inſcripſit, quid mirum, ſi lex in lapide ſcripta confringatur? Nunc ne vltorem Deum expoſcatis; ſed humanum, ne ſeuerum iudicem, ſed ſapientem hortulanum, qui non confringit lapides, ſed excolit terram, & ab ſteri-

leſcente corde dulces virtutum fructus facit pullulare. O ſapiens hortulanus, cuius ad præſentiam ſterile peccatorum ſolum, adulteræ fœminæ mens exculta fructificat, & cordibus lapideis ablatis, terrenæ humanæ mentis arua fœcundantur, & videmus ſterilem in domo matrem filiorum lætantem. Liceat ex prophano Helicone aliquid tanto hortulano propinare: ſic enim apud Theocritum, neſcio cuius virginis aduentus celebratur. Teog.

Omnia tunc vernãt, tunc omnia paſcua florent;
Omnia plena boues vbera lactis habent.
Cum virgo huc formoſa venit; poſtquã illa receſſit,
Flaueſcunt herbæ, paſtor, & omne pecus.

Tu vide, quàm verè dictum in morte Domini, in eiuſque deceſſu, quod virtutes flaueſcerent, quòd paſtores orbis, quòd omne pecus. At vbi benignitas Saluatoris iterum apparuit, & eius humanitas ſtola immortalitatis formoſa venit, omnia tunc vernant, tunc omnia paſcua florent. Fallor, niſi huc ſpectauit Iſaias, cap. 26. Iſai. 26. vbi alloquens non mortuorum cadauera, ſed iuxta Forerij explicationem mortificatos, & afflictos fideles, inquit. *Expergiſcimini, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Quæ verba ex Hebræo ſic ſonant, *quia ros olerum viridantium ros tuus.* Quippe vt ad matutinum rorem vireſcunt olera, floreſque viridis coloribus veſtiuntur, ſic ad matutinum Saluatoris aduentum ex ſepulcro omnia vernant, omnia florent, omnia virtutum ſata vigent, cordaque humana exhalant odorem agri pleni, cui benedixit Dominus. Ideo in horto reſurrectio fuit peracta Dominica, vt mauult D. Maxim. Max. homil.

Homil. x. in Pentecoſt. dicens. *Ergo in hortulo Saluator rediuiuum corpus aſſumit, & inter florentes arbores, & candidantia lilia carne iam mortua refloreſcit, & dum germinat de ſepulcro, vt germinantia, & nitentia cuncta reperiat. Sic enim poſt hyemalis rigoris frigidam ſepulturam pullulare elementa omnia feſtinarunt, vt reſurgente Domino & ipſa conſurgerent. Vtique ex reſurrectione Chriſti aer ſalubrior eſt, ſol candidior, terra ſecundior, ex eo ſurculus vireſcit in fruticem, herba creſcit in ſegetem, vinea pubeſcit in palmitem.* Sic ille docté ſané, & pulcré.

§. VII.

Chriſtus Dominus è ſepulcro rediuiuus totus exhalat vitam hominibus præſtandam.

Magno totius generis humani bono Chriſtus Dominus à ſepulcro reſurgens hortulani ſpeciem Magdalenæ præfert, quaſi iam inde vitam omnibus hominibus præbiturus. Memini enim Caini actum, quo vt vitam Abeli eriperet, illum in agrum duxit, ait namque Gen. 4. *Eamus in campum.* Id quod eleganter ponderans D. Ambroſ. lib. 2. cap. 8. inquit, *Meritò dicit, eamus in campum, non dicit, eamus in paradiſum, vbi poma florent, non in aliquem cultum, & fructiferum locum; quia videtur veritus ne longior boni terra prouentus triſte facinus impediret.* Equidem non auderet mortem inferre iuſto, reclamantibus rediuiuis frugibus, & hinc inde horti germinibus prole fœcundis vitam halantibus. Meritò ergo Dominus cùm deuicta morte vitam hominibus reparat, non eremi cultor, non incola Caluariæ; ſed frugiferi paradiſi hortulanus apparet, vt mortis facinus impeditum monſtretur, & vitæ ſpem à ſatis germinibus concipiamus. Hinc humanæ reſurrectionis facundiſſimus teſtis D. Paulus 1. ad Corinth. cap. 15. tanquam apertiſſima illius ſigna, & exemplaria ſementem ſeminibus proponit, aiens. *Inſipiens, ait, tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur*, &c. Id quod eleganti ſtilo, vt aſſolet, à Paulo hauſtum decantat D. Zeno ſerm. de Reſurrect. his verbis. *Præterea granum uniuſcuiuſque frumenti in terra interit; Et tamen in eo id quod intus eſt à reuiuiſcit, nec mortem perdidiſſe ſentit, ſed vetuſti corporis ſuperficie deleta, imò in melioris naturæ iura tranſmiſſa felix caput folijs virentibus, redimitum quaſi ab inferis emerſum in ſuperbis ſuſtollit, perennitatis gloriam fructu populoſo tenturum; Hoc Paulo firmante, Stulte tu quod ſeminas non viuificatur, niſi mortuum fuerit; ſic & reſurrectio mortuorum ſeminatur in interitum, ſurgit in perpetuitatem: ſeminatur in ignobilitatem, ſurgit in gloriam.* Ita D. Zeno prudenter cum Paulo ex ſatorum germinibus vitæ glorioſæ, & immortalis exemplar auſpicatus. Quot enim ſunt frugiferi horti, tot ſunt teſtimonia, tot voces, quæ futuræ reſurrectionis gloriam faciunt ſperare. Iam inde aiebat Iſaias c. 26 communi Doctorum explicatione *Viuent mortui tui, interfecti tui reſurgent. Expergiſcimini, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Vbi Adamus habet, ſicut ros, quem apud nos videmus, vitam affert ſatis & plantis ſic ros diuinos vitam adfert defunctis. Equidem nulla res illuſtriorem renaſcituræ vitæ ſpem conciliat, quàm ſemel & iterum refloreſcens planta, & horti pleni germinibus pullulantibus. Nonne illa Sponſæ vox Cantic. 8. apud Septuag. *Qui ſedes in hortis, amici auſcultant?* Sed quid à ſedente

Margin notes: I. ad Cor. 15. — Zeno. — Gen. 4. — Ambr. — Iſai. 26. — Cant. 8.

dente in hortis amici auſcultarent? A Cur ſedentis in hortis vocem adeò concupiſcerent? Pulcrè D. Gregor. hom. 14. in Ezech. ait. *Amici auſcultabant, videlicet omnes electi, qui vt ad cæleſtem patriam reuiuiſcant, verba vitæ audire deſiderant.* Iam hortulani in hortis recumbentis vox deſideratur, quæ ſubeat electis vt reuiuiſcant; de quo hortorum exemplo, reſurrectionis ſpem ſollicitet. B

Text. Dicit ei Ieſus, Maria: côuerſa illa dicit ei, Rabboni, quod dicitur Magiſter, Dicit ei Ieſus, noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum. C

§. VIII.

Terrenis imbuta mens nequit Deo approximari certamque patitur repulſam.

MAria voce Magiſtri delectata adhuc terrenam conuerſationem procurans, ad Dei pedes aduolat, nihil non terrenum & antiquum meditata in illis. Quid mirum ſi reijciatur? Quid mirum ſi patiatur repulſam? Qui enim ſeminatus fuerat corporalis, ſurgit ſpiritualis, & de more ſpiritus ab ijs ſolùm attingitur, qui ſe terrenis his norunt excutere. Iudic. cap. 16. fortis ille Sanſon gremio Dalidæ in- Iud. 16. dormiens ſemel, & bis ligabatur funibus; verùm cùm excitatus reſumpto ſpiritu ſic rumpebat vincula, E quaſi filum de ſtupa tortum ſputamine. Tertiò autem cùm eius dormientis crines ligati fuerunt ad clauum terræ fixum, pauore inimicorum excitatus non adeò facilè reſumpſit ſpiritum; ſed *conſurgens à*

A *ſomno extraxit clauum cum crinibus & licio.* Equidem non priùs accepit ſpiritum, quàm clauum, cum quo erant ligati crines à terra extraxit. Id quod acutè notans Abbas Ioachimus in ſpat. expoſition Apoc. in- Ioach. inquit. *Vnde & in præmiſſis tribus pugnis à principio excitato à ſomno deſcribitur ſpiritus aſſuiſſe: hic non à principio, ſed poſt quam à terra diſcere clauus cœptus eſt.* Non enim diuinus B ſpiritus terrenis implicatæ menti communicatur, excute terram quiſquis es adhærere, & placere cupis diuino ſpiritui. Primorum fructuum munera Deo exhibita ea fuerunt, vt cuilibet liceret præſolocere, quæ grata, quæ exoſa Deo eſſet futura. Ait enim text. Gen. 4. *Factum eſt autem poſt multos dies vt offerret Cain de fructibus terræ mu-* Gen. 4. C *nera Domino. Abel quoque obtulit de primitiuis gregis.* Nonne vides Abelis munera ſpiritualia vitam & ſpiritus; Caini verò munera nihil niſi terrenum præferentia? Hinc Deo placuerunt iſta, & hæc deplorant repulſam. Accipe Ambroſ. lib. 1. de pri. Ambr. prædicantem Abelis munera. *Conſidera quid non de inſenſibilibus, ſed de animantibus obtulit. Plus eſt enim animalis, quàm terrenus; ſiquidem anima-* D *lis proximus ſpiritualis eſt. Quod animale ſpirat habet vitalem ſpiritum; non ita quod deterrarum fructibus.* Exoſa eſt terrena mens, terrena cogitatio diuino & puriſſimo ſpiritui, non placet obſequium terrena cogitantis Domino, ideòque Magdalena donec terrenam mentem excutiat, repellitur à Domino tum à terrenis E omnibus ſeparato, vt tantùm non aſcenderit ad Patrem diuinũ. Sic explico illud, noli me tangere, quia nondum aſcendi ad Patrem meum hoc eſt, quia tantùm non aſcendi ad Patrem meum, ſic terrena obſequia faſtidio, ſic à terrenis ſum purus. Ita

Epiphan.

Digitized by Google

Epiph. Epiphan. Hæreſ. 26. *Saluator hoc dicit Mariæ, vt oſtenderet puritatem non participantem corporibus.* Hæc ille. Deus enim vt purus ſpiritus eſt, ſic terrenis deſiderijs grauatas refugit mentes. Moyſem ſubditorum curis inſeruientem liberat ſocer à tanta mole dicẽs, Exo. 18 Exod. 18. *Nunc audi me, & conſilium dabo tibi, & erit Deus tecum.* Sanè putabat Deum minimè eſſe in homine terrenis curis pleno. Id quod expendens Auguſtin. lib. 2. quæſt. 63. ait. *Vbi mihi videtur ſignificari nimis intentum humanis actionibus animum Deo quodammodo vacuari, quò fit tanto plenior, quanto in ſuperna, atque æterna liberius extenditur.* Hæc ille. Iſte enim eſt Deus, qui fugiat terrenis deſiderijs deditos.

Text. Vade autẽ ad fratres meos, & dic eis. Aſcẽdo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrũ.

§. IX.

Res eſt maximè detrimentoſa, quòd cæteris præferaris fratribus, & imperio fulgens humiles deſpicias amicos, & cognatos.

HVc tandem omnes illos, qui cæteris amant dominari, & ſeſe ſuper omnes etiam ſuos ſuperciliosè efferre concupiſcant, quorum ſtultum faſtum diuinè damnat & Princeps omnium & vniuerſorum Creator. Is eſt, qui debellatis hoſtibus, ſpolijs diuiſis, regno Patris potitus, & ſuper omnia exaltatus, etiam tunc ſe inter ſuos vnum, inter fratres numerum prædicat, & deſignat, Dic,

A inquit, ad fratres meos, Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum, nihil ſibi præ cæteris aſſumit; ſed quaſi prætereiens diuinitatis præcellentiam moderaturus vniuerſos ſuis ſe præmittit æqualem. Cæteris imperaturum animal cùm conderet diuinus Artifex, ait Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris.* Gen. 1.

B Ecce ſtrenui moderatoris exemplar, quibus præferri, & ſuper extolli, iubebatur, *piſcibus maris*, quod pulcrè notat Niſſeni acumen ibi oratione 1. & ait Niſſ. *Vbi eſt imperandi vis, illic & imago Dei. Præſit piſcibus primum nobis imperium datum eſt in ea, quæ habitatione à nobis ſeiuncta ſunt. Non dixit, præſit animantibus, quæ ſimul cum ipſo ſunt educata; ſed piſcibus, qui vitam in aquis*

C *degunt.* O quam lõgè à diuino exemplari abeſt, qui inter ſuos ſeſe extollit, qui præ his, cum quibus patriam & habitationem participat, imò & educationem, efferri, & ſuperferri auet! Vrget diuinus halitus dum Geneſ. 9 ſic inſtruit filios Noe. *Terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ.* Quæ verba ſic ponderat D. Gre

D gor. libr. 21. Moral. cap. 11. *Non ait, ſit ſuper homines qui futuri ſunt; ſed ſit ſupra cuncta animalia terræ, vt ab animalibus & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt ab æquali velle timeri.* Te etiam in ſummo faſtigio conſtitutum nouerint tui pares, pauicant extranei; ſed fratres fratrem ament. Proh quàm periculosè nonnulli ab hac norma deuiarunt. Lit

E teralio data verba D. Ambr. ſer 14. in Pſ. 118 millies põderare, & ſingulas illorum notas percenſere. *Ioſeph ſcinit ſibi ipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus & tamplus amor miſeriam prælationis inuenit. Prælatio armauit fratres, humilitas conciliauit extraneos.* Ambr.

Sanè

Sanè piiſſimus Iacob mœrentem iuuenem præferebat fratribus, ſed nihilominus is pius & iuſtus animus non effugiet prælationis damna. Nec effugiet quicumque caput attollit inter fratres, nedum qui ſapit, Chriſti Domini exemplo ſeſe æqualem ſuis exhibeat, nihilque præ cæteris ſibi velit arrogare. Hinc D. Bern. lib. 3. de conſid. monet: præſis vt prouſis: præſis vt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Ad quod? vt des illis eſcam in tempore, hoc eſt, vt diſpenſes, non imperes. *Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo, ne dominetur tui omnis iniuſtitia.* Expende illud, hominum homo; quippe inhumanum eſt, quod ſuper homines efferri nitaris.

Bern.

Text. Venit Maria Magdalene annũtians diſcipulis, quia vidi Dominum, & dixit mihi hæc.

§. X.

Gratiſſima vbique eſt celeritas in obſequijs præſtandis.

POſt vinculorum nubila inuentus Ioſeph à fratribus glorioſus in AEgypto factus hæc illis apud Philonem verba facit. *Nunc properandum eſt vobis ad Patrem, vt à verbis potius, quam à fama accipiat lætum de me inuento nuntium.* Sanè qui occaſionem dederant fletibus & ærumnis, nullo magis ſuum facinus tegerent, quam ſi ipſi properi & feſtini lætum de inuento fratre efferant nuntium. Hac prouidentia Dominus poſt mortis ſuæ tempeſtates rediuiuus, gloriaque apparens redimitus, fœminæ, quæ in paradiſo hominem perditioni dederat, de ipſo inuento lætum nuntium Apoſtolis ferendum committit. Sicque nefarium fœminæ facinus celeritas fœminæ in annuntiando Chriſtum obtegit, & eliterat. Quid hac celeritate in adimplendo munere magis decantatum? Quid Deo magis acceptum & iocundum? Duo illi gemelli Iacob & Eſau, in vtero matris ſeſe implicabili pugna perſequebantur, vicit tandem Iacob inimicum; etenim ait Oſeas 7. *In vtero ſupplantauit fratrem:* Quid tunc? Vires reſumens Eſau cucurrit primo naſci, vt celeritate naſcendi obtegeret infamiam primæ ruinæ. Accipite D. Chryſoſt. hom. de Iacob. & Eſau ſic de hoc aſſerẽtem. *Eſau quærit prior naſci, ne & in hoc poſſit a fratre deuinci: cupit pudorem properantia tegere, deſiderat ignominiam feſtinatione mutare.* Et quem non commendat feſtinatio, & celeritas in adimplendo munere? Quem non obtegit pudorem? quam non depellit ignominiam? Pudibunda Magdalena ob primæ fœminæ facinus, magis pudibunda ob propriam incredulitatem, vt inuenit glorioſum & rediuiuum Chriſtum, feſtinatione læti nuntij pudorem obtegit, & fœdam incredulitatis ignominiã properantia pulcreſcere facit oculis diuinis. Hinc Philo. Caini tardum munus condemnans, nos monet *Faciunt igitur ſuum munus obedientes filij qui naturam patris Dei imitantes ſtrenuè, & alacriter cum omni feſtinatione, quod bonum eſt agunt, qui nihil pulcrius facere poſſunt, quã quod honorent Deum ſine dilatione.* Notiſſimæ ſunt fœminis pulcritudines, quibus naturæ decorant incurias, ideo pulcherrima fœmina Magdalena omnes ad ſepulcrum contractas ſordes, lætum nuntium feſtinanter ferendo decorauit.

Phil.

Oſeas 7.

Chryſ.

CAPVT

CAPVT III.

Deus quod appareat Diſcipulis euntibus in Emaus.

POST fœminas viris duobus è diſcipulorũ aliud B eũtibus in Emaus tragœdiá Hieroſolymis actam referẽtibus, itineris ſocius adeſt Ieſus. Recipiunt illi ignari nouum comitem, cui triſte Phariſæorum facinus aperiunt, à quo ignorantiæ caſtigati de ſcripturarũ ſumme illuſtrati tandem illum in fractione panis recognoſcunt. Prolixingens gaudium euanuit notus Dominus, at ipſi ſurrexerunt, C & abeuntes Hieroſolymam Apoſtolorum lætitiam ſua [illegible] cumulauerunt.

Text. Ex Luc. 24. **Et ipſi loquebantur adinuicem de ijs omnibus, quæ acciderant. Et factum eſt dum fabularen- D tur, & ſecum quærerent. Et ipſe Ieſus ibat cum illis.**

§. I.

Paſſionis Dominicæ commemoratio certam Ieſu præſentiam infert.

QVis Dominicas dolorum ſegetes animo ſuo metit, ipſius Ie- E ſu præſentiam non ſuſtineat? Cuius in mente cogitationes meditata Domini paſſione purpuraſcunt, & illis cæleſtis Rex non hæret ligatus? Cui ſunt labia coccineis Dominici cruoris nobilitata vittis, quem non comitetur Dominus? Diſcipuli duo inter ſe dolores Domini & cruciatus referebant, nec aliud poterant me-

A miniſſe, niſi id quod intimis erat infixum animis, nimirũ crux, verbera, & Domini opprobria, & ecce Dominus illis adeſt. Duo ex Cant. 1. recta in rem præſentem perpendit D. Bern. hom. 43. in Cant. Alterum illud eſt, *Cant. 1.* quod ſponſa Dominum meditata illum celſiſſimo maieſtatis ſolio radia- B te videns ait: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuauitatis.* Ecce tibi quam longe diſcũbebat Rex, quem à creaturis ſeparatus apparebat, in ſublimi erat ſolio maieſtatis, in arcano ſuo accubitu? ſed potius addit. *Faſciculus myrrhę dilectus meus inter vbera mea commorabitur.* Qui modo remotiſſimo in accubitu erat, iam in ſponſæ ſinu la- C titat, iam ſponſæ hæret lateri, nec potuit ab illa abeſſe, vbi in eius pectore, mente & ore doloris, & myrrhæ ſegetes vidit colligari. Pulcrè Bernard. *Ante in accubitu regio, modo inter ſponſæ vbera: & qui longe erat, in breui factus eſt prope.* *Bern.* Vnde in breui factus eſt prope? quo carmine poſſẽ remotiſſimum Dominum ad me trahere. Pergit ille. *Tu quoque ſi ſapis imi-* D *taberis ſponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculũ de principatu tui pectoris, nec ad horam patieris auelli amara illa, quę per te pertulit ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione reuoluens.* Vel hoc carmine Deum à cœlo trahes, & tibi ſociabis, & quem noſcis ſuper pennas ventorum euolantẽ, altiſſimis Cherubinorum humeris ſuſtolli, in bre- E ui approximantem & lateri tuo inhærẽtem facies. Auſim dicere, quod vel hinc deberet infallibilis Chriſti Domini præſentia in Euchariſtia prænoſci, quod præ cæteris ſacramentum hoc viuificæ paſſionis Dominicæ ſit memoriale. Vbi cruciatuum & dolorum recolitur memoria, quomodo ipſemet Dominus non

non adeſſet? D.Gaud.ſer.2.de Manducat. Agn. Paſchal.ſic de Euchariſtia loquentem. *Vere iſtud eſt hereditarium munus teſtamẽti eius noui quod vobis ea nocte, qua tradebatur, tanquam pignus ſuæ præſentiæ dereliquit. Voluit enim animas pretioſo ſanguine ſuo ſanctificari per imaginem propriæ paſſionis.* Ecce vobis Euchariſticum calicem, vt imaginem paſſionis tradi à Chriſto Domino tanquam pignus præſentiæ ſuæ. Etenim nullum certius pignus infallibilis Chriſti præſẽtiæ, qua eſt in Euchariſtia, proponi nobis viſibile potuit, quam ea res, quæ effuſi ſanguinis erat imago, & commemoratio. Vbi dolores eius commemores, vbi acerbiſſimos cruciatus, crucem, effuſionem memineris ſanguinis, iam pignus præſentiæ illius habes, iam tibi adeſt, tecum eſt & tecum obambulat.

Text. Et ait ad illos, qui ſunt hi ſermones, quos cõfertis adinuicem ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, & dixit ei: Tu ſolus peregrinus in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?

§. II.

Vere peregrini nullam ciuitatem in terra permanentem habentes hi tenebrarum triumphatores exiſtunt. Vbi de B. Xauerio.

QVid cum nobili triumphatore peregrini habitus? Nonne Imperatori Maximo debellatori mortis, & inferni decentior eſſet romphæa acuta, aureus baltheus, quam ſcipio? Proh Deus immortalis, nulla

A res tam metuenda eſt, tam exitialis tenebrarum tyranno, quam vel peregrini aſpectus. Auſus eſt hoſtis crudelis in ſanctiſſimum Iob; ſed minime auſus eſt in Abrahã, Iſaac, & Iacob. Cur ita? Præclare Rup. de Victoria Verbi Dei libr.3.cap.5. *Iobum conſiderans Satan circumeundo terram, quomodo etiam nõ conſiderauit Abraham, Iſaac, & Iacob, fidei promiſſionem habentes, & propter illam* Rup.
B *ſpem peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum tranſeuntes? Plane conſiderauit & iſtos, ſed quid ageret?* Vt certa domo, & patria carentes illos vbique peregrinos vidit prorſus deſperauit, & ſua arma fragilia aduerſus illos habuit, ſibiq; cauit. Nil quod ageret habuit aduerſus peregrinos; felix, qui ſic ſe nouit
C in terra comparare, vt nullibi ciuis; ſed in omnibus peregrinus ſit & extraneus; is omnium terribiliſſimus exiſtet tenebrarum poteſtatibus. Et quidem Dei filius, vt omne regnum peccati deleret, vt æreos mortis muros expugnaret, vt Dæmonum contereret carcerem, vt romphæam igneam a paradiſo eliminaret, hæc ſolum ſumpſit arma, nimirum pere-
D grini habitum. Sic D. Gregor. Niſſ. Niſſ.
oration.1. de reſurrect. fatus. Nullo negotio malitiam deleuit. Neque enim ſuperioribus cataractis patefactis, abyſſiſque proprios terminos tranſilientibus, & tumefactis, aquarum immenſa vis ingruit, qua terrã obruens vniuerſam, monteſque tranſcendens, & montium faſtigia ſuperans, orbem tanquam nauigium ſi-
E mul cum ipſis nautis atque vectoribus demerſerit. Neque vt Sodomitarum temporibus contigit, ignis & flãmarum imber quod corruptum erat pugnans expiauit. Neque aliud quidquam accidet huiuſmodi. *Sed ſimplex quadam & incomprehenſa peregri-*

A *regrinatio, ſola vitæ luciſque præſentia in tenebris, & regione vmbræ mortis conſidentibus tenebras omnes diſpulit, & mortem ipſam interfecit.* Expende quo telo tranſuerberata mors ſit, nimirum quædam incomprehenſa peregrinatio mortem, & regnum interfecit peccati. Vbi filius Dei relicta patria cæleſti, paterna domo, non habuit vbi caput ſuum reclinaret, ſed peregrinatus ſit de gente in gentem, de terra ad inferos hæc incomprehenſa peregrinatio exitialis prorſus fuit & morti & peccato. Qui ergo habitus decentior mortis & tenebrarum triumphatori, quam peregrini habitus? Quo telo deuicit hoſtem, eo victor diſcipulis apparuit. O vim & poteſtatem peregrinātium maximam! Iam nolo mirari, quod Ieſuitarum exemplar Indiæ Apoſtolus poſt Thomam, Franciſcus Xauerius, tam ingentes glorias reportarit! Sane vicit regnum peccati, idololatriæ vires confregit, quadringenta milliaria animarum propria manu Deo ſacrauit, mortis vectes confregit dum decem & ſeptem mortuos viuis donauit, in mortis faucibus virentia & vegeta membra ſui cadaueris conſeruauit. Quid mirū? D Vniuerſum mundum peragrauit peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Pertranſijt benefaciendo Italos, Luſitanos, Bracmanos, Indos, Iapponios, Chinas, qua pene incōprehenſa peregrinatione interfecit mortē & peccatum. Hunc peregrinum & ſocium & congenerem ſibi acquiſiuit Dominicus ſanguis, quando eius pretio E emptus fuit ager, *in ſepulturam peregrinorum.* Quorū peregrinorum D.

Ambr. Ambr. ſer. 51. ait. *Iſtos peregrinos quos eſſe dicim⁹ niſi deuotiſſimos Chriſtianos qui renuntiantes ſæculo, & nihil poſſidentes in mundo in Chriſti ſanguine requieſcunt.* Sane Dominicus ſanguis hos ſibi congeneres tumulat & amplectitur peregrinos. Hinc iam nota ingens prodigium decantatiſſimum in Xauerij arca apud Vaſcones, vbi in imagine crucifixi viſus eſt ſāguis Dominicus efferueſcere, quoties B. Xauerius graue aliquod periculum ſubibat in conuerſione animarum. Nonne hoc ſimile eſt portento il- B li, quod noui apud aliquas nobilium familias in Hiſpania familiare? Quā do quis illorum morti approximat commune familiæ ſepulcrum ſentitur in ſe commoueri & turbari, quaſi iam pararent locum oſſa congeneri cadaueri. Sic Dominicus ſanguis vt cæleſtium peregrinorum tumulus efferueſcebat & commouebatur, congeneris peregrini Xaue- C rij notans periculum & calamitatem.

§. III.

Miſericordia in pauperes Chriſtum Dominum reddit nobis inuentu facilem.

PEregrinus acceſſit, qui ſeſe opta- D bat manifeſtare diſcipulis, vt in peregrino diſcipulorum charitas ſibi Deum acquireret, & reſurgentis gloriæ arcanum præſciret. Nonne peregrinantis Domini vox eſt illa Geneſ. 18. nimirum, *num celare potero Abrahā quæ geſturus ſum?* Enimvero vbi peregrinus Dominus hoſpitij gratiam fuit expertus, non poteſt non manifeſtare hoſpiti totos E ſuarū gratiarum theſauros. Sic monebat Paul. ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* Quæ verba dum examinat D. Paulinus Epiſt. 12. pro *illuminabit*, legit ipſe & attinges Chriſtum: inſuper addit ipſe eadem verba commentans. Gen. 18. Paul.

Diſcu-

Diſcute carnalis inertiæ ſomnum à mortuis curis, hoc eſt a conuerſatione carnali erige mentem, & attinges Chriſtũ operando præceptis eius, videbis eum in omni egeno, & tãges eum in omni paupere. Ecce tibi vbi reuelatur Chriſtus, vbi attingitur; in omni egeno, in omni paupere, quando pauper præmittitur, quando peregrinus accedit, ſigna, Deum noſco, per ſua Chriſtus adeſt, imò adeſt oculis hoſpitis reuelandus. Hinc merito D. Fulg. Fulgent. quaſi Chriſtum indigitaturus ad Gallam Epiſt. 2. cap. 9. inquit. *Attende Lazarum in paupertate diuitem, in vulneribus ſanum, & quidem ſine domo; ſed non ſine Domino; ſine veſte, ſed non ſine fide, ſine cibo, ſed non ſine Chriſto.* Non poteſt non clarere Chriſtus illorum oculis, qui amice excipiunt & intuentur pauperes. Nõ diuertamur alio, ſed in his ipſis diſcipulis huius rei videamus exemplum ſingulare, vbi peregrinum Dominum amice in ſuum hoſpitium receperunt, vbi illum pane cibarũt, iam ſeſe illis occultare non potuit; ſed pane accepto ſe illis palam videndum reuelauit. Vnde D. Auguſt. ſerm. 144. expendens illa verba inferiùs ponenda *Mane nobiſcum Domine quoniam aduesperaſcit*, ſic fatur. *Tene hoſpitẽ, ſi vis agnoſcere Saluatorem. Quod tulerat infidelitas, reddidit hoſpitalitas. Dominus ergo præſentauit ſe ipſum in fractione panis. Diſcite vbi Dominum quæratis, diſcite vbi habeatis, diſcite vbi agnoſcatis. Panem frangimus, & Dominum cognoſcimus.* O quàm amauit Diſcipulos, quando ſe illis peregrinum monſtrauit, acceſſit peregrinus, vt citiùs agnoſcerent Dominus, compendioſam & facilem viam etiam infidelibus demõſtrauit, qua Deum Haym. tenerent. Bene Haymo fatur. *In peregrini ſpecie apparuit, vt eorum* A *mentes ad miſericordiam reuocaret, & eum, quem Deum non cognoſcebant, ſaltem vt peregrinum amarent.*

§. IV.

Deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt, nulluſque eſt peccatori moleſtior, quàm ipſe ſibi.

B TV ſolus, aiunt, in Hieruſalem, & hæc ignoras? Reprehenſionem ſonãt hæc verba Euthymio, quia Diſcipuli illum hominem dignum putabant. Et meritò reprehendendus erat peregrinus tantorum myſteriorum expers; ſed Diſcipuli erãt illi peregrini, & ſtulti, & ignorantes, & reprehendendi. Sanè Dominus in ſe eam referebat formam, C quam illi Diſcipuli incredulitate ſua habebant; ait enim Greg. hom. 23. in Greg. Euang. *Hoc egit Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis, quod ipſis in animo ſuo erat, hoc illis videndũ in ſe Dominus extrinſecus, & manifeſtè exhibebat.* Ad eos, qui crediderant, dixit D. Paulus ad Epheſ. cap. 2 *Fratres iam non eſtis* ad Eph. 2. D *hoſpites & aduenæ; ſed eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei.* Verùm Diſcipuli hi quatenus in infidelitate erant, nondum ciues, nondum domeſtici Dei cenſebantur, adhuc aduenæ, & peregrini ſtulti, & ignorantes manebant, quapropter illis Deus appropians hanc ipſam ſpeciem aduenæ, & peregrini referebat. Pulcrè Agapetus Diaconus ad Imperatorẽ Tom. 2. Biblio. E Iuſtinianum explicat quis ſit Deus vnicuiq; hominum. *Sicuti exquiſita ſpecula tales monſtrat vultuum apparentias qualia ipſa archetypa, nitidas videlicet, nitentium, triſtes autem triſtantium; eodem pacto iuſtum Dei iudiciũ noſtris actionibus aſſimilatur. Qualiam enim ſunt, quæ à nobis præſtantur,*

talia

taliſ ipſe nobis par pari referẽs exhibe- A
bit. Quid aliud tibi mõſtrat ſpeculũ,
quàm te ipſum? Quem vides in ſpe-
culo, niſi te? Tu tibi per ſpeculum
vel places, vel inimicaris? Facies de-
cora & gratioſa quæ tibi in ſpeculo
arridet, tua ipſius eſt ſic accidentis
facies, fœdus ille vultus, qui te ab
ſpeculo diuexat, & angit, tuus vultus B
eſt. Nil aliud præſtat ſpeculũ, quàm
te ipſum tibi obijcere; ita Deus Op-
tim. Maxim. ſpeculum eſt, & mirè
pellucidum, in quo is tibi referetur
vultus, qui tibi fuerit, qualis acceſ-
ſeris Deo, talis tibi Deus exhibebi-
tur, nihil in Deo acerbum, nihil mo-
leſtum, nihil peregrinum niſi tuum,
eam ſolùm vultus apparentiam in
hoc lucidiſſimo ſpeculo inuenies, C
qua tu acceſſeris. Cauſaris in Deo
miſericordiarum pelago, peregri-
num iuſtitiæ opus? Tu ipſe es ille pe-
regrinus, qui te angit, qui te ab ſpe-
culo, recutitis radijs diuerberat. Nõ
ſanè ſpeculum, nõ Deus, aiebat ille,
ſed peccatum meum contra me eſt ſem-
per. Nemo crudelior fœditatum ac-
cuſator quàm ipſe fœdus homo ſibi
eſt dum ad ſpeculum accedit. Vnde D
Ambr. D. Ambroſ. præfata premens verba
in Apol. Dauid cap. 9. ait, quòd ſa-
piens ſe ipſum in Dei iudicio maxi-
mè timet. *Grauem ſibi, ait, ſe iudicat,*
ſe ipſum arbitrum refugit, nec ſe ſe ſibi
audet committere. Nil magis ſæuum
& crudele in ſe aſpicit turpis femi-
na, quàm ſe ipſam in ſpeculo, nil
magis acerbum & hoſtile peccator
videt, quàm ſi ſeipſum videat. Vnde E
argutè ſatis ſceleſtos quóſque mina-
tur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt. 382.
dicens. *Sin autem ſermones mei turpes*
veſtras actiones coarguunt, tanquam
ſpeculũ fœdo ac deformi reperior. Qua-
mobrem aut deformitatem mutate, ac
ſanitatem renocate, aut ſpeculum vobis
perpetuò ero. Imò hoc erit in inferno

A maximum tormentũ reprobis, quòd
cuique ob oculos ponet Dominus
ſimile, in quo ſeipſum cernens pec-
cator ſuorum ſcelerum carnificem
ſe habeat, quo ſæuior nullus poterit
excogitari. Id quod expendit D. Cæ-
ſar. Arelat. hom. 42. Etenim ex eo Cæſar. Arelat.
quod pater familias in Euangelio iu-
B bet zizaniorum faſciculos alligari, vt
comburantur, ſic ille fatur. *Alligate*
faſciculos ad comburendum, hoc eſt, ho-
micidas cum homicidis, adulteros cum
adulteris, rapaces cum rapacibus, &
qui hic ſimiles fuerunt in culpa, ibi ſimi-
liter alligati erunt in tormẽtis. Ne quò
vertat oculos miſer, quin ſe ipſum vi-
deat, & ſui figura vexetur, & crucie-
tur ampliùs.

C

T*extus.* Quibus ipſe dixit. Quæ? Et dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere, & ſermone corã Deo, & omni populo.

D

§. V.

Stultiſſimus gentium error credens plus paſſionibus Domini, quàm miraculis, & virtutibus.

QVis non lugeat hanc commu-
nam in gentibus ſtultitiam?
Audiunt prædicari Ieſum ſurrexiſſe
à mortuis, aſcendiſſe in cælum, mira
E opera egiſſe, verbo infirmos curaſſe,
mari, & ventis imperaſſe, mortuos
ad vitam reduxiſſe, corda hominum
in melius commutaſſe, & tamen
quia audiunt ſimul paſſum & cruci-
fixum fuiſſe, adeò paſſione hac ni-
tuntur, vt diuinitatem tot virtutibus
patentem exſufflent. Matth. 8. cùm Matt. 8
Dominus naiculam eſſet ingreſſus,

A Ecce tibi ſæua tempeſtas, furentes venti, tumentes fluctus nauiculam impetunt perituram. At Ieſus imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Quid tunc nautæ? Procubuiſſent ſanè ad pedes Ieſu, illiuſque adoraſſent & prædicaſſent diuinitatem. Proh hominum ſtultitia! Ecce aiunt ſtupentes *Qualis hic homo, quia venti, & mare obediunt ei?*

Hilar. B Id quod refert, & indignatur D. Hilar. expendens quàm barbari, quam ſtulti, quàm cæci erant nautæ iſti, *quia piaculi gentilis, miſerrimique erroris ſtultitiam demonſtrat, quod eum ex humilitate paſſionis hominem potiùs nuncupent, quam ex virtutibus Deum.* Noſcunt eius in mare, & ventos imperium, & tamen quia humanum vultum cernunt, nihil in illo vltra hominem exiſtimant. C Quid magis ſtultum? His ſimillimi ſunt Diſcipuli, qui in Emaus pergunt, immenſam fatentur Ieſu poteſtatem, incredibilem vim notant eiuſdem ſermonum, & tamen eum ex humilitate paſſionis hominé potiùs nuncupant, quàm ex virtutibus perſpectis Deum, aiunt enim, Ieſus *Vir potens opere, & ſermone.*

Aug. Meritò D. Auguſt. ſerm. 144. D hunc Diſcipulorum errorem cum gentium componit ſtultitia fatus *O Diſcipuli Propheta erat Chriſtus Dominus, Prophetarum Iudæi nomen Præconis imponunt, ad alienigenarum verba deuenerant. Recolite quod quando ipſe Ieſus ait Diſcipulis ſuis: quem dicunt homines eſſe filium hominis? Reſponderunt opiniones alienas. Alij dixerunt, quia Elias es, alij quia Ioannes Baptiſta alij quia Ieremias. E Verba iſta alienorum erant, non Diſcipulorum. Ecce ad iſta verba Diſcipuli venerunt. Nunc ergo vos quem me eſſe dicitis? Reſpondetis mihi opiniones alienas, fidem veſtram volo audire. Tunc Petrus: Tu es Chriſtus Filius Dei viui, A Adimpletur Prophetarum, Creator Angelorum: tu es Chriſtus Filius Dei viui.* Hactenus Auguſtinus. Alienigenarum vocem, & verè diſcipulorum explorat; qui barbarus eſt, qui ſtulto gentium errore tenetur, & Ieſu virtutes miratur, & nihil in eo credit ſupra hominem: at verus diſcipulus, verè ſapiens ex virtutibus eius diuinitatem auſpicatur, & prędicat. Imò B quò Dei filius ſe dimittit, vt hominem oſtendat, eò illum de virtutibus Chriſtianus extollit, vt Deum manifeſtet. Etenim vbi Dominus ait, Matthæi cap. 16 *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Strenuè & diuinè Petrus reſpondit: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Ille ſe filium hominis dicit; hic illum filiū Dei prædicat. Rem ponderat D. Fulgent. lib. C 3. ad Traſimund. Regem cap. 15 in hæc verba. *Neque hoc prætereundum exiſtimo, quod Chriſto primum ſe filium hominis nuncupanti Petrus dicit, tu es Chriſtus filius Dei viui. Etenim Dei filius carnis humanitate ſuſcepta debuit in ſe ſacramentum magnæ pietatis oſtendere: homo verò redemptus debuit in hominis filio veram diuinæ natiuitatis ſubſtantiam prædicare, vt dum à Re- D demptore beneficiū gratuitæ miſerationis oſtenderetur, à redēpto diuina confeſſionis obſequium redderetur.* Equidem vt Domini fuit ſeſe ad noſtram infirmitatem dimittere, & paſſionibus ſe filium hominis oſtendere, ſic hominum debet eſſe, vt eius virtutibus notatis operæ diuinitatis prædicatores fiamus. Quis homo potens? Nōne vniuerſa vanitas omnis homo E ſtans? Ieſus vir potens, cur nō magis Deus? Sanè poteſt fortis imbecillitatem aſſumere, ſed imbecillis attingere fortitudiné nequit, ſtultus igitur & cæcus eſt, qui ex paſſionis infirmitate Ieſum hominem nūcupat, & non ex virtutibus Deum.

Mat. 16

Fulg.

Text.

Text. Et quomodo tradiderunt eum ſummi Sacerdotes in damnationẽ mortis, & crucifixerunt eum: nos autẽ ſperabamus quia ipſe redẽpturus eſſet Iſrael.

§. VI.

Horrenda facinora minimè euulganda, & prædicanda ſunt populo.

HOrrendam Sacerdotum rabiẽ, ſtupendam Principum malitiam vide quam modeſtis vocabulis in hac re prudentes Diſcipuli obnubilent. Aiunt enim, quomodo tradiderunt eum Sacerdotes, verè dixiſſent quomodo illum vorauerunt; ſed euulganda non ſunt pio populo C maxima atheorum facinora. Eo deuenerat Iudæorum audacia, vt verbo Dei dicerent, Ioann 8. *Samaritanus es, dæmonium habes*: quo excandeſcens D. Cæſarius Nazianzen. frater orat. in Natiu. ſic in perfidos inſurgit. Quo vſque, ò Iudæe, in Deum tuum blaſphemus exiſtes? *Num Samaritanum quoque vocas? nam quod ſequitur tacebo*. Sanè prudentiſſime è D duabus blaſphemijs minorem tantùm refert, & arguit, maximam alteram, nimirum, *dæmonium habes*, nec vt reprehẽdat, voluit meminiſſe. Audaciſſima hæc facinora preſſus tacebantur obnubilanda, ne vel aſpectu mũdum inficiant. Cùm referret Dominus apud Lucam ingens illud ſupplicium Sodomitarum, qualiter igneis è cœlo fulminibus fuerint cũcti E percuſſi, nihil de illorum peccatis meminit; ſed totùm dicit, quòd quando ignea exceperunt iacula, emebant, vendebant, plantabant, ædificabant. Vnde meritò his excandeſcit. Tertullian. lib. 1. ad vxorem. *Hæccine te*-

Ioan. 8.

Cæſar.

Tert.

A ta eſt cauſa ſupplicij, *emebant, vendebant, plantabant, ædificabant, & pluit ignem de cęlo, & perdidit omnes.* Non ne alia fuit occaſio tanti ſupplicij? An non ſatius eſſet, vbi ingens ſupplicium, & inauditum explicatur, quod etiam numerarentur ingentia crimina, horrenda Sodomitarum facinora? Sanè inquit ille. *cùm dicit, nubebant, & emebant, inſigniora carnis &* B *ſæculi vitia deſinit*. Verùm quæ horrenda ſunt crimina, non euulganda nudè ſunt, ſed honeſtis vocabulis obtegenda & obnubilãda. Id quod docuit D. Zeno ſermone de patient. vbi impatientiſſimorum hominum cenſum ſic claudit. *Sed impatientię hactenus exempla prolata ſunt, neque enim ſtudioſè vt arbitror, memorandũ, quod optaueris compeſcendum.* Etenim ſumma flagitia vix memorantur ſine ſcãdalo, quapropter ille erit concionator prudentiſſimus, qui ab extraordinarij delicti reprehenſione abſtineat, vel ſi reprehendere debeat, illud ſub nominibus communibus obijciat. Namque pulcrè ait D. Pacian. in Parænesi. *Melius fuerit Attici Solonis exemplo tacere de magnis ſceleribus, quam cauere; eò vſque progreſſis noſtratium moribus, vt admonitos ſe exiſtiment, cùm vetantur.*

Zeno.

Pacian.

Text. Et nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie quod hęc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris exterruerunt nos, &c.

§. VII.

Patienter & longanimiter expectandus Deus in ſuis promiſſionibus.

IMpatientiſſimi homunciones nec triduo Deum norunt ſuſtinere, vaniſ-

vaniſſimis temporalium bonorum mendaciis fixi nulla mora deſiſtent, & vbi ad vera ſolidaque bona oculos conuertiunt, triduana expectatione penitùs fatigantur. Pulcrè Iſaias
Iſai. 5. cap. 5. hos notat dicens. *Væ qui trahitis iniquitatẽ in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum. Qui dicitis, feſtinet, et citò veniat opus eius, vt videamus; & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael.* Ecce vobis in trahenda iniquitate, & vanitate quã largos ſubmittant funes, quàm longa conſiſtant pertinacia, trahentis iniquitatem in funiculis vanitatis, quaſi aſſuendo funiculos funiculis, vt longiſſimus, & ſine fine ſuis ſufficiatur. Verũ vt Deum trahant, dicunt feſtinet, & citò veniat, & appropiet conſilium ſancti Iſrael, nullam Dei morã ferunt, nihil à Deo volunt non feſtinanter illum repellunt, ſi tantiſper tardet. Hunc Iſaiæ locum elegan-
Rup. ter componit Rupertus lib. 5. cap. 25. cũ illo Luc. 23. vbi crucifixo Domino Hieroſolymitani Principes triduanam reſurrectionem promiſſam faſtidientes dicebant: *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei.* Longiſſimi illi expectatores temporarij Regis, tridui morã nõ ſuſtinẽt, vt per reſurrectionem Rex & Saluator Iſraelis verus manifeſtetur. Hinc Rupertus inquit, *Qui dicitis feſtinet, ecce vobis. Quid enim? Numquid non multum feſtinauit, & citò venit opus ſancti Iſrael? Numquid non citò reſurrexit poſt tres dies? Quid amplius feſtinare voluiſtis dicendo, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nũc de cruce, & credimus ei? Quid tã citò venire voluiſtis opus eius? imò quàm nequiſſima feſtinatio fuit.* O quàm nequiter plurimi à debita longanimitate declinant, & nimium feſtinant nullam Dei moram ſuſtinentes. Tertia die ſe reſurrecturum Saluator promiſerat, ſed hoſtes triduã

A expectationem recuſant, & Diſcipuli cùm iam tertium attigerint diem impatientes morulæ triduanam expectationem compleri non ſuſtinent. Et nunc, aiunt, ſuper hæc omnia iam tertius dies eſt, ò nequiſſimam, & præproperam deſperationem tertius dies eſt, an præterijt? an effluxit? Abſit, adhuc dies eſt; ſed iã expectatione defatigamini. Expe-
B ctaſſetis paululum, & gloriam potiremini exoptatã. Iſaias c. 28. monet. Iſai. 28.
Qui crediderit, non feſtinet. Quæ verba apud Septuagint. ſonant, *qui crediderit, non confundetur.* Vtrumque iunctim explicat eleganter Forerius Forer.
his verbis. *Qui credit, ne feſtinet, ſcilicet videre quod hic pollicetur. Dominus, quod ſi feſtinauerit, pudefiet, non reperiens quod ſe inuenturum putabat.*
C Longanimitati, & expectationi datur optatorum fruitio, at feſtinatæ & præproperæ impatientiæ pudor ſoltat, & amiſſio eius quod ſperabat. Vtinam vel à cœlo ipſo hanc ebiberent Diſcipuli longanimitatem, & expectationem. Quis maiori ardebat deſiderio Chriſti feræ humanitatis, quam cælum? Et tamen longanimè expectauit vltimum diuinæ
D diſpenſationis terminum. Sic eleganter D. Athanaſius orat. in Aſcenſion. ponderat: *Quid, quod ad eius partum cum in lucem ederetur, per ſtellam reſpiciebat cælum, quaſi ante tẽpus maturaret complecti eum, qui in ſpelunca latebat; ſed diſpenſationis opportunitatem, & terminum obſeruari oportebat.* Maturauit ſanè complecti eum, ſed vltimum obſeruauit ter- Athan.
E minum, & finem diſpenſationis. Cucurrit in primum omnium ortus, ſed feſtinationem coercens, expectauit terminum. Vtinam hanc expectationẽ habuiſſet primus homo, quã quia caruit, noxam ebibit generi ſuo. Quem ſic pungit Tertul. lib. de Patientia. Tert.

nil.

nit. inquiens. *Mortalitatis inuidia viti que in hominem redit, qui cùm illam euadere poſſet de obedientia, in eamdem incurrit, dum ex conſilio peruerſo Deus eſſe feſtinat.* Itaque vna ad deitatem feſtinatio Adamum perdidit. O expectaſſes homo virtutum tuarũ conſummationem, & Deo perſimilis extitiſſes. An non dictum eſt hominibus, *Ego dixi, dij eſtis?* Sed miſerè corruit, dum Deus eſſe feſtinat.

§. VIII.

Maximus metus & terror debet eſſe viris peccantibus quòd fœminæ ſibi adiunctæ bonæ ſint.

NOn ſine myſterij pondere dictum eſt. *ſed & mulieres exterruerunt nos.* Cur non magis lætificauerunt? Cur non magis gaudijs perfuderunt? Enim verò fœminæ illæ deuotione in Ieſum feruentes lætiſſimam eius reſurrectionem præuiderant, cuius haud ingratum Diſcipulis futurum nuntium referebant, quo illos maximè crederent exultaturos. Et ecce vobis illi non lætitiam; ſed metum, ſed terrorem capiunt, & meritò, quandoquidem viri deplorati vehemens ſignum eſt, quòd illo reiecto Deus conuertatur ad mulierem ſociam, eique ſuæ largitatis theſauros committat. Hoc crediderim cogitatum eſſe a D. Athanaſio oratio. de diuinit. Chriſti in coniuge Pilati Dei filij magnalia prædicante, ſic enim inquit. *Lauanti manus ſuas Pilato, ac Iudæorum calumnias recipienti nullum vlterius verbum ei fecit Dominus; ſed potius vxori oraculum edidit.* Sanè quando ſalus Pilati non adeò deſperabatur, quando ipſe Iudæorum calumnias reſpuebat, & ſeſe Ieſu oſtendebat defenſorem, illi ſermonem Dominus faciebat, regnumque ſuum diuinum oſtendebat. At vbi Iudæorum ille calumnias probat, ac ſeſe comparat ad Deum perdendum, nullum ei verbum facit Dominus; ſed ad vxorem conuerſus, illi ſociam adhibet halitu diuino præditam, quaſi deplorati viri argumentum manifeſtum. Notanter dicitur Iudic. cap. 4. *Erat Debora Prophetes vxor Lapidoth.* Nec maius poſſet ferri teſtimonium miſerrimi illius populi, & per tot annos a Deo derelicti, quàm quòd Deus oracula ſua relictis viris, feminæ crederet. Ita meditatur Theodor. quæſt. 11. dicens. *Exiſtimo enim Deboram in contumeliam virorum prophetiæ donum adeptã eſſe. Nam cùm ex viris nullus inueniretur dignus, qui Spiritum ſanctum promereretur, hæc donum ſanctiſſimi Spiritus conſequuta.* Exoſum populum, infenſos viros caſtigat Dominus, illos derelinquens, & feminas oraculis illuſtrans, quæ Dei fauoribus acceptis ſint quotidie in contumeliam virorum conſtitutæ. Cur ergo non exterrentur Diſcipuli, dum audiunt, rediuiuum Dominum mulieribus apparuiſſe, veriti ne id eſſet reprobatorum virorum indicium.

Athan.

Iud 4.

Theod.

Text. O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens a Moyſe, & omnibus Prophetis interpretabatur illis omnibus Scripturas, quæ de ipſo erant.

§. IX.

Securiores & præſtantiores fructus per crucem, & ærumnas acquiruntur.

SAnè oportebat Principem, & Ducem hominum: nos in illam gloriæ vitam vocare, qua ſecuriùs & præſtantiùs fructibus ditari poſſemus. Et vbi ſecuriùs, quàm in cruce, B quam medijs plantati ærumnis & periculis. Nonne apud Lucam aiebat Dominus cap. 24. *Sic oportebat Chriſtum pati?* Ibi Theophylactus inquirit. *Quomodo ſic? per mortem crucis.* Fallor, niſi huc ſpectauerit Dominus quoties ſe vitem appellat, & nos iubet eſſe palmites vitis. Nulla planta vite fructuoſior, nulla ditior vite, ſed videre licet quo ſuos C & parturiat, & ſeruet vitis fructus. Id elegantiſſimè explicat D. Zeno in Pſalm. 79. his verbis. *Palmes in ſcrobem dimittitur, vt animatus ibidem nutriatur, auxiliare illi neceſſariò iungitur lignum: cuius tutela defenſus ſeſe ſuſtolat. At vbi adoleuerit in vitem perfectam, eius omnes crines luxurioſi tenduntur, modis adſtringitur, nec a ligno, quo portatur, vel cuius ducatu* D *in vberes fructus longiùs innitata producitur, vi aliqua ſeparetur. Tum ſolemniter plorans clementer imbre ſuo rorat, ſtatim oculis apertis folia radiata procedunt, quibus ſubiecti, ac ſeſe commendantes ſequaces fructus arrident; quos Solis ardores, pluuia, ventiſque exercendo prouehunt, ad maturitatemq; perducunt.* Hactenus ille. Ecce tibi vnde vitis trahat dulciſſimos E aureoſque fructus, nimirum ex petroſa ſcrobe, ex imbribus & ventis, ex lacrymis, ex gemitibus, inſuper ex adhibito ſibi ligno, cui innixa a terra extollitur, aureoſque fœcundatur in fructus. O vera vitis Ieſus

Luc. 24.

Theod.

Zeno.

A tunc admodum fœcunda, tum verè diues, cùm adhibito crucis ligno exaltatis à terra. Quiſquis huius vitis palmes es, vide quibus promereri & ſuſtoli glorioſus debeas, auxiliare tibi lignum neceſſariò iungendum eſt, nempe crux, lacrymæ, ærumnæ perpetiendæ, vt ſic præſtantiùs, & ſecuriùs glorioſos prodeas fructus. Diuus Auguſtinus ſermone 120. de tempore, meminit Apoſtolos miris virtutibus eruditos, tamen circa fidem labaſſe, & latronem medijs crucis periculis in fide conualuiſſe. Sic enim ait. *Ecce inter ſigna atque virtutes, atteſtantibus miraculis, & acclamantibus, aliquoties in Diſcipulis mens iam robuſta titubauit, & nunc Chriſti ſupplicijs quodammodo contradicentibus in latrone fides nouella conualuit.* Cur non conualuiſſet nouella fides, vbi crucē nacta eſt auxiliantem? Cur tanto fulcro adhibito inter petroſas ſcrobes tormentorum vitis non conualuiſſet Chriſtiana? Annoſæ, & robuſtæ illæ inter acclamationes virtutum, inter ipſa miracula titubant, imò & cadunt, non enim aliter vitis diuina aureis palmites ſuos fructibus cumulat, niſi ab ardore, niſi à pluuia, niſi à fulcro crucis. Hinc ſi vel ore apprehendat, ſummitatem cælorum permeabit. Nonne animaduertiſti poſt diluuium a luto & fimo candidam columbam in arcam euolare? Sed non adeò illam volare a fimo faciebant alæ, quàm oliuæ ramus, qui ore portabatur. Vbi crucis vim meditatus Beregonſius Abbas de myſter. ligni Domin. ait. *Columba ſibi ramum deferebat oliuæ deſignans, quid virtutum pennis nullus euolare valet ab imis ad ſumma; niſi ramum ſtudeat reportare cum columba.* Ecce quia vix cæli attingens ſummitatem, ſi ad gemitus columbæ Dominici ligni addas

Auguſ.

das cruciatus, & tormenta. Non tam cæteræ virtutes in altum ducent, quã lignum crucis, quàm cruciformis labor. Crux enim hoc habet cum cæteris virtutibus commune, quòd in gloriæ coronas extollet ſuos, inſuper & aliud habet ſingulare, nimirum, quòd coronas portatas acerrimè defendat, & cuſtodiat. Id cantabat Pſalm. 6 dicens *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*. Quaſi diceret, eam dediſti nobis coronam, quę cuſtodita ſit, & propugnata vndequaque mille ſcutis. Quod notans Origenes in Caten. Græc. ait. *Idem eſt ſcutum & corona. Vt qui ſcuto circundatus eſt, coronetur, & qui coronatur ſcuto circundatus ſit*. Sanè nulla res magis patere ſolet telis, quàm corona: Ornat corona caput, at mille inſidijs exponit totum hominem. Heu quoties ruina, & perditio aditum per coronam inuenit. Id quod lamẽtatur D. Gregor. notata illa hiſtoria Eleazari, qui a victoria oppreſſus interijt. Quę ergo corona hæc eſt, ſcutis protecta & cuſtodita. Eam inſinuat Didymus in Caten. aiens. *Scutum & corona crux eſt*. Itaque crux coronas quas parturit, perenniter protegit, & cuſtodit.

Orig.

§. X.

Ingens Saluatoris gloria à paſſione.

QVot ærumnæ, quot vulnera Saluatorem Ieſum adimpleuerunt, tot teſtes eius ingentes glorias & poteſtates decantant. Is enim eſt Ieſus, qui contradicentibus cunctis valet glorioſus euadere. Nonne gloriam ſuam ambitioſè commendans aiebat, Cant 2. *Ego flos campi*, non paradiſi floribus, ſed campi flori ſeſe gloriatur aſſimilari. Cur non potiùs

A purpureo Regij paradiſi flori? Cur non cæleſti hyacintho? Cur non florentis horti pulcherrimæ roſæ? an ruſticus flos campi ornatior? Sanè hortos regios florere faciunt hortulani ſapientis culturæ, & vigiliæ, & cuſtodiæ, illorumque flores vel cælum ſudum offendit, vel manus ignota perdit, vel nebulæ fumus deuaſtat. At campus, vt notat D. Am-

B broſ. à feris calcatus, & paſtus, *quibuſcumque ſiccitatibus agri omne illud quod alitur, in florem quadam virtute genitali ex ſeſe, atque in ſe ſucci ſemper manẽtis animatur*. Medijs temporum iniurijs, media conculcatione animalium, medijs Solis ardoribus, ex intrinſeco ſucco flos campi ſuo tempore pullulabit. Ea eſt enim Domini gloria, qua quibuslibet ſiccitatibus, Ambr.

C quibuslibet iniurijs & ærumnis virtute intima diuini ſucci ſemper manentis, ab ipſa mortis ariditate in viridum florem animatur. Hanc Ieſu gloriam admirabatur quicumque dicebat. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c.* Quę verba ac ſi à Domino dicerentur Diſcipulis his, qui in Emaus pergebant, explicat Gillibertus Abb. Cant. 3. Gillib.

D ſerm. 20. in Cant. fatus. *Egredimini filiæ Siõ de cauernis litteræ, de anguſta & ignobili intelligẽtia. Egredimini, & videte Regem Salomonem in diademate. Videte iam quo modo benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ quo modo campi eius repleti ſunt vbertate*. Sic Dominus Diſcipulos erudiebat de ſua gloria, ſic interpretans Scripturas, de anguſtia & ignobili intelligentia

E illos ad excellentiorem ſapientiam trahebat, qua viderent gloriam reſurgere de ignobilitate, & virtutem perfici in infirmitate, & noſcerent, quòd oportebat Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Quomodo ita? Vt annus ex glaciali

intemperie; ex hyemalibus moleſtijs floridas veris corollas ſibi parat: vt campus quibuslibet ſiccitatibus genitali virtute manentis ſucci in florem animatur. Sic eodem modo videte quomodo Ieſus benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ, quomodo campi eius, id eſt, caro eius à ſemper manente viuido diuinitatis ſucco per intemperiem in florem, per mortem in vitam animatur. Et quidē huc ſpectabat ſenex ille Iſaac, cùm benedictionē impertiturus filio ait. *Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni*. Quæ benedicentis verba ruminatus D. Ambroſius ſtatim meminit Chriſtiferi agri per pręſſuras fructificantis, & ait. *Hos fructus redolebat Iacob, qui Deum per pericula ſequebatur.* Hi ſunt fructus, & flores, quibus omni paradiſo ambitioſiùs ornantur agri, & campi, imò Chriſtianæ gloriæ extolluntur, prædicantur; Iam ob oculos ſit currus ille Ezechieli monſtratus, planè triumphis coruſcus, totus de firmamento conſpicuus, de igne clarus, de gemmis radians, de Cherubinis glorioſus. Hunc ſic commendat Vates c. 1. *Et hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Dei.* Longè aliter D. Ioann. Euangel. crucis extulit magnalia, qui poſt Ieſu miracula, poſt Deum ſuffixum cruci ſic ait. *Hæc dixit Iſaias quando vidit gloriam Dei.* Iam expendo, quòd hic gloria Dei videatur, cùm ſuperiùs ſola Dei gloriæ ſimilitudo. Cur ergo ille vmbram, & ſimilitudinem, hic veram gloriā à ſe viſam fatur? Sanè in glorioſo curru ſola adumbratur gloriæ imago, & Iudæorum infidelitate, è cruce vera Dei gloria radiat. Pulcrè D. Gregor. hom. 8. in Ezech. fatur. *Quid eſt quod ille ſimilitudinem gloriæ, & hic Dei gloriam vidiſſe deſcribitur? Sed cum Ioannes prius miracula Ieſu narrauit, atque infidelitatem Iudæorum poſtmodum ſubdidit, hanc Redemptoris noſtri gloriam, Iſaiam vidiſſe manifeſtat.* Et quidem hinc, nimirum ex Iudæorum infidelitate, ex cruce vera gloria coruſcat Saluatoris. Adde illud Pſalm. 101. vbi dicitur. *Quia ædificauit Dominus Siō: & videbitur in gloria ſua.* Porro apud Sionem Diſcipulis congregatis poſt Reſurrectionem apparuit Dominus, illiſque vulnera in paſſione accepta oſtentauit, vt è medijs vulneribus ingens eius gloria ſplendeſceret. Annuit Chryſoſtom. ibi dicens. *Cum Sion extructa fuerit, omnes ſummum Deum in priſtina gloria conſpicient, tum nimirum, cum in Apoſtolorum cœtu medio ſtabit. Nam tum in ſua gloria, hoc eſt, in paſſionum ſignis cernebatur. Aiebat enim ad Thomam: infer digitum tuum huc, & vide manus meas.*

Adillud Cant. 2. adiuro vos.

Ezech. 1

A B C D E

§. XI.

Chriſtiano ſanguini clauſtra cœleſtia aperiuntur, reſerantur.

Oportuit equidem Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, nullus aditus patebat ad gloriam niſi in ſanguine agni. Vituli mactati ritus præſcribens Dominus Leuitic. 4. inquit. *Infert ſacerdos, qui unctus eſt de ſanguine eius in tabernaculum teſtimonij, tincto digito aſpergēs ſepties contra uelum.* Et tamē hac ſanguinis aſperſione velum manebat clauſum, reſerādum ſanè erat velum ſanctuarij in ſanguine; ſed ſolum in ſanguine agni immaculati. Hinc eleganter Abbas Cellenſ. cap. 15. de Panibus hæc verba facit. *Ecce agnus agniculus, ecce vitulus ſaginatus Ieſus iugulatur et occiditur. Tinge igitur digitū, & aſperge ſepties cōtra velū ſanctuarij, vt ſit tibi clauis reſerationis cœli, ſan-*

Leuit. 4.

Cell.

Digitized by Google

ſanguis paſſionis Domini. Non obſirma- A
bunt valuas ſuas cæli, cum viderint ſan-
guinem ad ſe leuari de viſceribus Salua-
toris. O quāta reuerentia reueretur, imò
cedit velum Angelicarum virtutū di-
gito agni ſanguine madefacto; imo pro-
cumbēs tremit in occurſum cruoris Dei,
& creatoris ſui. Feſtinant reſerare clau-
ſa: Sic ille. Sic ſanè agni diuini ſan- B
guini Angelicarum virtutum cedit
cuſtodia, ſic vel ad aſpectum ſangui-
nis diuini hædi reſerantur adamantinæ
valuæ, ipſe Dominicus ſanguis
arduum gloriæ introitum facit in
vias planas. Vt meritò dicat Paulus
ad Heb. 10. ad Hebr. 10. *Habentes fiduciam in in-*
troitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti,
quam initiauit nobis viam nouam, &
viuentem per velamen, ideſt carnē ſuā.
Aula erant cęleſtia omnia, obſeratus C
& occluſus introitus; ſed Dominicus
ſanguis obſeratum, & auium introitum
fecit nobis viam tritam &
complanatam. Ita D. Anſelm. ex-
Anſel. plicat inquiens: *quām viam, ideſt,*
quem introitum modo factum viam tri-
tam in patriam ipſe initiauit. Arduus
erat paradiſi introitus, Cherubini
romphæ; poſſet ſanè Ieſus ſine ſan- D
guinis effuſione, etiam modo, d...
de ſaluandis hominibus per ſangui-
nem pacto, volare ſuper Cherubim,
& cæleſti ſeſe immergere gloriæ; at
id efficeret ianuis clauſis, & immota
cuſtodia. Verum ſanguinis ſui aſper-
ſione cuſtodiæ romphæa extincta
eſt, patentes fores, introitus & com-
planatus, quo ipſe intrans nobis ini-
tiauit introitum. Vnde ipſe Domi- E
nus nos apud Bern. ſerm. de vite vr-
get. *Collige tibi flores meos ſanguineos,*
vt paradiſi illius poſſis ianuā introire,
ante cuius fores Cherubin collocatus eſt
cum gladio flammeo & verſatili. Flores
ergo ſanguinis mei gladij verſatilis
flammas horrēdas ac tibi formidabiles
extrahant. Nulla cuſtodia, nullum
valuum, nulla obſeratio non patet di-
uino ſanguini, quando ipſæ Angeli-
cæ virtutes ſeſe effundunt in occur-
ſum Dominici cruoris, relictis glo-
riæ patentibus valuis.

Text. Et coegerūt ipſū dicētes: Mane nobiſcū Domine, quoniā adueſperaſcit, & īclinata eſt iā dies: & intrauit cum illis.

§. XII.

In fine vitæ maximè curandum, quod tibi Ieſus adſit.

ODi qui necdum adueſperaſcente, & inclinata vitæ die interemptorem mortis Ieſum exquirūt,
vt mortales tutò peruadant fauces.
O quam prudenter diſcipuli inſtant,
mane nobiſcum, Domine, & quę huius inſtantiæ ratio? Cur alio euntem
Dominum inſtanter detinetis? Cur
cogitis? Sanè, quoniam adueſperaſcit, & inclinata eſt iā dies. Iam vmbræ
humanarum felicitatum quam
longiſſimæ apparent, iam dies declinauerunt, & inutiles facti ſunt, iam
fumant funereæ mortis faces. Ergo
tenendus Ieſus, ergo cogendus Dominus, nec à corde, nec ab ore dimittendus. Tenebat Iacob; de quo
D. Ambr. lib. 2. c. 9. fatur, *Dicat nunc* Ambr.
aliquis non beatum Iacob, cum in ipſis
mortis diebus eſſet, qui plura cum Deo,
quā cum hominibus alloquia miſcebat?
Totus Deo innixus, vni Deo intentus Cant. 1.
mortem expectabat. Sic felix Dei
ſponſa Cant. 1. ait, *lectulus noſter floridus:* quibus verbis in morte accubitu
ex florido Ieſu præſentia ingens
ſibi meditabatur leuamen. Etenim
aliter transferens & commentās eadem
verba Philo Carp. inquit, *Accubatio* Phil.

A *batio noſtra in vmbra: cum enim inclinamur ad mortem, ad te Ieſus, ſolum refugium noſtrum & protectio, tu noſtra vmbra, tu defenſio, tu certa ſalus & vita.* Dicamus cum Dauid, *& ſi conſtitero in medio vmbra mortis, nō timebo mala: quoniam tu mecum es.*

Pſal.22. Nihil præter Ieſum quærendum in vitæ inclinatione. Ieſum ſolum ſpectandum & tenendum putet, qui velit ſine metu mortem expectare. B O quā timenda illorum conditio, quibus nec tunc licet à ſæculi negotijs vacare. Nonne quinque apud Matthęū virgines fatuæ dicuntur? Cur fatuæ?

Matth. cap.25. Sic dicit de illis. *Dum irent emere, venit ſponſus.* O merito fatua virgo, quę inclinata iam die, aduesperaſcente vita, inſtante Domini aduentu, pergit ad vendentes, adhuc apud ſæculum negotiatur. C Vidi plurimos, imò & planxi, quos animam agentes vrgeni negotia ſæcularia, tunc maximè illis res eſt cum vendentibus, cum mercatoribus, tunc pecuniarum rationes, tunc æris alieni compoſitio totam hominis cogitationem peruadunt. Metuo, ne ſic Domini priuentur ingreſſu; feliciores Diſcipuli, qui aduesperaſcente die, relictis alijs vnum curant, vt ſecum D Dominum habeant. Quam dulciter ille ſenex. Luc. 2.

Luc.2. *Accepit Ieſum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit, nunc dimittis ſeruum tuum Domine.*

Orig. Vnde ſic omnes nos monebat Orig. hom. 15. *Si quis egreditur è mundo, ſi quis è carcere vinctorum dimittitur, vt ad regnandum vadat, ſumat Ieſum manibus ſuis, & circundet eum brachijs ſuis totum habeat in ſinu, & tunc exul-* E *tans ire poterit quò deſiderat.* Metuat ſine hoc lumine mortis caliginem intrare, at ſi Ieſum manibus detineat, dulcibus conſtringat & liget amplexibus, mortis vmbras non timeat, ſed exultans migrabit Chariſ-

A ſimum ſibi filiū Ioſephum in AEgypto regnantē videns Iacob Gen. 46. *Irruit ſuper collum eius, & inter amplexus fleuit: dixitque pater ad Ioſeph, iam lætus moriar, quia vide faciē tuam, & ſuperſtitem te relinquo.* Gen.49. Quæ verba pulcrè in rem præſentē trahit Rup. lib.9. in Gen.c. 17. Rup. hiſque putat morituris verum mundi Saluatorem ſalutaturos & amplexuros eſſe. Ait B enim. *Quando Chriſtiane, defungeris, dic vnico Dei Patris filio ſaluatori tuo: iam lætus moriar, quia vidi faciem tuā et ſuperſtitē te relinquo. Videmus enim nūc per ſpeculū in ænigmate, & in hora qua quiſque noſtrum moritur ſuperſtitem illum relinquimus, qui ſolus depoſitis noſtris corporibus, & animabus curare ſit idoneus.* Hactenus ille.

C *Text.* Factum eſt autem dū recūberet cū eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, ac porrigebat illis & aperti ſunt oculi eorū.

§. XIII.

D *Chriſtus Dominus rediuiuus hominum genus in primæua natiuitatis decus reparauit.*

MErito ſanctiſſimus Iob c. 28. agilem Dei hominis carnem Iob 28. cōſiderans à laqueis mortis euolantem nationis prauæ cæcitatem lamentans fatur. *Semitam ignorauit auis.* Auis hæc D.Gregor. eſt Chriſtus à ſepulcro in æthera ſubleuatus, auis, inquam, iam non ſuper pullos E infirmata; ſed expandens alas, & ſuper eos volitans, vt priſtinus diſcant immortalitatis volatus. Huius auis diuinæ œconomiam circa hominē, cuius & filius verè dicitur, naturaliter expreſſam reddit vpupæ auis natura. De qua eleganter notat D. Antio-

Digitized by Google

Antiochus hom. 108. *Vpupæ, inquiens, ſi quando parentes ſuos viderent conſenuiſſe, & per ſenium hebetiores eſſe viſu filij alacres pilos parẽtum conuellũt, deinde allabunt oculos illorum, mox ipſos parentes ſuiſmet alis ſubiectos excalfaciunt, ac refouent, atque ita demum eos quaſi pullos recens editos reuocant ad florem ætatis*. O noua diuini alitis circa genus humanum charitas! ſiccine renouat Ieſus veteres homines? Ecce [B] miro è ſepulcro redimitus volatu veterna cæcitate diſcipulos affectos conuenit, & ſub alis ſubiectos diuinè excalefacit, ac refouet dicentes, *nõne cor noſtrũ ardens erat cũ loqueretur nobis?* Illorũ itẽ allambit oculos, viſum acuit, vt cæcitate depulſa primæuæ ætatis ad florem iuueneſcent. Cuius ſtatus recuperationem in præſenti Chriſti Domini cum Diſcipulis ad [C] menſá recubitu agnouit D. Anaſtaſ. Sinaita libr. 10 Hexaem. his verbis. [Sinai.] Factum eſt autẽ, cum ipſe recũberet cum eis, accipiens panem benedixit & fregit, & dedit eis, eorum autem aperti ſunt oculi. *Ecce habes eſcã: habes etiam per eſcã viſus recuperationem & Dei agnitionẽ quam per eſcam ignorauerũt protoplaſti* Deinde quid ſit poſt *ſumptam eſcam?* Surgentes ipſa hora [D] reuerſi ſunt in Hieruſalẽ *Ecce etiã à caſu excitatio; ecce etiã pulcra ab errore reuerſio*. Tantũ non dixit, ecce in priſtinum florem reſtitutio. Sic parenti homini veteraſcẽti incubat diuinus ales, ſic oculos allambit, ſic excalefacit, ſic refouet, ſic, vt pergit Sinaita, *ſimul accubuit, vt ſurgeret qui ceciderat*. Calefactus nãque homo & viſu [E] renouatus veternam exutus maciem in floridam & immortalem exſurgit [Chryſ.] vitam. Vt dicat D. Chryſoſt. *Domini reſurrectio induxit mundo lætitiã Quanto fulget in aſpectu, tanto feruet in affectu. Vetus homo migrauit, nouus aduenit* Sicille.

[A] *Text.* Et cognouerunt eũ; & ipſe euanuit ex oculis eorum.

§. XIV.

Chriſtus Dominus vt peccatoribus adeſt.

[B] NImium Deus peccatores amat, quam ſæpe differt iuſtorũ fauores, & tardat illis afferre leuamen quaſi peccatorum cõſortio & colloquio occupatus. Componit D. Chryſoſt. [Chryſ.] Chriſtum Dominũ iuxta fontẽ Sichar cum muliere Samaritana loquentem, cum eodem apud Emaus Diſcipulis adhærente, & inquit. *Cum oculos eorum aperuit, tunc ex ipſorum conſpectu ablatus eſt, ſeipſũ illis voce nõ* [C] *reuelauit, & mulieri dicit, ego ſum. Paulo ſe manifeſtauit è cælo dicẽs? Saule cur me perſequeris? Saulus verò reſpõdit dicens, qui es Domine? Tunc ille ego ſum Ieſus Chriſtus quẽ tu perſequeris: & hoc nunc Samaritanæ dicit; ego ſum qui loquor tecum. Quod multis ex Apoſtolis non reuelauit, hoc meretrici palam reuelat*. Is eſt Dominus erga peccatores, ſic peccatorum ſaluti inuigilat, vt [D] quaſi præ illis iuſtos obliuiſcatur, & deſpiciat. Sanè non cõponamus nos Diſcipulos hos cum peccatrice; ſed cum ſe ipſis, tum triſtes ab Hieroſolymis abſcedunt, & infideli ſtultitia expectationem ſuã emortuam promunt, tũc Ieſus illorum adeſt ſocius infidum animum pungẽs, ignorantiam tollens, placidis verbis illorum corda refouens & incendens in Dei [E] amorem: at vbi oculos aperiunt, vt veritatis diuinæ attingunt cognitionem, extemplo diſparet, nec vllam cum illis iam ſuſtinet moram. Sed cur modo tam citò diſparet? Eut. reſpondit. [Euth.] *Ne amplius tardarent, ſed citius ad diſcipulos reuerterentur; volebat*

enim

enim eodem die ſimul omnibus appa- A *rere*. Quod modo diſparet anxiæ illius erat curæ, qua gregem ſuum cupiebat viſitare; quod antea apud illos morabatur, illius erat amoris quocirca peccatores ferebatur, quorum cauſa iuſtorum gregem videbatur obliuiſci. Ioſeph ille vbi à fratribus ſuis cognitus fuit, ſeſeque omnibus manifeſtauit, hæc illis verba da-

Gen. 46. bat Geneſ. 46. *Feſtinate & adducite* B *patrem ad me*. De quo pulcrè Rupertus lib. 9. capite 22. & dubitat, & fatur, *Qui ſic iuſto patris deſiderio nunc feſtinat, quomodo tam aſ hactenus potuit perpeti moras? Videlicet quia ſi patrem prius intuitaſſet, quam congregatos ad ſe fratres ſuos oẽs ſub ſpe ſolidiſſima compoſuiſſet, grandem nimis in domo patris ſui turbationem concitaſſet*. Nimirum vbi fratres venditionis rei audiſſent C apud patrem eſſe Ioſephum turbati metu, patris domum minimè introiſſent. Hinc ſui patris vehementer amator deſiderium patris ſuſtinet, & moratur amplexus, dum ſingulos fratres à metu liberet; at poſtquam fratres omnes ſpe ſubleuat & confirmat, iam nec vllam patris videndi ſuſtinet morulã: feſtinate, inquit, & adducite eum. Ita Ieſus verus mun- D di Saluator anxius gregis ſui, ſi choro Apoſtolico ſeſe manifeſtaſſet, errones nonnulli diſcipuli infidelitatis rei non auderent ſe illi iterum coniungere: quapropter deſiderium diſtulit ſingulos qui aberrauerant viſitans, at vbi illos in fide confirmatos vidit, nec mora ab oculis eorum diſparet, & in amantiſſimum gregem feſtinat, quem propter errantes ali- E quas oues quaſi fuerat oblitus.

A *Text.* Et dixerunt adinuicē, nonne cor noſtrũ ardēs erat dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Et reſurgē-tes regreſſi ſunt eadem B hora in Hieruſalē, &c.

§. XV.

Algent prophanorum ſapientium verba: quæ autem è ſacrarum litterarum penu ſunt, incendunt corda, & ædificant in fide.

LIcet Chriſtiano Doctori vaſa ab Aegyptijs quærere, hoc eſt, prophanorum ſapientum, teſtimonijs C doctrinam ſuam cõfirmare? Nõ abnuo, at qui velit animos inflammare, ardentem flammã intimis imprimere viſceribus, non è prophanorũ, ſed è Chriſti pharetra iacula iaciat. Taceat Seneca, taceat Plato, loquatur Chriſtus, & cor audientium in flammas conuertetur. Miratus ſum pulchram illam viciſſitudinē colũnæ nubis, & colũnæ ignis, è quib⁹ Deus D populũ gubernabat in deſerto. *In columna nubis per diē, & in colũna ignis per noctem*. Exod. 13. Enimuero quos Exo. 13. colũna nubis gubernabat in die, eoſdem in nocte, & colũna ignis illuminabat nocte, & calefaciebat. Nimirũ quos per nubeã Chriſti carnem perdocebat Dominus, eos intimi Spiritus ſancti virtus igniebat. Ita elegan-ter Drogo lib. de Sacram. Pаſ. in hæc Drog. E verba. Nubes ergo per dié, & colũna ignis per noctē, quia & caro tua diuinitatis æſtũ temperat, & Spiritus ſancti lux tenebras noſtræ mentis illuſtrat. Igitur dum loquereris in via duobus Diſcipulis, & nubes peregrina faciē tuã obtegeret, *nonne*, inquit,

cor

cor noſtrum ardens erat in nobis? Ardebat nimirum intus columna ignis, quia foris columna nobis loquebatur nubis. Sed vlterius expendo, quod verba hæc non ſolum incendium inferant internum; ſed totū hominem fulciāt columnis: columna ignis, & colūna nubis, loquitur hæc, & incēdit illa & vtraque fulcit, & reddit cor humanū in fide ſtabilitum. Iam huc ſpectat

Pſa. 126

Pſalmi 126. *Niſi dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.* Sanè exterorum ſententiæ & gelidæ & infirmę ſunt, quę ignem eructant, & ſtabilitatem, & firmitudinem ſuggerunt, hęc ſunt ſacrarum ſcripturarum verba. Nobiſcum conſentit D. Zeno interdū ſic hunc Pſ.

Zeno.

locum commentans. *Cæterum in ædificandis animarum ciuitatibus humanæ artes vacant; inanes enim ſunt Philoſophorum vigiliæ & otioſa ſollicitudines, & fruſtratum in inueſtigandis naturę ſecretis & perſcrutandis mundi laboribus ſtudium; ſed lapſuram citò domum operatio talis ædificat. Domus ergo ædificanda per Dominum eſt, nec doctrinis ſæculis ædificata conſiſtet.* Vnà Chriſti Domini verba induunt humanis cordibus columnā ignis, vt ardeant, & firmiter in fide conſiſtant. Igitur Dei verba columnæ igneæ ſunt, quæ muniant mentem incendantque, & illuminent. At prophanorum verba nihil humanis cordibus meditātur, præter excidium & ruinam. Ioſue 7.

Ioſue. 7.

expugnata Ierico, miſerè corruebant Iſraelitæ, quæ ruinæ cauſa? Sortium deſignatione manifeſtatus Achā inter alia, inquit, *regulamque auream concupiſcens abſtuli.* Orig. ad hunc locum perueniens hom. non dicit regulam; ſed linguam auream ablatā putat, cuius cauſa ingens illa graſſabatur pernicies. Tunc ſic monet. *Si Poetam legeris modulatum verſibus, & perfulgido carmine Deos, Deaſque texentem, ne delecteris eloquentiæ ſuauitate. Lingua aurea eſt, ſi eam ſuſtuleris in tabernaculo tuo, ſi introduxeris in cor tuum ea quæ ab illis afferuntur, polluet omnem Eccleſiam Domini.* Vt videat quanta mala cauſent religioſi viri, qui vaniſſimorum hominū ſtudent libris.

Orig.

§. XXVI.

Qui & ſi in peccatis lapſus bona exercitia & orationes non deſerit, citò ſe à peccatis liberat.

VBi dictum eſt, quod regreſſi ſunt in Hieruſalem eadē hora, rectè monet D. Anaſt. Sinaita ſupra allatus. *Ecce pulcra ab errore regreſſio.* Etenim quaſi deſperata ſalute per Ieſum hi diſcipuli abibāt à reliquis; verum protinus relicto errore iterū ad gregem regrediuntur. Vnde tam felix & propera regreſſio? Cauſam reddit Euſeb. Em. in præſenti. *Beati ſunt quibus ambulat Ieſus, beati ſunt quibus ambulat ſalus, & vita, qui quoniam cum illa vadunt, diu errare non poſſunt.* Per infidelitatem ex corde Ieſum eiecerant, tamen quia vel extrinſecus cum Ieſu ambulabant, conſuetos de Ieſu miſcebant ſermones, eum præſentem habebant, celerem obtinuerunt ab errore reuerſionem, diu errare non potuerunt. Horum ſimiles ſunt omnes illi, qui & ſi peccatis obtenebrati ſunt, externa orationis, & ſanctorū exercitiorū opera non deſerunt, in ore & præ oculis Deum trahentes, hi non diu errabūt; ſed citò ad Deum conuertentur. Dauid Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccaui. & malum coram te feci.* Expende coniunctionē, nimirum malum corā te feci, quaſi diceret, nec peccans tuum conſpectum fugi, orationes minimè deſerui, te in ore, & præ oculis etiam tunc habebam: hinc pœnitentia ductus

Sinaita

Euſeb. Emiſ.

Pſal. 50.

ctus ad te reuertor, Sic Origen. hom. 11. Exod. *Qui pleniorem ſcientiam Dei accipiunt, etiam ſi malum faciant & in conſpectu eius faciunt. Sicut ille qui dixerit, tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Quid ergo plus habent qui malũ coram Deo faciunt? Illud profectò quod continuò pœnitent & dicunt peccaui.* Iã qui ob humanam fragilitatem in peccata ruitis, ne omnino Deum deſeratis, ſed quando ab intimis animi receſſeritis, tamen eius memoria præſens vobis occurrat in oculis, in ore, in operibus ſanctis, vt vel ſic diu errare nequaquam poſſitis.

CAPVT IV.

De apparitione facta Diſcipulis congregatis ſine Thoma.

IVDAEORVM metus Chriſtianum gregem intra domus clauſtra coegerat vbi diuinus paſtor circa ſolis occaſum ſues viſitat, & fouet agniculos. Metuentibus vulnerum præſefert cauernas, vt ibi a malis incurrentibus cuſtodiantur. Lætus conueſcitur, fabulatur, & ideo ex cruce reſurrectionis gloriam oriri commemorat, vt nemo peccator, niſi ex pœnitentiæ mortificatione nitatur ad cæleſtia gaudia euolare.

Text. Ioan. 20. Cum ergo ſero eſſet die illo vna ſabbatorum, & fores eſsẽt clauſæ, vbi erant Diſcipuli cõgregati propter metum Iudæorum venit Ieſus, & ſtetit in medio.

A §. I.

Metus ſæuientium rabidorumque hominum, vt cadat in conſtantiſſimos viros.

MEtuunt ſæuiẽtes Iudæos Chriſti Apoſtoli, an ideo meticuloſi dicentur & puſillanimi? Abnuit D. Cyrill. in Ioan. lib. 12. cap. 53. imo

B vel ex hoc metu prudentiſſimos & fortiſſimos viros Apoſtolos autumat: Quis prudens non timeat rabidiſſimi hominis furorum! Sæuiente Herode in Meſſiam, mandat Dominus per Angelum ad Ioſeph Luc. 2. *Accipe puerum: fuge in AEgyptũ*: circa quod & venuſtus & elegans fatur Chryſol. ſerm. 150. *Perſequente homine Deus fugit, ſæuiente terra cœlum trepidat*, — Luc. 2. — Chryſ.

C *& volitante puluere pauore turbantur Angeli, & pauor patris filio fugiente monſtratur.* Ea eſt. n. furia humani cordis, quæ ſola nullis carceribus conſtringitur, quæ ſola omni exorbitat a lege. Ferocientia maria certis legibus cõcluſit Dominus, nec mare vnquam tranſiliuit fines ſuos, ſic omnium creaturarum iras intra

D certos carceres frenauit, quos minime tranſilient. Vnum hominum reliquit in manu conſilij ſui, vna hominum feritas propoſitos naturæ carceres rumpit, terminos tranſilit, & à legibus exorbitat diuinis. Furente igitur homine, ſui legibus, ſuis finibus præſcriptis, timet Dominus, quis etiam non timeat etſi prudentiſſimus, etſi fortiſſimus? Hãc reddẽs

E rationem D. Athan. de fuga ſua, cur ſtrenui Chriſti milites, fortiſſimique religionis Chriſtianæ duces aliquando a perſecutoribus ſeſe ſubducebãt. inquit. *Illis cura fuit neque præſentiam eius temporis reformidare neque decretum a prouidentia terminum ante capere, aut diſpenſationi diuinæ repugnare,* — Athaſ.

ad

ad quam ſe reſtringi certi erant. Is timor fortiſſimos homines vexabat, ne præſcriptus à Deo terminus tranſiretur, ne diuinæ diſpenſationi repugnarent, cui quia ſola furia hominũ repugnare valeret, ideò à furentibus hominibus cauebant, qui intrepidè morti, tormentiſque ſe traderent.
Athan. Pro qua re affert ipſe Athan. maximorum virorum exẽpla in hæc verba. *Siquidem Patriarca Iacob, qui antea Eſau fugiebat, idem vbi mortẽ præſentem videbat minimè expauit; quin eo potiſſimum tempore ſingulis Patriarchis pro cuiuſcumque meritis omnia benedictioneſque irrogauit. Magnus item Moyſes ille, qui ſe ante Pharaoni occultauit, & ad Madianitas abijt, acceptis Dei mandatis, in Ægyptũ ſine metu rediit. Petrus quoque, qui ob metus Iudæorũ in latebris ſe habuit, geſtiebat ſe mactari.* Ecce vobis contemptores, imò amatores mortis metu deliteſcentes, & ab hominum rabie ſe abducẽtes, qui metu tam Deo erant grati, vt interea cæleſtibus viſionibus recrearẽtur.
Athan. Id quod notat deinde ipſe Athan. fatus. *Certe Iacob inter fugiendum pluribus viſionibus iiſque diuinis dignus eſt habitus. Moyſes item Deo charus cum in fuga eſſet, tum demum vidit illam magnam viſionem, ereptuſque à perſecutoribus Propheta in Ægyptũ remiſſus eſt.* Sic modo timentes Apoſtolos, à Iudæorumque oculis ſe ſubducẽtes recreat Dominus rediuiuus, eoſque lautitia cumulat & gratijs.

§. II.

Nulla res magis Deũ illicit, quam mortis eius imitatio.

ECce ad Diſcipulos congregatos in cænaculo feſtinus Ieſus aduolat; ſed ſcire cupis quem præferrent tunc diſcipuli Dei illicem, quo Deũ ad ſe feſtinato curſu traherent?

Hunc notat D. Chryſol. ſerm. 83. Chryſ. *Erant inquit, clauſi propter metum Iudæorum; non erat domus illa ſed carcer, ſed ſepulcrum; tunc tota ad diſcipulos pœna Dominicæ tranſierat paſſionis, & non ſolum lateribus eorum; ſed & cordibus doloris lancea tota figebatur, tunc triſtitiæ claui affixa manus eorum, pedeſque tenebantur.* O veros Domini amatores & amicos, qui vt amicum & Dominum ſepulcro conditum, eiuſque pedes manuſque transfoſſos norunt, ſic ſe ipſi afficiunt, vt domi ſepulti transfixis pedibus teneantur. Sanè amici Iob illius ærumnam obſtupeſcẽtes c. 2. *Exclamantes plorauerũt, ſciſſiſque veſtibus sparſerũt puluerem ſuper caput ſuum in cælum: & ſederunt cum eo:* Ibo. 2. Id quod expendens Orig. libr. 3. ſic ex illorum mente loquitur, Orig. *Quæ feciſti, inquiunt, ò Iob facimus, & quæ geſſiſti gerimus, veſtimenta noſtra ſcindimus, & terrã ſuper capita noſtra ſpargimus ſic nãque & tu feciſti ante paululum, vt aiunt, ò Iob. & vtinã cæteros dolores tuos tecum diuidere poſſimus.* Sic amici eadem quæ in Iob peracta noſcunt, ipſi in ſe faciũt, quantumque poteſt fieri illius in ſe miſeram conditionem tranſcribunt. Quo expendo illud, *& ſederunt cum eo.* quaſi ſimilitudine dolorum eius mercati ſocietatẽ & præſentiam. Itaque Ieſu amatores & diſcipuli in formam dilecti ſepulti, & transfoſſi ſeſe transfigurãtes, domi vt in ſepulcro ſe condunt, & fixis pedibus præ triſtitia tenentur clauſi. Per hæc Dominicæ mortis ſtẽmata Dominum ad ſe trahunt, quandoquidem nulla res ſic Regnatorem Ieſum illicit, quam eius morientis imitatio. Volãtes aues ſollicitat & trahit ſimilis auis infixa ramo, ſic à ſepulcro & cruce auolantem Dominum ſollicitant & trahũt ij, qui mũdo crucifixi, mortis illius & ſepulturæ induunt imagi-

imaginem. Hunc ſibi effinxerat vult A
Cant. 5. cem quæ dicebat Cant. 5. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meę diſtillauerunt myrrham.* Merito cuius manus ſudabant myrrham, hoc eſt, cuius opera Dominicã referebãt mortem, & ſepulturam, exſurgit aperire dilecto Chriſto, veniendũ illi certo certius erat, cum ſuæ mortis imitatores videat. Vbi myrrhæus Domi-
B nicæ mortis olet puluis, patentia ſint oſtia, iam iam aduentat Dominus, neſcit enim morari, ſed liberum per talem mortis ſuæ imitationem nactus ingreſſum, ibi hoſpitandus accedit. Ita D. Ambr. libro de Iſaac
Ambr. cap. 6. præfata commentatur verba. *Surrexi; inquit, aperire; & opera eius & facta mortificata ſunt mundo. Talis enim debet eſſe anima, quę verbum eſt*
C *receptura, vt moriatur mundo, & conſepeliatur Chriſto. Sic enim Chriſtus inuenitur, & tale quęrit hoſpitium.* O vtinam ſic vniuerſi diſceremus commori & conſepeliri, ſic manibus pedibuſque domi figi, vt pœnam Dominicę paſſionis accipiẽtes, præſentia frueremur Dominica, & nulla interpoſita mora noſtris manibus glorias tractaremus illius. Sic erat
D effectus D. Paulus ad Galat. c. 6. his verbis *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Ecce in Paulo imaginem crucifixi, ecce in homine Dominicæ paſſionis pœnam translatam. Vnde
Chryſ. ſic loquitur D. Chryſoſt. de compunctione cordis libro ſecundo. *Dixit Paulus quia mihi mũdus crucifixus eſt,*
E *& ego mundo. Vides ergo quantum longe erat, & quantum peregrinabatur ab ijs quę aguntur in terris? Vides quomodo ſuper terras incedens ipſum tenebat verticẽ cæli?* Et cæli vertex, & cælorũ Rex inclinatur ad eos, qui imaginem induunt Dominicæ mortis, & ſepulturæ, inter quos glorioſæ vitæ claritas maximè effulget & apparet.

A §. III.

Chriſtus Dominus maximum habet honorem ijs qui compatiuntur.

EAdem Iudæorum rabies, quæ Chriſtum Dominũ extra ciuitatem eiecit, & in putreſcentium damnatorum loco mulctauit, diſcipulos de morte Domini triſtatos, doloreq;
B transfixos intra domum clauſit. Id ſane crucifixus & iactus Dominus, prouidebat eorum, qui cõpatiebantur conſulens honori. Iob 2. dicitur Iob. 2.
de illius amicis, quod *ſederunt cũ eo.* Sed Iob ſedebat extra ciuitatem in ſterquilinio, numquid & amici eodẽ in loco manſuerunt? Accipite Orig. Orig.
lib. 3. Non tanta multitudo dolorum inundauerat Iob, vt ille honorem ad
C ſe veniẽtium non intelligeret, vt dignitatem præſentium non conſideraret. Quamdiu ergo venirent illi, illo vſque foris erat in mutans inſtrata omnibus euidenter oſtendens paſſionem ſuam. *Poſtquam vero memorati viri venerũt deferens honorem ſinceritati eorũ & honorificãs perſonas introiuit in ciuitatem, & ſedit in domo.* Nõ paſſus eſt ſimul dolentes in ſter-
D quilinio manere; ſed ipſe ſeſe ad domũ recepit, vt illos honoraret, quod quam verum ſit tu ipſe meditare. Verum non ſuperat hæc cura illam, quam Dominus habuit de ijs, qui compatiebãtur; cum enim ipſe ſolus ſine conſolatore extra ciuitatẽ mortem ſubiret, mortificatos, diſcipulos domo excepit, ibi ſeruauit & honori
E habuit. Quid mirum, quod compatientiũ honori modo Dominus proſpiceret? Is eſt Ieſus, qui multo ante ſuæ paſſionis imaginem Ionam Prophetam facit in ipſa morte à nautis honorari: ait enim Text. cap. 1. *& tulerunt Ionam & miſerũt in mare.* Vbi Remigius Altiſiodorẽſis expẽdẽs Rem.

illud

illud verbum, tulerũt Ionam, fatur: *Tulerunt, ideſt, quaſi quodam cum honore & obſequio portantes, non præcipitantes, miſerunt in mare.* Ecce tibi quanta prouidentia compatienti Ionæ, & Dominicam paſſionem præfiguranti, in ipſo mortis articulo, honor fuit habitus. Sanè vbilibet proſequitur Deus eos, qui compatiuntur, honore maximo.

Text. Et dixit eis, Pax vobis: & cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus.

§. IV.

Infidelitatis Regnum cadit, vbi pax introducitur.

SIne Baccho, & Cerere, aiunt, friget Venus: & quidem ſine Marte tota infidelitas euaneſcit. Bella fouent hæreſes, nec nouit error progreſſus facere, niſi vbi rixæ belliciquc tumultus affient. Vnde prudenter monet D. Cyrill. Hieroſ. præf. ad Catech. fatus. (Cyril. Hier.) Cęterum Draco circa viam tranſeuntes obſeruat, caue ne te veneno infidelitatis inficiat. Videt tot ſaluatos, & quærit quẽ deuoret. Ad Patrem ſpirituum ingrederis; ſed per Draconem tranſis, *quomodo igitur illum præteribis? Indue pedes tuos apparatus Euangelij pacis, vt etſi te mordeat non nocere poſſit.* Expendo illud, *vt etſi te mordeat*, non nocere poſſit: quaſi inſinuet: quod etſi infidelitatis veneno imbuatur quis per Draconis morſum, tñ dum de pace gaudet, illaq. fuerit armatus, nullũ ab infidelitate damnum diuturnum capiet. Non adoleſcit error infidelis inter pacificos, ſed protinus euaneſcit: vt meritò dicat D. Chryſ. ho. 16. (De recipiendo Seu erſano.) *Sicut cælum ſplendor ſolis, ita Eccleſiam fulgor pacis illuminat. O quàm deſiderabile nomen pacis, quam religio-*

Baeza in Euang. Tom. 1.

A *nis Chriſtianæ ſtabile fundamentũ, & altaris Dominici cœleſtis armatura!* Exſurgit Chriſtiana fides, mirumq. in dies capit augmẽtũ, hac vna ſubiecta pace, a qua & fulcitur, & armatur Eccleſia, vt errorum depulſis tenebris, certã ſuæ celſitudinis obtineat menſuram. Hæc ſpectat P al. 71. (Pſal. 71) *Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.*

B Bene ſtabile pacis fundamentũ ſupponitur, vt mobilem varietatem ſuã auferat luna, vel ſi mauis lege, *donec extollatur luna*: vt ſimul per pacis exhibitionẽ decretio errorum, & Eccleſiæ Chriſtianæ explicetur augmẽtũ & ſublimitas. Sic D. Aug. (Aug.) *Donec extollatur luna, tãquam diceretur: orietur in diebus eius iuſtitia, ſiue contradictionem & rebellionem tollat, & fiat pax in tantũ creſcens & abundans, donec luna extollatur; ideſt, eleuetur Ec-*

C *cleſia per gloriam reſurrectionis cum Chriſto regnatura.* Ecce a pace luna aufertur, & extollitur luna, quod vanũ eſt: quod errorũ tenebris obſcurũ ex tẽplo tollitur, quod clarum, qđ luminoſũ eſt procedit & creſcit vſque in perfectũ diẽ. Refert Gen. 15. dF: *Ibis ad patres tuos in pace*; quaſi

D pax ſit, quę in beatitatẽ prouenit cunctis. Sic Rich. Vict. de diff. ſacrif. Habr. & Mar. fatus: *Ergo ad pacem properabat, qui in pace iturus erat. Ibat per pacem, & ad pacem. Per pacem internam ad pacem æternam. Per pacem illa, qua mutuo ſibi conciliat omnem ſenſum, ad pacem quę exuperat omnẽ ſenſum.* Vnde vt oſtenderet pacis vtilitatẽ

E egregie Optatus Mileuit. lib. 7. aduerſ. Parmenianum fatur: *Apoſtoli pro bono vnitatis noluerunt à communione Petri recedere, eius, ſcilicet, qui negauerat Chriſtũ. Quod ſi maior eſſet amor innocẽtię quã vtilitas pacis, tacerent ſe non debere communicare B. Petro, qui negauerat Magiſtrum.* Adeò

ſanctum debet eſſe ius pacis, vt propter illam quandoque conniueamus ad peccata caſtiganda. Hinc diuinus Paſtor Chriſtus, inter infidelitatis tenebras enitentem erumpere lucẽ fidei in diſcipulorum cordibus excitat & aff at, & confirmat, dum pacis nunc proœmion ſ edicit. Nouit enim rabidiſſimi lupi aſtum, qui vt Chriſtianas oues perderet, nihil illis citius immittit, quã diſſidia; ait enim Ioann. 10. *Et lupus rapit, & diſpergit oues*. Quid eſt diſpergit? Pulcrè D. Anſ. *Diſpergit*, inquit, *oues, quia diſ-*
Anſel. *ſipat eius actiones, vt o͞ia, quæ fecerit, ſint incõpoſita, & incongrua: & diſſidentia*. Itaq. lupus diſſidium ſeminat, vt oues diripiat, è contrà Paſtor bonus pacem ſuggerit & concordiam, vt exſibilatis lupis, fiat vnum æternò duraturum Chriſti ouile.

§. V.

Prepoſtera omnia fiunt per diſcordantium ſuffragia.

ECce primis renaſcentis Eccleſię comitijs, quid magis omnium princeps ſtatuat & commendet, nimirum pacem & cõcordiam. Equidem nũc primo vniuerſam Eccleſiã conuenisse videns Dominus, nihil prius duxit illis commendandum, quàm pacem, ſine qua fieri nequit, vt rectus ordo familiæ componatur. Eleganter enim notans Diu. Petrus Chryſ. ſer. 84. bonum pacis exhibitæ
Chryſ. Apoſtolis iunctis in vnum inquit: *Quibus niſi pacem ſuam Chriſtus dediſſet, & Petrus, qui primus erat omnium putaretur inferior, & ſequens indebitè forſitam tolleretur aduerſus primum*. Papæ! hæc ſunt diſcordantium vniuerſa ſuffragia, quę ſemper norint & extollendum deprimere, & deprimendum extollere. Vbi in quauis familia diſcordias videris, & diſſidia pullulare, iam inde puta

A primos viros in ſentina ſeſſuros, &
nouiſſimos ad puppim collocandos,
& nulla morum mutatione facta,
erũt quotidie nouiſſimi primi, & pri-
mi nouiſſimi. Id quod egregiè ex-
pẽdit, imò plorat Naz. orat. 3. de Pa-
ce, qua ab Eccleſia exſibilata inquit.
*Ipſa calculorum inuerſio eſt: nam cum
deprehenſi conuictique fuerimus* (pu-
ta pacis turbatores) *tum pii atque*
B *orthodoxi ſumus, falſoque ad verita-
tem confugimus, quaſi pro fide ſimul-
tates feramus*. Vnus cunctos beat
affectus; ſi ambitioni placeo, pius
& ſanctus ſum, ſapientiaq. omni-
moda verſatus; ſi aliò pergo, ſtatim
& ſapiẽtiam amitto & ſanctitatem.
Pergit Naz. hæc indignans. *Quiſ-* Naz.
*quis es qui ita afficeris, ſtolidiſſime &
vecordiſſime, hic tibi heſterno die pius*
C *erat, qui fit itaque, vt idem hodie im-
pius ſit, cum nec verbo, nec ſcripto quic-
quam vel addiderit, vel detraxerit; ſed
in eadem fidei ſententia hereat, eum-
dem aerem exhalet, eiſdem oculis eum-
dem ſolem intueatur. Atque etiam tibi
hodie libidinoſus & impudicus eſt, qui
heſterna luce Ioſephum caſtitate refe-
rebat; & Iudas hodie, vel Caiphas, quẽ
heri Eliam, vel Ioannem moribus ex-*
D *primebat. Quin etiam pulchrum illum
magnorum virorum florem, hoc eſt, pal-
lorem, aut vocis moderationem, et tran-
quillitatem, heri ſapientiam, hodie va-
nitatem, inanemq. gloriam nomina-
mus, atque eamdem aduerſus malos ſpi-
ritus potentiam nunc Domino Ieſu, nũc
Beelzebub aſcribimus, & ad iniquam
prorſus contentionis normam has res ex-
igimus*. Hæc ille, diſcordiæ narrans
E præſtigias, quibus nouiſſimi appa-
rent. Vtinam nulla Chriſtiana fami-
lia huius rei experimentum caperet,
quòd Dominus præcauens ſuis pa-
cem commendauit, vt ordinis ma-
trem, vt veritatis aſſeclam.

§. VI.

Digitized by Google

§. VI.

Chriſtiana pax non expers eſt belli, imo eſt pugnax & belligerans.

QVem nõ moueat, quòd Dominus commendet pacem Diſcipulis, eo præcipuè tempore, quo inituri ſunt bellum cum toto orbe terrarum? Illos mille bella expectant, mille exercitus vocant, gladij, lanceæ, ligna, ignea fulmina petunt, & in hæc ſtrenuè profulturos pace armat Saluator. Quæ pax inter hoſtes inter inimica arma? Sanè hęc eſt pax verè Chriſtiana, quæ non deſidioſos, ſed acres, ſed belligerantes facit. Reuocate in memoriam ſanctiſſimum & religioſiſſimum Iudæ Regem Ioſiam. In 4. Reg. c. 22. vehementer dolens, legem a maioribus cõculcatam, (4 Reg. 22.) miſit præcipuos viros, qui Prophetidē conſulerent, quæ ſic reſpondit Regi: *Pro eo, quod audiſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuũ, & humiliatus es coram Domino: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulcrum tuum in pace.* Expende Dei infallibilem promiſſionē Ioſiæ exhibitam, quòd moriturus erat in pace. Nihilominus tamen Rex Ioſias durò in bello ſaucietus occubuit: ſic. n. habet capit. 23. *In diebus eius aſcendit in Pharao Nechao Rex Aegypti contra regem Aſſyriorum ad flumen Euphratem; & abijt Ioſias Rex in occurſum eius, & occiſus eſt in Mageddo.* Cur ergo dicitur moriturus in pace, qui dimicans & pugnans aduerſus hoſtes occumbit? Sane ſanctiſſimum & religioſiſſimum Regem non decebat pax deſidioſa, inermis & īfirma; ſed pax glorioſa, quæ minimè hoſtes ſecum admittat. Enimuero AEgyptius Rex aduerſũ Syriã per Iudam tranſire cupiens fœdera pacis a Ioſia re-

A quirebat, qui bellicos tumultus in Regno ſuo recuſans, dum illos nititur expellere, in bello occubuit, ea pace, quæ decet ſtrenuos viros, quæ omnia aduerſantia recuſat. Huc ſpectat Niſſ. in Eccleſiaſten, hom. 8. ſic (Niſſ.) mouens: *Pacem habeamus apud Deum propterea quod hoſtili & infeſto animo fuerimus aduerſus aduerſarium* Itaque tunc Chriſtianam & deificam obtinemus B pacem, quando hoſtiliter aduerſus Dei inimicos paramur, hoſtilis & pugnax Chriſtianorum animus contra aduerſantes cupiditates, contra graſſantes errores, is eſt pacificus animus, qui decet ſanctos, qui decet filios Dei. De hac pace gratulatur Dauid cæleſti Ieruſalem Pſal. 147. cum ait, *qui poſuit fines tuos pacem.* Sanè (Pſ. 147.) qui finiunt & terminant ciuitatē C muri ſunt; muri, inquam, qui bellorum impetus ſuſtineāt & frangant: vbi enim muri dicuntur, quid hoſtile & bellicum explicatur. Quocirca Diu. Cæſar. Arel. hom. 11. prædicta Dauidis verba memorãs pulcrè aducit. (De diligend. inimicis.) *Ergo Hieruſalem illa caleſtis muros de pace conſtructos habet.* Nō enim pax, quæ decet ſanctes, in lectis ſtertit, D in plateis ludit, in hortis deſidioſa vagetur ſed fines percurrit, vt hoſtes arceat, ſed pro muris excubat, hoſtilem & infenſum animum præſe ferens aduerſarijs. Hinc Dominus verā Chriſtianorum pacem vocauit gladium, apud Matth. cap. 10. fatus: (Mat. 10.) *Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium,* nimirum, non mitto pacem inermē, otio torpentem; ſed pugnacē, E quæ vera & ſola pax eſt. Id quod inſinuat Diuus Chryſoſtom. homil. 39. in Matth. his verbis. *Si bella venis mittere, cur te naſcente cantatur pax? Certè quia tunc vera pax, cum* (Chryſ.) *proijcitur quod erat tabidum.* Sic ille. Rem tandem finiat Diuus Syneſius, qui libro de Regno, ſic de pacifico

Imperatore loquitur: *Bellicoſus quidem omnium maxime pacificus fuerit, ſoli enim illi pacem colere licet, qui laceſſentes vlciſci, ac malè afficere poteſt. Eumque Regem dixerim omni ex parte rebus ad pacem attinentibus inſtructum eſſe, qui cum iniuriam inferre nolit, propulſandæ iniuriæ facultatem ſibi comparauit.*

§. VII.

Chriſti Domini cicatrices manentes teſtimonium perhibent ipſius virtutis, qua ſeipſum excitauit.

QVi ſub Diui alicuius nomine ſalutem, aut vitam accepit, ipſi ſanatori, aut ſuſcitatori funereas ſindones, ſiue ſcipiones ſacrat, quæ ſint in monumentum receptæ vitæ, ſeu ſanitatis. Itaque quot ſunt in templis appenſa mortuorum linteamina, tot ſunt monumenta, vel Deiparæ, vel alterius Diui virtutem & poteſtatem prædicantia. Quid plura? Cicatrices mortis vulnera, viuido Chriſti humanitatis templo permanentia, monuméta ſunt ipſius Domini virtutis & poteſtatis, qua ſe a mortis puluere in floridam & immortalē vitā reuocauit. Hec inter alios calluit fides acuta Thomæ, qui vt vulnera vidit, a ſeipſo notauit ſurrexiſſe Dominū, & inde eius diuinitatem credidit, & confeſſus eſt. Quod ponderās D. Hilar. lib. 7. de Trin. inquit: *Videns Thomas credidit, & quid aliud credidit, quam confeſſus eſt? Dominus meus, & Deus meus. Reſurrexiſſe enim per ſe ex mortuis in vitam, niſi natura Dei, non potuit.* Ecce vt vidit vulnera, Dei virtutem ibi latere credidit, quia vulnera ibi manentia teſtimonium perhibebant virtuti, per quam ipſe ex ſe reſurgeret. Hinc ſponſa reſumptam Chriſti Domini gloriam extollens inquit: *Manus eius tornatiles, plenæ hyacinthis.* Vbi pro hyacinthis communiter alij cum Niſſæno ponunt *plena Tharſis*: ſed quid Tharſis? D. Hieronym. cum Hebræis, vt refert Pintus ad capit. 1. Ezech. putat per vocem Tharſis ſignificari mare non turbidum & proceloſum, ſed ſerenum & placatum, quod ſolaribus percuſſum radijs hyacintinū refert colorem, aureos fulgurantē ſplendores. Sic manus rediuiui Saluatoris plenæ ſunt Tharſis; nimirum paſſionis referūt mare minimè turbidum & obſcurum, ſed vulnera halantia decorem, ſplendenteſq. emittentia radios virtutemque & poteſtatem, qua ſe ipſe Dominus ſuſcitauit, publicātia. Huc adeſt D. Niſſ. hom. 14. fatus. Cū ergo duplex ſit vocis Tharſis ſignificatū, & verò cuiuis pateat, meliorem in partem hic eam accipi ordo poſtulat, *vt hoc conſideremus in manibus, quæ laudantur, quòd ſponte ſua quaſi tornando detritis omnibus, quæcunque ſuperuacanea corporea in eis erant, ad ſortem diuinam tranſeat.* Alibi alia huius loci verba expēſa ſunt, nunc ſolum reſtat expendendum illud, nimirum, quod paſſionis maris aliquæ in manibus Saluatoris manentes indicent illum ſponte ſua, vi ſua, è ſepulcro ad immortalitatem euolaſſe. O diuinum Chriſtianæ virtutis monimentum! O viuida viuentis Dei teſtimonia! Iam hinc licet in maxima D. Thomæ Apoſtoli ſtultitia & ignorantia præſtantiſſimū omnigenæ ſapientiæ argumentum recognoſcere. Etenim ille, vt audiuit Chriſtū a mortuis ſurrexiſſe, ait: *Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in loco clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* Proh ingens hominis ſtultitia! ſi audis viuere, cur requiris illa vulnera, quæ illū dederunt morti? Vita quomodo eſt, niſi a ſana-

Hilar.

Niſſ.

ſanatis plagis? niſi ab obductis vulneribus? Pulcrè in Thom. Chryſol. (Chryſ.) ſerm. 84. *Reſurgentis ad gloriam tota mortis eſt mutata conditio; mors fugit, vita redit; caro amplius caſum neſcitura ſurrexit; & cur ibi Thomas ſola vulnera præſentari in indicium fidei nimis callidus explorator expoſtulas? Quid ſi iſta cum aliis abolita fuiſſent? Nulla pietatis monumenta, nulla Dominicæ reſurrectionis inveniri exiſtimas potuiſſe documenta? Prophetia ſanè magis, quam cunctatio fuit.* Vt pulcrè & verè hominis ignorantiam, & Dei ſapientiam extollit, quandoquidem reſurgens Dominus ſine vulnere carere gloriosiſſimis ſuæ virtutis monumentis; eſſetq. vt magnifica templa auro minioque vndique radiantia, quæ tamen dum non ornant funereæ ſindones, certæ manus, ferreæ catenæ, & ſimilia mortis, miſeriæque ſpolia, proſilientis virtutis carent teſtimoniis. Decebant ergo Dominicam reſurrectionem hæc inhabitantis diuinæ virtutis monimenta, & clariſſima, & firmiſſima, quæ Ieſum propria a ſe virtute excitatum (Ambr.) prædicarent. Vnde D. Ambroſ. in Pſal. 43. ait: *Thomas vbi tetigit manu propria latus Chriſti, reſpondit, Dominus meus, & Deus meus. Deus, qui non ſolum reſurrexit; ſed etiam ipſe ſe ſuſcitauit.* Hæc ille.

Ex Luc. 24.

Textus. Adhuc illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio dixit: habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. Et cum manducaſſet corā eis, ſumens reliquias dedit eis, &c.

§. VIII.

Diuinæ ſapientiæ maxime amicitiæ vinculo nectuntur, qui ſe ſe domi continent, clauſuraque gaudent.

SAnè valde amicabiliter excepit Dominus clauſos hos, domiq; manētes diſcipulos; nullū enim maius amicitiæ ſignum, quàm communio panis. Et quem panem communicant clauſi hi cum Domino? Panem vitæ & intellectus, quo ſapientiam, ſacramque ſcripturæ doctrinam mandūt. Pulcrè Rupert. lib. 7. (Ruper.) in Gen. cap. 7. Iacobi maximè a Rebecca dilecti, vtpotè qui habitabat in tabernaculis, allegoriam tractans per Rebeccam viuificātem ſcripturarum ſpiritum notās, ſic fatur: *Singulariter quemque noſtrum tanto hæc Rebecca plus diligit, quanto ſimpliciter quiſque habitat in tabernaculis. Nam è contrà quanto quis plus habeat de Eſau, tanto minus a Rebecca diligitur, id eſt, quanto amplius foras euagatur, tanto minus ſacræ Scripturæ lactatur vberibus, intuſq. repoſito pane cibatur.* Quiquis diuinæ ſapientiæ ſtudioſus eſt, hoc ſibi dictum capiat, tunc intimam amicitiam cum ſapientia habebit, tunc maximè à ſapientia amabitur, & intra ſcripturarum thecam reconditi panis dulcedini communicabit, cùm ſeſe intra domum contineat, clauſuræque ſolitudine gaudeat. Et quidē Prou. 9. (Prou. 9.) vt diuina ſapientia *miſcuit vinum, & propoſuit menſam*, ſic in primis *ædificauit domum*, quaſi ex tunc ad amicitiam & panis communionem admittere filios illos, qui ſe intra clauſtra continent domus. Quo ſpiritu agebantur illi, qui Cant. 3. inquiunt: (Cant. 5.) *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonē.* Circa quæ verba D. Bern.

Gillib. diſcipulus Gilibert. Abb. ſerm. 20. in Cant. ſic fatur. *Illi habentur digni hac leta viſione, qui ſe quadã lege pœnitentię concluſerint. Vis noſſe quam bona ſit cõcluſio? Hortus cõcluſus, fons ſignatus. Surge, propera amica mea & veni. Vides iam, quomodo eam inuitat, & amicam vocat, quæ ſe ipſam concludere nouit?* Minimè egredi ad Salomonem iuberẽtur, niſi clauſi eſſent, niſi rigida clauſuræ lege intra domũ ſe continerent, & qui ſic ſe continẽt, intimã cũ ſapientia amicitiã lucrantur; quæ reconditi panis dulcedinis obtinent communionẽ. Nonne Matthæus ille publicanus ſapientiæ diuinæ maduit nectare? nonne inijt cum ſapientia amicitię plenum cõuiuiũ? Sed accipite quid notanter dixerit Luc. c. 5. de hoc Matthæi cõuiuio cũ ſapientia incarnata celebrato; *& fecit ei conuiuium magnum Leui in domo ſua.* Cur adderet *in domo ſua*, niſi myſterium ſapientiæ innueret, cuius cõuiuium ille participat amicabiliter, qui domi ſeſe nouit continere? Huc Ruper. de Oper. Spirit. ſanct. l. 4. de intellect. lib. 1. c. 14. ſic inquiẽs. *Matthæus & ipſe vitæ atque intellectus pane cibatur, & eodem intellectu magnũ in domo ſua Ieſu facit conuiuium, magna verè ſecundum nomen ſuum gratia donatus. Huiuſce conuiuij diuinitus promiſſum fuit illud præſagium, quod ſicut ait Lucas, vocatus cum ſederet ad telonium, & ſequens Dominum, fecit ei conuiuiũ magnũ in domo ſua.* Quaſi ex eo, quod intra domus ſuæ clauſtra verum Regem Salomonem prȩſtolaretur Chriſtum, ſeſe appatet diuinæ ſapientiæ dapibus.

Luc. 5.

Rup.

Luc. 24.

Tũc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Et dixit eis; Quoniã ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitẽtiam, &c.

§. IX.

Vera ſalus obtinenda per pœnitentiæ & mortificationis opera, a Chriſti Domini morte perſuadetur.

QVa fronte prædicarent mundo pęnitentiam & carnis mortificationem Ieſu miniſtri; ſi ipſe à ſe dolorem & macerationem depelleret? Et quando nec ipſe Ieſus gloriã corporis attigit, niſi per crucẽ, quis inſanus veram ſalutem, niſi per mortificationem ſperat? Sic Dominus ad Moyſen fatur Exod. 25. *Facies & propitiatorium de auro mundiſſimo: inde præcipiam & loquar ad te ſupra propitiatorium.* Expendo illud, *inde præcipiam*, cur non potius ex columna nubis, ex claro cælo præciperet? Cur magis ex propitiatorio? Rem attigit Rupert. lib. 4. cap. 6. fatus: *Propitiatorium namque nobis idem incarnatus Deus eſt; ſed per paſſionem, & mortem ſuam.* O Diuinam Dei præcipientis ſedem! Tunc ex mortis paſſioniſque ſuæ propitiatorio præcepturum ſe pollicetur Dominus & non aliũde, ne quis ſibi aliam propitiationem effingat, ne quis oracula diuina contemnat, etiam ſi per deſertum eundum eſt, etiam ſi fames, ſi mortis pericula ſubeunda. Aſperam vitam Dominus præcipit, fames, dolores, omnimodam mortificationem, rigidam pœnitentiam, ſed ex propitiato mundi peccato per largiſſimam ſanguinis effuſionem

Exo. 25

Rup.

dum

dum præcipit, quis contemnat? quis aliter ſalutem & propitiationem meditabitur? Ionas 2. Naufragus ille Propheta ſepulturæ & reſurrectionis dominicę exemplar ſingulare, vbi a ceto euomitus Niniuitis ſupplicium prædicauit, protinus illi indicto ieiunio, induti ſacco, ardentibus ſuſpirijs ſalutem a Domino depoſcunt. Id quod eleganter ponderans D. Zeno inquit: *Non pecudum iecoris ſpirantes conſulunt fibras nec per varios auiũ volatus ſtatum plumea ſalutis inquirunt; ſed à ſuo corde remedium ſalutare depoſcunt, ſpiritumque ſuum contribulatũ ambitioſe ſacrificant.* Quid pulcrius? Sanè hi dum a vittatis fulgentibuſque vatibus perdocentur; volatus dextros vel ſiniſtros auium notabant, vanam plumeamq. ſalutẽ, quam ſolam, plumæ dare poterant, aucupantes; verum vbi a naufrago, vbi ab euomito è ceti vtero concionatore diuinum illis cœpit oraculum tonare, non a fibris pecudum, nõ a præpeti alitum volatu, ſed ab intimis pręcordijs ſed a vera carnis ſuæ maceratione, a ſui ipſorum ſpiritus ſacrificio veram ſalutem exquirere præſumũt. Huc traho pulcra D. Hilarij verba hom. 1. hic, vbi ſic matutinam diuini Solis a ſepulcro egreſſionem ſalutat; *O pulcra lux, quę de candido cæli faſtigio promicaſti, & inter fluenta purpurea ſedentes in tenebris & vmbra mortis ſubita claritate viſitaſti.* Expende illud, *inter fluenta purpurea*, quippe vbi Sol oriens purpureis nubibus ſuum nobilitat ortum, teſte Virgilio, creſcente die, omnia in luctu & mœrore ſũt, nubes pluuiali fletu rorant, largiq. riui per terram fluunt. At vbi Sol purpureus occumbit, ſequens dies lętiſſima ſerenitatem ęternat. Ecce igitur quicunque per alitum volatus per aſtra inanem ſalutẽ meditatis, vbi veram & duraturam ſalutem poſſis diuinare. Sol iuſtitiæ purpureus occubuit, interque fluenta purpurea maturius reſurget, ne veram ſalutem æternamque ſerenitatem quæras niſi per ſanguinis effuſionem, per luctus, per lacrymarum fluenta. Vanus eſt, qui a purpureo Solis exortu, nimirum ab immortali gloria Ieſu obtenta per ſanguinis effuſionem, ſalutem duraturam ſperat, niſi per lamenta, per cordis contritionem. Vaniſſimus, qui vbi vidit ſãguinolentum occubitum veri Solis, aliter in lętiſſimam & tranquilliſſimam gloriæ diem ipſe ire præſumit. Hinc Pſal. 93. *Qui fingis laborem in pręcepto;* nimirum quia quot ſubiji labores Dominus, tot præcepta ſunt nobis patiendi, & macerandi carnem. Ità D. Auguſt. *Formas,* inquit, *laborem in præcepto, ideſt de dolore præceptum facis, vt ipſe dolor præceptum ſit nobis.* Chriſtiani equidem labores & ſudores ſunt, è quibus vera hominum ſalus eſt aucupanda, non ex auium volatibus. Cui conſonat illud tritum Iobi, nimirum; *homo natus ad laborem, & auis ad volandum.* Quaſi dum oſtendit hominum fortunam, ſortemque in veris laboribus ſitam, rideat eos, qui in auibus aliud curat inuenire, quàm volates. Eoſdem ſic irridet D. Cyr. Alex. lib. 6. de ſeru & char. in Diuinis fatus: *Nos autem Deos non eſſe dicimus, apoſtatas angelos, a quibus ad nos præclari Prophetæ, & rerum futurarum præſcij legantur, arguta cornix, & præpes accipiter, & variæ paludes, & cæteræ aues; dignos ſcilicet talibus dijs Prophetas. Vos etiam felices ac beatos, qui tales Deorũ interpretes nacti ſitis.* Sanè per auium volatus plumea ſalus promittitur, eſt quibus vera & æterna mandatur ſalus, purpureus exortus; dolores, ærumnæ Chriſtianæ dantur in pręceptis in Prophetas, in Diuinus.

Ex Ioann. 20.

Text. Gauiſi ſũt ergo Diſcipuli viſo Domino. Dixit ergo eis iterum; Pax vobis, ſicut miſit me Pater & ego mitto vos. Hęc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritũ ſanctũ, quorum remiſeritis peccata, &c.

§. X.

Vera lætitia & gaudium ex Ieſu.

VNus Ieſus potuit lætitiam & gaudium inferre in terrá, qui mœroris exſiccans fontes, feſtos dies gaudiorũ plenos induxit. Dixerat D. Luc. cap. 2. quod duodecimum agens annum Ieſus Hieroſolymis inter feſtiua & ſolennia Paſchæ gaudia viſus eſt. Id quod ponderans Euſebius Emiſ. hom. in Dom. 1. poſt Epiphan. inquit: *Erat igitur ſimul cũ ceteris Ieſus in ſolemnitate, qui totius erat cauſa ſolemnitatis.* Vbi ſol aderit, lucidiſſimi proſiliunt radij, tenebræ fugiũt; vbi Ieſus venerit, labore & triſtitia expulſa, viſuntur ſolennia, feſti dies, placidiſſima & iucũdiſſima gaudia. Pulcrè Naz. orat. in ſanct. lum. incipit: *Rurſus Ieſus meus, & rurſus myſterium.* Quoties enim Ieſus apparet toties feſta, toties ſolẽnitates & gaudia, quippe myſteriũ pro gaudijs feſtiſq. poſitũ eſt, vt Nicetas fatur. De Ieſu præcurſore verba facies ſanctus Nilus in Aſcetico ſic ait: In ſolitudine verſabatur, & ciuitates ipſæ cũ hominibus ad eum confluebant, qui ſericis veſtibus induebantur ad zonę pelliceæ ſpectaculum concurrebant. Sub dio incommodè manere non

Euſeb.

Naz.

Nilus.

A recuſant, qui domos auratas incolebant, ſuper arena cubare nõ grauabãtur, qui in lectis, gemmis diſtinctis quieſcere conſueuerant: *Nã videndi viri cupiditas omnem ſenſum moleſtię abſtergebat, virtutiſque ſpectaculũ labores, & incommoda leniebat.* Ecce vnius iuſti hominis ſpectaculũ, quot labores, quot ęrumnas quot incommoda ſoperabat? Quid vbi Ieſus videretur;
B vbi appareret diuiniſſimus Saluator omniũ? Planè huius ſpectaculum vniuerſas ærumnas abſorbebat, fauſtiſſimaque gaudia inſtillabat, imò effundebat. Aiebant Angeli apud Luc. c. 2. *Euangelizo vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo.* Sed ſcire cupis, a quo illud magnum gaudium, an a mundi bonis? An momentaneum & leue eſt, quod delectat; a quo ergo ma-
C gnum gaudium? Pulcrè D. Cæſari Arel. hom. 19. gaudij cauſam indigitans ait, *Merito ſubiecerant: quia natus eſt vobis Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Vnus Ieſus vniuerſos populos valet ſuffundere gaudijs; vnus Ieſus mœſtitudinis radices euellit; vnus veram lætitiam trahit. D. Ambr. lib. de Iſaac & anima, capite primo, Ieſu glorias prænoſcens in Iſaac
D adumbratas, ſic ex huius nomine ad Ieſum tranſit: *Iſaac riſus, riſus autem inſigne lætitiæ eſt. Quis autem ignorat, quod is vniuerſorum lętitia ſit, qui mortis formidoloſæ, vel pauore compreſſo, vel mærore ſublato, factus omnibus eſt remiſſio peccatorum.* Cur non gauderent diſcipuli viſo Domino? vident enim in Ieſu mortis pauorem, & aculeum confractum; vi-
E dent aboleri peccata eius diuino halitu, & toti effunduntur in gaudia, & preſſurarum immemores medijs in periculis, vndequaque hoſtibus cincti tripudiant. Magnus ille Ioſeph AEgypti Saluator ſic de ſe in teſtamento fatur ſuo: *Cum vinctus iacerẽ*

Cæſar.

Ambr.

in

in compedibus, hilari voce gaudens glorificaui Deũ meũ ſolum, quod per hanc occaſionẽ amouebar ab Aegyptia. Ecce ſanctiſſimus vir è vinculis magnum capiebat gaudium, eo quod dũ vinctus ageret, ab occaſione peccandi, vtriſque laſciuiæ telis liberabatur. O quàm gauderent Apoſtoli, a quantis gaudijs perfunditur orbis Chriſtianus, quando rediuiuo Chriſto, viſis vulneribus, accepto halitu, per horum occaſionem ſe a mortis faucibus, a peccati tabe liberos meditantur! Vnus hic, qui mortis & peccati malum tollit, veris gaudijs veriſque lætitijs mũdũ reſtaurat. Hinc noueris Herodis aſtum, quãdo poſt auditos Magos de Ieſu ſciſcitãtes Matth. 2. congregatis Senioribus & Scribis, diligenter *ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.* Sed cur hoc a Iudæis ſciſcitabatur, qui ſui Regis aduentũ vellent occultare Tyranno? Rectè D. Paſchaſ. lib. 2. in Matth. ait: *Vt cautius eos exploraret, ſi Rex eorum ex lege promiſſus triſtes, gaudenteſue faceret.* Etenim præſenſerat ſciolus ille de Ieſu præſentia; non poſſe ingentem lætitiam non manare, quæ in fucrum ſtatim vultus exundaret. Pſ. 103. dicitur, *illic naues commeabunt*, quaſi Chriſtianorum vita, de nautarũ vſu procellis ſit ſemper replenda. At ibi D. Aug. ait: *Non timeant naues, nõ valde attendant vbi natent, ſed a quo gubernentur. Illic naues commeabunt. Quem cõmeatũ inuenient triſtem quãdo gubernatorem ſentiunt Chriſtum?* In tertia notandum eſt tempus, quando lætitia a Ieſu in ſuos proficiſcitur. Ea enim eſt lætitia Chriſtiana, quæ minimè datur, niſi poſt longa virtutum facinora, poſt præmia mille. Miraberis quantũ feſtinauerit Ieſus ad lętificandũ Ioannẽ præcurſorem ſuũ. Adhuc Ioannes vteri tenebris tenebatur, & iã de præſẽtia Ieſu perfundebatur

Matth. 2.

A lætitia. *Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Sed quod mirere magis, animaduerte, quã prius indicta ſunt Ioãni ieiunia, & aſperitates. Sanè lętitia illi datur adhuc exiſtenti in vtero, at ieiunia indicũtur antequam in vtero concipiatur. Sic enim Angelus Gabriel ait ad Zachar. Luc. 1. *Vxor tua pariet tibi filium: vinum & ſicerã non* B *bibet.* Nõ. n. aliter veniet lętitia Chriſtiana, niſi prius virtutum facinoribus prænotatis. Hinc D. Chryſoſt. ho. 6. de Reſ. fatur: *Exultemus Domino ſed in tremore, nõ remiſſa ſecuritate: quia & Ioãnes præcurſor exultauit ĩ vtero, ſed qui vinũ non bibit pręcepto Angeli Gabrielis.* Itaq. prius ieiunijs dedicatus, et poſtea perfundatur lętitia Chriſtiana.

C §. XI.

Non imperioſis, ſed amicis & charitatis plenis verbis trahẽdi ſubditi ſunt in obſequia dura & laborioſa.

ODi imperioſos ſeueroſq. Prælatos, qui imperio ad dura & aſpera ſeruitia ſubditos addicunt; non ſic verus & naturalis omnium D Dominus Ieſus, qui vt ventis & mari nouit imperare, ſic cum in prædicationis ærumnas & labores ſuos mittit, immemor imperij amicum agit. Nonne ait, *ſicut miſit me pater, ſic & ego mitto vos?* Ad hæc accipite Diu. Chryſolog. ſerm. 84 ſic fantem: *Sicut miſit me pater; non Dominus ſed pater: ſic & ego mitto vos. Non authoritate adhuc iubentis, ſed toto diligentis affectu mitto vos, ad toleran-* E *tiam famis, ad onera vinculorum, ad ſqualorem carceris, ad perferenda omnia genera pænarum, ad ſubleuandum cunctis execrabile mortis iugum: quæ omnia charitas vtique humanis mentibus imperat, non poteſtas.* Diſſimula imperium, exere amicitiæ vincula, Chryſ.

tende

cende amoris retia, & trahes ad fames, ad pericula, ad ſudores, ad carceres. Age patrem, & mitte filios in prærupta montium, in Syrtes, vt derelictorum inſudent animabus ſaluandis, vt inhoſpitalia loca incolāt, vt degāt apud Barbaros quæ omnia charitas iubet, non poteſtas. Redeuntem filium prodigum, vt vidit diuinus Pater, Luc. 15. accurrit, *cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum*. Ecce collum premit, & oſculatur, quid hoc? Pulcrè D. Gregor. Niſſ. in orat. Dom. 2. *Accurrit ad eū, & oſcula collū appetijt, quod rationale iugum ſignificat, per traditionem Euangelij homini per os iniectum*. O leuiſſimum & dulciſſimum ſummi Regis iugū! Expende, quæſo, qualiter ad iugum indomitum iuuenem traxit; & appetijt collum, inquit, vbi collum apperit, ad iugum trahere prætendit; ſed qua vi? an per crines raptans? an duros adhibens ſtimulos? Abſit hoc ab Euangelico Domino; ſed oſculo collum appetijt, hoc eſt, amicis & allectorijs verbis, blando & amorem ſpirante ſermone ad aſpera & ardua Euangelij pellexit obſequia. Vnde eleganter monebat D. Athan. in Exhort. ad Monachos fatus: *Magis benignitatis adhortationibus, & illiciente blandimento, via veritatis oſtenſa, nubem erroris aperite, vt non trahi incipiat vnuſquiſque, ſed ſequi præcedentem*. Igitur per os plenum oſculis, plenum charitate, quantumuis aſperum inijcies iugum hominibus, & maximè imperium confirmabis, vt bene conſulit Agapetus Diaconus Iuſtiniano Cæſari his verbis. Exiſtima tunc demum te tutò regnare, cum volentibus imperas hominibus quod .n. inuito animo ſubijcitur ſeditionibus fluctuat capta occaſione; *quod vere vinculis beneuolentiæ regitur, ſtabilem ſeruat erga Rectorem obedientiam*. Nil tam dulce hominibus quàm ſi corde capiantur, quam ſi verborum dulcedine ſaporentur; nil tam durum & incomportabile, quàm ſi ceruice domētur. Ecce quare apud Aug. ſer. 42. de Verbis Dom. repellant iugū crucis ſuperbi homines. Quibuſcumque iſta diſplicet Domini paſſio, ſuperbi ſunt, nolūt deſcēdere. *Et ego, inquis, crediturus ſū Deū crucifixū? Abſit, vt hoc credā de Deo, indignū eſt, cor loquatur, non ceruix*. Videbant duritiē iugi, notabāt lignū crucis, nō cernebāt oſcula imponētis, & ideò iā ſuis ceruicibus timebant. Cor loquitur, non ceruix, dicebant, quaſi accepturi iugum, quod per os blādè & amicè loquēs inijceretur, non illud quod ſolum duritie ſua ceruices premeret. Vide infrà cap. 6. § 8. & 11. & alibi.

Margin: Luc. 15. — Niſſ. — Athan. — Agap. — Aug.

§. XII.

Miniſtrorum ſuorum authoritati ſic Deus conſulit, vt nolentibus illis non pareat vlli.

QVis non miretur illa Dei Opt. Max. ad ſuos verba, nimirum, *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt?* Si ſumma Dei pietas, Deus miſericordiarū immenſæ charitatis viſcera ad hominis ſententiam ſtabit in capitalibus? Ecce tibi igneus ille Elias, vbi Regē Achab innocētis Naboth ſanguine cernit fœdatum acriter in illum excandet, mortem, crucemque minatur; dolet Rex, illumque vehemēter ſui pœnitet facti, & ita Prophetæ ſtupefactus, ſacco obtectus Deū adit, diuinamque miſericordiam lacrymis, ſuſpirijs, longiſque ſollicitat eiulatibus. Quid tunc Deus, qui vel vnius publicani voce tangitur? Parceret ſanè ſi diuina ſolum moueretur voluntate? at decretū erat Regis ſupplicium per Eliā, ſic nihil de ſententia immutans per ſe, Deus Prophetam adit, cui fatur: *Vides Achab humiliatum coram me?* vbi

Cyrill. Hier.

A Vbi D. Cyrill. Hieroſol. catech. 2. exponit, *quaſi perſuadens Dominus ira accenſo Prophetæ, vt ſubueniret pœnitenti*: Qui iudex natura eſt, aduocatum agit; nec de ſententia miniſtri, illo non conſentiente, vult immutare. Adeò ſanctum eſt quicquid Dei miniſtri decernunt ad vlciſcenda hominum peccata. Reuoco in memoriam alterum Moyſi factum, & B alterum Chriſti. Vtriuſque meminit Tertull. lib. 4. aduerſ. Marcion. his verbis: Ecce planè diuerſum exemplum Moyſis, & Chriſti. Moyſes rixantibus fratribus vltro intercedit, & iniurioſum increpat. Quid proximum tuum percutis? & reijcitur ab illo. *Quis te conſtituit magiſtrum, aut iudicem ſuper nos?* Chriſtus vero poſtulatus a quodam, vt inter illum, & C fratrem ipſius de diuidenda hæreditate componeret, operam ſuam, & quidem tam probæ cauſæ denegauit. Sed enim optimi Dei Chriſtus inquit: *Quis me conſtituit iudicem ſuper vos?* Expende modo, qua voce ſe excuſet Dominus a componēda hæreditate inter fratres; nonne ipſe cōſtitutus erat Rex, vt homines componeret, rixarumq. cauſis ex ſufflatis concordiam & pacem ſeminaret D inter fratres? Cur ergo ab hoc opere ſe excuſat? imò cur ſe excuſans ait, Quis me conſtituit iudicem ſuper vos? Sanè alta mente repoſta manebant verba, quibus reiectus fuerat miniſter inſtituēdus legis Moyſes a rixantibus fratribus, quibus ſimiliter docet reiectum fuiſſe Deum, vtpote cuius nulla alia ſit ſentētia, nec vox, niſi quæ eſt ſententia, & vox ſuorum miniſtrorum. Ita Tertull. in

Tert.

hæc verba: *Indigne tulit hoc dicto fugatum Moyſen, ideoque in cauſa pari diſceptātium fratrum voluit illos commemoratione eiuſdem dicti confudiſſe.* Quaſi diceret, dum miniſtri mei A ſētentia a fratribus reiecta eſt, quid a me petunt fratres? Si ille nō iudex, nec egò iudex, vnum meum & illius tribunal, quod ille ſancit, ego ſancio; quod ille componit, ego compono, & non aliud.

CAPVT V.

De apparitione facta Diſcipulis cum Thoma.

B IAm Thomas Chriſtiani gregis caulas intrauerat, Dominum reuixiſſe ſociorum è calculo didicerat; imò nō didicerat, quādoquidem fidem dictis non adhibebat, adhuc adhibiturus, ſi clauorum; lanceæque foramina, quibus occubuit mortuus Dominus, ſibi monſtrarentur in viuo. Interea Saluator C adeſt, cunctos de more ſalutat, & errantem ouiculam ad vulnerum ſpecus deducit, vt ſugat mel de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo. Adeſt ſtupefactus Thomas, pectoris vulneri inhæret, & cum vilis vermis accederet, de virgineo pectore ales euolat, & Cherubicis inſertus alijs faciem admiratur diuinam.

D *Ex Ioan. 20.*

Text. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij Diſcipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, &c.

An-

Digitized by Google

§. I.

Auguſtiſſimum Dei viuentis teſtimonium, quòd in mortis vulneribus viuat.

O Summi Imperatoris triumphum! O maximam imperialis arcis gloriam, quando victi hoſtis labaro rutilas, & hinc inde ſciſſis inimicorum ſignis decoratur. Quod ſplendentibus auorum ſtemmatibus fulgeas humanum eſt; at quod inimica ſtemmata hoſtium ſigna te extollant, tuam prędicent inuictam virtutem, hoc ſupremum eſt, & diuiniſſimum. Fallor, ſi potuit quid diuinus excogitari de Chriſto, quàm id quod excogitauit Thomas. quæ ſummum bellatorem oſtentarent, non ſanè eſſent propria ornamenta; ſed inimica vis circumcirca inanis. Hâc cupit Thomas in Chriſto videre, vt quæ decebat Deum, gloria coruſcaret. Enimuerò dū Lazarum reſurrexiſſe vidit, hominem ab inimica morte mirabatur ereptum; ſed cum in illo nullum mortis ſignum animaduertit manſiſſe, credidiſſet fortè a morte ſua ſigna collecta, vt iterum irruens hominem expugnaret. At Imperator, & victor mortis, vt debellatam & ſubditam mortem relinquebat, ſic vniuerſa eius ſignal, arma, ſpicula, ſibi affixa ſeruabat, quæ eius immortalem gloriam ęternarent. Hinc Chriſti reſurgentis gloriam miratus Diu. Maxim hom. 1. ſic fatur: [Max.] *Quis eſt iſte, qui intra auidos rictus aſſumi poteſt, conſumi non poteſt? Cibus eſt, corruptio non eſt. Traditur perditionis profundo, & ſeruatur ipſius mortis obſequio.* Quippe mortis arma, ſpicula, ſigna, nō iam infirmant, ſed confirmant Imperatorem Chriſtum, eius immortali corporis tēplo appenſa. Iā mortalia ſtigmata non inſequun-
A tur moriturum, ſed obſequuntur regnaturo inter illius rutilantia trophæa. Hinc pulcrè accedit D. Hilar. hom. 8. inquiens: [Hilar.] *Spoliata eſt fragilitas, exinanita mortalitas, ſola in cicatricibus permanent venerandę teſtimonia paſſionis. Nimirum reſurrectio vnde erat credenda, nō abſtulit.* Quippe vulnera viuenti contraria iam nō
B ſunt; ſed quaſi ſpolia appenſa extremam mortis debellationem prædicant, & declarant. Nonne mortis vis exinanita, quando vniuerſa eius arma, nimirum ipſiſſima vulnera, & cordis perfoſſio inuictiſſimi Imperatoris inſerta triumphis, apparent eius viuidæ virtuti prædicandæ famulari?

§. II.

C *Citius pluribus, quàm vni ſoli Deus adeſt.*

MAximum ſanè eſt emolumētū ſocietatis, vbi multorum eſt in Domino congregatio, illicò Deus etiam non petentibus adeſt, qui etiam exoratus ad vnum venire tardat. Congregatis Apoſtolis cum apparuerat Dominus ipſa reſurre-
D ctionis die, vnus Thomas abfuerat, cuius optatis per octo dies differtur diuinus fauor. Id quod expendens Chryſolog. ſer. 84. ait: [Chryſ.] *Denique ſponte præſtitit cęteris, quod iſte tardius implorat.* Etiam non vocatus, ſed ſponte ſua citiſſimè multis illis apparuit, quod vnus Thomas, quia vnus longis protoris ſuſpiriis per octo dies tardat implorare. Quàm ſapien-
E ter hunc Deo morem gerebat illa Cant. 1. aiens: *Trahe me poſt te; curremus in odorē vnguentorū.* Expende illud, *trahe*, & illud, *curremus*: qui trahitur, ægrè & difficulter fertur; at qui currit, facilè, velociterq. brauium apprehēdit. Itaque vbi ſingularis,

Digitized by Google

A laris,& vna Deum exquirit, ò quàm difficulter & ægrè tunc trahitur, ait enim, *trahe me* cum autem ſodalibus ſe interſerit, o quàm velociter ad Deum peruenit, tunc merito dicit, curremus in odorem vnguentorum.

Bern. Huc accedit D. Bernard. Paraphraſis ſerm. 21. in Cantic. dicens; *Non curram ego ſola, et ſi ſola me trahi petierim, current adoleſcentulæ mecum.* Etenim B velocitatem apud Deum non ſingularitas, ſed multorũ cõmunio tenet. Vbi multorum cauſa eſt, quàm velociter Deus habetur, adeo, vt mulieribus ad ſepulcrum flentibus, quod diuinum fuerit ablatum cadauer, nullũ clarius ſignum dari potuit velociſſimi rediuiui ad illas aduentus, quam pluralitas miniſtrorum ad ipſum ſepulcrum inuenta. Ait enim Luc. cap.

Luc. 24. C 24. *Ecce duo viri ſteterunt ſecus illas.* Quid ergo ſtatis, ò fœminæ? Non videtis Dominum; ſed vobis iunguntur duo cœleſtis viri, & vbi adeſt multorum congregatio, ſtatim ipſe Dominus aderit; expectate paulisper, non moram faciet, non tardabit. Ita eleganter Tertull. lib. 4 in Marcion. fatus; *Corpore autẽ non inuento, ſublata erat ſepultura eius de medio.* Quidni D manebit etiam ipſe æternum ſublatus? Nulla nobis ſpes deinde illum habendi? Abſit: *Sed & duo ibidẽ Angeli apparuerunt, tot ferè laterenſibus vti ſolebat, in duobus teſtibus conſiſtens Dei ſermo.* Vbi tantum pluralitas vbi recipientium copia eſt, non tardabit Dei verbum communicari, ſunt plures congregati, ſunt plures qui expectent? Signa Deum noſco per ſua, Chriſtus adeſt, non tardabit Dominicum leuamen. O quoties quis ſingularis perijt, qui poſſet de communibus beneficijs ſaluari. Hinc Iudam

Leo. pungit D. Leo ſerm. 11. de paſſion. ponderans enim illud Luc. 23. *Pater ignoſce illis.* continuò ſubiungit. De cuius orationis potentia fuit, vt prædicatio Petri Apoſtoli, ex his qui dixerunt, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, multorum ad pœnitentiam corda cõuerteret, & vno die baptizarentur tria ferè millia Iudæorum. *Ad hanc indulgentiam Iudas peruenire non potuit, quoniam perditionis filius, prius in deſperationem tranſiit, quam ſacramentum Chriſtus redemptionis generalis impleret. Nam mortuo pro omnibus impijs Domino, potuiſſet etiam forte hic conſequi remedium.* Heu quam perniciosè abeſt Chriſtianus, quando generalia beneficia, & myſteria ab omnibus capiuntur, qui cum omnibus poſſet ſaluari. Hinc ſapienter Abraham de Sodomitico excidio commonefactus inſtanter pro gentis multitudine exorat, vniuerſamque vrbem precibus contendit eripere flammis, habebat enim ibi habitantem nepotem Lot: ſed oraſſet pro Lot tantum, nonne citiùs ſalutem vnius iuſti obtineret, quam vniuerſorum peccantium? Pulcrè D. Chryſoſtomus ait: *Manifeſtè propter fratris filium dicere non audebat, communes pro omnibus facit preces, volens cum alijs & hunc liberare.* Sanè ſupplicij tempore inſtanti, non audet vnius iuſti re ſaluti, efficacius motiuum diuinis obijcit viſceribus, quando communem omnium ſalutem deprecatur; nulla enim re citius allicitur Deus, quam vbi multi poſſint ſaluti dari. Chryſ.

Text. Et poſt dies octo iterum erant Diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus, ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit, Pax vobis.

Non

§. III.

Non parua eſt peccatoris commendatio apud Deum, quod lateat, quòd ſe celet.

INcreduli extiterunt Apoſtoli Dominicæ reſurrectioni, incredulus extitit in primis Thomas; ſed hoc in illis commendandum, quòd dum incredulitate laborabant, domus latebris abdebantur, nemo exterorũ nouit Diſcipulos dubitantes; ſed eorũ dubia fides, ſeu incredulitas domi latebat. Nonne ſic ait, Erant Diſcipuli intus, & Thomas cum eis? Ille generis humani fecũdus ſator Noe ebrietate correptus iacuit nudus, pudendis fœdè manifeſtis. Sed vide quid de illo notet text. Gen. c. 9. *Et nudatus in tabernaculo ſuo, &c.* De quo eleganter D. Ambroſ. cap. 19. *Et ſecundum litteram cautio eſt, & ſecundum ſapientiæ altiorem ſententiam laudatio eſt. Cautus eſt, qui & ſi nudatur, in domo tamen ſua nudatur; vbi operimenta non deſint, & quædam tegmina ebrietatis, vt vitia ſua norit abſcondere.* Sanè venia vilis eſt caſus, imò (ſi fas ſit loqui) laudabilis, quem nõ neceſſe eſt ſciri a vicinis, qui intra domum latet, nec exteris communicatur. Id quod argutius adhuc ponderauit Procopius in hæc verba: *Licet Noe parum cautè, & pudicè iacuerit; non tamen id venit in publico; domus ſua eum nudum conſpexit; eſt enim ſancti viri ſe neutiquã extra domum ſuam nudare.* Quis nunquam gloriæ ſtolam deponet? Quis nunquam pudẽda opera præſeferat? Sed qui ſanctus eſt, in hoc cognoſcitur, quòd non foris nudetur, quòd apud exteros ſaltem pudenda reuelare cauet. Nonne ſtultiſſimi hominis eſt infirmitatem ſuam hoſtibus aperire? Hanc ſtultitiam lamẽtatur Naz. Apolog. 1. graſſari in ſuæ gentis ciuitate, dicens:

Gen 9.

Ambr.

Procop

A *Alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur his, qui a Dei cultu abhorrent, atque hoſtium vota miſeri ſedulò explemus.* Proh miſeram hominũ ſtultitiam, qua hoſtium votis ſeruimus, infirmitates noſtras, in quibus ſibi complaceant, illis publicamus. Pulcrè cauebat Mich. c. 1. ne ſuorum ſpoliatio pateret vicinis hoſtibus. Ait enim. *In Geth nolite nunciare, lacrymis* Mich. 1

B *ne ploretis in domo pulueris puluere vos cõſpergite:* quaſi hoc hẽrat calamitatis ſolatium, quod ipſa intra domum occultaretur, nec neceſſe fuerit, vt ad hoſtium vicinorum aures perueniret, ideò petit, vt domi maneant, nec ſeſe Gathæis aperiant. Vbi D. Hier. *Ne audiant, & lętentur inimici.* Lętantur ſane hoſtes fidei, hoſtes religionis & pietatis, cum ſanctorum infir- Hier.

C mitates, & caſus noſcunt, non igitur hoſtium vota expleamus de noſtris miſerijs. O quam diuinè Pſaltes ait, *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Et quis tegit peccata? Explicat Nazian. orat. Pſal. 1.

in ſanct. Bapt. aiens, *quorum intima mentis partes nondum purgatæ ſunt,* & hi quidam prædicantur beati, vtpotè qui cauent hoſtibus ſuam nuditatem Naz.

D reuelare, qui infirmitates ſuas non prædicãt, ne exterorum vota ſatient. Quid proditore Iuda ſceleſtius? Tamen hoc habuit laudabile, quòd oſculi velo niſus eſt tegere turpitudinem ſuam. Ita D. Anſelm. in c. 26. Anſel.

Matth. ponderat illud, quemcũque oſculatus fuero, ipſe eſt. *Habet adhuc,* ait ille, *de verecundia diſcipuli; qui non eum palam tradidit perſecuto-*

E *ribus; ſed per ſignum oſculi.* Quaſi hæc eſſet Diſcipulorum nota, quod pudèrent reuelationem infirmitatis ſuæ. Quã aliter illi, quos pũgit D. Cypr. Cypr.

ep. 2. ad Donatum fetus: *Conſenſere iura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt:* miſere peccabant, ſed

miſe-

miſerius ipſa peccata de publicitate deleabant.

Text. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas; & affer manum tuã, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

§. IV.

Quot Christi Domini vulnera, tot adverſus perfidiam ora.

OS Christi obruere dira perfidia quo vapulabat, inflicta morte curabat, ſed tum ſanctiſſimũ corpus vulnerat, quot vulnera infligit, tot vocaliſſima ora addit, quibus miſerè tũditur, & ab obrepentibus elimina- Rupert. tur. Ideo Rupert. lib. 12. de Victoria verbi, cap. 18. aiebat. *Plagarum cicatrices idcirco in corpore ſuo retinuit & reſeruauit, vt victorias ſuas ſemper loquatur illis quaſi linguis.* Vnum Eliã vatem non ſuſtinens Rex idololatra Manaſſes, iubet illum dentata ſerra mediũ ſcindi; quid plura? inde duos incipit habere maſtyges regia idolo- Zen. latria. Accipite D. Zenonẽ ſerm. 6. de Iſaia ſic fantem. *Propheta egregius, & illuſtris inter reſupinatos ſectores, tamdiu immobili incõcuſſi corporis perdurauit ſtatu, quamdiu duo eſſe inciperent, qui figuras gentium cum ſuo perſecutore damnarent.* Ecce tibi ſciſſus medius Propheta non perijt, ſed duplex factus miſerum perſecutorem debellabat, qui dum vnum vult opprimere, duos facit, a quibus perfidia verberatur ſua, & exterminetur idololatria. Hoc ſonabat D. Paulus, quãdo de Chriſtianis vulneribus vo- Gal. 6. caliſſimis ſic inquit ad Gal. cap. 6. *De* A *cetero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini mei in corpore meo porto:* quaſi dicat, caueant hoſtes mei hominem vulneribus affectum, ſacris Chriſti diuinũ ſtigmatibus; vocaliſſima hæc ſunt, & mille modis tyrannos diuexabunt. Ita D. Chryſ. ex- Chryſ. pendit fatus: *Hic ſua vulnera iactat, neq; ſecus quã ſolent milites vexillifeꝛi, hic exultat vulnera circũferens: ſed* B *quam ob cauſam hoc dixit? Quouis ſermone, quauis, inquit, voce clarius per hæc me purgo. Hæc namq; vocem tuba clariorem, & ſublimiorẽ emittunt aduerſus eos, qui mihi contradicunt.* Stentoris voce ſublimiores voces ſũt, quæ a vulneribus Chriſtianis tonãt in tyrannos; Chriſti ſtigmata Paulo communicata hominẽ inuictum redeũt tormentis, & victorẽ idololatriæ, cur C in ipſo Dño eadem vulnera perfidia non formidauit? Sanè quot vulnera, tot labia ignem, glandeſque ignitas halantia aduerſus peccatũ, tot ora errores confundentia, & fidem prædicantia; vt meritò Chriſtus Dñs dicat Thomæ apud Chryſol. ſer. 84. *Infer* Chryſ. *digitum tuum huc, vt effundant toto orbe, iterum te aperiente, hæc vulnera fidem, quæ aquam in lauacrum ſanguinẽ* D *in omnium pretium iam fuderunt.* Expendo illud, *vt effundant hæc vulnera fidem*, quæ vnius ab ore tantum babatur fides intra Iudæorum terminos multiplici ab ore vulnerũ Chriſtiano replẽt orbem boatu. Sed age, proferamus Diu. Cæſ. Arelatenſ. homil. 27 ſic di- Cæſar. uinarum cicatricũ clamores aduerſus ſcelera ponderantem. *Prima erit,* ait, *in reos intoleranda ſententia, reue-* E *rendarum præſentia cicatricum. Quid igitur illo tempore facturi ſumus, quando contra illos, crucifixi Domini liuores, nota peccatorum noſtrorum, & maculæ libidinum proſternentur. Aut quo putas vultu reſpiciat redemptio noſtra perditionem noſtram? Tanto grauiora*

erunt

§. III.

Non parua eſt peccatoris commendatio apud Deum, quod lateat, quòd ſe celet.

INcreduli extiterunt Apoſtoli Dominicæ reſurrectioni, incredulus extitit in primis Thomas; ſed hoc in illis commendandum, quòd dum incredulitate laborabant, domus latebris abdebantur, nemo exterorũ nouit Diſcipulos dubitantes; ſed eorũ dubia fides, ſeu incredulitas domi latebat. Nonne ſic ait, Erant Diſcipuli intus, & Thomas cum eis? Ille generis humani fecũdus ſator Noe ebrietate correptus iacuit nudus, pudendis fœdè manifeſtis. Sed vide quid de illo notet text. Gen. c. 9. *Et nudatus in tabernaculo ſuo, &c.* De quo elegantet D. Ambroſ. cap. 19. *Et ſecundum litteram cautio eſt, & ſecundum ſapientiæ altiorem ſententiam laudatio eſt. Cautus eſt, qui & ſi nudatur, in domo tamen ſua nudatur; vbi operimenta non deſint, & quædam tegmina ebrietatis, vt vitia ſua norit abſcondere.* Sanè venia vilis eſt caſus, imò (ſi fas ſic loqui) laudabilis, quem nõ neceſſe eſt ſciri a vicinis, qui intra domum latet, nec exteris communicatur. Id quod argutius adhuc ponderauit Procopius in hæc verba: *Licet Noe parum cautè, & pudicè iacuerit; non tamen id venit in publico; domus ſua enim nudum conſpexit; eſt enim ſancti viri ſe neutiquã extra domum ſuam nudare.* Quis nunquam gloriæ ſtolam deponet? Quis nunquam pudẽda opera præſeferat? Sed qui ſanctus eſt, in hoc cognoſcitur, quòd non foris nudetur, quòd apud exteros ſaltem pudenda reuelare cauet. Nonne ſtultiſſimi hominis eſt infirmitatem ſuam hoſtibus aperire? Hanc ſtultitiam lamẽtatur Naz. Apolog. 1. graſſati in ſuæ gentis ciuitate, dicens:

Gen 9.

Ambr.

Procop

A *Alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur his, qui a Dei cultu abhorrent, atque hoſtium vota miſeri ſedulò explemus.* Proh miſeram hominũ ſtultitiam, qua hoſtium votis ſeruimus, infirmitates noſtras, in quibus ſibi complaceant, illis publicamus. Pulcrè cauebat Mich. c. 1. ne ſuorum ſpoliatio pateret vicinis hoſtibus. Ait enim. *In Geth nolite nuntiare, lacrymis* B *ne ploretis in domo pulueris puluere vos cõſpergite:* quaſi hoc hẽret calamitatis ſolatium, quod ipſa intra domum occultaretur, nec neceſſe fuerit, vt ad hoſtium vicinorum aures perueniret, ideò petit, vt domi maneant, nec ſeſe Gethæis aperiant. Vbi D. Hier. *Ne audiant, & lętentur inimici.* Lętantur ſane hoſtes fidei, hoſtes religionis & pietatis, cum ſanctorum infir- C mitates, & caſus noſcunt, non igitur hoſtium vota expleamus de noſtris miſerijs. O quam diuinè Pſaltes ait, *Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Et quis tegit peccata? Explicat Nazian. orat. in ſanct. Bapt. aiens, *quorum intima mentis partes nondum purgata ſunt*, & hi quidem prædicantur beati, vtpotè qui cauent hoſtibus ſuam nuditatem D reuelare, qui infirmitates ſuas non prædicãt, ne exterorum vota ſatient. Quid proditore Iuda ſceleſtius? Tamen hoc habuit laudabile, quòd oſculi velo niſus eſt tegere turpitudinem ſuam. Ita D. Anſelm in c. 26. Matth. ponderat illud, quemcũque oſculatus fuero, ipſe eſt. *Habet adhuc*, ait ille, *de uerecundia diſcipuli; qui non eum palam tradidit perſecuto-* E *ribus; ſed per ſignum oſculi.* Quaſi hæc eſſet Diſcipulorum nota, quod pudeրent reue lationem infirmitatis ſuæ. Quã aliter illi, quos pũgit D. Cypr. ep. 1. ad Donatum fatus: *Conſenſere iura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt:* miſere peccabant, ſed miſe-

Mich. 1

Hier.

Pſal. 1.

Naz.

Anſel.

Cypr.

A miſerius ipſa peccata de publicitate bebant.

Text. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas; & affer manum tuã, & mitte in latus meum, B & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

§. IV.

Quot Christi Domini vulnera, tot aduerſus perfidiam ora.

OS Christi obruere dira perfidia quo vapulabat, inflicta morte curabat, ſed tum ſanctiſſimũ corpus C vulnerat, quot vulnera infligit, tot vocaliſſima ora addit, quibus miſerè tũditur, & ab obrepentibus eliminatur. Ideo Rupert. lib. 12. de Victoria verbi, cap. 18. aiebat. *Plagarum cicatrices idcirco in corpore ſuo retinuit & reſeruauit, vt victorias ſuas ſemper loquatur illis quaſi linguis.* Vnum Eliã vatem non tulit: neus Rex idololatra Manaſſes, iubet illum dentata ſerra D mediũ ſcindi: quid putas? inde duos incipit habere maſtyges regia idololatria. Accipite D. Zenonẽ ſerm. 6. de Iſaia ſic fantem. *Propheta egregius, & illuſtris inter reſupinatos ſectores, tamdiu immobili incõcuſſi corporis perdurauit ſtatu, quamdiu duo eſſe inciperent, qui figuras geminum cum ſuo perſecutore damnarent.* Ecce tibi ſciſſus medius Propheta non perijt, ſed duplex factus miſerum perſecutorem E debellabat, qui dum vnum vult opprimere, duos facit, a quibus perfidia verberetur ſua, & exterminetur idololatria. Hoc ſonabat D. Paulus, quãdo de Christianis vulneribus vocaliſſimis ſic inquit ad Gal. cap. 6. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini mei in corpore meo porto*: quaſi dicat, caueant hoſtes mei hominem vulneribus affectum, ſacris Christi ditatũ ſtigmatibus, vocaliſſima hæc ſunt, & mille modis tyrannos diuexabunt. Ita D. Chryſ. expendit fatus: *Hic ſua vulnera iactat, neq; ſecus quã ſolent milites vexilliferi, hic exultat vulnera circũferens: ſed quam ob cauſam hoc dixit? Quouis ſermone, quauis, inquit, voce clarius per hac me purgo. Hec namq; vocem tubæ clariorem, & ſublimiorẽ emittunt aduerſus eos, qui mihi contradicunt.* Stentoris voce ſublimiores voces ſũt, quę a vulneribus Christianis tonãt in tyrannos; Christi ſtigmata Paulo communicata hominẽ inuictum redeũt tormentis, & victorẽ idololatrię, cur in ipſo Dño eadem vulnera perfidia non formidauit? Sinè quot vulnera, tot labia ignem, glandeſque ignitas halantia aduerſus peccatũ, tot ora errores confundentia, & fidem prædicantia; vt meritò Christus Dñs dicat Thomæ apud Chryſol. ſer. 84 *Infer digitum tuum huc, vt effudans toto orbe, iterum te aperiente, hec vulnera fidem, quę aquam in lauacrum ſanguinẽ in omnium pretium iam fuderunt.* Expendo illud, *vt effundant hęc vulnera fidem*, quæ vnius ab ore tantum bajfidis intra Iudæorum terminos multiplici ab ore vulnerũ Christiano replẽt orbem bonitu. Sed age, proferamus Diu. Cæſ. Arelatenſ. homil. 27 ſic diuinarum cicatricũ clamores aduerſus ſcelera ponderantem. *Prima erit, ait, in reos intoleranda ſententia, reuerendarum præſentia cicatricum. Quid igitur illo tempore facturi ſumus, quando contra illos, crucifixi Domini liuores, nota peccatorum noſtrorum, & maculę libidinum proſtrentur. Aut quo putas vultu reſpiciat redemptio noſtra perditionem noſtram? Tanto grauiora erunt*

Ruper. Zen. Gal. 6. Chryſ. Chryſ. Cæſar.

Digitized by Google

erunt humana delicta, quanto maiora ſe oſtenderint diuina beneficia. Verendum eſt autem, ne illam vocem reſurrectionis, pretioſa crucis veſtigia proteſtantis, etiam in iudicio ſuo ad vaſa iniquitatis prolaturus ſit. Scilicet, infer digitum tuũ huc, & vide manus meas, affer manum tuam, & mitte in latus meum, & agnoſce quę pro te impio pietas diuina perpeſſa eſt.

Text. Reſpõdit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

§. V.

Deus datur fidelibus in poſſeſſionem, vnde his patens & manifeſtus eſt Deus.

O Dignam homine fideli vocẽ! *Dominus meus, & Deus meus.* Datur equidem Deus fidelibus ſuis, vt ipſi illum poſſideant, habeantq. tanquam propriá rem, propriumq. theſaurum. Sanè Dauid Pſal. 84. dicebat Deo, *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis.* Salutem hominibus oſtendi petit; ſed ſalutis fontem Chriſtum
Caſſio. Dominum eum petit fidelibus donari. Id quod expendens Caſſiodorus ait: *Da nobis, id eſt, concede nobis ſalutare tuum, quaſi amplectendum, quaſi poſſidendum. Perfidis: nim tantum apparuit, non etiam datus eſt. Da ergo, dicit, vt cum in mente noſtra cæleſti dono recipitur, multis tentationibus auferatur.* Hoc eſt datum optimũ, & donum perfectũ fidelibus a patre luminũ exhibitũ, cuncti enim hoĩes a Deo multa in dies accipiũt, verum fideles Dẽũ ipſum accipiunt poſſidendum, quaſi illorum ditiſſimam poſſeſſionem, feraciſſimum fundũ. Hinc Thomas vbi fidelis eſſe iubetur, hanc primam vocem emittit, nimirum, *Dominus meus, & Deus*

A *meus:* quaſi in Deum ius aliquod acquiſiſſet. Quippe Pſalm. 32. inquit: *Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eorũ.* Ergo Dominus Deus poſſeſſio alicuius eſt? Cuius niſi fidelis? Pul-
cre D. Augu. ad hæc: *Qui fecit, vt eſ-* Auguſ.
ſes, qui etiam malis præſtat ſolem, præſtat pluuiam, præſtat fructus, fontes, vitam, ſalutem ſeruat tibi aliquid, quod non det niſi tibi. Quid eſt autem quod
B *tibi ſeruat, niſi ſe? Compeſce iniquitatem, audi veritatem: Beata gens, cuius eſt. Quid? Beata gens: cuius eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide, hoc cum vis habebis, hoc gratis habebis.* O te felicem, qui tanta poſſeſſione ditaris, qui amplecteris manibus, qui Deum ipſum poſſides, a quo vniuerſi theſauri, a quo mundiales cæleſteſq. gazæ prodeunt. Alios di-
C tant horti, paradiſus, montes feraces, ripæ, oppida; ſed fideles ditat Deus, ipſe ferax ſuorum poſſeſſio. Vt
dicat D. Auguſt. de ſalutar. docum. Auguſ.
cap. 10. *Quid poteſt eſſe in mundo felicius, quam qui efficitur ſuus Imperator & Redemptor cenſus, & hæreditas dignatur eſſe ipſa diuinitas.* Quis tantam homini concedat felicitatem? Quis tantum bonum ſibi præſume-
D ret? Sanè præſumpſit Thomas, præſumpſit & ille, qui dicebat Pſalm.
118. *Portio mea Dominus*, quę verba Ambr.
pulcrè expendit Ambroſ. inquiens: *Portio,* dicit, *mea Dominus, non ad hoc decimas quæro, non fructus, non dona, non munera, ipſe mihi pro munere eſt, ipſe eſt pro tributo. Non in poſſeſſione ſua munificus mihi, ſed ipſe mihi poſſeſſio: ipſe meus fructus, ipſe meus cenſus.*
E Quid igitur de meo non faciam? Quid mihi non licebit circa meum? Ipſe Chriſtus Dñs in cruce agens ſic apud Patrẽ quęrebatur. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Id
quod premẽs Arnold. Carnot. tract. Arnol.
3. de ſeptem verbis, ait: *Deum ſuum,*

dicit,

dicit, vt nobis minimè formidandum iudicem intimet, quem ſicut ſuum flectere poſſit, & ad eum tutũ eſſe acceſſum, quẽ non vt alienum appellat, ſed ſuum. Etenim quando ſuus erat, licebat flectere, vel deflectere ſuum. Felix ille, cuius fuerit Deus poſſeſſio; felix Thomas, qui ad Deum tutum habet acceſſum, quam non vt alienum appellat, ſed ſuum. Sanè Ionas c. 2. iamiam à ventre ceti in lucem vomendus ait; *& aſcendet de corruptione vitam meã Domine Deus meus.* Vbi eleganter D. Hieron. notat, *Communem Deum omnium, beneficij magnitudine quaſi ſuum propriũ ſenſit Deũ.* Neſcit tanta poſſeſſio fraudare fructibus poſſeſſores ſuos, ſuas hæreditates noſcunt homines ex fructibus acceptis, ſic ex fructibus, ex beneficijs a Deo in nos profectis noſco Deum meum, qui vt meus eſt, ſic me beneficijs cumulat, ſic eius fructibus viuo.

Textus. Dicit ei Ieſus, quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.

§. VI.

Illa præſtantior fides, quæ obſequijs, imò & beneficijs accipiendis præit.

CHriſti Domini vulnera vidit Thomas, & credidit Saluatorem, vidit & tenuit crucifixum, & credidit Deum. Vnde ergo hæc viſio officio fidei? Sane vnde premium antecedens officit pręſtantiæ ſubſequẽtis obſequij. Illiberalis eſt, qui niſi prius accepto præmio, non præſtat obſequium: ingenuus ille & præſtans, qui maturat obſequium, antequam pręmium recipiat. Vidit Thomas, imò amplexus eſt Chriſti carnem, & tanto fauore prius accepto

A obſequium non adeò ingenuum pręſtitit fidei. Apud Matth. c. 9. ait Dominus ad cæcos poſtulantes viſum: *Creditis, quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.* Ad hæc: D. Hilar. inquit: *Cæci quia crediderunt, viderunt; non quia viderunt, crediderunt. Ex quo intelligendum eſt, fide merendum eſſe quod petitur, non ex impetratis fidem eſſe ſumendam.* Non Hilar.

B ingenua fides eſt, quæ emitur a Deo nobis exhibitis beneficijs; illa ingenuè credit, beatuſque eſt, qui ante omnia opera, antequam tendat ſupplices ad Deum manus, iam fide ducitur. Huc refero illud Exodi 13. vbi Exod. 13. Deus de Paſcha loquens ſic pręcipit: *Erit tibi in ſignum ſuper manum tuam.* Cur Paſcha ſuper manum? An quia in Paſcha fides exhibetur Chriſti: Ita ſanè, & fides Chriſti manibus præfigenda eſt, ne tendas manum, quin

C priùs imbutus ſis fide: de qua re elegantiſſimè differit D. Auguſt. q. 48. in Exod. lib. 2. inquiens: *Pertinet Paſcha propter occiſionem ouis ad fidem Chriſti. Hæc autem fides operibus præponenda eſt, vt ſit quodammodo ſuper manum: de qua re Apoſtolus loquitur, & nullum, ait, placere Deo poſſe ſine* Aug.

D *fide, qui fidem operibus ſic anteponit, vt ex illa pendeant bona opera, atque ab ea prę ueniantur, non vt ipſa velut meritis bonorum operum tribui videatur.* Hæc Auguſtinus, quibus videre licet, quam maturanda eſt fides, & exhibenda ante omnia, adeò, vt nec ad Deum tendamus manus, quin prius ducamur fide, non Thomam

E ſecuti, qui & manus tetendit & cæleſtem theſaurum attigit, vnde cumulatus bonis Deum confeſſus eſt; ſed potiùs cæcos illos, qui priùs imbuti fide confitentur poteſtatem Chriſti, & inde affecti ſunt oculorũ beneficio. Inde namq; Petri de Chriſti diuinitate confeſſio maximè celebra-

lebratur, quòd vel motum labiorum A eius antecesſerit fides animo infidês. Ita Tertull. libr. 4. in Mar. *Nec enim accepiſſet Petrus dicere: Tu es Chriſtus; antequam audiſſet & crediſſet Moyſi & Prophetis, à quibus ſolis adhuc Chriſtus, annuntiabatur.* Ecce tibi, Thomas ait: Dominus meus, & Deus meus, & Petrus inquit: Tu es Chriſtus filius Dei viui: Thomę dicitur, Quia vidiſti crediſti, beati qui non viderunt, & crediderunt. Petro dictum eſt, Beatus es Simon Bariona. Sanè ſera fuit Thomæ confeſſio, & tactu, & viſu exorta, cur bearetur illa? Sed fides Petri beatur, vt quæ anteceſſerit confeſſionem & ex Prophetis ſcripturiſque hauſta obſequeretur Chriſtum.

C

CAPVT VI.

De apparitione ad mare Tyberiadis.

FInita Paſchæ celebritate, Petrus, Thomas, Nathanael, filij Zebedęi, & alij duo, in mare ſe conferunt, piſcandiſque piſcibus per totam noctem operam nauant. Iam lux matutina inaneſcentium [?] operas publicabat, & ecce Ieſus D ignotus illis à littore maris iubet rete mitti in dexteram nauigij partē. Quæ vix facta ſunt, & ſtatim ingenti piſcium captura iubentem Dominū manifeſtant. Præmonitus à Ioanne, Petrus non ſuſtinens nauigij tarditatem, ſeſe mari committit, vt Dominum primus adoraret. Tandem E omnes accedunt, quos amicè excipit Dominus, cibis recreat, nouiſque beneficijs exornat.

Ex Ioann. 21.

Textus. Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari, A dicunt ei: Venimus & nos tecum.

§. I.

Qui Chriſto nomen dederint, antiquam [?] mediocritatem ne excedant in corporis cultu.

O Quale proponunt exemplum Chriſti diſcipuli religioſis viris, ne in colendo & ſuſtentando corpore extra auitæ mediocritatis choros [?] B rum proſiliant. Gentilis erat Petro & condiſcipulis piſcatorum ars & cultus, quem referunt etiam dum militant ſummo Imperatori Chriſto. Iā reſurgentis gloria bis & ter illuſtrati erant, iam diuinis viſionibus ditati, in magiſtroſque orbis deſignati, nec tamen victum habitumque, niſi qui piſcatores deceat, exquirūt. Me- C tuo ne iam inde notentur hac noſtra tempeſtate, quos D. Hier notabatur in ſua, dum Epiſt. ad Heliodor. dicit: *Nummum addant nummo, & in marſupium ſuffocantes matronarum opes venentur obſequijs: ſint ditiores monachi, quàm fuerant ſæculares, poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo non habuerant, & ſuſpiret eos Eccleſia diuites, quos te-* D *nuit mundus ante mendicos.* Sanè lacrymādus eſt religionis abuſus, quādo & qui tenui victu apud ſuos viuebat, apud Chriſtū ciborū meditetur delitias, & qui ſub paternis cunabulis rudi amiciebatur amictu, ſub cruce Domini diſputet de colore veſtium, de pretio, de delitijs; & qui in mundi fabula media obſcurabatur E in plebe, vbi Chriſtifera repræſentatur tragędia, ambiat videri Princeps vel nobilis decurio. Domi nudus & in agone veſtitus, in ſæculo macer, in religionis anguſto pinguis. Meritò excandeſcit Bern. in dictum Petri Matth. 19. *Quis rapuit ab ore Apoſtolorum temporis huius verbum gratia, ver-*

Hiero

Bern.

A *verbum fiduciæ. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te? Ecce enim vt populus, ſic ſacerdos. Similiter voluit in hoc ſeculo fieri diuites, ſimiliter imò abundantius ſuam hic præripiunt conſolationem.* Proh fœdam hominũ conditioné. popularesque aures rapias vno fundatus lapide Chriſto? Cómunia ſacri ordinis faſtidis, nihilque niſi egregiũ meditaris gregali natus vulgi conſuetudine. B Reuocate in memoriam Agaris ancillæ factum ſiue faſtum, humilis de ancillarum more acceſſit ad Saræ ſeruitium: ſed Abrahamo data in coniugium, concepit ex illo, Geneſ 16. *At illa videns concepiſſe, deſpexit dominam ſuam.* Seruile quoduis reſpuebat officiũ, vni ſibi clamabat deberi domus curam. Ad hæc D. Greg. lib. 21. in 1. Reg. c. 3 ſic militantium Chriſto præcipitiũ effigiat: *Agar quippe concipit, quando reproba mens ſubditi aut per eruditionem ſcientiæ ſe proficere, aut per vitæ conuerſationem credit. Quæ profectò prægnans dominam deſpexiſſe dicitur, quia item præpoſiti ſui voluntati ſubdi dedignatur: ſed quæ dominam deſpicit, ancilla eſſe perhibetur.* Nec enim vnquam magis apparet conditio ſeruilis, obſcurus natalis cuiuſuis, quã vbi contemptu religioſæ diſciplinæ, ſæculi bonis eminere quis præſumit.

Greg.

Textus. Et exierunt, & aſcenderunt in nauim, & illa nocte nil prehenderũt. Manè autẽ facto extitit Ieſus in littore, E non tamen cognouerũt diſcipuli, quia Ieſus eſt.

§. II.

Laboret oportet is, qui trahere cupit Chriſtum.

A Falli velim in eo, quod mihi ſuſpecta eſt illorum ſanctitas, quæ otio nutritur. Vidi aliquoties mulieres per templa tota die vagãtes, reuelationibus habendis inſudare, habituras ſatiùs & citiùs inter calathos, inter fuſos, ſi domi clauſæ, quaſi operoſæ apes, labori vacarent. Et quidem Apoſtoli ſacris illuſtrati viſionibus, do Dominoq. paſſim apparente ſolliciti, B non otio torpebãt, ſed proprijs laboribus victui parando inſudabant. Id quod D. Chryſ. in præſenti notauit; *Laborabant*, inquit, *& laborantibus aſtitit Ieſus.* Antiquus fuit Angelorum error, per otium diuinam viſionem ſibi velle vſurpare. *Sedebo*, ait ille, *in lateribus Aquilonis, ſimilis ero Altiſſimo.* Ecce ſedebo, inquit, otiari tentat, & ſimul Deo approximari. C Proh ſtultitia, otium equidem nullã creaturã beat; quod elegãter meditatur D. Bern. dũ ponderat illud Iſaiæ; *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & Seraphim ſtabant.* Deus ſedet, Seraphin ſtat: ſtat, inquã, Seraphin hoc eſt, ſummè mouetur, quũ quidem, vt docet Mercurialis de Arte Gymnica, nullo labore magis mouetur homo, quam ſtãdo: tunc enim D ſingulæ corporis partes, dum grauitant, motum & laborem patiuntur. Hinc Bern. ſer. 3. ait: *Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immutabilitatem: ſola eſt, apud quam non eſt trãſmutatio, neq. viciſſitudinis obumbratio. Seraphin ſtant excẽdentes ſe, & intendentes in eũ in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere indè ſumpſit, ſe ipſa voluit eſſe contentus. Tu ſedere remanſiſti ò impie, propterea* E *tui moti ſunt pedes, & effuſi ſunt greſſus.* Nemo circa Deum immobilis, nemo otioſus, quia nemo eſt, qui viciſſitudinibus non ſubiaceat, qui nõ poſſit mutari, ideò qui Deo vacant, fugiant otium, operi & labori incumbant, proficient laborãtes, peribunt

Chryſ.

Iſai. 6.

Bern.

A ſedentes: illius, qui ante Deum ſedere tentabat, hoc eſt, otioſam vitam agere, pedes moti ſunt, & effuſi greſſus. Sanè quos victus parandi gratia piſcantes vidit Dominus, hos ſibi ſocios vocat, aiens, Matth. 4. *Venite, faciam vos piſcatores hominum.* Non a labore ſeparat, imò quia nouerint laborare, ideò vocat quaſi laboribus plaudens. Acutè Chryſol. cap. 28. *De labore tranſeunt ad laborem, quia labor neſcit laſſeſcere meditatus. Hinc eſt, quòd Apoſtolos ſuos Dominus humanis laboribus exerceri voluit, vt eos indefeſſos redderet in diuinis. Voluit eis Deus manere fortitudinem, de exercitio præſtare virtutem, voluit eos labores non perdere, ſed mutare.* Sic qui Deo placeãt, humanis laboribus exerceãtur de exercitio honeſto virtutẽ accipiendã putent, nec labores obliuiſcantur, quod Deo vacent; ſed ſciant labores non perdere, ſed mutare, quatenus eos vertant in diuini obſequij gratiam. Dixerat Matth. cap. 4. *quod ductus eſt Ieſus ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Vbi Chriſtianos ſudores meditatus D. Paſchaſ. lib. 5. inquit: *Ad hoc quiſque de turba ſæculi exiuit cum Chriſto in ſolitudinem, nõ vt torperet otio, ſed vt tentaretur cum eo, tentans vinceret, victor coronaretur.* Sic otium à ſuis intendit eliminare Chriſtus. Equidẽ in Iſaia 1. iuxta lect. D. Baſil. ait Dominus: *Ieiunium, & otium, & Neomenias veſtras odit anima mea.* Vbi ſtatim commentatur ipſe Baſil. dicens: *Primum igitur, & maximè proprium humanæ conditioni ſtudium eſt, vt operetur, ita vt iners otium ſit præter hominis naturã qui initio ſuæ conditionis poſitus eſt in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illud.* Hinc viri perfecti tam ardenter otium fugiunt, ſeſeque operi dant. De Diuo Paulo dicitur Actorum 18. quod manſit apud quemdã Iudæũ,

Mat. 4.

Chryſ.

eò quòd eiuſdem opificij eſſet, & operatus eſt. Sed miraberis, quòd Apoſtolus deſtinatus conuertẽdo orbi apud coriarium ſedeat, arti coriariæ daturus operam? Defuiſſetne tanto viro nobilis quædam domus, apud quam maneret, & incũberet muneri cõcionatoris? Multę ſanè eſſent Paulo eiuſmodi mãſiones, verũ nulla aptior viſa fuit illi, quã ea, ĩ qua prę manibus

B haberet opus ad declinandum otiũ. Pulchrè Diu. Chryſoſt. ibi ait: *Apud illum igitur manet, & non confunditur manere, ſed manet, imò propter hoc ipſũ manet, quia commodum diuerſorium nactus erat, & quauis regia magis idoneum. Et operabatur prędicans. Erubeſcamus nos, qui etiam abſque prędicatione viuimus otioſè.*

C *Text.* Dicit ergo eis Ieſus; Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Dicit eis, Emittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerũt ergo, & iam nõ

D valebant illud trahere p̃ multitudine piſcium.

§. III.

Obedictia victrix et ſubiugatrix oĩum.

QVi tota nocte nihil prehendiderant, vacuaq. millies iacta retia receperant, nunc piſcibus mare populantur, ipſique præda diteſcunt. Quæ rei cauſa? An quia modò operam dant obedientiæ? Obediunt, &

E citiſſimè obediunt ignoto Domino, & ipſi piſcandi gnari penuriam piſcium experti, laboribus fracti, nihilominus ſine mora ignotæ voci obtemperant, inde neceſſum erat, vt mare popularentur. Meritò Rup. in

Rup.

præſenti

A præſenti Diſcipulorum fœlicitatem obedientiæ tribuit, his verbis: *Et bene, quia citò acquieuerant dicenti, Mittite in dexteram nauigij, ſicut manſueti, qui ſecuti fuerãt magiſtrum manſuetudinis, ſtatim cognouerunt eum.* Hæc eſt obedientium fœlicitas, qua omnia poſſint, quæ omnium dominentur, ignorabant Dominum Apoſtoli, & per integram noctem piſcantes vacui erant, & vbi imperanti acquie-

B ſcunt, diuinique ſequũtur moderamen imperij, & capta præda triumphant, & Dominum exultantes cognoſcunt. Quam verè illud celebratum eſt, nimirum, *Vir obediens loquetur victorias.* Quàm verè. Reuocate in memoriam ſententiam diuinam in Chananæos diſtrictam. Iuſſerat namq. Dominus populo ſuo, vt

C Chananæos penitùs exterminarent, quod dum nititur facere populus, mille bellis eos exagitant, et illi tandẽ bello fracti fœdera pacis poſcũt, & promittunt ſe in omnibus Iſraeli parituros, quo pacificè apud Iſraelitas ſinantur viuere. Rem narrat Ioſue cap. 7. his verbis: *Poſtquam filij Iſrael inualuerunt, & fecerunt Chananæos obedientes, exterminio autem eos nõ*

Ioſ. 7.

D *exterminauerunt.* Ad hæc pulcrè D. Auguſt. lib. 6. qq. q. 30. miratur, cur Deus non caſtigauerit Iſraelitas, ꝙ Chananæos pacificè exciperẽt. Sane qui de Iericho bona quædem ſeruauerat, lapidibus obruitur; & Saul, ꝙ Regi hoſti parceret, Regno priuatur, & modò Iſraelitæ parcunt hoſtibus Chananæis à Deo in mortem proſcriptis, illoſque in ſocietatem adſciſcũt,

E & nihilominus nõ malè audiunt apud Dñm? Quæ rei adeò nouæ cauſa? *Timuiſſe*, ait Auguſt. *credẽdi ſunt, ne fortè paratis obedire, ſi parcere noluiſſent, eos ſuperare non poſſent. Hunc ergo eis humanũ timorẽ Dominus noluit imputare.* Quid pro victrice obedientia

Aug.

A dici potuit præſtantius? Vbi Chananæi obedientiam promittunt Iſraeli, meritò ab Iſraelitis timẽtur, & reputãtur inſuperabiles. Quare Deus nõ caſtigat, imò, nec ad culpam imputat Iſraeli, quòd metuat eos, qui obedire parati ſunt, metus enim hic in viros conſtãtiſſimos potuit cadere, quãdoquidẽ obediẽtia neſcit ſuperari, ſed ĩ oĩb. victrix, & inſuperabilis euadit.

B *Text.* Dixit ergo Diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe

C (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. Alij autem Diſcipuli nauigio venerunt, &c.

§. IV.

Petrus omnium Eccleſiarum labori præficitur.

D NOn arctatur Petrus vnius nauiculæ præfecturæ, non ſingulari puppi inſidat, clauoq. vnius nauigij mouendo inſudet, toti ſe committit mari, & vaſtiſſimo, & inquietiſſimo. Proh Deus immortalis! Petrus non vanè dicebatur Bariona, hoc eſt, filius columbæ, quia diuini alitis mortẽ ſecutus, vniuerſis incubat aquis, vt cæleſtia repleat alitibus Petrũ mari incubentem vniuerſo, vt

E vidit D. Bern. l. 2. de conſid. inquit: *Quid iſtud? Nempe ſignum ſingularis pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique ſuam; ſed ſeculum ipſum ſuſceperit gubernãdum.* Habuit alter Apoſtolus Nilum, alter Gãgem, vnus Petrus circa vniuerſas

Bern.

aquis & congregationes habuit principatum, & dominium. Vbi orbis fundamina ponebantur, & penes infantiæ maris adhuc nouo, turbatis, ab omnipotentia diuina aiebat Dominus.

Gen. 1. Gen. 1. *Congregentur aquæ in locum vnū*, & congregationes aquarum vocauit maria. Quid tunc? Pulchrè Anaſtaſ. Sinait. lib. 3. Hexaem. inde fatur: *Chriſto ergo Domino valde conuenit dicere, Congregetur aqua, quæ eſt ſub cælo in vnam congregationem. Congregetur aqua, piſcatores enim parant. Congregetur aqua, Petrus enim iam crucem, tamquam remum intingit in mare mundanum.* Vni Petro cõgregatio paratur aquarum, vnus Petrus vaſtiſſimum ſæculi pelagus ſibi ſubijcit, ſuoque remo parere facit. Hinc meritò D. Chryſ. nec ſine acumine, Moyſi Petrum præfert, dū ho. 57. in Matth. ſic fatur: *Nam etſi mare Moyſes ſcidit, ſed Petrus per undis deambulauit.* Expende pulcrum diſcrimen in illo, Moſes mare ſcidit, quandoquidem vt Moſes populum ſaluum faceret, eleuata virga mare diuiſit in duas partes hinc inde, nec niſi diuiſo mari graditur. Etenim vni Petro integrum ſæculū ſeruabatur, vni Petro nō diuiſo, ſed congregatio ſeruiebat aquarum, vt potè qui ſupra vniuerſum ſæculum habet poteſtatem, vaſtiſſimumque pelagus mundi per crucē valuit domare. Hæc referam, quam Titus ad Egeſippum libr. 5. cap. 46. de excidio Hieroſol. Romanorum ingentem gloriam ad Iudæos iactabat, fatus: Quis murus reſiſteret, quibus Oceanus non reſtitit? aut quæ ciuitas noſtræ obſidioni inexpugnabilis foret ſepta præſidiis murorum, cū Britannias quoq. Romana arma penetrauerint muro frementis circumuallatas elementi? ſubſtratus eſt nobis ille præruptus aquæ mons. *Patres*

Sinait. · Chryſ. · Titus.

A *veſtros rubri maris vnda muri ſpecie tranſeuntes circumuallauit. Romana fortitudo murum Oceani perfregit. Non inuideo vobis aliena beneficia. Viderit vos mare, & fugerit, quia præumpere hoſtem, non poteritis, nec ſuſtinere. Nobis fuga Oceani damno fuiſſet, ſi fugiſſet. Geſſimus autem bella cum fluctibus, inſanum magis reuantè ſuperauimus, quam ad hoſtem* B *accederemus. Excepit nos Britannia iam victores elementorum. Quibus illa fidebant, nos ſubegimus, vt ad triumphi cumulum ipſe Oceanus accederet.* His ſuperbiebat Roma Ethnica; ſed vbi Titos Veſpaſianos exuit, & Petrum induit facta Chriſtiana, ò quā verè omnia illa iactaret! Subactus à Petro eſt præruptus aquæ mons, penetratæ infulæ frementis elementi C muro vallatæ, Petrus non maria ſcidit, nec fugauit, damno eſſet Petro, ſi ſcindatur mare, ſi fugæ ſe tradat, nimirum qui aquarum cõgregationibus imperet, qui ſæculi inquietum pelagus domet, cuius ad triumphi cumulum ipſe accedat Oceanus.

§. V.

Per aquam Christus.

D NOuit Petrus iter ad Chriſtum, nouit vnde poſſet Chriſto appropinquare, & ſe ſubmergit aquis, non vt vellat corallia, ſed vt Chriſtum habeat. Nonne Tertullian. ait, libro de Baptiſmo, *Nunquam ſine aqua Chriſtus*? Nullus enim acceſſus ad Chriſtū, niſi per Baptiſmi quā; vbi aqua mediat, Chriſti Domini gloria candeat. E Vt Chriſtum dānaret Pilatus, lauit aqua manus. Quid plura? Sic ſtatim effatur: *Innocens ego ſum à ſāguine iuſti huius.* Sanè Chriſti virtus non potuit non apparere per aquas. Ita D. Auguſt. ſer. 21. de tempore inquit: *Aqua manus lauat dicens; Innocens ego ſum à ſanguine* Tert.

iuſti

iuſti huius. Illuminatur per aquæ myſterium iudicis ſenſus, & Christum iuſtum pronuntiat. Quippe aquæ myſterium fuit, quòd cæcus homo publicaret Christi innocentiam, quòd à tam nefario iudice videretur innocens Christus. Qua ergo ſtatus citiùs veniret ad Christum, quàm per aquam? Quà citiùs illuminaretur, vt noſceret Dominum? Quà ſpeciùs initiaretur, vt Christum annũtiaret mundo? Nonne ad Iordanis ripas Pater cæleſtis acceſſit, vt filium ſuum prædicaret mundo? Nonne ibidem ſpiritus diuinus venit, ad digitũ ſuũ Dominum Christum? Sed qua forma de Christo præconia edunt? Sanè Pater ſub nube, Spiritus in ſpecie columbæ, & nubes & columba ab aquis genus ſuum ducunt, vna enim aquę natura optima eſt, vt per illam & habeatur, & demonſtretur Christus. Accipito

August. modò Auguſtin. libro tertio de mirab. ſic ſentiem: *Idcircò in nube & columbæ imagine Pater, & Spiritus ſãctus ad Baptiſmum veniunt, quoniam aquatice naturæ illę aliquid haberent.* Vt iã diſcas, quã tibi quærendus ſit Christus, qui per aquam à Petro quæritur, quem nec demonſtrare volunt Pater & Spiritus ſanctus, niſi per æquatiles naturas.

Text. Dixit eis Ieſus. Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbẽtium interrogare eum, Tu quis es? Et venit Ieſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

§. VI.

D. Petri paſcua ſupra omnia mundalia præſtantiſſima.

A IAm Petri affectat videre quali excipiantur cõuiuio, que is donentur paſcuis, qui ſub tãto Paſtore viuunt. Sanè habent panẽ viuum, qui de cœlo deſcendit; piſcem, nimirum filiũ Dei per paſſionem aſſumptum habẽt miniſtrũ ipsũ Christum. Hæccine sũt ſũmi Paſtoris paſcua? Noui ſanè quę pateruntur ſemper D. Petro conuiuia: enim verò cùm Actorũ 10. eſurijret, Act. 10

B *Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initijs ſubmitti de cœlo in terram.* Ecce tibi dum Petrus eſurit, totum cœlum finditur, vt ſuperorum dapes effundat, vt nouerit Paſtor omnium, quò oues ſuas deducat. Hæc pulcrè D. Ambroſ. ſer. 68. enucleat: *Pranſuro Petro deſunt coquorum* Ambr.

C *apparatus, deſunt obſequia famulorum, ſed quod eſt melius, miniſteria diuina non deſunt, & vtilioris communione ſancto viro quod deeſt in terris, abundat in cœlis. Vt reficiatur enim Petrus non cellarium ſollicitè reſeratur, ſed cœlum ipſum protinus aperitur. Legimus ſanctum Eliã coruis miniſtrantibus paſtum: quantò melius Petrus, cui non paruam eſcam tetra auis porrigit; ſed integrum conuiuium multi-*

D *tudo angelica ſubminiſtrat.* Sed quomodo multitudo angelica? Sanè Petrus ad eam paſcuam oues ſuas deducit, quæ non angelicis, ſed ſolis diuini Patris manibus communicatur. Eſt in cœlo ſublimis quædã paſcua, eſt ſecretiſſima menſa, menſa inquam, a Sapientia c. 9. Prou. elaborata, ait enim poſuit menſã. Huius fercula, & dapes docet Anaſt.

E Nicęn. eſſe *Trinitatis cognitionem*: de qua menſa ſic canet Abb. Cellenſ. de Panib. capit. 1. *Procul abſiſtat creatura oĩs ab hac adminiſtratione, quia beſtia, quæ tetigerit montem, lapidabitur. Manũ ſubtrahat Seraphim, quia munus huiuſmodi manum aliam non*

admittit, quam ſolius dexteræ Dei, nemo enim nouit Filium, niſi Pater. Et quidem quæ Patri patetur menſa, & a Patre miniſtratur, eã ſummus omnium Paſtor attingit, & de illa ſatur, de illa itẽ oues ſuas procurat ſaginare. O quàm anxia dicebat illa Cãt. 1. *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcat.* Ad quæ verba Apon.

Apon. D. Petri excellentiam ſic decantat; *Manifeſtum eſt, vbi paſcua Apoſtolorum Principi reuelata eſt Petro, dum interroganti Chriſto reſpondit: Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Sane quam ſolus Pater attigit menſam, Petrus paſcit, nec ipſe ſolus paſcit, ſed omnes de paſtoris beneficio paſcimus. Hinc pergit Aponius: *Ecce quomodo oues ad vocem veri paſtoris paſcua vitæ æternæ in Petro inuenerunt, & ideò Petrus tantis laudibus coronatur, cùm ei dicitur: Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi; ſed ſpiritus Patris mei, quia in ore eius, reuelante Spiritu ſancto, glorioſa paſcua, & requiei ſempiternæ cubilia Eccleſiæ indicata ſunt.* Felices oues noſtræ tantum Paſtorẽ; a quo non ad fænum mundanarum voluptatũ, non ad poma diſcordiarũ ſeminatia; ſed ad eã paſcuã ducimini, cuius conuiua, & miniſtrator eſt cæleſtis Pater, a qua ſibi lupus, & fera quęuis cauet.

Text. Cùm ergo prandiſſẽt, & dicit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioãnis diligis me plus his? Dicit ei, etiã, Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos, &c.

§. VII.

Propria vilitatis memoria vtiliſſima cuivis Prælato.

A NOtanter dixit Dñs, Simõ Ioãnis, & non Simon Petrus, ne qui orbi præficiebatur, ortus ſui obliuiſceretur vilitatem, ſed antiqui nominis tinnitu ob oculos haberet auitam pauperiem, anguſtam parẽtum domum, quò ſeſe maxima in virtute firmaret, ac confirmaret. Hinãq; orbis colũnę aptãtur a Deo, qui nũquã hæreditariam tenuitatẽ obli-

B uioni tradũt. Quippe ait 1. Regum 2. *Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* Hæc meditans D. Hieron. translatio poſuit explicatiùs, *ſuper afflictos terræ.* De quo vere, & acute Rup. libr. 2. de operibus Spiritus ſancti c. 28 ait *Et afflicti terræ qui ſũt, niſi humiles, & cõtriti corde? Super illos planè qui huiuſmodi ſũt, Dominus orbẽ poſuit. Quia ſuper eos, qui præteritã infir-*

C *mitatẽ memoriter tenẽtes, humiles apud ſe cõſcientia ſunt. Dominus Eccleſiam ſuam collocauit.* Ecce vobis orbis columnæ quæ cælatura a Deo poliantur nimirum memoria priſtinæ infirmitatis hæc ob oculos ſit, hæc animæ humilitatem foueat, & ita ſic confirmabit, vt totius orbis ſis firmiſſimum ſuſtentaculum. Hinc ſalis nomine Apoſtolos nobilitans

D Dominus ſimul ait Matthæi cap. 5. *Vos eſtis ſal terræ* quod ſic ſonat Hilario, quaſi diceret, vos eſtis ſal ex terra factus. At ſal minime fit ex terra ſed ex aqua: cur ergo, in ſalis excellentia Apoſtolis aptanda obiicit illis Deus vilem & humilem originem ex terra? Iam reſpondit Diu. Hilarius, cuius fuit dubitatio, ſic e-

E nim ait: *Verum quia homo mutationi ſubiacet, & ſolus beatus, qui vſque in finem perſeuerauerit, ideò eos ſal terræ nũcupatos monet in tradita ſibi poteſtatis virtute perſiſtere.* Quaſi in accepta dignitate firmitatem inde procurãdã eſſe docuerit, nimirũ ex cõſideratione & memoria abiectæ, & in-

firmæ

firmæ originis. Sic terrenæ originis memoria fulcit Eccleſiæ magnates, cuius defectu adoleſcentes illi, qui ad munera Eccleſiaſtica feſtinabant, miſerè deperibant, apud Naziãzen. Apol. 1. dicentem: *Verendum, ne periculoſa hæc celeritas, præcepſque ſtudium ſeminibus illis nõn abſimile ſit, quæ in petras eeciderunt, & quia terræ profunditatem non habebant, ſtatim exorta ne primum quidem Solis calorem ferre potuerunt*. O quàm illis iuuaret terrę profunditas, ne ad Solis radios aridi deciderent! O quàm ſapienter Abraham hinc ſuas glorias firmabat! quippe ad ſummi Dei colloquiũ admiſſus, ingentium bonorum promiſſione muneratus ſic fatur: *Loquar ad Dominum; cum ſim puluis, & cinis?* Quam viri humilitatem vt baſim, & columnam ingentium gloriarum ſic extollit D. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 6. *Cum ad Deum reſpexit Abraham, tunc inquit ingenuè confitens, Ego ſum terra, & cinis. Non dixit terra; & tacuit, ne ſe ipſum magnum elementum terram appellare videretur; ſed addit cinerem ſe eſſe, vt vilitatem, & imbecillitatem ſuam oſtenderet.* Et hoc inter colloquẽdum cum Deo, inter glorioſiſſimas promiſſiones Dei, quibus ſaluti orbis iam ipſe ſubijciebatur. Non ſine ingenti admiratione Ezech. 1. gloriæ Dei, Saluatoriſque noſtri triumphalem currum meditatus ait: *Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti*. Proh myſterium! Animalia nobiliſſima erant, rapidiſſimè hinc inde ferebantur, cur ergo in illis firmamẽtum ſtabilitur? Sanè ſubiectæ firmamento erant rotæ apertis oculis circumcælatæ, vt nullo in motu, quo circumuoluantur, oculi deficiant, qui ad terram reſpiciant; vbi ergo terra prę oculis eſt, firmiſſimum gloriç & maieſtatis ſtabit ſuſtenta-

Naz.

Cyrill. Hieroſ.

Ezec. 1

A culum. Dauid aiebat 2. Reg. 7. *Quis ſum ego, quòd talem gratiam inuenerim in oculis tuis?* In quibus ſic Diu. Chryſoſtom. philoſophatur particulari homil. *Nouerat ſe paſtorem eſſe ouium, & non genere nobilem. Sed quando factus eſt nobilis, agnouit ſe ex nihilo fuiſſe ſubleuatum: & quia non eſt oblitus quis natus erat, perſeuerauit in culmine regali.* Ecce qualiter tota dignitatis firmitudo innitatur in memoria priſtinæ vilitatis. Rem finit Iſaias cap. 6. vbi immenſam Dei celſitudinem ſpeculatus aſtantia Seraphin, & glorioſum thronum ſic notat: *Et ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Vide quibus templum occupandum dabatur, non ijs, qui ſuper omnes ſeſe efferebant; ſed qui ſubter iacebant, in imis propriæ adhærebant infirmitatis, hi templum Domini occupabant. Vnde ad illum locum Bernard. ſermon. 2. ait: *Vt intelligas, non eam altitudinem commendari, quæ extollitur aduerſus Deum; ſed eos in templo, ſiue in ſolio fore, qui ſub ipſo ſunt, alios excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo leuatos miſeratione diuina*. Ita Bernardus.

2. Reg. 7

B

Iſai. 9.

C

Bern.

D

§. VIII.

Non vi, & rigore, ſed beneficijs potius, & amore homines in Dei ſeruitium ducendi.

NOuerint vniuerſi paſtores, vniuerſi qui hominibus præſunt, quã videbunt ſibi creditas oues gubernare, ni mirum paſtu, beneficijs, amore. Ait enim bis, & ter, paſce oues meas, non gaudet Dominus ouibus, quæ fuſte aguntur; ſed quæ ex paſtu, & beneficijs incrementum capiunt. Reuoca in memoriã duos illos celebres fratres, Iacob, & Eſau. Alter paſcebat oues, alter feras venabatur; vterq. patẽti affert cibũ, ſed Iacob benedictione cœleſti ditatur.

E

Non

Non poſſum non iſtud mitari; non-
ne magis glorioſum homini eſt, ſi
Hilar. feras capiat, vel ſagittis, & arcu terri
tas, imò occiſas Deo parenti liber,
quàm ſi gramine obiecto oues tra-
hat? Cur ergo qui feras domuit ſagit
tis, repellitur, & ille eligitur, qui ag-
nos ex paſcua parauit? Pulcrè D. Am
Ambr. br. lib. de Iacob c. 2. fatur: *Vicit man-
ſuetudo duritiem, dum alter venatu aſ-
pero prędam quærit agreſtem, hic tene-
rę manſuetudinis, atque pietatis pro pa-
tri dulces epulas miniſtrauit.* Nemo iã
in immenſum glorietur Præſul, qui
vel fuſte, vel ſagittis, aſperoque vena
tu agreſtes morum domuerit feras,
& ad Deum traxerit. Is enim Præſul
Deo placet, qui manſuetus exiſtit in
greges. Ideò Demophilum de aſperi
tate in peccatores ſeſe gloriantem
Areop. pungit Diu. Dionyſ. Areop. his ver-
bis: *Doceri quippe ignaros decet, nõ ſup-
plicijs affici, ſicut & cæcos non crucia-
mus, ſed ad manum ducimus. Atque hoc
eximia in ſe dilectionis argumentum ca
pit Deus, ſi oues eius modeſtiſſima gu-
bernatione paſcamus.* Non ſi aſperitate
& rigore ſuppliciorum, vel more fe-
rino mactemus. Sanè vbi Deus ſup-
plicijs populum ſuum in caulas cura
bat reuocare, quibus illum paſtori-
bus tradebat? An electis principibus?
imò reprobis tyrannis vel ab Ægy-
pto, vel a Babylone conductis. Cum
verò ipſe electos, & ſibi gratos paſto
res præficiebat, hęc erat illis lex ſan-
cta, ne ſupplicijs, ne aſperitate; ſed
modeſtiſſima gubernatione oues a-
gerent. Nonne Moyſes, & Aaron ele
cti a Deo ſunt, vt hominibus impera
rent? Sed ecce vbi iubentur interfici
Ægyptiorum rebellium primogeni
ti, & illi iubentur domi ſeſe contine-
re, & celebrationi Paſchæ vacare; ſã-
ctos enim paſtores decet populi pa-
ſcua; ſupplicium, & cædes reprobis
ſæpè miniſtris commendatur. Hoc

A pulcrè notauit Auguſt. lib. 1. de mi- Auguſt.
rab. cap. 19. vbi ponderans, quòd cæ-
teræ plagæ factę ſunt Moyſis vel Aa-
ronis manu, ſic fatur: *At verò quando
humana mortis exitus à Deo diſpenſa-
tur, non homini, ſed Angelo miniſte-
rium illud committitur.* Alterius pro-
culdubio naturę eſt, homines ſuppli
ciorum aſperitate vexare, humanus
præſul paſcha faciat cum ouibus, il-
B laſque paſtas beneficijs ducat, non
fuſte, non gladio. En ipſe paſtorum
exemplar Dominus qualiter diſper-
ſas oues colligebát, nimirum paſcuã
illis proponens, ad epulas inuitans,
& vix apparet rediuiuus ſine conui-
uio; nonne in præſenti ait: *Pueri, ha-
betis pulmentarium?* Hæc illius ap-
parentis prima ſunt verba, circa quę
D. Chryſol. ſer. 87. *Vt humanitas ad* Chryſ.
C *gratiam, panis ad fiduciam, pulmentũ
reuocaret ad fidem.* Hęc ſunt, quibus
a veris & electis paſtoribus trahun-
tur ad caules oues Chriſtianæ. Vide
infra, §. 11. & ſuprà, c. 4. §. 11. & alibi.

Text. Amen, amen dico ti-
bi, cum eſſes iunior, cin-
D gebas te, & ambulabas
vbi volebas. Cùm au-
tem ſenueris, extendes
manus tuas, & alius te
cinget, & ducet te quo
tu non vis.

§. IX.

E *Seniores in religioſa obſeruantia, &
virtutum conflictu emineant.*

Miror diuinam ſapientiam, a
qua ſeni homini ætate, & la-
boribus confracto duriſſimum reli-
gionis certamen reſeruatur. Iuueni

Petro

A Petro voluntaria concedunrur, verum ſeni omnino repugnantia, & duriſſima parantur: ait enim: *Cum ſenueris, alius cinget te, & ducet te quò tu non vis.* Proh Deus immortalis! quando ſenes nõ donantur rude. Sed in religionis ſtadio, in cauſa virtutis profitendum ſenibus eſt in duriſſima certamina, medijs inter con fortiſſimos hoſtes ſtandum illis, neminem tam decent arma, quàm ſe- B nem. Accipite D. Chryſoſt. præfata expendentem verba iſto modo: *Quo modo cum dixiſſet, cum eſſes iunior, ſubdit, cum ſenueris? Vt ſignificet, in rebus ſecularibus iuuenem vtilem eſſe; ſenem inutilem. non ita in diuinis; ſed cum aduentarit, inquit, ſenectus; tunc fortior eris, atque præſtantior, nihil te ætas impediet.* Nõ gladium cõdat ſe- C nectus, ſed acuat nec prætextu ſenilis infirmitatis certamina fugiat, non enim bene eſſet a Deo conſultum Petro ſeni, ſi ſenectus non vegetior & præſtantior fuiſſet ad debellanda ſpiritualia nequitiæ. Sanè fœdũ eſt, quod ſenex ærumnoſæ vitæ diem vt agat, hoſti ſuccumbat, vt religioni detrahat; quare nemo nudior, & expeditior in arenam proſilit virtutis, quàm ſenex. Non callebat firmam D ſenum virtutem Antiochus ille Iudæorum ſtrages, quare vt fortiſſimos Machabæos debellaret, primò aggreditur Eleazarum ſenem, & religioſum virum. Non grande certamen videbatur futurum cũ ſene, vt ad eſum traheretur carnis ſuillæ. Quid, quòd qui in religione, in legum obſeruantia conſenuit, vt ſummos dolores fugiat, parum de pro- E phanorum cibis ſumat? Non vult ſumere? Saltem ſimulet, & ſic cum venia legum ſuæ infirmitati proſpiciat, & iuuenibus dura tormentorũ certamina relinquat. Hæc dicebant falſi amici Eleazaro, canorum miſe- A rentes; at ille inter acerbiſſimos cruciatus ſic apud D. Ambr. lib. 2. de Iacob. c. 10. amicis, & hoſtibus reſpondit: *Non ſum ita ſenex, vt mihi non iuueneſcat animi fortitudo. Nequaquam contingat mihi, vt fiam ſenex incentiuum erroris iuuenilis, qui huc vſque eram forma ſalutaris inſtituti. His ergo ludibrijs vt paululum viuam, luctabor, & totius vitæ labores addi-* B *cam breuis viatico ſenectutis? Senectus portus debet eſſe, non naufragium vitæ ſuperiori. Non te negabo lex patria: non adiurabo vos ſancta inſtituta maiorum.* Sic ſenes nouerũt dimicare pro religione, ne vel diuinæ legi, vel maiorum inſtitutis in minimis officiant. Nolim falli, cum huc refero, quòd Paulus ſe iam ſenem cum vinculis luctantem proponat imitandum C Philemoni, dum ait 1. cap. *Si talis, vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti.* Sanè ſeneſcentium certamina cum hominibus in virtutis ſtadio, vt expeditiora, & præſtantiora, ſic vniuerſis hominibus ſpectabiliora ſunt. Huc referam, quod in Niniuitarum pœnitẽtia notaui, de quibus ait Ionas ca. 3. *Veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem.* Ecce pro vir- D tute certamina vnde auſpicium capiant, a maiore, inquit. Id quod premens D. Hieron. ait: *Maior ætas incipit, et vſque ad minorem peruenit.* Et ſanè quãdo exemplũ a maioribus venit, quaſi per decliue currit, & percurrit omnes; verum cum a minoribus incipit, idem eſt, ac ſi per accliue graue pondus feratur, quod parum proficit, & paſſim recidit. Crudeles E in adulteram accuſatores ſic repellit Dominus. Ioan. capit. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illã lapidem mittat.* Quo audito, notanter addit Ioan. quòd *vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus.* Ecce tibi ſeniores incipiunt, vt qui in vitæ emenda-

tione

Hier.

Ambr.

Ionas 3.

Aug.

tione alacriores eſſe debeāt. Accipite D. Ambr. epiſt. 58. ſic notātem: *Incipiētes à ſenioribus, quia priores vim intellexerunt ſnīa, qua ſi prudentiores: & cœperunt ſua magis peccata deflere, qui alieni criminis venerant accuſatores.*

Text. Conuerſus Petrus vidit illum Diſcipulum, quē diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſupra pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cum vidiſſet Petrus dixit; Domine, hic autē quid?

§. X.

Indecorum paſtori, ſi non per ſe ouibus proſpiciat.

QVis hanc maculam multis paſtoribus inuſſit, qui cauſantur per ſe ipſos oues curare, & ducere, & tunc inglorij putantur, quando hoc munus non mandant vicarijs? O fœda paſtorum conditio! ò inglorij præſules! Equidem & Petrus cum adhuc inglorius & rudis ageret, dū audit ex Apoſtolorum grege ouiculam a lupo vorandàm, noſcere cupit miſeram ouē, & curat eius luē patefacere, forsā vt medelā capiat. Rectè huc vſq. agebat; ſed in hoc nō adeò bene, quòd ſollicitudinem mandat Ioanni, vt ille inquireret de oue: iam præſtantior factus in præſenti, vt ſe ſuper omnes Dominicos greges videt conſtitutum, non amplius alterius vtitur diligentia, ſed ipſe ſollicitus, per ſe ipſum ouis ſalutē tractās, dum ait, Hic autem quid? Sic pulcrè
Chryſ. & eleganter Chryſoſtom. hom. 73.

A in Ioannem fatus: Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re; ſed vt oſtendat Petri poſt negationē fiduciam. *Qui enim tunc non eſt auſus Ieſum interrogare, ſed id muneris alteri delegauerat.* Proh paſtoris infirmitas! *hic commiſſa ſibi fratrum cura non modò alteri vicem ſuam non mandat, ſed ipſe magiſtrum interrogat.* Expende, quòd vbi clariùs ſuæ curę com-
B miſſos fratres cernit, nullius ſalutem alteri delegat procurandam; ſed ipſe per ſe ipſum immediatè illam procurat, & de illa agit, quaſi ſibi indecorum iudicans, quòd grex ſibi cōmiſſus alterius beneficio fiat ſanus. Sed age, obijcies mihi ſtrenuos, & diligentiſſimos vicarios, qui paſtorum munere ſumma exequuntur laude. Et hoc puto maximè eſſe inglorium paſtoribus; pro quo vnus mihi ſtat Arnold. Carnot. tractatu de ſeptem Arnol.
C Verbis, vbi Diu. Petrū ſugillat, quòd cum ipſe claues cælorum acceperit, ſine illo latro gloriam paradiſi fuerit nactus. Sic enim ait: *Ne iraſcaris Princeps Apoſtolorum, tibi dico Petre, cui claues regni cęlorum commiſſę ſunt. Nec ibi Apoſtolica authoritate vteris, vbi adinuicem fixis iuxta crucibus, pri-*
D *uata miſcent colloquia Saluator, & peccator. Abſens eras, & miniſterij tui claues (quod pace tua dixerim) modò non profers, ſupplet vicem tuam ſummus ſacerdos Ieſus.* Expende illud, *quod pace tua dixerim*; quaſi enim de re Petro ingloria & indecora dicturus, ſic aptat veniā, vt dicat non per Petrū, ſed eius quaſi Vicarium agēte ipſo Domino, & vero Principe, latronem ad
E ſalutis portum perueniſſe. Quis iam præſtantior Vicarius, quam Ieſus? Et tamen hoc gaudens Petrus Vicario inglorius manet, dum non per ſeipſum vel vni latroni cælum aperit. Quid mirū, vt poſt hæc nullius curam Petrus alteri mandet, ſed

ſed per ſeipſum de ouibus ſollicitus A
Chriſtum adeat? Vtinam vel hic eſ-
ſet innatus mos vniuerſis Prælatus,
cunctis Rectoribus, vt ipſi ſubdito-
rum morbos per ſe viderent, per ſe
viſitarét; ò quam aliter veniret ſub-
ditorum ſalus! Poſtquam Elias dura
fame totum Iſraelem confecit, hoc
a Deo ipſe reſpõſum accipit. 3. Reg.
17. *Surge, vade in Sarepta Sidoniæ, &*
præcipiam viduæ, vt te nutriat illic. B
An non poterat Deus Prophetam in
Iſraele nutrire? Cur illum ad exter-
nos mittit alimenti gratia? Vt coge-
retur populorum miſerum videre
ſtatum, & afflictos inedia proprijs
cernere oculis, & ſic de eorum ſub-
leuatione ageret. Chryſoſt. hom. in
SS. Petr. & Hel. ait: *Neſciebat Helias*
quomodo apud alias nationes res ſe ha-
beret. Cùm enim in vno loco ſederet, ne- G
que orbis terrarum calamitatem cerne-
re poſſet, quomodo omnia areſacta eſſent
paludes, fontes, fluuij, plantæ, fructus.
Cùm, inquam, hæc ignoraret, & volu-
crum aliarumque rerum interitum, pue-
rorum mortes, & matrum vlulatus, tan-
tam denique orbis calamitatem neſci-
ret; excitans illũ Deus, fecit, vt multam
terram peragraret, illuc ad Sidonem vſ-
que proficiſcens, vt ita ſaltem cum vidiſ- D
ſet Elias, quo pacto res ſe haberent, roga-
ret deinceps Dominum ſuum, vt plu-
uiam dare vellet. Et quidem maximè
proficerent Reipublicæ ſtatus, ſi
Principes per ſe ipſos ſubditorum
tangerent neceſſitates.

§. XI.

Ioannes Euangeliſta præſtantiſſimus
præſul ſupra pectus Ieſu recum-
bens initiatur, vbi de pater-
no præſulum munere.

Ecce quibus infulis decoretur
præſul nobiliſſimus, quibus no-
bis commendetur præſulis Ioannis
præſtantia, quando ait, *qui & recu-*
buit in cœna ſupra pectus eius, quaſi
inde inſinuaret, quo incitatus acu-
leo Petrus inquireret futurã digni-
tatem Ioannis. Etenim vbi iubetur
Petrus paſcere gregem Domini, hoc
eſt, veri paſtoris, & patris munus ſu-
bire, & exercere in orbem; meminit
ſtatim Diſcipuli accubãtis ſupra Ie-
ſu pectus, & in illius optimum paſto-
ritium ingenium præſagiens illũ ſibi B
comitem in vita & morte procura-
bat. Sanè ibi in diuini parentis ſinu
optimi quique præſules inauguran-
tur. Nonne Dei filius omnium præ-
ſtantiſſimè & Regis, & Prælati mu-
nus impleuit? Sed vnde hoc habuit
filius Dei, vt Regem, & Prælatum
perfectiſſimum ageret? An ex eo;
quod erat in ſinu patris? Ita planè.
G Id quod meditatur ſponſa Cant. 1. Cant. 1.
dicens: *Cum eſſet Rex in accubitu ſuo,*
nardus mea dedit odorem ſuauitatis.
Vide vbi diuinus Rex inauguratur,
nimirum in accubitu ſuo, a ſinu pa-
tris, vbi filius accubat, Rex proponi-
tur cæteris omnibus longè præſtan-
tior. Guſtate Bernardus mella ſer- Bern.
mone 42. in Cantica, ſic aientis: *Ac-*
D *cubitus Regis ſinus eſt patris, quia ſem-*
per in patre eſt filius. Nec dubites, Re-
gem hunc eſſe clementem, cui perennis
accubitus eſt paternæ benignitatis di-
uerſorium. Meritò clamor humilium
aſcendit ad eum, cui fons pietatis eſt
manſio, cui ideò totum quod eſt, de pa-
tre eſt, vt nihil prorſus in Regia Ma-
ieſtate niſi paternum humilium tre-
pidatio ſuſpicetur. Itaque patris ſi-
E nus Regem nobis facit præſtantem,
qualẽ humana infirmitas eget, qua-
lem requirit agnitorũ trepidatio.
De patris ſinu parendi ſunt optimi
quiq. Reges & Prælati, vt nihil non
paternum & amatorium habeãt. O
quàm meritò dicimus de Ioãne, hic
autem quid? Hic, qui fuit in ſinu cõ-

munis patris, qui accubuit pietatis fonti, qui in pectore diuino diuerſorium habuit? Hic ſanè præſtantiſſimus præſul erit, digniſſimè præficietur curæ animarum: nec dubites, præſulem hunc eſſe clementem, cui accubitus eſt paternæ benignitatis diuerſorium D. Greg. Niſſ. ponde-
Cant. 1. rans illud Cant. 1. *Meliora vbera tua ſuper vinum.* hom. 1. Ioannis charitatem extollit, qua in proximorum amorem liquefiebat, & nocentiſſimos perditiſſimoſque peccatores ardentiſſimè amabat, nilque magis curabat, quàm hunc amorem omnium animis inſerere. Vnde illud in ore eius verſatiſſimum, *filij diligite alterutrum.* Quid mirum? initiatus eſt Rex & præſul in accubitu
Niſſ. ſuo, in paterno Ieſu pectore. Ita Niſſ. ait: *Verbi amauit vbera, qui ſupra pectus Domini in Cœna recubuit, & veluti quādam ſpongiam cor ſuum appoſuit fonti vitę, & ex ineffabili quadam traditione repletur Chriſti myſterijs, nobis quoque exhibet mammillam à Verbo impletam: noſque implet bonis, quæ ex a fonte ſunt indita.* Cur non amantiſſimus hic Paſtor totus fieret vbera, totus exhiberetur mammilla ſubditis, qui inter Dei vbera fuit initiatus? Cur nō appareret totus mammeus, totus pater, cui accubitus fuit paternæ benignitatis diuerſorium? cui fons pietatis fuit manſio? Ita expendo illud, *nobiſque exhibet mammillam, noſque replet bonis*, quaſi mammillis, a pectore, cui inſideret, hoc hauriret, vt fieret verus ſubditorum pater, dulciſſima Eccleſias gubernatione prę alijs moderans. Nunquam, mihi crede, paterna exuet viſcera, qui a ſinu patris inauguratus eſt. Furat licet, & ferarum ſumat formas, vt reos puniat, tamen de patris pectore multum exhibebit. Audi
Oſeas. 5. Dei verbum apud Oſeam dicentem

A cap. 5. *Ego quaſi Leæna Ephraim, & quaſi catulus Leonis domui Iuda: Ego ego capiam & vadam, & tollam, & non eſt qui eruat: vadens reuertar ad locum meum.* Ecce quàm efferus Dominus, quàm Leone ſæuior, ſed inter ſæuiendum ait, Reuertar ad locum meum. Quis eius locus? Pulcrè D. Hieron. lib. 1. *Reuertetur ad locum ſuum, de quo dicit Ioan. 14. Ego in pa-* Hier.
B *tre, & patre in me, & eos ſpernet, donec deficiant in impietate, & quęrant eum per pœnitentiam.* Sanè qui a ſinu patris fit Rex, inter ſæuiendum, inter lanienam, non deſerit natalem locum, ſemper de patre hauriens paterna viſcera promit, vt nihil in percuſſore ſuo, niſi paternum ipſi rei ſuſpicentur.

Non ſic creantur a paterno Dei
C corde, qui in ſupplicium, & minas, & percuſſiones ſuſcitantur. Hi enim a ferarum præcordijs vomuntur, in illiſque accubant, vt nihil non ferū exhibeant. Nonne Ionas in Niniue ſupplicium mittitur? Nōne iubetur dira illis minari, ſtrictam iudicis frameam, fulmen paratum? Sed vbi talis Propheta initiatur, niſi in bellug
D præcordijs, vbi accumbens triduo, poſt euomitur? Id quod acutè perſtringens Naz. orat. in Baſil. ait: *Mit-* Naz.
to in ventre cœti precantem fugitiuum Prophetam, atque ex beſtię precordijs, quaſi è thalamo prodeūtem. O miſera hominum conditio, quando illis præficitur, non cui accubitus fuerit paternę pietatis diuerſorium, ſed bruti feralia pręcordia! quid non ferum, quid non durū & crudele præ ſe fer-
E ret ille, qui non in patris pectore, ſed in beſtię corde initiatur? Stultiſſimi Iſraelitæ dum ſibi neſcio quem ducem pręficere tentant, materiem auream in igneā fornacem mittunt & dignus tali accubitu fit dux, nimirū Nicet.
ſingularis fera, quę mactat eos. Ac-

cipite

cipite Nicetam in orat. 2. de Paſch. aientem: *Vitulus aureus cōſtatilis, qui temere à fortuito in huiuſmodi ſpeciem informatus eſt, vt Iudæorum contumaciam argueret. Ob hanc enim cauſam bouis, & non alterius animalis forma igne conflata eſt, quoniam hoc animal & dura carne eſt, & neruis, & oſſibus, quemadmodum Hebræi duri.* Vbi duriſſimus dux in eorum mulctam efformandus erat, iure paratus fornax, vt ex fornacis corde eum ducē acciperent, in quo nihil nō igneum, acerbum, durum & exitiale in ſe meditarentur.

Text. Dicit ei Ieſus: ſic eũ volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

§. XII.

Detrimentoſum Prælato, qui in amicis, vel cōſanguineis promouēdis occupatur.

HEu quam ſemper graſſatur hæc lues per Prælatorum animos, quibus hoc primùm in mentem venit, quid conſanguineis ſuis, quid amicis poſſint præſtare. Huc prælaturæ curas, huc vigilias, huc omnem ſolicitudinem impendunt, quomodo ſuos promoueant, nihilque magis in vniuerſa officii adminiſtratione præ oculis habeant. Quàm hoc damnoſum ſit, nemo non videt; quanta mala pariat, vix eſt in Eccleſia familia; quæ non experiatur. Quàm aliter Chriſtus Dominus & conſanguineis, & amicis valde, Ioāni, & Iacobo proſpexit? Optabant illi ab amico, & affine præſule primas obtinere in Regno, quibus ille: *Non eſt meum dare vobis.* De quo D. Ambr. Ambroſ. lib. 5. de Fide c. 2. ait: *Quod eſt, non eſt meum, qui veni humilitatem docere; non eſt meum, qui veni non miniſtrari, ſed miniſtrare.* Equidem

A fœdum eſt, quod is, qui ex officio debet verum mundi contemptum docere, veras animi virtutes perſuadere, ſaluti ſubditorum inſudare, is occupetur inſemic à & conſanguineis promouendis ad dignitates. Parùm vrgetur muneris ſui curis Prælatus, cui vacat ſuorum temporalis prouentus meminiſſe. Hinc Petrum de amico Ioanne ſolicitum Domi-
B nus pungit dicens: *Sic eum volo manere, quid ad te? Tu me ſequere.* Vbi eleganter Diu. Chryſoſtom. fertur in rem præſentem: *Hoc autem dixit, vt in tempeſtiuum affectum, & conſuetudinis deſiderium tolleret. Idcirco inquit: opus ſuſcepiſti, id conſidera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te? Tu officium tuum cura, & exequere.* Non eſt Prælati, non eſt Chryſ.
C Dei Vicarii, amicis, & conſanguineis inuigilare, ſed ouibus; nō pertinet ad illum amicorum prouentus temporalis; ſed gregis vniuerſi ſalus & vtilitas. Aiebat illa Cantic. 8. *Amici te auſcultant. Fuge, fuge dilecte mi.* Et quidem ſapienter timuit Cant. 8 dilecto præſuli ab amicis, quæ fugam perſuadebat, ne intempeſtiuo
D amicorum affectu negotia populorum fraudarentur. Qui habet amicos auſcultātes, credat mihi, & Prælaturam fugiat: hoc innuebat ipſe Dominus, cum Petrum de amore ter examinat, antequam oues committat. Sed do vobis Bernard ſerm. Bern. 76. in Cant. perterrefacientem prælatos his verbis: *Non otioſè toties repetitum eſt, Petre, amas me, in com-*
E *miſſione ouium, ac ſi illi diceret Ieſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia, quod ames me, & valde perfecteque ames, hoc eſt, pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam te, & huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam ſuſcipias curam hanc, ne te intromittas de ouibus meis, pro qui-*

bus

bus ſanguis meus effuſus eſt. Expende illud *pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam te:* vt ſcias, quam fugienda ſit prælatura ab iis, qui intempeſtiuũ affectum in ſuos non exuerunt. Iam quando apud Diu. Hier. audis Daui-
Pſal. 44 dem dicentam: *Tempeſtiuitate tua intende proſperè, procede & regna*. Reuoca in memoriam intempeſtiuũ affectum amicorum Prælatis noxiũ a Chryſoſtom. notatum, qui ab iis, B qui aliorum curam ſuſcipiunt, longè abigendus eſt. Nec quicquam eſt magis detrimentoſum Prælatis, quã ſi amicis & cognatis promouendis incumbant. Audiſti Eli Sacerdotis
1. Reg. 4 filios, 1. Reg. 4. exoſos valde Deo, tamen ab illo toleratos, donec arcam fœderis in cognatorum auxilium a ſanctuario dimouerent. Tunc & arca fuit capta ab hoſtibus, & illi C Sacerdotio, & vita priuati iacuerũt. Rem ponderat Theodoretus orat. 1. in Dan. fatus: *Poſtquam Ophini, & Phinees Eli Sacerdotis filij impij, & deteſtabiles arca ſecum aſſumpta ad ſuppetias cognatis ferendas exiere, eorum impietatem arguit Deus, nullaque eos prouidentia dignatus, digna cæde interficiendos curat, arcam vero alienigenis tradit*. Multa quidam alia fece- D rant antea crimina, multis ſe delictis obſtrinxerant; ſed poſtquam a ſanctuario in cognatorum auxilium tẽporale educunt arcam, tunc Deum maximè irritant, eius prouidentia nudati trucidantur. Væ præſuli, qui in amicorum & cognatorum auxilium tẽporale inclinat dignitatem! Non enim immeritò Chriſtianum ſacerdotium dicitur ſecundum or- E dinem Melchiſedech, quem memorat Paulus ſine patre, & ſine matre, & ſine genealogia recenſeri, quaſi inde piaculũ eſſet Chriſtianis ſacerdotibus, ſi in ſacras dignitates conſanguineis ſtudeant promouendis.

A De quo eleganter D. Leo ſerm. 2. in anniu. Aſſumpt. ſuæ, inquit: *Denique huius diuini ſacerdotij Sacramentum, non per generationum tramitem currit, nec quod caro & ſanguis creauit, eligitur; ſed ceſſante priuilegio, & familiarum ordine prætermiſſo, eos rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus ſanctus præparauit*. Solus ſpiritus ſit, qui verſetur inter Eccleſiæ Principes, nihil ſanguinis & carnis appareat amicum. Apud Matth. c. 8. Petri ſocrus recens ſanata *ſurrexit & miniſtrabat ei*. Sed cur ipſa à morbo aſſumitur ad miniſterium? Nonne eſſet alia, quæ poſſet miniſtrare? Rectè id notat Chryſol. ſerm. 18. *Sic in domo Petri non erat vernula, non miniſter, non familiaris, non propinquus*. Digna tanti præſati domus, in qua propinquorum, familiarium ve non viſebantur affectus.

Hæc de celebrioribus apparitionibus dixi, aliæ enim vt breuiſſimè ab Euangeliſtis perſtrictæ, ſicà me inter alia paſſim enucleabuntur, dũ ad vltimam in die Aſcenſionis factã gradum facio.

CAPVT VII.

De Chriſti Domini aſcenſione mirabili.

Deuictis tenebrarum hoſtibus, expugnatis æreis Infernorum muris, cœleſtis tuba receptui canit, & conſtipata Angelorũ millia ſeſe fundunt per æthera, vt nobilem triumphũ victori maximo parent. Adeſt tellus oliuis coronata. Apoſtolorum choro additur non parua iuſtorum hominum mulierumque ſanctarum phalanx. Olympiona Virgo, & mater aſtat, nec mora; Dominus Ieſus, ridente

dente cælo, lugente terra, Aethere A ſcandit, intimeque cęleſtium ſubiens penetralia, debitam ſuæ virtuti occupat ſedem ad dexteram Patris.

Ex Marci 16.

Recumbentibus vndecim Diſcipulis ſuis, apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem eorum, B & duritiam cordis, quia ijs, qui viderant eum reſurrexiſſe à mortuis, nō crediderunt.

§. I.

Seueritatis leges æqualiter omnes mordeant.

SAne inter Apoſtolos chariſſimos præ alijs habebat Dominus Petrum, Iacobum, imò tenere Ioannē diligebat; verùm vbi ad reprehenſionem ventum eſt, nullum excipit, ſed medios omnes æqualiter pungit & mordet. Etenim frequentiſſimus hic D apud homines inuenitur error, quo rigores & ſeueritates minimè exercent, quin multos eximant. Ab hoc

Exo. 32 maxime cauit Moyſes, cum Exo. 32. inquit Leuitis: *Ite per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Vt enim nullus liber erat a ſcelere, ſic nullum a iudicis gladio iubet liberari; ſed potiùs cupit, vt æqualiter per omnes E diſcurrat ſupplicium. Ite fatur Hugo

Hug. Vict. Victor in 1. lib. 1. Miſcel. tit. 92. *Increpando diſcurrat per medium caſtrorum cum tanta æqualitate, vt in culpam delinquentium nullius odio, vel fauore declinet.* Quis hanc mentem prælatis omnibus & iudicibus donaret, vt per

A medium ſubditorum increpando diſcurrant, nec ad dexteram, vel ſiniſtrā odio, vel fauore declinent? Vt quicquid ſeuerum eſt, & durum obſeruantiæ æqualiter per omnes exerceant? Laudatiſſimus Abraham volentem, imò cupientem filium Deo litaturus, Geneſis vigeſimoſecundo illū fortiter priùs ligat etenim dicitur. *Cumque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum.* Sed cur adeò voluntariam victimam ligat? Nonne vincula inuenta ſunt, vt renitentes coerceant, repugnantes teneant? Quid vincula cum eo, qui minimè reſiſtit, imò potius lætus, & libēs ſe dedit ſacrificio? Ego ſto a ſententia illorum, qui notant, hanc fuiſſe legem omnium victimarum, quod ligatæ litarentur; nullus C aries, nullus vitulus imponebatur aris, niſi ligatus, vt vincula eorum obluctationem inter ſacrificandum coercerent. Vnde ſtrenuus hic ſacrificus, vt communes ſacrificandi ritus obſeruet, etſi rigidos, & pœnales, etiam filio vincula nectit, & cum amata & volūtaria victima impleuit quicquid auſterum & rigidum pro victimis communiter leges cauebant. Fallor, niſi hinc cum filij incolumitate Dei ingentia beneficia percepit. Id quod mihi no aui, cum primùm veni in illa verba Iſaiæ 6. nimirum, *& factum eſt anno, quo mortuus eſt Ozias Rex, videbam Dominum ſedentem in Throno excelſo.* Vbi illud animaduertendum, quòd cum frequentiſſimē Iſai 6. ſit in ſacris litteris prophetias aliorum Prophetarum percenſeri cum vita Regum, vt dicant, Regnante hoc, vel illo, factum eſt verbum Domini ad talem, vel talem Prophetā; in præſenti capite nobiliſſima omnium viſio coniungatur cum morte Oziæ Regis. An, quia cum Ozie non ſeruatus fuit rigor Iſraelitarum legum?

gum? Planè is, cum auſus eſſet ſacerdotum munus inuadere, ſubito correptus fuit a lepra, cui leproſo populus pepercit, ne extra ciuitatem eijceret, vt cōmuniter fieri ſolebat. Hinc populus beneficia prophetiæ non accepit a Deo, niſi mortuo Rege: pro quo accipito D. Chryſoſtom. homil. 4. ad illum locum Iſaiæ dicentem: *Vetus erat mos, omnem leproſum è ciuitate eijcere; nunc verò nō idem fit. Exiuit ergo Rex cum lepra, non tamen eiecerunt eum de ciuitate diadema illius, regiamque dignitatē reueriti. Quid ergo? Deus iraſcens Iudæis interrupit prophetiam. Cum ille mortuus eſt, tum vidit Dominum: nam antea Deum non videbat illis iratum; venit mors impuri, & ſoluit iram.* Adeo damnoſa eſt exemptio in ſeueritate regum obſeruanda, vt nihil liceat obtinere a Deo, niſi iunctū cum morte exempti. Quod cauens Abrahamus, de vetuſto victimarum more, voluntario filio vincula dura nectit, & minime illum ab hac lege eximens, cum incolumitate illius innumera beneficia a Deo percepit. Nec non in Pauli facinore, quo perſequebatur Eccleſiam, hoc inuenitur religioſum, & ſancti zeli æmulum, nimirum quod æqualiter in omnes ſæuiret. Quando enim rabidiſſimi Iudæi viros Chriſtianos ligabant, verberabant, nihil de fœminis curantes: vnus Paulus in fœminas & viros æqualiter ſæuiebat, vt qui aliquid religioſi zeli haberet. Sic Act. 8. dicitur: *Saulus autem deuaſtabat Eccleſiam: per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres.* Id quod expendens Chryſoſtom. homilia de ferendis reprehenſ. ſic fatur: *Neque naturam reuerebatur, neque ſexus miſerebatur, neque infirmitatem reſpiciebat. Zelo tamen, non furore hæc faciebat. Et ob hoc venia dignus fuit, cum Iudæi quidem accuſatione erant digni. Nam Iudæi quid reſpexerit, ipſi manifeſtabant, nempe quod omnia honoris & gloriæ gratia fecerint. At Paulus non ſic, ſed zelo Dei, tametſi non ſecundum ſcientiam. Et hinc eſt, quare Iudæi mulieres quidem dimiſerunt, viris autem infeſti fuerunt: hic autem ob zelum erga omnes talem ſe gerebat.* Nō eſt diuinus zelus acceptor perſonarum, ſed in ſimiles peccatores ſimiliter iraſcitur. At qui aliis aguntur affectibus, in nullo ſciunt æqualitatem tenere. His ſuccenſet Ioſephus lib. 6. cap. 10. fatus: *Sæuiunt non in quos oporteret, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facile.*

Chryſ.

A

B

G

D

§. II.

Vt celebranda conuiuia.

NOn me contineo, quin vos, ô ſacri Dei diſcipuli, laudibus proſequar, non ſolum dum in oratione pernoctantes noui; ſed etiam dum menſis aſſidentes cerno. O vtinam ea Chriſtiani conuiuia diſcerent inſtituere, quæ non fœdarent, ſed illuminarent animum, vt Deum etiam inter epulas viderent. Deum ſuæ menſæ aſſidentem vidit Abraham; ſed erat menſæ accubitus ſub illice Mambre, quæ interpretatur viſio, ſeu perſpicacia. Id quod ponderans D. Auguſ. ſerm. 1. poſt 1. Dom. in Quadr. ait: *Vides, qualis ſit locus, in quo Dominus poteſt habere conuiuium? Delectauit eum viſio & perſpicacia Abrahæ.* Erat enim mundus corde, vt poſſet Deum videre. Felix, qui inter epulas mundiciem cordis nouit retinere, mentiſque perſpicaciam in cibo & potu meminit. Huic Deus aderit etiam prandenti, is ab ipſo diſcubitu, vt ab oratione, diuinis viſionibus aptus erit. Nonne tale fuit Annæ illius Samuelis epulum? 1. Reg. 1. dicitur: *Surrexit Anna, poſtquā illi comederant & biberant in*

Auguſt.

Silo,

Digitized by Google

Silo, & conſtitit in conſpectu Domini. Inuſitatum ſane conuiuium hominibus mundanis, quod mentem præparat ad conſpectum Domini, ſed ſanctiſſimæ fœminæ familiare, quæ a menſa, ab epulis digna euolat diuinis fauoribus. Pulcrè D. Chryſoſt. hom. 1. fatur. *Poſt conuiuium accurrēs ad ſupplicationem, fontes lacrymarum emiſit, mentemque præ ſe tulit ſobriam ac vigilantem, ac poſt epulas adeò intentè orauit, vt donum acciperet ſupra naturam.* Sic epulandum viris religioſis, non vt dormiant, ſed illuminentur. Nonne Ionathas, vt Regum etiam fert hiſtoria, a prandio fuit illuminatus eſt? & nos obtenebrabimur? Quin potiùs ſic menſis inſideamus, vt ab illis diuinis viſionibus aptemur. Prime quæ legitur accidiſſe D. Petro viſio cæleſtis, inter eſcarum illi accidit odores. Sic enim habet Act. cap. 10. *Et cū eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autē illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus.* Sic Chriſtiani diſcipuli menſis accumbebāt, vt interim ad cæleſtes viſiones raperentur.

Chryſ.

Act. 10.

Text. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

§. III.

Qui proximorum ſaluti inſudant, prorſus moriantur mundo neceſſum eſt.

NOn ſecutus mundanis immiſcetur hominibus, qui mundi ille- A cebris irretitur, qui mundi bonis inhiat: mundanas cupiditates in te mactā, morere mundo, huius mundi principes nihil inueniant in te ſuum, quicumq. niteris Chriſto mundum ſubigere. Acutè ſanè notauit Diu. Chryſol. ſerm 83. qualiter erant affecti diſcipuli, cum eos Dominus iubet ire in mundum vniuerſum prędicare omni creaturæ, erant intra domus ſe- B pta concluſi, iuxta Ioan. cap. 20. recubebant de mortuorum figura, vt notauit Irenæus, omnia externa illis terrori & horrori erant, & ſic diuiniſſime parabātur, vt mitterentur in mundū. Ecce Chryſol. fatur: *Seculo mortui, ſepulti mundo, vnā domum illam, vnum ſibi omnes credebant iam ſepulcrum. Hinc eſt, quod eos Dominus videns exemiſſe ſe mundo ad mundum reuocat, re- C mittit in mundum dicens: Ite in mundum vniuerſum, prędicate Euangelium vniuerſæ creaturæ. Venite in mundum, vt qui putatis vos in vno omnes domicilio iacere, ſubiacere vobis omnē mundum repentè videatis.* Quid pulcrius? Hi, qui ſe mundo eximunt, qui ſæculo prorſus renuntiant, qui mundanis cupiditatibus moriuntur hi eliguntur, vt ſubigant mundum, D vt vniuerſum ſæculum Chriſtiano imperio ſubmittant. Huc referam verba illa 2. Regum cap. 23. quibus iuxta Iſidor. Clarium, Vatab & Interl. non ipſe Dauid, ſed eius præſtantiſſimus miles definitur, nimirum; *Sedens in Cathedra ſapientiſſimus Princeps inter tres, ipſe eſt tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit vno impetu.* Credide- E rim melius aptari hæc verba ſpiritualibus Chriſti militibus, quorum arma non tam Vulcani, quā ...cathedræ opus; & maxime expendo, qualiter miles hic in arenā aduerſus mundum proſilierit, ſcilicet, *tanquā ligni vermiculus.* Quippe ſi ligni

Chryſ.

Iſid.

vermiculus mundiali hac luce frue-
retur, & ſub dici luce ingentem pi-
num proſpiceret, an pinũ proſterne-
re puſillus ipſe niteretur? Minimè.
quid tunc? Ipſe vermiculus ſeſe in
Naz. primis luci eximit? intra lignum ſe
condit, vbi quaſi ſepultus, & mun-
diali omni vſura priuatus pini robur
conterit, & ingentem illam molem
proſternit. Sic ſpirituales Chriſti Do-
B mini milites tunc mundi victores
mundum ſubigunt, quando ipſi in-
ſtar vermiculi ſe mundialibus ſplen-
doribus eximere norunt, quando
mundo mori & ſepeliri ſciunt. Acci-
Cyril. nit Iſaias c. 41. de ijs, qui ad Apoſto-
latum aſſumpti ſunt iuxta D. Cyril.
ſententiam lib. 3. locuti: *Noli timere*
vermis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael;
ego auxiliatus ſum tibi, & redẽptor tu-
C *us ſanctus Iſrael. Ego poſui te quaſi plau-*
ſtrum triturans nouũ, habens roſtra ſer-
rantia, triturabis montes, & commi-
nues. Ecce tibi Apoſtolorũ victorias,
quibus mundi tyranni ſubijciuntur,
vt paleæ ſubijci ſolent ferreo & acu-
to roſtro. Sed quo armorũ apparatu
exultabunt? Iam dixit illis verbis: *Ver-*
mis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael. ni-
mirum mundo & ſæculo mortui, ver-
D miculi inſtar ſepulti, mundum vni-
uerſum detriumphabunt. Sic in
Moyſe parabantur ſpirituales trium-
Exod. 2. phatores, quando Exod. 3. dictum
eſt illi: *Solue calceamenta de pedibus*
tuis. Vbi pulcrè D. Ambr. lib. de Iſa-
Ambr. ac, c. 4. fatur: talis Moyſes, cum dici-
tur, ſolue calceamentum pedum tuo-
rũ, *vt vocaturus populũ ad Dei regnũ,*
prius carnis exuuias deponeret, & nudo
E *ſpiritu, veſtigioque mentis incederet.*
Exuat mundialem vitam, mundiales
cupiditates & affectus, quiſquis mun-
dũ Chriſti iugo ſubacturus eſt. Quo
ſe modo compoſuerat ille Cantic. 5.
cuius oculi dicũtur, *ſicut columbæ,* hoc
eſt, viuido diuinitatis ſpiritu cenſor

A mati. Sic D. Greg. Niſſ. hom. 7. fatur:
Quoniam ergo, qui non amplius aſpicit
ad carnem & ſanguinem, ad vitam aſ-
picit ſpiritualem, hac de cauſa fertur te-
ſtimonium de anima libera a corporali
affectione, quod habeat ſpeciem columbæ
in oculis, hoc eſt, characterem vitæ ſpiri-
tualis. Sic ille.

Text. Signa autem eos, qui
B crediderint, hæc ſequen-
tur. In nomine meo Dæ-
monia eijcient, linguis
loquentur nouis, ſerpen-
tes tollent, &c.

§. IV.

C *Summum hominibus leuamen & robur*
eſt, nominis Domini ſui
recordatio.

PVlcrè Dominus eripiendus mũ-
do, auidiſſimiſque reddendus
cælis, ſuos Apoſtolos conſolatur, de
nominis ſui dulci recordatione di-
cens, *In nomine meo Dæmonia eijcient.*
Etenim nihil tam mœrentes con-
D ſolatur, debiles roborat, infirmos
curat, afflictis, ægriſque leuamen &
medelam importat, quam crebra &
frequens vſurpatio diuini nominis.
Equidem Dauid 2. Reg. 1. vehemen-
ter triſtatus de morte Saulis, & Io-
nathæ, paſſim ore verſabatur hæc
verba: *Saul, & Ionatha amabiles &*
decori vita ſua. Quæ expendens Diu.
Chryſ. hom. de Dauid inquit: *Quo-*
E *niam præſentia illorum corpora non* Chryſ.
licuit amplecti, nomina illorum con-
iuncta complexus eſt, ſuum dolorem
hiſce modis quatenus licuit leniens,
& calamitatis magnitudinem miti-
gans. Nouit inanis nominis vſur-
patio fallere mundiales amatores

non

non, mihi crede, fallet nos diuinum nomen, quando abſente Domino, qui iam pedes eius tenere minimè poſſumus, eius teneamus nomen, quod omnia miniſtrabit nobis. Sane Moyſi de facie Dominica ſollicito reſponſum eſt Exod. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, & vocabor in nomine meo coram te.* quaſi vna nominis diuini inuocatio omnium bonorum loco haberi debeat. Quippe vbi diuina B facies abſconditur, vbi Dominicus aſpectus nos fugit, & ſe intra cæli aulam recepit, hoc nobis cuncta impertietur bona, ſi crebrò nomen eius inuocemus. Vide, quo ſe medijs periculis conſoletur diuiniſſimus Iob, cap. 1. vbi enim in ſe cælum & terrã proſpexit armatam, vbi duriſſimos Dæmonum incurſus paſſus eſt, inter hęc ait: *ſit nomen Domini benedictũ.* Quod C elegantèr elucidans. Orig. libro primo in Iob: *Nomen Domini*, inquit, *propter quod omnia ſuſtineo atque ſuffero, propter quod omnibus, quæ mihi obuenerunt, ſuperior exiſto: ſit nomen Domini benedictum in ſecula, quòd cùm vidiſſent leones in Daniele, in agnos immutati ſunt. Quod cùm ignis agnouiſſet in Anania, Azaria, & Miſaele, foras à D fornace fugit, atque eos, qui extra fornacem erant, combuſſit, vtpote non habentes in ſe ſanctum nomen Domini: illis autem qui intra fornacem erant non appropinquauit, quia terribile nomen Domini in illis conſpexit. Hoc etiam & cetus cum videret in Iona, obſtupuit, atque illęſum eum, quem de naui ſuſceperat, reddidit, incontaminatum remiſit, quẽ viuum ſuſcepit.* Pergit adhuc Origen. E multis alijs nominis diuini decantare efficaciam in periculis deuincendis, in depellendis malis, in muniendis & confirmãdis pijs, & impijs debellandis, quæ lectori non iniucunda florent. Sed ſcire cupis, cui diuinorum nominum tot munera & facinora accepta referas? ſane nomini Ieſu; de quo Paulinus Aquileienſis libr. quarto contra Felicem fatur: Merito virgini ſalua ſunt omnia, quæ genuit omnium Saluatorem. Et vocabis nomen eius Ieſum, quia in hoc nomine Deitatis adoratur tota maieſtas. Omnes qui commorantur in cælis, vniuerſi qui habitant in terris, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic proſternuntur nomini. *Hoc eſt, quod dedit cæcis viſum, auditum ſurdis, claudis curſum, vitam mortuis, totamque diaboli poteſtatem de obſeſſis corporibus virtus huius nominis profligauit.* Hæc ille.

Exod. 33. — Orig. — Paulin.

§. V.

Noua lingua prior index eſt viri diuinum conſortium potiti. Et de bona linguę diuitijs.

ECce Deũ halantis hominis perſpicuus index, nimirum quòd, vt notat in præſenti D. Greg. vitæ D veteris ſæcularia verba obliuiſcens, ad limam ſemel & iterum linguam traheret, ſermonibuſque vtatur iuxta rationis normam expolitis. Miraberis hominem maledicum ſerpentina vtentem lingua, ſubitò melle manantem ex ore, vbi ſemel in Dei colloquium incidit. Is erat Balaam, peſtifer ille maleficus & maledicus, cuius maledicentiæ plus fidebat Rex Aſſyrius aduerſus Iſrael, quàm E comparato armatorum exercitui. Igitur Balaam à Rege accitus, vt antiquo linguæ veneno Iſraelitas feriret, ipſe dulcia præcinens, ſic inquit, Num. 24. *Quam pulcra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael, &c.* Nũ. 24. Vnde venefico homini tam mellita

linguæ? Vnde ab ore ſerpentinum vi-
rus halante, ferarum rabies imitan-
te, adeò dulcia, decora, & ſuauia ver-
ba, beneficentiaque plena? Ipſa expli
cat ipſe cauſam, dum ſic exorditur:
Dixit Balaam filius Beor, dixit auditor
ſermonum Dei, qui viſionem omnipoten
tis intuitus eſt. Sanè veneficus, augu-
riorumque conſultor linguam exere
ret ſerpentinam; at cum primum di-
uini fit particeps colloquij, vtroque
Deo aſtitit, iam non potuit non mel-
le ſudare eius lingua, non potuit non
vetuſtum exuere venenum, & no-
uis tonare linguis. Quibus ego liben-
ter expendo id, quod expendit Ori-
gen. in præſenti hom. 18. nimirum
mago & venefico huic non concedi
dicere, quod Prophetis eſſe in viſu ſolet,
hæc dicit Dominus; ſed ait, dixit Bala-
am, dixit homo verè videns, dixit audi-
tor ſermonum Dei. Et meritò, vt oſten
datur quæ trahat mella maledicentiſ
ſimi & vipernini hominis lingua ex
colloquio diuino; quandoquidem v-
bi primùm ſermonibus Dei inter-
fuit, non potuit meditatis vti maledi
ctis, ſed beneficentiæ plena verba e-
Exod 4. mittere. Vnde Moyſes Exod. 4 lin-
guæ ſuę exaggerans malitiam aiebat
Deo: *Non ſum eloquens: neque ex quo cę*
piſti loqui famulo tuo. Equidem exiſti-
mabat vir prudens, à colloquio diui-
no ſubito è lingua humana mellitos,
& ſuauitatis plenos ſermones debere
Aug. ſcaturire. Id quod notauit D. Augu-
ſtin. lib. 2. in Exod. quæſt. 7 fatus *Tan*
quam oſtendens fieri potuiſſe, vt qui an-
te eloquens non fuiſſet, repente fieret, ex
quo cum illo Dominus loqui cœperit. Di-
gna & vera præſumptio, nihil enim,
qui Deo aff atur, Deoque impletur,
priùs exuit, quàm omnimodam lin-
guæ malitiam. Nonne aiebat Pſaltes
Pſal 44. 44. *Eructauit cor meum verbum bonũ:*
dico ego opera mea Regi? ſic dulciſſimi
a ſapientia diuina exhibiti conuiuij

A reliquias meditabatur, vt aiunt Theo- Theod
doretus, Baſil. Hieronym. D. Thō. Baſil.
& alij. Quid tunc? *Lingua mea cala-* Hiero.
mus ſcribæ velociter ſcribentis Ecce, me Tom.
ditati diuini Verbi & colloquij cum
omnium Rege index præclarus, ni-
mirum lingua inſtar calami facta, ni-
hil non limatum, non electum profe
rens. Vnde monet Hilar. in Pſalm.
51. *Lingua tanquam calamus ſcriben-*
B *tis, nihil incompoſitum, nihil incertum*
agat; ſed iis, quæ aut cogitata, aut lecta Hil.
fuerint, obtemperans, ex rationis con-
ſilio obſecundet. O bene noua lingua,
quæ inſtar calami eſt ad limam & cẽ-
ſuram crebrò recurrens, ſolùm ele-
cta proferens, hæc hominem de diui
nis colloquijs ſaturum, Deumque ha
lantem planè indicat. Inſuper vna bo
na lingua potens eſt in hominibus in
C gentes parturire theſauros. Dominus
Ieſus apud Matth. 17. auri ſtaterem
Cæſaris miniſtris tributurus, vnde
educeret aurum quęritabat. Et vnde
educeret aurum, qui aurea omnia a
ſe depulerat amore paupertatis? Sic
ait ad Petrum: *Eum piſcem, qui primus*
aſcenderit tolle: & aperto ore eius, inue-
nies ſtaterẽ. Meritò ab ore piſcis quę-
rit aurum, cum ex nulla auri fodina inue-
D niatur feracior, quàm lingua eius,
qui nouit verba ſua ſanctitatis truti-
na ponderare. Ita Diuus Ambroſius
libro primo Epiſtolæ prima dicens:
Hic ſtater in ore piſcis inuenitur, illius
piſcis, quem capiunt piſcatores hominũ;
illius piſcis qui ponderat ſermones ſuos,
vt igne examinatos proferat. Nullus
theſaurus ditior eſt, quam lingua bo
na, a qua naſcuntur aurei, vnde quan
E do de impijs dicebat Pſalmus 5. *Sepul*
chrum patens eſt guttur eorum; mone-
bat Chryſoſt. *Ne ſit ergo os tuum ſepul*
chrum, ſed theſaurus.

Text.

Text. Et Dñs quidem Ieſus poſtquã locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei.

§. VI.

Terrena bona maximè contemnenda ſunt iis, qui ſpiritu Dei aguntur.

IEſus, ille mundi domitor, terrenarum fortitudinem confractor, Orci expugnator, terrena cuncta deſpiciens ad cæleſtia contendit. Id celebrans D. Paul. ad Epheſ. 4. ait: *Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cælos*: Notanter dixit illud: *qui deſcendit*, vt ſummam admirationem incuteret omnibus, qui auidiſſimum Dei ad terras deſcenſum animaduertiſſent. Cæleſtia omnia tenebat Dominus, & de terrarum deſiderio affectus, deſcendens a regalibus ſedibus, in mediam exterminii terram proſiluit durus debellator, & expugnator acerrimus. Quid plura? quo ardebat potiundi terras deſiderio, illarum principes & tyrannos aggreditur, miſere debellat. O incredibilem mutationem! is ipſe terrenorum imperii auidiſſimus, quod tot bellis, tam largo ſanguine coemit, quis credat? ipſe deſpiciens acquiſitas ſanguine terras, hodie in cæleſtia fertur. Sic iuxta Pauli ſenſum inquit Hieronym. de Ieſu aſcendente: *Omnia corporalia contemnens atque deſpiciens, æterna cõtẽplans, ſuper cælos, id eſt, ſuper inuiſibilia ſtetiſſe credendus eſt*. Adeò glorioſum eſt terrena habere deſpectoi, quæ vt deſpiciãtur, meritò poſſint vel ſudore, & ſanguine diuino emi. Animo penſa illum Pharaonis metum Exod. 1. Timebat enim maximè ſibi & Re-

Ad Epheſ. 4. — Hier. — *Exod 1.*

A gno Aegypti a captiuo populo Iſraelita; & quid timebat? Ipſe explicat, dum ait Satrapis ſuis: Timeo, ne populus iſte in nos rebellet, *expugnatiſque nobis egrediatur de terra*. O dignũ de gente iactãta timorem! Timebat Rex vafer poſt vniuerſi Aegypti expugnationẽ, Iſraelitarũ ab Aegypto egreſſum. Vbi vt acutè & eleganter Rup. ait: *Non addit, expugnatis nobis,* B *obtineat terrã; ſed egrediatur de terra*. Sanè qui terram, qui Regnũ aliquod expugnat, ibi figit tentoria, ibi ſedet labores manuum ſuarum manducaturus. Sic vniuerſi, qui regna expugnarunt, in illis manſerunt, clauum ibi tenentes; cur ergo non timeret Pharao, quod captiui & peregrini homines, expugnata terra Aegypti, ibi incolæ, & Domini fierẽt manerẽt? Is C erat Dei populus, ea ſuperioris promiſſionis mouebatur ſpe vt de illo nõ poſſit timere, quod remaneret in expugnata terra, ſed quòd mille bellis, mille periculis, largo ſanguine terram deſpectu emeret, & habitũ deſpiciens glorioſus egrederetur. Hoc ſibi perſuadeãt Principes tenebrarũ, mũdi huius rectores (pergit Ruper.) D quòd Chriſtiani hoc ſolum emolumenti habent in poſſeſſionibus terrenis, quòd illas deſpiciamus, *expugnatiſq; vobis egrediamur de terra, quia cælum nos expectat*. Quam gloriam in Ieſu floridam & immarceſcibilem decantat Auguſt. hom. 5. in præſenti his verbis. *Chriſto aſcendente, pauet omne cælum mutantur aſtra, vident Regem ſuum viuæ carnis manubias reportare; atque hoſte debellato, hominem in ſu-* E *perna conſcendere*. Non apud ſubiectas terras manere, quas duris certaminibus deſpectu coemit. Radiantis huius gloriæ vmbrã, fallor, niſi inuenias in inclyto illo Iſraelis Imperatore, qui promiſsã patrib. expugnauit terrã. Is eſt Ieſus Naue, qui poſt acqui-

Rup. — Idem. — Augul.

acquiſitam terram, vt in bellis impe- A
rauit, ſic in pace è terreno imperio
abſtinuit, & cæteris diſtribuens ter-
ram, nihil ſibi retinuit. Rem ponde-
Orig. rat Origen. hom. 24. fatus: *Ipſe qui*
eos introduxerat in terram ſanctam,
non ſibi ipſe permittit ſumere ſortem
terræ, ſed expectat, vt accipiat portiun-
culam à populo, & accepta portiuncula
Ieſus, dignus hoc nomine, ædificat lo-
cum ipſum, vt eum faciat dignum mu- B
nere Dei, & hæreditate diuina. Sic in-
c yti imperatores certamina pro ter-
ra ſubibant, illiuſque tyrannos acer-
rimè debellabant, non vt terrenis in-
cubarent, ſed vt terrena deſpicerent,
vt ab expugnata & habita terra e-
greſſi triumpharent hæreditate diui-
na. Indignè enim ſanctorum certa-
mina terrenis munerarentur; imò
hoc vnũ illis pro ſumma gloria erat, C
quòd vel per duriſſima certamina ſe
a terrenis poſſeſſionibus poſſent ex-
cutere. Sanè Moyſi, post exantlatas
vaſtiſſimi eremi ſolitudines, obijci-
tur ob oculos terra promiſſa; ſed ad
ſancti viri gloriæ cumulum iubetur a
Nu. 34. terris abire. Sic habet Num. 34 *Vidi-*
ſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad
illam, mortuuſque Moyſes, &c. Hæc e-
rat glorioſiſſimi viri corona, quod de D
uictis difficultatibus terræ potiundæ,
iuberetur ſeſe ab illa excutere, in cæ-
leſtia iturus. Ad hæc Cellenſ. Abb. li-
bro de Panibus, c. vndecimo. *Quid*
eſt, Domine? Hæc eſt illa prædicata v-
bique gentium amicitia tua ad amicum
tuum Moyſen? Itane remunerantur,
qui in caſtris tuis vſque ad mortem mi-
litantes merentur? Si Moyſes fraudatus
eſt deſiderio ſuo, cuius ſpes non pendeat E
in dubio? Omnipotens ergo & miſeri-
cors idcircò terram morientium negat,
quia ad cælum animum ſubleuat. Deus
hoc in præſenti ad purum excoquit, quod
ad æternitatem viuendi eſſe impedimen
tum prænoſcit. Ne miremur, quòd ſtre-

A nui militiæ Chriſtianæ duces, poſt lu-
ctas, poſt certamina terram faſtidiãt,
vt cæleſtia & æterna decoris ſubeant.

§. VII.

Dominus Ieſus ægrè & difficulter auellitur à ſuis.

IGitur mirabundus Paulus aiebat,
B qui deſcendit humani conſortij
auidiſſimus, cuius delitiæ erant cum
filijs hominum, ſaliens in monti-
bus tranſiliens colles, ipſe eſt qui a-
ſcendit. Res planè mirabilis! & quæ
vel Angelos percellebat. Sic Diuus
Cyrillus in Exag. ad Achaciam, a- Cyrill.
ſcendentem Dominum depingit:
Ad cælum vnigenitus Dei vnà cum
carne ſibi vnita redit, eratque nouum
C *hoc in cælis ſpectaculum. Obſtupuit*
enim ſanctorum Angelorum multi-
tudo: aiebat enim, Quis eſt iſte qui ve-
nit de Edom? id eſt, de terra. Expende,
quam nouitatem ſtupebant, non ſa-
nè Dei hominis miſſuram, non repor
tatam gloriam, quæ ſæpiùs animad-
uerterant; ſed quod de terra Domi-
nus veniret, de terra, inquam, adeo
amata, propter quam olim à cæleſti-
D bus deſcenderat. Cur ergo venis à
terra? Cur te adduxiſti, vt relinque-
res terram? Pulchre reſpondit D.
Mar. *Dominus Ieſus aſſumptus eſt*
in cælum: quaſi non ipſe iret, ſed fer-
retur; non quod portatoribus egeret
ales Chriſti virtus, vt ſcanderet in
cælum, ſed vt oſtendatur, quam ho-
minum conſortio gaudebat, a quo
non tam abit, quàm ægre & diffi-
E culter aſſumitur, auellitur. Huc ſpe-
ctat Paulo primo ad Timoth. cap. 1. ad Ti.
3. *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſa-* 3.
cramentum, quod manifeſtum eſt in
carne, aſſumptum eſt in gloria. Iam
Theodoretus expendit illud, *mani-*
feſtum eſt in carne, nimirum *homo*

factus

factus ſeſe hominum aſpectibus obijcit.
Equidem magnum pietatis Sacra-
mentum, quod Deus homo factus ſe
ſe hominibus obijciebat, adeo illi in
delitijs erant homines, vt ipſe ad il-
los curreret? verùm vt ad cælum re-
meãdum eſt, *aſſumptum eſt in gloria*,
non ſeſe obijcit, non currit ipſe: ſed
ægrè & difficulter fertur. Quare aie-
Aug. bat Pſaltes, *Aſcendens in altum, capti-*
uam duxit captiuitatem. Id attigit ele-
ganter Auguſt. libr. de Eſſentia diui-
nitatis, fatus: *Filius Dei carnem de no-*
bis aſſumptam in cęlum velut captiuam
duxit, ſicut eſt in Pſalmo, captiuam du-
xit captiuitatem. Ecce tibi, cum capta
præda nauis piratica ſoluit, ingens
captiuorum dolor, naui feruntur, &
notis inhæreſcunt oculis, ales fugit
nauis: at illi quos norunt campos re-
ſpectant, & animo cognatorum figũ
tur in portis: ah quoties dũ licet tor-
quent oculos ad fugientia littora, &
medullitus adhærentes patrijs, a re-
mis alite nauis curſu auelluntur? Sic
ait Auguſt. Captiuæ inſtar ferebatur
in Cælum Chriſti humanitas, a ſuis,
a patrio terrę ſolo auulſa, eo amore,
eo viſcerum pondere in amatam ſo-
bolem relictam terris propendens,
vt in aperto cælo, clara luce, in con-
ſpectu omnium ferretur, raptim &
vi diceretur aſſumpta. Ideo Bernard.
libr. de gradib. homil. ca. 1 ponderat
notatum a Luca, quòd videntibus il-
Act. 1. lis eleuatus eſt, dum inquit: *Non ſubi*
Bern. *tò raptus, non furtim ſublatus: ſed vide-*
tibus illis eleuatus. Is enim erat Ieſus,
eo affectu propendebat in ſuos; ſic
terrenam ſobolem ſuſpirabat, vt me-
ritò crederetur raptus, furtimq. ſub-
latus, ni in conſpectu omnium vide-
retur aſſumi. Sed age aſcendentis a
mundo Chriſti affectus vt penitus
caleat, vide qualem ſeſe depingat D.
Syneſius dum bellorum tumultu co-
gitur ab vrbe ſua diſcedere. Ait enim

A in Cataſtaſi: *Cùm ad nauem conſcen-*
dendam quiſpiam vocauit, paulisper vt
expectet ab illo petam. Primum enim ad
Dei Templum accedam; tunc altare cir-
cuibo, pretioſiſſimum pauimentum la-
crymis perfundam. Non prius abſcedã,
quàm ianuam illam, thronumque illum
oſculatus fuero. O quoties cancellis ma-
nus inijciam! ſed vehemens quadam res
eſt ac violenta neceſſitas. Cupio ſomnum
B *oculis meis nullo tubarum ſtrepitu inter*
ruptum concedere. Quò tandem vſque
ad murorum propugnaculum ſtabo?
Quouſque turrium interualla cuſtodi-
am? Defeſſus ſum excubias diſponens.
Hæc ille, rectè pingens hominem, &
bellicis laboribus fractum, & ægrè
ac difficulter ab vrbe militari diſce-
dentem. A quibus dum auferas quod
ſonat imperfectionem, ſic poteris me
ditari affectum Dominum.

C §. VIII.

Nulla re tam ditantur & augentur ho-
mines, quàm cæleſtium bono-
rum deſiderijs.

VIdentibus Apoſtolis Dominus
ferebatur in cælum, vt eorum
deſideria illuc deduceret, vnde ſo-
lum bonis ditari poſſent auitis. Hæc
D ſemper in optatis erat Domino Ieſu,
vt ſui prę oculis haberent patriam, a
qua exciderãt, vt primi parentis hæ-
reditatẽ requirerent, ideò oraturos
monet, vt dicant, *Pater noſter, qui es*
in cælis. quaſi cæleſtis patriæ memo-
ria optatus ſit reſponſura. Pulcrè D.
Nyſſen. in ora. Dom. 2. vbi expendit
quanto orantis bono dicatur, *Pater*
noſter, qui es in cęlis, adducit illud
E ex Luc. 15. vbi prodigus ille ad ſe Luc. 15.
reuerſus crebrò repetebat ſuſpirio:
Pater, peccaui in cælum, & coram te.
Ecce peccatoris Arctõ, quo erigitur
& dirigitur; nimirum cęleſtis patriæ
memoria & recordatio. *Quemadmo-*
dũ ille reuerſionis ad patriam ſedem,
pater-

paternæ humanitatis recordatio, adoleſcenti cauſa extitit (patria enim ſedes cælum eſt, in quo ſe peccaſſe ad Patrem dicit;) ita hic mihi Dominus, dum cœleſtem Patrē inuocandum eſſe docet, bonā illam patriam in memoriam redigit, vt vehementiori bonorum iniecto deſiderio, ſiſtat te rurſus in via ad patriā redeunti. Ita Nil. hoc vnum & efficaciſſimum inuenit medium, quo homines auitas recuperent diuitias, quo omnium bonorum ſegete cumulentur, ſi eis patria ſedes obijciatur, nimirum cælum, ex cuius conſpectu ardeant cæleſtibus deſiderijs. Id bene callnerat vafer ille & aſtutus tentator, cū ait Matt. 4. *mitte te deorſum.* Cur, ò impie, non petis potius, vt ſurſum euolet? vt ſeſe in cælum vſque ſuſtollat, qua magis cæleſtem originem propalet? Adeò vtilis eſt cæleſtis aſpectus hominibus, vt eum vel per tentationibus ſuggerere caueat diabolus. Ita Diu. Max. hom. 2. de ieiunio Quadrag. dicens: *Inimicus cæli, ne tentando quidem aſcenſum vult ſuadere cæleſtem, ſed deorſum, & in ima prouocat.* Sanè non eſt diaboli poteſtas in eum, qui in cælo ſpes ſuas habet collocatas. Iob 2. iuxta catenam Græca dixit diabolus coram Domino. *Cum perambulauerim eam, quæ ſub cælo eſt.* Vbi eleganter Euagr. ait: *Idcircò Iobum non perambulat, quia non eſt ſub cælo, cum in cælo vitæ ſuæ poſitas habeat rationes.* Nō timeat antiqui ſerpentis aſtū, qui cæleſtibus inhiat, qui in cælum mente & deſiderio rapitur, imò ingētes inde diuitias ſibi aduenturas ſperet. Hinc meritò Elias Eliſæo omnia duplicia præſagiebat, 4. Reg. 2. dūmodò ab illo ad cælum raptus cerneretur. Sic enim ait: *Si videris me, quando tollar à te, fiet quod petiſti.* Quod expendens D. Bern. ſer. 6. de Aſcenſ. ait: *Duplex quia ſpiritū viſio abeuntis, cum euidenter raptus in cœlū vniuerſa pariter eius deſideria ſecū tulit, vt inciperet ipſe quoque iam ſapere quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram.* Hoc habuit emolumentum Eliſæus ex eo, quod viderit Eliam aſcendentem, quod eius deſideria cum illo aſcenderent, & traherent inde duplicatam mercedem. Sic etiam ditabat ſuos Chriſtos Dominus, in eorum conſpectu aſcendens vſque ad Patris dexteram, vt dum ibi conſtituit eorum deſideria, multiplicia inde in illos dona plueret. Hinc iam de Petro apud Ioppē oraturo notatur Actor. 9. quod *aſcendit in ſuperiora:* quod pōderans D. Act. 9.
Cyril. lib. 7. in Leuit. ait: *Non ex ſuperfluo ſuperiora delegit ad orandum; ſed vt oſtenderetur, quòd Petrus, quia mortuus erat cum Chriſto, quæ ſurſū ſunt quærebat, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, & non quæ ſuper terram.* Quippe ſedens Chriſtus ad dexteram Dei, vniuerſa ſuorum deſideria ſecum tollit; vt ex tunc contemptis terrenis bonis cæleſtibus ſuperioribuſque inhiantes diuitijs, a forti & triumphanti matrefamilias, cæleſti Hieruſalem, duplicibus veſtirentur, ditarentur. Cyril.

§. IX.

Aſcendens Ieſus integram Mariæ curam & ſolicitudinem nobis donauit.

AScendentem Dominum præuidens Abacuc. in 3. D. Greg. lectionem, inquit: *Altitudo manus ſuas leuabit, eleuatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo.* Abac.
Quippe ad diuini Solis eleuationem, Lunæ ſplendens auxiliū experti ſūt omnes mortales; ſublimem ſui ortus remeauit ad gloriā Sol iuſtitiæ Chriſtus, & ſub Patris dextera apparens, nobis Mariam matrem vt Lunam reliquit, ſuo in ordine conſtitutam. Sed quid eſt, *Luna ſtetit in ordine ſuo?* Theodoretus rem explicans ait, *quinam eius ordo eſt, niſi illuſtrare terras?* Exiſtente Ieſu in ſæculo, Maria pulchra Theod.

vt

vt Luna, vniuerſum naturæ ordinem A ſupergreſſa, Dei filio munus præſtabat matris; verum vbi filius Dei Patris dexteram obtenturus ſcandit cælum, curis maternis minimè indigus, iubet Lunam eſſe in ordine ſuo, hoc eſt, Mariam terras illuſtrare, & mortalibus filiis hominum maternum præſtare munus. Hinc aſcendenti Domino pulcra illa verba aptantur, Cant. 6. quibus Cant. 6. loquitur ad matrem B hoc modo: *Auerte a me oculos tuos, quia ipſi me auolare fecerunt.* Quippe ideò ad Patrem aduolat Dei filius, vt maternas curas, & ſolicitudines à ſe in filios hominum transferat. De quo libet tranſcribere pulcram horum verborum à Gall. Dele. ſcriptā Gall. apud Del. paraphraſim. Ait enim: *Quia ergo vetera tranſierunt, & nouitas iucunda illuxit, noli me aſpicere ò pia Mater, vt* C *olim vt mater, auerte à me maternos oculos; ſed aſpice me velut amica & ſponſa. Iam aſcendi ad Patrem; habeant materni oculi vacationem, ſed ad me; porrò ad mea membra vacare eos nolo. Auerte a me ad fratres & filios meos. Ne claudas illos; ſed auerte à me, transfer maternam pietatem à me in meos: amen, quia aſſumptus ad Patrem, à matre non* D *debeo amplius tenerè diligi; in meos autem conuerte, quos oportet me ab illis aſſumpto, materna tua pietatis teneritudine confoueri. Nō ergo tepeſcat materna pietas tua, non extinguatur; ſed à me in meos integrè transfundatur. Illos iam tenerè, vt mater, dilige; me iam intuere vt ſponſa, & dilecta. In Cruce pro ſalute hominum agonizans vnum tibi adoptaui Ioannem dicens, Mulier ecce filius* E *tuus. Porrò cum triumpho Reſurrectionis aſcendens ad Patrem multos tibi vice mei adoptaui, et reliqui filios. Mulier ecce filij tui, quos diligas, et piè cōfoueas. Sic auerte oculos tuos a me, quia ipſi me auolare fecerunt, hoc eſt, propter ipſos auolaui a te in cęlū, vt a me in meos trans* A *ferres teneritudinem maternæ pietatis.* Sic illa, quibus aliquid ſubtrahi ſtomaculū auxerio, vide, qualis ſit materna pietas Mariæ quando vt integrum illum nobis reliquerit filius Dei, maturauit eſſē tertia ad Patrē. Sanè hoc ſemper Dominus maximè curauit, vt maternā felicitatem integrè ſuis ſectatores fouerent. Apud Lucā, ait bar illa: Luc. 11. *Beatus venter, qui te portauit, & vbera* B *quæ ſuxiſti.* Quid tū Dñs, beatiſſima matris viſcera plena felicitate ſibi reſeruauit? *Imò dixit beati qui audiunt verbum Dei.* Quaſi beatitudinem habitam matris viſcera ad ſuos inclinaret integra ſectatores. Ita Tert. lib. 4. in Tert. Marc. fatus: *Proinde felicitatē ab vtero & vberibus matris ſua transtulit in Diſcipulos, à qua non transtuliſſet, ſi eam non haberet.* Et quidem quia viſcera C matris beatitudinē ſaturire nouit, nil prius ſibi faciēdum duxit, quam hæc ſeſtinare in Diſcipulos, quod profectò fecit, quando ipſe ab eius oculis in cælum fuit aſſumptus.

§. X.

Chriſtus Dominus aſcendens ſeuerum hominibus iudicium indicit.

INter Domini glorioſos triumphos quicquid audio, mihi ſeueriſſimū D iudicii diem ſonat: etenim dum iuxta Pſalm. *Aſcendit Dominus in voce tubæ,* nouiſſima Pauli tuba videtur reſonare; in cōſeſſu ad dexteram Patris meditatur D. Cypr. in præſenti Cypr. *humilitate carnis noſtræ throno iudiciario honoratam.* Hinc ſub to volant duo illi præcones Act. 1. horrendū Act. 1. iudicis aduentum publicantes dum clamant, *Sic veniet, &c.* Proh Deus E immortalis! Humana decora, hominum appropinquantes gloriæ, nil primò præſeferunt, quàm durum & ſeuerum iudicium. Sanè Ioannes Baptiſta, vt homines perterrefaceret ad pęnitentiam, clamabat apud Matth. 3. & 4. *Pęnitentiam agite,* Mat. 3. *appro-*

appropinquauit enim vobis Regnum Cælorum. O egregia terroris cauſa, nimirum appropinquatio Regni Cælorum, quia potius gauderent ipſi, metuque poſito & triſtitiæ omnis obliti, cęlorum appropinquationem ſuſciperent. At metuo, ne quid horrendum tremendumque in Regni cæleſtis appropinquatione lateat. Enimuerò nunquam gloriæ diuinæ panduntur, nunquam cæleſte Regnum nouit hominibus patere, quin prius ſeuerũ præmittat iudicium. Id quod Tert. notans Tert. lib. 4. aduerſus Marc. inquit: *Scitote tamen appropinquaſſe Regnum Dei: ſi hoc non comminationis gratia mãdat, vaniſſimè mandat. Quid enim ad illos, ſi appropinquaret Regnũ; niſi quia cum iudicio appropinquat?* Nõ Regnum patet ſine iudicio, minimè cæleſtes gloriæ hominibus propinantur, quin ſeuerum etiam præmittant iudicium. Vnde D. Auguſt. ſer. 5. in Aſcenſ. ſic de Chriſto Domino aſcendẽte inquit: *Recepit ſe intra velamina diuina cum carne Maieſtas: didicit cælum portare hominem, atque ſub pedibus Chriſti famulantia æthera iacuerunt.* Expendo duo illa, nimirum didicit cælum portare hominem, & recepit ſe intra velamina Maieſtas; quid glorioſius homini, quàm quòd cælũ eius oneri portando aſſuefiat? Quid horribilius homini, quàm quòd ſimul Maieſtas ſe intra velamina recipiat? Illud ſummæ beneficentiæ eſt; hoc ſtrictiſſimi iudicij. De veterũ Cl. Ro. forma iudicij fatus D. Clem. Rom. lib. 2. Conſt. Apoſt. cap. 56. inquit: *Iudices per plures dies quæſtionem exercēt cum multo conſilio, & velo interiecto, is qui ſententiam mortis pronuntiaturus, eſt ſublatis manibus aduerſus Solem ſe innocentem ab illius ſanguine conteſtatur.* Ecce modò in glorioſa Domini Aſcenſione vniuerſa ſtrictiſſimi iudicij ſigna: per plures dies, quæſtionem

A acturus integerrimus iudex recipit ſe intra velamine, & dum cælorum interijcitur valum, ipſe quoque pronũtiaturus eſt ſententiam mortis, manus ſuſtollit ad Solem, de illo enim ait Lucas, *Eleuatis manibus benedixit eis, & factum eſt, dum benediceret, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.* Act. 1. Ferebatur, inquam, ac forma, qua benedixit, nimirum eleuatis manibus; & B cur eleuatis manibus? Vtpote ſe innocentem a damnatorum ſanguine conteſtans. Quaſi ex tunc cæleſtia aſtra, & vniuerſas creaturas teſtaretur, nullum a ſuis manibus in rebelles homines iactum fulmen; ſed potius immenſa beneficia dilapſa; nemini mortem, & perditionem ortã a manibus illis, ſed vitam & incolumitatem. Salientes in vitam riuos propi C naui, ſe culpet, qui iudicium ebibit & flammas.

§. XI.

Felicem hominum geneſim, ſub aſcendentis Domini glorijs auguramur.

RESurgentis Domini inter glorias, pulcrè ab Eccleſia iubemur quaſi modò geniti infantes con D cupiſcere lac rationale. Quippe D. Petrus 1. epiſt. c. 1. aiebat; *Benedictus Dominus, qui regenerauit nos in ſpem viuam per Reſurrectionem Chriſti ex mortuis.* 1. Pet. 1. Itaque reſurgente Domino repueraſcimus, & vetuſtate abolita, in nouæ vitæ ſpem reparturimur. Sed cuius erit tantæ natiuitatis felicem geneſim præſagire? Rem aggreditur D. Zeno ſerm. 5. ad Neophy Zeno. E tos ſic dicens: *Paruulis morem geram, ſacrique horoſcopi pandam tota breuitate ſecreta.* Igitur, fratres, geneſis talis eſt veſtra. Primus vos, qui in ſe cradentem reprobat nullum, non *Aries*, ſed *Agnus* excepit, qui veſtrã nuditatem velleris ſui niueo candore

re

Digitized by Google

ſe veſtiuit. Idem non tumidus ceruice, non minax cornu *Taurus*, ſed aptimus & mitis vos admonet *vitulus*, vt nullis vitio in opere captantes auguria, eius ſine malitia ſuccedentes iugo, terram veſtræ carnis domando fœcundantes, lætam diuinorum ſeminum meſſam cæleſtibus horreis inferatis. Et admonet proſequentibus *Geminis*, id eſt, duobus ſalutare canentibus teſtamẽtis, vt principaliter idololatriam, impudicitiã, auaritiamq. fugiatis, quæ eſt incurabilis *Cancer*. *Leo* autem noſter, ſicut Geneſis proteſtatur, Leonis eſt catulus, qui ad hoc recubans obdormiuit, vt vinceret mortem, ad hoc euigilauit, vt beatę Reſurrectionis ſuæ in nos manus immortalitatis conferret. Quem competenter *Virgo* prænuntians *Libram*, vt noſceremus, Dei per filium, qui incarnatus proceſſit ex Virgine, æquitatem iuſtitiãque terris illatam, quam qui conſtanter tenuerit, non dicam *Scorpionem*, ſed ſicut Dominus ait, omnes ſerpentes illæſa planta calcabit. Sed nec ipſum quoque diabolum, qui verè eſt *Sagittarius*, formidabit vnquam varijs atque igneis ſagittis armatum. Is enim infelicibus non numquam immittit *Capricornum* vultu deformẽ, qui captiuit tota miſerabiliter per membra deſęuit, alios amentes, alios furioſos, alios homicidas efficit; ſed omnes ſalutari profluens amne, noſter *Aquarius* delere conſueuit, quẽ neceſſario vnà ſequuntur duo *Piſces* in ſigno, id eſt, duo de Iudæis, & gentibus populi baptiſmatis aqua viuentes. Ecce ex viuida Domini reſurrectione renatorum felicem horoſcopum pulcrè hucuſque a Zenone deſcriptum. Sed dum ipſe cæleſtia percurrit ſigna, aſcendentis planetę gradus omnibus innoteſcit, dum Sol iuſtitię Ieſus ſuper omnes cælos homi-

A nibus & benignus, & magnificus aſcendere viſitur. Quid plura? Ptolomæus tract. 3. cap. 2. de felici Geneſi hęc fatur: *In prima re, in qua magis cõfidere debemus, eſt gradus aſcendens horæ exitus creaturæ*. Quicumque renatorum gloriam & felicitatem præſagitis, huc oculos conuertite, & aſcendentis ſupra omnes cælos gradus, & greſſus metimini. Quis ſit aſcenden- Ptol.

B tis gradus, qui prędominantis Ieſu greſſus in cæleſtes orbes notandus eſt, vt renatorum natiuitas ſit omnium decantatiſſima. Vnde & Theologorum, & Aſtrologorum facilè Princeps Moyſes, Deuter. 33. in Aſſeris benedictione multa & inaudita bona populo renatorũ prænuntians, hanc omnium bonorum radicem aſſignat, nimirum *Aſcenſor cæli auxilia-* *Deut 33.*

C *tor tuus*. O quam felix renaſceris, Chriſtiane, quando ſub tanto aſcendente, & prædominante æternam ederis in lucem. Aſcendit & prædominatur tui Dominus Ieſus, qui ideò aſcendit ſuper omnes cęlos, vt omnium dominatum in homines benignus manifeſtet. Quippe aſcendentis omnium mortalium feliciſſimi quinque dignitates, ſiue dominatus

D ſunt apud Ptolomæum, de quibus ſingulis breuiter nobis agendum.

§. XII.

Aſcendentis Domini ſublimem exaltationem paſſio efficit.

SIt in primis felix aſcendens, ait Ptolom. *Dominus triplicitatis*. tũ

E *Dominus exaltationis*, vt ex vtroque aſcendentis Ieſu gloria coruſcet, & humana felicitas noretur. Quippe abſconditus triplex perſonarum diuinarũ aſpectus, in primis ſub Chriſto Domino clarere cœpit, quando aſcendens in cælum mittit ſuos ba-

ptiza-

Matt. 28 ptizaturos gentes. Matth. 28. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Hîc Dominus Ieſus, Dominus triplicitatis fuit manifeſtus, hoc eſt, triplicem præmittens perſonarum diuinarum aſpectum. Fuit item tãtæ Dominus exaltationis, quantam nec capere poſſent portæ cæleſtes. Vnam & alteram Domini dignitatem

Iſai. 6. timatur Iſaias c. 6. ibi Dominum ſuprà thronum excelſum, & eleuatum miritantes Seraphim, ſic trinum perſonarum celebrabant aſpectum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* Sed vix Seraphinis ter ſancti ſonuit præconium, & apud æthera auditur fragor, quaſi portas rumpentium, ait enim: *Commota ſũt ſuper liminaria à voce clamantis.* Vbi enim trinum Dominus præmiſit aſpectum, ſub ea celſitudine & exaltatione apparebat, qua non caperetur, niſi ſublimiores multo fierent portæ

Pſal. 23. cæleſtes. Hinc Dauid Pſal. 23. *Attollite portas Principes veſtras, & introibit Rex gloriæ.* Vide triplicitatis Dñs quantam exaltationẽ nactus fuerit, quando attolli portę ad illum excipiendum iubentur. Id quod D. Nazianz orat. in Paſ. notans, inquit pio

Naz. Chriſtiano: *Si in cęlos aſcendat, ſimul aſcende, atque vel comitantibus, vel excipientibus Angelis te adiunge. Portis vt attollantur ac ſublimiores fiant impera, quò Chriſtum à paſſione ſublimem capiant.* Extẽdo illud: *quò Chriſtum à paſſione ſublimem capiant*; etenim cum te, o bone Ieſu, in Cruce ſupinum reclinare notaui, laqueiſque manibus & pedibus iniectis hinc inde a feris carnificibus diſtendi, vt foſſuras ligni pertingeres, ò quàm magnus mihi futurus apparebas, quàm altus, quantæ exaltationis Dominus aptabaris, quàm neceſſarium iudicabam cęleſtes portas attolli, vt ſic in Cruce extenſum

A poſſent capere! Accinit Naz. Scholiaſtes Nicetas fatus: *Non dicunt, Aperite, ſed attollite. Atq; hoc loco explicat illud: factus obediens vſque ad mortem, mortem autẽ Crucis, propter quod Deus exaltauit illum; ac proinde in ſummam ſublimitatem prouectus, ſublimiores quoque portas fieri poſtulat ad ipſius exceptionem.* Sic paſſio Crucis ſublimem facit aſcendentis Domini exaltatio- *Nicet.*

B nem; ſic aſcendens apparuit Dominus triplicitatis, Dominus exaltationis, vt renatorum ſpes funiculo triplice appenſa ab altitudine dimitti ſe non poſſet. Tandem tunc Ieſus ingentem ſuam gloriam ex paſſione oſtendit, quando proſtrato Paulo, Actor. 9 ait: *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.* Hærebat Paulus attonitus, cupiebatque noſcere illũ, a quo vox

C audiebatur. Tunc Ieſus, vt ſui oſtenſione traheret ſuperbum Pauli animum, inquit: *Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris.* Pulcrè D. Chryſoſt. hom. de ferendis repreh. addubitat: *Quare non dixit: Ego ſum Ieſus, qui ſedet ad dexteram Dei? ſed, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris?* Sanè nullo alio monſtraret ingẽtem ſuę gloriæ magnitu-

D dinem, qua mentes alliceret, quàm ex paſſione & tolerantia perſecutorum. ideò alia dimittens, hoc vnum meminit, vt Paulum caperet, nimirũ, *Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris.*

§. XIII.

Ab aſcendente Domino caleſtes aut implendæ ſunt terrenis hominum corporibus.

E TErtia aſcendentis dignitas iuxta Ptol. eſt, quòd ſit *Dominus domus*; quippe duodenis domibus vaniſſimè partiuntur Aſtrologi cœli terræ geneſim; in prima hominis ingenium, & affectus conſtituunt; altera ſibi fortunas vendicat, & ſic ſingulæ

vſque

A vſque ad exitum. Ecce tibi quàm feliciter renaſcuntur Chriſtiani ſub aſcendente Ieſu, qui verus & vnus Dominus eſt domus, ideoque cæleſtiũ hodie dominatur orbiũ, vt ſuis aſcenſuris paret & locum, & felicita-
Pſal. 103 tum domum? An id meditatur Dauid Pſalm. 103. Ait enim cæleſtes Paradiſos ſpeculatus: *Illic paſſeres nidificabunt, Herodij domus dux eſt eorum.*
B O vos felices paſſerculi, qui modò penè reptatis, iam creſcentibus plumis vitales gloriæ arbores ſcandite, ibi nidos pulchrè elaboratos vobis inuenietis. Cuius ſpei ea eſt cauſa, quia Herodij domus dux eſt eorum omnium paſſerculorum Princeps Ieſus, cæleſtis dominator domus, ad quam omnium rapit ſpem renatorum. Per nomen Herodij intelligit Pauſanias apud Pierium ciconiam, vnde nonnulli ſic verba Pſalmi concinnũt: *Ciconiæ domus dux eſt eorum.*
C Quod ſi natura Ciconiæ ea eſt, quæ ſerpentibus inimicatur, adeò, vt hinc aſcendentis Saluatoris innoteſcat ſollicitudo, qua ſuos aduerſus ſerpentinos armat morſus, dum ait, *ſerpentes tollent.* Inſuper Ciconia, vt grandem prolem à
Raul. patrio nido euolaſſe nouit, teſte Raulino, ſerm. 7. de Aſcenſione, nidum
D terra implet, ne vacuus permaneat. Nonne diuinus ales Dei filius in cæleſti nido alites etiam ſpiritus repoſuit? At magna horum alitum pars, dum nimiùm ſublime volant à cæleſti nido æternum decidũt. Tum ales Deus, ne tantus nidus vacuus eſſet, in terram deſcendit, ſublataque terreni corporis mole, nidum aſcendit
E illum repleturus de terrenis hominũ corporibus. Huc accedit D. Grego-
Grego. gor. fatus: *Illa natura, cui dictum eſt, terra es, & in terram ibis, hodiè & in cęlum iuit. Pro hac ergò noſtræ carnis ſubleuatione B. Iob Dominum autem vocat.* Quia nimirùm de more alitis

A Ciconiæ à reprobis ſpiritibus vacuatum nidum terra implet, aſſumptis in illum hominibus. Vt meritò dicat D. Auguſt. ſerm. 178. de tempore: Auguſ.
Aſcenſionis Dominicæ inclytum, & regale myſteriũ, quod Chriſtus terrã leuauit ad cęlum. Et de terrena ſubſtantia ſupremũ Angelorũ aulæũ repleuit.

§. XIV.

B *Aſcendens Ieſus manifeſtus Iudex omnium factus, ſuos iudicij timore leuat.*

QVatta aſcendentis dignitas eſt, qua à Ptolomæo vocatur Dominus termini. Proh Deus immortalis, quã hinc lętari poſſunt fideles! Verè Ieſus eſt Dominus termini, vt potè qui in vniuſcuiuſq; vitæ terminum dominatum exercet, & in vni-
C uerſi mundi termino iudex viuorũ, & mortuorum eſt habendus. Hac Domini dignitate exhilararunt Angeli Apoſtolos in huius mundi preſſuris poſt Dominũ manentes, dum dicant Actor. 2. *Hic Ieſus, qui aſſump-* Actor. 2
ptus eſt à vobis in cęlum, ſic veniet. Valli reſeruati ſunt omnium veſtrorum
D termini, de quibus iudicaturus eſt. Nullo quidem iuſti in mundi maligno cõſtituti magis lætantur, quàm eo quòd ſciant venturũ Dominũ iudicium exercere. Inde carceris moleſtias ſoporaturus diuinus præcurſor Ioannes mittit diſcipulos ad Ieſum,
Matt. 11. vt interrogarent, *Tu es, qui* Mat. 11
venturus es? Quaſi de ſecundo ad iu-
E dicium aduentu requirebat, qui primum videbat, illiuſque vel commemoratione fortiter vincula gerebat. Vt meritò dicat Pſalm. 95. *Tunc exul-* Pſal. 95.
tabunt omnia ligna ſyluarum à facie Domini, quia venit, quoniam venit iudicare terrã. Quis bonus itter fallacia creaturarum iudicia non metueret?

Quis

Quis ad tyrannorũ tribunalia iniuſtitiæ plena nõ paueret? Sed vos fælices iuſti, qui Ieſum cælorũ aſcenſorẽ veracẽ iudicẽ nacti eſtis, de cuius aduentu ſecuri, & læti vana omnia contemnitis. Hinc iuſtorum gloriam ex-

Athan. tollit D. Athan. de Paſſ. & Cruc. Dom. fatus: *Mirabile eſt, & magnum in rerum natura, homines ad mortem properare optantes aduentum Domini,*

B *cum miſer interea Diabolus Saluatoris aduentum reformidet, & iudicium exhorreat.* Formidat ſanè mundi tyrannus veracem Iudicem, pauet malus ad Domini vitæ, & mortis aduentũ; verum iuſtus, & pius ideò viuit, quia ſperat Dominum termini, ideo patitur immania tormenta, nec frangitur, quia nouit terminũ a vero Iudica imponẽdum, quia ſcit ab Aſcenſo-

Chryſ. C ra cæli ſe iudicandũ. Meritò D. Chryſoſt. homil. 26. in Acta docens, noctem oraturis aptiorẽ eſſe, ait: *Si autem tunc cælum videris quaſi innumeris interpunctum oculis; omni voluptate frueris.* Expendo vnde voluptatem capiendam promittat iuſtis, nimirũ ex eo, quòd videant intempeſta nocte cælum innumeris oculis diſtin-

D ctum: non ſic impij, qui cæleſtis Iudicis oculos refugiunt; at iuſti tunc magis gaudent, quum pluribus oculis à cæleſti Iudice omnia examinanda eſſe autumant. Quis pius in termino vitæ non extollat caput, dum nouerit non recentem, & nuperum tyrãnum, ſed antiquum dierum Ieſum vnicum termini ipſius Dominum ibi præſidere? Equidem ille,

Luc. 12. E cuius meminit Lucæ c. 11. lætus, & ſecurus accurrit, vt miſericordiã expoſtulet ab amico Deo; *Et ibit ad illum media nocte*, nimirum in ipſo vitæ termino, quando ſeuero Dei iudicio fatuæ virgines excluduntur, & coronentur prudentes. Sed cur adeò ſerus implorator miſericordiam

A conſequitur? An quia ab illo petit, qui etiam antiquitus præſidet illi tempori? Qui antiquitus Dominus eſt ipſius termini? Ita prorſus, vt

Tertul. mens eſt Tertulliani, libr. quarto in Marcionem, his verbis: *Etiam cum ſero pulſatur, Creatoris eſt tempus; illius eſt ſerum, cuius eſt ſæculum, & ſæculi occaſus: ad Deum autem nouum nemo ſero pulſaſſet.* Fælices vos, qui eum iu-

B dicem nacti eſtis in vitæ termino, qui ſit Dominus, & factor ipſius termini, penes quem ſunt omnia tempora, & prima, & vltima, & antelucana, & ſera. Ad hunc modo peruaniatis, etiam ſeri, etiam in ipſo termino, ſecuri, & læti eritis de venia; æquè enim Dominus eſt termini, quàm principij, imò vtpotè per ex-

C cellentiam Dominus eſt termini, ſic amat ſe oſtentare in ipſis terminis. Vnde dicitur: *Ipſe iudicabit extrema terræ.* Quæ verba ponderans Eucherius in libr. 1. Regum, ait: *Iudicabit extrema terræ, id eſt, extrema hominis, quia non iudicabuntur, quæ in melius, vel in deterius media terra committantur; ſed in quibus extremis inuentus fuerit, qui iudicabitur.* Hæc il-

D la; quibus docere vult, non quòd opera bona, vel mala facta à primo rationis lumine non ſint iudicanda, etenim omnia hæc ſubibunt examen. Sed extremus hominis ſtatus ſolus attandendus eſt, vt pro omnibus coronetur, vel puniatur. Qui apud nuperos, recenteſque Deos, vel tyrannos rem agit, caueat ne ſerus accedat; at nos qui Deo viuo, & ve-

E ro omnium temporum Domino ſeri etiam & termini Principi ſeruimus, æternum lætamur, qui vel in vltimis conſtituti, vel in ipſis extremis à Domino termini recipiemur. Nonne Elias, 3. Regum 18. vt ſuprà notaui, litaturus Domino bouem permiſit, vt ſacrificuli nouitij 3. Re. 18

Dei

Dei Baal prius illi litatēt, et poſt om- A
nes ad Solis iam occaſum ipſe ſuum
ſacrificium incepit? Cur ita? Benè fa-
Theod. tus Theod. *Ne pudore affecti miniſtri mendacij dicerent ægrè ferre Baal, quòd non in primis acceperit munus.* Quippe hoc eſt omniū nouitiorum tyrannorum decus, quòd primas ferāt, & cum finis non dominetur, væ qui ad illos in fine accedit. At Dominus Ieſus omnium Creator temporum, vt B Dñs termini, & ſeri, etiam ſeros, & vltimos adoratores recipit, imo ſæpius nouiſſimos in primos cōuertit.

§. XV.

In Aſcenſione Ieſu gloria maximè innotuit.

QVinta aſcendentis dignitas eſt Ptolemæo apparitio, quæ ac- C cidentalis Planetæ aſcendenti dicitur; *Vt accidat, quod Planeta ſit apparens ſub radijs Solis.* Sic nobilis Aſcenſor Ieſus radijs vndique diuinitatis coruſcus fulgurat; nunquam magis ſub radijs Solis, numquam magis manifeſta eius virtus, nec quādo hominum ſatiabat myriades, nec quando vectes mortis confregit, & eſt populatus infernum. Stupefactos Apo- D ſtolos de euidenti aſcendentis gloria ſic monebant candidiſſimi, imò candidati immortalitatis viri: *Quid ſtatis aſpicientes in cælum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet*, Conuenientius ad rem noſtram ponit hæc verba D August. Pſalm. 46. dicens: *Hic eſt Ieſus*, & ſtatim ſubdit: *Quaſi illi non ſcirent, quia ipſe erat Ieſus. Paulò antè eum non viderant, ſecum loquentem non audierant, ipſi ergo neſciebant, quòd ipſe eſſet Ieſus?* Et quidem nullis antè actis facinoribus adeò Ieſus innotuerat, quamuis viderant illum Apoſtoli miraculorum patratorem, mortis deſtructorem, A inferni debellatorem, ad huc neſciebant Ieſum. Quid mirum, ſi modò illis oſtendatur Ieſus, vbi eius potentiſſimæ fulgurant gloriæ? vt verè dicat D. Hilarius: *In hoc die fidem manifeſtiſſimę diuinitatis aſſeruit.* Quam peculiari modo in pręſenti ſit Ieſus, oſtenſum eſt pluribus, libro 2. cap. 5 à § 8.

§. XVI. B

Ab Aſcenſione Domini Angeli magis debent hominibus proſpicere.

NOtaſti poſt Dominicam in cælum Aſcenſionem, quam citi Angeli derelictis diſcipulis aſtent. Equidem dicit textus, Actorum c. 1. *Act. 1.* *Ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in* C *veſtibus albis*: quaſi ex tunc potiori iure Angeli hominibus teneantur occurrere. Poſt raptum Eliam curru igneo manſit Eliſęus ſolus, & patris pręſentia deſtitutus; at qui ſecum Patrem rapuere Angeli, hi vni Eliſęo alatiores inuigilabant. Etenim cùm puer Eliſęi Domini deſleret in periculis orbitatem, 4. Regum 6. *Vidit: & ecce mons plenus equorum, &* *4. Reg. 6* D *curruum igneorum in circuitu Eliſæi.* Cur tot ignei currus circa Eliſæum? An quia illi ijdem Angeli, qui Magiſtrum rapuerant, & rapuerant ſub ignei currus forma derelictum diſcipulum tueri magis tenebantur? Sic Diuus Ambroſius ſermon. 8. *Ergo Eliam Angeli ad cælum prætulerūt, Eliſæum Angeli, qui Magiſtrum portauerant, diſcipulum tuebantur, & notitia quadam, obſequia quę patri exhibuerant, etiam filio deferebant.* Ambr. Hinc credo poſt acceptum in cælum Dominum, maximam eſſe Angelis curam pro hominibus tutandis, & qui ſecum & Patrem & Magiſtrum noſtrum raptum habent, id præcipuo

inte curare, vt nos tueantur, & obſequia, quæ patri exhibuerant, etiam filijs deferant. Adeò vt ſi moleſtiam capere poſſent, ex nulla re maiorem caperent, quã ſi iubeantur aliquãdo hominibus duras ĩferre plagas. Paulus ad Rom. c. 8. ita de Angelis etiam aſſerebat: *Scimus enim quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit.* Et de quo ingemiſcerent Angeli? D. Ambr. epiſt. 21. ſic explicat aiens: *An ipſos quoque Angelos, qui in iſtius mundi laboribus, diuerſa ſuſtinent miniſteria, non ingemiſcere credimus, cum adhibentur pœnarum & excidiorum miniſtri?* Sane quo ardent in nos amore, qua noſtri cura tenentur, ingemiſcerent punientes, quos tutari debẽt, ſi qui gemitus beatiſſimam illorum vitam poſſent tangere.

ad Rom.

Ambr.

CAPVT VIII.

De magnifico Ieſu dono, nimirum Spiritu ſancto.

AScendens Chriſtus in altum, dedit dona hominibus, hoc eſt, promiſſũ ſæpè Spiritus ſãcti donum, vt ſuper ſuos adueniret, maturauit. Nec mora, dum diſcipulorum chorus abſente Domino vacat, ecce intonuit cælum, & totam Eccleſiæ domum occupat ardẽtiſſima diuini Spiritus lampas. Pluit Dominus a Domino, non, quo proſtituatur caſtitas, imbrem aureum; ſed ignem, quo mortalium corda ad ſuperos poſſint euolare.

§. I.

Chriſto Domino abſente, debebatur aduentus Spiritus ſancti, vt omnia repleret.

AVbis Chriſtus Dominus abſceſſit; & ecce tibi tota mun-
A dialis machina alteratur, mundi cardines. Vniuerſi firmiſſimæ columnæ commouentur. Et quod mirere magis, quam obſtupeſcebant Areopagitæ commotionem vt inſolitam, vt portentis plenam, eamdem prædicat naturalem. Sãctus Anaſtaſius Sinaita, libro quarto de Rectis fidei dogmatibus. Ait enim poſt enarratam cæſtem, & elementorum turbatio- Sinait.
B nem; *Neque aberrauerit quis, ſi dicat tacito naturæ conſenſu id contigiſſe.* Cur non potiùs violento naturæ motu? Cur non verius dixiſſet, manifeſta naturæ coactione id factum fuiſſe? Cur potuit credere id naturæ conſenſu accidiſſe? An aliquando natura a ſe in tam portentoſam proſilit alterationem? Sane id maxime a natura obſeruatur, ne vacuum detur;
C quod vt repleat, omnia mouet creata; lapis diſcit volare, ſubtiliſſima elementa ad terrenam grauedinem deprimuntur, ſupera, & ima ſeſe miſcent, & confundunt. Quid plura? Nunquam orbis maiorem timuit vacuitatem, quam per abſentiam Chriſti Domini, & inde omnia orbis elementa, quaſi propriæ naturæ conſenſu, portentoſam illam prę ſe ferũt
D alterationem, & proprias deſerentia ſedes contendunt, vt orbis vacuitatẽ, quo poſſunt modo vel oſtendant, vel nitantur fugere. Hinc Sol ſtupet, cælum ſtat, lapides quatiunt ſeſe, monumenta aperiuntur, terra tremoribus affligitur, oĩa vane, ni ſubtiliſſimus Spiritus Dei proprias etiam ſedes reliqueret, & ad terras demiſſus vacuitatẽ repleret diuinitatis ſuæ diuitijs.
E Ait enim Actor. 2. hunc diuini Spiritus aduentũ notans *Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto.* Fallor, niſi huc reſpiciat Iſaias capite ſexto, vbi aſcendentis ad cælum Domini gloriam, incredibilemque maieſtatem miratus, ait: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium* Act. 2. Iſai 6.

ſolium excelſum, & eleuatum, & ea
quæ ſub ipſo erant, replebant templum.
Iam ima hæc Dominus liqueret, iam
ſuper cælos eleuatus, ſublimem ad
Dei Patris dexteram conſeſſum te-
nebat; nec mora, ab ipſo deſcendens
Rup. ſpiritus vacuitatis inimicus omnia
replet humana. Sic Rupertus in Iſa-
iam, lib. 2. cap. 18 Prophetæ explicat
viſionem, fatus: Ego vidi Dominum
B ſedentem ſuper ſolium excelſum, &
eleuatum, id eſt, vidi Dominum Ie-
ſum Chriſtum Redẽptorem noſtrũ
propter acerbiſſimam paſſionem
mortis gloria, & honore coronatũ,
ſuper omnes cælos eleuatum, & rece
ptum in paternæ dexteræ conſeſſum:
& ea, inquit, quæ ſub ipſo erant, re-
plebant templum. *Poſtquam Domi-*
nus aſcendens in cælum ſedit ſuper illud
C *paternæ maieſtatis ſolium excelſum, ele*
uatum, quæ deinde ſub eo ſunt? Nimirũ
dona, quę dedit hominibus, dona ſancti
Spiritus, quę dedit Apoſtolis. Hæc im-
plent templum. Nonne vides ſurſum
Dei filium aſcendentem, & deor-
ſum Spiritum ſanctum vergentem?
Ille ſupra nobis euectus eſt, hic ſub-
ter nobis immiſſus: ille præſentię ſuę
nos vacuos effecit, hic vacuitati ob-
D ſiſtens aduolat pernix, & omnia re-
plet: replet, inquam, omnia homi-
Rich. num corda, quæ abſente Ieſu, vniuer
V. Ct. ſa mundialis machina non repleret.
Richardi Victorini libet transcribe-
re verba dulcedine manantia, ſer-
mone de Spiritu ſancto, ſic eius in-
gentem, & potentiſſimam virtutem
edicentis: *Audacter affirmo, quod ſola*
vna huius mellis ſtilla poteſt, quod totus
E *mundus non poteſt. Cor quidem copia*
mundi non ſatiat, vna huius dulcedinis
gutta plenè inebriat. Certe magnus il-
le Alexander, qui vniuerſum terra-
rum orbem ſubiugare potuit, deſide
rio ſuo ſatisfacere nõ potuit. Nam ſi
ſubiugato ſibi mundo, ſi alius adhuc
A eſſet mundus, quem ſibi ſubijcere
poſſe conſideret, non minori audi-
tate in illum ſubijciendum ſibi aſpi-
raret. Et ſi illo item ſubiugato, alij, &
alij adhuc ſupereſſent, cordis illius
ingluuiẽ irritare potius, quàm ſatia-
re potuiſſent. Cogita ergo, quanta ſit
latitudo illius orbis terrarum, qui in
tus eſt, quem exterior iſte orbis terra
rum quantumcumque dilatatus, vel
B quotieſcumq; multiplicatus ſatiare
non poteſt. Nõne Philoſophi viden-
tur errare, qui hominẽ microcoſmũ
id eſt, mundum minorem dixere?
Nonne meritò maior mundus dicẽ
dus eſt humanus ille animus, qui mũ
do vtiq. maior eſt, quem totus mun
dus nulla ſui dilatatione, nulla ſui
multiplicatione ſatiare poteſt? Si
enim orbis iſte terrarum latitudini
C cordis vnius cõparetur, quid aliud
incapacitatis illius, vel auiditatis cõ-
paratione, quam *parua quædam buc-*
cella eſſe videtur, quę in illud interioris
hominis os iniecta penitus implere non
valet; imò pene non comparet? Sed ſi ad
illam internam & ſupernam dulcedi-
nem inhias, ſi ad veram Spiritus ſuaui-
tatem ſuſpiras, audi quid tibi diuinitus
pręcipiatur, dilata os tuum, & implebo
D *illud.* Vſque huc Richardus; quibus
vides, quam parua ſunt creata om-
nia, vt vacua corda hominum im-
pleant quocirca abeunte Domino Ie
ſu, ne renaſcentis mundi pulchritu-
do vacuo fœdaretur, a propria ſede
dimiſſus ſpiritus vnus illa omnia im
plet, & humana corda penitus ſatia-
ta relinquit.

§. II.

Fletu, & lacrymis non poteſt non
trahi diuinus ſpiritus.

QVicumque diuinum ſpiritum
cupis trahere, hoc cura, vt lac-

gos profundas imbres lacrymarum; A
nil enim magis columbam pellicit,
quem gemitus ; nil magis requirit
ignea lingua, quam aquam. Vnde
August. Diu. Auguſtinus tract.6. in Ioan. ſic
monebat. Columbam vnam vides ſu
per caput Chriſti, linguas vides in to
to orbe terrarum, idem ſpiritus per
columbam, idem per linguas. *Si per
columbam idem ſpiritus, & per linguas
per totum orbem terrarum datus eſt, a* B
quo te præcidiſti ne gemas cum colũba?
Aliquis fortaſſe vt gemitus, & la-
crymas fugeret, non ad columbam;
ſed ad igneas reſpiceret linguas, & ſe
ex igne ſeſe ad gaudia compararet.
Hanc eſſe fallaciam, ait Auguſtinus;
vbi enim vel in igneis linguis, vel in
columba ſpiritus apparet, nihil eſt,
quod nos a gemitu excuſet, quando-
quidem & columba, & ignea lingua C
riuos amant plenos lacrymarum.
Vndantes Iordanis fluctus dum atti-
git Chriſtus Dominus, ecce tibi di-
uina columba cælo elapſa ad eius ad-
uolat caput. Et cur non aduolaret
Guer. columba ad riuos aquarum? Accipi-
te Guarricum ſermone ſecundo de
Pentecoſt. ſic dicentem: *Neſcio, ſi Spi-
ritui ſancto, qui in columba apparuit, a-
lia vox familiarior gemitu, aut gratior* D
*ſit. Puto quia neque in Apoſtolis locum
inueniſſet paracleti conſolatio, niſi quia
lugebant ſe deſolatos.* Et tamen ad
Apoſtolos igneus venit; verùm ſiue
columba ſit, ſiue ignea lingua, riuos
3. Reg. 18. amat, nec inueniri poteſt ſine lacry-
mis Nonne Elias tertio Regum deci
mooctauo, holocauſta aquis rigauit,
quo ignem de cælo traxit? ait enim. E
*Cecidit autem ignis Domini, & vora-
uit holocauſtum, & ligna, & lapides,
puluerem quoque, & aquam, quæ erat in
aquæductu lambens.* Sollicitant aquæ
igneam linguam, ſollicitant gemitus
columbam; gemas ergo madidus la-
crymis quicumque igneum, & co-
lumbinũ ſpiritum procuras trahere.
Strenuus ille luctator, & fratris ſup-
plantator Iacob mille luctis, mille
prælijs diuini ſpiritus ingentes be-
nedictiones ſollicitabat, obtinuit ta-
men cum primum ſudat lacrymis.
Ita Oſeas capite 12. *Inualuit ad An-* Oſe. 12.
*gelum, & confortatus eſt, fleuit, & ro-
gauit eum, Non dimittam te, niſi be-
nedixeris mihi: & benedixit eum.* Cur
non raperet ſpiritus benedictionem,
qui flebat? Reſiſteret ille luctis, reſi-
ſteret precibus, at vbi ad lacrymas
ventum eſt, non potuit non aduolare
columba, non potuit non lambere
aquam ignea lingua. Pulcrè Rupar- Rup.
tus libro ſecundo de proceſſ. Spirit.
ſanct. cap. 21. notat, *Non potuit Deus
ſe continere flente illo, quin de multi-
tudine viſcerum ſuorum ſpiritum pa-
racletum effunderet in eum.* Proh Deus
immortalis! quam illiciunt lacrymæ
diuinum ſpiritum, qui negabatur
bellatori, imò debellatori, non potuit
negari flenti. Qui nulla vi extorque-
batur, vna lacryma vſque ad effuſio-
nem ſui pellicitur. Ea enim eſt lacry-
marum poteſtas, quæ ſibi etiam ſub-
dat perſonas diuinas. Excitaturus Ie- Ioan. 11
ſus Lazarum. Ioan. 11. vt ſorores il-
lius lacrymantes vidit, & ipſe *lacry-
matus eſt*. Cur Ieſus lacrymatur exci
taturus amicum? Chryſoſt. hom. de
Lazaro ſuſcitato, inquit: *Flebat Deus
mortalibus lacrymis, non quòd ante ſe
mortuum periſſe cognoſceret, ſed quod
ſororum fletibus obtemperaret.* Ecce ti-
bi tot vel mulierum lacrymis Deus
ipſe ſubditur.

§. III.

*Spiritus Diuinus ſemper nobis
præſentiſſimus adſtat.*

O Vos felices animæ, quæ tanto
ſponſo nubetis, æternum eius
fruemini.

fruemini præſentiam, ait enim A- A
Act. 2. ctor. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ*
linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſin
gulos eorum. Vbi expendo illud *ſedit*,
ex quo præſentiſſimam ſpiritus inha
bitationem, perpetuoque nobiſcum
duraturam cognoſco. Illam credide-
Iacob. 1. rim ſpectatam à D. Iacobo ſic in Ca-
non. locuto; *Omne datum optimum &*
omne datum perfectum deſurſum eſt,
deſcendens à patre luminum, apud quem B
non eſt trāſmutatio, &c. Sanè & dator
munerum, & luminum pater, igne-
us hic ſpiritus eſt, apud quem hoc
notatur ſingulariſſimum, nimirum
quod non inueniatur tranſmutatio;
quippe vnus ille odit tranſmutatio-
nem, vt qui perpetuò hominibus iu-
uandis addictus ſit. Id quod diſertiſ-
Athan. ſimè omnium attigit D. Ath. quæſt.
79. in hæc verba: *Et Dei quidem fili-* C
us, & Deus, poſt impletam totam di-
ſpenſationem tandem aſſumptus eſt. Spi
ritus verò ſanctus ſuper Apoſtolos ve-
niens, & ſuper omnem carnem effuſus
non eſt rurſus aſſumptus; ſed in genera-
tiones tranſit omnes, & ſi quemlibet
hominum inuenit, habitat ſuper eum.
Non quidem eſt apud diuinum Spi-
ritum tranſmutatio, qui ſemel homi
nibus adhæſit, nunquam ad ſuperos D
remeauit, ſemper hic adeſt, & omni-
bus præſentiſſimus eſt. Dei Verbum
vt acceſſit, receſſit, in terris viſus eſt,
& cum hominibus conuerſatus eſt;
ſed tandem locum mutauit, & ab
Rup. hominibus ad dexteræ diuinæ con-
ceſſum ſe recepit. Pulchrè Rupert. li.
1. de oper. Spirit. ſanct. c. 4. componit
Ioan. 8. duo inter ſe loca. Alterum ex Ioann.
8. Vbi de ſe loquēs Dei filius inquit; E
Ego ex Deo proceſſi. Alterum ex eiuſ-
dem cap. 15. vbi de Spiritu Sancto
dicitur, *Quj a Deo procedit.* Igitur pro
ceſſus filij ad extra præteritus expli-
cetur, verùm proceſſus Spiritus ſan-
cti præſentiſſimus omnibus dicitur.

A Cur ita? Accipite Ruperti acumen:
Notandum, ait, quod de ipſo lo-
quens præterito tempore vſus eſt:
Ego enim, inquit, *ex Deo proceſſi*: item
alibi, *Exiui a patre.* De iſto autem ſpi
ritu non præterito, ſed præſenti di-
cit, qui à Deo procedit. *Etenim aliter*
ipſe a Deo proceſſit, naſcendo videlicet
ante ſæcula, vt conderet mundum, quod
ſemel factum eſt; ſiue aſſumendo carnē,
B *quod itidem ſemel factum eſt. Aliter*
ſpiritus iſte procedit, cum ſubiectæ crea-
turæ gratiam impendit, quod toties fit,
quoties viuificat ea, quæ mortua erant,
& replet ea, quæ vacua erant. Quippe
verbi actiones præterierunt, dum
poſt perfectam orbis conditione n
Deus ab opere quieuit, dum poſt
diſpenſationem humanæ ſalutis p r
actam ad patris penetrale ſe rece-
C pit. At Spiritus ſancti operatio non
quieſcit, non præterit, ſemper nobis
præſentiſſima eſt, nos requirens,
mortua humana corda viuificans,
vacuitates cunctas præſentiſſimè re-
plens. Quid plura? Rem finiat D. Athan.
Athan. Epiſt. ad Epictetum, vbi
exponens quàm præſens ſit diuinus
Spiritus, quàm præ manibus ha-
beatur, ait: *Spiritus ſanctus, progreſſio*
D *patris, ſemper eſt in manibus patris, qui*
eum mittit, & in manibus filij, qui
eum geſtat, per quem omnia reple-
uit. Hoc ſingulariſſimum huius
diuini doni eſt decus, quod præ
manibus ſit, nō ſic creata omnia bo-
na, imò illis Iob. 21. ſugillās inquit: Iob. 21.
Verumtamen quia non ſunt in manu
eorum bona ſua, conſilium impiorum
E *longe ſit a me.* Quippe nullum crea-
tum bonum adeò præ manibus ha-
betur. Etenim vt aliquod à Deo ho-
minibus exhibēdum eſſet, tota euol-
uenda aliquando, & euertenda do-
mus orbis fuit; nonne vt daret victo-
riam Ioſue, ſalutem Ezechiæ, to-
tam domum euertit, Solem iubens
ſtare

Digitized by Google

ſtare vel retro ferri? Equidem non ſunt caduca dona præ manibus, ſed quaſi obliuioni data, hoc diuiniſſimum donum ſi expetas, ſi expoſcas, præſentiſſimum eſt, præ manibus eſt, habet pater, habet filius in mani-

Naz. bus, vt continuò petentibus detur. Quo lucem accepit locus Naz. orat. in Pent. vbi ait, diſtinguens à propha nis feſtis ferias Chriſtianas; *Feriamur ipſi quoque, verũ vt ſpiritui gratũ eſt: nec feriari noſtrum quicquam eſt aliud, quam animæ theſaurum aliquem earum rerum cõdere, quæ firmę ſunt ac manibus tenentur, nõ autem ſuffugiunt ac dilabuntur.* Ecce quos nobis feſtos agit diuinus Spiritus, eos dumtaxat, quibus, quæ manibus tenentur res, nobis comparare nitamur.

§. IV.

Spiritus ſanctus odit pro humano libito gubernari.

ID maximè notarim in aduentu Spiritus ſancti, nimirum, quod repẽtè aduenerit, & quod inſtar linguarum tãquam ignis inſederit ſupra ſingulos eorum. Inſedit, inquã, ſupra ſingulos, non eorum ſeruiens libito, ſed libero deſpoticoque dominatu omnia moderans & diſponens. Hanc primam eius notionem explicuit Dominus Nicodemo Ioã.

Ioan. 3. 3. de plurimorum ſtatum ſententia, dum ait: *Spiritus vbi vult ſpirat.* Ex quibus ſic acutè elicit Theophylactus:

Theop. *Confundatur ergo Macedonius impugnator Spiritus, qui ſeruum Spiritum ſanctum aſſeruit.* Quomodo ſeruit, qui nullius arbitrium obſeruat? qui nihil facit, niſi pro libito ſuo? Confundantur etiam, qui Spiritui ſancto præſcribũt leges veniendi & ſpirandi, & cupiditatibus ſuis illum ſeruire concupiſcunt. Proh Deus immor-

A talis, quàm falluntur miſeri! Audiat modo Naz. Theologum orat. 2. in

Naz. Pent. *Profectò aderit Spiritus ſanctus beriliter, non ſeruiliter, nec iuſſum aut imperiũ, vt quibuſdã videtur, ſpectans; ſpirat enim vbi vult, & ſuper quos vult & quando, & quantũ.* O quàm periculosè errant, qui libito ſuo tempus ad veniẽdi pręſcribunt Spiritui ſancto; & quaſi ille ſeruus ſit, ſic iubent, ve-

B niat in ſenectute, in periculo mortis, in ſibilo auræ lenis, non in commotione, non cum ærumnis & laboribus; ſed totus manans gaudijs & delitijs. Hi ſibi perſuadeant, quòd veniet Spiritus ſanctus, quòd omnibus adherit heriliter, non ſeruiliter; vt ſupremus omnium Dominus, non vt ſeruus illorum iuſſum & placitum ſpectans odit iam ab initio humanas

C cupiditates. Id quod notanter inſinuat Textus ſacer, quando in Saulis reiectione, & Dauidis allectione 1. Reg. 16 ait: *Et receſſit Spiritus Domini à Saul, & ferebatur in Dauid.* Etenim qui dat regna, Spiritus Domini eſt, vnde neceſſum erit, quod oderit eos, qui cupiditatibus proprijs aguntur, eos amet, qui faciunt & admittunt omnes eius volunta-

D tes. Itaque Rup. lib. 1. de Proceſſ. Spirit. ſanct. capit. 11. reddens rationẽ, cur præcipuè in præfato loco non dicatur Spiritus Dei, nec Spiritus ſanctus; ſed Spiritus Domini, inquit: *Vbi dona ſua diſtribuit, ibi ſcribitur Spiritus Domini, exempli gratia, vt illic: Et receſſit Spiritus Domini a Saul, & ferebatur ad Dauid.* Quippe Saul Dominum ipſe guber-

Rup.

E nare volebat, verùm Dauid diuino maximè inſeruiebat impulſui, quo dominatorem Spiritum ad ſe traxit. Hinc Diu. Paul. 1. ad Corinth. 12. poſt gratias vniuerſas recenſitas, poſt dona cuncta in homines à Deo profecta enumerata, ſic finit: *Hæc om-*

nia

nia operatur vnus atque idem ſpiritus di- A
uidens ſingulis pro vt vult. Id quod ex-
Chryſ. pendens D. Chryſ. fatur: *Prout vult,*
inquit, non prout iubetur, diuidens, non
diuiſus, authorem ſe præbens, non autho-
ritati ſubiectus. Sanè is eſt diuinus ſpi-
ritus, qui authos velit eſſe & Domi-
nus, qui ſubditos & ſeruos ſpectat;
nó qui ſuſtineat imperioſos: qui eos
implet, qui non præſcribũt leges, ſed
eius ſubijciuntur arbitrio parati per- B
gere, ſiue vehementi ſpiritu conterã-
tur, ſiue auræ leni & placida recreen-
tur. Nonne ſic ſpiritum expectabat
Cant. 4. illa, quæ Cant. 4. aiebat: *Surge Aquilo,*
veni Auſter, & perfla hortum meum?
Etenim ibi Aquilo vehementiſſimus &
procelloſiſſimus eſt; Auſter autem
blandus & ſuauis: vtrumque, ait D.
Paulin. Epiſt. 3. ad afflatum vocat ſpõ-
ſa, veniant, inquiens, procelloſus A- C
quilo, & blandus Auſter. Sed cur
vocans Aquilonem, & Auſtrum di-
cit *perfla*, & non *perflate*? Sanè ipſa
vnum Spiritum Dei vocabat, vnum
Spiritus ſancti flatum deſiderabat;
ſed quia ſiue in ſpiritu auræ lenis ve-
nire ſolet, ſiue in ſonitu aduenien-
tis ſpiritus vehementis, ipſa non præ-
ſcribit modum, non dat leges ventu-
ro; ſed dum veniat, totã eius ſe ſubji- D
cit voluntati, ſiue procelloſus vt A-
quilo, ſiue blandus vt Auſter, venire
Orig. velit. Quod monuit Iuſtus Orgil ti-
nus, his verbis: *Quoniam in duobus v-*
nus aduertitur, non ait perflate; ſed per-
fla Aquilo, atque Auſter ſunt diuerſa
vocabula, vnius Spiritus ſancti inſinuãt
dona. Itaque expetitur, ſed ſub duo-
bus diuerſis, imò contrarijs nomini-
bus, quaſi dicat, ſiue Aquilo procello- E
ſus veneris, me contriturus; ſiue Au-
ſter lenis mauis venire, vt me recrees
id tuo committo arbitrio, ego quouis
modo te ſequor, quouis modo tuo
placidè feras impulſu.

§. V.

Spiritus ſancti lingua per omnium ora
ſonat, in qua diuiſæ linguæ col-
lectæ cæleſtia attingere
poſſent.

PRæclare nobiſcum actum eſt, quo
die per omnium ora Apoſtolo-
rum apparuerunt diſpertitæ Spiritus
B ſancti linguæ, tanquam ignis. Ait e-
nim: *Apparuerunt illis diſpertitæ lin-*
guæ tanquam ignis, inſeditque ſupra ſin-
gulos eorum. Volo expendendum duxi
illud, *apparuerunt linguæ* & illud *inſe-*
dit, quaſi inde notaret vnius Spiritus
ſancti vocẽ, per vniuerſas fidelium lin-
guas inſonare eiuſdemque vnius eſ-
ſe, quæcumque gratæ Deo ſunt lin-
guæ, & voces. Simili modo fidelium
C gemitus & continuæ voces, vt expli-
carentur, dicitur, Cant. cap. 2. *Vox tur-*
turis audita eſt in terra noſtra. Quæ Bern.
verba expendens D. Bernard. ſerm.
59. in Cant. fatur: *Cæterùm ſi multi ge-*
mentes, quid ſibi vult vnius expreſſi?
Vox turturis, inquit; quare non turturũ?
Fortè Apoſtolus id ſoluit, vbi ait, quia
ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemiti-
bus inenerrabilibus? Ita eſt. Ipſe indu-
D *citur gemens, quia gementes facit, &*
quamlibet multi ſint, quos ita gemere
audias, vnius per omnia labia vox ſo-
nat. Vnius per omnia labia lingua ſo-
nat placitura Deo, nullus ſonus per-
cipitur aure diuina, qui ab hoc di-
uino Spiritu nõ procedat, ideo vnus
inducitur plurimis linguis medius,
vtpote qui fidelium omniũ linguas i
vnum collectis mouet & voces diui-
E nis auribus dignas efformet. Vt di- Cypr.
cat Cypr. *Nemo niſi ſuſpirijs huiuſmo-*
di præcedentibus, & inſpiratione diuina
mouente, poteſt ad cæleſtia aſpirare, vt
ſuſpiratio, & inſpiratio, & aſpiratio à
ſancto Spiritu & cauſam habeant, & ef-
fectum, & materiam, & prouentum. Et

cum

Digitized by Google

cum eo tendit hominum audacia, vt ædificata turri cæleſtia quoque pertingere tentarint; ne tam altum ſaperent, confudit & diuiſit Deus linguas eorum. Geneſ. 11. qua linguarum diuiſione facta, nemo remanſit qui amplius ædificij culmine ad cælum poſſet aſpirare. Iam inde omnis cæleſtis conſtructio, omnis inſpiratio, & aſpiratio ab vno ſpiritu expectabatur, qui diuiſas linguas in vnū colligens, cauſam, & effectū, & materiam, & prouentum cęleſtis operis miniſtrauit. De quo Rupert. libr. 5. de gloria Trinit. & proceſſ. Spiritus ſanct. cap. 20. fatur: *Denique, vbi plaga confuſionis illius ſananda erat, filius loquens Apoſtolis ſuis, Et ego*, inquit, *rogabo patrem, & alium paraclētum dabit vobis. Et hoc factum eſt, ita linguarum diuiſio, quæ propter ſuperbiam acciderat, reformata eſt per eiuſdem paracleti ſpiritus ſancti aduentum.* Quippe diſpertitis & diuiſis linguis infertus Spiritus, ſui vnius per omnes facit ſonare vocem, vt cum labij vnius ſit terra, incipiat & perficiat ad cæleſtia pertingens opus. Porrò cum alo, per omnium ora vnius Spiritus ſancti vocem perſonare, viſus ſum aliqualem lucem dare, verbis illis, quibus ſapiens cap. 1. diuini Spiritus munia extollit. Ait enim: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia, ſciētiam habet vocis.* Quid eſt, ſcientiam habet vocis? An quòd ars dirigendi & commenſurandi voces penes illum ſit, vt penes Magiſtrum & Coryphæum? Equidem in canentiū choro vnus eſt Coryphęus, qui vocum numeros perfectiſſimè callet, qui omnes dirigens per omnium ora videtur canere, adeò vt ſine illo inſuauis & inconcinnus ſit cantus: ille enim facit, vt vox grauis ſuā grauedinem nō excedat, vt acuta ad ſublime pertingat. Finge tibi modò ex vniuerſa Eccleſia chorum, in quo diuerſiſſimæ conueniunt voces; aliæ acutæ, quæ ſummam perfectionem pertingunt; aliæ graues, quæ in infima obſeruatione præceptorum verſantur; aliæ mediæ: harum omnium numerum Spiritus diuinus callet, ſingulosque in ſingulis ſtatibus moderatur & gubernat, vt quiſque ſe intra numerum ſuum cōtineat, ne quid exurgat inordinatum. Hoc reſpiciebat Hieronymus Thren. 5. aiens: *Defecit gaudium cordis noſtri, verſus eſt in luctum chorus noſter.* Quaſi ex eo laudet pœnitudinem & dolorem de peccatis, quod etiam in lugendo numerus ſeruetur vocis, vt in perfectiſſimo choro. Quaſi dicat, non inordinate planximus, ne doloris vi extra chorum ſaltauimus, immo eum numerum ſeruabamus, qualis decebat ſtatum & ordinem noſtrum. Non enim decet coniugem ob pœnitentiam Heremitarum nuditas, ſiue cōſpicuus horroris habitus. Eſt ſuus cuique numerus tenendus & harmonia ſeruanda. Accipite D. Paſc. l. 5. in Thren. *Quod autem conuerſus eſt in luctum chorus noſter, perfecta pœnitentiæ luctus deſignatur, quando virtutum chorus harmoniā tenet lugendi quod amiſimus, & concentum ſeruat pœnitendi.* Cuius cōceptus & harmoniæ in ſeruādo numero Spiritus diuinus Magiſter eſt, & Coryphæus maximus.

Ruper.

Paſch.

A B C D E

§. VI.

Spiritus ſancti aduentus & pungit ſimul, & vngit.

APparuerunt, ait, diſpertitæ linguæ, vel, vt Cypriano placet, diuiſæ: & cur diuiſa venit lingua Spiritus? Si Diodoro Siculo lib. 2. c. vlt. fidem habere velis, in Oceani inſula homines naſcuntur, qui vel lin-

gu s

guis ſiſtis, & medijè diuiſis vtuntur, ſic eiuſdem ſpiritus impulſu, ſimul cum duobus verbo faciunt, alterique crucem mortemque minantur; alteri dulciſſimos & ſuauiſſimos dāt ſermones. Quid plura? Is eſt diuini Spiritus mos, & conſuetudo: neſcit ſolùm iraſci, neſcit ſolùm amare: diuiſam habet linguam, & dū hinc dulcedine manet, illinc ſimul fel ſpar- B git. Id quod notans D. Greg. lib. 5. Mor. cap. 26 fatur: *Sanctus Spiritus cum ſe notitia humanę infirmitatis inſinuat, & ſonitu vehementis ſpiritus, & voce aura lenis exprimitur, quia videlicet & vehemens eſt, & lenis. Illuſtratione enim ſua nos leniter tangit; ſed inopiam noſtram immaniter concutit.* Fallor, ſi hic Spiritus apparuit Eliæ, quādo non igne, neque in commotione C apparuit; ſed in ſibilo auræ lenis, ibi erat Dominus. Porrò Spiritus ſanctus, & in vehementi commotione, & in aura leni eſt ſimul, vehemens & lenis, pungens & vngens, vrens & illuminans. Quam conſuetudinem ex igneis linguis adduxit D. Leo ſerm. 1. in Pent. vbi idcirò apparuiſſe docet Spiritum ſanctum ſub igneis linguis, *Vt verbum Domini lucidum, & eloqui-* D *um conciperetur ignitum, cui ad creandum intellectum, conſumendumque peccatum & efficacia illuminandi, & vis ineſſet vrendi.* Ne illuminatione recreet, quin pungat vſtione; ne lenis lucem perfundat, quin vehemens vrat, ſimulque & gaudia doloribus, & dolores gaudijs temperet & miſceat. Hinc Ezechiel ca. 35. iubetur vocare ſpiritum verbis illis: *A quatuor ventis* E *veni Spiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos.* Expende illud, *veni à quatuor ventis*, quaſi nollet Spiritus diuinus venire ab vno, eoque leni, ſed ſimul & Boreali, & Zephyro, & Aquilone, & Auſtro ſimilis inſufflet. Id quod attigit Gualfrid. fatus: *Deſiderādus eſt ſpiritus, & à quatuor ventis euocandus. Non ſolum ab Aquilone & Auſtro: ſed ab Oriente & Occidente ſalutarem ſpiritum exſpectemus. Tunc enim ab Oriente ſpiritus venit, cùm ex diuinorum beneficiorum memoria ad charitatem Dei irreuocabiliter animamur; tunc ab occidente, ſi peccatorum recordatione ſalubriter compungamur.* Ecce tibi Spiritus ſanctus ſimul lenis, & vehemens, nec vrit ſine lucis perfuſione, nec illuminat ſine vſtione, ita fel ſpargit, vt mellifluis trahat illicibus, ita mella inſtillat, vt felle etiam compungat.

Greg.

Leo.

Ezech. 35.

Gualf.

§. II.

Cæleſtis linguę vel halitus potentiſſimus, & efficaciſſimus omnium ad trahenda hominum corda.

VT rebellem, & repugnantem mundū traheret Spiritus Domini, ecce quæ exerit arma, quæ ſpicula torquet? nimirū igneas linguas. Quaſi ipſius ſibilus, vel halitus potentiſſimus omnium ſit ad conuertendum mundum. Ea equidem eſt cæleſtis lingua ſanctis viris infuſa, quæ ſola poſſet, quæ armatas manus vix potuiſſe crederem. Meminit D. Hieron. epiſt. 4. facinus illud, quo Ieſus flagello ſumpto, ementes & vendentes eijcit è templo; indeque deſcendens ad virtutes D. Exuperij decantendas ſic finit: *Nihil illo ditius, qui auaritiam eijcit è templo; qui abſque flagello & increpatione cathedras vendentium columbas, id eſt, dona ſancti Spiritus, menſaſque ſubuertit mammonę.* Ecce tibi vnius Sancti lingua in auarorum cordibus perfecit, quòd ægrè, & difficulter perfeciſſent flagella, ſeu armatæ manus. Danielis 2. vt auraæ ſtatuæ tibias ferreas comminueret, abſciſſus eſt lapis a monte

Hier.

ſine manibus. Heu paruus lapis, ſine
manibus abſcinderis? imò ubi emen
dæ eſſent mille manus, vt ferreum
poplitem quateres! Cur in fortum
itur ſine manibus? Equidem vna di-
uinæ linguæ aſpiratio potentior eſt,
Rich. Vict. quàm mille manus, vt ferrea homi-
nũ corda quatiat. Sic acutè Richard.
V.Ct. libro de erudit. int. hom. part.
1. cap. 17. aiens: *Ecce lapis ſine mani-*
bus abſcinditur, vnde ferri duritia con-
teratur. Et quidem rectè. Quæ enim ma-
nus talem lapidem concidere poſſet, qui
ferrum conterere valeret? Sed quæ non
poteſt humana opera, ſit in ſola volun-
tate diuina. Sed quid quæſo eſt, qui hoc
potuit facere, manibus minimè hæc vo-
luit perficere? An fortè in huiuſmodi
ferreis, & obduratis mentibus melius
operatur inſpiratione, quam percuſ-
ſione; corrigiturque ſæpè interna illuſtra
tione, quem non poſſent flagella corrige-
re? Hinc mundiciem orbis, quam
non valuit afferre tota inundatio
diluuij, igneis linguis aggreditur Do
minus, quorum vel halitus potentiſ-
ſimus eſt, vt grandia quæque perfi-
ciat. Vt paſtores ad puerum adoran-
dum perueniant Angeli loquuntur;
Paſch. vt Magi relictis regis ſtabulum in-
trent, ſtella internè loquuta eſt; quod
meditans D. Paſchaſ. lib. 2. in Matth.
dicit: *Paſtoribus Angeli, Magis verò*
Stella Christum demonſtrat: vtriſque
loquitur lingua cælorum, vtriſque cæli
enarrant gloriam Dei; vt hi qui propè,
& qui longè erant, ſimul cæli ciues fie-
rent. Proh efficacia cæleſtis linguæ!
Ea poteſt ſuperbiſſimos quoque
transferre in humilitatem Chriſti, &
Babylonis mancipia cæleſtis Hieru-
ſalem annumerare ciuibus. Semel
oſtẽdam cæleſtis linguæ efficaciam,
ſi compoſuero ingentem illam in-
ſtrumentorum muſicorum multitu-
dinem, quam Nabuchodonoſor con
greſſit, vt ſuæ ſtatuæ adorationem per

A ſuaderet, cùm cantico trium puero-
rum, qui inter flammas concinitur.
De his Theodoretus ora. 3. ſic loqui- Th.
tur: *Optimam ſuam ſymphoniam, &*
admirabilem hymnorum cantum con-
centui illi, qui ſtatuæ adhibebatur, op-
ponunt. Vnde hunc auream ſtatuam,
circa quam Babylonici vniuerſi e-
rant chori, tota Muſices harmonia,
dulciſſima modulamina: illinc ar-
B dentem fornacem, media qua tres
ſoli exiſtebant pueri laudantes Do-
minum. Et ſanè qui ad totum illum
concentum ſuperbus ſederat, vbi
puerorum tangitur cantu: *Tunc Na-*
buchodonoſor Rex obſtupuit, & ſurre-
xit propere, &c. Vbi eleganter Theo-
doretus pergit fatus: *Talis fuit hic*
Sanctorum hymnus, qui cum agreſtem,
& immitem perculiſſet Regem, obſtupe
C *factus è throno regio ſurrexit, atque vl-*
trò currere feſtinauit. Sic ſonans Dei
lingua ſuperbiſſimos quatit, & in
Chriſti conuertit humilitatem.

§. VIII.

Spiritus ſancti munus, & domum in
Sacerdotum operibus euidens,
& conſpicuum ſit.

D REuoco in memoriam illud à D.
Iacobo in Canonica dictum de
Patre luminum, ſiue de igneo Dei
Spiritu, nimirum omne datum opti-
mum, & omne donum perfectum
deſurſum eſt, deſcendens à Patre lu-
minum, apud quem non eſt tranſ-
mutatio, *neque viciſſitudinis obum-*
bratio; ſcire cupis quid ſit, *nec vi-*
E *ciſſitudinis obumbratio?* Bene Eu-
chumenius ait, *nec conuerſionis obum-*
bratio. Clarius idem poſuit D. Hiero- Hier.
nym. lib. 2. contra Pelagianum, c. 3.
dicens, *nec conuerſionis vmbraculum.*
Etenim duæ conuerſiones conſide-
rari poſſunt in fidelium Eccleſia,
quo-

quotidie contingēte. Altera eſt, qua creatura panis conuertitur in corpus Chriſti: altera, qua peccator per Spiritus ſancti impulſum tranſit in ſortem diuinam. Prima ſub ſpecierum vmbraculo contingit, nec ſe vllis parentibus prodit ſignis; at Spiritus ſancti mos is eſt in ſuis conuerſionibus, vt non amet latebras, nec quærat vmbras; ſed mille amet prodi, & manifeſtari ſignis. An poterit abſcondi in ſinu actiuiſſimus, & lucidiſſimus ignis? Hanc mihi mentem ſuggeſſit D. Baſilius, libro 5. ad Eunom. fatus: *Per Spiritum ſanctum etiam quilibet Sanctorum Deus eſt, Deus Deorum, id eſt, Sanctorum loquutus eſt, & videbitur Deus Deorum, id eſt, Sanctorum in Sion.* Ecce tibi quàm nullum ſit conuerſionis vmbraculum, quandoquidem in faciendis Dijs ex hominibus, non ſub vmbra, ſed patens videbitur Deus Deorum, id eſt, Sanctorum in Sion. Vt meritò dicat de illo D. Bernard. ſer. 17. in Cantic. *Ducit nos, & reducit de claritate in claritatem, tanquam Domini Spiritus quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque contemperans, & illuminans tenebras noſtras ſiue ſupra nos, ſiue apud nos ſemper in luce, ſemper vt filij lucis ambulemus.* Non amat obtenebrari dona ſua, non amat abſcondi talenta, quæ impertitur, nil magis cupit, quàm vt quiſque acceptum donum promat & manifeſtet in omnibus operibus ſuis. Sic vniuerſæ columen Eccleſiæ, & fundamentum D. Petrus, à diuino Spiritu ſancto imbutus, Actor. 3. doni, & muneris accepti ferens indicium, claudum hominem conſolidatis plantis ſanitati reſtituit. Sed cur primum facinus à plantis conſtabilitis inſtituit? Pulcrè D. Ambroſius, ſermone 69. rationem inſinuat, dicens: *Si ergo Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat, vt ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita in hominem membrorum fundamentum confirmet.* O te felicem, in quo ſic reſpondet opus officio; ſic in operibus tuis proditur à Deo acceptum munus. In fundamento Eccleſiæ quid niſi fundamenti opera expectari licet? In ijs, qui vngente Spiritu, ſacros ordines attingunt, ordo in omnibus eorum operationibus effulgeat. Sic monebat D. Dionyſius Areopagita, cap. 1. de Eccleſiæ Hierarchia dicens: *Qui Sacerdotem dicit auguſtiorem prorſuſque diuinum, inſinuat virum totius ſanctæ conſcientiæ paratiſſimum. In quo liquidò, ac perſpicuè ſacratus omnis ordo ſuus & perſpectus ſit, & poſſit agnoſci.* Sic diuini Spiritus conuerſiones luce ipſa clariores fiant, vt qui a Spiritu inunctus eſt, nihil efficiat, quod ſacram non redoleat vnctionem, diuinum non referat munus. Iuxta hæc claret Diui Athanaſij acumen, qui Exhort. Monach. ſic monebat: *In omni igitur actu veſtro quaſi ſpeculo relucente fulgete.* Quid eſt fulgere in operibus, quaſi in ſpeculo? Sanè ſpeculum propriam cuique referi formam, & ſpeciem. Sic viri boni actus, & opera, ſpecula ſunt, in quibus munus, & dignitas, & ſtatus operantis, velut in ſpeculo fulgida appareant.

Marginal notes: Baſil. — Bern. — Act. 3. — Ambr. — Areop. — Athan. — Section letters: A, B, C, D, E.

§. IX.

Poſt Spiritus ſancti aduentum, hominum amorem erga Chriſtum, vt maximè Deum, commendauit, & celebrauit.

SCire modò geſtis, cur igneum amoris hunc Spiritum Chriſtus diſtulit communicare, vſque dum redemptionis opere confecto ipſe requieſceret ad dexteram Patris,

A An neceſſum fuit, quòd humanitatis nubes è terra aleuata ſuperis regionibus obijceretur, vt tantum fulmẽ in terras parturiret? An præſens in mundo diſcipulorum in ſe amorem faſtidiebat, quem abſans communicato Spiritu accendebat, & exoptabat? Sanè & glorioſiùs & commendabiliùs amabatur poſt longiſſimas curas, poſt duriſſimos labores exantlatos, B & ideò honorificentiſſimum ſibi amorem humanis in cordibus inſerit, cum omnia ſalutis beneficia perfectiſſimè confeciſſet. Is namque amor Deum maximè commendat, qui antiquatis beneficijs extorquetur. Apud Matthæum quærenti de maximo præcepto, & ijs, qui toti erãt in meta decimanda, hoc reſponſum dedit Chriſtus Dominus: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, &c.* Quaſi iam Saluator mundi, veruſque Deus amorem ab humano C pectore requireret. Vnde acutè, &

Tert.

elegantèr Tertullianus libro quarto conuincit Marcionem de vetuſtate Chriſti, quod minimè nouus & recens Deus tunc exiſteret: ſic enim inquit: *Cæterum nec tempus admiſiſſet, vt Chriſtus tam præcoquam, imò tam acerbam adhuc dilectionem expoſtularet,* D *nouo & recenti Deo, nec dixerim nondum palam facto.* Quippe dilectio, quæ tunc primum nouis, & a Deo nouo datis beneficijs incipiebat extorqueri, non tanti honoris, non tantæ gloriæ erat ipſi nouo & recanti benefactori, ſic & ab illo non magni æſtimaretur. Quando illa ſolum dilectio ab hominum corde extorta di- E gnè afficit Deum, illumque maximè commendare quit, quæ per antiquis & laegis beneficijs ſollicitata venit. Ecce tibi quo nomine condecoret, & illuſtret Deum ipſum amatrix Spõſa eius, Canticorum primo. *Indica mihi quem diligit anima mea.* Non

Cant.1.

A vocat, maxime Deorum omnipotẽs & immortalis; & alia eiuſdam; ſed omnibus his glorioſis cognominibus reiectis, id memorat, quod glorioſius, & honorabilius Deo accidere prænoſcebat, ait enim: *Quem diligit anima mea.* Quod pulcrè elucidans Niſſenus homilia ſecunda fatur: *Nomen ergo tuum, quo tua cognoſcitur bonitas, eſt mea anima erga te beneuolentia.* B *Quomodo enim te non diligam, qui me ſic dilexiſti, etiamſi adeò nigra eſſem, vt animam tuam poſueris pro ouibus, quas tu paſcis.* Glorioſiſſimum Deo cognomen eſt, quòd ab homine dicatur dilectus; ſed quo amore? an nuperis beneficijs & recantibus extorto? Abſit; ſed & nuperis, & antiquis, quòd nos dilexit antiquitùs Deus, quod modo nos paſcit; ſed & quod Agnus ab origine mundi ocyus animam ſuam pro naſciturìs poſuerit. Antè nos ſan- C guine Agni perfuſos nouimus, quam nati eſſemus; ante mundi originem ſalutis noſtræ conſummatorem diligimus. O honor ſicentiſſimum Dei amorem! Gloriabatur Deus Optimus Maximus de obtento amatore Cyro Rege, vtpote ait Iſaias c. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro* D *cuius apprehendi dexteram, &c.* Et quidem Cyrus populo Iſraelitico fauit, cui & Alexander, & Romani, & alij Reges fauere; ſed de nullo ita gaudet, & gloriatur Dominus, vt de Cyro. Pulcram huius rei rationẽ reddit Rup. lib. 8. de Glor. Trinit. & proceſſ. Spiritus ſancti, c. 10. fatus: *Et quidem nihil altius Cyrus intellexit, nihil* E *ſupra quæſiuit, & hoc ſuſpexit ad capiandam eius beneuolentiam populo illi, quòd Deus eorum ante tot annos per Prophetam ſuum, de ipſo videlicet Cyro tam magna prædixit, vt ea ſemetipſum facturum illi promiſit.* Glorioſa, & honorabilis accidit Cyri beneuolantia, vtpotè extorta vetuſto & antiquato

Niſſ.

Iſai. 45.

Rup.

bene-

beneficio; antequam Cyrus eſſet; iã A Deus illi parabat imperium; quod ſtupens Cyrus in tanti numinis amorem exarſit, qui amor Deo ex cauſa extitit gratiſſimus, & honorificentiſſimus, quando extortus erat vetuſtiſſimis beneficijs. Hinc Salomoni filio Deum commendabat Dauid apud Ioſephum, libro 7. cap. 11. dicens: *Ergo quandoquidem à Deo deſignatus es Rex antequam natus, da operam, vt alioquin etiam dignus ſis eius* B *prouidẽtia.* Nulla enim re ſic affici debemus, quàm præpropero, & antelucano in nos Dei amore. Siquidem Deus ea ſibi facta ſeruitia pluris æſtimat, quæ antiquiſſimis præmiſſis beneficijs extorſit.

§. X.

Spiritus ſanctus Dei ſimilitudinem perficit in homine.

HVc reuocò illud ſemel, & ter ex D. Iacobo dictum, vbi à Patre luminum, ſiue igneo Spiritu profectum dicitur, omne datum optimum, & donum perfectum. Quippe Spiritus ſanctus eſt, qui omnia cõplet, omnia decorat, ad perfectionẽ que deducit. Sic Pater Geneſ. 1. loquebatur: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram,* quaſi in hoc ſumma eſſet hominis perfectio conſtituta, quòd ad imaginem, & ſimilitudinem Dei fieret. Igitur homo factus eſt: num illam ſimilitudinis diuinæ perfectionem attigit? Sanè imagine decoratus diuina, ſimilitudinem, quæ per bona opera, iuxta Baſil. perficitur, non obtinuit, donec Spiritus ſanctus ſeſe illi infudit. Etenim ait textus: *Et creauit Deus ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum:* nec verbum facit de ſimilitudine: quod obſeruans Rupert. inquit: *Non peruenit ad ſimilitudinem Dei, quia non imitatus eſt donum Dei. Memor igitur hic Spiritus ſanctus illius propoſiti, ecce venit ad partem ſuã operandam, ad facturam hominis perficiendam, vt perduceret hominem ad ſimilitudinem Dei.* Hæc enim eſt Spiritus ſancti pars, vt Dei opus perficiat, vt diuinam in homine ſimilitudinẽ B collimet, & perfectè exprimat, quandoquidem imperfectum eſt, quicquid hunc diuinum halitum requirit. Fideles illi, qui in Apoſt. Actor. baptizati aqua inquiunt: *Neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus.* Meritò iterum ad Baptiſma accipiuntur, vtpotè imperfectè Chriſtianitati adſcripti. De quibus D. Hieron. cap. 2. Ioelis ſic fatur: *Iterum baptizantur,* C *imò verum baptiſma accipiunt, quia ſine Spiritu ſancto, & myſterio Trinitatis, quicquid in vna, vel altera perſona accipitur, imperfectum eſt.* Hoc Spiritu pfecta Dei ſimilitudo terrenis cordibus imprimitur, & exprimitur, adeò vt ipſe Deus homo Chriſtus ſibi ſubſtantialem Dei ſimilitudinem inuſtam, & perfectiſſimè per vnionem hypoſtaticam impreſſam oſtendit ab D operatione diuini Spiritus. Ait enim Pſalm. 61 *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxerit me.* Ecce tibi ſacroſancta Chriſti Domini humanitas ex eo quòd aſſumpta eſt à perſona diuina, totoque ſanctitatis, & perfectionis vnguento delibuta, oſtendit in ſe diuinum Spiritum operantem. Sed quid tunc diuinus Spiritus? Doctè E D. Athanaſ. epiſt. ad Serap. inquit: *Ipſe autem Spiritus & ſigillum, & vnguentum eſt, in quo omnia inungit, & ſigillat verbum.* Et quidem ad duo inuentum fuit ſigillum officia: primo operis perfectionem, & vltimam manũ imprimit; altero imaginem, & ſimilitudinem exprimit opificis.

Geneſ. 2. — Act. 6. — Hier. — Pſal. 61 — Athan.

Baeza in Euang Tom. 1.

Pater, & Verbum opifices ſunt omnium rerum; omnia enim per Verbum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Tantorum opificum ſigillum eſt Spiritus ſanctus, cuius eſt & perfectionem, & ſimilitudinem Dei rebus creatis imprimere.

§. XI.

Spiritus ſancti munera timorem maximum nobis debent incutere.

B

MAgno Eccleſiæ bono Spiritus ſanctus ſua largitus eſt munera ſub ſpecie ignis, vt quò quis de munere efferetur, eò timeat ſub igne. Honeſtaturus Deus populum Iſraelis, & lege ſua nobilitaturus; totum Sina montem igniuit: quod notans D. Cy- C

Cyrill. rillus Alexand. in hom. Epheſi habita inquit: *Deſcendit vniuerſorum Deus in monte Sinai in ſpecie ignis, et cur quæſo in ſpecie ignis? Sanè quando illis promulgaturus erat legem, tunc ſalubriter admodum in ignis ſpecie deſcendiſſe viſus eſt, nempe quò hinc tranſgreſſores illius intelligerent, rem ſibi cum igne fore.* Eâ quâ in ſalubriter Spiritus diuinus infunditur Eccleſiæ ſub ſpecie ignis, vt ſibi caueant quicumque eius dona, & munera participant, ſcientes rem ſibi cum igne fore. O quàm ſibi cauent quicumque tractant ignem! quàm metuitur ignis periculum ni ſic metuantur neceſſum eſt Spiritus ſancti munera: fallor, niſi Spiritu diuino candidatos monebat illud D

Reg 20 3. Regum 20. nimirum: *Nō glorietur accinctus, æquè ac diſcinctus*: quaſi periculum ſit in accipiendis muneribus, E

Celſen. vt rectè explicat Abbas Celſenſ. lib. de Panib. cap. 7. his verbis: *Securè namque gaudet de munere, cui ipſum nihil poſſe perdere datum eſt in cæleſti remuneratione; periculoſè autem exultat*

A *de dono, cui maior accreſcit ſollicitudo cum dono.* Expende ab illis, *periculoſè exultat*, vbi prudētiſſimè perſpicuum notat illorum, qui ad Spiritus ſancti functiones, qui ad Eccleſiæ munera læti accedunt, neſcientes rem ſibi cum igne futuram. Non exultandū, ſed timendum, ſed trepidandum eſt ijs, qui diuini Spiritus muneribus funguntur, quaſi qui tractent ignem.

B O egregium Nazianzeni Antiſtitem Gregorium: is cùm Pontificali apice decoraretur, inter populi plauſus inter feſtos dies ait de ſe: *Eodē modo affectus eram, quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione ac ſtupore voluptatem capiunt.* Meditabatur ſanctus Antiſtes ſplendens munus, ſed igneum, & quanto rapiebatur ſplendore, tanto Naz.

C timebat ſub igne. Nonnè perſtrepentibus fulgetris, & eiulantibus exultat puerorum turba? Et tamen quia ignem eiaculantur, ſub metu pueri ipſi ſunt, ſic qua ſe comparant, & componunt ad ignea gaudia, ne pro gaudijs dolorem accipiant. Ita quicumque ſapis, diuini Spiritus habeto munera, in quibus maximè extimeſcas ignem. Quod pulcrè idem

D Nazianzenus monet, oratione in ſanctum Baptiſm. fatus: *Dum ſecundo vento nauigas, naufragium time, & minus naufragium facies, adiutorem ac ſocium tibi timorem aſciſcens.* O quàm fidus ſocius timor eſt! ò quàm ſine timore res eſt plena periculis! Huc refert D. Zeno, ſermo. 1. in Pſal. 118. cauſam; cur Dauid toties pepercerit Sauli, vel in manibus habito, vt

E videlicet illo viuente, ſecum ſemper haberet timorem ſocium fidiſſimum. Etenim ait: *Dauid Regem aliquoties à Deo in manus traditum ſibi, maluit ſemper timere, quàm occidere.*

Nemo

§. XII.

Nemo vni ſibi Spiritum veritatis aſſumat in doctrinis tradendis.

NOn me contineo, quin in præſenti ſubijciam diſcrimē illud, quo diuinus Spiritus ſuper Christū Dominum apparuit, & quo venit ſuper diſcipulos. Equidem ad Dominum ſub integra & perfecta figura columbę alas volabat, quia nimirum Christo Ieſu vni & ſoli integra & perfecta inerat Spiritus plenitudo. Verùm Apoſtoli non integri alitis figuram, ſed ſolum linguas, eaſque diſpertitas, ſiue diuiſas receperunt ſinguli: etenim poſt Eccleſiæ caput, qui ſunt membra Christi, non ſibi tantum doctrinæ arrogent verba; imò putent doctas linguas diuidi a Dei Spiritu inter plures. Fallor, niſi hoc
Hierem 6. iuxta Zenon. reſpiciebat Hierem. dū monet: *State in vijs Domini, & interrogate ſemitas Dei æternales, & videte quæ eſt via bona, & ambulate in ea.* Expendo quod viæ bonæ indiciū non vnius ori credidit; ſed per plura diffudit, *ſtate*, ait, *in vijs, & interrogate ſemitas*, non dixit, ſtate ſolum in via aut huius, aut illius Doctoris ſapientiſſimi; ſed ſtate in vijs; nulli enim membro poſt caput integra veritas credita eſt; ſed veritatis ſpiritus diuiſim per plures effuſus eſt. Ab hoc ſenſu ſtat D. Ze-
Zeno. no, qui allata Hieremiæ verba ſic expendit in Pſal. 117. dicens. *Multę ita que vitę interrogandæ ſunt, & in multis inſiſtendum eſt, vt vnam, qua bona eſt, inueniamus, per multorum ſcilicet doctrinam, vnam viam vitæ ęternæ reperturi.* Vna eſt veritas, vnum viæ æternę bonum; ſed qui ad veritatem optat peruenire, nō ſe vnius adſtringat linguæ, nec extra vnius linguam mendacia diſſeminata putet, imò

A per plurium linguas veritatis ſpiritus ſonat, & plures adeūdæ ſunt viæ, vt integer veritatis acquiratur ſpiritus. O ſi ſemper eos, qui ſub Christi iugo cum ſint, adeo ſibi creditā veritatem putant, vt cęterorum omnium reputent mendacij linguas. Hos pūgit & ſapientiſſimus, & modeſtiſſimus Naz. orat. de Moderat. in diſp. Nazian
ſeru. inquiens. *Turpe eſt profectò, cum*
B *in veſte, ac victus ratione non magnificentiam, ſed vtilitatem amplectaris, ac genuum callo, & lacrymarū fontibus, ieiunijs item & vigilijs humilitatem, infirmitatiſque tuæ ſenſum oſtendas, ac pręte feras, in diuinis diſputationibus principatum ac tyrannidem tibi vendicare nec cuiquam omnino faſces ſubmittere, ac ſupra omnes leges Doctores ſupercilium attollere: vbi humilitas non*
C *ſolum gloriam habet; uerum etiā ſecuritatem.* Quam longè aliter Moyſes & vnicus erat legis Doctor, & ſolus populo fundebat oracula; tamen audiuit a Domino, Num. 11. Congrega Num. 11
mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint, ac magiſtri, & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, & facies ibi ſtare tecum. *Vt deſcendam, & lo-*
D *quar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamq. eis.* Nec indignè tulit, quòd doctrinæ ſpiritus per plures diuideretur, imò tunc præclarè actum eſſe putauit, cum non ipſe ſolus oracula Rup.
fundebat. Id quod meditatus Rupertus libro 6 de gloria Trinitat. & proceſſ. Spiritus ſancti cap. 19. inquit. *Mira pietas Dei, mira benignitas Moy-*
E *ſi. Quo enim alio modo melius ſatis populo facere potuit, quatenus uideretur non uelle ſolus gloriari?* noluit ſolus doctrinæ gloriam habere; ſed gauiſus eſt, quò docta, & ſapientes ſpiritus linguæ per plures diuiderentur, quo & modeſtiā ſuam, & Dei benignitatem circa populos maximè cōmendauit.

§. XIII.

Spiritus ueritatis per humanas linguas Sanctorum PP. hauriendus.

VNus Dominus mentem alitem à cælo accepit, cæteri omnes per humanas ſunt informandi linguas, vt certæ veritati poſſint habere fidem. O quam errat, qui hominum calculum fugit in concinnanda doctrina! ecce tibi Spiritus diuinus doctrinę publicandę inſtrumenta, nempe linguas per ſáctorum Patrum ora diſtribuit. Quis mentis cõpos aliunde veritatem inquiret? Gentium Doctor Paulus & in cęlum raptus eſt, & ibi arcana verba audiuit; tamen Apoſtolos adit, cum quibus vtiliter confert doctrinam. Id quod expendens D. Bernard. in vita Malach. inquit: *Nonne Euangelium ſuum, quod nunc ab homine acceperat, ſed à Christo, cum hominibus tamen cenſuit conferendum, ne fortè in uacuum curreret, uel cucurriſſet?* Vbi Spiritus ſancti linguæ per Eccleſiam effuſæ ſunt, metuat, quiſquis illis ab ore hominum auſcultandis non incumbit. Nonnè hoc fidelium indicium dederat ipſe Paulus ad Epheſ. capite 2. nimirum quòd ſint *ędificati ſupra fundamentum Apoſtolorũ, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Christo?* An reſpuat quis humanas manus, hominum ædificationem, vt per ſe immediatè adhæreſcat angulari lapidi Ieſu? Doctè D. Pac. illud explicat fidelium indicium, epiſt. 2. ad Sympronianum, dicẽs: Iam illud attende, an hæc potiſſimum ædificata ſit in fundamentis Prophetarum, & Apoſtolorum ex angulari lapide Ieſu Chriſto. Si nõn illa migrauit, *ſi non ſibi magiſtros, & propria inſtrumenta conſtituit, ſi quid inſolitum ar-*

Bern. Ad Eph. 2. Pacian.

A *gumentata eſt, ſi quid noui iuris inuenit; planè tunc a Chriſto receſſiſſe uideatur, tunc extra Prophetas, & Apoſtolos conſtitiſſe.* Vbi Doctoribus, Patribuſque deſpectis inſolita argumenta infert, noua ſibi à Deo infuſa pręſumit, ò quam à vero quiſque deficiet; Oſeę cap. 12. ait Dominus: *Ego uiſiones multiplicabo, & in manu Prophetarum aſſimilatus ſum.* Quaſi edicat, vnde ſunt B ſumenda diuina oracula? nimirum è manibus Prophetarum, non è proprio cerebro, non ab alite è cælo delapſura expectanda; ſed per opera, & doctrinas Sanctorum ſugenda. Quo premit Origenem S. Theophil. Alex. epiſt. Paſchali 2. ratus ex illo Oſeæ: *Nec Prophetarum chorus hac eum inſtituit; ſed ipſe ſua mentis arbitrio furori dęmonum ſeruiens, & blando cogita-* C *tionum errore deceptus, gregem, & ut ita dicam, examen dogmatum peruerſorum per totum orbem immiſit: uſus enim dictore peſſimo, aura populari.* O vtinam vteretur duce igneo Spiritu; duceretur enim ab illo non ad blandum ſuarum cogitationum errorẽ; ſed ad linguas per Sanctorum ora reſonantes, a quibus hauriret ſanam, & ſecuram doctrinam. Caue tibi a co- D gitationibus tuis, caue ab aura populari, attende igneo Spiritui, ſtude Sanctorum linguis, quicumque ſecurus cupis exiſtere. Ecce quem Paulus prædicabat, dicit enim: *Inuenimus illum, de quo ſcripſit Moyſes, & Prophetæ.* Non enim auſus eſt de Ieſu verba facere ſine Patrum calculo. Vbi D. Athan. aduerſus eos, qui nec quærẽdum, nec loquendum ex Scri- E ptura præcipiunt, ſic fatur: *His uocibus Paulus ad ſtabiliendam ueritatem uſus eſt. Quòd ſi Paulus, is qui arcanorum ineffabilia uerba audiuit; is qui arcanorum myſtam egit; is qui Chriſtum in ſe habuit loquẽtem priuata ſibi authoritate circa ſacrarum literarum teſtimo-*

Oſeas 12. Theop. Athan.

Digitized by Google

teſtimonium nihil ſimpliciter ſumpſit; A cui non periculoſum nunc fuerit curam diuinæ legiſlationis abijcere, & natas in cerebro noſtro opiniones proferre?
103 Hæc ille. & ſapientær accinit Pſalm. 103. *Super illas volatilia cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces.* Tunc enim pennata ingenia placent, quando de medio petrarum, de Apoſtolicis reſonant teſtimoniis D. Auguſtin. *Audiantur ergo de medio petrarum dantes voces. Nihil ſuauius tali voce altum illa ſonant, & Petræ reſonant. Reſonant Petræ teſtimonia, reſpondent Scripturæ.*

CAPVT IX.

De manifeſtato à Domino myſterio Trinitatis.

FInem Chriſtianis laboribus imponat diuiniſſimæ Trinitatis manifeſtatio, hoc enim tripli ci funiculo Dominus acquiſitum ſudoribus populum colligauit, ne vlla hoſtilis irruptio timeretur amplius. Ecce tota Chriſti œconomia paucis deſcribitur 2. Reg. 23. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus Princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Quippe debellatis aereis poteſtatibus, iam regnans à ligno Ieſus Virgine ſatus, ſeſe vnam è tribus diuinis perſonis publicat, perſpicuamque beatificæ Triados perdocet cunctos mortales doctrinam. Euge Chriſte, ſapientiſſime orbis Magiſter! Te mōſtrante, Apollinis euanuit tripos, nobiſque vnus, & trinus Deus illuxit, a quo & vera oracula funduntur, & omnigenam ſugimus virtutem.

Ad illud Matth. vlt.

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

§. I.

B *Quæ in ſalutem propinantur, ſimpliciter, & perfectiſſimè colenda, argumentatrici rationi minimè commendanda.*

ECce de abſcondito Trinitatis myſterio integram materiam, quàm paucis tradat omniū Magiſter creaturarum. Quippe ait, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, triplicem perſonarum aſpectum ſub vno claudens nomine, & eſſentia deitatis. Cur non de perſonarum notionibus, de Patris innaſcibilitate, de ge-
C nueratione Filii, & Spiritus ſancti, ſiue actiua, ſiue paſſiua aſpiratione, ex tunc pullularunt longiſſima commētaria? Cur ex tunc non numerati ſunt Theologis aſpiratores? Cur non explicatum generationis proceſſioniſque diſcrimen? Cur perſpicuis ratio-
D nibus non propalata conſubſtantialitas? Dabatur Triados myſterium, non ingeniorum examen ſine periculum; ſed in ſalutem animarum, & ideò vt ſimpliciter tradebatur, ſic ſincerè excipiendum & credendum erat, non ſcrutandum. Prou. cap. 9 dicitur: *Sapientia ædificauit ſibi domum:* nimirum, parturiuit doctrinæ plena per totum orbem gymnaſia, *ſcidit*
E *columnas ſeptem.* Hæc ſunt doctiſſimorum magiſtrorum ſubſellia & cathedræ, vt latè probat eruditiſſimus noſter Pineda libro 3. de rebus Salom. cap. 28. Quid tunc? Erectis gymnaſiis, cathedris inſtitutis per orbem, *immolauit victimas ſuas: miſcuit vinum, & propoſuit menſam.* In hanc

hanc menſam, eiuſque ſapidiſſimas
dapes explicat Anaſtaſius Nicænus
cognitionem Trinitatis. Proh Deus
immortalis, non è columnis, non è
cathedris Trinitatis effulget myſte-
rium, ſed è menſa datur ſaporatu-
rum aff ctus humanos O quam ma-
creſcunt inter ſciolorum argumen-
ta, quæ ad saginam dantur anima-
rum. Me in præſenti ſuſtineant ſa-
pientes, dum explico Diu. Paciani
locum epiſt. 2. ad Sympronianum
Nouatianum, vbi ſic prudentiſſimus
Theologus: Age inquiens, certemus
exemplis & ratione pugnemus. At
ego huc vſque ſecurus ipſa Eccleſiæ
ſerie, congregationis antiquæ pace
contentus, nulla diſcordiæ ſtudia
didici, nulla certaminum argumen-
ta quæſiui. Tu poſtquàm à reliquo
corpore ſegregatus es, & a matre
diuiſus, vt rationem facti tui redde-
res, *totos librorum receſſus aſſiduus
ſcrutator inquiris, occulta quæque ſollici
tas, quicquid ex inde ſecurum eſt, inquie
tas. Noſtri nihil vltrò diſputauere maio-
res, nuda eſt apud nos ipſe ſecuritas.* Hæc
Pacianus, rectè notans argumento-
rum certamina circa ſalutaria inſtitu
ta & myſteria inquietāda non a pijs,
ſed ab impijs itroducta eſſe: qui vt ſe-
curiſſima ſalutis præcepta, & myſte-
ria inquietarent, totos librorum re-
ceſſus ſcrutabantur, ſi qua eliteratæ
paginæ vetuſtate, & obſoleti voca-
buli ponderatione nouam ſuam do-
ctrinam facerent caneſcere. Non-
ne ſic vſque modò multi, ſapientes
dicam, an ſcioli? præcepta diuina, ſa-
lutaria Eccleſiæ, ſiua religionis inſti-
tuta faſtidientes, quæ magno animi
bono ſincere ad amuſſim ſeruarent;
ea vt corrodant, totos librorum receſ
ſus inquirunt, occulta quæque ſollici
tant, & quicquid exinde ſecurum eſt,
inquietant? Sanè maiores noſtri ni-
hil diſputauerunt, ſed ad amuſſim o-

A omnia ſeruabant, omnia perfectiſ-
ſimè implebant; nos per librorum
receſſus ſalutaria inſtituta inſtillata
ſugentes, heu quàm miſere macre-
ſcimus. Iam ex Hieronymi verſio-
ne adeſt locus Eccleſiaſtis 12. ſic mo-
nentis: Verba ſapientium vt ſtimuli,
& quaſi claui in altum defixi, haben-
tibus cœtus, *data ſunt a Paſtore vno.
Et amplius ab ipſis fili mi, caue facien-*
B *di libros multos, quibus non eſt finis: &
meditatio plurima labor eſt carnis*. Ex-
pendo a quo tradantur ſalutaria dog
mata, nimirum *a Paſtore*, hoc eſt, non
ab eo, qui quærat examen; ſed qui
pabulum ſalutis paret. Non pro ro-
ſtris non pro cathedris; ſed pro
menſis, ſed pro paſcuis accipienda
diuina myſteria, & inſtituta ſaluta-
ria. Quod a paſtore in augmentum
C ſalutis accipis, ne argumentum duel-
lis tradas, ne pugnaci librorum my-
riadi committas. Sic locum & rem
explicat Diu. Hieronym. dicens: *Exce
ptis his verbis, quæ ab vno Paſtore ſunt
data, nihil facias, nihil tibi vendi-
ces, maiorum ſequere veſtigia, & ab eo-
rum authoritate non diſcrepes. Alioqui
quærenti multa infinitus librorum nume
rus occurret, qui te pertrahat ad er-*
D *rorem, & legentem multa, fruſtra fa-
ciet laborare*. O quàm viuida pri-
mitiuorum Chriſtianorum fides, v-
bi diuina myſteria ſimpliciter, & ſin-
cerè hauriebantur, nec diſcordiæ
ſtudia, nec certaminum argumenta,
nec commentatorum longitudines
noſcebantur. Ibi Deus, Trias, Lex,
menſa erat, paſcua erat, nutriens
& perficiens animas. O quam vi-
E gebant religioſorum ordines, vbi
a Paſtore ſuo acceptis inſtitutis ni-
hil addebant neque eripiebant; ſed
omnia ſincere ſeruabant. Vbi ad
commentaria ventum eſt, Vbi
diſputatrici licentiæ inſtituta tra-
dita, infinitus librorum nume-

tus proſilit ſtatim in certamen, qui te in errorem trahant. Heu quoties dolui, qui ſacris inſtitutis per totos li brorum receſſus ſcrutantes, detrahebant occulta quæque in obſoletis codicibus ſollicitantes, & quicquid ſecurum eſt inquietantes!

§. II.

Vnitas maximè neceſſaria ſaluandis.

Renaſcentibus ex aqua in vitam immortalem meritò objicitur in primis ſub arctiſſimo vnitatis eſſentialis vinculo perſonarum diuinarum pluralitas. Quæ ratio? Pulcrè eam inſinuat D. Anaſtaſ. Sinaita lib.1. Hexaem. fatus; *In primis diſcimus myſterium Trinitatis in baptiſmate, cum quo myſterio vitam quoque Deo gratam diſcimus*. Sanè apud exteros eo habitu Dij objiciebantur, quem ſibi in adoraturis pergratum fore maximè ſignificabant. Vnde Lacedæmonij, & Deos & Deas armis horrentes effingebant, vt viſis Dijs, ait Alexand. ab Alexand. *ne iuuenes, niſi armati deprecarentur*; tam armatis Dis minimè placere ſine armis. Hinc mentem elicio Anaſtaſii: In tia mur enim Chriſtiani ſub Deo vno & trino, vt vitam Deo gratam diſcamus, & ne quid ab eo Deo petamus, in quo eſt cum pluralitatis differentia perfectiſſima vnitas, niſi perfecta animorum vnitate coarctati. Plures perſonæ ſunt vnus Deus, quicumq; huic Deo & trino, & vni inſeruiunt, hunc induant vnitatis habitum. Hinc veri Dei cultores perfectè antiquitus Catholici vocantur: cuius nominis explicationem tradens D. Pacian. Epiſt. 1. ad Sympronianum ſic fatur: De catholico nomine multa reſpondi facilè; at ſi vim nominis

A poſtulares, quodcumque illud, eſſe mirificum, *ſeu vnum in omnibus, ſeu vnum ſuper omnia, ſeu quod ante non dixi, filius Regis, id eſt, populus Chriſtianus*. Expende, quàm dignæ ſit nomenclatura populi Chriſtiani, dum Catholicus dicitur, nimirum *vnum in omnibus*, ſub quo vnitatis habitu Dei in Trinitate vnius veri adoratores prædicantur; ſine quo nihil ab il

B lo auderent expectare. De Annæ matris Samuelis coniuge dicitur primo Regum capite primo. *Erat vir vnus de Ramatha*. Quæ verba premens Origen. hom. vnic. contendit, hoc eſſe ſolemniſſimum iuſtis viris, quod omnes vnus vocentur. Ait enim de iuſtis; omnes competenter vnus dicuntur. Et cur non omnes vnus dicantur, quorum cor & anima vna deſcri

C bitur? *Vnde meritò & ipſi omnes non ſolum vnum; ſed vnus dicuntur, ſicut Apoſtolus deſignauit* 1 Corinth. 9. dicens, *Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit palmam. Vides manifeſtè quia omnes iuſti, vnus eſt qui accipit palmam*. Et quidem ſalutis palmam non accipiet, niſi qui hac vnitate vixerit. Quem perditum ducebat Dominus in ſalutis caulam; ſed nihil il

D li prius ſuggerebat, quam hanc intimam cum proximis vnitatē. Sic Matth. 26 de Iuda proditore aiebat. *Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt*. Quid ais Domine, *vnus veſtrum*? nonne proditor iam a diſcipulatu diſceſſerat? non ſeſe dederat in membrum diaboli? cur adhuc a te dicitur vnus Diſcipulorum? Pulcrè Diuus Anſelm. *Ex magnitudine miſe-*

E *ricordiæ ſuæ voluit Deus proditorem diſcipulum ad pœnitentiā reuocare, occultis videlicet notationibus, minis Sacramento vnitatis.* Relicturus ſaluti aditum, hâc illi ſuggerebat viam, quod vniretur fratribus: ille enim deſperare ſolum poteſt de ſalute obtinenda,

da, qui ſeſe elongat ab vnitate fratrum. Quo vnitatis habitu induti repulſam non patimur a Deo trino & vno, imò ei ſimiles, eius conſortio fruimur. Nonnè audis ſeptem filios Iob, & tres filias æternæ eſſe beatitudine candidatos? Sed quæ illorum narratur virtus? quæ facinora, ob quæ repentino interitu rapti putentur cæleſtem gloriam adepti fuiſſe? Sanè audis illos quotidie vnanimiter conuiuijs vacare, & exinde ſuſpectos fuiſſe parenti, qui veritus conuiuiorum pericula, Deo anxius pro filijs litabat, ſi fortè peccauiſſent. Et tamen dubitans ad ſalutem illos peruenisse, ſolo quidem ſuffragio vnanimitatis manifeſtato. Sic Origen. lib. I. in Iob dicit: Septem filii Iob, & tres filiæ, tanquam vna anima indiuiſi conuixerunt in vnanimitate, quę tanta fuit, vt inuidus dæmon facilius omnes pariter interficeret indiuiſos, quam diuidere atque diſſociare benignam eorum vnanimitatem poſſet. *Erat namque cor eorum, & anima vna. Proptereà cum ſanctis in perpetuo nominantur, proptereà cum iuſtis in æternum requieſcunt, propterea cum Angelis indeficienter laudabuntur.* Sic ex ſolo vnitatis fraternæ ſuffragio intempti a dæmone filii Iob beatitudinem adepti reputantur. Vide lib. 3. cap. 8. 9. 40. & lib. 4 §. 23. & alibi.

§. III.

Tenax recti, & ſibi ſemper conſtans, & vnus ſit vir.

PRoh immenſam diuinæ Eſſentię perfectioni, nulli varietati ſubiectam, nulla differentia variabilem! Ea proculdubio eſt diuinitatis perfectio, quæ & in innaſcibilitate Patris, & in generatione Filii, & in proceſ-
A ſione Spiritus ſancti, media tanta perſonarum, notionumque varietate, illa eadem, & ſibi conſtans vndequaque manet. Accipite Theologum Nazianzenum oratione in Bapt. vbi ſic fatur: Fidem in Patrem & Filiū, & Spiritum ſanctum tibi hodierno die committo. Hanc tibi do totius vitæ comitem & tutricem: *vnam diuinitatem & potentiam in tribus coniun-*
B *ctim, vndiquaque æqualem, vndiquaque eandem. Non ſecus atque vna & ſibi conſtans eſt cæli pulchritudo & magnitudo.* Ecce inter quam diuerſas, inter quam appoſitas perſonarum differentias, & varietates Eſſentia diuina eadem, & ſui ſimilis per omnia appareat. Nonnè ex quacumque mūdi regione, ex mari, ex terra, ſi cælum ſpectes, idem cæleſtis color, ea-
C dem amplitudo & pulchritudo tibi obijcitur? Poſt noctes, poſt conglomerata nubila, poſt eclipſes, non idē cæli aſpectus tibi ſiſtitur inuariatus? Sic Eſſentia diuina inter oppoſitiones perſonarum vndequaque eadē effulget, & apparet æqualis. Iā hinc Diuo Zeno ſerm. de Patient. deplorat vnius hominis miſerandas vices, qui cum naturæ diuinæ æmulus con-
D ditus ſit, vnus inter omnes creaturas ab inuariabilitate diuina abeſt quam longiſſimè. Ait enim: Sol quamuis mira celeritate alternans mundi metas illuſtret tamen nunquam dilectam verecundamque auroram anteuertit; quid quod maius eſt duodenis non dicam ſpatijs, ſed momentis horarum æquabiliter ſe partiri non poſſet, ſi impatientia ſuos curſus vr-
E geret. Luna quoque, quæ quibuſdam errare videtur curriculo menſtruali, ſolemnes ſuæ ignes ætatis, quod nunquam præroget importunè, nec derogat, quid aliud intelligi datur, quam ſui opificis moderationi deſeruiens peritiſſima inſignis patien-

A tiæ diſciplina? Sed & mare ventis la-ceſſitum quum iraſcitur, quamuis re-ciproca viciſſitudine nunc pulſanti-bus cælum, nunc requirentibus ter-ram, æſtuantibus vndique vitreis ar-matum montibus, violentis vndarũ ſæuientium cumulis, toto corpore in-ſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminum, quaſi ius ter-ræ cognoſcens, ac violare deuitans,

B mira patiẽtia in ſe frangitur, eiſdem-que fluctibus, quibus cogitur, fræna-tur. Hæc germinantibus pratis, meſ-ſibus flauis, vitibus curuis, ſemipalli-dis oliuis felicitatem præſtat & gra-tiam, cum vniuſcuiuſque temporis fœtus partu crudo in alterius contu-meliam impatientia non finit præci-pitare. Quid auium diuerſarum de-cora commercia, littoreaque? Quid arduis volatilibus aeriæ grues? Quid

C piſcium diſſimilium cum ſuis ſibi du-ctoribus gradatæ ætatis innumerabi-les cunei? Nonne cum imitationi temporum parant, ſolemniſque re-migis ſpecioſo diſcurſu, vel aquas ſulcant, vel aera diſtinguunt, & pa-tienter veniunt, & patienter excé-dunt? *Solus homo præceps, ſolus impa-tiens, grauis quotidie mobilitatibus gau-*

D *det, varietatibus ſtudet: miſerum ſe pu-tat, ſi ipſe ſit.* Heu miſeram hominis conditionem, qui ſolus debebat na-turæ diuinæ ſequi inuariabilitatem! ſolus ipſe varius & multiplex effici-tur, ſolus ipſe laborat mobilitatibus: & huc ſpectat ſingulis momentis, ne ipſe ſit; ſed vt alius, & alius fiat. Hanc pungebat malitiam Moyſes Deute-ron. capite ſexto fatus; *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus vnus eſt.* Quæ verba premens Diuus Ambroſius e-piſtola prima ait: *Et tu ergo ad ſimili-tudinem Domini vnus eſto. Non hodie ſobrius, cras ebrioſus, hodie pacificus, craſtina die litigioſus. Eſto ſicut imago in didrachma immutabilis, eumdem*

A *habitum ſeruans quotidie.* Cur te mul-tiplici figura varias? Cur inſculptæ Dei imagini in animo tuo detrahis? Sanè nil Deo gratius, quam vna & ſibi conſtans natura; nil dæmoni ſi-milius, quam multiplex in vno homi-ne vultus. Audi ſummum de iuſto vi-ro elogium. 1. Regum cap. 1. *Fuit vir vnus de Ramathaim Sophim, de monte Ephraim, & nomen eius Elcana.* Non

B parua laus viri, quod ſit vnus, nam-que peccator crebris & multiplici-bus ſeſe variat vultibus, tot quotidie induit perſonas, quot mores, modò leo, modò ſus, modò aper apparet; modò diuinus æthera ſcandit, iam brutus terrenis cupiditatibus inhiat. Non ſic iuſtus, ſed ſemper idem, & ſibi conſtans ſemper vnus, *& nomen eius Elcana.* O dignum nomen viri,

C qui vnus & idem eſt! Enim vero El-cana idẽ eſt, *ac poſſeſſio Dei.* Accipe modò Orig. in lib. Reg. hom. vnica ſic diſſerentem. *Certum eſt, quòd ille, de quo dictum eſt, quòd vnus eſſet vir, poſſeſſio Dei eſſe, & non poſſeſſio dæmo-num. Quem enim dæmones poſſident, nõ eſt vnus, ſed multi, ſicut & ipſi dæmo-nes de eo: quẽ poſſidebant, reſponderunt dicentes: quia legio nomen eſt ei.* Troia-

D no equo ſimillimus peccator, arma-tis grauis legionibus incompoſitam multitudinem præſefert, fœlix ille vir, qui inuariabilis & vnus ſemper in Dei ſeruitio perſeuerat, huius poſ-ſeſſor eſt Deus. Nonnè decem lepro-ſi ad Ieſum ſanitatis obtinendæ cau-ſa venere? ab illo ad Sacerdotes re-miſſi ſunt, & dum irent, ſalutem ac-quirunt. Tunc notat Luc. capite 17. dicens: *Vnus autem ex illis, vt quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum.* Quippe de-cem Chriſtum conuenere, decem à Chriſto mundati ſunt; ſed nouẽ poſt ſalutem Chriſtum obliuiſcuntur, in alia diſcedunt. Vnus ex illis vir ante

ſalutem, & in ipſa acquiſitione ſalutis, & poſt ſalutem acceptam manet vnus, & idem in prædicando Chriſtum perſeuerat. Ita D. Anſel. *Quod dicitur vnus, intelligendum eſt, non diuerſis ſe voluntatibus varians, ſed in vna Deo placendi voluntate perdurans.* Sic veri diuinitatis æmulatores ſibi conſtantes, & ipſi ſub quacumq. rerum varietate perſeuerant. Quo itē ſpectauit Dauid Pſal. 118. dum dicit: *Defecerunt oculi mei in eloquiū tuum dicentes, Quando conſolaberis me?* Expende, quod oculi dicunt, quando conſolaberis me, cur non potius nos? Sanè iam inde percutietur ſponſus in vno oculorum iſtorum. Pulcrè Diuus Ambroſius ſermone 11. numer. 2. inquit: Si oculi iſti ſignificati ſunt, quibus cernimus, dicere debuerunt, quando conſolaberis nos; hoc eſt, non ſingulariter, ſed pluraliter, ſed quia oculus mentis, & oculus carnis vnus oculus fiunt, & tunc homo conſolatione fulcitur, cum caro & mens diuerſa non cupiunt; *ſed vnum deſiderant, vnum requirunt, ideò intenti ad eum, qui ait, Ego & pater vnum ſumus, iſti quoque vnum eſſe ſe confitētur, quia vno eodemque deſiderio funguntur.* Hactenus ille.

§. IV.

Reſpice cognationem naturę, etiam in hoſte, & illum amabis.

DOcetor in primiſa ſumma trium diuinarum perſonarum concordia inter ſeſe, erga proximos meos eundem concordiæ nexum obſeruare. Pulchre enim Damaſcen. ſerm. de defunctis loquitur: *Hęc felix diuinę bonitatis imitatio eſt, dum quis alijs non minus, quam ſibi gratiam expoſcit; & tunc conſummata charitatis terminus, ac beatitudo attingitur,*
A *dum in proximo anima ſua benefacit.*
Sicut enim totus Patris amor in filio eſt, & Spiritu ſancto, nullaque abſoluta bona ſibi ſoli reſeruat Pater, quę non communicet pignoribus charis; ſic illæ perfectæ charitatis metas attigit, qui in proximo ſuo ſciuit animæ ſuæ benefacere. Nec hoc tibi arduum & difficile videatur, dum vt iuberis diligere proximum ſicut te
B ipſum, ita te ipſum in proximo noueris eſſe. Quis ſe ipſum non amet? Noſce ergo te in proximo, & illum, licet inimicum & contrarium, amabis. Accipite Diuum Leonem ſermone decimo, de Quadrag. ita fantem: *Pulchrum valde eſt, & diuinæ beneuolentiæ comparandum, ſui quemquam in altero meminiſſe, & amare propriam etiam in hoſte naturam.* Quippe in di- Leo.
C uinis perſonis ſi vniuſcuiuſque reſpicis proprietates, ſeſe maximè opponunt; viget tamen, inter maximas oppoſitiones perſonales, ſummus vnius ad alterum amor, ea non contemnenda ratione, quia altera ſuam propriam naturam videt in altera, quo nulla oppoſitione poteſt amor interrumpi. His proculdubio aſſimilabitur, quicumque ſui in altero me-
D minerit, & propriam naturam in hoſte eſſe notauerit, quam tunc non poterit non amare. Hinc cum iubet s diligere proximum tuum ſicut te ipſum, pręcepti facilitatem vrget Chryſoſtom. in Pſal. 5. fatus: *Si enim dixiſſet: Vos cum homines ſitis, diligite beſtias, præceptū fuiſſet difficile. Si autem qui homines ſunt homines amare iuſſit*
E *vbi & ſubſtantiæ ſimilitudo, & cognatio, & ipſius naturę admonitio plurimum momenti afferunt ad diligēdum, quidnam habeat difficultatis?* Diuinarum ergo perſonarum inſtar, noſtram in proximis videamus naturam, & nulla oppoſitione, nulla contrarietate impediente, facile

amabi-

amabimus illum. Id quod de Diu.
Paulo Chryſoſt. hom 8 fatus: *Nemo
ita dilexit inimicos, nemo inſidiatori-
bus ſuis ita beneficus fuit, nullus pro af-
flictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt. Non
illa enim quæ patiebatur, ſed natura co-
pulam cogitabat.* Sanè beatus illa fua-
rit, Deoque maximè comparandus,
qui id in hoſte etiam videat, quo nõ
poſſit non amare illum. Qui magis
hoſtes in Chriſtianos, quam Nero-
nes, Domitiani, & his ſimiles? Atta-
men primitiui Chriſtiani ſic affecti
erant, vt crecotientas ad hoſtiles Im-
paratorum animos, aliquid viderent
in illis, quod etiam ſummo ſtudio a-
Tert. mabant. Id oſtendit Tertullian. lib.
ad Scapul. cap. 2. inquiens: *Chriſtia-
nus nullius eſt hoſtis, necdum Imperato-
ris; quem ſciens a Deo ſuo conſtitui, ne
ceſſe eſt vt illum diligat.* Hoc curet ho
mo perfectus, nimirum proximos vi
dere, non quà hoſtes ſunt & inimici,
ſed quà boni, quà Dei fœtura, quà no
ſtræ naturæ participes, & ſic neceſſa-
riò illos diliget. De hoc etiam dixi li-
bro 3. cap. 7. §. 6.

§. V.

*Paternitas in Deo neceſſaria, ne crea-
tura periret; vbi quam ſit mi-
ſcenda in Principe manſuetu
do cum ſeueritate.*

QVis ſuſtinaret illud in primis a
Moyſe exaratum? Hoc eſt, *He
loim creauit Cœlum & terrã*; Heloim
iudices ſonat, & ſane ominoſum
eſſet creaturæ, quòd creator iudex
appareat. Verùm cum Creatoris no-
mina, & proprietates recognoſco,
in primis ſeſe offert & nomen, &
proprietas patris, quo deitas a ſuis
effectibus faciè ſuſtentatur. Stu-
pendum Dei Tribunal Iſaias mira-
A tus, vt nos miremur amplius addit,
& Seraphin ſtabant. Quid magis mi-
randum? Ad conſpectum Angeli
homines conſternuntur & iacent &
ſi fortiſſimi, & ſi adeò aff ati, & nunc
Seraphim totam ſuſtinent Dei Ma-
ieſtatem ſtantes? Nec preſſi onere ca
dunt? Nec flectunt genua? Vnde hęc
Seraphinis conſtantia? An de diuina
notione Patris? Accipite D. Cyrillũ Cyril.
B Alexan. in Apolog. ad Theodoſ. fa-
tus: *Diuina & incorrupta natura, ta-
metſi ſummè glorificata ſit, & omnem
admirationem ſuperet, Patrem tamen,
ac correſpondentem excellentis huius po
tentię magnitudini manſuetudinem ha-
bet. Generata ſiquidem natura fortiſſi-
mam illam & immenſam vim ac pote-
ſtatem non ſuſtinuiſſet, niſi manſuetudi
ne mixtam.* Niſi pater in diuinis adeſ
C ſet, corruerent vniuerſa creata; quip
pe quomodo creatura poſſet coram
illo Deo ſtare, cui inter infinitas vir-
tutum phalanges, nihil ineſſet Patris;
Hinc meritò dolet Paul. gentium mi
ſeriam, qui cum naturæ lumine vnũ
Deum cognoſcebant, nihil patris in
illo meditabantur. Ait enim ad E-
pheſ. c. 2. *Propter quod memores eſtote,
quòd aliquando vos gentes eratis in car
D ne: promiſſionis ſpem non habentes &
ſine Deo in hoc mundo.* Vbi Anſelmus Anſel.
explicat *Sine Deo, ideſt ſine Dei Patris
agnitione in hoc mundo tam malo, qui
totus in maligno poſitus eſt.* Sanè detri-
mentoſum homini eſt, quòd cum ſit
poſitus in maligno, vbi tot occaſio-
nes lapſus, vbi tot præcipitia, vbi e-
tiam iuſti ſepties in die cadunt, nihil
E in Deo patris agnoſcat. Felices Chri
ſtiani, quibus Deus innotuit pater, &
is pater qui naturaliter inſit Deitati,
cuius patris conditio nunquã a Deo
poſſit obliterari: Apud Lucam c. 15.
illa iuuenis pene deploratus, tamẽ
ait: *Ibo ad patrem meum.* Cui arguté Chry-
Chryſol. ſerm. 2. ait: *Quæ ſpes illa, quæ* ſolog.
pater.

pater eſt. Ego perdidi quod erat fily: ille quod patris eſt non amiſit. Indelebilis eſt in Deo proprietas patris, nunquam non pater Deus, etiamſi nos è Dei filijs conuertamur in mancipia diaboli. Excandeſcit Deus, iraſcitur, mortem crucemque minatur, fulmina iacit, nec quòd patris eſt amittit. Adnata eſt caliſſima naturæ proprietas patris, vt in tanto orbis moderatore nunquam iudicis ira appereat ſine mãſuetudine patris. Mihi credant, qui cleuum tenent, & imbibant a Deo hoc dulciſſimum nomẽ patris, nunquam enim magis flectent ſubditos, quam vel manſuetudine, vel facilitate ad mixta ſeuaritati.

1. Re. 19 Ille ſapiens Nathān. 1 Reg. 16. iuſſus fuit Dauidem peccatorem caſtigare, at ille Dauidem adit totus feſtinus & lætans, proponit fabulam de Ouicula. Quo delinitus David cum fuerit, & quaſi palpatus, ſtatim Nathan exerit gladium aiens: *Tu es Rex, qui hæc admiſiſti.*

Chryſ. Chryſ. Pſal. 47. *O, ſectionem non gladio, ſed breui coargutione doloris ſenſum amputantem. Cum enim oportebat, fabulam agebat. Cum autem coarguendus ille fuit, ſtatim ferit atque vlcus abſcidit, ſic tamen, vt haud magnum dolorem efficeret.* Bonus vates iudicis ſeueritati miſcuit patris humanitatem & comitatem, ſimulque melleis vtitur fabulis, & ancipite verbi gladio. Similiter ipſe Dauid, vbi Pſalm. 14. replet virtutum regulis, præfixit in titulo, *Pſalmus Dauid.* Cur Pſalmus dicitur & cantatur, qui felleis virtutum aſperitatibus ſcatet? Ibi Chryſoſt. itẽ fatur: *Lex bonarum actionum cum numero & ſuauitate vocis oblata. Quamobrem? Vt virtutis aſperitate temperata vocis modulatione, iucundam & acceptam reddat admonitionem. Vt Dei legum contemptores per cantus ſuauitatem bonos & attentos auditores efficias, vt*

A *lingua tanquam calamo, & tanquam muſco, melodia auditorem aucupetur.* Sic vniuerſi rigores & admonitiones de patris pectore dulceſcant, vt fructuoſè excipiantur. De hoc ſæpius fit ſermo in hoc opere.

§. VI.

B *Deifica Trinitas Angelis, in prædicando de tanto myſterio, ſuperiore reddidit animalia.*

OBſtupuit ales ille diuinus Ioannes incredibili viſionum magnitudine; & cur nõ obſtuperet? Etenim inter alia Apocal. 4. vidit ſub ſmaragdino arcu omnigenam Dei maieſtatem regia in ſede fulgere; *Et in circuitu ſedis quatuor animalia plena*

C *oculis, ante & retro. Et animal primum ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciẽ quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia, Sanctus, Sanctus, Sãctus.* Quid admirabilius, quã animalium ore venerabile & abſtruſiſſimum Trinitatis myſterium decantari? Sic docent D. Damaſcen. D. Fe-

D lix, PP. Concilij Chalcedon. & Conſtantinop. relati ab Alcacer in præſẽti. En cæli decora replantur & voce, & cantu animalium, vt dicat Diu. Dionyſius Areop. *Fortaſſe non deſit, qui arbitretur cæleſtia illa leonum & equorum agminibus plena, vt pro laude mugitus reſonent.* Proh egregie Dei Ieſus! Vbi ergo Angelorum cunei? Vbi diuinorum Spirituũ cãtus? Canũt

E ſanè Angeli; ſed Angelorũ cantu naturali non attingitur reconditum arcanum Trinitatis. Itẽ Diu. Auguſtin. ſerm. 1. componens duo nota Iſaiæ & Pſalmi loca, dum fatur: *Trinitatẽ Angeli in cælo ſcire nõ poſſunt; quod enim dicũt Angeli in cælo, Quis eſt iſte*

Rex

Rex gloriæ? Similiter in Iſaia dicitur, quis eſt iſte qui aſcendit in Edom? Vide quid dicunt, pulchritudinem prędicant, de natura tacent. Non enim creditur naturæ in Trinitate ſimplicitas Angelorum ori, altius eſt hoc myſterium quam ab Angelis poſſat celebrari, illi pulchritudinem diuinam, victorias partas potentia felici concinunt auſu, at Trinitatis abſtruſa nec cogitare norunt. Proh Deus immortalis! Quæ fugiunt Angelos Trinitatis penetralia, leonum & cæterorum animalium agminibus prædicanda dantur, & quæ ſubtili ſpirituum voce non attinguntur, inter mugientia bruta reſonant publicata. Fecit hoc verbi incarnati ſapientia, quæ animalium, hoc eſt, ruſticiſſimorum hominum ora tanto aptauit arcano publicando. Fecit ipſa potentia Trinitatis quæ per rudes animalium linguas voluit innoteſcere creatis. Huc Areopag. de myſtica Theol. cap. 1. aiens: *Trinitas diuinę Chriſtianorum ſapientiæ pręſul.* Sane animalia ſedem calcant cæleſtem, & ad numerum docta canere, quod ſublimius eſt & pręſtantius diuinæ harmoniæ, nempe Trinitatem puluereis extollunt linguis, ſed ipſa ducente & docente Trinitate. Memini legiſſe apud AEliauum libro primo hiſt. animalium ſtupefactam Romam ingenio & arte cuiuſdam hominis, qui ita laborauit, vt duodenos Elephantes muſica imbutos ad numerum fecerit ſaltare; quod vbi comparatum eſt, ipſum canora cithara inſignem ſequebantur vaſtiſſimæ illæ Elephantorum moles voce & ſaltu adeo ſubtiliorem citharæ numerum obſeruantes, vt Romanis extiterant ad miraculum. Maiora his vidit Chriſtiana Roma quando animalium choros: & qui ab Angelis non attingebantur Triados numeros, pro dignitate obſeruari & publicari voce animalium, hoc eſt, hominum ruſticiſſimorum prædicatione. Quid mirum! Trinitas ipſa erat præſul, & præſule Trinitate Angeli vincuntur ſapientia & dexteritate ab animalibus, *quę habentes citharas Dei*, Apoc. 15. tanti pręſulis ſubtiliorem ad numerum prſiſtentes ſibi ſtupefactum ita xerunt orbem terrarum. Vt clamet Abacuc capite 3. apud Septuag. *Domine, audiui auditum tuum & timui: & conſideraui omnia opera tua, & ex pauui in medio duorum animalium cognoſceris.* Ecce tibi totum numinis arcanum ore animalium decantatū, ecce animalia ſapientiora Angelis, & totius huius ſapientiæ, & miraculi præſul ipſa eſt Trinitas beata. Abac.

§. VII.

Patri Deo in abſcondito orandum & pro illo in publicum depugnandum eſt.

Miratus Trinitatis eminentiam per ora illuſtrem animalium, miror magis dum ſingula perpendo animalia. *Primum animal Leo*, cur Leo adhibetur Trinitati euulgandę? Duo hæc in Leonum œconomia ab Aeliano cap. 7. obſeruantur. Alterum eſt, quod Leo vbi ab ſpelunca prodiit, veſtigia non ſinit integra, *ſed partim oblitterat, ne venatores luſtrum, vbi cum ſuis catulis habitat, inuenire poſſint.* Alterum ipſe etiam docet c. 6. quod nimirum Leo ſenio grauis non prædas perſequitur, id ſibi efficium aſſumunt eius catuli; qui præda capta, *rugitu edito parentem ſuum, vt conuiuium ineat, tanquam conuiuatores ad prandiū conuiuam inuitādi.* Hæc ſi Theologorum penu conſeras in diuinum patrem, ſuique prolem diuinam, inuenies mirifice conuenire. Nōne omnes creaturæ veſtigia ſunt

Patris diuini? nonne effectus ſunt illius? Sed tamen hæc in creaturis diuini Patris veſtigia partim oblitterata ſunt, ne Trinitatis arcanum manifeſtum ex creaturis fiat, deturque mũdo diuinarum prolium notitia, & ne luſtrum, vbi cum catulis ſuis habitat reperire poſſimus, *lucem habitat inacceſſibilem*, vt ait Paul. 1. ad Timoth. 6.
Tim. 6. ex ſententia D. Auguſt. 1. de Trin. cap. 6. ſic ab initio amat Pater latibulum proli ſuæ.

At poſt longa ſæcula hominum fameſcens generoſus Leo ſalutem, ipſe quietus pignora chara mittit in prædam animarum. Nonne è tribus illis
Gen. 18. qui Gẽ. 18. apparuerunt Abrahæ duo in domum Loth pertexerunt? ſic enim habes *Venerunt duo Angeli in Sodomis veſpere* Cur duo tãtum? & qui duo? Pulchrè Augu. ſerm. 2. de Trin.
Auguſt. capite 12. ait. Quas duas perſonas hac hic intelligimus? an Patris, & Filii, an Patris, & Spiritus ſancti; *an Filij, & Spiritus ſancti? Hoc forte congruentius, quod vltimum dixi, miſſos enim ſe dixerunt quod de filio & Spiritu ſancto dicimus: nam Patrem miſſum nunquam ſcripturarum nobis notitia occurrit.* O quam miſſi diuini catuli, verbum, & Spiritus in prædam proſiliunt, ille curuum crucis parat arcũ; hic ignea ſpicula; factaque præda & rugitu edito in voce tubæ parentem ſuum, ad conuiuium incant, inuitant.
1. Cor. 15. Id quod expreſſit Paul. 1. ad Cor. 15. *dicens deinde finis cum tradiderit regnum Deo, & Patri: cum euacuauerit omnem principatum & poteſtatem.* Sanè debellato mundi tyrãno, prędam captam, nimirum, vniuerſam electorum fidelium ſegetem Patri tradet, & regale agetur conuiuium. Notanter dixit *Deo, & Patri*, qua enim pater quieſcebat, Filius, & Spiritus prædabantur, quas hominum prædas Patri libarent.

Sed age; cur pater, qui catulis ſuis ab initio meditabatur latibulum, cum illiſque in abſcondito eſſe gaudebat, vbi ad prædam ventum eſt illos ipſe mittit, & palam facit publicari per mundum? Sanè hæc eſt cæleſtis Patris œconomia, vbi contemplationi diuiniſque meditationibus vacandum eſt; amat in abſcondito cum chariſſimis ſibi pignoribus eſſe; cum actiuè incumbendum tunc omnia manifeſto fiant. Ita Matth. 6. dicitur. *Cum oraueris, intra cubiculum tuum; & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui vidit in abſcondito, &c.* Hoc enim ſolemniſſimum eſt cæleſti Patri velle cum pignoribus ſuis in abſcondito miſcere colloquia, vbi inter parentem & pignora contemplationis negotium agitur latibula obſeruari neceſſum eſt. *Mat. 6.*

At ijs, qui actioni inſtant ſimiliter dictum eſt. Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cęlis eſt.* Decet Chriſtiane opera lux, at contemplationẽ ſemper latibulum decet. Id quod attigit Naz. orat. in Max. fatus. *Ieſus ipſe et actiones multitudini, hominumque frequentia, ita preces quieti locisque ab hominum commercio ſemotis fere tribuebat.* Ita & tu in abſcondito Patrem orazis in oratione Leonis catulus, qui cum patre agens minime videaris, nec noſcaris. At in animarum ſalutẽ ea oſtẽta opera, quibus Patri tuo deprædetis vniuerſum orbem terrarũ. Fallor niſi ideo benedixerit Iacob Iudam Gen. 49. his verbis. *Catulus leonis Iuda: ad prædam filii mi aſcendiſti.* *Mat. 5.* *Gen. 49.* Quę verba de Deo Patre, et Filio eius interpretatur Ambr. *Leo*, inquit *ille, hic catulus*, & vere Leonis catulus quã do ad patrem loquens ſemper latibula meditabatur; verum vbi ad prædam ventum eſt, vbi prædam facere opor-

oportebat, ad prædam fili mi aſcendiſti, in mediam exterminij terram proſiliuit durus debellator.

§. VIII.

Quo a pluribus participatur gloria cæleſtis, eo in ſingulis abundantior, accidentaliter.

IAm ſecundi animalis Trinitatem decantantis aſpectus venit notãdus, ait enim. *Secundum animal ſimile vitulo.* Quid tardum vobis pecus ad triadis Sacramentum? Imò quid non conferat boui numerus diuini ternarij? Superſtitioſa illa obſeruatio a Geoponio lib. 18. tradita, quando ait, *numerus gregis ſemper ſit impar, vt qui naturalem vim habet ad greges ipſius ſalutem & durabilitatem permanſuram.* Si naturam ſpectes, nil ſuperſtitioſus; et iuxta mores humanos nihil diuinius potuit excogitari. Nonne diuiniſſimus & ſapientiſſimus paſtor Ieſus hunc triadis imparem numerum renaſcentium gregum multitudini mandat inuri? Et quidem ait. *Baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quippe vnus hic ternarius, quo ſignamur & initiamur, vim habet maximam ad Chriſtiani gregis ſalutem multiplicandam. Dat quidem ternarius hic ſalutem gregi Chriſtiano, dat felicitatem, dat permanſuram beatitudinis durabilitatem, imò beatitudinis gloriam in beatis adauget. Recolitẽ illud à Romanis, teſte Tito Liuio, inuentum, vt cumulatiſſimæ annonæ memoriam æternarent. Bouem effingunt aureum, quem ad Trigeminam portam conſtituunt monimentum æternum incredibilis abundantiæ. Maiori ſane ſapientia bonus paſtor Ieſus totum Chriſtianũ gregem ex aqua renaſcentẽ Trigeminæ obijcit portæ, vt profluis felicitatis augmentis inde præbeat preſagium. Has creſcentis felicitatis portes ſibi aperiri clamabat, Pſaltes 118. fatus. *Aperite mihi portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor Domino: hæc porta Domini, iuſti intrabunt in eam.* Expendo quod portas aperiri poſtulat, & ſubdat; hæc eſt porta Domini, quaſi per pluralitatem & vnitatem Trigeminam ineffabilis myſterij portam indigitaret. Has trini Dei portes petit aperiri, quibus intret in gaudium Domini ſui, quibus beatitudine æterna fruatur. Sed cur Trinitatis portę aperiendę ſint ad beatitudinem cauſandam? Nonne ſufficeret ſi vel vnius diuinę eſſentiæ porta aperiretur, vt ſit quiſque beatus? Sufficeret forſan vnius eſſentiæ diuinæ viſio ad creaturas beandas, imò ad beandum ipſum Deum de multorum non ignobilium Theologorum calculo, quorum princeps eſt Scotus 1. diſt. 1. quæſt. 2. & diſt. 49. quæſt. 6. Sed nemini dubiũ eſſe poteſt, quod ad gloriæ cumulum maximè conducat perſonarum pluralitas. Quot perſonę beatitudinis glorijs perfunduntur; tot aperiuntur ianuæ quibus noue accreſcant gloriæ gaudia beatis. Equidem & in Thabor vt gloriam ſuam Ieſus faceret ſcintillare, ternionem fecit cum Elia, & Moyſi, quos cum diſcedentes videret Petrus, vt retinere poſſet ait Luc. 9. *Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, Elię vnum.* Quaſi etiam manente Domino metueret vnum ex ternione perdere. Sic inſinuat Diu. Anſ. aiens. *Petrus ad ea quæ cernebat reſpondit: bonum eſt, nos hic eſſe, viroſque iam diſcedentes cupiebat ibi retinere noua tabernaculorum ædificatione.* Cur ſic Petre? Si Deum glorioſum habes, cur quæris retinere creatu-

Geop. A B C D E Scot. Luc. 9. Anſel.

ras? Manentis Ieſu gloria perfunderis, ſine, abeat quo velit Moyſes, diſcedat Elias; quid de conſortio hominum ſperas? O acutum piſcatorem! Rectè ipſe præſagit tot portas gaudij claudi, quod diuini ternionis perſonæ deficiunt; imò quot abſunt à gloriæ participatione creaturæ. Hinc eleganter Anſelm. concludit. *Si cum duobus tantum ſanctis, Moyſi ſcilicet, & Elia transfiguratum in monte hominis Christi ſpeciem videre bonum maximũ duxit, quis ſermo explicare, & quis ſenſus valet comprehendere quãta ſint gaudia iuſtorum cum acceſſerit ad Sion montem, & ad ciuitatem Dei viuentis Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, ipſumque ciuitatis artificem Deum faciem cõſpexerint?* Sanè quo plures apparuerint gloriæ participes, eo plures apparebunt gaudiorum portę patentes, gaudiorum, inquam, accidentalium, eo abundantius erit gaudium ſingulorum. Fallor ſi hoc materiali exemplo explicatum non vidi: erat ſpeculorum multitudo ardentem facem vndequaque cingens ea ſitus poſitione, qua facis radius ſingula ſpecula attingeret, quo factum erat, vt facis pulchritudo multiplicaretur, & creſceret ad ſpeculorum numerum. Sic qui ad vnius facis ardentis aſpectum lætabantur, tot ex illa percipiebant lætitias, quot addebantur ſpecula, in quibus vna & eadem fax multarum adimplebat gaudia & lętitias. Non meum commentum erit, ſi hoc ad cęlitum gloriam transferam; ſuge illud ex Naz. in carmine Virginitatis. Vbi ſic cæleſtem ciuitatem depingit.

Naz.

—— At chorus ingens
Carpere quem nequeas Regem lætiſſimus ambit
Cæleſtis, ſtudioque omni Deus eſſe laborans
Chriſtifer atque crucis ſeruus, mundique ruentis,
Contemptor, tota meditans cęleſtia mente,
Perſpicuum lucis ſpeculum, lux fulgida mundi,
Quique Dei, cuiuſque Deus, quem cernit apertè.

Ecce tibi cælorum Regem innumera agmina, vt cingunt ſanctorum, ita vt ſpecula lucem Deum induunt, vt ex ſingulis gaudiis, quæ à Deo ſũt, multiplicentur, & in infinitum creſcant.

§. IX.

In Trinitate beatifica corona eſt, & cõplementum felicitatis.

TEne mundialia omnia, tene cæleſtia, tene deitatem ipſam, tamen dum Trinitatem non apprehenderis, coronam perfectam minimè tenes, adhuc tibi eminentiſſimum felicitatis faſtigium ſubeũdum reſtat. Dionyſ. Areop. de myſt. Theol. cap. 1. ait. *Trinitas superſubſtantialis deitate, ac bonitate ſuperior, ac præſtantior.* Hæc eſt felicitatis corona, & complementum, cuius cauſa diuino illi triſagio addebatur homo, dum dicitur *tertium animal ſimile homini*, in quo Regiæ Trinitatis magnitudo exprimebatur. Nonne hæc erat vox Trinitatis diuinæ Gen. 1. *faciamus hominẽ ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã?* Ita docent D. Greg. PP. D. Baſ. Amb. Aug. Euſeb. Cęſ. & alij. Quid ergo eſt in homine, quo beatificæ aſſimiletur Trinitati? Sanè ait Miſſ. libro de Opific. hominis cap. 4. *Nihil eſſe putandum aliud quam regium ei decus in ipſa creatione tributum:* Homo quidem creatur, vt Triados ſupra omnia creata, & increata Regiam teſtetur

altitu-

altitudinem, quã ipſa ſola cumulat, perficit, & coronat cuiuſcumque felicitatem & beatitudinem. Quoties audis a viris iuſtis Regnum Cœlorum ſpectari, quoties a Domino idē cælorum Regnum ſanctis promittitur, id intellige perfectè cōſtitutum in vna fruitione Trinitatis. Sic Theologorum Pater Naz. orat. in plagam grandinis exprimens integerrimi iudicis ſententiam, quæ dicet, *percipite Regnum, quod vobis paratum eſt, &c.* ita fatur; illos lux omni oratione maior excepturæ eſt, & ſanctæ *Regiaque Trinitatis* purius iam clariuſque collustrantis, totamque ſecum tota mente miſcentis contemplatio, *quam quidem ego vel ſolam Regnum cælorum potiſſimū eſſe arbitror.* Dum ad Trinitatē nō accedis, & ſi deitatem videas, adhuc curris, nondum Regnum, nondum coronam plene prehendis. Illa eſt quæ regios auſus homini inſitos explere poteſt: illa quæ luctā iubet quieſcere, & coronam porrigit pugnatoribus. Ideò Philippus vnus ex ijs, quibus Regnum cælorum promiſſum erat ſuper omnia ſe tollens inquit Ioan. 14. *Domine, oſtende nobis Patrē, & ſufficit nobis.* Quippe regnaturus etſi oſtendantur vniuerſi cæli terræque theſauri; & ſic oſtendatur ipſa deitas, non ſufficit eis, adhuc inhiant, adhuc ad coronam anhelant; ſed oſtenſo Patre, oſtenſo nimirum, Trinitatis myſterio, nil vltra ſpectāt. Ad hæc Diu. Cyrill. Alexandrin. libro primo Theſaur. capite 6. dicit. *Si patris nomen eſſet dignius in Deo quam ipſum nomen Deus, cur cum diſcipulos Saluator ad prędicandum mittit, non iuſſit; vt in nomine Dei baptiʒarentur? Sed quaſi maiorem diuinę naturę oſtendens dignitatem, in nomine patris,* inquit, *& Filij, & Spiritus ſancti: Philippus verò cum diuinam curioſè ſcrutari naturam vellet, oſtende nobis Patrem* dicebat, *non oſtende nobis Deum.* Adeò a mente fideli Triados requirebatur aſpectus, quaſi vel ad Patris pręſentiam ſolius ſummam poſſet felicitatis acquirere altitudinem. Iam memini prodigi illius filij gratiam a Trinitate perceptā: de quo Luc. 15. dicitur. *Surgens venit ad Patrem ſuum.* Vbi Chryſol. ſerm. 3. expendit illud ſurgens, & ad Patrem, inquiens. *Surrexit iſte mentis & corporis de ruina, ſurrexit de profundo Inferni Cęli alta contingens apud caleſtem patrem Filius ſurgit plus de venia quam corruit de reatu.* Quam Filius viſo Patre, non pertingeret altitudinem & Regni ſublimitatem? Vt hinc pateat quanta ſapientia Dominus educturus filios per aquam a peccati ruina in Regni hæreditatem, illos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti baptizari iubet, vt apud Patrem ſurgentes plus de venia, quam ciderant de ruina cæli alta pertingant, regioque throno inſideant.

Naz. — Ioan. 14 — Chryſ.

§. X.

In mortis duello triumphabimus Trinitate armati.

QVam victrix ad ſuperos euolabit illius anima qui Trinitatis diu. næ ardenter armatæ charactere, munitus mortis adierit pericula? Nonne hoc Triſagium ſibilans victrix aies annuntiat? Etenim inquit, *& quartum animal ſimile Aquilæ volanti.* Non ſic Romanę Aquilæ victricis gentis Labarum decorabant; non ſic Imperatoria ſtēmata hoſtes deterrebant medias inter inimicas phalanges ad victorias volantia, vt Trinitatis diuinæ cultor & adorator, & amator euolat ad triumphos immortales. Chriſtianæ ſapientiæ, vt periculum faceret tentator præ-

cipiti um ſuggeters aiebat Matth.4. A *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te*: hic ſiſtit, quod reliquum erat Pſalmi conticuit, minime illud addidit, nimirum, *ſuper aſpidem, & Baſiliſcum ambulabis, conculcabis Leonem, & Draconem*. Cur primũ obijciens de Angelis hoc poſtremum tacuit? Sanè hic victricis expauit trophæa Trinitatis. Pulchrè D. Naz. Naz. orat. in ſanct. Bapt. ait. *Id ſuppreſſiſti, nimirum, quod ſuper aſpidem, & Baſiliſcum aſcendam, & conculcabo ſerpentes, & ſcorpiones, Trinitate videlicet ſeptus & communitus*. O quam alte volat victrix ales Trinitate ſuffulta! Non ſic victrices buccinæ, & tympana exarmant hoſtes, vt anima diuino triſagio repetito mortales deuincit terrores, & in aſtra volat. Sic olim Imperatoria iuſta perficiebantur, tres pyrã C conſtituebant gradus, è quorũ ſumme Aquila emittitur, quæ in cælum euolans volantem Imperatoris animam noteret. Author eſt Pier. libr. 19. ſed beatiori præſagio ad trinum deitatis aſpectum effertur quartum animal ſimile Aquilæ volanti, vt noter quantum conferat è vita migrantibus deuotus cultus Trinitatis. Sanè in Phænice alite id etiam accedit D notandum, quod viuidum & victoriale ſepulchrum non ſibi paret; niſi ex veneratione Trinitatis ſanctę. Accipite Lactantij carmina, quibus ad Orientem conuerſam Phœnicem ſic depingit.

Illa ter alarum repetito verbere plaudit,
Igniferumque caput ter venerata ſilet. E
Tunc legit aerio ſublimem vertice palmam.
Vitalique throno membra quieta locat.
Conſtruit illa ſibi ſeu nidum ſiue ſepulchrum.
A *Depoſiti tanti; nec timet illa fidem.*

Ecce ex alarum triſagio, ex trina veneratione ad ſepulchrum volat, ex quo mortis victrix exurgat. Equidẽ diuinę compellatio Trinitatis potẽs eſt ſepulchrum ipſum vitali rore perfundere, & inter mortis anguſtias interfectis peccatis hominem in vitam nũquam defecturam tranſplantare. Nouit hoc, qui dum figuram mortis B in Baptiſmo componit, ad viuidam regenerationem addit compellationem Trinitatis, aiẽs *baptizantes vos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Expende illud *baptizantes*, hoc eſt ſepelientes, dicit enim Paul. ad Rom. 6. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ* C *ambulemus*. Itaque Baptiſmus quædam eſt mortis imitatio, cuius è faucibus in vitam euolamus, & ſummerſis hoſtibus viui nos cæleſtia littora acquirimus. Id quod innuit D. Zeno ſerm. 4. ad Neoph. fatus. Zeno. *Sacri gurgitis vnda ſepelimur, vt ſepulchri nido viuificati reſurrectionis iura guſtaremus*. Sed quo id auxilio peregimus? *Per gloriam*, inquit, *Patris*, D hoc eſt, Trinitate auſpice. Vnus id expendat D. Cæſar. Arelat. hom. 5. Cęſar. in Paſ. qui ſic Baptiſmi prædicat miracula. Mira Domini clementia, quæ irreuocabile ſcelus, & infectas criminum maculas ad infectum reuocat & peccatorem, peccato moriente viuificat. Homo fonte demergitur, & ſola ſecreto munere culpa hominis damnatur, criminoE ſus tingitur, & ſolum crimen extinguitur. *Oſtendit hoc in loco magnificentia tanti muneris beatam præſentiam Trinitatis*. Quippe vbi inter mortis ſimulacrum extinctis criminibus, homo in vitam anhelat, manifeſtè oſtenditur beata præſentia

Tri-

Trinitatis . Quiſquis velvmbram
mortis attingis hoc Beatificæ Trinita
tis charactere armator , quo hoſtes
contemnes,vulnera curabis,& æter-
num viuantam te æthera beabunt. Vt
Iren. victricem Eccleſiam deomni malo
incurſu oſtandat D. Irenæus libr 4.
aduerſ. hær. cap.37. expendit libera-
tionam Raab,quæ exploratores acce
perat ſuo hoſpitio,& ſtatim ſubdit.
Sic autem & Raab fornicariam ſemet-
ipſam condemnans,quoniam eſſet Genti-
lis omnium peccatorum rea.ſuſcepit au-
tem ſpeculatores,qui ſpeculabantur vni-
uerſam terram,& apud ſe abſcondit,Pa
trem ſcilicet,& Filium & Spiritum ſan
ctum.Et cum vniuerſa ciuitas,in qua ha
bitabat,concidiſſet in ruinam Raab for-
nicaria conſeruata eſt . Ecce tibi vnde
mulier peccatrix ſeruata eſt, nimirũ,
quod intra ſe ſuſcapit ſpeculatores pa
tram,& Filium, & Spiritum ſanctũ.

Totam huius tractatus hiſtoriam
finiat nõ Iuppiter ab igneo globo cla
mãs, vt moris erat apud priſcos pro-
phanos; ſed tribus è lucidiſſimis glo-
bulis beata Trinitas Francorum ciui-
tãtem Nanſacenſam defendens a ty-
rannis Iam ea ciuitas,teſte Sigiberto,
Raul. & Vincentio libr. 21. cap.39. &
Raulino ſerm. 1. de Trin. Arrianam
peſtem depulerat, Hunnorum exerci
tu à ſa propulſato,& cum ſeſe in Tẽ-
plum reciperet , vt Deo immortales
gratias ageret; ecce tibi a Templi te-

A cto tres ſplendentes globuli viſi ſunt
deſcendere,mira adſtantium admira
tione & alacritate. Tres,inquam,glo-
buli figura, claritate, ſplendore, &
pulchritudine , & pondere omnino
pariles:qui dum ad Prçlati oculos ac-
cedunt , ſic ſaſe intimè penetrant &
vniunt, vt vna ex illis ſimplex mar-
garita videratur conflata . Hanc ſu-
mit,Prælatus, & dum mediã in cru-
B cis aureæ lapidibus pretioſis inſignis
maditullio collocat,ipſa cruci hæret;
ſed cætari omnes pratioſi lapides reli
ctis ſedibus cadũt. Quid plura? Mor-
bi,vulnera , fames, mors ipſa,& ſce-
lera ax tunc ad præſantiam illius cru
cis expauant & fugantur. Et quidem
vbi paſſionis Dominicæ ſigno beatæ
accedit memoria Trinitatis , cuncta
mala diffugiunt,vneque nobis plau-
C dit vita immortalis.

Huc me deduxit , qui me duxit in
vehementer amatã Ieſu Societatem:
quo beneficio conſtrictus dum Socie
tatis emolumenta non oſtẽdunt mei
mores , vtinã vel prędicem calamo .
Habet quiſque ſuæ emolumenta So-
cietatis : ego Ieſu ſocius maximum
emolumentum duxi,ſi tanti ſocij vir
tutes & mores exaratẽ , vt feliciores
D alii fructibus poſſint ſaginari . Lilie-
tam Chriſti vitam habetis , qua ipſe
& omnes,& me paſcat, dum eius fa-
cinora, ſarmones , & parabolas aliis
expendo commentarijs .

Laus Deo,Virginique Matri.

Digitized by Google

Digitized by Google

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO - ROMA -

Digitized by Google